XLIX
G
1

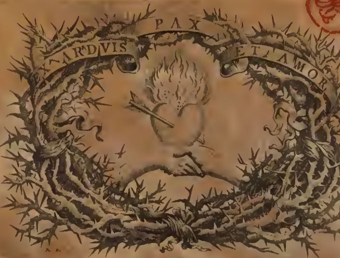
BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLIX
G
1
NAPOLI

Digitized by Google

ACTA
SANCTORVM
ORDINIS
S. BENEDICTI.

ACTA
SANCTORVM
ORDINIS
S. BENEDICTI
IN SÆCVLORVM CLASSES
DISTRIBVTA:
SÆCVLVM I.
QVOD EST AB ANNO CHRISTI D. AD DC.

Collegit Domnus LVCAS D'ACHERY, Congregationis S. Mauri Monachus, ac cum eo edidit D. IOHANNES MABILLON, ejuſdem Congregationis, Qui & univerſum Opus Notis, Obſervationibus, Indicibúſque neceſſariis illuſtravit.



LVTETIÆ PARISIORVM,
Apud LVDOVICVM BILLAINE, in Palatio Regio.

CVM PRIVIL. REGIS ET SVPERIOR. LICENTIA.

CIↃ. IↃC. LXVIII.

FRATRIS IOHANNIS MABILLON
PRÆFATIO
AD VNIVERSOS S. P. BENEDICTI ALVMNOS, ET QVOSLIBET PIOS ERVDITOSQVE
LECTORES.

AD ACTA SANCTORUM ORD. S. BENEDICTI unum in Corpus redigenda tandem Deo duce aggredior, non quidem auctor, ſed adjutor Operis; non primarius architectus, ſed miniſter ſuccedaneus. Quod antequam exponam, inſtituti noſtri cauſas & rationes viris piis ac eruditis aperire & approbare operæpretium eſt. I.

Inprimis id perſuaſit amor ſacræ Antiquitatis, cui pro facultate illuſtrandæ partes ſuas deeſſe non ſuſtinuerunt Congregationis noſtræ Præpoſiti, veri iſtius conſilij auctores. Quippe in ſubjectis ſibi Monaſteriis cùm ſcriptorum codicum recondatur egregia ſupellex, quamvis majori ex parte direpta; præclara rei litterariæ monimenta tenebris premi nefas eſſe duxerunt. Hinc veterum Scriptorum Spicilegia hominibus doctis adeo accepta: hinc ad antiquorum exemplarium fidem expurgata SS. Patrum opera: hinc denique erutæ Beatorum Illuſtriúmque virorum Vitæ & geſta in communem Reip. Chriſtianæ utilitatem. II.

Non minor hac in Collectione fuit Veritatis quàm Antiquitatis cura. Cùm enim in Sanctorum Actis, ſi uſpiam alibi, miſerè laboraverit hominum imperitorum licentia; maximè intereſt ſincera ſecernere ab ſpuriis, certa ab incertis, ut rebus piè ac ſanctè geſtis ſua conſtet auctoritas. Quod etſi aſſequi in tantis ſuperiorum temporum ambagibus ſit difficillimum; id tamen pro viribus ab unoquoque tentari, nemo ſanæ mentis improbabit umquam. Huc veterrimos ac prima- III.

rios, quoad licuit, conquiſivimus Vitarum Scriptores, quos integros & nullo fuco adulteratos repræſentamus: nil morati dictionis ac ſtil. barbariem; quandoquidem non à comptiori oratione, ſed ab Auctorum religione petenda eſt vera ac genuina rerum anteactarum cognitio.

IV. Tertia demum, eáque præcipua propoſiti noſtri cauſa eſt, ut Benedictini Ordinis alumni Majorum ſuorum exempla in promptu habeant, & novella Congregationis noſtræ ſoboles ad eorum normam ſtudeat mores ſuos componere. Eò nos jamdudum provocavit Leo Papa IV.
Apud Holſtenium 2. parte Collect. Rom. pag. 80. dum ſtatuit in Synodi Romanæ cap. 28. *Ut quotidie lectione aut pia interſi agitatione Monachi inſtruantur, qualiter Monachorum Auctores non tantùm habitu ſequantur & nomine, ſed magis operibus & virtute pertingere valeant.* Alia in hoc argumentum teſtimonia perquirere opus
Reg. c. ult. non eſt, quando S. P. BENEDICTUS diſcipulos ſuos revocat ad *Vitam & inſtituta Patrum*, quòd non ſint aliud, *niſi bene viventium & obedientium Monachorum exempla.* Unde inſignis ille cognominis Be-
Prol. in Concord. Regul. nedictus Anianæ Abbas, *dum communi utilitati conſulens attentiùs quæreret, quomodò utiliùs poſſet cunctis prodeſſe; cæpit Sanctorum Vitas Regulásque legere Patrum.* Quibus inſtructus copiis, collabentem vitæ Monaſticæ diſciplinam in Gallia, tantùm non in Europa inſtauravit.

V. Intellexit hoc magnus ille Congregationis noſtræ quondam Præpoſitus Generalis Gregorius Tariſſius, vir prudentiæ, doctrinæ, pietatíſque ſingularis. Cùm enim ultimis híſce temporibus renaſcentem in Gallia Benedictinæ Regulæ cultum fovere ac promovere modis omnibus cogitaret, id omnium maximè curavit, ut SS. Patrum noſtrorum Vitæ perluſtratis quaquaverſùm Bibliothecis colligerentur. Sed quoniam non unius anni res erat, negotium iſtud eo movente inchoatum, ſub ejus ſucceſſore venerandæ memoriæ Domno Johanne Harelio promotum, tandem felicibus Reverendiſſimi Patris Bernardi Audeberti auſpiciis, curâ, ſtudióque incomparabili cæpit prodire in lucem. Porrò in his qui diſquirendis ſanctorum Monachorum Actis præpoſiti ſunt, meritò primas tenet noſter Lucas Acherius, reconditæ antiquitatis ſtudioſiſſimus. Is non tantùm San-Germanenſis Bibliothecæ ſibi jamdudum commiſſæ forulos revolvit diligentiſſimè, ſed etiam vetuſta Monaſteriorum Gallicanorum aliarúmque Eccleſiarum Legendaria ſedulus excuſſit, exſcribíſque curavit: immo & litteras direxit ad exteras provincias, ut quotquot poſſet Sanctorum noſtrorum Vitas compararet. Faſciculis magna ex parte congeſtis, cùm ætatis viriúmque defectum ſentiret, alióque diſtraheretur, jubente Reverendiſſimo Præfecto Generali Domno Audeberto, huic ſtudio animum devovi, qui forſitan tantum onus refugere tenui-
Plin. Præf. in Hiſt. nat. tatis meæ conſcius debuiſſem. Verùm in Sanctorum gloriam aliquid audendum eſt, *nec ulli fuit vitio* DIVOS *colere quoquomodo poſſet.*

Non deerunt fortaſſe, qui poſt varios clariſſimorum virorum hoc in genere labores, operam noſtram cauſabuntur otioſam. Scimus equidem Laurentium Surium, virum optimè de Eccleſia meritum, iſto in ſtadio laudabiliter deſudâſſe: nec ſatis prædicare poſſumus eximium illud Par, Iohannem Bollandum & Godefridum Henſchenium, qui opus immenſum de Sanctorum omnium geſtis tanta cum diligentia & eruditione inchoârunt, nihil ut prætereà deſiderandum videatur. At quis umquam iniquo animo tulit, ſi præter generales rerum veterum Annales ſcribuntur peculiares locorum vel familiarum hiſtoriæ, in quibus facta diſtinctiùs & ſcrupuloſiùs commemorari ſolent? Sanè cùm ordo rebus novam ſpeciem novámque formam inducat, dicere procul jactantiâ poſſumus, aliam eſſe omnino ab illorum Auctorum propoſito inſtituti noſtri rationem. Illi Menſium faſtos, nos Sæculorum ordinem ſequimur: Illi Natales Sanctorum dies juxta Kalendarium obſervant, nos Natales eorumdem annos juxta ſingulorum ætatem diſtinguimus. De utraque diſpoſitione judicium penes alios eſto: nemo verò interim infitiari poteſt, quin ex litteraria illa multorum Sæculorum collectione conſurgat ampliſſima Benedictini Ordinis Eccleſiaſticarúmque rerum hiſtoria, veterrimis ac ſinceris adornata monimentis. Ordo quippe à S. P. Benedicto inſtitutus tot præclara Eccleſiæ lumina ſubminiſtravit, ut clariſſimæ eorum actiones ſuo tempore concinnè diſpoſitæ non minimam Eccleſiaſticæ hiſtoriæ partem componant. VI.

His ita expoſitis, nunc ejus quam in Opere noſtro ſervamus methodi ac diſtributionis ratio reddenda eſt. Relaturi igitur ſanctorum Monachorum Acta in Sæculorum ac temporum claſſes, primum Sæculum Benedictinum cum Chriſti concepti ſæculo ſexto, quod ab Eræ Chriſtianæ anno D. ad DC. excurrit, componimus. Cùm enim S. Benedictus anno Domini CCCC. LXXX. Orbi natus (quæ communior ſententia eſt) in eremum paucis ab infantia elapſis annis, ſeu (ut vulgò creditur) ætatis anno XIV. ſeceſſerit, tandémque anno circà D. XLIII. diem ſupremum expleverit; conveniens nobis viſum eſt ſolida & integra Ordinis Benedictini Sæcula ſolidis & integris Chriſtiani calculi ſæculis comparare. In diſponendis autem Sanctorum Actis hunc ordinem tenemus, ut quo quiſque anno obiiſſe exiſtimantur, eorum Vitæ referantur ſingillatim. Iſta ſiquidem epocha ideo viſa eſt præferenda, quòd quavis aliâ notior ſit & illuſtrior. VII.

Ad hæc, Sanctorum Acta, ſi edita erant, cum ſcriptis codicibus contulimus: ſi nondum edita, ex vetuſtis eruimus membranis. Vbi plures ac diverſæ de eodem occurrerunt lucubrationes, eam quæ melioris notæ viſa eſt, in cenſum noſtrum adduximus: ſi quid VIII.

in aliis ſingulare legebatur, in margine inferiori curavimus adnotari. Dum verò duos aut plures, qui de uno eodémque ſancto Monacho ſcripſerint illuſtres nacti ſumus Auctores, eorum ſingulas ſcriptiones edimus, ut minimùm deſit ad hiſtoriæ auctoritatem.

IX. Hinc ſtilum primigenium, quantumvis rudem & impolitum, intactum ſervavimus, ne Scriptoribus fidem mutatis verbis detraheremus. Non enim paramus amœnitates delicatis Criticis, ſed rerum piè geſtarum veritatem veræ pietatis & antiquitatis cultoribus ſartam tectam exhibere optamus. Porrò melior eſt ſimplex ruſticitas, quàm fucata ac ſuſpecta eloquentia. Optandum quidem eſſet, ut Vitas Sanctorum eo quo par eſt rerum ac verborum delectu, ſplendore, ac majeſtate litteris commendatas haberemus: ſed quidquid tulerunt ſæcula, ferendum eſt nobis. Poſtquam geſta Cælitum noſtrorum legitimis aſſerta erunt monimentis, fortaſſe quidam ex Noſtris bonas Muſas cum Sanctis in gratiam redire coget. Quod jam Gallico idiomate feliciter exſecuta eſt Iacquelina *Boüette de Blemur*, Parthenonis S. Trinitatis Cadomenſis Religioſa Benedictina. Quamquam non deſunt Vitæ à probatis deſcriptæ Auctoribus, in quibus eloquentiam, non ſtudio quæſitam, ſed naturæ obſequentem haud deſideres. In Actis à nobis relatis Capitum partitiones ac ſummaria, ubi in libris MSS. occurrunt, ſervamus; aliàs narrationem in varias Sectiones marginalibus numeris appoſitis diſtinguimus, ut codicum antiquorum reddamus integram fidem.

X. Quia verò contingit nonnumquam, ut quorumdam Sanctorum Vitæ, ſeu Scriptorum defectu, ſeu temporum injuriâ, reperiri non poſſunt; eas vel ex veterum Auctorum dictis ſparſim exceptis conteximus, quas ELOGIA HISTORICA appellamus: vel ex Recentioribus, qui de iis ſcripſerunt, rariùs quidem, exprimimus. Sicubi verò nihil ſani aut explorati potuimus aſſequi, incertis relationibus prætermiſſis ſilentii noſtri rationem poſt primum Indicem in Operis fronte reddimus.

XI. Præter Vitas Sanctorum Miracula adducimus & Tranſlationes, quas in propria Sæcula, ut chronologiæ nobis propoſitæ ſequamur ordinem, monito priùs Lectore rejicimus. In Miraculis recenſendis ſi uſpiam reſecamus aliqua minoris momenti, (fit verò illud perquàm rariſſimè) ejus rei admonitionem ſuis locis apponimus, ne quis de fide noſtra ſuſpicetur.

XII. Ad delectum Beatorum Monachorum, quos Ordini noſtro aſſerimus, ut plurimùm conſiſtimus intra Martyrologii Benedictini cancellos. Quoniam verò Sancti nonnulli, quos ad Benedictinæ Regulæ præſcriptum vixiſſe non conſtat, in primo Sæculo admiſſi ſunt; eos, ne proprio arbitrio nimiùm indulgere videremur, retinuimus

tinuimus quidem, at proprios & germanos majori charactere, dubios & adſcripticios quos quidem putavimus, diſtinctionis ergo donavimus minoribus typis. Si in quibuſdam nobis vindicandis abdicandíſve hallucinati ſumus, nemo nos in calumniam rapiat; quando utriſque fecimus ſatis. De Sanctis viris in peculium ſibi aſſerendis diſputationes & rixas inter religioſos viros fervere, credo hæc ipſis Beatis glorioſum eſt. Ignoræ apud priſcos Monachos hujuſmodi lites, quas ultro abjicimus. Omnibus Monaſticam vitam profitentibus hoc in Opere prodeſſe cupimus, & ex omnibus prodeſſe: nec intereſt cujus Sancti exemplis, Baſiliani an Benedictini, ad bene vivendum informeris. In commune Chriſtiani omnes vivunt, in commune Sancti vixêre; in commune eorum exempla poſita ſunt; ut omnes inde proficiant. Placet Bernardi ſententia: *Vnum* (Ordinem) *opere teneo, ceteros Caritate.* Porrò Caritas nihil ſibi proprium vindicat. Et tamen Sanctos noſtros, quantum in nobis eſt, ab alterius inſtituti Monachis diſtinguimus, non ad faciendam pompam, ſed ad illuſtrandam hiſtoriæ veritatem. Sed quia in Sanctorum noſtrorum ſyllabo recenſiti ſunt nonnulli, quos & paullo ante S. P. Benedictum in cælum migrâſſe, & S. Benedicti diſcipulos non fuiſſe conſtat; hos conjecimus in Appendicem, ut à Legiſlatoris noſtri Vita exordium faceremus. *In Apolog. ad Guil.*

Iam ne in pleriſque locis ſalebroſis Lectorem hærere contingeret, ADNOTATIVNCVLÆ margini paginæ inferiori ſuppoſitæ ſunt, ut loca repugnantia conciliarentur, complanarentur difficilia, & barbaræ explicarentur dictiones. Si obſervationis prolixioris faciendæ opportunitas fuerit, illius tractatio in Præfationem remiſſa eſt. Demum ſi quid ad Vitæ alicujus elucidationem, Sancti vel Auctoris gratiâ, in anteceſſum præmittendum fuit, id præſtant OBSERVATIONES PRAEVIAE. Si aliquando hæſit aqua, cogitet Lector quàm ſit *res ardua, vetuſtis novitatem dare, novis auctoritatem, obſoletis nitorem, obſcuris lucem, faſtiditis gratiam, dubiis fidem.* XIII. *Plin. Præf. Hiſt. nat.*

Denique his omnibus quatuor acceſſerunt Indices, Primus in ipſo locatus limine, Sanctorum nomina qui in unoquoque ſæculo quo de agitur vixerunt, comprehendit: ubi Sanctorum prætermiſſorum rationes afferuntur, & Auctorum qui de Sanctis ſcripſêre notitia præſtringitur. Secundus Index eſt de rebus Hiſtoricis, Tertius de Moralibus, Quartus de vocibus exoticis & barbaris; in Operis calce appoſiti. Inſuper brevis Chronologia ſingulis præmiſſa eſt Sæculis, in qua Sanctorum, Summorum Pontificum, Regúmque nomina & ætates, Monaſteriorum conſtructiones, aliáque id genus breviter commemorantur. XIV.

Ceterum de Vitarum quas referimus auctoritate præmuniendus XV.

eſſet Lector, ne ancipiti fide in illis verſetur. Verùm habent ſuos plurimæ Auctores in fronte deſignatos. Si Auctor eſt anonymus, ex narratione, quoad ejus fieri poteſt, exprimitur ipſius ætas, ex qua pendet Scriptorum auctoritas præcipua. Deinde genius hominum aliæque conditiones ex ipſorum ſcriptis ſatis deprehenduntur ab eruditis, ut non ſit neceſſe alios de ipſis interrogare. Occurrent in Actis à nobis relatis nonnulla (fatemur ingenuè) ad „ Lydium lapidem non omni ex parte probata: ſed ſi ob unum er„ rorem vel alterum in Vitis Sanctorum inventum, cetera quæ re„ manent fide carere dixerimus, (inquit Illuſt. Card. Baronius) pro„ fectò omnes ferè Sanctorum Vitas in maximum diſcrimen addu„ cimus: cùm pænè in omnibus aliquid notari poſſit quod corri„ gendum videatur, ſítque Canonicarum tantummodò Scriptura„ rum ſingularis prærogativa, ut in eis cuncta vera, inconcuſſa, cer„ táque narrentur. Neque Baronii dictum locum habet ſolùm in Sanctorum Actis, Hiſtoricos ferit propè omnes, nullus non homo fuit. Quibuſdam nihilominùs magis innatum eſt quidlibet fingendi ſeu credendi vitium ex ſoli natura, quod Armoricis Angliciſque Vitarum Scriptoribus plures jam impegerunt. Vetus eſt Petri Cellenſis querela in quadam Epiſtola ad Nicolaum Monachum Anglum. *Inſula eſt*, inquit de Anglia, *circumfuſa aqua: unde huius elementi propria qualitate eius incolæ non immeritò afficiuntur, & nimia mobilitate in tenuiſſimas & ſubtiles phantaſias frequenter transferuntur, ſomnia ſua viſionibus comparantes, ne dicam præferentes.* Quod tamen citra calumniam relatum à me velim, nam magnos alioquin viros tulit fértque hodie illa Inſula: ſed Scriptorum vulgo imperito id vitii tribuendum eſt.

In Martyrol. 7. Id. Octob.

XVI. Poſtquàm propoſiti noſtri ordinem expoſui, nunc res poſtulat ut nonnulla in hac Præfatione expendantur: quæ cùm diligentiorem exigant tractationem, in quoſdam Articulos appoſitè diſtinguenda videntur. Primo loco agendum eſt ſtrictim de Monaſticæ vitæ origine in Occidente, déque Regulis ante S. Benedictum iſthic obſervatis. II. Inquirendum eſt de tempore obitûs S. P. Benedicti, de Regulæ ſuæ promulgatione & propagatione ſæculo ſexto facta; ubi in tranſcurſu mentem noſtram de vulgata ipſius ad S. Remigium Remorum Epiſcopum Epiſtola aperiemus. III. de S. Scolaſtica dicendum erit, ac de Benedictinæ Regulæ uſu etiam ad Virgines Deo ſacras tranſmiſſo. IV. S. Placidi miſſio in Siciliam ac Martyrii tempus agitabitur. V. Exponetur S. Mauri Abbatis legatio in Galliam. VI. De Regulæ progreſſu in Hiſpaniam ſermo erit. VII. De Gregorii Magni ſtudio in S. P. Benedicti Inſtitutum: ubi Benedictina ipſius profeſſio contra Cæſarem Baronium aſſeretur. VIII. De Auguſtino aliiſque S. Gregorii diſcipulis in Britanniam

miſſis diſputatio ſuccedet. IX. Denique Obſervationes quaſdam de rebus cùm Eccleſiaſticis tum Monaſticis notatu dignis ſubjicie-mus. In aliud ſæculum remittimus Germaniæ Benedictinæ tracta-tionem pleniorem.

§. I.

De Monachorum origine, ſtatu & Regulis in Occidente ante S. P. BENEDICTUM.

FIDEI Chriſtianæ ortum & progreſſum pænè eveſtigio ſubſe- XVII.
cuta eſt Monaſtica inſtitutio, & naturali quadam lege ex Oriente in Occidentem pervaſit. Baſilium Ducem præcipuè celebrant Orientales, Benedictum Occidentales Monachi; utrumque rectiùs Monaſtices præconem, propagatorem ac Legiſlatorem dixeris, quàm auctorem primarium. Baſilium brevi quidem intervallo præceſſit magnus ille Antonius Ægyptius, Benedictum duobus ferme ſæculis qui in Occiduas partes induxerunt Monachorum Inſtituta. Hæc (ſi Baronio credimus) accepit Roma ab Antonio magno per Athanaſium Epiſcopum Alexandrinum: à Romana verò Eccleſia velut è promptuario diſciplinæ aliæ omnes Occidentalis orbis Eccleſiæ mutuatæ ſunt. Athanaſius anno Domini CCC. XL. in Vrbem acceſſit. *Nulla eo tempore*, inquit Hieronymus, *nobilium feminarum noverat Roma propoſitum Monachorum, nec audebat, propter rei novitatem, ignominioſum (ut tunc putabatur) & vile in populis nomen aſſumere. Hæc* (Marcella) *ab Alexandrinis priùs Sacerdotibus Papáque Athanaſio, & poſtea Petro, qui perſecutionem Arianæ hæreſeos declinantes, quaſi ad tutiſſimum communionis ſuæ portum Romam confugerant, vitam B. Antonij adhuc tunc viventis Monaſteriorúmque in Thebaïde, Pachumij & Virginum ac Viduarum didicit diſciplinam, nec erubuit profiteri quod Chriſto placere agnoverat.* Deinde Hieronymo Romæ commorante fuerunt *tam crebra Virginum Monaſteria Monachorúmque innumerabilis multitudo, ut pro frequentia ſervientium Deo, quod priùs ignominiæ fuerat, eſſet poſtea gloriæ.* Auguſtinus Romæ *etiam plura* Monaſteria *cognovit, in quibus ſinguli gravitate atque prudentia & divina ſcientia pollentes, ceteris ſecum habitantibus præerant Chriſtiana caritate, ſanctitate & libertate viventibus.*

Baron. an. 138. n. 10.

In Epiſt. 16. ad Princip. de Marcella Epitaph.

Idem ibid.

Auguſt. De Morib. Eccl. c. 33.

Euſebio primo Vercellarum Epiſcopo ab anno circa CCC. XL. ad CCC. LXXI. id elogii tribuit Ambroſius, quòd *primus in Occidentis partibus diverſa inter ſe coniunxit, ut & in civitate poſitus Inſtituta Monachorum teneret, & Eccleſiam regeret ieiunii ſobrietate. Et erat*, Auguſtino teſte, *Monaſterium Mediolani plenum bonis Fratribus extra urbis mœnia ſub Ambroſio nutritore.* Quo Monaſterio nullum fortè in tota Italia antiquius, ſi ante annum CCC. XIII. (quemadmodum

Ambroſ. lib. 10. Epiſt. 82.

Auguſtin. Lib. 8. Confeſ. c. 6.

[Vghell. Tom. 4. Ital. ſac.] Ferdinandus Vghellus affirmat) à Mirocle Mediolanenſium Antiſtite conditum fuit. Legimus apud Severum Sulpicium , S. Martinum , Turonicum poſtea Epiſcopum , *Mediolani ſibi Monaſterium* [Sever. Vita S. Mart. c. 4.] *ſtatuiſſe* , ubi *eum Auxentius auctor & princeps Arianorum graviſsimè inſectatus eſt , multiſque affectum iniuriis de civitate exturbavit.* Inde Martinus in Inſulam Gallinariam ſe recepit, ubi aliquandiu vitam Monaſticam coluit.

S. Auguſtinus Ambroſii exemplo edoctus , *factus Preſbyter Monaſterium intra Eccleſiam* (Tagaſte in Africa) *mox inſtituit , & cum* [Poſsid. in Vita S. Auguſt.] *Dei ſervis vivere cœpit ſecundum modum & regulam ſub Sanctis Apoſtolis conſtitutam.* Taceo in Inſulis Dalmatiæ choros à Nepotiano [Hieron. Ep. 2.] frequentatos , ut ſcribit Hieronymus ad Heliodorum : taceo *Inſulas & totum Hetruſcum mare Volſcorúmque provinciam & reconditos* [Id. Epiſt. 30.] *curvorum litorum ſinus , in quibus* tempore Hieronymi *Monachorum conſiſtebant chori.* Mitto Caprariam & Gorgoniam Inſulas à Monachis cultas. Satis hæc ſunt ad demonſtrandam vitæ Monaſticæ in Italia originem ſæculo quarto. Elanguit Monaſtica inſtitutio in illis regionibus ſæculo inſequente ob Gothorum , Hunnorum , Vandalorum & Erulorum irruptiones : ſed tandem ineunte ſæculo ſexto reſpirare cœpit , & Benedicto auctore Ægyptiorum Monachorum celebritatem adæquavit.

XVIII. Italiam in Monaſtico ſtatu excolendo æmulata eſt ac propemodum ſuperavit Gallia. Martinus ex inſula Gallinaria ad S. Hilarium [Sever. Sulp. in Vita S. Mart. c. 5.] Pictavorum Epiſcopum ab exſilio reverſum ſe recipiens , *haud longè ſibi ab opido Monaſterium collocavit* Gregorius Turonicus Epiſ- [Greg. Turon. Lib. 4. Mirac. S. Mart. c 30.] copus *Monaſterium Locociagenſe* appellat , *diſtans ab urbe Pictavis quaſi ſtadiis quadraginta.* [Sever. ibid. c. 7.] Procedente tempore Martinus *factus Epiſcopus Turonenſis, aliquandiu adhærenti ad Eccleſiam cellula uſus eſt. Deinde cùm inquietudinem ſe frequentantium ferre non poſſet , duobus ferè extra civitatem millibus Monaſterium ſibi ſtatuit.* Majus-Monaſterium hactenus vocatur. Brevì adeò Monachorum numerus Martino [Sever. Epiſt. ad Baſſul.] auctore accrevit , ut ad S. Antiſtitis *exſequias Monachorum ferè duo millia conveniſſe dicantur. Specialis* , inquit Severus Sulpicius , *Martini gloria, cuius exemplo in Domini ſervitute ſtirps tanta fructificaverat.*

XIX. Inſulam Barbaram paullo ſupra confluentes Araris & Rhodani in medio Araris ſitam , Monachos ab antiquis retro temporibus habuiſſe conſtat , fortaſſe ante S. Martinum. Eò ſæviente Septi- [Greg. Turon. de gl. Conf. c. 22.] mi Severi perſecutione Chriſtianos ſe recepiſſe ferunt. Certè apud Gregorium Turon. S. Maximus B. Martini diſcipulus occultare ſe cupiens , *apud Inſulam Barbaram Monaſterii Lugdunenſis* perfugiſſe legitur.

XX. S. Honoratus , anno CCCC. XXVI. Epiſcopus Arelatenſis or-

dinatus, in Inſula maris mediterranei extremæ Provinciæ Pho-
cenſi adjacente, quam Lerinum nuncupant, Monaſterium Leri-
nenſe excitavit. Is primùm divenditis facultatibus & in pauperes
diſtributis, & cum eo Venantius frater duce Capraſio ſene *in*
Orientis oras, inquit ſanctus Hilarius ipſius diſcipulus & in Sede Hilar. in Vita S. Honorati.
Arelatenſi ſucceſſor, *& quæcumque alia plena Sanctis loca acci-*
piendi exempli gratiâ accedunt. Mortuo in Achaïa Venantio, Ho-
noratus in Galliam redux, *vacuam Inſulam ob nimietatem ſqualo-*
ris, & inacceſſam venenatorum animalium metu, Alpino haud lon-
gè iugo ſubditam petit: ubi conſtructo Cœnobio *certatim ſe iam il-*
luc omnis regio quærens Deum dirigebat, Honoratum expetiit quiſquis
Chriſtum deſideravit, & planè Chriſtum, quiſquis Honoratum ex-
petiit invenit. Itaque velut ulnis effuſis protensiſque brachiis in am-
plexum ſuum omnes, hoc eſt in amorem Chriſti invitabat, omnes un-
dique ad illum certatim confluebant. Etenim quæ adhuc terra, quæ na-
tio in Monaſterio illius cives non habet? In proxima Lerino *inſula*,
hoc eſt in Lerone, degebat S. Eucherius, qui in Sermone de Lau-
de Eremi multa præclarè de Lerino adducit, ubi erant *auctore*
Honorato ſancti ſenes, qui diviſis cellulis Ægyptios Patres Galliis in-
tulerunt.

An verò prætermittemus illuſtrem Galliæ noſtræ hoſpitem, im- XXI.
mo popularem * noſtrum Iohannem Caſſianum, qui ſæculo quinto
in civitate Maſſilienſi inclytum Aſceterium ædificavit, ac quinque
millia Monachorum rexiſſe dicitur. Is ultimas Collationes ſeptem
ad Sanctos, qui in Stœchadibus conſiſtebant inſulis, Fratres ſcripſit,
quæ inſulæ ab urbe Maſſilia brevi millium ſexaginta freto diſtant.

* Holſten. Præf. in Cod. Regul. probat Gallum fuiſſe Caſſianum.

Eodem ferè tempore Monachi Condateſcenſes in locis Iurenſi- XXII.
bus; Autiſſiodorenſes à B. Germano inſtituti, Divionenſes S. Beni-
gni, Ternodorenſes apud Burgundiones; Menatenſes apud Arver-
nos, Miciacenſes Aureliæ, Grinniacenſes Viennæ, Agaunenſes Octo-
duri, ſanctitate florebant. Et hic quidem Reipublicæ Monaſticæ
ſtatus ad S. P. Benedicti ætatem in Galliis erat. Supereſt ut de Hi-
bernia, Gothia, Illyrico & Hiſpania, quæ ſolæ ex Europa nationes
Monachiſmum ante S. Benedictum ſuſcepiſſe videntur, paucis ab-
ſolvamus.

S. Patricium à Cæleſtino Papa circa annum D. XXX. in Hiber- XXIII.
niam miſſum, Fidem vitámque Monaſticam propagâſſe, Probus in
ejus Vita auctor eſt. E Meſopotamia in Scythiam Monachorum
Inſtituta tranſtulit Audæus, qui teſte Epiphanio, *à Conſtantio*
relegatus Monaſteria fecit in Gothia. Severinus Noricorum dictus Epiphan. Hær. 70.
Apoſtolus, *tempore quo Attila Rex Hunnorum defunctus eſt*, (ni-
mirum anno CCCC. LIV.) *de partibus Orientis adveniens, in vici-*
nis Norici Ripenſis & Pannoniarum partibus quod Aſturis dicitur

*opido morabatur , vivens iuxta Evangelicam Apoſtolicámque doctri-
nam.* Deinde *ad ſecretum habitaculum quod Purgum opidum appel-
latur ab incolis , quinque à Favianis diſtans milliaribus ſeceſsit. Da-
turus Monachis formam ſollicitior admonebat B. Patrum veſtigiis in-
hærere* , ut ex ipſius Vita ab Eugippio Abbate Lucullanenſi ſub-
pari ſcriptâ carptim delibavimus. Denique *prior in Hiſpaniam Mo-
naſticæ obſervantiæ uſum & Regulam dicitur adduxiſſe* apud Ildefon-
Ildef. lib. de Virg. illuſt. c. 4. ſum Toletanum Epiſcopum. Donatus , qui *profeſsione & opere
Monachus , cuiuſdam Eremitæ in Africa fertur exſtitiſſe diſcipulus. Hic
violentias barbararum gentium imminere conſpiciens , atque ovilis diſ-
ſipationem & gregis Monachorum pericula pertimeſcens, ferè cum Septua-
ginta Monachis copioſiſque librorum codicibus navali vehiculo in Hiſpa-
niam commigravit ; qui ab illuſtri religioſáque femina Minchæa ſubſidii ac
rerum opibus miniſtratis , Sirbitanum Monaſterium viſus eſt conſtruxiſſe.*
Perſecutio illa referenda videtur ad Traſamundum Vandalorum Re-
gem , qui in Vita S. Fulgentii Ruſpenſis Epiſcopi Chriſtianos le-
gitur divexâſſe ineunte ſæculo ſexto. Tempus ſatis congruit Do-
nati ætati apud Iohannem Biclarenſem ad annum quintum Iuſtini
relatæ in hunc modum: *Donatus Abbas Monaſterii Servitani , mira-
bilium operator clarus habetur.* Æqualis Donato fuit B. Victorianus
L. 4. c. 11. Abbas , qui teſte Fortunato *plurima per patriam Monachorum exa-
mina fudit* , & Monaſterium Aſanenſe in Aragonia conſtruxit , ut
in ipſius geſtis referemus.

XXIV. Inveſtigatâ Monachorum origine & progreſſu in Occidentis
partibus , ſupereſt ut de primariis eorum Regulis pauca dicamus.
Caſſian. lib. 2. Inſt. c. 2. Vt in Oriente , ſic in Occidente , *tot propemodum typi ac Regulæ
erant , quot Cellæ ac Monaſteria.* Aliis pro Regula erat Abbatis volun-
tas , aliis modus vivendi Majorum uſu & traditione confirmatus ,
aliis leges ſcriptæ imponebantur. In uno eodemque Cœnobio plu-
res inſimul Regulæ ſcriptæ non rarò obſervatæ , detractis vel aſ-
ſumptis , quæ pro locorum ac temporum conditione opportuna
videbantur. Et tamen in tanta Regularum diverſitate maxima erat
Monachos inter omnes animorum conſenſio , una ſocietas , faci-
lis ac promiſcuus tranſitus , mutuúſque commeatus. Nondum in-
valuerat illud Corinthiorum : *Ego ſum Pauli , ego autem Apollo , ego
verò Cephæ* ; unus Monachorum in Eccleſia Ordo cenſebatur. No-
men iſtud in varias partes ſcindi cœpit ſub finem ſæculi noni , quan-
do Congregatio Cluniacenſis , ob conſuetudines Benedictinæ Re-
gulæ ſuperinductas Ordo Cluniacenſis dici cœpit. Et nobiliora etiam
Monaſteria , ob ritus peculiares , ſuum Ordinem conſtituerunt ,
quamvis S. Benedicti Regula eſſet omnibus communis. Sic *Ordo
Guill. Gem. L. 7. c. 37. Maioris-Monaſterii* apud Guillelmum Gemeticenſem , *Ordo S. Dio-
nyſii* , &c. res poſtea in infinitum abiit.

Ergo ut ad id unde digreſſus ſum me referam, variæ erant ante S. Benedictum Regulæ in Occidente, quædam à pluribus receptæ. Sancti Baſilii Regulam, poſteaquàm Rufinus Aquileïenſis Preſbyter petente Vrſeio Pineti Abbate eam Latini juris fecit, Monachi Itali præferebant. Nam Eugippii Abbatis Lucullanenſis & Virgilii Diaconi Regulæ non admodum terebantur. Certè S. Benedictus Baſilii Regulam familiarem habuit, eámque ſuis diſcipulis commendavit. Eamdem in Gallia ſervabat Aredius cum Caſſiani Inſtitutis, quæ etiam in pluribus Galliarum Monaſteriis tenebantur. Erant & Lerinenſium, Grinniacenſium, & Agaunenſium ſeu Tarnatenſium Inſtituta. Regula S. Macarii in Reomaënſi Monaſterio vigebat, fortè ex Lerinenſium cenſu, nam apud illos Iohannes Reomaënſis Abbas primus diu egerat. Apud Miciacenſes SS. Antonii & Pauli norma colebatur; apud Turonenſes Monachos S. Martini vivendi forma à Severo Sulpicio deſcripta: quam etiam S. Patricius in Hiberniam invexiſſe fertur. Qualem Regulam Donatus ex Africa ad Hiſpanos detulerit, non facile eſt divinare: hac de re poſtea recurret oratio.* Interim ad alia pergamus. XXV.

Regula c. 73.

In Vita S. Mart. c. 7.

* num. 72.

§. II.

De die & anno obitûs S. P. BENEDICTI, *ipſiúſque propagatione in Italia: ubi Dialogorum libri Gregorio M. aſſeruntur, & vulgata* S. BENEDICTI *ad B. Remigium Epiſtola expenditur.*

* Regulæ

CVM Orbi natus eſt S. Benedictus, miſerabilis Europæ facies erat. Italia quippe ſub Odoacre Erulo, Hiſpania & Aquitania ſub Alarico Veſigotho, Arianorum Principum jugo addictæ gemebant: Suevis Arianis parebat Callæcia, regnabat in Gallia Childericus Francorum Rex Idolorum cultui deditus, Burgundionibus Arianis non modicam Galliæ partem occupantibus: Germania verò & Britanniæ inſulæ pars verum Deum ignorabant. Annum CCCC. LXXX. S. Benedicti natalem non tam veterum probat auctoritas, quàm recentiorum Scriptorum conſenſus. Vix pueritiæ annos prætergreſſus, in Sublaci ſpecum ſe recepit, eo ferè tempore quo Chlodoveus Francorum Rex cum ſua Gente Idola ejuravit. Conſtructis apud Sublacum Monaſteriis duodecim, S. Benedictus Caſſinum montem petiit anno (ut creditur) D. XXIX. ut inde per univerſam Europam ſuum Ordinem diffunderet: quaſi funeſtiſſima illa ætate, (liceat mihi hoc de Benedictino dicere, quod de Monaſtico ſtatu univerſim dixit Iohannes Mareshamus) comparatum fuiſſet hoc vivendi inſtitutum, tutiſſimum adverſus humanas miſerias refugium. Et quidem Europa ferè tota Benedicti ſæculo Monachis adlaborantibus veram Religionem ſuſcepit. Quo die vel anno vir ſanctus in cælum abierit, lis eſt inter Auctores. Diverſas recenſere ſententias XXVI.

Præfat. in Tom. 1. Monaſt. Angl.

V. Haeften. in c. 37. Vitæ S. Bened.

otioſum videtur, cùm id jam præſtiterint nonnulli ex noſtris. Rem totam ex Gregorio, ſi fieri poteſt, repetamus. Sed quia Dialogorum libros, quibus niti præcipuè volumus, Gregorio Magno quidam timidè adſcribunt, quidam temere abjudicant; operæpretium arbitror, ſi quàm potero breviſſimè, hos libros genuino auctori aſſeruero.

XXVII. Gregorium hujus nominis primum Pontificem Romanum lucubrationem *de Miraculis Patrum quæ in Italia facta ſunt* cogitâſſe ac parturiſſe, teſtatur ipſe in lib. 2. Epiſtola 50. ad Maximianum Syracuſanum Epiſcopum, à quo in hoc argumentum ſuppetias poſtulat. *Fratres mei*, inquit, *qui mecum vivunt, omni modo me compellunt aliqua de Miraculis Patrum quæ in Italia facta audivimus, ſub brevitate ſcribere. Ad quam rem ſolatio veſtræ Caritatis vehementer indigeo, ut ea quæ vobis in memoriam redeunt, quæque cognoviſſe vos contigit, mihi breviter indicetis.* Auctor verò Dialogorum tantùm de Sanctis Italiæ viris agit, idque ſtatim ab initio libri 1. Petro interloquente ſatis innuit his verbis: *Non valde in Italia aliquorum vitam virtutibus fulſiſſe cognovi: ex quorum igitur comparatione accenderis ignoro. Et quidem bonos viros in hac terra fuiſſe non dubito, ſigna tamen atque virtutes aut nequaquam ab eis facta exiſtimo, aut ita ſunt hactenus ſilentio ſuppreſſa, ut utrúmne ſint facta neſciamus.* &c. Et lib. 3. c. 14. *Hic itaque venerabilis Iſaac ortus ex Italia non fuit, ſed ea illius narro miracula quæ converſatus in Italia fecit.* Quis hîc non videat Auctori non alium eſſe ſcopum, quàm ut de Miraculis in Italia factis ſcribat? Pergit Gregorius M. in laudata ad Maximianum Epiſtola. *De Domno enim Nonnoſo qui juxta Domnum Anaſtaſium de Pentunis fuit, aliqua retuliſſe te memini, quæ oblivioni mandavi. Et hoc igitur, & ſi qua ſunt talia, tuis peto Epiſtolis imprimi, & mihi ſub celeritate tranſmitti.* At Dialogorum Scriptor in lib. 1. capp. 7. & 8. de Nonnoſo plura refert, aliáque non pauca de aliis quæ à Maximiano Epiſcopo accepiſſe ſe affirmat.

XXVIII. Deinde tam valida ex ipſis Dialogorum libris in Gregorii M. cauſam erui poſſunt argumenta, ut vel ſtolidus ſit qui non aſſentiat, vel impudens qui mentitum Scriptorem dicere audeat. Primò Dialogorum auctor in lib. 4. capp. 14. 15. 16. 19. 27. 37. eaſdem refert hiſtorias, quas in Evangeliorum Homiliis à ſe commemoratas aſſerit. Et certè Homilias 40. in Evangelia, Gregorii M. germanum eſſe fetum, & ipſiſſimas in illis recitari hiſtorias nemo negare poteſt. Deinde Dialogorum opifex nomen ſuum paſſim interponit Gregorii, tum ſe Romanum Pontificem in lib. 1. cap. 8. & lib. 3. capp. 3. & 8. omnino indicat: ad hæc in lib. 3. capp. 32. & 36. meminit Legationis ſuæ in urbem Conſtantinopolim, ac cap. 31. prodit familiari ſibi neceſſitudine dudum junctum fuiſſe Lean-

drum

drum Hiſpalitanum Epiſcopum, quem Gregorius in amicitiam Conſtantinopoli à ſe receptum fuiſſe Præfat. in lib. Moral. teſtatur. Denique Dialogiſta in lib. 2. initio ait ſe ea, quæ de S. Benedicto narrat, quatuor ejus diſcipulis referentibus agnoviſſe. Producant igitur adverſarii Gregorium quemdam Romanum Pontificem, Leandro Hiſpalenſi Epiſcopo familiarem, primis S. Benedicti diſcipulis ætate comparem, alium à Gregorio Magno: & tunc demum illum Dialogorum auctorem agnoſcemus. Quod ſi non poſſunt, ceſſent apertæ repugnare veritati, cùm alioqui Dialogorum ſtilus Gregorium Magnum ubique ſpiret.

Verùm quoniam adverſarios ſuſtinemus contumaces, obruere eos auctoritate neceſſe eſt, ſi ratione vinci nolint. Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus Gregorio M. pæne æqualis de Vir. illuſt. cap. 27. tradit ipſum edidiſſe *Dialogi more cum Petro habiti de virtutibus Patrum libros quatuor*. Et S. Ildefonſus Toletanus ejuſdem ferè ætatis de Vir. illuſt. cap. 1. *De vitis Patrum*, inquit, *per Italiam commorantium edidit etiam libros quatuor, quos volumine uno compegit, quem quidem Codicem Dialogorum maluit appellari.* Præ tantis viris piget adducere inſuper Venerabilem Bedam, apud quem hæc de Gregorio M. leguntur: *Libros etiam Dialogorum quatuor fecit, in quibus rogatu Petri Diaconi ſui virtutes Sanctorum quos in Italia clariores noſſe vel audire poterat, ad exemplum vivendi poſteris collegit.* Bedæ ſuccinuit Aldhelmus Epiſcopus, immo præivit, utpote anno DCC. IX. Beda teſte denatus, qui cùm S. Benedicti Vitam à Gregorio Magno ſcriptam dicat, eum proculdubio Dialogorum Auctorem reſcierat. En Aldhelmi diſtichon ex Carmine de laude Virg. ubi agit de S. Benedicto: XXIX.

Beda Hiſt. lib. 2. c. 1.

Id. lib. 5. c. 19.

> *Cuius præclaram pandens ab origine vitam,*
> GREGORIVS *Præſul chartis deſcripſerat olim.*

Adeout aquam in mare miſſurus ſim, ſi Pauli Diaconi ſuffragium rogem, qui in lib. 4. de geſt. Langob. cap. 5. quatuor libros Dialogorum à beatiſſimo Papa Gregorio editos & Theudelindæ Langobardorum Reginæ directos affirmat.

Valeant igitur Cedrenus aliſque ejus ſequaces, qui Gregorium Dialogorum auctorem tempore Leonis Imp. cognomento Iſauri vixiſſe putant, nimirum anno DCC. XXVI. integro ferè ſæculo poſt Iſidorum & Ildefonſum. Adquieſcant tandem manifeſtæ veritati Huldricus Coccius, Chemnitius, & Andreas Rivetus; modeſtiores utique Roberto Coco, qui procaciter auſus eſt negare, quod alii dumtaxat revocârant in dubium. Nimirum heterodoxi æquis oculis legere non poſſunt iſtos libros, in quibus hæreſes ſuas damnari vident. Hæc digreſſio graſſanti errori debebatur: ad propoſitum redeo. XXX.

Cocc. Præf. in Greg. Op. Baſileæ 1551.
Riveti Critici Sacri.
Cocii Cenſura quorumd. lib.

XXXI. Ad ſtatuendum ſancti Benedicti quem modò inquirimus obitum duo altrinſecus termini figendi ſunt, quos ultra citráque divagari Gregorius non ſinit. Vnus terminus repetitur ex principatu Totilæ Regis, qui beatum Benedictum conveniſse in lib. 2. Dialogorum cap. 15. dicitur: alter ex clade Monaſterio Caſſinenſi, à Langobardis aliquanto poſt ſancti Benedicti exceſsum illata.

XXXII. Totila Gothorum ſceptrum adeptus eſt belli Gothici anno ſeptimo, hoc eſt Chriſti D. XLI. Siquidem bellum iſtud orſus eſt Iuſtinianus Auguſtus annum agens imperii nonum, ἀρχῆς καθίστατο
Procop. belli Goth. lib. 1. ἐς τὸν πόλεμον ἔνατον ἔτος τὴν βασιλείαν ἔχων, inquit Procopius. Porrò annus Iuſtiniani imperii nonus Eræ Chriſtianæ anno D. XXXV. reſpondet. Cùm enim ex Victoris Tununenſis calculo Iuſtinianus quadrageſimo imperii ſui anno, Domini D. LXVII. vitæ finem ſuſceperit; ipſius principatûs annus primus cum Chriſti anno D. XXVII.
Idem l. 3. » nonus cum D. XXXV. componendus eſt. Deniqueut Procopius au-
» ctor eſt, Hildebaldus anno ſexto belli Gothici vertente occiſus à
» Vila eſt. Huic ſucceſſit Eraricus anni ſeptimi initio. Sed Eraricus iſte
» nihil geſſit memoratu dignum: nam cùm paucis ſupervixiſset
» menſibus, ex humanis deceſſit. Totila verò ex convento ſuſcepit
imperium. Illud in Procopio advertendum eſt, annos militares à verno tempore inceptos, ipſi adhibitos fuiſse. Annus proinde belli Gothici ſeptimus anno Chriſti D. XLI. Vere inchoatus Regem excepit Eraricum, paucíſque pòſt menſibus Totilam, qui ante annum belli Gothici octavum, Chriſti D. XLII. Benedictum adire
Idem ibid. » non potuit. Eo quippe anno poſtquàm Cæſenæ, mox Petræ præ-
» ſidia ceperat Totila, paullo pòſt ſe in Tuſciam contulit; locíſ-
» que in ea jam pertentatis cùm ad ſe nemo concederet, amne Ti-
» beri tranſmiſso, non tamen Vrbis ingreſſus confinia, ad Cam-
» panos & Samnites divertit. Quo in itinere ſine dubio Caſſinum
in Samnitibus poſitum acceſſit, ac vitæ ſuæ ſortem à B. Benedi-
Gregor. lib. 2. Dial. cap. 15. cto didicit: factúmque eſt id quod dicit Gregorius, ut mitior ex
» illo congreſſu Totila redderetur. Nam Neapoli exinde capta,
Proc. lib. 3. belli Goth. » eam in captivos, teſte Procopio, præ ſe tulit benignitatem, quæ
» utique nec barbaro, nec hoſti ſatis convenit. Quippe qui Ro-
» manorum inediâ confectorum inprimis curam ſuſcepit; & morte
» affecto milite qui virginem vitiârat, bona quoque ejus, quæcum-
» que fuêre, vitiatæ mox tradidit. Vnde factum, ejus ut nomen ut
» ſapientiæ, ita & benignitatis celebre apud Romanos jam eſſet ac
» maximi fieret. Si ergo Totila ineunte belli Gothici anno VIII. priùs Cæſenæ ac Petræ præſidia cepit, Tuſciam peragravit, variíſque in ea tentatis locis Tiberim tranſmiſit, quàm ad

Campanos & Samnites divertit; iſthuc ſe conferre non potuit ante finem ipſius anni, Chriſti D. XLII. nec proindeobitus S. Benedicti, quem tum inviſit, ante menſem Martium inſequentis anni collocari poteſt. Hic primus limes eorum refellit ſententiam, qui S. Benedictum vel ad annum D. IX. vel D. XXXI. vel D. XXXVI. vel denique D. XLII. ad Superos migrâſſe exiſtimârunt.

Præter iſta nihil nos cogit, ut B. Benedicti annum extremum ulte- XXXIII.
riùs differamus. Nam ipſius cum Canuſinæ Eccleſiæ Antiſtite col-
loquium *de ingreſſu Regis Totilæ & Romanæ urbis perditione* erat, paul- *Greg. lib. 2*
lo pòſt futurâ. Et Zallæ militis Totilæ factum omnino accidiſſe vi- *Dial. c. 15.*
detur ante ejuſdem Totilæ collationem cum S. Benedicto habitam: *Ibid. c. 31.*
neque enim exinde, quis eſſet Benedictus, à Zalla ignorari potuit. Fixum igitur eſto, S. Benedicti mortem ante annum D. XLIII. ſtatui non licere: jam ex alio quem præfiximus cladis Caſſinenſis cardine, an ultra hunc annum differri poſſit videamus.

Langobardos à Narſe Patricio anno D. LXIX. invitatos, duce Al- XXXIV.
boïno in Italiam irrupiſſe, ſcribit Paulus Diaconus. Alboïno poſt *Paul. Diac.*
ſeptem annos demortuo, cùm Clephus paucos menſes poſtea re- *l. 1 de geſt. Lang. c. 7.*
gnâſſet, *per annos decem Langobardi Regem non habentes, ſub ducibus* *Ib. c. 32. & 36.*
fuerunt. Quibus annis expletis Autharium Clephi filium Regem ſibi ſtatuerunt, eóque poſt ſex annos exſtincto, Theudelinda ipſius relicta Agilulfum Taurinatium Ducem in Regnum & thalamum adſcivit, Regia dignitate quinque annos ſupra viginti potiturum. Itaque quandoquidem Caſſinenſe Monaſterium ante Gregorii M. Pontificatum à Langobardis everſum fuiſſe conſtat, quærimus Langobardorum Ducibus an Regibus cladem iſtam acceptam referre debeamus. Sanè Ducibus tribuendam eſſe, ideóque ante annum D. LXXXV. eam accidiſſe ſubjectæ rationes perſuadere videntur.

Leo Marſicanus Cardin. Oſtienſis auctor eſt, Monachis Caſſi- XXXV.
natibus Cœnobii ſui excidio à Langobardis patrato ſubductis Lateranenſe Patriarchium à Pelagio Romano Pontifice conceſſum fuiſſe in Monaſterium erigendum; cui Valentinianus multis annis præfuerat, antequàm Gregorius Dialogis ſcribendis daret operam, uti ex libri 2. exordio conſtat. Dialogos ſcribebat Gregorius anno D. XCIII. Vt igitur Valentinianus annis multis Lateranenſem Eccleſiam rexiſſe Gregorio tum dici potuerit, annis minimùm decem Valentiniani præfectura, adeóque Monaſterii Caſſinenſis ruina Gregorii ſcriptionem præceſſiſſe debuit. Et verò credi vix poteſt, everſionem illam accidiſſe anno (ut paſſim
recentiores ſcribunt) D. XCIX. regnante Authario, *cuius diebus* *Paul. Diac. l. 3. c. 15.*
inquit Paulus Diac. *in Regno Langobardorum nulla erat violentia, nullæ ſtruebantur inſidiæ, nemo iniuſtè aliquem angariabat,*

nemo ſpoliabat. Non erant furta, non latrocinia: unuſquiſque quò libebat ſecurus ſine timore pergebat. Econtrariò *per hos Langobardorum Duces ſpoliatis Eccleſiis, Sacerdotibus interfectis, civitatibus ſubrutis,*
Id. l. 2. c. 32. *pŏpuliſque qui more ſegetum excreverant exſtinctis, (exceptis his regionibus quas Albuvin ceperat) Italia ex maxima parte capta eſt, & Langobardis ſubiugata.* Hinc colligere licet, cladem Caſſinenſem anno circà D. LXXX. patratam à Langobardis fuiſſe, & citiùs fortaſſe.

XXXVI. Nec refert, quòd ſtrágés illa Gregorio Dialogos ſcribenti *nupera* dicatur. *Nuper* enim nonnumquam de longo tempore dici maximè apud Gregorium, in Vitæ S. Benedicti caput 17. demonſtrabimus. Si quis verò ad ſuperioris argumenti vim elevandam contendat, Patriarchium Lateranenſe Monachis Caſſinatibus ante Monaſterii ſui ruinam conceſſum fuiſſe; id Leonis Marſicani auctoritate, cui nulla antiquior nec recentior opponi poteſt, refellemus. Et certè primis illis Ordinis florentiſſimi temporibus intra urbium mœnia Monachi nonniſi ob ingruentes bellorum tempeſtates ſe recipiebant.

XXXVII. A S. Benedicti obitu ad Caſſinenſem everſionem quatuor Abbates Cœnobio Caſſinenſi præfuiſſe, ſcribit inprimis Paulus Diac. his verbis. *Ceterùm poſt B. Benedictum Conſtantinus, poſt hunc Sim-*
Id. l. 4. c. 18. *plicius, poſt quem Vitalis, ad extremum Bonitus Congregationem ipſam rexit, ſub quo hæc deſtructio facta eſt.* Nec diſſentit in libri 2. Dial. principio Gregorius M. qui Conſtantinum S. Benedicto *in Monaſterij ſui regimine ſucceſsiſſe*, Simpliciúmque tertio loco *Congregationem* rexiſſe affirmat. Quid demum inde probamus? Nimirum S. Benedictum non anno D. LX. vel D. LXI. (ut nonnulli hocce tempore perſuadere conantur) ſed citiùs mortem obiiſſe. Demus enim primos S. Benedicti ſucceſſores tres decennio quemque præfuiſſe Caſſino; nec certè minus temporis Abbatibus perpetuò quoad viverent in ſua dignitate manentibus tribuere potes. Fac deinde ſtragem Caſſinenſem, quam anno ad ſummum D. LXXX. prorogandam duximus, accidiſſe ſub Bonito Abbate primos Præfecturæ annos agente; S. Benedicti annum ſupremum ultra annum D. XLIV. differre vix poteris. Hactenus ex Gregorio extremum S. Benedicti annum expendimus; nunc quid veri huc ex S. Mauri Abbatis Vita ab Odone interpolata elicere poſſimus, indagandum eſt.

XXXVIII. Vulgatis illis B. Mauri Actis ſubmediæ ætatis Scriptores tantam tribuerunt auctoritatem, ut cùm in eis S. Benedictum XII. Kalend. Aprilis in pervigilio Paſchæ exceſſiſſe legiſſent, id ſibi retinendum conſtantiſſimè putaverint, adducti exiſtimatione Fauſti B. Mauri diſcipuli, cujus lucubrationem omni ex parte integram credebant. Ea res multis implicata difficultatibus viros minimè indoctos,

Abbonem Floriacenſem Abbatem, Marianum Scotum, Sigebertum Gemblacenſem, alióſque non mediocriter exagitavit, & in pugnantes diſtraxit ſententias. Cùm enim homines illi animadverterent, Paſchæ ſollemnitatem proximis S. Benedicti temporibus in XII. Kalend. Aprilis nonniſi annis D. IX. & DC. III. ſecundum Dionyſii Exigui Cyclum incidiſſe; in eas abierunt opiniones, ut ex vulgati Fauſti perſuaſione Sigebertus ad annum D. IX. Marianus ad DC. III. Abbo denique correctis Dionyſii Cyclis ad annum D. XXXI. S. Benedicti obitum retulerint. Abbonis ea de re opuſculum (id monere interim liceat) in ipſius Vita deſignat Aimoinus, ab eruditis viris diu deſideratum. Iſtud verò non aliud eſſe arbitror à Præfatione Dionyſii circulis apud Bedam præmiſſa: tum quòd Auctor ſub finem ſecundi anni magni Paſchalis, qui anno M. LXIV. concluditur, ſe vixiſſe indicat; tum quòd Dionyſii Cyclos corrigit ad Evangelicam veritatem, quemadmodum de Abbone Aimoinus refert. Ceterùm ex calculo jam ſuperiùs conſtituto apparet, nullum ex tribus illis auctoribus non hallucinatum eſſe in deſignando S. Benedicti anno extremo, quem neque citra annum Chriſti D. XLIII. neque ultra annum D. LXXX. collocare fas eſt. S. Mauri Acta paulliſper attendamus.

Aimoin. in Vita S. Abbonis c. 13. apud Boſcium.
Beda Op. To. 1.

S. Benedicti obitus XII. Kalend. Aprilis cum vigilia Paſchæ coïncidere nullatenus poteſt, ſive Proſperianum, ſive Alexandrinum, ſive Victorinum, Dionyſianúmve Cyclum ſequaris, ſive tandem antiquo Gallorum utaris calculo, qui Paſcha perpetuò die 25. Martii obſervabant. Nam in quocumque Cyclo ab anno D. XLII. ad D. LXXX. nuſquam Paſcha ad 21. Martii propiùs accedit quàm anno D. XLVII. quo in diem 24. prædicti menſis incidebat. Nec alicujus momenti eſt, ſi varias lites proferas de Paſchatis die identidem exortas etiam Benedicti ævo, apud Gregorium Turon. duobus in locis, nimirum Childeberti II. anno ſecundo in lib. 5. Hiſt. Franc. cap. 17. ejuſdémque Regis anno quintodecimo in lib. 10. cap. 23. Siquidem duplex illa controverſia tum nata eſt ob Cyclorum diſcrepantiam, quæ raro evenire ſolebat: nec in præfixo à nobis ab anno D. XLII. ad D. LXXX. intervallo niſi ſemel emerſit, nimirum Childeberti anno ſecundo, Chriſti D. LXXVII. ob diverſitatem Victorini Cycli, quem plerique Gallorum tenebant, à Proſperiano Hiſpanis familiari. Alia enim controverſia à Gregorio Turon. anno ipſius Childeberti XV. Chriſti D. XC. relata, ex diſcrimine proceſſit Alexandrini & Victorini Cyclorum, qui nonnumquam octiduo diſſidebant, ut Ægidius Bucherius Comment. in Victorii Can. Paſch. cap. 10. eruditè animadvertit. Verùm quamvis anno D. XLIII. Cycli diſcrepâſſent, nullo tamen pacto Paſcha cum die 22. Martii (quemadmodum nonnullis videtur) componi poteſt. Etenim poſt XXXIX.

Concilium Nicænum Paſcha celebrare ante plenilunium nuſquam licuit. Quod tamen anno prædicto ſecùs contigiſſet: ſiquidem Luna eo anno nata 21. Martii, inſequenti die à plenilunio diebus duodecim abfuit. Hinc neceſſariò conſequi arbitramur, S. Benedicti diem ultimum cum Vigilia Paſchæ XII. Kalend. Aprilis ſeu 21. Martii nullatenus convenire poſſe. Alterutrum itaque negandum eſt, ut ſi in Vigilia Paſchæ S. Benedictum mortuum eſſe ſentias, alium diem à 21. Martii in Kalendario tribuere ei neceſſe ſit: ſi diem 21. Martii retinere velis, (quod quidem magis mihi probatur) à Vigilia Paſchæ B. Benedicti obitum removere debeas.

XL. Certè in veterrimis quibuſque Martyrologiis Bedæ, Vvandelberti, Vſuardi, Adonis, cæteriſque anonymorum Auctorum, Natalis S. Benedicti XII. Kalend. Aprilis nuſquam non conſignatur. Nec objicias, Auctores illos Actis S. Mauri ab Odone interpolatis adhæſiſſe. Nam etſi hoc de quibuſdam dici poſſit, nec Bedæ ſincerum Martyrologium habeamus; id tamen non cadit in Vvandelbertum, qui Lotharii Imperatoris anno XXV. Chriſti DCCC. XLII. ſuum Opus compoſuit: nec in Vſuardum Odone antiquiorem, cujus faſtos omnino integros in pervetuſto codice ſervamus. Cur autem Odo Abbas Glannafolienſis Fauſtum hoc in loco vitiaverit, conjicere utcumque poſſumus. Fauſtus in Vita S. Mauri fortean ſcripſerat, S. Benedictum in Vigilia Reſurrectionis Dominicæ, hoc eſt in Sabbato (nam Dominicum diem veteres non rarò diem Reſurrectionis Dominicæ appellabant) exceſſiſſe: quod de Sabbato Sancto Odo interpretatus ſit. En & alia conjectura. In vetuſtis Kalendariis legimus diem 22. menſis Martii ſolitam vocari apud Latinos *Primum Paſcha*, quòd ipſis citimus Paſchæ terminus fuerit. An Fauſtus fortaſſe prodidit B. Benedicti mortem in Vigilia Primi Paſchatis accidiſſe, eòque loquendi modo Odonem in errorem induxit? At diutius hariolari non libet. Si Benedictus in Vigilia Paſchæ ſeu Sabbato Sancto in cælum abiiſſet, adduci non poſſum Gregorium tam inſignem, ut aiunt, circumſtantiam omiſſurum fuiſſe. Pæne oblitus ſum inſtitutæ brevitatis; ſed Patris amor me rapit, & reddit excuſatum. Eſto hujuſce diſputationis ſumma, S. Benedictum XII. Kalend. Apriles, Sabbato ante Dominicam Paſſionis anni Domini concepti D. XLIII. carne ſolutum fuiſſe. Ad Benedictinæ Regulæ promulgationem in Italia factam tranſeo.

XLI. S. Benedicti Regulam ipſo vivente in Italia maximè promulgatam ac diſſeminatam fuiſſe, nemo ante Gallonium Cæſaris Baronii patronum dubitavit. Nimirum Gallonius ut ſibi commiſſam Baronii cauſam de Gregorii M. profeſſione Æquitiana propugnaret, Benedicti Regulam quoad vixit latuiſſe, & à Simplicio dumtaxat tertio ejus ſucceſſore divulgatam fuiſſe commentus eſt

infeliciter. Illud enim etſi Gallonio concederemus, nec ſic tamen quod cupit evinceret, uti infrà dum de S. Gregorio agemus, apparebit. Certè non pauca Monaſteria à S. Benedicto excitata, ac ſuiſmet ſine dubio inſtructa legibus fuiſſe, nemo infitias ire poteſt: ſiquidem præter duodecim quæ in ſolitudine Sublacenſi condidiſſe legitur, Cœnobium Terracinenſe teſte Gregorio in lib. 2. Dial. cap. 22. conſtruendum curavit. Quid? quòd ipſe brevi moriturus Mauro diſcipulo ſuo in Galliam proficiſcenti Regulam manu propria exaratam conceſſit? An fortaſſe invidendo ſubtraxit popularibus, id quod cum exteris benignè communicavit? Suppetit & aliud argumentum ex Fundani Abbatis ad Simplicium Abbatem Caſſinenſem Epiſtola paullo poſt S. Benedicti obitum ſcriptâ petitum: cujus epiſtolæ exemplar Caſſini aſſervatum cùm Lucas Holſtenius Bibliothecæ Vaticanæ nuper cuſtos, vir doctus, calculo ſuo probaverit, eam, prout à V. C. Angelo de Nuce Abbate Caſſinenſi ex codice MS. edita eſt, referre non pigebit. *Angel. de Nuce in Chron. Caſſ. lib. 3. c. 39.*

Reverentiſſimo Monachorum Patri SIMPLICIO *B. Abbas Monaſterii apud Fundanam urbem, Obedientiæ ſubiectionem.*

« Experientiâ compertum eſt, multorum Rectorum mores varias vivendi normas in Monaſteriis peperiſſe. Hinc factum eſt, ut jam omnia Monaſteria Campaniæ, Samniæ, Valeriæ, Tuſciæ, Liguriæ, & aliarum provinciarum Italiæ, certam & rectam regulam vivendi, quam ſanctiſſimus & Deo acceptus BENEDICTUS Magiſter tuus inſtituit, ſervare decreverint: ut juxta illam viventes, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram declinare præſumant. Hanc ergo ſervandam propoſui huic Congregationi, cùm nuper me in ſuum Abbatem elegit indignum. Quam cupientes in hoc Monaſterio ſicut in Caſſinenſi obſervare inviolabiliter, decrevimus ad Sanctitatem veſtram deſtinare religioſos ex eadem Congregatione viros Hugonem & Paulum Fratres noſtros, juxta prædictam Sanctam Regulam & obſervantiam pleniùs inſtruendos in Caſſinenſi ſancta Congregatione: quos commendatos apud Paternitatem tuam humili obſequio rogamus. Datum in Monaſterio prope urbem Fundanam VII. Kal. April.

Hoc argumento cùm ſe feriri ſentiret Gallonius, Bernardi & Hugonis nomina in iſta Epiſtola expreſſa, Simplicii ævo in Italia fuiſſe inaudita inclamavit. At Bernardi nomen haud exprimit Epiſtola, ſed vocem decurtatam in ancipiti reliquit: nec unius Hugonis nomen ſufficit elevandæ Epiſtolæ auctoritati. XLII.

Præter Regulam S. Benedicto nonnulli tribuunt quædam Opuſcula, nempe Librum *de Ordine vitæ*, & Epiſtolam ad S. Remigium Rèmorum Epiſcopum ſcriptam. Primum ſatis refutavit Haëftenus, qui illud in Monaſt. Diſquiſitionum calce edidit: de altero hîc XLIII.

paucis dicendum. Refert in Vita S. Remigii Remorum Epiſcopi
Fortun. Apud vetus Auctor, Fortunatus Hincmaro creditus, puellam quamdam
Sur. 1. Octob. Toloſanam à dæmone vexatam, Romam ad B. Petri ſepulcrum deductam
fuiſſe, *ubi quidam Dei ſervus cum auxilio ſacri corporis plurima
patrabat ſigna virtutum*, negâſſe tamen dæmonem ſe ab alio
quàm à Remigio expelli poſſe. *Tunc*, inquit Auctor, *parentes eius
& ipſius benedicti ſervi Dei & Alarici Gothorum Regis affatibus ſuffragati,
cum ægrota ſobole ad S. Remigium Antiſtitem pervenerunt.*
Legerat hæc verba Hincmarus, cùm in Vita ejuſdem S. Antiſtitis
à ſe interpolata de S. Benedicto iſtud factum explicavit, non S. Remigii
Teſtamento malè intellecto, ut putavit Baronius, ſed hocce
teſtimonio deceptus. Nam *benedicti* vocabulum adjectivè hîc,
** initio ejuſdem Vitæ, matri ſuæ benedictæ Ciliniæ.* ut ſæpe aliàs *, uſurpatum, in nomen viri proprium Hincmarus
commutavit. Quod etſi ita eſſe concedamus, hunc tamen locum
negamus S. P. Benedicto aptari poſſe. Nam ille Dei ſervus, de quo
vetus ille Scriptor, *in Romana urbe degebat, ad B. Petri ſepulcrum*,
& quidem tempore Alarici Iunioris apud Toloſam Gothorum Regis
anno Chriſti D. VII. exſtincti: quo tempore Benedictus adoleſcens
in ſpecu Sublacenſi adhuc latebat, nec inde in Vrbem receſſiſſe
legitur. Præterea non probat Baronius, Remigium Epiſcopum
in vulgata illa Epiſtola Benedicto Abbati *Fratrem* appellari. Vereor
Greg. Turon. de Vit. PP. c. 30. ne ſatis validum non ſit iſtud argumentum, cùm Friardus Recluſus
apud Gregorium Turonicum Epiſc. *Fratris* nomine Felicem
Namnerenſem Epiſcopum compellaverit. Quæ diximus, ſpuriam
Exſtat apud Haeften. Comment. in Vit. S. Bened. c. 36. Epiſtolam omnino demonſtrant. Valeat proinde Epiſtola illa à Monachis
S. Remigii Remenſis ad Caſſinates præfixo Benedicti nomine
tranſmiſſa: cujus falſitas vel ex eo deprehenditur, quòd Monachi
Remigiani aiunt, ſe Caſſinatibus dirigere S. Benedicti ad B. Remigium
Epiſtolam eatenùs ipſis ignotam, ſenſu quidem genuinam,
ſed verbis aliis à ſe caraxatam. Nam ſi illius Epiſtolæ verum exemplar
habebant, cur mutabant verba auctore ſuo conſecrata? Si non
habebant, quis eis ſenſum revelavit, non verba? aut quomodo
tandem nulla apud Caſſinates iſtius Epiſtolæ memoria? Nimis
verborum in his terimus minutiis: at non facilè opiniones præjudicatæ
ex animis evelluntur.

§. III.

De Inſtituto Sanctimonialium ad Regulæ S. Benedicti præſcriptum per S. Scholaſticam præmunito.

XLIV. VIRORVM agmen ducit Benedictus, Virginum Scholaſtica
choris præit Dux & Magiſtra in Schola fratris ſui edocta.
Bolland. Tom. 2. 10. Feb. V. C. Iohannes Bollandus Commentario prævio in S. Scholaſticæ

Vi-

Vitam, duplex de Scholaſtica dubium movet. Vnum, an Religioſa Clauſtralis fuerit, Monaſticis addicta Regulis; an Devota, modeſto quidem, ſed communi amictu communíque inſtituto religioſam vitam ducens. Alterum, an juxta Caſſinum habitârit: quorum iſtud negat, illud pia tantùm ductus perſuaſione ſe credere profitetur. Ego verò utrumque certiſſimum exiſtimo.

Sancto Benedicto paruiſſe Virgines ſacras, ab eóque leges accepiſſe ex Vitæ capp. 19. & 23. clarum & exploratum videtur. In iſtarum Virginum ordine Scholaſticam fuiſſe id argumento eſt, quòd Gregorius eam *Sanctimonialem*, ſeu, ut ſcripti habent codices, *Sanctamonialem* nuncupat, eíque *Cellam* tribuit. De iſtorum verborum ſenſu, non extranei, non profani rogandi ſunt Auctores, ſed Gregorius ipſe, qui ea in totis Dialogorum libris nonniſi ad perſonas réſque Monachicas traducit. Virgines in Monaſterio degentes in Dial. lib. 1. cap. 4. Sanctimoniales vocat. In lib. 3. cap. 14. quamdam Gregoriam refert nuptiarum timore in Eccleſiam fugiſſe, & *Sanctimonialis vitæ converſationem quæſiſſe, & ad eum quem deſiderabat habitum perductam* fuiſſe. Erat igitur peculiaris, non communis Sanctimonialium habitus. Et ſi adhuc hæres, audi rurſus Gregorium in lib. 4. cap. 15. *Redempta quædam nomine*, inquit, *in Sanctimoniali habitu conſtituta* &c. Quod neſcio cur Gregorius dixerit, ſi communis eſſe potuit Sanctimonialium quarumdam, id eſt Devotarum habitus. Mitto libri 3. capp. 21. & 23. & libri 4. cap. 13. in quibus *Sanctimoniales*, ut ſemper aliàs, Gregorius Virgines in Monaſterio Deo dicatas appellat: pias verò feminas, nonnumquam *religioſas* nominat in libri 2. cap. 12. *Sanctimoniales*, quod legerim, nuſquam. XLV. Gregor. lib. 2. Dial. cap. 33. & 34.

Neque Cellæ vocabulum apud Gregorium minùs exploratam ſignificationem habet, ut ſemper vel pro Monaſterio, vel pro privato Monachi conclavi uſurpetur. Pro Monaſterio quidem, dum in libri 1. cap. 4. Æquitius Baſilium Monachum *de Cella* expelli jubet: dum in lib. 2. cap. 8. *hortum Cellæ*, cap. 9. *habitacula Cellæ*, cap. 21. *fores Cellæ* legimus: denique dum in lib. 3. cap. 15. quatuor vel quinque pecudes *in Cella* remanſiſſe memorat. Pro Monachi verò cubiculo privato uſurpatur in lib. 3. cap. 16. ubi Martii Eremitæ *Cellam*, & cap. 18. ubi itidem Benedicti Monachi *Cellam* dicit. Cùm ergo apud Gregorium legis, Scholaſticam *Sanctimonialem ad Cellam propriam* ſe recepiſſe, propriè Sanctimonialem fuiſſe non dubites. Vnde S. Bertarius Abbas Caſſinenſis anno DCCC. LXXXIV. martyrio coronatus apud Angelum de Nuce in caput 33. Vitæ S. Bened. *Venientes ad locum*, inquit, *in quo Virgo Domini Scholaſtica dum adhuc viveret habitabat, ſimúlque cum aliis religioſis ſanctiſque Virginibus Domino ſerviebat, quas illa docuerat*, &c. Hic Scholaſticam & Mona- XLVI.

cham audis & Monacharum Magiſtram. Accedit Carmen de S. Scholaſtica, vetus quidem, ſed Paulo Diacono perperam attributum, quod integrum ſuo loco referemus, cujus modò hoc diſtichon prælibamus.

Caſtalides Proceres præibas concita prædux,
Illuminabas ovans Caſtalides Proceres.

XLVII. Ex eodem Carmine diſcimus Scholaſticam (quod alterum controverſiæ caput eſt) juxta Caſſinum habitâſſe. Sic enim canit Poëta:

*Virginal * ecce tuum Fratris coniunxeras ædi,*
Staret ut invulſum Virginal ecce tuum.

* id eſt Parthenona ſeu Monaſterium ſacratum Virginum.

Hoc ipſum verò ex Gregorio tam evidenter exprimitur, ut mirum ſit id à quoquam negari poſſe. (Greg. lib. 2. Dial. c. 34.) Nam die altero à fratris congreſſu *ad Cellam propriam receſſiſſe* Scholaſtica dicitur, ejuſdémque poſt triduum mortuæ corpus fratris juſſu Caſſinum manibus Monachorum delatum, ibíque ſepultum eſt. Quod certè breviſſimum à Caſſino intervallum ſatis denotat.

XLVIII. Hæc cùm ita ſint, Scholaſticam Virginum Benedictinarum Ducem, Magiſtram, & Anteſignanam pronuntiare non dubitamus: quamquam an ſubitò plurimas Inſtituti ſui ſocias ac participes habuerit, non omnino certum eſt. In Gallia Regulam S. Benedicti non antè Sanctimonialibus receptam arbitror, quàm Donatus Veſontionenſis Epiſcopus circa annum DC. XX. petente Flavia matre eam feminis aptavit. (Exſtat in cod. Reg.) Sic enim in Prologo ſuo loquitur: *Sæpiùs mihi iniungitis, ut exploratâ S.* CÆSARII *Arelatenſis Epiſc. Regulâ, quæ ſpecialiùs Chriſti Virginibus dedicata eſt, unà cum beatiſſimorum* BENEDICTI *quoque &* COLVMBANI *Abbatum, utputà quibuſdam (ut ita dixerim) collectis in unum floſculis ad inſtar Enchiridion excerpere vobis, vel coacervare deberem, & quæ ſpecialiùs femineo ſexui cuſtodienda competerent, promulgarem, dicentes quòd Regulæ prædictorum Patrum vobis minimè convenirent; cùm eaſdem viris potiùs, & nequaquam feminis edidiſſent.* Poſtea verò S. Benedicti norma uſque adeò invaluit, ut generali conſtitutione canon ultimus Concilii apud Liptinas in agro Cameracenſi anno DCC. XLII. habiti definiat, *Ut Monachi & Ancillæ Dei Monaſteriales* IVXTA REGVLAM S. BENEDICTI *Cœnobia vel Xenodochia ſua ordinare, gubernare ſtudeant, & vitam propriam degere ſecundùm prædicti Patris ordinationem non negligant.* Quod decretum non in primariam Regulæ receptionem, ſed in laxioris obſervationis reſtitutionem ſancitum eſt. Sed antequàm ex Italia in Galliam faciamus gradum, de Sicilia, quò prima Regulæ tranſlatio facta creditur, agendum eſt.

§. IV.

De Regulæ S. Benedicti in Siciliam invectione per S. Placidum.

AD difficilem devenimùs locum, ubi de S. Placido Benedicti- XLIX.
norum Monachorum Protomartyre, ipſiúſque in Siciliam ac-
ceſſu & martyrio tractandum incumbit. Res eſt obvoluta tot ſpi-
nis tótque anfractibus intricata, ut aculei undiquè & imperviæ ſe
objiciant ambages, quibus removendis probati nos deficiunt Au-
ctores. Petrus Diaconus Caſſinenſis, ſæculi XII. ſcriptor non malus
quidem, ſed non ſatis diligens, S. Placidi ejúſque ſociorum Geſta
à Gordiano Placidi comite ſcripta vel interpolavit, vel ſuppoſuit.
Nam Gordianum inter Scriptores Monaſterii Caſſinenſis in libro
hac de re ſingulari non memorat, etſi Fauſtum ob ſimilem de S. Mau-
ri Abbatis Vita lucubrationem non omittit. Acta illa non quidem
perpurgata reddere, ſed atrocioribus mendis exonerare conabimur.
Nunc in tempus quo S. Placidus Siciliam petiit, quóve martyrium
complevit inquirendum eſt.

Leo Marſicanus in Chron. Caſſin. lib. I. cap. I. S. Placidi legatio- L.
nem in Siciliam deſcribit his verbis: *Beatum etiam Placidum diſci-
pulum ſuum vir Domini Benedictus tunc ad Siciliam miſit, ubi pater
eiuſdem Placidi Tertullus Patricius decem & octo patrimonij ſui curtes
eidem B. Benedicto conceſſerat.* Auctorem Leone antiquiorem legi ne-
minem, qui de iſta B. Placidi profectione ſcripſerit. De ejus Mar-
tyrio, primus ſe offert Vſuardus in Martyrologio: III. *Non. Octob.
Apud Siciliam Natalis SS. Martyrum Placidi, Eutychij, & aliorum
triginta.* Verumque ſilet Gregorius Magnus in libris Dialogorum,
ubi nimirum res in Italia dumtaxat geſtas commemorare in animo
habebat. In vulgatis S. Placidi actis num. 20. iter ejus in Siciliam
anno Domini D. XXXVI. conſignatur. Mallem anno D. XXXIV. ante
bellum Gothicum, præcipuè cùm Sabinus Canuſinus Epiſcopus,
quem Placidus tum inviſiſſe dicitur, anno D. XXXVI. Conſtantino-
poli verſaretur, ut ſuo loco dicendum erit.

Nec minor eſt difficultas de Martyrii anno, qui malè in iiſdem LI.
Actis anno Chriſti nati D. XLI. Iuſtiniani XIII. illigatur. Nam an-
nus Iuſtiniani XIII. in Chriſti annum D. XXXIX. incidebat, ut Baro-
nius in Notis ad Martyrol. adnotavit. At qui in iiſdem Geſtis de
Mamucha cædis auctore & Saracenorum claſſe ex Hiſpania in Sici-
liam advecta legitur, intolerabilis error eſt: ſiquidem nonniſi
poſt centum & ſeptuaginta annos Saraceni Hiſpaniam occupave-
runt. Nec facilè invenias, quibus nefarium illud ſcelus auctoribus
tribuas, ſi temporis calculo à Petro Diacono conſtituto inhærere ve-
lis. Procopius rerum illius temporis ad Italiam Siciliámque perti-

nentium ſcriptor ad annum belli Gothici quintum, ſextum, ſeptimúmve, nullius hujuſmodi incurſionis meminit. Si à prædictis annis paullulum diſcedimus, nonnullas obſervamus Siciliæ vaſtationes; cuínam iſta Sanctorum Martyrum cædes adſcribi debeat, definiat qui poteſt.

LII. Primùm enim apud eumdem Procopium in lib. 3. ad belli Gothici annum XV. Chriſti D.XLIX. Totila, aliis Baduila, poſtquàm Rhegium à ſuis obſeſſum relictâ cuſtodiâ circumcluſerat, ipſe trajectis in Siciliam copiis Meſſanæ adortus eſt mœnia: cui cùm Domentiolus urbis Præfectus reſtitiſſet, Gothi nemine ſibi deinceps obviàm procedente Siciliam ferè omnem depopulantur: quibus peractis in Italiam remeâſſe dicuntur. Et quidem hîc vulgatis S. Placidi Actis cùm nonnulla ſatis conveniant, tum illud maximè conſentit, quòd prædones Rhegium (quod paullo antè Gothis ſe dederat) utrobique petiiſſe navigio feruntur. Id tamen diſcriminis inter utramque narrationem eſt, quòd Totila feliciter in Italiam appulſus eſt, Mamucha verò cum ſuis naufragio periiſſe dicitur.

LIII. Eſt etiam quædam ratio, cur S. Placidi necem poſſimus aptare Sclavinis ferocibus populis, quos Procopius eodem loci per Hiſtrum, Thraciam, Illyricum, & Dalmatiam graſſatos commemorat, nec Siciliæ peperciſſe veri ſimile eſt, à Totila fortè conductos. Nam Procopius Sclavinorum immanitatem deſcribens tradit, eos nulli ætati peperciſſe, & quoſlibet obvios ſine delectu necâſſe, non enſe, non telo, vel armorum genere aliquo conſueto, ſed acutiſſimos in terram palos figentes ſumma vi miſeros ſuperimpoſuiſſe, ſummúmque pali ídque præacutum per inferiorem pudendámque partem trudendo & in viſcera adigendo interiora excruciâſſe. Addit & aliud tormenti genus à Sclavinis adhiberi ſolitum. Nempe ad ſudes quernas & craſſiores altiùs in terram defixas pedes, manúſque captivorum deligabant, fuſte deinde caput diverberantes, veluti in canes ſerpentéſve & ejuſmodi cetera deſæviendo, morte conficiebant: alios verò cum bobus pecudibúſque & id ceteris genus quos abigere domum non ſatis commodè præ ſenio poterant, locis artioribus coërcendo igne inclementiùs cremabant. Quæ planè tormentorum genera in S. Placidum ejúſque ſocios in editis eorum Geſtis partim perpetrata leguntur. Sclavinorum porro religionem Procopius ad annum belli Gothici XI. commemorans ait, his lege cautum eſſe, ut inter deos aliquem unum qui fulminis ſit fabricator, rerum omnium Dominum ac ſolum eſse credant, illíque boves & hoſtias ceteras mactent. Silvas, inquit, præterea & Nymphas colunt & dæmones alios, híſque ſacrificia peragunt, & inter ſacrificandum vaticinantur. Gregorius Magnus in lib. 9. Epiſt. 45. bis in hebdomada Letanias fieri ob Barbarorum in Siciliam in-

curſiones præcipit: at Gregorii Pontificatus à B. Placidi tempore nimiùm remotus videtur.

In Appendice ad Marcellini Comitis Chronicon & in Chronico Hermanni contracti dicitur Bucelinus Comes per annos aliquot Italiam Siciliámque infeſtâſſe, & Romanum ſæpe exercitum ſuperâſſe, tandémque exercitus ejus profluvio ventris attritus, à Narſe pugnâ victus & profligatus, ipséque Dux occiſus eſſe: quod etiam in Annalibus Bertinianis Iuſtiniani principatu factum traditur. Hæc ferè ſunt quæ de Siciliæ vaſtationibus circa S. Placidi ætatem factis in probatis auctoribus leguntur, non eo animo à me adducta, quò vulgatis B. Placidi Actis omnimodam fidem detraham, ſed quò probem, obſcuræ veritatis illuſtrandæ ſtudium mihi non defuiſſe. LIV.

To. 3. Chesn. pag. 233. Hist. Franc.

§ V.

De S. Mauri miſſione in Gallias, déque Benedictini Inſtituti facto per eum acceſſu.

SI B. Mauri Vita à Fauſto ipſius ſocio deſcripta ad nos integrà perveniſſet, non eſſet nobis in iis quæ ad ipſum pertinent immorandum. At cùm Odo Glannafolienſis Abbas, homo noni ſæculi, in Acta illa jam vitiata, ut in Epiſtola ſua prævia teſtatur, inciderit, nováque ipſe addiderit errata; nonnulla quæ Lectorem ceſpitare faciunt, diſcutere mihi incumbit: nimirum quis S. Benedicto fuerit auctor mittendi B. Maurum in Galliam, quóve anno id acciderit. Deinde qualem commendationem Regula per eum in hocce Regno acceperit, ac demum quo anno vitâ ſit defunctus. LV.

S. Benedicti Diſcipulos à quodam Epiſcopo Cenomannenſi in Galliam fuiſſe invitatos, conſentiunt omnes: aſt interpolatorem hallucinatum fuiſſe, dum iſtius legationis auctorem nobis obtrudit Bertchramnum, aliis Bertigrannum, qui ſeriùs quàm S. Mauri hiſtoria ferat, hoc eſt à Childeberti II. anno undecimo, Chriſti D. LXXXVI. ad annum Domini DC. XX. Eccleſiæ Cenomannicæ præfuit. Quærendus igitur eſt alius, & ſiquidem nullus ante ipſum cognominis prædictam Eccleſiam rexit, pro Bertchramno in S. Mauri Vita ſubſtituendus eſt Innocens, ſeu Innocentius, in quem totius negotii cauſa refundenda videtur. LVI.

Antequam ad id probandum aggrediar, ſtatuenda eſt Epiſcoporum Cenomannenſium per ſæculum VI. ſucceſſio, ex quibus primus occurrit Principius, qui Concilio I. Aurelianenſi ſubſcripſit anno D. XI. & intra ſequens biennium habuit Innocentium ſucceſſorem. Innócentius interfuit Concilio II. Aurelianenſi anno D. XXXIII. & Aurelianenſi item IV. anno D. XLI. nec diu ſupervi- LVII.

xiſſe videtur. Eo mortuo diu vacavit Sedes, tandémque anno D. L X. ſuffectus eſt Domnolus, ſi locus Gregorii Turon. in lib. 6. cap. 9. interpolatione vacat. Domnolo verò anno Childeberti junioris V I. Chriſti D. L X X X I. ſucceſſit Badegiſilus, qui anno D. LXXXVI. Bertchramnum, ſuperiùs memoratum, ſucceſſorem accepit.

LVIII. Atque ut S. Mauri in Galliam acceſſum Innocentio vocanti tribuamus, ſuadet inprimis ejus ætas cum S. Benedicti ſupremis annis ac Theodeberti Regis principatu conſentiens: tum in Monaſticum inſtitutum humanitas ac liberalitas Innocentii, qui quotquot potuit Monachos probatiſſimos in diœceſim ſuam invitavit, excepit, ac recreavit benigniſſimè. Teſtes appello Carileſum, Avitum, Almirum, Leonardum de Vendopera, alióſque ſanctiſſimos viros, quibus prædia, cellas, aliáque neceſſaria ſuppeditavit. Adeout *triginta ſex Monaſteriola in ipſo Epiſcopatu eſſent, quando Gauzlenus* (is Pippino regnante Sedem tenuit) *prædictum Epiſcopatum aſſumpſit; in quibus Monachi ſub Regula degentes, ſanctè ac regulariter vivebant. Sed quando ipſe defunctus eſt* (*quod pudet dicere*) *pauci & quaſi in his nulli remanſerunt, quoniam inde ille omnes eiicere indeſinenter ſtuduit, & laïcis ac ſæcularibus hominibus ipſas Cellas beneficiario iure poſſidendas tradidit.* (Acta MSS. Epiſc. Cenom.)

LIX. Ita ergo res geſta eſſe videtur. Innocentius paullo poſt Concilium Aurelianenſe IV. anno D. X L I. celebratum Flodegarium Archidiaconum & Harderadum Vicedominum miſit ad B. Benedictum, ut Regulam ac diſcipulos ad Regulæ præſcriptum inſtitutos ad ſe tranſmitteret. Flodegarius & Harderadus belli Gothici difficultatibus præpediti Caſſinum ægrè tandem accedunt, ac B. Maurum cum quatuor Sociis ſibi à S. Benedicto conceſſis in Galliam cùm adducerent, Innocentium morte ſublatum audiunt. Fortè jam vel in demortui locum intruſus erat neſcio quis, deceſſoris ſui votis malè reſpondens; vel Sede omnino deſtitutâ nemo Innocentii partes ſuſcipiebat: cùm Florus vir illuſtris, Harderadi conſobrini monitu, S. Mauro Glannafolienſe Monaſterium in territorio Andecavenſi paravit. Certè Innocentium ante Concilium V. Aurelianenſe annò D. X L I X. convocatum jam vitâ functum eſse vel illud probat, quòd neque iſti Concilio, neque Pariſienſibus II. & III. annis D. L I. & D. L V I I. ſubſcripſiſſe reperitur, immo nec quivis alius Cenomannenſium Epiſcopus: ut meritò Sedem Cenomannicam toto illo tempore vacuam fuiſse, vel legitimo Paſtore deſtitutam liceat affirmare. In S. Domnoli Actis ab vetuſtiſſimo Auctore Haduini Antiſtitis juſſu ſæculo V I I. exaratis diutina Sedis vacatio diſertè exprimitur: *Domnolus relictâ patriâ & parentibus, cunctiſque rebus quas poſſidere videbatur, Romam profectus eſt, limina Apoſtolorum orationis gratiâ viſitaturus: ubi cùm animi ſui devotioni feciſſet ſatis,* (Vita S. Domnoli apud Sur. 16. Maii.)

poſt longa itineris emenſa ſpatia Domino gubernante ad Cenomannos appulit, quos propter obitum ſui Pontificis magno offendit animi mærore affectos. Iampridem enim beatus Innocens ad Dominum migrârat, & laboris ſui præmia conſecutus: in eius verò locum necdum alius ſubrogatus fuit. Neque his obſtat vulgatus Gregorii locus in lib. 6. cap. 6. ubi *migrante Innocentio* Domnolus à Chlotario Epiſcopus *deſtinatus* legitur. Vox enim, *migrante*, indefinito Græcorum modo effertur, tantúmque indicat Domnolum Innocentio ſucceſſiſſe, ſeu brevi, ſeu multo tempore vacua Sedes fuerit.

B. Maurus exactis in Gallia annis quadraginta cum menſibus aliquot, XVIII. Kalend. Febr. ad cæleſtem patriam diſceſſit. Cujus intra tumulum paullo poſt ſancti viri obitum Bertulfus Abbas S. Stephani Protomartyris Reliquias in Buxtula lignea recondidit cum hoc pittacio: *Hîc requieſcit corpus B. Mauri Monachi & Levitæ, qui tempore Theodeberti Regis in Galliam venit, & XVIII. Kalend. Febr. migravit à ſæculo.* Hanc inſcriptionem detexit Gauzlinus Abbas Glannafolienſis, dum B. Mauri corpus è tumulo levavit anno DCCC. XLV. eámque retulit Odo Gauzlini ſucceſſor in Hiſtoria Tranſlationis S. Mauri, à nobis Sæculo IX. Deo dante proferendâ. Quam inſcriptionem veriſſimam arbitror, nec in re tam levi Odonem, qui Monachos ipſius Tranſlationis teſtes audiſſe ſe teſtatur, mentitum credere par eſt. Pittacium iſtud cum Reliquiis *iuxta prædicti Patris tumulum ob eius venerationem in buxtula lignea recondiderat* Bertulfus, & quidem *tempore Chlotarii Regis*, nimirum Secundi, qui Chilperico patri anno D. LXXXIV. exeunte in Regnum ſucceſſit. Proindéque Ianuario inſequenti, qui ſecundum computum Gallicanum ad finem anni ſuperioris pertinebat, S. Maurus vivere deſiit: vel ſi Ianuario præcedenti, prædictæ Reliquiæ paullo poſt ipſius mortem in ejus tumulo reconditæ ſunt. LX.

Odo in Hiſtor. Tranſla. apud Bolland. 15. Ianu.

Biennio ferè quàm S. Maurus hominem exueret, Monachos centum & ſexdecim in cælum præmiſit. Tantus hominum brevì in eodem Cœnobio mortuorum numerus facilè perſuadet, peſtem aliquam tunc temporis graſſatam eſſe: eóque ſpectare credimus, luem illam, quam Gregorius Turon. Childeberti II. anno VII. Chriſti D. LXXXII. deſcribit in hunc modum: *Magna eo anno lues in populo fuit, valetudines variæ, milinæ cum puſulis & veſicis, quæ multum populum adfecerunt morte.* Hac peſte correptos B. Mauri diſcipulos exiſtimo, immo & Monachos S. Ebrulfi Vticenſis Abbatis ſeptuaginta octo, ut in propria ipſius Ebrulfi Vita infrà videbimus. Nam & locorum vicinia id credere nos cogit, & temporis ratio in S. Ebrulfi Actis num. 17. ſic notata: *Elapſo interea anno viceſimo ſecundo inchoationis eorum in ipſa Eremo, in eodem Monaſterio ab incurſione inſidiatoris generis humani peſtifera clades ſubitanea* LXI.

Gregor. Turon. lib. 6. c. 14.

mortis ingreſſa adfuit; & num. 19. *Eodem mortalitatis urgente incommodo, mortui ſunt ex Monachis ſeptuaginta octo, ſed & famulorum non minima multitudo.* Quæ idcirco refero, ut B. Mauri tempus mortis anno circà D. LXXXIV. collocandum demonſtrem.

LXII. Aliud argumentum de extrema S. Mauri vitæ periodo eruere licet ex antiquiſſima inſcriptione fronti majoris portæ Caſtrenſis Eccleſiæ quondam inſculptâ, quæ in Chronico Epiſcoporum Albigenſium & Abbatum Caſtrenſium refertur hoc modo:

To. 7. Spicil. vet. Script. pag. 338.

FAVSTINVS *lapſis à* MAVRI *morte decem octo*
Luſtris, has ſancto BENEDICTO *dedicat aras,*
Impensíſque ſuis tota eſt ſtructura peracta,
Apta[illegible]*que ſuis humeris de more cucullam.*
Relligionis amans, Cellis ſe devovet iſtis,
Atque Abbas factus, mira pietate refulſit.

De iſtius epigraphes antiquitate dubitare nefas eſt. Retulit eam Petrus Borellus in Hiſtoria Caſtrenſi, affirmátque lectam fuiſſe in majori janua Eccleſiæ Caſtrenſis aduſque annum M. CCC. XVII. quo anno novum portalitium conſtructum eſt. Atqui in laudato Chronico Caſtrenſium prima conſtructio Caſtrenſis Monaſterii ita deſignatur. *Anno Domini ſexcenteſimo quadrageſimo ſeptimo, Robertus, Anſelmus, & Daniel tres viri pii & nobiles, relicto cingulo militiæ ſæcularis, in pago Albigenſi iuxta fluvium Agonti ſub Regula* S. BENEDICTI *Deo militantes caſtra metati ſunt, & inde nomen loco inditum,* CASTRA. *Tres Cellas manibus propriis ſibi conſtruxerunt ex lignis ſilvaticis, terra & foliis: vacabant orationi, ieiuniis, vigiliis, & operationi manuali. Tantæ pietatis fama ſpargitur circumquaque, plurimorum fit concurſus, multiplicantur cellæ uſque ad numerum* XXIX. *Advenit* FAVSTINVS *Miles ſtrenuus opibus abundans, Deus tetigit cor eius, fit Monachus, Eccleſiam S. Benedicti à fundamentis magno ſumptu ædificat, & per mortem Roberti fit ſecundus huius Monaſterii Abbas.* Infrà verò in catalogo Abbatum: *Anno ſexcenteſimo ſeptuageſimo tertio Ricardus epiſcopabat,* FAVSTINVS *abbatiabat.* Supra iſtum annum DC. LXXIII. reducto calculo ſi *octodecim luſtra*, hoc eſt annos nonaginta numeres ad obitum S. Mauri; hunc anno D. LXXXIV. à me jam conſtituto mortuum intelliges.

Hiſtor. Gallica Caſtr. lib. 2. c. 1.

LXIII. Quoſdam ab hac ſententia retrahit Gregorii Turon. ſilentium; quem cùm nec in libro de gloria Conf. nec de Vitis Patrum B. Mauri meminiſſe legant, S. Mauri obitum ultra Gregorii Turonenſis annum ſupremum, ſcilicet Chriſti D. XCV. differendum exiſtimant. At certè non omnia ſcripſit vir optimus Gregorius, nec omnia ipſius ſcripta ad nos pervenerunt. Fortaſſis in libro *de Curſibus Eccleſiaſticis*, qui unà cum ejus Commentario in Pſalterium intercidit, Curſûs ſeu divini, ut vocant, officii à S. Benedicto inſtituti,

ſtituti, ac per B. Maurum in Galliam introducti mentionem fecerat. Objiciebatur nobis nuper venerabilis Bedæ altum ubique de Benedictina Regula ſilentium. Et ecce in minutiſſima Monaſterii ſui hiſtoria ab Iacobo Vvaræo recens editâ * S. Benedicti Regulam non ſemel legitur celebrâſſe. Si tamen Gregorius ex toto B. Maurum prætermiſit, non deeſt excuſandæ reticentiæ cauſa. Quippe Gregorius in libris de gloria Conf. & de Vitis Patrum haud multos memorat ſanctos præter Galliarum indigenas; non Samſonem, non Maglorium Epiſcopos Dolenſes ac Provinciales ſuos, non Gildam Reuvienſem Abbatem cognomento Sapientem nominat, clariſſimos alioqui ſanctiſſimóſque viros ex Britannia inſula profectos in Armoricam, Metropolitæ Turonenſi ſubjectam. Quinetiam Sancti populares non pauci, qui non longè ab urbe Turonica ſanctitate florebant Gregorii ætate, in ipſius libris locum non habent. Cur enim quæſo Maximinum Miciacenſem, Lifardum Magdunenſem, Cariſefum Aniſolenſem, Leonardum Vendoperenſem Abbates, cur Almirum, Boamirum, Conſtantinianum, alióſque viros apud Aurelianos & Cenomanenſes ſollemni cultu celebratos Gregorii calamus expunxit? Nimirum unus omnibus non ſufficit; & dum Gregorius apud patrios Arvernos, dum apud Turones in S. Iuliani & B. Martini miraculis occupatur, extranea minùs cogitat & attendit.

* *V. inf. n. 88.*

LXIV. Quantos agente B. Mauro progreſſus in Gallia fecerit S. Benedicti Inſtitutum, declarat S. Odilo in Vita S. Maïoli Abbatis Cluniacenſis his verbis. *Proceſſu temporis, poſt tranſitum videlicet ſupradicti piiſſimi Patris, per B.* MAVRVM *ejus diſcipulum omnis pæne Gallia ejus inſtitutionis ſuſcepit exordium. Deinde per eum & eos, quos ipſe ad juſtitiam erudivit, per plurima temporum ſpatia eadem Religio ad cumulum perfectionis excrevit. Nec abs re credimus contigiſſe*, inquit B. Odo itidem Cluniacenſis Abbas primus, *quòd clientem unicè dilectum*, *Beatum videlicet* MAVRVM, *has in partes adhuc vivens direxerit* S. BENEDICTVS *& demum ſe transferri voluerit. Fortè enim cùm ſancta mens ejus adeo dilatata eſſet, ut omnem mundum ſimul conſpiceret, hunc locum ſibi quodam occulto conſilio ſpecialiter delegavit.* Non tamen adeo clara & aperta ſunt normæ Benedictinæ ſæculo ſexto in Gallia propagatæ veſtigia. Nec mirum certè: nam ne quid de temporum longinquitate querar, hæc propagatio facta ſolùm non eſt per coloniarum tranſmiſſa huc illúcque examina, per novas Monaſteriorum conſtructiones; ſed per Regulæ tacitam ſuſceptionem & obſervationem, quam cum primævo more vivendi antiqua primùm uſurpavêre Cœnobia, tum ſolam creſcente Sanctæ Regulæ exiſtimatione & auctoritate retinuerunt. Concilium Turonenſe II. anno D. LXVII.

S. Odo in Serm. de S. Bened.

celebratum can. 17. & 18. Monachis quemdam præſcribit jejuniorum & pſalmodiæ modum, qui cùm à Regula noſtra diverſus omnino ſit, vulgatum à B. Mauro Inſtitutum nondum paſſim invaluiſſe ſatis arguit.

LXV. Verùm procedente tempore tantam brevì apud omnes obtinuit auctoritatem Regula Benedictina, aliáſque Regulas tanto poſt ſe intervallo reliquit, *ut etiam in ipſorum Patrum Cœnobiis, qui normam* S. Odo ibid. *ſancti propoſiti fideliter ac religioſè promulgârunt, hanc proprij clientes eorum maluerint profiteri: non immeritò arbitrantes quòd hunc* (S. Benedictum) *ſpecialiter tamquam alterum Moyſen Deus prædeſtinaverit, per quem Monaſticæ legis decreta ſanciret.* Carolo M. imperante Reſpublica Monaſtica à S. Mauro condita tam profundas radices egerat, ut quæſtionis eſſet, *Utrum aliqui Monachi eſſe poſſent præter eos qui* REGVLAM S. BENEDICTI *obſervant. Item ſi in Gallia Monachi fuiſſent, priuſquàm traditio Regulæ S. Benedicti in has parochias deveniſſet*, quemadmodum legitur Capit. Interr. ant. Tom. 2. Conc. Gall. pag. 261. in Capitulari Interrogationum ad Epiſc. & Abbates, Interrogat. XII. Et in Brevi proximè ſubſequente; *Inquirendum*, ait Carolus M. *qua Regula Monachi vixiſſent in Gallia, priuſquam* REGVLA S. BENEDICTI *in ea tradita fuiſſet, cùm legamus, inquiunt, S. Martinum & Monachum fuiſſe & ſub ſe Monachos habuiſſe, qui multo ante S. Benedictum fuit.* Adeo Regulæ omnes ceteráque Inſtituta Monaſtica in deſuetudinem & oblivionem tunc temporis abierant. Vnde ſola Benedicti Regula tum audiebat in Conciliis, Auguſtodunenſi anno DC. LXX. Liptinenſi anno DCC. XLIII. Sueſſionenſi anno DCC. XLIV. Vernenſi anno DCC. LV. Francofordienſi anno DCC. XCIV. Maguntiacenſi, Cabillonenſi II. Remenſi itidem II. & Turonenſi III. anno DCCC. XIII. Aquiſgranenſi demum anno DCCC. XVII. duóque dumtaxat in Gallia erant Monaſteriorum ordines, Monachorum nempe & Canonicorum, non tantùm pro viris, quod ex prædictis Conciliis patet, ſed & pro Virginibus ſacris. Ita enim in Concilio Maguntiacenſi can. 13. ſtatuitur: *Abbatiſſas cum Sanctimonialibus omnino rectè & juſtè vivere cenſemus. Quæ verò profeſſionem* SANCTAE REGVLAE BENEDICTI *fecerunt, regulariter vivant; ſin autem, canonicè vivant pleniter.* Et in Cabillonenſi II. can. 53. *Libuit namque huic ſacro Conventui quaſdam admonitiunculas breviter eis Sanctimonialibus ſcribere, quæ ſe Canonicas vocant: quoniam hæ quæ ſub Monaſticæ normæ Regula degunt, totius vitæ ſuæ ordinem in eadem quam profitentur Regula ſcriptum habent:* nimirum Regula S. Benedicti, quæ κατ᾽ ἐξοχὴν REGVLA, REGVLA SANCTA cùm in laudatis Conciliis, tum in Capitularibus ſolet appellari.

LXVI. Ex iis, quæ ſuperiùs de Carolo M. retulimus, manifeſtè apparet, Regulam iſtam jampridem ante ejus principatum uſu generali receptam

fuiſſe, quemadmodum canon 25. Concilii III. Turonenſis anno DCCC. XIII. habiti diſertè confirmat. *Monaſteria Monachorum in quibus* OLIM *B. Benedicti Regula conſervabatur, ſed nunc fortè qualicumque negligentia ſubrepente remiſſiùs ac diſſolutiùs cuſtoditur, vel certè penitùs abolita negligitur, bonum videtur ut ad priſtinum revertantur ſtatum.* Iam ex S. Donato Epiſcopo Biſuntinenſi ſuprà notavimus, Virgines Sacras ab eo poſtulâſſe, aptaret feminis Regulam S. Benedicti: quod ex virorum æmulatione proceſſiſſe nemo non videt. Itaque in virorum Cœnobiis B. Benedicti norma trita erat S. Donati ætate, hoc eſt ineunte ſæculo ſeptimo. Eo ipſo tempore Deſiderius anno DC. XXIX. factus Cadurcæ civitatis Epiſcopus S. Benedicti diſcipulos in ſua Diœceſi excepit. *Nullum quidem eo tempore,* To. 1. Biblio. Ph. Labb.
inquit Vitæ ipſius ſcriptor gravis, *in urbe Caturca propoſitum Monachi neque habitus Religionis aut Regulæ Cœnobialis intraverat. Secta Columbani procul aberat, Inſtituta* B. BENEDICTI *longè diſtabant. Deſiderii autem tempore hæc ſecta Caturcæ intravit, huius ſub die hæc Religio adoleſcere cœpit. Nam & Marciliacenſe Cœnobium huius tempore à viris laudabilibus Anſcberto & Leutado initiatum eſt, & in ipſo opido S. viri Monaſterium his diebus exorditum eſt, & alia complura Monaſteria ſuo tempore ſata creverunt.* Sed præclarum inprimis de Regulæ Benedictinæ progreſſu teſtimonium in Vita S. Salabergæ Auctor pæne coævus nobis ſuppeditat cap. 4. *In beati Euſtaſii locum iampridem beatæ recordationis Walbertus in regimine Fratrum ſubvectus eſt, vir omnium famâ laudabilis eximiæque ſanctitatis... Huius tempore per Galliarum provincias agmina Monachorum & ſacrarum Puellarum examina non ſolùm per agros, villas, vicóſque atque caſtella; verumetiam per Eremi vaſtitatem ex Regula dumtaxat beatorum Patrum* BENEDICTI *&* COLUMBANI *pullulabant, cùm ante illud tempus Monaſteria vix pauca illis reperirentur in locis.* Extat in fine operū Guiberti de Novig.

Ex hoc loco manifeſtum eſt, S. Columbani Regulam in Benedictinam ab ipſo coaluiſſe principio: cùm primi B. Columbani diſcipuli utramque ſimul propagaverint, ut in proximo Sæculo ampliùs declarabimus. Nec dubium quin vivente Columbano S. Benedicti Regula in Luxovienſi Monaſterio recepta fuerit: ſiquidem permulta Cœnobia, Beſvenſe diœceſis Lingonenſis, Reſbacenſe Meldenſis, Altivillarenſe Remenſis, Solemniacenſe Lemovicenſis, quorum primi inſtitutores ex Luxovienſi Aſceterio educti ſunt, ſub SS. BENEDICTI ET COLUMBANI REGULA condita & erecta leguntur. Immo omnia ferè Monaſteria ſæculo VII. ædificata, qualia ſunt Corbeïenſe, Floriacenſe, Gemeticenſe, Fontanellenſe & Puellare B. Mariæ apud Sueſſionas, AD SS. BENEDICTI ET COLUMBANI REGULAM ordinata ſunt, ut ex primariis eorum Inſtrumentis conſtat. Ubi dum REGULA ſingulari exprimi- LXVII.

tur ſigno, utriuſque Regulæ convenientia & promiſcuus uſus evidenter exprimitur.

LXVIII. In antiquioribus Aſceteriis Sæculo VII. Benedictinæ leges familiares erant, nimirum apud Inſulæ Barbaræ Monachos ante Chlodovei Iunioris principatum, cujus rei Regiæ litteræ ab eruditiſſimo viro Claudio *le Laboureur* relatæ faciunt fidem; apud Lerinenſes, qui S. Aigulfum Monachum Floriacenſem Regulæ Benedictinæ ſubditum in Abbatem cooptârunt. In Monaſterio S. Martini intra urbis Turonicæ mœnia (quod etiam de Majori-Monaſterio dicendum eſt) S. Benedicti documenta viguiſſe ante annum DC. XC. patet ex Bertoni ſeu Berti Epiſcopi charta, quâ in confirmationem Privilegii Baſilicæ Martinianæ à Chrotperto deceſſore ſuo conceſſi tribuit Monachis facultatem eligendi Abbatem ſecundum Regulam S. Benedicti; ídque ſimiliter Ibbo anno DCC. XXI. Guntramno Abbati ratum fecit, voluítque ut *ſi Abbas ab hac luce diſceſſerit, per electionem memoratæ Congregationis Monaſterii, quorum vita perfecta credetur, ſicut* REGULA S. BENEDICTI *edocet, in eorum conſenſu ſolidetur, ſicut & auctoritas Papæ urbis Romæ* ADEODATI *continet per Privilegii ſeriem.* Et quibuſdam verſibus interpoſitis: *Nos inſpirante Domino plena devotione deinceps in idipſum venerabilem* GUNTRAMNUM *Abbatem ſuámque Congregationem vel præfati Monaſterii S. Martini Antiſtitem volumus confirmare, ut inſpecta ipſa Privilegia tam deceſſoris noſtri* CHROTPERTI, BERTONI, *quàm &* ADEODATI *Papæ urbis Romæ, ſeu Confirmationes glorioſorum Regum, ut noſtro tempore vel ſucceſſorum noſtrorum omnimodis inviolabiliter conſerventur, &c. Ego in Chriſti nomine Ibbo etſi peccator Epiſcopus hoc Privilegium integra voluntate & devotione ad Monaſterium S. Martini, ubi Monachi* SECUNDUM REGULAM S. BENEDICTI *converſari videntur.* Perduravit in eadem Baſilica Monachorum cœtus ad Iterium Abbatem Cœnobii Cormaricenſis conditorem, immo ad Alcuinum ipſius ſucceſſorem, qui Monachos in dictum Cœnobium induxit. Nam Litteris primariis ejuſdem Monaſterii Cormaricenſis, *quas unà cum conſenſu Fratrum Iterius Abbas* fieri juſſit, plures Martinianæ Eccleſiæ Monachi ſubſcripſere hoc modo: *Chriſtianus Monachus ſubſcripſit, Lambertus peccator Monachus* &c. Et Carolus M. diplomate Alcuino Abbati inſcripto anno DCC. XCV. antiqua Eccleſiæ Martinianæ Privilegia confirmat, & MONACHIS res ſuas omnis vectigalis immunes eſſe præcipit.

Hiſt. Gallica Inſ. Barb.

LXIX. Seriùs in nonnullis Armoricæ ſeu Britanniæ minoris Cœnobiis Regula S. Benedicti generali uſu recepta eſt. Monaſterium S. Iohannis de Gaëlo, nunc S. Menevenni, auctore Iucaële Britanniæ (ut vocant) Rege ſub S. Benedicti legibus militavit, uti & Antrenſe in diœceſi Namnetenſi à S. Hermelando conditum, & Rothonenſe

S. Salvatori nuncupatum : at S. Vvinvvaloëi Monaſterium, Landevenecenſe dictum, & fortaſſe alia quædam Ludovici Pii juſſu in eaſdem conceſſerunt. En Ludovici Præceptum ex Landevenecenſi Tabulario deſcriptum.

In nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri I. C. LUDOVICUS «
divina ordinante providentia Imperator Auguſtus omnibus E- «
piſcopis & univerſo ordini Eccleſiaſtico Britanniæ conſiſtenti. «
Notum ſit, quòd dum MATMONOCUS * Abba ex Monaſte- «
rio Landevvinoch noſtram adiiſſet præſentiam, & illum ſive «
de converſatione Monachorum illarum partium, ſive de ton- «
ſione interrogâſſemus, & ad liquidum nobis qualiter hæc forent «
patefeciſſet, cognoſcentes ab Scotis ſive de converſatione, ſi- «
ve de tonſione capitum accepiſſe, dum ordo totius ſanctæ, «
Apoſtolicæ atque Romanæ Eccleſiæ aliter ſe habere dignoſci- «
tur; Placuit nobis, ut ſive de vita, ſeu etiam de tonſura cum «
univerſali Eccleſia Domino diſpenſante nobis commiſſa concor- «
darent. Et ideo juſſimus, ut & IUXTA REGULAM S. BENEDICTI «
Patris viverent, quæ poſſibilis & laude digna eſt; & de tonſu- «
ra capitis juxta taxatum modum cum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ «
quæ per orbem terrarum dilatata eſt, concordent unitate. Et «
ut eumdem vivendi morem juxta quod in ſancti atque eximij «
Patris Regula ſcriptum eſt, in hoc Monaſterio prædicto teneant, «
& in ſubjectis ejus ceteriſque noſtrum pleniſſimum juſſum ex- «
ſequi valeant, hæc piiſſimi Ludovici Imp. Præcepta de manu «
ejus roborata. «

Scripturam hanc Auctor anonymus in Vita S. Vvinvvaloëi, qualis penes nos manu deſcripta habetur, commemorat cap. 9. his verbis: *Nullum uvæ liquorem* *, *nec mellis, nec lactis nec cerviſiæ ſumpſit. Potus eius conſtabat ex aqua plurima & aliquibus malorum agreſtium ſuccis. Neſciebant omnes uſum vini. Et hæc lex diu in iſto refulſit Monaſterio, à quo tempore Grallonus, quem appellant Magnum, Britanniæ ſceptrum tenebat, ad annum* LUDOVICI *Imp. quintum, Dominicæ Incarnationis octingenteſimum decimum octavum. Propter infirmitates Fratrum qui in tanta auſteritate vivere vix poſſunt, idem Imperator dum in eadem Britanniæ provincia caſtra fixiſſet ſuper fluvium Elegium iuxta ſilvam quæ dicitur Briſiaci, hæc propria manu direxit mandata Martinoco* * *Abbati de Monaſterio Landevenne, ut nempe Regulam S. Benedicti ſequerentur poſſibilem & laude dignam, déque tonſura iuxta taxatum modum cum Eccleſia concordarent, de quibus miſſam Epiſtolam ſubſignavit.*

* Eadem habet Roger. Houeden ad ann. 764. de Monachis Linisfar. item de Faldeisſib. Bonifacius Episc. Magunt in Epiſt. 4. ad Zach. P.

Antequam Galliam miſſam faciamus, nonnulla de Ordinis noſtri in Belgio primitiis dicenda eſſent. Quippe S. Amandus Trajectenſium Epiſcopus, iſtius gentis Apoſtolus, varia per Belgium condidit Monaſteria procedente ſæculo VII. Elnonenſe, Blandinien- LXX.

ſe, Gandenſe, Bariſiacenſe &c. eáque ad Regulæ Benedictinæ præſcriptum dirigi voluit. Nam Martinus Papa I. in Bulla pro Monaſterio Blandinienſi decernit, ut liceat Florberto Abbati quem S. Amandus Blandinio præfecerat, Monaſterium diſponere & ordinare SECVNDVM REGVLAM S. BENEDICTI. Verùm de his aliàs. Hæc paullo fuſiùs perſecutus ſum in gratiam exterorum Sodalium Benedictinorum, quibus diligentiorem rerum noſtrarum tractatum debebam. Ad Hiſpaniam accedo.

§. VI.

De Regulæ ſanctæ traditione in Hiſpania.

LXXI. ANTONIVS Yepez, vir doctus & de Rep. Benedictina perquàm bene meritus, in Chron. Bened. ad ann. 537. approbare contendit, ipſo anno S. Benedicti Regulam in Hiſpaniam invectam fuiſſe, ac Monaſterio S. Petri de Cardenna impoſitam, priuſquàm B. Maurus in Galliam appulerat. Vellem equidem id validis demonſtrari argumentis, lubens in exploratam conceſſurus veritatem. Abſit ut privato quovis ſtudio Benedictini Inſtituti primitias Gallis noſtratibus ferventiùs arrogare cogitem. At cùm videam Achilleum Antonii Yepez argumentum Pſeudo-Maximi potiſſimùm auctoritate fulciri, patiantur Hiſpanici Patres noſtri aliunde repeti originis ſuæ primordia.

LXXII. S. Donatum ex Africa in Hiſpaniam Monaſticam intuliſſe Regulam, jam ſuperiùs obſervatum eſt *, ac qualis fuerit nondum eſt definitum. Pſeudo-Maximi ſomnium id de Regula S. Auguſtini Eremitarum interpretantis nihil moror. Donatus teſte S. Ildefonſo Epiſcopo Toletano *cujuſdam Eremitæ in Africa fertur exſtitiſſe diſcipulus.* Donati Magiſter fuit Facundus Epiſcopus Afer, (haud dubiè Hermianenſis qui de Tribus Capitulis ad Iuſtinianum ſcripſit) ſi germanum eſt Eutropii Abbatis Servitani Epitaphium S. Donato deceſſori ſuo poſitum, cujus en primi verſus à Iohanne Tamayo accepti:

* num. 23.

Ildef. de Vir. ill. c. 4.

Ioh. Tamayus in Martyrol. Hiſpan. To. 6. pag. 23.

Clauditur hîc Sanctus DONATVS, *quem Africa dignum*
Obtulit ipſa Patrem, quémque & Ibera tulit.
Iſtéque Facundi quodam præcepta Magiſtri,
Præſulis & Monachi dulcia ſæpe bibit.
Gentibus aſt prorſus barbaricis Africa tota
Scatens, Hiſpanos protinus ipſe fovet.
Septuaginta ſibi coniunxit Divus in oris
Adverſis Monachos, quos vehit unda maris.

His conſona refert laudatus Ildefonſus Toletanus: ſic verò quibuſdam verſibus interpoſitis clauditur Epitaphium:

Hoc poſuit carmen EVTROPIVS *ultro Magiſtro*
Cælicolo, cuius occupat ipſe locum.

Quæ ut vera ſint, de Regula à Donato Hiſpanis tradita adhuc incerti ſumus.

LXXIII. Eutropius Abbas Donati diſcipulus, & in Monaſterio Servitano ſucceſſor, de diſciplinæ Monaſticæ rigidiori cenſura interpellatus, in Epiſtola Apologetica * ad Petrum Ircabicenſem Epiſcopum, REGULAE SANCTAE meminit in hunc modum: *Sed quamvis hoc à multis, qui locum officii noſtri non intelligunt, ſæpe dicatur, tenenda eſt tamen diſcretio, & SANCTAE REGULAE inſtitutio: ut quæ Patres inſtituerunt, etiam ſucceſſores & filii integra illibatáque cuſtodiant & obſervent.* Hîc SANCTAE REGULAE nomine Benedictinam intelligi, ſuſpicari fortè quis poſſet: mihi tamen non omnino probatur. Nam Regula, cujus de ſeveriori obſervatione Eutropius exagitabatur, illa ipſa fuit, quam Donatus ex Africa adductam Monaſterio Servitano impoſuit. Sic enim proſequitur Eutropius in laudata Epiſtola: *Nos ſicut Fundatores & Patres iſtius Monaſterii tenuerunt, & nobis tradita dimiſerunt, auxiliante Domino & tenuimus & tenemus... ut per hæc Domnos & Patres noſtros, qui* REGULAM SECUNDUM ANTIQUORUM NORMAM *Deo ſibi inſpirante ſtatuerunt, in judicio Dei non adverſarios ſed patronos in omnibus habeamus.* Cùm ergo parum veri ſimile ſit, S. Benedicti Regulam in Africam, antequam illinc Donatus diſcederet, penetrâſſe; aliam Monaſterio Servitano propoſuiſſe dicendus eſt, non quidem (ut arbitror) ſcripto, ſed uſu ac moribus *ſecundum Antiquorum* (ut præfertur) *normam* compoſitis. Niſi id de Caſſiani Inſtitutis ab antiquis Patribus acceptis interpretemur: quandoquidem *Caſſiani dicta Victor Martyritanus Epiſcopus Afer purgâſſe, & quæ minùs erant addidiſſe* apud Caſſiodorum legitur: fortè ut ſine offendiculo legi à Monachis Africanis poſſent.

* *Hæc Epiſtola cujus meminit Iſidor. de Vir. Illuſt. c. 32. extat in Cod. Regul. Holſtenii, ubi Romæ directa perperam dicitur.*

Caſſiod. lib. 1. Inſt. c. 6.

LXXIV. At quo auctore demum, quóve tempore Benedictina Regula vigere in Hiſpania cepit? Fateor hîc mihi hærere aquam. Exiſtimo tamen id factum eſſe operâ S. Martini Abbatis & Epiſcopi Dumienſis primi, qui ex Pannonia ortus facilè ob Italiæ viciniam ſuſceptáſque peregrinationes S. Benedicti famam atque mores hauſiſſe potuit, & cum Hiſpanis circa annum D. LX. communicâſſe. Si quis tamen dicat Benedictinam Religionem ſenſim ex Gallia Narbonenſi Veſigothorum Regibus ſubditâ in Hiſpaniam fuiſſe diffuſam, is fortean à vero non aberrabit. Certè S. Æmilianus Abbas apud Cantabros, cognomento Cucullatus, Monaſterium ſuum condidiſſe ac rexiſſe ad Regulæ noſtræ præſcriptum dicitur in ipſius Epitaphio Gothicis litteris exarato. Hic verò anno Domini D. LXXIV. vivere deſiit. Et in Concilio Toletano IV. anno DC. XXXIII. cap. 48. pueris in Monaſterio à parentibus oblatis poteſtas ad ſæculum revertendi intercluditur, ad mentem videlicet Regulæ S. Be-

nedicti quæ cap. 59. id fieri vetat *. Hinc Iſidorus Hiſpalenſis Epiſc. qui prædicto Concilio præfuit, iſtam conſtitutionem in Regulam à ſe conditam tranſcripſiſſe videtur cap. 4. pluráque alia ex eodem fonte mutuatus eſt, ut in tota ipſius Regula licet advertere, maximè capp. 10. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 20. 21. 22. quam Regulam in cap. ultimo *admonitionem* tantùm appellat, eámque ita cuſtodiri præcipit, ut *majorum præcepta Patrum per omnia conſerventur.*

LXXV. Verùm nihil æquè confirmat, Benedictinas leges tum apud Hiſpanos fuiſſe obſervatas, quàm S. Fructuoſi Regula, in cap. 8. *Obedientia* (PRAECEPTVM EST REGVLAE) *ut in impoſſibilibus quoque rebus opere atque affectu oſtentetur, & teneatur uſque ad mortem.* Quæ enim alia Regula niſi Benedictina hîc intelligenda eſt, cujus in cap. 68. præceptum eſt, ut *ſi cui Fratri impoſſibilia injunguntur, ſuſcipiat jubentis imperium?* Nam & Hebdomadariorum miniſtrorum benedictionem ceteráque officia Iſidorus cap. 9. ad inſtar Regulæ noſtræ cap. 35. præſcribit, & jejunia ab Exaltatione Sanctæ Crucis ad Paſcha, & pœnas tardiùs ad Officium divinum & menſam accedentium cap. 18. diſpenſat omnino ad mentem S. Benedicti. Quòd ſi Regulam ipſius communem diſpiciamus, inveniemus pleraque capita Benedictinæ etiam verbis tenus omnino conſentanea. Nam cap. 6. *Eligatur*, inquit, *Cellerarius bonæ patientiæ probatus, quem communis elegerit collatio, & ab omni excuſetur Monaſterii ſervitio & coquinæ officio... Et ſi major fuerit Congregatio, junior ei detur pro ipſo officio diſcurrendo*: quæ S. Benedicti verbis cap. 31. omnino reſpondent. Ejuſdem Regulæ inſcriptionem capitis 14. deſumpſit Iſidorus ad verbum ex cap. 27. Benedictinæ. Hîc enim legitur: *Qualiter debeat eſſe ſollicitus Abbas circa excommunicatos*: illic, *Qualiter debent Abbates eſſe ſolliciti erga excommunicatos.* Iſidori verba in cap. 18. *in plumbi natura mollitus*, arguunt eum non oſcitanter S. Benedicti perlegiſſe Regulam, quæ cap. 1. eadem verba habet. In eodem capite Iſidorus annuam probationem exigit, & facultates in pauperes impendi præcipit, antequam Novitius ſollemnem faciat profeſſionem: *Poſtmodum*, inquit, *exuatur ſæcularibus veſtibus & induatur Monaſterii religioſis ſimplicibus.* Quid verò Benedictus? *Mox ergo in Oratorio exuatur rebus propriis quibus veſtitus eſt, & induatur rebus Monaſterii*, cap. 58. Ovum ovo ſimilius non eſt. Ceteris comparandis ſuperſedeo, id unum addere juvat, Leandri, Iſidori, & Fructuoſi Regulas cenſendas potiùs *admonitiones*, ut loquitur Iſidorus, & quaſdam in ſancti Benedicti Regulam commentationes, locis ac perſonis accommodatas.

LXXVI. Paullo explicatior ſe ſe offert Regulæ Benedictinæ mentio ſæculo VIII. apud Hiſpanos. Nam FROMISTA Abbas unà cum ſobrino ſuo Maximo Preſbytero Era DCCC. XIX. quæ anno Chriſti

DCC.

* *S. Baſilius pueros in Monaſteriis admiſit Interrog. 7. at ſollemnem oblationem non præſcribit, nec eis adimit libertatem revertendi in ſæculum.*

DCC. LXXXI. reſpondet, Monaſterium S. Vincentii de Oveto condidit *in honorem S. Vincentii Martyris atque Levitæ & accepit* REGVLAM S. BENEDICTI, ut in charta quadam apud Antonium Yepez legitur. Et ADELGASTER * filius Silonis Regis eadem Erâ conſtruit *Cœnobium in loco nominato Obona ad honorem Dei & beatæ Matris ejus & S. Michaelis Archangeli & S. Iohannis Evang. & S. Antonini Mart. & S.* BENEDICTI *Abbatis, cujus Ordinem*, inquit, *in ipſo Monaſterio conſtituimus.* At quis putet, S. Benedicti Regulam fervente Maurorum tyrannide in Hiſpania primùm radices egiſſe? Iam ergo ſuperioribus ſæculis ab Hiſpanis exculta fuerat, quemadmodum argumenta nuper allata confirmant. Denique dum per Mauros licuit, everſa ab eis Monaſteria, inſtaurata fuere ſub Benedicti legibus, nempe Cœnobia S. Petri de Montibus ab Ordonio Rege & Eluira uxore Erâ DCCCC. XXXVI. tum SS. Facundi & Primitivi ab Aldefonſo M. Erâ DCCCC. XLIII. item S. Petri de Elſonca ab Hurraca Ferdinandi Regis filia Erâ DCCCC. L. aliáque non pauca; de quibus diplomata apud Prudentium de Sandoval referuntur. Et Monaſterium S. Andreæ in agro Coxano diœceſis Elnenſis à ſeptem Sacerdotibus Vrgellitanis anno DCCC. LXXI. erectum fuiſſe ad normam S. Benedicti teſtantur Litteræ Caroli Calvi Imp. quas in Tomo 8. Spicilegii Acheriani videre licet.

Anton. Yepez Chron. Bened. To. 3. Appen. Script. 11.

Ibid. Script. 17.

Sandoval de fund. Hiſp.

Spicil. to. 8. p. 349.

§ VII.

De S. Gregorij Papæ Magni ſtudio in promovenda Regula Benedictina, cui addictum fuiſſe demonſtratur.

GREGORIO tantum debent Benedictini Monachi, ut etiamſi ad ipſos nullo alio jure pertineat, hoc nomine in ſuis hiſtoriis locum ei dare teneantur, qualem certè meretur is, qui B. P. Benedicti Vitam peculiari diligentia elaboravit, qui ejuſdem Regulam eximio commendavit elogio, & cunctis Latini Orbis Monachis auctoritate ſua approbavit, qui Monaſteriorum quieti paternâ ſemper conſuluit providentiâ. Adeo ut amore, ſtudio, paterna ſollicitudine Gregorius Noſter ſit: at, quod etiam dicere meritò poſſumus & debemus, Noſter eſt ejuſdem Inſtituti ſocietate. Primus hac de re in jus nos vocavit Illuſt. Card. Cæſar Baronius, cum quo nobis res eſt, non rixa, de inquiſitione veritatis. Sed priùs de Gregorii mora in propoſito Monaſtico cum eo nobis agendum. LXXVII.

Gregorium abdicatis ſæculi curis Monaſticæ vitæ dediſſe operam, nemo eſt qui negare audeat: cùm in Præfatione Moral. ad Leandrum, & in lib. I. Dial. exordio atque etiam cap. 4. ad gloriam uſque id ipſe fateatur. Eum verò privatam Monachi vitam ne ſolido quidem egiſſe anno Baronius contendit, hoc adductus argumento, quòd anno D. LXXXI. Præfecturam urbanam adhuc geſſerit Gregorius, ac paullò pòſt è Monaſterio eductus, Conſtantinopolim à Pelagio Papa acce- LXXVIII.

Baron. To. 8. ad ann. 581.

ptâ Diaconi Cardinalis dignitate directus ſit. Verùm Baronii ſententiam duæ vel maximè convellunt rationes, Gregorii nimirum eximia cùm in virtute tum in ſacra ſcientia perfectio, in Monaſterio haud-dubiùm comparata, cui comparandæ tam breve tempus ſufficere non potuit. Priùs enim quàm ad Eccleſiaſticas dignitates faceret gradum, eum aſſecutus erat animi ſtatum, quem ipſe dolens in libri 1. Dial. initio ita deſcribit: *Infelix animus meus occupationis ſuæ pulſatus vulnere, meminit qualis aliquando in Monaſterio fuit, quomodo ei cuncta labentia ſubter erant, quantum rebus omnibus quæ volvuntur eminebat: quòd nulla niſi cœleſtia cogitare conſueverat, quòd etiam retentus corpore ipſa jam carnis clauſtra contemplatione tranſibat, quòd mortem quoque quæ pene cunctis pœna eſt, videlicet ut ingreſſum vitæ & laboris ſui præmium amabat. At nunc ex occaſione curæ Paſtoralis ſæcularium hominum negotia patitur*, &c. Intelligit profectò quiſquis hæc legit, tantam perfectionem nec homini Præfecturæ urbanæ & quidem Romanæ officiis occupato, nec Novitio Monacho poſſe convenire.

LXXIX. At permitto hîc deſcribi Gregorium, non qualis ante Leviticum gradum fuit, ſed qualis poſt Legationem Conſtantinopolitanam evaſit: nec ſic tamen alio argumento facilè ſe Baronius expedierit. Admirabilem ac propè divinam ſacrarum Scripturarum ac rerum moralium intelligentiam in libris Moralium ſuſpiciunt omnes, quos libros compellentibus Leandro Hiſpalenſi Epiſcopo & Fratribus ſuis Gregorius aggreſſus eſt eo tempore, quo Conſtantinopoli cum Leandro verſabatur, uti in Præfatione ſua teſtatum reliquit. An verò fieri potuit, ut Gregorius inter varias Romanæ Præfecturæ ſollicitudines curáſque tumultuantes tam exquiſitam hauſerit ſacrorum librorum cognitionem, tam intimè res morales calluerit deguſtaverítque? Aliud ſanè de ſe nobis reliquit judicium in illa Moralium Præfatione, dum ſe *inolita conſuetudine devinctum, non jam ſpecie tenus, ſed mente in mundo retentum diu longéque converſionis gratiam diſtuliſſe* confitetur. Non itaque in ſæculari palæſtra virtutis & ſapientiæ apicem Gregorius apprehendit, ſed in Monaſterio, ubi proinde ante plures annos, quàm Diaconus crearetur, vixiſſe dicendus eſt.

LXXX. Iam ad Baronii momentum facilis videtur reſponſio. *Diverſis*, inquit, *verbis Gregorius teſtatur ſe tunc in Præfecturæ magiſtratu fuiſſe, cùm Laurentius adhuc eſſet Mediolanenſis Epiſc.* Rectè, id enim ex lib. 3. Epiſt. 2. conſtat. *Laurentius*, addit Baronius, *diem obiit, cùm jam ipſe Gregorius ageret in Sede Romana annum tertium: tunc enim de ejus obitu, & in ejus locum ſubrogatione Conſtantii, exſtant ipſius Gregorii lib. 2. Epiſtolæ 30. & 31. anno* D. XCIII. *ſcriptæ*. Et hoc ultro admitto. At Laurentium duodecim annos dumtaxat Sedi Mediolanenſi præfuiſſe infitior. Nam etſi id affirmant Eccleſiæ Mediolanenſis vulgati indices, quominus tamen iis aſſentiamur non levis efficit conjectura. Poſt

Honorâtum illius Sedis Antiſtitem anno D. LXX. ſeu D. LXXIII. demortuum Frontonius, aliis Iunctus appellatus, malis artibus Cathedram occupavit, haud inter legitimos ejus Eccleſiæ Præſúles annumerandus, ait Ferdinandus Vghellus. Quis credat interim cives Mediolanenſes æquo animo tuliſſe illum invaſorem, nec de canonica electione cogitâſſe aduſque annum D. LXXXI. quo Frontonius morte correptus creditur? Quin potiùs credere par eſt, Honorato mortuo brevi pòſt intervallo ſubrogatum fuiſſe Laurentium, ſtatímque cautionem ſuam, cui Gregorius adhuc Prætor urbanus ſubſcripſit, ad Romanum Pontificem direxiſſe, quamvis fortaſſe ante Frontonis mortem non habuerit Sedem pacatam atque tranquillam. *Vghell. Ital. ſac. to. 4.*

His de mora Gregorii in Monaſterio prælibatis, rurſus nobis cum Baronio agendum eſt, qui Gregorium Æquitianis Sodalibus accenſendum putat contra veterum ſententiam, Iohannis Diaconi in lib. 4. Vitæ cap. 16. Aimoini in Prol. Mirac. S. Bened. Thomæ Aquinatis in Opuſc. 17. Antonini parte 2. tit. 15. c. 12. omniúmque poſteriorum, qui Gregorium Benedictinis Monachis conſtanter adnumerant. Quod quidem jam aſſeruerunt benè multi ex noſtris, Antonius Yepez in Chron. Bened. ad ann. 576. cap. 2. Cônſtantinus Cajetanus, omnium verò optimè Henricus Vanden-Zype ſingulari ea de re Opuſculo. Sed nonnulla hoc loco argumenta commemorare juvat. Et quandoquidem teſtibus Gregorio poſterioribus non credit Baronius, Gregorium ipſum interrogemus, affectum in Patrem ſuum diſſimulare non poterit. Gregorium plus ſtudii, diligentiæ & curæ poſuiſſe in deſcribendis S. Benedicti, quàm cujuſvis aliûs Sancti, nedum B. Æquitii geſtis, legenti libros Dialog. liquidò patet. Nam liber ſecundus totus de Benedicto eſt, quatuor teſtes ab initio fidei adſtruendæ gratiâ adducuntur: Benedicti genus, ortus, vitæ progreſſus, mortis conditiones curioſiùs explicantur: tum idem eximiis antiquæ Legis hominibus ſtudioſè comparatur, Regula ipſius & doctrina præclaro commendatur elogio, & omnibus Monaſticen profitentibus proponitur. At verò Æquitii facta uno libri 1. capite 4. comprehenduntur, Petrum plura ſcire cupientem ad Albinum Epiſcopum remittit Gregorius. Næ tu de Æquitio malè meruiſti, Gregori, (pace tua dixerim) qui cùm diſcipulus ejus fuiſſe dicaris, in Benedicti laudibus totus es: de Æquitio ſecurus, aliis committis operam. Immo verò Benedictum disertè parentem agnoſcis, quem ſic amas & colis. Nec ſolùm Benedicti Regulam commendat Gregorius, ſed Vrbicum * Lucuſiani Monaſterii à ſe conditi in Sicilia Abbatem arguit admiſſi piaculi contra Regulæ Benedictinæ auctoritatem, nimirum parvæ eulogiæ à Bono Monacho contentioſè expoſtulatæ: *quod quanta*, inquit, *amaritudine cordis deſcenderit, poterat tua dilectio ſcire, ſi Regulam Monachorum noſſe voluiſſet*, nem- LXXXI. **Eam la lib. 4. Epiſt. 4. Monaſterii ſui Præpoſitum vocat.* *Id. lib. 9. Ep. 42.*

pe Regulam S. Benedicti, qui eulogias ſine Abbatis licentia à quoquam accipi cap. 54. vetat. Denique Gregorius in lib. 4. Reg. citat eamdem Regulam S. Benedicti, *quem artiſſimæ vitæ Magiſtrum optimum, & ſummæ Veritatis diſcipulum eruditum* appellat: nulquam autem Æquitii Regulam adducit in medium.

LXXXII. Nec refert, Valentinum (quod Achilleum Baronii argumentum eſt) in provincia Valeria primò Abbatem, ubi S. Æquitius floruerat, Gregoriano S. Andreæ Monaſterio præfectum fuiſſe. Nuſquam enim Valentinum Æquitii diſcipulum exſtitiſſe reperies. Provincia Valeria vicina erat Sublaco, quo in loco S. Benedictus XII. Monaſteria primitùs conſtruxerat. Adde in externis etiam Valeriæ Monaſteriis Benedictinam Regulam antè fuiſſe receptam, quàm Gregorius S. Andreæ Cœnobium ædificaret, (ut ſuperiùs * oſtendimus) quo tempore jamdudum Æquitius nullâ ſcriptâ Regulâ ad Superos conceſſerat. Verùm his aliiſque relictis conjecturis ad prævalidum nos convertamus argumentum, quo ex Regulæ noſtræ in Britannia propagatione per Gregorii diſcipulos facta, Gregorium nobis vindicemus.

* num. 41.

§. VIII.

AVGVSTINVM ſocioſque Monachos non tantùm Fidei Chriſtianæ, ſed etiam rei Benedictinæ in Britannia eſſe auctores.

LXXXIII. QVAMVIS Baronium hac in parte nobis apertè repugnantem non ſuſtineamus, ea tamen eſt Gregorium inter & Auguſtinum neceſſitudo, ut ſi Auguſtinum nobis vindicare poſſimus, Gregorium jure à Baronio repetamus.

LXXXIV. Auguſtinus Gregorii M. diſcipulus in Britanniam Inſulam cum ſociis aliquot miſſus à Gregorio anno D. XCVI. Indict. XIV., *fecit Monaſterium non longè ab ipſa civitate* Dorobernenſi *ad Orientem*, in quo Monachos ad vitæ ſuæ genus inſtitutos ab eo collocatos fuiſſe & ratio perſuadet, & Gregorii Epiſtola 31. lib. 12. in Reſponſione ad 1. Auguſtini quæſtionem. *Quia tua Fraternitas Monaſterii Regulis erudita ſeorſum fieri non debet à Clericis ſuis, in Eccleſia Anglorum quæ nuper auctore Deo ad Fidem perducta eſt, hanc debet converſationem inſtituere, quæ in initio naſcentis Eccleſiæ fuit Patribus noſtris*, &c. Quod ab Auguſtino factum legimus in Epiſtola Bonifacii IV. ad Ethelbertum Regem ita ſcribentis: *Fili glorioſe, quod ab Apoſtolica Sede per Coepiſcopum noſtrum Mellitum poſtulaſtis, libenti animo concedimus, id eſt ut veſtra benignitas in Monaſterio in Dorobernenſi civitate conſtituto, quod S. Doctor veſter* AVGVSTINVS *beatæ memoriæ Gregorii diſcipulus S. Salvatoris nomini conſecravit, cui ad præſens præeſſe dignoſcitur dilectiſſimus Frater noſter Laurentius, licenter per omnia Monachorum regulariter viventium habitationem ſtatuat, Apoſtolica auctoritate decernentes, ut ipſi veſtri prædicatores Monachi Monachorum gre-*

Beda lib. 1. c. 33.

gem ſibi aſſocient, & eorum vitam ſanctitatum moribus exornent. Huc ſpectat quod Iohannes Mareſhamus in Monaſticum Anglic. rectè prænotavit; In Eccleſiæ noſtræ cunabulis, inquit, Monachi non fuerunt à Clericis diſparati. Siquidem à temporibus antiquis in Lindisfarnenſi Monaſterio & Epiſcopus cum Clero, & Abbas ſolebat manere cum Monachis, qui tamen & ipſi ad curam Epiſcopi familiariter pertinerent. Etiam hodie Eccleſia Cathedralis vocatur Monaſterium. Ita ille. At nuſquam Monachos Æquitianos in Anglia audiiſſe, ſed Benedictinos tum in ipſa Dorobernenſi primaria Eccleſia, tum in Monaſterio S. Salvatoris, tum aliis in locis, facilè demonſtrari poſſe confido.

Iohannes Mareſhamus jam laudatus in προπυλαίῳ ad Monaſt. Anglic. etſi ſcribit, S. Benedicti Regulam, poſteaquàm à Zacharia Papa non modò in Italia inſtaurata, ſed etiam ultra Alpes propagata fuit, tantam demum obtinuiſſe perfectionis ſuæ exiſtimationem, ut nullum ferè non eſſet in Occidente Cœnobium ad normam Benedicti vel primitus inſtitutum, vel denuo formatum; in hoc tamen à ceteris ferè Anglicis Scriptoribus diſſentit, quòd exiſtimet, eamdem Regulam in Concilio Vvintonienſi anno DCCCC. LXV. ſub Dunſtano Archiepiſcopo Cantuarienſi ab omnibus primùm in Anglia receptam fuiſſe. Tunc primùm, inquit, Monachis præſcripta fuit conſtitutio generalis tam ex Benedicti Regula, quàm ex veteribus conſuetudinibus contexta, quæ dicta eſt Regularis Concordia Anglicæ nationis. Et infrà. Bellenſes Monachi inſtituti ſunt ad Benedicti Regulam, cujus maxima fuit apud nos ab Edgari tempore reverentia. Verùm cùm omnino nulla ſit in Concilio Cloveſhoviæ Benedictinæ Regulæ mentio, licèt aptiſſima eſſet illius commemorandæ occaſio, & altiſſimum ſit ea de re apud Bedam ſilentium; videamus quo modo, quóve tempore Regula illa Eccleſiæ Occidentali increbuit. Tria ergo hoc in loco diſpungenda ſunt. 1. Num ante Edgarum Regem & Dunſtanum Epiſcopum S. Benedicti Regula in Anglia non viguerit. 2. An nulla iſtius Regulæ in Concilio Clovelhoviæ mentio. 3. An altiſſimum de ea apud Bedam ſilentium: quibus nonnulla pro cauſa noſtra ſubjiciemus argumenta. LXXXV.

Iohannes Diaconus in Vita S. Gregorii à ſe ſcripta, præter alia quibus utitur ad Gregorium Ordini Benedictino aſſerendum, hoc momentum proponit. *Quòd verò Monachi qui à Gregorio in Saxoniam* (id eſt Tranſmarinam Saxoniam ſeu Angliam) *miſſi ſunt*, S. BENEDICTI REGULAE *fuerint mancipati, inter alia etiam illud oſtendit, quòd ex ipſius diſcipulis vix poteſt in illis partibus Monachus aliquis inveniri, à quo non obſervetur tam in propoſito quàm in habitu* REGULA BENEDICTI. Quid clarius aut validius adverſus Mareſhamum proferri poteſt? Iohannes Diaconus ſuam lucubratio- LXXXVI.

Ioh. Diac. l. 4. Vita S. Greg. c. 82.

nem dedicavit Iohanni VIII. qui ab ann. DCCC. LXXII. ad decennium Romanæ Sedi præfuit. Preſſiùs, Iohannes Diaconus Gregorii Vitam ſcribebat tempore Iohannis Papæ VIII. Indict. VIII. (ut notat in lib. 3. cap. 58.) quæ Indictio anno DCCC. LXXV. reſpondet, quo tempore Regula Benedictina ita apud Anglos invaluerat, ut *vix poſſet in illis partibus Monachus aliquis inveniri, à quo non obſervaretur tam in propoſito quàm in habitu* REGVLA BENEDICTI. Longè ergo ante annum DCCCC. LXV. in Angliam inducta eſt Regula iſta, immo longè ante Iohannis Diaconi ætatem: cùm ab omni memoria poſt Auguſtini prædicationem illic eam viguiſſe, homines noni ſæculi perſuaſum habuerint.

LXXXVII Neque proinde neceſſe fuit, S. Benedicti Regulam in Concilio Cloveſhoviæ anno DCC. XLVII. commemorari: ſed ſatis fuit Monachos ad communis ac receptæ Regulæ normam revocare. At certè ſi Mareshamus Concilium iſtud cum Benedictina Regula attentè comparâſſet, hanc non obſcurè expreſſam advertiſſet can. 24. in hæc verba: *Viceſimoquarto ſancitum eſt capitulo, ut ſi quis ſecularium ſanctæ profeſſionis famulatum ſubire deſiderat, non antea tonſuræ habitum ſuſcipiat, quàm illius converſatio ac morum qualitas* SECVNDVM MONASTICAE REGVLAE *definitionem manifeſtiùs probetur juxta Apoſtolicum preceptum; Probate ſpiritus ſi ex Deo ſunt, niſi aliqua rationabilis cauſa ut antè ſuſcipiatur in Congregationem rite perſuadeat.* Quænam eſt, rogo, illa MONASTICA REGVLA, niſi Benedictina, cujus verba cap. 58. Concilii verbis omnino reſpondent? *Noviter veniens quis ad converſionem, non ei facilis tribuatur ingreſſus: ſed ſicut ait Apoſtolus; Probate ſpiritus ſi ex Deo ſunt.* Deinde membrum illud, *ſuſcipiatur in Congregationem*, ex eodem Regulæ noſtræ capite deſumptum eſt. Cùm igitur Concilium Monaſticam interponens Regulam, B. Benedicti locutione utatur; nullus juſtæ dubitationi ſupereſt locus, Regulæ Monaſticæ nomine Benedictinam à Concilii Patribus fuiſſe intellectam. Nec enim in aliis Regulis antiquioribus quidquam reperitur, quod prædicti Concilii dictioni diſertè conveniat, ut ex Concordiæ Regularum cap. 65. evidenter colligitur. Hinc conficimus firmiſſimum & graviſſimum argumentum. Regula Benedictina Patribus Concilii Cloveshovienſis anno DCC. LVII. celebrati abſolutè REGVLA MONASTICA appellatur. Non alia itaque regula tum temporis apud Anglos vulgata erat. Sed parcendum Mareshamo, viro quidem docto, qui licet res Monaſticas haud ſegniter verſaverit, Monaſticam tamen, hoc eſt Benedictinam Regulam memoriâ tenère non debuit: nec indignandum quòd nobis Venerabilis Bedæ ſilentium opponat, qui Bedæ aliquot opuſcula recèns edita non legerat.

To. 1. Conc. Angl. pag. 252.

Reg. S. Bened. cap. 58.

LXXXVIII. Hiſtoriam Abbatum Monaſterii ſui duobus libris à ſe exaratam

teſtatur Beda Preſbyter Anglus in fine Epitomes Hiſtoriæ Anglorum, ubi operum ſuorum Indicem texuit: cámque diu deſideratam nuper tandem edidit Iacobus Vvaræus cum duabus Bedæ Epiſtolis atque Ecgberti Eboracenſis Epiſc. Dialogo: nuperrimè verò Ludovicus Billaine Bibliopola Pariſienſis anno M. DC. LXVI. recenſuit elegantioribus & commodioribus typis. In libro 1. ipſius Hiſtoriæ, quæ *Hiſtoria Abbatum Vviremuthenſium & Girvvienſium* inſcribitur, legimus Biſcopum cognomento Benedictum, Ecgfrido Rege Transhumbranæ regionis prædia largiente, Monaſterium conſtruxiſſe *anno ab Inc. Domini ſexcenteſimo ſeptuageſimo quarto, Indict. 11. anno autem IV. imperii Ecgfridi Regis.* Deinde quibuſdam interjectis, quartam profectionem Romam aggreſſus dicitur Biſcopus *poſt compoſitum juxta Regulam Monaſterium.* Celebrem fateaaris neceſſe eſt ac vulgatiſſimam fuiſſe Regulam illam, quæ nullo adjuncto diſcrimine REGVLA vocatur. Sub eadem Regula Biſcopus *poſt annum Monaſterium B. Pauli conſtruxit, præpoſito Abbate ac Presbytero Ceolfrido.* Ne verò pro arbitrio quænam illa ſit Regula interpreteris, tandem ſub finem libri 1. proprio eam nomine deſignat Biſcopus ſæpe laudandus in oratione extrema ad diſcipulos habita. *Multum cavetote, Fratres, ſemper*, inquit, *ne deforis aliunde vobis Patrem quæratis, ſed* IVXTA QVOD REGVLA MAGNI QVONDAM ABBATIS BENEDICTI, *juxta quod Privilegii veſtri continent decreta, in conventu veſtræ Congregationis communi conſilio perquiratis, qui ſecundum vitæ meritum & ſapientiæ doctrinam aptior ad tale miniſterium perficiendum digniórque probetur*, &c. Idem Ceolfridus Abbas, Biſcopi ſuccesſor, mare tranſmiſſurus in lib. 2. inculcâſſe legitur. *Vtilius decrevit*, inquit Beda, *dato Fratribus præcepto, ut juxta ſui ſtatuta Privilegii* IVXTAQVE REGVLAM S. ABBATIS BENEDICTI *de ſuis ipſi Patrem qui aptior eſſet eligerent.* Nihil interprete opus eſt. Deſinent nunc tandem adverſarii, opinor, Bedæ nobis opponere ſilentium de Regula S. Benedicti, agnoſcent vocem hactenus ignotam, nec nobis ultrà non modò Biſcopum & Bedam, ſed Auguſtinum eorum ducem ac parentem denegabunt.

Pag. 22. Edit. Pariſ.

p. 23.

p. 25. & 26

p. 32.

p. 38.

Suboleo nonnihil (ne quid diſſimulem) quod huic conſequentiæ reponi poſſit: Nempe Biſcopum auctorem fuiſſe, ut Regula Benedictina primùm in Angliam inueheretur. Nam breui moriturus, teſte Beda, *ſatagebat advenientes ſæpius ad ſe Fratres de cuſtodienda quam ſtatuerat Regula firmare. Neque enim putare habetis*, inquit, *quòd ex meo hæc quæ vobis ſtatui decreta indoctus corde protulerim. Ex decem quippe & ſeptem Monaſteriis quæ inter longos meæ crebræ peregrinationis diſcurſus optima comperi, hæc univerſa didici & vobis ſalubriter obſervanda contradidi.* Verùm illud quodcumque eſt argumenti, adeò nobis LXXXIX.

ibid. lib. 1. pag. 31.

non officit, ut cauſam noſtram egregiè fulciat. Biſcopus cùm ſecundò [*Ibid. pag. 19.*] Româ revertit, *digrediens ad inſulam Lerinenſem, ibidem ſe Monachorum cœtui tradidit, tonſuram accepit, & diſciplinam Regularem Monachi voto inſignitus debita cum ſollicitudine ſervavit: ubi per biennium idoneâ Monaſticæ converſationis doctrinâ inſtitutus, rurſus B. Petri Apoſtolorum Principis amore devictus, ſacratam ejus corpore civitatem repetere ſtatuit.* Reverſus cum Theodoro & Hadriano in Angliam, *venit* [*Ibid. pag. 21.*] *Cantiam*, & *ſuſcepit Monaſterium B. Petri Apoſtoli ad regendum, quod duobus annis rexit.* Ex illis ergo ſeptemdecim Monaſteriis, in quibus Biſcopus hauſit ſua Decreta ſeu Inſtituta, id eſt S. Benedicti Regulam variis hinc inde ritibus obſervatam, erat Cœnobium S. Petri Cantuarienſe, quod proinde, uti & Lerinenſe, tum B. Benedicti legibus obſequebatur.

XC. Iam quidem Iohannis Mareſhami momentis, ſi quid judico, factum eſt ſatis. Nunc ea qua fas erit brevitate quædam alia perſequi juvat argumenta, quibus B. Auguſtinum Benedictini Ordinis in Anglia anteſignanum ulteriùs demonſtrabo.

XCI. Bonifacius Archiepiſcopus Maguntinus anno Domini DCC. LV. Martyrii laureâ donatus, adhuc puer, teſte Vvillibaldo Eiſtatenſi Epiſcopo ipſius diſcipulo & vitæ ſcriptore, in Monaſterio Britan- [*Apud Sur. 5. tom.*] niæ *ad Eſtam caſtrum* oblatus eſt ſub Abbate Vvolfardo, ac poſtea in Cœnobio *Nutſcellenſi* à Vviberto Abbate ſuſceptus, *labore manuum quotidiano & diſciplinali officiorum adminiſtratione inceſſanter ſecundum præfinitam* B. P. BENEDICTI *rectæ conſtitutionis formam inſiſtebat.* Poſtea in Germaniam à Gregorio Papa II. miſſus anno IV. imperii Leonis, ut conſtat ex Gregorii litteris ad ipſum ſcriptis, Chriſti anno DCC. XX. deinde annuente Zacharia Pontifice Romano, [*To. 1. Concil. Gall. p. 511.*] *in loco ſilvatico, in eremo vaſtiſſimæ ſolitudinis, in medio nationum prædicationis ſuæ, Fuldenſe Monaſterium conſtruxit* SVB REGVLA S. P. [*Ibid. p. 577.*] BENEDICTI, prout ſcribit ad Zachariam Papam: demúmque in Concilio ad Liptinas anno DCC. XLIII. coacto ſtatui curavit can. 7. *Vt Monachi & Ancillæ Dei Monaſteriales* IVXTA REGVLAM S. BENEDICTI *Cœnobia vel Xenodochia ordinare, gubernare, vivere ſtudeant.* En tibi Bonifacius Germaniæ Apoſtolus ex Anglia in exteras nationes transfert Benedictinæ vitæ rationem, quam ab Auguſtini diſcipulis in patria didicerat.

XCII. Si ad Aldhelmum Bonifacio paullo ſuperiorem reducimus oculos, eum cauſæ noſtræ impendiò ſuffragari probabimus. Is Haeddi Occidentalium Saxonum Epiſcopi anno DCC. V. vitâ functi partem Epiſcopatûs obtinuit, alterâ Dauidi cuidam attributâ, ac poſt quatuor annos ad Superos migrauit, quemadmodum B. Beda in lib. 5. Hiſt. Ang. cap. 19. teſtatur. Aldhelmus inter alia *ſcripſit de Virginitate librum eximium*, inquit Beda, *quem in exemplum Sedulii geminato opere,*

opere, & verſibus hexametris & proſâ compoſuit. In utroque B. P. Benedictum magnificè commendat, ſic verò ſtrictæ orationis elogium concludit.

*Primò * qui ſtatuit noſtræ certamina vitæ,* * al. Primos,
Qualiter optatam teneant Cœnobia normam,
Quóque modo properet directo tramite Sanctus
Ad ſuperos ſcandens cælorum culmina cultor.
Cujus præclaram pandens ab origine vitam
GREGORIUS *Præſul chartis deſcripſerat olim,*
Donec æthralem felix migraret in arcem.
*Cujus * alumnorum numero glomeramur ovantes,* * al. Hujus.
Quot gerit in gremio fœcunda Britannia cives:
A quo jam nobis Baptiſmi gratia fluxit,
Atque Magiſtrorum veneranda caterva cucurrit.

Hac auctoritate cùm in litteris ſuis Iohannem Mareshamum urſiſſet noſter Lucas Acherius, eò redegit hominem, ut quatuor extremos Aldhelmi verſus, non de S. Benedicto, ſed de B. Gregorio interpretandos eſſe dixerit. Fac ita eſſe, nec ſic tamen te expedies. Quid enim ad illud? XCIII.

Primò qui ſtatuit noſtræ certamina vitæ.

Aldhelmus Monachus Monachos alloqui tibi videtur, an Laïcos? Si primum; agnoſcit ergo Benedictum Vitæ Monaſticæ quam populares ſui profitebantur, primarium auctorem. Sin alterum magis placet: Benedicto per diſcipulos ſuos Chriſtianæ vitæ apud Anglos reſtitutionem tribuas neceſſe eſt.

Ad ipſa rerum primordia tandem accedamus. Paucis annis poſt ſtabilitam in Anglia Fidem ac Monaſticam vitam, *venit Mellitus Lundoniæ Epiſcopus Romam, de neceſſariis Anglorum Eccleſiæ cauſis cum Apoſtolico Papa Bonefacio tractaturus. Et cùm idem Papa reverendiſſimus ageret Synodum Epiſcoporum Italiæ, de vita Monachorum & quiete ordinaturus, & ipſe Mellitus inter eos aſſedit anno* VIII. *imperii Focatis Principis Indict.* VIII. *tertia die Kalend. Martiarum*, hoc eſt anno Chriſti DC. X. Quod in illa Synodo Bonifacius in Monachorum gratiam decreverit, refert Ivo parte 7. c. 22. & ex eo Gratianus partim. En tibi verba ex MS. codice ſincerè deſcripta. XCIV. Beda lib. 2. Hiſt. Angl. c. 5.

Sunt nonnulli ſtulti dogmatis, magis zelo amaritudinis quàm « dilectionis inflammati, aſſerentes Monachos, quia mundo mor- « tui ſunt & Deo vivunt, Sacerdotali officio indignos, neque pœni- « tentiam aut Chriſtianitatem ſeu abſolutionem largiri poſſe per Sa- « cerdotalis officii injunctam gratiam. Sed omnino falluntur. Nam « ſi ex hac cauſa veteres æmuli vera prædicarent, Apoſtolicæ Se- « dis compar B. GREGORIUS Monachico habitu pollens, ad ſum- «

Apud Iuonem perperam interponitur oſtiatim.

Epiſcopus Dumienſis.

„ mum apicem nullatenus conſcenderet, cui * ſolvendi, ligandíque
„ poteſtas conceſſa eſt. AVGVSTINVS quoque ejuſdem ſanctiſſimi
„ Gregorii diſcipulus, Anglorum Prædicator egregius, & Panno-
„ nienſis MARTINVS * aliíque quamplurimi viri ſanctiſſimi pre-
„ tioſorum Monachorum habitu fulgentes nequaquam anulo ſub-
„ arrharentur. Neque enim BENEDICTVS Monachorum Præce-
„ ptor, hujus rei aliquo modo fuit interdictor: ſed omnes ſæcula-
„ rium negotiorum dicit expertes eſſe debere. Quod quidem Apo-
„ ſtolicis documentis & eorum inſtitutis, non ſolùm Monachis, ſed
„ etiam Canonicis ſummoperè imperatur.

Interrogo, propter Angloſne Bonifacius hoc Decretum condidit, an propter aliarum regionum Monachos? Si propter Anglos (ut quidem ex Beda ſatis conjicimus, dum Mellitus *de neceſſariis Anglorum Eccleſiæ cauſis cum Apoſtolico Papa Boneſacio tractaturus*, Romam profectus ſubditur;) conſequens eſt, ut Monachi Anglicani B. Benedicti profeſſi fuerint Regulam, cujus auctoritate Bonifacius eos tuetur. Nemo enim ad peregrini; ſed ad proprii juris præſcriptum abſolvitur damnatúrve. Si verò Bonifacius in aliorum Monachorum gratiam id pronuntiat; ſaltem ex hoc loco tria conficimus. Primum, jam tum in Canonem (ut vocant) tranſiiſſe Benedictinam Regulam, ex qua Pontifex ſuam ſententiam derivat. Alterum, S. Benedictum abſolutè dici *Monachorum Præceptorem*, quod argumento eſt, eum paſſim hoc nomine Monachis notum & deſignatum fuiſſe. Tertium eſt, inde probari, Gregorio, Auguſtino & Martino Pannonienſi, qui fuit Abbas & Epiſcopus Dumienſis, interdictas non fuiſſe Eccleſiaſticas dignitates, quòd *Benedictus Monachorum Præceptor hujus rei non fuit interdictor*. Certè Bonifacius Gregorium & Auguſtinum ad S. Æquitii leges prouocâſſet, ſi Benedictinæ Regulæ ſubditi aliquando iſti non fuiſſent.

XCV. Multa alia congerere poſſem argumenta. Nempe Theodorum Cantuarienſem Epiſcopum, qui *à Vitaliano Papa anno Dominicæ Incarnat.* DC. LXVIII. *ordinatus eſt*, teſte Beda, in ſuo Capitulari penes nos manu deſcripto ſtatuere, ut *in Monachorum ordinationibus Abbas debeat Miſſam agere, & tres orationes complere ſuper caput ejus, & ſeptem dies velet caput ejus cucullâ, & ſeptimo die Abbas tollat velamen de capite Monachi.* Qui ritus velandi Monachos in profeſſione ex antiqua & peculiari Ordinis noſtri conſuetudine proficiſcitur, ut conſtat tum ex Concilii Aquiſgranenſis cap. 55. tum ex S. Vdalrici lib. 2. Conſuetud. Cluniac. cap. 6. & aliis. Adducere in medium poſſem Regem Ethelredum, qui in Privilegio Eccleſiæ Cantuar. anno M. VI. conceſſo cur Monachos Benedictinos reſtituerit in eamdem Eccleſiam, hanc ratio-

Beda lib. 3. Hiſt. Angl. c. 8.

nem ſuggerit: *Hoc ideò*, inquit, *effeci*, & MONACHOS EIVSDEM ORDINIS QVEM HVC ATTVLIT S. AVGVSTINVS, *in Eccleſia poſui, Ordinis ſcilicet quem ille ex præcepto* S. GREGORII, *& ex Magni Regis Ethelberti conſtitutione & auxilio in terram hanc intulit.* Mitto Diplomata Regia, chartas, & alia ejus generis ſexcenta. At certè præterire non deberem Iohannis Seldeni validiſſima argumenta, quibus cauſam noſtram quaſi conductus propugnat vir eruditiſſimus. In his refert Bonifacii Papæ IV. litteras interminantes, ne quis Monachos in Monaſterio Dorobernenſi ſemel inſtitutos tranſmutare in poſterum, alióſve alterius Inſtituti inducere auderet. Sed jam metas excedo Præfationis, ad reliqua pergendum eſt.

To. 1. Conc. Angl. pag. 504. & ſeq.

Selden. in Notis ad Eadm. Hiſt. Novor. pag. 200. & 213.

§ IX.

Obſervationes quædam Eccleſiaſticæ & Aſceticæ, ex primi Sæculi Benedictini Actis erutæ.

XCVI. EX Sanctorum geſtis in Sæculorum ſeriem relatis cùm plura proveniant commoda, tum illud inprimis conſurgit, quòd res Eccleſiaſticæ meliùs exinde illuſtrentur. Quamobrem ut ſtudioſorum hominum labori nonnihil accedat adjumenti, non incongruum viſum eſt in Præfatione adnotare, quid in unoquoque Sæculo conſideratione dignum venerit, ne hac in parte antiquitatis amantes noſtram opellam deſiderent.

XCVII. Et primò quidem in Vita S. Augendi, vulgò Eugendi, Abbatis Iurenſis ab ejus diſcipulo elaboratâ occurrit inſignis locus de Sacræ Vnctionis, quam Extremam nunc vocamus, Sacramento ad hæc verba: *Cùm ultra ſexagenariam ætatem ſex ferè menſibus prædictus Pater inæqualitate corporea laboraret, ſic tamen quòd numquam Canonico uſque ad horam defuiſſet curſu, nec bis in die feſſo corpuſculo coactus fuit aliquid impertiri, vocato uno ad ſe de Fratribus, cui cum libertate peculiari olim etiam perungendi infirmos opus injunxerat, ſecretiſſimè quoque ſibi pectuſculum petiit (ut moris eſt) inungi.* Neque id facit Eugendus ſanitatis gratiâ, quem in finem dumtaxat à priſcis Chriſtianis adhiberi ſolitam unctionem contendit nonnemo magni apud Novatores nominis: ſed causâ præmuniendi exitûs. Eugendus ſiquidem tunc apud diſcipulos querelam deponit, quòd ſe jam morti proximum in vita precibus ſuis retinerent. Ad metam ergo properabat, aut potiùs accedebat.

OBSERV. I. de Extrema Vnctione.

XCVIII. Nec quemquam movere debet, quòd ſola pectoris unctio iſthîc memoretur. Varii fuere cùm in aliis Sacramentis, tum in iſto ritus ac cærimoniæ. Baptiſandos tertiùm mergi toto corpore, olim mos fuit. Baptiſmi tempora Paſchate & Pentecoſte definiebantur. Sic in unctione infirmorum non eædem partes ſemper inunctæ ſunt, nec

ſeruata eadem temporis ratio. Præcipua peccati organa, nimirum quinque corporis ſenſus, unctionem antiquiſſimo ritu exceperunt. Parvipendenda non ſunt verba vitæ S. Theoderici Abbatis Remenſis, qui Theodorici Regis filiam ſuſcitaturus, *oleo ſancto* IN

Vita S. Theod. infrà num. 21. MOREM RECONCILIANTIS QVINQVE CORPORIS SENSVS illiniſſe dicitur. Illius vitæ ſcriptorem ſæculo IX. vixiſſe ex num. 13. apparet. Pectus cordis ſedem, ex quo omnes culpæ procedunt, ungi ſolitum fuiſſe aliquando, immo pleriſque in locis, uti apud

Menard. in Sacram. pag. 358. Græcos etiamnunc id fieri, Menardus noſter in lib. Sacram. obſervavit. De tempore conferendæ infirmis Vnctionis etiam variavit uſus. Vnctionem Viatico præmittebant veteres, qui ritus apud ſolos Ciſtercienſes Monachos & quaſdam fortè Eccleſias illibatus hactenus perdurat. Mos iſte antiquus ineunte ſæculo XIII. in deſuetudinem abiit. Sanctus Gilbertus de Semprinham anno Domini M. C.

To. 2. Monaſt. Angl. pag. 669. LXXXIX. denatus, *nocte qua natus eſt Dominus*, inquit Vitæ auctor, *apud Monaſterium quod eſt in inſula de Kadeneia, Extremæ Vnctionis Dominicíque corporis munitus eſt Sacramentis.* Guillelmus Archiep. Biturićenſis mortuus anno M. CC. IX. *cùm jam omnibus rite peractis,*

Sur. 10. Ian. *etiam teſtamentum multis aſſiſtentibus religioſis & prudentibus viris ediđiſſet, Fratribus convocatis Extremæ Vnctionis Sacramentum humiliter ac devotè percepit. Eo percepto, etiam ſacroſanctam Euchariſtiam ſibi porrigi inſtantiſſimè poſtulavit.* Hæc Vitæ ſcriptor coævus, præferendus uti-

Boll. 10. Ian. que alteri ſubpari apud Bollandum, qui Viaticum Extremæ Vnctioni habita ſui temporis ratione præponit. Ergo unctio infirmorum antè Extrema dicta eſt, quàm Viatico poſterior eſſet. Porro Extrema ſub finem ſæculi XII. vocari cœpit. Locus in Vita S. Mauræ à B. Prudentio ſcripta apud Camuzatum, ubi *Vnctionis Extremæ* fit mentio, interpolatus videtur. Nam nec in Sacramentorum libris à Menardo editis, nec apud Vdalricum in libris Conſuetud. Cluniac. nec apud Lanfrancum, Anſelmum, Petrum Damiani, Petrum de Honeſtis in Regula Cleric. nec apud S. Bernardum, aut Petrum Lombardum, *Vnctionis Extremæ* nomen occurrit.

XCIX. Et tamen non in ipſo morbi principio, ſed periculo imminente, infirmi ungebantur, & continuò Viaticum ſubminiſtrari mos erat*, quod nonnumquam in eodem morbo iterabatur, ut ex Sacramentorum libris quibuſdam, & ex Vita S. Adelardi Abbatis Corbeienſis, manifeſtè verò ex Vita Ludovici VI. Franc. Regis à Sugerio ſcripta patet. S. Chrothildis Regina in iſtis Actis *triceſimo die vocationis ſuæ ſecundum Apoſtolum inuncta à Sacerdotibus oleo ſancto, & ſacri Corporis & Sanguinis Chriſti percepto Viatico in confeſſione ſanctæ Trinitatis corpus exuit.* Legi Vitam S. Hunegundis à duobus auctoribus, altero anonymo coævo, altero Bernero Abbate Hummolarienſi litteris traditam. Iiſdem verbis uterque auctor, à nobis ſæculo Benedictino

* *Riculfus Sueſſ. Epiſc. Conſtit. 2.* Oportet ut Preſbyteri infirmos ſuos poſt confeſſionem & reconciliationem oleo ſancto perungant, & tunc eos cōmunicent.

proximo ſincerè repræſentandus, Hunegundis extremam periodum ita deſcribit. *Adſtantibus circumquaque utriuſque ſexûs Chriſto famulantibus, qui ad deceſſum tantæ Matris atque Virginis convenêre ex vicinis & longinquis regionibus, dolor ingens & meror & ſingultus erat omnibus, quoniam videbant ſe fruſtrari nimio ſolatio, licet eſſent fidentes, quòd ejus ſemper in cælis devotiſſimo fruerentur patrocinio. Inter hæc converſa ad eos qui aſſidebant ſibi Preſbyteros, Unctionis oleum & Communionem expetiit.* Quod circa annum DC. LX. contigit. Paſchaſius Radbertus in Vita S. Adelardi Abbatis Corbeienſis, *Interrogavimus* Sur. & Boll. 2. Ian. *eum*, inquit, *utrúmne vellet* oleo perungi, *quem proculdubio ſcieramus peccatorum oneribus non detineri. Quod ille audiens, erectis oculis in cælum obſecrabat ut fieret. Quid putas tum Sanctus agebat animus, quantis tunc replebatur lacrymis! Erant igitur oculi ad Deum defixi, manus verò extenſæ.* An fortè ut ſanitatem flagitaret? Audi quod ſequitur: *Invitánſque Sanctum Spiritum dicebat: Nunc dimittis ſervum tuum, Domine, ſecundum verbum tuum in pace, quia percepi omnia tui Myſterii Sacramenta. Et nunc quid ſupereſt niſi ut ad te veniam?* En cujus rei gratiâ *Unctionis Sacramentum* poſtulaverat. Denique B. Petrus Damiani ita de ſeipſo teſtatur: *Dum hæc & his ſimilia frequentiùs itero, funereæ mihi parantur exſequiæ; ſacrati olei delibutione per-* Pet. Dam. lib. 6. Epiſt. 19. *ungor, in cineris ac cilicii ſtrato tamquam illic emoriturus exponor.* Hinc manifeſtum eſt, morituris Vnctionem collatam, antequàm Vnctio vocaretur *Extrema*: ejuſque finem præcipuum non corporis ſanitatem, ſed animæ gratiam ab Antiquis æſtimatum fuiſſe.

Ceterùm quamobrem Sæculi tertiidecimi homines vetuſtum Vn- C.
ctionis infirmorum ordinem mutaverint, ex Britanniæ Conciliis utcumque conjeciſſe mihi videor. Quippe falſa hæc vulgi animos eo tempore invaſit perſuaſio, non amplius poſt ſuſceptam ſemel infirmorum Vnctionem licere uxoratis, ſi convaluiſſent, reverti ad opus conjugale. Quæ ſuperſtitio ad alia erroris capita ſenſim prolapſa effecit, ut Vnctioni Viaticum præmitteretur. Ricardus Epiſcopus Sareſberienſis in Conſtitutionibus circa annum M. CC. XVII. factis, ubi de Sacramento Extremæ Vnctionis agit, *Dicant etiam*, inquit, To. 1. Conc. Angl. pag. 155. *ac denuntient confidenter Sacerdotes, quòd poſt ſuſceptum hoc Sacramentum licitum eſt reverti ad opus conjugale.* Illud idem in Conſtitutionibus anonymi Epiſcopi ſub annum M. CC. XXXVII. repetitur. Eam ibid. p. 235. verò perſuaſionem non modò non deſiiſſe, ſed accreviſſe diſcimus ex Synodo Vvigornienſi tribus pòſt annis habita. Sic enim loquuntur ibid. p. 247. Patres ad capitulum de Extrema Vnctione: *Sunt autem quidam ut audivimus, qui poſt perceptionem hujuſmodi Sacramenti ſanitati priſtinæ reſtituti, nefas reputant vel uxores ſuas cognoſcere, vel carnes comedere, vel etiam aliqua ratione nudis pedibus ambulare. Horum autem errorem utpote doctrinæ ſanæ contrarium exſecramur, & eos comminationi-*

Ordo Vnctionis infirmorum quando mutari cœpit, & cur?

bus & monitionibus duximus corrigendos. Et poſt pauca : *Quidam etiam abhorrent hoc percipere Sacramentum, quòd hoc ſibi vix* IN IPSO MORTIS ARTICVLO *ſuſtinent exhiberi : propter quod forſan accidit, quòd ejus expertes plurimi ab hac luce ſubtrahuntur. Contra hunc igitur errorem cum aliis eos per Sacerdotes ſuos & Prædicatores alios crebris exhortationibus præcipimus præmuniri.* Gliſcentem errorem non ſuſtulit iſtud Concilium, ut apparet ex Synodo Exonienſi anno M. CC. LXXXVII. convocata, quæ conjecturam meam omnino confirmat.

ibid. p. 317. his verbis : *Et quoniam quidam laici imperiti de hoc Sacramento nequiter ſentientes, illud abhorrent, in tantum quòd vix velint illud ſuſcipere* ETIAM IN EXTREMIS, *fatuè æſtimantes, quòd poſt ipſius ſuſceptionem carnis eſum, nudis pedibus inceſſum, copulam carnalem etiam cum uxore legitima ſibi fore penitùs interdicta ; præcipimus parochialibus Presbyteris, ut ubi noverint tantam hæreſim pullulare, contrarium prædicent*, &c. Idémque denuo in Synodo Vvintonienſi anno M. CCC. VIII.

ibid. p. 441. iteratur decretum : ut veri ſimile ſit, ob ea vulgi deliramenta Vnctionem infirmorum in mortis articulum reſervari cœpiſſe, ac ſenſim uſum in omnes Eccleſias fuiſſe propagatum.

CI. De curationibus oleo facta. Ad iſtam de Vnctionis Sacramento obſervationem pertinet quæſtio, an oleum ad Vnctionis Sacramentum conſecratum illud ipſum fuerit, quod Sancti in curandis infirmitatibus ſæpius cùm in his Actis tum in aliis adhibuiſſe leguntur. Non eodem ubique oleo curationes divinitus perpetratæ ſunt. Oleum ex tumulis Sanctorum ſeu ex lampadibus ad eorum corpora lucentibus acceptum, non rarò uſui fuit. In Vita S. Aredii Abbatis infrà : *Aliam potiùs de Chriſmario ſuo protulit ampullam, oleum quod de S. Martini Eccleſia tulerat continentem.* Et apud Gregorium Turon. de gl. Conf. cap. 9. *Aredius Presbyter ampullulam olei de ſepulcro S. Martini abſtulit.* Venantius Fortunatus Pictavorum Epiſcopus oculis inunctis ex oleo ad S. Martini effigiem Ravennæ lucente lumen deſperatum, ut ipſe in lib. 4. de Vita S. Martini fatetur, recuperavit. Etiam oleum in infirmorum curationem deimproviſo Sancti homines benedicebant.

Sever. lib. 3. Dial. c. 3. S. Martinus referente Severo Sulpicio *pauxillum olei cum exorciſmi præfatione benedixit, atque ita in os puellæ ſanctificatum liquorem in-*

Greg. Turon. de Vit. Pat. c. 19. *fudit.* Nec feminis Sanctis etiam id negatum. Gregorius Turonenſis Epiſc. ſcribit Monegundem à ſodalibus rogatam oleum ſalémque pro infirmis benedixiſſe. Epiſcopi in via poſiti oleum benedi-

Vita S. Germ. num. 47 infrà. ctum ſecum deferebant. S. Germanus Pariſiorum Epiſcopus, ut Vitæ ſcriptor Fortunatus habet, procedens Namnetas *Diaconum cum chriſmariis ſuis* curando homini ægroto mittit. In Capitular. lib. 6. cap. 175. præſcribitur, *Vt Presbyteri ſine ſacro chriſmate oleóque benedicto & ſalubri Chriſti Euchariſtia alicubi non proficiſcantur : ſed ubicumque vel fortuitu requiſiti fuerint, ad officium ſuum veniant parati red-*

dendo debito. Notanda verba Severi Sulpicii: *Non prætermittendum videtur, Avitiani Comitis uxorem miſiſſe Martino oleum, quod ad diverſas morborum cauſas, ſicut eſt conſuetudo, benediceretur.* Certè benedicebatur oleum *pro infirmis ſive pro populo*, ut conſtat ex Menardi noſtri libris Sacrament. Quid eſt autem *pro populo*, niſi pro uſibus populi? inquit Goar. Id omnino ex Vitæ S. Cæſarii Arelatenſis Epiſc. lib. 2. num. 13. manifeſtum eſt. *Nam ad oleum benedicendum competentibus diebus in Baptiſterio annis ſingulis veniebat. Et ingrediens cucumula, cùm ad conſignandos infantes ſederet, parvuli illic pueri vel puellæ à parentibus miſſi certatim currebant exhibentes vaſcula cum aqua, alii cum oleo ut eis benediceret.* Verùm Carolo M. imperante Concilium Arelatenſe anno DCCC. XIII. decrevit can. 18. *Ut Presbyteri ſub ſigillo cuſtodiant Chriſma, & nulli ſub prætextu medicinæ vel cujuſlibet rei donare præſumant. Genus enim Sacramenti eſt, & non ab aliis niſi à Sacerdotibus contingi debet.* Idem in Conc. Maguntiacenſi can. 27. definitum eſt. Vtrobique Chriſmatis nomine intelligendum Oleum infirmorum. Huc facit Theodori Cantu. Epiſcopi Capitulare MS. *Romani*, inquit, *non velant viduam. Secundum Græcos Presbytero licet Virginem ſacro velamine conſecrare, & reconciliare pœnitentem, & facere oleum exorciſatum, &* INFIRMIS CHRISMA *ſi neceſſe eſt. Romanis autem non licet niſi Epiſcopo ſoli.* Hinc apparet, Innocentii Pontificis Romani ſententiam in Epiſt. ad Decentium Eugubinum Epiſc. ubi *ægrotantes ſacro oleo Chriſmatis perungi poſſe in ſua neceſſitate* docet, non rectè à Novatore detorqueri in Chriſma, quo baptiſati chriſmabantur. Nam Oleum exorciſatum, quod à Chriſmate infirmorum diſtinguitur, in Sacramentorum libris Remenſi & Ratoldi Abbatis Corbeïenſis oleum baptiſandorum dicitur. De oleo ſatis.

Sever. loco cit. *Menard. in Sacram p. 67.* *Goar. in Euch. p. 432.* *Menard. in Sacram. pag. 142.*

CII. OBSERV. II. Moribundi in Eccleſia Sacramenta ſuſcipiebant.

Secundo loco obſervandus venit piorum hominum ritus verè Chriſtianus. Quippe in extremis poſiti in Eccleſiam ſe deferri poſtulabant, ut illic Sacramentis muniti animam agerent. Id patet in Actis S. P. Benedicti, SS. Mauri, Gildæ, & Spei Abbatum à nobis hîc relatis. Exſtat hujuſce rei præclarum exemplum de S. Cuthberto Lindisfarnenſi Epiſc. auctore Beda, qui in Vita ejus metricè ſcripta, quam Sæculo Bened. proximo in lucem edemus, ita cecinit:

Ecce ſacer reſidens Antiſtes ad altar
Pocula deguſtat vitæ, Chriſtique ſupinum
Sanguine munit iter.

Hoc ampliùs ex ſequenti obſervatione elucеſcet.

CIII. OBSER. III. Triplex modus pro-

Tertia obſervatio erit de triplici modo profitendi pœnitentiam in extremis. Primò quidem per Reconciliationem atque Extremam Vnctionem, quæ, ſicut Confirmatio Baptiſmi, ita Pœnitentiæ com-

ſtendi pœnitentiam in extremis. plementum cenſebatur. S. Theodericum Abbatem Remenſem, dum Theodorici Regis filiam ſuſcitare à mortuis vellet, *oleo ſancto* IN MOREM RECONCILIANTIS *quinque corporis ſenſus illiniſſe* ſuperiùs vidimus. * Unde Græci etiam ſani Vnctione infirmorum utun- [* num. 98.] tur in pœnitentiæ ſignum & peccatorum expiationem, ut Goar in [Euch. p. 432. & 433.] Euchol. animadvertit.

CIV. Alter profitendæ pœnitentiæ modus erat per cineris ac cilicii ſuſceptionem, à Sanctis viris maximè frequentatus. Cujus rei exemplum in Vita S. Mauri Abbatis habemus. Auctor Vitæ S. Arigii Epiſc. Vapincenſis, *Nudato corpore*, inquit, *ante altare S. Euſebij cum cinere ac cilicio jacens, Viaticum Corporis & Sanguinis Chriſti de manibus Iſicij Epiſc. & Diconcij Presb. cùm accepiſſet, dixit*, &c. Antiquius & luculentius exſtat hujuſce ritus veſtigium apud Severum Sulp. in Epiſt. ad Baſſulam de obitu S. Martini, qui morti proximus *in cinere & cilicio recubans cùm à diſcipulis rogaretur, ut ſaltem vilia ſibi ſineret ſtramenta ſupponi; Non decet, inquit, filij, Chriſtianum niſi in cinere & cilicio mori. Ego ſi aliud vobis exemplum relinquo, ipſe peccavi.* Tranſiit pia illa conſuetudo ad noſtros Cluniacenſes, eamque S. [To. 4. Spicil. Script. Vet.] Vdalricus in lib. 3. Conſuet. Cluniac. cap. 29. deſcribit hoc modo: *Famuli qui ſunt in talibus multùm exercitati multúmque periti, cùm viderint jam ejus exitûs horam imminere, cilicium expandunt, cinerem deſuper aſpergunt, & infirmum de lecto levatum in cilicium ſubmittunt: ab uno eorum percutitur tabula contra oſtium Clauſtri crebra & quaſi continua percuſſione. Quod cùm ſignum ſit obituri, ilico ut auditum fuerit, Fratres omnes accurrunt.* Eumdem olim obſervabant ritum Carthuſienſes; ut teſtantur vetera eorum Statuta: & ſimile quid à laïcis etiam acti- [Menard. in Sacr. p. 345.] tabatur. Nam ante Vnctionem Preſbyter *faciebat crucem ex cinere ſuper pectus infirmi, & imponebat cilicium ſuper caput ejus.* Præclarum eſt hac in re Ludovici VI. Franc. Regis exemplum, qui referente Sugerio Abbate *præcipiens tapetum terræ & cineres tapeto in modum Crucis deponi, ibidem manibus ſuorum depoſitus, ſigno Sanctæ Crucis præſen-* [* forte patientiam.] *tiam * ſuam muniens*, XXX. *Regni adminiſtrationis, ætatis verò fere* LX. *anno Kal. Aug. ſpiritum emiſit.* Nec aliò abludit Vita S. Iſidori Hiſpalenſis Epiſcopi, qui *dum in Vincentii Martyris Baſilica juxta altaris cancellum in medio poneretur choro, mulierum turbas longiùs ſtare præcepit, ut in accipiendo ipſe pænitentiam, virorum tantùm, non illarum circa eum cerneretur præſentia. Et dum à prædictis Sacerdotibus ab uno cilicium, ab altero ſuper ſe mitti expoſceret cinerem, expandens manus ad cælum ita exorſus eſt*, &c. Reſpondebat uſus iſte pœnitentiæ publicæ, de qua [v. Conc. Tolet. 3. c. 12.] in Capitular. lib. 5. c. 58. *Pænitentes tempore quo pænitentiam petunt, impoſitionem manûs ſuper caput & cilicium à Sacerdote, ſicut ubique conſtitutum eſt, conſequantur.* Et c. 71. *Qui pænitentiam publicè gerunt, debent unum annum eſſe cum cilicio inter audientes.* Perſeveravit praxis

illa

illa aduſque Sæculum XIII. in infirmis. Nam Guillelmus Archiepiſc. Bituricenſis anno M CC. IX. in extremis jacens, *voce & manu ſignificavit ſe velle in terram deponi. Parent illi juſſis ejus: & quia non decet Chriſtianum niſi in cinere & cilicio mori, in ſparſos humi cineres eum deponunt.* Quin anonymus ſancti Dionyſii Monachus, qui S. Ludovici Francorum Regis Gallicè Vitam ſcripſit, cum *in cinere ac cilicio, brachiis in modum Crucis compoſitis, ſpiritum emiſiſſe* refert.

Tertiam denique pœnitentiæ publicæ formam infirmi ad in- C V.
citas redacti profiteri cœperunt ſuſcepto habitu Monaſtico mediæ ætatis homines. Iohannes Diac. in Vita ſancti Gregorii à ſe ſcripta exemplum nobis ſuppeditat Lucidi Ficulini Epiſcopi, qui
mortem ſibi imminere præmonitus, *Monachicum habitum ſuſcepit,* Ioh. Diac. lib.
& paullatim ingraveſcente moleſtia ſextæ feriæ diluculo ſubdormivit. 4. c. 90.
Idem refert Letaldus Monachus de Ermenthæo Epiſcopo Aurelianenſi in lib. Miracul. S. Maximini Abb. Miciacenſis num. 40. Et Gregorius M. in Epiſt. ad Iohannem Syracuſanum Epiſc. de Ve-
nantio Patricio ex-Monacho ſcribens monet, *ut de anima ejus co-* Greg. l. 9.
gitare debeat exhortando, rogando, Dei terribile judicium proponendo, Ep. 32.
ineffabilem ejus miſericordiam promittendo, ut ad habitum ſuum redire vel in extremis debeat, ut ei reatus tantæ culpæ in æterno judicio non obſiſtat. Plura hujuſce rei exempla offendes apud Ordericum Vitalem, ex quo diſcimus, illis, qui habitum Monaſticum in exitu ita ſuſcepiſſent, convaleſcentibus non licuiſſe habitum ſuſceptum de-
ponere. Quippe Monaſticæ profeſſionis vinculum ex ipſa Religio- Reg. S. Bened.
ſi habitûs ſuſceptione olim contrahebatur, ex Regulæ noſtræ præ- c. 58.
ſcripto. Nec Regibus in extremis poſitis indignum viſum eſt depoſitâ purpurâ Cucullam aſſumere. Ludovicus VI. Francorum Rex, auctore Sugerio Abbate in ipſius Vita, *ut erat in conſiliis providus, ſibiipſi conſulens, & miſeratus animæ ſuæ Deo placens, frequentata confeſſionis & orationum ſibi devotione providebat: hoc unum toto animi affectu peroptans, apud ſanctos Martyres protectores ſuos Dionyſium ſociôſque ejus ſe quomodocumque deferri, & ante ſacratiſſima eorum corpora, Regni & coronæ depoſitione coronam pro corona, pro Regalibus inſignibus & Imperialibus ornamentis humilem* B. BENEDICTI *habitum commutando, Monaſticum Ordinem profiteri. Videant qui Monaſticæ paupertati derogant,* inquit Sugerius, *quomodo non ſolùm Archiepiſcopi, ſed & ipſi Reges tranſitoriæ vitam æternam præferentes, ad ſingularem Monaſtici Ordinis tutelam ſecuriſſimè confugiunt.* Quinetiam feminas in extrema vitæ meta Religioſum habitum à viris accepiſſe, ſed muliebrem non virilem, probat charta inſtitutionis Vallis-Scholarium Ord. S. Augu-
ſtini, anno M. CC. XV. confecta in hæc verba: *Mulieres ad habitum ſuum* Spicil. To. 8.
non recipiant niſi in extremis, & quæ fortè apud eos elegerunt ſepulturam. pag. 227.
Iſtius ritûs origo ex Conc. Tolet. III. can. 12. & IV. c. 54. manâſſe videtur.

CVI. Obser. IV. De electione Epiſc. Lugdun. *Vita S. Conſ. num 10. hic.*

Quarto loco notanda ſunt, quæ in Vita S. Conſortiæ Virg. de electione Epiſcopi Lugdunenſis referuntur. *Accidit eo tempore, ut Pontifex Eccleſiæ Lugdunenſis* (Viventiolus) *migraret ad Dominum. Mos autem erat præfatæ Eccleſiæ, ut quoties lege cunctis mortalibus debitâ ſuo viduaretur Epiſcopo, in eligendo ſucceſſore revelationem Domini expectaret. Tunc ergo triduano à cunctis præmiſſo jejunio, cuidam puerulo apparens in viſu Angelus Domini*, Eucherium Epiſcopum deſignavit. Certè jejunium triduanum ante Epiſcoporum electionem olim præmitti ſolitum fuiſſe, Acta Sanctorum paſſim teſtantur. Vita S. Aniani Aurelianenſis Epiſc. *Atque ut in ipſum concordia divinæ electionis clareſceret, cùm triduanum jejunium* MORE ECCLESIASTICO *indixiſſet, brevibus & libris ſuper altare poſitis necdum loquentem parvulum afferri præcepit, ut ipſe breves ab altari ſublevaret.* Cùm verò infans Anianum Epiſcopum inclamâſſet, *ut votis omnium fieret ſatisfactum, aperto Pſalterio verſum quem primum invenerunt legentes dixerunt: Beatus quem elegiſti*, &c. *Prolato quoque Apoſtolico codice, in primo repererunt ſermone: Fundamentum aliud nemo poteſt ponere*, &c. *Sed & in Evangelii pagina hanc primam repererunt ſententiam: Super hanc petram ædificabo*, &c. Etiam in ſancti Martini Turonenſ. Epiſc. electione adverſus Defenſorem intervenit ſors ex Pſalterio, quam Theodorus Cantuarienſis Epiſcopus in Pœnitentiali vetat. In Vita ſancti Evurtii Aurelianenſis item Antiſtitis: *Tunc illi* (*Epiſcopi*) *ex communi tractatu indixerunt triduo jejunium univerſæ plebi, quærentes quem ſibi vellet Deus Antiſtitem purum officium atque libationem offerre.*

Theod. apud Burch. l. 10. c. 46.

CVII. Obser. V. De Baculo & Cruce Epiſcop. *Vita S. Cæſarii lib. 2. n. 22. in Append. noſtra* *Vita S. Germani num. 27. infrà.*

Quinta etiam animadverſio ad Epiſcopos pertinet, ante quos Baculum Paſtoralem præferri antiqui moris erat. In lib. 2. de Vita S. Cæſarii Arelatenſ. Epiſc. legimus: *Cùm ecce vir Dei ibidem requiſitus ad aliam Eccleſiam pergeret, Clericus cui cura erat Baculum illius portare,* (*quod Notariorum officium erat*) *oblitus eſt*, &c. Item in Vita ſancti Germani Pariſiorum Epiſc. *Cujus miniſter* (inquit Fortunatus) *quo loco Sancti tenebat Baculum, illic inergumenus pendebat religatus aërio vinculo.* Crucem etiam tum ante Epiſcopos geſtatam teſtatur Auctor anonymus ferè æqualis, qui Acta S. Samſonis Dolenſis Epiſcopi duobus libris compoſuit, infrà nunc primùm edita. *Poſt cujus obitûs aliquod intervallum* (verba ſunt libri ſecundi Vitæ) *imago Crucis quæ ante eum ferri ſemper ſolebat, quámque benedixerat, quæ denique auri atque argenti * circùm fuerat ſolidata, à quodam malefico ac peſſimo homine furtim detecta ac dehoneſtata eſt.*

Vita S. Samſ. lib. 2. n. 10.

* *adde laminis.*

CVIII. Obser. VI. De Stola diaconorũ. *Vita S. Mauri num. 15.*

Sextò conſideranda ſunt verba Vitæ S. Mauri Abbatis, qui claudum & mutum curaturus, *Stolam cum qua eodem anno jubente beato Magiſtro ſuo ordinatus ad miniſterium fuerat Leviticum, & quam juxta mo-*

rem ſanctitatis gratiâ primo indeſinenter ferebat anno, de collo ſuo protulit, & ſuper caput infirmi Crucis ſignum faciens poſuit. In decretis Canonum & Regula S. Benedicti nulla iſtius ritûs fit mentio. In Concilio Maguntiacenſi anno DCCC. XIII. ſtatutum eſt c. 28. *Vt Presbyteri ſine intermiſſione utantur Orario propter differentiam Sacerdotii dignitatis.* Huc reſpicit libri 6. Capitular. c. 169. & Concilium Triburienſe c. 26. apud Burchardum, *Vt Presbyteri non vadant niſi ſtolâ vel Orario* Burch. l. 6. *induti.* Denique Iohannes Sareſberienſis in Vita MS. Thomæ Can- c. 10. tuarienſis Epiſc. ſcribit; *Stolam tamen, jugum Chriſti ſuave circa collum diebus ac noctibus habebat.* Nihil ſimile de Diaconis præterquam in Vita S. Mauri legiſſe me memini. An fortè adhuc tunc temporis veſtes ſacræ in uſu extra Myſteria erant? Legimus S. Severinum Abbatem Agaunenſem in Chlodovei Francorum Regis aulam profectum, poſt orationem *ſe Caſulâ exuiſſe*, ac ſuper Regem eam impoſuiſſe: & S. Germano Pariſiorum Epiſcopo mulierem nervis contractam in egreſſu de Monaſterio Turonenſi occurriſſe, quam *ſub* Vita S. Germ. *Caſula receptam* ſanâſſe vir ſanctus dicitur. Non me fugit Caſulam n. 7. infra. nonnumquam pro Tunica talari uſurpari, ad quem modum Fortunatus in Vita S. Medardi Noviomenſis Epiſcopi à noſtro Acherio recèns editâ, *Cùm adoleſcens*, inquit, *ad ſcholam recurreret, Caſulam quam* To. 8. Spicil. *ei genitrix ſua fecerat, per ipſum ad artificem cōponendam direxit.* Et Concilium Ratisbonenſe anno DCC. XLII. *Vt Presbyteri vel Diaconi non ſagis laïcorum more, ſed Caſulis utantur ritu Servorum Dei.* Vbi *Caſulæ* ſumuntur pro tunicis talaribus Monachorum, qui *Servi Dei* apud antiquos appellabantur, Moniales verò *Ancillæ Dei.* At certè indecorum fuiſſet, vel Germanum excepiſſe mulierem *ſub Caſula*, vel Severinum *Caſulâ* ſé exuiſse, ſi Caſula in allatis teſtimoniis pro Tunica accipi deberet. Locus apud Gregorium Turon. de quodam Diacono Caſulam in uſum profanum geſtante, ad Tunicam vulgarem nulla ratione deflecti poteſt. *Et quia novimus*, inquit Gregorius, *Priſ-* Greg. Turon. *cum Epiſcopum huic Sancto* (Nicetio Lugdun. Epiſc.) *ſemper fuiſſe ad-* de Vit. Pat. *verſum, Diacono cuidam hujus Caſulam tribuit. Erat autem valida, eo* c. 8. *quòd & ipſe vir Dei robuſto fuiſſet corpore. Capſa autem hujus indumenti ita dilatata erat atque conſuta, ut ſolent in illis candidis * fieri, quæ per* * id eſt in Al- *Paſchalia feſta* SACERDOTVM HVMERIS *imponuntur. Ibíque Dia-* bis, unde Do- *conus cum hoc veſtimento diſcurrens ac parvipendens de cujus uſibus re-* minica in *manſiſſet, hoc habens in lectulo, hoc utens in foro.* albis. Nec Diaconum arguit Gregorius de iſtiuſmodi profano uſu, ſed quòd parvipenderet, *de cujus uſu remanſiſſet.* Vt propterea veritati proximum videatur, B. Maurum ex recepto more Stolam Leviticam extra rem ſacram geſtâſſe. Quod eo animo fiebat, ut Diaconi ſemper gradûs ſui dignitatem haberent ob oculos, & à Subdiacono diſtinguerentur. Nec fortè aliò ſpectat canon. 27. Concilii Bracarenſis I. Theodemiri Re-

gis anno III. Chriſti D. LXIII. celebrati cujus hæc verba: *Placuit quia aliquanti hujus provinciæ Eccleſiæ Diacones abſconſis infra tunicam utuntur Orariis, itaut nihil differre à Subdiacono videantur, ut decetero ſuperpoſito ſcapulæ utantur Orario.*

CIX. De Chriſmali circumferendo. Simili religione apud Britannos nefas erat ſine Chriſmali procedere Chriſtianum. Beda in Pœnitentiali cap. 13. *Qui in plebem ſuum Chriſmal perdiderit, & non invenerit, quadraginta dies pœniteat.* Clariùs Columbanus in ſuo itidem Pœnitentiali cap. 6. *Qui oblitus fuerit Chriſmal, pergens procul ad opus aliquod, quinis quinquies percuſſionibus* (ſubjaceat) &c. Quid ſit Chriſmal, necdum ſatis expoſitum legi. Variæ ſunt Chriſmalis acceptiones. Aliquando pro vaſe in quo Chriſti corpus ſervatur, vel pro palla (ut vocant) corporali uſurpatum,

Menard. in Sacr. p.199. Menardus rectè probat: at neutra ſignificatio locis adductis congruit. Columbanum & Bedam nonnulli interpretantur de velo ſeu faſcia, quâ ligabatur frons eorum qui ab Epiſcopo inungebantur. Omnino verò uterque explicandus eſt de candido illo amictu ſeu caputio albo, quod Baptizatorum capitibus poſt factam verticis è Chriſmate unctionem imponebatur. Id colligitur ex vetuſtis Sacramentorum codicibus. In libro mutilo Sacrament. Monaſterii Anianæ ita ſcriptum reperitur. *Tunc Sacerdos baptizet illum dicens: Et ego te baptizo in nomine Patris (& mergat ſemel) & Filii (& mergat iterum) & Spiritus ſancti (& mergat tertiò.) Tunc faciat de Chriſmate crucem cum pollice in vertice eorum, cum invocatione S. Trinitatis, dicens Orationem: Deus omnipotens*, &c. Tum continuò ſubdit: *Hic mittat Chriſmale in capitibus eorum dicens: Accipe veſtem candidam ſanctam & immaculatam*, &c. *Poſtea mittat cereos illuminatos in manibus eorum dicens, Accipe lampadem ardentem*, &c. In Miſſali codice manu antiquitùs deſcripto, qui in Bibliotheca noſtra San-Germanenſi ſub nota 622. aſſervatur, eadem ferè occurrunt, niſi quòd *Chriſmal*, non *Chriſmale* habetur. Hæc in tranſcurſu dicta ſunto.

CX. OBSER. VII. De cantu laïcorum in Eccleſia. In lib. 1. Vitæ S. Cæſ. n. 11. in Append. Septimo loco prætermittenda non ſunt ex S. Cæſarii Arelatenſis Epiſcopi vita hæc verba: *Adjecit etiam atque compulit ut laïcorum popularitas Pſalmos & hymnos pararet, altàque & modulata voce inſtar Clericorum alii* GRAECE, *alii Latinè Proſas Antiphonáſque cantarent, ut non haberent ſpatium in Eccleſia fabulis occupari.* Fortunatus in lib. 2. Carm. 10. id etiam à S. Germano Pariſiorum Epiſcopo prouiſum teſtatur:

Pontificis monitis Clerus, plebs pſallit, & infans.

Et Theodorus Cantuarienſis Epiſc. in Capitulari MS. ſæpè laudato: *Laïcus in Eccleſia non debet recitare, nec alleluia dicere, ſed Pſalmos tantùm & Reſponſoria ſine alleluia.* Et tamen in Synodo Laodicena ſtatutum fuerat can. 15. *Non oportet præter canonicos Cantores qui ſuggeſtum aſcendunt & ex membrana legunt, aliquos alios canere in Eccleſia.*

Octava obſervatio erit de notiſſimo ſeceſſu, quem homines pii in CXI.
Quadrageſima frequentabant. Auctor Vitæ S. Marii Bodanenſis Obse. VIII. De ſeceſſu
Abbatis à nobis relatus; *Cùm autem*, inquit, *ut mos eſt Religioſorum,* Quadrageſimæ.
in Quadrageſima vir Dei in cella retruſus parciùs ſolito viveret, Lucre- Vita S. Marii
tius Dienſis Epiſc. ad eum viſitandum aſſiduè veniebat. Item S. Braulio n. 4. infrà.
in Vita S. Æmiliani, *Mos quippe erat ei his diebus, ſolùm cellulâ eſſe* Vita S. Æmil.
contentum, nec quemquam videre ſolitum niſi unum è ſuis, qui propter c. 10. infrà.
vita bujus ſubſidium ei parciſſimum ac vilem miniſtrabat cibum. S. Se-
noch apud Gregorium Turon. de Vit. Patr. cap. 19. à die feſto S.
Martini uſque ad Chriſti Natale ac totâ Quadrageſimâ recludeba-
tur. Lege infrà Vitam ſancti Marculfi Abbatis Nantenſis, qui in
quamdam inſulam quotannis ſecedebat, *quatenus ibi per illud tempus*
Quadragenarium corpus rigidiùs ſolito maceraret, & quò ab hominum con-
ſpectu eſſet remotior. S. Hermelandus Abbas Antrenſis, cujus Acta
Sæculo proximo referemus, *conſuevit Quadrageſimæ diebus ob vitan-* Apud Sur. 25. Martii.
dam hominum frequentiam, qui illum Fratréſque viſitaturi cum oblatio-
nibus ad Monaſterium adventabant, Antriginum petere, atque illic cum
paucis Fratribus multâ abſtinentiâ corpus ſuum macerare, ut in Paſchali
ſollemnitate poſſet ſeipſum Deo hoſtiam gratiſſimam exhibere. Etiam
Epiſcopis pia illa conſuetudo familiaris erat. Exemplo ſunt Dubri-
cius in lib. 1. Vitæ Samſonis num. 33. & Samſon ipſe in lib. 2. num. 12.
quam vitam hoc in Tomo exhibemus. Palladium Santonicum
Epiſcopum *diebus Quadrageſimæ ſanctæ in inſulam maris orationis cau-*
ſa ſecedere, & ad Dominicæ Cœnæ feſta ad Eccleſiam ſuam populo ex-
ſpectante redire conſueviſſe, in libri 8. hiſt. cap. 43. ſcribit Gregorius
Turonicus Epiſcopus. *Et in loco ſecreto ac remoto, qui Leuconaus dice-*
batur, B. Pontifex Ambianenſis Bercundus diebus Quadrageſimæ contem-
plationi divinæ inſiſtere ſolebat, ſicuti ait Auctor æqualis de Vita B.
Vualarici Abbatis. Eadbertus Lindisfarnenſis Epiſc. apud Bedam
ſæpius in remotiore ab Eccleſia loco refluis undique pelagi fluctibus cincto ſo- Beda lib. 1. Hiſt. Angl. c. 30.
litarius manebat. In hoc etenim ſemper Quadrageſimæ tempus agere, in hoc
quadraginta ante Dominicum Natale dies in magna continentia, orationis
& lacrymarum devotione tranſigere ſolebat. Quod etiam de Iohanne Ibid. c. 2.
Hagulſtadenſi Epiſc. idem auctor commemorat. Denique Canonicis
Chrodegandus Metenſis Epiſt. in Regulæ cap. 34. præcipit, *ut tempore* To. 4. Spicil.
Quadrageſimæ foris clauſtra, niſi neceſſe fuerit, non egrediantur. Lege So-
phronium de Vita Mariæ Ægypt. cap. 6.

Nonò, ex eodem ſeceſsûs ac ſolitudinis ſtudio Feminis quon- CXII.
dam in nonnullas Monachorum Eccleſias aditus fuit interdictus, Obser. IX. De Feminarũ acceſ-
ut patet ex Vita ſancti Carilefi in Appendice noſtra relata: immo ſu ad Monachales
& viris negatus fuit in Monaſterio ſancti Iohannis Reomaënſis, cu- Eccleſias
jus Acta cum Notis in eadem Appendice legenda ſunt. Adreval- prohibito.
dus in lib. 1. Mirac. S. Bened. cap. 28. ubi de particulis Reliquiarum

S. Dionyſii & B. Sebaſtiani Monaſterio Floriacenſi conceſſis agit; *Porro*, ait, *quia* EX ANTIQVA AVCTORITATE *ſancitum erat, feminas extra exteriores portas Monaſterii haudquaquam tranſitum introrſus habere; hi qui à longè Memorias Sanctorum ſecuti fuerant, ad preces convertuntur, ut permitteretur eis poſcentibus cauſa orationis Eccleſiam, in qua Sanctorum Reliquiæ depoſitæ erant, ingredi, votáque ſua perſolvere. Quod quia adverſum erat Religioni Monaſticæ, nullo omnino pacto impetrare valuerunt. Illis verò in prece perdurantibus, cœpére etiam quique Nobiliores cauſa tanti rumoris excitati, ad tam venerabile undequaque confluere ſpectaculum: junctíſque precibus vix extorquere quoquo modo ab Abbate & Fratribus potuerunt, ut extra portam Monaſterii ad Occidentalem plagam in loco nemoribus conſito tentorium extendi juberet, quo Memoriæ Sanctorum certo tempore, hoc eſt vigilia Dominici diei deferrentur*, &c. Obſervatu dignum eſt quod *ex antiqua auctoritate* id fieri dicit Adrevaldus, homo (ut ex eodem capite patet) Ludovico Pio Auguſto paullo junior. Quæ religio potiùs ex quorumdam Monaſteriorum peculiari lege profecta eſt, quàm vel ex S. Benedicti Regula, quæ cap. 59. parentibus puerum oblaturis in Eccleſiam permittit acceſſum *; vel ex generali Gallicanorum Monachorum praxi: ſiquidem baptizari in Monaſteriis Gallicanis parvulos ſolitos fuiſſe, Ferreolus Uceciensis Epiſcopus in Regulæ cap. 15. auctor eſt. Lege Regulæ Tarnatenſis caput 20. Et tamen Monaſterii Condateſcenſis aditus feminis interdictus erat. Unde S. Romanus Abbas apud Gregorium Turon. de Vit. Patr. cap. 1. *Non poteſt fieri*, inquit, *ut ego in Monaſterio ſepulcrum habeam, à quo mulierum acceſſus arcetur.* Eadem conſuetudo vigebat apud Cœnobii Caſtrenſis Monachos, teſte Aimoino in Hiſtoria Tranſlationis S. Vincentii Mart. Cæſarauguſtani, cujus corpus Sæculo IX. Caſtrum Galliæ Narbonenſis opidum advectum eſt. En Aimoini verba: *Martyris itaque corpus ſervandum venerandúmque in Eccleſia almæ Genitricis Dei* MARIÆ *ante ipſius Cœnobii portam collocaverunt ob devotam maximè feminarum frequentiam, quibus Monaſterii ipſius aditus* EX ANTIQVA PATRVM EIVSDEM LOCI CONSVETVDINE *denegatur.* Monaſterii nomine comprehendit Baſilicam Monachorum Caſtrenſium præcipuam S. P. Benedicto ſacram: quòd regulari murorum ambitu contineretur. Ut meritò ſuſpicari liceat, Concilium Autiſſiod. anno D. LXXVIII. convocatum eodem modo intelligendum eſſe, dum ita definit can. 26. *Si quis Abbas mulierem in Monaſterio ſuo ingredi permiſerit, aut feſtivitates aliquas ibi ſpectare præceperit, tribus menſibus in alio Monaſterio retrudatur, pane & aqua contentus.* Et Gregorius M. in lib. 5. Epiſt. 43. aliiſque, in Monaſteriis *Miſſas publicas* fieri prohibet ab Epiſcopo, *Ne in Servorum Dei receſſibus popularibus occaſio præbeatur ulla conventibus, & ſimpliciores ex hoc animas plerumque in*

* V. Conc. Aquiſgran. c. 36.

Hiſt. Tranſl. S. Vinc. apud Boll. 22. Ian.

Lege Decretum Synod. Gregorii apud Baron. an. 601.

ſcandalum trahat. Frequentior quoque, ait, *mulierum introitus arceatur.* Mira ſunt quæ de Torneiæ Cœnobio Vvillelmus Malmeſb. in lib. 4. de Geſtis Pontif. Angl. ſub finem memorat his verbis: *Solitudo ingens ad quietem data Monachis, ut eo tenaciùs hereant ſuperis, quo caſtigatiùs Mortales conſpicantur. Femina ibi ſi viſitur, monſtro habetur: maribus advenientibus quaſi Angelis plauditur. Ceterùm ibi nullus niſi momentaneè converſatur: famuli Monachorum & ipſi feriatis diebus abſunt. Verè dixerim inſulam illam eſſe caſtitatis diverſorium, honeſtatis contubernium, divinorum Philoſophorum gymnaſium.* O quis mihi det tales inſulas! Priſcam illam Ordinis noſtri diſciplinam revocaverunt initio Patres Ciſtercienſes. Probat Vita S. Bernardi Abbatis Clarevallenſis, cujus Vitæ lib. 4. cap. 2. ubi de Sancti Viri funere agitur, hæc legimus: *Amariùs tamen pro foribus Monaſterii lamentabatur ſexus miſerabilior mulierum, quòd accedentibus ad beata veſtigia viris, Monaſtici Ordinis diſciplina inexorabiliter eis etiam tunc negaret ingreſſum.*

Decimam adnotationem inſtituemus de labore manuum, quem CXIII.
Monachi primis illis ſæculis exercebant. Nonnoſus Soractenſis Præ- Observ. X. de labore
poſitus teſte Gregorio M. in lib. 1. Dial. cap. 7. laborem extra Mo- manuum.
naſterium etiam caritatis gratiâ fieri non probavit, *ne exeuntes Fratres ex Monaſterio, animarum damna paterentur.* Vnde S. Iſidorus in Regulæ cap. 1. *Hortulus ſanè intra Monaſterium ſit incluſus, quatenus dum intus Monachi operantur, nulla occaſione exteriùs evagentur.* Omnino ad mentem S. P. Benedicti cujus hæc ſententia in Reg. cap. 66. *Monaſterium ſi fieri poteſt ita conſtruatur, ut omnia neceſſaria, id eſt aqua, molendinum, hortus, piſtrinum vel artes diverſæ intra Monaſterium exerceantur, ut non ſit neceſſitas Monachis vagandi foras, quia omnino non expedit animabus eorum.* Et tamen in cap. 48. concedit, ut ob loci neceſſitatem Monachi *ad fruges colligendas per ſe occupentur*, quod ipſe ac S. Maurus factitaſſe leguntur.

Antiquis maximè placebat codicum ſcribendorum opera. *Ego* CXIV.
fateor votum meum inter vos, ait Caſſiodorus ad Monachos ſuos, Antiquariorum labor.
quæcunque poſſunt corporeo labore compleri, Antiquariorum mihi ſtudia Caſſiod. l. 2.
(ſi tamen veraciter ſcribant) non immeritò forſitan plus placere: quod & Inſt. c. 7.
mentem ſuam relegendo ſcripturas divinas ſalutariter inſtruunt, & Domini præcepta ſcribendo longè latéque diſſeminant. Felix intentio, laudanda ſedulitas: manu hominibus prædicare, digitis linguas aperire, ſalutem mortalibus tacitum dare, & contra diaboli ſurreptiones illicitas calamo atramentóque pugnare. Tot enim vulnera Satanas accipit, quot Antiquarius Domini verba deſcribit. Vno itaque loco ſitus, operis ſui diſſeminatione per diverſas provincias vadit. In locis Sanctis legitur labor ipſius, audiunt populi unde ſe à prava voluntate convertant, & Domino pura mente deſerviant. Operatur abſens de corpore ſuo. Petrus venerabilis

Abbas Cluniacenſis Caſſiodorum imitatur ac ferè ſuperat in Antiquarii operis commendatione, ad Giſlebertum Recluſum ita ſcribens: *Plantari non poſſunt arbuſculæ, rigari nequeunt ſata, neque ali-* Petrus Ven. l. 1 Epiſt. 20. *quid ruralis operis exerceri recluſione perpetua prohibente: ſed quod eſt utilius pro aratro convertatur manus ad pennam; pro exarandis agris, divinis litteris paginæ exarentur. Seratur in chartula verbi Dei ſeminarium, quod maturatis ſegetibus, hoc eſt libris perfectis, multiplicatis frugibus eſurientes lectores repleat, & ſic panis cæleſtis letalem animæ famem depellat. Sic planè, ſic verbi divini poteris fieri taciturnus prædicator, & lingua ſilente in multorum populorum auribus manus tua clamoſis vocibus perſonabit.* Mira addit, ac demum ita claudit ſententiam: *Tantóque tempore etiam poſt mortem tuam apud Deum extendetur lucrum operum tuorum, quanto (ut ita dicam) durare potuerit vita librorum tuorum.* Iu- Greg. M. lib. 1. Dial. c. 4. lianus Defenſor à Romano Pontifice ad S. Æquitii Monaſterium miſſus, *Antiquarios ſcribentes reperit.* Leobardus Recluſus, teſte Grego- Greg. Turon. de Vit. Pat. c. 11. rio Turon. *ad cellulam Majori-Monaſterio propinquam acceſſit, ibique ſibi propriis manibus membranas faciens ad ſcribendum aptavit*: more videlicet Monachorum Majoris-Monaſterii, apud quos, auctore Severo Sulpicio, *ars ibi exceptis Scriptoribus nulla habebatur: cui tamen* Sever. in Vita S. Mart. c. 7. *operi minor ætas deputabatur, majores orationi vacabant.* Hunc laborem ſtrenuè exceperunt S. P. Benedicti diſcipuli, eúmque poſteris ſuis quaſi teſtamento reliquerunt. Adeout quidquid apud antiquos eruditum ac ſcitu dignum, quidquid apud Patres pium & ſapientiæ plenum, quidquid in Conciliis ſanctum, quidquid in libris ſacris divinum eſt; totum id (procul jactantiâ dictum velim) per Monachorum noſtrorum manus ad hæc uſque tempora pervenerit. Iſta fuſiùs perſecutus ſum, tum ut hominibus ætatis noſtræ nonnullis, quibus adeò inviſum eſt nomen Monachorum, hortator ſim, quò his paullulo ſe præbeant æquiores: tum ut Fratres ac Sodales meos commoneam homo tenuis conſilii, ut Majores ſuos imitari pergant, non jam libros exſcribendo, quamquam eos ad id etiam poſt typorum inventionem ſpeciali tractatu invitat Trithemius noſter; ſed quà libros editos emendando, quà veteres Scriptores eruendo, quà codices MSS. ſtudioſè aſſervando & poſtliminio ſibi aſſerendo, quà Monaſteriorum noſtrorum hiſtorias deſcribendo: ut pro ſuo quiſque modulo Eccleſiam juvent, & Monaſtici Ordinis decus interire non patiantur. Hæc extra modum dicta benignè accipi etiam atque etiam rogo.

CXV. Qui præ corporis infirmitate operoſos labores manibus exercere non poterant, iis pro Regulæ indulgentia prolixioribus ſtudiis aliorum operas compenſare licebat. Vvillelmus Malmeſb. in lib. 1. de Geſtis Pont. Angl. nobis ſuppeditat Lanfrancum, *qui factus Monachus, homo qui neſciret agreſti opere victum quærere, publicas ſcholas*

de

de Dialectica profeſſus eſt, ut egeſtatem Monaſterii ſcholarum liberalitate temperaret: cùm econtra Herlevvinus Abbas coquendis panibus & fimo tractando occuparetur. Bernardus, ſingulare illud Eccleſiæ & Ordinis Monaſtici ornamentum, ex ſpeciali diſpenſatione manuum laborem frequentiori ſcriptione commutabat. *Quòd aliquoties* (inquit ad Fratres) *vobis loquimur præter conſuetudinem Ordinis noſtri, non noſtrâ id agimus præſumptione, ſed de voluntate venerabilium Fratrum & Coabbatum noſtrorum, qui id nobis etiam injungunt, quod tamen ſibi quidem paſſim nolunt omnino licere. Nempe aliam mihi rationem & ſingularem neceſſitatem eſſe noverunt. Neque enim modò loquerer vobis, ſi poſſem laborare vobiſcum. Illud fortè vobis efficacius verbum fieret, ſed & conſcientiæ meæ magis acceptum. Ceterùm quando id mihi peccatis meis exigentibus, & oneroſi hujus (ut ipſi ſcitis) tam multiplici infirmitate corporis, & ipſâ quoque temporis neceſſitate negatur; utinam dicens & non faciens in Regno Dei vel minimus merear inveniri.* Multa in hanc ſententiam habet Iſidori Regula, inter cetera verò cap. 6. *Qui ſic volunt lectioni vacare ut non operentur, ipſi lectioni contumaces exiſtunt, quia non faciunt quod ibi legunt. Ibi enim ſcriptum eſt: Operantes panem ſuum manducent.* Sed tandem, *qui non valet inſiſtere operi, det promptiùs operam lectioni: quicumque agrum non excolit, Deum dupliciter colat*, monet S. Ferreolus. Legendus omnino Guillelmus S. Theoderici Abbas in Epiſt. ad Fratres de Monte Dei. *Operandum eſt*, inquit cap. 8. *aliquid manibus quod injungitur, non tam quòd animum delectando ad horam detineat, quàm quod ſpiritualium ſtudiis delectationem conſervet & nutriat: in quo remittatur ad horam animus, non reſolvatur:* Nempe ut panem *ſuum efficiant operando, quantum operari poſſunt teſtimonio Dei & conſcientiæ ſuæ*, ait cap. 13. Et infrà: *Veſcamur ſaltem ſecundum pœnam Adæ pane noſtro, ſi non poſſumus in ſudore vultûs noſtri, in dolore cordis noſtri; in lacrymis doloris, ſi non poſſumus in ſudore laboris. Magnam hanc jacturam profeſſionis noſtræ ſuppleat pietas ac devotio conſcientiæ humilis.* At libros Morales ſcribere non eſt animus. Notationes finio.

Bern. Serm. 10. [illegible]

Ferr. Regula c. 28.

CXVI. Nonnulla in Philologorum gratiam obſervarem, niſi lectoris faſtidium incurrere oneroſa prolixitate vererer. Ambo Gregorius Epiſcopi, Romanus alter, alter Turonicus, genium Scriptorum ſæculi ſui, quorum eximia duo lumina erant, in ſeipſis nobis expreſſerunt. *Non metaciſmi colliſionem fugio*, ſcribit Gregorius M. *non barbariſmi confuſionem devito, ſitus motúſque præpoſitionum caſúſque ſervare contemno: quia indignum vehementer exiſtimo, ut verba cæleſtis oraculi reſtringam ſub regulis Donati. Neque enim hæc ab ullius temporis interpretibus in Scripturæ ſacræ auctoritate ſervata ſunt: Ex qua nimirum quia noſtra expoſitio oritur, dignum profectò eſt, ut quaſi edita ſoboles matrem ſuam imitetur.* Ita vir non minùs modeſtiâ, quàm ſapientiâ ſummus,

Greg. M. In Iob c. 5.

Greg. Tur. in Praf. de Gl. Conf. Gregorius verò Turon. *Timeo*, inquit, *ne cùm ſcribere cœpero, quia ſum ſine litteris Rhetoricis & arte Grammatica, dicat mihi aliquis: An tu ruſtice & idiota, ut quid nomen tuum inter Scriptores indi æſtimas? aut opus hoc à peritis accipi putas, cui ingenium artis non ſuppeditat, nec ulla litterarum ſcientia ſubminiſtrat? Qui nullum argumentum utile in litteris habes, qui nomina diſcernere neſcis, ſæpius pro maſculinis feminina, pro femininis neutra, & pro neutris maſculina commutas. Qui ipſas quoque præpoſitiones, quas nobilium dictatorum obſervari ſanxit auctoritas, loco debito plerumque non locas. Nam pro ablativis accuſativa, & rurſus pro accuſativis ablativa ponis.* Hi flores illius temporis erant. *Contempto, fructo*, ceteráque id genus pro ſexto caſu nominum quartæ declinationis de more ſonabant. *Anteſtis* loco *Antiſtes* paſſim antiqui libri, *Sanctæmoniales* Gregorius M. in ſuis Dialogis præferunt. Spaniam apud antiquos, etiam apud ipſummet Apoſtolum in cap. 15. Epiſt. ad Rom. ideo ſcriptum exiſtimo, quod littera *S* ſyllabæ noſtræ *His* ſono æquaretur. Nam in vetuſtis libris Iſidori manu exaratis ſæpiùs lego *Storia* pro *hiſtoria*, *ſtorialiter* pro *hiſtorialiter*, uti codex noſter San-Germanenſis notatus 265. qui duos Iſidori libros ad ſororem continet, in lib. 2. cap. 19. & alter codex ſignatus 250. qui ejuſdem Chronicon ab initio mundi complectitur, in Præfatione legentibus plura hujuſmodi loca ſubminiſtrant.

CXVII. Ingratus ſim, Præfationem ſi clauſero non habitâ iis gratiâ, qui operâ, conſiliis, libris MSS. nobis adjumenta benignè ac liberaliter præbuerunt. Operam in Actis Sanctorum perquirendis tranſmittendíſque contulerunt Domnus Simon Guillemotus Benedictinus, Subprior Monaſterii S. Giſleni in Hannonia, & D. Iacobus Lannoyus Ciſtercianus, ambo viri docti Hic manu, commendatitiis litteris ad exteras etiam Nationes directis, Opus noſtrum non ſecus ac fetum proprium promovere ſtuduit. Conſiliis virorum clariſſ. Iacobi *de Sancte Beuve* Doctoris ac ſocii Sorbonici, & Hadriani Valeſii Hiſtorici Regii multùm me debere profiteor. Scriptos codices nobis ſuppeditârunt Bibliothecæ San-Victorina & Thuanea: nonnullos commodavit Claudius Iolius Pariſiacæ Eccleſiæ Canonicus, vir eruditionis & humanitatis eximiæ. Nobis inſtar Bibliothecæ fuit, qui juvandis litteris totus natus eſt, V. C. Antonius Vion Herovallius, Lutetiæ in ſuprema Rationum publicarum Curia Auditor. E noſtris plures habuimus laboris adjutores. D. Odonem *de la Mote* & D. Claudium Chantelovium ſecuriùs laudo, quia mortuos: hunc multigena eruditione præditum, qui dum multa meditatur, in ipſo ætatis flore interceptus eſt: illum in hiſtoria ſacra adeo verſatum, ut eum Illuſtriſſ. Henricus Spondanus ſtudiorum ſuorum adjutorem poſtulaverit, V. C. Andreas Sauſſaius nunc Tullenſis Epiſcopus ſubſidiarium expertus ſit in condendo Martyro-

logio Gallicano, quod antea Odo noſter cogitabat. Tertium addo itidem vitâ nuper functum D. Franciſcum *le Sueur*, virum doctum, qui plures Sanctorum Vitas ipſe deſcripſit & illuſtravit. Aliorum qui adhuc ſuperſunt modeſtiæ parcere cogor: Ex Bibliothecis Monaſteriorum noſtrorum S. Petri Corbeienſis, S. Benedicti Floriacenſis, S. Remigii Remenſis & S. Theoderici prope Remos, item S. Cornelii Compendienſis & S. Petri Conchenſis, multùm auxilii accepimus. Auctores beneficii nominare ſuperſedeo, pluréſque alios, quos propriis locis deſignabo.

Supereſt, ut omnes quorum intereſt, Sodales noſtros, cujuſ- cxviii.
cumque regionis Monachos, quibus S. Benedictus cordi eſt, ſubſidio vocem, & in laboris noſtri invitem conſortionem: immo quoſcumque pios doctóſque viros, quibus ſacræ antiquitatis nomen antiquum eſt. Iuvabunt autem nos plurimùm, ſi Acta vetera Sanctorum noſtrorum, qui peculiari cultu quibuſque in locis honorantur, eorúmve Miracula & Tranſlationes, ſincerè deſcripta & diligenter collata nobis tranſmiſerint, notatis ad marginem vulgari idiomate, Locorum, Opidorum, Sanctorúmque ipſorum propriis nominibus. Si notiores ſunt Sancti, prima & ſuprema cujuſlibet Vitæ verba ſatis erit indicâſſe, quam fortaſſe jam habemus præ manibus. Hoc facto Sanctos noſtros ſibi demerebuntur, nóſque beneficii ſui memores habebunt & præcones.

MAgnum ſummopere ſtudium in perquirendis Sanctorum Paſſionibus & Actis nobis eſt habendum. Non enim obeſt ſi à nobis neſciantur: ſed pro maximo damno nobis reputatur, ſi fideliter & utiliter à nobis minimè perquirantur. Auctor Vitæ SS. Mart. Gorgonii & Dorothei.

SI non ita viximus ut exemplo aliis eſſe poſſimus: dedimus tamen operam ne is lateret qui eſſet imitandus. Sever. Sulp. Prol. in Vit. S. Mart.

CHRONOLOGIA

CHRONOLOGIA BREVIS
AD PRIMVM SÆCVLVM BENEDICTINVM.

SVMMI PONTIFICES.

ANNO
CD. XCVIII. Anaſtaſio II. ſucceſſit *Symmachus*, ſedit annis 15. menſibus 7. diebus 27. Antipapa Laurentio.
D. XIV. *Hormiſdas* ann. 9. dieb. 10.
D. XXIII. *S. Johannes* I. ann 2. menſ. 9. dieb. 14.
D. XXVI. *S. Felix* III. al. IV. ann. 4. menſ. 2. dieb. 18.
D. XXX. *S. Bonifacius* II. ann. 2. dieb. 2. Antipapa Dioſcoro.
D. XXXII. *Johannes* II. cog. Mercurius ann. 2. menſ. 6.
D. XXXV. *S. Agapetus* I. menſ. 10. & diebus 14. aut 18.
D. XXXVI. *S. Silverius* ann. 4.
D. XL. *Vigilius* ann. 15. menſ. 6. aliis ann. 18.
D. LV. *S. Pelagius* I. ann. 3. menſ. 10. dieb. 18.
D. LIX. *S. Johannes* III. cog. Catellinus ann. 12. menſ. 11. dieb. 16.
D. LXXIII. *S. Benedictus* I. cog. Bonnoſus ann. 4. menſ. 2. dieb. 15.
D. LXXVII. *Pelagius* II. ann. 12. menſ. 2. dieb. 27.
D. XC. *Gregorius* I. cog. Magnus. 13. menſ. 3. dieb. 10.

FRANCORVM REGES.

ANNO
CD. LXXXI. Childerico ſuccedit *Chlodoveus* I.
D. XI. Mortuo Chlodoveo Regnum dividitur in tetrarchiam.
AVSTRASIA cedit *Theodorico*, cui anno D. XXXIV. ſuccedit *Theodebertus*. Theodeberto filius *Theodebaldus* anno D. XLVIII. Theodebaldus anno D. LV. partem ſuam *Chlothario* patruo morte reſignat.
LVTETIA Pariſiorum cedit *Childeberto*, qui annis 49. regnavit.
AVRELIA ſeu Regnum Burgundiæ *Chlodomiro* ſeu *Chlodomiro* à Godomaro Burgundionum Rege anno D. XXIV. interfecto.
SVESSIO obtigit *Chlothario*, ad quem monarchia devoluta eſt.
D. LXI. Chlotharii mortui quatuor filii Regnum partiuntur.
AVRELIA *Guntramno* cedit, qui annis 32 principatu potitus eſt.
LVTETIÆ *Charibertus* annis 6. imperavit.
AVSTRASIAM *Sigebertus* annis 14. tenuit, quo occiſo à Chilperico fratre regnat filius *Childebertus* annis 25. ac poſt eum filii *Theodebertus* & *Theodoricus*, ille anno DC. XII. hic anno inſequenti extincti.
SVESSIO *Chilperico* obvenit, qui annis. [illegible] regnavit.
D. LXXXIV. Chilperici Regis filius *Chlotharius* II. Autumno ineunte regnum patris adeptus, tandem anno DC. XIII. monarchiam obtinuit.

ITALIÆ REGES.

Gothi Italiæ dominati ſunt ab anno CCCC. XIII. ad D. LII. ac deinceps Langobardi.

ANNO
CD. XCIII. *Theodericus* occiſo Odoacro Erulorum Rege Italiam occupat ad annum D. XXVI.
D. XXVI. *Athalaricus* Eutharici & Amalaſunthæ filius annis 8. regnavit ſub Amalaſuntha matre.
D. XXXIV. *Theodahadus* ab Amalaſuntha in filii demortui locum cooptatus anno 1.
D. XXXV. *Vitiges* ad ann. D. XLIX. quo Hildebaldus brevi ſubſtitutus *Erarico* locum fecit, Eraricus *Totilæ*, ſub finem anni D. XLI.
D. LII. Totilæ occiſo ſucceſſit *Teias*, in quo Gothorum Regnum interiit.
ANNO
D. LXIX. Langobardi Italiam occupare cœperunt *Alboino* rege, quem anno D. LXXIV. Cleſus excepit anno inſequenti occiſus, poſt quem per decennium Langobardi Duces triginta Italiæ præfecerunt.
D. LXXXVI. *Autharius* Regni habenis admotus eſt, & poſt eum Agilulfus qui annis 23. ſeu 24. ſceptrum tenuit.

HISPANIÆ REGES.

Hiſpaniam occuparunt Veſigothi ab anno CD. XII. ad DCC. XIII. Callæciam Suevi ab anno CD. IX. ad D. LXXXV.

ANNO
CD. LXXXIV. Evarico Veſigothorum Regi ſuccedit filius *Alaricus*.
D. VII. Alaricus à Chlodoveo Franc. rege necatus ſucceſſorem accepit nothum ſuum *Geſalicum*, quem quatuor poſt annis *Theodericus* Oſtrogothorum in Italia Rex è throno deturbavit, & Hiſpaniam ad obitum ſuum pro nepote Amalarico adminiſtravit.
D. XXVI. Amalaricus Childeberti Franc. Regis odium ob injurias Chrothildi conjugi ſuæ illatas in ſe concitavit, anno D. XXXI. peremptus, cui ſucceſſit anno
D. XXXI. *Theudis* ſeu *Theudas* poſt annos 17. & ipſe interfectus.
D. XLVIII. *Theudiſclus* ſeu *Theodegeſilus* poſt ſeſquiannum Agilæ locum fecit.
D. LIV. *Athanagildus* annis 14. regnavit, eóque mortuo *Liuba* anno uno.
D. LXVIII. *Leuvigildus* ſpatio annorum 18. ſceptrum tenuit.
D. LXXXVI. *Reccaredus* Leuvigildi filius ejurata Arianorum hæreſi res Catholicorum ad annum uſque DC. I. egregiè promovit.

CHRONOLOGIA SÆCULI I. BENEDICT.

Ex Suevorum Regibus qui Gallæciæ ſæculo VI. imperârant, noti ſunt duntaxat *Theodemirus* ſeu *Ariamirus* Catholicus, ab anno D. LVIII. ad D. LXX. *Miro* ipſius filius ad annum D. LXXXI. & *Eboricus* Mironis filius, qui eodem anno Regno ſpoliatus in Monaſterium retruſus eſt ab *Andeca* tyranno, qui & ipſe anno D LXXXV à *Leuvigildo* eamdem ſortem paſſus eſt: ſicque Gallæcia *Leuvigildi* dominationi acceſſit.

SANCTI & MONASTERIORVM FVNDATIONES.

ANNO

CD. LXXX. S. P. BENEDICTUS natus creditur, & quatuordecim pòſt annis in eremum ſeceſſiſſe, Sublacum ſcilicet in Æquicolis, ubi annis tribus in ſpecu incògnitus manſit.

CD. XCVIII. *Miciacenſe* Monaſterium Chlodoveus apud urbem Aureliam in Gallia condit in gratiam B. Euſpicii & S. Maximi Abbatis ejus nepotis, qui nomen poſtea Monaſterio dedit, *S. Meſmin*

D. Circa hunc annum mortuus eſt *S. Severus* Abbas Agathenſis in Gallia, trecentorum Monachorum Pater.

D. VI. Monaſterium *Aſanenſe* in Celtiberia à S. Victoriano Abbate conſtrui cœptum eſt.

D. VII. *S. Severinus* Abbas Agaunenſis, curato Chlodoveo apud Caſtrum-Nantonis naturæ debitum ſoluit.

D. X. *S. Eugendus* Abbas Condateſcenſis in locis Jurenſibus morti concedit.
Item *S. Leonianus* Abbas Viennenſis in Gallia.

D. XV. *S. Maxentius* Abbas Pictavenſis diem ſupremum claudit.

D. XX. *S. Maximinus* poſt Euſpicium Abbas Miciacenſis in agro Aurelianenſi animam Deo reddit, qui B. Avitum habuit ſucceſſorem.

D. XXII. *SS. Maurus & Placidus* B. P. Benedicto inſtituendi traduntur.

D. XXIX. *S. P. Benedictus* Caſſinenſe Monaſterium auſpicatur.

D. XXX. Circa hoc tempus Sancti *Avitus* uterque, *Laetus*, *Dulcardus* & *Viator* finem vivendi faciunt.
Poſt Avitum *B. Theodemirus* Miciacenſe Monaſterium regit.

D. XXXIII. *S. Theodericus* B. Remigii Remorum Epiſcopi diſcipulus, Abbas primus Monaſterii Montis *Hor* in agro Remenſi, à S. Romano Epiſcopo ſepulturæ traditur, Theodorico Rege ſacro corpori humeros ſupponente. Monaſterium ab auctore S. Theoderico nomen etiamnunc retinet, *S. Thierry*. Ignotus eſt Theoderici ſucceſſor primus, ſecundus fuit *B. Theodulfus*.

D. XXXIV. Monaſterium *Terracinenſe* conſtrui cœpit.

D. XXXVI. *S Placidus* in Siciliam miſſus, *S Iohannis Baptiſtæ Monaſterium* apud Meſſanam ædificat.

D. XXXIIX. Fame Italiam vexante S. Benedictus multos paſcit.

D. XXXIX. *S. Iohannes* Abbas primus Cœnobii *Reomaënſis* in Burgundia vernaculè *Moûtier-Saint Iean*, ad Superos migrat, ac *B. Silveſtrum* accipit ſucceſſorem, hic *Mummolenum* cognomento Bonum, quem *Leopardinus* ſecutus eſt.

D. XL. *S. Æquitius* Abbas Italus in provincia Valeria circa hoc tempus cælum petit.

D. XLII. *S. P. Benedictus* à Totila Gothorum Rege inviſitur.
S. Placidus cum ſociis triginta martyrio vitam finiiſſe creditur.
Obiit etiam *S. Cæſarius* Epiſcopus Arelatenſis.

D. XLIII. *S. Maurus* in Galliam dirigitur à B. Benedicto, qui eodem anno in vigilia Dominicæ Paſſionis cælo triumphans exceptus eſt paullo poſt *Scholaſticam* Sororem, cujus corpus in proprio ſepulcro tumulavit. *Conſtantinus* S. P. Benedicto ſucceſſit.
Monaſterium *Glannafolienſe*, vulgò *S. Maur de Glanfeuil*, in diœceſi Andecavenſi à B. Mauro inchoatur.

D. XLIV. *S. Romanus* Abbas *Fontis-Rogi* in diœceſi Autiſſiodorenſi, vulgò *Font-Rouge*, circa hoc tempus moritur

D. XLV. *Specioſi* Monachi Terracinenſis anima in cælum ferri conſpicitur.
Item *S. Chrotbildis* Francorum Regina moritur.

D. XLIX. *S. Herculanus* Epiſcopus Peruſinus Totilæ juſſu capite multatur.

D. L. *Honoratus* Abbas Fundanus obit.
Item *Marius* Abbas Bodanenſis in Provincia Romanorum.
Albinus Epiſcopus Andecavenſis.
Spes Abbas Nurſienſis.
Galla Monacha Romana.
Leo Abbas Mentuniacenſis in agro Trecenſi.
Monaſterii *Glannafolienſis* à B. Mauro conſtructi Eccleſia conſecratur.

D. LIV. *Iſaac* Monachus Spoletinus diem ſupremum obit.
Item *S. Gallus* Epiſcopus Arvernenſis.

D. LV. *Eutbitius* & *Florentius* Monachi apud Nurſiam.
Benedictus Monachus Italus in Campania.

D. LVI. *S. Leobinus* primùm Abbas Brajacenſis, deinde Carnotenſis Epiſcopus animam agit.

D. LVII. *Conſtantinus* Abbas Caſſinenſis ſecundus *Simplicium* habuit ſucceſſorem.

D. LVIII. *S. Marculfus* Abbas Nantenſis in Neuſtria vitâ defungitur.

D. LIX. *S. Vincentii Monaſterium* in ſuburbio Pariſienſi exædificatum à Childeberto eſt & Eccleſia hoc anno conſecrata, cui *Droctoveus* Abbas præfectus eſt.

D. LX. *S. Chlodoaldus* Regiæ Francorum ſtirpis prope Pariſios moritur
Ebrulfus Uticenſis Monaſterii fundamenta ponit.

D. LXV. *Gildas* Abbas primus *Ruyenſis* in Armorica in cælum tranſit.
Item *Paternus* Epiſcopus Abrincenſis & *Scubilio* Monachus Henſionenſis.
Liſardus Abbas primus *Magdunenſis*, vulgo *Meun*, in diœceſi Aurelianenſi, Urbicium ſibi ſubſtituit,
Samſon Epiſcopus Dolenſis in Armorica moritur
Martinus Eremita Maſſicanus in Italia,
Turibius Monachus Palentinus,
Maclovius ſeu *Machutis* Epiſcopus Aletenſis in Armorica.

D. LXVI. *S Victorianus* Abbas Aſanenſis moritur,
Item *S. Nicetius* Epiſcopus Trevirenſis.

D LXX. *Simplicius* Abbas Caſſinenſis tertius Vitali præfecturam morte reſignat.

CHRONOLOGIA SÆCVLI I. BENEDICT.

Fidolus Abbas Trecenſis obiit.
Mengundis Monialis Turonenſis.
D. LXXIV. *Æmilianus* Abbas in Hiſpania Tarraconenſi.
D. LXXV. Vitalis Abbas Caſſinenſis quartus circa iſtud tempus moritur, cui ſuccedit Bonitus,
Item *Suranus* Abbas Italus cælum petit.
Maglorius Epiſcopus Dolenſis in Armorica.
Hoc circiter anno *Vertavenſe* Monaſterium Vulgo *Verton* à B. Martino Abbate conſtruitur.
D. LXXVI. *Laurentius* Epiſcopus Spoletinus, cognomento Illuminator, Monaſterii *Farfenſis* conditor è vivis recedit.
Item *S. Germanus* Epiſcopus Pariſienſis.
Nonnoſus Præpoſitus Soractenſis.
D. LXXVII. *Anaſtaſius* Abbas Suppentoniæ in Italia.
D. LXXVIII. *Conſortia* Virgo, *S. Eucherii* Lugdunenſis Epiſcopi filia.
D. LXXX. *Droctoveus* Abbas S. Vincentii in ſuburbio Pariſiaco, S. Germani diſcipulus moritur, cui *S. Scubilio* ſuccedit.
Item *Martinus* Abbas & Epiſcopus *Dumienſis* primus obiit.
Romula Monacha Romana.
Sequanus Abbas *Segeſtrenſis* Monaſterii in Burgundia, vulgò *S. Seine*, conditor.
Paduinus Abbas Cenomanneñſis in Gallia.
Hoc circiter anno Monaſterium Caſſinenſe à Langobardis everſum eſt.
D. LXXXI. *S. Eparchius* Abbas Ecoliſmenſis obiit.
D. LXXXIII. *Minas* Eremita in Samnitibus.
D. LXXXIV. *S. Maurus* B. Benedicti diſcipulus Abbas Glannafolienſis præmiſſis in cælum diſcipulis centum viginti, poſtquàm *Bertulfum* biennio ante ſuum obitum ſibi ſubſtituit ſuper cilicium ſtratus, ad aram Deo animam reddidit.
Vincentius Abbas Legionenſis Martyr cum *Ramiro* Priore & ſociis occumbit.
D. LXXXVI. *Eleutherius* Abbas Spoletinus Superos petit.
S. Bonitus Abbas Caſſinenſis quartus.
D. LXXXVII. *Junianus* Abbas *Mariacenſis* Cœnobii apud Pictones auctor vulgò *Mairé*, *B. Aurmundum* ſucceſſorem habuit.
Radegundis Chlotharii Francorum Regis conjux, quæ *Parthenona S. Crucis* apud Pictavos ædificavit, ibique ſanctiſſimè vixit, eodem anno eodémque die moritur.
D. XC. *Launomarus* Abbas primus Monaſterii *Corbionenſis* in Gallia diœc. Carnotenſis, vulgò *Corbion*, *Ranneberto* Abbati locum dedit.
Theodulfus Abbas tertius Montis *Hor* in agro Remenſi moritur.
D. XCI. *Aredius* Abbas primus *Atanenſis*, nunc *S. Aredii* apud Arvernos, vulgò *S. Yrier*.
D. XCVI. *Aguellus* Abbas Neapolitanus Cælitibus adjungitur.
Ebrulfus Abbas primus *Vticenſis*, hodie *S. Evroul*, in Normannia.
D. XCVIII. *S. Columba* Abbas *Hyenſis* in Anglia.
D C. *S. Ebrulfus* Abbas Bellovacenſis.
Item *Sindulfus* Confeſſor Remenſis.
Martinus Abbas primus *Vertavenſis* in Armorica, vulgo *Verton*.
DCI. *Leander* Epiſcopus Hiſpalenſis, Arianis in Hiſpania triumphatis, cælo triumphans exceptus eſt.
DC. IV. *Gregorius* Papa I. cognomento *Magnus* poſtquam ſanctitate & doctrina Orbem implevit, Sanctis Eccleſiæ Doctoribus in cælo additus eſt.
DC. V. *Petrus Diaconus*, S. Gregorii diſcipulus non multo poſt ſanctiſſimè obiit.
DC. VII. *S. Auguſtinus* Cantuarienſis Epiſcopus, Anglorum Apoſtolus, pluribus Anglorum millibus Chriſto comparatis, immortale præmium aſſecutus eſt.

INDEX SANCTORVM
PRIMI SÆCVLI BENEDICTINI.

*Aſtericus * deſignat germanos S. Benedicti Alumnos.*

A

ADIVTVS *vide* Avitus
* ÆMILIANVS cognomento Cucullatus Abbas Hiſpaniæ Tarraconenſis. Obſervationes præviæ. Pag. 205. Vita auctore S. Braulione Epiſc. Cæſaraguſt. Epiſtola Braulionis ad Fronimianum *ibid.* Præfatio ejuſdem, 206. Æmiliani converſio, inſtitutio ſub Felice Monacho, mora in eremo quadraginta annis, 208. Fit parochus ac deponitur, 209. Varia miracula patrat, 210. *& ſeq.* Miſericors in egenos, 212. exprobratur à dæmone quòd cum feminis habitet, *ibid.* Obitûs ſui diem & excidium Cantabriæ prædicit, 213. Poſt mortem claret miraculis, 214.
Hymnus S. Braulionis de eodem 215. 216.
ÆQVITIVS Abbas Valeriæ à Gregorio M. commendatur, 655.
* AGNELLVS Abbas Neapolitanus. Vita ex Fertario. Xenodochium condit, ſecedit in ſolitudinem, ac demum fit Abbas, 353.

ALBINVS Epiſc. Andecavenſis. Vitæ auct. Fortunato Prol. 108. Albinus Monachus Cincillacenſis, 109. In imbre non perfunditur 110. Abbas quinque annis, deinde Epiſc. Andec. miracula patrat, Childebertum flectit, *ibid.* Inceſtas nuptias damnat, 111. Tranſlatio ejus duplex, 111. 112.
ANASTASIVS Abb. Suppentoniæ commendatur à Gregorio M. 247.
ANSBERTVS Monachus Vticenſis in Vitâ S. Ebrulfi Abb. Vticenſis. 358.
* ANTONIVS comes S. Mauri Abb. in Vita S. Mauri, 278. 297. Tranſlatio *ibid.*
* ANTONIVS Merulus & Iohannes Monachi S. Andreæ in Vita S. Gregorii. P 404
AREDIVS Abb. Lemovicenſis. Vita ex MSS. 349. In aula Theodeberti Cancellarius, S. Nicetii Epiſc. Trevirenſis monitis piè vivit ac columbæ indicio illuſtratur, *ibid.*

Turones accedens divinitus prænuntiatur, 350. A S. Martino viſitatus, octogenarius moritur, 351. A S. Ferreolo Epiſc. Lemovic. ſepelitur, 352. Corpus ipſius immobile triduano jejunio levatur, *ibid.*

* AVGVSTINVS Epiſc. Cantuarienſis. Obſervationes præviæ, 498. Vita auct. Gotcelino Monacho ex MSS. Prologus, 499. Vitæ capitula præponuntur, 500. *& ſeq.*

Liber Mirac. eodem auctore. Capitula præponuntur, 535.

Tranſlatio ſeu Elevatio corporis Sæculo VI. Benedictino.

AVITVS Abbas Miciacenſis, diſtinguendus ab Avito Abbate Perticenſi, 613. 614. Memoratur in Vita S. Carileſi Avitus Perticenſis, 644. 645. Item in Vita S. Leobini, 124. 125. Item in Vita S. Maximini, 586.

* AVREMVNDVS Abbas Mariacenſis in Vita S. Iuniani Abb. 315. *& ſeq.*

B

S. P. BENEDICTVS Monachorum Occident. Patriarcha, Abbas Caſſinenſis. Vita auct. Gregorio M. Prologus, 3. Benedictus Roma fugiens in eremum capiſterium redintegrat, 4. A S. Romano in ſpeco nutritur, *ibid.* In die Paſchæ à Presbytero cælitus monito convenitur, & carnis tentationem ſuperat, 5. Abbas electus à quibuſdam Monachis calicem venenatum ſibi porrectum Crucis ſigno frangit, 6. In ſpecum redit, *ibid & ſeq.* Monaſteria conſtruit, Maurum & Placidum ſuſcipit, Monachum vagum coërcet, aquam in montis vertice producit, 8. Ferrum ex aqua, Placidum è ſubmerſione per Maurum eripit, 9. Florentii panem venenatum per corvum amandat, 10. Caſſinum migrat, 11. Miracula patrat, 12. Monachorum intemperantiam abſens noſcit, 13. Totilæ ſimulationem detegit, eique eventura prædicit, 14. Clericum à dæmone liberat, & à carnibus præcipit abſtinere, 15. Monaſterii ſui deſtructionem prævidet, 16. Occulta divinitus cognoſcit, 17. 18. Monaſterii Terracinenſis fabricam abſens diſponit, 18. Moniales ob linguæ vitium excommunicatas mortuas abſolvit, 19. 20. Monachum mortuum à terra rejectum cum Euchariſtia ſepeliri jubet, 20. Varia miracula patrat, *ibid. & ſeq.* Mortuum ſuſcitat, 24. Cum Scholaſtica ſorore invitus noctem ducit, 25. Ejus animam in cælum ferri videt, 25. item S. Germani Epiſc. Capuani, 26. Mundum collectum cernit, *ibid.* Regulam ſcripſit, & mortem ſuam prænuntiavit, 27. Mulier inſana in ipſius ſpecu convaleſcit, *ibid.*

Carmen Marci Poëtæ de eodem, 28. 29.

Aliud Bertarii Abb. Caſſin. 29. *& ſeq.*

Aliud Alfani Archiep. Salernitani, 33. *& ſeq.*

Tranſlatio S. Benedicti cum Miraculis ab Adrevaldo &c. ſcriptis Sæculo proximo, Illatio Sæculo IV. Benedictino refertur

Plura Vide in noſtra Præfatione.

BENEDICTVS Monachus in Campania. commendatur à Gregorio M. 125.

C

CÆSARIVS Epiſc. Arelatenſis. Obſervationes præviæ, 638. Vita duobus libris ſcripta Liber primus auctore Cypriano, 659. Cæſarius fit Monachus Lerinenſis, *ibid.* Infirmus Arelatem curandus mittitur, 660. Ordinatur Diaconus, tum Presbyter ab Eonio Epiſcopo, cui ſuccedit 661. Sacris concionibus vacat. *ibid.* Mittitur in exſilium, 662. Revertitur, *ibid.* In cuſtodiam mittitur, poſtea educitur, 663. Captivos redimit, 664. Condit Monaſterium feminarum, *ibid.* Accuſatus ad Theodoricum Regem pergit, ab eoque honoratus, *ibid.* Symmachum Papam inviſit, 665. Studet captivorum redemptioni & veracitati, 665. 666. Dexteritas ejus in Sacris Scripturis exponendis, 667. Diaconos ante annos XXX. ordinari vetat, 668. Abſolvit Monaſterium feminarum, *ibid.* In Synodo Valentina ſe purgat 669. Lectionem ad menſam adhibet. *ibid.*

Liber ſecundus auct. Meſſiano & Stephano, *ibid.* Varia miracula patrat, 670. Lineis numquam uſus eſt. 676.

CARILEFVS Abbas Aniſolæ. Vita auctore Siviardo ex MSS. 642. Carileſus in Monaſterio Menatenſi informatur, 643. Secedit in Cœnobium Miciacenſe cum Avito, 644. Sacerdos factus eremum petit, *ibid.* Cellam conſtruit, Avitum conſulit, 645. A Childeberto inviſitur, 646. Ejus Monaſterium à Childeberto dotatur, 647. Vitiores ejus & privilegia, 648. Mulieres arcet à Cœnobio 649.

Liber Mirac. ex MSS. 650.

Memoratur in vita S. Maximini Abb. 586. *& ſeq.*

CHLODOALDVS filius CHLODOMIRI Franc. Regis. Vita ex MSS. 134. Chlodoaldi parentes, 135. Evadit è patruorum manibus, 136. Monachus factus ſecedit in Provinciam, 137. Cucullam dat pauperi, *ibid.* Pariſios reverſus fit Presbyter, *ibid.* Condit Monaſterium apud Novigentum, *ibid.* Ibidem ſepelitur, & aſſervatur, 138.

CHROTHILDIS Regina Chlodovei Franc. Regis uxor. Vita ex MSS. 98. Ipſius genus & parentes, 99. Chlodoveo nupta, eum ad idola ejuranda hortatur, *ibid. & ſeq.* Liberos gignit, 100. Mortuo marito Turonis degit, 102. Multa patitur & Monaſteria ædificat, *ibid. & ſeq.*

COLVMBA Abbas Hyenſis. Vita auct. Cummeneo Albo ex MSS. 361. Columba cælitus prænuntiatur, *ibid.* Aidanum Regem ſacrat, 362. Brendani Abb. & Columbani Epiſc. obitum abſens dignoſcit, *ibid.* Miraculis clareſcit, 363. 364. Annis triginta quatuor in Britannia vixit, 364. Mortem prædicit, *ibid.* Morti proximus Pſalmos deſcribit, & ſucceſſore deſignato ad aram moritur, 365. Oſvvaldum Regem pugnare jubet, 366. Aidani Saxonum regis victoriam prædicit, *ibid.* Candida ejus veſtis, *ibid.*

CONSORTIA Virgo. Vita ex MSS. 248. Pater ejus S. Eucherius junior, poſtea Lugdunenſis Epiſc. *ibid.* Conſortia virum nubere recuſat, 249. Gallæ marti in ſpecu miniſtrat, 250. Xenodochium conſtruit, Chlotharii filiam ſanat, nuptias iterum recuſat, *ibid & ſeq.* Mortem prædiſcit, 251. Cluniacum ipſius corpus tranſlatum, *ibid.*

* CONSTANTINIANVS comes S. Mauri Abb. in Vita S. Mauri, 278. 297. Tranſlatio, *ibid.*

* CONSTANTINVS Abb. Caſſinenſis in Vita S. Benedicti, 4.

D

DONATVS Conf. Sigiſterici in Vita S. Mariani Abb. Eodan. 506. *Ejus Reliquiæ partim Siſterici, partim Avenione in majori Eccleſia.*

* DONATVS Martyr in Sicilia in Vita S. Placidi, 68.

DROCTOVEVS Abb. S. Vincentii prope Pariſios, nunc S. Germani Pratenſis, Vita ex MSS. 252. S. Germani diſcipulus, 253. Ipſius epitaphium à Fortunato ſcriptum, 256. *Corpus ipſius in ſuo Monaſterio.*

DVLCARDVS Monach. Miciacenſis. Ejus Vita cum S. Læti & Viatoris Actis confunditur, 614. Memoratur in Vita S. Maximini Abb. 581. & 599 in.

E

EBRVLFVS Abb. Bellovacenſis Vita ex MSS. 366. Monachus degit in loco Oratorio dicto, Abbas S. Fuſciani Ambianenſis a Fredegunde inſtituitur, 367. Miracula operatur, & corpus S. Maxiani de terra levat, *ibid.* Sepelitur apud Oratorium. 368. B. Angadriſma ipſius Reliquias incendio opponit, *ibid.* S. Ebrulfi corpus Bellovacum transfertur, *ibid.*

EBRVLFVS Abb. Vticenſis. Vita ex MSS. 354. Ebrulfus Bajocaſſinus in aula degit, *ibid.* Vxore velata in Monaſterium ſecedit, ac poſtea in eremum Vticenſem, 355. *& ſeq.* Latrones convertit, 356 357. Monaſteria XV. conſtruit, 357. Peſtis tempore ſuis opem ſollicitè impendit, *ibid.* Anſbertum ſine Viatico defunctum ſuſcitat cum alio Monacho, 358. Infirmus XL. diebus ſolâ Euchariſtiâ reficitur, 359. A Childeberto inviſitur, 360. Liber Mirac. ipſius combuſtus, *ibid. Tranſlatio Aureliam Sæculo V. Benedictino.*

* ELEVTHERIVS Abb. Spoletinus commendatur à Gregorio M. 305. Mortuum ſuſcitat, puerum à dæmone liberat, *ibid.* Gregorio vim obtinet jejunandi, 306.

EPARCHIVS Abb. Ecoliſmenſis. Vita ex MSS. 267. Ex Cancellario Monachus, laudes fugit, mortuos ſuſcitat, ſedem figit ad Carantonam, *ibid.* Recluſus multa miracula facit, 268. Victus ejus & veſtitus, 269.

EQVITIVS, Vide Æquitius

EVGENDVS Abb Iurenſis. Obſervatio prævia & Vita, 570. Traditur ſeptennis S. Romano, auſterè vivit, 571. Sacerdotium recuſat, fit Abbas invitus, deſpectus à ſuis, divinitus commendatur. 572. Litteris ſuis ægros & Energumenos ſanat, *ibid. & ſeq* Subditorum capacitati officia accommodat,

dat, 173. Apoſtolorum Reliquias excipit, 174. Miracula ejus & virtutes, 175. Morti proximus inungitur, 176.

Evthicivs & Florentivs Monachi Nurſiæ commendantur à Gregorio M. 139. Euthicius Monaſterio præficitur, *ibid.* Florentius urſum ad miniſterium adhibet. *ibid. & ſeq.* Euthicii tunica delata pluviam obtinet, 122.

F

* Favstvs Monachus Caſſin. comes S. Mauri in Vita S. Mauri, 276. *& ſeq.* Redit in Italiam, 298.

Fidolvs Abb. Trecenſis. Vita ex MSS. 196. Captivus factus in bello Arvernico, à S. Aventino redimitur, 197. Abbas claret miraculis 198. *& ſeq.*

G

Galla Monialis Romana commendatur à Gregorio M. 113. Secundis nuptiis nuntium remittit, *ibid.*

Gallvs Epiſc. Arvernenſis. Vita ex Greg. Turon. 116. Monaſterium petit. *ibid.* Regi Theodorico carus. fanum apud Colonienſes evertit. prædicit ſe fore Epiſcopum, fit Epiſcopus Arvernenſis, 117. Virtutibus & miraculis fulget, 118. 119. Epitaphium ipſius per Fortunatum, 120.

Germanvs Epiſc. Pariſienſis Vita per Fortunatum, 234. In utero divinitus ſervatur, Diaconus, Presbyter, Abbas Æduenſis, miſericors in pauperes, miracula operatur, 234. *& ſeq.* Theodeberti mortem prædicit, 235. Epiſcopus Pariſ. mores Monachi retinet, 236. Chlotharium Regem ſanat, 237. Bituricis convertit Judæos, 243. Dæmonibus terribilis, pauperibus munificus, eloquens in concionibus, officium divinum nudo capite recitat, lectionem ad menſam adhibet, 244. Sepelitur in Eccleſia S. Vincentii, nunc ſui nominis dicta. Epitaphium ſcribit Rex Chilpericus, 245. A Chlothario ad S. Radegundem Pictavus mittitur, 327. 328. Molam in Quadrageſima agit, 322.

Gildas, cognomento Sapiens. Abb. Reuvienſis ſeu Roycenſis Obſervationes præviæ, 138. Vita, 139. Gildas Anglus, *ibid.* Eiltuti diſciplinæ committitur, 140. Paganos convertit, 141. Fidem in Hibernia reſtituit, 142. Monaſteria conſtruit, Romam tendit, *ibid.* In Armorica Monaſterium conſtruit, 143. Invehitur in Reges Britanniæ, 144. Pro Conomero Armoricæ Comite fidejuſſor, ejus uxorem ſuſcitat, 144. *& ſeq.* Ab Angelis obitûs ſui diem prænoſcit, 146. Corpus ſuum in mare projici jubet, ſed illæſum reperitur, 147. Dani ejus Monaſteria vaſtant, *ibid.* Reſtaurantur, 149.

* Gordianvs Monachus Caſſin. S. Placidi comes: in Vita S. Placidi Obſervat. prævia, 45.

* Gregorivs Papa I. cog. Magnus Obſervationes præviæ, 385. Vita auct. Paulo Diac. ex MSS. 386. Gregorius venditis facultatibus fit Monachus, 387. Diaconus & legatus Conſtantinopolim, ubi commentaria in Iob aggreditur, & Eutychium convincit, 388. Pelagio Papæ ſuccedit, 389. *& ſeq.* Paſtoralem librum ſcribit, 390. Anglorum converſionem curat, 391. *& ſeq.* Miracula facit, 393. *& ſeq.* A Spiritu ſancto inſtruitur, 396.

Pauli Diac. Epiſtola ad S. Adelhardum Abb. Corbeienſem de B. Gregorii Epiſtolis, 397.

Alia Vita à Iohanne Diac. IV. libris ſcripta, 398. *Capitula ſingulis libris præponuntur.* Corporis S. Gregorii variæ Tranſlationes, 496.

H

Hercvlanvs Epiſc. Peruſinus, martyr, commendatur à Gregorio M. 103. Juſſu Totilæ ipſi caput abſcinditur, *ibid.*

Honoratvs Abbas Fundenſis, commendatus à Gregorio M. 103. *& ſeq.* Monaſterium conſtruit, ducem ſpiritualem non habuit, 104. Libertinus ipſius Reliquiis mortuum ſuſcitat, *ibid.*

I

Iohannes Abb. Reomaënſis. Obſervationes præviæ, 632. 633. Vita ex MSS *ibid.* Iohannes nobilis Lingonenſis Cellam tum Monaſterium conſtruit, 633. 634. Lerinum petit latendi gratiâ, revocatur, 634. Monaſterium ſuum reformat, ſuos labore manuali exercet, laicos in Baſilicam ſuam non admittit, 635. Ejus virtutes & miracula, 636.

Liber Mirac. à Iona ſcriptus, 637. *& ſeq.* Succeſſorem habuit S. Silveſtrum, 639.

Tranſlationes & Mirac. 639. *& ſeq.* Prima Tranſlatio è tumulo, 639. Secunda in alium tumulum, tertia Sinemurum facta, 640. Varia miracula, *ibid. & ſeq.*

Isaac Monachus apud Spoletum. Vita ex Gregorio M. 114. Iſaac Syrus Spoletum venit, diſcipulos trahit, poſſeſſiones recuſat, prophetiæ dono eneſcit, 115.

* Ivnianvs Abb. Mariacenſis. Vita auct. Vulfino Boëtio Epiſc. Pictav. ex MSS. 307. Iunianus Pictavenſis, Anachoretarum æmulator recluditur, 309. Monachis præfectus, S. Radegundi familiaris efficitur, 310. Accuſatus apud Regem ſe purgat, 311. Mariacenſe Monaſterium condit, 313. B. Auremundum baptiſat ſucceſſorem ſuum futurum, 313. Miracula patrat, 314. *& ſeq.* Obitum ſuum prædicit, 317. Eadem hora qua S. Radegundis moritur, 318. Corpus ipſius tranſlatum in Monaſterium Nobiliacenſe Sæculo IX. 319.

L

Lætvs Monachus Miciacenſis. Ejus Vita cum Actis SS. Dulcardi & Viatoris confuſa, 614. Memoratur in Vita S. Maximini Abb. 581. & 599. m.

Lavnomarvs Abb. Curbionenſis. Vita ex MSS. Ciſterc. eruta à D. Iacobo *de Launoy*, 335. Launomarus Carnotenſis, *ibid.* Presbyter ac Cellerarius, Monaſterium condit, & miracula facit, 336. *& ſeq.* Cœnobium Curbionenſe ædificat, 338. Carnotum accitus ab Epiſcopo moritur, prædicta urbis clade, *ibid.* An Monachus fuerit Miciacenſis, 581. & 598. 599.

Alia Vita auct. Monacho Curbionenſi anonymo, 339. *& ſeq.*

Tranſlatio corporis S. Launomari in Monaſterium Curbionenſe, 345. *De aliis Tranſlationibus Sæculo IX. ſive Sæculo IV. Benedictino.*

* Lavrentivs Epiſc. Spoletinus. Vita ex diverſis, 231. Laurentius Syrus Romam venit, fitque Spoleti Epiſcopus, *ibid.* Farſenſe Monaſterium conſtruit, 232. An Sabinenſis Epiſcopus, *ibid.* Quo die & anno obierit, 233.

* Leander Epiſc. Hiſpalenſis. Elogium hiſtoricum, 378. Ejus patria & parentes, 379. Ex Monacho Epiſcopus Veſigothos convertit, Conſtantinopolim pro Hermenegildo Regis filio mittitur, 380. Ipſius ſcripta ac oratio in Synodo Toletana habita, 381. Gregorium Papam de trina Baptiſmi merſione conſulit, eúmque monet de Reccaredi Regis converſione, 382. Leandri virtutes, 383. *& ſeq.* Epitaphium, 385.

Leo Abb. Mentoniacenſis. Vita ex Camuzati Promptu. 314. S. Romano ſuccedit, divinitus præmonetur de obitu, *ibid.*

Leobinvs Epiſc. Carnotenſis. Vita ex MSS 123. Leobinus Pictavenſis fit Monachus, ad S. Lupum Inſulæ Barbaræ Monachum ſe recipit, *ibid.* A Francis exagitatus ad S. Avitum ſe recipit in Pertico commorantem, 124. Fit Abbas Braiacenſis, & miracula operatur, *ibid.* Mulierem impudicâ repellit, B. Avitum conſulit & S. Cæſarium Arelatenſem, 125. Reverſus in ſuum Monaſterium fit Epiſc. Carnotenſis, *ibid.* In Epiſcopatu ut Monachus ſe gerit, 126. Reſtinguit incendium Pariſienſe, *ibid.* Caletricum habet ſucceſſorem, 127. Corpus à Calviniſtis crematum excepto capite, 128. Memoratur inter Sanctos Miciacenſes, 581. & 598. 599.

Leonianvs Abb. Viennenſis, Elogium hiſtoricum, 577. E Pannonia ortus, non fuit frater S. Aniani Epiſc. Aurelianenſis, *ibid.*

Libertinvs Præpoſitus Fundani Monaſterii cum Honorato Abbate, 104.

Lifardvs Abb. Magdunenſis. Vita ex MSS. 154. Liſardus Legiſperitus Aurelianenſis ſecedit in ſolitudinem Magdunenſem, *ibid.* Serpente necato fit Presbyter, 155. Videt Theodemiri Abb. Miciacenſis animam in cælum ferri, 156.

Tranſlatio ipſius ex MS. cod. D. d'*Herouval*, 157.

Miracula ex MS. ejuſdem, 159. & *& ſeq.* Memoratur inter Sanctos Miciacenſes, 581. & 598. 599. m.

M

Machvtes ſeu Maclovivs Epiſc. Aletenſis in Armorica. Vita ex MS cod. D. d'*Herouval*, 217. Maclovius Britannus à Brendano educatur, ab undis illæſus ſervatur, *ibid.* Ex Monacho Epiſcopus, 218. In Armoricam trajicit, Aletenſes ad fidem convertit, fit Epiſc. Aletenſis, 219. Canonicorum collegium inſtituit, vexatus à ſuis in

Aquitaniam ſe recipit, 220. in Armoricam reverſus moritur, 221. Corpus ipſius Pariſiis, 221.

MAGLORIVS Epiſc. Dolenſis. Vita ex MSS. 223. Maglorius Britannus, à S. Samſone ordinatus Diaconus in Armoricam tranſit, Samſonis ſucceſſurus, *ibid.* Budocum Eccleſiæ Dolenſi præficit, 224. Secedit in ſolitudinem, 225. Cœnobium condit, 226. Monaſterio neceſſaria cælitus impetrat, 227. Miracula facit, 228. *& ſeq.* Corpus ipſius Pariſiis, 231.

MARCVLFVS Abb. Nantenſis. Vita, 128. Bajocaſſinus, *ibid.* A S. Poſſeſſore Presbyter & concionator ordinatur, 129. Locum Cœnobio conſtruendo à Rege impetrat, 130. In Quadrageſima ſecedit in ſolitudinem, plura Cœnobia condit, 131. Armoricam à Barbaris defendit, 131. Confirmationem prædiorum ſuorum à Rege impetrat, 133. Corpus ipſius à S. Audoëno de terra levatur, *ibid.* *Reliquiæ Corbiniacum delatæ Sæculo IX.*

MARIVS Abb. Bodanenſis Vita, 105. Marius Aurelianenſis Monachus, poſtea Abbas Bodanenſis, in Quadrageſima recluditur, *ibid.* Prædicit Italiæ cladem & S. Donati mortem, 106.

Miracula & Tranſlatio corporis Porcalcariam, 107. *& ſeq.*

* MARTINVS Abb. & Epiſc. Dumienſis. Elogium hiſtoricum, 257. Ex patria Pannonia, in Callæciam migrat, 258. Suevos convertit ad Fidem, 259. Scripta ejus & Monaſterii Dumienſis erectio, 260. Regulam S. Benedicti ſervavit, 261.

MARTINVS Abb. Vertavenſis. Vita ex MSS. 371. Martinus Namnetenſis infidelis Herbadillæ caſum prodicit, varia in loca peregrinatur, 372. Monaſteria Dumenſe & Vertavenſe conſtituit, 373. Trecentos diſcipulos regit & Moniales, 374. Corpus ipſius Vertavenſibus miraculo cedit, *ibid.*

Miracula, 375. Centulfus Dagoberti nutu Vertavenſe Monaſterium ſpolians pœnas luit, 376.

Proſa rhythmica de eodem, 378.

Alia Vita & Tranſlatio in Monaſterium S. Iovini ex MSS. in Appendice Addit. 681 *& ſeq.*

* MAVRVS Abb. Glanna-folienſis, S. P. Benedicti diſcipulus. Obſervationes præviæ, 274. Epiſtola Odonis Vitæ interpolatoris, 275. Epiſtola Fauſti Vitæ ſcriptoris, 276. *& ſeq.* Maurus duodennis S. Benedicto oblatus proponitur ceteris in exemplum, 279. Placidum è naufragio eripit, 280. Præpoſitus & Procurator Caſſinenſis, claudum & mutum Stolà curat, 281. Mittitur in Gallias, 282. Regulam, Epiſtolam & Reliquias à S. Benedicto accipit, *ibid.* *& ſeq.* Miracula varia in itinere patrat, 284. *& ſeq.* B. Romanum inviſit, 286. S. Benedicti tranſitum divinitus ſpectat, 287. Aureliæ ſubſiſtit, 288. Apud Andecavos à Floro ſuſcipitur, 289. Monaſterium Glanna-folienſe ædificat, 290. 291. Miracula facit, 291. *& ſeq.* Floro habitum Monaſticum tradit, 291. à Rege Theodeberto inviſitur, & plura beneficia impetrat, 293. Monachos CXL. in ſuo Monaſterio admittit, 295. Theodebaldum & Chlotharium munificos habet, *ibid.* Depoſita rerum cura & Bertulfo ſubſtituto ad mortem biennio ſe præparat, 296. Multorum è ſuis mortem prædiſcit, 297. Mortuus claret miraculis, 298.

Alia Vita verſibus reciprocis ſcripta, Paulo Diacono adſcripta, 298. *& ſeq.*

Hymnus duplex de eodem auctore Alfano Archiep. Salernitano, 301. *& ſeq.*

Alius ex Breviario Caſſ. MS. 302. 303. *Corporis Tranſlatio in Monaſterium Foſſatenſe ſæculo IX. ſive IV. Benedictino.* Opinio Letaldi Monachi de tempore ipſius adventûs in Galliam, 599. 600. *Lege Præfat. noſtram.*

MAXENTIVS Abb. Pictavenſis. Vita ex MSS. Compend. & D. d'*Herouval*, 578. Maxentius Agathenſis S. Severi diſciplinæ ſe committit, inde ad S. Agapitum ſe recipit, *ibid.* A Chlodoveo honoratur & miracula patrat, 579. Tranſlationes Reliquiarum, 580.

* MAXIMIANVS Syracuſanus Epiſc. memoratur in Vita S. Gregorii Papæ, 408.

Maximinus Abb. Miciacenſis. Obſervationes præviæ, 580. Carmen & Vita ex MSS. Floriac. & D. d'*Herouval*, *ibid.* *& ſeq.* Chlodoveus Virdunum expugnat, 582. 583. Maximinus cum avunculo Euſpicio Aureliam Regem comitatur, 583. Miciacenſi Monaſterio conſtructo Maximinus Sacerdos ac poſtea Abbas ordinatur, 584. 585. S. Euſpicius moritur, 585. Plures Maximini diſciplinæ ſe tradunt, in his Avitus & Carileſus, 586. Maximinus miracula patrat, 587. *& ſeq.* Moritur, 589. Miraculum ad ipſius tumulum factum, Baſilica & Tranſlatio ad S. Anianum, 590. Tranſlatio in Eccleſiam Miciacenſem, 591.

Alia vita auct. Bertoldo Monacho Miciac. ex apographo D. d'*Herouval*. Carmen Auctoris ad Ionam Epiſc. 591. *& ſeq.*

Liber Miraculorum ejuſdem auct. Letaldo Monacho Miciac. ex MS. cod. D. d'*Herouval*, ubi hiſtoria Monaſterii Miciacenſis & Abbatum Epiſcoporúmque Aurelianenſium uſque ad Sæculum X. refertur, 598. *& ſeq.*

MENAS Eremita in Samnitibus, commendatur à Gregorio M. 270. Oblationem hominis inceſtuoſi repudiat, *ibid.*

MONEGVNDIS Monacha Turonenſis. Vita ex Greg. Turon. 202. Monegundis Carnotena relicto viro apud Turones recluditur, *ibid.* *& ſeq.* Carnutum revocata, ſed Turones iterum regreſſa Moniales congregat, 203. Miraculis fulget, 204.

N

NICETIVS Epiſc. Trevirenſis. Vita ex Greg. Turon. 191. Nicetius cum corona Clericali ex utero prodit, fit Monachus & Abbas, à Theodorico Treverorum Epiſcopus deſignatur, *ibid.* Theodebertum arguit, Chlotharium excommunicat, mittitur in exſilium, revocatur à Sigiberto, 192. Treverenſes à peſte liberat, adhuc vivens invocatur, 193.

Elogium ejuſdem per Fortunatum, 194.

NONNOSVS Præpoſitus Soractenſis commendatur à Gregorio M. 246. Nonnoſus Abbatis ſui mores aſperrimos fert patienter, ſaxum oratione transfert, Monachos extra Monaſterium laborare non probat, *ibid.*

P

* PADVINVS Abb. Cenomannenſis. Vita ex MSS. 271. Cellas conſtruit, *ibid.* Verbum Dei prædicat, 272. Miracula operatur, 273.

PATERNVS Epiſc. Abrincenſis. Vita ex MSS. 151. Monachus Enſionenſis, cum Scubilione in ſolitudinem ſecedit, *ibid.* Epiſcopus Abrincenſis ordinatur, 153. Moritur eodem die quo Scubilio, *ibid.*

PETRVS Diaconus S. Gregorii M. Elogium hiſtoricum, 497. An Monachus, mors ejus qualis, *ibid.* Salutiolæ colitur, *ibid.*

* PLACIDVS Benedictinorum Protomartyr cum ſociis. Obſervationes præviæ, 45. Vita auct. Gordiano, interpolatore Petro Diacono Caſſ. *ibid.* Placidus ſtirpis Aniciæ ſeptennis S. Benedicto oblatus, 47. E naufragio per B. Maurum eripitur, 48. S. Benedicto fontem in monte impetranti adfuit, *ibid.* S. Eraſmi Monaſterium condit, 50. Tertullus ipſius pater multa prædia Caſſino confert, 52. 53. Placidus in Siciliam mittitur, 53. Miracula plurima patrat, *ibid.* *& ſeq.* Meſſanæ excipitur, 61. Sæcularium domos vitat, Monaſterium conſtruit, 62. *& ſeq.* Omnes infirmos Siciliæ ſanat, 63. *& ſeq.* Eccleſiam fabricat, Virtutes ejus, 66. A fratribus & ſorore inviſitur, 67. A Piratis cum ſociis comprehenditur, variè torquetur, 68. *& ſeq.* Loquitur præciſâ linguâ, 73. Capite plectitur cum ſociis, 74. Sepeliuntur à Gordiano, 75. Meſſalinus B. Benedicto Placidi martyrium nuntiat, 76. Alii Monachi in Siciliam mittuntur, 77.

Alia Vita ex cod. MS. S. Victoris Paciſienſis, 79. *& ſeq.* *Inventio Reliquiarum SS. Martyrum ſæculo proximè elapſo facta.*

R

RADEGVNDIS Regina & Monacha Pictavenſis. Vita duobus libris ſcripta. Lib. 1. auct. Fortunato, 319. Radegundis Thoringa, à Chlothario captiva facta, *ibid.* Eidem nupta qualiter ſe geſſerit, 320. Velatur à S. Medardo, 321. Pictavos ſe confert, 322. Quantas auſteritates in Monaſterio exercuerit, 323. Miracula operatur, 324. *& ſeq.*

Liber 2. per Baudoniviam, 326. Chlotharius eam è Monaſterio extrahere cogitat, 327. A S. Germano placatur, 328. Radegundis virtutes, *ibid.* *& ſeq.* Reges ad pacem hortatur, 329. Sanctorum Reliquias ab Imperatore accipit,

330. 331. Dormiens de Deo cogitat, 332. In cælos ab Angelis tolliſtur ipſius anima, corpus à Gregorio Turon. ſepelitur, 333. A Calviniſtis crematur, 334.

* RAMIRVS Monachus S Claudii Legionenſis cum ſociis XII. à Suevis ob Fidem interficitur, 304.

ROMANVS Abb. Fontis-Rogi B. Benedicti auſtricius. Obſervationes præviæ, 81. 82. Vita S. Romani amiſſa, 83. S. Benedicto in ſpecu miniſtrat Romanus, *ibid.* Cæleſti monitu Gallias petit, 84. S. Maurum in ſuo Monaſterio quod Fons-Rogi dicebatur prope Autiſſiodorum, accipit, 85. Corpus S. Romani in Monaſterium S. Germani Autiſſiod. tranſlatum, 86. inde Vallilias Cœnobium Diœc. Senonenſis, 87. *& ſeq.*

Liber Mirac. eodem auct. 90. *& ſeq.*

REMVLA Redempta & Eiundo Moniales Romanæ commendantur à Gregorio M. 261. Patientia Romulæ in paralyſi, pſalmodia Angelorum in morte, *ibid.*

S

SAMSON Epiſc. Dolenſis in Armorica. Vita duobus libris ſcripta ab anonymo ſubæquali, eruta ex MS. ſterc. à D *Iacobo de Lannoy*. Prologus ad Tigerinomalum Epiſc. 165. Liber primus. S. Samſon Anglus matri ſterili prædictus, 166. *& ſeq.* Eltuto Magiſtro traditur, 168. Diaconus miraculosè ordinatur, 169. Item Presbyter, œconomus, invidiam ſuſtinet, 170. 171. Ad Pironem Abb. concedit, 171. Patrem ægrotantem invitus adit, 173. *& ſeq.* Abbas fit, 174. In Hiberniam vadit, ac poſtea reverſus in ſolitudinem cum patre ſuo ſe recipit, 175. Epiſcopus conſecratur, 176. In Armoricam venit, 177. Dolum Monaſterium condit, 178. Childebertum Regem adit, 179.

Liber ſecundus, 180. S. Samſonis, feſtivitas, miracula & virtutes, 185. Seceſſus in Quadrageſima. 184

* SCHOLASTICA Virgo S. Benedicti ſoror. Obſervationes præviæ, 35. Explanatio in textum S. Gregorii de eadem, *ibid & ſeq.*

Carmen Aldhelmi de ipſa, 41.

Vita verſibus reciprocis, Paulo Diacono adſcripta, *ibid. & ſeq. Corpus ipſius ſæculo II. Benedictino, Chriſti VII. Cinomannos tranſlatum.*

SCVBILIO Monachus Enſionenſis, in Vita S. Paterni, 152. 153.

SEQVANVS Abbas Segeſtrenſis. Vita 263. Sequanus Burgundus ſecedit in ſolitudinem, *ibid.* Euſtadio Presbytero adhæret, Diaconus tum Sacerdos, adit S. Iohannem Reomaënſem, 264. Monaſterium in ſilva condit, 265 Miracula patrat, 265. 166. *Corpus ipſius in proprio Monaſterio.* Memoratur in Vita S. Ioannis Reomaënſis, 638. m.

SEVERINVS Abb. Agaunenſis. Vita auct. Fauſto ipſius diſcipulo, ex MSS. 568. Euladium Nivernenſem Epiſc. & Chlodoveum ſanat. leproſum oſculo aliòſque curat, 569. Childebertus ipſi poſt mortem Eccleſiam conſtruit, *ibid.*

SEVERINVS Solitarius Pariſiis, memoratur in Vita S. Chlodoaldi, 357.

SEVERVS Abb. Agathenſis. Vita ex MSS. 563. Severus Syrus, *ibid.* Venit in Galliam & Agathopoli conſiſtit, 564. Rebus ſuis Betico Epiſcopo conceſſis recluditur, 565. Monaſterium Agathopoli conſtruit. 566. Saluſtii Senatoris mortem prædicit, aliáque mira patrat, 567.

SILVESTER Abb. Reomaënſis, memoratur in Vita S. Iohannis Abb. Reomaënſis, 639. a. m.

* SIMPLICIVS Abb. Caſſinenſis Elogium hiſtoricum. 194.

SINOVLFVS Conf. Remenſis. Vita auct. Almanno Monacho ex MS. Altivillarenſi, 368 Ex Aquitania in Campaniam venit, Verbum Dei prædicat, 369. *Tranſlatio in Monaſterium Altvillarenſi Sæculo IV. Bened.*

* SPECIOSVS Monachus Terracinenſis, commendatur à Gregorio M. 98.

SPES Abb. Nurſiæ commendatur à Greg. M. 112. Annis XL cæcus, *ibid.* Verbum Dei prædicat, 113.

SVRANVS Abbas laudatur a Greg. M. 222. Ejus caritas, mors à Langobardis, *ibid.*

T

THEODEMIRVS Abb. Miciacenſis memoratur in Vita S. Maximini Abb. 588 m. 596. a. 600. 601.

THEODERICVS Abb Remenſis. Vita ex MSS. 614. Patre latrone ortus, nuptam ad ſervandam virginitatem hortatur, 615. Suſannam Abbatiſſam conſolit, virginitatem vovet, Cœnobium conſtruit, 616. Patrem ad Deum convertit, meretrices fugat, 617. Theodorici Regis filiam ſanat, 618. Regis oculum curat, 619. Prædium à Rege accipit. 619. 620. Nomen ſuum mutat, a Rege in tumulum defertur, 620.

Miracula S. Theodorici ex MSS 621. Fontem divinitùs ſcaturire facit multis curationibus celebrem, 622. 623. *& ſeq.*

Liber Mirac. auctore Adalgiſo Monacho ex MSS. 622. *& ſeq.* Theoderici corpus à B. Romano Epiſcopo ſepelitur, 625. Quomodo Clerici Laudunenſes voluerunt Theoderici corpus furari, 629 In argentea capſa reponitur, 629. 630. Defertur in Flandriam 630. Peſtem extinguit, 632.

THEODVLFVS Abb. Remenſis. Vita ex MSS. 346. Theodulfus Aquitanus ſub S. Theoderici diſciplina Monachus, deinde Abbas, *ibid.* Miracula facit, 347. *& ſeq.* Ejus corpus in Monaſterio montis Hor prope Remos, nunc S. Theoderici appellato colitur, 348.

THEVDERIVS Abb. Viennenſis Vita auctore Adone Epiſcopo Viennenſi ex MSS. 678. Theuderius Lerinum petens, a S. Cæſario retinetur, *ibid.* Redit Viennam, ibíque Cœnobia conſtruit. 679. *& ſeq.*

TVRIBIVS Monachus Palentinus. Elogium hiſtoricum, 187. Turibii duo, Senior & Iunior, 188.

V

* VALENTINIANVS Abb. Caſſinenſis, nominatur in Vita S. Benedicti, 4. & in vita S. Mauri, 176.

VIATOR Monachus Miciacenſis. Ejus Vita cum Actis SS. Dulcardi & Leti confuſa, 614. Memoratur in Vita S. Maximini Abb. 581. & 599. m.

· VICTORIANVS Abb. Aſanenſis. Elogium hiſtoricum, 189. Portonarii de illo elogium, *ibid. & ſeq.* Annis L X. fuit Abbas primus Aſanenſis, Hiſpanus, 190. Tranſlationes, *ibid.*

* VINCENTIVS Abb. & Mart. Legionenſis. Elogium hiſtoricum. 303. A Suevis capite plectitur, 303. *& ſeq.* corpus in Monaſterio S. Claudii Legionenſis, 301.

● Vrbitius Abb. Magdunenſis, memoratur in Vita S. Liſardi Abb Magd. 155. 156.

VRSIO Monachus Tricenſis memoratur in Vita S. Leonis Abb. Mentuniacenſis, 114.

INDEX SANCTORVM PRÆTERMISSORVM,
in hoc primo Sæculo Benedictino.

QVorundam Sanctorum Acta Monachorum, qui in Kalendario Benedictino reperiri ſolent, conſultò in hoc primo ſæculo prætermiſſa ſunt, ſive quòd ad alia Sæcula pertineant, ſive quòd Monachi non fuerint, aut certè Ordinis noſtri ſuppoſititii, parúmque ad res noſtras illuſtrandas eorum geſta conferant: ſive quòd Vitæ eorum erroribus & fabulis reſperſa ſint, ſeu quòd penitùs exciderint. Eorum nomina cum parvulis adnotationibus ſubjecta reperies.

ÆGIDIVS Abb. Nemauſenſis. Tres Vitæ S. Ægidii ſcriptores nacti ſumus, duos oratione ſoluta, tertium ſtrictâ, nullum non mendoſum, & anachroniſmis non involutum. Illis in Actis dicitur Ægidius Regia ſtirpe editus, è Græcia in Galliæ Provinciam acceſſiſſe ad Cæſarium Arelatenſem Epiſcopum *bonæ memoriæ*, ac tranſmiſſo Rhodano, Veredemio Eremitæ ſe adjunxiſſe, penetràſſe deinde in ſecretiorem locum, ubi cùm cerva lacte paſceretur, fertur à Flavii Gothorum Regis venatoribus fuiſſe deprehenſus, auctórque Flavio extitiſſe condendi Cœnobii, quod poſtea S. Ægidii dictum ad Seculares converſum eſt. Legitur etiam Caroli Franciæ Regis juſſu Au-

tellam accitus. Cæſarii Epiſcopi Arelatenſis ætas nôn convenit cum Caroli Martelli principatu, qui Carolus hoc nomine primus Francorum ſceptrum tenuit. Deinde ab Amalarico Veſigothorum Rege ſæviſſimo, ejuſque ſucceſſoribus Arianis aliena res eſt Monaſterii conſtructio. Si quis dicat alterum fuiſſe Cæſarium Epiſcopum Arelatenſem Carolo Martello coævum, nec ſic tamen difficultas explanabitur: cùm poſt Amalaricum omnes Veſigothorum Reges in Hiſpania habitaverint, uno excepto Liuva, qui Regno Galliæ Narbonenſis contentus, Narbone triennio regnavit, uti V. C. Hadrianus Valeſius in Rer. Franc. lib. 7. pag. 357. adnotavit. S. Ægidii Reliquiæ a tempore Albigenſium hæreticorum, Toloſæ in Eccleſia S. Saturnini ſervantur.

ÆMILIANA Virgo Amita S. Gregorii Papæ I. 5. Ianu. memorata celebratur in Hom. 38. S. Gregorii in Evang.

AMBROSIVS Inſulæ Barbaræ Abbas ac poſtea Monaſterii Agaunenſis die 2. Novemb. in Kalendario poſitus, in Epiſtola Leydradi Epiſc. Lugdunenſis ad Carolum Imp. nominatur.

ASAPHVS Epiſc. in Anglia 1. Maii, memoratur in Vita S. Kentigerni, de quo infrà.

B

BENEDICTVS Papa I. 31. Iunii, laudatur ab Anaſtaſio Biblioth. & aliis. Non conſtat an fuerit Monachus.

BENEDICTVS Epiſc. & Confeſſor in agro Pictavenſi coævus creditur S. Hilario Pictavenſi Epiſc. Colitur in Monaſterio ſui nominis apud Quinciacum prope Pictavos, 23. Octob. ubi Eremita vixiſſe dicitur.

BERECTVS Abbas in Scotia, idem cenſetur cum Berachio, cujus Vita apud Colganum & Bollandum 15. Febr.

BRANDANVS ſeu Brendanus Abb. in Scotia Acta habet fabulis & portentis plena. Colitur 16. Maii. Agitur de eo in Vita S. Maclovii hîc pag. 217. & in Vita S. Columbæ Abbatis pag. 362.

BRIOCVS Epiſc. in Armorica 1. Maii, ex Coriticiana Britanniæ regione, nunc Vvallia dicta, in Armoricam veniens factus eſt Epiſcopus. Tranſlatio corporis ipſius facta anno M. C. LXVI. in charta Monaſterii SS. Sergii & Bacchi Andecavenſis ſic deſcribitur. HENRICVS *Rex Anglorum & Dux Normannorum & Aquitanorum & Comes Andegavorum, omnibus ſanctæ Dei Eccleſiæ filiis ſalutem. Noverit univerſitas veſtra, quòd anno ab Inc. Domini* M.C.LXVI. *& regni noſtri* X. *pridie Kal. Aug. Luna* XXX. *die Dominica, me præſente tranſlatum eſt corpus ſanctiſſimi* BRIOCII *Conf. Epiſc. in Eccleſia B. Sergii, quæ eſt Andegavis, & honorificè repoſitum in eadem Eccleſia, officium præbente* GVILLELMO *Andegavenſium Epiſcopo, aſſiſtentibus* GVILLELMO *ejuſdem Eccleſiæ Abbate,* GVILLELMO B. *Albini,* HVGONE *S. Nicolai,* GVILLELMO B. *Mauri Abbatibus cum multo Cleri plebiſque tripudio.* GVILLELMVS *Omnium Sanctorum Abbas huic Tranſlationi interfuit, &* CONANVS *Comes Britanniæ.* Nempe illuc tempore Normannorum corpus ſacrum delatum fuerat.

C

CALVPANES Eremita apud Arvernos 31. Martii, laudatur à Gregorio Turon. de Vitis PP. cap. 11.

CONOBLLVS Abb. Hiberniæ 23. Novemb. in Vita S. Malachiæ *dicitur multorum Monachorum Pater* cap. 6.

CONSTANTIANVS Abb. Cenomannenſis. Ejus Acta cum S. Alnei Conf. geſtis confunduntur. Sacrum ipſius corpus magnâ populi frequentiâ in Monaſterio noſtro Britolienſi, vulgo *Breteüil*, in Picardia colitur, ipſiúſque caput dolentium capitibus impoſitum levamen affert.

CYPRIANVS Abb. Petragoricenſis 9. Decemb. memoratur à Gregorio Turon. de gl. Conf. cap. 100.

D

DAVID Epiſc. Menevenſis in Anglia 1. Martii colitur, cujus Acta quæ ab his verbis incipiunt: *Dominus noſter quamvis omnes, &c.* &c. planè narrationibus haud admittendis plena ſunt.

DEODATVS Abbas prope Bleſas 24. April. Chlodoveo Regi adverſus Alaricum proficiſcenti victoriam dicitur prædixiſſe. At quod de Solemnis Carnotenſis Epiſcopi prædicatione ad Chlodoveum facta, & Regis converſione ac Baptiſmo inde ſubſecutis refertur, mendoſum eſſe videtur. Corpus ejus in Opidulo vulgò *S. Dié* appellato prope Bleſas colitur in Eccleſia cui olim Monaſterium adjunctum erat. De quo Monaſterio notanda hæc verba in Actis S. Deodati ab V. C. Domino *à Herouval* communicatis. *Jámque locus ille ſolitudinis diuturnæ nimium viluerat, cùm ſub Carolo Ludovici Auguſti filio, cujus maximè tempore Gentilis furor ipſum locum pæne ad nihilum redegerat; quidam Chriſto largiente eidem loco prælatus eſt Abbas* AVRELIANVS *nomine, Sacerdos officio, qui tam ſua ſtrenuitate quam quorumdam potentium nutu, auxilióque ſermonis elegantiâ qua fulgebat impetrato eumdem locum in priſtinum reduxit ſtatum, tum Monachorum majori congregatione, tum Baſilicæ venuſtiori a fundamentis conſtructione. Quo decedente nepos ejus nominis & morum qualitate conſimilis, in ipſum ei Cunebri regimine ſucceſſit; & quod ille imperfectum reliquerat, hic perfecit.* Iſtud Monaſterium nunc in Prioratum Abbatiæ de Pontilevio ſubditum converſum eſt. Ludovicus XI. Franc. Rex S. Deodati Reliquias incluſit thecæ argenteæ, quam fures anno M. D. XVIII. ſacrilegè diripuerunt.

DOMITIANVS Abb. Lugdunenſis 1. Iulii, pertinet ad Sæculum V. Natus enim eſt Romæ tempore Conſtantii Imp. venitque in Provinciam Galliæ, dum S. Hilarius Sedi Arelatenſi præerat, ac cum Vincentio viro illo doctiſſimo in Monaſterio Lerinenſi vixit, ut Vita ipſius apud Samuelem Guichenonem in Probat. Hiſt. Beugeſii pag. 228. teſtatum facit.

E

ERMELINDIS Virgo in Belgio 29. Octob. non fuit Monialis. Lege Surium.

ETHERINVS Monachus in Armorica 19. Octob. in Actis MSS. Bibliothecæ Compendienſis Britanniæ indigena & S. Samſonis Dolenſis Epiſcopi diſcipulus dicitur. Deinde *cunctis relictis, & ad S. Similianum Abbatem pervenit, Monachiliſque habitum de manu ejus accepit, & ſub jugo Domini cervicem ſuam inclinavit in Monaſterio quod* TAVRACVS *nuncupatur. In eodem autem Monaſterio* VVINVVALOEVS *Sacerdos & Monachus magnæ ſanctitatis vir habitabat.* Hæc ſi de Vvinvvaloëo Abbate Landevenecenſi intelligantur, ut quædam Acta S. Vvinvvaloëi MSS. capiunt, vix cohærere cum S. Samſonis Dolenſis Epiſcopi ætate poſſunt.

EVCHADIVS Monachus Hienſis.

F

FAVSTVS Abb. Siciliæ 6. Septembris.

FELIX Monachus Fundis 6. Novembris memoratur a Gregorio M. lib. 1. Dialog. cap. 3.

FRAMBALDVS monachus Cenomannenſis tempore Innocentis Epiſc. 23. Aug. colitur. Corpus in Eccleſia Collegiata ipſius nomini conſecrata apud Silvanectum colitur, exceptis aliquot Reliquiis, quæ in Eccleſia B. Mariæ de Victoria ejuſdem urbis aſſervantur. Lege Tom. 2. Biblioth. novæ Philippi Labbe pag. 559. 560.

FRIDOLINVS Abb. in Germania 6. Martii, natione Hibernus, Pictavi in Gallia diu conſedit in Monaſterio S. Hilarii, cujus corpus tranſtulit & Eccleſiam inſtauravit. Vnde poſt ſuſceptum aliquamdiu munus Abbatis in partes Alemanniæ ſeceſſit, variiſque in locis Monaſteria conſtruxit ac S. Hilario dedicavit, ex quorum numero ſupereſt Cella S. Hilarii ad ripam Moſellæ, quod nunc S. Naboris appellatur. Floruit ſub Chlodoveo I. Francorum Rege, quieſcit in Monaſterio Seckingenſi. Ejus Vitam à Balthero Seckingenſi Monacho ſcriptam Colganus ad 6. Martii edidit.

G

* GENEROSVS Abbas Henſionenſis pertinet ad Sæculum VII.

GORDANVS Eremita, qui teſte Molano in Natal. SS. Belgii ad 16 Octob. multo antequam Aquiſcinctenſis Monaſterii fundamenta jacerentur, in ea inſula vixit.

GREGORIVS Turon. Epiſcopus 17. Novemb. anno D. XCV. mortuus, non fuit Monachus. Lege ejus Vitam apud Surium.

GVDVVALVS Epiſc. Anglus in Belgio 6. Iunii. Iacobos

bus Mayerus in Annal. Fland. refert Tranſlationem S. Gudwali è Bononia Harlebeccam, ac deinde Gandavum in Cœnobium Blandinienſe. *Gudwalus, inquit, ut accepimus, Epiſcopus erat Britannici generis, cujus corpus in Morinos allatum referunt, cùm Britanni a Suevisibus & Anglis patriâ pellerentur.*

Gvinailvs Abb. Armoricæ, S. Vinvvaloei diſcipulus, pertinet ad Sæculum v. Lege Menardi lib. 1. Obſervat. ad Martyrol. Bened. ad 8. Novemb.

H

Herveus Abb. Britanniæ 17. Iunii.

Hervevs & Olibrivs Monachi Ravennæ 13. Maii celebrantur à Petro de Natalibus in lib. 4 cap. 363. qui eos ſub Theodorici Regis Longobardorum (ſcribendum Gothorum) principatu floruiſſe dicit.

Hospitivs Recluſus Niciæ memoratur apud Greg. Turon. de gl. Conf. cap. 97.

I

Ionannes Monachus Romæ 6. Aug.

Iohannes Abb Pinnenſis in Italia 19 Martii, Ferrario Paranenſis dictus in Catal SS. Ital. Ex Syria in Italiam Theoderici Regis tempore accedens, in abditiſſimum locum ab urbe Spoletana mille paſſibus diſtantem, cui Parana nomen erat, nunc verò vicus Perchii nominatur, ſe recepit. Ubi erecto tuguriolo ad pyri radicem (unde & Pyrenſis dictus eſt) multos virtutum fama, in his Iohannem Epiſc Spoletinum ad ſe viſendum traxit. Ejus corpus in vico Paranenſi aſſervatur.

Iohannes Biclarenſis Abb. poſtea Gerundenſis Epiſc. 6 Maii, *exſilio Barcinona relegatus* (ut ſcribit S. Iſidorus in lib de Script. cap. 31) *per decem annos multas inſidias & perſecutiones ab Arianis perpeſſus eſt: qui poſtea condidit Monaſterium, quod nunc Biclaro dicitur, ubi congregata Monachorum ſocietate ſcripſit Regulam ipſi Monaſterio profuturam.* Sub Suinthila Rege vivere deſiit.

Isidorvs Epiſc. in Sicilia, diſcipulus S. Gregorii, 13. Ianu.

K

Kentigernvs Epiſc. Glaſcoënſis in Scotia 13. Iano. in Actis a Capgravio & Bollando relatis dicitur caſtrua ſic Monaſterium Elguenſe in Vvallia, cui poſtea S. Aſaphum præfecit.

L

Leobardvs Recluſus in Majori-Monaſterio 18. Ianu. laudatur a Greg. Turon. de Vitis PP cap. 20.

Leobardvs Abb. in Alſatia, qui 25. Febr. & 31. Decemb. in Martyrol. collocatur, condidit Monaſterium, nunc Celiam S. Leobardi vocatum, dimidio lapide ab Tabernis Alſaticis, vulgò *Saverne*. Hunc Iodocus Coccius Childeberto I. Franc. Rege Cœnobium condidiſſe anno D. LI. aſſerit & anno D. LXXXIX. ſub Chlothario II. deceſſiſſe. At Carolus *le Cointe* in Annal. Eccl. Franc. ad ann. 586. num. 42. Cellæ Leobardinæ primordia ponit ſub Childeberto II. qui Auſtraſiæ regnum ab anno D. LXXV. ad D. XCVI. rexit, & ipſius Leobardi mortem ſub Chlotario II. qui primùm in Auſtraſia regnare cœpit anno DC. XIII. & anno pòſt IX. regnum Dagoberto filio ceſſit.

Leobativs & Vrsvs Abbates, hic Monaſterii Lochienſis, vulgò *Loches*, ſuper Agnerim ſeu Indram fluvium, ille Senapariæ, diœceſis Turonenſis, coluntur in Martyrol. Bened. die 28. Iulii, & à Gregorio Turon. de Vitis PP. cap. 18 celebrantur. Cœnobium Senapariæ incognitum modò eſt, Lochienſe verò in Prioratum redactum eſt Bellilocenſi Abbatiæ ſubjectum, vulgò *Beaulieu*, diœc. itidem Turon. qua in Abbatia iidem Sancti coluntur.

Leonardvs Conf. Lemovicenſis, Chlodovei I. Franc. Regi filius ſpiritualis, S. Remigii Remorum Epiſc. diſcipulus & Monachus Miciacenſis, in liberandis captivis celebris, colitur 6. Novemb. quo die Surius ejus Acta refert. In diœceſi Lemovicenſi conſtruxit Monaſterium, olim Nobiliacum, nunc opidum S. Leonardi, cujus Eccleſia Canonicis ſæcularibus ceſſit. Diſtinguendus à Leonardo Vendoperæ diœc. Cenomannenſis Abbate, item à Leonardo Abbate Cellenſi diœc. Bituricenſis qui eodem ſæculo floruerunt.

Index Sanctorum Sæculi I. Bened.

Lsnentivs ſeu Liventius, vulgò *S. Lièan*, Monachus Miciacenſis perperam cum Lupenuo à Ferrario confunditur, licet uterque in diœceſi Turonenſi colatur, nempe Liventius 28. Ianu. Lupentius 6. Novemb. Sanctus Liventius colitur in Prioratu ſui nominis prope Cainonem, Abbatiæ S. Ploteotii Salmurienſis ſubjecto.

Lvientivs Abb Gabalitanus, vulgò *S. Lauvant*, & Martyr 22. Octob. prædicatur a Greg. Turon. in lib. 6. Hiſt. cap. 37. Ejus Reliquiæ Catalauni in Campania Remenſi in Cathedrali Eccleſia coluntur.

Lvpscinvs, *Vide* Romanus.

Lvtrvdis Virgo, cujus Acta Surius exhibet 22. Septemb. à B. Alpino Catalaunenſi Epiſcopo, qui circa annum CD LXXX. deceſſit, velata eſt. Cur in Martyrol. Bened. adſcribatur Corbeiæ Monaſterio, non video.

M

Marianvs Abb. Bituricenſis 19. Aug. à Gregorio Turon. laudatur in lib. de gl. Conf cap. 81. Ejus corpus primo apud Evahonium diœc. Lemovicenſis ſepultum, longo pòſt tempore, nimirum *anno Domini* M CCC. *Dominica 1. Aug.* (ut ſcribit Bernardus Guido de SS. Lemovic. To. 2. Bibl. Philippi Labbe pag. 635.) *de parte ſe Eccleſiæ ubi diu ſteterat, elevatum ad ſublimiorem locum, & in capſa argentea pretioſa honorificè & ſolemniter collocatum per D. Reginaldum la Porte Epiſc. Lemovic*, &c. Diſtinguendus à S. Mariano Monacho S. Germani Autiſſiodorenſis, ut Menardus in lib. 1. Obſervat. ad Martyrol. Bened. 19. Aug obſervavit. Nam & Marianus Autiſſiodorenſis 18. Aprilis colitur.

Martivs Abb. Arvernenſis 13. April. commendator à Greg. Turon. de Vit. PP cap. 14.

Martyrivs Monachus in Italia 23. Ianr. laudatur à Gregorio M. in lib. 1. Dial. cap. 11. diverſus ab eo, qui in hom. 39. in Evang. memoratur.

Matrvlfvs Monachus Henſionenſis.

O

Oltebrivs, *Vide* Hilarius.

Ostianvs Presbyter & Conf. Vivarienſis 30. Iunii.

P

Paterivs Epiſc. Brixienſis 21. Febr memoratur.

Patricivs Abb apud Nivernos, S Porciani Abb. diſcipulos, 24. Aug. Lege ejus Vitam apud Gouonum, De Vit. PP. Occid pag 341.

Patroclus Abb. Nivernenſis 19. Novemb. celebratur à Greg. Turon. de Vit Patr. cap. 9.

Pavlvs Epiſc. Leonenſis 12. Martii. Vita extat in Biblioth. Floriac. Iohannis à Boſco pag. 428. Corporis verò Tranſlatio Floriacum, ubi hactenus colitur, in lib. 3. Aimoini de Mirac. S. Bened cap. 11.

Pelagivs Papa II 8 Febr.

Portianvs Abb. Arvernenſis 24. Novemb apud Greg Turon. de Vit. Patr cap. 5. Habet opidum & Monaſterium Ord. Bened. apud Arvernos ad Elaverem fluvium.

Q

Qvinidivs Vaſionenſis Epiſc. Ejus Vitam refert Bollandus ad 15. Febr. ſed ex ea non apparet Quinidium fuiſſe S. Suffredi diſcipulum apud Lerinum, ut nonnullis videtur.

R

Romanvs & Lvpscinvs Abbates Iurenſes ſpectant ad Sæculum v. ut in Obſervatione prævia ad Vitam S. Eugendi pag. 570. dicetur.

S

Salvivs Albienſis Epiſc. 10. Septemb. memoratur à Greg. Turon. in lib. 7. hiſt. cap. 1.

Serenedvs & Serenicvs fratres non pertinent ad Sæculum v I. ſed ad v I I. in quo eorum Acta exhibebimus.

Similianvs Abb. Namnetenſis 16. Iunii. Lege Albertum de Monte-Relaxo in Armorica ſacra.

Stephanvs Abbas Reate 13. Febr. laudatur à Greg. M. in lib. 4 Dial. cap. 19.

T

Tarsilla Virgo Romæ 24. Decemb. prædicatur

ab eodem Greg M. lib. 4. Dial. c. 26. & hom. 18. in Evang.

TVDVVALVS Epiſc. Lexobienſis, quæ Sedes Trecoram poſt Normannorum cladem tranſlata eſt, ubi S. Tudvvali Reliquiæ coluntur præter caput, quod ceſſit Eccleſiæ Majori Carnotenſi, ubi ſacrum ipſius corpus graſſantibus Normannis ſervatum eſt.

V

VENANTIVS Abb. Turon. 13. Octob. apud Greg. Turon. de Gl. Conf. cap. 16.

VIGOR Epiſc. Bajocenſis 1. Novemb. Surius ejus Vitam habet.

VRSVS *Vide* Leobatius.

VVINEBALDVS Abb. Trecenſis 18. Decemb. Vitam habet Camuzatus in Prompt. pag. 187.

Vvinvvaloëus Abb. Landevenecenſis pertinet ad ſæculum v. Lege Vitam apud Surium Martii 3.

KALENDARIVM SANCTORVM, QVORVM ACTA in hocce primo Sæculo Benedictino exhibentur.

Ianuarius.

6. In territorio Lugdunenſi, Monaſterio Iorenſi S. Eugendi Abbatis. pag. 370
11. Suppentoniæ ad montem Soractem S. Anaſtaſii Abbatis, 247
12. In Celtiberia S. Victoriani Abb. Aſanenſis, 189
13. Pondis in Latio S. Libertini Præpoſiti, 104
15. In territorio Andecavenſi. Monaſterio Glannafolienſi S. Mauri Abb. diſcipuli S. Benedicti 274
16. Pondis in Campania S. Honorati Abbatis 103
17. Romæ in Monaſterio S. Andreæ SS. Monachorum Antonii, Meruli & Iohannis 404
19. In pago Dorcaſſino Monaſterio Corbione S. Launomari Abbatis 535
24. In provincia Surenſi S. Sutani Abbatis 212
27. In Monaſterio Badonenſi diœc. Siſtaricenſis in Gallia S. Marii Abbatis 105
Aureliæ S. Aviti Abbatis Perticenſis, quem alii Adjutum vocant 633
28. Ternodori in Burgundia, Monaſterio Reomaënſi S. Iohannis Abbatis 633
29. In Britannia minori S. Gildaſii Abb. Ruyenſis, cognomento Sapientis 138

Februarius.

3. Spoleti S. Laurentii Epiſcopi cognomento Illuminatoris 438
10. In monte Caſſino S. Scholaſticæ Virginis, S. P. Benedicti ſororis 35
11. In Caſtro Nantonis S. Severini Abb. Agaunenſis 568
15. Apud Caſſinum S. Fauſti Monachi, B. Mauri in Gallia ſocii, qui Romam reverſus ibidem obiit 276 298
In Monaſterio Vticenſi in Normannia S. Anſberti Monachi 358
27. Hiſpali in Hiſpania S. Leandri Epiſcopi 379

Martius.

1. Andecavis S. Albini Epiſcopi 108
7. In provincia Valeria S. Æquitii Abbatis 615
10. In Monaſterio S. Vincentii Pariſienſis S. Droctovei Abbatis 252
11. Legione in Hiſpania paſſio SS. Vincentii Abb. Ramiri & ſoc. Monachorum 303
12. Romæ S. Gregorii Papæ I. cognomento Magni, 385
Item B. Petri ipſius Diaconi 497
15. Tarracinæ S. Specioſi Monachi 98
18. Syracuſis commemoratio S. Gordiani, diſcipuli S. P. Benedicti 43
20. Dumio in Hiſpania S. Martini Abbatis & Epiſcopi Dumienſis primi 257
21. In monte Caſſino S. P. BENEDICTI Abbatis, Occidentalium Monachorum Patris 3
23. In Campania Italiæ S. Benedicti Monachi 212
28. Apud Nurſiam Sancti Spei Abbatis 212
29. In monte Caſſino Conſtantini & Simplicii Abbatum 194

Aprilis.

6. Romæ S. Gallæ Monialis viduæ & ſoc. 113
11. Spoleti S. Iſaac Abbatis 114
15. In Monaſterio Reomaënſi in Burgundia S. Silveſtri Abbatis 639
16. In Normannia SS. Paterni Epiſcopi Abrincenſis & Scubilionis Monachi 352
Palentiæ in Hiſpania S. Turibii Confeſſoris 187
25. Bajocis in Normannia S. Marculfi Abb. Nantenſis 128

Maius.

1. In territorio Remenſi S. Theodulfi Abbatis 346
7. Romæ S. Benedictæ Virginis cum S. Galla 113
16. Trecis S. Fidoli Abbatis 196
22. In pago Autiſſiodorenſi S. Romani Fontis-Rogi Abbatis, Nutricii S. P. Benedicti 81
Apud Trecas S. Leonis Abb. Mantaniacenſis 114
26. Cantuariæ in Anglia S. Auguſtini Epiſcopi, Anglorum Apoſtoli 498
28 Lutetiæ Pariſiorum S. Germani Epiſcopi 134
30. Magduni in territorio Aurelianenſi S. Vrbicii Abbatis, S. Liſardi diſcipuli 155 156

Iunius.

3. Magduni item S. Liſardi Abbatis Magdunenſis primi, 154
Pariſiis S. Chrothildis Reginæ & Viduæ 58
9. In Anglia S. Columbæ Abbatis Hyenſis 361
Syracuſis S. Maximiani Epiſcopi, Gregorii M. diſcipuli, 408
22. In Provincia S. Conſortiæ Virginis 248
24. Romæ S. Romulæ Monialis 262
26. Apud Pictavos S. Maxentii Abbatis 578

Iulius.

1. In territorio Remenſi S. Theoderici Abbatis Montis Hor, diſcipuli B. Remigii 614
Arvernis S. Galli Epiſcopi 116
Ecoliſmæ S. Eparchii Abbatis 267
Cenomannis in Gallia S. Carileſi Abbatis Aninſolenſis primi 642
2. Turonis S. Monegundis Monialis & Viduæ 202
9. In monaſterio Maxiacenſi apud Pictones S. Auremondi Abbatis, S. Iuniani Abb. Maxiacenſis diſcipuli 333
23. Romæ SS. Virginum Romulæ, Redemptæ, & Erundinis 162
25 Bellovaci in Gallia S. Ebrulfi Abbatis 366
28. In Britannia minori S. Samſonis Dolenſis Epiſcopi 165

Auguſtus

7. In monte Caſſino S. Valentiniani Abbatis 4. 176
11. In provincia Valeria S. Æquitii Abbatis 615
13. Apud Pictones S. Iuniani Abb. Maxiacenſis primi 307
Pictavis S. Radegundis Reginæ & Viduæ 319
19. In Pago Sigiſterico in Provincia S. Donati Eremitæ 106
25. In Pago Lemovicenſi S. Aredii Abbatis Atanenſis primi 349
Agathopoli S. Severi Abbatis 563
27. Arelate S. Cæſarii Epiſcopi 659

September.

2. In monte Soracte S. Nonnoſi Præpoſiti 246
3. In monaſterio Glannafolio Elevatio SS. Conſtantiani & Antonii comitum S. Mauri 297
6. Romæ S. Eleutherii Abbatis Spoletini 305

KALENDARIUM SÆCULI I. BENEDICTINI.

7. Pariſiis S. Chlodoaldi Preſbyteri 134
19. Apud Lingones in monaſterio Segeſtro S. Sequani Abbatis primi 263

October.

1. Treviris S. Nicetii Epiſcopi 191
4. Meſſanæ in Sicilia S. Donati monachi & martyris, diſcipuli B. Placidi 68
5. Ibidem paſſio S. Placidi & ſociorum 43
20. In pago Remenſi S. Sindulfi Preſbyteri & Recluſi 368
24. In Armorica S. Martini Abb. Vertavenſis I. 371, 681
Item S. Maglorii Epiſcopi Dolenſis 371
25. Apud Bituricas in Ambiliaco monaſterio S. Dulcardi Abbatis 613

November.

7. Peruſii S. Herculani Epiſc. & mart. 103
11. In Samnio S. Menæ Eremitæ 270
12. In Hiſpania Tarraconenſi S. Æmiliani Abbatis 205
15. In Armorica S. Maclovii Epiſcopi Aletenſis, 217
Apud Cenomannos S. Paduini Abbatis 271
16. Viennæ in Gallia S. Leoniani Abbatis, 577
19. Aureliæ S. Theodemiri Abbatis Miciacenſis, 588 m. 596 600. 601
27. Pariſiis S. Severini Solitarii 157
29. Viennæ S. Theuderii Abbatis, 678

December.

14. Neapoli in Campania S. Agnelli Abbatis 353
15. In territorio Aurelianenſi S. Maximini Abbatis Miciacenſis. 580
19. Aureliæ S. Aviti Abbatis Miciacenſis. 613
28. Nurſiæ Euthicii & Florentii Monachorum 119
26. In pago Oximenſi S. Ebrulfi Abbatis Uticenſis primi 314.

INDEX TOPOGRAPHICUS SANCTORUM

Primi Sæculi Benedictini.

ITALIA.

IN SAMNIO apud montem *Caſinum* S. P. BENEDICTUS Abbas, Monachorum Patriarcha, pag. 3. S. Scholaſtica Virgo ipſius ſoror, 35. Conſtantinus & Simplicius Abbates, 194. Fauſtus Monachus, 276. 298.

IN SICILIA, *Meſſanæ*, S Placidus & ſocii Martyres, 45. *Syracuſis* Maximianus Epiſcopus, 408.

IN CAMPANIA FELICE ſeu Terra Laboris, Benedictus Monachus, 122. *Neapoli* S. Agnellus Abbas, 353. In monte *Maſſico* S. Menas Eremita, 270.

IN LATIO ſeu Campania Romana, *Romæ* S. Gregorius Papa M. 385. Petrus ejus Diaconus, 497. Antonius, Merulus & Iohannes, 404. S. Galla Vidua, 113. Romula, Redempta & Erundo, 262. *In Valeria* S. Æquitius Abbas, 655. *Terracinæ* Speciofus Monachus, 98. *Fundis* Honoratus Abbas, 103.

IN HETRURIA ſeu Tuſcia, Anaſtaſius Suppentoniæ Abbas, 347. *Peruſii* Herculanus Epiſcopus, 103.

IN UMBRIA ſeu Ducatu Spoletino, *Spoleti* Laurentius Epiſcopus, 231. Iſaac Abbas, 314. Nurſiæ Spes Abbas, 132. Euthicius & Florentius Monachi, 119.

IN SURANA Provincia S. Suranus Abbas, 232.

GALLIA.

In Provincia Lugdunenſi prima, Lugduni Eucherius & Conſortia filia, 248. In pago *Ternodorenſi* Iohannes Abbas Reomaënſis & cum eo Sylveſter Abbas, 633. 639. *Segeſtro* Monaſterio Sequanus Abbas, 263.

In Provincia Lugdunenſi ſecunda, apud *Bajocaſſes* Marculfus Abbas Nantenſis, 128. Apud *Lexovienſes* Ebrulfus Abbas Uticenſis & cum eo Anſbertus Monachus, 354. Apud *Abrincas* Paternus Epiſcopus & Scubilio, 151.

In Provincia Lugdunenſi tertia, *Turonis* Monegundis Viduæ, 202. Apud Andecavos Albinus Epiſcopus, 108. Maurus Abbas Glannafolienſis S. Benedicti diſcipulus & Antonius ac Conſtantinianus Monachi cum eo, 274 Apud *Cenomannos* S. Carileſus Abbas Aniſolenſis, 642 Paduinus Abbas, 271. Apud *Namnetenſes* Martinus Abbas Vertavenſis, 371. Apud *Venetenſes* S. Gildas Reuvienſis ſeu Ruyenſis Abbas, 138. Apud *Dolum* Samſon Epiſcopus, 165. Maglorius item Epiſc. 223. *Macloviopoli* Maclovius, 217.

In Provincia Lugdunenſi quarta, apud Caſtrum Nantonis Diœc. Senonenſis Severinus Abbas, Agaunenſis, 568. Lutetiæ Pariſiorum, Germanus Epiſcopus, 234. Chlodoaldus Monachus, 134. Droctoveus Abbas S. Vincentii, 252. Apud *Carnotenſes* Leobinus Epiſcopus, 123. Launomarus Abbas Corbionenſis, 335. Avitus Abbas Pertienſis, 613 Apud *Aurelianenſes* S Maximinus Abbas Miciacenſis, & S. Theodemirus cum eo, 580. Avitus Abbas Miciacenſis, 613. & cum S. Maximino Dulcardus, Viator Monachi Miciacenſes, 613. Liſardus Abbas Magdunenſis & cum eo Urbicius, 114. *Autiſſiodori* S. Romanus Abbas Pontis-Rogi, 81. *Trecis* Leo Abbas, Mantoniacenſis, 114. Fidolus Abbas, 156.

In Provincia Belgica prima, *Treviris* Nicetius Epiſcopus, 191.

In Provincia Belgicæ ſecunda, Apud *Remos* Theodericus Abbas Montis Hor, 614. Theodulfus Abbas ejuſdem loci, 346. Sindulfus Confeſſor, 368. *Bellovaci* Ebrulfus Abbas, 366.

In Provincia maxima Sequanorum, in locis *Iurenſibus* Eugendus Abbas Condatiſconenſis, 570.

In Provincia Viennenſi, *Viennæ* Leonianus Abbas, 577. Theuderius Abbas, 678. *Arelate* Cæſarius Epiſcopus, 659.

In Provincia Aquitanica prima, Apud *Bituricas* Dulcardus Abbas Ambiliacenſis, 613. *Arvernis* Gallus Epiſcopus, 316. Apud Lemovices Aredius Abbas Attanenſis, 349.

In Provincia Aquitanica ſecunda, *Ecoliſmæ* Eparchius Abbas, 267. Apud *Pictavos* Maxentius Abbas, 578. Radegundis Regina, 319. Iunianus Abbas Mariacenſis & cum eo Auremundus Abbas, 307.

In Provincia Narbonenſi prima, *Agathopoli* S. Severus Abbas, 305.

In Provincia Narbonenſi ſecunda, in pago *Segeſterico* Marius Abbas Bodanenſis, & cum eo Donatus, 105.

HISPANIA.

In Bætica, *Hiſpali* S. Leander Epiſcopus, 379.

In Hiſpania Tarraconenſi, Æmilianus Abbas, 205. *Dumiæ* Martinus Epiſcopus, 257. *Legione* Vincentius, Ramirus & Socii martyres, 303. *Palentiæ* Turibius monachus, 187. Victorianus Abbas Aſanenſis, 189.

ANGLIA.

Cantuariæ S. Auguſtinus Epiſcopus, 498.

Columba Abbas Hyenſis, 361.

NOMINA AUCTORUM PRÆCIPUORUM

Qui Primi Sæculi Acta ſcripſerunt.

ADO Viennenſis Epiſcopus, qui temporibus Caroli Calvi, Ludovici Balbi & Caroli Craſſi vixit, ſcripſit vitam S. Theuderii Abbatis Viennenſis quæ extat pag. 678.

ALDHELMUS Epiſcopus Anglus, cujus Carmen de S. Scholaſtica refertur pag 42. mortuus eſt Chriſti anno DCCIX. de quo plura in Præfatione num. XCII.

ALFANUS ex Monacho Caſſinenſi Salernitanus Archiepiſcopus primus Sæculo XI. inter alia ſcripſit Carmen

de S. Benedicto pag. 33. & Carmen duplex de S. Mauro, 301 *& ſeq.*

ALMANNVS Monachus Altivillarenſis, tempore Hincmari Remenſis Antiſtitis, de quo Sigebertus in Catal. cap. 99 S. Sindulfi Conf. Vitam ſuppeditavit, ex MSS. p. 368

BAVDONIVIA Monacha S. Crucis Pictavenſis ſæculo VI. cadente ſcripſit librum 2. Vitæ S. Radegundis Reginæ p. 326.

BERTARIVS Abbas Caſſinenſis (de quo Petrus Diac. de Viris Illuſt. Caſſin. cap. 12.) Martyrio coronatus anno DCCC. LXXXIV ſuggerit nobis Carmen de S. Benedicto, p. 29

BERTOLDVS Monachus Miciacenſis Sæculo IX. ſcripſit. ad Ionam Epiſc. Aurelianenſem Vitam S. Maximini Abb. ex MSS. p. 591.

BRAVLIO Epiſc. Cæſaraugustanus S. Æmiliani Abbatis Vitæ Scriptor, Sæculo VII. commendatus, p. 205.

CVMMENEVS ALBVS circa Sæculum VII. Vitam S. Columbæ Abb. Hyenſis exaravit, ex MSS. 361.

CYPRIANVS Epiſc. Tolonenſis librum primum Vitæ S. Cæſarii Epiſc. Arelatenſis Sæculo VI. p. 659.

DINAMIVS Patricius Sæculo VI. edidit Vitam S. Marii Abb. Bodanenſis, p. 105.

FAVSTVS Monachus Agaunenſis Vitam S. Severini Abb. Agaunenſis Sæculo VI. procedente compoſuit, ex MSS. p. 568.

FAVSTVS Monachus Caſſinenſis ſub finem Sæculi VI. Vitam S. Mauri, diſcipuli S. Benedicti, 276.

FORTVNATVS Pictavorum Epiſcopus nobis præbuit Vitam S. Albini Epiſc. Andecavenſis, p. 108. Germani Epiſc. Pariſ. p. 234. Radegundis Reginæ librum primum Vitæ, 319. Victoriani Abb. Aſanenſis Epitaphium, 189. Droctovei, 256. Galli, 120. Probatur fuiſſe Epiſcopum Pictavorum, p. 326. Emendatur, 189. & in Addit. ad eamdem pag. 678.

GISLEBERTVS Monachus S. Romani Abb. Autiſſiodorenſis Vitam ac librum Miraculorum ſcripſit, 82.

GORDIANVS Monachus Caſſinenſis à Petro Diac. Caſſinenſi dicitur edidiſſe Vitam & Paſſionem S. Placidi, p. 45. tametſi ab ipſo Petro in lib. de Viris Illuſt. Caſſin. non laudatur.

GOTCELINVS Monachus primùm S. Bertini, deinde S. Auguſtini Cantuarienſis, ut patet ex Vitæ Auguſtinianæ titulo, ejuſdem S. Auguſtini Vitam, Miracula & Tranſlationem deſcripſit, p. 499. ubi plura de eo.

GREGORIVS Papa Magnus Vitam S. P. Benedicti, aliorumque plurimorum Geſta nobis ſuppeditavit.

GREGORIVS Turonicus Epiſc. Vitam S. Galli, Arvernenſis Epiſc. p. 126. Monegundis Viduæ, 205. Nicetii Epiſc. Trevirenſis. 191.

IOHANNES Diaconus Vitam S. Gregorii M. quatuor libris ad Iohannem Papam VIII. edidit Indict. VIII. hoc eſt anno DCCC. LXXV. ut patet ex lib. 3. cap. 58. Extat, p. 398.

IONAS Monachus Sæculo VII. Vitam S. Iohannis Abb. Reomaënſis interpolavit, p. 635. 637.

LETALDVS Monachus Miciacenſis, Miracula S. Maximini Abb. Sæculo XI. ineunte deſcripſit, 598. Plura de eo, p. 580. in Obſervat. prævia.

ODO Abb. Glannafolienſis tempore Caroli Calvi, S. Mauri Abbatis Acta interpolavit, p. 273.

PAVLVS Diaconus Aquileienſis, ex Notario Deſiderii Langobardorum Regis Monachus Caſſin. Scripſit Vitam S. Gregorii Magni, ex MSS. p. 386. Epiſtolam ad Adelardum Abb. Corbeiæ de S. Gregorii Epiſtolis, ex MSS. p. 397. Huic à Paulo Martinengio & Arnoldo Vvione falsò attribuuntur Vita S. Scholaſticæ verſibus reciprocis compoſita, p. 42. Item Vita S. Mauri, p. 298. Illorum enim verſuum conditor Pauli Diaconi venam & peritiam, quæ ex Verſibus de S. Benedicto compoſitis deprehenditur, nullo modo aſſequitur.

PETRVS Diaconus & Monachus Caſſinenſis, qui Chronici Caſſin. librum 4. compoſuit, Vitæ S. Placidi interpolator eſt ſi non primarius ſcriptor. Mirum certè eſt Gordianum, ſi (ita ut Petrus aſſerit) Græcè eam elucubratus eſt, in libro de Viris Illuſtr. Caſſin. fuiſſe prætermiſſum.

SIVIARDVS inter Beatos relatus, Aniſolenſis Abbas V. Scripſit vitam S. Carilefi Abbatis Aniſolenſis primi, p. 642. Ipſius S. Siviardi Acta dabimus Sæculo VIII. Interim ejus elogium apud Surium lege ad 1. Martii.

VVLFINVS BOETIVS, Sarmata, Epiſcopus Pictavorum tempore Ludovici Pii Imp. ad Godolenum Abb. Nobiliacenſem ſcripſit Vitam S. Iuniani Abb. Mariacenſis, p. 307.

ACTA

ACTA
SANCTORVM
ORDINIS
S. BENEDICTI.

SÆCVLVM PRIMVM,

Quod eſt à Chriſto nato Sextum.

VITA S. BENEDICTI ABBATIS,

An. Chr. DXLIII. XXI Mart.

MONACHORVM IN OCCIDENTE PATRIS AC LEGISLATORIS.

Ex Gregorio Magno in toto lib. 2. Dialog.

OBSERVATIO PRÆVIA.

Vitam admirandáque geſta Sanctiſſimi Patris BENEDICTI *varij ſcripſerunt auctores vetuſtè ac recentiores, quorum indicem fecit Haëſtenus in Prolegomeno primo ipſius Vitæ: Vnus tamen instar omnium debet eſſe Gregorius Magnus, qui primas partes & palmam ceteris præripuit. Ne verò religioſis Benedicti cultoribus de ejus laudibus aliquid ſubtrahere videamur, vitæ a Gregorio Papa ſcriptæ poemata quædam ſubjiciemus illuſtrium virorum,* MARCI *Poëtæ S. Benedicti Diſcipuli,* S. BERTHARII *Abbatis Caſinenſis & Martyris, &* ALPHANI *ex Monacho Caſinenſi Archiepiſcopi Salernitani; quòd non cuivis facilè in manus veniant.*

PROLOGVS S. GREGORII.

FVIT Vir vitæ venerabilis, gratiâ BENEDICTVS & nomine, ab ipſo pueritiæ ſuæ tempore cor gerens ſenile. Ætatem quippe moribus tranſiens, nulli animum voluptati dedit. Qui dum in hac terra adhuc eſſet, quo temporaliter liberè vti potuiſſet, deſpexit iam quaſi aridum mundum cum flore. Qui liberiori genere [a] ex Prouincia Nurſiæ ortus Romæ liberalibus litterarum ſtudiis traditus * fuerat. Sed cum in eis multos ire per abrupta vitiorum cerneret, eum quem quaſi in ingreſſu mundi poſuerat, retraxit pedem: ne ſi quid de ſcientia ejus attingeret, ipſe quoque in immane præcipitium totus iret. Deſpectis itaque litterarum ſtudiis, relicta domo rebúſque Patris, ſoli Deo placere deſiderans, ſanctæ converſationis habitum quæſiuit. Receſſit igitur ſcienter neſcius, & ſapienter indoctus. Hujus ego omnia geſta non di-

* *al. add à parentibus, ſed deeſt in MSS.*

[a] Ita de eo Petrus Diaconus, de viris illuſtrib. Caſinenſ. cap. 1. *Benedictus Monachorum inſtitutor, vir egregius, ac poſt Apoſtolos ſingularis, Provincia Nurſia extitit oriundus, ex patre Euproprio nomine, matre Abundantia, avo Iuſtiniano, avia Cyrilla.* Adrevaldus in lib. 1 de Mirac. S. Bened. cap. 1. *Quanta dignitatis parentibus* (inquit) *progenitus fuerit, teſtantur ruina palatij eorum, cum ædicula prope mœnia Nurſinæ Urbis ſita. Tanti quippe magnitudinis perplexique operis ex fundamentis conſtitiſſe convincitur, ut qualibet pala in potentiſſimorum ſuperaverit Regum.*

An. Chr. D. XLIII. XXI. Martij.

Hiſtoriæ hujus fides.

dici, ſed pauca quæ narro, quatuor diſcipulis illius referentibus agnoui: CONSTANTINO ſcilicet reuerendiſſimo valde viro, qui ei in Monaſterij regimine ſucceſſit[a] VALENTINIANO quoque, qui annis multis Lateranenſi Monaſterio præfuit: SIMPLICIO quoque, qui Congregationem illius poſt eum tertius rexit; HONORATO etiam, qui nunc adhuc cellæ ejus in qua priùs converſatus fuerat, præeſt.

CAPVT PRIMVM.

De Capiſterio fracto & conſolidato.

* Cyrilla nomine.

* vulgò *Aſile* in Æquicolis duobus millibus à Sublaco.

2. HIc itaque cùm iam relictis litterarum ſtudiis petere deſerta decreuiſſet, nutrix * quæ hunc arctiùs amabat, ſola ſecuta eſt. Cúmque ad locum veniſſet qui * Enfide dicitur, multiſque honeſtioribus viris pro caritate ſe illic detinentibus in B. Petri Eccleſia demorarentur, prædicta nutrix illius ad purgandum triticum à vicinis mulieribus, ſibi præſtari, capiſterium[b] petiit, quod ſuper menſam incautè derelictum, caſu accidente confractum eſt, ſícque ut in duabus partibus inveniretur diuiſum. Quod mox rediens nutrix illius, ut ita inuenit, vehementiſſimè flere cœpit, quia vas quod præſtitum acceperat, fractum videbat. Benedictus autem religioſus & pius puer, cum nutricem ſuam flere conſpiceret, eius dolori compaſſus, ablatis ſecum utriſque fracti capiſterij partibus ſe ſe cum lacrymis in orationem dedit: qui ab oratione ſurgens ita juxta ſe vas ſanum reperit, ut in eo inueniri fracturæ nulla veſtigia potuiſſent. Moxque nutricem ſuam blandè conſolatus, ei ſanum capiſterium reddidit, quod fractum tulerat. Quæ res in eodem loco à cunctis eſt agnita, atque in tanta admiratione habita, ut hoc ipſum capiſterium ejus loci incolæ in Eccleſiæ ingreſſu ſuſpenderent: quatenus præſentes & ſecuturi omnes agnoſcerent, BENEDICTVS puer conuerſationis gratiam à quanta perfectione cœpiſſet. Quod annis multis illic ante omnium oculos fuit, & uſque ad hæc Langobardorum tempora ſuper fores Eccleſiæ pependit.

Benedictus fugit in Eremum.

* *Subjace* in Æquicolis.

* Anienem *ſcilicet.*

* *V. Romani vitam infra.*

* *al.* Adeodati.

Nutritur à S. Romano.

3. Sed BENEDICTVS plus appetens mala mundi perpeti, quàm laudes; pro Deo laboribus fatigari, quàm vitæ hujus fauoribus extolli: nutricem ſuam occultè fugiens, deſerti loci ſeceſſum petiit[c], cui * Sublacus vocabulum eſt, qui ab Romana urbe quadraginta fere millibus diſtans, frigidas atque perſpicuas emanat aquas. Quæ illic videlicet aquarum abundantia in extenſo prius lacu colligitur, ad extremum verò in amnem * deriuatur. Quò dum fugiens pergeret, monachus quidam * ROMANVS nomine, hunc euntem reperit, quò tenderet requiſiuit. Cujus cum deſiderium cognouiſſet, & ſecretū tenuit, & adjutorium impendit, eique ſanctæ conuerſationis habitum tradidit, & in quantum licuit miniſtrauit. Vir autem Dei ad eumdem locum perueniens in arctiſſimum ſpecum ſe tradidit, & tribus annis, excepto Romano Monacho, hominibus incognitus manſit: qui videlicet Romanus non longè in Monaſterio ſub * Theodati Patris Regula degebat. Sed piè eiuſdem Patris ſui oculis furabatur horas, & quem ſibi ad manducandum ſubripere poterat, diebus certis BENEDICTO panem ferebat. Ad eumdem verò ſpecum à Romani cella iter non erat: quia excelſa deſuper rupes eminebat, ſed ex eadem rupe in longiſſimo

[a] Paulus Diaconus de geſtis Langobardorum lib. 4. cap. 18. *Poſt beatum* (inquit) *Benedictum Conſtantinus, poſt hunc Simplicius, poſt quem Vitalis, ad extremum Bonitus Congregationem ipſam rexit, ſub quo hæc deſtructio facta eſt.* Hinc corrigendus Baronius qui ad ann. 581. ſcribit Valentinianum ſecundum Abbatem numeratum poſt S. Benedictum, primum verò Lateranenſis Cœnobij (quod poſtremum non inficiamur) deinde Valentiniano apud Lateranum ſucceſſiſſe Simplicium, tum Simplicio Honoratum.

[b] Capiſterium, ventilabrum ſeu cribrum ad frumenta expurganda, à σκαπτειν, id eſt, *eſſo.*

[c] S. P. Benedictus adhuc puer Eremum petijt, quicquid dicat Baronius in Annalib. ad ann. 494. *Adhuc tenerrimus grandæuæ animæ jam tunc eremi vaſtitatem ſubire auſus eſt*, inquit S. Odo Cluniac. Abbas Serm. de S. Bened. *Adhuc puerulus*, Aimoin. de geſt. Franc. lib. 1. cap. 22. *Licet vixdum puer attigiſſet puberes annos.* Bertharius Abbas Caſin. in Hymno de S. Bened. Hic S. Benedicti ſeceſſus vulgò refertur ad annum CCCC. XCIV. Natiuitas verò ad annum CCCC. LXXX.

fune ligatum Romanus deponere panem conſueuerat, in qua etiam reſti paruum tintinnabulum inſeruit, vt ad eius ſonum vir Dei cognoſceret, quando ſibi Romanus panem præberet, quem exiens acciperet. Sed antiquus hoſtis vnius caritati inuidens, alterius refectioni, cùm quadam die ſubmitti panem conſpiceret, iactauit lapidem & tintannabulum fregit: Romanus tamen modis congruentibus miniſtrare non deſiit.

An. Chr. D. XIII ad XXI. Martij.

Diabolus tintinnabulum frangit.

4. Cùm verò iam Deus omnipotens, & Romanum vellet à labore quieſcere, & BENEDICTI vitam in exemplum hominibus demonſtrare: vt poſita ſuper candelabrum Lucerna clareſceret, quatenus omnibus qui in domo Dei ſunt luceret; cuidam Presbytero longiùs manenti qui refectionem ſibi in Paſchali feſtiuitate parauerat, per viſum Dominus apparere dignatus eſt, dicens: Tu tibi delicias præparas, & ſeruus meus illo in loco fame cruciatur. Qui protinus ſurrexit, atque in ipſa ſolemnitate Paſchali cum alimentis quæ ſibi parauerat, ad locum tetendit, & virum Dei per abrupta montium, per concaua vallium, per defoſſa terrarum quæſiuit, eúmque latere in ſpecu reperit. Cumque oratione facta benedicentes Dominum omnipotentem pariter conſediſſent, poſt dulcia vitæ colloquia is qui aduenerat Presbyter, dixit: Surge, ſumamus cibum quia hodie Paſcha eſt. Cui vir Dei reſpondit, dicens: Scio quòd Paſcha eſt, quia videre te merui. Longè quippe ab hominibus poſitus, quia die eodem Paſchalis ſolemnitas eſſet, ignorabat. Venerabilis autem Presbyter rurſus aſſeruit, dicens: Veraciter hodie reſurrectionis Dominicæ Paſchalis dies eſt, abſtinere tibi minimè congruit: quia & ego ad hoc miſſus ſum, vt omnipotentis dona Dei pariter ſumamus. Benedicentes igitur Dominum ſumpſerunt cibum. Expleta itaque refectione & colloquio ad Eccleſiam ſuam Presbyter receſſit.

Die Paſchæ à Presbytero cœlitus monito reficitur.

5. Eodem quoque tempore hunc in ſpecu latitantem etiam Paſtores inuenerunt, quem dum veſtitum pellibus inter fruteta cernerent, aliquam beſtiam eſſe crediderunt. Sed cognoſcentes Dei famulum, eorum multi ad pietatis gratiam à beſtiali mente mutati ſunt. Nomen itaque eius per vicina loca cunctis innotuit. Factúmque eſt vt ex illo iam tempore à multis frequentari cœpiſſet, qui cum ei cibos afferrent corporis, ab eius ore in ſuo pectore alimenta referebant vitæ.

A Paſtoribus frequentatur.

CAPVT II.

De tentatione carnis ſuperata.

6. QVADAM verò die dum ſolus eſſet, tentator adfuit. Nam nigra parváque avis quæ vulgo merula vocatur, circa eius faciem volitare cœpit, eiúſque vultui importunè inſiſtere, ita ut manu capi poſſet, ſi hanc vir ſanctus tenere voluiſſet. Sed ſigno Crucis edito receſſit auis. Tanta autem carnis tentatio avi eadem recedente ſecuta eſt, quantam vir ſanctus numquam fuerat expertus. Quamdam namque aliquando feminam viderat, quam malignus ſpiritus ante eius mentis oculos reduxit: tantoque igne ſervi Dei animum in ſpecie illius accendit, vt dum in eius pectore amoris flamma vim caperet, iam penè deſerere Eremum voluptate victus deliberaret. Tunc ſubitò ſupernâ gratiâ reſpectus ad ſemetipſum reuerſus eſt, atque vrticarum & veprium iuxta denſa ſuecreſcere fruteta conſpiciens, exutus indumento nudum ſe in illis ſpinarum aculeis, & urticarum incendiis proiecit: ibique diu volutatus, toto ex eis corpore vulneratus exiit, & per cutis vulnera eduxit à corpore vulnus mentis, quia voluptatem traxit in dolorem. Cumque benè pœnaliter arderet foris, extinxit quod illicitè ardebat intus. Vicit itaque peccatum, quia mutauit incendium. Ex quo videlicet tempore, ſicut pòſt diſcipulis ipſe perhibebat, ita in illo eſt tentatio voluptatis edomi-

DXLIII. XXI. Martij. ta, vt tale in ſe aliquid minimè ſentiret. Cœperunt poſtmodum multi iam mundum relinquere, atque ad eius magiſterium feſtinare. Liber quippe à tentationis vitio, iure iam factus eſt virtutum Magiſter. Vnde & per Moyſem in Exodo præcipitur, vt Leuitæ à viginti quinque annis & ſupra miniſtrare debeant, ab anno verò quinquageſimo cuſtodes vaſorum fiant.

PETRVS. Iam quidem prolati teſtimonij mihi aliquantum intellectus interlucet: ſed tamen hoc pleniùs poſtulo exponi.

GREGORIVS. Liquet, Petre, quod in iuuentute carnis tentatio ferueat, ab anno autem quinquageſimo calor corporis frigeſcat. Vaſa autem ſacra ſunt fidelium mentes. Electi ergo cum adhuc in tentatione ſunt, ſubeſſe eos ac ſeruire neceſſe eſt: & obſequiis laboribúſque fatigari. Cum verò iam mentis ætate tranquilla, calor receſſerit tentationis, cuſtodes vaſorum ſunt: quia doctores animarum fiunt.

Quis idoneus virtutis Magiſter.

PETRVS. Fateor, placet quod dicis. Sed quia prolati teſtimonij clauſa reſeraſti, quæſo vt de vita Iuſti debeas ea quæ ſunt inchoata percurrere.

CAPVT III.

De ampulla vitrea ſigno Crucis rupta.

7. GREGORIVS. Recedente igitur tentatione, vir Dei quaſi ſpinis erutis exculta terra de virtutum ſegete feraciùs fructum dedit. Præconio itaque eximiæ conuerſationis celebre nomen eius habebatur. Non longè autem Monaſterium [a] fuit, cujus congregationis Pater defunctus eſt, omniſque illa Congregatio ad eumdem Venerabilem BENEDICTVM venit, & magnis precibus vt eis præeſſe deberet, petiit. Qui diu negando diſtulit, ſuis illorúmque Fratrum moribus conuenire non poſſe prædixit: ſed victus quandoque precibus aſſenſum dedit. Cúmque in eodem Monaſterio regularis vitæ cuſtodiam teneret, nullíque vt prius per actus inlicitos in dexteram læuámque partem deflectere à conuerſationis itinere liceret; ſuſcepti Fratres inſanè ſæuientes ſemetipſos priùs accuſare cœperunt, quia hunc ſibi præeſſe popoſcerant: quorum ſcilicet tortitudo in normam ejus rectitudinis offendebat. Cúmque ſibi ſub eo conſpicerent inlicita non licere, & ſe dolerent aſſueta relinquere, durúmque eſſet quod in mente veteri cogebantur noua meditari; ſicut prauis moribus ſemper grauis eſt vita bonorum; tractare de eius aliquid morte conati ſunt, qui inito conſilio venenum vino miſcuerunt. Et cum vas vitreum, in quo ille peſtifer potus habebatur, recumbenti Patri ex more Monaſterij ad benedicendum fuiſſet oblatum, extenſa manu BENEDICTVS ſignum crucis edidit, & vas quod longiùs tenebatur, eodem ſigno rupit: ſicque confractum eſt, ac ſi in illo vaſe mortis, pro Cruce lapidem dediſſet. Intellexit protinus vir Dei, quia potum mortis habuerat, quod portare non potuit ſignum vitæ: atque illicò ſurgens, vultu placido, mente tranquilla conuocatos Fratres allocutus eſt, dicens: Miſereatur veſtri, Fratres, omnipotens Deus, quare in me facere iſta voluiſtis? Numquid non priùs dixi vobis, quia veſtris ac meis moribus minimè conueniret? Ite, & iuxta mores veſtros Patrem vobis quærite, quia me poſt hæc habere minimè poteſtis. Tunc ad locum dilectæ ſolitudinis rediit, & ſolus in ſuperni ſpectatoris oculis habitauit ſecum.

8. PETRVS. Minùs patenter intelligo, quidnam ſit, habitauit ſecum.

Quid ſit habitare ſecum.

GREGORIVS. Si ſanctus vir contra ſe vnanimiter conſpirantes, ſuæque conuerſationi longè diſſimiles, coactos diu ſub ſe tenere voluiſſet, fortaſsè ſui vigoris vſum & modum tranquillitatis excederet, atque à contemplatio-

[a] Monaſterij illius veſtigia etiamnum ſuperſunt ad ripa inter Sublacum & Tibur, vt plures notauevicum Varronis (*vulgo Vicouarro*) in kniſtra Anienis runt.

nis lumine, mentis ſuæ oculum declinaſſet. Dúmque quotidie illorum incor-
rectione fatigatus minùs curaret ſua, & ſe forſitan relinqueret, & illos non
inveniret. Nam quoties per cogitationis motum nimiè extra nos ducimur,
& nobiſcum ſumus & nobiſcum non ſumus; quia noſmetipſos minimè vi-
dentes, per alia vagamur. An illum ſecum fuiſſe dicimus, qui in longinquam
regionem abijt, portionem quam acceperat conſumpſit, vni in ea ciuium ad-
hæſit, porcos pavit, quos & manducare ſiliquas videret, & eſuriret: Qui tamen
cùm poſtmodum cœpit cogitare bona quæ perdidit, ſcriptum de illo eſt:
In ſe reuerſus dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus. Si Luc. 15. 24
igitur ſecum fuit, vnde adſe redijt? Hunc ergo venerabilem virum ſecum
habitaſſe dixerim: quia in ſua ſemper cuſtodia circumſpectus, ante oculos
Conditoris ſe ſemper aſpiciens, ſe ſemper examinans, extra ſe mentis ſuæ ocu-
lum non diuulgauit.

PETRVS. Quid ergo quod de Petro Apoſtolo ſcriptum eſt, dum de car-
cere ab Angelo eductus fuiſſet, quia ad ſe reuerſus dixit: *Nunc ſcio verè,* Act. 12. 11.
*quia miſit Dominus Angelum ſuum: & eripuit me de manu Herodis, & de omni
expectatione plebis Iudæorum?*

GREGORIVS. Duobus modis, Petre, extra nos ducimur: quia aut per
cogitationis lapſum ſub noſmetipſos * recidimus, aut per contemplationis * al. reducimur.
gratiam ſuper noſmetipſos leuamur. Ille itaque qui porcos pavit, vaga-
tione mentis, & immunditiæ ſub ſemetipſo cecidit: Iſte verò quem Angelus
ſoluit, eiuſque mentem in extaſi rapuit, extra ſe quidem, ſed ſupra ſemet-
ipſum fuit. Vterque ergo ad ſe rediit, quando & ille ab errore operis ſe col-
legit ad cor, & ille à contemplationis culmine ad hoc redijt, quod in intel-
lectu communi, vt prius fuit. Venerabilis igitur BENEDICTVS in illa ſoli-
tudine habitavit ſecum, in quantum ſe intra cogitationis clauſtra cuſtodiuit:
Nam quotieſcumque hunc contemplationis ardor in altum rapuit, ſe procul
dubio ſub ſe reliquit.

9. PETRVS. Placet quod dicis: ſed quæſo reſpondeas, ſi deſerere fra-
tres debuit, quos ſemel ſuſcepit?

GREGORIVS. Ut ego Petre, exiſtimo, ibi adunati æquanimiter portandi An Paſtoris officium liceat deſerere.
ſunt mali, vbi inueniuntur aliqui qui adiuuentur boni. Nam ubi omnimodo
fructus de bonis deeſt, fit aliquando de malis labor ſupervacuus, maximè ſi
è vicino cauſæ ſuppetant, quæ fructum Deo valeant ferre meliorem. Vir ita-
que ſanctus propter quem cuſtodiendum ſtaret, qui omnes vnanimiter ſe per-
ſequentes cerneret? Et ſæpè agitur in animo perfectorum, quod ſilentio
prætereundum non eſt, quia cum laborem ſuum ſine fructu eſſe conſiderant,
in locum alium ad laborem cum fructu migrant. Vnde ille quoque egregius
prædicator, qui diſſolui cupit, & cum Chriſto eſſe; cui viuere Chriſtus eſt,
& mori lucrum; qui paſſionum certamina non ſolum ipſe appetijt, ſed ad to-
leranda hæc & alios accendit; Damaſci perſecutionem paſſus, vt poſſet eva-
dere murum, funem ſportámque quæſiuit, ſéque latenter deponi voluit.
Numquid non Paulum mortem dicimus timuiſſe, quam ſe ipſe pro amore IESV Act. 9.
teſtatur appetere? Sed cùm in eodem loco minorem ſibi fructum adeſſe con-
ſpiceret, & gravem laborem; ad laborem ſe alibi cum fructu ſeruauit. Fortis
etenim prœliator Dei teneri intra clauſtra noluit, certaminis campum quæſi-
uit. Vnde iſdem quoque venerabilis BENEDICTVS, ſi libenter audis, ci-
tiùs agnoſcis: quia non tantos * ipſe indociles deſeruit, quantos in locis alijs * al. quia cum viuos.
à morte animæ ſuſcitauit.

10. PETRVS. Ita eſſe vt doces, & manifeſta ratio, & prolatum congruum te-
ſtimonium declarat. Sed quæſo, ut de vita tanti Patris ad narrationis ordi- Monaſteria conſtruit, Maurum ac Placidum aliosque ſuſcipit.
nem redeas.

GREGORIVS. Cum ſanctus vir diu in eadem ſolitudine virtutibus, ſi-
gniſque ſuccreſceret, multi ab eo in eodem loco ad omnipotentis Dei ſunt

Ann. Chr. D. XLIII. XXI. Martij.

ſeruitium congregati : ita vt illic duodecim [a] Monaſteria cum omnipotentis IESV-CHRISTI Domini opitulatione conſtrueret, in quibus ſtatutis Patribus duodenos Monachos deputauit; paucos verò ſecum retinuit, quos adhuc in ſua præſentia aptiùs erudiri iudicauit. Cœperunt etiam tunc ad eum Romanæ vrbis nobiles & religioſi concurrere, ſuóſque ei filios omnipotenti Domino nutriendos dare. Tunc quoque bonæ ſpei ſuas ſoboles, * ÆQVITIVS, MAVRVM, TERTVLLVS verò Patricius PLACIDVM tradidit : è quibus Maurus iunior cum bonis polleret moribus magiſtri adiutor cœpit exiſtere, Placidus verò puerilis adhuc indolis gerebat annos.

* al. Enicius.

CAPVT IV.

De Monacho vagæ mentis ad ſalutem reducto.

11. IN vno autem ex eis Monaſterijs quæ circumquaque conſtruxerat, quidam Monachus erat, qui ad orationem ſtare non poterat : ſed mox vt ſe fratres ad ſtudium orationis inclinaſſent, ipſe egrediebatur foras, & mente vaga terrena aliqua & tranſitoria agebat. Cúmque ab Abbate ſuo ſæpius fuiſſet admonitus, ad virum Dei ductus eſt, qui ipſe quoque ejus ſtultitiam vehementer increpauit, & ad Monaſterium reuerſus, vix duobus diebus viri Dei admonitionem tenuit. Nam die tertia ad uſum proprium reuerſus, vagari tempore orationis cœpit. Quod eùm ſeruo Dei ab eodem Monaſterij Patre quem conſtituerat, nunciatum fuiſſet, dixit : Ego venio, eúmque per memetipſum emendo. Cúmque vir Dei veniſſet ad idem Monaſterium, & conſtitutâ horâ, expletâ pſalmodiâ ſeſe Fratres in orationem dediſſent, aſpexit quod eumdem Monachum, qui in oratione manere non poterat, quidam niger puerulus per veſtimenti fimbriam foras trahebat. Tunc eidem Patri Monaſterij POMPEIANO nomine, & MAVRO Dei famulo ſecretò dixit : Numquid non aſpicitis, quis eſt qui iſtum Monachum foras trahit? Qui reſpondentes dixerunt : Non. Quibus ait : Oremus ut vos etiam videatis, quem iſte Monachus ſequitur. Cúmque per biduum eſſet oratum, Maurus Monachus vidit : Pompeianus autem eiuſdem Monaſterij Pater videre non potuit. Die igitur alia expleta oratione vir Dei Oratorium egreſſus, ſtantem foris Monachum reperit, quem pro cæcitate cordis ſui virgâ percuſſit : qui ex illo die nil perſuaſionis ulteriùs à nigro jam puerulo pertulit, ſed ad orationis ſtudium immobilis permanſit : ſicque antiquus hoſtis dominari non auſus eſt in eius cogitatione, ac ſi ipſe percuſſus fuiſſet ex verbere.

CAPVT V.

De aqua quam in montis vertice ex petra produxit.

12. EX his autem Monaſterijs, quæ in eodem loco conſtruxerat, tria ſurſum in rupibus montis erant, & valde erat Fratribus laborioſum, ſemper ad lacum deſcendere, ut aquam haurire debuiſſent : maximè quia ex devexo montis latere erat grave deſcendentibus in * timore periculum. Tunc collecti Fratres ex eiſdem tribus Monaſterijs ad Dei famulum BENEDICTVM venerunt, dicentes : Laborioſum nobis eſt propter aquam quotidie uſque ad lacum deſcendere, & idcirco neceſſe eſt ex eodem loco Monaſteria mutari. Quos blandè * conſolatus dimiſit, & nocte eadem cum parvo puerulo nomine PLACIDO, cujus ſuperiùs memoriam feci, ejuſdem montis rupem aſcen-

* Ita MSS. noſtri codd. al. itinere.

* al. conſolatos.

[a] Sic duodecim Monaſteria enumerat doctiſſimus Angelus de Nuce Abbas Caſinenſis ad hunc locum. Sacra Specus, SS. Coſmas & Damianus (nunc S. Scholaſtica) S. Angelus poſt lacum, S. Maria (nunc S. Laurentius) S. Hieronymus, S. Johannes Baptiſta (nunc S. Iohannes ab aquis) S. Clemens citra lacum, S. Blaſius (hodie S. Romanus) S. Michael Archangelus ſub ſacra Specu, S. Victorinus ad radices montis Porcarij, S. Andreas, & Vita æterna, nunc Vallis Sancta. Alij aliter enumerant.

dit,

dit, ibique diutius oravit. Et oratione completa, tres petras in loco eodem pro ſigno poſuit, atque ad ſuum cunctis illic neſcientibus Monaſterium rediit. Cúmque die alia ad eum pro neceſſitate aquæ prædicti Fratres rediiſſent, dixit: Ite, & rupem illam, in qua tres ſuper invicem poſitas petras inveneritis, in modicum cavate: valet enim omnipotens Deus etiam in illo montis cacumine aquam producere, ut vobis laborem tanti itineris dignetur auferre. Qui euntes rupem montis quam BENEDICTUS prædixerat, jam ſudantem invenerunt. Cúmque in ea concavum locum feciſſent, ſtatim aquâ repletus eſt: quæ tam ſufficienter emanavit, ut nunc uſque ubertim defluat, atque ab illo montis cacumine uſque ad inferiora derivetur.

An. Chr. D. XLIII. XXI. Martij.

CAPUT VI.

De ferro ex profundo aquæ ad manubrium reverſo.

13. ALio quoque tempore Gothus quidam pauper ſpiritu ad converſionem venit: quem vir Domini BENEDICTUS libentiſſimè ſuſcepit. Quadam verò die ei dari ferramentum juſſit, quod ad falcis ſimilitudinem falcaſtrum vocatur, ut de loco quodam vepres abſcinderet, quatenus illic hortus fieri deberet. Locus autem ipſe quem mundandum Gothus ſuſceperat, ſuper ipſam laci ripam iacebat. Cúmque Gothus iſdem denſitatem veprium totius virtutis annisu ſuccideret, ferrum de manubrio proſiliens in lacum cecidit, ubi ſcilicet tanta erat aquarum profunditas, ut ſpes requirendi ferramenti nulla jam eſſet. Itaque ferro perdito, tremebundus ad MAURUM Monachum cucurrit Gothus: damnum quod fecerat nunciavit, & reatus ſui egit pœnitentiam *. Quod Maurus quoque Monachus mox Benedicto Dei famulo curavit indicare. Vir igitur Domini Benedictus hæc audiens, acceſſit ad lacum, tulit de manu Gothi manubrium, & miſit in lacum: & mox ferrum de profundo rediit, atque in manubrium intravit. Qui ſtatim ferramentum Gotho reddidit, dicens: Ecce labora, & noli contriſtari.

* juxta Regula cap. 46.

CAPUT VII.

De ejus diſcipulo qui ſuper aquas pedibus ambulavit.

14. QUadam verò die cùm iſdem venerabilis BENEDICTUS in cella conſiſteret, prædictus PLACIDUS puer ſancti Viri Monachus ad hauriendam de lacu aquam egreſſus eſt: qui vas, quod tenuerat in aquam incautè ſubmittens, ipſe quoque cadendo ſecutus eſt. Quem mox unda rapuit, & penè ad unius ſagittæ curſum eum à terra introrſus traxit. Vir autem Dei intra cellam poſitus, hoc protinus agnovit, & MAURUM feſtinè vocavit, dicens: Frater Maure, curre, quia puer ille qui ad hauriendam aquam perrexerat, in lacum cecidit: jámque eum longiùs unda trahit. Res mira, & poſt Petrum Apoſtolum inuſitata! Benedictione etenim poſtulata atque percepta, ad Patris ſui imperium concitus perrexit Maurus, atque uſque ad eum locum, quo ab unda deducebatur puer, per terram ſe ire exiſtimans ſuper aquam cucurrit, eúmque per capillos a tenens, curſu rapido rediit. Qui mox ut terram tetigit, ad ſe reverſus poſt tergum reſpexit, & quia ſuper aquas cucurriſſet agnovit, & quod præſumere non potuiſſet ut fieret, miratus extremuit factum. Reverſus ad Patrem, rem geſtam retulit: Vir autem venerabilis Benedictus hoc non ſuis meritis, ſed illius obedientiæ deputare cœpit. At contra Maurus pro ſolo ejus imperio factum dicebat: ſéque conſcium in illa virtute non eſſe, quam neſciens feciſſet. Sed in hac humilitatis mutuæ amica contentione acceſſit arbiter puer qui ereptus eſt: nam dicebat; Ego cum ex aqua

a Nam primis Ordinis noſtri ſæculis Novitij veſtem ſæcularem & capillos ſervabant. Vide cap. 58. Regulæ S. Bened. ſub finem: & Notationem ad Vitam Lanfranci pag. 20. De Floro, in Vita S Mauri.

An. Chr. D. XLIII. XXI. Martij.

traherer, ſuper caput meum Abbatis melotem [a] videbam, atque ipſum meex aquis educere conſiderabam.

Petrus. Magna ſunt valde quæ narras, & multorum ædificationi profutura: ego autem boni viri miracula quo plus bibo, plus ſitio.

CAPUT VIII.

De infecto per venenum pane, per corvum longiùs projecto.

15. CUm jam loca eadem in amore Dei & Domini noſtri Iesu-Christi, longè latèque ferveſcerent, & ſæcularem vitam multi relinquerent, & ſub levi Redemptoris iugo cervicem cordis edomarent; ſicut mos pravorum eſt invidere aliis virtutis bonum quod ipſi habere non appetunt: vicinæ Eccleſiæ Presbyter Florentius nomine hujus noſtri Subdiaconi Florentii avus, antiqui hoſtis malitiâ perculſus, ſancti viri ſtudiis cœpit æmulari, eius quoq; converſationi derogare, quoſque etiam poſſet ab illius viſitatione compeſcere. Cúmque iam ſe conſpiceret eius profectibus obviare non poſſe, & converſationis illius opinionem creſcere, atque multos ad ſtatum vitæ melioris, ipſo quoque opinionis eius præconio indeſinenter vocari, invidiæ facibus magis magiſque ſuccenſus, deterior fiebat: quia converſationis illius habere appetebat laudem, ſed habere laudabilem vitam nolebat. Qui eiuſdem invidiæ tenebris cæcatus, ad hoc uſque perductus eſt, ut ſervo omnipotentis Domini infectum veneno panem quaſi pro * benedictione tranſmitteret. Quem vir Dei cum gratiarum actione ſuſcepit: ſed eum, quæ peſtis lateret in pane, non latuit. Ad horam verò refectionis illius ex vicina ſilva corvus venire conſueverat, & panem de manu eius accipere. Qui cum more ſolito veniſſet, panem quem Presbyter tranſmiſerat, vir Dei ante corvum projecit, eíque præcepit dicens: In nomine Iesu-Christi Domini tolle hunc panem, & tali eum in loco projice, ubi à nullo hominum poſſit inveniri. Tunc corvus aperto ore, expanſis alis circa eumdem panem cœpit diſcurrere, atque cracitare, ac ſi apertè diceret, & obedire ſe velle, & tamen iuſſa implere non poſſe. Cui vir Dei iterum atque iterum præcipiebat dicens: Leva, leva ſecurus, atque ibi projice, ubi inveniri non poſſit. Quem diu demoratus, quandoque corvus momordit, levavit & receſſit. Poſt trium verò horarum ſpatium abjecto pane rediit, & de manu hominis Dei annonam, quam conſueverat, accepit. Venerabilis autem Pater contra vitam ſuam inardeſcere ſacerdotis animum videns, illi magis quàm ſibi doluit.

* id eſt eunuſculo.

Diabolicum Florentij commentum.

16. Sed prædictus Florentius, quia Magiſtri corpus necare non potuit, ſe ad extinguendas diſcipulorum animas accendit: ita ut in horto Cellæ, cui Benedictus inerat, ante eorum oculos nudas ſeptem puellas mitteret, quæ coram eis ſibi invicem manus tenentes & diutius ludentes, illorum mentes ad perverſitatem libidinis inflammarent. Quod ſanctus vir de cella conſpiciens, lapſúmque adhuc tenerioribus diſcipulis pertimeſcens, ídque pro ſui ſolius perſecutione fieri pertractans, invidiæ locum dedit, atque Oratoria cuncta quæ conſtruxerat, ſub ſtatutis Præpoſitis, adjunctis fratribus ordinavit, & paucis ſecum Monachis ablatis habitationem mutavit loci. Móxque ut vir Dei eius odia humiliter declinavit, hunc omnipotens Deus terribiliter percuſſit. Nam cùm prædictus Presbyter ſtans in ſolario Benedictum diſceſſiſſe cognoſceret & exultaret, perdurante immobiliter tota domus fabrica, hoc ipſum in quo ſtabat ſolarium [b] cecidit, & Benedicti hoſtem conterens extinxit.

S. Benedictus invidiæ cedit.

[a] Per Melotem heic intellige cucullam. Paulus Diaconus nomine Theodemari Abbatis ad Carolum Magnum ſcribens, *Illud*, inquit, *Veſtimentum quod à Gallicanis Monachis Cuculla dicitur, & nos Cappam vocamus, quod propriè Monachorum deſignat habitum, Melotem appellare debemus, ſicut & hactenus in hac provincia à quibuſdam vocatur.*

[b] Solarium, pars domus Superior ſoli expoſita, in qua veteres apricari ſolebant.

An. Chr. D. XLIII. XXI. Martij.

Quod viri Dei diſcipulus, MAVRVS [a] nomine, ſtatim venerabili Patri Benedicto qui adhuc à loco eodem vix decem millibus aberat, æſtimavit eſſe nunciandum, dicens: Revertere, quia Presbyter qui te perſequebatur extinctus eſt. Quod vir Dei Benedictus audiens, ſe ſe in gravibus lamentis dedit, vel quia inimicus occubuit, vel quia de inimici morte diſcipulus exultavit. Qua de re factum eſt, ut eidem quoque diſcipulo pœnitentiam indiceret, quòd mandans talia gaudere de inimici interitu præſumpſiſſet.

De inimici interitu triſtatur.

PETRVS. Mira ſunt & multùm ſtupenda quæ dicis. Nam in aqua ex petra producta Moyſen, in ferro verò quod ex profundo aquæ rediit Heliſæum, in aquæ itinere Petrum, in corui obedientia Heliam, in luctu autem mortis inimici David video. Ut perpendo, vir iſte ſpiritu iuſtorum omnium plenus fuit.

GREGORIVS. Vir Domini Benedictus, Petre, unum ſpiritum habuit, qui per conceſſam Redemptoris gratiam, electorum corda omnium implevit, de quo Iohannes dicit: *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* De quo rurſus ſcriptum eſt: *De plenitudine ejus nos omnes accepimus.* Nam ſancti Dei homines potuerunt à Domino virtutes habere, non etiam aliis tradere. Ille autem ſigna virtutis dedit ſubditis, qui ſe daturum ſignum Ionæ promiſit inimicis: ut coram ſuperbis morj dignaretur, coram humilibus reſurgere: quatenus & illi viderent quod contemnerent, & iſti quod venerantes amare debuiſſent. Ex quo myſterio actum eſt, ut dum ſuperbi aſpiciunt deſpectum mortis, humiles contra mortem acciperent gloriam poteſtatis.

Iohan. 1. 6.

17. PETRVS. Quæſo te poſt hæc, ad quæ loca vir ſanctus migraverit, vel ſi aliquas in eis virtutes oſtenderit, innoteſce.

GREGORIVS. Sanctus vir ad alia demigrans loca, locum non hoſtem mutavit. Nam tanto poſt graviora prœlia pertulit, quanto contra ſe apertè pugnantem ipſum malitiæ magiſtrum invenit. Caſtrum namque quod Caſſinum dicitur, in excelſi montis latere ſitum eſt, qui videlicet mons diſtenſo ſinu hoc idem caſtrum recipit, ſed per tria millia in altum ſe ſubrigens, velut ad æthera cacumen tendit: ubi vetuſtiſſimum fanum fuit, in quo ex antiquorum more Gentilium ab ſtulto ruſticorum populo Apollo colebatur. Circumquaque etiam in cultu dæmonum luci ſuccreverant, in quibus adhuc eodem tempore infidelium inſana multitudo ſacrificiis ſacrilegis inſudabat. Illùc itaque vir Dei perveniens contrivit idolum, ſubvertit aram, ſuccidit lucos, atque in ipſo templo Apollinis, Oratorium beati Martini; ubi verò ara ejuſdem Apollinis fuit, Oraculum [b] Sancti Iohannis conſtruxit; & commorantem circumquaque multitudinem prædicatióne continua ad fidem vocavit. Sed hæc antiquus hoſtis tacitè non ferens, non occultè vel per ſomnium, ſed aperta viſione eiuſdem Patris ſe oculis ingerebat, & magnis clamoribus vim ſe perpeti conquerebatur, ita ut voces illius etiam Fratres audirent, quamvis imaginem minimè cernerent. Ut enim Diſcipulis ſuis venerabilis Pater dicebat, corporalibus eius oculis iſdem antiquus hoſtis teterrimus & ſuccenſus apparebat, qui in eum ore oculíſque flammantibus ſævire videbatur. Iam verò quæ diceret, audiebant omnes: priùs enim hunc vocabat ex nomine. Cui cùm vir Dei minimè reſponderet, ad eius mox contumelias erumpebat. Nam cùm clamaret dicens: Benedicte, Benedicte, & eum nullo modo ſibi reſpondere conſpiceret, protinus adjungebat: Maledicte, non Benedicte, quid mecum habes? quid me perſequeris? Sed iam nunc ſpectanda ſunt contra Dei famulum antiqui hoſtis nova certamina, cui pugnam quidem volens intulit, ſed occaſiones victoriæ miniſtravit invitus.

S. Benedictus Caſſinū migrat.

[a] Scrupulum heic movet ſuprà laudatus Angelus de Nuce, nam de Mauro Æquitij filio hic locus ſit interpretandus: cùm ex actis S. Placidi idem ipſe Maurus Benedicti itineris comes fuiſſe referatur. At nihil certi definiri poteſt ex illis actis fœdè interpolatis, quibus S. Mauri vita apertè refragatur.

[b] Oraculum, inquit Papias, cœleſte reſponſum, vel ipſum delubrum.

An. Chr. DXLIII. XXI Mart.

CAPUT IX.

*De ingenti ſaxo per ejus orationem * levato.*

* al. levigato.

18. QUadam die dum Fratres habitacula eiuſdem Cellæ [a] conſtruerent, lapis in medio iacebat, quem in ædificium levare decreverant. Cúmque cum duo vel tres movere non poſſent, plures adjuncti ſunt, ſed ita immobilis manſit, ac ſi radicitùs in terra teneretur: ut palam daretur intelligi, quòd ſuper eum ipſe per ſe antiquus hoſtis ſederet, quem tantorum virorum manus movere non poſſent. Difficultate igitur facta ad virum Dei miſſum eſt ut veniret, & orando hoſtem repelleret, ut lapidem levare poſſent. Qui mox venit & orationem faciens benedictionem dedit, & tanta lapis celeritate levatus eſt, ac ſi nullum priùs pondus habuiſſet.

CAPUT X.

De phantaſtico coquinæ incendio.

19. TUnc in conſpectu viri Dei placuit, ut in eodem loco terram foderent: quam dum fodiendo altiùs penetrarent, æreum illic idolum Fratres invenerunt. Quo ad horam caſu in coquinam projecto, exire ignis repente viſus eſt, atque in cunctorum Monachorum oculis, quia omne eiuſdem coquinæ ædificium conſumeretur, oſtendit. Cúmque iaciendo aquam Fratres ad ignem quaſi extinguendo perſtreperent, pulſatus eodem tumultu vir Domini advenit: qui eumdem ignem in oculis Fratrum eſſe, in ſuis verò non eſſe conſiderans, caput protinus in orationem flexit, & eos quos phantaſtico reperit igne deludi vocavit fratres, ut oculos ſuos ſignarent monuit, ut & ſanum illud coquinæ ædificium adſiſtere cernerent, & flammas quas antiquus hoſtis finxerat non viderent.

CAPUT XI.

De ſervo Dei puerulo ruinâ confracto, & ſanato.

20. RUrſum dum Fratres parietem, quia res ita exigebat, paulo altiùs ædificarent, vir Dei in orationis ſtudio intra cellulæ ſuæ clauſtra morabatur. Cui antiquus hoſtis inſultans apparuit, & quia ad laborantes Fratres pergeret indicavit. Quod vir Dei per nuncium celerrimè Fratribus indicavit, dicens: Fratres cautè vos agite: quia ad vos hac hora malignus ſpiritus venit. Is qui mandatum detulit vix verba compleverat, & malignus ſpiritus eumdem parietem qui ædificabatur evertit, atque unum puerulum Monachum cujuſdam Curialis filium [b] opprimens, ruinâ contrivit. Contriſtati omnes, ac vehementer afflicti, non damno parietis, ſed contritione fratris: quod venerabili Patri Benedicto ſtuduerunt celeriter cum gravi luctu nuntiare. Tunc iſdem Pater ad ſe dilaceratum puerum deferri iubet. Quem portare non niſi in ſago potuerunt: quia collapſi ſaxa parietis, eius non ſolùm membra, ſed etiam oſſa contriverant: cúmque vir Dei præcepit ſtatim in cella ſua in phyathio [c] quo orare conſueverat projici, miſſiſque foràs fratribus cellam clauſit, qui orationi inſtantiùs quàm ſolebat incubuit. Mira res, eadem hora hunc incolumem, atque ut priùs valentem ad eumdem iterum laborem miſit, ut ipſe quoque parietem cum fratribus perficeret, de cujus ſe interitu

[a] Cellæ vocabulum his in actis pro ipſo Monaſterio uſitatum.

[b] Acta S. Placidi num. 14. hunc Monachum Severum vocant.

[c] In quibuſdam codicibus additur, *quod vulgo matta vocatur*, ſed lemma eſt ſeu interpretatio è margine in textum invecta. Pſyathium, cujus frequens mentio apud Caſſianum, eſt ſtorea ſeu teges ex junco vel papyro compacta, qua pro lecto, ſtragulo, ac ſedili Monachi utebantur, quam etiam in oratione proſtrati ſibi ſubſternebant.

antiquus hoſtis Benedicto inſultare credidiſſet. [a] Cœpit verò inter iſta vir Dei etiam Prophetiæ ſpiritu pollere, ventura prædicere, præſentibus abſentia nunciare. An. Chr. D. XLIII. XXI. Martij.

CAPUT XII.

De ſervis Dei, qui cibum contra Regulam ſumpſerunt.

21. MOs etenim Cellæ fuit, ut quoties ad reſponſum [b] aliquod egrederentur Fratres, cibum potúmque extra Cellam minimè ſumerent. Cúmque hoc de uſu Regulæ ſollicitè ſervaretur, quadam die ad reſponſum Fratres egreſſi ſunt, in quo tardiori compulſi ſunt hora demorari. Qui manere iuxta religioſam feminam noverant, cujus ingreſſi habitaculum ſumpſerunt cibum. Cúmque iam tardiùs ad Cellam rediiſſent, benedictionem Patris ex more petierunt. Quos ille protinus percunctatus eſt, dicens: Ubi comediſtis? Qui reſponderunt, dicentes: Nuſquam. Quibus ille ait: Quare ita mentimini? Numquid illius talis feminæ habitaculum non intraſtis? Numquid hos atque illos cibos non accepiſtis? Numquid tot calices non bibiſtis? Cúmque eis venerabilis Pater & hoſpitium mulieris, & genera ciborum, & numerum potionum diceret, recognoſcentes cuncta quæ egerant, ad eius pedes tremefacti ceciderunt, & ſe deliquiſſe confeſſi ſunt. Ipſe autem protinus culpam pepercit, perpendens quòd in eius abſentia ultra non facerent, quem præſentem ubique eſſe in ſpiritu ſcirent.

CAPUT XIII.

De Fratre Valentiniani Monachi, ut ſupra.

22. FRater quoque VALENTINIANI eius Monachi, cujus ſuperiùs memoriam feci, vir erat laicus, ſed religioſus: qui ut ſervi Domini orationem perciperet, & germanum fratrem videret, annis ſingulis de loco ſuo ad Cellam eius iejunus venire conſueverat. Quadam igitur die dum iter ad Monaſterium faceret, ſeſe illi alter viator adjunxit, qui ſumendos in itinere portabat cibos. Cúmque iam hora tardior excreviſſet, dixit: Veni Frater, ſumamus cibum ne laſſemur in via. Cui ille reſpondit: Abſit, frater, non facio: quia ad venerabilem Patrem Benedictum iejunus ſemper venire conſuevi. Quo reſponſo percepto ad horam conviator conticuit. Sed cùm poſt hæc aliquantulum itineris ſpatium peregiſſent, rurſus admonuit ut manducarent. Conſentire noluit qui iejunus pervenire decreverat. Tacuit quidem qui ad manducandum invitaverat, & cum eo iejunus adhuc pergere ad modicum conſenſit. Cúmque & iter longius agerent, & eos tardior hora fatigaret, ambulantes invenerunt in itinere pratum & fontem, & quæque poterant ad reficiendum corpus delectabilia videri. Tunc conviator ait: Ecce aqua, ecce pratum, ecce amœnus locus in quo poſſumus refici & parum quieſcere, ut valeamus iter noſtrum poſtmodùm incolumes explere. Cùm igitur & verba auribus & loca oculis blandirentur, hac tertia admonitione perſuaſus, conſenſit & comedit: veſpertina verò hora pervenit ad Cellam. Præſentatus autem venerabili Benedicto patri ſibi orationem petiit: ſed mox ei vir ſanctus hoc quod in via egerat improperavit, dicens: Quid eſt Frater, quod malignus hoſtis, qui tibi per conviatorem tuum locutus eſt, ſemel tibi perſuadere non potuit, ſecundò non potuit, tertiò perſuaſit, & te ad hoc quod voluit ſuperavit? Tunc ille reatum infirmæ ſuæ mentis agnoſcens, eius pedibus provolutus, tanto magis cœpit culpam deflere &

[a] Ab his verbis libri editi nouum caput ordiuntur, ſecus MSS. codices.

[b] Reſponſum, negotium, vnde negotij procuratores, Reſponſales dicti. Vide Regulæ S. Bened. cap. 51.

Ann. Chr. D. XLIII. XXI. Martij. erubeſcere, quantò ſe cognovit etiam abſentem in Benedicti Patris oculis deliquiſſe.

PETRUS. Ego ſancti viri præcordiis Heliſæi ſpiritum video ineſſe, qui abſenti diſcipulo præſens fuit.

CAPUT XIV.

De ſimulatione Regis Totilæ deprehenſa.

23. GREGORIUS. Oportet, Petre, ut interim ſileas, quatenus adhuc majora cognoſcas. Gothorum namque temporibus, cùm Rex eorum TOTILA ſanctum virum prophetiæ ſpiritum habere audiſſet, ad eius Monaſterium pergens, paullo longiùs ſubſtitit, eíque ſe venturum eſſe nunciavit. Cui dum protinus mandatum de Monaſterio fuiſſet ut veniret, ipſe, ſicut perfidæ mentis ſilit, an vir Domini prophetiæ ſpiritum haberet, explorare conatus eſt. Quidam verò ſpatharius [a] eius RIGGO dicebatur, cui calciamenta ſua [b] præbuit, eumque indui regalibus veſtibus fecit, quem quaſi in perſona ſua pergere ad Dei hominem præcepit. In cujus obſequio tres, qui ſibi præ ceteris adhærere conſueverant, comites miſit, ſcilicet, VULT, RUDIRIC, & BLIDIN, ut ante viri Dei oculos ipſum eſſe Regem Totilam ſimulantes, eius lateri obambularent, cui alia quoque obſequia atque Spatharios præbuit, ut tam ex eiſdem obſequiis, quàm ex purpureis veſtibus Rex eſſe putaretur. Cúmque iſdem Riggo decoratis veſtibus obſequentium frequentiâ comitatus Monaſterium fuiſſet ingreſſus, vir Dei eminùs ſedebat. Quem venientem conſpiciens, cùm jam ab eo audiri potuiſſet, clamavit, dicens: Pone fili, pone hoc quod portas: non eſt tuum. Qui Riggo protinus in terram cecidit, & quia tanto viro illudere præſumpſiſſet, expavit, omnéſque qui cum eo ad Dei hominem veniebant, terræ conſternati ſunt. Surgentes autem ad eum propinquare minimè præſumpſerunt: ſed ad ſuum Regem reverſi nunciaverunt trepidi, in quanta velocitate fuerant deprehenſi.

CAPUT XV.

De prophetia quæ de eodem Rege Totila facta eſt.

24. TUnc per ſe iſdem Totila ad Dei hominem acceſſit, quem eùm à longè ſedentem cerneret, non auſus accedere ſeſe in terram dedit. Cui dum vir Dei bis térque diceret: Surge, ſed ipſe ante eum de terra erigi non auderet, Benedictus IESU-CHRISTI famulus per ſemetipſum dignatus eſt accedere ad Regem proſtratum, quem de terra levavit, de ſuis actibus increpavit, atque in paucis ſermonibus cuncta quæ illi erant ventura prænunciavit, dicens: Multa mala facis, multa mala feciſti, jam aliquando ab iniquitate compeſcere. Et quidem Romam ingreſſurus es, mare tranſiturus, novem annis regnans, decimo morieris [c]. Quibus auditis Rex vehementer territus, oratione petita receſſit, atque ex illo jam tempore minùs crudelis fuit. Cùm non multò pòſt Romam adiit, ad Siciliam perrexit, anno autem regni ſui decimo, omnipotentis Dei iudicio regnum cum vita perdidit. Præterea Antiſtes [d] Canuſinæ Eccleſiæ ad eumdem Domini famulum venire conſueve-

[a] Spatharij munus erat ſpatham ſive enſem Principis gerere, eiúſque latus cuſtodire.

[b] Calcei olim varij erant pro cujoſque ſtatu ac conditione. Nam plebeij calceis albis, Senatores rubris, Reges purpureis vtebantur, ut Haeſteous obſervavit.

[c] Inde apparet, hunc Totilæ cum S. Benedicto congreſſum accidiſſe anno octavo belli Gothici pene exacto, (quod anno Chriſti D. XLII. reſpondet) cùm Totilas jam annum integrum regnaſſet: nam undecim annis Italiæ principatu potitus eſt: Cui calculo favet Procopius in libro 3. de bello Gothico, dum ſub initium anni octavi hujuſce belli ita ſcribit. *Caſena deinde mox Totilas ac Petra præſidia cepit, & paulò pòſt ſe in Tuſciam contulit, locíſque in ea jam pertentatis, cùm ad ſe nemo concederet, amne Tyberino tranſmiſſo ... ad Campanos & Samnites divertit.* Caſinum autem Campaniæ vicinum, in Samnitibus ſitum eſt.

[d] Sabinus vocatus in actis S. Placidi num. 41. Canuſia verò urbs eſt Apuliæ Peucetiæ ad Aufidum fluvium, à Cannis tribus millibus diſtans.

rat, quem vir Dei pro vitæ ſuæ merito valde diligebat. Is itaque dum cum illo de ingreſſu Regis Totilæ & Romanæ Urbis perditione colloquium haberet, dixit: Per hunc Regem civitas iſta deſtruetur, ut iam amplius non inhabitetur. Cui vir Domini reſpondit: Roma à Gentibus non exterminabitur, ſed tempeſtatibus coruſcis, & turbinibus, ac terræ motu fatigata marceſcet in ſemetipſa. Cujus prophetiæ myſteria nobis iam facta ſunt luce clariora, qui in hac urbe diſſoluta mœnia, euerſas domos, deſtructas Eccleſias turbine cernimus, ejúſque ædificia longo ſenio laſſata, quia ruinis crebreſcentibus proſternantur videmus: quamvis hoc HONORATUS eius diſcipulus, cujus mihi relatione compertum eſt, nequaquam ex ore illius audiſſe ſe perhibet: ſed quia hoc dixerit, dictum ſibi à Fratribus fuiſſe teſtatur. An. Chr. D. XLIII. XXI. Martij.

CAPUT XVI.

De Clerico à dæmonio liberato.

25. EOdem quoque tempore quidam Aquinenſis Eccleſiæ Clericus dæmonio vexabatur, qui à venerabili viro CONSTANTIO Eccleſiæ eiuſdē Antiſtite per multa fuerat Martyrum loca tranſmiſſus ut ſanari potuiſſet. Sed Sancti Dei Martyres noluerunt ei ſanitatis donum tribuere, ut quanta eſſet in Benedicto gratia demonſtrarent[a]. Ductus itaque eſt ad Omnipotentis Dei famulum Benedictum, qui IESU-CHRISTO Domino preces fundens, antiquum hoſtem de obſeſſo homine protinùs expulit. Cui ſanato præcepit, dicens: Vade, & poſt hæc carnem non comedas, ad ſacrum verò Ordinem numquam accedere præſumas, quacumque autem die ſacrum Ordinem temerare præſumpſeris, ſtatim iuri diaboli iterum mancipaberis. Diſceſſit igitur Clericus ſanus, & ſicut terrere ſolet animum pœna recens, ea quæ vir Dei præceperat, interim cuſtodivit. Cum verò poſt annos multos omnes priores illius de hac luce migraſſent, & minores ſuos ſibimet ſuperponi in ſacris ordinibus cerneret, verba viri Dei quaſi ex longinquo tempore oblitus poſtpoſuit, atque ad ſacrum ordinem acceſſit, quem mox is qui reliquerat diabolus tenuit, eúmque vexare quouſque animam eius excuteret, non ceſſavit.

26. PETRUS. Iſte vir Dei Divinitatis, ut video, etiam ſecreta penetravit: qui perſpexit hunc Clericum idcircò diabolo traditum, ne ad ſacrum Ordinem accederet auderet. Sancti quomodo conſcij ſecretorum Dei.

GREGORIUS. Quare Divinitatis ſecreta non noſſet, qui Divinitatis præcepta ſervavit, cùm ſcriptum ſit: *Qui adhæret Domino, unus ſpiritus eſt?*

PETRUS. Si unus ſit cum Domino ſpiritus qui Domino adhæret, quid eſt quod iterum iſdem egregius prædicator dicit: *Quis novit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit?* Valde enim eſſe inconveniens videtur, eius ſenſum cum quo unus factus fuerit, ignorare. 1. Cor. 6. Rom. 11.

GREGORIUS. Sancti viri in quantum cum Domino unum ſunt, ſenſum Domini non ignorant. Nam iſdem quoque Apoſtolus dixit: *Quis enim ſcit hominum quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt? ita & quæ Dei ſunt nemo cognovit, niſi ſpiritus Dei:* qui ut ſe oſtenderet noſſe quæ Dei ſunt, adiunxit: *Nos autem non ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt.* Hinc iterum dicit: *Quod oculus non vidit nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe, nobis autem revelavit per ſpiritum ſuum.* 1. Cor. 2.

PETRUS. Si ergo eidem Apoſtolo ea quæ Dei ſunt per Dei ſpiritum fuerant revelata, quomodo ſuper hoc quod propoſuit, præmiſit dicens: *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius & inveſtigabiles viæ ejus?* ſed rurſum mihi hæc dicenti alia ſuboritur quæſtio. Nam David Propheta Domino loquitur dicens: *In labiis meis pronunciavi omnia iudicia oris tui.* Et cum minùs ſit noſſe quàm etiam pronunciare, quid eſt quod Rom. 11. Pſal. 118.

[a] S. Benedictus ſimile quid erga B. Remigium præſtitiſſe legitur, qua de re fuſiùs in Præfatione egimus.

Ann. Chr. D. XLIII. XXI. Martij. Paulus incomprehenſibilia eſſe Dei iudicia aſſerit, David autem hæc ſe omnia non ſolùm noſſe, ſed etiam in labiis pronunciaſſe teſtatur?

Gregorius. Ad utraque hæc tibi ſuperiùs ſub brevitate reſpondi, dicens, quòd ſancti viri inquantum cum Deo unum ſunt, ſenſum Domini non ignorant. Omnes enim qui devotè Dominum ſequuntur, etiam devotione cum Domino ſunt, & adhuc carnis corruptibilis pondere gravati cum Deo non ſunt. Occulta itaque Dei iudicia in quantum * Deo conjuncti ſunt, ſciunt; inquantum disjuncti ſunt, neſciunt: quia enim ſecreta eius adhuc perfectè non penetrant, incomprehenſibilia eius iudicia eſſe teſtantur. Quia verò ei mente inhærent, atque inhærendo vel ſacræ ſcripturæ eloquiis vel occultis revelationibus in quantum accipiunt, agnoſcunt, hæc & norunt & pronunciant. Iudicia igitur quæ Deus tacet, neſciunt; quæ Deus loquitur, ſciunt. Unde & David Propheta cùm dixiſſet: *In labiis meis pronunciavi omnia iudicia*, protinus addidit, *Oris tui*; ac ſi apertè dicat: Illa ego iudicia noſſe & pronunciaſſe potui, quæ te dixiſſe cognovi. Nam ea quæ ipſe non loqueris, noſtris proculdubio cognitionibus abſcondis. Concordat ergo Prophetica Apoſtolicáque ſententia: quia & incomprehenſibilia ſunt Dei iudicia, & tamen quæ de ore eius prolata fuerint, humanis labiis pronunciantur; quoniam ſciri ab hominibus & prolata per Deum poſſunt, & occultata non poſſunt.

* al. deeſt Deo.

Petrus. In objectione meæ quæſtiunculæ patuit cauſa rationis. Sed quæſo te, ſi qua ſunt adhuc de hujus viri virtutibus ſubjunge.

CAPUT XVII.

De prophetia destructionis Monaſterij ſui.

27. Gregorius. Vir quidam nobilis * Theoprobus nomine, eiuſdem Benedicti Patris fuerat admonitione converſus, qui pro vitæ ſuæ merito magnam apud eum familiaritatis fiduciam habebat. Hic cùm quadam die eius cellam fuiſſet ingreſſus, hunc amariſſimè flentem reperit. Cúmque diu ſubſiſteret, eiúſque non finiri lacrymas videret, nec tamen, ut vir Dei conſueverat, orando plangeret, ſed mærendo; quænam cauſa tanti luctus exiſteret, inquiſivit. Cui vir Dei illico reſpondit: Omne hoc Monaſterium quod conſtruxi, & cuncta quæ Fratribus præparavi, omnipotentis Dei iudicio Gentibus tradita ſunt. Vix autem obtinere potui, ut mihi ex hoc loco animæ concederentur. Cujus vocem tunc Theoprobus audivit, nos autem cernimus, qui deſtructum modò à Langobardorum gente eius Monaſterium ſcimus. Nocturno enim tempore & quieſcentibus Fratribus, nuper a illic Langobardi ingreſſi

* al. Theoprepes.

a Monaſterij Caſſinenſis everſio non contigit anno Chriſti D. LXXX. IX. ut VVion, Carolus Sigonius Haeftenus, aliique plures contendunt. Siquidem Gregorius Magnus in principio ſecundi libri Dialogorū ſcribit, Valentinianum S. Benedicti diſcipulū *multis annis*, antequam ipſe ſcribendis Dialogis operam daret, præfuiſſe Monaſterio Lateranenſi: quod quidem à Monachis Caſſinatibus poſt illam ſui Cœnobij deſtructionem primùm habitari cœpit. Cum igitur Gregorius anno tertio ſui Pontificatus evoluto, id eſt, ineunte anno Chriſti D. XC. III. libros Dialogorum aggreſſus ſit, (ut manifeſtè colligitur ex lib. 4. capp. 36. 47. & 55.) decem ſaltem annis Caſſinenſis everſio præceſſiſſe debuit, ut Valentinianus Lateranenſi Cœnobio *multis annis* præfuiſſe dici potuerit tum, cum Gregorius ſecundum librum Dialogorum adortus eſt. Nec refert, quòd deſtructio illa Gregorio Dialogos ſcribenti hoc loco *nuper* a dicatur. Nam, *nuper* nonnunquam de longiori tempore dicitur, ut probat Carolus Stephanus in Dictionario: immo Gregorius ipſe hanc vocem in eum ſenſum ſæpius uſurpat. Duo tantum loca profero. Vnum ex libri 3. Dialog. cap. 8. in quo ita loquitur. *Vir quoque venerabilis vitæ Conſtantius Aquinæ civitatis Epiſcopus fuit, qui* NUPER *prædeceſſoris mei tempore beatæ memoriæ Iohannis Papæ defunctus eſt.* Itaque nuper ad viginti annos & amplius protenditur: ſiquidem Iohannes Papa tertius, ſub quo Conſtantius *nuper* defunctus Gregorio dicitur, anno D. LXXIII. diem clauſit. Alter locus extat in eiuſdem libri cap. 26. Nuper, inquit Gregorius, *in Samnij provincia quidam venerabilis vir Menas nomine.... ante hoc fere eſt decennium defunctus.* Nihil clarius, en *nuper* porrectum ultra decennium, alibi ultra vicennium. Clades igitur Monaſterio Caſſinenſi à Langobardis illata referenda eſt ad annum circiter D. LXXX. cum jam ſedem Romanam tenebat Pelagius ſecundus, qui Lateranenſem Baſilicam Monachis Caſſinatibus adſignaſſe legitur in lib. 1. Chron. Caſſin. cap. 1. Inſtauratio verò ejuſdem Cœnobij à Petronace curata, ſub Gregorio ſecundo incepta, nimirum circa annum DCC. XX. demum ſub Gregorio tertio abſoluta eſt, ut eruditè probat V. C. Angelus de Noce in capite 2. libri Chron. Caſſin. Nihil moror, vel Paulum Diaconum, qui centum & decem annos; vel Leonem Oſtienſem, qui centum viginti; vel denique Petrum Diaconum, qui centum ac triginta annos inter hanc Cœnobij Caſſinenſis ruinam, ac primam ejus inſtaurationem numerant. Hi enim Auctores nihil certi hac de re videntur reſciviſſe, quod maximè probat eorum diſſenſio; vel chronologici eorum characteres ab amanuenſibus vitiati ſunt.

ſunt,

ſunt, qui diripientes omnia, ne unum quidem hominem illic tenere potuerunt: ſed implevit omnipotens Deus quod fideli famulo Benedicto promiſerat, ut ſi res Gentibus traderet, animas cuſtodiret. Qua in re Pauli vicem tenuiſſe video Benedictum, cujus dum navis rerum omnium jacturam pertulit, ipſe in conſolatione vitam omnium qui eum comitabantur, accepit. Ann. Chr. D. XLIII. xxi. Martij.

CAPUT XVIII.

De flaſcone ſublato & per ſpiritum cognito.

18. QUodam quoque tempore EXHILARATUS noſter, quem ipſe converſum noſti, tranſmiſſus à domino ſuo fuerat, ut Dei viro in Monaſterium vino plena duo lignea vaſcula, quæ vulgò flaſcones [a] vocantur, deferret: qui unum detulit; alterum verò pergens in itinere abſcondit. Vir autem Domini quem facta abſentia latere non poterant, unum cum gratiarum actione ſuſcepit, & diſcedentem puerum monuit, dicens: Vide, fili, de illo flaſcone quem abſcondiſti jam non bibas; ſed inclina illum cautè, & invenies quid intus habet. Qui confuſus valde à Dei homine exivit: & reverſus volens adhuc probare quod audierat; cum flaſconem inclinaſſet, de eo protinus ſerpens egreſſus eſt. Tunc prædictus Exhilaratus puer, per hoc quod in vino reperit, expavit malum quod fecit.

CAPUT XIX.

De mappulis à ſervo Dei acceptis.

19. NOn longè autem à Monaſterio vicus erat, in quo non minima multitudo hominum ad fidem Dei ab idolorum cultu Benedicti fuerat exhortatione converſa. Ibi quoque quædam Sanctimoniales feminæ inerant, & crebrò illuc pro exhortandis animabus Fratres ſuos mittere Benedictus Dei famulus curabat. Quadam verò die miſit ex more, ſed is qui miſſus fuerat Monachus, poſt admonitionem factam, à Sanctimonialibus feminis rogatus mappulas accepit, ſibíque eas abſcondit in ſinu. Qui mox ut reverſus eſt, eum vir Dei vehementiſſimâ amaritudine cœpit increpare, dicens: Quomodò ingreſſa eſt iniquitas in ſinum tuum? At ille obſtupuit, & quid egiſſet oblitus, unde corripiebatur ignorabat. Cui ait: Numquid ego illic præſens non eram, quando ab ancillis Dei mappulas accepiſti, tibíque eas in ſinum miſiſti? Qui mox eius veſtigiis provolutus, ſtultè ſe egiſſe pœnituit, & eas quas in ſinu abſconderat, mappulas projecit.

CAPUT XX.

De ſuperba cogitatione pueri per ſpiritum cognita.

20. QUadam quoque die, dum venerabilis Pater veſpertinâ jam horâ corporis alimenta perciperet, eius Monachus cujuſdam Defenſoris [b] filius fuerat, qui ei ante menſam lucernam tenebat. Cúmque vir Dei ederet, ipſe autem cum lucernæ miniſterio adſtaret; cœpit per ſuperbiæ ſpiritum in mente ſua tacitus volvere, & per cogitationem dicere: Quis eſt hic, cui ego manducanti adſiſto, lucernam teneo, ſervitium impendo? Quis ſum ego ut iſti ſerviam? Ad quem vir Dei ſtatim converſus vehementer cum cœpit increpare, dicens: Signa cor tuum, Frater; quid eſt quod loqueris? ſigna cor tuum. Vocatíſque ſtatim Fratribus, præcepit ei lucernam de manibus tolli,

[a] Flaſcones vaſa ſunt figulina, vel vitrea, vel ſtannea, conſervando vino idonea, ſic dicti à Germanica voce *flaſch*, aut *fleſche*, Gal. *flacons*. ex qua Græci recentiores φλάσκια & ſimilia efformarunt.

[b] Defenſores olim duplicis generis erant, politici nimirum & Eccleſiaſtici: hi Eccleſiarum, pauperum ac viduarum; illi urbium, locorum, ac provinciarum cauſas ac negotia curabant. Vide Hæftenum ad hunc locum, Angelum de Nuce in cap. 57. libri 4. Chronici Caſſinenſis.

Ann. Cht. D. XLIII. XXI. Martij. ipſum verò iuſſit à miniſterio recedere, & ſibi horâ eâdem quietum reſidere. Qui requiſitus à Fratribus quid habuerit in corde, per ordinem narravit, quanto ſuperbiæ ſpiritu intumuerat, & quæ contra virum Dei verba per cogitationem tacitus dicebat. Tunc liquidò omnibus patuit, quod venerabilem Benedictum latere nihil poſſet, in cuius aure etiam cogitationis verba ſonuiſſent.

CAPUT XXI.

De ducentis farinæ modiis ante Cellam inventis tempore famis.

31. ALio quoque tempore [a] in eadem Campaniæ regione fames incubuerat, magnâque omnes alimentorum indigentia coanguſtabat. Iámque in Benedicti Monaſterio triticum deerat; panes verò penè omnes conſumpti fuerant, ut non pluſquam quinque ad refectionis horam Fratribus inveniri potuiſſent. Cúmque eos Venerabilis Pater contriſtatos cerneret, eorum puſillanimitatem ſtuduit modeſta increpatione corrigere, & rurſum promiſſione ſublevare, dicens: Quare de panis inopia veſter animus contriſtatur? hodie quidem minus eſt, ſed die craſtina abundanter habebitis. Sequenti autem die ducenti farinæ modij ante fores Cellæ in ſaccis inventi ſunt, quos omnipotens Deus, quibus deferentibus tranſmiſiſſet, nunc uſque manet incognitum. Quod cùm Fratres cernerent, Domino gratias referentes, didicerunt iam de abundantia nec in egeſtate dubitare.

An proh ecæ ſpiritus Prophetis ſemper inſit. 32. PETRUS. Dic, quæſo te; numquidnam credendum eſt huic Dei famulo ſemper prophetiæ ſpiritum adeſſe potuiſſe, an per intervalla temporum eius mentem prophetiæ ſpiritus implebat?

GREGORIUS. Prophetiæ ſpiritus, Petre, Prophetarum mentes non ſemper irradiat: quia ſicut de ſancto Spiritu dictum eſt, *ubi vult ſpirat:* ita ſciendum eſt quia & quando vult adſpirat. (Iohan. 3. 6.) Hinc eſt enim quod Nathan à Rege requiſitus, ſi conſtruere templum deberet, priùs conſenſit, & poſtmodum prohibuit. (2. Reg. 7.) Hinc eſt quod Heliſeus cùm flentem mulierem cerneret, cauſámque neſciret*, ad prohibentem hanc puerum dicit: *Dimitte eam, quia anima eius in amaritudine eſt, & Dominus celavit a me, & non indicavit mihi.* (4. Reg. 4.) Quod omnipotens Deus ex magnæ pietatis diſpenſatione diſponit: quia dum prophetiæ ſpiritum aliquando dat, & aliquando ſubtrahit, prophetantium mentes & elevat in celſitudine, & cuſtodit in humilitate: ut & accipientes ſpiritum, inveniant quid de Deo ſint; & rurſum prophetiæ ſpiritum non habentes, cognoſcant quid ſint de ſemetipſis.

* al. neſciſſet.

PETRUS. Ita hoc eſſe ut aſſeris, magna ratio clamat. Sed quæſo de venerabili Patre Benedicto quicquid adhuc animo occurrit, exequere.

CAPUT XXII.

De fabrica Monaſterij Terracinenſis per viſionem diſpoſita.

33. GREGORIUS. ALio quoque tempore à quodam fideli viro fuerat rogatus, ut in eius prædio iuxta Terracinenſem [b] urbem miſſis diſcipulis conſtrueret Monaſterium debuiſſet. Qui roganti conſentiens, deputatis Fratribus Patrem conſtituit, & quis ei ſecundus eſſet, ordinavit. Quibus euntibus ſpopondit, dicens; Ite & die illo ego venio, & oſtendo vobis in quo loco Oratorium, in quo Refectorium Fratrum, in quo ſuſceptionem hoſpitum, vel quæque ſunt neceſſaria ædificare debeatis. Qui benedictione

[a] Nempe anno D. XXX. VIII. iuxta Procopium in libro 2. de bello Gothico, qui famem per totam Italiam graſſatam refert. Verùm Gregorij inſtituto ſat fuit Campaniæ meminiſſe. Sacci, de quibus hîc, à Caſſinenſibus diu ſervati, Theani in Monaſterij conflagratione conſumti ſunt, Chronic. Caſſin. lib. 1. c. 48.

[b] Monaſterium hoc Terracinenſe (quæ urbs eſt Latij novi, ad oram maris Tyrrheni, Vfente fluvio irrigata) Stephani Protomartyris nomen hodiéque ſortitur.

percepta illico perrexerunt, & conſtitutum diem magnopere præſtolantes, para- An. Chr. D. XLIII.
verunt omnia quæ his qui cum tanto Patre venire potuiſſent, videbantur eſſe XXI. Martij.
neceſſaria. Nocte verò eadem quâ promiſſus illuceſcebat dies, eidem ſervo Dei, quem illic Patrem conſtituerat, atque eius Præpoſito vir Domini in ſomnis apparuit, & loca ſingula, ubi quid ædificare debuiſſent, ſubtiliter deſignavit. Cúmque utrique à ſomno ſurgerent, ſibi invicem quod viderant, retulerunt. Non tamen viſioni illi omnimodo fidem dantes, virum Dei ſicut ſe venire promiſerat, expectabant. Cúmque vir Dei conſtituto die minimè veniſſet, ad eum cum mærore reverſi ſunt, dicentes: Expectavimus, Pater, ut venires, ſicut promiſeras, & nobis oſtenderes ubi quid ædificare deberemus, & non veniſti. Quibus ipſe ait: Quare, Fratres, quare iſta dicitis? Numquid ſicut promiſi, non veni? Cui cùm ipſi dicerent, Quando veniſti? reſpondit; Numquid utriſque vobis dormientibus non apparui, & loca ſingula deſignavi? Ite & ſicut per viſionem vidiſtis; omne habitaculum Monaſterij ita conſtruite. Qui hæc audientes vehementer admirati, ad prædictum prædium ſunt reverſi, & cuncta habitacula, ſicut ex revelatione didicerant, conſtruxerunt.

Petrus. Doceri velim, quo fieri ordine potuit, ut longè iret, reſponſum dormientibus diceret, quod ipſi per viſionem viderent, & recognoſcerent.

Gregorius. Quid eſt hoc quòd perſcrutans rei geſtæ ordinem ambigis, Petre? Liquet profectò, quia mobilioris naturæ eſt ſpiritus quàm corpus. Et
certè ſcriptura teſte novimus, quòd Propheta ex Iudæa ſublevatus, repentè eſt Daniel. 14. 4.
cum prandio in Chaldæa depoſitus, quo videlicet prandio Prophetam refecit, ſeſéque repentè in Iudæa iterum invenit. Si igitur tam longè Abacuc potuit ſub momento corporaliter ire, & prandium deferre, quid mirum ſi Benedictus Pater obtinuit; quatenus iret per ſpiritum; & Fratrum quieſcentium ſpiritibus neceſſaria narraret: ut ſicut ille ad cibum corporis corporaliter perrexit, ita iſte ad inſtitutionem ſpiritalis vitæ ſpiritaliter pergeret?

Petrus. Manus tuæ locutionis terſit à me, fateor, dubietatem mentis. Sed velim noſſe in communi locutione qualis iſte vir fuerit.

CAPUT XXIII.

De ancillis Dei quæ poſt mortem per oblationem communioni ſunt redditæ.

34. Gregorius. Vix ipſa, Petre, communis eius locutio à virtutis erat pondere vacua, quia cujus cor ſeſe in alta ſuſpenderat, nequaquam verba de ore illius incaſſum cadebant. Si quid verò umquam non jam decernendo, ſed minando diceret, tantas vires ſermo illius habebat, ac ſi hoc non dubiè atque ſuſpensè, ſed iam per ſententiam protuliſſet. Nam non longè ab eius Monaſterio duæ quædam Sanctimoniales feminæ nobiliori genere exortæ, in loco proprio converſabantur, quibus quidam religioſus vir ad exterioris vitæ uſum præbebat obſequium. Sed ſicut nonnullis ſolet nobilitas generis parere ignobilitatem mentis, ut minùs ſe in hoc mundo deſpiciant, qui plus ſe ceteris aliquid fuiſſe meminerunt; necdum prædictæ Sanctimoniales feminæ perfectè linguam ſub habitus ſui fræno reſtrinxerant, & eumdem religioſum virum qui ad exteriora neceſſaria eis obſequium præbebat, incautis ſæpe ſermonibus ad iracundiam provocabant. Qui cùm diu iſta toleraret, perrexit ad Dei hominem, quantáſque pateretur verborum contumelias, enarravit. Vir autem Dei hæc de illis audiens, eis protinus mandavit dicens: Corrigite linguam veſtram; quia ſi non emendaveritis, excommunico vos. Quam videlicet excommunicationis ſententiam non proferendo intulit, ſed intentando. Illæ autem à priſtinis moribus nihil mutatæ, intra paucos dies defunctæ ſunt, atque in Eccleſia ſepultæ. Cúmque in eadem Eccleſia Miſſarum ſolemnia celebrarentur, atque ex more Diaconus clamaret: Si

Ann Chr. D.XLIII. XXI. Martij. quis non communicat, det locum; nutrix earum quæ pro eis oblationem Domino deferre conſueverat, eas de ſepulcris ſuis progredi, & exire Eccleſiam videbat. Quod dum ſæpius cerneret, quia ad vocem Diaconi clamantis exibanr foras, atque intra Eccleſiam permanere non poterant, ad memoriam redijt, quæ vir Dei illis adhuc viventibus mandavit. Eas quippe ſe communione privare dixerat, niſi mores ſuos & verba corrigerent. Tunc ſervo Dei cum gravi mærore indicatum eſt, qui manu ſua protinus oblationem dedit, dicens: Ite, & hanc oblationem [a] pro eis offerri Domino facite, & ulterius excommunicatæ non erunr. Quæ dum oblatio pro eis fuiſſet immolara, & à Diacono iuxra morem fuiſſet clamatum, ut non communicantes ab Eccleſia exirent, illæ exire ulterius ab Eccleſia viſæ non ſunt. Qua ex re indubitanter patuit, quia dum inter eos qui communione privati ſunt, minimè recederent, communionem à Domino per ſervum Domini recepiſſent.

Petrus. Mirum valde, quamvis venerabilem & ſanctiſſimum virum, adhuc tamen in hac carne corruptibili degentem, potuiſſe animas ſolvere in illo iam inviſibili iudicio conſtitutas.

Matth. 15. Gregorius. Nunquidnam, Petre, in hac adhuc carne non erat, qui audiebat: *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum in cælis: & quæcumque ſolveris ſuper terram, ſoluta erunt & in cælis?* Cujus nunc vicem ligandi, & ſolvendi obtinent, qui locum ſancti regiminis fide & moribus tenent. Sed ut tanta valeat homo de terra, cœli & terræ conditor in terram venit è cœlo; atque ut iudicare caro etiam de ſpiritibus poſſit, hoc ei largiri dignatus eſt factus pro hominibus Deus caro: quia inde ſurrexit ultra ſe infirmitas noſtra, unde ſub ſe infirmata eſt firmiras Dei.

Petrus. Cum virtute ſignorum concorditer loquitur ratio verborum.

CAPUT XXIV.

De puerulo Monacho quem ſepultum terra projecit.

35. Gregorius. Quadam quoque die dum quidam eius puerulus Monachus parentes ſuos ultra quàm debebat diligens, atque ad eorum tabernaculum tendens, ſine benedictione de Monaſterio exiſſet, eodem die mox ut ad eos pervenit, defunctus eſt. Cúmque eſſet ſepultus, die altero projectum foras corpus eius inventum eſt. Quod rurſus tradere ſepulturæ curaverunt: ſed ſequenti die iterum projectum exteriùs, atque inhumatum ſicut priùs invenerunt. Tunc concitè ad Benedicti Patris veſtigia currentes, cum magno fletu petierunt, ut ei ſuam grariam largiri dignaretur. Quibus vir Domini manu ſua protinus communionem Dominici corporis dedit, dicens: Ite, atque hoc Dominicum corpus ſuper pectus eius cum magna reverentia ponite, cúmque ſepulturæ ſic tradite [b]. Quod dum factum fuiſſet, ſuſceptum corpus eius terra tenuit, nec ultra projecit. Perpendis, Petre, apud Iesum-Christum Dominum, cujus meriti iſte vir fuerit; ut eius corpus etiam terra projecerit, qui Benedicti gratiam non haberet?

Petrus. Perpendo planè, & vehementer ſtupeſco.

[a] Gabriel Albaſpinæus in libri 1. Obſervatione 10. duo probat ad hunc locum illuſtrandum adprimè idonea. Primum, oblationes olim fuiſſe inſtar modi ſeu facultatis cujuſdam, qua jus cōmunionis comparabatur, quando illæ ab Eccleſia altari expoſitæ & repræſentatæ Deo à Sacerdotibus erant. Alterum poſt mortem jus communionis a quo vivus quis exciderat, poſſe recuperari, ſi modò extremum vitæ diem in pœnitentia terminaſſet.

[b] Ex his verbis patet, ſacram Euchariſtiam non modò ſupra extincti pueri pectus poſitam, ſed etiam cum eo ſepultam: quæ res non ſemel ab antiquis uſurpata, contraria non eſt canoni 6. Concilij III. Carthag. aut canoni 12. Concilij Autiſſiodorenſis, quibus definitur non licere mortuis Euchariſtiam dare. Nam hæc Concilia agunt in eos, qui Euchariſtiam in os defunctorum gratiâ communionis inferebant, non qui eam defunctorum pectoribus imponebant, ut rectè obſervavit Menardus noſter in Sacramentarium S. Gregorij pag. 268. Lege Albaſpinæum in Obſervatione 9. libri 1. & Angelum de Nuce in hunc locum.

CAPUT XXV.

De Monacho, qui ingrato eodem Monaſterio diſcedens, draconem contra ſe in itinere invenit.

36. GREGORIUS. Quidam autem eius Monachus mobilitati mentem dederat, & permanere in Monaſterio nolebat. Cúmque eum vir Dei aſſiduè corriperet, & frequenter admoneret; ipſe verò nullo modo conſentiret in Congregatione perſiſtere, atque importunis precibus, ut relaxaretur immineret; quadam die iſdem venerabilis Pater nimietatis eius tædio affectus, iratus iuſſit ut diſcederet. Qui mox ut Monaſterium exiit, contra ſe aſſiſtere aperto ore draconem in itinere invenit. Cúmque eum iſdem draco qui apparuerat, devorare vellet, cœpit ipſe tremens & palpitans magnis vocibus clamare dicens: Currite, currite, quia draco iſte me devorare vult. Currentes autem Fratres, draconem minimè viderunt, ſed trementem atque palpitantem Monachum ad Monaſterium reduxerunt. Qui ſtatim promiſit numquam ſe eſſe iam à Monaſterio receſſurum, atque ex hora eadem in ſua promiſſione permanſit: quippe qui ſancti viri orationibus contra ſe aſſiſtere draconem viderat, quem prius non videndo ſequebatur.

CAPUT XXVI.

De elephantioſo curato.

37. Sed neque hoc ſilendum puto, quòd illuſtri viro * APTONIO narrante cognovi, qui aiebat Patris ſui puerum morbo elephantino fuiſſe correptum, ita ut iam pilis cadentibus cutis intumeſceret, atque increſcentem ſaniem occultare non poſſet. Qui ad virum Dei ab eodem Patre eius miſſus eſt, & ſaluti priſtinæ ſub omni celeritate reſtitutus. * *Sic MSS.*

CAPUT XXVII.

De ſolidis per miraculum debitori redditis.

38. Neque illud taceam, quod eius diſcipulus, PEREGRINUS nomine, narrare conſueverat: quia die quadam fidelis vir quidam neceſſitate debiti compulſus, unum ſibi fore remedium credidit, ſi ad Dei virum pergeret, & quæ eum urgeret debiti neceſſitas indicaret. Venit itaque ad Monaſterium, omnipotentis Dei famulum reperit: quia à creditore ſuo pro duodecim ſolidis graviter affligeretur, intimavit. Cui venerabilis Pater nequaquam ſe habere duodecim ſolidos reſpondit, ſed tamen eius inopiam blanda locutione conſolatus, ait: Vade, & poſt biduum revertere: quia deeſt hodie quod tibi debeam dare. In ipſo autem biduo more ſuo in oratione fuit occupatus. Cùm die tertio is qui neceſſitate debiti affligebatur rediret, ſuper arcam Monaſterij, quæ erat frumento plena, ſubitò tredecim ſolidi ſunt inventi. Quos vir Dei deferri iuſſit, & afflicto petitori tribuit, dicens, ut duodecim redderet, & unum in expenſis proprijs haberet.

39. Sed ad ea nunc redeam, quæ eius diſcipulis in libri hujus exordio prædictis referentibus agnovi. Quidam vir graviſſima adverſarij ſui æmulatione laborabat, cujus ad hoc uſque odium prorupit, ut ei neſcienti in potu venenum daret. Qui quamvis vitam auferre non valuit, cutis tamen colorem mutavit, ita ut diffuſa in corpore eius varietas, lepræ morem imitari videretur. Sed ad Dei hominem deductus, ſalutem priſtinam citiùs recepit: nam mox ut eum tetigit, omnem cutis illius varietatem fugavit. *Veneno infectum ſanat.*

An. Chr. D. XLIII. XXI. Martij.

CAPUT XXVIII.

De ampulla vitrea in ſaxis projecta, & non fracta.

39. EO quoque tempore quó alimentorum inopia Campaniam graviter affligebat, vir Dei diverſis indigentibus Monaſterij ſui cuncta tribuerat, ut penè nihil in Cellario niſi parum quid olei in vitreo vaſe remaneret. Tunc quidam Subdiaconus, AGAPITUS nomine, advenit, magnopere poſtulans, ut ſibi aliquantulum olei dari debuiſſet. Vir autem Domini qui cuncta decreverat in terra tribuere, ut in cœlo omnia reſervaret: hoc ipſum parum quod remanſerat olei, iuſſit petenti dari. Monachus verò qui Cellarium tenebat, audivit quidem iubentis verba, ſed implere diſtulit. Cúmque poſt paullulum ſi id quod iuſſerat, datum eſſet inquireret, reſpondit Monachus ſe minimè dediſſe: quia ſi illud ei tribueret, omninò nihil Fratribus remaneret. Tunc iratus aliis præcepit, ut hoc ipſum vas vitreum in quo parum olei remanſiſſe videbatur, per feneſtram proijcerent, ne in Cella aliquid per inobedientiam remaneret. Factumque eſt. Sub feneſtra autem eadem ingens præcipitium patebat ſaxorum molibus * aſperum. Projectúmque ita vas vitreum venit in ſaxis, ſed ſic manſit incolume, ac ſi projectum minime fuiſſet: ita ut neque frangi, neque oleum effundi potuiſſet. Quod vir Domini præcepit levari, atque ut erat integrum petenti tribui. Tunc collectis Fratribus, inobedientem Monachum de infidelitate ſua & ſuperbia coram omnibus increpavit.

* al. aſperſum.

CAPUT XXIX.

De dolio vacuo, & oleo repleto.

41. QUa increpatione completa, ſe ſe cum eiſdem Fratribus in orationem dedit. In eo autem loco ubi cum Fratribus orabat, vacuum erat ab oleo dolium & coopertum. Cúmque ſanctus vir in oratione perſiſteret, cœpit operimentum eiuſdem dolij oleo excreſcente ſublevari. Quo commoto atque ſublevato, oleum quod excreverat, ora dolij tranſiens, pavimentum loci in quo incubuerant, inundabat. Quod Benedictus Dei famulus, ut aſpexit, protinus orationem complevit, atque in pavimentum oleum defluere ceſſavit. Tunc diffidentem inobedientémque Fratrem latiùs admonuit, ut fidem habere diſceret & humilitatem. Iſdem verò Frater ſalubriter correptus erubuit: quia venerabilis Pater virtutem omnipotentis Domini, quam admonitione intimaverat, miraculis oſtendebat: nec erat iam ut quiſquam de eius promiſſionibus dubitare poſſet, qui in uno eodémque momento pro vitreo vaſe penè vacuo plenum oleo dolium reddidiſſet.

CAPUT XXX.

De Monacho à dæmonio liberato.

42. QUadam die dum ad beati Iohannis Oratorium, quod in ipſa montis celſitudine ſitum eſt, pergeret, ei antiquus hoſtis in mulo-medici [a] ſpecie obviam factus eſt, cornu, & tripedicam ferens. Quem cum requiſiſſet, dicens: Quò vadis? Ille reſpondit: Ecce ad Fratres vado potionem eis dare. Itaque perrexit venerabilis Pater Benedictus ad orationem, qua com-

[b] Hunc locum emendaverunt Hæfftenus, & Angelus de Nuce. Nam cùm antea legeretur diſtinctis verbis, *Mulomedici*, unica dictione repoſuerunt, *Mulo-medici*, qua equorum medicum ſignificari volunt. Et *Tripedicam*, quidem aiunt eſſe triplicem pedicam, ſeu laqueum, quo tres equorum pedes impediuntur; *Cornu* verò inſtrumentum, quo ægris jumentis medicina ſeu potio in os infunditur. Huic emendationi favet Zacharias Papa in verſione Græca ita ſcribens, ἐν σχήματι ἱππιατροῦ, *in habitu Equimedici*. Quamvis (ut verum fatear) durè admodum ſonet, dæmonem, ut Monachorum tentatorem ageret, Veterinarij formam adſumſiſſe, & triplici pedica uſum. Non vacat dæmonis aſtutiam & artes diſcutere: tantùm obſervamus in omnibus noſtris codd. MSS. pro *Tripedicam*, ſcribi *Trepidicam*.

pleta concitus redijt. Malignus verò ſpiritus unum ſeniorem Monachum invenit aquam haurientem, in quem ſtatim ingreſſus eſt, eúmque in terram projecit, & vehementiſſimè vexavit. Quem cùm vir Dei ab oratione rediens tam crudeliter vexari conſpiceret, ei ſolummodo alapam dedit, & malignum ab eo ſpiritum protinus excuſſit, ita ut ad eum redire ulteriùs non auderet. An. Chr. D. XLIII. xxi. Martij.

43. PETRUS. Velim noſſe, ſi hæc tanta miracula, virtute ſemper orationis impetrabat, an aliquando etiam ſolo voluntatis exhibebat nutu.

GREGORIUS. Qui devota mente Deo adhærent, cùm rerum neceſſitas expoſcit, exhibere ſigna modo utroque ſolent, ut mira quæque aliquando ex prece faciant, aliquando ex poteſtate. Cum enim Iohannes dicat: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem Filios Dei fieri.* Quòd ſi Filij Dei ex poteſtate ſunt, quid mirũ, ſi ſigna facere ex poteſtate valeant? Quia enim utroque modo miracula exhibeant, teſtatur Petrus, qui Tabitham mortuam orando ſuſcitavit, Ananiam verò & Saphiram mentientes morti increpando tradidit. Neque enim oraſſe in eorum extinctione legitur, ſed ſolummodo culpam, quam perpetraverant, increpaſſe. Conſtat ergo, quia aliquando hæc ex poteſtate, aliquando verò exhibent ex poſtulatione: dum & iſtis vitam increpando abſtulit, & illi reddidit orando. Nam duo quoque fidelis Dei famuli Benedicti facta nunc replico, in quibus apertè clareat; aliud hunc accepta divinitus ex poteſtate, aliud ex oratione potuiſſe.

An Sancti oratione ſemper uti debeant ad patranda miracula.

Ioh. 1. 6.

Act. 9. & 5.

CAPUT XXXI.

De ligato ruſtico & ſolo ejus viſu ſoluto.

44. GOthorum quidam Galla[a] nomine perfidiæ fuit Arianæ, qui Totilæ Regis eorum temporibus, contra Catholicæ Eccleſiæ religioſos viros ardore immaniſſimæ crudelitatis exarſit, ita ut quiſquis ei Clericus, Monachúſve ante faciem adveniſſet, ab eius manibus vivus nullo modo exiret. Quadam verò die avaritiæ ſuæ æſtu ſuccenſus, in rapinam rerum inhians, dum quemdam ruſticum tormentis crudelibus affligeret, eúmque per ſupplicia diverſa laniaret, victus pœnis ruſticus, ſeſe res ſuas Benedicto Dei famulo commendaſſe profeſſus eſt, ut dum hoc à torquente creditur, ſuſpenſa interim crudelitate ad vitam horæ raperentur. Tunc iſdem Galla ceſſavit ruſticum tormentis affligere, ſed eius brachia loris fortibus aſtringens, ante equum ſuum cœpit impellere, ut quis eſſet Benedictus, qui eius res ſuſceperat, demonſtraret. Quem ligatis brachijs ruſticus antecedens duxit ad ſancti viri Monaſterium, eúmque ante ingreſſum Cellæ ſolum ſedentem reperit, & legentem. Eidem autem ſubſequenti & ſævienti Gallæ ruſticus dixit: Ecce iſte eſt de quo dixeram tibi, Benedictus Pater. Quem dum fervido ſpiritu, cùm perverſæ mentis inſania fuiſſet intuitus, eo terrore quo conſueverat, acturum ſe exiſtimans, magnis cœpit vocibus clamare dicens: Surge, ſurge, & res iſtius ruſtici redde quas accepiſti. Ad cujus vocem vir Dei protinus oculos levavit à lectione, eúmque intuitus mox etiam ruſticum, qui ligatus tenebatur, attendit: ad cujus brachia dum oculos deflexiſſet, miro modo tanta ſe celeritate cœperunt illigata brachijs lora diſſolvere, ut diſſolvi tam concitè nulla hominum feſtinatione potuiſſent. Cúmque is qui ligatus venerat, cœpiſſet ſubitò aſtare ſolutus, ad tantæ poteſtatis vim tremefactus Galla ad terram corruit, & cervicem crudelitatis rigidæ ad eius veſtigia inclinans, orationibus ſe illius commendavit. Vir autem ſanctus à lectione minimè ſurrexit, ſed vocatis Fratribus, eum introrſus tolli, ut benedictionem[b] acciperet, præcepit. Quem ad ſe reductum ut à tantæ crudelitatis inſania quieſcere deberet, admonuit: qui fractus recedens, nihil ulteriùs petere à ruſtico præſumpſit,

[a] *Zalla* legitur in nonnullis codd. MSS. Italis quippe proclive eſt G ut Z exprimere. In quodam apographo legimus *Tezalla*.

[b] Nempe Eulogiam ſeu cibum benedictum, ut ex Zachariæ verſione intelligitur, *ὅπως μεταλάβῃ τροφῆς*, *ut alimentum acciperet*.

An. Chr. D. XLIII. XXI. Martij. quem vir Dei nòn tangendo, ſed reſpiciendo ſolverát. Ecce eſt, Petre, quod dixi; quia hi qui omnipotenti Deo familiariùs ſerviunt, aliquando mira facere etiam ex poteſtáte poſſunt. Qui enim ferocitatem Gothi terribilis ſedens repreſſit, loca verò nodóſque ligaturæ quæ innocentis brachia adſtrinxerant, oculis diſſoluit; ipſa miraculi celeritate indicat, quia ex poteſtate acceperat habere quod fecit. Rurſum quoque quale quantúmque miraculum orando valuit obtinere, ſubjungam.

CAPUT XXXII.

De mortuo ſuſcitato.

45. QUodam die cum Fratribus ad agri opera fuerat egreſſus: quidam verò ruſticus defuncti filij corpus in ulnis ferens, orbitatis luctu æſtuans, ad Monaſterium venit, Benedictum Patrem quæſivit. Cui cùm dictum eſſet, quia iſdem Pater cum Fratribus in agro moraretur, protinus ante Monaſterij januam corpus extincti filij projecit, & dolore turbatus ad inveniendum venerabilem Patrem ſeſe concitus in curſum dedit. Eâdem verò horâ vir Dei ab agri opere iam cum Fratribus revertebatur. Quem mox ut orbatus ruſticus aſpexit, clamare cœpit; Redde filium meum, redde filium meum. Vir autem Dei in hac voce ſubſtitit dicens: Numquid ego filium tuum abſtuli? Cui ille reſpondit: Mortuus eſt, veni, reſuſcita eum. Quod mox ut Dei famulus audivit, valde contriſtatus eſt, dicens: Recedite, Fratres, recedite, hæc noſtra non ſunt, ſed ſanctorum Apoſtolorum. Quid nobis onera vultis imponere, quæ non poſſumus portare? At ille quem nimius cogebat dolor, in ſua petitione perſtitit, iurans quod non recederet, niſi eius filium reſuſcitaret. Quem mox Dei famulus inquiſivit, dicens: ubi eſt? Cui ille reſpondit, Ecce corpus eius ad januam Monaſterij jacet. Ubi cùm vir Dei cum Fratribus perveniſſet, flexit genu, & ſuper corpuſculum infantis incubuit, ſeſéque erigens palmas ad cœlum tetendit dicens: Domine non aſpicias peccata mea, ſed fidem hujus hominis qui reſuſcitari filium ſuum rogat, & redde in hoc corpuſculo animam quam abſtuliſti. Vix in oratione verba compleverat, & regrediente anima ita corpuſculum pueri omne contremuit, ut ſub oculis omnium qui aderant, apparuerit concuſſione mirifica tremendo palpitaſſe. Cujus mox manum tenuit, & eum patri viventem atque incolumem dedit. Liquet, Petre, quia hoc miraculum in poteſtate non habuit, quod proſtratus petiit, ut exhibere potuiſſet.

PETRUS. Sic cuncta eſſe ut aſſeris, conſtat patenter; quia verba quæ propoſueras, rebus probas. Sed quæſo te, indices, ſi ſancti viri omnia quæ volunt poſſunt, & cuncta impetrant quæ deſiderant obtinere.

CAPUT XXXIII.

De miraculo Scholaſticæ ſororis ejus.

46. GREGORIUS. QUiſnam erit, Petre, in hac vita Paulo ſublimiòr, qui de carnis ſuæ ſtimulo ter Dominum rogavit, & tamen quod voluit, obtinere non valuit? Ex qua te neceſſe eſt, ut tibi de venerabili Patre Benedicto narrem, quia fuit quiddam quod voluit, ſed non valuit implere. Soror namque eius SCHOLASTICA nomine, omnipotenti Domino ab ipſo infantiæ tempore dedicata, ad eum ſemel per annum venire conſueverat. Ad quam vir Dei non longè extra januam, in poſſeſſione Monaſterij deſcendebat. Quadam verò die venit ex more, atque ad eam cum diſcipulis venerabilis eius deſcendit Frater, qui totum diem in Dei laudibus ſacríſque colloquiis ducentes, incumbentibus iam noctis tenebris ſimul acceperunt cibos. Cúmque adhuc ad menſam ſederent, & inter ſacra colloquia tardior ſe hora protraheret, eadem

dem ſanctimonialis femina ſoror eius eum rogavit, dicens: Quæſo te ne iſta nocte me deſeras, ut uſque mane aliquid de cœleſtis vitæ gaudiis loquamur. Cui ille reſpondit: Quid eſt quod loqueris, ſoror? Manere extra Cellam nullatenus poſſum. Tanta verò erat cœli ſerenitas, ut nulla in aëre nubes appareret. Sanctimonialis autem femina, cùm verba fratris negantis audiſſet, inſertas digitis manus ſuper menſam poſuit, & caput in manibus omnipotentem Dominum rogatura declinavit. Cúmque levaret de menſa caput, tanta coruſcationis & tonitrui virtus, tantáque inundatio pluviæ erupit, ut neque venerabilis Benedictus, neque Fratres qui cum eo aderant, extra loci limen quo conſederant, pedem movere potuiſſent. Sanctimonialis quippe femina caput in manibus declinans, lacrymarum fluvium in menſam fuderat, per quas ſerenitatem aëris ad pluviam traxit. Nec paullò tardiùs poſt orationem inundatio illa ſecuta eſt: ſed tanta fuit convenientia orationis, & inundationis, ut de menſa caput iam cum tonitruo levaret; quatenus unum idémque eſſet momentum, & levare caput, & pluviam deponere. Tunc vir Dei inter coruſcos & tonitruos atque ingentis pluviæ inundationem, videns ſe ad Monaſterium non poſſe remeare, cœpit conqueri contriſtatus, dicens: Parcat tibi omnipotens Deus, ſoror, quid eſt quod feciſti? Cui illa reſpondit: Ecce te rogavi, & audire me noluiſti: rogavi Dominum meum, & audivit me. Modò ergo ſi potes egredere, & me dimiſſa ad Monaſterium recede. Ipſe autem exire extra tectum non valens, qui remanere ſponte noluit, in loco manſit invitus: ſicque factum eſt, ut totam noctem pervigilem ducerent, atque per ſacra ſpiritalis vitæ colloquia ſeſe vicaria relatione ſatiarent. Qua de re dixi eum voluiſſe aliquid, ſed minimè potuiſſe: quia ſi venerabilis viri mentem aſpicimus, dubium non eſt, quod eamdem ſerenitatem voluerit, in qua deſcenderat, permanere: ſed contra hoc quod voluit, in virtute omnipotentis Dei ex feminæ pectore miraculum invenit. Nec mirum quod plus illo femina quæ diu fratrem videre cupiebat, in eodem tempore valuit: quia enim iuxta Iohannis vocem, *Deus caritas eſt*, iuſto valde iudicio illa plus potuit, quæ amplius amavit. [a]

Ann. Chr. D. XLIII. XXI. Martii.

Iohan. 4.

PETRUS. Fateor, multùm placet quod dicis.

CAPUT XXXIV.

De anima ſororis ejus viſa, qualiter è corpore ſit egreſſa.

47. GREGORIUS. Cumque die altero eadem venerabilis femina ad Cellam propriam receſſiſſet, vir Dei ad Monaſterium rediit. Cum ecce poſt triduum in Cella conſiſtens, elevatis in aëra oculis vidit ejuſdem ſororis ſuæ animam de eius corpore egreſſam, in columbæ ſpecie cœli ſecreta penetrare. Qui tantæ eius gloriæ congaudens, omnipotenti Deo in hymnis & laudibus gratias reddidit, eiúſque obitum Fratribus denunciavit. Quos etiam protinus miſit, ut eius corpus ad Monaſterium deferrent, atque in ſepulcro quod ſibi ipſe paraverat, ponerent. Quo facto contigit, ut quorum mens una ſemper in Deo fuerat, eorum quoque corpora nec ſepultura ſepararet.

CAPUT XXXV.

De mundo ante ejus oculos collecto, & anima Germani Capuanæ civitatis Epiſcopi.

48. ALio quoque tempore SERVANDUS Diaconus atque Abbas [b] eius Monaſterij, quod in Campaniæ partibus à LIBERIO quondam

[a] Nam Scholaſtica fratrem ſuum teneriùs, quàm ipſe illam, dilexiſſe videtur.

[b] Servandus Diaconus & Abbas, cujus heic mentio, præfuit Monaſterio S. Sebaſtiani in urbe Alatrina, quæ quinto lapide Verulis, Caſſino triginta diſtat, ex actis S. Placidi num. 21. De Libero Patricio legeſis Haefrenum in hunc locum.

Ann. Chr. D. XLIII. XXI. Martij.

Patricio fuerat conſtructum, ad eum viſitationis gratiâ, ex more convenerat. Eius quippe Monaſterium frequentabat, ut quia iſdém quoque vir doctrina gratiæ cœleſtis influebat, dulcia ſibi invicem vitæ verba transfunderent, & ſuavem cibum cœleſtis patriæ, quia adhuc perfectè gaudendo non poterant, ſaltem ſuſpirando guſtarent. Cùm verò hora iam quietis exigeret, in cujus turris ſuperioribus ſe venerabilis Benedictus, in eius quoque inferioribus ſe Servandus Diaconus collocavit: quo videlicet in loco inferiora ſuperioribus pervius continuabat aſcenſus. Ante eamdem verò turrim largius erat habitaculum, in quo utriuſque diſcipuli quieſcebant. Cúmque vir Domini Benedictus quieſcentibus adhuc Fratribus inſtans vigiliis, nocturnæ orationis tempora præveniſſet, ad feneſtram ſtans, & omnipotentem Dominum deprecans, ſubitò intempeſtâ noctis horâ reſpiciens, vidit fuſam lucem deſuper cunctas noctis tenebras effugaſſe, tantóque ſplendore clareſcere, ut diem vinceret lux illa, quæ in tenebris radiaſſet. Mira autem valde res in hac ſpeculatione ſecuta eſt: quia ſicut poſtea ipſe narravit, omnis etiam mundus velut ſub uno ſolis radio collectus, ante oculos eius adductus eſt. Qui venerabilis Pater, dum intentam oculorum aciem in hoc ſplendore coruſcæ lucis infigeret, vidit GERMANI Capuani Epiſcopi animam in ſphæra ignea ab Angelis in cœlum deferri. Tunc tanti ſibi teſtem volens adhibere miraculi, Servandum Diaconum iterato bis térque eius nomine cum clamoris magnitudine vocavit. Cúmque ille fuiſſet inſolito tanti viri clamore turbatus, aſcendit, reſpexit, partémque iam lucis exiguam vidit. Cui tantum hoc obſtupeſcenti miraculum, vir Dei per ordinem quæ fuerant geſta narravit, ſtatímque in Caſſinum caſtrum religioſo viro THEOPROBO mandavit, ut ad Capuanam urbem ſub eadem nocte tranſmitteret, & quid de Germano Epiſcopo ageretur, agnoſceret, & indicaret. Factúmque eſt & Reverendiſſimum virum Germanum Epiſcopum is qui miſſus fuerat, iam defunctum reperit, & requirens ſubtiliter agnovit, eodem momento fuiſſe illius obitum, quo vir Domini eius cognovit aſcenſum.

49. PETRUS. Mira res valde, & vehementer ſtupenda: ſed hoc quod dictum eſt, quia ante oculos ipſius, quaſi ſub uno ſolis radio collectus, omnis mundus adductus eſt, ſicut numquam expertus ſum, ita nec conijcere ſcio quonam ordine fieri poteſt, ut mundus omnis ab homine uno videatur.

GREGORIUS. Fixum tene, Petre, quod loquor: quia animæ videnti Creatorem anguſta eſt omnis creatura. Quàmlibet etenim parum de luce Creatoris aſpexerit, breve ei fit omne quod creatum eſt: quia ipſa luce viſionis intimæ mentis laxatus ſinus; tantúmque expanditur in Deo, ut ſuperior exiſtat mundo. Fit verò ipſa videntis anima etiam ſuper ſemetipſam: cúmque in Dei lumine rapitur ſuper ſe, in interioribus ampliatur: & dum ſe ſub ſe conſpicit, exaltata comprehendit, quàm breve ſit, quod comprehendere humiliata non poterat. Vir ergo Dei qui in turri globum igneum, Angelos quoque ad cœlum redeuntes videbat, hæc procul dubio cernere non niſi in Dei lumine poterat. Quid itaque mirum, ſi mundum ante ſe collectum vidit, qui ſublevatus in mentis lumine extra mundum fuit? Quod autem collectus mundus ante eius oculos dicitur, non cœlum & terra contracta eſt, ſed videntis animus dilatatus, qui in Deo raptus, videre ſine difficultate potuit omne quod infra Deum eſt. In illa ergo luce quæ exterioribus oculis fulſit, lux interior in mente fuit, quæ videntis animum, quia ad ſuperiora rapuit, ei quàm anguſta eſſent omnia inferiora monſtravit.

PETRUS. Videor mihi vtiliter non intellexiſſe quæ dixeras: quando ex tarditate mea tantum creuit expoſitio tua. Sed quia hæc liquidè meis ſenſibus infudiſti, quæſo te vt ad narrationis ordinem redeas.

An. Chri. D. XLIII. XXI. Martij.

CAPUT XXXVI.

Quòd Regulam Monachorum ſcripſerit.

50. GREGORIUS. LIbet, Petre, adhuc de hoc venerabili Patre multa narrare: ſed quædam eius ſtudiosè prætereo, quia ad aliorum geſta evoluenda feſtino. Hoc autem nolo te lateat, quòd vir Dei inter tot miracula, quibus in mundo claruit, doctrinæ quoque verbo non mediocriter fulſit. Nam ſcripſit Monachorum Regulam, * diſcretione præcipuam, ſermone luculentam. Cuius ſi quis velit ſubtiliùs mores vitámque cognoſcere, poteſt in eadem inſtitutione Regulæ omnes magiſterij illius actus inuenire: quia Sanctus vir nullo modo potuit aliter docere quàm vixit.

* *in quibuſd.* MSS. *diſcretione præcipua, ſermone luculento.*

CAPUT XXXVII.

De Prophetia ſui exitus Fratribus denunciata.

51. EOdem verò anno quo de hac vita erat exiturus, quibuſdam Diſcipulis ſecum converſantibus, quibuſdam longè manentibus ſanctiſſimi ſui obitus denunciavit diem: præſentibus indicens, ut audita per ſilentium tegerent, abſentibus indicans, quod vel quale eis ſignum fieret, quando eius anima de corpore exiret. Ante ſextum verò ſui exitus diem aperiri ſibi ſepulturam iubet. Qui mox correptus febribus, acri cœpit ardore fatigari. Cúmque per dies ſingulos languor ingraveſceret, ſexta die portari ſe in Oratorium à Diſcipulis fecit, ibíque exitum ſuum Dominici corporis & ſanguinis perceptione munivit, atque inter Diſcipulorum manus imbecillia membra ſuſtentans, erectis in cœlum manibus ſtetit, & ultimum ſpiritum inter verba orationis efflavit. Qua ſcilicet die duobus de eo Fratribus [a], uni in cella commoranti, alteri autem longiùs poſito, revelatio unius atque indiſſimilis viſionis apparuit. Viderunt namque quia ſtrata palliis atque innumeris coruſca lampadibus via recto Orientis tramite ab eius Cella in cœlum uſque tendebatur. Cui venerando habitu vir deſuper clarus aſſiſtens, cujus eſſet via, quam cernerent, inquiſivit: illi autem ſe neſcire profeſſi ſunt. Quibus ipſe ait: Hæc eſt via qua dilectus Domino cœlum Benedictus aſcendit. Tunc itaque ſancti viri obitum ſicut præſentes diſcipuli viderunt, ita abſentes ex ſigno quod eis prædictum fuerat, agnoverunt. Sepultus verò eſt in Oratorio beati Baptiſtæ Iohannis, quod deſtructâ arâ Apollinis ipſe conſtruxit. Qui & in eo ſpecu, in quo priùs Sublacûs habitavit, nunc uſque ſi petentium fides exigat, miraculis coruſcat.

CAPUT XXXVIII.

De inſana muliere per ejus ſpecum ſanata.

52. NUper namque eſt res geſta, quam narro. Quia quædam mulier mente capta, dum ſenſum funditùs perdidiſſet, per montes & valles, ſiluas & campos die noctúque vagabatur; ibíque tantummodò quieſcebat, ubi hanc quieſcere laſſitudo coëgiſſet. Quadam verò die dum vaga nimiùm erraret, ad beati viri Benedicti Patris ſpecum devenit, ibíque neſciens ingreſſa manſit. Mane autem facto ita ſanato ſenſu egreſſa eſt, ac ſi eam numquam inſania capitis ulla tenuiſſet, quæ omni vitæ ſuæ tempore in eadem quam acceperat ſalute permanſit.

PETRUS. Quidnam eſſe dicimus quod plerumque in ipſis quoque patrociniis Martyrum ſic eſſe ſentimus, ut non tanta per ſua corpora, quanta beneficia per reliquias oſtendant: atque illic majora ſigna faciant, ubi minimè per ſemetipſos iacent?

[a] Confer acta S. Mauri num. 18.

An.Chr. D. XLIII. XXI. Martij. 53. Gregorius. Ubi in ſuis corporibus ſancti Martyres iacent, dubium, Petre, non eſt, quòd multa valeant ſigna demonſtrare, ſicut & faciunt, & pura mente quærentibus innumera miracula oſtendunt. Sed quia ab infirmis poteſt mentibus dubitari, utrùmne ad exaudiendum ibi præſentes ſint, ubi conſtat quia in ſuis corporibus non ſint; ibi eos neceſſe eſt majora ſigna oſtendere, ubi de eorum præſentia poteſt mens infirma dubitare. Quorum verò mens in Deum fixa eſt, tantò magis habet fidei meritum, quantò illic eos novit & non iacere corpore, & tamen non deeſſe ab exauditione. Unde ipſa quoque veritas, ut fidem diſcipulis augeret, dixit: *Niſi ego abiero, Paraclitus non veniet ad vos.* (Iohan. 16. 6.) Cum enim conſtet, quia Paraclitus Spiritus ex Patre ſemper procedat & Filio, cur ſe filius receſſurum dicit ut ille veniat, qui à filio numquam recedit? Sed quia Diſcipuli in carne Dominum cernentes, corporeis hunc ſemper oculis videre ſitiebant, rectè eis dicitur: *Niſi ego abiero, Paraclitus non veniet;* ac ſi apertè diceretur: Si corpus non ſubſtraho, quis ſit amor ſpiritûs non oſtendo, & niſi me deſieritis corporaliter cernere, numquam me diſcetis ſpiritaliter amare.

Petrus. Placet quod dicis.

Gregorius. Aliquantum iam à locutione ceſſandum eſt, vt ſi ad aliorum miracula enarranda tendimus, loquendi vires interim per ſilentium reparemus.

DE EODEM S. BENEDICTO CARMEN,

Auctore Marco Poëta ipſius diſcipulo.

Ex Proſpero Martinengio & alijs.

I. Benedictus Caſſinum purgat.

Cæca prophanatas coleret dum turba figuras,
 Et manibus factos crederet eſſe deos;
Templa ruinoſis hæc olim ſtruxerat aris,
 Queis dabat obſcœno ſacra cruenta Ioui.
Sed iuſſus veniens, eremóque vocatus ab alta,
 Purgavit ſanctus hanc Benedictus humum,
Sculptáque confractis deiecit marmora ſignis,
 Et Templum vivo præbuit eſſe Deo.
Huc properet, cœlos optat qui cernere apertos,
 Nec * removet votum ſemita dura pium.
Semper difficili quæruntur magna labore,
 Artam ſemper habet vita beata viam.

* an forte removet.

II. Auctor Monachus Caſſinenſis.

Huc ego cum ſcelerum depreſſus faſce ſubiſſem,
 Depoſitum ſenſi pondus abeſſe mihi.
Credo quòd & felix vita fruar inſuper illa,
 Oras pro Marco [a] ſi Benedicte tuo.
Hunc plebs ſtulta locum quondam vocitaverat Arcem,
 Marmoreiſque ſacrum fecerat eſſe deis.
Quod tunc ſi vero ſignaſſet nomine quiſquam,
 Tartareum potuit iure vocare chaos.
Ad quem cæcatis errantes mentibus ibant
 Improba mortifero reddere vota Iovi.

a *Marcus* (inquit Petrus Diaconus de Viri illuſt. Caſſin. cap. 3.) *Patris Benedicti diſcipulus & Caſſinenſis Monachus, vir egregius & in ſcripturis apprime eruditus, de adventu ſanctiſſimi Benedicti ad Caſſinum, de ſita loci, conſtructioneque Cœnobij elegantiſſimos verſus compoſuit.* Et Paulus Diaconus lib. 1. cap. 26 de geſtis Langob. ſic ſcribit. *Hæc omnia ex Marci Poetæ carmine ſumpſi, qui apud eundem Patrem* (Benedictum) *huc veniens, aliquot verſus in ejus laude compoſuit.*

Sed puto prævìſæ culmen ſignaverat aulæ, Ann. Chri. D. XLIIII. xxi. Martij.
Nomine tunc arcis Templa moderna vocans.
In quibus æternæ damnatur porta gehennæ,
Arxque modò vitæ eſt, quæ fuit ante necis.
De qua ſtelligeri pulſatur ianua cæli,
Dum canit Angelicis turba beata modis.
De qua colloqueris vero, Benedicte, Tonanti,
Monticula & ſacri Dux Eremita chori.
Ad quam tu ex alio monitus cum monte venires, III.
Per deſerta tibi dux, via, Chriſtus erat. Benedicto Caſſinum petenti duo Angeli præeunt.
Namque duos iuvenes bivium perduxit ad omne,
Qui te firmarent quod ſequereris iter.
Hic quoque viventi Iuſto prædixerat uni*, Eremita cedit.
His tu parce locis, alter amicus adeſt.
Te ſibi ſublato tenebris mons cœlitus horret,
Et pallet nebulis concolor ipſe ſuis.
Mærent, & largis diſtillant fletibus antra,
Cúmque ſuis plangunt tabida luſtra feris,
Téque lacus liquidi vero flevere dolore,
Et ſparſit laceras ſilva ſoluta comas.
Credar ficta loqui, niſi te, ne ſolus abires, IV.
Tres ſubitò corvi promeruere ſequi. Tres corui obſequuntur.
Hîc quoque te clauſum populi te teſte requirunt;
Expectas noctis cùm pia feſta ſacræ. Apud Sublacum fontis venam aperit.
Qui velut orbati raucis tibi flere querelis
Inſtant, convictu quòd caruere tuo.
Aſt huc perducto ſcopuli ceſſere, rubíque,
Siccáque mirandas terra retexit aquas. V.
Certum * eſt mons Chriſti quòd montibus imperet ipſis; * al. certum.
Subjecit pedibus mons caput ipſe tuis. Caſſini portentora operatur.
Utque ſuum tu ſancte ſuper vegetêre cacumen,
Submiſſo tumidam vertice planat humum.
Néve fatigentur qui te BENEDICTE requirunt;
Molliter obliquum flectit ubique latus.
Hunc mons ipſe tamen iuſtè tibi reddit honorem,
Qui meruit tantum te decorante bonum.
Arida tu cujus hortis componis amœnis,
Nudáque fecundo palmite ſaxa tegis.
Mirantur ſcopuli fruges, & non ſua poma,
Pomiferíſque viret ſilva * domata comis; * f. damatâ al. decora.
Sic hominum ſteriles in fructum dirigis actus,
Sicca ſalutari flumine corda rigans.
Sic rogo nunc ſpinas in frugem verte malignas;
Quæ lacerant Marci pectora bruta tui.

ALIVD CARMEN DE EODEM,

Auctore Berthario Abbate Caſſinenſi & Martyre, qui ſæculo nono floruit.

Ex Proſperi Martinengij Tomo 3.

O BENEDICTE Pater, cunctis celeberrime terris, I. Benedictus Monachorum ſignifer à Deo electus.
Qui Confeſſorum culmen honoris habes.

* Hic Eremita in actis S. Placidi num. 11. Martinus appellatur.

An. Chr. D. XLIII. xxi. Martij. Te Deus à puero delegit cœlitus, atque
Inſtituit ſancti Germinis eſſe patrem.
Tu via, tu ductor, tu paſtor, doctor eorum,
Qui ſpretis terris cœlica regna petunt.
Romà fugit. Tu ſtudijs ſpretis orbis dominam fugis urbem,
Et Domini ſubdis mitia colla iugo.
Capiſtetium reparat. Tu precibus vaſis ſolidas fragmenta dirempti,
Obſequijs veſtris quod pedagoga tulit.
Æs lapidis iactu confregit lividus hoſtis,
à Romano paſcitur. Signa dabat menſæ quod BENEDICTE tuæ.
Sed minimè ſolitam tibi tradere deſinit eſcam,
ROMANUS furtum ſurripiendo pium.
item à Presbytero. Aptarat Paſchæ ſibi prandia magna Sacerdos,
Sed tibi cum dapibus deſtinat hunc Dominus.
II. Tetra nimis volucris ſe vultibus ingerit almis,
Carnem vepribus ſubigit. Et viſâ quondam concremat in ſpecie.
Sed ſpinis recubans, ſtimulis & punctus earum,
Exuperas vulnus illico vulnetibus.
Vas veneno plenum frangit. Frangitur arte Crucis vas, virus quo latitabat,
Cùm ſignat tanti dextera ſancta Patris.
Monachum vagum coercet. Quem puer à ſanctis precibus niger eliciebat,
Virga Patris ſiſtit, ac puer ater abit.
Suſcipe, ſancte Pater, pueros, quos gloria Romæ
Romanos pueros ſuſcipit. Ad tua tranſmiſit limina mente pia.
Fratribus ipſe tibi commiſſis mons dedit amnem,
Fontem in monte impetrat. Rupe latex exit cùm rogitas Dominum.
Ferrum dum vepres reſecat Gothus, inſilit undis,
Ferrum ex aqua educit. Sed repetit manicam mox, ubi tinguis aquâ.
Aſſiduam PLACIDUS dum ferret gurgitis undam,
III. Obſequijs ſanctis hunc tulit unda fluens.
Placidum ex aquis eripit. Pergito, MAURE celer, Pater illico providus inquit,
Iam trahit unda laci præcipitem puerum.
Iuſſa ferens properat ſuper undas, atque recurrit
Erepto puero, ceu per humum gradiens.
IV. Promptus ad omne malum dira cum mente Sacerdos,
Inimici caſum luget. Toxica quæ miſit, ſuſtulit ipſe priùs.
Corruit ecce miſer collapſi culmine tecti,
Corpore confractus tartara ſæva petit.
Talia diſcipulus dum perfert nuncia curſim,
Concuſſit ſancti intima corda Patris.
Cui pater indixit ob talis gaudia mortis,
Ut lacrymis culpam defleat ipſe ſuam.
Panem lethalem per corvum amandat. Panem tollit avis, quo virus texerat ille,
Abdit ubi nullus cernere poſſit homo.
Tu meritis almis falſorum templa deorum,
Vertiſti in laudem, ſancte, decuſque Dei.
Diabolum Caſſino eijcit. Perfidus ille draco cælo demerſus ab alto,
In famulum Chriſti talia dicta dabat.
Quid, maledicte, tibi mecum eſt? Quid non Benedicte,
Quid me perſequeris? quid mea iura rapis?
Eundem lapidi inſidentem fugat. Stat lapis immotus nimio præ pondere fixus,
Quem reſidens hoſtis impius ille premit.
Tollitur at ſubitò BENEDICTI voce beati,
Itque procul ſeſſor, poſtmodò flamma vorax.

Ann. Chr. D. XLIII. XXI. Martij.

V. Ignem phantaſticum eludit.

Fratribus eſt falsò comburere viſa culinam,
At Pater ut venit, viſio falſa fugit.

Puerum ſuſcitat.

Attritus puer eſt murali mole peremptus,
Suſcitat hunc, & opus iuſſit adire Pater.

Illicitè comedentes arguit.

Non licitis domibus ſumpſerunt prandia Fratres,
Abſens ipſe videt, arguit & nimiùm.
Hoſpes adeſt ſimplex, quem cepit calle viator,
Mollibus in pratis prandia quò facerent.
Arguit hunc Paſtor tali pro crimine ſanctus,
Mox veniam culpæ expetit ille ſuæ.

VI. Totilæ fraudes & fata detegit.

Veſte venit ſplendens fraudantis RIGGO tyranni,
Non tua ſunt (inquit) quæ tua dorſa gerunt.
Totila Rex veniens proſtrato corpore ſupplex,
Præſciuit vitæ commoda cuncta ſuæ.
Bis quinis annis retinebis culmina regni,
Mors his ſuccedet, moribus eſto pius.
Deſinit in factis extunc exiſtere ſævus,
Blandior & vixit tempora dicta ſibi.

VII. Romæ cereptionem prædicit.

Excole Roma tuo vatem de dogmate doctum,
Qui tua per ſæclum mœnia ſalva canit.
Turbinibus multis quaſſaberis, atque coruſcis,
Hoſtis nullus erit, qui tua ſepta ruat.

VIII. Clerico ſacris Ordinibus interdicit.

Non eſcam carnis, ſed nec ſacris Ordinis umquam,
Excipias quæſtum Clerice, ſalvus eris.
Hæc ubi contempſit, repetit quem liquerat olim,
Ut vates ſanctus dixerat, ille malus.

IX. Monaſterij ſui ruinam prævidet.

Omnia quæ Monachis congeſſi munere Chriſti,
Gentibus arbitrio tradita ſunt Domini.
Vix potui precibus Dominam exorare ſupernum;
Ut mihi vel Fratrum cederet ipſe animas.
Poſt Langobardi venientes tempore noctis,
Cetera vaſtantes cuncta tulêre ſimul.
Æterni Regis ſalvati munere Fratres,
Illo nec lædi de grege quis potuit.

Multa alia cœlitus addiſcit.

Vas retinet ſerpens abſconſum tramite, fili,
Admoneo ut ſollers vergere mox ſtudeas.
Mappula teſtis adeſt, retines quam pectore, frater,
Cur ingreſſa tuum nequitia eſt gremium?
Non clam Patre manent, quæ voluit mente ſuperba,
Præbens cœnanti luminis officium.
Fratres en hodie nullus eſt panis in arcis,
Cras pietate Dei copia panis erit.

X. Cœnobium delineat.

Iis ſacra Cœnobij ſatagunt qui ponere ſepta,
Aſtans per ſomnum condere monſtrat opus.

Moniales abſolvit.

Redduntur tumulis per eum, quæ more ſorores
In famulum Chriſti noxia verba dabant.

Monachum à terra ejectum, humo commẽdat.

Patria namque puer dum tecta requirit anhelè,
Injuſſus pergens mortuus eſt inibi.
Hujus non potuit corpus retinere ſepulcrum,
Sed Domini famulus id ſociauit humo.

Monachum fugitiuum redire cogit.

Ore patens anguis medio ſtat calle malignus,
Quem cernens frater ad pia ſepta redit.

XI. Leproſum ſanat.

Ruſticus adueniens variato corpore leprâ,
Abſceſſit ſoſpes glorificando Deum.

Ann. Chr. D. XLIII. xxi. Martij.

Aurea dona Patri funduntur cœlitùs almo,
Ut poſcens habeat, debita quo redigat.

Numos pauperi cœlitus obtinet.

Vas vitreum montis per ſaxa patentia merſum,
Illæſum perſtat omne tenens oleum.
Poſt Dominum rogitans dolium complevit olivo,
Ante quod hoc penitus extiterat vacuum.

Vitrum in ſaxa dejectum ſervat illæſum.

Quò properas, Satana, medicorum more paratus?
Vado tuis potum Fratribus ut tribuam.

O'cum precibus impetrat.

Dextera ſancta ſenem mox illo dæmone captum
Salvavit Patris, depulit & Satanam.

XII.
Energumenum liberat.

Ruſticus adveniens conſtrictus brachia loris,
Ad primum ſancti ſolvitur intuitum.

Ruſticum viſu ſolvit.

Poſtulat orbatus reddi ſibi pignus ademptum,
Cùm rogitat ſanctus, vita redit puero.

Puerum ſuſcitat.

Sacra ſoror precibus diffundens cœlitus imbrem,
Invitum ſecum nocte Patrem retinet.

XIII.
A ſorore vincitur.

Poſt triduum frater gaudens de morte ſororis,
Hanc tumulat proprio protinus in tumulo.

Eam ſepelit.

Unica ſanctorum retinet nunc arca duorum
Pignera, * quos æthræ iunxit, humóque Deus.
Sanctorum hic animas ad cœli gaudia cernit
Angelicis ulnis hoc per inane vehi.

* al. quos terris iunxit & æthre Deus.

XIV.
Mundum collectum cernit.

Totus adeſt orbis collectus ſolis ad inſtar,
Tempore ſub noctis viſibus, alme, tuis.
Teſtis adeſt meriti, SERVANDUS nomine, magni,
Lucis enim partem cernit & ipſe ſimul.

XV.
Regulam condit.

Regula, ſancte Pater, multos tua mittit ad æthram,
Conſocians ſanctis hos ſuper aſtra choris.

Moritur.

Flans Domini famulus animam cum laudibus almis
Mirificâ ſcalâ ſcandit ad aſtra poli.

Cœlum aſcendit.

Pallia ſternuntur divino lumine mixta,
Quà ſacer aſcendit ad ſacra regna Pater.

Amentem ſanat.

Perdita mente manens mulier per devia ſcandens,
Hujus ſalva fuit cùm ſpecus introijt.

XVI.
Varia patrat miracula.

Plurima ſigna tibi conceſſit gratia Chriſti,
O Pater inſignis, quæ modò nemo ſciat.
Sed quæ noſcuntur per mundi climata, quiſnam
Ut tua facta decet, pangere rite queat?
Quæve micant hodie ſignorum facta priorum,
Temporibus noſtris geſta tuis meritis?

Claudum erigit.

ANDREAS etenim Germano germine cretus,
Rectis non umquam greſſibus ire valens;
Mox ut promeruit tua limina tangere Templi,
Extemplò ſoſpes dante fuit Domino.

XVII.
Serpentem ex hominis corpore pellit.

Alter ſerpentem geſtans in ventre latentem,
Obſtaclum nullum cui medicina dabat;
Concitus huc ſcandens pietatis munera poſcens,
Ad tua pervenit limina ſancta, Pater.
Evomito colubro poſtquam tua limina ſcandit,
Perſtitit incolumis hic pietate Dei.

Contractum ſanat.

Corpore contractus genuit quem Cimbrica tellus,
Erigitur Templi, Dauid, in æde tui.

XVIII.
Invocatio Auctoris.

Eia beate Pater tanto qui lumine præſtas,
Sedibus in ſuperis tanta pietate coruſcus,

Eſto

Eſto tuis famulis cuſtos, doctórque per ævum: Ann. Chr. D. XLIII. XXI. Martij
Ne lupus inſidians, hoſtis ne peſtifer umquam
De grege tollat ovem, proptio quem iure retentas.
BERTHARIÚMque ª tuum famulum me protege, ſerva.
Ductus amore tuo qui carmina vilia prompſi.
Hoc Deus omnipotens, ſalvos qui vis fore cunctos,
Qui cælum, terrâmque regis per ſæcula Chriſte,
Deus petimus, nec non Paradiſi gaudia nobis,
Omnibus & veras tribuas ſine fine coronas.

HYMNVS DE EODEM

Auctore Alphano ex Monacho Caſſinenſi, Archiepiſcopo Salernitano, qui ſeculo XI. floruit: licet Cypriano Presbytero & Monacho Caſſinenſi, qui ſeculo VIII. vixit, à Wione lig. Vitæ lib. 2. c. 64. tribuatur.

Ex eodem Proſpero Martinengio & Italia ſacra to. 2.

AUreo ſolis radio perennis I.
Hac die totus decoratur orbis,
Ut tuis felix BENEDICTE feſtis
Clarior adſit.
Bella mirandis opulenta factis,
Signa virtutum, ſpeciale munus
Regulæ, præbent tibi ſempiterno
Tempore laudes.
Claret ætatis teneris ab annis Nulli voluptati dat animum.
Moribus, vitam quibus ordinaſti;
Cùm voluptati dederis nec ulli
Intima cordis.
Deditur tanto priùs id triumpho Vas fractum redintegrat.
Vas quidem fractum, muliebre damnum;
Quod puer ſanum prece lacrymoſa
Reſtituiſti.
Exhibens ſanctum celer inſtitutum Fugit in eremum.
Artius, ſummum, ſtudijs relictis
Rebus & patris, fugis, & ſalubri
Veſte bearis.
Foveras antro tua membra parvo II. Triannio in ſpecu degit.
Menſibus verſis novies quaternis,
Quo manens nullis hominum, ſed uni
Notus haberis.
Grata divino tibi feſta nutu Clareſcit & carnem domat.
Conferunt paſtum, latitans videris;
Fama fit, vulnus perit omne mentis
Vulnere carnis.
Hinc crucis ſignum vitreum veneni III. Varia miracula operatur.
Poculum frangit, vaga mens fugatur
Virgulæ tactu, fluit è cavato
Marmore lympha.

ª Vitam S. Bertharij referemus ſæculo IV. Benedictino.

An. Chr. D. XLIII. XXI. Martij.

Inſilit ferrum capulò reverſum,
Mollis humanos regit unda paſſus,
Qua tuam raptus Placidus meloten,
Cernere fertur.
Carus horrendum rulit ale? eſcam;
Fles nimis ſontis nece motus hoſtis:
Et loco cedens ſolito, petiſti
Lyris ᵃ amœna.
Lubricus ſtratâ furit anguis arâ;
Aggravat pondus, ſtrepit igne falſo;
Sed nihil contra valet inchoatum
Ferre laborem.
Membra collapſo lacerata muro
Sana redduntur, patulò probantur
Fratribus furtim malefacta, Regis
Panditur * actus. (* ſ aſtus.)
Noxa libantem necat, & ruina
Sedis electæ patet, obtinentur
Spiritus, rapto latitare vino
Cernitur hydrus.
Obijcis fratri quod inane fecit;
Inſpicis mentem penitus rebellem.
Copiam prodis, gravidiſque ſomno
Conſulis index.
Perfidos tellus procul egit artus,
Siſtit errantem draco, ceſſit ulcus
Regium, nummi ſubiêre, fugit
Horrida peſtis.
Quod cadit vitrum, patet eſſe ſalvum;
Vaſa producunt oleum, * chelydrus (* Serpens ſeu Damon.)
Pellitur dextrâ, manuúmque lora
Viſio ſolvit.
Reddito vitæ puero, ſubire
Cœlicas ſedes animam ſororis;
Et velut ſolis radio ſub uno
Omnia cernis.
Scandit ardenti ſacer orbe Præſul, (IV. Moritur 21. Martij.)
Tu viâ, cœlum, facibus coruſca,
Quando ter ternis tribus & Kalendis
Inſtat Aprilis.
Te canit lætus chorus Angelorum,
Patriarcharúmque, & Apoſtolorum,
Et Prophetarum, meritis ab omni
Parte beatum.
Ut ſit hujus plebs memor iſta laudis,
Hîc ames dici pater, hanc decenter
Si doces, lautè refove, polúmque
Scandere præbe.
Chriſte devoti pretium laboris,
Confer iſtius prece nos iuvari,
Cujus exemplo peritura fœdi
Liquimus orbis.

ᵃ Lyris, alio nomine Carnellus, fluvius eſt Campaniæ, agrum Caſſinatem à meridionali parte alluens. Conſule Notas Angeli de Nuce in cap. 5. lib. 4. Chronici Caſſin.

Hymnus hic noſter, BENEDICTE princeps,
Sit tibi ſemper placidus, tuórum
Qui ſalus es, lux, decus, & perennis
Laus Monachorum.
Meta cœleſtis pretioſa Regis
Te facit veris celebrem trophæis.
Unde nos ſemper petimus frequentes
Nocte, diéque.
Doxa ſublimi maneat Parenti,
Ejus & ſacro diadema Nato,
Et tibi, virtus utriuſque compar,
Spiritus alme. Amen.

MONITUM.

Circa S. Benedicti Vitam plures moveri ſolent controverſiæ, quarum præcipua ſunt de tempore promulgata eius Regula, de die & anno ipſius obitus, de Reliquiarum tranſlatione in Gallias: quibus accedit alia de tempore quo Monaſterium Caſinenſe à Langobardis everſum eſt. De prima ac ſecunda quæſtione (cùm utraque ad hiſtoriæ noſtræ cardinem pertineat) in Præfatione noſtra egimus: tempus cladis & everſionis Caſinenſis ſuperiùs ad cap. 17. expendimus: Tranſlationem cum Miraculis ab Adrevaldo, Aimoino & aliis deſcriptis remittimus in ſæculum proximum, denique Illationem, ut vocant, in ſæculo quarto Benedictino referemus.

VITA
S. SCHOLASTICÆ VIRGINIS
S. BENEDICTI SORORIS.

Ann. Chr. D. XLIII. x. Februarij.

Ex homilia in ejus natali habita, quæ Bedæ Venerabili vulgò tribuitur.

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

1. De S. Scholaſtica primus omnium, poſt Gregorium Magnum, ſcripſiſſe videtur Aldelmus Schireburnenſis in Scotia Epiſcopus, qui anno DCC. floruit, in lib. de laudib. Virginit. cap. 25: cui tamen hic præfiximus homiliam quamdam Bedæ Venerabili ejus æquali communiter attributam, à nonnullis verò Berthario Abbati Caſinenſi; (qui anno DCCC. LXXXIV. martyrio coronatus eſt:) quam poſteriorem ſententiam facilè amplectimur, tametſi homilia Berthariij in MS. cod. Caſinenſi (teſte Angelo de Nuce in cap. 33. vitæ S. Bened.) nonnihil diverſa ſit. Non enim hæc homilia Bedæ ſtilum ſapit, nec vero ſimile videtur, Bedæ tempore S. Scholaſticæ diem Anglis adeo ſolemnem fuiſſe, ut ipſe de ea ſermonem habuerit, qui nullum de S. Benedicto Caſinenſi compoſuiſſe legitur. Hanc autem homiliam, ſeu potiùs ejus partem, idcirco Aldelmo præpoſuimus, quòd enarrationem in Gregorij M. textum contineat. Cæterum integram qui volet, eam in tomo 7. Bedæ operum inveniet: nam ea tantùm quæ ad S. Scholaſticam pertinent, exſcripſimus.

2. Aldelmo ſubjecimus Pauli Diaconi Aquileienſis carmen duplex, quod utrumque licèt Petrus Diaconus in lib. de viris illuſt. Caſin. cap. 8. reticuerit, nemo tamen Pauli Diaconi fœtum eſſe negabit, quiſquis eum verſibus reciprocis lubentiùs luſiſſe adverterit in lib. 1. de geſtis Langob. cap. 26. ubi S. Benedicti geſta hoc carminis genere cecinit, quod etiam in S. Maurum præſtitit. Scripſerunt etiam de S. Scholaſtica vetuſti alij auctores, (nam de recentioribus nihil moramur) nempe Albericus Diaconus Caſinenſis, & S. Bruno Signienſis Epiſcopus ſingulares homilias, quæ necdum editæ ſunt. Nam ſermo Brunonis de S. Scholaſtica à Petro Diacono indicatus in lib. de viris illuſt. Caſin. cap. 34. in editis Brunonis operibus deſideratur.

1. QUIA beatæ SCHOLASTICÆ natalitia colimus, Fratres cariſſimi, libet de eius vitæ meritis aliquid de vita beatiſſimi BENEDICTI huic opuſculo intròducere, ut quantæ excellentiæ ſanctitatis fuerit, ſilentio non tegatur. Sed primitùs omnipotenti Deo preces mittamus, qui omnia in ſapientia fecit, ut ipſe donare dignetur, quia dignatus eſt dicere, *Qui ſitit veniat, & bibat, & de ventre eju fluent aquæ vivæ*, ut cœpta

Ann. Chr. D. XLIII. x. Februarij. Iob. 3. 37. Gregory M. textus ex l. 2. Dial. c. 23.

ſic dignè, proſequamur, ut tantæ feſtivitatis pertineat ad honorem, & veſtræ caritati præbeat incrementum.

„ 2. Soror namque eius SCHLASTICA omnipotenti Domino ab ipſo in„fantiæ tempore dicata, ad eum ſemel per annum venire conſueverat. Primitùs quidem virtutem tanti nominis inquiramus, ut ſuo decore oratio decurrat. SCHOLASTICA enim à SCHOLA derivatur, quæ eſt ſapientiæ nutrix: ab ipſa virtutum omnium norma concreſcit, & tota virtus animæ procax fit ad diſcendum bona & mala, ut recto limite currere poſſit viam ſalutis, qualiter peritura mundi deſpiciat, ne oberrans bonum ducat pro malo, malum pro bono, tenebras pro luce, & lucem pro tenebris, amarum pro dulci, & dulce pro amaro, & diſcernere poſſit quæ virtus ſit ſpiritûs, quæ carnis, ne indiſcretè cuncta peragens, ibi bonum eligere ſperet, ubi tota eſt malitiæ norma: ut eſt illud: Qui non fuerit diſcipulus veritatis, erit magiſter erroris.

Nominis expoſitio.

3. Sed videamus, quis hujus tantæ ſororis poſſit eſſe germanus per omnia Benedictus non ſolùm nomine, ſed opere, non ſolùm in terris, ſed etiam in cœlis. Iſta non in Philoſophorum ſchola Scholaſtica facta, ſed Chriſti, mundi ludibria ab infantia fugiens, cœleſtem ſibi ſponſum apravit: iſte verò à pueritiæ ſuæ tempore abrupta vitiorum & literarum mundanarum Romæ ſtudia cernens, ſenili corde eum quem in ingreſſu mundi poſuerat, retraxit pedem. Quàm felix Nurſiæ tellus, tales quæ mittit alumnos. Nam Canopica regna aurea mittunt tyrannos: tu Chriſto proles ſuper æthera dignos. O felicia tantæ viſcera matris, quæ tali germine ſoboles mundo dedere, id eſt, benedictionis & ſapientiæ. Verè iſta eſt illa fertilis gleba, quæ ſumpto ſemine aliud centeſimum, aliud ſexageſimum fructum produxit.

Cur ſemel tantùm in anno fratrem inviſebat.

4. Sed cur ſemel in anno ſancta ſoror veniebas? forſitan longitudine itineris à tua tenera planta formidabas? an munus parabas quod ferres? an forſitan tantùm & ſemel in anno fecundabat bonus frater rore verbi cœleſtis, ut madefacta mentium prata ſufficeret ad incrementum ſalutis? an in mente habebas illud Salomonis, *Prohibe pedem tuum de domo proximi tui, ne fortè ſatiatus oderit te?* & illud, *Mel inveniſti fili mi, comede quod ſufficit tibi, ne fortè ſatiatus evomas illud?* Sic ſic agant omnes ſorores, non denſis greſſibus fratrum limina frequentent, non carnalia baſia requirant, non ineptas reſonent fabulas, non munus deferant tantum, quod tela depingit, vel magiſtra manus adornat: non olfactoriola, non variorum placentas ſaporum, ſed cum Scholaſtica ſacra Benedicti fratris requirite ſcholam, ut magis cibo cœleſti, quàm dono terreno ſatiati, reverti ad propria queatis. Sequitur:

Prov. 27. 6. Prov. 25. 16.

Cur extra Cœnobium recepta.

„ 5. Ad quam vir Dei non longè extra ianuam in poſſeſſione Monaſterij deſcendebat. Quàm ſanctus, quàm pudicus, quàm diſcretus acceſſus! ut fragilis ſexus non laſceſſeret, obvius frater occurrit, ne fortè labor itineris frangeret mentis devotionem. An illicitum cernebat, ut in tanti limen Cœnobij calcari fœmineo pede debuiſſet? an forſitan ſæcularium latratus vitabat, qui bonos Monachorum mores canino more devaſtant, & hoc credant in illis, quod ſuis malis actibus agere non recuſant: & ſi hoc de tanto Patre ſperare illicitum eſſet, de tenerioribus diſcipulis inflato gutture criſparent cachinnos? Idcircò non in ſæcularium, ſed in proprijs poſſeſſionibus deſcendebat Pater almificus. Sequitur:

Cur venit ad fratrem.

„ 6. Quadam verò die venit ex more, atque ad eam cum diſcipulis venerabilis „ eius frater deſcendit. Ex more enim venit, quia ex bona conſuetudine mentis appropinquabat, & fide non ficta. Quàm ſanctus acceſſus, quàm ſanctus adventus, quàm pius curſus, qui magis amore mentis currebat ad Chriſtum, quàm devotione pedum ad fratrem, immò & ad Chriſtum fratrem. Nam & ipſe dicit; *Si quis fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis eſt, ipſe meus frater, ſoror & mater eſt.* Sed quali devotione iſta currat, Pſalmiſta dicit: *Sicut cervus deſide-*

Matth. 12. 50.

rat ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Sed quare Pſalmiſta Ann. Chr.
metaphoricè cervi propoſuerit mentionem, ut ita currat anima ad Deum, ut D. XLIII. x. Februarij.
cervus ad fontem, non vacua myſterijs manent. Numquid ſolus cervus & non
columba, turtur & paſſer fontem requirunt? Sed aliter cervus, aliter colum- *Pſal.* 40. 1.
ba, ad fontis amnem recurrunt. Iſte curſu pedum, iſta aërio volatu deſcen-
dit: iſte inſecutus frequenter arte venatorum laſſabundus currit ad aquam,
hæc verò infatigata ſolita accedit. Quod ſi myſticè penſare volumus, inviſibi-
lis anima viſibilis animalis habet formam, qua uno curſu fatigationis, hic
pergit ad fontem terrenum, hæc ad fontem cœleſtem: iſte fatigatus vocibus
canum, iſta conſecuta ſpiritibus malignis, pro quo ad fontem illum curren-
dum eſt, qui eſt fons vivus, puteus Domus Iacob, ex quo aquæ vena ſalientis
ebullit in vitam æternam. Certè tanta ſoror tali fide venit ad fratrem. Nam ali-
ter æger, aliter ſoſpes ad médicum vadit: iſte ut ſanus ſanum viſitet, iſte ut
languentem ſanus procuret. Nam & ad fontem aliter ſitiens feſtinat, aliter
crapulátus à vino. Iſte ut hauſto refocillet mentem, ille ut recto itinere inſi-
tiens pergat. Soror verò iſta in tanto fratre ambas gratias cernens, ſapiente pe-
de infatigata venit: priùs, ut ſana ſanum viſitet; ſequenter, ut ægram non cor-
pore, ſed mente curet documento ſalutis: quia nec ipſa aſtra munda ſunt in
conſpectu Dei, & ſecundùm Apoſtolum, nec infans unius diei. Sequi-
tur:

„ 7. Qui totum diem in Dei laudibus ſacrîſque colloquijs, ducentes, incum- Mutua fratris & ſororis colloquia.
„ bentibus iam noctis tenebris, ſimul accepere cibum. Beata talis viſio paren-
tum, præ oculis habentes Domini præceptum: *Primùm quærite regnum Dei, &*
iuſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Beata talia fercula, ubi priùs poni-
tur panis Angelorum, quàm hominum: & ubi priùs refocillatur mens, quàm *Matth.* 6. 33.
venter. Nam hîc reponitur cibus, qui placere poſſit menſæ cœleſti: ibi verò
eſca manet, quam indigeries corporis mittit. Et beatus ſermo qui toto diei ſpa-
tio protelatur laude divina, & qui à primo lucis ortu uſque ad occaſum, alter-
natim reciprocantur prædicamina ſacroſancta. Sequitur:

„ 8. Cúmque adhuc ad menſam conſiderent, & inter ſacra colloquia tardior
„ ſe hora protraheret, eadem Sanctimonialis femina ſoror eius eum rogabat, di-
„ cens: Quæſo te ne iſta nocte me deſeras, ut uſque mane aliquid de cœleſtis
vitæ gaudijs loquamur. Ad menſam ſedent, cibum ſumunt, uno dente carita-
tis ruminant panem & colloquia ſacra, ut unum eſſet os, quo terrenum panem
frangerent, & cœleſtem. Nam venter plenus cibo, mens erat adhuc iejuna
verbo ſalutis: idcirco quaſi famelica rogat, ut divinis cibarijs mentem ſatia-
ret periucundus cœleſtis uſque in lucem, ut qui fuerat luce diei magiſter, fie-
ret etiam inter tenebras doctor herilis. Sequitur:

„ 9. Cui ille reſpondit, quid eſt quod loquèris ſoror? manere extra Cellam Cur S. Benedictus extra Monaſterium pernoctare recuſat.
„ nullatenus poſſum. Ecce percontatur frater ſororem, magiſter diſcipulam,
ſanctus ſanctam, quaſi non ſciens, quid dixerit ſoror. Sed iſta inquiſitio ma-
gis iraſcentis eſt, quàm interrogantis, dum bene Pater audiſſet, quod ſoror ro-
gaverit. Tamquam ſi diceret: Non bene eſt hoc quod rogas, ut inſolitus extra
Cellam maneam, quod implere minimè poſſum. O ſanctitatis amator, quare
germanæ denegas, quod etiam extraneis præbes? ſed hoc religio facit, non
cauſa doloris. Scis Domini præceptum; *Qui diligit patrem aut matrem aut fra-* *Matth.* 10. 37.
trem, vel ſororem pluſquam me, non eſt me dignus. Ideóque ad aſſuetum recur-
ris orationis locum, ubi magis Deo, quàm ſorori ſolitus es adhærere. Sed præ-
ſumenti voce dicimus; Numquid non Deus hîc eſt, ubi bona ſoror ſacramenta
Dei perquirit, cùm ipſe dicat: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine* *Matth.* 18. 20.
meo, in medio eorum ſum? Ecce non rogat, ut longo te tempore cernat more pa-
rentum, ſed unius noctis ſpatium poſcit, quo præbeas colloquia ſacra. Quàm
durè attendis, ſancte frater, preces ſororis, ob tuæ cauſam ſacræ religionis.
Illa bene quærit, ut à te habeat, tu ſimiliter ut redeas: illa fide, tu fide: illa

Ann. Chr. D. XLIII. 8. Februarij.

amore Dei, tu pariter ut illa: illa ut cum ſorore in prædicatione tempus noctis
exoluas, tu ut cum Fratribus ſolitas Domino referas laudes. Sed quis è duo-
,, bus melius, ſequens ſententia monſtrat. Tanta verò erat cœli ſerenitas, ut
,, nulla in aëre nubes appareret. Verè nulla nubes eſſe potuit, ubi erat lux vera,
quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Sequitur:

Scholaſtica à Deo vehementem imbrem obtinet.

,, 10. Sanctimonialis autem femina cùm verba fratris negantis audiſſet, inſer-
,, tas digitis manus ſuper menſam poſuit, & caput in manibus omnipotentem
,, Dominum rogatura declinavit. Dic virgo beata, cujus te ſchola docuit, quæ
contra magiſtrum ſententiam proponis? Numquid non dicit, *Perfectus omnis*
Luc. 6. 40. *diſcipulus erit, ſi ſit ſicut magiſter ejus?* & in Evangelio inquit, *Neſciat ſiniſtra tua,*
Matth. 6. 3. *quid faciat dextera tua:* & tu ambas manus innectis? & illud, *Mittite in dexteram*
Ioh. 21. 6. *navigij rete*, & tu utroque latere rectè immergis? ille à dextris oves collocat,
Pſal. 109. 1. tu etiam in ſiniſtra? Pſalmiſta hinc à dextris ponit dicens, *Dixit Dominus Do-*
Pſal. 117. 16. *mino meo, ſede à dextris meis:* nec non *dextera Domini fecit virtutem, dextera Do-*
mini exaltavit me; & in Cantico, *Dextera tua Domine glorificata eſt in virtute,*
Exod. 15. 6. &c. & tu iſta derogans, non ſolùm manus implectis, ſed etiam digitos inſeris?
Matth. 6. 6. Dominus dicit in Evangelio: *Tu autem cùm oraveris, intra in cubiculum tuum &*
clauſo oſtio ora patrem tuum: & tu ad cœnam ſedens, ante humanos oculos pre-
ces lacrymáſque fundis? Sed quàm laudanda ſunt tua facta, ô ſanctiſſima fe-
minarum. Quid tu in conclavi facis, quando talia patenti cœlo peragis? Nam
Gen. 1. ideo tibi una eſt dextra læváque pars, quia fabricam attendis illius, qui nullam
habet ſiniſtram, ut dicit: *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.* Et
Cant. 2. in Cantico canticorum, *Læva ejus ſub capite meo & dextera illius amplexabitur me.*
Pſal. 118. Et in Pſalmo: *Manus tuæ Domine fecerunt me, plaſmavere me.* Et illud in Cantico,
Cant. 5. 5. *Manus meæ ſtillavere myrrham.* Hac quippe auctoritate quàm pulchræ tuæ ma-
nus complexæ conſiſtunt, ſuper quas caput reclinans, imbrem cœlitus lacry-
Zach. 6. 12. mans effudiſti. Sed quod caput, Apoſtolus dicat. *Caput mulieris vir, caput viri*
1. Cor. 11. 3. *Deus.* Nam cujus viri niſi illius, unde Propheta dicit, *Vir Oriens nomen ejus?*
Ecce ille qui pro ſalute omnium in cruce inclinato capite tradidit ſpiritum,
ſuo capite nunc tuas declinavit in palmas, ut ſui myſterij quod mente quæ-
rebas arcanum, tibi manaret ab aſtris. Quæ tantùm inſertis digiſtis egiſti mi-
,, raculum, quid faceres ſi palmas extendiſſes ad preces? Cúmque levaret de
,, menſa caput, tantæ coruſcationis & tonitrui virtus, tantáque innundatio
,, pluviæ erupit, ut neque venerabilis Benedictus, neque Fratres qui cum eo ade-
,, rant, extra loci limen quo conſederant, pedem movere potuiſſent. Quàm
nova miracula mundo, quàm cunctis laudanda præconia ſæclis! ubi nulla erat
umbra nubis, aër intonat clamoribus omnes: & denſa tonitrua ſonant, ubi
nullius erat concuſſio venti. Nam unus fons oculorum, & menſam rigabat la-
crymis, & æther imbribus arva. Stet nunc ſancta caritas fixa, ſtent immobiles
pedes fraterni: quod ſoror poſcit, non deneget dilectio fratris: da volens
nolens, pernox ſacra colloquia, Pater. Ecce iſta præceptum Domini complet,
petit ut accipiat, quærit ut inveniat, pulſat ut aperiatur ei. Quid petit, ipſa di-
,, cat. Ut uſque mane aliquid de cœleſtis vitæ gaudijs loquamur. Nam ideo
deſcendiſti obvius, ut iſta dona proferres: perfice quod cœpiſti. Nam non
initio præmium extat, ſed in fine operum bonorum. Idcirco è ſuperis fudit Do-
minus imbrem, ut tu non deneges prædicaminum amnem. Verè non poſcit
munus caducum, ſed regni cœleſtis expetit lucrum. Sequitur:

,, 11. Sanctimonialis autem femina caput in manibus declinans, lacrymarum
,, fluvios in menſa fuderat, per quos ſerenitatem aëris ad pluviam traxit: nec
,, paullò tardiùs poſt orationem inundatio illa ſecuta eſt: ſed tanta fuit con-
,, venientia orationis & inundationis, ut de menſa caput iam cum tonitru leva-
,, ret, quatenus unum idémque eſſet momentum, & levare caput & pluviam
,, deponere. Quàm bonus Deus Iſraël rectis corde, quàm piæ animæ quærenti
illum? Ecce qui ſcrutator eſt mentium & corda omnium cernit, qui per Pſal-

miſtam dicit : *Invocabit me & ego exaudiam eum , cum ipſo ſum in tribulatione :* Ann. Chr.
Ecce non diſtulit ; non multas expedivit preces , ſed in nictu oculi & puncto D. XLIII. x. Februarij.
cordis petenti tribuit donum. Nam levato de manibus capite , una fuit conve-
nientia orationis & inundationis. Gaude & lætare virorum ſanctiſſime , quia Pſal. 90. 15.
ecce tenes quod voluiſti , ecce habes quod ſemper quæſiſti : ecce miracula cer-
nis inſignia , cœlo terráque probata. Verè ſi non negaſſes quod expetebas, non
fuerant ſigna humanis oculis nata , quæ toto ſemper mundo lectio ſacra ſonat.
Ecce iam Scholaſticæ nomen virtutum laude coruſcat : ecce illius miraculo,
plebs ſancta congaudet : ecce quam cultaſti ſarculo cœleſti , fructus fert ſigno-
rum. Sequitur :

,, 12. Tunc vir Dei inter coruſcos tonitrus aque ingentis pluviæ inundatio-
,, nem , videns ſe ad Monaſterium non poſſe remeare , cœpit conqueri contri-
,, ſtatus , dicens : Parcat tibi omnipotens Deus , ſoror , quid eſt quod feciſti ?
Quare quæris vir Dei , quid ſoror fecerit ? Numquid non cernis quid ipſa fece-
rit ? Numquid non vides pluviæ guttas ? Numquid non audis concrepantes
mugitus ætheris ? Numquid non ſentis miracula coruſcare , ſigna fluere , fun-
damina domus contremiſcere , & dicis quid feciſti ? Numquid ipſa hoc fecit,
quod magis tua ſancta negatio fecit : quia ſi non negaſſes, miraculum non eveniret.
Hoc Chriſtus geſſit pietatis amator. Nam petenti Cananeæ mulieri preces audire
diſtulit, ut eius fidem faceret acutiorem , ut quærenti catello micas , filij daretur
panis. Sed illa ut extranea à finibus tunc venit , iam non extranea à conſortio
Chriſti : iſta verò à cunabulis Chriſto dicata, cum Maria glorioſa Virgine audire Luc. 10. 42.
,, meruit : *Optimam partem elegit.* Et quare Pater contriſtatus dicis : Parcat tibi om-
,, nipotens Deus ſoror , quid eſt quod feciſti ? O vir Dei , tibi hominum mentes
pateſcunt , tibi aër numiſmata fundit , tibi arida dolia oleum manant , tibi alta
profundi laci ferrum reducunt ab imo, ipſi inferi animam reddunt, & nunc quaſi
contriſtatus neſciens dicis, quid feciſti ? O Pater beate, ſi fas eſt dicere , quantum
fuerat iuſtius dicere , Parcat mihi omnipotens Deus , qui tuas bonas non audio
preces : quàm diceres , Parcat tibi omnipotens Deus , quid eſt quod feciſti ? Hoc
eſt illud Salomonis ; *Argue ſapientem & diliget te.* Sequitur : Prov. 9. 8.

,, 13. Cui illa reſpondit : Ecce te rogavi , & audire me noluiſti , rogavi Do-
,, minum meum , & audivit me. Subaudiatur , Te quidem rogavi ut fratrem,
ſed tu ut germanam noluiſti audire. Sperabam ut mente haberes viſcera matris,
partûs dolorem , lacteas mammas , cunas nutricis , lavacra obſtetricis , faſcias
temporales , quibus infantia olim nutrivit. Sed tu me noluiſti audire , & magis
feſtinabas ad Fratres , quos tibi ſola caritas Chriſti facit germanos , quos etiam
neſcis à quo limite ad tua cunabula hos mundus tranſmittat. Idcirco rogavi
Dominum meum , & audivit me. Tu non attendebas quod unus pater ambo-
rum contulit membra , tu non cernebas unam nobis manſionem ª * eſſe inter *al. fuiſſe.
uteri ſepta : idcirco ad illum patrem cucurri ; qui nobis animam dedit , qui ter-
,, rena tribuit , & cœleſtia non denegavit. Modò ergo ſi potes , egredere , & me
,, dimiſſa , ad Monaſterium redi. Modò enim præſentis eſt temporis : modò
enim , quandó tibi omnipotens Deus itinera clauſit : modò , quando aditum
eundi denegavit : modò , ſi potes , me dimiſſa , ad Monaſterium redi. Et cur
Pater fatigaris ? Numquid non hic eſt Monaſterium ubi tu es , qui caput es om-
nium Monaſteriorum , & doctor omnium Monachorum , dum non locus ho-
minem , ſed homo ſanctificet locum ? Sta nunc , Pater ſanctiſſime , invitus , ut
alterius diei ſol tibi præbeat greſſus. Sequitur :

,, Ipſe autem exire extra tectum non valens , qui manere ſponte noluit in loco,
,, manſit invitus. Quàm multis ſanctis viris factus es vir Dei compar , qui inviti
fecerunt bonorum facta. Nam Iacob invitus fratrem fugit , qui poſtea rediit

ª Erant ergo gemelli , Benedictus & Scholaſtica, uno ſcilicet partu editi: non enim una iis alicubi manſio eſt, qui ſibi in eumdem locum poſt intervalla ſuccedunt. Trithemius in lib. 1. de Viris illuſt. Ord. S. B. c. 1. de ABUNDANTIA eorum matre agens : Hæc, inquit , periclitata in partu geminos edidit, filium ſcilicet BENEDICTUM , & filiam nomine SCHOLASTICAM.

Ann. Chr. D.XLIII. 2. Februarij.

cum multis. Sic Ioſeph invitus pergit ad ſedem, ut doctor fieret populo Dei. Sic Daniel vadit Babylonam ad arcem, ut primus fieret ſapientibus cunctis. Sic Saulus invitus factus eſt Paulus, ut fieret gentium prædicator. Ideóque tua non requieſcat caritas, ſancte vir, ſtare invitus, ut Chriſti tribuas documenta ſalutis. Sequitur:

Cum fratre noctem in ſacris colloquijs ducit inſomnem.

„ 14. Sícque factum eſt, ut noctem totam pervigilem ducerent, atque per ſa- „ cra ſpiritalis vitæ colloquia ſeſe vicaria relatione ſatiarent. Ecce nunc nova ſpiritalia gaudia ſurgunt, quia negans priùs, factus eſt nunc attributor cœleſtis: & colloquijs ſacris vicaria relatione ſe ſatiant, qui priùs erant à concordia diſcordes. Quanta ſunt omnipotens tua mirabilia Deus! Nam omnia proba voluiſti, feciſti, & non eſt qui reſiſtat tuæ majeſtatis poteſtati Ideóque laudant te cœli, aër, terra, mare, & cuncta quæ in eis ſunt: quia ſemper innovas ſigna & mirabilia tua, ut te totus orbis agnoſcat ſuum eſſe Redemptorem. Da iam pius pio Patri Benedicto iterredeundi ad Cellam, ſtringe aërium amnem, tolle pluviæ guttas, da ſerenitatis ſolem, ut qui lætus acceſſit, gaudens recedat: ut ſimul eius ſoror valedicens fratri, ad propria revertatur, ut ſimul gaudentes & exultantes, tuo de munere ad ſua tecta vehantur. Sequitur:
„ Qua de re dixi eum voluiſſe aliquid, ſed minimè potuiſſe: quia ſi venerabilis „ viri mentem aſpicimus, dubium non eſt, quòd eamdem ſerenitatem volue- „ rit, in qua deſcenderat, permanere: ſed contra hoc quod voluit, in virtute „ omnipotentis Dei ex femineo pectore miraculum invenit. Nec mirum quòd „ plus illo femina, quæ diu fratrem videre cupiebat, in eodem tempore valuit: „ quia enim iuxta Iohannis vocem, *Deus caritas eſt*: iuſto valde iudicio illa „ plus potuit, quæ plus amavit. Brevi ſermone de his diſſerendum non eſt.

1. Ioh. 4. 16.

Nam ſecundùm Grammaticos, caritas media ſpecies eſt, dum inter bonos & malos caritas eſſe poſſit, & inter latrones & pios: ut eſt illud, *Perfecta caritas foras mittit timorem*. Certè ſi perfecta eſt iſta, quæ inter bonos foras mittit timorem: imperfecta nihilominus fore creditur, quæ inter malos ac ſuperbos nequitiæ concordiam præſtat. Sic in paſſione Domini Pilatus IESUM mittens Herodi, à quo IESUS ad Pilatum iterum remiſſus, amici facti ſunt Herodes & Pilatus in ipſa die: nam antea inimici erant ad invicem. Sed hæc eſt perfecta caritas quæ Deus eſt, quâ hîc plus una potuit quam alter: de qua dicit Apoſtolus, *Caritas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis*. Sequitur:

Ibid. 17. — Rom. 5. 5.

In columbæ ſpecie eius anima cœlum petit.

„ 15. Cúmque die altero eadem venerabilis femina ad Cellam própriam receſſiſ- „ ſet, vir Dei ad Monaſterium redijt: & ecce cùm poſt triduum in Cella con- „ ſiſtens, elevatis in aëra oculis, vidit eiuſdem ſororis ſuæ animam de eius „ corpore egreſſam, in columbæ ſpecie cœli ſecreta penetrare. Quàm felices ſunt oculi qui animas poſſunt contemplari beatas, qui carnali intuitu ſpiritalia cernere queunt! Iſta luminaria non adjacent in fundamine frontis, ſed intus reniteſcunt ad cordis feneſtras de quibus dicit: *Qui ſunt iſti qui ut nubes volant, & ſicut columba ad feneſtras ſuas*? Ecce iam, Benedicte Pater, iſta columba ad tuas iam cordis volat feneſtras, ut tuæ ſororis anima per eas tranſiens, ad cœleſtem illam deferat portam: ut illa fieret ductrix animæ tantæ, quæ fuit avis quondam portatrix ad arcam reddita pacis. Quàm felix ales talibus myſterijs compta, quæ meruit etiam ſuper Dominum Chriſtum Spiritum ſanctum ferre. Iſta frequens obſequijs inſtat Regis æterni, iſta aſſuetis pennis deargentatis auro dorſa refulgens, paradiſo nuncia defert. De hac in Cantico Canticorum dicit: *Surge amica mea ſponſa, & veni: columba mea in foraminibus petræ, in caverna maceriæ*. Sequitur:

Iſa. 60. 8. — Cant. 2. 14.

„ 16. Qui tantæ eius gloriæ congaudens, omnipotenti Deo in hymnis & lau- „ dibus gratias egit, eiúſque obitum Fratribus denunciavit. Denunciavit enim ſanctus Pater Fratribus, quod meruit ſacro intuitu cernere ſecretum: & talibus congaudens votis, omnipotenti Deo gratias egit, quia quam ante triduum

tore

rore verbi cœleſtis perfuderat, ad ætherea regna in columbæ ſpecie ſcandere cernit. Sequitur: Ann. Chr. D. XLIII. X. Februarij.

„ 17. Quos etiam protinus miſit, ut eius corpus ad Monaſterium deferrent, atque in ſepulcro quod ſibi ipſe paraverat, ponerent. Quo facto contigit, ut quorum mens una ſemper in Domino fuerat, eorum quoque corpora nec ſepultura ſepararet. Ecce, fratres, margarita cœleſtis à negotiatore dudum empta, aptatur cœleſtibus ornamentis, iam inter lilia candentia paſcens, ſequitur Agnum quocunque ierit. Ecce in Paradiſo Domini ab Angelis collocatur, ecce in terris Monachorum manibus aptatur in tumulo fratris, ut munus quod una mater contulit, nec cœli ianua, nec terræ ſepultura ſepararet: & quibus una fuit ſemper mens in Chriſto, una eſſet corporum arca. Ecce reparata ſunt tua damna, Paradiſe. Ecce virgo Dei manu formata, quam de tuo peſtifer hoſtis abſtulit loco; iam redit ad culmina cœli, iam recognoſcit ſui palmam ſtructoris; iam quia victa fuit, victrix calcat hoſtis colla maligni. Dic, dic inferni miniſter, dic tartaree miles, dic orcigenum genus omnium venenorum fraude repletum, quid tibi fecit plaſma ſanctiſſimum Dei, quid tibi nocuit femina benè formata? Quàve cauſa ultro te conſiliarius iniecisti, ut manducaret quod tuum non fuit? Dic peſtifer fur, quia non potuiſti rapere partem regni Dei, ideo voluiſti rapere per ſerpentem creaturam Dei, immò qualis dominus, talem famulam mittit. Tu ſerpens lubricus, ille ſerpens tortuoſus: tu omni dolore plenus, ille omni veneno: tu mortis conſilia dans, ille ſuis organis ſibilans, mortis conſilia propinat. Numquid non potuiſti in Paradiſo Dei aliud animal invenire, quod tuis votis concordaret, niſi ſerpentem? Verè non. Tu callidior Angelis ſanctis, ille callidior animantibus cunctis: tu bonus in cœlo formatus es, ſponte malus effectus es; ille bonus in Paradiſo creatus eſt, per te reus effectus eſt. Virgo Dei, plaſma Dei, femina Dei bona creata eſt, per te, & ſerpentem illicita guſtando effecta eſt peccatrix. Quid demens de his tibi profuit? Tu tibi perpetuos ignes cumulaſti, ille terram comedet cunctis diebus: tu catenis igneis illigatus; ille omnium ira premitur, calcaneis tunditur, verberibus flagellatur. Væ væ per omnia vobis. Ecce femina reparata eſt ſanguine Chriſti, ecce pro amiſſione terreni Paradiſi, illa nunc culmina cœli retinet, unde præceps ruiſti. Verſum eſt fel tuum in dulcedinem mellis, fraus maligna tua in reparationem omnium & ſalutem. Perforata eſt maxilla gutturis tui, neminem mordens, neminem vorans ſine Deo volente. Et ſi quem voraveris, pietate Dei præfocatus cum ſanguine reijcies illum, & de viſceribus tuis abſtrahet illum Deus.

Corpus eius à fratre ſepelitur.

Expoſtulatio in diabolum.

18. Gaude iam virgo Dei tantis ſublimata triumphis, exulta Benedicte Pater ſanctiſſime patrum, doctor dulciſſime doctorum: quia conſummatis operibus ſanctis, pariter congaudetis ſuper regna cœlorum. Intercedite pro vobis commiſſis, poſtulate pro nobis afflictis, rogate pro noſtris delictis, poſcite Chriſtum non ſolùm pro Monachis commiſſis, ſed etiam pro veſtris ancillis, ut omnis ætas, omnis ſexus, omnis Ordo, qui veſtris præceptis colla ſubmittunt, peritura mundi deſpiciant, gaudia æterna concupiſcant, regna beata appetant, proſpera animarum & corporum percipiant. Nulla diabolica fraude moleſtentur, nullis incurſionibus malignorum affligantur, nullisque calamitatibus annihilentur. Euge Pater beate, fave precantibus, appone aures precibus famulorum tuorum, da veniam poſcentibus, da dona quærentibus, parce peccantibus: quia tu paſtor es, nos verò oves audi tu balatus ovium tuarum, trahe nos poſt te, ut veniamus ad te, ut illic vera paſcua inveniamus, ubi ſunt vera gaudia ſempiterna. Redde Deo talenta cumulata de nobis, reporta cum uſuris credita dona doctrinarum, mèque indignum hujus operis præſumptorem, tuis conjunge ſervulis ſacris, ut cum omni grege commiſſo vitæ præmia aſſequamur, ut tibi dicatur à Deo: Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra cum his omnibus tibi creditis in gau-

Invocatio.

Ann. Chr. D. XLIII. 2. Februarij. dium Domini tui, præſtante ipſo qui digna promittere gaudia dignatus eſt ſuis famulis, qui vivit & regnat per cuncta ſæcula ſæculorum, Amen.

DE EADEM S. SCHOLASTICA

Carmen ALDELMI Epiſcopi Schireburnenſis in Scotia, qui anno DCC. floruit, in lib. de laudib. Virginit. cap. 25.

QUæ proprium ex Schola ſumpſit SCHOLASTICA nomen,
Hanc Deus ubertim cœleſti munere ditat,
Aurea Virgineo lucrantem præmia voto.
De qua hoc præcipuum vitæ ramuſculus almæ
Divulgare ſolet, latus qua tenditur orbis,
Quòd fratrem ſibimet germano fœdere iunctum,
Subnixis precibus geſtit compellere virgo,
Quatenus acciperent ſacrorum dulcia noctu
Fercula librorum, & ſancti convivia verbi:
E quibus affatim ſaturantur pectora plebis,
Atque ſaginantur ſanctorum corda virorum.
Sed fidus precibus frater non flectitur ullis,
Quinimmo ſanctam contempſit voce ſororem.
Tum Virgo Chriſtum pulſabat corde benignum,
Ut ſibi dignetur vulnus ſanare doloris.
Mox igitur cœlum nimboſo turbine totum,
Et convexa poli nigreſcunt æthere furvo.
Murmura vaſta tonant, flammis commixta coruſcis;
Et tremuit Tellus magno tremebunda fragore.
Humida rorifluis humectant vellera guttis,
Irrigat & terram tenebroſis imbribus aër.
Complentur valles, & larga fluenta redundant;
Tunc manſit nolens, qui pridem ſpontè negavit
Quod germana petit, deplorans anxia curis.
Sic Deus auſcultat devota mente rogantes,
Quamlibet à nullo ſolandi verba capeſſant.

VITA EIUSDEM S. SCHOLASTICÆ

A Paulo Diacono metricè ſcripta.

Ex Proſperi Martinengij Tomo 3.

I. SPonſa decora Dei petit alta SCHOLASTICA cœli,
Ingreditur thalamum ſponſa decora Dei.
Angelicis hodie manibus ſuper aſtra levatur,
Miſcetur turmis Angelicis hodie.
Iubilat hinc Domino ſanctorum cœtus in aſtris,
Plebs noſtra in terris iubilat hinc Domino.
Hinc dolet, atque gemit claſſis mala dæmoniorum;
Serpens antiquus hinc gemit, atque dolet.
Illius inſidias hæc vitâ pertulit omni,
Sed vicit moriens illius inſidias.
II. Scholaſtica ab infantia Deo dicata. Virgo dicata Deo primo permanſit ab ævo;
Vixit ab infanti Virgo dicata Deo.

Ann. Chr. DXLIII. X. Februarij.

Regna poli cupiens patriam cum fratre reliquit,
Caſſinum peti ſt regna poli cupiens:
Tecta ſibi ſtatuit ſumma BENEDICTUS in arce,
At ſoror in planis tecta ſibi ſtatuit [a].

Caſſinum incolit.

Frater erat ſolitus deſcendere quoſque per annos,
Viſere germanam frater erat ſolitus.

Singulis annis fratrem inviſit.

Proxima lux fuerat; qua corpus virgo reliquit,
Qua cœlum petijt, proxima lux fuerat.
Ut ſibi mos fuerat, frater deſcendit ab arce,
Germanam viſit, ut ſibi mos fuerat.
Exoriente die fit eò conventus eorum,
Et ſermo exoritur exoriente die.
Mutua verba ferunt regni, vitæque perennis;
De ſatanæ pugnis mutua verba ferunt.
Oceanum ſubiens ſol lucem iam tumulabat,
Phœbus fert tenebras Oceanum ſubiens.
Pabula pro ſolito dederant animabus amata,
Dant & corporibus pabula pro ſolito.
Virgo gemit comedens, ſuſpiria corde dat imo,
Verba facit frater, virgo gemit comedens.

Colloquia ſacra cum fratre habet.

Ardet amans animus, ſermones quæritat auris;
Os eſcas guſtat, ardet amans animus.
Fit magis eſuriens, dum plures accipit eſcas,
Verbi non dapium fit magis eſuriens.
Iam ſimul ambo parant menſam removere, cibóſque,
Ferre Deo grates iam ſimul ambo parant.

III.

Illa dolens animo dubitat, metuítque profari,
Hæc tandem loquitur illa dolens animo.
O venerande Pater, mihi nil miſerere dolenti,
Germanam linquis, ô venerande Pater.

Ea in noctem totam protrahi petit.

Hîc precor ut maneas, lux ecce diurna recedit,
Inſtant iam tenebræ, hîc precor ut maneas.
Ne ſoror iſta petas, frater ſanctiſſimus inquit,
Quæ petis, haud tribuam, ne ſoror iſta petas:

Fratrem retinet invitum, pluviâ cœlitus obtentâ.

Protinùs illa dolens lacrymis rigat ora profuſis,
Dat caput in menſam protinus illa dolens.
Spes erat huic Dominus, Dominum ſic mæſta precatur;
Quod vult fit, quoniam ſpes erat huic Dominus.
Tota poli facies operitur nubibus atris,
Denſatur nimbis tota poli facies.
Fulgura crebra micant, collidunt flamina venti,
Corruat ut cœlum, fulgura crebra micant.
Frater id intuitus, cur egerit increpat illam,
Nocte domi remanet frater id intuitus.
Poſtera lux veniens fluctus fugat atque tenebras,
Pandit iter juſto poſtera lux veniens.

IV. S. Benedictus animam eius cœlum penetrare videt.

Tranſierat triduum poſt eius ab inde digreſſum;
Poſt iſtud ſignum tranſierat triduum:
Suſpicit ad ſpeculam cœlum Benedictus & orat,
Sic germanæ animam ſuſpicit ad ſpeculam.

[a] Notandus locus adverſus eos, qui Scholaſticā iuxta Caſſinum habitaſſe negant. Idem Paulus infra num. 7.

Virgineal ecce tuum fratris conjunxeras ads,
Staret ut invulſum Virgineal ecce tuum.

Quid planius? Hæc ſi legiſſet Bollandus, aliam ſine dubio ſententiam iniiſſet. S. Scholaſticæ Monaſterium fuiſſe Plumbariolam nonnulli ſuſpicantur, quamvis à Theſia Rachiſij conjuge extructum prodat Leo Oſtienſis in lib. 1. Chron. Caſſin. cap. 28. fortè quòd nulla veteris ædificij veſtigia remanerent.

Ann. Chr. D. XLIII. x. Februarij.

In volucris ſpecie volitabat ad aſtra columbæ,
    Quid fuit, hac patuit in volucris ſpecie.
Quod ſoror aſtra petat, grates agit Omnipotenti:
    Fratribus enarrat quod ſoror aſtra petat.

Corpus eius in proprio tumulo collocat.

Collocat in tumulo parto ſibi membra ſororis,
    Et ſua poſt ipſo collocat in tumulo.
Unus habet tumulus, tenuit quos una voluntas:
    Quos parit una alvus, unus habet tumulus.

V. Vterque miraculis clareſcit.

Signa ſtupenda nimis vitâ fecere fruentes,
    Defuncti faciunt ſigna ſtupenda nimis.
Vidimus hîc homines ereptos dæmone plures,
    Iuſanos ſanos vidimus hîc homines.
Eſt data pluribus hîc vox oris, lux oculorum,
    Frugi pedum virtus eſt data pluribus hîc.
Hîc Deus omnipotens meritis placatur eorum;
    Quæ petitur, præſtat hîc Deus omnipotens.
Hîc & ubique Deus precibus nos protegat horum,
    Nos regat, & foveat hîc, & ubique Deus.

DE EADEM S. SCHOLASTICA

Carmen ejuſdem Auctoris.

Ex Beda tomo 7. & VVione in Ligno Vitæ.

VI. * al. nomine.

O Benedicta ſoror Benedicti * numine Chriſti
    Eximiſque Patris, ô benedicta ſoror.

Mundum deſerit.

Prompta vacare Deo Scholaſtica iure vocaris:
    Cerneris à cunis prompta vacare Deo.
Seria conſilio, iam tunc virguncula quamvis,
    Calcatrix coſmi ſeria conſilio.
Sponſa decora Dei niveis tu compta lapillis,
    Lilia ſacra feres ſponſa decora Dei.
Appetis alta poli, tempſiſti dulcia ſæcli,
    Dindyma perpetui appetis alta poli.

* al. jubare.

Cuncta peroſa tibi Phœbi ſub * lumine poſta,
    Et maleſuada ſoli cuncta peroſa tibi.

VII. Monialibus præfuit.

Caſtalides proceres præibas concita prædux [a],
    Illuminabas ovans Caſtalides proceres.
Virginal ecce tuum fratris conjunxeras ædi,
    Staret ut invulſum Virginal ecce tuum.
Unguibus à teneris mutans ſuperna caducis,
    Victoriámque tenens unguibus à teneris,
Ampla trophæa refers ἁγνῶς, σπουδῆς, μονῶς τε,
    Filia Virgo Sion ampla trophæa refers.

Auctor aliorum verſuum meminit.

Verſibus heroïcis [b] aliàs caſtiſſima laudes
    Scripſimus ecce tibi verſibus heroïcis:
Queîs liquidò patuit meritorum culmine toto
    Perfectam cunctis, quêis liquidò patuit.
Sufficiat precibus germanum vincere votum,
    Inuictum cunctis, ſufficiat precibus.

[a] Erat ergo Scholaſtica Religioſa, non devota, privata ſcilicet in domo religioſam vitam ducens, ſed Clauſtralis in communi cœtu Virginum, quibus ipſa præerat.

[b] An heroïcos verſus appellat eos, quos ſupra texuimus? aliàs heroïci verſus dicuntur hexametri.

Scribere nunc ſupereſt natalem volucre penna
Scandere quo juſſa es, ſcandere nunc ſupereſt.
Virgo beata die ſubijſti limina regni
Menſe Numæ in decimo, virgo beata, die.
Phœbus in Aquario vicenas iámque quaternas
Præripiens partes Phœbus in Aquario.
Unguine pneumatico floreis nutrita verendis,
Cujus odor patuit unguine pneumatico.
Sinibus Abraïcis vigilum devecta lacertis
Permanſura ſacris finibus Abraïcis:
Virgineíſque choris lenta ſtatione locata
Laudibus harmonicis, Virgineíſque choris.
Organa quo reſonant ſuperni nominis odas
Angelici proceres, organa quæ reſonant.
Paſcere nunc lilijs milleno flore refertis,
Tu paradiſiacis paſcere nunc lilijs.
Hîc vigeas, valeas, ſemper venereris, ameris,
Nunc & in æternum hîc vigeas valeas.

Ann. Chr. D. XLIII. XXI. Martij.

VIII. Dies obitus ſanctæ Scholaſticæ.

MONITVM.

De S. Scholaſtatica Reliquiarum Tranſlatione in urbem Cenomanenſem agendum erit in ſecundo Sæculo Benedictino.

VITA ET PASSIO S. PLACIDI MARTYRIS

ET FRATRVM EIVS VICTORINI, EVTICHII, ac FLAVIÆ ſororis, nec non DONATI, FIRMATI Diaconi, ac FAVSTI, & aliorum triginta Monachorum.

Ann. Chr. D. XLI. V. Octob.

Auctore Gordiano Monacho, interpolatore Petro Diacono.

Eruta ex Bibliotheca Vaticana à Surio.

OBSERVATIONES PREVIÆ.

1. *De Gordiano primo horum actorum ſcriptore ita legitur num.* 18. His quoque diebus Gordianus quidam natione Romanus, litteris Gręcis apprimè eruditus, ad venerabilem Patrem Benedictum pervenit, ſéque eius magiſterio ſubdidit *Is cum S. Placido in Siciliam miſſus num.* 20. *atque è Mamuca manibus elapſus num.* 61. *demum curatâ S. Placidi Sociorúmque Martyrũ ſepulturâ Conſtantinopolim profectus, jubente Iuſtiniano Imperatore eorumdem Paßionem Graecè ſcripſit num.* 81. *Hæc vel de ſe ipſo, vel Petrus Diaconus de ipſo his actis quæ interpolavit, inſeruit. Quo magis miror, Petrum ipſum in libro de illuſtribus viris Caſſinenſibus nullam Gordiani facere mentionem: ubi quotquot nanciſci potuit Scriptores Caßinenſes, diligenter enumerat.*

2. *Iſtorum interpolationem actorum iam agnoverant homines eruditi, non æquè verò interpolationis auctorem Petrum Diaconum Caßinenſem: quem Reverendißimus Angelus de Nuce Abbas Caßinenſis in caput* 37. *Vitæ S. Benedicti primus recèns indicaſſe videtur. Novatoris manum arguunt errores, & anachroniſmi. Quibus illud accedit, quòd hæc acta à num.* 5. *ad* 14. *excerpta ſunt ex libro* 2. *Dialog. Gregorij Papæ, qui Gordiano ſeriùs ſcripſit. Petrus ille Diaconus Caßinenſis ac Bibliothecarius, qui anno* M. C. XX. *floruit, meminit S. Placidi vitæ à ſe ſcriptæ, ſeu veriùs interpolatæ in lib. de Viris illuſt. Caßin. cap.* 47. *& in lib.* 4. *Chron. Caßin. cap.* 66. *denique in Regiſtro S. Placidi in Bibliotheca Caßinenſi aſſervato, ut ex Angelo de Nuce didicimus.*

PROLOGUS AVCTORIS.

1. IN claro & renitenti triumpho beatiſſimorum PLACIDI, EUTICHII & VICTORINI fratrum, eorúmque ſororis FLAVIÆ Virginis, & ſociorum triginta ac trium laudes aliquas addere otioſum quiddam & ſupervacuum eſt. Quos enim Chriſtus in cœleſti regno locavit, quos etiam

An. Chr. D. XLIII. V. Octob.

cum Angelis & Archangelis individuam Majeſtatem laudare conſtituit, hos nimirum hominum laudibus non egere monſtravit. Verùm quia omnes Spiritus & omnes creaturas ad Domini laudem Pſalmographus vates invitat, operæprecium reor ego GORDIANUS, Patris BENEDICTI diſcipulus, ad Regis æterni gloriam, eorumdem martyrum paſſiones almificas Argolicis apicibus annotare. Tantâ enim miraculorum prærogativâ, tanto virtutum iubare ſanctiſſimus Placidus, horum Martyrum dux & prævius ſplenduit, ut non ſolùm fideles, verumetiam infideles in Chriſti laudem exclamare cogantur. Et meritò; nam juxta magiſtri ſui Benedicti præceptum, Chriſtum toto corde, tota anima, tota virtute dilexit, & pro eius nomine cum ſupradictis Martyribus ſuum ſanguinem fudit. Hi namque ſunt cœli qui enarrant gloriam Dei. Hi lux mundi, qui ſedentes in tenebris ad veram lucem reducunt. Hi ſal terræ, qui mentes ne tædij torpore deficiant, ſaliunt, & ad cœleſte regnum inducunt. Freti namque Dei omnipotentis virtute, eiúſque ſapientia debriati, frementem mundum velut ſtercora contempſerunt, & veram fidem opportunè prædicaverunt, & pro eadem animam poſuerunt.

*Gordianus græcè hæc acta ſcripſit.

2. Hanc namque Dei magnitudinem, virtutem & ſapientiam David admirans, dicebat: *Magnus Dominus Deus noſter, & magna virtutu ejus, & ſapientiæ ejus non eſt numerus.* Magnus ſiquidem, cùm nos inenarrabiliter ex luti materia condidit, & ex nihilo cuncta creavit. Magna virtus eius, cùm tartareas legiones dirupit, mundi principem vinxit, vaſa & arma eius abſtulit, regnum deſtruxit, humanum genus ſuo pretioſo ſanguine redemit, pacis coagulum inter Deum & hominem reformavit, terrenis cœleſtia ſociavit, ac filios hominum de terra elevans, in cœleſti regno ſupernarum Virtutum ordinibus iunxit. Intonet ergo iam ſancta & univerſalis Eccleſia, & cum eodem celeberrimo ſublimíque cithariſta cœleſtis harmoniæ tympanum ſumens, devota, promat cantica, dicens: *Magnus Dominus noſter, & magna virtus ejus, & ſapientiæ ejus non eſt numerus.* Magnus utique ipſe, magna virtus eius, & ſapientia, qui ab ipſo fere mundi principio parvulos, ſenes, inſipientes, ſapientes, armentarios, ruricolas, piſcatores & Monachos æterni regni oratores & milites contra diabolum fecit. Ad quam rem nobis idoneè confirmandam, adeſt cum ſocijs & ſorore Flavia Virgine, ac duobus fratribus Eutychio & Victorino, Placidus ſanctiſſimus & beatiſſimus Patris Benedicti diſcipulus, qui terrenis cœleſtia commercia mutans, Patriarchis, Prophetis, Apoſtolis, Martyribus ac Confeſſoribus ſimilis apparuit, & in carne adhuc lutea poſitus, labentes delicias ut quiſquilias ſprevit, & Crucis mortificationem iugiter in ſuo corpore pro Chriſti nominis amore portavit.

Pſal. 146.

3. In hujus itaque Martyris paſſione explicanda, cujus ad iuſſum agere orſus ſum, promam. Dives enim IUSTINIANUS triumphator, invictus Æneades [a], dum agnouiſſet qualiter jam dictus Martyr Domini Placidus triumphalem lauream ſuſcepiſſet, illico noſtram exiguitatem advocans, præcepit ut paſſionem illius atque miracula, prout oculis ipſe proſpexeram, exerens, ſanctæ Eccleſiæ filijs ad legendum morigerarer. Cujus ſacratiſſimo imperio parens ad tanti Martyris paſſionem deſcribendam animum dedi, ſciens indubiè, quia omnia quæ fuerunt & ſunt, & Dei voluntate & permiſſione conſiſtunt & permanent. In hoc tamen opere ſtudioſi lectores non panegyricum requirant, ſed veritatem. Alij ſua ſcripta phaleris ornent, promentes quod turpe videtur & tenebroſum; nos omiſſâ purpurâ obumbrationis, nudum oſtentabimus, quod in ſe honeſtum ſit ac luculentum. Non eſt autem Eccleſiaſticorum virorum, molles & delicatas orationes appetere, quæ mentes hominum ad prava & noxia

Iuſſu Iuſtiniani Gordianus hæc acta ſcripſit.

a Hoc epitheton meritò ridet Nicolaus Alemannus in notis ad Procopij Arcanam hiſtoriam pag. 89. Certè Iuſtinianus ipſe in inſcriptione orationis ad Anteceſſores, quæ vulgò Digeſtorum Procemium appellatur, nullam hujuſce nominis mentionem facit, licèt varios honoris titulos vndiquaque ſibi adſciſcat: nec quiſquam Imperatorum huncce ridiculum titulum uſurpauit, ut ſibi vetuſtiſſimam nobilitatem & in Trojanis aliquam familiæ originem aſſumeret.

quæque illiciant, ut faciant Comicorum & Tragœdorum; ſed quæ ad puritatem, caſtitatem, integritatémque mentes audientium ædificent, & ad vitam æternam perducant. Quod autem Deo dilectiſſimi Placidi & ſociorum eius paſſionem ruſticano deſcribimus calamo, non ideò ſpiritalis homo, qui dijudicat omnia, ut animalis qui neſcit quæ ſunt ſpiritûs, ſurda aure prætereat, cùm ſola quæ ſunt ſpiritûs ſapiat. Superni itaque Regis munimine fultus, tantorum Martyrum paſſionem ſcribere aggrediar. *Ann. Chr. D. XLI v. Octob.*

Vita incipit.

4. Tempore, quo THEODORICUS Auguſtus in Seniori Roma, in nova verò IUSTINUS Senior & IUSTINIANUS Romani Imperij ſceptra retinebant, Sedis verò Apoſtolicæ IOHANNES primus & FELIX præſidebant, TERTULLUS vir nobiliſſimus ac præclariſſimus, & in utraque curia Romani Imperij poſt Auguſtos nulli ſecundus, homo illuſtriſſimus ac dilectiſſimus, in ſeniori Roma Patriciatûs [a] retinebat habenas. Qui ex Aniciorum ſanguine ſtemmatis lineam ducens, adeóque ſapientia, fortitudine atque prudentia viguit, ut ab Imperatoribus omníque Romano populo Pater patriæ vocaretur. Hic de OCTAVIÆ gentis familia ducens uxorem, corpore ac moribus ſpecioſiſſimam, bonæ arboris bonos fructus ex ea ſuſcepit. Primum namque PLACIDUM, ſecundum EUTYCHIUM, tertium VICTORINUM, quarto autem loco dum puellam enixa fuiſſet; pro eo quod ex Octaviorum & Flaviorum ſtirpe deſcendebat, FLAVIAM nominaverunt. Hos cùm dicto Patricio peperiſſet, viam Domini illos colere docuit, ſectari patientiam, humilitatem, ſobrietatem, caſtitatem & caritatem. Patres ſiquidem erant pauperum, iudices viduarum; cauſam autem quam neſciebant, diligentiſſimè inveſtigabant. Ipſius autem Patricij animus, licet Imperialibus negocijs implicitus eſſet, ſemper tamen aut circa Eccleſias, aut circa Monaſteria erat, ſemper ea quæ Dei ſunt quærens. Eodem tempore beatiſſimus ac Deo dilectiſſimus BENEDICTUS, velut Lucifer inter aſtra, apud Sublacum radiabat. Cœperunt deinde in eodem loco ad eum multi confluere, & ſubleni Redemptoris iugo cordis cervices edomare, multíque ab eodem Patre in eadem regione ad omnipotentis Dei ſunt ſervicium coadunati; ita ut illic duodecim Monaſteria conſtrueret, in quibus ſub ſtatutis Præpoſitis duodenos Monachos deputavit: nonnullos verò ſecum retinuit, quos adhuc in ſua præſentia aptiùs erudiri iudicabat.

S. Placidi genus Anicium.

Fratres ac ſoror.

S. Benedictus apud Sublacum clareſcit.

5. Fama itaque tanti Patris per totum Romanum Imperium volitante, urbem ipſam Romam, quæ Romani Imperij omniúmque urbium caput eſt, ceu ſol radians, replevit in tantum, ut Tertulli Patricij perveniret ad aures. Qui cum optimatibus Romani Imperij, temporibus * Iulij Papæ, divinæ autem incarnationis anno XXII. ac quingenteſimo, ad Patrem ſanctiſſimum Benedictum perveniſſet, vir excellentiſſimus, & Imperatoris in orbe Romano præcelſus ac ſingularis, purpurâ indutus, gemmis & auro radians, pedibus eius provolvitur, utque pro ſuis commiſſis Domini flagitaret clementiam, cum lacrymis atque ſingultibus expoſcebat. Vir autem Domini Benedictus, Patricij humilitatem advertens, è terra eum levavit, & de his, quæ ad æternam vitam attinent, ſufficienter inſtruxit. Idem verò Patricius ſervi Domini doctrinâ delectatus, eo die obtulit Deo & eidem Patri Benedicto Placidum filium

Placidus ſeptennis à Patre traditur S. Benedicto.

** lege Iohannis juxta prædicta n. 4.*

[a] In libri 2. Dialog Gregorij M. cap. 3. Tertullus *Patricius* appellatur: at verò in litteris, quæ Chronico Caſſinenſi anno 1603. Pariſiis edito ſubijciuntur, non ſemel vocatur Iuſtiniani imperatoris *exadelphus*, id eſt Patruelis, Placidus autem Iuſtiniani, & Theodoræ Auguſtæ *nepos*: Quod utrumque Nicolao Alemanno commentitium videtur. Quid enim (Inquit ille in Notis ad Procopij Anecdota pag. 88) Tertullo cum Iuſtiniano Bederinæ nato, Iuſtini agricolæ nepote? Quid enim Theodoræ meretricula ſcenicæ, Acacij Urſarij filiæ? In has litteras, quæ Cardinali Baronio ad annum 541. non immeritò ſuſpectæ habentur, haud inquirimus. Scimus tamen ſententiam Gabrielis Trivorij, qui Iuſtinum iam Senatorem factum, per adoptionem tranſiiſſe cenſet in antiquam Aniciorum familiam, ſuo non carere fundamento. nam Iordanes Epiſcopus Ravennæ illius ævi ſcriptor in libro de rebus Geticis ſub finem, ait, propter matrimonium contractum inter Germanum Patricium Iuſtiniani fratrem, & Mataſuentham filiam Amalaſuenthæ, Theodorici Gothorum Regis neptem, conjunctam eſſe Aniciorum gentem cum Amala ſtirpe, ex qua Theodoricus originem duxit, ut Trevorius in Obſervationis Apologeticæ adverſus Procopij Anecdota capite ſexto adnotavit.

Ann. Chr. DXLI. V. Octob.

ſuum ſeptennem, nutriendum & erudiendum ſecundùm regularem normam inſtitutionis: ſicque benedictione munitus, ad Urbem reverſus eſt.

6. Placidus autem ſanctiſſimus cùm ſub beatiſſimi Benedicti regulari magiſterio creſceret, ſanctam & Deo placitam vitam in omnibus ducere cœpit. Quem vir Dei cernens ad alta ſuccreſcere, ac ſicut proprium filium illum unicè diligens, de his quæ Dei ſunt, ſollicitè inſtruere cœpit, ac contra tentantia præmunire vitia, qui ab ipſo pueritiæ ſuæ tempore abſtinentiam ac vigilias eſt ſecutus. Curſu namque præpete cœleſtem tendens ad patriam, ardua & ſanctiora appetere non deſinebat, noctibus atque diebus, horis ac momentis quæ Dei ſunt quærere non ceſſabat. Obedientiæ verò ita ſibi callem vindicavit,

Obedientia S. Placidi.

ut pro hoc ipſi ſanctiſſimo Benedicto admirabilis haberetur. Quadam verò die dum aqua in Cella deeſſet, ad hauriendam aquam de lacu Placidus eſt beatus egreſſus: qui dum vas quod tenebat incautè in aquam miſiſſet, ipſe quoque cadendo ſecutus eſt, quem continuò unda rapuit, & penè in unius ſagittæ curſu à terra introrſus traxit. O inenarrabilis clementia Salvatoris! O, inquam, indeficiens ſuper ejus electos uſque in finem mundi divina cuſtodia! Ille namque fuit cum Placido in aqua ne necaretur, qui fuerat cùm Petro in mari ne mergeretur. Hoc ille egregius Pſaltes præfigurauerat, cum dicebat: *In mari via tua, & ſemita tua in aquis multis.*

Pſal. 76.

Sed quid prævalet contra Dei potentiam antiqui hoſtis verſutia? Mox enim ut ſanctus in aquam Placidus cecidit, eventum rei Spiritus ſanctus, qui in Sanctorum cordibus principaliter obtinet locum, Benedicto Patri ſanctiſſimo revelavit.

Maurus ſuper aquas incedens, Placidum è periculo eripit.

Qui eveſtigio beatum MAURUM ſub magna celeritate vocavit dicens: Fratrer Maure, curre velociter, quia puer Placidus, qui ad hauriendam aquam perrexerat, in lacum cecidit, eúmque iam longiùs unda trahit. Res mira, & poſt Petrum Apoſtolum omnibus retrò ſeculis inaudita! Benedictione enim poſtulata atque percepta, ad Patris imperium concitè Maurus perrexit, atque ad eum locum, quo ſanctus Placidus ab unda trahebatur, & per terram ſe ire exiſtimans, ſuper aquas cucurrit, Placidúmque beatum per capillos tenuit, rapidóque curſu redijt.

Hæc ex lib. 2. Dial. S. Greg. c. 7.

Qui mox ut terram tetigit, ad ſe Maurus reverſus, poſt terga reſpexit, & quia ſuper aquas cucurriſſet cognovit, & quod præſumere non potuit ut fieret, miratus expavit factum; reverſúſque ad patrem, rem in ſe geſtam maturiùs per ordinem pandit. Vir autem Domini Benedictus, hoc non ſuis meritis, ſed Mauri cœpit deputare obeditioni; contrà Maurus pro ſolo eius imperio factum dicebat, ſéque conſcium in illa virtute non eſſe, quam neſciens feciſſet. Sed in hac humilitatis mutuæ amica contentione, acceſſit arbiter Placidus, qui ereptus eſt, puer. Nam dicebat; Ego cum ex aqua traherer, ſuper caput meum Abbatis melotem videbam, ipſúmque me ex aquis educere conſiderabam. Hic planè reſpiciendum eſt, qualis ſub Patris Benedicti doctrina Placidus fuerit, cui omnipotens Deus illud donavit cernere, qund beato Mauro non eſt permiſſum conſpicere. Dic, dic nunc coluber venoſe, quid profluit tibi ſævitia tua? Ubi eſt nunc victoria tua? Ecce terebrâ Chriſti perforatum eſt guttur tuum: ereptus eſt ab aquis Placidus ſanctus, ſuper cujus caſu non mediocriter gaudebas. O beatiſſimi viri admiranda ſanctitas! qui quod ſuis effici non dubitabat meritis, diſcipuli potiùs adſcribendum cenſebat obedientiæ.

Tria in vertice montis monaſteria.

7. Ex his autem Monaſterijs, quæ in eodem loco Benedictus Pater exſtruxerat, tria ſursùm in rupibus montis erant, & valde erat Fratribus laborioſum ſemper ad lacum deſcendere, ut aquam haurire debuiſſent, maximè quia ex devexo montis latere erat grave deſcendentibus in itinere periculum.

Ex cap. 5. lib. 2. Dial. S. Gregory.

Tunc collecti fratres ex eiſdem tribus Monaſterijs, ad beatiſſimum Patrem Benedictum venerunt, dicentes; laborioſum nobis valde, ô Pater, propter aquam quotidie uſque ad lacum deſcendere; & idcirco neceſſe eſt ex eodem loco Monaſteria mutari.

Placidus S. Benedicto adſiſtit, in monte pro fonte exoranti.

Quos venerabilis Pater blandè conſolatus, ad ſua loca eos diſcedere juſſit. Nocte verò inſecuta, una cum beatiſſimo Placido diſcipulo

pulo ſuo montis aſcendit verticem, orationémque ibidem faciens, tres petras in eodem loco pro ſigno poſuit, atque ad ſuum unà cum Placido, cunctis illis neſcientibus, Monaſterium rediit. Cúmque die alio pro neceſſitate aquæ prædicti fratres veniſſent, dixit: Ite ad rupem illam, in qua tres ſuper invicem petras poſitas invenietis, ibi modicùm cavate; valet enim omnipotens Deus etiam in illo montis cacumine aquam producere, ut vobis laborem tanti itineris dignetur auferre. Qui euntes, rupem iam ſudantem invenerunt. Cúmque in ea concavum locum feciſſent, ſtatim aquâ repletus eſt, quæ tam ſufficienter emanavit, ut nuncuſque ubertim defluat, atque ab illo montis cacumine uſque ad inferiora derivetur. Nemo ergo dubitet beatiſſimum Placidum tanti miraculi participem extitiſſe, quem beatus Magiſter ſolum hujus ſigni voluit habere conſcium. *Ann. Chri. D. XLI. v. Octob.*

8. Cúmque omnia loca eadem in amore Domini noſtri IESU-CHRISTI longè latéque ferveſcerent, & ſæcularem vitam multi relinquerent, quidam Presbyter FLORENTIUS nomine, antiqui hoſtis veneno debriatus, ſancti Patris ſtudiis cœpit æmulari, quoſque etiam poſſet, ab eius viſitatione compeſcere. Cúmque iam ſe conſpiceret eius profectibus obviare non poſſe, panem veneno infectum ei quaſi pro * benedictione tranſmiſit. Quem Vir Domini cum gratiarum actione ſuſcepit, ſed eum quid peſtis lateret in pane non latuit. Ad horam verò refectionis illius ex vicina ſilva corvus venire conſueverat, & panem, quem Presbyter tranſmiſerat, vir Dei ante corvum projecit, eſque præcepit, dicens: In nomine IESU-CHRISTI tolle hunc panem, & tali eum in loco proiice, ubi à nullo homine poſſit inveniri. Tunc corvus aperto ore expanſis alis, circa eumdem panem cœpit diſcurrere & crocitare, ac ſi apertè diceret, & obedire ſe velle, & tamen iuſſa implere non poſſe. Cui vir Dei iterùm atque iterùm præcipiebat, dicens: Leva, leva ſecurus, atque eum ibi proiice, ubi inveniri non poſſit. Quem diù demoratus, quandoque corvus momordit, levavit & receſſit. Poſt trium verò horarum ſpatium abjecto pane rediit, & de manu hominis Dei annonam, quam conſueverat accepit. Venerabilis autem Pater contra vitam ſuam inardeſcere Sacerdotis animum videns, illi magis, quàm ſibi doluit. *Hæc ex cap. 8. l. 2. Dial.* *1. pro dono.* Florentius panem veneno infectum S. Benedicto offert.

9. Sed prædictus Florentius, quia magiſtri corpus necare non potuit, ſe ad extinguendas diſcipulorum animas accendit, ita ut in horto Cellæ, cui Benedictus inerat, ante eorum oculos nudas ſeptem puellas mitteret, quæ coram eis ſibi invicem manus tenentes, & diutiùs ludentes, illorum mentes ad perverſitatem libidinis inflammarent. Quod ſanctus vir de Cella conſpiciens, lapſúmque tenerioribus diſcipulis [Placido & Mauro] pertimeſcens, eos cuſtodiri præcepit, daréque invidiæ locum diſpoſuit. Hæc dum ſollicita ſecum mente tractaret, revelatio cœleſtis tali illum adhortari eſt dignata oraculo: Ut quid dulciſſime, ac dilectiſſime Benedicte triſtaris? Numquidnam non reminiſceris illud, quod ego diſcipulis meis locutus ſum, dicens: *Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur?* Tibi enim alia eſt eligenda via, aliud iter quærendum. Te namque elegi ex omnibus incolentibus orbem. Tu Evangelii mei tuba cœleſtis exiſtens, ſpiritu es meo repletus. Surge iam, & vade ad caſtrum Caſſinum, & populum ejuſdem provinciæ, qui adhuc idolorum nefandis cultibus ſervit, & in quorum præcordiis ſatanæ verſutia regnat, qui nihil ſciunt aut dicunt, niſi quod in cordibus eorum veternoſi ſerpentis verſutia ſcripſit, ſermone verifico prædicans, meum ad cultum convertere ſtude; quia tecum ego ero, & non te deſeram, & confundam omnes adverſarios tuos. Proficiſcere idolorum ad pugnam, confortare & eſto robuſtus, quia caſtrum tibi tradam, & illic ſedes nominis tui in perpetuum erit. Puellas nudas in Monaſterii hortum inducit. S. Benedictus jubetur Caſſinum migrare. *Iohan. 15.*

10. Talia dum Sanctus Pater Benedictus audiſſet, ſuos ad ſe diſcipulos evocans, ſic eis orſus eſt fari.

Audite me fratres & filii, coheredes & ſocii in promiſſo Regis æterni. Nam mihi Dominus meus IESU-CHRISTUS præcepit, ut ad culturam

Ann. Chr. DXXIX. v. Octob.

Matth. 10.

idolorum exterminandam æternæque oblivioni tradendam caſtrum petam Caſſinum: ideóque voluntas Dei noſtris voluntatibus modis omnibus antepònenda eſt. Noſtis præterea & bene noſtis, quantos dolos, quantáſque inſidias Florentius Presbyter intulit, qui me veneno interficere, & diſcipulorum meorum Placidi & Mauri animas extinguere voluit. Quaptopter cedendum loco eſt, iuxta illud æterni Regis eloquium: *Si vos perſecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam.* Et quia ita eſt, iuſſióque eiuſdem Domini noſtri IESU-CHRISTI imminet, parere debemus, eundum eſt. Super hoc autem & illa nobis lex eſt, ut viſcera pietatis omnibus aperiamus, & fraterno caritatis amore omnibus mortalibus iuvamen conferamus, ſicut & nos accepimus à Domino IESU-CHRISTO. Vos autem ſtate, & permanete in gratia & converſatione ſanctæ religionis, proculdubio ſcientes, quia quanto ſtudioſiùs in ſpiritualibus diſciplinis permanſeritis, tanto majora præmia in futuro examinis die percipietis. Hæc cùm dixiſſet; anno Dominicæ Incarnationis quingenteſimo vigeſimo nono, temporibus Iuſtini* monocratoris, Oratoria cuncta quæ conſtruxerat, adjunctis in unoquoque duodenis Fratribus, ſub ſtatutis Præpoſitis ordinavit, & duobus Angelis, tribus corvis ſe comitantibus, ad Caſſinum caſtrum pergere cœpit.

* l. Alaterinam.

S. Benedictus cum Mauro & Placido Sublacu recedit.

* l. Herculanam.

Maurus & Placidus S. Eraſmi Monaſterium conſtruunt.

11. Cúmque iuxta civitatem * *Alaternam* deveniſſet, in Monaſterio ſancti Martyris Chriſti Sebaſtiani hoſpitio ſuſceptus eſt. Inde quoque vir Dei recedens, & ſancto SERVANDO Diacono valefaciens, cùm diſcipulis ſuis PLACIDO atque MAURO [b] iuxta civitatem * Herculanam devenit, in locum ſcilicet, qui Aureola ab accolis appellabatur: in quo dum perveniſſet, agnovit per Spiritum ſanctum Congregationem Religioſorum virorum ibidem eſſe futuram, fundamentáque ipſe pro Eccleſia conſtruenda manibus ſuis faciens præcepit diſcipulis ſuis Placido atque Mauro, quatenus eamdem Eccleſiam in honore ſancti Martyris Chriſti Eraſmi à ſe fundatam ad finem perducerent, ſícque Caſſinum venirent, quod & fecerunt. Ipſe autem Pater ſanctiſſimus inde procedens, Caſſinum tendebat. Sed cùm per ignota loca ſolus viator incederet, ubicumque bivium vel trivium occurrebat, duo, ut antè diximus, in figura iuvenum aderant Angeli, qui tanto Patri per montium deſerta quò greſſum dirigere deberet indicabant. In eodem verò loco ſanctus quidam vir, nomine MARTINUS, tunc habitaculum habebat, cui divinitùs ita dictum eſt:

Martinus quidam vir ſanctus Caſſinum cedit S. Benedicto.

Hìs tu parce locis, alter amicus adeſt.

Ille autem continuò divinis iuſſionibus aurem accommodans, montem Marſicum petijt, ibíque vitam virtutibus glorioſam ſancto fine concluſit.

Oratorium alterum S. Martino, alterum S. Iohanni in monte Caſſino factum.

Ex cap. 9. l. 2. Dial.

12. Cúmque ad Caſſinum caſtrum Benedictus Pater perveniſſet, per quadraginta dies non longè à Templo Apollinis Deum omnipotentem orans permanſit. Demum verò contrivit idolum, ſubvertit aras, ſuccidit lucos, atque cum diſcipulis ſuis Placido & Mauro Caſſinenſe fundavit Monaſterium, illúdque in ſua corporali requie Regulæque deſcriptione, caput omnium Monaſteriorum conſtituit. Ubi autem templum Apollinis erat Eccleſiam beati Martini: ubi verò ara Apollinis fuit, Oraculum ſancti Iohannis conſtruxit, & circumquaque manentes populos ad Chriſti fidem convertit. Sed hæc antiquus hoſtis tacitè non ferens, non occultè, vel per ſomnium, ſed aperta viſione eiuſdem Patris ſe oculis ingerebat, ita ut etiam voces illius Placidus & Maurus audirent, quamvis imaginem minimè cernerent. Ut enim diſcipulis ſuis Placido & Mauro idem Pater dicebat, corporalibus eius oculis diabolus teterrimus & ſuccenſus apparebat, qui in eum ore oculíſque flammantibus ſævire videbatur.

13. Quadam verò die dum ſanctiſſimi viri [Placidus & Maurus] habita-

[a] Lege, *Iuſtiniani*, nam Iuſtinus ſenior anno D. XXVII. imperare deſijt.

[b] His caput octavũ Vitæ S. P. Benedicti adverſatur, ex quo S. Maurũ tum apud Sublacũ remãſiſſe intelligitur.

tula Cœnobij Caſſinenſis conſtruerent, lapis in medio iacebat, quem in ædificium levare decreverant. Cúmque eum movere non poſſent, plures adjuncti ſunt: ſed ita immobilis permanſit, ac ſi radicitus in terra teneretur; ut palam daretur intelligi, quod ſuper eum ipſe per ſe antiquus hoſtis ſederet, quem tantorum virorum manus movere non poſſent. Difficultate igitur facta, ad virum Dei Placidus & Maurus miſerunt, ut veniret, & orando hoſtem repelleret, ut lapidem levare poſſent. Qui mox ut venit, orationem dedit, & tanta lapis celeritate levatus eſt, ac ſi nullum priùs pondus habuiſſet. Tunc in conſpectu viri Dei placuit, ut in eodem loco terram foderent; quam dum fodiendo altiùs penetraſſent, æreum illic idolum Fratres invenerunt. Quo ad horam caſu in coquinam projecto, exire ignis repentè viſus eſt, atque in Placidi & aliorum fratrum oculis, quia omne ejuſdem coquinæ ædificium conſumeretur, oſtendit. Cúmque iaciendo aquam & ignem quaſi extinguendo perſtreperent, pulſatus eodem tumultu vir Dei advenit. Qui eumdem ignem in oculis Fratrum eſſe, in ſuis verò non eſſe conſiderans, caput protinùs in orationem flexit, & eos quos phantaſtico reperit igne deludi, revocavit fratres ad oculos ſuos, ut ſanum illud coquinæ ædificium aſſiſtere cernerent, & flammas quas antiquus hoſtis finxerat, non viderent.

[Ann. Chr. D. XL I. v. Octob.]

[Dæmon lapidi inſidens, eum immobilem reddit.]

[Ex cap. 10.]

[Ignem phantaſticè excitat.]

14. Rurſus dum ſanctus Domini Placidus cum Fratribus parietem paulò altius ædificaret, Viro Dei in oratione conſtituto diabolus apparuit, & quia ad laborantes Fratres pergeret indicavit. Quod vir Dei per nuncium celerrimè mandavit Fratribus, dicens: Fratres cautè vos agite, quia ad vos hac hora malignus ſpiritus advenit. Is qui mandatum detulit, vix verba compleverat, & diabolus parietem qui ædificabatur, evertit, atque unum puerulum monachum, [nomine SEVERUM] opprimens, ruina contrivit, quem in ſago ad patrem Benedictum portantes, non ſolùm membra, ſed etiam oſſa contrita habentem, in matta qua ſanctus Pater orare conſueverat projecerunt, orationémque faciens, hora eadem illum ſanum reſtituit & valentem ut priùs; atque ad eumdem iterum laborem miſit, ut ipſe parietem cum Placido & Fratribus perficeret, de cujus ſe interitu antiquus hoſtis Benedicto inſultare crediſſet.

[Ex cap. 11. Dial.]

[Ruinâ parietis Monachum opprimit.]

15. Igitur cùm ad aures TERTULLI Romanæ curiæ Patricij perveniſſet, quòd ſanctus Domini Benedictus unà cum Placido ejuſdem Patricij filio, & diſcipulo ſuo Mauro, in ſua poſſeſſione Caſſini Monaſterium conſtruxit, gaviſus eſt gaudio magno, filióque ſuo dirigere ſtuduit, ut Patris Benedicti voluntatem ſuper ſuo adventu perquireret, & ſibi remitteret; velle enim ſe ajebat, ſi id ſervo Domini placeret, & Caſſinenſe cœnobium, & Placidum filium ſuum videre. Quæ cùm idem ſanctus Placidus Patri Benedicto reſeraſſet, vir Dei reſpondit ſibi placere; ut tam idem Patricius, quàm amici eius ad Monaſterium viſendum venirent. Placidus autem certum diem Tertullo Patri ſuo quo ad Cœnobium viſendum venire deberet, & iuxta quod Pater Benedictus in mandatis dederat, tranſmittere ſtuduit. Qui confeſtim accerſitis ad ſe nobiliſſimis de civitate Romæ viris, BOËTIO ſcilicet, SYMMACHO [a], VITALIANO, GORDIANO atque EQUITIO, aſcenſis equis concito gradu ad prædium poſſeſſionis ſuæ, quod ei de paterna hereditate obvenerat, Caſſinum pervenit. Cujus adventus dum Patri Benedicto nunciatus fuiſſet, cum diſcipulis ſuis Placido & Mauro ante januam Monaſterij in eius pergit occurſum. Patricius autem beatiſſimum Patrem Benedictum corpore præ abſtinentia exhauſtum perſpiciens, de equo quo inſederat, celeriter deſcendit, & ita ut erat auro gemmiſque ornatus, in terram corruens, deoſculabatur veſtigia eius. Quem Pater ſanctiſſimus à terra elevans, & ad pectus ſuum conſtringens, deoſculatus eſt. Demum verò in Eccleſiam ſancti Confeſſoris Chriſti Martini inducens, & præ gaudio in fletum prorumpens, illum & reliquos in fratrum conventum deduxit. Tertullus verò,

[a] Fœdus error. Nam Boëtius & Symmachus juſſu Theodorici Gothorum Regis anno D. XXVI. necati ſunt, tribus antè annis, quàm S. Benedictus Caſſinum peteret, ex calculo interpolatoris, num. 12.

Ann. Chr. D. XLI. V. Octob.

Tertullus cum ſocijs à S Benedicto recipitur in ſocietatem.

Caſſinum S. Benedicto concedit.

deoſculata omni congregatione, rogavit Patrem Benedictum, quatenùs eum Fratres dignarentur in ſuam recipere ſocietatem. Qui cùm celeriter ea quæ ſumma devotione poſcebat, unà cum Patricijs, Conſulibus ac Senatoribus, qui cum eo venerant, impetraſſet, obtulit Deo & eidem Patri beatiſſimo Benedicto totum ex integro Caſſinum montem, cum univerſis pertinentijs ſuis, atque à ſuo proprio iure illum abſcindens, eidem Patri tradidit in perpetuum poſſidendum. Convocánſque ad ſe Reipublicæ primiſcrinium, teſtamentum juxta morem Romanum conſcribi fecit, ab omnium mortalium iure atque dominio locum eundem perpetuò manſurum alienum decernens.

Et varias poſſeſſiones.

16. Pariter amodò eidem Patri obtulit caſtra, villas & poſſeſſiones [a], quæ ſibi in re hereditaria pertinebant, cum univerſis appendicijs ſuis, habentes hos fines: Ab una ſiquidem parte fluvium Wlturum, ab alia fluvium Ligirlanum, à tertio fluvium *Sacrum*, à quarto latere municipium Carſiolanum, cum univerſis quæ intra prædictos fines tunc temporis habebantur. Domum verò in qua Placidus filius eius natus fuerat in urbe Roma in Cælio monte, beati Eraſmi nomini dicans, Patri ſanctiſſimo ex toto conceſſit. Obtulit etiam ipſo die Deo & ſanctis eius medietatem de lacu Lucrino, necnon & inſulam *Caprariam* in ſalo Neapolitano locatam, portúmque Trajeſenſem & Ultranenſem, & totam piſcariam Leſinenſem unà cum faſce ſua, ſimul etiam tres inſulas *Diomedis* & fluvium Lauri iuxta piſcariam Leſinenſem. Propria verò quæ in Apulia habebat, rogatu Placidi filij ſui pari modo conceſſit, quorum nomina hæc ſunt: In Canuſia fundum Melitenſem, Podenſem, villam Pertuſam, campum Calienſem, *Babolianum* Viculum, & Eccleſiam Sanctæ MARIÆ in eadem Canuſina civitate conſtructam cum cortibus iſtis, Mirazanum, Plazanum, campi paſcua, Lacum Romanum. In territorio Capuano, fundum Patenarienſem & Amartonum. In territorio Corſino, fundum Curritanum, Laudanenſem, Melaſſanum, Funiclirum, necnon & res ſuas in Magella, ubi poſtea ab eodem Patre Benedicto Monaſterium Domini Liberatoris conſtructum eſt, unà cum omnibus quæ ibi idem Patricius poſſidere videbatur, regiones ſcilicet has; Theate, Aprucium, Pinnæ Aſculum, *Firmum*, in mari Adriatico portum Sabini & portum Maurini, in Liguria cortes has; Adili, Muſalinum, Montïronem, Fraguanelum, Rongalia, Campodulfum Laurentianum, Argelæ, Ragoguſoſa, Calderaria, Fraſſevetulam, Seratam, Petroſam, Pontem longum Berſeli, Gremanum, Moncerionem. In ſalo * *Gaacano* inſulas has; Pontiam, Pontateriam, Palmariam, & portum fluvij Garilïari. Iſta omnia Tertullus Patricius cum Placido filio ſuo Patri Benedicto pet ſcriptum tradiderunt in perpetuum poſſidenda.

* al. Cajetano.

Equitius etiam plurima largitur.

17. Hunc æmulatus ad bonum EQUITIUS ſenator, obtulit & ipſe unà cum filio ſuo Mauro fundum Gentianum cum cella ſancti Agapiti, & cortem ſuam in civitate Neapolitana locatam, cum Eccleſia ſanctæ Virginis Chriſti Cæciliæ & ſancti Severini. In Surrentoni Sariintravi, in quibus poſtea à Patre Benedicto Eccleſiæ ſitæ ſunt, necnon Eccleſia ſanctæ MARIÆ in Coſentia.

Item Gordianus.

GORDIANUS quoque Romanæ urbis vir ſpectabilis horum devotione delectatus, obtulit pro ſe & SILVIA uxore ſua villam *Enchelıam*, in ſuburbio Aquinenſi locatam cum pertinentiis ſuis inter hos fines: Ab uno latere ſilicem & rivum qui ex nomine beati Mauri poſtea nominatus eſt; ab altero campum longum & rivum, qui vadit per agrum de * *Matılia* famelica, & fluvium *Carnellum*; ab altero à rivo Silvarici uſque in *Silicem*. Pari etiam modo obtulit fundum *Granarium* inter hos fines qui incipit à ſancto *Firmano*, & vadit directè in *Camarda*, & inde in fluvium * *Melphna*, inde in limitem ſub Granarium, & vadit ad montem ſancti *Angeli*. Conceſſit etiam fundum Reginæ inter hos fines; ab uno latere habet viam Latinam, ab alio ſilicem, ab alio fluvium

* al. Maceda.

* al. Melpha.

[a] Diploma confirmationis donationis hujus ſub nomine Iuſtiniani Imperatoris habes in appendice Chronici Caſſinenſis, in quo diplomate nomina poſſeſſionum paullo aliter leguntur.

Melphna, & viam Campaniam, inde in * Portaritiam, & vadit in foſſam, & mittit in ſilicem. Hæc omnia cum alijs quamplúrimis rebus eidem ſanctiſſimo Patri Benedicto idem Gordianus vir illuſtriſſimus obtulit iure perpetuo poſſidenda.

Ann. Chr. D. XLI. V. Octob.

* al. Portaritiam.

18. Eodem tempore iam dictus TERTULLUS Patricius hortatu ſanctiſſimi Placidi filij ſui obtulit beatiſſimo ac venerabili Patri Benedicto decem & octo patrimonij ſui cortes, quas in Sicilia habebat, & in diverſis locis vir præpotens poſſidebat, bonas valde & magnas cum portubus ſuis, ſilvis, aquis, piſcarüs, molendinis, aquarúmque decurſibus ad eaſdem cortes pertinentibus, cum ſervis ſeptem millibus, exceptis uxoribus eorum & filiis, cum procuratoribus earumdem cortium, atque à proprio iure eaſdem cortes abſcindens, eidem Patri per præceptum tradidit in perpetuum poſſidendas, pœnâ appoſitâ quatuordecim millium talentorum auri qui id removere tentaſſet. His quoque diebus GORDIANUS [a] quidam natione Romanus, litteris Græcis apprimè eruditus, ad venerabilem Patrem Benedictum pervenit, ſéque eius magiſterio ſubdidit. Placidus autem Beatiſſimus dum robur virilis invaſiſſet ætatis, ſe in omnibus magiſtro ſuo Benedicto ſubdere ſtuduit, & ſub eius præſentia Angelicam vitam in terris ducere cœpit, quem Pater Benedictus ac ſicut proprium filium unicum diligens, cum ſumma induſtria de his quæ Dei ſunt, ſollicitè ac diligenter inſtruxit.

Tertullus multa prædia in Sicilia ſita tradit.

19. Per idem tempus procuratores cortium, quas in Sicilia Tertullus Patricius Patri Benedicto conceſſerat, legatos Caſſinum ad beatiſſimum Patrem Benedictum direxerunt, eò quòd cortes ipſe à quibuſque devaſtarentur, adeò ut à procuratoribus nullo modo poſſent defendi, neque debitum penſum à poſſeſſoribus exigi. His venerabilis Pater auditis, omnem convocans congregationem, quæ in ſuis poſſeſſionibus acta, ſibíque nunciata eſſent, per ordinem pandit. Demùm verò ex conſulto Caſſinenſis congregationis Placidum ſanctiſſimum diſcipulum ſuum ad tantum laborem ſuſtinendum aptiſſimum iudicans, ob id vel maximè, quia nullus eaſdem poſſeſſiones ſicut ipſe defendere & cuſtodire valeret, evocat, illúmque ad tuitionem earumdem cortium dirigens, dixit ad eum: Ad ſuſcipiendum militiæ laborem, dilectiſſime, accinge ſicut vir lumbos tuos, quem per me nunc tibi dat Rex omnium Chriſtus, qui factus eſt obediens uſque ad mortem. Reminiſcere igitur ſermones eius dicentis: *Non veni facere voluntatem meam, ſed eius qui miſit me Patris.* Non te longi itineris conturbet auſteritas; recordare illud Apoſtolicum; quia *non ſunt condigna paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*, &, *Per varias tribulationes oportet nos introire in regnum Dei.* Pro Chriſti namque nomine qui in hac vita decertaverint, in futura æternam remunerationem accipient, illam ſcilicet, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe. IESUS-CRISTUS autem filius Dei ſemper ſit tecum, perducat te ad vitæ æternæ conſortium.

S. Placidus in Siciliam mittitur.

Admonitio S. Benedicti ante eius diſceſſum.

Iohan. 5.

Rom. 8.

Act. 14.

20. Hæc dum peroraſſet, dedit commilitones tanti itineris GORDIANUM & DONATUM, mandans ut ita Beato Placido unico ſibi ac cariſſimo ſicut & ſibi catenùs in omnibus obſequerentur, oſculánſque beatum Placidum, & benedicens, dimiſit à ſe, anno Dominicæ Incarnationis quingenteſimo trigeſimoſexto [b]. Igitur benedictionem & oſculum ſuſcipiens tanti Patris, tertiodecimo Kalendas Iunij beatiſſimus Placidus cum duobus famulis ſuis Gordiano & Donato aſcenſis equis, primo diluculo iter aggrediens, adveſperaſcente iam die Capuanam pervenit ad urbem, ubi benignè cum ſuis à Beato GERMANO eiuſdem civitatis Epiſcopo ſuſceptus eſt. Primicerius [c] verò eiuſdem Capuanæ Eccleſiæ,

Placidus Caſſino diſcedit cum Gordiano & Donato, anno 536.

Primicerio Capuæ capitis dolore liberat.

a Is eſt horum actorum primus auctor.

b Si Sabinum Canuſinæ Eccleſiæ Epiſcopum S. Placidus in Siciliam proficiſcens inviſit, ut infra num. 41. legitur, S. Placidi è Caſſino diſceſſus malè collocatur anno D. XXXVI. quo Sabinus ab Agapeto anno D. XXXV. Conſtantinopolim miſſus, interfuit ſubſcripſitque Concilio, quod pridie Nonas Iunias anni inſequentis abſolutum eſt. Lege Baronium.

c Primicerius, primus in quolibet ordine, hele prima dignitas Canonicorum.

Ann. Chr. D.XLI. V. Octob.

nomine Zoffas, laborans valde peſſima infirmitate capitis, quam medici Græco vocabulo * cephaleam vocant, ubi comperit illic adeſſe Placidum beatiſſimi Patris Benedicti diſcipulum, cujus iam per totum orbem Romanum miraculorum fama radiabat, procidit ad eius pedes, dicens: Adiuro te, Placide ſerve Dei ſummi, per venerandum nomen pretioſſimi magiſtri tui Benedicti, ut digneris ſuper caput meum manus tuas ſanctas imponere, ac preces Redemptori & Salvatori omnium fundere; confido enim & conſtantiſſimè credo, quia ſi hoc feceris, continuò recipiam ſanitatem. Sanctus autem Domini Placidus ab eodem Primicerio talia dum verba audiſſet, pavore perterritus, omnimodis contradicere cœpit, dicens: Recedite, quia hæc mea non ſunt, ſed beatiſſimi Patris Benedicti, & illorum qui Salvatori omnium placuerunt. Ego enim peccator ſum, & perfectiſſimorum virorum ſuffragijs indigens. Sanctus verò Germanus Epiſcopus unà cum Clericis ſuis ſervi Domini Placidi ore hæc audiens, & Deo & hominibus illum cariſſimum ac dilectiſſimum eſſe prænoſcens, Primicerij precibus victus, pro eiuſdem languidi incolumitate illum rogare inſtantiſſimè cœpit. Vir autem Domini ſupplicationem tanti Patris minimè contemnendam ducens, erexit ſe, ſurgénſque manum capiti eius impoſuit, & ad cœlum oculos elevans, dixit; In nomine Domini noſtri Iesu-Christi, cujus virtute nihil læſus, ſum ereptus de aquis à quibus trahebar, adjutus meritis & orationibus magiſtri noſtri Benedicti, ſi fidem habes tantæ credulitatis, reſtituat te Deus in priſtinam ſanitatem. Cúmque omnes qui aderant reſpondiſſent, Amen, confeſtim dolor capitis, quo per multos annos fuerat fatigatus, ab eo diſceſſit, cœpítque laudare & benedicere Deum, dicens: Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Iesu-Christi, qui me ſanum fecit meritis & interceſſionibus beatiſſimi Patris Benedicti per ſanctiſſimum Placidum diſcipulum eius.

* κεφαλαίαν.

Cæco viſum reſtituit.

21. Itaque dum beati Placidi ſanctitas per ora omnium volitaret, quidam cæcus inopinato vociferantis populi clamore perculſus, ſollicitè interrogare cœpit quid eſſet. Qui cùm reſpondiſſent quòd Placidus diſcipulus beati Benedicti veniſſet, cæcus fide fervens, duci ſe ante beatum Placidum fecit, rogánſque eum per ſanctum & terribile nomen Domini, & obteſtans ut ſuis ſanctis precibus ſanitatem impetraret à Domino. Sanctus autem Domini Placidus more ſibi ſolito in fletum erumpens, iuſſit eum adduci ad ſe, & cùm appropinquaſſet, ſuper eius oculos ſignum ſalutiferæ Crucis faciens, oravit ad Dominum, dicens: Mediator Dei & hominum Domine Iesu-Christe, qui ideò de cœlis ad terram deſcendiſti, ut ſedentes in tenebris & umbra mortis illuminares, qui beatiſſimo Magiſtro noſtro Benedicto tantam gratiam contuliſti, ut omnibus languoribus & vulneribus ſubveniret, tu per ipſius merita huic cæco lumen reſtitue, ut videns magnalia tua, te Patrem, te Dominum veneretur & adoret. Expleta oratione, ſanctus Domini converſus ad cæcum, dixit: In nomine ipſius qui Solem & Lunam in cœli ornamento conſtituit, & cæco nato oculos quos natura negaverat condonavit, adiutus meritis ſanctiſſimi magiſtri noſtri Benedicti, ſurge ſanus & incolumis, & prædica omnibus mirabilia Dei. Ad hanc vocem ſanus exurgens, ac improviſo ſanguine manante de lumine ſalutem ſuam oculi mirabiliter receperunt. Mox verò ut lucem conſpexit, ad eius veſtigia ruens, pedes illius inſatiatus gaudio deoſculari avidiſſimè cæpit, paritérque Gordiano & Donato præ compunctione deflentibus, qui Dei laudabant magnalia, quia eidem cæco oculos teſtituit. Sed hæc quidem præſente ſancto Germano Epiſcopo geſta ſunt.

22. Inde quoque ſanctus Domini dum receſſiſſet, ac iuxta civitatem Calatiam [a] iter ageret, quidam languidus ei factus eſt obvius, conquerens quod accolæ regionis illius gravi tædio laborarent. Vir autem Dei illius fidem admi-

[a] Pro Calatia, *Cajazzo*, ſcribendum eſſe Galatium ſeu Galiciam ſuſpicatur Michaël Monachus in Sanctuario Capuano pag. 330. aliàs (inquit) S. Placidus devium & longiuſculum feciſſet iter.

Ann. Chri. D. XLI. V. Octob.

rans, oratione præmiſſa, ſalutiferæ Crucis vexillo languidos cunctos qui præſentes erant conſignans, priſtinæ ſaluti reſtituit. Tunc temporis quædam mulier filium parvulum habens in ultimo flatu palpitantem, iam iamque moriturum, ante ſanctum Domini Placidum obtulit, dicens: Placide pater honeſtiſſime, qui ſanitatis gaudia quamplurimis reddidiſti, reſpice quæſo voces ancillæ tuæ, attende fletum, ſuſcipe preces, & mihi unicum filium iam in extremis poſitum redde, ut plena gaudio, vacua gemitu, cuncta regentis laudare poſſim magnalia. Vides infelicem extorquente morte rapinam, aut mihi filium reſtitue, aut pariter cum ipſo funeratam me obtine. Indulge, pater Placide, miſeræ, per magiſtrum tuum Benedictum te adjuro, quam dolor reddit audacem. Qua flebiliter poſcente, mox ut beati Placidi dextra ſupra expirantem ſignum ſalutiferæ Crucis expreſſit, quaſi evigilans de ſopore matris papillas expetijt, qui iam frigebat in mortem. Ita in momento temporis filius de mortis fauce, mater tollitur de mærroris funere. Gratia creatori & gubernatori ab omnibus redditur, Patris Benedicti ſanctitas cunctorum ore prædicatur, qui talem dignus fuit nutrire diſcipulum, à quo morbis iugiter ac languoribus imperabatur. Poſt hæc oblatus eſt ei quidam Paralyticus univerſorum membrorum damnata ferens officia, nullúmque vigorem retinens plantæ vel dexteræ. Sanctus autem Domini Placidus, qui dona larga præſtabat mortalibus, ſuper eum ſalutiferæ Crucis ſignaculum fecit, confeſtimque morbus excluditur, ſalubris vigor illabitur, recreatiſque viſceribus melius renaſcitur ſalute; quàm germine; plus acquirens & plus ſumens ex munere, quàm ſumſit ex origine.

Multi infirmi uno crucis ſigno ſanantur.

Item moribundus.

& paralyticus.

23. Alius interea vir cùm quartano typo graviter affligeretur, fidens de beneficio Dei, beato occurrere ſtuduit Placido, quem ſanctus vir attritum conſpiciens, orationem fudit ad Dominum dicens: Domine IESU-CHRISTE, qui ſocrum Apoſtoli tui Petri, puerúmque Centurionis ſolo verbo curaſti, te quæſo per ſuffragia dilectiſſimi ſervi tui magiſtri noſtri Benedicti, huic languido portum ſalutis oſtende. Necdum verba finierat & quaſi impetu fluminis ita quartanæ febris ignis extinctus eſt, ſanúſque conſurgens, laudem dicebat altiſſimo.

Febricitans curatur.

24. His porro diebus quidam claudus vix à duobus advectus, ei præſentatus eſt, qui erat mutus & claudus, lingua vigebat immobilis anhelitu palpitante, pars erat tota de funere, ut videntibus oculis reliquum eſſet cadaveris. Super quem miſericorditer ut ſignum ſalutiferæ Crucis Placidus pater impreſſit, confeſtim omnis viror per membra diffunditur, venarum fluxus, ac ſi rivulus eſſet, ſuſcitantur, nervorum imbecillis ſtupor excutitur, naturali motu ad vitalem uſum tota fabrica renovatur. Mox linguæ plectrum, digitorum glomi tenduntur, pedum baſes ſolidantur, totáque viſcerum moles. Hoc fuit Placido vivificare quod tangere, ac convaleſcente medela, Deo gratias referens, ſancti deoſculabatur veſtigia.

Item mutus & claudus

25. Eo quoque tempore quidam vir ad ſanctum Domini accedens, ſupplicare cœpit, ut ad amicum ſuum aut ipſe aut miſſi eius venirent. Sed quia ſervo Domini fuit acceſſus difficilis, parumper diſtulit. Alteráque die exoratus, ad eum accedere ſtuduit, qui ſub tortore duplici hinc preſſus valetudine erat, inde podagræ vulnere cruciabatur. Quem vir Domini præmiſſa oratione ſignavit, eodémque momento debilis, manibus directis de languore longinquo greſſu ſolidato proſiluit. Sed ut duplicaretur tunc ſanitatis myſterium, ſanitas quæ præceſſit in uno, pervenit ad alium.

Quidam podagrâ laborans ſoſpitati reſtituitur.

26. Nam quidam vir habens filiam mutam, cæcam & ſurdam, exponit vivum cadaver ante ſancti viri veſtigia, dicens: Pater ſanctiſſime, quod tibi de medicina reſtat, huic languidæ impende. Nam tibi credimus reſervatum eſſe, ut ei reſtituta ſanitate acquirat à te, quod amiſit de germine. Tunc pietas inſignis evocatur in lacrymis. Mox ad militiæ ſuæ Placidus belliger arma con-

Item puella cæca, ſurda & muta.

Ann. Chr. D. XLI. 7. Octob.

vertitur, ab obtinendam victoriam preces offert ſummus inter oratores orator. Vir autem ſanctus ab oratione exurgens, ſalutiferæ Crucis ſignaculum ſuper languidum faciens, eo momento in Trinitatis nomine trino depulſo languore, ſtatim patefactis aurium oculorúmque meatibus, plaudentibus cunctis, muta loquax, ſurda audiens, cæca videns effecta eſt. Quo facto, univerſi laudem dederunt altiſſimo, & Placido Beatiſſimi Patris Benedicti diſcipulo. Alius præterea Romanæ urbis incola cùm peſſimum typum infirmitatis incurriſſet, ad ſanctum Domini deductus, ſanitati priſtinæ redditus eſt. His taliter prælibatis, proſequamur & reliqua.

Aliæ curationes.

27. Quidam præterea non ignotæ gentis municeps, miſſa manu in vulnere cujuſdam, tota intumuit, hinc graſſante fervore tota pars brachij relaxatur putredine. Hic ſancto Domini nuncium mittens ut ad ſe diverteret, precibus fuſis obtinuit. Sed mox ut eius brachium vir Dei ſacro vexillo munivit, mirificus medicus quicquid inerat ulceris, pretioſo ſigno reſtrinxit. Alij interea viro dum manus contractæ fuiſſent, ad ſanctiſſimum virum morbo inſtigante percurrit, quem ſacro ſigno addita oratione, ſanitati priori reſtituit. Mirandis plus miranda ad gloriam Chriſti ſuccedunt. Quidam prætereà vir dum ſpiritu immundo acriter infeſtaretur, ad ſancti viri præſentiam curandus deductus eſt. Quem Pater ſanctiſſimus ſanitati reſtituens, videntibus eum circumadſtantibus velut fumus de capite energumeni umbra fucata egreditur.

Senex cæcus viſum recipit.

28 Eo etiam tempore viro Dei oblatus eſt languidus, cui duplex morbus inerat, inde vetuſtas, hinc cæcitas, qui ſalutem deprecari verbis trementibus incepit. Qua ſupplicatione Placidus Pater permotus languidi ſenis & debilis, oratione præcedente, ſanctæ Crucis ſignaculo lucernæ oculorum reddunt luminis radium, & dato ſpeculo Crucis, tenebræ diffugerunt. Qui illuminatus, Deo Patri reddidit gloriam, per quem Chriſtus operatur, ſanctique præconia circumquaque diffamabat, dinumerantur morbi, ut Chriſtus glorificetur fons Placidi Patris ſanctiſſimi.

Hydropicus ſanatur.

29. Quidam namque languidus ita capite, oculis & totis hydropis morbo tenſus erat viſceribus, ut in utris ſimilitudinem quaſi totus venter eſſet pertractus in vitalibus, & velut vitrum perluceret infecta cutis extrinſecùs, qui à medicis deſperatus ad Beatum confugit extrema ſorte remedium, quíque mox, ut veſtibus exutus, & ſacratiſſimæ Crucis eſt ſigno munitus, hydropis incluſus liquor ſacri ſigni impreſſione conſumitur. Sic modo admirabili nec intus humor retentus eſt, nec foris egreſſus, arte prædicabili humorem ſigno ſiccavit. Is autem qui languidus fuerat divinum beneficium per beatiſſimum Placidum in ſe patratum advertens, Deum laudare & benedicere cœpit, dicens: Domine IESU-CHRISTE, qui mihi ſanitatem reddidiſti meritis ſanctiſſimi ſervi tui Benedicti per pretioſiſſimum Placidum diſcipulum eius, te benedico.

Cæcus illuminatur.

30. Vir autem Domini cùm iam ad *Furcas* Caudinas * propinquaret, quidam cæcus lucem poſtulaturus ad eum acceſſit. Quem ſanctus Domini ut vidit, iuſſit illum perduci ad ſe. Et dum appropinquaſſet, manus ſuas ſuper oculos eius clauſos imponens, atque ad cœlum ſua lumina vertens, oravit ad Dominum, dicens: Lux mundi Deus, qui in fine temporum filium tuum Dominum noſtrum IESUM-CHRISTUM incarnari de Virgine conſtituiſti, qui mundum in peccati fovea iacentem miſericorditer per iam dictum filium tuum erexiſti, qui beatiſſimum Patrem noſtrum Benedictum Eccleſiæ tuæ ſpeculum & legiſlatorem dediſti, qui dediſti ei poteſtatem mederi omnibus vulneribus atque languoribus, tu per eius ſanctam interceſſionem huic miſero in tenebris conſtituto lucis gaudia condonare digneris. Cúmque orationem compleſſet, ſuper eius oculos ſignum luciferæ Crucis imprimens, dixit: Illuminet te Dominus noſter IESUS-CHRISTUS Filius Dei, qui cæco nato lumen reſtituit. His dictis, mox ut ſuper eius oculos ſignum Crucis expreſſit, lux effulſit, & to-

* Sic vocant anguſtias montium in valle Caudina, quæ eſt inter Abellam & Beneventum.

tum

tum laborem medici virtus Crucis ceſſare fecit.

Ann. Chſ. D. XL I. v. Octob.

Mulier infirma curatur.

31. Quædam intereà mulier dum graviſſima infirmitate detineretur, auditâ famâ miraculorum ſancti viri, ſollicitè interrogare cœpit, unde tantum gaudium in populo eſſet. Qui cùm reſpondiſſent, quòd eò Placidus Beatiſſimi Patris Benedicti diſcipulus tranſiret, qui cæcos illuminat, dæmones fugat, omnibúſque neceſſitatem patientibus divina dona impertit; mulier fide in Deum, ſpe in ſanctum Domini fervens, ad eum accedere ſtuduit. Vir autem ſanctiſſimus præſcius futurorum, videns mulierem venientem interrogare cœpit, unde vel qua ex re ad eum venire voluiſſet. Illa autem veſtigijs eius provoluta, dixit: Diu eſt, Pater reverende, quod diutino languore afflicta, ſanitatis beneficium ex toto amiſi. Unde ſupplex tuam paternitatem exoratura adveni, quatenùs preces ancillæ tuæ exaudias: confido enim & fiducialiter credo, quòd per tuam ſanctam interceſſionem oſtendat in me Dominus gratiam ſuam. Placidus mulieris fidem & devotionem admirans, expanſis in cœlum manibus oravit ad Dominum, dicens; Lux æterne Deus, vita, via, decus, ſapientia celſa tuorum, expelle quæſo ab ancilla tua omnem languorem, ut ſanitati reſtituta, nomini tuo ſancto gratiarum præconia perſolvere valeat. Vix in oratione Placidus ſanctus verba compleverat, & redeunte ſanitate, mulier ad verbum viri Dei feſtina conſurgens, facienti mirabilia in cœlo & in terra laudum munia decantare devotiſſimè cœpit, confitens Placidi interventu ſanitatis ſibi adveniſſe beneficium.

Febricitans ſanatur.

32. Hæc dum per ora circummanentium ſerperent, quidam vir per quamplura tempora febricitans decubabat in lectulo. Huic dum beatiſſimi Placidi miracula relata fuiſſent, curſu quo poterat beatum adiens Placidum, poſtulabat ab illo benedictionem. Quem vir ſanctus vivificæ Crucis vexillo muniens, dixit: Benedicat te Dominus Deus ex Sion, ut videas quæ bona ſunt in Hieruſalem omnibus diebus vitæ tuæ. Ad hanc itaque viri vocem valitudo languoris receſſit, dolor fugatus eſt, omnéſque adſtantes in ſtuporem & admirationem convertit dicens, quod verè Deus viſitavit plebem ſuam, qui tantum ac tale ad partes illas dignatus eſt tranſmittere donum. Ipſe autem ſanctus vir licet tanta magiſtro ſuo iuvante patraret & ſtupenda miracula, humilitatis amicus, humilitatem modis omnibus retinens, ultimum ſe omnium hominum iudicabat, dicens: Vermis ſum & non homo, opprobrium hominum & abiectio plebis.

Placidi modeſtia in miraculis. Pſal. 21.

Manum habens aridam curatur.

33. Poſt patratum itaque per Beatum Placidum in languente miraculum, quidam debilis manu contracta ad eum acceſſit. Quem dum ſanctus vir perſpexiſſet, oculis in cœlum erectis, dixit: Domine IESU-CHRISTE, qui ad interventum Apoſtoli tui Petri claudum ad fores templi ſedentem mirabiliterer exiſti, tu per interceſſionem dilectiſſimi ſervi tui Benedicti magiſtri noſtri huic contracto manum reſtitue. Ad hanc vocem dum digitos eius ſuis ſanctis manibus contrectaſſet, ſubitò ſicca palma reviruit. Iiſdem porrò diebus quidam vir graviter à ſpiritu immundo vexatus, ad ſanctum Domini Placidum curandus adductus eſt. Cúmque pro eo omnipotentis Dei clementiam exoraſſet, manu ſua ſignum Crucis ſuper eum faciens, ſtatim à circumſtantibus de eius naribus ſcintillante igne fumus egredi viſus eſt, cunctíſque patenter innotuit pravæ cogitationis auctorem in ſpecie fumi ab eo diſceſſiſſe.

Item energumenus.

Quædam hîc ex Fortunato:

34. Iam verò ſi exequerentur miraculorum ſingula, quæ in tali præcipuè floruerunt itinere, hæc ſine numero eſſent, nec eſſet modus in pagina. In quocumque enim loco ubi Placidi beati ſe convertit præſentia, nulla morborum generibus eius interventu defuit medicina; quia quot ſe obtuliſſent languentium vulnera, tot ſuper ægros fundebat ſalutis ſemina. Nam beati Placidi quis exæquare poterit prima ad ultima? cùm per ſignum Crucis ſalvaret languidos, curaret energumenos, ante quem quamvis occultè veniſſet antiqui hoſtis verſutia, ſtatim ſe manifeſtavit fraudulenta fallacia. Hac de re à conſpectu

Ann. Chr. D. XLI. V. Octob.

ſancti viri quia celari non poterant nec tolerabant præſentiam, terribili ululatu ſua gemebant incendia, paſſim per loca violenter exponebant crimina, ſuſpenſa per aëra frequenter nec interroganti confitebantur & nomina, & ſæpe ſuo impulſu currebant ad ſanctum virum crucianda dæmonia, pendebántque religati energumeni aërio vinculo, & quaſi clavis defixo tendebant veſtigio. Cúmque iter ageret, ſtrages dæmonum ante Placidi beati obtutum cadebant catervatim per veſtigia diverſis modis effuſa, hæc muta, illa clamantia; illa fixa, hæc lubrica: & velut ante iudicem dum geſta ferrent, non effugiebant tormenta. Sed ad ſancti viri præconium quanta eſt hæc laudatio, cùm ineffabiliter multa & ſtupenda fierent ſub momento? Iam verò de miſeria egenorum relevanda quantùm fuerit prodigus, explicare quis poterit? Intantum enim etiam in itinere conſtitutus, miſerias & egeſtates aliorum relevare ſtudebat, ut iure cum Iob dicere poſſet: *Ab infantia crevit mecum miſeratio.* (Iob. 31.)

36. Tunc temporis quidam iuvenis intantum fuit membrórum deſtitutus officio, ut calcanea natibus quaſi clavis inhærerent affixa, manúſque ad mamillas & brachia retrò hinc inde coſtis quaſi quodam glutino nectèrentur, oculis quoque & auribus ipſíque linguæ propria erant negata officia. Hic adjutorio ſuorum impoſitus in ſiſtarcia [a], comitantibus ſibi pueris, ad beatum Placidum pervenit, proſtratúſque pedibus eius, rogabat, ut ſibi ſolita pietate ſuccurreret. Quem flebili voce miſericordiam poſcentem ſanctus Domini cùm perſpexiſſet, inquirit unde veniſſet. Tum ille, Propter te, inquit, Pater ſanctiſſime, patria parentibúſque relictis, nequaquam de pollicitatione dubius, ſed Chriſti virtute ſecurus, huc ad te ſanandus adveni. Ad hæc ſanctus erectis in cœlum manibus & oculis, Dei omnipotentis clementiam devotiſſimè cœpit ſupplicare, ut per merita ſanctiſſimi Benedicti miſero ſola pietate ſuccurreret. Cúmque orationem complεſſet, languidus magnis vocibus cœpit clamare, ita ut vocibus eius omnes percellerentur. Et ecce repentè cohærentia cœperunt membra reſolvi, atque decurrente cruore paulatim crura & manus diutino glutino coarctatæ, in priſtinum vigorem reſtitui. Sicque factum eſt, ut æger qui alienis manibus delatus advenerat, proprijs jam ſanus incederet veſtigijs. Et ita eſt in eo plenitudo reſtaurata ſalutis, ut in uno eodémque tempore & viſum oculi, & aures auditum, & lingua ejuſdem rectè loquendi priſtinum recepiſſent officium.

Curatur juvenis toto corpore debilis.

37. Quidam verò dum per annos quamplures manuum ac pedum, ſed & oculorum fuiſſet privatus officio, ad Placidum Patrem almificum veniens, univerſâ debilitatis moleſtiâ liberatus eſt. Alius quoque adoleſcens, qui erat à renibus uſque deorſum, omnium immobilis rigiditate membrorum, ita ut manibus innitens univerſum poſt ſe corpus trahens, ad inſtar vermium per terram reperet. Hic ad ſanctum Placidum adductus, ſalutem integerrimam recuperavit in omnibus membris.

Item alij duo debiles.

38. Per eos dies dum ſanctiſſimi Placidi miracula per ora hominum volitarent, Deóque ac Patri ſanctiſſimo Benedicto magiſtro eius ſuper tanta prodigia gratias agerent; quidam cæcus duci ſe ad beati Placidi præſentiam fecit, clamans & dicens: Placide & ſerve Dei vivi, adjuro te per magiſtri tui Benedicti dulciſſimum nomen, ut mihi à Domino Salvatore illuminatore omnium viſum impetrare digneris. Confido enim, & fideliter credo, quia quicquid à Domino petieris impetrabis. Sanctus autem Domini Placidus pietatis diſcipulus, more ſibi ſolito ad miſericordiam flexus, vivificum ſignum Crucis ſuper oculos eius faciens, dixit: Domine IESU-CHRISTE, qui cæco nato oculos quos natura negaverat reddidiſti & ſedentes in tenebris & umbra mortis illuminaſti, tu per merita ſervi tui magiſtri noſtri Benedicti, hujus cæci oculos illuminare dignare, ut videns mirabilia tua, ſanctum nomen tuum, quod eſt

Cæcus natus viſum recipit.

[a] Sitarcia, σιταρκία commeatum annonámue ſignificat apud Græcos: apud Latinos etiam recentiores Sitarcia, & ſæpius ſed corrupto nomine Siſtarcia, ſumitur pro ciſta aut caniſtro vel mantica qua edulia continentur.

Ann. Chr. D. XLI. v. Octob.

benedictum in ſæcula, laudet hîc & ubique. Cùm à circumſtantibus reſponſum fuiſſet, Amen, illicò aperti ſunt oculi eius, cœpítque laudare Deum, dicens: Benedictum ſit nomen Domini glorioſiſſimi, qui me illuminavit per interceſſionem beati Patris Benedicti, & per ſanctiſſimum Placidum diſcipulum eius. Fit vox lætitiæ per ora cunctorum, pueri cum mulieribus, iuvenes cum ſenibus, dominatori & Salvatori Domino IESU-CHRISTO laudem decantantes occurrunt, clamabántque: Gloria ribi, ſalus ac vita cunctorum, qui tantum ad partes noſtras dignatus es tranſmittere domum.

Placidus Beneuenti excipitur.

39. Inde itaque Placidus Beatiſſimus Pater egrediens, Beneventum devenir, atque à ſancto MARTIANO Epiſcopo ob amorem beatiſſimi Patris Benedicti cum omni revetentia ſuſceptus eſt. Ibi itaque vir Domini Placidus dum cum eodem ſancto Pontifice reſideret, claudus quidam MALO * nomine, iuxta Epiſcopum eumdem commanens, qui non aliter quàm genibus repens, cum ſcabellulis terram verrebat, comperit à Gordiano & Donato ac civibus urbis illuc advenisse Placidum beatiſſimi Patris Benedicti diſcipulum, cujus ſanctitatis & virtutis fama ſe jam per totum orbem extenderat. Hic niſu quo poterat beatum adiens Placidum, cœpit clamare, dicens: Adjuro te Placide ſerve Dei excelſi, per orationem magiſtri tui ſanctiſſimi Benedicti, cujus meritis, ſicut audivimus, liberatus es ne ab aquis lædi potuiſſes, ut me ſanitati reſtituas. Er cùm à ſancto Martiano Epiſcopo & ab omnibus rogaretur, iuſſit eum adduci ad ſe, & ſtans ſuper illum orationes fudit ad Dominum, dicens: Domine IESU-CHRISTE, qui rotum mundum cùm eſſet perditus reſtauraſti, tu per merita beatiſſimi Pattis Benedicti adeſto nobis & huic famulo tuo, opem ſalutis ei inferendo, ut priſtina ſanitate recepta, nomen tuum glorioſum benedicar in ſæcula ſæculorum. Et cùm omnes reſpondiſſenr, Amen, protinùs conſolidatæ ſunt baſes eius & plantæ, & ſaniſſimus ſurgens, clamabat: Gloria tibi Domine IESU-CHRISTE, qui me ſalvum feciſti per beatiſſimum Placidum diſcipulum ſanctiſſimi Benedicti ſervi tui. Habitatores autem civitatis Beneventanæ tale miraculum per beatum Placidum patrarum videntes, laudabant & benedicebant Deum, dicentes: Iubilet & pſallat tibi Deus terra, pontus, & plebs fidelis hymnum decantet, qui ſervo tuo Benedicto tam pretioſum conceſſiſti diſcipulum.

* al. Maro.

Illic claudum erigit.

Cæco lumen reddit.

40. Talia dum quidam cæcus audiſſet, propinquorum manibus ad Patris Placidi præſentiam ſe duci fecit, lacrymoſiſque ſingultibus clamabat, dicens: Placide ſerve Dei dilecte, qui meritis magiſtri tui Benedicti adjutus ſanitatis gaudia quampluribus reddidiſti, ſuccurre quæſo meæ miſerabili cæcitati, quatenus deletis renebris lucem poſſim adſpicere, & cuncta regenrem cum cordis iubilo valeam collaudare. Sanctus verò Domini Placidus ad miſericordiam flexus, erectis in cœlum manibus, dixit; Domine IESU-CHRISTE lux vera, quæ illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum, tu per merita magiſtri mei ſervi tui Benedicti, huic cæco lumen donare dignetls, ut videntes mirabilia tua laudent & benedicanr nomen tuum, quod eſt glorioſum in ſæcula. Hi verò qui aderant, cùm reſpondiſſenr, Amen, exaudivit Dominus de templo ſancto ſuo ſervum ſuum; cæcóque poſcenti lumen reſtituit. Qui ſanitati redditus clamabat, dicens: Tibi ſit Chriſte laus, honor, decus & iubilatio, qui me illuminaſti interceſſione ſanctiſſimi ſervi tui Benedicti per beatiſſimum Placidum diſcipulum eius. Fama hujus rei omnem continuò replevit urbem Beneventanam. Ad tantum miraculum ruunt cuncti obviàm, cuncta regentem cum magna exultatione laudantes.

Canuſij honorificè excipitur à Sauino Epiſcopo.

41. Beatiſſimus verò Placidus ſanctum Martianum Epiſcopum ſalurans in oſculo ſancto, poſt aliquos dies ad Canuſiam Apuliæ civitatem devenit, in qua cum ingente gaudio & dilectione ob amorem Beati Benedicti à ſancto SAVINO ᵃ

ᵃ Quàm S. P. Benedicto familiaris fuerit S. Sabinus, diſcimus ex lib. 2. Dial. Gregorij Magni cap. 15. qui iterum de eodem agit in lib. 3. cap. 5. lege eius vitam apud Bollandum die 9. Februarij.

Ann. Chr. D. XLI. v. Octob. ejuſdem civitatis Epiſcopo ſuſceptus eſt. Idem ſanctus Savinus Epiſcopus tam beatiſſimo Placido, quàm & omnibus qui cùm eo venerant, omnem humanitatis curam exhibuit. Sanctus autem Savinus per tres dies beatum Placidum ſecum retinens, dulcia invicem perennis vitæ inter ſe ferebant colloquia, & per intervalla horarum interrogabat illum de virtutibus, quas per beatiſſimum Patrem Benedictum divina exercuerat majeſtas, ſimul etiam de vita & melliflua ac diſcretiſſima doctrina eius.

Hominem manum aridam habentem ibi ſanat. 42. Interea, dum iſta dicuntur, & illa referuntur, LANDULFUS quidam nomine, manum aridam & incurvatam habens, ubi comperit illuc adveniſſe Placidum diſcipulum Beati Benedicti, flens & ejulans venit clamavítque: Placide virorum ſanctiſſime, adjuro te per eum qui cuncta creavit, & per magiſtri tui Benedicti ſanctum nomen, ut mihi ſanitatis beneficium implores à Domino: Confido enim, quia per te oſtendet in me Dominus miſericordiam ſuam. Hæc cùm dixiſſet cum ingenti luctu aridam manum beatiſſimo Placido oſtendebat. Idipſum omnes qui in eodem ſpectaculo erant, & qui occurrere poterant, unà cum ſancto Savino Epiſcopo ſuppliciter expoſcebant, rogantes eum ut pro eo omnipotenti Domino ſupplicaret. At ipſe ut erat pijſſimus, ex intimo cordis trahens longa ſuſpiria, cum lacrymis orationem fudit ad Dominum, dicens: Deus omnipotens cui nihil eſt impoſſibile, qui cœlum, terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt, ex nihilo creaſti, qui dediſti huic famulo tuo in baptiſmate remiſſionem omnium peccatorum, tu hunc per merita beatiſſimi Patris noſtri Benedicti in priſtina incolumitate reintegrare dignare, per Dominum noſtrum IESUM-CHRISTUM Filium tuum, qui tecum vivit & regnat Deus in ſæcula ſæculorum. Hæc cùm dixiſſet, utraque manu ſua manum eius aridam apprehendens, ait: Sanet te Dominus IESUS-CHRISTUS, qui dignatus eſt extendere manum aridam in Synagoga. Continuò itaque extenſa eſt illius arida manus & incurvata, & priſtinæ ſanitati reſtituta eſt. Sanctus verò Savinus Epiſcopus tale miraculum per beatum Placidum dum advertiſſet, glorificabat Dominum, dicens: Gratias tibi refero cunctorum vita ſalúſque, qui beatiſſimo ſervo tuo Benedicto talem nutrire conceſſiſti diſcipulum, per quem tibi ſigna & prodigia patrari ſit placitum. Sit nomen tuum benedictum ex hoc nunc & uſque in ſæculum. Hi autem qui præſentes erant, hoc videntes glorificabant Deum, Patrémque ſanctiſſimum Benedictum ſummis * adorijs extollebant.

* i. laudibus.

Rhegium accedit * Reggio. 43. Sanctus verò Placidus beato Savino Epiſcopo valefaciens, & inde iter accelerans, poſt non multos dies devenit * Rhegium Calabriæ civitatem. Quem Sanctus SISINIUS ejuſdem civitatis Epiſcopus ob reverentiam quam in ſanctiſſimo Patre Benedicto habebat, cum omni diligentia ſuſcepit, duobúſque diebus ſecum retinuit. Itaque dum fama per omnem provinciam Calabriæ de Beati Placidi adventu volitaret, leproſus quidam, audita opinione miraculorum ſancti viri, venit ad eum, clamans & dicens: Placide ſerve Dei, adjuro te per Magiſtri tui Benedicti ſanctum & venerabile nomen, ut tuis ſanctis precibus ſanitatis gratiam pro me implores à Domino: ideò te Dominus ad has partes direxit, ut languidis & debilibus ſanitatem cordis & corporis conferas. Vir autem Domini Placidus erigens ſe in cœlum, orationem fudit ad Dominum, dicens; Deus omnipotens ſalus ſine fine & initio, qui totum mundum creaſti ex nihilo, qui in fine temporum filium tuum Dominum noſtrum IESUM-CHRISTUM incarnari de Virgine, & Crucis patibulum ſubire feciſti, quo vetuſtum ſolveret proprio cruore peccatum, tu per merita ſanctiſſimi ſervi tui magiſtri mei Benedicti hunc leproſum dignare emundare, ut ſanitate corporis ſui animæque recepta, nomen tuum ſanctum collaudet hîc & ubique. Confeſtim itaque ſanitati redditus, benedicere cœpit & laudare Deum, qui tanta mirabilia per beatum Placidum oſtendere dignatus eſt.

Leproſum mundat.

44. Hæc dum ad notitiam cunctorum perveniſſent, quidam vir diutino

Ann. Chr. D. XLI. V. Octob.

languore vexatus, ad ſanctum Domini venit, procidénſque ad pedes illius, cum lacrymis dicebat: Credo Pater ſanctiſſime, quia tuis ſanctis intervenientibus meritis, in recipienda ſanitate Deus petitioni meæ dabit effectum. Pater autem ſanctiſſimus pro eo orationem ad Dominum fundens, ſanitati reſtituit: & qui ſemivivus venerat, cunctis mirantibus incolumis redijt. Non ſolùm verò ibi, verùm & per omne itineris ſpatium ad laudem & gloriam ſui nominis multas virtutes operari dignatus eſt Dominus IESUS-CHRISTUS per beatum Placidum, meritis & orationibus beatiſſimi Benedicti magiſtri ſui intervenientibus. Cæcis namque viſum reddebat, ſurdis auditum, exinanitis & ſtolidis rectum ſenſum, claudis greſſum reſtituebat, dæmones effugabat, leproſos mundabat, omnibus infirmitatibus ſubveniebat. Ob quam rem Deum in omnibus glorificantes, beati Placidi merita magnis præconijs extollebant, dicentes: Benedictum ſit uomen Dominiglorioſum à ſæculo & uſque in ſæculum, qui per ſanctiſſimum ſervum Placidum beati Benedicti diſcipulum tales ac tantas virtutes operari dignatus eſt. Donatus prætereà ejuſdem Beati Placidi famulus, dum ſollicitè quæreret navem, cum qua poſſet in Siciliam navigare, obvium habuit quemdam Clericum mutum & ſurdum, nomine SICONEM, inauditis ac flebilibus morbis laborantem, cui ex auribus putredo cum vermibus profluebat. Hic quamvis auditum & loquelam in infirmitate amiſiſſet, ſcientiâ tamen agnoſcendi & videndi quammaximè vigebat, & ea quæ ad corporis ſuſtentationem congrua erant, nutibus & indicijs expoſcebat. Quem cùm Donatus tanto infortunio depreſſum & aggravatum vidiſſet, eos qui cominùs ſtabant, ex re tantæ calamitatis inquirit. Dictúmque eſt ei, quia loquelam & auditum vi longæ infirmitatis amiſit. Hæc Donatus à civibus dum verba cepiſſet, calamitatem eius miſeratus, ad virum Dei illum perduxit, atque ad pedes eius projiciens, rem prout erat per ordinem pandit. Ipſe namque ſervus Domini tunc reſidens lectioni operam dabat, cúmque à civibus & Clericis, qui ad eum viſitandi gratia venerant, rogaretur, ut pro eodem languido omnipotentis Dei exoraret clementiam, ſurgens pauliſper intra ſe Dominum rogavit, dehinc converſus ſuas manus ſuper caput infirmi poſuit, dicens: Domine Deus omnipotens, qui hominem de limo terræ pſalmaſti, & inſpiraſti in faciem eius ſpiraculum vitæ qui dediſti ei dignoſcentiam boni & mali, tu Domine per orationes & merita ſanctiſſimi Patris noſtri Benedicti, & omnium Monachorum, qui ſub eius magiſterio famulantur, dignare adeſſe nobis, & per nos humillimos & peccatores ſervos tuos occurrere huic famulo tuo, conferendo ei ſanitatem, ut omnes videntes & audientes dent gloriam nomini tuo ſancto, quod eſt benedictum ante omnia ſæcula, & benedicatur nunc & per infinita ſæcula. Cúmque omnes qui aderant reſpondiſſent, Amen, illicò ſolutum eſt vinculum linguæ eius, & apertæ ſunt & ſanatæ aures illius, & audiens planiſſimè loquebatur ſine offenſione, laudens & benedicens Deum & Patrem ſanctiſſ. Benedictum.

Varias curationes patrat.

Clericum ſurdum & mutum ſanat.

§ 45. Alio verò die valefaciens beato Siſinio Epiſcopo, navem conſcendit, transfretánſque Fatum, *Meſſanam* Siciliæ devenit ad urbem. Cúmque deſcendiſſet ad terram, Gordianum famulum ſuum direxit ad civitatem, mandans ut MESSALINUM civem Romanum, Tertulli patris ſui amiciſſimum, ad ſe vocaret, erat enim ditiſſimus. Quem ubi invenit, ad littus maris ubi ſanctus Domini Placidus morabatur, ſecum adduxit. Videns autem Meſſalinus beatum Placidum iuxta maris littora ſtantem, formámque eius vultui Tertulli Patris ipſius aſſimilantem, equo quo inſiderat deſcendens, ad pedes eius cecidit. Quem ſanctiſſimus Placidus à terra elevans, oſculatus eſt eum atque benedicens, rem propter quam à ſanctiſſimo Patre Benedicto directus fuerat, per ordinem pandit. Meſſalinus verò beatum Placidum diutiùs complexans, & ad pectus ſuum adſtringens, lacrymas quoque invicem præ gaudio fundentes immorati: demum quoque idem Meſſalinus Gordianum & Donatum famulos

Meſſanæ à Meſſalino excipitur.

Ann. Chr. D. XLI. V. Octob.

eius deoſculans, apprehendens iterum dexteram beati Placidi ac diu exoſculãs, cum ingenti honore duxit ad domum ſuam & repleta eſt omnis civitas Meſſana gaudio ſuper adventu eius. Meſſalinus autem dum in domo ſua cum Beato Placido reſideret, & nonnulla de his quæ ad æternam vitam attinent ab ipſo audiret, requiſitus ab eodem ſervo Domini eſt de poſſeſſionibus ac portubus, de ſervis & ancillis, quæ ipſe unà cum Tertullo Patre ſuo imperpetuum poſſidenda beato Benedicto tradiderat. Deſiderabat enim videre ſingillatim loca in quibus poſſeſſiones erant. Rogavit etiam ut adventum ſuum omnibus amicis Tertulli Patris ſui notificaret, necnon ſervos & ancillas quos ibi habebat, oſtenderet; procuratores quoque, quos jam dictus genitor ſuus ſuper eaſdem cortes præpoſuerat, ad ſe accerſiri iuſſit. Meſſalinus verò Metellum filium ſuum evocans, præcepit ut cum uno ex ſervis ſuis cortes & poſſeſſiones Tertulli Patricij percurreret, & earumdem cortium procuratores ac portuum cuſtodes cum amicis jam dicti Patricij ad Bearum Placidum duceret. Qui paternis iuſſis obtemperans, uno tantùm ſervo aſſumpto aſcenſis equis, quæ ſibi injuncta fuerant, implere ſollicitè cœpit.

Domus ſæcularium vitat.

Monaſterij fabricam diſponit.

46. Illuceſcente verò die Beatus Placidus Meſſalinum evocans, dixit ad „ eum; Non decet Monachum in domibus laïcorum ſtationem habere; quia „ contrarium eſt omnibus modis Ordini noſtro. Quapropter ſi veſtræ nobili- „ tati non habetur contrarium, eamus, & provideamus locum in poſſeſ- „ ſionibus Patris mei, in quo Monaſterium conſtruere valeam, non ædificare „ enim ſupra fundamentum alienum decrevi. Veniénſque poſt hæc ad portum maris, invenit locum habilem ad Monaſterium conſtruendum, & cum baculo quod manu geſtabat deſignavit locum, in quo Oratorium Baptiſtæ Iohannis, in quo domum ſuam & omnis Monaſterij officinas conſtruere valeret. Poſthæc beatus Placidus converſus ad Meſſalinum, dixit: Præpoſitus iſtius portus Meſſanæ civitatis ubi eſt, & quo nomine nuncupatur? Et Meſſalinus: Hîc, inquit, propè eſt; de nomine autem unde interrogaſti ſcias, quia Pompeius Cilius appellatur. Tum ſanctus iuſſit illum vocari ad ſe; qui dum veniſſet, cecidit ad pedes eius. Quem beatus Placidus è terra elevans, præcepit quòd de pretio, quod de portu acceperat, conſtrueret domum, in qua ipſe cum ſuis habitaret, ſimul etiam & Eccleſiam ad honorem Beati Baptiſtæ Iohannis, in qua die ac nocte omnipotenti Domino deſerviret. Et dixit ad illum: Tuum volo ut ſit artifices in hoc loco ad operandum, ubicumque eos per totam Siciliam inveneris adducere, necnon ſervos & ancillas ad lapides & quæque neceſſaria ſunt comportanda adunari, ut hoc opus ipſum celeriùs poſſit expleri, maximè tamen domus in qua habitare valeam. Et ut hæc omnia citiùs fiant, omnes præpoſitos portuum & procuratores cortium tanto labori intereſſe volumus, dando ſumptus & quæque neceſſaria ſine dilatione aliqua. Filium verò tuum vice tua ſuper portum præpone: Tu verò inſta fabricæ, ut citò poſſit expleri.

Præcepitque ut de reddibus cortium, & de cenſu portuum pecuniam Romam ad columnas & epiſtylia emenda tranſmitteret. Deſignavir etiam coram Pompeio Cilio, in quo loco dormitorium, refectorium, coquina, cellarium & omnes Monaſterij officinæ conſtruerentur.

47. Congregatis itaque quampluribus artificibus, iactíſque in Chriſti nomine fundamentis, cœptum opus certatim & ſine intermiſſione perficiebatur. Primò namque ibi domum, in qua Beatus Placidus maneret, amplam ſatis extruxerunt. Meſſalinus autem interdiu aptiſſimam manſionem Beato Placido aſſignavit, in qua liberè poſſet ſolus ſedere, legere & orare. Cibos verò afferebant ei & ſuis ſervi illius, & omnes amici patris eius. Idem quoque Meſſalinus cum familia ſua ſequeſtratus in alia domo manebat. Pompejus au-

Cæco lumẽ reſtituit.

tem Cilius iuxta quod ſibi Bearus Placidus imperaverat, vice ſua poſuit ſuper portum Meſſanæ civitatis filium ſuum nomine Pillium Vitellium,

Ann. Chr. D. XLI. V. Octob.

iuvenem prudentiſſimum, ſapientia & bonitate multa pollentem. Quadam verò die dum à conſtructione Monaſterij ad domum ſuam, quam ſibi Meſſalinus commodaverat, ſanctus Domini Placidus rediret, obvium habuit quemdam cæcum nomine Silvium, natione Romanum, qui plorando lumen amiſerat, & per decem & octo annos penitùs non viderat. Illo namque tempore omnes qui inſulam Siciliæ habitabant, incolæ Romanorum erant. Puer autem, qui cæco ducatum præbebat, Placidum Patrem ſanctiſſimum venientem proſpiciens, dixit ad eum: Ecce ſanctus Domini Placidus beati Benedicti diſcipulus, nuper ab Italia veniens, de quo per totam Siciliam rumor exivit, jam appropinquat. Cæcus autem ex ore pueri talia dum verba audiſſet, cœpit clamare voce magna, dicens: Adjuro te Placide beatiſſime ſerve Dei, per crucem Domini noſtri Iesu-Christi & ſanguinem illius pretioſiſſimum, quem pro ſalute humani generis fudit, ut digneris pro me intercedere ad Dominum, ut reddat mihi lumen oculorum meorum, quod plorando amiſi, quia per decem & octo annos omnino lumen cœli videre non potui. Idipſum Meſſalinus cum famulis ſuis, & alij quamplures, qui unà cum eo ad civitatem redibant, exorabant. Tantis itaque vir Domini Placidus ſupplicationibus motus, ſubſtitit, iuſsítque cæcum adduci ad ſe. Et dum veniſſet, poſuit manum ſuper caput eius, orans intra ſe parumper. Completa oratione ſactoſanctum ſignum ſuper oculos eius faciens, & manus ſuas ſuper eum imponens, cunctis audientibus, dixit: Domine Iesu-Christe, qui es lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, qui cæcum à nativitate illumināſti, & dediſti ei lumen, quod natura negaverat, tu illumina oculos iſtius cæci ad gloriam & laudem tui nominis, qui cum Patre & Spiritu ſancto vivis & regnas Deus in ſæcula ſæculorum, Amen. Statim verò aperti ſunt oculi eius, & ita acutiſſimè cœpit videre, ac ſi infantulus eſſet. Hi verò qui aderant, hæc videntes & audientes, procidentes in terram, benedicebant & glorificabant Deum, Patrémque Sanctiſſimum Benedictum digna extollebant veneratione. Diffamatum eſt hoc miraculum per univerſum Siciliam, ita ut ex omni inſula ægroti & languidi coadunati ad eum perducerentur.

Dæmoniacum liberat.

48. His quoque diebus quidam vir à dæmonio correptus dolendo exitu cruciabatur. Rogatus itaque vir Domini Placidus, ut pro eo omnipotentis Dei exoraret clementiam, iuſſit eum ad ſe attrahi, & ſtans ſuper illum orationem fudit ad Dominum, dicens: Domine Iesu-Christe, qui mundum diabolica fraude ſeductum de eius poteſtate liberaſti, qui regnum illius deſtruxiſti, per interceſſionem dilecti ſervi tui Benedicti magiſtri noſtri, hunc hominem ab hac dæmoniaca vexatione dignare mundare, ut videntes nomen tuum ſanctum collaudent in ſæcula ſæculorum. Cúmque circumſtantes reſpondiſſent, Amen, vir Domini Placidus ſignum Crucis contra vexatum faciens, immundum ſpiritum ab eo effugavit. Hi verò qui præſentes erant, cœperunt laudare Deum, qui per ſanctiſſimum Placidum Beati Benedicti diſcipulum, tam inſigne dignatus eſt operari miraculum. Igitur cùm fama per Siciliā exiſſet, quòd eſſet in eadem provincia Placidus Beati Benedicti diſcipulus, qui ægrotantibus manus imponit & ſanantur, cæcis reddens viſum, ſurdis auditum, claudos erigens, dæmones fugans, & omnes infirmitates curans; ex tota Sicilia, necnon etiam de Africa convenientes, omnes infirmantes in unum congregaverunt, rogantes, ac per Patris Benedicti nomen Placidum atteſtantes, ut illis ſanitatis gratiam impetraret à Domino. Sanctus autem Domini tantis calamitatibus condolens, ſimul etiam & fidem admirans oravit ſic: Domine Iesu-Christe, qui magiſtro meo Benedicto dediſti poteſtatem apud te impetrandi quod vellet, tu per ipſius ſanctam interceſſionem omnibus languoribus iſtis ſalutem conferre dignare, ut ſanitate perceptâ laudem referant nomini tuo ſancto. Et dum reſponſum fuiſſet, Amen, ſani effecti ſunt, laudantes & glorificantes Deum. Quanta etiam miracula per Beatiſſimum Placidum illis temporibus

Omnes totius Siciliæ ægrotos curat.

Ann. Chr. D. XLI. V. Octob. Dominus Iesus-Christus operari dignatus ſit, enarrare ea omnia valde longum eſſet, de quibus tamen aliqua dicemus.

49. Dum enim in civitate Meſſana maneret, & Meſſalinus cum amicis iuxta eum reſideret, quidam viri eidem ſervo Domini paralyticum quemdam ita afflictum obtulerunt, ut nequiret quis diſcernere compages membrorum. Rogante verò Meſſalino & his qui præſentes erant pro eo, vir Domini Placidus oratione facta, contrectánſque diſſolutos actus, dixit ad eum: In nomine Domini noſtri Iesu-Christi Filij Dei vivi, cujus virtute univerſa conſiſtunt, adjutus meritis ſanctiſſimi magiſtri noſtri Benedicti, ſurge ſanus & incolumis, & perage opus tuum. Statim itaque ad eius juſſionem conſurgens, benedicebat Deum & Patrem ſanctiſſimum Benedictum. Quod miraculum videntes Siculi, benedicebant Dominum noſtrum Iesum-Christum, qui tantam gratiam diligentibus ſe conſerre dignatus eſt.

Sanat paralyticum.

50. His quoque diebus quidam Siculus ad virum Domini venit, rogans & multa prece depoſcens, ut ſodalem ſuum ex multo jam tempore paralyſis languore detentum ſua viſitatione ſanaret. Obſecrante itaque eo unà cum his qui præſentes aderant, ad lectum ægrotantis accedere ſtuduit, orationémque ad Dominum fundens, ait; Domine Iesu-Christe altiſſimi Patris fili, qui paralyticum in lecto jacentem ſolo verbo curaſti, tu per interceſſionem dilectiſſimi ſervi tui Benedicti magiſtri noſtri, hunc paralyticum à lecto doloris abſolve, quatenùs curatus à tanto languore, gratiarum tibi in Eccleſia tua referat actionem. Completa oratione ſignum Crucis ſuper eum faciens, de lectulo conſurgere iuſſit. Confeſtim is qui priùs nequaquam proprijs viribus præ ægritudine & dolore ſurrexerat, ad Placidi præceptum ſanctiſſimi ſurrexit incolumis. Omnes autem qui aderant, tanto perculſi miraculo, magnificabant Deum facientem mirabilia ſolum, cœperúntque ei certatim infirmos offerre, quos ille ſignans & benedicens, incolumes reddebat.

Item alium.

51. Eodem quoque tempore quidam vir à dæmonio obſeſſus, ad beatum Placidum adductus eſt, cujus virtutem ut ſenſit hoſtis nefandus, clamare cœpit per os eius, dicens: Quid eſt Placide? animadvertis quòd ipſe ſim quem ſuperatum eſſe paulò antè gratulabaris? Sanctus autem Placidus converſus ad vexatum, dixit; Dominus meus Iesus-Christus Filius omnipotentis cui omnis creatura cœleſtis & terreſtris obtemperat, ipſe tibi in virtute ſancti Spiritus, per interceſſionem ſanctiſſimi Patris noſtri Benedicti, imperet execrabilis dæmon, ut exiens recedas ab hoc homine, & ulteriùs non habeas poteſtatem introeundi in eum. Confeſtímque ab homine exiens ſtrepitum immanem & terrificum dedit. Hi autem qui ſpectaculo aderant, in ſtuporem converſi, benedicebant Deum.

Energumenum liberat.

52. Quidam vir mentis depreſſus inſania, cùm ad ſanctum Domini perductus fuiſſet, orationem ſuper eum faciens, benedictionem dedit, ſicque perditæ mentis effectus eſt particeps, ac ſi dementiam nullo umquam tempore perpeſſus fuiſſet. Reverſus vero ad patriam, ſonora voce Patris Benedicti merita & beati Placidi præconia modis omnibus prædicabat.

Inſanos ad mentis ſanitatem revocat.

53. Tunc temporis duo cæci audita fama miraculorum ſancti viri, dixerunt ad invicem; Cur exterioribus tenebris obcæcati, interioris hominis lumen perdidimus? quicumque enim languidus ad Beatum Placidum accedit, ſanus abſcedit & nos torpentes deſidiâ in tenebris remanemus. Eamus itaque ad virum Dei, quatenùs per eius ſanctam interceſſionem donet nobis Dominus Iesus-Christus gratiam ſuam. Hæc dum inter ſe collocuti fuiſſent, propinquorum adminiculo fulti, ad Patrem Placidum pervenerunt. Hos ſanctus Pater ut vidit, illorum cæcitati condolens, elevatis in cœlum oculis dixit; Domine Iesu-Christe Fili Dei, qui cum Patre & Spiritu ſancto in principio cuncta creaſti, qui cæci nati oculos aperuiſti, qui mundum in peccati cœno & in tenebris & in umbra mortis jacentem tua potenti virtute erigens, ad

Duobus cæcis lumen impetrit.

Ann. Chr. D. XLI. V. Octob.

veræ lucis ſplendorem reduxiſti, intret oratio mea, pijſſime, in conſpectu gloriæ tuæ, inclina ad me aurem tuam & exaudi me, & per ſuffragia dilectiſſimi ſerui tui Patris noſtri Benedicti his lumine privatis viſum reſtitue, ut tuum ſanctum nomen benedicere valeant per omnia ſæculorum ſæcula. Cúmque hi qui præſentes erant reſpondiſſent, Amen, exaudivit Dominus de templo ſancto gloriæ ſuæ ſervum, cæciſque ſuum lumen reſtituit clamantibus & dicentibus: Benedictus Dominus Deus Iſraël à ſæculo & uſque in ſæculum, & benedictum nomen gloriæ ſuæ ſanctum, qui percutit & ſanat, vulnerat & medetur, qui illuminavit nos orationibus ſanctiſſimi Benedicti per beatiſſimum Placidum diſcipulum eius. Sícque gaudentes & exultantes, cum benedictione ſancti viri ad ſua reverſi ſunt. Nullus namque in Sicilia & Africa & in toto Oriente inveniebatur præter Placidum, qui plus inter homines miraretur. Et ſicut inter multas gemmas pretioſiſſima gemma micat, & iubar ſolis parvos ſtellarum igniculos obruit & obſcurat; ita in Oriente & Meridie cunctorum virtutes & potentias Placidus ſolus ſuis virtutibus ſuperavit. Minimum namque ſe faciebat inter omnes, ut omnium major eſſet, & quantò plus ſe deiiciebat, tantò magis à Chriſto ſublevabatur. Omnibus namque erat clementiſſimus, omnibus bonus; nihil animo eius clementius, nihil humilius, nihil blandius fuit. Flebat, ut ſemper gauderet; deſpiciebat, ut ſemper amaret; fugiebat laqueos contritos, ut fontem indeficientem reperiret. S. Placidi encomium.

54. In talibus itaque exercitijs vir quidam dæmonis infeſtatione quatiebatur, quem ante Placidum quoque varijs dæmon tunc torquere cruciatibus cœpit; ululabat luporũ more, latrabat ut canis, fremebat ut leo, ſibilabat ut ſerpens, mugitum dabat ut taurus, rotabat caput, & poſt tergũ terram vertice tangebat. Miſerebatur ſuper tanto vexati infortunio Placidus, & lacrymas fundens, Dei omnipotentis clementiam deprecari cœpit, dicens: Domine Deus cunctorum reſtaurator, vitæ protector & portus, qui hominem ab antiquo hoſte obſeſſum, tuo pretioſo ſanguine liberaſti, tu per interceſſionem Magiſtri noſtri Benedicti dæmoniacum virus ab hoc ſervo tuo expelle, ut priſtinæ ſanitati redditus, ſanctum & venerabile nomen tuum glorificare valeat. Ad hanc itaque precem vexatus ſanus effectus, laudare cœpit & benedicere Deum. Dæmonem ab obſeſſo ejicit.

55. Iiſdem porro diebus quidam vir omnium membrorum officio fuerat deſtitutus, adeò ut numquam abſque magno dolore manum ad os ducere, vel ad ambulandum pedes movere valeret, quoniam duriùs natibus adjuncti tenebantur. Erátque ei mors ipſa vitalis, quia in corpore eius velut in quodam vaſculo, intrinſecus latebat anima. Qui dum à affinibus ad ſanctum Domini Placidum perductus fuiſſet, eúmque ſuppliciter poſcerent, quatenùs pro eius liberatione Iesu-Christo Domino preces fundere dignaretur; illorum ſanctus acquieſcens poſtulationibus, ait: Domine Iesu-Christe Fili Dei vivi, qui es lux vera, ſalus, decus & vita generis humani, qui confractos reſtauras, & reſtaurando conſervas, qui eliſos erigis, qui compeditos ſolvis, tu per ineffabilem miſericordiam tuam reſtaura, repara ac conſolida hanc creaturam tuam, quam de diaboli laqueis liberaſti, ut videntes mirabilia tua nomen tuum ſanctum benedicant in ſæcula. Expleta oratione, ſignum Crucis ſuper debilem faciens, dixit: Sanet te Dominus Iesus-Christus, qui dignatus eſt curare paralyticum in lecto iacentem. Mirabilis Deus in ſanctis, qui glorificantes ſe in ſua præcepta ſervando glorificat, & in momento exaudit. Nam ad verbum viri Dei ſanitati reſtitutus, laudem decantare cœpit omnium Redemptori. Populi autem qui ad ſpectaculum venerant, hoc videntes, ingenito Patri & unico Genito ſimulque Flamini ſancto perennem gloriam & laudem decantare cœperunt. Sanctus autem Domini Placidus, licèt tanta per Chriſti Domini gratiam patraret prodigia, tanta exerceret undique ad ſe venientibus ſtupenda miracula, à conſtructione Monaſterij ſui nequaquàm ceſſabat. Paralyticum ſanat.

56. Die autem trigeſima Metellus filius Meſſalini cum ſervis ſuis, ſimúlque

Ann. Chr. D. XLI. V. Octob.

Neceſſaria in Eccleſiæ fabricam comparat.

cum præpoſitis portuum omnium & procuratoribus cortium & multitudine amicorum Tertulli Patricij ad beatum Placidum veniens, pecuniam infinitam ſecum deferens, ſancto Domini Placido obtulit. Quam accipiens, ad patrium ſolum, id eſt, ad urbem Romanam direxit, ex qua columnas & epiſtylia emit, quæ cùm in Siciliam delatæ fuiſſent, locari iuſſit in Eccleſia quam tunc conſtruebat in honore ſancti Baptiſtæ Iohannis. Cum villicis autem & præpoſitis portuum & procuratoribus cortium diu multúmque eſt locutus; & ob quam rem ad partes illas à ſanctiſſimo magiſtro ſuo Benedicto directus fuiſſet retulit, reddiderúntque ſinguli rationem villicationis ſuæ de cortibus & portibus Tertulli patricij patris ſui, quas tenuerant. Poſt hæc omnibus in commune præcepit, ut ſine fraude & dolo aliquo & abſque qualibet dilatione quotidie impenderent, quicquid ſibi & ſuis in cibo, potu atque veſtitu vel in Cœnobij conſtructione neceſſarium eſſet, dixitque ad eos; Ego veniam viſere vos, & omnes poſſeſſiones quas pater meus in hac provinciæ tenuit, ideóque ita agite, ita ſtudere, ut noſtram gratiam obtinere poſſiſtis. Hoc ſcienres indubiè, quia ſi me ſcandalizaveritis, ſcandalizabimini. Hæc cùm dixiſſet, cum benedictione ſancti viri redierunt unuſquiſque in ſua.

S. Placidi auſteritas converſatio, & virtutes.

56. Ipſe autem pater ſanctiſſimus, ea quæ à magiſtro ſuo Benedicto didicerat, modis omnibus implere ſatagebat. Refulgebat ſanè doctrina pietatis in eo, dilatabatúrque ſanctæ conuerſationis doctrina agrum ſerendo iuſtitiæ. Vnde factum eſt, vt per beatum Placidum ac diſcipulos eius, Patris Benedicti & Caſſinenſis Cœnobij veneranda religio per totum orbem terrarum diffuſa ſit & diffamata. Idem verò ſanctus Domini Placidus Spiritu ſancto repletus ſine intermiſſione caſtigabat ſanctum corpus ſuum, & in ſervitutem omnem redigebat, nt membra quæ ſunt ſuper terram mortificaret. Sermo verò eius aliud non erat quàm mundi huius delicias ſpernere, onera Orbis relinquere, ut Iesum Christum Dei filium liberè ſequeretur, memorans illud quod Dominus locutus eſt, *Niſi quis renunciauerit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* In ſermone autem eius quanta gravitas, quanta modeſtia erat, enarrare quis valeat? Orationi & lectioni ſolus quotidie inſudabat, ac ſæpe & multum cùm meditationi inſerviret, lacrymis fluebat, habebat enim ſpiritum magnæ compunctionis, non diebus, non noctibus à colloquijs divinis & pſalmodia ceſſabat, omni tempore quadrageſimalem vitam ducens, vinum numquam bibens. In Quadrageſima Dominico die, tertia & quinta feria, pane tantùm & aqua contentus erat, alijs diebus nihil omnino recipiens. Cilicio ſemper ad carnem uſus eſt, & cùm fatigatus eſſet ab oratione ſeu à genuflexione, ſedendo potiùs quàm iacendo ſommum capiebat. Nemo illum unquam aliquando vidit in aliquo actu commotum, ſed ſemper honeſtum, humilem gravem, manſuetum, benignum, nemini nocentem, nemini invidentem, nemini quod malum eſt quærentem: erat enim omni hora gratia Dei plenus. Numquam aliquando alicui homini locutus eſt niſi neceſſitas coegiſſet, aut fratrum affectio, ſeu bonorum hominum, vel pauperum, aut cùm Monaſterij neceſſitas expoſceret, ſempérque ſpiritus eius in Deo poſitus erat. Sed in omnibus virtutibus in quibus eum perfectiſſimus magiſter ſuus Benedictus inſtruxerat, de die in diem proficiebat atque creſcebat; non æqualem ſe aliorum ducens, ſed ultimorum omnium ſeruum. Iam verò de eius quid dicam clementia? Nil enim menti eius carius fuit, quàm porentem pauperi non præponere. Si pauperem videbat, ſuſtinebat; ſi diuitem, ad benefaciendum hortabarur, illud prædicans Euangelicum: Qui habet duas tunicas, det non habenti; & qui habet eſcas ſimiliter faciat, ut cœlorum regnum accipere valeat. Ibat autem frequenter ad operarios, qui Cœnobium & Eccleſiam conſtruebant, ad portum quoque maris & cortes patris ſui viſendas, ſicqúe demum revertebatur ad domum, quam ſibi accommodauerat Meſſalinus.

Luc. 14.

Luc. 3.

58. Quarto verò anno poſtquam in Siciliam Sanctus Domini Placidus venerat, Monaſterium omne unà cum Eccleſia ſancti Baptiſtæ Iohannis ſatis decenter in omni conſtructione perfectum, atque ab Epiſcopo eiuſdem Meſſanæ ciuitatis Eccleſia dedicata eſt quinto Kalendas Auguſti. Rogauit etiam idem Sanctus Epiſcopum, ut totiùs Monaſterij ambitum aqua exorcizata reſpergeret, & orationem daret, ſicque in eum ſanctus Domini ingreſſus eſt cum ſuis ad habitandum. Cœperunt deinde nonnulli mundum relinquere, & ſub beati Placidi magiſterio cordis cævices edomare. Intra breue namque temporis ſpatium, triginta fratres in eodem loco ad omnipotentis Dei ſeruitium congregati ſunt.

Ann. Chr. D. XLI, V. Octob.

Quatuor annis Monaſterium abſolvitur.

Eccleſiæ & Monaſterij conſecratio.

59. Poſt hæc oblatus eſt eidem ſervo Domini Placido quidã energumenus, qui diutiùs ſatanæ laqueis irretitus, dirè afficiebatur. Quem cùm vir Dei ita attritum vidiſſet, eius calamitati compatiens, orationem fudit ad Dominum, dicens: Domine IESV CHRISTE lux vera, qui es pius, clemens & miſericors, expelle à figmento tuo per interceſſionem ſanctiſſimi magiſtri noſtri Benedicti inimicum ſævientem, ut à laqueo inſidiatoris ereptus, laudem dicat nomini tuo ſancto. Qui cùm orationem compleſſet ſignum Crucis contra vexatum faciens, antiquum hoſtem ab eo protinùs effugavit. Igitur quia longum eſſet evoluere, quanta per eum Dominus operatus eſt, ad eius gloriſiſſimum paſſionem exarandam veniamus.

Energumenus liberatur.

Paſſio S. Placidi & ſociorum ejus.

60. Per idem tempus dum in urbe fama creviſſet, quòd ſanctus Domini Placidus à venerabili Patre Benedicto ad Monaſterium conſtruendum, & cortes ac poſſeſſiones Tertulli Patris ſui retinendas, in Siciliam directus fuiſſet, & quia in Cœnobio à ſe cõſtructo triginta jam fratres ſub patris ſui Benedicti Regula aggregâſſet: EUTYCHIUS & VICTORINUS germani eius, quorum ſuperiùs memoriam fecimus, unà cum ſorore ſua FLAVIA virgine, Placidum fratrem videndi deſiderio ducti, & in eius amorem ultra modum accenſi, ex conſilio parentum ſuorum urbem Romam egredientes, navem conſcendunt; danteſque carbaſa ventis, Siciliam adeunt, & ad portum civitatis Meſſanæ applicantes, claſſem in littore ſolvunt; deſcendenteſque denavi, ad ſancti Iohannis Cœnobium tendunt, videnteſque fratrem, repleti ſunt gaudio magno. Et primò quidem non cognoverunt eum, ob id ſcilicet, quia ex quo beato Benedicto oblatus eſt, illum ulteriùs non viderant: & poſt tanti temporis ſpatium vir factus, & monachali habitu indutus, atque præ nimia abſtinentia ac enormitate vigiliarum & orationum, corpore tabefactus & annihilatus erat. At ubi per indicia agnoverunt eum, in oſculis eius ruentes, & ſe diutiùs complexantes, ob nimietatem amoris & gaudij, in fletum maximum protuperunt. Poſt hæc cùm omnia Monaſterij habitacula perluſtraſſent, ac convenienter conſtructa laudâſſent, aliquantis diebus apud beatum Placidum fratrem ſuum remorari decreverunt.

S. Placidus à fratribus & ſorore inviſitur.

61. Eodem tempore apud paganos qui in Hiſpania inhabitabant, ABDALA [a]

[a] En errorum labyrinthus. Non pagani Hiſpanias ſæculo ſexto, quo S. Placidus Martyrium ſubijt, occupabant, ſed maximam partem Gothi, Callæciam Suevi, utrique Ariani; illi quidem ſub Rege Theude, qui ab anno D XXXI. ad D. XLVIII. Veſigothis imperavit; hi verò ſub proprio Rege, ſed ignoto: nam à Remiſmundo, qui anno Chriſti CD. LXIV in Callæcia dominari cœpit, ad Theodemirum integro ſæculo ſubmotum, Regum Suevorum in Hiſpania nomina exciderunt. Hi pagani, appellantur *Saraceni* infra num. 74. At Saracenos Hiſpaniam invaſiſſe Erâ duntaxat DCC. LI. hoc eſt anno Chriſti DCC. XIII. Erâ verò inſequente victo occiſóque Roderico regnum Gothicum everiſſe, tradit Rodericus Toletanus in lib. 3. de reb. Hiſp. cap. 19. Vero igitur ſimile eſt hos paganos non ex Hiſpania, ſed ex Arabia effuſos in Meſſanæ litus, ſanctis Martyribus necem intuliſſe. Nec nobis quis opponat, Saracenos (teſte Socrate lib. 4. cap. 35.) anno Chriſti CCC. LXXX ad veram fidem converſos, poſtea verò in Arianiſmum prolapſos, paganos haud fuiſſe. Coraxinos enim, alióſque populares in idolorum cultu ad Mahometem uſque perſtitiſſe, diſcimus ex Roderico Toletano in Hiſt. Arabum capp. 3. & 6. Certè Abdallæ nomen, de quo in his actis, apud Arabes frequens eſt. Mahometis Pater Abdalla, alij Ali, vocabatur, quo nomine tres Arabum Reges appellatos legimus in Hiſt. Arabum capp. 13. 18. & 29. ſed Placidi noſtri ævo longè poſteriores. Cùm verò Saracenorum Regum, qui ante Mahometis tempora extiterunt, ſeriem & nomina reperire ſit arduum, in his ambagibus diutiùs filum ducere non juvat.

Ann. Chr. D. XLI. V. Octob.

impijſſimus Chriſti inſectator & hoſtis, regnum adminiſtrabat. Hic Chriſtianæ religionis culturam funditùs de terra eradere, & Molochi templa & Luciferi culturam augere cupiens, centum navium expeditionem congregavit, & ſuper eas quemdem crudeliſſimum Agarenum, nomine MAMUCHA, ducem præficiens, contra Romanum direxit Imperium, mandans, ut civitates & caſtra igni cremaret, Eccleſias deſtrueret, Chriſtianos ad dæmonum Molochi [a], Rempham & Luciferi culturam compelleret, non conſentientes diverſis ſupplicijs enecaret. Cujus ille imperio parens, cùm plurimam ſtragem noſtrorum dediſſet, poſt aliquantos dies in quibus Eutychius, Victorinus & Flavia Virgo ad beatum Placidum venerant, cùm fratres nocturnalem ſynaxim in Eccleſia decantarent, jam dictus Mamucha in navibus cum paganis ſexdecim millibus octingentis adveniens, fores Monaſterij confringi, & omnes in vinculis iuſſit adſtringi. Quod dum factum fuiſſet, GORDIANUS jam dictus, qui cum beato Piacido à Caſſinenſi Cœnobio ad Siciliam venerat, cùm eſſet iuvenis, per quemdam poſticam domûs aufugiens evaſit; Donatus verò, qui jam ſenio affectus erat, abſque aliqua interrogatione capite truncatus eſt. Sanctus autem PLACIDUS unà cum fratribus ſuis EUTYCHIO, VICTORINO & FLAVIA virgine, FAUSTO, FIRMATO Diacono, ſimul etiam cum Monachis triginta, catenis vinctus, Mamuchæ adſpectibus præſentatur. Quem truculentus arbiter ut vidit, dixit ad eum; Qui vocaris? Sanctus Placidus reſpondit: Chriſtianus ſum. Dux dixit: Nega Chriſtum tuum, & dic in eum convicia, & inxta ritum invictiſſimi Regis noſtri Abdalæ Deum adora, & dimitto te. Sanctus Placidus reſpondit: Ego Dominum IESUM-CHRISTUM numquam negaturus ſum, & pro cius nomine mori deſidero. Dux verò adhæc ſævè indignans, dixit ad Eutychium & Victorinum, Flaviam, Fauſtum, Firmatum Diaconum & reliquos triginta: Vos quid dicitis? Obtemperabitis præceptis excellentiſſimi Regis Abdalæ, ut Chriſtum relinquentes, Deum noſtrum adoretis? Sancti autem Martyres quaſi ex uno ore dixerunt; Quod in animo inſidet veſtro, perficite. Unus enim nobis animus eſt, una fides, unus ordo vivendi: quapropter ea quæ à primo audiſti, ab omnibus dictum eſſe putate. Pro amore namque Chriſti parati ſumus animam ponere.

Mamucha Tyrannus Meſſanæ littus invadit.

Placido & ſocijs incarceratis, Gordianus evadit.

S. Donatus capite truncatur.

S. Placidi & ſociorum præclarum reſponſum.

62. Ad horum itaque martyrum famina dux Mamucha vehementer iratus, iuſſit ſanctos Dei Placidum, Eutychium, Victorinum ac virginem Flaviam cum reliquis ſanctis expoliari, & graviſſimè fuſtibus cædi, dicens: Verba verberibus cedant. Sancti verò martyres exultabant & gaudebant in Domino, quoniam digni habiti ſunt pro nomine eius verberum ſupplicia pati. Videns verò impijſſimus dux quod jam in extremis eſſent, dixit ad eos; Dicite morti deſtinati, ſi relinquere vultis Crucifixum, an perire decreviſtis? Sancti Martyres dixerunt: Nos Dominum IESUM-CHRISTUM verum Deum eſſe corde credimus, ore confitemur, & ab eius cultura numquam recedemus. Fac quod vis, Chriſtani ſumus. Stupefactus adhæc crudeliſſimus arbiter, dixit miniſtris. Iterum flagellentur, crudeliſſimè torqueantur, verbera verberibus addantur, forſitan reſipiſcent hi, qui in errore decreverunt permanere. Miniſtri itaque iuxta ducis imperium flagellantes & torquentes eos, clamabant dicentes; Negate Chriſtum veſtrum, negate. Sancti autem dum torquerentur, rogabant Dominum dicentes: Domine IESU-CHRISTE Fili Dei, libera nos ab omni tentatione, & ab ſcandalis operantium iniquitatem. Dux verò ad Martyrum tolerantiam permotus, præcepit ut manibus à tergo ligatis, & compedibus vincti includerentur per ſeptem dies, & neque panem neque aquam eis dari, ut deficerent, procraſtinans eorum interitum, ſi fortè plagis corporalibus fatigati, eius nefandis iuſſionibus obtemperarent. Sanctus autem Domini Placidus in tanto ſupplicio conſti-

Fuſtibus graviſſimè cæduntur.

[a] Moloch idolum Ammanitarum, de quo 3. Reg. cap. 11. & alibi. Moloch & Remphæ meminit S. Stephanus Act. 7. v. 43. Porrò Luciferum inter deos à Saracenis habitum ſcribit S. Hieronymus in Hilarione.

tutus, non diebus neque noctibus à colloquijs divinis & oratione ceſſabat.

Ann. Chr. D. XLI. V. Octob.

63. Dum hæc agerentur; tempeſtas magna in mari exorta eſt; Barbari verò ob aëris incommoditatem, dum ad Hiſpanias ſe remeare non poſſe perſpicerent, irâ permoti circumquaque cuncta igni ferróque deleverunt: & adulteria ac innumerabilia mala in Eccleſijs & in hominibus committentes, & viros ac mulieres ob Chriſti fidem trucidantes, civitati Meſſanæ ineffabilia mala intulerunt; Sanctóſque Dei Martyres, Placidum, Eutychium; Victorinum & virginem Flaviam cùm ſocijs in terram ſuam transferre decreverunt. Itaque dum maris inclementia vlam illis obtruſiſſet, videntes ſanctum Placidum cum ſocijs abſque cibo & potu Chriſto gloriam ferre, mirati ſunt, curſúque concito ducis tentorium adeuntes; quæ acta & dicta fuerant per ordinem pandunt. Qui belluina rabie accenſus, iuſſit ſanctos Dei Martyres per ſingulos dies acerrimè fuſtibus cædi, & ſine aliquo cibo vel potu dimitti. Et dum cæderentur, clamabant pagani: Negate Chriſtum, & dicite in eum convicia, & dimittemini. Sancti autem martyres quaſi ex uno ore dixerunt: Neque Chriſtum Dominum noſtrum negamus, neque convicia in eum qui creator eſt omnium, inferimus, facite quod vobis videtur. Barbari verò de ſanctorum conſtantia ultra modum mirati, curſu rapidiſſimo ducem adeuntes, rem prout erat exponunt. Dux autem ſolita inflammatus nequitia, iuſſit ſanctum Placidum cum ſocijs pedibus verſis ſuſpendi, & flagellis hinc inde crudeliſſimè laniari, & ſub capite uniuſcujuſque fumum horridum ſubminiſtrari. Quod dum factum fuiſſet clamabant more ſolito contra ſanctos pagani: Negate Chriſtum veſtrum; negate. Sancti verò martyres paganorum monita velut ſtercora contemnentes, clamabant ad Dominum, dicentes: Si conſtiterint adverſum nos caſtra, non timebimus mala, quoniam tu nobiſcum es, Domine. Cúmque omnes ſingillatim unus poſt unum hoc ordine cruciati fuiſſent, iuſſit dux Mamucha dari unicuique ſanctorum pugillum unum hordei crudi ad manducandum, & paululum aquæ ad bibendum. Dicebántque ad ſanctos: Si negaveritis Chriſtum Deum eſſe, quicquid petieritis, dabimus vobis, & annumerabimini inter primos amicos ducis noſtri Mamuchæ, & eritis quaſi fratres Regis noſtri Abdalæ, ac domini in omni regno eius. Sancti autem fratres Placidus, Eutychius, Victorinus & ſanctiſſima Flavia virgo ſoror eorum, quaſi ex uno ore dixerunt: Si polliceremini nobis facturos dominos orbis terrarum, non negabimus Dominum noſtrum Iesum-Christum, qui pro nobis mortuus eſt & ſurrexit, aſcendénſque in cœlum, vivos & mortuos & omne ſæculum per ignem iudicaturus adveniet. Quinimo vos, qui miſeria pleni eſtis, qui æternæ morti addicti, vos potiùs credite in Dominum noſtrum Chritum Iesum, & ſalvi eritis in æternum. Diriſſimus autem Mamucha ex beati Placidi ore talia dum verba audiſſet; ac ſævè indignans, iuſſit eum cum ſocijs carceri tradi.

Mamucha in Meſſanenſes dirè graſſatur.

Sancti iterum cæduntur.

Horrendum ſupplicium.

Remittuntur in carcerem.

64. Nocte verò adveniente Gordianus jam dictus, qui tempore quo Beatus Placidus captus fuerat, fugiens evaſerat, venit ad eum in carcere, procidénſque ad pedes eius confortabat eum, dicens: Conſtans eſto domine mi Placide, & noli timere, quia tecum eſt manus Domini, qui tibi manſionem in cœleſti regno locavit lapidibus pretioſis inſtructam. Si tibi perſecutores verbis blandiri fuerint; noli illis adhibere conſenſum; ſi aurum vel argentum, aut lapides pretioſos obtulerint; ne accommodes animum, ſed potiùs illum reſpice, illum intende; qui fecit cœlum & terram, & mare, & omnia, quæ in eis ſunt. Nihil enim martyrio laudabilius, nihil excellentius, nihil honorabilius invenitur; quippe cujus adjutor Chriſtus Dominus eſt; & illi qui eum diligunt & cupiunt, immortalitate ac gloria perenni remunerantur. O quàm terribilis eſt, & quàm metuendus iudicij dies adveniet, in quo iuxta Apoſtolum unuſquiſque recipiet ſecundùm ſuum laborem. In quo etiam Angeli trement, qui non peccaverunt, ac iuſti terrebuntur, qui Domino placuerunt. Hunc diem Propheta deſignabat, cùm dicebat: *Dies illa dies iræ, calamitatis & miſeriæ*

Gordianus eos conſolatur & hortatur.

1. Cor. 3.

Sophon. 1.

Ann Chr. D. XLI. v. Octob. *dies tubæ & clangoris, dies magna & amara valde, dies nebulæ & turbinis*, plena indignatione, qua cœli magno impetu movebuntur. Sol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum, ac ſtellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum movebuntur. Iam adversùs communem inimicum pugnam arripuiſti, jam caput ſerpentis antiqui conculcaſti; conſtantiæ & fortitudinis arma retine, ut poſſis tela & iacula eius ſcuto fidei repellere, & iuxta Apoſtolum indue armaturam Dei, vigila ſtrenuè, quia adverſarius veſter diabolus tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret, cui fortiter in fide perſiſtentes reſiſtere convenit. Diem ſupremum ante mentis tuæ oculos revoca, nocte ſimul & die, horis atque momentis, & quàm fluxa, quàm brevis ſit hujus mundi gloria, quàm caduca, & quibus ærumnis ſubjaceat. Advertéque qualiter illā tuba repentinus auferat, & ſedula mente pertracta. Ubi tunc erit ſublimium honor & gloria Regum? ubi dives & Princeps? ubi fortes & divites? ubi tunc erunt, qui ex obliquo egenos deſpiciebant, & ſua locutione indignos cenſebant? ubi argentum & aurum? numquidnam non ceu pulvis præterijt, & velut umbra evanuit? Iam receſſit, jam tranſijt, ad Erebi profunda deſcendit, in quo vermis impiorum non morietur, & ignis non extinguetur. Ibi tunc potentes potenter tormenta paſſuri ſunt, & fortioribus cruciatus intolerabilis erit: ex quo non educet pater filium, aut filius patrem, nec ſodalis erit qui redimat, neque frater qui eripiat. Leva cor tuum cum manibus ad Deum, dicens cum Propheta: Eripe me de inimicis meis Deus meus, & ab inſurgentibus in me libera me, de manibus odientium erue me. Iam pugnare cœpiſti, pugna ut vincas, & coronam immortalitatis accipias.

Epheſ. 5. *1. Petr. 5.* *Pſal. 17. & 58.*

S. Placidi Reſponſio. 65. Audiens hæc beatiſſimus Placidus, gratias egit Redemptori omnium Deo. Deinde converſus ad Gordianum dixit: Omiſſis frater verborum ambagibus, vincentem mundum invocemus, rogantes ut qui dedit velle, donet & poſſe. Illum enim deſidero, illum ſuſpiro, ad illum pergere cupio, cui animam meam devovi, qui me dignum fecit pro ſuo nomine pati. Et poſt hæc vide, inquit, ut quicquid erga me evenire proſpexeris, in ſcriptis notifices magiſtro noſtro BENEDICTO, necnon condiſcipulis & conſanguineis meis MAURO & FELICISSIMO: Ego enim jam delibor, jam alligatus corpore, alligatus & ſpiritu vadam quò me duxerit Dominus IESUS-CHRISTUS. Teſtis enim mihi eſt Deus, quia omnibus hominibus puram exhibeo caritatem, rogans Deum omnipotentem, ut nos in periculis conſtitutos ſua protectione defendat, & inter procellas & tempeſtates hujus mundi illæſos cuſtodiat, & pacem Eccleſiæ ſuæ ſanctæ quantociùs tribuat. Hæc cùm dixiſſet, expanſis in cœlum manibus, & oculis in altum erectis, oravit ad Dominum, dicens: Unigenite Fili Dei, Verbum incarnatum, protege ac defende Eccleſiam tuam tuo pretioſiſſimo ſanguine redemptam, conſerva Caſſinenſem Eccleſiam in ſancta religione, méque ad te venire, victo diabolo, iube.

Mamucha minas & promiſſa repetit. 66. Mane itaque facto, dux Mamucha rabido inflammatus furore iuſſit ſanctum Placidum cum ſocijs ſuis ſibi præſentari. Cúmque ante impijſſimum ducem manibus retrò ligatis præſentati fuiſſent, indicto ſilentio, dixit: Teſtes invoco deos, excellentiſſimúmque omnium Luciferum, quia nec interrogatione dignos vos noſtra excellentia iudicavit. Hinc autem non ut criminis obnoxios, ſed ut fratres vos alloquor, ut deponentes pertinaciam vanæ ſuperſtitionis, acquieſcatis ſalutaribus monitis, obtemperantes præceptis Regis noſtri Adalæ, & magnificum Prophetam noſtrum Moloch venerantes. Hoc ſi feceritis, hujus vitæ gaudijs feliciter fruemini, & dabimus vobis infinitas poſſeſſiones & uxores; quòd ſi non feceritis, diverſis ſupplicijs interibitis. Sancti martyres dixerunt: Neque nobis blandimentis ſuadere poteris, nec minarum aſperatibus terrorem incutere valebis. Tunc nefandus arbiter furore & ira magna accenſus, iuſſit ſanctum Placidum cum ſocijs ſuis expoliari, & fuſtibus cædi, & membris omnibus crudeliſſimè torqueri. Cúmque miniſtri iniquitatis ducis

Tertiùm fuſtibus cædi iubet.

iuſſa perficerent, Gordianus cum omnibus Chriſtianis, qui ducis Mamuchæ manus evaſerant, cum fletu ingenti clamabant: Domine Iesu-Christe, Martyrum fortitudo & palma, veni in adjutorium Placidi ſervi tui in hujus agonis diſcrimine conſtituti: & hoc diebus ac noctibus poſtulabat ſine intermiſſione pro eo lacrymarum & orationum hoſtias Domino immolans. Ann. Chr. D. XLI. v. Octob.

67. Idem autem ſanctus Domini Placidus cùm à paganis ultra modum cum ſocijs cruciatus fuiſſet, iuſſu ſæviſſimi ducis à ſupplicijs amotus eſt, & beatiſſima virgo Flavia incredibili decore micans, tribunalibus eſt præſentata. Quam truculenta beſtia dum perſpexiſſet, dixit ad eam: Dic ſcelerata & omni miſericordia prorſus indigna, adquieſcis præceptis regalibus, an in ſtultia permanere decreviſti? Ad quem beatiſſima virgo Chriſti Flavia reſpondit: Ego ſtultitiam numquam habui, quia ſemper Chriſtum cuncta regentem dilexi; præcepta verò Regis tui, velut lutum quod pedibus conculcatur, abjicio. Dux autem adversùs virginem Flaviam ingenti ira ſuccenſus, dixit miniſtris: Expoliate hanc, & pedibus in altum erectis in ſublime ſuſpendite. Habebat honoris ſui dignum commercium, quæ ſalutaribus monitis cordis cervicem flectere renuit. Pagani verò iuxta quod dux imperaverat, ſanctam virginem Flaviam pedibus in ſublime erectis ſuſpenderunt. Quam dux ita allocutus eſt, dicens: Stultiſſima omnium feminarum, non verecundaris in turpitudine nuditatis tuæ? Et Virgo Chriſti ad hæc: Sacra ſcriptura teſtatur, quia Deus eſt conditor viri & feminæ, ob quam rem de ſexu nulla mihi adſcribetur injuria pro eo quod nuda ſum; neque nuditatem tantùm corporis ſuſtinere parata ſum, ſed etiam gladium & ignem propter eum, qui pro me denudari & flagellari & crucifigi voluit. Dux verò adhæc carnali furia fretus, dixit miniſtris: Quid agitis? Fuſtes afferte, & eam ſine intermiſſione acerrimè flagellate. Cúmque milites ſanctam virginem Flaviam crudeliter flagellarent, virgo Chriſti clamabat ad Dominum dicens: Domine Iesu-Christe Fili Dei vivi, adeſto nunc famulæ tuæ Flaviæ in hujus agonis ſtadio, ne dicant inimici tui, ne dicant; Prævaluimus adversùs eam. Conturbatus adhæc crudeliſſimus cenſor ait: Si iſta extincta non fuerit, maximum Regi noſtro Abdalæ conferet detrimentum. Et poſt hæc: Eia, inquit, frontem & mamillas, necnon & brachia torquentes diſſipate. Subtùs verò fumum acerrimum ſubminiſtrate, varijſque tormentis corpus illius excruciando necate. Illi itaque toto mentis conanime perficientes, clamabant; Nega Chriſtum tuum turpiſſima & omni dedecore digna, quia jam parata tibi iminet mors. Itaque in talibus die decurſo, dux Mamucha ſanctam Dei virginem deponi, & cum beato Placido ac reliquis in carcerem includi iuſſit, iráque commotus præcepit, ut quotquot Chriſtianorum inveniſſent diverſis ſupplicijs enecarent. S. Flavia diriſſimè torquetur.

68. Iam verò quis dignè enarrare valeat, quantis ſupplicijs Chriſtiani eo tempore in Sicilia ſint affecti? Nonnulli namque palorum vectibus ora reſerantes, fœtidum cœnum ingerebant. Alios in frontibus & in tibijs remugientibus nervis torquendo cruciabant, plerumque aquam marinam, acetum, amurcam & liquamen & alia multa & crudelia, tamquam utribus imbutis ori appoſitis, ſine miſericordia porrigebant, ſtimulis ferreis ad ambulandum urgentes. Parvulos etiam ab uberibus maternis rapientes, inſontem infantiam elidebant ad terram. Alios è regione pedes tenentes, à meatu prorſus naturali, uſque ad arcem capitis diſſipabant. Alij candentis ferri laminis aduſti ſunt, aptantéſque fuſtes in modum ſerrarum ex palmis cum ſtirpibus, & dorſa Chriſtianorum cum illis flagellantes, non tantùm oſſa confringebant, ſed etiam terebrantes aculei intrinſecùs remanebant, diſſipatíſque carnibus viſcera pandebantur. Nonnulli verò ligatis pedibus poſt terga currentium equorum, inter ſpinoſa loca ſilvarum ducebantur, ut ducti & reducti, dumoſis lignorum aculeis eorum corpora carperentur, ac diu & ſæpiùs tibias torquendo tinnientibus chordis conſtringebant. Feminas autem per unum pedem appendentes, palis Chriſtianorum varia tormenta.

Ann. Chr. D. XLI. v. Octob. minoribus dentatis rectis in capite, crinibuſque in eiſdem colligatis, ac vehementiùs ſtringentes ſimul cum capillis omnem pelliculam auferebant, ingentia pondera in uno pede colligantes, & laminas ferri ignitas dorſo, ventri, mamillis ac lateribus apponentes.

69. Sancta verò virgo Flavia dum in carceris ergaſtulo cum fratribus eſſet retruſa, Placidum fratrem ſuum alloquebatur, dicens: Iam ſacris tuis orationibus, Placide frater, faventibus, inchoavi martyrium, nunc verò obſecro, ne deſiſtas inchoata perficere. Ora attentiùs rogo, ut dignum faciat Dominus Iesus-Christus deſiderium cordis noſtri ante conſpectum gloriæ ſuæ, & tribuat nobis quod promittere dignatus eſt ſuis fidelibus, & omnibus quærentibus gratiam ſuam. Sanctus autem Domini Placidus aperiens os ſuum Eutychium & Victorinum fratres ſuos & virginem Flaviam ſororem ſuam ſocioſque triginta tres conſolabatur, dicens: Forti animo eſtote, ſuſpicite in cœlum, & precibus exorate cuncta regentem, ut Patris Benedicti interceſſione nobis patiendi tolerantiam donet. Alia verò die dux Mamucha reſidens in conſiſtorio, iuſſit ſanctos Dei Martyres Placidum, Eutychium, Victorinum & virginem Flaviam cum triginta tribus ſocijs ſuis ſibi præſentari, & graviſſimè fuſtibus cædi, & per pedes ſuſpendi, ac membris omnibus acriter torqueri, ſummúmque horridum ſub eis adminiſtrari, dicens: Negate Chriſtum veſtrum, & dicite in eum convicia, & dabimus vobis bona hujus mundi. Poſthæc ſanctus Martyr Chriſti Placidus erectis in cœlum oculis clamabat ad Dominum,

SS. Martyres iterum vapulant.

Pſal. 118. dicens: Narraverunt nobis iniqui fabulationes, ſed non ita ut lex tua Domine. Omnia mandata tua veritas, iniqui perſecuti ſunt nos, adjuva nos Domine Deus noſter. Quinta verò die videntes pagani, quòd ſancti Dei Martyres Placidus, Eutychius, Victorinus & Flavia virgo ſpeciali quodam amore eſſent obligati, & honore ſe invicem prævenirent, quòd unà cibum caperent, quòd ſegregati ab aliis ſtarent, quòd ſimul ſoli orarent, mirati ſunt, & dicebat alter ad alterum: Iſti affinitate conjuncti ſunt, ideo ab aliis dividuntur. Interrogans itaque ſanctos unus ex paganis per interpretem quo utebantur, dixit ad eos: Quam generoſitatem fertis inter vos? Reſponderunt hi: Quatuor germani fratres ſumus ex uno viro & femina generati. Ille verò rurſus percontatus eſt eos, dicens: Ex iſta patria eſtis, an ex alia regione? Et reſponderunt ſancti dicentes: Romani ſumus, & Chriſtiani. Et ille, Bene contingit vobis, quia hominum omnium genus ſemper voluiſtis humiliare, & dominium exercere, nulli umquam genti voluiſtis ſubdere colla. Sed dicite nobis, quæ ſunt nomina veſtra? Adhæc ſanctus Placidus proloquens, ait: Hi duo fratres mei Eutychius & Victorinus vocantur. Hæc autem ſoror mea & virgo, Flavia dicitur. Ego verò peccator, Placidus Monachus vocor. Et ille, Aſſentite, inquit, nobis, & proderit vobis; negate Chriſtum veſtrum Deum eſſe, & noſtro more Luciferum ſidus Dei noſtri Rempham excolite, ut frui poſſitis unà nobiſcum hujus gaudijs vitæ. Reſpondens autem ſanctus Martyr Placidus, dixit: Abſit hoc à nobis, ut Deum noſtrum Ieſum Chriſtum creatorem cœli & terræ negemus, & hominem perditum pro Deo colamus, qui jam à Domino Iesu Christo cum diabolo & angelis eius damnatus eſt in inferno perpetuo igni exurendus.

70. Hæc pagani ex Martyris ore dum verba audiſſent, Mamuchæ duci nunciare curarunt. Sæviſſimus autem dux furore nimio accenſus, iuſſit ſanctiſſimum Placidum cum duobus fratribus & cum ſorore Flavia tamdiu virgis mactari, donec inter manus deficerent. Quod dum factum fuiſſet, pagani exiſtimantes eos mortuos, receſſerunt. Sed Deus omnipotens, cui cura eſt, & ſolicitudo ſuorum, miſit Angelum ſuum ſanctum, qui ſanctorum Martyrum Placidi, Eutychij, Victorini & virginis Flaviæ roboravit corpora, & curavit plagarum vulnera. Mane autem facto, pagani redeuntes ad ſtadium, ſanctóſque martyres Dei illæſos conſiſtere perſpicientes, dicebant ad eos: Animadvertite & videte quanta miſericordia uſi ſunt Deus & Propheta noſter in vobis, qui

Vulnera ſanctorum divinitus curantur.

Ann. Chr. D. XLI. V Octob.

qui cùm debuiſſent interficere vos, contulerunt vobis ſanitatem. Relinquite ergo vanitatem & ſectam ſuperſtitioſam, & adorate eos, qui præſtiterunt vobis ſanitatem, & gubernent vitam veſtram. Sanctus Placidus reſpondit: Vos potiùs relinquite diabolum quem adoratis, & adorate Dominum noſtrum Iesum-Christum, qui fecit cœlum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt, & relinquite perditum ipſum veſtrum prophetam, & ſatanam quem is pro Deo coluit, cum quo damnatus eſt in ignem æternum. Saraceni autem cùm viderent, quòd neque minis, neque promiſſionibus ſanctos Dei ad ſuam culturam valerent inflectere, acta & dicta Duci ſeriatim referre curarunt. Dux verò ſævus indignans, iuſſit ſanctum Placidum cum ſorore & duobus fratribus ſuis per pedes ſuſpendi, & fuſtibus cædi, & fumum acerrimum ſubminiſtrari, clamantibus paganis iuxta conſuetudinem: Negate Chriſtum veſtrum, negate. Quod dum factum fuiſſet, clamabat Beatus Placidus vnà cum fratribus ſuis Eutychio & Victorino ac virgihe Flavia, quaſi ex uno ore dicentes: Gratias tibi agimus Domine Iesu-Christe, qui confortas ſervos tuos in te ſperantes. At duriſſimus dux dolore & ira permotus, beatiſſimo Martyri Placido, qui præ omnibus & pro omnibus loquebatur, cum lapide os & arterias confringi iuſſit, dicens: Si non negabis Chriſtum tuum, & tu & alij mala morte peribitis. Sanctus verò martyr Placidus glorificat Dominum, dicens: Gratias tibi ago Domine Iesu-Christe, qui me computare dignatus es in numero ſervorum tuorum.

S. Placido os tunditur.

Loquitur præciſâ linguâ.

71. Non ferens autem Impijſſimus dux, quòd ſic Beatiſſimus Placidus ſæpe Chriſtum nominaret, ira magna accenſus, iuſſit ei linguam radicitùs amputari. Sanctus verò Placidus clamabat linguâ præciſâ, dicens; Benedictum nomen & virtus Domini noſtri Iasu-Chrsti, cujus nomen & virtus permanent in ſecula, qui & liberat nos ab omni malo ſemper. Cúmque fratres eius & ſoror reſpondiſſent, Amen, præ nimia ira frendens dentibus ſæviſſimus dux, iuſſit eos iterùm graviſſimis fuſtibus cædi. Sanctam verò virginem Flaviam truculentus arbiter præcepit tradi quibuſdam lenonibus de exercitu ſuo ad corrumpendum, dicens: Invitate ad turpitudinem eius omnem exercitum. Sancta autem virgo Flavia ſententiam in ſe prolatam dum agnoviſſet, ſuſpexit in cœlum, & ait: Deus qui ſedes ſuper thronos & iudicas æquitatem, eſto mihi in Deum protectorem, & in locum refugij, ut ſalvam me facias. Surrexit in me iudex iniquus, mordens carnes meas canina rabie, miſit truces manus ad verbera, pedibus appenſa ſum, fuſtibus acerrimè verberata ſum, omnibus membris crudeliſſimè torta ſum, fumus horridus ſub me adminiſtratus eſt, impinguatur dux ſævus ſanguine meo: tuus eſt amor, tua fidelitas, pro te hæc omnia patior; reſpice in me ſancte Deus Sabaoth, ne polluant inimici famulam tuam, ne dicant, Prævaluimus adverſùs eam. Oravit, & ecce ſubitò virtus divina ſuper virginem ſanctam reſpiciens, ſuo illam munimine ſepſit. Nam cùm ad ducis imperium lenones ſanctam virginem Flaviam vellent ſtuprare, vim ei inferre volentes, quicumque manus ad eam contingendam miſiſſent, ſtupebant nervi eorum, & areſcebant manus & brachia illorum, & præ dolore ex intimo corde mugitum reddebant. Ipſa autem beatiſſima virgo Flavia cùm fuiſſet, ſicut jam diximus, cum fratribus ſuis multoties pro Chriſti nomine cæſa & torta, & diverſis ſupplicijs affecta, immobilis in fide Chriſti permanſit.

S. Flavia divinitus à ſtupro ſervatur.

72. Poſthæc impijſſimus dux Mamucha ſanctos Dei Martyres, Placidum, Eutychium, Victorinum & virginem Flaviam ſuo examini fecit aſſiſti, quos tumenti pectore, facie furibunda, vibranri capite, ita eſt allocutus: Quouſque inſipientes vos noſtra tolerat clementia? Hortor & commoneo vos Crucifixum negare, & adorare Deum, cui excellentiſſimus Rex noſter Abdala cervicem ſuam flectit; ſin aliàs, acerrima morte peribitis. Sanctus Placidus reſpondit; O infelices, quare mentis veſtræ oculos atra orbatos caligine non exeritis? Credite in

Ann. Chr. D. XLI. V. Octob.

Dominum Iesum-Christum creatorem cœli & terræ, & dimittite diabolum quem adoratis, & falſum veſtrum prophetam relinquite. Quod ſi non feceritis, ignis vos æternus excipiet. Mamucha verò poſthæc conversus ad ſanctos Martyres Eutychium, Victorinum & virginem Flaviam, dixit ad eos; Dicite infelices & miſeri, derelinquitis Crucifixum, an cum Placido ſeductore perire decreviſtis? Sancti Martyres dixerunt: Iam ſæpius tibi diximus, quia nullo pacto nullâque ratione Dominum noſtrum Iesum-Christum relinquimus, monita verò veſtra, veluti lutum quod pedibus conculcatur, abominamur. His auditis ſæviſſimus Mamucha nimijs furijs incitatus, iuſſit ſanctos Dei Martyres Placidum, Eutychium, Victorinum & Flaviam ſtrictiùs ligari, & ſuper tibias eorum anchoras navium poni, & ſuper anchoras lapides magnos ſuperponi, ut hoc dolore compulſi Chriſtum negarent. Pagani verò iuſſa iniquiſſimi Ducis perficientes, clamabant: Niſi negaveritis Chriſtum veſtrum Deum eſſe, acerba morte in tali ſupplicio conſummabimini. Cúmque die ipſa & nocte tota in tanto cruciatu perduraſſent, & ſanctus Domini Placidus pſalleret, & ſoror ac fratres eius orarent, & Deo gratias agerent, die altera illuceſcente pagani ad martyres reverſi ſunt, videntéſque illos immobiles in fide Chriſti perſiſtere, dicebant: Num vobis corneas fibras, num lapidoſa pectora nutritis, qui ſalutaribus conſilijs non acquieſcitis? Reſpicite voſmetipſos, & Chriſtum Deum eſſe negate, & dabimus vobis aurum & argentum, pallia deaurata, & lapides pretioſos. Sanctus Placidus reſpondit: Neque pro auro, neque pro argento, ſive pro pallijs deauratis, aut lapidibus pretioſis, veſtræ impiæ & perverſæ ſuggeſtioni aſſenſum dabimus ut Chriſtum negemus. Iuſtitiæ namque rigor & veritatis via flecti non novit, ſi forti pectore retinetur. Idipſum ſancti Dei Eutychius, Victorinus & beata Flavia virgo affirmabant.

Novum genus ſupplicij.

SS. Martyres oblata munera reſpuunt.

73. Adhæc ſatellites ſatanæ vehementer irati, rem prout erat Duci per ordinem pandunt. Sæviſſimus verò Mamucha terribili furore & ira ſuccenſus, dictavit ſententiam, dicens; Placidum, Eutychium, Victorinum, Fauſtum, præcepta contemnentes, & Chriſtum qui à Iudæis crucifixus eſt, pro Deo colentes, noſtrámque culturam noſtrúmque prophetam Moloch abominantes, capite cædi iubemus, & corpora eorum inhumata lupis ac canibus & volucribus cœli devoranda relinqui. Nequiſſimi autem miniſtri concito gradu revertentes, ejecerunt ſanctos de cuſtodia in qua clauſi detinebantur, ut uſque ad littus maris in quo decollandi erant, eos flagellando perduxerunt. Quò dum veniſſent pagani, ad ſanctos proloquentes dixerunt: Obſecundabitis iuſſioni invictiſſimi ducis Mamuchæ, ut Chriſtum negetis, & Deum more noſtro adoretis & colatis? Sancti autem Martyres eorum monita abdicantes, dicebant: Numquam Creatorem noſtrum negamus, numquam ab eius cultura recedimus. Alium verò Deum omninò neſcimus, neque adoramus, præter Dominum noſtrum Iesum-Christum, cui noſmetipſos hoſtiam vivam in ſacrificium offerimus. Chriſtiani ſumus, & pro nomine Domini noſtri Iesu-Christi, magis mori quàm vivere deſideramus. Iam perficite in nobis, quod vobis videtur. Hæc ubi dicta dederunt, beatiſſimus martyr Placidus oculos in cœlum elevans, oravit ad Dominum, dicens: Domine Iesu-Christe Fili Dei vivi, qui de cœlis ad terram deſcendiſti, & pro noſtra ſalute Crucis patibulum ſuſtinuiſti, propitius eſto nobis famulis tuis, & per interceſſionem magiſtri noſtri ſervi tui Benedicti, da nobis virtutis conſtantiam, ut participes glorioſiſſimæ anaſtaſis effecti, hujus agonis ſtadium intrepido animo, mente robuſta percurrere valeamus, ne humani generis inimicus aliquod obſtaculum noſtris anteferat mentibus, ne princeps tenebrarum & complices eius impediant. Sed Angelus teſtamenti tui Michaël noſtras animas in pace ſuſcipiat, quia tu es Deus benedictus & glorioſus in ſæcula ſæculorum. Cúmque ſancti Martyres, Eutychius, Victorinus & virgo Flavia, cum triginta tribus ſocijs ſuis reſpondiſſent, Amen, flectentes genua decollati ſunt unà cum beatiſſimo Pla-

Impia in Martyres ſententia mortis.

Oratio S. Placidi ſub mortem.

SS. Martyres capite plectuntur.

cido, tertio nonas Octobris [a], apud Siciliam in portu Meſſanæ civitatis. Iacuerunt autem poſt decollationem corpora eorum iuxta mare diebus quatuor.

Ann. Chr. D. XL I. V. Octob.

74. Poſt paſſionem verò beatiſſimi Placidi martyris & ſociorum eius, Mamucha impiiſſimus dux Saracenorum, necdum ſaturatus de ſanguine ſanctorum quem innocenter effundi fecerat, præcepit ut Monaſterium illud, quod beatus Placidus ædificaverat, in quo etiam & habitaverat, incenderetur, & à fundamentis everteretur. Sicque factum eſt, ut per quatuor dies in quibus poſt decollationem corpora ſanctorum jacuerant in littore, Monaſterium omne incenſum, & ſolotenùs everſum eſt, ita ut etiam fundamenta monaſterij Saraceni evellerent, & lapides in mare projicerent. Interea hoc mare ſedatur, ventorum turbines pacificantur, nautis via panditur. Quod crudeliſſimus dux perſpiciens, imperat, ut omnes Saraceni ad mare redirent, quatenus ſigno dato naves conſcenderent. Aurora autem quinti diei illuceſcente, Saraceni cum duce ſuo Mamucha naves conſcendentes, æquoris alta ſulcare cœperunt. Præ celſitudinis verò magnitudine, Eccleſiam quam intra Monaſterium ſuum beatus Placidus in honore ſancti Iohannis Baptiſtæ ædificaverat, cùm eſſet ampla & alta, Saraceni ſuccendere ſive evertere non potuerunt, ſed modis omnibus, quibus poterant, polluerunt & profanaverunt. Nam trabes quas intus in Eccleſia invenerunt, minutatim præciderunt, Eccleſiam adulterijs coinquinaverunt, altare Domini ſtercoribus & urinis fœdaverunt, & ſuper illud ſeceſſum iêrunt, & quicquid pravum vel dici vel cogitari poteſt, ibidem exercuerunt. Et ſicut antè deſcripſimus naves conſcendentes, quanta inſtantia poterant, navigare cœperunt. Cúmque jam in Phari medio eſſent, (nam Rhegium tendere diſpoſuerant) ſubitò tempeſtas magna exorta eſt, ita ut nec retrò nec antè ultra procedere poſſent, ſed comprehenſæ à currentibus undis in medio Phari, iuſto Dei judicio centum naves ſimul cum Saracenis ſexdecim millibus octingentis demerſæ ſunt in profundum maris.

Mamucha Monaſterium incendit, Eccleſiâ ſervatâ.

Saraceni ſubmerguntur.

75. Corpora verò ſanctorum Martyrum adhuc jacebant in litore, ubi nulla fera, & nulla avis ea tetigit, & pro fœtore ſuaviſſimum odorem emanabant. Gordianus autem, qui beatum Placidum à Caſſinenſi Cœnobio ſecutus fuerat, quíque, ut ſupra retulimus, tempore captionis eius fugiens evaſerat, qui & requirebat ſanctos noctis tempore, & confortabat dum eſſent in carcere, tulit corpus Beati Placidi Martyris domini ſui & corpora ſanctorum Eutychij & Victorini fratrum eius, ac ſanctæ virginis Flaviæ ſororis illius, & capita eorum jungens corporibus, prout potuit in Eccleſia ſancti Iohannis Baptiſtæ ſepelivit, mundans eam priùs ab omni Saracenorum immunditia. Nam ſola eadem Eccleſia, ut ſupra deſcripſimus, ex omnibus Monaſterij ædificijs remanſerat. Reliqua verò ſanctorum triginta trium Martyrum corpora miro odore fragrantia, ibidem ubi decollati fuerant, in arena ſepelivit, ubi beneficia ſua Iesus Christus Dominus noſter, meritis ſanctorum Martyrum Placidi & ſociorum eius intervenientibus, præſtare non deſinit uſque in hodiernum diem. Cæci namque ibidem illuminantur, claudi curantur, ſurdi auditum recipiunt, leproſi mundantur, dæmones effugantur, & omnes infirmi ſalvantur. Tali modo ſanctiſſimus martyr Domini Placidus cum ſocijs ſuis, diverſis tribulationibus & ſupplicijs agitatus, dealbavit ſtolam ſuam in ſanguine Agni qui tollit peccata mundi, quem modò ſequitur per paradiſi amœnitates, inſertus Apoſtolis, quia totum reliquit; Martyribus, quia martyrium pacis & perſecutionis in ſe ſuſtinuit; Confeſſoribus, quia Chriſtum coram fidelibus & infidelibus confeſſus eſt; Virginibus, quia virginitatem cordis & corporis

Martyrum corpora ſepeliuntur à Gordiano.

S. Placidi elogium.

[a] Ipſo die in MS. Vſuardi Martyrologio, auctoris ætate, id eſt ante octingentos annos apud nos exarato, ita legitur. *Apud Siciliam Natalis Sanctorum Martyrum Placidi, Eutychij, & aliorum triginta.* In vetuſto Breviario Caſſinenſi tempore Oderiſij Abbatis exeunte ſæculo undecimo manu deſcripto (cujus nobis copiam fecit R. P. Queſnel Congreg. Oratorij Presbyter) S. Placidus in Litanijs poſt S. Maurum Abbatem appellatur.

Ann. Chr. D. XLI. V. Octob.

cuſtodivit. His inſertus choris, Regem immenſum collaudare non ceſſat, ferens coronam roſis & lilijs intextam, cantánſque canticum in exultatione & gaudio voce infatigabili, & meritò. Nam per hunc facta eſt Caſſinenſis Eccleſia purpurea, quæ antea in Patris Benedicti operibus extiterat candita, quia primus ex eodem verbo & exemplo plurimis in Chriſti bello extitit doctor. Hic Benedicti Patris temporibus primus contra paganos prœlium cœpit. Hic inter Chriſti milites anteſignans, hic inter perſecutionum furentium initia cum ipſo infeſtationis principe auctore Mamucha congreſſus, dum inexpugnabili firmitate adverſarium vicit, vincendi ceteris viam fecit. Ideóque nunc cum his qui Agnum ſequuntur canticum novum decantare non ceſſat. Apud hunc Agnum dignetur pro nobis intervenire, & maculis omnibus expiatos nos vellere velit induere. Omnes repreſentans eidem quem ſequitur Agno, ut quos redemit ſanguine ſuo, non ſinat iuri ſubjacere alieno.

S. Placidus Benedictinorum Proto-martyr.

76. Paſſus eſt autem Beatiſſimus PLACIDUS martyr Domini noſtri IESU CHRISTI præcelſus anno ætatis ſuæ vigeſimo ſexto, cum duobus fratribus ſuis EUTYCHIO, VICTORINO, & ſorore virgine FLAVIA, FAUSTO & FIRMATO Diacono ſimul, ac Monachis triginta, ſub ſæviſſimo Rege Abdala & duce Mamucha, tertiodecimo anno IUSTINIANI Imperatoris, apud Meſſanam Siciliæ Civitatem, tertio nonas Octobris, regnante Domino noſtro IESU CHRISTO, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus ſancti, Deus per omnia ſæcula ſæculorum, Amen. Dies autem vitæ beatiſſimi Martyris ita numerantur. Oblatus eſt Deo à patre ſuo Tertullo Patricio, & traditus beato Benedicto, ſeptimo anno ætatis ſuæ; habitavit cum eo apud Sublacum annis quinque, commoratus eſt in Monaſterio Caſſinenſi, quod ipſe unà cum Magiſtro ſuo Benedicto & condiſcipulo Mauro in proprio rure ædificaverat, annis novem. Conſtruxit in ſuo patrimonio Monaſterium apud Siciliam per annos quatuor. Præfuit eidem Monaſterio anno uno, qui ſimul fiunt anni ſex atque viginti. Natus anno Dominicæ Incarnationis quintodecimo ac quingenteſimo. Martyrio coronatus quadrageſimo primo ac quingenteſimo.

Eius ætas & annus mortis.

Series deſtructionis & reſtaurationis Monaſterij ejus.

77. Explicitis his, quæ ad paſſionem beatiſſimi martyris Placidi ſociorúmque eius pertinebãt, nunc eius deſtructionem reſtaurationémque Cœnobij, vel qualia quantáque poſt ipſius deceſſum loci incolæ ſint perpeſſi, curabo poſterorum mandare memoriæ, ſive ut rei notitia habeatur in promptu, ſive ut in eorum multimoda mirabilíque erectione, Domini miſericordia collaudetur, qui flagellat omnem filium quem recipit, & poſt lacrymationem & fletum, exultationem inducit. Poſtquam perverſi doli artifex Mamucha cum omni exercitu ſuo in maris profunda demerſus eſt, & ad Siculorum notitiã perveniſſet, qualiter ſanctus Domini Placidus cum fratribus ſocijs & ſuis martyrium ſuſcepiſſet, illicò ex tota inſula innumerabilis turba occurrit, ſciſcitans qualiter hoc eveniſſet. A minimo namque uſque ad maximum acerrimus fletus omnes tenebat. Meſſalinus verò & filij eius, audientes ſanctum Domini Placidum Martyrio coronatum, ſciſſis veſtibus, pulvere aſperſo capite, ad ſepulcrum venerunt. Poſthæc Meſſalinus & Pompejus Cilius conſilio habito, Legatos Caſſinum ad Patrem Benedictum direxerunt, deſtinantes Epiſtolam, hæc continentem;

Meſſalinus S. Benedicto Placidi martyrium litteris ſignificat.

Univerſali Monachorum inſtitutori atque doctori Benedicto, ſervi filij ejus deſolati & deſtituti paſtore, cum ſubjectione debita obedientiam. Quia nihil paternitati veſtræ incognitum eſſe rectum duximus, de his quæ apud nos actitata ſunt, „ ſcire veſtram ſanctitatem volumus, religioſiſſimum ac ſanctiſſimum diſcipulum veſtrum Placidum tertio Nonas Octobris poſt multa tormentorum „ genera gladij animadverſione migraſſe ad Dominum. A duce namque Saracenorum Mamucha cum fratribus ſuis Eutychio, Victorino ac ſorore vir-

Hæc Epiſtola exſtat in Append. Chron. Caſſin.

„gine Flavia, Fauſto, Firmato & Monachis triginta captus, poſt verberum Ann. Chr. D. XLI. V. Octob.
„ mactationem, ſuſpenſionem, fumi adminiſtrationem, membrorum omnium,
„ tortionem, arteriarum & dentium confractionem, necnon & linguæ abſciſ-
„ ſionem, capite cum omnibus ſocijs truncatus eſt. Unde ſuppliciter veſtrum
„ paternitatem poſcimus, ut ad cortes & poſſeſſiones retinendas diſcipulos mit-
„ tere dignemini, &c.

78. Exhilaratus itaque de ſanctis apicibus Pater ſanctus, palmas ad alta ſuſtollens, gratias egit Redemptori omnium, dicens; Grates tibi nunc promo cunctorum vita ſalúſque, qui fructum labiorum meorum dilectiſſimum Placidum, ſingularem & unicum mei pectoris filium, ad tuum feciſti conſcendere ſolium. Hæc Pater ſanctiſſimus proclamans, & ſuper beatiſſimi Martyris paſſionem ultra modum ſpirituali lætitia congaudens, omnem Caſſinenſem convocans concionem, talem ad eos protulit orationem.

„ Sicút patris eſt gaudere in ſuorum profectibus filiorum, ita & filiorum eſt
„ augmentum patris ſua lucra reputare. Quapropter noveritis dulciſſimum fi- S. Benedicti ad ſuos ea de re oratio.
„ lium meum PLACIDUM martyriali trabea adornatum migraſſe ad Dominum.
„ Iam enim meis interioribus oculis eius immaculatam hoſtiam & Deo bene-
„ placentem deduxi in alta cœlorum. Hunc nempe tempore quo illum à
„ patre ſuo ſuſcepi, memineram eſſe mortalem, nec fefellit opinio. Nunc non
„ eſt quod conquerar. Habeo in quo Deo gratias agam, quia ſemper optavi ut
„ de fructu cordis mei omnipotenti Deo ſacrificium offerretur. Nihil enim hoc
„ ſacrificio habui pretioſius, nihil amabilius, nihil carius. Elegit namque Placi-
„ dus pro Chriſto momentaneam mortem, & pervenit ad eum in cœleſti ſolio
„ ad dexteram Patris regnantem. Ob id enim Chriſtus pro omnibus mortuus
„ eſt, ut nos non nobis, ſed Chriſto viveremus. Grates autem omnium Redem-
„ ptori refero, quia ingratus eſſe non poſſum. Congaudendum enim mihi ſci-
„ licet quòd talem diſcipulum habuerim, non dolendum quòd amiſerim. Nam
„ illud munus fuit, hoc debitum, ſcilicet quod functus ſum famulatu Placidi
„ diſcipuli mei quamdiu Deus voluit, & pòſt qui dedit recepit. Quod naturæ
„ communis fuit, Placidus pro Chriſto poſuit, & quod ſingularis eſt gratiæ
„ meruit. Cur autem ego doleam mihi Placidum filium meum ereptum, cùm
„ ad ſalutem noſtram DEUS Filio ſuo non pepercerit, ſed pro nobis omnibus
„ tradidit illum? Quis umquam exceptus eſt à conditione moriendi, qui non
„ eſt exceptus à conditione naſcendi? Non ergo defleam Placidum filium,
„ quem ſcio tranſiſſe de morte ad vitam. In illius namque morte gaudendum
„ eſt, non dolendum, quia illam pro veritate & æterni Regis fide guſtavit.
„ Nam cur ergo te, Placide fili cariſſime, defleam, qui mihi ſic ereptus es, ut
„ omnium eſſes? non enim perdidiſti uſum naturæ tuæ, ſed commutaſti. Antè
„ corpore inſeparabilis à Deo exiſtens, nunc individuus cum Deo es permanens.
„ Felicia verba quæ in te expendi, felices labores quos in te ſuſtinui, dum vive-
„ res mecum. Non te Tertulli Patris tui amor à me divellere potuit, nec ipſe
„ mihi umquam patrem prætuliſti, quouſque ad æternam vitam migraſti. Hæc Alii Monachi mittuntur in Siciliam.
& his ſimilia Patre Benedicto proloquente, ex & conſilio totius Caſſinenſis congregationis quoſdam ex diſcipulis ſpis ad Siciliam direxit, præcipiens illis eos citiùs properare ad prædictam Inſulam, ad Monaſterium Beati Martyris Placidi reſtaurandum, & cortes ac villas Tertulli Patricij gubernandas.

79. Qui præceptis obſecundantes, dum ad Siciliam pervenerunt, ſervos beati martyris Placidi evocantes, dixerunt: Ubi poſuiſtis lumen mundi, & decorem Caſſinenſis Eccleſiæ Placidum Patris Benedicti diſcipulum? Dicite nobis ubi panis requiei jacet, ubi cœleſtis Regis abſcondita eſt pecunia, & multa his ſimilia. Illi autem reſpondentes dixerunt, illos ad Eccleſiam ſancti Baptiſtæ Ioannis eſſe, & locum in quo Placidus Chriſti teſtis ſepultus iacebat, oſtenderunt. Qui ruentes in terram cum timore & gaudio magno ſanctum ſepulcrum deoſculari cœperunt, exequias, ut ita dicam, agentes quaſi quidam Angeli Eorum erga S. Martyris ſepulcrum veneratio.

Ann. Chr. D. XLI. V. Octob.

carnei beato Martyri Placido, in cujus paſſione cœli patuerunt, Angeli incubuerunt, homines exultaverunt, terra lætata eſt. Videntes itaque fratres ſepulcrum in quo Placidus pater ſanctiſſimus reconditus erat, cum ſingultu & lacrymis clamabant dicentes: Virorum ſanctiſſime, qui ſuperni Regis vallatus munimine, mundi conculcaſti principem, intercede pro nobis ad Dominum quatenùs ſuis ſuffragantibus meritis per tua veſtigia incedere, & cœlica gaudia capere valeamus. Hæc & multa alia cùm dixiſſent, quaſi corporaliter eum viderent, lacrymis nequaquam parcebant, ſine intermiſſione ſanctum deoſculantes ſepulcrum. Odor enim paradiſi ſuavitate, ut ita dicam, ex ſepulcro manabat, irrigabant lacrymis, levigabant ingemiſcentes, exoſculabantur delectantes. Epiſcopus namqne Meſſanæ civitatis, ubi Patris Benedicti diſcipulos ad Monaſterium reſtaurandum & cortes ac poſſeſſiones gubernandas veniſſe comperit, ad eos accedere ſtuduir, ſalntánſque in oſculo ſancto dicebat ad eos; Non paſſus eſt Deus opera, atque labores patris ſanctiſſimi Deo dilectiſſimi Placidi perditum iri, ſed quaſi poſt tranſmigrationem Iſraëlis de Ægypto, reſtituit filijs Sem poſſeſſam à Cananæis regionem Palæſtinæ propriam, quibus propter naturalium filiorum eius opus, pater eorum heres mundi cum iuramento confirmavit diſtributionis teſtamentũ, ut nullo aliquando tempore diriperent invicem poſſeſſiones, ut antê cataclyſmum fecerant, & iniquitatibus & ſanguinibus terrã contaminarent; ita & ſuper Beatiſſimo Placido patre noſtro iuſta retribuens fecit Deus noſter, tranſmittendo frarres eius & filios ad Monaſterium gubernandum & reſtaurandum, & cortes & poſſeſſiones illius retinendas. Etenim iuxta Scripturam, in multas generationes Deus bona tribuit, qui ſecundùm Moſaïcum obitum ſpiritum Placidi reſtituit Patri. Siquidem ille audivit; Aſcende in montem, & ibi morere, Hic, Exi, inquit, à Caſſino, Placide, & poſt paululũ Siciliæ Inſulam ingrediens, per martyrium carneã tranſibis vitam atque corruptibilem. Igitur Deus verax eſt, & impoſſibile eſt mentiri Deum. Sic accidit Placido beatiſſimo patri. Facta ſunt autem hæc diſpenſatione Dei, nam, ideò Mamucham crudeliſſimum Chriſtianorum perſecutorem, & violentæ vocis ventoſum, ſurreptionem, tempeſtatem, luctum atque turbationem ad has partes venire permiſit, ut Placidus cum fratribus & diſcipulis ſuis Martyrio coronaretur. Dirumpens igitur vinculum ligaturæ corporis ſui per medios fluctus vitæ præſentis volauit in alta cœlorum.

Deut. 32.

80. In talibus die decurſo, Epiſcopus cum multitudine populi quæ cum eo venerat, deoſculans ſanctum ſepulcrum, receſſit ad ſua. Anniverſario autem paſſionis die Beati Placidi & ſociorum eius adveniente, turba multa cum cereis & thymiamatibus ad ſanctiſſimi Placidi Martyris & ſociorum eius ſepulcra convenientes, die noctúque ad eius honorem perſiſtentes in Eccleſia, Domino laudes decantabant; omnes inquam convenientes, à viris uſque ad mulieres & infantes, oblationes & vota regaliter comportantes. Oportebat enim ſanctam feſtivitatem çelebrare in lumine ſcientiæ, & intellecta ſplendoris populum adorare. His quoque temporibus beatiſſimus Pater Benedictus plenus virtutibus & ſanctitate feliciter migravit ad Dominum, Anno Verbi Incarnati quadrageſimo ſecundo ac quingenteſimo, cùm præfuiſſet in Caſſinenſis Cœnobij regimine annis quatuordecim, ſepultúſque eſt ibidem ante aram ſancti Baptiſtæ Iohannis. Huic ſanctiſſimo Patri ſanctus Papa Vigilius per privilegium confirmavit omnes cortes ac poſſeſſiones, quas Tertullus Patricius in Sicilia ei obtulerat. Idipſum fecerunt ſucceſſores eius numero 49. *

Cerei & vota ad S. Placidi ſepulcrum deferuntur.

S. Benedicti obitus.

81. His taliter ſuccinctè libatis, quid Gordianus martyris Placidi famulus egerit, opuſculo præſenti tradamus. Poſtquam enim idem Gordianus ſanctorum Martyrum corpora tradidit ſepulturæ, quid faceret, vel quid diceret neſciebat. Dicebat enim intra ſe: Si hîc maneam, nihil ultrà proficiam; ſi ad Caſſinum redire voluero, omninò impoſſibile mihi videtur: ſcio enim quanta

Gordianus Conſtantinopolim navigat.

* Hîc aperta cernitur interpolatio; tot enim Vigilij ſucceſſores Gordianus videre non potuit.

pericula in tanto itinere mihi incumbant. Hæc dum ſecum tacitùs volueret, Ann. Chr. D. XLI.
beati Placidi & ſociorum eius ſuffragium diebus ac noctibus exorabat atten- v. Octob.
tiùs. Quarta intereà die adveniente, valde diluculo navis Neapolitanorum mercibus onuſta, in portu Meſſanæ civitatis devenit, deſcendentéſque nonnulli eorum ad terram, ſancti Iohannis Baptiſtæ, in qua ſanctus Domini Martyr Placidus cum ſociis ſuis ſepultus erat, Eccleſiam devenerunt. Quos Gordianus adſpiciens, poſt ſalutationis officia oſculatus eſt, ac deinde percontatus eſt eos, dicens: Qui eſtis, vel unde, & quo tenditis iter? Tum illi; Neapolitani (inquiunt) ſumus, & curſus noſter Conſtantinopolim tendit. Gordianus verò talia ab eis dum verba audiſſet, gaudio ingenti perfuſus eſt, datóque naulo in eorum navi conſcendit, longiſſimáque maris itinera cum eis transfretans, Conſtantinopolitanam pervenit ad urbem: in quam ingreſſus in domo cujuſdam potentiſſimi viri annis quampluribus hoſpitatus eſt. Ibíque iuſſu Iustiniani Imperatoris enucleatiùs vitã atque miracula, necnon paſſionem Beatiſſimi Martyris Placidi & ſociorum eius notificare, atq; ad poſteritatis memoriam Græcis literis, quibus apprimè imbutus fuerat, latiùs annotare curavit. *Iuſtiniano inſtante SS. Martyrum acta Græcè ſcripſit.* Illi autem hæc audientes, glorificaverunt Deum, utíque ſecum Gordianus in eadem urbe maneret, hortati ſunt, quod & fecit. Poſt aliquanta verò annorum curicula, Gordianus ille valefaciens, paſſionem Martyris Placidi & ſociorum eius, quam ibidem, ut ſupra taxavimus, Græcis apicibus exaraverat, apud illos reliquit, ipſe verò navem conſcendens Siciliam redijt, atque ad Syracuſanam urbem deveniens, pauco illic tempore ſupervixit, *Syracuſis moritur.* in quo ſemper piè ſanctéque vivendo, finem vitæ complevit, acquirens ſibi regnum æternum intercedentibus ſanctis Martyribus, quibus fuerat famulatus. Ex die verò, qua ſepulta ſunt corpora ſanctorum martyrum Placidi, Eutychij ac Victorini fratrum, & beatiſſimæ Virginis Flaviæ ſororis eorum in Eccleſia ſancti Iohannis Baptiſtæ, ultra jam Baſilica illa ſancti Iohannis vocata non eſt, ſed in honore ſanctorum, qui intùs erant ſepulti, ſancti Placidi Eccleſia vocabatur, *Eccleſia S. Iohannis inſignita eſt nomine S. Placidi.* uſque ad tempora ſcilicet illa, quando Romani Siciliam amiſerunt: omnibus etiam temporibus quibus Saraceni Siciliæ dominati ſunt, Eccleſia ipſa ex beati Martyris Placidi nomine vocabatur.

ALIA VITA S. PLACIDI.

Ex MS. Legenda abbreviata S. Victoris Pariſienſ.

1. Temporibus Iuſtini & Iuſtiniani Imperatorum, præſidente Sedi Apoſtolicæ Papa Iohanne, S. Benedictus velut Lucifer inter aſtra in hoc mundo fulgebat. *Placidus S. Benedicto offertur.* Cujus fama circumquaque pervolitans, etiam Romam implevit, adeo ut Tertullus nobiliſſimus in urbe Roma ac Præfectus urbis ditiſſimus obtulerit eidem S. Benedicto filium ſuum nomine Placidum ad Deo ſerviendum cum ſancta vita, & XVIII. patrimonij ſui curtes, quas in Sicilia habebat, & ſcripto firmayit in perpetuum poſſidendas. Accipiens autem B. Benedictus puerum Placidum diligenter inſtruxit: qui puerulus bonæ indolis Deo à iuventute ſua in iejunijs & orationibus ſervire cœpit. 5

2. Poſtea audiens B. Benedictus quòd iſtæ curtes quas pater eius dederat vaſtarentur, nec reditus à procuratoribus illarum perſolverentur, miſit illuc B. Placidum cum ſocietate idonea Monachorum, ut ſuas poſſeſſiones defenderet: *Mittitur in Siciliam.* qui illuc veniens multas virtutes operatus eſt, Deo cooperante, ad eius bonitatis & ſanctitatis vel B. Benedicti manifeſtationem. Cæcis enim viſum reſtituit, ſurdis auditum, claudis greſſum, leproſos mundavit, dæmoniacos curavit, & alijs infirmis multis ſanitatem reſtituit: *Miraculis clareſcit.* qui inde Deum laudantes, B. Placido & S. Benedicto magiſtro ſuo gratias referebant. Veniens autem

An. Chr. D. XLI. v. Octob.

Capuæ.

Capuam. Primicetius ejuſdem civitatis infirmitate capitis laborabat, quam cephalæam vocant: qui rogans B. Placidum ut illi manum imponeret, dicebat ſe credere, quòd ſi hoc faceret, ſanitatem reciperet. Quod ille facere ſe indignum confitens, tandem compulſus illius & aliorum precibus, Dominum rogavit, ut meritis S. Benedicti Patris ſui infirmum illum dignaretur Dominus viſitare: & impoſita ſuper illum manu, ſigno crucis facto ſuper illum, ſtatim curatus eſt infirmus.

3. Inde procedens venit Salvinam[a] civitatem, ubi receptus eſt cum diligentia à B. MARCIANO Epiſcopo: iuxta quam erat quidam homo nomine MARO, qui claudus erat ad hoc quod deambulare non poſſet ſine ſcabulis. Clamavit ad B. Placidum: Sancte Placide ſerve Dei ſummi, adjuro te per orationem Magiſtri tui Benedicti, miſerere mei, & facias me ſalvum. Quod audiens vir ſanctus, fecit illum venire ad ſe, & miſertus illi, rogavit Dominum pro illo; & ſtatim ſanus factus eſt, & cœpit ire directus. Quod videntes qui aderant, glorificabant Deum in ſancto ſuo Placido.

Canuſiæ.

* leg. Rhegium.

* al. Siconem.

4. Et venit Canuſiam Apuliæ civitatem, ubi à B. SAVINO tum Epiſcopo ob amorem S. Benedicti diligenter receptus eſt: qui dum inquireret de miraculis B. Benedicti, venit quidam ad illum habens manum uncam & aridam: rogavit ut ſanaret illum: quem oratione facta ad Dominum ſtatim ſanavit: quod videntes admirati ſunt, & poſt tres dies inde receſſit. Et inde venit ad Aretium * Calabriæ civitatem, & ibi ſanavit quemdam Clericum, RUSTICUM * nomine, qui mutus & ſurdus erat præ nimia infirmitate quam habuerat.

In Sicilia Cœnobium conſtruit.

Virtutes eius.

5. Et deinde veniens in Siciliam ubi erat patrimonium ſuum, locutus cum procuratoribus curtium ſuarum, quas dederat ei pater eius, & cum parentibus & notis ſuis, illum cum gaudio & honore receperunt, & omnia ſibi & ampliora reſtituerunt: & ibi manens per multum tempus, domum & Cœnobium ibi conſtituit ad honorem B. Iohannis Baptiſtæ. Ibi etiam multa miracula Dominus ad honorem eius operatus eſt, & ad petitionem eius cæcos illuminavit, dæmoniacos liberavit. Ibi autem diu vitam Quadrageſimalem duxit, bibebat nullum vinum. In Quadrageſima ſola Dominica die & tertia & quinta feria pane & aqua ſe ſuſtentabat, alijs autem diebus non comedebat. Cilicio ſemper ad carnem indutus erat, & cùm ab oratione vel genuflexione aliquando feſſus erat, magis ſedendo quàm jacendo ſomnum capiebat. Semper humilis, ſimplex, numquam triſtis apparebat. Numquam alicui loquebatur niſi neceſſitas compelleret. Totus eius ſpiritus in Deo erat. Longum autem eſſet dicere, quanta miracula ad petitionem ipſius Dominus operatus eſt.

A Paganis comprehenſus torquetur cum ſocijs.

* fortè deſpuentes.

* al. Eutychium.

6. Multi Monachi ibi ab illo fuerunt conſtituti, qui poſtea dum eſſent ad laudem Dei ibi congregati, venerunt Pagani, & irruentes in eos, quoſdam occiderunt; Beatum autem Placidum cum aliquibus alijs accipientes ligaverunt, & cogebant negare Chriſtum & opera eius, & ſacrificare dijs ſuis. Quos nolentes & idola ſua & deos ſuos deſpicientes *, flagellaverunt duriſſimè & torſerunt, & ſemper dicebant Pagani: Negate Chriſtum veſtrum. Illi autem immobiles in fide Chriſti permanentes, ſemper Dominum exorabant, & tunc tempeſtas magna in mari exorta eſt, adhoc ut Pagani tranſmeare non poſſent, & per VIII. dies dimiſerunt S. Placidum & ſocios eius ligatis manibus & pedibus ſine cibo, & illi ſemper laudabant Dominum corde & ore. Pagani autem illi omnia loca ſanctorū & cum violentia deſtruebant, & homines & mulieres & parvos de Meſſana civitate & de partibus illis deſtruebant & occidebāt. Revertentes autem ad ſanctos Dei & beatos PLACIDUM, EVURTIUM * & VICTORTUM & FLAVIAM virginem ſororem illorum monebant, ut negarent Chriſtum & amici eſſent illorum, & amici Ducis ſui MANUCHÆ, & quaſi

a Fortè legendum, *Samniam*, pro Benevento: Beneventum enim caput eſt Samnij.

fratres

fratres Regis noſtri ABDALÆ & dabimus vobis multa bona hujus mundi. Illi autem ſemper reſiſtebant, & Dominum IESUM-CHRISTUM exorabant. Tunc illos ſuſpenderunt per pedes, & ignem & fumum copioſiſſimum ſub illis fecerunt, illi autem invicti ſemper pſallebant ad Dominum. Ann. Chr. D. XLI. V. Octob.

6. Quod videntes Pagani depoſuerunt eos, & hordeum dederunt illis ad manducandum. Et videntes quòd magis eſſent in amore conjuncti illi quatuor, quæſierunt qui eſſent & unde. Quibus reſpondit S. Placidus: Omnes nos quatuor fratres ſumus ex uno patre & ex una matre exorti. Hi duo fratres mei Evurtius & Victorinus nominantur, & hæc ſoror mea Flavia dicitur, & ego peccator vocor Placidus Monachus. Et dixerunt eis Pagani: Negate Chriſtum veſtrum, & colite Deum noſtrum ſicut nos. Reſpondit Placidus: Abſit hoc à nobis quòd pro Deo hominem mortuum & damnatum adoremus, & diabolo ſerviamus ſicut & vos. Quod audientes, illos iterum flagellaverunt & ſuſpenderunt, & fumum ampliorem & graviorem ſub illis fecerunt. Illi autem ſemper orabant Dominum. Quod illi videntes, & quia Placidus eſſet quaſi magiſter & dux illorum, os eius tutuderunt lapidibus: & quia ſemper IESUM nominabat & clamabat, linguam eius funditus amputaverunt, & diu torquebant & flagellabant. Ille autem linguâ præciſâ non ceſſabat laudare Dominum, & ipſi ampliùs flagellabant illum. Aliqui autem illorum dum vellent obprimere beatam Flaviam, exſiccabantur brachia illorum, & præ dolore & anguſtia clamabant. Tormenta geminantur.

7. Videns autem Manucha Rex illos immobiles à fide Chriſti, nec promiſſis nec tormentis poſſe illos flectere, præcepit illos decollari, & corpora illorum canibus & beſtijs derelinqui, ac ſtatim duxerunt in litus maris extra Siciliam in portu Meſſanæ civitatis, & ibi illos quatuor decollaverunt cum alijs xxx. Monachis, & ibi corpora ſanctorum dimiſerunt & receſſerunt. Qui intrantes mare quarta die, omnes Pagani ſubmerſi ſunt. Poſtea Chriſtiani corpora illorum in Eccleſia ſepelierunt, quæ poſtea reſtituta fuit ad honorem S. Placidi. Paſſi autem ſunt illi Martyres III. Nonas Octobris. Placidus cum ſocijs capite plectitur.

MONITUM.

De S. Placidi & ſociorum inventione Reliquiarum quæ ſæculo ſextodecimo facta eſt, agemus ſuo loco.

VITA S. ROMANI ABBATIS,

Circa ann. D. XLV. Maij XXII.

S. BENEDICTI IN SPECU NUTRICII.

A Giſleberto Monacho duobus libris ſcripta.

Ex Bibliotheca Floriacenſi & MSS.

OBSERVATIONES PREVIÆ.

1. *Autiſſiodorum, Galliæ Celticæ urbs Epiſcopalis ſub Metropoli Senonenſi,* ROMANOS *duos inter Cœlites colit, Epiſcopum unum, alterum Abbatem, utrumque coætaneum: quos nonnulli recentiores diſtinctos perperàm negant.*

2. *Ado Viennenſis Archiepiſcopus, qui ſub Carolo Calvo, Ludovico Balbo, & Carolo Craſſo Francorum Regibus floruit, ita de Romano Epiſcopo Autiſſiodorenſi in Martyrologio ſcribit.* Pridie Nonas Octobris, Autiſſiodero depoſitio S. ROMANI Epiſcopi, qui cùm rexiſſet Eccleſiam divinitus ſibi commiſſam annos tres, dies quindecim, tandem (ut fertur) martyrio vitam finivit. *Sic legitur in vetuſto noſtro exemplari MS. ex quo libri editi corrigendi. Eadem ferè verba habet Hericus Monachus in lib. 2. de Mirac. S. Germani Autiſſiod. cap. 15.* Romanus, *inquit*, cathedræ ſubſtituitur, de quo fertur, quòd cùm vir eſſet ſanctiſſimus, deciſione capitis martyrium conſummarit pridie Nonarum Octobrium, expleto functionis ſuæ tem-

Circa ann. D. XLV. Maij XXII. pore annis III. diebus XV. *Hericus, qui Carolo Craſſo imperante anno* DCCC. LXXX. *vivebat, in nonnullis diſſentit ab Auctore anonymo de Geſtis Pontificum Autiſſiod. nempe in deſignando Romani deceſſore, & temporis morâ, quo Romanus Pontificatum geſſit. Nam Hericus Romanum Deſiderio ſubſtituit; Anonymus Eleutherio Romanum, Romano Ætherium, huic Aunarium, demùmque Deſiderium ſupponit. Sed Anonymum in Partis 1. cap. 17. loquentem audiamus.* Romanus ſedit annos III. dies IV. Hic bonis operibus glorioſus, ut fertur, deciſione capitis martyrium conſummavit pridie Nonarum Octob. & ſepultus eſt iuxta prædeceſſores ſuos in Baſilica S. Germani Epiſcopi. Fuit autem temporibus ſupradicti Iohannis Papæ uſque ad Benedictum, imperante Iuſtino minore. *Hæc cùm antiqui Scriptores teſtata reliquerint, mirari licet, Robertum ſeu (ut aliis placet) Hugonem, Monachum Autiſsiodorenſem in Chronologia ſua, quam longè poſt illos, nempe deſinente ſæculo duodecimo ſcripſit, Romanum Epiſcopum omninò prætermiſiſſe.*

3. *Romani Abbatis Autiſsiodorenſis obſcurior eſt apud priſcos Scriptores memoria, nec ullum qui ejus adventum in Gallias prodiderit, facilè reperies antiquiorem Vitæ S. Mauri Abbatis Auctore, quem Giſlebertus hîc ſequitur. Certè Romanum, cujus Acta ſubjicimus, ignotum fuiſſe Vſuardo & Adoni, indicant eorum Martyrologia: nec ante quingentos annos poſterioribus Vſuardi exemplaribus aſſutum, ſcripti codices teſtantur. In veteribus nihilominus membranis S. Remigij Senonenſis, Romani Confeſſoris frequens mentio eſt, ut in iſtius Monaſterij hiſtoria à doctiſsimo noſtro Victore Cottronio compoſita legimus. Id apparet ex litteris Aldrici & VVenilonis Pontificum Senonenſium, & Caroli Calvi Imperatoris: quæ litteræ priùs ſcriptæ ſunt, quàm Odo Glannafolienſis Acta S. Mauri interpolaſſet.*

4. *His ita expoſitis, Romanos duos Autiſsiodorenſes diſtinguere neceſſe eſt, alterum Epiſcopum & Martyrem, alterum Abbatem & Confeſſorem. Illius ſolemnitas pridie Nonas Octobris Autiſſiodori celebratur; hujus* XII. *Kalend. Iunij. maximè apud Senonas: quamvis in Eccleſia Capuana (fortè errore nominis alterius Romani Abbatis Iurenſis) ad diem 28. Februarij recolatur, ut ex Sanctuario Capuano didicimus. S. Romani Epiſcopi corpus in cryptis Eccleſiæ ſeu Monaſterij S. Germani Autiſsiodorenſis inter plurimos ſanctos ejuſdem Sedis Antiſtites religiosè aſſervatur: Romani verò Abbatis Reliquiæ poſt varias demum tranſlationes apud Senonas in Eccleſia parœciali S. Romani dictâ coluntur.*

5. *Nomen hujus Vitæ auctoris, quem Giſlebertum Iohannes Boſcius in Bibliotheca Floriacenſi appellat, in duobus codd. MSS. quibus uſi ſumus, deſideratur. Is ſine dubio fuit Monachus Autiſsiodorenſis, ut patet ex ipſo Vitæ exordio, (quidquid VVion dicat in Lig. Vitæ lib. 5.) vixitque circa annum M. L. nimirum tempore VVinemanni Abbatis, de quo in lib. 2. Vitæ num. 23. mentionem facit: immo fortaſſis ante illud tempus, ſi auctor rhythmorum appendicis inſtar ſecundo libro adjectorum à Giſleberto diverſus eſt.*

LIBER PRIMVS.

1. ADEST nobis dies venerandæ commemorationis beatiſſimi ROMANI egregij Confeſſoris Chriſti, quæ licet omnibus piè viventibus ſit venerabilis & colenda, nobis tamen eſt præcipua devotione ſuſcipienda, quos proniores in eius venerationem digniſſima reddit affectio. Hic enim noſter eſt ſpecialis patro-

S. Romanus B. Benedicti nutricius. nus & certa proviſio, quos ſacratiſſima exornat præſentia, protegit meritis, virtutibus illuſtrat. Qui quondam B. Patris BENEDICTI alumnus, & in rebus divinis exſtitit cooperator ac ſocius. Quem ad ſpiritalis agonis tirocinium properantem, tamquam miles emeritus, & diutina jam exercitatione inſtructiſſimus prœliator, doctrinâ inſtruxit, pane aluit, exhortatione firmavit. Verè felix, verè glorioſus, cui conceſſum eſt, ut illius educator exiſteret, qui Monaſticæ religionis arcem, jam ſuper Chriſtum fundatam, quaquaverſum per orbem nobiliter excoleret, proveheret, ſublimaret. Iure eos equales meritis poſſidet cœlum, quos in terris adhuc poſitos Chriſti caritas & germana dilectio inſeparabiliter tenuit ſociatos. Sed hodie nobis de B. Romano ſermo agitur, cuius tota converſatio, bonorum operum ſpeculum facta eſt mundo, cui

Philip. 1. 21. juxta Apoſtolum, vivere Chriſtus fuit, & mori lucrum: & carne in terris poſitus, mente ſemper in cœleſtibus verſabatur, diſſolui cupiens & eſſe cum Chriſto. Quique ſecundùm quod vates divinus præcipit, ſpiritale canticum, in tuba du-

Pſal. 97. 6. ctili & voce tubæ corneæ, Deo iugiter modulatus eſt. Tuba quippe ductilis, quæ crebris percuſſionibus ex metalli maſſa producitur, mortificationem carnis deſi-

Circa ann. D. XLV. Maij xxii.

gnat. Et ille in tuba ductili Deo canit, qui carnem ſuam cum vitijs & concupiſcentijs crucifigit, qui caſtigat corpus ſuum & in ſervitutem redigit, ut productum extenuatúmque diſciplinis cœleſtibus, ſupernam poſſit concinere melodiam. Tuba verò cornea cœleſtem converſationem figuraliter exprimit. Cornu quippe de carne naſcitur, ſed carnem excedens, carneam mollitiem deſerit, & in oſſeam proficit firmitatem. In tuba ergo cornea Deo pſallit, qui in carne ambulans, non ſecundùm carnem militat, quia ea quæ ſurſum ſunt quærit, non quæ ſuper terram. Talis hujus ſancti Patris converſatio, talis eius tota vita fuit, ſancta, innocua, cœlebs, gratioſa, pudicitiæ floribus perornata, fide integra, ſpe robuſta, caritate diffuſa, omni poſtremò bonitate conſpicua. De qua nihil eſt quod dignè ſatis valeat dici. Idcireo hæc breviter perſtringimus, & veluti quaſdam converſationis eius lineas ducimus: quia quod non ſine magno cordis dolore dicimus, nuſquam eam ſcriptam reperire valuimus.

Vita S. Romani aliorúmque SS. amiſſa.

2. Et quidem tanti viri actus & miracula non dubitamus fuiſſe ſcripta, eſſet quippe inhumaniſſimum, immo impium ſupprimi ſilentio, quæ per famulum ſuum ad profectum multorum Deus operari dignatus eſt: ſed incandeſcente contra Eccleſiam immaniſſima perſecutione, adeo ut plurimis vel fugientibus, vel in necem occumbentibus, maxima raritas ſupereſſet Chriſtianorum, & ut noſter Poëta dicit, vacabat tunc temporis potentibus opprimere, prioribus rapere, privatis perdere, miſeris flere. Et hoc modo ſicut & aliorum multorum ſanctorum, ſic etiam vitam hujus de quo loquimur Patris, perditum iri contigit, dum unuſquiſque cogitabat magis qualiter vitam morti jam jámque imminenti eximeret, quàm in cuſtodiendis proferendiſque libris operam daret. Atque ideo quæ in prima ætate geſſerit, quas diaboli tentationes pertulerit, quæ miracula oſtenderit, vel quo fine mundum deſeruerit ignoramus. Illud ſanè magnum ſanctitati eius præbet teſtimonium, quòd Beatus Papa Gregorius in libris Dialogorum de eo commemorat, quod & nos breviter ſupra tetigiſſe meminimus. Sed & in vita B. MAURI Monachi dilectiſſimi BENEDICTI diſcipuli, quæ à ſancto Fauſto ſuo condiſcipulo elegantiſſimè digeſta eſt, eius memoria honorificè, & ſicut ſanctum decet, facta reperitur. Quædam etiam ad nos per ſuccedentium relationem, fideli narratione contigit emanaſſe. De quibus omnibus quáſi quoddam breve corpuſculum colligentes, quæ de Sancto nobis comperta ſunt, ipſius adjuti precibus conabimur explanare.

Vnde Auctor hanc vitam hauſerit.

3. Vir Domini ROMANUS à pueritia Monachus, diſciplinis monaſterialibus adprimè eruditus eſt. Aſſueſcebat adhuc puerulus crebris ſubdere membra iejunijs, ſanctis intereſſe aſſiduè vigilijs, & in tenero corpuſculo ſenum cruces ac caumenias [a] nitebatur adhuc invalidus experiri. Iam verò tranſcurſis adoloſcentiæ metis, cum in robur virilis evaſiſſet ætatis, omni ex parte in virtutum ſtudio probatus, ac ſpectabilis habebatur, adeo ut ſuo exemplo multos ad contemptum ſæculi, ac deſiderium ſancti propoſiti accenderet. Quodam itaque tempore cùm ſanctus ac dulci ſemper memoria recolendus BENEDICTUS, ſpretis ſeculi actibus abjuratáque mundi gloria, eremum peteret, hunc de quo
,, loquimur ſanctum obvium habuit, quo tenderet inquiſivit. Cujus cùm deſi-
,, derium cognoviſſet, & ſecretum tenuit, & adjutorium impendit, eíque ſan-
,, ctæ converſationis habitum tradidit, & in quantum licuit miniſtravit. Vir au-
,, tem Domini ad deſtinatum locum perveniens in arctiſſimo ſpecu ſe tradidit,
,, tribuſque annis excepto Romano Monacho, hominibus incognitus manſit.
,, Qui Romanus non longè in Monaſterio ſub Adeodati patris Regula degebat:
,, ſed piè ejuſdem patris ſui oculis furabatur horas, & quem ſibi ad mandu-
,, candum ſubripere poterat, diebus certis Benedicto panem deferebat. Ad
,, eumdem verò ſpecum à Romani Cella iter non erat, quia excelſa deſuper

ex Greg. lib. 2. Dia. c. 1.

Romanus S. Benedicto in ſpecu neceſſaria ſuppeditat.

[a] Lege *chamenias*, id eſt, ſuper pavimentum dormitiones, inquit Hieronymus in epiſt. ad Nepotian. ex Græco χαμαὶ, *humi*, in terra, & εὐνὴ, *lectus*.

Circa ann. D. XLV. Maij XXII.

„ rupes eminebat : ſed ex eadem rupe in longiſſimo fune teligatum Romanus
„ deponere panem conſueverat. In qua etiam reſti parvum tintinnabulum in-
„ ſerüit, ut ad ſonum tintinnabuli vir Dei cognoſceret, quando ſibi Romanus
„ panem præberet, quem exiens acciperet. Sed antiquus hoſtis, unius caritati
„ invidens, alterius refectioni; cùm quadam die ſubmitti panem conſpiceret,
„ jactavit lapidem & tintinnabulum fregit : Romanus tamen modis congruenti-
„ bus miniſtrare non deſiit.

Italiæ clades.

4. Ea tempeſtate graviſſimæ perſecutionis procella per totam Italiam, ac penè per omnem Romani Imperij terram detonabat, Gothis, Alanis & Wandalis omnia flammis & ferro prorerentibus. Quo tempore deſtructæ Eccleſiæ, ſubverſa Monaſteria, captæ Urbes, deſolatæ domus, diruta caſtra, ſtrages hominum innumeræ factæ, & multus ubique humani generis ſanguis effuſus eſt. Quod cernens vir Domini Romanus, non ceſſabat Dominum deprecari ut ſuam reſpiceret Eccleſiam, quam ſibi ſuo ſanguine acquiſierat : nec ſineret eam inſanis ſubjici nationibus, ſed eam in fide nominis ſui conſervaret inlæſam. Cùm hoc indefinenter ageret, noctes diéſque in oratione continuans : quadam nocte per divinam revelationem audivit, permiſſione Dei iſta fieri, omnémque terram iuſto, ſed occulto eius iudicio ſævis gentibus traditam. Inde mutabilem fore cœlitus prolatam ſententiam, atque ideò non eum debere ſic in immenſum triſtari, ſed glorificare potiùs Dominum iuſtè ſalubritérque omnia diſponentem; qui percutit & ſanat, vulnerat & medetur, quíque idcirco temporaliter peccantibus flagella inrogat, ne in æternum pereant. Præterea juberi ſibi à Deo, ut relictâ Italiâ ad Gallias tenderet : & verbi divini ſemina longè latéque ſpargeret, ac ſanctæ converſationis exempla cunctis præberet. Hoc reſponſo Spiritus ſancti accepto, convocatis Fratribus ſic eos

Romanus cœleſti monitu Gallias petit.

Fratribus ſuis valedicit.

„ allocutus eſt. Fratres & Domini mei, dulce lumen oculorum meorum, ma-
„ ximúmque pignus amoris mei & gaudij; audite me ſervum Chriſti, ſanctæ
„ fraternitatis veſtræ commilitonem ac ſocium. Cernitis quibus malis mun-
„ dus premitur, quibus cladibus perurgetur. Ubique luctus, ubique pavor, &
„ plurima mortis imago. Non hæc caſu, verùm manifeſtiſſimâ irâ Dei contin-
„ gunt. Peccatis enim hominum Dei patientia exacerbata, verſa eſt in furo-
„ rem; manſuetudo mutata eſt in ſeveritatem : adeòut mirum ſit, quòd adhuc
„ tolerat, læviora peccatoribus inferens quàm merentur : & non ſicut quon-
„ dam Sodomitas & Gomorritas, ita nunc ſceleribus plenam terram nubibus
„ exurat fulmineis. Cùm hæc ita ſint, Fratres, non debemus de mundi percuſ-
„ ſionibus dolere, quem ſcimus ipſis ſuis percuſſionibus interire. Vita enim
„ nobis alia à Chriſto eſt promiſſa, cujus promiſſio inconcuſſa atque immobilis
„ permanet, finis ignara, doloris neſcia. In qua gaudium eſt, epulatio, pax
„ imperterrita, ubi beata immortalitas, & immortalis beatitudo, ubi æterna
„ ſecuritas & ſecura regnat æternitas. Hanc expectantes adverſa ſæculi non de-
„ bemus paveſcere : ſed magis appropinquantem noſtram redemptionem, le-
„ vatis ſurſum capitibus, hoc eſt exhilaratis cordibus expectare. Me ſi Deus meo
„ voto reſagere, & ſecundùm meum velle vivere ſineret, optaveram, ſanctiſ-
„ ſimi Fratres, vobiſcum omnia ſæculi diſcrimina perferre : quæcumque pro-
„ ſpera, quæcumque adverſa contigiſſent, collato vobiſcum robore ſuſtine-
„ re, ſimúlque patienter vivere, ſimul delectabiliter mori. Sed quia non eſt in
„ hominis poteſtate via eius, ſed in illius qui cum magna tranquillitate diſpo-
„ nit omnia; quæſo nê me retinere velitis. Deus præcipit ut pergamus ad Gal-
„ lias, parere debemus, eundum eſt : vos oro ut mei benignè memores ſitis,
„ quia & ego dum ſpiritus hoc luteum vaſculum inhabitando vegetaverit, vos
„ in corde & in viſceribus meis, ut fas eſt & decet, ſemper habebo. Deus au-
„ tem omnipotens, vos ſancta cuſtodia circumvallet, atque à præſenti ſæculo
„ nequam ereptos, ſalvos faciat in regnum ſuum cœleſte; & concedat mihi
„ exiguo & humili in illa vita vos ſine confuſione videre. Hæc dicens & vale-

faciens eis, parvo ſumptu profectus eſt; ignotus mundo, aſcriptus civis in cœ-
lo. Tranſmiſſa Italia, Gallias ingreſſus, pervenit tandem in pagum Autiſio-
derenſem, in locum qui * Fons Rogi appellatur: ubi aliquanto tempore de-
moratus, Monaſterium ſtatuit, ibíque plurimas à vanitate ſæculi converſos,
ad quietam & ſobriam converſationem, monitis ſimul & exemplis provocatos
adduxit. Quo in loco habetur Baſilica eius nomine & miraculorum, quæ per
eum Deus operatur, privilegio nobiliter inſignis.

Circa ann. D. XLV. Maij aan.

Conſiſtic prope Autiſſiodorũ.

* Font-Rouge.

5. Non multo pòſt tempore, B. * BERTINGRANUS[a] Cenomannicæ civita-
tis Epiſcopus, Legatos ad deiferum Patrem BENEDICTUM direxit, cui etiam
exenia tranſmiſit decentiſſima, expoſcens ut ei perfectiſſimos quoſque & in
Monaſtica diſciplina experientiſſimos ex ſuis diſcipulis dirigeret viros, qui in
fundo Epiſcopij eius Monaſterium ſecundùm inſtituta Regulæ ipſius ſanctiſſimi
Patris ædificare deberent. Nil ergo moratus Dei famulus, alacriter ad hoc opus
direxit S. MAURUM ſibi familiariter obedientia & omni morum probitate di-
lectum diſcipulum, cui etiam quatuor alios addidit Fratres, cum quibus tan-
tæ expeditionis laborem ſubiret intrepidus. Sanè ex illis quatuor Fratribus
unus fuit hic FAUSTUS, qui vitam ejuſdem beati Mauri eleganti admodum de-
ſcripſit ſtilo. Cujus etiam verbis, ut certior legentibus conſtet fides, quæ ſe-
quuntur cenſuimus intimanda. Nos itaque cum appropinquante ſolemnitate “
Paſchali, quotidie profectionem acceleraremus, eo die quo Dominica cele- “
bratur Cœna, in pagum devenimus Autiſſioderenſem. Audiens autem bea- “
tus Maurus opinionem S. Romani Monachi, qui beatiſſimo Patri noſtro Be- “
nedicto in initio adjutor & cooperator extitit, ſicut in hiſtoria vitæ eius ple- “
niſſimè invenitur; quíque per revelationem Gallias petens, Cœnobiolum in “
eodem pago, in loco qui Fons Rogi [b] nuncupatur, ædificabat, petijt duces “
itineris noſtri, ut eò divertentes, ibidem ſanctum Paſcha celebraremus. Hoc “
autem beatus Maurus maximè expetebat; quia & ſequenti die tranſitum ſan- “
ctiſſimi Magiſtri noſtri complendum eſſe ſciebat, & colloquio beati Romani “
deſiderabiliter frui cupiebat. Ductores verò noſtri petitionibus viri Dei liben- “
ter annuentes, concito gradu illuc tendere feſtinarunt. Die itaque Paraſceves “
hora illic ſexta perveniętes devotiſſimè à beato Romano ſuſcepti ſumus. “
Cúmque nos omnes qui cum beato Mauro pergebamus, ad ea quæ opus ad “
diem feſtum erant præparanda vel emenda occupati eſſemus, ipſi ſanctiſſimi “
viri dulcia invicem perennis vitæ ſerebant colloquia. Et cùm jam veſpertina “
hora poſt ſolemne officium, quod ſpecialiter ut pote annuatim eo celebratur “
die, propinquaret; vir Dei ſanctus Maurus beato Romano dixit: Craſtina die “
beatiſſimus Pater noſter BENEDICTUS terrenni depoſito corporis onere, cœ- “
leſtem gaudens & hilaris ſcandet ad patriam. Quod audiens ſanctus Roma- “
nus, illico in lacrymas reſolutus, flere inconſolabiliter cœpit. Quem beatus “
Maurus conſolari cupiens aiebat: Gaudere potiùs quàm flere ideò de eius “
migratione debemus; quia & patronum magnum præmittimus, & præſentio- “
tiorem eum nunc, quàm ſi in carne viveret ſumus habituri. Hæc tamen dicens “
nec ipſe ſe poterat à fletu cohibere. Noctem illam quæ duodecima Kalendas “
Aprilis habebatur, & qua ſacratiſſimum vigiliarum Paſchæ inluceſcebat ſab- “
batum, tam beatiſſimus Maurus ac nos qui cum eo ibamus, quàm ſan- “
ctus Romanus cum aliquibus ſuis, jejuni pervigilem duximus: unuſ- “
quiſque noſtrum ſecretò apud ſe (ut illis diebus in Eccleſia Romana “
mos erat) pſalmos & orationum preces deuotè pro exitu ejuſdem Pa- “
tris noſtri Deo dilectiſſimi Benedicti conſummantes. Cum verò tranſa- “
ctâ iam horâ quaſi tertia ipſius ſacratiſſimæ diei, Beatiſſimus Maurus in “

* al. Bertechramus.

S. Maurus mittitur in Gallias.

Ex Fauſto in Vita S. Mauri.

S. Romanum inviſit.

S. Benedicti obitum prædicit.

[a] An potiùs Innocentius? Vide Præfationem noſtram.

[b] Monaſterium Montis Rogi, vernaculè Font-Rouge, à noogenus fere annis omnino dirutum, ſex leucis Autiſſiodoro diſtabat verſus partem Auſtralem, eò in loco, ubi nunc oppidum Druenſe, vulgò Dreue vel Droy, cernitur cum nonnullis Cœnobij veſtigijs, quod nomine ac cenſu ſpoliatum eſt, uti noſter Georgius Viulles vir eruditus nos certiores fecit.

Circa ann. D. XLV. Maij XXII. „ Eccleſia conſiſtens, tranſitum eius qualicumque eueniret hora, orando & „ pſallendo præmunire, longè licet poſitus, ſatageret, ſéque pauimento „ in orationem dediſſet; raptus in ſpiritu ſubitò, ſe tranſpoſitum in loco „ de quo egreſſi fueramus vidit, conſpexítque viam pallijs ſtratam ac in- „ numeris coruſcam lampadibus, recto Orientis tramite ab eius cella in cæ- „ lum vſque tendentem. In qua etiam viſione duos congregationis noſtræ „ Fratres ſocios habuit; cum quibus eamdem ſimul viſionem conſpexit. „ Itaque cùm viam quam cernebant mirarentur attentiùs, venerando ha- „ bitu vir deſuper clarus aſſiſtens, cujus eſſet via quam cernerent inquiſi- „ uit: quod illi ſe neſcire profeſſi ſunt. Quibus ille reſpondit: Hæc eſt „ via qua dilectus Domino cælum Benedictus aſcendit. Hanc viſionem unus „ ex illis duobus Fatribus noſtris, qui eam ſimul cum Beato Mauro vide- „ runt, in noſtro morabatur cænobio, alter verò, ut Beatus ſcripſit Gre- „ gorius, longiùs poſitus vidit. Mox verò ut beatus ad ſe reuerſus eſt „ Maurus, ociùs Sanctum Romanum ac nos euocans, cuncta quæ viderat „ lucidè nobis per ordinem retulit, diem illam, & ſequentem Dominicam, „ qua ſpecialiter dies Reſurrectionis Dominicæ colebatur, ſolemnem & „ celebrem omni cum gaudio & lætitia peregimus. Secundâ autem feriâ „ feſtiuitatis ipſius, antequam proficiſci cœpiſſemus, S. Romanus Beato „ Mauro dixit: Si abſque animæ periculo locum hunc deſerere potuiſſem, „ meliùs tecum, amantiſſime Frater, cuperem habitare, quàm alibi finem „ vitæ terminare. Sed quia & hos deſerere periculum eſt, & ultimus „ mihi iam iámque imminet dies, perge felix quò mitteris, ac proſperè „ felici utere ſorte. Deus autem omnipotens ſemper ſit tecum, & cum „ Fratribus qui tecum pergunt; & recto itinere perducat vos ad veram „ repromiſſionis terram, quam omnibus electis ſuis polliceri eſt dignatus, „ ubi præparavit eis, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor „ hominis aſcenderunt; niſi in illorum qui terrena omnia amore eius pro- „ terentes, ac deſiderio cœleſtium abdicantes, dicere cum Apoſtolo va- 1.Cor.2.10 „ lent: *Nobis autem reuelauit Deus per ſpiritum ſuum.*

S. Maurus a B. Romano recedit.

6. Romanus itaque Dei famulus poſt glorioſam & plenam virtutibus vi- S.Romanus moritur. tam, poſt innumeram multitudinem vitæ æternæ acquiſitam, conſummato viriliter Monaſticæ poſſeſſionis curriculo, felici & iam dudum exoptato tranſitu migrauit ad Dominum. Túmque, ut uerè fatear, mori deſijt & viuere cœpit: exutus mundi tenebris, cæleſti eſt claritate veſtitus. Nunc aſſiſtit vultui omnipotentis Dei, accipiens de manu eius ſtolam candidam, animæ dico incorruptionem & indeficientiam beatitudinem. Præſtolatur autem ſtolam duplicem, cum reſumpto in fine mundi corpore, carnis ſimul & animæ Sepelitur. gaudebit immortalitate. Sepultus verò eſt in ſua ipſius Baſilica à Fratribus quos gemina in diverſum diſpertiebat affectio; quoniam quidem illi lætandum eſſe noverant, ſibi dolendum: illius congaudendum glorificationis ſuæ ingemiſcendum deſolationi.

7. In hoc igitur loco per aliquot annos B. viri corpus digna veneratione ſervatum eſt. Verùm quia nefas erat mundanis tenebris lucernam obnubi Matth 5. ſideream, & ipſa per ſe Veritas civitatem ſupra montem poſitam non poſſe S.Romani variæ tranſlationes. abſcondi proteſtata eſt; inconveniens & damnoſum erat, ſacratiſſimi corporis theſaurum diu in loco minus celebri minúſque noto latere. Sed ad communem omnium utilitatem atque profectum cunctis innoteſcere ac divulgari. Creſcente itaque fidelium devotione, corpus beati viri de loco primariæ ſepulturæ ad urbem Autiſſioderum delatum, atque in Eccleſia * S. Amatre. Beatiſſimi * Amatoris honorificè conditum eſt. Aliquot anni iam fluxerant, & ſancti nomen ac veneratio omnium pectoribus inſinuata, magis magiſque increbreſcebat. Unde Fratres ex Cœnobio ter Beati Germani Pontificis & Confeſſoris Chriſti fide in Deum, ſpe in Sanctum ferventes, Heribal-

DO [a] Autiſſioderenſi Eccleſiæ preſidente Epiſcopo, venerandum ſæpe dicti viri Dei corpus obnixè ut ſibi daretur expetierunt; & licet egerrimè ac cum magni ſudore laboris, tandem obtinere meruerunt. Sícque inde levatum, & cum ſtaurophona [b] ac cereoſtata, cúmque divinorum melodia hymnorum, ad præfarum cœnobium, miraculis coruſcantibus deportatum eſt. Erar ibi tunc quidam Presbiter Eccleſiæ ruris cui vocabulum eſt * Bonus hortus, AARON nomine; qui Fratribus jam dicti loci optimè notus & familiaris habebatur. Is ergo cum ſanctæ Reliquiæ feretro componerentur, acceſſit, eiſque quibus id officium depuratum erat, ſe ſe importunus miſcuit; ac nemine circumſpiciente, os capitis quo ſupernè cerebrum tegitur, quódque vulgò teſta dicitur, furto ſublegit, arque optimo potitus ſpolio, ad ſuam trepidus repedauit Eccleſiam. Ibique plurimo tempore ſacrum pignus permanſit; frequentibus ſe circa ægrotantes præſtitæ ſaniratis declarans indicijs. Iámque inſtabat tempus quo Dominus ſanctum ſuum mirificaret, quémque apud ſe glorificaverat in cælo, apud homines magnificaret in mundo. Hoc tali conſtat ordine geſtum.

Circa ann. D. XLV. Maij XXII.

* Bonnart

8. ANSEGISUS [c] erat Sanctæ Senonum Metropolis Eccleſiæ Archiepiſcopus, vir in cunctis optimè agens, & in Eccleſiaſticis negotijs experientiſſimus. Hic cum anxiè animo cogitare cœpiſſet, Sancti huius vndecumque impetrare Reliquias; nunciatum eſt ei, quòd in Eccleſia ſuæ Dioceſeos, ſancti haberentur Reliquiæ. Cúmque ille quænam hæc eſſet Eccleſia, curioſa indagatione perquireret; dictum eſt ei de hoc Presbytero, quod præcipuam partem ſancti huius haberet verticis. Quo audito, Antiſtes gaviſus quammaximè, Deóque agens gratias de oblata ſibi deſideratæ rei opportunitate, Presbyterum ad ſe accerſiri præcepit, à quo omni re certiùs agnita, maturè accedir ad locum, iubétque cœleſtem ſibi oſtendi theſaurum. Suſcipiénſque ſancti Reliquias, amplectitur, applicat oculis, avidioribus demulcet oſculis: ſicque voti compos, ſuam lætus redit ad urbem. Deinde majori adhuc deſiderio accenditur, quærere ubi ſancti corporis haberentur Reliquiæ, comperiénſque in iam dicto Beatiſſimi Germani cænobio, ſancti corpus haberi, deprecatus eſt primùm Domnum HUGONEM [d] loci ipſius Abbatem, re autem vera regni totius moderatorem ac principem. Dein direxit illuc ABBONEM Nivernenſis Eccleſiæ Epiſcopum. Nam quia rès magna petebatur, magnis profectò utendum erat interpretibus ac miniſtris. Veniens ergo Epiſcopus, convocatis loci primoribus, cauſam propter quam miſſus fuerat expoſuit. Fratribus hoc ſatis durum & difficile cœpit videri, hærebantque, & quid reſponderent ignotabanr. Sed quia Abbaris piè præcipienris imperijs obviare nefarium, & Epiſcoporum precibus non adquieſcere impium erat; victi tandem ſuccumbunt, & ſe facturos quod Archiepiſcopus petierat repromittunt.

Anſegiſus S. Romani Reliquias impetrat.

9. His acceptis promiſſionibus, Reverentiſſimus Antiſtes ad ſuam quàm feſtinè reverſus eſt urbem. Atque omnis moræ impatiens, ſumptis ſecum Cleri primoribus, atque adunata religioſi apparatus frequenria, & nihilominus non modica plebis caterva, Autiſſioderum properat. Iámque eo appropinquante dici non poteſt quanto ſtudio, quàmque ardentiſſima devotione tota civitas obviam venerit: adeo ut maximo ſe ſalutis & gaudij munere caruiſſe duceret, qui huic ſpectaculo defuiſſet. Procedunt ſplendifico habitu, hinc ſacra Monachorum agmina, inde veneranda Cleri candidiferi turba. Cerneres

A Senonenſibus excipiuntur.

a Heribaldus floruit regnante Carolo Calvo Lege Monachum Autiſſiodorenſem ad annum. DCCC. XL.

b Lege *Staurophoria*, quæ vox Crucis delationem ſignificat, σταυρός, Crux φέρω, fero.

c Anſegiſi hujúſque Tranſlationis meminit Monachus Autiſſiodorenſis ad annum DCCLXXVI. his verbis. *Impetravit etiam præfatus Anſegiſus ab Hugone S. Germani Autiſſiodorenſis Abbate corpus S. Romani, tranſtulitque illud in Eccleſiam S. Remigij.* Anſegiſus primùm ex Canonico Eccleſiæ Senonenſis Monachus factus in S. Petri vivi Cœnobio, tum ex Abbate Lobienſi Archiepiſcopus Senonenſis creatus fuerat. Plura de eo habes apud citatum Auctorem: cui prævivit iiſdem fere verbis Clarius Monachus Floriacenſis in Chronico S. Petri Vivi Spicilegij vet. Script. to 2.

d Hugo Magnus, cognomento Abbas, S. Germani Autiſſiodorenſis Abbas laïcus.

Circa ann. D. XLV. Maj XXII. in terris cœleſtem chorum, & ſplendidiſſimum Angelicæ ſocietatis conventum. Omnia divinis laudibus & ſuperni melodimatis concentibus perſonabant. Cum tali itaque pompa ingrediuntur Eccleſiam, & præmiſſa oratione ac data ſolemniter benedictione, accedit Epiſcopus ad locum quo ſanctiſſimi ſomatis theſaurus erat reconditus, Fratribus cum letania divinum ſuffragium invocantibus; ſumítque glebam prædicti corporis, divini odoris nectare fragrantem: reponens loco eodem pretioſiſſimas multorum ſanctorum ac Martyrum Reliquias, quæ hodiéque ibidem condigno venerantur honore.

Vallilias transferuntur. 10. Adepto itaque exoptato munere, & voti ſui compos effectus Epiſcopus, cum gaudio reverſus eſt ad Cœnobium, quod Vallilias [a] ſive Vallis-lilij nuncupatur, ibíque pro maximo ac pretioſiſſimo theſauro, ſacroſancti corporis pignus collocavit. Tantáque ſe circa locum ipſum benevolentia & largitate profudit, ut eum ſumma dilectione ſemper incoleret, & neceſſarios reditus abundantiſſimè delegaret: artium quoque diverſarum magiſtros ſtudioſſimè præpararet.

11 Hoc itaque ad Chriſtum migrante, & poſt diutinos labores ad laborum

S Romani Cœnobium devaſtant Normanni. præmia tranſeunte, ſucceſſit in ſedè Pontificali, EBRARDUS venerandus Archiepiſcopus, non minùs doctrina, quàm vitâ virtutibus plenâ & miraculis. Cujus tempore gens incredula Northmannorum, per Gallias ſe ſe diffudit, cædibus, incendijs, atque omni crudelitatis genere debacchata. Siquidem peccatis noſtris exigentibus, atque vires adverſarijs ſuggerentibus, ſubverſa ſunt caſtra, deſolatæ urbes, deſtructæ Eccleſiæ, ſuccenſa Monaſteria, ut ad nos vel maximè illud pertinere videatur quod Eſájas Propheta prævidens ſanctæ illius civitatis, & auguſtiſſimi templi ruinam lugubri ad Deum voce que-

Iſa. 64.11. rebatur dicens: *Vbi laudaverunt te patres noſtri, facta eſt combuſtio ignis.* Tunc quoque præfatum ſancti Romani Cœnobium incenſum & ad ſolum uſque dirutum eſt, SUAVÒ ſtrenuiſſimo loci ipſius Abbate cum Fratribus ad Senonicam urbem confugientibus atque ut Deus afflictum populum placatus reſpiceret, interdiu & noctibus deprecantibus.

Senonum obſidio. 12. Interea hoſtilis exercitus Senonum oppugnabat civitatem, eámque infeſtis viribus, & omni arte quæſitis machinis capere nitebatur. Cùm repente venerandus Antiſtes optato, & ut ipſe à Deo expetierat, languore corripitur. Quo ad Chriſtum migrante, GUALTERIUS & generoſi ſtemmatis nobilitate, & totius ſcientiæ eruditione clariſſimus, Pontificalem Senonicæ urbis ſortitur dignitatem. Tandem ſanctorum precibus, ira Dei iuſtè peccatoribus ſuperducta, in miſericordiam verſa eſt; franguntur vires hoſtium, retunditur impetus, confidentia debilitatur, ſícque intelligentes fruſtra ſe niti, contra eos quos divina pietas tuebatur, ab urbis obſidione recedunt.

[a] Clarius Monachus in Chronico S. Petri Vivi, To. 2. Spicilegij vet. Script. edito, in hanc rem ita ſcribit. *Obeunte Hieremia Archiepiſcopo VII. Id. Decemb. & ſepulto in Baſilica S. Columbæ, natu devino S.* ALDRICUS *Pontificalem ſedem ſuſcepit Abbas S. Petri Ferrarienſis, vivente adhuc Pio Ludovico. Igitur S. Aldricus Monaſterium S. Remigij, quod erat ante portam Civitatis, in propria villa ejuſdem Cœnobij, quæ vocatur Vallilias, commutavit.* Addit Monachus Autiſſidorenſis ad annum DCCC. XL. *Quo tamen imperfecto, plenus virtutibus obdormivit in Domino. Poſt Aldricum præfuit* WENILO, *qui Cœnobium S. Remigij apud Vallilias à ſuo prædeceſſore inceptum perfecit, quod facultatibus & multis honoribus ditavit.* Cœnobij transferendi cauſam diſcimus ex litteris Aldrici, Wenilonis Epiſcoporum, & Caroli Calvi Imperatoris in Hiſtoria R. P. Victoris Cottronij relatis. Sic enim Aldricus ad Coepiſcopos ſuos ſcribit. *Ad ſanctitatis veſtræ pyſſimum intimationem perducere ſtatui, qualiter Cella Monachorum Eccleſiæ Epiſcopij parvitati meæ commiſſi, id eſt Cella S. Remigij Confeſſoris Chriſti in ſuburbio Civitatis conſtructa, quæ olim per diviſionem prædeceſſorum meorum tempore fuit diſrupta, & ob hanc negligentiam Monachi qui ibidem Deo degere videbantur, propter inopiam & importunitatem loci,* REGULAM S. BENEDICTI, *ut debuerant, obſervare penitus non poterant. Idcirco unà cum conſilio Fratrum noſtrorum, Canonicorum videlicet & Monachorum, necnon & fidelium laicorum, viſum eſt nobis propter opportunitatem loci & Monachorum ibidem Deo degentium, præfatam Cellam ad Valliculas tranſmutare, & à fundamentis ædificare: quam* HROTLAUS *ob amorem Dei & remedium animæ viri ſui* MIGINBRII, *ſive pro ſeipſa ſuorúmque liberorum ac parentum ad prædictam Cellam B. Remigij per donationis titulum delegavit.* Monaſterium S. Remigij apud Vallilias ſeu Valliculas, vernaculè *Vareilles*, octavo à Senonibus milliario poſitum, poſt Normannorum everſionem denuo ad priorem ſedem tranſlatum anno DCCC. LXXXVI. demum poſt varios caſus, Calviniſtarum furore ſolotenus everſum, circa annum M. DC. XL. Abbatiæ S. Petri Vivi Senonenſis unitum eſt.

13. Pace

13. Pace interim reddita, & poſt diutinam calamitatem populo aliquantulum reſpirante, * Bovo cui poſt obitum præfati Suavi Abbatiæ curat commiſſa, cogitare cœpit, quid de loco ageret, cujus tantummodo ſuperſediſſent ruinæ. Denique ſi illum vellet in priſtinum ſtatum reparare, opus certè difficillimum, ne dicam impoſſibile videbatur. Illud quoque vel maximè eius animum etiam tuta timentem exagitabat, ne ſi quid fortè operis in loco deſerto, & ab urbe remotiſſimo agere cœpiſſet, reverſi denuò adverſarij more ſuæ crudelitatis incenderent, ſubruerent, diſſiparent. Mens ſi quidem rerum memoria quas viderat trepida, & adhuc graviora formidans, per diverſa raptabatur conſilia, & quid eligeret ignorabat. Tandem placuit Abbati, Fratribus quoque hoc ipſum ex communi conſenſu poſcentibus, ut in prædiolo ſuo, quod eſt in ſuburbio Senonicæ urbis ſub ipſis civitatis mœnibus ſitum, Monaſterium fundaretur, ubi priſco tempore conditum fuerat. Qui locus & ſitus oportunitate, & fluminis præterfluentis amœnitate ad id conſtruendum aptiſſimus videbatur. Ergo ædificata pulchro ſatis ſchemate Baſilica, ceteriſque habitationibus religioni monaſticæ congruentibus, illuc beati Romani corpus cum lætitia tranſtulerunt: ubi florent meritorum eius inſignia, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, qui eſt mirabilis in Sanctis ſuis.

Circa ann. D XLV. Maij XXII

** al. Bono.*

Cœnobium in priori loco reſtituitur.

Tranſlatio quarta S. Romani.

14 Nec otioſè prætermittendum eſt reſpondere ijs quibus ſigna & miracula in tantum grata ſunt, ut nihil putent Deo placere, niſi quod eorum exhibitio commendaverit. Cùm ille potiùs bonæ vitæ meritum, quàm ſignorum corporalium requirat effectum, ut enim ait Evangelicus Poëta,

Miracula à S. Romano in terris agente facta ignorantur.

Merito ceſſante bono, miracula nil ſunt,
Quæ faciunt plerumque mali.

Et ipſe Dominus Apoſtolos docuit, ut à ſe non ſigna & miracula, ſed manſuetudinem diſcerent & humilitatem, inquiens: *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Qua propter etſi beatiſſimi Romani miracula quæ in corpore poſitus geſſerit, non legimus; non ideò impar ceteris ſanctis habendus, quibus fide parem & ſanctitate eum fuiſſe non dubitamus. Nec verò ſanctiſſimus Pater Benedictus alumno ſuarum virtutum ex æquo invidet gloriam, cum quo in cœleſtibus beatæ immortalitatis meruit palmam. Et quidem non dubitamus eum multas dum viveret feciſſe virtutes, ſed vel ſegni ſcriptorum negligentia non ſunt litteris traditæ, quæ res non minimum Sanctorum præconijs perſæpe intulit detrimentum; vel certè ſigna operum eius ſcripta fuerunt, aut ſitu diutinæ vetuſtatis conſenuerunt, aut tempore infelicitatis, Monaſterijs & Eccleſijs depopulatis, rebúſque omnibus profligatis & perditis, illa nihilominus ad nihilum devenerunt: quippe hominibus quaquaverſum fugientibus, & ſibi tantùm ſuæque vitæ conſulentibus, nullámque de cuſtodiendis archivis curam habentibus. Dicat itaque qui volet nulla eius in vita extitiſſe miracula; dum ſciat eum jam mortuum innumera feciſſe & facere quotidie miraculorum ſigna. Deus enim qui ab æterno ſuâ ſapientiâ cuncta prætordinat, eáque ex arcano divini conſilij, locis temporibúſque prolata viſibiliter manifeſtat; acceptiſſimum ſibi famulum eo potiſſimùm tempore miraculis voluit illuſtrare, quando ſuperato omnium tentationum luctamine fas eſſet iuſtum exultare in Domino, & rectum ſecura deceret laudatio; nec jam exinde laudis æmula timeretur elatio.

Matth. XI. 29.

S. Romanus poſt mortem celebris miraculis.

15. Hæc breviter diximus pro memoria ſanctiſſimi Confeſſoris Domini Romani, indignum arbitrantes tantum ac talem virum ſilentij modio contegi, & non ad profectum atque utilitatem omnium piè viventium publicari. Ceterum ea quæ poſt feliciſſimum exceſſum eius, vel in prima ſacri corporis eius tranſlatione, vel deinceps in loco in quo ſanctiſſimum eius corpus deportatum venerabiliter reconditum eſt, per eum Dominus dignatus eſt operari; ab his qui viderunt, vel ab eis quos interfuiſſe contigit agnoverunt, fideliter collecta atque pleniſſimè deſcripta ſtuduimus opportunè ſubjungere, ad laudem & gloriam

Auctor ſequentia miracula unde acceperit.

Circa ann. D. XLV. Maij XXII.

ſummæ lucis & viæ, veritatis & vitæ, Dei & Domini noſtri Iesu Christi, qui cum Deo Patre & Spiritu Sancto viuit, regnat & benedicitur in omni gente, loco & tempore, nunc & per infinita ſæcula ſæculorum, Amen.

LIBER SECVNDVS,

De Miraculis S. Romani Abbatis.

1. Cum glebam glorioſi corporis Domini Romani, ut ſupra ſatis luculentè inſertum eſt, venerandus Antiſtes Ansegisus cum ſummis precibus & cum veneranda proſecutione proſequeretur, & ad ſuam cum melliflua melodia veheret glorioſam Sedem; perlongum eſt de ſingulis valde virtutibus diſputare. Quanti cæci in luminati, quanti demoniaci curati, quanti ſurdi auditum recipientes, quantæque à Chriſto virtutes patratæ ad glorificandum ſanctum ſuum! ut quem videlicet iam gloria & honore laureatum habebat in cœlis, prodigijs miraculorum decoraret in terris. Attamen de multis ut propoſuimus pauca narremus.

Mulier impotens, vegeta redditur.

2. Cùm beati viri corpus villam tranſiret, cui vocabulum eſt curtís Abbonis, cum dignitate pſallentium obviam perrexit mulier quædam Iosia à parentibus vocitata, quæ ab omni actione manuum aliena manebat. Erant enim manus illius diſſolutæ, contracti nervi officio carentes ſalutari, intolerabilis dólor omni manebat corpore: & penè nil movere poterat. Suffrágijs tamen aliarum ſuſtentara feminarum pergit cum deuoto corde, gemitus effundit inenarrabiles ab intimo pectoris antro, manum præſidij poſtulat à S. Romano, quem ſciebat poſſidere cœlum cum gaudio, dicens: O Electe Dei Romane, fer infelici mulieri auxilium depoſcenti, qui cum exultatione luciflua lætaris in cæleſti patria. Ne contemnas ſceleratam mulierem, ſexúmque fragilem ad te clamantem, qui ſatis bene noſti caducam eſſe humanam mentem. Dum hæc & his ſimilia flebili proclamaret eloquio, gratioſæ patefecit Omnipotens plebi, quæ ſancta membra egregij proſequebatur Confeſſoris, quam proficua manebat in cœlis ſupplicatio Sancti Romani. Recepit protinus mulier conclamatam ſalutem, exultat cor populi præ gaudio, mens multorum fit hilarior, voces erumpunt in altum, conlaudant ſplendificum Dominum, qui mirabiliter ſuum glorificat tironem. Verè ineffabilis eſt clementia Saluatoris noſtri: cùm patramus inlicita, ultionem ſuſtinemus condignam, caſtigat corpora noſtra ægritudines tribuens congruas, ut expurget à delictis arcana pectoris noſtri. Hoc, fratres, debet quiſque noſtrum cum ſummo ſuſcipere gaudio, ſi ei Omnipotens temporalem confert paſſionem, ut per præſentem tolerantiam perveniat ad ſedem ſine limite fulgentem. Oportet enim nos per diverſas injurias huc illúcque diſtrahere, ut per diverſas ærumnas hujus caduci ſæculi gradientes, cum felici tramite ad ſidereum regnum dirigamus animum: quo per præſentes tribulationes geſtantes manipulos noſtros mereamur capere cum ſummo gaudio coronas ſine fine fulgentes.

Deus animum adverſitatibus purgat.

Item alia mulier curatur.

3. Prætereapio religioſæ intentionis ſtudio commovente, ipſa quoque viri digniſſimi beatorum actuum ſollicitante congerie, non eſt prætereundum enarrari, veſtræque commendandum indagini, qualiter quædam mulier Ragenis dicta à ſacri baptiſmatis unda, ex ea quæ vocatur * Neronis villa oriunda, ferme per triennium diutiſſimo laborioſæ ægritudinis impulſu confecta, nervorum omnium diſſolutione ſtupida, membrorúmque omnium ita tenebatur officio deſtituta, ut nullatenus ei à quoquam vitâ viventium remedium adferri potuerit, cùm plurimi ad eam acceſſerint curationis præditi gratia, niſi illi per divinitatis potentiam promitteretur ſpes

* al. Neeronis.

recuperandæ ſoſpitatis gratuita. Denique dum nihil apud ſe certum aliud haberet, niſi quoad morte intercludente extremum vitæ præſentis occubuiſſet diem; propitiante tandem divinæ viſitationis reſpectu, cœpit intra ſe comminiſci, ſi quomodo ſanctorum oracula circumiens, eorum interventu ſanitatis mereretur dono potiri. Sicque iter ambulare deſiderans S. Hilarij in villam Patricij, ibi pro his quorum fides exigit, Deum deprecantis, lento quamvis greſſu primùm appulit ad titulum eius, petitura piæ interceſſionis adminiculum. Nec multò pòſt, illa ſupplicante importunè, & ſancto Dei ſubveniente opportunè, tunc quidem eſt reddita ſanitati priſtinæ, annuente cœlitus Spiritus ſancti munere. Iam iámque convaleſcentibus membris penè dudum emortuis incolumitatis eſt gaudio circumfulta, adeò ut nulla eam alicujus inſtigaret vis doloris. Circa ann. D. XLV. Maij XXII.

4. His ita decurſis, cùm poſt aliqua temporis evoluta curricula, ab omni liberrima reperiretur incommodo, rurſus exigente proprij ſceleris noxa, immo pro nobis Domini altiſſimi laude & gloria, per ſanctum Romanum haud longè poſtmodum declaranda, oculorum ſibi acie penitus denegata, lucis hujus corruſco cœpit ſplendore privari. Cùmque ſe ita haberet caſus infortunij, effudit animam ſuam in conſpectu Domini, atque in ſecreto cordis ſui toto animi niſu exæſtuans conferebat, quatenus ſi forſitan poſſe ſuppeditaret, in ſancti hujus, de quo loquimur, deveniret præſentiam. Denique verò vota votis accumulans, & non tam corporis quàm mentis greſſibus ire viam incipiens, non poſt multum, ubi venit in pontem Tillianenſium ante beatiſſimum Romanum, querulis eum clamare precibus non deſiſtens, eadem etiam populari quæ aderat multitudine proſequente, precabatur, quatenus vir Dei ſui precaminis opitulante ſuffragio, illi iterum rediviva reſtitueret oculorum officia. Nec mora, Dei operante potentia, & ſancti Romani annuente clementia, quæ venerat cum fidei devotione, efficitur lætabunda de reddita ſibi luminus hujus gratiſſima viſione. Illa deinceps ad propria cum gaudio regrediente, qui illo tunc adfuere præſentes, gratias Deo retulerunt gaudentes. Nos quoque in eius laudibus exultemus, ipſum omnium Inluminatorem in hunc mundum venientem laudemus, amemus, quantùmque ipſius dono poterimus attollamus: cujus muneris eſt creata ſalvare, perdita reformare, & majora per ſanctos quàm per ſe operatus eſt, ipſo teſte mundo præſtare. Eadem poſtea viſum amiſſum recipit.

5. Procedat ſermo condignus, ad ſtupendum miraculum enarrandum. Alia extitit mulier orta ex * Waſtinenſi pago, vocabulo AMALBERGA; cui accidit quondam muliebres de partu pati dolores. In ipſo autem temporis articulo, quo partum fundere in ima deberet, vir eius ſubitaneo correptus languore diem clauſit extremum. Reſtat infelici mulieri duplex pœna: triſtitia de amiſſione viri, immanis dolor de partu imminenti. Non pòſt multo tempore à partu reſoluta, exhilarationem quam de genito filio poſſidere debuerat, auferebat immanis anxietas de proprij viri diſpendio. Tempore verò purgationis expleto, poſtquam natum quem genuerat ad Eccleſiam detulit, & omnipotenti gratias egit, & poſt myſtica dona à Sacerdotibus patrata, & oblationem pro viro oblatam; egreditur ipſa cum torvido vultu à foribus Eccleſiæ, pergit velox ad lamentabilem tumulum viri ſui, decubat ſuper illum, rivulos lacrymarum manare facit ab oculis, more mulierum alta emittens ſuſpiria. Valido itaque ſingultu, diutináque maceratione conſumpta, veſperaſcente iam die mulier repedavit ad propria. Tum parat balneum, lavat genitum, iterúmque deplorat viri ſupplementum. Intenta tamen in illo officio dum perſeveraret, audivit extrinſecus vocem admodum terribilem, illam inclamantem. Quæ conſurgens & tremulo greſſu ceu timida progrediens, dignoſcere gliſcens quis eam tam horribiliter vocaſſet, pervenit ad oſtium, vidit tetram imaginem innixam baculo, & iuxta domus ipſius limina ſuperciliosè ſtantem. Ad viſum autem timore perterrita ſanctæ Dei Genitricis auxilium voce exclamavit repentina. Hujus adminiculum

* Le Gaſtinois.

Mulier à dæmone dièvexata.

Circa ann. D. XLV. Maij XXII.

voce expoſcens flebili utpote muliebri, pede ab oſtio retraxit curſu veloci, muniénſque ſe vivifico Crucis ſignaculo, cum gravi tremore procumbit in thoro. Adeſt rurſum deliramentum diaboli, videt ſpeciem cunctis ſpeciebus horribilem, quæ iuxta illius lectum ſuperbè erigens collum, ad deriſionem potiùs quàm ad ſalutem; natum quem genuerat, ut illi ad ſuſcipiendum è ſacro fonte daret, rogabat. Cui illa cum ingenti reſpondit conſtantia: Miror quomodò tu cùm ſis toto corpore nigerrimus & hiſpidus, & totius fœditatis amicus & inventor omnis nequitiæ, modò quæras ſalutem animæ; ſcilicet ut filium meum à ſacro ſuſcipias baptiſmate, qui quotidie animas ad ima gliſcis diſtrahere. Hoc tamen pro certo ſcito, quia numquam tibi à me hujus rei effectus tribuetur. His auditis, imago illa terribilis utpote diabolica, cum furibundo & repentino impetu cupiens puerum auferre ab amplexu brachiorum genitricis. Exclamat iterum viriliter., & à ſancta Chriſti Genitrice poſcit manum auxilij. Deinde ille larveus hoſtis enormi ictu & rabida impulſione diſcerpens illam, alligavit eam, pronam incedere faciens per revolutiones quatuor annorum, adjiciens illi triſtitiam ſuper triſtitiam, volens penitus abſorbere eam. Quæ pectus ſuum divino muniens ſignaculo veternum fugavit inimicum; immanem retinens corpore & anima languorem, dolorem in animo ſuſtinens de recenti funere proprij viri, in corpore validam ægritudinem diabolica vi illatam.

S. Romani meritis curatur.

6. Ea tempeſtate, ut præfatum eſt, hunc de quo ſermo agitur beatiſſimum Athletam ſuum Romanum Dominus prodigiis mirificabat, quæ uſquequaque diffuſa ad hujus infelicis mulieris pervenere notitiam. Tunc illa, cum ardore fidei deſiderans à diutina ægritudine jam reſolvi, vehi ſe fecit in biroto [a] ad luculentum ſepulcrum tanti patroni, de quo tantarum virtutum emanabat odor nectareus. Quam parentes eius ferentes illuc quo deſiderabat animus, ad tumbam ſcilicet glorioſi Confeſſoris, proſternit ſe in pulverem, poſcit præſidium à ſummo piiſſimóque Iudice, flagitat etiam manum ſuffragij à S. Romano, cujus interventu æſtimabat ſe adipiſci incolumitatis donum. Rogitat cum altis ſuſpirijs, cujus mens morabatur in furvis tenebris. Poſcit cum devoto corde, pulſat Romanus aures divinæ clementiæ, qui plenus adeſt pietate, utpote qui faciem contemplatur piiſſimi Iudicis quotidie. Invenit mulier, quod cum ſumma devotione quæſivit. Cerneres mulierem toto corpore tremebundam, mirantes populos, mirabilia expectantes ſuperna. Cœperunt nervi vigere, qui erant conſumpti diutina maceratione: abſolvit eam glorioſus Confeſſor Domini à vinculis tortuoſi ſerpentis, & actum eſt tunc è ſacro ſepulcro, quod quondam egit filius Dei, quando natam Abrahæ, quam venenoſus anguis alligaverat, liberam abire præcepit ſolvítque eam à diris nexibus, qui mirabilis eſt in ſua majeſtate, laudabilis in ſanctis, cujus laus non deficiet, cujus æternitas ſemper fulget.

Cæco lumen reſtituitur.

7. Illud etiam non ab re eſſe videtur in noſtri operis proceſſu adnectendum, quod ea tempeſtate qua vir Domini glorioſus Romanus, tam innumera miraculorum præconia mundo impertiens, nequaquam ſub modio latitabat, ſed inſtar lucernæ ardentis & ſuper candelabrum poſitæ virtutum iubare clareſcens, non mediocre ferebat plurimis remedij emolumentum: femina quædam, de iure dominationis ſancti Proto-martyris Stephani, de villa Rimuiaco oriunda nomine SEGLETRUDIS, ubi hauſit auribus, quòd vir Domini tanta præberet populis beneficia, ſecum conferebat, qualiter ad eius memoriam ire potuiſſet. Erat enim ei filius unicus puerulus * LETHERIUS vulgò nominatus, cui diutina iam impellente conſuetudine oculorum ſubtractum eſt intuendi officium, iugíque angore afficiebatur pro eo, pro quo ad memorata beati viri præſidia mente ire diſponebat. Et quamquam meritorum ſuorum iuſtitiam ad impetrandam filij ſoſpitatem minùs ſciret ſufficientem, fide

* al. Legeſius.

[a] Birotum, vehiculum binas habens rotas, Gallis *brouette*.

Circa ann. D. XLV. Maij XXII.

tamen nihil hæſitans, lacrymoſis cœpit inſiſtere precaminibus, quatenus per eum celeriùs Dei opitulamine frui mereretur. Plurimis ergo orationis gratia illò properantibus, ſimul cum illis, ut quæſitæ ſalutis prolis unicæ fieret compos, pergens taliter virum Dei deprecabatur attentiùs: Sanctr, inquiens, & Deo dilecte Romane, qui omnium es ad te confugientium piæ conſolationis refugium, quíque drſtitutioni omnium in te ſperantium compatiens, divinæ opus gratiæ impertitis; miſerationis tuæ nunc manum mihi porrige, quæ inter cetera ſanctorum oracula te incunctanter aggredior. Quamquam enim ab illis nil quæſiti medicaminis obtinenti filio meo redintegrationis ſuæ ſit medela dilata, tamen non illi arbitror penitus denegatam. Te namque voti iſtius haud dubito futurum compotem. Nec mora, protinus ut talia proſecuta eſt, divina præſtò fuit potentia, ad demonſtrandam ſanctitudinis viri Dei potentiam, quæ poſt cæcas tenebras, mulieris filio felicem ex integro fecit irradiare diem: móxque propulsâ totius agitationis moleſtiâ, ſibíque redintegrato luminis officio, pulſis tenebrarum obſtaculis, lucis quoque diurnæ copia ſuffuſus, ita integerrimæ redditus ſoſpitati, ſimul cum matre incolumis repedavit ad propria, ac ſi minimè foret eatenus cæcitatis faſce deprrſſus. Qui nequaquam deinceps illius amaritudinis peſte pulſatus, pro ſuæ curationis dono tam ille quàm omnes qui aderant voce conſona laudes Domino cecinerunt.

Mulier oblatâ ad S. Romani tumulum candelâ convaleſcit.

8. Dignum etiam videtur nequaquam ſilentio comprimi, quòd mulier quædam nomine Helena, inluſtribus natalibus orta, audiens quanta & qualia languentibus beneficia, divina pietas ob honorem & laudem ſancti ſui, infuſo miſerationis ſuæ rore, præſtare dignaretur; dum per continua ſex annorum volumina graviſſimo quateretur dolore renium, pedali quidem gradu quoquomodo incedebat baculo lateri innixo, ſed omni gravata incommodo, totius iam carebat medicaminis ſubſidio. Cúmque prædictæ paſſionis in dies augmenta captans ita cruciatus accreſceret, ut ſe ſe ſanitatis ulteriùs remedia conſequi poſſe titubaret; utpote quæ iam in quamlibet partem ſe vertere nec difficulter poterat, niſi alieno fulta præſidio foret; auditu comperit, quòd venerabile corpus beati Romani cum plebeia promiſcui ſexus multitudine tranferendum eſſet in Monaſterium Valliliacenſe. Quod cum eadem die uſque adeò proſequeretur honorificè, præeunte & ſubſequente quammaximo Cleri atque vulgi popularis Dominúmque conlaudantis cuneo; ubi perlata eſt ſancti viri gleba ad antedictum Monaſterium, illico quamquam gradu non concito illuc perveniens, adjuvantis populi levamine freta, ſupernæ viſitationis reſpectu, cœpit animotenusconmiminiſci, quatenus agrret pro voto ante tumulum illius candelam ſtaturæ ſuæ parili longitudine, ibíque pro ſe orabunda in Baſilicæ ſolo precumbens, totámque diem precibus expendens & ſequentem noctem inſomnem ducens, ſubitò inter orandum, Deo propiciante, & ſancto ſuo interpellante, voti ſui compos effecta cœpit à prædicta ſuperiùs renium ægritudine convaleſcere. Denique verò paulatim ſuccedente pleniſſimo virium robore, quæ venerat cum fide, remeavit ad ſua, gratulabunda de redito ſibi dudum denrgatæ ſoſpitatis munere.

Vir nobilis cæcus ac moribundus ſanatur.

9. Sed & illud narratu dignum non præteribo, quòd quidam vir cujus in Aquitaniæ partibus fuit origo, natalium flore nobilitatis uſque adeò pollens, Gundoinus vocabulo dictus, caſu devenit in territorium Senonum, viribus corporis potens, ſanitate alacrior: ubi aliquantulum in tantæ alacritatis valetudine degens, infelici (ut ita dicam) omine correptus, ſubitò dum non ſperatur, plurimæ infirmitatis urgetur impulſu. Et cùm die noctúque inremedialibus peſſimè angeretur doloribus, ad ſuæ infirmitatis cumulum addita eſt & alia peſtis, quæ ei cæcitatem inculcans, graviter laborare compulit de amiſſo oculorum lumine. His ita ſibi inlatis, cùm iam in lectulo decubans ita gravaretur, ut à medicis deſperaretur; illis qui circumſtabant præſentibus requirit

Circa ann. D. XLV. Maij XXII.

quid ageret. At illis eum curationis ſuæ gratiam adipiſci poſſe hæſitantibus; Si eſſem, inquit, in Baſilica Beati Romani aliorum delatus adminiculo, protinus donarer ſoſpitatis gaudio. Confido, inquam, quòd poſſit oculis meis viſum reſtituere, & reddere me ſanitati priſtinæ, ſuúmque mihimet non dedignabitur præſtare, ut credo, interceſſionis ſolatium, qui digna miſeratione preces ſolatur omnium ad ſe confugientium. Inter has autem torturæ ſuæ varias cruces, ut illius misereretur iugiter ſancti implorat emolumentum; ne eum videlicet in mortem fineret abire captivum, cujus devotus cupiebat expetere Templum. Taliter ergo ſæpedicti invocato nomine patroni, ad glorioſum illius templum famulorum bajulatione delatus, quibus potuit ex animo orationibus incubuir. Nec multò pòſt inter alia ibi quamplurimis conlata ſalutis beneficia, hic quod amiſerat iam dudum vivendi recuperat officium. Et cùm præſens ei penè fuerit paulò antè pallidæ mortis occurſus, omnium membrorum rediutegrato robore, protinus nullorum ſolatij indigus repedavit ad propria lætabundus.

Teduinus Monachus à febribus eximitur.

10. Eſt illud memoriæ fidelium inſerendum, in quo divina virtus famuli ſui Romani approbavit meritum. Teduinus quidam à primis Senonum oriundus, S. Remigij Cœnobialis alumnus, ſacræ inſtitutionis tirocinium emeriti uſque perduxit ad præmium. Quippe monaſticæ religionis decuſſatus ſchemate, cùm eſſet liberalium artium præditus facundiâ, venuſtate morum non deſtitit vitæ ſuæ excolere curſum. Verùm quoniam qui filij agnoſcuntur, paternis verberibus coërcentur, premuntur flagellis, ne inſoleſcant vitijs ſpe adipiſcendæ hæreditatis; ut animus eius aſſuetus virtute, iuxta Pauli exemplum, vegetaretur infirmitate, & ne de meritorum quantitate ſubreperet eidem morbus extollentiæ; permiſit eum ſuperna miſeratio acri febrium torqueri incommodo. In qua certaminis afflictione, totum ſe & in gratiarum actione expendebat, & in nullo continentiæ vix noſtris ſeculis imitabile propoſitum laxabat. Oculis effuſæ clementiæ proſpiciens ſuperna miſeratio in utroque tam eius invictum conflictum mentali eum admonuit inſpiratione, Patris noſtri Romani expetere præſidium. Igitur ſanctiſſimo Fratrum accerſito conventu, precibus prout valuit ambivir ſe deportari ad memoriam Sancti. Quorum fultus ſolatio (nam ex valido languore viandi ei negabatur poſſe) cum devotione ſupplici perveuit ad locum ſepulcri; totiúſque tractu corporis procumbens ante glebam Sanctiſſimi Confeſſoris, ex intima cordis ſede has cœpit gemituum voces emittere. Eia, inquit, Confeſſor glorioſe, aſpice quibus afficior pœnis exigente criminum meorum ſcelere. Si tibi ita videtur, iam ſatis ſit cum his doloribus tantum certaſſe certamen; & à ſuperno iudice ſimul cum venia peccaminum ſanitatis mihi impetra optatum. Redde eum mihi propitium, quem hactenus meis culpis expertus ſum offenſum. Pande nunc meis lacrymis aures piæ exauditionis, qui tua interceſſione indigis, pro fide petentium, te præſentem reddere non refugis. Ne auerſeris te in anguſtijs ſupplicantem, ſi dum dixero non dedigneris me habere ſervientem. His & huius modi queſtibus dum totum tridui occuparet ſpatium, quarto demum die effectum ſuarum obtinuit precum, ſummſque interceſſione noſtri Protectoris adſtantium in oculis cum vigore ſanitatis à loco quo jacuerat, ſurrexit, & gratias referens Deo ſuæ incolumitatis auctori, pſallentium choro admixtus, pro recuperata ſanitate cœpit divina beneficia non tacere.

Filius diſſolutus & matri injurius,

11. Præterea quia tantorum inſignium miraculorum non proderit arripuiſſe principia, ſi hæc etiam ſimiliter non congrua commendarit inſtantia; unum memorabilium, pij potius ardorem deſiderij quàm leporem culti ſermonis inquirens, imperito quamvis digeram ſtilo, per quod humana poterit experiri diligentia, quanta operum ac ſudoris aſſuetudine vir Do-

mini venerabiliſſimus Romanus, cœleſtium promeruit perfectionem donorum. Neque etiam ſignorum eius enormitatem texere contendam, ſed ea tantùm quæ ab anterioribus noſtris accepimus, quæque ab eiſdem ſunt nimis planè exſecuta, perpaucis aperire conabor. Itaque quidam extitit adoleſcentiæ floribus pubeſcens, nomine IOSEPH, qui in territrio Senonum à parentibus progenitus, ab ipſis quoque eſt ibidem pueritiæ profectibus educatus. Qui cùm iam florulentæ iuventutis decore pulcreſceret, & ad virile robur tenderet, ei tam ex libero arbitrio quàm ex pravo dæmonum ſuaſu tam ſuperflua atque peſtifera accidit continuitas, ut non modò diutinæ edacitatis inlecebris, verùm aſſiduis ſemet urgeret falerni potatibus. Unde non intermiſſæ potationis lethale virus ita eius infecit animum, ut inſuper à via rectitudinis eius iam violata deviaret memoria. Sícque nequaquam ab eodem quem cœperat uſu retinens, ab his quæ bona ſunt declinando, inlicitis quoque indiſcretè indulgendo, multimodas genitrici ſuæ injurias inſtinctu ingerebat dæmonico. Circa ann. D. XIV. Maij XXIII.

12. Quapropter fortuitu accidit, ut illum mater conſiderans notmam irrevocabiliter præcavere vivendi, quadam vice præ nimio fellita mærore maledicendo inculcaret: Mala quæ mihi, fili, inconſulta impietate ingeris, ſuper caput tuum redintegrentur. Talia intulit, atque illico filius potioris criminis & majoris inſolentiæ fomitem incurrens, dæmonicæ poſſeſſionis eſt in hunc modum traditus excidio. Sanè poſt aliqua cùm pater & mater illius (ut moris eſt) Trecaſſinas in partes negotiandi gratiâ properarent, ipſe domi remanens, fratri ſuo ſecum commoranti inquiens, Faciam ait, Frater mi, candelam longitudinis meæ inſtar, & deferam illam cras ad Baſilicam S. Romani poſt Miſſarum decurſa ſolemnia reverſurus ad propria. Dæmoni traditur.

13. Hæc ut dixerat executus, die poſtero fratre ſecum comitante, ejuſdem Patroni progreſſus eſt ad mœnia Templi. In quo ſecus portæ introitum, cùm iam proximum eſſet ut ſol radios ſuæ lucis ſub undis abſconderet, nocturnæ pauſationi animæ votum accommodans, vbi ventum eſt ad vigilias matutinas, pſallentium vocibus expergectus, ſecum nimis ſollicitè agere cœpit. Expleta autem ex more duodecim lectionum functione, velut ſibi regularis poſtulat inſtitutio; poſtquam in analogio recitari initiata eſt Euangelij lectio, iſdem graviori viſus eſt agitari dæmonis impulſu, atque plus ſatis infeliciter diſcerpi, vociferans inter alia, velle ſe ad nota repedare habitacula. Cúmque ſe de hinc manibus tenentium undecumque omnibus robuſtior eliceret, cœpit ſolivagus incedere per ſilvam conſitam in proſpectu Eccleſiæ ibidem conſtructæ. Ad S. Remigium orans liberatur.

14. Taliter igitur errabundo inceſſu hac illácque diſcurrens; & quò tenderet neſciens, tandem diutiſſimæ fatigationis moleſtiâ preſſus, ſomno coarctatur ſubitaneo, atque ibi iacuit, donec inluceſceret ſuccedentis diei hora tertia. Denique finito longo dormitationis intervallo, evigilans à ſomno, aggreſſus eſt demum cœptum priùs iter explere erroneus, quouſque tandem applicitus eſt ad fiſcum, qui vulgò nuncupatur Malliacus: Ibíque obvians illi quædam mulier, cœpit cum eo collationem texere, ſciſcitans ab eo unde veniret, aut quorſum tenderet. Cúmque reſponderet ſe de Baſilica S. Romani venire; illa adjecit inquirere, utrúmnam ipſo die audiſſet illo concelebrata modulamina? At ut ipſa dicebat, ita actum eſſe illo ſubdolè ſignificante, ab ea cauſâ retentus eſt prandij. Poſtea dimiſſus ab illa, tandem vix appulit ad propria.

15. Interim iam eo domum regreſſo, ſubitò dum non ſperatur, pater illius cum matre à foro reverritur: tantúſque in eis eſt ignitus feruor doloris, támque inflicta ſollicitudo gemebunda pro illato proli cariſſimæ miſerabili omine, ut dictum videatur abhorrere. Finito autem illius diei arti-

Circa ann. D. XLV. Maij XXII.

culo, noctiſque ſequentis expenſo curriculo, dum ſuccedentis diei lux in mane prorumperet, cum nimijs anxietatis vocibus, quas nec commemorari dignum eſt; deliberatione decreverunt mutua, quatenus filium damnationis complicem ad S. ducere Romanum deberent; ſi forſitan dignaretur eum à tantæ anxietudinis detrimento reddere extorrem. Confeſtim itaque dicta factis exequentes, cœperunt eum in eundo compellere. At ille ſolo innixus, ac multifariam ſemet dilanians, multipliciter ſe nitebatur ab illo itinere extorquere. Præterea illum ſuperponentes, utpote qui iam propè eius validitati contraire nequibant; cùm multi acceſſiſſent aliunde ad ferendum adminiculum, atque maxima eum tenentes virilitate duxerunt ad prænominatam S. Romani Baſilicam. At ubi appropiaverunt foribus Eccleſiæ, cœpit ſonipes (quod eſt mirabile dictu) fremere ac ſe ad reſiſtendum erigere, quaſi non auſus cum tali ſeſſore Sancto Dei adproximare. Tunc deponentes energumenum, ſolotenus coëgerunt incumbere ante ſancti viri corpus venerabile; atque in his vocibus erupit, inquiens: Quia propter tuam hoc, S. Romane, candelam patior. Magis autem ac magis illum diſcerpens, cùm jam ſemimortuus æſtimaretur, tandem eo die nutu annuente Deifico, dilecti Domini id obtinente ſuffragio, cœpit ab ore eius & naribus cruor emanare fœtidus ſalivis ſpumeis intermixtus, ipſe quoque picei horroris deformitate deturbatus. Poſtremò à dæmoniaca dominationis pernicioſa conluctatione mirabiliter eſt ereptus. Ab illo ergo die per totum vitæ ſuæ ſpatium ſtatuit ſe ſe potiſſima compeſcere continentia, in cibi videlicet imminutione, & potus perceptione; nec poſtmodum tam infeliciter ſicut priùs pravi virus obloquij eius inrepſit animum. Genitor verò & genitrix tanti medicaminis compotes effecti, cum prole ſibi liberrimè reddita in ſua cum gaudio ſunt reverſi.

Puer ſurdus & claudus ſanatur.

26. Non tacebimus & illud, quòd quædam mulier Arvis nomine, ſingulari erat unicæ prolis prædita dote: cui circa eum inerat intemperans pleniſſima amoris dilectio, quia præter ipſum nullum habebat alium in quo ſpes poſteritatis videretur conſiſtere. Quamquam autem naturæ quod ſuum erat impertiret, partim in intimis cordis conclavibus in hoc amor tabeſcebat maternus, quoniam permiſſione Deifica, quin potiùs ad comprobanda non longè poſt ſancti viri præconia, geminæ quatiebatur contritionis anxietudine. Nam à primævis ſuorum exordijs natalium, temporali hujus ſemper caruit auditionis officio: ſed & unius femoris marceſcente nervorum compagine, unius erat pedis deſtitutus deambulatione. Cùm igitur hac de re genitrix illius non mediocri circumferretur diſcrimine, omni inſtantia curationum genera mente perquirens ſollicita, quadam vice dum nox ſui curſus iter perageret, & ipſa nocturnæ pauſationi indulgeret, ſpiritualis intuitu contemplationis ſibi viſum eſt, quòd cum prælibato filio uterino ſanctorum uſquequaque luſtraret oracula, expoſtulans ſanitati illi reddi iuvamina. His ita viſis, ſuperveniente diei ſplendore audivit referre à commanentibus, quòd ad S. Romanum ire, ac peculiare deberent orationum concelebrare ſacrificium. Quem laborem tota cum illis ſuſpiciens induſtria, eorum iuncta agmini unicum detulit pignus ad limina Oratorij præfati protectoris noſtri. Quem cùm ibidem expoſuiſſet, ſe in orationem effudit, & dignam Deo ſatisfactionem tam pro ſuis negligentijs, quàm & pro filij incommoditatibus in promptu exhibens, confeſſionis ſuæ veniam implorabat. Hoc ferventiùs orationum puritate flagitans; quatenus S. Romanus unigenitum illius, gemina ſaucietate dehoneſtatum, ſubipſius momentaneo horæ ſpatio vigori donaret temporaneo: & quem longa eatenus hebetaverat ægrimonia, redintegratio reſtitueret cœlitus ſalutariter impenſa. Hac igitur deprecationum iugitate expenſa, exauditionis divinitus obtinuit effectum, & confeſtim S. Romani annuentibus meritis, audiendi recuperata ſunt ei officia, & greſſuum enervitate procul remota, perpetim progreſſionem acquiſivit antè denegatam. Sic uterque ſuæ retributionem humilitatis promeri-

ti, in

ti, in ſua rediêre ab omni noxietate liberrimi. *Alia miracula, minimi utpote momenti, omiſimus.* Circa ann. D. XLV. Maij XXII.

Rhythmi ſequentes à Iohanne Boſcio mutati alterius videntur auctoris, quos in nonnullis breviavimus.

XVII. Auctoris ætas.

Noſtris factum temporibus
Conſtat miraculi decus,
Quod Romanus promeruit
A Chriſto ſuis meritis.
Rei fuit neceſſitas
Pro raptorum injuria
Qui tollunt res Monaſticas

Delatio corporis S. Romani.

Propter ſui ſuperbiam,
Ut Sancti corpus ſplendidum
Deferretur vehiculo
In villam, Pontus nomine,
Super Igaunæ * fluvium,
Qui dat piſcium copiam
His qui veſcuntur ſapidam.

* *Yonne.*

XVIII. Abbatis Vuinemani elogium.

Abbas erat UUINEMANUS ᵃ
Ipſius Monaſterij
Pater vir venerabilis,
Qui officinas plurimas
Conſtruxit ſat egregias
Ad habitandum Monachis,

XIX. Claudus erigitur.

Qui ſerviunt Remigio
Antiſtiti præcipuo.
Hic in Sancti præſentia
Excubabat, vigilias
Perſolvendo ſollicitus
Cum ceteris tunc Fratribus.
Iacebat in ipſa domo
Quidam pauper homuncio,
Contractus ipſe genibus,
Terram reptando manibus,
ALBOINUS de nomine
Civis ipſius villulæ.
Ille pauper accelerat
Sancti tangere capſulam:
Quam dum manu fideliter
Fide plena contingeret,
Paulatim cœpit ſurgere
Nervi cœperunt tendere, *&c.*
Plantis vident conſiſtere
Qui jacebat in ſtramine,
Et recto greſſu vadere.

XX. Teſtis Rainardus Comes Senonum.

Vir nobilis proſapiæ,
RAINARDUS de nomine
Urbis Comes Senonicæ,
Huic Comes miraculo
Interfuit omnimodo.
Hæc Civitas antiquitus
Caput extitit urbium
Quas Galli cives incolunt.
Qui quondam BRENNO principe
Sedem urbis Romuleæ
Ceperunt forti pectore, *&c.*

XXI. Dæmoniaca liberatur hauſto vino brachij S. Romani contactu ſacrato.

Waſtinenſi oppidulo
Mulier quædam peſſimo
Eſt perverſa dæmonio.
Ferreis nexa vinculis,
Et duris ſtricta manicis,
Vi parentum attrahitur,
Repugnans torvis vultibus,
Ne ducatur ad tumulum
Sancti Romani lucidum.
Erat tunc Abbas ſapiens,
Orator & Rhetoricus,
Doctus & liberalibus
Diſciplinis in omnibus

XXII. Ranulfi Abbatis laus.

RANNULFUS vir egregius,
Qui ſancti tunc Remigij
Regebat Monaſterium.
Ingreſſum Oratorium
Sævum ſævit dæmonium.
ROMANI vino brachium
Lavatur beatiſſimum:
Vinum ori infunditur
Abbatis Domni manibus.
Vinum pugnat cum dæmone
Sacratum ſancti corpore:
Sed vicit vinum bibitum
Dæmonis monſtrum peſſimum,
Cum rivo tetri ſanguinis
Hoſtis antiquus exijt.
Hæc Romani pro meritis
Chriſtus donat Senonicis,
Vt recolant aſſiduè,
Quanto fruantur munere.
Gemmam cœli nam poſſident,
Dum penes ſe hunc retinent,
Quem protulit Italia
Nunc poſſidet urbs Senona.

ᵃ VVinemanus Monaſterio S. Remigij Senonenſis præfuit tempore Mainardi Archiepiſcopi circa annum M. LV.

Circa ann. D. XLV. Martij XV.

DE S. SPECIOSO MONACHO.

Ex Gregorio M. *lib.* 4. *Dial. c.* 7. *&* 8.

S. Benedictus videt S. Germani animam in cœlom volantem.

1. IN ſecundo hujus operis libro jam fatus ſum, quòd vir venerabilis Benedictus, ſicut à fidelibus eius diſcipulis agnovi, lòngè à Capuana urbe poſitus, Germani ejuſdem Urbis Epiſcopi animam noctc media in globo igneo ad cœlum ferri ab Angelis aſpexit. Qui eamdem quoque aſcendentem animam intuens, mentis laxato ſinu, quaſi ſub uno ſolis radio cunctum in ſuis oculis mundum collectum conſpexit.

Ejus diſciplinæ Specioſus & Gregorius ſe ſubdunt

2. Eiſdem quoque diſcipulis illius narrantibus didici, quia duo nobiles viri, atque exterioribus ſtudijs eruditi, germani fratres, quorum unum Speciosus, alter verò Gregorius dicebatur, ejus ſe Regulæ in ſancta converſatione tradiderunt: quos iſdem venerabilis Pater in Monaſterio quod iuxta Terraconenſem urbem conſtruxerat, fecit habitare. Qui multas quidem pecunias in hoc mundo poſſederant, ſed cuncta pauperibus pro animarum ſuarum redemptione largiti ſunt, & in eodem Monaſterio permanſerunt. Quorum unus, ſcilicet Speciosus, dum pro utilitate Monaſterij iuxta Capuanam urbem miſſus fuiſſet, die quadam frater ejus Gregorius cum Fratribus ad menſam ſedens atque conveſcens, per Spiritum ſublevatus aſpexit, & vidit Speciosi germani ſui animam tam longè à ſe poſiti de corpore exire [a]. Quod mox Fratribus indicavit & cucurrit, jámque eumdem fratrem ſuum ſepultum reperit, quem tamen eâ horâ qua viderat, exiſſe de corpore invenit.

Specioſi anima in cœlum migrans cernitur.

[a] Non ergo Romæ vixit, aut exceſſit, ut indicare videntur Martyrologia Romanum & Monaſticum; ſed poſtquam apud Terracinam aliquamdiu degit, Capuæ diem ultimum clauſit, indéque fortè Romam ejus corpus tranſlatum eſt.

Circa ann. D. XLV. Iunij III.

**vulgò Clothildis.*

VITA S. CHROTHILDIS * REGINÆ FRANCORVM.

Ex MS. cod. S. Germani Pratenſis.

Ieroſolymæ cœleſtis ædificia.

1. VRBIS Iericontinæ ruitura ædificia terrenis lapidibus & marmoribus fabricantur, cœleſtis verò Hieroſolymæ palatia animabus ſanctorum ædificantur, numquam caſura ſed in æternum permanſura. Portæ hujus urbis tenitent pretioſis margaritis, ſanctis ſcilicet Apoſtolis, Martyribus, Confeſſoribus, Virginibus, Viduis & Conjugatis. Rex etenim hujus urbis inviſibilis & immortalis ex omnibus mundi gentibus famulos utriuſque ſexus ſibi adſcivit, quos hujus ſæculi exutos miſerijs in præfatæ urbis mœnibus non caſuris Angelorum nectit conſortijs & æternis dat perfrui gaudijs. Chorus ènim virgineus Deo gratus & cariſſimus centeſimo fructu decoratus, ſicut ſtellæ in cœlo, ita ante Deum fulget in cœleſti palatio. Hoc agmen virgineum ſequitur concio ſanctarum Viduarum & fidelium Conjugatarum, quæ quamquam centeſimum fructum non teporient, tamen ſexageſimo & triceſimo fructu gaudent, & cum ſanctis omnibus connumerantur & æterna felicitate dignè remunerantur. De quarum collegio extitit beata & venerabilis Regina Chrothildis, quæ quanta ſecundùm carnem nobilitate, quibúſque parentibus nata fuerit, qualitérque ad regni cœleſtis faſtigium pervenerit, & quàm ſanctis operibus vivens floruerit, quòve fine de hoc ſæculo migraverit, intimamus futurorum poſteritati.

Circa ann. C. XLV. Iunij III.

2. Fuit quidam rex Burgundionum nomine * GUNDAUEUS ex genere ATHANARICI[a] Regis * natus. Huic fuerunt quatuor filij GUNDEBAUDUS, GODEGHISILUS CHLIPARICUS & GODMARUS. Gundebaudus igitur * Chlipericum fratrem ſuum gladio interfecit, uxorem ejus ligato ad collum ſaxo in aquam injecit, & rapuit filias eius duas, quarum una ſenior vocabatur CHRONA[b], quam mutata veſte exilio condemnavit; iuniorem verò nomine CHROTHILDAM, de qua ſermo habetur, Dei diſpoſitione domi retinuit. Deus enim præſcius futurorum præviderat ex Crothilde ſemen regium naſciturum, eorúmque propagine Romanorum Francorúmque imperium gubernaturum.

* al. Gundiucus. Chrothildis parentes. * Chilpericum.

3. Ipſo tempore FLODOUEUS CHILDERICI Francorum Regis filius frequenter mittebat in Burgundiam legationem ad Gundebaudum Regem: videnteſque eius legati in domo præfati Regis Gundebaudi Crothildem puellam, ſapientem, pulcram, elegantem atque decoram, quæ eſſet interrogabant. Reſponſum eſt eis hanc fuiſſe filiam Chliperici Regis quem prædictus Gundebaudus interfecit. Reverſi igitur ad Flodoveum ſe vidiſſe referunt Gundebaudi Regis neptem moribus inclitam, corpore pulcram, regali deſponſatione dignam. Qua de re Flodoveus valde gaviſus dixit ſuis in quos fidebat militibus: Tempus meæ ætatis exigit ut ſocietur mihi uxor nobilis, de qua procedat proles regia, regnum poſt obitum meum gubernatura. Habet Rex Gundebaudus neptem, quam ſi datis conſilium, volo ducere in conjugium. O altitudo ſapientiæ & ſcientiæ Dei cujus voluntati & præſcientiæ nemo poteſt reſiſtere! Favent omnes regiæ voluntati, auditur à Palatinis, laudatur ut adducatur Crothildis, & fiat Regina puella tam nobilis. Decebat enim ut Reges Francorum futuri, Deo Regi immortali Monaſteria multa quæ ſunt per Galliam ædificaturi, naſcerentur de progenie regali, & per ædificationem perituræ Eccleſiæ pervenirent ad gaudia cæleſtis Hieroſolymæ Eccleſiæ ſine fine manſuræ. Erat tunc temporis in aula Regis Flodovei quidam AURELIANUS vir peritus in ſæcularibus, & ſecretorum Regis non ignarus. Hunc Rex miſit ad Gundebaudum in Burgundiam, ut ab eo peteret neptem ſuam, ut in Galliam adducatur & Regina efficiatur. Erat enim præfata CROTHILDIS Chriſtiana. Quæ cùm quadam die Dominica veniſſet ad Miſſarum ſolemnia, ut conſueverat pauperibus elemoſynam dabat. Præfatus Aurelianus mutatis veſtibus ſedebat cum pauperibus[c] alimoniam præſtolantibus. Beata Chrothildis ad eum venit, unúmque aureum illi dedit: at ille manui dantis oſculum præbuit, ſuúmque pallium retrotraxit. Beata Chrothildis ancillam ſuam miſit, Aurelianum ad ſe venire fecit, dixitque ei; Dic mihi iuvenis, cur te pauperem ſimulans pallium meum retraxiſti? At ille ait: Loquatur tibi, obſecro, ſervus tuus ſecretò. Illa reſpondente, Loquere; Dominus, inquit, meus Rex Francorum Flodoueus miſit me ad te, vult te uxorem habere: Ecce anulus eius & ornamenta reliqua, & regalia ſponſalia. Beata Chrothildis anulum & reliqua dona recepit, & in theſaurum avunculi ſui Regis Gundebaudi repoſuit, dixitque Aureliano: Domino meo Regi Flodovco ſalutem dicito, quod autem dicis quomodò fiat ignoro. Licitum enim non eſt Chriſtianam nubere pagano, hanc rem nemo ſciat. Vt Deus voluerit fiat: vade in pace, & proſperè ad tuos revertere.

Gundebaldi barbaries. Chlodoueus petit Chrothildem in uxorem.

4. Reverſus Aurelianus cuncta ut invenit Flodoveo retulit, Rex verò Flodoueus anno ſequenti Aurelianum ad Gundebaudum miſit, & ut ſponſam ſuam Chrothildem ei mitteret per Aurelianum mandavit. His auditis Gundebaudus corde nimiùm territus ait ſuis fidelibus: Rex Flodoveus occaſionem adverſùm me quærit, regnum meum invadere cupit. Et ad Aurelianum ait; Domus noſtras explorare veniſti; Rex enim tuus neptem meam numquam novit. Ad hæc Aurelianus reſpondens ait: Hæc mandat Dominus meus Rex Flodoveus, aut ei mitte neptem tuam, aut præparare contra eum ad pugnam. Gundebaudus reſpondit: Veniat ubi vult, pereat & moriatur, ut ſanguis multorum quem effudit vindicetur. Audientes hæc Burgundiones Francorum iram timentes, Gundebaudo dederunt conſilium dicentes: Neptem tuam Regi Francorum da, & fiat inter te & eum firma amicitia. Tunc ille beatam Chrothildem Aureliano dedit cum regalibus ornamentis; quam ille acceptam duxit ad Flodoveum Regem in Franciam, in civitatem Sueſſonicam, quam Rex cum gaudio ſuſcepit, ſibíque legaliter copulavit.

Gundebaldus eam tandem invitus tradit.

5. Cúmque carnali more eam Rex ſecretius cubiculum introduxiſſet, beata Chrothildis dixit ei: Domine Rex, ancillam tuam audi, & quod peto concede mihi. Rex ait pete

Chrothildis Regem hortatur ad idola abjuranda.

a Athanaricus Rex Tervingorum Gothicæ gentis, populares Chriſtianos varijs ſupplicijs affecit, & regno expulſus à ſuis, Conſtantinopoli Theodoſio iuniore deceſſit: quo tempore Tervingi cum Taifalis in Dacia vetere Tranſdanubiana, Burgundiones in Germania ſedes habebant. Hæc ex doctiſſimo Hadriano Valeſio Hiſtoriographo Regio in libro 5. Rerum Francicarum. Vide Gregorium Turon. in libri 2. Hiſtor. cap. 4

b Gregorius Turon. in libri 2. Hiſt. cap. 28 Seniorem Chliperici filiam Mucurunam vocat, Fredegarius Sedeleubam.

c Hanc de Aureliano mendicum ſimulante narrationem, à Roricone alijſque deſcriptam, inter fabulas reijcit Hadrianus Valeſius in libro 5. Rerum Francic. Sic verò rem narrat Gregorius Turon in libri 2. Hiſt. cap. 28. *Porro Chlodoveus dum legationem in Burgundiam ſæpius mittit, Chrothildis puella reperitur à legatis eius. Qui cùm eam vidiſſent elegantem atque ſapientem, & cognoviſſent quòd de Regio eſſet genere, nunciaverunt hæc Clodoveo Regi. Nec mora, ille ad Gundobaldum legationem dirigit, eam ſibi in matrimonio petens. Quod ille recuſare metuens, tradidit eam viris, &c.*

[Circa ann. D. XLV. Iunij III.]

quod vis & ego do tibi. Regina ait, peto ut credas omnipotentem Deum Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, & idola quæ colis deſtruas, & Eccleſias quas ſuccendiſti reſtaures. Reſpondens Rex ait: Deos meos non derelinquam, & Deum tuum non colam; aliud ſi petieris facilè impetrabis. Hæc omnia ejus diſpoſitione fiebant qui per mulierem fidelem ſalvat virum infidelem. Tunc Regina filium concepit, cui INGOMEREM nomen impoſuit: ornat Eccleſiam Regina felix cortinis & pretioſis pallijs, jubet præparari baptiſmum, convocari Clerum & baptiſari puerum: qui ſacro baptiſmate ablutus in albis eſt defunctus; pro quo Rex nimis contriſtatus Reginæ valde erat moleſtus. Dicebat enim quia ſi in nomine Deorum dedicaretur puer, utique vixiſſet. Reſpondit Regina: Deo gratias ago, qui filium egreſſum de corpore meo & tuo recepit in regno ſuo. Poſt hunc genuit alium quem baptizatum vocavit CHLODOMIREM, & hic cùm ægrotaret precibus matris ſuæ ſanatus eſt.

[Ingomerem gignit, ac baptiſatum amittit.]

[Chlodomiro periclitanti ſanitatem impetrat.]

6. Regina verò non ceſſabat prædicare Regem ut Deum verum coleret, & idola vana quæ colebat derelinqueret; ſed nullo modo animum ejus ad credendum commovere poterat, donec tandem aliquando bellum contra Alamannos Suevóſque moveretur, in quo compulſus eſt confiteri quem ante negaverat. Pugnantibus verò Francis & Alamãnis populus Flodovei cadere cœpit. Aurelianus hæc videns ait ad Regem: Domine Rex Deum cœli crede quem Regina colit, & liberabit te cum tuis à periculo imminenti, & victoriam dabit. Rex ergo elevatis ad cœlum oculis perfuſus lacrymis dixit: Te credo, IESU-CHRISTE, qui veniſti mundum ſalvare. Te Deum verum adoro, quæ colui reſpuo: libera me à præſenti periculo, ſervus enim tuus ſum ego. Cùm hæc orans diceret, Alamanni in fugam verſi ſunt, eorúmque Rege mortuo ſubdunt ſe Flodoveo. Rex verò eos terrámque eorum conſtituit ſub tributo, & pro adepta victoria Deum laudans reverſus eſt in Franciam: narravitque Reginæ, qualiter per invocationem nominis IESV-CHRISTI victoriam meruit obtinere. Actum eſt hoc XV.[a] regni ſui anno.

[Chlodoveus ab Alamannis preſſus, Chriſto fidem vovet, ac vincit.]

[Nota temporis.]

7. Eo tempore magnus Sacerdos & Pontifex REMIGIUS Cathedram Remenſis Eccleſiæ regebat ſtrenuè. Hunc Regina accerſivit, deprecans ut oſtenderet Regi viam ſalutis. Tunc Pontifex ante Regem venit, quem honorificè ſuſcepit & ait: Audiam te libenter, beatiſſime Pater, & quod juſſeris exequar obedienter. B. Remigius reſpondens dixit ad Regem: Eſt Deus in cœlo Rex Regum & Dominus Dominorum, ipſe enim dixit, *Per me Reges regnant.* In quem ſi credere volueris, & ſacro baptiſmate ablutus fueris omnium peccatorum tuorum remiſſionem habebis, omnes inimicos tuos ſuperabis, & in futuro ſæculo cum eo ſine fine regnabis. Audiens Rex Flodoveus hæc verba ſancti Præſulis Remigij obortis lacrymis dixit: Deum credo, baptiſari deſidero, per eum vivere & in eo mori cupio. Orat ſancta Regina Chrothildis indeſinenter Deum, expetit ſuppliciter ut eripiat Regem cum populo à laqueo diabolico, & ut purgetur baptiſmate ſacro, operante in eo Spiritu Sancto. Ornat præterea Eccleſiam cortinis & pallijs & ceteris Eccleſiaſticis ornamentis. Venit novus Conſtantinus ad baptiſmum præcedente B. Remigio, ſubſequente beata Chrothilde hæc omnia Spiritu ſancto typicè operante. Erat enim congruum ut veniente Rege Pagano ad baptiſmum præcederet S. Remigius vice Chriſti IESU, & ſubſequeretur ſancta Regina Chrothildis vice Eccleſiæ Deum interpellantis. Conſecrat Sanctus Præſul fontem; Rex indumentis corporalibus exuitur, & à prædicto Præſule baptizatur. Cúmque chriſma defuiſſet, Dei nutu in ſpecie Columbæ venit Spiritus ſanctus portans duas ampullas[b] oleo & chriſmate plenas, quas B. Remigius devotè ſuſcepit, Regémque more Eccleſiaſtico perunxit, vocavítque eum LUDOVICUM, quaſi laudabilem virum. Felix Gallia lætare & exulta, gratulare in Domino, delectare in Deo vero: tuus enim Rex primus à cœleſti Rege electus precibus ſanctæ Chrothildis Eccleſiæ typum gerentis à cultu dæmonum avulſus, prædicatione B. Remigij ad Deum converſus, & ab eo baptiſatus chriſmate cœleſti per Spiritum ſanctum ablato carne eſt delibutus, à Divino amore corde ſpiritaliter perunctus. Cœpit ergo Rex conſilio beatæ Chrodildis fana deſtruere, Eccleſias ædificare, eáſque terris & muneribus copioſè ditare, pauperibus eleemoſynam largiter erogare, viduis & orphanis miſericorditer ſubvenire, cunctíſque bonis operibus ſedulè & devotè inſiſtere. Peperit ergo beata Chrothildis filium, cui in ſacro baptiſmate nomen impoſuit, eúmque LOTHARIUM vocavit.

[Rex à S. Remigio Chriſtianis myſterijs imbuitur.]

[Prov. 8. 15.]

[Baptiſatur.]

[Chriſma de cœlo affertur.]

[Nomen Chlodoveo mutatur.]

[Chlodoveus Chriſtianis officijs vacat.]

[Regina Chlotharium parit.]

8. Poſt hæc Rex Ludovicus, qui & Flodoveus, veniens in civitatem Pariſius ait ad Reginam ſuam ſanctam Chrothildem: Incongruum eſt & indecens, quòd Gothi Arriani optimam partem Galliæ tenent: cum Dei auxilio eamus, eóſque de ipſa terra ejiciamus. Placuit hoc conſilium Reginæ, univerſíſque Proceribus Galliæ. Tunc beata Chrothildis ad Regem dixit: Si vis, Domine Rex, regnum tuum terrenum dilatare, & in cœleſti regno cum Chriſto regnare, fac in hoc loco Eccleſiam in S. Petri Principis Apoſtolorum honore, ut eo

[Chlodoveus contra Arianos profecturus, S. Petri Eccleſiã conſtruit.]

[a] Nempe anno Chriſti CCCC. XCVI. apud Tolbiacum, vernaculè *Zulch*, in finibus Agrippinenſium.

[b] Nullus antehac, opinor, meminit duarum ampullarum. Nam Hincmarus, quo antiquiorem hujus miraculi ſcriptorem non habemus, teſtatur in vita S. Remigij *Columbam attuliſſe ampullam chriſmate ſancto plenam.*

auxiliante valeas tibi Arrianam gentem ſubjugare, & eo prædace cum victoria redire. Placuit conſilium Regi quod Regina dedit. Tunc cum exercitu magno Rex perrexit, Regina Pariſius remanſit, Eccleſiamque ſanctorum Apoſtolorum ædificavit. Reverſúſque victoriâ adeptâ regnum Francorum ſtrenuè rexit, Monaſteria plurima ædificavit, & ſicut à ſancto Remigio & à beata Chrothilde didicerat, vitam religioſam uſque ad mortem deduxit. Poſt hæc verò mortuus eſt Rex Lucdovicus in pace anno quinto [a] poſtquam cum ALARICO Rege Gothorum pugnavit; regnavit quoque ſimul annis triginta, & ſepultus eſt in Baſilica S. Petri Apoſtoli quam ipſe vel Regina ædificaverant. A tranſitu S. Martini uſque ad tranſitum Lucdouici Regis fuerunt anni centum duodecim.

Circa anni D. XLV. Iunij. III.

Chlodoneus moritur.

9. Regina Chrothildis poſt mortem Lucdovici prædicti Regis frequenter ad Baſilicam S. Petri [b] ad civitatem Turonis pergebat, ibique bonis operibus in Dei ſervitio inſiſtebat: Pariſius civitatem tarò veniebat. Igitur poſt mortem Lucdovici Regis hi quatuor filij THAUDERICUS, CHLODOMERUS, CHILDEBERTUS & CHLOTHARIUS regnum ejus inter ſe diviſerunt æqualiter. Præterea ſancta CHROTHILDIS Regina filiam habebat æquivocam ſibi nomine CHROTHILDIM, quam Almarico Gothorum Regi in conjugium dedit: qui eam exoſam in tantum habebat propter fidem Catholicam qua pollebat, & ipſe hæreſi Arriana pollutus erat, ut dum ipſa ad Eccleſiam iret, ſtercora ſuper eam projiceret: quam acerrimis verberibus afficiebat, ſed nullo modo eam à fide Catholica avellere valebat. Ipſa verò legationem mittens fratribus ſuis & matri, qualiter ſe haberet mandavit. Qui in ira commoti movent exercitum magnum, pugnam cum Almarico ineunt. Almaricus verò Rex Arrianus cum ſuis in fugam verſus ad Eccleſiam Chriſtianorum fugere nitebatur. Sed antequam ad introïtum Eccleſiæ perveniſſet, à quodam Francigena lancea percuſſus, crudeliter, ut dignum erat, eſt peremptus. Tunc Childebertus Rex Hiſpaniam devaſtans, Toletum urbem ingreſſus theſauros magnos inde abſtulit, unà cum ſorore ſua reverſus eſt. Sed neſcio quo periculo imminente languore in ipſo itinere eſt mortua, Pariſius deportata in Baſilica S. Petri juxta patrem ſuum eſt ſepulta. Childebertus verò inter reliquos theſauros de vaſis Salomonis pretioſiſſimis ſexaginta calices [c], quindecim patenas, viginti capſas Evangeliorum ex auro puriſſimo gemmario opere cælatas pulchrè ornatas abſtulit. Ille verò noluit ea confringere, totáque per Eccleſias diſpenſavit diſtribuens cuncta Eccleſijs.

Chrothildis Turonis degit.

Chlodonei filij regnum inter ſe partiuntur.

Bellum adverſus Almaricum gerunt, anno D. XXXI.

Almarico occiſo Toletum diripitur.

Chrothildis junior moritur.

10. Eo tempore cùm Chrothildis Regina Pariſius reſideret, videns Childebertus Rex, quòd filios fratris ſui ſenioris CHLODOMIRI præfata Regina mater ipſius nutriret, & nimis eos diligeret, cogitans quòd Reges eos facere cogitaret, dixit Chlothario fratri ſuo: Mater noſtra filios fratris noſtri ſecum retinet & tenerè diligit eos, atque in regno fratris noſtri vult elevare: aut tondeamus eos aut interficiamus, regnúmque fratris noſtri patris eorum inter nos dividamus. Miſerunt autem ad Reginam Pariſius ARCHADIUM nobilem virum dolosè dicentes: Dic matri noſtræ Reginæ, ut mittat ad nos filios fratris noſtri nepotes noſtros, ut eos Reges conſtituamus. At illa credens hoc verum eſſe, gaudens ipſos eis tranſmiſit. Chlotarius verò duos eorum interfecit, tertius ergo aufugit nomine CHLODOALDUS, & relicto ſæculo Clericus factus, Presbyter ordinatus, bonis operibus præditus, virtutibus plenus in villa Novigento quæ proxima eſt civitati Pariſiacæ migravit ad Dominum VII. Idus Septembris. Sancta verò Chrothildis Regina corpora duorum puerorum qui interfecti fuerant cum magno pſallentio & immenſo luctu Pariſius deportavit, & nimio mærore attrita in Baſilica Apoſtolorum quam ipſa ædificaverat ſepelivit.

Childebertus & Chlotharius de nepotum occiſione tractant.

Solus Chlodoaldus evadit. V. Vitam infra.

11. Nemo æſtimet hanc ſanctam ante ſæcula à Deo electam, & in ſæculo regali proſapia ortam, & faſtigio regni ſublimatam, expertem à martyrio ſine igne & ferro, quæ dolores & tormenta paſſa eſt in hoc ſæculo: pertranſivit enim gladius animam ipſius in interfectione patris, in necatione matris, in exiliatione ſororis, in eo quòd Regi pagano nupſit: corda gentis paganæ & ferociſſimæ ſcilicet Franciæ blandicijs emollivit, & ſanctis exhortationibus & orationibus ſedulis per B. Remigium ad Deum convertit. Quanto dolore attrita eſt pro morte Regis & filiæ ſuæ Chrothildis, & filiorum filij ſui Chlodomiri? quanta inedia, quibúſq; jejunijs, vigiliis & orationibus & contritione corporis ſe ipſam mactavit? quantâ largitatis copiâ & eleemoſynarum diſtributione theſaurum Regis minuit? nam quæ antea regio more pretioſis & deauratis veſtibus erat trabeata, poſtea laneis & viliſſimis veſtibus induta incedebat, & abjectis cibis regijs & delicioſis atque edulio carnis, tantummodò pane & legumine & potu aquæ reficiebatur. Ædificavit præterea multa ſanctorum Monaſteria per regiones plurimas, è quibus unum ædificavit in honore Petri Apoſtoli in ſuburbano Turonicæ civitatis ante portam Caſtelli B. Martini [d]. Fecit & aliud Monaſterium ſuper fluvium Sequanæ in loco qui dicitur * Andelejus [e], non longè à muris civitatis Rotomagenſis in

Chrothildis martyrij haud expers.

Ejus virtutes.

Monaſteria ædificavit.

* *Andely* nunc Decanatus.

[a] Hunc calculum iſtius vitæ ſcriptor mutuatus eſt ex Gregorio Turon. in libri 2. Hiſt. cap. 43. de quo calculo, præcipuè à tranſitu S. Martini, non levis difficultas. Chlodoveum anno Chriſti D. XI. obijſſe, receptior hodie ſententia eſt.

[b] Gregorius Turon. in loco mox citato habet, *ad Baſilicam S. Martini.*

[c] In vita S. Droctovei Abbatis num. 8. legitur, *triginta calices.*

[d] Nunc Collegium Canonicorum intra muros urbis, retento nomine S. Petri Puellarum, valgo *S. Pierre des Puellées.*

Circa ann. D. XLV. Iunij III.

nomine Dei Genitricis. Quo in loco dnm maneret, & prædictum opus inciperet*, minimè abſcondendum ſed fidelibus manifeſtandum.

* aliquid deeſt.

Miraculum de fonte Rotomageoſi.

11. Regio illa vini ferax non eſt, operarij tamen præfati Monaſterij à Regina vinum exigebant. Erat enim tempore illo tanta vini ſterilitas, quanta nunquam audita fuerat. Qua de re dum ſancta Crothildis anxiaretur, apparuit prope Monaſterij ædificium fons egrediens de terra miræ pulchritudinis, viſu delectabilis, ad potandnm ſalubris; dictúmque eſt Beatæ Crothildi in ſomnis, ut dum ab ea quærerent potum vini ædificatores Monaſterij, mitteret illis per unam famularum ſuarum poculum à prædicta fonte hauſtum. Die verò ſequenti, ut eſt natura æſtiui temporis, dum ſol ferveret æſtu maximi caloris, operarij vociferant, ſanctam Crothildem proclamant, vinum expoſtulant. Sancta Dei famula celeriter eis mittit poculum, quod ei fuerat à Deo imperatum. Mox illi ut ſumpſerunt, aqua converſa eſt in vinum & dixerunt ſe numquam tam optimum bibiſſe vinum. Quo ſumpto ſanctam Dei famulam adeunt, cervices ſolo tenus flectunt, grates gratulando referunt, ſe numquam tam bonum pocnlum ſumpſiſſe dicunt. Electa verò Dei hoc ut audivit, non ſuis meritis, ſed Dei bonitari d putavit, ſilentio texit, famulæque detulit, ut nulli proderet imperavit. Quicumque verò de prædicto fonte bibebat, aquam ſentiebat: Ædificatores autem Monaſterij quoties ſumpſerunt, eis vertebatur in vinum donec conſummaretur totum Monaſterij ædificium: quo finito permanet iſdem fons in naturalem aquæ ſaporem vſque in hodiernum diem.

Eccleſia Laudunenſis.

In Eccleſia S. Petri Remenſis Chlodoveus baptiſatus.

Monaſteriū Rotomagenſe.

13. Ædificavit prætetea in ſuburbio Lauduni Caſtri Eccleſiam in honore ſancti Petri, in qua congregationem Clericorum ſtatuit. Eccleſiam verò S. Petri quæ eſt infra múros vrbis Remenſis ampliavit & ditavit terris & Eccleſiaſticis ornamentis. Hanc itaque Eccleſiam cunctis diebus quibus advixit, multum dilexit & excoluit: pro eo quòd vir ſuus Rex Lucdovicus in ea ſancti baptiſmatis gratiam accepit [a], & Spiritus Sanctus in ſpecie columbæ chriſma & oleum ibi detulit. Renovavit etiam ab ipſis fundamentis quoddam miræ magnitudinis Monaſterium [b] quod in ſuburbio Rothomagenſis civitatis propè muros ejuſdem urbis tempore B. Dionyſij ibi ædificatum fuit, & ab eodem Apoſtolico viro dedicatum in nomine duodecim Apoſtolorum die Kalendarum Septembris, ſicut in quadam petra quæ erat in fundamento altaris repoſita ſculptum erat: ibi etenim adgregavit non modicam congregationem Clericorum Deo ſervientium [c].

Obitum imminentem præſentit.

14. His & alijs ſanctis operibus referta ſancta Chrothildis olim Regina, tunc pauperum & ſervorum Dei famula, deſpiciens mundum & corde diligens Deum conſenuit in ſenectute bona, à Chriſto receptura præmia ſine fine manſura. Contigit itaque eam ad Turonicam vrbem pergere, in qua pro dilectione S. Martini ſæpiùs manere ſolebat. Vbi dum moraretur, didicit Angelica revelatione in proximo adeſſe diem vocationis ſuæ. Tunc exultans in Deo orabat corde dicens devoto; Ad te Domine levavi animam meam, veni & eripe me, Domine ad te confugi. Hinc corporali ægritudine gravata lecto decubuit, tamen ab oratione & eleemoſynarum largitione nullo modo ceſſavit. Sed quid daret Chriſti pauperibus non habebat, quia regium theſaurum minuerat, & per manus pauperum ad cœlos tranſmiſerat. Miſit ergo nuntium ad filios ſuos Childebertum & Chlotarium iubens eos ad ſe venire: qui mox ut audierunt, celeriter advenerunt. Quibus ſancta Dei famula plurima quæ eis poſteà evenerunt, prædixit, ſicut ei divinitus revelatum fuit. Triceſimo itaque die vocationis ſuæ, ſecundùm Apoſtolum * inuncta à Sacerdotibus oleo ſancto, & ſacri corporis & ſanguinis Chriſti percepto viatico, in confeſſione Sanctæ Trinitatis corpus exuit, mundum reliquit, cujus anima Angelicis manibus ad cœlum deducta, inter choros ſanctorum agminum eſt collocata. Exivit autem à corpore tertio nonas Iunij, qua migrante tam immenſa claritas domum replevit, ac ſi eſſet ſexta hora diei; tantúſque odor nares & ora replevit, ut putarent ſe timiamatis & omnium aromatum odoribus conſoveri. Hæc claritas & odor tamdiu ibi permanſit, donec dies inluceſceret, & ſol ſuper terram clariſſimè luceret. Tunc à duobus Regibus filijs ſuis CHILDEBERTO & CHLOTARIO à Turonis tranſlata & Pariſius deportata, in Baſilica Apoſtolorum Petri & Pauli iuxta Regem [d] LUDOVI-

Filios ad ſe vocat.

Oleum ſacrum & Euchariſtiam recipit.

* Iacob. 5. 14.

Obitus dies.

Claritas & fragrantia, io loco ubi objit.

[a] Chlodoveum in Oratorio S. Petri (quod nunc Parœcia S. Petri veteris appellatur) tinctum fuiſſe negant permulti, præferuntque Hincmari ac Flodoardi ſententiam, qui Chlodoveum quidem in præſato Oratorio à B. Remigio ſalutaribus monitis imbutum ſcribunt, baptiſatum verò in Baptiſterio Matricis Eccleſiæ, quæ Virgini Deiparæ hodiéque ſacra eſt. Vide doctiſſimum Guillelmum Marlot Benedictinum in lib. 2. Metropolis Remenſ. capite 7.

[b] Nunc S. Audoëni Monaſterium appellatur, vulgo *S. Oven.*

[c] De S. Chrothilde in Vita S Bathildis hæc leguntur. *Eccleſiam in honorem S. Petri ubi religio Monaſtici Ordinis vigeret, Pariſius fecit, atque Cœnobium ſacrarum Virginum in honore S. Georgij in Kala prima conſtruxit.* Ergo in S. Petri Pariſienſis Baſilica ante Canonicos Monachi primùm fuêre collocati, ut Hadrianos Valeſius Diſceptat. de Baſilicis cap. 4. erudite probavit.

[d] De S. Chrothildis obito ita ſcribit Gregorius Turon. in libri 3. Hiſt. cap. 43. *Plena dierum, boniſque operibus prædita, apud urbem Turonicam obijt tempore Injurioſi Epiſcopi*: proinde ante annum D. XL.VI. quo Injurioſus obiiſſe videtur. Ejuſdem S. Reginæ Reliquiæ in Eccleſia S. Genovefæ decenter, ut par eſt, aſſervantur. Dicitur heic *Romanorum Imperatorum mater*, quòd ex Clodovei ſemine Carolovingorum ſtirps propagata ſit. Non conſtat an fuerit Monialis, immo neutiquam fuiſſe videtur.

Circa ann. D. XLV. Iunij III.

cum eſt ſepulta: in qua etiam Baſilica requieſcit corpus S. GENOVEFÆ Virginis. Dignum namque eſt ut Eccleſia Sanctorum Apoſtolorum nomine dedicata decoreruꝛ tantæ Virginis corpore, membriſque Reginæ tam glorioſæ & Viduæ tam deuotæ Romanorum Imperatorum matris & Regum Francorum genitricis ad laudem & gloriam Sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus Sancti, cujus regnum & imperium ſine fine permanet in ſæcula ſæculorum. Amen.

DE S. HERCVLANO EPISCOPO PERUSINO.

Ann. Chr. D. XLIX. Martij I.

Ex Gregorio M. *in lib. 3. Dial. c. 13.*

Herculanus ex Monacho Epiſcopus.

1. NVPER quoque FLORIDUS Venerabilis Vitæ Epiſcopus *a* narravit quoddam memorabile valde miraculum, dicens: Vir Sanctiſſimus HERCULANUS nutritor meus, Peruſinæ civitatis Epiſcopus fuit, ex converſatione Monaſterij ad Sacerdotalis Ordinis gratiam deductus. TOTILÆ autem perfidi Regis temporibus eamdem urbem annis ſeptem continuis Gothorum exercitus obſedit, ex qua multi civium fugérunt, qui famis periculum ferre non poterant. Anno verò ſeptimo necdum finito obſeſſam urbem Gothorum exercitus intravit *b*.

Totilæ ferale edictum.

2. Tunc Comes qui eidem exercitui præerat, ad Regem Totilam nuncos miſit, exquirens quid de Epiſcopo vel populo fieri iuberet. Cui ille præcepit, dicens: Epiſcopo priùs à vertice uſque ad calcaneum corrigiam tolle, & tunc caput illius amputa: omnem verò populum qui illic inventus eſt, gladio extingue. Tunc iſdem Comes venerabilem virum Herculanum Epiſcopum ſuper urbis murum deductum capite truncavit, eiúſque cutem iam mortui à vertice vſque ad calcaneum incidit, ut ex eius corpore corrigia ſublata videretur, móxque corpus illius extra murum projecit. Tunc quidam humanitatis pietate compulſi, abſciſſum caput cervici adponentes, cum uno parvulo infante qui illic extinctus inventus eſt, iuxta murum corpus Epiſcopi ſepulturæ tradiderunt.

Herculano caput abſcinditur.

Corpus ejus 40. poſt diebus integrum reperitur.

3. Cúmque poſt eamdem cædem die quadrageſimo Rex Totila iuſſiſſet, ut cives illius urbis qui quolibet diſperſi eſſent, ad eamdem ſine aliqua trepidatione remearent, hi qui priùs famem fugerant, vivendi licentiâ acceptâ reverſi ſunt. Sed cujus vitæ Epiſcopus eorum fuerat memores, ubi ſepultum eſſet corpus illius quæſierunt, ut hoc iuxta honorem debitum in Eccleſia B. Petri Apoſtoli humarent *c*. Cúmque itum eſſet ad ſepulcrum, effoſsâ terrâ invenerunt corpus pueri pariter humati, utpote iam quadrageſimo die, tabe corruptum & vermibus plenum: corpus verò Epiſcopi acſi die eodem eſſet ſepultum. Et quod eſt adhuc magna admiratione venerandum, quia ita caput eius unitum fuerat corpori, acſi nequaquam fuiſſet abſciſſum, ſic videlicet ut nulla veſtigia ſectionis apparerent. Cúmque hoc & in terga verterent, exquirentes ſi quod ſignum vel de alia monſtrari inciſione potuiſſet, ita ſanum atque intemeratum omne corpus inventum eſt, acſi nulla hoc inciſio ferri tetigiſſet.

PETRUS. Quis non obſtupeſcat talia ſigna mortuorum quæ fiunt pro excitatione viventium?

a Floridus Tifernas Epiſcopus, de quo Gregorius in lib. 3. Dial cap. 35

b Procopius Peruſiam à Totilæ copijs expugnatam ſcribit in lib. 3. anno XIV. Belli Gothici, qui anno Chriſti D. XLIX reſpondet.

c Cùm S. Præſulis corpus in ea Eccleſia diu multis variiſque miraculis fulgens jacuiſſet, tandem in Cathedralem Eccleſiam tranſlatum eſt.

DE S. HONORATO ABBATE FVNDENSI.

Circa ann. D. L. Ianuar. XVI.

Ex Gregorio M. *in lib. 1. Dial. c. 1.*

Honorati patria.

1. SENIORVM valde venerabilium didici relatione quod narro. VENANTII quondam Patricij in Samnij partibus villa fuit, in qua colonus ejus filium HONORATUM nomine habuit, qui ab annis puerilibus ad amorem cœleſtis patriæ per abſtinentiam exarſit. Cúmque tam magna converſatione polleret, ſe ſéque jam ab otioſo quoque ſermone reſtringeret, multúmque, ut præfatus ſum, per abſtinentiam carnem domaret: die quadam parentes illius vicinis ſuis convivium fecerunt, in quo ad veſcendum carnes paratæ ſunt: quas dum ille ad eſum contingere pro abſtinentiæ amore recuſaret, cœperunt ei parentes ejus irridere ac dicere: Comede,

Abſtinentia irriſa.

Circa ann. D. 2. Ianvar. XVI.

numquid piſcem tibi in his montibus allaturi ſumus? Illo verò in loco auditi piſces conſueverant, non videri. Sed cùm his ſermonibus HONORATUS irrideretur, repente in convivio aqua ad miniſterium defuit, cum ſitula lignea (ſicut illic moris eſt) mancipium ad fontem pertexit. Dúmque hauriret aquam, piſcis ſitulam intravit, reverſúmque mancipium ante ora diſcumbentium piſcem cum aqua fudit, qui ad totius diei victum potuiſſet Honorato ſufficere. Mirati omnes, totáque illa parentum irriſio ceſſavit. Cœpêre namque in Honorato venerari abſtinentiam, quam antè deridebant: ſícque à Dei homine irriſionis deterſit opprobria piſcis allatus de fonte.

Miracolo honorata.

Monaſteriū conſtruit.

2. Qui cùm magnis virtutibus creſceret, à prædicto domino ſuo libertate donatus eſt, atque in eo loco qui FUNDIS dicitur, Monaſterium [a] conſtruxit, in quo ducentorum ferme Monachorum Pater extitit, ibíque vita illius circumquaque exempla eximiæ converſationis dedit. Nam quadam die ex eo monte, qui ejus Monaſterio in excelſum prominet, ingentis ſaxi moles erupta eſt, quæ per devexum montis latus veniens, totius ruinam Cellæ omniúmque Fratrum minatur. Quam cùm venientem deſuper Sanctus vidiſſet, frequenti voce Chriſti nomen invocans, extensâ mox dexterâ ſignum ei Crucis oppoſuit, eâmque in ipſo devexi montis latere cadentem fixit, ſicut religioſus vir LAURENTIUS perhibet. Et quia locus non fuerat quo inhærere potuiſſet, aſpicitur: ita ut nunc uſque montem cernentibus caſura pendêre videatur.

Saxi lapſum reprimit.

3. PETRUS. Putamus hic tam egregius vir, ut poſt magiſter diſcipulorum fuerit, priùs habuit magiſtrum.

GREGORIUS. Nequaquam hunc fuiſſe cujuſquam diſcipulum audivi: ſed lege non ſtringitur ſancti Spiritus donum. Vſus quidem tectæ converſationis eſt, ut præeſſe non audeat, qui ſubeſſe non didicerit, nec obedientiam ſubjectis impetet, quam Prælatis non novit exhibere. Sed tamen ſunt nonnunquam qui ita per magiſterium Spiritus intrinſecùs docentur, ut etſi eis exteriùs humani magiſterij diſciplina deſit, magiſtri intimi cenſura non deſit. Quorum tamen libertas vitæ ab infirmis in exemplum non eſt trahenda: ne dum ſe quiſque ſimiliter ſancto Spiritu impletum præſumit, diſcipulus hominis eſſe deſpiciat, & magiſter erroris fiat. Mens autem quæ divino ſpiritu impletur, habet evidentiſſimè ſigna ſua, virtutes ſcilicet & humilitatem: quæ ſi utraque in una mente perfectè conveniunt, liquet quòd de præſentia ſancti Spiritus teſtimonium ferunt. Sic quippe etiam Iohannes Baptiſta magiſtrum habuiſſe non legitur, neque ipſa Veritas quæ præſentia corporali Apoſtolos docuit, eum corporaliter inter diſcipulos aggregavit: ſed quem intrinſecùs docebat, extrinſecùs quaſi in ſua libertate reliquerat. Sic Moyſes in eremo edoctus, ab Angelo mandatum didicit, quod per hominem non cognovit. Sed hæc, ut prædiximus, infirmis veneranda ſunt, non imitanda.

Neminem vitæ ſpiritualis ducem habuit.

In hoc non à quovis ſectandus.

ex cap. 2.

4. Alio quoque tempore pro cauſa Monaſterij Abbatis juſſu, qui Honorato ejus magiſtro ſucceſſerat, Ravennam pergebat. Pro amore verò ejuſdem venerabilis HONORATI quocumque LIBERTINUS ibat, ejus ſemper caligulam [b] in ſinu portare conſueverat. Itaque dum pergeret, accidit ut quædam mulier extincti filij corpuſculum ferret. Quæ dum ſervum Dei eſſet intuita, amore filij ſuccenſa jumentum ejus per frænum tenuit, atque cum juramento dixit: Nullatenus recedes, niſi filium meum ſuſcitaveris. At ille inuſitatum habens tale miraculum, expavit petitionis illius juramentum: declinare mulierem voluit, ſed nequaquam prævalens hæſit animo. Conſiderare libet, quale quantúmque in ejus pectore certamen fuerit. Ibi quippe pugnabat inter ſe humilitas converſationis & pietas matris. Timor, ne inuſitata præſumeret; dolor, ne orbatæ mulieri non ſubveniret. Sed ad majorem Dei gloriam vicit pietas illud pectus virtutis, quod ideo fuit validum quia devictum: virtutis enim pectus non eſſet, ſi hoc pietas non viciſſet. Itaque deſcendit, genuflexit, ad cœlum manus tetendit, Caligulam de ſinu protulit, & ſuper extincti pueri pectus poſuit. Quo orante anima pueri ad corpus redijt, quem manu comprehendit, & flenti matri viventem reddidit, atque iter quod cœperat peregit.

Libertinus Honorati Reliquijs, quas ſemper deferebat, mortuum ſuſcitat.

5. PETRUS. Quidnam hoc eſſe dicimus? Virtutem tanti miraculi HONORATI egit meritum, an petitio LIBERTINI?

GREGORIUS. In oſtenſione tam admirabilis ſigni cum fide feminæ virtus convenit utrorumque, atque ideo LIBERTINUM exiſtimo iſta potuiſſe, quia plus didicerat de magiſtri, quàm de ſua virtute confidere. Cujus enim caligulam in pectore extincti corpuſculi poſuit, ejus nimirum animam obtinere quod petebat æſtimavit. Nam Heliſæus magiſtri quoque pallium ferens atque ad Iordanem veniens, percuſſit ſemel & aquas minimè diviſit: ſed cùm repente diceret, ubi eſt etiam nunc Deus Heliæ? percuſſit fluvium magiſtri pallio, & iter inter aquas fecit. Perpendis Petre, quantum in exhibendis virtutibus humilitas valet? Tunc exhibere magiſtri virtutem potuit, quando magiſtri nomen ad memoriam reduxit. Quia enim ad humilitatem ſub magiſtro redijt, quod magiſter fecerat, & ipſe fecit.

[a] Galeſinius in Samnio procul à Fondo, quæ Latij Epiſcopalis civitas eſt, locat hoc Monaſterium, quod Gregorius in Campania ſtatuere videtur in lib. 2. Dial. c. 1. at Baronius in Martyrol. ad diem 16. Ianuar locum *Fundis* appellatum à Fundo civitate non diſtinguit.

[b] Bollandus ex verſione Zachariæ qui καλίγια vertit, *Crepidam* in hoc loco intelligendam putat.

Circa ann. D. L. Ian. xxvii.

VITA S. MARII ABBATIS BODANENSIS,

Scripta primùm à Dynamio Patricio Galliarum, de quo agit Gregorius Turon. in lib. 6. capp. 7. & 11. deinde verò à quodam anonymo abbreviata, ut ex num. 10. colligitur.

Ex MS. Breviario eruta à Bollando.

1. CUM Dominus noſter Iesus Christus in primordio noſtræ vocationis humanis pectoribus fidei fundamenta iecisset, eiuſdem fidei ſeges S. Spiritus immiſſione, per univerſum mundum longè lateque excreviſſet; Chriſtianorum Religio Sanctorum actus memorabiles duabus ex cauſis ſcripto commendare conſuevit; ut videlicet chorus fidelium eoſdem actus in feſtis annalibus audiens recitari gaudeat, lætetur, & creſcat: & minùs perfecti eorumdem actuum exemplis inflammati, ad bene operandum ſtudeant inſudare.

Cur ſcribantur vitæ SS.

2. Sanctus itaque Marius (cujus facta fidelia pro modulo noſtræ capacitatis narranda ingredimur) mediocri parentela genitus, civis Aurelianenſis fuit. Hic in Monaſterio quod ibidem eſt [a], factus Monachus, ab ineunte ætate monachalibus doctrinis eruditus puer, & factus iuvenis, bene operando Deo ſtuduit militare. Cùm autem in præfato Monaſterio, ſicut lilium inter ligna ſilvarum, inter fratres moribus vitâ clareſceret, Gundobaoi [b] Burgundiorum Principis conſenſu, à Fratribus Bodanenſis Cœnobij, quod eſt ſitum in Siſtaricenſi Epiſcopatu, in Patrem eligitur: cujus electio Iohannis, qui tunc Siſtaricenſi Eccleſiæ præerat, auctoritate roboratur: Divinâ hoc providente & favente clementiâ, ut qui bene ſe rexerat, alijs, quibus regimen neceſſarium erat, præficeretur. Quid plura? ad iam dictum Monaſterium adducitur, & à ſuo Pontifice in Abbatem communi fratrum voluntate conſecratur.

S. Marius fit Monachus, dein Abbas Bodanenſis.

3. Conſecratus autem ita ſuæ dignitatis officium amplexatus eſt, ut quotidie filios ſpirituales, vitæ venerabilis exemplo generaret, & eoſdem doctrinis cœleſtibus eruditos mirabiliter educaret. Erat enim hominem exteriorem iejunijs & vigilijs affligens, interiorem aſſiduis reficiens orationibus: in utroque manſuetus & humilis, in utroque laudabilis & perfectus. Hic dum quodam tempore pro regendis negotijs ſui Monaſterij ad alias partes ſecederet, contigit ut in agro * Alegarnenſi, à quodam viro illuſtri Agricola hoſpitio ſuſciperetur, cujus filiam Sisagriam nomine, quæ ferè mortua erat, ejoſdem hoſpitis precibus baptiſavit & baptiſatam ſuis orationibus vitæ & priſtinæ ſanitati reſtituit. Cùm verò peractis negotijs, pro quibus perrexerat, ad Monaſterium rediret, quædam Matrona nobilis, quæ Licinia vocabatur, excepit illum in domum ſuam, cujus filius adeò infirmabatur, ut memorata mulier & amici de ſalute eius deſperarent. Rogatus à matre ſenex infirmum viſitat, ſuper eam orat, oleo ſancto eum perungit. O mira virtutis cum Confeſſore orante celeritas! Dum enim infirmus perungitur, optata ſanitas ex inſperato revertitur, & infirmitas abjecta fugatur. Sicque factum eſt ut hoſpitam, quam triſtem invenerat, lætam cum filio ad Monaſterium rediens relinqueret.

Sanctiſſimè ſuos regit.

Ab infirmitate plures liberat.

* f. Arucenenſi.

4. Cùm autem, ut mos eſt Religioſorum, in Quadrageſima vir Dei in Cella retruſus, parciùs ſolito viveret, Lucratius * Dienſis Epiſcopus ad eum viſitandum aſſiduè veniebat: tum quia ejuſdem viri Dei Monachus fuerat & nutricius, eúmque patris loco venerabatur & colebat; tum quia eius dulcibus alloquijs ſemper refici appetebat. Unâ itaque dierum cùm ad oſtium eius cellæ pulſaret Antiſtes, audivit ab eo ut recederet, poſt diem tertium rediturus, & in illo ſpatio nullus ei victum nullúſque acceſſum præberet. Receſſit Pontifex, & poſt triduum revertens ad virum Dei eſt ingreſſus. Cui vir Dei:

Mos Religioſorum Quadrageſimæ tempore in Cellis recludi.

* Die.

[a] Vel Miciacenſe intellige Cœnobium, quod primum apud Aurelianam conditum videtur; vel S. Aniani.

[b] Gundobadus Burgundionum Rex Gundinco natus, regnum cum fratribus partitus eſt anno CD. LXXIII. quod ipſe extinctis fratribus Chilperico Chrotildis patre, Godomaro & Godegiſilo ad annum uſque DIX. prorogavit. Ergo ante hunc annum Marius factus eſt Abbas Bodanenſis, Gallicè *Bevon*, diœceſis Siſtaricenſis, *Siſteron*, in Provincia Galliarum. Honoratus Bouche in lib. 4. Hiſtoriæ Provinciæ cap. 4. teſtatur, locum quemdam diœceſis Siſtaricenſis prope Comitatum Saltûs (vulgò *de Saut*) ab incolis dictum Vallem Badonenſem, vernaculè *Baudonnaiſe*; quo in loco Monaſterium Bodanenſe antiquitus ſitum fuiſſe arbitratur. De hujus Cœnobij deſtructione infra.

Circa ann. D. L. Ian. XXVII.

Prædicit cladem Italiæ.

Ductus fui in ſpiritu, vidique cœlos apertos, & majeſtatem Dei, cujus claritatis ſplendorem mei mortales oculi vix poterant ſuſtinere: vidique Beatam & Virgioem & Dei Genitricem MARIAM, cum Angelis ad eius veſtigia proſtratam, pro pace Italiæ ſupplicantem. Sed Divina pietas ita temperavit reſponſum, ut nec Matrem petenrem offenderet; quòd autem Italia & multæ aliæ provinciæ indeclinabilem interitum mererentur, reſpondit. Hæc mihi à Deo revelata, tibi ſtudui revelare, te adjutans exparte Dei & mea, quatenus iſta, quæ audiſti, me vivente nulli revelare præſumas. Poſtquam antem ejuſdem viri corpus Pontifex memoratus ſepelivit, & nos ejuſdem viſionis effectum novimus, qui Bodanenſe Cœnobium, & multa alia loca ſævarum gentium feritate ſubverſa fuiſſe minimè dubitamus.

Varia miracula.

5. Alio quoque tempore viro Dei placuit, ut causâ orationis S. Martini Turonenſis limina viſitaret. Cúmque ipſa nocte vigiliarum io civitate Turonica dormiret, caballum qui de Cella ejus erat, latro quidam furto ſubripuit; ſed virtus divioa ſic latronem meritis iam dicti viri Dei obſedit, ut per totam noctem plateas civitatis rimando quæreret, nullúſque ei de civitate pateret egreſſus. Facto mane vir Dei latronem prævenit & caballum recuperavit. Et licet latro præventus pœnam corporalem meruiſſet, ex inſita manſuetudine liberum abire permiſit. Simili miraculo in urbe Lugdunenſi ſuas equitaturas vice alia recuperavit.

S. Dionyſij limina viſitans, cuidam filium impetrat.

6. Illud etiam non eſt prætermitteodum, quòd quodam tempore quidam NAMPHIDIUS cum Senatore AGRICOLA S. Marium comitantes, causâ orationis Pariſius ibant, ut S. Dionyſij limina viſitarent. In quo itinere Nemphidius viri ſanctitatem cognoſceos, & de ea mente integra confidens, eum rogavit, ut ejus precibus filium habere mereretur. Negat ſanctus, aſſerens humilitet ſe tanti meriti non eſſe, ut per eum quod petebat Nemphidius poſſet obtinere. Licet autem, ut juſtorum mos eſt, tanti petitioni ſe favere nequaquam poſſe ſimpliciter affirmaret; poſt triduum tamen memorato Nemphidio filium certo tempore naſciturum prædixit. Quòd autem ſanctus in hoc verus Propheta fuerit, Evontus promiſſo tempore Nemphidio natus oſtendit.

A S. Dionyſio ſanatur.

7. Illud etiam dignum duximus annectendum, quòd antequam de civitate illa egrederetur, non ſine ſuorum mæſtitia, multùm cœperit infirmari. Nocte igitur inſequenti membra languore ferè præmortua lecto collocavit: ſed in ipſo noctis ſpatio, ſic divina ei ſubvenit clementia, ut ſummo mane lætus & incolumis ſurgeret, & ſocios ad iter agendum hortaretur. Cùm autem omnes qui aderant de ejus ſubita valetudine mirarentur, ait: Sanctus Dionyſius in illa nocte ad me venit, me tetigit, & ſui præſentiâ me priſtinæ ſanitati reſtituit. Cùm itaque, ut diximus, factus Incolumis ad Monaſterium rediret, quidam paterfamillas eum ſuſcepit hoſpitio. Tempore opportuno vir Dei ad menſam acceſſit, ſedit, allatúmque panem more ſolito benedixit. Cùm autem quidam aſſidentium de pane benedicto cani quem amabat, jactaſſet; ſtatim ut canis panem, quem acceperat, viſus eſt in corpus trajicere, vitam amiſit. Indignum quippe erat ut canis pane illo reficeretur, quem dextera Sacerdotis ſanctificaverat.

Canis panem ab eo benedictum vorans moritur.

Marius à pluvia intactus manet.

8. Alio quoque tempore dum ad quoſdam Eccleſiæ filios viſitandos accederet, canis quæ catulos habebat, ſubitò cappulam ejus ſcidit. Cùm verò Dei famulus pro hac re vultum parumper inclinaſſet, duo lupi ejus injuriæ ultores canem ipſam rapuerunt, & raptam ſuis paſtibus deſtinantes ad ſilvam teſte populo perduxerunt. Si quis autem non credit, quòd aliquando ſilveſtres beſtiæ, ferocitate depoſita, Iuſtorum utilitatibus novetunt famulari, audiat Paulo primo Eremitæ leones ſepulturam feciſſe, & S. Mariæ Ægyptiacæ: audiat, & in omnibus laudet Dominum, miretur, & credat.

9. Aliud etiam ſupradictis adjiciendum eſſe cenſuimus; quòd quoties ſervus Dei in aura dubia aut ſegetum ſpicas triturandas ſtravit, aut in quolibet itinere ad menſam ſub aperto aëre ſedit, numquam illum pluviarum inundatio moleſtavit, numquam impedivit. Sic namque Deus nimborum impetus ubicumque ruentes meritis & virtute ſancti Confeſſoris refrenavit, ut cùm alios euntes & redeuntes, eorúmque labores ſuis innundationibus indifferenter humectarent, virum Dei ejúſque ſocios illæſos, & ejuſdem areas intactas pertranſirent. Nec mirum ſi nubium infuſionem fugare potuit, qui vitiorum tenebroſam caliginem à primo flore juventutis in ſe ſtuduit enervare. Tantæ ſiquidem virtutis & ſanctitatis erat, ut per eum Dominus cæcis viſum redderet, ſurdis auditum reſtauraret, infirmos priſtinæ ſanitati reformaret. Quamdam etiam maligni ſpiritus infeſtatione captivam per eum orantem Dominus liberavit.

S. Donati mortem prædicit.

10. Illud autem memorabile prædictis eſt inſerendnm, quòd cujuſdam DONATI [a] ſervi Dei traoſitum, abſens corpore, præſans ſpiritu, cognovit, & cognitum Fratribus cum

[a] De S. Donato ita ſcribit Ado in Martyrol. XIV. Kal. Septemb. *In Gallijs pago Sigiſterico, in monte qui dicitur Lura*, mendosè Iura, *Natale S. Donati Presbyteri, qui ab ipſis infantiæ rudimentis mira Dei gratia præditus, ex urbe Aurelianenſi ad præfatum locum ut ſoli Chriſto vacaret adiens, Anachoreticam illic vitam multis annis exegit. . . . Cùmque dies vocationis ejus inſtaret, adveniente S. Abbate Mario, cui ita fuerat revelatum, inter verba orationis migravit ad Chriſtum.*

lacrymis publicavit. Quidam autem ex his qui aderant, probare volens, utrùm viri Dei viſio veritate niteretur, miſit ad locum, in quo jam dictus Donatus Deo militaverat; & legati aſſertionibus, ut vir Dei prædixerat, ita eſſe invenit. Hæc quæ audiſtis, Fratres cariſſimi, ex miraculis ſæpe oominati Confeſſoris excerpſimus, plurima prætermittentes, ne ſermonum prolixitas audientibus faſtidum generaret. Tantarum itaque virtutum gloriâ redimitus, tantorum miraculorum longè latéque coruſcans, VI. Kalendas Febtuarij [a], hoc eſt hodie, prædictus Confeſſor Domini MARIUS felix de corpore migravit ad Chriſtum, cui cum Patre & Spiritu ſancto regnum & imperium in ſæcula ſæculorum. Amen.

Circa an. D. L. Ian. xxvii.

Migrat è vita.

[a] Ex hujus vitæ auctore ſupra num. 4. S. Marius ſepultus eſt à diſcipulo ſuo Lucretio Dienſi Epiſcopo, qui Concilio Aurelianenſi IV. anno D. XL I. aliiſque poſtea ſubſcripſit, ac tandem Pariſienſi IV. anno D. LXX III. Proinde S. Marij obitus circa annum D. L. collocandus eſt.

S. MARII MIRACVLA

Poſt mortem patrata.

Ex homilia cujuſdam Monachi Benedictini in ejus feſto legi ſolita.

1. QVIA S. MARIUS fidelis ſervus extitit, cum fidelibos ab ipſo Redemptore memoratum pondus creditur accepiſſe. Iode eſt, quòd de corpore migrana ad pedes ejuſdem Redemptoris ſpirituales uſuras exigentis acceſſit, rationem de commiſſis & ipſe redditurus: & quoniam ſuper quinque, talenta, lucratus fuit alia quinque audire meruit: *Euge bone ſerve & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, intra in gaudium Domini tui.* Matth. 25. 23.

2. Poſt cujus felicem tranſitum, cùm annorum loſtra plurima fluxiſſent, & quarumdam ſæuarum gentium crudelitate, tota Gallia ſuis habitatoribus ferè deſtituta haberetur, & Chriſti Monaſteria luctu perpetuo flenda in eremum verſa fuiſſent, à quibuſdam viris, corpus præfari viri Dei ab Eccleſia Bodanenſi ſublatum, ad hoc oppidum Forcalcarienſe [a], Deo diſponente, delatum eſt. Requieſcit autem in Eccleſia, ſibi famulantibus ex eadem perpetuam roquiem largiturus: in qua Eccleſia multi multa miracula per eum Dominum feciſſe aſſeverant. Ex quibus ad tanti Confeſſoris memoriam commendandam pauca excerpſimus, quæ veridicâ teſtium aſſertione didicimus.

Corpus S. Marij Forcalcariam transfertur.

3. Quodam autem tempore quidam puerulus laſciviùs ultra modum ſub ſarcophago prædicti Patris ludis profanis ac ſaltibus inſiſtebar. Cùm autem fronte inverecundâ prædictis inſiſteret, dlvinâ ultione percuſſus cecidir. Starim cœpit membris defici, & in quinque ſenſibus corporis debilitari: crevit pœna, crevit & ſupplicium: & ut ab ipſo loco manibus aliorum ſuſtentatus receſſit, cum pœna & ſupplicio ſpiritum exhalavit. In qoo datur intelligi quoniam Deus ultionum Deus eſt, & licet videatur eſſe remotus, præſens tamen Sanctorum injurias aſſiduè creditur judicare. Claret inibi miraculis.

4. Illud prætermittere etiam nequaquam debemos, quòd quadam vice quidam vir religioſus, ejuſdem viri Dei Baſilicæ cuſtos, cùm circa medium noctis ad Eccleſiam veniret ut lumen lampadi daret, extinctum invenit. O, inquit, Pater mi, da conſilium ſervo tuo: nox atra omnia poſſidet, omnes dormlunt: vbi ignis teperiatur, neſcio: viæ ſemitam pes ignorat. Quid ergo faciam? Cùm Igitur anima anxiaretur in illo, & ad quam partem ſe verteret ignoraret; ſubitò noo ſine eius ineffabili gaudio, candela quam tenebat in manibus accenſa apparuit.

5. Alio quoque tempore quidam ruſticus membris omnibus contractus, ita erat toto corpore diſſolutus, & in unum ſimilitudini hominis contrarium conglobatus; vt non homo, ſed monſtrum aliquod putaretur. Hic ad multa Sanctorum limioa adductus fuerat: ſed quoniam, ut credimus, Sancto Confeſſori noſtro reſervabatur, nulla ſui corporis præſidia ſe percepiſſe fatebatur. Ad ultimum divina ei opitulante clementia non ſine multo labore ad præoptata limina Sancti Confeſſoris defertur, & in eiuſdem Eccleſia delatus deponitur. Precatur miſer cum lacrymis miſerandi corporis erectionem, & qui aderant ei compatientes eadem deprecantur. O Dei pietas omni devotione colenda! O Sanctorum merita mortalibus omnino veoeranda! Inter lacrymas namque infelicis hominis, & verba multorum orantium, miſer erigitur; fragor oſſium & nervorum extenſio à multis auditur:

[a] Hæc S. Marij Tranſlatio in opidum Forcalquerij, (vulgò *Forcalquier*, inter Siſtaricum & Aptam Iuliam poſitum, atque ante ſexcentos annos Comitivæ titulo illuſtratum) facta eſt ab Arnulfo Epiſcopo Siſtaricenſi circa annum CM. ut ſcribit Honoratus Bouche loco ſupra citato. Reliquiæ ſacræ illatæ ſunt in Eccleſiam Forcalcarienſem, S. Marij nomine dehinc appellatam, quæ à Monachis Benedictinis aliquandiu occupata, (ut ex num. 7. intelligitur) à Gerardo Epiſcopo Siſtaricenſi, (qui in Concilio Avenionenſi ad eam ſedem electus, à Siſtaricenſibus refutabatur) circa annum M. LX. in Concathedralem erecta eſt. Lege Honoratum Bouche lib. 4. cap. 2. §. 4.

Circa an. D. L. Ian. XXVII. occurit mox Comitum curia, mirantium tumultu citata: occurrunt proceres, occurrit utriuſque vulgi ſexus: clamant omnes, alij alios clamoribus prævenientes, *Non nobis*, inquiunt, *Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam.* Sic miſer qui venerat, meritis
Pſal. 113. iam dicti viri Dei factus incolumis, lætis greſſibus ad propria receſſit.

6. Prædictis etiam addere decrevimus, quòd quadam die quædam puella innupta, mentis levitate ducta, lapidem dirigens aram Sancti Confeſſoris percuſſit. Needum directus lapis in pavimento ceciderat, cùm nervorum viribus exhauſtis, & membrorum virtute debilitata puella cecidit. Quid plura? Quæ paullò antè laſciviens venerat, facta flebitur & infelix. Ad Confeſſoris Marij limina excubias fideliter actura perducitur, offert ſeipſam, offert preces & lacrymas: ſpondet Sancto Vigilias annales, ſi facta incolumis ad propria revertatur. O mirum divinæ pietatis auxilium! Dum plorat mulier, dum ſe totum in ara mentis, devotis precibus immolat, exanditur, & tota priſtinæ incolumitati reſtauratur. Soſpitate itaque recepta, cuidam conjugio copulatur. Sed cùm tempora temporibus venientibus tranſirent, & memorata mulier conjugalibus delicijs minùs ſapienter adhærens, vota quæ Sancto promiſerat, perſolvere diſtuliſſet; eius oblivio infirmitate priſtinâ prævenitur, nervorum auxilijs iterum attenuatur, & membrorum valetudine omnino priuatur. Iterum ad præfata ſancti Confeſſoris limina, mariti curâ perducitur: iterum meritis eiuſdem peroptatæ ſanitati redonatur. Læta mulier ex inſperatâ ſibi redditâ ſanitate, perpetuum Sancto vovet obſequium ad propria numquam reditura ampliùs. Sed cùm ſponſus adversùs conjugem de tali voto nimis incanduiſſet, territa mulier conjugalibus minis, & blanditijs emollita, cum eo ad propria revertitur. Reverſa ſtatim miſeranda mulier, peſte iam dictâ iterum premitur: iterum ad limina Sancti perducitur, iterum saluti præoptatæ reſtauratur. O infelix noſtræ humanitatis conditio! ô nefanda in perſolvendis votis oblivio! Rurſus nempe Sanctus obliviſcitur, rurſus impudica mulier infirmitate ſolitâ enervatur; rurſus ad ſæpè dicta limina confluit, iterato voto ſanctus iterum honoratur, & mulier quæſitæ ſanitati iterum reſtauratur; reſtaurata gaudens & incolumis, repatriat meritis Sancti Confeſſoris cauſſis ſimilibus non ampliùs reverſura.

7. Audiant illi, qui in hac Eccleſiâ Deo & S. Mario morum ſtabilitatem promiſerunt [a], audiant & mentis diligenti cura revereantur, ſi omnia recta ſunt erga votum, ſi recta omnia bene ſibi contigiſſe lætentur: ſi autem aliter eſt, ſciant quoniam hoc in anima patiuntur, quod præfata mulier in corpore legitur paſſa fuiſſe. Votis itaque fractis per pœnitentiam conſulant, ad pedem Sancti Confeſſoris accedant, lacrymas & preces offerant, ut ſalutem, quam exercendo perdiderant, morum ſtabilitate redintegratâ rurſus per Dei miſericordiam habere mereantur. Amen.

[a] Ex his verbis apparet horum Miraculorum ſcriptorem fuiſſe Monachum Benedictinum, qui heic ad verba Regulæ S. Benedicti cap. 58. alludit.

Ann. Chr. D. L. Martij 1.

VITA S. ALBINI EPISCOPI ANDEGAVENSIS.

Auctore Venantio Fortunato Epiſcopo Pictavenſi, ut teſtatur Gregorius Turon. in cap. 96. de gl. Conf.

Ex Surio & MSS.

PROLOGUS AUCTORIS.

1. MEMINI, Vir Apostolice, cùm ad urbem quam Chriſto præſule regitis, veſtris me præſentaturus obtutibus occurriſſem, inter reliqua maturitatis conſulta, quæ ſenſu divite torrentis more mihi viſus es inundare, etiam de ſacratiſſimo viro Dumno Albino Antiſtite vos feciſſe tenuiter mentionem. Sicut enim ejus vita immarceſſibilibus meritis florere probatur cœleſtibus impreſſa libellis, ad ædificationem etiam plebis humanis etiam fixa mandaſtis ut conderetur in chartis; duplici beneficio populis conſulturi, dum & in illo tenerent admiranda quæ colerent, & in ſe reſpicerent quod unuſquiſque ſagaciter emendaret: id eſt dum apud unum tot prædicanda cognoſcerent, apud ſe reſecare ſua ſinguli non differrent; quatenus tam unica beati viri relatio, medela publica fieret audientium.

Auctor quodam Epiſcopo interpellante hanc vitam ſcribit.

2. Intelligens verò velociter fugientes à ſæculo memoriæ ſubripi, timeo de vita Sanctiſſimi negligenter aliqua citò lapſura litteris alligare: nec facilè rurſus in animum recipi,

ſi ſemel inciperet oblivione temporis invadente ſubduci. Cujus rei impulſor quidam mandata veſtræ Beatitudinis exequens, à me quod annuerem flagitavit; illud adjiciens, ut quæ ipſe de geſtis ſancti Viri juxta fidem compererat, ego ipſo inſinuante indubitaliter propalarem; in hoc magis querelarum molem conficiens, eo quòd quæ prædictus vir occultè quidem, ſed digna relatu geſſerat, pro veritatis indagine, ſed nec ad ejus ſingula meruit pervenire, & aliqua ſe de cognitis memoraverit oblitum eſſe. In his autem quæ meminit ſine ambiguitate ſuo teſtimonio populum nobis attulit aſſentantem: cùm certè de ejus præteritis dubitare non liceat, qui operatur in ſingulis quotidie clariora. *Ann. Chr. D. L. Martij 1.* *A quo hæc acceperit.*

3. Congratulatus verò relaturo, eo quòd de veſtris nutrimentis talis vir adoleverit, qui injunctam ſibi rem tam ſtrenuè perorarer, & de proprio aliquid causâ venuſtatis nec incompetenter offerret, immo ſi velit ipſe, per ſe quod aliunde popoſcerat, explicaret. Siquidẽ quidquid de illo dicetur, veſtris hoc præconijs reputatur: quoniam eſt meritum magiſtri, laus diſcipuli, & in miniſtri ſollertia ſunt Pontificis ornamenta. Quod cùm ego meæ exiguitatis conſcius attingere trepidarem; revera qui noverim hoc debere committi exertis ingenio, facundis eloquio, devotis officio, probatis ſtilo; qui ſunt ſenſu divites, linguæ rotâ torrentes, famulatu celeres, carmine coruſcantes: cùm ante peritiam veſtram ipſa Ciceronis, ut ſuſpicor, eloquia currerent vix ſecura, & cui apud Cæſarem Romæ liberè licuit uti Aquitanico Iudice, in Gallia forſitan formidaret. *Auctoris modeſtia.*

4. Quid ergo à me infra doctorum veſtigia latitante res alta requiritur; quem ad ſcribendi ſeriem nec natura profluum, nec litteratura facundum, nec ipſe uſquequaque uſus reddidit expeditum? cùm etſi voto traheref, rei magnitudine deterrerer: quia radiantem vitam, ſi pigri relatoris impar lingua prædicat, obſoletat; & quod illuminare debuit, hoc nube ſermonis abſcondit: ubi ageretur rectiùs, ſi quæ ab alijs poſcitis ederetis. Vnde certus intelligo non vos hujuſmodi quopiam indigere, ſed ut de peregrinis noſtra vobis aliquid ſiſtarcia non negaret; & velut inter fruges triticeas, ſterilitatis meæ bordeacea ſe conferrent. Nunc itaque cauſas ambiguitatis in arbitrij ſtatera ſuſpendens, eligo ruſticus agnoſci per obedientiam magis, quàm indevotus effici per doctrinam, ut cujus faſtidire poteritis eloquium, ſaltem approbetis affectum. Hoc autem mihi videlicet in hoc opere præcavendum eſt, ne ad aures populi minùs aliquid intelligibile proferatur. Idcirco igitur tota mediocritate contentus, etſi relatór ineptus, tam beatæ vitæ cupio geſta breviter intimare: ſupereſt qui novit mederi magis*, ipſe fluctuanti paginæ portum ſuæ dexteræ ſubminiſtret. ** f. ſtulis*

VITA INCIPIT.

5. Religioſorum vita virorum, quantùm eſt meritis clarior, tantò voce crebrior populorum; quia dum illi univerſis beneficia tribuunt, in ſuam laudem linguas excitant ſingulorum; ad quod perſpicaciſſimè propalandum, vita vel geſta Beatiſſimi ALBINI deducantur ad medium. Igitur ALBINUS Epiſcópus, Veneticæ regionis Oceana Britannico confinis indigena, non exiguis parentibus oriundus, immo digni germinis digniſſima proles emergens, decus quod ſumpſit ex genere, felicis vitæ meritis ampliavit: dum in illo & quod glorificaret Chriſtus elegit, & quod univerſus veneraretur mundus effulſit. Qui inter ipſa novellæ iuventutis exordia tanto fidei fervore flagravit, ut parentes, ad quorum deſiderium ſolet infantia feſtinanter recurrere, pro caritate Chriſti magis iſte voluntariè reliquiſſet, & velut hoſtes animæ, carnales affectus effugiſſet, credens ſibi ſufficere ſi omnem dilectionem in ſolo cœleſti Patre plantaret. Mox in CINCILLACENSA Monaſterio tanta animi humilitate Domino placiturus ſe ſubdidit, ut ſalvâ morũm honeſtate, nihil ſibi de ingenuitatis privilegio vendicaret: ubi quem origo liberum genuit, famulum voluntas addixit; intelligens magis eſſe laudabile, ut amore Chriſti nobilitas inclinaret quod erat, quàm cum faſtu quæreret apparere quod non erat. *Albini patria.* *Fit ex ingenuo Monachus humilis.*

6. Proficiebat denique in eo exercitationis quotidianæ proceſſus, ita ut ultra ſe ſemper aſcendens meritis, non reliquos vinceret, ſed edomito corpore de ſeipſo potiùs triumpharet. Quis enim expediet quàm fuerit in iejuniorum parcitate præcipuus, in vigiliarum delectatione propenſus, in orationis aſſiduitate laudabilis, in miſerationis opere ſingularis; ut & hoſtem, qui ſibi repugnabat, extingueret, & unde ſe ſolum affligeret, cunctis ſpe maxima ſubveniret? Erat enim ad obediendum promptus, ad vitia calcanda maturus, ita ut in ipſo iuvenili tirocinio iam ſenibus eſſet exemplum; hoc ſolum habens cum homine commune quod natus eſt, ceterum totum voluit eſſe Chriſti quod vixit. Non oculum voluptati, non aurem ludibrijs, non animum accommodans levitati; ſed ſemper ſe regens anchorâ gravitatis, talem ſe intra Monaſterij ſepta tractavit, ut vel, ſi quando proceſſit ad publicum, eſſet infra carcerem ſui cordis ſemper incluſus; nec aliud extra ſe reſpiciendum prætulit quàm Chriſtum, quem in pectore fidelis portitor bajulavit. *Ejus exercitia & virtutes.* *Nota.*

7. His igitur ſtudijs occupatus, in tantam vitæ claritatem pervenit, ut eius devotum ſervitium mundo Dominus per miracula teſtaretur. Denique cùm adhuc puerulus per pagum in Abbatis ſui proficiſceretur obſequium, dum applicuiſſent apud quemdam hominem, tanta detonuit violentia tempeſtatis, tantúmque ſe pluvialis imber effudit, ut ipſam domum nec ſua tecta defenderent. Cùm ergo præ magnitudine pluviæ caſa pro campo conſtaret

Ann. Chr. n. 1. Martij 1.

madefactis omnibus qui in eodem loco tenebantur hoſpitio, ſolum Beatum ALBINUM tunc imber tangere expavit: quia ubi flammam fidei ſenſit, ne injuriam faceret, ſe gutta detorſit. Quo comperto, conſcientiæ ſanctitas, quæ celabatur in annis, innotuit meritis, eò quòd in flore adoleſcentiæ virtutis odore fragraret.

Albinum imber non attingit, ceteris madefactis.

8. De hinc cœleſtibus donis cum ætate creſcentibus, annorum circiter triginta & quinque Monaſterij Rector & pius Pater eligitur; quippe qui ſuo ſplendore ad ſe traxerat dignitatem. Interea ſub Magiſtri cenſura Congregationis diſciplina vernabat, ubi ſeveritate diſtricta, licentia peccandi perierat. Fervebat ergo pietatis intuitus, exultabat pſallendi concentus, coruſcabat inter Fratres obedientiæ radius, præcellebat ſanctæ caritatis ornatus; quia ſicut erat ad vitia eradicanda ſollicitus, ita ad inſerenda dona cœleſtia circumſpectus. In quo Abbatis officio rexit per quinque annos * congregationem ſibi commiſſam, feliciterque gubernavit.

Eligitur Abbas.

Quinque annis Monaſterium rexit.

9. Et quia tanti meriti fama ſepulta non latuit, ſed felicibus pennis cuncta pervolans occupavit; contigit eo tempore Andegavam civitatem Paſtoris gubernatione nudari. Tunc univerſitate populi concordante, quamvis eo humilitatis ſtudio reſiſtente, ad Pontificalem gradum duce Chriſto concordanter eligitur. Qui honorem debitum Sacerdotij conſecutus, ita ſe in alimoniis pauperum, in defenſione civium, in viſitatione languentium, in redemptione præbuit captivorum, ut beata unius actio generale fieret ſalvamentum; quibus ex ſtudiis cœleſtes fructificavêre in eo virtutes.

Epiſcopus Andegavenſis creatur.

10. Igitur in civitate Andegava, cùm ei quædam mulier, GRATA nomine, ſed debilitate contractæ manus ingrata, nervis ſtupeſcentibus occurriſſet, ſignum Crucis ſuper infirmam dexteram fecit. Hinc præmortuæ palmæ priùs ſe vivax tepor infudit; item ſequenti die in ipſo loco, ut ab eo ſignaretur ſe obtulit, quo facto, cœperunt venæ ſuos excurſus agnoſcere; tertiâ verò die, ubi ſuper eam ſigillum Crucis impreſſit, ſtatim ſe arentium digitorum fila laxaverunt, & recepto miniſterio mulier in Chriſti nomine redivivâ dexterâ ſe ſignavit.

Miraculis clareſcit.

11. Quâdam vice, dum ad vicum Geginam præteriens acceſſiſſet, adoleſcentem, ALAUBAUDUM * nomine, amiſſo vitæ reperit jam munere. Audiens autem à parentibus extremam filij mortem deplorari, occurrit, & ut mortuum vivum erigeret, ſe in orationem proſtravit, quo incumbens diutiùs oravit. Dum palleſceret Sacerdos in pulvere, animæ vivacitas rubeſcebat in corpore, donec pulſato cœlo, patefacto tartaro, juvenis revocaretur à funere, Sacerdos à prece. Deinde cum ASSACUM Monaſterium paternâ ſollicitudine viſitaſſet, quidam ut ei ſuccurreret jam fide illuminatus cæcus exclamat; cui ſanctæ Crucis medicamentum imponens, tam fuit illi lumen citò recipere, quàm quæſiſſe. Item Andegavis cùm quidam MAURILIO clauſis oculis lucem ſibi reſtitui poſtularet, tum Pontifex ſe ad nota arma convertens, mox ut ſignum venerabile Crucis ſuper palpebras ejus extendit, velut baliſta fortiſſima, penetratis tenebris Crux poſt ſe cæco lumen invexit. Item cùm MARCELLINUS quidam circiter decem annos tranſigens in nubilo cæcitatis, tractus ad beatum Pontificem perveniſſet, ubi ſignum adorandæ Crucis ſuper oculos ejus extendit, ſtatim erumpente ſanguine, effugatis tenebris, lux intravit.

** Sur. Malabaudum.*

Mortuum ſuſcitat.

Cæcos tres illuminat Signo Crucis.

12. Illud etiam nobis eſt factum memorabile recenſendum. Cùm illuſtris femina, ETHERIA nomine, juſſione Regia perſequente in Dullacenſe Villa militum cuſtodiâ teneretur obſeſſa, tunc ovi periclitanti ſuccurrente ſancto Paſtore, ſolus ut à nullo cognoſceretur, ad ipſam ingreditur: quo viſo, amplectens ejus veſtigia lugens mulier, inhærebat. Tunc infelicis cuſtodis inſana procacitas, vult eam quaſi lupus à veſte Paſtoris evellere, injuriam vir ſanctus accepit. Tunc inſufflans in ejus facie temerator Sacerdotis celeri morte mulctatus eſt. Hoc terrore urgente reliqui reverentiam habuerunt Pontifici, & unius pœna fecit alios immunes à culpa; nec priùs à muliere diſceſſit, quàm dato Regi pretio, ipſe eam liberaret: ſic uno momento, & ſalus fuit ſupplici, & mors extitit præſumptori.

Feminam carcere ſolvit.

13. Nec id quidem eſt omittendum, quod tradi memoriæ ſit votivum. In vicum cujus eſt vocabulum Albivia, piæ devotionis ſtudio ſanctus Pater acceſſit: ubi dum quidam cæcus ab eo opem miſericordiæ poſtularet, cœpit idem, quia dudum captus fuerat infeſtatione dæmonij, corporis vexatione torqueri. Tunc in orationem, cui ſemper animi ſanctâ intentione vacabat, corpus etiam proſtravit, raptimque lumen priſtinum reddidit oculis, & peſtem immundi ſpiritus effugavit. O ineffabilis gratia pietatis, à quâ dum ſubſtantia ſola petitur, triplex remedium obtinetur; victu pavit egenum, muneravit viſu cæcum, reddidit libertati captivum!

Cæcum dæmoniacum curat.

14. Itémque occurrente eo Regi CHILDEBERTO Pariſius, nunciatur Pontifici Regem venationis causâ de civitate in craſtinum eſſe diſceſſurum. Mandat ſe ut dignum duceret expectandum. Sed quia beatum ALBINUM corporalis infirmitas præpedivit, ad ejus præſentiam prædictus Rex occurrere maturavit: qui donec per illam viam quæ ad Sacerdotem ducebat inceſſit, feliciter properavit. Cùm verò in quoddam trivium perveniſſet, vellet-

Childebertus ipſi non parens, equos rebelles experitur.

* Surius legit viginti quinque annos, ſed quinque duntaxat præferunt duo MSS. codices, quibus uſi ſumus.

que alibi deviate, equus ejus ac ſi metallum fuſile greſſum movere non valuit. Suſpicans Rex culpam eſſe equi magis quàm cauſæ, alterum ſibi fecit ſterni, quem dum per ipſum iter gradi compelleret; acſi muro impediente cæſus ire non valuit. Intelligens nihil profeciſſe mutaſſe vehiculum, niſi mutaret occurſum *, cœpit ab equo diſcere quòd homo peccaret, & humanus intellectus haberet, quod pecus corrigeret. Deflectens in viam quæ ad Sacerdotem ducebat, eâ cœpit alacritate diſcurrere, ac ſi ereptus de ſovea, campi mollia planitiem recepiſſet.

Ann. Chr. D. L. Martij 1.

* Sur & curſum.

15. Eſt operæ pretium de quodam cadavere rem vivam proferre. Dum ad civitatem Venetis * ipſe vir Apoſtolicus acceſſiſſet, unus de obſequentibus jam converſus adoleſcentulus Chriſti ſervitio ſubditus, quem pro qualitate morum peculiariùs diligebat; eo in loco defunctus eſt atque ſepultus, cujus defuncti poſt annum corpuſculum pſallendo ad propria revocabat. Tunc remorante eo pro cauſa voluerunt ſervientes priùs corpus movere, quàm Sacerdos occurreret; ſed tanto pondere ſit gravatum; ut antea potuiſſent gigantea membra preoſare, quàm pueruli corpus ſufferre. Dum adhuc cadaver inſepultum crederetur jam marmore premi, cùm nec equi greſſum poterant promovere, ac ſi pulvis ejus de ſe vincula generaſſet; donec eos Antiſtes rediens oratione ſolveret, quos tacente voce confixit.

* Vannes in Armorica.

Cadaver immotum oratione movet.

16. Hoc iterùm non minùs eſt prædicandum miraculum. Cùm in Cincillacenſe Monaſterio GENNOMERUS Monachos eſſet oculorum luce privatus, & annoſa tempora unâ eſſent noctis cæcitate tranſcurſa; perijt ſibi à ſancto viro fieri Crucis ſignaculum. Quo facto, luminis vitalis ſplendor intravit, & fugatis tenebris, ſol olim peregrinus illuxit. Eſt & hoc inter reliqua venerabile documentum. Cùm in civitate Andegava turris portæ cohærens damnatis eſſet carcer effecta, prætereunte beato ALBINO, fiebat inſolentia de vocibus incluſorum. Tunc ad Iudicem precator accedit, ut eos pietatis causâ de cuſtodia relaxaret. Quod cùm ille aure ſurda differret, mox Pontifex ad Deum ſe fidâ petitione convertens, tam familiari voce ſuggeſſit, ut in loco quo orationem ſanctus effudit, miræ magnitudinis ſaxeus quadrus exiliens portæ aditum faceret carceraris, quia ante ejus precem ſoliditatem ſuam lapis ſervare non potuit. Hinc egreſſi, quaſi de ſepulcro viventes in Baſilicâ ſancti Maurilij Domno Albino gratias referentes; ſe ad ejus veſtigia proſtraverunt, eò quòd ſuſpectos de funere redire fecerat ad ſalutem.

Cæco lumen reddit.

Carceratos liberat.

17. Item dum quædam mulier arrepta à maligno ſpiritu ſe beatiſſimo Albino vociferans & ejulans præſentaſſet, mox adverſarius ipſe ſupra ejus oculum in ſimilitudinem veſicæ ſanguineæ ſe collegit. Tunc Pontifex faciens ſignum Crucis increpavit eum, dicens: Inimice, oculum quem non dediſti, nec poſſis auferre. Mox de collectione ipſa in flebotomiæ ſimilitudinem ſubtiliter ſanguis erupit, quo fluente, ſine læſione oculi, immundus hoſtis evanuit, & puella incolumis Imperante ſigno Crucis evaſit.

Item dæmoniacam.

18. Sed & hoc magnanimitatis exemplum opportunum ducitur explicandum; quòd pro Dei negotio apud eum non fuerit ulla Regû, potentúmque perſonalis acceptio. Denique ad cumulum cœleſtis gratiæ conquirendum; inceſtarum nuptiarum execrabiles copulationes jure condemnans, beatum Iohannem irreprehenſibilem imitabatur. Quanta verò inde ſuſtinuerit, nullus dignè poterit explicare: Siquidem Martyr effici cupiens, ſi non defuiſſet manus percuſſoris: ſed proculdubio palmam Martyris meruit, qui vetita deſideria non abſcondit. Vnde præter labores reliquos, etiam per Synodos ᵃ pro ipſa cauſa ſæpius excitatas excurrens, ad poſtremum quamplurium Epiſcoporum injunctione, ut excommunicatas à ſe perſonas abſolveret, vi fratrum coactus eſt. Et cùm rogaretur, ut eulogias quas reliqui Antiſtites ad perſonam communione ſuſpenſam dirigentes benedixerant, & ipſe ſignaret, ait ad Sacerdotale Concilium: Etſi ad imperium veſtrum ego ſignare compellor, dum vos cauſam Dei recuſatis defendere, ipſe potens eſt vindicare. Quo facto, antequam eulogias excommunicata perſona in ore ſuſciperet, expiravit; & priuſquàm portitor perveniret, ſermo Sacerdotis obtinuit, qui etiam ad B. CÆSARIUM Arelatenſem Præſulem pro eadem cauſa conſultaturus occurrit ᵇ.

Inceſtas nuptias damnat.

19. Sed quia ejus ſingula non valemus retexere, ſufficiat de plurimis vel pauca dixiſſe. Illud quoque Beatiſſimi teſtimonium viventibus poſt obitum neceſſarium credimus præ ceteris explicandum, quia licet teneretur clauſum corpus ejus in tumulo; attamen iuſti animæ merces exuberavit in fructum: Igitur cum ſanctus GERMANUS Pariſiacenſium Epiſcopus, * vel Comprovinciales; ac Pontifex ſucceſſor ejus & populus vellent membra Sancti in novam Baſilicam tranſponere; & propter Cellulæ anguſtiam in quâ conditus fuerat, non daretur ſacri corporis extrahendi licentia, cunctis hæſitantibus, & incertis quid agerent, curis popularibus ſe virtus beatiſſimi viri mediatrix interſerit. Nam expectantibus omnibus, & nihil deliberantibus, repente nutu divino difciſſo pariete Cellulæ qui erat ad pedes ejus, à parte orientali tres lapides ceciderunt, ſcilicet dato ſigno per qualem locum ſe juberet educi poſſe.

Tranſlatio corporis ejus.

* de hoc infra.

ᵃ Vide Canonem x. Concilij III. Aurelianenſis anno D. XXXVIII. celebrati, cui Albinus ſubſcripſit.
ᵇ In vita S. Leobini Epiſc. Carnotenſis num. 13. Leobinus ipſe tum Abbas Braiacenſis ad S. Cæſarium cum S. Albino profectus legitur.

Circa an. D. L. Ian. XXVII. 20. Intereà facto aditu, dum concentus pſallentium ad ſanctum ſepulcrum progreditur, in loco per quem eſt eductus palàm tres paralytici iam diu deſperati, redditi ſunt ſanitati; ac nervi præmortui viuificari didicerunt de meritis ſepulri: ſtatimque duodecim * ſunt pariter illuminati. Tandem aliquando ſumentes lumina diei ab vmbra defuncti, nimirum agnoſcentes ejus adminiculo ſe poſſe lumen conſequi, cujus virtute potuiſſet paries feneſtrati. His & conſequentibus infinitis miraculis, & ſi ſummi Pontificis membra recubant in ſepulchris; attamen per Creatoris gratiam, in æterna ſæcula vivunt merita Confeſſoris. Hic itaque cœleſti dono venerandis floribus adornatus, viginti annis & ſex menſibus Pontificalem apicem Eccleſiaſticâ regulariter cenſurâ gubernans, vitæ autem octogeſimo anno, illud propheticum in potentatibus beatitudinis culmine feliciter explens, animam Deo cariſſimam, ereptam de ſæculo, manſuram cum Chriſto, Angelis plaudentibus Kalendis Martij tranſmiſit ad cœlos, præſtante Domino noſtro IESU CHRISTO, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.

* Sīc duo cæci.

Miracula in Tranſlatione facta.

Ex Breviario Monaſtico S. Albini Andegauenſis.

Tranſlatio duplex. 21. CORPUS ſepultum fuit, & aliquamdiu iacuit in Baſilica S. Petri Andegavenſis: ſed inde non multo pòſt ab EUTROPIO [a] ejus ſucceſſore & S. GERMANO Pariſienſi aliiſque Provincialibus Epiſcopis, in Baſilicam, quæ tum Divo Germano Altiſſiodorenſi ſacra erat; ab eo verò tempore ipſius Sancti Antiſtitis nomine ac titulo celeberrima extitit, tranſlatum fuit, ac in ea ejuſdem Baſilicæ parte, quæ Confeſſio appellatur, collocatum, multis ea in Tranſlatione editis miraculis. Sed eo etiam ex loco poſtmodum anno ſcilicet ſalutis milleſimo centeſimo vigeſimo octauo, Kalendis etiam Martij à GIRALDO Engoliſmenſi Epiſcopo Apoſtolicæ ſedis Legato, HILDEBERTO Turonenſi Archiepiſcopo, GUIDONE Cenomanenſi, HAMELINO Rhedonenſi, VLGERIO Andegauenſi, ac BRICCIO Nannetenſi Epiſcopis, Abbatibus quoque permultis, inprimis autem ROBERTO tunc Monaſterij prædicti S. Albini Abbate, idque requirente ac curante, eductum fuit, & capſa pretioſiſſima auro gemmiſque decorata honorificè conditum ad altare majus præfatæ Baſilicæ, ubi in hunc uſque diem quieſcit, ac ſumma devotione veneratur, impoſitum.

[a] Cùm Domitianus Eutropij ſucceſſor Concilio Pariſienſi III. anno D. LVII. ſubſcripſerit, hæc Tranſlatio contigiſſe dicenda eſt anno D. LVI. vel D. LV. quo Germanus Pariſiacam Sedem inijt, poſt ſex annos quàm Albinus mortuus eſt. Nam Eutropius Eccleſiam Glannafolienſem anno D. L. conſecravit.

Circa ann. D. L. Martij XXVIII.

DE S. SPE ABBATE NVRSIENSI.

Ex Gregorio Magno *in lib. 4. Dial. c. 10.*

1. ADHVC in Monaſterio meo poſitus cujuſdam valde venerabilis viri relatione cognovi quod dico. Ajebat enim, quia venerabilis Pater, nomine SPES [b], Monaſteria conſtruxit in loco, cui vocabulum Cample eſt, qui ſexti fermè milliarij interjacenti ſpatio à vetuſta Nurſiæ urbe disjungitur. Hunc omnipotens & miſericors Deus ab æterno verbere flagellando protexit, eique diſpenſationis ſuæ maximam ſeveritatem ſervavit & gratiam: quantùmque eum priùs flagellando diligeret, poſtmodùm perfectè ſanando monſtravit. Ejus namque oculos per quadraginta annorum ſpatium continuæ cæcitatis tenebris preſſit, nullum ei lumen vel extremæ viſionis aperiens.

Spes 40. annos cæcus.

2. Sed quia nemo in verbere illius gratiâ ſe deſtituente ſubſiſtit, & niſi iſdem miſericors Pater qui pœnam irrogat, patientiam præſtet, mox per impatientiam peccatum nobis ipſa auget correptio peccatorum; fitque modo miſerabili, ut culpa noſtra unde ſperare debuit terminum, inde ſumat augmentum; idcirco noſtra Deus infirma conſpiciens, flagellis ſuis cuſtodiam permiſcet, atque in percuſſione ſua electis filijs nunc miſericorditer iuſtus eſt, ut ſint quibus poſtea debeat iuſtè miſereri. Vnde venerabilem ſenem dum exterioribus tenebris premeret, interna nunquam luce deſtituit. Qui cùm flagello fatigaretur corporis, habebat per ſancti Spiritus cuſtodiam conſolationem cordis.

Dei luce interiùs perfuſus.

3. Cum verò iam anni quadrageſimi fuiſſet in cæcitate tempus exemptum, ei Dominus lumen reddidit, vicinum ſuum obitum denunciavit, atque ut Monaſterijs circumquaque conſtructis verbum vitæ prædicaret, admonuit: quatenus corporis recepto lumine, viſita-

[b] Fuit & alius cognominis, Epiſcopus Spoletanus, de quo agit Philippus Ferrarius ad diem 24. Novemb.

tis in

ſtis in circuitu Fratribus cordis lumen aperiret. Qui ſtatim juſſis obtemperans, Fratrum Cœnobia circuivit, mandata vitæ quæ agendo didicerat, prædicavit. Circa ann. D. L. Martij XXVIII

4. Quinto decimo igitur die ad Monaſterium ſuum peracta prædicatione reverſus eſt, ibique Fratribus convocatis adſtans in medio, Sacramentum Dominici Corporis & Sanguinis ſumpſit, móxque cum eis myſticos Pſalmorum cantus exorſus eſt: qui illis pſallentibus orationi intentus animam reddidit. Omnes verò Fratres qui aderant, ex ore ejus exiiſſe columbam viderunt, quæ mox aperto recto Oratorij egreſſa, aſpicientibus Fratribus penetravit cœlum. Cujus idcirco animam in columbæ ſpecie apparere credendum eſt, ut omnipotens Deus ex hac ipſa ſpecie oſtenderet, ei vir ille quàm ſimplici corde ſerviſſet. Verbum Dei prædicat. Moritur. Anima in cœlum volat in columbæ ſpecie.

DE S. GALLA MONIALI ROMANA.

Circa ann. D. L. Aprilis VI.

Ex eodem Gregorio M. *lib.* 4. *c.* 14. *Dial.*

1. INTEREA neque hoc ſilendum arbitror, quod mihi perſonatum gravium atque fidelium eſt relatione compertum. Gothorum namque temporibus GALLA hujus urbis nobiliſſima puella SYMMACHI Conſulis ac Patricij filia intra adoleſcentiæ tempora marito tradita, in unius anni ſpatio ejus eſt morte viduata. Quam dum fervente mundi copia ad iterandum thalamum & opes & ætas vocaret, elegit magis ſpiritalibus nuptijs copulari Deo, in quibus à luctu incipitur, ſed ad gaudia æterna pervenitur, quàm carnalibus nuptijs ſubjici, quæ à lætitia ſemper incipiunt, & ad finem cum luctu tendunt. Huic autem cùm valde ignea conſperſio corporis ineſſet, cœperunt Medici dicere, quia niſi ad amplexus viriles rediret, calore nimio contra naturam barbas eſſet habitura. Quod ita quoque pòſt factum eſt. Sed ſancta mulier nihil exterioris deformitatis timuit, quæ interioris Sponſi ſpeciem amavit: nec verita eſt ſi hoc in illa fœdaretur, quod à cœleſti Sponſo in ea non amaretur. Galla nobilis maritum amittit. Nuptijs ſecundis renunciat. Nota.

2. Mox ergo ut ejus conjunx defunctus eſt, abjecto ſæculari habitu ad omnipotentis Dei ſervitium ſe ſe apud B. Petri Apoſtoli Eccleſiam Monaſterio tradidit: ibique multis annis in ſimplicitate cordis atque oratione dedita, larga indigentibus eleemoſynarum opera impendit. Cùmque omnipotens Deus perennem jam mercedem reddere ejus laboribus decreviſſet, cancri ulcere in mamilla percuſſa eſt. Nocturno autem tempore ante lectum illius duo candelabra lucere conſueverant: quia videlicet amica lucis, non ſolùm ſpiritales, ſed etiam corporales tenebras odio habebat. Quæ dum nocte quadam ex eadem jacêret infirmitate fatigata, vidit B. Petrum Apoſtolum inter utraque candelabra ante ſuum lectum conſtitiſſe. Nec perterrita timuit, ſed ex amore ſumens audaciam exultavit, eique dixit: Quid eſt, Domine meus, dimiſſa ſunt peccata mea? Cui ille benigniſſimi ut eſt vultûs, inclinato capite annuit, dicens: Dimiſſa, veni. Sed quia quamdam Sanctimonialem feminam in eodem Monaſterio præ ceteris diligebat, illico Galla ſubjunxit: Rogo, ut ſoror BENEDICTA veniat. Cui ille reſpondit: Non, ſed illa talis veniat tecum: hæc verò quam petis, die erit triceſimo ſecutura. His igitur expletis, viſio Apoſtoli adſiſtentis & colloquentis ablata eſt. Monialis fit. Cancro corripitur. A S. Petro obitum ſuum prædiſcit.

3. At illa protinus cunctæ Congregationis adſcivit Matrem, & quidquid viderit, quidve audierit, indicavit. Tertia autem die cum ea quæ juſſa fuerat ſorore defuncta eſt, illa verò quam ipſa popoſcerat, die eſt triceſimo ſubſecuta. Quod factum nuncuſque in eodem Monaſterio manet memorabile: ſicque hoc à præcedentibus Matribus traditum narrare illic ſubtiliter ſolent juniores quæ nunc ſunt Sanctimoniales Virgines, ac ſi illo in tempore huic tam grandi miraculo & ipſæ adfuiſſent. Moritur cum duabus ſociabus.

Circa an. D. L. Maij xxv.

VITA S. LEONIS ABBATIS MENTVNIACENSIS.

Ex Camuzati Promptuario.

* *ſ. Lit.*

1. FVIT vir Beatiſſimus LEO * Abbas in villa cui vocabulum eſt Mentuniaco *a*, Trecaſſinorum oppido editus, parentibus quidem liberis, ſed liberior mente venerabiliùs coaleſcens ætate. Hic ſcholis traditus, mira celeritate Pſalmorum ſcientiam eſt adeptus, & in omnibus & per omnia regularibus eſt dogmatibus eruditus. Igitur B. ROMANO Mentuniaci Cœnobij Abbate in Epiſcopum Remenſem electo, B. Leo ejus Monaſterij factus eſt Abbas. Erat enim in caſtitate & abſtinentia puriſſimus, in jejunijs & orationibus promptiſſimus apparebat, tantámque in ſe habuit caritatem & benignitatem fidei & puritatem mentis, ut virtutum ejus inſignia in opere reſplenderent.

Leo S. Romano ſuccedit.

2. Nocte igitur quadam dum in Baptiſterio poſt munia peracta jam corpuſculum in ſtratu viliſſimo ſoporatus quietem caperet, interim venerunt ad eum tres viri ſplendidi claro fulgentes lumine, pſallentes voce unanimi dulce carmen. Evigilans autem vir Dei, ad pedes eorum proſternitur adorans eos, corúmque veſtigia deoſculans voce ſedula cum tremore & metu obnixiùs illos alloquitur dicens: Vnde eſtis? At illi dixerunt: Corrobora vires tuas, noli timere. Dixit autem unus ex eis: Ego ſum Hilarius peccator, & iſti ſunt ſanctus Martinus & B. Anianus. Quapropter, fili, naves remíque ſubverſione fluctuum periclitantur, quos auxiliante Deo liberare venimus. Vnde & cùm ad te tertia die reverſi fuerimus, ad ſpiritalem locum nobiſcum eris iturus. Itaque ut certiùs credas, vir venerabilis MAURELIUS Presbyter ab hac luce præreptus migravit ad Dominum. Igitur ſecunda die primo diluculo ſurge, & cum ea laude qua dignus eſt, ſepeli eum in Baſilica ſancti VRSIONIS. Tunc ille pergens velociter, quod ei dictum fuerat fideliter adimplevit, & reverſus eſt ad Monaſterium ſuum.

Præmonetur de obitu à SS. Hilario, Martino & Aniano.

Sepelit S. Maurelium.

3. Interea Sacerdotes ſicut prædixerant, venerunt, & dicunt ei: Adſumus vocati ad ſpiritale convivium: Veni nobiſcum. Reſpondens autem B. LEO dixit: Rectum iter, Domini mei, pergere poteram, ſi vobiſcum ad eumdem locum me præparaſſem. Deprecor igitur ut mihi triduo inducias tribuatis, ut quod pollicitum habeo, adipiſci merear mortiferum veſtimentum. Quod autem petijt, obtentum habuit. Mox verò vir egregius ad illuſtrem feminam nepotem ſuum direxit. Iuſſum tibi, ait, ediſſeram domina: jam enim pater noſter deſerens mundi lumina feſtinat, ut lumen coruſcum evocatus percipiat in futurum. Quamobrem obſecro ut (quod devotio promiſerat) veſtimentum ei tranſmittas funerale. At illa reſpondens, Heu, ait, ô Pater mi, ſtulta & mendax apparui: quoniam illius obitum tardiùs ſperabam, ideo quòd ævo gravis non erat: non illud paravi. Sed expecta obſecro tres tantùm dies & ego præparabo. Illa eum triduo retinuit: & expletum letalem habitum tranſmiſit. At verò Beatiſſimus Leo recepto veſtimento migravit ad Dominum *b*.

Tridui inducias ad mortem petit.

A religioſa femina ſudarium poſtulat.

a Mentuniacum, *Mantenay*, duabus leucis infra Trecas, prope Sequanam: quo in loco S. Romanus Leonis deceſſor Monaſterium in honorem SS. Martyrum Gervaſij & Protaſij erexit. Ejus Monaſterij ſenis abhinc ſæculis deſtructi nulla ſuperſunt veſtigia præter Crucem, quæ in eodem loco ob rei memoriam erecta manet, ut notavit Camuzatus in eodem Promp. pag. 358.

b Incertum quo anno. Certè Mentuniaci Abbas renunciatus eſt anno circiter D. XXX. Romano in Cathedram Remenſem aſſumpto poſt S. Remigium, quem obijſſe anno D. XLV. perperam ſcribit Sigebertus: cùm Flavius Romani in ſede Remenſi Succeſſor Concilio Arvernenſi anno D. XXXV. ſubſcripſerit. At quamdiu S. Leo Cœnobium Mentuniacenſe rexerit, nos latet.

Ann. Chr. D. LV. April. XI.

VITA S. ISAAC MONACHI.

Ex Gregorio M. *in lib. 3. Dial. c. 14.*

1. PRIORIBVS quoque Gothorum temporibus fuit juxta Spoletanam urbem vir vitæ venerabilis, ISAAC nomine, qui uſque ad extrema pene Gothorum tempora pervenit *a*, quem noſtrorum multi noverunt, & maximè ſacra virgo GREGORIA, quæ nunc in hac Romana urbe juxta Eccleſiam B. MARIÆ ſemper Virginis habitat. Quæ dum adoleſcentiæ ſuæ tempore conſtitutis jam nuptijs in Eccleſiam

A quibus hæc accepta.

a Cùm Gothi à Narſe ſuperati, ann. Chriſti D. LV. Italiâ ceſſerint, ſancti Iſaac obitus anno circiter D. LV. contigiſſe dicendus eſt. Ejus corpus Spoleti in Eccleſia S. Anſani, teſte Ferrario in Catologo SS. Italiæ, religioſè colitur.

Circa ann. D. LIV. Apil. XI.

fugiſſet, & Sanctimonialis vitæ converſationem quæreret, ab eodem viro defenſa, atque ad eum quem deſiderabat habitum Domino protegenre perducta eſt. Quæ quia ſponſum fugit in terra, habere ſponſum meruit in cœlo. Multa autem de eodem viro, narrante venerabili Patre ELEUTHERIO agnovi, qui & hunc familiariter noverat, & ejus verbis vita fidem præbebat.

Iſaac Syrus Spoletum venit.

2. Hic itaque venerabilis ISAAC ortus ex Italia non fuit, ſed ea illius miracula narro, quæ in Italia converſatus fecit. Cùm primùm de Syriæ partibus ad Spoletanam urbem veniſſet, ingreſſus Eccleſiam à cuſtodibus petivit, ut ſibi quantum vellet licentia concederetur orandi, eúmque horis ſecretioribus egredi non urgerent. Qui mox ad orandum ſtetit, diémque totum peregit in oratione, cui ſequentem continuavit & noctem. Secundo etiam die cum nocte ſubſequenti indefeſſus in precibus perſtitit, diem quoque tertium in oratione conjunxit. Cúmque hoc unus ex cuſtodibus ſuperbiæ ſpiritu inflatus cerneret, unde proficere debuit, inde ad defectûs damna pervenit. Nam hunc ſimulatorem dicere, & verbo ruſtico cœpit impoſtorem clamare, qui ſe tribus diebus & tribus noctibus orare ante oculos hominum demonſtraret. Qui protinus currens virum Dei alapâ percuſſit, ut quaſi religioſæ vitæ ſimulator de Eccleſia cum contumelia exiret. Sed hunc repente ultor ſpiritus invaſit, atque ad viri Dei veſtigia ſtravit, ac per os illius clamare cœpit: Iſaac me ejicit, Iſaac me ejicit. Vir quippe peregrinus quo cenſeretur nomine neſciebatur: ſed ejus nomen ille ſpiritus prodidit, qui ſe ab illo poſſe ejici clamavit. Mox autem ſuper vexati corpus vir Dei incubuit, malignus ſpiritus qui eum invaſerat abſceſſit.

Orationi triduo inſiſtens alapâ percutitur.

Percuſſorem à dæmonio correptum liberat.

3. In tota urbe tunc ſtatim quid in Eccleſia factum fuiſſet innotuit, currere viri & feminæ nobiles atque ignobiles pariter cœperunt, certatímque eum in ſuis rapere domibus conabantur. Alij ad conſtruendum Monaſterium prædia, alij pecunias, alij ſubſidia quæque poterant, offerre viro Dei ſuppliciter volebant. Sed ſervus omnipotentis Domini horum nihil accipiens, egreſſus urbem non longè deſertum locum reperit, ibíque ſibi humile habitaculum conſtruxit. Ad quem dum multi pergunt, exemplo illius æternæ vitæ accendi deſiderio cœperunt, atque ſub ejus magiſterio in ſervitium omnipotentis Domini ſe dederunt. Cúmque ei diſcipuli crebrò humiliter imminerent, ut pro uſu Monaſterij poſſeſſiones quæ offerebantur acciperet, ille ſollicitus paupertatis ſuæ cuſtos fortem ſententiam tenebat dicens; Monachus qui in terra poſſeſſionem quærit, Monachus non eſt. Sic quippe metuebat paupertatis ſuæ ſecuritatem perdere, ſicut avari divites ſolent perituras divitias cuſtodire.

Locum remotum petit.

Diſcipulos ad ſe trahit.

Paupertatis amans poſſeſſiones abnuit.

4. Ibi itaque prophetiæ ſpiritu magníſque miraculis cunctis longè latéque habitantibus vita ejus inclaruit. Nam die quadam ad veſperum in hortum Monaſterij fecit jactari ferramenta, quæ uſitato nos nomine Vangas* vocamus. Dixit itaque diſcipulis ſuis: Tot Vangas in hortum projicite, & citiùs redite. Nocte verò eadem dum ex more cum Fratribus ad exhibendas laudes Domino ſurrexiſſet, præcepit dicens: Ite & operarijs noſtris pulmentum coquite, ut mane primo paratum ſit. Facto autem mane fecit deferri pulmentum quod parari juſſerat, atque hortum cum Fratribus ingreſſus quot vangas jactari præceperat, tot in eo laborantes operarios invenit. Ingreſſi quippe fures fuerant, ſed mutata mente per Spiritum, apprehenderunt vangas quas invenerunt, & ab ea hora qua ingreſſi ſunt quouſque vir Domini ad eos veniret, cuncta horti illius ſpatia quæ inculta fuerant coluerunt. Quibus vir Domini mox ut ingreſſus eſt ait: Gaudete fratres, multum laboraſtis, jam quieſcite. Quibus illico alimenta quæ detulerat præbuit, eóſque poſt tanti laboris fatigationem refecit. Sufficienter autem refectis ait: Nolite malum facere: quoties de horto aliquid vultis, ad horti aditum venite, tranquillè petite, cum benedictione percipite, & à furti pravitate ceſſate. Quos ſtatim collectis oleribus onuſtari fecit, actúmque eſt ut qui ad hortum nocituri venerant, cum laboris ſui præmio & repleti ab eo & innocui redirent.

Prophetiæ dono clareſcit.

* ligones.

5. Alio quoque tempore acceſſerunt ad eum peregrini quidam miſericordiam poſtulantes, ſciſſis veſtimentis obſiti, ita ut penè nudi viderentur. Cumque hunc veſtimenta peterent, eorum verba vir Domini tacitus audivit. Qui unum ex diſcipulis ſuis protinus ſilenter vocavit, eíque præcepit dicens: Vade, atque in illa ſilva in loco tali cavam arborem require, & veſtimenta quæ in ea inveneris defer. Cúmque diſcipulus abiiſſet, arborem ſicut juſſum fuerat exquiſivit, veſtimenta reperit, & latenter detulit Magiſtro. Quæ vir Dei ſuſcipiens peregrinis nudis atque petentibus oſtendit & præbuit dicens: Venite quia nudi eſtis, ecce tollite & veſtite vos. Hæc illi intuentes recognoverunt quæ poſuerant, magnóque pudore conſternati ſunt: & qui fraudulenter veſtimenta quærebant aliena, confuſi receperunt ſua.

6. Alio quoque tempore quidam ſe ejus orationibus commendans, ſportas duas plenas alimentis ei per puerum tranſmiſit, quarum unam iſdem puer ſubripuit atque in itinere abſcondit, unam verò ad Dei hominem detulit, & petitionem illius qui ſe ei per exenium commendaverat enarravit. Quam vir Domini benignè ſuſcipiens eumdem puerum admonuit dicens: Gratias agimus, ſed vide ſportam quam in itinere poſuiſti ne in-

Circa ann. D. LIV. April. 21.

cautè tangere præſumas, quia in eam ſerpens ingreſſus eſt. Eſto ergo ſollicitus, ne ſi tollere incautè volueris, à ſerpente feriaris. Quibus verbis puer valde confuſus exultavit quidem quod mortem evaſerit, ſed triſtis ad modicum factus eſt, quia quamvis ſalubrem pœnam, tamen pertulit verecundiam ſuam. Qui reverſus ad ſportam cautè ac ſollicitè attendit, ſed eam jam ſicut vir Dei prædixerat ſerpens tenebat.

Nota.

7. Hic itaque cùm virtute abſtinentiæ, contemptu rerum tranſeuntium, prophetiæ ſpiritu, orationis intentione eſſet incomparabiliter præditus, unum erat quod in eo reprehenſibile eſſe videbatur: quia nonnumquam tanta ei lætitia inerat, ut illis tot virtutibus, niſi ſciretur eſſe plenus, nullo modo crederetur.

Petrus. Quidnam, quæſo te, hoc eſſe dicimus? Sponte ſibi fræna laxabat, an tot virtutibus pollens, aliquando ad præſens gaudium etiam renitens ejus animus aliquando trahebatur?

Cur Deus Sanctos hic levibus vitijs obnoxios relinquat.

Gregorius. Magna eſt, Petre, omnipotentis Dei diſpenſatio. Et plerumque contingit, ut quibus majora bona præſtat, quædam minora non tribuat, ut ſemper eorum animus habeat unde ſeipſum reprehendat: quatenus dum appetunt perfecti eſſe nec poſſunt, & laborant in hoc quod non acceperunt, nec tamen elaborando prævalent; in his quæ accepta habent, ſe minimè extollant, ſed diſcant quia ex ſemetipſis majora bona non habent, qui in ſemetipſis vincere parva vitia atque extrema non poſſunt. Hinc eſt enim quòd

Iudic. 3.

perducto Dominus ad terram repromiſſionis populo, cunctos fortes atque præpotentes adverſarios ejus extinguens, Philiſthæos atque Chananæos diutius reſervavit, ut ſicut ſcriptum eſt, in eis experiretur Iſraël. Quia nonnumquam, ut dictum eſt, eis etiam quibus magna dona tribuit, parva quædam reprehenſibilia relinquit, ut ſemper habeant contra quod bellum gerant, & devictis magnis hoſtibus mentem non erigant, quando eos adhuc adverſarij etiam minimi fatigant. Fit itaque ut miro modo una eademque mens & virtute polleat, & ex infirmitate laſſeſcat: quatenus & ex parte conſtructa ſit, & ex parte ſe conſpiciat eſſe deſtructam; ut per bonum quod quærit & habere non valet, illud ſervet humiliter quod habet.

8. Sed quid mirum quòd hoc de homine dicimus, quando illa ſuperna regio in civibus ſuis ex parte damna pertulit, & ex parte fortiter ſtetit: ut electi Angelorum ſpiritus dum alios per ſuperbiam cecidiſſe conſpicerent, ipſi tantò robuſtiùs quantò humiliùs ſtarent. Illi ergo regioni ſua etiam detrimenta profecerunt, quæ ad æternitatis ſtatum ex parte ſuæ deſtructionis eſt ſolidiùs inſtructa. Sic ergo & in vnaquaque anima agitur, ut in humilitatis cuſtodiam, aliquando ad lucra maxima ex minimo damno ſervetur.

Circa ann. D. LIV. Iulij 1.

VITA S. GALLI EPISCOPI ARVERNENSIS.

Auctore Gregorio Turon. *de Vita Patr. cap. 6.*

Nobilium vitia.

1. NOBILITATIS mundanæ faſtigium ſemper inhiat cupiditatibus, gaudet honoribus, inflatur occurſibus, litibus forum pulſat, rapinis paſcitur, calumnijs delectatur, rubiginoſi auri talenta deſiderat, & dum parva poſſidere videtur, ut agglomeret plurima, magis accenditur, ingeritque ei congeries auri ſitim arduam poſſidendi, ſicut Prudentius ait,

Auri namque fames procedit major ab auro.

Vnde fit, ut dum gaudet pompis ſæculi, & vanis honoribus oblectatur, nihil ei de manſuris dignitatibus in memoriam revocetur: nec reſpicit ad ea, quæ non videntur, dummodò illa quibus ſatiari animum putat, importunè poſſideat. Sed ſunt qui ſe de his nexibus, tamquam aves de laqueis evolantes, & ad altiora tendentes, mentis alacrioris ingenio abſoluerunt, ac relictis terrenis facultatibus, totis ſe viribus ad illa, quæ ſunt cœleſtia, aptaverunt. Sicut Sanctus Gallus incola * Arvernæ urbis, quem à Dei cultu abſtrahere non potuit dilectio patris, non matris blanditiæ, non amor nutricum, non obſecundatio bajulorum: ſed his omnibus pro nihilo habitis, & tamquam ſtercora æſtimatis, Dei ſe dilectioni, Dei ſe officio vovens, Monaſteriali ſe diſtrictioni ſubegit. Sciebat enim iuvenilis fervoris flammas non aliter poſſe devincere, niſi cenſuræ canonicæ & diſciplinæ ſeveriſſimæ ſubderetur. Sciebat inſuper ſe ab humilitate ſæculi ad altiora ſublevandum, & per patientiam tolerationis ad illam ex celſi apicis gloriam evehendum, quod poſteà probavit eventus.

* Clermont Arvernorum caput.

Gallus petit Monaſterium.

Parentes ejus.

2. Sanctus igitur Gallus ab adoleſcentia ſua devotus Deo eſſe cœpit, diligénſque ex tota anima Dominum, & ea quæ Deo dilecta eſſe noverat, diligebat. Pater ei nomine

Circa ann. D. LIV. Iulij 1.

GEORGIUS, mater verò LEOCADIA à ſtirpe VECTII PAOATI deſcendens, quem Lugduni paſſum * Euſebij reſtatur hiſtoria. Qui ita de primoribus Senatoribus fuerunt, ut in Gallijs nihil inveniatur generoſius atque nobilius. Cúmque ei pater cujuſdam Senatoris filiam quærere vellet, ille aſſumpto ſecum vno puerulo Monaſterium. Cremonenſe * expetijt, ſexto ſitum ab Arverna urbe miliario, ſuppliciter Abbatem exorans, ut ſibi comam capitis tondere dignaretur. At ille videns prudentiam atque elegantiam pueri, nomen inquirit, interrogat genus & patriam. Ille verò GALLUM ſe vocitari pronunciat, civem Arvernum, GEORGII filium ſenatoris. Quem Abbas ut cognovit de prima ſtirpe eſſe progenitum ait: Benè deſideras, fili: ſed primum oportet hæc ad patris tui deferri notitiam: & ſi hæc ille voluërit, faciam quæ depoſcis. Denique Abbas pro hac cauſa nuncios ad patrem interrogantes, quid de puero fieri juberet, miſit. At ille parumper contriſtatus: „Primogenitus, inquit, erat mihi, & ideo volui conjugio copulare: ſed ſi eum Dominus ad ſuum dignatur accire ſervitium, illius magis, quàm noſtra voluntas fiat. Et adjecit: „Quicquid vobis infans Deo inſpirante ſuggeſſerit, adimplete. Tunc Abbas, iſta nuncijs referentibus, puerum Clericum fecit. Erat autem egregiæ caſtitatis, & tamquam ſenior, nihil perversè appetens, à iocis ſe etiam iuvenilibus cohibebat; habens miræ dulcedinis vocem cum modulatione ſuavi, lectioni incumbens aſſiduæ, dans operam iejunijs, & abſtinens ſe multùm à cibis. Quem cùm beatus QUINTIANUS Epiſcopus ad idem Monaſterium veniens cantantem audiſſet, non eum permiſit vltrà illic retineri, ſed ſecum ad civitatem adduxit, & ut cœleſtis pater in dulcedine ſpiritali nutrivit.

* Euſeb lib. 5. c. 1. Hiſt.

* Cornon.

Egregia Patris ſententia.

Galli mores in Monaſterio.

Aſſumitur à Quintiano Epiſcopo.

3. Cúmque defuncto patre vox ejus magis ac magis in dies componeretur, atque idem in populis maximum haberet amorem, nunciaverunt hæc THEODORICO Regi, quem dicto citiùs accerſitum tanta dilectione excoluit, ut eum proprio filio plus amaret. A Regina autem ejus vxore, ſimili amore diligebatur, non ſolùm pro honeſtate vocis, ſed etiam pro caſtimonia corporis. Tunc verò Theodoricus Rex ex civibus Arvernis Clericos multos abduxit, quos Trevericæ Eccleſiæ ad reddendum famulatum Domino iuſſit aſſiſtere: Beatum verò GALLUM à ſe nequaquam ſpaſſus eſt ſeparari. Vnde factum eſt, ut eunte Rege in Agrippinam urbem *, & ipſe abiret ſimul. Erat autem ibi fanum quoddam, diverſis ornamentis refertum, in quo barbaries opima libamina exhibens, uſque ad vomitum cibo potúque replebatur. Ibi & ſimulacra ut Deum adorans, membra ſecundùm quod vnumquemque dolor attigiſſet, ſculpebat in ligno. Quod ubi Sanctus Gallus audivit, ſtatim illuc cum vno tantùm clerico properat; accenſóque igne, cùm nullus ex ſtultis paganis adeſſet, ad fanum applicat ac ſuccendit. Illi videntes fumum delubri ad cœlum uſque conſcendere, auctorem incendij quærunt: inventum evaginatis gladijs perſequuntur. Ille verò in fugam verſus, in aula ſe regia condidit. Verùm poſtquàm Rex quæ acta fuerant, paganis minitantibus, recognovit, blandis eos ſermonibus linivit, & ſic eorum furorem improbum mitigavit. Dehinc autem referre ſepe erat ſolitus vir Beatus hæc cum lacrymis, & dicebat: Væ mihi, qui non perſtiti, ut in hac cauſa finirer. Fungebatur eo tempore Diaconatus officio.

Theodorico Regi fit carus.

* Cologne ad Rhenum.

Fanum apud Agrippinenſes ſuccendit.

4. Denique cùm Beatus QUINTIANUS Epiſcopus ab hoc ſæculo, iubente Domino, tranſiſſet, ſanctus GALLUS apud urbem Arvernam eo tempore morabatur. Cives autem Arverni ad domum IMPETRATI Presbyteri ejuſdem avunculi convenerunt, conquerentes de obitu Sacerdotis, & quis in ejus locum deberet ſubſtitui, requirentes. Quo diutiſſimè pertractato, regreſſus eſt vnuſquiſque ad domum ſuam. Poſt horum diſceſſum Sanctus Gallus vocavit unum è Clericis, & irruente in ſe Spiritu ſancto, ait: Quid hi muſſitant? Quid curſitant? Quid tractant? Vacuum eſt, inquit, opus eorum. Ego ero Epiſcopus. Mihi Dominus hunc honorem largiri dignabitur. Tu verò cùm me redire de præſentia Regis audieris, accipe equum deceſſoris mei ſtratum, & egrediens te obviam exhibe mihi. Quod ſi audire deſpexeris, cave ne te in poſterum pœniteat. Cúmque hæc loqueretur, ſuper lectulum decumbebat. Tunc iratus contra eum clericus, cùm multa exprobraret, eliſum ſuper ſpondam * lecti latus ſuum læſit, turbidusqúe diſceſſit.

Prædicit ſe fore Epiſcopum.

5. Quo diſcedente ait IMPETRATUS Presbyter ad Beatum GALLUM: Audi, fili, conſilium meum: noli moram facere, ſed vade ad Regem, & nuncia ei, quæ hîc contigerint; & ſi ei inſpirat Dominus, ut tibi hoc Sacerdotium largiatur, magnas Deo referimus gratias: ſin aliud, ſaltem ei, qui ordinatus fuerit, commendaberis. Ille verò abiens, quæ de beato Quintiano contigerant, Regi nunciavit. Tunc etiam APRUNCULUS Trevirorum Epiſcopus tranſijt. Congregatúſque Clerus civitatis illius ad THEODORICUM Regem, Sanctum GALLUM petebant Epiſcopum. Quibus ille ait: Abſcedite, & alium requirite: Gallum enim diaconum aliò habeo deſtinatum. Tunc eligentes Sanctum NICETIUM, Epiſcopum acceperunt. Arverni verò Cleri conſenſu inſipientium facto, multa munera ad Regem ferentes venerunt. Iam tunc enim germen illud iniquum cœperat pullulare, ut Sacerdotium aut venderetur à Regibus, aut emeretur à Clericis. Tunc ij audiunt

à Trevirenſibus in Epiſcopum expetitur.

Simoniacis repulſis à Theodorico Arvernis præficitur.

* Sponda eſt latus lecti, à σπονδὴ fœdus, vel à Sponſis ſeu ſpondendo.

Circa an. D. LIV. Iulij I.

à Rege, quòd ſanctum Gallum habituri eſſent Epiſcopum. Quem Presbyterum ordinari juſſit Rex, & mandavit, ut daris de publico expenſis cives invitarentur ad epulum; & lætarentur ob honorem Galli futuri Epiſcopi. Quod ita factum eſt. Is autem referre erat ſolitus, non ampliùs donâſſe pro Epiſcopatu, quàm unum trientem coquo, qui ſervivit ad prandium.

6. Poſt hæc Rex, datis ad ſubſidium ejus duobus Epiſcopis, Arvernos eum direxit. Clericus verò ille qui ſuper ſpondam lecti latus ejus illiſerat, VIVENTIUS nomine, ad occurſum Pontificis ſecundùm verbum illius properat non ſine magno pudore, & ſe ſimúlque equum, quem juſſerat, repræſentat. Ingreſsíſque utriſque in balneum, dolorem lateris, quem ab impulſu ſuperbiæ ejus incurrerat, clementer improperat, magnam ex hoc ei ingerens verecundiam, non cum ira, ſed tantùm joco ſpiritali delectatus. Igitur exinde cùm multò * pſallentio in civitatem ſuſcipitur, & in ſua Eccleſia Epiſcopus ordinatur.

* pſalmodia.

7. Iam verò aſſumpto Epiſcopatu, tanta humilitate, tantáque caritate cum omnibus uſus eſt, ut ab univerſis diligeretur. Patientiam verò ultra hominum mores habebat, ita ut, ſi dici fas eſt, Moyſi compararetur ad diverſas injurias ſuſtinendas. Vnde factum eſt, ut à Presbytero ſuo in convivio percuſſus in capite, ita ſe quietum reddiderit, ut nec ſermonem quidem aſperum reſponderet: ſed omnia, quæ ei eveniebant, patienter ferens, in Dei hoc arbitrio, à quo ſe petebat enutriri, jactaret. Nam cùm & ENNODIUS quidam ex Senatoribus Presbyter, in convivio Eccleſiæ multis calumnijs atque convicijs eum laceſſiſſet, conſurgens Sacerdos, loca Baſilicarum ſanctarum circuibat. Cæterùm cùm hoc Ennodio fuiſſet perlatum, poſt eum curſu veloci pergens, & ſe ante pedes ejus in ipſa platea proſternens, veniam petijt, deprecans ut eum oratio ejus cum omnipotente Iudice non fuſcaret. At ille benignè eum colligens, cuncta, quæ locutus fuerat, clementer indulſit, eum arguens, ne hæc ultra contra Sacerdotes Domini proferre auderet: quia ipſe Epiſcopatum numquam promereretur accipere. Quod poſtea probavit eventus. Nam cum in Gabalitano ad Epiſcopatum jam electus, jam in cathedra poſitus, jam cuncta parata eſſent, ut benediceretur Epiſcopus, ita ſubitò contra eum omnis populus conſurrexit, ut vix vivus poſſet evadere, qui poſtea Presbyter tranſijt.

Virtutes ejus.

Patientia inſignis.

Prophetica prædictio.

8. Apud Aurelianenſem autem urbem incriminato ab iniquis MARCO Epiſcopo & in exilium truſo, magnus Epiſcoporum conventus ª eſt aggregatus, CHILDEBERTO Rege jubente. In qua Synodo cognoſcentes beati Epiſcopi hoc eſſe vacuum, quod contra eum fuerat muſſitatum, eum civitati & cathedræ ſuæ reſtituunt. Denique tunc ad ſervitium ſancti Galli VALENTINIANUS Diaconus, qui nunc Presbyter eſt & cantor, acceſſit. Cúmque Epiſcopo alio Miſſam dicente, Diaconus ille propter jactantiam potiùs, quàm pro Dei timore cantare vellet, à ſancto Gallo prohibebatur, dicente ſibi: Sine, fili; quando Domino jubente nos celebraverimus ſolemnia, tunc & tu canere debes: nunc ejus Clerici concinant, qui celebrat Miſſam. At ille & tunc ſe poſſe pronunciat. Cui Sacerdos: Fac ut libet, nam quod volueris, non explebis. Ille igitur negligens mandatum Pontificis, abiit, & tam deformiter cecinit, ut ab omnibus irrideretur. Adveniente autem alia Dominica, dicente ſæpedicto Pontifice Miſſam, eum juſſit abire: Nunc, inquiens, in nomine Domini, quod volueris, explicabis. Quod cum feciſſet, intantum vox ejus præclara facta eſt, ut ab omnibus laudaretur. O beatum virum, cui talis gratia conceſſa eſt, ut ſicut animæ, ita & voces hominum ſub ejus poteſtate conſiſterent: quas & cum voluit, cantu prohibuit: & cum libuit, cantare permiſit. Præſtitit autem Deus & alia miracula magna per illum. Nam cùm Iulianus Defenſor Presbyter deinceps, dulciſſimæ voluntatis homo à quartano typo correptus, graviter cruciaretur, lectulum ſancti Sacerdotis expetiit; in quo decubans, à famulo opertus, paululúmque obdormiens, ita ſanatus eſt, ut nec contractus quidem poſtea ab hac infirmitate videretur.

Diaconi ſuperbi pœna.

S. Galli lectulus ſanat quartanam.

9. Cùm autem Arverna civitas maximo incendio crematetur, & hoc ſanctus comperiſſet, ingreſſus Eccleſiam diutiſſimè Dominum ante ſanctum altare cum lacrymis exoravit: ſurgénſque, Evangelijs comprehenſis, apertíſque, obviam ſe igni obtulit. Quo obtemperante protinus ad adſpectum ejus ita omne incendium eſt extinctum, ut nec favillæ quidem in eo igne remanerent. Sub ejus autem tempore magno terræ motu Arverna civitas eſt concuſſa: ſed cur acciderit, ignoramus. Hoc tamen ſcimus, quòd nullum ex populo læſit. Cùm autem lues illa, quam inguinariam vocant, per diverſas regiones deſæviret, & maximè tunc Arelatenſem provinciam depopularetur, ſanctus Gallus non tantum pro ſe, quantum pro populo ſuo trepidus erat. Cumque die ac nocte Dominum deprecaretur, ut vivens plebem ſuam vaſtari non cerneret, per viſum noctis apparuit eî Angelus Domini, qui tam cæſariem, quàm veſtem in ſimilitudinem nivis candidam efferebat, & ait ad eum: Bene te, ô Sacerdos, proſpectat divina pietas pro populo tuo ſupplicantem, ideóque ne timeas: exaudita eſt enim oratio tua, & ecce eris cum populo tuo

Sedat incendium.

Item peſtem.

ª Id actum eſt non quidem in Concilio IV. Aurelianenſi anno D. XLI. coacto, cui Marcus cum S. Gallo ſubſcripſit; ſed in Concilio V. anno D. XLIX. celebrato, in quo non exſtat ſubſcriptio Marci, qui tunc temporis exſulabat. At verò Synodis Aurelianenſibus ſecundæ & tertiæ S. Gallus per Vicarios dumtaxat interfuit.

Circa an. D. LIV. Iulij 1.

ab hac infirmitate liberatus, nullúſque, te vivente, in regione iſta ab hac ſtrage deperibit. Nunc autem noli metuere, poſt octo enim annos expletos migrabis à ſæculo. Quod poſtea manifeſtum fuit. Expergefactus igitur, Deo gratias pro hac conſolatione egit, quòd per cœleſtem nuncium ſe confortare dignatus eſſet. Rogationes illas inſtituit, ut media Quadrageſima pſallendo ad Baſilicam beati Iuliani Martyris * itinere pedeſtri venirent. Sunt autem in hoc itinere quaſi ſtadia trecenta ſexaginta. Cùm autem regiones illas, ut diximus, lues illa conſumeret, civitatem Arvernam, ſancti Galli intercedente oratione, non attigit. Vnde non parvam cenſeo gratiam ejus qui hoc meruit, ut Paſtor poſitus oves ſuas devorari, defendente Domino, non videret.

* in oppido Brivatu *Brioude.*

10. Sed veniamus ad illud tempus, cùm eum Dominus de hoc mundo juſſit aſſumi. Cùm gravatus incommodo decubaret, ita febris externa omnia membra ejus depilavit, ut capillos & barbam ſimul amitteret. Sciens autem ſe, revelante Domino, poſt triduum migraturum, convocat populum, & omnibus; confracto pane, communionem ſancta & pia voluntate largitur. Adveniente antem die tertia, quæ erat Dominica dies, civibus Arvernis immanem allatura luctum, albeſcente jam cœlo, interrogat quid in Eccleſia pſallerent. Dixerunt autem circumſtantes, benedictionem pſalli. At ille pſalmo quinquageſimo & benedictione decantata, & Alleluiatico cum Capitello expreſſo, conſummavit officium totum temporis matutini. Quo jam extremo perfunctus officio, ait: Valedicimus vobis, fratres. Et hæc dicens, extenſis membris, Spiritum cœlo intentum præmiſit ad Dominum *. Tranſijt autem ætatis ſuæ ſexageſimoquinto, Epiſcopatus verò ſui ſeptimo & vigeſimo anno. Exinde ablutus atque veſtitus in Eccleſiam defertur, donec Comprovinciales ad eum ſepeliendum convenirent. Magnum autem ibi miraculum oſtenſum populis fuit, quòd ſcilicet ſanctus Dei, attracto dextero pede in feretro; ſe in aliud latus quod erat versùs altare, contulit.

Excedit è vita.

11. Dum hæc agerentur, Rogationes illæ quæ quotannis ubique poſt Paſcha fiunt, celebrantur. Iacuit autem in Eccleſia per triduum, aſſiduo inſtante pſallentio cum magna frequentia populi. Epiſcopis autem quarta die advenientibus, eum de Eccleſia levaverunt, & portantes in ſancti Laurentij Baſilicam, ibi ſepeliunt. Iam verò in exequijs ejus quantus planctus, quanti populi affuêre, enarrari vix poteſt. Mulieres cum lugubribus indumentis, tamquam ſi viros perdidiſſent: ſimiliter & viri obtecto capite, ut in exequijs uxorum mos eſt: ipſi quoque Iudæi accenſis lampadibus plangentes proſequebantur. Omnes præterea populi una voce dicebant: Væ nobis, qui poſt hanc diem numquam ſimilem merebimur habere Pontificem. Et quia, ut diximus, Provinciales longè diſtabant, nec celeriùs venire poterant, ut mos ruſticorum habetur, glebam ſuper beatum corpus poſuêre fideles, quò ab æſtu non intumeſceret. Quem ceſpitem poſt ejus exequias mulier quædam, & verè (ut ego diligenter inquiſivi) virgo puriſſima & devota Deo, MERATINA nomine, ab alijs ejectum collegit, atque in horto ſuo poſuit, & infuſa ſæpius aqua, Domino incrementum dante, vivere fecit, de quo ceſpite infirmi non ſolùm auferentes herbam, atque ex ejus ſucco bibentes ſanabantur, verùm etiam fidelis ſuper eum oratio ſuffragium merebatur. Qui poſtea per incuriam, virgine migrante, deperijt. Denique ad ſepulcrum ejus multæ virtutes oſtenſæ ſunt. Nam quartanarij & diverſis febribus ægroti, ut ad beatum tumulum fideliter perveniunt, protinus hauriunt ſanitatem.

Sepelitur ab Epiſcopis.

Miraculis folget.

12. VALENTIANUS igitur cantor, cujus ſupra meminimus, qui poſteà Presbyter fuit, cùm Diaconatûs fungeretur officio, à typo quartano corripitur, ac per multos dies magna defectione laboravit. Factum eſt autem, ut in die acceſsûs hujus febris, loca ſancta circuire diſponeret orans, veniénſque ad hujus ſancti ſepulcrum, proſtratus ait: Memor eſto mei, beatiſſime ac ſancte Sacerdos, à te enim educatus, doctus ac promotus ſum. Memor eſto alumni proprij, quem amore unico dilexiſti, & erue me ab hac qua detineor febre. Hæc effatus, herbulas quæ ob honorem Sacerdotis tumulo reſperſæ fuerant à devotis, collegit, & quia virides erant, ori applicat, dentibus decerpit, ſuccúmque earum deglutit. Præterijt dies illa, nec ab hoc eſt pulſatus incommodo; & deinceps ita ſoſpitati eſt reſtitutus, ut nec ullos vel minimos rigores ultrà perferret. Hoc ab ipſius Presbyteri ore ita geſtum fuiſſe cognovi. Non enim ambigitur, per illius potentiam prodire virtutes de tumulis ſervorum ſuorum, qui Lazarum vocavit ex monumento.

* Gregorius Toronicus Epiſc. chronologicos mortis S. Galli characteres tres nobis ſuppeditat, videlicet annum octavum peſtis inguinariæ, ſupra num. 9. diem Dominicam, hîc, & regnum Theodobaldi lib. 4. Hiſt. c. 7. Dies Kalendarum Iuliarum quo S. Gallus colitur in tabolis Eccleſiaſticis, non eſt dies obitûs, ſed fortè Tranſlationis, quando corpus ejus in Eccleſiam S. Mariæ Portuenſis (quæ principalis eſt Eccleſia, in honorem SS. Vitalis & Agricolæ primò condita, deinde S. Laurentij dicta) ex alia vicina S. Laurentij Æde à Guidone Epiſcopo delatum eſt anno M. CC. LXXXV. Nam Gregorius diem Dominicam qua S. Gallos ad ſuperos evolavit ſpecialiùs definiens, dicit illam præceſſiſſe triduum Rogationum, quæ *ubique poſt Paſcha fiunt.* Cùm verò ex eodem Gregorio lib. 2. Hiſt. c. 34. prædictæ Rogationes *ante Aſcenſionis Dominica triumphum celebrarentur*, numquam poſſunt cum die Kalendarum Iuliarum convenire. Nihil itaque certi ex his characteribus elici poteſt, niſi quòd mors S. Galli poſt Concilium V. Aurelianenſe, ut verò ante Theodobaldi deceſſum collocanda eſt, videlicet intra annos DL. & DLVI. Mirum certè eſt, tantum virum in ſinceris Vſuardi & Adonis Martyrologijs fuiſſe prætermiſſum.

Circa ann. D. LIV. Iulij 1.

EPITAPHIVM DOMNI GALLI EPISCOPI.

Ex Venantio Fortunato *lib.* 4. *Carm.* 4.

HOSTIS inique, Adam paradiſo fraude repellis,
Ecce Deus famulos præſtat adire polos.
Invide ſic tua mors homini meliora paravit,
Tu expellis terris, hic dat & aſtra ſuis.
Teſtis & Antiſtes GALLUS probat iſte beatus,
Nobilis in terris dives eundo polis.
Qui Chriſti auxilio fultus, nec adultus in annis
Se majora petens odit amare lares.
Effugit amplexus patrios, matrémque relinquit,
Qui Monachum regeret, quæritur Abba parens.
Illic tiro rudis generoſo cœpit ab ævo
Militiæ Domini belliger arma pati.
QUINTIANO demum ſancto erudiente magiſtro,
Pulcriùs eſt auro corde probatus homo.
Inde palatina Regis tranſlatus in aula,
THEUDARICE tuo vixit amore pio.
Mox ubi deſtituens terrás petit aſtra Magiſter,
Ceſſit diſcipulo cura tuendo gregem.
Pontificatûs enim moderans ita rexit habenas,
Paſtor ut officijs, eſſet amore Pater.
al. amator. Manſuetus, patiens, bonus, æquus, amatus *, amandus,
Non erat offenſæ, ſed locus hîc veniæ.
Si qua ſupervenit, facta eſt injuria virtus,
Vnde furor poterat, inde triumphus erat.
Plebem voce fovens, quaſi natos ubere nutrix,
Dulcia condito cum ſale mella rigans.
Hoc opus exercens præſenſit dona futuri,
Se paſtore nihil poſſe perire gregi.
S. Galli ætas. Sic pater Eccleſiam regit in quinquennia quinque,
Bis terdena tamen luſtra ſuperſtes agens.
Hinc meliore via ſanctum ad cœleſtia vectum
Non premit urna rogi, ſed tenet ulna Dei.

Circa ann. D. LV. Maij XXIII.

DE SS. EVTHICIO ET FLORENTIO MONACHIS APVD NVRSIAM.

Ex Gregorio Magno *in lib.* 3. *Dial. c.* 15.

1. NEQVE hoc ſileam quod ex regione eadem, venerabilis viri SANCTULI Presbyteri ᵃ narratione cognovi, de cujus verbis ipſe non dubitas, quia ejus vitam fidémque non ignoras. Eodem quoque tèmpore in Nurſiæ partibus provinciæ, duo viri in vita atque habitu ſanctæ converſationis habitabant, quorum unus EUTHICIUS, alter verò FLORENTIUS dicebatur. Sed iſdem Euthicius in ſpiritali zelo atque in fervore virtutis excreverat, multorúmque animas ad Dominum perducere exhortando ſatagebat: Florentius verò ſimplicitati atque orationi deditam ducebat vitam.

Euthicius alijs, Florentius orationi vacat.

2. Non longè autem erat Monaſterium quod Rectoris ſui fuerat morte deſtitutum, ex quo ſibi Monachi eumdem Euthicium præeſſe voluerunt. Qui eorum precibus adquieſcens, multis annis Monaſterium rexit, diſcipulorúmque animas in ſtudio ſanctæ converſationis exercuit: ac ne Oratorium, in quo priùs habitaverat, ſolum remanere potuiſſet, illic venerabilem virum Florentium reliquit.

Euthicius Monaſterio præficitur.

3. In quo dum ſolus habitaret, die quadam ſe ſe in orationem proſtravit, atque ab omnipotente Deo petijt, ut ei illic ad habitandum aliquod ſolatium donare dignaretur. Qui

Florentius urſo ad paſcendas oves utitur.

ᵃ De eo agit Gregorius in lib. 3. Dial. c. 37.

mox

mox ut complevit orationem, Oratorium egreſſus ante fores urſum reperit ſtantem: qui dum ad terram caput deprimeret, nihilque feritatis in ſuis motibus demonſtraret, apertè dabat in[illegible]gi, quòd ad viri Dei obſequium veniſſet. Quod vir quoque Domini protinus agnovit, & quia in eadem Cella pecudes quatuor vel quinque remanſerant, quas omnino deerat qui paſceret & cuſtodiret, eidem urſo præcepit dicens: Vade, atque has oves ad paſtum ejice, ad ſextam verò horam revertere. Cœpit hoc itaque indeſinenter agi. Injungebatur urſo cura paſtoralis, & quas manducare conſueverat, paſcebat oves beſtia jejuna. Cùm vir Domini jejunare voluiſſet, ad Nonam præcipiebat urſum cum ovibus reverti; cùm verò noluiſſet, ad Sextam: atque ita in omnibus mandato viri Dei obtemperabat urſus, ut neque ad Sextam iuſſus rediret ad Nonam, neque ad Nonam iuſſus rediret ad Sextam.

Circa an. D. LV. Maij XXIII.

4. Cúmque diu hoc ageretur, cœpit in loco eodem tantæ virtutis longè latéque fama crebreſcere. Sed quia antiquus hoſtis unde bonos cernit eniteſcere ad gloriam, inde perverſos per invidiam rapit ad pœnam; quatuor viri ex diſcipulis venerabilis Euthicij vehementer invidentes quòd eorum Magiſter ſigna non faceret, & is qui ſolus ab eo relictus fuerat, tanto hoc miraculo clarus appareret, eumdem urſum inſidiantes occiderunt. Cúmque horâ qua iuſſus fuerat non rediret, vir Domini Florentius ſuſpectus eſt redditus. Quem uſque ad horam veſperis expectans, affligi cœpit, quòd is quem ex ſimplicitate multa fratrem vocare conſueverat, uſus minimè reverteretur. Die verò altera perrexit ad agrum urſum pariter ovéſque quæſiturus. Quem occiſum reperit, ſed ſollicitè inquirens, citiùs à quibus fuerat occiſus invenit. Tunc ſe ſe in lamentis dedit, Fratrum magis malitiam quàm urſi mortem deplorans.

Monachi Vrſum per invidiam occidunt

5. Quem venerandus vir Euthicius ad ſe deductum conſolari ſtuduit, ſed iſdem vir Domini coram eo doloris magni ſtimulis accenſus imprecatus eſt dicens: Spero ab omnipotente Deo, quia in hac vita ante oculos omnium ex malitia ſua vindictam recipiant, qui nihil ſe lædentem urſum meum occiderunt. Cujus vocem protinus ultio divina ſecuta eſt. Nam quatuor Monachi qui eumdem urſum occiderunt, ſtatim elephantino morbo percuſſi ſunt, ut membris putreſcentibus interirent. Quod factum vir Dei Florentius vehementer expavit, ſéque ita Fratribus maledixiſſe pertimuit. Omni enim vitæ ſuæ tempore flebat quia exauditus fuerat, ſe crudelem, ſe in eorum morte clamabat homicidam. Quod idcirco omnipotentem Dominum feciſſe credimus, ne vir miræ ſimplicitatis quantolibet dolore commotus intorquere ultra præſumeret iaculum maledictionis.

Florentio imprecante pœnas luunt.

Nota.

6. Petrus. Numquidnam valde grave eſſe credimus, ſi fortaſſe cuilibet exagitati iracundia maledicamus?

Gregorius. De hoc peccato cur me percunctaris an grave ſit, cùm Paulus dicat: *Neque maledici regnum Dei poſſidebunt*? Penſa itaque quàm gravis culpa eſt, quæ ſeparat à regno vitæ. 1. Cor 6.10

Petrus. Quid ſi homo non fortaſſe ex malitia, ſed ex linguæ incuria maledictionis in proximum iaculatur verbum?

Gregorius. Si apud diſtrictum Iudicem, Petre, otioſus ſermo reprehenditur, quantò magis noxius? Penſa ergo quantum ſit damnabilis qui à malitia non vacat, ſi & ille ſermo pœnalis eſt qui à bonitate utilitatis vacat.

Petrus. Adſentio.

7. Gregorius. Iſdem vir Dei egit aliud quod ſileri non debeat. Cùm enim magna ejus opinio longè latéque crebreſceret, quidam Diaconus longè poſitus ad eum pergere ſtuduit, ut ejus ſe orationibus commendaret. Qui ad ejus cellulam veniens, omnem locum per circuitum invenit innumeris ſerpentibus plenum. Cúmque vehementer expaviſſet, clamavit dicens: Serve Dei, ora. Erat autem tunc mira ſerenitas. Egreſſus verò Florentius, ad cœlum oculos & palmas tetendit, ut illam peſtem ſicut ſciret, Dominus auferret. Ad cujus vocem ſubito cœlum intonuit, atque iſdem tonitrus omnes illos qui eumdem locum occupaverant ſerpentes interemit. Quos dum vir Dei Florentius interemtos aſpiceret, dixit: Ecce occidiſti illos Domine, quis eos hinc levat? Móxque ad ejus voces tantæ aves venerunt, quanti ſerpentes occiſi fuerant. Quæ eos portantes ſingulos & longiùs projicientes, locum habitationis illius mundum omnino à ſerpentibus reddiderunt.

Orando Serpentes necat.

8. Petrus. Quid virtutis, quid fuiſſe meriti dicimus, quòd ejus omnipotens Deus ori tantum factus eſt proximus?

Gregorius. Apud omnipotentis Dei ſingularem munditiam atque ejus ſimplicem naturam multùm, Petre, humani cordis munditia atque ſimplicitas valet. Hoc ipſum namque quod ejus famuli à terrenis actionibus ſegregati otioſa loqui neſciunt, & mentem per verba ſpargere atque inquinare devitant, auctoris ſui præ ceteris exauditionem impetrant, cui inquantum eſt poſſibile, ipſa puritate & ſimplicitate cogitationis quaſi ex quadam jam ſimilitudine concordant. Nos autem turbis popularibus admixti dum frequenter otioſa, nonnumquam verò etiam graviter noxia loquimur, os noſtrum omnipotenti Deo

Cordis munditia & ſimplicitas apud Deum plurimum valet.

Circa ann. D. LV. Maij XXIII.

tantò longinquum ſit, quantò huic mundo proximum. Multùm quippe deorſum ducimur, dum locutione continua ſæcularibus admiſcemur.

Iſa. 6.

9. Quod bene Eſaïas poſtquam Regem exercituum Dominum vidit, ſemetipſum reprehendit & pœnituit dicens: *Væ mihi quia tacui, quia vir pollutus labijs ego ſum.* Qui cur polluta labia haberet, aperuit cùm ſubjunxit: *In medio populi polluta labia habentis ego habito.* Pollutionem namque labiorum habere ſe doluit, ſed unde hanc contraxerit indicavit, cùm in medio populi polluta labia habentis ſe habitare perhibuit. Valde enim difficile eſt, ut lingua ſæcularium mentem non inquinet quam tangit: quia dum plerumque eis ad quædam loquenda condeſcendimus, pauliſper adſueti hanc ipſam locutionem quæ nobis indigna eſt, etiam delectabiliter tenemus: ut ex ea jam redire non libeat, ad quam velut ex condeſcenſione ducti venimus inviti. Sicque fit ut ab otioſis ad noxia, à levibus ad graviora verba veniamus, & os noſtrum ab omnipotente Domino tantò jam minùs exaudiatur in prece, quantò ampliùs inquinatur ſtulta locutione: quia ſicut ſcriptum eſt, *Qui avertit aurem ſuam ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.* Quid ergo mirum, ſi poſtulantes tardè à Domino audiamur, qui præcipientem Dominum aut tardè aut nullo modo audimus? Et quid mirum ſi Florentius in prece ſua citiùs eſt auditus, qui in præceptis ſuis Dominum citiùs audivit?

Inter ſæculares converſari, noxium periculi.

Cor ſæpe à Deo non exaudiamur.

PETRUS. Nihil eſt quod reſponderi valeat apertæ rationi.

Euthicij tunica delata pluviam aut ſolem adducit.

10. GREGORIUS. Euthicius verò qui prædicti Florentij in via Dei ſocius fuerat, magnus poſt mortem claruit in virtute ſignorum. Nam cùm multa cives Vrbis illius [a] de eo ſoleant narrare miracula, illud tamen eſt præcipuum, quod uſque ad hæc Langobardorum tempora omnipotens Deus per veſtimentum illius aſſiduè dignabatur operari. Nam quoties pluvia deerat, & æſtu nimio terram longa ſiccitas exurebat, collecti in unum cives urbis illius, ejus tunicam levare, atque in conſpectu Domini cum precibus offerre conſueverant: cum qua dum per agros exorantes pergerent, repente pluvia tribuebatur, quæ plenè terram ſatiare potuiſſet. Ex qua re patuit, ejus anima quid virtutis intùs, quid meriti haberet, cujus foris oſtenſa veſtis iram Conditoris averteret.

[a] Nempe Nurſiæ, qua in Vrbe uterque hic ſanctus magna veneratione colitur, exſtatque Eccleſia S. Euthicio nuncupata.

Circa ann. D. LV. Mar. XXIII.

DE S. BENEDICTO MONACHO.

Ex Gregorio M. *in lib. 3 Dial. c. 18.*

1. FRATER quidam mecum eſt in Monaſterio converſatus, in Scriptura ſancta ſtudioſiſſimus, qui me ætate præibat, & ex multis quæ neſciebam me ædificare conſueverat. Hujus itaque narratione didici, quòd fuit quidam in Campaniæ partibus intra quadrageſimum Romanæ Vrbis milliarium, nomine BENEDICTUS [a], & quidem ætate juvenis, ſed moribus grandævus, & in ſanctæ converſationis regula ſe fortiter ſtringens: quem TOTILÆ Regis tempore cùm Gothi reperiſſent, hunc incendere cum ſua cella moliti ſunt. Ignem namque poſuerunt, ſed in circuitu arſerunt omnia, cella verò illius igni comburi non potuit. Quod videntes Gothi, magiſque ſævientes atque hunc ex ſuo habitaculo trahentes, non longè aſpexerunt ſuccenſum clibanum, qui coquendis panibus parabatur, eúmque in illo projecerunt: ſed die altero ita inlæſus inventus eſt, ut non ſolùm ejus caro ab ignibus, ſed neque extrema ullo modo veſtimenta cremarentur.

Benedictum ejuſque cellam Gothi fruſtra incendere conantur.

2. PETRUS. Antiquum trium puerorum miraculum audio, qui projecti in ignibus læſi non ſunt.

GREGORIUS. Illud, ut opinor, miraculum ex parte aliqua diſſimiliter geſtum eſt. Tunc quippe tres pueri ligatis pedibus ac manibus in ignem projecti ſunt, quos die altero Rex requirens, in camino inlæſis veſtibus deambulantes reperit. Ex qua re colligitur, quia ignis in quo jactati fuerant, qui eorum veſtimenta non contigit, eorum vincula conſumpſit: ut uno eodémque tempore in obſequio juſtorum & haberet flamma virtutem ſuam ad ſolatium, & non haberet ad tormentum.

Comparatio Benedicti cum tribus pueris in fornace.

[a] Hunc Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ Caſſinenſem nominat, atque ignorari ubi corpus illius ſit conditum. Caſſinenſem tamen fuiſſe ex Gregorij textu non conſtat.

Circa ann. D. LVI. Septem. XV.

VITA S. LEOBINI EPISCOPI CARNOTENSIS.

Ex codd. MSS. Vindocinenſis & Conchens. Monaſt.

1\. IGITVR beatiſſimus LEOBINUS * Pictavorum urbis indigena dignis ortus parentibus fuit: quibus tantæ humilitatis devotione ſe ſubdidit, ut in pueritia primævæ ætatis poſitus per hoc diceretur meritis approbatus. Hic bonæ indolis in adoleſcentia florens, diſcendarum litterarum amor ejus verſabatur in pectore, ut ſancti Spiritus gratiâ quaſi cœleſti nube circumdatus, dum boves ſervaret in paſcuis, contigit ut NOIOGELINSEM Monachum ſibi obvium deprecaretur ſibi litteras diſcendas ſcribere. Qui cùm non haberet codicis aut tabularum ſupplementum, prout potuit apices in cingulo ſcripſit. Quod utique præſagium divinæ pietatis myſterio actum credimus: ut qui multis erat profuturus ad exemplum caſtitatis, ipſe cœlibatûs zonâ circumdatus candoris inſtar fragrantis lilij circa renes haberet cingulum litteris inſcriptum veritatis. Poſtea verò cùm pater hujuſmodi aviditatem diſcendi in filio comperiſſet, litterarum lineas in tabulis fieri decrevit: cui tantum exinde proceſſit ſtudium, ut utrumque pariter ageret, videlicet ut laborationi inſiſteret, & lectioni operam daret, ſic inter colendi inſtantiam ſedulum dividebat officium. His quippe duobus præfigurabatur actibus, ut per agriculturæ opus obedientiâ ſtrenuus futurus judicaretur Monachus, & per diſcendi ſtudium venturos præpararetur Epiſcopus, per fidelium corda vomere diſciplinæ exarata ſatorus divini verbi ſemina.

* S. Lubin.

Parentes, patria & pueritia.

Litterarum amor.

Lectioni & agriculturæ operam navat.

2\. Nec multo pòſt aliquatenus ſcientiæ prærogativâ illuſtratus in quodam Monaſterio piè ſuſceptus, comâ capitis detonſus efficitur Monachus: cui obedientiæ humilitate Cellarium creditum, & temperandarum curſus horarum & vigiliarum diligentia committitur. Qua occupatione detentus, per diem ſe lectioni vacare non poſſe comperiens, declinantibus ad dormiendum Monachis pernoctabat intentè, ut diſceret normam juſtitiæ. Qui cùm aſſiduitatem lectionis Fratribus noviſſet oneroſam, nolens horum murmur verti in tumultum, feneſtræ quæ oculis Fratrum patula erat, velum oppoſuit, ut lumen eis redderet ſubobſcurum, & ipſe lectionis caperet incrementum.

Fit Cellerarius & horarum obſervator.

Nec tamen ſtudia omittit.

3\. Quidam autem Diaconus illuſtris nomine NILEFFUS cognoſcens eum velle adire beatum * AVITUM, qui tunc temporis morabatur Eremita in Pertico * dulci affatu ipſum alloquitur dicens: Agnoſco, Frater, de minimis ad majora te velle conſcendere, ſed quæ tibi in incepto ſcientiæ inſtitutionis propoſito proficiant, tribus verbis te inſtruere curabo: id eſt, nulli Epiſcoporum te obſequijs obliges, quia inter bonos bonus multos invenies detractores. Aliud moneo, ne quorumcumque hominum Baſilicam regere, aut petitor ambias, aut expetitus adquieſcas, ne inter diverſos mores aut rigorem Monachi perdas, aut ſi blandimentis non conſentias, detrahentes tamen vix ſufferas. Tertium præmoneo, ne parvæ te ſocies Cellulæ, quia dum ſinguli præponere ſibi cupiunt, nulli obedientia miniſtratur.

* S. Avy.

* Le Perche.

Monita Nileffi Diaconi.

4\. Poſt octo itaque annos in illa Cella monaſticè converſatus, beatiſſimi AVITI præſentiam ſe obtulit expetendam: qui cùm ab eo reſponſum accepiſſet, ut poſt eruditionem, quam in congregatione Monachorum percepturus erat, ad ipſum reverteretur, inde recedens cum quodam Diacono qui in Monaſterio aliquamdiu converſatus fuerat, Ligeris littora cœpit peragrare, perveniensque ad quamdam Cellam ut in ea habitaret ſibi oblatam, memor monitorum ſupradictorum ſe in eo loco alligare noluit; ſed volens * Lirinum pervenire, invenit quemdam Fratrem Lirinenſem dicentem ſe non poſſe illic temperiei incommoditatem ferre, quo dicto ab itinere quod cœperat revocatur. Deinde Gavalenſem * expetens urbem, cum beatiſſimo HILARO ejuſdem urbis Antiſtite ſacerdotaliter fuiſſet ſuſceptus & aliquantiſper cum eo commoratus, cœpit conqueri frater non aptum ſibi locum ad habitandum. Vnde cùm inter ſe eoſdem Fratres altercantes beatus Hilarus animadvertiſſet, cœpit hortari illum vagum fratrem, ne à comitatu beati LEOBINI diſcederet, ne fortè obedientiæ gratiam recedendo perderet, quam hactenus illum ſequendo adeptus fuiſſet. Inde verò recedentes, audientéſque beati LUPI [a] famam longè latéque crebreſcere, ad eum ſe humiliter contulerunt. Cúmque modico tempore cum eo morati fuiſſent hortatur, prædictus frater, utpote inſtabilis & vagus, inde beatum Leobinum

E ſuo Monaſterio diſcedit.

* Lerins.

* Iavoux.

Ad S. Lupum ſe recipit.

[a] Nempe *Inſula barbara* Anachoretæ (ſic eum vocant, quòd illius Cœnobij Monachi diviſis Cellulis Anachoretarum more agerent) poſtea verò Archiepiſcopi Lugdunenſis. Eſt autem Inſula barbara, *l'Iſle-barbe*, Monaſterium antiquiſſimum O. B. in Agro Lugdunenſi in medio Arari ſitum, quod anno 1549. ſæculari toga donatum eſt.

Circa ann. D. LVI. Septem. XV.

diſcedere. Nolens itaque vir ſanctus hujuſmodi perſuaſionibus adquieſcere, fortitérque reſiſtens, & tam vagum fratrem in ſuo comitatu habere contemnens, continuato quinquennio in eodem commoratus eſt Cœnobio.

Ibi à Francis exagitatur.

5. Interea dum Francorum dura ferocitas contra Burgundiones bella concitaret, & ejuſdem Cellæ Monachi eorum metu huc illúcque diffugerent, prædictus ſanctus cum altero ſene illic remanſit intrepidus. Interpellatus ergo ille alter ſenex à Barbaris ut res Monaſterij totius panderet, reſpondit Beatum Leobinum omnes eaſdem res ſcire, ſe autem ab earum cognitione alienum eſſe. Hac ergo excuſatione illo priore ſene ab inquiſitione liberato, cœperunt prædicti Barbari hominem Dei molliter alloqui, ut ſi quid ex eiſdem rebus noſſet, præſentialiter panderet. Qui cùm per eum ſuis blandimentis nihil poſſent ex his quæ quærebant inveſtigare, multimoda pœnarum genera excogitantes apponere tentant. Nam frontem ejus chordis fortiter circumdantes, & pedes fuſtibus adſtringentes, & ſæpe eum in gurgitem ſubmergentes, ſicut nec blanditijs, ita nec tormentis ab eo aliquid extorquere potuerunt. Sanctus verò Leobinus inter utrumque conſtanter perdurans maluit ferre ſupplicia iniquorum, quàm revelare ſecreta Monachorum.

S. Avitum adit.

6. His nempe ſupplicijs miſerabiliter afflictus licet ſemivivus, divina tamen ſuffragante ope ereptus cum duobus Fratribus EUFRONIO & RUSTICO adire iterum ſanctum AVITUM in vaſta Pertici ſolitudine commorantem: quos ille fraterna caritate recipiens, & illos duos Fratres prædictos per congrua ſibi officia diſponens, ut cognovit beati viri mentem cœleſti bonitate uberiùs eniteſcere, eum cellarij præfecit officio. In cujus miniſterij diſpenſatione ita ſe reddidit providum, ut nec ſuperpetenti daret aliquid ſuperfluum, nec indigenti congruum ſubtraheret alimentum. Adeo namque Beatus Avitus ejus obſequium ſibi conſpexerat gratum, ut ſuæ fragilitatis corpus ieiunio maceratum, & ſenio attenuatum nullo tamen alimento reficeret, niſi quod Beatus Leobinus ſua induſtria præparaſſet.

Fit Cellerarius.

Mortuo Avito alió migrat.

7. Factum eſt autem, ut cùm Dominus Beati Aviti ſolitarium laborem cœleſti mercede remunerans, terrenis exemptum impedimentis in collegio Sanctorum ſuorum connumeratum haberet, Beatus Leobinus cum prædictis duobus Fratribus in loco qui vocatur Carbonaria * decrevit conſiſtere. Et cùm aliquamdiu in tribus cellulis à ſe conditis, certatim divinum explerent officium, diſcedentibus duobus labore ſuarum manuum per quinquennium aquæ tantùm poculo & ſobrio ibidem paſtus eſt cibo. Cùm autem æſtivo tempore proventus fructuum inſtaret, & maturæ ſegetes tritæ horreis recondi deberent, ſubita aëris oborta tempeſtas, ita ſilvarum frangebat cacumina, & meſſes ſternebat, ut in ſtragem penitus viderentur redigi. Commotus ergo vir Dei tantæ incommoditatis periculo, contra hujuſmodi nimbi tempeſtatem cœleſtibus armis, orationibus videlicet ſe inarmans, oleum ſacræ benedictionis opponens non ſolùm fulgura & tonitrua tempeſtatem concitantia fecit conquieſcere, & in priſtinam tranquillitatem aëris quaſſationem redire; ſed inſuper quidquid cellæ in ſtipendijs debebatur, ſub integritate conſerti. Illius miraculi ſpectaculum à beato viro patratum ad laudem Dei eſt memoria retinendum.

* *Charbonniere.*

Tempeſtatem ſedat.

8. Dum Beatus ÆTHERIUS Epiſcopus * Beatum Leobinum Brajaco *, ut ſibi occurreret, convocaret, contigit ut vicina illius Cellæ quidquid obvium edax ignis invenerat exurendum, nihil parceret relinquendum. Sed cùm Monachi tanti vaporem incendij nequaquam injectis aquis poſſent reprimere, ſed ut videbatur potiùs ignem eis viderentur accendere, vir Dei Leobinus orationibus ſuis & lacrymis valentioribus aquis flammarum globos nomine Chriſti invocato penitus conſopiri fecit.

* Carnotenſis.

* *Brou*

Incendium reſtinguit.

9. Nec minùs & illius miraculi inſigne præconium memoriæ eſt commendandum. Cùm per idem tempus præfatus ÆTHERIUS Epiſcopus beati viri Leobini proſpiciens ſanctitatem, ad Diaconatûs proveheret officium, & Fratribus Brajacenſis Monaſterij præponeret, dignum duxit ut præfecturæ officium commodiùs ageret, ſi ad Presbyterij onus eum ordinabiliter ſublimaret. Poſtmodum cùm flamma rabidi ignis ſilvas & campos exurens, ad Monaſterium ſegetes exurendo veniſſet, & Monachi ejus metu à menſa ſurrexiſſent, vir ſanctus in oratione ante incendium proſtratus, apud cœli Deum impetrare meruit, ut omnis illius ignis rabies oppreſſa conſopiretur, & priſtina temperies aëris reddita blandiretur.

Fit Presbyter & Abbas Brajacenſis.

Iterum incendium ſedat.

Dæmoniacos curat.

10. Inſequitur huic operi illud cœleſte miraculum, quod Dominus patrare dignatus eſt per beatum Leobinum. Quodam tempore duo energumeni, in quibus tanta vis dæmonum prævaluerat, ut ſæpe vincula & catenas comminuerent, occurentes beatiſſimo viro ſoſpitatis remedium largiri ſibi humiliter popoſcerunt. Sanctus itaque vir à Fratribus cohortatus impendere gratiam medelæ dæmonico furore agitatis, pietate commotus oppoſito crucis ſignaculo, & dæmones ab ijs expulit, & priſtinæ ſanitatis incolumitati efficaciter reſtituit. Nec multo pòſt tempore dum longè à Cella abſens eſſet, & ad Monaſterium ubi paucæ puellæ morabantur, compendioſo itinere declinaret, benignè exceptus eſt ab illis. Denique poſt humanitatis officium, quod ei libentiſſimè exhibuerunt, intempeſtæ noctis ſilentio una de puellarum collegio incentivè impulſa petulantiæ æſtu nefario, pedi-

bus ſancti jacentis ſub lecti operimento dentibus doloſum intulit morſum, qui ſentiens ſe hujuſmodi morſu attrectatum, cum percuſſione pectoris & ingenti gemitu illam pedibus ſuis repulit mortiferum veluti venenum, & ſervara omni corporis integritate laqueos mulieris ſine damno evaſit, pudicitiæ ſtrophio præcinctus.

Circa ann. D. LVI. Septem. XV.

Impudicam repellit.

11. Ab hac itaque tentatione Deo ſe protegente ereptus, contigit ut ipſe qui aliorum infirmitatibus extiterat medicus, cancri vulnere percuteretur in naribus: qui dum Monachorum, precibus rogaretur, ut ſibi humano quolibet ſtudio mederetur, ipſe æterno fidens in medico, qui ſolo verbo curat omnia, ceram benedictam per annos ſere duodecim, ejuſdem morbi impoſuit tabo, ut virtus per divinam gratiam augmentum caperet infirmitate. Vnde ſemper in Dei ſervitio permanens, & in omnibus Deo gratias reddens, ſine aliquo humano ſuffragante auxilio, poſtea narium meruit recipere ſanitatem.

Cancri morbo liberatur.

12. Proferatur in medium & illud ſtupendum geſtæ rei miraculum quod omnibus prodeſſe poterit ad fidei incrementum. Quidam ex Monachis vocabulo TYRANNUS, crudelis quidem antitheto nomine, ſed præclarus virtute, dum eſſet quadam nocte ſollicitus pervigil, vox ei directa eſt quòd tactum iam ſonuiſſet ſignum. Hac itaque voce commonitus ſurgit continuò, & ingreſſus Baſilicam ſplendore diffuſi luminis radiantem, in qua conſpicuos claritate proſpicit duos egregiâ formâ viros, ſanctum videlicet LEOBINUM, & alterum nomine ſibi incognitum, ex quorum viſu nimio pavore perterritus fugam inivit, ſeſéque in ſua cella abſcondit. Sed dum ad ſigni ſonum in præfatam Baſilicam ad Matutinos ſe intuliſſet hymnos, expleta orationis conſuetudine prælocutus Tyrannus, cautus & devotus pergit ad Domnum Leobinum, obſecrans ut ſibi indicaret quæ eſſet illa perſona quam in Baſilica unà cum eo intuitus eſſet. Agnoſcens itaque vir Dei fratrem fuiſſe dignum tantæ devotionis miraculo, ait; Frater, cum fuiſſes Oratorium ingreſſus & duos pariter vidiſſes viros, me, ut audio, cognoviſti; alter verò incognitus ſed micanti ſplendore candidus, ipſe eſt Beatus AVITUS me viſitando dignatus corripere, & commovere qualiter debeam quemdam Fratrem pro ſuis exceſſibus corrigere. Meritò namque cœleſte lumen ſuper ſanctum virum radiabat, quia licet in terra corpore, mente tamen converſabatur in cœlis, iuxta illud Apoſtoli: *Noſtra autem converſatio in cœlis eſt.* Vnde viſitationem meruit habere & conſolationem: in cujus ſi quidem corde & ore per divinorum eloquia mandatorum lux cœleſtis gratiæ iugiter ac ineffabiliter rutilabat.

Lumine cœleſti perfuſus cernitur.

A S. Avito de agendis cælitus monetur.

Philip. 3.20.

13. Non multo pòſt tempore à Beato ÆTHARTO Pontifice ei injunctum eſt, ut causâ proficiendi in melius ſanctum CÆSARIUM Ar-latenſem Epiſcopum inquirere & adire deberet intrepidus. Ad quem cùm perveniſſet S. LEOBINUS, pariterque cum eo Beatus ALBINUS, qui comes ejus itineris fuerat, requiſitus à Beato Cæſario cur tanti itineris laborem aſſumpſiſſet, reſpondit Beatus Albinus ſe tantummodo ſui deſiderij causâ veniſſe, beatum verò Leobinum derelictis Fratribus, quibus præpoſitus fuerat, Lirino properaturum, ubi Fratribus ejuſdem Monaſterij derelictis Lirino foret ſubjiciendus, accedens ibi omnibus Fratribus deſideraret eſſe ſubjectus. Tunc Sanctus Cæſarius corripiens eum ut celeriter reverteretur, ait: Vide Frater, ne Fratres te abſente vim Regulæ frangant, & quaſi oves ſine Paſtore in direptionem veniant; quia ſi hoc contigerit, tuæ reputabitur culpæ, & omnis eorum iniquitas in tuum redundabit caput. Hac ergo trementi admonitione proſternatus; ad regendos prædictos Fratres quantocius ad propriam revertitur Cellam. Comperiens autem eoſdem Fratres nihil in ſe habere invidum, nihil maledictioni, aut obtrectationi obnoxium, omnes æqualiter diligens, omnes hilariter intuens, Deo omnipotenti immenſas retulit gratias, qui eos ad tantæ unanimitatis concordiam perduxit.

S. Cæſarium inviſit cum Albino.

Leobinus ob relictam Monaſterij curam à Cæſario increpatur.

Redit in ſuum Monaſterium.

14. Interea Beatus ÆTHARSUS Carnotenſis urbis Epiſcopus vitæ ſuæ curſu conſummato migravit ad Dominum. Cúmque de ſucceſſore ejus varia eſſet inquiſitio, Rex cœli Dominus in cujus manu cor Regum eſt, CHILDEBERTI Regis cor ita ſua inſpiratione inflexit, ut de Beato LEOBINO Monacho Pontificem in ſucceſſorem eligendo regale daret decretum. Vniverſi namque qui aderant Beatum Leobinum non ſolùm à Rege ſed à Deo eſſe electum alacri corde lætantes conſono ore & concordi voto conclamare cœperunt, eum cathedra Epiſcopali in ſucceſſione eſſe dignum. In hac ergo electione cùm univerſus aſſentiret populus, quod non abſque livore invidiæ actum eſſe credimus, quidam Epiſcoporum cœperunt reſiſtere, & contradicere ejus ordinationi, eo quòd modica pars naris quondam incumbente cancri ægritudine, mutilata videretur. Sed voce omnium unanimiter conclamantium oppreſſa invidiæ illatione & penitùs fruſtrata vir ſanctus ſecundùm Dei diſpenſationem & populi electionem ordinandus decernitur.

Epiſcopus Carnotenſis deſignatur.

Quidam fruſtra contradicunt.

15. Interea quidam illorum ſcientes Beatum Leobinum ad Epiſcopatus non velle conſcendere dignitatem, conſilio inito miſerunt ad eum ut aliquem de ſuis Monachum Pontificali inſula dignum eis tranſmitteret ordinandum. At ille eorum dictis libenter obtemperans deputat unum ex ſuis diſcipulis tantæ ordinationis invehendum, inſtruens & docens qualiter ſe in regimine agere deberet, & in ſanctitatis apice exhibere. Sed Frater nolens ſolus ſine Abbatis ſui præſentia illi concilio properare, obnixè poſtulavit ut cum

Circa ann. D LVI. Septem. XV.

ipſo illuc pariter pergeret. Surgens igitur ſenex profectus eſt ſimul, & pervenit Carnotis, quemadmodum fuerat deprecatus. Qui dum in quadam manſione hoſpitaretur, & vidiſſet nocte in ſomnis pavimentum nucibus ſtratum, divina ut credimus juſſione ei injunctum eſt, quatenus emundatis teſtis nucleum ſibi nitidum reſervaret. Tranſacto igitur noctis tempore, cùm in craſtinum vellet offerre Monachum, ut ab eo poſtulatum fuerat, Epiſcopum ordinandum, & populi conſenſus non eſſe decerneret recipiendum, Regis edictum illico in medium eſt prolatum, & inde recitatum, quòd ad Regis imperium & totius populi votum Leobinum oporteret Epiſcopum ordinandum. Ipſe verò renuens & indignum ſe judicans tanti regiminis ſuſcipere curam, ad pedes Epiſcoporum porrectus extenditur, excuſationem apponens, illud quod imponebant nec implere poſſe, nec perficere opus. Sed reluctantibus omnibus, atque ejus excuſationi non adquieſcentibus, ſomnium quod viderat congrua interpretatione conjicitur, ſcilicet quòd per nucleum à ſuis teſtis emundatum populus eſſet ab eo regendus, qui depoſita auſteritatis rigiditate quandoque eſſet ſuo regimine corrigendus, nectareóque ſui dogmatis pabulo nutriendus. Exinde ſine mora plaudentibus populis, ac Domino in excelſis maximas referentibus odas, Leobinus quem votis omnibus poſtulabant, Carnotenæ urbis Eccleſiæ præficitur Epiſcopus, & contra callida antiqui hoſtis machinamenta conſtituitur Paſtor egregius. Qui poſtea rigorem ſui propoſiti indeficienter ſervans, ſine pompæ oſtentatione Monachum ſe, ut ante fuerat, in ſuo propoſito perſeverabilem demonſtrabat.

Invitus ſuſcipit onus.

a Epiſcopatu Monachum agit.

16. Suſcepta igitur Pontificali reverentia, qualiter, quantúmve ſe geſſerit in lege mandatorum Dei, verborum affluentiâ non facile eſt diſſerendum. Erat enim vir Apoſtolicus, ſplendidiſſima veluti ardens in domo Domini lucerna, ſermone nitidus, dogmate facundiſſimus, prædicatione egregius, mente ſerenus, mirâ patientiâ benignus; parcimoniæ ſtudijs ſemper intentus, miſericordiæ operibus devotiſſimus, Angelicæ quoque caſtitatis candore ſuper nivem dealbatus, omniúmque virtutum copiâ ditatus, & euprepia * decoratus vita. Et vt probaretur eſſe Dei amicus, fidelis quoque ſervus, & prudens ſequentia reſerabunt miracula.

Qualis in Epiſcopatu.

* i. decore eximia.

17. Quodam itaque tempore cùm idem beatus vir Leobinus ex more Pontificum parrochias circumeundo viſitaret, & Avallotium * perveniſſet, quidam cæcus ab annis octo cæcitate obtenebratus, ut cognovit virum ſanctum per illum locum habere tranſitum, humiliter petiit vt per Crucis ſignaculum ſe redderet illuminatum. Quod vir ſanctus aliquamdiu recuſans, timens ne virtutem operando aliquid arrogantiæ videretur aſſumere ex Epiſcopali miniſterio, dum cautè vult tranſire, tandem à ſuis compulſus eſt ut opem medelæ ærumnis cæci clementer impenderet. Qui ſtatim precibus devotè peractis, cum ſignaculo Crucis excutiens cæcitatis caliginem priſtino extinctum reparavit lumine vultum, quo cæcus fuerat ante alienatus.

Parœcias viſitans cæco lumen reddit.

* *Alluye.*

18. Adjiciatur etiam huic honeſto operi illud nobile miraculum, quo vir ſanctus medens ſanavit hydropicum. Dum glorioſiſſimus Rex CHILDEBERTUS beatum LEOBINUM Epiſcopum Rotoïalo a ſperaret ad ſe venturum, & in ipſo itinere accederet Avallovico *, oblatus eſt quidam hydropicus nimis tenſus viſceribus ſanitati reſtituendus: quem cùm Pontifex pro obtrectantibus recuſaret ſoſpitati reſtituere, ſuorum precibus pulſatus ſigno Crucis appoſito omnis tumor hydropici fugatus reſedit, viſcerum dolor penitus receſſit, & cutis tumore depoſito in planitiem redacta eſt, ægroto à mortis periculo liberato.

Hydropicum curat.

* *al.* à Vallovico.

19. Inſeratur in pagina qualiter per ſanctum virum evanuerunt incendia. Quodam tempore dum beatus LEOBINUS cum MENEVEO Conſacerdote à ſæpedicto Rege Pariſius fuiſſet invitatus, & dies Paſchæ vice Pontificis illius loci defuncti Epiſcopaliter tranſegiſſet, à parte Baſilicæ B. Laurentij noctu edax ignis exiliens domos pendulas quæ per pontem conſtructæ erant, exurere cœpit, & non ſolùm ex vicino fluvio inceſſanter aquâ ſuperfusâ non adquievit, ſed etiam civitati proximis civibus ut univerſa conſumeret magnum timorem incuſſit. Vt autem Rex ob clamorem populi expergeſactus b ſopore quietis abrupto cauſam tumultus agnovit, confeſtim ad beatum Leobinum dirigit Miſſum, ut celerrimè veniens ſuccurreret civitati. Sed dum multis hortantibus ut ante eum iret locum, quo magnum flagrabat incendium, ait: Viri fratres, illic occurrendum eſt nobis, unde contra flammæ globum divinum potiùs quàm humanum imploretur auxilium. Qui cùm pergeret ad Eccleſiam, & in terram proſtratus divinum efflagitaret ſuffragium, fretus oratione unà cum Sacerdote ad ignem properavit impiger. Mox ignis ejus oratione compreſſus in ſemetipſo deficit, vires quas incendendo ædificia aſſumpſerat obliviſcitur: & ita flamma ejus interventu conſumitur, ut in ſemetipſa mortua penitus conſopiretur.

Reſtinguit incendium Pariſienſe.

a Rotoïalum, *Ruel*, tribus leucis infra Pariſios, *Villa Rotoialenſis* à Gregorio Turon. in lib. 10. cap. 28. appellatur. Eſt & Rotoialum *Ruel* vicus diœceſis Rotomagenſis, Fredegundis Reginæ relegatione inſignis, apud Gregorium Turon. in lib. 7. cap. 19. non procul à confluente Audaræ (*l'Eure*) in Sequanam. Sed de primo hic locus interpretandus.

b Hinc Hadrianus Valeſius in Diſcept. de Baſilicis cap. 3. hanc S. Laurentij Baſilicam non in ſuburbanis Pariſienſibus ad Septemtrionem poſitis, ubi modò cernitur, ſed in ſuburbanis meridiem ſpectantibus, ubi erat Regium Thermarum Palatium, ſitam fuiſſe cenſet.

Circa ann. D. LVI. Septem. XV.

20. Nec illud ſilentio prætereundum eſt miraculum, quod nobiliter virtutibus floret egregium. Quædam Deo devota ex Monaſterio Puellarum cùm tunicam Domni Leobini cauſa conſuendi accepiſſet, & de novo filo reſarciens refeciſſet, vetus filium ex ea accipiens ad ſuàm zonam ex fide alligavit. Soror verò ejus ſæcularis, quæ pavore concuſſâ ad eam confugerat, diluculo conſurgens cinxit zonam ſororis cui inerat filum Pontificis alligatum. Tum dæmon à quo antea arrepta fuerat ſentiens circa puellam aliquid magnum, & diu ferre non poſſet, acriùs eam vexare incipiens clamavit per os puellæ, tunicam Domni Leobini velut ignem ſufferre non poſſe. Cum hac itaque vociferatione dæmon egrediens, puella triſtes fœtores ejus pariter cum ſanguine evomuit. Hoc quippe miraculum non illo videtur inferius, quod in muliere hæmoroiſſà à Domino conſtat patratum, quia ſicut illa ex tactu fimbriæ ſanata eſt à profluvio ſanguinis, ita & iſta ex tactu fili erepta eſt à vexatione dæmonis. Illa autem liberata tam à laqueis inimici quàm à curis ſæculi, devovit ſe omnibus diebus ſervituram Domino conjuncta ſorori in eodem Cœnobio.

Tunicæ ejus filum torquet dæmonem.

21. Inter reliqua virtutum miracula illud inſerere mirificum eſt, quod in fugandis infirmitatibus conſtat cele[illegible]rrimum. Nam ſi quis typo quotidianæ, tertianæ, vel quartanæ febris correptus, de ſancti viri palliolo fuiſſet præcinctus, priſtina incolumitate recepta ad hoſpitium revertebatur ſanus. Et ita divinâ gratiâ ſalus conceſſa manebat de tegmine Pontificis, quanta quondam profluxerant de tegmine Redemptoris.

Palliolo febribus medetur.

22. Adjiciatur in pagina quod vir ſanctus obtinuit in vita. Dum cujuſdam Carnotenſis ciuis domus in ſuburbio civitatis poſita dæmoniaca infeſtatione ſæpiùs lapidum imbre quateretur, ita ut vicini propter denſitatem crepitantium petrarum parata relinquentes convivia domos ſuas effugerent, exhortati ſunt à Dei famulo ut aquam à ſe benedictam cum Crucis ſignaculo illuc porrigerent conſpergendam ubi dæmonicæ illuſionia maximum inſtabat ridiculum. Quo facto hoſtis effugit territus, & dominus ædis cum eadem dumo ſecurus manſit & intrepidus.

Infeſtationes dæmonis arcet.

23. Illud etiam opitulare miraculum nobis eſt ad memoriam reducendum, quo vir ſanctus Leobinus illuſtris Epiſcopus refulſit in populo. Quidam beatus vir nomine CALETRICUS [a] nobilis genere, ſed nobilior meritis poſt exceſſum beati Leobini Carnotis conſtitutus Epiſcopus, dum in Presbyterij gradu ſe tam in conſpectu Dei quàm in oculis hominum ſancta converſatione redderet gratum, tantâ infirmitatis anguſtiâ eſt correptus, ut vix ultimo palpitaret anhelitu. Cujus venerabilis germana nomine MALLEGUNDIS [b], directis velociter Miſſis ad ſanctum Epiſcopum, ut ad leviandum fratris ſui infirmitatem benedictum dirigeret oleum. Ipſe verò cum oleo præſentialiter veniens ſilentium ab omnibus poſtulavit dicens: Domine qui omnia noſti, ſi hunc famulum tuum Eccleſiæ tuæ vel populo judicas neceſſarium, tua opitulante virtute reſtitue ſanum. Tunc ille æger ſtatim ut ſacræ unctionis oleo eſt perunctus, tantæ ſanitatis gratiæ eſt reſtitutus, ut nullius infirmitatis moleſtiâ umquam ejus membra fuiſſent attacta. Ad comprobandam autem ſancti viri virtutem reliqua olei pars in tantam conſtat pulchritudinis claritatem converſa, ut cunctis qui aderant non olei nitor, ſed chryſtalli videretur clareſcere ſplendor. Nimirum illud præfigurans, ut qui futurus erat Epiſcopus, per miniſterium Epiſcopale oleum conſecrationis ſanctificaret, & divinis virtutibus per cœleſtem gratiam ſplendeſceret.

Caletricus ſucceſſit Leobino.

Moribundus ſacra unctione ſanatur.

24. Operæpretium eſt & illud inſigne miraculum huic ordini inſerere, quod vir ſanctus quamvis neſciens peregit in corpore. Quodam tempore dum memoratus Epiſcopus parrochiam * Dunenſis pagi cum ſuis pergeret viſitandam, filia unica cujuſdam ex parrochianis nomine BAUDOLENI genere & opibus illuſtris viri, ita vi febrium, & longa ægritudine tenebatur adſtricta, ut jam ſepultura præpararetur cum exequiarum pompa. Hic audiens ſanctum Leobinum ex proximo venientem, concito gradu ejus præſentatur conſpectui, petens ab eo ſuam benedici domum, & tam ſibi quàm ſuis omnibus eulogias dari. Sanctus itaque Leobinus maturè conſurgens ad memoratum Baudolenum ut ſpoponderat perveniens, dum ingrederetur domum ejus puella ea qua gravabatur infirmitate in lecto efficitur mortua. Nulli enim fideli conſtat dubium, ut per reſurrectionem puellæ à mortuis nomen ſancti Antiſtis clarificatur in populis. Præfatus namque vir Baudolenus volens ſe in conſpectu Pontificis hilariter continere, ſub atteſtatione omni domui ſuæ præcepit mortem defunctæ cuiquam nullo modo pandere; ſed quia ſine dolore nemo amittit quod cum amore poſſidet; diu celare non potuit, quia interior dolor cordis patefecit exteriorem triſtitiam corporis. Ut autem ſanctus Dei mœſtam illius domus conſpexit familiam, triſtitiâ correptus & ipſe ab apparatu prandij aliquatenus ſe ſuſpendens, Baſilicæ templum ingreſſus, ac pavimento corpore proſtratus cum lacrymis Dominum deprecatus eſt, ut triſtitiæ cauſam qua mœrens domus anxiabatur, ſibi oſtendere dignaretur. Oratione expleta ut ſenex ſurrexit de pulvere, puella exanimis ſurrexit de morte. Tunc jam dictus Baudolenus admirans tantæ virtutis excellentiam, cum omni domus ſuæ

* Chaſteau Dun.

Puella mortua ſuſcitat Leobinus.

a Ejus Epitaphium ſcripſit Venantius Fortunatus in lib. 4. c. 7.

b Eruditi nonnulli cenſent hanc fuiſſe Moneguſidem, cujus Vitam ex Gregorio Turon. in lib. de Vita Patr. cap. 19. infrà referemus.

Circa ann. D. LVI. Septem. XV.

familia pedibus ſancti proſtratus, omnia quæ ſacta fuerant humiliter indicavit. Vnde & immenſas ei gratias à luctu in lætitiam retulit.

Puerulos à dæmone vexatos ſanat.

25. Dicatur & illud mirificum quod ſanctus Dei jam infirmitate detentus patravit miraculum. Hac itaque cùm urgeretur infirmitate, duo pueruli hoſtis vexatione agitati ejus veſtigijs ſe proſternentes, cibum, qui ſibi poſt eſum remanſerat, cum benedictione percipere meruerunt. Quo curante medicamine, uterque redijt incolumis ad propria. Cúmque Beatus Leobinus per ſeptem annos continuata infirmitate agitaretur, divinis actibus in cœlum intentus, & miraculorum honoratus inſignibus, quaſi ſopore dormiens præmijs remunerandus opimis, ut fidelis ſervus talentum ſibi creditum duplicatum reportans, in gaudium Domini ſui intraturus, Angelis plaudentibus feliciter migravit ad cœlos [a].

Moritur.

Miraculum in ipſius funere patratum.

26. Qui tamen antequam ſepulturæ traderetur, quantæ virtutis fuerit vivus, prodidit mortuus. Denique cùm in Baſilicam S. Martini in feretro poſitus portaretur humandus, quidam de circumſtantibus dum virgâ geſtatoriâ frequentiam irrumpentis populi prohiberet, contigit ut crucem cum lampadibus oleo plenis pendentem ad terram proſterneret. Mox ipſa crux, mirabile dictu! funiculo unde ceciderat cum omni integritate lampadarum & ſine olei detrimento, nemine ſublevante, ſe ſe innexuit, & permanere in oculis omnium, ut ante conſueverat, cœpit: & ubi credebantur lampades minutatim confractæ, ſua integritate ſolidæ nec ullam olei guttam permiſerunt diſtillare. Sic Beatiſſimi Viri corpus ad laudem ſuæ gloriæ emicuit virtute Crucis in funere.

27. O glorioſiſſimum virum, cujus merita adeo valuerunt apud Crucifixum, ut Crux quæ ceciderat in terram, ſine ullius adminiculo ad locum unde ruerat reverteretur inlæſa. O venerabilem Chriſti Pontificem cuſtodia Angelorum iugiter munitum! cujus virtute nec olei liquor damnum, nec ulla illarum confractionis ſuſtineret detrimentum. Verè etenim illius gaudens anima gloriatur felicitate æterna, habens lampadem ſanctam cum inextinguibili lucerna, quia ſine laudis humanæ pompa ejus manus numquam ceſſavit ab opere miſericordiæ, quod indicatur hujuſmodi liquore. Illius potentiâ hæc edita ſunt miracula, qui per Crucis trophæum à morte perpetua genus redemit humanum, & à peccatis mundatum dedit conſcendere cœlum. Et quoniam glorioſiſſimi Antiſtitis Leobini præclara miraculorum præconia ob venerandam annua devotione memoriam narravimus recolenda, de innumerabilibus videlicet pauca; ſummiſſis precibus tanti Patroni imploremus ſanctitatem, ut qui eum fecit coruſcare miraculis, nos faciat exuberare operibus bonis, concedâtque nobis præſentis vitæ curſum ſine offenſa tranſcurrere, continuámque pacis tranquillitatem obtinere, & in futuro ſæculo ad ejus conſortium feliciter pervenire, qui in Trinitate vivit & gloriatur Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

[a] Nempe circa annum Chriſti D. LVI. Nam interfuit Concilijs Aurelianenſi V. anno D. XLIX. Pariſienſi II. anno D. LI. Caletricus verò ejus ſucceſſor Concilium Pariſienſe III. anno D. LVII. celebratum ſua ſubſcriptione firmavit. S. Leobini corpus in ſuburbana S. Martini Baſilica in Valle nuncupata religioſè aſſervatum eſt uſque ad annum M. D. LXVIII, quo Calviniſtæ ſacras ejus Reliquias in favillas redegerunt, excepto capite, quod in Eccleſia Majori cuſtoditur. In MSS. cod. Eccleſiæ Carnotenſis diœceſim Carnotenſem limitaſſe, ac XXI. circiter annis ſediſſe legitur.

Circa ann. D. LVIII. Maij 1.

VITA S. MARCVLFI ABBATIS NANTVENSIS.

Stilo genuino reſtituta ex cod. MSS.

* S. Marcoul.

* Bayeux

Patria ejus pueritia & mores.

1. EO tempore quo glorioſus & Deo amabilis Rex CHILDEBERTUS Francorum ſceptra ſtrenuè honeſtéque regebat, Beatiſſimus Vir MARCULFUS * magnus enituit præclaris moribus & actibus; qui cùm ex nobiliſſimis, ditiſſimíſque atque Chriſtianiſſimis Bajocaſſinis * civibus exortus eſſet, ab ipſis puerilibus annis toto niſu totóque deſiderio ad ſupremam cœpit anhelare patriam. Præferebatur in annis puerilis levitas, & vigebat in moribus ſenilis maturitas. Nam ludicris omnibus quibus ætas maximè occupari delectat abjectis, ea quæ divinæ religionis erant & avida aure percipere, & tenaci memoriæ commendare, & curioſa proſecutione perficere ſatagebat. Devitabat denique bonæ indolis puer coætaneorum ſuorum vaniloquia, laſciváque conventicula, & ſervorum Dei ſemper intereſſe conventibus atque colloquijs

Deut. 32. 7.

expetebat, imitans iam ſine lectionum demonſtratione illud Moyſis ſic præcipientis: *Interroga patres tuos & annunciabunt tibi, majores tuos & dicent tibi*; dicebátque cum Pſalmiſta:

Pſal. 118. 115.

Declinate à me maligni, & ſcrutabor mandata Dei mei. Hujuſmodi igitur cùm ſeſe velut præludijs

præludijs futuræ Chriſti militiæ exercitaret, à ſuis pædagogis pia proviſione, cùm & iamdudum ejus uterque parens obierat, divinarum inſtituendus traditus eſt ſtudijs litterarum. Decebat utique ut quem taliter ſibi divina vindicabat gratia, non mundanis ſed divinis manciparetur negotijs. Sed cujus conſcientiam dator ſcientiæ Spiritus ſanctus à tonius malevolentiæ ſordibus emundaverat, ei in diſcendo nulla potuit adeſſe tædioſa dilatio. Nam infra brevis temporis intervallum omnibus adeò divinis inſtructus eſt litteris ut nulli ſuorum ſodalium repetiretur ſecundus.

Circa ann. D. LVIII. Maij 1.

Litteris navat operam.

2. Poſtquam autem annos pubertatis attingens in robur virile evaſit, velut miles benè usque à primis annis in Chriſti tyrocinio exercitatus, cœpit viriliter atque ſtabiliter ad ſupremæ vocationis contendere bravium, præterita cum Apoſtolo obliviſcens, & ſeſe in futura extendens, vacans orationibus, inſiſtens lectionibus, carnem vigilijs macerans, & jejunijs attenuans, omnibus humilitatem atque obedientiam præbens, largus in eleemoſynis, profuſus in miſericordijs, ſuſtentabat inopes ſumptibus proprijs, pupillorum & viduarum ſubveniebat neceſſitatibus; corrigebat denique vias ſuas in cuſtodiendis mandatis Domini, ſuas quippe corrigebat, & Domini ſequebatur. Talibus igitur moribus & officijs Chriſto dilectus & hominibus gratus reverendúſque habebatur. Gaudebat quippe atque lætabatur tali concivi omnis Bajocaſſina plebs, confidens totius reipublicæ ſtatum per eum firmum ſtabilémque futurum. Nam beatiſſimus vir omnes crebris incitabat adhortationibus, útque fundamentum omnium bonorum fidem firmiter tenerent Catholicam, ſpémque ſuam in Deo, & non in hominibus conſtituerent, dilectionem Dei integram colerent ſuper omnia, & proximos tamquam ſeipſos diligerent. Et ut quotidianis virtutum profectibus ad promerendam ſupernæ civitatis beatitudinem properarent.

Qualis in adoleſcentia.

3. Denique cùm rebus temporalibus hereditariæ ſua ceſſione prædictus vir Dei afflueret, cùmque ſoli Deo ſervire cuperet, in eis procurandis & conſervandis diu occupari nullatenus voluit; ſed illius Evangelici dicti non ſurdus auditor: *Quoniam qui non renunciat omnibus quæ poſſidet, non poteſt Chriſti eſſe diſcipulus*: & illius Apoſtoli, ut nemo Chriſto militans ſæcularibus ſe implicet negotijs; relicta domo rebúſque patris nudus ex mundi naufragio evadens optatam arripuit peregrinationem, factus pauper ut Chriſtum pro nobis pauperem ſequeretur. Et quoniam jamdudum famam ſanctitatis beati POSSESSORIS Conſtantiæ * Civitatis Epiſcopi acceperat, eum recto tramite expetijt cupiens ipſius doctrinis & exemplis inſtitui. A quo benignè ſuſceptus apud eum per non modicum tempus manſit, atque ab eo tonſuratus, cùm eſſet annorum triginta, Clericalem habitum recepit. Poſtmodum verò per reliquos Eccleſiaſticos ordines digna promotione ſublimatus, tandem Presbyteratus gradum conſcendit. Cœpit denique jubente prædicto Pontifice pagum * Conſtantinum * peragrans indeſinenter admonere populum, ut quod ſemel facto fonte profeſſi eſſent, & moribus tenerent & operibus exercerent, viáſque rectè vivendi ſemper ſequerentur, vanámque mundi gloriam parvipenderent, & ad cœleſtem tota intentione tenderent.

Lvc. 14.33.

Relictis omnibus adit S. Poſſeſſorem.

* Coutances

A quo Presbyter & concionator inſtituitur.

* le Contantin.

4. His igitur cœleſtium factorum inſignibus illuſtratus, ab omnibus quaſi pater colebatur, ſummâque laude efferebatur, atque ſuæ ſanctæ exhortationis dictis cuncti æquali devotione parebant. Erat namque vir ſanctus profundus ingenio, diſertus eloquio, prudens conſilio, maturus in facto, virtutum cultor, vitiorum extirpator. Nec hujuſmodi decorem animi forma offuſcabat corporis: licet enim ſtaturâ puſillus eſſet, aſpectu tamen erat decorus, membrorúmque eleganti conſtitutione compoſitus. Quadam verò nocte dum poſt longam in orationibus Deíque laudibus lucubrationem membris fatigatis modicùm indulgeret quieti, adeſt ei ſupernus nuncius habitu fulgidus & aſpectu jucundus, qui eum excitans his verbis alloquitur: Pax beatiſſime Marculfe. Omnipotenti Regi tuæ ſunt grata opera, grata utique ipſi per omnia tua eſt militia, ſciáſque in hoc præcipuè te ipſius gratiam promeruiſſe, quoniam non modò circa tuam, verùm & circa tuorum ſalutem proximorum ſollicitè invigilas. Et quoniam per te plures à fraudibus Dæmonum divelle, ſibique Chriſtus vindicari diſpoſuit: feſtinus CHILDEBERTUM Regem adeas Francorum, atque ab eo tibi dari poſtules locum quemdam in hoc pago Conſtantino cui Nantus * eſt vocabulum cum omnibus rebus ad eumdem locum pertinentibus, in quo & Monaſterium conſtruas, & aliquos Fratres ſub tuo regimine Deo devotè ſervientes conſtituas. Cùm autem cor Regis in manu illius ſit, cujus iſta eſt juſſio, nullo modo te fore impetraturum quod poſcere moneris diffidas. His dictis protinus diſparuit.

Ejus dotes

Angeli monitu Regem convenit.

* Nanteuil.

5. Mane igitur facto, aſello cui ſedere conſueverat aſcenſo, aſſumptíſque ſecum Fratribus CARIULFO & DOMARDO iter imperatum arripuit. Cumque præfatus Rex cum ſua Regine VLTROGODE nomine, & cum multa ſuorum Procerum turbe, quadam feſtiva die divini celebrationem officij in Eccleſia devotè præſtolaretur, beatus Marculfus ſupervenit, intránſque Eccleſiam non ſe continuò Regalibus præſentavit obtutibus, ſed cui omnis ſubtus erat mundana levitas, & in quo humilis & religioſa manebat gravitas, in quam-

* a. Hoc loco pagus ſumitur pro toto juriſdictionis tractu. Cæſar lib. 1. belli Gall. *Omnis civitas Helvetia in quatuor pagos diviſa eſt.* Hoc ſæpius in his Actis obſervare licet.

Circa ann. D. LVIII. Maij 1.

dam altiſſimam partem divertit, ubi ab omni tumultu ſemotus ſecretas Chriſto poſſet preces fundere, implens illud Evangelicum: *Cùm oraveris intra in cubiculum & clauſo oſtio ora Patrem tuum.* Nolebat etenim vir ſanctus hypocritarum ſectari jactantiam, qui in ſynagogis locíſque publicis ut ab hominibus viderentur orabant ſtantes, de quibus Dominus: *Amen*, inquit, *dico vobis, receperunt mercedem ſuam.* Sed quoniam lucerna Chriſti non poterat latere ſub modio, quæ virtutum cuſtos celare ſatagebat humilitas, Dæmonum ſuperata detegebat ſuperbia. Mox enim ut vir ſanctus Eccleſiam introïvit, per quoſdam qui fortè illuc adducti fuerant obſeſſos utriuſque ſexus homines magnis lacrymoſiſque cœperunt vocibus clamare Dæmonia: Parce nobis, parce Chriſti ſerve Marculfe, graviter enim cruciat nos tua præſentia; ſed ſi ab his nos ſedibus per te divina expulerit potentia, ne nos tradat in abyſſum tua impetret ſanctitas.

Matth. 6. 6.
Ibid. 16.

Orans ſecretò in Eccleſia à dæmoniacis publicatur.

6. Super hoc autem Rex omnéſque ſui vehementer attoniti, quis eſſet qui hoc nomine vocaretur, cuíque ſic acclamarent Dæmoniaci, diligenter jubet inquiri. Invenitur tandem monetúrque ut ad Regem feſtinus accederet. Quo accedente Rex eum officioſiſſimè ſalutans: Bene, inquit, venias benedicte Domini, per te enim certum eſt noſtram puſillanimitatem à piiſſimo factore omnium Chriſto viſitari. Quem contrà beatiſſimus MARCULFUS reſalutans, Pax tibi, ait, & miſericordia ab ipſo Domino IESU-CHRISTO, Virorum illuſtriſſime, de cœlis præbeatur, qui licet dignitate præcellas, atque in ſolio Regalis majeſtatis reſideas, tamen te unum mortalium eſſe conſiderans non ſuperbiâ tumidus ſubjectos deſpicis, ſed humilitate tranquillus eis utpote natura ſimilibus coæquatis, bene utique memor illius dicti ſapientis: *Principem te populi conſtituerunt: noli extolli, ſed eſto in eis quaſi unus ex eis.* Denique juſtitiâ inſignis, nec pietate ſegnis, eiſdem tibi ſubditis & cum juſtitia parcis, & cum pietate ſi deliquerint corrigis.

Regem alloquitur & extollit.

Eccl. 32. 1.

7. His igitur & ceterarum virtutum exhibitionibus Deo & ſanctis ejus per omnia gratus es. Rex autem tanto laudum præconio non ad elationem ſed potiùs ad humilitatem permotus, cœpit blando ſciſcitari alloquio quibus ab oris vir ſanctus adveniret. Reſpondens autem beatiſſimus Marculfus, Vrbis, inquit, Bajocaſſinæ indigena ſum, parentibus non infimis progenitus, juſſione verò Domini admonitus ab eiſdem occiduis partibus tuam amplitudinem tuámque munificentiam expeto quatenus fiſcum in pago Conſtantino, qui Nantus dicitur, cum omnibus ſuis reditibus, non mihi ſed Chriſto, quo donante multa temporaliter poſſides & plura æternaliter poſſidenda expectas, ſollemni donatione concedas. Eſt etenim verè, ſcias, Dei omnipotentis voluntas, & juſſio ut præfatus locus non ulteriùs humano, ſed divino mancipetur dominio, ſcilicet ut & ibi Cœnobium conſtruatur, & Fratres qui diſtrictioris vitæ tramitem tenentes, pro tua totiúſque reipublicæ ſalute Chriſtum ſedulò oraturi in eodem Cœnobio conſtituantur. Qua petitione vehementer Rex exhilaratus, Gratias, inquit, miſericordiſſimo factori meo refero, qui per te dilectum ſuum mihi ſuorum infimo ſuæ voluntatis deliberationem detegere dignatus eſt. Sua namque terra eſt, & plenitudo ejus orbis terrarum, & univerſi qui habitant in eo, fiat ex omnibus quæ mihi miſericorditer præſtitit ejus voluntas & juſſio. Sed omnes in communi, vir venerande, depoſcimus tuam ſanctitatem, ut his miſeris tua ſubveniat pietas, quos nequam ſpirituum male torquet impietas.

Ab eo locum condendo Cœnobio impetrat.

8. Vir autem Dei ad hoc nullo modo idoneum immo ſe indignum obteſtans, tandem multorum victus precibus curvatis ad terram genibus ac manibus in cœlum protenſis & oculis invocat Chriſtum hujuſmodi vocibus: Domine IESU-CHRISTE Rex Regum potentiſſime, cujus imperio omnis ſubjacet creatura, qui es vita & ſalus & pietas, & gratuitâ gratiâ homo fieri dignatus es, ut nos à Dæmonum ditione redimeres, quíque Diſcipulis tuis, eorúmque ſucceſſoribus poteſtatem dediſti ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & omnem virtutem inimici, his famulis tuis opem tuæ pietatis impende, quatenus à quibus crudeliter vexantur effugatis dæmonibus, & eorum qui Creator & Redemptor es ſolus poſſeſſor exiſtas, & ipſi priſtinæ ſanitati redditi debitas tibi laudes perſoluant & gratias. Hac igitur vix oratione completa ſpiritus immundi certa relinquentes veſtigia in fugam lapſi ſunt. Nam per eorum quos injuſtè pervaſerant nares & ora ipſis fugientibus ſanguis uberrimus protupit.

Regis rogatu Marculfus energumenos liberat.

9. Tantum igitur taléque miraculum Rex & ceteri qui aderant admirantes immenſas omnipotenti Deo gratias retulerunt. Accerſito denique ſcriptore jubet ſcribi ſuper dominium quod vir ſanctus petiverat Regale teſtamentum, quo rata adſtipulatione munito tradidit idem Rex omnibus ſuis ſuffragantibus prædictum fiſcum cum omnibus ad eum pertinentibus reditibus Deo & ſancto viro ſuiſque poſteris perenniter habendum & poſſidendum. Imperat & ut quicquid deinceps vellet, ab eo ſine ulla impetrandi hæſitatione expeteret.

Litteras donationis accipit.

10. His igitur ita geſtis vir Domini in patriam redeundi poſtulat licentiam. Sed Rex diutiſſimè in ejus primùm colloquio, poſtremúmque oſculo demoratus, ſèque cum uxore & filijs illius orationibus commendans, atque obnixè ut eum ſæpius reviſeret flagitans, tandem eum dimittit. Delegavit autem ei quemdam ſuorum LEONTIUM nomine, qui ter-

Circa annũ D. LVIII. Maij 1.

ras prædicti ſiſri certiſſimâ finium deſignatione determinaret. Reverſus igitur locum excolere aggreditur. Conſtruxit autem Monaſterium aptum Regulari Inſtitutioni, & congruum, rebuſque intus & extrà prudenti diſpenſatione apparatis atque diſpoſitis, non paucos cum quibus vitam Monaſtiram duceret, ſibi Fratres adſrivit, quos aſſiduè non ſolùm piæ exhortationis inritamentis, verùm & divinæ perfectionis exemplis monebat, ut ſemper ardua & ſanctiora ſectarentur, quatenus de virture in virtutem progredientes Regem regum in Sion contemplari mererentur. Monebat quippe ut integra inter eos unanimitas maneret, quatenus ad formam primitivæ Ecrleſiæ cor unum eſſet & anima una. Nec ſibi quidquam proprium, quiſquam præter peccatum vindicaſſet, ſed eſſent eis omnia communia. Otioſitatem denique velut virus fugerent vipereum, ſed ſemper aut laboribus manuum aut lectioni ſeu orationi incumberent. Inculcabat & eis nihil validius otioſitate Monaſticæ officere perſectioni.

Inde reverſos Monaſterium ædificat.

Monita ejus.

12. Ruſus & illud eſt operæpretium lectioni inſerere, qualiter vir ſanctus antiqui hoſtis prævenerit inſidias. Aliquando namque Quadrageſimæ obſervationis diebus imminentibus, cùm Beatiſſimus Confeſſor quotidianis provectibus ſemper ad altioıa ronſcenderet, atque in dies per ratnalium affectionum ſalubrem derectionem velut aurum in fornace mundior atque expurgatior fieri ſatageret: Inſulam quamdam, cui vocabulum eſt * Duolimonis, incomitatus expetit, quatenus ibi ſuper illud ſacrum tempus Quadragenarium corpus rigidiùs ſolito maceraret, & quò ab hominum conventibus eſſet remotior, eò ad vigilias, orationem, iejuniáque exerrenda aptior atque expeditior eſſet. Sed quadam die dum ante oſtium cellulæ, quam pro tempore ſibi paraverat, horâ fermè ſextâ reſidens divinæ lectioni incumberet; ecce malignus ſpiritus infatigabilis humani generis adverſator, ſperans eum peſtiferâ fallere muſcipulâ, transformatus in ſemineam ſpeciem adeſt ante eum, clamitánſque ſeſe naufragam eſſe, atque illuc caſu eiectam; prece lugubri ſupplicabat, ut eam & tecto tegeret, & cibo recrearet. Vir autem Domini ut erat ad omnia providus atque ritcumſpectus, Diabolicæ fraudis ronfeſtim deprehendens præſtigia, librum quem tenebat depoſuit, intranſque cellulam panem accepit, cruciſque ſignum ſuper eum depingens; Si non phantaſtica, inquit, ſed vera es, ſicut profiteris, ſemina; ſume panem quem porrigo Cruris munitum ſignaculo. Sed cujus perpetuus eſt inimicus, ejus nomen nequaquam ſuſtinere prævalens, illico tanquam fumus evanuit, atque ex alta rupe ſeſe in mare cum horrifico præcipitavit fremitu. Præripitium namque ſemper ſibi debitum iure ſecutus eſt, qui quondam ob ſuam ſuperbiam de cœleſti rulmine dejectus, ſanctæ Eccleſiæ nitebatur columnas ſubvertere; quod enim in noſtro capite Chriſto bellum in eum movens, priùs explere nequiverat, hor aſſiduè in ſuis membris attentare non deſinit.

* al. Duæ limones Duæ liviones.

In Quadrageſima ſeceſſit in ſolitudinem.

Dæmonem in feminæ ſpeciem transformatum eludit.

13. Sed iſte vir ſanctus his propugnaculis circumſeptus extiterat, quibus hoſtis hujuſmodi, Domino atteſtante, facilè repellitur. Iejunijs quippe & orationibus, reteriſque militiæ Chriſtianæ exerritijs indeſeſſus inſiſtebat; nullis etenim alijs cibis præter hordeaceum panem crudáſque berbas veſcebatur, ſaccus erat cilicinus, veſtes autem aliæ vervecinæ pelles. Somnum verò, quem ſolummodo laſſitudo cogebat, paululùm ſuper humum nudam jacens, capitique lapidem ſupponens rarpebat. Taliter igitur Chriſti miles agonizans omnes à ſe hoſtiles procul amovebat infeſtationes. Paſchali denique appropinquante ſolemnitate reviſere Fratres deliberans Monaſterium repetijt, eiſque quod ſibi rontigerat expoſito, omnes immenſo repleti ſunt gaudio, tum pro ipſius nimiùm deſiderato reditu, tum quia ſalvum & inrolumem ſibi eum divina reddidiſſet rlementia.

Ejus victus, veſtitus & ſomnus.

14. Fama autem beati viri longe latéque diſpergebatur, atque ad eum plurimi ex loris circumjacentibus concurrebant. Multi verò illius ſanctâ ronverſatione & doctrinâ accenſi, vana mundi penitus abdicantes, quærumque habere poterant ei afferebant, & ut ſubeſſe ejus tegimini poſſent humiliter depoſrebant. Vir autem Domini libenter eorum annuens devotioni, tamqnam Chriſti fidelis œconomus quæ ſibi offerebant partim in recreatione inopum, partim in redemptione captivorum, & partim in Cœnobiorum diſtribuebat constructione. Nam plura præter primum fundans, rebus eornm qui ad ejus conſugiebant magiſterium ditavit Cœnobia. Venerabilis denique ſacerdos Domini Domarnus rutis omnibus mundani negotij renuntians ad eum convolavit. Cum quo Beatus Marculfus poſt non multum temporis aliquamdiu vitam Eremiticam diſponens agere, Britannicæ regioni quamdam adjacentem inſulam nomine * *Agna* ᵃ adijt. Incolebatur eadem inſula pauciſſimis colonis, in qua & religioſiſſimus vir Halibartus * nomine nimiæ abſtinentiæ rigore ſeſe macerans morabatur. Cujus tugurium Vir Domini Marculſus cum Beato Domardo in-

Quomodo eas ſibi oblatas expendebat.

Plura condit Cœnobia.

* al. Agnus.

* al. Elitua Halgrius.

a Vocatur Inſula Gerſuth in Vita S. Helerij ſeu Heliberti, quam ex MS. cod. Fontanellenſi deſcriptam habemus, ſed tot mendis refertam, ut eam conſultò reiecerimus. In illis Actis Helerius in Tongrina urbe patre Sigobardo, matre Lutssoard, utroque Pagano at nobili natus dicitur, informatus verò à S. Cunberto opidano ſuo: à quo recedens in Maurianam civitatem ad B. Mariæ Eccleſiam ſe receperit. Inde verò cùm adhoc Catechumenus virtutibus & miraculis inibi clareret, Angelico monitu S. Marculfum In Normannia degentem adiiſſe: à quo baptiſatus poſtea in Inſulam Gerſuth comite Romardo Monacho ſeceſſerit, ubi à VVandalis capitis amputatione Martyr ſit effectus: ac demum corpus ipſius in Opidum Hermiarde ad confluentes Moſæ, Rheni & VValli primò navigia vectum, deinde Stovenas delatum fuiſſe.

Circa ann. D. LVIII. Maij 1.

trans diu cum eo aſperam corporis meceratiooem exercendo vitæ ſpeculativæ inhæſerunt.

15. Sed quantum qualéqoe io eadem inſula Chriſtus per ſancti viri merita patravit miraculum, oon eſt ſilentio ſuperſedendum. Aliquando namque Pitatæ plurimi, ferè ad tria millia ex inexhauſtis ſcaturiginibus gentis Saxonicæ prorumpentes, aſcenſis navibus, curſúmque velocem remis ac velis accelerantes, ad prædictam inſulam deprædaodam atque penitus depopulandam tendere cœperunt. Quos Inſulani qui non plures triginta perhibeotur fuiſſe, delongè deprehendentes ſubito metu perculſi quid agereot, quódve confugium peterent, utpote mari circumſepti omnioo neſcientes, tandem ſalubri reperto coosilio, pariter ad Beati Marculfi præſidium cucurrerunt, atque ejus genibus obvoluti ut eis ſubveniret queſtuoſis implorant clamoribus. Quibus vir ſanctus, Filij, inquit, forti animo eſtote, potens eſt eoim Deus vos ab iſtorum eripere manibus. Quapropter ſi meis vultis acquieſcere monitis, arma conſtaoter capeſſite, & intrepidis animis hoſtibus ad reſiſteodum occurrite, ſpero enim à Deo vobis de ipſis affuturam victoriam. Nam pro vobis ipſe pugnabit, qui quondam Pharaonem ejuſque exercitum magnifica contrivit potentia.

Britanniæ inſulam à barbaris raetur.

16. His igitur incitamentis animati audacter arripiuot gladios, atque non io ſua, ſed in Dei confiſi dextera, virique ſanctiſſimi precibus fortiter pugnaturi Piratis occurrunt. Sed per Dei virtutem, & per beati viri obtentum omnibus Inſulanis illæſis, Barbarorum paucis ferro necatis, plurimiſque marinis abſorptis gurgitibus, oullus ſuperfuit qui reliquorum caſum in ſuam reportaret patriam. Audieos autem ejuſdem inſulæ dominus tot millia hoſtium ita magnificè per Beati MARCULFI ſuffragium conſumpta, immenſas Deo gratias rependit, atque ejuſdem ſancti viri ditioni dimidiam inſulam devota traditione mancipavit. Conſtruxítque beatiſſimus ſacerdos ibi Mooaſterium, in quo aliquos qui Chriſto conſtanter ſamulareotur conſtituit.

* al. Genardus.

Puerum lupi morſu laniatum ſanat.

17. Elapſo deoique pauco tempore, cùm Cœnobium quod primum conſtruxerat reviſere properaret, pater quidam * GENASTIO oomine filium ſuum rapidi lupi morſibus miſerabiliter dilaceratum, atque iam morti contiguum ei obtulit magnis poſtulans clamoribus, quateous ne moreretur puer ſuus vir Deo amabilis precibus obtineret. Sed qui pietatis viſceribus totus in Chriſto affluebat, quique ad ſubveniendum proximorum miſerijs ſemper erat promptiſſimus, protinus Dominum oravit in terram proſtratus. Sed quanto terræ pronior, tanto cœlo viciniot, mox ut ſurrexit de pulvere, puer ab omni ſanatus eſt vulnere. Magoa oboritur circumſtantibus lætitia, patri pro reſtituto filio, reliquis autem pro inſperato miraculo.

Regem iterum adit.

18. Cùm autem non loogè ſuæ diſſolutionis terminum ſaocto revelante ſpiritu prænoſceret adeſſe futurum, Regem CHILDEBERTUM [b] prius quàm de hac vita migraret adire decrevit, quatenus prædiorum dooationes, quas Cœnobijs quæ ipſe cooſtruxerat, multi fideles pro ſalute animarum ſuarum fecerant, abſque ulla poſterorum calumnia ei inconvulsè & incontamioatè perpetualiter permanerent regali adſtipulante auctoritate. Igitur apparato commeatu iter cepit. Quas verò Chriſtus Dominus per eum virtutes obiter fecerit non eſt cooveniens reticere. Nam priuſquam * Compendium Caſtrum, in quo tunc Rex morabatur perveniret; ſuper fluvium qui † Iſera dicitur veniens, ut paululùm à fatigatione itineris recrearetur, in pratum quoddam divertit; & ecce venatores Regis leporem canibus immiſſis inſequebantur. Lepus autem per apertam camporum fugiens planitiem iam iámque capiendus mortem imminentem crebris flexibus differebat. Cúmque hinc & inde campis patentibus oullum evadendi proſpiceret effugium, velut iuſſus divinitus ſub hominis Dei coofugit amictu. Vnus verò venatorum mente ſuperbus & ore immoderatus ad eum accedens: Qua temeritate, inquit, Clerice, venationem Regis invadere præſumpſiſti? redde eam, alioquin mox meo gladio interibis. Vir autem Domini non periculum declinandi causâ; ſed ut illius, qui homines ſaluat & iumenta, pareſceret magnificeotia, beſtiolam dimiſit. Canes verò qui ad eam capiendam parati circumſtabant, ita affixi, rigidique effecti ſuot, ac ſi eis nulla eſſet vitalis mobilitas. Is autem qui virum ſanctum irreverenter ac contumelioſè adorſus fuerat, ex equo quem calcaribus vtrimque fodiens ut fugientem coosequeretur, inſtigabat, corruens, eſt adeo ad terram alliſus ut venter ejus diſciſſus ſuis vacuaretur inteſtinis: quo facto ſocij ejus ſtupefacti, ſcientéſque ob ſancto viro illatam injuriam hoc illi contigiſſe miſero, pedibus ejuſdem Beati Viri advolui ut iam morituro parceret implorabant. Sed qui ſemper ad miſerandum potiùs quàm ad ulciſcendum paratus erat, ubi ſemiviuus iacebat protinus advenit, manibúſque exta prominentia contrectans ſuo loco recondidit. Vbi verò diutiſſimè incubuit orationi, ſeſe de terra erexit, ſignóque ſuper eum facto qui penè exanimis tenebatur, ita incolumis factus eſt ac ſi nihil mali perpeſſus eſſet.

* Compiegne

† l'Oyſe

Leporem è venatorum manibus eripit.

Venatorem ſibi iniurium ob idque puniſum curat

a Cùm Compendium Caſtrum ad Chlotharium Sueſſionum Regem pertinuerit, cur Childebertus Pariſiorum Rex in eo morabatur? nempe dum Chlotharius Saxonico bello anno Chriſti D. LVII. detinetur, Childebertus fraternum Regnum aggreſſus eſt, teſte Gregorio Turon. in lib. 4. cap. 17.

19. Rex autem venatu rediens poſtquam quod factum fuerat audivit, vehementer tum pro beatiſſimi Marculfi adventu, tum pro eo quod Deus per eum patraverat miraculo gaviſus, feſtinus ad eum tendere cœpit. Vt autem primùm delongè eum proſpicere potuit, mox de equo deſiliens, pedes maxima cum reverentia ad eum acceſſit, atque ut eum vir ſanctus benediceret ſupplex flagitabat. Benedicat, inquit, tibi Deus ex Sion, & videas bona Ieruſalem omnibus diebus vitæ tuæ, ſintque omnes tui benedicti à Domino qui fecit cœlum & terram. Mutuis denique ſeſe complexibus diu deoſculati, poſtquam Regi cauſam ſui itineris intimavit, Caſtrum pariter intraverunt prædictum. Interea ſole ruente, nox venit. Poſtera verò die Rex teſtamentum de his omnibus pro quibus vir Domini petiverat prædiorum donationibus fieri iuſſit, atque illud præſentibus Regina Vltrogoos ceteriſque ſuis Optimatibus omnibus atteſtantibus auctoritatis ſuæ annulo ſignavit. Præterea Rex atque Regina plurimis eum donantes exuvijs ſupplices exoraverunt, quatenus Chriſtum pro eorum dignaretur interpellare ſalute. Quo facto Beatiſſimus Marculfus domum reverſus eſt.

Circa ann. o. LVIII. Maij 1.

Rex eum honorificè ſuſcipit, ac prædiorum donationes confirmat.

20. Sed qnoniam iam dies inſtabat qua Chriſtus ſudores illius reſpiciens de hac corporeæ corruptionis imbecillitate ad incorruptionis perennis ſanitatem migrare diſpoſuerat, modica tactus moleſtia gaudens & exultans ſuæ vocationis præſtolabatur horam. Invaleſcente denique languore vicinnm ſui exitus terminum præſignante, Fratres vndique, multáque populorum ex vicinis locis turba, inter quos & venerabilis urbis Conſtantiæ præſul Magno [a] viſitandi ſtudio accurrit. Paſtor autem bonus blandè gregem ſuum conſolans, atque ſancti propoſiti normam nullo modo deſereret admonens & exhortans, ſummo Paſtori Chriſto ſupplicabat, ut quos ſacratiſſimi ſui ſanguinis effuſione redemerat, eos iugi ſuæ perfectionis munimine circumdaret. Tandémque manibus & oculis cœlo intentis, Domine inquit, Iesu Christe, Patris æterni fili unigenite, miſerere ſeni iam fatiſceſcenti, & ſi iam ſatis eſt tuæ pietati quòd huc uſque tuæ militiæ caſtris interfui, merear deinceps diu optata libertate donatus civium ſupernorum admiſceri conſortio. His dictis ſpiritum choris Angelicis ſociandum exhalavit. Dolent omnes, fit luctus omnium qui aderant intolerabilis de abſentia tanti viri. Vir autem Domini Kalendis Maijs hominem exuens [b] ſepultus eſt in Monaſterio quod priùs conſtruxit in loco qui dicitur Nantus: cum eo & duo fratres qui eodem tempore obierant Cariulfus & Dromarnus ſepulti ſunt in Chriſto.

Moritur vir Sanctus.

21. Poſt non modicum denique temporis interſtitium venerandus Rothomagenſis Eccleſiæ Pontifex Audoënus cùm Diœceſim ſuam cura Paſtorali circuiret, devenit in pagum Conſtantinum; expetitus eſt à Berwno loci ſæpedicti Abbate, ut eumdem locum inviſeret, & corpus Beati viri de loco in quo iacebat alium in locum quem ipſe paraverat transferret. Cujus petitioni prædictus Præſul libenter annuens locum adijt, & ad quod venerat aggreditur negotium. Sublato autem de tumulo Viri ſanctiſſimi corpore, licet conſumptis carnibus ſola cutis adhuc virtute Dei incorrupta hæreret oſſibus; tamen ita vividus ejus apparuit vultus, ac ſi vivifico foveretur ſpiritu. Quod miraculum ut multis fieret notum detectus per triduum manſit. Beatiſſimus verò Audoënus præfatum Abbatem popoſcit, ut de ſancti viri corpore tam pro ſui laboris compenſatione quàm ſanctitatis devotione concederet aliquid; cui rei libentiſſimè conſenſit. Cum autem apud ſe caput tractaret auferre, chartula huiuſmodi verbis exarata manui ejus cœlitus immiſſa inſedit: Ceterorum membrorum Beatiſſimi Marculfi quod voles ſumito, caput autem ejus nullatenus tangere præſumas. Præſul igitur ſanctiſſimus hujuſcemodi divino interdicto appoſito revocatus, in loculo qui paratus erat ſumma cum veneratione Beatiſſimi Confeſſoris Reliquias condidit. Quo in loco crebrò patrata virum ſanctum non eſſe mortuum, ſed verè vivere teſtantur miracula [c]. Nam ibi per Beatiſſimi Marculfi merita & viſum cæci, & auditum ſurdi, greſſumque receperunt debiles, omniſque à quibuſcunque languentibus procul eſt fugata infirmitas, præſtante Domino Ieſu Chriſto, cui eſt honor & gloria cum Patre & Spiritu ſancto in ſæcula ſæculorum. Amen.

Corpus ejus à S. Audoëno de terra elevatur.

Caput ejus aſportare prohibetur Audoënus.

a In ſerie Epiſcoporum Conſtantienſium Magno deſideratur, cujus loco heic apud Surium ponitur Lauto.

b Ex hujus hiſtoriæ contextu Marculfus obijſſe videtur ſtatim atque à Childeberti Regis palatio reverſus eſt, proinde ante annum o. LIX. quo Childebertus deceſſit. Corrigendus itaque Sigeberti interpolator, qui S. Marculfum anno D. XCVIII. claruiſſe ſcribit.

c Hujus vitæ auctor ante Caroli cognomento Simplicis ætatem vixiſſe videtur, ſub cujus principatu S. Marculfi Reliquiæ Corbiniacum delatæ ſunt, ut ſæculo IX. videbimus.

Circa ann. D LX. Septem. VII.

VITA S. CLODOALDI CONFESSORIS.

Ex MSS. codd. S. Germani Pratenſis.

* S. Clod.

1. DIES lætitiæ & gaudij adeſt præcipuè veſtræ Vrbi ſummâ devotione celebranda, qua venerandus Chriſti confeſſor CLODOALDUS * vinculis corporeæ fragilitatis exutus adire meruit gaudium æternæ beatitudinis, Angelicis ſpiritibus ſociatus, ut quorum munditiam tempore ſuæ mortalitatis ſtuduit habere in terris, eorum conſortio ſine fine frueretur in cœlis. Cui præſtante gratia Salvatoris hodie factus eſt de morte natalis; cui initium vivendi dedit finis vitæ; cui, ut Paulus, vivere Chriſtus fuit; cui ſine Chriſto vita non fuit. Meritò ergo ſatiatur in bonis deſiderium ejus: quia dum in hac carne viveret, mundatum eſt ab omni iniquitate & malitia cor ejus. Dignè jam verſatur ejus vita mirabilis in memoria hominum, qui merito ſanctitatis tranſijt ad gaudium Angelorum. Meritò & laudem ſanctorum virorum mandat nobis habere Scriptura divinitus inſpirata dicens: Laudemus viros glorioſos qui vicerunt regna mundi; qui vicerunt non qui victi fuerunt. Non eſt enim contraria ſibi Scriptura quæ dicit alio loco: *Non laudes hominem in vita ſua.* Quæ autem ante mortem propter incertos caſus caducæ vitæ prohibet, poſt mortem jubet laudare. Modò ſecuri laudibus extollamus ejus excellentiam ſanctitatis, quando nec adulatio notat laudantem, nec elatio tentat laudatum. Laudemus poſt emenſum periculum jam ſecurum: laudemus victorem, ſed poſtquam venit ad triumphum. Operum ejus merita jam in tuto poſita ſecuri magnificemus: qui galeâ ſpei & ſcuto fidei & gladio verbi Dei tamdiu infatigabiliter contra antiquum hoſtem armatus inceſſit, quouſque eo devicto ejúſque pedibus proſtrato meruiſſet accipere palmam æternæ remunerationis.

Philip. 1. 21

Sancti poſt mortem ſecurè laudantur.

Eccl. 9. 30.

Matth. 25.

2. Illius ergo, quantum poſſumus, omni inſtantia veſtigijs inſiſtamus, quibus per arctam viam ad cœli latitudinem feſtinans quà eum ſequeremur oſtendit. Hodie optatam vocem laudabilibus operibus adquiſitam audire meruit Salvatoris ore prolatam: *Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui.* Acceptum enim talentum retulit geminatum. Iam per fidem gratia ſalvatur, gloriam Domini ſpeculatur transformatus in eamdem imaginem. Iam enim hyems preſſurarum tranſijt, & imber tribulationem receſſit; jam indiſſociabiliter æterno fonti inhærens, inebriatur ab ubertate domus Dei, & torrente voluptatis ſuæ potat eum Dominus & bibit perennem jocunditatem juxta ſui capacitatem. Nec noſtrarum obliviſcitur miſeriarum, cùm ſemper claro intueatur lumine omnia videntem, & æquo jure diſponentem ac moderantem. A ſummo uſque ad imum ſtatum creaturarum atque ex alta arce reſpiciens ima terrarum Reges tremendos, quos innumeri populi metuunt, cernit velut exules tyrannos. Miseratúſque errores humanos clamat compatientis affectu miſerantis: O infelices & miſeri cives, quà itis? non eſt hæc via quæ ducit ad patriam, ſed quæ ducit ad impia tartara. Redite prevaricatores ad cor, relinquite vias erroris & vivetis. Quid extra quæritis obtuſi cæcitate mentis, intra vos poſitam perpetuitatem beatitudinis? ſi bene quærere vultis, intra vos quærite, ibi invenietis, ubi invenit qui dixit: *Hæc recordatus ſum & effudi in me animam meam, quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis uſque ad domum Dei in voce exultationis & confeſſionis:* ubi eſt vera lux luminis, quam non poſſunt fuſcare tenebræ erroris. Hanc quicumque videre meruerit, candidos ſolis radios negabit. Ibi invenietis & audietis Chriſtum dicentem; Ego ſum lux, ego ſum via. Sed ſi aurem cordis appoſueritis, Prophetam longè ante novæ gratiæ temporà præconantem, & poſt tergum monentem: *Hæc via, ambulate in ea neque ad dexteram neque ad ſiniſtram declinantes.* Hæc via, de qua procul aberraſti & factus es tibi ipſi regio egeſtatis, quando diſſipaſti patrimonium quod dederat dulcis Pater: porcos paviſti, & de Hieruſalem deſcendens in latrones incidiſti, qui etiam deſpoliaverunt te, & plagis impoſitis abierunt ſemivivum te relinquentes. Sed non reliquit miſeriam tuam miſericordia Samaritani illius qui factus eſt nobis ſapientia à Deo, & juſtificatio & redemptio, qui peccata noſtra pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, ut peccatis mortui, juſtitiæ vivamus. Qui dicit nobis: Currite, & ego perducam. In qua juſtitia viventes, poſiti ſumus in via ad patriam redeuntes, & ad Hieruſalem cœleſtem quæ ædificatur ut civitas remeantes, cujus participatio eſt in idipſum. Quam denunciat Apoſtolus liberam & matrem omnium noſtrum, cujus civitatis conditor & artifex Deus. Quæ, ut in Apocalyſi legitur, *non eget lumine ſolis, ſed Dominus Deus illuminat eam, & lucerna ejus eſt Agnus.* Cui ſuſpiramus nolentes expoliari, ſed ſuperveſtiri ut abſorbeatur quod mortale eſt à vita.

Sancti in Deo noſtras vident miſerias, eiſque compatiuntur.

Pſal. 41. 5.

Iſa. 30. 21.

Apoc. 21. 23.

Pericula hujus vitæ.

3. Sed in hac juſtitiæ via, qua imus, plurimæ inſidiæ & laquei ingeruntur nobis à

deſertoribus ejuſdem ſactæ militiæ, Angelis Satanæ, quibus Deus peccantibus non pe- Circa ann.
pepercit, ut ait Petrus, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum, in judicio magni Dei D. LX.
cruciandos reſervavit. Quare ſicut leo rugiens circumeunt quærentes quem devorent ut Septem.VII.
à via veritatis abſtrahant. Contra quos bellum inexorabile nobis eſt agendum: quia non
eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus mundi rectores tene-
brarum harum, contra ſpiritalia nequitiæ in cœleſtibus. Ne ergo deficiamus in eorum con-
flictu, & capiamur eorum laqueis, paratur nobis menſa in via ejus noſtræ peregrinatio-
nis, variarum opum referta delicijs, omne habens delectamentum & ſuavitatem omnis
ſaporis. Sed præfinita & præſcripta eſt lex omnibus accumbentibus. Ad menſam magnam,
inquit, ſediſti: conſidera quæ apponuntur tibi, ſciens quoniam talia te oportet præpa- Eccl. 31 12.
rare. Ecce autem è latere hinc inde palàm, hinc inde plurimæ latenter inſurgunt vani- Pſal. 118. 85.
tates & mortiferæ ſuavitates & delectationes. Sed quid dicit Pſalmus? *Narraverunt mihi
iniqui fabulationes, ſed non ſicut lex Dei, qua dicit: Nolite diligere mundum neque ea quæ* 1. Iohan. 15.
in mundo ſunt, quia omne quod in mundo eſt concupiſcentia oculorum & ſuperbia vitæ. Con-
tinete ergo vos ab immani feritate ſuperbiæ & ab inerti voluptate luxuriæ & à curioſitate
falſi nominis ſcientiæ. Videte ne decipiamini nec fallamini. Optimum eſt enim gratiâ
ſtabiliri cor, non eſcis quæ non profuerunt ambulantibus in eis. Nolite vobis inaniter
promittere diuturnitatem vitæ. Quæ eſt enim gloria veſtra? Vapor eſt ad modicum parens,
deinceps exterminabitur.

4. In hac via ambulantes tenete juſtitiam; quam cùm nobis propoſuiſſet Salvator Tria reme-
ſervandam, tria tantummodò in executione ejus proſecutus eſt, orationem ſcilicet, elee- dia.
moſynam & jejunium; in oratione monſtrans omnes regulas ſancti deſiderij. Tota enim
vita veri Chriſtiani ſanctum eſt deſiderium: in eleemoſyna omnem benignitatem & be-
neficientiam oſtendens in dandis beneficijs & ignoſcendis in ſe delictis ab alijs commiſſis,
quamprimùm à ſemetipſo debet omnis accipere. Scriptum eſt enim: *Miſerere animæ tuæ* Eccl. 30 14.
placens Deo. In jejunio verò inſinuans omnem corporis caſtigationem, quæ fit maximè in
cunctis paſſionibus animæ comprimendis. Attendite quaſi in præſenti poſito patronum
veſtrum monentem vos, & ad percipienda exhortantem perpetua præmia: Eſtote ſicut
& ego; Nolite cauſari de fortitudine: unde ego potui, & vos ſi vultis poteſtis. Neque
enim à me ego quidquam potui: poſſe verò meum ab illo fuit, qui dixit: *Sine me nihil* Iohan. 15. 5.
poteſtis facere. Si qui ergo eſtis qui ad perfectionem tenditis, perſeverentiam in bonis
operibus à Patre luminum quotidianis precibus poſcite, atque hoc agendo confidite non In Deo, non
vos eſſe alienos ab electione electorum, quos elegit ante mundi conſtitutionem, ut eſſent in ſe confi-
ſancti & immaculati in conſpectu ejus. Abſit autem à vobis ideò deſperate de vobis, dendum.
quia ſpem veſtram in illo habere jubemini & non in vobis. Maledictus enim omnis qui
confidit in homine & à Domino recedit cor ejus. Benedictus autem vir qui confidit in Do-
mino, & erit Dominus fiducia ejus: quia bonum eſt confidere in Domino. Quid verò ad-
huc in peccatorum damnabilium remoramini delectatione? apprehendite ſaluberrimam
ſalutem & diſciplinam, & ſervite Domino in timore, & exultate ei in tremore. Et noli-
te præſumere de vobis, nec velitis gloriari quaſi de operibus veſtris: ſed qui gloriatur,
non in ſe glorietur ſed in Domino qui dedit vobis & velle & poſſe. Cui dicimus cum
Propheta: *Omnia opera noſtra operatus eſt in nobis.* Et ideò in nullo eſt gloriandum quando Iſa. 26. 12.
noſtrum nihil eſt: quia non eſt in poteſtate noſtra cor noſtrum & noſtræ congregationis,
ſed à Domino greſſus noſtri diriguntur, ut viam ejus velimus. Hoc crediderunt, hoc ege-
runt quicumque ab initio Deo placuerunt.

5. Hoc & iſte ſanctus Pater noſter indubitabili mente credidit, & verbis docuit, &
uſque ad finem ſuis operibus ſervavit. Neque enim aliter poſſet eſſe ſanctus, cujus proſa-
piam generis, quamvis bene nota ſit omnibus, vobis huic paginæ duxi inſerere & ab
ipſa ejus pueritia inſignem pietatem & morum probitatem narrare. Traxit autem genus
ab alto ſanguine Regum. Cujus avus CLODOVEUS regnum Francorum nobiliter regens, Clodoaldi
pulchrè diſponens & ordinans, cùm Pariſius curſu vitæ ſuæ expleto finem vivendi feciſ- parentes.
ſet, reliquit in regno conjugem vocabulo CHLOTILDEM, cum tribus filijs CLOTHARIO Clodomirus
videlicet, CHILDEBERTO, atque CHLODOMERO, quibus diſpoſitis portionibus pater mori-
diviſit Monarchiam ſui principatus. Sed Chlodomerus genitor hujus ſancti Confeſſoris tur anno
CLODOALDI, cui ſorte ceſſerat Burgundia, non multo pòſt defunctus, & ipſe tres re- D. XXIV.
liquit filios. Quorum unus vocabatur THEODALDUS, alter GONTARIUS, tertius verò iſdem
CHLODOALDUS. Quos regio more & cultu nutriebat & inſtituebat eorum avia jam dicta Fratres
Regina, cupiens eos loco filij in faſtigium ſublimare regni. Sed ſpe ſua fruſtrata eſt Clodoaldi.
fraude filiorum de innocentium cæde tractantium. Denique cùm Childebertus reſideret
Pariſius, ſuaſu antiqui ſerpentis inſtigatus, ut regnum fratris defuncti invaderet & injuſtè
poſſideret, cum germano factionis & ſceleris ſui participe, mittens clam accerſivit fratrem
Chlotharium, qui tunc temporis Sueſſionis urbe morabatur; flagitans quatinus Pariſius Patrui de
venire celeriter non differret, ut unà poſiti commodis & utilitatibus ſibi congruentibus in- eorum nece
ſiſterent, & regnum germani qui tunc vitâ exceſſerat, inter ſe dividerent: filij verò illius tractatus.

Circa ann. D. LX. Septem. VII.

velut imbellis manus infantilis ætatis, aut gladio necati, aut certè plebeio tegmine obſcurati atque obumbrati manerent. His ille auditis ruptis horarum modulis celerimè advolavit. Sparſerat autem ſubdolè præfatus Childebertus falſos rumores in aures populares, ob hoc ſolummodò mutuum colloquium habere voluiſſe duos fratres, quatinus filios fratris ſuos nepotes facerent regnare pro patre. Vnde & celerem nuncium dirigunt ad matrem, quæ Pariſius erat ea tempeſtate, rogantes eam ut pueros mitteret ſine dilatione, ut ab eis mitterentur, uel ſublimarentur in regnum patris. Regina verò hilaritate perfuſa, ignara doli & ſimulationis, confeſtim miſit pueros plurimis obſequijs fultos, & catervâ puerorum

Chrothildis nutum pe- tunt.

illis famulantium ſtipatos, prorumpens in hæc verba: Non me reputo amiſiſſe filium, ſi iſtos parvulos videam in regno ejus conſtitutos. Mox verò ut ad patruos venerunt, à ſibi obſequentibus & nutritoribus ſeparati ſunt; atque ex induſtria procnratur truculentiſſimus nuncius nomine ARCHANTUS, qui pergens ad matrem ferret evaginatum gladium & forcipem. Mox verò ut venit, iuxta præceptum dominorum oſtendit Reginæ ſigna terroris & perculit eam terrore gravis nuncij, dicens; O Glorioſa Regina, filij tui Domini noſtrâ magnopere ſcire volunt qnid de pueris cenſeas agendum, & volunt ſibi ociùs nunciari, utrùm tonſo capite velis eos vivere, an gladio vitam præſentem terminare. Hæc illa audiens intolerabili animi dolore ſauciata, velut in extaſi rapta, ignorans nimia triſtitia quid dice-

Chrotildis reſponſio.

„ ret, ait; Satius duco, & melius mihi videtur eos vitam hanc morte finire, quàm inciſis „ crinibus viventes degeneres & inglorioſos videre. Sed ille perverſi animi homo qui tam execrabile ac durum detulerat mandatum, non pertulit tamdiu ſubſiſtere, donec Regina ſedata mente poſcenti congruum daret reſponſum; ſed redijt celeriter nuncians matrem decernere, quod ipſi de pueris inſtituerant agere.

Duo Clodoaldi fratres trucidantur.

6. Mox ergo unum apprehenſum CHLOTHARIUS puerum eliſit in terra, defixóque in latere ejus cultro crudeliter interfecit. Quo vociferante frater ejus pedibus Childeberti proſternitur, apprehenſiſque ejus genibus, cum lacrymis ajebat: Succurre pijſſime pater, ne ego peream ſicut perijt frater meus. Flexus verò ad miſericordiam CHILDEBERTUS,

Childebertus fraſtra pro altero precatur Clotarium.

& reperſa lacrymis facie, ait: Peto, frater cariſſime, ut concedas mihi hujus vitam tua benignitate, ut non differam quæ iuſſeris pro ejus vita dare. Ille verò convicijs enm adorſus, ait commotus amaritudinis felle: Niſi iſtum citò à te repuleris, pro eo morieris. Qui ſtatim ejecit à ſe puerum madidum lacrymis non ferens animoſitatem fratris. Sed ille ut immanior immaniſſimo, non gerens pœnitentiam iam à ſe patrati ſceleris, hunc quoque ſicut & priorem vitâ privavit, immemor futuri iudicij & æterni ignis. Tertius autem ad ſi-

Clodoaldus necem evadit.

mile exitium quærebatur CHLODOALDUS, ſed non potuit reperiri, nutu Dei omnipotentis protectus, & auxilio virorum fortium de manibus crudelium liberatus. Quorum etiam ope adjutus, heres patris ſolus eſt inſtitutus à patruo extinctis duobus fratribus, qui malè blandientis ſæculi inanem felicitatem velut immane naufragium magis vitare ſtuduit, & ad æterni Regis miſericordiam pertingere miſericordiæ operibus inſiſtendo, quàm ſub

Regiæ pompæ & portioni nancium remittit.

regio nomine terrenæ proſperitatis deviare à patria æterni patris. Repente itaque regalem pompam deſpicit, ſordent illi fulgurantia auri argentique metalla, contemnitur pulchritudo gemmarum, veſtes auro textæ & holoſericæ reſpuuntur. Interea cor ejus inſtituebatur & formabatur divinis inſtitutionibus, ut viluſcerent illi omnia quæcumque videntur temporalia, & quæcunque nonnulli homines pro ingenti deputant lucro, jam ſorduerant viro ſancto, & maximo deputantur detrimento.

7. Sacrorum frequenter fruebatur lectione librorum, quorum ſenſus myſticos animi

Lectioni, orationi & miſericordiæ vacat.

acumine & alacritate intuens atque intellectu diſcernens, paſcebatur ſacri verbi edulio & lambebat dulcia mella. Quàm dulcia, inquit, faucibus meis eloquia tua, ſuper mel & favum. In divina laude choris pſallentium magis volebat intereſſe, quàm illecebroſa verba virorum inlicitè audita percipere. Patrimonium namque ſuum quod illi iure hæredita-

Pſal. 118. 103.

rio obvenerat à patre ditiſſimo, laudabili liberalitate indigentibus curabat diſtribuere, non ſurdus auditor neque ſegnis exſecutor Dominicorum præceptorum. Vbi cùm quidam dives quæſiſſet conſilium à Domino æternæ vitæ percipiendæ, & ille propoſuiſſet mandata

Matth. 19. 21.

veteris ſervanda legis, atque ille reſpondiſſet omnia illa ſe cuſtodiſſe, dixit: *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & veni, ſequere me.* Sed non iſte ſicut ille triſtis receſſit. Nunc verò illic ſcriptum, quia *hilarem datorem diligit Deus.* Propterea corpuſculum quod regio cultu in byſſo & purpura enutritum

2. Cor. 9. 7.

fuerat, vilis indumenti aſperitate domabat; & qui dudum dormire in pluma præ nimia te-

Veſtes ejus & ſtratus.

neritudine neſciebat, ſuper nudam humum tectus cilicio dulcem ſomnum capiebat, caſtigans iuxta Apoſtolum ſeipſum, & ſervituti ſubijciens in fame & ſiti, in frigore & nuditate. Omnéſque terrenarum rerum delectationes à corpore & animo gratiâ Dei ſe præve-

1. Cor. 9. 27.

niente & ſubſequente reſecans, ſatagebat iuxta eumdem Apoſtolum dives fieri in operibus

1. Tim. 6. 18.

bonis, ac theſauriſare ſibi fundamentum bonnm in futurum, & vivere in hoc ſæculo iuſtè & piè, ut apprehenderet veram fidem. Quæ retro ſunt oblitus quidem, in ea verò quæ ante ſunt extentus currebat ad palmam ſupernæ remunerationis, cupiens comprehendere Chriſtum à quo iam ejus miſericordiâ erat comprehenſus. Sed & variarum contemnens deli-

cias

Circa ann. D LA. Septem. XV.

cias eſcarum, in agone iſto theatrali vilioris & groſſioris cibi eſu ſuſtentabatur potiùs quàm reficiebatur.

8. Et ut peritus & doctus negotiator mercimonium ſuum ſtudens ampliare, parvipendebat vilem & abjectam rem dare & pretioſam emere. Qui reperiens bonam margaritam & theſaurum abſconditum in agro Divinarum ſcripturarum dedit omnia quæ habere poterat, nihil ſibi reſervans & comparavit. Præ amore dulcedinis & claritatis illius repente viluerunt, quæ priùs dulcia & jocunda videbantur, & æſtimata ſunt ut ſtercora. Contemnitur mundus fallacia & deceptione plenus, deſiderantur habita, congregata ſparguntur in neceſſitatibus indigentium, ut juſtitia ejus maneret in ſæculum, cornu ejus exaltaretur in gloria. Deinde ex integro certans expoliare veterem hominem cum actibus ſuis & induere novum, eum qui renovatur interiùs ſecundùm imaginem ejus qui creavit eum, abijt ad beatum SEVERINUM [a], qui in Cella recluſus contemplationi divinæ pro viribus fervere plurimorum vociferabatur, poſcens ab eo ſibi habitum ſacræ religionis imponi, in vultu quoque, manu ejus immutari per tonſionem capillorum [b]. Cujus devotam petitionem præfatus deſideranter curavit implere, intuens eum divino amore plurimùm fervere. Sumpto itaque ſanctitatis cingulo & ſacro militiæ indumento, velut propugnator fortis intra caſtra æterni Regis non trepidat Divinâ potentiâ adjutrice cum callido hoſte ſingulare certamen inire. Cujus validas vires ideò fortiter fregit, quia ex toto operibus & pompis ejus renuntiavit, eligens ſqualore & inedia pro adipiſcendis ſupernæ felicitatis gaudijs momento temporis affligi, quàm pro momentaneis inlecebroſiſque delectationibus perpetuis tormentorum incendijs concremari.

Perfectionis cupidus S. Severini diſciplinæ ſe ſubmittit.

Monaſticum habitum induit.

9. Igitur poſtquam theſaurorum copiam inviſibili modo præceptum ſecutus Salvatoris in cœleſti theſauro repoſuit, poſtquam agrorum & vinearum poſſeſſiones cum ſuis cultoribus Monaſterijs atque Eccleſijs Chriſti perpetuò proſuturas teſtamento firmavit, terram ſe computans & cinerem, & vilem ſe ſtatuens in oculis ſuis, ut eſſet pretioſus in Dei oculis, deliberavit apud ſe plauſus hominum ſibi faventium, & opus præclarum tantummodò divino amore patratum vanis & humanis laudibus extollentium devitare & declinare, & regionem longè poſitam quæ Provincia * nuncupatur adire, ut ibi quaſi ignotus in cœpto propoſito poſſet Deo ſervire. Sed quia non poteſt lucerna latere, nec poſſunt eam tenebræ obſcurare, cùm eas ſuo coruſco lumine noverit pellere & fugare, poſitus in eadem regione magno emicuit virtutum fulgore. Deinde precibus fugabat dæmones de obſeſſis corporibus, aperiebat ora mutorum, reddebat cæcis viſum, ſurdis auditum, claudis greſſum, & cunctis ex fide poſcentibus Dei clementiâ impetrabat opem ſanitatis.

Secedit in Provinciam.

* la Provence.

Claret miraculis.

10. Sed nec illud duco tegi ſilentio, quod claruit ejus dono. Cùm in parte præfatæ regionis conſtrueret domum orationis, pauper quidam venit, & eleemoſynam ab eo ſibi dari popoſcit. Vir autem Dei cùm in præſenti non haberet quod indigenti daret, cucullam qua induebatur dedit. Quâ pauper acceptâ receſſit, & in domum cujuſdam fidelis hoſpitandi gratiâ venit. Qui cum ſe poſt cibum & potum ſopori dediſſet, magna jam tranſacta parte noctis, paterfamilias de nocte ſurrexit, ac domum ſuam claro lumine ſplendere vidit: qui illico ſuæ conjugi excitatæ à ſomno narrare curavit. Illa autem rem inuſitatam intuens dicit: Aliquid muneris Divini peregrinus hic, qui à nobis ſuſceptus eſt, ſecum detulit. Qui mane ab eis requiſitus, retulit qualiter cucullam loco muneris à ſancto viro acceperit. Quod factum in illo loco in laude omnipotentis Dei vulgi ore circumquaque eſt diffamatum, & celebri ſermone vulgatum.

Cucullam dat pauperi.

11. Talibus chariſmatum donis à Sancto Spiritu honoratus revertitur Pariſius. Cui ubi jam continuo gaudium fit Deogratias agentium pro ejus reditu, quorum olim corda nimium fuerant de ejus abſceſſu mæſta: Excipitur itaque mira exultatione populorum & dignus ſacerdotio adclamatur voce cunctorum. Quem EUSEBIUS [c] ejuſdem urbis Epiſcopus ordinavit Presbyterum, annuens voci Clericorum & precibus Pariſius morantium, dignum judicans ut qui jam ſemetipſum exhibuerat hoſtiam vivam, placentem Deo per contritionem & devotionem mentis, conſtitueretur miniſter ſalutaris & vivifici Sacramenti: ut quos verbo & operibus abſtrahere conabatur à ſatanæ faucibus, ab eodem truculento hoſte ereptos reficeret Divinis dapibus. Condidit præterea Monaſterium in loco cujus olim vocabulum fuit Novigentum [d], nunc ob inſigne ejus meritum ſanctitatis vocatur Monaſterium ſancti Clodoaldi: cujus & nomine pollet & merito, quod & ſuffi-

Pariſios reverſus, Presbyter ordinatur.

Condit Monaſterium.

[a] Non confundendus cum Severino Abbate Agaunenſi, qui ante Clodoveum obijſſe videtur.

[b] De eo ita Gregorius Turon. in lib. 3. cap. 18. *Clodoaldum comprehendere non potuerunt, quia per auxilium virorum fortium liberatus eſt. Poſtpoſitum regnum terrenum, ad Dominum tranſijt, & ſibi manu propria capillos incidens Clericus factus eſt, bonisque operibus inſiſtens, Presbyter ab hoc mundo migravit.*

[c] Euſebius Saffaraco ſucceſſit anno circiter D. LI. præivitque S. Germano, ut doctè probat Carolus le Cointe ad illum annum num. 1. conſtatque ex vita S. Droctovei Abbatis num. VI.

[d] Novigentum, *Nogent*, duobus milliaribus infra Lutetiam Pariſiorum ad Sequanam fluvium viſitur, nunc S. Clodoaldi Opidum vocitatum, vulgo *S. Clou*, in cujus Eccleſia Collegiata, deſtructo jampridem Monaſterio, ipſius ſancti corpus aſſervatur.

Circa ann. D. LX. Septem. IV.

cientibus ditavit terrenis opibus, & congrua habitacula ſibi & ſervis Dei ſecum morantiçus, ſed in reliquum ævum ſucceſſu generatioonum pro ſalute animarum ſuarum Deo militaturis ædificavit, atque matri Eccleſiæ ejuſdem civitatis, videlicet ſanctæ Mariæ perpetuò habendum teſtamenro delegavit. Vbi etiam ipſe ſtatuens præſtolari termioum vitæ ſuæ cum plurimis quos metus gehennæ terruerat, & cœleſtis patriæ amor animaverat, aſcenſiones in corde ſuo diſponens in hac lacrymarum valle, cupiebat de virtute in virtutem aſcendere, inſiſtens orationibus, jejunijs, eleemoſynis, vigilijs, divinis lectionibus, ut mereretur Deum deorum videre io Sion. His igitur exercitijs divioa gratiâ præditus, ex revelatione divina ſcire meruit vitæ ſuæ tranſitum: cujus ultimam horam lætus præſtolabatur cupiens diſſolui & eſſe cum Chriſto. Migravit ergo à corpore ſepômo Idus Sepembris, recipiens coronam merirorum, quam & reddidit illi Dominus pro laboribus juſtus judex. Cujus corpus in eadem Cella ſummo honore humatum eſt, ubi ſuffragantibus ejus meritis completur votum ex fide petentis, præſtante Domioo noſtro Ieſu-Chriſto, cui poteſtas, honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

Moritur, ibique ſepelitur.

Ann. Chr. D. LXV. Ianuarij XXIX.

VITA S. GILDÆ ABBATIS RVYENSIS, COGNOMENTO SAPIENTIS,

Auctore Monacho Ruyenſi anonymo, qui ſæculo undecimo ineunte vixit.

Ex MS. cod. Ruyenſi prodit integrior.

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

1. *PLVRES* Gildas *ſeu* Gildasios *pietate inſignes, quinto ac ſubſequentibus floruiſſe ſæculis, recentiores pleriſque ſcribunt; unum ſcilicet* Albanium *ſæculo quinto; alterum* Badonicum *ſive Sapientem, tertium* Armoricum, *alio nomine* Tremonium, *ſæculo ſexto; quartum S. Philiberti Abbatis Oyenſis vel Carnutenſis diſcipulum ſæculo ſeptimo; quintum denique, qui de Computo ad Rabanum ſæculo nono ſcripſit: cujus Gilda ad Rabanum epiſtolam, Hibernicis Vſſerij epiſtolis ac Colgani Actis Sanctorum Hiberniæ pag. 202. inſertam reperies.*

2. *Bollandus in Commentario prævio ad S. Gildæ vitam die 29. Ianuarij, & Gerardus Voßius in lib. 2. de Hiſtoricis Latinis cap. 22. Gildam Albanium & Badonicum unum & eundem eſſe contendunt, qui Albanius dictus ſit à patre Albania Rege, Badonicus à prælio adverſus Saxones apud Badonicum montem commiſſo, eo quo Gildas natus eſt anno, ut ipſe in libro de Britannia excidio teſtari videtur. Vſſerius contrà in libro 2. de Scriptorib. Hiber. & Colganus in prædictis Actis ad diem 29. Ianuarij, cum alijs fere Britannia Scriptorum Nomenclatoribus, unum ab altero diſtinguunt. At nos hujuſce vitæ Scriptoris, Bollandi & Voßij ſententiam ultrò amplectimur, negamúſque Gildam Albanium & Badonicum eſſe diverſos: Gildam Armoricum (quem alio nomine Tremonium vocat hujus Vitæ Auctor num. 24.) admittimus, aliúmque Gildam Rabano coætaneum; porro Gildam S. Philiberti diſcipulum omnino proſcribimus. In illis enim actis, quæ apud Colganum ad diem 31. Ianuarij de eo leguntur, tam fœda occurrunt errata, ut mirum ſit viros doctos tantum illis fidei tribuiſſe.*

3. *Qui Gildam Albanium à Badonico diſtinctum volunt, his potißimùm rationibus moventur: tum quòd Gildas Albanius diſcipulus fuerit S. Patricij, qui ante Gildæ Badonici ortum circa annum* CCCC. LXXX. *deceßit: tum etiam quòd Albanius in Anglia mortuus, in Eccleſia Glaſtonienſi ſepultus ſit; Badonicus verò apud Armoricos in Monaſterio Ruyenſi.*

4. *Verùm Gildam, qualiſcumque fuerit ille, S. Patricij diſcipulum exſtitiſſe, ex nullo vetuſto ac probato auctore confirmant: porro Gildam eundem apud Glaſtoniam defunctum eſſe & ſepultum, ex dubia dumtaxat majorum relatione accepit Guillelmus Malmesburienſis, qui hujus opinionis ceteris auctor fuit. Ita ſi quidem in libro de antiquitatibus Glaſtonienſibus ſcribit:* Sicut à majoribus accepimus, Gildas oeque inſulſus, neque infacetus hiſtoricus; cui Britanni debeot ſi quid notitiæ inter ceteras gentes habent, multum annorum ibi (*apud Glaſtoniam*) exegit, loci ſanctitudine captus, ibique anno Domini D. XII. de medio factus, in vetuſta Eccleſia ante altare ſepultus eſt. *Quo ex loco tantum abeſt, ut duo Gildaſij probari poßint, ut unicum agnoviſſe videatur Guillelmus, qui nullam diſcriminis notam de ſuo Gilda loquens appoſuit: immo Badonicum ſatis expreßit, dum eum vocat Hiſtoricum. Hoc enim nomine Gildam Badonicum ſemper deſignarunt primi Britannicarum rerum Scriptores, Beda in lib. 1. Hiſt. cap. 22. Galfridus Monumetenſis in lib. 1. cap. 1. Guillelmus Neubrigenſis in Proœmio hiſtoriæ ſuæ Quod ita clarum eſt, ut Beda eo loci, ut ſæpe aliàs, Gildæ Badonici propria verba ex libro de exci-*

dio Britannico exſcribas. Opinio de duobus Gildaſijs nata videtur ſæculo proximè elapſo, quam opinionem Polidorus Virgilius in lib. 1. Hiſt. mox exſibilavit. *Anno Chr. D. LXV. Ianu. xxix.*

5. *Quòd ſi conjecturis indulgere licet, fortaſſe Gildas ille, qui apud Glaſtoniam humatus dicitur, fuerit is ipſe, qui de Computo ad Rabanum ſcripſit: qui a poſteris non ſatis notus, pro antiquo Gilda ſit habitus. Nam & illum inter Sanctos numerat Dempſterus in libro 7. de Scriptoribus Hibern. quo jure? ipſe videris.*

1. BEATVS GILDAS Arecluta [a] fertiliſſima regione oriundus, patre CAUNO Nobiliſſimo, & Catholico viro genitus [b], ab ipſo puerili ævo toto mentis affectu Chriſtum ſtuduit ſequi. Arecluta autem regio cum ſit Britanniæ pars, vocabulum ſumpſit à quodam flumine quod Clut nuncupatur, à quo plerumque illa irrigatur. Inter cetera verò quæ ipſe ſanctus Gildas ſcripſit de miſerijs & prævaricationibus & excidio Britanniæ, hoc etiam de illa præmiſit. Britannia, inquit, bis denis “ bíſque quaternis fulget civitatibus, ac nonnullis caſtellis decoratur: murorum quoque “ ac turrium, ſeratarum portarum, domorum etiam, quarum culmina minaci proceritate “ porrecta in editum forti compage cernuntur, non improbabiliter eſt adornata inſtructis mu- “ nitionibus. Campis quoque fulget latè panſis, collibúſque amœno ſitu locatis, præpollenti “ culturæ aptis; montibus etiam alternandis animalium paſtibus optimè convenientibus: “ qui diverſorum colorum floribus, grati redduntur humanis viſibus, veluti electa ſponſa “ diverſis ornata monilibus ſontibus lucidis crebríſque gaudet; ex quibus rivuli leni mur- “ mure ſerpentes, ſuave pignus ſoporis tribuunt viatoribus feſſis: duorum etiam oſtiis no- “ bilium fluminum Tameſis videlicet, ac Sabrinæ, veluti brachijs meliorata, per quæ “ eidem Britanniæ olim tranſmarinæ deliciæ ratibus vehebantur, aliorúmque fluminum “ minorum infuſione irrigatur. Oſtenſo igitur ſitu & opportunitatibus loci, nec non regionis, unde præfatus vir venerabilis & ſanctus oriundus fuit, ejus denique vita Domino adjuvante ſubſcribatur.

Gildæ patria & parentes.

Deſcriptio Britanniæ ex Gilda.

2. CAUNUS itaque ejus genitor, & alios quatuor fertur habuiſſe filios, CUILLUM videlicet valde ſtrenuum in armis virum, qui poſt mortem patris ei in regno ſucceſſit [c], MAILOCUM quoque, qui à patre ſacris litteris traditus & in eis bene edoctus, relicto patre atque rebus paternis abrenuncians, venit Lyûhes, in pago Elmaïl, ibíque Monaſterium ædificans, in quo in hymnis & orationibus, jejunijs & vigilijs inſtanter ſerviens Deo, clarus virtutibus & miraculis in pace quievit. EGREAS verò cum ALLECCO fratre & PETAOVA ſorore Deo ſacrata Virgine, ſimiliter & ipſi relictis rebus paternis, & ſæcularibus abrenunciantes pompis, in extrema parte regionis illius ſecedentes, non longè à ſe invicem diſtantia ſinguli ſua conſtruxere Oratoria, mediam ſtatuentes ſororem: cum qua alternatim ſuo die horas diurnas eorum alter tum Miſſa celebrabat, & poſt Veſperas cum ea ſumens cibum & gratias agens Deo, ante ſolis occaſum revertebatur ad Oratorium ſuum ı unuſquiſque enim eorum ſeparatim in ſuo Oratorio vigilias celebrabat. Iſti igitur quos prædiximus Beati & ſancti viri, Maïlocus videlicet ALLACEUS atque Egreas cum Beata ſorore, cunctis mundi, ut præmiſſum eſt, ſpretis opibus & delitijs, toto niſu mentis ad ſupernam tendentes patriam: in jejunijs & orationibus ſuam commendantes vitam, tandem à Deo vocati receperunt mercedem laborum ſuotum, & in ſuis quæ ædificaverant Otatotijs conditi ſervantur ı clarificati & celebres aſſiduis miraculis, & in gloria reſurrecturi.

Fratrum & ſororis B. Gildæ mira ſanctitas.

3. Beatus autem GILDAS qui & GILDASIUS, honor & decus gentis ſuæ futurus; & ipſe à ſuis parentibus Beato HILTUTO [d] traditur imbuendus. Qui ſuſcipiens ſanctum

Gildæ quales extitere in pueritia mores.

[a] Arecluta, olim *Arcluid*, nunc *Dunbritton* ſeu *Dunbarton*, id eſt opidum Britannorum, fuit antiquitus, hodiéque eſt validum Scotiæ propugnaculum, ad confluentes Levini & Cluidæ amnium, infra Glaſcuam urbem Epiſcopalem.

[b] Advenêre Saxones in Britanniam Hengiſto Duce anno Chriſti cccc. XLVI. ex Beda, qui ſub finem libri 5. & ultimi Hiſtoriæ ſuæ, iſtius adventûs annum cc. LXXXV. illigat Dominicæ Incarnationis anno DCC. XXXI. Natus eſt Gildas, ut ipſe in libro de Britanniæ excidio teſtatur, anno obſeſſionis Badonicæ, quæ facta proculdubio eſt ante mortem Hengiſti, qui adventûs ſui anno XXXIX ut VVillelmus Malmesb. in lib. 1. Hiſt. Reg. Angl. ſcribit, id eſt anno Chriſti cccc. LXXXV. diem clauſit. Reliquit enim Hengiſtus filium pacis amantem, *qui magis intrà quàm amplitudo Regno intentus*, (verba ſunt Malmeſburienſis *paternos limites nunquam exceſſit: conſumptíſque annis XXIV. filium Otham, ejuſdémque filium Ermericum habuit ſucceſſores, ſibi quàm avo aut proavo ſuo ſimiliores.* Si ergo Hengiſtus poſtea de amplificando Regno non cogitavit, non ipſis, ſed Hengiſto tribuenda eſt Badonici montis obſeſſio, quæ proinde eum anno circiter cccc. LXXXIV. uti & Gildæ ortus rectè componetur. Porro quatuor & quadraginta anni quos Gildas in prædicto libro memorat, inter adventum Saxonum & obſidionem Badonicam non interceſſerunt, (ut Venerab. Beda ſenſiſſe videtur) ſed inter obſidionem & ſuam ipſius Opuſculi ſcriptionem. Nam loquitur de annis, quorum extremus, dum hæc ſcriberet, adhuc in fluxu erat, *quadrageſimus quartus*, inquit, *oritur annus, menſe jam uno elapſo*.

[c] Auctor vitæ quæ apud Capgravium exſtat, id de regno Albaniæ interpretatur.

[d] Iltutus ſeu Eltutus, S. Germani Autiſſiodorenſis diſcipulus (ut in vita S. Maglorij num. 1. legitur.) colitur 6. Novembris, laudatúrque in Vita S. Samſonis Epiſcopi Dolenſis num. 7. & ſeqq.

Anno Chr. D. LXV. Ianu. XXIX. puerulum, ſacris litteris cœpit ioſtruere illum. Et videns eum formæ ſpecie fulgentem, ac liberalibus ſtudijs inſtantiſſimè intentum, benigno amore dilexit, & attento ſtudio docere curavit. Beatus igitur Gildas, ſub diſciplina magiſtrali in ſchola divinæ ſcripturæ & liberalium artium conſtitutus, conſpiciens utriuſque doctrinam elocutionis, divinis curavit magis erudiri doctrinis: imitari cupiens ſpeciem divinæ contemplationis, deſerens omnino famam humanæ opinionis: ſed oeque ſequi voluit ingenuitatem ſuæ nobilitatis. Tunc Athleta Chriſti & ſtrenuiſſimus miles in Cœnobio degens obedientiæ ſuſcepit arma fortiſſima: puerileſque deſerens mores, ætatem floridæ iuventutis in formam tranſtulit ſenectutis. Namque cùm eſſet primævus, iu tyrocinio æterni Regis conſtitutus, moribus derelictis iuvenilibus, plurima documeota præbuit æternæ ſalutis tam ſenibus quàm juvenibus, utriuſque componens mores ætatis. Erat namque ſapientia præclarus, ſanctæ lectioni aſſiduus, vigilijs & orationibus ſemper deditus, ineffabili caritate devotus, in actione iocundus, decora facie & toto corpore venuſtus, qui mundo erat crucifixus, & ei mundus. In ſchola igitur ſupradicti doctoris Hilduti erudiebantur plurimi nobilium filij, inter quos præclariores erant, tam generis nobilitate quàm morum probitate, SAMSON videlicet atque PAULUS [a], ſed hos quoque mira ingenij ſagacitate ſuperabat GILDAS Beatus: ex quibus Samſon ſanctiſſimus poſtea Britannorum extitit Archiepiſcopus: Paulus verò Oxiſmorum Eccleſiæ præfuit Epiſcopus.

Miraculum dilatationis inſulæ. 4. Habitabat autem præfatus Hildutus cum diſcipulis ſuis in quadam arcta & anguſta inſulula, atque arenti ſolo ſqualida, ad quem die quadam accedens Beatus puer Gildas eum alloquitur dicens [b]: Domine doctor, audivi te nuper ex Evangelio veiba noſtri Salvatoris prædicantem: in quibus Diſcipulos admonebat, ut cum fide à Deo ea quæ ſibi erant utilia peterent, & quia fideliter petita accepturi eſſent dicens: *Amen dico vobis, quicquid* Marc. 11. 24. *orantes petieritis, credite quia accipietis, & fiet vobis.* Nunc ergo optime doctor, cur oon rogas ipſum Dominum noſtrum IESUM CHRISTUM qui potens eſt præſtare cuncta quæ fideliter ab eo petuotur; ut dilatet terminos atque fructiferam reddat hujus ioſulæ glebam? Cùm hæc igitur audiſſet Beatus Hildutus, admiratus fidem ipſius, convocatis in unum Diſcipulis, Oratorium cum eis ingreditur; & flexis in terram genibus, extenſiſque manibus in cælum, cum lacrymis oravit dicens: Domine IESU CHRISTE fili Dei omnipotentis, qui cum Patre & Spiritu ſancto cælum & terram mare & omnia quæ in eis ſunt, cùm non eſſent, condidiſti, quique tuis fidelibus præcepiſti, ut Deum Patrem in tuo nomine peterent quicquid ſibi opus eſſet, & eorum petitio ad effectum procederet; tuo equidem in nomine omnipotentis Domini imploramus clementiam, ut dilatari per te iubeat terminos inſulæ hujus, atque fertilitatem inſerat glebæ ejus; ut nobis ſervis tuis atque ſucceſſoribus noſtris, tua largiente gratia abundanter cibaria adminiſtret: ut ſatiati de tuis donis gratias referamus nomini tuo qui cum Patre & Spiritu ſancto vivis & regnas per infinita ſæcula ſæculorum. Cúmque reſpondiſſent omnes, Amen, egreſſi ab Oratorio; vident dilatatam eſſe undique inſulam, atque vernantem in circuitu diverſis olerum floribus. Tunc iterum revertitur ad Oratorium ſenior, & præ gaudio effuſus in lacrymis unà cum venerando Diſcipulorum grege clara voce hymnos ſummáſque laudes, rerum omnium creatori Domino decantat, qui propè adeſt omnibus invocantibus ſe in veritate.

5. Igitur admirabili virtute dilatatam ſibi inſulam cœpit excolere ſenior, atque fæcunditatis iugeribus frumenti ſemina tradere. Cúmque cœpiſſent læta frugum germina pullulare, aggregatæ aves marinæ ea cœperunt devaſtare. Quod cùm videret pater Hildutus, præcepit Diſcipulis ſuis cum terrore eas effugare; atque unumquemque eorum die ſuo ſegetem cuſtodire. Et cùm dies adveniſſet, in qua ſegetem ſervaturus erat Beatus Paulus, plus ſolito advenit hoſtilis avium multitudo, quæ paſſim meſſem devaſtabat tondendo. At contrà miræ indolis puer Paulus huc illúcque diſcurrens cum ingenti clamore eas expellere nitebatur, nec prævalebat. Tandem ergo iam laſſus, advocat ſocios, Beatæ memoriæ videlicet Gildam atque Samſonem venerandum, hujuſmodi eos adhortans ſermonibus: Succurrite fratres, ſucurrite cariſſimi, & damna mecum noſtri vindicare magiſtri. Ecce etenim hoſtium multitudo, noſtri latè conſumit & depaſcitur ſegetes doctoris. Sentiat ergo inſatiabilis prædo debitas pænas, qui noſtri magiſtri vaſtavit ariſtas. Ad cujus vocem advolant ſocij, & invocato nomine Chriſti multitudinem indomitarum avium congregantes ante ſe, Dei virtute repleti minant pueri ſanctiſſimi tamquam inertium ovium greges. At Sancti pueri aves ſibi moleſtas mirè coercent. ubi ventum eſt ad ſenis habitaculum, captivæ & indomitæ aves cum recluderentur, in cælum dant voces: quarum ſtrepitum atque clangorem audiens ſenex, egreſſus ab Oratorio videt Dei virtutem: admiratúſque non minimum tantam in puerorum cordibus fidem, ait illis, Sinite filij, ſinite aves abire liberas: iam ſufficiat quod ſic caſtigaſtis illas, abeant

[a] His Ilduti diſcipulis iungitur S. David Epiſcopus in vita S. Pauli & S. Ilduti. De Samſone primùm Eboracenſi, demum Dolenſi Epiſcopo ac de Paulo Oxiſmenſi ſeu Leonenſi acta propria conſulenda.
[b] In vita S. Ilduti hoc S. Samſoni tribuitur.

liberæ & ampliùs in oomine Domini noſtras ſegetes non præſumant lædere. Igitur iuſſionem ſenis non audentes ſpernere, aves dimiſſæ longè receſſerunt: & ulterius in eadem inſula vaſtare ſegetes non præſumpſerunt, quæ inſulà uſque in hodiernum diem Lanna Hilduti [a] vocitatur. Ann. Chſt. D. LXV. Ianuarij XXIX.

6. Sanctus igitur Gildas cùm per aliquos annos in doctrinà beati Hilduti commoratus fuiſſet, & tam ſæcularibus, prout res ſuppetebat, quàm divinis ſcripturis ab eo optimè quicquid ſibi à divina bonitate creditum fuerat, edoctus eſſet; valedicens pio magiſtro veoerandiſque coodiſcipulis Iren [*] [b] perrexit; ut & aliorum doctorum ſeotentias in philoſophicis atque in divinis litteris inveſtigator curioſus exquireret. Igitur cum plurimorum doctorum ſcholas peragraſſet; & tamquam apis prudentiſſima, diverſorum florum ſuccos collegiſſet: in alveario matris Eccleſiæ recondidit; ut in tempore opportuno melliflua Evangelij verba in populos ad ſuperna gaudia revocandos effunderet: ut ſervus bonus talentum ſibi creditum, ſuo Domino cum lucro reportaret. Secutus itaque Apoſtolicam ſententiam, ne dum aliis prædicaret ipſe reprobus inveniretur, caſtigabat corpus ſuum in jejuniis & in vigiliis, noctes ducens in orationibus, ſtans ſine aliquo ſuſtentaculi admioiculo. Gildaſius ab Ilduto recedit. * al. ire cœpit.

7. A quinto decimo ætatis ſuæ anno, per totum vitæ præſentis ſpatium, quo in hoc vixit mundo, uſque ad extremum diem vocationis ſuæ à Domino, ter (ut veraci relatione didicimus) in hebdomada parciſſimum ſumpſit corporis cibum. Poteſt verò quilibet diſcretus de eo indubitanter affirmare, quia licet ei defuerit gladius perſecutoris, martyrij tamen palmam oon amiſit. Nam dum corpus crebris jejuniis & protenſis vigiliis affligeret; dùm nocte diéque vitiis reſiſteret, & orationibus inſiſtens, dum contra diaboli tentationes reluctaretur, & adverſum corporis ſui delectationes oppugnans ſe ipſum excruciaret; quid aliud de eo dici poteſt, oiſi longum illum traxiſſe martyrium? nam & ipſe ſibi & perſecutor fuit, & perſecutiones ſibi illatas pro Chriſto patienter ſuſtinuit. Mira ejus abſtinentia.

8. Igitur cùm ad ſacros Ordines promotus eſſet, & Presbyteratûs fungeretur officio, audiens quod gentes quæ Aquilonalem plagam Britanniæ inſulæ incolebant, adhuc gentili errore detinerentur; & quod hi etiam qui videbantur inter eas, Chriſtiani, non Catholici eſſent, ſed diverſis hæreticorum fraudibus irretireotur; accipiens juxta Apoſtoli præceptum armaturam Dei, ut poſſet reſiſtere in die malo, & in omnibus perfectus ſtare, de Chriſti adjutorio confidens, cœpit illuc pergere. Stans autem ſuccinctus lumbos mentis, inter paganos atque hæreticos, indutus lorica juſtitiæ, & calciatus pedes in præparationem Evangelij pacis, in omoibus periculis ſumebat ſcutum fidei, in quo poſſet omnia tela nequiſſimorum dæmoniorum extinguere, galeámque ſalutis, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei. His itaque armis munitus Gildas Chriſti miles præclarus, prædicabat nomen Chriſti gentilibus, multis ex divina lege approbationibus oſtendens, nihil eſſe quod ab eis excolebatur. Hæreticos autem, verbum ſalutis opponens, ad viam veritatis adduxit, à cunctis eos quoque revocans erroribus. Namque ei tantam dederat Dominus noſter Iesus-Christus gratiam etiam ſanitatum, ut ejus orationibus cæci illuminarentur, ſurdis auditus redderetur, & claudis debilibúſque greſſus; dæmoniaci curarentur, leproſi mundarentur, & infirmi quique ſanarentur. Pergebat igitur Gildas beatiſſimus Evangelium Chriſti prædicando: docens veram fidem per univerſas provincias, gentémque ſuam ad veram Catholicámque fidem convertebat. Ephes. 6. 13. Gentiles & hæreticos convertit. Varios ægros ſanat.

9. Hæc & his ſimilia agente beato Gilda, omnis gens Aquilonalis plagæ ad ejus prædicationis doctrinam cœpit undique confluere: quateous derelicto gentili errore, & percepta ejus admonitione ſanctæ Trinitatis fide, in gremio collocaretur ſanctæ matris Eccleſiæ, ut vocaretur Chriſti ſponſa & probaretur eſſe. Deſtruebantur itaque idola ab eis qui ea fabricaverant cum templis ſuis, & Eccleſiæ ædificabantur per congrua loca. Baptiſabantur viri nobiles cum uxoribus & filiis atque familiis. Cùm autem videret B. Gildas ſecundam prolem Chriſtianitatis & ſanctæ religionis ubique pullulare: inenarrabili gaudio repletus, ſic ait Domino: Gratias tibi ago, Domine Iesu-Christe, qui populum hunc diutiùs errantem, ſancti tui nomiois gratià miſericorditer illuminare dignatus es, & ad agnitionem tuam pervenire feciſti; & qui hactenus infelices & hebetes erravimus in regione umbræ mortis, tandem lux tuæ juſtitiæ illuxit nobis, & pax perpetua jam regnat in nobis.

10. Audiens autem beatæ Brigidæ [c] quæ ipſo tempore inſignis erat in Hibernenſi manens Inſula, & Monaſterio Virginum præerat Abbatiſſa, virgo præclara, famam beati

[a] *Lanna* formatum ex *Landa*, qua voce ſignificatur terra ditio. Nam *Land lingua Germanorum, patria dicitur verbo Latino*, inquit Aimoinus in lib. 2. Hiſt. cap. 13. Hinc Landgravij, Comites Provinciales ex Voſſio: item Landea ſeu Landia, foſſa paluſtris excipiendis aquis facta, ex *Land*, terra, & *ea* aqua. Porro hoc S. Ildulti monaſterium ſitum erat in Maridunenſi Provincia, ad Glamorganiæ fines, vulgo *Llanelthyd*, ut Bollandus adnotavit.

[b] Iren Bollandus Hiberniam interpretatur, quæ aliis Ierne & Iris dicta. At ſequentia repugnare videntur: nam Gildas in Aquilonalem plagam poſtea profectus legitur, & in Hiberniam demum à Rege acceſſitus.

[c] Colitur 1. Februarij, deceſſitque ſub Iuſtini ſenioris initia, anno circiter D. XXII.

Ann. Chr. D LXV. Ian. XXIX.

S. Brigidæ nolam mittit.

Gildæ, miſit ad eum nuncium cum verbis deprecatoriis, dicens: Gaudę Pater ſancte, ac ſemper in Dominu polle. Obſecro te ut aliquod indicium tuæ ſanctitatis mihi tranſmittere digneris, ut ſemper apud nos tua vigeat memoria. Tunc ſanctus Gildas percepta ſanctæ virginis legatione, propriis manibus formulam fecit fuſili opere, & tintinnabulum compoſuit ſecundùm petitionem ipſius: & per nuncium quem miſerat ei tranſmiſit; quod illa gaudens ſuſcepit, ac velut cœleſte munus, ab eo ſibi tranſmiſſum libenter accepit.

Accitus à Rege in Hiberniam pergit.

Paralyticum ſanat.

11. Eo tempore regnabat AMMARICUS Rex per totam Hiberniam, qui & ipſe miſit ad B. Gildam, rogans ut ad ſe veniret promittens ſe ipſius doctrinis in omnibus obediturum, ſi veniens Eccleſiaſticum ordinem in ſuo regno reſtauraret: quia penè Catholicam fidem in ipſa inſula omnes reliquerant. Cùm hæc itaque audiſſet Gildas Chriſti miles beatiſſimus, munitus armis cœleſtibus petivit Hiberniam, Chriſtum prædicaturus. Contigit autem quadam die dum pergeret ad Regis palatium, occurrere ſibi quemdam paralyticum, quem parentes ſui circumquaque trahebant quærentes alimoniam ab incolis terræ. Quem videns B. Gildas, miſertus illius genua flexit, ac pro eo Domino orationem fudit: & ad vehiculum miſeri accedens dixit: In nomine Domini noſtri IESU-CHRISTI ſta rectus ſuper pedes tuos, & à Domino priſtinam recipe ſanitatem. Qui mox receptis viribus corporis, ſanus efficitur, atque exclamans voce magna cœpit magnificare nomen Domini, & ſancto viro magnificas laudes referre dicens ſe ire cum illo, ubicumque voluiſſet. Quod ſanctus non ferens, ait illi: Vide ne mecum venias, ſed revertere domum: & non deſiſtas Domini miſericordiam collaudare, qui te ſanitati reſtituit. At ille magis magiſque in laudem ejus prorumpebat, & cunctis quos obvios habebat, indicabat dicens: Venientes venite omnes & videte virum ſanctum Dei qui mihi ſanitatem corporis & animæ reddidit. Tunc ſanctus Gildas nolens tantum favorem & plauſum plebis ſuſtinere, diſceſſit protinus ab eis, & abiit latenter ne agnoſceretur & abſcondit ſe.

Volgi plauſus fugit.

Fidem & diſciplinam Eccleſiaſticam in Hibernia reſtituit.

Monaſteria conſtruit.

[*Hæc verba deſunt in codice Gildaſiano.*]

12. Poſt paucos verò dies, inventus à quibuſdam nobilibus viris quondam ſibi notis, Regi Ammerico eſt præſentatus. Quem cùm vidiſſet, multis precibus eum rogabat, plurimáque offerens dona, poſtulabat ut apud ſe maneret, & ſicut ei priùs mandaverat, Eccleſiaſticum reſtauraret ordinem in regione eadem: quia penitùs Catholicam fidem, à maximo uſque ad minimum, omnes amiſerant. Tunc ſanctus Gildas munitus clypeo fortitudinis & galea ſalutis, omnes fines Hibernenſium circuivit, & Eccleſias reſtauravit, Clerum univerſum in fide Catholica ut ſanctam Trinitatem colerent inſtruxit. Populos graviter morſibus hæreticorum ſauciatos curavit, fraudes hæreticas cum auctoribus ſuis ab eis longè repulit. Iamjámque pullulante in gremio ſanctæ matris Eccleſiæ ſegete multitudinis credentium & avulſis hæreticorum ſpinis, terra diu ſterilis fecundata rore cœleſtis gratis gratiores profert fructus ad agnitionem ſupernæ vocationis. Fide namque creſcente Catholica, regio gaviſa eſt tantum ſe promeruiſſe patronum. Multa deinceps vir Beatus Monaſteria conſtruxit in eadem inſula, non paucos in eis nobilium filios enutriens, & normà regularis diſciplinæ informans: & ut plures Domino offerre poſſet alumnos [jam factus Monachus], collegit Monachos ſecum, tam ex nobilibus quàm ex pauperibus pupillis & orphanis: necnon & captivos tyrannica ſervitute Paganorum irretitos miſericorditer liberavit: utque paſtor bonus talenta ſibi à Domino credita fideliter duplicata, ipſi ovans reportare curavit. Omnem denique regionem Hibernenſium & Anglorum, necnon & exterarum nationum ſuo inſtruxit exemplo & erudivit ſermone: quarum gentes & nationes actus & virtutes ejus uſque in hodiernum diem honorificè venerantur ubique.

* *Hic multa deſunt apud Boſcium & Bollandum.*

Romam tendit.

Hydropicum ſanat.

Draconem verbo necat.

13. * Dimiſsâ igitur poſthæc Hiberniâ atque Britanniâ, & relictis omnibus ſuis B. Gildas peregrè proficiſcens Romam petiit, ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli merita deprecaturus, quatenus eorum interceſſione à Domino poſſet peccatorum veniam obtinere, & in Dei ſervitio firmiter perſeverare, atque ſanctis omnibus in cœleſti patria adjungi mereretur. Cùm autem Vigiliarum atque Matutinorum laude finita, quadam die diluculò de Aula B. Petri egreſſus, volens ſolito more exire, & ceterorum Oratoria ſanctorum Romuleæ Vrbis circuire, & ſuffragia eorum petere; occurrit ei quidam hydropicus inflatus humore diræ infirmitatis, quærebátque alimoniam ab eo. Cui beatus Gildas, ait: Non eſt mihi quicquam pecuniæ in manibus, quod tibi poſſim dare: ſed in nomine Domini noſtri IESU-CHRISTI, & meritis beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli ſanus ſis ab hac infirmitate; & ſi quis te interrogaverit, quis te ſanum fecit, dicito quòd Dominus Ieſus-Chriſtus per merita Apoſtolorum ſuorum in me miſericordiam ſuam fecit. Sanus itaque ſtatim factus æger, intravit in Baſilicam ſancti Petri, laudans & benedicens Deum. Sanctus autem Gildas cœptam tenuit viam. Cúmque per aliquot dies ibi maneret, perluſtrans Oratoria ſanctorum, audivit Romanos cives graviter dolere ob peſtiferum flatum draconis, qui erat latens in caverna cujuſdam montis, qui multos Romanorum & aliorum circumquaque vicinorum peſtilenti flatu interemerat. Quod audiens Beatus Gildas, exivit ab hoſpitio ſuo latenter valde diluculò, aſcendítque in montem portans baculum in manu; & oratione facta, venit ad os ſpeluncæ; & videns draconem, invocato Chriſti nomine intrepidus, dixit: In nomine Domini noſtri IESU-CHRISTI præcipio tibi ut ſtatim intereas, ne populus

fidelium à te ampliùs perimatur. Qui mox in terram corruens, mortuus eſt, & ceſſavit ejus plaga à populo.

Ann. Chr. D. XXV. Ianu. XXIX.

14. Tunc B. Gildas Ravennam abijt, gratiâ orationis B. Apollinaris. Cùm autem appropinquaret portæ civitatis, occurrit ei quidam cæcus & mutus, quem ductor manu trahebat: ipſe autem tabulam percutiebat malleolo ob ſignificationem eleemoſynæ quærendæ. Quem videns B. Gildas miſericordiâ motus cœpit flere: & poſtulans deferri ſibi aquam, benedixit, ſparſitque ſuper faciem cæci. Deo itaque donante, lumen recepit; & accipiens ſal ſimiliter benedixit, miſitque in os ejus, ſtatim quoque loquutus eſt, benedicens Deum, & Beatum Virum magnificans, qui tantam ſoſpitatem ei contulerat.

Ravennam migrat.

Hominem cæcum & ſurdum ſanat.

15. Factum eſt autem, cùm inde reverteretur, contigit eum incidere in latrunculos, quem videntes nitentem decore pulcritudinis alij conabantur eum capere, alij interficere. Quos ut vidit ſibi appropinquare, invocato Chriſti nomine, continuò nutu Dei fecit pedes eorum adhærere terræ: ipſóſque velut lapides obrigeſcere: recedénſque ab eis cœptam tenebat viam. Cum autem longè ab eis receſſiſſet, converſus retrorſum, elevavit manum & ſoluit eos, qui ſoluti in fugam verſi ſunt, & neminem poſtea in illis locis læſerunt.

Latrones oratione ſiſtit immobiles.

16. Deinde cùm diſponeret in ſuam redire patriam, non permiſit Deus, qui ſuam nobiſcum volebat magnificare miſericordiam. Nam cùm Dei juſſu perveniſſet in Armoricam quondam Galliæ regionem, tunc autem à Britannis à quibus poſſidebatur Letavia [a] dicebatur; ab eis honorificè & cum gaudio magno ſuſceptus eſt: ipſe autem ſæculares fugitivóſque devitans honores, theoricam magis deſiderabat ducere vitam. Erat autem tunc temporis parva res Regum regnique Francorum. CHILDARICUS [b] enim eo tempore MAROUEI filius gentilium errori deditus, imperabat Francis: quod ex geſtis veterum prudens lector cognoſcere poteſt. Sanctus igitur Gildas triginta habens annos venit ad quamdam inſulam quæ in Reuviſij pagi proſpectu ſita eſt, ibique aliquamdiu ſolitariam duxit vitam. Sed non poſt longum tempus, cùm iam non poſſet accenſa lucerna ſub modio manere, ſed ſuper candelabrum, ut vicini quique ac noti ejus, tam propè quàm longè claritatis illius lumine fruerentur; cœperunt hinc & inde venire ad eum & ejus magiſterio & doctrinæ commendare filios ſuos erudiendos: quos omnes libenter ſuſcipiens ſpirituali eos eruditione erudiebat. Veniens itaque ad quoddam caſtrum in monte Reuviſij [c], in proſpectu maris ſitum, ibi potioris fabricæ conſtruxit Monaſterium atque in eo clauſtra, cœnobitali ritu perfecit: ubi tantum ejus emicuit vita, ut plurimi infirmi ac debiles & leproſi, qui circumquaque erant, ad eum venientes ſanitati ejus actionibus & meritis reddebantur, quòd uſque in præſens tempus facere non deſinit in eodem loco ejus meritis omnipotens Deus.

In Armorica honorifice ſuſcipitur.

Diſcipulos ad ſe trahit.

Monaſterium conſtruit.

17. Tunc denique conſtruxit parvum Oratorium ſuper ripam fluminis Blaveti [*], ſub quadam eminenti rupe, ab Occidente in Orientem ipſam concavans rupem: & ad latus ejus dextrum erigens parietem, congruum fecit Oratorium, ſub quo de rupe emanare fecit fontem perlucidum. Cùm verò feneſtram orientalem ejuſdem Oratorij vitro claudere vellet B. Gildas, & vitrum ei deeſſet, proſtratus in terra Dominum deprecatur. Surgens autem ab oratione, abijt ad quamdam rupem, & ex ipſo Domino largiente optimum tulit vitrum. Molam quoque ibi fecit, cui triticum immiſit ac manu vertit, quæ uſque in præſens tempus in eodem loco ſervatur: & à fidelibus infirmis, operantibus cùm Chriſto ſancti viri meritis, languores ad eam expelluntur. Nec eſt ſilentio prætereundum, & illud quod per eum fecit Dominus miraculum. Nam cùm in Cella quadam die cum Fratribus moraretur, venerunt ad eum hoſpites: quos libenter ſuſcipiens, duxit ad orationem: ac deinde omnem eis adhibuit humanitatem; & lavans pedes eorum ac manus, quod habuit cum caritate dedit eis. Sed cùm non haberet vinum quod eis tribueret, oratione facta iuſſit implere vaſa vinaria aquâ, datáque ſuper eam benedictione, iuſſione divina in optimum vinum eſt converſa. Quam virtutem admirantes cuncti qui aderant, omnipotenti Domino gratias retulerunt, qui in Evangelio ſuis fidelibus promiſerat dicens: *Opera quæ ego facio & ipſi facient, & majora horum facient.*

[*] *Le Blavet* Veneteñſes à Curioſolitibus dividens.

Fontem & vitrum cœlitus obtinet.

Aquam vertit in vinum.

Iohan. 14. 12.

18. Quamvis autem talis ac tantus eſſet, ut per eum Deus tot miracula faceret, nulli tamen ſe præferebat, ſed humilior omnibus eſſe videbatur. Licet verò Abbatis locum teneret tamen ut ſibi ſubditis exemplum humilitatis oſtenderet, ſecundùm divinum præceptum quod ait: *Qui major eſt veſtrum, erit miniſter*; & ipſe omnibus ſervire curabat. Et ne Domini IESU ſurdus eſſet auditor dicentis; *Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde*; ſatagebat etiam ipſe & in hoc Domini Salvatoris obedire præceptis. Nam ſicut de Moyſe

S. Gildæ virtutes.

Matth. 23. 11

Matth. 11. 29.

Num. 12. 3.

[a] Armorica ſic dicta ab *Ar* ſuper, *mor* mare, utraque dictione Britannis etiamnum familiari teſte Argentræo in lib. 1. cap. 11. *Letavia* olim appellata eſt, *Lhydaw* Britannis apud Robertum Cenalem, id eſt, *Litoralis.*

[b] Cùm Gildas iam mortuo Childerico natus ſit, hic calculus conſtare non poteſt.

[c] Hinc dictum Monaſterium Sancti Gildaſij *Ruyenſis*, vulgò *Sainct Gildas de Ruye*, ſitum in diœceſi Veneteñſi. Aliud eſt in Britannia diœceſis Namnetenſis, vocabulo S. Gildaſij de Nemore, de quo infra.

Ann. Chr. D. LXV. Ianu. XXIX.

ſcriptum eſt, erat & ille mitiſſimus omnium illius temporis hominum. Sapiens quoque tam in doctrina quàm in actione erat, verax in collocutione, in orationibus aſſiduus, pernox in vigiliis, jejuniis corpus macerans, in injuriis patiens, in colloquio affabilis, in eleemoſynis largus, in omni bonitate conſpicuus. Docebat quoque hæreticos poſt primam & ſecundam correptionem devitandos eſſe, eleemoſynis autem peccata redimere prædicabat: eſurientes ſatiare, ſitientes potare, nudos veſtire, infirmos & in carceribus poſitos viſitare, mortuos ſepelire, nulli malum pro malo reddere; jejunium amare, vigiliis & orationibus ſemper inſiſtere. Sic Clericos, ſic Monachos, ſic etiam Laïcos doctor egregius inſtruebat: nihilque aliis quàm quod ipſe faceret præcipiebat. Itaque omnibus omnia factus, cum lugentibus lugens, cum gaudentibus erat gaudens. Erat itaque pater pauperum atque orphanorum, lugentium conſolator, litigantes ad concordiam revocabat. Homicidas autem adulteros, ſacrilegos, fures, raptores, cujuſcumque conditionis eſſent arguebat, nullius perſonam verens. Et primitùs quidem ex Evangelicis dictis atque Apoſtolicis & Propheticis eos terrens, deinde ad pœnitentiam revocans, Dei miſericordiam confidenter promittebat eos promereri: ſi tamen dignè pœniterent.

19. Denuò ſanctus vir à Fratribus rogatus religioſis, qui ad eum è Britanniis venerant, poſt decem annos ex quo inde receſſerat, ſcripſit epiſtolarem libellum [a], in quo quinque Reges ipſius inſulæ redarguit, diverſis ſceleribus atque criminibus irretitos. Quàm eleganter itaque & ſuccinctè eorum ignaviam commemoraverit, & nominatim
„ unumquemque de ſuis nequitiis reprehenderit, huic paginæ addere placuit. Enimverò,
„ inquit, celabunt cives, quod non ſolùm noſtrorum, ſed exprobrant jam in circuitu na-
„ tiones? Habet etenim Britannia Reges, ſed tyrannos; judices habet, ſed impios; ſæpe
„ prædantes & concutientes, ſed innocentes; vindicantes & patrocinantes, ſed reos &
„ latrones; quamplurimas conjuges habentes, ſed ſcorta & adulteras; crebrò jurantes &
„ perjurantes, voventes & continuò propemodum mentientes; belligerantes ſed civilia &
„ injuſta bella agentes; per regionem quidem fures magnopere inſectantes, eos autem
„ qui ad menſam ſedent latrones, non ſolùm amantes, ſed etiam remunerantes; eleemo-
„ ſynas largiter dantes, ſed è regione immenſum montem ſcelerum exaggerantes; in ſede
„ arbitrum ſedentes, ſed raro recti judicij regulam quærentes; innoxios humileſque deſ-
„ picientes. ſanguinarios, ſuperbos, parricidas, adulteros Dei inimicos, ſi ſors (ut di-
„ citur) tulerit; hos qui cum ipſo nomine dolendi erant, ad ſidera prout poſſunt effe-
„ rentes; vinctos plures in carceribus habentes, quos doloſè potiùs quàm meritò proterunt,
„ catenis onerantes; inter altaria jurando demorantes, & hæc eadem paullo pòſt, ac ſi
„ lutulenta ſaxa deſpicientes. Et quæ ſequuntur in dicta Epiſtola. Nunc igitur Domino adjuvante, ad id unde digreſſi fueramus redeamus.

Invehitur in mores Regum Britanniæ.

20. Erat ergo in illis diebus quidam tyrannus nomine CONOMERUS [b] in ſuperioribus partibus illius regionis, perverſa crudelitate & diabolica fraude ſeductus: qui hanc habebat conſuetudinem, ut quotieſcumque ſuam cognoviſſet conjugem concepiſſe in utero, ſtatim jugulabat eam. Et cùm jam multas interemiſſet mulieres nobili proſapia exortas, cœperunt parentes earum multùm ſuper hoc contriſtari, & longiùs ſe ab eo ſubmovere. Nullus itaque alicujus diſcretioris homo, neque colloquendo, neque ullius negotij causâ in qualicumque re illi adhærebat, neque mandata ei dirigebat, ut non particeps fieret malitiæ illius. Videns itaque ſe deſpici ab omnibus ſancto Gildæ mandat, ut verborum ipſius petitionem perciperet. Verùm ſanctus vir calliditatem malitiæ ejus perſpiciens, nullomodo aſſenſum ei præbuit, ſed longè promotus ab eo eſt: ne quolibet modo per interlocutionem ejus, nobiles & principes regionis illius penitus deciperentur. At ipſe præfatus tyrannus, non valens pertingere adhoc quod petebat, miſit ad quemdam Principem, ut multi teſtes ſunt fideles, nomine VVEROCUM [c], mandans quatenùs ei daret in conju-

Nota tyranni barbariem in uxores.

[a] Hic libellus *de Excidio Britanniæ* inſcriptus, primùm à Polidoro Virgilio anno M. D. XXV Londini vulgatus, deinde Britannicis Scriptoribus & Bibliothecæ Patrum inſertus, duas habet partes, unde quibuſdam diverſus ferme perperàm viſus eſt. In prima parte, brevi rerum Britannicarum hiſtoriâ præmiſſâ, corripit Reges quinque diverſis illius Inſulæ regionibus tum dominantes: ſcilicet Conſtantinum Damnoniæ, & Vortiporium Demetarum Reges, Aurelium Conanum, Cuneglaſum, & Maglocunum, quem alij Maglonem vocant. In ſecunda parte arguit Clericos & Sacerdotes. Hunc librum eo ſcriptum eſſe anno, quo Conſtantinus duorum puerorum Regiorum, totidémque Nutritorum latera inter ſacroſancta altaria transverberavit, diſertis verbis Auctor in prima parte indicat: quod anno gratiæ D. XLIII. geſtum eſſe, Matthæus VVeſt-Monaſterienſis aſſerit. At cùm ſupra ad num. 1. dictum ſit, hunc libellum ſcriptum eſſe ineunte anno quadrageſimo quarto poſt pugnam Badonicam, quam ad annum Chriſti CCCC. LXXXIV. vel inſequentem revocavimus, melius etiam hujus opuſculi ſcriptionem ad annum circiter D. XXVIII. referemus.

[b] Gregorius Turonenſis in lib. 4. cap. 20. meminit Conobri Comitis Britannorum, ad quem Chramnus Chlotarij filius ſe recepit, quod ipſi poſtea excidij cauſa fuit In actis MSS. S. Leonorij Epiſcopi in Armorica legitur, *Commorum nefandiſſimum invaſiſſe Ducatum Britonum*. Venetenſem tamen Comitatum gerebat VVerocus, infra.

[c] Apud Gregorium Turon. tribus in locis memoratur VVarochus Macliavi Britannorum Comitis filius, & primùm quidem in lib. 5. cap. 16. ubi partem Comitatûs anno ſecundo Childeberti Junioris, id eſt Chriſti D. LXXVII. obtinuiſſe legitur. Cùm ergo Conoober ſeu Connomorus apud eumdem Gregorium in lib. 4. cap. 20. anno quinquageſimo regni Chlotharij, (qui eſt Chriſti D. LXI.) cæſus legatur, hic locus de alio VVerocho ſeniore intelligendus eſt.

gium

ginm filiam ſuam. Quod cùm VVerocus Veneteoſiom * Comes audiſſet, ſtatim ad internuncios ejus retulit, diceos: Quomodo poſſum dare filiam meam, mucrooe domioi veſtri nefando interficieodam? Numquid non audivi ſtragem, quam fecit de mulieribus quæ ſibi fuerant copulatæ? Nequaquam id faciam: filia enim mea mortem non incurret, dum ab ea potero eam propellere.

Anno Chr. D. LXV. Ianu. XXIX.

* de Vannes.

21. Regreſſi itaque nuncij ad prædictum maleficum retulerunt quæ eis VVerocus dixerat. Ille autem non deſiſtens ab hoc quod inceperat, iterum atque iterum VVeroco mandat, dicens: Quoſcumque volueris obſides vel fidejuſſores tibi dabo, tantùm fac quod poſco. Cui VVerocus: Vana eſt peritio tua, & fruſtrà rogitando laboras. Niſi enim beatum virum Gildam mihi fidejuſſorem dederis, minimè quod quæris impetrabis: quia niſi per manum ipſius, eam nulli tradam. At ille mox nuncios miſit ad B. Gildam, poſtulans ab eo ut quantociùs veniret, & puellam fide ſua de manu patris reciperet, & ſibi conjugem legitimo traderet matrimonio. Sanctus itaque vir eorum verba tenuens reſpondit dicens: Noſtis quia dominus veſter callidiſſimus eſt, & tyrannica feritate perverſus: ſi conſenſero ei, & me fidejuſſorem poſuerit, & pòſt puellam occiderit, gravi lapſus ſum peccato apud Dominum, & parentes ejus vehementi orbatione prolis ſeduxi, atque intolerabili dolore tradidi congemiſcendos. Sed tamen vobiſcum proficiſcar & utrorumque voluntates diſcutiam, parentum ſcilicet & ejus qui vos ad me direxit. Tunc veniens ſimul cum eis reperit ipſos Principes ob hujuſmodi cauſam in unum conveniſſe. Et dum de hac re loquerentur inter ſe, ait pater puellæ beato Gildæ: Si manu tua ſuſceperis filiam meam, tibi credam, tibi eam tradam. Quòd ſi illam ſuſcipere nolueris, hic nunquam habebit. Cui Beatus Gildas dixit: Mihi eam trade, & ego protectus Dei virtute, eam ſanam reſtituam. Præfatus itaque tyrannus de manu ſancti Gildæ recepit eam in conjugio ſibi copulandam: beatus verò Gildas revertitur ad Monaſterium ſuum, pollens claris virtutibus.

Pro eo S. Gildas fidejubet de filia Comitis.

22. Peractis igitur noptijs, cœpit tyrannus ſponſam ſovere dilectam: & ut cognovit eam concepiſſe in utero, cogitavit eam occidere ſolito more. Sed pertimeſcens jusjurandum, quod pactus fuerat beato Gildæ, dicit apud ſe non poſſe ſe fallere ſanctum virum. Timebat enim iram Dei incurrere, ſi mulierem quam de manu ſancti viri Gildæ ſuſceperat, nefando enſe interimere conaretur. At diabolus econtra occaſiones ſibi miniſtrat, aſſerens non oportere eum in tantum ſanctitatem beati Gildæ timere, ut quod facere decreverat, velut timidus, & nullius audaciæ homo propter quemdam Monachum, ad effectum ducere dimitteret. Intereà mulier pluribus indicijs percipiens animum ejus furibundum adverſum ſe eoquod gravida eſſet, timore perterrita, in fugam latenter lapſa eſt. Quod ut cognovit vir ejus maleficus, majore jam ira ſucceoſus, inſecutus eſt eam: quam cum inveniſſet juxta viam, latentem ſub frondibus (erat enim ex itinere fatigata) exempto mucrone amputavit caput ejus, & ſic demùm ad domum ſuam reverſus eſt.

Quam tyrannus gravidam occidit.

23. Pater igitur illius audiens quod accidiſſet filiæ ſuæ, magno concuſſus dolore, ſub magna feſtinatione mox miſit ad beatum Gildam dicens: Redde mihi filiam meam, quia propter tuam intercesſionem perdidi illam. Cognoſce enim, quia qui in conjugio eam de manu tua accepit, proprio gladio eam jugulavit. Super hoc igitur ſanctus vir valde commotus, concitus venit ad quamdam munitiunculam, ubi præſatus tyrannus habitabat, volens ab eo audire, utrum ipſe conjugem ſuam (ſicut rumor ferebat) interemiſſet. Verùm tyrannus ubi ſenſit ſanctum Gildam appropinquare præcepit oſtiario domus, ne ullo modo ſanctum virum ad ſe permitteret ingredi: ſciebat enim ſe in Deum & in B. Gildam deliquiſſe, per hoc quod uxorem ſuam occiderat. Sed quamvis hoc non ignoraret, orare tamen ſanctum virum dedignabatur, ut ſuis precibus obtineret apud Deum, quatenùs daret ei cor contritum & humiliatum, ad agendam pœnitentiam de malo quod egerat. Cùm ergo ſanctus Gildas diu pulſaſſet ad portam tyranni, & nullus ei aperiret, ſed potiùs ab his qui erant intùs derideretur; oravit Deum ſi ejus vita in melius non eſſet mutanda, ut dignaretur malitiæ ejus finem imponere. Completa itaque Oratione circuiens totam munitionem in qua peſſimus tyrannus manebat, accepit plenum pugillum terræ, & projecit ſuper illam habitationem, quæ ſtatim, Deo volente, tota corruit.

S. Gildas pœnas de tyranno ſumit.

24. Deinde abiit uſque ad locum ubi examine jacebat cadaver mulieris interfectæ prolem in utero habentis, & hoc modo oravit: Domine Deus qui hominem ex limo terræ formaſti & propter illum liberandum de poteſtate diaboli, in cujus ſe dominium injecerat propriæ libertatis arbitrio dum tuum tranſgreſſus eſt præceptum, Filium tuum quem ante ſæcula ex æternitate genueras, mori voluiſti; te invoco ut me exaudias. Exaudi, inquam, Domine quia te in nomine unigeniti tui Domini noſtri IESU-CHRISTI peto. Tuus enim filius magiſter noſter Chriſtus Ieſus promittere dignatus eſt in ſe credentibus, ſi quid te peterent in nomine ſuo, quòd autem tuæ clementiæ non averteres ab illorum prece. Et facta oratione, accepit caput & adhæſit corpori trunco dicens: In nomine Domini noſtri IESU-CHRISTI, TRIFINA, tibi dico, ſurge & ſta ſuper pedes tuos & indica mihi quid videris. At illa continuò ſurrexit ſana & illæſa ab omni corruptione; & reſpondens ſan-

Iohan. 16. 26.

Comitis filiam à morte ſuſcitat.

Anno Chr. D LXV. Ieno. XXIX.

ᵭo viro dixit: Mox ut interfecta ſum, Angelico ſuſtentabar vehiculo, quaſi ferenda & jungenda choro Martyrum; ſed tua vocatione reveſa ſum ad te. Tunc beatus Gildas duxit eam ad patrem ſuum, & accepta manu ejus dextera reddidit ei dicens: Ecce depoſitum quod mihi tradidiſti: cuſtodi eam ut filiam, & prolem quem geſtat in utero, diligenter fac enutrire cùm natus fuerit, donec ad intelligibilem ætatem perveniat. At illa ſub jurejurando ajebat, quia numquam te deſeram pater. Cui B. Gildas reſpondit: Non decet mulierem ſubſequi Monachum quolibet modo; ſed mane interim in domo patris tui donec parias, & cùm pepereris, inducemus te in Monaſterium Virginum, ut cum ceteris Virginibus vitam caſtimoniæ ducere poſſis. Tunc placuit ei viri Dei ſermo, & remanſit in domo patris ſui paucis diebus.

Monaſterio eã includit.

Filium ejus ſanctè educat.

* al Tremorum S. Trever.

25. Non multo pòſt peracto tempore, cùm mulier filium peperiſſet, nunciatum eſt ad B. Gildam: qui juſſit puerulum baptizari, noménque ſuum ei imponere fecit, & ablactatum liberalibus literarum ſtudiis erudiendum tradidit, matrémque ejus in Monaſterio Virginum unà cum ceteris ancillis Dei permanere fecit. Quæ poſtea in caſtitate Deo ſerviens, in jejuniis & orationibus vitam ducens, tandem à Domino vocata, beato fine quievit, filius verò ejus & ipſe clarus virtutibus & miraculis beatam quam duxerat vitam, beato fine complevit. Hunc ergo Britanni ob diſcretionem alterius beati Gildæ, non GILDAM eum, ſed * TRECHMORUM vocant.

Latrones reprimit

26. Et quia per miracula Sanctorum quæ in aure fidelium recitantur, omnium rerum Creator laudatur ac veneratur, qui in Sanctis ſuis manens mira per illos operatur; dignum duximus ſcribere etiam virtutem, quam Dominus dignatus eſt operari per ſervum ſuum Gildam in plebe ſancti Demetrij. Erat enim in præfata plebe ſtagnum, in cujus portu reſidebant latrunculi: qui nudos ac verberatos ſæpe etiam ſemivivos permittebant abire illuc advenientes. De quorum igitur nequitia homines circumquaque ibi habitantes vehementer commoti, cùm per ſe illos illinc non valerent expellere, præſidium ſancti expoſcunt: qui perveniens uſque ad os ſtagni, exorat Dominum ut concludat illius ſtagni aditum. Completa itaque oratione ex arena erectus eſt tumulus magnus, ubi priùs malignorum ad inſidiandum erat locus. Quod miraculum cernentes qui cum ſancto viro illuc advenerant, Deum glorificaverunt, ac ſanctum Gildam deinceps in magna veneratione habuerunt.

Fontem orando educit.

27. In eadem quoque regione eſt Oratorium, quod incolæ vocant mons COHERLAHAM, quod ſonat interpretatum, Monaſterium Nemoris [a]. Cúmque homines qui ſe faciebant illius terræ heredes, ſervis Dei ibi contemplativam vitam ducentibus ſæpe injurias inferrent, aſſerentes illos de terra excolere, quæ circum Oratorium ſancti Gildæ adjacebat, pluſquam eis oſtenderat; vir verò Dei volens omnes quietam agere vitam, acceſſit ad litus maris, & cum ſanctis ſibi adhærentibus, fixis genibus miſericordem Dominum qui facit in cœlo & in terra omnia quæ vult, orat devotus: ſurgénſque ab oratione ſanctiſſimus homo, baculum quem manu ferebat terræ impreſſit, & ſic atrium ſui Oratorij circuivit. O quam bonus es Deus Iſraël his qui tibi recto ſunt corde! Lucidiſſimus enim fons ad nutum Dei de loco ubi ſanctus oraverat ſurrexit: & ad oſtendam certiſſimam metam atrij, ſecutus eſt veſtigia ſancti. Quod miraculum audientes fideles, etiam quidam uſque in hodiernum diem hoc cernentes, omnipotenti Domino qui mira per Sanctos ſuos operatur non minimas referunt laudes.

Ab Angelo diſcit obitus ſui diem.

28. Cùm verò diſponeret miſericors Deus & B. Gildam à laboribus hujus mundi & ærumnis educere, & ad gaudia æterna quæ diligentibus ſe promiſit, perducere; per viſionem Angelicam ei dignatus eſt denunciare. Quadam enim nocte cùm eſſet utique, ut antiqui affirmant, in amabili ſibi Inſula Horata [b] ubi olim eremiticam duxerat vitam, apparuit ei in ſomnis Angelus Domini dicens: Audi & intellige Domini IESU-CHRISTI amice, quoniam exaudivit Deus orationes tuas, & vidit lacrymas tuas. Et ecce octava ab hodierna die, ſolutus ſarcina carnis, videbunt ſpiritales oculi tui quod ſemper ab infantia deſideraſti: videbis etenim in majeſtate ſua deſideratam faciem Domini Dei tui. Confirma ergo diſcipulos tuos in Dei timore & amore & inſtrue eos ſolito more ut ejus præceptis obediant, atque operibus ſtudeant ea implere, ut ad gaudia æterna quæ promiſit poſſint pervenire.

Diſcipulos ad virtutem hortatur.

Ioan. 14.23.

29. Facto igitur mane, convocatis in unum diſcipulis dixit eis: Quoniam ego, filij cariſſimi, viam ingredior univerſæ terræ, diſſolui mihi expedit, ut Deum poſſim videre. Vos igitur eſtote imitatores Chriſti ſicut filij cariſſimi, & ambulate in dilectione Dei, & eſtote ſemper memores verborum ipſius. Nolite autem diligere mundum nec ea quæ in mundo ſunt: mundus enim tranſit & concupiſcentia ejus; Dominum verò IESUM-CHRISTUM & ejus ſermones toto corde diligite, quoniam ipſe dixit: Si quis diligit me ſermones meos ſer-

[a] Aliud omnino à Monaſterio diœceſis Namnetenſis, quod S. Gildaſij de Nemore appellant, quinque pòſt ſæculis condito procul à Ruyenſi. Hujus enim de quo heic agitur, ſola veſtigia reſtant, nec niſi duarum leucarum à Royenſi intervallum erat.

[b] Inſula Horata ſeu Hoiata, vernaculè *Hoüath*, exſtat in freto Britannico, non longè à pago Ruyenſi, è regione Venetæ.

Anno Chr. D. LXV. Ianu. XXIX.

vabit & ego diligam eum & manifeſtabo ei meipſum. Videte itaque cariſſimi, quàm magnum præmium, & quàm optandum lucrum promittit nobis ipſa Veritas quæ eſt Chriſtus. Ipſe enim, ut dixit, eſt via, veritas, & vita. Seipſum itaque nobis daturus eſt. Non ergo negligamus ipſum habere, ipſum poſſidere. Habete autem & in vobis continuam caritatem, quia Deus caritas eſt, & qui manet in caritate in Deo manet, & Deus in eo. Humilitatem etiam ſtudete habere & eſſe mites: quoniam Dominus in Evangelio dicit: *Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde.* Patientiam quoque ſemper habere mementote; nam in Evangelio idem ipſe loquitur: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.* Obedientes etiam eſtote ſicut & Chriſtus obediens fuit uſque ad mortem. Eſtote verò miſericordes ſicut pater veſter miſericors eſt. Superbiam autem execrate, quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Avaritiam verò declinate quæ ab Apoſtolo idololatria nominatur: luxuriam quoque & ebrietatem fornicationémque fugite, quoniam ſicut Apoſtolus ait, neque ebrioſi neque fornicatores regnum Dei poſſidebunt. Omnia ergo vitia quæ homines à regno Dei ſeparant, omnimodis ſunt fugienda vobis. Eſtote quoque ſobrij & vigilantes in orationibus ſemper, quia adverſarius veſter diabolus tamquam leo rugiens circuit quærens quem devoret. Cui reſiſtite fortes in fide. Odium etiam & invidiam triſtitiámque de cordibus eradicate veſtris ſatagite, & pro his longanimitatem, bonitatem, benignitatem habere mementote. Quatuor verò virtutes ſunt quibus nemo ſapiens eſſe poteſt, id eſt prudentiam, iuſtitiam, fortitudinem atque temperantiam, ſemper habere curate.

Ioan. 14. 6. — 1. Ioh. 4. 8. — Matth. 11. 29. — Luc. 21. 19. — Coloſſ. 3. 5. — 1. Cor. 6. 10.

30. His & ſimilibus verbis per ſeptem continuos dies; quamvis invaleſcente morbo iam iámque vir ſanctus deficere videretur, Diſcipulos tamen confirmare non ceſſabat ſuos. Octava verò die iuſſit ſe in Oratorium duci, ibique oratione facta, Viaticum Dominici corporis ſuſcepit. Deinde Diſcipulos proteſtatus eſt dicens: Per Chriſtum vos filios meos moneo, ne contendatis pro corporis mei cadavere, ſed mox ut ſpiritum exhalavero, tollite me, & in navim deponentes ſupponite humeris meis lapidem illum, ſuper quem recumbere ſolitus eram: nemo autem ex vobis in navi mecum remaneat: ſed impellentes eam in mare, permittite ire, quo Deus voluerit. Providebit autem Dominus ſepulturæ mihi locum, ubi fuerit ei placitum. Confido autem in Domino, quod in die reſurrectionis reſurgere me faciet cum ceteris. Deus autem pacis & dilectionis ſit ſemper cum omnibus vobis. Et cum reſpondiſſent omnes, Amen, reddidit ſpiritum quarto Kalendas Februarij, ſenex & plenus dierum [a]. Diſcipuli verò illius tollentes corpus ejus, fecerunt ſicut præceperat eis: ſed hi qui de Cornu-Gallia * venerant; qui plures erant, conabantur eum tollere, & in patriam ſuam transferre. Dum ergo inter ſe colloquerentur & facere diſponerent, nutu Dei navis cum ſancto corpore demerſa eſt in profundum maris: illi verò per multos dies illud huc illúcque requirentes; cum nullo modo invenire poſſent, ad propria ſunt reverſi.

Quid de ſua ſepultura præceperit. — Moritur. — * Cornouaille. — Corpus in mare demergitur.

31. Diſcipuli quoque ejus qui ex Reuviſij Cœnobio erant, per tres menſes cùm non poſſent & ipſi invenire eum, tandem conſilio accepto, triduanum ſtatuerunt ducere jejunium. Quo peracto cuidam ex eis revelatum eſt, quando & ubi inveniendus eſſet. Igitur cùm dies Rogationum eſſent, & ipſi orationis gratiâ ad quoddam Oratoriolum quod ipſe in honore ſanctæ Crucis conſtruxerat veniſſent, invenerunt navem in æſtuario quod vocatur Eroëſt, id eſt Domus ſanctæ Crucis, cum ſancto corpore integro & illæſo, ſicut ab ipſis collocatum fuerat in navi. Videntes autem gaudio magno gaviſi ſunt: & lapidem quidem ſuper altare ejuſdem loci in teſtimonium poſuerunt, corpus verò ſancti viri cum hymnis & laudibus ad ſuum Monaſterium deferentes, maxima multitudine populorum proſequente, cum gaudio & lætitia magna: quoniam patronum & advocatum magnum patriæ ſuæ, & apud Dominum interceſſorem invenerant. Dies autem illa quæ eſt quinto Idus Maij ab illo tempore uſque ad præſens tempus celeberrima colitur & ſervatur apud Provinciales Veneteneſes. Plurimas etiam in illa die ſolitus eſt Dominus facere virtutes ad ejus ſepulcrum, ſicut & ipſi oculis noſtris vidimus. Poſitum eſt autem corpus ſancti viri in Eccleſia quam ipſe in antiquo caſtro Reuviſij conſtruxerat, eadem qua præfati ſumus die, ubi permulta annorum curricula ſervabatur, & ab univerſa Brittonum gente venerabiliter colebatur, quoniam innumerabiles à Domino fiebant virtutes.

Illæſum invenitur. — Inventionis dies feſtus.

32. Interfecto crudeliter ab impijs religioſo Rege SALOMONE [b] & diſſidentibus inter ſeipſos Britannis, belláque inteſtina gerentibus; aforis autem piratis Danorum univerſam Britanniam longè latéque depopulantibus; (Nam eo tempore gens ipſa Galliarum quoque partes vaſtabat maritimas; & quaſi quadam grandinis intolerabili tempeſtate conterebat.) Itaque Britannia quæ olim Letavia dicta fuit, ſicut diximus, eo tempore tam

Dani Britanniam, ejuſque Monaſteria vaſtant.

[a] Nempe anno Chriſti (ut videtur) D. LXV. quo dies quintus ante Idus Maios incidit in Litanias Rogationum, (de quibus mox Auctor) cùm Gildas jam octogenarius eſſet.

[b] *Anno Dominicæ Incarnationis* DCCC. LXXIV. *Salomon Rex Brittonum à Paſquitano & VVrſando Ducibus ſuis interficitur: poſt cuius mortem cùm hi duo regnum eius inter ſe dividere vellent, ſed in diviſione diſſentirent, eo quod maximus pars Paſquitano partibus faveret, bellum ab utriſque ſummis viribus inſtauratur.* Ita Rhegino Abbas Prumienſis.

Ann. Chr. D. LXV. Ian. XXIX.

à ſuis quàm ab extraneis, crudeli modo vaſtabatur. Civitates, caſtella, Eccleſiæ, domus, Monaſteria virorum atque Sanctimonialium igni tradebantur, donec in ſolitudinem & vaſtam eremum omnino regio tota Dei iudicio redigeretur. Eo tempore ALANUS [a] atque PASQUETENUS frater ejus Veneticam * Provinciam regebant, quæ à VVEROCO Broguerec dicitur: eo quod occiſo BELFOLENO duce cum exercitu ſuo, effugato etiam alio Francorum duce Ebracario regionem ipſam viriliter defenderit: ſed capto à Norrmannis Paſquereno atque redempto, ac poſtea a quodam per inſidias occiſo ſolus cum filijs prout poterat Alanos ipſam Provinciam regebat. Ea tempeſtate duo Monaſteria virorum Lochmenech, id eſt locus Monachorum; & locus S. Gildæ, effugatis habitatoribus deſerta ſunt atque deſtructa: quorum habitatores conjuncti ſimul, compulſi ſunt alienas petere regiones: atque in Bituricenſi regione novas ponere ſedes: ſecum deferentes Sanctorum corpora, Sanctarúmque patrocinia quæ tunc temporis apud Britannos feſta devotione, nimióque venerabantur affectu.

* de Vannes.

Quid de S. Gildæ Reliquijs actum ſit.

33. Moriacenſi ſiquidem Cœnobio quod eſt Locmenech præerat eo tempore TANETH Abbas; Monaſterium verò S. Gildæ regebat DAIOCUS venerabilis vitæ Abbas. Hic ſub altare hujus ſanctæ Eccleſiæ, Reliquias B. Gildæ, octo ſcilicet de majoribus oſſibus in ſarcophago ipſius recondidit, quæ tempore noſtro reperta ſunt; cetera verò ſimul cum Reliquijs S. Paterni Venetenſis Epiſcopi, & aliorum Sanctorum, cum libris & ornamentis Monachi ſecum tranſtulerunt. [b] Simili modo ex omni Britannia Sanctorum corpora per diverſas regiones ſunt diſperſa.

Felix Monachus Floriacenſis mittitur in Armoricam.

34. Cùm autem omnipotenti Domino complacuiſſet, ut & Eccleſiæ Sanctorum in Britannia reſtaurarentur, & gens Brittonum quæ in alienis regionibus miſero modo exulabat, ad proprias rediret ſedes; reſumunt vires iterum Britanni: & qui intra regionem remanſerant, & qui diſperſi fuerant per regiones collecti in unum, ſumunt arma, expugnant viriliter hoſtes ſuos, terra, marique effugant & à cunctis finibus ſuis expellunt. Eo tempore erat comes in Redonenſi civitate IUCHAEL qui & BERENGARIUS [c] dicebatur: hic habuit filium, nomine CONANUM, illuſtrem & bellicoſum virum, ex quo ortus eſt GAUFREDUS vir & ipſe in armis ſtrenuus qui totius Britanniæ Monarchiam tenuit. Hic ergo rogavit GAUZLINUM Floriacenſis tunc Monaſterij Abbatem, qui etiam poſtea Bituricenſi Eccleſiæ præfuit Archiepiſcopus, [d] ut tranſmitteret ſibi FELICEM Monachum ad reſtauranda Monaſteria quæ erant in ſua regione ſolotenus deſtructa. Anno igitur Dominicæ Incarnationis milleſimo octavo miſſus eſt Felix à ſupradicto Abbate ad Gaufredum Comitem, qui honorificè ab eo ſuſceptus eſt atque prædicta Cœnobia ei donavit cum omnibus appendicijs ſuis, rogans & multùm deprecans, ut omni ſtudio reædificaret ea, promiſitque plurima ſe ei largiturum dona, cùm de itinere rediiſſet quò feſtinabat ire. Properabat enim eo tempore idem Dux romam ire gratia orationis: ivit itaque ſed non rediit, quia in ipſo itinere mortuus fuit. Commendaverat autem ipſe dux ſupradictum Felicem dum proficiſceretur conjugi nobilibúſque ſuis, fratri etiam ſuo IUDICAELI Epiſcopo Venetenſi, in cujus diœceſi ipſa Monaſteria erant.

A S. Paulo Epiſcopo curatur.

35. Sed libet nunc retro redire & Beati Pauli Epiſcopi [e] in ipſo factum referre miraculum. Cùm eſſet idem Felix in ſupradicto Floriacenſi Cœnobio tempore AABONIS Abbatis [f], & languore gravi deprimeretur & deſperatus à medicis nullo modo vivere crederetur, apparuit ei vigilanti & oranti Beatus Paulus Epiſcopus aſſiſtens ante lectum ipſius cum magno lumine eique dixit: Quomodo te habes frater? vel ubi te tenet hoc malum? At ille; Quis es Domine? Ego, inquit, ſum Paulus Epiſcopus quem quærebas. Domine ecce, ait, in hoc latere me diu tenet malum: & oſtendit ei locum. At ille appropinquans digito leniter de latere ejus putrefactam abſtulit coſtam, & ei ad lumen lampadis oſtendit dicens: Hæc ampliùs non te nocebit. Et hoc dicens projecit eam, & ab admirantis oculis cum lumine ſuo diſparuit; odor verò ſuaviſſimus permanſit tota nocte in eadem domo. Sanus itaque cùm eſſet factus, nemo prævenit eum ad vigilias nocturnas: mirantur omnes

[a] Alanus I. Britanniæ Dux, cognomento Rebras, id eſt Magnus, rexit ab anno DCCC. XCIV. ad CM. VII. Filij ejus erant Iuchaël & Colledocus. Vide Argentræum lib. 3. cap. 4.

[b] Totus iſte articulus deeſt apud Boſcium & Bollandum. Ex hac verò S. Gildæ Reliquiarum, ciúſque Monachorum in Bituricenſem provinciam tranſlatione nata eſt (ut ſuſpicari licet) Ebboni Principi Dolenſi occaſio condendi Monaſterium S. Gildaſij ad Indrum fluvium, ſexdecim leucis ab Avarico Bituricum, quod anno M. DC. XXIII. petente Sereniſſimo Principe Henrico Borbonio Condæo, in Collegium Canonicorum in Caſtro Rodulphi inſtitutum converſum eſt unà cum Cœnobio Dolenſi vicino, quod ab eodem fundatore conſtructum eamdem ſortem pertulit. Magna pars Reliquiarum S. Gildæ in Monaſterio Ruyenſi, alia verò apud S. Gildaſium de Nemore aſſervatur.

[c] Berengarius pacem fecit cum VVillelmo I. Duce Normannorum, eamque poſtea renovavit cum Richardo I. qui VVillelmo patri anno CM XLIII. interfecto ſucceſſit. Lege Dudonem S. Quintini Decanum, & VVillelmum Gemmeticenſem.

[d] Goſlinus S. Abboni Abbati Floriacenſi ſucceſſit anno M. III. Vnde corrigendus Argentræus, qui Felicis Monachi miſſionem in Britanniam revocat ad annum M. contra hujus vitæ auctoritatem. Goſlinus ſedit in cathedra Bituricenſi ab anno M. XIII. ad M. XXX. Felix verò Monachus colitur. 9. Martij.

[e] Albertus de B. Paulo Epiſcopo Leonenſi interpretatur.

[f] Martyris nomine colitur Abbo Floriacenſis 13. Novembris, anno M. III. ex Sigeberti calculo peremptus, de quo ſuo loco & tempore.

quem ſperabant iam mortuum vivere, & interrogant quomodo ſanatus fuerit: ille à Beato Paulo ſe viſitatum, & quid ſibi dixerit, qualiter etiam de latere ſuo fractam putrefactámque abſtraxerit coſtam, &, en illam, inquit, & elevans à terra omnibus oſtendit eam. Mirantur cuncti factum, ſimúlque laudes domino cum ſonitu reddiderunt cymbalorum. Sed ad narrationis ordinem redeamus.

Anno Chri D. LXV. Ianu. xx. x.

36. Poſt mortem autem GAUFREOT ducis, cum redire voluiſſet FELIX ad ſuum Monaſterium, HADEGOGIS [a] Comitiſſa non permiſit illum ire. Sed multis precibus rogavit ut maneret, & perficeret ea quæ vir ſuus in reſtaurandis Cœnobijs inchoaverat facere. Retentus igitur à Comitiſſa & conſiliarijs ejus, maximéque ab Epiſcopo Venetenſi Iudicaele, qui eum unicè diligebat, primò quidem parva erexit habitacula in ſupradictis locis. Erant verò ibidem Eccleſiæ ſine tectis & ex parte dirutæ, & inter ipſos parietes annoſæ arbores creverant, ſed & oſtia ipſa quædam concluſerant. Nulla ibi tunc habitationis domus erat, nulla hominis converſatio, ſed erant in ipſis etiam Eccleſijs cubilia ferarum. Videbatur ergo omnibus laborioſum valde & difficile aggredi tam immenſum opus: ſed ille habens fiduciam in Domino, non dubitavit invadere illud, nec fuit ſpe ſua fruſtratus. Nam infra paucos dies convenerunt ad eum optimi & religioſi viri: quorum adjutorio & Eccleſias reſtauravit, & domos ædificavit, vineas plantavit, atque pomaria: ab his etiam pueri enutriti in Dei ſervitio fuere.

Reſtaurantur in Britannia duo Cœnobia.

37. Per idem tempus Britanni iterum in ſeditionem verſi, bella commoverunt. Nam ruſtici inſurgentes contra dominos ſuos congregantur: at nobiles juncto ſecum Comite ALANO agmina ruſticorum invadunt, trucidant, diſpergunt, perſequuntur, quoniam ſine duce & ſine conſilio venerant in prœlium. Deinde quidam nobilium inſurrexerunt contra Comitem, ſed non prævaluerunt: quoniam ipſe vir ignavus & ſine ſcientia non erat. Inter hos tumultus Felix, quoniam non poterat quietè & pacificè vivere, ſtatuit ad Monaſterium ſuum redire, nam ſedecimum annum agebat, ex quo ab Abbate ſuo ibidem tranſmiſſus fuerat: conatum verò ipſius prævenit Hadegogis Comitiſſa. Miſit namque per quemdam virum qui cum eo pergebat, nomine FILIM, epiſtolam ad Abbatem illius, rogans ne ullomodo eum retineret; ſed Abbatis ei benedictionem daret, & ad ſe illum iterum tranſmitteret: quoniam filij ejus Alanus & Eudo jam adulti parati erant perficere omnia, quæ pater eorum ei promiſerat.

Felix redit Floriacum.

38. Cum igitur legiſſet GAUZLINUS Abbas [b] epiſtolam, vocat Felicem Monachum, interrogátque ad quid venerit, vel cur dimiſerit loca ipſa, & congregationem quam ei commiſerat. Ille, Quoniam, inquit, nec pacificè, neque cum quiete poſſum ibi Deo ſervire. Cui Abbas: Tu autem in tua putas habere patria, quod Chriſtus non habuit in ſua? Si igitur ad Chriſtum vis pervenire, debes ſicut & ille ambulavit & tu ambulare. *Per multas enim tribulationes*, ſicut dicit Apoſtolus, *oportet nos intrare in regnum Dei*. Ergo patienter caſiſſime fer moleſtias ubicumque fueris, & eſto nobis obediens ſicut in tua profeſſione Deo voviſti: & ſuſcipe curam Abbatis atque benedictionem, ut cum ipſis quibus te præeſſe voluimus pervenire valeas ad æternam vitam. Sed cùm ille ſe excuſaret, & nullo modo hoc facere ſe poſſe diceret; Abbas qui erat, ſicut diximus, Epiſcopus, arreptum eum invitum ad altare duxit, atque ad Abbatis officium promovit quarto nonas Iulij. Accepta itaque Felix jam Abbas, tam Abbatis ſui quàm cunctæ congregationis ſuæ benedictione revertitur, commendatitias ſecum deferens litteras principibus Britanniæ & Epiſcopo Venetenſi. Cùm autem dubitaret quem potiorem locum de duobus ſtatueret ſedem Abbatiæ habere, ducem ALANUM, Epiſcopúmque Venetenſem ſuper hac re conſuluit. Illi convocatis nobilibus viris, aliquibus etiam Epiſcopis, ſtatuerunt locum ſancti Gildæ, qui erat antiquior & terræ fertilitate, frumenti etiam & vini arborúmque pomiferarum abundantior, diverſorum quoque magnorum piſcium generibus, ſuis temporibus affluentior.

Abbas ordinatus remittitur.

Act. 14. 21.

S. Gildæ Monaſterium regit.

39. Erat autem in eodem loco, ipſo tempore quidam Dei ſervus, ſolitariam vitam ducens, nomine EHOARN, ſuper quem nocte irruentes latrunculi, eum ex adhærenti Eccleſiæ domo extraxerunt. Quidam verò ex ipſis LEOPAROUS cognomine arripiens ſecurim, ſuper limen Eccleſiæ cerebrum illius excuſſit. Qui mox correptus à dæmonio, in terram corruit, atque cum ſurrexiſſet cultellum accipiens ſeipſum in pectore vulneravit: & niſi citò à ſociis ſuis fuiſſet defenſus ſemetipſum interfeciſſet. Ligatus igitur ab ipſis domum reverſus eſt, ſed numquam poſtea ſenſum recepit. Vidimus namque eum per viginti annos nullo tegi indumento non tunica, non camiſia, non calceamento: ſed miro modo æſtate & hyeme nudum incedere. Huic ſi quis pro miſericordia aliquod indumentum porrexiſſet, ille ſi fortè ſub arbore ſediſſet, vel in quolibet loco, non diſcedebat, donec ipſum indumentum omnino diſcidiſſet. Et ſiquidem laneum vel lineum fuiſſet, in ipſo loco diffilabat eum; ſi verò pelliceum, & ipſum ad nihilum redigebat. Itaque & æſtatis immenſos calores atque intolerabilia hyemis frigora, ſicut diximus, per multos annos

Ultio divina in homicidam.

[a] Haduis dicitur apud Gemmeticenſem in lib. 5. cap. 5 ac Richardi II Normannorum Ducis filia.

[b] Non ſimplex Abbas, neque enim ſexdecim, ſed decem tantùm annis eo nomine Floriaco præfuit, ſed Abbas ſimul & Epiſcopus, ut infra legitur.

Ann. Chr. D. LXV. Ianuarij XXIX.

nudus incedens domi foriſque pertulit. O ineffabilis Chriſti clementia! ô bonitatis & miſericordiæ ipſius immenſitas! ô Beati Gildæ glorioſa merita, quæ ſic in uno eodémque homine & puniunt crimina, & impios caſtigant, ne ſimilia facere præſumant, ne ſimiliter puniantur. Credimus autem virum illum, per hoc quod Deus non vindicat bis in idipſum, ſalvum pro Dei miſericordia fuiſſe.

Exanimis ad tactum baculi B. Gildæ vitæ redditur.

40. Feſtivitas Beatiſſimi Gildæ, qua de mari tranſlatum eſt corpus ejus, appropinquabat, & populus undique confluens ad diem feſtum occurrere feſtinabat. Tunc quidam qui diu in lecto jacuerat gravi detentus infirmitate, cum videret vicinos & amicos ſuos properare ad diem feſtum, clamabat ut ſe ad ſanctum locum ducerent. Dicebat enim, quòd ſi ſancti viri ſepulcrum contingere meruiſſet, mox ſanitati redderetur: hoc ſe credere, hanc fidem ſe habere teſtabatur. Adductus itaque ab amicis eſt, & ante ſepulcrum B. Gildæ poſitus. Cùm verò vigiliæ ſolemniter celebrarentur, & ille ante ſanctum jaceret ſepulcrum, ſubitò ſe extendens in mortui modum diriguit, plangere ceſſavit, ejus oculi everſi erant, pedes manus, pectus frigeſcebant, & toto corpore mortuus eſſe videbatur. Populi multitudo quæ circumdederat, conclamabat, quoniam mortuus eſt, educite eum foras. Igitur vociferantibus illis & circa eum magis magíſque ſeſe comprimentibus, cùm nemo neque manum ponere, neque ad eum præ multitudine accedere per tres fere horas poſſet, tandem aſcendens quidam ex Monachis, IUNIOR nomine, & accipiens baculum Sancti in manu ſua, eum tertiò ſignavit cum baculo ſigno ſanctæ Crucis. Illico mirantibus cunctis erexit ſe, atque dixit: Numquid nón vidiſtis Beatum Gildam ſtantem ſuper iſtum lapidem, & ſua me manu erigentem? Tunc in conſpectu omnium ſanus atque gaudens ſurrexit, & manu ſua deferens candelam ſuper altare poſuit: & qui aliorum manibus ad ſanctum deductus fuerat ſepulcrum languens, ſuis pedibus domum ſanus revertitur gaudens. Hanc verò virtutem cum poſteà narrarem nobilibus quibuſdam ante Eccleſiam Plomotcar, ille affuit, & jurejurando affirmabat ita fuiſſe, ſicut dicebam.

Vir moribundus ſanatur.

41. Notiſſima res eſt & per cunctas partes Britanniæ vulgata, ut ſi in parrochia, vel etiam in aliqua regione mortalitas incubuerit, illius habitatores ad hujus locum ſanctiſſimum confugere, atque à Deo ibidem ſine dubio præſtolari remedium. Veniebat pro eadem cauſa de Ilſiorine multitudo plebis; ſed unus ex ipſis, nomine DONGUAL, ſubita eadem clade percuſſus cecidit, & ante Eccleſiam Sarthau remanſit, ſocij verò ipſius cùm ad ſanctum veniſſent locum, rogaverunt me ut caballum quo eum deferrent tranſmitterem: quod & feci. Adductus itaque eſt, ſed quia ſtare non poterat, in domo hoſpitum collocatus eſt. Erat autem ad videndum horribilis, & ſanguinem vomens. Nemo eum uſque in craſtinum vivere ſperabat, ſed jam jámque mori expectabatur. Hunc viſitatura cuncta Congregatio venit, oràtque pro eo Dominum, & oleo ſancto perungit. Hic itaque ab illa hora paulatim ad ſe rediit, & vires recepit, & poſt aliquos dies ex integro ſanitati eſt redditus. Socij ejus ad propria redeuntes, uxori ejus mortuum eum fuiſſe, & apud ſanctum Gildam ſepultum dixerunt. Venit illa eleemoſynas pro anima viri ſui factura, ſed quem ſperabat mortuum, invenit non ſolùm viventem, verum etiam ſaniſſimum. Sic, ſic operaris, Deus noſter, in Sanctis tuis, atque mirabilia magna ſolus facis. Revertitur itaque vir ille cum uxore ſua gaudens atque ſanus, qui venerat mæſtus & moribundus. Hunc ego nuper vidi ſanum & gratias referentem Deo, & beati Gildæ virtutes magnificantem, qui etiam ea de ſe recordatur, quæ enarravimus.

Dæmonum terriculamenta aquâ benedictâ fugantur.

41. Nec prætereundum ſilentio eſt, quas eodem tempore priores noſtri, qualéſque humani generis inimici in hoc ſacro Cœnobio pertulerint moleſtias. Videns namque ille antiquus hoſtis quòd ſervi Dei locum deſertum incolere cœpiſſent, atque ſe ab eo quem diù poſſederat, loco diù deſerto expellere deberent; ad ſuas antiquas revertitur artes, & quos Dei virtute videbat munitos, phantaſmatibus & nocturnis terroribus eos effugare omnibus modis conabatur. Nam nocte quadam dum pueriles Monachi ad menſam ſederent & pſalmos firmarent, adverſarius adfuit, alludens lumini candelæ apparuit, extendénſque frequenter manum inter duos puerulos, hanc denuò retrahens, & iterum extendens atque iterum retrahens, & hoc donec candelæ deficeret lumen, indeſinenter faciens. Species verò brachij atque manus quæ ſolummodo videbatur, erat nigra & horrida pilis. Pueri timore exterriti ac perturbati erant, alter puerorum RATFREDUS, alter verò MANGISUS vocabatur: tertius verò adoleſcentulus qui eos docebat RANNULFUS dicebatur. Senex igitur qui eos ſervabat nomine IOUETHEN, videns quæ fiebant & timore pueros perterritos, dicebat eis: Signate vos pueri, ſignate vos ſigno ſanctæ Crucis, & pſalmos Daviticos decantate. Improbus verò dæmon conſumptam extinxit candelam, & ſe in riſum movens, per acervum lapideum qui juxta erat proruens, terrorem immenſum ex ſonitu lapidum concuſſit: deinde ſcutulas quæ in Refectorio erant poſitæ, tota nocte movens atque removens, inquietam habitatoribus noctem reddidit: vaſculum verò quod juxta erat poſitum vino repletum dum miniſter requiſiſſet, vacuum invenit, neque ullum veſtigium ubi in terram defluxerit repertum eſt. FELIX abierat: qui cum veniſſet, & à Fratribus quæ præterita nocte pertuliſſent phantaſmata audiſſet, acceptam aquam cum ſale benedi-

xit, & in circuitu & intus aſperſit: atque ab illo die per Dei gratiam quieta habitatio permanſit.

Ann. Chr. D. LXV. Ianu. XXIX.

S. Ginguriani felix exitus.

43. Fuit tempore illo inter priores hujus ſacri Cœnobij Monachus quidam nomine Gingurianus, laïcus quidem, ſed Spiritu ſancto, omnibúſque virtutibus plenus. Hic cùm aliquamdiu innocentem & ſimplicem vitam agens, in Monaſterio Deo deſerviſſet, & ejus patientiam per moleſtiam corporis comprobare, aliiſque in exemplum oſtendere Dominus decreviſſet, per Spiritum ſanctum ei revelare dignatus eſt finem vitæ ſuæ. Venit itaque quadam die ante Abbatem Felicem atque omnem congregationem, humiliter ſatisfaciens, & petens ab omnibus ſibi veniam dari. Dum igitur in circuitu tamquam innocenti & ſimplici viro reſpondiſſent: Dimittat tibi Dominus ignorantias tuas, atque ab omnibus peccatis tuis te abſolvat; Scitote ergo, inquit ille, cariſſimi Fratres, quia ab hodierna die neque ambulare inter vos, neque manere potero. Rogo caritatem veſtram, ut veſtris orationibus me commendetis Deo, & oleo ſancto ungatis. Mirantur omnes quod quem ſanum videbant, ungi ſe rogaret. Ille autem rogabat, inſtabat, ut quamdiu loqui poterat, ungeretur. Poſt Capitulum autem detulit omnia utenſilia atque ferramenta ſua, & poſuit ante pedes Abbatis, dicens: Domine, ecce obedientiam quam mihi ſervare præcepiſti, commenda eam alicui ex Fratribus. Fuerat enim ipſe beatus vir cuſtos alvearij ab initio converſionis ſuæ, habens ſub cura ſua plurima apum vaſa. Deinde cùm Miſſa celebraretur, poſt pacem ad ſanctum accedens altare Communionem ſanctam de manu Sacerdotis accepit, ac poſt ambas manus ad pectus adducens, juxta gradum altaris ſe extendens recubuit, atque inter manus eductus eſt in domum infirmorum, ubi ſtatim ſicut poſtulaverat à Fratribus, oleo ſancto unctus eſt, atque ab illo die, ſicut prædixerat, per totum annum paralyſi ſolutus, in lecto jacens neque in latere altero ſe vertere, neque manum ad os ducere potuit.

A Michaële Archangelo de hora ſui obitus fit certior.

44. Per annum verò unum ei manifeſtè Dominus per Angelum ſuum dignatus eſt obitus ſui diem denunciare: qui mane Riaulum monachum ad ſe vocavit, eique dixit: Dic rogo Frater omni congregationi noſtræ, ut gratias Deo ſemper agant, & in Domino jugiter gaudeant: & noverint pro certò quoniam ad nocturnas vigilias ſanctum Michaëlem Archangelum ſecum hac nocte habuerint, qui antequam omnino vigiliæ ſonarentur, in ſpecie pulcherrimi infantis mihi cum maximo lumine apparuit, & quis eſſet dixit. Et adjecit, Ne timeas, inquit, ſed præpara te, quia cum luce hujus diei de corpore tuo exibis ad meliorem vitam: ac deinde per feneſtram orientalem, cum ſuo lumine Eccleſiam intravit: & quamdiu vigiliæ celebrabantur, præclarum illud lumen ab Eccleſia non receſſit. Nunc ergo cariſſime Frater, nuncia Fratribus noſtris quæ tibi dixi, & quod gratias caritati eorum refero, quia obſequium mihi per totum iſtum annum exhibuerunt. Obſecro autem, ut communionem ſanctam mihi deferas, atque ab hora veſpertina obitum meum obſerves. Igitur poſt Veſperas vocavit ſervitorem ſuum eique dixit: Voca Fratres meos ad me, quia jam de hac vita exeo. Omni itaque congregatione ad eum coadunatâ, de hac vita eadem qua prædixerat hora migravit ad Dominum quarto Kalendas Octobris.

S. Gulſtani virtutes & mors pretioſa.

45. Vir quoque vitæ venerabilis & memoria dignus eiſdem temporibus in hoc ſacro Cœnobio refulſit Gulstanus. Hic etiam laïcus erat, ſed pſalmos & orationes, quas memoriter didicerat, nocte diéque ante Deum decantare non ceſſabat, pernox in vigilijs: Ita ut etiam decrepita ætate, vix eum vidiſſes tribus horis æſtate aut hieme in lecto jacere. Hic verò in adoleſcentia ſua à piraticis prædonibus eſt ſeparatus per Felicem qui eo tempore in Oſſa [a] Inſula eremiticam eo uſque Monachus ducebat vitam: ipſam quoque quam eo tempore ab eo didicerat, ſemper dilexit uſque ad finem vitæ ſuæ ducere vitam: parcus in cibis & in potu, in vigiliis & oratione aſſiduus. Hujus itaque viri merita Dominus declarare dignatus eſt etiam in vita ſua: nam longè latéque laudes & præconia ipſius in ore omnium navigatorum hujus regionis reſonabant. Plurimas namque per eum Dominus dignabatur operari virtutes & miracula, ita ut enarrare vel dinumerare ea vix aliquis poſſet. Defunctus autem eſt quinto Kalendarum Decembris apud Bellum-videre [b] Caſtrum, ubi pro utilitate Monaſterij ſui venerat, in domo Monachorum ſancti Petri Maliacenſium. Sed ubi voce præconis fuit auditum, quòd beatus Gulſtanus de hac vita migraſſet, media enim nocte tranſierat, continuò de lectulis diſſilientes viri nobiles, ſimul cum matronis & cunctis qui audiebant, certatim feſtinabant ire cum cereis & lampadibus, ut obſequium ferrent viro Dei: ita ut vix poſſet ipſa domus continere multitudinem. Videntes itaque Monachi ſancti Philiberti multa ornamenta, pecuniam quoque

[a] Scribendum videtur *Ogia* ſeu *Oya inſula*, gallicè *l'Oye*, in Comitatu Pictavenſi, Rupellæ & inſulæ Reaco proxima.

[b] Bellum videre, vulgo *Beauvoir*, prope Herum inſulam, vernaculè *Nermontier*, in qua fuit olim celebre S. Philberti Monaſterium, de quo ſæculo proximo. Fortè apud prædictum Caſtrum quidam extſtabat Prioratus, ſubjectus Monaſterio Malacenſi, quod à Iohanne XXII. in Cathedralem, retentis Monachis Benedictinis, erectum eſt. Situm eſt in Comitatu Pictavenſi, non ita procul à Rupella. Plura de hoc aliàs.

Ann. Chr. D. LXV. Ianuarij XXIX.

copioſam & ceteorum diverſam multitudinem circa corpus viri Dei aggregari, perſuaſerunt omnibus qui convenerant ut ad Eccleſiam ſuam ſanctum corpus deferrent. Sed reſiſtentibus Monachis, in quorum hoſpitio defunctus fuerat, ſamulis etiam contradicentibus ne ab illa domo Moveretur, donec illud poſſent ad ſuum reducere Monaſterium; illi è contrario, concitata multitudine, rapientes illum de domo illa, cum omni apparatu ſuo & luminibus ad Eccleſiam deportaverunt, & immenſam quæ offerebatur per triduum pecuniam colligentes, poſt tertium diem ſepelierunt eum. Igitur cùm ad Monaſterium ejus hæc nunciata fuiſſent, VITALIS Abbas illuc perrexit, & ut corpus Monachi ſui ſibi redderetur, humiliter rogavit. Sed illi, non ſancti viri dilectione, ſed potiùs amore pecuniarum, quæ quotidie ad ejus undique deferebantur ſepulcrum, nullum reddiderunt reſponſum. Ille ad Epiſcopum Pictavenſem ISAMBARDUM [a] abiit, clamorem ferens de injuria ablati ſibi corporis Monachi ſui. Epiſcopus quia inobedientes præceptis ſuis ipſi Monachi fuerant, præcepit eos cum ſuo Abbate ad ſynodum ſuam venire, Abbatem etiam Vitalem præcepit adeſſe. Cùm ergo veniſſent & in ſynodo utrique eorum cauſam dixiſſent: Epiſcopus præcepit Abbatibus atque canonicis nobilibus qui aderant ut ..... *cetera deſunt.*

De ejus corpore decertant Monachi S. Philiberti & S. Gildæ.

[a] Duo ſani hujus nominis Pictavenſes Epiſcopi, ſibi invicem ſaccedentes Prior poſterioris avunculus obiit anno M. XXXVI. cui nepos ad annum uſque M. LXXXVI ſuperſtes ſuffectus eſt, ut in Hiſtoria Pictavenſ. Epiſcop. Iohannis Beſly legimus.

Ann. Chr. D. LXV. April. XVI.

VITA S. PATERNI EPISCOPI ABRINCENSIS.

Ex codd. Manuſcriptis.

1. SACRATISSIMVS igitur PATERNUS * Epiſcopus Pictavis civis Aquitanicæ regionis iuxta ſæculi ordinem generoſis parentibus ortus, in adminiſtratione publica procreatus, generoſior moribus inſtitutus à IULITA matre fere ſexaginta annorum vidua nobiliſſimè enutritus, cœleſti inſpiratione ab ipſis annis inſantiæ maturæ vitæ fræna ſuſcepit, & in Monaſterium Eneſſione [a] iugum Dominicæ culturæ Monachus geſtaturus expetivit. Dehinc ad majorem virtutem ſe adoleſcentibus adhuc annis extendens, terminum puerilis ætatis tranſiliens, conſilio inito cum SCUBILIONE ejuſdem Cellulæ Monacho, propter amorem Chriſti relictis parentibus in Conſtantino * pago ſe libenter elegerunt fieri peregrinos, pari contubernio ſolum deportantes Pſalterium. Tunc ſanctus Scubilio licet eſſet ſenior, videns Beatum Paternum meritis honorandum ad fratrem ſibi coæquandum ſuum diviſit pallium, qui dum in quadam inſula propter ſolitudinem deſiderarent accedere, vir quidam nomine AMABILIS Deo timoratus, donec de ipſis civibus nunciaret, detinuit dicens, ut in fano Seſciaco * ſe dignantet reconderent, ac ſua interceſſiooe diabolica cultura quæ Gentili ſub errore malè venerabatur, ceſſaret. Tunc circa ſinum montis in receptaculo cavernæ cum ſuo contubernali Vir eremita ingreſſus eſt.

* S. Patier. Ejus patria & parentes.

Monaſtica profeſſio.

* le Conſtantin in Normannia.

Seceſſus cum Scubilione.

* Cheſay.

2. Creſcente igitur fama Beati Viri vir venerabilis Abbas [b] eorum poſt triennium ad requirendos Monachos tam bene ad Chriſtum fugitiuos perrexit: quibus inventis agnoſcit ſanctum PATERNUM ſe in valde ardua vita conſtrinxiſſe, qui præter panem & aquam, vel olera ſale condita nulla ſumebat cibaria, aſpectum verò ſuum non ſolùm à feminarum, ſed etiam à virorum removebat præſentia, ut ab omnibus ſummotus ſollicitè expectaret adventus Angelicos, & creſceret in Divinitate quod deeſſet in homine: lectulum numquam habens, lectaria neſciens, in pluma neque caput reclinans, niſi veſte tantummodo qua in die uſus eſt ea pernoctem contentus eſt, pro molli lana hirſutum cilicium induens, ut inter horas ſoporis & per quietem temporis non eſſet requies corporis, & mutato ordine adhuc poſt actum diem nox ſuccumberet in labore. Quod Abbas ſuus inſpiciens, ultra propoſitum Regulæ velut impatientem equum acriter excurrentem per impoſita freni pondera ad moderata eum revocavit jejunia: imperans ut nec recluſus eſſet tam arduè, neque virorum conſpectu vel colloquio ſe fraudaret. Inſuper & cellulas quas ipſe inſtruxerat, in carro vicibus viſitaret. De quo quia de bonis eſſet parentibus tam à Pontifice LEON-

Ejus vivendi forma.

Temperatur à ſuo Abbate.

[a] Lege Enixionenſe ſeu Henſiunenſe, *Anſion*, nunc S. Ioüini de Marnis, vulgò S. *Ionin de Marnes* appellatum, diœceſis Pictavenſis.

[b] In Vita S. Paterni apud Surium hic Abbas vocatur GENEROSUS: ſed à quodam amanuenſi qui S. Generoſum Abbatem Henſionenſem legerat, hoc nomen adjectum videtur, cùm S. Generoſus inſequenti ſæculo floruerit.

TIANO,

Ann. Chr. D LXV. April. XVI.

TIANO, quàm à civibus promptè teſtificatus eſt: quem in loco commendans, Beatum SCUBILIONEM ad Monaſterium revocans, parvo intervallo ad fratrem redire permiſit. Dehinc vir Dei PATERNUS à ſancto Leontiano Diaconus & Presbyter inſtitutus quantum dignitate creverat, tantum ſe virtutibus honorabat. Qui ſeptuagenarius cùm Abbatis officio virtutibus fungeretur; & in Cellula ſua quam primùm ædificaverat Seſciaci quieſceret, quadam nocte viſus eſt ipſe locus ei mira claritate perfuſus, & ad eum venientes in viſione ſancti qui ad Dominum migraverunt MELANIUS*, LEONTIANUS* & VIGOR* Epiſcopi per revelationem eum ordinaverunt Epiſcopum. Tunc ipſe ſtupefactus, ſed apud ſe retinens quamvis tunc tractaverit, pòſt probavit. Nam nec longo intervallo, ſed ad ſupplicationem tam plebis quàm Principis Abrincas* Paſtore decedente ſucceſſit, nec recuſare poterat, quod jam ſecreta Dei diſpenſatione portentatum erat.

Paternus fit Diaconus.
* Rhedonenſis
* Conſtantienſis
* Bajocenſis.
Poſtea Epiſcopus Abrincenſis
* Avranches.

3. Mox effectus Pontifex ita ſe in Eccleſiarum inſtauratione, vel nova ædificatione exercuit, domum recuperatione ſuccinxit, culturæ utilitatem diſpoſuit, pauperum adminiſtrationem profudit, ut eſſet in ſingulis mirabilis, & in omnibus ſingularis. Illud etiam meritò memoriæ non fraudat, cùm quadam vice in Feudetiaco villa SEVERO comite adveniſſet, quædam femina civis Rhedonica* ei in oratione oblata eſt muta, quæ ſancti viri oratione completa ſtatim mulier erupit longa ſilentia, nec potuit inimico ſervire diutiùs, quo libertatis auctor Chriſtus fuit invocatus.

Epiſcopus quid egerit.
* de Reſne, in Armorica.

4. Igitur cùm tertio-decimo anno vir Dei ageret in Pontificatu, ſtatim altera die Paſchæ cum Fratres Seſciaco viſitare cuperet, in infirmitatem irruit. Pariter autem ſanctus SCUBILIUS in Mandanenſe Monaſterio [a] in infirmitatem incidit. Dirigunt ad ſe invicem, ut priuſquam de ſæculo diſcederent ſe viderent. Tunc miſſi ſe obviantes Beatum Scubilionem in itinere commonent ut fratri occurreret, ſed brachio maris oppoſito non valuit nocturno tempore transfretare. Attamen cùm à ſe Sancti fere tria millia ſpatia interreſſent, eadem nocte beatus PATERNUS unà cum ſancto fratre ſuo glorioſo propoſito nobili in triumpho, felici viatico cum Choro Angelico in cæleſti ſenatu de terrenis pias animas emiſerunt ad Chriſtum [b], quem LAUTO Epiſcopus* qui ibidem ante dies octo ad viſitandum advenerat, cùm ad Baſilicam Seſciaco Beatum Paternum deduceret, impendens exequias; item LASCIVUS [c] Epiſcopus ſanctum Scubilionem ad Baſilicam ipſam deduceret, utique concinente Choro pſallentium, in unum neſcientes Pontifices convenerunt, & ſanctiſſimi viri orationis locum quem ædificaverant, pariter eadem die occupaverunt felici ſub tranſitu, ut nec mortis caſus divideret quos ſemper una vita conjunxit, ac ſimul uno momento cum altero alter ſepultus eſt, cùm & in peregrinatione alter alterum ſecutus eſt. Sic Redemptori noſtro amatori unico electi de ſæculo meritis felicibus æqualiter occurrerunt, miracula facientes poſt obitum, qui beatis operibus vivunt integrè poſt ſepulcrum.

Paternus & Scubilio eodem die mortui.
* Conſtantienſis.

[a] Arturus du Monſtier in Neuſtria pia pag. 68. ſuſpicatur Mandanenſe Monaſterium non aliud eſſe à Madulnenſi dicto. Conſtantienſis, cujus Cœnobij jamdudum extincti Abbas fuit ſæculo IX. S. Odobertus, ut ſuo loco videbimus.

[b] Ad ſtatuendum annum obitûs S. Paterni, ſequentes chronologici characteres obſervandi ſunt. Obiit enim anno Epiſcopatus ſui tertio-decimo, & quidem poſt Concilium Pariſienſe anno Chriſti D. LVII. celebratum, cui ſubſcripſit; obiit, inquam, XVI. Kal. Maij, paucis poſt Paſcha diebus, non tamen nocte hoie feſta proxima, ut quibuſdam videtur. Nam licèt *altera die Paſcha* Paternus & Scubilio in morbum incidiſſe dicantur, *eadémque nocte* ambo mortui; nihil tamen cogit, ut noctem Paſchæ ſubſequentem intelligamus. Siquidem S. LAUTO Conſtantienſis Epiſcopus octo diebus cum S. Paterno commoratus eſt Seſſiaci, quò Paternus *altera die* Paſchæ advenerat. Rectè igitur SS. Paterni & Scubilionis obitus collocari poteſt anno D. LXV. undecim poſt Paſcha diebus, quod eo anno in quintum Aprilis incidebat. Ex quo redarguas eos, qui Paternum Abbatem, cui Fortunatus Epigramma 30. lib. III. & 25. lib. VII. dedicavit eumdem eſſe cum iſto exiſtimant, cùm S. Paternus Abrincenſis longè antè deſierit eſſe Abbas, quàm in Galliam acceſſerit Fortunatus, qui vix eum viventem in Gallia videre potuit.

[c] Laſcivus Epiſcopus Concilio Pariſienſi III. anno D. LVII. poſt Paternum ſubſcriptus reperitur abſque ulla Sedis mentione. Probabile eſt fuiſſe Epiſcopum Bajocenſem.

Ann. Chr. D. LXV. Iunij [illegible],

VITA S. LIFARDI ABBATIS MAGDVNENSIS.

Ex MS. cod. S. Germani Prat. & S. Benedicti Floriacenſis.

PROLOGVS.

1. GESTA ſacratiſſimi ac venerabilis Abbatis [a] LIFARDI ſtilo illuſtrare operæpretium duxi, volens ea patenter oſtendere hominibus, quæ coram Dei conſtant eſſe clara conſpectibus, ut eo magis imitando ſancti viri veſtigia ad ſui cauſam profectus invigilet animus, quo ſæpiùs, hujuſmodi egregios audiſſe eum contigerit actus. Et quidem ab eorum executione me extraneum eſſe conſidero, ſed proinde digna mercede donandum æſtimo, ſi quem ipſe imitari nequeo, reliquis imitandum patefacio ſcribendo. Quocirca Lectorem ſuppliciter obſecro, ne in hoc parviſſimo opere urbanitatis verba, ſed geſtorum potiùs requirat inſignia; nec ei impolita ſermonis connexio vileſcat, cùm vitæ perennis adeptio magis in fide quàm in eloquentia conſtet.

VITA INCIPIT.

2. Beatus igitur LIFARDUS ex inclita Aurelianorum civium proſapia [b] ortus, dum in annis eſſet juvenilibus, inſtantis ſæculi dignitatem nobiliter eſt aſſecutus. Erat enim in cauſa-
Legum peritus fuit. rum temporalium Legibus diſcretor præcipuus; ſed divina favente gratia in eiſdem judiciis æquitatis rationem conſiderans, à tramite non exorbitabat rectitudinis. Magna enim veneratione ab omnibus colebatur, quia idoneus Deo exiſtens ſine querela converſabatur apud homines. Moribus namque probus, alloquio dulcis, aſpectu præclarus, atque ab omni fellis amaritudine habebatur immunis: adeò ut inter Laïcos commorans perfectorum vitam videretur ducere Clericorum.

3. Cùm ergo octona ætatis ſuæ luſtra ſæculi utens adhuc dignitatibus peregiſſet, con-
Anno ætatis 40. fit Clericus & Levita. tinuò ſancti Spiritus afflatus inſtinctu Pontificem loci illius adiit, ſéque fieri Clericum popoſcit. Quem cùm iſdem Pontifex erga religionis obſequium magno æſtuare deſiderio inſpiceret, aſſenſum libenter præbens, Clericatûs eum officio mancipare non diſtulit, confeſtimque benedictionem honoris accumulans Levitæ ei miniſterium injunxit. Quo ſuſcepto vir Deo plenus, onere protinus rerum humanarum depoſito, vera Monachi
Inde Monachus. profeſſione armatur [c]. Eſt enim mons in Aurelianenſi pago, quem ejuſdem incolæ regionis Magdunum [d] appellant, in quo ab antiquis Patrum Caſtrum fuerat ædificatum, quod crudeli Vandalorum vaſtatione ad ſolum uſque dirutum eſt. Nemine autem remanente habitatore,
Sécedit in ſolitudinem cum Vrbicio. nemoribus hinc inde ſuccreſcentibus, locus idem qui claris hominum cõventibus quondam replebatur, in denſiſſimam redactus eſt ſolitudinem: cujus abſtruſa latibula venerabilis LIFARDUS petiit, ibique uno tantùm diſcipulo comite VRBICIO contentus, propè fluvium qui nuncupatur Malua *, cellulam ſibi virgis contexens ſolitarius habitare cœpit, ut vi-
* *Maulus.* tata plebium frequentia ac temporaneis honoribus liberiùs Dominicis ſupponeret colla præceptis.

4. Iam verò quantæ illic ſanctitatis quantæque converſationis vir extiterit, quis ex-
Ejus ſanctitas & virtutes. planare humanis ſufficiat verbis? cujus tantum vita à terrenis ſejuncta eſt actibus, ut corpore in terra ſepoſito mens ſancta inter cives Angelicos verſari videretur in cœlo. Agebat namque bonus miles digna Deo opera, præparatus ad pugnandum contra omnia nefandorum ſpirituum certamina. Cujus abſtinentia tanta erat, ut panis hordeaceus quo ut-
Abſtinentia. cumque corpus ſuſtentabatur, quique ipſius fiebat manibus, unius tantùm unciæ pondus habere diceretur. Nullum omnino præter aquam in bibendo noverat potum, ſed & ipſâ tertia ſolummodo die parciſſimè utebatur. Porro de veſtium ejus vilitate quid dicendum

[a] S. Lifardum vix uſpiam alibi (prætérquam in Martyrol. Bened.) Abbatem vocatum reperias. Preſbyterum appellant Vſuardus & Ado, cujus hæc verba in Martyrologio edito omiſſa, in vetuſto noſtro exemplari manu deſcripto reperiuntur. *In territorio Aurelianenſi, vico Magduno depoſitio* S. LIFARDI *Presbyteri & Confeſſoris, qui multis virtutibus clarus, Monaſtico habitu & religione venerandus ſancto fine quievit.* Certum eſt tamen eum verè fuiſſe Abbatem.

[b] Alia S. Lifardi Vita, quam ex MS. cod. S. Petri de Curia Cenomanenſis exſcriptam legimus, hunc habet initium. *Igitur Lifardus Magdunenſium Oppido Aurelianorum vico oriundus fuit, parentibus nobilis,* &c. In quadam Vita S. Leonardi Vendoperanſis, Lifardus Leonardi germanus dicitur, quamvis alij Leonardum ex tractu Leodienſi ortum aſſerant.

[c] Inter Miciacenſis Cœnobij Monachos ſanctitate inſignes numeratur, ut ad Vitam S. Maximini infra videbimus.

[d] Magdunum Opidum vernaculè *Meun*, quinque paſſuum millibus ab Vrbe Aurelia Bleſas navigantibus in dextera Ligeris margine ſeſe offert.

Circa anni D. LXV. Iunij III.

eſt? qui cilicio & ſacro ſemper obvolui delectabatur, à quo decor & ſuavitas veſtimentorum tamquam fœditas contemnebatur, aſperitas verò & informitas velut decor eligebatur. Quemadmodum enim priùs vitam inter quos habitaverat ſanctis ſtudijs ſpernere viſus fuerat, ita demum ad Monaſticam perveoieos normam ſanctiſſimorum veſtigia Monachorum pe-fectis moribus conſtantiſſinie ſequebatur. De cujus miraculis quædam ſuccinctè tangendo perſtringere libet, ut cunctorum hæc legere cupientium memoriæ infigatur, quanti apud Deum merito ſuæ religionis extiterit is cui tam mirabile de Chriſti theſauro adminiſtratum eſt ſupplementum.

Serpentem defixo in terra Lifardi baculo enecat Vrbicius.

5. In præfata eremo, cujus cultorem Dei famulum fuiſſe locuti ſumus, ſerpens habitabat immaniſſimus, qui immundis ferebatur plenus eſſe ſpiritibus. Hujus metus ſuper proximæ telluris habitatores ita excreverat, ut ſtulta temeritate aſſererent eum idcirco conſervari, quòd quando quis egrediens omnia loci illius arva, & quæque in eis reperiret flammis incendij conſumpturus foret. Fons denique illic delectabiles emanabat aquas, quem nemo ob hujus beſtiæ formidinem gratia potandi præſumebat adire præter Athleram Chriſti Lifardum diſcipulúmque ejus, nomine Vrbicium. Cúmque iam ſupernus arbiter ſancti Viri merita populis propalare decerneret, ut lucerna accenſa non ulteriùs lateret, ſed in Chriſti domo ſplendidiſſimo cunctis lumine niteret; die quadam inſtigante humani generis inimico ſerpens hic ferociſſimus contra virum Domini permotus ad ejus habitaculum conamine properare nitebatur, ut vulnere letali inflicto humanam ab eo vitam atrociter extorqueret. Quod virum Dei minimè latuit, protinúſque Vrbicium advocans direxit eum ad locum, ubi iam ſerpentem noverat eſſe. Nec ei quam ob cauſam illuc mitteretur oſtendit, ut fidem Diſcipuli pius Magiſter probaret, qui velociter pergens ſerpenti horribili obviavit, magnóque pavore perterritus fugam arripuit. Quid in via repererit magiſtro pavidus nuntiavit, cui Lifardus placido ſubridens vultu, Cur, inquit, pertimuiſti, modicæ fidei? dánſque ei baculum ſuum, Vade, ait, ne timeas & baculum hunc ante torvidi draconis aſpectus in ſolum figere ne dubites. Abijt ille & Crucis ſigno protectus juſſa magiſtri peregit.

6. At verò Lifardus orationi attentiùs incumbens Dei ſuffragium pro totius populi ſalute flagitabat: videlicet ut idem draco funditus extingueretur, ne per eum ulterius poteſtatem perfidus hoſtis haberet: ſuſcepitque Dominus preces ejus, nec diſtulit quin fieret, quod à ſervo petebatur. Nutu enim agente divino mox ut cruentus coluber baculum coram ſe fixum furibundis aſpexit luminibus, celeriter reptando ſe protrahens ad ſuperiorem ejus partem ſquamea colla tetendit, atque eam ore peſtifero mordens reliquam molem corporis longitudine inferioris partis circumvoluit. Sed cùm totus illic colligi ob ſui magnitudinem non poſſet, anterior illius pars ligno, poſterior hærebat terræ. Sicque draco ſæviſſimus dum virum, qui ſtipitem fixerat, lædere nequivit, contra idem lignum feritatis ſuæ furorem excitans eum confractum deponere in terram ſatagebat; ſed oratione militis Chriſti ita obfirmatum eſt, ut nullo pacto incurvari à crudeli beſtia potuiſſet. Dúmque ita anguis terribilis penderet, propter immenſum ſui corporis pondus illico crepuit medius. Quod ubi vir venerabilis expletum eſſe cognovit, ad videndum miraculum cum diſcipulo advenit, & pro tanto triumpho Conditori ſuo gratias retulit.

Hoc miraculo fama Lifardi fit celebris.

7. Expulſi præterea dæmones quorum fuiſſe fanum ſerpens perhibebatur, vociferabantur per aëra; Parce, inquiunt Lifarde, ſerve Dei excelſi, cur nos de habitaculo cui dudum inſidebamus, ante tempus eliminas? Ad hujuſmodi clamorem tota reſonat eremus, adeo ut etiam illius ruris habitatores horribilem audientes ſonum ſtupefacti mutuò percunctarentur, quidnam ſibi vellet ſtrepitus vocum quæ audirentur in ſolitudine. Num fortè, aiunt, peſtifer ille draco qui hactenus latuit, de antro ſpelæi ſui egreditur, ut nos & univerſa noſtra conſumat, per quem Omnipotens noſtrorum exigentibus meritis in nobis ulciſci diſpoſuit? Sollicitiùs tandem quid clamaretur auſcultantes, Lifardum à dæmonibus audiunt vocitari: quo audito ab his qui eum noverant, iampridem à populo defuiſſe Lifardus edicitur. Confeſtim itaque ad ſolitudinem evolantes, Lifardum ſilenter requirunt, metuentes videlicet, ne formidabili dracone, ſi adhuc viveret, ferirentur: inveneruntque ſanctum Virum ſolitis orationum ſtudijs vacantem, & ſerpentem quem oppidò reverebantur, in parte altera debitâ morte præventum. Quod cernentes cuncti præ gaudio flebant, & gloriam Deo in altiſſimis perſonabant dicentes, ſibi ſalutem cœlitùs in exitio draconis fuiſſe attributam; atque hunc diem ob tanti trophæi gaudia celeberrimum duxerunt.

Ab Epiſcopo Aurelianenſi fit Presbyter.

8. Marcus interea Aurelianenſis Eccleſiæ Pontifex Clariaco [a] vico, qui ab opido Magdunenſium tribus millibus diſtat, quibuſdam implicatus utilitatibus tum reſidens, cùm virtutem ſancti Viri alijs nunciantibus audiret; Non poterat, inquis, Levita Dei ſanctis præpollens virtutibus operibus diutiùs occultari. Nam ejus opus manifeſtiſſimis

[a] Clariacus, vulgo *Clery*, opidulum eſt ex adverſa Ligeris ripa Magdunum ſpectans, Ludovici XI. Francorum Regis mauſoleo illuſtre, ſed Deiparæ Virginis cultu & Fidelium peregrinatione illuſtrius.

Circa ann. D. LXV. Iunij XII.

nobis Chriſtus declaravit indicijs, ut quanti apud eum ſoret meriò vir à nobis per omnia imitandus ſuis dignoſci potuiſſet in actibus. Et continuò exurgens ad locum ubi vir ſanctus morabatur citiſſimè properavit, peractíſque ſalutiferis cum eo colloquijs, ſacerdotali illum eadem die honore ditavit, ac modicum ei Templum quod uſque hodie permanet, ibidem conſtruxit. His ita geſtis Epiſcopus ad propria remeavit. Perpendimus ecce iam io hoc viro eſſe completum quod de ſanctis legimus qui Angelos iudicabunt. Iudicavit quippe Angelos, cùm ad exemplum Chriſti dæmones vociferantes de proprio expulit habitaculo. Ex hoc itaque tempore hujus opinio per omnes provinciæ illius terminos adeo enituit, ut cuncti eum miro affectu venerarentur, cuncti ſe ejus meritis à dracone liberatos ejus orationibus apud Dominum crederent eſſe protectos, plurimi quoque mundum relinquentes ei fideliter adhærebant, ut ejus inſtituerentur diſciplinis. Cujus quia miraculum retulimus, in quo per Dei ſuffragium illum in ſerpente ab homine victum, qui per ſerpentem primum deceperat hominem, cognovimus, libet ut aliud inſigne in quo hominum ſecreta divina revelaone gratia iſdem noſſet, referamus.

1. Cor. 6. 3.

9. Quodam quoque tempore cum hiemis, algor admodum, ut ſolet, inhorreret, quidam in ſupradicti montis latebris veſtimenta ſua abſcondens nudatis artubus ad eum acceſſit, qui ſibi veſtimentum largiri poſtulabat. Sed vir Domini per ſpiritum quod geſtum fuerat intelligens, mox unum è ſuis ad eumdem locum direxit, & ſibi veſtimenta illic abſcondita deferri præcepit. Quibus allatis ei qui eleemoſynam petierat reddidit, dicens: Cur ô infelix, mentiendo ſeruum Domini tentare præſumpſiſti? an non illic præſens aderam, dum hoc tibimetipſi furtum faceres? En, ait, tolle tibi quod petiſti, qui facillimè ſe comprehenſum cognoſcens, quod ſuum erat recepit & confuſus abſceſſit. Sicque dum virum Dei illudere ſe poſſe putaverat, magis eſt ipſe deluſus.

Hominem ſibi illudere volentem detegit.

10. Sed & aliam narrabo ejus virtutem, qua in humanæ ſalutis reſtitutione, quantum per Dei gratiam effulſerit, cognoſcatur. Quadam die puella quædam nobilis, aridas manus & genua habens debilia ad eum acceſſit, & procidens ad pedes ejus ſanitatem ſibi reſtitui ab eo precabatur. His motus ille petitionibus continuò ſe ſolo proſternens aliquantis peroravit: Chriſte, inquit, IESU qui Mariæ peccatrici ob affluentes lacrymarum fluxus univerſorum relaxaſti crimina delictorum, & prioris vitæ reddidiſti munditiam, hanc obſecro puellam de tua miſericordia præſumentem priſtinæ ſanitati reſtitue, ut cognoſcant omnes te verum eſſe medicum, ac ſalvatorem mundi. His dictis ſurrexit, & manus & genua puellæ oleo benedicto perunxit, quæ continuò corporis valitudinem te, Chriſte, donante recepit. Et quid mirum ſi hæc apud te prometuit obtinere, cujus cor in gratiſſimum tibi templum converſum gratiâ tuâ exuberabat? Illis enim ſanctis, illis per omnia Apoſtolicis eſt iſte comparandus viris, quos ſuper ægrotos manus impoſituros & bona reſtituturos quondam prædixeras.

Feminam infirmam curat.

11. Illud interea mihi prætermittendum minime videtur, quod Domno THEODEMIRO Mitiacenſis Monaſterij Abbaô à ſæculo migraturo Beatus Lifardus in ſomnis eſt admonitus, ut ad ejus exequijs deſerviendum citiùs accurreret. Qui cùm evigilaſſet uno ſecum è ſuis aſſumpto ad Monaſterium quo ſibi iuſſum fuerat divinitus pervenit. Cúmque eſſet ianuam ingreſſus, aſpexit in ſublimi cœleſtium agminum choros ſanctæ animæ pſallendo occurrere, & eam cum gaudio ad cœlum uſque deferre. Hunc autem ab eis audivit pſalmum decantari; *Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti, habitabit in atrijs tuis.* Quo audito vir beatus cellam, in qua ſanctum corpus iam exanime iacebat, Fratribus debita illic officia perſolventibus ingreditur, atque obſequium ejus funeri præbuit, eóque ſepulto beatum MAXIMINUM [a] nepotem ibibl Abbatem conſtituit, & facta oratione ad Cellam propriam remeavit.

Videt Theodemiri animam in cœlum ferri.

Pſal. 64. 5.

11. Ipſe autem cùm annis integris evolutis, iam imminere ſui receſſus diem cognoviſſet, evocans diſcipulos ſui corporis reſolutionem prædixit, eóſque divinis colloquijs & blandis ſermonibus exhortabatur attentiùs: Cariſſimi, inquiens abſtinete vos à carnalibus deſiderijs & voluptatibus ſæculi; ſervate mandata quæ ſacri præcipit Evangelij dogma: *Non mœchaberis, non furtum facies*, & reliqua. Contendite intrare per anguſtam & arctam viam quæ ducit ad vitam. Reſiſtite diabolo, & mille ejus artibus nocendi: ita contra dæmones veluti contra cruentas beſtias repugnate. In tentationibus eorum nolite deficere, ſcientes quod beatus vir qui ſuffert tentationem, quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. His & hujuſmodi verbis diutiùs eos exhortans VRBICIUM in medio advocat, eíque ſui regiminis curam coram omnibus tradit.

Mortis præſcius diſcipulos hortatur.

Luc. 18. 20.

Vrbicium ſucceſſorem deſignat.

13. Nocte verò inſecuta præmiſſis ad Dominum orationum ac lacrymarum ſtudijs felix anima rebus exceſſit humanis. Quod cùm Pontifici relatum fuiſſet, ad beati viri funus

[a] Nempe Iuniorem. Nam duos cognomines Mitiacenſi Monaſterio hoc eodem ſæculo præfuiſſe videbimus in Vita S. Maximini Senioris, ubi iterum de Theodemiro agendum.

quàm celerrimè properavit. Corpus jam in medio admotum lugubri diſcipulorum triſtium frequentabatur obſequio, quod ille Pontifex magna admodum diligentia cum eiſdem Fratribus ſepelivit. Vrbicius verò regiminis ſibi officio ab eodem nihilominus Epiſcopo confirmato poſt beatiſſimi Lifardi diſceſſum fabricam ejuſdem Monaſterij [a] ſublimiùs erexit, ubi hactenus exigentibus beati Lifardi meritis erga diverſorum infirmitates multa fieri ſigna videntur. Sed hæc ad te, Chriſte, referenda ſunt, hæc tibi omnimodis deputanda, quo ſuffragante ea fieri poſſe haud dubium eſt. Si quidem ea quæ de tuo milite protulimus, tua ſunt: tua ſunt, inquam, univerſa miracula quæ pio affectu tuos recolimus Sanctos peregiſſe, ſine quo nihil in eis mirabile, cum quo omnia admiratione digna patrantur. Quæſumus igitur, ut per eorum nobis interceſſionem maximè Beati Confeſſoris tui LIFARDI cujus hodie celebramus feſtivitatem, auxilium gratiæ tuæ concedas; quatenus tuo munere vegetati, & hic eorum exempla rectis exequamur greſſibus, & quos imitamur in ſæculo, facie ad faciem hos feliciter contemplari mereamur in regno, te auxiliante, qui vivis & regnas in ſæcula ſæculorum. Amen.

Circa ann. D. LXV. Iunij III.

Ab Epiſcopo ſepelitur.

[a] Hoc Monaſterium in Eccleſiam Collegiatam ante ſexcentos annos (ut ex ſequentibus patet) converſum eſt, Eccleſiâ S. Lifardi nomine inſignitâ, quæ te-„ſte Saoſſeyo lib. 3. cap. 19. Epiſcop. Aurel. Habet „Canonicos viginti, Capellanos multos, dignitates „quatuor, Decanatum, Cantoriarum, Succentoria-„rum & Capiceriatum. Conſervàtque corpora SS. Li-„fardi, Vrbicij & Theodemiri. Præter hanc verò S. Li-„fardi Magdunenſis Eccleſiam multæ ejuſdem no-„mine nuncupatæ reperiuntur: una in civitate Aure-„lianenſi, in loco ubi natus eſſe creditur: altera in „pago Buciaci, *Bucy*, alia Terminiaci, *Terminier*, „alia Trigani, *Trèſaon*, alia Oyrvillæ, *Oyrville*, „& aliæ.

TRANSLATIO S. LIFARDI,

Et Dedicatio Eccleſiæ Magdunenſis, Facta anno Chriſti M. C. V.

Anno Chr. M. C. V. Octob. VIII.

Scripta à quodam Abbate anonymo, qui præſens interfuiſſe legitur num. 1. & 4.

Ex MS. cod. à V. C. D. de VVion d'Herouval communicato.

OBSERVATIO PRÆVIA.

Etſi propoſiti noſtri ſit Sanctorum Tranſlationes in propria & ſingula quibus factæ ſunt ſæcula revocare: quia tamen S. LIFARDI Tranſlatio, ipſiúſque Eccleſiæ Dedicatio Canonicis in locum Monachorum jam ſubſtitutis celebrata ſunt, ut conſtat ex num. 9. ſatius viſum eſt, omnia quæ ad S. Lifardum pertinent continenter exhibere, quam ſeorſim, ubi nihil ad res Monaſticas illuſtrandas conferent, amandare. Hoc Lectorem monitum volebamus.

1. ANNO itaque ab Incarnatione Domini milleſimo centeſimo quinto; Indictione decima tertia, PHILIPPO Francorum Rege ad Eccleſiam dedicandam convenerunt RAOULPHUS Archiepiſcopus Turonenſis, GUALO Pariſienſis, IOHANNES Aurelianenſis, CHRISTIANUS Abbas ſancti Maximini, inter quos etiam invitata noſtra mediocritas affuit. Affuit etiam tanta Clericorum & populorum multitudo, ut præ ipſorum multitudine numeroſitatis innumeræ non fuerit certitudo. Confluxerunt etenim non ſolùm à vicinis, verumetiam à longinquarum civitatum regionibus, ut intereſſent Dedicationis celebritati & beatiſſimi corporis tranſportationi. Porro menſe Octobri pridie Idus menſis, feriâ ſextâ; tempore ſupraſcripto in Eccleſiam die craſtina Sabbato ſancto dedicandam convenimus, ut de corpore ipſa die tranſportando tractaremus. Ad Miſſam celebrandam præparabat ſe Pontifex Aurelianenſis, & de viſendo corpore procurabat Clerus Magdunenſis. Dum huic & illi inſiſtitur apparatui, res digna relatu contigit, quæ beatiſſimi Lifardi præſentem miraculorum exhibitionem nobis manifeſtavit.

Nota temporis.

2. Puerulus enim duorum annorum circiter natus, lumen oculorum in ipſam allatus Eccleſiam recepit, quod caſu contingente multis diebus amiſerat & menſibus, quod qualiter acciderit ſubjecta pagina promulgabit. Pater & mater orbati filij valetudinem aſſiduè condolentes, utpote quos paternus ſine intermiſſione inſtigabat affectus, à vicinis multoties conſilium popoſcerunt, quid cæcato prodeſſe poſſit infantulo. Ad Divinam dicunt debere illos confugere medicinam, quandoquidem jam patebat nihil eis profuiſſe humanam. Eſt civitas, inquiunt, Geneva nomine, ubi Rhodanus collecto præcipitanter prorumpit de lacu, qua in urbe, immo in Eccleſia beati Iohannis Evangeliſtæ miracula Deus operatur copioſa, illuc veſtrum conſulimus tollatis filium, ſi Deum volueritis illi promereri propitium. Sed quoniam via longa & ignota & labor ingens & evectionis expenſæ vobis non ſuppetunt, quæ omnia prætendunt vobis impoſſibilitatem, ad Eccleſiæ beatiſſimi LIFARDI, quæ nobis proxima eſt, feſtinetis dedicationem. Sicut enim audivi-

Puer cæcus viſum recepit.

Nota de Eccleſia Genevenſi.

Anno Chr. M. C. V. Octoƀ. vij.

mus ſanctus ille Deo familiariſſimus à loco in quo modo requieſcit die illo erit transferendus; & revera Deum ſentietis placabilem, ſi ſanctum ſuum ſupplicationibus veſtris vobis facietis exaudibilem, & tanti meriti beatum Confeſſorem credimus, quatenus eum Deus non poſſit non exaudire, ſi pro vobis Deo dignabitur ſupplicare. Agite jam ergo moras rumpite, & nobiſcum ad beatum Liſardum viſitandum properate.

3. Incitatus eſt talibus eloquiis homo ille, & pede pernici cum uxore ad dedicationem fatagit feſtinare. Quid longiùs morer? Eccleſiam peregrinus intrat, oblationem quantulamcumque præparat, cum oblatione puerulum Deo ſanctóque Liſardo præſentat. Mira res! puer altari applicatus viſum recepit. Sed quoniam videre dedidiſcerat, aſpicere quaſi turbulentus incepit. Ad aures populi clamor utriuſque defertur parentis: infantulus in medio ſiſtitur, & vicinorum notitia quod contigerat miraculum ſtipulantibus atteſtatur. De medio tollitur ambiguitas, quoniam ſciſcitantibus ſatisfacit reverenda legitimarum perſonarum auctoritas. Paſſim clamant Deo gratias, & à multis extorſit alacritatis intimæ motus ſenſualis lacrymas. Signa pulſantur, voces & gaudia multiplicantur. Vetus pij Confeſſoris præſens dignoſcitur, per quem ex ſe Deus ſoſpitates conſuetas & diſpenſat & largitur. Sentiunt eum incolæ præſentiorem, quem lætantur habere ſibi patronum peculiarem.

In Eccleſiæ dedicatione omnes Reliquiæ deferendæ.

4. Interea Clerus Introitum Miſſæ inchoat, Epiſcopus Miſſam celebrat, populus laudes tumultuarias frequentat. Neceſſitas inevitabilis ſecundùm tenorem canonum exigebat, ut quoniam Eccleſiæ dedicatio inſtabat, ab Eccleſia corpus ſanctiſſimum & omnes Reliquiæ aſportarentur, & iterum juxta in Eccleſia dedicata ſuis in locis competenter collocarentur. Induuntur Sacerdotes ſacris veſtibus, & ad mauſoleum in quo Sanctus quieſcebat aperiendum acceſſuri orationum ſupplicationibus armantur. Abbas ſancti Maximini & ego (quoniam nobis injunctum erat) nos diligenter accuramus, útque ſanctiſſimam Domini Liſardi glebam nobis commendatam in feretro collocemus, timorati accedimus. Ego quoniam ſancto credebam meam diſplicere miſeriam, noſtram mecum damnabam conſcientiam, pulſabam cœlum precibus, pectus autem tundebam manibus: tantò magis horrebam culpæ meæ deformitatem, quantò magis perpendere licebat beati viri ſanctitatem.

Auctoris humilitas.

S. Liſardi ſepulcrum aperitur.

5. Confiſi tamen & Pontificum & Cleri & populi qui genibus flexis pſalmis & letaniis incumbebant orationibus, & eulogiarum noſtrarum qualibuſcumque delibutionibus, oſtio ſepulcri aſtitimus, & coopertorio ſublato, ſicut erant ſeriatim ſancta membra in ipſo ſarcophago vidimus. Clericos qui intus aderant, & me fateor horror invaſit maximus. Videbam oſſa nuda quæ ſancti Spiritus familiaris incolatus extiterant, & quid ſtatet inter Sanctos & peccatores recolebam. Accipiunt Sacerdotes oſſa illa magna cum devotione, & ipſa diligenter reponunt in ad hoc præparata mundiſſima ſindone. Multa cum diligentia ſervant cineres, & quicquid io ſepulcro reperiri potuit abſcondunt diligenter. Me miſerorum miſerrimum! me infelicium infeliciſſimum! qui de pio furto diu cogitatam, nec tamen quidlibet de furto poteram; ad hoc plus contriſtor quia non potui, quàm quòd de furto piè impio cogitavi.

Corpus ipſius ſacrum defertur.

6. Collocatis igitur & conſutis in ſindone oſſibus & partim cineribus, & rurſum corio deſuper contectis, nobis aſtantibus theſaurum illum concupiſcibilem ſed jam nemini diripiendum committunt. Nos autem ſerculo palliato impoſuimus ſanctum illud depoſitum, colla voluntariè ſupponimus, & leve pondus ultronei ſubvehimus. Inchoat IOHANNES pontifex Reſponſorium altâ voce, & cum fletu & gaudio deducitur pius puer ad majus altare. Ibi turbis circumſtantibus poſitus eſt & debitis oblationibus à populis honoratus eſt. Videres miſceri ſingultus & cantica, lacrymas & gaudia, & ſingula moderatè diſpenſabantur cum debita reverentia.

Ad Eccleſiam S. Petri.

7. Poſtquam affatim quos Eccleſiaſticæ aulæ plena capacitas receperat, Sanctum votis & donis honoraverunt, & ſi qui potuère, flexis poplitibus oraverunt, quoniam forinſecus turbis ad altare confluentibus non dabatur vel aditus vel acceſſus: iterum Clerici ſacroſanctam ſarcinam accipiunt, examina populorum offendentium tota virtute diſſiliunt, & ad beati Petri Apoſtolorum Principis Eccleſiam in eadem villa ſitam, & ad venerabilem venturum hoſpitem ſuſcipiendum honorificè palliatum iter*. Incedebat pedes Pontifex, nóſque cum innumera ſequebamur multitudine. Glorioſum nobis erat coram ſancto humiliari, & idcirco jucundabamur turbam turbatam perpeti. Magnus populorum concurſus, idem omnium affectus per vicos & per plateas concurrentes ſeipſos impediebant. Audenter dico, nullius Regis ſepulturam vel copioſiores, vel affectuoſiores ſibi moviſſe exequias. Non tamen dicimus exequias, ſed obſequia, ubi qui convenirent, exequiarum priſtinarum reducebant hiſtorias. Ecce beatum Liſardum cum Chriſto vivere credimus, cujus mortalitatis pignora noſtris temporibus lætantes proſecuti ſumus. Venitur ad locum deſtinatum, ſuſcipit Petrus Liſardum, Piſcator Anachoretam, Apoſtolus Confeſſorem. Petrus cœli Ianitor in cœlis pridem Liſardi collocaverat animam, ecce idem io terris ejuſdem ſuſcipit glebam. Felix hoſpes uterque, felix hoſpitium, felix tantorum hoſpitum

* Supple adornant.

collegium. In Eccleſia præfata Liſardus collocatur, cuſtodibus curioſis commendatur, pernoctantes Clerici celebrant vigilias, populi conglobari ſatagunt ad excubias, noctem illam plurimi duxerunt inſomnem.

Ann. Chr. M. C. V. Octob. VII.

8. Mane facto ab Eccleſia dedicanda omnis ſecluditur multitudo, Pontifices Clericis miniſtrantibus ex more Dedicationis agunt celebritatem, & altaris majoris in honore Apoſtolorum Petri & Pauli & beatiſſimi Liſardi Confeſſoris celebrant conſecrationem. Omnibus ritè peractis ad ſpatioſum tendunt Epiſcopi locum, eminentiorem conſcendunt gradum, accurrunt qui undique conveoerant, diſperſi congregantur, liber nulli dabatur inceſſus, agri & compita confluentium replebantur examinibus, congregati de ſilentio præmonentur, ſermocinantur Pontifices, inſtruunt plebem veritatis præcones, inſtituunt diem illam ſolemnem annis omnibus & pro beati corporis Tranſlatione & pro Eccleſiæ celeberrima dedicatione ſolemnem pronuntiant eamdem, quatenus in die anniverſaria ſemper conveniant pro feſtivitate geminata geminatam exultationem habituri, & pœnitentiarum relaxationem & peccatorum remiſſionem percepturi.

Eccleſiæ dedicatio.

Indulgentiæ.

9. Denuo ad Eccleſiam beati Petri præcedimus ut theſaurum divitem inde referamus. Sanctum depoſitum referimus, & in Eccleſia jam dedicata collocamus. Ecce poſitum corpus quieſcit in crypta priſtina cura & labore non exiguo fabricata. Epiſcopus autem IOHANNAS ad memoriale ſempiternum Canonicis quoque profuturum ad honorem piiſſimi Confeſſoris conceſſit & conſtituit, ut quæque ex more darentur, uſualibus Canonicorum ſtipendiis impertirentur: neque iſta largitas à ſucceſſoribus ſuis revocaretur. His omnibus celebratis ſolemniter populis ſpiritualibus ſermonum alimoniis recreatis, ſacerdotalibus quoque benedictionibus jucundatis, unuſquiſque ad propria cum gaudio reverſus eſt.

Corpus ſacrum in crypta reconditum.

10. Hæc idcirco de tranſlatione ſacratiſſimi corporis beati Liſardi & de ejuſdem Eccleſiæ dedicatione, Fratres cariſſimi, vobis ſuccincte inſinuavimus, ut nulli ſucceſſurum noſtrorum liceat ignorare quo inſtinctu contigerit ſolemnitatem illam emanaſſe. Interrogent igitur filij patres & annunciabunt eis, majores ſuos & dicent eis, legant & intelligant cauſam dedicationis. Si verò quam ſolemnitatem præponere debetis, fortè requiritis: Magna equidem eſt B. Liſardi tranſlatio, qua in die præſentata fuit, revera votivis populis ſancti Spiritus manſio; præponenda tamen eſt Eccleſiæ dedicatio quam & Salomon nobis myſticam commendavit, & ipſe Dominus IESUS reſtaurati Templi encœnia corporis ſui præſentiâ nobilitavit, & quanti habuerit dedicationem cunctis manifeſtavit. Agite igitur, Fratres, & beati Liſardi Tranſlationem utpote Patroni veſtri, & quaſi comparate dedicationi tranſlationem. Agite etiam dedicationem Domus Dei celeberrimam; & pro duplici feſtivitate veſtra duplicate merita, ut in terra promiſſionis poſſideatis duplicia, beatitudinem ſcilicet animarum & corporum. Quam ipſe nobis præſtare dignetur, qui Deus ante tempora in fine temporum pro nobis corpus & animam rationalem ſibi coaptavit IESUS-CHRISTUS Dominus noſter qui cum Patre & Spiritu ſancto vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

MIRACVLA S. LIFARDI.

Sæculo XII.

Scripta à Canonico anonymo Eccleſiæ Magdunenſis (ut patet ex num. 2. 7. & 11.) qui ſæculo XII. vixiſſe videtur, num. 20.

Ex MS. cod. D. d'Herouval.

PROLOGVS AVCTORIS.

1. QVI miranda Sanctorum geſta memoriæ litteris tradit, Deum in Sanctis ſuis mirabilem honorat, ſeipſum in præſenti honeſta meditando efformat, in futuro memoriam ſui protelat, temporibus ſuis hominibus prodeſt, poſteritati non minimum confert. Hoc ergo uno opere caritatem Dei & proximi amplectens non infructuoſus vineæ Dei operarius æternæ retributionis denario nullatenus videtur indignus. Hac ſpe animatus ad audendum aliquid ultra meas vires dilectionis ejuſdem manu pulſatus quædam incliti Confeſſoris Chriſti LIFARDI miracula quæ gravium & honeſtarum perſonarum relatione didici, quædam etiam quibus ipſe interfui, paucis verbis enarrare conabor.

Quid merentur ſcriptores Vitæ Sanctorum.

Auctoris fides.

2. Hoc autem non humanæ ſapientiæ verbis confiſus, nec quaſi Rhetorico ſpiritu afflatus facere præſumo, ſed vobis, dilectiſſimi Fratres, qui ſæpe hoc à parvitate mea exigere dignamini parens, & de illius auxilio de quo locuturus ſum non diffidens quæ novi ſimpliciter profero. Non enim artificioſâ eloquentiâ ſententias extollere ſtudeo, ſed rerum geſtarum veritati inſiſtens quaſi myrthus humilis poſt cedros & abjetes ad ornandum locum ſanctum Dei venire laboro. Nec pudet me inſipientiam meam prodere, dum

vobis obediam, quibus religioſum eſt tam honeſta petentibus non contraire. Malo enim, Cariſſimi, de me ipſo vobis aliqua credere mihi, quos credo non ſine divino inſtinctu talia poſtulare. Vult namque Dominus in Confeſſore ſuo laudem nominis ſui dilatare, quatenus in Sancto ſuo mirabilis apparens, precibus ejus & meritis virtutem & fortitudinem plebi ſuæ tribuat, & ſic ei qui ſibi tantum Patronum concedere dignatus eſt, fidelium populus benedicat. Nec refert per cujus os hoc ipſe faciat, quem ex ore infantium & lactentium perfeciſſe laudem Pſalmiſta commemorat. De hoc ſancto anteceſſores noſtri quamvis pauca admodum ſive ſcriptorum inopia, ſeu bellorum inquietudine, aliiſve aliquibus de cauſis ſcripta, nobis tamen quanta fecerit ex ampliſſima prædiorum largitione manifeſtiſſimè docent. Si enim Præceptorum volumina revoluantur, quæ Reges Duces ac Pontifices manibus ſuis ſubſcripta ſigilliſque ſignata noſtræ reliquerunt Eccleſiæ, nullam in Aurelianenſi Epiſcopatu liberiorem copioſiúſve ditatam quiſquam poterit reperire. Verùm ſicut majori ex parte prædeceſſorum beneficia paucis inhabitantium jam * profanata videmus; ita majori & omni ex parte ſcripta de eo antiquitus periſſe ſuſpicamur. Vnde quia direpta prædia reſtaurare ex toto nequimus, laudes Dei in Sancto ſuo quas poſſumus, quantumcumque ipſe dabit poſſe, reſtaurare ſtudeamus: ne ipſi ingrati exiſtere videamur, cujus gratuita beneficia nos quotidie accipere negare non poſſumus. Supereſt ergo, Fratres cariſſimi, ut effectus hujus negotij ab eo poſtuleru, cujus inſtinctu hæc poſtulare videmini: & orare ut os meum, rude licèt, indignum aperire dignetur & implere, qui de ſe loquentibus in ſimplicitate cordis & veritate adjutorem ſe promittit adeſſe.

* ſ. propalata.

MIRACVLA.

S. Lifardus captivos liberat, uſque ternò.

3. MILES quidam nomine GILLARDUS quoſdam innocentes ceperat, & immodicum ab eis pretium exigens graviſſimis eos macerabat ſupplicijs, quos quia domus ejus minùs videbatur tuta, ad domum cujuſdam nobilis feminæ quæ in arce Magdunenſium habetur adduxit, ibique eos in munitiſſimo carcere vinculis & cippis arctatos recluſit, ubi vehementer afflicti cum lacrymis & gemitu nocte diéque auxilium piiſſimi Confeſſoris Chriſti LIFARDI poſtulabant. Quadam ergo die Dominica illis unanimiter orantibus egregius Confeſſor Lifardus hora diei prima viſibiliter aſtitit, & mox ſolutis omnibus vinculis reſeratóque carcere, eos abire præcepit. Qui abeuntes antequam exteriorem portam domus exirent, à cuſtodibus deprehenſi & capti, iterúmque gravioribus vinculis arctati in eumdem carcerem ingenti cautela obſeratum ſunt retruſi. Quibus iterum rogantibus & ſanctiſſimi Lifardi iuvamen cum fletu poſtulantibus, idem iterum Lifardus apparuit, & vinculis abſolutos & aperto carcere exire iuſſit. Qui rurſus ante portam exterioris domus à cuſtodibus retenti cunctis mirantibus qualiter bis vincula dirupiſſent, & tam firmiſſimum carcerem tam ſubitò evadere potuiſſent, ante matrem meam ut quid de eis faciendum eſſe præciperet ſunt adducti, quos cùm ſollicitè requiſiſſet quis eis vincula ſoluiſſet, quis etiam carcerem aperuiſſet, cum magna fiducia reſponderunt B. Lifardum bis eis apparuiſſe, & ſolutis ſola ſua præſentia vinculis carcerem reſeraſſe, nulláque carcerali cuſtodia ſe poſſe detineri, quibus evidens auxilium tanti non deerat Patroni.

4. Tunc mater ut nobilis & devota mulier divinæ voluntati & Reverendo Confeſſori reſiſtere amplius impium iudicans Gillardum accerſitum blandè precari cœpit, quatenus tam evidenti miraculo non contradiceret, ſed homines à Sancto bis abſolutos liberos abire permitteret. Cúmque vir obſtinatus & pertinax nullatenus ei vellet acquieſcere, nec divinæ virtuti quod factum fuerat imputare, vim ei quia beneficiarius ejus erat inſerre noluit, ſed à domo ſua captos illos eijciens cum ira & execratione profano illi reddi præcepit: quos cùm ille vinctis poſt terga manibus ante Eccleſiam ejuſdem S. Lifardi traheret ita & ſuperbie tyrannicè efferatus iurare cœpit tam arctiſſimæ ſe eos traditurum cuſtodiæ, quod neque Lifardus neque Lifardulus inde eos ullo modo poſſet eruere. Cùm igitur miſeros illos ad domum ſuam quæ longè à Clauſtro erat feſtinans pertranſiſſet, crura eorum duabus magnis trabibus intercopulatis, & ad uſum tormenti ejuſmodi aptatis arctiſſimè conſtrinxit, manibúſque poſt terga vinctis in obſcuro inferioris domus ergaſtulo cum magna diligentia clauſit, ſic per totam diem illam Dominicam fame ac ſiti duriſſimáque vinculorum attritione cruciati, cum fletibus eiulatúque maximo opem ſanctiſſimi non ceſſabant implorare Liſardi.

5. Cúmque iam adveſperaſcente die prædictus tyrannus in porticu qui erat ante oſtium domus in qua illi clauſi tenebantur iam quaſi ſecurus & victor cœnaret, Sanctóque tamquam impotenti inſultaret, tertiò Confeſſor egregius miſeris ſe vocantibus apparuit, omnibúſque vinculis eorum confeſtim reſolutis ſequi ſe illis feſtinanter imperavit. Qui protinus exurgentes dum clauſis omnibus exitum circumſpiciunt, pars muri quo claudebantur maxima corruit, eiſque limen reddens liberum, exeundi aditum patefecit. Cujus ſtrepitu exterritus tyrannus re percepta induratus & contumax Deo toties in Confeſſore ſuo mirabili reverentiam nullam exhibere voluit, ſed abeuntes cum armata manu inſequi cœpit; quem

quem illico Dominus cum omnibus qui eum comitabantur ad declaranda Confeſſoris ſui merita tali cæcitate percuſſit, ut cum cetera circa ſe poſita more ſolito cerneret, illos tantùm qui eum fugiebant, licèt ante ſe propè etiam poſitos, nullatenus videre poſſet, neque quamvis fame & vinculorum attritione tardos conſequi, quouſque dux eorum & protector Lifardus cum ſummo gaudio populi undique concurrentis in Eccleſiam ſuam introduceret.

Miles in ſanctum injurius cæcitate punitur.

6. Ter à Sancto ſolutos bis capi potuiſſe nullus miretur, qui Ægyptios duodecim plagis afflictos cùm una ad cogendum eos obedire mandatis Dei ſufficeret, legit: & tot manuum Moyſi elevationes cùm una præſtare victoriam Deo permittente valeret, audivit. Propter indurata enim & incredula hominum corda ſcrutator cordium Deus talia operari dignatur, ut magnitudine & frequentia miraculi ſtupefacti & convicti, non humanæ induſtriæ nec alicui fortunæ mobilitati opus divinum tam evidens imputare præſumant: & qui non uno detinentur errore, non una miraculi oſtenſione ad veritatis lumen redire cogantur.

7. Quàm pius adjutor ſe humiliter invocantibus extiterit Confeſſor Chriſti Lifardus, dilectiſſimi Fratres, audiſtis: quàm ſeverus ultor in Eccleſiæ ſuæ perſecutore ſit, ex unius exemplo vindictæ nunc obſecro perpendatis. Præcentor quidam & Præpoſitus Magdunenſis Eccleſiæ, Ervinus nomine, terram S. Lifardi quæ eſt in loco qui dicitur *Alnetum*, per aliquot annos Canonicorum licentiâ ad uſus proprios excoluerat, ita ut ſingulis annis decimas ei redderet, alióſque redditus ex more perſolveret. Quo defuncto filius ejus Eudo Balinus nomine ſupradictam terram quam pater ejus Eccleſiaſtici Procuratoris more tenuerat, hereditario jure poſſidere cupiens violenter invaſit, Canonicorúmque boves quos illuc araturi miſerant fuſtigatos inde ejiciens, bubulcos cepit, & flagellatos vix tandem abire permiſit. Quorum unus ſciſſis veſtibus, & ſanguine oblitus tempore quo Miſſa celebrabatur ad Eccleſiam venit, & rem ut facta fuerat Canonicis nuntiavit: qui non tantum ſuâ quantum innocentis hominis injuriâ permoti, non ponentes carnem brachium ſuum, ſed ſuper Dominum curam ſuam jactantes, mox ut Sacerdos *Pax vobis* dixit, de pacis ſuæ perturbatore ante Corpus Domini & ſepulcrum venerabilis Lifardi Eccleſiaſtico more clamorem facere cœperunt proſtrati: ſicque illic clamantibus accidit ut Eudo ille equo inſidens clypeatus rediret, & ſuperbo animo Canonicis adhuc multa comminans ante Eccleſiam per Clauſtrum arroganter tranſiret. Cùmque ad domum ſuam quæ Clauſtro contigua erat properans tenderet, percuſſus divinitus, cum magno gemitu ſubitò exclamavit, ſed verbum ullum poſtea proferre non potuit: jámque non equum ducens, ſed equo ducente domum adductus iniquus aſcenſor deſcendere non potuit, ſed vix famulorum manibus exceptus & ad lectulum deportatus, doloribus tamen afflictus & tormentis nimiis, quaſi truncus inutilis jacuit, & qui exheredare Sanctuarium Dei præſumſit, tempeſtate Dei perſecutus, & ſicut ſtipula ante faciem venti raptus poſt modicum temporis non comparuit.

Aliud miraculum de invaſore terræ cujuſdam percuſſo divinitus.

8. Quo audito Anna ejus uxor & noti, partim hominis compaſſione, maximè autem tam ſubitæ ultionis divinæ miraculo commoti ad eum confluxerunt, & inſtanter eum quatenus & delicti pœnitentiam ageret, & piiſſimo Confeſſori Lifardo pro poſſe ſuo ſatisfaceret admonere cœperunt: quorum ille admonitione magis quàm devota cordis compunctione, ut rei exitus docuit, compulſus chirothecam ſuam amicis tradidit, & ſuper altare incliti Confeſſoris Lifardi, non verbis ſed quibus potuit tantùm indiciis in ſatisfactionis ſignum præcepit poni. Scrutans verò corda & renes Deus, qui Antiochi ſuperbi preces & promiſſa ingentia diræ ægritudinis metu extorta contempſit, Iudæque ſerò pœnitentis pœnitentiam non recepit, coacti ſatisfactionem recipere noluit, ultricémque ſuam manum, in cujus horrendum eſt incidere tabulis, ab homine jam damnato non relaxavit, ſicque tribus quibus ſupervixit diebus, potus & cibi expers, creberrimos gemitus & alta ſuſpiria, formidabilémque dentium ſtridorem edens, cum magna aſtantium admiratione & terrore expiravit. Et qui modò viribus ſuis confiſus Eccleſiam Dei ejúſque clariſſimi Confeſſoris Lifardi miniſtros infeſtare non timuit, in momento viribus deſtitutus, & tamquam olera herbarum citò decidens exemplum correctionis manifeſtum deteſtabili morte ſua ceteris dereliquit.

9. Ejuſdem Ervini tempore cæcus quidam Petrus nomine ad Eccleſiam S. Lifardi miraculorum invitatus frequentia à procul poſita regione adductus eſt, ibique per aliquot dies orando & auxilium B. Lifardi humiliter implorando amiſſum tandem oculorum lumen recepit. Qua de cauſa lætiſſimus redditus omni reliquo vitæ ſuæ tempore in Eccleſia illa ſe manſurum & B. Lifardo quibuſcúmque modis poſſet famulaturum ſpopondit. Tali ſancto propoſito Eccleſiam mundare, tintinnabula ſonare, in feſtivis diebus ornamenta diſponere, ceteráque neceſſaria pro modulo ſuo diligentiſſimè cœpit præparare. Hujus frequentiam & devotionem prædictus Ervinus Præcentor conſpiciens in domum ſuam eum ſuſcepit, qui ei caritativè plus etiam quàm neceſſaria miniſtravit.

Aliud miraculum de cæco ſanato.

10. Poſt aliquot verò annos humani generis inimicus & ſaluti hominis & gloriæ Confeſſoris Chriſti invidens, quem priùs permittente Deo propter peccata ſua corporali pri-

vaverat viſu, mentis etiam excæcare aggreſſus eſt lumine, quatenus ablato priùs interiori, exterius poſſet iterum facilius lumen extinguere. Equum ergo quem Eruinus optimum habebat, eidem Petro furari ſuggeſſit, & de facili quia familiaris erat, & ob occaſionem temporis, quia dies feſtus B. Liſardi, in quo minùs caveretur, imminebat, facilè callidus tentator perſuaſit. Itaque dum noctu more ſolito omnes vigiliis intereſſent, equum Domini ſui jam dictus Petrus aſcendit, & latenter diſcedens opidum exiit, & uſque ad locum Crucis publicæ nullo animadvertente pervenit, ibique mox permiſſione divina iterum à Diabolo exterioribus oculis excæcatus tota nocte per campos & vineas vagabundus erravit, & tamen equus quin ſemper ad prædictam Crucem Crucis contemptor reverteretur excedere non potuit. Mane autem facto cùm à vicinis locis undique fidelem populum ad Eccleſiam feſtivitatis gratiâ properantem audiret, cœpit clamare: Capite me fideles infidelem videntes cæcum, & ad Dominum meum cui equum iſtum auſu facrilego furari conatus ſum reducite, ut meritas fur & facrilegus luam pœnas, qui & hoſpitem prodidi, & egregium Confeſſorem cujus meritis illuminatus fueram uſque ad priſtinam cæcitatem offendi. Sic vociferans capitur, & uſque ad altare Reverendi Confeſſoris coram omni congregato ibi populo cum equo ipſo adductus videntium manibus deponitur cæcus, ibique juſtum Dei judicium confitens, & quia B. Liſardum graviter offenderat, hæc ſibi meritò contigiſſe recognoſcens, per menſis fere unius ſpatium in cæcitate ſua permanſit, & hoc ſe meruiſſe pluſquam cæcitatem ipſam flere non deſtitit.

Qui propter furtum iterum cæcitate percuſſus.

11. Cujus afflictioni Canonici loci iſtius compatientes, piiſſimas aures Domini aſſiduis precibus pulſare, & ſæpè expertum benigniſſimi Liſardi auxilium unanimiter cœperunt implorare, quatenus contrito & humiliato parceret, & in eo cui jam ſemel ſalutem impetraverat, ad laudem & gloriam Dei & meritorum ſuorum evidentiſſimam declarationem etiam nunc miraculum geminaret. Quorum petitionibus piiſſimus interventor Liſardus non defuit, & non tantùm exteriorum lumen oculorum cæco illi reddi à Deo impetravit, verumetiam mentis firmiſſimam poſtmodum illuminationem dari meritis ſuis apud Deum obtinuit. Sic nempe iterum illuminatus in ejuſdem Eccleſiæ aſtitit ſervitio, ut priùs à præſenti luce quàm à lucis ſuæ recederet obſequio.

Iterum lumen recipit.

12. Aliud quoque non prætereibo miraculum, quod puer adhuc illo narrante qui liberatus fuerat, eadem qua factum eſt die non ſolus audivi. Italus quidam qui per viginti annos aurium privatus officio, nihil niſi ſignis intelligere poterat, poſt multa diverſorum Sanctorum implorata ſuffragia Magdunum veniens, Quadrageſimali tempore ſexta feria hebdomadæ ſanctæ Eccleſiam S. Liſardi orationis gratiâ cum duobus ſociis ſuis intravit, ibique ante tumulum beatiſſimi viri proſtratus diutius jacuit, & Deum ut ſibi per interceſſionem Sancti illius, cujus nondum nomen noverat, aures apetire dignaretur toto cordis affectu exoravit. Cúmque duo ſocij ejus qui ei ſamulabantur, tantas moras orationis ejus graviter ferentes invicem conquererentur, & dicerent ſe non poſſe amplius tali tempore Aureliam pervenire, quo Crucem Dominicam ex more Dominico cum populo poſſent adorare, ille qui ſurdus fuerat jam non ſurdus, ſed apertiſſimé audiens exclamavit: Audio fidiſſimi comites, Dei gratiâ audio, & divinum auxilium per tot Sanctorum domicilia quæſitum hìc per hujus ſanctiſſimi viri merita cujus nondum etiam nomen audivi adeſſe mihi certiſſimè ſentio. Nomen ergo ejus exquirentes Deo & tam glorioſo fideli ejus ex nomine gratias referamus, ne tanti beneficij largitori ingrati eſſe videamur.

Aliud miraculum de ſurdo curato.

13. Cùm percepto ſanctiſſimi Liſardi nomine flentes præ gaudio immenſas gratias retuliſſent, diſcedentes mihi & Magiſtro meo viro erudito & religioſo HUBERTO nomine, qui me cum quibuſdam aliis honeſtis viris per diverſa Oratoria more diei illius circumduxerat, oblati ſunt: tunc ille cujus aures apertæ fuerant, magiſtrum meum hominem doctum & honeſtum ex ipſo inceſſu & habitu, ut fieri ſolet, percipiens, diligentiſſimè ab eo inquietere cœpit, cujus patriæ incola B. Liſardus extitit, cujus conditionis ac propoſiti fuerit, quámque vitam gerendo ad Chriſtum pervenerit. Quæ ſingula magiſter ut vir peritus & eloquens breviter ei lucidéque expoſuit, & ex læto lætiſſimum reddens ſufficienter inſtructum reddidit. Poſtquam magiſter loquendi finem fecit, Italus ille cum ſummo mentis affectu, Vera, inquit, Reverende Pater, te per omnia proſecutum credo, & longè majora quàm de eo traditum ſit libris, præſentibus experimentis fuiſſe perpendo: aures enim meas quæ per viginti annos peccatorum meorum causâ clauſæ fuerant, modò dum ante ſepulcrum ejus proſtratus miſericordiam Dei & interceſſionem illius ante cujus præſentiam aderam poſtularem, Dominus aperire dignatus eſt: & quod mihi per tantum temporis ſpatium innumera Sanctorum patrocinia perluſtranti concedere diſtulit, ad declaranda glorioſi amici merita in momento temporis largitus eſt. Hymnos ergo & laudes Deo debitas reddite, qui tanto ac tali patrono patriam veſtram dignatus eſt illuſtrare. His dictis convertens ſe ad Eccleſiam B. Liſardi humiliter flexis genibus gratias retulit, & cum exultatione maxima diſceſſit.

Auctor teſtis.

Aliud miraculum de captivo ſoluto.

14. Apud Balgentiacum * PONTIUS quidam nomine, genere Allobrox *, in uno

* *Baugency* opidum decimo infra Aureliam milliario ſupra Ligerim.

* *Savoyart.*

& horrendo firmiſſimæ ac denſiſſimæ turris caſtri illius carcere tenebatur captus, gravibúſque vinculis & iugi macerabatur inedia. Hic ergo omne humanum ſibi deeſſe cernens ſolatium ad divinum confugit, quod nulli fideliter petenti denegatur auxilium. Plurimorum itaque Sanctorum patrocinia invocans, B. Liſardi & propè poſiti & miraculis tunc temporis opinatiſſimi memoriam frequentiùs cœpit agere & ſpecialiùs fuſis lacrymis ſe ei commendare. Quadam ergo nocte vigilanti & oranti toties vocatus Confeſſor apparuit, & à carcere eum confeſtim diſcedere iuſſit. Tunc ille ingenti admiratione obſtupefactus cœpit requirere quis eſſet, qui tali tempore tam firmiſſimum carcerem intrare potuiſſet. Cui Sanctus ſe Liſardum quem toties invocaverat eſſe reſpondit, & liberandi eum cauſa veniſſe ſubjecit. Cujus nomine audito lætiſſimus ille cui loquebatur redditus cœpit ab eo perquirere, qualiter vinctus compedibus omnibus clauſis poſſet exire. Tunc Sanctus parvulam ei feneſtram oſtendens, quæ nec ſemipedalis latitudine, nec cubitalis altitudine unicum carceri miniſtrabat lumen, per illam eum ſequi ſe præcepit. Quod ille quaſi impoſſibile reputans, dum feneſtram illam permodicam neque ſine ſcala ſe poſſe eam conſcendere reſpondiſſet, Sanctus quaſi tacitè puſillanimitatem ejus & inobedientiam exprobrans receſſit, nec ei ultra nocte illa apparuit.

15. Alia verò nocte dum flenti ei & oranti iterum Sanctus appatuiſſet, & ut priùs per eamdem feneſtram eum exire iuberet, idem à miſero reſponſum dubitationis accepit, & ut priùs dubitantem & inobedientem relinquens diſceſſit. Tertia quoque nocte graviter ejulanti & B. Liſardi ſæpius nomen in oratione iteranti ad quod vocabatur Sanctus miſero affuit, & pigritiam vecordiámque ejus increpans ſequi ſe abſque ulla dubitatione imperavit. Quem ille protinus uſque ad prædictam feneſtram ſequens, dum de aſcenſu & exitu ejus hæſitaret, ante à compede ſolutum feneſtram aſcendens ſe ſenſit, quàm ſe à terra receſſiſſe. Cúmque iam de aſcenſione ſecurus exitum circumſpiceret, ingentes denſiſſimi muri lapides quaſi terrefactos ſibi vidit cedere, & ampliſſimum exitum cedendo præbere. Toto itaque corpore emiſſo manibus tantùm à feneſtra dependens, dum gravem alto præcipitio caſum utpote jejunio debilis & gravis compedibus extimeſceret, terram quæ in præſentia Sancti præ quodam quaſi gaudio intumuerat, pedibus ſenſit, & ejus adminiculo fultus illæſus deſcendit. Sic ereptum Sanctus uſque ultra exteriorem opidi portam duxit, ibíque ne ampliùs timeret admonens, ab oculis ejus evanuit.

16. Tunc ille qui præ nimia admiratione in extaſi & quaſi in ſomnio poſitus fuerat, ad ſe reverſus extra opidi munitionem ſe eductum reperit, & uno compede ſe eſſe ſolutum recognovit. Immenſas igitur Deo & piiſſimo Confeſſori Liſardo gratias referens, Magdunum qua poterat feſtinatione petere cœpit. Interea cuſtodes qui ante oſtium carceris excubabant, diſceſſu ejus ex hoc quòd vocatus non reſponderet, comperto, conſervorum etiam undique contractis auxilijs, canibus etiam ad inveſtigandum eum ſecum aſſumptis, quem Sanctus eduxerat quaſi furem & effractarium cœperunt inſequi. Ille verò per ſtrepitum hominum canúmque latratum cuſtodes ſe inſequi animadvertens procul adhuc ab eis à via declinavit, & tam bene expertum & adjutorem ſuum piiſſimum Liſardum toto mentis affectu ſibi adeſſe depoſcens, in quadam ſegete quæ denſa illic excreverat latitavit; ad quem canes dominorum ſuorum pervij ſagaci olfactu pervenientes, eo viſo protinus omni latratu intermiſſo, & divina virtute quæ eum comitabatur exterriti recedendo fugiebant, & longè ab eo remoti averſique latrabant, ſicque dominos ſuos deceptos in diverſa ducebant. Picæ quoque quibus eſt mox garrulitate ſua & importunitate latentes prodere, iam luceſcente die ſuper eum volitabant, viſóque eo cum ſilentio confeſtim redeuntes, & ut procul evolaverant, tunc acſi ibidem aliquem inveniſſent improbis vocibus perſtrepebant; ſicque canum latratibus & picarum garrulis clamoribus perſecutores illi decepti & per avia diſcurrendo deſeſſi, triſtes & confuſi ſole iam terris reddito ad propria ſunt reverſi.

17. Tunc ille qui latebat clamoribus præ longinquitate paulatim evaneſcentibus hoſtes recedere ſentiens, & ducis ſui protectione confidens feſtinanter Magdunum pervenit; & dum adhuc prima die Dominica poſt Paſcha nona lectio in Matutinis legeretur, adjutoris ducíſque ſui Liſardi Eccleſiam lætiſſimus intravit, confeſtímque coram omni aſtantium multitudine ante ſepulcrum S. Liſardi proſtratus, dum Deo ducíque ſuo gratias ageret, clavus ferreus quo compes ille reſiduus tibiæ hærebat, abſque aliquo humano tactu reſiluit, & cum magno ſonitu ſuper pavimentum cum compede cecidit. Ad quem ſtrepitum omnibus qui aderant concurrentibus, & qualiter hoc contigiſſet requirentibus, prædictus Pontius ſeriatim quæ facta fuerant, retulit, & quaſi quoſdam verbi ſui teſtes compedes ſuos ſuper altare repoſuit. Quo percepto Clerici pro Dominici diei ſolemnitate, etiam pro tanti miraculi perpetratione geminato gaudio, *Te Deum laudamus* altiſſimis vocibus cecinerunt, & tota die illa cum eodem Pontio in Dei laudibus & clariſſimi Liſardi veneratione exultantes aſtiterunt.

Aliud miraculum à fratre Bernardo Magdunenſi Canonico dictatum.

Aliud miraculum de duobus fratribus à mortis periculo ereptis.

18. CVm in gravi diſcrimine conſtituti, multóque luctamine maris & aëris duo fratres cognomine LES POTARS, GUILLERMUS videlicet & ALBERTUS elementorum ſævitia crebreſcente iam de mortis effugio deſperarent, confiteotes miniſtro Domini mala quæ geſſerant, Dei ſubſidium & ipſius miſericordiam ſuper cunctis exceſſibus implorare cœperunt. Ad contriti cordis anguſtiam accedit Dominus, & in eo potenter inhabitat, & ſinceri peccatoris accepta contritio viſionem Angelicam promeretur. Laborantes enim ſicut iam diximus, & in voto finem reatibus imponentes S. Liſardum viderunt aſſiſtere tenentem baculum in manu dextera qui vulgari vocabulo nuncupari potenria [a] conſuevit. Aſtabat igitur in ſtola candida, colore candido, viva facie, vultu fulmineo, ſuccinctis renibus, exertis humeris pugnatori ſimillimus expedito. Requirebat inſuper à iam dictis militibus ſui iuris decimam, invaſores cujus extiterant, & à longo iam tempore detentores. Eſt enim villa in Belſa * vicina Puteolo quam *Domini villam* vocant, cujus decima violenter ac nequiter occupata prætaxati fratres fraudaverant Confeſſorem. Vnde factum eſt ut de viſu terribili Confeſſoris memoratis fratribus incuſſa formidine, temeritatis errorem & præſumptionis audaciam faterentur.

* la Beauſſe.

19. Sed peccati confeſſio non facit ad veniam, niſi pœnam excipiat pœnitudo. Pœnitentes ergo non corde ſed labijs, & voventes de cetero, quamvis erant indigni veniâ, quia tamen voto ſe firmiter aſtringebant, ſuffragante prece ac merito Confeſſoris ab imminenti periculo ſunt erepti. Reverſos igitur à ſepulcri Dominici viſitatione promiſſionis conditio compellebat abjuratum facinus omnino dimittere: ſed humanæ cupiditatis contagium eos eatenus inquinavit, quòd vototum immemores, & evaſi periculi conſuetam manum ad decimam extenderunt.

20. Factum eſt autem ut adverſus unum de Fratribus ALBARTUM nomine non multi temporis evoluto curriculo, poſt ejus reditum ab Hieroſolymis à ſtrenuiſſimo iuvene VVILLERMO DE ARTANAYO ſuper quodam fundo calumnia moveretur. Laborabat autem cautela plurium & conducta facundia ſopire calumniam; ſed quod Dei iudicio proviſum fuerat propter humanæ cupiditatis inſidias & venalem aſtutiam, non debebat nec poterat impediri. In hoc litis articulo ſecedunt cauſidici, Cambiones [b] in area relinquuntur, concurrunt communiter & pugnant acriter, nec de fundo iam agitur ſed de morte contenditur & ſalute. Confidebant ambo de viribus, & membrorum diſpoſitione præſumebant, & honorem certaminis expectantes cum majori fiducia dimicabant. Sed evenit dum pugna fieret, ut Beatus ille Confeſſor Lifardus ad Alberti clypeum manus extenderet, & ad terram ipſum humilians per umbonem tenaciter apprehenſum proſecutori ſuo adverſis ictibus feriendum liberiùs aperiret. Ad hunc viſum inſtemuit Alberti ſpiritus & timore confuſus, & ſuæ cladi pariter imminere conſiderans, & agentem alacriter pro fundo iuvenem & offenſum pro decima Confeſſorem. De fraterno metu VVillermus inhorruit, & iam fratre formidine colorato ad ictus languidiùs accedere, ſeceſſum pugilum & quietem breviſſimam à campi cuſtodibus obtinere promeruit, & miſſis nuncijs MANASSAM [c] Epiſcopum Aurelianenſem advenire celeriter impetravit.

Duellum pro diſſidio terræ cujuſdam.

Lifardus exarmat ingratum hominem.

21. Adventus autem Epiſcopi memoratis fratribus accrevit lætitiam: nam eo medio compoſitionem certiſſimam expectabant. Audierant enim & ſæpe viderant prætaxatum Epiſcopum graves diſcordias, & de pacis beatitudine deſperantes, interventûs ſui peritia terminaſſe. Sevocantes igitur in partem Epiſcopum viſionem ei quam diximus explanarunt, & peccato transgreſſionis expoſito Confeſſori Domini ſui iuris decimam per manum Epiſcopi reddiderunt. Vnde factum eſt, ut idem Epiſcopus ſupradictos milites à reatu transgreſſionis abſolveret, & præfatam calumniam de fundo utrique partum aſſignata iuſtitia ſopiret.

Reſtitutio decimæ uſurpatæ.

a Galli noſtrates fulcrum ſubalare *potence* patrio nomine appellant.

b Legendum videtur Campiones, *Champions*. Sic enim Galli vocant pugiles, qui in campum pugnandi gratiâ deſcendunt.

c Fuere hujuſve nominis Epiſcopi Aurelianenſes tres, unus anno DCCCC. LX. alter M. C. XLV. poſtremus M. CC. X. Sedem occupabant. Ad ſecundam vel tertium hic locus referendus videtur ob cognomen num. 18. memoratum, quod poſteriora ſæcula denotat.

VITA S. SAMSONIS EPISCOPI DOLENSIS IN ARMORICA,

Circa ann. D. LXV Iulij XXVIII.

Duobus libris ſcripta ab Auctore anonymo ſubæquali.

Eruta è MS. cod. Ciſterc. à R. P. D. IACOBO DE LANNOY, *collata ad apographum Conchenſis Monaſterij; diverſa prorſus ab ea, quam Iohannes Boſcius edidit in Bibliotheca Floriacenſi, & ab ea quam Baldricus Epiſcopus Dolenſis Sæculo* XII. *ſcripſit.*

PRÆFATIO AVCTORIS AD TIGERINOMALVM EPISCOPVM.

1. RELIGIOSORVM memoriâ compulſus, medullitúſque quamplures Patrum in ſuis tam actuali quàm theorica vita quodammodò perſpicaci intentionis acie quaſi cæli luminaria adminiculantium fulgentes, intellectualibus (ut ita dicam) ſenſibus totam eorum corpore & anima imaginem, id eſt ſecundùm Deum & hominem intuitus ſum. Dúmque exiguitatem parvitatis meæ perſpicerem, utputà noviſſimi hujus temporis idiota, parum intelligens minúſque compertus de vaſtiſſimis ſanctarum ſcripturarum compoſitionibus, ob id tremefactus, quippe indigous ad id quod tuo ſpeciali ſenſu cælitus illuminatus opus exercere, ô beatiſſime ſedis Apoſtolicæ Epiſcope TIGERINOMALA [a], mè rogaſti; ut indignum me atque incongruum ante pravæ conſcientiæ meæ teſtimonium coram omnipotente Deo excuſo: quia (ut eſt humanæ infirmitatis jactitare atque in ſuperbiæ nunbus extolli) arroganter imprudentérque multi faciunt, atque in hujus mundi fluctibus huc illúcque per vagam mentis loſtabilitatem ad id quod non poſſunt, tocautè pernatare contendunt; ſed in ſuis pravitatibus reconſi, ad id quod poſſunt revertuntur. Et ideò pennata illa animalia, quæ in ſancti Ezechielis Sacerdotis primo viſu legimus, quatuor pennnas habentia, alteras duas ſurſum levantia, atque aliis corpora contegentia, omnes Sanctos ſcilicet ſignificant: qui etſi humanis (ut eſt moris) ulibus extolluntur, tamen eorum infirmitates cognoſcentes ante Dei omnipotentis imminentiſſimam majeſtatem virtutes quas habent, verecundiæ atque humilitatis velamine tegunt. Ego verò promiſſo ſancti Spiritus atque illuſtratæ ſcientiæ ſcintillâ ſuccenſus, huic officio licet indignus, tuíſque exhortationibus provocatus parvitatem meam tuæ dilectioni promptam præbebo. Itaque iubes, ô dulciſſime, ut pauca in Catholicis ac veris ſtilis de ſancti SAMSONIS mentione atque oraculis verba pertractem, atque in hujus operis labore ac profunditate formidoloſus, inobedientiæ lapſum præcavens, id ad quod tuis ſanctis verbis invitor, omnipotentis Dei inſpiratione aggrediar. Auctoris excuſatio.

2. Primò autem omnium credi à me vos volo, quòd non juxta adinventionis meæ temeritatem, nec juxta inordinata & incompoſita audita, hæc verba collecta ſunt; ſed juxta hoc quod à quodam religioſo ac venerabili ſene, in cujus domo quam ultra mare ipſe ſolus Samſon fundaverat ille per octogenarios ferè annos Catholicam, religioſámque vitam ducens, propiſſimíſque temporibus ejuſdem ſupradicti ſancti Samſonis mater ejus tradidiſſe avunculo ſuo ſanctiſſimo Diacono (qui & ipſe Diaconus conſobrinus eſſet ſancto Samſoni) mihi veraciter affirmabat: multáque de ejus admirabilibus geſtis ad me miſericorditer referens, & non ſolum hoc, ſed etiam quamplura ac delicata de ejus prodigioſioribus actibus, quæ citra mare in Britannia ac Romana [b] mirabilioſè fecit, verba ſupradictus ſanctus Diaconus, HENOCUS nomine, congruis ſtilis polita ultra mare adportavit, & ille de quo nuper præfati ſumus venerabilis ſenex ſemper ante me in iſto Monaſterio commanens, piè legere ac diligenter faciebat: & ideò dignum non eſſe putavit, ut hujus fortitudinis immenſitatem ab Omnipotente per ſanctum egregium ac ſanctiſſimum virum Samſonem operatam oblivioni tradere voluiſſem. Auctoris fides & ætas. S. Samſonis antiqua acta legi ſolita.

[a] Tigerinomalus non alius videtur à Tiernomailo, quem Paulus Epiſcopus Leonenſis poſt Iohevium ſuum ſucceſſorem Sedi Leonenſi impoſuit, ut in vita ejuſdem S. Pauli cap. 17. legitur. Quo ex loco hujus Auctoris ætas colligitur.

[b] Id eſt Gallia, nam Galli antiquitus etiam Romani vocabantur. Vide infra num. 60 & 61. & lib. 2. num. 10. Fortunatus in Vita S. Medardi Epiſc. Noviom. *Mater ejus Romana, nomine Protagia* quod nomen ad Luitprandi Ticinenſis tempora, hoc eſt ad Sæculum X. in uſu fuit. Nam in lib. 1. cap. 6. de Guidone Comite Spoletano agens, *Cúmque*, inquit, *Burgundionum regna tranſiens, Franciam quam Romanam dicunt, ingredi vellet* &c. Id tamen Aquitanis cæteriſque Provincialibus cis Ligerim, quòd lege Romana viverent, ut proprium nomen vindicat Dadinus in lib. 3. de Reb. Aquit. cap. 8.

Circa ann. D. LXV. Iulij XXVIII.

3. Duabus enim ex cauſis (niſi tua ſancta ac provida exhortatio ad meam adſuiſſet parvitatem) iſta tam ſancta immo tam pulchra atque immenſa per hominem ſupradictum Deo auctore operata miracula memoriæ præbere non audebar. Primò, quia me valde indignum, utputà peccatis meis atcentibus me, atque incongruum tantæ narrationi huic decreveram: quia (ut ſum ultimus) obtrectationes aliorum Fratrum diverſè ſentientium vitare volebam: ne quod fieri ſolet à quibuſdam tam peritis, quàm etiam (quod eſt ſæpiùs) & ab imperitis præſumptuoſis ac temerariis in hac tanta inaudita, immò & ab illis de incomperta loquela judicarer. Altera verò in hujus noviſſimi temporis ſpatio brevi iſtud tam arduum quàm (ut jam dixi) incredibile à quibuſdam opus eſſe credendo ingredi metuebam. Sed te, ô beatiſſimè Papa, ſuggetente, & profecto* inde legentibus & audientibus volente, hoc quod de iſto egregio ac ſancto viro pro certo tenebam in mea memoria, negare non potui.

* ſ. profectam.

Auctoris obteſtatio de hujus hiſtoriæ veritate.

4. Et ne quibuſdam ad dubia veniant ea quæ huic ſtilo tradidi, Chriſtum omnium noſtrorum Salvatorem ac teſtem habeo, quòd non pro aliqua humana, vel fallacia, vel conjectura, ſed pro his quæ apud ſanctiſſimos ac compertos admodùm viros, necnon & pro ſeduliſſimis ac pulcherrimis litteris, quas Catholicè ac indubitanter à ſupradicto Diacono in eodem Monaſterio conſcriptas reperi, hæc pauciſſima admodùm verba memoriatis litteris tradere conarus ſum, pauca de multis colligens, quatenus faſtidioſa non eſſent ad legendum, ſed expedita, Deo adjutore, pararentur ad profectum. In principio verò noſtri operis adeſſe nobis precamur auxilium Domini noſtri Iesu-Christi, cujus virtutes ac magnifica opera per univerſum Orbem terræ in ſanctis ſuis clarâ ac ſtupenda habentur, ut mihi miſero indigno ac ſatis peccatori gratum ac proſperum iter præbere dignetur ad hoc quod aggredi volo, non pro meo merito, ſed pro tanti nominis viro.

LIBER PRIMVS.

Samſonis patria & parentes.

1. IGITVR ſanctus Samson Demetianâ ª patriâ nobilibus atque egregijs ſecundùm ſeculi dignitatem parentibus alitus eſt. Sed illud miraculum quod de eo ante ejus conceptionem in utero matris ſuæ Dominus omnipotens monſtrare dignatus eſt, ob mirificandum ſcilicet Sacerdotem Dei populis profuturum ſilere non cenſeo. Hæc enim prima de ſe, licet ante ſe, at mirifica dignatio fuit. Nam pater ejuſdem ſancti Samſonis (ſicut iam dixi) Demetiano ex genere Ammon nomine, & ejus mater Dementia * provincia proxima ejuſdem Demetiæ Anna nomine. Convenientibus itaque coæqualium patrum unitis conſilijs ſecundùm omnipotentis Dei diſpenſationem nobiliter conjuncti ſunt; parentes verò eorumdem conjugum altrices Regum utriuſque provinciæ pro certo ſcimus, ſiquidem & in alijs ejuſdem ſancti Samſonis emendatioribus geſtis, atque ibidem propinquioribus ita conſcriptum indubitanter comperimus, & in nominibus offerentium utrorumque parentum nomina ſingula iuxta ſancti Samſonis altare ad Miſſam cantandam legere quammultis vicibus audivi. Nam huic Amoni patri ejuſdem ſancti Samſonis frater fuit Vmbrafel & huic nihilominùs matri ejuſdem ſanctæ Anna ſoror fuit Airella nomine, boni ambo fratres, bonæ ambæ ſorores, de bonis utpote parentibus progeniti. At verò iunior frater Ammonis Vmbraſel ſororem ſupradictæ Annæ Afrellam monitis, ac iuſſis parentum uxorem ſibi duxit; ſed & ipſa Afrella ſuæ ſorori ſupradictæ erat iunior.

* al. Degentia.

Mater ſterilis.

2. Poſt non multum autem temporis convenientibus illis ſecundùm eorum dignitatem in pace ipſa Afrella concepit, & peperit filium. Sed quid eſt opus rem protelare? tres filios ante ſuam ſororem habuit: ipſa verò Anna iam iámque ab omnibus vicinis, ac notis ſuis quaſi averſa ac ſterilis putabatur. Deſperata itaque feminei uteri fetu, non pro ætatis, ſed pro naturæ inæqualitate cum ſua ſorore triſtatis parentibus, flebili ac mærenti admodum matri conſolatio ab omnipotente Deo adeſt. Nam eleemoſynis frequentibus ac ſæpiſſimis jejunijs ipſa Anna cum ſuo marito ſemper incumbebat. Evenit autem ut die feſto ad Eccleſiam convenirent, & inibi ſermocinationem inter multos audirent de Librario quodam longinquam terram Aquilonis habitante, & quem à multis provincijs appetitum, quia omnes qui ad eum venire conſueverant, quid illis dixiſſet, pro certo habebant. Certatim itaque deſtinantibus multis de Eccleſia eodem die comitari ad eum interrogandum, Ammon ille hæc audiens læto animo unà cum ſua vxore Anna ad eumdem magiſtrum cum illis iter dirigere fecerunt.

Vterque parens pijs operibus vacat.

Vatem de futura prole ambo conſultum eunt.

3. Actum eſt autem, ut confecto tanti itineris labore poſt tandem diem tertium ad locum, ubi magiſter librariúſque commanebat, pervenerunt, ibíque magiſtrum illum cum populis multis ſedentem, ac de cauſis ſingulis multa diſputantem repererunt. Tùm verò Ammon munera offerens, & genua ante eum pariter cum ſua uxore provolutus, ſuppliciter precabatur, ut ipſe eorum cauſæ ſuum animum diligenter apponeret. Tunc ut magi-

ª Demetia, alijs Dimetia, Cambriæ ſeu VValliæ pars occidentalis, *Dyfed* hodie à Britannis vocitatur, mutato M. in F, pro linguæ idiotiſmo.

ſterille de alijs cauſis graviter circa ſe concinnantibus ſilentium fecit, ac pro bonis perſonis & longinquis viaticis ſedulè interrogans ac ſemper ſubridens, O, inquit, filioli pro tam prolixo itinere veſtri laboris cauſam narrate mihi. Aperiente itaque Ammone os ſuum; cum ingenti lætitia compeſcuit eum magiſter dicens: Cauſam ſcio adventus veſtri, quia uxor tua hucuſque ſterilis fuit, & nunc credo quòd divina miſericordia aderit. Tu verò fac virgam argenteam coæquatam uxori tuæ, & da pro anima illius, & deinde Deus omnipotens ſuſcitabit vobis ſemen ſecundùm voluntatem ſuam, & ſecundùm placitum deſiderij veſtri. Quo audito ille hilariter dixit: Tres ego virgas dabo argenteas coæquatas ſibi.

Circa ann. D. XXV. Iulij XXVIII.

Vatis ad illos reſponſum.

4. Videns autem magiſter intellectum & prudentiam viri, manere apud ſe in hoſpitium fecit, quouſque poſt laſſitudinem viæ nocte inſecuta corpuſcula ſua ſopori dediſſent, atque ita quieſcenti mulieri Annæ per viſum Dominus monſtrare dignatus eſt; O, inquiens, mulier firma in fide & ſtabilis in Dei dilectione, perſeveranſque in prece, felix es, felixque uterus tuus, felicior fructus uteri tui. Ecce Deo iubente Sacerdotali officio condignus factus eſt partus primus quem edes: nam tuus uterus concipiet, & prægnabit & pariet filium, & primarius illius partus ſepties candidior erit argento illo, quod tuus maritus donavit pro te Deo. Tremebunda itaque mulier facta, necnon & læta pro nimietate viſionis, & pro fulgore aſſiſtentis ſibi & loquentis apud ſe Angeli Dei, & pro concupiſcentia ſperati partûs, atque pro verecundia, (ut eſt moris bonarum feminarum) nihil omnino reſpondere poterat. Ad quam Angelus leniter fatur: Ne timeas, inquit, mulier, neque diffidas, Dominus enim conſortare dignabitur mærorem tuum, & lacrymæ tuæ vertentur tibi in gaudium; ecce habebis prolem, & primarium filium SAMSONEM vocabis; hic erit coram omnipotente Deo ſanctus & Sacerdos ſummus, & fidem hujus rei in mane habebis per magiſtrum illum ad quem veniſtis.

Apud eum hoſpitantur.

Ab Angelo de prole ſiunt certiores.

5. Expergefacta mulier à ſomno, cuncta quæ vidiſſet & audiſſet viro ſuo per ordinem replicavit. Gaudentibus autem illis, atque invicem tractantibus reciproca lux adfuit diei; tum illi pro itineris prolixitate mane levantes præparaverunt ſe veſtimentis, magiſtérque illis antequam iter captarent adſuit exultans, ovánſque. Beata, inquit, es ô femina, beatúſque uterus tuus, beatiórque fructus ventris tui: mihi enim hac nocte Dominus dignatus eſt revelare de té & de tua prole. Nam primus partus tuus ſummus à Deo Sacerdos deſtinatus eſt; & hunc ut pepereris SAMSONAM vocabis, & poſtea legitimo tempore trades eum diſciplinis diſcendis. De Britannorum ergo genere talis non fuit, neque erit utputà ſacerdos multis profuturus. Benedictis autem illis abierunt domum læti, ac pacifici.

A Vate diſcedunt cum gaudio de fauſto prænuncio,

6. Nec mora, Dei promiſſio adeſt. Itaque mater cum gaudio concipit, cum lætitia prægnat, cum proſperitate parit dilectum Dei primogenitum filium ſuum. Tum omnes eorum vicinos, ut hoc audierunt, gaudium ingens invaſit, gratias Deo referentes, quòd mirificaverat Dominus miſericordiam ſuam cum illis. Nutrito itaque nobiliter ſecundùm nobilitatem parrum nobili ritu filio, baptizatur, nomen imponentes ei juxta quod in promiſſione fuerat ſortitum, & felici matre admodum ſollicitante, de infantiæ ejus ac joci munditia ſatis ſempérque die ac nocte ſatagebat, ne in aliquo vel minimo puncto pars Deo deſtinata ac multis profutura pollueretur, circumplectente & conſervante illum integrum divina providentia: locus enim ejus felicis matris blandimento, ac ſedulitate ad meditandum ſcripturas & legendum aſſiduè, vel ſcribendum aliquid utile fiebat, quod poſteà veritas probavit rei. Nam cùm eſſet annorum circiter quinque, ille ſolus tota puerilis animi affectione Chriſti ſcholam ſatis adire voluit: ſed pater ejus mutata vice ac perverſo contra Dei voluntatem ac dictum ordine, & maximè malevolis conſiliariis atque amicis ſuis ignorantibus totum illud abſconſum miraculum quod antea fuiſſet factum, filium ſuum fieri Clericum contradicebat: indignum valde judicans Clericatûs officium, vicinis ſuis dehortantibus, utpote qui ſemper miniſter terreni Regis fuiſſet, quíque Reges nutrire deberet: adeò ut conflictus indeſinens inter ambos parentes die noctúque fieret, volente matre filio ſuo meliorem partem ſecundùm Angeli vel Sacerdotis obteſtationem.

Samſon naſcitur ac baptiſatur.

A Matre ſollicitè informatur.

Pater eum retrahere à Scholis & Clericatu conatur.

7. Voluentibus autem illis alia, nocte quadam adeſt cæleſtis increpatio Ammoni per ſomnium, multùm minans ſi partem ſuam ſibi deſtinatam ille prohibere auderet. Ammonem autem tantæ viſionis admiratione à ſomno expergefactum timor ingens invaſit, ac de lecto ſurgens, atque in terra ſe proſternens quantulicumque commiſſi, licèt parvi, pœnitudinem geſſit, atque nihil contra Dei voluntatem de filio ſuo ampliùs ſe acturum tota fide promiſit. Illico verò erumpente luce Ammon ſine ulla mora filium ſuum duci ad ſcholam compulit, dicens: Non moremur, ô conjux, filium noſtrum, immo potiùs Dei filium ad ſcholam ducere. Nam Deus cum illo eſt, & nihil contra Deum agere debemus: cunctáque quæ viderat ea nocte de illo conjugi ſuæ replicavit. Tum illa ovans, jámque prægnans ac de lecto ſurgens, toto cordis affectu magnificabat Dominum in cunctis beneficiis ſuis quæ miſericorditer præſtitit illis, atque una, eadémque hora unanimes

Sed cœleſtius correptus ſententiam mutat.

Circa ann. D. LXV. Julij XXVIII.

æqualitérque ſurgentes pari animo ducere filium ſuum ad ſcholam egregij magiſtri Britannorum ELTUTI nomine perrexerunt. Qui & ipſe Elrurus de Diſcipulis erat ſancti GERMANI, & ipſe Germanus ordinaverat eum in ſua iuventute Presbyterum. Ille verò Eltutus de totis Scripturis veteris ſcilicet ac novi Teſtamenti, & omnis Philoſophiæ generis, Geometriæ ſcilicet ac Rhetoricæ, Grammaticæ & Arithmeticæ, & omnium artium Philoſophiæ omnium Britannorum peritiſſimus erat, generéque magicus ſagaciſſimus, & futurorum præſcius: in cujus magnifico Monaſterio ego fui, eujúſque mirifica geſta ſi per ſingula dirimamus, ad exceſſum de incepto ducemur: unum tamen ad confirmandam noſtram rem, referentibus nobis Catholicis Fratribus qui in hoc loco erant publicamus in medium.

Samſon Eltuti diſciplinæ committitur.

Eltuti elogium.

8. Nam cùm ægritudine mortis carnis urgeretur, duos alios Abbates ad viſitandum ſe venire fecit, unus ISANNUS vocabatur, alius ATOCLIUS. Vt enim vidit eos, utrumque ſecundùm morem ſalutans, ita exorſus eſt: Gaudeo, inquit, Fratres dilectiſſimi, ad adventum veſtrum, quoniam tempus tranſitus mei ac dormitionis meæ in Chriſto adeſt, & vos debitum mihi obſequium præbebitis. Sed confortamini, Fratres, quoniam pariter & ad vos jamjámque propè eſt poſt me cælitus miſſus eundi de corpore, uno quidem tranſitu, ſed diverſo eventu tranſitus. Ego quidem hac nocte præſentibus vobis medio ferme noctis Angelorum manibus percipiar, itaut in aquilæ ſimilitudinem duas pennas aureas habentis animam meam frater meus Iſannus videbit cum ſanctis Angelis volare ad cœlum: & poſtea quinto decimo die frater noſter Atocliùs de corpore ibit, & frater meus Iſannus animam illius pariter videbit, in aquilæ quidem typum, ſed duas plumbineas pennas habentis graviter volitare: & poſt quadraginta dies iterum frater Iſannus & ipſe æqualiter cum eo exitu, cum eóque typo feliciter perveniet ad Chriſtum. Sed tu frater Atocli multum concupiiſti ea quæ mundi ſunt, & idcò pennati quidem animalis typus eſt mundi, ſed auri munditiam ob tuam in tuis alis avaritiam non habes: mundus verò es tu propter tuam antiquam ſanctitatem de tua infantia huc uſque ſervatam, ſed gravidus es in tuis pennis propter plumbeum avaritiæ pondus. Deus autem omnipotens dignetur evellere à te has pennas. Hæc & multa his ſimilia dicens per diem & noctem multùm commemorans, ſicut ipſe dixerat, mediâ ferè nocte valedicens Fratribus de hac carne cum hymnis & choris ac venerationibus ſolitis feliciter exiit, animámque ſuam per imaginariam ſpeciem quam ipſe dixerat, beatus Iſannus vidit, & alterius fratris ſimiliter animam, ſicut ſenex dixerat, cernit, & vix per ejus ſuggeſtionem & ſanctorum orationes ac Miſſas multas caritatas redempta fuit, itaut ipſe ſolus vidit eam in melius reparatam, ac de peſſimis peccatorum ſuorum vinculis abſolutam, & hæc cuncta Fratribus indicavit, & omnibus eis in admiratione fuit, & ille nihilominus die condicto & ſimili exitu ſecundùm ſenis promiſſionem feliciter pervenit ad Chriſtum. Sed ad id redeam unde digreſſus ſum.

Eltutus mortem ſuam ac duorum Abbatum prædicit.

NOTA Miſſas pro defunctis.

9. Hic itaque ſanctus Elrutus, cùm electum Dei puerum ſanctum Samſonem oculis vidiſſet, ac de manu ſuæ matris cum donarijs quæ cum illo parentes ejus adportaverant, ſecundùm morem excipiens amanter eum deoſculaſſet, reſpiciens in cœlum & benedicens eum ita exorſus eſt: Gratias agimus Deo, qui luminare hoc nobis indignis noſtra de gente in terra accendere dignatus eſt. En auguſtum omnium noſtrum caput, en Pontifex ſummus multis citra ultráque mare profuturus, en egregius omnium Britannorum Sacerdos, en peritiſſimus omnium Eccleſiarum poſt Apoſtolos fundator. Hæc audientes parentes ejus plus de eo voluerunt audire, Sanctus verò Eltutus ita reſponſum reddidit: Non eſt meum hoc dicere vobis, nec veſtrum eſt à me interrogare, tempus enim eſt tacendi, & tempus eſt loquendi, puerum autem iſtum tradite mihi ad diſcendum.

Samſonis futuram ſanctitatem prædicit Eltutus.

10. Egredientibus autem parentibus ejus manſit ipſe cum ſupradicto magiſtro, non (ut moris infantum eſt) aliquo fletu poſt matrem, patremve motus: ſed quaſi à ſuis primis eunabulis inibi nutriretur, immobiliter ac delectabiliter manſit. Mirum in modum ſub uno eodémque die vicenas eleas *, teſſeráſque agnovit totas, nec opus ei fuit ampliùs monſtrare, & (quod eſt mirabilius his omnibus) ſub hebdomadis diebus harum litterarum diſtinctiones per conjunctiones verborum revelante Deo potuit ſcire. Nam in legendo ita tenuis erat mens ejus, ut quantum humanus ſenſus capax eſt, totos in brevi pertranſierit Pſalmos. Nam eùm eſſet annorum circiter quindecim, jejunijs frequentiſſimis ac vigilijs prolixioribus plus omnibus Fratribus ibidem habitantibus ſeſe exercebat, itaut ſuperpoſitiones *, interdum autem & triduanas facere contendebat, prohibente illum prudentiſſimo magiſtro ac dicente ei: Non conveniens eſt, filiole, ut corpuſculum iuvenili adhuc ætate florens nimijs & intemperatis frangatur jejunijs.

Samſon litterarum elementa citò addiſcit.

* an litteras.

Iejunium colit.

11. In altioribus intelligentijs ſcripturarum ita acutus erat ſenſus ejus, ut plus in ſpiritualibus theorijs quàm quæ ei à ſupradicto magiſtro inſinuabantur, inquirebat. Quadam autem die dubium incurrerunt ambo, ille & ejus magiſter in quadam alia quæſtione: quam quæſtionem ego novi, ſed inſinuare prætermitto, ne in hac diutius immoremur. Nam cunctos tractatus veteris ac novi Teſtamenti diligenter perſcrutantes, explana-

Scripturis ſacris indagandis vacat.

* Superpoſitio ſuperadditionem ſignificat. Quæ vox ſimpliciter prolata jejunij ſonat adjectionem: nam aliàs dicitur etiam ſuperpoſitio ſilentij &c. Lege Menardum noſtrum in cap. 54 Concord. Regul. §. 11.

tionem

Circa ann. D. LXV. Iunij XXVIII.

tionem ejus nullatenùs reperire potuerunt. Quo facto deſtinavit ſanctus Samſon intra ſemetipſum jejunijs ac vigilijs incumbere, uſquequo explanationem hujus quæſtionis Deus illi monſtrare dignaretur. Dum autem tertia nocte mediàque ferè nocte oraret, aſſiſtere ſibi vidit lucem cælitus emiſſam, ac vocem deſiderabilem audivit de luce ſibi ſuaviter dicentem; Ne ampliùs fatigeris electe Dei, ecce enim non ſolùm hanc quæſtionem pro qua laboras, conſequêris, ſed quæcumque petieris à Deo per orationem & jejunium exigentibus tuis bonis meritis adeptutus es. Tum ſanctus Samſon omnipotenti Deo gratias referens, lætus admodum ad ſuam cellam redijt, ac ſuo magiſtro cuncta quæ viderat & audierat, quietè replicavit.

Difficiliorū locorum intelligentiā jejunio impetrat.

12. Quadam autem die dum irent Fratres in mane æſtivo tempore ad purgandа mala gramina de meſſe, hilider quidam de quodam tubo exiliens quemdam Fratrem momordit in inguine, atque ad terram cadens ſemivivus remanſit. Fratres circa illum flentes orantéſque non aliud quàm moriturum ſperabant. Tum œconomus dixit: Nunciemus hoc ſeni noſtro. Miſſo itaque quodam, rem præſente Samſone magiſtro narravit; flente autem illo, ſanctus Samſon Spiritu ſancto tactus ita dixit: Magiſter, iube mihi ire ad eum, Pater autem meus compertus ac peritus eſt, & poteſt liberare hominem de hujus doloris nece. Tum ſanctus Elrutus quaſi in deriſu ſermonem ducens, ita dixit: Pythonis arte in principio tuo fuiſti præmunitus, & poſteà veniens ad ſcholam apud diſciplinam Chriſti colere eam vis? non enim conveniens eſt cum cæleſti ſapientia mundanam exercere Mathematicam. Sanctus autem Samſon ita ſubridens reſponſum reddidit: Ignoras tu, electe magiſter, quia nullum ego Patrem habeo niſi illum, de quo per Prophetam dicitur: *Manus tuæ fecerunt me & plaſmaverunt me?* Magiſter itaque hoc audito ſtupefactus & admirans & nihil aliud auſus dicere, Perge, inquit, electe Dei. Pergens itaque Samſon, & currens invenit Fratrem extremum penè anhelitum jam trahentem, atque ejectis à ſe omnibus Fratribus unum tantùm probatiſſimum Presbyterum elegit apud ſe aſſiſtere, atque ſerpentino morſui ſignum Crucis impoſuit ſentiens per Dei gratiam virtutem adeſſe: atque per tres horas, ideſt ab hora tertia uſque ad horam ſextam orationes protelans, aquámque oleo mixtam benedicens, Fratrem penè emortuum præſentibus omnibus Fratribus per Dei admirabile opus incolumem reddidit & ſanum; ac per hoc non, ut eſt moris humano generi, quaſi in favore vulgi extollitur in vana gloria jactantiæ elatus, ſed Deo gratias agens infatigabilem ſemper atque acriorem frequentiùs exercebat abſtinentiam.

Monachum à ſerpente morſum ſanat.

Iob. 10. 8.

13. Humilitas verò ejus tanta erat, affabilitas, lenitáſque, ac mira caritas ultra (ut ita dicam) humanum modum, ut ab omnibus Fratribus ſuis miro diligeretur affectu. Magiſter autem videns diligentiam ipſius erga Dei cultum, ac per Spiritum venerans in pectore ejus Chriſtum, quem per ænigmata utputà de eo cernebat micantem, tradi ei Diaconatus miniſterium fecit. Veniente DUBRICIO [a] Papa ad ejuſdem domum die Dominico, conſentientibus & congaudentibus omnibus Fratribus ac Deo volente ab eodem Papa Diaconus ordinatus eſt. Nec hoc opus eſſet pertractari, niſi miraculum grande intercuiſſet. Tres Fratres ibidem ordinati ſunt, duo in Presbyterij, ille tertius in Diaconatûs officio: ſed cum ad veniam flectendam juxta morem Fratres compellerentur, vidit ſanctus Papa unà cum magiſtro Elruto columbam cælitus emiſſam per feneſtram ſurſum apertam, & ſuper ſanctum Samſonem non (ut eſt moris avi) fugitare, vel volitare, ſed ſemper ſine ullo penniculæ motu, diſcurrentibus ubique per Eccleſiam miniſtris immobiliter ſtare. Et non ſolùm hoc, ſed etiam Epiſcopo manum ad confirmandum eum Diaconum ſuper eum levantem, illa (quod eſt mirabilius) columba cælitus (ut jam dixi) emiſſa, in ſcapulam dexteram ejus deſcendit & ibi conſtanter manſit tamdiu donec officium ab Epiſcopo conſummaretur totum. Hoc nemini in Eccleſia admirabile fuit, quippe quia nemini viſibile niſi tantùm Epiſcopo ac magiſtro ſupradicto, & uni Diacono qui calicem tenebat & Evangelium ad precem cantaverat, patefactum eſt: & ſemper ſupradicta admirabilis illa columba ita ſupra illum videntibus illis tribus immobiliter ſtetit, donec communionem perciperet Euchariſtiæ. Denique in tantum ſtuporis Epiſcopus ac magiſter confabulantibus illis ad invicem venerunt, ut ſanctum Samſonem jam non terreſtrem, ſed cæleſtem indubitanter putarent. Sanctus verò Samſon ita admirabilis atque, ut ita dicam, ineffabilis in Dei opere excreverat, ut de die in diem quaſi per ſcalam ſpiritualem ſcilicet aſcendens altiùs atque altiùs in ſummo religionis culmine renovato in melius quotidiano uſu cerneretur emergere.

Ob virtutes Diaconus ordinatur.

Quid miraculi contigerit in ejus ordinatione.

14. Huic verò Elruto erat in ejus Monaſterio alumnus, ac nepos Presbytérque, & huic Presbytero erat Frater ſine gradu, disjuncti à Fratribus in quantulumcumque erga ſancti Samſonis dilectionem, antiquo indubitanter humani generis hoſte per ineptum invidiæ

Invidiam quorumdam fert patienter.

[a] Dubricius urbis Legionum Anglicè *Caërleon* in Suthvvallia Epiſcopus floruit anno D.XII. Arthurúmque Regem anno D.XVI. coronavit, ut ſcribit Matthæus VVeſtmonaſterienſis. Dubricij urbis Legionum Archiepiſcopi meminit Galfridus Monumetenſis in lib. 9. Hiſt. cap. 4. qui rurſus in ejuſdem libri cap. 12. *Hic*, inquit, *Britanniæ Primas & Apoſtolicæ ſedis Legatus tanta religione clarebat, ut quemque languore gravatum orationibus ſuis ſanaret.*

Circa ann. D. LXV. Iunij XXVIII.

trophæum illos inſtigante, nequiter metuentes, ne propter illum quem meliorem illis eſſe noverant, hereditate privarentur mundana. Nec illi poterant quidquam mali præbere, nec pacificè, amantérque adherere, ignorantes altius Dei conſilium in ima graviter mergebantur. Ille verò ſciens totum & nihil illum latens, pro illis amplius Dominum precabatur, lacrymas cum orationibus fundens, Dominum ſuppliciter rogabat, ne propter eum peſſimi criminis lapſum incurrerent, ſemper jejuniis intentus, orationibúſque indiſinentibus exercitatus, in ſanctis quoque Scripturis ſcrutandis atque intelligendis vehementer ſenſatus ſine penè intermiſſione ſecundùm Apoſtoli Pauli commendationem orabat in frigore & nuditate, in hiemalibus pernoctans glaciebus, non brumalibus flatibus, non gravioribus ſolvebatur æſtatis caloribus, memor Apoſtolici ſermonis ubi ait: *Non ſunt enim condigna paſſiones hujus temporis ad ſuperventuram gloriam quæ revelabitur in nobis.*

Exercitia ejus.

Rom. 8. 18.

15. Nam non longè pòſt dubio adhuc anno Presbyterij Ordinem ab eodem Epiſcopo, qui in Diaconatus illum functionem vocerat, magiſtro rogante ac Deo volente, ut ille dignus erat, dignè accepit. Sedquid diutiùs immoramur? quale ſignum cælitus viſum eſt quando Diaconatûs accepit officium, tale etiam quando Presbyteratûs functuram accepit: idem tantum tribus quibus priùs fuerat viſum, Deo illum dignum monſtrante comparuit. Quantò autem in majore gradu Deo volente, illo verò nolente nec ineptè renuente, ſed quod Deus promiſerat, gratanter accipiente inhæſerat, tanto & in arctiori abſtinentiæ tramite, ſecundùm ſanctarum Scripturarum dictionem, voluntaria ſe traditione inſerebat. Studebat namque præ ceteris humiliorem ſe ac benigniorem eſſe. Quid verò de caſtitatis & continentiæ ejus exercitio dicam, quando libidinoſa incentiva à primo adoleſcentiæ ſuæ flore tenus beato ſuo fine tam in virili quàm etiam in femineo ſexu omnino feliciter vincens voluntariam carnis munditiam pro natura habebat? Ita illi erat virginitas in corpore, ut numquam caritas ac humilitas à corde diſcederet. Iejuniis igitur & orationibus incumbebat aſſiduis. In omni verò vitæ ſuæ tempore numquam alicujus animalis, neque volatilis carnem in ſua tota vita guſtavit, numquam aliquis vidit eum ebrium, numquam mutata mente, vel inſtabili vacillatione, vel minimè illum aliquod poculi genus in aliquo læſit. Nomquam funditùs à ſe aliquod poculum interdixit, ſed quotidie cum ceteris Fratribus quando non jejunarent caritatis obtentu communicans, ſecundùm Evangelij verbum ſitiebat iuſtitiam.

Presbyter ordinatur accedente prodigio

Virtutes ejus.

Carnem numquam guſtavit.

16. Hi verò ſupradicti duo Fratres, diabolicis utpote repleti venenis, ſemper invidebant ei, & maximè malus ille Presbyter cujus malum factum ego ſcio, ſed nomen ſcire non potui; metuens ipſe ne propter ſanctum Samſonem à ſuo hereditario privaretur, ac deſtitueretur Monaſterio, quod poſt ſuum avunculum ſperabat poſſidere, æqualiter cum fratre ſuo, per ſuæ artis conſilium malum ei quærebant: ſed nullam cauſam reatus invenientes in eum, quaſi ebrij & amentes, huc illúcque vertebantur. Frater autem ejuſdem Presbyteri, viciſſentibus ſe per ordinem ceteris Monachis, hujus Monaſterij Piſtor effectus eſt. Conſuetudo enim erat in hujus Monaſterij lege herbas hortinas per poculum ad ſanitatem convenientes fricare, ac ſingulis Fratribus in ſuis vaſculis ſcyphunculo non grandi ad ſanitatem particulatim dividere: ut quando de Tertia celebranda veniebant, paratum jam poculum hortinis mixtum herbis reperirent. Piſtor verò accepto conſilio mali fratris venenum ſancti Samſonis per ſuum antidotum poculo miſcuit, tillum quoddam fricans dedit ei bibere, atque quatenùs fieret probabile mortiferum, partum de eo prius pelaci dedit. Pelax autem ut bibit, ſaltum præcipitem dedit & ſtatim mortuus eſt. Piſtor verò hoc ut vidit valde gaviſus eſt nihil aliud ſperans niſi ſanctum Samſonem perbibito hoc poculo continuò de hoc mundo receſſurum. Sancto verò Samſoni oranti continuò adeſt ſpiritus Domini, monſtrans ſibi malum nuper factum. Ille nihilominùs de Domini promiſſione fidus, memor Evangelici ſermonis ubi Chriſtus ait de ſuis fidelibus fidentibus in ſe; *Si mortiferum*, inquit, *biberint, non eos nocebit*, & cetera; lætus admodum Refectorium ingreſſus eſt, eoquòd ipſe œconomus erat hujus Monaſterij, pocu`láque Fratribus benedicens, atque ſuo ſanctæ ſignaculum Crucis imponens, ſine ulla mentis hæſitatione totum bibit, neque umquam ullum vel parviſſimum cordis dolorem ex hoc ſenſit.

Mos Monachorum bibendi poſt Tertiam.

Samſoni venenum propinatur.

Marc. 16. 10.

Samſon Monaſterij œconomus.

17. Prandentibus autem illis ita uno eodémque die ſuavem ac lætiſſimam cum piſtore Sanctum Samſonem conlocutionem habuiſſe audivimus; Magnam, inquit, dulcedinem faucibus meis, magnámque ſanitatem cordi meo, ô amantiſſime Frater, præbuit poculum illud, quod primarium dediſti mihi hodie: ſanet te Deus ab omni ægritudine quacumque habes. Quibus auditis Frater intra ſemetipſum mali commiſſi pœnitudine tactus eſt, promittens coram omnipotente Deo, non ampliùs geſturum ſe aliquod malum conſilium cum Fratre ſuo contrarium huic famulo Dei: quippe quem omnium conſcium noverat, & omnia patienter tolerantem cernebat. Ad Fratrem ſuum poſtmodum cum increpatione veniens dixit: Peccavimus, Frater, nihil in aliquem hominem ſed in Chriſtum, atque in ejus dilectum Samſonem, & tu Frater venenoſo livoris incentivo in tuam animam perfuſus es, auctore & incentore illo de quo per Prophetam dicitur: *Invidiâ diaboli mors intravit in orbem terrarum, imitantur ergo illum qui ſunt ex parte illius.* Sed Frater ejus in obſti-

Monachum ſibi inimicũ blanda allocutione convertit.

Sap. 2. 24.

natione malæ ſententiæ perdurans, nullum bono conſilio præbuit aſſenſum, ſed velox vindicta divinitns ei data eſt.

Circa annũ D. LXV. Iulij XXVIII.

18. Nam Dominica die proxima veniente cnm Communionem altaris de manu Sancti Samſonis ſumpſiſſet, unà horà cum buccella in ore ejus tranſiſſet, à dæmonio eadem hora atreptus eſt, ita ut pallens treméņſque ac multum crepitum dans, ac diſcerpens, atque in terram indecentet concidens ac ſemetipſum ſuis veſtimentis impudenter denudans, bina labra ejus ſuis dentibus mordere primùm cœpit, atque alios Fratres ſine ulla vetecundiæ providentia degatrire, & ad iracundiam eorum corda provocare, ac dicere: Quid hic ſtatis otioſi nihil potentes facere? nullam enim de vobis omnibus curam habeo, ſi unus inter vos non fuerit præſentatus: ſi unus ille adfuerit, dominationem in totum habet mei. Sapientiſſimus verò ſenex ut hæc audivit compeſcere eum, ac ligatum à fortibus Fratribus foras duci iubet. Quo viſo, Frater ejus flens atque ſingultans, & in terram ſe ſupplicitet proſternens præſentibus omnibus Fratribus, utrorumque culpam totam ut eſſet in directo monſtravit, veniámque ſui delicti ſubmiſsè ac lacrymabiliter poſtulavit, promittens ſe in ſua tota vita pœnitentiam geſſurum, ac Deo & ſancto Samſoni ſemper ſerviturum.

Alius Monachos Samſoni infeſtus à dæmone corripitur.

19. Quibus auditis Fratres unà cum Abbate ſuo ſuper his quæ fiebant, valde mirati ſunt, maximè timentes, ne in his venenatis malis nuper ineptè eruptis ſanctus Samſon offenderetur, inſuper & ne ab illis abſcederet, quod pro maxima injuria ac malo merito fieri æſtimabant; ſupplicitérque electum Dei rngaverunt, ut ad manſionem in qua Frater dæmoniacus à malo vexabatur ſpiritu non dedignaretur ire. Sanctus verò Samſon amaritet flens atque ejulans, ita reſponſum reddidit palam omnibus Fratribus dicens: Heu me propter quid hoc feciſti mihi Domine Deus omnipotens? ut quid amantiſſimum Fratrem meum propter me lædere permiſiſti? timeo enim ad conſpectum illius injuſtè odientis me, & maximè diaboli illum odij facibus incendentis me præſentare. Doleo tamen illum ab initio injuriam pati, nunc autem ſi gratiam habeo coram Divinitate tua, per orationes ceterorum Fratrum me indigno interveniente ſanitatem recipiat, & dabis ei cor pœnitens, ut ſpiritus ejus ſalvus fiat. Ac oleum benedicens, aquæque permiſcens, dari ei ad guſtandum præcepit. Quibus guſtatis è manibus illum tenentes in dorſo dilapſus eſt, & velut emortuus factus nihil aliud Fratres, quàm eum moriturum putabant eſſe; terníſque ferè horarum ſpatijs in uno loco iacens, ad extremum non longè poſt nonam vivus quaſi de morte redijt, priſtinámque ſanitatem de diabolico recepit impetu, ac pœnitudinem mali ſui commiſſi agnitique agens, Deo illum inſpirante, coram omnibus agnovit Fratribus: ſicque juſto Dei iudicio actum eſt, ut quem ille invidioſè injuſtéque uſurpabat primatum, in tota vita ſua numquam habuerit.

A Samſone liberatur.

20. Sanctus verò Samſon acrioribns ſeſe atque arctioribus inſerebat ieiunijs, grave valde apud ſe reputans illud Monaſterium, quippe quod iam tumultuoſum & expandioſum per patriam erat. Ille verò Evangelicam illam viam arctam quæ ducit ad cælum ſemper cupiens carpere, excogitabat quomodo evadere poſſet à Cœnobij congregatione ſine ſui magiſtri offenſione. Erat autem non longè ab hoc Monaſterio inſula quædam nuper fundata à quodam egregio viro, ac ſancto Presbytero PIRO nnmine, (in qua inſula & ego fui) apud quem, inquam, ſanctus Samſon cohabitare volebat; ſed valde metuebat, ſicut iam dixi, ne ſenem ſuum offenderet.

Samſon ex Eltuti Cœnobio egreſſum meditatur.

21. Talia ergo voluente apud ſe, ac Deum rogante, nt ſuæ voluntati opem daret, ecce Miſſus Domini ad ſanctum Eltutum per ſomnium apparuit dicens: Mane ſurgens tu interroga voluntatem ſancti Samſonis, ut ubicumque vult (Deo per omnia ducente) ire, opitulaveris illi, & ſcito quia Deus ſemper cum illo eſt. Evigilans Sanctus ille, & apud ſe retinens memoriter quæ illi dicta fuerant per ſomnium, mane diluculo ſurgens, ſanctum Samſonem accerſiri ſibi iubet, dicens: Enarra mihi electe Dei quæ Deo inſpirante ſunt in tua voluntate documenta, ego hac nocte Miſſum Dei habui de te, quò opituler quæ ſunt tui, quia Deus apnd te eſt. Quo audito, ſanctus Samſon ingemuit, & nihil ſe boni egiſſe coram Deo dicebat: tamen voluntatem ſuam ſeni ſuo humilitet revelavit. Senex autem hæc audiens ita reſponſum reddidit. Opus eſt tibi omnia agere propter Chriſtum, & voluntate paupertatem pati. Verumtamen omnino in genere noſtro major te nnn erit. Ac linguam comprimens & pectus verberans omnia ſecundùm ſancti Samſonis voluntatem adimplevit, & duci eum ad Inſulam quo tendebat in pace fecit, ibíque cum eodem Presbytero ſupradicto Pirone provecta ætate iam ſene ita exceptus eſt tamquam Dei Angelicus miſſus videretur, admirabilem atque eremiticam, immò & cæleſtem vitam infatigabiliter ducens, non diebus, nnn noctibus ab orationibus & à colloquijs Dei ceſſabat. Totum diem operibus manuum, & orationibus ducens, totam verò noctem in myſticis ſanctarum Scripturarum intelligentijs, lucernam ſuæ manſioni portans, ut ad legendum intentus, aut aliquid ſcriberet, aut de ſpiritualibus theorijs meditaretur. Quòd ſi ut homo opus haberet pro carnali fragilitate quieſcendi, ſeipſum parieti, aut alicujus rei duræ firmamento inclinans, numquam in lecto dormitabat.

Eltuto permittente ad Pironem concedit.

Exercitia ejus.

Numquam in lecto dormiebat.

22. Quadam itaque hieme, cùm pater ejuſdem S. Samſonis repentino arreptus dolore

Circa ann. D. xxv Iulij xxviii.

Communio ante mortem.

Samſonis pater mortis periclitatus filium ad ſe accerſit.

debitum mortis exſolvere cogeretur, compellitur à ſuis vicinis, ut iuxta morem Sacrificium communionis ante carnis ſumeret mortem. Ille verò ingenter affirmabat numquam ſe mortem guſtaturum, numquam ſanitatem recepturum, numquam ſe Sacrificium recepturum, niſi primogenitum ſuum Samſonem electum Dei videret, ac per ipſum pariter corporis & animæ ſanitatem ſe percepturum dicebat. His verbis admirantes homines qui audiebant, ſimul & diligenter examinantes quænam hæc eſſent, ſtatim miſſos dirigunt equitantes, rogantes ne pigeret eum viſitare patrem ſuum iam in mortis confinio decubantem, & maximè ſanitatem corporis & animæ ab eo accipere deſiderantem.

Nuncij ad Samſonem accedunt.

23. Pervenerunt ij nuncij uſque ad locum ubi ſanctus Samſon habitabat, & in hoſpitium nocte recepti euntibus manè Fratribus ad opus exercendum, invenerunt eos ad portam pulſantes quomodo facilè habere poſſent apud ſanctum Samſonem colloquium. Sanctus verò Samſon ſpiritualiter jocans cum illis eum non agnoſcentibus, ita dixit: Enarrate mihi cauſam inquiſitionis ejus, pro qua colloquium apud eum habere vultis, & ego exponam. Et reſponderunt ei dicentes: Illum volumus videre & apud illum loqui, pater enim & mater ejus & omnes vicini miſerunt nos fabulari apud illum. Qui & ipſe hilari vultu reſpondens dixit eis: Amen dico vobis, niſi me præſente omnia veſtra dicatis propter quæ huc veniſtis, Samſonem quem quæritis numquam videbitis. Mærentibns autem illis atque ad alterutrum diffidentibus, ſanctus Piro ita lætus admodùm dixit; Ecce Samſon quem tanto itineris labore quæſiſtis, nunc quod habetis, dicite mihi. Tunc hi ceciderunt in faciem ſuam, ſalutationémque parentum ſuorum nuntiantes cauſam ob quam venerant, profectò narraverunt.

Samſon negat ſibi licere, domum paternam repetere.

24. Sanctus verò Samſon ut audivit, apud ſemetipſum priùs ingemuit, ſuperfluum putans redire eum domum, in qua carnaliter fuiſſet natus. Et reſpondentibus ſibi ait; Repedate ad domum noſtram, iam enim niſi fallor Ægyptum reliqui, non eſt enim meum iterum reverti in ipſam, potens eſt enim Deus ægrotantem ſanare. Atque ita greſſum rapido curſu ante Fratres tendens ulteriùs ad opus faciendum progrediebatur. Sanctus verò Piro miſericordiâ motus, immo Spiritu ſancto ordinante opem ad virtutem oſtenſam leniter revocans eum ad ſe, dixit ei: Quare ſic dicis, electe Dei? non enim negligenter

Pironi iubenti annuit.

facere debes opus Dei, curam enim te oportet habere de animarum profectu: nam merces tua grandis erit cum Deo, dum ubi carnalia creverunt, ſpiritualia per te ſeminentur. Sanctus verò Samſon intendens in eum atque paululùm ſilens, ita ait; Vtinam voluntas Dei fieret, ego propter Deum & propter animarum lucra omnibus paratus ſum. Et qui miſſi fuerant rogaverunt eum ut pariter cum illis comitatum faceret. Qui dixit eis; Progredimini vos, & nos expeditè aſſequemur. Pro certo habentes, quòd ipſe eos aſſecuturus erat, accepta benedictione abierunt.

Samſon ad patrem cum ſocio contendit.

25. Ille autem poſt eos die & nocte manſit in Monaſterio, & in craſtino die dixit ille; Si cauſâ profectûs animarum & caritatis invitor, eſt ex vobis Frater promptus mecum ad injuriam ſufferendam? Erat quidam Diaconus iuvenili & ipſe adhuc ætate florens, cui dixit Abbas; Tu fortior es ſenibus iſtis, caritatis obtentu cum Fratre tuo vade. Sanctus verò Samſon prævidens in ſpiritu, fidentem eum in fide futurum non eſſe, lætus admodum verbo dixit ei; Confide, Frater, & viriliter age.

Quid illis in via acciderit.

26. Accepta itaque benedictione impoſitóque in equum vehiculo iter pergere cœperunt: & factum eſt dum irent orantes per vaſtiſſimam ſilvam, diriſſimam audierunt vocem à quodam horribili valde ad dexteram partem iuxta illos terribiliter ſtrepitantem, atque in hujus vocis auditu Diaconus ſupradictus depaveſcens, ac primò omnium pallens, equum quem in manu tenuerat velociter dimittens, & pallium quo indutus erat iactans, in velocem fugam ſeſe dedit, clamante poſt tergum ſancto Samſone, & dicente: Confide, ô Frater, quæſo, confide, ne timeas, neque obliviſcaris Evangeliei præcepti quo nutritus es ab adoleſcentia tua. Sed eum non intendentem & ſemper fugitantem iam eminùs ſanctus Samſon lacrymabilibus inſpiciens oculis, ſolitáque ſpiritualia arma & ſcutum fidei firmiter tenens, & circumvallans ſe ſancto ſemper ſignaculo Crucis, vidit Theomacham [a] hirſutam canutámque iam vetulam anum ſuis veſtimentis tribetham chryſulatámque, venalem in manu tenentem, ac ſilvas vaſtas veloci curſu volucritantem fugientémque, rectâ

* al. Hedum videret.

lineâ inſequentem. Sanctus verò Samſon ſtabilis in fide quaſi eam non vidiſſet *, manſit intrepidus, & veloci curſu equum in manu tenens, palliúmque fugientis in equum imponens, fugientem & perſequentem fiducialiter ſecutus eſt, ac non longè progrediens Fratrem fugientem ſeminecem reperit, paululúmque illum intuens vidit à longe Theomacham anum currentem, & cernens eam in valle iam deſcendentem, exclamavit poſt eam dicens: Quid fugis mulier? Ecce ego homo ſum ſicut ille quem proſtraſti par meus: ſi datus ſum in tua poteſtate, ecce adſum: noli ergo fugere, ſperans me venire ad te. Sed hæc illa non intendente & ſemper fugere nitente, clamavit poſt illam ſanctus Samſon dicens: Impero tibi in nomine Iesu CHRISTI ab eo loco, ubi modò ſtas, ne ultra pe-

[a] Theomacha, cum Deo pugnans, ἀπὸ τοῦ τῷ θεῷ μάχεσθαι, quo nomine veneficam & ſagam intellige.

dem moveas nſquequò veniam & appellem te.

Circa ann. D. LXV. Iulij XXV. II

27. Stante ergo illa in unu eodémque loco, ac tremente venalémque in terra laxante ſanctus Samſon advenit, atque eam vix ægrè affatur *, Quæ, inquiens, es mala forma, vel qualis es? At ipſa cum tremore ingenti dixit: Theomacha ſum, nam & gentes meæ huc uſque prævaricatrices vobis extiterunt, & nunc nulla in hac ſilva remanſit de meo genere, niſi ego ſola. Habeo enim octo ſorores, & mater mea adhuc vivit, & hæ non hîc ſunt *, ſed in ulteriori ſilva degunt, & ego marito in hac eremo tradita ſum, & meus maritus mortuus eſt, & propter hoc ſecedere de hac ſilva non poſſum. Sanctus verò Samſon dixit: Numquid potes tu fratrem quem percuſſiſti, redivivum iterùm reddere, vel ſaltem de animæ tuæ profectu ſollicitare? At ipſa reſpondens dixit: Nolo, nec poſſum in melius reparari, bonum enim nullum facere queo. De mea infantia hucuſque ad mala ſemper exercitata ſum. Sanctus autem Samſon ita competenter dixit: Deum omnipotentem imploro, ne ampliùs aliis injuriam facias, ſed dum irremediabilis es, hac hora moriaris. Atque oratione completa, malefica illa mulier ſaltum præcipitem in latere ſiniſtro dans ad terram corruit, & mortua eſt.

* al. Suggillavit.

* al. Nonnæ ſunt, &c.

Samſon ſagam morti tradit.

28. Tunc ſanctus Samſon reverſus ad Fratrem ſuum in cladis loco ſeminecem dimiſſum, invenit eum jacentem penè mortuum, ac diligenter perſcrutans, in pectore tantùm viralem flatum remanſiſſe reperit. Tum verò ſecundùm Helizei auctoritatem os ori, ac membra cetera membris ſingulis componens & flens, Deum ſuppliciter rogabat, quatenus Fratrem illum ſanitati reſtaurare dignaretur, ne ob eum injuriam conſcientiæ pateretur, quippe obedientem cum illo in caritatis officio, ac Deo per illum virtutem operante. Non plus hora & dimidia Frater ſeminecis quaſi à ſomno incolumis reſurrexit.

Socium pavore exanimem confirmat.

29. Denique maxima in eo gratia fuit quod propter ſanctum Samſonem triſulcâ lanceâ maleficæ mulieris corpus ejus non fuit perfoſſum, ac fratrem confortans ne timeret, Deumque benedicentes iter cœptum pariter peregerunt, atque ad locum quo tendebant dietandem tertio pervenerunt, inveneruntque Ammonem ſancti Samſonis patrem à ſuis vicinis circumdatum in lectu ægrotantem. Ammon verò ut vidit eos è foribus venientes, gaviſus admodum eſt dicens: Ecce auxilium corporis & animæ meæ quod Dominus mihi per ſomnium monſtrare dignatus eſt. Móxque ejectis omnibus foras, ſua mater tantùm remanſit cùm illis tribus, ille Samſon & ſuus diaconus patérque ejus & mater, ſtatimque Ammon ille capitale crimen ad mortem eum veniæ poſtulatione ac ſupplici imploratione præſentibus illis tribus ſupradictis quod in ſe celaverat publicavit in medium, ac Deo ab eodem die uſque ad ſuum finem ſervitutum ſuggerente præcipuè ſua uxore toto corde devovit, ac ſuum caput eadem hora tondere vi fecit, Inſtigante illum (ut jam dixi) maximè ſua uxore dicente ei: Non ſolùm ego & tu, ut decet & convenit, Deo ſerviamus, ſed & totas noſtras proles in Dei ſervitute jungamus & omnia noſtra Dei tota fiant. Tùm ille Ammon dixit: Secundùm tuum faciamus verbum. Omnia ergo quæcumque mihi Dominus, immò tibi dedit hucuſque, ego die voluntariè offero ei tota. Præſentatis itaque ſuis quinque Fratribus ſancto Samſoni unà cum ſua ſorore ſexta admodum adhuc parvula, ita paululum ſilens reſponſum dedit: Fratres quidem mei boni ſunt ac Deo donati, ſed iſta puſilla quam vos videtis & habetis, ad mundanas voluptates data eſt: tamen nutrire eam, quia homo eſt. Quo audito homines qui illic aderant valde mirati ſunt, & nihil de hoc miraculo interrogare auſi ſunt.

Samſon ad patrem accedit.

Samſonis pater confeſſionem facit, & tondetur.

Deo filios ſe ſuaque omnia offert.

Quid Samſon de ſorore ſua prædixerit.

30. Tonſo itaque capite Ammonis, & ſua uxore viduitatis ordinem recipiente è longo jam tempore concupitum, ac omnibus ſuis ſubſtantiis diviſis, maximiſque portionibus in uſum pauperum datis, ac minoribus ſuis uſibus relictis, (nam multarum facultatum erant poſſeſſores) frater ejuſdem Ammonis hoc videns unà cum uxore ſua, ac tribus ſuis filis, tali ſorte ac tali victoria ſub uno eodémque die Chriſto & ipſi lucrati ſunt; nam & ipſa ſua mater lætè admodum benedictionem recepit viduitatis. Confirmatis itaque in bonis operibus his omnibus, atque ad Monaſteria fundanda ſuggeſtis, ſanctus Samſon unà cum ſuo patre & ſuo avunculo, in uno quatuor felici comitatu iter in pace peragere cœperunt.

Patruelem ſuum cum tota familia Deo lucratur.

Patrem ac patruelem in ſuum Monaſterium reducit.

31. Sed dum iter cœpiſſent, mater ejus ſingillarim ſe vocaſſe fertur ac dixiſſe ei: Monaſteria quæ nobis ſuggeris fundanda & Eccleſias conſtruendas non ſolùm deſidero, verùm etiam & amanter amplector. Sed quoniam promiſſionis de te deſtinatæ tempus venturum eſt, noſtras Eccleſias à te conſecrandas, Deo adjuvante, ſperamus. Tum ille quaſi verecundè ſubridens, & manu quidem annuens, cum ſuáque benedictione eam dimittens, ad ſuos comites abiit, per aliud iter quàm quo venerant remeantes. Ille ſemper in admonendo, atque exhortando novellos illos apud quos iter agebat veteris, ac novi Teſtamenti parabolas dulciter ſpiritualitérque interpretabatur.

Quid mater ab eo petierit.

32. Dum autem iter agerent, præcedens illos Ammon vidit ſemitam, & circa ſemitam quaſi igne exuſta rura, & quoddam veſtigium quaſi trabes traheretur per exuſtas herbas; ac primò quidem intremuit, Fratríque ſuo ſequenti ſe monſtravit, dicens: En, Frater, quem audivimus apud parentes noſtros eſſe in hac ſilva ſerpens antecedit nos, &, niſi fallor,

Samſon ſerpentem obvium necat.

Circa ann. D. LXV. Iulij XXVIII.

non longè à nobis eſt. Fraterque ejus læto admodum vultu reſpondit, dicens: Noli timere, Frater, jam enim arma noſtra omnia cum Deo ſunt tuta*. Sanctus verò Samſon utriuſque verba prudenter proſpiciens, ita ſermonem exorſus eſt: Vnde confabulatio inter vos orta eſt? Ammon reſpondit: Vides, electe Dei, en ſerpens ante nos repit. Sanctus autem Samſon, ita quieta mente conſolans eos, ne timerent, ſuaviter dixit: Fidentes eſtote in illo, qui dixit: *Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic, tranſi hinc & tranſibit, & nihil impoſſibile vobis erit.* Itaque & vos ſtabiles eſtote expectantes me huc uſquedum ad vos revertar, orantes & ſilentes de eo quidquid audieritis. Sedentibus autem illis, & illo ulteriùs progrediente cœpit avunculus ejus inſequi eum, dicens ei: Electe Dei, melius eſt ut non tu ſolus eas. Permitte ergo me tecum ire. Qui reſpondens dixit ei: Non enim ego ſolus eo, ſed Deus mecum eſt: vos autem ſicut jam dixi, hîc ſedete donec cum victoria ad vos redeam: ille verò axim feſtinanter tenens, vidit à longè ſerpentem flammivomâ criſtâ erectâ per vaſta deſerta ſerpitantem, atque ille per Pſalmi cantus primò vocem elevans; *Dominus*, inquit, *illuminatio mea*, & cetera, ſerpens vocem pariter ac nidorem ejus audiens, ubi cauda erat, caput cum ſibilo ac furore vertit. Tum ille, quaſi anguem puſillum videret, concurrit ad eum. Ille ſerpens nihilominùs glebam morſu è terra apprehendens, in advenientis faciem vix ægrè jactavit, ac deinde ut vidit hominem fidenter venientem, & maximè Dei virtutem circum ſe ſeptantem, ſibilum ingens diræ vocis quaſi gladio cæderetur, emittit, & poſteà tremens in ſphæram ſe velociter colligit, caudam rabidis rodens dentibus. Sanctus autem Samſon conſuetum atque electum apud ſe decantans Pſalmum, cujus initium eſt, *Confitemini Deo Deorum*, ſignum circuli erga ſe ſe circumſeptans fiducialiter fecit, & ſignum Crucis imponens, ajebat: Vade modò quouſque permittaris. Tum vocatis comitibus ſuis dixit: Venite Fratres, & videte opera Dei, ut fides inde firmior ſit. Venientes autem viderunt ſerpentem è circulo ſuo pigrè ſatis ſe ſolventem ſuper terram tardè repere, & uſque ad locum fixi baculi ſancti in gyro rotitare, iterum atque iterum idem faciens, nullatenùs ultra terminum caput quiverat erigere. Sanctus verò Samſon interim conſolabatur eos per dulcia Evangelica verba, confortans eos in fide, ac dicens: Creatorem vera fide credentes creaturam timere non debetis, multáque alia hujuſmodi verba exhortans per totum diem docebat eos verba ædificationis. Tum ſanctus Samſon videns diem prope finiri ſerpenti exclamavit, dicens: Longum eſt iter noſtrum, tu autem vitam ampliùs non habes, & ideò impero ego tibi in nomine Iesu-Christi, ut præſentibus nobis in hac hora moriaris. Nec mora, ſerpens ſupra caudam ſtans, capútque ſurſum levans, arcúmque de ſe ineptè faciens, evomuit omne venenum, & mortuus eſt.

* al. tota.

Matth. 17. 19.

Pſal. 26.

Pſal. 135.

Mos ſecedendi in Monaſteria tempore Quadrageſimæ.

33\. Tunc hi omnes in commune Deo omnipotenti gratias referentes, iter pergere tentaverunt, atque ad Monaſterium cum proſperitate die tertio Domino comitante pervenerunt, ibi & ſupradictus Duaricsus Epiſcopus, quippe in ſua domo commanebat initiante jam Quadrageſima Paſchæ, audiens de ſancto Samſone & comitibus ejus gaviſus eſt valde: (mos namque erat illi Epiſcopo totam penè Paſchæ Quadrageſimam in eadem ducere inſula) conſolationémque ei erga patrem, avunculúmque ſuum humanè & amanter præſtitit.

Samſon à Dubricio Epiſcopo Piſtor conſtituitur.

34\. Quadam autem die Diaconem illum qui cum ſancto Samſone viam fecerat, ſanctus Dubricius Papa ſeorſum vocans, diligenter percunctatus eſt ab eo cunctos eorum eventus in itinere. Sanctus ergo Diaconus omnia per ordinem replicans, ac de ſua ignavia, quæ ei in via evenit, cuncta differens, omnia facta quæ fuerant, interroganti ſe Epiſcopo nihil omnino celavit, ſed cuncta ei humiliter dixit. Sancto verò Papæ Dubricio hæc omnia in admiratione fuerunt, ſciens ipſe ſanctum Samſonem Deo eſſe plenum; officium Piſtoris ſibi eâ horâ injunxit, dicens ei: Omnia bona quæ in hac Cella, deo donante, abundant, ad diſpenſandum tibi præcipio, & maximè Domino impertiri per te volo. Ille verò ſecundùm ſenis præceptum obedientiæ causâ faciens omnia ſecundùm Deum agebat. Videbatur namque per ſingula momenta nomini Domini & caritati cuncta erogare.

Calumniam ſibi illatam diluit.

35\. Sed diabolus qui nomquam humanum infeſtare ceſſat genus, quemdam Fratrem, qui ante ſe Piſtor fuerat, invidioſis ſuccendit facibus, derogans ſancto Samſoni & dicens, fœneraſſe Samſonem in effuſione omnia quæ habuerant, & maximè lanternas melle plenas indecenter evacuaſſe. Hæc malitioſa quæſtio pervenit ad Epiſcopum, Epiſcopus autem latenter ad cellas erumpere* cupiens eâ hora antequam veniret puerum ad ſanctum Samſonem ut eum in cellam venire imperaret, miſit. Sanctus verò Samſon ſpiritu revelante cauſam agnovit, atque in cellam continuò introiens, lanternis ſignum crucis impoſuit: & dum Epiſcopus venit, plena omnia & perfecta reperta ſunt. Epiſcopus autem hæc admirans, Samſonem plenum eſſe Deo indubitanter credidit, atque in officio ſublimiori præeſſe ceteris dignum eſſe judicavit.

* al. à cella exire.

Albas Pironi ſufficitur.

36\. Nam non longè pòſt in eodem Monaſterio res inopinata facta eſt. Idem Piro in tenebroſa nocte, & quod eſt gravius ut ajunt, per ineptam ebrietatem in Clauſtra Monaſterij deambolans, ſolus in puteum valde vaſtum ſe præcipitavit, atque unum clamorem

Circa ann. D. 1 a v. Iulij a s v t . .

ululatus emittens à Fratribus ferè mortuus à lacu abſtractus eſt, & ob hoc ea nocte obiit. Et factum eſt ut hoc Epiſcopus audivit, omnes Fratres ibidem commanentes pernoctare fecit, ac deinde conſilio poſt Matutinum facto, ſanctum Samſonem unanimiter Abbatem eſſe hujus Monaſterij omnes voluerunt. Obediente illo non voluntariè Fratres ſuos ſecundùm rectam regulam ſuaviter inſtruebat, atque in loco hoc non plus anno & dimidio primatum tenens, Eremitam ſe pluſquam Cœnobitam Monachum Fratres judicabant. Studebat itaque inter dapes abundantes & pocula innundantia jejunus ſemper ac ſitiens eſſe. De vigiliis autem non opus eſt aliud dicere, quando (ſicut jam dixi) nulli umquam lectulo corpus ſuum concedebat.

Quomodo ſe geſſerit.

37. Evenit autem ut advenirent ad eum quidam peritiſſimi Scoti de Roma venientes, ac diligenter perſcrutans eos inveniénſque Philoſophos eos eſſe, ad ſuam patriam illos comitatur, Epiſcopo permittente: ibíque non multùm demorans, multáſque virtutes Deo auctore faciens ab omnibus religioſis illius Provinciæ, ita ut Angelus Dei venerabatur, ac per eum Dominus in eadem Provincia multos cæcos illuminans multóſque leproſos mundans, ac dæmoniacos fugans, pleróſque de via erroris ſalvavit. Quinimmò omnia, ut ajunt, miracula in hac patria per eum Dominus operatus eſt, unum tamen è pluribus in medium deducamus.

In Scotiam ſeu Hiberniam proficiſcitur.

38. Nam cùm in arce Ætride moraretur, navigationem ſpetans redeundi ad Britanniam, quodam die veniente recto vento ab Aquilone, & navi jam parata, viris nauticis iter feſtinè properantibus atque eum compellentibus ut navem confeſtim aſcenderet, reſpondit ſanctus Samſon: Opus priùs habemus Dei permiſſum faciendum quàm navigemus. Viri autem nautici ad offenſionem provocati, non ſperantes eum venire, atque velum jam levantibus manſuerè ipſe ſic ait: Ite in pace, hodiéque Deo volente revertentes in craſtinum pariter navigabimus. Euntibus autem illis ecce vir quidam miſſus è proximo Monaſterio, rogabat eum ut iret cum illo ad Monaſterium dicens: Abbatem noſtrum diabolus invaſit, & illum alligatum dimiſi, interrogans ſemper de te, ſi jam ad tuam exiſti patriam. Sanctus autem Samſon jam divinitùs ſciens, cum illo perrexit, atque Fratrem dæmoniacum reperit alligatum. Cùmque illum ad oſtium domus, in qua dæmoniacus erat, appropinquantem vidiſſet, exclamavit voce magna dicens: En quem ſemper uſque hodie quæſivi, en quem ſperavi, en contra quem ſtare non poſſum: Hæc cùm dixiſſet quaſi expiratus ad lectum decidit, atque orante ſancto Samſone energumenus ſuo ſenſui, ſuæque rationi Domino operante rediit, pariterque corporis & animæ ſanitatem per illum electum lucrans, ac Monaſterium ſuum cum omni ſubſtantia Samſoni præcipiens, ſéque Deo ſerviturum devovens ſanctum Samſonem citra mare ſecutus eſt, ac comes illius ſemper fuit: cujus bona quidem acta, & bonam converſationem poſt ruinam ſcio, ſed nomen neſcio. Referentibus autem mihi de eo litteris tranſmarinis ſupra jam inſignatis in Penetale Monaſterio quieviſſe, atque inibi optimam & arduam vitam duxiſſe, certum teneo. Sed cœpta ſequamur.

Dæmoniacum liberat.

39. Benedictis ac firmatis in Monaſterio Fratribus, quouſque Abbatem illis ſecundùm Dei voluntatem mitteret, Sanctus Samſon obviam navi, quippe Deo illuminatus, abiit. Et factum eſt, dum ad portum cum ſuis comitibus iret, invenit navem eâ horâ portum tenentem, ac de navigio verſo vento revertentem. Tum læti admodum ad invicem cohærentes, rem quæ acta eſſet ex utraque parte referentes, ea nocte inibi manſerunt, navigationem futuram in mane ſperantes, quam veritas poſteà probavit rei. Nam erumpente poſt noctem luce recto vento, itinere proſpero, Deo gubernante, perrexerunt, atque illam Inſulam in qua ante habitaverat, altera die petierunt, inveniúntque patrem & avunculum ſuum in illo Monaſterio omnibus penè ac præ ceteris ibidem regulariter degentibus in Dei mandato præcelſiores ac laudabiliores eſſe, & ex hoc gratias referebat omnipotenti Deo.

Samſon in ſuum Monaſterium revertitur.

40. Volentibúſque Fratribus ut denuò cum illis converſaretur, non acquievit, ſed deſertum deſideratum petere voluit. Rogantibus ſe ſupradictis duobus Fratribus, ut cum illo ſemper habitarent, boni quidem ambo erant, ſed VMBRAFEL vel in aliquantulocumque videbatur præcellere. Dicebat autem illis Samſon, non licere eos carnales in eum affectus ſequi. Dicebat namque avunculus ejus: Scis tu, Electe Dei, quòd te ſuggerente omnes carnales affectus reliquimus, & ideò tu quia ſpiritualis es, non te carnaliter, ſed ſpiritualiter ſequi debemus. Tum ſanctus Samſon provido ſpiritu dixit eis: Tu quidem Frater Vmbrafel peregrinus debes eſſe, & dixit Vmbrafel Deo gratias. Et poſtea ſanctus Samſon prævidens in ſpiritu avunculum ſuum Presbyratus officio jam maturè perfuncturum, ad Monaſterium quod Fratre ei ſupradicto donante in Hibernia reliquerat, Abbatem cum ſua benedictione miſit, Ammonémque apud illum unà cum Fratre Presbyteri invidentis, atque cum ſupradicto Scotico Fratre quatuor pariter vaſtiſſimam Eremum adire fecit, ac juxta Abrinum flumen caſtellum admodum delicatum reperiens, atque in eo fontem dulciſſimum inveniens, habitaculum ſuis Fratribus in eo facere cogitavit, rogans ut aliquem ei ſubterraneum ſpecum Dominus dignaretur oſtendere: quam

Poſtea in ſolitudinem ſecedit cum patre & aliis duobus.

Circa ann. D. LXV. Iulij XXVIII.

illam devotiſſimam precem Dominus placidè adimplevit.

In ſpecu ſe abdit.

41. Nam quodam die ſilvam perambulans, repetit planiſſimum atque ſecretiſſimum ſpecum, oſtiúmque ejus ad Orientem ſitum, ibique quaſi à Deo fuiſſet datum, habitare amanter amplexus eſt, atque poſt hebdomadæ dies jejunus ac ſitiens, unum quidem panem ſiccum habebat, ſed aquam unde ſitim emendaret omninò non habebat. Factum eſt autem ut dum demùm ſeptima die horam circa tertiam jejunus ſitiénſque perorabat, atque facies ejus ad terram in veniæ flexione attingebat, glebam ſenſit ſudantem, & haſtam ſui baculi figens fons emanavit dulcis aquæ, ibique à ſuis Fratribus panis totus ſibi poſt menſem integrum deferebatur, locúſque in quo tres Fratres ſupradicti fuerunt uſque ad tempus quando ego fui in Britannia, magno ſemper venerabatur cultu, Oratoriúmque inibi eſt compoſitum, ubi ſanctus Samſon per cunctos Dominicarum dies ad Miſſam cantandam & ad Chriſti Communionem veniebat.

Dominicis diebus rem ſacram facit.

42. Facta itaque ſynodo & percunctantibus majoribus ubinam ſanctus Samſon latitaverit, adfuit vir quidam qui dicebat ſe compertum eſſe ad illam ſpeluncam in qua ſanctus Samſon cæleſtem agebat vitam, necnon & ad illud caſtellum ad quod ſanctus Samſon cunctis Dominicarum diebus cum tribus his Fratribus placabilem inibi Deo regulam colentibus ad Miſſam cantandam veniebat. Tùm hi omnes inito conſilio indiculum dirigunt, (quod indiculum ego audivi lectum) non debere eum propter ſemetipſum laborare: quippe quem multis profuturum prorſus præſciebant, atque ad ſynodum eum venire acriter, amantérque cogebant. Perlect itaque illo indiculo, non ſpontaneo cum illis curſu uno tantum de tribus comite ad ſynodum venit. Majores autem videntes eum læto admodùm vultu, quaſi Angelum Dei viderent, ſanctum Samſunem honorifico exceperunt obſequio, Abbatémque eum nolentem in Monaſterio quod, (ut ajunt) à ſancto Germano fuerat conſtructum conſtituerunt, diem conſuetum habentes, quando ad Epiſcopos ordinandos in eodem loco convenirent, id eſt Beati Petri Apoſtoli Cathedrâ [a].

In Synodum vocatur.

Monaſterio à S. Germano conſtructo præficitur.

43. Factum eſt autem, ut illo annuali feſto appropinquante, Epiſcopiſque ad conſuetum expectatis conventum, ſanctus Samſon admirabilem vidit viſum. Quadam nocte circumſeptari ſe à delicatis, ac denſiſſimis canditatorum turbis cernit, & tres Epiſcopos egregios diadematibus aureis in capite ornatos, atque holoſericis, ac pulcherrimis amictos veſtibus in faciem ſibi adſiſtere, atque cum illis Eccleſiam pariter ingredi eum orationis causâ compellere. Ingreſſus itaque Eccleſiam ut ipſe pòſt referebat, horum trium nomina ſedulè humilitérque percunctatur, & hoc reſponſum recepiſſe ab eis, Petrum, & Iacobum Domini Fratrem & Iohannem Evangeliſtam eſſe; cauſam verò adventandi eos fuiſſe à Domino IESU CHRISTO miſſos ad confirmandum eum maximè prælectum Domini Sacerdotem. Perfuncto itaque ab eis ſecundùm morem integrè Epiſcopi officio & eorum benedictiones illo accepto illi abierunt, & ipſe evigilans ſenſit per ſpiritum ſummum ſe Sacerdotem iam factum. Venientibus autem illis Epiſcopis ad diem condictum conſuetúmque, duos apud illos ad ordinandum deferentibus, tertium ſecundùm morem antiquitus traditum ordinate volentibus, ſed quis adhuc eſſet ignorantibus, nocte inſecuta adeſt Dei Angelus ad ſanctum Papam DUBRICIUM (ut ipſe poſteà referebat) in ſomnio ſanctum Samſonem ſummum Sacerdotem fore firmans, Deíque placitum eſſe dicens. Sanctus Dubricius præ gaudio hujus Angelicæ collocutionis omnes optimos conſiliarios congregationis expergiſci, atque in unum convenire fecit, ovanter explanans eis quod viderat & audierat, & quod iam in mente ejus retinebat Sacerdotem eum ordinare, quippe cujus magnificas virtutes quas iam Dóminus operatus fuerat, optimè ſciebat.

Samſon Epiſcopus cælitus conſecratur.

44. Tum omnes conſiliarij ſine ullo disjunctu Epiſcopum eum fieri acceptè firmaverunt. Quo cognito ſanctus Samſon ſuam viſionem Dubricio Papæ, ut ipſe vidiſſet, integrè publicavit. Conſerentibus ad invicem ſapientibus, atque Epiſcopum eum integrè per hoc miraculum iam factum indubitanter credentibus, inſidere eum Cathedram Epiſcopalem [b], atque confirmare cum alijs duobus pro fidei firmitate ſtatuerunt. Inſidente itaque eo condignam Cathedram, omnes ibi adſtantes viderunt columbam cælitus emiſſam vocem conſuetam reddere, atque ſuper eum tamdiu immobiliter ſtare, uſquequo perfunctus perfectè eſt, atque ordinatus Epiſcopus, non (ut eſt avibus moris) pro adſtantium tumultu & pro miniſtris per Eccleſiam undique diſcurrentibus loco movebatur. Cantante autem illo eodem die Miſſam, præſentibus omnibus, viſum eſt Dubricio Papæ ac duobus egregijs Monachis, quaſi ignem de ore ac naribus ejus erumpere, atque (quod eſt his majus omnibus) ab eo die quando Presbyter fuit uſque ad felicem ſuum finem, quando

Cathedræ Epiſcopali imponitur.

Angelos tempore ſacrificij præſentes videt.

[a] Nempe in Cathedra S. Petri quæ die 22. Februarij à primis Eccleſiæ ſæculis celebratur, ut ex S. Auguſt. Serm. 15. de Sanctis, & ex Conc. Turon. II can 23. intelligitur. Nam feſtum Cathedræ S. Petri, quod die 18. Ianuarij colimus, non adeo antiquum eſt; ſed in una & eadem feſtivitate menſe Februario inſtituta, utraque Cathedra, Antiochena & Romana, olim celebrabatur. Lege Menardi obſervationem ad S. Gregorij Sacramentarium pag. 46. & 47.

[b] Matthæus VVeſt-Monaſterienſis ad annum D. VI2. aliique poſt eum, Samſonem Eboracenſem Archiepiſcopum vocant. Fides ſit penes illos.

Miſſam

Digitized by Google

Miſſam cantabat, Angeli ſemper Dei ſancti miniſtri altaris, ac ſacrifirij apud ipſum * videbantur, oblationemque cum ſuis manibus illo ſolo vidente frequenter frangebant.

Circa annu D. LXV. Iulij XXVIII.
* al. ab illo.

45. Succedunt itaque mirabiliora mirabilibus, & terreſtria cæleſtibus mirabiliter copulantur. Nam cùm quadam nocte Paſchæ Miſſam cantaret, & iuxta morem ſuum poſt Eulogium tantùm ad altare ipſe ſolus ſtaret, immò & Deus cum illo, inſomnis dictenùs deſtinaverat, orante * illo illicò in exceſſum mentis exijt, atque adſiſtere ſibi magnum virum magna claritate fulgentem vidit, qui & ipſe ut narrare poſteà ſuum patrem audivimus, primò hujus viſionis enormitate intremuit, atque ab eo vocem conſolationis ne timeret audivit ſibi dicentem: Conſortare Sancte Dei & viriliter age: amabilis enim, ac devotus es Deo. Ideò enim intimidus auſculta ſermones meos, miſſus enim ſum ad te à Domioo meo. Non enim debes in hac patria diuriùs immorari, peregrinus enim deſtinatus es, atque ultra mare in Eccleſia maximus futurus es, maximo Sacerdotali honore condignus. Hæc & multa his ſimilia commemorans & valedicens advenientibus Fratribus ad matutinalem ſynaxim Angelus ab eo pacifico receſſu exiit, & ille tota fidei alacritate viſionem recipiens, atque in ſua mente memoriter retinens, conſummato Paſchalis ſolemnitatis officio, ſine mora iter ſuum citra Sabrinum [a] mare invitis ac flentibus cunctis congregationibus direxit, atque in via matrem, materterámque ſuam viſitans, earúmque Eccleſias jam ædificatas conſecrans, ac ſororem ſuam jam à ſua matre diſceſſam adulterino coïtu, immò conſtupratam reperiens atque excommunicans, ac de ſuis fratribus & conſobrinis nobilem & Catholicam vitam cum ſuis matribus ducentibus gratanter congaudeos, multúmque in illis locis bonum ad ædificationem ſpiritualium virtutum inſtruens, multóſque inibi ægrotos de corporis pariter & animæ peſte liberans, atque virtutem ſuæ benedictionis omnibus illis libenter donans, proſpero navigio ad Monaſterium, quod Docto * vocatur, ſequentibus ſe ſupradictis tribus & multis aliis felici perrexit itinere.

Deo monente in Armoricam tranſire parat.
* Sextus caſus pro nominativo, ut paſſim in hac vita.
In itinere conſanguineos viſitat.
* al. Daccovi.

46. Audientes autem Fratres qui erant in hoc loco de ejus adventu, & maximè exigente illo ab eis ut aliquis ſapiens appellaretur, ad ſe ſtatim dirigunt ſapientiſſimum illorum ad colloquendum ſecum IUNIAVUM nomine qui & ipſe Britannira lingua cum illis Lux vocitabatur. Erat namque ille Divinitùs inſpiratus & multùm de futuris conſcius. Cùm autem veniſſet ad locum ubi S. Samſon erat, honorifico eum ſalutatu adorabat, atque de ejus adventu gratias referens omnipotenti Deo, ac cum illo pariter conſidens, percunctabatur humiliter ab eo quò tendebat. At verò dicente ſancto Samſone cauſam illius itineris & rogante, ut vel aliquantulum ſparij cum illis requieſceret, ſanctus IuniaWs prævidens ſpiritu ita docibile dedit reſponſum: Deſiderabile, inquit, ô Papa amantiſſime, iter ſervo Dei eſt quò pergis, laudante Deo in Evangelio peregrinum propter illum fieri. Verumtamen quod exigis ut apud nos quieſcere deberes, conveniens non eſt, ne qui valde melior nobis, utpote inferioribus condemneris, & nos de te (quod eſt juſtius) noſtris meritis exigentibus condemnemor. Hoc enim ſcite te volumus quòd jam in noſtris prioribus inſtitutis relaxamur, te verò tuum iter in pace peragentem oporter vel ſemel antequam transfretaveris in Europa manifeſtari, ut per te adhuc antequam deſis à nobis corpore, virtus Domini manifeſtetur in iſta provincia.

Ad quoddam Monaſterium divertit.

47. Audiens autem hæc ſanctus Samſon, ſtopefactus eſt ſuper doctrina ejus, Spiritum ſanctum ſuper eum proloqui providens, atque ita dimittente in eodem loco navem ſuam, plauſtrum ordinans ad portanda ſpiritualia utenſilia ſua atque volumina, ſuúmque currum in duobus imponens equis, quem de Hibernia apud ſe aſportaverat *, patriam pertranſiens Domino comitante iter ſuum ordinavit. Longævus viator mare quod Anſtejnm * vocant, quidquid ad Europam ducit deſiderabiliter petiit, præcedentibus ſe choris Fratrum, aliis nihilominùs retrò inſequentibus, ipſe in medio ſolus ut decebat, Deum diebus ac noctibus inceſſanter precabatur.

Mare trajicit.
* al. quos de Hibernia ſecum adduxerat.
* al. Auſetreum.

48. Quadam autem die, cùm per quemdam pagum, quem Tricurium vocant, deambularet, audivit (ut verum erat) in ſiniſtra parte Idolum homines bacchantum ritu in quodam fano per imaginarium ludum adorantes: atque ille annuens Fratribus ut ſtarent & ſilerent, & ipſe de curru ad terram deſcendens & ad pedes ſtans, attendénſque in his qui Idolum colebant, vidit ante eos in cujuſdam vertice montis ſimulacrum abominabile adſiſtere, (in quo monte & ego fui, ſignúmque Crucis quod ſanctus Samſon ſua manu cum quodam ferro in lapide ſtante ſculpſit adoravi, & meà manu palpavi;) quod ſanctus Samſon ut vidit feſtinè ad eos duos apud ſe tantùm Fratres eligens properavit, atque ne idolum, unum Deum qui creavit omnia relinquentes, colere deberent ſuaviter commonuit, adſtante ante eos eorum comite GUEDIANO; atque excuſantibus illis malum non eſſe Mathematicum eorum partum * in ludo ſervare, aliis furentibus, aliis deridentibus, nonnullis autem quibus mens erat ſanior ut abiret hortantibus, continuò adeſt virtus Dei publicè oſtenſa. Nam puer quidam equos in curſu dirigens, à quodam veloci equo ad

Paganos idolum colentes corripit.
* al. parentum.

a Sabrini maris meminit Galfridus Monumetenſis in lib. 9. Hiſt. cap 3. Eſt fluvius Albionis ſeu Britanniæ ingens Angliam Provinciam à VVallia ſeparans.

Circa ann. D. LXV. Iulij XXVIII.

illam devotiſſimam precem Dominus placidè adimplevit.

In ſpecu ſe abdit.

41. Nam quodam die ſilvam perambulans, repetit planiſſimum atque ſecretiſſimum ſpecum, oſtiúmque ejus ad Orientem ſitum, ibique quaſi à Deo fuiſſet datum, habitare amanter amplexus eſt, atque poſt hebdomadæ dies jejunus ac ſitiens, unum quidem panem ſiccum habebat, ſed aquam unde ſitim emendaret omninò non habebat. Factum eſt autem ut dum demùm ſeptima die horam circa tertiam jejunus ſitiénſque perorabat, atque facies ejus ad terram in veniæ flexione attingebat, glebam ſenſit ſudantem, & haſtam ſui baculi figens fons emanavit dulcia aquæ, ibique à ſuis Fratribus panis totus ſibi poſt menſem integrum deferebatur, locúſque in quo tres Fratres ſupradicti fuerunt uſque ad tempus quando ego fui in Britannia, magno ſemper venerabatur cultu, Oratoriúmque inibi eſt compoſitum, ubi ſanctus Samſon per cunctos Dominicarum dies ad Miſſam cantandam & ad Chriſti Communionem veniebat.

Dominicis diebus rem ſacram facit.

In Synodum vocatur.

42. Facta itaque ſynodo & percunctantibus majoribus ubinam ſanctus Samſon latitaverit, adfuit vir quidam qui dicebat ſe compertum eſſe ad illam ſpeluncam in qua ſanctus Samſon cæleſtem agebat vitam, necnon & ad illud caſtellum ad quod ſanctus Samſon cunctis Dominicarum diebus cum tribus his Fratribus placabilem inibi Deo regulam colentibus ad Miſſam cantandam veniebat. Tùm hi omnes inito conſilio indiculum dirigunt, (quod indiculum ego audivi lectum) non debere eum propter ſemetipſum laborare: quippe quem multis profuturum prorſus præſciebant, atque ad ſynodum eum venire acriter, amantérque cogebant. Perlect itaque illo indiculo, non ſpontaneo cum illis curſu uno tantum de tribus comite ad ſynodum venit. Majores autem videntes eum læto admodùm vultu, quaſi Angelum Dei viderent, ſanctum Samſonem honorifico exceperunt obſequio, Abbatémque eum nolentem in Monaſterio quod, (ut ajunt) à ſancto Germano fuerat conſtructum conſtituerunt, diem conſuetum habentes, quando ad Epiſcopos ordinandos in eodem loco convenirent, ideſt Beati Petri Apoſtoli Cathedrâ [a].

Monaſterio à S. Germano conſtructo præficitur.

Samſon Epiſcopus cælitus conſecratur.

43. Factum eſt autem, ut illo annuali feſto appropinquante, Epiſcopiſque ad conſuetum expectatis conventum, ſanctus Samſon admirabilem vidit viſum. Quadam nocte circumſeptari ſe à delicatis, ac denſiſſimis candidatorum turbis cernit, & tres Epiſcopos egregios diadematibus aureis in capite ornatos, atque holoſericis, ac pulcherrimis amictos veſtibus in faciem ſibi adſiſtere, atque eum illis Eccleſiam pariter ingredi eum orationis causâ compellere. Ingreſſus itaque Eccleſiam ut ipſe pòſt referebat, horum trium nomina ſedulè humilitérque percunctatur, & hoc reſponſum recepiſſe ab eis, Petrum, & Iacobum Domini Fratrem & Iohannem Evangeliſtam eſſe; cauſam verò adventandi eos fuiſſe à Domino IESU CHRISTO miſſos ad confirmandum eum maximè prælectum Domini Sacerdotem. Perfuncto itaque ab eis ſecundùm morem integrè Epiſcopi officio & eorum benedictiones illo accepto illi abierunt, & ipſe evigilans ſenſit per ſpiritum ſummum ſe Sacerdotem iam factum. Venientibus autem illis Epiſcopis ad diem condictum conſuetúmque, duos apud illos ad ordinandum deſerentibus, tertium ſecundùm morem antiquitus traditum ordinare volentibus, ſed quis adhuc eſſet ignorantibus, nocte inſecuta adeſt Dei Angelus ad ſanctum Papam DUBRICIUM (ut ipſe poſteà referebat) in ſomnio ſanctum Samſonem ſummum Sacerdotem fore firmans, Deique placitum eſſe dicens. Sanctus Dubricius præ gaudio hujus Angelicæ collocutionis omnes optimos conſiliarios congregationis expergiſci, atque in unum convenire fecit, ovanter explanans eis quod viderat & audierat, & quod iam in mente ejus retinebat Sacerdotem eum ordinare, quippe cujus magnificas virtutes quas iam Dominus operatus fuerat, optimè ſciebat.

Cathedræ Epiſcopali imponitur.

44. Tum omnes conſiliarij ſine ullo disjunctu Epiſcopum eum fieri accepiè firmaverunt. Quo cognito ſanctus Samſon ſuam viſionem Dubricio Papæ, ut ipſe vidiſſet, integrè publicavit. Conferentibus ad invicem ſapientibus, atque Epiſcopum eum integrè per hoc miraculum iam factum indubitanter credentibus, inſidere eum Cathedram Epiſcopalem [b], atque confirmare cum alijs duobus pro fidei firmitate ſtatuerunt. Inſidente itaque eo condignam Cathedram, omnes ibi adſtantes viderunt columbam cælitus emiſſam vocem conſuetam reddere, atque ſuper eum tamdiu immobiliter ſtare, uſquequo perfunctus perfectè eſt, atque ordinatus Epiſcopus, non (ut eſt avibus moris) pro adſtantium tumultu & pro miniſtris per Eccleſiam undique diſcurrentibus loco movebatur. Cantante autem illo eodem die Miſſam, præſentibus omnibus, viſum eſt Dubricio Papæ ac duobus egregijs Monachis, quaſi ignem de ore ac naribus ejus erumpere, atque (quod eſt his majus omnibus) ab eo die quando Presbyter fuit uſque ad felicem ſuom finem, quando

Angelos tempore ſacrificij præſentes videt.

[a] Nempe in Cathedra S. Petri quæ die 22. Februarij à primis Eccleſiæ ſæculis celebratus, ut ex S. Auguſt. Serm. 15. de Sanctis, & ex Conc. Turon. II can 23. intelligitur. Nam feſtum Cathedræ S. Petri, quod die 18. Ianuarij colimus, non adeo antiquum eſt; ſed in uoa & eadem feſtivitate menſe Februario inſtituta, utraque Cathedra, Antiochena & Romana, olim celebrabatur. Lege Menardi obſervationem ad S. Gregorij Sacramentarium pag. 46. & 47.

[b] Matthæus VVeſt-Monaſterienſis ad annum D. VII. aliique poſt eum, Samſonem Eboracenſem Archiepiſcopum vocant. Fides ſit penes illos.

Miſſam

Circa ann. D. LXV. Iulij xxviii.

Miſſam cantabat, Angeli ſemper Dei ſancti miniſtri altaris, ac ſacrificij apud ipſum * videbantur, oblationemque cum ſuis manibus illo ſolo vidente frequenter frangebant.

* al. ab illo.

Deo monente in Armoricam tranſire parat.

45. Succedunt itaque mirabiliora mirabilibus, & terreſtria cæleſtibus mirabiliter copulantur. Nam cùm quadam nocte Paſchæ Miſſam cantaret, & iuxta morem ſuum poſt Eulogium tantùm ad altare ipſe ſolus ſtaret, immò & Deus cum illo, inſomnis dictenùs deſtinaverat, orante * illo illicò in exceſſum mentis exijt, atque adſiſtere ſibi magnum virum magna claritate fulgentem vidit, qui & ipſe ut narrare poſteà ſuum patrem audivimus, primò hujus viſionis enormitate intremuit, atque ab eo vocem conſolationis ne timeret audivit ſibi dicentem: Confortare Sancte Dei & viriliter age: amabilis enim, ac devotus es Deo, Ideò enim intimidus auſculta ſermones meos, miſſus enim ſum ad te à Domino meo. Non enim debes in hac patria diutiùs immorari, peregrinus enim deſtinatus es, atque ultra mare in Eccleſia maximus futurus es, maximo Sacerdotali bonore condignus. Hæc & multa his ſimilia commemorans & valedicens advenientibus Fratribus ad matutinalem ſynaxim Angelus ab eo pacifico receſſu exiit, & ille tota fidei alacritate viſionem recipiens, atque in ſua mente memoriter retinens, conſummato Paſchalis ſolemnitatis officio, ſine mora iter ſuum citra Sabrinum ᵃ mare iovitis ac flentibus cunctis congregationibus direxit, atque in via matrem, materterámque ſuam viſitans, eatúmque Eccleſias jam ædificatas conſecrans, ac ſororem ſuam jam à ſua matre diſceſſam adulterioo coitu, immò conſtupratam reperiens atque excommunicans, ac de ſuis fratribus & conſobrinis nobilem & Catholicam vitam cum ſuis matribus ducentibus gratanter congaudens, multúmque in illis locis bonum ad ædificationem ſpiritualium virtutum inſtruens, multóſque inibi ægrotos de corporis pariter & animæ peſte liberans, atque virtutem ſuæ benedictionis omnibus illis libenter donans, proſpero navigio ad Monaſterium, quod Docto * vocatur, ſequentibus ſe ſupradictis tribus & multis aliis felici perrexit itinere.

* Sextus casus pro nominativo, ut paſſim in hac vita.

In itinere conſanguineos viſitat.

* al. Daecovi.

Ad quoddam Monaſterium divertit.

46. Audientes autem Fratres qui erant in hoc loco de ejus adventu, & maximè exigente illo ab eis ut aliquis ſapiens appellaretur, ad ſe ſtatim dirigunt ſapientiſſimum illorum ad colloquendum ſecum IUNIAVUM nomine qui & ipſe Britannica lingua cum illis Lux vocitabatur. Erat namque ille Divinitùs inſpiranis & multùm de futuris conſcius. Cùm autem veniſſet ad locum ubi S. Samſon erat, honorifico eum ſalutatu adorabat, atque de ejus adventu gratias referens omnipotenti Deo, ac cum illo pariter conſidens, percunctabatur humiliter ab eo quò tendebat. At verò dicente ſancto Samſone cauſam illius itineris & rogante, ut vel aliquantulum ſpatij cum illis requieſceret, ſanctus IuniaWs prævidens ſpiritu ita docibile dedit reſponſum: Deſiderabile, inquit, ô Papa amantiſſime, iter ſervo Dei eſt quò pergis, laudante Deo in Evangelio peregriuum propter illum fieri. Verumtamen quod exigis ut apud nos quieſcere deberes, conveniens non eſt, ne qui valde melior nobis, utpote inferioribus condemneris, & nos de te (quod eſt juſtius) noſtris meritis exigentibus condemnemor. Hoc enim ſcire te volumus quòd jam in noſtris prioribus inſtitutis relaxamur, te verò tuum iter in pace peragentem oportet vel ſemel antequam transfretaveris in Europa manifeſtari, ut per te adhuc antequam deſis à nobis corpore, virtus Domini manifeſtetur in iſta provincia.

Mare trajicit.

47. Audiens autem hæc ſanctus Samſon, ſtupefactus eſt ſuper doctrina ejus, Spiritum ſanctum ſuper eum proloqui providens, atque ita dimittentre in eodem loco navem ſuam, plauſtrum ordinaos ad portanda ſpiritualia utenſilia ſua atque volumina, ſuúmque currum in duobus imponens equis, quem de Hibernia apud ſe aſportaverat *, patriam pertranſiens Domino comitante iter ſuum ordinavit. Longævus viator mare quod Anſtejnm * vocant, quidquid ad Europam ducit deſiderabiliter petiit, præcedentibus ſe choris Fratrum, aliis nihilominùs retrò inſequentibus, ipſe in medio ſolus ut decebat, Deum diebus ac noctibus inceſſanter precabatur.

* al. quos de Hibernia ſecum adduxerat.

* al. Auſetreum.

Paganos idolum colentes corripit.

48. Quadam autem die, cùm per quemdam pagum, quem Tricurium vocant, deambularet, audivit (ut verum erat) in ſiniſtra parte Idolum homines bacchantum ritu in quodam fano per imaginarium ludum adorantes: atque ille annuens Fratribus ut ſtarent & ſilerent, & ipſe de curru ad terram deſcendens & ad pedes ſtans, attendénſque in his qui Idolum colebant, vidit ante eos in cujuſdam vertice montis ſimulacrum abominabile adſiſtere, (in quo monte & ego fui, ſignúmque Crucis quod ſanctus Samſon ſua manu cum quodam ferro in lapide ſtante ſculpſit adoravi, & mea manu palpavi;) quod ſanctus Samſon ut vidit feſtinè ad eos duos apud ſe tantùm Fratres eligens properavit, atque ne idolum, unum Deum qui creavit omnia relinquentes, colere deberent ſuaviter commonuit, adſtante ante eos eorum comite GUEDIANO; atque excuſantibus illis malum non eſſe Mathematicum eorum partum * in ludo ſervare, aliis furentibus, aliis deridentibus, nonnullis autem quibus mens erat ſanior ut abiret hortantibus, continuò adeſt virtus Dei publicè oſtenſa. Nam puer quidam equos in curſu dirigens, à quodam veloci equo ad

* al. parentum.

ᵃ Sabrini maris meminit Galfridus Monumetenſis in lib. 9. Hiſt. cap 3. Eſt fluvius Albionis ſeu Britanniæ ingens Angliam Provinciam à VVallia ſeparans.

Circa ann. D. LXV. Iulij XXVIII.

terram cecidit, collúmque ejus ſubtus ſe plicans exanime penè corpus in terra tantùm remanſit.

Hos mortui pueri ſuſcitatione convertit.

49. Flentibus autem circa illum vicinis ſuis ſanctus Samſon dixit: Videtis quod ſimulacrum veſtrum non poteſt huic mortuo adjutorium dare? ſi autem promittitis vos hoc idolum penitùs deſtruere, & non ampliùs adorare, ego illum Deo in me operante redivivum reſuſcitabo. Acquieſcentibus autem illis, juſſit eos paulò longiùs ſecedere, atque illo orante ſuper exanimem per binas fermè horas, illum qui expiratus fuerat, redivivum palam omnibus atque incolumem reddidit. Videntes autem illi unanimes omnes unà cum ſupradicto Comite procidentes ad ſancti Samſonis pedes idolum penitùs deſtruxerunt.

Item ſerpentem necat.

50. Tunc Comes prudens omnes ad confirmanda eorum baptiſmata à ſancto Samſone venire fecit, & ille una cum eis veniens laudans Deum & dicens, Ecce Angelus Dei cælitus miſſus venit eripere nos de noſtro errore, ſed adhuc, Sancte, ſcrupulum ingens habemus mentis. Sanctus Samſon dixit: Quid eſt hoc? Comes reſpondit habemus quemdam agrum egregium à quodam venenoſo ac peſſimo ſerpente occupatum, hic verò ſerpens in quadam impenetrabili ſpelunca habitat propemodum duos pagos delens, nullúmque hominum habitare inibi licet. Quo audito ſanctus Samſon intrepidè dixit: In nomine Domini nihil dubitantes eamus; ſi verò creditis, veſtris videbitis oculis in hoc ſerpente Dei magnalia. Indubitanter verò inito conſilio abierunt cum ſancto Samſone. Iuvenis autem qui nupèr ſuſcitatus fuerat Clericarum promittens, ſecutus eſt eum. Sanctus itaque Samſon præcedebat exercitum, & puer ille qui nuper fuerat ſuſcitatus, ducatum præbebat ei, uſquequò altera die poſt noctem illuminante illud horribile antrum ubi ſerpens erat ſuis viderunt oculis. Tum puer, Electe, inquit, Dei an vides antrum ultra flumen in quo ſerpens eſt? At ille in Domino fiſus, exercitui pariter ac ſuis Monachis inibi manere jubens, ille ſolus, immò & Deus cum illo, ultra flumen tranſivit, ſuo puero inſequente eum, venerunt pariter ad oſtium terribilis antri. Sanctus verò Samſon inſpiciens puerum inſequentem eum atque ſubridens, ita dixit: Confortare, frater, & viriliter age. Iſque ſubjunxit: Quem timebo, Electe Dei, Deus tecum eſt. Præcipiens verò illi, ut paulò eminùs ſtaret, ille audenter antrum ingreſſus eſt; ſerpens verò ut vidit eum valde intremuit volens rotare * ad ſuam caudam furibundè rodendam, ille verò confeſtim apprehenſam lineam zonam qua erat accinctus confeſtim in collo ejus impoſuit, ac juxta ſe trahens de quadam eum grandi altitudine præcipitavit, præcipiens in nomine IESU-CHRISTI ne ampliùs viveret. Puer autem hæc videns rapido curſu ad exercitum & ad Comitem perrexit, cuncta eis quæ viderat per ordinem replicans: illi autem nec audientes continuò omnes ad eum placidè venerunt, volentes eum Apoſtolico excipere obſequio. Ille autem non grande ab eis accipere voluit, ſed pro virtutis oſtenſæ honore juſſit, ſuis ut Monaſterium propè antrum fundarent, ipſe verò in antro interim cæleſtem ducebat vitam jejuniis ſemper & orationibus incumbens.

* al. conſari.

In ſerpentis antro moratur ac Monaſterium condit.

Fontem inibi precibus obtinet.

51. Sed illud miraculum quod in hoc eodem antro ob illum Dominus monſtravit, non ſilentio relinquendum puto. Nam cùm quadam die ſitis cauſa * ut illi Dominus aliquid conſolationis aquæ poſt nimiam jejunij ſitiſque laſſitudinem donare dignaretur, ſine mora omnipotens voluntati ejus ſatisfaciens *; precante illo, ſenſit de lapideo ſuperliminari antri illius frequentiſſimam quaſi de nimbo guttam aquæ fluere & propè antrum ſupra quamdam petram veloci deſcendere curſu. Tùm verò ut hoc vidit, valde inde gaviſus eſt, ac per hoc ſenſit per ſpiritum ſuæ preci Deum auxilium dediſſe, & uſque hodie non die, non nocte deſinit fluere.

* Supple oraret.
* al. ſatis fecit.

Patra ibi præpoſito, in Armoricâ navigat.

52. Recepto itaque ſuo conſobrino in principio noſtri operis jam dicto, atque in Diaconatûs officium excepto, ac Monaſterij illius perfectè conſtructi ſuo patri Præſulatum præcipiente, conſummatiſque virtutibus quas in illa regione per ipſum Deus fecit, navigationem citra mare ſecundùm ſuam promiſſionem Deo ducente deſtinavit, comitantibus eum illo pleriſque Monachis, & maximè Diacono illo de quo jam nos dixiſſe ſufficit proſpero curſu portum in Europa deſideratum tenuerunt. At deſcendentibus illis de navi viderunt tuguriolum non grande prope portum ſitum, ad quod ſanctus Samſon appropinquans vidit ad oſtium manſiunculæ privatum plorantem, atque ad mare ſemper inſpicientem. Sanctus verò Samſon intendens in eum percunctabatur ab eo quidnam hoc eſſet. At privatus dixit ei: Tres ſunt jam dies totidémque noctes à quibus ſpero in hoc portu auxiliatorem quem Deus mihi tranſmarinum venire promiſit. Sanctus Samſon illi dixit: Quis eſt dolor tuus? Ille dixit: Vxorem habeo in hac manſione leproſam necnon & filiam dæmoniacam, & promiſſionem habui illarum ſanandarum in hoc portu. Sanctus verò Samſon incunctanter in illam manſionem introiens, ac ſuper utraſque ægrotantes orationem fundens, ſanas atque incolumes eas, Deo auctore, coram omnibus dimiſit, ac inde exiens Deo duce aptiſſimum reperit inibi locum, atque honorificum fundavit Monaſterium, quod uſque hodie proprio vocabulo DOLUM a nuncupatur. Multa inde mira-

Leproſam ac dæmoniacam ſanat.

Dolum Monaſtarium conſtruit.

a Baldricus Dolenſis Epiſcopus in cap. 6 vitæ S. Samſonis, *A prædicto Privati dolore* (inquit) *locum illum dolorem (quod lingua modernior Dolum dicit) appellavit.* Nunc Dolum in Armorica eſt urbis Epiſcopalis.

Circa ann. D. XXV. Julij XXVIII.

bilium opera ſeminans, ac multa Monaſteria per totam penè provinciam fundavit : quæ ſi per ſingula omnia ſcribantur, ad exceſſum de incœptis ducemur.

Aliáque plura.

53. Vnum tamen maximum ac mirabiliſſimum opus quod in Europa per eum Dominus fecit non ſilentio prætereundum puto. Nam cùm omnes regiones in maximo mærore deprehendiſſet, causámque ab eis ſedulè percunctaſſet; dicunt ei injuſtum ſuper eos, ac violentum, externúmque judicem veniſſe, atque eorùm præſulem, Ionam nomine, hereditario ritu illorum terram tenentem per iniqua munera in manu Regis, & maximè malæ ejus Reginæ iniquè data morti tradidiſſe, necnon & filium ejus Iudvalum captivitati dediſſe & morti, ſed adhuc vivere confirmabant. Sanctus vero Samſon hæc audiens per Dei diſpenſationem miſericordia motus adire Regem Hildabertum ob Iudvalum properè profectus eſt comitante illum ſemper in omnibus Chriſto.

Childebertum Regem adit.

54. Et factum eſt dum in Palatium fuiſſet ingreſſus, Deo utputà pro eo virtutem operante, invenit quemdam maximum Comitem energumeni dolore vexatum. Quo comperto ſanctus Samſon venit ad eum, & accepto oleo benedixit, ac perungens eum in vertice & facie & pectore multis inſpectantibus Deo auctore qui ægrotus fuerat, ſanus omnino factus eſt, ſtatimque nunciatum eſt Regi de eo & de mirabili quod per ipſum Deus fuiſſet operatus.

Energumenum liberat.

55. Volente illo cum Rege fabulari, ac de eodem Iudvalo ut ſibi dimitteretur ſermocinante negatio impudens adfuit : ita ut numquam eum vivum videre dicebant. Sanctus verò Samſon ſuavem admodùm ac pertinaciter ſermonem tenens incœptum precabatur, illi deteſtabiliùs negabant. Sanctus autem Samſon videns ejus ſermonem eos in nihilum ducere, iratus voluit ab eis diſcedere, minans degenerari eos à ſuis ſeminibus, ſi quem rogabat donare ei noluiſſent, furibundè egrediens clamante cum illo Comite à quo dæmon fuiſſet ejectus, & multis hortantibus Regem ne Sanctus Dei offenderetur. Tum Rex inito conſilio cum ſuis Comitibus, Samſonem placare voluit, mala Regina ejus in malo perſeverante, ac Sanctum pravo vocabulo, quod nefas eſt dici, procaciter clamitante, per artem malæ machinæ communicare eum cum Rege, priùſquam illi placaretur, rogat. Tunc ſanctus Samſon non ſpontaneo, ſed neceſſario ritu communionem ſubiit, at mala Regina diabolo inſtigante venenum ſibi in vitro miſcere fecit, ac ſancto Samſone juxta Regem ſedente apportari ſibi per ſuum miniſtrum præcepit. Recipiente itaque Rege vaſculum ſuum, ſanctus Samſon ſignum Crucis impoſuit ingerente ante ſe miniſtro vitrum ſibi cum veneno. Tùm ille divinitùs nimirum inſpiratus, impoſito in manu tenentis ſigno Crucis, vitrum in quo malum erat, in quatuor adunavit partes, & vino effuſo, manus tenentis uſque ad oſſa videntibus multis crepuit. Sanctus verò Samſon admiratus* admodum dixit: Non eſt conveniens hoc poculum homini ad bibendum. Impoſito verò ſolito ſignaculo in manu læſi, coram omnibus ſanus factus eſt.

Iudvalum à Rege repetit.

Venenum à Regina propinatum prænoſcit.

* al. ita mite.

56. Turbato itaque Rege atque omnibus offenſis, Regina ſemper mala in malo perdurabat: & factum eſt ut Rege concedente ad locum ubi Iudvalus erat, ſanctus Samſon ire vellet. Tunc Regina illa equum indomitum, impetuoſúmque ad vehendum eum de grege adduci ordinavit: quo viſo ſanctus Samſon in equum rebelloſum ſignum Crucis impoſuit, ac ſellà deſuper impoſità ipſe in equo inſedit. Ita mitis equus & tremens erat, ut vix pedem movere, vel progredi tardè admodùm auderet, mitigante illum Chriſto ſub Electo ſuo.

Equum indomitum ſubigit.

57. Regina ſemper & ipſa durans in malo cogitatu, ac ſanctum Dei Samſonem convincere & conſummare volens, trucem ad iracundiam à ſuis cuſtodibus provocare, atque in portum diſſolutum, furibundúmque obviam ſibi quaſi neſcientibus illis adduci ordinavit leonem, progrediente ſancto Samſone cum ſolitis armis ante ſuos comites. Vt autem leo trux, ac furens vidit eum recto ad ſe atque intrepido curſu dirigentem, mutata ferocitate, ac Deo illum pro ſuo Electo expugnante, quaſi ictum in oculis accepiſſet, in feſtinam fugam ſe ſe dedit. Tum Sanctus ille nimio admodùm turbatu motus, ſolita jacula poſt beſtiam ſub Chriſti nominis Invocatione, quaſi ſpirituali fundibulo emittens, ita dixit : Impero tibi in nomine Iesu-Christi qui dedit nobis poteſtatem calcandi ſuper vos & ſuper conſimiles veſtros, ut terror tuus ab hodierno die numquam excreſcat in humano genere, ſed præſentibus his omnibus velociter expires, ut ſciant & intelligant, quia Chriſti famulus huc miſſus ſum in iſtam provinciam. Completa autem oratione, ac multis videntibus leo præcipitavit ſe, atque exanimis in illa hora factus eſt. Tum hi omnes unà cum illa Regina hæc videntes timore perculſi ceciderunt ad pedes ſancti Samſonis, atque omne ſecundùm placitum voluntatis ſuæ permiſſum eſt ei, ac ne injuriam pateretur, Iudvalum ſupradictum præſtiterunt ei.

Leonem fugat & verbo occidit.

58. Tum Rex placere volens per omnia ſancto Samſoni, atque cum Apoſtolico cum honore excipiens, ac de ſupradicto Iudvalo bonum promittens, ſubmiſsè dixit: Ingens, Electe Dei, habemus mentis ſcrupulum, eſt enim malus ſerpens multùm delens ac deſertans de terra noſtra. Audivimus te iam victorem fuiſſe in hac ſimili cauſa, & ideò vellemus, ſi tibi injuria non fuiſſet, ut depelleres illum à nobis. Sanctus verò Samſon indu-

Serpentem relegat.

Circa ann. D. LXV. Iunij XXVIII.

bitanter dixit; date mihi compertum in itinere & fidentem in Deum, & ego veniena in Dei virtute ejiciam illum. Tum quidam compertus ac fidens præſtitit ſe ad comitandum enm. Relictis itaque comitibus ſuis in palatio cum ſupradicto Judvalo atque electis ſecum tantùm duobus de ſuis, iter properè perrexit comitante illum Chriſto. Factum eſt autem, ut tandem venirent ad horrendum illud antrum, in quo ſerpens erat. Quo cognito ſanctus Samſon dixit ſuis: Conſtantes eſtote & expectate me huc, uſque ad vos revertar. Manentibus autem illis, ipſe intrepidè Deo utputà comite ad oſtium horrendi antri exijt, ibique ieiunans & pernoctans & orans, tandem in nomine Iesu Christi ſerpentem ad ſe venire imperavit, atque illo tremebundè veniente ſanctus Samſon apprehenſo ſuo palliolo in collo ſerpentis impoſuit, ac iuxta ſe trahens Pſalmum iamdictum ſolitum cantans, ultra quoddam flumen, quod vocatur Sigona, ire eum juſſit, mandans ut ſub quodam lapide maneret.

Childebertus in gratiam Samſonis Monaſterium condit.

59. Reverſus itaque ille cum comitibus ſuis, atque ad palatium remeans, ſui comites cuncta quæ de ſerpente viderant, Regi cum ſuis omnibus narraverunt. Tum omnes timor ac ſtupor ingens invaſit, ut nemo ultra offendere eum vel in minimo auderet. Volente itaque ſancto Samſone cum Iudvalo ad Britanniam remeare, & Rege libenter concedente, & Monaſterium [a] ei magnificum in loco unde ſerpentem ejecerat Regis opitulatione conſtruere diſponente, Fratréſque inibi cum Regis hortatu ad opus Dei exercendum dimittente, Leſiam, Angiámque marinas Inſulas proſpero navigio petierunt, atque homines multi ſancto Samſoni ſatis cogniti ejus hortatu unanimes ſecum & cum Iudvalo Deus dedit, ita ut Commorum injuſtè violantem uno ictu proſtraverit, & ipſe poſteà in tota cum ſua ſobole regnaverit Domnonia *. Denique ita ſanctus ille Samſon à ſupradicto Rege Hildeberto honorificè exceptus eſt, ut omnia quæcumque vellet non ſolùm largiter, ſed etiam libenter, ac ſine ulla mora daret ei, & familias & poſſeſſiones prærogativas largiens.

Iudvali victoria adverſus Commorum.

** id eſt Cornubia Armoricana.*

Samſon alium ſerpentem in mare agit.

60. Nam quodam tempore cùm eſſet in domo ſua in Romania, rem infamoſam audivit de ſerpente, quòd non minùs prioribus malum faceret. Tunc ille conſcientià perculſus pertexit ad eum, ac denuò illum trahens in mare præcipitavit mandans in nomine Iesu Christi eum mori, ne ullum ampliùs læderet. Nam quantas virtutes per eum Dominus ultra, citráque mare, & quantum invidiæ, blaſphemiæque, maximè à Sacerdotibus pravis pertulerit, numerum profectò excedunt, nec eſt opus de his ſingillatim tímare.

Moritur.

61. Perfectis itaque omnibus tam in Britannia, quàm in Romania virtutibus quas per eum Deus fecit, conſtructíſque ac munitis iuxta exemplum ſuæ converſationis ab eo Catholicis Eccleſijs, perfecta iam vita & ætate, conſummatóque bono ſecundùm Apoſtolum, atque incomprehenſibili curſu, utputa omnibus bonis moribus plenè ac perfectè ornatus, felici exitu in Dolo Monaſterio corpuſculum cum unguentis conditum in ſacro tumulo ſuo ſpei æternæ reſurrectionis dimittens, ſua felix anima cum hymnis atque Angelicis choris ea hora cùm tranſiret [b] auditis à Fratribus, feliciter perrexit ad Chriſtum, ſignúmque beatitudinis ejus apud nos habemus in his ſcilicet ſignis, quæ quotidiè per eum Deus facit, Amen.

LIBER SECVNDVS.

1. REGNANTE perenniter Domino noſtro Iesu Christo propè quaſi ad ſæculi terminum, noſtri, utputà idiotæ ſatis ac pigerrimi, magna tamen ex parte ob illum de quo ſermo eſt, ſanctiſſimum Samſonem, ornati ac politi operis propè finem immenſum, ac profundiſſimum magni cujuſdam maris pelagus vadoſâ admodum ac parviſſimâ imperitiæ meæ lintriculâ, foſſo licet corde, proſpero tamen Deo duce, navigationis causâ, atque gracilis & incompertæ linguæ cæleſti ut ita dicam illuminatione percurreos, gratias agimus omnipotenti Deo, quòd tantum opus de tam ſancto atque egregio viro per me peccatorem, ac per omnia indignum Catholico ac vero ſtilo tandem tradere dignatus eſt. Exinde me mihi, immò & audientibus & legentibus futuram ædificationem ſperantem, ac firma fide flagitantem in tuis ſanctis, ô beatiſſime Papa Tigernomale, apud Deum interceſſionibus opitulare quæſo, quia Deus omnipotens piè ex corde revertenti remittere conſuevit. Ceterùm, Papa, credi à te volo, ſicut iam dixi, quod non per omnia de ſancto Samſone in mea mente memoraliter retenta ſtilo tradere volui.

Tigernomali orationes expoſcit auctor.

[a] De hoc Monaſterio ita ſcribit Baldricus Dolenſis Antiſtes cap. 6. *Locum illum Pentale ſeu Pentalenſe* (quaſi Pœnitentiale) *Monaſterium ſecundùm Britannica lingua idioma vocavit.* In ipſo Monaſterio S. Samſon ſepultus legitur in Vita à Boſcio edita, his verbis: *Cujus corpuſculum in Monaſterio Dolo Pentali ſub ſpe futuræ reſurrectionis poſitum eſt.*

[b] Cùm S. Samſon Concilio II. Pariſienſi anno D. LVI. habito ſubſcripſerit, nec interfuerit Turonenſi itidem ſecundo quod anno D. LXVI. celebratum eſt; circa annum D. LXV. obiiſſe videtur. At non attigit centum viginti annos, ut Auctor Vitæ à Iohanne Boſcio editæ ſcribit: aliàs S. Maglorius, qui ipſi ſucceſſit, diúque ſupervixit, ejuſ condiſcipulus in Eltuti ſchola eſſe non potuit.

ſed de multis pauca colligere ſufficiens putavi, ut de eo quod pro certo apud nos habemus, tam in auditorum quàm in lectorum mentibus ædificatio fertilis ſit. Quid enim opus habemus de jejunijs, atque abſtinentijs ejus plus protelare, qui plura multùm ſcimus & audivimus? Sufficit enim, ut reor. Sed poſcimus, quiſquis es qui hunc legis libtumculum, ut meâ me inperitiâ habeas excuſatum.

Circa annū D. lxv. Iulij xxviii.

2. Eia jam, Fratres cariſſimi, tanti ac talis viri Samſonis effamatam converſationem per quantam potuimus ut reor parvitatem ab Electi ejuſdem principio beatum illius finem tenentes, te, ô beatiſſime Papa Tigerinomale, volente ac ſuggerente veriſſimis indicijs certitudinem indubitatam habentes, Deo nobis utcumque indignis donante, explanavimus; ſed & nunc magnifica illa ac ſancta annualis ſolemnitas, in cujus digno ac mirifico honore anniverſaliter celebrari ſolet, imminet, atque inſinuat nobis hujus rei opuſculo augmentum dare, atque in ipſius feſtivitatis gratulatione ad majores animarum profectus corda noſtra dilatare. Nam ſicut profectum inde habemus vndecumque claruerit tanti viri virtutes inæſtimabiles minimè latere, atque ad Ecleſiarum Chriſti opitulationem vel exemplum, normámque bene operandi, atque Apoſtolico exemplo hujus optimi utputà viri memoriam in exemplum profectùs multis ad culmen virtutis ardenter tendentibus ſtilo protelare; ita & in hujus feſtivitatis repetitione ratio exigit, ut aliquantulum admirationis cum Apoſtolico ac ſpirituali gaudio miſcentes, dignum aliquid ob hunc mirificum apud nos atque annualem hujus feſtivitatis diem, vel in quantum noſtræ poſſibilitatis virtus ſuppetit, evoluere. Atque cùm ejuſdem ſancti in vir[t]ibus, quantum valuit aliquid, nec quantum ſufficit dictum ſit, ſupereſt tamen vel de quotidianis ac præſentibus ejuſdem virtutibus cum præteritis ſuprà jam ſcriptis non inconvenienter concordantibus, & maximè quas vel in hujus diei anniverſali ſolemnitate per ejuſdem Sancti intercessionem Dominus indeſinenter operatur, aliquid enumerando atque gratificando recolere, ut ex hac luce clariùs cunctis hunc annualem diem Catholicè colentibus pateat, quia devotus receptus eſt hic Sanctus in cæleſtibus, per quem Deum apud nos cuncta cernimus cunctis perficere in terreſtribus.

S. Samſonis annua feſtivitas.

3. Quis enim vel noſtris temporibus ſufficienter enumerare queat, quanti imbecilles; quanti cæci, quanti claudi; quanti epilentici, quantique energumeni, qui diverſis ægritudinum generibus obnoxij tenebantur; qui intercedente Antiſtite noſtro Samſone apud Dominum cujus hodie grata eſt ſolemnitas à ſuis infirmitatibus ſunt liberati? Innumeri enim ſunt lectuli & grabati ab ægrotantibus dimiſſi. O quanti corporis & animæ valetudinibus detenti per hunc eumdem diem, eumdémque Sanctum Domino operante ſalvi ſunt facti. Et quid eſt aliud de eodem ſancto memorare, niſi (ut mihi videtur) Apoſtolicam olim virtutem reciprocâ quadam ad nos reviſione ac Dei dignatione tandem reluſtrantem, immenſa cum delectatione recolere? ut legitur in actibus Apoſtolorum congregatis in unum Apoſtolis, id eſt in porticu Salomonis (quod pacis & unitatis veræ ſignum figuraliter poſſumus intelligere) turbæ innumerabiles venientes, vel per eorumdem umbras ab omnibus ſuis languoribus quos habebant; unuſquiſque eorum ſanabatur. Verùm & uſque hodie in toto orbe terrarum ubicumque ſunt diffuſi ac repoſiti per annualia feſta; quos in ſingulorum honoribus Chriſtiani colunt, magnificas virtutes Dominus indeſinenter operatur. Simili modo, & in hac annuali atque ſolemni die per iſtum, de quo nobis mentio Deo aſpirante orta eſt, ſanctum Samſonem non minori prorsùs comparatione magnalia Dei veriſſimis teſtimonijs conſequenter cernimus adimpleri, ita ut de ejus perpetuitate, atque de ſua mirabili ſecuritate atque inæſtimabili (ut ita dicam) regni cæleſtis beatitudine ac gaudio ſpirituali mens noſtra hilareſcit. Et inde eſt quòd alteram vitam quaſi perſpicuis quibuſdam intentionis aciebus cernere atque complecti Deo illuminante videmur; nec tam per ænigmata quàm per ipſam (ut certiùs dixerim) veram ac viſibilem rem quam operari ipſum inter nos Deo auctore videmus. Namque (ut dixi) aliam meliorem vitam ac perennem inter Sanctos Dei ineſſe indubitanter credimus, quos inter nos vivos pollentes ac fortes in Dei opere conſpicimus emicare.

Miracula.

4. Et ideo indubitata fide ac ſpe non quaſi incerta, ſed rectiſſima norma, Fratres dilectiſſimi, Deo favente contendamus ex intimo ac ſummo conatu, ut ad hujus viri ſancti Samſonis coeſſentialiter, id eſt fide tenùs adminiculatim ancipitem vitam noſtram convenienter componentes, atque in lectione hujus opuſculi licet exigui cum impenſo toto intellectu auditum noſtrum diligenter commodantes; ut quæ illi profuerunt ad coronam, nobis prodeſſe poſſint ad ſalutem. Non enim decet ut quicumque ſanctum Samſonem ſuis virtutibus atque annualibus viciſſim ſibi feſtivitatibus colere diſponit, per vagas atque inanes vel ineptas immò & pravas operationes vitam ſuam cœnoſa commaculatione contaminet: quia indecens nimis eſt ac Deo omnipotenti odibile, ut qui hunc ſolemnem ac ſanctum diem officio linguæ, ac ſolita ſignificatione venerantur, coram omnipotente Deo in ſuo animo pollutus, vitia in ipſo ac peccata regnent. Sic enim quidam ſapiens dicit, cum de die judicij diſputaret, ait enim: Ad quos Apoſtolos, ad quos alios Sanctos confugituri ſumus, quorum exempla ſimul ac verba deſpeximus? exempla verò hujus ſancti

Quomodo feſta Sanctorum celebranda.

Circa ann. D. LXV Iulij xxviii.

nimirum diſplicent illi, qui ſolemni ut puta conſuetudine ore tantùm celebrans iniquis & malis moribus diſſipat. Quid enim prodeſt ſi aliquis ad dilectum quemque cujuſdam Principis acceſſurus ut pro ipſo interceſſor ſit & precator, & ipſe in ſui iniquis oppugnationibus eumdem intereeſſorem ad iracundiam provocet? nonne & deteriùs illius animus accendatur ſi per aliquam irriſionem ejus cauſa quaſi invitè ab interceſſore ventiletur, & quod eſt gravius, mens præſidentis ad deteriùs exardeſcat, ſi ſui dilecti animum per ignobilitatem ad defenſionem magiſquàm ad placitum invitet? ſic enim in veteri Teſtamento legimus cùm Dominus contra populum rebelloſum ſuam querimoniam oſtenderet, & quaſi ab ipſius petitione eum repudians, atque abominabiles illius obſecrationes competenter deteſtans, interſeratis interim ac deductis nominatim ad medium optimis viris ne pro eodem populo orare deberent, prohiberetur, ait enim: *Si Moyſes & Samuel adſtiterint coram me, ſieſt anima mea ad populum iſtum.* Vnde & non inconſonanter hoc recepit Evangelij teſtimonium quod Chriſto auctore dicit: *Quid eſt quod dicitis mihi, Domine Domine, & non facitis quæ dico?*

Ierem. 15. 1.

5. Honorare itaque, Fratres mei, feſta Sanctorum nihil aliud eſt, quàm amanter ſuis bonis quibus compti ſunt mentem noſtram componere, atque ad illud ineffabile ac cæleſte regnum ad quod feliciter pervenerunt, non eos virtutibus coæquando ſed eorum anguſta opera quæ per immenſam abſtinentiam atque incredibilem (ut ita dicam) inexpertis, quibus omnia poſſibilia eſſe credenti non putantur, ad beatum uſque finem vitæ hujus exercuerunt, imitando rectiſſima linea eoſdem Deo duce ſequi poſſimus. Ceterùm, ut ſcriptura dicit, nihil prodeſt intereſſe feſtis hominum, ſi deeſſe contingat feſtis Angelorum. Quid prodeſt, ut dixi, ſi cum gaudentibus in hoc mundo gaudere videamur, & propter incondita ac prava opera quibus Deus offenditur; à Sanctorum conſortiis, id eſt à cæleſti regno quod perenniter cum Deo eſt, exules ac ſeparati fuerimus? Ecce feſta in terra egimus; curandum itaque ſummopere nobis eſt, ut ad cæleſtia ac perennia feſta inter Angelorum ſocietates deputati ſine labe intereſſe mereamur. Tranſitoria ergo ac contraria his operibus, quibus Deus placatur, funditùs amputare feſtinemus, nec in quibus fuimus, ſed in quibus futuri ſumus actibus perſpicaciter intendamus: quia Deus omnipotens piè ex corde convertenti remittere ſpopondit, qui per Prophetam pollicens ait: *In quacumque die, vel in quacumque hora converſus fuerit peccator ad me, omnes iniquitates ejus obliviſcar.*

Ezech. 33. 12. & ſeq.

6. Nemo ergo confidat, Fratres cariſſimi, ſi huic ſacro feſto humanis obtutibus intereſſe corpore tantùm pateat, & ante occulti atque interni arbitri, qui teſtis & judex veraciter eſt, oculos in ſuis moribus corruptus & contradictor exiſtat. Sed quoniam in principio ac fine alterius Epiſtoliunculæ intexiſſe me memini minimè tota quæ ad noſtram venire cognoſceremus memoriam de virtutibus ſancti Samſonis, vel in ſecundi opuſculi hujus iteratione ad hujus rei exemplum opitulandum de illius aſſertione aliqua adhuc vel pauca ſunt replicanda, ut inde cunctis meliùs ac firmiùs pateat nihil prodeſſe inter Sanctos ſpeciem ſanctitatis dare, & ab jiſdem Sanctis in conſpectu omnipotentis Dei ſolius malis moribus & ſqualentibus ſe disjungere.

Diaconi cujuſdam malos mores diſcernit Samſon.

7. Quodam namque tempore idem Samſon ad viſitandum Papam DUBRICTUM in ſuperiore Epiſtola jam memoratum, qui quadam ægritudine corporis vexabatur, atque idem Dubricius Papa quemdam puerum valde ſibi familiarem Diaconem MORINUM nomine eidem Samſoni ut cum eo habitaret precaretur: S. Samſon, ut erat Spiritu ſancto plenus, intuens in eum & ſignum Crucis (ut erat ei ſolitum) in ejus frontem imponens, atque amanter illum ſuis manibus recipiens ac deoſculans, & deinceps paululum ſilens, ita reſponſum tandem lætè admodum dedit: Rete mi Papa, cunctos, quos capere valet in mari, recipit piſces, ſed ad terram demum deductum piſcatores bonos diſcernunt à malis. Quo audito Dubricius Papa (quippe cui ille carus valde erat Diaconus) intra ſemetipſum gemens, taciturnitate apud ſe offenſionem ſuam abſcondit; ſed tamen in ſuo vultu minimè celar potuit. Sanctus verò Samſon ſubtili examinatione apud ſe hoc perſcrutans quaſi non aliud dignoſceret, ſuum chriſma (quò faciliùs Papam placare poſſet) unde officium Epiſcopatùs adimplebat, hilariter eidem Diacono precepit dari, ſuis mandans ut eumdem (quippe ſuo Papa conſcio) in obſequio ſui præceſſurem facerent, & non ſolùm hoc, ſed etiam ad majorem adminiſtrationem, ac præ omnibus inclitiſſimam adſcivit, ita ut eum in nullo penitùs carnali, ſpiritualive obſequio aliquis anteire videretur. Præſciebat tamen ſanctus Samſon per ſpiritum, Deo utpotè revelante, qualis ille futurus eſſet, quod poſteà veritas probavit rei.

Eo tamen miniſtro utitur.

Diaconus idem magiſtro uſus dæmone, facta confeſſione moritur.

8. Nam cùm quadam nocte inſimul ad orandum ambo ſtarent (ut mihi comperti ac religioſi, virique probatiſſimi quibus intimatum veriſſimè fuerat relatione tradiderunt) una quidem ſimulatione, ſed diverſo mentis uſu ſanctus Samſon in eumdem intendens Diaconem, vidit Æthiopem quemdam in modum parvuli in ſiniſtra ejus ſcapula ſedere, & os ejus ad aurem ſemper intendere, ita ut ſanctus Samſon intelligeret, quod zabulus cum homine colloquium haberet. Quo viſo ſanctus Samſon ſalutaris primùm impreſſione ſi-

gni armat faciem ſuam, fratrique confeſtim, ac vix ægrè imperat ut abiret. Ille ſolus in oratione perſiſtens, magis ac magis Dominum precabatur, ut illi Dominus malum illud ut erat totum revelare dignaretur. Nec mora eunte illo atque in lectulo concidente, ſtatim febris ingens invaſit eum ita, trementem pallentémque ac dentibus ſtridentem & diſcerpentem, ut cuncti qui aderant dæmoniacum eum clamarent. Nuntiato verbo ſancto Samſoni oranti cum ſeſtinatione occurrit; ægrotus autem ut vidit eum à longè cum dira ejulatione vocem levavit, dicens: Veni, veni Electe Dei, quæſo obſecra Deum tuum pro me, ne tandem peream, nam propter tuam virtutem mirificandam, & propter mea mala merita jam denudanda oſtentatus ſum tibi tuis ſanctis indignus eſſe obſequiis, quippe qui ab infantia huc uſque Philoſophiæ machinatione ad malum ſemper exercitatus ſum. Nam Æthiopem, quem tu conſpexiſti, doctorem ſemper habui ad ea quæ ſunt Deo odibilia, ut nullus in his me anteire videretur. Sed nunc non ampliùs permittor in flagitiis vivere, & ideò obſecro ut Deum Salvatorem preceris pro animæ meæ redemptione, vel poſt tormenta, ſicque confeſſionem ſuam totam (quippe qui omni iniquitate, ac maleficio plenus erat) palam cunctis lacrymabiliter fundens, ſtatim obmutuit, atque ab eadem hora nihil omnino loqui valuit. Nocte verò inſecuta ad mediam noctem adſtantibus circa ſe cunctis Fratribus, ac Deum inceſſanter pro animæ illius ſalute precantibus impuram illam animam de corpore exhalavit. *Circa ann. D. LXV. Iulij XXVIII.*

9. Facto autem mane ſanctus Samſon tollere corpuſculum illud extra portam Monaſterij ac ſepelire juſſit; ille in precibus ſolitis perſeverans per totos três dies totidémque noctes jejunus, inſomniſque manebat, Deum ardenter lacrymabilitérque implorans, ut illi animam hujus miſerrimi hominis vel poſt diram ac juſtam pœnitentiam ad veniam donare dignaretur. Tandem ſoporato illi aliquantulum poſt immenſam corporis laſſitudinem, adeſt Domini conſolatio quæ de animæ Fratris ad extremum abſolutione, & de illius corporis ad Monaſterium reditu ſuaviter cuncta diſſeruit, & poſt aliquantum temporis Miſſas decantare pro illo per eumdem Samſonem Domini conceſſu ſuggeſſit. Quod ita factum eſt, & tamdiu Miſſas ipſe pro eodem Fratre fecit, donec cæleſti denuntiatione ejuſdem animæ felicitatem cognovit, ac libertatem. Et inde eſt ſermo, quoniam minimè à Sanctis aliquid mali, bonive celari aliquando poſſe indicat. Quod ut firmiùs ſentiamus, alia re licet poſt obitum ejuſdem Sancti affirmare volumus, quam indubitanter novimus factam. *Samſon pro ejus ſalute Miſſas & orationes adhibet.*

10. Aliquantulo autem tempore feliciter recidente illo, de quo nobis mentio eſt, profecto ad Dominum Deum ſuum, poſt ejus obitum aliquod intervallum, imago Crucis quæ ante eum ferri ſemper ſolebat, quámque benedixerat, quæ denique auri atque argenti, gemmarúmque venuſtatibus circùm fuerat ſolidata, à quodam malefico ac peſſimo homine furtim detecta, ac dehoneſtata eſt, ſed tacitè, furtimque factum hoc non tacitus ſanctus Dei Spiritus apud eumdem ſemper Samſonem manens audivit. Nam raptante eo eadem hora illas pecunias ſupra memoratas horror invaſit illum: Ita ut immanitate iſtius inſoliti terroris anxiatus, quaſi ſeminecis in terram proſtratus concideret. Nec hoc ſufficere potuit ad deſperati, ac perditi hominis documentum, nam inde inſuadibiliter ac pertinaciter iter conficiens reperit quâdam nocte quoddam balneum hiemali bruma concretantibus aquis obſtructum, quod ſub pedibus ejus ſubitò diſrupit, & ille meritis turpurâ exigentibus, diriſque miſerrimum ſtringentibus glaciebus eadem nocte obiit, ac linteamen, in quo pecuniæ ſupradictæ repoſitæ erant, invitis de manibus ejus lapſum eſt. Factum eſt, ut circumſtantibus Fratribus illis qui in hoc erant loco de pecuniarum amiſſione *, quidam deambulans altera die reperit linteamen in quo pecuniæ ſupradictæ abſconſæ erant, contentum ſupra glaciem manere: ac deinde circum ſe aſpiciens, vidit cadaver rigens inter medias glacies immobiliter ſtare. Quo viſo Frater ſtupefactus & admirans, cuncta quæ viderat per ordinem ceteris replicavit. Viſis his Fratres pecuniam de crucis imagine raptatam inde certè cognoverunt. Ob hoc ergo quis dubitet hanc virtutem ſanctum Samſonem prodidiſſe, cui carne morienti, immò cum Deo ſuo ſemper viventi nulla res bona maláve poteſt aliquando latitari? ſed quodcumque & qualiter; vel quando vult patenter manifeſtat ac prodit Deus per Sanctos ſuos; ut nos idiotæ ac pigri in iſto turpurâ ſqualenti luto poſiti, indubitanter ſciamus, præſentes illos eſſe in his ſive bonis, ſive malis, quæcumque fecerimus actibus: quippe qui cum Deo ſuo, etſi non perfectè, tamen quantum poteſt fieri beatè iam ſunt glorificati. *Fur ſacrilegus de Cruce furatus punitur.* ** adde turbati.*

11. Sed nos dum hujus ſancti recordamur, dúmque omnia quæ de illo bona fama diſperſit recolere volumus, in his nos noſtræ dumtaxat verbis conſcientiæ remordent, quia huic tam arduo, tàmque mirifico operi indignos ſatis & impares eſſe nos cognovimus. Sed omnipotentis Dei miſericordia, quæ numquam à confidentibus in ſe abeſt, ideò hoc ad profectum ceterorum profuturum tandem in fine ſæculorum per nos idiotas & elingues & imperitos & valde indignos opus retexere confortavit, quatenus & ad exemplum bonæ operationis legendo ceteri eniterentur, & ad teſtimonium meritorum ſuorum Apoſtolorum, omniúmque Sanctorum ceterorum exempla proſequendo non minorem apud nos illius gloriam Dei dignatione effulgere cernerent; quia ille egregius Sanctus de quo nobis

Circa ann. D. LXV. Iulij XXVIII.

mentio eſt, & cujus feſtivitas apud multos Britannorum, Romanorúmque ultra citráque mare, & ut ita dicam in cælo & in terra nobis ſatis deſiderantibus hodie feliciter clareſcit, tam perfectus & totus in omnibus operibus iuſtitiæ exercendis fuit, ut ſupradictos Apoſtolos atque alios Saoctos coæquando io nullo prorſus, vel minimo in ſigois etiam, ac prodigijs monſtrandis minot habeatur; quibus denique uſque hodie utuntur omnes qui à Domino per eumdem Sanctum ſanitatem corporis toto fidei niſu ſuppliciter precantur. Quid eoim aliud per hoc, Fratres cariſſimi, oiſi perpetuitatem ſancti Samſonis ac felicitatem illius in cæleſtibus clamare conſpicimus, qui quamvis abſens à nobis eſt corpore, de aliqua tamen majeſtate qua feliciter cum Deo utitur ille in cæleſtibus bonis, ſine ulla hæſitatione nobis præſtò eſt ſemper, ſi cum ſimplici ac puro corde, ſi cum ſecura ac munda conſcientia, ſi cum ſupplici ac ſubmiſſa commiſſi pœnitudine feſtum ejuſdem diem celebrantes auxilium Domini ac ſalvatoris noſtri Iesu Christi per ipſum affectamus? Inde enim eſt quòd à nobis ipſis veraciter iudicamur, & ea menſurâ, id eſt eo actu quo conſpicimur ſecundùm Evangelij oſtentatiooem ecce repenſamur. Nolite quæſo Fratres mei noſtras imperitias ineptas & graves apud vos cenſere, maximè cum ipſi optimè noveritis, quòd Deus omnipotens non verborum, ſed actuum perſpicaciſſimus examinator eſt. Nemo igitur præſumat ſibi ipſi, ſi huic gratificæ ſolemnitati intereſſe tantùm corpore poteſt eum his qui eam ſecundùm Catholicam anteceſſorum ſanctorum Patrum normam irreprehenſibiliter celebrant; ſi adhuc in animo ſuo, ubi Deus ſolus cognitor eſt, vitioſè ac corruptibiliter ſuis malis actibus ſe ſe commaculantibus verſatur. Sed qui his feſtivitatibus comptè deſiderat intereſſe, ſummopere ſtudeat ut æterna illa Cæleſtium ſolemnitate locum refrigerij & quietis habere mereatur: quia iſte de quo nobis eſt ſermo Sanctus, etſi Dei ſpiritu utputa plenus præ omnibus ſuo tempore in hac terra degentibus ſignis ac prodigijs & Dei virtutibus effulſit, omoes hos tameo vigiliarum ac jejuniorum, & omnes abſtioentiæ penè labore anteceſſit.

Samſonis jejunia. Vigiliæ. Seceſſus in Quadrageſima.

12. Nam ut ferebant de illo, qui in ſua vita ſatis comperti erant, ſuperpoſitiones frequentiſſimas, nec non & biduanas, interdum autem & totas hebdomadas, id eſt ſeptem dies totos peragens, ſeptimo demùm die reficiebatur; noctes verò longiſſimas ſæpiſſimè ſolebat tranſire ſtando de luce uſque ad lucis reciprocum, nec ſtans omnino laſſabatur. Quid plura? non diebus, non noctibus ab orationibus & à colloquijs Dei ceſſabat. Tempus verò Quadrageſimæ uſque ad Paſcha ſic peregiſſe audivimus, ut in initio ab humanis locis in quodam remotiori loco ſegregatus oblationes ſecum tres portans, inde tantùm uſque ad Paſchalis ſolemnitatis gaudium Deo illum per omnia confortante utebatur, zelum Dei, ejúſque Eccleſiarum ardenter in pectore habens, ſubtilíque providentiâ ſuum ſermooem ſale divino condîtum ſecundùm qualitates peccantium temperans, omnibus utputa Dei plenus, affabilis & carus erat, & hoc nobis ſermo ad confirmandam noſtram rem de ejus geſtis ad memoriam reducit.

Kalendarum Ianuariarum profanos ritus evellit.

13. Nam cum quodam tempore in Reſia inſula prædicaret, veniente per annuam vertiginem Kalenda Ianuaria, qua homines ſupradictæ Inſulæ hanc nequam ſolemnem ineptè iuxta patrum abominabilem conſuetudinem præ ceteris ſanè celebrare conſueverant, ille providus ſpiritu ob duritiam eorum mitigandam conveoire eos omnes in unum fecit, ac Deo revelante ſermo ad deteſtanda tam gravia mala fit. Tum hi omnes verum de eo amantes, pravos ritus aoathematizaverunt, ac verum iuxta præcepta tenus fine ſuſcipere ſpoponderunt. Ille nihilominùs in Domino ſecundùm Apoſtolos gaudens, omnes parvulos qui per inſulam illam ob hanc nefariam diem diſcurrebant, vocavit ad ſe, eíſque ſingulis per ſobriam vocem mercedem nummiſmuoculi auro quod eſt menſura donavit, præcipiens in nomine Domini, ne ulteriùs ab illis hæc ſacrilega conſuetudo ſervaretur. Quod ita Deo operante factum eſt, ut uſque hodie ibidem ſpiritales joci ejus ſolidè & catholicè remanſerint.

Auctoris adhortatio.

14. Sed de innumerabilibus virtutibus quas per eumdem ſanctum Samſonem Deus operatus eſt, iam ſi iubetis ſufficiant iſta paucula verba de plurimis collecta; ad nos ipſos ad ejuſdem Sancti imitationem introrſus redeamus. Aroemus actus in quibus placuiſſe illum Deo cognovimus. Concordent actus noſtri meritis illius optimis, in quibus præiſſe ſe ceteros indubitanter cognovimus, Si enim in veteri Teſtamento legimus, cùm de agno edendo figuraliter Moyſi Domino præcipiente diceretur, *Sic autem*, inquiens, *manducabitis illum, lumbos veſtros præcingetis & calceamenta in pedibus veſtris*, & cetera. Cùm enim feſta Sanctorum celebrare annuali vertigine ſuggeramur, opus eſt ut ante omnia lumbos accinctos habere ſtudeamus, id eſt ut corporis caſtitatem ac mentis puritatem in ſacrificium coram omnipotente Deo exhibeamus: calceamenta verò io pedibus noſtris habere præcipimur, quia Sanctorum patrum defunctorum præcedentium veſtigiis inhærendo, pedes animæ noſtræ ſpiritualibus calceamentis munimus. Et inde eſt, quòd eorum actus non voce prædicando, ſed opere imitando & amando nobis ipſis rectum iter quod ducit ad cælum dirigimus. Etenim petitiones quæ à Chriſto per Sanctos poſcuntur, non malis moribus miſcendæ ſunt, ſed fideli precantium petitione ſecundùm præſcientiam Do-

Exod. 12. 11.

mioi

mini exaudientis & noſcentis omnia tribuuntur. Sed hoc tremebnnda conſcientia debemus Circa ann. D. LXV.
apud nos perſcrutari in petitionibus noſtris, quæ Dominus ipſe in Evangelio terribili- Iulij xxviii.
ter conqueritur dicens: *Non omnis qui dicit mihi Domine, ſed qui facit voluntatem Patris* Quis legitimè oret.
mei qui in cælis eſt, intrabit in regnum cælorum. Quiſquis igitur vocibus tantùm petit &
opere contradicit, deriſum ſibimet immò & offenſum Dominum pluſquam placatum pa- *Matth. 7. 21.*
rit. Ipſi ergo à Domino exaudiri ſolent, qui quod precibus petunt, bonis moribus inſe-
quuntur. Res enim valde opinata atque ad exemplum referenda adeſt, quam, Fratres di-
lectiſſimi, multi veſtrum noverunt, quámque à quodam egregio Fratre qui interſuiſſe ſe te-
ſtabatur, ego didici.

15. Quodam namque tempore in illo eminentiſſimo atque optimo loco, in quo ſanctus Incendium reſtinctum.
Samſon quieſcit in pace [a], ſubitaneum ac dirum incendium invaſit domum, quod Fratres circa fornacem coquendis continuò panibus paraverant: ita ut ingens flamma ſe ſe ad ſummum erigens domum comburere videretur. Statim verò ut hoc compererunt ſervi Dei qui in Eccleſia ad Nonam celebrandam convenerant, unà cum Sancto ac venerabili Epiſcopo Leuchero [b] inruentes, crux ſancti Samſonis & ejus baculus forinſecus Eccleſiam porrecta ſunt, atque cùm ad domum incendij quantociùs appropinquarent, ſuppliciter ac totâ fidei conſtantiâ Samſonem ſibi in adjutorium inclamitant, dicentes: Electe Dei ſancte Samſon, defende quæſumus domos tuas, quò non hac uſtione conſumantur. Nec mora ad primam vocem precantium nimbus ingens pluviæ irrupit, ita ut incendium quod tam dirè intumuerat, ſub omnium obtutibus extinctum viſum eſt, nec ultra ad nocendum comparuit.

16. Curate itaque, Fratres cariſſimi, ut qui Sanctos colitis in ſuis ſolemnitatibus honorando, etiam bonum quod ipſi fecerunt colere poſſitis in veſtris moribus etiam imitando. Curate, inquam, ut qui intereſſe meruiſtis in terris feſtis Sanctorum homioum, intereſſe etiam mereamini in eorum beatitudine qua perfruuntur in feſtis cæleſtibus Angelorum: ut ſi dura eorum verba quæ docuerunt, atque eorum opera quibus perſeveranter tenus fine laboraverunt, inſequi cupitis, eorumdem iter quod perduxit eos ad æternam beatitudinem, ſine ullo alicujus mundialis impedimenti obſtaculo, Deo duce, & Intercedentibus illis, proſpero curſu pergere valeatis, regnante in perpetuum Domino noſtro Iesu-Christo, cui gloria & honor eſt perennis cum Patre & cum Spiritu ſancto in ſæcula ſæculorum, Amen.

[a] Corpus S. Samſonis à Maynone Dolenſi Epiſcopo anno DCCC. LXXVIII. Aureliam delatum eſt ob metum Normannorum, & in Eccleſia Monaſterij S. Symphoriani ejus nomine poſtea inſignita (quæ nunc eſt Patrum Societatis IESV) depoſitum hodiéque latère creditur.

[b] Leucherus in catalogo Epiſcoporum Dolenſium deſideratur.

Ex cod. Sacramentorum Ratoldi Abb. Corbeienſis juſſu circa ann. DCCCC. LXXX. *exarato, in feſto S. Samſonis v. Kal. Aug.*

COLLECTA IN MISSA.

OMnipotens ſempiterne Deus qui in Sanctis præcipuè laudaris & mirabiliter prædicaris, tribue nobis quæſumus hodiernam diem in honore S. Samsonis Confeſſoris tui atque Pontificis dignè celebrare, qua membris exutus corporeis, cæleſtibus meruit exultare Sacramentis. Per, &c.

SVPER OBLATA.

HÆc hoſtia quæſumus Domine Deus noſter quam tibi ad honorem S. Samſonis Confeſſoris tui atque Pontificis immolandam deferimus, tuorum nobis tribuat ſocietate gaudere. Per, &c.

PRÆFATIO.

VErè dignum & juſtum eſt &c. æterne Deus, ſurſum cordibus erectis hanc ſanctam
celebrare diem, in qua B. Samson Confeſſor tuus carnis ſolutus vinculis carnalem fi-
nivit pugnam, lætúſque cum Angelis perpetuam tranſlatus eſt ad gloriam. Cui tanta con-
ceſſa eſt à Deo potentia, ut omne quod per ſe Deum vellet operari, celerrimo impetra-
ret effectu. Qui patrem * relinquens ſolum oceano tranſnato noſtram delatus eſt in pa- * l. patrium.
triam, in qua multis claruit miraculis. Qui per totam abſque ullo corporali alimento heb-
domadam Angelico ſuſtentabatur alloquio. Qui baculo in terra depoſito, nullóque alio
ſuſtentaculo recepto, in Natalis Domini noſtri Iesu-Christi nocte ſacroſancta & Do-
mini Paſchæ pernox orationi inſtabat; qui tres mortiferos Dei nutu interemit ſerpentes,
& totidem de morte ad vitam Deo juvante reduxit homines. Adhuc etiam & hi qui duce

fide ad ejus limina fuerint allati, quolibet morbo capti priſtinæ reſtituuntur ſanitati. Per Chriſtum, &c.

POSTCOMM.

Deus qui nos hanc diem in honore S. Samſonis Confeſſoris tui atque Pontificis venerabilem excolere feciſti; præſta quæſumus, ut quem lætis venerarnur obſequijs, ejus orationibus muniamur & precibus.

Circa ann. D. LXV. Octob. XXIV.

DE S. MARTINO EREMITA MASSICANO.

Ex Gregorio M. *lib.* 3. *Dial. c.* 16.

Martinus 1. Incluſus in ſpecu.

NVPER quoque in parte Campaniæ vir valde venerabilis, MARTINUS nomine [a], in monte Marſico ſolitariam vitam duxit, multíſque annis in ſpecu anguſtiſſimo incluſus fuit, quem multi ex noſtris noverunt, ejúſque actibus præſentes extiterunt. De quo multa ipſe & beatæ memoriæ Papa PELAGIO deceſſore meo & alijs religioſiſſimis viris narrantibus agnovi. Cujus hoc miraculum primum fuit, quod mox ut ſe in prædicti montis foramine contulit, ex petra eadem quæ in ſemetipſa concava anguſtum ſpecum fecerat, aquæ ſtilla prorupit, quæ Martino Dei famulo in uſu quotidiano ſufficeret, & nec plus adeſſet, nec neceſſitati deeſſet. Qua in re oſtendit omnipotens Deus quantam ſui famuli curam gereret, cui vetuſto miraculo potum in ſolitudine ex petræ duritia miniſtraret.

Aquam è rupe educit.

Dæmonem ſerpentis ſpecie ladificantem ejicit.

2. Sed antiquus hoſtis humani generis ejus viribus invidens, hunc uſitatâ arte pellere ex eo ſpecu molitus eſt. Nam amicam ſibi beſtiam ſerpentem ſcilicet ingreſſus, hunc ab eadem habitatione ejicere facto terrore conatus eſt. Cœpit etenim ſerpens in ſpelunca inveniri ſolus cum ſolo, eóque orante ſe ante illum ſternere, & cum cubante pariter cubare. Sed vir ſanctus omnino imperterritus, ejus ori manum vel pedem extendebat, dicens: Si licentiam accepiſti ut ferias, ego non prohibeo. Cúmque hoc continuè per triennium gereretur, die quadam antiquus hoſtis tanta hac ejus fortitudine victus infremuit, ſéque per devexum montis latus in præcipitium ſerpens dedit, omniáque arbuſta loci illiùs flammâ ex ſe exeunte concremavit. Qui in eo quod montis latus omne combuſſit, cogente omnipotente Deo monſtrare compulſus eſt, quantæ virtutis fuerit qui victus abſcedebat. Perpende quæſo, ipſe vir Domini in quo montis vertice ſtetit, qui cum ſerpente per triennium jacuit ſecurus.

PETRUS. Auditu paveo.

Mulierum aſpectum cavet.

3. GREGORIUS. Vir iſte venerabilis incluſionis ſuæ tempore primo decreverat, ut ultrà mulierem non videret. Non quia aſpernabatur ſexum; ſed ex contemplata ſpecie, tentationis incurrere metuebat vitium. Quod quædam mulier audiens, audacter aſcendit montem, atque ad ejus ſpecum impudenter prorupit. At ille paulò longiùs intuens, & venienti ad ſe muliebria indumenta conſpiciens, ſe ſe in orationem dedit, in terra faciem depreſſit, & euſque proſtratus jacuit, quò impudens mulier à feneſtra cellulæ illius fatigata recederet. Quæ die eodem, mox ut de monte deſcendit, vitam finivit: ut ex mortis ejus ſententia daretur intelligi, quia valde omnipotenti Deo diſplicuit, quòd ejus famulum auſu improbo contriſtavit.

Pœna impudentis feminæ.

Puerum ex monte lapſum meritis ſervat incolumem.

4. Alio quoque tempore dum multi ad hunc religioſa devotione concurrerent, atque arta eſſet ſemita, quæ in devexo montis latere ad ejus cellulam properantes ducebat; puer parvulus incautè gradiens ex eodem monte cecidit, & uſque ad vallem corruit, quæ ſub monte eodem ſita quaſi in profundo conſpicitur. In loco quippe eodem tanta mons ipſe al-

[a] Ita ſcribunt MSS. codd. & Petrus Diaconus Caſſinenſis tum in Vita S. Placidi num. 11. tum in Vita ipſius Martini, quem alij Martium vocant. Hic S. Benedicto Caſſinum adeunti divino monitu ceſſit, (ut ex Marci Carmine de S. Benedicto ſuprà pag. 29. & ex Vita S. Placidi num 11. intelligitur:) ac deinde montem Marſicum ſeu Maſſicum prope Calenum, vulgò *Carinola*, in Campania ſitum petens, ibi mortuus eſt. Cujus corpus inde in prædictam Vrbem Calenenſem anno M. XCIV. à S. Bernardo Epiſcopo tranſlatum, in majori Eccleſia unà cum ipſius catena repoſitum eſt, ut docent monumenta Eccleſiæ Calenenſis apud Philippum Ferrarium in Catal. SS. Ital. ad diem 24. Octob. & apud Vghellum in Ital. Sacræ To. 6. quæ quidem in eo emendatione indigent, quòd Martinum iſtum cum Martino noſtro Abbate Vertavenſi confundunt. Petrus Diaconus in ſuo Regiſtro, partem Reliquiarum ejuſdem Sancti Eremitæ Caſſinum anno ſuprà notato tranſlatam fuiſſe teſtatur apud Angelum de Nuce in cap. 8. Vitæ S. Bened.

Circa ann. D. LXV. Octob. xxiv.

titudine excrevit, ut arbuſta ingentia quæ ex eadem valle prodeunt, ex monte aſpicientibus quaſi fruteƈta eſſe videantur. Perturbati itaque ſunt cuncti qui veniebant, ſummáque curâ quæſitum eſt, ſicubi corpus elapſi pueri potuiſſet inveniri. Quis enim aliud niſi extinctum crederet? Quis vel corpus ad terram integrum perveniſſe ſuſpicaretur, dum interpoſitis ubique ſcopulis in partibus diſcerpi potuiſſet? Sed requiſitus puer in valle, inventus eſt non ſolùm vivus, ſed etiam incolumis. Tunc cunctis patenter innotuit, quòd ideo lædi non potuit, quia hunc in caſu ſuo MARTINI oratio portavit.

5. In ſpecu verò illius magna deſuper rupis eminebat, quæ cùm ex parte exigua monti videretur adfixa, Martini cellæ prominens caſum ſuum quotidie & illius interitum ruitura minabatur. Ad hunc MASCATOR inluſtris viri ARMENTARII nepos cum magna multitudine ruſticorum veniens precabatur, ut vir Dei de ſpecu eodem dignaretur exire, quatenus ipſe ruituram rupem ex monte potuiſſet evellere, atque in ſpecu ſuo Dei famulus iam ſecurus habitaret. Cúmque hoc vir Domini nequaquam hoc adquieſceret, ei quod poſſet ut faceret præcepit, & ipſe in cellæ ſuæ remotiori parte ſe contulit. Si tamen molea rueret, dubium non erat, quòd ſimul & ſpecum deſtrueret, & Martinum necaret. Itaque dum ea quæ venerat multitudo conaretur ſi poſſet ſine periculo viri Dei ingens illud quod deſuper incubuerat ſaxum levare, cunctis videntibus repente res valde admirabilis contigit: quia moles ipſa quam conabantur evellere, ſubitò ab eiſdem laborantibus evulſa ne ſpeluncæ Martini tectum tangeret, ſaltum dedit, & quaſi ſervi Dei læſionem fugiens longiùs cecidit. Quod ad iuſſum omnipotentis Dei Angelico miniſterio actum intelligit, qui divina providentia diſponi omnia fideliter credit.

Saxi lapſum ab ejus cella Deus avertit.

6. Hic cùm priùs in eodem monte ſe contulit, necdum clauſo ſpecu habitans, catenâ ſibi ferrea pedem ligavit, eámque ſaxo ex parte altera adfixit, ne ei ultra liceret progredi, quàm catenæ ejuſdem quantitas tendebatur. Quod vir vitæ venerabilis BENEDICTUS audiens, cujus ſuperiùs memoriam feci, ei per diſcipulum ſuum mandare curavit: „Si ſervus Dei es, non teneat catena ferrea, ſed catena Chriſti. „ Ad quam vocem MARTINUS protinus eamdem compedem ſoluit, ſed numquam poſtmodùm ſolutum tetendit pedem ultra locum, quo hunc tendere ligatum conſueverat: atque in tanto ſe ſpatio ſine catena coercuit, in quanto & antè ligatus manſit.

S. Benedicti monitu catenam deponit.

7. Qui dum ſe poſtmodùm in ejuſdem loci ſpecu concluſiſſet, cœpit etiam diſcipulos habere, qui ab ejus ſpecu ſeorſum habitantes ad uſum vitæ aquam de puteo haurire conſueverant. Sed funis in quo ad hauriendam aquam ſitula dependebat, crebrò rumpebatur. Vnde factum eſt, ut eamdem catenam quam ex pede ſuo vir Domini ſoluerat, ejus diſcipuli peterent, eámque funi adjungerent, atque in illam ſitulam ligarent. Ex quo iam tempore contigit, ut iſdem funis & quotidie tingeretur aquâ, & nullumodo rumperetur. Quia enim catenam viri Dei funis ille contigit, ipſe quoque ad tolerandam aquam ferri in ſe fortitudinem traxit.

Catenæ contactu funis in aqua non corrumpitur.

DE S. TVRIBIO MONACHO PALENTINO,

Circa ann. D. LXV. Novemb. XII.

ELOGIVM HISTORICVM.

1. *QVAMVIS in Martyrologio Benedictino nullius* TURIBII *mentio fiat, non tamen prætermittenda ſunt, quæ à recentioribus Hiſpaniæ Scriptoribus de* TURIBIO *Palentino circumferuntur. Nam Bivarius in Maximi Cæſaraugustani Chronicon, Ioannes Tamayus in Martyrol. Hiſpan. ad* XII. *Novem. aliique commemorant, Turibium Palentiâ ortum (quæ Vrbs eſt Hiſpaniæ Tarraconenſis in Regno Leonenſi apud Vaccæos) Catholicæ veritatis ſtudio Romam adiiſſe, ut Summum Pontificem de extinguenda Priſcillianiſtarum ſecta conſuleret, in eáque Vrbe à S. P.* BENEDICTO *Monaſticum accepiſſe pallium cum Regula, quam primus in Hiſpaniam detulerit; & poſt reditum hæreticorum dogmata ſubegiſſe: poſteà verò Sedi Palentinæ impoſitum, cùm renaſcentem hæreſim reprimere non valeret, Palentiâ diris ſuppoſitâ ſe in montem Lybanenſem recepiſſe: ubi vitæ Monaſticæ totum ſe reddens, ad extremum uſque ſpiritum multis ſecum ſociis adunatis permanſerit.*

Hiſpanorum recentiorum ſententia de Turibio Palentino.

2. *His quædam addit, nonnulla detrahit Antonius Yepez in Chron. Bened. ad ann.* 537. *cap.* 3. *Nempe Turibium relicto magiſtratu, quem Palentiæ agebat, S. P. Benedicti inſtitutum ab aliis in Hiſpania jam propagatum arripuiſſe, quod Monaſterio Libanenſi à ſe ſub S. Martini patrocinio & nomine condito præſcripſerit: cui Monaſterio ex S. Turibii Aſturicenſis Epiſcopi Re-*

Circa ann. D. LXV. Novem. XII.

liquiis inibi ab Alfonſo I. Rege depoſitis S. Turibij vocabulum acceſſit. Sed jam antiquorum Scriptorum de Turibio ſententias rogemus.

Turibii duo.

3. *Principio duos diſtinguere* TURIBIOS *neceſſe eſt, quibus eadem patria, ſimiles adverſus Priſcillianiſtas pugna, eadem ab Alfonſi I. tempore ſepultura, ſed ætas ac profeſſio diverſa. Alter quippe Sæculo V. Leoni Magno coætaneus vixit, hic Montano Epiſcopo Toletano, qui teſte S. Ildefonſo in lib. de Viris illuſt. cap. 3.* temporibus Amalarici Regis annis novem, *hoc eſt ab anno circà* D. XXX. *ad* D. XXXIX. Pontificatûs tenuit dignitatem. *Porro alter Epiſcopus Aſturicenſis, hic Monachus fuit, & poſtea (ut quibuſdam videtur) Epiſcopus Palentinus, quod infrà diſcutiemus. Sed S. Ildefonſum juvat audire eodem loco, de Montano Toletano ſic diſſerentem.* Amatores quoque Priſcillianæ ſectæ, licet non operarentur eadem, quia tamen memoriam ejus amore retinerent, abdicat & exprobrat, commemorans quòd in libris beatiſſimi TURIBII Epiſcopi ad LEONEM Papam miſſis eadem Priſcillianorum hæreſis detecta, convicta, atque decenter maneat abdicata. Aliam verò Epiſtolam ad TURIBIUM Religioſum, in qua collaudans eum quòd culturam deſtruxerit idolorum, committit ei Sacerdotalis auctoritatem vigoris, per quam Presbyteros chriſma conficere., & Epiſcopos alienæ ſortis alterius diœceſis Eccleſias conſecrare magna compeſcat invectione. *En Turibij duo, Epiſcopus alter Leonis coævus, alter* Religioſus *Montano æqualis, cui Montanus* committit Sacerdotalis auctoritatem vigoris, *& quidem in diœceſim Palentinam, in qua ampliùs hæreſis fervebat. Quis ergo eum Epiſcopum Palentinum fuiſſe credat?*

Turibius junior an Palentinus Epiſcopus?

4. *Sed attendamus, an Epiſcopus cenſeri poſſit ex Montani Epiſtola ad ipſum directa, cujus en ſuſcriptio & contextus.* Domino eximio præcipuóque Chriſticolæ D. & filio TURIBIO MONTANUS Epiſcopus. Alumnum te fidei Catholicæ & ſanctæ religionis amicum etiam in actis mundialibus converſantem valde & novimus & probavimus. Cùm enim adhuc floreres in ſæculo, ita claritatis tuæ vita perpatuit, ut ſecundùm ſententiam Domini & quæ ſunt Cæſaris Cæſari non negares, & Deo quæ ſua ſunt, debita mente perſolveres. Iure enim te Divini cultus * ... in hac præſertim provincia nominabo. Putáſne quanta tibi apud Deum maneat merces, cujus ſollertiâ atque inſtinctu & idololatriæ error abſceſſit, & Priſcillianiſtarum deteſtabilis ac pudibunda ſecta contabuit, ſi tandem adhuc & in nomine honorare deſiſtunt, cujus poſt tuam adminitionem collapſa eſſe opera non ignorant? Nam de terrenorum dominorum fide quid loquar? cui ita tuum impendiſti laborem, ut feroces cohabitantium tibi animos ad ſalubrem Regulam & normam regularis diſciplinæ reduceres. Præſtabit Divina clementia, quia id quod ſummo labore conatus es, precibus & oratione perficeres. Quæ tamen ex Palentino Conventu ad nos pervenerint, Celſitudini * tuæ indi are curavi, quò faciliùs per veſtram increpationem nefanda præſumptio in poſterum conquieſcat. Quidam, ut ad nos perlatum eſt, Presbyteri auſu temerario tes facias non tam conſecrare quàm violare præſumunt, & cunctis ab initio fidei Catholicæ ſæculis inuſitatum ſummis ſui Ordinis hominibus, niſi tantùm Pontificibus, debitum jus conſecrationis chriſmæ, neſcio quo typho an dementia dicam, indubitanter adſumunt. Quod quàm ſacrilegum ſit, piiſſimam conſcientiam tuam latêre non credo: & ideo ſpero ut pro enervanda hac ipſa ſuperfluitate ſeveriſſimi Sacerdotis auctoritate utatis, & tantæ rei temeratores diſtrictiori increpatione coerceas, *&c.*

Extat in collect. Conc. Hiſpan.

* Supple aſſertorem.

* f. caritati.

Monachus fuit.

5. *Heic obſervare convenit, diœceſim Palentinam nunc Compoſtellano, olim verò Toletano Metropolitæ ſubjectam fuiſſe, ne quis miretur quòd Montanus Toletanus de cauſis Palentinis curam gerat. Qui cùm Turibium in inſcriptione* filium *appellet, ſatis apparet eum illo temporis Epiſcopum non fuiſſe. Immo nec poſteà illam dignitatem videtur aſſecutus, alioqui S. Ildefonſus, qui hoc neſcire nec potuit, nec debuit præterire, eum unde* Religioſi *nomine non deſignaſſit.*

6. *Unde dubium prorſus efficitur, utrùm Turibius Palentiæ Sedem aliquando tenuerit: At verò Monaſtica diſciplina addictum fuiſſe conſtat tum ex Ildefonſo tum præcipuè ex Montano, qui in relata epiſtola priſtinam Turibij in ſæculo converſationem præſenti opponit. Verùm ne quidquam diſſimulemus, incredibile certè videtur quod in vulgato Maximi Chronico nonnulli probant,* Turibium Palentinum à S. Benedicto Romæ accepiſſe habitum. *Quis enim exiſtimet S. P. Benedictum Romam ſemel dimiſſam unquam repetiiſſe? Et ſi ad breve tempus id feciſſe dicatur, quis putet Turibio nulla facta probatione ſtatim Monaſticum conceſſiſſe habitum, quem nonniſi poſt unius anni experimentum in Regula ſua cap. 58. dari præcipit? Potuit quidem Turibius, ſi forſitan in Italiam aliquando profectus eſt, S. P. Benedicti Regulam exinde retuliſſe, ac deinde Monachis Hiſpanicis propoſuiſſe. At rem incertam aliorum arbitrio relinquimus.*

7. *Hæc igitur in S. Turibij Vita explorata arbitramur, nempe eum origine Palentinum dignitate & moribus in ſæculo floruiſſe, deinde verò ſpretis mundi illecebris in perfectum virum apud Lybanenſe Monaſterium evaſiſſe, ex quo prodierit adverſus Priſcillianiſtas, quos valida Catholicæ veritatis aſſertione repreſſerit. Illa verò omnia geſta eſſe, antequam S. P. Benedicti Regula per orbem vulgata eſſet. Nam Montanus Epiſcopus qui de Turibij in hæreticos victoria ad ipſum ſcripſit, Toletano Concilio II. anno* D. XXXI. *præfuit, & ante annum* D. XL. *mortem ſubiit. Quo tempore Sanctam Regulam in Hiſpania jam viguiſſe, ſanè affirmare non audemus. Quam-*

quam non eamus infitias, S. Turibium qui Montano diu ſupervixiſſe videtur, in S. ipſam Regulam poſtmodum ubivis notam jurare potuiſſe. Qua de re ampliùs in Præfatione noſtra tractavimus.

DE S. VICTORIANO ABBATE ASANENSI,

Ann. Chr. D. LXVI. Ianuar. XII.

ELOGIVM HISTORICVM.

1. OSCA*, *Ilergetum in Hiſpania citeriori opidum, memoriam veneratur S. Victoriani Abbatis, cujus Vitam nuper à Franciſco Didaco Hiſpanicè ſcriptam Iohannes Bollandus Latinè vertit, & Iohannes Tamayus in Martyrol. Hiſpan. ex variis recentiorum auctorum ſcriptis compoſuit. At cùm id omnino ſit nobis in votis, ut Sanctorum acta ex antiquis, quoad ejus fieri poteſt, Scriptoribus repræſentemus; aliunde nobis ſuppetias conquirendas duximus, ſi quo modo aliquid ex vetuſtis monumentis, quod ad S.* VICTORIANUM *Abbatem illuſtrandum pertineret, eruere poſſimus.* * *Hueſca.*

2. *Variis itaque Hiſpanicis Auctoribus perluſtratis, nullus qui S. Victoriani meminerit, certior & antiquior occurrit Roderico Archiepiſcopo Toletano* [a], *qui in lib. 6. de Reb. Hiſp. cap. 1. victoriam Alcoracenſem anno circiter* M. XCV. *à Petro Aragonia Rege adverſus Mauros reportatam S. Victoriano acceptam refert in hæc verba.* Hic SANCIUS obſedit Oſcam, & ſagittâ percuſſus ſenſit ſe letaliter vulneratum, adjuravit filios ſuos PETRUM & ALDEFONSUM, quòd numquam ab obſidione recederent, donec civitas caperetur: & ipſo vitam ex vulnere finiente corpus ejus inhumatum tamdiu ſervaverunt, donec civitas fuit capta. Cúmque ad ſolvendam obſidionem multitudo Arabum adveniſſet, Petrus qui inter filios major erat, & ibidem mortuo patre in Regem fuerat elevatus, à Monaſterio S. VICTORIANI Martyris fecit afferri corpus, & ejus orationibus ſe commendans cum Arabibus concertavit, & Martyris oraculo confortatus pugnæ inſtitit, adeò quòd & fugavit Arabes, & de eorum ſpoliis exercitui inopiâ laboranti copiam miniſtravit. *Pugna illa in planitie, cui Alcoratio nomen, commiſſa, Alcoracenſi victoria nomen dedit.* Victorianus in Mauros pugnat.

3. *In fragmentis ad Lucæ Dextri Chronicon à Iohanne Calderone adjectis, ſub finem ita legimus.* Anno Domini D. XX. venit in Hiſpaniam de receſſibus Italiæ progrediens S. VICTORIANUS, & in Monaſterio Aſſanij in Celtiberia * Hiſpaniæ conſtitit, vitam ibidem Eremiticam primùm inſtituit, & pòſt crebeſcente fama virtutum ac miraculorum, S. BENEDICTI cucullum jam ſenior induit, plurima per Hiſpanias Monaſteria fundat, more Benedictinorum nobilium filios & in ijs S. GAUDIOSUM moribus, & doctrinis luculenter imbuit. Plenus dierum & meritorum XII. Ianuarij moritur, vivus & mortuus plurimis miraculis claret. Obiit autem anno VII. Regis Gothorum ATHANAGILDI, cui apprime carus fuit, & ejus Ordini profusè favit. *Iſtis verbis, quæ non certum habere videntur auctorem, tametſi Heleca Epiſcopo Cæſarauguſtano homini IX. Sæculi (quippe qui ſub Alfonſo Magno anno* DCCCC. XC. *floruit) tribuantur à nonnullis, integram fidem impertire nolumus.* Quis fuerit. * *l'Aragon.*

4. *Verùm enimverò nullus æquè Victorianum commendat, prodit & illuſtrat, quàm Venantius Fortunatus, qui ejus Epitaphium luculento carmine ſcripſit. Quæ res à nemine hactenus obſervata, viris eruditis haud ingrata, ut quidem credimus, futura eſt, nec parum Hiſpanis profutura, quibus Victorianus antehàc inter adventicios habitus, inter populares aſſeretur. Nam Epitaphium illud, quod in vulgatis Fortunati libris de Victoriano Abbate Agaunenſi inſcribitur, in MSS. codicibus Victorianum Abbatem Aſanenſem præfert cum hac epigraphe:* Epitaphium VICTORIANI Abbatis de Monaſterio Aſanæ. *Hæſit quidem animus in vocabulo Aſanæ, cùm primùm hanc diſcrepantiam in membranaceis Fortunati exemplaribus obſervare licuit. Sed nodum illum explicavit Philippus Ferrarius, in Catal. generali SS. de Victoriano ita agens.* Pridie Idus Ianuarij apud Cæſarauguſtam in Hiſpania S. Victoriani primi Abbatis Aſanenſis. *Porro Aſana ſeu Aſanum vicus eſt Aragoniæ juxta flumen Cinga, qui per montium anguſtias rapido impetu decurrens, tandem aliquibus ſibi rivis adjunctis in Iberum influit, ut in S. Victoriani Actis à Bollando Latinè redditis legitur. Iam verò proferamus integrum Fortunati Epitaphium, quod in lib. 4. Carm. 11. reperitur cum hac inſcriptione,* Fortunati de illo elogium. Fortunatus emendatus.

EPITAPHIVM VICTORIANI ABBATIS DE MONASTERIO ASANÆ.

Quiſquis ab occaſu properas huc, quiſquis ab ortu,
Munus in hoc tumulo quod venereris habes.

a Rodericus Tolet. obiit anno M. CC. XLVII. qui S. Victorianum perperam Martyrem appellat.

Ann. Chr. D. LXVI. Ianuar. XII.

Reſpice dictatum cæleſti dote talentum,
Cujus ſemper habet pectoris arca Deum.
Relligionis apex, vitæ decus, arma ſalutis,
Eximius meritis VICTORIANUS adeſt.
Dignum opus exercens, qui fructificante labore
Cunctis non ſoli vixit in orbe ſibi.
Plurima per patriam Monachorum examina fundens,
Floribus æternis mellificavit apes.
Lingua potens, pietas præſens, oratio jugis
Sic fuit ut jam tum totus ad aſtra foret.
Plura ſalutiferis tribuens oracula rebus
Sæpe dedit ſignis vita beata fidem.
[a] Annis 60. fuit Abbas. Bis ſenis rexit patrio moderamine luſtris [a]
Rite Deo placitas Paſtor opimus oves.
Calle ſequens recto ſacra per veſtigia Chriſtum
[b] Nunc fruitur vultum [b], quem cupiebat amor.

Hiſpanus fuit. 5. *En quem Hiſpani hucuſque Italum exiſtimavêre, Fortunatus utique Italus Hiſpanum ſatis declarat, dum eum quem Monaſterij Aſana in Hiſpania Abbatem dicit*, plurima per patriam Monachorum examina fudiſſe *, & oves patrio moderamine rexiſſe *commemorat. Quamobrem verò S. Victorianus ab Hiſpanis Italus hactenus creditus ſit, & ex Italia per Galliam profectus in Hiſpanias, inde fortè accidit, quòd eundem eſſe putaverint cum Victorino Monacho illo Italo, quem Gregorius Magnus Homil. 34. in Evang. commendat. Nec inſolens cuiquam videatur, Fortunatum in laudes hominis Celtiberi deveniſſe, cùm S. Martinum Dumienſem in Callæcia Epiſcopum longiùs ſummotum epiſtolâ & elogio convenerit. Atque ut omnis dubitatio tollatur, nulla Victoriani Abbatis mentio eſt in Abbatum Agaunenſium Indice, quem ex tabulis Agaunenſibus Sammarthani deſcripſerunt.*

* an fundaſſe?

An primus Abbas Aſanenſis? 6. *Supereſt diſcutiendum, an Victorianus fuerit primus Abbas Aſanenſis; tum an S. P. Benedicti inſtitutum aliquando ſectatus ſit. Primum Aſanenſi Monaſterio præfuiſſe negant ſcriptores Hiſpanici recentiores ferè omnes, quòd hoc Cœnobium à Geſaleico Gothorum Rege, vocabulo S. Martini de Saraza, nunc S. Victoriani, anno* D. VI. *conditum ante* [c] *Victoriani in Hiſpaniam acceſſum putent. Aſt cùm ex Fortunato habeamus, Victorianum genere Hiſpanum annis* LX. *Monaſterium ſuum rexiſſe, facilè adducimur in ſententiam Philippi Ferrarij, qui eum primum Abbatem Aſanenſem vocat. Et quidem ſi certum eſt Monaſterium ipſum anno* D. VI. *conditum fuiſſe, cum* LX. *annos Victorianus illi præfuerit, is anno* D. LXVI. *obiiſſe omnino dicendus eſt. Ceterùm an Victorianus nomen dederit in S. Benedicti Regulam, cùm primùm in Hiſpania vulgari cœpit, ſicut probare in promptu non eſt, ita facilè inficiari non licet, quandoquidem Hiſpanici Scriptores hujus ætatis non pauci illud affirmant. Mortuus eſt S. Victorianus die* XII. *Ianuarij, quo die Natalis ejus dies celebratur, &* VII. *Id. Aprilis ejus Tranſlatio, de qua etiam pauca dicendum.*

Tranſlationes. 7. *In Breviarijs Oſcana & Iacenſis diœceſeon ſic de S. Victoriani Reliquiis ſcribitur.* Reliquiæ ejus timore ABDERRHAMEN Regis Paganorum fuerunt tranſlatæ ad S. Rufinam ſupra Ainſam, ubi per ducentos & ſexaginta annos manſerunt. Sed divina miſericordia operante timore Paganorum ſublato Dominus SANCTIUS Rex Aragonum & Pamplonenſis ad Caſtrum Alquezar poſuit VI. Id. Aprilis in Octava Paſchæ anno ab Incarnatione M. LXXXVIII. Inde tranſlatæ ſunt ad Monaſterium Montis Aragonum [d] prope Oſcam,
[d] ubi nunc caput cum toto corpore, dempto brachio, honorificè habetur. *Hæc ſi vera ſunt, quomodo Petrus Aragonum Rex corpus S. Victoriani ex Monaſterio Aſanenſi deferri præcepit anno circiter* M. XCV. *ut ſupra ex Roderico retulimus? Certè Monachi S. Victoriani Aſanenſis Patroni ſui Reliquias arca argentea antiquiſſima incluſas penes ſe habere gloriantur. Ipſi litem ſuam dirimant. Vero tamen ſimile eſt, Sanctium Aragoniæ Regem, qui anno* M. LXXXIX. *Mont-Aragonij Cœnobium erexit dotavitque, cùm ſe ad Oſcanæ urbis obſidionem pararet, S. Victoriani partem Reliquiarum illò tranſtuliſſe, partem in Monaſterio Aſanenſi reliquiſſe: niſi dicere mavis, integrum corpus à Petro Sanctij filio poſt victoriam S. Victoriani præſidio in Mauros reportatam in Mont-Aragonium fuiſſe tranſlatum.*

[a] Concordat hic calculus cum actis S. Victoriani à Bollando relatis, in quibus Victorianus *duodecim luſtris* Monaſterio præfuiſſe legitur.

[b] Ita ſcribunt MSS. codd. & rectè quidem. Nam apud probos auctores *fruor* cum quarto caſu non rarò conjungitur.

[c] Turpiter hallucinantur, qui hoc Monaſterium anno CCCC. XLII. extructum dicunt à Geſaleico Rege, qui ab anno dumtaxat D. VI. ad D. X. Veſigothis imperavit.

[d] Hoc Monaſterium unâ leucâ diſſitum ab urbe Oſca, nunc eſt Canonicorum Regularium S. Auguſtini, ut Martinus Carillo iſtius Monaſterij Abbas ſcribit.

VITA S. NICETII EPISCOPI TREVERENSIS.

Circa ann. D. LXVI. Decemb. V.

Auctore Gregorio Turon. *de Vitis Patr. c.* 17.

1. SI fides dictis adhibetur, relatoribus ſacrorum operum prò fidei merito fideliter arbitror eſſe credendum: quia non omnia quæ in ſcripturis leguntur, obtutibus propriis cerni potuerunt, ſed quædam ipſius ſcripturæ relatione firmata, quædam aliorum auctorum teſtimonio comprobata, quædam verò proprij intuitus auctoritate creduntur. Sed ſunt, quod pejus eſt, qui perverſo ſenſu ut ſcripta non credunt, ita teſtificata reprehendunt, viſa verò tamquam conficta faſtidiunt, non habentes illud in ſua credulitate, quod Thomas Apoſtolus geſtabat in corde dicens: *Niſi videro, non credam.* Beati quidem qui non viderunt & crediderunt; ſed iſte ut vidit, ſtatim credidit. Nam, ut diximus, multi videntes non modò non credunt, ſed & derident. Vnde & ego aliqua de ſancti Nicetij Treverici Sacerdotis virtutibus, virilitate, magnanimitate, ſanctitate ſcripturus, reprehendi ab aliquibus vereor dicentibus mihi: Tu cùm ſis junior, quomodo ſeniorum geſta poteris ſcire? qualiter ad te eorum facta venerunt? nempe non aliud niſi conficta à te hæc quæ ſcripta ſunt decernuntur. Qua de cauſa relatorem hujus operis in medio ponere neceſſe eſt, ut hi qui veritati derogant confundantur. Noverint igitur à beato AREDIO Abbate urbis Lemovicinæ qui ab ipſo NICETIO Antiſtite enutritus, & Clericatûs Ordinem ſortitus eſt, hæc quæ ſubjecta ſunt me audiſſe; quem in hoc non credo feſelliſſe, cùm per eum Deus eo tempore quando mihi iſta retulit, & cæcorum oculos illuminavit, & paralyticis greſſum præſtitit, & energumenos ejectis dæmonibus ſanæ menti reſtituit: nec credendum eſt eum mendacij nube obumbrari poſſe, quem Deus ſæpius ab imbrium nube obtectum ita protexit, ut imbutis ſociis ipſe nulla ſtillarum cadentium infuſione madeſceret. Denique ſi de tali re dubitat, de beneficiis Dei diffiditur.

Quorumdam moroſitas erga pios auctores arguitur.

Iohan. 20. 25.

Fides eorum quæ heic ſcribuntur.

2. Aiebat ergo memoratus Sacerdos de antedictò Antiſtite: Multa quidem, dulciſſime frater, de ſancto NICETIO bonorum virorum teſtimonio divulgata cognovi: ſed plura meis oculis propriis inſpexi, vel etiam ab eo vix elicita cognovi. Et cùm mihi quæpiam de his quæ per illum Deus operatus eſt explanaret, non cothurno jactantiæ tumeſcebat, ſed compunctus corde cum lacrymis ajebat: Ideo tibi hæc, fili cariſſime, pandere volo, ut & tu cum ſumma converſans innocentia cordis ſimilia mediteris: non enim ad excelſa virtutum Dei contendere quis poterit, niſi fuerit innocens manibus & mundo corde, ſicut canna Dauidici carminis canit. Hæc ergo de eo præfatus relator exorſus eſt. Igitur ſanctus NICETIUS Epiſcopus ab ipſo ortus ſui tempore Clericus deſignatus eſt. Nam cùm partu fuiſſet effuſus, omne caput ejus, ut eſt conſuetudo naſcentium infantum, à capillis nudum cernebatur: in circuitu verò modicorum pilorum ordo apparuit, ut putares ab eiſdem coronam Clerici fuiſſe ſignatam. Exinde à ſtudioſiſſimis enutritus parentibus, litteris inſtitutus, Abbati cuidam in Monaſterio commendatur: in quò loco ita ſe devotum Deo exhibuit, ut migrante Abbate ipſe ſuccederet. Iam verò aſſumpto Abbatis officio tantum ſe talémque ad inſtructionem atque diſtrictionem Fratrum exhibuit, ut non modò „agere, verum etiam nulli liceret aliquid vel loqui perversè dicens: Cavenda eſt ſcurri„litas, Dilectiſſimi, & omne verbum otioſum, ut ſicut corpus omne purum exhibere de„bemus Deo, ita etiam & os non ad aliud aperire, niſi ad laudem Dei: quia tria ſunt in „quibus genus dilabatur humanum, aut enim cogitat, aut loquitur, aut agit: ergo vos di„lectiſſimi, oportet vitare ſcurrilitatem, malitiam, & omne opus peſſimum. Multa & alia exhortabatur Fratres, ut eos dignos Domino exhiberet ac mundos.

Relatio S. Aredij de S. Nicetij vita.

Nicetius cum corona clericali ex vtero prodit.

Fit Monachus & Abbas.

Ejus monita ad Monachos.

3. Venerabatur autem eum & Rex THEODERICUS magno honore, eoquòd ſæpius vitia ejus nudaret ac crimina; caſtigatus emendatior redderetur: & ob hanc gratiam decedente Trevericæ urbis Sacerdote *, eum ad Epiſcopatum juſſit accerſiri, cúmque dato conſenſu populi ac decreto Regis ad ordinandum à viris ſummo cum Rege honore præditis adducebatur. Verumtamen cùm propinqui ad urbem cadente ſole fixis tentoriis manſionem pararent, illi confeſtim laxatos equos per ſegetes pauperum dimiſerunt. Quod cernens beatus NICETIUS miſericordia motus ait: Expellite quantocius equos veſtros à ſegete pauperis: alioquin removebo vos à communione mea. At illi indignantes dixerunt: Quænam eſt hæc cauſa quam loqueris? adhuc enim Epiſcopalem apicem non es adeptus, & jam excommunionem minaris? At ille; Verè, inquit, dico vobis, quia deſtinavit Rex, ut me avulſum à Monaſterio huic oneri conſecrari juberet: fiet quidem voluntas Dei, nam

A Theodorico Treverorum Epiſcopus deſignatur.

* 1. Epiſcopo.

Circa ann. D. LXVI. Decemb. v.

Regis voluntas in omnibus malis me obſiſtente non adimplebitur. Tunc curſu rapido abiens ejecit equos à ſegete, & ſic cum admiratione hominum illorum ad urbem deductus eſt: non enim honorabat perſonam potentis, ſed Deum tantùm & in corde & in operibus metuebat.

Onus Epiſcopale ſentit Nicetius. [a]

Qualem in Epiſcopatu ſe geſſerit.

4. Impoſitus itaque in cathedra [a] dum lectionum ſeriem auſcultaret, ſenſit neſcio quid grave ſuper cervicem ſuam: cúmque bis aut ter manum clam ad tentandum injeciſſet, nullius rei cauſam invenire potuit, quæ hoc pondus inferret: divertenſque caput ad dexteram & lævam odoratus eſt odorem ſuavitatis. Intellexit quoque hoc onus eſſe Sacerdotij ipſius dignitatem. Aſſumpto verò Epiſcopatu tam terribilem ſe præbuit omnibus ſi Dei mandata non ſervarent, ut imminere mortem proximam voce præconis teſtaretur. Quibus de cauſis pauca loqui placet ad roborandam Sacerdotum cenſuram, vel ad inſtructionem populi, ſive etiam ad ipſorum Regum præſentium emendationem.

[b]

Theodeberto Regi quàm ſeverus.

5. Nam cum THEODERICO decedente THEODEBERTUS filius ejus regnum ambijſſet, ac multa iniquè exerceret [b], & ab eodem plerumque corriperetur, quòd vel ipſe perpetraret, vel perpetrantes non argueret, Eccleſiam eſt ingreſſus. Lectis igitur lectionibus quas canon ſanxit antiquus, oblatis muneribus ſuper altare Dei, ait Sacerdos: Non hîc hodie Miſſarum ſolemnia conſummabuntur, niſi communione privati priùs abſcedant. At Rege renitente ſubitò exclamat unus de populo arreptus à dæmone puer iuvenis, cœpitque voce valida inter ſupplicia torturæ ſuæ & Sancti virtutes & Regis crimina confiteri, dicebátque Epiſcopum caſtum, Regem adulterum; hunc timore Chriſti humilem, illum gloria regni ſuperbum; illum Sacerdorio impollutum à Deo impoſterum præferendum, hunc ab auctore ſceleris ſui velociter elidendum. Cúmque Rex timore concuſſus peteret ut hic energumenus ab Eccleſia ejiceretur, dixit Epiſcopus: Priùs illi qui te ſecuti ſunt, id eſt inceſtuoſi, homicidæ, adulteri, ab hac Eccleſia extrudantur, & hunc Deus ſilere iubebit. Et ſtatim Rex iuſſit Sacerdoti dæmoniacum ſoras extrahi; ſed cùm apprehenſa columna evelli à decem viris non poſſet, Sanctus Dei ſub veſtimento ſuo propter iactantiam faciens crucem Chriſti contra dæmonem, relaxari præcepit; qui protinus corruens cum his qui eum trahere nitebantur, poſt paullulum ſanus erectus eſt: deinde poſt acta ſolemnia requiſitus numquam reperiri potuit, nec ullus ſcivit, unde venerit, vel quò abierit. Conjiciebatur tamen à plurimis eum à Deo miſſum, qui Regis Sacerdotiſque opera non taceret. Vnde factum eſt ut Sacerdote orante Rex mitior fieret, Paſtor à Domino remunerandus dignè propheticum illud audiret: quia qui reddiderit pretioſum de vili, tamquam os meum erit.

Ierem. 15.

Nicetius cupit mori pro iuſtitia.

Chlotharium excommunicat.

6. Quotidie autem prædicabat Sacerdos populis, denudans crimina ſingulorum, & pro remiſſione deprecans aſſiduè confitentium. Vnde adversùs eum ſæpius odij virus exarſit, quòd tam veraciter multorum facinora publicaret. Nam plerumque ſe perſecutoribus ultro obtulit, & gladio exerto cervicem præbuit: ſed nocere ei Dominus non permiſit. Voluit enim pro iuſtitia mori, ſi perſecutor fuiſſet infeſtior. Aiebat enim; Libenter moriar pro iuſtitia. Sed & CHLOTHARIUM Regem pro injuſtis operibus ſæpius excommunicavit, exiliúmque eo minitante numquam eſt territus. Quodam verò tempore cùm iam in exilium ductus ab Epiſcopis reliquis, qui adulatores Regis effecti fuerant, removeretur, atque à ſuis omnibus derelictus uni Diacono qui adhuc perſtabat in fide ait: Quid tu nunc agis? quare non ſequeris fratres tuos, ut eas quò volueris ſicut illi fecerunt? Qui ait, Vivit Dominus Deus meus quia uſquequo ſpiritus meus intra hos artus contentus fuerit, numquam derelinquam te. Et ille, Quia, inquit, hæc dixiſti, dicam tibi quæ Domino revelante cognovi. Cras enim in hac hora & honorem recipiam, & Eccleſiæ meæ reſtituar: hi autem qui me reliquerunt, cum magno pudore ad me confugient. Præſtolabatur itaque Diaconus rem promiſſam attonitus, quod poſtea eſt expertus. Illuceſcente autem die craſtina ſubitò advenit Legatus SIGISBERTI Regis cum litteris, nuntians Regem Chlotharium eſſe defunctum, ſéque regnum debitum cum Epiſcopi caritate debere percipere. Hæc ille audiens ad Eccleſiam regreſſus poteſtati reſtituitur, confuſiſque his à quibus derelictus fuerat, omnes in caritate recepit.

Mittitur in exilium anno D. LXI.

Revocatur à Sigiberto.

Infractus fuit in adverſis.

1. Cor. 11.

* In Moſello.

7. Iam verò quàm fortis fuerit ad prædicandum, quàm conſtans ad ſuſtinendum, quàm prudens ad docendum, quis evolvere queat? Vnus enim ei ſemper rigor in proſperis & adverſis: nec minantem timuit nec à blandiente deluſus eſt. Nam verè (ut aiebat relator ille memoratus) parum fuit quin iuxta Paulum Apoſtolum non fuiſſet injuriatus periculis fluminum, periculis latronum, periculis in civitate, periculis in falſis fratribus, & reliqua. Nam quadam die dum Moſellam * fluvium navigio tranſnataret, inter pilas pontis fluctuúmque actus impulſu, palmis tantùm pilæ adhæſit, pede continens navem, & ſic ab irruentibus jam ad demerſionem paratus erutus eſt, quod non ſine tentatoris inſidijs ſe pertuliſſe ferebat. Sed & ipſe auctor criminis plerumque ſe

[a] S. Nicetius anno D. XXVII. ordinatur Epiſcopus iuxta calculum doctiſſimi Caroli le Cointe Oratorij Presbyteri in To. I. Annal. Eccleſ. Franc. Baronio anno D. XXIX.

[b] Et tamen Gregorius Turon. Theodebertum Regem non modicè laudat in Hiſtoriæ libro 3. cap. 25.

obtutibus

Circa anno D. LXVI. Decemb. v.

obtutibus ejus nociturus oſtendit. Denique dum quadam die iter ageret, deſcendens ab éqno inter veptes condenſas ventris purgandi gratiâ eſt ingreſſus; & ecce aſſiſtit ei umbra teterrima ſtatu procera, craſſitudine valida, colore tetra, oculorum ſcintillantium immenſitatem in modum tauri pernlantis habebat, ore patulo quaſi ad degluriendum virum Dei parata. At illo faciente ſignum Crucis econtra, in modum ſumi aſcendentis evanuit; quo non ambigitur ipſum ei ſceleris principem ſuiſſe monſtratum.

Crucis ſigno dæmonum larvas fugat.

8. In jejunijs autem valde (ut diximus) fortis erat, nam ceteris reficientibus ſæpe ipſe contexto capite à cucullo ne agnoſceretur in publico, cum uno tantùm puero Sanctorum Baſilicas circuibat. Sed & curationum gratia data eſt ei à Deo. Dum autem ille hæc in illo (nt ſupra diximus) habitu Sanctorum habitacula circuiret, ad templum S. Maximini Antiſtitis in cujus atrio poſt multas debacchationes tres energumeni preſſi ſopore quieſcebant; cernénſque eos ſomno deditos, fecit ſignum Crucis econtrà, ſtatímque expergefacti elevantes in ſublime voces dato impetu ad vomitum emundati ſunt. Cùm autem lues inguinaria Treveticum populum in circuitu civitatis valde vaſtaret, & Sacerdos Dei pro ovibus commiſſis Dei miſericordiam imploraret aſſiduè, factus eſt ſonus de nocte magnus tamquam tonitruum validum ſuper pontem amnis, ita ut putaretur urbs ipſa abſorberi. Cúmque omnis populus exterritus in lectulis reſediſſet, letiferum ſibi interitum opperiens, audita eſt in medio rumotis vox una ceteris clarior dicens: Et quid hic, ô ſocij faciemus? ad vnam enim portam EUCHARIUS Sacerdos obſervat, ad aliam MAXIMINUS excubat, in medio verſatur NICATIUS, nihil hîc ultra prævalere poſſumus, niſi ſinamus hanc urbem eorum tuitioni. Hac voce audita, ſtatim morbus quievit, nullúſque ab eo ultrà defunctus eſt. Vnde non ambigitur virtute memorati Antiſtitis fuiſſe defenſam.

Iejunia ejus.

Trevirenſes à lue inguinaria liberat.

9. Invitatus autem quodam tempore Sacerdos à Rege, dicit ſuis: Quærite nobis piſcium multitudinem in abundantia, ut euntes ad occurſum Regis, & noſtrum expleatur opus, & amicis miniſtretur affatim. Dixerunt ei: Lapſus noſter in quem piſces decidere ſoliti ſunt, proſus deſertus habetur: ſed & maceriæ ipſæ de locis ſuis amnis impetu evulſæ naſcuntur: non eſt qualiter juſſio veſtra adimpleatur, dum non eſt in promptu qualiter capiantur, quæ præcipis. Et ille hæc audiens ingreſſus in cellulam ſuam vocavit puerum, & ait: Vade & dic coquorum præpoſito ut exhibeat piſces ab amne. Qui juſſa referens, deriſus eſt ab homine. Reverſóque ait Sacerdos: Scio quia locutus es ea quæ præcepi, ſed audire noluerunt: vade rurſus & dic eis ut eant. Cúmque bis aut tertiò hanc ordinationem durè ſuſciperent, commoti tandem abierunt ad lapſum, & aſpicientes invenerunt eum ita refertum piſcibus, ut decem viri quæ repererant vix exhibere potuiſſent. Oſtendebat enim ei virtus divina ſæpiùs quæ ei opportuna erant.

Miraculum.

10. Sed nec hoc ſilendum putavi, qnod eidem de Regibus Francorum à Domino fuit oſtenſum. Vidit enim in viſu noctis turrem magnam tanta celſitudine præditam, ut polo propinqua ſuſciperent habentem feneſtras multas, Dominúmque ſtantem ſuper cacumen ejus & Angelos Dei per ſpeculas illas poſitos. Vnus autem ex eis tenebat librum magnum in manu dicens: Tantum temporis Rex ille & ille victurus eſt in ſæculo. Nominavítque omnes viritim, vel qui eo tempore erant vel deinceps nati ſunt: dixítque & qualitatem tegni & quantitatem vitæ eorum. Sed poſt uniuſcujuſque nomen, ſemper Amen ceteri Angeli reſpondebant: ſicque de his in poſterum impletum eſt, ſicut Sanctus per præfatam revelationem annuntiavit.

Regum ſortes in viſione diſcit.

11. Regreſſus autem à Rege evectu navali, obormivit: & ècce commotus vento fluvius cœpit fluctus in excelſa porrigere, ita ut putaretur navis ipſa demergi. Sacerdos autem, ut præfati ſumus, dormiens ſomno neſcio quo, ut plerumque dormientibus, quaſi ab aliquo oppreſſus eſt. Excitatus quoque à ſuis fecit ſignum Crucis ſuper aquas, & ceſſavit procella: deinde ſuſpitans crebriùs interrogatus à ſuis eſt quid vidiſſet. Qui ait: Silere quidem decreveram, ſed tamen dicam. Vidi enim me quaſi per univerſum orbem retia ad capiendum extendere, & nullus erat adjutor meus niſi tantùm hic puer ARANIUS. Et meritò eum Dominus retificem oſtendere voluit, qui quotidie populos ad divinum officium capiebat.

Signo Crucis ſedat procellam.

11. Venit autem ad eum homo quidam cæſariem barbámque prolixam efferens, proſtratúſque ad pedes ejus ait: Ego ſum, Domine, qui in maris periculo poſitus, tuo adjutorio ſum ſalvatus. At ille objurgans hominem cur de eo laudationis hujus proferret gloriam, ait: Dic qualiter te Deus ab hac neceſſitate eripuit: nam virtus mea nullum juvare poteſt. Qui ait: Nuperrimo tempore cùm navem aſcendens Italiam peterem, multitudo paganorum mecum ingreſſa eſt, inter quos & ego tantùm ſolus eram inter illam ruſticorum multitudinem Chriſtianus. Orta autem tempeſtate cœpi invocare nomen Domini, atque ut me interceſſio tua eriperet flagitare: pagani verò invocabant Deos ſuos, & ille Iovem, iſte Mercurium proclamabat, alius Minervam, alius Veneris auxilium flagitabat. Cumque jam in diſcrimine mortis eſſemus, aio ad eos: O viri nolite Deos veſtros invocare: non enim ſunt Dij iſti, ſed dæmones. Nam ſi vultis de præſenti interitu erui, invocate Sanctum NICETIUM, ut ipſe obtineat cum Dei miſericordia vos ſalvari. Cúmque una voce elevata u hujuſcemodi clamore dixiſſent: Deus Nicetij eripe nos: protinus mare mitigatum eſt,

Nicetius adhuc vivens à naufragantibus invocatur.

Circa ann. D. LXVI. Decemb. v. ceciditque ventus, ac ſole reducto eo quovoluotas oostra fuit, navis acceſſit. Ego autem vovi ne priùs comam capitis tonderem, quàm tuis obtutibus præſeotarer. Tunc juſſu Epiſcopi tooſuratus homo Arvernum adiit, unde ſe eſſe confeſſus eſt.

Ad cæleſtia in viſione invitatur. 13. Inoumera ſunt etiam quæ de hoc viro relata à memorato Abbate cognovimus: ſed finiendum libellum puto. Cùm autem propinquum tranſitus tempus migrationis ſuæ cognoviſſet, Fratribus retulit dicens: Vidi Paulum Apoſtolum cum Iohanne Baptiſta iovitaotem me ad requiem ſempiternam, atque exhibentem mihi coronam cæleſtibus margaritis ornatam, ac dicentibus mihi viris: Talibus ſpeciebus perfrueris in regno Dei. Hæc quibuſdam fidelibus referens poſt paucos dies modica ſebre pulſatus ſpiritum præmiſit ad Dominum a, Sepultúſque eſt in Baſilica ſaocti Maximini Antiſtitis, cujus nunc tumulus plerumque divinis virtutibus illuſtratur.

a Nicetios obiit circa annum D. LXVI. poſteaquam Clotſindam Reginam de curanda mariti ſui Albojni Langobardorum Ducis converſione monuit, ac Iuſtiniano Imperatori ſub extremum principatus ſui tempus in hæreſim lapſo ſcripſit. De S. Nicetio cui Magnericus ſucceſſit, ita ſcribit Gregorius Turon. cap. 94. de Gloria Confeſſ. *Ad cujus nunc tumulum vinctorum catenæ franguntur; energiam incurſionum diabolica patientes, extruſis dæmonibus liberantur: cæcorum oculi plerumque, remotis tenebris, lumine infunduntur. Nam de perjuris quid dicam? Si quis enim ibi falſum juramentum proferre auſus fuerit, illico divina ultione corrigetur: nec quiſquam hæc vel loqui audet, ſi conſcientia torquente reum ſe eſſe cognoverit, quod ibi ſacramentum præſumat exſolvere.*

S. NICETII EPISCOPI ELOGIUM,

Auctore Venantio Fortunato *in libri 3. c. 9.*

Splendor, apex fidei, veoeranda meote Niceti,
    Totius orbis amor, Pontificúmque caput:
Summos Apoſtolico præcellens paſtor ovili,
    Auxiſti meritis quicquid honoris habes.
Divino inſiſtens operi terrena relinquis,
    Cui moritur muodus, oon moriture manes.
Vita brevis cunctis, ſed ooo brevis illa Beatis:
    Cùm bona non pereant, jure pereonis erit.
Dum tibi reſtrictus maneas, & largus egenis,
    Quod ſacis io minimis; te dare crede Deo,
Captivus quicomque redit ſua limina ceroens,
    Ille lares proprios, tu capis inde polos.
Hîc habet exol opem, jejunans invenit eſcas,
    Qui venit eſuriens, hinc ſatiatus abit.
Triſtibus imponis curas purgando querelas,
    Et ſanat cunctos ona medela vitos.
Pauperis hinc lacrymas deſiccas, gaudia præſtans;
    Qui priùs ingemuit, vota ſalutis haber.
Te paſcente greges, oumquam lupus abripit agnos,
    Sunt bene ſecuri quos tua caula tegit.
Templa vetuſta Dei revocaſti in lumine priſco,
    Et floret ſenior te reparante domus.
Hinc populis longos tribuas pia vota per annos,
    Et maneas Paſtor, oe lacerentur oves, *&c.*

Circa ann. D. LXX. Martij xxix.

S. SIMPLICII ABBATIS TERTII CASSINENSIS, ELOGIUM HISTORICUM.

Duo Simplicij. I. *DVOS eodem tempore* SIMPLICIOS *ſanctitate claros apud Caſſinum ſub S. P.* BENEDICTI *magiſterio coaluiſſe, plures è noſtris hoc ævo adverſus Gallonium obſervarunt: alterum Abbatem Caſſinenſem, qui poſt* CONSTANTINUM *S. P.* BENEDICTI *ſucceſſorem Monaſterium Caſſinenſe rexit; alterum S.* MAURI *in Gallias comitem, qui eo mortuo in Italiam cum* FAUSTO *reverſus eſt. De poſteriore cetera cùm nos lateant, id unum advertere licet, cum à Gallonio*

in Apolog. de S. Gregorij Monach. pag. 88. perperam fingi tertium Lateranenſis Monaſterij Abbatem. Gallonium in errorem induxit locus malè intellectus Gregorij Magni, in principio lib. 2. Dial. ſcribentis, ſe ea quæ de S. Benedicto narraturus eſt, quatuor diſcipulis illius referentibus agnoviſſe, Conſtantino ſcilicet reverendiſſimo valde viro, qui ei in Monaſterij regimine ſucceſſit; Valentiniano quoque, qui annis multis Lateranenſi Monaſterio præfuit; Simplicio, qui Congregationem illius poſt eum tertius rexit, *&c. ubi* τὸ illius *Gallonius retulit ad Valentinianum, cùm ad S. Benedictum reſpiciat, quemadmodum ex Paulo Diacono in Vita S. P. Benedicti probavimus.* Circa ann. D. LXX. Martij XXIII.

2. *His ita commemoratis, quæ ad Simplicium Abbatem tertium Caſſinenſem pertinent proſequamur. Hunc ſeptemdecim tantùm poſt Benedictum annis Caſſini ſediſſe affirmat Angelus de Nuce Abbas itidem Caſſin. in nupero Comment. in Chron. Caſſin. cap. 29. Odo Glannafolienſis in Epiſtola S. Mauri Actis præfixâ Simplicij Vitam aſſerit à ſe viſam, quam periiſſe graviter ferimus. De eo quidem Petrus Diaconus breviter ſcripſit tum in libro de Ortu & Vita Iuſtor. Caſſin. cap. 10. tum in lib. de Viris illuſt. Caſſin. cap. 5. At quandoquidem prius Opuſculum nanciſci nobis non licuit, ex poſteriori depromemus quæ ſequuntur.* Simplicius Abbas 3. Caſſin.

3. Simplicius ſanctiſſimi Benedicti diſcipulus, ac poſt eum in Caſſino Abbas effectus, Regulam quam ſuus Magiſter ediderat, publicè legendam omnibus Monachis tradidit. Verſus quoque nonnullos de eadem re deſcripſit. Fuit verò temporibus Iuſtini ſenioris, ſepultus autem in Caſſino juxta corpus B. Benedict.

4. *Verſus à Petro deſignatos eruit ex Bibliotheca Vaticana Gallonius, & in Apologia ſua inſeruit; poſtmodúmque vir non vulgaris eruditionis Lucas Holſtenius in Cod. Regul. quos verſus iratis licèt Muſis fabricatos heic repreſentamus utpote breves, tóſque Lectoris ſtomacho ac cenſuræ committimus.*

Qui leni jugo Chriſti colla ſubmittere cupis,
Regulæ ſponte da mentem, dulcia ut capias mella.
Hîc Teſtamenti veteris novíque mandata,
Hîc ordo divinus, hícque caſtiſſima vita.
Hoc Benedictus Pater conſtituit ſacrum volumen,
Suíſque mandavit hæc ſervanda alumnis.
Simplicius famulus Chriſtíque miniſter
Magiſtri latens opus propagavit in omnes:
Una tamen merces utriſque manet in ævum.

5. *Ex his verſibus claudicante Minerva compoſitis duo argumenta æquè claudicantia producit Gallonius, nimirum S. Benedictum dum adhuc in vivis eſſet, Regulam ſuam non evulgaſſe, ſed abſcondiſſe; ac Gregorium Magnum à S. Benedicti Inſtituto fuiſſe alienum: ſiquidem Simplicius qui S. Benedicti Regulam (ut ex his verſibus ſuadere conatur) propagavit, nondum Abbas erat Lateranenſis, cùm Gregorius Monachus eſſe deſiit. Iſta ſufficiat tetigiſſe, quibus impugnandis, cùm jam refutata ſint à multis, lubenter ſuperſedemus. Ceterum ſi quis ea volet indagare, adeat Antonium Yepez in Chron. ad ann. 576. cap. 7. Hugonem Menardum de Orig. & increm. Ord. S. B. pag. 870. Haëftenum Diſquiſ. Monaſt. lib. 1. Tract. 6. Diſq. 1.*

6. *Neque his ullo modo detractum imus S. Simplicij laudibus, à quo S. Benedicti Regulam diffuſiùs propagatam non inficiamur. Non enim uno momento illa omnium regionum Clauſtra omnia penetravit: ſed poſtquam varijs Italiæ & Galliæ Monaſterijs per S. Benedictum propoſita eſt, magnum acceſſum per Simplicium cepit. Teſtis eſt Epiſtola Simplicio jam Abbati ſcripta à Fundano Abbate, qui cùm* omnia Monaſteria Campaniæ, Samniæ, Valeriæ, Tuſciæ, Liguriæ, & aliarum provinciarum Italiæ *S. Benedicti Regulam ſervare decreviſſent, hanc ipſe in ſuo Cœnobio ſervare propoſuit, ac duos è ſuis Monachis apud Caſſinum informandos ad Simplicium direxit. Epiſtolam integram in noſtra Præfatione retulimus.*

7. *Quo die vel anno S. Simplicius in cælos migraverit, incompertum eſt. Poſt eum*

Circa ann. D. LXX. Martij XXIX. *uſque ad Longobardorum cladem Caſino illatam circa annum* D. LXXX. *duos Caſſinenſi Monaſterio præfuiſſe Abbates*, VITALEM & BONITUM, *docet Paulus Diac. in lib. 4. cap. 18. proinde Simplicius annum Chriſti* D. LXX. *exceſſiſſe non videtur. Hujus corpus à Deſiderio Abbate, poſtea Victore Papa III. unà cum ſacris cineribus Conſtantini ejus deceſſoris ac Carolomanni Regis ac Monachi inventa ſunt anno Domini* M. LXXI. *ut ex Petro Diacono in ſermone MS. de Octava S. Bened. probat Johannes Bapt. Marus in Notis ad lib. de Viris illuſt. Caſſin. cap. 5. Inventionis dies* IV. *Kalend. Aprilis in Martyrologio Bened. conſignatur, obitûs verò diem antiqua Kalendaria non produnt.*

Circa ann. D. LXX. Maij XVI.

VITA S. FIDOLI ABBATIS TRECENSIS.

Eruta ex codicibus MSS.

PROLOGUS.

* S. Fale. 1. VENERANDI Patris FIDOLI * vitam ad laudem nominis Chriſti, cujus divina ſunt merita Electorum, notitiæ fidelium pandere cupientes, primùm quæ illi patria, quæve morum à puero inſtitutio fuerit, paucis prælibare operæpretium duximus, ut admiranda tanti viri converſatio ſubſequentibus ſignis, quæ per eum ſuperna dignata eſt operari majeſtas, adſtipuletur, quamvis multo plura eſſe quæ nullo teſte egerit, quæque laudem vitans humanam ſub ſilentio abſconderit, legentium nemo cunctetur. Enimverò licet ſanum ſapientibus luce clariùs conſtet in ſignorum exhibitione merita cujuſquam, utpote quæ & malis plerumque communia ſunt, nequaquam debere penſari, tamen ſibi adhærentes devotiùs divina diſpoſitio perſæpe exterioribus miraculis illuſtrando glorificat, ut dum ſolis exterioribus intendentia corda mortalium in eis viderint quod admirentur, bonorum operum exempla conſequenter in illis conſpiciant quæ imitentur. Quod profectò in dilecto ſuo FIDOLO gratia Dei evidentiſſimè declaravit: cujus vitam omnibus proponens admirabilem, innumeros de tenebris veræ luci reſtituit. Hoc ſanè omnes admoneo, in quorum fortè manus hæc venerint, ut non ex dictionis qualitate velint compenſare materiam, ſed veniam apud eos obtineat dictionis tenuitas, cùm noverint quàm ſit alta materiæ dignitas.

Miracula non ſunt certa ſanctitatis ſigna.

VITA INCIPIT.

Fidoli patria. 2. VIR igitur vitæ venerabilis FIDOLUS ex præclara Arvernorum urbe progenitus traditur, ex illuſtri quadam proſapia trahens originem: ſed hanc ille virtutum ſplendore cælitus decoratus haud ſegniter reddere ſtuduit clariorem. Denique adhuc dum tenerrima teneretur ætate, superna ſibi cooperante gratia, quæ eum jam vas electionis futurum prævideràt, morum ſublimari tetendit perfectione.

Pueritia.

Adoleſcens virtuti ſtudet. 3. Tranſcurſo verò pueritiæ tempore, cùm jam annos pubertatis attigiſſet, cœpit egregiæ indolis adoleſcens ſæculi hujus labentis fugitiva gaudia tota mente reſpuere, ac ſecundùm Apoſtolum in altiora ſe extendens, ad ſupernæ vocationis bravium omni cordis alacritate feſtinare. Cernere erat Chriſti famulum velut apem ſagaciſſimam virtutum mella undique congerere: & cùm ceteros morum ſublimitate tranſcenderet, nulli umquam nec cogitatione quidem ſe ſe præponere; ſed humilitatem, quæ virtutum eſt cuſtos, in verbo & in actu, certatim cunctis præmonſtrare, coævorum mores minùs compoſitos admirabili patientia refrænare. His atque alijs virtutum floribus inſignitus dilectus Domini Fidolus, tam Deo quàm hominibus complacebat, ac quotidianis incrementis in melius proficiens magis ac magis ad ſuperna animo ſuſpirabat.

Mentis damna cavens, Domini mandata revoluens.

Bellum Arvernicum. 4. Contigit ſub eodem tempore quorumdam inſolentiâ, ſicut ex geſtis Francorum comperimus, Arvernos atque Bituricos odium Regis THEODERICI *, qui tunc cum

* Vir doctiſſimus Hadrianus Valeſius in Rerum Francicarum libro 7. hoc loco Theodericum majorem, Clodovei Magni filium reſtituendum probat: tum quia Hiſtoricorū noſtrorum nemo Theoderici minoris adversùs Arvernos expeditionis meminit; tum etiam quia Camilianus ſeu Camelianus Epiſcopus Eccleſiæ Tricaſſinæ (de quo infra agitur) Concilio Aurelianenſi I. anno Chriſti D. XI. interfuit, nec pervenire potuit uſque ad tempus Theoderici junioris, qui unà cū Theodeberto fratre anno D. XCVI. regnare cœpit. Itaque hic locus interpretandus eſt de expeditione quam deſcribit Gregorius Turonicus Epiſcopus in libri tertij capitibus 14. & 15. quem hic nomine libri de geſtis Francorum deſignari exiſtimamus. Hoc bellum Arvernenſe referunt nonnulli ad annum D. XXXII. alij ad D. XXXIV alij ad annum D. XXV.

fratre THEODEBERTO, ſimúlque avia BRUNECHILDE Regnum Francorum ſtrenuè gubernabat, incurrere, eamdémque gentem bellorum, incendiorum, ſimúlque rapinarum diſcrimini ſubjacere. Præfatus enim Rex fratrem Theodebertum in auxilium evocans cum finitimis regni ſui gentibus tanta calamitate eamdem gentem attrivit, ut præclaros quoſque gentis illius, & omni priùs rerum affluentia exuberantes, publicè mendicare compelleret, pleroſque etiam ſtipis quærendæ gratiâ ad extraneas nationes tranſire perurgeret. Sed nec hoc quidem hoſtibus ſatis eſſe videbatur. Pueros enim quoſque atque adoleſcentes venuſtioris formæ, ſcitiſque vultibus puellas exercitus adventitias vinctis poſt terga manibus ſecum ducens, per diverſa loca pretio accepto diſtrahebat, nulli compatiens nec remeare ſinens.

Circa ann. D. LXX. Maij XVI.

5. Dum ergo hujuſmodi clade gens illa premeretur, & non ſexui, non ætati ab hoſtibus parceretur; contigit venerabilem quoque FIDOLUM capi cum cæteris, atque in modum alterius Ioſeph duris irretitum ligaminibus abſtractum patriâ du[illegible] à Barbaris. Neceſſe verò erat eos, in quorum fortè vir Domini præda factus devenerat, per Trecarum * confinia iter habere, ubi poſt beatum LUPUM vicem Apoſtolicam eo tempore adminiſtrabat CAMALIANUS omnimoda bonorum actuum claritate conſpicuus, nonus ab AMATORE qui primus illius ordinatus eſt Pontifex civitatis Epiſcopus. In hujus autem urbis territorio a quidam Dei ſervus AVENTINUS nomine ſuper ſubditum ſibi Monachorum gregem pij Patris ſollicitudinem impendebat, multis miraculis amicus Dei olim declaratus, ſicut eſt in promptu cuique volenti cognoſcere, ſi quis ejus geſta quæ hactenus habentur; attentiùs velit revolvere. Is verò revelatione admonitus iubetur redeuntibus Barbaris ire obviam, ac pro redimendo viro Dei quam poſcerent dare pecuniam.

Fidolus captivus abducitur.

* Troyes.

6. Famulus itaque Chriſti AVENTINUS viſionem ſecum retractans crebriùs, ac divinis iuſſis obſecundare ſatagens ociùs obviam proceſſit illis advenientibus. Qui cùm longè adhuc poſiti eſſent, venerabilem FIDOLUM inter ceteros recognovit tam ex divina revelatione, quàm ex ſpeciali quadam gratia quæ illius refulgebat in facie: quos ſic intrepidus collaudat vir venerandus: Ad vos non uſibus hominum neceſſaria mercimonia quæſiturus advenio, ſed unius tantùm redemptione captivi, ut deſiderio ſatisfaciat cordis mei. Cúmque eis, quis ille eſſet deſignaſſet, tantam gratiam ipſius ſermonibus conferri placuit divinæ pietati, ut abſque ulla reſtagatione quod petebatur do[illegible]ſiſſimè annuerent. Perceptiſque à viro Dei duodecim tantùm aureis, philochriſtum Fidolum nexibus abſoluerunt captivitatis; quem agnum Chriſti manſuetiſſimum vir eximiæ ſanctitatis Aventinus de raptorum manibus exemptum ſecum ducens, ſancto illi gregi quem regebat ſine mora inſeruit. At non multo poſthæc dierum labente curriculo Clericatus ei impoſito onere divinis officijs artiùs mancipare curavit.

Ab Aventino redimitur.

ac Monachis aggregatur.

7. Tunc verò, licet anteriori tempore plantaria in ſe virtutum non mediocri ſtudio excolere laboraſſet; poſtquam illius ſanctæ Congregationis adeptus eſt conſortium, nullum ſibi in regularis vitæ tramite paſſus eſt eſſe ſecundum. Virtutum ſiquidem ſuarum non leve diſpendium reputabat, ſi quid ab alijs boni fieri cerneret, quod non ipſe ferventiori animo devotus adimpleret. Illius perſeverantiam in vigilijs & orationibus, illius Inſtantiam in Divinis lectionibus ſectabatur. Hujus in cibo & potu parcimoniam, alterius ſuper illata convicia patientiam mirabatur. Alium oris ſui ad cuſtodiendum ſilentium cuſtodem, alium verò obedientiæ bono viriliter inſudantem plurimùm prædicabat. At verò iſtum ſimplicitatis miræ dono præditum, iſtum nihilominùs miſericordiæ viſceribus affluentem plurimis laudum præconijs attollebat. Porro in omnibus his bonis ſic ipſe indefeſſus præpollebat, ut quis difficilè adverterit in quo ille excellentiùs emicaret. Nec tamen ei tam deſiderabilis divitiarum ſpiritualium poſſeſſio (ut pleriſque contigit) alicujus excellentiæ nævum infligere potuit: ſed ſemper memoriâ retinens quod per quemdam ſapientem dicitur: *Quantò magnus es, humilia te in omnibus*, necnon & hoc quod in Evangelio Veritas dicit: *Si quis vult inter vos major eſſe, ſit omnium ſervus*; ita ſe ſe cunctis in eadem Congregatione ſubjiciebat, ut vix reperiri quis poſſet qui non eum ex intimo cordis affectu diligeret. Tantam enim illi omnes impendebant benevolentiam, ut ſi quid ab eo patrari præclariùs contigiſſet, hoc eorum quiſquam non minùs quàm à ſe factum amplecti ſatageret.

Perfectiores æmulatur.

Eccl. 3.20.

Matth 2a. 44.

Ab omnibus amatur.

8. Cernens itaque vir venerabilis AVENTINUS egregium juvenem in dies magis ac magis ad virtutum alta conſcendere, unanimi Fratrum conſilio Præpoſituræ ei locum delegavit, ut tanto ſecuriùs orationi & divinæ contemplationi poſſet inſiſtere, quanto ſciret eum nihil extra communis Regulæ ordinem agere vel iubere. Cùm verò ſuperna pietas & beatum Aventinum propter innumeros agones, quos ut miles Domini invictus for-

Monaſterij Præpoſitus renunciatur.

a Camuzatus in Notis ad Hiſtoriam S. Fidoli locum Monaſterij de quo heic agitur, credit fuiſſe oppidulum cui nomen Inſula, duabus leucis ab urbe Tricaſſina diſparato ad Ozam fluvium, ubi nunc ſitus eſt Prioratus Gananbio Moliſmenſi ſubjectus. Bollandus ad vitam S. Aventini 4. Februarij locum intra muras Tricaſſinos indicat, ubi nunc viſitur S. Aventini Eccleſia. Carolus le Cointe To. 1. Annal. illum cenſet eſſet locum extra ſuburbium Tricaſſinum, ubi poſtmodum à Vincentio Epiſcopo cōdita eſt in Aventini honorē Eccleſia.

Ann. Chr. D. LXX. Maij. XVI.

titer ſuperaverat, de hujus ſæculi peregrinatione vellet eruere, & fidelis ſui Fidoli vitam ad exemplum mortalibus monſtrare, quatenus lucerna ſuper candelabrum poſita omnibus in domo Domini luminis ſui radios oſtenderet; ſæpememoratus ſervus Dei gratiâ inſpirante Anachoreticæ vitæ accenſus eſt deſiderio, ut curis omnibus abſolutus liberiùs adhærere poſſet Deo.

Abbas ab Aventino ſubſtituitur.

9. Vocatis ergo extemplò diſcipulis, cùm deſiderium quo flagrabat aperuiſſet, concordi omnium aſſenſu ſanctum FIDOLUM licet multùm renuentem, licet admodum reclamantem, ætatiſque ſuæ cauſam humiliter prætendentem, pro ſe illis ordinavit Abbatem a. Deinde ſecedens ad locum quemdam iuxta vicum, cui antiquitas *Inſula* nomen dedit, ſuper ripam Sequanæ ſitum, ab Vrbe Trecaſſina ſex fere diſtantem paſſuum millibus, uſque ad vitæ ſuæ terminum in eodem manſit ſolitarius: qui quantis ibidem miraculis refulſerit, libellus geſtorum ejus b pleniùs iudicat, ad quem lectorem mittimus, ne narrationis noſtræ ordinem poſtponentes, atque ad alia demigrantes, auditoribus faſtidioſi ſimus.

Quomodo in hac dignitate ſe geſſerit.

10. Impoſitâ ergo ſibi tanti oneris ſarcinâ, vir beatus ſuper ſubditos Fratres tanta ſagacitate intendebat, ut & in exhibitione diſciplinæ modum non excederet, vel è contrario nimia reſolutione vitia pullulare permitteret, cupiens plùs amari quàm timeri, plùs prodeſſe quàm præeſſe. Ita omnium animos ſibi in caritate devinxerat, ut ſe paternitati ejus per omnia ſubderent, ac boni magiſtri informati exemplo, plùs amore iuſtitiæ quàm timore diſciplinæ à vitijs abſtinerent. Sciens enim nequaquam ſibi ſolam verborum admonitionem ſufficere, in ſeipſo bonorum operum executionem monſtrabat, vel quid quiſquis ageret, vel à quibus omnimodis præcaveret. Ipſe verò idem qui priùs orationibus ac vigilijs iugiter inſiſtebat, compunctioni ac lacrymis, acſi gravioribus eſſet obnoxius culpis, more pœnitentium ſedulus incumbebat. Nullus eo in cibo & potu parcior, nullus in Divini verbi tam frequenti quàm aſſidua meditatione ſtudioſior, nullus in infirmitatum ſuarum tolerantiâ animæquior, nullus in omni ſuo opere diſcretior reperiebatur. Nemo in eleemoſynis largior; nemo in conſilijs cautior, in exhortatione fidelium illo quis ferventior, vel in redargutione indiſciplinatorum ſeverior habebatur. Lectus illi omni ſuæ vitæ tempore cilicium, quod non aliqua ſtramenti fultura molliebatur, ſed ſuppoſiti cineres terræ qui duritiem præſerebant. Sanctæ verò Quadrageſimæ tempore, tantam ſibi corporis ſui perſecutor abſtinentiæ auſteritatem ſemper indixit, ut hanc trium panum tantùm edulio plerumque tranſigeret, ſæpe quoque ex his ipſis panis unus ſupereſſet. Potus verò in hujuſmodi refectione non alius quàm lixivia ſumebatur, ſcilicet ut & naturæ corruptibilis fragilitati conſuleret, atque potus dulcedinem permixtione cinerum evitaret.

Ejus virtutes.

Lectus

Auſteritas in Quadrageſima.

11. Opinio ergo ſanctitatis ejus circumquaque brevi diffunditur, atque à longinquis quoque regionibus illius ſuffragia ab ægrotantibus plurimis requiruntur. Duo interea cæci diurna oculorum deſtitutione damnati, ſpe luminis recuperandi expetere decreverunt virum Domini; quem cùm obnixiùs ut ſui miſereretur, querulis vocibus inclinarent, ſuper eorum calamitate toto corde condoluit, ac propiùs accedens ſignum Crucis ſuper eorum oculus cum Chriſti nominis invocatione expreſſit.

Duobus cæcis lumen reſtituit.

Quos mox diſcuſſâ liquerunt nocte tenebræ.

Luminibus prior rediit vigor, ſanguinis inſuper eruptio non modica inſecuta eſt. Poſt duarum verò horarum plus minúſve ſpatium lucis ſibi diu negatæ adepti ſolatia, qui alieno ducatu venerant, omnipotentem Deum in famulo ſuo operantem prædicantes, iam nullius indigentes adminiculo, loca ad propria remearunt.

12. Subſequenti quoque tempore puer quidam, OCTAVIANUS nomine, ad eum perlatus eſt, quem à nativitate omnium membrorum uſu ita natura damnaverat, ut eliſis plantis nec valeret incedere, nec à loco ut inferretur ab aliquo ſe movere; quem parentes anxij viro Dei præſentare deliberant, confidentes quòd nihil ſervo ſuo Deus denegaret, & ſcientes quòd præ cunctis pietate plenus eſſet. Ab his ergo delatus ante pedes illius projicitur, atque ut infelici orando ſubveniat ab omnibus exoratur. Qui tam miſerandi pueri diutina calamitate, quàm parentum illius indefeſſa vociferatione corde compunctus, ad lacrymas uſque perducitur, puerúmque ſuper cilicium quo cubare conſueverat, per ſe fereos per triduum prece continua Deum invocat, donec voti compos & quod precabatur acciperet, & perfectæ ſoſpitati reſtitutum firmum greſſum parentibus aſſignaret. Novum principis Apoſtolorum Petri miraculum, ac per omnia ſimile, niſi quòd ille ſolâ manus allevatione claudum natum mox ſanavit; beatus verò FIDOLUS Trinitatis ſervato Sacramento poſt triduum hunc curavit.

Puerum omnium membrorum impotem ſanat.

a Fidolum mortuo iam Aventino ſuffectum à Monachis Abbatem legimus in Sermone de S. Fidolo, quem Camuzatus in Promptuario Trecaſſino primus edidit, his verbis: *Eo itaque tempore Aventino Abbate ipſius Cellulæ decedente fraterna aſpiratione B. Fidolum aſſenſu Monachorum omnes unanimes in loco ejus dem elegerunt in Abbatem.*

b Extant apud Bollandum ad diem 4. Februarij geſta S. Aventini, quæ conſultò prætermittimus, ne externis hiſtorijs paginas oneremus.

Circa ann. D. LXX. Maij XVI.

Hominem furioſum curat.

13. Illis diebus contigit virum quemdam ob ſcelerum immanitatem à dæmonio invadi, qui in omnes qui accedere ad ſe fortè volniſſent, hiante ore rabidíſque dentibus ferebatur nullum ſinens abire illæſum, quicumque obviaſſet, inſtigante illo à quo poſſidebatur. Currensitaque totius pene populi turba, triplicatis quadruplicatíſve vinculis hunc ligavit, ac ſalubri tandem reperto conſilio venerabili Fidolo quantociùs adducere feſtioavit. Ante cujus ille præſentiam dum ſtetiſſet, magna voce malignus ſpiritus per os infelicis illius virum Dei ſæpiùs illum nomine vocans precabatur, ne vas ſuum quod peccatis exigentibus Dei nutu invaſerat, ſibi præriperet, cùm vel ſuos vel ſe umquam nihil læſiſſet. Triduano ergo ſibi vir beatus indicto jejunio cinere & cilicio obvoluitur, dato priùs mandato ut interim dæmonioſus intra unam cellularum ſollicitè recludatur. Noctibus ergo diebúſque io oratione cootinuans, toto corpore coram Deo proſternitur, illum rogans ut quem ſui ſanguinis pretio redemiſſet, peſſimi dæmonis infeſtatione diutiùs fatigari non pateretur. Mox Deus humanæ Plaſmator materiei à dæmone poſſeſſi finem poſuit rabiei. Sancti quippe orationibus quas cum tanta ſui afflictione indeſinenter profuderat, evictus atque coactus diabolus poſt tres dies numquam comparuit, ac familiare linquens domicilium malus hoſpes abſceſſit. IESU-CHRISTI ergo Domini & fidelis ejus Fidoli aſſidua prædicatione perfectæ incolumitati redditus, ut deinceps vitiis parceret actiùs admonetur, nequando malis ejus iteratis exaſperatus Deus graviores illi pœnas immittere compellatur. At ille, tanto liber exactore innumeras Deo grates ac ſancto Fidolo refereos, reverti quantociùs properavit, ſatiſque conſtitit eum ex tunc tam timore pœnæ, quàm beati viri exhortatione vixiſſe cautiùs.

Furem à duplici pœna liberat.

14. Alio itidem tempore latro quidam equum ejus, quem pro Monaſterij utilitatibus proceſſurus inſidere conſueverat, furto ſubducere non timuit. Cúmque aſcenſo caballo huc illúcque capi timens diffugeret, Arceias * Caſtrum (ſic nominatum antiquitus ob mœnium celſa faſtigia ibidem constructa olim, nunc diſrupta) vacabundus applicuit. Supernâ verò diſpenſatiooe tanta eum mentis alienatio corripuit, ut eodem quo venerat itinere tegreſſus aote viri Dei cellulam mane facto conſiſteret, omnibúſque ſe ſe videntibus non modicæ admirationis ſtuporem incuteret. Hinc ergo datur intelligi, quantam Deus curam obnixiùs ſibi famulantium ſemper gerat, cùm nec in rebus exterioribus eos ſupernis contriſtari permittat. Ecce enim fidelem famulum Deo inhærete boo um reputantem excellentiùs, dum cœleſtia præfert tranſitoriis, non eſt paſſus rebus defraudari terreſtribus. Infelix autem ille dum ex ejuſdem equi dorſo deſcendere voluiſſet, ita ſe ſe illi videbatur inhæſiſſe, ac ſi corpus unum facti eſſent caballus & ipſe. Proinde tremote ac pavore grandi corripitur, ac intimis medullis ejus infuſa febre mirabiliter caſtigatur. Ad beatum Fidolum concurrentes qui ad hujuſmodi ſpectaculum conveoerant, & furem cum caballo præſtò eſſe nuntiant, & ut reo ſuo quantociùs ſubveniat, ſervum Dei ſimul omnes exorant, Vir autem Domini plùs latroois cruciatu, quàm equi ſui recuperatione motus ac feſtinus advenit, & oratione facta ut improbus aſcenſor deſcendere poſſet obtinuit, & à febris infeſtatione liberavit.

* Arcy.

Dollum ſua benedictione ſignatum perefluere impedit.

15. Ad ſanctitatis ejus cumulum ſubnectamus quæ de ejus ad nos uſque pervenerunt operibus. Homo quidam FREDULPHUS nomine, cujus filium Sanctus de Baptiſmate ſuſceperat, ut domum ſuam viſitare debuiſſet, cibúmque in ea ſumere attentiùs ſupplicabat: credens illam ex adventu viri Dei multiplicari, ac deinceps bonis omnibus ſi id obtincre mereretur nullatenus indignam fieri. At ille tum Fidoli ſui caritate, tum etiam venerabilis compatris ſui invitatione crebra compulſus venire non diſtolit, ut dum eorum carnalia meteret, ſpiritalia in eorum cordibus ſeminaret. Mos quippe fuerat viro ſanctiſſimo ubicumque loci fortè eſſet, numquam à prædicatione ceſſare, ut ſpiritale ſal factus, ſicut in Evangelio diſcipulis Veritas dicit: *Vos eſtis ſal terræ*, mentes ſeſe audientium divini Verbi ſapore condiret, & talenti ſibi crediti lucra tanto ſecuriùs quanto multipliciùs reportaret. Matth. 5. 13.

16. Idem autem Fredulphus vas quoddam vino plenum illibatum apud ſe donec ſervus Dei adveniret ſervaverat, ut manus illius benedictione ſignatum & potationis diutiùs uſui poſſet eſſe, & guſtantes uberiùs lætificare. Cúmque diſcumbentes præmiſſa gratiarum actione cibum ſimul ſumerent, ſuper idem vas à prædicti conjuge ſibi delatum vir Domini ſignum dedit, deprecans ut qui vinum in Cana Galileæ de aquis fecerat, ipſe eidem vaſculo abuodantiam liquoris, ſimúlque jocunditatem infunderet: quatenus quiſquis ex eo biberet, laudes ei atque grates dare poſſet. Cumque ex eodem vino qui aderant parum quid potaviſſeot, minùs cautè collocatum alteram in partem ruit, lignúmque quo foramen infuſotium claudebatur, ſicut in hujuſmodi vaſis fieri ſolet, impetus vini ſuperveniens diſpulit. Tunc verò convivæ omnino non modicè vaſis caſu conterriti, ſimul omoes conclamant, niſi per Sanctum Domini collata beoedictio fuiſſet, dæmonis impulſa totum perjiſſet. Sed Deus volens cunctis oſtendere quantus eſſet qui vas idem ſignaſſet, ita ſua virtute foramina obturavit, ut ne una quidem ex eo vini gutta decurreret, ſed ſublatum longo poſt tempore pocula largiora profunderet. Iotueamur ergo, ſi placet, cujus vir iſte quanſive fuerit meriti, cui dono ſupernæ gratiæ præſtitum eſt, ut cùm omni liquori naturale

Circa ann. D. LXX Maij. XVI

ſit proclive decurrere vel defluere, hujus tamen benedictione ſanctificatum vinum patulis licet meatibus non quiverit emanare. Ipſe nimirum pro fideli ſervo ſuo fecit vinum hoc quodammodo obduruiſſe, qui quondam populo Iſraël per medium Iordanis ſicco tranſeunte veſtigio ſuperioribus ejus aquis Imperavit ne incurrerent, quoad arcæ bajuli Sacerdotes noviſſimi pertranſiſſent.

Mulierem cæcam & ſurdam curat.

17. Haud multo poſt tranſacto tempore mulier quædam auditûs ſimul & viſûs incurrit diſpendium. Cui procul dubio ad miſeriam cæcitas ſatis eſſet, etiamſi ſurditas addita non fuiſſet. Hujuſmodi ergo calamitati dicta mulier miſerabilis lacrymis tantùm ac planctibus jugiter intendebat, ita ut nullis conſolationibus umquam acquieſceret, quia illius miſeriæ medicator nullus eſſet. Interea famam ſanctitatis eximij Patris Fidoli parentes ejus aure captantes, ſuam ſecum ducentes filiam ad ſervi Dei Monaſterium ſumma cum celeritate venerunt, pietatem illius lacrymis ac ſingultibus exorantes, ut cujus beneficia ſuper varijs calamitatibus auriti cognoverant, quod alijs Sanctus non denegaſſet, hoc & ſibi propter Deum impendere non differret. Motus his precibus vir Domini, ut ſemper in hujuſmodi mos illi erat, Chriſtum Dominum rogaturus terræ provolvitur, ac finita oratione ægram propiùs accedere iubens, cùm ſuper illius oculos ſignum ſalutiferum Crucis expreſſiſſet, auriom quoque foramina digitos infigendo rimatur. Vix autem unius horæ ſpatium interceſſerat, cùm proprios uſus lumina ſuſcipiunt, atque ſonos aures interiùs rapiunt. Poſita ergo diu ablata ſalute, quantas Deo ac dilecto ejus Fidolo gratias, ſuis verò quantum præſtiterit gaudium, lectorum relinquimus judicio: quia plus pleniùs in talibus admirationis habet res commiſſa ſilentio, quàm ſi eam alicujus explicaret oratio. Iam verò quod omnium ejus operum ſummam ſupergreditur attingere tentabimus, ut quem per hæc quæ diximus Sanctum verè cognovimus, æquè per ſuccedentia Sanctiſſimum comprobemus.

Pro ſervo in carcere detento iudici ſupplicat.

18. Contigit aliquando ob multarum culparum perpetrationem ſervulum quemdam Domini ſui, qui iudicis fungebatur officio, animos commoviſſe, adeo ut obſcuriſſimi carceris cuſtodiæ mancipatum corpori illius nullam dari alimoniam permitteret, ut famis tabefactum miſeriâ, tormentis exquiſitis poſtmodum mulctatum, morti ignominioſæ traderet. Cujus pater infelicis filij perturbatus infortunio, lacrymarum imbre perfuſus virum Dei celeri curſu experijt, ac ſingula verba interrumpente ſingulta, ut miſeræ proli interceſſionis opem impendat, obnixiùs flagitare cœpit. At ille per ſe quidem ire nolens, quòd prædictum virum utpote plenum flagitijs minùs diligeret, baculum quo ſeniles artus ſuſtentare erat ſolitus uni diſcipulorum ſuorum Æmiliano homine tradidit, cui etiam itineris comites ejuſdem congregationis Fratres quoſdam ſociatus, ut petitionem ſuam pro pueri liberatione Domino ejus deferrent, quantociùs imperavit. Monachi proinde ſenis functi legatione cùm ad viri domum perveniſſent, quid ipſi pius eorum pater mandaverit per ordinem ſuggeſſerunt, ſimul etiam baculum illius babentes præ manibus, ne viri Dei mandatum ſperneret, immo in illo habitantis Dei ſedulò hortabantur.

19. Audita verò beati Fidoli per Monachos illius ſupplicatione, vir ille iniquus illi per omnia comparandus, de quo Veritas ait, quòd nec Deum metueret nec hominem vereretur, iracundiæ majoris furore ſuccenditur, ac ſpreta ſervorum Dei poſtulatione reo mortem celeriùs ſe acceleraturum interminatur. Nec diſtulit crudelis qualem ſibi furoris immanitas dictaverat, citiùs mortis dare ſententiam. Accitis enim his quorum erat officium punire damnatos, ad inſtar aculei ligneam machinam fieri iuſſit, mandans ut retorta forti gutturis intercluſo ſpiramine infelicem illum in eadem ſuſpenderent, data ſimul lege ut ſi quis eam intra trium dierum ſpatium tollere niteretur, ſimili quoque pœna comprehenſus & ipſe plecteretur. Tunc miſerandus homo per ſervos impietatis, carcere ſecundùm iudicis iuſſionem educitur, atque ad pœnam ſibi præparatam à lictoribus fune ſupertrahitur manibus poſt terga ligatis. Dei autem miſeratio ſervi ſui Fidoli preces pro illo benignè ſuſcipiens, ita gutturis ejus ligamina relaxavit, ut nullam omnino ſupenſionis pateretur moleſtiam, & haberet abundanter reſpirandi copiam. Videbatur autem illi per tres illos dies continuos quemdam in ſpecie ſancti viri ſub ſe conſiſtere, qui ſcapulas ſuas pedibus illius ſubmitteret, quibus ille forti velut innixus ſcalæ ſuſpendij periculum devitaret.

Eum ſuſpenſum oratione ſervat incolumem.

20. Tranſacta demum die tertia deponendi corporis ejus pater nactus licentiam, lugubres filio redditurus exequias ad locum properat, præciſàque retortâ quæ collo circumdata erat, depoſitum ſepulturæ parat tradere. Cúmque ſolutis manuum nexibus pannum quoque obductum oculis abſtuliſſet, qui putabatur ne momento quidem in ſuſpenſione vivere potuiſſe, repentè ſuper pedes conſtitit, támque patrem quàm ceteros qui intererant ſtuporis ſimul & admirationis immenſitate replevit. Extemplò tanti miraculi fama ciet cunctos per proxima quæque morantes, ut veniant: virum imitantur ovantes. Audiens itaque judex improbus geſta, pluſquam dici poſſit confunditur, ſimul quia viro Dei denegarat quod petijſſet, & quòd ſalvus aſſeratur quem necari præcepiſſet: evidentiſſiméque compertum habuit, quia cùm pro Deo in mundo hic Electi à reprobis habentur contemptui, Majeſtatis Dei noſtri plus placent aſpectui.

Sed

Circa ann. D. LXX. Maij XVI.

21. Sed diſſimile fuit illud, quòd cùm illuſtris quidam ſecondùm ſæculum compatriſque ſancti viri ſervus pro quibuſdam inſolentijs Monaſterium ejus fugâ lapſus irrupiſſet, pedibus illius provolutus cum lacrymis precabatur, ut ipſius interceſſione accenſam contra ſe Domini ſui deliniret iracundiam. Tunc Beatus ille etiam potiora præſtari ſibi abeo poſſe utpote ſuo compatri nihil hæſitans, ut fugitivo veniam dare deberet, virum commonuit; adjungens quòd in vanum peccatis ſuis Deum fieri propitium exoraret, niſi ipſe quoque in ſe peccantibus indulgere quantociùs feſtinaret. Qui virum doloſa circumveniens Domini ſponſione quæcumque petebantur ſe præbiturum libentiſſimè repromittit, ſine mora tantùm puer ad ſolita revertebatur officia vel obſequia. Hac fretus pollicitatione de Monaſterio Sanctus producens puerum illi commendat, útque in illo clementiùs ageret ſæpiùs idem repetens ammonere curat.

Servum domino ſuo inſenſum mitiùs excipi rogat.

22. Ille verò poſtquam ab eo digreſſus domum venit, eumdem ſervulum aſſumens Tornodorenſe * oppidum petijt, útque res itineris longinquitate viro Dei minùs poſſet innoteſcere, ibidem conjectum in vincula teterrimo carcere clauſit. Quod beatus vir ſpiritu revelante cognoſcens, ab intimo corde longa trahens ſuſpiria admodùm utriſque condoluit, tam colligati pueri miſeratus afflictionem, quàm compatris ſui doloſam reperiens pollicitationem. Ad familiaria ergo ſibi orationum arma recurrens, Deum, in cujus manu ſunt conſilia hominum ſive bona ſint ſive mala, magna cordis contritione cœpit depoſcere, ut & fraudulentam viri contumaciam in melius ſicut noſſet dignaretur convertere, & priuſquam moreretur ſalubriter caſtigatus hujus facti iudicium vel ſic poſſet evadere. Quod quidem ſicut petierat contigiſſe manifeſtum eſt. Nam illius in quo miſer truſus eſt ergaſtuli à fundamentis ſubitò parietes quatiuntur, quíque diligentiùs muniti fuerant, Divina virtute disjectis peſſulis aditus reſerantur. Subſequitur catenarum, quibus ille vinctus erat, ſine mora diſruptio, ac oblatâ ſibi fugiendi copiâ retrogradum iter arripiens, ſancti viri lætabundus ſe recipit Monaſterio.

* Tonnerre in Burgundia ad Armentionem fl.

At carcere reclusum liberat.

23. Nec diſtulit Omnipotens iuxta ſervi ſui petitionem fallaciæ pœnas à viro ſuperiùs memorato quantocius expetere, ut & cui intuliſſet injuriam caſtigatus cogeretur agnoſcere, & poſtmodum tale quidquam formidaret incurrere. Nam cùm caſu inter ejus domum ignis quodam modo excitatus ventorum flabris majores vires, ſicut eſt illi proprium, percepiſſet, ac ſublimiùs volantibus flammarum globis iam nec aquis nec aliquorum poſſet virtute ſopiri, ita quæ illius erant univerſa conſumpſit, ut omnium rerum factus Inops, illis quoque qui ejus priùs poterant invidere ſucceſſibus miſerabilis appareret, ac propriæ calamitatis ad virum Dei non iam falſus, imò verus nuncius exiſteret. Evidentiſſimum ergo in ſeipſo cunctis mortalibus præbuit documentum, quia cùm ad iram luſtus quiſque à reprobis provocatur, Deus ipſius, cujus ſedes mens eſt, exaſperatur. Hoc interim ut ad quantum ſanctitatis cumulum Sanctus iſte excreverit illis palam ſit, qui in ſignorum tantùm exhibitione meritorum ſummam perpendere noverunt, de pluribus pauca ſufficiant. Quòd verò plura his geſſerit non ambigimus, ot & ea ille, ut eſt proprium Electorum, non eſt paſſus diffamari propter iactantiam, ac per temporis illius ſcriptorum ſunt prætermiſſa negligentiam.

Dominum verò in hac vita caſtigari impetrat.

24. Ceterùm ſi quis omiſſis exterioribus puræ mentis oculum ad interiora convertat, quod majoris planè admirationis ac ſtuporis plenum ſit in vita illius repetiet; conſtantiam ſcilicet animi contra carnis oblectamenta, crebras de antiquo ſerpente victorias, reſurgentes ſtimulos repreſſos, æquanimitate invidiam & odium viciſſe caritate. Sciens quippe non ſibi cum carne & ſanguine eſſe pugnam, ſed adversùs principatus & poteſtates, & rectores tenebrarum harum, contra ſpiritales nequitias in cæleſtibus, ſemper Propheticum illud ore verſans: *Dixi, nunc cœpi, hæc mutatio dexteræ Excelſi.* *Pſal 76. 11.*

Fidoli virtutes.

25. Perſentiens autem ſibi diem ſupremum appropinquare, quos priùs erudierat Pater alloquitur, ut quæ docuerat ſuis pro viribus adimplerent, poſt præſentis vitæ curſum cum illo præmia digna percepturi ſuperno lumine ſine fine gauderent. Dæmonum inſidias ante oculos cordis ſemper reducite, impetúſque eorum ſcuto fidei repellite, ſupernam patriam toto affectu concupiſcite, ſpe illius quæcumque contraria vobis acciderint, viriliter ſuperate. Alter alterius onera portate, & odiorum ſemina & diſſenſiones celeriùs extirpare ſatagite. Utque omnia brevi concludam ſermone, quæ audiſtis, & vidiſtis in me, hoc agite, ut Deus pacis ſemper poſſit vobiſcum eſſe. His alijſque documentis diſcipulos invitabat. Nullum periculum perditionis ſuit paſſus in ſe de commiſſo grege, ut diſtricto Iudici poſſet præſentari mundus à ſanguine omnium. Deinde languore correptus, jámque ſibi imminentem vitæ terminum cernens, orationum tempus omne dedit inſtantiæ, Deum rogans quòd ſi errores ſuos dignè non defleverit, Deus ſolita bonitate remitteret, ac clemens ſibi condonaret. Superveniente itaque ſeptimo-decimo Kalendarum Iuniarum die ᵃ felix anima terrenam linquens habitationem, Angelorum co-

Moriturus ſuis verba facit.

In cælum migrat.

ᵃ Quo anno obierit, incertum. Adoleſcens erat cùm à Theoderici Regis exercitu Trecas abductus eſt: Rexit Avendni Monaſterium ad ſenilem uſque ætatem, ideóque annum D. LXX. facilè attigiſſe videtur. Sacræ ejus Reliquiæ in Monaſterio Cellenſi ad muros Tricaſſinus religiosè aſſervantur.

mitata cœtibus Creatoris ſui præſentiæ ſiſtitur, ubi nullo fine claudenda requie hucuſque perſruitur. Illic nacta ſui mercedem læta laboris, nos ſibi conceſſi ſocios aſſiſtat honoris, largiente ipſius miſericordiâ, qui vivit & regnat per omnia ſæculorum ſæcula. Amen.

Circa ann. D. LXX. Iulij II.

VITA S. MONEGVNDIS MONIALIS.

Auctore Gregorio Turon. Epiſcop. *in lib. de Vita Patr.* c. 19. *qui iterum de ea agit de Gloria Conf. c. 24.*

Deus ſalutem noſtram multimodis curat.

1. INSIGNIA divinorum beneficiorum chariſmata, quæ humano generi cælitùs ſunt indulra, nec ſenſu concipi, nec veibis proferri, nec ſcripturis poterunt comprehendi: cùm ipſe Salvator mundi ab illo rudis ſæculi exordio Patriarchis ſe præſtat videri, Prophetis annunciari, ad extremum ſemper Virginis intactæque MARIÆ digoatus utero ſuſcipi, & præpotens immortaliſque creator, mortalis carnis patitur amictu veſtiri, mortem pro hominis ob peccatum mortui reparatione adire, victórque reſurgere. Qui nos gravium facinorum ſpiculis ſanciaros, ac latronum inſidiantium vulneribus affectos, infuſo meri oleíque liquore, ad ſtabulum medicinæ cæleſtis, id eſt, Eccleſiæ ſanctæ dogma perduxit; qui nos exemplis Sanctorum vivere, inceſſabili præceptionis ſuæ munere cohortatur, nobíſque non modò viros, ſed ipſum etiam inferiorem ſexum, non ſegniter, ſed viriliter agonizantium præbet exemplum; quæ noo ſolùm viris legitimè decertantibus, verumetiam feminis, io his præliis favorabiliter deſudantibus ſiderea regna confert; ſicut beatæ MONEGUNDI, quæ relicto genitali ſolo, tamquam regina prudens, quæ audire ſapientiam Salomonis adivit, beati Martini Baſilicam, ut ejus miracula quotidianis momentis miraretur, expetiit, hauriréque de fonte Sacerdotali, quo poſſet aditum nemoris paradiſiaci recludere.

Monegundis venit Turones.

2. Igitur beatiſſima Monegundis, Carnotenæ urbis indigena, parentum ad votum copulata conjugio, duas filias habuit, ſuper quibus valde gaviſa lætabatur, dicens: Quia propagavit Deus generationem meam, ut mihi duæ filiæ naſcerentur. Sed hoc mundiale gaudium intercepit ſæculi hujus amaritudo, dum puellæ modica febre pulſatæ metam naturæ debitam concluſerant. Ex hoc genitrix mæſta deplorans, orbatámque ſe lugens, non diebus, noo noctibus à fletu ceſſabat, quam non vir, non amicus, non ullus propioquorum poterat conſolari. Tandem verò in ſe converſa, ait; Si nullam conſolationem de obitu filiarum capio, vereor ne ob hoc lædam Dominum meum IESUM-CHRISTUM. Sed nunc hæc lamenta linqueos, cum beato Iob conſolata, decantabo: *Dominus dedit, Dominus abſtulit; ſicut Domino placuit, ita factum eſt; ſit nomen Domini benedictum.* Et hæc dicens, exuta veſte lugubri, juſſit ſibi cellulam parvulam præparari, in qua tantummodò feneſtellam, per quam modicum lumen poſſet cernere, præcepit aptari; ibíque comprento mundi ambitu, ſpreto viri conſortio, ſoli Deo, in quo erat confiſa, vacabat. Fundénſque orationem pro ſuis ac populi delictis, habens puellulam unam, cujus ei ſamulatu miniſtrabatur aquæ neceſſitas, accipiebat etiam farinam hordeaceam, infuſóſque limphis cineres diligenter colans, ex ea aqua mixturam maſſæ conficiebat, formatóſque propriis manibus panes ipſa coquens, poſt longa jejunia reficiebatur. Reliquum domûs ſuæ cibum pauperibus diſpenſabat.

Ejus patria. De duarum filiarum obitu ultra modum triſtatur. Iob. 1. Recluditur. Ejus victus.

3. Factum eſt autem quâdam die, ut memorata puella, quæ ei conſueverat famulari, & credo inimici aſtu ſeducta, cui ſemper bonis injurias irrogare mos eſt, ſe ab ejus famulatu ſubtraheret, dicens: Non poteto ego cum hac domina permanere, quæ in tali abſtinentia commoratur; ſed potiùs utar ſæculo, ac cibum potúmque in abundantia ſumam. Quintus autem jam fluxerat abſceſſionis ejus dies, quòd hæc religioſà neque farinam conſuetam, neque aquam acceperat, ſed perſtabat immobilis, & fixa maneos in Chriſto; in quo quiſque locarus vel fundatus, nec venti turbine, nec fluctuum impulſione dilabitur; nec eoim ſibi illa de mortali cibo vitam, ſed de verbo Dei (ſicut ſcriptum eſt) putabat inferri, commemorans illud ſapientiæ Salomoniacæ proverbium; *Quia non necabit Dominus fame animam Iuſti.* Et illud, *Quia Iuſtus ex fide vivit.* Sed quoniam corpus humanum abſque eſu terreno ſuſtentari nequit, proſtrata in orationem petiit, ut qui manna populo eſurienti de cælo, limpháſque ſitienti produxit è ſaxo, ipſe quoque alimentum, quo parumper corpuſculum feſſum confortaretur, dignaretur indulgere. Protinúſque ad ejus orationem nix de cælo decidua humum operuit. Quod illa cum gratiarum actione cernens, educta manu per feneſtram, quòd circa parietem erat, ex ipſa nive colle-

A famula relicta miro modo paſcitur. Deut. 8. Prov. 10. Habac. 2.

git, de qua aquam exprimens, panem ſolitum formavit, quouſque ad alios quinque dies victum corporeum miniſtravit.

Circa ann. D. LXX. Iulij II.

4. Habebat autem contiguum cellulæ parvulum viridarium, in quod pro quadam relevatione prodire erat ſolita. In illud igitur cùm ingreſſa eſſet, intuens herbas loci ac deambulans, mulier quæ triticum ſupra tectum ſuum ſiccandum poſuerat, quaſi de eminentiori loco curis oppleta mundanis, importunè proſpexit, móxque oculis clauſis lumine caruit. Cognoſcens autem reatum ſuum, ad eam accedit, rem ut geſta fuerat paudens. At illa dejiciens ſe in orationem, ait: Væ mihi, quia pro parvitatis meæ perſona peccatrice, aliorum clauſi ſunt oculi. Et conſummata oratione, impoſuit manum mulieri. Confeſtim autem, ut ſignum Crucis expreſſit, mulier viſum recepit. Homo ex pago illo, qui olim auditum perdiderat, ad hanc cellulam devotus advenit, pro quo deprecati ſunt parentes ejus, ut ei manus hæc benedicta dignaretur imponere. Sed illa indignam ſe proclamans, per quam Chriſtus operari dignaretur, ſolo proſtrata, & quaſi ipſa Dominicorum pedum veſtigia lambens humiliter, pro eo divinam clementiam ſupplicavit; illàque adhuc ſolo decumbente, aures ſurdi apertæ ſunt, reditque ad domum propriam mærore ablato cum gaudio.

Mulierem cæcam ſanat.

Item hominem ſurdum.

5. His ſignis glorificata inter ſuos, ne vanæ gloriæ lapſum incurreret, ſancti Martini Antiſtitis Baſilicam relicto conjuge cum familia & omni domo ſua fideliter expetivit. Cúmque iter cœptum carperet, venit ad vicum urbis Turonicæ cui nomen eſt Evena, in quo Medardi Sueſſionici [a] Confeſſoris Reliquiæ continentur, cujus & vigiliæ ea nocte celebrabantur. Ibi igitur illa attentè excubans in oratione, hora debita cum reliquo populo ad Miſſarum acceſſit ſolemnia. Quæ dum à Sacerdotibus Dei celebrarentur, advenit quædam puella puſtula mala veneno conflata, prociditque ad pedes ejus, dicens: Subveni mihi, quia mors iniqua vitam conatur eripere. At illa more ſolito in oratione proſtrata, ſupplicavit pro ea Deo omnium creatori, erectâque ſignum Crucis impoſuit, ſicque in quatuor partes vulnere excrepante, puellam, pure decurrente, mors importuna reliquit.

Relicto conjuge ad S. Martini Baſilicam ſe recipit. [a]

Puellam ſanat à puſtula.

6. Poſthæc ad Baſilicam ſancti Martini MONEGUNDIS beata pervenit, ibique proſtrata coram ſepulcro gratias agens, quòd tumulum ſanctum oculis propriis contemplari meruerat, in cellula parva conſiſtens, quotidie orationi ac jejuniis vigiliiſque vacabat. Sed nec ille locus ab ejus virtute fuit inglorius. Nam viduæ cujuſdam filia manus contractas detulit, cui ut illa exorata ſignum ſalutis impoſuit, manibus ſuis digitos puellæ contrectare cœpit. Extenſis verò digitis, nervíſque directis, volas laxavit incolumes. Dum autem hæc agerentur, audita vir illius fama Beatæ, convocavit amicos vicinóſque ſuos, perrexit poſt eam, ac reduxit ad propria, & eam in cellulam in qua priùs habitaverat intromiſit. At illa non ceſſabat ab opere quo conſueverat, ſed exercebatur in jejuniis & obſecrationibus, ut tandem locum in quo habitare deſiderabat, poſſet acquirere. Inchoat iterum iter deſideratum, implorans beati Martini auxilium, ut qui dederat deſiderium, tribueret & affectum perveniendi ad Baſilicam. Revertitur ad cellulam illam in qua priùs fuerat commorata, in eáque perſtitit inconcuſſa; nec enim eſt ampliùs à viro ſuo quæſita. Ibi verò paucas colligens Monachas, cum fide integra & oratione degebat, non ſumens panem niſi hordeaceum, non vinum, niſi parum in diebus feſtis, & hoc ipſum aquâ nimiâ temperatum, nullum habens ſtratum feni, palæque mollimen, niſi tantùm illud, quod intextis junci virgulis fieri ſolet, quas vulgò mattas vocant. Hoc ſuperponebat formulæ, hoc ſolo ſuperſternebat, hoc erat quotidianum ſcamnum, hoc culcitra, hoc plumella, hoc erat ſtragulum, hoc omnis lectuli commoditas; ſic docens eaſdem facere, quas ſecum adſcivit. Ibíque in Dei laudibus degens, multis infirmis, oratione facta, ſalutaria impartiebat medicamenta.

Aliam à manuum contractione.

Carnutum revocata, iterum ad S. Martinum regreditur.

Moniales congregat ac rigidè vivit.

7. Mulier quædam filiam ſuam exhibuit vulneribus plenam, & pus eadem genuerant. Tunc illa, facta oratione, ſalivam ex ore ſuſcipiens, vulnera ſæva perunxit, puellámque reddidit ſanam, opitulante ejus virtute, qui cæci nati oculos ſputu formavit. Puer verò incola loci, maleficium in potione hauſit, de quo, ut aſſerunt, ſerpentes generati in interaneis pueri, magnum dolorem ſuis morſibus excitabant, ita ut nulla quieſcendi mora vel in modicum momentum indulgeretur, ſed neque cibum aut potum capere poterat; & ſi quando aliquid accipiebat, pronìùs rejiciebat. Hic adductus ad beatam feminam, petiit ſe ejus virtute mundari. Cúmque illa reclamaret, indignam ſe eſſe quæ hæc agere poſſet; implicita precatu ſuorum, ventrem pueri palpabat palmâ demulcens, ſenſitque ibi anguium venatorum nequitiam latitare. Tunc accepto pampini viridis folio, ſalivâ linivit, fixitque ſuper eum Crucis beatæ ſignaculum. Quo poſito ſuper alvum juvenculi, dolore paululum ſedato obdormivit in ſcamno, qui olim doloribus inſiſtentibus caruerat ſomno.

Puerum ac puellam ſalivâ ſanat.

[a] Medardus Sueſſionicus vocatur, non quòd territorio Sueſſionico ortus ſit, ut quoſdam hic textus fefellit, ſed quòd apud Sueſſiones ſepultus ſit. Porro Evenam, cujus heic mentio, S. Medardi vicum vernaculè S. Mars interpretamur, quatuor leucis infra Turones Ligeri impoſitum, quò Monegundis ob proximam ſolemnitatem tantiſper deflexerat.

Circa ann. D. LXX. Iulij 11. Poſt unius verò horæ momentum conſurgens, & ad purgandum ventrem egreſſus, peſtiferæ generationis germen effudit, gratiáſque referens ancillæ Dei, ſanus abſceſſit.

Item paralyticum & cæcam. 8. Alius verò puer paralytica ægritudine contractus, ante eam inter manus delatus eſt aliorum, deprecans à Beata ſanari. At illa in oratione proſtrata, precem pro eo effudit ad Dominum? Conſummata verò oratione conſurgens, apprehenſa manu pueri, erexit eum, ſoſpitémque abire permiſit. Mulier erat cæca, quæ adducta ad eam, deprecata eſt, ut ei manus imponeret. At illa reſpondit: Quid vobis & mihi, homines Dei? Nonne ſanctus Martinus hîc habitat, qui quotidie illuſtrium opere virtutum refulget? Illuc accedite, ibi obſecrate, ut ipſe vos viſitare dignetur; nam ego peccatrix quid faciam? Illa verò in ſua petitione perdurans, aiebat: Deus per omnes timentes nomen ſuum, quotidie opus exercet egregium; ideóque ſupplex ad te confugio, cui præſtita eſt divinitùs gratia curationum. Tunc commota Dei famula, luminibus ſepultis manus impoſuit; ſtatimque reſeratis cataractis, mundum latè patentem, quæ ſuetat cæca, proſpexit. Multíſque etiam energumenis ad eam ingreſſis ut manus impoſuit, fugato hoſte nequam, ſoſpitatem reſtituit. Nec morabatur ex his curari, quos ad ſe Sancta permiſiſſet accedere.

Moritura ſuas conſolatur. 9. Iam autem tempus vocationis ejus appropinquabat, & deſeſſa corpore ſolvebatur. Quod cùm viderent Sanctimoniales, quas ſecum habebat, flebant valde dicentes: Et cui nos, Mater ſancta, relinquis? vel cui commendas filias, quas in locum hunc pro Dei intuitu congregaſti? At illa parumper lacrymans, ait: Si pacem ſanctificationémque ſequamini, Deus erit protectio veſtra, habebitíſque ſanctum Martinum Antiſtitem Paſtorem magnum. Ego quoque non diſcedam à vobis; ſed invocata adero in medio caritatis veſtræ. At illæ rogabant, dicentes: Venturi ſunt multi infirmi ad nos, flagitantes benedictionem à te accipere; & quid faciemus, cùm te non viderint eſſe ſuperſtitem? Confuſæ enim eos foras emittemus, cùm tuam faciem non contemplabimur. Rogamus autem, ut quia hæc ab oculis noſtris abſconditur, ſaltem digneris oleum ſalémque benedicere, de quo poſſimus ægrotis benedictionem flagitantibus miniſtrare. Tunc illa, benedicto oleo ac ſale, tradidit eis, quæ ſuſcipientes, diligentiſſimè ſervaverunt. Sicque Beatiſſima obijt in pace [a], & ſepulta eſt in ipſa cellula, multis ſe in poſterum virtutibus repræſentans. Nam de memorata benedictione multi poſt ejus tranſitum ægroti incolumitatis beneficia ſunt experti.

Oleum & ſal pro infirmis benedicit.

Moritur & ſepelitur.

Ad ejus ſepulcrum multi ſanantur. 10. Bosonio denique Diaconi pes unus à puſtula mala intumuerat, ita ut greſſum facere non valeret, deportatúſque ad ejus Templum, orationem fudit. Puellæ verò accipientes ex oleo memorato, quod ſancta reliquerat, poſuerunt ſuper pedem ejus, & extemplò aperto vulnere, defluente veneno, ſanatus eſt. Cæcus quidam adductus ad ejus tumulum, in oratione proſternitur: irruente autem in eum ſopore, obdormivit, apparuítque ei Beata, dicens: Indignam quidem me iudico exæquari Sanctis; ſed tamen unius hîc oculi recipies lumen; deinceps autem propera quantociùs ad pedes Beati Martini, & proſternere in compunctione animi coram eo, ipſe enim tibi reſtituit alterius oculi viſum. Expergefactus homo, unius oculi recepto lumine, abijt quò iuſſio impulit imperantis, ibique iterum obſecrans beati Confeſſoris virtutem, depulſa cæci oculi nocte, videns abſceſſit. Mutus etiam ab hunc Beatæ tumulum proſtratus decubuit: qui intantum fide compunctus eſt, ut rivis lacrymarum cellulæ inficeret pavimentum: qui conſurgens, abſoluta lingua virtute divina, regreſſus eſt. Alius denique mutus veniens & decumbens, corde tantum implorabat, & non voce ſolubili beatæ feminæ auxilium, in cujus ore de memorata benedictione parte infuſa, erumpente ſanguine mixto cum pure, vocis officium meruit adipiſci. Frigoriticus quoque accedens ad hoc monumentum, ut pallam tegentem attigit, reſtincta contagionis febre convaluit. Contractus verò Marcus nomine, manibus deportatus aliorum ad ſepulcrum Beatæ, orationem diutiſſimè fudit; hora autem nona pedibus proprijs ſtetit, domúmque regreſſus eſt. Leodinus puer cùm in valitudinem gravem irruens, quarto ægrotaret menſe, & non ſolùm greſſuum, verumetiam iam ciborum uſum, inſiſtente febre nimia, perdidiſſet, ad ejus deportatur ſepulcrum præmortuus, accepta ſalute ſurrexit è tumulo redivivus. Quid de frigoriticis reliquis loquar, cùm pleriſque hoc fuerit beneficium remedij, dum pallam tumuli ſunt fideliter oſculari? Quid etiam de energumenis? qui adducti ad cellulam Beatæ, cùm limen ſanctum fuerint ingreſſi, integræ menti reſtituuntur. Nec enim moratur larva egredi è corpore, cùm Sanctæ hujus ſenſerit adeſſe virtutem, operante hoc Domino noſtro Iesu Christo, qui timentibus nomen ſuum præmia largitur æterna.

[a] Nempe VI. Nonas Iulij, qua die in ſincero Vſuardi Martyrologio MS. quod penes nos eſt, Munegundis memoria ita conſignatur. *Turonis depoſitio S. Monegundis Deo ſacratæ.* Ex quo videas imponi Vſuardo in libris editis, in quibus legitur, *Monegundis Virginis.* Qui quidem error in Adonis Martyrologio primo die Iulij quo de S. Munegunde agit reperitur. Ceterùm quo Monegundis anno mortua ſit, non facile eſt definire. Certum eſt obijſſe longè poſt S. Medardum ex num. 5 ideóque anno circiter D. LXX. ejus obitum conſignamus.

VITA S. ÆMILIANI CONFESSORIS, COGNOMENTO CVCVLLATI.

Ann. Chr. D. LXXIVI Novemb. XII.

Auctore S. BRAULIONE Epiſc. Cæſarauguſtano, qui ſæculo VII. floruit.

Ex Martyrologio Hiſpanico.

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

1. PRÆTER ÆMILIANUM *Martyrem, quem* XII. *Kalend. Octob. urbs Caraca veneratur, uti & Corduba ſuum* XV. *Kalend. Octob. duos Sanctos Hiſpania aquè populares ac ferè coætaneos agnoſcit cognomines, nempe* ÆMILIANUM *Vercellenſem Epiſcopum III Id. Septemb. & alterum* ÆMILIANUM* *cognomento Cucullatum, de quo ita ſcribit Vſuardus in Martyrolog.* Pridie Id. Novemb. apud Hiſpaniam Tarraconenſem civitate Tyraſſona B. ÆMILIANI Presbyteri & Confeſſoris, cujus admirabilem vitam BRAULIO Cæſarauguſtanus Epiſcopus ſimplici ſermone deſcripſit. *Iiſdem verbis ipſo die utitur Ado.* * S. Milaõ de la Cuculle.

2. *Huncce poſteriorem* ÆMILIANUM, *cujus acta ſubjicimus, Abbatem vocant Scriptores plerique recentiores, eúmque primùm in Hiſpanias S. P.* BENEDICTI *Regulam invexiſſe, aut certè inter primos eam profeſſum eſſe exiſtimant. Utrumque approbat vulgatum Maximi Cæſarauguſtani Chronicon: at profectò piget ex tali auctore vel ficto, vel ita ut eſt depravato rem noſtram agere. Sanè Æmilianum conſtat primùm Eremitam egiſſe ex Vita cap. 2. deinde verò Parochum ex cap. 9. nuſquam verò à Braulione Abbatem disertè appellatum reperies. Hoc tamen munere functum eſſe ſatis innuit ia cap. 27. ubi eum* ASELLO *Presbytero* Collegium *habuiſſe ſcribit, haudubiè Monachorum, uti probant verba ſubſequentia.* Corpus ejus deportatum cum multo Religioſorum obſequio, depoſitúmque eſt, ubi & manet, in ſuo Oratorio. *Porro S. Æmilianum Benedictinæ Regulæ addictum fuiſſe affirmant vetus ipſius Epitaphium Gothicis litteris antiquitùs exaratum, quod in Notulis referemus; ac Breviarium Monaſticum juſſu Pauli V. Summi Pontificis reſtitutum. Sed hac de re in Præfatione noſtra uberiùs.*

3. *Æmiliani Cuculati patriam atque Corpus Aragonenſibus aſſerere nititur Michaël Martinez de Villars in lib. de Antiq. civitatis Catalayuda. Verùm Tarraconenſibus Hiſpanis Æmilianum vindicant Vſuardus & Ado cum S. Braulione, qui Sancti Viri Corpus in ſuo ipſius Oratorio remanſiſſe dicit. Habent quidem Aragonenſes S. Æmiliani, aſt Vercellenſis Epiſcopi partem Reliquiarum, quas in Caſtro Lybico ſeu Turri-Palearum aſſervari, ex Philippo Ferrario Iohannes Tamayus in Martyrol. Hiſp. III. Id. Septemb. adnotavit.*

4. *Denique S. Braulionem eſſe hujus Vitæ auctorem teſtatur S. Ildefonſus in lib. de Viris illuſt. c. 12. his Verbis* Braulio frater Iohannis in Cæſarauguſta decedentis adeptus eſt locum, ut ſicut germanitate conjunctus, ita non minimùm ingenio minoratus .... Scripſit Vitam ÆMILIANI cujuſdam Monachi, qui & memoriam hujus & virtutem illius S. Viri ſuo tenore commendat pariter & illuſtrat. Habuit Sacerdotium ferme viginti annis, quibus expletis clauſit diem vitæ præſentis, *nimirum circa ann.* DC. XLVI. *Scripſit etiam idem Auctor Hymnum de S. Æmiliano in Epiſtola ſua nuncupatoria memoratum, quem Hymnum ob Scriptoris reverentiam omittere nefas eſſe duximus.*

EPISTOLA BRAULIONIS AD FRONIMIANUM Presbyterum.

1. DEI *Viro dominóque meo & germano* FRONIMIANO *Presbytero,* BRAULIO *immeritus Epiſcopus Cæſarauguſtanus Salutem.* Tempore piæ recordationis domini mei, & germani majoris natu, communis ac ſanctæ vitæ, doctrinæque inſtitutoris IOHANNIS Epiſcopi [a], tàm ejus juſſis, quàm tuis obediens præceptis, intenderam juxta fidem notitiæ, quam ſub teſtificatione CITONATI Abbatis venerabilis [b], SOFRONII, & GERONTII Presbyterorum, atque ſanctæ memoriæ POTAMIÆ Religioſæ feminæ collectam non ambiguam Vitam unici Patris, Patroníque, & ſingulariter Chriſto noſtris tempo-

S. Braulio quo hortante hanc Vitam ſcripſerit.

[a] De IOHANNE Epiſcopo Cæſarauguſtano S. Braulionis fratre ac prædeceſſore honorificè agit S. Ildefonſus in lib. de Viris illuſt. cap. 6.

[b] S. CITONATUS ſeu Zitonatus S. Æmiliano in Monaſterij ſui regimen ſucceſſit, ut in tabulis Abbatum iſtius Monaſterij ſcribit Antonius Yepez in Chron. Bened. an. 574. cap. 3.

Ann. Chr. D. LXXIV. Novemb. XII.

ribus electi B. ÆMILIANI Presbyteri, ut inſcitiæ meæ vires valetudóque finebat, ſtilo perſtringere. Sed quia plena pagina inter ipſa initia molienti mihi quid dicerem, negligentiâ adminiſtrantium intercepta fuerat, ipſa ſub notatione ejus virtutum & variis dein ſuccedentibus caſibus & rerum nutantium temporibus occupatus, propè elapſum etiam à voluntate fuerat, ut quamvis ipſe cogeres, non ibi animum darem. Nunc autem nutu, ut reor, divino, cùm quemdam codicem pro hoc quod animo occurrerat, vellem inſpicere, juſſiſſémque perquirere, ac revolueretur ſtrues librorum, notitia illa diu prodita, ſubitò inventa eſt, non quæſita: jam enim ceſſaverat intentio perquirentium, cùm eſſet uſpiam inveniendi deſperatio. Sed quia, ut ait Propheta, inventus ſum à non quærentibus me; non quidem ſtudio accenſæ lucernæ, gaudio tamen inventæ drachmæ lætatum eſt cor meum, & exultaverunt interiora mea. Demúmque non ſine ſuperna diſpenſatione hoc ipſum eſſe credens, armavi animum, ut & obedientiæ fructum caperem, & tam crebræ petitioni veſtræ parerem.

NOTA.

2. Quocirca dictavi ut potui, & plano, apertóque ſermone, ut talibus decet habere, Libellum de ejus Sancti Vita brevem conſcripſi, ut poſſit in Miſſæ ejus celebritate quantociùs legi: & Tibi domino meo deſtinatum miſi, & hanc ipſam Epiſtolam meam capiti ejus præponere curavi, judicióque tuo probandum committens, ut ad ſingulare cognitum, ſi in aliquo diſplicuerit, aut emendes, aut reprobes. Si verò placuerit, & ipſe habeas, & cui voluntas permiſerit, dari concedas, atque pro me Creatori noſtro, cujus ſunt bona omnia, grates rependas. Volo autem, ut quia ſanctiſſimus Vir CITONATUS Presbyter, atque GERONTIUS adhuc in corpore degunt, omnia quæ in eo ſcripſi, antè recognoſcant, & eorum diſcuſſione ventilata, ſi nec nominum nec rerum me fefellit ſententia, habeantur confirmata. Sanè illa quæ anno præterito à vobis ibidem divinitus operata didici, in finem Libelli iſtius, ut à vobis accepi, adieci. Hymnum quoque de feſtivitate ipſius Sancti, ut juſſiſti, Iambico ſenario metro compoſitum, tranſmiſi. Sermonem autem de eodem die ſuperfluum dictare putavi, cùm nulla major mihi eſſe videatur exhortatio, quàm virtutum ejus narratio: & tantam horam occupet, ut ſi hoc ad lectum fuerit, audientium animos oneret.

Corrigi eam poſtulat Braulio.

Hymnum de eodem S. compoſuit.

3. Quapropter obſecro, ut ſint iſta quæ feci accepta, tam tibi cujus mandatis parui, quàm ipſi, cujus virtutum amore excitati, & antefati viri ſunt iſta teſtificati, & non diſſimilia quotidie vos experti, ut à me perſtringi deberent, eſtis impetrati, atque ego ut facerem, quæ juſſeratis, ſum accinctus mercedis percipiendæ cupiditate. De eadem quoque ſolemnitate, ut Miſſa recitaretur communis, injunxi dilecto filio meo EUGENIO Diacono, non putans à me diverſum, ſi ejus lingua, cujus in omnibus conſiliis cogitationibúſque meis teneo, animum miniſtret ob hujus Beatiſſimi Viri honorem, meum officium: ſimúlque conſiderans, ut quo in cæteris rebus utor participe, in his etiam mercedis fruar conſorte. Incolumem B. V. & mei memorem, Chriſti gratia cuſtodire dignetur.

Miſſam communem de Sancto dici vult.

PRÆFATIO.

Materiæ gravitatem & ſuam imperitiam exagerat.

4. INSIGNIA miraculorum Apoſtolici purgatiſſimíque Viri ÆMILIANI Presbyteri, noſtris fere temporibus geſta, ut ſuadet ad narrandum rei novitas, ita terret ipſius narrationis immenſitas. Cujus enim queat ſtilus terrennis dediti rebus cæleſtis Viri dignè promere actus, qui præteritis ſæculis conlatus uti maximum ſidus apparet fulgidus, præſentibus autem inimitabili virtute præclarus? Neque, ut ego puto, fontes ſi Tulliani enarrarent, & ſcaturientibus eloquentiæ venis impenſiſſimè redundarent, copiámque verborum multiplicitas ſententiarum denſaret, cuncta poterant explicari, quæ à Mundi contemptu non modò uſque ad corporis ſui, ſed etiam ſæculi exceſſum Chriſtus qui agit mirabilia ſolus, fuerit, ſírque per eum chariſmata operatus. Quòd cùm inſpicio, timor apponitur animo, cùm ſit mihi ſcientiæ non copia, ſed ino-

Ann. Chr. D.LXIXV. Novemb. XII.

pia; verborum autem ſterilitas, non ubertas: neque enim meæ imperitiæ ſum imperitus. Propellit tamen timorem promiſſionis Chriſti veritas, ita videlicet promittentis, talíque nos alloquio adſtruentis: *Aperi os tuum, & Ego adimplebo illud.* Et ibi: *Dominus dabit verbum evangelizantibus, virtute multa.* Sed & illud: *Non eſtis vos qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.* Huic rei decentiſſimè ſatis aptatur, ac ſic erigitur animus repulſo formidinis telo: & ecce jam quod pavebat, plano nititur ingredi pede, blandiens ſibi de tua magna potentia Chriſte; quia qui dediſti jumento humanis verbis effari, potes concedere homini, vocibus congruentibus loqui. His additur, quòd arcem mentis meæ, ſpeíque anchoram, quam maximam tenere videtur, niſi perceptione hujus Operis laborîſque mercede non aliàs me adepturum credam, quo vitam meam inquinatiſſimam, pollutámque quaſi nitro quodam poſſim eluere; ſecundùm quod elegantiſſimè quidam veterum Poëtarum, ait:

Hoc opus, hoc etenim forſan me ſubtrahet igni.

Detractoribus reſpondet.

5. Supereſt quod & ultimum, quia ſchedulis hæc vilibus malui tradere, quàm lento ſilentio tegere; ne veritatis longinqua præcedentium taciturnitas derogaret poſteris fidem. Sed & ut pauca his qui eloquentiam ſuam nituntur oſtentare, reſpondeam; noverint quòd parvipenditur detractorum ſcurrilitas, quando humilibus, parvíſque Chriſtianis Eccleſiaſtico jure non opponitur ſequenda vana verboſitas, non humanæ inquietudinis levitas, non denique oſtentationis ventoſitas, ſed ſobria, modeſta, ponderatáque veritatis gravitas. Melius ſiquidem eſt, ut vera minùs eruditè, quàm ut ficta enarrentur eloquenter: quod in Evangeliis Salvatoris perfacilè intelligitur, quæ populis ſermone ſimplici prædicantur. Non ergo pro mea imperitia in ſugillationem mitto virorum prudentium eloquentiam: ſed minimè levitatem mordacium improbo caducam. Nam nec puto mihi ſuccenſeri poſſe ob hujus Operis appetitum honeſtos, prudentes, maturóſque viros, nequaquam ignaros in domo Domini offerri debere, ut cuique vires miniſtrant, uſque ad caprarum pilos: cùm & ipſi ſi hîc dicere velint, ut præmiſi, non ſolùm illis non deerit materia, ſed minimè poterint explicare cuncta. Quamobrem diſciplinarum ſæcularium ſtudium etſi ex parte adtigi, omnino hîc ſervare contempſi: ne & intelligentiæ difficultatem minùs eruditis facerem, & Hiericontinâ linguâ conturbarem Iſraëlitica caſtra.

Quædam hîc imitanda, quædam verò non, proponit.

6. Dicturus igitur ea, quæ inſtitui dicere, volo lectorem auditorémque monere, ut non hîc verborum avidum, ſed religione plenum præbeat auditum: ſin autem illuc ſpectat, jam hinc diſcedat, ne moras infructuoſas expendat. At ſi ea quæ ſequuntur noſſe deſiderat, devotus ad percipiendum accedat: atque hoc primum noverit, quædam hîc eſſe narrationis geſta, quæ à nobis, vel à quolibet oppidò debeant eſſe ſequenda: quædam verò ita illi probatiſſimo Viro ſingulariter conlata, ut nequeant ſine ſui pernicie à quoquam imitationis contingi causâ, quæ tamen ſic nos admiratione debent afficere intentos in Dei laudem. Nam generi generalia convenit præcepta ſervare, ſpecialibus verò donis illi tantùm debent potiri, quibus omnipotens Deus ea juſſit conferri. Hoc quidem cenſent & Iuriſperiti, ſuorum Principum in beneficiis decreto perceptis.

Æmiliani parentes obſcuri.

7. Ego autem non altiùs repetam, neque avorum, & proavorum ejus juxta Rhetores proſequar laudes: cùm juxta eoſdem, ſi ignobilibus ortus ſit natalibus, magis efferendus eſt laudibus, quòd ſui ignobilitatem generis morum dignitate ornaverit. Igitur à converſionis ejus principio nos quoque dicendi Chriſto favente, ejúſque B. Viri oratione conatus noſtros adjuvante, ſumamus exordium, qualis extitit à vigeſimo ætatis ſuæ anno. Venerabiles namque Eccleſiarum Chriſti Sacerdotes Citonatus ſanctæ, puriſſimæque vitæ, Sofronius & Gerontius Presbyteri, quibus non modicam fidem habet Eccleſia, nobíſque quod ipſi viderunt fideli relatione narrarunt. Additur his probatiſſimis teſtibus teſtimonium beatæ memoriæ, religioſiſſimæ Potamiæ,

Teſtes eorum quæ hîc dicuntur.

Ann. Chr. D. LXXIV. Novemb. XII.

cujus nobilem ortum nobilior vitæ nobilitavit curſus. Hos ego quatuor de miraculis in corpore geſtis habere elegi teſtes, citra populorum, provinciarúmque de hujuſmodi rebus teſtimonia, quæ penè cuncta teſtatur Hiſpania. Nam illa quæ uſu frequentata jam penè effecta ſunt quotidiana. Nobis neceſſariò ſunt prætermiſſa; dum nequeunt, ut ſuprà dictum eſt, comprehendi tota; & ſi quis ea noſſe deſiderat, meliùs utique crederet viſa.

VITA INCIPIT.

CAP. I. De S. Viri converſionis initio.

8. ERGO, ut dicere cœperam, ſic eum fuiſſe converſum atque converſatum, præfati teſtes narrarunt. Futurus paſtor hominum, erat paſtor ovium, minabátque oves ad interiora montium: & ut mos eſſe ſolet paſtorum, citharam vehebat ſecum, ne ad gregis cuſtodiam torpor impediret mentem otioſam, minúſque exercitatione ſuſpenſam. Cúmque ad diſpoſitum cælitùs perveniſſet locum, divinitus in eum irruit ſopor. Etenim ille Opifex mundorum cordium, conſueto ſtudio præbet artificij ſui officium, vertítque citharæ materiam in litterarum inſtrumenta, animúmque opilionis in compunctionem ſupernæ contemplationis. Expergefactus cæleſtem meditatur vitam; relinquénſque rura tetendit ad Eremi loca.

CAP. II. Pergit ad quemdam Monachum in Caſtro Bilibienſi. a

9. Dictaverat ei fama, eſſe quemdam Eremitam, nomine FELICEM Virum ſanctiſſimum, cui ſe non immeritò præberet Diſcipulum, qui tunc morabatur in Caſtello BILIBIO [a]. Arripiens iter pervenit ad eum, cujus ſe ſamulatui cùm ſubjicit promptum, inſtituitur ab eo, quo pacto innutabundum poſſit ad ſupernum Regnum dirigere greſſum. Hoc, credo, nos facto inſtruens, neminem ſine Magiſtrorum inſtitutione rectè ad beatam vitam tendere poſſe. Quod neque Vir iſte fecit, neque Paulum Chriſtus inſtruxit, neque Samuelem, ut faceret divina potentia permiſit: cùm hunc ad Eremitam, & Paulum ad Ananiam, & Samuelem recurrere iuſſit ad Heli; quos tamen iam ſignis, alloquióque animaverat ſuo.

CAP. III. Venit ad locum in quo ſitū eſt ejus Oratorium. b

10. Poſteaquam ab eo eſt optimè vias vitæ edoctus, ac diſciplinæ divitijs affatim, theſauríſque ſalutis ditatus, remeat ad ſua, doctrinæ gratiâ copioſus; ac ſic venit non procul à Villa VERGEGIO [b], ubi nunc ejus habetur Corpuſculum glorioſum: ibíque non multo moratus tempore, vidit impedimento ſibi fore, hominum ad ſe concurrentium multitudinem.

CAP. IV. Hinc Eremum expetit, ibíque 40. ann. moratur.

11. Celſiora petit, levéſque per ardua greſſus agebat ſpiritus promptus, ut non ſolùm corde ſed etiam corpore in plorationis valle gradiens de virtute in virtutem, videretur Iacob quodam modo ſcalam conſcendere. Hic ubi pervenit ad remotiora Diſtertij montis ſecreta, culmínſque ejus, quantum qualitas cæli ſilvæque ſinebant, propinquus, ac collibus hoſpes effectus, conſortio hominum privatus, Angelorum ſolummodo fungebatur conſolationibus, quadragenis ibi habitans annorum recurſibus. Quas ibi ille inviſibiles, quáſque pugnas viſibiles, quas vario, callidóque modo tentationes, quáſque nebulonis antiquiſſimi ludificationes fuerit expertus, hi ſoli optimè norunt, qui ea in ſemetipſis experiri contendunt: dum illic omnem affectum, illic omne deſiderium, illic omne incitamentum, illic denique omnem omnino dirigebat curſum, quò ſemel arripuerat irreparabile devotionis ſanctæ

a Bilbilim Aragoniæ celebre olim Opidum hoc loco interpretator Michaël Martinez de Villars; Sed legendū Bilibiom, quod Caſtrum eſt Najaræ urbi proximum ad Hiſpaniā Tarracoenſem pertinens, ſicut & S. Æmiliani corpus, quod in Monaſterio S Æmiliani Cucullati aſſervari ſuprà diximus. Hoc Monaſteriū totâ Hiſpaniâ celeberrimū à S. Æmiliano conditum Riojam veteris Cantabriæ partem tenet, tribus fere leucis Najarâ, ſex autem Logronno ſummotum. Excipitur appendice lubedarum montiam, quibus ardua S. Laurentij iuga adhærent. Illa verò pars rupium, quæ ſe Valvaneram tendentibus objicit, montium Diſtercionum nomen habet. Legeſis Yepez in Chron. Bened. ann. Chr. 574. cap. 2.

b Titulus ſepulcralis minor ab Yepez ann. Chr. 569. relatus hæc habet. *Natus eſt ÆMILIANUS devotis parentibus in Opido Vergegij, & cùm vigeſimum annum attigiſſet, relictis ovibus patris ſui, Spiritu ſancto eum inſpirante ac dirigente, ad Caſtellum Bilibienſe, quod decem & quinque milliaria à ſupranominato Opido diſtat, & duodecim à Tritio, adyt, ut magiſterio* FELICIS *Confeſſoris uteretur.* Quod intervallum planè Vergeco convenit, quartæ leucæ parte à S. Æmiliano diſſito, & radici Diſtertij montis incumbenti; neque hæc ullo pacto trahi poſſunt (uti Michaël Martinez conatur) ad urbem Calatayudam, quæ ampliùs quinquaginta millibus ab iſtis locis diſtat.

propoſitum,

propoſitum. O ingens donum! O ſingularem Virum! O præſtantiſſimum ani- Ann. Chr.
mum! Ita divinæ contemplationi dedirum, ut nihil ſibi in eo vindicare vide- D. LXXIV.
retur hoc ſæculum. Quoties, ut conjicio, afflatus ardore divino inter denſiſ- Novemb.
ſimas, altiſſimáſque ſilvas, excelſóſque vertices collium, promontoriáque pe- XII.
tentia cælum, voce elatâ aiebat ad Chriſtum: *Heu me, quòd peregrinatio mea* Pſal. 119. 5.
prolongata eſt! Quoties ſuſpiriis ingemiſcens clamabat: *Cupio diſſolui, & eſſe cum*
Chriſto! Quoties vehementiſſimè, viſceribus commotis, eiulabat dicens: *Quam-* Philip. 1. 23.
diu ſum in hoc corpore, peregrinor à Domino! Interea frigore quatiebatur, ſolitu- 2. Cor. 5. 6.
dine deſtituebatur, inclementi imbre inficiebatur, ventorum flamine vexaba-
tur: & vim frigoris, ſqualorem ſolitudinis, ingruentiam imbris, auſteritatem
flaminis, amore Dei, contemplatione Chriſti, gratiâ Spiritus-Sancti, non modò
tolerabiliter, ſed etiam libenter, deſiderantérque ſuſcipiebat. Sed quoniam ci-
vitas ſupra montem poſita diu latere non potuit, eouſque fama ſanctitatis
ejus percrebuit, ut in notitiam penè omnium perveniret.

12. DIDYMO etiam, qui tunc Pontificatûs gerebat in Tyraſſona [a] miniſte- CAP. V.
rium, cùm hoc quoque fuiſſet delatum, inſequitur hominem, Ordini Eccleſiaſti- Didymus
co volens inſerere, ejus quippe erat in diœceſi. Durum illi primùm videri, ac Epiſcopus
grave refugere, ac reniti, & quaſi de cælo traduci ad Mundum, de quiete jam ei Eccleſiam
penè nacta ad officia laborioſa, vitámque contemplativam transferri ad acti- delegat.
vam. Tandem coactus eſt invitus obedire: quapropter in Eccleſia Vergegij
Presbyteri eſt functus officio. Tunc relictis quibus dediti eſſe ſolent iſtius Or-
dinis, noſtri quidem homines temporis, ſanctam impertiebatur curam; in hanc,
inquam, retractus erat vitam. In quo tamen continuatæ preces; hebdomada-
rum inedia, jugis vigilia, diſcretio vera, ſpes certa, frugalitas magna, juſtitia
blanda, patientia ſolida, & ut breviter dicam, ab omni omninò re mala inde-
feſsè perſiſtebat parcimonia maxima. Sapientiæ etiam flores ita de pratis de-
cerpſerat ineffabilis Divinitatis, ut is qui aduſque octavum memoriæ vix
commendaverat Pſalmum, incomparabiliter, longéque præſtaret pegitia, pru-
dentia, acutia, quâ Mundi vetuſtos anteiret Philoſophos. Nec immeritò ſanè,
quia quod illis ſæcularis induſtria, iſti divinitùs ſuperna conceſſerat gratia: verè,
ut conjicio, cælicolis Antonio, Martinóque vocatione, educatione, atque
miraculis per omnia ſimilis. Sed, ut multa prætercam, inter cetera Eccleſia-
ſtica ſtudia, hæc maxima erat induſtria, ut ſtrenuè, ſolertérque, quantociùs
poſſet, inquam, de Templo Domini pelleret mammonam. Quocirca Chriſti
ſubſtantiam, Chriſti viſceribus impertiebat, locupletem reddens Eccleſiam
Chriſti virtutibus, non opibus; religione, non redditibus; Chriſtianis, non re-
bus. Noverat Chriſto, non pro jactura temporalium rerum, ſed fore pro homi-
nibus ſe poſſe reum.

13. Ob hanc rem, ut mos ſolet eſſe peſſimorum Clericorum, adſtiterunt CAP. VI.
quidam è Clericis ſuis coram præfato Epiſcopo, ad eum videlicet ob damna Clerici ac-
rei familiaris laceſſendum; jurgantéſque aiunt, patere Eccleſiæ detrimenta, cuſant S. Vi-
res ſuſceptas uſquequaque imminutas. Iam dictus Antiſtes facibus iræ accen- rum coram
ditur, & invidiâ ob ejus virtutes terebratur. Intuens, in Virum Dei vehemen- Epiſcopo.
ter invehitur: cúmque (ut ſe habet animus furiâ ebrius) iracundiæ crapu-
lam eſſet ructatus, Vir Dei egregius ſanctitate munitus, patientiâ tutus tran-
quillitate conſuetâ perſiſtebat immotus. Tunc à ſuſcepto dudum miniſterio
relaxatus, ubi tunc vocatur ejus Oratorium, reliquum vitæ tempus peregit
innoxius. Hactenus converſio, atque converſatio ejus. Et quamvis pulchriora
fuerint illa chariſmata, quæ latuerunt (quæ Dominus in bella conſtituit nova,
& à Paulo Magiſtro Gentium in fide, & veritate habemus inſtituta) quàm iſta,
quæ variis virtutum donis ſe in lucem protulerunt; hæc ipſa verò plura
ſunt geſta, quàm poſſint eſſe conſcripta: tamen deinceps quibus idem ſi-

[a] Locus in quo S. Æmiliani Cœnobium conditum eſt, olim Diœceſi Turiaſonenſi, *Tarazone*, nunc Calagu-
ritanæ ſubeſt, *Calahorra*.

Ann. Chr. D. LXXIV. Novemb. XII.

gnis effulſerit glorioſus, acſi ignobili proſequamur ſtilo.

Cap. VII. Luctatur cum dæmone.

14. Accidit quadam die, ut Palæſtritæ Regis æterni occurrerit in via hoſtis generis humani, talibúſque verbis eum affatur: Si vis, ut quid uterque poſſit, experiamur viribus, certamen adgrediamur. Necdum hæc dicendo compleverat, & eum viſibili, corporalíque adtrectatione adierat, diúque penè luctantem vexabat. At ille mox, ut Iesum precibus efflagitavit, trepidum greſſum opitulatio divina confirmavit: & illico refugam, deſertorémque ſpiritum liquefactum in auras vertit. Si cui hoc fortaſſe videtur incredibile, inviſibilem nimirum ſpiritum eſſe attrectabilem, ſalvo myſtico intellectu aperiatur, quomodo Iacob Divinæ paginæ narrent eum Angelo, quamvis bono, fuiſſe luctatum? Ego tamen hoc dixerim, minori audacia Satan tentaſſe ſervum, quàm Dominum; Æmilianum, quàm Chriſtum; hominem, quàm Deum; creaturam, quàm Creatorem.

Cap. VIII. Monachum curat.

15. Verùm, ut inſtitueram narrare, Monachus quidam Armentarius nomine, duritiâ ventris tumoréque afflictus, medelæ causâ ad eumdem venit devotus. Cui dum manum ad ſtrumam admovit, ſignúmque Crucis depinxit, protinus ab eo ægritudo receſſit, recuperatáque ſalute Dominum benedixit.

Cap. IX. Mulier paralytica ſanatur.

16. Nomine autem Barbara mulier quædam, à finibus Amayæ adducta, paralyſi morbo contracta, atque vehementer vexata, ſaluti dudum amiſſæ ejus Sancti oratione eſt reſtituta.

Cap. X. Mulier clauda ambulat.

17. Sed & alia de eodem territorio plauſtro advecta ac deportata, quoniam carens pedum officijs olim extiterat clauda, Quadrageſimæ diebus ab eo efflagitatur curanda. Quam cùm nollet dierum inviſere ob reverentiam, (mos quippe erat ei his diebus ſolùm cellulâ eſſe contentum, nec quemquam videre ſolitum, niſi unum è ſuis, qui propter vitæ hujus ſubſidium, ei pauciſſimum ac vilem miniſtrabat cibum:) cúmque, ut dixi, videre eam contemneret, inſtat illa ardenter indulgeri ſibi ſaltem ejus baculum oſculari. Quod Vir Dei clementer ut audivit, illicò direxit: illa directum ut vidit, oſculata eſt; firmatis ſolidatíſque plantis, incolumis adſtitit, ac muneri congratulata Divino, læta protinùs diſcurrit.

Cap. XI. Ancillam ſenatoris illuminat.

18. Sicorii quoque Senatoris ancilla lumine per tempora longa privata, poſtulat ab eo oculorum ſibi reſtaurari officia. Tunc Vir Dei, verbo tactúque Chriſto duce ſanitatem impetrat; protinus obſequitur imperata, receptíſque viſibus, formas rerum luce luſtrat clariſſima.

Cap. XII. Diaconum energumenum ſanat.

19. Quidam verò Diaconij miniſterio delectus, à procaciſſimo dæmone vehementer obſeſſus, ab alijs arctatus, ejus ſiſtitur vultibus emundandus. Qui dum more lymphatico amentiâ ageretur furens graſſatus, indicitur à beatiſſimo Viro, ut reſiliat ab eo ſpiritus immundus. Nec mora, inobediens diſcit obedire, inviſibilibúſque pœnis afflictus à ſuſcepto ſuo domicilio efficitur alienus, relictóque homine, ſermone is perſtrepit laudes Deo.

Cap. XIII. Item alium ſervum.

20. Tuentii cujuſdam Sibila nomine ſervus ab impuris ſpiritibus fuerat captus, & ad Virum beatum à ſuis eſt adtractus, quem ut vidit ſciſcitatus eſt à quantis eſſet obſeſſus. Illi ſe eſſe indicant quinque; ſinguli quique ſuis ſe nominibus produnt. Quibus cùm Iesu-Christi imperaſſet virtute, illicò omnes cum ingenti terrore & ſtrepitu diſceſsêre, & ille curatus ad ſua repedavit proſperè.

Cap. XIV. Item alium Comitis.

21. Sed & Eugenii Comitis ſervum à dæmone infectum atque afflictum, cùm jam diutina invaſione ſibi eum haberet mancipatum, incomparabili virtute Divinæ omnipotentiæ reddidit ſanum, & incolumem.

Cap. XV. Item alios conjuges.

22. Iam quid de Senatoribus Nepotiano, & Proseria, dicam? Niſi quòd ita concreti conjugio, concreti quoque erant dæmonio, ut corpus effectum uxori vinculum, unus ab uno crederetur incoli ſpiritu; geminâque poſſeſſione perfunctus, jus ſibi videbatur habere perverſus: quorum quàm manifeſta extiterit, hinc datur intelligi, quod ſic eſt ubique promulgatum, ut

niſi ſuccedentibus ſæculis laberetur ab animis, hîc ſupervacaneè videretur intexi, eo quòd nemo ſit Cantabrorum, qui hoc non aut videre, aut audire potuerit. Sed cùm ventum eſſet ad noſtrum ÆMILIANUM, imperat hoſtem immundum relinquere corpora hominum præfatorum, cujus nequaquam valens ferre imperium, effectui mancipat juſſum. Utrique liberati laudem perſonant Regi cælorum. *Ann. Christi DLXXIV. Novemb. XII.*

23. Item Curialis MAXIMI filiam, nomine COLUMBAM, dæmon invaſerat congreſſione dirâ, & membrorum inſtabilitate incauta. Siſtitur coram Servo Dei cum magna expectatione ſananda: cúmque in frontis illius limen Crucis impreſiſſet veſtigia, mox depulſo extruſóque dæmone nacta eſt ſalutis medelam. *CAP. XVI. Item aliam feminam.*

24. Sceleratiſſimum, ſeditionariúmque domus HONÓRII Senatoris dæmonem ſuſtinebat, qui euſque monſtroſiſſimè domui illius incubabat, ut fœdiſſima quædam, turpiſſimáque quotidie inferret, nec dæmonicolam quiſque ſuſtinere poterat. Denique ſæpe dominus domûs cùm causâ convivij fuiſſet accubitatus, ferculis ejus animalium oſſa mortuorum, & plerumque ſtercora inferebat ſpiritus impurus. Sæpe verò nocturno tempore (datis hominibus in quiete) veſtimenta virorum ac mulierum ſubtrahens, veluti quædam velamina fœditatis ſuſpendebat è tectis. Anxius nihilominus, & quid ageret Honorius neſciens, inter anguſtias ſpiritus regebat animum, fide certus de iſtius Viri virtutibus, ac ſpe animatus mittit ad eum accerſendum; & dirigens ſubſidia vehiculorum. Veniunt nuntij, implorant ut accedat, & quâ ope poſſet dæmonem pellat. Tandem fatigatus precibus, ad oſtendendam Dei noſtri virtutem, pedibus ſuis, non vehiculo eſt profectus. At ubi Parpalines* venit (ibi enim res agebatur) invenit cuncta ut ei fuerant ordine narrata. Sed & ipſe aliqua perpetitur inibi ſeditioſa. Indicit jejunium, colligit ad ſe illic habitantium ordinem Presbyterorum. Tertiâ die, expleto voto indicti jejunij, ſalem exorcizat, & aquæ commiſcet more Eccleſiaſtico, ac domum ipſam aſpergere cœpit. Tunc ex inteſtino domus prorupit invidus, & ejici ac deturbari è ſuis ſe videns ſedibus, lapidum contra eum vertit ictus: ſed munitus ille inexpugnabili clypeo permanſit tutus. Poſtremò in fugam verſus flammáſque evomens cum odore teterrimo perrexit ad eremum: ac ſic incolæ domus illius gaviſi ſunt ejus oratione ſe fuiſſe ſalvatos. *CAP. XVII. Ejicit dæmonem è domo Senatoris.* ** al. Parpapilona.* *NOTA.*

25. Quid plura? Tanta illi Viro erat copia ſanctitatis, tanta cuſtodia divinæ virtutis, tantúmque imperium ſupernæ auctoritatis, ut cùm multitudo concurreret energumenorum, non modò vel levi quidem veſtigio pateret pavidus, ſed etiam ſe concluderet cum illis omnibus ſolus, ubi eos erat per divinam gratiam curaturus. Sed & plerumque cùm lectulo membra dediſſet, geſtiebant eum ignibus concremare, incenſámque ſtipulam deportabant uſque ad ejus lectulum, quam illic applicantes, vim amittebat ardoris. Identidem hoc ipſum molientes pernoctabant incaſſum laborantes. Itaque ubi ille hoc perſentiebat, ad imperium illius amentes ſe invicem vinculis conligabant, eorúmque manus dabant ſalutis adiumentum, cùm cor eorum inſaniâ eſſet plenum. Nam illud reticere non debeo, quod per ſe Mundo patere jam video. *CAP. XVIII. Divina protectio cuſtodit eum.*

26. De ligno dico, quod manu artificum fabrefactum deportavit uſque ad conſtruendum horreum, quod dimenſum, ceteris lignis illi operi coaptatis extitit brevius. Quod ut ſenſit, jubet artificibus æquiori animo ſumere cibos, atque ille recedit ad Creatoris oculos implorandos. Cúmque peculiari conſuetóque modo ſynaxin horâ Sextâ compleſſet, intellexit quod volebat eſſe impetratum, rediénſque ad mercenarios; Nolite vos putare, ait, mercede operis fuiſſe fruſtratos: ponite lignum ſuo in ordine. Qui elevantes, ponentéſque juxta præceptum, reperiunt plus ceteris eſſe longum, creviſſe etiam palmo amplius. Quo in loco facit ſignum, quod uſque hodie claret in apertum: ac *CAP. XIX. Lignum ejus oratione creſcit.*

Ann. Chr. D. LXXIV. Novemb. XII.

per hoc ejus oratione, nec laborem inaniter conducti exhauriunt, nec operis mercede fraudantur. Lignùm quoque ipſum remediabile devotis uſque in præſens extitit ægrotis, tantiſque virtutibus celebratum habetur, ut penè quotidianum obtinuerit languentibus præbendæ ſanitatis uſum. Unde in immenſum ſermo procederet, ſi univerſa ſigna ſanitatum, quæ inde conlata pateſcunt, replicare voluerim. Sed jam operæpretium judico de liberalitate atque caſtitate ejus pauca perſtringere.

CAP. XX. Pauperibus tunicæ manicas erogat.

27. Cùm quodam tempore egentium ad eum conveniſſent turbæ, petentes conſuetam ſubſidij ſtipem, ipſe ſeu deficiente, ſeu non occurrente quod prærogari deberet, ab ingenita non deficiens pietate, præcidens manicas ſuæ tunicæ, cum pallio quo utebatur, obtulit benignè.. Tunc unus ex cunctis importunior, ut mos eſt mendicantium, ceteros alios præveniens accepit, accepta induit. O alterum Martinum, qui in paupere veſtivit Chriſtum! nec immeritò unum conſecuti præmium, qui unum habuêre liberalitatis ſpiritum. Et tamen ne importunitas notata ante tantum Virùm eſſet inulta, reliqui collegæ videntes invident, & unius præſumptioni indignantes, baculis ſuis armati conſurgunt, catervatímque in eum irruerunt, & ut quemque ira ferebat, paſſim corripiunt, ut planè incautelæ ſuæ ipſe mereretur peſtem.

28. Dicam & aliud, quod mallem ut ita audirent tenaces, ut non eſſent de craſtino cogitantes. Contigit convenire frequentiam populi, quando parum B. Viro eſſet vini. Sed quia inquirentes Dominum non deficient omni bono, vix, ut ajunt, ex ſextario affatim ſatiata eſt ingens multitudo. Majus quidem vice aliâ accidiſſe fatentur.

CAP. XXII. Succurrit dapibus venientibus ad eum.

29. Fama ſanctitatis illius divulgante, non deerant quotidie adventantium turbæ, iure ſuo compulit oppidò hoſpites moras nectere, & caritatis intuitu ſemetipſos reficere. Cùm hoc miniſter ejus ex evidenti cognoviſſet, nuntiat nihil ſupereſſe, quod poſſint prandere. At ille miti offenſione miniſtrum objurgat, modicæque fidei inclamat, & ut victûs neceſſaria præbeat, Chriſtum implorat. Necdum intentionem finierat, & ecce ſubitò vehicula copioſè onuſta ab HONORIO Senatore directa ianuam intrant. Dilectus Dei directa ſuſcipit, & gratias rerum Creatori exauditus perſoluit: invitatis ſufficientes cibos adponit, reliquam conſervari ſupervenientibus præcepit. Ita enim inter officia humanitatis, ſuæque continentiæ medius verſabatur, ut menſæ adpoſitio, ne ad horam quidem diei, minùs de hoſpitum convivio inveniretur. Et rurſus ita parcimoniâ arctabatur, ut numquam niſi ſobrius mente & confectus corpore cerneretur. Sed & convenientium reficiebat corpora cibo, & animas verbo. Tam elegans enim erat in comparationibus, & tam ſubtilis in ſpiritualis vitæ ſuaſionibus, ut quiſquis ad eum quolibet caſu accederet, melior ac delectatus recederet: cùm numquam ipſe nec vitâ, nec linguâ à doctrina vacaret. Et ne in longum traham, ſic carne devicta victoriæ tulit palmam, ut ejus Aquilo nunquam devictus accenderet ollam, nec Nabuchodonoſor ignium miniſtraverit pabula.

CAP. XXIII. Exprobratur à Dæmone, quòd cum feminis habitet.

30. Ipſi quoque deſertores ſpiritus, cùm convitijs eum malitiæ ſuæ calliditate per energumenos vellent laceſſere, quia nihil erat quod Chriſti ſervo poſſent objicere: ſolùm ei cur cum Virginibus Chriſti cohabitaret, nitebantur exprobrare: antiquâ ſuâ inimicus arte eludens, quoniam quem opere non poteſt dejicere, ſaltem famâ inſtat polluere: & cujus non prævalet conſcientiam, infamat vitam; videlicet irretitis ſuis illecebris offerens exempla conſolationis, dum eſſe bonum neminem putant: & quem imitari in bonis debeant, invenire deſperant: ac per hoc penes ſe remedium arbitrantur, ſi nemo innocens inveniatur, & damnationem ſuam multitudine percuntium conſolantur. Quid tibi repertor malorum prodeſſe poteſt infamia Chriſti ſervorum, cùm eis Dominus Redemptórque ſuus per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam promittat regna cælorum?

An. Chr. D. LXXIV. Novemb. XII.

Sed Vir iſte ſanctus abſtinentiæ & humanitati etiam in ſenectute deditus, utique habitabat cum ſacris Virginibus, & cùm eſſet ab octuageſimo vitæ ſuæ & deinceps anno, labore ſancto, doloréque conſtrictus, omnia officia, ut Pater poterat, ancillarum Dei miniſterio ſuſcipiebat blandus. Sed jam, ut præmiſi, ita à nefandis incitamentis erat extraneus, ut ne veſtigium quidem inhoneſti motus in illa ætate fuerit expertus. Nam quia in tanta pervenerat longa ætate, eò pervenit neceſſitatis, ut cùm hydropis laboraret invaletudine, ab eiſdem ſanctis feminis corpus ſuum lavare ſineret, & ipſe ab omni illicito ſenſu alienus eſſet. Hoc certè illud èſt ſpeciale beneficium, quod paucis invenimus fuiſſe conlatum, & à nullo debeat experiri, ne ſuccedat periculum temeritati. Unuſquiſque enim in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat apud Deum. David enim dicit: *Quia non ambulavi in magnis, nec in mirabilibus ſuper me.* Ille quippe in mirabilibus ſuper ſe ambulat, qui ea quæ divinitùs illi non ſunt conlata, agere pertentat. *Pſal. 130.*

CAP. XXIV. Reſtituitur equus à latronibus furatus.

31. Sed referam quod etiam latrones pertimeſcant, & fures cautos efficiat. SEMPRONIUS quidam & THURIBIUS nominibus, inſtinctu Diaboli & provocatione veniunt causâ latrocinandi ad hominis Dei habitationem. Et quoniam de Iuſto ſcriptum eſt: *Non accedent ad te mala, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*; iſti tamen pro ſuo flagello vel exemplo accedere ſunt permiſſi, ſed flagellare prohibiti, immò flagellum in ſe divinitus ſenſere correpti. *Pſalm. 90.* Hi nempe fures cùm ad S. Hominis habitaculum perveniſſent, animal quo vehi uſque ad Eccleſiam ſolitus erat, foris repertum furtim abigunt. Nec diu fraude lætantur. Nam non poſt multum temporis veniunt, ſingulis amiſſis oculis, veniam petentes, atque animal reducentes. At Sanctus Dei caballum excepit, cur habuerit, ſemetipſum reprehendit, atque illico vendidit, pretiúmque ejus pauperibus erogavit. Illis enim lumen nequaquàm reddidit, ſpiritu, ut æſtimo, diſcretionis inſtructus, ne fortè non ceſſarent ab hujuſmodi facinoribus, niſi eſſent privati luminibus: & cùm ſimile quid agere vellent, citò eos proderet à latibulis & nota corporis, & fama nominis. Nam quis putaverit hoc eum à Domino impetrare non potuiſſe, quem vitâ functum & defunctum ſæpe cæcis ſciat viſum reddidiſſe? Sed & levius eis fuit in vita, quàm poſt vitam facti luere pœnam, *Matth. 18.* iuxta illud: *Melius eſt cum uno oculo in regno cælorum intrare, quam cum duobus gehennam ſortiri.*

CAP. XXV. Tranſitus diem prænovit.

32. Ante annum fere migrationis ſuæ, centeſimum verò vitæ, cùm ei revelatum eſſet humanos ſe finiturum labores, & omnipotentis perceptu-rum ſacratiſſimas promiſſiones, ad vitam convertitur diſtrictiorem: & qui jam vigilijs & jejanijs deſiccaverat membra, denuò veteranus miles militiam adgreditur novam, ut finis eſſet præſtantior, qui apud Chriſtum laudabilior ſemper habetur & melior, dicente eo: *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* *Matth. 24. 13.*

CAP. XXVI. Prædicit excidium Cantabriæ.

33. Eodem igitur anno, Quadrageſimæ diebus revelatur ei excidium Cantabriæ [a]. Unde nuntio miſſo, iubet ad diem feſtum Paſchæ, Senatum ejus præſtò eſſe. Ad præſtitum conveniunt tempus. Narrat ille quod viderat: ſcelera eorum, cædes, furta, inceſta, violentias, ac cetera vitia increpat: pœnitentism ut agant pro his omnibus prædicat. Cúmque omnes reverenter auditum præberent, (nam erat omnibus venerabilis, quaſi unus de D. N. IESU-CHRISTI Diſcipulis) ABUNDANTIUS quidam nomine, præ

[a] Iohannes Biclarenſis in Chron. iſthæc ad annum Iuſtini Imperatoris octavum, Leuvigildi VI. id eſt ann. Chr. D. LXXIV. geſta refert. *His diebus*, inquit, *Leonegildus Rex Cantabriam ingreſſus, provinciæ pervaſores interficit, Amaiam occupat, opes eorum pervadit, & provinciam in ſuam revocat ditionem.* Quo anno S. Æmiliani obitus reponitur in Epitaphio Gothicis litteris exarato, quod Yepez ad ann. Chr. 569. ita refert, *Purgatiſſimi Apoſtolicique viri* ÆMILIANI *corpus hic humatum jacet; qui poſtquam Eremiticam vitam multis annis egit & Clericalem, tandem Monaſticam profeſſus ſub Regula admirabilis* BENEDICTI, *curam gerens Abbatialem obijt in Domino clarus miraculis & prophetiæ ſpiritu*, Erâ DC. XII. quæ Eræ Chriſtianæ D. LXXIV. reſpondet.

Ann. Chr. D. LXXIV. Novemb. XII.

ſenectute eum dixit deſipere. At ille denunciat ei rem per ſemetipſum experiti. Quod pòſt ptobavit eventus: nam gladio vindice Leovigildi eſt interemptus. Ceteros quoque cùm non reſipiſcerent ab antiquis operibus, irâ pendente divinitùs, pari modo perjurio, dolóque adgrediens, ſanguine eſt ipſorum graſſatus.

Cap. XXVII. Ejus obitus & ſepultura.

34. Sanè adpropinquante mortis tempore, accerſivit ſanctiſſimum Asellum Presbyterum, cum quo habebat Collegium, in cujus præſentia feliciſſima illa anima corpore ſoluta, cælo eſt reddita. Tunc ejus beatiſſimi Viri ſtudio corpus ejus deportatum cum multo Religioſorum obſequio, depoſitúmque eſt, ubi & manet, in ſuo Oratorio. Vale, vale Æmiliane Beate, & mortalium carens labore, in ſocietate piorum bono tuo potire, ac Relatoris tui Braulionis inutilis memor ſuccutre interceſſor, ut per te inveniam veniam, qui mea nequeo effugere mala: & hanc merear mercedem vicariam, ut cujus exaravi ſtilo virtutes, ejus favore pro peccatorum meorum indulgentia meæ audiantur preces, atque cum his, quibus indignus cura Paſtorali præſideo, dignus inveniar in extremo judicio. Sentio me fine Libelli urgeri; ſed qui diximus de viventis mirabilibus, cur taceamus de defuncti chariſmatibus? Duo, vel tria adducam in medium miracula, ut iſta, quæ aliorum teſtimonio nobis fuerunt narrata & ſub adnotatione teſtificata, effici poſſint credibiliota.

Cap. XXVIII. Cæci ad ejus tumulum illuminantur.

35. A tempore obitus hujus Sancti, uſque ad noſtram memoriam, quot fuerunt cæci ad ejus ſepulcrum illuminati, quanti etiam vexatitij purgati, vel diverſis ægritudinibus laborantes curati, huic Libello promulgatum eſt adjungere. Sed hoc ſolum dignum putavi ſcriptis tradere, quod illico poſt ejus tranſitum duo oculis orbati redditi ſunt lumini.

Cap. XXIX. Candela divinitus accenditur.

36. Anno autem ex hoc præterito, cùm S. Iuliani Martyris feſtivitas immineret, & oleum ad concinnanda luminaria deeſſet, candela minimè eſt accenſa: quam ad vigilias ſurgentes, tam plenam oleo, ardentémque repererunt, ut non ſolùm uſque mane officium luminis miniſtraret, ſed etiam ex abundantia reliquiarum virtus virtutem pareret.

Cap. XXX. Mulier cæca, & clauda ſanatur.

37. Deportata eſt ſcilicet ibi quædam mulier, nomine Eufrasta de loco Banonico, clauda & cæca, fide tamen, in qua tantum ex hoc colligitur, erecta atque illuſtrata. Oculis, pedibúſque inuncta, ſtatim propitiâ divinitate lumen greſſúmque eſt conſecuta. Credant illa, quæ relatione teſtium ſunt prolata, qui vident iſta noſtris temporibus acta. Denique & locus, quo degit, & perſona dudum infirma, & nunc ſanata eſt.

Cap. XXXI. Puella exanimis ſuſcitatur.

38. Sed & alia quædam iterum puella, annorum circiter quatuor, de loco Prato, quod non longè eſt ab ejus Oratorio, infirmitate adprehenſa, deducta eſt uſque ad vitæ extrema. Cujus parentes pietate permoti, & timentes orbari, ineunt conſilium, ut ad memoriam B. Viti Dei debeat deferri; quam tollentes, in itinere viſa eſt expiraſſe, fide tamen non deficiente, deferunt exanimem, & proijciunt ad Altare, iam die veſperaſcente ſecedunt inde, relinquentes neminem. Poſt trium verò horarum ſpatium, viſitant curioſiſſimè, mæróréque tabidi, quid placuerit de ea efficere Creatori, reperiunt vivam, quam reliquerunt mortuam, & non ſolùm viventem, ſed & ad Altaris tunicam ludentem. Magnificant Chriſtum omnium conditorem, qui reſpexit eorum devotam contritionem. En alterum noviſſimis temporibus noſtráque ætate Eliſæum, cujus mortua oſſa, exanimata vivificant membra: niſi quòd illi fugientes timidi, hi autem deferentes projiciunt fiduciâ pleni. Eſt quidem in hoc conſiderandum, quòd unus idémque veteris & novi Teſtamenti Deus, Dominos Noſter Iasus-Christus, qui facit mirabilia ſolus, tunc ſub lege timore pavidis, necdum caritate firmatis, quæ foras mittit timorem, quia timor pœnam habet, abſcondit ſpem dulcedinis timentibus ſe: hîc autem ſub gratia fidei, confidentiâ frutis perficit ſperantibus in ſe. Virtus

quidem, quæ ſuſcitat mortuos, una; ſed diſpar ſicut temporis, ita & deferentium cauſa: illi autem deferebant, ut ſepelirent; iſti autem, ut viventem reciperent. Hinc datur intelligi, quanta illic ſancti Viri requie beatitudinis potiantur, quorum per memorias omnipotens Dominus tam mira operatur. Reddidimus promiſſum, ſupereſt ut claudamus ſermonis curſum, pandamúſque actiones gratiarum Chriſto Regi cælorum, cujus ope & inſpiratione & cœptum hoc Opuſculum cernimus, & conſummatum, quíque tribuit nobis ad ſolatia præſentium miſeriarum contemplationem vitæ Virorum ſanctorum; Qui vivit cum Deo Patre, & Spiritu-Sancto unus per omnia ſæculorum ſæcula, Amen. Ann. Chr. D. LXXIV. Novemb. XII.

HYMNUS S. BRAULIONIS
DE S. ÆMILIANO.

O Magne rerum Chriſte Rector inclite,
Parent Olympi perpetim cui ſidera;
Et vota feſtis annuis faventia,
Largire nobis caſta, præbe & ſobria,
Placare poſſint quæ tuam clementiam.
Plebs ecce cuncta debitum recurſibus
Soluit dierum, prona corde, & corpore;
Confiſà mente deprecans ſuffragia,
Ut ſingulorum ponderata queſtibus,
Suſtollat almà pectora indulgentià.
Lætum rependit carminum concentibus
Cantum ſonoro pangit ore, faucibus;
Tua potenter ſupplices ut dextera,
Probroſa tollens acta noſtra corrigas;
Sis & malorum fautor intus flentium;
Semper petentes impetrare poſſumus
Noſtris medelam expiatos moribus;
Si nos benignus, & pius reſpexeris,
Qui tanta tantis contuliſti ſervulis,
Ut nil Patrono iſti deſit gratiæ.
Culpas gementes pandimus miſerrimi;
Non obſequelam perdituri credimus;
Cùm copioſa paſcitur potentià
Regis; & adſtat ſupplicator optimus,
Qui flectere iram poterátque noxiam.
Ne quod beatis ſentiat cohortibus,
Hoſtis duellis pullulare caſibus:
Ne vel caducum germinare & odia,
Fraudem, doliſmve permoveri machinis;
Flamma pudicis conflagare liliis.
Hæc mente fixa clara dum revoluimus;
Libet dicatum prædicare ſervulum;
Tuum miniſtrum Chriſte Iesu vernulum;
Et feſta mixtis gaudiis cùm pangimus
Sequatur inde tota te laudatio.
Tu ſacra Templa, tu, Pater, cæleſtia
Habes ſacrata tu, Deus, per ſæcula:
Regno potiris, & Regis præſentià
In Sanctos Sanctis cerneris mirabilis;
Regnánſque ſolus mira factis exeris.

Hinc obſecramus expiari munera,
Redire prorſus per ſynaxin perditos,
Cæli receptes collocéſque in Regia:
Qui das reſurgant ut perempta corpora,
Concede corda ut convaleſcant gratiâ.
Noſtrum reatum confitentes prodimus,
Frenatus ictus occidat, ſententia
Quæ reddit atram dira conſcientiam:
Rogare donat cùm voluntas proſpera
Tua patentem proditos, ac ianuam.
Momenta nullæ tranſvolant in tempora,
Quæ non ſint noſtri ſordidata criminis:
Succedat antè, quæſumus, contagia,
Sic digna noſtris peſſimis purgatio,
Quàm reddat ultor pœnam factis debitam.
Videmus orbes reſtitutos lumini,
Claudóſque plantis exilire tumidis;
Conſumptâ tabe membra convaleſcere,
Mortis ſopore preſſa: demùm ſurgere,
Lætos deinde convenire ſoſpites.
Repelli torvos & fugari dæmones,
Tormenta pœnis ejulantes Tartari:
Adire & cælum verſipellis Angeli,
Suo latenter confodique vulnere,
Suíſque telis fauciatum conteri.
Ut Conditoris hæc patent miracula,
Sic claudicantes mentis ægritudine
Serpens repulſus deſerat nequiſimus;
Sic nigra corda nubilo ſocordiæ
Fulgore ſuo præmicent clariſſima.
Hæc nempe virtus Chriſtus eſt tutiſſima,
ÆMILIANUM quæ tulit per ardua
Vitæ trophæa, quæ coronat præmio,
Noſtris ut eſſet ſæculis ſectabilis;
Florétque fortis advocatus infirmis.
Inite mecum conſonantes carmina,
Narrate cuncta, prædicate, & pſallite,
Regi perenni, cujus hæc ſunt omnia,
Noſtri clamoris & reſultent cantica,
Políque templa reſonent concentibus.
Offerte Summo gloriam & Sublimi,
Offerte honorem Trinitati maximum,
Offerte grates ſæculorum Principi,
Offerte pſalmum vocibus, vel actibus,
Offerte laudem ſempiterna in ſæcula, Amen.

VITA S. MACLOVII EPISCOPI ALETENSIS IN ARMORICA, NVNC MACLOVIENSIS.

Ann. Chr. D. LXV. Novemb. XV.

Ex MS. cod. V. C. D. d'Herouval. Hæc Vita *poſt S. Turibium pag.* 189. *addenda eſt.*

1. GLORIOSVS Chriſti Confeſſor MACLOVIUS [a] Britannica proſapia generoſus, generoſior ſanctis extitit moribus. Cujus parentes [*] jam provectæ ætatis dum ſpe ſobolis defeciſſent, rerum ſuarum certum heredem futurum jam deſperantes, hunc tamen divina clementia genuerunt. Religioſa ſiquidem parentela clariſſimorum fratrum, ſcilicet patris S. SAMSONIS atque MACLOVII [*] ſorore progenitus, pari{l}i conſanguinitatis linea horum duorum procerum tertius enituit. Qui dum à pueritia litteratoriæ traderetur diſciplinæ ſub BRENOANO [b] eo tempore viro ſanctitate & ſcientia famoſiſſimo, & ſuperiores induſtria & inferiores ſe humilitate ſuperabat. Ita enim teneros adhuc annos omni hominum ætati coaptabat, ut puer pueris, juvenis adultis, ſenibus jam ſenex videretur. Innocentis etenim vitæ puritatem amplexus non ſuperiorem non æquam inter condiſcipulos, ſed ſolam alijs ſerviendi retinebat vicem. Et ne rerum affluentiâ, ut fit, vel ætatis levitate aliquatenùs teneretur, omni ſtudio ſeſe tradidit abſtinentiæ. Nihil quippe voluptati corporeæ conſentiens, creber in vigilijs, aſſiduus in orationibus, in jejunijs præcipuus periſtebat. Vix intra Eccleſiam niſi orantem, vix extra niſi legentem deprehenderes, ſi non impoſita neceſſarij uſus utilitas impediret. Ad indicium etiam caritatis ejus in pectore flagrantis dum coævi illius in hyemali bruma vi frigoris fere rigeſcerent, tam ex vultu pueri, quàm ex ſingulis membris abundantiſſimus ſudor emanabat.

Maclovij patria.
[*] al. Machutes S Malo.
[*] l. Maglovij.
A S. Brendano piè educatur.
Quibus virtutibus præditus.

2. Denique quantum illum Dominus fecerit dignum ſua dilectione, in ipſis puerilibus auſpicijs cœpit aperire. Locus etenim ille in quo cum pluribus docendus morabatur, lingua patriæ *Carvanna* dictus eſt & maritimus: in quo ſupradictus Abbas Brendanus regebat Monaſterium, non cum minima multitudine Fratrum. De cujus Clauſtro dum quadam die adveſperaſcente ſcholaſtica turba quaſi ad relevandam ſtudij gravitatem procederet, contigit ſanctum puerum non laſcivienti ætate, ſed ſociali habitudine inter ceteros exire. Qui dum ad litus maris uſque quod non longè aberat perveniſſent, ludentibus alijs pudica innocentia ſuper algam ſeſe collocans obdormivit. Intereà marina refuſio ſolito & naturali more exundans vigilantes procul à periculo tremendo impetu removet ſervulúmque Dei dormientem occupat. Quem mirum in modum cum aggere terræ in quo jacebat extollens, ac veluti interminata ne divinum depoſitum læderet, ſalvum atque incolumem ſuper tumentes fluctus in altum aſportat. Quod cùm compertum magiſtro fuiſſet, videlicet dilectum puerum cum ſocijs non remeaſſe, ſed in crepidine ripæ obdormiſſe, feſtino curſu eouſque properat, & Maclovium ſæpe & ſæpius vocitans, litorea ſpatia clamoribus implet. Cui dum non eſt qui reſpondeat, merſum credens triſtis ad Monaſterium redijt, totámque noctem in exequijs veloti extincti pueri continuavit. Mane autem facto non recuperandi ſpe, ſed impellenti amore litora reviſens & eminùs proſpiciens, videt inter tumidos fluctus ſiccum ceſpitem & in ceſpite puerum ſtantem, atque Creatorem ſuum laudantem: tantúmque erat inter eos ſpatij ut amborum voces poſſent ab invicem audiri. Concionabantur magiſter & diſcipulus, alter interrogans rei qualitatem, alter reſpondens circa ſe divinam factam pietatem. Docetur magiſter à diſcipulo inſolitos uſus naturæ, ut ſcilicet pondus terræ profundiſſimis aquis fluctuet, & liquida ponderoſa ſuſten-

Ab undis illæſus ſervatur.

[a] Duo alij Auctores S. Maclovij vitam ſcripsêre, nimirum Sigebertus Monachus Gemblacenſis, & alter anonymus. Sigebertus apud Surium de S. Maclovij parentibus ita loquitur. *Pater ejus* GUENT *nomine, Comes fuit, qui urbis Gwincaſtrum vocata conditor extitiſſe creditur, quam* DARVAL *appellatam accepimus.* Albertus in Armorica ſecta, Gwincaſtrum VVintoniam interpretatur, quaſi Britonibus *Gwin Kaſtel*, modernis VVinchester. Paullo aliter ſcribit Auctor anonymus apud Boſcium in Bibliotheca Floriacenſi. *In Britannia quadrangula, quæ regio VV... dicitur, matre (ut fertur) jam decrepita nomine* DERIVVALA *natus, quæ erat ſoror Ammonis patris Sanctionis, & Vmbraſol patris S Maglorij, ex patre nobiliſſimo vicecomitum regionis illius, nomine* VVENTO *oriundus fuit.* Proſequitur Sigebertus. *Natus eſt in die ſancto quo omnis mundus Paſchalis ſolemnitatis celebrabat gaudia ... In hujus articulo diei nati ſunt in ipſa vicinia etiam triginta tres pueri ... omnes ſimul cum S. Maclovio Scholaribus ſtudijs eruditi, omnes ſimul divino ſervituti ſunt mancipati.*

[b] De S. Brendano agitur in Vita S. Columbæ Abbatis num. 7. In propria ipſius Vita MS. quæ tota fabulis reſperſa eſt, dicitur trium fere millium Monachorum Pater.

Ann Chr. D. LXV. Novemb. XV.

tent, & homo circumſeptus fluctibus ſive navigio proſperos habeat maritimos curſus. O merita puræ vitæ per quam elementa famulantur innocentiæ! O innocentem puerum, cui brevis gleba eſt pro latitudine terrarum, quæ etiam ad facti teſtimonium uſque hodie ſtat immobile argumentum.

Librum Pſalterij aqua deferente accipit.

3. Mirandis plus miranda ſuccedunt. Rogatur namque magiſter à diſcipulo, ut pſalterium ſuum undis committat, in quo legeret Daviticum curſum. Non dubitat magiſter parere diſcipulo, quem videt quaſi imperare pelago. Iam pſalterium undis committitur & illis famulantibus ad Maclovium uſque pervehitur. Cui aſcribemus talia? Natant Davitica verba, & volumen in quo ſcripta ſunt non tinguitur aqua. Quid plura? Sanctum quod geritur, & Sanctus ad quem pervehitur. Sed omnipotenti Deo qui in terra & in mari quæcumque voluit fecit, gratiæ referantur.

In continentem reducitur.

4. Auditis itaque vicinia tam ſtupendis miraculis lætabundo ſtrepitu affluit, navigium colligit, atque cum eximiis laudibus glorioſo flucticolæ occurrit. Reducitur ad terram navibus, qui nocte ac die inter tumentia freta perſtiterat illæſus. Redditur itaque ſanctus puer parentibus & amicis; non de fama virtutis, vel ad modicum intrinſecus elatus eſt, ſed de humili humilior factus cunctis ſe publicis converſationibus abdicavit, atque Deo cui probavit placere cupiens, Monachicam tam vitam quàm habitum aggreſſus eſt. Cui deinde dum adoleſcentia annis aucta accederet, talem ſe inter Fratres exhibere conatus eſt, ut non unus ex Fratribus ſed quaſi omnium Fratrum appareret ſervus.

Fit Monachus.

Invidos patitur.

5. Sed invidia qua ſæculi non invenere tyranni majus tormentum, & per quam mors introivit in orbem terrarum, non eſt verita ſe ſe ingerere gregi Monachorum. Nam dum juveni ſorte vicaria ſtatutum eſſet, ut nocturnis horis Abbati ſuo de præferendo lumine deſerviſſet, male invida adverſus eum conſpiratio ignem unde lucerna ſolebat accendi extinguit, ne dum Sanctus innocens officium ſuum implere vellet, unde lumen accenderet inveniret. Facto itaque matutinali ſigno non de lecto, ſed ab oratione vir beatus ſurgens, cognitum locum repetit, & ubi ignem extinctum invenit, fraude ſactum intellexit. Quod tamen nihil ægrè ferens, utpote ſummæ deditus patientiæ, ad coquorum officinam feſtinat, & ab uno clientum ignem dari poſtulat. Cui protervus cliens protervè reſpondens aliter omnino ſibi ignem concedere denegat, niſi vivos carbones in gremium ſuſcipiat. Quod vir ſimplex nihil dubitans, ardentes prunas in gremium ſuſcepit, quas ad ſe ſe aſtringens, atque in conclavi ante lectum Abbatis veniens, & lumen ibi cælitus accenſum & veſtimentum ab ardentibus prunis reperit illæſum. Quæ duo miracula uno momento facta magiſter aſpiciens provolutus genibus diſcipuli erupit voces in laudem Chriſti. Cui diſcipulus è contra contendit non debere ſuo tirocinio imputari, quæ tanti Patris ſe manifeſtabant meritis impleri. Sicque religioſâ altercatione facta matutinalia officia incipiunt. Quibus finitis ad mutuam collocutionem ſecretò ſe ſe recipiunt. Gaudent de conceſſa ſibi divina largitate, dolent de invida Fratrum ſubverſione. Tacent interim unanimes, de miraculis ſermonem faciunt ad Fratres de invidiæ ſtimulis.

Carbones in veſtibus illæſis gerit.

Cum Brendano ſolitudinem petit.

6. Sed dum tali peſte male infectos ſentiunt non poſſe corrigi, decernunt ab his omnimodo ſeparari. Quid ampliùs? navim inſtruunt, & cum pluralitate ultro ſe ſe ſequentium nauticam peregrinationem invadunt. Quærunt ſolitarias inſulas [a], eligentes potiùs atrocibus undis & ventorum impulſione jactari, quàm inter falſos Fratres invidiæ inſidiis agitari. Sed ecce dum humana fugiunt vitia, multa ſunt perpeſſi pericula, multáque horrida ſuſtinuerunt portenta, contra quæ innumera fecêre miracula. Quæ ſi quis indagare velit, in libro Brendanicæ peregrinationis invenire poterit. In qua, inquam, peregrinatione legitur mortuum ſuſcitaſſe, ut jam poſſet facilè deprehendi, quàm fidelis cultor eſſet ſummæ & individuæ Trinitatis, cujus virtus poſtea mirabiliùs oſtenſa eſt duobus aliis ſuſcitatis. Nos verò ſuppreſſis his quæ omninò extra uſum videntur, vel humanæ converſationi ſunt incognita, quia inacceſſibilia; ad ea quæ de Sancto noſtro ſpecialiter deſcribenda cœpimus, & quæ certis argumentis facta probantur, ſtilum vertamus.

Sed divinitus revocatur.

7. Beati igitur viri longa navigatione fatigati, Angelica viſitatione ſunt admoniti, ne quod ubique eſſet, longo maris circuitu, longiſque terrarum ſpatiis quærerent, cùm ubique præſens Deus non extra cordis hoſpitium in hac mortali vita ſit quærendus. Recordati ſunt etiam optimi commilitones Chriſti, quòd deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem, & quòd pax integra & ſecuritas perfecta à nullo hominum dum in corpore vivitur ſit obtinenda. Qua admonitione correpti ad priſtinum unde abierant Monaſterium ſunt reverſi. Quod quidem divina clementia & à malivolis mundatum inveniunt, & à benivolis veluti cives Angelici ſuſcepti ſunt.

Epiſcopus ordinatur invitus.

8. Intereà defuncto illius regionis Epiſcopo, audita Maclovij fama populi undique confluunt, Maclovium rapiunt & licet nolentem, licet obnixè reclamantem, licet ſe ſe ad hoc opus indi-

a Anonymus apud Boſcium: *Inſulam*, inquit, *in illis partibus famoſiſſimam, in Oceano videlicet poſitam, vocabulo Imam, cum magiſtro & ſociis navigando diſpoſuit ire. Dicebatur autem non minimam paradiſi acarum habere ſimilitudinem deliciarum.* Albertus hunc locum de Inſulis fortunatis interpretatur videris quàm benè.

Ann. Chr. D. LXV. Novem. XV.

gnum & inutilem dicentem, Gummi-caſtri tamen urbis in qua pater ejus Comes fuerat, Epiſcopum faciunt. Quod pondus, ut dictum eſt, invitus ſuſcipiens talem honorem dicit eſſe contumeliam & ſublimitate Cathedræ violentiam ſibi factam. Videt enim de quanta ſecuritate ad quantam curioſitatem adductus ſit, dum clamationes pauperum, afflictiones miſerorum, ſtipendia famulantium, publica judicia, forenſes querimoniæ, cognatorum & conſanguineorum recurſus, & cetera quæ per ſingula narrare longum eſt, orationem interrumpunt, lectionem auferuot, & de portu tranquillitatis in præcipitium mundanæ voraginis impellunt. Meminit & quàm proximè ſecretis cæleſtibus adhærebat, & quàm longiſſimè ab his mundanis implicationibus repulſus exiſtat [a].

In Armoricam ad Aaronem Abbatem fugit.

9. Adſcitis itaque paucis ſecretorum conſciis navim furtim aſcendit, & ventis ſe pelagóque committens, prout nutui divino placeret, navigavit. Sed mox dum in altum tollitur, Angelica legatio occurrit, & quò tendat, quémve portum teneat, & à quo portu ſuſcipi debeat indicavit. Monſtrat enim eum fines Gallicanæ Britaoniæ petere, & ad inſulam in qua Aaron vir Angelicæ vitæ erat applicare, & cum eo aliquandiu manſionem habere. Quibus incuoctanter ut indicata ſunt adimpletis lætatur Aaron de tanto hoſpite, Maclovius de amica ſocietate. O quàm bonum & quàm jucundum convenire fratres in unum! O quàm ſanctiſſima contubernia, ubi noo purpura, non aurum extenditur, ſed diuina colloquia & caritatis ſtudia celebraotur. Felix domus felix illa habitatio in qua tertiginæ cæleſtem ducuot vitam, quam nullus tumultus dirimit, non invidia ſubripir, non ſuperflua rerum cupiditas tangit: ſummæ epulæ, ſimplex panis & radices herbarum; pro vino & pigmento pur aqua non tamen ſine menſura ſumitur. Illa verò inſula de qua loquimur undique marina circumfuſione cingitur præter unum quaſi elevatæ arenæ tumulum, qui ad certam terram uſque continuus utrimque commeaotibus patet pervius.

* Aleth urbs Epiſc. in Armorica.
* la Rance.

10. Huic autem communis eſt vicina quaſi altera inſula, non tamen à terris tam longè ſemot. ſed ſpatio latior, rupibus altior, in qua antiquiſſima civitas Aletis * eſt ſita. Quæ à meridiana parte Rinctio * fluvio illic mari influenti labitur, ab Aquilone freto interrumpente à priùs dicta inſula ſeparatur. Civitas ergo illa eo tempore populis & navalibus commerciis frequentata, ſed Chriſtiana fide erat vacua. Pauci tamen Chriſtiani qui io ea latitabant ad Maclovium ſæpe venientes frequenti oratione poſcebant, ne diutiùs pateretur tantam plebem in infidelitatis errore jacere, quam verbo & exemplo facilè poſſet ad Chriſtianitatis fidem adducere. Sed vir Sanctus dum veretur, dum dubitat ne laqueos ſæcularitatis quos ante fugerat denuò incurrat, Angelica perſuaſiooe docetur ne quærentibus petitionem ſuam deneget, ſed ad prædicandum verbum Dei ſe cingat, quia plebs illa eſt quam Deus ſibi gubernandam præparaverat. His ita concurrentibus vigiliarum Paſchalis feſtivitatis adeſt terminus. Non auſus ergo ſervus Dei Dominicis juſſiooibus longiùs contra ſtare fiducialiter ad urbem accedit, Oratoriolum quod Chriſtiani pro poſſe conſtruxerant intrat, Miſſam facit, verbum Dei annuntiare incipit, volat fama per urbem, fit concurſus populi novum hominem viſuri, nova verba audituri.

Aletenſes convertit ad fidem.

Mortuum ſuſcitat.

11. Sed dum ſermo prædicationis proteoditur, ecce quidam defunctus ante introitum Eccleſiæ per plateam deportatur. Quem vir Dei aſpiciens, & ædificandæ fidei materiam eſſe agnoſcens, portantes illic præcepit ſtare & defunctum eumdem in locum deponere. Qui facto fine loquendi ad locum ubi corpus jacet accelerat, flexíſque genibus & ex toto corde cunctis attendentibus & eventum rei expectantibus orat. Qua oratione finita ſimul ſurgunt & Sanctus de pulvere, & mortuus de morte. Qua admiratione perterriti qui infideles hactenus aderant, Chriſtum filium Dei ſe credere clamant. Ille verò qui ad hanc vitam reſuſcitatus eſt, dixit ſe ſitire & vinum deſiderare. Vas autem & vinum unde tam citò portari poſſet præſentia noo erant. Sed fortè cavus lapis ibi jacet, in quem vir Sanctus infundi aquam jubet: ſuper quem manu extenta, & benedictiooe facta lapis mutatur in vas vitreum, & aqua convertitur in vinum. O virum ineffabili potentia, cujus virtute tot modis mutatur natura, lapis vitrum, aqua vinum, cadaver mortui redditur vivum. Quæ tria miracula tam celeriter facta admirati qui aderant, omnes quaſi unanimes ad baptiſmi ſacramentum convolant.

Aquam in vinum mutat.

Fit Epiſcopus Aletenſis.

12. Baptiſatis igitur & in fide confirmatis, jam converſæ urbis B. Maclovius velit nolit Antiſtes factus per populos junioris Britanniæ ſpargit ſemina doctrinæ. Sed oemo contra Angelicum virum inſurgat, videlicet eo quòd in duabus civitatibus factus ſit Epiſcopus, & de mutatione Sedium quæ quaſi contra auctoritatem facta videatur, nemo illum remordeat. Non enim mutavit Sedem qui non auxit cupiditatem, non ambiendo de minoribus ad majora proſiliit, ſed de opulentiſſimis ad penurioſa deſceodit. Ceterùm fugit cognatorum & conſanguineorum pompoſam familiaritatem, & ſe ſe dedit exilio in exteram nationem. Denique quis audeat mutire adverſus ea quæ ordinata ſunt divina perſuaſione? Quamquam temerarium & ſuperfluum ſit illum defendere verbis, qui ſe defendit virtute & miraculis. De quibus innumeris quia pauca pòſt facta legimus, ad quædam ordine ſequentia veniamus.

Excuſatur de mutata Sede.

[a] Nihil heic de gygante illo ſuſcitato, apud Surium & Boſcium memorato.

Ann. Chr. DLXV. Novemb. XV.

Non enim eſt poſſibilitatis noſtræ omnia quæ de eo referenda eſſent evolvere, cùm tota illius vitæ nihil aliud fuerit quàm corporum ſanitates & animarum ſalutem quærere.

Arreptitiam mulierem curat.

13. In territorio igitur jamdictæ urbis quidam vir locuples erat habens filiam dæmoniacam, & omnimodo intractabilem & in homines irruentem: ad quam reprimendam vix ferrea vincula ſatis erant. Quam pater oneratam catenis ad pedes Sancti adduxit, & ut à peſſima infirmitate liberaretur poſtulavit. Cujus miſeriæ vir ſanctus compatiens, atque ſuper eam aquam benedictam ſpargens, & à dæmonio liberavit & ſanatam patri reddidit.

14. Quadam deinde die dum viſitando parrochiam viam carperet, invenit ſecus viam puerum porcos paſcentem, perfuſum lacrymis, ac miſerabili voce lugentem. Ad quem divertens quid haberet quod ita plangeret inquiſivit. Cui cùm reſpondiſſet quòd unam de porcis quas ſervabat occiſam habebat, & timere ſe ne iracundus dominus proinde ab eo pœnas exigat: non tulit ulteriùs vir pius pueri durare mæſtitiam, ſed accedens ad porcam baculo ſuo eam tangit & reviviſcere facit. O compatientem virum, qui ne homo doleat animalia ſuſcitat. Ne putet aliquis vili pendendum quod à tanto viro vile animal ſit ſuſcitatum. Non enim erat cura Sancto de vita porcina, ſed de hominis mæſtitia. Apoſtolica enim auctoritate cum gaudentibus gaudebat, & cum flentibus flebat, & quod proprium caritatis eſt, omnium dolores in ſe portabat.

Haylocum bonis Eccleſiæ inhiantem duplici cæcitate liberat.

15. Ea autem tempeſtate erat quidam dux Britanniæ nomine HAYLOCUS, qui audiens quòd multa prædia pro virtutum reverentia condonabantur, invidiâ ductus ad quoddam prædiolum venit, & Eccleſiam quam ſanctus Confeſſor in eo fundaverat, evertere præſumpſit. Cui vir beatus occurrens deprecabatur ne perficeret quod cœperat, ſed impetrare non potuit. Mox verò ut impudens homo inde receſſit, cæcitate percuſſus videre perdidit. Qui tandem pænitentia coactus & ad pedes Sancti adductus deprecabatur ut lumen reciperet quod amiſit; ſtatimque vir miſericors oleum ſuperimponens & oculorum officium capiti reddidit, & oculos cordis ab infidelitatis errore liberavit.

Canonicos 70. inſtituit totidémque Monachos.

16. Cœpit deinde vir prudentiſſimus de collatis ſibi prædijs Epiſcopalem Eccleſiam amplificare, atque ſeptuaginta Fratres canonicam vitam tenentes ibidem ſtatuit deſervire. AARON verò amico ſuo ad cælica tranſlato Cœnobium illius regendum ſuſcepit, totidémque Monachos ibi auxit. Quarum congregationum Abbas & Epiſcopus utramque ſine difficultate regebat, & de acquiſitis ſufficientia miniſtrabat. Et quia pauca de ſtrenuitate illius perſtrinximus, de ſimplicitate aliquid dicamus. Competenti enim tempore cùm ad putandam vineam cum Fratribus exiret, & operi accingeretur, cappam exuens humi eam depoſuit. Sed dum terminato opere cappam vellet recipere, bitriſci ovum inventum eſt ſuper eam jacere. Quo cooperto præcepit vir ſimplex nullatenùs inde eam moveri, donec parva avicula pullos ſuos ibidem habeat excluſos & nutritos. Quo temporis ſpatio tranſacto, ita ab omni importunitate aëris vel loci invenitur illæſa, ac ſi in ſervatorio jacuiſſet complicata.

Multa patitur ab improbis.

17. Intereà malignus humani generis inimicus dum Sancti ſtudia videt circumquaque florere, & ad uberrimos ſalutis fructus pervenire, quamdam parentelam pravæ generationis adversùs eum incitat, & ad perturbanda illius ſeria qualibet occaſione inſtigat. Cauſantur homines perditiſſimi, quòd totam terram ille, ut ajunt, captator poſſideat, & nihil relinqui ſibi unde ſucceſſores eorum valeant hereditari. Qui quidem inter plurimas contumelias quas Sancto inferunt, piſturem ſuum capiunt & omnia membra ejus ligaturis conſtrictum in arenæ medio contra refluum mare ponunt, videlicet ut ſupervenientibus aquis dum non poſſet fugere, neceſſe eſſet eum interire. Sed mirum in modum ſupervenientes fluctus circa eum gurgite aquarum quaſi profundiſſimam foſſam faciunt, & acceſſione & receſſione ſui protſus intactum relinquunt. Sed nefarij homines nulla pœnitentia proinde compuncti malo malum addunt, atque Sancto Epiſcopo equos ſuos furati ſunt. Qui dum aliquando equitare vellet, ad deriſionem ſui equam deſpicabilem ſuper quam aſcendat adduxerunt. His & alijs infeſtationibus vir innocens commotus navali fuga peſſimam gentem deſerens, maledictionémque illis deferens abſceſſit.

In Aquitaniam ſe recipit.

18. Conſuetum itaque aggreſſus viaticum, tamdiu velivola æquora tenuit, donec Aquitanicis finibus applicatus in portu Sanctonico * anchoram fixit. Qui ſciſcitatus patriam & morem, ubi audivit gentem Catholicam, & B. LEONTIUM Sanctonicæ Sedis eſſe rectorem [a], fiducialiter ad eum venit, & ab eo devotiſſimè ſuſceptus eſt. Cui etiam ad petitionem ſuam ſecretarium locum conceſſit, & ſufficientiam miniſtravit. Sed vir beatus celare ſe cupiens, diu latere non potuit: nam aſellum qui ad deferenda ligna ſibi conceſſus fuerat more ſuo lupus occidit & comedit. Quod dum à famulo qui illum ad conſuetum opus ducebat nunciaretur, imperat vir ſanctus potenti virtute, ut voratrix illa beſtia

* *Saintes*

a Qui hunc locum explicant de Leontio Epiſcopo Santonenſi, S. Maclovij obitum differre coguntur ad annum circiter DC.XX. quo Leontius Santonibus præerat. Leontium heic interpretamur Antiſtitem Burdegalenſem, Iuniorem dictum, qui apud Santones urbem ſibi Metropolitæ iure ſubjectam ſæpiùs agebat. De quo inter alia Fortunatus in lib. 1. Carm. 15.

Nec ſolum heic, ſed ubique micant tua Templa, Sacerdos,
Inter quæ plaudens Santonus illa docet.

veniat & aſelli ſui miniſterium adimpleat. Mirabili modo videres quotidie lupnm ad horam venire, & cum clitellis quas aſinus portare ſolebat prout ſuſtinere poterat ligna deferre. Quem laboris uſum ideò vir ſanctus ceſſare imperat, ut ceſſaret turba quæ ad hoc miraculum veniebat. Ann. Chr. n. LXV. Novemb. XV. Lupum in ſui famulitium ſubigit.

19. Sanctonici verò Comitis filia erat, quæ in viridarium patris ingreſſa à ſerpente mordetur & vita periclitatur. Sed dum ad pedes Sancti adduceretur, & virus à ſerpente infuſum à ſe ſe rejecit, & ſanata ad patrem redijt. In ipſis etiam partibus quædam vidua cæca erat, quæ cùm ſe feciſſet ad pedes Sancti adducere, receſſit videns nullo egens ductore. Factum eſt dum S. Leontius parrochiam viſitaret, & B. Maclovium caritate coactum ſecùm duceret, ad vicum qui dicitur Briage veniunt, & ſinguli ſingula Oratoria quæ fortè ibi aderant, capiunt. Quidam verò puer ſancti Leontij ad haurieodam aquam miſſus, dum incautè innititur in puteum cecidit & vitam expiravit. Cujus corpus patri & matri plorantibus præcepit S. Leontius ut ad B. Maclovij Oratorium deferrent, & ibi illud dimitterent. Quod vir Sanctus aſpicieos ac proinde id factum eſſe intelligens, juxta corpus flexis ſepties genibus oravit, & puerum parentibus vivum remiſit. Sanctonicæ ergo patriæ populus cognitâ miraculorum famâ plurima afferebat donaria. Quibus vir Sanctus dicebat nihil ſibi talia opus eſſe, ſed ad beatum Leontium referri debere, cujus meritis illa agebantur, & de cujus caritate ipſe hoſpes & adventicius fovebatur. Varia miracula patrat. Ea S. Leontio adſcribit.

20. Intereà luget Britannia exulem, quem Sanctonia gaudet habere hoſpitem. Illi namque inſectatores qui illum inde expulerant, alij claudi, alij leproſi, alij cæci facti, ubique exprobrabiles damnatione ſui apparent infames. Terra quoque ipſa omni fertilitate privata proventuum denegat germina. Gens denique fame & mortalitate oppreſſa clamat ſe meritò perire, quia neſcivit ſanctiſſimum patronum retinere. Tanta igitur neceſſitate compulſi quidam quibus mens ſanior videbatur, ex aliis ſe ſe eligunt & ad inquirendum tantæ miſeriæ medicum proficiſci diſponuot. Qui quidem fama virtutum indicante ad Sanctum uſque perveniunt, & coram eo proſtrati infortunij ſui querelam depromunt, culpas confitentur, lacrymas fundunt, & ut ſui miſereretur gemitibus & ſuſpiriis expoſcunt. Vir ergo plenus pietate horum precibus flexus ſeniles artus ad laborem viæ reparat, & ad abſolvendam jugo damnationis parrochiam quantocius feſtinat. Quo facto redditur terræ ubertas, populo ſanitas, & totius proſperitatis reformatur integritas. Lætantur oves de recepta ſoſpitate, ſed magis gaudent de ſuſcepto paſtore: quem omni conamine efflagitant ne ampliùs velit ab eis divelli, cùm ſe ſe credant ejus patrocinio ab omni incommoditate liberari. A Britonibus revocatur.

21. Ille ſemper ſolitudinis amator & ſecretarum orationum infatigabilis cultor reſpondet pia ut erat voce, nequaquam cum illis longiùs poſſe manere, divinitus inſuper ſibi eſſe oſtenſum, quòd in terra in qua peregrinatus eſt debeat expectare finem vitæ ſuæ & oſſibus ſepulcrum. Receſſit itaque ſpontaneè invitus, & nolens ultroneus: retardant enim lacrymas eum precantum. Cui jam ad locum peregrinæ habitationis properanti, audito adventu illius occurrit S. Leontius in vico qui dicitur Archambiaco, ubi ambo de mutuo ad invicem oſculo & amplexu lætificari per aliquot dies ſe ſe in divinis laudibus & colloquiis recrearunt. Sed Domno Leontio ad Sedem ſuam abeunte ille amœnus locus & orationi congruus peregrino noſtro eſt derelictus. Vbi cùm ſummæ diſpoſitioni placeret quod pro tot & tantis laboribus remunerari deberet, triduo antequam homo Sanctus de hoc mundo exiret, febre correptus eſt. Quo interim ſpatio in cinere & cilicio ut ſolebat jacens, nulla parte corporis aliquatenus ſe paſſus eſt ſuſtentare, nullúmque in latus inclinare, ſed cælo manibus, cælo ore, cælo totis oculis inhiabat. Taliter ergo militantem ſuſceperunt cives Angelici ſeptimo-decimo Kalendas Decembris ſuum commilitonem. Sic ſenex & plenus dierum & centum triginta trium erat annorum [a], quando terra terram petiit, & cælum ſpiritus ſuperavit ad laudem & gloriam omnipotentis Dei cui eſt poteſtas honor & imperium in ſæcula ſæculorum, Amen. In Aquitaniam redit. Moritur in cinere & cilicio.

Fragmentum ex Auctore anonymo apud Boſcium.

22. TVM denique tam Princeps regni illius, quàm Optimates vel Epiſcopi convenerunt, obſecrantes S. Machutem, ne umquam ab eis recederet: ſed jugiter ut jam olim diſpoſuerat, inter eos vitam degeret. Quibus ille miti affatu tranquillè reſpondit, nullatenus ſe poſſe Angelicam prænunciationem tranſgrediendo offendere, quæ eum apud Xan-

[a] Sigebertus apud Surium habet *centum triginta*. Hæc ætatum monſtra tam frequenter de Sanctis Britannicis lectitantur, ut de illis meritò dubitare liceat. Certè ſi Gudvalus Maclovii condiſcipulus ſub S. Brendani diſciplina fuit, ut ſcribit Albertus de Monte-Relaxo in utriuſque vita; etiam Maclovij ætatem ſupergreſſus eſt S. Gudvalus, qui poſt eum ſedem Aletenſem occupavit. Quod cùm incredibile videatur, S. Maclovij obitus ſtatuendus eſt ad annum D. LXV. quo dies quinta-decima Novembris in Dominicam incidebat, non ſub Leontij Santonenſis, ſed Burdegalenſis Antiſtitis præſulatu, ut ſuprà dictum eſt. Lege To. 2. Annal. Eccleſ. Caroli le Cointe ad annum 565. num. 7. & 8. S. Maclovij corpus anno DCCCC. LXXV. Lutetiam Pariſiorum delatum Lothario Rege, qui illud in Capella ſua, nunc S. Michaëlis ad Palatium dictâ repoſuit. Inde verò in S. Maglorij Baſilicam illatum eſt.

Ann. Chr. D. LXV. Novemb. XV.

tonas prædixerat obiturum fore: ſicque cunctis valde mærentibus & lugentibus abſceſſit, rediturus Xantonicam civitatem. Ad quam feliciter & cum Dei gratia reverſus, degéoſque in ea per aliquod tempus, jam, jámque tamen cæleſti vocatione dignus, feliciſſima & Deo placentiſſima multorum temporum animoſitate longævus, & omnium virtutum copioſitate ditiſſimus, Angelorum officiis ad cælorum intima ſuſtollendum Deo reddidit ſpiritum XVII. Kalendas Decembris, Dominicæ quidem diei conticinio noctis, adſtantibus ſibi cunctis Fratribus, & devotiſſimè ſacras vigilias dependentibus. Vixit autem centum triginta tribus annis, per omne tempus tantæ longævitatis ab ipſis infantiæ auſpiciis, ut ſupra pro poſſe expedivimus, de bono in melius, de melioribus in optima quæque virtutum emolumenta conſcendens: donec omnem ſupergreſſus humanitatem, ipſi Divinitati indiſſociabiliter adnexus, totius mundanæ creationis vel immenſitatis fieret ſupremus, immo cæligenarum civium, Angelorum utique pneumatum, vel ſanctorum cælicolarum omnium divinitùs adſciſceretur æternaliter extiturus contubernalis ac ſocius.

A S. Leontio ſepelitur.

23. Cujus ſacratiſſimi Epiſcopi pretioſiſſimum pignus omni auro & lapide pretioſo commodius & carius atque honoratius, Domnus ſumma præſtans probitate Præſul LEONTIUS, reverenter & condignè officioſiſſimæ tradidit & decentiſſimæ ſepulturæ. Abditum quidem manſurum tumulo, ſed virtutum fragrantiâ enitendo, toto deinceps profuturum ſæculo. Nam eodem planè die quo manſoleum ſubijt, duobus cæcis lumen oculorum integerrimè reſtituit. Dæmonem peſſimum nec minùs ab energumeno propulit: tertia verò nihilominùs poſt ſacram & honorificam tumulationem ejus die, contracto reſtituit agile & ſtabile gradiendi officium, mutóque cuidam nil fati valenti Divinitatis gratia reformavit dicacem & facundam loquelam.

Miracula patrata.

24. Diligens autem Epiſcopus Leontius ampliùs & decentiùs ſacratiſſimi Præſulis Machutis beatiſſimum honorare corpus, novam & elegantem fecit ædificare Eccleſiam, ibibi utique ubi eum inſepeliverat, extra muros Xantonicæ urbis: ubi extunc & de cetero tot & tanta Divinitatis omnipotentia oſtendit declarátque miracula: quanta nec hominum memoria, nec ſcriptorum valet comprehendere induſtria vel ſollertia. Non ſolùm autem illic, verùm ubicumque aliàs vel ſacrarum Reliquiarum ejus præſentia, ſive Eccleſiarum altariúmve fuerint monumenta, ibi profectò affectuosè orantibus præſtò adeſt divina clementia, ut in omnibus paſſim cordibus fidelium ſanctitatis ejus præſentiam experientium præcordiali intentione, vel jugi devotione maneat ſemper laus tanti Confeſſoris, omnibus ſe invocantibus potentiſſimè & piiſſimè ſubvenientis. Amen.

Leontius in ejus honorem Eccleſiam ædificat.

DE S. SVRANO ABBATE.

Circa ann. D. LXXV. Ianuar. XXIV.

Ex Gregorio M. *lib.* 4. *Dial. c.* 23.

1. QVIBVSDAM religioſis quoque viris atteſtantibus adhuc in Monaſterio poſitus agnovi, quòd hoc Langobardorum tempore iuxta in hac provincia quæ Sura [a] nominatur, quidam Monaſterij Pater vitæ venerabilis SURANUS nomine fuerit, qui captivis advenientibus atque à Langobardorum deprædatione fugientibus, cuncta quæ in Monaſterio videbatur habere, largitus eſt. Cúmque in eleemoſynis veſtimenta ſua ac Fratrum omnia & cellarium conſumpſiſſet, quidquid habere in horto potuit, expendit.

Surani caritas.

2. Expenſis verò rebus omnibus, Langobardi ad eum ſubitò venerunt, eúmque tenuerunt, & aurum petere cœperunt. Quibus cùm ille diceret ſe omnimodo nihil habere, in vicinum montem ab eis ductus eſt, in quo ſilva immenſæ magnitudinis ſtabat. Ibi captivus quidam fugiens in cava arbore latebat, ubi unus ex Langobardis educto gladio prædictum venerabilem occidit virum. Cujus corpore in terram cadente mons omnis protinus & ſilva concuſſa eſt, ac ſi ſe ferre non poſſe pondus ſanctitatis ejus diceret terra, quæ tremuiſſet.

Eo cæſo terra tremit.

[a] In Vmbriæ provincia Suanenſes populi memorantur à Plinio in lib. 3. cap. 5.

VITA S. MAGLORII EPISCOPI DOLENSIS IN ARMORICA.

Circa ann. D. LXXV. Octob. XXIV.

Reſtituta ad MS. cod. S. Germani Pratenſis.

1. MAGNIFICÆ ſanctitatis vir Domini MAGLORIUS trans maritimas partes oriundus fuit ducens originem ex Britanniarum ſtirpe nationum. MAGLORIUS autem per interpretationem Magnus gloriâ dici poteſt. Et meritò tali fulget nomine, quod acquiſivit opere. Hauſit etiam ſpeciem carnis ab arce alti ſanguinis. Cujus ſpectabilis genitor UMBRAFEL, mater verò AFFRELLA vocabatur. Præclaræ etiam conſanguinitatis ſancti ac beatiſſimi SAMSONIS extitit conſors. Qui uterque Monachicæ normam habentes religionis quodam egregij GERMANI Autiſſiodorenſis Eccleſiæ Præſulis diſcipulo, nomine HELTUTO [a], tam artium liberalium quàm & Divinorum eloquiorum inſtantiſſima eruditione fuerunt edocti. Qui ſcilicet Præſul Germanus commemoratam ſuperiùs Britannorum nationem ad terebrandam pravi dogmatis hæreticorum fallaciam, quæ in ea jam adeò pullulaverat, olim expetiit. Teſtabantur autem ipſi docentes liberos ex patribus & matribus baptiſatis procreatos ſine Baptiſmi gratiâ poſſe ſalvari, cùm Dominus dicat: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Quo prærogativâ Catholicæ fidei errore depreſſo ad Sedem propriam remeavit. Poſt cujus abſceſſum in progreſſu temporum præmiſſus SAMSON beatiſſimus, pro eo quòd ſemper Divinis cultibus mancipatus ſummæque religioni deditus extiterat, à Clero & plebe ejuſdem gentis, dignus honore acclamatur, & ut gregem Domini Pontificali prælatione regeret, ab omnibus eligitur, atque eo adunato Epiſcoporum comitatu juxta Sanctorum Patrum inſtitutionem in Archipræſulatus ſolium ſublimis licet invitus attollitur.

Maglorij patria & parentes.

a Præceptor.

Hæreſis Pelagianorum.

Iohan. 3. 5.

S. Samſon fit Epiſcopus.

2. Cum verò jam per gratiam Domini aſſumpta ſarcinæ paſtoralis ſollicitudine eidem plebi præeſſet, viro ſanctiſſimo Maglorio, quem moribus honeſtis, videlicet jejuniis, vigiliis, & orationibus continuis, eleemoſynarum largitatibus, immo etiam ſanctæ caſtitatis obſervantiæ inſiſtere cernebat, ad inferendam Menſæ Domini & ad diſpenſandam vivifici Corporis & Sanguinis ejus conſecrationem Diaconij officium impoſuit, eique pro ſuæ ſanctitatis merito piæ devotionis reverentiam exhibuit: ſuper plebem autem ſuam ad diſtribuendam ei in tempore verbi divini menſuram diſpenſatorem conſtituit. Cum qua plebe idem Confeſſor Chriſti diu pernox exiſtens, immuneris claruit exemplis & documentis, inſuper & miraculis.

Maglorius ab eo Diaconus ordinatur.

3. Tandem verò percurrentibus quibuſdam annis, tactus rore cæleſti, non immemor verborum Domini dicentis: *Euntes per univerſum mundum docete omnes gentes, baptiſantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti*, valefaciens plebi ſuæ, inde ſimul cum beato Maglorio & quorumdam tam Clericorum quàm Laicorum collegio receſſit, & ad prædicandum populo ejuſdem linguæ in Occidente conſiſtenti mare transfretavit, properans finibus territorij Dolenſis [b]: Vbi à ſtrenuiſſimo Rege Francorum CHILDEBERTO accepto Archipræſulatus regimine non ſolùm inibi, verùm etiam in omnem Britannorum regionem ſeu in circuitu ejus longè latéque celebre nomen ejus enituit, ita ut multo plura atque majora quàm priùs, ut in geſtis ejus legitur, exerceret miracula. Quid diutiùs immorari videmur? qualia autem quantáve in prioribus qui trans mare morabantur litoribus & in occiduis reſidebant populis ipſe fecerit, litterariâ nequaquam valent aſſertione comprehendi.

In Armoricam trajicit cum S. Samſone.

Matth. 28. 19.

b

Samſon Dolenſis Archiepiſcopus inſtituitur.

4. His modò interimo miſſis ad glorioſum ipſius ſancti Confeſſoris finem tranſeamus. Qui expleto multorum annorum curriculo, in quo ei ſemper Chriſtus vivere fuit, & finis initium vivendi dedit, cùm jam in lecto decidens vi febrium laboraret, & jam vicinam ſibi mortem adeſſe ſentiret, longè ſuperiùs memoratum beatum Maglorium ſimul cum Fratribus Eccleſiæ ſuæ præcepit ſibi advenire. Quibus accerſitis dixit eis diſſolutionem ſui corporis imminere. Reſpiciens ad beatum Maglorium cum Fratribus ait illi: Scito te, Frater Cariſſime, poſt ſolutionem carnis meæ in hac Eccleſia, cui huc uſque præfui, paſtorale magiſterium ſuſcepturum. Ideò tibi ſuggerere cupio, ut in cultu propoſitóque ſancti amoris, ſicut cœpiſti, magis magiſque deinceps inardeſcere videatis; ac lumen

Morti proximus Maglorium deſignat ſucceſſorem.

a Ex hoc corrigendus Alberti de Monte-Relaxo calculus, qui S. Maglorium anno D. XXXV. natum ſcribit. Nam cùm S. Germanus Autiſſiodorenſis vix ad annum CCCC. L. pervenerit, Eltutus ejus diſcipulus centum pòſt annis vivere non potuit.

b Hinc refellitur Albertus de Monte-Relaxo, qui Maglorium & Samſonem in Armorica natos ſcribit.

Circa ann. D LXXV. Octob. XXIV.

quod à Domino percipere meruiſti, ne juxta vocem Domini ſub modio abſcondas, ſed ſuper candelabrum, & ut videant hi qui in domo Domini ſunt conſeras: in quo ſiquidem ego hactenus ipſius Domini ordinante pietate prout potui laboravi. Tu autem ſuper caulas dominici gregis jam tibi commiſſas pervigil & ſollicitus eſto, ut ab ipſo inde recompenſatore bonorum omnium Domino cum eodem in cæleſtibus merearis audire: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum eſt ante conſtitutionem mundi.* Tunc verò ſanctus Maglorius & omnes qui illic aderant, cùm audiſſent dixiſſe ſe evicino ſubire mortis diſpendium, cum ejulatu & fletu magno dicebant: Cur nos, pater, deſeris? aut quare nos derelinquis? Quibus ipſe ait: Nolite, Fratres, talia agere: nolite contriſtari, quoniam ſicut Helyas bunum poſt ſe diſcipulum, videlicet Heliſeum reliquit: ita & ego vobis à Deo datum, qui à primævo ſummæ religionis ſanctæque operationis exhibitionibus illuſtris fuit, Maglorium ſuperſtitem relinquo miniſtrum. Poſt hanc vocem idem in præſentia omnium ſancta ſanctorum ſumens, coronam iuſtitiæ quæ ei repoſita erat, percepturus, ad ſiderea mundus perrexit habitacula, ubi cum Domino ſine fine victurus lætatur.

Matth. 25. 34.

Maglorius Samſoni ſuccedit.

5. Beatiſſimus igitur Maglorius poſt exceſſum glorioſiſſimi Confeſſoris Chriſti Samſonis iuxta ſermonem ejus Pontificali honore Dolenſis Eccleſiæ ſublimatus, regimen eſt adeptus; ubi ejuſdem Chriſti elementiâ, qui dat multa & non improperat, & ſemper bona largitur, auxiliatus, magnarum virtutum inſignia operatus eſt, ut Dominus ad diſcipulos ait: *Luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant veſtra opera bona & glorificent patrem veſtrum qui in cælis eſt*; quarum hujuſmodi rudimenta fuerunt.

Matth. 5.

Qualiter litteras didicerit.

6. Cùm beatus Maglorius puerili deſerviret ætati, in ſchola à parentibus traditur erudiendus. Cui cælitùs tanta ad diſcendum inerat gratia, ut omnes condiſcipulos ejus, qui ad hanc eruditionem pari voto, parique affectu reſidebant, inſertis tabulæ ejus apicibus multimodæ capacitatis ſenſu excederet. Vnde non ſolùm magiſtrum, verumetiam quoſdam qui audierant, admirantes reddebat. Factum eſt autem cùm quadam die à magiſtro lectionem reddere rogatus eſſet, inventa eſt in tabula ejus amplior quàm ipſe deſcripſiſſet litterarum inſertio. Quam cùm idem magiſter inveniſſet, & inde hæſitaret, inter cordis arcana ſilentio abſcondit, donec experimento didiciſſet ſi ita res ſe haberet, an non. Confeſtim autem tabulam iterum excipiens, lectionem puero, ut antè conſueverat, eodem libramine edidit, & ipſam in quodam conclavi clauſo oſtio ac diligenter obſerato occultavit. In craſtinum autem repetens illam, triſariam magis, quàm ipſe inſeruerat, per manum Angelicam exarationem reperit. Qui verò cùm jam rem ſic evidenter digeſtam comperiſſet, palam Domini (quam revelari dignum eſt) virtutem omnibus evangeliſare decrevit. Vnde ſuper hunc puerum cuncti qui aderant, ſumma alacritate congratulantes, multiplices una voce Domino reddiderunt laudes, qui non ſolùm magnis ſed etiam copioſum munus gratiæ ſuæ impertiri dignatur parvulis. Quem etiam in ſuccedentibus temporibus miræ ſanctitatis habitum adepturum & ſigna magna facturum (quod poſtea probavit euentus) prædixerunt. Ad cujus ſanctiſſimi Confeſſoris merita modò mentem revoluentes, totis præcordiorum niſibus ejus glorioſam hodie recolamus ſolemnitatem, ac pijs precibus patrocinia imploremus: quia adeo dignos eſt venerari laudarique, qui talem ac tantum meruit habere præceptorem & magiſtrum.

De abdicanda Prælatura cælitus admonetur.

7. Cùm igitur glorioſus Confeſſor Chriſti MAGLORIUS ſummæ devotionis certamine ſublimem Archiepiſcopij obtineret arcem, in qua (ut præmiſſum eſt) ſpectabilibus documentis ſimul & exemplis, inſuper & virtutibus luculenter eniteſceret; nocte quadam Angelus Domini in ſomnis apparuit ei dicens: Hactenus quidem, Maglori, ad regendum gregem Domini ſub Epiſcopatus regimine publica habitatione converſatus, nunc autem ut ſimplici oculo totum corpus tuum lucidum exiſtens indeſeſſas Domini laudes licentiùs celebrare queas, hinc egredere & ad quædam remotioris loci latibula ſolitariam vitam ducens proficiſcere. Hunc verò locum, in quo hactenus bonum certamen certaſti & gregi dominico prodeſſe ſtuduiſti, gloriæ ſancti Samſonis prædeceſſoris tui ſcito eſſe à Deo deſtinatum. Tibi autem omnipotens Deus tuus ſpecialiter alium præparavit locum, in quo oves proprias ſub Monachica religione Paſtor bonus gubernans innumeris virtutibus ſublimari mereberis. Mane igitur viſionem Confeſſor Chriſti valde admirans, à ſomno expergeſactus dixit: Gratias tibi ago Domine, qui per ſalutaria ſancti Angeli tui affamina, ea quæ longè antè æſtuanti deſiderio mente optaveram, ut opere exercere decertarem, indigno ſervo tuo pietatis tuæ ſuggeſtione notum facere dignatus es.

Budocum Dolenſi Eccleſiæ præficit.

8. Protinus autem cui ad alendos ſibi olim commiſſos relinqueret greges, quáſque ad commorandum, ut verbis Angelicis didicerat, partes eligeret, tacitè in radice cordis indagare cœpit. Inter quæ cum exinde hæſitaret, memoriæ tradidit quòd in quadam terra quam aliquando Rex RANDUALUS in augmentum Epiſcopatus ſui dederat, commoratio ejus fieri poſſet. His autem taliter apud ſe recenſitis, non multo pòſt quemdam virum nomine BUDOCUM, quem à primævæ ætatis rudimentis ſanctè & religiosè ſecum

vivere

vivere cognovit, in ordine vicis ſuæ Dolenſis Eccleſiæ Epiſcopum conſecravit.

9. Quo huic Eccleſiæ io Paſtorem mancipato, terram ſuperiùs commembratam, quam idem ſanctus Maglorius diſpoſuerat, tam Clero quàm plebi valefaciens expetere agoniſavit. In cujus abſceſſu quantus luctus omnium, quanta vox plangentium inibi extitit, impoſſibile eſt linguâ enarrari. Quam ingreſſus in divioi amoris cultibus videlicet crebertimis jejuniorum vigiliarúmque atque orationum exhibitionibus intantum ferventiùs exarſit, ut velut aliquantiſper ſpititum exhalaret, & ab aliquo ipſo auditu auris vix capi poſſet. Quoniam quidem, cùm fama ejuſdem ſancti viri huc illùcque peragrans crebreſceret, nonnulli ex diverſis tegionibus diverſos languores habentes, ſcilicet cæci, claudi, leproſi, & à dæmonibus obſeſſi ut ſanarentur ad eum confluebant. Multi namque ut audirent ſapientiam ejus qua ſalutis ſuæ medicamina adipiſci poſſent, ejus præſentiam inviſere applaudebant. Pletique etiam non minima theſaurorum munuſcula, videlicet auri argentique & cetera donaria acſi pro gratiarum actione illi offerebant: ſed idem velut ſtercora parvipendens, indigentibus, viduis orphanis, captivis, penuria famis laborantibus confeſtim erogabat.

Circa annū D LXXV. Octob. XXIV.

Secedit in ſolitudinem.

A pluribus frequentatur.

Opes ſibi oblatas egentibus diſtribuit.

10. Cùm autem in his omnes perſeverarent donatijs, & immenſus circumvallaret eum concurſus populorum, cœpit contriſtari dicens ſibi: Væ mihi! Quid profuit propria deſerere & aliena petere, ubi multo magis me plebeii tegminis coadunatio & immaniſſima divitiarum redundat amplificatio? Cùm enim dudum à mundi hujus deſiderijs arbitrarer exſpoliari, his nunc magis incipio veſtiri. Vel cùm eſſem terrenarum rerum expers, proh dolor! divers factus ſum. Qui cùm talia ſecum revolueret & ingenti coartaretur anxietate, menti ejus accidit ut prædictum quem ordinavit Epiſcopum ſuæ juberet advenire præſentiæ, ad quem mox legatum direxit. Qui videlicet Epiſcopus jamdictus ruptis horum morulis celerrimè occurrit ei. Cui beatus Maglorius irrigata facie lacrymis, qualis & quanta à multitudine vulgi perpeſſus eſt retulit. Vbi ſtatim addidit: Pro certo noveris me hinc inpromptu egreſſurum, & ad locum ubi nulla exiſtunt hominis indicia profecturum. Quem idem Epiſcopus vehementer cernens mæſtitiæ dari, ad excipiendam doloris ejus compaſſionem quoddam protraxit ſilentium.

A turba ſecedere meditatur.

Conſulit Budocum Dolenſem Epiſcopum.

11. Sed interpoſito quodam horarum curriculo, dulcè jam cum illo cœpit fari colloquio, Scio, inquiens, Domine, ob confluentium ad te populorum excitationem, qui pro ſpe ſalutis à mercede tua expoſcunt ſuffragia, valida te labefactari fatigatione. Audivi enim quòd tibi velle adiacet hinc recedere, & abrupta expetere. Verùm ſi id exequi agoniſaveris, pater, valde cavendum eſt, ne dum ſpiritualis alimoniæ pauperibus Chriſti qua illis vivere eſt triticum ſubtraxeris, cujuſlibet incidas laqueum diſcriminis. Melius enim eſt oves Domini colligere quàm diſpergere: Melius eſt contritos corde ſanare, quàm infirmos relinquere. Olim verò in propriam laboraſti meſſem, nunc autem in alienam & copioſam id exercere ut bonus paſtor decerne, ut ad horreum Chriſti utraſque tecum perducas, & ex his duplicia poſſideas. In quo ipſius Chriſti imitator factus es, qui plebi ſuæ, ſcilicet Iudaïco populo per ſe primùm & poſtmodum per Apoſtolos gentibus doctrinam inſeruit. Horum ſiquidem populorum moleſtias circa te exagitatas perſpicere debes onus leve; quod etiam recompenſabitur tibi in magna retributione. Quod ut te minimè lateat, ipſe Chriſtus Dominus noſter, dum in ſinu Patris quieſceret, huic mundo ad ſanandos infirmorum languores ſe contulit. Vnde ipſe ait: Non egent qui ſani ſunt medico, ſed qui malè habent. Quos etiam non refugit, ſed clementer dare animam ſuam pro eis cenſuit. Hinc namque idem in quodam Evangelio ex libro Iſaiæ de ſeipſo ait: *Spiritus Domini ſuper me eo quod unxit me evangeliſare pauperibus miſit me: ſanare contritos corde, prædicare captivis remiſſionem, cæcis viſum; dimittere confractos in remiſſionem, prædicare annum Domini acceptum & diem retributionis.* Cujus Sanctus Domini Maglorius hæc ſaluberrima libenter obaudivit monita, verborum Domini recordatus, quibus ad Apoſtolos ait: *Qui vos audit me audit, & qui vos ſpernit me ſpernit.*

Saluti proximi vacare ſuadetur.

Matth. 9. 12.

Iſa. 61.

Luc. 10. 16.

12. Factum eſt autem non poſt multum temporis jam ſæpedicto Epiſcopo ad propria reverſo, quidam Comes nomine LOÏASCON valde divitiarum opibus obſitus, ſed ſeptenis annis leproſus; & qui multam in medicos erogaverat ſubſtantiam, ſed à nullo potuit curari; qui etiam in quamdam inſulam in ſinu maris ſitam degens, cùm celeberrimam ſanctiſſimi viri Maglorij audivit famam huc illùcque longè diffuſam cum quibuſdam ſibi aſſiſtentibus ſupplex ad eum venit, & tumentem exhibens vulnerum ſuorum putredinem, qua graviter detinebatur, procidens ad pedes ejus efflagitans ut ſui miſereretur. Quem intuens ait, Quid queris? Aut quæ eſt veniendi ad me petitio tua? Reſpondit ei loquidus: Vt ſacris precum tuarum auxiliis fretus à lepra quam vides, mundari merear. Ait autem ſanctus Maglorius; Quomodo poteſt fieri, cùm ſim immundus mente & tu immundus corpore, immundus immundum curare valeam? Tunc verò triduanum beatus Maglorius ei indixit jejunium, quod ipſe cum quibuſdam Sacerdotibus & Levitis pariter & devotis viris Chriſto Domino conſ[illegible]è famulantibus piè exercuit. Quo peracto cum letaniarum obſecratione in balneatium dolium juſſit imponi. Super quem manus impo-

Comitem leproſum ſanat.

Circa ann. D. LXXV. Octob. XXIV.

nens elevatis oculis in cælum dixit: Domine Iesu-Christe per quem omnia creata ſunt, qui Naaniam per Prophetam in Iordanis flumine à lepra ſua mundaſti, & pro peccatoribus ſalvandis a ſupernis ad infima deſcendiſti; qui etiam in fine ſæculi in prædicto flumine Iordanis generis humani crimina per baptiſmi tui lavacrum contrito inibi hoſtis antiqui capite diluiſti, & Mariæ Magdalenæ facinora miſericorditer amputaſti; non in juſtificationibus noſtris, ſed in miſerationibus tuis multis, precor Domine, ut hunc hominem qui ad clementiam tuam exquirens me venit, ad laudem & gloriam nominis tui digneris à lepra quam habet mundare, ut omnes qui viderint glorificent te. His dictis beato Maglorio manu totum corpus ejus tangente, non ſolùm lepra ab eo receſſit, verumetiam nec cicatrix in eo uſque apparuit; ſed facta eſt caro ejus ſicut caro parvuli. Quanta igitur de hac celerrima & admiranda emundatione dixerint qui viderunt & audierunt, non eſt noſtræ facultatis evolvere.

Prædij cujuſdam medietatem à Comite oblatam recipit.

13. Poſt hujus lepræ emundationem prædictus Comes Loieſcon ſancti Maglorij pedibus provolutus, laudes de tanto munere percepto lacrimabili affectu Domino ipſique retulit. Erat autem idem Comes, ut ſuperiùs dictum eſt, copioſarum rerum, videlicet auri & argenti, ſervorum & ancillarum, jumentorum quoque ac diverſorum pecorum vinearúmque inſuper & optimarum terrarum poſſeſſionibus locupletatus. Cujus verò terrarum magnitudo in quibuſdam locis ſparſim ſita, triplici continebatur diviſione: quarum utique unam ſcilicet diviſionem non integram ſed dimidiam idem Comes beato Maglorio in munere contulit: quam beatus Confeſſor excipere, & ſuo dominio ſubdere non reſpuit. Has etiam terrarum diviſiones, multitudo copioſa avium, quæ miræ magnitudinis & pulcræ erant, conſuetè frequentabant. Captura quoque piſcium ingens in ſinu maris econtrà vehemenriſſime pullulabat.

Aliam partem non ſine miraculo obtinet.

14. Contigit autem cùm beatus Maglorius ſuæ medietatis, quam Comes ei dederat, portionem penetraſſet, omnia avium ſimulque piſcium congeries, quæ alteri inerat medietati Comitis, velut perterrita expavit, & fugam iniit, partemque ſancti Maglorij, ipſius præſentiæ acſi Domino ſuo debitæ ſervitutis obſequium præſtans, experiit. Quam rem uxor ejuſdem Comitis graviter ferens ſuaſit ei, ut illam ſibi excipiendo vendicaret, & quam utroque genere orbatam tenebat, beato Maglorio erogaret. Cujus nequam ſuggeſtionem maritus confeſtim ſuſcipiens, quod non debuit, explere decrevit. Factâ autem hac nefandæ commutationis controverſiâ, ſubitò eadem medietas terræ Comitis, quam avarè à ſancto Maglorio ſubripuerat, avibus pariter & piſcibus aliena facta eſt. Qui omnes infinitæ multitudinis prædicti generis velut mutuatim inito conſilio mox ad Dominum ſuum Maglorium reverſi ſunt. Qua de re idem Comes apud ſe, eò quòd taliter egiſſet pœnitentiâ ductus, utramque terram perpetim habendam, id eſt, medietatem quam tenebat & quam dederat ſancto Maglorio conceſſit. Quâ ſibi collatâ, avium & piſcium agmina omnem utriuſque partis terram, ſicuti antea conſueverunt, repleverunt. Quæ res ſic digeſta non ſolùm his qui circa mare morabantur, verumetiam in diuturnis terrarum ſpatiis in admiratione ſuſcepta innotuit.

Cœnobium conſtruxit 62. Monachis.

15. In quo ſiquidem loco idem vir beatiſſimus Maglorius ſub ſanctæ converſationis habitu, quam velut theſauros abſconditos in animo gerebat, ſempérque ad exemplum hominum foras exhibebat, degens, Eccleſiam ædificavit, ibique Monachorum ſexaginta duorum collegium, quos vitæ ſuæ eruditione inſtruxit, ad explendum Deo Sanctiſque ejus debitæ ſervitutis officium collocavit. Vbi etiam qualis quantáve, ut ſuperiùs relata ſunt, fecerit & docuerit, quibus virtutibus enituèrit, non humana comprehenſio ſed qui micantes ſtellas numerat novit. De cujus ſanctiſſima converſatione quiddam breviter intermiſcere volumus.

Ejus caſtitas.

16. In primo omnium non ſolùm in eo ſummæ caſtitatis, ſed etiam virginitatis ab utero matris lumen reſulſit. Panem quoque hordeaceum, & quæ viliora ſunt leguminis, etiam parcè in cibum ſumpſit; in quarta autem feria & ſexta ab omnium ciborum pabulo extitit alienus. Quam obſervationem jejunij in quarta feria explevit, eò quòd in ea ſacrilegi & rei facti Iudæi ſanguineum, ut auctorem ſuum Dominum morti traderent, pactum ſtatuerunt: ſextâ autem feriâ, quia id quod de corde conceperant, ipſum cruci affigentes, in hac opere compleverunt. Corpus verò ejus jugiter cilicio tegebatur; veſtimentis quoque aforis nec multimodis vilibus, nec pretioſis ſed mediocribus (ne fortè humanarum laudum blandiretur fomentis, quod eſt muſcipula æternæ damnationis) induebatur.

Jejunia.

Ratio jejunij feriæ 4. & 6.

Ejus veſtes.

Abſtinentia.

17. Poſtquàm autem per Angelicam ſuggeſtionem ab arce propriæ Sedis ſuæ, videlicet Dolenſis Eccleſiæ, digreſſus loca deſerta requiſivit, nec vinũ nec ſiceram bibit; perpaucis denique piſciculis tantùm in ſacris ſolemniis, quos pro egregiis reputabat deliciis, coactus à religioſis Deum vitâ contemplantibus Monachis utebatur. Excubias autem noctis, cùm Fratres ſe ſopori darent, clandeſtina remotione ab eis ſequeſtratus, ſuper crepidinem alvei maris uſque ad Matutinarum celebrationem pervigil atque inſomnis ducebat. Hoſpitalitatis receptionẽ non ſolùm indigentibus, verùmetiam aliis quamplurimis qui hujus rei neceſſitate ad ſe venerant,

Vigiliæ.

Hoſpitalitas.

ut ſcriptum eſt : *Hilarem enim datorem diligit Deus* , ultrò exhibebat. Quid diutius immorari videmur ? Omoes quas vas electionis Paulus Apoſtolus virtutes enumerat , ei adhibitæ videbantur : quod eſt caritas , gaudium , pax , patientia , longanimitas , booitas, benignitas, fides , modeſtia , continentia , & ut dictum eſt , caſtitas.

Circa ann. D. LXXV. Octob. XXIV.

2. Cor. 9. 7.

18. Libet adhuc de quibuſdam virtutum ſuarum, excepta ejus admirabili vita , quas ſuperiùs commemoratis addidit , hoc loco ſummatim aliquid perſtringere. Quadam verò die cùm ab aliquibus ſibi ſervientibus famulis ad refocillanda Monachorum quodammodo piſcibus corpora in mari diluculo retia mitterentur, contigit ut unus ex his caſu repentino ab eodem abſorberetur. Cujus mors violenta beatum virum minimè latuit , qui mox flens & eiulans ſe reum hujus hominis affirmavit eſſe mortis. Vnde iodeſeſſis tota die efflagitationibus conglobatis ſibi Monachis in Eccleſia coram Sancto Altari ſe objiciens clamavit ad Dominum , ut non ſuper interitum præcipitati iraſceretur furor ejus contra eum. Adveſperaſcente autem die cùm jam ſol ad occaſum occubuiſſet , adhitis ſibi eiſdem Monachis cum Pſalmorum Letaniarumque decantationibus litus maris econtrà expetiit , terræque ſe ſtravit, & profuſis lacrymis in cælum reſpexit, & ut vel mortuum torrens inundans maris ſibi redderet, clementiam Domini perorавit. Qua oratione expleta , mare tumidum quem deglutierat & aotè morti infixum tenuerat , jam jubente Domino precibus Sancti Confeſſoris ad litora more Ionæ Prophetæ hominem evomuit vivum. Super quem ſcilicet redivivum , dum jam Domini gratiam ſibi adeſſe , & quia noo eſt aſpernatus preces ejus cognovit , ſacra exinde Divioi muneris libamina Domino obtulit, & quod deinceps pro lapſu olim mortui nullo piſcium genimine deguſtaret , votum ei vovere cenſuit.

Piſcatorem undis abſorptum revocat ad vitam.

Piſcium abſtinentiam Deo vovet.

19. Proſecutâ autem ſeptem dierum revolutione , cùm more ſolito nocturnis temporibus ſacras vigilias celebraret, iterum Angelus Domini apparuit ei dicens : Piſciculis, quos antea eſſe conſueſcebas , quoſque voto abjeciſti , perpaucis veſcere. Vbi quoque addidit : Spretis ceteris argumentis , quibus genus piſcium irretiri dinoſcitur , cuidam ex famulis tuis præcipe ut altum mare adeat , primúmque piſcem quem invenerit tollat , & caudæ ejus pinoulas ferro abſcidat , hamum quoque manu tenens in hoc projiciat. Hoc igitur erit ei in ſignum quòd quotieſcumque eumdem piſcem repererit , piſcatio ceſſabit. Quæ etiam, ut evidenter oſtenditur , juxta dictum Angelicum taotam horarum prolixitatem protrahebat , dooec idem piſcis ab aquis denuo amoveretur. Nam quantò major circa beatum virum inerat hominum coadunatio , tantò diutiùs habebatur piſcis occultatio ; & quantò eorum minoratio , tantò exigua ejuſdem piſcis exiſtebat commotatio. Piſcis autem iſte (ut ſub ridiculo dicamus) fidelis ſervus Domioi ſui invenitur : qui cùm pro quantitate & oeceſſaria eſurie ſupradictorum hominum conſocios ſuos eidem Domino, ut nullo horum indigeat , colligit , quid aliud niſi habile debitæ ſervitutis obſequium impendit ? cùm idem verò ad primam apparitionem juſſu Sancti aquis ſummittitur & ad ſodalium ſuorum agmina revertitur , quid aliud (ut diximus) niſi quaſi diſcretè quales ex his quantique ad menſam Domini ſui venire debeant convocat, & convocando invitat ? Ad quem poſt invitatiooem & ad ioventionem eorum ultimus vadit & ipſe : acſi ad eos loquens dicat : Si hinc non acquieſcentes mihi exire renueritis , vel iociſionis ſignum quod à Domino accepi , aſpicite.

Abſolvitur à voto.

20. His quoque jocundati dictis ad piſcationem primam redeamus : quæ vita comite ipſius Confeſſoris , eumdem , ſicut digeſtum eſt , ſine mutabilitate indiſtanter ritum obtinuit. Poſt cujus glorioſum , ut fertur , exceſſum omnibus artis piſcatoriæ peritis ſe indagantibus antiquum morem reſtituit , hunc quoque denegavit. In qua piſcatione (quod retro obliti ſumus) quodam tempore accidit quòd famulus qui aſſuetè piſces aquis exhauſerat & menſæ deferebat , cùm olim eis hamum ad piſcandum ſubponeret , ferrúmque (quod vulgi vocabulo cultellus nuocupatur) manu teneret , utrumque inibi projecit. De quo ipſe cœpit valde cootriſtari : Quod mox in notitiam ſaocti viri à qoibuſdam relatum eſt. Qui hoc audiens , ipſum ad ſe accerſiri juſſit. Ad quem , Noli , inquit, ullâ coarctari moleſtiâ , quia craſtina die illud reperies. Vode famulus eò quòd in profundam maris abyſſum jecerat , verba ejus deliramenta reputavit , & omne quod Confeſſor ei dixerat , impoſſibile credidit. Cùm verò ex more hortâ diei revolutâ ſolitam piſcium requireret capturam , eóſque caperet & ad domum referret ; confeſtim beatus Maglorius quoſdam illorum intuens , cælica inſpiratione quis eorum eſſet quo ferrum illud retinebatur intellexit. Quem baculo tangeos ſuper huoc hæſitanti famulo dixit : Hunc exentera piſcem , quia in eo ferrum quod amiſiſti , invenietur tibi. Quæ res , ut Sanctus futurorum præſcius prophetaverat , eſt publicè iuveota , & ambiguitas famuli oblivioni tradita. Quod valde omnes qui hoc & multa alia quæ fecit , quæ etiam libris comprehendi non poſſunt audiêre , mirati ſunt. Quis enim beatum Maglorium condignè venerari queat , cùm non ſolùm homines verumetiam irrationalis creatura , videlicet juxta tooitruum Pſalmiſtæ dicentis ; Volucres cæli , piſces maris qui perambulant ſemitas maris, dum veſtigia ejus ſubſeqouotur , dúmque ipſi ad veſcendum mirabiliter parant eſcas, obediunt imperio ? Quis oamque eum ritè laudare valeat ad cujus vocem mare cootre-

Pſal. 8. 9.

Circa ann. D. LXXV. Octob. XXIV.

muit, hominemque cui olim vitam abſtulit ad litus beatiſſimo eidem Confeſſori vivum reddidit. Vnde laus ſit & gloria Chriſto Domino qui operatur omnia in omnibus.

Fami ſpirituali & corporali ſubvenit.

21. Aliarum quoque virtutum inſignia quæ per eumdem Archipræſulem divinæ pietatis Immenſitas quaſi quodam jubare terris emergere voluit, lenta ſilentij torpedine arbitrue non eſſe prætermittenda. Igitur Fratres dilectiſſimi, quia tempus & res exigit, ut veridicus ſermo capiat exordium, pauca quæ de illius virtutum pelago quorumdam Religioſorum atrigi relatu, prout divina largitas imperitiæ meæ vires adminiſtraverit, lembum exiguum ſcandens humili charactere breviter expedire non differam. Itaque cùm præfati viri Maglorij volatilis fama regiones & urbes longè latèque circa utramque aluei maria crepidinem ſitam celeri volatu perluſtrare cæpiſſet; Britannia, olim fertilis regio, diræ famis acerbitate, negantibus ſulcis ſemina ſibi credita reddere, vehementiſſimè cœpit vrgeri. Cúmque fames oppidò inolevit, & inter finitimos nulla commercia poſſent inveniri unde fames poſſet adimi, multi nobilium diræ peſtis novitate perculſi, paterna linquentes magnalia ut turpe famis periculum poſſent evadere, beati viri præſentiam catervatim adire cœperunt. Cúmque à beatiſſimo viro paſtum corporalem anxiè appeterent, ipſe de animarum lucris plus ſollicitus, æternæ vitæ præmium, ſi à vitijs tranſactis reſipiſcerent, paterno pollicebatur affectu. Nam præfatus vir inter ceteras virtutes, quibus alijs imminebat, litteralibus ſtudijs ſatis erat imbutus. Ergo vir docti loquus ex veteri & novo ut doctus ſcriba poteſtativè dogmatiſans, illorum mentes in ſcientiam primitus divinis inſtruebat adjumentis, deinde corpoream fragilitatem carnis neceſſarijs ſuſtentabat alimentis: ſicque gemino paſtu refocillati precibus indefeſſis, vocibus aſſiduis Deo omnipotenti innumeras referebant grates, qui tantæ ſcientiæ virum ſibi & Deo deliteſcere cupientem & familiæ ſuæ præeſſe & illorum neceſſitati ſubvenire ſuo ineffabili conſilio modernis temporibus ſubrogaſſet.

* *Iarſay*

Fratres de Monaſterij penuriâ turbatos ſolatur.

22. Intereadum apud Sargiam * hæc agerentur, ob multitudinem confluentium magnum penus Monaſterij parvo ſpatio viſum eſt conſummari. Quod œconomus & Decanus conſenſu Fratrum Monaſterio condolentes, quadam die finito Curſu matutinali beato viro intimare voce lugubri aggreſſi ſunt dicentes: Pater ſancte, ovilis tibi commiſſi grex devotiſſimus, qui ſub tuo regimine iugum Chriſti ferentes monaſticè vivunt, conſilium vivendi à te expetunt, veſtræ notitiæ humiliter intimantes cerealia dona necnon & bacchica in hoc Monaſterio jam jamque deficere. His auditis vir beatiſſimus nullo mærore dejectus vel quid animi Fratres haberent vel quid agendum decernerent, ſagaci inveſtigatione diſquirit. Tunc œconomus cum Decano Monaſterij velle Fratrum tale eſſe intulerunt, ut paucis ſecum remanentibus ceteri Fratres acceptâ illius licentiâ, ut inopem vitam à periculo famis eripere poſſent, longinquas adirent regiones, & ſedatâ fame vitâque conſervatâ ad eumdem Patrem Chriſto militaturi incolumes quandoque redirent. Sanctus verò Maglorius auditâ Fratrum diſperſione longa ſuſpiria imo pectore trahens ſingultu quatiente, & lacrymis obortis aliquantiſper obmutuit. Sed tranſacto tempore lacrymarum reſipiſcens Prophetica & Evangelica voce reſpondit: O Fratres minimæ fidei, quare eſtis tam timidi? Nonne potens eſt Deus parare menſam in deſerto? Quis enorme virorum agmen temporibus priſcis Angelicis paſtibus ſatiavit? Quis illorum veſtimenta quinis annorum decurſibus octies labentibus ab omni integra vetuſtate reſervavit? Quis petram ſiccam atque duriſſimam, ut populus biberet & jumenta, largiſſimas fundere iuſſit aquas? Nempe virtus Domini noſtri IESU-CHRISTI (de quo legitur: Chriſtus erat panis, Chriſtus petra, Chriſtus in undis, qui panibus quinis & gemellis piſcibus quinquies millenos præter matres & infantes ſatiavit) hæc omnia potenter eſt operata.

Omnes divinitus paſcit.

23. Interea dum ſanctus vir vellet talem protelare locutionem, hora prandij affuit. Cúmque ab œconomo fuiſſet interrogatus quinam ſecum pranſuri eſſent; hilari vultu reſpondiſſe fertur: Infantes ſugentes ubera, puer imberbis, adoleſcens prima lanugine gaudens, ephebi juvenes, ſenes delirantes, advena ſicut & indigena ad noſtram pauperem menſam cum omni fiducia nullo prohibente feſtinantes accedant. Sed ecce nos dum ſancti viri mira caritas & affabilitas erga cunctos qualis fuerit monſtrare conati ſumus, ab ordine narrationis noſtræ deflexo tramite aliquantulùm evagati ſumus. Ergo ad ejuſdem narrationis ſeriem recto tramite redeundum eſt.

Monaſterij diſciplina.

24. Finito autem convivio, poſtquam eſt epulando fames exempta, quidam Monachorum more ſolito orandi vel legendi ſeu etiam quieſcendi gratiâ ſecreta latibula, quidam verò, quiſque prout ſibi injunctum erat, diverſa petiêre negotia. Tunc parvuli Monachi nobili proſapia editi, qui inter Clauſtra Monaſterij rigore diſciplinæ conſtringebantur, terra tenus provoluti, ſancti Maglorij pedes amplexati ſunt, dicentes: Beatiſſime Pater, permitte nobis portum atque litus adire, ut garrulitas noſtræ vocis Monachis quieſcentibus ſomnum non poſſit eripere, & ut ſecuriùs alta voce legentes noſtras lectiones valeamus commendare. Quam petitionem ſanctus vir gratanter accipiens

Circa ann. D. LXXV: Octob. XXIV.

dixit: In nomine IESU-CHRISTI qui parvulos ad ſe venientes nec admodicum paſſus eſt contriſtari, cum omni ſobrietate nihil pueriliter agentes pergite, congruo tempore iterum incolumes ad Monaſterium reverſuri. At illi ſuſceptâ benedictione & licentiâ beatiſſimi viri ultra quàm credi poteſt hilares effecti per devexa montis latera & ſcopuloſa ad loca maritima, quæ Græco vocabulo ἀλᾶ vocitantur, inoffenſo pede deſcenderunt.

Maglorius juniores Monachos in nave remigij experte periclitantes ſervat.

25. Fortè in litoris extremitate, ubi nullus fervor maritimus obſtante crepidinis altitudine accedere poterat, navis erat emerita, & multo tempore neglecta, cujus juncturæ compago jam jàmque carie & putredine conſumi videbatur. Quam parvuli videntes, (nam in tuto loco ab acceſſu marino ſedebant,) jocaturi vel lecturi more infantili intraverunt. Cúmque navis magnitudinem huc illúcque, (nam pro ſui magnitudine triremis vocitari poterat) abſque prora donec ventum eſt ad puppim legentes vel jocantes diſcurrerent, malina incredibilis ſubitò acceſſit, & parvulos cum navi citiſſimè portavit. Cúmque parvuli navigatione timida, & poſt Petrum Apoſtolum inuſitata (nam nullo remige navis ducebatur) quaſi maris medietatem eſſent emenſi, ſanctum Maglorium querulis vocibus invocare cœperunt. Cúmque eiulatu magno flerent, ſanctus Maglorius lacrymis illorum commotus quaſi corporaliter illis apparuit, & illorum mæſtitiam paterno more conſolatus, navémque baculo gubernans, ad alterius ripæ marginem (ut illis videbatur) Divino nutu ſalvos & incolumes perduxit.

Incolis de hoc contendentibus res ad Regem defertur.

26. Sed inter hæc incolæ maritimi navem tantæ magnitudinis intuentes, inæſtimabili gaudio concuſſi, diverſa negotia more ſolito peregrino litore adducta capturos ſe penſantes, cum incredibili pondere auri & argenti catervatim illis obviam occurrerunt. Cúmque navem miræ magnitudinis expertem totius negotij, & (quod magis exſpaveſcerent) naucleri totiúſque navalis inſtrumenti juvamine deſtitutam torvis luminibus intuerentur, nacta occaſione altercatio non minima orta eſt in populo, quibuſdam aſſerentibus diabolicum hoc eſſe phantaſma, aliis verò contradicentibus divina eſſe magnalia, obſtinato animo inter ſe contendebant. Non parvam populo dedit admirationem, quòd in eadem navi nulla carbaſa, nullum apluſtre, nulla etiam artemonis adminicula, & ut epilogum breviter concludam, nulla navalia apparebant inſtrumenta. Cúmque tali obſtinatione detenti eſſent, & nulla pars alteri crederet, altiori conſilio viſum eſt veridicos regiæ ſublimitati nuntios dirigere, ut ad tantam litem dirimendam & ſpectaculum tam inopinatum cum ſummæ peritiæ viris accedere non tardaret. Quod ita & factum eſt. Rex autem cùm audiſſet, vehementer admirans, ſummâ cum feſtinatione coadunato exercitu hujuſcemodi miraculum viſurus perrexit ad litus. Cúmque navem nullo apparatu inſtructam, & parvulos quaſi ſemihomines aſpexiſſet, ſedilia ſibi regalia in loco editiore primitus fieri juſſit, deinde parvulos ante præſentiam totius Senatus acceſſiri præcepit. Tunc parvuli ante Regem aſtantes intrepidi, inquiſiti per interpretem, quânam occaſione hæc res tam ſpectabilis orta eſſet; primitus de fame terram conſtringente & de Sancto viro apud Sargiam cum ſuis Monachis converſante, & de ſui navigatione præſentiâ ſancti Maglorij ſuffultâ, omnia per ordinem retulerunt.

Rex navem annona & opibus inſtructam ad Maglorium remittit.

27. Itaque Rex auditâ famâ beatiſſimi viri, ut aiunt, penè lacrymans, multùm indoluit tantæ ſanctitatis virum & tantis virtutibus pollentem hactenus ſibi latuiſſe. Tandem uſus conſilio majorum & maximè Epiſcoporum, intelligens Divino inſtinctu ad ſe navem deſtinatam ut Sancti viri inopia regali abundantiâ ſuppleretur, eamdem navim frumento & farinâ, veſtimentis & lanâ & bonis omnibus ab imo ſummotenus onerari præcepit; inſuper etiam ignotum pondus auri & argenti cum litteris ſigillaris ſancto Maglorio tranſmiſit, in quibus litteris inſertum erat, ut ſingulis annis viros induſtrios peritos navigandi mitteret ad Regem, qui cuncta Fratribus neceſſaria ex regali fiſco ſuſciperent, & Monaſterio deferrent, ita tamen ut pro Regis incolumitate & regni ſtabilitate & peccaminum abſolutione illorum cura inperpetuum pervigil excubaret. Repletâ autem navi tantâ ubertate ne tanto oneri victa ſuccumberet, Regi ſuadebant ut viros ſtrenuiſſimos navigandi peritos ſtudioſſimè inquireret, qui eamdem navem cum tantis epimenijs [a] B. Maglorio incolumem præſentarent. Quo audito Rex majorum conſilio & maximè Epiſcoporum uſus ſapienter reſpondiſſe fertur: Si divina virtute noſtri litoris portum nullo ducente ſine ullo phantaſmate tetigit, ſalva fide credimus ad eumdem portum, unde digreſſa eſt, eâdem potentiâ, qua delata fuit, mox eſſe reverſuram. Quod ita & factum eſt. Nam finito ſermone regali, zephirus ratem ſuſcipiens non præcipitem Africam decertantem Aquilonibus, nec triſtes Hiadas, nec rabiem Nothi, nec fratris Helenæ lucida ſidera pertimeſcens, eamdem navem æquoreas findentem aquas ad eumdem portum, unde digreſſa fuerat, remeante tertia luce cum parvulis & cum omnium admiratione & ingenti alacritate incolumem reduxit. Interea beneficia Dei erga ſe parvulis recitantibus, & quomodo ſanctus Maglorius in eundo & in redeundo baculo navem gubernans illis apparuerit atteſtanti-

[a] Epimenia, à Græco μὴν, *menſis*, propriè dona ſunt in ſingulos menſes poſt novilunium.

Circa ann. D. LXXV. Octob. XXIV.

bus, omnis inſula unà cum Monachis incredibili lætitia lacrymas præ gaudio fundebant.

28. Tunc œconomus jubente Epiſcopo ut navem alleviaret, ad litus pertexit, onerato plauſtro ſena bonm jnga qui plauſtrum traherent, ſecum adhibuit. Sed ut ſolent ſemper creſcere erga pios & ſubjectos Dei magnalia, ex virtute exoritur virtus altera. Nam cùm per devexa montis plauſtrum minare cœpiſſent, quoddam obſtaculum rotarum volubilitatem in modum ſufflaminis retardans in medio itinere offenderunt. Cúmque magno conamine bubulci plauſtrum impingerent, & illata injuſtè vulnera bovinas inſligerent coſtas, ſolutis decem anterioribus volubile plauſtrum cum geminis bobus temoni inhærentibus ad navem uſqne deſcendit. Cúmque hi qui aderant penè lacrymantes plauſtrum inſequerentur, nullam fracturam plauſtri, nullam læſionem boum deprehendere poſſent, quid actum eſſet Epiſcopo nunciaverunt. At ille immenſas Deo omnipotenti gratias referens; Nolite, inquit, animo contriſtari; antiquus hoſtis invidiâ tabeſcens, dum vincere cupit, virtute IESU-CHRISTI victus ſuccumbit. Sed ite potiùs ad navem & plauſtrum meliùs onerate, & neglectis decem qui evaſerunt geminis bobus præcipite ut plauſtrum cum duplici onere ad Monaſterium ſine nllo impedimento illorum geſtamine reporterur. Illi autem profecti plauſtrum onerantes, boves minantes ad Clauſtra Monaſterij Deo ducente pervenerunt incolumes.

29. His ita dimiſſis, alia ejuſdem viri miracula breviter exeqnamnr. Sub ejuſdem quoque temporis articulo quo SARGIA miraculis & virtutibus beati Maglorij celebris habebatur: Biſſargia inſula eidem Sargiæ vicina, dives opum atque frugum, à quodam viro nobili, qui vocabatur NIVO iure heredirario tenebatur. Qui præfatus vir licet terram, ut ajunt, centum penè verteret aratris, æquoreos meatus innumeris ſolitus ſulcare carinis; uno tamen inforrunio laborabat. Nam expers maſculæ prolis divitem cenſum non ſine magno dolore alieno ſervabat heredi. Huic fortè unica filia jam nubilis & nimia pulcritudine laudabilis habebatur: ſed quia officio linguæ, fortunâ invidente erat deſtituta, licet erat nobilis, à nullo procorum ſub nomine dotis expetebatur. Quadam verò die parer illius rogaturus pro filia ad ſanctum Maglorium acceſſit, magna beneficia promittens ſi puella ſancto viro opem ferente ſanitati redderetur. Tunc ſanctus Maglorius humiliter ſe excuſans reſpondit dicens: Fili, noli mihi moleſtus eſſe, nam hoc quod requiris non eſt noſtræ fragilitatis. Nam quando aliquâ infirmitate nos ipſi detinemur, incertum habemus utrùm ſubitanea morte prærepti rupto ſtamine Parcarum vitâ careamus, an iterum finita paſſione redivivi Deo jubente ad vitam redeamus. Ergo qui propria poteſtate corporis caremus, quomodò de alieno peſtes à Deo permiſſas expellere valemus? His & alijs argumentis virum à ſe repellere cupiens, ſuadebat illi domum reverti, & copiam eleemoſynarum pro filiæ ſanitate Deo omnipotenti (qui aperit & nemo claudit, claudit & nemo aperit) citiſſimè largiri. Qno audito ſuas preces ad ſanctum Maglorium nihil valuiſſe cognoſcens, triſtis effectus domum redijt, & cuncta per ordinem ſuæ conjugi replicavit.

Puella muta curatur.

30. Quibus auditis mulier ad horam pauliſper obticuit. Sed poſtquam virum ſuum paſſis viſceribus agnovit exhilaratum, familiaribus dictis illum aggreditur dicens: Domine, quid nobis proderunt poſt obitum divitiæ quandoque perituræ, ſi liberis orbari nulla poſteritatis indicia relinquamus? Ergo pecuniam in tres partes cum ipſa terra ſuadeo dividendam, & duabus partibus ad noſtrum opus reſervatis, tertiam ſine aliqua dilstione pro puellæ ſanitate Deo omnipotenti & ſancto Maglorio offerendam. Cujus ſermo cùm in oculis omnium placuiſſet, facta diviſione terræ & pecuniæ unà ſecum puellam adducentes, quadam die ad ſanctum Maglorium pertexerunt. Cúmque Sanctum virum orantem Inter cubiculum offendiſſent, terram cum pecunia ſimul offerentes indefeſſi pro filiæ ſanitate rogare cœperunt. Quorum petitionem vel donationem vir Sanctus humiliter reſpuens, ultra ſuas vires hoc negotium eſſe obſtinato animo aſſeverabat. Tandem coactus à Fratribus, parentum puellæ quoque fidem & devotionem aſpiciens, humi proſtratus unà cum omnibus qui aderant lacrymis ubertim obortis orationem diutiſſimè fudit. Cúmque ab oratione ſurrexiſſet, ſacratiſſimi olei liquorem accepit, & in os puellæ cum aqua benedicta immiſit dicens; Domine IESU-CHRISTE qui condolens humanæ conditioni ex ſinu paterno deſcendens hominem diabolica fraude deceptum proprio cruore ad propriam dignitatem reduxiſti, peccata quæ noſtra fragilitate contraximus poſt tergum projice, & aſtantium fidei, & maximè puellæ parentum devotioni clementer annuens, illius linguæ vinculum miſeratus abſolve, ut poſteritas ab illa naſcitura nomen gloriæ tuæ ſanctum benedicat in ſæcula ſæculorum. Ad hanc vocem beatiſſimi Maglorij reſpondentibus cunctis, Amen, ruptis retinaculis linguæ verbi-moroſæ, apertum eſt illicò os ejus, & more Zachariæ Prophetæ ad propria cum parentibus remeans loqnebatur rectè, benedicens Deum.

Maglorius de inſtante obitu ab Angelo admonetur.

31. Poſtquam ſanctus Maglorius innumeris ſignorum atqne miraculorum titulis inſtar Phœbæa lampadis non ſolum Sargiam, ſed & ceteras provincias circa utramque maris crepidinem illuminaſſet, cæleſti quoque revelatione illuſtratus obitum ſuum imminere lon-

gè præſcivit. Nam in vigilia Paſchalis ſacroſanctæ feſtivitatis; cùm in Eccleſia more ſolito pernox excubaret, Angelus Domini nimia venuſtate coruſcans ante faciem illius aſtitit, & dictis familiaribus illum admonuit dicens: Sancte Maglori age quod agis, operare quod operaris, noménque tuum in albo militiæ cæleſtis ſcriptum eſſe noveris. Placuit enim Altiſſimo, cujus præceptis ab ineunte ætate fideliter obtemperaſti, dignam mercedem tui certaminis in cæleſti curia tibi reſtituere. Quo audito ſanctus Maglorius lætus de promiſſione, incertus de viſione, ne Angelus ſatanæ in Angelum lucis ſe transfiguraret, orationem diutiſſimè protelavit. Completa autem oratione Angelus Domini ſanctum Maglorium de viſione certum reddere cupiens, bis & ter eumdem ſermonem repetebat, dicens: Sancte Maglori, de hac viſione Angelica noli eſſe dubius: quia ſicut ego ſum aſſiduus miniſter ſummæ Veritatis, ita noſtra legatio expers eſt totius falſitatis. Veriſſimè ergo & ſine ullo phantaſmate miſſus ab aſtris vera tibi refero; quòd in proximò, finito agone carnali, cum victoria & triumpho de hoſte generis humani in ſidereo ſenatu receptus, divinæ majeſtatis indefecturam gloriam inter cæleſtes turmas ſine fine poſſidebis. Tunc ſanctus Maglorius omni dubietate exutus, Angelico affamine ſolidatus reſpondit, dicens: Si à Domino meo IESU-CHRISTO, ut aſſeris, miſſus es, rogo te ut uberrimis tuis benedictionibus in illius nomine, antequam recedas, mihi benedicas. Angelus Domini humiliter econtrà reſpondit: Quomodo tibi benedicere poſſum qui benedictus es, & benedictus eris, à quo omnia ſunt benedicta? Tunc mutuò ſe invicem ſalutantes atque benedicentes, Angelus cum magna claritate celſa petijt; Sanctus verò Maglorius noctem pervigilem, ut cœperat, duxit.

Circa ann. D. LXXVI. Octob. XXIV.

32. Evolutis autem paucis diebus idem Angelus nimio ſplendore coruſcus ſancto Maglorio apparuit dicens: Sancte Maglori, omni dubietate poſtpoſita de tuo obitu eſto ſecurus: quia terdenis ornamentis quoſdam ſerta coronant; quidam verò ſexagenarij numeri honore duplicato præmia ſecundæ caſtitatis obtinent; te autem corona centeno cumulata fructu ob corporis integritatem & ſervatam virginitatem inter choros virgineos ſacer ornabit. His dictis Viaticum de manu Angeli in proximo moriturus viſibiliter accepit. Ab illo ergo die de obitu ſuo valde ſollicitus, niſi cauſa inevitabilis & multis profutura extitiſſet, uſque ad diem vocationis ſuæ hunc verſiculum in ore ſemper repetens: *Vnam petij à Domino hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*, nunquam ab Eccleſia viſus eſt recedere. Poſtea finito curſu labentis vitæ, quando illi placuit cui ab initio famulatum præbuit, Fratribus valedicens, inter verba ſanctæ exhortationis animam exhalans, felici tranſmigratione nono Kalendas Novembris pervenit ad Chriſtum [a]. Cujus interceſſio glorioſa nobis obtineat veniam peccatorum, cujus mors pretioſa eſt ante Deum qui vivit & regnat per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

Ad mortem ſe præparat.

Pſal. 26.

[a] Corpus S. Maglorij primò quidem in Monaſterio Sargienſi, *Serſay*, ſepultum, deinde in Prioratum Lehonienſem, *Lehon*, à Neomeno Armoricæ Duce anno DCCC LVII. tranſlatum, poſtmodum graſſante Normannorum furore Lutetiam Pariſiorum delatum eſt; ubi nunc in Eccleſia Monaſterij Sán-Magloriani ejus Reliquiæ aſſervantur: quod Monaſterium Patribus Oratorij nuper conceſſum eſt, Abbatiâ menſæ Epiſcopi Pariſienſis unitâ.

VITA S. LAVRENTII EPISCOPI SPOLETANI, COGNOMENTO ILLVMINATORIS.

Ann. Chr. D. LXXVI. Februar. III.

Ex Vita Italica Ludovici Iacobilli à Iohanne Bollando Latinè redditâ, ipſiſque Bollandi obſervationibus.

1. H*ORMISDA Summo Pontifice Sedem Romanam adminiſtrante, cùm* SEVERUS *Antiocheni Patriarchatus invaſor, defenſórque acerrimus Eutychianæ hæreſis, favente Anaſtaſio Imperatore in Catholicos deſæviret; plurimi Chriſtiani è Syria, numero fere trecenti, perſecutionis declinandæ gratiâ Romam tamquam in aſilum coïerunt. In his* LAURENTIUS, *ut erat ſingulari virtute præditus, gratiam facilè apud Hormiſdam inijt.*

Laurentius Syrus Romam venit.

2. *In Clericorum numerum deinde cooptatus; quibus Patris loco erat,* IOHANNI *Epiſcopo Spoletano ad Superos tranſlato totius Cleri calculo, non quidem plebis, ſed* VIGILIO *Papa accepto ſubrogatur. Huic in Vrbem advenienti Spoletani promiſcui cives, exteri hominis promotionem indignè ferentes, portas occludunt, ſed Divina benignitas*

Ex Clerico fit Epiſc. Spoletanus.

Ann. Chr. D. LXXVI. Februar. III.

cui rata erat ipſa electio, miraculo aperuit, ac ſummum apud omnes honorem & auctoritatem conciliavit. Eo in munere Laurentius nullam planè Pontificalis officij partem prætermiſit, tantáque fuit in omnes humanitate, ut nemo ab illo triſtis recederet.

Farfenſe Monaſterium condit & Monachum induit.

3. *Poſteaquam verò annos* XI. *menſes* IV. *dies* VIII. *Eccleſiæ ſuæ præfuit, curarum humanarum pertæſus, ſolitariam vitam anhelare cœpit, & Petro in locum ſuum ſubſtituto ad Fundum Acutianum in Sabinos ſe recepit. Illic piorum hominum largitionibus adjutus, Templum ac Monaſterium conſtruxit Deiparæ Virgini dicatum, quod à vicino flumine, vocabulo* FARFARO, *Farfarenſe, vulgò di* FARFA, *nomen traxit. In eo ipſe Monaſticum habitum induit cum aliis non paucis, qui eum Abbatem elegêre, & S. P. Benedicti Regulam latè jam per Italiam aliáſque provincias celebratam incunctanter uſurparunt.*

Veterum de eo teſtimonia.

4. *Pauca equidem ſuppetunt antiquorum Scriptorum teſtimonia, quibus hæc hiſtoria ſtabiliatur: potiora heîc accipe. Iohannes Papa VI. cùm Eccleſiam Farfarenſem anno* DCC. VII. *dedicaſſet, in peculiari diplomate, quo Monaſterij cenſus confirmavit, S. Laurentium Epiſcopum dicti* Monaſterij Farfenſis in fundo Acutiano Fundatorem *appellat. S. Petrus Damiani in Epiſtola 9. ad Nicolaum Papam II. ſeu Opuſculo 19. de abdicatione Epiſcopatus, cap. I. ita ſcribit.* Epiſcopus etiam ille Sabinenſis, qui ſolium Pontificale deſerüit, & Farfenſe Monaſterium contempta Sacerdotali dignitate conſtruxit, quàm nobilis in Chriſto vir fuerit, teſtis eſt antiqua traditio, quæ ſanctitatis ejus inſignia celebrat; teſtis moderna devotio, quæ piam ejus memoriam in devotione frequentat.

An Epiſc. Sabinenſis?

5. *Laurentius noſter, quem tacito nomine Petrus Damiani exprimit, & Sabinenſem Epiſcopum vocat, dictus eſt etiam Sabinenſis Antiſtes à Gregorio Romano S. Matthæi Abbate, qui Farfarenſe Chronicon anno* M. DC. XLIII. *ſcribebat. Is duos ſe ſequi Gregorios profitetur, qui ejuſdem Cœnobij hiſtoriam concinnarunt, primus anno* DCCC. LX. *alter cognomento Catinenſis anno* M. XC. *Compilatorem legit Iacobillus, atque ejus ſententiam de adventu Laurentij in Italiam ſub extremo tempore Iuliani Apoſtatæ, temporis rationi contrariam meritò explodit Bollandus in Addendis ad diem 3. Feb. Compilatorem illud in errorem induxit, quòd Laurentium exiſtimet in Italiam veniſſe cum Iſaac, qui teſte Gregorio M. in lib. 3. Dial. c. 14.* prioribus Gothorum temporibus de Syriæ partibus ad Spoletanam urbem venit, & uſque ad extrema penè Gothorum tempora pervenit. *Verùm etſi Laurentium Iſaac ſocium admittamus, priora tamen Gothorum tempora, non à tempore quo Alaricus in Italiam irrupit, ſed à Theodorici Regis auſpiciis, qui anno* CD. XCIII. *regnare incepit,* D. XXVI. *deſiit, numeranda ſunt. Ceterùm quod ad dignitatem Sabinenſem pertinet, etſi Iacobillus Laurentium Epiſcopum aſſerat Spoletanis, qui ejus Reliquias ſervant, & diem feſtum magno cum honore celebrant; utrique tamen Sedi viciſſim præfuiſſe non omnino repugnat.*

6. *His ita obſervatis, non abs re erit, ipſius Gregorij Romani Abb. verba à Iohanne Bollando in Addendis ad diem 3. Febr. relata hîc attexere.* Cùm aliquando, *inquit,* ſuam diœceſim viſeret, pervenit ad Caſalem Turrianum ſic à fluviolo dictum, qui nunc prope Monaſterium Farfenſe fluit, Rianus nuncupatus: & in fundo Acutiano ſub monte Murella (ubi tunc erat immenſa ſilva nemini pervia, & à teterrimo dracone cuſtodita) delectatus tanta ſolitudine, ſe dedit contemplationi & orationi. Inde ſuis orationibus dracone fugato parvum Oratorium conſtruxit in honorem beatiſſimæ Virginis MARIÆ, cujus imaginem (quæ nunc exſtat in tabula lignea depicta, &, ut creditur ex continuata traditione, à S. Luca Evangeliſta) ſecum è Syria portaverat: & ædificatis aliquot cellulis prima hujus Cœnobij fundamenta jecit. Hîc ergo per annos circiter XXV. ſanctiſſimè vivens, Monaſterium auxit, non ſolùm ſpiritualiter, multis ad Divinum ſervitium ſub ejus magiſterio confugientibus, ſed etiam temporaliter, pluribus acquiſitis tam emptu, quàm ſub pia largitione fidelium. Ubi ergo dæmon ſub ſpecie draconis habitabat, Virgo quæ caput draconis contrivit, honorari cœpit.

Moritur.

7. Interim SUSANNA obeunte (*eam hic auctor Laurentij ſororem itineriſque comitem*

mitem vocat) & in dicto Oratorio à Laurentio ſepultâ, paullò pòſt idem Lau- Anno Chr.
rentius meritis clarus obdormivit in Domino, & prope ſororem ſuam à diſci- D. LXXVI. Februar. III.
pulis fuit ſepulturæ traditus. De S. Laurentio hæc habentur in Bulla Iohannis
VI. Papæ: Laurentius quondam Epiſcopus venerabilis memoriæ, de peregri- “
nis veniens, in fundo qui dicitur Acutianus, territorij Sabinenſis, venera- “
bile Monaſterium ſanctæ Dei Genitricis ſempérque Virginis Mariæ conſtituit, “
& propter religioſam ejus converſationem & Divini ſervitij ſedulitatem ibi- “
dem ſecum converſantium loca quædam tam emptu, quàm ex oblatione “
fidelium acquiſivit. *&c.*

8 *Paucis verò interjectis idem Auctor.* Quod autem Laurentius Fundator, ſi-
cut & Thomas Reſtaurator fuerint Sancti, apparet ex antiquiſſima traditione,
& ex quibuſdam fragmentis antiquiſſimi Breviarij manu Longobardica de-
ſcripti. Inſuper uſque ad annum M. DC. XXXVI. nos celebravimus dies feſtos
dictorum Sanctorum, recitantes eorum Officium. Sed cùm quidam Prior,
nomine Gregorius à Peruſio, tuliſſet dictum Officium, aſſerendo non eſſe ex
Apoſtolica auctoritate; rurſum illud reaſſumere non valuimus, reſpondente
ſacra Rituum Congregatione, nos non debuiſſe iſtud dimittere: cùm autem
dimiſſum ſit, non eſſe reaſſumendum.

9. *Hac paullò fuſiùs ex Auctore recentiori protulimus, tum quòd ea ex vetuſtis
Scriptoribus à ſe deprompta affirmat, tum quòd certiora nobis deſunt argumenta.* THO-
MAS *à Gregorio ſuprà memoratus Monaſterium Farfenſe collapſum reſtituere cœpit anno*
DC. LXXX. *& cùm annis* XXVI. *ei præfuiſſet, ſanctitatis merito locum in cælo atque
nomen in Martyrologio Benedictino & in Catalogo Sanctorum Italiæ meruit* IV. *Id.
Septemb. ut ſuo tempore demonſtrabimus. Laurentius verò in Eccleſia Spoletana, ubi* Quo die &
aſſervantur ejus Reliquiæ, præcipuè colitur 4. die Febr. (etſi in diem tertium ejus obitus anno I
*inciderit) ob feſtum S. Blaſij quod ibi ſolemnius celebratur. Multis miraculis vivens
ac mortuus claruit Laurentius, potiſſimum in cæcis illuminandis, unde &* ILLVMI-
NATORIS *cognomen conſecutus videtur. Ejus obitum referunt ad annum* D. LXXVI.

10. *Vnum ex Iacobillo addendum ſupereſt de Cœnobij Farfenſis ſtatu, quem Io-* Monaſterij
hannes Bollandus Latinè expreſſit in hunc modum. Cùm S. Laurentij diſcipuli, Farfenſis ſtatus.
ipſéque poſtea S. Thomas & alij Abbates ac Monachi magna vigerent vi-
tæ ſanctitate, ex eo Cœnobio plures ductæ coloniæ, multa, inquam, per Ita-
liam ab iis fundata Monaſteria, Farfarenſibus adſtricta Statutis. Multi quoque
Spoletini Duces, Summi Pontifices, aliíque potentes viri multas ac magnas
ei Cœnobio donarunt poſſeſſiones. Exſtant vetera monumenta quæ fidem fa-
ciant, poſſediſſe Farfarenſes in variis provinciis Eccleſias & Cœnobia 683. ur-
bes duas, Centumcellas cum ſuo portu & Alatrium; caſtaldatus 5. Caſtella
132. opida 16. portus 7. ſalinas 8. fundos 38. villas 14. molendina 82. pagos
315. complures lacus, paſcua, decimas, portoria atque alia bona. Multa ei
in Umbria ſuberant Monaſteria & Eccleſiæ, in diœceſi Spoletina Monaſteria
duo, decem Eccleſiæ; in Aſiſienſi Monaſterium unum, Eccleſiæ quatuor; duæ
in Interamnenſi. Data deinde Abbatia Farfarenſis anno M. CCC. LXXXVIII. ſæ-
cularibus Clericis in Commendam, ut vocant; eóque introducti Monachi Be-
nedictini Germanicæ nationis. Verùm anno M. D. LXVII. amotis Germanis alios
è Congregatione Caſſinenſi illic conſtituit Pius V. Pont. Max. quibus præeſt
Abbas Clauſtralis, huic alter Commendatarius, qui in octo caſtella ac plures
pagos temporalem ac ſpiritualem juriſdictionem obtinet ampliſſimis aliis poſ-
ſeſſionibus Sedi Apoſtolicæ reſtitutis. *Sic ex Iacobillo Bollandus.*

Ann. Chr. D LXXVI. Maij XXVIII.

VITA S. GERMANI EPISCOPI VRBIS PARISIACÆ,

Auctore VENANTIO FORTUNATO Epiſc. Pictau.

Ad MSS. codd. diligenter recognita.

I. Germanus in utero matris diros conatus divinitus vicit.

BEATVS igitur GERMANUS Pariſiorum Pontifex, territorij Auguſtudunenſis indigena, patre ELEUTHARIO, matre quoque EUSEBIA, honeſtis honoratiſque parentibus procreatus eſt. Cujus genitrix pro eo quòd hunc poſt alterum intra breve ſpatium concepiſſet in utero, pudore mota muliebri cupiebat ante partum infantem extinguere: & accepta potione ut abortivum projiceret, dum nocere non poſſet, incubabat in ventre, ut pondere præfocaret, quem venena lædere non valerent. Certabat mater cum parvulo, renitebatur infans ub utero: erat ergo pugna inter mulierem & viſcera. Lædebatur matrona, nec nocebatur infantia: obluctabatur ſarcina, ne genitrix fieret parricida. Id actum eſt, ut ſervatus incolumis, ipſe illæſus procederet, & matrem redderet innocentem. Erat hinc futura prænoſcere, antè feciſſe * virtutem, quàm naſci contigerit.

* al. factam pro eo.

a II. A veneno ſibi parato ſervatur.

Deinde cum Avallone caſtro a cum STRATIDIO propinquo puer ſcholis excurreret, mater parentis b ut ejus hereditatem adquireret, de adoleſcentis fallitura nece tractavit. Quæ temperatam potionem in ampullula condidit, vinum quoque in altera, præcipiens puellæ ut venientibus ambobus illi porrigeret de vino, iſti de maleficio. Sed ignorans miniſtra ampullulam mutat & pocula; vinum S. Germano, venenum dat Stratidio: & dum inſonti præparatur interitus, auctor cadit in laqueum. Quo mater ejus cognito puellam increpat cum fletu, extinxiſſe ſe filium. Cui Stratidio ſollicitè impenſo ſtudio, facto de ipſis maleficiis vario, etſi mors vitam non abſtulit, tamen ſignum mortis infixit.

c III. Piè educatus fit Diaconus, tum Presbyter, & Abbas.

Hinc ad parentem ſuum ſanctum SCOPILIONEM Lauſia c ſe conferens, moribus honeſtis alitus & inſtitutus eſt. Qui cùm fere mille paſſus longè à vico conſiſterent, jugiter ad Matutinos currebant ducti fidei calore per tempeſtatem, per hiemem. Qui intra terni luſtri ſpatium d à B. Agrippino Diaconus inſtituitur, & ſequente triennio Presbyter ordinatur. Dehinc à Pontifice NECTARIO Abba ad S. Symporianum merito dignus adſciſcitur. Quantâ verò inibi abſtinentiâ vixerit, quantis quoque vigiliis continuando duraverit, quibus

d Caritas ejus in pauperes miraculo ditatur.

eleemoſynis profuſus extiterit, illa res una teſtis eſt: cùm jam rebus reliquis pauperibus erogatis nec panis ipſe reſideret, quatenus Fratres reficerentur. Qua de re inſurgentibus adverſum ſe Monachis, retrudens ſe in cellula, amarè flevit & doluit. Inter hæc ipſo orante quædam ANNA matrona duorum ſaumariorum e cum pane dirigit onera. Sequenti etiam die cum annona deſtinavit plena carpenti vehicula: itaut exinde Monachi cùm ſaturarentur cibo, terrerentur miraculo f. His itaque celeber intentus officiis, non deſiit prædicandis manifeſtari miraculis.

e

f

IV. Incendium reſtinguit.

Igitur quadam vice dum cibum feſſus acciperet, ingrediente AMANDO Monacho in fœnile cum lumine, carbone decidente flamma fœnum corripuit, & arida nutrimenta vorax ignis adlambit. Concurrentibus reliquis, nec tamen ſuccurrentibus, tardiùs ipſe proſiliens, raptâ de foco cucumâ aſcendens ſupra fabricam concinens Alleluia, fundens paululum aquæ in Crucis imaginem reſtinxit incendia: ac de manu Sancti imbre ſedata eſt ignis unda,

a Avallo ſeu Aballo, *Avalon*, opidum in Ducatu Burgundiæ inter Auguſtodunum & Autiſſiodorum.

b Alia exemplaria habent, *propinqui*, ſed utraque vox, *parens & propinquus*, Fortunato ſynonima eſt. *Hinc ad parentem ſuum, S. Scopilionem*, &c. hic num. 3.

c Lauſia ſeu Lauſea, *Luzy*, opidulum inter Auguſtodunum & Ligerim medio fere intervallo poſitum.

d Dubium eſt, an ſpatium iſtud quindecim annorum à S. Germani nativitate, an à tempore quo Scopilionis diſciplinam ſubiit, ſit metiendum. Poſterius magis arridet: nam Agrippinus Æduenſis Epiſcopus, qui Germanum ordinavit Diaconum, nondum Sedem obtinebat anno D. XVII. quo Pragmatius ipſius Agrippini deceſſor Epaonenſi Concilio ſubſcripſit. At verè S. Germanus anno citato, viginti minimùm annos jam attigerat, ſiquidem *fere octogenarius evoluvit ad calos* (ex Fortunato num 76.) anno D. LXXVI.

e Saumatij, equi Sarcinatij, Gallis *Sommiers*, à σαγμα, ſarcina.

f Poſt hæc verba apud Surium & in nonnullis apographis poſterioris ætatis inſeruntur hi verſus. *Cujus bonis operibus inflammatus Epiſcopus, S. Virum neque adhuc iſta recuſantem, quem etiam proditubunt damonum, in cuſtodiam truſit. Cui fatere nu'n Divine aperiebatur ergaſtulum, ſed non hinc egrediebatur, niſi ſupplex & Epiſcopalis duretur præceptio.* At cùm iſta in antiquioribus ſinceriotibúſque membranis non legantur, hæc revocanda in receſſum duximus.

quam vix exſtinguerent flumina. Quod tamen poſtero die cujus inſidiis actum eſt, hoſtis ipſe confeſſus eſt.

V.

CHARIULFUS quidam Francus partim villæ Baſilicæ res obſtinatus invaſerat. Quem cùm Vir Dei ad reddendum aliquatenus commoneret, nec tamen proficeret, ad orationem ſe convertit, nec fides vindictam diſtulit. Statim ex vicino ſerus urſus exſiliens tres illius equos interfecit, nec ſic à duricia reſipiſcit. Sequenti verò nocte duplicavit ultor perniciem. Sex jumenta interemit, nec ſic quoque pœna ſufficit. Tertia idem nocte novem vehicula proſternit, triplicato cadavere: ſic labor creſcebat in cladem. Dehinc ad B. Virum tardiùs dirigit puerum, agrum reformat invaſum, calamitas compeſcitur. Id actum eſt, ut beſtia caſtigante homo ſenſum acciperet, & daret non intelligenti belúa rationem.

VI. * Châlon ſur Saone. Febricitantem ſanat.

Dehinc beatus AGRICOLA Cabillonenſis * Epiſcopus habens Cubicularium graviter vi febrium feſſum, qui deſtinato animo totus pendebat in tranſitu, dirigit ad ſanctum virum intercedendi ſuffragium. Tunc perceptis apicibus Baſilicæ ſub porticu ad ſancti Symphoriani ſepulcrum progreditur. Intereà vir juſtus orationi incubuit, terram corpore premens & ſidera mente tranſcendens; & quaſi ante ſe habens præſentiam Domini, pro voto ſupplicis obſecrator accedit. Nam mox vicinus Redemptoris auribus exauditur, & adhuc iſto recubante in pulvere, ægrotum medicina perfudit: ac Iuſto jacente in pavimento, languidus ſurgit de lectulo, antè currentem medelam *, quàm peroret qui ſupplicat: itaut portitori redeunti obviam puer occurreret cui parabantur exſequiæ: ut non eſſet ambiguum eadem horâ languidum ſaluti fuiſſe redditum, qua vir beatiſſimus fuſus oraſſe comperitur.

* pro currente medela.

VII. Cornuta facie apparet.

Nec illud omitti convenit, quod ad domum EBRONIS pro fide Iuſti collatum eſt. Cujus ingrediente domum ANNA matrona proclamat tem° mirabilem ſe videre. Inquiſita à conjuge, quid eſſet quod inſpiceret, ait: Ecce beatus Germanus cornuta facie mihi videtur Incedere: quòd penè vix valeo aut intueri lumine, aut ſermone conferre ſanctum virum novo more cornibus radiantem. Conſternatáque mirabatur mulier hominem noſtro tempore in figura Moyſi potuiſſe conſpicere. Credendum quòd & iſte poſt colloqnium Domini potuit à muliere cornu exaltatus agnoſci. Cujus cauſæ pavore Ebro eadem die juxta Sanctum ſedere nullatenus præſumpſit duplici pro merito, mærore pariter & terrore.

VIII. Theodeberto mortem prædicit.

Contigit ut pro villis Auguſtudunenſis Eccleſiæ THEODEBERTO Regi Cabillone occurreret. Memor ſancti Symphoriani in ingreſſu Palatij, ita Spiritu Dei redundante locutus eſt, ut antè Rex annueret, quàm verba petitor explicaret. Cui & ore prophetico finem dixit de tranſitu. Quod paucis interim diebus a dum ad Remus remeavit, in ipſo itinere Rex extrema ſorte defecit, quaſi ſancti viri ſermo dictus fuiſſet ab Angelo.

IX. In Eccleſia ſolus vigilias ducit.

Et quoniam Beatiſſimo erat familiare in Baſilica ſancti Symphoriani ſoli vigilias ducere, euntem eum Monachus SILVESTER proſequitur. Et ingreſſi pariter ad ſancti Martyris tumulum, circa noctis medium ab altari tumultum frequentantem rumores accipiunt, tamquam ſi ad rapinam collecta curreret multitudo. Credens enim vir Dei verſari latronum incurſum, imperat Monacho ante ſepulcrum pſallere. Ipſe verò accedit ad altare. Dehinc illa turba ad Monachum qui pſallebat alacriter properat. Quo mactato graviter & in terram projecto, ac ſemivivo relicto veloces effugiunt. Qui vix voce flebili cladem ſuam replicans, à dæmonibus ſe cæſum gravi congreſſu confeſſus eſt.

X. Servos redimit.

Accidit ut SABARICI famulus ÆSARIUS nomine, ad virum de quo loquimur injuriam paſſus confugeret, ſupplicans ut quolibet pretio eum de inſolentis domini ſervitio liberaret. Quod indignatus Sabaricus pro Æſario & conjuge vel unico cjus filio, octoginta ſolidos pretij nomen petiit, quominùs famulos ſervili ditione laxaret. Tamen hoc non dubitavit miſericordia Iuſti vel perquirere vel donare. Quo pretio perſoluto, contigit ut ante Baſilicam ſæpedictus Sabaricus præteriret, nec tamen orationi quoque occurreret. Qui domum ſuam ingrediens, ſtatim affligitur, ligatur, & catenis revinctus ad Sanctum perducitur. Neque ſic à pio viro miſericordia tollitur, ſed ſtatim miſſa prece ejus obtinente fide purgatur. Tunc adjecit Sabaricus adhuc viginti aureos ad pretium quod acceperat, & de centum ſolidis crux ad ſepulcrum beati Symphoriani ab ipſo ſuſpenſa eſt: quæ uſque hodie res eſt in teſtimonio. Qua occaſione filij vel filiæ ita ſanctè converſati ſunt, ut per Monaſteria nunc regant agmina Monachorum. Quæ cauſa modo mirabili profuit patri vel germini, ut parvum genitoris flagitium poſteris tranſiret in luctum.

XI. Moribundam ſanat.

In pago Aliſienſe b res geſta eſt. Conjux inluſtris viri VULFARII, DESTASIA nomine, vitalis ſpei deſtituta ſolatiis, linguæ carens officiis per biduum jam muta, ſpiritu deficiente decumbens, apparatis exſequiis jam palpitabat exanimis. Cui eulogiis per Presbyte-

a Et tamen Gregorius Turon. in lib. 3. Hiſt. cap. 36. ſcribit Theodobertum diuturniſſimè ægrotaſſe, & cap. 37. anno poſt Chlodovei obitum triceſimo ſeptimo, Regni ſui XIV. Chriſti ſcilicet D. XLVIII. obiiſſe.

b Alexia, Aliſe, opidum quondam validiſſimum in colle apud Mandubios in Burgundia ſitum, Cæſari notiſſimum lib. 7. de Bello Gall. nunc vicus eſt colli declivi impoſitus.

Ann. Chr. D. LXXVI. Maij XXVIII.

rum ſuum directis & violenter adapertis præmortuæ dentibus in ore tranſiectis, mox ut fauces ſemivivæ liquor benedictionis introiit, ſtatim incipit præmortua vitæ flatibus anhelare, oculi nece præcluſi lumen diei requirere, ut poſt funerum pallorem facies in ruborem tranſiret, donec cunctis ſtupentibus vivificata conſurgeret, & circumſtantes auctorem muneris gratiam prædicarent. Quæ ſingulis annis tributum vitæ ſoluit pro pretio.

XII. Epiſcopum ſe fore prævidet.

Ceterùm revelationum ſuarum quis ſcrutator introeat, cui ante quatuor annorum curricula, ipſa Epiſcopatus ſui cauſa non eſt abſcondita? Itaque poſitus in ſopore, inſpicit à quodam ſene claves ſibi portæ Pariſiacæ porrigi. Interrogans quid hoc fieret, accepit reſponſum, ut ſaluas eas faceret. Quod poſt civitatis ejus Epiſcopo *a* decedente dum præcellentiſſimo Regi CHILDEBERTO occurreret, in ejus electione effectum illa vox promeruit. Ordinatúſque Pontifex qualis quantuſque ſe geſſerit, hoc expedire lingua mortalis non ſufficit: quoniam ſupra hominem fuit omne quod edidit. Denique adeptus gradum curæ Paſtoralis, de reliquo Monachus perſiſtebat. Hinc ſe frequentibus exercebat vigiliis, inde continuatis macerabat inediis. Pernoctabat algida ſenectus per hiemem ſuſtinens dupliciter frigus, ætatis & temporis, quod nec tolerare poſſint potulenti juvenes: ſeipſum penè obliviſcens pro victoria corporis, tamquam ſi ſimul acceſſiſſent dignitas & neceſſitas. Quæ verò eleemoſynæ tam de rebus Eccleſiæ quàm populi oblatione vel Regio munere per manus Sancti factæ ſunt, ſolus ille qui omnia ſcit, novit & numerat.

Epiſcopus factus Monachi vitam retinet.

XIII. Denique quadam vice præcellentiſſimus CHILDEBERTUS Rex cùm ei direxiſſet ſex millia ſolidorum pauperibus eroganda, expendens tria millia revertitur ad Palatium: interrogatus à Rege ſi adhuc reſideret quod egenis tribueret, reſpondit medietatem reſediſſe, nec inveniſſe inopes, quibus totum expenderet. Cui Rex inquit, Domine, dona quod reſtitit: nam Chriſto largiente quod donetur non deficiet. Incîdens aurata miſſoria, argentea vaſa comminnens, quidquid primum habuit dans Sacerdoti ne perderet. Erat ergo exſpectanda contentio inter Sacerdotem & Principem. Faciebant apud ſe de miſericordia pugnam & de pietate certamen, theſauros ut ſpargerent, & de ſuis talentis egeni diteſcerent, feſtini ad futura lucra, ut bratheum ſemen *b* ſererent, & poſt meſſores accederent aurolentam per ſegetem: ut Sacerdos locupletaretur Regalibus theſauris, & in Regem floreret gratia Sacerdotis, qui ſuum ſolum hoc credidit, quod nudus aut egenus accepit.

Nota Childeberti in pauperes munificentiam.

XIV. Sed revertamur ad ordinem. Quidam in Exona * vico de fiſcalibus famulis GILDOMERIS nomine, cùm die Dominico quiddam operatus ſit, ita contrahitur digitis, ut unguium acumen partem tranſiret in alteram. Qui Pariſius ſancto viro occurrit in Oratorio: & oratione data, manúque peruncta oleo, ungues de palma retractæ ſunt. Digitis redditur organum & in antiquo officio nervorum tela retexitur. Quem Clericum poſt effectum, & ut integrum ſalvum faceret, peſte liberavit & crimine.

Dominica die laborans punitur.

* *Eſſone* prope Corbulium.

Rurſus quædam mulier nomine FAVONIA in urbe Pariſiaca per novem dies percipiens nihil præter pulticulam, ore aperto inhians ſancto viro oblata eſt. Quæ velut ferro oppoſito nulla lege poterat jungere dentes aut labia. Quam in Oratorio ſacro perungens oleo, palpato undique capite ſine tarditate ſaluti reſtituit.

A S. Germano ſanatur.

XV.

XVI. Accidit ut puella quædam de MEOARNE Meglidunenſis *c* familia filans die Dominico, contracta manu damnaretur ſupplicio. Quâ contactâ oleo virtus infudit remedium. Hinc ſtupentes digiti vigorem priſtinum reſipiſcunt, oblitum artis officium reducti articuli meditantur, manus ramoſa diſtenditur, & purgata vitio dextera ſaluti reducitur.

c

Item mulier.

XVII. Rectè creditur inſerendum illud quoque miraculum. BOBOLINUS quidam de vico Noviomo * vehementer inimici pervaſus inſidiis, ad hominem Dei vinculis nexus adducitur, rebelli ſpiritu rotatus excutitur nec laſſatur. Qui exorante ſancto viro quaſi de longo itinere ad ſe ſuámque mentem ſeptimo die revertitur. Sic dupliciter liberatus, dum fugit umbra de ſenſibus, catena cadit de manibus, & ſanus redditur & ſolutus.

Alia miracula.

* *Noyon* in Picardia.

XVIII. Hoc autem memoriæ iure perpetuo eſt tradendum. Quidam ex NANTHARICI * familia ſeparatis ab invicem maxillarum juncturis ore aperto ad ſanctum virum perducitur. Quem ſigno Crucis impreſſo ſanitati redditum vetuit ne acciperet vini potum aut carnis edulium *d*. Qui præcepto poſtpoſito ad normam ſui languoris ſtatim reductus eſt. Sed ne prævaricantis negligentia Iuſto ſubtraheret gloriam, in Spedoteno *e* villa rurſus ei oblatus eſt. Cujus loca maxillarum ſancto perungens oleo, ac beatis manibus mentum aſtrin-

* an Nemptodori? *Nanterre.*

NOTA.

d

a

a Euſebius S. Germano ſucceſſit in Sedem Pariſiacam ante Concilium Pariſienſe III. anno D. LVII. celebratum, cui Germanus ſubſcripſit.

b Ita MSS. eadd. ubi legendum videtur *bracteum ſemen*, hoc eſt aureum vel argenteum: nam bractea eſt auri vel argenti lamina ſubtilior. Cui interpretationi favet quod ſequitur de *aurolenta ſegete*.

a Melodunum *Melun* ad Sequanam decem leucis ſupra Lutetiam Pariſiorum. In quibuſd. MSS. legitur *de domo Medardi Meglidunenſis familia*.

d Simile quid de S. P. Benedicto legitur in lib. 2. Dial. Greg. M. cap. 26.

e Al. Spedenoto, *Eſpona*, vicus prope Meduntam Caſtrum, *Mante*, decem leucis infra Lutetiam Pariſiorum non longè à confluente Mandræ in Sequanam.

Ann. Chr. D. LXXVI. Maii XXVIII.

gens & labia Chriſti nomine invocato, coocuſſa ſanctis digitis ad ſe juuctuta tevertitur, & ſuæ fidei merito ſalvus domum reducitur.

XIX. Item faber, LIGARIUS nomine, turbulenti dæmonis arreptus inſania, ita beſtiali feritate proruperat, ut cateois collo manibúſque revinctus vix ad beati viri traheretur præſeotiam. Inde miſerabilior, ut qui ſuſtinebat ab hoſte violentiam, ipſi adderetur altera pœna per vincula. Quem tamen Sacerdos apud ſe imperat detineri: & ſicut ſeptimo die Deus quievit ab opere, ita & operâ Dei tranſactâ hebdomadâ eripitur à dæmooe: ſicque in propria redire ſecurus meruit liberatus ab hoſte.

XX. VVADOO vir inluſter conſilijs Regis particeps typum dupliciter iocurrens febris & frigoris, expurgandus ſancti viri præſentatur obtutibus. Interea horâ ſolitâ febre concuſſus graviſſima, ut refrigeraretur vel aquam inſtanter expoſtulat. Qua ſibi denegata in ſancti Pontificis inſoleſcit injuriam. Vir tamen Dei contentus ut obtineret victoriam, oratione explicata, potum ei donans in calida, hominem revocavit ſalutem ad priſtinam, & imminens periculum tali curavit antidoto, febrem curans per calidam.

XXI. Nec illud eſt prætereundum ſimilis cauſæ miraculum. Reginæ CHROOOSINTÆ [a] miniſter VLFUS nomine, typo * vexabatur graviſſimè. Poſcens ſuffragia medelæ, petrexit ad Pontificem. Quem vir Dei conſtanter ducit ad Baptiſterium. Sed exorante Sancto cœpit affligi graviùs in proximo liberandus. Poſtulat ardeos & æſtuans aquæ modicum, ſed negatur. Qui fellis amaritudine ſuſcitatus acerrimè, balteum ſuum ad Sancti veſtigia projecit clamans: Tu me Domine interficis, cum ſanare debueras. Sed hoc tibi notum ſit, quia per te morior. Vita mea à te erit requirenda à Rege vel à parentibus. Interdum præ calore per Baptiſterij pavimentum volutatur. Orante beato viro in ſoporem convertitur, & aliquantulum poſt ſomnum excitatus, ab ipſo in omnem iocolumitatem languidus reformatur. Inquiſitus à Pontifice cur tantum locutus ſit ad injuriam Sacerdotis, reſpondit ſolùm ei gratias referens, nihil ſe de ſuis verbis recordari confeſſus eſt.

* id eſt febri periodica.

XXII. Præcellentiſſimus CHILDEBERTUS Rex cùm equum neceſſarium ad ſellam beati viri donaſſet vehiculum, rogat ipſe qui dederat, ut eum ſibi retineret, nec cuiquam tribueret. Interim beatus vir poſtulante captivo equum donat in pretio, quoniam apud Pontificem plus fuit quàm illa Regis, vox pauperis. Iubet igitur ut quindecim eum venundaret ſolidis: quem pauper ipſe cùm duceret, negotiator occurrit, emitque prædictum equum duodecim aureis. Quo empto negotiator adducit ad ſtabulum. Sed quoniam minùs dederat quàm vir Dei præceperat, equus ſub nocte moritur, ne Sancti verbum iret incaſſum. Vnde ſequenti die ſellatem de ſtabulo junctis bubus extinctum retraxit emptor mortuum vehiculum. Qui verſa vice capiſtro non capite ſed pedibus adligatus educitur.

NOTA.

XXIII. Eſt operæpretium illud memoriæ tradere, qualiter Sacerdos Chriſti ſolitus erat de ipſis quoque Regibus triumphare. Igitur cùm glorioſo CHLOOCHARIO Regi occurriſſet ex ſolito, nec tamen de ſancto viro ſtante ante Palatium ei fuerit nunciatum, mora facta ante veſtibulum non repræſentatus inde domum revertitur. Sequens nox in Oratorio vigilijs ducitur, Rex dolore atque febris infeſtatione torquetur. Vix primo diluculo ad domum Eccleſiæ à Proceribus concurſatur: pœna Regis exponitur, ut ſua viſitatione Regis doloris vim mitiget Optimates deprecantur. Mox apud pietatem injuriæ cauſa poſtponitur, qui antè non nunciabatur, intrat hooorarus & exoratus Palatium. Rex vix adſurgit de lectulo, cæſum ſe divino flagello conqueritur. Adlambit Sancti palliolum, veſtem Sacerdotis deducit per loca doloris. Culpam confeſſus criminis, mox dolor omnis fugatur: idque actum eſt, ut cujus incurrerat de contemptu periculum, ſentiret tactu remedium.

Chlotharius ſanatur.

XXIV. In pago Pariſiaco Vico-Novo * res geſta eſt. Quidam in eodem loco impetu lupi rabidi laceratus & extra ſenſum effectus beato Sacerdoti miſerantes oblatus eſt. Hic ad illa ſuæ artis recurrens ſuffragia, mox brachio olei benedicti liquore circumlito & factis eo digitis medicabiliter attrectato, peſtis illa quæ viſcera dolore graſſante pervaſerat, loca fugit obſeſſa, & jam putredine reſoluta, vigore priſtino reſtituto, ſine cunctatione velut expergecto de ſopore dolor receſſit, mens redijt.

* infra num. 40.

XXV. Item de vico Mantola [b] VVALDULFI cujuſdem ancilla, anno & novem menſibus gravi cæcitate percuſſa, per ſoporem admonita ut fimbriam Sancti ſi tangeret, mox viſum reciperet; die quadam Sacerdoti occurrit; ſed multa nocte circumdata ita conſtrictis luminibus, ut unde oleum benedictum inijceret, luminis aditum non præſtaret. Tamen per unctis palpebris deſuper & locis reliquis capitis, oratione data, pane & ſale ſignato, mulieri præcepit ad manſionem ſe condere. Ipſe à primo ſomno in Oratorio pervigil, circa medium noctis mulier clamat hoſpitem ſe lacrymare profuſè. Tum accenſo lumine ab ocu-

a Gregorio Turon. in lib. 4. cap. 3. CHLOTSINDA vocatur, Chlotharij Regis filia, quæ Alboino Langobardorum Regi poſtea nupſit. Ex hoc loco videas, Regum Francorum filias in paterna domo adhuc degentes Reginas appellari.

b An Caſtrum, Medunta alijs appellatum? Certè vernaculum nomen *Mante*, ſatis accedit. Vide ſuprà num. 18.

Ann. Chr. D. LXXVI. Maij XXVIII. lorum compage cernit manare ſanguinem. Quæ cùm eodem cruore mane ad Sanctum redijt, ſed ipſe eum aqua palpebras fovens & abluens, orationibus additis, oculus unus apertus eſt: deinde altero peruncto mulier domum revertitur. Dehinc eadem ſub nocte nimiùm fuſo ſanguine adpropinquante die Sacerdoti ſe obtulit. Qui cùm de Regis occurſu domum reverteretur, ingreſſus in Oratorium ſtatim mulieri alter oculus aperitur, & præſtante Domino gemello ſe videre lumine gratulatur.

XXVI. MAONOFLAOIS * puella cùm talibus decepta illuderetur inſidijs, ut quoties ad
* al. Ranoſſidis Eccleſiam voluiſſet accedere, greſſum facere non valeret; Servo Dei in villa Savara ª præſentata eſt. Confeſtim ut Sancti manus ſuper caput puellæ titubantis imponitur, tali inveſtigatione occultus * hoſpes detegitur, & ſe diu latuiſſe multo gemitu confitetur, nec in
* al. hoſtis. Beati præſentia clamat proprio ſe poſſe celare præſtigio. Ergo ita ſe proditum & egreſſurum gravi ardore conqueritur. Interim non ceſſante Sacerdote manu Crucis ſignum depingere, expectantibus omnibus in muſcæ ſimilitudinem prorumpens, cum ſanguine de naribus mulieris inimicus egreſſus eſt. Quam ſanitati reſtitutam Monachali veſte mutatam Dei ſervitio traditam bis triumphare fecit, hoſte victo vel ſæculo.

XXVII. Quid illud quod ſine mora curavit debilem dexteram? Cùm ad feſtivitatem Sancti Martini Turonis acceſſiſſet, egreſſo de Monaſterio offert ſe mulier barbara, manu nervis contracta, poſtulans medicinam. Quam ſub caſula receptam ſuo ſputo inlitam velut ſparſum farinæ collectum commacerat. Hinc reſudante dextera digitos reddit & replicat, torporem veteratum ad vivacitatem reſuſcitat. Et priuſquam veniret ad beati Martini januam, digitis ſuis extenſam reddidit incolumem dexteram. Quam mox ſentiens eſſe directam,
* pro repuli. mulierem à ſe repulſus eſt *, ingreſſus Baſilicam.

XXVIII. Deinde egrediente de prædicta Baſilica cùm ſe ad manſionem ſervus Dei reciperet, offert ſe manca altera palma digitis affixa, quæ priùs tacta de ſaliva, dehinc oleo peruncta, priſtinæ ſanitati de præſenti eſt reddita. Nam cauſas infirmitatis hoc erat ſancto viro curare quod tangere.

XXIX. Erat ſanè mirabile, quoties famulus Dei ad Auguſtudunum voluiſſet accedere, mox ad
* num. 32. ſanctum Symphorianum dæmones nunciabant. Et occurrentes per Murvinum * fletu gemitúque clamabant: Vir ſancte, ſi de locis cultis nos inconſideranter repellis, vel habitare concede ſilvarum per ſolitudinem, ut liceat miſeris per deſerta ſecuros errare. Ante tuos oculos nec corpora nos celant, nec nemora. Qui deflentes & Sancti non tolerantes præſentiam, admotâ ejus dexterâ de obſeſſis corporibus paſſim vertebantur in fugam, & de ſalute populi projecta dæmonia lamentabantur.

XXX. Producatur in medium nobile illud miraculum. Cùm regrederetur Pontifex de ſancto Sym-
* Supra num. 2. phoriano, Caſtello Avallone * iter agens ingreditur, ubi reorum multitudo tenebatur ergaſtulo. Hinc à NICASSO Comite invitatus ad prandium, vir Dei cœpit de miſericordiâ habere colloquium: ut datis fidejuſſoribus laxarentur de vinculo, & partem culpæ cederet pietatis intuitu. Quod ille facere diſtulit obſtinato ſpiritu. Vnde antequam perprandere, ſe de menſa Sanctus proripuit, & carceri ſubterraneo ſuperjectus diutius oravit cum fletu, ut divino conſerretur auxilio, quod à temporali judice non eſſet obtentum. Sic curſus ille lacrymarum per aëra ſurgit in cælum, & gemitus pervenit ad votum. Itaque deputatur Angelus ad effectum. Dehinc vir venerabilis ſpem promittens incluſos hortatur. Nec perdit ſermo quod loquitur: Fides geſtis impletur. Eo diſcedente mox catenarum bacæ ᵇ franguntur, vinctæ januæ reſerantur, dies in carcerem reducitur, damnati de tenebris in lucem procedunt, nec diutius pœna tenuit quos torqueret. Sic erepti, Pariſius occurrunt Pontifici, qui periclitabantur incluſi. Sed ut culpabilibus aliquid plus conferret, à Rege quidquid fiſco pro his debebatur obtinuit.

XXXI. Dehinc ad ſanctũ virum NICASIUS cùm vellet occurrere, & jam præſentatus mox graviſſimo caſu in terrâ proſtratus eſt, & penè omnibus ſalutis deſtituto ſolatijs, ipſo Sancto intercedente homini deſperato virtus & ſenſus regreſſus eſt. Mox balteum quo cingebatur & ſpatam pro munere beato Germano contradidit: quod ipſe Comes dato pretio pòſt redemit. Id actum eſt ut quod priùs incarceratis concedere diſtulit, hic duplicato fœnore debitor compenſaret, & aucta dote damna ſarciret, priùs pro eis differens pòſt & ſe ipſum redimens. Antè non illis pius, modò & de ſe trepidus, didicit caſu proprio ærumnis ſuccurrere alienis.

XXXII. Prorſus illud ſtuporis retexatur in pagina. Eunte ſancto viro ad beati Martyris Symphoriani occurſum, dũ de vico Cervedone in Murvino ᶜ progreditur, habitatores loci occurrentes ſug-
* an Piſtoricis? gerunt, ut ſegetem Panitiæ * mulieris viduæ nihil habentis reſidui, quæ ab urſis vaſtabatur, viſitare præciperet, & ſancto ſuo adventu repelleretur incurſio. Qui cõcitus miniſtris irridentibus ad locum perducitur, & oratione data deſuper fecit ſignaculum. Hinc inſtinctu Divino in pa-

ª Savara, *Sevre*, duabus leucis infra Pariſios, prope Meudonis caſtellum, *Meudon*.

ᵇ Bacæ ſeu Baccæ Lauri vel Iuniperi fructus, item gemmas, & mortuorum capulum ſignificat, heic inſolitò quidem catenarum annulos.

ᶜ Cervedo, *Cervon*, vicus prope Corbiniacum, vulgo *S. Leonard de Corbigny*, in tractu Morvinenſi, *le Morvant*, qui tractus Burgundiam à Niverais dirimit.

rentales beſtias feralis ira ſucceoditur, odium oaſcitur in affectu, in pace pugna committitur. Fuiore beſtiæ bis armaotur, ſtatim præfocaiur unus urſus ab altero, & ipſe qui reſtiterat dum veller foras egredi, ſepis palo transſoditur. Sic utrique vaſtatores uno momeoro petimuntur & ipſi ſibi confeſtim arma mortis effecti ſunt. Pòſt ipſi redeunti mulier pelles urſorum obtulit ex ſtudio, & quaſi victori ſuo repræſeniat ſpolium, quod tamen omnino ipſe recuſavit acciperet & qui priùs riſeraot, pœnitere ceperunt videntes mitaculum. Ann Chri. D. LXXVI. Maii XXVIII.

. Er quooiam de Dei dono non debet eſſe faſtidium, illud eriam breviter dueimus explicandum. Beretrudis quædam mulier Munsvnthi * matrona, dum tempore Letaniarum præcæcatis oculis noo poſſet ire cum populo, audiens chorum pſallentium cum lacrymis Domni Germani implorat auxilium. Tertia ſequenti nocte per ſoporem viſus eſt ei vir beatiſſimus adſtare prope lectulum & quaſi cæcis oculis teciſſe ſignaculum. Evigilans mulier marito narrat quæ geſta ſunt. Mox ſtillante ſanguine dies oculis redditur, & diuturnum poſt nubilum lumina ſereno radio micuerunt. Clateſceote quoque die ad Miſſam cum populo progreditur mulier in proceſſu, itaut ſaocti viri ſic viſa per ſomnium eſſet imago remedium. XXXIII.

* al. Munſuinthi.

Adeſt nec minùs laudabile reddita vita infantulæ. Cùm in Turonico illuſtris viri Pientii matrona expoſitæ filiæ lamentarer extrema, & obſeratis oculis nec anhelitu mobili reſpiraret inſantula, ad ſancti viri præſeotiam tota committit præſidia. Qui per Miſſum invitatus quantum valet ad conclamatæ puellæ cadaver * properat. Excepius multis fletibus deplorante ſamilia appropinquat ſubſellio, quo jam rigebat infantula. Cælo vim facit queſtibus. Fere tranſacto inter hæc unius horæ ſpatio, mobili ſingulıu flatus puellæ teducitur, viſcerum vitalis calor per membra diffunditur. Dehine paulatim animata potum popoſcit or biberet. Tunc à Beato viro pane ſignato vel calice deguſtato infantulæ revocaiæ de ſunere rotum vertitur in ſalutem. Quæ poſt in Monaſterio beatæ Radeguodis ſelicioris viiæ terminum conſummavit. XXXIV.

* antiq. codd. cadaverem.

Quidam Clericus dejuxta Monaſterio beati Silvestri in Ternoderinſe a, cùm die Dominico, ut loquimur ex conſuetudine, caligas circinaſſet, debilitatem manuum vel pedum incurrit. Sed de beato Silveſtro greſſùs recepit officium, per ſoporem admonitus occurrit ſancto Germano poſcens ſalutis compendium. A quo interrogatus cauſam culpæ confeſſus eſt. Tum imperat Clerico ut clamarei per populum, nec quis temere die operaretur Domioico. Quo quinto die traoſacto ſuperfuſo oleo debilis palma dirigitur, & ad propria eundi cum libertare dimittitur. XXXV. a

In pago Amonienſe * quod geſtum eſt replicetur. Rotegiaco * villa Pariſiacæ Eccleſiæ ſeptem ei viri debacchantes oblati ſunt. Quibus curatis unus qui graviore vexabaıur ſpiritu cùm exire cogeretur, homioi Dei profeſſus eſt, expulſo ſe de illo loco gravem lamentationem Pariſiacis ſacere. Tunc fugata peſtis de ſancti viri Germani tranſitu famam fudit per populos, & Paſtoris pro obitu gregem movit in fletum. Qui iamen energumenus etſi ſeminavit mendacium, expulſus non defendit obſeſſum. XXXVI.

* Moſny in Bria.
* Rozoy.

Et quia Iuſti opera creſcere cogebant miracula, item in prædicto loco offertur ei paralyticus membris diſſolutus carpenro ſubvectus, greſſu deſtitutus & actu. Quo ſanctificati olei liquore perfuſo cùm cutis ſumma tetigiſſet, vigor medullas introiit. Dehinc reſolutæ manus ad uſum mobilem redeunt: thorace pectoris vitali appulſus fit fortior, genua columnatis imbecillitas roboratur b, plantæ ſolidatis baſibus ſubriguntur. Inter hæc tota membrorum fabrica reparatur: qui ſanitate recepra, tedeunte ſancto viro occurrit in itinere præparato exenio gratias Chriſto reſerens de reddito corpuſculo. XXXVII. b

Nec hoc prætereundum eſt, qualiter ſimili merito claruit virtus in altero. Igitur Emmegisilus de vico Bucciaco c, quidam puer admodum parvulus membris paralyticus in ſella Pariſius ad ſanctum virum manibus bajulantium delatus eſt d. Nec dextrâ vigens mobili, nec plantâ ſurgens ſtabili, nec lingua ſonans volubili, totius debilitatis marcore captivus, quodammodo ſine naturæ ordine in rerum natura præſuſus. Quem Sanctus continuatim per triduum ſacto liniens oleo ſanitati reſtituens uno ſub momenio voce, mano, veſtigio. Cunctos ſtupor amplectitur, clamor in cælum educitur omoem artem medicorum ſanctum ſuperaſſe Germanum. XXXVIII. d

Item de eodem vico Bucciaco quædam ocurrit Pariſius ita manu contracta, ut unguium acumen palmam foraret in intimam. Qui tantùm oris ſui ducta ſaliva pollice, nervorum diſtentionem, manùs reformat imaginem. XXXIX.

a Ternodorenſis tractus, cuius caput Ternodorum ſeu Tornodorum, *Tonnerre*, in Burgundiæ Ducatu, extenditur uſque ad Monaſterium Reomaenſe, vulgo *Monſtier S. Iean*, cui tum S. Silveſter Abbas præerat. Lege infrà Vitam S. Iohannis Reomaenſis.

b Ita MSS. codd. Legendum tamen videtur: *thorax pectoris vitali pulſu fit fortior, genuum co umnaris imbecillitas*, &c. niſi forte *genua* adjectivè ſumatur.

c Bucciacus, *Boiſſy*, paullo ſupra Luteriam, inter Sequanam & Matronam.

d In pluribus MSS. heic inſeruntur iſta verba, *Per triduum voce, manu, veſtigio, pudore concutitur, rumor in partes tollitur gratias Creatori referentes, hominem à quo morbis fugiter & moribus imperetur.* Sed cum textu non bene cohærere videntur.

Ann. Chr. Retinet ejus laureas & pagus Bituricus. Igitur Paſtor bonus cùm de vico Novigento
D. LXXVI. ad Vicum-Novum *a* viſitandi gregis curâ ſolitâ perveniſſet, offert ſe quædam vetula an-
Maii norum bis quaterna gerens in cæcitate curricula. Cujus ſuper oculos ſignum noſtræ re-
XXVIII. XL. demptionis Sacerdos imponens, imperat ut ſequens iret quà Pontifex pergeret. Altera
a quoque die cùm prædicto occurreret ei ex improviſo, ſanguinem manantem de lumine
largo fonte ſalutem ſuam oculi lacrymabant. Quæ inter reliquos adſtante ſancto viro
conſpicitur. Qui tollens ſe de conſeſſu, mulierem utpote cæcam trahit in diverſorium,
quò ſibi erat cubiculum. Cujus lumina aquâ tepidâ ſuis manibus abluens diem refudit in
oculis. Quæ mox lucem inſpicit, ſancti viri digitos inſatiata gaudio ſuis immerſit fauci-
Fortunatus bus, pariterque miniſtris compunctione deflentibus videre ſe hominem qui cæcis pro pe-
miraculi cunia in domo lumina diſpenſaret. Sed hæc in cubiculo præſente me geſta ſunt.
teſtis. XLI. Cùm ad poſſeſſionem Eccleſiæ quæ dicitur Inethe *, Sacerdos accederet, quidam ei
* al. in fit obvius, conquerens de quadam villa ſe ſolum incolumem eſſe, univerſos verò acco-
Æthe. las gravi tædio laborare. Cujus eulogijs ad infirmos portatis ſtatim ab ægrotis languor
omnis fugatus eſt, & primo guſtu eulogiarum morbus cum pane conſumptus eſt. Sic fuit
ab illa turba cum eſca ſanitas manducata.

XLII. Item cum Pariſius ad Baſilicam beatæ Crucis *b* vir Dei procederet, mulier parvulum
b in albis ultimo ſtatu palpitantem & jam migraturum ante Sanctum expoſuit dicens: Pie pa-
ter ſi velles ad lamentantem reſpicere, mater flebilis non orbaret. Neque hinc diſcede-
re malles plenam gemitu vacuatam de fructu. Et niſi feſtines ſuccurrere, vides infelicem
extorquente morte rapi natum ab ubere. Aut filium reſtitue, aut pariter cum ipſo fune-
raturam me obtine. Indulge Paſtor miſeræ quam ſuus dolor facit audacem. Qua flebiliter
poſcente, mox ut Beati dextera ſupra exſpirantem ſignum Crucis impreſſit, quaſi vigil
de ſopore lac matris expetijt, qui jam frigebat in funere. Ita momento temporis filius de
mortis fauce, mater tollitur de mœrore. Hinc circumſtans populus ſtupore concutitur,
fragor in partes attollitur, gratias Creatori referentes de præmio tempore Sacerdotis præ-
cipuo, à quo morbis iugiter & mortibus imperetur.

XLIII. Deinde accedente in Bradeïa vico * pagi Pariſiaci Miſsâ celebratâ ei in ſacrario cathe-
* Brie con- drâ deportata offertur paralytica, univerſorum membrorum damnata gerens officia, nul-
tre Robert lum vigorem retinens plantæ vel dexteræ. Mox habens in eo fiduciam, qui dona ſibi lar-
in Brie. ga præſtabat, eam ut vitalis olei benedictione ſuperlinivit, ſtatim morbus excluditur,
ſalubris vigor illabitur: recreatiſque viſceribus meliùs renaſcitur ſaluti, quàm germini,
plus adquirens ex munere, quàm ſumpſiſſet origine. Itaut ſuis poſtea manibus tunicam
XLIV. Sancto faceret quaſi adquiſitæ tributaria medicinæ.
Tradidit memoriæ quod juvat in laude. Itaque Audegisilus Major domus Regiæ cùm
quartano typo graviter ageretur, occurrit beato viro, fidens de beneficio. Homo Dei
in ſua cella deputat, & cum uno Diacono reſidere iubet Incluſum. Tum anxius &
jejunans miniſter quid faceret, excogitat trepidus, unde curaretur infirmus. Idcirco fe-
bricitantem virum, Dei ſervi rachenâ *c* undique obvolutum componit ejus in lectulo.
c Eadem quoque die tactu veſtis nobilis quaſi impetu fluminis, ita quartanæ febris ignis
omnis extinctus eſt. Et redeunte de prandio, reſerato cubiculo, ſanus ſurrexit è lectulo,
exultante miniſtro pro ſanitatis præmio, tunc ſibi reſoluto jejunio. Sic tactu Beati ve-
ſtis ſalutem operatus eſt abſens.

XLV. Exequamur itineris accepti viaticum. Itaque cum Pictavis * vir Dei ad beatum Con-
* Poitiers feſſorem proficiſceretur Hilarium, quædam Baudo-Frida de Sene-Corbiaco * villa
* Secorby. inter duos vix advecta ei repræſentata eſt quæ erat muta, clauda vel manca. Lingua rige-
bat immobilis, anhelitu palpitante pars erat tota de funere, ut videntibus oculis reli-
quum eſſet cadaveris. Super quam miſericorditer ut ſignum ſacræ Crucis expreſſit, con-
feſtim omnis vigor per membra diffunditur, venarum fluxuoſi rivuli ſuſcitantur, nervo-
rum imbecillis ſtupor excutitur, naturalibus motibus ad vitalem uſum tota fabrica reno-
vatur. Mox linguæ plectrum reſolvitur, digitorum glomi tenduntur, pedum baſes ſoli-
dantur, totámque viſcerum molem hoc fuit apud Sanctum vivificare, quod tangere. Quæ
convaleſcente medela tertia die ad civitatem Sancto gratias referens ſuis occurrit veſtigijs.

a Fortunatus ſuprà num. 26. mentionem fecit Vici Novi quem juxta Pariſios locat. Hic idem omnino eſſe videtur, apud Bituricas à quodam Gallico Paraphraſte perperam quæſitus, cùm *ſolitâ curâ* à S. Germano viſitaretur. Fuerit proinde mulier illa Bituricenſis Diœceſis, ſed nequaquam Novigentum, vel Vicus-novus, S. Clodoaldi vicus, vulgo *S. Clou*, olim Novigentum dicebatur. Vero tamen ſimile eſt hunc locum interpretandum de Novigento Silvæ Vincenaoſi (*Vincennes*) proximo, à quo non longè diſtat Villa-Nova S. Georgii communiter appellata.

b Baſilica S. Crucis, aliàs S. Vincentij, nunc S. Germani Pratenſis in ſuborbio Pariſienſi. Lege vitam S. Droctovei Abbatis num. 13. Amanuenſium interpretatio eſt id quod in nonnullis MSS. editiſque libris additur, *in ſuburbio ejuſdem civitatis poſitam*.

c Alij ſcribunt Rachanæ, ſed utrumque rectè à verbo Græco, ῥάχη quod divulſiones ſignificat. Vnde Rachana, vilis & lacera veſtis Voſſio de vitijs Serm. videtur. Sed aptior huic loco Menardi noſtri interpretatio in Concord. Regul. pag. 951. ubi rachanas pro lectorum operimentis uſurpat. Alibi tamen Voſſij expoſitio quadrat, ut in lib. 2. Vitæ S. Radegundis num. 4.

Operæ

Ann. Chr. D. LXXVI. Maij XXVIII.

Operæpretium creditur etiam illud inſerere curationis præconium. Pago Vindocinenſi * vir beatus dum prætериret, in Ranſidonem * manendi gratia declinavit ubi: tanti robur benedictionis invaluit, ut ſtipulam lectuli in quo vir ſanctus requievit, quiſquis fideliter abſtulit, donum medelæ portaverit, & de feminæ paleæ frugem meteret medicinæ. XLVI.

* le Vendoſmois. * Ranſcé.

Reddat hîc teſtimonium nobilis facti urbs Namnetum * . Quò vir Dei accedens, religioſo admodum exceptus obſequio, occurrit ei TECLA DAMIANI matrona hominis prompti negotiis, ſupplicans ut virum ſuum aut ipſe Paſtor, aut Miſſi ſui requirerent. Quo quia ipſi fuit acceſſus difficilis, cum Chriſmarijs [a] ſuis Diaconum direxit. Qui percurreos ad hominem ut ſibi juſſum fuerat, infirmi viſcera tangit. Altera die exoratus ipſe Sacerdos accedit ad debilem, qui duplici ſub tortore, hinc preſſus valetudine, inde podagræ vulnere, cruciabatur homo miſerandus procaciter. Tum Sacerdos altiſſimi infirmum oleo benedicto peronxit. Eo momento debilis ſtatim manibus directis longinquo de languore greſſu ſolidato proſilivit. NOTA. XLVII.

* Nantes in Armorica.

Sed vt duplicaretur io uos domo myſterium, & quæ præceſſit in patre medela, perveniret ad prolem; habentes filiam offerunt ei nominè MARTAM cæcam, ſurdam, & mutam. Exponunt vivum cadaver * ante Sancti veſtigia dicentes: Bone Paſtor, adhuc quod huic languidæ medicinæ reſtat impende. Nam tibi credimus reſervatum, unde teneres præconium, ut reſtituta familia adquirat à Sacerdote quod amiſit de germine. Tuoc pietas inſignis advocatur in lacrymas: mox ad militiæ ſuæ belliger arma convertitur, & ad obtinendam victoriam preces offert fortis orator. Tunc vir beatus ſurgens ab oratiooe, oleo benedicto loca perungeos capitis, in Trinitatis nomine trino depulſo languore, ſtatim patefactis aurium oculorúmque meatibus, plaudentibus univerſis muta loquax effecta eſt. Quo facto oegotiatores civitatis Namneticæ quiſque ſui remedium, pecuniam, ut potuit, ſancto viro diſpenſandam pauperibus devotè vel obtulit vel direxit. XLVIII.

* al. cadaverem.

LEUDEGISILUS vir inluſter juxta quod ipſe profeſſus eſt, cùm aliquis ex familia ſua domus incurreret typum cujuſcumque febris aut aliquid frigoris, lavans illas literas quas in ſubſcriptione manus Sancti depinxerat, quamplures ſuos hac medela ſaluti reſtituit. XLIX.

Breviter his perſtrictis proſequamur ex reliquis. CHUSINUS quidam incongruè dum die Dominico equo curam impenderet, miſſa manu in vulnere digitus ejus iotumuit. Hinc graſſante fervore tota pars brachij relaxatur putredine. Qui per Belſam * Sancto itinerante, ut ad domum ſuam diverteret precibus fuſis obtinuit. Mox ejus brachium vir Dei aqua calida conſovit: inſuper oleo benedicto perungens ſuperpoſitis caulis foliis mirificus medicus alligavit. Sic quidquid inerat ulceris, pretioſa cura teſtinxit. Pòſt ipſe gradas referens ſancto viro occurrit tali curatus malagmate. L.

Divina ultio in violatores diei Dominicæ. * la Beauſſe.

Item ſervus Eccleſiæ LIBANIUS nomine die Dominico ſepem inconſultè dum clauderet, manus ei cootractæ ſunt ultione præſenti; qui ad ſanctum virum Pariſius morbo caſtigante percurrit. Quém olei benedicti liquore perfuſum ac myſterij potiùs unguento reſperſum, addita oratione incolumitati reſtituit. LI.

Per ſingulorum compendia curraor rerum miracula. Namque ANDULFUS Eccleſiæ Pariſiacæ Clericus dum die Reſurrectionis * in vineola ſua nuces ab arbore excuteret, pro eo quòd operatus eſt in die illuminationis, cæcitate percuſſus eſt, & vultu tenebroſo perſtitit anni ſpatio. Dehinc Pootifici oblatus, & ſancto unguine perfuſus, diei rurſus redditus, & Sacerdotis ſerenum purgavit Clerici nubilum. Sic quidquid miniſter amiſit medicabilis Præſul obtinuit. LII.

* id eſt die Dominico.

Et quia creſcuot genera miraculorum per tempora; cùm Regi præſentandus vir beatus occurreret villa Roteïaco, Clericus ei nequitiæ ſpiritu vexatus adducitur. Vnde expulſo adverſario videntibus circumſtantibus, velut avis parvula de capite energumeni, umbra fugata egreditur. Quam dum reliqui per domum volitantem inſequerentur, ipſe Sanctus ſuis eam contrivit veſtigiis: & cùm pede comprimeretur, converſa eſt repente fallax in ſanguinem, geminato præconio, ut nec calcaretur, & ſui caſus indicio multifarius artifex fieret ſanguis, reus ſanguinum. LIII.

Producat pagus Oximenſis [b] inter noſtra quod ſuum eſt, ne teneatur in obſcuro poſteritati res luminis. Siquidem vir ſanctiſſimus ad villam Taſiliacum * cùm declinaſſet itinere, offertur ei mulier cui duplex morbus erat, inde vetuſtas, hinc cæcitas. Salutem deprecari verbis tremeotibus incepit: qua ſupplicatione motus ſenis mulieris & debilis oratione præcedente oleo ſuperfuſo, lucernæ oculorum reddunt luminis radios, & datis ſpecularibus tenebræ fugerunt. Qua illuminata Deo reddentes gloriam per quem Chriſtus operatur, adſtantes S. Germani præconati ſunt merita. LIV.

* Ville-Taillac.

Dioumerandi ſunt morbi ut prædicetur fons medici. DANINGUS ARNULFI filius ita capite oculis & toris hydropis morbo tenſus erat viſceribus, ut io utris ſimilitudinem quaſi totus venter eſſet, penetratis vitalibus velut vitrum perluceret infecta cutis intrinſecùs. LV.

[a] Chriſmaria vaſa erant ad recipiendum chriſma. Lege Præfationem noſtram.

[b] Vicus Oximenſis, *Hyeſme*, in Normannia, ex S. Ebrulfi Monaſterio nomé accepit, vernaculè *S. Euroul*.

Ann Chr. D. LXXVI. Maij XXVIII.

Qui à medicis deſperatus, ab Beati confugit extrema ſorte remedium. Quem mox veſtibus exutum & ſacris manibus perunctum, hydropis incluſus liquor liquore conſumitur, & aqua infuſione olei deſiccatur. Sic modo admirabili nec humor foris egreſſus eſt, nec intus languor retentus eſt, arte prædicabili humorem ex humore ſiccari.

LVI. Item cùm ad Baſilicam beatiſſimorum Gervaſij & Protaſij vigilaturus accederet, quidam cæcus inſtitit miſericordiam poſtulans. Cui vir Dei præcepit inter altare & Sanctorum Reliquias ut jaceret. Quo peracto primo diluculo mox ſuper oculos ſignum Crucis intulit, lux effulſit. Et totus labor medici curam virtute Crucis impendit.

LVII. Mulier de Oximenſe petens redemptionem à ſancto viro, qua ſorte, nihil accipere meruit. Dehinc Britannum Presbyterum pro infirmitate Rectoris patriæ ſuæ benedictionem prædicti & Reliquias expetiit. Qui iter ſuum egrediens, manſionem in villa qua prædicta mulier habitabat obtinuit. Quam maritus allocutus ut ſicut alij & ipſi ad Reliquias domni Germani occurrerent. Quæ deſpexit pro eo quòd ei ſanctus vir redemptionem non dederat. Sed ſtatim in loco quo, ſtetit velut fixa ſtipite greſſum movere non potuit: manibúſque contractis ad Reliquias Sancti, manu mariti portata eſt. Inter hæc dicti pœnitens, miſerante pio viro ſaluti reducta eſt, confitens ejus deſpectu ſibi repentinum acceſſiſſe periculum.

LVIII. Et quoniam ſuo merito ſemina ſalutis per quæque loca diſperſa ſunt; contigit ut venerabilis FLAMERIS Abba de Caonne * Turonico, manu beati Germani ſubſcriptam accepiſſet epiſtolam. Qui cùm ſuum Monachum per duos annos febribus decubantem ad lectulum viſitaret, requirit infirmus unde veniſſet pagina. Reſpondit Abba à Domno Germano ſibi fuiſſe directam. Quam petiit ſibi porrigi. Qui de ſubſcriptione ejus linguâ detergens litteram, ſalus deſcendit in viſcera, & atramenti pictura cuncta vicit unguenta. Vnde approbatum eſt languido recuperato ut dicamus communiter, de Sancti ſubſcriptione ſibi ſalutem linxiſſe.

* Chinon ſupra Ligerim.

LIX. Dehinc cùm ad Carnonam * Caſtellum accederet quidam ſe ei ingerit manu contracta debilis pro eo quòd die Dominico aliquid operatus ſit. Quem præcepit in villa Cariaco * poſt ſe feſtinum occurrere. Quo accedente dum digitos ejus ſacro perungeret oleo, ſubitò ſicca palma revireſcit ex altera. Adſtricta cutis oſſibus intercurrente humore relaxavit articulos. Iunctura penè disjunctæ retenduntur in digitos, ariditas diuturna ſuffuſa refloreſcit in vena, ſtatimque vulnere clauſa dextera inter manus medici ſana redditur & diſtenſa.

* Charey in tractu VVaſtinenſi.
* Chevry.

LX. Accidit ut ſanctus vir remeans de Namnetico, domum NUNNICHI inluſtris * illuſtraret veſtigia. De cujus veſte matrona rapto fideliter filo recondit in Oratorio, quæ valetudinem irruens * Vigiliis in honore ſancti ſolemniter celebratis ac Miſſâ revocatâ ᵃ de præſenti curata eſt. Ita Beatiſſimus non ſolùm manu ſanavit quod tetigit, ſed nominatus curas ſparſit.

* al. inlaſter.
* incurrens.

LXI. ATTILA vir inluſter ac Regalis aulæ domeſticus corruens in balneo, læſo graviter brachio computruerat ipſa tota manus ab humero. Qui medico adhibito dum curam vellet impendere, ruptâ venâ viſcerum pænè omnis in momento vitæ ſanguis effuſus eſt. Nuntiatur Pontifici, hominem eſſe in funere, pietatis impulſu occurrit ſenior: quem lacrymis conclamantum ſine ulla ſpe oculis clauſis oppreſſum invenit expoſitum. Cujus vix adaperit fauces cum cultelli manubrio, oratione priùs data intulit ei in ore paululum aquæ frigidæ ſemel, ſecundò vel tertiò. Interim expectans quis eſſet rei exitus, adſedit circa lectulum. Tranſactâ fere horâ redivivo ſingultu exanimatus concutitur, ac mollis motu anhelitus evocatus reducitur. Faucium meatus relaxatis viſceribus ſpiritu intercurrente reducitur, paulatim convaleſcens, vita de morte revertitur. Dehinc quaſi de ſopore expergefactus interrogat ad caput ejus quis fuit. Adeſſe Domnum Germanum à circumſtantibus dicitur. Poſtulat manum Sancti ſibi dignanter porrigi, ita incipiens alloqui: Domne, tu me revocaſti longo euntem itinere. Statimque obtulit ſacculum plenum pecuniâ & baltheum ampli ponderis, quos pauperibus erogaret mercedem vitæ vel gratiæ.

LXII. Pergens Auguſtudunum vir ſanctus Rotagiaco * dum pervenit, comperit ab ABSONE, quoſdam retruſos in carcere. Igitur pro abſoluendis ſupplex Tribuno ſuggerit, ſed ille

* Rozoy in Bria.

ᵃ Phraſis inſolita & Fortunato peculiaris, ab eo iterum in lib. 2. Vitæ S. Radegundis num. 14. uſurpata, ſed utrobique in libris editis depravata fœdiſſime. Hanc locum Surius recentiorum exemplarium fidem ſecutus ita exhibet, *Vigiliis in honore Sancti eadem in Oratorio devotè celebratis ac Miſſâ, de præſenti curata eſt.* Omnino verò exemplaribus veterrimis in noſtram lectionem coëuntibus ſubſcribendum. Quid ergo *Miſſa revocata?* Nempe dies feſtus annua vertigine recurrens. Patet ex Conc. Piſtenſis cap. 3. *Communi placito conſtituimus, ut uſque ad Miſſam S. Remigij, hoc eſt Kalendas Octob. ſpatium habeant illi, qui in iſtis temporibus iſtas depradationes & alia malefacta criminaliter & publicè fecerunt, ut inde apud Dominum & apud eos, quibus malefecerunt, ſe pacificent.* In Capitul. lib 2. cap. 10. Carolus M. monetæ emendandæ concedit *ſpatium uſque ad Miſſam S Martini*: & cap. 30. pontibus reſarciendis *ad Miſſam S. Andreæ.* Si igitur Miſſa S Remigij, S. Martini, S. Andreæ pro die ipſis dicato ſumitur, ut ex locis adductis manifeſtum eſt; rectè & ad textum appoſitè Fortunatum heic de anniverſario (ut loquuntur) feſti S. Germani recurſu interpretari licet, nec aliter fortaſſe licet. Cùm enim de ſacro-ſancto Miſſæ Sacrificio is Auctor agit, non recedit ab uſitato loquendi more, ſuprà num. 43.

dutus non annuit. Hinc ipſe cauto conſilio dum dicit ſe campum circumire, currit devotus Ann. Chr.
ad carcerem. Itaque ad exotandum provolutus ſternitur, ibique tempore nocturno catenæ D. LXXVI.
diſcuſſæ ſunt, validus tormenti rigor ad fragmenta redigitur. Sera gravis illiditur, poſtis Maij
cardine vellitur, feralis carcer recluditur, damnati ad vitales auras quaſi redeunt de ſe- XXVIII.
pulcro. Ita fit ut ei Rotagiaco matutino tempore ingreſſi occurrerent, & qui Sancto non
præſtitit pro abſolutis reis, Tribunus reus effectus eſt.

Igitur cunctorum ſaluti ſemper inſtans ſollicitus, cùm Bituricas * acceſſiſſet pro ordina- LXIII.
tione Felicis Epiſcopi, prædicante Sacerdote Sigaricus quidam Iudæus fidei ſacramento Bituricis
percepto converſus eſt, habens in Iudaïſmo Mammonam nomine conjugem. Quæ cùm convertit
de converſione nec mentionem reciperet, & per Miſſos Beati admonita refugeret, factâ ab Iudæos.
eo vigiliâ Doctor ipſe profectus eſt. Quæ cùm beatum virum nec viſu vellet intendere, * Bourges
cantato Curſu Tertiæ, manum ſuam Pontifex ad mulieris frontem dignanter admovit, Felicis
pietatis ex opere. Statim à circumſtantibus de mulieris naribus ſcintillante igne fumus Epiſc. Bituric. ordinatio.
egredi viſus eſt, ut cunctis clareſieret, ejecto Inſidiatore, mulierem uſque tunc illum ſa-
luti ſuæ repugnaſſe per obſidem. Tunc exonerata inimici faſce reſpirans confeſſa eſt num-
quam ſe priùs faciem beati viri potuiſſe conſpicere. Qua petente ac precante effici Chriſtia-
na cum propria domo promeruit, & quaſi capite ſubdito exemplo ejus multi Iudæorum
converſi ſunt.

Decet hîc illud inſeri, qualiter peregrinula ſit revocata lux oculi. Itaque pergens Au- LXIV.
guſtudunum pro ordinatione Syagrii Epiſcopi, huc inter reliquos cives Floren- Syagrij Epiſc.
tinus inluſter pro conſenſu delatus eſt habens nævum in oculo ſpecioſitati derogans Æduenſis
aliquantulum, ne florens haberetur in vultu. Interea dum laudes adclamantur Epiſco- ordinatio.
po, à quodam ignorante eximproviſo percutitur eodem in oculo, evulſóque de loco
cœpit ſupra maxillam dubio pendere cum viſu. Qui curſu præpropero ad beatum Ger-
manum cum clamore proſequitur multa ipſe concrepitans, ut loqui ſolet calamitas. Tunc
ſancti Germani manu lumen in locum reducitur, & ab eo ad beatum Symphorianum di-
rigitur. Qui pro ipſo tamdiu vigilijs inſtitit, donec amiſſus oculus purgatâ priſtinâ maculâ
addito beneficio integrior redditur, & meliùs redit poſt vulnera, quàm quod natus fuerat Florentiani Epiſc.
per naturam. Qui Florentinus deinceps Mataſcone * ordinatus eſt Epiſcopus. Matiſcon.

Quanta verò fuerit virtus ejus ſignaculi, adeſt inter reliqua res iſta teſtimonij quæ pro- * Maſcon.
ducitur in ſequenti. Cùm de Baſilica ſancti Martini ad villam S. Eccleſiæ Severiaco * re- LXV.
curreret, adjungit in itinere quemdam Amantium iuvenem, quem deprehendit à Iu- * Souvay
dæis duci nexum in ferreis. Requiritur quid fecerit. Puer reſpondit veraciter ob hoc duci apud Turones.
in vinculis, quia ſe recuſaret legibus ſubdi Iudaïcis. Tunc diſſimulabant cum clave Iu-
dæi vincula ferri reſerare. Facto à ſancto viro deſuper Crucis ſignaculo mox ferri ſera re-
vellitur.

Itidem cùm Pariſius ad Baſilicam ſanctorum Gervaſij & Protaſij orandi causâ procede- LXVI.
ret, ianuis obſeratis ingreſſus illi negatus eſt. Tunc requiſitis clavibus, nec ipſis aperien- Captivi liberati.
tibus, ſic reſeravit peſſulum, facto Crucis ſignaculo. Stupor animos invaſit præſenti miracu-
lo, aperiri de virtute quod clave duce non potuit. Hæc quoque veneranda præſente me Fortunatus
geſta ſunt. teſtis.

Et quia beato viro nullum obſtitit metallum, cùm ligna, ſaxa, ferramenta ante ipſum LXVII.
ſoluta ſunt: accidit una dierum Pariſius orationem cùm daret ad oſtium carceris, ſequen-
ti nocte reuſis apparet lumen in carcere. Viſus eſt eis admonere quòd foderent ut foris
procederent. Qui dicentes ad invicem Domnum Germanum ſe vidiſſe, & ſigna ſinguli
referunt. Inventâ coſtâ de pecude fodientes amovent lapidem, & prædicto amico Dei
occurrunt ad Eccleſiam matutino tempore cùm rediret ad requiem. Sic multis cauſa ſalu-
tis ſuit imago Pontificis, & ad vicem beati Petri dedit noſtri Sacerdotis ipſa figura re-
media.

Dehinc illis ereptis, Tribunus civitatis ſævire cepit in milites, deputans eorum fuiſſe LXVIII.
negligentiam, quòd viro ſanctiſſimo deputatur ad gloriam. Converſa in cuſtodes iracun-
dia iudicis, qui ſolebant adſervare, tradidit ſervandos in carcere, & ablatis clavibus iudex
fit cuſtos cuſtodibus. Interim vir beatus Tribunum vocat ad prandium. Ac dum pariter ſe-
derent in eodem convivio, ad menſam ſancti viri occurrunt & ipſi qui fuerant miſſi pro
reis in compede. Claves habens in manibus cùm Tribunus de ereptis vix crederet quod
videret, agnoſcens ſe ſic cuſtodiſſe ſimiliter ſicut & milites carcerem, datâ viciſſim veniâ,
culpa tranſit in gratiam.

Inferat Aurelianis * nobile viri præconium. Qua de civitate vir ſanctus progrediens LXIX.
damnatorum voces exaudivit in carcere, quo certè ſubterraneum habebatur ergaſtulum. * Orleans.
Quò ſuper aſcendens & proſtratus accubans orationem dedit amicus Chriſti cum lacrymis.
Prorſus obtentu oraculi inſequenti nocte carcere patefacto ad Baſilicam ſancti Aniani con-
fugiunt. Et ita beatus Pontifex quamvis prætereundo poſt ſe reliquit ſuffragium.

Non faſtidium ſit audire quod Chriſtus præſtat fidelibus, dum miraculorum ſimul vir- LXX.
tus creſcit & numerus. Itaque Sanctiſſimo occurrit quidam Pariſius, cujus quaſi pugnus

Ann. Chr. DLXXVI. Maij XXVIII.

extuberſverat oculus, ut etiam dictus vergeret in ruina poſt vulnera. Quo rogante vir Dei de ſaliva oris ſui oculum illiniens medelam lumini revocavit & gratiam.

LXXXI. * al. Noverca.

Moverta * quædam Pariſius puſtulam habens in brachio cruciata doloribus occurrens beato viro, ipſi medicamine tactu ſalivæ curata eſt.

LXXII. Virtus Sancti præcipuè in dæmones.

Sed ſi exſequamur miraculorum ſingula quæ ſuis geſtis præſenti floruerunt in vita, hæc ſine fine ſunt cœpta, non erit modus in pagina. Quia quacumque Pontificis ſe convertit præſentia, nulla morborum generibus defuit medicina: & quanta ſe obtulerunt languentium vulnera, ſaluris fudit tot ſemina. Namque prima Pontificis exſequamur vel ultima, cùm per ſalivam oris ſui multa curata fuerint ulcera, purgata ſint energumina. Ante quem quamvis occultè veniſſet hoſtis nequitia, ſtatim ſe manifeſtavit fraudulenta fallacia: ac de conſpectu ſancti viri quia celari non poterant, nec tolerabant præſentiam, terribili ululatu ſua gemebant incendia, paſſim per loca volitantia exponebant & crimina, ſuſpenſi per aëra: frequenter nec interrogati confitebantur & nomina. Cùm ſæpe ſuo impulſu currebant ad ſanctum virum crucianda dæmonia. Cujus miniſter quo loco Sancti tenebat baculum, illic energumenus pendebat religatus aëreo vinculo, & quaſi clavis adfixo tenebatur veſtigio.

LXXIII. Et quia ſancto viro ſæpe inimici tendebantur inſidiæ, ut aut equus lapſum incurreret, vel ramus arboris tangeret, aut aqua vallis vel glacies periculum generaret; mox qui aut quanti aut qualiter totum energumina factum omne confitebantur & numerum. Cùm verò pedem efferet de domo vel Eccleſia, videres ſtrages dæmonum ante tanti Pontificis ac triumphatoris obtutum. Cadebant circa Sancti catervatim veſtigia diverſis modis effuſa. Hæc muta, illa clamantia; illa fixa, hæc lubrica. Et velut ad Iudicem dum geſta referrent propria, non effugiebant tormenta. Sed ad Sancti præconium quanta eſt hæc laudatio, cùm ineffabiliter multa & ſtupenda ab eo fierent ſub momento?

LXXIV. Eleemoſynæ.

Ceterùm eleemoſynis quantum fuerit prodigus, explicari non poterit, nec ſi totiùs populi vox in uno ſe glutinet. Qui frequenter contentus una caſula vel tunica, quidquid erat reſidui, nudum pauperem veſtiebat, ut inops calefieret largitore algente. Quanta etiam fuerit redemptionis effuſio, nullatenus explicabitur vel loco vel numero. Vnde

Miſericordia erga captivos & pauperes.

ſunt contiguæ gentes in teſtimonium, Hiſpanus Scotus, Britto, VVaſco, Saxo, Burgundio, cùm ad nomen Beati concurrerent, undique liberandi jugo ſervitij. Cùm verò aliquatenus nihil eſſet præ manibus, triſtis ſedens & anxius ſeverior in vultu, auſterus erat alloquio. Tunc ſi fortaſſis ab aliquo invitaretur ad prandium, compellebat convivas aut miniſtros proprios, ut conferentes pariter vnde vel unum captivum ſervitio liberarent: & ſic aliquantulum Sacerdotis reſpiraret animus ex mærore. Quòd ſi Dominus aliquid per manus Sancti diſpenſandum alicunde dirigeret, mox in ſpiritu prævidens ſolitus erat dicere: Gratias agamus Divinæ clementiæ: nam unde fiat redemptio appropinquavit. Continuò ſine ambiguitate præſens probabatur effectus. Quod dum accepiſſet in manibus, reſolutâ rugâ frontis vultu florebat ſenior, greſſu pergebat alacrior, lingua fluebat jocundior: ut crederes hominem pro redimendis aliis ſe ipſum ſervitutis vinculo liberandum.

LXXV. Eloquentia Angelica in concionibus.

Quis verò dignè repetat, quanta virtus verborum ab ore rotabatur cùm prædicaret in populum, ut omni litteraturæ naſceretur ſtupor, & fieret in commune generalis compunctio, atque ex ore dicentis crederes ut verba formarentur ab Angelo, dum pluſquam homo loqueretur tranſlatus in mentis exceſſu, cùm abraſis maculis ſinceritate dogmatis pectora plebis cogeret Divinis effragrare pigmentis.

LXXVI. Recitatio officij nudo capite. Lectio ad menſam.

Qui equitans in itinere, ſemper de Deo aliquid aut verbo contulit aut cantavit, Curſum [a] nudo capite dicens, etſi nix aut imber urgeret. Cùm verò venit ad menſam, confeſtim recitans affuit miniſter Divina colloquia, ut inter cibi fercula animi paſtus alimento plus ſaturaretur conviva. Nullum tempus interpolans, quo non aut aliis prodeſſet, aut non ipſe proficeret.

LXXVII. Vigiliæ. * al. felicem.

Quantam verò vigiliarum curam ſemper impenderet quis enarret? aut toleratos algores ardore fidei prædicet? cùm frequenter in lectulo antequam reliquos de ſopore commoneret adſurgere, quinquaginta Pſalmos vel amplius, indefeſſus in templo ſui pectoris Domino decantaret. Sed quis illud furtum felix * vel auditu ſenſerit vel viſu deprehenderit, cùm ipſe de lectulo frequenter ſine caligis, ne ſentiretur ab aliquo, perte-

[a] Scriptores antiqui *Curſus* ſeu *Decurſus* nomine Divina Officia, ſive Horas (ut vocant) Canonicas intelligebant, quòd perſolvantur quotidie ac decurrantur. Regula S. Macarij cap. 9. *Curſum Monaſterij ſuper omnia diliges: qui verò ſæpiùs orare voluerit, uberiorem inveniet miſericordiam Chriſti.* In Vita MS. S. Serenici Abbatis, quam proximo ſeculo proferemus in lucem, hæc leguntur. *In orationis autem ſtudio tantus illum fervor accenderat, ut abſque peculiari ſupplicatione Romanum ſeu Gallicanum, & ſanctorum Patrum* Benedicti *ſeu* Columbani *Curſum horis ſingulis Domino decantaret.* Vbi particula, *ſeu*, utrobique copulativa eſt, nec Curſus Romanus hic alius eſt à Gallicano. Nam Gallos olim Romanos appellatos in Vitæ S. Samſonis Epiſc. Præfat. pag. 165. obſervavimus. De Curſu Gallico iterum mentio fit in Vita S. Vualarici Abb. apud Surium 1. April. num. 14. Porro nihil hac voce uſitatius apud Gregorium Turon. qui librum unum de Curſibus Eccleſiaſticis à ſe compoſitum in lib. 10. Hiſt. commemorat.

xit in Oratorium, nullum ſibi cupiens teſtem in illud * furtum præter Chriſtum occurrere. Qui celebratâ vigiliâ remeans ad lectulum quaſi nihil egerit, tunc primùm reliquos excitaret. Quantâ verò ad pſallendum fuit conſtantiâ, dum velut ferri rigore induta caro ſubſiſteret, cum ſaxa frigus decruſtaret, & aquas in cruſtam verteret? Qui cùm ſuis viſceribus dimicaret & vinceret, penè ſeipſum obliviſcens, ut domeſtico tormento ſuperato corpore de ſe triumphum in pace factus Martyr adquireret: ut ſe mutantibus Clericis, ſinè viciſſitudine ipſe decantandi modulamina non finiret. Cùm penè hoc incredibiliter dicitur quod ſcitur: quia tertiâ noctis horâ ingrediens in Eccleſiam, non eſt egreſſus ultetiùs pſallentium ab ordine, donec clareſcente die, decantatus ſolemniter Curſus univerſus conſummaretur ex canone. Cùm verò domum regrederetur fatigatus ætate vel frigore, aut inlata diverſorum inquietabat ſuggeſtio, aut ab ipſo requirebatur ubi præberet ſuffragium: ut etiam ad requiem reclinanti, vel paululum de querelis occurrentium afflictorum vel pauperum, crux pararetur in lectulo; poſtponens ſuas injurias, ne ſuggerentem premeret illata neceſſitas. Paratus pro miſericordia, ſemper currens pro venia, Pater & Paſtor populi ad ſe alienas cauſas transferens & querelas, aut pro parte mitigabat, dolores compatiens, aut quantum poſſet ex toto curabat corde ſubveniens.

[Ann. Chr. D. LXXVI. Maii XXVIII.]
[* al. illum.]
[Pſalmodiæ jugitas.]
[Somni parcitas.]
[NOTA.]
[Cauſas aliorum ut ſuas habet.]

Intantum quoque ſacris amplificatus provectibus, etiam diem beati ſui tranſitus ita prædixit, ut ſubdimus. Ante aliquos dies nam vocans ad ſe Notarium ſuum imperat in cubiculum ſupra lectum ſuum ſcribere hoc tantummodò, ſed neſcientibus (*quinto Kalendas Iunias*) omnibus quid hoc eſſet; pòſt ejus ſanctus diſceſſus manifeſtavit de ſæculo. Nam neque hoc Dominus familiari animæ abſcondere pertulit. Denique eadem die poſt peractum prælium beatus migravit ad Chriſtum. His & conſimilibus ſtudiis occupatus ac ſemper intentus fere octogenarius per orbem mirandis actibus adſciſcendus Martyribus, Apoſtolis adgregandus, glorificandus meritis, coronandus in populis, ereptus corporeo vinculo, immaculato ſpiritu beatis fidei dotibus perpetualiter victurus, victor evolavit ad cælos a, regnante Domino noſtro IESU-CHRISTO, cui eſt gloria honor & poteſtas in ſæcula ſæculorum. Amen.

[LXXVIII. Obitum prænoſcit.]

a De S. Germani obitu Gregorius Turon. in lib. 5. cap. 8. ita ſcribit. *Eo anno* (primo ſcilicet Childeberti Iunioris, Chriſti D. LXXVI.) *& B. Germanus Pariſiorum Epiſcopus tranſiit: in cujus exſequiis multis virtutibus, quas in corpore geſſerat, hoc miraculum confirmationem fecit. Nam carcerarii ululantibus Corpus in platea adgravatum eſt, ſolutiſque eis catenis ſine labore levatur: ipſi quoque qui ſoluti fuerant in obſequium funeris uſque ad Baſilicam, in qua ſepultus eſt, liberi pervenerunt. Ad ſepulcrum autem ejus multas virtutes Domino tribuente credentes experiuntur: itaut quiſque ſi juſta petierit, velociter optata reportet. Si quis tamen ſtrenuus virtutes illius quas in corpore fecit, ſollicitè vult inquirere, librum Vitæ illius qui à FORTUNATO Presbytero compoſitus eſt, legens, cuncta reperiet.* Et lib. de Glor. Conf. cap. 90. *Ingrediente*, inquit, *Chilperico Rege in Urbem Pariſiacam, poſtridie quàm Rex ingreſſus eſt Civitatem, paralyticus qui in porticu BASILICÆ S. VINCENTII, in qua B. GERMANUS requieſcit in Corpore, reſidebat, dirigitur.* Addit Aimoinus in lib. 3. de Geſt. Franc. cap. 16. *Quod cùm Rex nunciatum ſeret, magna cum devotione illuc adveniens & tanto gavisus miraculo ejus Epitaphium his diſtichis rhythmicè compoſuit*, ab Aimoino fortaſſe expolitis.

EPITAPHIVM S. GERMANI PER CHILPERICVM REGEM.

Eccleſiæ ſpeculum, patriæ vigor, ara reorum
Et Pater & Medicus, Paſtor amórque gregis;
Germanus virtute, fide, corde, ore beatus,
Carne tenet tumulum, mentis honore polum.
Vir cui dura nihil nocuerunt fata ſepulcri:
Vivit enim; nam mors quem tulit ipſa timet.
Crevit adhuc potiùs Iuſtus poſt funera: nam qui
Fictile vas fuerat, gemma ſuperba micat.
Hujus opem ac meritum muris data verba loquuntur,
Redditus & cæcis prædicat ore dies.
Nunc vir Apoſtolicus rapiens de carne trophæum,
Iure triumphali conſidet arce poli.

MONITVM.

Tranſlationem corporis S. Germani ex Sacello S. Symphoriani in B. Vincentii Baſilicam tempore Pipini Regis factam, tertio Sæculo Benedictino referemus. S. Germani elogium à Fortunato in lib. 2. Carm. 10. editum huc non adduximus, quòd facilè apud ipſum Auctorem cunctis obvium legi poſſit.

Circa ann. D. LXXVI. Septemb. 14.

DE S. NONNOSO PRÆPOSITO SORACTENSIS MONASTERII.

Ex Gregorio Magno *in lib.* 1. *Dial. c.* 7.

* Syracuſani.

* de eo infrà.

Nonnoſi patientia.

1. DE vicino nunc loco tibi aliquid narrabo, quod & viri venerabilis MAXIMIANI Epiſcopi *, & LAURIONIS quem noſti veterani Monachi, qui uterque nnncuſque ſupereſt, relatione cognovi. Qui ſcilicet Laurio io eo Monaſterio quod inxta Nepeſinam urbem Subpentonia vocatur, ab ANASTASIO * ſanctiſſimo viro nutritus eſt. Qui nimirum Anaſtaſius vitæ venerabilis viro NONNOSO Præpoſito Monaſterij quod in Soractis monte ª ſitum eſt, & propinquitate loci & morum magnitudine & virturum ſtudijs aſſiduè iungebatur. Iſdem verò Nonnoſus ſub aſperrimo ſui Monaſterij degebat Patre, ſed ejus mores mira ſemper æquanimitate tolerabat: ſicque Fratribus in manſuetudine præerat, ſicut crebrò Patris iracundiam ex humilitate mitigabar.

Saxi molem oratione transfert.

2. Quia verò ejus Monaſterium in ſummo montis cacumine ſitum eſt, ad quàmlibet parvum hortum Fratribus excolendum nulla planities patebat. Vnus antem breviſſimus locus in latere montis excreverat, quem ingentis ſaxi oaturaliter egrediens moles occupabat. Quadam die dum Nonnoſus vir venerabilis cogitaret, quòd ſaltem ad condimenta olerum nutrienda locus iſdem aptus potuiſſer exiſtere, ſi hunc moles ſaxi illius noo teneret; occurrit animo, quia eamdem molem quinquàginta boum paria movere non poſſent. Cúmque de humano labore eſſet facta deſperatio, ad divinum ſe ſolatium contulit, ſéque illic nocturno ſilentio in orationem dedit. Cùm mane facto ad eumdem locum Fratres veneruot, atque invenerunt molem tantæ magnitudinis ab eodem loco longiùs receſſiſſe, ſuóque receſſu largum Fratribus ſpatium dediſſe.

Fractum vitrum redintegrat.

3. Alio quoque tempore cùm iſdem venerabilis vir lampades vitreas in Oratorio lavaret, una ex ejus manibus cecidit, quæ per innumeras partes fracta deſilijt. Qui vehementiſſimè Patris Monaſterij furorem timens, lampadis protinus omnia fragmenta collegit, atque ante altare poſuit, ſéque cum gravi gemitu in orationem dedit. Cúmque ab oratione caput levaſſet, ſanam lampadam reperit, quam timens per fragmenta collegerat. Sicque in duobus miraculis duorum Patrum eſt virtute ſimilatus, in mole ſcilicet ſaxi factum Gregorij ᵇ qui montem movit; in reparatione verò lampadis virtutem Donati, qui fractum calicem incolumitati dedit.

PETRUS. Habemus, ut video, de exemplis veteribus nova miracula.

4. GREGORIUS. Viſne aliquid io operatiooe NONNOSI de imitatiooe quoque Heliſæi cognoſcere?

PETRUS. Volo, atque inhianter cupio.

Monachorum laborem extra Monaſterium improbat.

GREGORIUS. Dum quadam die in Monaſterio vetus oleum deeſſet; jámque colligendæ olivæ tempus incumberet, ſed fructus in oleis nullus appareret; viſum Patri Monaſterij fuerat, ut circumquaque Fratres in colligendis olivis ad exhibenda extraneis opera pergerent, quatenus ex mercede ſui operis aliquantulum Monaſterio oleum deportarent. Quod vir Domini Nonnoſus fieri cum magna humilitate prohibuit, ne exeuntes Fratres ex Monaſterio, dum lucra olei quærerent, animarum damna paterentur. Sed quia io Monaſterij arboribus olivæ paucæ ineſſe videbantur, eas colligi præcepit, in prælum mitti, & quàmlibet parum oleum exire potuiſſet, ſibimet deferri. Factúmque eſt & ſuſceptum in parvo vaſculo oleum Fratres Nonnoſo Dei famulo detulerunt. Quod ipſe protinus ante altare poſuit, cunctíſque egredientibus oravit, atque arceſſitis poſtmodùm Fratribus præcepit, ut hoc quod detuleraot oleum levarent, & per cuncta vaſa Monaſterij exiguè fundendo dividerent, quatenus benedictione ejuſdem olei omnia infuſa viderentur. Quæ protinns ut erant vacua, claudi fecit, die verò alio aperta omnia plena reperta ſunt.

Ioh. 5.

PETRUS. Probamus quotidie impleri verba veritatis quæ ait: *Pater meus uſque modò operatur, & ego operor.*

ª Mons Hetturiæ ad Tiberim, alijs dictus Mons Faliſcorum, ſeu S. Silveſtri, quo in loco *Carlomannus Monaſterium in honorem S. Silveſtri ædificavit, ubi quondam tempore perſecutionis quæ ſub Conſtantino Imperatore facta eſt, S. Silveſter latuiſſe fertur*, inquit Aimoinus in lib. 4. Hiſt. Franc. cap. 60.

ᵇ Intelligit Gregorium Epiſcopum Neocæſarienſem, cognomento Thaumaturgum, & Donatum Epiſcopum Aretinum & Martyrem ſub Iuliano Apoſtata.

DE S. ANASTASIO ABBATE SVPPENTONIÆ.

Circa ann. D. LXXVII. Ianuar. XI.

Ex Gregorio M. *lib.* I. *Dial. c.* 8.

1. EODEM quoque tempore venerandus vir ANASTASIUS, cujus ſuperiùs memoriam feci, S. Romanæ Eccleſiæ cui Deo auctore deſervio, Notarius fuit. Qui ſoli Deo vacare deſiderans, ſcrinium deſerüit, Monaſterium elegit, atque in eo loco quem præfatus ſum, qui SUBPENTONIA [a] vocatur, per annos multos in ſanctis actibus vitam duxit, eique Monaſterio ſolierti custodia præfuit. Quo videlicet in loco ingens deſuper rupis eminet, & profundum ſubter præcipitium patet.

Anaſtaſius ex Notario Monachus & Abbas.

2. Quadam verò nocte cùm jam omnipotens Deus ejuſdem venerabilis viri Anaſtaſij labores remunerare decreviſſet, ab alta rupe vox facta eſt, quæ producto ſonitu clamaret, dicens: ANASTASI, veni. Quo vocato alij quoque ſeptem Fratres ex nomine ſunt vocati. Parvo autem momento ea quæ fuerat emiſſa vox, ſiluit, & octavum Fratrem vocavit. Quas dum apertè voces Congregatio audiſſet, dubium non fuit, quin eorum qui vocati fuerant, obitus propinquaſſet. Intra paucos igitur dies priùs venerandus vir Anaſtaſius, ceteri autem in eo ordine ex carne educti ſunt, qua de rupis vertice fuerant vocati. Frater verò ille ad quem vocandum vox parum ſiluit atque eum ita nominavit, morientibus aliis paucis diebus vixit, & tunc vitam finivit: ut apertè monſtraretur, quia interjectum vocis ſilentium parvum ſpatium vivendi ſignificaverit.

A Deo cum aliis octo in cælum vocatur.

3. Sed mira res contigit: quia dum venerabilis vir Anaſtaſius de corpore exiret, erat quidam Frater in Monaſterio, qui ſuper eum vivere nolebat. Provolutus verò ejus pedibus cœpit ab eo cum lacrymis poſtulare, dicens: Per illum te adjuro ad quem vadis, ne ſeptem dies ſuper te in hoc mundo faciam. Ante cujus ſeptimum diem, etiam ipſe defunctus eſt, qui tamen in illa nocte inter ceteros non fuerat vocatus: ut apertè clareſceret, quia ejus obitum ſola venerabilis Anaſtaſio interceſſio obtinere potuiſſet.

Fratris alterius obitum obtinet.

4. PETRUS. Dum iſdem Frater evocatus inter ceteros non eſt, & tamen ſancti viri interceſſionibus ex hac luce ſubtractus eſt, quid aliud datur intelligi, niſi quòd hi qui apud Dominum magni ſunt meriti, obtinere aliquando poſſunt ea etiam quæ non ſunt prædeſtinata?

GREGORIUS. Obtinere nequaquam poſſunt quæ prædeſtinata non fuerint: ſed ea quæ ſancti viri orando efficiunt, ita prædeſtinata ſunt, ut precibus obtineantur. Nam ipſa quoque perennis regni prædeſtinatio ita eſt ab omnipotente Deo diſpoſita, ut ad hoc Electi ex labore perveniant, quatenus poſtulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante ſæcula diſpoſuit dare.

An Sancti impetrent, quæ prædeſtinata à Deo non ſunt. Prædeſtinatio precibus impletur.

PETRUS. Probari mihi apertiùs vellem, ſi poteſt prædeſtinatio precibus juvari.

GREGORIUS. Hoc quod ego, Petre, intuli, concitè valet probari. Certè etenim noſti, quia ad Abraham Dominus dixit: *In Iſaac vocabitur tibi ſemen*; cui etiam dixerat: *Patrem multarum gentium conſtitui te*; cui rurſum promiſit, dicens: *Benedicam tibi & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli, & velut arenam quæ eſt in litore maris.* Ex qua re apertè conſtat, quia omnipotens Deus ſemen Abrahæ multiplicare per Iſaac prædeſtinaverat, & tamen ſcriptum eſt: *Deprecatus eſt Iſaac Dominum pro uxore ſua eoquòd eſſet ſterilis, qui exaudivit eum & dedit conceptum Rebeccæ.* Si ergo multiplicatio generis Abrahæ per Iſaac prædeſtinata fuit, cur conjugem ſterilem accepit? Sed nimirum conſtat, quia prædeſtinatio precibus impletur, quando is in quo Deus multiplicare ſemen Abrahæ prædeſtinaverat, oratione obtinuit, ut filium habere potuiſſet.

Gen. 21. 17. 22. & 26. Gen. 25.

a Suppentonia, *Caſtel di S. Helia* teſte Baronio, inter Nepetam & Soractem montem, Ita Ferrarius in caſtrum Hetruriæ cum Cœnobio in finibus Faliſcorum Lexico.

Circa ann. D LXXVIII. Iunij xxii.

VITA S. CONSORTIÆ VIRGINIS.

Et Converſio B. EUCHERII Lugdunenſis Epiſcopi & GALLÆ uxoris ejus.

Auctore anonymo coætaneo, ut ex num. 11. conſtat.

Ex MSS. codicibus.

Eucherij conjux & filiæ.

1. FVIT quidam vir ex ordine Senatorio EUCHERIUS [a] nomine habens uxorem nobilibus ortam natalibus nomine GALLAM, quos quidem ampla poſſeſſio, & numeroſa familia, theſaurorúmque copia claros in ſæculo fecerat; ſed timor Domini, qui eſt initium ſapientiæ, in conſpectu Conditoris omnium clariùs exornabat. Cúmque liberos non haberent, deprecati ſunt Dominum, & exaudivit deprecationem eorum dans eis filiam quam votivo nomine CONSORTIAM vocaverunt, heredem videlicet illam & propagatricem ſui ſanguinis habere cupientes. Cúmque eam in timore Domini educarent, & illa in annis puerilibus poſita religioſum animum habere cœpiſſet, nimirum Domino eam ad conſortium regni cæleſtis ſecundùm præſagium vocabuli ejus occulta inſpiratione vocante, aucta eſt ſpes illorum acceptâ aliâ filiâ, quam TULLIAM vocaverunt, dixerúntque; Multiplicabit Dominus per CONSORTIAM & TULLIAM ſemen noſtrum, ſicut multiplicavit per Liam & Rachel in domo Iacob futuræ repromiſſionis heredes.

2. Poſthæc quod multo tempore moliebatur animo EUCHERIUS opere geſtiens adimplere, ait uxori ſuæ: Audiſti, credo, dulciſſima, & fideli animo retines Dominum noſtrum IESUM-CHRISTUM per Evangelium ſuum ſalubriter admonentem, ubi ait: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos: Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris.*

Matth. 11. 29.

Eucherius à conjuge diſceſſum petit.

Quapropter tam dulcibus promiſſis ejus religioſum admoventes auditum, cur non obſervamus præcepta ejus, præſertim cùm ille nobis dederit quæ poſſunt iure noſtras facultatulas regere ac poſſidere? Si ergo tibi non diſplicet, comam capitis mei tondere decrevi, & vitam ducere ſolitariam in ſpecu, quam iuxta voluntatem meam Dominus oſtendit mihi, ſitam in territorio Aquenſi * in agro noſtro, quem Montem-Martium * appellamus, fluvio Durantiæ * imminentem.

* *Aix in Provincia.*
* *Mont-Maor.*
* *la Durance.*

Conjunx propoſiti ejus ſocia eſſe cupit.

3. Galla hæc audiens in corde bono & optimo ſpiritale ſemen devota ſuſcipiens, projecit ſe ad pedes ejus gratias agens, rogánſque per Dominum qui tanti conſilij auctor eſſet, ne ſe dereſeret deſolatam, ſed ageret potiùs ut poſt conjugale vinculum, quo fuerant duo in carne una, pari ſtudio atque propoſito uno in Dominum ſpiritu necterentur, dicens; Si tu in ſpecu te cupis retrudere, permitte quæſo, ut mutato habitu ego tibi ad vicem ancillæ deſerviam.

Eudmbo facultates diſtribuunt.

4. Acceleratur igitur votum, paratóque magno convivio, vocantur affines & amici; manifeſtat cauſam B. EUCHERIUS, contradicunt illi, ſed Sanctorum animus in ſuo propoſito perſeverans nequaquam conſenſit manu ſemel in aratrum miſſa retrò reſpicere. Quid plura? De omnibus quæ poſſederant tres partes efficiunt, quarum unam pauperibus erogant, alteram famulis ſuis dividunt, tertiam filiabus relinquunt.

Eucherius in ſpecu ſe ſecludit, uxore miniſtrante.

5. Ingreſſus itaque præfatam ſpecum S. Eucherius ſic undique locum obſtruxit, ut nullus ad eum valeret ingredi, beatâ ei Gallâ per feneſtellam quotidie cibos ad veſperam miniſtrante, ut ipſa petierat. Poſt non multos verò dies converſionis illorum, filia eorum TULLIA in virginitate permanens migravit ad Dominum, ſepultáque eſt in agro ſuo, qui

[a] Vnicum Eucherium Epiſcopum Lugdunenſem agnoverunt Vſuardus, Ado, Surius ad diem XVI. Novembris, quos multi hactenus ſecuti ſunt. At duos eſſe diſtinguendos egregiè probat Theophilus Raynaudus in Indiculo Sanctorum Lugdunenſium, advertitque Tomo VII. Annal. ad annum D. XXIX Illuſtriſſimus Cardinalis Baronius, qui priorem ſententiam de unico Eucherio ibidem retractavit. Duo igitur fuere Eucherij, alter Senior ſuis ſcriptis celeberrimus, à Gennadio laudatus, Iunior alter: uterque ordinis Senatorij & Epiſcopus Lugdunenſis, uterque poſt conjugium Monachus, uterque Sanctus, quamvis unius dumtaxat mentio fiat in Martyrologijs ad diem prædictum, ſi Gallicanum excipias, qui eodem die utrumque commemorat. Eucherius Senior æqualis fuit S. Hilario Arelatenſi, Iunior Cæſario, ut in iſtius vita legitur num. 25. Prior Valentiniano & Marciano regnantibus mortuus eſt, ut ſcribit Gennadius, hoc eſt iuxta Adonem anno Chriſti CCCC. LIV. Poſterior poſt Concilium II. Arauſicanum anno D. XXIX. celebratum, cui ſubſcripſit: & de iſto heic agitur.

dicitur

dicitur TETÆ in ſpelunca duplici. Quo audito ſanctus Eucherius ait: *Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſit nomen Domini benedictum: ſicut Domino placuit ita factum eſt*: Exhortabatúrque Gallam ne ſuper hac re contriſtaretur.

Circa ann. D. LXXVIII. Iunij XXII. Iob 1.

6. Cúmque illa nullo modo conſolationem reciperet, una die cùm poſt matutinos hymnos membra ſopori dediſſet, vidit in ſomnis beatam Tulliam ſtolâ candidâ & chlamyde aurea fulgente indutam adſtare ſibi ac dicere: Cur me velut amiſſam luges, quam Dominus in Conſortium ſanctarum Virginum introduxit? Te quoque me ad Dominum ſecuturam ſcito; præparavit enim tibi coronam, quoniam impleſti mandata ejus. Meus etiam genitor Pontificali Cathedra ſublimatus poſt nos veniet & erit magnus in conſpectu Dei. Portò ſoror mea CONSORTIA manebit in virginitate, pro qua multa paſſura eſt, donec & ipſa coronam vitæ percipiat. Quæ cùm poſt quietem S. Eucherio retuliſſet, ille in voce exultationis & confeſſionis erumpens ait: Gratias tibi ago Paſtor bone, quia non eſt ſimilis tui conſolator, qui dignatus es conſolari ſervos tuos, & reddere gaudium poſt lamentum; & ultrà noluerunt eam flere.

Filiæ mortem patienter fert.

Tullia poſt mortem apparet matri, multa prædicens.

7. Factum eſt autem poſt hæc verba, ut quidam juvenis AURELIUS nomine pergens ad ſanctum EUCHERIUM peteret ab eo filiam ejus Conſortiam in uxorem. Quod ille audiens, timénſque de revelatione quam per ſanctam GALLAM compererat, & rem tacitus conſiderans, Puella, inquit, quam ſponſam petis, ætatem habet, ipſa pro ſe loquatur: in ejus quippe dimiſi poteſtate, ut vel nubat, vel in virginitate permaneat. Cúmque in conſpectu eorum adducta ſancta Conſortia ſuper hoc interrogaretur: Nec promittendi, ait, mihi facultas eſt, nec negandi poteſtas: ſed omnia in manu Dei ſunt; nam ſponſum habeo Chriſtum, qui me non derelinquet, donec introducat in talamum ſuum. Quod juvenis ille audiens, ad præſens quidem ſiluit, poſtea verò miſit ad eam matronas nobiles affines ejus, ut eam blandis ſermonibus ad ineundam conjugij copulam promoverent. Quæ cùm ei eſſent moleſtæ, popoſcit ſeptem dierum inducias, ut Dei conſuleret voluntatem.

Conſortia virum recuſat.

8. Abeuntibus ergo illis, ſancta Conſortia orationibus, jejuniis & vigiliis vacans cum lacrymis Dominum deprecabatur, ut eam voluntate ſua dirigeret. Inter hæc venerant in manus ejus geſta beatæ EUGENIÆ virginis, in quibus cùm legiſſet, quòd illa de paganis parentibus procreata fugiens ab eis, & ad Chriſtum converſa, tonſis crinibus multo tempore in habitu virili inter Dei ſervos fuiſſet in Monaſterio converſata, dixit in corde ſuo: Si illa paganos parentes abjiciens ad Deum converſa in virginitate permanſit, atque ad Martyrij palmam pervenit: quanto magis ego de Chriſtianis parentibus orta & ſanguine Chriſti redempta, debeo in eo quod propoſui perdurare! Orabat etiam dicens: Domine qui illam ab idolorum cultu ad te convertiſti, fac me, quam ab incunabulis ſalutari lavacro conſecraſti, ad ejus pervenire Conſortium. Et confortabatur cor ejus in Domino.

S. Eugeniæ exemplo.

9. Die autem ſeptimo veniente ad ſe AURELIO juvene Illuſtriſſimo cum matronis, quas pridem ad illiciendum ejus animum deſtinaverat, & interrogantibus quid intra indultas deliberaſſet inducias, reſpondit: Dixi vobis jam, nec promittendi mihi facultas eſt, nec negandi poteſtas, ſed omnia mea in manu Dei ſunt. Sed ſi vultis pergamus pariter ad Eccleſiam: Agatur Miſſa, ponatur Evangelium ſuper altare, & communi oratione præmiſſa codice patefacto, inſpiciamus Domini voluntatem * ex illo capitulo quod primùm occurrerit. Quod ut factum eſt, revoluto codice, Dei famula cœpit legere: *Dixit Dominus* IESUS *diſcipulis ſuis: qui amat patrem aut matrem plùs quàm me, non eſt me dignus.* Et magno impleta gaudio gratias Deo agens dixit ad juvenem: Tu tibi quære ſponſam ſecundùm voluntatem tuam; nam ſponſus meus Chriſtus eſt, qui non me vult derelinquere. Quo ille audito triſtis unà cum evocatis matronis abiit in domum ſuam: Sancta verò Conſortia ſacro velamine ſuſcepto perrexit ad ſpecum, in qua erant genitores ejus, & unà cum eis orationi vacabat.

Novâ induſtriâ fugit nuptias.

Matth. 10.

Velum ſuſcipit.

10. Accidit eo tempore ut Pontifex Eccleſiæ Lugdunenſis * migraret ad Dominum. Mos autem erat præfatæ Eccleſiæ, ut quoties lege cunctis mortalibus debita, ſuo viduaretur Epiſcopo, in eligendo ſucceſſore revelationem Domini expectaret. Tunc ergo triduano à cunctis præmiſſo jejunio, cuidam puerulo apparens in viſu Angelus Domini, Eſt, Inquit, Senator quidam EUCHERIUS nomine ſuper fluvium Durentiam retruſus in ſpecu, qui relictis omnibus quæ poſſidebat, ſecutus eſt Dominum: ad hunc adducendum pergite, & vobis Paſtorem illum conſtituite, quoniam à Domino eſt electus. Quod cùm puer ſenioribus diluculò retuliſſet, omnipotenti Domino cunctis Fratribus convocatis gratias ege-

* S. Viventiolus.

Mos Lugdunenſium in electione Epiſcopi.

Eucherius eligitur Epiſcopus Lugdunenſis.

* Sollemne temporibus illis erat ex Evangelio ſive Scriptura ſacra ſic obſervata res futuras vel faciendas explorare. In Vita S. Martini Epiſc. Turon. à Severo Scripta cap. 7. *Cùm fortuitò lector, cui legendi eo die officium erat, interclusus à populo defuiſſet, turbatis miniſtris quia non aderat, unus è circumſtantibus ſumpto Pſalterio quem primum verſum invenit arripuit. Pſalmus autem hic erat: Ex ore infantium . . ut deſtruas inimicum & defenſorem. Quo lecto clamor populi tollitur*, nempe adverſus Defenſorem quemdam, qui S. Martini electioni reſiſtebat. Eſt & alter locus inſignis de Chlodoveo apud Greg. Turon. lib. 2. Hiſt. cap. 37.

Circa ann. D. LXXVIII. uuij xxii.

runt, miſſóque cum Clericis ad præfatum locum Archidiacono, qui tunc Eccleſiæ curam gerebat, invenerunt eum ſicut eis Dominus revelarat. Cúmque illi Archidiaconus rem propter quam venerat indicaſſet, cœpit cum juramento dicere ſe voluntarium de ſpecu non egreſſurum, nec cum eo niſi ligatus duceretur iturum. Cúmque talia diu repeteret, Archidiaconus effracto muro ſpeluncæ eduxit eum, & juxta quod ipſe juraverat vinctum perduxit Lugdunum. Quem pati animo unóque conſenſu Clerus & populus ſibi eligens Sacerdotem, in Pontificali Cathedra ſollemniter collocavit. GALLA verò uxor ejus eum lucum ſpeluncæ ingreſſa, in quo vir Dei latuerat, reliquum vitæ ſuæ tempus ut cœperat religioſè peregit, filiâ ejus CONSORTIA quotidianum victum ei ſubminiſtrante, ſicut ipſa priùs fecerat vito ſuo.

Gallæ in ſpecum ſuccedenti Conſtantia miniſtrat.

11. Et quoniam longum eſt narrare omnia, quæ per ſervos ſuos Eucherium & Gallam & filiam eorum Tulliam Dominus mirabiliter operatus eſt, pauca de geſtis beatæ Conſortiæ referam, quæ à Sanctis Fratribus VRANIO Presbytero, & CELSO Subdiacono qui ei dum adviveret adhæſerunt, necnon & AURELIANO Presbytero, qui uſque nunc ad ſepulcrum ejus Deo ſervit, referentibus audivi.

Auctoris ætas.

12. Cùm igitur defunctis genitoribus ſuis ſancta Conſortia in ſua poteſtate eſſe cœpiſſet, conſtruxit Eccleſiam in agro ſuo, qui vocatur Mocton vicus, in honore ſancti Stephani Protomartyris, & Xenodochium ibi de rebus ſuis inſtituit. Quod verò ſuperfuit pauperibus erogans theſaurum ſibi collocavit in cælo; familiam verò ſuam liberam eſſe conſtituit. His ita diſpoſitis, ad CHLOTHARIUM [a] Regem Francorum ire perrexit, petitura ab eo ut per iuſſionem ejus quieta in Regno illius manere poſſet, & in Virginitate Domino deſervire. Cúmque illa Palatio poſt multos vix labores appropinquaſſet, Dominus per viſum præfato Regi, cujus filia multo jam tempore ægrotabat, apparere dignatus eſt, dicens: Quare triſtaris ſuper filia tua? Ecce una ex famulabus meis ad te venit, cujus nomen vocatur CONSORTIA, quæ filiæ tuæ reddet priſtinam ſanitatem; vide tamen ut libenter ei præſtes quidquid à te petierit. Cùm ergo Rex evigilaſſet à ſomno, vocatis fidelibus ſuis, cuncta quæ per viſum audierat, narravit, & ait; Ite & perquirite præoſtenſam mihi famulam Dei, ſicubi eam fortè repetiaris, & adducite eam ad me. Quæ cùm ab eis eſſet inventa, & interrogantibus nomen ſuum & patriam indicaſſet, illi feſtinatò introduxerunt illam ad Regem. Quæ flebat dum duceretur, & orabat, metuens ne concupiſceretur à Rege, qui eam tam ſollicitè præcepiſſet inquiri. Sed cùm veniſſet in palatium, ſurrexit Rex de ſolio ſuo, & pergens ei obviam ait: Ora pro me famula Dei, & redde filiæ meæ priſtinam ſanitatem, ſicut mihi hac nocte Dominus revelare dignatus eſt. Cúmque illa diceret ſe nihil tale mereri, cùm talia agere Sanctorum ſit: nihilominus Rex certus de promiſſione Domini, cubiculum fecit eam intrare, ubi puella febribus correpta jacebat.

Conſtantia Eccleſiam & Xenodochium conſtruit.

Chlotharium adit.

13. Compulſa igitur poſitis genibus oravit cum lacrymis, inde conſurgens ſalutavit puellam dicens, Pax tecum. Cui illa, quæ jam ſermonis officium viſa fuerat amiſiſſe, reſumpto ſpiritu reſpondit; Scio quia pax mecum eſt, quoniam videre te merui: ſtatim quippe ut tu in palatium introiſti, me febris dimiſit qua torquebar, & ecce ſana effecta ſum. Precor itaque ut benedicas mihi, & recrees me cibis tuis quibus tu quotidie veſceris. Dedit ergo ei ancilla Chriſti fragmen panis hordeacei, & nuces amigdalinas: hic enim erat quotidianus cibus ejus.

Ejus filiam ſanat.

Cibus ejus qualis.

14. Rex verò audiens quòd convaluiſſet filia ſua, velociter ad eam intravit, dixítque Sanctæ Conſortiæ: Quidquid in regno meo à me petieris, fiet tibi. Aurum quoque vel argentum quantum volueris libens tribuo. Illa autem ejus genibus provoluta; Obſecro, ait, Domine mi rex, ut ea quæ mihi promittis pauperibus eroges, mihíque permittas, quod vel maximè peto, abſque ullius inquietudine in cœpto Virginitatis propoſito permanere; & quidquid in loca Deo ſacrata, vel in meos famulos contuli vel contulero, per veſtram munificentiam ratum permaneat. Cujus petitioni Rex libenter annuens, præſtitit quæ voluerat, epiſtolas per ſuos fideles dirigens, ut cuncti cognoſcerent quòd ſi quis contra eam mali aliquid moliretur, tanti Principis offenſam incurreret; ſi quid autem de ſuis vellet agere facultatibus, inconvulſum omni tempore perduraret. Et ſic Dei famula ad propria remeavit.

Quid à Rege petierit.

15. Non poſt multos dies mortuo Rege Chlothario, miſſus eſt unus ex primoribus palatij HECCA nomine à SIGIBERTO [b] qui patri ſuo in Regnum ſucceſſerat, ut Provinciam Maſiliæ diſponeret. Qui dum hoc ageret, quemdam ex loci incolis diabolus in organum ſuæ fraudis aſſumens, dixit ei; Eſt in his locis puella quædam ſpecioſa nimis nomine CONSORTIA nobilibus orta parentibus, quibus unica ſupereſt, habens poſſeſſiones multas ac pecunias innumerabiles & miniſteria copioſa, virúmque non novit. Quod audiens Hecca, præmiſſo puero qui eum venturum nunciaret, concitus ad Dei fa-

In matrimonium iterum expetitur. [b]

[a] Clodovei I. filium hujus nominis itidem primum.

[b] Phocenſis provincia (quæ Theodeberto Auſtraſiorum Regi à Vitige Oſtrogothorum Rege data fuerat anno Chriſti D. XXXVII.) etiam partim Sigeberto & Childeberto ejus filio paruit, non verò tota ſoli Guntramno Burgundionum Regi, ut patet ex Gregorio Turonenſi *lib.* 4. c. 30. & *lib.* 5 *cap.* 12. quamvis poſtea ad Burgundiæ Regnum in ſolidum pertinuerit.

mulam venit. Cúmque eam verbis ſimplicibus ſalutaſſet, poſt collocutionem ſumpſerunt cibum. Inter hæc autem intuens eam curioſiùs, admiratus ejus pulcritudinem & ſermonum prudentiam, tantus in corde ejus concupiſcentiæ ignis exarſit, ut vix ſemetipſum poſſet reprimere. Nullatenus verò ei ſuum animum pateſaciens feſtinus ad Regem regreſſus eſt. Cui cùm omnia propter quæ miſſus fuerat, proſperè acta renuntiaſſet, adjecit: Domine mi Rex, eſt in illis partibus puella abſque viro, quæ amiſſis parentibus unica in eorum prædiis habitat, quam obſecro ſi inveni gratiam in oculis tuis, permittas mihi accipere in uxorem. Circa ann. D. LXXVIII. Iunij XXII.

16. Quod cùm ſicut petierat impetraſſet, miſit ad ſanctam Conſortiam nuntium cum uno de pueris qui aſſiſtebant Regi, ut indicaret illi quòd ſibi eſſet à Rege conceſſa; quatenus præpararet ſe ad nuptias die triceſimo celebrandas. Illa, his auditis, affatim contriſtata reſpondit: *Qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.* Ego Regis ancilla ſum, poteſtati ejus reſiſtere nequeo: ſed quidquid juſſerit implere ſtudebo. Dicebat autem hæc de vero Rege Domino, ſcilicet IESU-CHRISTO. Nuntij verò exiſtimantes quòd de SIGEBERTO Rege diceret, revertentes narraverunt quæ audierant illi qui miſerat eos; qui gaudio multo repletus præparavit ſe, ut ad eam citiùs perveniret. Quid illa reſponſi dederit. Rom. 13. 12.

16. Interea famula Dei jejuniis & vigiliis vacans orabat dicens; Domine IESU-CHRISTE qui me hucuſque immunem ab omni pollutione ſervaſti; Domine cui ab adoleſcentia mea tota devotione deſervio, ne derelinquas me, ut non prævaleat adverſus ancillam tuam ſerpens ille antiquus, qui Evam verborum blanditijs & pulcritudine ac ſuavitate ligni vetiti decepit: quoniam non derelinquis ſperantes in te; ſed fac me immaculatam ad Sanctorum tuorum conſortium pervenire. Tantáque inerat famulæ Dei triſtitia, ut præ anguſtia ſpiritûs penè exanimaretur. Cùm igitur tali tædio afflicta, quadam die cum una ancillula ingreſſa ſuprà memoratum S. Stephani Oratorium ſe ſe in orationem cum fletu proſtraſſet, contigit ut obdormiret: & ecce Angelus Domini apparuit ei in ſomnis, dicens: Conſortia cur affligeris? non te derelinquet Dominus cui ſervis, nam ſponſus quem tibi Rex mittit, ad te non perveniet. Parato itaque convivio voca pauperes, & jube in iſto quo accumbis loco ſepulturam parari, in qua eum defodias qui ſponſam Chriſti ſibi vult uſurpare. Tres enim dies ſunt, & nuntiabitur tibi venire. Tu itaque audito nuntio egredieris ei obviam cum pauperibus pſallens. Quod cùm aſpexerit ille, gladio proprio præ gaudio interibit. Angelus eam jubet eſſe ſecuram.

17. Evigilans Chriſti famula dicit ancillæ ſuæ: Non ſenſiſti aliquem loquentem mihi cùm ſopore deprimerer? Cui illa; Vidi, ait, hominem incognitum veſtibus albis indutum, cujus vox tecum loquentis non motis labiis, meis auribus ſonuit, ſed eum nullatenus intellexi. Intellexit illicò ſancta Conſortia Angelum Dei ſibi apparuiſſe, & præ gaudio ait: Gratias tibi ago Paſtor bone, quia non derelinquis ancillam tuam, ſed liberas eam à perſequentibus ſe. Fecit itaque cuncta quæ præceperat ei Angelus Domini. Iam advenerat dies tertia, & ecce præcurrens quidam nuntiat in ulteriore ripa Durentiæ ſponſum conſiſtere. Egreditur ei obviam induta feſtivo habitu, pauperum pſallentium agmine conſtipata. HECCA hæc videns, navim præ gaudio incautus egreditur, ſublapſiſque pedibus, lanceâ quam forte manu tenebat confoſſus, corruens expiravit. Quod cernens famula Dei ita impletum eſſe ut ab Angelo audierat, cum lacrymis agens gratias Deo, levavit corpus ejus, & involutum linteaminibus in loco quem ei paraverat ſepelivit. Pueri namque ejus inhumatum corpus relinquentes, ad Regem feſtinatò regreſſi, nuntiaverunt quæ viderant. Pauperibus convivium parat. Hecca ejus nuptias ambiens interit.

18. Erat ille dies natalis Regis, & germana ejus, quam ſancta Conſortia ab infirmitate curaverat, circa Regem diſcumbens, cùm videret eum de nuntio contriſtari, inquirit ab eo cauſam. Cui cùm Rex narraſſet quæ audierat, illa reſpondit: Puto quòd puella pro qua, ut audio, tam ſubita morte Hecca interiit, ipſa ſit Conſortia virgo ſacra, quæ de Provincia Maſſilienſi genitore noſtro vivente huc veniens, me per orationes ſuas à febribus liberavit. Vide ergo ne propter eam fiat in Regno tuo ruina, ſi contra illam temere aliquid permiſeris fieri: Pater enim tuus valde diligebat eam. Cùm ergo reſciſſet Rex, & inveniſſet quòd ipſa erat, miſit epiſtolas ad Principem præfatæ provinciæ, præcipiens ut nullus moleſtus eſſet ſanctæ Conſortiæ: ſed liceret ei uti privilegio, quod illi pater ejus indulſerat. Rex eam jubet eſſe à connubio liberam.

19. Ab illo ergo die tantam famulæ ſuæ gratiam coram hominibus Dominus dedit, ut quaſi unum ex Angelis eam cuncti haberent. Erat enim vultu placida, ſuavis alloquio, & omnium virtutum gemmis ornata, iraſcentes uno ſermone mitigabat, diſcordantes ad concordiam revocabat. Creverat etiam in illa ſuperni muneris largitas in oſtenſione ſignorum; fugabat dæmones ex obſeſſis corporibus, cæcos illuminabat, reddebat languidis priſtinam ſanitatem, multáque alia per eam Dominus mirabilia operatus eſt, quæ longum eſt narrare. Conſortia omnibus gratioſa.

20. Verùm cùm Dominus eam vellet à laboribus transferre ad requiem, apparuit ei per viſum dicens: Conſortia fideliſſima diſpenſatrix, ſuper pauca fuiſti fidelis, veni ut ſuper Cælitùs monetur de morte inſtante.

Circa ann. D. LXXVIII. Iunij XXII.

multa te conſtituam. Tempus eſt ut requieſcas à labore tuo, & accipias coronam quam ab adoleſcentia per multas tribulationes adquiſiſti; die autem octava venies ad me, occurret tibi chorus Virgioum cum multitudine Angelorum, obviis manibus te excipiens intrantem in gaudium Domini tui. Cúmque evigilaſſet, gratias Deo agens per triduum facto convivio vocavit Sacerdotes & pauperes. Affuerant etiam vicini fideles, & omnem ſubſtantiam ſuam diſtribuens ait: Scitote, patres & fratres mei, imminere obitum meum; quinta enim die, ſecundùm quod Dominus ſignificavit mihi, egrediar de corpore: orate quæſo pro me, ne occurrat mihi poteſtas tenebrarum, ſed ab Angelis lucis ſuſcepta in Sanctorum requiem introducat; corpuſculum verò meum in Oratorio Sancti Stephani ſepelite. Poſthæc correpta febribus, die qua ei prædixerat Dominus migravit ad cælos, ſepultáque eſt a, ut petiit, in Oratorio quod ipſa conſtruxerat.

Moritur & ſepelitur.

a In Martyrol. Romano & Gall. S. Conſortiæ memoria 2. Kalend. Iulij conſignatur; at verò in Gallicano III. Id. Martij exceptio ejus Reliquiarum in Monaſterio Cluniacenſi, cujus Tranſlationis tempus ignoratur. S. Conſortia Monialis non fuit, camque ex Martyrologio Benedictino (in quo locum ei VVion dederat 2. Kalend. Iulij) Menardus noſter meritò expunxit, quamvis in vnico Eucherio & Conſortiæ ætate lapſus ſit Obſervat. lib. 1. ad [illegible]. Iunij.

Circa ann. D. LXXX. Martij X.

VITA S. DROCTOVEI ABBATIS BASILICÆ S. VINCENTII IN SVBVRBIO PARISIACO, QUÆ MÒDÒ S. GERMANI DICITUR.

Auctore Monacho anonymo, qui ibidem Sæculo IX. vixiſſe videtur ex num. 9.

Ex MS. cod. ejuſdem Monaſterij.

PRÆFATIO AVCTORIS.

1. PRISCORVM permaxima ſemper cura fuit & intentio, ne ſui ingenij ſagacitas ac facundiæ claritudo omnino deperiret inertia vel ſilentio. Vnde monimentum ſui reliquêre poſteris non moribus vel operibus probis, ſed potiùs rerum figmentis & ſcriptis. Si ergo hos fingere falſa non puduit, cur veridica Chriſti fidelium monimenta nos litteris mandare pigebit? Vitam igitur ſanctiſſimi DROCTOVEI Abbatis, diſcipuli ſcilicet beatiſſimi GERMANI Patroni noſtri, quæ in everſione noſtræ Eccleſiæ tempore Danorum a cum alijs Bibliothecæ libris incendio diſperijt, ne aliquatenus mentio ejuſdem almifici viri in reliquum ævum oblitterarctur, ſtilo digeſſi, illius devotione magis inſtigatus, quàm præſumptionis ſupercilio niſus: & inſuper operam dedi ejus laudem quibuſdam deflorare virtutibus. Et hoc quidem non puto fore indignum. Si enim laus Sanctorum Deus eſt, Deum verò laudare dignum eſt, Sanctos igitur laudare non indignum eſt. Dum enim ſanctus vir laudatur, Deus utique laudatur; quia iuxta Pſalmiſtam, ſemper laus Chriſti fuit in ore ejus.

a Vita S. Droctovei & Monaſterij S. Germani Bibliotheca à Normannis incenſa.

Pſal. 33. 2

2. Sed ne quiſpiam refragetur huic noſtro Operi, cùm non perpendit ibidem digeſta miracula Sancti; quia cùm liber vitæ ejus, ut dixi, incendio crematus ſit, longo lenio ævi ejus geſta tradita oblivioni, nullum penitus memoriale ſui noſtræ mandavêre ætati: Exſtant tamen quidam de eo verſiculi à beato FORTUNATO editi, ſibique ab eodem directi, quos in calce hujus operis annotare curavi. Porro haud dubium conſtat, illum ſanctimoniæ ditatum munere, quem peritorum peritiſſimus ſtuduit in ſuis opuſculis commendare. Addidi propterea etiam illud, quo videlicet inſtinctu noſtrum à glorioſiſſimo Rege CHILDABERTO ſit fundatum Cœnobium, quia hoc reperitur in Geſtis Francorum. Nec verò illud omiſi, qualiter idem pijſſimus vir DROCTOVEUS à Beato Germano primus Abbas b delectus ſit ibi, ſicut in tomis reperitur antiquiſſimis, qui ſervantur in archivis noſtri Monaſterij. Iuvat autem priùs in Chriſti laude paucis præludere verſibus, ſanctúmque virum obnixis depoſcere precibus, quatenus operi de ſe cœpto pedem * ferat propitius, noſtrúmque memoriale commendetur in futuris generationibus, ſicque finiatur hujus operis prologus.

Fortunatus verſus condit de S. Droctoveo.

Droctoveus I Abbas Monaſterij S. Vincentij Pariſienſis. b

** f. opem.*

a Danorum nomine Normannos intellige ex Dania ortos, vide infra.

b Aimoinus contra in libri 2. cap. 10. Scribit Authariam Abbatem primum fuiſſe, ipſique Droctoveum proximè ſucceſſiſſe in ejuſdem libri cap. 16.

Gloria, vita, ſalus, Sanctorum ſpes, bonitas, lux Circa ann.
In Genitore pio, Genito vel Flamine ſacro D. LXXX.
Subſiſtit, trinus colitur qui ſemper & unus. Martij x.
Laus cujus ſuperis ſimul & celebratur in imis, Auctoris
Et ſceptrum regni retinet ſine fine perenni. invocatio.
Magnificat proprios hic cæli dote miniſtros,
Aurea pro meritis concedens præmia Iuſtis.
Reddere nunc decet his ſed in ipſo munia laudis;
Virtutis ſpecimen quia Sanctis contulit idem.
Sanxit quippe ſuis: Sine me nihil eſſe poteſtis. Iohan. 15. 5.
Ergo laudandi paruli problemate Sancti,
Dum divina manus cunctorum vendicat actus,
Illorúmque ſibi laudes laudabilis addit.
De quibus excolimus, veneramur pectore, cultu;
Inter præcipuos, te DROCTOVEE, patronos,
Te flagrant animi calamis extollere noſtri.
Haud tibi digna meis referam præconia verbis.
Agnoſcis fragiles, quas noli ſpernere, vires.
Exiguos apices, exiles accipe laudes.
Commendans Domino * qui te commendat in arvo.
Pars horum prima præſignat varis onoma. * ſupple; illum.

VITA INCIPIT.

3. INTER agmina Chriſticolarum, quorum dogmate edocta & pio exemplo illuſtrata fulget, ut ſol & luna, ſancta mater Eccleſia, conſpicuus niter beatiſſimus DROCTOVANS velut clariſſima ſtella, cujus jubare obumbrantur cetera aſtra. Qui vir pietatis eximiæ occiduas partes, ſcilicet Galliæ, ſuo exortu irradiavit divino munere: reſperſúſque vitali lavacro, linitus etiam Chriſti olivo flagrabat virtutum nectare ſacro. Nam benè excolens hortulum ſuæ mentis, ſtudebat illuc ſerere multimoda ſemina virtutis, unde extirpabat noxia quæque germina carnis. Hic igitur tantus ac talis, meruit ſecus decurſus aquarum tranſplantari, ut velut palma floreret in domo Domini, & fructum ſuum daret in tempore ſuo in atriis Dei noſtri. S. Droctoveus Gallus.

4. Nam ea tempeſtate urbs Ædua * ſpeciali nitebat decore, redimita viro ſanctitatis præcipuæ, GERMANO ſcilicet, pollenti nobilitatis ſtemmate, qui veluti cedrus in libano, & quaſi cypreſſus in monte Sion, infima ſpernendo, cæleſtia amplectendo tendebat ad alta virtutum augmenta. Cúmque folia ejus, ſcilicet verba ſemper veritate virentia, cunctis ferrent medelam; & fructus ejus, opera videlicet, ſatietati forent famæ periclitantibus non modica, inſonuit auribus NECTARII prædictæ civitatis Antiſtitis tanti viri excellentia. Eſt in eadem urbe Chriſti teſtis Symphoriani martyrium inſigne, qui olim ſub perſecutionis rabie martyrium paſſus eſt ſub Aureliano Principe, qui ceu roſa decoris & præcipui odoris purpureo ſanguine tinctus, cælúmque meritis nactus, in eadem Eccleſia jacet humatus. Hujus anima felix civibus juncta æthereis cùm unà concrepet alalagma * Tonanti, ſuperna diſpoſitione, quæ Sanctos ſuos & in hac vita mirificat meritorum titulis, jugiter turba Fratrum Monaſtici Ordinis ante ejus mauſoleum concinit æterno Regi dulciflua carmina laudis. Horum itaque Fratrum à Pontifice jam dicto Germanus præficitur Paſtor, ſacratúrque Abbas nomine dignus & merito. S. Germanus Abbas S. Symphoriani Æduenſis. * Auguſtodunum.

5. Sanctitatis igitur præconio venerandus paſtor oves ſibi commiſſas monebat ſagaciter, corrigebat prudenter, tolerabat patienter, & ad paſcua vitæ æternæ invitabat alacriter. Qui inter reliquos quos hortatu ſimul & exemplo Chriſti mancipavit tirocinio, beatiſſimum DROCTOVEUM inſignire ſtuduit ſchemate Monaſtico, atque adſcivit diſcipulatui ſuo. Quem piè, ut verè piiſſimus aluit, & juxta normam ſanctorum Patrum ANTONII ſcilicet & BASILII, (nam ſceptriger hujus Ordinis beatus ſcilicet BENEDICTUS necdum his erat in partibus notus) vivere inſtituit. Tradénſque ſibi jura obedientiæ; inculcans lenitatem patientiæ, replicans munditiam continentiæ, hortans ſectari iter juſtitiæ; edocens amplecti virtutem prudentiæ, jubens inſigniri ſtabilimento conſtantiæ, ſuadens moderari placore temperantiæ, inter omnia etiam monebat viam humilitatis tenere. Quæ omnia aure ſedula percipiebat vir ſanctiſſimus; atque animo ruminabat frequentius, necnon opere complebat attentiùs. Droctoveum habuit diſcipulum. Eum iuxtà normam SS. Antonij & Baſilij informavit.

6. Erat igitur flos candens innocentiæ, pollens aſtuta ſimplicitate; vigénſque animi ſinceritate. Præceptoris verò ſui exiſtens imitator ſedulus carnem jejuniis attenuabat, crebriùs corpus domabat pernoctationibus, nimiíſque afficiebat algoribus. Cujus plectrum linguæ organa Davidica ſemper reſonabat, & infatigabiliter Chriſti præcepta relegebat, ſicque Divino munere ditatus virtutibus, ſicut odor agri pleni cui benedixit Dominus odore Sancto fragrabat omnibus. Droctovei virtutes.

* Alalagma, lætus clamor militum, ante pugnam, vel poſt victoriam.

Circa ann. D. LXXX. Martij x. Childeberti Regis elogium. *Prov.* 13. 8.

7. Porrò illo in tempore Francigenûm Regnum CHILDEBERTUS Rex inclitus ſua tenebat ditione, qui torrens pulcritudinis fonſque præcipuæ ubertatis, ſpeculum etiam extitit pietatis & æquitatis. Recolens etenim viri ſapientis dictum, quòd *redemptio viri propriæ divitiæ ſunt*, non pluris habuit theſauriſare copioſum ceoſum gazarum, quàm illud diſtribuere in uſus egenorum. Chriſto igitur erat ſubditus, hoſtibus erectus, Chriſticolis carus, perfidis inviſus: humiles autem ſibique pareotes exaltabat, protervos atque rebelles forti dextrâ proterebat. Religioſis etiam Chriſtóque ſinceriter famulantibus, non ſe ut Principem & dominum, quin magis exhibebat ceu fideliſſimum famulum. Huic itaque

Rex S. Germanum Euſebio ſufficit in ſede Pariſiaca.

cùm non fortuitu, ſed ut creditur, potiùs ſuperno nutu GERMANUS beatiſſimus occurriſſet aliquando, ejúſque ſanctitatis præconium attolleret populi multitudo, Princeps ſereniſſimus jocundatus in Domino ſanctum virum præſulatu Pariſiacæ Sedis ſublimavit illicò. Deceſſerat enim nuperrimè EUSEBIUS Epiſcopus civitatis prædictæ. Fit inde permaximum tripudium Eccleſiæ, quæ tali ſe cernebat donatam Antiſtite: gratulabatur plebeïa turba, quæ tali Rectori fuerat commiſſa. Felix planè Lutecia, quæ dum nites Dionyſij macharij gloriâ, hac etiam ditaris pretioſiſſimâ gemmâ.

Childebertus Cæſaraugustam obſidet anno D. XLIII. * *Saragos.* *Pſal.* 49. 15. Cives precibus, jejunijs ac S. Vincentij meritis ſe tutantur.

8. Procedeote igitur tempore, CHILDEBERTUS Hiberorum Regnum petijt cum valida expeditione iuncto ſibi CHLOTHARIO fratre. Qui Cæſaraugustam * civitatem aggreſſi, undique eam vallarunt valida manu militari. At cives urbis obſeſſi, cùm non quirent reſiſtere tantæ multitudini, ei qui oraculo Prophetico hortatur vnumquemque, inquiens; *Invoca me in die tribulationis tuæ eripiam te & magnificabis me*, ſpem ſuæ commiſêre ſalutis. Nam converſi ad Dominum, indictóque jejunio ſibi, induti etiam cilicijs, cum tunica Beati Vincentij Martyris ejuſdem civitatis olim Archidiaconi, cum hymnodijs circuibant muros civitatis. Mulieres quoque pullis amictæ pallijs, cinerem imponentes capiti, ſparsíſque crinibus ſequebantur reliquum vulgus, ejulando planctibus nimiis. Enimverò ita ſpem ſuam omnino in Domino ſtatueraot, ut diceretur ibi Ninivitarum jejunium celebrari: nec dubium foret alicui, quin eorum precibus interventu ſancti Martyris Dominus miſertus, eos ab imminenti exitio liberaret quantociùs. Quæ res nequaquam eos fefellit. Nam hoſtes ignari quid obſeſſi agerent, dum eos civitatis muros proceſſionaliter circuire viderent, putabant quòd aliquid maleficij perpetrarent. Apprehensúmque unum de

Childebertus acceptâ S. Vincentij ſtolâ obſidionem ſoluit.

civibus cœperunt quid hoc eſſet perquirere attentius. Qui ait: Tunicam beati Vincentij, inquit, deportamus, & ut nobis ſancti Martyris precibus miſereatur Dominus, flagitamus. Quod cùm relatum eſſet Regi piiſſimo, flexus ad miſericordiam pectore mitiſſimo, à Cæſaraugustanis accipiens Stolam ſancti Levitæ & Martyris in munere gratiſſimo, unà cùm fratre ſe reddidit genitivo ſolo [a].

a Eccleſiam in honorem S. Vincentij conſtruit & ditat.

9. Veniens igitur Pariſius, in ſuburbij loco, qui olim nuncupabatur Lucoticius, in honore beati VINCENTII Eccleſiam acceleravit conſtruere propenſiùs. Oppreſſerat verò idem Rex inclitus dudum AMALRICUM Regem Gothorum causâ ſororis, quam iſdem Amalricus cum conſenſu ambotum fratrum Childeberti videlicet & Chlotharij in matrimonium junxerat ſibi. Sed cùm eſſet Arianæ ſectæ, dum Regina venerabilis frequentaret limina Catholicæ Eccleſiæ, eam vir ſuus diverſis contumeliis afficiebat quotidie. Quem, ut prælibavimus, Rex Chriſtianiſſimus opprimens bellico jure, recepta ſorore, ex Toletana urbe, qua iſdem Amalricus ſedem habebat, aſportavit Crucem auream pretioſis gemmis redimitam, necnon ex opere Salomonis, ut fertur; triginta calices, quindecim patenas viginti quoqoe Evangeliorum capſas. Quæ omnia ut verè Princeps Chriſto omnino devotus maluit diſtribuere potiùs quàm retinere in proprios uſus.

Crucem ex Toleto allatam eidem Eccleſiæ confert.

10. Gratiâ igitur vivificæ Crucis Eccleſiam ſanctiſſimi Martyris, ubi ipſam cum aliis pretioſiſſimis ornamentis delegavit, in modum Crucis ædificare diſpoſuit. Cujus Baſilicæ opus mirificum deſcribere nobis videtur ſuperfluum, qualiter ſcilicet diſtincta feneſtris, quibus pretioſiſſimis marmorum fulta columnis, quóve modo criſpante camerâ compta auratis laquеariis: necnon parietes, ut Chriſti decebat aulam, quo decore nitebant pi-

b * *id eſt*, Cyprio.

ctutâ aurei coloris, ſtrato inferiùs pulchro emblemate pavimenti. Tectum verò ipſius Baſilicæ coopertum adprimè deaurato * cupro ære, repercuſſum ſolis jubare ſic flammigero rutilabat fulgore, quatenus intuentium aciem reverberaret nimia claritudine. Vnde præ nimio decore non immeritò olim ipſa domus per metaphoram *Inaurati Germani aula* vocabatur vulgi ore.

c Fortunati carmen ex lib. 2. c. 11.

11. Sed ne quis incredulus exiſtat noſtræ aſſertioni, proferamus in medium quid de hac domo [c] diſſertiſſimus vir FORTUNATUS in ſuis opuſculis ediderit. Ait enim:

Si Salomoniaci memoretur machina templi,
Arte licet par ſit, pulchrior iſta fide.

a De hac obſidione lege Gregorium Turon. lib. 3. cap. 29. Auctorem geſtorum Regum Franc. cap. 26. & Aimonum lib. 2. c. 19. qui S. Vincentij Stolam, Tunicam interpretatur.

b In Vita S. Chrothildis Reginæ num. 9. legitur, *ſexaginta calices.*

c Fortunatus hos verſus inſcripſit *de Eccleſia Pariſiaca*, quo nomine primariam ſeu matricem Eccleſiam plerique deſignatam volunt.

Circa ann. D. LXXX. Martij X.

Nam quæcumque illic veteris velamine legis
Clauſa fuere priùs, hîc reſerata patent.
Floruit illa quidem vario intertexta metallo,
Claruit hæc Chriſti ſanguine tincta nitens.
Illa aurum, lapides, ornarunt cedrina ligna:
Hîc venerabilior de cruce fulget honor.
Conſtitit illa vetus ruituro fulta metallo:
Hæc pretio mundi ſtat ſolidata domus,
Splendida marmoreis attollitur aula columnis:
Et quia pura manet; gratia major ineſt.
Prima capit radios vitreis oculata feneſtris,
Artificiſque manu clauſit in arce diem.
Curſibus auroræ vaga lux laquearia complet,
Atque ſuis radiis & ſine ſole micat.
Hîc pius egregio Rex CHILDEBERTUS *honore*
Dona ſuo populo non moritura dedit.
Totus in affectum divini cultus inhærens
Eccleſiæ viles amplificavit opes.
Melchiſedech noſter meritò Rex atque Sacerdos
Complevit laicus relligionis opus,
Publica jura regens ac celſa palatia ſervans,
Unica Pontificum gloria, norma fuit:
Hinc abiens, illic meritorum vivit honore,
Hîc quoque geſtorum laude perennis erit.

His ita prælibatis, videlicet de pulcritudine miri operis Eccleſiæ noſtræ quæ poſtea peccatis exigentibus non ſemel, ſed bis incendio penè diſperiit Danorum [a] tempore, proſequamur reliqua cœpto ordine.

12. Hunc itaque Princeps ſereniſſimus ditatum plurimis pretioſiſſimiſque ornamentis, affluentiſſimis quoque villarum copiis beatiſſimo GERMANO Pariſiacæ urbis Antiſtiti delegavit: ſupplicánſque obnixè ſanctiſſimum Præſulem gregem Monaſtici Ordinis [b] ibidem inſtitui. Poſt regni gubernaculum, quod adminiſtraverat, heu! parvo tempore, diu vexatus incommodo febris, Pariſius civitate decimo Kalendas Ianuarij feliciter migravit regnaturus cum cæleſti Principe. Quàm beata Reſpublica foret, ſi tantæ pietatis Principem adhuc ſervare valuiſſet! Sed quia vita Iuſtorum in terris non eſt ſed in cælo, (Sanctis enim vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum) dolendum eſt quòd citò terris raptus ſit, conſolandum eſt quòd ad meliora tranſierit. Ad ejus itaque exequias funeris non ſolùm vicina urbanitas utriuſque ordinis, verùm etiam limitanei & extimi undique innumeri affluere populi. Inſtabat quippe Natalis Domini dies ſacratiſſima, & ad Regis præſentiam, quem adhuc vivis exceſſiſſe ignorabant, tam Epiſcoporum quàm Principum & Procerum occurrerat multitudo quamplurima.

Childebertus Monachos in Æde S. Vincentij collocat. [b]
Moritur anno D. LX.
Nota.

13. Cernens igitur beatus Germanus tantam multitudinem populi, ſatiùs duxit ſub eadem die Eccleſiam dedicare commiſſam ſibi. Cúmque priùs patefeciſſet cunctis hujus cauſam negotij, dúmque exultantibus animis univerſos conſpiceret annuere ſuæ benigniſſimæ voluntati: adminiculantibus ſibi ſanctis Præſulibus, videlicet NICETIO Lugdunenſi Archipræſule, PRÆTEXTATO Cabillonenſi Antiſtite, EUFRONIO Nivernenſi Epiſcopo, FELICE Aurelianenſi, DOMITIANO Carnotino, VICTORIO Cinomannico, anno incarnati Verbi quingenteſimo quinquageſimo nono in honorem vivificæ Crucis almique Vincentij Levitæ & Martyris prædictam Eccleſiam conſecravit. Et quia, ut prætaxatum eſt, eadem Baſilica in modum Crucis ædificata fuerat; quatuor altaria continebat. Ex quibus principalem aram in honore ſanctæ Crucis ſanctíque Vincentij Martyris, ubi etiam ipſius Stolam, quam glorioſus Rex Childebertus aſportaverat ab Hiſpaniis, recondidit; eam verò quæ ad Aquilonem in veneratione ſanctorum Martyrum Ferreoli & Ferrutionis, porro illam quæ ad Meridiem ſub titulo ſancti Martyris Iuliani Brivatenſis [c]; necnon illam quæ ad Occidentem Domino in honore ſanctorum Gervaſij & Protaſij & Celſi pueri ſanctíque Georgij Martyris conſecravit. Ad Meridiem quoque plagam ædificatum fuerat quoddam Oratorium in honore ſancti Symphoriani Martyris, ubi idem Dei ſacer GERMANUS poſtmodùm ſepeliri ſe mandavit. Necnon ad Aquilonis partem erat Oratorium Domino in veneratione ſancti Petri Apoſtoli

S. Germanus Eccleſiã in honorem S. Crucis & S. Vincentij dedicat.
Nomina Epiſcoporum qui dedicationi interfuerunt.
[c] Hujus Baſilicæ altaria quibus SS. dicata.
[c] Brivate.
S. Germanus in S. Symphoriani Oratorio ſepultus.

[a] Hoc S. Vincentij Monaſterium à Normannis tertiò uſque direptum eſt. Primò quidem anno DCCC. XLV. Secundò anno DCCC. LIII. poſtremò anno DCCC. LXXXVI. Secunda & tertia direptio cum incendio conjuncta eſt, poſt utramque hujus vitæ ſcriptor floruit, ut heic ipſe innuit.

[b] Hadrianus Valeſius in Diſſertatione de Baſilicis cap. 5. doctiſſimè, ut ſolet, Recentiores quoſdam revincit, pernegantes, Monachos in S. Vincentij Æde a primævo conditam extitiſſe.

[c] In vulgato S. Germani Privilegio, quod noſter Robertus Quatremarius validiſſimè propugnavit, ſubſcriptus legitur VICTURIUS abſque ulla mentione dignitatis aut Sedis, quam iſte Auctor non bene adſignavit: cùm diu ante annum D. LIX. Victorius Cenomannicæ Eccleſiæ præeſſe deſierit.

Circa ann. D. LXXX Martij x. Nota. [a]

conſecratum, ubi (ſicut declarabitur in ſequentibus) quoddam Dominus ſingulis noctibus ob ſpeciale meritum ſancti Apoſtoli inuſitatum patrabat miraculum [a]. Expletis igitur ſollemniis dedicationis, apparatu Regi congruo, aſtante univerſo populo, complentur à Pontifice & reliquis Præſulibus funeris exequiæ, omni ætate & ſexu fletui indulgente. Sed ne fortè demus triſta funebria glorioſo Principi, quem divitum & pauperum ſimul vox deplangebat debilis, ſuperſedendum eſt univerſorum lamentationi.

Privilegium immunitatis Monaſterio S. Vincentij conceſſit. [b]

14. Quamvis igitur longa ſerie orationis, neceſſariâ tamen huic operi, à propoſito cœpto digreſſi, jam nunc ad idem reflectamus intentionem ſermonis. Beatus ergo GERMANUS locum ſibi delegatum à præfato Rege non ſegnì ſtuduit ordinare diſpoſitione. Inſtituens enim ſibi gregem Monachorum Deo iugiter famulantium, Patrem eis inſtituit ex ſuis diſcipulis unum, de quo in principio ſermonis cœpimus exordium, beatum ſcilicet DROCTOVEUM. Sed ne fortè aliis Præſulibus ipſius urbis in hac re datetur occaſio, quo ſcilicet per ſuccedentia temporum curricula ibi Abbatem quem velint inſtituere, aut aliquid vel ipſi vel cujuslibet alterius dignitatis præter Regiam Majeſtatem ibi præſumant diſponere, Privilegium immunitatis procuravit manu propria deſcribere, & Regis CHLOTHARII [b] authoritate, Epiſcoporum vel nobilium virorum, qui interfuerant Eccleſiæ dedicationis ſollemnitati .... ſtuduit corroborari ſtipulatione.

Droctoveus qualem in paſtorali officio ſe geſſerit.

15. Venerandus itaque vir DROCTOVEUS gregis ſibi commiſſi curam pervigili procurabat ſollertia. Nam veluti paradiſus fructibus lætitiæ ac variis floribus gratus ita cumulo virtutum refertus pabulum doctrinæ miniſtrabat omnibus, exemplúmque præbebat piis operibus. In ejus quippe ſacro pectore ſapientia ſibi ſedem locaverat, & ideò unde proferret nova & vetera ſciebat. Vnguine etiam Spiritus ſancti delibutus, cujus unctio (ut ait Apoſtolus) docet nos de omnibus, dulcedine alloquij ſui ſolabatur mæſtos, firmabat dubios, relevebat profligatos, pacabat inimicos, tolerabat improbos, de virtute in virtutem ſedulò commonebat conſcendere pios. Munitus necnon dilectione Dei & proximi, quaſi fons perlucidus & aquis exundantibus multitudinem arborum irrigans, ita auditorum corda rigabat, & ut à mandatis Dei non declinarent docebat, ſed potiùs legem ejus ſibi in corde retinerent ſuadebat. Avaritiam omninò vitabat, & dapſiliter miſerorum inopiæ ſubveniebat. Hilaris erat in dando, reminiſcens illud Apoſtolicum, quia *hilarem datorem diligit Deus*.

1 Iohan. 2. 27.

2. Cor. 9. 7.

16. Stabilitus igitur hic vir beatus à Domino ſuper Sion montem ſanctum ejus, prædicabat omnibus (ut jam taxavimus) præceptum ejus.. Perque iter iuſtitiæ gradiens, necnon offendiculum iniquitatis cavens; Lux enim Dei (ut ait Iob) in tabernaculo mentis ejus, ſcilicet, reſplendebat; Pſalmographi oraculum pio animo revoluebat, *Lucerna*, inquit, *pedibus meis verbum ſuum, & lumen ſemitis meis*. Nec ſoli ſibi utilis exiſtebat, ſed quibuſcumque poterat prodeſſe ſatagebat. Erat enim quaſi civitas ſuper montem poſita & veluti lucerna non ſub modio ſed ſuper candelabrum conſtituta. Fratres ſibi cummiſſos non ut alienos, ſed potiùs procurabat ut filios. Delinquentes corrigebat ſagaciter, rectum autem tenentes callem ne declinarent, hortabatur alacriter. Obedientiam ſubjectis imperans, priùs idem ſtudebat opere perficere quæ iuſſerat. Inobedientiæ malum, quod cunctis mortalibus intulit mortis diſpendium, propellebat monitis & correptionibus à cœtu ſuorum. Superbiam vitare mandans, humilitatis in ſe exemplum prætendebat. Continentiæ munditiam ſubditis amplecti impetans, in ſe omnem motum carnis ſuperno auxilio refrænabat. Semper enim verebatur ne aliis prædicans ipſe reprobus efficeretur. Parcus erat ſibi, largus verò aliis, non quærens ſua, magis autem aliorum utilia. Internorum curam gerebat, exteriorum etiam ſollicitudinem non negligebat.

Pſal. 118.

17. Patientiæ quoque quantæ fuerit, non eſt noſtræ exponere poſſibilitatis. Nulli unquam machinabatur malum, ſed enim cunctis exhibebat prout poterat bonum. Nec verò ullis frangebatur adverſis, nec extollebatur proſperis. Vnus idémque ſemper erat qui uni Deo ſemper adhærere gaudebat, canens cum Pſalmiſta: *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino ſpem meam*. Legem profectò Dei in corde retinebat, & idcirco greſſus ejus ſupplantari nequibant. Inſpector gregis erat ſedulus, ne quem ....

Pſal. 72. 28.

Droctovei elogium auctore Fortunato lib. 9 Car. 11.

Vir venerande, ſacer meritis & honore colende,
DROCTOVÆE, mihi ſemper amore Pater,
Qui de diſcipulis GERMANI jure beati
Norma Magiſterij factus es ipſe ſui.
Cujus Pontificis ſacra per veſtigia currens,
Deſpicis hunc mundum, dum cupis ire polo.
Perge libenter iter cæli manſurus in orbem,
Et pro me famulo quaſo precato Deum.

[a] Hoc miraculum in exemplari mutilo deſideratur.
[b] An fortè legendum CHARIBERTI? qui anno Regni ſui quinto huic Privilegio ſubſcripſiſſe reperitur? An iſtud idem Privilegium Chlotharij Regis auctoritate primò munitum, poſteà à filio Chariberto confirmatum eſt?

Beatus

Circa annu D. LXXI. Martij a. Moritur.

18. Beatus porro Germanus.. ſuavitatis. Ad poſtremum dignus repræſentari in convivio æternæ felicitatis VI. Idus Martij ab hujus ſæculi cœno manibus Angelorum vectus in aſtris, cum Chriſto regnat ſine meta pro certo felix. Cujus opem interceſſiunis piis precibus depoſcamus, ut qui jam tripudiat æthereo Regi conjunctus, ooſtri ſit ſemper miſeratus. Funde igitur, Pater Sanctiſſime, precis votum pro tuis ſupplicibus ad Regem cæli pro nobis, quatenus deleat tua ſaocta prece reatum noſtri criminis, vitámqoe & mores corrigat & compeſcat ab omni opere pravitatis. Tui etiam inutiliſſimi quæſo miſerere ſervuli, qui tuæ affectu dilectionis memoriam litteris tradidit tuæ ſanctitatis. Peto itaque, Sacer beatiſſime, quatenus tuo interventu ſolutus peccati compede, nanciſcar præmium æternæ vitæ: & ſicut memoriale tuum notitiæ poſterorum tradidi inſtructus amoris tui voto, ſic quæſo nomen meum imperres adſcribi cæleſti albu.

Auctoris invocatio.

19. Sepultus eſt autem idem glorioſus Dei ſacer Droctoveus ad Occidentalem plagam Baſilicæ, retro ſcilicet S. Germani altare. Qui quantum vivens terrena ſpreverit ac æterna concupierit, poſt mortem quoque claruit. Nam urnâ ejus tumuli per aliquot annos commotâ paulatim, ſuper terram exegit altare. Habitationem [a] quippe in terra viventium adeptus fuerat, & morari inter ambitum terræ morientium penitùs (*ſupple*) non debebat. *Cetera deſunt.*

Sepulcrum & miraculum.

[a] Hæc verba, *exegit altare, Habitationem*, omninò ferè exeſa quaſi divinando legimus. Simile quid refert Gregorius Turon. de Gloria Conf. cap. 52. de ſepulcris trium Sacerdotum his verbis. *Sub termino vici Ialicaſis ſunt tres Presbyteri conſepulti.......... qui cùm multorum annorum curricula ibi ſepulti ſunt locali quieſcerent, ſciſſum nuper pavimentum, quod calce atque comminuta teſta quaſi ſilex dariſſima ſuſum erat, unius ſepulcri tatamen apparuit. Quo paullulùm elevato tellus ſciſſa apicem alterius patefecit: illíque emicanteſin atus eſt tertius tumulus, qui nunc juxta initium oſtenſionis ſua gradatim elevatur ſuper terram. Sed nunc jam primus liber à mole terrena liberam ſe viſibus præſtat humanis; duo adhuc ſequuntur, ſed annis ſingulis proficiunt ad egreſſum.* S. Droctoveum Vſuardus ſuis Faſtis VI. Idus Martij ita inſeruit. *Pariſius Depoſitio S. Drothovei Abbatis diſcipuli B. Germani.*

S. MARTINI EPISCOPI ET ABBATIS DVMIENSIS PRIMI, ELOGIUM HISTORICUM.

Ann. Chri. D. LXXX. Martij XX.

1

MAGNOS quidem viros Hiſpania tulit, magnos etiam aliunde profectos excepit: at, quod ſummopere dolendum eſt, eorum geſta vel omnino exciderunt, vel breviùs quàm par eſſet ab ætatis ſuæ hominibus exarata, nudum fere nomen poſteris tranſmiſerunt. Hoc ſi in quovis alio, certè in MARTINO*, quem præ manibus habemus, magno Reip. Chriſtianæ detrimento accidit: de quo licèt multa eáque eximia apud veteres, longè tamen minora quàm quæ geſſit proferuntur. Quamobrem quod jam in nonnullis ſanctis viris ad Hiſpaniam pertinentibus, quorum acta propria deſiderantur, exſequi tentavimus, illudipſum erga S. Martinum quammaximâ poterimus diligentiâ præſtare conabimur, nempe ut egregia ipſius facinora à priſcis auctoribus ſparſim delibata in unum congeramus. Vtemur autem præcipuè Gregorio Turonenſi Epiſcopo, Venantio Fortunato, & Iſidoro Hiſpalenſi Antiſtite, qui uni de Martino plurimùm ſcriptis ſuis meruerunt.*

Martini elogium.

2. *Martinum, quem alij Pannonium à patria, alij Gallicienſem à provincia Hiſpanica in qua degit, Dumienſem & Braccarenſem alij à Sedibus quibus Epiſcopus præfuit, cognominant, S. Iſidorus Hiſpalenſis ejus ſubæqualis in lib. de Viris illuſt. cap. 35. hoc elogio exornavit.* MARTINUS Dumienſis Monaſterij ſanctiſſimus Pontifex, ex Orientis partibus navigans in Gallæciam venit: ibíque converſis ab Ariana impietate ad fidem Catholicam Suevorum populis regulam Fidei & ſanctæ religionis conſtituit, Eccleſias confirmavit, Monaſteria condidit, copioſáque præcepta piæ inſtitutionis compoſuit. Cujus quidem ego ipſe legi librum de differentiis quatuor virtutum, & aliud volumen Epiſtolarum, in quibus hortatur vitæ emendationem & converſationem fidei, orationis inſtantiam & eleemoſynarum diſtributionem, & ſuper omnia cultum virtutum omnium, &

Ann. Chr. D. LXXVI. Maij XXVIII.

extuberaverat oculus, ut etiam dictus vergeret in ruina poſt vulnera. Quo rogante vir Dei de ſaliva oris ſui oculum illiniens medelam lumini revocavit & gratiam.

LXXXI. * al. Noverca.

MOVERTA* quædam Pariſius puſtulam habens in brachio cruciata doloribus occurrens beato viro, pati medicamine tactu ſalivæ curata eſt.

LXXII. Virtus Sancti præcipuè in dæmones.

Sed ſi exſequamur miraculorum ſingula quæ ſuis geſtis præſenti floruerunt in vita, hæc ſine fine ſunt cœpta, non erit modus in pagina. Quia quacumque Pontificis ſe convertit præſentia, nulla morborum generibus defuit medicina: & quanta ſe obtulerunt languentium vulnera, ſalutis fudit tot ſemina. Namque prima Pontificis exſequamur vel ultima, cùm per ſalivam oris ſui multa curata fuerint ulcera, purgata ſint energumina. Ante quem quamvis occultè veniſſet hoſtis nequitia, ſtatim ſe manifeſtavit fraudulenta fallacia: ac de conſpectu ſancti viri quia celari non poterant, nec tolerabant præſentiam, terribili ululatu ſua gemebant incendia, paſſim per loca volitantia exponebant & crimina, ſuſpenſi per aëra: frequenter, nec interrogati confitebantur & nomina. Cùm ſæpe ſuo impulſu currebant ad ſanctum virum crucianda dæmonia. Cujus miniſter quo loco Sancti tenebat baculum, illic energumenus pendebat religatus aëreo vinculo, & quaſi clavis adfixo tenebatur veſtigio.

LXXIII. Et quia ſancto viro ſæpe inimici tendebantur inſidiæ, ut aut equus lapſum incurreret, vel ramus arboris tangeret, aut aqua vallis vel glacies periculum generaret; mox qui aut quanti aut qualiter totum energumina factum omne confitebantur & numerum. Cùm verò pedem efferet de domo vel Eccleſia, videres ſtrages dæmonum ante tanti Pontificis ac triumphatoris obtutum. Cadebant circa Sancti catervatim veſtigia diverſis modis effuſa. Hæc muta, illa clamantia; illa fixa, hæc lubrica. Et velut ad Iudicem dum geſta referrent propria, non effugiebant tormenta. Sed ad Sancti præconium quanta eſt hæc laudatio, cùm ineffabiliter multa & ſtupenda ab eo fierent ſub momento?

LXXIV. Eleemoſynæ.

Ceterùm eleemoſynis quantum fuerit prodigus, explicari non poterit, nec ſi totiùs populi vox in uno ſe glutinet. Qui frequenter contentus una caſula vel tunica, quidquid erat reſidui, nudum pauperem veſtiebat, ut inops calefieret largitore algente. Quanta etiam fuerit redemptionis effuſio, nullatenus explicabitur vel loco vel numero. Vnde

Miſericordia erga captivos & pauperes.

ſunt contiguæ gentes in teſtimonium, Hiſpanus Scottus, Britto, VVaſco, Saxo, Burgundio, cùm ad nomen Beati concurrerent, undique liberandi jugo ſervitij. Cùm verò aliquatenus nihil eſſet præ manibus, triſtis ſedens & anxius ſeverior in vultu, auſterus erat alloquio. Tunc ſi fortaſſis ab aliquo invitaretur ad prandium, compellebat convivas aut miniſtros proprios, ut conferentes pariter vnde vel unum captivum ſervitio liberarent: & ſic aliquantulum Sacerdotis reſpiraret animus ex mærore. Quòd ſi Dominus aliquid per manus Sancti diſpenſandum alicunde dirigeret, mox in ſpiritu prævidens ſolitus erat dicere: Gratias agamus Divinæ clementiæ: nam unde fiat redemptio appropinquavit. Continuò ſine ambiguitate præſens probabatur effectus. Quod dum accepiſſet in manibus, reſolutâ rugâ frontis vultu florebat ſenior, greſſu pergebat alacrior, lingua fluebat jocundior: ut crederes hominem pro redimendis aliis ſe ipſum ſervitutis vinculo liberandum.

LXXV. Eloquentia Angelica in concionibus.

Quis verò dignè repetat, quànta virtus verborum ab ore rorabatur cùm prædicaret in populum, ut omni litteraturæ naſceretur ſtupor, & fieret in commune generalis compunctio, atque ex ore dicentis crederes ut verba formarentur ab Angelo, dum pluſquam homo loqueretur tranſlatus in mentis exceſſu, cùm abraſis maculis ſinceritate dogmatis pectora plebis cogeret Divinis effragrare pigmentis.

LXXVI. a Recitatio officij nudo capite. Lectio ad menſam.

Qui equitans in itinere, ſemper de Deo aliquid aut verbo contulit aut cantavit, Curſum a nudo capite dicens, etſi nix aut imber urgeret. Cùm verò venit ad menſam, confeſtim recitans affuit miniſter Divina colloquia, ut inter cibi fercula animi paſtus alimento plus ſaturaretur conviva. Nullum tempus interpolans, quo non aut aliis prodeſſet, aut non ipſe proficeret.

LXXVII. Vigiliæ * al. felicem.

Quantam verò vigiliarum curam ſemper impenderet quis enarret? aut rolecatos algores ardore fidei prædicet? cùm frequenter in lectulo antequam reliquos de ſopore commoneret adſurgere, quinquaginta Pſalmos vel amplius, indefeſſus in templo ſui pectoris Domino decantaret. Sed quis illud furtum felix * vel auditu ſenſerit vel viſu deprehenderit, cùm ipſe de lectulo frequenter ſine caligis, ne ſentiretur ab aliquo, perte-

a Scriptores antiqui *Curſus* ſeu *Decurſus* nomine Divina Officia, ſive Horas (ut vocant) Canonicas intelligebant, quòd perſolvantur quotidie ac decurrantur. Regula S. Macarij cap. 9. *Curſum Monaſterij ſuper omnia diliges: qui verò ſapiùs orare voluerit, uberiorem inveniet miſericordiam Chriſti.* In Vita MS. S. Serenici Abbatis, quam proximo ſeculo proferemus in lucem, hæc leguntur. *In orationis autem ſtudio tantus illum fervor accenderat, ut abſque peculiari ſupplicatione Romanum ſeu Gallicanum, & ſanctorum Patrum* BENEDICTI *ſeu* COLUMBANI *Curſum horis ſingulis Domino decantaret.* Vbi particula, *ſeu*, utrobique copulativa eſt, nec Curſus Romanus heic alius eſt à Gallicano. Nam Gallos olim Romanos appellatos in Vitæ S. Samſonis Epiſc. Præfat. pag. 165. obſervavimus. De Curſu Gallico iterum mentio fit in Vita S. Vualarici Abb. apud Surium 1. April. num. 14. Porro nihil hac voce uſitatius apud Gregorium Turon. qui librum unum de Curſibus Eccleſiaſticis ſe compoſitum in lib. 10. Hiſt. commemorat.

xit in Oratorium, nullum ſibi cupiens teſtem in illud * furtum præter Chriſtum occurrere. Qui celebratâ vigiliâ remeans ad lectulum quaſi nihil egerit, tunc primùm reliquos excitaret. Quantâ verò ad pſallendum fuit conſtantiâ, dum velut ferri rigore induta caro ſubſiſteret, cùm ſaxa frigus decruſtaret, & aquas in cruſtam verteret? Qui cùm ſuis viſceribus dimicaret & vinceret, penè ſeipſum obliviſcens, ut domeſtico tormento ſuperato corpore de ſe triumphum in pace factus Martyr adquireret: ut ſe mutantibus Clericis, ſinè viciſſitudine ipſe decantandi modulamina non finiret. Cùm penè hoc incredibiliter dicitur quod ſcitur: quia tertiâ noctis horâ ingrediens in Eccleſiam, non eſt egreſſus ulteriùs pſallentium ab ordine, donec clareſcente die, decantatus ſolemniter Curſus univerſus conſummaretur ex canone. Cùm verò domum regrederetur fatigatus ætate vel frigore, aut inlata diverſorum inquietabat ſuggeſtio, aut ab ipſo requirebatur ubi præberet ſuffragium: ut etiam ad requiem reclinanti, vel paululum de querelis occurrentium afflictorum vel pauperum, crux pararetur in lectulo; poſtponens ſuas injurias, ne ſuggerentem premeret illata neceſſitas. Paratus pro miſericordia, ſemper currens pro venia, Pater & Paſtor populi ad ſe alienas cauſas transferens & querelas, aut pro parte mitigabat, dolores compatiens, aut quantum poſſet ex toto curabat corde ſubveniens.

Ann. Chri o. LXXVI. Maii XXVIII.

* al. illum.

Pſalmodiæ jugitas.

Somni parcitas.

Nota.

Cauſas aliorum ut ſuas habet.

LXXVIII. Intantum quoque ſacris amplificatus provectibus, etiam diem beati ſui tranſitus ita prædixit ut ſubdimus. Ante aliquos dies nam vocans ad ſe Notarium ſuum imperat in cubiculum ſupra lectum ſuum ſcribere hoc tantummodò, ſed neſcientibus (*quinto Kalendas Junias*) omnibus quid hoc eſſet; pòſt ejus ſanctus diſceſſus manifeſtavit de ſæculo. Nam neque hoc Dominus familiari animæ abſcondere pertulit. Denique eadem die poſt peractum prælium beatus migravit ad Chriſtum. His & conſimilibus ſtudiis occupatus ac ſemper intentus fere octogenarius per orbem mirandis actibus adſciſcendus Martyribus, Apoſtolis adgregandus, glorificandus meritis, coronandus in populis, ereptus corporeo vinculo, immaculato ſpiritu beatis fidei dotibus perpetualiter victurus, victor evolavit ad cælos [a], regnante Domino noſtro IESU-CHRISTO, cui eſt gloria honor & poteſtas in ſæcula ſæculorum. Amen.

Obitum prænoſcit.

[a] De S. Germani obitu Gregorius Turon. in lib. 5. cap. 8. ita ſcribit. *Eo anno* (primo ſcilicet Childeberti Junioris, Chriſti DLXXVI.) *& B. Germanus Pariſiorum Epiſcopus tranſiit: in cujus exſequiis de multis virtutibus, quas in corpore geſſerat, hoc miraculum confirmationem fecit. Nam carcerati adclamantibus Corpus in platea adgravatum eſt, ſolutiſque eis rurſus ſine labore levatur: ipſi quoque qui ſoluti fuerant in obſequium funeris uſque ad Baſilicam, in qua ſepultus eſt, liberi pervenerunt. Ad ſepulcrum autem ejus multas virtutes Domino tribuente credentes experiuntur: ita ut quis ſi juſta petierit, velociter optata reperiet. Si quis tamen ſtrenuas virtutes illius quas in corpore fecit, ſollicitè vult inquirere, librum Vitæ illius qui à* FORTUNATO *Presbytero compoſitus eſt, legens, cuncta reperiet.* Et lib. de Glor Conf. cap. 90. *Ingrediente*, inquit, *Chilperico Rege in Urbem Pariſiacam, poſtridie quàm Rex ingreſſus eſt Civitatem, paralyticus qui in porticu* BASILICÆ S. VINCENTII, *in qua* B. GERMANUS *requieſcit in Corpore, reſidebat, dirigitur.* Addit Aimoinus in lib. 3. de Geſt. Franc. cap. 16. *Quod cùm Regi nunciatum foret, magna cum devotione illuc adveniens & tanta gaviſus miracula ejus Epitaphium his diſtichis rhythmicè compoſuit*, ab Aimoino fortaſſe expolitis.

EPITAPHIVM S. GERMANI PER CHILPERICVM REGEM.

Eccleſiæ ſpeculum, patriæ vigor, ara reorum
Et Pater & Medicus, Paſtor amórque gregis;
Germanus virtute, fide, corde, ore beatus,
Carne tenet tumulum, mentis honore polum:
Vir cui dura nihil nocuerunt fata ſepulcri:
Vivit enim, nam mors quem tulit ipſa timet.
Crevit adhuc potiùs Iuſtus poſt funera: nam qui
Fictile vas fuerat, gemma ſuperba micat.
Hujus opem ac meritum muris data verba loquuntur;
Redditus & cæcis prædicat ore dies.
Nunc vir Apoſtolicus rapiens de carne trophæum,
Iure triumphali conſidet arce poli.

MONITVM.

TRanſlationem corporis S. Germani ex Sacello S. Symphoriani in B. Vincentii Baſilicam tempore Pipini Regis factam, tertio Sæculo Benedictino referemus. S. Germani elogium à Fortunato in lib. 2. Carm. 10. editum huc non adduximus; quòd facilè apud ipſum Auctorem cunctis obvium legi poſſit.

Circa ann. D. LXXVI. Septemb. II.

DE S. NONNOSO PRÆPOSITO SORACTENSIS MONASTERII.

Ex Gregorio Magno *in lib.* I. *Dial. c.* 7.

1. DE vicino nunc loco tibi aliquid narrabo, quod & viri venerabilis MAXIMIANI Epiſcopi *, & LAURIONIS quem noſti veterani Monachi, qui uterque nuncuſque ſupereſt, relatione cognovi. Qui ſcilicet Laurio in eo Monaſterio quod iuxta Nepeſinam urbem Subpentonia vocatur, ab ANASTASIO * ſanctiſſimo viro nutritus eſt. Qui nimirum Anaſtaſius vitæ venerabilis viro NONNOSO Præpoſito Monaſterij quod in Soractis monte ª ſitum eſt, & propinquitate loci & morum magnitudine & virtutum ſtudijs aſſiduè iungebatur. Iſdem verò Nonnoſus ſub aſperrimo ſui Monaſterij degebat Patre, ſed ejus mores mira ſemper æquanimitate tolerabat: ſicque Fratribus in manſuetudine præerat, ſicut crebrò Patris iracundiam ex humilitate mitigabat.

* Syracuſani.

* de eo infra.

Nonnoſi patientia.

Saxi molem oratione transfert. 2. Quia verò ejus Monaſterium in ſummo montis cacumine ſitum eſt, ad quàmlibet parvum hortum Fratribus excolendum nulla planities patebat. Vnus autem breviſſimus locus in latere montis excreverat, quem ingentis ſaxi naturaliter egrediens moles occupabat. Quadam die dum Nonnoſus vir venerabilis cogitaret, quòd ſaltem ad condimenta olerum nutrienda locus iſdem aptus potuiſſet exiſtere, ſi hunc moles ſaxi illius non teneret; occurrit animo, quia eamdem molem quinquàginta boum paria movere non poſſent. Cúmque de humano labore eſſet ſacta deſperatio, ad divinum ſe ſolatium contulit, ſéque illic nocturno ſilentio in orationem dedit. Cùm mane facto ad eumdem locum Fratres venerunt, atque invenerunt molem tantæ magnitudinis ab eodem loco longiùs receſſiſſe, ſuóque receſſu largum Fratribus ſpatium dediſſe.

Fractum vitrum redintegrat. 3. Alio quoque tempore cùm iſdem venerabilis vir lampades vitreas in Oratorio lavaret, una ex ejus manibus cecidit, quæ per innumeras partes fracta deſilijt. Qui vehementiſſimè Patris Monaſterij furorem timens, lampadis protinus omnia fragmenta collegit, atque ante altare poſuit, ſéque cum gravi gemitu in orationem dedit. Cúmque ab oratione caput levaſſet, ſanam lampadam reperit, quam timens per fragmenta collegerat. Sicque in duobus miraculis duorum Patrum eſt virtute ſimilatus, in mole ſcilicet ſaxi factum Gregorij ᵇ qui montem movit; in reparatione verò lampadis virtutem Donati, qui fractum calicem incolumitati dedit.

PETRUS. Habemus, ut video, de exemplis veteribus nova miracula.

4. GREGORIUS. Viſne aliquid in operatione NONNOSI de imitatione quoque Heliſæi cognoſcere?

PETRUS. Volo, atque inhianter cupio.

Monachorum laborem extra Monaſterium improbat. GREGORIUS. Dum quadam die in Monaſterio vetus oleum deeſſet, jámque colligendæ olivæ tempus incumberet, ſed fructus in oleis nullus appareret; viſum Patri Monaſterij fuerat, ut circumquaque Fratres in colligendis olivis ad exhibenda extraneis opera pergerent, quatenus ex mercede ſui operis aliquantulum Mooaſterio oleum deportarent. Quod vir Domini Nonooſus fieri cum magna humilitate prohibuit, ne exeuntes Fratres ex Monaſterio, dum lucra olei quærerent, animarum damna paterentur. Sed quia in Monaſterij arboribus olivæ paucæ ineſſe videbantur, eas colligi præcepit, in prælum mitti, & quàmlibet parum oleum exire potuiſſet, ſibimet deferri. Factúmque eſt & ſuſceptum in parvo vaſculo oleum Fratres Nonnoſo Dei famulo detulerunt. Quod ipſe protinus ante altare poſuit, cunctiſque egredientibus oravit, atque arceſſitis poſtmodùm Fratribus præcepit, ut hoc quod detulerant oleum levarent, & per cuncta vaſa Monaſterij exiguè fundendo dividerent, quatenus benedictione ejuſdem olei omnia infuſa viderentur. Quæ protinus ut erant vacua, claudi fecit, die verò alio aperta omnia plena reperta ſunt.

Oleum multiplicat.

Ioh. 5. PETRUS. Probamus quotidie impleri verba veritatis quæ ait: *Pater meus uſque modò operatur, & ego operor.*

ª Mons Hetruriæ ad Tiberim, alijs dictus Mons Faliſcorum, ſeu S. Silveſtri, quo in loco *Carlomannus Monaſterium in honorem S. Silveſtri ædificavit, ubi quondam tempore perſecutionis quæ ſub Conſtantino Imperatore facta eſt, S. Silveſter latuiſſe fertur*, inquit Aimoinus in lib. 4. Hiſt. Franc. cap. 60.

ᵇ Intelligit Gregorium Epiſcopum Neocæſarienſem, cognomento Thaumaturgum, & Donatum Epiſcopum Aretinum & Martyrem ſub Iuliano Apoſtata.

DE S. ANASTASIO ABBATE SVPPENTONIÆ.

Circa ann. D. LXXVII. Ianuar. XI.

Ex Gregorio M. *lib.* I. *Dial. c.* 8.

1. EODEM quoque tempore venerandus vir ANASTASIUS, cujus ſuperiùs memoriam feci, S. Romanæ Eccleſiæ cui Deo auctore deſervio, Notarius fuit. Qui ſoli Deo vacare deſiderans, ſcrinium deſeruit, Monaſterium elegit, atque in eo loco quem præfatus ſum, qui SUPPENTONIA a vocatur, per annos mulros in ſanctis actibus vitam duxit, eique Monaſterio ſolletti cuſtodia præfuit. Quo videlicet in loco ingens deſuper rupis eminet, & profundum ſubter præcipitium patet.

Anaſtaſius ex Notario Monachus & Abbas.

2. Quadam verò nocte cùm jam omnipotens Deus ejuſdem venerabilis viri Anaſtaſij labores remunerare decreviſſet, ab alta rupe vox facta eſt, quæ producto ſonitu clamaret, dicens: ANASTASI, veni. Quo vocato alij quoque ſeptem Fratres ex nomine ſunt vocati. Parvo autem momento ea quæ fuerat emiſſa vox, ſiluit, & octavum Fratrem vocavit. Quas dum apertè voces Congregatio audiſſet, dubium non fuit, quin eorum qui vocati fuerant, obitus propinquaſſet. Intra paucos igitur dies priùs venerandus vir Anaſtaſius, ceteri autem in eo ordine ex carne educti ſunt, qua de rupis vertice fuerant vocati. Frater verò ille ad quem vocandum vox parum ſiluit atque eum ita nominavit, morientibus aliis paucis diebus vixit, & tunc vitam finivit: ut apertè monſtraretur, quia interjectum vocis ſilentium parvum ſpatium vivendi ſignificaverit.

A Deo cum aliis octo in cælum vocatur.

3. Sed mira res contigit: quia dum venerabilis vir Anaſtaſius de corpore exiret, erat quidam Frater in Monaſterio, qui ſuper eum vivere nolebat. Provolutus verò ejus pedibus cœpit ab eo cum lacrymis poſtulare, dicens: Per illum te adjuro ad quem vadis, ne ſeptem dies ſuper te in hoc mundo faciam. Ante cujus ſeptimum diem, etiam ipſe defunctus eſt, qui tamen in illa nocte inter ceteros non fuerat vocatus: ut apertè clareſceret, quia ejus obitum ſola venerabilis Anaſtaſio interceſſio obtinere potuiſſet.

Fratris alterios obitum obtinet.

4. PETRUS. Dum iſdem Frater evocatus inter ceteros non eſt, & tamen ſancti viri interceſſionibus ex hac luce ſubtractus eſt, quid aliud datur intelligi, niſi quòd hi qui apud Dominum magni ſunt meriti, obtinere aliquando poſſunt ea etiam quæ non ſunt prædeſtinata?

An Sancti impetrent, quæ prædeſtinata à Deo non ſunt.

GREGORIUS. Obtinere nequaquam poſſunt quæ prædeſtinata non fuerint: ſed ea quæ ſancti viri orando efficiunt, ita prædeſtinata ſunt, ut precibus obtineantur. Nam ipſa quoque perennis regni prædeſtinatio ita eſt ab omnipotente Deo diſpoſita, ut ad hoc Electi ex labore perveniant, quatenus poſtulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante ſecula diſpoſuit dare.

Prædeſtinatio precibus impletur.

PETRUS. Probari mihi apertiùs vellem, ſi poteſt prædeſtinatio precibus juvari.

GREGORIUS. Hoc quod ego, Petre, intuli, concitè valet probari. Certè etenim noſti, quia ad Abraham Dominus diait: *In Iſaac vocabitur tibi ſemen*; cui etiam dixerat: *Patrem multarum gentium conſtitui te*; cui rurſum promiſit, dicens: *Benedicam tibi & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli, & velut arenam quæ eſt in litore maris.* Ex qua re apertè conſtat, quia omnipotens Deus ſemen Abrahæ multiplicare per Iſaac prædeſtinaverat, & tamen ſcriptum eſt: *Deprecatus eſt Iſaac Dominum pro uxore ſua eoquòd eſſet ſterilis, qui exaudivit eum & dedit conceptum Rebeccæ.* Si ergo multiplicatio generis Abrahæ per Iſaac prædeſtinata fuit, cur conjugem ſterilem accepit? Sed nimirum conſtat, quia prædeſtinatio precibus impletur, quando is in quo Deus multiplicare ſemen Abrahæ prædeſtinaverat, oratione obtinuit, ut fillum habere potuiſſet.

Gen. 21. 17. 22. & 26.

Gen. 25.

a Soppentonia, *Caſtel di S. Helia* teſte Baronio, inter Nepetam & Soractem montem. Ita Ferrarius in caſtrum Hetruriæ cum Cœnobio in finibus Faliſcorum Laico.

Circa ann. D LXVIII. Iuanij XXII.

VITA S. CONSORTIÆ VIRGINIS,

Et Converſio B. EUCHERII Lugdunenſis Epiſcopi & GALLÆ uxoris ejus.

Auctore anonymo coætaneo, ut ex num. II. conſtat.

Ex MSS. codicibus.

Eucherij conjux & filiæ.

1. FVIT quidam vir ex ordine Senatorio EUCHERIUS [a] nomine habens uxorem nobilibus ortam natalibus oomine GALLAM, quos quidem ampla poſſeſſio, & numeroſa familia, theſaurorúmque copia claros in ſæculo fecerat; ſed timor Domini, qui eſt initium ſapientiæ, in conſpectu Conditotis omnium clariùs exornabat. Cúmque liberos non haberent, deprecati ſuot Dominum, & exaudivit deprecationem eorum dans eis filiam quam votivo nomine CONSORTIAM vocaverunt, heredem videlicet illam & propagatricem ſui ſanguinis habere cupientes. Cúmque eam in timore Domini educarent, & illa in annis puerilibus poſita religioſum animum habere cœpiſſet, nimirum Domino eam ad conſortium regni cæleſtis ſecundùm præſagium vocabuli ejus occulta inſpiratione vocante, aucta eſt ſpes illorum acceptâ aliâ filiâ, quam TULLIAM vocaverunt, dixerúntque; Multiplicabit Dominus per CONSORTIAM & TULLIAM ſemen noſtrum, ſicut multiplicavit per Liam & Rachel in domo Iacob futuræ repromiſſionis heredes.

2. Poſthæc quod multo tempore moliebatur animo EUCHERIUS opere geſtiens adimplere, ait uxori ſuæ: Audiſti, credo, dulciſſima, & fideli animo tenes Dominum noſtrum IESUM-CHRISTUM per Evangelium ſuum ſalubriter admonentem, ubi ait:
Matth. 11. 29. *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos: Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris.*
Eucherius à conjuge diſceſſum petit. Quapropter tam dulcibus promiſſis ejus religioſum admoventes auditum, cur non obſervamus præcepta ejus, præſertim cùm ille nobis dederit quæ poſſunt iure noſtras facultatulas regere ac poſſidere? Si ergo tibi non diſplicet, comam capitis mei tondere decrevi, & vitam ducere ſolitariam in ſpecu, quam iuxta voluntatem meam Dominus oſtendit mihi, ſitam in territorio Aquenſi * in agro noſtro, quem Montem-Martium * appellamus, fluvio Duranciæ * imminentem.

* Aix in Provincia. * Mont-Maur. * la Durance.

3. Galla hæc audiens in corde bono & optimo ſpiritale ſemen devota ſuſcipiens, projecit ſe ad pedes ejus gratias agens, rogánſque per Dominum qui tanti conſilij auctor eſſet, ne ſe desereret deſolatam, ſed ageret potiùs ut poſt conjugale vinculum, quo fuerant duo in carne una, pari ſtudio atque propoſito uno in Dominum ſpiritu necterentur, dicens; Si tu in ſpecu te cupis retrudere, permitte quæſo, ut mutato habitu ego tibi ad vicem ancillæ deſerviam.

Conjunx propoſiti ejus ſocia eſſe cupit.

4. Acceleratur igitur votum, paratóque magno convivio, vocantur affines & amici; manifeſtat cauſam B. EUCHERIUS, contradicunt illi, ſed Sanctorum animus in ſuo propoſito perſeverans nequaquam conſentit manu ſemel in aratrum miſſa retrò reſpicere. Quid plura? De omnibus quæ poſſederant tres partes efficiunt, quarum unam pauperibus erogant, alteram famulis ſuis dividunt, tertiam filiabus relinquunt.

Eadmbo facultates diſtribuunt.

5. Ingreſſus itaque præfatam ſpecum S. Eucherius ſic undique locum obſtruxit, ut nullus ad eum valeret ingredi, beatâ ei Gallâ per feneſtellam quotidie cibos ad veſperam miniſtrante, ut ipſa petierat. Poſt non multos verò dies converſionis illorum, filia eorum TULLIA in virginitate permanens migravit ad Dominum, ſepultáque eſt in agro ſuo, qui

Eucherius in ſpecu ſe secludit, uxore miniſtrante.

[a] Vnicum Eucherium Epiſcopum Lugdunenſem agnoverunt Vſuardus, Ado, Surius ad diem XVI. Novembris, quos multi hactenus ſecuti ſunt. At duos eſſe diſtinguendos egregiè probat Theophilus Raynaudus in Indiculo Sanctorum Lugdunenſium, advertitque Tomo VII. Annal. ad annum D. XXIX Illuſtriſſimus Cardinalis Baronius, qui priorem ſententiam de unico Eucherio ibidem retractavit. Duo igitur fuere Eucherij, alter Senior ſuis ſcriptis celeberrimus, à Gennadio laudatus, Iunior alter: uterque ordinis Senatorij & Epiſcopus Lugdunenſis, uterque poſt conjugium Monachus, uterque Sanctus, quamvis unius dumtaxat mentio fiat in Martyrologijs ad diem prædictum, ſi Gallicanum excipias, qui eodem die utrumque commemorat. Eucherius Senior æqualis fuit S. Hilario Arelatenſi, Iunior Cæſario, ut in iſtius vita legitur num. 25. Prior Valentiniano & Marciano regnantibus mortuus eſt, ut ſcribit Gennadius, hoc eſt iuxta Adonem anno Chriſti CCCC. LIV. Poſterior poſt Concilium II. Arauſicanum anno D. XXIX. celebratum, cui ſubſcripſit: & de iſto heic agitur.

dicitur

dicitur Tetæ in ſpelunca duplici. Quo audito ſanctus Eucherius ait: *Dominus dedit, Dominus abſtulit; ſit nomen Domini benedictum: ſicut Domino placuit ita factum eſt*: Exhortabatúrque Gallam ne ſuper hac re contriſtaretur.

[Circa ann. D. lxxviii. Iunij xxii. — Iob 1.]

6. Cúmque illa nullo modo conſolationem reciperet, una die cùm poſt matutinos hymnos membra ſopori dediſſet, vidit in ſomnis beatam Tulliam ſtolâ candidâ & chlamyde aurea fulgente indutam adſtare ſibi ac dicere: Cur me velut amiſſam luges, quam Dominus in Conſortium ſanctarum Virginum introduxit? Te quoque me ad Dominum ſecuturam ſcito; præparavit enim tibi coronam, quoniam impleſti mandata ejus. Meus etiam genitor Pontificali Cathedra ſublimatus poſt nos veniet & erit magnus in conſpectu Dei. Porrò ſoror mea Consortia manebit in virginitate, pro qua multa paſſura eſt, donec & ipſa coronam vitæ percipiat. Quæ cùm poſt quietem S. Eucherio retuliſſet, ille in voce exultationis & confeſſionis erumpens ait: Gratias tibi ago Paſtor bone, quia non eſt ſimilis tui conſolator, qui dignatus es conſolari ſervos tuos, & reddere gaudium poſt lamentum; & ultrà noluerunt eam flere.

[Filiæ mortem patienter fert. — Tullia poſt mortem apparet matri, multa prædicens.]

7. Factum eſt autem poſt hæc verba, ut quidam juvenis Aurelius nomine pergens ad ſanctum Eucherium peteret ab eo filiam ejus Conſortiam in uxorem. Quod ille audiens, timénſque de revelatione quam per ſanctam Gallam compererat, & rem tacitus conſiderans, Puella, inquit, quam ſponſam petis, ætatem habet, ipſa pro ſe loquatur: in ejus quippe dimiſi poteſtate, ut vel nubat, vel in virginitate permaneat. Cúmque in conſpectu eorum adducta ſancta Conſortia ſuper hoc interrogaretur: Nec promittendi, ait, mihi facultas eſt, nec negandi poteſtas: ſed omnia in manu Dei ſunt; nam ſponſum habeo Chriſtum, qui me noo derelinquet, donec inrtoducat in talamum ſuum. Quod juvenis ille audiens, ad præſens quidem ſiluit, poſtea verò miſit ad eam matronas oobiles affines ejus, ut eam blandis ſermonibus ad ineundam conjugij copulam promoverent. Quæ cùm ei eſſent moleſtæ, popoſcit ſeptem dierum inducias, ut Dei conſuleret voluntatem.

[Conſortia virum recuſat.]

8. Abeuntibus ergo illis, ſancta Conſortia orationibus, jejuniis & vigiliis vacans cum lacrymis Dominum deprecabatur, ut eam voluntate ſua dirigeret. Inter hæc venerant in manus ejus geſta beatæ Eugeniæ virginis, in quibus cùm legiſſet, quòd illa de paganis parentibus procreata fugiens ab eis, & ad Chriſtum converſa, tonſis crinibus multo tempore in habitu virili inter Dei ſervos fuiſſet in Monaſterio converſata, dixit in corde ſuo: Si illa paganos parentes abjiciens ad Deum converſa in virginitate permanſit, atque ad Martyrij palmam pervenit: quanto magis ego de Chriſtianis parentibus orta & ſanguine Chriſti redempta, debeo in eo quod propoſui perdurare? Orabat etiam dicens: Domine qui illam ab idolorum cultu ad te convertiſti, fac me, quam ab incunabulis ſalutari lavacro conſecraſti, ad ejus pervenire Conſortium. Et confortabatur cor ejus in Domino.

[S. Eugeniæ exemplo.]

9. Die autem ſeptimo veniente ad ſe Aurelio juvene illuſtriſſimo cum matronis, quas pridem ad illiciendum ejus animum deſtinaverat, & interrogantibus quid intra indultas deliberaſſet inducias, reſpondit: Dixi vobis jam, nec promittendi mihi facultas eſt, nec negandi poteſtas, ſed omnia mea in manu Dei ſunt. Sed ſi vultis pergamus pariter ad Eccleſiam: Agatur Miſſa, ponatur Evangelium ſuper altare, & communi oratione præmiſſa codice patefacto, inſpiciamus Domini voluntatem [a] ex illo capitulo quod primùm occurrerit. Quod ut factum eſt, revoluto codice, Dei famula cœpit legere: *Dixit Dominus* Iesus *diſcipulis ſuis: qui amat patrem aut matrem plùs quàm me, non eſt me dignus.* Et magno impleta gaudio gratias Deo agens dixit ad juvenem: Tu tibi quære ſponſam ſecundùm voluntatem tuam; nam ſponſus meus Chriſtus eſt, qui non me vult derelinquere. Quo ille audito triſtis unà cum evocatis matronis abiit in domum ſuam: Sancta verò Conſortia ſacro velamine ſuſcepto perrexit ad ſpecum, in qua erant genitores ejus, & unà cum eis orationi vacabat.

[Novâ induſtriâ fugit nuptias. — a — Matth. 10. — Velum ſuſcipit.]

10. Accidit eo tempore ut Pontifex Eccleſiæ Lugdunenſis* migraret ad Dominum. Mos autem erat præfatæ Eccleſiæ, ut quoties lege cunctis mortalibus debita, ſuo viduaretur Epiſcopo, in eligendo ſucceſſore revelationem Domini expectaret. Tunc ergo triduano à cunctis præmiſſo jejunio, cuidam puerulo apparens in viſu Angelus Domini, Eſt, inquit, Senator quidam Eucherius nomine ſuper fluvium Durentiam retruſus in ſpecu, qui relictis omnibus quæ poſſidebat, ſecutus eſt Dominum: ad hunc adducendum pergite, & vobis Paſtorem illum conſtituite, quoniam à Domino eſt electus. Quod cùm puer ſenioribus diluculò retuliſſet, omnipotenti Domino cunctis Fratribus convocatis gratias ege-

[* Viventiolus. — Mos Lugdunenſium in electione Epiſcopi. — Eucherius eligitur Epiſcopus Lugdunenſis.]

a Sollemne temporibus illis erat ex Evangelio ſive Scriptura ſacra ſic obſervata res futuras vel faciendas explorare. In Vita S. Martini Epiſc. Turon. à Severo Scripta cap. 7. *Cùm fortuitò lector, cui legendi eo die officium erat, interclusus à populo defuiſſet, turbatis miniſtris quia non aderat, unus è circumſtantibus ſumpto Pſalterio quem primum verſum invenit arripuit. Pſalmus autem hic erat: Ex ore infantium . . ut deſtruas inimicum & defenſorem. Quo lecto clamor populi tollitur*, nempe adverſos Defenſorem quemdam, qui S. Martini electioni reſiſtebat. Eſt & alter locus inſignis de Chlodoveo apud Greg. Turon. lib. 2. Hiſt. cap. 37.

Circa ann. D. XXXVIII. vel XXII.

runt, miſſoque cum Clericis ad præſatum locum Archidiacono, qui tunc Eccleſiæ curam gerebat, invenerunt eum ſicut eis Dominus revelarat. Cúmque illi Archidiaconus rem propter quam venerat indicaſſet, cœpit cum juramento dicere ſe voluntarium de ſpecu non egreſſurum, nec cum eo niſi ligatus duceretur iturum. Cúmque talia diu repeteret, Archidiaconus effracto muro ſpeluncæ eduxit eum. & juxta quod ipſe juraverat vinctum perduxit Lugdunum. Quem pari animo unóque conſenſu Clerus & populus ſibi eligens Sacerdotem, in Pontificali Cathedra ſollemniter collocavit. GALLA verò uxor ejus eum locum ſpeluncæ ingreſſa, in quo vir Dei latuerat, reliquum vitæ ſuæ tempus ut cœperat religioſè peregit, filiâ ejus CONSORTIA quotidianum victum ei ſubminiſtrante, ſicut ipſa priùs fecerat viro ſuo.

Gallæ in ſpecum ſuccedenti Conſtantia miniſtrat.

11. Et quoniam longum eſt narrare omnia, quæ per ſervos ſuos Eucherium & Gallam & filiam eorum Tulliam Dominus mirabiliter operatus eſt, pauca de geſtis beatæ Conſortiæ referam, quæ à Sanctis Fratribus VRANIO Presbytero, & CELSO Subdiacono qui ei dum adviveret adhæſerunt, necnon & AURELIANO Presbytero, qui uſque nunc ad ſepulcrum ejus Deo ſervit, referentibus audivi.

Auctoris ætas.

12. Cùm igitur defunctis genitoribus ſuis ſancta Conſortia in ſua poteſtate eſſe cœpiſſet, conſtruxit Eccleſiam in agro ſuo, qui vocatur Moḉton vicus, in honore ſancti Stephani Protomartyris, & Xenodochium ibi de rebus ſuis inſtituit. Quod verò ſuperfuit pauperibus erogans theſaurum ſibi collocavit in cælo; familiam verò ſuam liberam eſſe conſtituit. His ita diſpoſitis, ad CHLOTHARIUM [a] Regem Francorum ire perrexit, petitura ab eo ut per juſſionem ejus quieta in Regno illius manere poſſet, & in Virginitate Domino deſervire. Cúmque illa Palatio poſt multos viæ labores appropinquaſſet, Dominus per viſum præfato Regi, cujus filia multo jam tempore ægrotabat, apparere dignatus eſt, dicens: Quare triſtaris ſuper filia tua? Ecce una ex famulabus meis ad te venit, cujus nomen vocatur CONSORTIA, quæ filiæ tuæ reddet priſtinam ſanitatem; vide tamen ut libenter ei præſtes quidquid à te petierit. Cùm ergo Rex evigilaſſet à ſomno, vocatis fidelibus ſuis, cuncta quæ per viſum audierat, narravit, & ait; Ite & perquirite præoſtenſam mihi famulam Dei, ſicubi eam fortè reperiatis, & adducite eam ad me. Quæ cùm ab eis eſſet inventa, & interrogantibus nomen ſuum & patriam indicaſſet, illi feſtinatò introduxerunt illam ad Regem. Quæ flebat dum duceretur, & orabat, metuens ne concupiſceretur à Rege, qui eam tam ſollicitè præcepiſſet inquiri. Sed cùm veniſſet in palatium, ſurrexit Rex de ſolio ſuo, & pergens ei obviam ait: Ora pro me famula Dei, & redde filiæ meæ priſtinam ſanitatem, ſicut mihi hac nocte Dominus revelare dignatus eſt. Cúmque illa diceret ſe nihil tale mereri, cùm talia agere Sanctorum ſit: nihilominus Rex certus de promiſſione Domini, cubiculum fecit eam intrare, ubi puella febribus correpta jacebat.

Conſtruit Eccleſiam & Xenodochium conſtruit.

Chlotharium adit.

13. Compulſa igitur poſitis genibus oravit cum lacrymis, inde conſurgens ſalutavit puellam dicens, Pax tecum. Cui illa, quæ jam ſermonis officium viſa fuerat amiſiſſe, reſumpto ſpiritu reſpondit; Scio quia pax mecum eſt, quoniam videre te merui: ſtatim quippe ut tu in palatium introiſti, me febris dimiſit qua torquebar, & ecce ſana effecta ſum. Precor itaque ut benedicas mihi, & recrees me cibis tuis quibus tu quotidie veſceris. Dedit ergo ei ancilla Chriſti fragmen panis hordeacei, & nuces amigdalinas: hic enim erat quotidianus cibus ejus.

Ejus filiam ſanat.

Cibus ejus qualis.

14. Rex verò audiens quòd convaluiſſet filia ſua, velociter ad eam intravit, dixitque Sanctæ Conſortiæ: Quidquid in regno meo à me petieris, fiet tibi. Aurum quoque vel argentum quantum volueris libens tribuo. Illa autem ejus genibus provoluta; Obſecro, ait, Domine mi rex, ut ea quæ mihi promittis pauperibus eroges, mihique permittas, quod vel maximè peto, abſque ullius inquietudine in cœpto Virginitatis propoſito permanere; & quidquid in loca Deo ſacrata, vel in meos famulos contuli vel contulero, per veſtram munificentiam ratum permaneat. Cujus petitioni Rex libenter annuens, præſtitit quæ voluerat, epiſtolas per ſuos fideles dirigens, ut cuncti cognoſcerent quòd ſi quis contra eam mali aliquid moliretur, tanti Principis offenſam incurreret; ſi quid autem de ſuis vellet agere facultatibus, inconvulſum omni tempore perduraret. Et ſic Dei famula ad propria remeavit.

Quid à Rege petierit.

15. Non poſt multos dies mortuo Rege Chlothario, miſſus eſt unus ex primoribus palatij HECCA nomine à SIGIBERTO [b] qui patri ſuo in Regnum ſucceſſerat, ut Provinciam Maſſiliæ diſponeret. Qui dum hoc ageret, quemdam ex loci incolis diabolus in organum ſuæ fraudis aſſumens, dixit ei; Eſt in his locis puella quædam ſpecioſa nimis nomine CONSORTIA nobilibus orta parentibus, quibus unica ſupereſt, habens poſſeſſiones multas ac pecunias innumerabiles & miniſteria copioſa, virúmque non novit. Quod audiens Hecca, præmiſſo puero qui eum venturum nunciaret, cogitus ad Dei fa-

In matrimonium iterum expetitur. [b]

[a] Clodovei I. filium hujus nominis itidem primum.

[b] Phocenſis provincia (quæ Theodeberto Auſtraſiorum Regi à Vitige Oſtrogotorum Rege data fuerat anno Chriſti D. XXXVII.) etiam partim Sigeberto & Childeberto ejus filio paruit, non verò tota ſoli Guntramno Burgundionum Regi, ut patet ex Gregorio Turonenſi lib. 4. c. 30. & lib. 8. cap. 12. quamvis poſtea ad Burgundiæ Regnum in ſolidum pertinuerit.

mulam venit. Cumque eam verbis ſimplicibus ſalutaſſet, poſt collocutionem ſumpſerunt cibum. Inter hæc autem intuens eam curioſiùs, admiratus ejus pulcritudinem & ſermonum prudentiam, tantus in corde ejus concupiſcentiæ ignis exarſit, ut vix ſemetipſum poſſet reprimere. Nullatenus verò ei ſuum animum patefaciens feſtinus ad Regem regreſſus eſt. Cui cùm omnia propter quæ miſſus fuerat, proſperè acta renuntiaſſet, adjecit: Domine mi Rex, eſt in illis partibus puella abſque viro, quæ amiſſis parentibus unica in eorum prædiis habitat, quam obſecro ſi inveni gratiam in oculis tuis, permittas mihi accipere in uxorem.

Circa ann. D. LXXVIII. Iunij XXII.

16. Quod cùm ſicut petierat impetraſſet, miſit ad ſanctam Conſortiam nuntium cum uno de pueris qui aſſiſtebant Regi, ut indicaret illi quòd ſibi eſſet à Rege conceſſa; quatenus præpararet ſe ad nuptias die triceſimo celebrandas. Illa, his auditis, affatim contriſtata reſpondit: *Qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.* Ego Regis ancilla ſum, poteſtati ejus reſiſtere nequeo: ſed quidquid juſſerit implere ſtudebo. Dicebat autem hæc de vero Rege Domino, ſcilicet IESU-CHRISTO. Nuntij verò exiſtimantes quòd de SIGEBERTO Rege diceret, revertentes narraverunt quæ audierant illi qui miſerat eos; qui gaudio multo repletus præparavit ſe, ut ad eam citiùs perveniret.

Quid illa reſponſi dederit.
Rom. 13. 12.

16. Interea famula Dei jejuniis & vigiliis vacans orabat dicens; Domine IESU-CHRISTE qui me hucuſque immunem ab omni pollutione ſervaſti; Domine cui ab adoleſcentia mea tota devotione deſervio, ne derelinquas me, ut non prævaleat adverſus ancillam tuam ſerpens ille antiquus, qui Evam verborum blanditijs & pulcritudine ac ſuavitate ligni vetiti decepit: quoniam non derelinquis ſperantes in te; ſed fac me immaculatam ad Sanctorum tuorum conſortium pervenire. Tantáque inerat famulæ Dei triſtitia, ut præ anguſtia ſpiritùs penè exanimaretur. Cùm igitur tali tædio afflicta, quadam die cum una ancillula ingreſſa ſuprà memoratum S. Stephani Oratorium ſe ſe in orationem cum fletu proſtraſſet, contigit ut obdormiret: & ecce Angelus Domini apparuit ei in ſomnis, dicens: Conſortia cur affligeris? non te derelinquet Dominus cui ſervis, nam ſponſus quem tibi Rex mittit, ad te non perveniet. Parato itaque convivio voca pauperes, & jube in iſto quo accumbis loco ſepulturam parari, in qua eum defodias qui ſponſam Chriſti ſibi vult uſurpare. Tres enim dies ſunt, & nuntiabitur tibi venire. Tu itaque audito nuntio egredieris ei obviam cum pauperibus pſallens. Quod cùm aſpexerit ille, gladio proprio præ gaudio interibit.

Angelus eam jubet eſſe ſecuram.

17. Evigilans Chriſti famula dicit ancillæ ſuæ: Non ſenſiſti aliquem loquentem mihi cùm ſopore deprimerer? Cui illa; Vidi, ait, hominem incognitum veſtibus albis indutum, cujus vox tecum loquentis non motis labiis, meis auribus ſonuit, ſed eum nullatenus intellexi. Intellexit illicò ſancta Conſortia Angelum Dei ſibi apparuiſſe, & præ gaudio ait: Gratias tibi ago Paſtor bone, quia non derelinquis ancillam tuam, ſed liberas eam à perſequentibus ſe. Fecit itaque cuncta quæ præceperat ei Angelus Domini. Iam advenerat dies tertia, & ecce præcurrens quidam nuntiat in ulteriore ripa Durentiæ ſponſum conſiſtere. Egreditur ei obviam induta feſtivo habitu, pauperum pſallentium agmine conſtipata. HECCA hæc videns, navim præ gaudio incautus egreditur, ſublapſiſque pedibus, lanceâ quam forte manu tenebat confoſſus, corruens expiravit. Quod cernens famula Dei ita impletum eſſe ut ab Angelo audierat, cum lacrymis agens gratias Deo, levavit corpus ejus, & involutum linteaminibus in loco quem ei paraverat ſepelivit. Pueri namque ejus inhumatum corpus relinquentes, ad Regem feſtinatò regreſſi, nuntiaverunt quæ viderant.

Pauperibus convivium parat.

Hecca ejus nuptias ambiens interit.

18. Erat ille dies natalis Regis, & germana ejus, quam ſancta Conſortia ab infirmitate curaverat, circa Regem diſcumbens, cùm videret eum de nuntio contriſtari, inquirit ab eo cauſam. Cui cùm Rex narraſſet quæ audierat, illa reſpondit: Puto quòd puella pro qua, ut audio, tam ſubita morte Hecca interiit, ipſa ſit Conſortia virgo ſacra, quæ de Provincia Maſſilienſi genitore noſtro vivente huc veniens, me per orationes ſuas à febribus liberavit. Vide ergo ne propter eam fiat in Regno tuo ruina, ſi contra illam temere aliquid permiſeris fieri: Pater enim tuus valde diligebat eam. Cùm ergo reſciſſet Rex, & inveniſſet quòd ipſa erat, miſit epiſtolas ad Principem præfatæ provinciæ, præcipiens ut nullus moleſtus eſſet ſanctæ Conſortiæ: ſed liceret ei uti privilegio, quod illi pater ejus indulſerat.

Rex eam jubet eſſe à connubio liberam.

19. Ab illo ergo die tantam famulæ ſuæ gratiam coram hominibus Dominus dedit, ut quaſi unum ex Angelis eam cuncti haberent. Erat enim vultu placida, ſuavis alloquio, & omnium virtutum gemmis ornata, iraſcentes uno ſermone mitigabat, diſcordantes ad concordiam revocabat. Creverat etiam in illa ſuperni muneris largitas in oſtenſione ſignorum; fugabat dæmones ex obſeſſis corporibus, cæcos illuminabat, reddebat languidis priſtinam ſanitatem, multáque alia per eam Dominus mirabilia operatus eſt, quæ longum eſt narrare.

Conſortia omnibus gratioſa.

20. Verùm cùm Dominus eam vellet à laboribus transferre ad requiem, apparuit ei per viſum dicens: Conſortia fideliſſima diſpenſatrix, ſuper pauca fuiſti fidelis, veni ut ſuper

Cælitùs monetur de morte inſtante.

Circa ann. D. LXXVII. Iunij XXII.

mulra te conſtituam. Tempus eſt ut requieſcas à labore tuo, & accipias coronam quam ab adoleſcentia per multas tribulationes adquiſiſti; die autem octava venies ad me, occurret tibi chorus Virginum cum multitudine Angelorum, obviis manibus te excipiens iotrantem in gaudium Domini tui. Cúmque evigilaſſet, gratias Deo agens per triduum facto convivio vocavit Sacerdotes & pauperes. Affuerant etiam vicini fideles, & omnem ſubſtantiam ſuam diſtribuens ait: Scitote, patres & fratres mei, imminere obitum meum; quinta enim die, ſecundùm quod Dominus ſignificavit mihi, egrediar de corpore: orate quæſo pro me, ne occurrat mihi poteſtas tenebrarum, ſed ab Angelis lucis ſuſcepta in Sanctorum requiem introducat; corpuſculum verò meum in Oratorio Sancti Stephani ſepelite. Poſthæc correpta febribus, die qua ei prædixerat Dominus migravit ad cælos, ſepultáque eſt a, ut petiit, in Oratorio quod ipſa conſtruxerat.

Moritur & ſepelitur.

a In Martyrol. Romano & Gall. S. Conſortiæ memoria x. Kalend Iulij conſignatur: at verò in Gallicano XII. Id. Martij exceptio ejus Reliquiarum in Monaſterio Cluniacenſi, cujus Tranſlationis tempus ignoratur. S. Conſortia Monialis non fuit, eamque ex Martyrologio Benedictino (in quo locum ei VVion dederat x. Kalend Iulij) Menardus noſter meritò expunxit, quamvis in vnico Eucherio & Conſortiæ ætate lapſus ſit Obſervat. lib. 1. ad ●. Iunij.

Circa ann. D. LXXX. Martij X.

VITA S. DROCTOVEI ABBATIS

BASILICÆ S. VINCENTII IN SVBVRBIO PARISIACO, QVÆ MÒDÒ S. GERMANI DICITVR.

Auctore Monacho anonymo, qui ibidem Sæculo IX. vixiſſe videtur ex num. 9.

Ex MS. cod. ejuſdem Monaſterij.

PRÆFATIO AVCTORIS.

1. PRISCORVM permaxima ſemper cura fuit & intentio, ne ſui ingenij ſagacitas ac facundiæ claritudo omnino deperiret inertia vel ſileotio. Vnde monimentum ſui reliquêre poſteris non moribus vel operibus probis, ſed potiùs rerum figmentis & ſcriptis. Si ergo hos fingere falſa non puduit, cur veridica Chriſti fidelium monimenta nos litteris mandare pigebit? Vitam igitur ſanctiſſimi DROCTOVEI Abbatis, diſcipuli ſcilicet beatiſſimi GERMANI Patroni noſtri, quæ in everſione noſtræ Eccleſiæ tempore Danorum a cum alijs Bibliothecæ libris incendio diſperijt, ne aliquatenus mentio ejuſdem almifici viri in reliquum ævum oblitteraretur, ſtilo digeſſi, illius devotione magis inſtigatus, quàm præſumptionis ſupercilio niſus: & inſuper operam dedi ejus laudem quibuſdam deflorare virtutibus. Et hoc quidem non puto fore indignum. Si enim laus Sanctorum Deus eſt, Deum verò laudare dignum eſt, Sanctos igitur laudare non indignum eſt. Dum enim ſanctus vir laudatur, Deus utique laudatur; quia iuxta Pſalmiſtam, ſemper laus Chriſti fuit in ore ejus.

Vita S. Droctovei & Monaſterij S. Germani Bibliotheca à Normannis incenſa.

Pſal. 33. 2

2. Sed ne quiſpiam refragetur huic noſtro Operi, cùm non perpendit ibidem digeſta miracula Sancti; quia cùm liber vitæ ejus, ut dixi, incendio crematus ſit, longo ſenio ævi ejus geſta tradita oblivioni, nullum penitus memoriale ſui noſtræ mandavêre ætati: Exſtant tamen quidam de eo verſiculi à beato FORTUNATO editi, ſibique ab eodem directi, quos in calce hujus operis aonotare curavi. Porro haud dubium conſtat, illum ſanctimoniæ ditatum munere, quem petitorum peritiſſimus ſtuduit in ſuis opuſculis commendare. Addidi propterea etiam illud, quo videlicet inſtinctu noſtrum à glorioſiſſimo Rege CHILDEBERTO ſit fundatum Cœnobium, quia hoc reperitur in Geſtis Francorum. Nec verò illud omiſi, qualiter idem pijſſimus vir DROCTOVEUS à Beato Germano primus Abbas b delectus ſit ibi, ſicut in tomis reperitur antiquiſſimis, qui ſervantur in archivis noſtri Monaſterij. Iuvat autem priùs in Chriſti laude paucis præludere verſibus, ſanctúmque virum obnixis depoſcere precibus, quatenus operi de ſe cœpto pedem * ferat propitius, noſtrúmque memoriale commendetur in futuris generationibus, ſicque finiatur hujus operis prologus.

Fortunatus verſus condit de S. Droctoveo.

Droctoveus 1 Abbas Monaſterij S. Vincentij Parisienſis.

b

* f. opem.

a Danorum nomine Normannos intellige ex Dania ortos, vide infra.

b Aimoinus contra in libri 2. cap. 10. Scribit Autharium Abbatem primum fuiſſe, ipſique Droctoveum proximè ſucceſſiſſe in ejuſdem libri cap. 16.

Gloria, vita, ſalus, Sanctorum ſpes, bonitas, lux Circa ann.
In Genitore pio, Genito vel Flamine ſacro D. LXXX.
Subſiſtit, trinus colitur qui ſemper & unus. Martij x.
Laus cujus ſuperis ſimul & celebratur in imis, Auctoria
Et ſceptrum regni retinet ſine fine perenni. lavocatid.
Magnificat proprios hic cæli dote miniſtros,
Aurea pro meritis concedens præmia Iuſtis.
Reddere nunc decet his ſed in ipſo munia laudis;
Virtutis ſpeclmen quia Sanctis contulit idem.
Sanxit quippe ſuis: Sine me nihil eſſe poteſtis. *Iohan.15.5.*
Ergo laudandi parili problemate Sancti,
Dum divina manus cunctorum vendicat actus,
Illorúmque ſibi laudes laudabilis addit.
De quibus excolimus, veneramur pectore, cultu;
Inter præcipuos, te DROCTOVEE, patronos,
Te flagrant animi calamis extollere noſtri.
Haud tibi digna meis referam præconia verbis.
Agnoſcis fragiles, quas noli ſpernere, vires.
Exiguos apices, exiles accipe laudes.
Commendans Domino * qui te commendat in arvo.
Pars horum prima præſignat varis onoma. * *ſupple;* illam.

VITA INCIPIT.

3. INTER agmina Chriſticolarum, quorum dogmate edocta & pio exemplo illuſtrata fulget, ut ſol & luna, ſancta mater Eccleſia, conſpicuus nitet beatiſſimus DROCTOVÆUS velut clariſſima ſtella, cujus jubare obumbrantur cetera aſtra. Qui vir pietatis eximiæ occiduas partes, ſcilicet Galliæ, ſuo exortu irradiavit divino munere: reſperſúſque vitali lavacro, linitus etiam Chriſti olivo flagrabat virtutum nectare ſacro. Nam benè excolens hortulum ſuæ mentis, ſtudebat illuc ſerere multimoda ſemina virtutis, unde extirpabat noxia quæque germina carnis. Hic igitur tantus ac talis, meruit ſecus decurſus aquarum tranſplantari, ut velut palma floreret in domo Domini, & fructum ſuum daret in tempore ſuo in atriis Dei noſtri. S. Droctóveus Gallus.

4. Nam ea tempeſtate urbs Ædua * ſpeciali nitebat decore, redimita viro ſanctitatis præcipuæ, GERMANO ſcilicet, pollenti nobilitatis ſtemmate, qui veluti cedrus in libano, & quaſi cypreſſus in monte Sion, infima ſpernendo, cæleſtia amplectendo tendebat ad alta virtutum augmenta. Cúmque folia ejus, ſcilicet verba ſemper veritate virentia, cunctis ferrent medelam; & fructus ejus, opera videlicet; ſatietati forent fame periclitantibus non modica, inſonuit auribus NECTARII prædictæ civitatis Antiſtitis tanti viri excellentia. Eſt in eadem urbe Chriſti teſtis Symphoriani martyrium inſigne, qui olim ſub perſecutionis rabie martyrium paſſus eſt ſub Aureliano Principe, qui ceu roſa decoris & præcipui odoris purpureo ſanguine tinctus, cælúmque meritis nactus, in eadem Eccleſia jacet humatus. Hujus anima felix civibus juncta æthereis cùm unà concrepet alalagma ᵃ Tonanti, ſuperna diſpoſitione, quæ Sanctos ſuos & in hac vita mirificat meritorum titulis, jugiter turba Fratrum Monaſtici Ordinis ante ejus mauſoleum concinit æterno Regi dulciſona carmina laudis. Horum itaque Fratrum à Pontifice jam dicto Germanus præficitur Paſtor, ſacratúrque Abbas nomine dignus & merito. S. Germanus Abbas S. Symphoriani Æduenſis. * *Antun.*

5. Sanctitatis igitur præconio venerandus paſtor oves ſibi commiſſas monebat ſagaciter, corrigebat prudenter, tolerabat patienter, & ad paſcua vitæ æternæ invitabat alacriter. Qui inter reliquos quos hortatu ſimul & exemplo Chriſti mancipavit tirocinio, beatiſſimum DROCTOVEUM inſignire ſtuduit ſchemate Monaſtico, atque adſcivit diſcipulatui ſuo. Quem piè, ut verè piiſſimus aluit, & juxta normam ſanctorum Patrum ANTONII ſcilicet & BASILII, (nam ſceptriger hujus Ordinis beatus ſcilicet BENEDICTUS necdum his erat in partibus notus) vivere inſtituit. Tradénſque ſibi jura obedientiæ, inculcans lenitatem patientiæ, replicans munditiam continentiæ, hortans ſectari iter juſtitiæ; edocens amplecti virtutem prudentiæ, jubens inſigniri ſtabilimento conſtantiæ, ſuadens moderati placore temperantiæ, inter omnia etiam monebat viam humilitatis tenere. Quæ omnia aure ſedula percipiebat vir ſanctiſſimus; atque animo ruminabat frequentiùs, necnon opere complebat attentiùs. Droctoveũ habuit diſcipulum. Eum iuxtà normam SS. Antonij & Baſilij informavit.

6. Erat igitur flos candens innocentiæ, pollens aſtuta ſimplicitate, vigénſque animi ſinceritate. Præceptoris verò ſui exiſtens imitator ſedulus carnem jejuniis attenuabat, crebriùs corpus domabat pernoctationibus, nimiiſque afficiebat algoribus. Cujus plectrum linguæ organa Davidica ſemper reſonabat, & infatigabiliter Chriſti præcepta relegebat, ſicque Divino munere ditatus virtutibus, ſicut odor agri pleni cui benedixit Dominus odore Sancto fragrabat omnibus. Droctovei virtutes.

ᵃ Alalagma, lætus clamor militum, ante pugnam, vel poſt victoriam.

Cirsa ann. D. LXXX. Martij x. Childeberti Regis elogium. *Prov.* 13. 8.

7. Porro illo in tempore Francigenûm Regnum CHILDEBERTUS Rex inclitus ſua tenebat ditione, qui torrens pulcritudinis fonſque præcipuæ ubertatis, ſpeculum etiam extitit pietatis & æquitatis. Recolens etenim viri ſapientis dictum, quòd *redemptio viri propriæ divitiæ ſunt*, non pluris habuit theſauriſare copioſum cenſum gazarum, quàm illud diſtribuere in uſus egenorum. Chriſto igitur erat ſubditus, hoſtibus erectus, Chriſticolis carus, perfidis inviſus: humiles autem ſibique parentes exaltabat, protervos atque rebelles forti dextrâ proterebat. Religioſis etiam Chriſtóque ſinceriter famulantibus, non ſe ut Principem & dominum, quin magis exhibebat ceu fideliſſimum famulum. Huic itaque cùm non ſortuitu, ſed ut creditur, potiùs ſuperno nutu GERMANUS beatiſſimus occurriſſet aliquando, ejúſque ſanctitatis præconium attolleret populi multitudo, Princeps sereniſſimus jocundatus in Domino ſanctum virum præſulatu Pariſiacæ Sedis ſublimavit illicò.

Rex S. Germanum Euſebio ſuſficit in ſede Pariſiaca.

Deceſſerat enim nuperrimè EUSEBIUS Epiſcopus civitatis prædictæ. Fit inde permaximum tripudium Eccleſiæ, quæ tali ſe cernebat donatam Antiſtite: gratulabatur plebeïa turba, quæ tali Rectori fuerat commiſſa. Felix planè Lutecia, quæ dum nites Dionyſij macharij gloriâ, hac etiam ditaris pretioſiſſimâ gemmâ.

Childebertus Cæſaraugustam obſidet anno D. XLII. * *Saragoſ.* *Pſal.* 49. 15. Cives precibus, jejunijs ac S. Vincentij meritis ſe tutantur.

8. Procedente igitur tempore, CHILDEBERTUS Hiberorum Regnum petijt cum valida expeditione iuncto ſibi CHLOTHARIO fratre. Qui Cæſarauguſtam * civitatem aggreſſi, undique eam vallarunt valida manu militari. At cives urbis obſeſſi, cùm non quirent reſiſtere tantæ multitudini, ei qui oraculo Prophetico hortatur vnumquemque, inquiens; *Invoca me in die tribulationis tuæ eripiam te & magnificabis me*, ſpem ſuæ commiſêre ſalutis. Nam converſi ad Dominum, indictóque jejunio ſibi, induti etiam cilicijs, cum tunica Beati Vincentij Martyris ejuſdem civitatis olim Archidiaconi, cum hymnodijs circuibant muros civitatis. Mulieres quoque pullis amictæ pallijs, cinerem imponentes capiti, ſparſíſque crinibus ſequebantur reliquum vulgus, ejulando planctibus nimiis. Enimverò ita ſpem ſuam omnino in Domino ſtatuerant, ut diceretur ibi Ninivitarum jejunium celebrari: nec dubium foret alicui, quin eorum precibus interventu ſancti Martyris Dominus miſertus, eos ab imminenti exitio liberaret quantociùs. Quæ res nequaquam eos fefellit. Nam hoſtes ignari quid obſeſſi agerent, dum eos civitatis muros proceſſionaliter circuire viderent, putabant quòd aliquid maleficij perpetrarent. Apprehensúmque unum de civibus cœperunt quid hoc eſſet perquirere attentiùs. Qui ait: Tunicam beati Vincentij, inquit, deportamus, & ut nobis ſancti Martyris precibus miſereatur Dominus, flagitamus. Quod cùm relatum eſſet Regi piiſſimo, flexus ad miſericordiam pectore mitiſſimo, à Cæſarauguſtanis accipiens Stolam ſancti Levitæ & Martyris in munere gratiſſimo, unà cùm fratre ſe reddidit genitivo ſolo [a].

Childebertus acceptâ S. Vincentij ſtolâ obſidionem ſolvit.

[a]

Eccleſiam in honorem S. Vincentij conſtruit & ditat.

9. Veniens igitur Pariſius, in ſuburbij loco, qui olim nuncupabatur Lucotitius, in honore beati VINCENTII Eccleſiam acceleravit conſtruere propenſiùs. Oppreſſerat verò idem Rex inclitus dudum AMALRICUM Regem Gothorum causâ ſororis, quam iſdem Amalricus cum conſenſu ambarum fratrum Childeberti videlicet & Chlotharij in matrimonium junxerat ſibi. Sed cùm eſſet Arianæ ſectæ, dum Regina venerabilis frequentaret limina Catholicæ Eccleſiæ, eam vir ſuus diverſis contumeliis afficiebat quotidie. Quem, ut prælibavimus, Rex Chriſtianiſſimus opprimens bellico jure, recepta ſorore, ex Tolerana urbe, qua iſdem Amalricus ſedem habebat, aſportavit Crucem auream pretioſis gemmis redimitam, necnon ex opere Salomonis, ut fertur; triginta calices [b], quindecim patenas viginti quoque Evangeliorum capſas. Quæ omnia ut verè Princeps Chriſto omnino devotus maluit diſtribuere potiùs quàm retinere in proprios uſus.

Crucem ex Toleto allatam eidem Eccleſiæ confert.

10. Gratiâ igitur vivificæ Crucis Eccleſiam ſanctiſſimi Martyris, ubi ipſam cum aliis pretioſiſſimis ornamentis delegavit, in modum Crucis ædificare diſpoſuit. Cujus Baſilicæ opus mirificum deſcribere nobis videtur ſuperfluum, qualiter ſcilicet diſtincta feneſtris, quibus pretioſiſſimis marmorum fulta columnis, quóve modo criſpante camerâ compta auratis laqueariis: necnon parietes, ut Chriſti decebat aulam, quo decore nitebant picturâ aurei coloris, ſtrato inferiùs pulchro emblemate pavimenti. Tectum verò ipſius Baſilicæ coopertum adprimè deaurato * cupro ære, repercuſſum ſolis jubare ſic flammigero rutilabat fulgore, quatenus intuentium aciem reverberaret nimia claritudine. Vnde præ nimio decore non immeritò olim ipſa domus per metaphoram *Inauratis Germani aula* vocabatur vulgi ore.

[b]

* *id eſt*, Cyprio.

11. Sed ne quis incredulus exiſtat noſtræ aſſertioni, proferamus in medium quid de hac domo [c] diſſertiſſimus vir FORTUNATUS in ſuis opuſculis ediderit. Ait enim:

[c] Fortunati carmen *ex lib.* 2. *c.* 11.

Si Salomoniaci memoretur machina templi,
Arte licet par ſit, pulchrior iſta fide.

[a] De hac obſidione lege Gregorium Turon. lib. 3. cap. 29 Auctorem geſtorum Regum Franc. cap. 26. & Aimonium lib. 2. c. 19. qui S. Vincentij Stolam, Tunicam interpretatur.

[b] In Vita S. Chrothildis Reginæ num. 9. legitur, *ſexaginta calices*.

[c] Fortunatus hos verſus inſcripſit *de Eccleſia Pariſiaca*, quo nomine primariam ſeu matricem Eccleſiam pleriqne deſignatam voluit.

Circa ann. D. ı x x x. Martij x.

Nam quæcumque illic veteris velamine legis
Clauſa fuere priùs, hìc reſerata patent.
Floruit illa quidem varia intertexta metalla,
Claruit hæc Chriſti ſanguine tincta nitens.
Illa aurum, lapides, ornarunt cedrina ligna:
Hìc venerabilior de cruce fulget honor.
Conſtitit illa vetus ruituro fulta metallo:
Hæc pretia mundi ſtat ſolidata domus,
Splendida marmoreis attollitur aula columnis:
Et quia pura manet; gratia major ineſt.
Prima capit radios vitreis oculata feneſtris,
Artificiſque manu clauſit in arce diem.
Curſibus auroræ vaga lux laquearia complet,
Atque ſuis radijs & ſine ſole micat.
Hìc pius egregia Rex CHILDEBERTUS *honore*
Dona ſuo populo non mutura dedit.
Totus in affectum divini cultus inhærens
Eccleſiæ viles amplificavit opes.
Melchiſedech noſter merità Rex atque Sacerdos
Complevit laicus relligionis opus,
Publica jura regens ac celſa palatia ſervans,
Unica Pontificum gloria, norma fuit:
Hinc abiens, illic meritorum vivit honore,
Hìc quoque geſtorum laude perennis erit.

His ita prælibatis, videlicet de pulcritudine miri operis Eccleſiæ noſtræ quæ poſtea peccatis exigentibus non ſemel, ſed bis incendio penè diſperiit Danorum [a] tempore, proſequamur reliqua cœpto ordine.

12. Hunc itaque Princeps ſereniſſimus ditatum plurimis pretioſiſſimiſque ornamentis, affluentiſſimis quoque villarum copiis beatiſſimo GERMANO Pariſiacæ urbis Antiſtiti delegavit: ſupplicánſque obnixè ſanctiſſimum Præſulem gregem Monaſtici Ordinis [b] ibidem inſtitui. Poſt regni gubernaculum, quod adminiſtraverat, heu! parvo tempore, diu vexatus incommodo febris, Pariſius civitate decimo Kalendas Ianuarij feliciter migravit regnaturus cum cæleſti Principe. Quàm beata Reſpublica foret, ſi tantæ pietatis Principem adhuc ſervare valuiſſet! Sed quia vita Iuſtorum in terris non eſt ſed in cælo, (Sanctis enim vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum) dolendum eſt quòd citò terris raptus ſit, conſolandum eſt quòd ad meliora tranſierit. Ad ejus itaque exequias funeris non ſolùm vicina urbanitas utriuſque ordinis, verùm etiam limitanei & extimi undique innumeri affuere populi. Inſtabat quippe Natalis Domini dies ſacratiſſima, & ad Regis præſentiam, quem adhuc vitâ exceſſiſſe ignorabant, tam Epiſcoporum quàm Principum & Procerum occurrerat multitudo quamplurima.

Childebertus Monachos in Æde S. Vincentij collocat. [b] Moritur anno D. L I X. Nota.

13. Cernens igitur beatus Germanus tantam multitudinem populi, ſatiùs duxit ſub eadem die Eccleſiam dedicare commiſſam ſibi. Cúmque priùs patefeciſſet cunctis hujus cauſam negotij, dúmque exultantibus animis univerſos conſpiceret annuere ſuæ benigniſſimæ voluntati: adminiculantibus ſibi ſanctis Præſulibus, videlicet NICATIO Lugdunenſi Archipræſule, PRÆTEXTATO Cabillonenſi Antiſtite, EUFRONIO Nivernenſi Epiſcopo, FELICE Aurelianenſi, DOMITIANO Carnotino, VICTORIO [c] Cinomannico, anno incarnati Verbi quingenteſimo quinquageſimo nono in honorem vivificæ Crucis almíque Vincentij Levitæ & Martyris prædictam Eccleſiam conſecravit. Et quia, ut prætaxatum eſt, eadem Baſilica in modum Crucis ædificata fuerat; quatuor altaria continebat. Ex quibus principalem aram in honore ſanctæ Crucis ſanctíque Vincentij Martyris, ubi etiam ipſius Stolam, quam glorioſus Rex Childebertus aſportaverat ab Hiſpaniis, recondidit; eam verò quæ ad Aquilonem in veneratione ſanctorum Martyrum Ferreoli & Ferrutionis, porro illam quæ ad Meridiem ſub titulo ſancti Martyris Iuliani Brivatenſis *; necnon illam quæ ad Occidentem Domino in honore ſanctorum Gervaſij & Protaſij & Celſi pueri ſanctique Georgij Martyris conſecravit. Ad Meridiem quoque plagam ædificatum fuerat quoddam Oratorium in honore ſancti Symphoriani Martyris, ubi idem Dei ſacer GERMANUS poſtmodùm ſepeliri ſe mandavit. Necnon ad Aquilonis partem erat Oratorium Domino in veneratione ſancti Petri Apoſtoli

S. Germanus Eccleſiã in honorem S. Crucis & S. Vincentij dedicat. Nomina Epiſcoporum qui dedicationi interfuerunt. [c] Hujus Baſilicæ altaria quibus SS. dicata. * Brioude. S. Germanus in S. Symphoriani Oratorio ſepultus.

[a] Hoc S. Vincentij Monaſterium à Normannis terriùm uſque direptum eſt. Primò quidem anno DCCC. XLV. Secundò anno DCCC. LIII. poſtremò anno DCCC. LXXXVI. Secunda & tertia direptio cum incendio conjuncta eſt, poſt utramque hujus vitæ ſcriptor floruit, ut heic ipſe innuit.

[b] Hadrianus Valeſius in Diſſertatione de Baſilicis cap. 5. doctiſſimè, ut ſolet, Recentiores quoſdam revincit, pernegantes, Monachos in S. Vincentij Æde à primævo conditu extitiſſe.

[c] In vulgato S. Germani Privilegio, quod noſter Robertus Quatremarius validiſſimè propugnavit, ſubſcriptus legitur VICTUR ſus abſque ulla mentione dignitatis aut Sedis, quam iſte Auctor non bene aſſignavit: cùm diu ante annum D. L V. Victurius Cenomannicæ Eccleſiæ præeſſe deſierit.

Circa annū D. LXXX. Martij X. Moritur.

18. Beatus porro Germanus... ſuavitatis. Ad poſtremum dignus repræſentari in convivio æternæ felicitatis VI. Idus Martij ab hujus ſæculi cœno manibus Angelorum vectus in aſtris, cum Chriſto regnat ſine meta pro certo felix. Cujus opem intercеſſionis piis precibus depoſcamus, ut qui jam tripudiat æthereo Regi conjunctus, noſtri ſit ſemper miſeratus. Funde igitur, Pater Sanctiſſime, precis votum pro tuis ſupplicibus ad Regem cæli pro nobis, quatenus deleat tua ſancta prece reatum noſtri criminis, vitámque & mores corrigat & compeſcat ab omni opere pravitatis. Tui etiam inutiliſſimi quæſo miſerere ſervuli, qui tuæ affectu dilectionis memoriam litteris tradidit tuæ ſanctitatis. Peto itaque, Sacer beatiſſime, quatenus tuo interventu ſolutus peccati compede, nanciſcar præmium æternæ vitæ: & ſicut memoriale tuum notitiæ poſterorum tradidi inſtructus amoris tui voto, ſic quæſo nomen meum impetres adſcribi cæleſti albo.

Auctoris invocatio.

Sepulcrum & miraculum.

19. Sepultus eſt autem idem glorioſus Dei ſacer DROCTOVEUS ad Occidentalem plagam Baſilicæ, retro ſcilicet S. Germani altare. Qui quantum vivens terrena ſpreverit ac æterna concupierit, poſt mortem quoque claruit. Nam urnâ ejus tumuli per aliquot annos commotâ paulatim, ſuper terram exegit altare. Habitationem [a] quippe in terra viventium adeptus fuerat, & morari inter ambitum terræ morientium penitùs (*ſupple*) non debebat. *Cetera deſunt.*

[a] Hæc verba, *exegit altare, Habitationem*, omnino ferè exeſa quaſi divinando legimus. Simile quid refert Gregorius Turon. de Gloria Conf. cap. 32. de ſepulcris trium Sacerdotum his verbis. *Sub termino vici Iulienſis ſunt tres Presbyteri conſepulti............ qui cùm multorum annorum curricula ubi ſepulti ſunt loculis quieſcerent, ſciſſum nuper pavimentum, quod calce atque comminuta teſta quaſi ſilex duriſſima fuſum erat, unius ſepulcri cacumen apparuit. Quo paullulùm elevato tellus ſciſſa apicem alterius patefecit: illòque emicante ſimilis eſt tertius tumulus, qui nunc juxta ceterum oſtenſionis ſua gradatim elevatur ſuper terram. Sed nunc jam primus liber à mole terrena liberum ſe viſibus praſtat humanis; duo adhuc ſequuntur, ſed unius ſingulis proficiunt ad egreſſum.* S. Droctoveum Vſuardus ſuis Faſtis VI. Idus Martij ita inſeruit. *Pariſius Depoſitio S. Drothovei Abbatis diſcipuli B. Germani.*

Ann. Chri. D. LXXX. Martij XX.

S. MARTINI EPISCOPI ET ABBATIS DVMIENSIS PRIMI, ELOGIUM HISTORICUM.

MAGNOS quidem viros Hiſpania tulit, magnos etiam aliunde profectos excepit: at, quod ſummopere dolendum eſt, eorum geſta vel omnino exciderunt, vel breviùs quàm par eſſet ab ætatis ſuæ hominibus exarata, nudum fere nomen poſteris tranſmiſerunt. Hoc ſi in quovis alio, certè in MARTINO, *quem præ manibus habemus, magno Reip. Chriſtianæ detrimento accidit: de quo licèt multa eáque eximia apud veteres, longè tamen minora quàm quæ geſſit proferuntur. Quamobrem quod jam in nonnullis ſanctis viris ad Hiſpaniam pertinentibus, quorum acta propria deſiderantur, exſequi tentavimus, illud ipſum erga S. Martinum quammaximâ poterimus diligentiâ præſtare conabimur, nempe ut egregia ipſius facinora à priſcis auctoribus ſparſim delibata in unum congeramus. Vtemur autem præcipuè Gregorio Turonenſi Epiſcopo, Venantio Fortunato, & Iſidoro Hiſpalenſi Antiſtite, qui uni de Martino plurimùm ſcriptis ſuis meruerunt.*

Martini elogium.

2. *Martinum, quem alij Pannonium à patria, alij Gallicienſem à provincia Hiſpanica in qua degit, Dumienſem & Braccarenſem alij à Sedibus quibus Epiſcopus præfuit, cognominant, S. Iſidorus Hiſpalenſis ejus ſubæqualis in lib. de Viris illuſt. cap. 35. hoc elogio exornavit.* MARTINUS Dumienſis Monaſterij ſanctiſſimus Pontifex, ex Orientis partibus navigans in Gallæciam venit: ibíque converſis ab Ariana impietate ad fidem Catholicam Suevorum populis regulam Fidei & ſanctæ religionis conſtituit, Eccleſias confirmavit, Monaſteria condidit, copioſáque præcepta piæ inſtitutionis compoſuit. Cujus quidem ego ipſe legi librum de differentiis quatuor virtutum, & aliud volumen Epiſtolarum, in quibus hortatur vitæ emendationem & converſationem fidei, orationis inſtantiam & eleemoſynarum diſtributionem, & ſuper omnia cultum virtutum omnium, &

Ann. Chr. D. LXXX. Martij xx. pietatem. Floruit regnante THEODEMIRO Rege Suevorum, temporibus illis quibus IUSTINIANUS in Rep. & ATHANAGILDUS in Hiſpaniis Imperium tenuerunt. *Hactenus Iſidorus.*

Patria. 3. *In hiſce verbis cùm legis Martinum ex Orientis partibus in Callaciam adnavigâſſe, cave in Oriente natum eſſe putes. Nam Pannoniâ ortum eſſe, uti & magnum ſuum cognominem Epiſcopum Turonenſem, ex Gregorio & Fortunato manifeſtum eſt. Atqui in Orientem diſcendarum litterarum & religionis gratiâ peregrinatus, inde in Callaciam eo appulſus eſt tempore, quo S. Martini Epiſcopi Turonenſis Reliquia ad Theodemirum Suevorum Regem deferebantur. Rem ita narrat Gregorius & ipſe Turonicus Epiſcopus in lib. 5. Hiſt. cap. 37.* Martinus Gallicienſis Epiſcopus Pannoniæ ortus fuit, & exinde ad viſitanda loca ſancta in Orientem properans, intantum ſe litteris imbuit, ut nulli ſecundus ſuis temporibus haberetur. Exinde Galliciam venit, ubi cùm B. Martini Reliquiæ portarentur, Epiſcopus ordinatur.

4. *Quid autem S. Martini Reliquiarum nomine intelligat, non abs re fuerit paullò*

Miraculum S. Martini Turon. Epiſcopi. *fuſiùs repetere ex lib. 1. Mirac. S. Martini cap. 11. in quo Gregorius Suevorum in Callacia converſionem deſcribit his verbis.* CHARRARICI cujuſdam Regis Galliciæ filius graviter ægrotabat, qui tale tædium incurrerat, ut ſolo ſpiritu palpitaret. Pater ejus fœtidæ ſe illi Arianæ Sectæ unà cum incolis loci illius ſubdiderat, ſed & regio illa plus ſolito, quàm aliæ provinciæ, leprâ ſordebat. Cùmque Rex videret urgeri filium in extremis, dicit ſuis: Martinus ille quem in Galliis dicunt multis virtutibus effulgere, cujus, quæſo, religionis fuerit enarrare. Cui aiunt: Catholicæ fidei populum paſtorali cura in corpore poſitus gubernavit, aſſerens Filium cum Patre & Spiritu ſancto æquali ſubſtantia vel omnipotentia venerari debere. Sed & nunc cæli ſede locatus, aſſiduis beneficiis non ceſſat plebi propriæ providere. Qui ait: Si vera ſunt quæ profertis, diſcurrant uſque ad ejus Templum fideles amici mei multa munera deportantes: & ſi obtineant mei filij medicinam, inquiſita fide Catholica quam ille credidit, credam. Penſato ergo auro argentóque ad filij pondus, tranſmiſit ad venerabilem locum ſepulcri.

5. Sed inſidente adhuc in patris ejus pectore ſecta, non continuò integram recipere meruit medicinam. Reverſi autem nuncij narraverunt Regi, ſe multas virtutes ad Beati tumulum vidiſſe, dicentes: Cur non ſanatus fuerit filius tuus, ignoramus. At ille intelligens non antè ſanari poſſe Filium, niſi æqualem cum Patre crederet Chriſtum; in honorem B. Martini fabricavit Eccleſiam: miróque opere eà expeditâ proclamat: Si ſuſcipere mereor Viri juſti Reliquias, quodcumque Sacerdotes prædicaverint, credam. Et ſic iterum ſuos dirigit majori cum munere: qui venientes ad beatum locum Reliquias poſtulabant. Cùmque eis offerrentur ex conſuetudine, dixerunt: Non ita faciemus: ſed nobis, quæſumus, licentia tribuatur ponendi, quæ exinde iterum aſſumamus. Tunc partem pallij ſerici penſatam ſuper beatum ſepulcrum poſuerunt, dicentes: Si invenimus gratiam coram expetito Patrono, quæ poſuimus, plus inſequenti penſabunt, erúntque nobis in benedictionem poſita, quæſita per fidem. Vigilata ergo una nocte, facto mane quæ poſuerant penſitabant. In quibus tanta B. Viri infuſa eſt gratia, ut tamdiu elevarent in ſublime æream libram, quantum habere poterat quo aſcenderet momentana.

6. *Deinde quibuſdam miraculis interpoſitis proſequitur.* Et gratias agentes, proſpero proſequente Patroni præſidio navigio, undis levibus, temperatis flatibus, velo pendulo, mari tranquillo velociter ad portum Galliciæ pervenerunt. Tunc commonitus à Deo quidam nomine MARTINUS, de regione longinqua, qui ibidem nunc Sacerdos habetur, advenit. Sed nec hoc credo ſine Divina fuiſſe providentia, quòd eo die ſe commoveret de patria, quo beatæ Reliquiæ de loco levatæ ſunt: & ſic ſimul cum ipſis pignoribus Galliciæ portum ingreſſus ſit. Quæ pignora cum ſumma veneratione ſuſcipientes fidem miraculis firmant.

Nam filius Regis dimiſſa omni ægritudine ſanus properat ad occurſum. Beatus autem MARTINUS Sacerdotalis gratiæ accepit principatum. Rex unitatem Patris & Filij & Spiritus-ſancti confeſſus cum omni domo ſua chriſmatus eſt. Squalor lepræ à populo pellitur, & omnes infirmi ſalvantur : nec umquam ſibi uſquenunc ſuper aliquem lepræ morbus apparuit. Talémque gratiam ibi in adventu pignorum B. Patroni Dominus tribuit, ut virtutes quæ ibidem illa die factæ ſunt, enarrare perlongum ſit. Nam tantum in Chriſti amore populus ille promptus eſt, ut omnes Martyrium libentiſſimè ſuſciperent, ſi tempus perſecutionis adeſſet.

Ann. Chr. D LXXX. Martij XX.

7. *Hæc ex Gregorio latiùs. In cujus verbis quædam veniunt obſervanda. Primum, S. Martini Reliquias cenſeri illa vel lintea vel pannos, quæ ejus tumulo fuiſſent impoſita, eum in modum quo Gregorius Magnus brandea ſacrare ſolitus erat. Alterum, Arianos chriſmatis unctione fuiſſe Eccleſiæ reconciliatos juxta can. 7. Concilij Conſtantinopolitani : cui unctioni nonnumquam manuum impoſitionem adjungebant.* Hæretici, *inquit Iſidorus lib 2. de Eccleſ. offic. c. 24.* ſi tamen in Patris & Filij & Spiritus-ſancti atteſtatione docentur baptiſma ſuſcepiſſe, non iterum baptiſandi, ſed ſolo chriſmate & manûs impoſitione purgandi ſunt. *Nam* manus impoſitio ſi non adhiberetur ab hæreſi venienti, *docet S. Aug. de Bapt. contra Donat. lib. 5. c. 23.* tamquam extra omnem culpam eſſe judicaretur. *Lege Morinum in Comment. de Pœnit. lib. 9. cap. 10. Tertium in Gregorio advertendum eſt, Martinum Dumienſem ex Oriente in patriam jam regreſſum, eodem tempore in Callaciam iter ſuſcepiſſe, quo S. Martini Reliquiæ ex Vrbe Turonica levari aſportaríque cœperunt. Poſtremum, Regem Suevorum,* CHARARICUM *à Gregorio appellatum, ab alijs* THEODEMIRUM *nominari, infrà.*

8. *Quibus ita obiter commemoratis, ad Martinum recurrat oratio. Is occaſione reſtituta filio Regis ſanitatis Catholicam fidem Theodemiro facilè perſuadet, inſtat Suevorum gentis converſioni, qui fide ad Regis ſui exemplum compoſita Arium abjurant, & ad Chriſtum integro animo ad Martyrium uſque prompto revertuntur. Cujus facinoris gloriam Martino quidem utrique debitam, Venantius Fortunatus Martino Iuniori tribuit, dum in Epiſtola ad lib. 5. Carm. præmiſſa eum* Apoſtolicum & in Chriſti Regis exercitu poſt ducem Paulum Primipilum *ſalutat, & Carmine 1. ſic in ipſius laudes excurrit.* — Martinus Suevos ad Eccleſiam reducit.

MARTINO ſervata novo, Gallæcia, plaude,
Sortis Apoſtolicæ vir tuus iſte fuit.
Qui virtute Petrum præbet tibi, dogmate Paulum,
Hinc Iacobi tribuens, inde Iohannis opem.
Pannoniæ, ut perhibent, veniens è parte Quiritum
Eſt magis effectus Galli-Sueba * ſalus.
In ſulcum ſterilem vitæ plantaria ſevit,
Quo matura ſeges fertilitate placet.

* *Id eſt,* Suevis in Gallæcia degentibus.

Et poſt pauca :

In ramis hereſis fidei pia germina fixit :
Quódque oleaſter erat, pinguis oliva viret.

9. *Tempus quo Martini induſtriâ Suevi ad Eccleſiam rediêre, Baronius alijque anno Chriſti* D. LX. *conſignant. Sanè id contigiſſe ſub regni Theodemiri exordium, perſuaſum habetur ex Synodis Lucenſi & Bracarenſi I. quæ Theodemiro jam Catholico facto & vix tertium principatûs annum agente celebratæ ſunt. Cùm ergo ex Roderico Toletano Epiſc. in lib. 9. de Reb. Hiſpan. cap. 20. Theodemirus annis dumtaxat decem regnaverit, conſtétque ex Iohannis Biclarenſis Chronico Iuſtini Imp. anno* IV. *Leuvigildi Veſigothorum Regis II. hoc eſt anno Chriſti* D. LXX. *exeunte Mironem filium Theodemiro ſæpe jam dicto ſucceſſiſſe; ad annum circà* D. LX. *Suevorum converſio referenda eſt. Nec obſtat quòd Gregorius Turon. in lib. 1. de Mirac. S. Mart. cap. 11. ſuprà deſcripto Suevorum Regem iſtius converſionis auctorem* CHARARICUM *vocet. Nam ſi Gregorius in nomine lapſus non eſt,* CHARARICUS *haud alius dicendus* — Quo anno?

Ann Chr. D. LXXX. Martij XX. *eſt à* THEODEMIRO, *de quo Iſidorus in Chronico Suevorum ſub finem ita ſcribit.* Poſt multos deinde Reges Regnum Suevorum ſuſcepit THEODEMIRUS, qui fidem Catholicam adeptus, Arianæ impietatis errore deſtructo, Suevos unitati fidei reddidit. Hujus tempore MARTINUS Dumienſis Monaſterij Epiſcopus fide & ſcientia claruit, cujus ſtudio pax Eccleſiæ reddita eſt, & multa Monaſteria condita.

10. *Non itaque immeritò Hiſpani Martinum Callaciæ Apoſtolum nuncupant, quamvis Iohannes Biclarenſis perfectam Suevorum in fide reſtitutionem Reccaredo Veſigothorum Regi deferat his verbis.* RECCAREDUS primo Regni ſui anno, menſe X. Catholicus Deo juvante efficitur, & Sacerdotes ſectæ Arianæ ſapienti colloquio aggreſſus, ratione potiùs quàm imperio converti ad Catholicam fidem facit, gentémque omnium Gothorum & Suevorum ad unitatem & pacem revocat Catholicæ Eccleſiæ.

11. *Dum Martinus revocandis ad ſalutis viam Suevis incumbit, res etiam Monaſticas in Dumio præſertim mirificè promovet. Dumium ſeu Dumio locus eſt vix uno* * Braguez. *milliari diſtans à Bracara*, nobili Hiſpaniæ Tarraconenſis Opido, quod tamen ad Regnum Portugallicum pertinet. Eo in loco Martinus Cœnobium Dumienſe Martino magno ſacrum Rege opitulante condit illuſtre ſeminarium Inſtituti Benedictini, cujus ſigniferum in Callacia Martinum ferunt. Non hic ſtetit dignitas Monaſterij Dumienſis, quod in Concilio Lucenſi I. in Sedem Epiſcopalem erectum eſt, ſicut Sedes Bracarenſis in Metropolitanam.* In hac Synodo (*loquuntur Acta Concilij*) elegerunt Epiſcopi, ut ſedes Lucenſis eſſet Metropolitana, ſicut & Bracara, quia ibi erat terminus de confinitimis Epiſcopis, & ad ipſum locum Lucenſem grandis ſemper erat conjunctio Suevorum. Etiam in ipſo Concilio alias Sedes elegerunt, ubi Epiſcopi ordinarentur: Sicque poſthæc pro unaquaque Cathedra diœceſes & parrochias diviſerunt, ne inter Epiſcopos contentio aliquatenus fieret. *Deinde verò plurium Epiſcopatuum terminis deſignatis, Sedi Dumienſi* Familia ſervorum VI. *ſeu ut in alijs exemplaribus*, Familia Regia attribuitur. *Acta illa ſi conferamus cum Synodo Bracarenſi I. anno tertio Regis Theodemiri habitâ, cui Martinus jam Epiſcopus Dumienſis ſubſcripſit; facilè intelligemus, Concilium Bracarenſe I. eſſe poſterius Lucenſi itidem I. in quo Martino Abbati Dumienſi Epiſcopalis dignitas & ditio conceſſa eſt.*

12. *Verùm* LUCRETIO *Metropolita Bracarenſi decedente Martinus ab ipſo inauguratus utrique Cathedræ, Dumienſi nimirum & Bracarenſi imponitur: qui non multò poſt, id eſt, Mironis Regis anno II. Chriſti* D. LXXII. *Synodum Bracarenſem*
* Lugo Scripta ejus. *II. indixit, & eodem anno* NITIGESIO *aliiſque Patribus apud Lucum * iterum congregatis Orientalium Canonum collectionem Latinè redditam obtulit dedicavitque.*

13. *Plura alia circumferuntur ipſius ingenij monumenta*, Tractatus de fugienda jactantia, de Superbia, de Humilitate, de Ira ad Vitimirum Epiſcopum, de Paſchate, *quo in Tractatu non eſt prætereundum quod memorat*, à pleriſque Gallicanis Epiſcopis ad ſuum fere tempus id cuſtoditum, ut ſemper VIII. Kal. April. diem Paſchæ celebrarent, in quo facta Chriſti reſurrectio traditur. *Ipſi inſuper S. Iſidorus ſuprà relatus tribuit* librum de Differentiis quatuor virtutum, & volumen Epiſtolarum, *quas nobis ſubtractas impenſius dolemus. Addit Gregorius Turon. in lib. 5. Hiſt. cap.* 37. verſiculos qui ſuper oſtium ſunt à parte meridiana in Baſilica S. Martini (*hauddubium quin Dumienſi*) ipſe compoſuit. *Iſti verſus à Iacobo Sirmondo primùm editi, reperiuntur in Bibliotheca PP. aliique ab eodem Martino pro Refectorio ſcripti cum proprio Epitaphio, quod ſtatim referemus.*

14. *Nec ſcribendo tantùm, ſed etiam operando Eccleſiam egregiè locupletavit. Nam*
Dumienſis Monaſterij fortuna. *multa Monachorum Aſceteria, veluti totidem religionis plantaria, per Callaciam ædificavit. Duodecim ab ipſo conſtructa recenſet Iohannes Tamayus ad* XX. *Martij, penes quem ſit fides. Qualem verò fortunam Dumienſe Monaſterium ſortitum ſit, ex Iohanne Vaſæo in Hiſpan. Chron. cap.* 20. *accipe.* Sunt qui hunc Epiſcopatum fuiſſe arbitrentur eum, qui hodie Mindonienſis dicitur: ſed hi totâ errant viâ. Dumienſe Monaſ-

terium prope Bracaram erat, cujus Eccleſia etiam hodie exſtat * antiquitatem ſuam referens. Hujus Monaſterij conditor & primus Epiſcopus fuit S. Martinus, quem Bracari adhuc cognominant Dumienſem, ut ex decimo Concilio Toletano patet. Hujus etiam mentio fit in III. Concilio Toletano. Hoc Monaſterium adhuc tempore Gothorum unitum fuit Bracarenſi Eccleſiæ. Nam in XVI. Concilio Tolet. ſubſcripſit Felix, qui ſe Bracarenſem & Dumienſem Epiſcopum appellavit, ut ex libro Canonum annotatum reperi in Roderico Archiepiſcopo Toletano MS.

Ann. Chr. D. LXXX. Martij XX.

* *Eſt Parœcialis Eccleſia.*

15. *In his porro actibus vir Sanctus cùm glorioſè conſenuiſſet, mercedem percepturus in cælum evolavit, cujus obitum Gregorius Turon. in lib. 5. cap. 37. anno quinto Childeberti ſtatuit.* Hoc tempore, *inquit*, & B. MARTINUS Gallicienſis Epiſcopus obiit, magnum populo illi faciente planctum... Cùm B. Martini Reliquiæ portarentur, Epiſcopus ordinatur: in quo Sacerdotio impletis plus minus triginta annis plenus virtutibus migravit ad Dominum. *Ex his Gregorij verbis nec planè conſtat quo anno S. Martinus in cælos migraverit, nec quantum temporis Epiſcopatum tenuerit. Hi etenim loquendi modi*, hoc tempore, & plus, minùs triginta annis, *hominem incertum & fluctuantem produnt. Quòd ſi Gregorij calculo, dum certior non ſuppetit, ſtandum videtur; dicere neceſſe eſt Martinum obiiſſe anno* D. LXXX. *in quem juxta receptiorem ſententiam incidit annus Childeberti junioris quintus, cùm ipſe Martinus vix in Epiſcopatu annos viginti tranſegiſſet. In X. Concilio Tolet. mentio fit Teſtamenti quod ſcripſit in gratiam Monaſterij Dumienſis, in quo ſepeliri voluit cum hoc Epitaphio à ſe, ut aiunt, compoſito.*

Martini obitus.

Pannoniis genitus, tranſcendens æquora vaſta,
Galliciæ in gremium Divinis nutibus actus,
Confeſſor Martine, tua hac dicatur in aula:
Antiſtes cultum inſtituit ritúmque ſacrorum;
Téque Patrone ſequens famulus MARTINUS eodem
Nomine, non merito, hîc in Chriſti pace quieſco

Anno Servatoris M. D. XC. *Corpus ejus effoſsâ humo ſub quadam veteris Templi Ara ab Auguſtino de Caſtro Archiepiſcopo repertum ſcribit Antonius Yepez in Chron. Bened. ad ann. 563. cap. 1. Ejus feſtus dies præcipuè in Callæcia* XX. *Martij quotannis recolitur.*

16. *Martinum vota Monaſtica nuncupaſſe, ratum exploratúmque eſt: nec minùs certum videtur, S. P. Benedicti Regulæ fuiſſe addictum. Huic rei confirmandæ ſufficiunt verba Bonifacij Papæ IV. in quodam prolata Concilio, uti ab Ivono in Dec. parte 7. cap. 22. referuntur. Nonnullis enim qui Monachis Sacerdotalia munia invidebant, S. Pontifex ita reponit.* Si ex hac cauſa veteres æmuli vera prædicarent, Apoſtolicæ Sedis compar B. Gregorius Monachico cultu pollens ad ſummum nullatenus apicem conſcenderet: cui quidem oſtiatim * fungendi, ligandi, ſolvendíque officio poteſtas ſumma conceditur. Auguſtinus quoque ejuſdem ſanctiſſimi Gregorij diſcipulus, Anglorum prædicator egregius; ac Pannonienſis B. MARTINUS, aliíque quamplurimi viri ſanctiſſimi pretioſorum Monachorum habitu fulgentes, nequaquam annulo Pontificali ſubarrharentur. Sed quia Monachi fuerunt, prædictis uti perhibentur. Neque enim Benedictus Monachorum Præceptor hujuſcemodi rei aliquomodo fuit interdictor, &c. *Hoc in loco Martini Pannonienſis nomine, non Turonicum Epiſcopum, (ut Galonius bellè ſomniavit) ſed Dumienſem intellige. Martinum enim Seniorem, Pannonienſem nuſquam, ſæpius Juniorem à Scriptoribus appellatum offendes. Quid autem conſequentia eſſet, Martino (ut de aliis interim taceamus) Eccleſiaſticas occupare dignitates licuiſſe per S. Benedictum, ſi ipſius Regulam non ſervaſſet? De hoc pluribus aliàs.*

S. Benedicti Regulam ſervavit.

* *lectio mendoſa.*

Circa ann. D. LXXX. Iunij XXIV.

DE S. ROMVLA MONIALI ROMANA.

Ex Gregorio Magno *in lib.* 4. *Dial. c.* 16.

Greg. homil. 40. 1. IN eiſdem quoque homiliis rem narraſſe me recolo, cui Speciosus compresbyter meus qui hanc noverat, me narrante atteſtatus eſt. Eo namque tempore quo Monaſterium petij, anus quædam, Redempta nomine, in Sanctimoniali habitu conſtituta, in urbe hac iuxta B. Mariæ ſemper Virginis Eccleſiam manebat. Hæc illius Herundinis diſcipula fuerat, quæ magnis virtutibus pollens, ſuper Prænestinos montes vitam duxiſſe ferebatur. Huic autem Redemptæ duæ in eodem habitu diſcipulæ aderant: Vna nomine Romula, & altera quæ nunc adhuc ſupereſt, quam quidem facie ſcio, ſed nomine neſcio.

2. Tres itaque hæ in uno habitaculo commanentes, morum quidem divitiis plenam, ſed tamen rebus pauperem vitam ducebant. Hæc autem quam præfatus ſum Romula aliam (Romulæ virtutes.) quam prædixi condiſcipulam ſuam magnis vitæ meritis anteibat. Erat quippe miræ patientiæ, ſummæ obedientiæ, cuſtos oris ſui ad ſilentium, ſtudioſa valde ad continuæ orationis uſum. Sed quia plerumque hi quos jam perfectos homines æſtimant, adhuc in oculis ſummi Opificis aliquid imperfectionis habent; ſicut ſæpe imperiti homines necdum perfectè ſculpta ſigilla conſpicimus, & jam quaſi perfecta laudamus, quæ tamen adhuc artifex conſiderat & limat, laudari jam audit, & tamen ea tendere ad meliora non deſinit; (Patientia in paralyſi.) hæc quam prædiximus Romula eâ quam Græco vocabulo paralyſin vocant, moleſtia corporali percuſſa eſt: multiſque annis in lectulo decubans, penè omni jacebat membrorum officio deſtituta, nec tamen hæc eadem ejus mentem ad impatientiam flagella perduxerunt. Nam ipſa ei detrimenta membrorum facta fuerant incrementa virtutum: tantóque ſollicitiùs ad uſum orationis excreverat, quanto & aliud quodlibet agere nequaquam valebat.

3. Nocte igitur quadam eamdem Redemptam, quam præfatus ſum, quæ utraſque diſcipulas ſuas filiarum loco nutriebat, vocavit, dicens: Mater veni, Mater veni. (Quid moribundæ acciderit.) Quæ mox cum alia ejus condiſcipula ſurrexit, ſicut utriſque referentibus & multis res eadem claruit, & ego quoque in eodem tempore agnovi. Cúmque noctis medio lectulo jacentis adſiſterent, ſubitò cælitus lux emiſſa omne illius cellulæ ſpatium implevit, & ſplendor tantæ claritatis emicuit, ut corda adſiſtentium inæſtimabili pavore perſtringeret, atque (ut pòſt ipſæ referebant) omne in eis corpus obrigeſceret, & in ſubito ſtupore remanerent. Cœpit namque quaſi cujuſdam magnæ multitudinis ingredientis ſonitus audiri, oſtium cellulæ concuti, acſi ingredientium turbâ premeretur; atque (ut dicebant) intrantium multitudinem ſentiebant, ſed nimietate timoris & luminis videre nil poterant: quia earum oculos & pavor depreſſerat, & ipſa tanti luminis claritas reverberabat. Quam lucem protinus miri eſt odoris fragrantia ſubſecuta, ita ut earum animum quia lux emiſſa terruerat, odoris ſuavitas refoveret.

(Viaticum petit.) 4. Sed cùm vim claritatis illius ferre non poſſent, cœpit eadem Romula adſiſtentem & trementem Redemptam ſuorum morum magiſtram blanda voce conſolari, dicens: Noli timere, Mater, non morior modò. Cúmque hoc crebrò diceret, paulatim lux quæ fuerat emiſſa, ſubtracta eſt, ſed is qui ſubſecutus eſt odor remanſit: Sicque dies ſecundus & tertius tranſiit, ut aſperſa fragrantia odoris maneret. Nocte igitur quarta (Cæleſti pſalmodia honoratur.) eamdem Magiſtram ſuam iterum vocavit: qua veniente Viaticum petiit & accepit. Necdum verò eadem Redempta vel alia ejus diſcipula è lectulo jacentis abſceſſerant, & ecce ſubitò in platea ante ejuſdem cellulæ oſtium duo chori pſallentium conſtiterunt: & ſicut ſe dicebant ſexus ex vocibus diſcreviſſe, pſalmodiæ cantus dicebant viri, & feminæ reſpondebant. Cúmque ante fores cellulæ exhiberentur cæleſtes exequiæ, ſancta illa anima carne (Moritur.) ſoluta eſt [a]: quâ ad cælum ductâ quantò chori pſallentium altiùs aſcendebant, tantò cœpit pſalmodia leniùs audiri, quouſque & ejus pſalmodiæ ſonitus, & odoris ſuavitas elongata finiretur.

[a] De Romula agit Martyrologium Monaſticum die 24. Iunij, iterúmque de ea ac de Herundine atque Redempta 23. Iunij hic verbis. *Romæ SS. Virginum Romulæ, Redemptæ & Herundinis, de quibus ſcribit S. Gregorius Papa, quarum corpora ad civitatem Tiburtinam delata ſunt, ubi earum memoria hac ipſa die ſolemniter agitur.* Ferrarius tamen ad diem 23 Iulij partem Reliquiarum earumdem Sanctarum in æde S. Mariæ majoris aſſervari ſcribit.

VITA S. SEQVANI ABBATIS IN BVRGVNDIA.

Circa ann. D. LXXX. Septemb. XIX.

Auctore anonymo æquali, ut ex num. 13. apparet.

Ex M S S. & Petro Roverio, à quo nonnihil textus M S S. diſcrepat.

PROLOGVS.

Quamquam beatiſſimorum vita virorum, quæ atteſtante Domino ſpiritali articulo immortali libro conſcribitur, mortalium monimentis non egeat litteratum; eſt tamen operæpretium voluminibus eam quoque commendare chartarum. Iucundiſſimum enim vetuſtatis inventum eſt ſtilo & opere litteratum actus prætereuntium perſonatum oculis neſcientium offerre ut ſi fides adſit ſcriptis, id ſit legere quod videre.

VITA INCIPIT.

1. SEQVANVS * itaque vir moribus probatiſſimus, Dei gratiâ priuſquam in materno utero formaretur eſt præventus. Ab ipſis autem cunabulis penè univerſis populis fructuoſis operibus cognitus, Magnimontenſi opido ortus, atque ibidem Chriſtianis eſt parentibus educatus. Divinâ ergo providentiâ religionis * inflammatus ardore, infantili adhuc impeditus ætate, robuſtiſſimè intra ſui receſſus pectoris præcepta Domini complebat Salvatoris. Poſtquam autem infantiles annos excedens ad puerilem gradum profectus eſt, ſic Pſalterium omne ſubſequente ei memoria tenaciſſimè adeptus eſt, ut ſimilis ei in recitatione poſſet quiſpiam minimè reperiri.

[* S. Seine. — S. Sequani ortus & educatio. — * al. Spiritus ſancti.]

2. Parentes verò ejus eoquòd unicum eum haberent, teneré eum diligebant, & ſperantes per illum ſuæ ſtirpis mortalis germina pullulare, à Clericatûs officio prohibebant. Verùm ille per quem ſplendidiſſimus ſobolis palmes propagandus fuerat ſpiritalis, videns ſuis vota parentum oppoſita, ſecedens paullulùm à communi habitatione in villa cui nomen eſt Valeriaco a, ſepta etſi viliſſima, ſanctitati tamen atque utilitati ejus congrua manu propria conſtruxit; cœpitque in prædicto loco continuatis momentis devota orationum libamina Chriſto offerre, & abſtinentijs impuberes artus & molle adhuc corpuſculum mactare. Neque enim priùs cibum ſumebat, quàm Pſalterium totum in oratione perſeverans recitaſſet. Gerebat autem ſub ipſo habitu laici mores Monachi lectiſſimi, & ſub intonſi capitis crine tonſi pectoris frugem. Cùm ſe ergo ſaluberrimis jejuniis & fructuoſis parcitatibus per tres fere annos oblectaret, ad tantam corporis tabe & fœditatis macie perductus eſt necem, ut contracta atque arida cutis ejus oſſibus inhæreret.

[Seceſſus in ſolitudinem. — Qualiter in ea ſe geſſerit.]

3. Quodam die dum eum parentes ejus viribus effetum, atque mortali pallore aſpicerent circumſeptum, cum ejulatu nimio prorumpentes dixerunt: Si tonſuram deſideras & ob hanc tui vigorem corporis amiſiſti, ipſi te nunc horum crinium (ut putas) onere ſublevamus. Tunc quidam ex vicinis qui eorum comitatui adhærebat, procax ac temerarius, forcipem rapiens nitebatur cæſariem ſacratiſſimi viri reſecare: ſed cùm vibratis forcipibus ſuæ palmæ digitos ſuper verticem antefati viri extenderet, illico ſinuoſis anfractibus in præcordiis ejus gelidus timor illapſus, tremore quodam forcipes de manu ejus

[Tonſuram aſſumit.]

a Hujus loci notitia ex veteri charta Monaſterij S. Sequani illuſtratur, cujus hæc verba. *Godefridus Epiſcopus &c. Diu habita eſt controverſia inter Monachos S. Sequani & Albertum dominum villæ, quæ* Dreez *dicitur, ad pacis bonum reformata eſt. Eſt in Magnimontenſi Comitatu multa antiquitatis poſſeſſio, Valeriacus nomine, & in ea Beati Sequani Eccleſia & nomini dicata, & juri ſubdita. Intra fines hujus, villam ſuperiùs nominatam,* Dreez *videlicet, unam Capellam ædificavit actus Albertus. Hanc Capellam nos in finibus parrochiæ ſuæ ſitam à nobis Monachi repetebant, Albertus autem contrà nitebatur* &c. Hinc intelligitur, Valeriacum eſſe vicum illum, qui vernaculè *Verrey ſous Drées* appellatur, à quo uno tantùm milliari Gallico diſtat pagus Magnimontenſis, vulgo *Maimont*, tribus leucis à S. Sequani Monaſterio ſummotus. Patria Magnimontenſis pagus, Opidi & Comitatûs titulo quondam inſignis, ut ex hac Vita & charta jam relata colligitur, nunc Clariſſimæ Brulartiorum familiæ ſubjectus eſt, ſervátque etiamnum aliqua priſtinæ nobilitatis veſtigia, Caſtri videlicet disjecti rudera & priſca Nobilium virorum ſepulcra, quæ cum antiquis numiſmatibus ibi reperiuntur. Hanc obſervationem R. P. Nicolai *de la Salle* S. Sequani Prioris humanitati debemus.

Circa ann. D. LXXX. Sept. XIX.

excuſſit; & factum eſt primum claritatis ejus miraculum calibs de manu dirigentis excuſſus. Tunc verò parentes illius novo ſtupore attoniti, Sacerdotem devoverunt accerſiri, qui præmiſſa benedictione cæſariem reverentiſſimi iuvenis incideret. Erat autem tunc temporis in Magnimontenſi opido Presbyter moribus & ætate nomine EUSTADIUS vir Deo dignus atque ſanctiſſimus, ad quem parentes beatiſſimi Sequani ad tondendum eum cum lætitia adduxerunt. Qui cùm veniſſet, precibus Deo profuſis ejus capitis verticem Dominico charactere ſignatum totondit a, & poſt detonſionem caſta oſcula capiti atque labiis ejus infigens benedixit eum dicens: Adſit tibi fili noſtri potentia Salvatoris *, cujus te jam video præventum munere Majeſtatis. Admoneo te, dilectiſſime, ut paullulùm abſtinentiæ parcas, & obediens Apoſtolicis præceptis, modico vino propter ſtomachum & propter frequentes tuas infirmitates utaris, cibis quoque qui poſſunt exile corpus tuum reparare indulgere.

a

* al. Creatoris.

Euſtadio Presbytero adhæret.

4. Ex eo itaque tempore cœpit religioſiſſimus Sequanus Euſtadio Presbytero morigerari, & pediſſequus ejus in Dei gratia fieri. Inſiſtentibus ergo illis frequentiſſimè in excubiis Domini & orationibus atque jejuniis, revelatum eſt ſanctiſſimo Euſtadio quòd pater futurus eſſet Sequanus populorum multorum ad requiem prædeſtinatorum. Denique convocatis populis ejuſdem Eccleſiæ, quoniam & ipſi experti fuerant tantæ ſanctitatis atque abſtinentiæ fructus in Sequano, eum Levitico miniſterio ante annos ætatis ſuæ conſecraverunt apud Epiſcopum teſtimoniis b. Erat autem beatiſſimus Sequanus quando Leviticam gratiam eſt adeptus, annorum fere quindecim, qui ita honoris ſui diſpenſare cœpit ſine offenſione dignitatem, ut nullarum querimoniarum ætatis immaturæ occaſionem quærentibus hominibus præſtaret, ſenioribus reverenter obſequium ſui gradus, ſodalibus caritatis affectum, populis verò devotiſſimæ humilitatis reddere non deſinebat officium. Ita igitur omnibus ſe omnia exhibebat, ut ſe ſanctitatis reſpectu ornaret, & ad exemplum ſui, totius ordinis atque ætatis pectora provocaret. In quem proculdubio ille ſermo Prophetæ impletus eſt dicentis: *Vt erudiret principes ſicut ſe, & ſeniores ſuos prudentiam doceret.* Geſſit autem Leviticum officium annis quinque: Deinde peracto quinquennio propter ſuæ humilitatis & continentiæ fulgidum Deus ad Presbyterij gratiam promovetur.

Ad Diaconatum promovetur.

b

Pſal. 104. 22.

Deinde ad Sacerdotiũ.

5. Tunc quidam Clericorum Magnimontenſis opidi, ætate primi, moribus tamen ultimi, videntes ſibi proponi Sequanum ſecondi Ordinis Sacerdotij honore, contrà muſſitare cœperunt & obliquis eum obtutibus intuentes quaſi Canonum tranſgreſſorem redarguere nitebantur. Sed ille vir bonus atque ſinceræ caritatis doctrinâ cælitus eruditus non ſolùm illis mala pro malis non reddidit, verumetiam pro malis bona retribuit.

Clericorum patitur invidiam.

6. Fere in diebus illis quibus hæc acta ſunt, beatus EUSTADIUS de terris migravit ad cælum. Tunc Deo placitus Sequanus decrevit Eccleſiaſticum officium relinquere, & Monachicam vitam ſilentio amicam arripere. Sed quoniam Monaſticarum expers fuerat Regularum *, vota ipſios ſunt paulìſper à propria diſpoſitione demorata. Per dies itaque ſingulos ſagaci indagatione Archimandritam quærebat, qui eum vitam Monaſterij doceret, & ſanctiſſimorum Patrum Collationibus erudiret & Inſtitutionibus. Erat autem in diebus illis in Ternodorenſi Monaſterio cognominato Reomaüs Abbas IOHANNES c vocabulo, cujus ſingularis ſanctitas univerſas provincias peragrarat. Ad eum ergo Sequanus declinavit: quo cum ſumma lætitia ſuſcepto regulari ſollertia ita brevi tempore imbuit, ut ſpeculum eſſet cunctis benè viventibus.

* Rever. mule Monachorum regularium.

Adit S. Iohannem Reomaenſem.

c

7. Sequanus ergo poſtquam ſe vidit omnium Divinarum ſcripturarum dogmatibus in-

a Quatuor Tonſuræ genera in uſu apud Græcos fuiſſe docet Iohannes Morinus antiquitatis Eccleſiaſticæ peritiſſimus in Exercit. 15. de Sacris Ordinat. cap. 4. Prima eſt infantium, collata à Sacerdote paullo poſt Baptiſmum: ſecunda grandiorum, quos parentes Ordinibus Eccleſiaſticis conſecrabant: tertia Monachorum, quarta Clericorum. Vna verò apud Latinos, præſertim in Gallia, ſæculo ſexto recepta fuiſſe videtur, quam legitimè conferebant præter Epiſcopos & Chorepiſcopos Presbyteri & Abbates, cenſebanturque Clerici qui ab his Tonſurâ inſigniti erant. Res eſt ex Gregorio Turon. & hiſce Sanctorum Actis notiſſima. Gregorius de Vitis Patr. cap. 6. *Tunc Abbas nunciis eſſe referentibus puerum Clericum fecit.* Vnde Monachos paſſim Clericos vocat, in lib. 2. Mirac. cap. 28. *Clericus Aredy Lemovicini Abbatis*: de glo. Conf. *Habebant Clerici ejus* (nempe Euſicij Reclusi) *duo vaſa apum.* Nonnumquam verò Laici tondendi miniſterium uſurpabant, quod ad ſæculum uſque nonum exemplo non caruit. Nam in Miraculis S. Maximini Abbatis Miciacenſis in Appendice referendis ita num. 30. legitur. *Cui miniſterio præfuit venerabilis Simon nomine, à Laico quidem tonſuratus, ſed modeſtia & gravitatis moribus non improbabiliter adornatus.* Immo nonnulli ſibiipſis capillos præcidentes in Clerum adlegebantur. Gregorius Turon. de S. Chlodoaldo agens in lib. 3. Hiſt. cap. 18. *Is* (inquit) *poſtpoſitum Regnum terrenum, ad Dominum tranſiit, & ſibi manu propria capillos incidens Clericus factus eſt.* Etiam S. Sigirannus *ſui capitis comam totondit*, licet poſtea ab Epiſcopo Turonenſi Clericus factus dicatur.

b Oratio contorta, etſi ſenſus pervius. Ad Diaconatum antiqui Canones annum XXV. ad Presbyteratum XXX. requirebant. Nonnumquam ob feſtinatam vitæ laudabilis maturitatem Ordinandos (uti heic S. Sequanum) à lege communi eximebant Epiſcopi, qui etiam non rarò, minoribus gradibus omiſſis, poſt Tonſuram Diaconatum conferebant. Patet in SS. Martino Turon. Cæſario Arelat. Leobino Carnot. Epiſcopis, in SS. Maximino. Liſardo & Patroclo Abbatibus. Qua de re legendus Roverius in Hiſt. Reomaenſi pag. 515. præcipue verò Morinus ſuprà laudatus de Sacr. Ordinat. Exercit. 11. cap. 2.

c Iohannis Abbatis Reomaënſis in tractu Tornodorenſi, *Tonnerre*, Vitam in Appendice hujus Tomi referemus.

ſtitutum

ſtitutum & Monaſterij laudabili diligentia eruditum, locum ſibi fabricandi Monaſterium Circa ann.
apium ſcrutabatur. Cúmque per ſingula confinia loca circuiret, & ad amicorum ſuorum D. LXXX.
notitiam voluntatis ſuæ decretum produceret; quidam propinquorum ſuorum THIOLAIFUS* Sept. XIX.
nomine dixit ei: Quia ſciſcitatus es me, pandam tibi certiſſimè locum in quo poteris conſi- Ab eo recedit.
ſtere, ſi Dei ardore initiata ſunt quæ præparas ad implere. Eſt denique locus hereditario, *. al. Ho-
ni fallor, jure perdebitus, ſed loci illius finitimi beſtiarum more carnibus humanis ac cruo- laiſus.
ribus depaſcuntur: ita ut nulli ſit facilis trames pereos, niſi multitudine ſit ſtipatus armato-
rum. Ad quem beatus SEQUANUS: Mihi locum cognitum monſtra, ut ſi Divinitatis in-
ſtinctu mea ſunt vota concepta, omnis ferocitas eorum in columbæ ſimplicitatem delinita Silvam ab-
convertetur. Aſſumptis ergo ſecum comitibus pervenerunt ad locum, de quo concionati fue- ſtruſiſſimam
rant. Erat autem ſilva lungum numquam violata per ævum, cujus arborum ſummitas penè petit.
nubes pulſabat. Tunc requirentibus illis quà poſſent ſilvam penetrare, callis quidam ar-
tuoſus cotum refulſit obturibus tantum anguſtus atque ſentuoſus, ut difficilè poſſent
plantæ uniuſcujuſque per eum æquipero gradu incedere, ſed perlatum vix pedem pes
ſequebatur impediente denſitate ramorum. Attamen licet non ſine ſuo labore neque ve-
ſtimentorum diſcerptione in aſperrimæ ſilvæ penetralia pervenerunt. Tunc ſe curvantes
ſolotenus, perſpicuo viſu tenebroſa latibula inveſtigare cœperunt

8. Fixo ergo in uno obtutu diurius inhærentes aſpexerunt ſpelæi cujuſdam anguſtiſſimas
fauces labruſcis ac ſilicibus obumbratas: deſuper autem ita implicitæ inter ſe ramorum
frondes tenebroſum reddiderant ſpelæum; ut illius etiam feræ formidarent acceſſum. Erat
quippe ſpelunca latronum, & latibulum ſpirituum immundorum. Cúmque ad eam appro-
piarent, Sequanus vir Deo amabilis in ejus ingreſſum curvatis poplitibus toto ſe corpore
vepribus ſuperjaciens, lacrymabiles preces Domino effudit dicens: Domine qui feciſti cæ-
lum & terram, qui das votum optandi, à quo eſt omne boni principium, & ſine quo vacua
ſunt quæ humana temeritas nititur, ſi jubes me in hac eremo converſari, oſtende quæſo
obtutibus famuli tui, & effectui mancipa devotionis meæ à te mihi conceſſum exordium.
Perfecta autem oratione ſurrexit & oculorum aciem lacrymis humectatam cum palmis ad
cælum tetendit. Et cognoſcens ſe duce potentia Salvatoris ad ſqualidam ſilvam fuiſſe de-
latum, benedictione præmiſſa, extemplò parvæ cellulæ, in quo loco a genua ad oratio- a
nem fixerat, fundamenta molitus eſt. Cujus adventus rumore ad aures eſt delatus circum-
habitantium poſſeſſorum, qui adhortantes ſe certatim, nutu Divino compulſi profecti
ſunt ad eum. Quo viſo cominus ita ex lupis acſi oves effecti ſunt, ut qui erant dudum cauſa
terroris, illico fierent miniſtri juvaminis. Factus eſt ille locus ex eo tempore habitaculum
innocentum, qui fuerat diverſorium ſævientium dæmonum atque latronum.

9. Inſtabant autem ſtructores operis ij qui advenerant finitimi, pars fundaminis con- Monaſteriũ
ſolidate juncturas, pars parietes erigere, pars autem umbroſæ ſilvæ nemora detruncare, & condit.
futuris Monachis habitaculum præparare. Et poſt conſtructionem Monaſterij, non poſt
multum temporis ſpatium multitudo ad locum congregata eſt Monachorum opinione Se-
quani viri prudentiſſimi à quatuor elicita partibus mundi. Ille autem probatiſſimus vir
ita eo tempore venientem ad ſe Monachorum multitudinem erudivit, ut propoſiti eorum
continentiam atque obedientiam ſacratúmque litterarum augmentum cetera in ejus Cœ- Famâ ſuâ
nobio Monaſteria mirarentur. Facta eſt igitur celeberrima in omni Gallia viri ſanctiſſimi multos ad
fama. Omnes autem qui vario morbo vel languoribus tenebantur afflicti, aut pedibus ſe ſe trahit.
ſuis portantes, aut aliorum vectati cervicibus viri beatiſſimi Monaſterium appetebant:
quos fructuoſis* gemitibus nomine Domini invocato & vexillo Crucis fronti eorum im- * al. lu-
poſito, oleo ſanctificato perungens ſanitati priſtinæ reformabat. Si quando ad eum ſpiri- ctuoſis
tibus vexati immundis veniebant, uſque adcò ſe cum eis ſaluberrimis jejuniis & orationi-
bus affligebat, quouſque inventorem malorum excluderet. Quidam autem eorum qui ſa- Infirmos
nitatem recipiebant regrediebantur, quidam verò orationi inſtantes ibidem Chriſto per ſanat.
cujus gratiam ſanabantur, perpetuò ſervituri, Monachorum conſortio jungebantur.

10. Quidam igitur temporali quaſſatus lumine illius præſentatur obtutibus: quo viſo Cæco lu-
interrogavit eum dicens; Quid vis ut faciam tibi? Cæcus autem reſpondit: Bonæ opinionis men reſti-
tuæ odor meis auribus fragravit; ideo huc delatus ſum, ut per tuas orationes lumen re- tuit.
cipiam. His auditis ſe illico vir beatiſſimus ſolo proſternens, his verbis Chriſto orationem
effudit: Deus qui ob hoc te mundo aſpiciendum viſibiliter præbuiſti ut aperires oculos
cæcorum, da quæſo huic lumine privato per invocationem nominis tui viſum recipere.
Cúmque hæc & ijs ſimilia die ac nocte jugiter Domino effudiſſet, infra breviſſimum tem-
pus viſum qui non videbat recepit, decrevitque pro tanti luminis munere in eodem Mo-
naſterio Deo ſervitium exhibere. Tunc Laici habitu cum moribus commutato catervæ
Monachorum eſt ſociatus.

a In Præcepto Caroli Craſſi apud Robertum in Gallia Chriſt. *Abbatiam S. Mariæ & S. Sequani Conſiſteriu in pago Magnimontenſi, & in loco qui Sicaſter antiquitus appellatus eſt* &c. ducta nimirum denominatione (ut quibuſdam placet) ex ſegetibus, quibus tellus ſilvæ vicina valde erat, hodiéque eſt idonea. Nunc Monaſterium S. Sequani retinet vocabulũ, quinque leucis infra Divionem poſitum.

Ann. Chr. D. LXXX. Sept. XIX. Paralyticum curat.

11. Paralyticus quoque quidam comperta fama beati Sequani, & ſanitatum miraculis, quæ per eum Dominus noſter IESUS CHRISTUS frequentiſſimè operabatur, deprecatus eſt eos quibus conſanguinitate propinquus erat, ut eum ad Sequanum ſanctiſſimum deportarent. Qui adquieſcentes precibus ejus ad præfatum virum eum adduxerunt. Erat autem quando delatus eſt, ſanctus dies vigiliarum Paſchæ. Vir autem beatiſſimus Sequanus tam pro ſolemnitate diei quàm pro paralytico ſibi fidentiſſimè allato, in orationibus atque excubijs Domini tota nocte pervigilans perſeveravit: & quemadmodum in Deo fretus ceterorum languentium ſanctificati olei liquore ad ſecludendam valetudinem perungebat, paralytici quoque artus ſingulos invocato Chriſti nomine perunxit. Perfecta autem nocturna vigiliarum celebritate & diei feſti radiante fulgore vir beatiſſimus libamina certo diei tempore obtulit Deo. Erat autem coram altaribus toto ſacrificij tempore hic, quem dixi, paralyticus ſupplici mente proſtratus. Conſummato itaque ſacrificiorum officio Euchariſtiam Dominici corporis atque cruoris laticem ori jacentis paralytici Sequanus prærogavit. Poſt perceptionem ſanguinis & cruoris Domini noſtri IESU CHRISTI ſurſum vir ſanctiſſimus oculos erigens, Signum Crucis impoſuit ſuper membra jacentis, cujus vigor ita in ejus oſſibus penetravit ut ſe numquam putaſſet morboſæ ægritudinis impeditum fuiſſe prolixitate. Statim autem ut Crucis ſignaculum ægrotus recepit, ſeſſo vires, medullæ oſſibus, nervis conjunctio reſtituitur, contracta cutis extenditur, & membrorum omnium vis ad antiqua reparatur officia, & qui portitorum manibus ad ſanctum delatus fuerat Sequanum, veſtigijs propriis nitens cum Dei laudibus ad ſuos tripudians penates revertitur.

12. Sed nec illud iuſtum eſſe reor præterire miraculum, quod non impari eſt Dei munere ceteris muneribus propagatum. Cùm jam temporis qualitate fœnum in pratis matureſceret, & ad metendum paratum eſſet, proficiſcitur unà cum ſuis Monachis ad metendum illud vir laudabilis Sequanus. Pariter ergo pergentes ad pratum, quò tendebant pervenerunt. Tunc de more laborantium extenſis uncis falcibus cùm rotato ictu fœni ſegetem ad terram dejicerent, ecce ſubito acta modo tempeſtas irruit, & fœni manipulos per aërem ſpargens cominùs meſſores poſitos exanimavit, & ad nimiam vitæ deſperationem perduxit. Cùm autem ad locum procellæ procacitas deveniſſet, in quo Monachi pariter cum præfato viro labori operam dabant, ſicco aëre nubibus deſiſtentibus, mirabile dictu! in imbrem tempeſtas conversa eſt. Qui verò adfuerunt vicini pectora tundentes

Tempeſtatem ſedat.

videntes hæc ſigna obſtupuerunt admirantes, poſtea autem in ſe converſi dixerunt: Hic verè eſt ſanctiſſimus vir: cui enim aliquando talia conceſſa ſunt, ut ſævientium tempeſtatum vertigines in liquidiſſimam pluviam commutaret?

13. Cœpit ex illo famoſiſſimus eſſe, & divulgari celeberrimè miraculis magis quàm fuerat. Multa quidem innumerabilia in conſpectu populi ſui ſanitatum perfecit miracula: Sed quæ vidimus ſuccinctæ brevitati ſufficere, ea in hoc curavimus digerere volumine. Præ cunctis verò quæ ad Monaſterij uſum atque utilitatem Sequanus vir ſanctiſſimus inſtituit, Eccleſiam quoque laboribus propriis fabricatus eſt, in qua nunc ejus oſſa pacificè requieſcunt [a], præſtante Domino noſtro IESU-CHRISTO, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.

[a] Quo anno S. Sequanus in cælum migraverit, difficile eſt attingere. Adhuc juvenis Iohannis Abbatis Reomaënſis diſciplinæ ſe tradidit num. 6. *Plenus dierum quievit in pace*, ut legitur in cod. MS. Cœnobij Cheminonenſis O. Ciſt. in quo S. Sequani Vita num. 12. & 13. omiſſis ſic deſinit. *Cum Dei laudibus ad ſuos tripudians penates revertitur. His & alijs multis miraculis & virtutibus B. Sequanus fulſit in ſæculo dum viveret, & poſt mortem etiam multa miracula fecit Chriſtus per famulum ſuum: & plenus dierum quievit in pace, & ſepultus eſt cum gloria & honore in Eccleſia quam fundaverat.* Cùm ergo S. Iohannes Reomaënſis annum Chriſti D. XL. paullulùm exceſſerit, ut in eius vita dicemus; S. Sequanum quadraginta circà annis ſuperſtitiſſe conjicimus. Certè Gregorius Turon. de gl. Conf. cap. 88. multis jam miraculis S. Sequanum poſt mortem claruiſſe aſſerit. Hunc autem librum ſcribebat poſt annum D. LXXXVII. quo S. Radegundis in cap. 106. memorata obijt. Tabulæ Eccleſiaſticæ XIII. Kal. Octob. conſignant S. Sequani obitum, quem Beda & Ado SEGONEM vocant. Adonis Martyrologium apud nos manu antiqua deſcriptum ita habet. *In territorio Lingonica civitatis Monaſterio Segeſtro depoſitio S. SEGONI Presbyteri & Monachi, qui mira abſtinentia & Monaſtica perfectionis atque Eremitica ſolitudinis ſectator, virtutum & miraculorum gratiâ illuſtrem converſationem duxit.* Ejus Reliquiæ in proprio Monaſterio religioſè coluntur.

VITA S. EPARCHII ABBATIS INCVLISMENSIS.

Anno Chr. D. LXXXI. Iulij 1.

Auctore anonymo coætaneo, ut patet ex num. 9.

Exſtat apud Surium ſtilo immutato.

PROLOGVS.

1. POTISSIMVM eſt illas enarrare virtutes, quæ veraces eſſe noſcuntur. In hac ergo ſancti EPARCHII * vita, nulla à me ſuperflua aliquis putet eſſe adjecta, cùm hæc quæ dixero, ſub oculis omnium fuerint peracta, etſi non urbanitate ſermonum, ſaltem rudimento verborum in hoc loco conſcripta. Vnde precor ut à quocumque ſapientiſſimo viro fuerint prolata, placitâ bonitate emendet, & ut legentes potiùs fidem adhibeant factis, quàm reprehenſionem inferant dictis. Ergo quid per ipſum in hoc ſæculo, auxiliante Domino, geſtum ſit referemus.

* S. Cibar.

VITA INCIPIT.

2. EPARCHIVS igitur Petragoricæ * urbis genitus fuit: cujus pater FELIX ſive ORIOLUS nomine, mater verò PRINCIPIA ª vocabatur. Cùm verò ipſum felix partus expoſuit, in Deo iugiter lætabatur innocens infantia. Cùm autem annos ageret circiter ſeptem, in urbe præfatâ litteris traditur edocendus; & cùm inſpirante Domino pleniùs eas didicit, exinde ab avo ſuo FELICISSIMO tunc temporis Comite eſt receptus, quem ille Cancellarium ſibi inſtituit. Quam rem magis adoleſcentiæ causâ detentus exercuit, quàm animi voluntas permitteret: & cùm apud ipſum ter quinos ageret annos, relicta ſæculari militia inſciis omnibus Sedaciacum expetijt Monaſterium, ſeque pedibus Abbatis MARTINI proſtravit & ſe Monachum fieri poſtulavit. Et cùm intercedente Dei miſericordiâ, licet invitis parentibus, eſt impletum quod petiit, injunctum eſt ei ut vineam coleret, terram proſcinderet, & omne ſervitium, ut moris eſt, adimpleret. Quod ille ſuſcipiens benignè, & cuncta ad perfectum perducens, indicabat ejus habitus pauper, ubi Chriſtus proficiebatur dives. Ieiunabat quotidie, vigilabat & orabat aſſiduè, perſeverabat in miſericordiæ opere, multos quidem languidos, vel à dæmonio vexatos ſua purgabat oratio.

* Perigueux. ª Eparchij patria, parentes & educatio. Ex Cancellario fit Monachus. Ejus exercitia & virtutes.

3. Cùm eodem ferè tempore Lemoialo agello Monaſterij cum VICTURIANO Monacho iuſſus carperet iter, vidit capreolam ſumma velocitate currentem, fetum ſuum quem reliquerat lactare feſtinabat, orans ſecum vir beatus ut eum expectaret. At illa non ſolùm expectandi præbuit officium, ſed etiam humiliato capite ipſum adorare occurrit, & ejus manus oſculari: quam ille tactu ſuæ manus leniit, & ſigno Crucis armavit, atque eundi licentiam permiſit in pace.

4. Alio namque tempore ad Senocellam * causâ orationis, vel ad occurſum ſancti AQUILINI cum MANDERICO Monacho properabat: invenit avem ſuper pullos ſuos ſedentem, ſimili modo ad illius orationem immobilis perſtitit, & ipſam vel pullos ſuos cum benedictionis alloquio pavit, propria perluſtravit & reliquit illæſam.

* Sanſat.

5. Dum hæc quæ diximus vel alia multa Domino iubente perficeret, cœpit ipſi publicatio ſæculi eſſe horribilis, ſicque occultè ſuum deſerens Monaſterium, totum ſe Chriſti miſericordiæ jure committens, perrexit locum incluſionis requirere. Et dum circumiret, in pago Equoliſminſe * puerum nomine GRADULFUM morte peremptum in villa Angleſis ad ſupplicationem Monachorum reſtituit vitæ, & alium in Burdegalinſe ſua revocavit oratio.

Laudes fugit. * Le Païs d'Angoulême.

6. Cùm loca ſingula peragravit, & Equoliſma duce Domino pervenit, ſecretiùs voluit pertranſire. Agnitus à civibus, indicatum eſt ABTHONIO * ipſius urbis Antiſtiti. Quem ille, ut de ipſo præcellens fama jactaverat, pleniùs recognoſcens, gaviſus factus, eum cum maxima exultatione ſuſcepit: & cùm cauſam ejus devotionis ſollicitus intellexiſſet, ire eum longiùs non permiſit, ſed ipſum cum pleno cordis amore ſecum adſtrinxit, atque locum quem deſiderabat tamquam eremi ſolitudinem deſertum oſtendit: quo

Mortuos ſuſcitat. * Aptonio. Sedem figit ad Catantonum.

ª Vterque parens colitur apud Petragoricenſes in vico Themolaco, vernaculè *Thenolac*, in quo Eparchius natus dicitur à Iohanne Puteano Recollectu, in lib. de Epiſc. Petragoric. pag. 116.

Ann. Chr. D. LXXXI Iulij 1.

viſo vir beatus non taotum loquebatur ex ore, quantum gaudebat ex corde: eo quòd lo-cus eſſet remotus & propinquus, & deſuper de latere montis fons aquæ perennis manaret, & Carantoous * fluvius ab alio excluderet latere.

* la Charente.

Recluditur cum licentia.

7. Poſthæc dum proferret ex ore, qood exul cœpiſſet eſſe io terris, & valde nimia vicinitate eſſet detentus, noluit abſque nutu ſui Pontificis vel Abbatis deberi recludi. Sic ipſum vir ſacratiſſimus ABTNONIUS Epiſcopus cum Miſſis ſuis, id eſt FRONTONIO Archipresbytero qui poſtea Epiſcopatûs meruit accipere dignitatem, ARTHEMIUM Archidiaconum verum per omnia Chriſti famulum, & iterum ARTHAMIUM Defenſorem ad SABAUDAM *a* Epiſcopum, vel ad ſuum Abbatem ad pacem percipiendam, vel ad obtinendum quod voverat, deſtioavit. Qui regreſſi, etſi vix tandem obtenta, cuncta nuntiant benignè permiſſa. Cùm autem in civitatem oraret, & ei manſio fuit præparata condigna, cùm omnes intra domus ſepta ſomnum ceperunt, ille ſingularis nullo ſciente, relicto ſtrato, ad locum qui ei oſtendebatur, recludi ambulavit per noctem. Cúmque Curſum vel orationem peregit, ſublato lapide ad caput ſuum diſpoſuit. Et cùm ſe in eodem loco ſopori dediſſet, vox Chriſti ad eum facta eſt deſuper diceos: EPARCI, hîc permane, jam ampliùs noli vacare *; quam ordinationem Fratribus ore proprio conferebat.

* vagari.

Carcere detentos ſolvit.

8. Cùm in civitate fuiſſet regreſſus, ſub hora diei tertia venit ad carcerem, in qoo vincti plurimi tenebantur. Et cùm cuſtos carceris ibidem eſſet, emiſit aforis aptiſſimam precem; nec multum defuit quod ſeceſſit, oſtia carceris ſub arduo ſunt aperta imperio, & virga ferrea foras fuit ejecta, & per plurima loca quaſſata, ut coofugium daret. Cunctus populus hoc per Eparcium factum fuiſſe clamabat, & laudem Domini manibus adplaudebat.

* Surio, rusticus.

Furem à ſune liberat.

9. Cùm jam gradum Presbyterij ABTNONIO tradente accepit, & in recluſione poſitus eſſet, referam pauca de pluribus. Quidam reſtiutus * ipſius vocabatur REDEMPTUS, habebat vas cum melle repoſitum, & a quodam fuit ſublatum. Sollicitus perquirens, eum cum ipſo manifeſtus invenit. Et cùm CHRAMNULFO Comiti ab ipſo fuit ſuggeſtum in ſua præſentia, omnia manifeſtiùs fuerunt inducta, & ultro ipſe graviſſimis tormentis adplicatur: & hæc & alia majora confeſſus, ſuſpendi eum omnimodis ordinavit. Pro cujus vitæ obtentu vir beatiſſimus deprecatus eſt, dum diceret pro cauſa mori non oportere; ſed nulla ratione apud ipſum obtinere potuit quod plurimum poſtulavit. Sic vocatum unum * de Fratribus, GRATIANO Presbytero (hæc geſta de ejus ore cognovimus) juſſit ei collectis infirmis & matriculis * ad portam civitatis, rei expectaret eventum. Cúmque miſer fuiſſet ſuſpenſus, & eum morti tradere reliquerunt, furca ipſa tota comminuit, & de impedimentis ligationum abſolutus, ad civitatem reverſus validiſſimum arripuit curſum. Videns hæc Comes militibus juſſit equos aſcenſos antequam Eccleſiæ attingeret limina, eum præoccuparent. Cúmque ad ordinationem ejus non minima multitudo poſt eum cœpit equitare, mirum adfuit uti omnes ante conſpectum Comitis in medio tabeſcerent iter *: & ille occupatus à matriculis, vitam habuit ad ejus orationem ereptam.

* pro vocato uni.

* id eſt pauperibus in matricula recenſitis.

* itinere.

Item alium.

10. Idémque alio inſequente Comite pro alicujus vita ſuppliciter exoravit. Quod non ſolùm non præſtavit, ſed inverſis eum pedibus pependit, ſimili modo ad ejus orationem in veſperum de longinquo ſpatio ad ipſius pervenit præſentiam.

Contractam curat.

11. Clara verò ſibi ARANIOLA ex genere nobili procreata toto corpore evenit contracta, ad famam beatiſſimi viri in carruca pervenit. Cùm in ejus præſentia introivit, magna voce rogavit, ut ei ejus pietas ſubveniret. Cùm apud ipſum ſeptimanâ unâ fuit commorata, per ejus orationem priſtinam ſanitatem recepit. Quanta fides nulla invaluit, ut cum litteris ejus recepta, quaſi muous retineret abſconſa. Dum in domo ſua ſuper litus maris aderat, vidit nautam graviſſimum perferre pericolum, ſic currens acceptâ epiſtolâ feſtinanter ad ripam maris advenit, porrectis manibus eam econtra extendit, & alta voce exclamavit dicens: Serve Dei EPARCI, ſalutem Chriſti per hæc pignora litterarum ad liberandos nautas ſubvenire dignare. Nec hæc ſine Divino adfuit nutu, quòd navis ipſa omnibus portis * relictis, fluctibus valde oppreſſa, ubi adſtabat, ad ejus pervenit præſentiam.

Nautas à naufragio liberat.

* portubus.

Plures ſanat.

12. GENESIAM femioam leprâ percuſſam mundavit, tres cæcos illuminavit, de GAUDEMIA ſemina dæmooum legionem ejecit. Quidam vir ARTHEMIUS nomine de parentibus non infimis, cùm Scripturas ſanctas tractaret & ſervus Dei *b* eſſe cuperet, nec Clericus ordinatus, in Sanctonico * ſe recluſit. Cùm non minima aonorum curricula in ipſa recluſiooe conſiſteret, & crines ei longiſſimi propagarent; à dæmonio correptus quondam exinde egreſſus, dicens ſe ad CHILDEBERTUM Regem iturum, & quod minùs facultas ei donaretur, ejus Regni vires exploraret. Cùm hæc parentes ſui viderent non ſanis mentibus meditari, iter aſſumptum quaſi cum ipſo ad Regis properarent præſentiam, per viam aliam ad Eparcium eom cœperunt adducere. Cùm autem adproximaret ubi, recognoſcens ſe à domna GENESIA victum, quod Equoliſma ducebatur nec tardas erumpit in vo-

* le Xaintonge.

Dæmoniacum liberat.

a Reſtituendus itaque in Indice Petragoricenſium Antiſtitum Sabaudis poſt Chronopium à nonnullis omiſſus.

b Id eſt Monachus: nam Monachos olim ſervos Dei appellari ſolitos diſertè probavit Hadrianus Valeſius in Diſceptat. de Baſilicis cap. 5.

Ann. Chr. D. LXXXI. Iulij 1.

tes, ad Eparcium aſpectus non velle adire. Cum hæc minimè reticeret, manibus injectis occupaverunt eum qui cum ipſo aderant, ſuper equo poſitum, manibus ligatis, & pedibus ſub ventre poſitis perſtrictis, ad Eparcium eum perduxerunt invitum. Quo intromiſſo crinibus cœpit concuti, & plurimùm plaudere ſe ſanctitatis comparem nun habere. Cùm hæc & convicia peſſima ab ore proferret, digiti ſui palmis nimiùm durè fuerunt adfixi.

13. Cùm hæc ſanctus Eparcius ad feneſtram accedens cerneret, manus ejus ad ſignandum intulit, quas cùm ſignaſſet, ad ſanitatem reduxit. Die ſequente ordinavit eum more laico tondere. Ille clamabat quis audax eſſet, qui ejus crines amputaret: attamen vix tandem fuerunt inciſi. Die alia Clericum illum ordinavit. Cùm hoc fuiſſet impletum, ſtatim obmutuit, & per dies multos nullum appellavit, nullus de ejus ore interim ſermo proceſſit; nec multo poſt eum ſanum reſtituit, & poſtea Diaconus effectus uſque ad obitum ſuum ſanus perſeveravit.

NOTA.

14. SALOMON unus ex ſuis nomine, caballum ipſius tempore hiemali dirigendum acceperat. Veniens ſervus * EARULFI quem præ omnibus diligebat, furtim abſtulit. Et cùm ab ipſo fuiſſet perductus, dæmnnio correptus, cœpit miſer voce valida clamare quod fecerat. Sic ſimulata petitione, quaſi languore aliquo detineretur, eulogias ſancti Eparcij petierunt. At ubi progreſſus eſt ſervus qui venerat, poſt datam ſuggeſtionem ſtatim eis dedit reſponſum quòd fallaciter hujus munia poſtularent. Nam ipſe ſervus & memorati, caballum ipſum ad ejus reduxerunt præſentiam. Obſtupefacti autem ad invicem loquebantur, quomodo omnia potuiſſet cognoſcere: eulogias tamen non negavit, ſed infelix ille antequam eas acciperet, in ſuo ſcelere ipſo dæmone perpetrante interiit. Et quantumcumque aliquis ſive benè ſive malè in ejus famam jactabat, omnia præſcius ejus auribus innmabat.

* Sur. Ebrulfi.

Furis infelix interitus.

15. Servus qunndam LEONTIÆ ex urbe Sanctonica pro ſuo facinore boià [a] graviſſimâ fuit impeditus. Et cùm jam diutina maceratione ipſius pedes deficerent, audiens laudem beati viri, ad eum fecit confugium: projectus in faciem obſecrabat eum, ut ipſum ſua liberaret oratio. Videns hæc ſanctus Eparcius, quòd eſſet artiore conſtrictus ingenio, licet non deſperaret de Divino artifice, tamen ut videretur ſe ab homine poſſe exſolui, convocavit fabros ut eam ſuo eriperent magiſterio. Cúmque exundique percuterent, & infelix ille voces emiſiſſet intolerabiles, dicens plus ſe nequiter impedimentum feciſſe, nec eum à ſe liberari poſſe; Eparcius ait, Date malleum in manibus ipſius. Et proſtratus in oratione cum lacrymis, ſurrexit dicens: Dominus ſoluit compeditos; & præcepit ei ut feriret. Et quis æſtimare poteſt, quem tam grandis dolor vexabat, quàm levem ſibi intulit colaphum? & ſtatim ut feriit, in tribus locis confregit & à pedibus ejus ſalivit.

Sanctus vir compeditū ſoluit.

Pſal. 145.

16. Dum Præliator Chriſti ſemper contra dæmones dimicaſſet, compellebat neceſſitas ut ad inerguminos cathechiſandum ampullam cum oleo de loco qun eam poſuerat accipere deberet. Feſtinus adſuit nuntius: cúmque ille manum ad ipſam accipiendam extendiſſet, ſerpens immaniſſimus ipſum in manu percuſſit. Et cùm intelligeret multa fieri ſigmenta diaboli, non ſe carminibus ſanum effici poſtulavit, ſed ad ſuam orationem continuò cucurrit, nec intumuit, ſic eum Domini pietas incólumem reſervavit.

Serpentis morſui oratione medetur.

17. Cùm autem pervigil non diebus, non noctibus à Curſu [b] ceſſaret, Monachis ſuis nnn ſolùm laborare, ſed nec panem etiam coquere umquam permiſit, niſi tantùm orationi inſiſtere. At ubi non ſolùm victum, ſed nec panem ad veſcendum ſe habere conſpicerent, vultu triſti adclamabant ei, dicentes quòd periclitarentur à fame. At ille læta facie ſedula prædicatione monebat eos dicens: Fides famem nun timet. Et fabulas * Eremitarum eis ſæpiùs exponebat, qui etiam cùm eorum diſſimulaverit conloquia, & Curſu incœpto pſalleret jugiter, numquam defuit quòd undecumque non veniret exenium, nnde & ipſi reficerent, & egenis ſubſtantiam tribuerent. Inquantum per chartarum volumina ſacta oratione ſubtraximus, duo millia pnpuli de conlatis muneribus noſcitur redemiſſe.

Monachos ſuos ſoli orationi vacare jubet.

* id eſt collationes.

18. Declarationem ſignorum voluimus extendere præ deſiderio, nec * cetera quæ facta ſunt prætermittimus, ne ipſa prolixitate in faſtidium lector incurrat. Nam quantis vicibus carcerem rupit, aut quantos ab immundis ſpiritibus vel à diverſis infirmitatibus liberavit, lnngum eſt ire per ſingula. Veſtitus quoque ejus & victus aſperiſſimus fuit, vinum verò & reliqua potûs genera refutavit, & nullus ex ſuis nec ſecretiſſimus miniſter eum umquam vidit edentem uſque ad ſatietatem. Sub quanta verò afflictione Quadrageſimæ diebus erat, quàm creber in orationibus, quàm humilis in ſuſcipiendis Fratribus ſimul & in corripiendis, quàm alacer in exhortandis eſſet, non eſt noſtri poſſe evolvi, ita ut continentiam cibi ejus nulla umquam infirmitas frangeret.

* l. ſed.

Quales ejus veſtes & victus.

[a] Boia, torques ſeu compedes reorum.

[b] Id eſt officiis Divinis. Lege adnotata ad Vitam S. Germani num. 75.

Aan. Chr. D LXXXI. Julij 1. Moritur. * Sur. Viegio Dæmoniacam liberat.

19. Et ut ad extremum veniamus, cùm annos triginta novem a in recluſione expleſſet, nullo tædio fatigatus die Kal. Iul. emiſit ſpiritum. Grande hoc adſtitit ſpectaculum ut io triginta & ampliùs exinde millibus vlco Iuegio * horâ diei terriâ dum Caller puella à dæmonio torqueretur, tranſitum ipſius narravit in voce; & relictis omnibus iter quò numquam fuerat, tam avidiſſimo arrepto curſu, ut ea die veſperi in ejus Eccleſia expectaret, die ſubſequente à nequiſſimo eſt mundata ſpiritu.

20. Convenerant enim cives ad beatiſſimi viri funus: & dum ejus planctum lugerent, ſimul etiam quo ſepeliretur tractarent, dum multi multa conferrent, & Baſilicarum eligerent loca; unus è ceteris vir clariſſimus ALEXANDER nomine, ingreſſus Baſilicam locum quo jacet oſtendit. Sed inquantum ad rei veritatem pervenimus, eumdem locum prædixerat, quando Chriſti vocem audierat. Hæc & alia quamplura ab ipſo noſcuntur eſſe peracta, præſtante Domino noſtro IESU-CHRISTO, qui cum Patre & Spiritu-ſancto vivit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

a Si textus Gregorij Turonenſis lib. 6. cap. 8. interpolatione vacat, Eparchius obiit anno V S. Childeberti junioris, qui anno D. LXXXI. reſpondet, non poſt annos recluſionis XLIV. ut ibi legitur, ſed triginta novem ut benè hic, cùm Antonius quo ſedente recluſit ſe Eparchius, poſt annum D. XLI. Sedem Incoliſmenſem obtinuerit. Lege Gregor. Turon. de Gl. Conf. cap. 101. qui ubique Eparchium Recluſum appellat. Exſtat Monaſterium prope urbem Inculiſmam S. Eparchij nomine celebratum; corpus verò S. Confeſſoris à Calviniſtis anno M. D. LXVIII. in favillas redactum eſt.

Ann. Chr. D. LXXXIII. Novemb. XI.

DE S. MENA EREMITA IN SAMNITIBVS.

Ex Gregorio M. *in lib.* 3. *Dial. c.* 26.

Fur ejus apes tollere volens punitur. a

1. NVPER in Samnij provincia a quidam venerandus vir, MENAS nomine, ſolitariam vitam ducebat, qui noſtrorum multis cognitus, ante hoc fere eſt decennium defunctus. De cujus operis narratione unum auctorem non infero, quia penè tot mihi in ejus vita teſtes ſunt, quot Samnij provinciam noverunt. Hic itaque nihil ad uſum ſuum aliud habuit, niſi pauca apium vaſcula poſſidebat. Huic cùm Langobardus quidam in eiſdem apibus rapinam voluiſſet ingerere, priùs ab eodem viro verbo correptus eſt, & mox per malignum ſpiritum ante ejus veſtigia vexatus. Quâ ex re factum eſt, ut ſicut apud omnes incolas, ita etiam apud eamdem barbaram gentem celebre ejus nomen haberetur, nullúſque ultra præſumeret ejus cellulam niſi humilis intrare.

Menas urſos ferulâ à ſuis apibus fugat.

2. Sæpe verò ex vicina ſilva venientes urſi apes ejus comedere conabantur: quos ille deprehenſos ferulâ quam portare manu conſueverat, cædebat. Ante cujus verbera immaniſſimæ beſtiæ rugiebant & fugiebant: & quæ gladios formidare vix poterant, ex ejus manu ictus ferulæ pertimeſcebant.

Virtutes ejus.

3. Hujus ſtudium fuit nihil in hoc mundo habere, nihil quærere, omnes qui ad ſe caritatis causâ veniebant, ad æternæ vitæ deſideria accendere. Si quando autem quorumlibet culpas agnoſceret, numquam ab increpatione parceret, ſed amoris igne ſuccenſus ſtudebat in eis vehementer per linguam ſævire. Conſuetudinem verò vicini, vel longè poſiti ejuſdem loci accolæ fecerant, ut diebus ſingulis per hebdomadem unuſquiſque ei oblationes ſuas transmitteret, ut eſſet quod ipſe ad ſe venientibus offerre potuiſſet.

Oblationem hominis inceſtuoſi repudiat.

4. Quodam verò tempore poſſeſſor quidam, CARTERIUS nomine, immundo deſiderio devictus quamdam Sanctimonialem feminam rapuit, ſibíque illicito matrimonio conjunxit. Quod mox ut vir Dei cognovit, ei per quos potuit quæ fuerat dignus audire mandavit. Cumque ille ſceleris ſui conſcius timeret, atque ad virum Dei accedere nequaquam præſumeret, ne fortè hunc aſperè, ut delinquentes ſolebat, increparet; fecit oblationes ſuas, eáſque inter aliorum oblationes miſit, ut ejus munera ſaltem neſciendo ſuſciperet. Sed cùm coram eo fuiſſent oblationes omnium deportatæ, vir Dei tacitus ſedit, ſingillatim omnes conſiderare ſtuduit, & omnes alias eligens atque ſeorſum ponens, oblationes quas iſdem Carterius tranſmiſerat, per ſpiritum cognovit, ſprevit & abjecit dicens: Ire & dicite ei, Oblationem ſuam omnipotenti Domino tuliſti, & mihi oblatio-

a Samnites populi Italiæ, ita dicti à Samnio præcipua regionis civitate, inter Latium, Campaniam, Caracenos, Pelignos, Veſtinos & Sabinos continentur. Samnitum provinciam Leander Albertus in Deſcript. Italiæ vult eſſe eam quam nunc Aprutium vocamus; cui Ferrarius in Lexico contradicit.

nes tuas tranſmittis? Ego tuam oblationem non accipio, quia ſuam abſtuliſti Deo. Qua ex re actum eſt, ut præſentes quoque magnus timor invaderet, cùm vir Dei tam ſcienter de abſentibus iudicaret. Ann. Chr. D. LXXXIII. Novemb. XI.

5. PETRUS. Multos horum ſuſpicor martyrium ſubire potuiſſe, ſi eos tempus perſecutionis inveniſſet. Martyrij duo genera.

GREGORIUS. Duo ſunt, Petre, Martyrij genera: unum in occulto, alterum quoque in publico. Nam etſi perſecutio deſit exteriùs, Martyrij meritum in occulto eſt, cùm virtus ad paſſionem prompta flagrat in animo. Quia enim eſſe poſſit & ſine aperta paſſione martyrium, teſtatur in Evangelio Dominus, qui Zebedæi filiis adhuc præ infirmitate mentis majora ſeſſionis loca quærentibus dicit: *Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum?* Cui videlicet cùm reſpondiſſent, *Poſſumus*, utriſque ait: *Calicem quidem meum bibetis, ſedere autem ad dexteram meam vel ad ſiniſtram non eſt meum dare vobis.* Quid autem calicis nomine niſi paſſionis poculum ſignat? Et cùm nimirum conſtet quia in paſſione Iacobus occubuit, Iohannes verò in pace Eccleſiæ quievit; incunctanter colligitur eſſe & ſine aperta paſſione martyrium, quando & ille calicem Domini bibere dictus eſt qui ex perſecutione mortuus non eſt. De his autem talibus tantiſque viris quorum ſuperiùs memoriam feci, cur dicamus quia ſi tempus perſecutionis exiſteret, Martyres eſſe potuiſſent, qui occulti hoſtis inſidias tolerantes ſuoſque in hoc mundo adverſarios diligentes, cunctis carnalibus deſiderijs reſiſtentes, per hoc quod ſe omnipotenti Deo in corde mactaverunt, etiam pacis tempore Martyres fuerunt: dum noſtris modò temporibus viles quoque & ſæcularis vitæ perſonas de quibus nil cæleſtis gloriæ præſumi poſſe videbatur, oborta occaſione contigit ad coronas martyrij perveniſſe?

VITA S. PADVINI ABBATIS APVD CENOMANOS.

Circa ann. D. LXXX. Novemb. XV.

Ex cod. MS. Parœciæ S. Paduini diocœceſis Cœnomanenſis.

1. PADUINUS * non exiguis parentibus oriundus; immo digni germinis digniſſima proles emergens, decus quod ſumpſit ex genere, felicis vitæ meritis ampliavit: dum in illo & quod glorificaret Chriſtus elegit, & quod univerſus veneraretur mundus effulſit. Qui inter ipſa novellæ juventutis exordia tanto fidei fervore flagravit, ut jam parentes ad quorum deſiderium ſolet infantia feſtinanter recurrere, pro Chriſti caritate jam relinquere cogitaret: & velut hoſtes animæ carnales effectos effugere. Conſiderabat namque illud Sapientis, quàm bonum eſt viro cùm portaverit iugum Domini ab adoleſcentia ſua: credens ſufficere ſi omnem dilectionem in ſolo cæleſti Patre plantaret. * S. Pavin. Paduinus de ſæculi fuga cogitat. Thren. 3. 27.

2. Proficiebat denique in eo excitationis quotidianæ proceſſus ultra ſe ſemper aſcendens, ut meritis non ſolùm reliquos vinceret, ſed edomito corpore de ſe ipſo potiùs triumpharet. Quis enim expediet quàm fuit in jejuniorum parcitate præcipuus, in vigiliarum delectatione propenſus, in orationum aſſiduitate laudabilis, in miſerationis opere ſingularis, ut hoſtem qui ſibi repugnabat, extingueret, & unde ſe ſolum affligeret, cunctis ſpes maximè ſubveniret? Erat enim ad perficienda bona promptus, ad vitia calcanda maturus: ita ut in ipſo juvenili tirocinio jam ſenibus eſſet exemplum: hoc ſolum habens commune cum homine quòd natus eſt: ceterùm totum voluit eſſe Chriſti quod vixit. Non oculum voluptati, non aurem ludibriis, non animum accommodans levitati: ſed ſemper ſe regens anchorâ gravitatis, taliter ſe cum hominibus habuit, ut vel ſi quando proceſſit ad publicum eſſet infra carcerem ſui cordis ſemper incluſus. Hæc ex Fort. [illegible] vita S. Albini.

3. Interea ne aliquo vitæ ſæcularis fraudaretur incommodo, quod jamdiu cogitabat, adimplere curavit. Nam patriam parentéſque pro Chriſti nomine relinquens, ſpiritualibúſque viris Dei voluntatem quærentibus atque agenti- Relictis parentibus cellas plures extruit.

Circa ann. D. LXXX. Novemb. XV. bus ultrò ſe conjungens loca ſancta frequentabat, diſſolutáque convivia fugiebat; delicias contemnens, paupertatem diligebat. Minoribus, vilioribúſque ſemper cibis fruens, à delicatioribus omnino abſtinebat. Sæculum ejúſque illecebras deſpiciens, Deum quærebat. Vana verò hujus ſæculi ſub pedibus calcans, cæleſtia diu noctúque meditabatur. Ipſe autem quemdam locum ubi Cellam ad lucrandas Deo animas ædificaret, à beato DOMNOLO Cenomanicæ urbis Epiſcopo impetravit. Commotus namque prædictus ſanctus Domnolus quemdam locum inter fluvium Sartæ & montem Balgeti * cum quibuſdam famulis circummanentibus eidem aſſignavit, quò ſibi Monaſterium conſtrueret, ceteróſque Regulari vita informaret. Tunc memoratus ſanctus PADUINUS ibidem cœpit Cellulam ædificare, & adjutorio præfati ſancti Domnoli Eccleſiam in honore B. MARIÆ Virginis, ſanctíque Petri Apoſtolorum Principis conſtruxit: Fratréſque communem & Regularem vitam amantes congregare ſtuduit, eóſque juſtè, piè, & regulariter vivere docuit: cujus exemplo multi etiam nobiles, atque ignobiles ſæculo & pompis ejus abrenunciantes, jugóque Domini colla ſubmittentes, Regulari vitæ ſe ſubmittere curaverunt. Quapropter ampliùs quàm viginti quatuor Cellæ in pago Cenomanico ſunt ædificatæ, viríſque ſanctis & religioſis repletæ. Sanctus autem Paduinus ſollicitè more optimi Magiſtri quotidie eos cæleſtibus informabat documentis, & proficere in ſanctitate hortabatur.

* vulgò le terre de Baugé.

Ejus caritas erga proximum. 4. Prætereà qualem putas eum fuiſſe in proximum, qui ſuarum immemor, inimici quoque doluit injurias? Quem enim verbo læſit aut facto, qui etiam læſus ultrò ignovit, & iratus non vidit ſolem occidentem? Quid manſuetius animâ illâ, quæ nulli quærens obeſſe, immò omnibus prodeſſe, reclinatorium caritatis fuit & pacis? Hic itaque venerabilis vir ſacris addictus excubiis, Evangeliſtæ opus facere, ſuum implere miniſterium, diſpenſare cibaria familiæ Domini ſui in tempore ſtuduit opportuno. Inerat autem verbis ejus tantum ſaporis & gratiæ, ut auditoribus lacrymas & compunctionem facile provocarent. Ejus enim doctrina talis erat quæ ſingulis congrueret, ſufficeret univerſis. In ea ſe quiſque argui dicebat, doceri omnes: hinc ille dilectus Deo & hominibus memoriam in benedictione promeruit.

Verbum Dei rectè prædicat.

5. Inter hæc homini Dei nulla fuit acceptio perſonarum: nullus eorum quos mundus contemnit, contempſit. In omnibus hominem amplexatus eſt, in omnibus hominis vitia perſecutus. In his autem corrigendis nec remiſſâ uſus eſt miſericordiâ, nec excedente diſciplina: utramque metiri caritas docuit, utriuſque penſare cauſas, utriuſque tempus attendere. Porrò in omnibus humilis & ſimiliter conſtans permanſit: adverſus omnia pervigil & erectus, quæ furari ſolent animi bene compoſiti puritatem. Æquo enim vultu atque eodem pectore & proſperis uſus eſt, & adverſa calcavit. Inſuper cum Paulo Apoſtolo caſtigationem corporis aſſumens, illud ne fortè aliis prædicans, ipſe reprobus inveniretur, jejuniis & multifaria perſecutus eſt diſciplina, quibus & roborari ſpiritus aſſueſceret, & caro carnis obliviſci. His etiam ſacras addidit vigilias, quarum ſemper fuere comites & alti gemitus & fecundarum gratia lacrymarum. Talibus ille ſtudiis potiorem noctis partem aſſignans, in ſpiritu humilitatis & animo contrito pinguiſſimum Deo cremabat holocauſtum: utrumque enim tempus in obſequium Creatoris temporum expendit. Nihil in ejus actibus non Dei, nihil in verbis inventum eſt otioſum: omnia in caritate agebat diſcipulus caritatis. His gradibus vir Dei per ſcalam quam vidit Iacob aſcendens, illud jam Apoſtoli cantabat: *Noſtra autem converſatio in cælis eſt.*

Ejus virtutes. 1. Cor. 9. 27. Philip. 3. 20.

6. His igitur ſtudiis occupatus ad tantam vitæ claritatem pervenit, ut ejus devotum ſervitium mundi Dominus per miracula teſtaretur. Quadam namque die dum venerabilis Pater ad menſam pranſurus accederet, cæcus quidam limpham quæ de lotis manibus ſtillaverat, dari ſibi poſtulavit. Exauditur clamor ſupplicantis, & acceptâ aquâ lucis expertes lavantur oculi, fortitur ablutio

Cæco lumen reddit.

tio vires efficacis collyriis : & quæ jam caligaverant, viſum lumina receperunt. Circa ann. D. LXXX. Novemb. XV.
Revertitur proprio ductu qui venerat alieno : quantum poſſit apud Deum Iuſti juſtitia, experientiâ potius acclamans quàm linguâ. Diſcurrit facti fama per populum, & in ſervo ſuo univerſalis Dominus honoratur. Ipſum tamen Dei famulum nulla ex hoc pulſat elatio, ſed ut per eum ſimilia Dominus operari dignaretur, & incremento virtutum & humilitatis cuſtodiâ promeruit. O beatum virum, meritis cujus mirandis miranda ſucceſſerunt.

7. Sequenti deinceps tempore puer quidam à dæmonio arreptus, ſancto viro præſentatur. Tunc vir Dei ſignum Crucis faciens in frontem pueri, increpavit dæmonem dicens : Inimice totius humani generis, creaturam quam non plaſmaſti, nec tu deſtruere potes. Mox ad hanc increpationem ſine pueri læſione immundus ſpiritus evanuit, puérque incolumis ſigno Crucis imperante evaſit. Alia miracula.
Quædam etiam mulier ſterilis diu permanens ad ſanctum virum acceſſit, humiliter poſtulans ut pro ea orare dignaretur, quatenus condignis ſuis precibus prolem à Domino ei impetraret : adjiciens etiam quòd eam in domo Domini more Annæ Matris Samuelis offerret ibi Domino die noctûque ſervituram. Mira res! oratione completa concepit mater filium, quem ſancto viro ut ſpoponderat ſacris tradidit documentis imbuendum. O Beatiſſime Chriſti Confeſſor Paduine; plus mirari quàm imitari vales, tam ſermone ſplendens quàm operibus fulgens, plus tamen opere (quamvis ex utroque) quàm verbo ædificas.

8. Hoc iterum non minùs eſt prædicandum miraculum. Cùm quadam die Dominica ſacra celebraret Myſteria, quidam cæcus jam fide illuminatus exclamat : Adjuva me domine Pater & Sacerdos ſanctiſſime, ut jubar oculorum meorum recipere merear, quoniam tuis credo precibus ſalvari poſſe. Cui vir Dei in Eccleſia præcepit excubare, noctémque cum ſancta oratione pervigilem ducere. Mane autem facto vir venerabilis poſtquam diutiſſimè oravit, totus ut ille erat pius, perfuſus lacrymis cæcum de pavimento ſurgere præcepit, cunctiſque audientibus dixit : Domine IESU-CHRISTE qui Diſcipulis tuis polliceri dignatus es dicens : *Amen dico vobis quia quacumque orantes petieritis, credite quia accipietis & evenient vobis* : oſtende etiam quia & nos ſervi tui exigui videlicet & peccatores in te & in operibus tuis, prout ipſe largiri dignaris eamdem fidem habemus. Et hæc dicens ſputo ſuo linivit oculos cæci; móxque venerabile vivificúmque Crucis vexillum ſupra ejus palpebras extendens, velut baliſtâ fortiſſimâ penetratis tenebris crux poſt ſe cæco lumen invexit. Superſunt alia etiam multa miracula, quæ nos exarare longum ducentes, ad clauſulam vitæ ſimul & paginę ſtilum duximus convertendum. Matth. 21. 22. Moritur.

9. Plantatâ igitur in pago Cenomanico divini cultus vineâ, imminebat tempus quo beatus ille agricola fructum pij laboris à Domino percepturus ab iſtis præſentis vitæ laqueis ad æterna felix deberet conſcendere regna. Qui cùm jam meritis & ætate floruiſſet, diem beatæ diſſolutionis ſuæ convocatis Fratribus indicavit, à ſalutaribus monitis interim non deſiſtens. Inſtante autem ſupremo carnis incommodo cùm omnia peregiſſet quæ in tali vocatione Chriſtiana Religio poſtulat, feſſos artus & naturam profitentes cilicio & cinere commendavit. Dehinc erectis in cælum manibus & oculis anima felix & conſtipata virtutum conventu, de exilio evaſit ad patriam, de carcere ad libertatem, de morte ad vitam [a]. Beati porrò viri corpus humanæ conditionis lege

[a] S. Paduinus memoratur in Martyrologio Gallicano decimo-ſeptimo Kalendas Decembris. De eo ita legitur in Vita S. Domnoli Epiſcopi Cenomanenſis apud Surium 16. Maij *Aliud quoque Monaſteriolum & Xenodochium ultra Sartam flumen in honorem beatiſſimæ Matris Dei & Virginis* MARIÆ *ſapienter ædificavit, atque ſuæ Eccleſiæ rebus ditavit, decernens conſtituens, ut illic pauperes & peregrini egentéſque omnes qui intra urbem propter jugem ejus cuſtodiam admitti non poſſent, reciperentur. Porro Monachos viginti quatuor illic ad Regulam Monaſticam præſcriptum vivere voluit, qui & perpetim ſervirent Deo, & advenientes pauperes curarent, atque hoſpites comiter & congruenter acciperent. Iis autem Monachis quemdam è ſuis probatiſſimæ vitæ virum,* PADUINUM *nomine, Eccleſiæ beatorum Martyrum Vincentij & Laurentij per id temporis Præpoſitum Abbatem præfecit, locúmque ipſum & ipſum ſibi & ſucceſſoribus ſuis ſubditum eſſe debere decrevit, ... Hoſpitale ejus urbis perpetuis temporibus in Pontificum ditione ... adhibita etiam adjuratione & deteſtatione ... in ſuburbio eſſet.* Cum verò S. Vincentij Monaſterium in ſuburbio Cenomanenſi à S. Domnolo Epiſcopo ædificatum, Regulæ Benedictinæ à primo conditu addictum fuiſſe videatur; idcirco S. Paduinum noſtris accenſuimus.

Circa ann. D. LXXX. Novemb. XV. ſepultum verè in Chriſto ſe vivere demonſtrat frequentiſſima viventium conſolatione. Nam ibi recipit cæcitas viſum, ſurditas auditum, debilitas greſſum, effugantur dæmonia, donantur cum fide petentibus congrua vota, præſtante Domino noſtro Iesu-Christo qui cum Patre & Spiritu ſancto paraclito vivit & regnat in Trinitate perfecta, & nunc & ſemper per infinita ſæculorum ſæcula.

Ann. Chr. D. LXXXIV. Ianuar. XV.

VITA S. MAVRI ABBATIS
S. P. BENEDICTI DISCIPVLI,

Auctore Fausto ipſius ſocio, Interpolatore Odone Abbate Glannafolienſi, qui ſæculo IX. vixit.

Ex MSS. codd. Iacobo Brulio, & Iohanne Bollando.

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

1. *P*RÆCLARA *S.* Mauri *geſtorum primordia* Gregorius *Magnus in libr. 2. Dial. capp. 2. 3. 6. 7. & 8. delibavit, integra verò* Faustus *ipſius S. Mauri peregrinationis comes litteris commendavit,* Theodoro *Abbate Lateranenſi poſtulante, approbante* Bonifacio *Papa, ut in Epiſtola prævia num. 5. teſtatur. Eam lucubrationem Fauſto adſcribunt Leo Marſicanus Card. Oſtienſis in lib. 1. Chron. Caſin. cap. 3. Sigebertus de Script. Eccleſ. cap. 32. & Petrus Diaconus Caſſin. de Viris illuſt. Caſſin. cap. 2. Rara tamen admodum fuêre iſtius Vita à Fauſto ſcripta exemplaria ad ſæculi IX. initium in Gallia, tametſi ad eam tempore S. Mauri corporis cuſtodem potiſſimùm ſpectare videbatur. Nam Vſuardus qui Martyrologium ſuum Carolo Calvo Imperatori nuncupavit, jejunè omnino S. Mauri in ſuis Faſtis meminit his verbis:* XVIII. Kal. Ianuarij in territorio Andegavenſi S. Mauri Abbatis. *Quod enim inſuper in editis legitur, à poſterioribus librarijs adjectum eſt.*

2. *Verùm poſteaquam Odo Abbas Glannafolienſis, eâ quam in ſubjecta Epiſtola refert occaſione, S. Mauri Acta à ſe inventa expolivit evulgavitque, exinde omnibus nota eſſe cœperunt. Nec dubium, quin majorem apud poſteros laudem meruiſſet, ſi ea illibata, & uti erant à Fauſto exarata, ad nos tranſmiſiſſet. Sed quoniam, ut ipſe in Epiſtola ſua fatetur, Acta illa adhibito viginti dierum ſtudio,* prout potuit, correxit *limavitque,* ſaluâ tamen fide dictorum ac miraculorum; *ipſe in nonnulla errata imprudens lapſus eſt, quæ ob antiquorum Scriptorum inopiam facilè reſarciri non poſſunt.*

3. *Hæc dum animo verſarentur, occurrit in Notis Iohannis Bapt. Mari in Petri Diac. de Viris illuſt. Caſſ. cap. 8. Vitam S. Mauri à* Paulo *Diacono verſibus conditam fuiſſe, atque à Proſpero Martinengio in Tomo 3. Poëmatum in lucem editam. Illud eò lubentiùs excepimus, quòd Vitam ab Odone interpolatam Pauli Diaconi Odone ſuperioris beneficio reſtituendam ſperaremus. Martinengium ſollicitè perquiſitum reperimus tandem, in eóque Carmen de S. Mauri geſtis Paulo adſcriptum: quod quidem etſi Pauli Diaconi fetus nobis haudquaquam videatur, ſapit tamen vetuſtum auctorem, Monachum Caſſinenſem, qui genuinam Fauſti lucubrationem videre potuit.*

4. *Vt verò Poema iſtud Paulo Diacono abjudicemus, his potiſſimùm rationibus adducimur. I. Auctor num. 10. meminit Anaguareth, alijs Anavvareth, Britonis, qui teſte oculato Odone Glannafolienſi in Hiſt. Reſtaurationis Monaſterij ſui, anno* DCCC. XLV. *peregrinationis ergò Glannafolium venit. II. Auctor ſatis innuit ſe ſcripſiſſe poſt Brachij S. Mauri conceſſionem à S. Odilone Monaſterio Caſſinenſi factam, dum num. 11. ita canit:* Chron. Caſſin. lib. 2. cap. 53.

Ipſe Caſinus ovat potiens magnalibus ejus,
Ejus & exuviis ipſe Caſinus ovat.

At Paulus Diaconus Albuini Langobardum Regis Notarius primùm & Carolo Magno coætaneus ac familiaris, poſteà Monachus Caſſinenſis, ad annum DCCC. XXXII. *non pervenit. Nam Hildericus ejus Auditor, qui Magiſtri ſui Epitaphium ſcripſit, anno* DCCC. XXXII. *Abbas Caſſinenſis creatus, poſt ſeptemdecim dies in Chron. Caſſin. lib. 1. cap. 22. morte correptus legitur. Vnde prædictos verſus tribuendos arbitramur vel Laurentio Monacho Caſſinenſi, qui auctore Petro Diac. de Viris illuſt. Caſſin. cap. 6.* Vitam S. Mauri verſibus *compoſuit, vixitque circa annum Chriſti M. vel Rainaldo Subdiacono itidem Caſſinenſi, qui in ejuſdem lib. cap. 44.* verſus de B. Mauro *ſcripſiſſe, nimirum ſæculo* XII. *legitur.*

5. *Præter hoc Carmen Pauli Diac. nomine falsò inſcriptum, referemus* ALFANI *Archiepiſcopi primi Salernitani metrum duplex, quod Petrus ſupra laudatus in cap. 19. ipſi tribuit; addito hymno ex Breviario Caſſinenſi ante quingentos annos manu deſcripto: ut perſpicuum ſit, jam inde à pluribus ſæculis ſollemni cultu celebratum fuiſſe feſtum diem S. Mauri, cui Manſo Abbas Caſſin. Eccleſiam in Caſale circa annum* CM. XC. *conſecraſſe in Chron. Caſſin. lib. 2. cap. 16. proditur.* Ann. Chr. D. LXXXIV. Ianuar. XV.

6. *Ceterùm ne quis Odonis Glannafol. auctoritatem elevandam putet ob errores nonnullos in hac Vita admixtos; probare nos convenit eum non tantùm fuiſſe virum (prout illa ferebant tempora) eruditum, quòd ex ſtilo ſatis apparet; ſed apprimè ſincerum & à fuco alienum. Principio enim in Epiſtola ſua lectorem monet num. 3. de ſtili emendatione à ſe facta. Deinde num. 4.* in veritate quæ IESUS eſt, *ſe vera ſcribere proteſtatur. Poſtremò in Hiſtoria Reſtaurat. Glannafol. apud Bollandum 15. Ianuarij ſollicitè omnino inculcat viros graves, à quibus ea quæ narrat acceperit. Ea verò indicia eſſe hominis, qui verax eſſe cupit & videri, nemo candidæ mentis negaverit. Et certè ſi quæ ſunt in his actis errata, ea ferè procedunt ex propriorum nominum deſignatione: quæ cùm fortaſſe omiſſa à Fauſto fuiſſent, ab Odone non ſatis accuratè diſtincta ſunt.*

EPISTOLA ODONIS ABBATIS GLANNAFOLIENSIS, ad ADELMODUM Cenomannicæ Eccleſiæ Archidiac.

De Vitæ S. MAURI *inventione.*

VINCULO ſanctæ dilectionis viſceraliter nexo reverendo viro ADALMODO * ſanctæ Cenomannicæ matris Eccleſiæ Archidiacono ODO Abbas Monaſterij, quod in præripio [a] ripæ Ligeris fluminis ſitum, Glannafolium * ex antiquo appellatur, munuſculum. * al. Alamodo. [a] * Glanfolii infra n. 39.

1. De repertione Vitæ S MAURI, nobiliſque ejus converſationis, morum & actuum perfectione, unde frequens (ut recolis) inter nos ſermo habitus eſt, certam cupiens reddere tuam Fraternitatem, ſicut te crebrò popoſciſſe reminiſcor; ne petitionis tuæ fruſtrari videaris effectu, ſcripto tandem plena fide percurrere diſpoſui, qua occaſione indaginem hujus rei eatenus & à nobis & à noſtris penitùs ignotæ ac inauditæ conſecutus ſim. Valde ſiquidem tuis etiam in hac re congratulor ſtudiis, dum ſollicitè perquirere te perpendo, qualiter & quomodo nobis comperta exiſtant, quæ de hoc ſanctiſſimo viro in manibus habentes, Patrem luminum, à quo omne datum optimum & omne donum perfectum deſurſum deſcendit, collaudamus, quem à Pontifice ſanctæ Sedis, cui Deo auctore deſervis, beato ſcilicet BERTICHRANNO [b] totius ſanctitatis decus inſigne noſtris (ut noſti) adſcitum gaudemus provinciis. [b]

2. Cùm circumcircà cuncta penè loca nobis contigua effera natio Normannorum ferali rabie populans, incendióque concremans vaſtaret, nóſque vis & atrocitas barbarica optatâ pepuliſſet tellure, ac priſtinis miſerabiliter privaſſet ſedibus, nec ullus uſpiam refugij nobis tutus ſupereſſet locus; conſilio tandem ſervandæ vitæ cum corpore ejuſdem S. Mauri partes Burgundiæ petere decrevimus. Cúmque in prædium illuſtris viri AUDONIS Comitis circa fluvium, quem Ararim * vocant, deveniſſemus, quod nobis ob reverentiam & amorem ſancti corporis, ſive etiam pro æterna remuneratione aliquamdiu ad habitandum conceſſerat, benigno favore ibidem commorantium ac munifica largitate excepti anno Dominicæ Incarnationis octingenteſimo ſexageſimo tertio, Indictione decima *, digno cum honore congruo in apto condidimus loco. Corpus S. Mauri ob metum Normannorum transfertur anno DCCC. LXIII. * la Saone. * lege 11.

3. Ordinatis igitur Fratribus, prout eis ſuppetebat opportunitas, qui ſacro theſauro inhærentes debito famulatu inſervirent, liberi & expediti præfati fluminum cenſuimus repetendum ſolum. Et cùm jam propinqua litora præ- S. Mauri Vitam Odo à quibus acceperit.

[a] Præripia, loca ripis vicina appellant.

[b] Veriùs INNOCENTIO, qua de re in Præfatione noſtra uberiùs.

Ann. Chr. D. LXXXIV. Ianuar. XV.

minis legeremus, offendimus frequentiam virorum non ignobilium, qui dudum Romam petentes ſancta loca gratiâ orationis peragrantes, genuinam reviſere feſtinanter accelerabant glebam. Cúmque ob laborem tanti itineris ſarcinulâ animalia relevantes, ac feſſi in litore nobiſcum navigium opperientes reſediſſent, amicâ quadam deſiderabilíque curioſitate de ſanctorum locorum poſitione & ornatu ſanctitatis ac religionis cuſtodia, Divinorum etiam cultuum aſſiduitate atque Eccleſiaſticorum frequentatione officiorum, Catholicorúmque ſtudio & elucidatione dogmatum plurima ab eis ſciſcitans, atque (ut à talibus moris eſt) pluriora audiens, reperi in ſportula cujuſdam Clerici, qui PETRUS (ut aſſerebat) vocabatur, quique (ut fatebatur) ante biennium illuc ex pago Abrincatino, de loco S. Angeli Michaëlis qui ad duas vocatur Tumbas [a], perrexerat, quaterniunculos nimis penè vetuſtate conſumptos, antiquariâ & obtunsâ olim conſcriptos manu, Vitam B. BENEDICTI ac quinque diſcipulorum ejus [b] continentes, HONORATI videlicet, SIMPLICII, THEODORI, VALENTINIANI atque MAURI, quos vix emerüi datis non paucis redimere nummis. Et quia tam inculto ſermone quàm vitio ſcriptorum depravati videbantur, Vitam B. Mauri prout potui corrigere ſatagens, viginti dierum plus minùs labore conſumpto, ſalva fide dictorum ac miraculorum inibi repertorum, ſicut nunc habetur apertiorem eam legentibus reddidi & expreſſi.

Vitam S. Mauri expolivit.

4. Cui etiam ſicut tua poſtulavit induſtria, libellum ſubindere cupio de reſtauratione jamdicti Cœnobij [c], regulariſque in eo reparatione religionis, ſive etiam de mirabilibus quæ ibidem oſtenſa ſunt, & quæ adhuc ſuperſtites ac non minimùm reverendæ adſtipulantur perſonæ; de viſionibus quoque cælitùs ibi per Angelicam adminiſtrationem demonſtratis; necnon & de his quæ à die Tranſlationis ejus uſque nunc tam in itinere, quàm in diverſoriis multiplicium repauſationum per eumdem ſervum ſuum ad laudem & gloriam nominis ſui Divina operari dignata eſt majeſtas. Hæc omnia tuo dicans nomini, utilia legentibus fore, noſtríſque potiſſimùm arbitratus ſum, quos per eam quæ eſt in IESU deprecor veritatem, ut veris & abſque fuco à me prolatis fidem adhibentes, religioſioris vitæ ſtudiis ſollicitè operam dare non negligant: quatenus fructum laborum ſuorum in die retributionis à pio Domino recipientes, perennis vitæ præmiis cum eo, cujus & audiunt & legunt virtutes, participari mereantur. Amen.

Librum quoque edidit de Reſtauratione Cœnobij & Miraculis S. Mauri.

EPISTOLA FAVSTI MONACHI DISCIPVLI S. P. Benedicti.

1. FAUSTUS famulorum Chriſti famulus omnibus Monachis, qui ſunt in Oriente & Occidente, Septentrione & Meridie, & fidem, quæ ſecundùm pietatem eſt, unà nobiſcum in Domino retinent, gratia, miſericordia, pax, & propitiatio à Domino Patre omnipotente, conditore omnium; & ab IESU CHRISTO unico filio ejus Domino & Redemptore ac Salvatore noſtro; atque ab Spiritu ſancto illuminatore ac vivificatore animarum noſtrarum.

2. Cùm à parentibus meis omnipotentis Domini ſervitio nutriendus ſecundùm regularis inſtitutionis normam ſeptennis beato BENEDICTO in ejus ſanctiſſimo Cœnobio, quod iſdem totius ſanctitatis vir in Caſſino ædifica-

Fauſtus ſeptennis B. Benedicto inſtituendus traditur.

[a] Mons Tumba, S. Michaëlis apparitione conſecratus, ſic dictus à rupe inter Oceani reciprocantis undas inſtar tumuli aſſurgente, nuſquam alibi fortaſſis *ad duas Tumbas* appellatum reperias. Eſt quidem mons in mari alter huic vicinus, vocabulo Tumbellula, vulgo *Tombelaine*: ad utramque fortè alluſit Auctor. Porro in monte Tumba diœceſis Abrincenſis, *Avranches*, in Normannia, extat inſigne Monaſterium Ord. S. Bened. aliàs *in periculo maris* dictum, labente ſæculo X. à Richardo I. Normannorum Duce in S. Michaelis honorem conditum, Fidelium concurſu maximè celebratum.

[b] Utinam Odo illa Acta ad nos uſque tranſmiſiſſet, de quorum jactura impenſiùs dolemus. De Simplicio ad annum D. LXX. pag. 194. egimus.

[c] Libellum Odonis de Reſtauratione Glannafolienſis Monaſterij ac Tranſlatione S. Mauri quarto Sæculo Benedictino exhibebimus.

verat caſtro, traditus fuiſſem, iuxta miſerantis Domini pietatem, quâ & velle & operari perficit pro bona voluntate, gratuita nos & omnipotentiſſima miſeratione ut velimus præveniens, ac miſericordiſſimâ gratiâ ne fruſtrà bona quæ inſpirare dignatur aggredi conemur ſubſequens, quin magis ut recta fide in eum credentes, atque in bonitate & ſimplicitate cordis de illo ſentientes, pro his quæ ipſe tribuit & immittit, præmia nos æternorum ab eo recipere ſperemus gaudiorum, ſi tamen propoſiti noſtri & fidei rigorem ad finem uſque firmum ac inconvulſum ſervemus. Poſtquam, ut ipſi ſuperno placuit opifici, annos pueriliş ætatis emenſus ſum, & uti jam liberæ facultatis cœpi permiſſione, ex integro me pro viribus & ſcire Monaſticæ mancipavi obſervationi, adeò ut nec momento quidem viſione beatiſſimi & ſanctiſſimi Benedicti disjungi ullo modo vellem, ſed ſemper ejus Domino placitâ & hominibus imitandâ doctrinâ inſtrui ac radiantibus ædificari exemplis ardentiſſimo deſiderabam amore. Ann. Chr. D. LXXXIV. Januar. XV.

3. Cernens itaque deſiderabilis Pater me per omnia ſaluti propriæ & regulari inſtitutioni operam dare, multis ſæpe argumentationibus propoſitum animi mei niſus eſt experiri, etiam quæ ipſe impoſſibilia homini ac importabilia eſſe ſciebat; ſed ubi per gratiam omnipotentis Dei, qui omnes homines vult ſalvos fieri, me paratiſſimum atque promptiſſimum ad omne quidquid illud erat aggrediendum, ac ad tentandum ſive etiam perferendum eſſe pervidit, illicò ſpecialiùs præ ceteris obſequiorum meorum uti cœpit ſervitijs, méque arcanis quibuſque, & nulli penè ab eo, ut aſſerebat, antea prorsùs creditis, paterno affectu inſtruere, ac contra temperamenta præmunire vitiorum. Unde factum eſt, ut cum beato MAURO diſcipulo ſuo, qui ab eo religioſiſſimè nutritus fuerat, quíſque vitæ merito & perfectione virtutum, Magiſtri cooperator exſtiterat, me ad partes dirigeret Gallicanas, quò illi aliquod ſolatium mea præberet cohabitatio: (ego quippe ex prioribus qui ab eo primi educati fuerant tironibus, ſolus ſuperſtes eram) gratiâ ſiquidem fundandæ Cœnobialis Religionis ad tam longiſſimas exteráſque ab eo tranſmiſſus eſt regiones. S. Benedicto variè probatus ac dilectus.

4. Denique Divinitatis Majeſtas omnipotentiſſima, quæ omnia circumplectens & penetrans intelligit cogitationes à longè, & novit omnia noviſſima & antiqua, & vias ſingulorum prævidet, cùm eidem ſanctiſſimo Patri ſuum Monaſterium in loco ſuperiùs jamdicto ab ipſo conſtructum, occulto ſuo iudicio deſtruendum evertendúmque prodidiſſet, & vir Domini inconſolabili pro hoc afflictione, fletúque indeſinenter afficeretur, revelatio illum cæleſtis tali relevare ac confortare dignata eſt oraculo: Noli, ait, probatiſſime ac dilectiſſime Benedicte pro his, quæ huic eventura didiciſti loco, mæſtum ullo modo gerere animum; quoniam quod ſemel præfixum atque decretum inſcrutabili ſummæ Divinitatis conſilio eſt, intranſibile atque inrevocabile ſine dubio patrabitur, ſolis tibi tuo merito cunctorum conceſſis habitantium animabus. Sed aderit Omnipotentis quamnuperrimè propitia conſolatio, quæ & locum hunc in priſtinum, immo in ampliorem, quàm nunc videtur, tuis nihilominùs meritis reſtituat gradum; & aliis nationibus perinde * hujus lumen religioſitatis de hoc eodem irradiabit loco: pro quo ut interpellatus, vel etiam efflagitatus fueris, extemplò quos probabiliores in hujus ſanctæ Congregationis grege habes, quò depoſceris mittere maturato, ſciens procul dubio quoniam laboris eorum uberrimus fructus, & tibi ad cumulum recipiendorum augmentabitur præmiorum, & illos ad habitationem perennis introducet beatitudinis. Hoc igitur ſanctiſſimus Pater certus factus eſt, reſponſo, mox ut legatione Cenomannici Antiſtitis conventus exoratus *, continuò ſummæ religionis virum evocans MAURUM, cum conſilio totius Congregationis, ut infrà ſcriptum eſt, Legatis cum ipſius adſignat Præſulis. S. Benedictus quæ in Galliis eventura ſunt, edocet.

* al. proinde &c.

* al. exhortatus.

Ann. Chr. D. LXXXIV. Ianuar. XV.

Fauſtus in Italiam reverſus vitam S. Mauri ſcribit.

5. Ego itaque dum longè poſt tranſitum egregij Confeſſoris Chriſti BENEDICTI Magiſtri noſtri, operum mirabilium patratoris, ſepulto jam beatiſſimo MAURO & duobus comitibus noſtris CONSTANTINIANO ſcilicet & ANTONIO, ad noſtrum Monaſterium [a] ultimam penè jam agens ætatem, unà cum SIMPLICIO iuxta mandatum beati Mauri fuiſſem regreſſus, compulſus ab omnibus Fratribus Caſſinenſis Cœnobij, de quo profecti fueramus, & præcipuè à religioſiſſimo ac cum honore nominando THEODORO, qui tertius poſt ſanctæ memoriæ VALENTINIANUM prolixiori tempore Lateranenſis Monaſterij Congregationem rexit; hiſtoriam de vita & converſatione, ſive etiam de profectione ejuſdem beati MAURI, necnon etiam de conſtructione Cœnobij quod Deo ſe iuvante ſtrenuè atque comptiſſimè ædificavit; quin & de miraculis, quæ per illum Dominus ad gloriam nominis ſui operari dignatus eſt, & quæ nos ipſi poſiti oculis noſtris inſpeximus, ab ipſa ejus infantia repetens, ſcribere ſum aggreſſus ad omnium ædificationem Monachorum. De veritate autem ſermonum neminem ambigere ſuadeo: quia multò meliùs ex toto ſilere ſcio, quàm aliquid frivolum confictúmque narrare.

Probatum Bonifacio Papæ. [b]

Denique hoc Opuſculum beatiſſimo BONIFACIO Papæ [b] oſtendi: quod ipſe ſanctiſſimus Pontifex approbans dignum laude duxit, ſuâque auctoritate roboravit.

6. Deprecor autem eos, qui hoc ad legendum ſumpſerint, ne ruſtico incultóque conſcripta ſtilo faſtidiant, ſed potiùs veniam mihi tribuant: qui quamvis imperitus exiſterem, & nullius prærogativâ litterariæ artis, quâ inniti valerem, eſſem inſtructus; ea tamen quæ per ſervum ſuum Dominus operari voluit, & quibus interfui, ſilentio non ſum paſſus abſcondi: præſertim cùm ad hæc exaranda quoquo modo poſſem, tam fraternâ caritate & deprecatione, quàm non parvipendendo ſanctorum virorum ſum provocatus imperio.

VITA INCIPIT.

7. POSTQUAM Divinitas Domini & Salvatoris noſtri IESU-CHRISTI, quæ miraculis per carnem coruſcans, ſalvationem humani generis procurare eſt dignata, univerſo orbi Apoſtolorum innotuit prædicatione; & Eccleſia Catholica ipſius ſui Domini piiſſimo redempta cruore, innumerabilium eſt conſecrata ſanguine Martyrum, qui victrici coronati patientiâ, infirmioribus quibuſque proximis planiorem viam * fidei reliquêre; ſublimitáſque ac celſitudo quondam illa terrena & ſuperba, in ipſo Imperiali faſtigio, iugo Divinæ credulitatis & fidei, per benignitatem & miſericordiam Conditoris & Liberatotis clementiſſimo ac rationabili æquitatis iure eſt ſubdita; diverſi longè latéque per Dei providentiam ſancti extitêre viri, qui adversùs mundi principem divino vallati adjutorio viriliter decertantes, corporiſque illecebras & voluptates carnis, deſiderio æternorum abdicantes præmiorum; tam virtute ſignorum potentiſſimi, quàm doctrinæ ſpiritualis ſcientiâ clariſſimi, quámque etiam bonorum omnium operum executores effecti ardentiſſimi, & ſuâ viſione, & noſtrâ adhuc ætate, recordatione ſimul & veterum micant lectione monimentorum. Inter quos velut clariſſimum ſidus inter aſtra reliqua lucidiùs rutilans, tempore IUSTINI ſenioris & ELDERICI * Regis Wandalorum beatus ac egregius vir BENEDICTUS, facundiſſimus &

* al. planius jam iter.

* Hilderici.

Quo tempore S. Benedictus floruerit.

[a] Lateranenſe ſcilicet, Monachis Caſſinatibus poſt ſui Cœnobij deſtructionem conceſſum. Id ex conſequentibus perſpicuum. Nam Theodorus jam tertio vel quarto loco Abbas Lateranenſi Baſilicæ præerat tum, cùm Fauſtus in Italiam ſe revocavit. Primus Valentinianus annis multis (inquit Gregorius M. initio lib. 2. Dial.) Lateranenſe Monaſterium rexit, etſi Antonius Yepez ad ann. 526. cap. 4. Bonitum antepoſuit. Secundus Gregorius, cui Theodorus ſucceſſit. Lege adnotationem ad num. 51.

[b] Leo Marſicanus in Chron. Caſſin. lib. 1. cap. 5. hunc locum de Bonifacio tertio interpretatur, qui anno DC.VI. Eccleſiæ Romanæ præeſſe cœpit, & poſt menſes octo deſiit. Lubentiùs in Bonifacium IV. ejus Succeſſorem propendemus, qui diutiùs ſedit, & Regulæ Benedictinæ profeſſores egregiè fovit in Concilio Romano apud Ivonem in Decr. lib. 7. cap. 22. Confer adnotanda infrà ad num. 51.

luculentiſſimus Cœnobialis Regulæ ſcriptor, totiúſque Monaſticæ religionis diſcretus Inſtitutor effulſit. Quo etiam tempore ſanctus Papa IOHANNES, qui tunc ſanctæ & Apoſtolicæ Sedi in Romana urbe præſidebat, à THEODERICO Rege Ariano ſæviſſimo Orthodoxorum perſecutore fame peremptus eſt: SYMMACHUS quoque Patricius ab ipſo Arianæ perverſitatis fautore ferro trucidatus eſt. Hujus igitur ſanctiſſimi Benedicti vitam quicumque pleniter noſſe deſiderat, ſecundum Dialogorum beati Gregorij librum legat: ibique & qualis ei à puero inſtitutio & converſatio fuerit, ſed & miraculorum ejus opera inſignia, quibus præ omnibus quos noſtri recolit memoria, clarior & ſublimior habetur, lucidè ſatis & ordinatè deſcripta inveniet. Nos autem ea tantùm ex ipſo aſſumpſimus, quæ huic noſtro Opuſculo inſerere dignum duximus; & ut noſtra legentibus, in quorum fortè manus Liber iſte non venit, panderemus; quòd perfecti Magiſtri diſcipulus, tanto liberiùs Deo opitulante perfectionis peragere opera valuit, ejuſdem ſui Magiſtri comitatus & roboratus orationibus & meritis, quantò ab ipſis, ut ita dictum ſit, cunabulis, cum lacte carnis in ejus ſancta adolevit doctrina & eruditione.

Ann. Chr. D. LXXXIV. Ianuar. XV.

8. Beatus igitur Maurus clariſſimo Senatorum genere, patre ÆQUITIO *, matre verò IULIA exortus, duodennis ſanctiſſimo BENEDICTO omnipotenti Deo, ſub Regulari nutriendus inſtitutione, à parentibus eſt traditus. Qui cùm adhuc junior bonis polleret moribus, (ſicut etiam ipſi vidimus & frequenter experti ſumus) Magiſtri cœpit adjutor exiſtere, ac ejus miraculorum cooperator eſſe. Hunc ſanctiſſimus Benedictus præ omnibus ſemper artiùs dilexit & inſtruxit, atque ita in omnipotentis Dei informavit ſervitio, ut nemini poſt eum in Cœnobiali ſacroſanctâ obſervatione fuerit ſecundus. Quis enim umquam auſteriùs corpus proprium jejuniis, abſtinentiâ ac vigiliis, ſqualoribus quoque & nimiis domuit frigoribus? Frequenter enim eum in diebus ſanctæ Quadrageſimæ vidimus nec tunicâ, nec cucullâ, niſi ſolummodò ſacco uti cilicino, & duabus tantùm vicibus in hebdomadâ parviſſimum potiùs præguſtare quàm ſumere cibum. Iſte quippe mos in omni vita ſanctiſſimo fuit Benedicto, cujus ille exemplo provocatus, afflictione pervalidâ carnem macerabat, inquantum illi ejuſdem Patris ſui permittebat licentia. Nam reliquo totius anni tempore, ſub Monachili tunica ſemper aſperrimo à ſcapulis uſque ad renes induebatur trogulo [a], ejuſdem ſubtegminis inſtratu ſuper aggeſtum calcis & ſabuli, tantummodò excepto Quadrageſimali tempore, ſemper uſus cilicio. Tunc enim inquantum poterat ſollicitè ſatagebat, ne jacendo, ſed potiùs ſtando, vel etiam cùm nimia eum laſſitudo compuliſſet, ſedendo ſomnum caperet. Nemo umquam illum vidit de lectulo cum ceteris ſurgere Fratribus, ſed ſemper nocturnos vigilando prævenire hymnos attentiùs procurabat: plerumque quinquagenos, ſæpe etiam centenos Pſalmos, nonnumquam verò totum ex ordine Pſalterium ante nocturnalem conſummans ſynaxim, exceptis dumtaxat horarum ſpatiis, quibus orationum, lacrymarum, ac creberrimorum profundebat preces ſingultuum. Silentio verò ac lectioni ita aſſiduè vacabat, ut pro hoc etiam ipſi ſanctiſſimo Benedicto admirabilis haberetur.

Ejus inſtitutioni S. Maurus duodennis traditur.

* al. Evitio, & Eutychio.

Maurus S. Benedicto perquàm carus.

Ejus abſtinentia & auſteritas, maximè in Quadrageſima.

Orationi, lectioni, & ſilentio mirè deditus.

9. His ergo atque aliis, quas enumerare longus eſſem, ſuccreſcens virtutibus, beatus Benedictus de illo plerumque in conventu Fratrum, ſuppreſſo ejus nomine, quaſi de alio loquebatur, junioribus & negligentioribus illum proponens ſequendum. Vidimus, aiebat, noſtra ætate quemdam ſtrenuiſſimæ nobilitatis Iuvenem, infra annos adoleſcentiæ ita omnis Monaſticæ religionis ſubitò arripuiſſe perfectionem, ut alicui ex prioribus ſimilis, immo æqualis per om-

Proponitur ceteris in exemplum.

a Troguli nomine intellige quoddam Cilicij oblongioris genus, quod S. Mauro ſingulare mortificationis eſſet inſtrumentum; non veſtem omnibus a'ija Monachis communem, Scapulare videlicet aut Cucullam, ut ex Papia quidam interpretantur. In vita S. Genulfi in lib. c. cap. 1. num. 1. apud Bolland. 17. Ianuarij: *Præcepit deinde ut lintea minibus corpora ejus obvolverent. ſed aſperrimo Cilicij trogulo nuditatem corporeæ fragilitatis velarent.* Quid? quod Fauſtus hæc ſubdit, trogulum ejuſdem fuiſſe *ſubtegminis* ac cilicium, quod ad ſomnum captandum S. Maurus ſibi ſubſternebat.

Anno Chr. D. LXXXIV. Ianuar. XV.

nia digniſſimè judicetur. Sed licer hæc beatus Deóque dilectus Maurus ac " nonnulli ex Fratribus, de eo ſanctiſſimi ore Benedicti proferri ſcirent, numquam tamen pro hoc vitio ſuccubuit jactantiæ, ardua ſemper & ſanctiora appetens, & toto conamine de virtute in virtutem proficiens.

Monachum vagantem tempore orationis foras à dæmone protractum cernit. Hæc ex lib. 2 Dial. Greg. M. c. 4.

10. In uno ergo ex Monaſteriis, quæ Beatus Benedictus ædificaverat, quidam Monachus erat qui ad orationem ſtare non poterat; ſed mox ut ſe Fratres, in orationem dediſſent, ille continuò mente cæca Oratorium egreſſus, terrena quælibet & vana meditabatur, vanitati & levitati operam dans, inſtinctu dæmonis quem ſequebatur. Et cùm ab Abbate ſuo ſæpe fuiſſet admonitus, nec ſe vellet ab hac corrigere vanitate, ab eodem Abbate beato Benedicto adductus eſt. Cúmque ab eo vehementer increpatus fuiſſet, ad Monaſterium regreſſus vix biduo Viri Domini admonitionem tenuit: nam die tertia ad uſum proprium reverſus, vagari tempore orationis cœpit. Quod cùm iterum Viro Dei nunciatum fuiſſet, dixit: Ego veniam, & per memetipſum eum emendabo. Cùm veniſſet, & ſe Fratres orationi dediſſent, aſpexit quòd ille Monachus, qui ad orationem ſtare non poterat, à quodam nigro puero per fimbriam veſtimenti foras trahebatur. Tunc venerabilis Pater Mauro Dei famulo, & POMPEIANO ipſius Monaſterij dixit Patri; Numquid non aſpicitis, quis eſt qui iſtum Monachum foras trahit? Qui dixêre, Non. Et ait; Oremus etiam, ut vos videatis quem iſte Monachus ſequitur. Cúmque biduo fuiſſet oratum, MAURUS monachus vidit; POMPEIANUS autem videre non potuit. Vir autem Domini altera die Oratorium egreſſus, ſtantem foras Monachum reperit; & eum pro cæcitate cordis ſui, virgâ percuſſit: qui ex illo die nil perſuaſionis à nigro puerulo pertulit, acſi ipſe antiquus hoſtis eodem verbere percuſſus fuiſſet. Nemo igitur dubitet, S. Maurum, hujus miraculi participem extitiſſe, quem beatus Magiſter ſuus teſtem & conſortem talis viſionis & virtutis voluit demonſtrare.

S Placidum naufragio ſuper aquas incedens liberat. ex lib. 2. Dial. c. 5.

11. Per idem quoque tempus, dum Pater Benedictus in cella conſiſteret, PLACIDUS puer ſancti Viri & Monachus, filius TERTULLI Patricij, ad hauriendam de lacu aquam eſt egreſſus: qui dum vas quod tenebat incaurè in aquam miſiſſet, cadendo ſecutus eſt. Quem continuò unda rapuit, & penè in unius ſagittæ curſum introrſus traxit. Quod protinùs Vir Dei in cella poſitus agnoſcens, dilectiſſimum diſcipulum ſuum Maurum vocavit, dicens: Frater Maure curre velociter, quia puer ille, qui ad hauriendam aquam perrexerat, in lacum cecidit, eúmque longiùs jam unda protrahit. Res mira, & poſt Petrum Apoſtolum inuſitata ſequuta eſt: benedictione etenim poſtulatâ atque perceptâ ad Patris ſui imperium concitus perrexit, atque uſque ad eumdem locum, quo ab unda ducebatur puer, per terram ſe ire exiſtimans ſuper aquam cucurrit, eúmque per capillos tenuit, rapidóque curſu rediit: qui mox ut terram tetigit, ad ſe reverſus poſt terga reſpexit, & quia ſuper aquas cucurriſſet agnovit, & quod præſumere non potuiſſet ut fieret, miratus extremuit factum. Reverſus ad Patrem rem geſtam retulir.

Id S Benedicti adſcribit meritis.

12. Vir autem venerabilis Benedictus hoc non ſuis meritis, ſed obedientiæ illius deputare cœpit. At contrà Maurus per ſolo ejus imperio factum dicebat, ſéque conſcium in illa virtute non eſſe, quam neſciens feciſſet. Sed in hac mutuæ humilitatis amica contentione acceſſit arbiter puer, qui ereptus fuerat. Nam dicebat: Ego cùm de aqua traherer, ſuper caput meum Abbatis melotem videbam, atque ipſum me ex aqua reducere conſiderabam. O Beatiſſimi viri admiranda ſanctitas! qui quod ſanctis meritis obtinebat, diſcipuli potiùs obedienriæ adſcribendum cenſebat; licet eum etiam ad majora operandum pro ſanctiſſima & ſpectabili ſui religione, utpote à ſe educatum, omnimodis idoneum ſciret. Sed quia caritas, quæ in Sanctorum cordibus principalem obtinet locum, non quærit quæ ſua ſunt, ſed quæ aliorum; pretioſiſſimus & Deo acceptus Benedictus, ea etiam quæ ſuis effici non dubitabat meritis,

tis, ſuo magis ſanctiſſimo deputare volebat diſcipulo, quò ejus ſanctitas hominibus nota fieret etiam in virtute ſignorum, quem jam Deo cariſſimum ac perfectiſſimum in omni effecerat Divinâ obſervatione.

Ann. Chr. D. lxxxiv. Ianuar. xv.

13. Alio itidem tempore iſdem præcipuus Pater ferramentum, quod Falcaſtrum vocatur, quódque cuidam Gotho ſuo Monacho materiam veprium excidenti de manubrio in lacum ceciderat, hoc prius comperto per B. Maurum, manubrio de quo lapſum fuerat reſtituit. Eidem quoque diſcipulo ſuperiùs nominato pœnitentiam aliquando indixit, pro eo ſcilicet quòd de morte cujuſdam Presbyteri perſecutoris ſui, quem omnipotens Deus terribiliter occidit, hanc illi nuntians gaudere præſumpſiſſet; ſéque poſtmodùm in gravibus lamentis dedit, vel quia inimicus occubuit, vel quia de ejus morte diſcipulus exultavit.

Alia de S. Mauro ex lib. 2. Dial. c. 6. & 7.

14. Ex his ergo & aliis argumentandi materies datur, quòd poſteaquàm beati viri magiſterio traditus eſt, omnibus penè ejus virtutibus aut interfuit, aut cooperator exſtitit. Nobis verò qui hæc certiſſimè ſcimus, nulla dubietas de his ineſſe valet: præſertim cùm grande miraculum per eum Dominus abſente tunc beatiſſimo Patre noſtro Benedicto, in ipſo noſtro Monaſterio efficere ſit dignatus; quod prætermiſſum à beato Gregorio non minimè miramur, & innumera ſignorum mirabilia, tam in itinere per quod ſimul cum eo perreximus, quàm etiam in loco, quo Deo ordinante requieſcit, operari voluerit.

S. Benedicto cooperatur in miraculis.

15. Cùm quodam tempore ſanctiſſimus Benedictus à quodam nobiliſſimo ſecundùm ſæculi dignitatem viro exoratus fuiſſet, ut ad domum ejus dignaretur per ſemetipſum accedere, quò uxorem ejus ac filium, quem nuper enixa fuerat, à dæmonio, quo graviſſimè pariter vexabantur, ſuis ſanctis meritis & orationibus liberaret; & Sanctus Domini pro eo quòd ei familiaris pro aliquibus operibus ab eo religioſè geſtis exiſteret, ire non diſtuliſſet; Beatus Maurus, qui imperio Patris noſtri in noſtro Monaſterio tunc Præpoſiti ac totius Cœnobij Procuratoris poſt ipſum fungebatur officio, cum Fratribus ad fruges colligendas longiuſculè à Monaſterio eſt egreſſus: à quo opere dum ad ſextam refectionis horam cum eiſdem rediret Fratribus, antequam ad portam ventum fuiſſet Monaſterij, claudum quemdam & mutum puerum invenit in itinere. Cúmque pater & mater pueri ejus pedibus provoluti, & cum clamore valido & lacrymis terribile Dei nomen obteſtantes, ut filium ſuum eis ſanum redderet, genua ejus firmiſſimè utrique conſtringentes manibus precarentur; refugit pavore nimio tale attentare miraculum, ſe peccatorem eſſe, nec talis ullo modo operis effectorem vociferans poſſe fieri: Maximè, inquit, cùm hæc ſanctorum ſint opera Apoſtolorum aliorúmque perfectorum, qui eorum exempla credendo & imitando ſequuntur. Nos ergo hæc ab eo dici; audientes, ſimul & perfectam, Deóque acceptam ad talia peragenda ejus vitam & meritum ſufficere cognoſcentes, juncti parentibus pueri pro reſtitutione ægroti eum rogare cœpimus. At ille, ut erat piiſſimus, lacrymis perfuſus atque in oratione proſtratus, poſtquam diutiſſimè oravit, ſtolam cum qua eodem anno iubente beato Magiſtro ſuo ordinatus ad miniſterium fuerat Leviticum, & quam iuxta morem, ſanctitatis gratiâ, primo indeſinenter ferebat anno, de collo ſuo protulit, & ſuper caput infirmi, Crucis ſignum faciens, poſuit, atque ad cælum oculos erigens, dixit: Domine Iesu-Christe qui Diſcipulis tuis polliceri dignatus es dicens: *Amen dico vobis; quia omnia quæcumque orantes petieritis, credite quia accipietis, & evenient vobis*; oſtende etiam nunc, quia & nos ſervi tui exigui videlicet & peccatores in te & in verbis tuis ſanctis, prout ipſe largiri dignaris, eamdem fidem habemus. Et hæc dicens, ait ad debilem: In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, adjutus meritis ſanctiſſimi Magiſtri noſtri, ſta ſanus & incolumis ſuper pedes tuos rectus. Et continuò ſoſpitati redditus cœpit rectiſ-

Præpoſiti ac Procuratoris fungebatur officio.

Claudum & mutum, ſtolâ & ſigno Crucis ſanat.

Nota & vide Præfat. noſtram.

Matt. 11. 24.

Ann. Chr. D. LXXXIV Ianuar. XV.

ſimè ante nos pergere, ac Dominum voce exultationis ac laudis benedicere dicens: Benedictus Dominus creator omnium, qui me redintegrare dignatus eſt meritis ſanctiſſimi ſui Benedicti per beatum diſcipulum ejus Maurum. Perfectiſſimus ergo Benedictus cùm reverſus ad Monaſterium, ſanatis pro quibus ierat, fuiſſet, nobiſque narrantibus ac laudantibus Dominum ea quæ contigerant comperiſſet, in magna deinceps admiratione ac veneratione habere cœpit beatiſſimum Maurum; nec jam loco diſcipuli cenſebat æſtimandum, quem Deo ita proximum jam videbat effectum.

* Innocentio.

Cenomanenſi Epiſcopo petente mittitur in Gallias cum 4. aliis.

26. Per idem tempus Legati ad noſtrum venerunt Monaſterium, miſſi à beato BERTICHRANNO * Cenomannicæ urbis Epiſcopo. Nam iſdem ſanctiſſimus Pontifex, auditâ famâ ſanctitatis eximij Patris noſtri, FLODEGARIUM Archidiaconum, & HARDERADUM Vice-Dominum ſuum, ſtrenuiſſimos ſcilicet atque clariſſimos viros, cum magnis exeniis ad eumdem Patrem noſtrum tranſmiſit, omnibus exorans precibus, ut illi perfectiſſimos dirigeret Fratres, qui Monaſterium illi ſecundùm Regularis ordinem obſervationis in fundo Eccleſiæ quam regebat ædificare deberent. Perfectiſſimus verò Pater noſter juxta rationem & revelationem, quæ in præfatione hujus Operis à nobis pleniter eſt expoſita, quamquam finem dierum ſuorum jamjámque ſciret imminere, ſecundùm quod Spiritu-ſancto didicerat revelante; Legatis ſupradicti Antiſtitis tam beatiſſimum Maurum, quàm nos quatuor, quorum nomina procemio inſerüimus, aſſignavit: præcipiens nobis, ut non minùs ipſi beatiſſimo Mauro, quem nobis Magiſtrum conſtituebat, quàm ei eatenus in omnibus pareremus.

De S. Mauri diſceſſu mæſtos fratres ſolatur S. Benedictus.

27. Iam verò quis dignè explicet quantus mæror quantúſque luctus totam ſanctiſſimam noſtram ſubitò corripuit Congregationem? Quia enim ſanctus Pater eis jam obitûs ſui reſeraverat diem, ſpes & conſolatio totius Congregationis in beatiſſimo pendebat Mauro, illum ſe Patrem, illum ſe gaudentes poſt ejus tranſitum habere Rectorem. Sanctiſſimus autem Pater noſter tantis fletibus & ſuſpiriis motus talem ad eos protulit orationem.

1. Cor. 13. 4.

,, 28. Si triſtandum, dilectiſſimi Fratres ac filij, pro tali eſſet negotio, mi-
,, hi magis quàm vobis hinc eſſet mærendum, qui quantum ad præſens ma-
,, gnis videor deſtitui ſolatiis: ſed quia dicente Apoſtolo, *Caritas benigna eſt*,
,, benignitatem caritatis noſtræ omnimodis impendere debemus his quos ali-
,, quomodo eâ indigere cognoſcimus; nec noſtra tantum quàm aliorum
,, quærere. Quapropter vos amoris paterni ſollicitudine à fletibus & mæ-
,, rore temperare depoſcimus: quia potens eſt Deus meliores nobis poſt hu-
,, jus depoſitionem corporis, huic ſanctæ immittere Congregationi, quo-
,, rum meritis & exemplis longè præſtantiùs quàm noſtris ædificabimini. Sed
,, & illud ſummopere nobis eſt procurandum, ne verſutiâ antiqui hoſtis, un-
,, de aliis ſalus acquiritur, inde nobis triſtitiæ malo detrimentum in aliquo
,, ingeratur. Nos etenim quos unitatis ſemel in ſancta caritate junxit concor-
,, dia, numquam vel longiſſima divident terrarum ſpatia: quoniam ſemper
,, interioris hominis aſpectu, qui renovatur ſecundùm imaginem ejus qui
,, creavit illum, nos quo advixerimus tempore, invicem intuebimur. Vos
,, autem, Fratres cariſſimi, quos ad opus Domini conſtruendum ad illas di-
,, rigimus partes, viriliter agite, & confortetur cor veſtrum in ſancto pro-
,, poſito & religione: proculdubio ſcientes, quia quantò auſteriora causâ
,, ſalutis aliorum in hujus ſæculi vita pertuleritis, tantò majora à Deo reci-
,, pietis cæleſtium gaudia præmiorum. Nec vos ullomodo reſolutio hujus
,, noſtri mæſtificet corpuſculi; quoniam præſentior vobis carnis depoſito ero
,, onere, veſtrique per Dei gratiam cooperator exiſtam aſſiduus.

Dat S. Mauro Librum Regulæ manu ſua exaratum, &c.

29. Et hæc dicens, dans oſculum nobis, proſecutúſque cum omni Congregatione uſque oſtium Monaſterij, oſculatis iterum nobis ac benedictione ſuper nos data, dedit ſanctiſſimo diſcipulo ſuo Mauro Librum Regulæ

Ann. Chr. D. LXXXIV. Ianuar. XV.

quam ipſe Sanctus manu ſua ſcripſerat, proferríque iuſſit pondus libræ panis & vaſculum æreum vini heminam capientem: & ita nos ſivit abire, dans mandatum Miſſis ſupradicti Præſulis ad eumdem Pontificem, ut ſua vice paterno affectu nos ſuſcipiens tractaret, ac nobis aptum locum ad ædificandum (ſicut pollicebatur) Cœnobium traderet.

In villa Monaſterij pernoctat.

20. Igitur nos quinta Epiphaniorum Sabbati iter [a] arripientes, primam manſionem in poſſeſſione noſtri Monaſterij habuimus in villâ, quæ Encheſia * nuncupabatur, quò advenientes honorificè ſatis à duobus Fratribus noſtris PROBO ſcilicet & AQUINO ſuſcepti ſumus: quos ſanctus Pater noſter huius rei gratiâ pridie illuc direxerat. Ea nocte celebrantibus nobis Nocturnale officium, advenerunt illuc duo nihilominus ex Fratribus noſtris, HONORATUS beatæ recordationis vir, ac FELICISSIMUS egregiæ indolis adoleſcens, conſobrinus Beati Mauri, miſſi à ſanctiſſimo Patre noſtro Benedicto, quos ut vidimus, gaudio magno gaviſi ſumus, certum tenentes apud nos aliquid magni de parte ejuſdem Patris noſtri nos ab eis vel audituros vel percepturos. Nec noſtra fruſtrati ſumus æſtimatione. Nam ut completis hymnis Matutinalibus in unum convenimus, Honoratus Monachus magnifica à pectore ſuo Beato Mauro protulit munera, capſulam ſcilicet Reliquiarum eburneam, & paginolam epiſtolæ, brevia quidem continentem verba, ſed amore prophetiæ, & caritate ſanctæ dilectionis gravida ſatis ac deſiderabilia, quæ idem ſanctiſſimus Benedictus ipſi deportari, antequam de loco egrederemur, perniciter iuſſerat. Siquidem tres portiunculas Ligni ſalutiferæ Crucis [b], & Reliquias ſanctæ Dei Genitricis, ſanctíque Michaelis Archangeli, ex palliolo rubeo ſanctæ ſcilicet ejus Memoriæ [c], Stephani quoque Protomartyris, ac beati Confeſſoris Chriſti Martini, in ipſa poſuerat capſulâ. Textus verò epiſtolæ, quam & conſepeliri ſibi amore Patris ſui beatus iuſſit Maurus, hæc continebat.

* al. Euchelia, & Velelia.

Reliquias à S. Benedicto miſſas accipit.

Epiſtola S. Benedicti ad B. Maurum,

21. Accipe, dilectiſſime, extrema Inſtitutoris tui dona, quæ & longum noſtrum teſtentur amorem, tibíque & commilitonibus tuis contra omnium perpetim munimen præbeant impedimenta malorum. Poſt expletam enim totam trinam vicenorum decurſionem annorum, ex quo Monaſterialem adiſti perfectionem, in gaudium Domini tui es introducendus, ut nobis Dominus heſterno die, poſtquàm à nobis digreſſus es, oſtendere eſt dignatus. Prædico etiam tibi moram vos in eundo eſſe paſſuros, ac cum difficultate habilem locum inventuros, pro his quæ & Deo ordinante perficientur, & quæ inimicus humani generis molimine calliditatis ſuæ in vos concitabit. Nuſquam tamen benignitas miſericordis Dei vobis deerit, ſed potiùs, differendo licèt, ac deſiderium animi veſtri in longum experiendo, aliorſus quàm ſperavimus aptiſſimam largiri dignabitur metationem. Iámque valeas felix in profectione, felicior futurus in perventione.

* al. præmonebantur.

22. His beatus Maurus recitatis, & abundantiſſimè pro his, quæ merebatur & præmuniebatur *, hilaris effectus, ad Patris Benedicti præſentiam eoſdem cum gratiarum actione remittit Fratres; adoleſcenti jam dicto Feliciſſimo quinquies ſive ſepties perfectioris normæ Religionis operam dare inculcans.

23. Porrò nos cœptum iter carpentes, quinquageſimo quinto die [d] Ver-

[a] Non quòd Sabbato iter cœperint, ſed quòd prima die tantum confecerint itineris, quantum Iudæis Sabbato licebat. At verò *Sabbato iuxta legem pluſquam mille paſſus incedere non licebat*, inquit Beda in Act. c. 1.

[b] Tres illæ ſanctæ Crucis particulæ in Monaſterio Glannafolienſi etiamnum aſſervantur cum Brachio altero S. Mauri nonnulliſque Reliquiis ſubductæ Calviniſtarum furori, qui cetera Sanctorum pignora in profluentem Ligerim anno M.D.XCV. projecerunt.

[c] Memoria nonnumquam ſumitur pro Eccleſia vel altari cuivis Sancto conſecratis, infrà num. 41.

[d] Omnino claudicat hic calculus. Maurus quinto Epiphaniorum die, id eſt Ianuarij decimo, itineri ſe committit, ſuprà num. 19. Apud Fontem-Rogi à S. Romano excipitur die Paraſceves, ſeu iuxta Auctoris mentem viceſimo Martij die, infra num. 30. His intervallis dies 69. dumtaxat comprehenduntur. Et tamen Vercellas uſque, dies totidem inſumptos legimus, nimirum in acceſſu dies 55. in mora 14. Exiſtimamus S. Maurum quinto Epiphaniorum die Caſſino progreſſum, Martij viceſimo Fontem-Rogi appuliſſe, ceteraPrudentum calculo relinquimus.

Ann. Chr. DCLXXXIV. Ianuar. XV. cellis advenimus; quo in loco dum biduo ab ipſius civitatis Clericis detenti fuiſſemus, qui nos pleniſſimâ receperant caritate, prophetia ſanctiſſimi Patris noſtri impleri jam in nobis cœpit. Suprà enim dictus HARDERADUS per gradus cujuſdam altiſſimæ ac mirificæ turris deambulans, ac impediente Satana deorſum præceps ruens, ita toto corpore, immò penè exanimis, ad noſtrum non aliter quàm in linteo deportatus eſt diverſorium, ut omnes de ejus vita deſperare cogeremur: quæ res graviſſimam nobis; & precipuè FLODEGARIO Archidiacono triſtitiam intulit. Nam quatuordecim dies ibi morati ſumus, in quibus irremediabili ac deteriori ſemper iiſdem vir attritus eſt dolore, adeout dextera ſcapula ejus cum brachio & manu, inflatione nimiâ intumeſceret, & Medicus jam ad ſecandum eum ſollicitè inquireretur.

Harderadum ex lapſu graviter læſum ſanat B. Maurus.

24. Illuceſcente ergo crepuſculo, tertiodecimo die quo ibidem adveneramus, Flodegarius nullomodo ſe ferre poſſe ut ſecaretur affirmans, Oratorium in quo beatus Maurus orationi vacabat concitus irrupit, pedéſque ejus utraque conſtringens manu ac lacrymis ubertim perfundens, oſculáque figens frequentia, deprecari eum & obteſtari cœpit, ut ſuis precibus infirmo ſubveniret, opem ſui adjutorij illi ferendo; nec ſineret eum ferro ſectionis & igne uſtionis acerbiſſimo cruciatu tormentari, quem ſciebat ejus interventu facilè poſſe ſalvari. Beatus verò Maurus tam miſeratione infirmi quàm profuſione deprecantis lacrymarum, quámque etiam itineris recordatione ad fletum uſque permotus, ante altare ſe in orationem dedit, & diutiſſimè orationum precibus, ſuſpiriis ac ſingultibus aures vicinæ ſibi ſupernæ pulſans pietatis, cùm à loco, quo in modum Crucis proſtratus iacuerat, ſurrexiſſet, accipiens deſuper altare capſulam Reliquiarum, quam illi Beatus Magiſter ſuus dederat, aſſumptis etiam nobis ad lectum pergit ægroti: ibíque rurſum oratione præmiſsâ, ſalutiferum retegit Lignum, & de eo à ſcapula uſque ad ungulas, ex omni parte ſignum Crucis faciens, dixit: Deus omnium conditor creaturarum, qui ad reſtaurationem humani generis unicum Filium ſuum, operante Spiritu ſancto, ex MARIA ſemper Virgine incarnari conſtituit, qui per hoc ſacroſanctum ac glorioſum Lignum vivificæ Crucis, vulneribus ac languoribus animarum noſtrarum nos redimendo ſubvenire dignatus eſt, ipſe te per virtutem hujus vitalis Ligni ad priſtinam reducere dignetur ſanitatem. Hæc cùm peroraſſet B. Maurus, continuò per tria loca omnis excoctio ſanguinis, quâ brachium totum intumuerat, vehementer decurrere cœpit. Erat enim * ipſe HARDERADUS nobilis quidem ſecundùm ſæculi dignitatem, ſed nobilior prout ſæculari poſſibile erat in omni religione.

* f. autem.

25. FLODEGARIUS denique viſo tanto miraculo, nullomodo ſe à fletibus præ gaudio poterat temperare, Deum aſſiduâ magnificans collaudatione; & ſanctiſſimum Patrem noſtrum Benedictum frequentiſſima extollens veneratione, qui tales habere ac nutrire dignus fuerit Diſcipulos, per quos talia Domino operari ſit placitum. Fit continuò concurſus totius ſuburbarni populi, felicem ſe unuſquiſque fore exiſtimans, ſi beatum Maurum vel videre contigiſſet. Ipſe verò non ſuam, ſed Patris qui in cælis eſt ſemper gloriam quærens, aſpectus ſe videre quærentium fugiebat dicens: Hoc quod per Lignum redemptionis noſtræ divina perficere voluit majeſtas, Redemptori magis omnium eſt adſcribendum quàm homini, quamquam ſanctiſſimi Patris noſtri Benedicti merita, ut id efficeretur, obtinuiſſe; nulli dubium eſſe poſſit. Æger igitur noſter penè jam incolumis effectus beatum deprecatus eſt Maurum, ut ſequenti etiam die ab ipſa non egrederemur urbe, quouſque ille per omnes orationum domos, quæ ibidem conſtructæ erant, vota piæ laudationis & ſacrificium veræ confeſſionis pro reddita ſibi perſolvere Domino poſſet ſoſpitate. Quod beatus libentiſſimè annuit Maurus: valde enim eum diligebat, pro eo maximè quia religionem Ordinis noſtri ab eo præferri videbat.

26. Quinto-decimo demum die, urbem illam relinquentes, ac diſpoſi-

Ann. Chr. o LXXXIV. Ianuar. XV.

tum iter accelerantes, cum juga Alpium media fere tranſiremus die, famulus noſter, nomine SERGIUS, de equo cui inſederat ſupra immane ſiniſtrorſus cadens ſaxum, pedem ſibi concitè reſurgere volens ita atterens extorſit, ut oſſa omnia in unum coadunata non jam ſpeciem pedis, ſed alicujus ſimilitudinem præfigurarent teretis. Qui nimio affectus cruciatu, cùm frequenter vitali quaſi carere videretur flatu, beatiſſimus ad eum accedens Maurus, ſiniſtráque manu colliſum ejus apprehendens pedem, & dexterâ ſuper eum ſignum Crucis faciens, dixit: In nomine Dei Patris omnipotentis, qui ſuâ virtute ſolvit compeditos, ſurge ſanus, & provide miniſterium obſequij ſervorum Dei, ad quod peragendum à beatiſſimo Patre noſtro nobis es aſſignatus. Qui illicò ſaniſſimus effectus, gaudium nobis lætitiámque ſuſcitavit non modicam.

Confractum famuli pedem ſigno Crucis ſanat.

27. Exinde cùm Eccleſiam precioſorum Martyrum Chriſti Mauritij ac ſociorum ejus [a], gratiâ orationis omnes ſimul fuiſſemus ingreſſi, cæcus quidam ex matris utero pro foribus ejuſdem Baſilicæ ſedens, & ab intrantibus ac egredientibus quotidianum mendicando victum depoſcens, comperit à ſociis itineris noſtri illic Maurum adveniſſe, diſcipulum beatiſſimi Benedicti, cujus fama ſanctitatis jam ubique percrebuerat. Cúmque oratione completâ oſtium Baſilicæ fuiſſemus egreſſi, cæcus iſdem in pavimento toto proſtratus corpore deprecari & obteſtari beatum Maurum cœpit dicens: Adjuro te, Maure ſerve Dei, per hos pretioſiſſimos Thebaïdæ * Legionis venerabiles Martyres, & per Magiſtri tui venerabile nomen Benedicti, ut tuis ſanctis precibus lumen oculorum mihi conferri obtineas à Domino. Sanctus ergo Domini hoc audito, parumper figens gradum ſubſtitit, cúmque de pavimento ſurgere præcepit. Cúmque ſtetiſſet ante illum, interrogavit illum dicens: Dic mihi, homo, quantum temporis jam emenſum eſt, ex quo hæc ſancta Sanctorum adiſti limina? Cui reſpondit dicens: Undecimus penè jam elabitur annus. Et Sanctus Domini ad hæc ait: Numquid ſi voluiſſent hi ſanctiſſimi ac Domino cariſſimi Martyres, qui corpora ſua ſancta pro Chriſto gladiatoribus perimenda expoſuerunt ut animas pro ipſo ponerent, lumen oculorum tibi à Domino dari impetrare non potuiſſent? Iſtos itaque attentiùs exorando deprecare, quorum magis hæc quàm noſtra ſunt opera, & quorum ipſi non minùs ceteris indigemus ſuffragiis. Et hæc dicens cœpit abire. Cæcus verò horrenda quædam & pavenda vociferando inclamare ſacramenta non intermittebat, uſquequo ſanctus vir nobis etiam compellentibus, ſedibus oculorum ejus, quibus catenùs lucicomi ſolis non ſplenduerat claritas, lacrymis madefactos * dexteræ manus ſuæ impreſſit digitos, cæloque aliquantiſper intendens, ac ſuper eos ſignum noſtræ redemptionis edens, Dominus, ait, & Salvator noſter IESUS-CHRISTUS, qui eſt vera lux quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ipſe te per invocationem ſancti ſui nominis & merita horum beatorum ſanctorum ac Magiſtri noſtri Benedicti illuminare dignetur, ut videns mirabilia opera Altiſſimi, quibus diſtinguere mundanæ voluit formam creationis, ipſum conditorem horum ac reſtauratorem noſtrum voce exultationis & opere veræ credulitatis collaudes.

Cæco deprecanti, ſigno Crucis lumen reſtituit.

* Thebææ.

* al. madefactis.

28. Hæc Sanctus Vir cùm oraſſet, ſtatim ſanguis ubertim ab oculis ejus defluere cœpit, & continuò clariſſimis luminibus ſphæram ſolis reſpectans, hymnum trium puerorum ex ordine decantare clara voce cœpit. Vocabatur autem vir ille LINUS; qui, ut ab ipſo comperimus, tam Pſalterium, quàm omnia & diurna & nocturna audiendo didicerat officia. Habitatores autem loci illius videntes tale miraculum per beatum Maurum celebratum, ſimul in unum conglobati deprecabantur eum, ut benedictionem ſuam ſuper eos daret. Quibus ipſe hac tantùm reſpondit voce: Benedicat vobis Dominus Deus noſter

[a] Locum Agaunum vocant, ac Monaſterium circumpoſitum, Agaunenſe, in agro Octodurenſi, nunc diœceſis Sedunenſis. De hoc Monaſterio in Vita S. Severini Abbatis, infrà.

Ann. Chr. D. LXXXIV. Ianuar. XV.

qui habitat in Sion, ut videatis quæ bona ſunt in Ieruſalem omnibus diebus vitæ veſtræ. Deditque mandatum illi qui illuminatus fuerat, ut numquam jam ab ipſa Eccleſia diſcederet, ſed jugiter ibi Domino & ſanctis Martyribus deſerviret: quod ipſe poſteà devotiſſimè implevit. Cùm enim poſt tranſitum beati Mauri ad noſtrum reverteremur Monaſterium, Clericatûs eum functum officio in ipſa invenimus Eccleſia, & decrepitam jam agentem ſenectutem.

* al. Remeica.

Viduæ filium moribundum ſanitati reſtituit.

29. Inde igitur egreſſi cœptum iter exſequi attentiùs conabamur. Cúmque nocte quadam juxta Eccleſam ſanctæ Dei genitricis & ſemper Virginis MARIÆ, jam in locis hoſpitaremur Iurenſibus [a], & mulier quædam vidua REMEGIA * nomine, quæ in contigua nobis commanebat domo, filium ſuum jam adoleſcentem, quem ex nuper defuncto viro ſuo ſuſceperat, quíque jam ultimum trahens flatum, vicinam in lecto jacens opperiebatur mortem, inſomnem plangendo & ululando duceret noctem; Vir Dei Maurus, more ſibi ſolito, nobis quieſcentibus, ipſam Eccleſiam vota Domino precum ac ſupplicationum ut redderet, ingreſſus eſt. Cùm verò jam vigilia propinquaret Matutina, & mulier nec momento quidem à plangoribus & ulularibus ceſſaret, Vir Dei tenerrimè motus ad pietatem, ſe cum lacrymis Domino proſtravit, & ut miſeræ mulierculæ miſereri dignaretur, filium ſuum illi reſtituendo incolumem, precabatur. Cúmque ab oratione ſurrexiſſet, cellulam, in qua dormiebamus, latenter introïens, SIMPLICIUM Monachum caurè tetigit, annuens illi, ut cautiùs ſurgens ſe ſequeretur. Ille autem mox eum in Eccleſiam ſecutus, attonitus quid ei vellet jubere expectabat. Sanctus verò Domini accedens ad illum ait: Dolori hujus infelicis mulieris animus meus nimia comparitur teneritudine. Quapropter plena fide ad lectulum ſimul accedamus jacentis; forſitan recuperabit illum ſuperna dignatio.

30. Veniens ergo ante ſtratum penè jam exanimati corporis beatus Maurus unà cum Simplicio, ait: Chriſtus Dominus & Salvator noſter, unica ſpes & conſolatio dolorem patientibus & perferentibus, qui miſericordiâ motus ſuper viduam, filium ejus extra portam elatum, intuentibus populorum reſuſcitavit turbis: eadem nunc pietate & huic adeſſe dignetur mulieri, filium ejus reſtituendo incolumem. Et hæc dicens abſceſſit. Ille verò qui duobus jam diebus ſine ſenſu & voce jacuerat, matrem ſuam vocare & conſolari cœpit dicens: Noli mater flere, quia lacrymis cujuſdam ſervi Dei quas fudit tuo compatiens dolori, vitæ ac ſanitati ab ipſis Averni faucibus reddirus ſum. Cui cùm illa diceret: Ecce in hac noſtra Baſilica cum aliis ejuſdem habitûs viris Matutinos decantat hymnos: ille acſi nihil incommodi pertuliſſet, de lectulo continuò ſurgens Eccleſiam intravit, & abſque hæſitatione ſanctiſſimum adiit Maurum, vociferans & dicens: Verè tu idem ipſe es, qui me tuis lacrymis & meritis à tribunali, de quo triſtem exceperam ſententiam, quâ jam incendioſis deputatus eram locis, ſuperis revocaſti. Fama hujus facti continuò replevit regionem: ruunt continuò præcipites nobis obviam viri cum mulieribus, ſenes cum iunioribus, laudes Deo undique concrepantes, qui taliter mirificat Sanctos ſuos. Vocabatur autem ELIGIUS idem adoleſcens; qui poſtea, ut nobis relatum fuit, in Monaſterio Litinenſi Monachus eſt effectus.

Qui Monachus in Litinenſi Cœnobio effectus.

Ad S. Romanum divertit.

* ſuprà pag. 81.

* Fons-Rouge.

31. Nos itaque cùm jam appropinquante ſolemnitate Paſchali quotidie profectionem acceleraremus, eo die quo Dominica celebratur Cœna, in pagum devenimus Autiſiodorenſem. Audiens autem beatus Maurus opinionem ſancti ROMANI Monachi (qui beatiſſimo Patri noſtro Benedicto in initio adjutor & cooperator extitir, ſicur in hiſtoriâ vitæ ejus pleniſſimè invenitur *; quíque per revelationem Gallias petens Cœnobium in eodem pago, in loco qui Fons-Rogi *, nuncupatur ædificabat) petivit duces itineris noſtri, ut eò

[a] Mons Iura ſeu Iuraſſus in Gallia, Sequanos ab Helvetiis dividens, inſigne habet S. Eugendi, modò S. Claudij Monaſterium Ord. S. B.

divertentes ibidem ſacro-ſanctum Paſcha celebraremus. Hoc autem beatus Ann. Chr.
Maurus maximè idcircò expetebat, quia & ſequenti die tranſitum ſanctiſſimi D. LXXXIV.
Magiſtri noſtri complendum eſſe ſciebat, & colloquio beati Romani de- Ianuar. XV.
ſiderabiliter perfrui cupiebat. Ductores verò noſtri petitionibus Viri Dei libenter annuentes, concito greſſu illuc rendere feſtinarunt.

32. Die verò Paraſceve horâ illic ſextâ pervenientes, devotiſſimè à beato Romano ſuſcepti ſumus. Cúmque omnes nos qui cum beato Mauro pergebamus, ad ea quæ opus ad diem feſtum erant, præparanda vel emenda occupati eſſemus, ipſi ſanctiſſimi viri dulcis invicem perennis vitæ ſerebant colloquia. Et cùm jam veſpertina hora poſt ſollemne officium, quod ſpecialiter utpote annuatim eo die celebrabatur, propinquaret, Vir Dei ſanctus Maurus
beato Romano dixit: Craſtina die beatiſſimus Parer noſter BENEDICTUS ter- S. Benedicti
reni depoſito corporis onere cælibem gaudens & hilaris ſcandet ad patriam. tranſitum
Quod audiens ſanctus Romanus illicò in lacrymas reſolutus flere inconſolabi- prænuntiat.
liter cœpit. Quem beatus Maurus conſolari cupiens aiebat: Gaudere potiùs quàm flere ideo de ejus migratione debemus, quia & magnum Patronum præmittimus, & præſentiorem eum nunc, quàm ſi carne viveret, ſumus habituri. Hæc tamen dicens nec ipſe à fletu poterat ſe cohibere. Noctem illam, quæ duodecimo Kalendas Aprilis habebatur, & quâ ſacratiſſimum vigiliarum Paſchæ illuceſcebat ſabbatum, tam beatiſſimus Maurus ac nos qui cum eo iba-
mus, quàm ſanctus Romanus cum aliquibus diſcipulis ſuis, jejuni pervigilem Preces pro
duximus; unuſquiſque noſtrum ſecretò apud ſe, ut illis diebus in Eccleſia exitu S. Be-
Romana mos erat, Pſalmos & orationum preces devotè pro exitu ejuſdem Pa- nedicti fun-
tris noſtri Deo dilectiſſimi Benedicti conſummantes. duntur.

33. Cùm verò tranſactâ jam horâ quaſi tertiâ ipſius ſacratiſſimæ diei, bea- S. Maurus
tiſſimus Maurus in Eccleſia conſiſtens tranſitum ejus qualicunque eveniret ho- videt viam
ra orando & pſallendo præmunire longè licet poſitus ſatageret, ſéque pavi- radiantem,
mento in orationem dediſſet, raptus in ſpiritu ſubitò ſe tranſpoſitum in loco quò ad cæ-
de quo egreſſi fueramus vidit, conſpexítque viam palliis ſtratam, ac innume- lum ierat.
ris coruſcam lampadibus, recto Orientis tramite ab ejus cella in cælum uſque tendentem. In qua etiam viſione duos Congregationis noſtræ Fratres ſocios habuit, cum quibus ſimul eamdem viſionem conſpexit. Itaque cùm viam quam cernebant mirarentur attentiùs, venerando habitu vir deſuper clarus aſſiſtens, cujus eſſet via quam cernerent inquiſivit; quod illi ſe neſcire profeſſi ſunt. Quibus ille ait: Hæc eſt via, quâ dilectus Deo cælum Benedictus aſcendit. Hanc viſionem unus ex illis duobus Fratribus noſtris, qui eam ſimul cum beato Mauro viderat, in noſtro verſabatur Cœnobio; alter verò, ut ſcripſit beatus Grego-
rius, longiùs poſitus vidit. Mox verò ut beatus ad ſe reverſus eſt Maurus, 2. Dialog.
ociùs S. Romanum ac nos evocans, cuncta quæ viderat, lucidè nobis per ordi- cap. 37.
nem retulit.

34. Diem illam, & ſequentem Dominicam, quâ ſpecialiter Reſurrectionis * al. trium-
Dominicæ * colitur dies, ſollemnem & celebrem omni gaudio & lætitia pere- phus Reſur-
gimus. Secundâ autem feriâ feſtivitatis ipſius, antequam proficiſci cœpiſſemus, rectionis Dominicæ.
ſanctus Romanus beato Mauro dixit: Si abſque animæ periculo locum hunc "
deſerere potuiſſem, meliùs tecum, amantiſſime Frater, cuperem habitare, " Diſcedit à
quàm alicubi vitæ finem terminare. Sed quia & hos deſerere periculoſum eſt, " S. Romano.
& ultimus mihi jam jámque imminet dies, perge felix quò mitteris, ac pro- "
ſperè felici utere ſorte. Deus autem omnipotens ſemper ſit tecum & cum "
Fratribus qui tecum pergunt: & recto itinere perducat vos ad veram repromiſ- "
ſionis terram, quam omnibus Electis ſuis polliceri eſt dignatus, ubi præpa- "
ravit eis quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcen- "
dere, niſi in illorum qui terrena omnia amore ejus proterentes ac deſiderio "
cæleſtium abdicantes, dicere cum Apoſtolo valent: *Nobis autem revelavit* " 1. Cor. 2. 10.
Deus per Spiritum ſuum.

Anno Chr. D. LXXXIV. Ianuar. XV.

* Innocentium.

35. Ex eo ergo loco, recto calle Aurelianis cùm veniſſemus, graviſſimus duces noſtri itineris mæror invaſit. Audierunt ſiquidem certis deferentibus nuntiis B. BERTICHRANNUM * Epiſcopum jam migraſſe ad Dominum, aliúmque in loco ejus jam ſubſtitutum Pontificem. Hoc ergo cùm beato Mauro ac nobis intimaſſent, magno tædio deficere cœpimus, neſcientes quid facere deberemus. Sed B. Maurus memor prophetiæ ſanctiſſimi Patris noſtri, quâ nos, cum difficultate licèt aptum locum inventuros eſſe prædixit, dejectos animos „ blandis conſolationibus ac promiſſionibus roborat dicens: Nolite, Fratres „ dilectiſſimi, in præſenti afflictione animos ita triſtitiæ ſubdere; quoniam & „ Deus tribulationem patientibus eos relevando præoccurrere conſuevit, & „ præcipuè precibus beatiſſimi Patris noſtri adjuvabimur, qui ſe nobis ſemper „ præſentem & cooperatorem adeſſe pollicitus eſt. Nam & Abraham Patriar„ cha imperio Dei egreſſus de domo & cognatione ſua, terram peregrinationis „ ſuæ poſteà in poſteros accepit in hereditatem. Itaque & nos noſtram con„ gaudentes peregrinationem, expectemus ut devotiſſimi ſervi conſolationem „ Domini, & per omnia veſtigia Patris noſtri ſanctiſſimi Benedicti imitari ſata„ gamus, qui relictâ domo & rebus patriis, & ad ultimum nutricem ſuam „ occultè fugiens ac ſoli Deo placere deſiderans, tantam à Domino promeruit „ gratiam, ut nemini poſt beatos & primos Apoſtolos umquam fuerit ſecun„ dus; ſed potiùs, Deo ſe j[illegible]e, tot ſanctorum extiterit fundator Cœnobio„ rum, tantáque Domino [illegible]uſierit millia perfectorum Monachorum.

Mortuo Cenomanenſi Epiſcopo, ſuos ſolatur.

36. Hac itaque exhortatione B. Mauri aliquo modo confortati, tractare ſimul cum ductoribus noſtris cœpimus, quid nobis potiſſimùm eſſet agendum. Tunc nobiliſsimus vir Harderadus, cùm ad latus beati reſideret Mauri, ita exorſus talia proferre cœpit: Dignum mihi atque conveniens, Pater ſancte, ac religioſi Fratres, eſſe videtur, ut nos qui legatione hujus rei functi ſumus, propter quam tot ac tanta perluſtrantes terrarum ſpatia laborem hunc juſſu noſtri Pontificis aſſumpſimus, iſtum novum atque nobis incognitum adeamus Pontificem, & cauſam itineris noſtri notam illi ex ordine facientes, voluntatem ejus ſuper tali negotio reſcire valeamus; ſimul etiam & noſtri ſollicitudinem apud eum gerere nos oportet. Tu verò, Pater venerande, cum Fratribus quos habes tecum noſtrum ad vos hîc expectare reditum debes, qui infra octo, ut reor, conſummabitur dies. Etſi enim ille hoc quod beatus deceſſor ſuus implere cupiebat, facere renuerit, alia procul dubio reperietur via, quò id ad quod miſsi eſtis, cum ſuperno adjutorio perficere valeatis; ne fruſtra laborem tanti itineris aſſumpſiſſe videamini. Et his dictis aptiſſimam manſionem nobis in eadem urbe juxta Eccleſiam beati Petri Apoſtoli [a] aſſignavêre, deputatis ad cuſtodiam noſtri quos honoratiores in ſuo habebant famulatu: ſimul & præcipientes eis, ut non minùs obſequiis tam B. Mauri ac noſtris, quàm illorum ſollicitè invigilarent. Hæc itaque honorificè cùm ordinaſſent, cum benedictione ſancti Mauri profecti ſunt.

Legatis Cenomanos profectis, cum ſociis ſubſiſtit Aureliæ.

37. Cúmque Cœnomannis veniſſent, & Epiſcopo nuntiati fuiſſent, honorificè ab eo ſuſcepti ſunt, atque in propriis reſtituti officiis, amplificatis ſibi etiam ab eodem Præſule priorum poſſeſſionum honoribus. Sed cùm cauſam legationis ſuæ ei narraſſent, ac quid ipſe ſuper hac re vellet inquirerent, reſpondit, ſe propriis magis quàm aliorum velle inſiſtere cœptis, ne ſupra alienum ædificare videretur fundamentum; Præſertim, inquit, cùm incumbat nobis nunc ordinatio ac diſpoſitio tam propriorum negotiorum, quàm & Eccleſiarum pervigil ſollicitudo. Hoc autem agebatur ſecundùm diſpoſitionem occulti conſilij Dei, qui locum quem beati Mauri magiſterio atque inſtitutione doctrinæ Regularis ſublimandum eſſe decreverat, nullo modo obtentu alterius differri vel ad modicum loci volebat. Siquidem locus ille, qui à Beato Bertichanno * ad conſtruendum Cœnobium proviſus ac delegatus fuerat,

Noluit eos recipere Epiſcopus Cenomanenſ.

* Innocentio.

[a] Nunc S. Aniani Eccleſia dicitur, Monachis quondam, jampridem verò Canonicis ſubjecta.

non

Ann. Chr. D. LXXXIV. Ianuar. XV.

non admodùm aptus vel congruus Regulari erat religioni, ut nobis noſtri dicebant ductores. Nam ex ipſo nomine, quo Rupiacus vocabatur, deformis à nobis & ſcabroſus æſtimabatur.

Evocatur S. Maurus in Andecavenſem ditionem.

** V. r. ks, Scienfredus, de quo in noſtra Præfat.*

38. HARDERADUS proinde certiſſimè comperiens quòd DOMNOLUS* Epiſcopus nihil de hac re facere vellet, lætiſſimus effectus, licentiam ab eo ad nos revertendi petiit: quâ ſibi conceſsâ nepotem ſuum ſtrenuæ juventutis virum, nomine HADEMARUM beato tranſmiſit Mauro, mandans illi ut nullomodo mæſtum gereret animum, ſed quantociùs poſſet, cum omnibus quos cum eo dimiſerat, Andecavenſem adire feſtinaret regionem, quò ille nobis ſe occurrere prænuntium deſignaverat. Cùm itaque tam B. Maurus quàm & nos omnes qui cùm eo remanſeramus, alacriores tali effecti nuntio fuiſſemus, decimo die poſtquàm Aurelianis civitatem fueramus ingreſſi, iter arripientes, tendere quò juſſi fueramus ſummopere certabamus.

Honorificè ab Harderado excipitur.

39. Quinto tandem die ad locum, qui Reſtis nuncupatur, pervenientes, honorabilem virum HARDERADUM, & uxorem ejus ac filios adventum noſtrum jam per biduum ibi præſtolantes invenimus: qui cùm honorificè nos recepiſſent, poſt abundantiſſimam quam nobis præparaverant refectionem, ſupradictus vir HARDERADUS cum conjuge ſua, CECILIA nomine, ſecretiorem expetens locum, adſcito B. Mauro omnia illi, quæ cum ſuo invenerat Epiſcopo, per ordinem nuntiavit. Et cùm ei beatus diceret Maurus; Quid nobis nunc agendum, vir illuſtriſſime, vel potiùs eligendum eſſe decernis? Ille amabiliter, ut vir jocundiſſimi erat vultûs, reſpondit: Eſt mihi conſobrinus, nomine FLORUS, magnis tam in his, quàm in aliis regionibus pollens poſſeſſionibus; qui primus inter primos totius Regni Francorum Proceres decentiſſimè omnia iuſſus à Rege Palatina diſponit moderamina. Hic itaque ab ineunte ætate, in ſæculari licèt habitu conſtitutus, omnipotenti Deo ſollicitè placere ſemper ſtuduit. Cui ex amiſsâ conjuge, quam ut acciperet, invitum eum tam Rex, quàm noſtri coëgère parentes, unus tantummodò ſupereſt filius, qui ſi alicubi perfectos in hac Religione poſſet invenire viros, in ſua propria poſſeſſione, quæ ei de paterna evenit hereditate, Monaſterium conſtruere deſiderat, filiùmque ſuum ibidem Deo offerre cupit: ac ſic demum relictis omnibus quæ ſunt hujus mundi negotiis, Deo in eodem deſervire liber ex omnibus exoptat Cœnobio. Ad hunc ergo Miſſum noſtrum directum habeo, qui illi adventûs veſtri cauſam pleniter enarrare valeat, uel ſi in deliberatione animi ſui perſeverat explorare. Nos tamen, ſi placet, uſquedum aut ipſe, aut ille quem ei direximus revertatur, locum ipſum, de quo loquimur, inſpicere abeamus.

Florus vir nobilis, potens, & pius.

Florus Rege probante Monaſterium ædificat.

40. Hoc beatus Maurus audiens, gaudio gaviſus eſt magno, & ſtatim alterâ die cum eodem honorabili viro pergit ad conſiderandum locum. Eo tempore THEODEBERTUS Rex nobiliter Regni Francorum * apicem gubernabat, cui ſuptadictus clariſſimus vir FLORUS ita familiaris & cariſſimus erat in omnibus, ut quidquid in omni ejus ditione facere vellet, abſque alicujus contradictione permiſſus à Rege obtineret. Qui cùm relatu nuntii, quem ei Harderadus direxerat, tam B. Maurum, quàm & nos adveniſſe cognoviſſet, & quis Cenomannicus Antiſtes recipere nos noluiſſet; illicò accedens ad Re-

* a Vulgare apud fuit ſcriptores antiquos, ut cùm res Francica penes plures Reges ſtaret, *Francorum Regem* abſolutè unumquemque appellarent. Eam vero eſſe hoc in loco iſtius Auctoris mentem, ex num. 59. & 60. manifeſtum eſt. Vnum hîc viros doctos movet, nempe quid iuris Theodeberto Auſtriæ Regi apud Audecavos fuerit, ut Florus ejus auctoritate Comitatum Andecavenſem adminiſtrârit, eaſque ſuas eo probante in Monaſterii fabricam impenderit. Res ſanè obſcura eſt nec facilè dirimenda, niſi dixerimus, provinciam Andecavenſem ex Chlodomiri Aurelianorum Regis hereditate Theoderico Theodeberti parenti in ſortem obtigiſſe, etſi à Gregorio Turon. io lib. 3. Hiſt. cap. 18. Childebertus & Chlotharius, Theoderico prætermiſſo, *fratris Regnum æqua lance diviſiſſe* dicantur. Et quidem apud Procopium in lib. 1 de bello Goth. cap. 13. legimus, quòd Childebertus, Theodebertus & Chlotharius à Vitige Oſtrogothorum Rege *traditam ſibi Galliam ac pecuniam inter ſe pro cujuſque Regni portione diviſerint.* Cur ergo Theodericus Chlodomiri hereditatis exſors fuiſſet? id verò an impunè vir ſtrenuus audàxque tuliſſet? Ideo enim excluſum fuiſſe, quòd ex concubina ſuſceptus eſſet, hiſtoricæ veritati illorúmque temporum moribus repugnat

Ann. Chr. D. LXXXIV. Ianuar. XV.

gem cauſam ei adventûs noſtri pleniter enarravit, ac voluntatem ſuam quam de ædificando Cœnobio habebat, ei aperuit, petiitque ab eo ut nos ejus permiſſu ſuſcipere mereretur, quatenus ei Monaſterium, ſicut deſiderabat, conſtrueremus. Cui Theodebertus Rex reſpondit, dicens: Non ita nobis hactenus ſerviſti, ut aliquid tibi negare aut contradicere poſſimus. Unde perge quantocius, & noſtrâ comitatus gratiâ ac roboratus auctoritate, eoſdem ſanctiſſimos viros omni ſuſcipe reverentiâ, peragens cum eis deſiderium, quod animo tuo ſuperna inſpiravit dignatio: ſimul & deprecare illos, ut pro nobis ac liberis nôſtris populóque totius Regni à Deo nobis collati, ipſius aſſiduè exorare dignentur miſericordiam. Paratiſſimos etenim nos atque promptiſſimos in omni ſuo invenient obſequio, ſi formam hujus religionis ita ab eis obſervari compecerimus, ſicut jam famâ vulgante ab eorum Magiſtro arduè ſatis eam traditam audivimus. Tuum verò erit artifices illuc ad operandum, ubicumque eos in omni noſtra inveneris poteſtate, adducere & adunare, ut opus ipſum celeriùs poſſit expleri. Nec noſtra, iuxta voluntatem & conſilium tuum, Regia loco illi deerit largitas, ſi aptè eum conſtructum & convenienter proſpexerimus ordinatum.

41. Talibus ac tantis promiſſionibus nobiliſſimus vir FLORUS roboratus, concitus ad prædium poſſeſſionis ſuæ, quod Glannafolium [a] dicitur, advenit, cujus adventu Harderadus audito, cum B. Mauro ante fores portarum in ejus pergit occurſum. Videns autem Florus B. Maurum humillimo Monachili indutum habitu ſtantem, de equo cujus tergo inſederat, perniciter diſſilivit; ac tertiò antequam ei appropinquaret, toto corpore in terram ſe proſternens, cùm ab eo humiliter receptus, ac modeſtè, ut didicerat, elevatus fuiſſet, diutiùs ſe invicem complexantes ac alterutrum conſtringentes, lacrymas quoque præ gaudio invicem effundentes immorati ſunt. Tunc deinde prædictus vir, oſculatis nobis omnibus, apprehendens iterùm dexteram beati Mauri & ſtrictim eam exoſculans ait ad eum: Bene te veniſſe gaudemus, ſerve Dei excelſi, & diſcipule ſancti viri Benedicti, cujus honor & nomen, quod in ſancta emeruit ſervitute, penè jam omni ſæculo innotuit, & benedictum nomen Domini glorioſum, qui te ac commilitones tuos iſtos reverendos viros ad adjutorium nobis in iſtam miſit provinciam. Et hæc dicens ducebat eum ad domum, precedente nos Harderado & filiis ejus.

S. Maurum ac ſocios benigniſſimè excipit.

42. Die verò aliâ cùm poſt Matutinale officium in unum conveniſſemus, aperuit B. Mauro voluntatem ſuam, quam de conſtructione Cœnobij habebat, ſimul & Regis referens promiſſionem ac deprecationem, quâ eum pro ſe & pro filiis, omníque populo Dominum attentiùs implorare expetebat. Tunc „ B. Maurus ait ad illum: Obſervatio Ordinis noſtri ſummam depoſcit quie„tem & ſecuritatem; quapropter ſi nobilitati generoſitatis tuæ videtur non „ eſſe contrarium, primùm omnium res, quas Deo ejúſque famulis tradere „ pro remedio, ut aſſeris, animæ tuæ deſideras, ſimul perluſtrantes inſpicere „ debemus. Inde verò facto teſtamento, te tradente nobis coram teſtibus, re„cipere eas in noſtram convenit dominationem. Cui cùm aſſenſum ſuum Florus præbuiſſet, aſcenſis equis poſt diem tertium inſpectis omnibus ad ſupradictum reverſi ſunt locum.

Eis locum aptum ædificando Monaſterio concedit.

43. Tunc clariſſimus vir Florus, ſcripto iuxta conſilium B. Mauri teſtamento, tradidit ei omnia, & de ſuo iure in ejus delegavit poteſtatem atque dominium. Obtulit etiam ipſo die Deo filium ſuum, nomine BERTULFUM, puerum octo circiter annorum, nutriendum & inſtituendum doctrinâ & magiſterio beatiſſimi Mauri, ſicut & ipſe à ſanctiſſimo Magiſtro ſuo Benedicto educatus in omni noſtra fuerat obſervatione. Poſt cujus oblationem ait beato

Deinde filium ſuum octennem Deo offert.

[a] Glannafolium, *Glanfeuil*, edito in vineis loco ad Ligerim poſitum, nomen dedit Monaſterio, quod nunc S. Mauri nomine, vulgo *S. Maur ſur Loire* appellatum, cenſu quidem exiguum, ſed Abbate adhuc Regulari gaudet.

Mauro: In hoc ſanctiſſime vir, & te, & qui tecum ſunt, certos tam de hoc loco, quàm & de rebus ibi à me collatis eſſe convenit, cùm & filium meum ſerviturum Deo per veſtrum obtulerim magiſterium; & me ipſum, ſi vita comes Deo propitio fuerit opúſque perfectum, relictis omnibus quæ ſunt hujus mundi, in hoc eodem Divinis mancipandum ſervitiis polliceor loco.

Ann. Chr. DXLIV. Ianuar. XV.

44. Congregatis igitur plurimis artificibus & operariis, jactíſque fundamentis, opus cœptum quotidie certatim accelerabant. Sed quia parvus deorſum ſuper ripam fluminis erat locus (ex una enim parte objectu montis, ex altera verò alveo Ligeris anguſtabatur) in devexo ipſius montis latere fabrica omnis ædificari cœpta eſt. Primùm ibi unam non admodùm magnam ædificavère orationis domum, quam B. Maurus in honore ſancti Martini Confeſſoris Chriſti conſecrari fecit: in qua etiam Dei diſpoſitione, & ſua electione eum ſepelivimus. Nam ſicut ſanctiſſimus Benedictus in Oratorio ejuſdem beatiſſimi Martini, in quo, deſtructâ arâ Apollinis, ejus Memoriam poſuerat, ſe ſepeliri* juſſerat; ſic perfectiſſimus ejus Diſcipulus ne vel in ſepultura ab ejus videretur diſcrepare qualitate, in domo ejuſdem orationis ſe præcepit tumulari. Prædictus denique vir Florus cùm in omni Regno Theodeberti Regis ſummam obtineret poteſtatem, ac vice Comitis in Andecavenſi eo tempore fungeretur pago, peritiſſimos undique illuc convenire fecit artifices, tam lignarios, quàm cæmentarios, quàm etiam in aliis doctos artibus.

Monaſterium conſtruitur.

Oratorium B. Martino ſacrum.

45. Cúmque die quadam cum beato Mauro operarios inſpiciens reſideret, & Vir Domini lectioni decontrà operam daret, ac interdum ea quæ legebat ipſi Floro exponeret; quidam Clericus qui cæmentariæ arti præerat, & quem idem Florus de palatio Regis ob hoc adduxerat, de altiſſimis gradibus, in quibus operarij ſtantes altiùs jam porrectam ædificabant maceriam, retrorſum corruens, ſuper deportatum illic montem lapidum cecidit. Cúmque omnes eum mortuum crederent, ac de ſola ejus ſepultura tractarent, pro eo maximè quia per omnes corporis meatus undatim ſanguis profluens egrederetur; Vir Dei cum Floro advenit, cúmque continuò ad oſtium Eccleſiæ B Martini deportari fecit. Cúmque omnes abſceſſiſſent; ipſe in terram ſe ante altare orationi dedit. Quâ completâ egrediens, & ſuper colliſa membra ſignum Crucis faciens, ait: In ejus nomine qui corpus hominis de limo terræ formavit, & ſpiraculum vitæ ei inſpiravit, ſurge ſanus Langise, & perfice opus tuum, quod cœperas. At ille ſtatim velut à ſomno conſurgens, mirari cœpit quando illuc adveniſſet. Sanctus verò Domini ait ad illum: Non tuis huc pedibus, ſed aliorum delatus es manibus: ſed perge quantociùs, ne fortè tuâ abſentiâ opus intermittatur. Illo itaque egreſſo Florus qui in parte cum Simplicio Monacho ſtans cuncta quæ Vir Dei egerat vidit, concito curſu adveniens ſéque ad pedes ejus projiciens clamare cœpit: Verè Diſcipulus es, ſancte Maure, B. Benedicti, de quo talia frequenter narrari audivimus. Ex illo die iſdem Florus ita eum in maxima habuit admiratione, ut numquam ei propiùs accedere auderet.

S. Maurus quemdam lapſu exanimatum reſuſcitat.

46. Itaque cùm Clericus qui ſanatus fuerat, ad opus ſuum fuiſſet reverſus, quidam ex operariis B. Mauro detrahere cœperunt, dicentes eum non obtentu religionis, ſed gratiâ cupiditatis quò honoratior in aliis eſſet regionibus, ſuum reliquiſſe Monaſterium, & tam longas adjiſſe terras; & hæc quæ faciebat, non virtute Dei, ſed potiùs quibuſdam obtinere præcantaminibus. Cùm ergo hæc inter ſe ſermocinarentur, malignus ſpiritus tres ex illis ſubitò invaſit, ac ita graviſſima vexatione atterere cœpit, ut uni ex illis nomine Flodegiso animam extorqueret. Quod ubi Vir Dei, ut quid eveniſſet agnovit, vehementer flere cœpit; iterúmque Oratorium B. Martini ingreſſus, Dominum attentiùs tam pro his qui torquebantur, quàm & pro illo qui mortuus fuerat, deprecabatur. Et cùm per tres continuas horas orationi incubuiſſet,

Sibi detrahentes à dæmonio liberat.

* Errat Auctor vel Interpolator. Nam S. Benedictus *ſepultus eſt in Oratorio B. Iohannis Baptiſtæ*, ut diſertis verbis S. Gregorius in lib. 2. Dial. cap. 37. teſtatur.

Ann. Chr. D. LXXXIV. Ianuar. XV.

ad eos qui vexabantur, & ſe invicem dentibus lacerabant, acceſſit, & ſignum Crucis tertiò contra eos faciens dixit: Filius Dei unigenitus Dominus noſter Iesus-Christus, qui Diſcipulis ſuis poteſtatem dedit calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones terræ & ſuper omnem virtutem inimici, ipſe vos ab hac ſolvat dæmonica vexatione. Et cum adhuc dentibus frenderent, pulveréque ſe ſpargerent, Vir Dei propiùs accedens, digitos utriuſque manûs in ora miſit: ſpiritus verò immundi fœda relinquentes veſtigia, ventris egeſtione fugati ſunt.

Alium à dæmone ſuffocatum vitæ reſtituit.

47. Iuſſit deinde Vir Dei corpus defuncti tolli, ac in porticu Eccleſiæ deferri; noctémque illam jejunus totam duxit inſomnem, aſſiduis Dominum exorans gemitibus, ut animam defuncti in corpus reddere dignaretur, ne diutiùs de ea diabolus qui illam extorſerat triumpharet. Mane autem primo Simplicium Presbyterum adſciſcens, ut Sacrificium noſtræ redemptionis pro eadem Deo anima offerret, imperavit. Quod cùm ille devotiſſimè conſummaſſet, cum ipſo Simplicio Vir Domini ad locum in quo mortuus jacebat accedens, ait: Domine Iesu-Christe, qui quatriduanum Lazarum de monumento ſuſcitaſti, & ad preces ſervi tui Eliæ filium viduæ vitæ reſtituiſti, adeſto & nunc nobis famulis tuis, & redde in hoc defuncto corpore animam, quam te permittente hoſtis humani generis cruciando de eo effugavit. Et cùm hoc dixiſſet, continuò corpus defuncti totum concuſſum eſt. Illicò conſurgens ab eo mandatum accepit, ut ſi vivere vellet, quamdiu ipſe in hac vita eſſet, locum ipſum jam non introiret. Hoc autem Sanctus pro ſola imperavit humilitate, ne ſcilicet pro tali facto plauſum & favorem hominum quærere ac delectari videretur.

In hoc Monaſterio, 4. Eccleſiæ conſtitutæ.

48. Igitur octavo anno poſtquàm ibi adveneramus, Monaſterium omne ſatis convenienter in omni conſtructione conſummatum, atque ab Epiſcopis provinciæ ipſius dedicatum eſt. Regebat per idem tempus Andecavenſem Eccleſiam vir ſanctiſſimus Eutropius [a]. Porrò in ipſo Monaſterio Eccleſiæ quatuor ædificatæ fuerant: quarum major in quam Fratres tam ad diurnum, quàm ad nocturnum conveniebant officium, conſecrata eſt in honore beati Petri Apoſtolorum Principis; ſecunda, ut dictum eſt jam ſuperiùs, in honore ſancti Martini: tertia verò, quæ & minor erat ceteris, in veneratione ſancti Severini [b]: quarta autem, quæ in modum turris quadrifidæ, in ingreſſu Monaſterij altiſſimè ædificata eſt, in honore ſancti Archangeli Michaëlis.

Florus iſthic habitum Monaſticum ſuſcipit.

49. His ita expletis, prædictus vir Florus non immemor promiſſionis quam Deo voverat, pergens ad Theodebertum Regem, licentiam ab eo expetiit, ut ei Regularem liceret ſuſcipere habitum, & peccata ſua, quæ plurima in ſæculari contraxerat converſatione, jejuniis & orationibus, ceteriſque ſpiritalibus fructibus redimeret. Quam cùm Rex negare nequiviſſet, triſtis licet & mærens, pro eo quòd ab eo ſeparari nollet, permiſit illi quæ depoſcebat implere, eúmque aliquantis ſecum diebus in Palatio retinens, de virtutibus, quas per beatum Maurum fieri audiebat, interrogare cœpit, vel qualiter ipſe cum diſcipulis ſuis in ſancta viveret Religione, ſeu quantus jam Fratrum numerus ibi adunatus eſſet. Quæ cùm illi omnia Florus enarraſſet, prout ea ipſe certiſſimè ſciebat, Rex dixit illi: Si placeret hoc ipſi ſervo Dei ſcirem, multùm tam eum, quàm locum illum videre cuperem, eúmque Regio noſtro honorare munere. Cui Florus reſpondit: Quæratur primùm, ſi veſtræ placet Celſitudini, ſuper hoc Viri Dei voluntas, & tunc demum, ſicut ipſe ordinaverit, ea quæ vultis, implere poteritis.

[a] Nonnulli Eutropium è Syllabo Antiſtitum Andecavenſium expungunt, & S. Albino ſubſtituunt Domitianum. Sed huic commento refutando ſufficit id quod ſuprà in Vita S. Albini num. 21. retulimus, Eutropium S. Albini deceſſoris corpus juvante Germano aliiſque Provincialibus Epiſcopis in S. Germani Autiſſiodorenſis Baſilicam tranſtuliſſe. Certè in vetuſto Epiſcoporum Andecavenſium Syllabo M S. Thuaneæ Bibliothecæ, Eutropius poſt Albinum numeratur.

[b] Nempe Severini Abbatis Noricorum Apoſtoli, cujus corpus in Italiam Sæculo v. tranſlatum magnam apud hoſpites venerationem habuit. Lege ejus Vitam variáſque Tranſlationes apud Bolland. 8. Ianu.

Ann. Chr. D. LXXXIV. Ianuar. XV.

Rex S. Maurum inviſit.

50. Dimittens ergo eum Rex, cùm in ejus oſculis diutiùs immoratus fuiſſet, dixit ad illum : Ea quæ cum Viro Dei de noſtra ad locum illum invenerìs profectione, citiùs nobis remandare ſatage : multùm enim vellem ſi poſſibile eſſet die quo capitis comam depoſueris, ibi præſens adeſſe. Veniens ergo ad Monaſterium [a] cum multis Optimatibus ac nobilibus viris, qui eum de palatio Regis fuerant ſecuti, viro Dei voluntatem Regis aperuit. Qui cùm ei reſpondiſſet, nil loco officere, ſed potiùs in meliorationem ejus ipſius ad eum adventum, quantum ipſe intelligere poterat, proficere; certum diem Regi Florus, quo ad Monaſterium venire deberet, mandavit. Quò dum veniſſet, & magnificè, ut Regiam decebat ſublimitatem, à B. Mauro & Congregatione, cujus ſanctiſſimus grex jam quadragenarium exceſſerat numerum, ſuſceptus fuiſſet; poſt orationem in conventum Fratrum pergens, Regiámque dignitatem parvipendens, beato ſe Mauro ac Congregationi, Regali indutus purpurâ humiliter proſtravit: & ut pro illo Deum exorare dignarentur, lacrymis perfuſus precabatur. Cúmque eum vir Dei à pavimento elevaſſet, Rex ait ad eum : Celebre nomen Magiſtri veſtri Benedicti ad noſtram olim delatum fuerat notitiam, cujus ſanctitatis & virtutis opera inſignia, quæ de illo audivimus, per vos quotidie fieri gaudio lætamur non modico.

Preces Monachorum humiliter depoſcit, ſeque in eorum admitti ſocietatem.

Singulos, præcipuè Berthulfum benignè complexus.

51. Tunc beatum Maurum petiit, ut Fratres eum in ſuam recipere dignarentur ſocietatem, & nomen ejus inter ſua ſcribere nomina; filiúmque ſuum THEODIBALDUM ſancto viro ac Fratribus commendabat attentiùs, præcipiens ipſi ut ſemper devotus erga locum illum eſſet, ac in omnibus ſanctæ illi Congregationi adjutor & defenſor exiſteret. Interrogavitque Virum Dei quinam illi Fratres eſſent qui cum illo venerant. Qui cùm nos digito deſignaſſet, in parte nos ſtare præcipiens, intuebatur attentiùs, nomen uniuſcujuſque ſciſcitans : quæ cùm didiciſſet, oſculatus eſt nos, deinde omnem Congregationem. Videns BERTULFUM adoleſcentem inter reliquos Fratres ſtantem, interrogabat quis eſſet; cui beatus Maurus cùm hunc eſſe Flori filium indicaſſet, vocans eum ad ſe Rex, atque ad pectus ſuum amplexando ſtringens, B. Mauro eum attentiùs amore patris ejus commendare cœpit, & ut cariſſimè ab eo nutriretur depoſcere.

Monaſterio multa largitur.

52. Inde cùm omnia habitacula Monachorum circumiens perluſtraſſet, ac convenienter inſtructa eſſe laudaſſet; ingreſſus iterum Eccleſiam B. Petri dedit ad ipſum locum fiſcum Regium, qui Boſcus vocatur, cum omnibus villis & reditibus, qui ad eum pertinebant : vocánſque ANSEBALDUM, qui ſcriptoribus teſtamentorum Regalium præerat, præcepit ei, ut antequàm de ipſo Monaſterio egrederetur, teſtamentum de eiſdem ſcriberet rebus, ac de ejus annulo Regali firmaret more : conceſſitque B. Mauro, ut ſi quid ex illo die apud eum obtinere, ipſúmque ei adire placuiſſet, liberam habuiſſet facultatem introëundi, quocunque eum ſciret. Poſuit quoque ſuper altare B. Petri pallium pretioſiſſimum, & crucem auream cum lapidibus valde pretioſis.

Confirmat Rex donata à Floro.

53. FLORUS autem accedens ad Regem deprecatus eſt eum, ut præceptum Regiæ dignitatis facere iuberet ſuper teſtamentum, quod ipſe de propriis rebus, quas loco illi tradiderat, ſcribere rogaret. Quod Rex libentiſſimè annuit. Tunc in conſpectu Regis allata ſunt munera non modica in argento & auro, gemmis quoque & diverſarum veſtium multiplicitate, quæ

[a] Si poſt octo annos quàm S. Maurus in Galliam, Theodebertus in Monaſterium Glannafolienſe acceſſit, ut ex num. 49. conſequi videtur; calculus hic cum Theodeberti ætate conciliari vix poterit. Si enim B. Maurus anno quo S. Benedictus obiit Chriſti D. XLIII. in Gallia exceptus eſt, Theodeberto eum inibi jam annum octavum agentem non licuit inviſere, ſi quidem ipſe Theodebertus juxta Gregorium Turon. in lib. 3. cap. 37. anno à Chlodovei tranſitu XXXVII. id eſt (ut receptior hodie fert ſententia) Chriſti n. XLVIII. morte extinctus eſt. Aſt veri putamus ſimile, Monaſterio nondum conſummato Theodeberti in Glannafolium contigiſſe acceſſum, quem Fauſtus vel Odo inverſo rei geſtæ ordine recitaverit. Nam aliàs Auctor infrà num. 60. Theodeberto tribuit Regni annos XIV. qua in re bellè cum Gregorio Turon. in loco citato conſentit.

Ann. Chr. DCCCLXXXIV. Ianuar. XV.

iſdem vir eo die Domino & Sanctis ejus obtulit. Dimiſit etiam viginti ex ſervis ſuis liberos, priùs eos ditans magnis donis. Deinde veniens ante ſacro-ſanctum altare, aſtante B. Mauro cum omni Congregatione, Rege quoque ex altera parte, cum populi numeroſitate quæ cum illo venerat, ac cingulum militiæ, quo eatenus uſus fuerat, deponens [a], atque ſuper altare mittens; jubente viro Dei Rex primus poſt eum de coma capitis ejus totondit, deinde quicunque ex Optimatibus voluit. Rex quoque præ gaudio lacrymas fundebat, congaudens devotioni ejus animi: vocánſque ad ſe nepotem ipſius Flori, nomine RANDRAMNUM, dedit ei per Sceptrum Regale quod manu geſtabat, quæcumque Florus patruus ejus ex Regali poſſederat dono.

Florum ipſe & Beatus Maurus attondent.

54. Poſthæc ſanctus Domini deprecatus eſt Regem, ut domum quæ hoſpitibus ſuſcipiendis aptiſſimè omni compendio ac decore conſtructa fuerat, dignaretur intrare. Quam cùm Rex ingreſſus fuiſſet, Vir Dei antequam pedibus ejus toto corpore proſtratus fuiſſet, ab eo cum nimio levatus pavore, ac inquiſitus quid vellet, reſpondit dicens: Hæc eſt petitio, quam à veſtra, vice omnium ſervorum Dei qui in hoc degunt Cœnobio, expoſco ſublimitate, ut veniat Rex cum ſervis ſuis, & alimenta cibi ac potûs quæ ei devotione & ſervitute * ſunt præparata Monachorum, percipiat cum gratiarum actione. Quod cùm Rex renuere cœpiſſet, ſéque ne id fieret, humiliter vellet excuſare, unus ex Conſiliariis ejus, vir ſapientiſſimus, EBBO nomine, dixit ei: Perpendere tibi, mi Domine Rex, convenit, quorum deprecatione iſtam ſumere depoſceris refectionem. Si enim hi qui ita Deo, ſicut tua conſpicit Celſitudo, deſerviunt, tuâ aliquomodo triſtes effecti fuerint contradictione; Deum propitium habere non poteris. Quod Rex audiens, illicò quod petebatur annuens implevit.

S. Mauro rogante Rex in monaſterio reficitur.

** al. ſervitio.*

55. Cúmque abundantiſſimè cum ſuis omnibus qui cum eo venerant refectus fuiſſet, antequam egredi à Monaſterio cœpiſſet, Florum ſibi amantiſſimum virum ad ſe deduci præcepit; qui cùm ei Monachili jam indutus habitu fuiſſet adductus, Rex uſque ad ſuffuſionem vultûs lacrymis permotus ait illi: Gratias omnipotenti Deo pro tua referimus converſione: ſed tibi ſollicitè procurandum ac ſummopere pervigilandum eſt, ut ſicut in ſæculari habitu conſtitutus, ſtrenuè ſemper ac nobiliter abſque dedecore converſatus es; ita nunc quoque in hac ſanctiſſima quam expetiſti Religione ſine reprehenſione Deo ſemper placere ſatagens, proficias quotidie de virtute in virtutem, quouſque Deum deorum in Sion felici poſſis cernere exultatione. His dictis, diutiùs in oſculis ejus immoratus, ac benedictione quam expetierat, beati Mauri roboratus, Andecavis ipſo die reverſus eſt.

Florum ad perſeverantiam hortatur.

Benedictionem à S. Mauro petit.

56. Beatus verò Maurus altera die ad inviſendum recipiendúmque fiſcum, quem iſdem Rex ad ipſum contulerat Monaſterium, eſt egreſſus. Cúmque per biduum ibi commoratus fuiſſet, paralyticus quidam qui in eadem villa per ſeptem annos toto corpore deſtitutus in lecto abſque ſenſu jacebat, deportatus atque oblatus eſt. Super quem cùm Vir Dei benedictionem ſuam dediſſet, ita ſanus effectus eſt, ac ſi umquam nihil mali de ipſa pertuliſſet deſtitutione.

S. Maurus paralyticum ſanitati reſtituit.

57. Inde reverſus ad Monaſterium, ſollicitè more Magiſtri ſui ſingulorum ſecum habitantium mores & vitam perſcrutans, ac verbum vitæ publicè & privatim eis annuntians, atque antiqui hoſtis verſutiſſimas & multiplices inſidias detegens, proficere eos ad meliora quotidie hortabatur. A ſecundo ſiquidem adventûs noſtri ad eumdem locum anno, nobiles ad eum viri undique convenire cœperant, ac ſe omnipotentis Dei ſervitio tradentes ejus cohabitationem expetere, nonnulli verò filios ſuos Deo per magiſterium ejus inſtituen-

Multi ſæculo renuntiantes ejus ſe ſubdunt magiſterio.

[a] An Florus annum probationis exegerat? Nam Novitius *nec tondetur nec veſtimenta priſtina immutat, priuſquam obedientiam promittat*, ut can. 28. Conc. Aquiſgranenſis tempore Ludovici Pij ſtatuit juxta Regul. S. Bened. cap. 58. Lege Greg. Mag. lib. 8. Epiſt. 15.

dos offerre. Unde factum eſt, ut vigeſimo ſexto anno fundationis ipſius Cœnobij, Congregatio centum quadraginta Fratrum illic adunata eſſet. Qui numerus tunc à B. Mauro ſcriptus, & auctoritate tam ejus quam totius Congregationis præfixus atque ſtatutus eſt; ut nemo deinceps exiſteret, qui hunc numerum vel excedere, vel minuere umquam in ipſius Congregatione Cœnobij auſus fuiſſet: quoniam & res quæ ibi jam tunc delegatæ erant, tantorum Fratrum numero in his quæ neceſſaria erant, ſufficiebant: & ſi amplior eſſet numerus, occaſionem patiendæ neceſſitatis fortè inſerre potuiſſet.

Ann. Chr. D. LXXXIV. Ianuar. XV.

Statuit ut ſuo in Monaſterio ſint 140 Monachi.

58. Sed ut ad id redeam unde digreſſus ſum, cùm prædictus FLORUS annis duodecim, menſibus tribus ac diebus totidem ſanctiſſimè, ut nobiliorem decebat, nobiliſſimus vixiſſet in omni religione, duodecimo Kalendarum Septembrium [a] feliciter migrans ad Dominum, diem clauſit ultimum. Filius verò ejus BERTULFUS, quàm perfectus fuerit in omni ſacroſancta obſervatione, ſequens lectio demonſtrabit.

Florus ſanctè obijt die 21. Octob.

59. THEODEBERTUS igitur Rex, cùm quatuordecim annis ſtrenuè ac nobiliter Francorum gubernaſſet Regnum, THEODEBALDO filio ſuo ſedem Regni poſt ſe dereliquit. Qui juxta patris ſui imperium, non minimùm, quo advixit tempore, tam beatum Maurum, quam noſtram dilexit Congregationem. Hic itaque patris ſui ſequens veſtigia, qui nobiliter locum Congregationis ejus cum ibidem ordine quo ſupra inſerüimus adveniſſet, honoravit: cùm & ipſe poſt mortem patris B. Maurum, ac ipſum locum, aliquando veniſſet inviſere, contulit & ipſe nihilominus, ut magnificentiâ Regiâ dignum erat, teſtamentaria auctoritate ibidem villas duas, quarum una vocabatur Villa Fabrenſis, altera verò Voſda.

Theodebaldus quædam donat S. Mauro.

60. Sed & hic cùm parvo tempore Regni apicem honorificè cum pace obtinuiſſet, immatura præventus morte, CHLOTHARIO principatûs dimiſit Monarchiam. Qui Chlotharius auditâ ſamâ B. Mauri, frequenter eum ad ſe evocans, ejus ſapientiſſimis utebatur conſiliis. Denique cùm aliquando B. Maurus duos ex Fratribus pro aliquibus neceſſitatibus ad eum tranſmiſiſſet, ab ipſo benignè omnia pro quibus ierant, annuiſſet; inquirere ab eis ſollicitè cœpit, quid vel qualia deceſſores Reges ſui noſtro contuliſſent loco. Quæ cùm ab eis reſciſſet, ait: Et noſtra Deo propitio largitas ipſi non deerit loco; præſertim cùm ampliorem illis tam Regni quàm divitiarum obtineamus poteſtatem, & bonam à Domino operandi percipimus voluntatem.

Clotarius I. S. Maurum ſæpè ad ſe evocat; ejúſque utitur conſiliis.

61. Hujus temporibus dum B. Maurus Villas ac prædia Monaſterij curam gerendo & diſponendo circumiret, quadam die in poſſeſſionem Monaſterij, cui Gaudiacus nomen, eſt ingreſſus, refrigerandi gratiâ ſecretiorem locum petiit. Quo cùm ſederet, & cum duobus Monachis qui cum eo venerant, Pſalmos decantaret, nuntiatur ei, ANSEGARIUM Archidiaconum Eccleſiæ Andecavenſis ſtare pro foribus, eíque colloqui deſiderare. Cúmque Vir Dei, ut ingrederetur, juſſiſſet, & ille poſtquam ea pro quibus venerat peroraſſet, Vir Dei ſanctus Maurus Simplicium vocans Monachum, ait illi: Virum hunc, qui nobis pro ſuâ reverentia & affabilitate dudum familiaris effectus eſt, poculo caritatis potare ac vino ſanctæ dilectionis inebriare, ut ſpirituales ſpiritualiter debemus. Cui cùm Simplicius dixiſſet, non eſt nobis quidquam vini, niſi tantùm in uno parviſſimo vaſculo, quod ad ſellam pendere conſuevit; ſanctus Domini Maurus dixit illi: Defer illud huc. Cúmque allatum fuiſſet, adjecit: Panem etiam huc deferte. Et cùm coram eo panem quoque attuliſſent; ſignum Crucis contra parviſſimum vaſculum faciens dixit: Potens eſt Dominus qui menſam populo ſuo in eremo paravit, & aquam in abundantia de petra produxit, etiam & nobis ſervis ſuis de hoc parvulo vaſculo ſufficienter vini miniſtrare affluentiam. Mirum dictu, penè & incredibile facto opus eſt ſecutum. Cùm enim ſeptuaginta * & eo ampliùs homines ibi adeſſent, qui tribus vici-

Signo Crucis vinum multiplicat.

* al. ſexaginta.

[a] Eo die in multis Martyrologijs ejus inſcriptum eſt nomen, inquit Bollandus.

Ann. Chr. D. LXXXIV. Ianuar. XV.

bus de ipſo biberent vaſculo, ita ſemper plenum repertum eſt, acſi intactum poſt primam permanſerit impletionem. Hoc miraculum nobis Simplicius cùm ad Monaſterium cum ipſo B. Mauro reverſus enarraſſet, Heliſæo eum ſimilem decrevimus æſtimandum, qui paucis de cibariis plurimos in longum pavit artifices.

Cancro laborantem ſanat.

62. Ex eo loco cùm ad Monaſterium reverteretur, obvium habuit in media via quemdam virum plebeium, cui cancri ulcus ſuperiùs occupans, tam labrum, quàm naſum, quámque etiam majorem genarum aſſumpſerat partem. Cujus calamitatem Vir Dei miſeratus, decontrà Crucis ſigno edito priſtinæ eum reſtituit ſanitati.

Chlotharius varia erogat.

** al. Blanzon.*

Electionem Abbatis liberam Rex Monachis relinquit.

63. Per idem tempus CHLOTHARIUS Andecavis veniens, Viro Dei ad Monaſterium ſe ire velle mandavit. Cui cùm à Viro Dei ut veniret remandatum fuiſſet, paucis ſecum aſſumptis ire perrexit. Cúmque veniſſet, tradidit ad ipſum locum fiſcum Regium, qui Blazon * nuncupatur : villam etiam, quæ Longus-campus dicitur, auctoritate Regia ibidem delegavit. Quem etiam B. Maurus deprecatus eſt, ut Regali edicto firmare dignaretur, quatenus Congregationi loci ipſius electionem propriam per ſuccedentia liceret habere tempora. Quod cùm præcepto Regiæ poteſtatis juxta petitionem Viri Dei Rex libenter annuiſſet, comitatus ejus benedictione, profectus eſt.

S. Maurus deponit omnes rerum temporalium curas.

64. Eo tempore beatus Maurus non facilè jam de Monaſterio egredi uſpiam volebat, ſed ordinatis Præpoſitis ac reliquis adminiſtratoribus, ipſe ſoli Deo, orationi quotidie ac lectioni vacans, ferventiùs multò quàm cœperat, deſervire in ſancto procurabat propoſitó. Cúmque gregi ſuo de die in diem incrementa ſanctæ religionis augmentari in meliùs conſpiciens, omnipotenti Deo labiis exultationis ſacrificium offerret devotiſſimæ laudationis, trigeſimo octavo ipſius Monaſterij fundationis anno, cùm ad perfectam jam veniſſet ætatem, & juxta prophetiam beatiſſimi Magiſtri ſui, qui eum poſt conſummatam trinam vicenorum annorum decurſionem, mercedem operum ſuorum à Domino recompenſandam eſſe prædixerat, finem vitæ ſuæ jam propinquantem cognoſceret;

Secedit ad Eccleſiam S. Martini.

ædificatâ ſibi domunculâ juxta B. Martini Eccleſiam, remotiorem delegit vitam aſſumere.[1]

Bertulfum ſibi ſubſtituit.

65. Sed quia grex ſanctæ Congregationis ſine Rectore qui ſuper eum ſollicitè intenderet, eſſe non poterat, omnem convocans Congregationem de ſubſtituendo ſibi Abbate ſolliciiiùs pertractabat. Cúmque omnis Congregatio Cœnobij hoc in ejus poſuiſſet deliberatione, utpote qui omnes meliùs quàm ſe unuſquiſque eorum cognoſceret; ipſe Pater ſanctiſſimus BERTULFUM nobiliſſimum ac perfectiſſimum in omni religione virum, quem ipſe ſanctiſſimus edocuerat ad tale onus ſuſcipiendum, idoneum eſſe judicavit. Cui cùm omnis Congregatio in tali electione aſſenſum præbuiſſet, ipſe Sanctiſſimus in loco eum ſeſſionis ſuæ ſedere conſtituens, ac ſingula ei in quibus tanti gregis curam gerere deberet, paterno inſinuans amore, intra domum, quæ ei, ut diximus, prope Eccleſiam ſancti Martini conſtructa fuerat, ſe recepit, duobus tantùm ad ſibi cohabitandum & ſerviendum ipſius Congregationis electis Fratribus, PRIMO ſcilicet atque ANIANO *; nobis enim qui cum eo veneramus, Bertulfo quem Abbatem conſtituerat, ſolliciiè adeſſe ac invigilare præcepit; ne fortè in aliquo à rectitudine Regularis tramitis deviaret.

** al. Amando*

Dæmonem ſibi inſultantem abigit.

66. Cúmque duos ac dimidium taliter in contritione ſpiritûs & corporis maceratione compleſſet annos, quadam nocte cùm more ſibi ſolito Eccleſiam B. Martini intrare vellet, & vota precum ac lacrymarum Domino perſolvere, diabolus magnâ obſequentium conſtipatus catervâ ab ingreſſu eum prohibuit Baſilicæ dicens : Eia Maure, qui nos à propriis deturbare ſperans ſedibus, tam longiſſimas tibíque ac tuis incognitas adiſti regiones, nunc videndo ac experiendo noſtræ perferes immiſſionis deſtituentiſſimam depopulationem. Ego enim prout libuerit ſtrages diverſarum mortium inferendo, de

tuis

tuis nunc debacchans triumphabo : ita ut vix aliquis de tanta iſthic adunata remanere videatur Congratione. Cui cùm Vir Domini reſpondiſſet : Increpet Dominus in te Satan, & in verbis tuis, quibus mendax es, & pater ejus; inimicus velut fumus evaneſcens , ſtrepitum immaniſſimum ac terrificum dedit ; ita ut etiam ipſi Viro Dei Monaſterium omne funditùs contremuiſſe fuerit viſum. Quo ſonitu Fratres expergefacti , ingentíque pavore perculſi, ſtratis illicò exſilientes, ſigna pulſare cœperunt , ac ſynaxim decantare nocturnam.

Ann. Chr. D. lxxxiv. Ianuar. xv.

67. Interea cùm Vir Dei nimiâ afflictione ac tædio pro his quæ audierat, mærens, ingreſſus Eccleſiam B. Martini Dominum deprecaretur , ut illi certiùs ea quæ malignus ei dixerat ſpiritus, revelare dignaretur; Angelus Domini ei continuò candidiſſimo amictus habitu aſtans dixit : Quid dilectiſſima Deo anima ita mærore pro his quæ à Deo agi diſpoſita ſunt , afficeris? Nam diabolus , licèt totius mendacij obtineat caput , multa tamen conjiciendo, de his præcipuè quæ frequenter eſt expertus , prænoſcit. Unde ſcias eum , non ſua voluntate, ſed imperio Dei ea quæ tibi prodidit , reſeraſſe. Nam aliquo modo verum eſt quod audiſti. Pars enim maxima hujus Congregationis infra breve tempus colligetur ad Dominum , ut ab ipſo præfixum & ordinatum eſt : ſed non propter hoc ipſe , ut aſſerit , de aliquo iſtorum vel modicùm triumphabit. Tuis enim admonitionibus & exhortationibus inſtructi, paratus unuſquiſque vocationis ſuæ diem expectabit gaudens. Quos cùm omnes , qui moderno obibunt tempore, præmiſeris felix , ut promerüiſti felicior ſubſequêris.

Ab Angelo diſcit multos ſuorum brevi morituros.

69. His dictis, viſio Angeli adſtantis ac colloquentis ablata eſt. Sanctus autem Domini facto mane omni Congregationi cuncta quæ viderat per ordinem enarravit. Deinde paterna ergà eos uſus ſollicitudine , taliter illos eſt allocutus : De his quæ ſervi Dominum velle cognoverint , ſi aliquo modo triſtari cœperint, voluntati Domini contra ire ipsâ ſuâ videntur triſtitiâ. Et ideo quia ipſe mortalibus terminum finiendæ poſuit iſtius vitæ , qui præteriri à nullo natorum valet , ſed ex eo quo primis hominibus mortem minatus eſt, ita ejus in hac irrevocabili permanet ſententia; nos quibus voluit , & quo ordine decrevit, dies hujus vitæ in proximo finiendos eſſe patefecit , maculas commiſſorum facinorum lacrymis pœnitentiæ & maceratione tergamus corporis; & ſicut Propheta admonet , ſcrutantes ſollicitè vias atque opera noſtra , præveniamus faciem Domini in confeſſione , ut atria ſupernæ civitatis in hymnis valeamus intrare confeſſionum, ejúſque claritatem cum Sanctis omnibus revelata facie perpetuò contemplari digni inveniamur. Et quia , dilectiſſimi Fratres, nunc tempus adeſſe cognoſcimus, ut incipiat iudicium de domo Domini, iudicia ejus quæ aliquando quidem occulta , numquam tamen ſunt injuſta, reverenter , ut ſervos boni Domini decet , ſuſcipientes ac perferentes, ſurſum erectis cordibus adoremus : ſummopere procurantes , ne qua minùs perfecta nos accuſet actio : ac attentiùs vigilantes , ne calcaneo noſtro tentator inſidians , muſcipulâ nos deceptionis in via hac, quâ jam undecima ingredimur hora, illaqueare poſſit.

Eos hortatur ut ſe ad mortem parent.

70. Hac exhortatione & admonitione ſancti viri, ita omnis Congregatio ad horam ultimam liberè expectandam præparare ſe cœpit, ut omnes , qui illo tempore ab hac vita de ipſo loco migravêre, cæleſtem aſcendiſſe ad patriam nulli ſit dubium. Factum eſt enim ut infra quinque menſes centum ſedecim ibi morerentur Fratres, nec plus de tanto grege quàm viginti quatuor remanerent Monachi , Inter quos etiam tunc ANTONIUM & CONSTANTINIANUM [a] comites & ſocios noſtros ſepelivimus. Expleto autem tanto nu-

Mortuis 116. Monachis, ipſe pleuritide correptus, ſupra cilicium ab humanis exceſſit.

[a] De Antonio & Conſtantiniano nihil præterea legimus , quàm quod in lib. 4. Chron. Caſſin. cap. 64. ſcribitur , Calixtum Papam II primo ordinationis ſuæ anno , Chriſti M. C. XX. ad Monaſterium S. Mauri in Glannafolio ſitum perveniſſe, rogatúmque à Monachis Caſſinenſibus qui ſecum venerant , necnon à Guardo jamdicti loci Abbate , ejuſdem Confeſſoris Chriſti Mauri Eccleſiam ſollemniter dedicaſſe , & in ea corpora SS. ANTONII & CONSTANTINIANI , qui de Caſſinenſi Cœnobio ad Gallias cum B. Mauro pertexerant, cum maxima reverentia poſuiſſe. Quæ corpora in Monaſterio Glannafolienſi ampliùs non extant , ſive à Calviniſtis in Ligerim cum aliis Reliquiis projecta ſint , ſive humo defoſſa lateant.

Anno Chr. D. LXXXIV. Ianuar. XV. mero eo tempore in eodem loco mortuorum, dolor lateris graviter beatum invaſit Maurum, qui languore ingraveſcente, quadrageſimo primo adventus ſui ad eumdem locum anno, decimo octavo Kalendarum Februariarum die, (Die 15. Ianuarij.) ante altare B. Martini ſuper cilicium ſtratûs ſui decubans, cùm exitum ſuum vivificorum muniſſet perceptione Sacramentorum, adſtantibus qui relicti erant (Sepultus in Eccleſia S. Martini.) diſcipulis feliciter migravit ad Dominum: ſepultúſque eſt in eadem Baſilica ad dexteram partem altaris: in quo loco meritis & orationibus ejus multa (Claret miraculis.) & magnifica & admiranda operatur Deus ad laudem & gloriam ſui nominis.

71. Poſt denique obitum ipſius ſancti viri, cùm ego unà cum SIMPLICIO, ſicut ipſe nobis ipſo die depoſitionis ſuæ præceperat, ad noſtrum reverti voluiſſemus Monaſterium, vir Domini BERTULFUS nos obteſtando deprecatus eſt, ne illum quo adviveret deſereremus tempore; quem cùm offendere pro ſua ſanctitate auſi non fuiſſemus, per biennium *, quod ſupervixit, cum illo morati ſumus. Quo defuncto, cùm FLORIANUS, vir totius religionis, filius ductoris noſtri Harderadi, qui à B. Mauro nutritus fuerat, ei in Monaſterij regimine ſucceſſiſſet, ac nos multis precibus retinere voluiſſet, reverſi ad vos, ô ſanctiſſimi Patres, Deo gubernante ſumus; atque hæc veſtris ob- (Rediêre Caſſinum Fauſtus & Simplicius.) ſecundantes imperiis, de vita & converſatione ſeu virtutibus B. Mauri, imperito licet ſermone conſcripſimus. Dies autem vitæ B. Mauri ita ſupputantur. Oblatus eſt Deo, ac traditus B. Benedicto cùm duodecim eſſet annorum: (Ætas S. Mauri.) habitavit cum eo viginti annis: commoratus eſt in Monaſterio ſuo, quod ipſe ædificavit, annis quadraginta, diebus quatuordecim: qui ſimul fiunt anni ſeptuaginta duo, & dies quatuordecim. Per omnia benedictus Deus, qui regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

* Si S.Maurus ineunte anno D. LXXXIV. mortuus eſt, (quod in Præfatione noſtra expendimus) Bertulfo biennio pôſt defuncto Fauſtus in Italiam regreſſus eſt, & quidem *ultimam penè jam agens ætatem*, ſuprà num. 5. Quod ſi ita eſt, cur ad tempora Bonifacij Papæ tertij ſive quarti, nimirùm poſt annos XX Vitæ S. Mauri ſcriptionem diſtulit ſenex capularis? Et tamen Fauſtum poſt vulgatos Gregorij M. Dialogorum libros huic lucubrationi operam dediſſe conſtat ex iſtis Actis, in quibus Gregorij ejúſque Dialogorum frequenter meminit. Ne quis verò dicat locos illos ab Odone Abbate ſubornatos, occurrit illud miraculum à Gregorio M. (ut num. 24. dicitur) prætermiſſum de puero claudo & muto per B. Maurum curato: quod ſanè miraculum neſcio quo modo in Odonis venerit notitiam, ſi illud ex Fauſti lectione non didicit. Exiſtimamus igitur mendum in notas Chronologicas irrepſiſſe, ac Bertulfum pluſquàm biennio, immo fortè duodecennio ſuperfuiſſe S.Mauro, atque Fauſtum ſeriùs in Italiam reverti ſſe. Aliàs Fauſtus anno Chriſti D. LXXXVI. adeò ultimam nedum jam agebat ætatem, ut vix annum ſexageſimum eſſet prætergreſſus, qui ſeptennis S.P.Benedicto in Monaſterio Caſſinenſi non ante annum D. XXX. oblatus eſt, ut num. 1.

ALIA VITA EIVSDEM

Paulo Diacono auctori perperàm adſcripta.

Ex Proſperi Martinengij Tomo tertio.

I. Auctoris invocatio.

DUx, via, vita, tuis, decus & laus, gloria, virtus,
    IESU lux lucis, dux, via, vita tuis.
Tu facis omnipotens animalia muta profari,
    Quod tibi cumque placet, tu facis omnipotens.
Da precor ut referam ſancti magnalia MAURI,
    Quæ per te geſſit, da precor ut referam.

(Maurus duodennis Monachus efficitur.)

Cùm duodennis erat, BENEDICTO eſt traditus almo,
    Contempſit mundum cùm duodennis erat.
Deſinit eſſe puer, Monachus poſtquam incipit eſſe,
    Moribus, haud ævo, deſinit eſſe puer.

II. Virtutibus & ſignis clareſcit.

Quis rogo non ſtupeat jejunia continuata?
    Exſomnes noctes quis rogo non ſtupeat?
O lacrymas, gemitus, ô longa ſilentia, frigus;
    Calcea ſtrata, ſagum, ô lacrymas, gemitus.

Emicat à puero virtutum lumine Maurus, *Ann. Chr. D. LXXXIV. Januar. XV.*
Eximiis ſignis emicat à puero.
Quis trahat æde vagum ſanctâ Pater aſpicit almus;
Aſpicit & Maurus quis trahat æde vagum.
Puſio lapſus aquis Benedicto mente videtur,
A Mauro eripitur puſio lapſus aquis.
Obſtupeat ratio Maurus quòd in amne cucurrit;
En Petrus alter adeſt, obſtupeat ratio.
Greſſibus, eloquio caſſum luxere parentes,
Hic prece donat eum greſſibus, eloquio.
Poſt Patris hunc obitum ſperabat habere Caſinus; *III. In Gallias mittitur.*
Optabat Patrem poſt Patris hunc obitum.
Glannafoli Pater eſt nimiùm mærente Caſino,
Præcepto patris Glannafoli Pater eſt.
O Benedicte tuus replet omnia rumor, alumnus
A Gallis petitur ô Benedicte tuus.
Concio tota dolet quòd Gallia poſtulet illum,
Quòd ſe deſtituat concio tota dolet.
Dat Benedictus ei libram, vas, atque libellum;
Oſcula dant Fratres, dat Benedictus ei.
Proſequitur ſuper hæc ad portam digredientem,
Digreſſum donis proſequitur ſuper hæc.
Deſtinat almus ei ſacra xenia Relliquiarum, *IV. Reliquias & Epiſtolam à S. Benedicto accipit.*
Hiſque docens verbis deſtinat almus ei.
Accipe, care mihi, nunc ultima dona Magiſtri,
Extremos apices accipe, care mihi.
Hæc tibi, mi ſoboles, noſtrum teſtentur amorem;
Munimen præſtent hæc tibi, mi ſoboles.
Octo decémque quater complebis tempora tertiis;
Aſtra petes actis octo decémque quater.
Iam valeas abiens, contraria perpetiêris,
Proſper erit Dominus, jam valeas abiens.
Plurima dum graditur fiunt contraria Mauro,
Signa facit Maurus plurima dum graditur. *V. Miracula in via facit.*
Fractus ab arce ruens nullo medicante valeſcit,
Hoc orante valet fractus ab arce ruens.
Oſſa pedis ſubitò caſus diſtorſit equeſtris,
Torta regit Maurus oſſa pedis ſubitò.
Luminis officium poſcit ſibi cæcus ab ortu,
Et recipit tactu luminis officium.
Semineçem puerum flet mater, & iſte dolens flet;
Mox prece dat vegetum ſeminecem puerum.
Quòd Pater aſtra petat, videt abſens, dixit ut ille; *VI. S. Benedicti felicem videt exitum.*
Angelus huic monſtrat quòd Pater aſtra petat.
O Benedicte viâ conſcendis ad æthera mirâ,
Fac iter hac nobis, ô Benedicte, viâ.
Corruit Æditus ſtructo jam pariete quidam,
Penè obit is poſtquam corruit Æditus. *Exanimi vitam reſtituit.*
Hunc Pater egregius deportat ad oſtia templi;
Soſpitat & precibus hunc Pater egregius.
Validus obſtupuit, qui venerit inſcius illuc,
Quòd ſubitò valeat validus obſtupuit.
Spiritibus ſatanæ tres dat detractio fabros, *VII. Alia ſigna patrat.*
Hos adimit Maurus ſpiritibus ſatanæ.

Ann. Chr. D. LXXXIV. Ianuar. XV.

Ex tribus eripuit vitam malus Angelus uni,
Morti unum Maurus ex tribus eripuit.
Vir benedictus ab hoc ſeptenni ex clade valeſcit,
Mox ſurgit ſoſpes vir benedictus ab hoc.
Vaſe merum mageſit, manus hujus quod benedicit,
Quóque magis bibitur vaſe merum mageſit.
Canceris ulcus habens naſum labra perdiderat jam,
Hoc ſignante valet canceris ulcus habens.

IX. Dæmonis terriculamenta ſuperat.

Oſtia Baſilicæ cùm noctu intrare pararet,
Ante ſtetit ſatanas oſtia Baſilicæ.
Maure agedum propriis ſoliis nos pellere ſperas,
Conſule ſi valeas Maure agedum propriis.
Vix tibi, vix aliqui remanebunt ex grege tanto,
Omnes ſunt noſtri, vix tibi, vix aliqui.
Ut libitum fuerit, ducam de hac plebe triumphos,
Occidam, ſternam, ut libitum fuerit.
Increpet Omnipotens, inquit, ſatana, Deus in te,
Inque tuis verbis increpet Omnipotens.
Hæc ubi verba dedit, ſatanas velut aura recedit,
Introit ipſe domum hæc ubi verba dedit.

X. Ab Angelo futuram ſuorum mortem diſcit.

Dum rogitat Dominum, ſolatia cælitus adſunt,
Angelus adſtat ei dum rogitat Dominum.
Deſere triſtitiam, Domini cariſſime, iuſſus
Prodidit hæc ſatanas, deſere triſtitiam.
Tempore quippe brevi veſtrum pars major obibit,
Tu quoque ſumma petes tempore quippe brevi.
Ne metuas quod ait ſtraturum ſe fore cunctos,
Ejus nullus erit, ne metuas quod ait.
Hæc Pater eximius præſcivit munere Chriſti,
Fratribus exponit hæc Pater eximius.

XI. Moritur.

Aſtra petens obiit parvo pars maxima Fratrum,
Ipſéque poſt omnes aſtra petens obiit.
Conditus in tumulo ſignorum luce coruſcat,
In cælis regnat conditus in tumulo.
Inde ſuos famulos Domino tribuente tuetur,
Viſitat, atque fovet inde ſuos famulos.

XII. Miracula poſt mortem.

Teſtis adeſt ſuper hoc cæſus per ſomnia IACOB [a],
BILHEIL, ac RORIGO teſtis adeſt ſuper hoc.
Teſtis adeſt ſuper hoc GAIDULFI terribilis mors,
ANAGUARETH [b] viſus teſtis adeſt ſuper hoc.
Impius ille * ferox famulos diſtraxerat ejus,
Ejus calce perit impius ille ferox.
Hic pius *, ac reverens ipſius adiverat ædes,
Ipſum ſpectat inus hic pius ac reverens.
Cantica, vota, preces tibi tunc dabat, Angele, Maurus,
Túque dabas Domino cantica, vota, preces.
Sæpius, inquit, ego quid agam, ſpeculatus es iſthîc,
Viſo meos famulos ſæpiùs, inquit, ego.
His ſua qui rapiunt inhibentur cælitus hoſtes,

* Gaidulfus.

* Anaguareth.

[a] Glannafolienſe Monaſterium à Gaïdalfo Ravennate, cui à Pipino commiſſum fuerat, miſerè direptum Rorigo Andecavenſium Comes & Bilechildis ipſius uxor reſtaurare cœperant. Dum verò in cœpto opere aliquantiſper tepeſcerent, Iacob Abbas Cormaricenſis apud Turones ſemel iterúmque cælitùs admonitus dum eos ad opus urgere diſſimulat, S. Mauro pœnas luit. Hæc repetenda ſunt ex hiſtoria everſionis ac reſtaurationis Glannafolienſis, quam Sæculo IV. Benedictino referemus.

[b] Anaguareth Brito mira ad S. Mauri ſepulcrum vidit, ex eadem Hiſtoria.

Ann. Chr. D. LXXXIV. Ianuar. XV.

Amentes fiunt his ſua qui rapiunt.
Bis famulum perimens famulum vice reddidit ejus,
Sed miſerè periit bis famulum perimens.
Ejus apud tumulum miracula plurima fiunt,
Cælica turba canit ejus apud tumulum.
Ejus apud tumulum repetit pedis actio claudos,
Eſt data lux cæcis ejus apud tumulum.
Ejus apud tumulum valuit paralyticus unà,
Eſt data vox mutis ejus apud tumulum.
Octo fuere ſimul vario languore gravati,
Incolumes illic octo fuere ſimul.
Omnia ſi referam tempus me deſeret ipſum,
Vox me deficiet, omnia ſi referam.
Ipſe Caſinus ovat potiens magnalibus ejus,
Ejus & exuviis [a] ipſe Caſinus ovat.
Ipſius hìc meritis multis datur eſſe valentes,
Salvantur plures ipſius hìc meritis.
Hìc Pater alme tuis præſens famulantibus eſto,
Auxilium confer hìc Pater alme tuis.
Hìc Pater alme tui memor adſis diſcipulatûs,
Patris adeſto comes hìc Pater alme tui.
Fac prece, fac meritis hoſtem ſuperemus iniquum,
Nos vobis ſocios fac prece, fac meritis.
Te Patre noſtra cohors poſt Patrem caſſa dolebat,
Cum Patre lætetur te Patre noſtra cohors.
Sint ſuper aſtra poli grex cum Paſtoribus omnis,
Cum grege Paſtores ſint ſuper aſtra poli.

XII. Auctor ſe Caſſinatem Monachum indicat.

[a] Auctor agere videtur hìc de Brachio S. Mauri à S. Odilone ad Caſſinates tranſmiſſo, ut Leo Marſicanus in lib. 2. Chron. Caſſin. cap. 53. ſcribit.

HYMNVS DVPLEX DE S. MAVRO;

Auctore Alfano ex Monacho Caſſin. Archiepiſcopo I. Salernitano, qui anno M. LX. floruit.

Ex To. 2. Italiæ ſacræ.

QUid tuo nobis potius placere
In die debet, tibi quàm decoris
Fortiùs niti precibus vel hymnis,
Optime MAURE.
Tu ſacris quondam puer inſtitutis
Maximum vitæ ſtudium perennis,
Unde præclaris rutilas triumphis,
Hic didiciſti.
Es memor quantæ fidei fuiſti,
Cùm tuos mollis tulit unda greſſus,
Excito curſu PLACIDUM profundo
Fonte levaſti.
Illud eſt inter tua ſigna valde
Dulcius nobis, quòd & hac in arce
Languido greſſum ſimul & loquelam
Reſtituiſti.
Hìc viam longè poſitus videbas

Ann. Chr. DLXXIV. Ianuar. XV.

Palliis ſtratam, facibus coruſcam,
Quam Pater cælum BENEDICTUS olim
Noſter adivit.
Quod tibi quondam fieri petebas,
Lege ſub qua nos modò Regulari
Gaviter vivens, prece da perenne
Vivere nobis.
Ipſe fundator placidæ quietis
Hujus, hoc tecum faciat rogamus:
Nam quod optamus, bene ſi velitis
Ferre poteſtis.
Velle det vobis pietatis auctor
Rex Deus, cum quo ſine fine regnet
Filius compar, ſed & utriuſque
Spiritus almus. Amen.

ALTER.

GAudere, Fratres, nos hodie decet,
Et quæque cordis triſtia ſpernere,
Summa Beati lætitia Viri
His cujus odas pangimus organis.
Hæc illa lux eſt qua ſubiit polum
MAURI ſolutus corpore ſpiritus:
Sic Regis actâ militiâ ſui
Tantæ quietis præmia pertulit.
Cæleſtis aulæ factus economus
Præſtat benignè digna petentibus,
Qui noſtra ſumpto mox ſibi munere
Illuſtret almo pectora lumine.
Hic ARDERADI membra miſerrimè
Colliſa caſu protinus integrè
Sanavit olim, cùm ſua ſeculo
Fulgebat omni mens ſimul & caro.
Fracto medelam de pede SERGIO,
Lumênque cæco præbuerat LINO,
Senſu carente ſubſtulit à nece,
Ejuſque vixit mortuus ad precem.
O MAURE felix, quæſumus utere
Quo jam ſolebas, & modò pleniter
Noſcat Caſſini dulce ſolum tibi
Quid tanta poſſit gloria quam * cluis.
Fac quod rogatur nunc tua caritas,
Nam juris hoc dat legibus æquitas
Debere quemquem pro patria mori.
Tu vive, ſed nos vivere fac tibi.

Quatuor ultimi verſiculi deſiderantur & Hymni concluſio.

*ſ. quâ.

ALIVS HYMNVS DE S. MAVRO

Ex Breviario Caſſinenſi à ſexcentis fere annis manu deſcripto, quod R. P. Paſchaſius Queſnel Oratorij Presbyter communicavit.

COnfeſſor Domini MAURE Patemi
Summi pro meritis Nominis hæres

Ann. Chr. D. LXXXIV. Ianuar. XV.

Collibratus ades Regis amicis
Cunctis præcipuis Omnitenentis.
Clemens viſe locum quo puer olim
Obverſatus eras dogmate ſacro,
Oblatus Domino dote parentum,
Nutritore cluens jam duodennis.
Parens imperio curris in undis,
Erepto ſocio laude bearis,
Primum Diſcipulum ſic imitaris,
Qui primus liquidas preſſerat undas.
Claudus te querula voce perurgens
Exin nempe tuâ fert prece greſſum.
Virtutum ſtudiis tantus haberis,
Quòd magnis Patribus par videaris.
Te Dux eximius ac Pater almus
Gallis Archiatrum dat animarum:
Hinc jam collacrymant oſcula Fratrum,
Abſceſſúmque tuum flendo ſuſurrant.
Annos jam tibi dat aurea libra,
Ad lucis patriam lux tua ſpirat,
Qua ſolis radiis cuncta videntis
Perfuſus placidis latè coruſcas.
Te nunc ſuppliciter quæſumus unà,
Ut nobis veniam ritè preceris:
Evicto ſtadio quò mereamur
Tecum perpetua ſede locari.
Præſtet Altithroni ſumma poteſtas
Qui cæli ſolio regnat in alto,
Solo velle ſuo condita ſervans
Fixus imperitans cuncta regendo. Amen.

MONITVM.

H*ISTORIAM Tranſlationis S. Mauri exhibebit ſeculum* IV. *Benedictinum*, VI. *verò ejuſdem Brachy in monte Caſino exceptionem.*

PASSIO S. VINCENTII ABBATIS LEGIONENSIS, RAMIRI ET Sociorum Martyrum.

Circa ann. D. LXXXIV. Martij XI. & XIII.

Ex vetuſto Breviario Valliſoletano.

1\. HISPANIAM, ſive id ſoli metallorúmque ubertas, ſeu domeſticæ ſeditiones, ſeu cæli temperies effecerit, exteræ nationes & pleræque barbaræ ſæpiſſimè occuparunt. Nam & Carthaginenſes & Romani & Gothi & Maehometani & Vandali & Alani illam nonnumquam poſſederunt. Inter quas Suevi Germaniæ populi in illam irrumpentes, Callaicos atque vicinos illis populos in ditionem ſuam redegerunt. *Hiſpania ſæpiùs a variis occupata*

2\. Suevi igitur Ariana hæreſi infecti, variis dolis varióque cruciatuum genere ſubditos ſibi populos in ſuam hæreſim pertrahere conabantur. Quo- *Suevi Vincentium in hæreſim pertrahere fruſtra conantur.*

Circa ann. D. LXXXIV. Martij 21. & XIII.

rum Rex RICILIANUS [a] VINCENTIUM Abbatem Cœnobij ſanctorum Martyrum Claudij Luperci & Victorici in ſuburbio Legionis * urbis ſub Divi BENEDICTI Regula, virum Orthodoxæ fidei obſervantiſſimum, ad ſe in concilium quod congregaverat adductum graviſſima objurgatione increpuit, quòd in Arianum dogma non conſentiret.

* Leon.

Vincentius flagris cæſus, ab Angelo curatur.

3. At cùm Vincentius reſpondiſſet præſtare mori quàm Catholicam fidem deſerere, quam Nicæna Synodus ſua auctoritate approbaſſet; hujuſmodi reſponſo in iram verſus Ricilianus ſpoliatum Vincentium, in medio concilio flagris crudeliter cædi imperat. Sed dum ſanguis ex flagellorum vibicibus fluere cœpiſſet in terram, jubet illum Rex tenebroſo carcere aſſervari obſeratis anulo regio carceris foribus. Sed divinitus ab Angelo multa luce carcerem illuſtrante ſuæ integritati reſtitutus, laudes Deo canebat.

Capitis damnatur.

4. Productus itaque poſtridie in concilium, altiſſima voce coram omnibus fidei Symbolum, quo Arianorum hæreſis damnata eſt, in concilio cùm recitaſſet, ſcilicet, *Nil prius aut poſterius, nil majus aut minus, ſed totæ tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt & coæquales*, morti addicitur. Iuſſit autem Ricilianus ut ante Cœnobij ſui fores occideretur. Quem cùm occidendum ducerent, & ipſe Chriſti in Cruce pendentis verba repeteret, *Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*; quidam ex circumſtantibus gladio ingenti vulnere illius caput percuſſit, quo ictu corruens ſpiritum Domino tradidit.

Suos monet de clade futura.

5 Monachi Martyris corpus noctu rapientes juxta Eccleſiæ parietem ſepelierunt ad Occidentem, ſuperinjecto ſepulturæ marmore & inſculpto carmine [b], quod martyrium, ætatem & mores complectebatur. Viſus eſt Monachis vigilantibus inter Martyrum choros, quibus prædixit adeſſe videlicet Martyrij tempus ſi qui cuperent, aut oportere illos relicto Cœnobio in abditiſſimis locis ſe occultare.

Ex novo Breviario Valliſoletano.

Monachi aliò fugientes Cœnobium conſtruunt.

6. Monachi ergo fuga ſibi conſulentes, in Callæciam ſe contulerunt: ubi aliud Cœnobium ædificarunt, cui ex relicto nomenclaturam indiderunt, S. Claudij ſimiliter appellantes. Quod à nigris, quales erant primi illi conditores, longo tempore inhabitatum, hodie à Ciſtercienſibus Monachis, qui ab illis ſub eadem Regula originem ducunt, incolitur. Corpus verò S. Vincentij divino nutu poſtea repertum & Ovetum * deportatum, in Cathedrali Eccleſia argenteâ thecâ reconditum aſſervatur, quam illi ex voto ſuis impenſis conſtrui curavit Magiſter Garſias ejuſdem Eccleſiæ Archidiaconus anno Domini ducenteſimo ſexageſimo octavo. *

* Oviedo.

* ſupple ſupra M.

Ramirus Prior morti ultro cum 12. ſociis ſe exponit.

7. RAMIRUS Monaſterij S. Claudij Legionenſis Prior, licèt à Divo Vincentio dudum pro fidei Catholicæ defenſione ab Arianis occiſo de inſtante perſecutione admonitus, in aliam poſſet civitatem juxta Evangelij licentiam effugere; maluit tamen vitam corporis quàm animæ in periculum duci: & quam à Deo inſufflante acceperat in ſpiraculo vitæ, hanc ipſi in carne mortui ſed in gloria reſurgentis Agni ſtolâ reddere purpuratam. Quare cùm forti animo Reciliano Gothorum * Regi Ariano pro fide Catholica reſtitiſſet, mortem non fugit, ſed libenter excepit, dum ſatellitibus iniquiſſimi Regis ad Monaſterij

* l. Suevorum.

Quo anno?

a. De Rege ac tempore quo Vincentius Martyrium ſubiit, tres legimus Auctorum ſententias. Prima id factum eſſe aſſerit ſub Riciliano Suevorum Rege hujus nominis ſecundo circa annum Chriſti D. LIV. uti Yepez in Chronico Bened. cenſet. Altera eſt Baronij S. Vincentij Martyrium ad Regem Leuvigildum referentis anno D. LXXXIV. Poſtrema eſt Ambroſij Morales, Iohannis Marianæ & aliorum, qui Eram DC LXVIII. ſeu annum Chriſti DC. XXX. adſignant. At cùm ſententia de duobus Ricilianis nullo veterum nitatur fundamento, & Suevorum in Callæcia imperium anno D. LXXXVI. extinctum penitùs atque ſublatum jam eſſet, Baronio potiùs accedimus. Certè Iohannes Biclarenſis in Chronico anno IV. Tiberij, qui eſt Leuvigildi XII. refert, *Leuvigildum in Vrbem Toletanam Synodum Epiſcoporum ſectæ Arianæ congregaſſe, & antiquam hæreſim novello errore emendaſſe.* Quæ optimè quadrant iis quæ hic de Synodo narrantur.

b Hoc carmine ab annis dumtaxat trecentis in pariete exarato decepti ſunt Ambroſius Morales & alij, ut in annum DC. XXX. rejicerent S. Vincentij Martyrium, quod Erâ DC. LXVIII. contigiſſe præfata inſcriptio fallit. Iſthoc rude Epitaphium legant qui volent apud Yepez in Chron. ad ann. 554. cap. 2. & in Martyrol. Hiſp. ad diem XIII. Martij, neque enim relatu dignum duximus.

fores

fores occurrit: ibíque duodecim Monachis in Martyrij conſortium adjunctis, impio ferro caput præcidendum, animam Deo reddidit coronandam circa annum Domini quingenteſimum quinquageſimum quartum [a].

Circa ann. D. LXXXIV. Martij XI. & XIII. [a]

8. Horum SS. Martyrum corpora ab illo tempore in dicto Monaſterio S. Claudij ad præſens uſque tempus permanſerunt: locum tamen in quo ſacra pignora quieviſſent, ſucceſſiva & longa temporis ſeries paulatim dedit in oblivionem, uſque dum circa annum Domini milleſimum nonageſimum quartum, dum vetuſtiſſimi Templi parietes præ ſenio jam ruinam periculoſam minantes in auguſtiſſimum Templum, quale nunc conſpicitur, commutandos expediens viſum eſt deturbari: ecce ſub altari ante omnem antiquorum memoriam Divo Ramiro dicato, ex impolito lapide fabricatus loculus ubi ſacrum ejuſdem Martyris corpus aſſervatum erat. Qui ſub altari novo eodem quo priùs nomine conſecrato poſitus eſt, ſacra verò oſſa in thecam argenteam denuo ſupra ipſum decentiſſimè collocata. Ubi propter crebra miracula, quibus ſemper Deus in Sanctis ſuis mirabilis demonſtratur, magna illius populi religione coluntur.

Horum ſepultura dudum ignota detegitur.

[a] De anno dictum ſuprà: dies S. Vincentio V. Idus Martias, S. Ramiro pridie Idus eaſdem in Martyrol. H[illegible] & Breviariis adſignatus.

DE S. ELEUTHERIO ABBATE SPOLETINO.

Circa ann. D. LXXXVI. April. XVIII.

Ex Gregorio Magno *lib. 3. Dial. c. 33.*

1. ELEUTHERIUS Pater Monaſterij beati Evangeliſtæ Marci, quod in Spoletanæ urbis pomœriis ſitum eſt, diu mecum eſt in hac urbe in meo Monaſterio converſatus, ibíque defunctus eſt [a]: quem ſui diſcipuli referebant plorando mortuum ſuſcitaſſe. Vir autem tantæ ſimplicitatis erat & compunctionis, ut dubium non eſſet, quòd illæ lacrymæ ex tam humili ſimplicique mente editæ, apud omnipotentem Deum multa obtinere potuiſſent. Hujus ergo aliquod miraculum narrabo, quod inquiſitus mihi ſimpliciter & ipſe fatebatur.

Eleutherius Abbas mortuum ſuſcitavit. [a]

2. Quadam namque die dum iter caperet, facto veſpere cùm ad ſecedendum locus deeſſet, in Monaſterium Virginum devenit, in quo quidam parvulus puer erat, quem malignus ſpiritus omni nocte vexare conſueverat. Sed Sanctimoniales feminæ ut virum Dei ſuſceperunt, eum rogaverunt, dicentes: Tecúm Pater hac nocte puer iſte maneat. Quod ipſe benignè ſuſcepit, ſecúmque eum nocte eadem jacere permiſit. Facto autem mane, cœperunt Sanctimoniales feminæ eumdem Patrem vigilanter inquirere, ſi quid puer, quem dederant, nocte eadem feciſſet. Qui miratus cur ita requirerent, reſpondit: Nil. Tunc illæ ejuſdem pueri innotuerunt cauſam, & quòd malignus ſpiritus nulla ab eo nocte recederet, indicaverunt, ſummopere poſtulantes, ut hunc ſecum ad Monaſterium tolleret, quia jam vexationem illius videre ipſæ non poſſent. Conſenſit ſenex, puerum ad Monaſterium duxit. Qui cùm multo tempore in Monaſterio fuiſſet, atque ad hunc antiquus hoſtis accedere minimè præſumpſiſſet, ejuſdem ſenis animus de ſalute pueri immoderatiùs per lætitiam tactus eſt.

Puerum ſecum in lecto admiſſum à dæmonio liberat.

3. Nam coram poſitis Fratribus dixit: Fratres, diabolus ſibi cum illis ſororibus jocabatur: at verò ubi ad ſervos Dei ventum eſt, ad hunc puerum accedere non præſumpſit. Poſt quam vocem, hora eadem ac momento idem puer

Sed eo immoderatiùs inde lætante puer iterũ corripitur.

[a] Nempe Aprilis die 18. licèt in Martyrologio Romano memoretur die 6. Septembris, quando ejus corpus in majorem Eccleſiam Spoletinam tranſlatum eſt, ut Ferrarius in Catal. SS. Ital. notavit.

Circa ann. D. LXXXVI. April. XVIII.

coram cunctis Fratribus diabolo ſe invadente vexatus eſt. Quo viſo, ſenex ſe protinùs in lamentum dedit. Quem dum lugentem diu Fratres conſolari voluiſſent, reſpondit, dicens: Credite mihi, quia in nullius veſtrum ore hodie panis ingredietur, niſi puer iſte à dæmonio fuerit ereptus. Tunc ſe in orationem cum cunctis Fratribus ſtravit, & eouſque oratum eſt, quouſque puer à vexatione ſanaretur. Qui tam perfectè ſanatus eſt, ut ad hunc malignus ſpiritus accedendi auſum ulteriùs non haberet.

Petrus. Credo, quòd ei elatio parva ſubrepſerat, ejus diſcipulos omnipotens Deus facti illius eſſe voluit adjutores.

Gregorius. Ita eſt. Nam quia pondus miraculi ſolus portare non potuit, diviſit hoc cum Fratribus, & portavit.

Eleutherij meritis Gregorius virtutem jejunandi obtinet.

5. Hujus viri orario quantæ virtutis eſſet, in memetipſo expertus ſum. Nam cùm quodam tempore in Monaſterio poſitus inciſionem vitalium paterer, crebríſque anguſtiis per horarum momenta ad exitum propinquarem, quam medici moleſtiam Græco eloquio ſyncopin vocant; & niſi me frequenter Fratres cibo reficerent, vitalis mihi ſpiritus funditus intercidi videretur; Paſchalis ſupervenit dies. Et cùm ſacratiſſimo Sabbato, in quo omnes & parvuli pueri jejunant, ego jejunare non poſſem, cœpi plus mœrore, quàm infirmitate deficere. Sed triſtis animus conſilium citiùs invenit, ut eumdem virum Dei ſecretò in Oratorium ducerem, cúmque peterem, quatenus mihi ut die illo virtus ad jejunandum daretur, ſuis apud omnipotentem Dominum precibus obtineret. Quod & factum eſt. Nam mox ut Oratorium ingreſſi ſumus, à me humiliter poſtulatus ſe ſe cum lacrymis in orationem dedit, & poſt paululum completa oratione exiit. Sed ad vocem benedictionis illius, virtutem tantam meus ſtomachus accepit, ut mihi funditus à memoria tolleretur cibus & ægritudo. Cœpi mirari quis eſſem, quis fuerim: quia & cùm ad animum redibat infirmitas, nihil in me ex his quæ meminera, recognoſcebam. Cúmque in diſpoſitione Monaſterij occupata mens eſſet, oblivíſcebar funditùs ægritudinis meæ. Si verò (ut prædixi) rediret ægritudo ad memoriam, cùm tam fortem me eſſe ſentirem, mirabar ſi non comediſſem. Qui ad veſperum veniens, tantæ me fortitudinis inveni, ut ſi voluiſſem, jejunium uſque ad diem alterum transferre potuiſſem. Sicque factum eſt, ut in me probarem ea etiam de illo vera eſſe, quibus ipſe minimè interfuiſſem.

Nota.

6. Petrus. Quia eumdem virum magnæ compunctionis fuiſſe dixiſti, ipſam lacrymarum vim largiùs addiſcere cupio. Unde quæſo, ut mihi quot ſunt genera compunctionis ediſſeras.

Compunctio duplex. Thren. 3.

Gregorius. In multas ſpecies compunctio dividitur, quando ſingulæ quæque à pœnitentibus culpæ planguntur. Unde ex voce quoque pœnitentium Hieremias ait: *Diviſiones aquarum deduxit oculus meus.* Principaliter verò compunctionis genera duo ſunt: quia Deum ſitiens anima priùs timore compungitur, pòſt amore. Priùs enim ſe ſe in lacrymis afficit: quia dum malorum ſuorum recolit, pro his perpeti æterna ſupplicia pertimeſcit. At verò cum longa mæroris anxietudine fuerit formido conſumpta, quædam jam de præſumptione veniæ ſecuritas naſcitur, & in amore cæleſtium gaudiorum animus inflammatur: & qui priùs flebat ne duceretur ad ſupplicium, poſtmodùm flere amariſſimè incipit, quia differtur à regno. Contemplatur etenim mens qui ſint illi Angelorum chori, quæ ipſa ſocietas beatorum ſpirituum, quæ majeſtas æternæ viſionis Dei: & ampliùs plangit, quia bonis perennibus deeſt, quàm flebat priùs, cùm mala æterna metuebat: ſicque fit, ut perfecta compunctio formidinis, tradat animum compunctioni dilectionis.

Ioſue 15.

7. Quod benè ſacrâ veracíque hiſtoria figurata narratione deſcribitur, quæ ait, quòd Axa filia Caleph ſedens ſuper aſinum ſuſpiravit. Cui dixit pater ſuus: Quid habes? At illa reſpondit: Da mihi benedictionem. Terram Auſtralem & arentem dediſti mihi, junge & irriguam. Dedítque ei pater ſuus irri-

guum ſuperius, & irriguum inferius. Axa quippe ſuper aſinum ſedet, cùm irrationalibus carnis ſuæ motibus anima præſidet. Quæ ſuſpirans, à patre terram irriguam petit, quia à Creatore noſtro cum magno gemitu quærenda eſt lacrymarum gratia. Sunt namque nonnulli, qui jam in dono perceperunt liberè pro juſtitia loqui, oppreſſos tueri, indigentibus poſſeſſa tribuere, ardorem fidei habere: ſed adhuc gratiam lacrymarum non habent. Hi nimirum terram Auſtralem & arentem habent, ſed adhuc irriguâ indigent: quia in bonis operibus poſiti, in quibus magni atque ferventes ſunt, oportet nimirum ut aut timore ſupplicij, aut amore regni cæleſtis mala etiam quæ anteà perpetraverunt deplorent. Sed quia (ut dixi) duo ſunt compunctionis genera, dedit ei pater ſuus irriguum ſuperius, & irriguum inferius. Irriguum quippe ſuperius accipit anima, cùm ſeſe in lacrymis cæleſtis regni deſiderio affligit: Irriguum verò inferius accipit, cùm inferni ſupplicia flendo pertimeſcit. Et quidem priùs inferius, ac pòſt irriguum ſuperius datur. Sed quia compunctio amoris, dignitate præeminet, neceſſe fuit, ut priùs irriguum ſuperius, & pòſt irriguum inferius commemorari debuiſſet. Circa ann. D. LXXXVII. April. XVIII.

Petrus. Placet quod dicis.

VITA S. IVNIANI ABBATIS MARIACENSIS,

Ann. Chr. D. LXXXVII. Aug. XIII.

Auctore Vulfino Boëtio Epiſcopo Pictau. qui Ludovico Pio imperante floruit.

Eruta ex codd. MSS. S. Iuniani Nobiliacenſis.

PROLOGUS AD GODOLENUM Abbatem Nobiliacenſem.

1. IN ſcribendis inluſtrium præclariſſimis virorum geſtis & nobiliſſimis triumphis, ut in futuro inviolabiliter ſciri poſſint, nec ulla temporum diuturnitate aboleri, illi maxime ſtilum adhibuerunt, quibus & facundia ſermonis & nitor eloquentiæ, ſenſûſque plenitudo exuberabat: maximè qui liberalibus artibus apprime eruditi, & Rhetoricæ facundiæ, & Dialecticæ diſpoſitionis congruentiſſima connexione pollebant, quibus non ſolùm artis peritia & argumentorum ingenia, in quibus ab ipſis cunabulis nutriti fuerant ſuppeditabat, verumetiam genuini ſanguinis proſapies, & origo Romanæ gentis in Latina lingua acerrimos in explicando quæ vellent, reddebat. Auctoris patria & modeſtia. At verò ego homo ab ſtirpe Romana penitus alienus, & Geticæ Sarmatum gentis originem trahens, quibus magis barbara initio ſermonis garrulitas extitit, quàm Latinæ eloquentiæ notitia, quamvis ab ipſis infantiæ rudimentis inter Grammaticos, Rhetoricóſque non minimè nutritus fuerim, ſed ingenij tarditas, & naturalis quodammodo ſegnities nequaquam eloquentem creavit. Unde penitus abnueram ſcribere aliquid quod in poſterum legentibus ridiculum foret. Sed quia tua me ſanctitas, Abba Godolene, cogit ut tibi inſignia miraculorum geſta tanti viri qua poſſim oratione ſcriptitando explicem, & ordinabiliter narrando quæ geſta ſunt eloquar, valde hinc inde angor, veritus ſi ſcribere recuſavero ne fortè inobedientiæ reus iudicer: ſi imperiis tuis paruero, legentibus quibuſque detractionibus pateam, maximè his qui magis aliorum reprehendere quàm ſua proferre, & malint livore detrahere quàm ſimplici mente condiſcere.

Ann. Chr. D. LXXXVII. Aug. XIII. 2. Quamobrem elegi tuæ ſanctitatis reverentia fretus & oratione, detrahentium patère inſidiis quàm per inobedientiam tuis contraire imperiis. Aderit enim ille qui ait: *Aperios tuum & implebo illud.* Psal. 80.11. Qua de re obſecro Lectorem ne mentis acumen obmutilet * ineruditi ſermonis ruſticitas, cùm men- * al. obnubilet. tis eſuriem tanti viri ſanctitas internæ dulcedinis refectionem præſtet: ne faſtidium incompoſita oratio generet, cùm miraculorum ejus inſignia facta veraciter relata adhibere poſſint æternæ beatitudinis paſcua. Nam cùm ante mentis noſtræ oculos Sanctorum & virorum inluſtrium præclariſſimos, & antiqui hoſtis triumphos adhibemus, & terreni actus & carnis illecebra fatiſcunt, & animus in ſuprema inardeſcit. Nam quid aliud ſancti viri in hoc ſæculo fuerunt niſi ſpectacula futurorum, & ſpeculum mentis ſecundùm Apo- 1. Cor. 4. 9. ſtolum: *Spectaculum facti ſumus Angelis, & hominibus?* Quod tale ſpectaculum unquam reges terræ reperire potuerunt, in quibus vaniſſimos dies ſuos con- Spectaculum Sanctorum. ſumpſerunt, quale Martyrum victoria & Virginum inviolata corona? Quibus ſpectaculis mens à deſiderio terreno fit aliena, in amorem Dei ferventiſſima, in capeſſendam æternam felicitatem ſagaciſſima. Quod tale ſpectaculum quale ſanè horum Patrum vita, in quo non veſtium ſordes abſterguntur, & crinium impexa temeritas corrigitur; Sed mentis vitia fugantur, virtutes adhibentur, ſponſo ſuo Chriſto ſine macula cohæretur, ut fiat mens abſque ruga & macula, caſta & mentis intuitu, & corporis integritate; ut digna fiat amplexibus ſponſi introducenda in cæleſtibus thalamis Angelorum choris hinc inde ſuffulta. Quod ipſe præſtare dignetur, cujus regnum & imperium ſine fine permanet in ſecula ſeculorum. Amen.

VITA INCIPIT.

3. BEATISSIMI & virtutum miraculis præclatiſſimi viri IUNIANI[a] * S. Ianien. *Monachi vitam paritérque inſignia geſta ſcripturus, valde me imparem ad illius inſignia facta referenda iudico. Quamobrem veſtræ ſanctitatis orationibus poſco adjuvari omni mentis obniſu, confidens in ſupernæ majeſtatis auxilio, ut ille qui mutorum linguas fecit diſertas, & ex ore infantium & lactentium perfecit ſibi laudem, qui etiam brutorum animalium humanas coëgit proferre loquelas, adſpirabit cœptis noſtris, & calamum ipſe temperabit, quatenus Athletæ ſui certamina dignis valeam ſermonibus explicare, ut ea illius ſublimia facta ad multorum perveniant notitiam, & proficiant ſalubriter ad medelam. Unde illam individuam Trinitatem qui eſt Deus unus, Trinus in perſonis, unus in ſubſtantia, cui eſt ſumma poteſtas æternitas ſine fine, gloria ſine initio, nullius temporis excurſu initium ſumens, nullum habens finem, ſupplicitet adeſſe poſco. Cui hic Sacerdos venerabilis toto cordis deſiderio hæſit, nullis adverſitatibus cedens, nullis proſperitatibus ſui moderaminis vitam excedens, in proſperis humilis, in adverſis ſpe conſtan- Iuniani virtutes. tiſſimus. Cujus habitatio ab omnibus remota ſemper ſolitariam diligens vitam, ut certiùs mentis oculum inreverberata acie ad Solem iuſtitiæ figeret. Cibus ei perexiguus corporis, potus naturalis aquæ liquor, veſtis viliſſima, coma intonſa & maximè impexa ſqualebat, balnea corpori vix in anno ſemel adhibebantur. Ita ſe in omnibus agebat, ut ſi quis eum cerneret, ſtatim veluti Baptiſtam Iohannem ante oculos mentis haberet, quem Dominus Salvator noſter de veſtium vilitate laudavit, & de ciborum parcitate omnibus extulit. Nam ſicut Domini teſtimonio non erat arundo vento agitata, ita hic nullis adverſitatibus frangebatur, nec proſpetitatibus elevabatur: nec laude ſuavior, nec vituperatione aſperior reddebatur. Secretorum nemorum opacitatem dili-

[a] Cave eumdem eſſe putes cum Iuniano S. Amandi ſocio, qui apud Lemovices regnante Chlodoveo M. ſanctitate floruit, miraculis etiam poſt obitum illuſtris; de quo agit Gregorius Turon. de gl. Conf. cap. 103. Ejus Vita exſtat apud Gononem in lib. 4. de Vitis Patr. Occid. qui in unico Iuniano hallucinatus eſt.

gens, crebrò nullo comitante ſocio ſolitarius gradiebatur. Declinans ſæcula- Ann. Chr.
rium hominum conventus & tumultuantium procellas populorum, cæleſtium D. LXXXVII. Aug. XIII.
jam habitator effectus & incola adhuc terrenis artubus prægravatus. Nam etſi
corpore terræ hærebat, mens in ſupernis civis Angelorum effecta, ſuavi mo-
dulatione interno cordis affectu ſemper meditabatur: *Adhæſit anima mea poſt te,* Pſal. 62. 9.
me autem *ſuſcepit dextera tua.*

4. Igitur nativitatis ejus exortus extitit in pago Pictavenſi in ſibi ſubjecto Patria & parentes.
territorio nuncupante Brioſſio [a] in prædio quodam vocabulo Campaniaco,
nobiliſſimis ex progenitoribus originis proſapiem ducens, qui nobiliter ab iiſ-
dem parentibus educatus & litteris inſtructus, quas ille adhuc puer omni
mentis conatu cum magno deſiderij fervore didicit, & in ventre memoriæ con- Tondetur, & litteris inſtruitur.
didit. Cùm verò à pueritia in adoleſcentiam feliciter tranſiiſſet, comam ob
cultum religionis depoſuit, dans operam in diſcendo, & divinarum ſcriptura-
rum notitiam incapeſſendam, quam tam efficaciter adeptus eſt, ut omnibus
pateſceret à Deo ſibi collatam tanti muneris gratiam. Et cùm eſſet adoleſcens,
nihil puerile aliquando geſſit, nihil quod reprehenſioni pateret: honeſtum ha-
bens vultum, omnibus gratioſus, de ore ejus dulcia ſemper profluebant elo-
quia, paſcebat mentem ſpiritalibus litterarum ſenſibus, magis quàm eſcarum
apparatu. Cœpit adoleſcens tentare Anachoretarum veſtigia: nam ſæpè ſegre- Anachoretas æmulatur.
gatus à coævis ſuis, ſolus meditabatur in lege Domini, & quaſi furtivas oratio-
nes & pſalmorum modulationes remotus exercebat, numquam otioſus: aut enim
Domino preces fundebat, aut lectioni operam dabat, aut pſalmodiis indeſinen- 2. Theſſ. 3. 10.
ter inſtabat, recolens illud Apoſtolicum: *Qui non laborat, nec manducet.* Sed &
illud Pſalmiſtæ: *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es & benè tibi* Pſal. 127. 2.
erit. Et quod ait Apoſtulus, Otioſitas & inſolentia ſemper inimica ſunt animæ.
Legebat frequenter Canonicas & Apoſtolicas ſcripturas, etiam Sanctorum Pa-
trum Vitas & Martyrum victorias & coronas Virginum, quorum exemplis
mentem ſemper armabat, & ea agere tentabat, quæ viri ſanctiſſimi & fortiſſi-
mi, victoriſſimè, & preclariſſimè egerunt. Cùm verò poſt aliquod temporis ex-
curſum ab adoleſcentiæ ætate ad juvenilem tranſiret vigorem, ſolitariam Ana-
choritarum arripuit vitam. Nec viſum eſt illi ſatis eſſe quòd ſolitarius deſerti
incola fieret, verumetiam in artiſſimo propriis manibus conſtructo locello ſe- Recluditur.
metipſum veluti reum in ergaſtulo recluſit, ne oculis aliqua delectabilia cer-
neret, quæ mentis oculum à viſione Divinæ Majeſtatis averterent: hìc modi-
co terræ cælique ſpatio fruens, ut in cæleſtibus latitudinem totius beatitudinis
poſſideret.

5. Cùm hæc ita agerentur, proceſſu temporis Beatiſſima RADEGUNDIS* *Vita infra.
nobiliſſima, & orthodoxi glorioſiſſimi viri CHLOTHARII conjux ex partibus
Germaniæ tranſiens Ligeris fluvium, Aquitaniæ telluris accola eſſe cœpit: Digreſſio de S. Radegunde.
cujus tanta meritorum prærogativa extitit, ut toto orbe clarior haberetur, &
in pago Pictavenſium in ultimis quemadmodum terræ finibus poſita, uſque
in Orientem ejus præclariſſimæ ſanctitatis lumen reſplenderet. Temporibus
jam prædicti Principis & glorioſiſſimi CHLOTHARII Regis, cùm propter ejus
præclariſſimæ virtutis triumphos & animi prudentiſſimi diſpoſitionem regnum
ejus undique diffunderetur, & plurimæ nationes dominatui illius colla ſubjacerent,
inter ceteras famoſiſſimas & ferociſſimas nationes Toringorum valde nobiliſſi-
mam gentem ſui imperij [b] ditionibus fecit eſſe ſubjectam. Nam cùm contra
eam arma corriperet, & viriliter dimicaret, adeptus eſt ex illa præclariſſimos
triumphos, & cùm in prædam gentis illius populi caderent, hæc ſanctiſſima

a Henricus Caſtanæus Pictavorum Epiſcopus in
„ Notis ad Litanias Pictonicas ita commentatur. Pa-
„ gus ille Brioſſius, vulgo Brion, vicus eſt in parœcia
„ de Payre ad amnem nuncupatum la Clouere, unó-
„ que tantum diſtat miliario à Campaniaco, quod ho-
„ die Champagné Saint Hilaire dicitur.

b Falſum eſt Chlotharium Toringorum gentem
ſuæ ditioni imperióque ſubjeciſſe: cùm à Theodo-
rico Auſtraſiorum Rege ſubacti illi ſint ac tributarij
facti, Chlothario in præmium læti fratri auxilij portio-
ne prædæ contento, ut obſervavit V. C. Hadrianus
Valeſius in Hiſtoriæ Franc. lib. 7.

Anno Chr. D. LXXXVII. Aug. XIII.

puella regis neptis Brittarij filia capta eſt, quæ cùm conſpectibus excellentiſſimi Regis oblata eſſet, ſtatim cohæſit animo ejus. Erat quippe excellentiſſima, ſpecioſa nimis, & venuſta aſpectu, labiis gratioſa. Hæc puerilem adhuc habens ætatem, quam invictiſſimus Rex nobiliter nutrire juſſit, & litteris inſtruere: quas illa ſacaciſſimè didicit & ſtrenuè operibus exercuit. At ubi ventum eſt ad puellares annos, & fieret ætate nubilis & apta nubendi, complexibus Regis ſociata eſt, & nuptiali obſequio peracto cariſſima coniux effecta eſt, quam tanto amore dilexit, ut nihil præter illam ſe habere aliquoties fateretur: ſed illa beatiſſima quamvis regali faſtigio ſublimata, & tanti culminis regiæ dignitatis gloriam adepta, omnia pro nihilo ducebat. Semper in ſui pectoris antro Chriſtum meditabatur, illi ſe ſemper ſpiritalibus amplexibus ſociabat, nocturnis horis denudata veſtigia Baſilicam quotidie perluſtrabat, matutina ſeſe agens pauperum curam gerebat, ſurgens à latere Regis frequenter de convivio cum pauperibus cibum & potum ſumebat, Monachorum nutrix, ſervorum Dei amatrix. Intantum enim ſe de virtute in virtutem gerebat, ut Rex jocaretur non ſe Reginam conjugem, ſed Monacham habere. Quæ ſanctiſſima non multo pòſt tempore relicto regali toro, tota ſe Deo & mente & corpore conſecravit, velaminis ſacri cultum arripuit, Aquitaniæ profuga venit, & ob amorem tanti viri Hilarij Pictavenſis quondam Pontificis, ut ejus meritis & doctrina proficeret, incolendum Pictavis elegit, ubi poſtea jubente & permittente invictiſſimo Rege CHLOTHARIO Monaſterium condidit, & ſub Regula B. CÆSARII Pontificis Arelatenſis vitam ducens, ſecum plurimas Deo ſacratas habuit, & clementiſſimè inſtruxit, & ad cæleſtia perduxit.

6. Eo tempore beatiſſimus IUNIANUS clauſus in loco nuncupante Coloniaco * vitam ducebat, cui hæc ſanctiſſima tanta familiarite cohæſit propter ejus ſanctitatem, ut nullum ſibi tam ſocium, tam familiarem crederet, & quamvis corpore terræ aliquo ſpatio eſſent ſejuncti, ſed mente interno cordis affectu ſemper conjuncti manebant. Interea creſcente Religionis cultu cùm plurimi frequentarent locum in quo idem beatiſſimus vir retractus ſpeculativam ducebat vitam, compulerunt eum exinde egredi, ut qui ſibi ſoli proficiebat, fieret plurimis ad ſalutem. Qui tam precibus, quàm etiam exhortationibus adſenſum præbens, qui ante ſolitariam agebat vitam, cœpit eſſe plurimorum Pater, ſocians ſibi Monachos, quibus & doctrina & exemplo ducatum ad cæleſtia præberet, habens ſecum religioſiſſimos & Monaſtici Ordinis præclariſſimos viros, utpote qui cum tali & tanto viro degebant.

* Chaulnay.

Iunianus Monachorum collegio præficitur.

7. Factum eſt poſt aliquantulum temporis, ut cogentibus Fratribus ſacerdotalem ſuſciperet gradum: & qui Pater erat Monachorum, fieret auctoritate & tanti miniſterij præclariſſimus doctor. Adeptus tantæ dignitatis officium, mactabat quotidie in cordis ara digniſſimum Deo ſacrificium: & priuſquam foris hoſtias offerret viſibiles, interiùs ſe ipſum offerebat hoſtiam vivam, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium, fletibus lacrymando quodammodo ſe baptiſabat, & ſic Deo hoſtias offerebat. Proficiebat quotidie de virtute in virtutem ut videret Deum deorum in Sion: quæ retro ſunt obliviſcens, in anteriora ſe extendens penetrabat viſione cæleſtium arcana ſecretorum: quem ſanctiſſima RADEGUNDIS lanificiis ſuis ſovebat. Nec enim (ut aiunt) aliud tegminis habuit, niſi quod ab illa conficiebatur. Nam veſtis ejus cilicina de caprarum pilis quæ in modum caracallæ [a], quam nunc cappam vocamus, perſeverat uſque in hodie, apud nos eſt, quæ ita inlæſa perſeverat, ut nihil vetuſtatis redoleat, candido colore perfuſa. Sed & illa ſanctiſſima catenam ferri ab illo Sanctiſſimo viro accepit, quam ſuper nuda ſui corporis induens, uſque ad exitum mortis geſtavit: quæ catena propter illius ſanctitatem

Fit Sacerdos.

A S. Radegunda veſtem accepit.

a Caracalla, veſtis Gallica ad talos uſque defluens, unde Antonino Imperatori cognomen Caracallæ ſeu Caracallo, quod eam è Gallia in Italiam invexiſſet, ex Aurelio Victore in Epitome Hiſt. Auguſt. Caracallæ nomen, quæ erat veſtis militaris & plebeia, detortū eſt ad veſtem Sacerdotalem apud Bedam lib. 1. Hiſt. cap. 7. tum ad cucullam Monaſticam, quemadmodum hoc in loco & in vita S. Eugendi num. 5.

uſque hodie valde honorabilis habetur. Cúmque multarum virtutum miracu- Ann. Chr.
lis jam præclarus habeatur, cœpit creſcere Monachorum numerus: qui cùm D. LXXXVII.
ſibi locum perexiguum cerneret ubi prius initium ſuæ Religionis aſſumpſerat, Aug. XIII.
tranſivit in agro nuncupante Caſtoloco *. * Chaſtelacher.

8. Cúmque ibidem conaretur conſtruere cellulam ubi Deo laudis hoſtias
immolaret, & antelucanos conventus celebraret, accidit eo tempore jam ſupra-
dicto glorioſiſſimo CHLOTHARIO Aquitanias partes ingredi. Cúmque veniſſet
in Regis prædium nuncupante GAVARCIACO *, diffamatus vir ille apud Regem * Iavarçay.
à ſervis loci illius dicentes quòd de illius prædio & territorio fiſci aliquid ejus
Monachi inconſultè uſurpare niterentur & ſibi vindicare: unde commotus Rex
juſſit ſanctiſſimum IUNIANUM per quemdam magnum virum nomine AURELIUM Accuſatus
ſibi in palatio præſentari: at ille inluſter vir Aurelius paret dictis, pergit cum ad Regem
omni feſtinatione ad imperium Regis. Cúmque ventum eſſet ad locum in quo accerſitus.
vir religioſiſſimus Iunianus commorabatur, reperit eum in Oratorio more ſo-
lito proſtratum terræ preces Domino fundentem, quem paullulùm dum ſuſti-
net ut ab oratione erigeretur, & ſibi quod injunctum erat expleret, tantus in
eum timor repente inruit, ut nequaquam ei ut venerat commotus aſperè loqui
auderet. Sed cùm peracta oratione ibidem vir venerabilis poſt tergum conver-
ſus videret ſtantem AURELIUM Regis Legatum, ille ſtatim pronus adoravit
beatiſſimum Sacerdotem, & quid ejus vellet adventus ſupplicibus verbis indi-
cavit dicens, quòd Rex ſibi eum aſtare juberet, & idcirco miſſus eſſet, ut
eum in conſpectu ejus exhiberet. Quibus auditis venerabilis Sacerdos & Mona-
chus ſe iturum pollicetur, & propter utilitatem totius reipublicæ, & ſalutem
animæ illius prompto animo proficiſci ſe velle. Qui converſus in cellulam ſum-
ptis ſecum duobus Monachis virgam manu geſtans, nam hæc ei ſemper con-
ſuetudinis erat ut baculum manu ferret, & imbecillitatem corporis ejus admi-
niculo ſuſtentaret. Cúmque pergerent pariter, & pedibus iter conficerent, ven-
túmque eſt ad regis palatium: ubi cùm aliquid moræ facerent propter rega-
lium faſces & pompam regiæ celſitudinis, ad fores palatij reſedit, quò plurimi
eum adierunt, quos ille blandis eloquiis demulcebat, & dulcedinem vitæ æter-
næ prædicabat.

9. Interea ductor illius jam prædictus AURELIUS ingrediens palatium Regis, Miraculo
auribus innotuit IUNIANUM Monachum adeſſe, & ad januam palatij reſidere. Regem &
Tunc Rex præcelſo in ſolio reſidens juſſit eum ſibimet præſentari. Cúmque aulicos
introductus eſſet baculum manu geſtans, quem ſemper ferre conſueverat, & flectit.
ob faſtum regiæ celſitudinis nullus ex ſociis ejus ingrederetur niſi ipſe ſolus,
ut adpropinquavit ſolio Regis, ut eſt conſuetudo Monachorum, pronus Re-
gem adoravit, baculum retrorſum relinquens erectum, ut manu geſtaverat.
Cúmque Rex eum ſurgere juſſiſſet, & ad ejus imperium ille ſurrexiſſet, cœpit
Rex cum illo loquente ex multis & variis ſermocinando de rebus eum inter-
rogare. Sed cùm pariter loquerentur, intuens Rex baculum ſtantem non terræ
fixum, ſed ſupra pavimenti teſtudinem erectum nullius manu adtactum ſtan-
tem, valde admiratus eſt, & tanto terrore perculſus, ut etiam genua illius col-
liderentur: unde compulſus proceres quoſque palatij vocavit, indicans illis mi-
raculum, & manu porrecta oſtendit dicens eis: Verè hic homo ſanctus eſt, &
verè Dei cultor, & Chriſtianæ religionis maximus inſtitutor: ex quo enim me-
cum cœpit loqui, virgam quam manu tenebat, poſt tergum erectam relin-
quens, quia nemo qui eam apprehenderet adfuit, ecce erecta ut fuerat ab eo
dimiſſa perſeverat. Quod omnes pariter admirantes omnibus ſtuporem mentis
& admirationem incuſſit, & ita ab omnibus deinceps venerabatur, acſi in pecto-
re ipſius Chriſtum Dominum & Salvatorem noſtrum cernerent.

10. Poſt multam collocutionem glorioſiſſimus Rex interrogavit eum quid
opus haberet, quæ vita, aut cujus religionis eſſet. Cui ille dulciſſimo alloquio
reſpondit, ſe ſub monaſtico Ordine vitam degere, & Monachis prælatum, &

Ann. Chr. DCCCLXXXVII. Aug. XIII.

S. Benedicti discipulum se profitetur.

beatiſſimi BENEDICTI inſtituta ſervari, regularem ejus vitam in omnibus obſervari: niſi quòd propter anguſtiam loci non eam pleniſſimè cuſtodire cum ſuis valeret, nec ſe habere ubi operis exercitium fieret ſecundùm Regulam jam ſupradicti BENEDICTI Patris. Quibus auditis Rex ſtatim adjunxit & ait: Si ex prædio fiſci noſtri aliquid vobis vicinum eſt, & loci opportunitate congruum; quantum tuæ ſanctitati placet, & tibi tuiſque ſufficere poſſit tam in exercitio operis quàm etiam in paſcua jumentorum & pecorum neceſſarium, concedimus tuæ ſanctitati ad uſus videlicet ſervorum Dei, & Monachorum tibi cohærentium, ut & nobis omnipotens Deus vobiſcum partem laboris conferat, & æternæ beatitudinis præmium concedat, & vobis in omnibus ſit ad ſubſidium plenitudinis, & perfectionem Regulæ, & augmentum virtutis. Tantam etenim Dominus militi ſuo gratiam in conſpectu Regis contulit, ut qui eum propter injuriam & contumeliam ſibi exhiberi juſſerat, ſummo honore receptum muneribus ditaret, & quicquid ab eo peteret, ſibi fieri nullatenus recuſaret. Sic enim Chriſtus qui propter nos humilis apparuit, Athletam ſuum humilem in conſpectu Regis magnificavit, ut congruè de illo dici poſſit: *Magnificavit eum in conſpectu Regum, & dedit illi coronam gloriæ.* (Eccl. 45. 3) Poſthæc Rex ſurgens à ſolio flexo genu adoravit ſanctiſſimum virum, & ut eum manibus ſuis ſuſciperet, & in ſacrificiis & orationibus commendabilem Deo faceret, & pro ſe ſuaque domo, pro ſtatu regni & totius reipublicæ utilitate Dominum exoraret, deprecatus eſt, & ut cellulas conſtrueret, Monachos congregaret, & Deo animas lucraretur admonuit, & quæ ſibi neceſſaria eſſent poſceret, omnia ſe cum devotione præbere pollicitus eſt. Tunc valefaciens eumdem virum qui eum ſibi adſtare fecerat remiſit, & ut de prædio fiſci quantum illi viſum erat opportunum acciperet, eo videlicet conſignante AURELIO qui ejus ductor fuerat ad palatium. Ubi repertus eſt locus valde ad conſtruendum Monaſterium aptus nomine Mariacus, quo in loco divina ſuffragante clementia cellulam à fundamentis conſtruxit, & Monaſterium [a] ædificavit, ubi & congregationem Monachorum inſtituit, & ſub beatiſſimi BENEDICTI Regula perfectè vivere fecit. Tantæ caritatis glutino omnem Monachorum catervam conſtruxerat, ut omnibus fieret cor unum & anima una.

Mariacum à Rege obtinet ibique condit Cœnobium.

11. Interea vir ſanctiſſimus Iunianus relictâ ſæpe Monachorum turbâ loca remota inquirebat, & quamvis Pater eſſet Monaſterij, frequenter deſerti incola fiebat. Reperit locellum Colniacum *, ubi vir religioſus opere proprio cellulam conſtruxit, & ibi non paucis annis vitam ſolitariam duxit, ubi & non modicas virtutes omnipotens Deus per ejus ſanctitatis meritum declaravit. Pernoctans in orationibus die noctéque pervigil, curam totius Monaſterij gerens, & ſecreta petens, ſpeculativa mentis acie cæleſtia cernebat. Per diem ſe manuum operibus exercebat, per noctem orationibus vacabat. Numquam otioſus panem manducabat memor illius Apoſtoli: *Qui non laborat, non manducet.* (2. Theſſ. 3. 10.) Stigmata Chriſti in corpore circumferens, tanta ciborum abſtinentia inerat, ut pallor vultus indicaret eum non terrenis epulis corpus, ſed cæleſti cibo potiùs animam ſatiare, dicens cum Apoſtolo: *Mihi mundus crucifixus eſt & ego mundo*: (Gal. 6. 14.) portans crucem Chriſti, & humilitatis veſtigio pauperem Chriſtum ſequens ipſe pauper, memor beati Petri Apoſtoli dicentis: *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum ut ſequamini veſtigia ejus.* (1. Petr 2. 21.) Et quamvis diverſis operibus per diem ſe affligens, ita ut laſſatum eum lectus exciperet: tamen media nocte conſuetudo ei erat ad ſurgendum iuxta illud pſalmi: *Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi.* (Pſal. 118. 62.) Nec minùs laudes Chriſto ſtudioſiſſimè decantans lacrymando promebat, per diem ſæpius genuflectens officium ſui occurſus * (* l. curſus.) explebat. Hanc hujus ærumnoſi ſæculi vitam ducebat cum omni amaritudine &

Sæpius ſecedit in locum ſecretum.

* Caulnay.

Exercitia ejus.

a Hoc Monaſterium ſæculo IX. redactum in Prioratum, labentibus annis in Eccleſiam parœcialem converſum eſt, vocabulo *Masré lhveſcaut*, ut diſtinguatur ab alio vico ejuſdem nominis, quem vicum incolæ *Masré le Gaullier* appellant, ut noſter Petrus Leveſens nos monuit.

fletu,

fletu, nec oblectabatur mundi rebus quem exaſperabat dura carnis ſervitus, memor illud Domini: *Si quis amicus hujus mundi fuerit, inimicus conſtituitur Dei.* Quod ille præcavens in tantum ſe alienum reddebat à ſæculo, ut inviolabiliter adhæreret Deo, ſpernens latam & ſpatioſam viam quæ ducit ad mortem, arripiens arctam & anguſtam ferventiſſimo amore quæ ducit ad vitam.

Ann. Chr. D. LXXXV. & Aug. 311.

Iac. 4. 4.

12. Cúmque inſtantiſſimè & conſtantiſſimè in Dei mandatis ſe exerceret, cœpit multis virtutibus florere, ita ut aliquoties ſpiritu Prophetiæ repletus, abſentia & futura proſpiceret. De quibus per pauca ſubnectimus, & maximè eaquæ AUREMUNDUS ejus ſpiritalis filius & individuus comes, miniſter & diſcipulus poſt ejus obitum ad multorum perduxit notitiam. Cùm pro diverſis criminibus regionis illius populi Dominum ad iracundiam provocaſſent, & flagellum indignationis ejus ſuper ſe excitarent, fames valida per totam regionem invaluit: cœpit populus maxima ex parte clade & fame perire. Unde compulſi undique conveniunt ad ſanctum virum IUNIANUM flebiliter deprecantes, ut pro eis ad Dominum preces funderet ne omnes fame conſumerentur, & pereunte cultore terra redigeretur in ſolitudinem; quorum precibus commotus vir Dei ſanctus in cinere & cilicio proſtratus indeſinenter Deo preces fundebat, ne populus fame periret.

Prophetiæ ſpiritu fulget.

13. Ea igitur tempeſtate quædam mulier compellente inopia, & famis valetudine cogente ante Oratorium ubi vir venerabilis Iunianus proſtratus Domino preces fundebat, cœpit magno ejulatu flere, & quibus poterat clamoribus vociferabatur dicens: Vir Dei adjuva me. Quibus verbis vir Dei permotus, intentiùs cum lacrymis Deo preces fundebat. Surgens expleta oratione miniſtrum ſuum vocat dicens ei: Vade fili ſciſcitare quid ſibi paupercula illa velit, & ſi quid vales adjuva illam: cum autem eam audieris, renuntia mihi quid ſibi velit clamor ejus & ejulatus. Cúmque puer velociter juſſa expleſſet renuntiavit Patri dicens: Mulier paupercula eſt, cui & panis deficit, nec unde emat habet. Quo audito, juſſit eam in conſpectu ſuo adſtare hilari vultu & paterno affectu interrogans, cur tantò ejulatu fleret, & clamoribus eum inquietaret. At illa reſpondit: Vere Dei famule & Sacerdos, ſcias me fame periclitari. Panis deeſt, emptio nulla, fames quotidie invaleſcit, & ecce prægnans morior. Quam ob rem tuam adij clementiam, ut ſi me de periculo famis eripueris, ſim tibi perpetuò ancilla, & filius quem utero geſto, ſervus ſempiternus. Quem cùm enutriero, tuis manibus & jugiter ſervire inſtituam: tantùm adjuva me ne peream. Audiens hæc beatiſſimus IUNIANUS ſubridens ait: Sciebam etenim antequam puer te vocaret, te & fame laborare, & in utero filium geſtare, quem filium ſcio meum futurum ſucceſſorem. Accipe de manu noſtra auri munuſcula, & ſicut libet eme tibi cibos ne pereas fame, & cùm puer natus fuerit cum omni vigilantia cuſtodi. Cave ne aliquid incantationis aut diabolicæ ſuaſionis pollutiones in eum exerceas: ſed cùm adoleverit mihi eum affer, quia ego eum de ſacro baptiſmatis fonte ſuſcipiam, & litteris erudiam & mihi ſucceſſorem conſtituam Prænuntians tibi quòd ſuperveniente anno frugum abundantia in hac regione exuberabit, & nequaquam fame ex hac quis peribit. Accipiens autem mulier illa aurum de manu ſancti viri regreſſa in domo ſua gaudens tam de pretio, quàm etiam de ſupervenientis anni abundantia, emit eſcas, & famis inediam temperavit, filiúmque cum omni ſtudio ſecundùm monita viri Dei enutrivit. At ubi eum ad ætatem puerilem perduxit, conſpectibus ſancti viri obtulit, qui ſecundùm Salvatoris noſtri præceptum ſacris fontibus eum propriis manibus initiavit. Ipſe enim de ſacro-ſancto baptiſmate ſuſcepit, & filium ſpiritalem adeptus eſt[a]. AURUM-MUNDUM vocavit, ea

Auremundum baptiſat & de ſacro fonte ſuſcipit.

a Itidem S. Remigius Remorum Epiſcopus Chlodoveum Magnum Francorum Regem baptiſavit, ſimúlque de ſacro fonte ſuſcepit, ut in ipſius Remigij Teſtamento legitur. Fidolus Abbas puerum etiam de ſacro fonte levaſſe dicitur in Vitæ num. 15. Cautum poſtea fuit Concilij I. Autiſſiodorenſis can. 25. circa ann. D. LXXX ne Abbates aut Monachi filios de baptiſmo haberent.

Ann. Chr. DCCCLXXXVII. Aug. XIII. videlicet ex cauſa quaſi auro emptum, quia aurum matri dederat unde ipſum filium enutriret, peculiarem quemadmodum ſibi vernaculum inſtruxit, litteris erudivit. Qui divina tribuente clementia perfectè ſcripturarum ſcientiam adeptus eſt, & ſecundùm viri Dei Prophetiam Sacerdotalem adeptus eſt honorem. Multo tempore cum ipſo inculpabiliter ſpiritali patre vixit, & ei in omnibus obtemperavit. Poſt cujus verò obitum ſucceſſor illius extitit magnæ virtutis homo & ſanctitatis, utpotè qui à tali & tanto viro inſtructus fuerat, quem omni intentione, & doctrinis, & exemplis ſequebatur.

Succeſſorem ſuum futurum.

14. Plura iſto narrante innotuerunt ſancti viri miracula, quia multo tempore poſt ejus obitum vixit & gregem ſibi commiſſum irreprehenſibiliter cuſtodivit. Et quamvis omnia ſermo noſter explicare non valeat quæ de ejus miraculis audivimus, pauca tamen de multis nos ponere non pigebit. Adſit omnipotentis Dei clementia ut valeamus explicare quæ fideliter audivimus, & fideliſſimè narrare decrevimus. Nam cùm idem venerabilis vir in agro nuncupante Sacroloco *, cui nomen idcirco indiderat, eoquòd quietum reperiſſet & ab omni acceſſu feminarum remotum, ubi clauſtra exigua pro loci opportunitate conſtruxerat, hortum circumſepſerat in quo apum alvearia poſuerat, & Oratorium ſibi conſecraverat, ubi Domino remotus ab omni ſæculari tumultu libera mente preces funderet. Et cùm hæc ageret, quidam nocte latro inſidians horti ſui ſepta irrumpens conatus eſt præripere & ſibi ſufficientia furari de alveariis apum. Sed cùm vas unum è plurimis atriperet quod videbatur eſſe excellentius, & præ cæteris melle exuberare, ſtatim utraque manus vaſculo adhæſit, nec in alium locum exinde transferre valuit: ita debilis effectus ut omni membrorum compage diſſolutus contractis pedibus per totam noctem humi proſtratus jaceret, & dolore maximo nervorum torqueretur, & ſic cum magno doloris ejulatu vigil extitit. Cùm autem jam aurora ſurgeret, hortulanus ad ſui officii opus ſtudioſus ſurgens manu ſarculum tenens ingreſſus eſt hortum: cúmque undique more ſolito cum ſpecularetur & circumiret, reperit hominem turpiter jacentem, & vas apum manibus ſtrictè tenentem, quem ita alloquitur: Ad furandum inſtigante diabolo huc ingreſſus ſum, ſed meorum peccatorum pondere preſſus, conſtrictus & infelix hic jaceo. Unde ſupplex tuam deprecor ſanctitatem ut mei miſereri digneris, & apud ſanctiſſimum virum venerabilem patrem IUNIANUM intercedere coneris, cujus me meritis hîc alligatum credo, cujus precibus abſolvi confido. Tunc diſcipulus ille opus quod cœperat imperfectum relinquens ad ſanctum virum cucurrit, quod actum fuerat indicavit dicens: O piiſſime Pater, de inimico noſtro Dominus fecit grande miraculum. Homo qui nocte ad furandum venerat turpiter ligatus in horto noſtro jacet: arripuerat enim quoddam vas melle plenum, ſed nihil exinde contigit, inſuper & manus ejus ita adhæſerunt vaſculo, ut nullatenus eas exinde ſubtrahere poſſit. Hæc audiens venerabilis ſenex increpavit fratrem cur de hominis lapſu gratularetur dicens ei, quòd *non vult Deus mortem peccatoris ſed ut convertatur & vivat*, & non ſepties nobis dimittendum, ſed ſeptuagies ſepties Dominus Salvator docuit. Unde celeriter perge, frater, abſolve hominem & noſtris conſpectibus, quæſo te, adſtare facias. Cúmque ille pergeret ad imperium Patris, venerabilis Sacerdos ſe in orationem dedit, & ſacris precibus vinctum reſolvit. Ad ſe introductum taliter loquitur: Noli frater, noli in furando amplius laborare: ſed quæ neceſſaria ſunt propriis manibus & ſudore vultus tui præpara, ut & tuis uſibus neceſſaria habeas, & pauperibus inde tribuas. Ita correptum & melle ſatiatum dimiſit.

* *al.* Caſtoloco.

Homo ejus alvearia furaturus divinitus punitur.

Matth. 18. 22.

à Sancto ſanatur.

15. Interea venerabilis vir Iunianus propter uſus Monachorum, & maximè pauperum cœpit enutrire animalia, quibus poſſit humana fragilitas ſublevari. Nam & pullorum nutrimenta plurima congregavit, quorum carnibus infirmorum inopiam ſuſtentaret, & ova ſumptibus egentium deſervirent. Caprarum etiam & ovium greges habuit, ut de velleribus earum veſtimenta confice-

Iuniani œconomia.

Ann. Chr. D. LXXXVII. Aug. XIII.

rentur & lac, & caſeum in cibo ſervorum Dei proficeret: habuit etiam armenta ad exercitium laboris, & agriculturæ, ut his omnibus adminiculis fulti Deo liberiùs deſervirent. Per id tempus cùm in ſupradicto jam loco feliciter venerabilis Pater vitam in ſanctitate & ſumma religione perageret, quidam latro quem magnus eſus carnium delectaverat; cœpit deſiderio carnis flagrare. Quod ille ſuæ veſaniæ ſamem nequaquam haberet unde expleret, cœpit cogitare qualiter ſuæ voracitaris rabiem, & ventris gluviem exſaturare poſſit. Tunc compellente antiqui hoſtis nequitia latenter noctis ſilentio domum qua armenta prædicti Patris continebantur clauſam irrupit, & vaccam ex omnibus quam elegerat pinguiſſimam foras emiſit, cujus caudam ſtrictis manibus tenens ad ſuæ habitationis locum ducere conabatur. Sed cùm paululum proceſſiſſet, vacca laſciviens cœpit exilire, quam ille videns ſe eam nequaquam tenere poſſe, voluit dimittere: ſed utraque manus ita adhæſerunt caudæ, ut nequaquam divelli poſſent. Unde accidit ut nutantibus genibus proruerct, & vacca eum poſt tergum more carpenti traheret, circumiens per totum tempus noctis ſolita paſcua; & per veprium & ſalrûs nemora non minima vulnerum miſero homini inflixit detrimenta. At ubi aurora irrumpeſcente & crepuſculo jam diei albeſcente ante oſtium domus unde egreſſa fuerat vacca ſtetit, & latro caudam tenens poſt tergum jacuit. Armentarius verò more ſolito irrumpente die clavem manu geſtans ad domum armenti venit, fores conſractas reperit, furata omnia armenta putavit: ſed cùm diligentiùs intueretur, repetit unam eſſe ablatam ex omnibus. Cúmque concito greſſu foras pergeret; vaccam ſtantem vidit, & poſt tergum ejus hominem ſedere conſpexit. Sed quid illic ageret penitus ignorans, arbitrabatur tamen quod vaccæ potiùs cuſtos & redux eſſet quàm ablator. Unde cùm his vocibus compellat: Quæſo te, homo, tempus eſt ut armenta in paſcua properent; dimitte pecudem noſtram ut cum ceteris ad paſtum redeat, pro cuſtodia ejus dabitur merces operi tuo: Cui ille lacrymabiliter reſpondens ait: Nequaquam reverentiſſime paſtor, non eſt ita: nam inſtigante diabolo ad furandum huc veni, cùm me eſus carnium delectaret: & cùm præripere voluiſſem prædam, captus teneor, & infelciter vulneratus. Quæſo miſerere lapſo; miſerere peccanti, miſerere vulnerato, & citò reverentiſſimo Patri nuncia quid actum eſt, quia niſi me ejus oratio abſolvat, cujus ſanctitas religavit, abſolvi non potero.

Alius ob vaccæ furtum egregiè illuditur.

16. Quod audiens paſtor ille alacri, & quaſi ſubridens vultu intrat Oratorium quo ſenex ſanctiſſimus omnipotenti Deo precem fundebat ſolitò. Surgens igitur ab oratione, purgata mentis acie mundum ſancto Spiritu in pectoris ſui antro præparaverat hoſpitium. Tanta etenim in cordis ara domino mactabat hoſtiam, ut mox adveniente Spiritu ſancto Propheticam mereretur gratiam; & quid nocte illa actum fuiſſet nullo mortalium narrante cuncta ad liquidum noſſet. Unde ſtatim introeunte armentario his verbis alloquitur: Noli frater, noli gaudere de alterius lapſu memor illius beatiſſimi Apoſtoli: *Qui ſe putat ſtare, videat ne cadat.* Cur gaudens narrare mihi deſideras quod ego priuſquam me videres, non ſolum & quid actum ſit, & quid miſer ille tibi mihi narrandum in ore poſuerit novi? Pauper enim ille ſame compulſus hoc peregit non habens unde ſuæ inediæ temperaret eſuriem. Unde convenit nobis pro illo devotiſſimè Dominum deprecari, quatenus, & veniam delictorum ſuorum promereatur, & à vinculo quo ſtrictus tenetur miſerante divina clementia abſolvatur. Quod cum uterque proſtrati ante Dominum jacerent, his verbis ſanctiſſimus vir Dominum deprecabatur: Quæſo omnipotens Deus, miſerere lapſo, ſolve manus quas ligaſti ſanctiſſime Pater, dimittat quod invaſit, adipiſcatur veniam in his quibus deliquit. Mox oratione peracta abſolutus eſt, & pecudem ire permiſit. Ipſe verò introductus eſt in cellulam ante conſpectum viri Dei, cui ipſe ſanctiſſimus dulcia prompſit eloquia & his verbis affatur:

1. Cor. 10. 12.

Servum de pœna furis lætantem corripit Iunianus.

Furem liberat & admonet.

Ann. Chr. D. LXXXVII. Aug. XIII.

Noli, frater, noli jam ampliùs in furando operam dare, reconde in tui ventris memoria hujus ſceleris contumeliam, & cave ne obliviſcaris noctis hujus amaritudinem, coërce temetipſum, & ante mentis oculos tantæ confuſionis ſcelus ſtatue, ſi fortè miſereatur tui Dominus, & dimittat tibi quod in eum nequiter deliquiſti, ut purgatum & de palea triticum factum in horrea ſua te piiſſimus recondere dignetur. Noli ampliùs furari ne fortè deterius tibi aliquid contingat: ſed propriis manibus potiùs labora ut habeas & tibi ſufficientia, & pauperibus unde tribuas eleemoſynam. His & aliis quamplurimis exhortationibus eum alloquens, juſſit cibum ponere, carnibus ſatiare, ſatiatúmque ad propria valefaciens eum proficiſci permiſit.

Vulpi prædam ſuis precibus eripit.

17. Quadam die cùm venerabilis ſenex clauſtrum huc illuc ob relevandum faſtidium deambularet ut avidior iterum ad orationem rediret, accidit eo præſente, ut vulpes fraudulentum animal & numquam rectis veſtigiis incedens ſemper tortuoſum & mille mæandris flexuoſum per quoddam foramen ingrederetur clauſtrum Monaſterij: ubi cum pullorum turba cibum quæreret, & beatiſſimus Pater attentiſſimè divino, ut credo, nutu ſpecularetur, beſtia gallinam invadit, & recavo gutture caput præ læ recondens non per foramen quo ingreſſa erat, ſed ſuper murum exilieus ſaltum petiit. Quod vir Dei cernens alacri mente ad ſolita arma recurrit orationis, gratias Redemptori Deo, ut ſolitus erat, primùm refert his verbis: Tibi ſancte Pater omnipotens Deus quas valeo gratias refero, tu enim creaſti cælum & terram, mare & aridam, & multiplicibus eam pecudibus repleſti, & ad uſus hominum quædam tribuiſti, quædam verò pro peccatis infeſta eſſe voluiſti. Unde tuam deprecor clementiam, ut prædam quam pernicioſa tuis famulis beſtia ſurripuit, inlæſam tribuere dignare. Illius etenim de fructibus mihi aliquoties pulmentaria [a] præbebantur. Tu es enim ſolus altiſſimus rector, gubernator, defenſor & protector: nec enim difficile tibi eſt aliquid in perficiendo, ſed noſtra impediunt delicta, quoties non accipimus quod petimus impetrando. Hæc dum idem venerabilis vir Domino verba in oratione funderet, (necdum enim à pavimento ſurrexerat) fraudulentum illud animal cum præda iterum murum penetrans clauſtrum ingreditur, nuntiatúmque eſt ſeni adeſſe vulpem gallinam in ore illæſam geſtantem. Quod cùm venerabilis Sacerdos egrederetur Oratorio, ante pedes ejus ſtatim illæſam depoſuit prædam, & quid de ea juberet, beſtia expectabat. Cúmque eam famuli domus interficere conarentur, repulit eos dicens: Nolite fratres, nolite interficere eam, non enim ingenio aut viribus veſtris capta eſt, ſed Dei cogente potentia huc reverſa eſt: unde convenit ut inlæſam eam abire patiamini. His dictis compeſcuit famulorum manus ne interficeretur. Tunc manu ſigno dato beſtiam inlæſam abire permiſit; at illa tranſcendens clauſtrum ſaltu deſerta petiit, ita ſuæ iniquitatis conſcia & fraudulentiæ, ut ulteriùs nequaquam infeſta fieret loci illius, aut prædam aliquam non ſolùm ex alitibus, verumetiam nec de fructibus attentaret. Tunc beatiſſimus Junianus ait: Hoc, dilectiſſimi Fratres, ne putetis pro alicujus noſtrorum merito actum miraculum, ſed pro ſui nominis pietate, ut timeamus eum jugiter, paritérque amemus, & illi indeſinenter gratias referamus. Nam & ante hæc quæ præmiſſa ſunt miracula, quædam mira geſſit quæ huic operi inſerenda non abs re viſum eſt.

Plectuntur ejus perſecutores.

18. Prædium quoddam nuncupante Waciaco cùm ille Sanctus religionis cultu cellulam ædificare conaretur, homines loci illius inſurrexerunt adverſus eum, ita ut éum lapidibus obruere tentarent, quos ille fugiens receſſit: Sed illi nequaquam deſiſtentes longiùs eum perſequebantur. Tunc ille ſignum poſuit lapidem, & proſtratus eſt, ut ne quis illud tranſgrederetur. Qui obedierunt voci ejus ſani & incolumes remanſerunt: qui autem prætergreſſi

[a] Pulmentarij nomine etiam ova veniunt, immo aliquando & carnes; notúm eſt Iſaac pulmentum ex hœdis *Geneſ.* 27.

ſunt, non ſolùm in illis ultio divina facta eſt, verumetiam in omni poſteritate illorum, qui aut lippientibus oculis, aut gutturis inflatione uſque in præſens informes naſcuntur.

Ann. Chr. D. LXXXVIII. Aug. XIII.

19. Cùm quodam tempore homines de fiſco Regis nuncupante Gavarciaco vallum facere conarentur, ut ex omni parte Regis prædium determinaretur, ventum eſt ad id quod Beatus ille per Regis largitionem prædium poſſidebat: cùmque per legatum ſuum juberet illis ut deſiſterent, & nequaquam quod illi pertinebat intro clauderent deriſui deputantes, omnes ſtatim muti effecti & immobiles permanſerunt, uſquedum ille Beatus pro illis orationem fudit, & ſic ab ſtultitia ſua ceſſaverunt. Cùm Sanctus ille ſilvulam quam propter opacitatem, ut ſecretius ingredi poſſet, manu propria, ut aiunt, ſeminaſſet, jam incrementa cuſtodi delegavit. Cùm quodam die pergeret ad locum qui dicitur Coſtelegium*, reperit eumdem cuſtodem ſilvæ in quadam fago ramorum denſitatem incidentem, qui ſtatim obriguit nec inde deſcendere valuit, uſque dum ille Sanctus pariter cum Monachis ſibi commiſſis Domino precem funderet; & ſic ſanitate recepta, ulteriùs minimè fraudem exinde facere auſus eſt.

* *al.* Caſtoleus, Chaſteiacher.

20. Decurſo igitur temporis hujus ſpatio, & ærumnoſæ vitæ calamitatibus forti animi vigore ſuperatis, cœpit beatiſſimus Iunianus ſui obitus diem Fratribus prædicare, & ſibi non longiùs imminere prædixit. Cúmque infatigabiliter ſe in præceptis Dei exerceret, nec ſenectuti cederet victor animus in labore, tanto arctiùs animum ſuſpendit ad cælum, quanto ſibi eminere prævidit citiùs propinquare obitus diem. Non multo pòſt tempore correptus febre decubuit in lecto; & cùm ejus ſanctiſſimos artus depaſceret, cœpit attentiùs orationi inſiſtere. Cúmque paululum ſpiritum ab oratione revocaret, reſpiciens undique Monachorum fratrum turbam conſiſtere, qui ad ejus ſi poſſent venerant relevandum languorem, ſive prece, ſeu ſuavi exhortatione verbis ſupplicibus conſolarentur, inſpiciens quoſdam videntes febrium magnitudinem lacrymantes, talibus eos verbis alloquitur dicens: Nolite, Fratres, nolite ſuper languoris mei valetudine flere. Scio cui credidi, & benè certus ſum non vitam modò finire ſed incipere, non mortem perpeti, ſed finire. Quid enim eſt aliud hujus vitæ præſentis excurſus, niſi mors, quæ in prima generis humani radice indita eſt? Quid enim aliud indicat horrenda quædam profunditas ignorantiæ, ex qua omnis error exiſtit, qui omnes filios Adam tenebroſo quodam ſinu ſuſcipit, ut homo ab illo liberari ſine labore, dolore, timore non poſſit niſi morte, & quot peſtes, ut veriùs dicamus tot mortes. Quid amator ipſe tot rerum noxiarum, & ex hoc mordaces curæ perturbationes, majores formidines, inſana gaudia, diſcordiæ, lites, bella, inſidiæ, iracundiæ, inimicitiæ, fallacia, adulatio, fraus, furtum, rapina, perfidia, ſuperbia, ambitio, invidentia, homicidia, parricidia, crudelitas, ſævitia, nequitia, impudentia, petulantia, impudicitia, fornicationes, adulteria, inceſta, & contra naturam utriuſque ſexus tot ſtupra atque immundicitiæ, quas turpe eſt etiam dicere, ſacrilegia, hæreſes, blaſphemia, perjuria, oppreſſiones innocentium, contumeliæ, circúmventiones, prævaricationes, falſa teſtimonia, Iniqua judicia, violentia, latrocinia: & quidquid talium malorum in mentem non venit, tam de vita iſta hominum non recedit. Iſta deflenda ſunt, Fratres cariſſimi, iſta fugienda, iſta cum omni gaudio finienda, & ad illam perpetuam vitam feſtinandum & cum gaudio exinde ingrediendum, & illuc properandum ubi nihil tale manentibus accidit. Sed videamus quibus Dominus talem promiſit vitam. Ait enim ipſa Veritas: *Beati pauperes ſpiritu quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Poſuit in principio beatitudinis humiles corde, ac per hoc excluſit ſuperbos & tumidos, ubi dicit pauperes ſpiritu regnaturos. Deinde *Beati mites, beati qui lugent, beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, beati miſericordes, beati pacifici, beati mundo corde.* Ecce quales invitantur ad æternam requiem, qui tali de-

Obitum prædicit.

Febre corripitur.

Suos conſolatur.

Matth. 5.

Ann. Chr. D. LXXXVII. Aug. XIII.

ſudaverunt temporaliter in labore, nam qui hîc in mundo gaudent, illic ſine fine lugebunt. Verè hoc eſt indeficienter regnare, coronam beatitudinis talibus ornatam virtutibus veluti floribus poſſidere, Deum confuſione mereri, conſpicere quo præſente mereatur anima cernere quod amavit. Quòd ſi in hoc ſæculo ad præſens humana fragilitas dicit ſe regnare quadam ſibi proſperitate, ſi blandiatur falſa & fugitiva felicitas; quanto magis illud regnum quærendum eſt, ubi ſemper liliorum roſarúmque blandior lux arridet, ubi pictura flores odoriferi non marceſcunt, ubi loci fecunditas neque nube premitur, neque ſole ſiccatur, ubi non finitur cum poſſeſſore poſſeſſio, ubi quidquid deſiderat animus dat aſpectus, ubi Iuſtus gemmas calcat in plateis, quas modò Reges nequaquam tales geſtant in coronis, ubi mortalitas tranſlata in immortalitatem cum Angelis ſorte ſimili gloriatur, ubi hominibus & Deo cum Thronis, & Dominationibus, & univerſo Angelorum cœtu fit una poſſeſſio? Ibi dilectiſſimi Fratres, ibi totum mentis oculum dirigite, ibi deſiderium veſtrum figite, totis viribus illuc tendite, ubi tantæ felicitatis gratia poſſidetur.

21. His & aliis quamplurimis ſpiritualibus alloquijs per totam pene noctem commiſſum ſibi gregem eſcam potúmque miniſtrans pervigilem reddidit inter cetera allocutionum præcepta dicens eis: Fratres ante mutuam in vobiſmetipſis habete caritatem.

1. Iohan. 4. 16.

Caritas eſt Deus, & qui manet in caritate in Deo manet, & Deus in eo. Nolite locum dare diabolo. Ille etenim dat locum antiquo hoſti, qui ſe à fraternitatis dilectione ſejungit, ſit vobis cor unum & anima una in Domino, ſicut in primordio Eccleſiæ de fidelibus dicitur, quòd erat illis cor unum & anima una. De ſucceſſoris mei prælatione cavete ne aliqua variatio fiat, ſed unanimes unum vobis conſtituite. Quòd ſi verum & optimum vobis conſtituere deſideratis, compresbyterum & ſpiritalem filium meum AUREMUNDUM vobis conſtituendum decernite. Ipſe etenim, & vitæ exemplo &

Succeſſorem deſignat.

morum probitate, & doctrinæ eloquio ducatum credo ad æternam vitam capeſſendam præbebit.

22. Cúmque jam aurora ſignum daret, & tempus immineret quo illa anima corpore diſſoluta ad cælum migraret, valefaciens omnibus & pacis oſculum tribuens, reddito mortis debito, de antiqui hoſtis inſidiis triumphans

Moritur an. D.LXXXVII.

victor ab Angelicis choris ſuſcepta cælum conſcendit. Tantus etenim mox cælitus illic ferme per trium horarum ſpatium odor fragravit, ſicut narrante prædicto AUREMUNDO qui aderat cognovimus, ut omnium aromatum fragrantiam ſuperaret. Sed & vultus illius mox tanta claritate enituit, ut non eum exanimem crederes, ſed dormientem potiùs æſtimares. Dederat enim mandatum, ut ſtatim cum à ſæculo migraſſet nuntiaretur beatiſſimæ RADEGUNDI, ut pro eo precem domino funderet, quod & illa ſimiliter fecerat. Accidit ut eodem die eadem hora uterque migraret de ſæculo, & quos hîc unius caritatis vinculum conſtrinxerat, illic eos pariter paradiſi gloria ſimul acciperet.

Eadem hora qua S. Radegundis, *xiii. 13. Auguſti.*

Denique legati ex utraque parte proficiſcuntur, qui ſibi obviam occurrentes ſciſcitabantur alter ab altero quamobrem celeriter pergeret: indicaverunt ſibi unuſquiſque qua de cauſa itineris laborem aſſumpſiſſet, & inventum eſt in unius horæ puncto utroſque migraſſe ad cælum, & moræ funeris exequiæ præparantur.

23. Undique populi conveniunt, catervæ Monachorum adſunt, & dignis obſequiis ſanctiſſimum virum proſequuntur. More ſolito membra feretro componunt, cum laudibus & digno officio funeris ad locum quo ſepeliendus erat proficiſcuntur. Non modica turba tam populorum quàm etiam Monachorum,

Sepelitur Mariaci.

& præcedente & ſubſequente cum cereis, & luminaribus iter arripitur. Et cum jam aliqua pars itineris conficeretur, ſubitò qui humeris illud ſanctum corpus portabant immobiles permanſerunt, & paulullum reſumptis viribus conabantur illud amovere, & proficiſci. Sed ita feretrum in quo geſtabatur immóbile permanſit, ut nequaquam exinde qualibet in parte moveri poſſet. Mirantes

quod acciderat ſignum non minimus omnes horror invaſerat : Sed precibus Deo fuſis, ut datis iudiciis patefaceret quo ipſum beatiſſimum corpus terræ humari placeat. Decretum enim fuerat ut Coloniaco conderetur, ſed nequaquam illuc deferri potuit, viſum eſt omnibus ut in loco nuncupante Mariaco eum conderent, quo concilio accepto ſtatim perfacilè eum exportantes illuc adtulerunt. Unde omnibus patefactum eſt, illic eum Dominum voluiſſe recondi, & ſibi aptum fuiſſe, ubi cum magno funeris apparatu venientes, venerabiliter ſepultus eſt; quo in loco miraculorum ex illo uſque nunc congeries coruſcat. Illic enim & dæmones ab obſeſſis corporibus fugantur, cæci illuminantur, claudi proprium recipiunt greſſum, debiles incolumitatem adſequuntur, digna petentibus vota tribuuntur, omnis incommoditas refugit, ſalus optata refunditur omnibus, præſtante Domino noſtro IESU-CHRISTO, qui cum Patre & Spiritu ſancto vivit & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

Circa ann. D. LXXXVI. April. XVIII.

MONITVM.

S. Iuniani Tranſlationem, quando ſacrum ipſius Corpus è Cœnobio Mariacenſi in Nobiliacenſe (vulgò Noaillé *) prope Pictones recèns exſtructum Eræ Chriſtianæ ſæculo* IX. *deportatum eſt, in id temporis reſervamus, acturi ſuo loco de ejuſdem in Synodum Carrofenſem delatione anno* M. C. LXXXII. *facta. Interim verò adnotamus, ſacras Iuniani Reliquias poſt Synodum Nobiliaco reſtitutas, cùm debito in honore ad annum uſque* M. D. LXIX. *inibi fuiſſent, tunc demum ob Calviniſtarum furorem ſecretiori loculo illic cum vaſis ſacratis incluſas hactenus latuiſſe, fugatis exſtinctiſque omnibus, qui hujuſce rei conſcii fuerant.*

VITA S. RADEGVNDIS REGINÆ DVOBVS LIBRIS COMPOSITA,

Ann. Chr. D. LXXXVIII. Aug. XIII.

LIBER PRIMVS.

Auctore VENANTIO FORTUNATO Epiſcopo Pictau.

Ad MSS. cod. S. Germani Pratenſis & Conchenſis Monaſt. & D. d'Herouval.

PROLOGUS.

1. REDEMPTORIS noſtri tantum dives eſt largitas, ut in ſexu muliebri celebret fortes victorias, & corpore fragiliores ipſas reddat feminas, virtute mentis inclitæ glorioſas. Quas habentes naſcendo molliriem facit Chriſtus robuſtas ex fide : ut quæ videntur imbecilles, dum coronantur ex meritis, à quo efficiuntur fortes, laudem ſui cumulent Crearotis, habendo in vaſis fictilibus theſauros cæli reconditos : in quarum viſceribus cum ſuis divitiis ipſe Rex habitator eſt Chriſtus. Quæ mortificantes ſe ſæculo, deſpecto terræ conſortio, defæcato * mundi contagio, non confidentes in lubrico, non ſtantes in lapſu, quæ teores vivere Deo, ad gloriam Redemptoris ſunt copulatæ paradiſo. In quo eſt pariter numero, cujus vitæ præſentis curſum, licet ſermone privato, ferre tentavimus in publicum: ut cujus eſt vita cum Chriſto in gloria, memoria relata celebretur in mundo.

Deus per feminas mira nonnunquam operatur.

* al. defecto.

VITA INCIPIT.

2. BEatiſſima igitur RAOEGUNOIS, natione barbara de regione Thoringa, avo Rege BASSINO, patruo HERMENFRIDO, patre Rege BARETHARIO. In quantum altitudo ſæculi tangit, Regio de germine orta, celſa licèt origine, multo celſior actione. Quæ cum ſummis ſuis parentibus brevi manſiſſet tempore, tempeſtate barbarica, Francorum victoriâ regione vaſtatâ, vice Iſraëlitica exit & migrat de patria. Tunc inter ipſos victores cujus eſſet in præda regalis puella, fit contentio de captiva. Et niſi reddita fuiſſet tranſacto certamine, in ſe Reges arma moviſſent. Quæ veniens in ſortem præcelſi Regis CHLO-

Radegundis genus.

à Clotario captiva abducitur circa an. DXXX.

Ann. Chr. D. LXXXVII Aug. XIII.

THARII, in Veromadenſem ducta Atteias [a] in villâ Regiâ nutriendi causâ cuſtodibus eſt deputata. Quæ puella inter alia opera, quæ ſexui ejus congruebant, litteris eſt erudita: frequenter loquens cum parvulis, ſi conferret ſors temporis, Martyr fieri cupiens. Indicabat adoleſcens jam tunc merita ſenectutis, obtinens pro parte quæ petiit. Denique dum eſſet in pace florens Eccleſia, ipſa eſt à domeſticis perſecutionem perpeſſa. Iam tunc id agens infantula, quicquid ſibi remanſiſſet in menſa, collectis parvulis, lavans capita ſingulis, compoſitis ſellulis, porrigens aquam manibus, ipſa cibos inferebat, ipſa miſcebat infantulis. Hoc etiam præmeditans cum SAMUËLE parvulo Clerico gerebat. Facta cruce lignea præcedente, ſubſequentes pſallendo ad Oratorium cum gravitate matura ſimul parvuli properabant. Et ipſa tamen cum ſua veſte nitidans pavimentum. Circa altare verò cum facitergio [b] jacentem pulverem colligens, foris cum reverentia recondebat, potiùs quàm vergebat. Quam cùm præparatis expenſis Victuriaci [c] voluiſſet Rex prædictus accipere, per Beralcham ab Atteias nocte cum paucis elapſa eſt. Deinde Sueſſionis cùm eam direxiſſet ut Reginam erigeret, evitans pompam Regalem ne ſæculo creſceret, ſed cui debebatur, & humanâ gloriâ non mutatur.

Martyrium cupit.

Patientiæ & miſericordiæ dat operam.

Et rebus divinis.

Chlothario nupta ut ſe geſſerit.

3. Nubit ergo terreno Principi, nec tamen ſeparata à cæleſti. Ac dum ſibi acceſſiſſet ſæcularis poteſtas, magis quàm permitteret dignitas, ſe plùs inclinavit voluntas. Subdita ſemper Deo, ſectans monita Sacerdotum, plus participata Chriſto quàm ſociata conjugio. Illo verò ſub tempore tentamus patefacere de multis pauca quæ geſſerit. Ideo juncta Principi, timens ne Deo degradaſſet, cùm mundi gradu proficeret, ſe ſua cum facultate eleemoſynæ dedicavit. Nam cùm ſibi aliquid de tributis accideret, ex omnibus quæ veniſſent ad eam, antè dedit decimas quàm recepit. Deinde quod ſupererat, Monaſteriis diſpenſabat: & quò ire pede non poterat, tranſmiſſo munere circuibat. A cujus munificentia nec ipſe ſe abſcondere potuit Eremita: & ſicuti ne premeretur à ſarcina, quod acceperat erogabat. Apud quam egeni vox non inaniter ſonuit, nec ipſa eam ſurda præteriit: ſæpe donans indumenta, credens ſub inopis veſte Chriſti membra ſe tegere: hoc ſe reputans perdere quicquid pauperibus non dediſſet.

Quàm miſericors & munifica.

Ejus humilitas & humanitas.

4. Adhuc animum tendens ad opus miſericordiæ, Atteias domum inſtruit, ubi lectis cultè compoſitis, congregatis egenis feminis, ipſa eas lavans in thermis, morborúmque curans putredines. Virorum capita diluens, miniſterium faciens, quos antè lavarat, eiſdem ſua manu miſcebat, ut feſſos de ſudore ſumpta potio recrearet. Sic devota femina nata & nupta Regina, palatij domina pauperibus ſerviebat ancilla. In menſa verò ſuboccultè, ne fortè cognoſceretur ab aliquo, ante ſe poſito cum legumine ferculo, inter epulas Regum, more trium puerorum, favâ [*] vel lenticulâ delectabiliter veſcebatur. De Curſu [d] verò decantando, etſi ſederet in prandio, excuſans ſe Regi aliquo caſu, ut Deo redderet debitum, ſe ſubducebat convivio. Quo egreſſa Domino pſallebat, & curioſè requirebat quali cibo foris pauperes refeciſſent.

Abſtinentia.

[*] faba

[d]

Nocturnæ preces.

5. Item nocturno tempore, cùm reclinaret cum Principe, rogans ſe pro humana neceſſitate conſurgere, levans egreſſa cubiculo, tamdiu ante ſecretum orationi incumbebat jactato cilicio, ut ſolo calens ſpiritu jaceret gelu penetrata, tota carne præmortua: Non curans corporis tormenta mens intenta paradiſo, leve reputans quod ferret, tantùm ne Chriſto viliſceret. Inde regreſſa cubiculum, vix tepefieri poterat vel foco vel lectulo. De qua Regi dicebatur habere ſe potiùs jugalem Monacham quàm Reginam. Vnde & ipſe irritatus [*] pro bonis erat aſperrimus. Sed illa pro parte leniens, pro parte tolerabat modeſtè rixas illatas à conjuge.

[*] al. tantis.

Tota Quadrageſima utitur cilicio.

6. Diebus verò Quadrageſimæ ſatis eſt ſcire qualiter ſe rexerit inter veſtes Regias ſingulariter pœnitens. Igitur appropinquante jejunij tempore mittens ad religioſam Monacham nomine PIAM in ſancto propoſito, illa dirigebat venerantèr in linteo ſigillatum cilicium: quod Sancta induens ad corpus, per totam Quadrageſimam ſubter veſte Regia dulci portabat in ſarcina. Tranſactis diebus ſimiliter ſigillatum retranſmittebat cilicium. Sin autem Rex deeſſet, quis credat qualiter ſe orationi diffunderet, qualiter ſe tamquam præſentis Chriſti pedibus alligaret; & quaſi repleta deliciis, ſic longo jejunio ſatiaret in lacrymis? Cui deſpecto ventris edulio Chriſtus tota refectio, & tota fames erat in Chriſto.

Jejunio item lacrymiſque vacat.

Luminaria fabricat.

7. Illud qua pietate peragebat ſollicita, ut quæ per Oratoria vel loca venerabilia totâ nocte perlucerent, candelas ſuis manibus factas jugiter miniſtrabat? Vnde horâ ſerotinâ,

[a] Atteia, *Athiés*, in Veromandois ad Suminam flumen erat ex eorum vicorum numero, quos quia fiſci erant, vulgò villas publicas aut Regias appellabant, uti Hadrianus Valeſius in Hiſt. lib. 21. obſervavit.

[b] Facitergium pro Sudario, quòd faciei ſordes tergat.

[c] al. *Victoria*, vernaculè *Vitry*, in Belgio duabus leucis à Duaco, ubi Sigibertus Rex inſtinctu Fredegundis occiſus eſt. Aliud eſt ejuſdem nominis opidum in Campania, ſed tunc Chlothario non patebat.

[d] Decurſus ſive Curſus pro officiis Divinis à Gregorio Turonenſi & Fortunato non rarò uſurpari, dictum eſt in Vita S. Germani Epiſc. Pariſ. ad num 75. *Decantare* heic & alibi paſſim pro *recitare* ſumitur.

dum

dum ei nuntiaretur tardè, quòd eam ad menſam Rex quæreret; circa res Dei dum ſatagebat, rixas habebat à conjuge, ita ut vicibus multis princeps per munera ſatisfaceret, quòd ei per linguam peccaſſet.

Ann. Chr. D. LXXXVII. Aug. XIII.

8. Ad cujus opinionem ſi quis ſervorum Dei viſos fuiſſet vel per ſe, vel * vocatus occurrere; videres illam, cæleſtem habere lætitiam; & horâ noctis recursâ cum paucis pergens & intimis per nivem, lutum, vel pulverem, aquâ calidâ paratâ, ipſa lavabat & tergebat venerandi veſtigia nec reſiſtente ſervo Dei, & propinabat in patera. Sequenti die curam domûs committens creditariis, ipſa ſe totam occupabat circa viri juſti verba; circa ſalutis inſtituta, & circa adipiſcenda vitæ cæleſtis commercia retentabatur per dies. Et ſi veniſſet Pontifex, in aſpectu ejus lætificabatur, & remuneratum relaxabat ipſa triſtis ad propria.

* Sur add. per alium.

Servos Dei mirè veneratur.

9. Illud quoque quàm prudenter totum pro ſua ſalute providebat impendere: quoties quaſi maforiem *a* novum, lineum ſabanum, auro vel gemmis ornatum more veſtiebat de barbaro, à circumſtantibus puellis ſi laudaretur pulcherrimum, indignam ſe adjudicans tali componi linteolo, mox exuens ſe veſtimento, dirigebat loco ſancto, quiſquis eſſet in proximo, & pro palla ponebatur divinum ſuper altare.

Ornatum rejicit. *a*

10. Qualiter verò ſi quis pro culpa criminali, ut aſſolet, à Rege deputabatur interfici, ſanctiſſima Regina moriebatur cruciatu, ne deſignatus reus moreretur in gladio! Qualiter conturſabat per domeſticos fideles ſervientes & proceres, quorum blandimentis mulcebat animum Principis, donec in ipſa ira Regis, unde proceſſerat ſors mortis, inde curreret vox ſalutis?

Pro reis intercedit.

11. His igitur beatis actibus ocupatam intantùm provexit Divina clementia, ut etiam adhuc in palatio laïca Domino largiente declararentur per eam miracula. Denique in Perunna* villa puſt prandium dum ambularet per hortum Sanctiſſima, rei retruſi pro crimine ſuccurri ſibi clamabant, vociferantes de carcere. Ipſa quid eſſet interrogat: Mentiuntur miniſtri, quòd mendicorum turba quæreret eleemoſynam. Credens hoc illa, tranſmittit quo indigebat inopia. Interea à Iudice compelluntur tacere qui tenebantur in compede. Cùm verò nox ſuperveniſſet, dum ſibi Curſum diceret, fractis vinculis ſoluti occurrunt Sanctæ de carcere. Quo cognito reos ſe viderunt qui Beatæ mentiti ſunt, dum qui rei fuerant de catenis ſoluti ſunt.

Captivos divinitùs liberat.

* Peronne, Opidum ad Suminam in Picardia.

12. Et quoniam frequenter aliqua occaſione, Divinitate proſperante, caſus cedit ad ſalutem; ut hæc religioſiùs viveret, frater interficitur innocenter*. Directa igitur à Rege veniens ad beatum MEDARDUM Noviomago, ſupplicat inſtanter, ut ipſam mutata veſte Domino conſecraret. Sed memor dicentis Apoſtoli; Si qua ligata ſit conjugi, non quærat diſſolui, differebat Reginam, ne veſte tegeret Monacham. Adhuc beatum virum perturbabant proceres, & per Baſilicam graviter ab altari retrahebant, ne velaret Regi conjunctam, ne videretur Sacerdoti ut præſumeret Principi ſubducere Reginam, non publicanam ſed publicam*. Quo Sanctiſſima cognito, intrans in ſacrarium, Monachica veſte induitur, procedit ad altare, beatiſſimum Medardum his verbis alloquitur dicens: Si me conſecrare diſtuleris, & plus hominem quàm Deum timueris, de manu tua à Paſtore ovis anima requiratur. Quo ille conteſtationis concuſſus tonitruo, manu ſuperpoſitâ conſecravit Diaconam *b*.

Radegundis fratre occiſo velatur.

* innocens

1. Cor. 7.

* id eſt, publicè ſeu ſollemniter nuptam.

13. Mox indumentum nobile, quo celeberrimâ die ſolebat pompâ comitante Regina procedere, exuta ponit in altare, *c* blattas, gemmatáque ornamenta*; menſam divinæ gloriæ tot donis onerat per honorem. Cingulum auri ponderatum fractum dat in opus pauperum. Similiter accedens ad Cellam ſancti IUMERIS *d*, die uno quo ſe ornabat felix Regina, compoſito ſermone ut loquar barbaro, ſtapionem, camiſas, manicas, cofeas, fibulas, cuncta auro, quædam gemmis exornata per circulum ſibi profutura ſancto tradit altari. Inde procedens ad Cellam venerabilis DATUONIS, die qua debuit ornari præſtanter in ſæculo, quidquid indui poterat, cenſu divite femina, Abbate remunerato totum dedit Cœnobio. Æquiter * ſancti GUNOVLFI, pòſt facti Mettis Epiſcopi *e*, progreſſa receptaculo, non minore laboratu nobilitavit Synergium *f*.

* al. blattis; gemmis, ornamentis

Eccleſijs malta confert donaria

* ſimiliter a

a Maforte muliebre capitis tegumentum; *Lineum ſabanum* (à voce Theotiſca *Saban*, quæ linteum ſignificat) hîc ſumi videtur pro veſtimento ex lino confecto, cui aurum & gemmæ aſſutæ erant.

b Fortunatus in carmine de excidio Thoringiæ Supplem. 1. inducit Radegundem fratris necem pathetice deflentem.

c Et tamen paullò antè Conc. Aurelianenſe II. anno Chriſti D. XXXIII. celebratum ſic ſtatuit Canone 18. *Placuit etiam ut nulli poſtmodum fœmina Diaconalis benedictio pro conditionis hujus fragilitate credatur*: quæ licet ex antiquorum Canonum præſcripto, annorum quadraginta probationem revocare dumtaxat: videatur Iohanni Morino Exercit. 10. de Sacr. Ordinat. cap. 3. neque ſic tamen in Radegunde locum habuit. Diaconiſſas omnino deſiiſſe ante ſæculum X. apparet ex Attonis Epiſc. Vercellenſis Epiſtola ad Ambroſium Sacerdotem in To. 8. Spicilegij Vet. Scripſ. pag. 125.

d In cod. San Germanenſi legitur *ſtapione*, in ſexto caſu. Scribendum videtur, *Scapionem*, ad Regium diadema deſignandum. Nam Germanis hodieque *Scappel* Vitta ſeu capitis redimiculum dicitur. Si verò quis *ſtapionem* retinendum velit, vox iſta de pedum ornamentis interpretenda erit, qualia Iſaias in cap. 3. commemorat. nam *ſtapia*, equeſtre ſuppedaneum.

e Ita MSS. Codd. Et tamen nullus GUNOULFI nomine legitur Metenſis Epiſcopus uſque ad Ludovici Pij ætatem. An fortè pro GUNDULFI legendum GOSCELINI, qui ſæculo VI. Sedi Metenſi præfuit?

f Synergium, locus in quo plures ſimul operantur, hîc uſurpari videtur pro Monaſterio, quod eadem ratione nonnumquam Aſceterium appellatur.

Ann. Chr. DLXXXVII. Aug. XIII.

oſculabatur & vultum, toto diligens animo. Deinde poſitâ menſâ ferens aquam calidam, facies lavabat, manus, ungues & ulcera, & rurſus adminiſtrabat ipſa paſcens per ſingula. Recedentibus præbebat aurum vel veſtimenta, vix una teſte munifica. Miniſtra tamen præſumebat eam blandimentis ſic appellare; Sanctiſſima domina, quis te oſculetur quæ ſic leproſos amplecteris? Illa reſpondit benivolè: Verè ſi me non oſculeris, hinc mihi cura nec ulla eſt.

Infirmos ſanat.

20. Quæ tamen præſtante Deo diverſo fulſit miraculo. Denique ſi quis puſtulæ deſperaret de vulnere, offerebat miniſtra Sanctæ folium pampini, mentiens ſibi opus hoc eſſe. Sicque vix obtento ſignaculo portans ad deſperatum, vulneri ſuperpoſito mox occurrebat remedium. Itidem frigoriticus qui veniſſet aut languidus, dicens in ſomnis ſe vidiſſe ut pro ſua ſalute feminæ ſanctæ occurreret, offerens candelam alicui ex miniſtris; quâ accenſâ per noctem morbus accipiebat mortem, morbidus ſanitatem. Quoties autem cùm cognoviſſet decubantem in lectulo, portans poma peregrina, dulce ſimul & calidum, reficiebat ægrotum: & qui nec decimo jam die quid percepiſſet, cibaria ipſa mox adminiſtrante, languidus accipiebat cibum pariter & ſalutem; quod tamen ipſa imperabat, ne quis proferret in fabula.

Quantam abſtinentiam exercuerit in Monaſterio.

21. Quanta verò congreſſio popularis extitit die qua ſe Sancta deliberavit recludere; ut quos plateæ non caperent, aſcendentes tecta complerent. Quid autem Sanctiſſima jejunij, obſequij, humilitatis, caritatis, laboris & cruciatus ferventer indepta ſit, ſi quis cuncta percurreret, ipſam prædicaret tam Confeſſorem quàm Martyrem. Ergo venerabilem præter diem Dominicum fuit Sacratiſſimæ * omnis dies jejunium: lenticulæ vel oleris prope jejuna refectio; non avem, piſcem vel pomum, vel ovum habens edulium. Panis verò deliciatum ſegalatium fuit aut hordeaceum, quem abſconſum ſub fladone ſumebat, ne quis perciperet. Hæc fuit etiam potio aqua mulſa, piracium, ſed modicè libata ſitibunda potatio.

* *al.* omnibus diebus.

In Quadrageſima.

22. Prima quoque Quadrageſima, qua ſe recluſit in cellulâ, donec fuiſſet tranſacta, panis non ſumpſit cibaria, niſi die Dominica, ſed tantùm radices herbarum, aut olera de maluis ſine olei gutta, ſine ſale compoſita. Verùm aquæ toto jejunio nec ſumens duo ſextaria hinc tanta ſiti laborabat, ut faucibus deſiccatis, vix Pſalmum diceret arida. Cilicium etiam habens ad corpus pro linteo jugiter: Curſum decantans peragebat vigilias: ante ſe cinerem ſtratum ſuperjecto cilicio, hoc utebatur pro lectulo: ipſa requies fatigabat, cui parum videbatur hoc ſuſtinere corpuſculum *a*.

Cilicio uſa eſt pro linteo & lecto.

Vilibus officiis ſtuder.

23. Adhuc Monachabus omnibus ſoporantibus calciamenta tergens & ungens; retransmittebat per ſingulas. Aliis Quadrageſimis *b* aliquid relaxariùs * quintâ feriâ ſumebat, deinde Dominicâ. Nam & reliquo tempore præter dies Paſchales ac ſummæ feſtivitatis, donec infirmitas permiſit, in cinere & cilicio ſemper vitam duxit auſteram. Priùs ſe levans ut pſalleret quàm Congregatio ſurrexiſſet. Nam de officiis Monaſterialibus, nihil ſibi placuit, niſi prima ſerviret, & ipſa ſe caſtigabat ſi bonum poſt alteram ageret. Ergo ſuis vicibus ſcopans Monaſterij plateas ſimul & angulos, quicquid erat fœdum purgans, & ſarcinas quas alij horrent videre, non abhorrebat evehere. Secretum etiam purgare opus non tardans, ſed occupans *; ferens fœtores ſtercoris, credebat ſe minorem ſibi, ſi ſe non nobilitaret vilitate ſervitij. Ligna ſupportans brachiis, focum flatibus & forcipibus admovens, calens nec læſa ſe retrahens, extra ſuam hebdomadam infirmantibus ſerviens. Ipſa cibos decoquens, ægrotis facies abluens, ipſa calidum porrigens, viſitabat quos fovebat, jejuna rediens cellulam.

* *al.* relaxans.

* *al.* ſcopans.

In culina ut ſe gerebat.

24. Illud quoque quis explicet, quanto fervore excitata ad coquinam concurſitabat ſuam faciens ſeptimanam? Denique nulla Monacharum niſi ipſa, de poſticio *c*, quantum ligni opus erat, ſola ferebat in ſarcina. Aquam de puteo trahebat & diſpenſabat per vaſcula. Olus purgans, legumen lavans, flatu focum vivificans; & ut decoqueret eſcas, ſatagebat exæſtuans. Vaſa de foco ipſa levans, diſcos lavans & inferens. Hinc conſummatis conviviis ipſa vaſcula diluens, purgans nitidè coquinam, quicquid erat lutulentum ferebat foras in locum deſignatum *. Inde per ægrotantes inferens neceſſaria ibat non tepida, & priuſquam exciperet Arelatenſem Regulam, hebdomadâ ſub tranſactâ ſufficienter ad omnes calidam faciebat. Humilitate ſanctiſſima pedes lavans & oſculans & adhuc omnes proſtrata deprecabatur veniam negligentiâ pro commiſsâ.

* *al.* Ima purgamina.

25. Itaque poſt tot labores quas ſibi pœnas intulerit, & ipſa quæ voce refert perhor-

a Apud Surium iſta adduntur. *Non illam aliquando mollis pluma fulcivit, atque linteaminis uster inſtruxit. Manicam qua brachium indueret, non habebat, niſi quod de caliga ſua ſibi duas fecit manicas. Sed ita ſe tractabat, ut hæc nec Abbatiſſa ſentiret.* Quæ deſunt in codd. MSS. & ex lib. 2. num. 8. deſumuntur.

b Alias Quadrageſimas de Quadrageſima Adventûs Domini aliiſque explicarunt qui Surium recenſuêre: at de aliis Quadrageſimis quas ante Paſcha poſt primam in Clauſtro exegit Radegundis, hunc locum eſſe interpretandum textûs conſecutio docet.

c *Poſticium*, inquit Papias in Vocabul. *eſt latens oſtium, dictum quod remotum ſit à publico.* Sæpiùs in poſteriore ædium parte locatum. Poſticiaria eſt quæ curam habet recipiendi ea quæ in Monaſterium deportantur, & tranſmittendi quæ tranſmittuntur, vulgò *la Tourriere*, ut Menardus noſter probat in Concord. Regul. cap. 61. §. 14.

Ann. Chr. D. LXXVII. Aug. XIII.

Catenâ ferreâ rigidè ſe cingit.

reſcit. Quadam vice dum ſibi latos tres circulos ferreos diebus Quadrageſimæ collo vel brachiis nexuit, & treseatenas inſerens circa ſuum corpus dum alligaſſet aſtrictè, incluſit durum ferrum caro tenera supercreſcens. Et tranſacto jejunio cùm voluiſſet catenas ſub cute clauſas extrahere nec valeret; caro per dorſum atque pectus ſuper ferrum catenarum eſt inciſa per circulum, ut ſanguis fuſus ad extremum exinaniret corpuſculum.

Carnem ſuam adurit.

26. Inde vice ſub altera, iuſſit fieri laminam in ſigno Chriſti aurichalcam, quam accenſam in cellula locis duobus corporis altiùs ſibi impreſſit, tota carne decocta. Sic ſpiritu flammante membra faciebat ardere. Adhuc aliquid gravius in ſe ipſa tortrix excogitans, una Quadrageſimarum ſuper auſterum jejunium & ſitis torridæ cruciatum adhuc limâ cilicij membra tenera ſetis aſperis diſſipante iubet portari aquamanile [a] ardentibus plenum carbonibus. Hinc diſcedentibus reliquis membris trepidantibus, animus armatur ad pœnam, tractans quia non eſſent perſecutionis tempora, à ſe ut fieret Martyr. Inter hæc ut refrigeraret tam ferventem animum, incendere corpus deliberat, apponit æra candentia; ſtridunt membra cremantia, conſumitur cutis, & intima quò attigit ardor, fit foſſa. Tacens tegit fotamina: ſed computreſcens ſanguis manifeſtabat quod vox non prodebat in pœna. Sic femina pro Chriſti dulcedine, tot amara libenter excepit. Hinc actum eſt, ut quod ipſa abdiderit, hoc miracula non tacerent.

Mulieri viſum reſtituit.

27. Itaque matrona GISLAANI proceris nomine BELLA, ſed longa cæcitate miſerrima, rogavit ſe de Francia Pictavis ad ſanctæ duci devotè præſentiam. Quam licèr tardè exorata ſibi fecit occurri per tetræ noctis ſilentia. Proſtrata cujus ad genua ut dignaretur oculos ejus ſignare, vix impetrat. Quæ mox ut in nomine Chriſti ſignum Crucis impreſſit, cæcitas fugit, lux rediit, & nocturno ſub tempore orbæ diu dies inluxit: ita ut tracta cùm veniſſet, nullo ducente recederet.

Dæmoniacam ſanat.

* al. Suæ-das.

28. Item puella FRAIFLENIS inimico inſtigante dum torqueretur tam nequiter, ſacras * inter manus Sanctæ, nec data dilatione, curari promeruit. Neç illuc prætereatur, tempus Beatæ quod præſtitit. Femina quædam LEUBILIS dum vexaretur in rure ab adverſario graviter, ſequenti die Sanctâ orante, nova Chriſti curatione in ſcapula crepante cute, & verme foras exeunte, ſana eſt reddita publicè; & ipſum vermem calcans pede, liberata ſe retulit.

Monialem ſanat exanimem.

29. Illud quod geſſit in ſecreto, proferatur in populum. Monacha quædam toto anno, in die gelata frigore, per noctem cremata igni, ſex menſibus nec greſſum movens, cùm jaceret exanimis, Sanctæ de ejus infirmitate ſoror altera nunciavit. Et quia perinanis eſſet, tepidam fieri præcepit, ipſam ægrotam ad ſe facit in cellula deportari & in tepida deponi. Hinc iubet omnes removeri, remanente tantùm ſolâ ſimul ægrotâ cum medica fere per horas duas. Quantum eſt corporis forma à capite uſque ad plantam infirma membra combajulat. Dehinc quò manus attingebat, fugiebat dolor de languida; & quam duæ depoſuerant, exiit ſalubris de tepida. Quæ vinum nec odorabat, accepit, bibit, & refecta eſt. Quid plura? ſequenti die cùm jam ſperaretur * migrare de ſæculo, ſalva proceſſit in publicum.

* pro crederetur.

Pellit dæmonem.

30. Adjiciatur laudi quod non deperit merito. Mulier quædam dum inimici invaſione graviter laboraret, & vix ad Sanctam potuiſſent hoſtem rebellem adducere; imperat adverſario, ut ſe ſuo cum timore pavimento proſterneret. Mox ad Beatæ ſermonem in terram ſe dejiciens, qui timebatur, extimuit. Cui Sancta plena fide cùm calcaſſet in cervice, fluxu ventris egreſſus eſt. Eſt & in rebus minimis magna gloria Creatoris. Ergo caſu cùm glomus quem ſancta filaverat, perpenderet de camera, veniens forex ut tangeret, antequam filum incideret, mortuus in morſu pependit.

Tempeſtatem ſedat.

* ſentinam ejiciente.

31. Inſeratur operi res tam digna miraculo. FLORESIUS quidam nomine, homo ejuſdem Sanctæ, pro piſcatione dum in mare ſatageret, oborto ventorum turbine, fluctuum ſurgente mole, nec tam nauta ſentinante *, quàm undâ ſupervergente, cùm navis plena ſubmergeretur, in extremitate clamat: Sancta Radegundis, dum tibi obedimus, non ſubſidamus naufragio, ſed obtine apud Deum ut liberemur de pelago. Quo dicto, mox fugata nube, reddita ſerenitate, undâ cadente, prora ſurrexit.

Nota de candela.

32. GONA puella ſæcularis, pòſt Deo Monacha ſerviens, dum longo ſub tempore, lecto flebilis decubaret, & impenſo multo medicamine plus langueret, factâ candelâ ad menſuram ſuæ ſtaturæ, Domino miſerante in nomine ſanctæ feminæ, qua horâ frigus ſperaret, lumen accendit & tenuit, cujus beneficio antè fugata ſunt frigora, quàm eſſet candela conſumpta.

Ex obedientia duo patrat miracula.

33. Si propter brevitatem multa prætermittimus, plùs peccamus. Igitur purgatis velociter reliquis, dilato remedio, carpentarij cujuſdem uxor dum plurimis diebus energumeno torqueretur, venerabilis ejus Abbatiſſa [b] joculariter dicit ad Sanctam: Crede, Ma-

[a] Quid ſit Aquamanile, diſcimus ex Ordine Romano, ubi agit, qualiter celebrandum ſit officium Miſſæ: *Aquamanile, hoc eſt vas manuale,* pelvis nimirum aptus excipiendis aquis ex manuum lotione. Iſidorus lib. 2. Offic. cap. 10. *Ab Archidiacono ſcyphum aquæ cum aquamanili & manutergium accipimus.* Malè ergo aquamanile cum urceolo à nonnullis confunditur.

[b] Non ergo Radegundis, ut quidam afferunt, ſed Agnes Abbatiſſa erat, quod etiam ex Fortunato in lib. 8. cap. 8 de Virginitate manifeſtè apparet, tum etiam ex lib. 2 Vitæ infra num. 8. Lege rurſus Fortunatum in lib 8. Carm. 4. qui Carmine 3. de Agnetis Natalitio Radegundi gratulatur.

tet, excommunico te, ſi intra hoc triduum mulier hæc ab hoſte purgata non redditur. Dixit piaoè ſed fecit ſanctam mulierem occultè reficieodi tempore pœnitentem. Quod ne moremur quid actum ſit, alterâ die Sanctâ precante adverſarius rugiens per aurem egrediens, invaſum vaſculum deſerit, mulier cum marito ſoſpes redit hoſpitium. Nec illud prætereatur quod eſt actum ſimillimum. Rogat Beatiſſima de loco ſuo evelli arborem validam lauri, & ad ſuam cellulam pro jocunditate transferri. Quo facto tranſplantata non adhærente radice, fit tota ſoliis arida. Cui Abbatiſſa jocularitet imputat, niſi exorarer ut arbor terræ adhæreret, ſe de cibo ſuſpenderet. Quod non ioaoirer dictum eſt: Nam Sanctâ intercedente, ſoliis, ramis, radice laurus ſiccata revixit.

Ann. Chr. o. Laxavit. Aug. XIII.

34. De Monachabus quædam ſibi familiarior, cujus ex humore ſanguis contexerat oculum, apprehenſâ herbâ abſynthio, quam Sancta circa pectus ut refrigeraret habuerat, cùm ſuper oculum poſuit, dolor & cruor mox effugit; & de viriditate herbæ puritas lucis emicuit. Revocetur memoriâ quod tacitum pene præterii. ANDERBOUS Agens ejuſdem Beatiſſimæ, cùm ſibi filij naſcerentur, quos ut videret mox perderet, & cogitaret ſepelire mater triſtis dum pareret, exanimem infantulum lacrymoſi parentes jactant in Sanctæ cilicium. Qui ut ſaluberrimam veſtem mox panni nobilis attigit, ad officium vitale redit infans de funere, & rubens levat de pallio pallor vicinus ad tumulum.

Per herbam & cilicium à ſe tacta mira operatur.

35. Quis numeret mirabilia quæ Chriſti miſericors operatur clementia? ANIMIA Monacha dum tantùm hydropis morbo tumefacta reoderetur, ut ſalus eſſet in ultimo, & deputatæ ſorores ſpectarent quo momento exhalaret ſpiritum, viſa eſt illi per ſoporem cum veneranda Abbatiſſa beata Radegundis, in baloeo ſine liquore nudam jubere deſcendere. Deinde manu Beatæ viſa eſt oleum ægrotæ ſuper caput effuodere, & nova veſte contegere. Quo peracto myſterio, evigilanti de ſopore de morbo nihil apparuit, ita ut nec ſubſudaſſet, & intus aqua conſumpta ſit. Quo novo ſub miraculo non reliquit in utero nec morbi veſtigium. Nam quæ credebatur deferri præceps ad tumulum, levat ad Curſum de lectulo, ut olei teſtimonium odor ineſſet capitis & ventris nulla pernicies.

Hydropicam curat.

36. Proferatur in medio quo gratuletur regio. Quadam vice obumbrante jam noctis crepuſculo, inter choraulas * & citharas dum circa Monaſterium à ſæcularibus multo fremitu cantarentur, & Sancta duabus teſtibus perorâſſet diutius, dicit quædam Monacha ſermone joculari: Domina, recognovi unam de meis canticis à ſaltantibus prædicari. Cui reſpondit: Graode eſt ſi te delectat conjunctam Religiooi audire odorem ſæculi. Adhuc ſoror pronuntiat: Verè, Domina, duas & tres hîc modò meas canticas audivi quas tenui. Sancta reſpondit: Teſte * Deo, me nihil audiſſe modò ſæculari de cantico. Vnde maniſeſtum eſt, ut carne licet in ſæculo, mente tamen eſſet in cælo.

Tibicines in Deum rapta non audit.

* i. teſtor Deum.

37. Prædicetur in laude Chriſti, more beati Martini, tempore præſenti, antiqui norma miraculi. Cùm beatiſſima femina recluſa eſſet in cellula, audivit fletum de Monacha, & ſigni tactu venientem quid illud eſſet interrogat. Quæ mortuam ſororem nuntiavit infantulam, & frigidam qua lavaretur, paratam, eſſe jam calidam. Condolens Sancta tunc imperat ut cadaver ipſius ſuam deferret in cellulam. Quo ſibi deportato, excepit manu propriâ, reclauſâ poſt ſe mox januâ, jubens longè diſcedere, ne quis ſentiret quid ageret: ſed quod occultè geſſit, celari diu non potuit. Inter hæc dum defunctæ exſequiæ præparantur, ferè per horas ſeptem mortuæ tractat corpuſculum. Sed Chriſto vidente fidem, cui negare non potuit, redditâ prorſus ſalute, ſurgit hæc ab oratione, reſurgit illa de funere: & ſe tunc ſublevat vetula, cùm revixiſſet infaotula. Quam tactu iterum ſigni, lætificata reddit vivam quam flens acceperat mortuam.

Infantulam à morte excitat.

38. Commemoretur & illud nobile factum per ſomnium. Tribunus fiſci, cognomento, DOMOLENUS, die qua Sanctiſſima migravit de ſæculo, dum graviter ſuffocationis languore ſotus deficeret, videbatur ipſe quòd Sancta in vicum ejus dignabiliter acceſſiſſet. Currit, ſalutat, interrogat quid Beata requireret. Tunc ipſa dicit quòd ad eum illic videndum pervenerit. Et quia votum plebis erat ut beati Martini Oratorium conderent; apprehendit Tribuni manum Beatiſſima dicens: Hoc loco ſiot Confeſſoris venerandæ Reliquiæ; per hoc ædificate Templum quod ſibi ducat digniſſimum. Quale Dei myſterium! fundamentum & pavimentum repertum eſt, quo Baſilica facta . Adbuc in ipſo ſopore manum trahit per faucea ejus, & gulam diu deliniens, inſuper & ooc dicens: Veni ut tibi melior à Deo ſanitas conferatur. Et videbatur ſic rogare; Per meam vitam ut propter me relaxes illos quos habes in carcere. Evigilans Tribunus refert quod viderat conjugi dicens; Verè credo quòd hac horâ exiit Sancta de ſæculo. Dirigit ad civitatem ut per hoc vera cognoſceret: tranſmittit ad carcerem, qui ſeptem reos ibi detentos admonitus relaxaret; redeunte tranſmiſſo refert eâ horâ migraſſe Iuſtam de ſæculo; & triplici myſterio carcere relaxato, Tribuno ſano reddito, ædificato Templo, Sanctæ probavit oraculum.

E vivis migrans Tribunum ſanat.

S. Martini Templum delineat.

Captivos relaxari jubet.

39. Sed de Beatæ virtutibus ſufficiat exiguitas, ne faſtidiatur ubertas; nec ſeputerus

* Choraules, Symphoniaci, etſi Voſſius de Vitiis Serm hanc vocem non pro Symphoniacis, ſed pro iis, qui tibiam inflant ac choro præeunt uſurpari probat hoc proverbio, *Malus choraules, bonus Symphoniacus.*

Ann. Chr. DLXXXVII. Aug. XIII.

breviſſimum, ubi de paucis agnoſcitur in miraculis amplitudo. Qua pietate, parcitate, dilectione, dulcedine, humilitate, honeſtate, fide fervore ſic vixerit, ut & ipſam poſt obitum glorioſi tranſitus, mirabilia proſequantur, humanæ eloquentiæ modus admirando attonitus viribus explicare minime valet. Sit tamen illi qui dedit gloria laus & imperium in ſæcula ſæculorum, Amen.

LIBER SECVNDVS

VITÆ S. RADEGVNDIS REGINÆ:

Auctore BAUDONIVIA Moniali æquali.

Ad MSS. cod. S. Germani Pratenſis & S. Theoderici Rem. & D. d'Herouval.

PROLOGVS AD DIDIMIAM ABBATISSAM.

*al. Bandonivia, Bandomina.

Auctor ſuam imperitiam excuſat.

1. DOMINABVS Sanctis meritorum gratiâ decoratis DIDIMIÆ Abbatiſſæ, vel omni Congregationi glorioſæ Dominæ RADEGUNDIS BAUDONIVIA * humilis omnium. Injungitis mihi opus agere non minùs impoſſibile, quàm ſit digito cælum tangere, ſcilicet ut de vita S. Dominæ RADEGUNDIS, quam optimè noſtis, aliquid dicere præſumamus. Sed iſtud illis debet injungi, qui habentes intra ſe fontem eloquentiæ, inde quidquid illis injungitur, carmine irriguo copioſiùs explicatur. Verùm econtrà quicumque anguſtæ intelligentiæ ſunt, nec habent affluentiam eloquij, per quam vel alios reficere vel ſuæ ſiccitatis poſſint inopiam temperare, tales non ſolùm per ſe aliquid dicere metuunt, verumetiam ſi quid eis injunctum fuerit pertimeſcunt. Quod in me ego recognoſco quæ ſunt puſillanimis, parvum habens intelligentiæ eloquium, quoniam quantum Doctis proloqui, tantum indoctis utile ſit tacere. Nam illi de parvis ſciunt magna differere, iſti de magna neſciunt parva proferre: & ideo quod ab aliis quæritur, ab aliis formidatur.

A Radegunde educata.

2. Cùm ſim igitur minima omnium minimarum, quam ab ipſis cunabulis ante ſua veſtigia peculiarem vernulam familiariter enutrivit, ut officio impenſi muneris de ejus claro opere, etſi non plenè, vel ex parte complexa perſtringerem, quatenus dum ſui gregis auribus ejus glorioſæ vitæ præconia panderentur, etſi non digno, devoto tamen eloquio benigniſſimæ veſtræ voluntati obediens pareo; veſtra me oratione peto juvari, quæ ſum minùs docta, piùs devota. Non ea quæ vir Apoſtolicus FORTUNATUS Epiſcopus a de Beatæ vita compoſuit iteramus, ſed ea quæ prolixitate ſui prætermiſit, ſicut ipſe in libro ſuo differuit „cum diceret de Beatæ virtutibus *: Sufficiat exiguitas, ne faſtidiatur ubertas nec reputetur „breviſſimum, ubi de paucis agnoſcitur amplitudo. Ergo inſpirante Divina potentia, cui B. RADEGUNDIS placere ſtuduit in ſæculo & cum quo regnat poſt ſæculum, non polito ſed ruſtico tegamus de his quæ geſſit ſermone aperire, & de multis ejus miraculis pauca complecti.

Fortunatus Epiſcopus 1. libri auctor.

a

* in fine.

LIBER SECVNDVS INCIPIT.

Radegundis vita in Regis connubio.

1. IGitur de beatæ RADGUNDIS Vita in primo Libro ſicut continetur ejus Regalis origo vel dignitas, nulli habetur incognitum, qualis fuit ejus actio dum cum terreno Principe conjuge Rege præcelſo CHLOTHARIO converſaretur. De Regali progenie nobile germen erupit, & quod ſumpſit ex genere, plus ornavit ex fide. Conjuncta terreno Principi nobilis Regina, cæleſtis fuit pluſquàm terrena: ſed in ipſo conjunctionis brevi tempore ita ſe ſub conjugis ſpecie nupta tractavit, ut Chriſto plùs devota ſerviret, & hoc ageret in laïcali propoſito, quod ipſa deſideraret imitari Religio b; jam antecedens animo futuræ converſationis adventum, dum ſæculari ſub habitu Religionis formabatur exemplum. In nullo hujus mundi compede catenata, in ſervorum Dei obſequio ſuccincta, in redemptione captivorum ſollicita, in egenorum erogatione profuſa, proprium credidit quicquid de ſe pauper accepit.

b

2. Dum eſſet cum Rege adhuc in mundiali habitu, mens intenta ad Chriſtum, (teſte Domino loquor, cui ore tacente pectora confitentur: cui etſi lingua taceat, conſcientia nihil

a Notandus hic locus adversùs eos qui Fortunatum ex albo Pictavenſium Pontificum expungunt, quibus ſi non ſufficit Pauli Diaconi auctoritas *lib.* 2. *cap.* 9. certè Baudonivia Fortunato æqualis debet facere ſatis.

b Videas non eſſe rem novam, Religionis nomen pro ſtatu Religioſo uſurpari, ut quibuſdam perperam videtur. Vide infrà num. 8. & ſuprà num. 36.

occultat, quia quod audivimus dicimus, & quod vidimus teſtamur) invitata ad prandium à SIFRIDA * matrona, dum iter ageret ſæculari pompa ſe comitante, interjecta longinquitate terræ ac ſpatio, fanum quod a Francis colebatur, in itinere B. Reginæ, quantum miliario uno proximum erat. Hoc illa audiens, juſſit famulis fanum igni comburi, iniquum judicans Deum cæli contemni & diabolica machinamenta venerari. Hoc audientes Franci univerſaque multitudo cum gladiis & fuſtibus vel omni fremitu diabolico conabantur defendere; ſancta verò Regina immobilis perſeverans, & Chriſtum in pectore geſtans, equum quem ſedebat inanteà non movit, antequam & fanum perureretur, & ipſa orante inter ſe populi pacem firmarent. Quo peracto virtutem & conſtantiam B. Reginæ omnes admirantes Dominum benedixerunt.

Ann. Chr. D. LXXXVI. Aug. XIII.

* al. Anſfredæ matronæ.

Fanum dæmonum evertit.

5. Poſtquàm operante divinâ potentiâ à Rege terreno diſceſſit, quod ſua vota poſcebant, dum SUAËDAS * in villa quam ei Rex dederat, reſideret, in primo anno converſionis ſuæ, vidit in viſu * avem in hominis ſpecie, & in totis membris ejus ſedentes homines, ſe verò in ejus genu ſedentem. Qui dixit ei: Modò in genu ſedes, adhuc in pectus meum ſeſſionem habebis. Hinc oſtendebatur ei gratia, quâ fruitura erat. Hunc viſum cum conteſtatione ſecretiùs ſuis fidelibus retulit, ut ea ſuperſtite hoc ne quis ſciret. Quàm cauta in collocutione, quàm devota in omni actione! In proſperis & in adverſis, in lætitia & triſtitia ſemper æqualis; nec in adverſis ſe fregit, nec in proſperis extulit.

* Saiz, ſuprà num. 15.

* al. navem.

Viſio ejus poſt converſionem.

4. Dum in villa ipſa adhuc eſſet, fit ſonus quaſi eam Rex iterum vellet accipere, ſe dolens grave damnum pati, qui talem & tantam Reginam permiſiſſet à latere ſuo diſcedere: & niſi eam reciperet, penitùs vivere non optaret. Hæc audiens Beatiſſima nimio terrore perterrita, ſe ampliùs cruciandam tradidit cilicio aſperrimo, ac tenero corpori aptavit; inſuper & jejunii cruciationem indixit, vigiliis pernoctans in oratione ſe totam diffudit; deſpexit ſedem patriæ, vicit dulcedinem conjugii, excluſit caritatem mundialem, elegit exſul fieri ne peregrinaretur à Chriſto. Adhuc de Regali ſecum habens ornamento felte [a] fuſum, ex auro & gemmis vel margaritis factum habentem in ſe auri ſolidos mille, quem per Nonnam ſuam, nomine FRIDOVIGIAM, quam proximam habebat, cum ſuis fidelibus tranſmiſit viro venerabili Domno IOHANNI [b] Recluſo in caſtello Cainone, ut pro ea oraret; ne iterum ad ſæculum reverteretur; & veſtem ei cilicinam tranſmitteret, unde corpus ſuum limaret. Tranſmiſit ei & rachinam [c] cilicinam, unde & interius & ſuperius ſibi fecit indumentum, & ſi quid de cauſa, quam timebat, ſupradictus vir in Spiritu ſancto ſentiret, eam certiorem redderet. Quòd ſi hoc Rex vellet, ipſa antè optaret vitam finire, quàm Regi terreno iterum jungi, quia jam Regis cæleſtis copulabatur amplexibus. Sic vir Dei tota nocte in vigiliis & orationibus pernoctans; inſpirante ſibi Divinâ potentiâ in craſtinò mandavit ei hoc Regis eſſe voluntatem, ſed Dei non eſſe permiſſum: antè Rex Dei judicio puniretur, quàm eam in conjugium acciperet.

Rex moleſtè fert ejus diſceſſum.

Iohannem de rei eventu conſulit Radegundis.

5. Poſt hoc dictum ſupradicta domina RADEGUNDIS mente totâ intenta ad Chriſtum, Pictavis inſpirante & cooperante Deo, Monaſterium ſibi per ordinationem præcelſi Regis CHLOTHARII conſtruxit, quam fabricam vir Apoſtolicus PIENTIUS Epiſcopus * & AUSTRAPIUS Dux per ordinationem Dominicam * celeriter fecerunt: in quod Monaſterium ſancta Regina, mundi falſa blandimenta reſpuens, gaudénſque ingreſſa eſt: ubi perfectionis ornamenta conquireret, & magnam Congregationem puellarum Chriſto numquam morituro Sponſo traderet. Quo electa Abbatiſſa etiam conſtituta, tam ſe quàm ſua omnia ejus tradidit ſubdita poteſtati, & ex proprio jure nihil ſibi reſervans, ut curreret expedita poſt Chriſti veſtigia, & tantum ſibi plus augeret in cælo quanto magis ſubtraxiſſet de ſæculo. Mox etiam ejus ſancta converſatio cœpit fervere in humilitatis converſatione, in caritatis ubertate, in caſtitatis lumine, in jejuniorum pinguedine: & ita ſe toto amore cæleſti tradidit Sponſo, ut Deum mundo corde complectens, Chriſtum in ſe habitatorem eſſe ſentiret.

Pictavi ſibi conſtruxit Monaſterium.

* Pictavienſis.

* al. Dei.

Chriſto totam ſe tradit.

6. Sed invidus bonorum humani generis inimicus, cujus voluntatem, etiam dum in ſæculo eſſet, facere abhorruit, eam perſequi non ceſſavit. Sicut enim jam per internuntios cognoverat (quod timebat) præcelſus Rex CHLOTHARIUS cum filio ſuo præcellentiſſimo SIGIBERTO Turones advenit quaſi devotionis causâ, quò faciliùs Pictavis accederet ut ſuam Reginam acciperet. Quo cognito beata Radegundis ſacramentales fecit litteras ſub conteſtatione divinâ viro Apoſtolico Domno GERMANO Pariſius civitatis Epiſcopo qui tunc cum Rege erat, quas per PROCULUM ſuum Agentem ſecretiùs direxit cum exenio vel eulo-

Chlotharius Turones petit.

[a] Felte, ſeu feltrum, filtrum, pannus eſt ſeu veſtis ex lana & pilis coacta, non texta: ad cujus ſimilitudinem veſtis auro ac gemmis fuſa, *Felte* dici videtur. In MS. cod D. d'Herouval pro *Felte* legitur *ciſum*, an *ſcyphum*?

[b] De Iohanne Recluſo apud Cainonem, *Chinon*, in confinio Pictonum & Turonum, ad confluentes Vigennæ & Ligeris, legendus Gregorius Turon. de gl. Conf. cap. 23. Præter eum IULIANUS Abbas Mariacenſis Radegundi etiam carus admodùm & familiaris fuit, qui caracallam ab ea accepiſſe ſuprà in propriis actis legitur.

[c] Rachina ſeu Rachana. Menardo noſtro in Concord. Regul. pag. 922. eſt operimentum lectorum, Voſſio *de Vitys Serm.* eſt veſtis è panno craſſo ex villis à Græco ῥάχος. Lege Vitam S. Germani Epiſt. num. 43.

Ann. Chr. n. LXXXVII. Aug XIII.

giis [a]. At ubi eas relegit vir Deo plenus lacrymans, proſternit ſe pedibus Regis ante ſepulcrum beati Martini cum conteſtatione Divina, ſicut ei litteris fuerat intimatum, ut Pictavis non accederet. Sic Rex amaritudine plenus intelligens hanc petitionem eſſe Reginæ, pœnitentiâ ductus, malis Conſiliariis iſtud reputans, ſéque indignum iudicans quòd talem habere Reginam diutiùs non meruiſſet: proſternit ſe & ille ante limina S. Martini pedibus Apoſtolici viri Germani, rogans ut ſic pro ipſo veniam peteret B. Radegundi, ut ei indulgeret quod in ea per malos conſiliarios peccaverat. Vnde ultio divina de præſenti in eos vindicavit. Sicut enim Arius, qui contra fidem Catholicam certana, omnia * inteſtina ſua in ſeceſſum dimiſit: ita & de iſtis evenit qui contra B. Reginam egerunt.

S Germani ſuaſione deſiſtit ab uxore repetenda.

Vltio divina de malis Conſiliariis.

* al. omnem inteſtinam.

7. Tunc Rex timens Dei iudicium, quia Regina magis Dei voluntatem fecerat quàm ſuam dum cum eo commorata fuerat, rogat beatum virum illuc celeriter ire. Sic vir Apoſtolicus Domnus GERMANUS Pictavis veniens, ingreſſus Monaſterium, in Oratorio Domnæ MARIÆ nomini dedicato, proſternit ſe ad ſanctæ Reginæ pedes pro Rege veniam poſcens. Illa verò gaudens ſe de ſæculi faucibus ereptam, benignè indulget, & ſe ad Dei aptavit ſervitium: expedita jam ſequi Chriſtum quocumque iret quem ſemper dilexit, & animo devoto ad eum percurrit. Talibus ergo rebus intenta, addito vigiliarum ordine quaſi carceris ſe ſui corporis fecit pernoctando cuſtodem. Et cùm eſſet aliis miſericors, ſibi iudex effecta eſt, reliquis pia, in ſe abſtinendo ſevera; omnibus larga, ſibi reſtricta, ut confecta jejuniis non ſufficeret niſi & de ſuo corpore triumpharet.

Radegundis per S. Germanum de Regis placabilitate fit certior.

8. His igitur ſtudiis occupata per omnem modum, ſicut eſt in libro primo intimatum, metuit ſoli Deo promptè vacare. Quo tamen tempore fortioribus armis induta, ſine ceſſatione orationibus, vigiliis, lectioni propenſa, peregrinis ipſa cibos miniſtravit ad menſam, ipſa ſuis manibus lavit & terſit infirmantum veſtigia. Non famulæ permiſit ſibi dare ſolatium, quæ devota curſitabat implere ſervitium: ſe autem in tam ardua abſtinentiæ diſtrictione reclusit uſquequo infirmitas permiſit, ut mens intenta Deo terrenum jam nec requireret cibum. Lectulum verò pœnalem ſibi conſtruxit, poſtquàm Religionis induit habitum; non aliquando illam mollis pluma fulcivit, neque linteaminis nitor inſtruxit, quæ pro indumentis univerſis cinere & cilicio tenera membra domavit. De abſtinentiæ rigore vel ſervitij anterior liber multa docuit. Intantum enim ſe propter Deum pauperem fecit, ut ceteris præberet exemplum. Manicam quam brachio indueret non habebat, niſi de caliga ſua ſibi duas fecit manicas: ſed ita ſe pauperem tractabat, ut hoc nec Abbatiſſa [b] ſentiret. Quis enim ejus patientiam, quis caritatem, quis fervorem ſpiritûs, quis diſcretionem, quis benignitatem, quis zelum ſanctum, quis iugem meditationem die noctúque in lege Domini poterit explicare? Quæ cùm à meditatione Pſalmorum aut prædicatione ceſſare videretur, lectrix ante eam una Monacharum legere non deſiſtebat. In tantum de corde vel ore illius Dei laus non diſcedebat, ut cùm quadam vice vidiſſet poſticiariam Monaſterij tranſeuntem nomine EONEGUNDEM, ubi eam voluit appellare, pro ejus nomine Alleluia clamavit. Hoc millies fecit, numquam de ore illius detractio, numquam mendacium, numquam maledictum contra qualemcumque perſonam proceſſit; & non ſolùm non detraxit cuiquam, ſed nec detrahentem patienter audivit. Pro perſequentibus ſe ſemper oravit & orare docuit. Congregationem, quam in nomine Domini plena Dei deſiderio congregavit, intantùm dilexit, ut etiam parentes vel Regem conjugem ſe habuiſſe nec reminiſceretur. Quod frequenter nobis dum prædicaret dicebat: Vos elegi filias, vos mea lumina, vos mea vita, vos mea requies totáque felicitas, vos novella plantatio: Agite mecum in hoc ſæculo, unde gaudeamus in futuro. Plena fide, plenóque cordis affectu ſerviamus Domino in timore, & in ſimplicitate cordis quæramus eum, ut cum fiducia ei dicere poſſimus: Da Domine quod promiſiſti, quia fecimus quod iuſſiſti.

Qualiter poſtea vixerit.

Humilitas ejus.

Abſtinentia.

Paupertatis amor.

[b]

Aliæ virtutes.

Ejus amor in Congregationem.

Adhortatio.

9. Numquam impoſuit facere, quod ipſa priùs non feciſſet. Vndecumque ſervus Dei veniſſet, ſollicitè percontabatur qualiter Domino ſerviret: ſi quid novi ab eo agnoviſſet quod ipſa non faceret, continuò cum omni alacritate ſibi priùs impoſuit, & poſt Congregationem tam verbo docuit, quàm exemplo oſtendit. Cùm ante eam vicibus Pſalmus ceſſaret, lectio numquam diſceſſit, non die, non nocte, non dum vel paullulum corpus ſuum refecit. Cùm lectio legebatur, illa ſollicitudine piâ animarum noſtrarum curam gerens, dicebat: Si non intelligitis quod legitur, quid eſt quod non ſollicitè requiritis ſpeculum animarum veſtrarum? Quòd etſi minùs pro reverentiâ interrogare præſumebatur, illa piâ ſollicitudine maternóque affectu, quod lectio continebat, ad animæ ſalutem prædicare non ceſſabat. Sicut apis diverſa genera florum congregans unde mella

Lectionis aſſiduitas.

[a] Eulogiæ non ſemper pro pane aliiſque rebus benedictis, ſed pro quolibet munuſculo ex caritate facto Apud Fortunatum in lib. xx. Carm. 12. & ſeqq. leguntur caſtaneæ, lac, prunellæ, ova & prunæ in eulogias tranſmiſſa De eulogiis Lege Albaſpinæum lib. 1. Obſervat. 8. & Menardum in concord. Regul. cap. 61. §. 1. & alios.

[b] Prima Monaſterij S. Crucis Abbatiſſa Agnes, cui ſucceſſit Leubovera.

conficiat

conficiat; ſic illa ab his, quos invitabat, ſpiritales ſtudebat carpere floſculos, unde boni operis fructum tam ſibi quàm ſuis ſequacibus exhiberet. Dum nocte quaſi vel unius horæ ſpatium videretur ſomnum carpere, ſemper lectio legebatur. Quæ legebat, in ſe ſomni marcorem ſentiens, putabat eam jam paullulùm requieſcere. Vbi a lectione ceſſaſſet, mens intenta ad Chriſtum, tamquam ſi diceret: *Ego dormio, & cor meum vigilat*, aiebat: Quare taces? lege ne ceſſes. At ubi ſurgendi horam mediam* faceret nox, quamquam antea totum implevisset Curſum, quæ adhuc nec ſoporem ſenſerat, jam parata de ſtratu ad Domini ſervitium gaudens ſurgebat ut cum fiducia diceret: *Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi*, Domine. Nam frequenter & dormire viſa eſt & Pſalmum decantare in ipſo ſopore, ita ut rectè & veraciter diceret: *Meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper.* Caritatis autem ejus ardorem quo omnes homines dilexit, quis umquam poterit imitari? Reſplenduerunt in ea quæque virtutes, modeſtia cum verecundia, ſapientia cum ſimplicitate, ſeveritas cum manſuetudine, doctrina cum humilitate, vita denique immaculata, vita irreprehenſibilis, vita ſibimet ſemper æqualis.

Ann. Chr. D. LXXXVII. Aug. XIII. — *Cant. 5.* — ** an media?* — *Noctu ſurgit ad Dei laudes.* — *Pſal. 118.* — *Pſal. 18.* — *Ejus virtutes ſingulares.*

10. Intantum ſe extraneam de rebus propriis fecit, [ut] ſi alicui de ſororibus merum dare voluiſſet, de ſuo ſibi cellario tangere non præſumpſit. Quo cognito venerabilis Abbatiſſa, dedit ei tonnellam octo modiorum, quam beatæ FELICITATI Cellerariæ ad expenſam commendavit. De vindemis uſque ad aliam omnibus diebus ubicumque ei Sancta juſſit, diſpenſavit, & numquam minuit ſed ſemper æqualis permanſit. Vbi novum vinum advenit quod cellarium implevit, ſe tonnella ſatis feciſſe credidit; Ante pontones & tonnæ defecerunt quàm hæc quæ Beatæ in omnibus fecit voluntatem. Dominus de quinque panibus & geminis piſcibus quinque pavit millia hominum; & ſuam ancillam, ubicumque indigere vidit, de hoc parvo* toto anno refecit.

Vinum in ejus gratiâ non minuitur. — ** ſupple vaſculo.*

11. Semper de pace ſollicita, de ſalute patriæ curioſa, quandoquidem inter ſe Regna movebantur, quia totos diligebat Reges, pro omnium vita orabat, & nos ſine intermiſſione pro eorum ſtabilitate orare docebat. Vbi eos inter ſe amaritudinem movere audiſſet, tota tremebat, & quales litteras uni, tales alteri dirigebat, ut inter ſe non bella nec arma tractarent, ſed pacem firmarent ut patria ne periret. Similiter & ad eorum Proceres dirigebat, ut præcelſis Regibus conſilia ſalutifera miniſtrarent, ut eis regnantibus, populi & patria ſalubrior redderetur. Congregationi ſuæ aſſiduas vigilias imponebat: & ut ſine intermiſſione pro eis orarent cum lacrymis docebat. Se verò in quanto cruciatu affligebat, quis hoc verbis explere valeat? & intercedente eâ pax Regum, mitigatio belli, ſalus patriæ aderat; ut ejus obtentum intelligentes, benedictum nomen Domini collaudarent. Quamlibet de pace Regum cum Rege cæli victoriam obtineret, magis ſe Deo devotam promptè aptabat, & omnium ſervitio mancipabat, non curans quale obſequium faceret, quæ totis* implere ſtudebat ſervitium. Pedes omnium manibus propriis lavans, ſabano tergens & oſculans: etſi permiſſum fuiſſet, ad ſimilitudinem Mariæ fuſis crinibus extergere non renitebatur. Vnde pro tam immenſis beneficiis, quæ ſunt in ea Divino munere collata, Dominus virtutum largitor eam in miraculis clariorem reddidit in Francia: ubi dum regnare videretur, ſibi magis cæleſte quàm terrenum præparavit Regnum. Fecerat ſibi Oratorium, quatenus vicibus dum ſe Regi ſubduceret, ſemper ibi Dominum cæli invocaret, in quo beneficia Dei præſtantur ad invocationem ejus nominis, cujus aſſidua ibi fuit oratio.

Reges ad pacem anxiè hortatur. — *Omnibus ſervit.* — ** omnibus.* — *Ejus Oratorium in aula regia.*

12. Poſtquam ſe in Monaſterio recluſit, matrona MAMMEZO nomine, dum iter ageret, in oculo ſuo gravis eſt ſordicula ingreſſa. Vbi una vox, unus dolor, unus clamor, diu noctúque inerat ei, ut ſuam fidelem Dominus declararet. Quamquam ibi corpore jam non eſſet, ad invocationem quoque nominis ſui benigna adfuit. Dominus poſuit ei in ſenſu, ut ad ſuum Oratorium pergeret, & ad ejus invocationem ſe ſalvari crederet. At ubi femina dolore plena manibus ſervulorum ſuorum ſuſtentata, vix ad illud Oratorium duci poterat, validiſſimum ſuſtinens dolorem, ſe in pavimentum projecit & clamare cœpit: Domina Radegundis, credo te virtute Dei eſſe plenam, cujus voluntatem magis feciſti, quàm hominum: Domina bona pietate plena, miſerere mei, ſubveni infelici, ora pro me ut mihi reddatur oculus, quia præ gravi cruciatu & dolore affligitur anima mea. Sic illa, quæ dolores omnium in ſe ſola* tranſtulit dum in corpore fuit, uſquedum eis mederi potuiſſet, benignè exaudivit ad invocationem nominis ſui. Domino miſerante per ejus interventum dolor fugit, ſalus advenit, oculum quem jam ſe perdidiſſe credebat, ſolum dolorem ſentiens, ſanum recepit: quæ tot diebus nec cibum ſumpſerat, nec lumen diei viderat, pedibus ſuis nullo ſuſtentatore incolumis ad domum ſuam reverſa eſt, Domino uſque in præſentem diem gratias agens.

Oculum affectum curat. — ** ſolam.*

13. Adjiciatur & aliud ad laudem Chriſti miraculum qui ſuos trepidare aliis facit. VINOBERGA una ejus fuit famula, quæ auſu temerario in cathedra beatæ Reginæ poſt ejus diſceſſum ſedere præſumpſit. Quo facto, judicio Dei percuſſa ſic ardebat, ut viderent omnes fumum de ea in altum procedere, & illa coram omni populo proclamaret confitens ſe peccaſſe; & propterea arderet, quia in Beatæ ſede conſederat. Tribus diebus & tribus noctibus incendium paſſa vociferans clamabat: Domina Radegundis, peccavi, malè egi, in-

Vinoberga in ejus ſede reſidere auſa multatur.

Ann. Chr. D. LXXXVII. Aug. XIII.

dulge, refrigera membra duro cruciatu exuſta: miſericordiâ larga, bonis operibus glorioſa, quæ omnibus miſereris, miſerere mei. In tanta pœna ipſam omnis populus videns, pro ea precabantur tamquam ſi præſens eſſet, dicens: Quia ubicumque ex fide invocatur, adeſt Domina bona, parce ei ne tanto cruciatu infelix deficiat. Sic Beatiſſima ad preces omnium benignè indulget, ignem ferventem compeſcuit, ſoſpes ad domum ſuam rediit: & ſic iſtius pœna omnes fecit cautos ac devotos.

* Saix lib. 2. num. 15.

Reliquias S. Andreæ & aliorum SS. accipit.

* Athiés.

14. Suaëdas * in villa dum eſſet, devoto ac fideli animo mens intenta Chriſto Reliquias Sanctorum omnium plena devotione habere cupiens, ea orante advenit vir venerabilis MAGNUS Presbyter cum Reliquiis Domni Andreæ & aliorum quamplurimorum. Quibus ſuper altare poſitis, cùm nocte devota vigilat ſuper formulam, & ſe ad orationem proſternit, parvus ſopor ei acceſſit, qualiter ei Dominus declararet votum ſuum impletum, dicens ad eam: Cognoſce benedicta, quia non hæ ſolùm Reliquiæ, quas Presbyter Magnus attulit, hîc ſunt tantùm, ſed quantas in Atheia * villa congregaſti, totæ hîc convenerunt. Vbi oculos aperuit, vidit virum ſplendidiſſimum qui hoc ei nuntiaverat, & gaudens Dominum benedixit. Poſtquam in Monaſterium eſt ingreſſa, quantam multitudinem Sanctorum fideliſſimis precibus congregaverit, hoc Oriens teſtatur, Aquilo, Auſter, vel Occidens profitetur: quia undique pretioſas gemmas cæloque reconditas, & quas paradiſus habet, ipſa devota tam muneribus quàm precibus ſibi obtinuit. Cum quibus inceſſabiliter jugi meditatione Pſalmos & hymnos ſe decantare credebat.

a Mittit Ieroſolymam pro Reliquiis S. Mammetis.

NOTA.

15. Pervenit tandem ad eam de Domno Mammete a Martyre, quòd Hieroſolymis ſua ſancta requieſcerent membra. Hæc audiens avida & ſitibunda potabat velut hydrops qui quantum fontem trahit, tantum ſitis addita creſcit; iſta de rore Dei plùs madefacta calet. Tranſmiſit virum venerabilem REOVALEM Presbyterum, qui tunc ſæcularis erat & adhuc ſuperſtes eſt corpore, ad Patriarcham Hieroſolymitanum poſcens de beati Mammetis pignoribus. Quod vir Dei benignè ſuſcipiens, rogationes populo indixit, voluntatem Dei inquirens: tertia die Miſsâ celebratâ beati Martyris ſepulcrum cum omni populo adiit, altâ voce, plenâ fide hujuſmodi verbis proteſtatur dicens: Precor te, Confeſſor & Martyr Chriſti, ſi vera eſt ancilla Dei beata Radegundis, innoteſcat in gentibus potentia tua, permitte ut de pignore tuo mens fidelis accipiat quod poſcit. Oratione completa ubi omnis populus Amen reſpondit, venit ad ſanctum ſepulcrum, ſempérque Beatæ fidem pronuntians, tangebat membrum, quale Beatiſſimus ad petitionem Domnæ Radegundis dare juberet. Tetigit in manu dextera ſingulos digitos; ubi ad minorem venit digitum, ſe ſuavi tactu de propria manu tulit, ut beatæ Reginæ deſiderio ſatisfaceret, & ejus voluntatem impleret. Quem digitum vir Apoſtolicus cum digno honore beatæ Radegundi direxit: de Hieroſolyma uſque Pictavis in ejus honore ſemper laus Dei perſonuit. Quid putas quàm ardenti animo, quàm fideli devotione tanti pignoris præmium expectans, ſe abſtinentiæ mancipavit? At ubi ſe beata Regina hoc munus cæleſte accepiſſe cum omni alacritate gauderet, totâ hebdomadâ cum omni Congregatione ſe in pſallentium vigiliis & jejuniis aptavit, Dominum benedicens ſe tale munus accipere meruiſſe. Sic Deus ſuis fidelibus quæ poſtulant non abnegat. Frequenter & dulciter quaſi in figura, ut nemo intelligere „ poſſet, dicebat: Cui animarum cura eſt, fortiter laudem ab hominibus debet timere. Sed nihilominùs quantum illa hoc vitare volebat, tanto magis ac magis virtutum largitor ſibi in omnibus fidelem declarare ſtudebat: ita ut ubicumque infirmus à quacumque detentus infirmitate eam invocaſſet, ſalutem recipiebat.

* Burdegalenſi.

* Sanctonenſi.

a Cæcum cilicij ſui contactu ſanat.

Baſilica in ejus honorem extructa.

Innumeros curat.

16. Vir inluſter LEO nomine, ad Concilium ſynodi evocatus à viris Apoſtolicis LEONTIO * & EUSEBIO * Epiſcopis, dum iter ageret, oculi ejus gravi ſunt caligine obducti, ſanguinis nube cooperti: & niſi à famulis ſuſtentatus pergeret, penitus nec viam videret. Qui ingreſſus Monaſterium Beatæ, ubi filias ſuas ei devotus tradidit Domino ſervituras, introivit in Oratorium Domnæ MARIÆ homini dedicatum: poſt orationem datam proſternit ſe fide plenus ſupra Sanctæ cilicium, viriliter eam invocans, & tamdiu ſuperjacuit quouſque dolor diſceſſit, caligo fugata eſt, coagulatus ſanguis ſe venis miniſtrantibus perduxit, clarìſque oculis qui manibus ſuſtentatus venerat, ſanus rediit, de cilicio Beatæ lumen recepit, lætus atque incolumis ad Synodum, ubi cœperat, ambulavit. Quod pòſt ipſo referente univerſa Synodus audivit, ac inde regrediens nobis hoc ore proprio diſſeruit. Ipſa ei fecit devotio ſundamentum Baſilicæ Domnæ Radegundis percutere, ubi & centum dedit ſolidos ad fabricam ipſam faciendam. Quanti infirmi ad ejus invocationem ſunt ſani redditi quis enumerare valeat? quis eam umquam vidit & terrenum hominem eſſe credidit? Per Deum cæli fiducialiter & veraciter dico, quia ſic ſemper in oculis omnium reſplendebat cum anima vultus ejus, ut non immeritò extrinſecùs appareret, quod intrinſecùs gerebatur.

Devotio ejus.

17. Poſt congregatas Sanctorum Reliquias, ſi fieri potuiſſet, ipſum Dominum de ſede Majeſtatis ſuæ viſibiliter hîc habitare experiiſſet. Et quamquam eum carnalibus oculis non

a Vitam S. Mamantis ſeu Mammetis Martyris, qui apud Cæſaream Cappadociæ urbem i.v. Nonas Septemb. paſſus dicitur, habes in Biblioth. Floriac. Iohannis à Boſco, qui ejuſdem Martyris tranſlationem brachij Lingonas factam refert. In Martyrologio Rom. xvi. Kal. Septemb. colitur.

intueretur, ſpiritalis mens intenta ſedulis precibus contemplabatur. Sed quia Dominus non privabit bonis eos qui ambulant in Innocentia, & qui eum ex toto corde & ex tota anima & ex tota mente quæſierit, ſicut hæc Beata fecit; Divina clementia ſe benignam exhibuit, eique in ſenſu poſuit, in cujus pectore die noctúque requieſcebat, ut ſicut beata Helena, ſapientiâ imbuta, timore Dei plena, bonis operibus glorioſa Lignum ſalutare, ubi pretium mundi pro noſtra ſalute appenſum fuerat, ut nos de poteſtate diaboli eriperet perquiſivit, itaut invento ambabus manibus plauderet, & in terra genu flexo Dominum adoraret, ubi ipſam in mortuo ſuſcitato Dominicam Crucem ſuprapoſitam agnovit dicens: In veritate tu es Chriſtus filius Dei qui in hunc mundum veniſti, tuóſque captivos, quos creaſti, pretioſo ſanguine redemiſti; Quod fecit illa in Orientali patria, hoc fecit beata Radegundis in Gallia.

Ann. Chr. D. LXXXVII. Aug. XIII.

Pſal. 83.

Lignum S. Crucis aliáſque Reliquias à Iuſtino impetrat.

18. Et quia ſine conſilio in mundo dum vixit, nihil facere voluit: tranſmiſit litteras ad præcellentiſſimum Domnum SIGIBERTUM Regem, cujus imperio patria iſta regebatur, ut ei permitteret pro totius patriæ ſalute & ejus Regni ſtabilitate, Lignum Crucis Domini ab Imperatore * expetere: Quod ille benigniſſime ad petitionem ſanctæ Reginæ aſſenſum præbuit. Illa devotione plena, deſiderio accenſa ad Imperatorem non munera dirigit, quæ ſe propter Deum pauperem fecit: ſed oratione obtinente, cum comitatu Sanctorum quos inceſſabiliter invocabat, Miſſos ſuos direxit. Sed quod ſua vota poſcebant obtinuit, ut beatum Lignum Crucis Domini auro & gemmis ornatum, & multas Sanctorum Reliquias, quas Oriens retinebat, uno reſidens loco ſe habere gloriata eſt. Ad petitionem Sanctæ tranſmiſit Imperator Legatarios cum Evangeliis auro & gemmis ornatis.

* Iuſtino

19. At ubi lignum, ubi ſalus mundi pependerat, Pictavis civitatem cum congregatione Sanctorum advenit, & Pontifex [a] loci cum omni populo devotè hoc vellet excipere; inimicus humani generis per ſatellites ſuos egit, ut pretium mundi repellerent, nec in civitate recipere vellent, qualiter beata Radegundis tribulationibus ſubjaceret, aliud pro alio aſſerentes, Iudaïco ordine; quod noſtrum non eſt diſſerere, ipſi viderint: Dominus novit qui ſunt ejus. Sed illa ſpiritu fervente animo dimicante, iterum ad benigniſſimum Regem dirigit, quia in civitatem ſalutem recipere noluerunt. Interim quouſque Miſſi ſui de Domno Rege reverterentur, in Turonico ſuo Monaſterio virorum quod condidit, ut ipſum ſalvaret ibi cum pſallentio Sacerdotum Crucem Domini vel pignora Sanctorum commendavit. Non minorem injuriam eſt paſſa ſancta Crux per invidiam, quàm Dominus qui per curſorem * fidelem vocatus & revocatus ante Præſides & Iudices omnem malitiam patienter ſuſtinuit, ut quod creaverat non periret. In quanto ſe cruciatu poſuit, in jejuniis, in vigiliis, in profuſione lacrymarum tota Congregatio ſua, in luctu & fletu omnibus diebus uſquequo reſpexit Dominus humilitatem ancillæ ſuæ, qui dedit in corde Regis ut faceret judicium & juſtitiam in medio populi? Nam devotus Rex per fidelem ſuum virum illuſtrem IUSTINUM Comitem tranſmiſit ad virum Apoſtolicum Domnum EUFRONIUM [b] Turonicæ civitatis Epiſcopum, ut cum honore digno glorioſam Crucem Domini vel Sanctorum Reliquias in Monaſterio Domnæ Radegundis introponeret; quod & factum eſt. Exultavit in gaudio Beata cum omni Cella ſua, ſéque hoc de cælis donum bonum & datum perfectum ſuæ Congregationi, quam ad Domini ſervitium congregavit, contulit, in ſpiritu ſentiens quòd poſt ejus tranſitum parum habere poſſet. Quamquam illa cum Rege cæli gloriaretur, unde eis ſubvenire poſſet: hoc donum cæleſte provitrix optima, gubernatrix bona, ut oves non uſquequàque relinqueret, pretium mundi de pignore Chriſti, quod de longinqua regione expetiit, ad honorem loci & ſalvationem populi ſuo in Monaſterio dimiſit; ubi virtute Dei cooperante, potentiâ cæli miniſtrante, cæcorum oculi lumen recipiunt, aures ſurdæ patefiunt, mutorum lingua ad ſuum redit officium, claudi ambulant, dæmones effugantur. Quid plura? quiſquis à quacunque infirmitate detentus ex fide venerit, per virtutem ſanctæ Crucis ſanus redit. Quis queat dicere quantum & quale donum huic urbi Beata contulit? unde quiſquis ex fide vivit, ejus nomini benedicit. Præcellentiſſimis enim dominis Regibus & ſereniſſimæ Domnæ BRUNICHILDÆ Reginæ, quos caro dilexit affectu, & ſacro-ſanctis Eccleſiis vel Pontificibus earum cum conteſtatione Divina ſuum commendavit Monaſterium.

Sacra pignora à Pictavenſibus rejiciuntur.

* *al.* percuſſorem.

Regis juſſu admittuntur.

Miracula virtute S. Crucis patrata.

20. Poſt hoc donum cæleſte acceptum tranſmiſit Beata Miſſos ſuos, ſupradictum Presbyterum cum aliis, ad Imperatorem cum ſimplici veſtimento gratias agere. In redeundo cœpit mare fluctibus agi, ubi ſunt multa pericula paſſi, procellas ſcilicet & tempeſtates, quales ſe numquam vidiſſe fatebantur; quadraginta diebus & quadraginta noctibus in medio mari navis eorum periculo ſubjacebat. Iam de vita deſperantes mortem præ oculis habentes, inter ſe pacem facientes, quia jam eos mare abſorbere cupiebat, ſe videntes in tanto periculo, voces ad cælum dabant clamantes ac dicentes: Domina Radegundis ſubveni ſer-

Radegundis Imperatori gratias refert.

Suos à naufragio eripit.

[a] Gregorius Turon lib. 9. c. 40. *Delatis Reliquiis, inquit, petiit Regina Epiſcopum ut cum honore debito grandique pſallentio in Monaſterium collocarentur: ſed ille diſpiciens ſuggeſtionem ejus, aſcenſis equitibus villa ſe contulit.* Maroveus tunc Pictavos regebat.

[b] Mortuus anno D. LXXIII. Gregorium habuit ſucceſſorem.

Ann. Chr. D. LXXXVII. Aug. XIII.

vis tuis, dum tibi obedimus, ſubmerſi non pereamus; libera nos de mortis periculo, quia jam mare paratum eſt ut nos vivos abſorbeat. Vbicumque invocata fuiſti miſeria es, nunc adjuva tuos ne pereant. Ad has voces in medio mari advenit columba, quæ ter navem eorum circumiens, tertia vice in nomine Trinitatis quam Beata ſemper corde dilexit, cùm volaret, ſervus beatæ Reginæ nomine Banisaios extendit manum, de cauda ejus tres tulit pennas, quas mari intinguens tempeſtatem compeſcuit, & ad invocationem nominis beatæ Radegundis columba quæ apparuit, ejus famulos de mortis janua vitæ reddidit, & facta eſt tranquillitas magna in medio mari. Illi verò alta voce clamantes dicebant: Adveniſti bona domina, pietate plena, tuos captivos eripere ne fluctibus mergerentur. Ad ejus invocationem non tantùm ſui, ſed omnes ſunt liberati per virtutem ipſius Domnæ Radegundis.

Candelis in ejus nomine accenſis medetur abſentibus.

Ipſas pennas huc attulerunt, & fabricatas ipſi qui de morte ſunt liberati, per loca ſancta devoti dederunt. Vbicumque invocata fuerit, benignè exaudit. Si febricitans, aut puſtulam habens, aut à quacunque tentus infirmitate, pro interjecto longinquitatis terræ ſpatio ad eam venire non potuiſſet: candela in ejus nomine accenſa omnem febrem depulit.

Lectionem ad menſam inſtituit.

Virtutes ejus.

21. Quantùm ſuam congregationem dilexerit quis effari valeat? nec ſi centeno ſonitu linguæ plectrum moveat, hoc explere valet. Inſtituit ut dum reficerent ſemper lectio legeretur, ut non ſolùm fauces accipiant cibum, ſed & aures audiant Dei verbum. Quidquid aut aliis præcepit aut ipſa fecit, omnia propter Deum ſemper implevit. Quidquid aut prohibuit fieri, aut ipſa vitavit facere, omnia in zelo Dei & nihil carnaliter aut egit, aut ſapuit. Et quia numquam otioſa ab opere Dei eſſe voluit, inſiſtebat utique orationi, lectioni & eleemoſynis ac prædicationibus inceſſanter, omnibus diebus, ut nulla eſſet quæ ſe de ignorantiâ excuſaret.

Signo Crucis fugat dæmones.

22. Tantum denique donum in ſe largiente Divina gratia habuit, ut humilitatis Magiſtrum qui de cæli ſolio ad terras deſcendit imitando, Dominum ſequeretur in ſpiritu quocunque iret. Poſtquam Congregatio ſe recondebat jam ad pauſationem, illa ue pernoctans in oratione ſuâ ſanctâ dexterâ Monaſterium per ſignum Crucis ſalvabat. Quadam vice dum Beata illud ſignaret, aliqua de Sororibus vidit ſupra murum millia millium dæmonum in ſpecie caprarum adſtare: ubi Sancta dexteram beatam cum ſigno Crucis elevavit, omnis illa multitudo dæmonum fugata nuſquam comparuit.

Item aves.

23. Simili modo dum ante ſuam cellam nocte adſtaret, ſemper corde & in ore Curſum decantans, intra arcana cordis ſui ſecretè iugis laus Dei perſonabat; nocturna avis, quæ hominibus eſt ingrata, vociferans in medio Monaſterio in arbore ſe infeſtabat. Dicit ad eam una de adſtantibus: Domina beata, ſi iubes, in verbo tuo ejicio avem. Quæ dicit ei: Si nocet, in nomine Domini vade, nihilominus ſignum Crucis ſuper eam faciens. Ambulavit dixitque avi: In nomine Domini noſtri Iesu-Christi iubet domina Radegundis, ſi non ex Dei parte veniſti, ut ab hoc loco diſcedas, & penitus hîc cantare non præſumas. Tamquam ſi ex ore Dei prolatum audiſſet verbum, dedit volatum & nuſquam comparuit. Meritò ei aves & beſtiæ obediunt, quia illa numquam præteriit Domini obedire præcepto.

Dormiens de Deo loquitur & cogitat.

24. Et ſi pro infirmitate aliquotiea requieſcere voluiſſet, ſpiritu vigilante dicebat, tamquam admonens eam quæ Pſalmum dicebat: Age, dic. Nulli dubium eſt quòd aut ſpiritaliter cum Sanctis pſallebat, aut certè nec ſopor eam ſuperabat. Mens intenta ad Chriſtum frequenter etiam in ſopore poſita, de futuro iudicio & de æterno præmio prædicans, expergefacta nobis dicebat: Colligite, colligite triticum Dominicum, quia verè dico vobis, non diu erit ut colligatis. Videte quod dico, colligite, quia quæſituræ eſtis iſtud tempus; verè, verè quæſituræ eſtis iſtos dies & valde deſideraturæ. Quod etſi tunc ignavia noſtra hoc trepidè accipiebat, jam tamen nunc veniſſe probamus quod dixit. Illud Propheticum in nobis impletum eſt: *Mittam vobis famem in terra*; Famem, inquit, non panis & aquæ, ſed audiendi verbum Dei. Licèt prædicationes quas inſtituit recitentur; tamen ceſſavit illa inceſſabilis vox, deſiderabilis admonitio, dulcis affectus. Nam qualem vultum, Deus plaſmator bone! qualem faciem, qualem perſonam habuit, quis poteſt umquam exponere? ſed & hoc reminiſci ſupplicium eſt. Nos verò humiles deſideramus in ea doctrinam, formam, vultum, perſonam, ſcientiam, pietatem, bonitatem, dulcedinem: quam ſpecialem à Domino inter ceteros homines habuit

Hæc ex lib. 1. vita S. Cæſarij Epiſc. Arelat. num. 36.

Amos 6.

A Chriſto viſitatur.

25. Quàm ſancta fuit vita ejus, tam purus & dulcis aſpectus. Ante annum tranſitus ſui, vidit in viſu locum ſibi paratum, venitque ad eam iuvenis prædives pulcherrimus, & quaſi iuvenilem habens ætatem, qui ſuavi tactu blandóque colloquio, dum cum ea loqueretur, illa de ſe zelans, blanditiam reſpuebat. Qui dixit ei: Quid me deſiderio accenſa cum tantis lacrymis rogas, gemens requiris, ſuſis precibus poſcis, pro me tanto te cruciatu affligis qui ſemper tibi adſiſto? Tu gemma pretioſa noveris, te in diademate capitis mei primam eſſe gemmam. Nulli dubium quòd ipſe eam viſitavit cui ſe tota devotione tradidit vivens in corpore, & gloriam qua fruitura erat, ei oſtendit. Sed hunc viſum ſecretiùs cum conteſtatione duabus ſatis fidelibus diſſeruit, ut ſe ſuperſtite nulli

narrarent. Et quia multa ſunt adhuc ſatis & magna quæ propter prolixitatem prætetimus, ne prolixitas noſtra audientibus potiùs faſtidium generet, quàm nitorem ſermonis * oſtendat. Quantùm de amore, de nutrimentis, de caritate, de prædicatione, de omni omnino ſancta ejus converſatione reminiſcimur, cruciamur & dolentes oculis diſtenſis requirimus tantam pietatem, ſed nec invenimus quod perdidimus. O tam dura conditio quæ nobis infelicibus evenit! ô piiſſima domina, utinam obtinuiſſes cum cæli Domino, ut ante te oves quas congregaveras direxiſſes! Tu Paſtorem bonum ſequens gregem Domino tradidiſſes.

Ann. Chr. D. LXXXVII. Aug. XIII.
* al. ſermo

26. Iam ad glorioſum ejus venimus tranſitum, quem ſine profuſione lacrymarum dicere non poſſumus. Fluunt lacrymæ, de imis medullis gemitus prorumpunt, ſed in nullo conſolationis locum inveniunt, dum plangimus; ſi de ejus fideli devotione minùs dicimus, plus peccamus. Vſque ad diem tranſitus ſui numquam minuit Curſum implere; & quod cœpit, corde retinuit: quia non qui cœperit, ſed qui perſeveraverit uſque in finem; ipſe ſalvus erit. Vbi jam ad finem vitæ venit ſanctum ejus corpuſculum, longum trahens martyrium pro amore Domini; beati * omnes congregati luctuoſæ circa ejus thorum flentes & ejulantes, pectora duris pugnis & lapidibus ferientes, voces ad cælum dabant clamantes ac dicentes: Domine, ne permittas nos tam grave damnum pati; Lumen noſtrum recipis; nos cur in tenebris relinquis? Et quia illa quiquid potiſſimum facere voluit, ſemper die Natalis Domini [a] facere elegit; nam glorioſus tranſitus ejus ſic contigit. Quartâ feriâ mane primo idus Auguſtas, quod fecit idem menſis dies XIII. [b] clauſi ſunt ejus oculi & obſcurati ſunt noſtri. Væ nobis quia peccavimus, afflictum eſt dolore cor noſtrum, flevimus & plangimus, quòd diutius una nos te habere non meruimus. Ipſum mane ubi nobis tantum malum contigit, ubi una vox, unus planctus, unus clamor cælos penetrabat; Lapidarij qui in monte operabantur, in aëre audierunt Angelum Dei loquentem; unus dixit ad alios: Quid facitis? dimittite eam adhuc; quia hæ voces ad Domini pervenerunt aures. Angeli, qui eam ferebant, reſpondentes dixerunt: Iam factum eſt. Quid faciemus? illam recepit paradiſus, ubi gloriatur cum Domino. Credimus quòd nos non de ſe ſeparat, quæ ſe ei placere voluit cum quo regnat. Flenda ergo nobis talis non eſt, ſed tremenda. Amiſimus quidem in præſenti ſæculo dominam & matrem: ſed in Regnum Chriſti præmiſimus intercedentem. Admirabile quidem gaudium fecit in cælis, in terris verò intolerabilem luctum reliquit.

Moritur.
Matth. 10.
* f. Beatæ id eſt Moniales.
In cælos ab Angelis tollitur.

27. Quando ejus ſancta anima de hoc ſæculo migravit ad Chriſtum, non erat ibi Pontifex loci. Ambulavit nuntius ad virum Apoſtolicum Domnum GREGORIUM Turonicæ civitatis Epiſcopum, & advenit. Sed quantum præſens vidit oculis antequam eam ſepeliret, de ejus virtutibus in libro miraculorum * quem compoſuit, inſeruit. Cùm autem venit ad locum ubi ſanctum corpus jacebat, (quod ipſe poſteà cum ſacramento lacrymans dicebat quòd in ſpecie hominis Angelicum vultum viderat) facies illius velut roſa & lilium fulgebat; ita tremefactus eſt ac metu concuſſus, tamquam ſi ante præſentiam beatæ Genitricis Domini adſtaret devotus vir Deo plenus. Expectabatur Pontifex loci ut eam cum digno ſepelirent bonore. Tota Congregatio circa ejus torum ſtans pſallebat, ubi pſallentium vel paullulum quieſcebat, intolerabilis planctus aderat. Triduo expectatus eſt Pontifex, quia vicos circumiebat; ſed quia non venit, ſupradictus vir Apoſtolicus de caritate fiſus, quia *perfecta caritas foras mittit timorem*, in Baſilica ſanctæ MARIÆ [c] nomine condita, ubi ſacra Virginum corpora de Monaſterio ſuo conduntur, eam cum digno ſepelivit honore.

* Greg. Turon. de Gl. Confeſ. c. 106.
A Gregorio Turonenſi ſepelitur.
1. Iohan. 4.

28. Dum ſub muro cum pſallentio ſanctum ejus corpus portaretur, quia inſtituerat ut nulla vivens foras Monaſterij januam egrederetur [d], tota Congregatio ſupra murum lamentans, ita ut planctus earum ſuperaret ipſum pſallentium, pro pſalmo lacrymas, pro cantico mugitum, & gemitum pro Alleluia [e] reddebant. Rogaverunt deſurſum ut ſubtus turrem repauſaretur feretrum in quo Beata portabatur, graviter ſuſtinentes ejus abſentiam. Sed ut ſuam fidelem Dominus declararet in medio populi, ibi dum pauſaretur ſanctum corpus, cæcum illuminavit: qui multis annis lucem diei non viderat, lumen recepit; qui ad manus tractus venerat, poſt feretrum nullo ſuſtentante videns, tamquam ſi nullum habuiſſet laborem oculorum, ad ſanctum ſepulcrum abiit, & uſque hodie clarè videt.

Cæcum illuminat.

[a] Quartâ feriâ Chriſtum Dominum natum eſſe Cedrenus & Maximus Monachus æquè exiſtimarunt, ut Scaliger lib. 6 de emendat. temp. ubi de anno Natalis Domini, obſervavit.

[b] Gregorius Turonenſis lib. 9. c. 2. obitum ſanctæ Radegundis illigat anno duodecimo Regis Childeberti, qui reſpondet anno Chriſti D. LXXXVII. quo Dominica littera E currebat.

[c] In illam Baſilicam modò S. Radegundis nomini dicatam Collegium Canonicorum ſucceſſit: alia vetuſto titulo ſanctæ Crucis inſignita hodiéque à Sanctimonialibus Benedictinis occupatur.

[d] Nempe juxta Regulam quam S. Cæſarius Monialibus præſcripſit. nam Recapitulationis Artic. 1. ſtatuit, *ut nulla ex vobis uſque ad mortem ſuam de Monaſterio egredi, vel de ipſa Baſilica in qua januam habetis, aut permittatur, aut per ſe ipſam præſumat exire.*

[e] Hanc lætitiæ vocem *Alleluia* olim in Exſequiis uſurpatam jam adnotavit Menardus noſter in librum Sacramentorum: quam vocem præcipuè in funeribus Sacerdotum Græci ſæpius ingeminant, ut conſtat ex Euchologio.

Ann. Chr. D. LXXXVII. Aug. XIII.

29. Ne prætermittatur & aliud miraculum. Vbi eam ſepelivit ſupradictos Epiſcopus, coopertorium non poſuit, antequam Pontifex loci veniret. Liberæ quæ ante eam cereos portaverunt, totæ in gyro ſepulcri adſtabant; unaquæque in ſuo cereo ſuum nomen dabat ſcriptum, totæ uni ex famulis cereos ipſos juxta ordinationem tradebant. Fit contentio in populo; alij dicebant cereos ipſos in ejus ſanctum Sepulcrum mitti debere, alij dicebant, non. Dum iſtud ageretur, de pueri brachio qui totos tenebat, unus exilivit in altum ſuper omnem populum, & ſe in ſancto Sepulcro ad pedes Beatæ poſuit & quod hæſitabatur, declaravit. Reſpicientes ad nomen, cujus eſſet cereus, inventum eſt CALVÆ numen. Hoc videns Epiſcopus vel omnis populus, admirantes virtutem beatæ Radegundis, Domino benedixerunt. Quantæ poſt ejus tranſitum ibi ſunt factæ virtutes, quanti dæmoniaci liberati, quanti febricitantes ſunt redditi ſanitati, quis enumerare valeat.

Vſus cereorum in exſequiis. — *Alia mira.*

30. De Burgundia cum viro Apoſtolico LEIFASTO [a] Epiſcopo veniens ejus Abba nomine ASSO, dum eſſet Pictavis in civitate, dentis incurrit validum dolorem. Die noctúque una vox, unus dolor inerat ei, mortem evenire ſibi optans ut tanto careret dolore. Qui inſpirante ſibi Divinâ miſericordiâ rogavit ſe duci ad Sanctæ Baſilicam: ubi ingreſſus, cum fide ſe ante ſanctum ſepulcrum terræ projecit, mortem præ oculis habens, pallam corporalem deſuper ſanctum tumulum mordicus apprehendit. Qui ſeptem diebus nec cibum ſumpſerat, nec ſomno refici poterat, in hoc morſu ſopor acceſſit, dolor diſceſſit, ſanus ad hoſpitium rediit. Quod poſt ipſo referente plures cognoverunt, ubi ſe fatebatur de mortis januâ per virtutem Domnæ Radegundis eſſe revocatum.

Abbas quidam à dolore dentium liberatur.

31. Et quia mos eſt in feſtivitate beati Hilarij reliquis Monaſteriis circumcircà proximis, quæ ſunt ibi, uſque in mediam noctem vigilias celebrare; de media nocte unuſquiſque Abbas cum ſuis Fratribus ad ſuum revertitur Monaſterium Curſum celebrare. Quamdiu in beati Antiſtitis Baſilica vigilaverunt, tota nocte energumeni clamaverunt; inter quos mulieres duas graviter infeſtabat inimicus, præcipuè una tantùm bacchabatur, ut in ejus fremitu tota tremeret Baſilica. Poſtquam inde vir venerabilis ARNEGISELUS Abbas Baſilicæ beatæ Reginæ cum ſuis Monachis exivit, ad ſuam vadens Baſilicam Curſum implere, quam illa ſatis dilexerat: Ipſas poſt ſe mulieres audierunt clamantes, Venite. Quæ ingreſſæ Baſilicam vociferantes Domnam Radegundem ut eis parceret ſupplicabant. Vna ex illis, quæ graviùs tribulabatur, jam ter quinos habens annus ex quo eam ſpiritus nequam flagellabat, cùm Matutina dicebatur, ſæviens inimicus vas quod invaſerat, reliquit. Illa alia ad Tertiam ante oſtium ipſius Baſilicæ eſt liberata, & ultrà nequiſſimus hoſtis eis nocere non valuit. Quàm larga eſt & dives miſericordia Dei quæ ſuos vereri facit, & loca requirit ipſe virtutum largitor ac diſpenſator, ubi per ſuos fideles ſuam oſtendit potentiam. Ad Baſilicam ſancti viri ſunt alij liberati, alij verò Baſilicæ Domnæ Radegundis ſunt directi: ut ſicut æquales gratiâ erant, ita æqualis & virtus oſtenderetur.

NOTA. — *Duæ dæmoniacæ curantur.*

32. Quis malè habens, quamvis vltâ deſperatus, ſi pallam ſubteriorem cuſtos ejuſdem ſacri ſepulcri intinxit in calice aquæ, & dedit ei ſebricitanti poculum, non ſtatim ut bibit ante ſanctum ejus ſepulcrum jacens ſopor acceſſit, morbus receſſit? Chriſto largiente omnibus diebus in nomine ipſius Domini IESU-CHRISTI ibi multæ virtutes fiunt, unde receſſit. Nos quoque etiam fideli devotione & ſedulitate debita veneramur in terris, cujus animâ confidimus, gaudemus & gloriamur quòd præfulgeat in cælis, ipſo præſtante qui cum Patre & Spiritu-ſancto vivit & regnat in ſæcula ſæculorum, Amen.

NOTA inſigne miraculum.

[a] Leifaſtus ſeu Lefaſtus Epiſcopus Æduenſis, *d'Autun*, poſt Siagrium, qui anno D . obiit, ut ſentit Carolus le Cointe in Annal. Franc. ad ann. 600. num. 7. Sammarthani Auſpicium inter Siagrium & Lefaſtum locant: ſed prior ſententia ob Baudonaviæ ætatem præferenda.

MONITVM.

H*IS Actis nonnulla exemplaria MSS. addunt obitum* DISCIOLÆ *Monialis, & reclinſionem alterius Virginis: quæ ex Greg. Turon. lib. 6. cap. 39. repetenda ſunt ſicut & S. Radegundes Teſtamentum, quod tùm apud eumdem Auctorem, tum in Vita Gallica Pictavis anno 1621. edita pluribus mendis refertum eſt: quamvis Auctor ille Gallicus anonymus ex vetuſtis membranis erutum à ſe dicat. Manifeſta enim ſub finem reperitur interpolatio in his verbis.* Defenſari jubeant & muniri: [quatenus ipſum Monaſterium ſub Regulæ Religionis converſatione juxta noſtram Inſtitutionem Epiſcopali cura ac gubernatione tueatur. Ne aliquis contra Statuta Canonum res & facultates Eccleſiaſticas devaſtare vel inquietare præſumat. Quòd ſi fortè quiſquam præſumpſerit, ſecundùm Statuta Canonum noſtramque Inſtitutionem à communione Religionis ſanctæ Dei Eccleſiæ & Chriſtianorum ſocietate judicio ſancti Spiritus alienus exiſtat, quouſque recognoſcat reum ſe feciſſe contra hanc noſtram Inſtitutionem, ac ſatisfaciendo publicam pœnitentiam percipiat:] ut in cujus honore Dei ſamulas protegent &c. *Vbi quidquid parentheſi includitur, non ſolùm ſenſum ſuperiorum à conſequentibus diſturbat, verumetiam potiùs Epiſcopis communantibus, quàm Radegundi ſupplicanti convenit. Porro ſanctæ Reginæ Reliquiæ, quas ob perſonæ dignitatem etiam Barbaris honori eſſe oportebat, magna ex parte unà cum S. Hilarij ſacris exuviis anno* M. D. LXII. *ab Hæreticis incendio pluſquam ſacrilego traditæ ſunt.*

VITA S. LAVNOMARI ABBATIS CVRBIONENSIS.

Circa ann. D. x c. Ianuar. xix.

Eruta à R. P. D. Iacobo de Lannoy ex MS. cod. Ciſterc.

OBSERVATIO PRÆVIA.

De S. Lannomaro Vſuardus in Martyrologio genuino ita ſcriptum reliquit ad xix. *Ianuarij:* In pago Dorcaſino S. Launomari Presbyteri. *Paullo fuſius Ado:* In pago Dorcaſſino, Corbionis Monaſterio Natale S. Lannomari Confeſſoris, cujus præclara geſta habentur. *Quibus verbis cum admoneamur S. Launomari geſta ab antiquo Auctore deſcripta fuiſſe, duplicem quam nacti ſumus ipſius B. Launomari Vitam hic exhibendam duximus, alteram ex apographo Ciſtercienſis Bibliotheca erutam operâ D. Iacobi de Lannoy Ciſterc. viri de Rep. litteraria benemeriti, alteram à Surio expolitam pridem, à Iohanne Bollando ſincerè evulgatam; ne in alterutrius delectu forſitan aberrantes, Lectoris judicium fruſtraremus. Porro Dorcaſſes ſeu Durocaſſes Galliæ Celticæ populi Sequanam inter ac Ligerim, Carnutibus olim finitimi, nunc anguſto limite intra Carnutum fines ſub Comitatûs titulo (quem Drocas, vernaculè* Dreux *appellant) incluſi, quondam complectebantur partem Saltûs Particí vulgò le* Perche, *per quem Curbio amnis (unde Curbionenſi Monaſterio nomen) influit, ut doctiſſimus Bollandus adnotavit*

PROLOGVS AVCTORIS.

1\. CVM Deo fideliter famulari volentibus divinarum ſemper proſit admonitio atque conſortatio Scripturarum, multam in Domino auget fiduciam Fidelium, dum ſigna clementiæ ipſius erga Sanctos exhibita memorantur. Siquidem virtutum ſuarum Deus crebra idcirco indicia in Sanctis ſuis propalat, ut dum ſcitur quanta apud illum glorioſè poſſunt hi qui piè ipſi tota virtute obediunt, illorum precibus ſe adjuvari fideliter poſtulent qui ſe peccaſſe contra ſuum Factorem pœnitentes cognoſcunt. At verò qui ei ſtudioſè deſerviunt cum ceteris æterna ſperent præmia Sanctis, ac velut optatis filiis & gratiâ Dei vocatis amicis omnia quæ pro ſua ſalute precantur, exemplis parentibus miſericorditer ſibi non diffidant concedi. Ego itaque ſine dubietate credo mercedem à Redemptore noſtro reddi illi qui quocumque modo aliquid pro Deo Fratribus ſtudet impendere, ac per hoc quædam de virtutibus Sanctiſſimi Confeſſoris Launomari ad utilitatem devotè audientium memoranda ſuſcepi.

VITA INCIPIT.

2\. BEATVS igitur Lannomarus* tempore quo Francorum exercitus Carnotenſium vallabat civitatem, jam Fide Catholica per Galliam fulgente exortus eſt a. Bonæ verò ſpei fomentum ſub ipſa poſitus Infantia ſe ſpectantibus faciens, cùm eſſet parentibus procreatus generoſis, paſtorum magis, tamquam alter Iſaac vel Iacob, conſortia quàm divitum frequentabat, naturâ ſcilicet docente velut innocuus appetitor vitæ. Quamquam conſtet credibile illud voluiſſe Deum iudiciis Sancti viri in infantia poſiti deſignari, quòd parvuli officij parvulus opilio tempore creſcente magnus fieret Paſtor animarum. Itaque crebrò paſtoribus inſtruebat convivia, atque circa conſortes ſibi pueros tanta dulcedine caritatis verſabatur, quanta ſub regimine poſtea claruit Monachorum: quibus unanimi caritate junctus & ſpiritualia commoda & carnalia ſtuduit præparare. Quoties autem à matre cibos accipiens foras egredi potuiſſet, præ fame juſtitiæ egenis ac pauperibus ipſos tribuebat. Vnde Evangelica voce beatus, quâ dicitur: *Beati qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*, tota die ſuſtinebat jejunium.

* S. Launomari Launomarus Carnotenſis. a

Fit ovium Paſtor.

Quàm miſericors & abſtinens fuerit.

Matth. 5.

3\. Videntes ergo parentes ejus illum ſqualidum ac macie torpentem, dum ejus in Dei famulatu deſiderium perquirentes agnoviſſent, cuidam venerabili Presbytero Chirmiro ſacris imbuendum litteris ac converſatione tradiderunt. Beatus autem Chirmirus intra urbem Carnotum fulgebat doctrinâ & honorandus apparebat. Itaque ſibi traditum ſanctæ devotionis inſtruens Launomarum, genere quolibet ſentiendi, memoriâ & intellectu ac ingenio repetit ſuæ inſtitutionis omnibus præeminentem: ſimul omni ſtudio ſuæ ſalutis cernens illum perficere documenta, nihil de fructu documenti vel propterea de mercede à Chriſto recompenſanda dubitans parvulum inſtruebat, voto hujuſcemodi quo per illum vitæ ſemina multis profunderet in poſterum.

Litteris inſtruitur.

a Natus eſt S. Lannomarus in quadam villa, vernaculè, *Neufville Lamar*, ab urbe Carnotenſi quatuor milliaribus Gallicis diſſita, quo in loco extat Oratorium ipſi ſacrum.

Circa ann. Chr. DC. Ianuar. XIX. — Presbyter ordinatur, ſicque Cellerarius. — *a* — * *Confer vitam aqu.* — Eremum petit.

4. Itaque ſcholis edoctus, ut ad virilem venit ætatem, cunctis recolendus Dei Sacerdos in prædicta urbe conſtituitur; uſquedum celſiori haberetur gradu, & pluribus illius imitanda pateſceret ſanctitas, etiam in eadem urbe Cellerarius [a] inſtituitur *. Impoſitum verò ſervitutis hujus onus tam Deo placitè, támque competenter Fratribus exhibuit, ut nulli debita videretur vel neceſſaria ſubtrahere, nulli quidquam prodigè ſubrogare. Attamen cùm multorum licet neceſſitatibus continuâ famularetur curâ, & animo ſemper quæque gereret ad Chriſti voluntatem conformans, magis amabat ſoli Domino liber aliorum curâ more cæleſtium deſeruire ſpirituum. Denique dum quietem corporis Fratres quondam cepiſſent, Domini cogente dilectione ipſo ductore concupitam perrexit ad eremum.

* *le Perche.* — Latronum inſidias fruſtra patitur.

5. Vaſta tectus igitur *Pertica* * ſolitudine, divinis intentus officiis dum quadam pervigilaret nocte, latronum perpeſſus eſt inſidias. Itaque per totam noctem circa ipſum gyrantes ut eum interficerent, credentes illum ſecum habere pecunias, virum Dei nequaquam permiſſi ſunt invenire. Mane autem facto videntes eum ſub parvo tugurio degere, ubi tota nocte ipſum quæſierunt, ejus aſpectu perterriti quem ſummâ junctum converſatione ac voluntate iudici Deo quique maligni timendum poſſent agnoſcere, provoluuntur ipſius genibus, atque corde compuncto humiles pariter clamaverunt; Parce nobis, vir ſancte Dei. Ille verò reſpondit: Filioli, ut quid parci vobis petitis? cur huc veniſtis? Illi rubore perfuſi cauſam protinus omnem fatentur. Quibus clementer ille reddidit: Dominus miſereatur veſtri, cariſſimi filij, & ego veſtrum noveram adventum, ſurgite atque latrociniis, ut Dei miſericordiam mereamini ceſſare. Mecum autem pecuniæ non habentur, quas pro amore omnipotentis contemno: ergo cum pace recedite. Qui recedentes Deo lucernam multis radiandam Fidelibus propalari volente, ſupramemorata multis retulêre.

Diſcipulis Cœnobium condit. — *b*

6. Famâ igitur Sanctum vulgante virum undique turbis venientibus frequentatur: quibus doctrinæ pabula conferens, multorum animos ad Monaſticam inflammavit vitam. Creſcente denique Monachorum numero parvo temporis ſuccedente ſpatio inter opaca nemorum condidere Cœnobium [b], ubi quædam quæ Dominus per ſuum dignatus eſt facere ſervum miracula ad ejus merita lucidanda grata eſſe lecturis conſidero.

Puerum contractum ſanat.

7. Igitur cum multi ad ſanctum Launomarum in eodem loco venirent, quidam adfuit deferens ſecum filium genibus contractum. In Oratorij verò ianua ſancto viro illum afferens precabatur ut ſanitatem filio ſuo conferret. Cui ſanctus Launomarus reſpondit; Grandem ab homine peccatore poſcis quidem rem, tamen noſtras ſumens eulogias reduc ad propria filium tuum. Itaque fundens beatus vir Domino ſupplicationes dedit eulogias illi: quibus acceptis ſanum reduxit ad propria filium. O felix conſcientia! quæ de Domini exauditione non dubitans certiſſimè audet & priuſquam impetraverit de munere promittere. Sanctus itaque vir niſi familiarem Domini notitiam habuiſſet, ejúſque voci pro mortalium poſſibilitate factis reſpondiſſet, tam facilè Deum ſuis precibus reſponſurum exaudiendo non auderet præſumere.

Oratorij fores orando aperit. — Miracula vult celari.

8. Contigit etiam claves Oratorij in eodem Monaſterio perdi, dum ſilvam Monachi ſuccideret, ac ceſpites ad uſus ſuos ibidem ſulcarent. Cúmque Sanctus Pater Oratorium ingredi vellet ut clavem quemdam ex Fratribus perdidiſſe cognovit, in limine genua ad orandum flexit. Vix verò ſe proſtraverat, cùm ſponte januæ patuerunt. Surgens ergo ab oratione obteſtatus eſt miniſtrum ex Monachis qui ſecum erat, ne cui diceret antequam à ſæculo receſſiſſet, omni ſtudio ſcilicet favorem effugere hominum dum non ſuperbat neceſſitas cupiens, & ſub ſe Dominum ſubſequentibus volens oſtendere fugiendum. Hoc itaque ſub ſilentio latente miraculo in proximo Dominus per fidelem ſibi ſanctiſſimum LAUNOMARUM patrare palam dignatus eſt, ut quia propter humilitatis cuſtodiam mira per ſe facta celari quæſierat, ad aliorum utilitatem proderet invitus.

Incendium extinguit.

9. Namque dum tempus adveniſſet quo fruges ſuas Fratres in horrea conderent, neceſſitas exſtitit ut virgeæ ſupellectili frumenta ſuperponerent ſiccanda: ſed per negligentiam ſubito correptæ cùm flagrarent incendio, maximo fragore volans flamma tectum omne cremandum involvit. At ubi Sanctus vir incendia ſævire ingentia vidit, concitus igni reluctaturus cunctorum labore deſperando ceſſante, ſigno Crucis edito reſtrinxit incendia quanta vix celeritate vel maris unda quidquam merſum poſſit extinguere.

a Launomarum Eccleſiæ Carnotenſis Ædilibus præfectum fuiſſe, traditionis eſt. At Cellerarij Fratrúmque nomina Monaſterio potiùs convenire videntur. Duo tunc temporis Monaſteria in eadem urbe erant. Vnum extructum à S. Pappolo Epiſcopo, qui ab anno Chriſti DLXVII. ad DXCIV. Sedem Carnotenſem tenuit. De eo enim in vita S. Carauni manu deſcripta ſic legimus. *Vir namque Apoſtolicus vocabulo* PAPPOLUS *refulgens præclara ſanctitate eo tempore Epiſcopus Abbatem ſimul & pulcram Clero nomine ſeriem quæ ſepultura deberet deſervire, ibidem inſtituit.* Et infrà. *Quadam vice dum venerabilis Apsa Abba cum ſuis Fratribus orationis gratia in Oratorium ex more fuiſſet ingreſſus* &c. Alterum erat S. Martini Cœnobium in ſuburbio poſitum, de quo infrà in Translatione S. Launomari num. 2. olim Abbatia, nunc Prioratus Majori-Monaſterio addictus.

b Eo in loco nunc viſitur Cœnobium inſtituti Fontis-Ebraldi, dictum *Bellomer*, quaſi *pulcher Launomarus.*

Ipſe

10. Ipſe autem mirandus in opere dum omnibus claruiſſet, more ſuo Dominus qui *Circa ann. D. 10. Januar. 512.*
poſt cæli ſecreta Paulo ſtimulum carnis Angelum ſatanæ tribuit, noſtrum quoque Paſtorem dæmonis inquietari infeſtatione conceſſit ad humilitatis in eo gratiam ampliandam. Etenim dum ſequenti nocte ſpecialiter orandi gratiâ intrat Eccleſiam, quo mentem illius *Dæmonis fraudes patitur.*
à ſuperna paullulum contemplatione reverberaret, ut illi terrorem incuteret, lucernam hoſtis antiquus extinguens tenebroſum in quo pſallebat reddidit Oratorium. Vir verò Dei ad orationis familiaria mox arma recurrit, quo ſcilicet ſuperatus abſcederet, *Lucernam precibus accendit.*
cujus illud calliditate noverat actum. Ipſo denique precibus inſiſtente lucerna fulgorem quaſi haberet proprium, nullo reddente igni, recepit.

11. Deinde verò quoniam victor eſſet dæmonum, horum aperta repulſione Sanctum Dei Chriſtus voluit apparere. Erat vir ſiquidem nobili procreatus genere ſæcularibus ac *Arreptitium dæmone liberat.*
honore ditiſſimus nomine Sicaptus qui dæmone peſſimo vexatus in tantam proruperat inſaniam, ut ſe ſuóſque ſive quoslibet arripere potuiſſet, mucrone vellet percutere. Qui oneratus cervices manúſque catenis ad Sanctum perducitur Abbatem. Dæmon itaque ſancti viri non valens ferre præſentiam, in obſeſſum ſævire cœpit acriùs dolens in proximo emundandum. Itaque videres energumeni ora perfundi ſpumis, horrere palloribus, & ſtridere dentibus. Solita itaque bellator Dei contra dæmones arma corripiens precibus incubuit, ſacratique liquore perfundit olei miſerum. At ubi cognovit Domini virtute pelli dæmonem, ſolvi juſſit hominem. Ergo ſolutus horrorem vultûs in ſerenam vertit ſpeciem, ac ſanctiſſimum, meritíſque clariſſimum cauſam ſuæ ſalutis ſciens eſſe Launomarum diu cum illo commoratus, poſtea jejunium monitus ab ipſo amare, orationibus inſiſtere, lætus remeavit ad propria.

12. Illud habetur etiam fideliter auribus ingerendum, Dei ſamulum meruiſſe tantam *Feris imperat.*
puritatis arcem ſubire, ut illi feralis rabies obediret imperanti, ſcilicet Angelicæ imitatori vitæ, more protoplaſtorum adhuc in amœnis paradiſi degentium. Et quidem homo Dei eremi deſerta divinas ore ſcripturas inſonando perambulans, obvios inſpicit lupos cervam vexare fugientem, pietatis verò magnitudine illam miſeratus penè conſecutam, hominum quoque à dæmonibus infeſtationem hujuſcemodi conſiderans ſimilitudinem, proindéque lacrymans ait ad beſtias: O crudeles perſecutores, ad ergaſtula revertimini veſtra, hanc Dominus ſiquidem à veſtris eruet illæſam rictibus. Quo ſermone retroactæ feræ cervam perſequi deſierunt. Ipſa denique Sanctum petens virum ab eo mulcebatur, ac poſt duarum circiter horarum tempus ſilvas repetere juſſa diſceſſit.

13. Erat item Abba venerabilis de Cella Carbonaria *a* nomine Leonrannus cui ſalutem contulit noſtri fides Deo cooperante Paſtoris. Dira ſiquidem paralyſi membra diſſolutus vehiculo ſuffragante fideliter ad Sanctum venit, remedia poſtulat impendi cadentibus jam penè membris. Nec mora pio ductus affectu Abba Launomarus langui- *Paralyticum ſanat.*
dum vexillo Crucis edito liquore olei perfudit ſacro. Vt autem caput ægroti manus tetigit unguento, divinæ præſentiâ medelæ tantam ſentit infirmus algoris magnitudinem ſub manu beata per omnia labi membra, ut quaſi medullitùs glacialem ſibi rigorem ineſſe mitaretur. Vnde ſubita commotione turbatus ſenſim pulſo frigore gaudet incolumitatem ſibi priſtinam Sancti precibus revocari: ſicque proprio reverſus eſt greſſu qui miſerantium ſe venerat ſubvectus officio. Verè laudabilem colendúmque fidelibus Confeſſorem, qui Redemptoris aſſiduè parendo voluntati, ſuis fecit Dominum adfore fautorem votis. Qua de cauſa tantam meruit ſpe ſupernorum jugiter habere lætitiam, ut mentis dulcedinem nulla poſſent damna corrumpere.

14. Quadam etenim nocte dum ſub eo Regi æterno militantes Monachi artus ſopori dediſſent, latrones illorum bovem invasêre. Manè autem facto Fratres ut agnoverunt, ſuo Patri retulerunt. Ille ſereno vultu referentes allocutus eſt dicens: Fratres qui ſola cæleſtia "
debemus attendere diligenda exiſtere, nec terrenorum damnis contriſtari, nec lucro gau- " *Bovem ablatum recuperat.*
dere debemus. Latrones igitur unde venerant redire cupientes toto die ipſo, noctéque ſequente ambulantes mane ante portam Monaſterii ſe fore cognoſcunt, Domino videlicet eorum errorem inferente paſſibus ut errorem deponerent mentibus. Obſtupefacti namque vocibus in Eccleſia pſallentium viciſſim loquebantur: Quid eſt quod nobis accidit? Ecce ſumus illic unde animal iſtud abſtraximus. Præ timore verò ſalubre capientes conſilium quo redderent bovem furtique veniam precarentur, matutinali peracta Synaxi ſanctum conſpiciunt Launomarum de more quoniam mane progrediens circuibat in gyro Cœnobium. Ejus ergo pedibus advoluti prædam reddunt, ſupplices indulgere ſibi poſcentes. Illis autem Dei Sacerdos non ſolùm veniam contulit, ſed etiam doctrinæ pabula conferens eóſque benedicens, priuſquam viderentur ab aliis jubet diſcedere, utique animal nolens antè oſtendere, quàm illi ne comprehenderentur effugerent. Quibus ita peractis Fratribus animal conſignavit.

15. Interea rumorem fugiens ſanatorum à ſe vocibus quaque diffuſum ne turbis com-

a S. Leobinus Carnotenſis Epiſcopus apud Carbonariam, vulgò *Charbonniere*, in l'artice, cellis aliquot exſtructis annos quinque conſtitit, ut ſuprà in ejus vita num. 7. pag. 124. legitur.

Circa ann. D. XC. Ianuar XIX.

mixtus in eremo liberiori mente Domino vacare non poſſet, loca ſolitudinis mutavit. Illic itaque dum moraretur ad Baſilicæ ſtructuram ingentem quamdam arborem voluit reſecare. Dum verò Fratres in ſuccidendo uſque ad horam cibum capiendi cum Patre laboraſſent, jam parte præciſa uno ſibi ex Monachis tantùm adjuncto remanſit in labore, reliquos abire permittens. Hiſque recedentibus Dei confiſus auxilio ſignum Crucis imprimens arbori quam decem homines necdum movere poſſent, levi dejecit impulſu, ac ab eodem loco removit ſuccidendam *. Hoc autem ita peracto ſtatim præcepit miniſtro qui fuerat ſecum cooperatus dicens: Perge ac elatione poſtpoſita Monachis indica ſolatium nobis à tranſeuntibus impenſum. Quod Dei Confeſſorem veraciter credimus elocutum: qualiter enim vocem aliter, quàm verè ſonantem virtus poſſet tanta comitari? vel ſi mutatio ſtagilitati adſcribitur, ut ei mendacium ſubripuiſſe dicatur qui veraciter tantùm loqui vellet, & omne peccatum per ſuperbiam oriatur, & mendacium peccatum ſit; quomodo credendus eſt id falsò dixiſſe qui meritis Sanctus, ſignis coruſcans, bonis inhiando Paſtor animarum contra falſitatis originem monendo munit alium, docens illum elationem poſtponere? Vnde ſciamus adjutoria illum intellexiſſe Angelorum à Domino miſſorum, ideóque dixiſſe à tranſeuntibus ſe habuiſſe ſolatium; quippe miraculum latere ob humilitatis ſuæ cuſtodiam volebat, mendacium committere pejus ducebat. Ideóque vera dixit famam miraculi parites inhibendo.

In loco ſecretiori Monaſterium condit.

Arborem grandem dejicit.

* l. ſuccisam.

Miraculum arguit diſſimulat.

Eleemoſynam injuſtam Deo ingratam eſſe probat.

16. In ipſo igitur loco Cœnobium inſtituit Curbionis[a] vocabulo, ubi etiam Dominus per illum plura fecit miracula. Quidam verò interim nobilis homo Hermoaldus nomine graviſſimo languore correptus ad extrema pervenit. Iam autem moribundus cogente anguſtia viro Domini quadraginta ſolidos per unum è ſervis miſit, deprecans illum etiam precibus flagitare, quatenus ſibi ſpatium daretur adhuc incolumem aliquantulum in ſæculo remorari. Ille pretium ſuſcipiens ſuper altare compoſuit ac precibus incubuit, atque ab oratione ſurgens unum ex omnibus ſolidum diſcernens cepit, reliquos ei „qui attulerat tradens atque dicens: Perge citò, fili, defer hanc pecuniam domino tuo, „eique dicito: Pecunia hæc mortem, Divinámque nequit prohibere ſententiam, eo quòd „illius acquiſitio injuſtè facta ſit; pro ſe laboret quia morietur. Sicque per omnia ut vir Dei prædixerat probavit eventus.

Paralyticæ ſanitatem reſtituit.

17. Erat quoque nobiliſſima quædam Matrona nomine VVidborada, quæ tantum in adoleſcentia languorem incurrit, ut deficiente corpuſculo vix jam tenuis ſpiritus palpitaret. Hæc pio præſentata Paſtori, oleique ſancto liquore ab eodem perfuſa meruit ſubitò rediviva ſoſpitate lætari, atque poſt obitum ſanctiſſimi Launomari dedit ad ejus Monaſterium de ſua hereditate Lonvervillare, & Monaſterium Britonogilum atque ad flumen Ligeris Fagiam Villam. Iſta verò de ſignis quibus glorioſiſſimi Confeſſoris Launomari pateſceret Fidelibus imitanda devotio, pauca de pluribus intimaſſe lecturis ſufficere credimus. Ad illius ergo felicem de ſæculo tranſitum noſtri vertatur ſtilus ſermonis.

Carnotum vocatur ab Epiſcopo.

* confer Vitam ſeq.

Mortuus prædicit urbis cladem.

18. Itaque volens ibi Dominus completionem illius apparere meritorum, quo fulſerat augmentandum ipſius ſacri laboris initium, vocatus ad urbem Carnotum precibus ejus urbis Antiſtitis *: quò dum eſſet gravi ſractus ægritudinis labore lecto decubuit. Quod civitatis Pontifex ut audivit cum lacrymis ad eum perrexit conſolandum: lamentabatúrque ſanctiſſimo coram poſitus viro, dicebátque; Heu! Frater chariſſime, heu! ut quid ipſe petens Dominum inter mundi varios defectus deſeris amicum tuum; & dum victor lætus excedis ſæculo, in mundi me reliquis naufragio? Cui lumine ſpiritus futura prævi„dens Chriſti refert athleta: Paſtor bone, his diebus mori felicitatis citò fuiſſe defunctis „putabitur: ſiquidem in vita aliquantulum remanſuri videbunt dolendum hujus civitatis „exterminium. Tu autem, mi chariſſime, non videbis: ante enim hos dies cum pace tranſibis è mundo. Vincula denique corporis languore ſenſim ſolvente beatiſſimus Launomarus abiit ad Chriſtum. Poſt obitum autem illius Pontificis qui Sanctum corpore vidit abſolvi, barbaricâ populante manu tanta Carnotum preſſit incolas obſidio, quatenus arentes gladiis hoſtilibus portas ſiti cogente valida reſerarent, eventu probante hujuſcemodi, prædictam ſancti Launomari prophetico ſpiritu dictam ſententiam. Talis igitur beati Launomari mundo fuit exceſſus quarto-decimo Kalendas Februarij *, quem humilitate præcipuum, dæmonum repulſione clariſſimum, ſanitatum gratiâ potentiſſimum, nunc cælo beatum mereamur apud Deum interventorem habere piiſſimum.

Moritur.

* de anno infrà.

[a] Curbionenſe Monaſterium à vicinitate Curbione, *Corbion*, ſic appellatum eſt, poſtea verò S. Launomari Monaſterium (*S. Lomer le Moutier*) ad noſtrum uſque tempus, etſi redactum ſit in Prioratum. Diſtat ab urbe Carnotenſi ſex circiter leucis. Iſtius loci Abbates poſt S. Launomarum fuêre Ragnobertus; poſtea Leobertus, in Vita S. Baibildis memoratus, quē Bollandus eumdem fuiſſe cū Ragnoberto putavit; deinde verò quibuſdā intermediis Hinricus ſeu Heiricus poſtea Abbas Miciacenſis tempore Ionæ Aurelianenſis Epiſcopi; Guanis vir memorandæ opinionis, ut vetera loquuntur Breviaria, qui S. Launomari Reliquias ob Nurmannorum infeſtationes Patriciacum tranſtulit anno DCCC. LXXII. indéque Cenomannos; Huic ſucceſſit Salomon ultimus Abbas Curbionenſis, qui S. Launomari corpore in Monaſterium Bleſenſe illato, Curbionenſe Bleſenſi ſubjecit circa annum Domini nongenteſimum quartum, ut ſuo tempore videbimus. Hæc ex MS. Hiſtoria S. Launomari Monaſterij Bleſenſis à noſtro Natale Mars eruditè compoſita didicimus.

Circa ann. D. xc. Ianuar. 1 x

ALIA VITA,

Auctore Monacho Curbionenſi anonymo, ut patet ex num. 17. & 25.

PROLOGVS AVCTORIS.

1. DAVID Propheta cùm ad laudem Creatoris & Gubernatoris ſui omnes creaturas incitaſſet, in exordio centeſimi quinquageſimi Pſalmi ſic ait: *Laudate Dominum in Sanctis ejus*: in eis utique quos glorificavit, & magno munere gratiæ ſuæ diverſis donis exuberare fecit. Ac per hoc operæpretium eſſe puto, ſi à fidelibus narratoribus illa pertractentur, quæ milites Chriſti in ſuis quique viritim tuguriis operati ſunt; immo ipſe Auctor omnium mirabilium in eis & per eos operatus eſt, à quo totius ſanctitatis & fidei ſumma procedit. Ipſe namque ait: *Sine me nihil poteſtis facere*. Quod & ita confitentur fideles ſervi & miniſtri gratiæ Dei, & ſatanæ dejectionem quem Dominus velut fulgur de cælo cadentem videbat, ſemper præ oculis habentes, illi retribuunt quidquid boni agunt, à quo velle & poſſe habent: nec ad momentum de viribus ſuis præſumunt, ne fortè dum campo malæ libertatis potiuntur, ſoveam improviſæ damnationis incurrant. Laudamus ergo Dominum ſponſorem & redditorem præmiorum in Sanctis ejus, dum ad notitiam plurimorum deducimus, quæ per ſuos famulos glorioſè miniſtravit, qualiter & interiùs virtute continentiæ apud ſeipſos vixerint, & exteriùs lampade boni operis alios illuminarint. Poſt glorioſos igitur agones Martyrum, præclara recolimus Confeſſorum merita. Nam & ipſi victoriam de antiquo hoſte reportantes, quia eis ſemper vivere Chriſtus fuit & mori lucrum, ſupernæ Ieruſalem heredes facti ſunt. Ecce autem undique reſplendent caſtra militum Chriſti: ubique Rex ille ſingulares titulos Martyrum & Confeſſorum ſuorum defixit, per quorum etiam exanimatos cineres de hoſte humani generis triumphat. Denique inter numeroſa agmina athletarum aſſumpſimus eum, cujus exemplis ædificati ſumus & exitu converſationis ſuæ jucundati, Beatum ſcilicet LAUNOMARUM, ut de ejus ſancta converſatione & geſtis mirabilibus aliquid in memoriam poſteris utile traderemus; ut & ſtudioſis ſit quod æmulentur, & negligentibus unde inſpiratione Divinâ ad fervorem bonæ actionis cohortentur.

Pſal. 150. 1. (line 2)

Iohan. 15. 4. (line 7)

VITA INCIPIT.

2. POSTQVAM gens Francorum Gallias occupavit [a], & Regnum & civitates & fines eorum undique in ditionem ſuam redegit, iámque ab immunditiis idololatriæ ad cultum Chriſtianæ religionis tranſiſſet, ea tempeſtate quando Regnum Francorum adminiſtrabat CHLOTHARIUS filius CHLODOVEI Senioris, qui primus in Regibus ejuſdem gentis à B. REMIGIO Remorum Epiſcopo Baptiſma conſecutus eſt; intra Galliam Lugdunenſem LAUNOMARUS Carnotenſium partium civis, parentibus Chriſtianiſſimis natus eſt.

Launomarus quando & ubi natus.

3. Hic cùm adhuc in domo patris puerulus nutriretur, gregem patris in paſcendo obſervare cœpit, velut alter Iacob, aut alius aliquis Patriarcharum. Agebat inter hæc puer ille Deo carus bonæ ſpei principia; quia quæ victui quotidiano neceſſaria ſibi ſollicitudo parentum miniſtrabat, hæc ipſe aut egenis & peregrinis occurſantibus, aut coævis ſuis opilionum officia exſequentibus dividebat. Cùmque necdum præceptorum divinorum ſcientiam haberet; Divina tamen in eo gratia refulgens, in corpore puerili cor ſenile radicaverat. Nam dum hujuſcemodi dilectione erga indigentes ſocios & pauperes arderet, in ipſa pueritia jam parſimoniæ ſtudiis inſerviebat. Caritatis quoque viſceribus affluens pro pauperibus ſollicitus erat, & ipſe adhuc puerulus nimiis jejuniis affligebat corpus. Non erat ſociis intractabilis aut durus; ſed affabilis eloquio, moribus ſuavis, vultu alacer & caritate ſecundùm modum ſuum præſtantiſſimus. Evangelium nondum noverat, ſed crucis mortificationem ferre gaudebat, uſque ad ſolis occaſum ſæpe jejunium extendens.

Patris gregem paſcit.

Liberalis in egenos.

Iejuniis deditus.

4. Hunc ubi parentes in primævo flore juventutis curam corpuſculi viderunt negligere, luxus & illecebras voluptatum rigore abſtinentiæ frangere; attoniti mirari cœperunt, unde in puero tanta morum gravitas ſubitò excreviſſet. Sed latenter ac paulatim tentantes pueri converſationem, quia ipſe à ſæculi colluvione mente ſublatum ſe indicabat, curaverunt & illi habitum inducere congruentem. Itaque ſub annis pueritiæ littera-

Inſtruitur litteris & virtute.

[a] In priori vita legitur. *Beatus igitur Launomarus tempore quo Francorum exercitus Carnotenſem vallabat civitatem, in fide Catholica per Galliam fulgens exortus eſt.*

Circa ann. D. xc. Ianuar. xix. libus ſtudiis à parentibus traditur, & cuidam Sacerdoti vitæ venerabilis, nomine CHERIMIRO, committitur, qui intra opidum Carnotenſe Domioo militans, religionis famâ celebris habebatur. Qui ſuſceptum parvulum tenerè fovebat, & pedeteotim ad litterarum cognitionem & ſanctitatis normam cohortabaior. Sed divina gratia, quæ de puerilibus membris ſenectutem animi produxerat, annoſam diſcendi ioduſtriam videbatur in adoleſcentulo fundaſſe. Præfatus autem Sacerdos conſiderans in eò cum ætatis proceſſu pariter religionis coaleſcere deſiderium, & mentis ſinum capaciorem fieri doctrinæ, ſecum gratulabatur, indiciis bonæ ſpei provocatus, quia credebat per eum ſequenti ævo aliorum procurari poſſe ſalutem. Quod non poſt multum tempus rei veritas comprobavit.

Omnibus ſe abdicat. 5. Sanè mox ut ad intelligibiles annos exolevit, vocem Salvatoris aure corporis & cordis vir beatiſſimus audiens, quod inſcia ſollicitudine parentum vis divina adſpiraverat, ipſe ſuis omnibus renuntiavit, ut in terra viventium portionem nullo fine obnoxiam mereretur. Nec ad mundanos ſtrepitus redire voluit, quia ſicut Dominus ait: *Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & aſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei.* Luc. 9. 61. Intereà Dei famulus doctrinæ verbique cæleſtis pabula ſitienter hauriens, adoleſcentiam ſuam ejus iugi meditatione caſtis moribus adornabat. Iam tunc flammis accenſus divini amoris, ſecretum eremi deſiderare cœperat. Ad tempus igitur celans animi propoſitum, dum adhuc in eadem urbe moraretur, Sacerdotalem inſulam Divinâ ſe comitante gratiâ indeptus eſt. Non longè pòſt ibidem à Fratribus, cum quibus ad cæleſtia anhelabat, miniſter rei familiaris * inſtitutus, ſubſtantiam, cunctámque penum ſollicitus providebat, ſummáque diſcretione, & paterno affectu carnis cunctis Fratribus neceſſaria miniſtrabat, adeò ut nulli debitam annonam nec in parvo ſubtraheret, neque alicui prodigè effunderet. Longa quippe exercitij ſpiritualis eruditione fundatus, vir iſte in Sacerdotio ſuo dignè Deo militavit. Exemplo quoque doctus Apoſtolorum, formam primitivæ Eccleſiæ imitari nitebatur; de qua ſcriptum eſt, quia *dividebatur ſingulis, prout cuique opus erat.*

Sacerdos, & fratrum œconomus.

* in alia vita Cellerarius.

Act. 4. 35.

Secedit in eremum. 6. Elapſis autem aliquot annis à tempore ordinationis ſuæ, quod diu celaverat & corde conceperat deſiderij votum, Domino auctore & cooperatore complevit. Tandémque intempeſta nocte, omnibus alto ſopore depreſſis, baculum ſumpſit in manibus, officiúmque diſponendæ terrenæ facultatis abjiciens, concupitam convolavit ad eremum. Cúmque eſſet ubi ejus animus oblectari poſſet, & quaſi quemdam tranſitoriæ quietis pedem figere, æſtu impatiens zeli mundum cum ſuis ſprevit luxibus: atque calcato ſæculi fluctu ab hominum frequentiâ ſe ſubducens, Angelorum conſortia per contemplationis alta quærere propoſuit: ſicut quondam Elias Propheta in ſpelunca ſolitudinis habitans, poſtquam Dominum tranſeuntem vidit, & commotionem agitantem montes & petras igne liquefacientem, nec tamen in his Dominum eſſe teſtatus eſt; in ſibilo auræ tenuis, ideſt, contemplationis ſubtilitate ſuper ſe elevatus, hunc raptum ſentire potuit.

7. Procul namque ab urbe receſſit, & in abditiſſimam ſolitudinem ſilvæ, quæ Particus dicitur, ſeſe recluſit, ibique ſe tota cordis intentione & omnium cogitationum medullâ familiariùs Domino commendabat. Vbi tugurio frondibus contexto, dum quadam nocte inter cæca ſilentia hymnos Deo devotæ meditationis redderet, infeſtam latronum rabiem perſenſit, qui ut ad ejus mortem pervenirent, longos viæ errores nocte illâ paſſi ſunt. Putabant enim eum aliquam pecuniam in deſerto ſervare. Diluculo autem facto vident ſe repentè in conſpectu illius, quem tantopere quæſierant: & ad viſionem illius Divino timore correpti, ad pedes ejus corruerunt, clamantes: Parce nobis vir Dei, parce; reatum noſtrum cognoſcimus, ideò veniam petimus. At vir Dei in his attonitus, ait: Quid, fratres, quid eſt, quod à me petitis? aut quæ cauſa vos uſque ad nos impulit? At illi quid tractaſſent, quídve contra eum deliberaſſent, confeſſi ſunt. Tunc ait illis homo Dei; Et ego dolos veſtros non ignorabam, filij. Miſereatur veſtri Dominus, Redite in pace, & jam peccare deſiſtite. Ceſſate à latrociniis, & à rapinis contrahite manunm, ut miſericordiam Domini invenire mereamini. Nam mihi nulla eſt pecunia in terris. Pecunia verò noſtra Chriſtus eſt. Qui verbis ejus ædificati ad propria vix poſt triduum ſunt reverſi.

Latrones ſibi inſidi[illegible] hor[illegible] tatu ad pœnitentiam

Diſcipulos inſtruit. 8. Exhinc celebre factum eſt nomen beati viri, & cœperunt ad eum confluere multi, ejus exemplis & doctrinâ renovari cupientes in novum hominem, qui ſecundùm Deum creatus eſt. Nec multum tempus fluxerat, & ecce in figuram Monaſterij habitacula locaverunt in medio vaſtæ eremi atque condenſæ, ubi per famulum ſuum omnipotens Deus plurima geſſit miracula. Multi nempe orationibus ejus & interceſſionis ope ab infirmitatis corporeæ moleſtia relevati ſunt, multi ad interioris hominis ſanitatem revocati didicerunt intra caſtra Dei contra antiqui hoſtis iacula ignita fortiter repugnare.

Claudum ſanat. 9. Quadam namque die homo quidam è vicino filium ſuum claudum in foribus Monaſterij Sancto curandum obtulit, & ipſe genibus ejus advolutus cum lacrymis aiebat: Homo Dei miſerere mei: & huic puero orationibus tuis redde priſtinam ſanitatem: aut certè dum vivit, tuis ſtipendiis hîc propter miſericordiæ opus paſcatur. Tunc vir Dei ait

ad eum: Vnde mihi homo, ut filio tuo ſalutem reſtituam? Creatoris hoc opus eſt, non creaturæ. Potens eſt tamen Deus fidei tuæ præſtare quod petis. Subſiſte paululum, & ſimul cum parvulo accipe benedictionem; poſtea revertimini pariter viâ quâ veniſtis. Sacerdos autem Domini cùm inter ſacra Miſſarum libamina pro ſanitate pueri obſecraſſet, ſollemni prece peractâ fragmento panis benedicti, & patrem refecit, & filium à debilitate curavit, & eos ad propria remiſit. Circa ann. D XC. Ianuar. 318.

10. Quodam item tempore cum Monachis ſuis ſilvam ſuccidere venerabilis Pater certabat, ut planitiem parare aliquam poſſet aptam jaciendis ſeminibus: caſu verò accidit, Fores Templi precibus aperit. ut janitor domus Domini clavem Oratorij perderet. Cúmque famulus Dei à Fratribus ſecedens orandi gratiâ, miniſtro ſuo ſe comitante Oratorium peteret, & clavem non inveniſſet, ante fores proſtratus humi aliquantiſper oravit: móxque ei ultrò patefacta eſt janua. Ingreſſúſque Oratorium, preces ſuas ad finem uſque perduxit. Et cùm ſurrexiſſet ab oratione, miniſtro ſuo denuntiavit ne in vita ſua quod viderat alicui manifeſtaret: exemplum utique Domini Dei ſui ſequens, qui ſua virtute ſanatis prohibebat ne cui dicerent.

11. Per idem tempus in Monaſterio Viri Dei aliquid ſimile per negligentiam contigit. Incendium extinguit. Nam dum poſt meſſionem manipuli novarum frugum, in horrea reponendi eſſent, imperante neceſſitate Monachi de viminibus factâ machinâ ſuperpoſuerunt quod meſſuerant, & adhibuerunt ignem, qui paullatim vires capiens, cùm omnes alia curarent, & nullus ſuper hoc ſollicitus eſſet, ſubitò & fruges & domum invaſit incendium. Quod ubi vir Domini comperit, totum ſe & animo & corpore contra violentiam ignis oppoſuit. Sic vir Domini LAUNOMARUS prævaluit contra incendium, & obviam ſignum Crucis faciens, ignis impetum orationibus ſuperavit. Quid dicam? Statim enim ignem crepitantem tamquam imbre vehementi reſtrinxit.

12. Inſecutâ deinde nocte cùm in maturitate ſurrexiſſet ad orationem, inter ſacras vigilias invidia diaboli inquietare eum tentavit. Nam qui à luce cæleſti cecidit, ter lampadis lumen inimicus extinxit. Sed ſenſit militem Chriſti ſibi prævaluiſſe. Quoties enim humani generis hoſtis lucem ab habitaculo illo ſubduxit, non deſtitit ſervus Domini ab officio ſuo: quin potiùs precem coram Domino effundens, per verum æternúmque lumen Chriſtum lucernæ radios reparavit. Planè magnæ fidei Confeſſorem, cujus natalem devotis mentibus excepimus, cui præſtitum ſit, ut ſicut ceteri Sancti fide devicêre regna, ita & hic per fidei firmitatem creaturis imperaret. Sic quippe Dominus virtutum Sanctos ſuos glorificat, qui ei toto corde deſerviunt, ut per eum triumphare valeant de illo, qui olim inter choros cæleſtium dignitatum principatum tenebat, & creatura ad votum eis famuletur. Etenim vir venerabilis in uno noxios flammarum globos exſtinxit, & in alio ignem reaccendit: ac ſic in utroque auctor tenebrarum confuſus eſt, & is qui in converſatione præcipuus erat, oſtenſus eſt etiam potentiâ ſignorum venerandus. Quod ut evidentiùs appareat, referam adhuc aliud quod ſubſequenti tempore geſſit. Lucernam orando accendit.

13. Vir quidam, nomine SICAPTUS *, nobilibus ortus natalibus, & prædiorum amplâ * al. Sicatus. poſſeſſione ditiſſimus, atro dæmonis impulſu vexabatur, utputà pervaſus à diabolo intantùm, ut ſi aliquod jaculum aut fuſtes manu contingere poſſet, continuò impetum faceret Dæmoniacum liberat. aut in ſe aut in alios, quoſcumque obvios habuiſſet. Qui cùm diu tantâ amentiâ debacchatetur, & furiis ſatanæ atrociſſimè quateretur; à ſervulis ſuis compeditus, & cervicem manúſque catenis oneratus, uſque ad viri Dei præſentiam non ſine grandi fremitu & clamore pertrahitur, ſtatímque in conſpectu ſanctiſſimi Patris cœpit furere & fremere dentibus & ora palloribus permutare. At ubi reſpexit in eum homo Dei, dolos antiqui ſerpentis recognoſcens, ingemuit, & illicò ad familiaria orationis arma recurrit: & completâ oratione, ſacrâ miſerum olei unctione conſignans, toto corpore perfudit. Cúmque illi vir Dei manus ſuperponeret, eum à ſpiritu immundo vacoavit, & ait ad turbam ſociorum, quæ eum comitabatur: Auferte ab eo pondus catenarum, & illæſum abire permittite. Potens eſt Deus, cujus hoc plaſma eſt, fugare dæmonium, & animam miſeram de poteſtate diri prædonis eruere, ut vos à tanto labore requieſcatis. In ipſa hora ſanus factus eſt homo, & ſana mente horrorem vultûs & ſtridorem dentium in manſuetudinem convertit; & quaſi de ſomno mortis evigilans ait ad ſuos: Quid vexatis me vinculis iſtis? ſolvite me, & revertimini in domos veſtras; ego enim aliquantum tempus faciam cum viro Dei qui me curavit. Illi autem ſolventes eum ad ſua ſinguli redierunt. Porrò B. Launomarus retinuit hominem, & exhortabatur eum jejuniis & orationibus inſiſtere. Qui præcepto Patris obediens, poſt aliquot dies cum ſalute domum ſuam repetivit.

14. Hoc quoque pietatis opus non ſolùm circa homines vir ſanctus exercuit, ſed etiam Cervam à circa feras brutáque animalia. Aliquando namque cùm juxta Monaſterium ſuum in ſoli- lupis defendit. tudine deambularet, & ſecum neſcio quid de ſcripturis tractaret, obviam habet cervam ab infeſtatione luporum fugientem. Quos cùm vidiſſet, tamquam compatiens beſtiæ vir Domini exclamavit: Heus ſeviſſimæ feræ, ſemper rapaces, deſiſtite perſequi hanc beſtio-

Circa ann. D. 56. Januar. XIX.

lam; & ite ad loca ſolitudinis veſtræ. Et alludens ad ſignificationem, Ecce, inquit, peſſimum & infeſtum genus beſtiarum. Nam ſicut iſti numquam ceſſant à rapinis, ſed ſemper alienas carnes morſibus devorant; ita & diabolus, lupus videlicet ferociſſimus, circuiens quotidie quærit de Eccleſia Chriſti quos perdat ac ſtranguler. Ad hanc vocem viri Dei, ſtatim greſſum deflexerunt ab inſequendo, & non incognitam ſilvæ latebram ingreſſi ſunt. Cerva verò via qua venerat regredi metuens, ereptorem ſuum comitata eſt, & ante ipſum Oratorium introivit. Quam palpans homo Dei manu ſua poſt duas ferè horas remiſit eam ad loca ſolitudinis ſuæ. O Domine Iesu, & hîc in Spiritu manſuetudinis ſuæ Sanctum tuum ita glorificaſti, ut ei & beſtiarum ferocitas terrore tui nominis obediret.

Paralyticum ſanat. [a]

15. Alio quoque tempore quidam homo nobili ſtirpe editus, Laudocramnus [a] nomine, cùm graviſſima paralyſi moleſtaretur, ut omnia membra officium & vigoris ſui motum denegarent; famulorum manibus equorum vehiculo ſuperpoſitus, in lectica ad virum Dei perductus eſt. Quid dicam? Omni ex parte penè exanimatus jacebat, niſi quod in ſolo pectore anhelitum reſumere videbatur. Sed ubi Pater ſanctus vexillo ſanctæ Crucis eum ſignavit, & ſacro oleo linivit, à tactu manus ejus ſubitò, ſicut vir ipſe ſub teſtificatione referre erat ſolitus, tantâ algoris nimietate reſperſus eſt, à vertice capitis uſque ad plantam pedis, ut miraretur ipſe intra ſe, quid ſibi contigiſſet. Nam horrore ſubitò totus contremuit; & nihil aliud niſi mortem vicinam attendebat, cùm nec minimam penè portiunculam vitalis caloris viſcera miniſtrarent. Deinde ſenſim recaleſcentibus membris illicò paralyticus priſtinam ſanitatem recepit, pluréſque poſteà vixit annos. Ipſe denique rexit Cellulam, cui vocabulum eſt Carbonaria, & ab ipſo hoc vulgatum eſt miraculum.

Aliò ſeceſſit.

16. Factum eſt autem poſt aliquantos annos, cùm fama virtutis ejus longè latéque percrebuiſſet; vir ſanctus humanos favores ſemper fugiens, & occultus eſſe deſiderans incognitúſque mortalibus, relictâ cellulâ ſeceſſit in locum alterum cum commilitonibus ſuis, quem olim priſcorum habitatorum manus exſtruxerat, ſed jam vaſtitas ſuccreſcentium frondium & veprium totum obduxerat.

Curbionenſe Monaſterium conſtruit.

* V. infra in Tranſlat. num. 2.

17. Per idem tempus erat in eadem provincia vir illuſtris, ſatis locuples & latiſſimorum fundorum poſſeſſor nomine Ragnosointhus *. Qui cùm Dei militem in memorati loci aſperitate aliquid adoriri velle conſpexiſſet, quod per futura tempora poſteris profuturum eſſet, exploratâ ſanctitatis ejus opinione & indefeſſo in divinis rebus famulatu, virum Dei venerari cœpit, & toto deſiderio amplecti. Exinde tactus amoris ejus igne, quem in Dei homine artiùs venerans attendebat, tradidit ei ipſum locum, de quo loquimur, in quem ſcilicet vir ſanctus ingreſſus fuerat, & de jure ſuo in ejus dominationem perpetuò transfudit ipſi & poſteris ejus. Quem etiam propriis finibus optimè undique determinavit, ſicut plenè in ſcriniis hujus ſancti Cœnobij qui cognoſcere cupit, reperire poterit. Vbi vir Domini laborare cœpit, & adjutus Divinæ Majeſtatis præſidio locum permundare niſus eſt; vocabulo tamen Curbionis priſtino permanente, atque Oratorium ibidem ſtatuit, & Cœnobij ſimilitudinem caſulis, habitando cum ſuis depinxit. Illis diebus Chilpericus filius ſupradicti Chlotharii ſecundum annum [b] in regno agebat.

Auctor Monachus Corbionenſis.

[b]

Arborem è loco transferendo.

18. Quadam igitur die ad conſtruendum Oratorium annoſam quercum Monachi venerandi Patris crebris ictibus dejecerunt. At ubi hora regularis admonuit ut corpora refecturi diſcederent, vir Domini eos dimiſit, ipſe autem retento ſecum miniſtro ſuo in labore perſtitit. Arbor verò ipſa non in apto loco erat, ubi à Fratribus dolari vel deſecari poſſet. Sed famulus Domini ad conſuetum ſecretarium recurrens, fretus adjutorio Divino, arborem immenſæ molis in virtute Crucis quò voluit tranſpoſuit; nempe ubi humanum poſſe non affuit, Divinum habere meruit ſuffragium. Nam tanti ponderis arbor eadem fuiſſe ſerebatur, ut vix à quadraginta viris portaretur. Tunc miniſtro imperavit, ut venientibus Fratribus diceret à prætereuntibus datum fuiſſe ſolatium. In omnibus enim operibus ſuis aſpectus hominum fugiebat & jactantiæ tumorem, ſolúmque Deum laudari monebat, cujus eſſet totum quidquid boni agere meruiſſet. Et ideò meritò dediſti Domine famulo tuo requiem paratam, qui in virtute ſignorum nihil ſibi aſſignavit, ſed ſemper te admirabilem & omnis gratiæ auctorem prædicavit.

Pecuniam injuſtè acquiſitam agnovit, & reſpuit.

19. Erat poſthæc vir nobilis Ermoaldus nomine, qui extremum vitæ tempus ſortitus, anguſtiâ mortis periclitabatur. Hic miſit ad virum Dei ſolidos quadraginta, obnixè petens ut ſibi jam penè morienti ſuccurreret, ut interceſſionis ejus meritis ſpes ei ſalutis ab Omnipotente præſtaretur. Sed devotus miles Domini accipere recuſabat. Tandem latore perurgente ſuſcepit pecuniam; ingreſſúſque Oratorium, orationem fudit, ut accepta-

a In Vita primo loco poſita num. 13. dicitur *Abba venerabilis de Cella Carbonaria Leudrannus nomine.*

b Nempe anno Chriſti n. 1411. ſi Chilperici annos à Chlotharij patris obitu numeres; Si verò à Chariberti fratris ceſſu, anno n. 1418. Priorem ſententiam præferimus: *nam vetus iſte Scriptor nullam videtur habuiſſe rationem Regis qui tum Carnutibus dominabatur, ſed tantùm illius à quo fortè deſcenderat Rex ille ſub quo ſcribebat,* ut Carolus le Cointe ad annum 563. num 6. ſcitè *obſervavit, ſæpiúſque in his Actis obſervata licet.*

[illegible] Domini oblatio homini[s] [illegible] & ſuper altare pecuniam depoſuit; [illegible] quemque nummum appe[illegible]as manu revolvebat, & genu ſæpius [illegible] multa unum ſolidum, quem [illegible] ſpiritu mundum, & non ex rapinâ [illegible] ſuis uſibus retinuit: reliquum tradidit gerulo, & ait: Pecunia iſta, [illegible] Divinam non poteſt mutare ſententiam, neque vitæ ſpatium am-[illegible] peccatorum remiſſionem impetrare. Scriptum eſt enim: Victimæ impio-[illegible] Domino, vota juſtorum placabilia. Hinc Propheta exprobrans dicit: Im-[illegible] laudem. De fermentato quippe laudem immolat, qui Deo ſacrificium [illegible] ergo, Frater, feſtinato nuntia Domino tuo, ut pro ſe laboret, & in-[illegible] Hoc ipſe quippe languore vitam iſtam temporalem finiet. Nos Chri-[illegible] omnibus abundamus, & ſi [illegible] non infirmamur, nihil nobis deerit. Et Dominus tecum, fili mi, vade in pace. Qui accepto mandato, reverſus ad domum ſuam, adhuc eum viventem reperit, ſed ipſius ægritudinis morbo invaleſcente, de hac luce ſubtractus eſt.

Circa ann. [illegible] Ianuar. [illegible]

Prov. 15. 8. Amos 4. 5.

20. Venerunt aliquando fures ad ejuſdem Patris Cellam, & ingreſſi per noctem quæ ſemper eis amica eſt, bovem à præſepio ſolventes abduxerunt. Quod cùm Monachi maturè cognoviſſent; ad ſanctiſſimum Patrem cauſam conquerentes detulerunt. Quibus ille metuens ne propter aliquod incommodum temporale, ſtatus animi eorum concuteretur, & uſque ad impatientiam erumperent, ait illis: Patientiam conſervate, Fratres, & pro re peritura nolite illud corrumpere quod Deus ad ſimilitudinem ſuam condidit. Nam & B. Iob cùm omnem exteriorem ſubſtantiam amiſiſſet, & poſt filiorum extinctionem noviſſimè ipſe quoque crudeliſſimo vulnere percuſſus eſſet, ſicut legitur: *In omnibus his non peccavit Iob labiis ſuis, neque ſtultum aliquid contra Deum intulit, ſed dixit: Dominus dedit: Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit ita factum eſt: ſit nomen Domini benedictum.* Verum nec proſperitas, ſi exterior cenſos affluit, elevare nos debet, nec terrenarum diſpendium dejicere, ut ſimus illi ſimiles de quo Pſalmiſta: *Sicut tenebræ ejus ita & lumen ejus.* Latrunculi autem totâ nocte illa, & die ſequenti perſeveraverant in labore errantes, nuſquam aditum invenientes, quò ſe de ſolitudine inviâ foras extrahere poſſent. Altera verò nocte nimio errore corporis & cordis fatigati, cognoſcunt ſe illuc delatos, ubi furti crimen admiſerant, & ad vocem pſallentium Monachorum in ſtuporem mentis verſi muſſitabant ad invicem dicentes: Quidnam eſt quod accidit nobis? Ecce ſumus in ipſo loco unde animal iſtud amovimus. Qui videntes ſpem ſuam eſſe fruſtratam, & non proſperè ſibi cedere quod tentaverant, unum delegerunt, ut reſtituerent bovem dominis ſuis. Hymnis itaque matutinis à Fratribus decurſis, exiit homo Dei ſecundùm conſuetudinem luſtrare in circuitu Cellulam. Cui obviam occurrerunt homines illi; & cauſam ſceleris & verbis prodiderunt & manibus oſtenderunt. Vir autem Domini indulgentiam quam petebant, præſtitit, & ait illis; Benè feciſtis, filij, quòd licet poſt gravem laborem ad cognitionem veſtri reatûs acceſſiſtis: Deinceps ab his parcite; & quia laboraſtis, reficite corpora, & ſic ad propria citiùs repedate. Cavete autem ne paſtoribus aut Monachis vos oſtendatis. Poſtquam autem abſceſſerunt, illum ipſum bovem Fratribus quem ſollicitè quæſierant conſignavit; diſſimulánſque, veritatem rei non aperuit eis, ſed quaſi negligentiâ paſtorum oberraſſe in ſilva prætexebat, ſe eum vagantem & errabundum præ foribus inveniſſe. Quod tamen à miniſtro ejus palàm factum eſt poſt ejus felicem obitum, cui ſe in multis familiariter credebat.

Fures ſolatur de damno temporali.

Iob. 1.

Pſal. 138. 12.

Fures ad bovem reſtituendum precibus cogit.

21. Erat item quædam materfamilias nobilitatis titulo præclara, nomine VVLFRADA, quæ infra annos adoleſcentiæ graviſſimâ infirmitate & membrorum omnium deſtitutione tabeſcebat, ſtatu ut vitalis calor ſpiritûs in ſolo pectuſculo palpitare videretur; & ſicut ipſa referebat, ſuper pedes erigi non poterat jam penè exanimis, longâ utique corporis moleſtiâ contracta. Famulorum itaque ulnis levata, ad hominem Dei medendi gratiâ defertur. Cùmque eam chriſmatis benedictione liniiſſet, vexillo ſanctæ Crucis impreſſo, in antiquum vigorem reformavit. Quæ poſteà Domino miſerante in longum dies ſuos in pace protraxit, atque poſt venerandi Patris tranſitum, ejus Cellulam pro munere rebus ſuis nobiliter ampliavit. Dedit itaque cum conſenſu viri ſui CHRAMNULFI ei de prædio ſuo Lontvei villam, & Britnogilum, voto hujuſcemodi, ut ibi Monachorum & ſervorum Dei norma conſtitueretur, & in laudibus divinis celebris locus haberetur. Quod & ita factum eſt. Nam in regimine ovium Chriſti Pater memorabilis LAUNOMARUS ſucceſſorem habuit virum modeſtiſſimum, nomine RAGNOBERTUM *, qui de ejuſdem Congregationis cœtu miſit Fratres ad hoc opus benè idoneos, & deſiderium præfatorum præcurrente Dei gratiâ ad effectum perduxit. Superadjecit etiam devotio eorum ob amorem ſanctiſſimi Patris villam trans Ligerim fluvium ſitam, quæ nuncupatur Fagia, ut B. Launomaro interveniente ſit eis perpetuum animæ remedium, & ſecundùm ſpem ſuam peccatorum plena remiſſio.

Paralyticam ſanat.

** de [illegible] infra.*

22. Interea plenus his virtutum & gratiæ adoramentis vir venerabilis gregem Monachorum in longa pace regebat, quem verbis & virtutibus Domino adquiſivit. Sed ad alia mente feſtinans, & de ſua vocatione ſollicitus, exhortabatur eos quotidie ad Divina

Cura ejus pro ſalute gregis ſui.

Circa ann. D. LX. Ioann. XIX. mandata promptiores magis ac magis eſſe, nec dormitare, neque ignaviæ remiſſione à curſu cœpto tardare, verùm omni hora vigilantes eſſe, ut digni haberentur fugere iram extremæ damnationis, & ſtare ante filium hominis. Iſtiuſmodi ſanctæ & invictæ cohortationis monitionibus oves ſibi creditas adverſus inſidias luporum tuebatur.

23. Eo autem tempore Carnotenſis Eccleſiæ Præſul erat MALARDUS [a]. Qui comperta famâ viri Dei, & fidei ejus meritis congaudens, cupiebat illius frequenti collocutionis dulcedine recreari. Hac pro re ab eo acceritus vir venerabilis, cum & ſciret finem dierum ſuorum adpropinquare, jam ſenior ad urbem viſitandi gratia properavit. Ubi aliquot dies demoratus, agitatione febrium afflictus ægrotare cœpit. Cúmque loci ejus Pontifex reſciſſet quòd graviter ægrotaret, ſurgens feſtinus venit ad virum Dei, dolorémque cordis ſui lacrymis proſequitur dicens: Heu heu! venerande Pater, & germaniſſimo affectu recolende, cur amicum & in fide Chriſti ſocium deſeris inter naufragia ſæculi ſolum? Magna mihi certè conſolatio tua, magnus tui amoris affectus, à quo relevari gaudebam inter pulſantes curarum ſæcularium fluctus, cujus jucundo & blando affamine mentem ad cæleſtia reparabant. Tunc Senior ad Epiſcopum ſic locutus eſt: Deſine, Pater beatiſſime, & ceſſa à fletu; talis eſt humana conditio & terminus qui præteriri non poterit. Ego quidem gaudenter & exultanti mente ad inenarrabilem miſericordiam Dei mei aſpicio, ut dignetur mihi januam pietatis ſuæ aperire, atque ſpei meæ promiſſionis ſuæ certam remunerationem recompenſare, quam repromiſit omnibus qui diligunt adventum ejus. Quam dilecta ſunt enim tabernacula tua Domine virtutum, Rex meus & Deus meus! Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini; quia melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia. Idcircò ſitivit tibi anima mea Deus meus; quando veniam & apparebo ante faciem tuam, Domine ſpes & fortitudo mea, vita & ſalus mea.

Morti proximus prædicit orbis cladem & Epiſcopi mortem. 24. Verùm etſi optio hîc adhuc remorandi præbenda ſit, ſcito mi venerande Papa, quia amarum eſt hîc vivere & exterminium regionis hujus videre, mortéſque & ſupplicia civium intueri, loca quoque Sanctorum ab adverſariis nationibus profanari. Hæc nempe omnia ventura ſunt ſuper locum iſtum, & hoſtilis vaſtitas intellectum hominibus dabit, quia gravia peccaverunt ei, quo permittente duriſſimos dominos patientur. Feliciùs itaque nunc morimur, quàm videmus excidium provinciæ noſtræ jam vicinum. Mors enim verè dulcis, per quam immortalitatis gloriam conſequi ſperamus. Tu autem, ô homo Dei, ne exhorreſcas; non videbis malum quod Dominus ſuper inhabitantes terram hanc ſtillabit, quoniam ante dies obſidionis vitam in bona militia conſummabis, & ad Patres tuos adjungeris. Qui autem remanſuri ſunt, hanc urbem totam & cunctam in circuitu regionem vaſtari videbunt. Ecce verè Confeſſor Chriſti quem gratia Dei tantâ repleverat, ut in eo ſpiritu, quo homini offerenti argentum, mortem & rapinam prænuntiavit, ex qua pecunia adquiſita fuerat, ipſe etiam hoſtilem impetum longè pòſt ſecuturum cognoſceret, & cognoſcendo prædiceret. Spiritus námque Sanctus ſicut ex præterito notitiam rerum abſentium infudit, ita ex futuro mentem ejus tetigit, ut adverſas cladẽs à longè oculo mentis venientes cerneret.

25. Finitíſque mutuæ familiaritatis obſequiis, venerabilis Pater diem vocationis ſuæ de miſericordia Dei præſumens, intrepidus expectabat. Cúmque de die in diem febrium vis corpus debilitaret, in eadem civitate ſenex & plenus dierum obiit. Cujus anima introivit in tabernaculum Dei ſui, aſſumpta eſt cum Angelis, vocata ad cœnam nuptiarum Agni, accumbit cum Abraham, Iſaac & Iacob in regno cælorum. Certamen enim bonum, ô athleta Chriſti, certaſti, Chriſtum ſemper in pectore bajulâſti, cujus gloriam ideò feliciter ingreſſus es. O quàm beatus es pie Confeſſor! Chorus namque Angelorum lætus occurrit revertenti ad patriam. Et quia Dominus tecum erat, ſecurus habitationem iſtam reliquiſti, & uſque ad ſolium viſionis æternæ penetraſti. Illinc nos Patrociniis adjuva continuis, ut in hoc ovili, quod exemplis illuſtraſti & virtutibus decorâſti, ſit pax continua, peccatorum exoptata remiſſio, & Chriſtianæ religionis jugis exercitatio, opitulante Domino noſtro IESU-CHRISTO, qui cum Patre & Spiritu ſancto vivit & regnat Deus per infinita ſæcula ſæculorum, Amen.

Verſus ſequentes in pleriſque exemplaribus MSS. non exſtant.

26. Poſt dies illos & ipſius opidi Antiſtes viam univerſæ carnis ingreſſus eſt. Deinde ſecundùm ſermonem viri Dei, prædicta regionis deſolatio advenit [b], & cùm obſideret urbem eamdem barbarica manus, aquam qua per abſconditos cuniculos cives ſuſtentabantur, à ſuo ductu traduxit. Sicque * factum eſt, ut Caſtrenſes ſiccis penuriâ victi, ultrò

* al. ita.

[a] In Vita ſuperiùs relata Epiſcopi nomen haud exprimitur, & quidem rectiùs; nam Malardus ſive Malehardus longè poſt S. Launomarum vixit, ut qui Synodo Cabillonenſi anno circà DC. XLIV. ſubſcripſit. Unde Pappolum hoc loco reponendum cenſet ſæpe laudatus Carolus le Cointe ad ann. 558. num. 80.

[b] Hæc urbis Carnotenſis clades, apud Cheſnium to. 1. Collect. Franc. ex Vita S. Betharii Scriptore relata, accidit anno ſexto Betharii ejuſdem civitatis Epiſcopi, S. Pappoli ſucceſſoris, hoc eſt anno Chriſti DC. Proinde S. Launomari obitum anno circiter D. XC. collocamus. Ejus Reliquiæ ſupremâ hæreticorum procellâ diſſipatæ ſunt.

portas

adio traderent,
IV. Kalendarum Februariarum, &
ROBINUS ejuſdem civitatis Ponti-

TRANSLATIO CORPORIS S. LAVNOMARI IN CVRBIONENSE MONASTERIVM.

Circa ann. D. XCI. Octob. XXIII.

Ex vetuſtis Legendariis & Breviariis MSS.

1. POST felices beati LAUNOMARI tranſitus ad ſuperos, RANNOBERTUS vir conſummatæ opinionis & Monachum in integrum gerens curam ſuſcepit paſtoralem: quam ſuſceptam commiſſo ſibi gregi & documento prodeſſe ſtuduit & exemplo. Ille etiam ſui prædeceſſoris pio accenſus deſiderio, qualiter ſanctiſſimam ejus glebam ad Curbionenſe transferret Monaſterium ſollicitus æſtuabat; hic animum pulſabat affectus, hoc votis, hoc precibus poſtulabat. Magnum quidem & qui duplicatum ſperabat ejus patrocinium ſi præſens eſſet & corpore, quem præſentem non dubitabat interceſſione. Ad perficiendum verò quod anxio verſabatur in corde, nulla ſe opportunitas offerebat. Beatiſſimus etenim Launomarus in Eccleſia S. Martini tumulatus quieſcebat, ubi eo tempore Carnotenſis Eccleſiæ fuiſſe ſepulturam veteres tradiderunt: nec erat facile ſacros inde cineres aſportari ª, ex quibus Carnotenſi populo & interceſſionis plurimùm accedebat & honoris. Ragnobertus de transferendo S. Launomari corpore anxius. Sepultura Carnotenſium.

2. Abbas itaque totus ad Dominum converſus, à Deo poſtulat quod ab homine non audebat implorare. Unde & ad promerendum ſacræ petitionis effectum multiplicatis indulgetur jejuniis, & devotior oratio frequentatur. Tandem divino præeunte conſilio, duo ex Monachis eliguntur, quibus & vultus ad gratiam, & ad furtum ſolertia deſerviret. Electi legationem ſuſcipiunt; illi ſuſceptum commendant negotium, qui transferendi ſacras patrum ſuorum reliquias filiis Iſraël præſtitit facultatem. Hoc negotium duobus Monachis committit.

3. Hi igitur B. Martini Monaſterium ingreſſi, brevi tempore ᵇ nomen ingens affectata comparavit humilitas: religionis etiam atque induſtriæ tanta in eis indicia claruerunt, ut uni quidem eorum Sacrarij cuſtodia, alteri verò familiaris rei diſpenſatio crederetur, quæ ſcilicet felicem pollicebantur eventum, & ad tentandum glorioſum latrocinium blandientibus proſperis animabant, quod non multo pòſt fecerunt. Nam cùm quadam die divinitus fuiſſent inſpirati, ut corpus Confeſſoris transferrent, mox ut hoc opertorium ſepulcri magna facilitate elevarunt, ſtatim talem nectareæ ſuavitatis mellifluæque dulcedinis odorem hauſerunt, ac ſi in eodem mauſoleo ſpirantia fragrantis balſami odoramenta haberentur multipliciter congeſta. Quod cùm qualiter ſe haberet ejuſdem S. Patris corpus aſpicerent, ita integrum invenerunt, ac ſi præcedenti die fuiſſet ſepultum. Deinde cum fideli devotione ſanctum corpus elevatum de ſepulcro poſuerunt in feretro, ut eum è civitate Carnotina ad fluviolum Adoræ ᶜ decimo Kalendas Novembris in hymnis & canticis ſpiritualibus adducerent. Quod cùm reſciviſſent Carnotenſes, ſtatim armati in equis ad Monachos cucurrerunt, qui timore perculſi ſtatim S. LAUNOMARUM invocaverunt, ut ſicut eis revelaverat ſe tranſportari velle ad Curbionenſe Monaſterium, ita eos ſuis orationibus protegeret. Quod ita factum eſt. Nam fluviolus ille ita ſubitò ſine pluviali inundatione excrevit in magnitudinem, ut extra ſuos terminos latè per ſilvas difflueret. Quod cùm vidiſſent Carnotenſes, & fruſtra fluvium tranſire tentaſſent, dixerunt S. Launomarum magis illum locum diligere, in quo vigiliis & orationibus atque jejuniis vacans gloriam cæli promeruit, quàm illum ubi ſolummodo corpus humandum dereliquit: ſicque Monachi ad Curbionenſe Monaſterium incolumes pervenerunt. Id feliciter exequuntur. ᶜ Eure. Inundatio fluvioli eos à Carnotenſibus tuetur.

ª Legimus aliam iſtius Tranſlationis narrationem, cujus hæc prima verba: *Laus Dei eſt præclara Sanctorum memoria plena fide dulcedine* &c. aſt tot inconditis fabulisque nexam refertam, cum ut de induſtria omiſerimus, præter ſequentem verſum huic loco accommodatum. Sciebat (Ragnobertus) ſuæ voluntatis effectum de ejuſmodi negotio nullatenus poſſe impetrari à prædictæ urbis Epiſcopo nomine RAUNSINDO. Quem Ragnoſindum Epiſcopum (ſi ficticius non eſt, nam in Epiſcoporum Carnotenſium Indice non extat) non alium eſſe exiſtimamus à Ragnoſolſtho viro illuſtri, qui B. Launomaro locum Cœnobio Curbionenſi ædificando conceſſiſſe ſuprà num. 17. dicitur.

ᵇ Nimirum evoluto anni circulo, ut in citata hiſtoria ſcribitur.

MONITUM.

DE S. Launomari Tranſlatione in villam Patricliacum diœceſis Cenomannenſis aliaque loca ob metum Normannorum, ac demum de ejuſdem in caſtrum Blaſas delatione agemus ſeculo IV. Benedictino.

Circa ann. D. XC. Maij 1.

VITA S. THEODVLFI ABBATIS REMENSIS.

Ex cod. MS. perantiquo.

1. SI dona chariſmatum quæ per Sanctos ſuos Spiritus eſt operatus ſanctus aliquantulum ad incitandum & informandam poſterorum fidem memoriæ tradimus, proculdubio ſitientibus ut hauriant laticem deſiderij ſpiritalis poculum propinamus ſalutis, maximéque tunc fidelibus lætitia exultationis renovatur, cùm revoluto temporum curriculo annua dies Sanctorum debito honore celebratur: fit ibi concurſus fidelium Chriſtianorum, reſonant chori alternantibus laudes pſalmorum, recitantur eorumdem virtutum merita, quæ unicuique diviſit Spiritus illuſtratione ſuæ gratiæ, quærunt nexibus rei peccatorum gravati interventu ipſorum abſolvi delictis: ſanitas precatur ut veniat infirmis, geniторum vita longa comitante natorúmque ſoſpitas, temporum tranquillitas, pax diuturna, rerúmque omnium neceſſariarum optata affluentia. Et quia quorumdam Sanctorum ſtupenda miracula ut mare redundant, quorumdam ut fontium magnorum flumina exuberant; Nos de parvo rivulo potantes beati THEODULFI [a] Confeſſoris, omiſſis plurimis pauca perſtringamus geſta à ſuis amatoribus amplexanda.

[a] S. Theod.

[a] Theodulfi genus illuſtre.

2. Hic igitur beatus THEODULFUS [a] ab ipſis cunabulis normam juſtitiæ ſecutus tirocinio præceptionis Dominicæ ſponte eſt inſertus. Nam ut noſcatur origo ejuſdem à cupidè deſiderantibus, fulſit conſpicua propinquitate Aulicorum Optimatum, & dignitate Monachicorum venerabilium Sacerdotum. Qui nobilitatis pompam pro nihilo reputans, optabat Deo ſervire in ſanctificationem cujus jugum ferre ſuave eſt & onus leve, cujúſque dextra colla potentum deprimit & humilium ſublevat. Relinquéńſque devios anfractus, recti callis viam eſt ingreſſus, ſemper illa ſequutus veſtigia per quæ fluctus mundi turgidos pertranſiens properaret ad cæleſtia.

[b] Sub Theoderici diſciplina poſitus, diu terram colit.

1. Tim. 2. 6
2. Theſſ. 3. 10.
Pſal. 127. 2.

3. Ingreſſus itaque beati Theoderici [b] Monaſterium hominis Dei, gloriam hujus ſæculi tradidit oblivioni, dignitatem natalis ſui humilitate deſpexit, & ultimæ ſervitutis famulatui ſe ſubiugavit, raſtro humum fodiens, & vomere aratri arva ſcindens. Iam enim legerat: *Laborantem agricolam oportet edere de fructibus ſuis*; &, *qui non laborat, nec manducet*. Illud etiam: *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es & bene tibi erit.* Tali autem operi quotidiano per viginti duos annos cum ſolis duobus juvencis ſibi ad hoc commiſſis indeſinenter inſiſtens, duros & varios temporum invictus pertulit labores. Quod memorabile dignum ducitur, iidem iuvenci nec ætate, nec laſſitudine deficientes quod alij agricolæ cum quatuor, vel ſex, ſive octo vix poterant perficere, hic cum duobus infatigabiliter explebat. Cúmque ab illo paullulum ceſſaret, raſtro inſiſtebat. Stupendum quoque valde eſt quod cùm in tam duro ſervitio intentus eſſet nec deficeret, noctes ab agro rediens ſæpe unam, frequenter duas pervigiles hymnorum & pſalmorum cum laudibus ducebat.

Vigiliis vacat.

[c] Abbas inſtituitur.

4. Defuncto præterea Abbate [c] Monaſterij illius qui beato Theodulfo præerat, tertius in loco beatæ recordationis Domni Theoderici Abbatis iſdem eſt ordinatus Abba, Præſule annuente, & Monachorum caterva petente. Qui adepto regiminis honore, deinceps iterum quaſi à novo ut rudis tiro ereptus ſæculo & deditus Monaſterio, nullam penitus præſtabat artubus requiem: quique ſicut ad opera infatigatus manuum perſtiterat, ſic ad divina ſe exercendo non ſibi parcens dupliciter totum aptabat myſteria. Fabricaverat enim Baſilicam in honorem ſancti Hilarij [d], quo officij ſui curſus duplicaret laboris. Signo ſiquidem & conventu horarum cum Fratribus hymnologiarum laudes perſolvebat: ſed ut duplex eſſet corona meriti quaſi nihil ante geſſiſſet, iterum prædicta in Eccleſia vota reddebat. Et ſi clam taliter agendo vellet habere quod meruit, non paſſa eſt Divinitas aliter, niſi ut cultoris ſui opera demonſtraret.

[d] Eccleſiam ædificat.

Officia divina duplicat.

Miraculum.

5. Accidit itaque quadam die, ut aut negligentia aut inſidiantis impulſu circa puteum quo omnes illius loci adaquabantur; deambulans porcus rueret in ipſum. Cùm ergo Monachi undique in gyro hoc cognoſcentes circumſtarent, nullúſque eſſet qui eripere poſſet

[a] Hæc eadem vita in alio cod. MS. ſic incipit. *Sinus Aquitanicus à flumine Ligeri protenditur uſque ad Garumnam fluvium, ex quo ſinu ortus eſt vir Domini* THEODULPHUS *ex Orthodoxis Orthodoxus, & ex ingenuis ingenuus. Hic igitur B. Theodulphus ab ipſis cunabulis normam juſtitiæ ſecutus* &c. Vide Flodoardum in Hiſtoriæ lib. 1. cap. 25. ubi iiſdem fere verbis Vitam S. Theodulfi deſcribit.

[b] S. Theoderici Abbatis Vitam habes infrà in Appendice.

[c] Hujus Abbatis qui S. Theoderico proximè ſucceſſit, nomen ignoratur.

[d] Extat etiamnum illa Baſilica, vici S. Theoderici Eccleſia parœcialis S. Hilario ſacra.

[illegible] e puteolo, præſertim cùm ipſe pu[illegible]s centum pedum altitudinis eſſet; ſu- *Circa ann. ... ac. Maji 1.*
[illegible] comperto de aquæ in[illegible]minatione ſi animal immundum ibi mo-
[illegible] Illico ipſe Domino ſig[illegible] ductus oculos in cælum porrectos, &
[illegible] precum in Domino [illegible] dicto citiùs ante pedes Sacerdotis in-
[illegible] ſuper os putei lympha [illegible]ùs evexit. Monachi ſtupore vehemen-
[illegible] gerunt Deo, qui tantam [illegible] ſua ineffabili pietate fideli ſuo con-
[illegible]

6. [illegible] omiſſa ſilentio non [illegible]mus, libet de his quæ antè iiſdem vene-
rabilis THEODULFUS cùm adhuc rurali [illegible] exerceret opera, geſſit, brevi ſtylo tan-
gere, & [illegible] tenenda relinquere. Cùm [illegible]dam namque die a ſulcis agri ceſſaſſet,
& jam tempus redire ad domum veniſſet, in[illegible] Cœnobium & villam Melſegiam * quod-
[illegible] opus emendandi aratri accidit, virgam [illegible] quæ vulgò ſtimulus dicitur, in terram
figens, domum quò tendebat forte immemor [illegible] ejuſdem, aut ſic divina clementia fieri vo-
luit, pervenit. Mirabile dictu! virga in [illegible] ſpinea in terram radices emiſit. Et mane
cùm ad conſuetum opus beatus homo rediret, [illegible] turgentem foliis ut reſumere vellet in-
venit. Hæc plurimo tempore augendo robur [illegible] in excelſum crevit, multiſque factum eni-
tus, quouſque quidam iter agens pœna plectendus eamdem abſcidit, pariterque cum
abſciſſione lumen oculorum ademptum perpetuas ſuſtinuit tenebras.

Stimulus ejus in terra defixus in arborem frondeſcit. ** Merſy.* *Pœna hominis qui eam abſcidit.*

7. Aratrum quin etiam à Fidelibus, ibique poſtquam ab ejus ceſſavit opere ſublatum in Ec-
cleſia villæ Colobroſæ eſt ſuſpenſum, permanſit, uſque dum vorax flamma inimico impellen-
te eamdem cremavit Eccleſiam. Ex quo quiſquis dolorem patiens dentium ha-
ſtulam b præcidiſſet, & de loco doloris parum ſanguinis fluere feciſſet, ſtatim ſanitatem
ſalutis exoptatam (ut verè credimus beati Theodulphi meritis) percipere merebatur. Hæc
beneficia non ſolùm audita, ſed à pluribus noſcuntur viſa, & in ſanitate recuperata evi-
dentiſſimè adepta ſunt & propalata. Et quia ſæpe præfatus vir Dei THEODULFUS etiam
dicto aratro ad multorum inopiam ſublevandam plurima frumenta laboraverat ut pabu-
lum corpora haberent humana, voluit immenſa Dei miſericordia ut ex eodem reciperent
ſalutis medicamina. Sed inimicus & invidus omnis bonitatis dolens medicari ex ligno
homines, igne comburere ſatis egit, lignum per idem victus & perpetuis flammis cum
ſuis complicibus cremandus.

Ejus aratrum dentium doloribus medetur.

8. Quadam quoque die cùm iiſdem vir Dei iter à Monaſterio ad quemdam locum age-
ret, agricolam quemlibet viam publicam per quam ſolitus erat ſæpiùs tranire arantem
invenit, cui & dixit: Non eſt bonum, ô homo, viam aratro ſcindere, quæ debet inoſ-
fenſo pede ab euntibus incedi. Iterum autem regrediente ſancto viro per eamdem viam,
agricolam ut cœperat arantem offendit. Nonne, inquit, dixi tibi, quia viam iſtam arare
non debes? appropianſque manu ſancta caput ruſtici tetigit dicens: Per iſtud caput te,
homo, conteſtor ne viam iſtam amplius ares. Retrahente autem eo manum tota pars ca-
pitis hominis quam vir Dei tetigerat candens ut lana apparuit. Nulli dubium quòd non
Dei homo voluit ut capilli caderent, ſed ut ſigna per ſuccedentem generationem oſten-
derentur hujus facti, cur hoc homini vetita facienti evenerit: ne quid ſimile agere præ-
ſumerent, quod ſanctus Dei homo Theodulfus ne fieret, imperavit. Nam dum genera-
tio ipſius agricolæ accrevit, ſignum in capite quod patet à ſancto viro accepit, dum vixit,
ſimili modo & ipſa protulit.

Pœna agricolæ viam præfractè arantis.

9. Vir etiam quidam veniens ad eum virgulto quodam oculum habens perculſum &
lumine privatum, cui nulla dabatur requies de cruciatione pœnæ, nec ſpes erat de viſus
recuperatione. Quem beatus Theodulfus ad ſacroſancta Altaria ducens, docuit ea oſ-
culanda. Ille ſacra velamina ore tangebat, & ſervus Chriſti orationi inſiſtebat. Surgit
Sanctus à pavimento; & nulla doloris veſtigia remanſerunt in juvenis oculo. Qui ut di-
gnum erat viro Dei gratias referens pro medela, remeavit ad propria corporaliter ſibi me-
dicina indulta.

Theodulfus [illegible] oculum reſtituit.

10. Quidam quoque legatus, nomine OTTO, à parte Auſtraſiorum qui ſunt ſuperiores
Franci dum ad Principem hujus tunc Regni mitteretur, ingreſſus Monaſterium quo vir
Domini Abba præerat, fulcimen ſanctarum Reliquiarum limina earumdem viſendo præ-
bat. Tunc vir Domini THEODULFUS animo vigiliis & labore confecto feſſus quieſcebat for-
tuitu in lecto. Legatus ille animi commotus, proinde quòd Abba Monaſterii non dediſſet
ſibi occurſum, amaro animo diſcedebat, proferens talia quæ non decebat. Cúmque abiret indi-
gnans, ut ira iræ miſceretur, potentiſſimus ejus equus à puero nuntiatur mortuus. Ipſe autem
frendens in ſemetipſo, adaugens dolorem dolori, binos cruciatus dabat animo de indi-
gnatione ſcilicet & damno. Cúmque vir ſanctus quod evenerit poſt ſoporem nuntio co-
gnoviſſet, mox ad hominem barbarum veloci greſſu exire non diſtulit, ac ſolito more
blando alloquio efferos viri animos temperavit. Invitat eumdem ad orationem, monet
in Deo ſpem ponere, & de eo quod accidiſſet nihil turbari. Euntibus autem illis ad Baſi-

Legatum quemdam miraculo mitigat.

a Eo in loco ob celebris facti memoriam Crux la-
pidea erecta conſpicitur.

b Frequens ejuſmodi haſtularum uſus apud Gre-
gorium Turonenſem de Gl. Conf. capp. 9. & 103.

jam enim cęterorum Sanctorum pignera ſanctam Baſi-licam ſancti Hilarij Confeſſoris Chriſti, (jam enim Crucis Chriſti adoratur in via. Ibique ora-luſtraverant) venerunt in locum ubi Signum contra prædictum Legatarium ; Noli, inquit, ratione ſolitò data vertens vultum blandum Monaſterij invenies ſanum. Qui ſi ita furibundus tur vereri, quia equum tuum ante fores Monaſterij mortui nobis reliquiſſes. Ille autem Legatarius animo diſpoſueras receſſiſſes, cadaver equi mortui cum viderit mortuum & toto corpore tumentem, non apponens animum, præſertim cùm eum affirmat ita ſe habere ſicut ei Sacerdos Chriſti advenit concitè currendo puer ejus, qui credebat, miraculo virtutis probato, & depoſito Theodulfus prædixerat. Sicque quod non credebat Chriſti Sacerdoti. Audieram, inquiens, quorumdam furore animi gratias refert condignas Chriſti Sacerdoti. Audieram, inquiens, quorumdam relatione te Chriſti cultorem eſſe, ideóque ad hoc veni ut te cognoſcerem, tuiſque ſanctis orationibus me commendarem: nunc oculis intueor corporeis vera mihi fore dicta quæ dudum à narrantibus fuerant intimata. Cui ille Beatus; Non, inquit, meæ fragilitatis, cùm ſim homo peccator, merito aliquo hoc factum adſcribas, ſed Deo age gratias, & Sanctorum merita non ceſſes venerari, qui tibi in omnibus poſſunt auxilium largiri. His & aliis ſanctus Sacerdos virum inſtruens verbis, data benedictione abire permiſit. Liquidò pater habuiſſe hunc Beatum ſpiritum prænoſcentiæ divinum, qui quem mortuum dimiſerat, nulli qui cum eo comitabantur ſcienti vivum prænuntiabat.

Circa ann. D. xc. Maij 1.

11. Erat igitur beatus Sacerdos THEODULFUS Chriſti famulus nonaginta annorum ca-
Ejus virtutes & miracula. nitie claritatis eximiæ, hilaris facie, jocundus aſpectu, geſtans in pectore ſimplicitatem columbæ, prudens in verbis, moribus temperatus, caritate plenus, eleemoſynâ largus, profuſus eloquio, contemptor ſæculi glorioſus. Nunc ſufficiat dixiſſe interim ultima de primis, minima de maximis, perſtricta de profuſis. Quot & quantis frigoribus, ſeu caloribus, vel variis langueribus detenti per ejuſdem beati viri interventionem pleniſſimam receperunt ſanitatem, ille ſolus novit qui præſtat ſuis Fidelibus ea juſtè petere, quæ vult abſque indigeſtria & ipſe donare, nec improperat quod donat, cùm quemque pro meritis coronat. Inter reliqua quoque bona opera quæ beatus Chriſti Confeſſor Theodulfus eſt operatus, laudabile illud ſummopere eſt, quod fortiter reſtitit contra dura adverſarij tela, ut nullo febrium dolore, nullâ corporis laſſitudine, nullo rerum variatum caſu confectus, nullâ animi moleſtiâ motus ab oratione vel meditatione operum Dei invictum relaxavit ſpiritum, quouſque beata ejus anima corpus vegetavit humanum.

12. Cùm autem divina clementia beatum virum Theodulſum jam ſenio detentum pro
Mortis ſuæ præſcius obit. laboribus ſuis quietis refrigerium meritique præmium largiri vellet, medullarum & artuum dolore febriúmque calore æſtuare in pectore validiùs cœpit. Ingreſſúſque die quodam, cùm Matutinorum ageretur ſollemnitas, Baſilicam, corpus prælanguidum terræ ſtravit, orationique valde profusè incubuit, Deo commendans utique ſanctam animam, quam carceris ergaſtulo detruſam citò noverat eſſe ſolvendam. Aurora itaque creſcente depulſis tenebris noctis, comitantibus ſecum quibuſdam Monachis cellulam repetiit, hilaris & gaudens de viſitatione ſanctorum virorum, & de cognitione diei quæ ei revelata fuerat quâ horâ tranſitum haberet, & ab hujus vitæ tenebris ad æternam vitam maneret in cælis. Cúmque meditatio hujus revelationis, dies ſcilicet ejus tranſitùs, in pectore arcani cordis volveretur, & horam mutationis expectaret, cognoſcens ſe jam ſolvendum, cum Fratribus pacem faciens, elevavit ad cælum oculos cum manibus, & ſanctam animam mundi naufragiis ereptam Deo conditori reddidit lætus. Terra ſiquidem quod ſuum erat recepit, animam verò ſanctam à Deo miſſam in paradiſi amœnitate cum gaudio cæleſtium agminum exultatione Chriſtus ſuſcepit. Verè beatus, cui revelatum fuit tempus horæ noſſe, eùm ab hac captivitate mortis debuit tranſire ad vitam æternæ felicitatis. Bene etenim in lacrymis laborum ſeminavit in terris, unde manipulos ſcilicet bonorum operum repræſentaret in cælis. Rigavit, ſevit, & centuplicatum fructum in horrea Dominica recondidit. Sic agens Chriſti Athleta per omne vitæ ſuæ ſpatium, confectus ſenio & odore repletus bonorum operum Kal. Maiis migravit ad Dominum a.

a S. Theodulphus facilè pervenit ad annum Chriſti D. x.. Adhuc adoleſcens viginti circiter annorum, S. Theoderici diſciplinæ ſe commiſit circa annum D. xx. tertium evoluit annos duos & viginti, quibus tranſactis factus Abbas poſt anonymū S. Theoderici ſucceſſorem, annis fere quinquaginta Monaſterium rexit. Variæ leguntur S. Theodulfi Tranſlationes ſeu potiùs delationes Reliquiarum. Flodoardus Presbyter in lib. 4. Hiſt. Eccl. Remenſis cap. 13. agens de Heriveo Remorum Archiepiſcopo qui anno Chriſti DCCCC. XX. Sedem tenebat, *Remis quoque, inquit, Eccleſiam in honore S. Dionyſij extra murum civitatis à Conciatu urbis conſtructam renovavit: ubi & membra Sanctorum, beati Agoberti Epiſcopi & S.* THEODULFI *Abbatis ſervanda depoſuit.* S. Theodulfi Reliquiæ, ceſſante fortaſſis Normannorum furore, in Monaſterium Montis Hor, nunc S. Theoderici dictum, duobus ab urbe Remis ſummotum milliaribus relatæ ſunt. Nam anno DCCCC. XXXVI. Lothario Rege præſente earum Tranſlatio celebrata eſt, ſollemni ritu quotannis XV. April. cum officio proprio hactenus commemorata. Deinde verò ob peſtem anno M. C. ingruentem unà cum S. Theoderici Abbatis corpore per vicos circumpoſitos delatæ ſunt, ac poſtmodum anno M. DC. XXIX. Annâ Auſtriacâ felicis memoriæ, Regis Chriſtianiſſimi Ludovici XIV matre præſentiam ſuam dignanter exhibente, theca argentea includuntur, excepto capite quod anno M. DC. LVII. in argentea effigie compoſitum eſt. Ex quibus patet Trithemium ejuſque ſequaces errasse nominis æquivocatione deceptos, dum S. Theodulfum, cujus corpus apud Treveros aſſervatur, eumdem eſſe cum Abbate Montis Hor affirmant.

[illegible] memoriam deprecemur [illegible] [qu]am ut pro delictis nostris intercedat ad Dominum, quos pretioso sanguine [red]emit, non sinat tormentis cruciari ge- [illegible] repulsis, quas pro delictis [illegible] [m]eremus, gaudia repromissa recipiamus [illegible] præcepta non custodiend[o] [illegible] [cr]edidimus. Adjuvet & pietatis aures his [illegible] ipse cui est honor & glori[a] [illegible] per sæcula sæculorum, Amen. *Circa ann. D. XC. Maij I.* *Invocatio.*

VITA S. AREDII ABBATIS LEMOVICENSIS.

Ann. Chr. D. XCI. Aug. XXV.

Ex MS. cod. *Majorismonast.* eruta à D. *Fiacrio Aubry Benedictino.*

1. AREDIUS igitur beatissimus in Aquitaniæ provincia, ultima penè Occidentalis plagæ Galliæ, ex urbe Lemovica oriundus, tantæ nobilitatis inter proceres militiæ Christianæ futurus, secundùm sæculum quoque nobilissimâ, videlicet Regiâ, quódque sublimius, benè Christianâ prodiit parentelâ. Pater illius IOCUNDUS, mater est appellata PELAGIA [a]; quorum tanta perhibetur fuisse religiositas vitæ, tanta Christianæ observatio disciplinæ, ut de eis quoque meritò dici posset, quod de Zacharia & Elisabeth ait Evangelista: *Incedentes in omnibus mandatis, & justificationibus Domini sine querela.* *a S. Trier.* *Luc. 1. 6.*

2. Itaque natum AREDIUM qualiter in Dei timore ac sinceritate Fidei erudiri studuerit talium cura parentum, satis evidens est ipsa eorum religiositas argumentum: quorum studio accessit & curæ tanta pueri docilitas, bonitásque naturæ, ut jam tunc spem de se præberet in futurum magnificam, qui puer tam ingeniosus esset, & animam cerneretur habere tam bonam. Proinde bonitas eadem in ipsis puerilibus annis multimodis scintillabat indiciis, tum capacitate tum quoque mansuetudine ingenij, morum pariter dulcedine & amore discendi omnino postremo, quantum intelligere poterat dilectione virtutis, atque odio totius vitiositatis. Itaque puerili levitate calcata, adolescentiæque deinceps propulsâ lasciviâ, eruditionum studiis insistebat, litterarúmque doctrinis. *Educatio & Litterarum institutio.*

3. *His* atque istiusmodi pluribus, tam in virtutibus animi quàm probis actibus, ipsa tamen generosissimæ nobilitas parentelæ, & illius prædicabilis strenuitas de domo illum parentum Regiam transire coegit in aulam, & sub Rege THEODEBERTO palatinis se mancipavit officiis. Denique Cancellarij sortitus officium, fideliter ac sapienter ministerium adimplebat injunctum. *In aulâ Theodeberti fit Cancellarius.*

4. Interea dum cum ætatis incremento divinus in eo jugiter increſceret timor, amórque sanctitatis magis magísque penetraret intima cordis, putans ac nitidam habere cupiens coram Deo conscientiam, memorans illud Psalmistæ Domino supplicantis: *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris:* omnes actus adolescentiæ suæ, qui conscientiam illius remordere poterant ac fuscare, optimum necessariúmque duxit cuidam Christi Sacerdoti sancto scilicet NICETIO Trevirensi Episcopo confiteri: ut illius judicio actâ de transactis pœnitentiâ, tantò liberiùs tantóque licentiùs sanctiorem deinceps tentaret agere vitam, quanto de præteritis mundam habere posset conscientiam ac securam. Cujus piæ intentioni, ac optimæ voluntati, adhortatio quoque prædicti sanctissimi Sacerdotis accessit. Instanter namque illum admonere curavit, ut vanissimam sæculi deserens penitus pompam; inutilia que reputans (ut verè erant) palatina declinaret officia, & jocos ac fabulas omniáque ludicra gesta, quæ in aula Regia jugiter agebantur, quantum noxia essent ac perniciosa perpendens, fugeret penitus, & modis omnibus evitaret. *Psal. 24. 7.* *S. Nicetij monitis vitam sanctis instituit.* *V. Greg. Turon. in lib. 10. c. 29*

5. Interea viro beatissimo in tali cursu vitæ forti constantia perseverante, accidit quadam die, ut per plateam illo transeunte, Columba de Camera aulæ Regalis egressa super caput illius insideret, nec eam ille à se abigere ulla ratione valeret, quousque Pontificis domum, ad quam tunc fortè tendebat, intraret. Sed nec tunc quidem eo unde venerat rediit, quousque nox imminens concludere diem cœpit. Tum verò regressa nocte transacto die iterum reddito, ipso ad Ecclesiam properante cum Clero, advolans rursus pari *Indicio columbæ ejus sanctitas declaratur.* *V. Greg. Turon. lib. 10. c. 29.*

a Sic Aredij matrem appellat Gregorius Turon. in lib. 10. Hist. cap. 29. Verùm in lib. 2. Mirac. S. Mart. cap. 39. ejus patrem non IOCUNDUM, sed ROCENDUM vocat. Et tamen eum eundémque Aredium ut robigine designari, (quamvis in loco proximè citato AREDIUM libri editi præferant) patet ex his verbis lib. 2. cap. 39 in fertis. *Dehis verò signis quæ per virtutem S. Iuliani Ad atrium Martinique Confessoris beati* in ejus manibus Dominus operatus est, plerque in libris Miraculorum, sicut ipse affatus est, scripsimus. Locus inter S. Iuliani miracula, ubi de Aredio agitur, exstat in lib. 2. Mirac. cap. 40. in quo Aredij mentionem se fecisse in libro 2. virtutum Martini asserit. S. Pelagiæ Aredij matris Gregorius ipse de Gl. Conf. cap. 104. honorificè meminit.

Ann. Chr. v. xci. Aug. xxv. triginta dies agens, hoc eſt quotieſcumque modo capiti inſedit illius. Ita per continuatos regrederetur, nulla territatione recedens, ſam- ille de domo ipſa egrederetur, quouſque ingerebat. Sed ut creditur, ejuſmodi ... ēto quidem viro verecundiam non modicam per hoc illud effectum oſtendebatur, quod per tot dies non fruſtrà fiebat. Fortaſſis enim ſuperiùs, inſtantiſſimè precabatur; integrè ſci- idem Sanctus Dominum ut intimatum eſt Spiritus gratiam, quam in baptiſmatis regenera- licet ſibi eſſe reformatam illam Sancti illam poſteà aliquibus fortaſsè delictis amiſerat. tione perceperat, in quantum videlicet ſpiritualis intimari ſoleat, nullus qui Evange- Quod enim per columbæ ſpeciem gratia ſuper Dominum baptiſatum in ſpecie colum- lium fideliter audivit, ignorat: ubi legitur Sed & numerus triginta dierum numero con- bæ ipſum deſcendiſſe Spiritum ſanctum. tunc agebat, quando venit ad baptiſmum; gruere videtur annotum, quem Dominus ſpecie eſt oſtenſus: in quo etiam numero quia & quando ſuper eum Spiritus ſanctus in ea tripliciter contineri, poteſt quoque per eum perfectio quædam denarij numeri videtur recta ſanctæ Trinitatis. Intimari perfectio vitæ ac ſanctitatis in fide

Homine cæco viſum reſtituit. 6. Homo quidam caligantibus oculis ad cæcitatis deductus ærumnam, deſiſtente ter- renâ cæleſtem quæſivit ab Aredio beato medelam: quam idem hominis miſeriâ ani- miqne proprij miſericordiâ compellente, mox precibus ad Chriſtum fuſis obtinuit, cæ- cóque petenti protinus impertivit. Itaque gaviſus rediit videns, qui mæſtus advene- rat cæcus.

Alium à dolore dentium liberat. 7. Alius nomine Gueſtrimondus [a] peſſimo dolore dentis attritus, & ali- quamdiu diriſſimè tortus, fortuitò occurrit eidem ſancto à Turonia revertenti, à ſe- pulcro ſcilicet beati Martini, quod orationis gratiâ ſæpiùs expetere ſolitus erat: qui cùm unam hominis maxillam alterâ in ſui tenuitate manente tumefactam cerneret, quâ ſibi cauſâ id obtigiſſet eumdem interrogavit: ille quanto dolore dentis unius ex illa faciei parte attereretur, multùm inde conquerens indicavit. Tum Sanctus doloris locum ſu- morémque illum ſacra manu compalpans; Modò, inquit, ſanaberis in nomine Domini noſtri Iesu-Christi, & virtute beati Martini, cujus ſacratiſſimi corporis præſen- tiam licet indignus, devotus tamen adivi. Quo dicto, vexilloque Crucis ſuper lo- cum doloris ejus (ut ſibi mos erat) effigiato, dolor protinus conquievit, immo verò totus abſceſſit, tumórque ſubſidens priſtinam ambarum æqualitatem decorémque maxil- larum mirâ celeritate reduxit.

Vanitatem fugitans oleum multiplicat. 8. Et quia mentionem fecimus itineris, quo ſæpe Turonum adibat ad reviſendum beati Martini ſepulcrum; parum quiddam quod ibidem aliquando egit, non putamus omittendum. Vxor cujuſdam Turonici monetarij nomine Rigovara ampullam cum oleo ferè dimidiam ſancto obtulit viro, ſuâ idem oleum depoſcens benedictione ſanctifi- candum. At ille iactantiæ quantùm plures alij ſtudioſi aſſequendæ, tantùm ipſe ſemper cupidus fugiendæ, ne aliquid ſanctificationis, virtuti adſcriberetur propriæ benedictionis, aliam potiùs de chriſmario ſuo protulit ampullam, oleum quod de ſancti Martini Eccle- ſia [b] tulerat continentem; ex quo cùm guttulam aliquam alteri illi infudiſſet, ampulla Dominicâ priùs cruce ſignata, quæ ut jam diximus non plus videbatur eſſe quàm dimidia, ſubitò ad ſummum eſt uſque repleta; atque inſuper redundans adhuc oleum in vaſe alio neceſſario eſt exceptum, nec aliquid favente Deo ſacri liquoris perditum, atque effu- ſum. Ita vir ſanctus facilè videntibus perſuaſit, virtutem ibi operatam eſſe, ſolámque admirari debere ſancti Martini, cùm certè fidea humilitáſque ipſius, quia & de virtute non præſumebat, & gloriam præferebat illius, tantæ expers eſſe non poſſet operationis effectus.

Ejus adventus Turonenſi Epiſcopo cælitus deſignatur. 9. Alio rurſùm tempore ad feſtivitatem ejuſdem beati Martini more ſibi ſolito Turo- nes properavit: quò cum perveniſſet, & nocturno tempore Epiſcopo cum Clericis in Eccleſia pſallentibus, ipſe illum gratiâ orationis expecteret, accidit quemdam ex Diaco- nibus aſpiciente Epiſcopo ipſo ſomno gravari: à quo excitatus, & cur dormitaret blandè correptus ita reſpondit: Videbam te pater modò per ſomnum Eccleſiæ fores egredientem, & beato Aredio Lemovicenſi Abbati honorificè occurrentem. Vix Clericus verba com- pleverat, & ecce per quendam ex energumenis dæmon exclamat, Aredij ſe præſentiam ferre non poſſe. Quo audito Epiſcopus tam ex ſomno Clerici quàm ex voce arreptitij non habuit ambiguum proximum eſſe Aredij beati ad Eccleſiam properantis adventum; ſtatim- que cum Abbatibus qui ſecum erant, & univerſo Clero, pluribus luminaribus accenſis, cum ingenti honore præ foribus Eccleſiæ, verè honorando occurrit Aredio. Ita cum læ- titia magna gaudióque multo Eccleſiam ingreſſi, in Dei laudibus ſacriſque noctem ma- gnificè pariter deduxêre vigiliis. Denique gaudium divinitus revelatæ occurſionis pluri-

[a] Gregorius Turon. in lib. 10 Hiſt. cap. 29. VViſtrimundum cognomento Tattonem ac civem Turonicum vocat, a quo ſe hoc miraculum accepiſſe dicit.

[b] Rem narrat Gregorius Turon. lib. 1. Mirac. S. Mart. cap. 24. meminitque iterum in lib. de Gl. Conf. cap. 9. ubi de Aredio loquens, *Tempore*, inquit, *quo miniſterat Epiſcopus, ad Turonicam urbem ven... dum commoratus plenam ampullulam olei de ... Antiſtitis abſtulit. &c.* Lege librum 2. Mirac. cap. 40.

B. Enfr... ... quo ... ſepulcro S. S. Iuliani

[illegible] per virum beatiſſimum [illegible] operationis, dum infirmi ac debiles reſtituti complures & [illegible] & aliis cum admiratione ingentem [illegible] Ann. Chr. D. xci. Aug. xxv.

10. Sed cùm nihilominus beati Martini [illegible] civitatem, Turonicam Aredius bea-[illegible] cui cùm quidam paralyticus [illegible] auribus contractis per terram ma-[illegible] occurriſſet, ille ſuper [illegible] invocans majeſtatem Martinique ſatis [illegible] ſæpè virtutem, [illegible] manu arida attrectare cœpit paraly-[illegible] tactum reſtrictio reſti-[illegible] que diſſolutorum ſubſecuta membro-[illegible] hominem conſiſtere [illegible] a. Fatebatur autem ille Beatiſſimus, [illegible] ſua, debilia [illegible] ctantem hominis crura: ac ſic totum [illegible] velut cum meritis & virtute [illegible] quidquid ipſe in reformatione debilis [illegible] eſſe hunc ſolum, ſed [illegible] ingentem illam ſibi collatam gratiam [illegible] Neque verò occurrentem ſibi infirmum [illegible] non ſtatim reparato vigore remiſit ad [illegible] quoque tot [illegible] correptos dæmoniacæ poteſtati ſenſibus pro-[illegible] Ex energumenis [illegible] ut perſonarum numerus aut nomina per ſingula ne-[illegible] reddidit libertati [illegible] queant annotari. Paralyticum aliosque infirmos curat. V. Greg. Turon. loco cit.

11. Dum vice quadam idem Sanctus nocturnis vigiliis in Eccleſia celebratis inde fuiſſet egreſſus, viſus eſt illi velut quidam igneus globus ſuper ſuam cælitus deſcendere Cellam. Sed cùm manifeſtius quidnam eſſet nondum agnoviſſet, ait uni ex diſcipulis ſecum comitanti: Quiſnam ille eſt qui tali hora ardentem quam cerno faculam geſtat? Intereà illo rem admirante, globus ille qui apparuerat, velut à tecto Cellæ conſcendens remeavit ad ſidera. Tùm manibus expanſis ad cælum magnificentiæ divinæ gratias cœpit immenſas laudeſque Deo referre, quæ ſe ſuúmque locum dignata eſſet viſitatione ſuperni luminis illuſtrare. Diſcipulus verò qui lumen idem viderat cum ipſo, quidnam eſſet hoc curioſiùs perquirebat ab eo, quódque tantum cælitùs revelatum beatiſſimo viro myſterium. Cui Sanctus leniter increpans; Sile, inquit, ſile, myſterij cæleſtis ignare, beatúmque Martinum dignantiſſimâ ſuâ miſeratione noſtrum hunc viſitaſſe locellum addiſce, ſidereàque luce micantem ad ſedem remeaſſe cæleſtem. Supernæ illuſtrationis indicio S. Martini viſitationem agnoſcit.

12. Cum jam ad ſenilem Aredius beatiſſimus perveniſſet ætatem poſt labores innumeros viriliter ac fortiter toleratos, cùm jam ampliùs octoginta eſſet annorum, prænoſcens jam ſui corporis imminere diſſolutionem, quadam die ſuis Monachis b triſtem ſatis ita inde intulit mentionem. Velim ſciatis, Fratres cariſſimi, quòd me Dominus de laqueis déque laboribus hujus vitæ, in proximo dignabitur liberare. Quo illi audito, mœſtis à cordis profundo ſuſpiriis atque gemitibus tractis orare cœperunt, ne ſe adhuc deſereret, ſed ad ſalvationem tam ſuarum animarum quàm & aliarum multarum à Domino ſibi vitæ peteret commeatum. Quorum ille compatiens mœrori, ipſe quoque in lacrymas reſolutus, ita dehinc dolentium mentes relevare cœpit atque conſolari: Si me, dilectiſſimi, veraciter amatis, gaudere debetis potiùs ac lætari, quia colligendorum mihi fructuum tot laborum tamdiu deſideratum miſerante Deo tempus advenit. Igitur non longa intercеſſerat mora, cùm infuſa corpori febre graviſſima, anguſtiari graviter cœpit. Tum puero quodam accito talia per eum nobili cuidam ac religioſo viro mandavit nomine Astidio: Dic illi, inquit, ut ad me feſtinanter venire deproperet: quia me de hac vita migrante, ipſe Paſtoralem hujus Cœnobij curam domino volente ac iubente ſuſcipiet. Qui ſi ullam veniendi feceris moram, In hac luce viventis ulteriùs non videbit faciem meam. Quæ quidem ut mandata, ita ſunt & completa. Namque ipſo aliquantùm remorante Aſtedio, ubi tandem venit, Sanctum jam defunctum invenit. Octogenario major mortem ſuam diſcipulis prænuntiat. Succeſſorem deſignat.

13. Cum verò jam deſiderata dies, nono ſcilicet Kalendas Septembris adeſſet c, convocatis noviſſimè diſcipulis, hujuſmodi illos allocutus eſt verbis: Ego, Fratres, ut prædixeram, communem patribus univerſis ingredior viam. Vos moneo, vos rogo, vos viſceribus totius affectionis adhortor, ut mandata quamprimùm Domini amore intimo affectúque integro illabata ſervetis, ac deinde caritatis mutuæ inter vos ipſos pacta fidelia ſin- Monita ejus ad diſcipulos.

a Hoc miraculum refert Gregorius Turon. in lib. 4. Mirac. S. Mart. cap. 6.

b Aredius teſte Greg. Turon in lib. 10. cap. 29. conſtruxit Templa Dei in honore Sanctorum expeditque eorum pignora, ac ex familia propria tonſuratos inſtituit Monachos, & Cœnobiúmque fundavit, in quo non modò Caſſiani, verùm etiam Baſilii & reliquorum Abbatum qui Monaſterialem vitam inſtituerunt, celebrantur Regula. Num etiam Benedicti? Monaſterio nomen aliud Atano, cujus ſtatum Hadrianus Valeſius in To. 2. rerum Franc. lib. 15. pag. 437. ita „ deſcribit. Cùm Atanenſe Monaſterium deſolatum „ & ad paupertatem redactum eſſet, Monachorum in „ locum mali Canonici ſunt ſubſtituti, Abbaſque „ & Decanus eis præpoſiti. Nunc Cœnobium Atanen- „ ſe in Lemovicibus ab auctore Monaſterium S. Are- „ dij dicitur, (vulgò S. Yrier) Decanumque habet „ ac ſubjicitur Baſilicæ S. Martini, & circumpoſito „ opido nomen idem ac originem dedit. [illegible] „

c Gregorius Turon. in lib. 10. c. 29 [illegible] cas verò, inquit, & multas alias virtutes quas Chriſto temperante complevit, adveniet Turonos poſt feſtivitatem S. Martini. (in Iulio) ibique paullulum commoratus dixit, ſe haud longo tempore adhuc in mundo retinendum. Cúmque ad Cellulam ſuam acceſſiſſet, teſtamento condito, ordinatis omnibus ac SS. Martino Hilarióque Antiſtitibus heredibus conſtitutis, ægrotare cœpit, ac dyſenteria morbo gravari, &c.

Ann. Chr. D. XCI. Aug. XXV. — post mortem jam nunc & ego opto præſentem, & teriſſimè cuſtodire curetis. Requiem miſericordiáque confidens, diſſolvi cupio, & eſſe de Dei ac Domini noſtri bonitate, Chriſtique conſortium idem vos quoque jugiter optare cum Chriſto: & eamdem requiem labore conquirere: harum monitionum mearum te, ac bonis operibus inceſſabili moneo perpetuam. meíque ipſius memoriam habere quæſo amariſſimè rurſum circumſtantium filiorum lucti-

14. Talibus Patris beatiſſimi dictis erumpunt vocem luctuoſi clamoris: Cur, Pater bus concitatis & lacrymis, in hanc omnes deſolatos? Diuturna quidem nobiſcum tua converſa-piiſſime, filios mærentes deſeris ac ut amiſſa nec recuperanda, meritò videatur tio fuit, ſed tam deſiderabilis tam dulcis, laborum, etſi tardaverit, præmia augmentabit, fuiſſe breviſſima. Porro tibi diuturnitas meritea præmiorum. Totam ergo ſollicitudinem dum procurabit recipiendorum quandoque impendito curam, quibus noxia tua erit abſentia, tuam ad noſtræ quæſumus ſalvationis ſit dilatio nocitura. Domini, ait ille Beatus, cùm tibi præmiorum interim nequaquam verùm ſi me ille corpore à vobis jam nunc voluntas ex hoc principaliter impleatur: oportebit triſtiores exiſtere, cùm præſentior atluerit ſeparare, nequaquam vel hinc vos Deo, ſpiritu poſſim eſſe quàm carne. Quapropter que valentior vobis adjutor, favente lacrymis, vel luctibus fatigetis, veſtríque afflictione non ampliùs me quæſo veſtris jam omnem ſollicitudinem veſtram ut dudùm monuemætoris cor meum diutius affligatis: miſericordémque projicite; cui curam eſſe de vobis juxta eam in Deum omnipotentem affectionem Apoſtolicam confidentia tota ſperate.

15. His præmiſſis, in ultimo dixit: Nunc dimittis ſervum tuum, Domine, ſecundùm verbum tuum in pace. Ita beatiſſima illa anima audiens intus vocem dicentis Domini: Ad cælum vocatus aſcendit. Surge amica mea & veni, corruptibilis carnis vinculis abſoluta, & de mundanis tenebris in auras cæleſtis libertatis educta [a], evocanti ſe atque educenti vocibus reſpondens æternæ gratulationis: Dirupiſti, ait, vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. Denique cùm jam hora videretur noctis eſſe ſecunda, globus lucis immenſæ ſuper cellulam, in qua Sanctus decumbebat, de cælo viſus eſt deſcendiſſe, ac ſtatim ad cælum nihilominus aſcendiſſe.

16. A S. Ferreolo ſepelitur. Tùm deinde corpore ex more compoſito atque in feretro collocato, totam in Pſalmis & Hymnis pervigilem beati Magiſtri deduxere diſcipuli noctem. Mane autem facto, ingens convenit populi multitudo, ſed & Lemovicenſis Pontifex urbis, in ſuperioribus memoratus nomine FERREOLUS [b] nuncio de tranſitu ejus accepto, cum omni feſtinatione iter eò properavit accelerare. Quo tandem perveniens, & ſuper cariſſimi ſibi Sancti corpus cum multis lacrymis ac lamentationibus procumbens, eo quàm maximum ſibi fatebatur incubare dolorem, quòd eum in poſtremis poſitum nequiviſſet invenire ſuperſtitem. Dein cùm ſacratiſſimum corpus ad Eccleſiam beati Martyris Iuliani, quam à fundamentis exſtruxerat idem vir beatus, deferendum decreviſſent & ibidem tumulandum, feretrum quo jacebat, movere non potuerunt.

17. Corpus aliàs immobile triduano indicto jejunio facilè levatur. Cùm igitur ob impoſſibilitatem movendi corporis FERREOLUS Pontifex ſtupidus pariter factus eſſet & triſtis, tam ſibi ipſi Clericíſque ſuis, quàm univerſæ quæ convenerat multitudini jejunium triduanum indixit, atque à Domino petendum admonuit, ut quænam eſſet ſua, Sanctique ipſius ſuper ſui tumulatione voluntas, omni remoto deſignaret ambiguo. Tertio itaque peracto jejunio rurſus ad levandum ac deportandum ſacrum corpus accedunt. Tùm verò à duobus tantùm ſumma cum levitate ſublatum eſt atque delatum ad ſepulturam vocibus immenſis gaudiíſque magnificis Dei mirabilia, & Sancti virtutem magnificantibus univerſis. Et verè magnificanda cunctíſque fidelium votis, dignis præconiis attollenda, & in morte virtus illius claruit, & in vita. Glorificatus eſt itaque coram hominibus in terris, glorificatus eſt etiam coram Deo, immò cum Chriſto gloriatur in cælis; qui cum Deo Patre vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

[a] Nempe anno XVI. Childeberti Regis, ut Gregorius loco ſæpius adducto ſcribit, Chriſti nimirum D. XCI.

[b] Ferreoli Epiſc. Lemovicini meminit idem Gregorius in lib 7. cap. 10. quamvis Aredij funus à Ferreolo curatum nuſquam dicat.

DE S.

DE S. AGNELLO ABBATE URBIS NEAPOLIS PROTECTORE.

Ann. Chr. D. XCVI. Decemb. XIV.

Ex Catalogo Sanctorum Italiæ à Ferrario edito.

1. AGNELLUS Neapoli piis & honeſtis parentibus natus, (qui cùm ſteriles eſſent, illum à Dei Genitrice MARIA precibus impetrarunt) ut ætate ſic moribus virtutibúſque creſcebat. Octennis ſcholam frequentare & literis operam dare cœpit: quibus apprimè eruditus, annum natus quintumdecimum Monaſticam vitam amplexus, exſtructo in ſpecu Sacello, ibi Deo in orationibus, jejuniis piiſque meditationibus famulatus eſt: donec mortuis parentibus ex facultatibus Xenodochium non longè ædificavit, in quo ægrotos excipiens illis neceſſaria miniſtrabat, propriiſque manibus inſerviebat. Agnellus Monachus Xenodochium condit.

2. Accidit autem ut quidam gallinam ex iis quibus infirmi in Agnelli Xenodochio veſcebantur raperet, qui objurgatus a ſancto viro dicente, Si qui eſurientes non paſcunt ex ſuo, damnantur, quanta eos pœna manet qui ab eſurientibus cibos auferunt? illum pugno percutere præſumſit. Sed is repente divinam expertus ultionem, officio manûs qua percuſſerat deſtitutus, cæcus etiam effectus eſt; donec crimen ſuum faſſus ac veniam ſuppliciter poſcens, Agnelli oratione priſtinam recuperavit ſanitatem. Fur Agnellum percutiens divinitus punitur.

3. Cùm autem famâ ſanctitatis Agnelli pervagante plurimi ad eum in dies confluerent, nominis ſui celebritatem fugiens in altiſſimos Samnij montes ſeceſſit: ubi cùm in ſpecu aliquamdiu omnibus ignotus demoratus eſſet ſilveſtribus herbis ſuſtentatus, cæleſti monitu ad Xenodochij curam redire cogitur. Cui cùm ſeptem annos præfuiſſet aſſiduis prædicationibus ac privatis hortationibus intentus, in exſtructo à GAUDIOSO Epiſcopo Africano Cœnobio [a] prope Urbem, in quo ipſe GAUDIOSUS, QUODVULT-DEUS & alij Epiſcopi ex Africa ejecti vitam duxerant Monaſticam, licèt invitus Abbas præficitur, cùm paulò antè cæco lumen reſtituiſſet, ac toto corpore contractum divinitus ſanaſſet. Seceſſit in ſolitudinem. Revocatus Abbas eligitur.

4. Cúmque aliquot annos ei Cœnobio ſub S. BENEDICTI Regula, quam Monachos exactè ſervare docuerat, præfuiſſet, annum ætatis agens ſexageſimum unum, poſtquam in feſto die S. Luciæ celebraſſet, cæcúmque manibus oculis ejus admotis illuminaſſet, XIX. Kalend. Ianuarij ceſſit è vita anno ſalutis D. XCVI. GREGORIO primo Pontifice maximo, & MAURITIO Imperatore. Cujus corpus ſuaviſſimum mittens odorem FORTUNATUS Epiſcopus Neapolitanus quatuor Epiſcopis finitimis accitis in Æde S. MARIÆ quæ poſtea S. AGNELLI dicta eſt, condidit, innumeris ſubſecutis ad ejus tumulum miraculis. Moritur.

a Hoc S. Gaudioſi Cœnobium longè ante Agnelli tempora exſtructum (cùm Gaudioſus anno Chriſti CCCC. XL. claruerit, ut Baronius probat in Notis ad Martyrol. Rom. die 28. Octob.) eo in loco exſtitit, ubi Dominicani poſteà Eccleſiam feminarum in honorem B. MARIÆ de ſanitate (ut vocant) erexerunt, quod ex Paulo Regio in Italica S. Agnelli vita didicimus.

Ann. Chr. D. XCVI. Decemb. XXIX.

VITA S. EBRVLFI ABBATIS VTICENSIS.

Auctore anonymo perantiquo.

Ex MSS. codd. Monaſt. Beccenſis & Conchenſis.

OBSERVATIO PRÆVIA.

Sancti EBRULFI Uticenſis Acta ab vetuſto Scriptore fuiſſe exarata diſcimus ex Adonis Martyrologio IV. Kal. Ianuar. in hæc verba: In pago Oximenſe Natale S. Ebrulfi Confeſſoris cujus Geſta habentur. *Illa Geſta vidit Ordericus Vitalis, eáque Hiſtoriæ ſuæ libro ſexto inſerta à ſe teſtatur, quemadmodum infra num. 29. & 30. ex eo referemus. Nec tamen eadem Acta nobis ſincera omni ex parte tradidit, ſed variis relationibus, qui mos illorum temporum erat, interpolavit.* Amodo, *inquit*, de ipſo Patre ordiar, & ejus geſta ſicut à priſcis ſcripto, ſeu relatione traduntur, breviter proſequar. *Etſi verò plerumque Lectorem monet, quid ex veteri Scriptore, quid ex vulgi fama referat: ſatius tamen duximus Acta illa, quæ Surius contraxit, ſincera & illibata exhibere, Orderici autem additamenta in Notulas referre.*

PROLOGUS AUCTORIS.

1. SVBLIME Divinitatis conſilium ſicut velle ſemper habuit fideliter certantibus ſuccurrere, ita numquam deſtitit malè torpentibus ut ſecuriùs dimicarent fructuoſi laboris exempla proponere: Videlicet ne & laborantes deficerent, & deſides quod imitarentur agnoſcerent. Sicque Deitatis providentia mortalium fragilitati miſericorditer obviat, quatinus feralibus ſeminariis inertiæ ſublatis, & habeant ante oculos victorias hominum ejuſdem conditionis infirmæ, & nihil de victoria hæſitantes ſecuti militent ſub tanto Imperatore. Ad hoc enim auribus Eccleſiæ frequentes Sanctorum recitantur triumphi, ut qui dulcedine delectamur regni, non declinemus eorum veſtigia per laborem ſequi. Quid namque prodeſt contemptores mundi laudibus extollere, ſi refugimus malè vivendo imprimi illorum formæ?

Cur Sanctorum acta tam ſæpe lectitantur.

2. Ad imitationem itaque Fidelium beatus EBRULFUS * enituit mundo, ſuo ſiquidem tempore ſingulare ſpeculum. Interno quippe pietatis flagrans amore, mundanæ converſationis illecebras ſpreveret, & ut veræ religionis aſſertor quod habitu prætendebat, moribus indeſinenter exerceret, ſtudebat. Vnde nimis dignum fuit, ut multiplici virtutum fulgeret genere, quem nulla turpis voluptas per delectationem alligaverat in mente. Superno namque totus inhians regno, adhuc vivens in carne, jam fruebatur collegio ſuperioris curiæ. Competenter ergo prætendebat mundo, quantùm valeret apud Deum ejus pia converſatio. Verùm priuſquàm ad hæc veniamus, ut recto procedat tramite narrationis exordium, ejus ſanctitatis primordia proferamus in medium.

* S. Evroul.

VITA INCIPIT.

3. VEnerabilis igitur Pater EBRULFUS admodum nobili ortus proſapia, Baiocaſſinæ [a] urbis oriundus extitit: quem parentes nimiâ educantes curâ Catholicæ fidei magiſterio tradiderunt. Qui mira velocitate divina & humana diligenter percurrens ſtudia, etiam adhuc puer ipſos magiſtros dicitur præcelluiſſe doctrinâ. Cæleſtis enim gratia quæ ſibi eum religionis doctorem futurum præviderat, in omnibus efficaciſſimè docilem reddiderat. Neque ex inſolentia (ut mos eſt hujus ætatis) ſuperbè aliquid agendo, tantæ indolis dignitatem inficiebat: vultu ſiquidem ſpectabilis, & affectu dulcis, nulla levitate aliqua exiſtebat gravis. Qui, ſicut dictum eſt, nobilitatis lampade clarus, immortalis Dei jam notus præſcientiæ, mox innotuit Regi [b], qui tunc temporis mortali præerat aulæ: qui comperiens quis vel cujus nobilitatis eſſet, illicò præſentari ſibi eum jubet, condignum fore dijudicans, ut quem mentis nitor extulerat, regalibus miniſteriis deſerviret. Per humilitatis autem officium tantam ei ſupernus Imperator gratiam contulit apud terrenum,

[a] Ebrulfi patria, parentes & educatio.

[b] Qualiter in aula ſe geſſerit.

a Baiocaſſes, *Bayeux*, urbs Epiſcopalis in Normannia ſub Archiepiſcopo Rotomagenſi.

b Nimirum Childeberto Seniori, cui tum parebat Neuſtria, in qua Ebrulfus anno D. XVII. natus, adoleſcens non alii quàm Childeberto notior eſſe potuit. Id tamen Ordericus Vitalis in lib. 6. Hiſt. [illegible] de Chlothario Chlodovei I. filio Childeberti fra[illegible]e interpretatur. Subſcribit Antonius Yepez in Chr[illegible]n. Bened. ad ann. [illegible]8. ſed fallitur dom Ebrulfum [illegible] cum Uticenſi confundit.

[illegible] non prælatus maximum in palatio [illegible] tineret locum. Oratoris quippe facun- Ann. Chr. D XCVI.
dia præditus, [illegible] caussas inter aulicos [illegible] ebat doctissimus. Ita tamen sæcularibus Decemb. XXIX.
[illegible], ut numquam relaxaretur [illegible] ab aspectu internæ dilectionis.

4. Sed cùm opportuna spes propagandæ [illegible] is haberetur in domo patris, crebrò & Vxorem ducit.
[illegible] compulsus persuasione, co[illegible] nam natalibus uxorem instituit ducere.
[illegible] suscipiens non carnis [illegible] uptate, illud Apostolicum exsequendo,
[illegible] meditatione: Tempus breve est, [illegible] liquum est ut qui habent uxores tamquam 1. Cor. 7. 29.
[illegible] illudque non oblivioni tradiderat, quod post pauca subinfertur. Et qui
[illegible] hoc mundo tamquam non utantur: præterit enim figura hujus mundi.

5. Irrebat itaque vir Deo plenus temporalibus, cauta cogitatione providens, ne Qualis in conjugio.
displiceret Conditori in acceptis rebus [illegible] locupletatus nimis fieret, plus gaude-
bat bono opere quàm bona possessione: priscorum Patrum gesta quæ per multos codices
legens, qualiter in se se transferret, summo studio elaborabat. Insistens autem eleemo-
synis, orationibus atque vigiliis, conjugem quam duxerat, ad idem sanctitatis opus ero-
gabat: quatinus per virum fidelem [illegible] fidelis adcresceret devotio mulieris. Sicque de-
gens adhuc sub Laïcali habitu vitam instituerat, ut nihil ab his discrepare videretur, quos
imperium Regulare coërcebat.

6. Cùm ergo beatissimus athleta Christi quadam propria lege Dominicis ardenter in-
serviret præceptis, divino nutu contigit ut illud audire mereretur, quod Dominus in
Evangelio suis discipulis loquitur: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat* Luc. 9. 23.
crucem suam & sequatur me. Hac verò per Spiritum-sanctum affectus sententiâ, ad cu-
mulum perfectionis illud altè memoriæ condiderat quod contemptoribus mundi ipsa pol-
licetur Veritas: *Amen dico vobis quòd vos qui propter me reliquistis omnia, centuplum acci-* Matth. 19. 29.
pietis & vitam æternam possidebitis.

7. His igitur & hujusmodi veridicis accensus promissis, quod antea cum discretione Velata uxore in Monasterium se recipit.
fecerat, facta distractione rerum, quidquid habere potuit pauperibus erogat. Conjugem
quam, ut patris nomen haberet, acceperat, sacro velamine consecratam cælesti sponso
condonavit. Ipse verò tamquam elapsus à naufragio ad Monasterium [a] festinavit. Et fa-
ctus Monachus, mansit ibi in omni humilitate serviens Deo per aliquod tempus: ex-
crescebatque in eo magis magisque sanctæ conversationis affectus. Verùm cùm ob sancti-
tatis gratiam cœpisset gloriosus Confessor Ebrulfus à Fratribus honorari, casum elationis
metuens incurrere, accitis secum tribus Monachis, quos sibi familiari collocutione con-
junxerat & ad id perfectionis certamen promptiores cognoverat, utpote jamdudum so-
lius Dei contemplationi volens incumbere, summa cum velocitate eremum studuit expe-
tere. Qui venientes ad locum Oximensem [b] nomine ingressi sunt silvam quam Vticum Inde in Eremum cum tribus sociis.
protestantur incolæ. Quæ silva densitate arborum horribilis, crebris latronum frequen-
tata discursibus, habitationem præstabat immanibus feris. Cùmque intrepidis gressibus
vastissima loca solitudinis peragrarent, non invenientes ubi convenienter suæ devotioni hos-
pitium collocarent, beatus Ebrulfus puræ conscientiæ spiritu inardescens oravit ad Do-
minum dicens: Domine Iesu-Christe qui populo tuo Israelitæ gradienti per desertum
te ductorem fidelissimum in columna nubis & ignis exhibuisti, dignare propitius nobis
volentibus Ægyptiacæ servitutis damnationem effugere, locum libertatis & nostræ fragi-
litati opportunum clementer ostendere. Mox verò completa oratione apparuit fideli viro
Angelus Domini, adveniens quod poposcerat indicare: quem sequentes prævium perve-
nerunt ad fontes habilissimos ad potandum, qui paullulùm derivati colligebantur in ma-
gnum stagnum; ubi genua flectentes, monstratori Deo immensas referunt laudes, qui
numquam spernit servos suos sperantes in se.

[a] Ordericus Vitalis lib. 6. Hist. ex majorum traditione censet fuisse Monasterium diœcesis Bajocassinæ Duos-gemellos appellatum, cujus sola rudera suo tempore exstabant. Consule Vitam Martini Vertavensis infra ad num. 9.

[b] Villelmus Gemeticensis in lib. 5. cap. 3. Oximensem Comitatum, Fortunatus in Vita S. Germani Episcopi Paris. Oximensem pagum seu tractum vocat. Ordericus verò in lib. 6. Hist. Eccl. ante med. S. Ebrulfi secessum ita describit. *Per Oximensem pagum in locum qui Mons fortis ad* [illegible] *venerunt, ibique* [illegible] *silva & fontibus abundabat, hospitati sunt, &* [illegible] *solitariam ducentes* [illegible] *Sed quia* [illegible] *castella Oximum Gacecumque in* [illegible] *servi Dei advenientium multitudine molestias* [illegible] *Cæsarum fuisse,* [illegible] *fortiter vastasse, ibique per multa sæcula Principum sedes permansisse. Inde frequentia procerum atque mediocrium, quibus antea nobilis heres in sæculi fastigio notus fuerat, jam* [illegible] *cæli theoria ferventer inhærentem visitabat, &* [illegible] *de causis sæcularibus* [illegible] *inquietabat. Illum igitur venerabiles viri* [illegible] *locum deseruerunt, ibique postea Basilicam, quam ad-* [illegible] *in honore S. Ebrulfi condiderunt.* Quæ quidem sacra Ædes (addit Arturus du Monstier in Neustria pia) exstat in Decanatu de Bello-monte Diœc. Lexoviensis, vocatùrque Prioratus S. Ebrulfi Ord. Cluniac. Porro S. Ebrulfus in ipso pago Oximensi cùm tandem substitit, condidit Monasterium hodiéque celebre, quod ab antiquis quandoque Oximense ab Oximo opido, vulgo *Hiesmes*; quandoque Vticense à silva Vtico vernaculè *Ouche*; nunc verò S. Ebrulfi Gallicè *S. Evroul* appellatur, estque non Bajocensis, sed Lexoviensis diœcesis, uti Menardus noster in Martyrol. contra nonnullos observavit. De anno fundationis infra ad num. 17.

Ann. Chr. p. xcvi. Decemb. xxiii. *Cellas inibi conſtruit.*

8. Celebratâ autem gratiarum actione, nomen Domini invocantes, pro quantitate habitantium de virgultis & frondibus conſtruxêre tugurium, quod clauſtro parvulo ejuſ-dem materiæ circumcingentes manſerant ibi, optatæ quietis refugium conſecuti. Quidem Deo comprobatur exſtitiſſe grata. Omnem quippe cum ſervitus quantum libera, tantum ſolis inhærebant cœleſtibus: & qui cuncta con-mundi ſtrepitum conculcantes pedibus, Vnde bene cum Pſalmographo cantare meruetempſerant, præter Deum nihil habebant. legem tuam. Summi namque Dei obſequentes tunt: *Portio mea, Domine, dixi cuſtodire* legi, eum ſolum partem conabantur adipiſci.

Pſal. 118. 57.

A latrone perperam deterretur.

9. Dum ergo totâ vigilantiâ interioris hominis profectum adquirerent, neque eos aut loci aſperitas, aut beſtiarum feritas à propoſito deterreret, factum eſt ut quidam latronum qui ſilvam incolebant, ad eos diverteret. Et admirans eorum conſtantiam & in Chriſti ſervitio perſeverantiam ait: O Monachi, quæ cauſa turbationis vos has partes coëgit adire? vel quomodo præſumpſiſtis hoſpitari in tanta ſolitudine? non optimum locum inveniſtis. An neſcitis quia hic eſt locus latronum & non Eremitarum? hujus nemoris incolæ rapinâ vivunt; proprio viventes labore conſortes pati nolunt. Non diu tuti hîc eſſe poteſtis. Præterea arva inculta & infructuoſa & veſtro labori ingrata inveniſtis.

Latronem ad meliorem frugem hortatur.

10. Ad hæc venerabilis pater Ebrulfus, ut erat vir eloquens, ſingula propoſitionum ex-ſecurus reſpondit: Verè, Frater, non turbationis inſolentia, ſed cunctipotentis Dei huc nos appulit præſcientia. Neque ex ulla uſurpatione ad hæc devenimus loca, ſed potiùs ut liberiùs defleamus peccata noſtra. Et quia nobiſcum eſt Dominus, in ejus cutela poſiti non timemus minas hominum, cùm ipſe dixerit: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, anima non habent quid faciant.* Illud autem quod propoſuiſti ultimum de labore, noveris, quia potens eſt Dominus ſervis ſuis parare in deſerto menſam refectionis. Cujus opulentiæ particeps & ipſe fieri potes ſi pravitatem quam exerces, deſeris, & Deo qui vivus & verus eſt te famulaturum devotiſſimè ſpoponderis, fili. Noſter namque Deus, ut ait Propheta, in quacumque die peccator converſus fuerit quæcumque operatus eſt mala oblivioni tradit. Ne ergo deſperes, frater, de bonitate Dei propter immanitatem ſcelerum: ſed admonitionem Pſalmographi ſequens, diverte à malo & fac bonum, pro certo intelligens *quia oculi Domini ſuper juſtos & aures ejus ad preces eorum.* Sed & illud nolumus te ignorare quod idem Propheta perſonat continuò terribili relatione: *Vultus autem Domini ſuper facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum.* Quòd ſi divinæ pietatis intuitus præſens adeſt juſtis ut eorum preces exaudiat; patet proculdubio quia divertitur ab injuſtis, ut eorum quandoque impudentiam potenter puniat. Tunc ille in his ſermonibus ſupernâ compunctus gratiâ, reverſus eſt ad propria.

Matth. 10. 28.

Ezech. 18. 22.

Pſal. 33.

Quem cum, pluribus aliis converſis.

11. Mane autem facto renuntiatis omnibus quæ habebat, deportans ſecum tres tantùm ſubcineriſcios panes & favum mellis, citato calle repedavit ad ſervos Dei. Et procidens ante pedes ſancti Ebrulfi, protulit eulogias benedictionis: móxque ſancto afflatus Spiritu, emendatiorem vitam pollicitus, ibidem adeptus eſt Monachilem profeſſionem primus. Quem imitantes multi ejuſdem ſilvæ latrones, per admonitionem beati viri aut fiebant Monachi, aut deſerentes latrocinia efficiebantur cultores agri. Sed & ex vicinis locis famâ divulgante nomen & meritum beati viri, nonnulli veniebant ad eum, deſiderantes contemplari ejus Angelicam faciem & jocundiſſimum audire ſermonem. Cúmque ei adminiſtrarent quæ erant corpori neceſſaria, refecti ſpiritualibus cum alacritate mentis remeabant ad ſua. Quidam autem ex ipſis, ut meruerunt perfrui ejus colloquio, deprecabantur aſcribi tam ſpirituali collegio: jámque propter frequentiam venientium, prædicta ſilva ſolitudinis amiſerat vocabulum.

Pauperibus quàm munificus.

12. Accreſcente itaque numero Fratrum, accreſcebat & in beato viro Ebrulfo gratia virtutum. Patientiæ quippe ſingularis, abſtinentiæ erat prædicabilis, creber in oratione, hilaris in exhortatione. Proſperitate neſciebat extolli, adverſitate non poterat frangi. Qui quod ei deferebatur à fideli populo, pauperibus qui ad eum confluebant mandabat diſtribui, dicens non oportere Monachos aliqua angi ſollicitudine de craſtino. Quadam ergo die deficiente copiâ panis, pauper ad januam veniens, poſtulare eleemoſynam cœpit. Qui cùm denegantem ſe habere quod poſſet largiri miniſtrum inclamaret, venerabilis Pater ait; Frater, quare negligis clamorem pauperis? da quæſo eleemoſynam inopi. At ille, Non habeo, inquit, Pater niſi dimidium panis, quem reſervo parvulis noſtris. Nam cetera ſecundùm juſſum tuum erogavi. Cui ille; Non debes hæſitare fili. Num legiſti Prophetam dicentem: *Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus?* Numquam ſanè deſinet fidelis Conditor paſcere, pro quibus dignatus eſt affixus cruci precioſum ſanguinem impendere a.

Pſal. 40. 1.

Cibaris divinitus accipit.

13. Erogato autem pane pauperi, ecce, ante ſolis occaſum viſus eſt aſtitiſſe pro foribus Cellulæ quidam clitellarius, pane & vino ſufficienter onuſtus; qui verò cum addu-

a Ordericus hoc loco miraculum inſerit de fonte ex baculo, quem egenus panem accepturus in terra defixit, divinitus ſcaturiente, à multis poſte a ſanitatis causâ frequentato.

...torem eſſe, miniſtrum ad[illegible]cavit. Cui tradens quæ detulerat, ait: *Ann. Chr. D. XCVI. Decemb. XXIX.*
...Abbati. Quo dicto, vel[illegible]ter accelerans equum aſcendit, & ſe-
...Pater perſonam datori[illegible]quireret, reſponſum eſt cum quanta
...Intellexit ergo hæc ſibi [illegible]o delata fuiſſe: & exhilaratus ſpiritu,
...immenſæ qui multiplica[illegible]ſericordiam ſuam ſervis ſuis, & red-
...Ab illo verò die numqu[illegible]defuit illis quod poſcit uſus humanæ

14. ...atim pio Domino præſta[illegible] auxilium, temporalibus bonis augmen- *Latrones convertit.*
...ſævi latrones ex alia pro[illegible]cia, audientes multiplicari eorum ſub-
...greſſum ab beati viri cellula[illegible]m: & aſſumpto grege porcorum, cùm
...arent, reciprocato itinere ipſam Eremum cœperunt circumire: &
...liberam exeundi poteſtatem [illegible] ob ſtupefacti cur hoc contingeret, & jam
...audierunt ſignum quo Fratres acciti convenirent ad conſuetæ orationis
...ſonitum nimio terrore perculſi, a relictis porcis, ad hominem Dei ve-
...Et confeſſi crimen quod geſſerant, facti ſunt ei Monachi.

15. Verùm ad commendandam illuſtrem gloriam Magiſtri, non illud tacendum eſſe *Corvus tempore diſcipuli ſui exanimatur.*
...quod per quemdam diſcipulorum ejuſdem honorificentiſſimi Viri, exhibuit
præcellens gratia ſepiformis ſpiritus. Corvus namque qui prope Monaſterium nidifica-
verat, ora furtivè rapiebat, & per inſertam feneſtram Refectorium intrans omnia tur-
babat, nidóque ſuo quod tollere poſſet aſportabat. Tunc unus ex Fratribus cujus erat hoc
officium, ſimpliciter orans inquit: Domine vindica nos de adverſario, qui aufert quod
nobis donat tua miſeratio. Nec mora: repererunt volucrem ſub arbore mortuam, quæ
ſibi collocaverat nidum. Sic quidquid eis nocere voluit, aut citò periit, aut pœnitens me-
lioris propoſiti habitum recepit.

16. Igitur cùm omnium inſpector Deus glorioſum certamen Ebrulfi dilecti ſui cle- *Ebrulfus aliorum ſalutis causâ à receſſu deſiderato temperat.*
menter aſpiceret, roboravit cor illius fidei ſoliditate, quatinus perſeverans in bono ope-
re, exemplum fieret ceteris Regularis diſciplinæ. Qui licèt vehementer arderet adire re-
motioris deſerti loca, & hominum declinare conſortia; prudentiori tamen conſilio deli-
beravit præſens prodeſſe exercitui, cujus dux atque magiſter exſtiterat propoſiti. Metuens
videlicet ſi ſe fundamenti auctor ſubtraheret, opus ædificij propter novitatem aliquate-
nus vacillaret: præcavebátque, ne dum ſibi locum quietis provideret, aliis detrimentum
foret. Perſtitit ergo princeps agonizantis exercitus, & in acie ut miles pugnans, & extra
aciem ut fortis ductor per incrementa virtutum ſeſe proferendo ſublimans. Cujus cele-
berrima ſanctitatis opinio plurimas percurrens provincias ad ejuſdem profeſſionis luctam
felices & ſtrenuas & metuentes Deum perſonas illexerat. Tradebant autem beato viro
domos, prædia, poſſeſſiones atque familias, rogantes ut eis Monaſteria ædificari præci-
peret, & ordinem quem vellet vitæ, ſollers Paſtor imponeret. Quorum petitionibus
adquieſcens vir ſanctiſſimus quindecim Monaſteria a virorum ſeu mulierum regulariter *Monaſteria XV. conſtruit.*
inſtituit, & ſingulis probatiſſimæ vitæ perſonas præfecit. Ipſe autem proprio Cœnobio
quod prius ædificaverat, præeſſe decrevit; in quo fugiret in Dei ſervitio permanens, ex-
hortabatur Fratres ad altiora progredi & pertimeſcere multiformes inſidias diaboli.

17. Elapſo interea anno viceſimo ſecundo b inchoationis eorum in ipſa Eremo, in
eodem Monaſterio ab incurſione Inſidiatoris generis humani peſtifera clades ſubitaneæ
mortis ingreſſa aſſuit: beatus verò Ebrulfus non ſicut mercenarius, qui in medio lupo- *Peſtis tempore ſuis adeſt intrepidus.*
rum derelictis ovibus fugam arripuit, ſed ut verus Paſtor cum eis certamen iniit, & im-
plens Apoſtoli monita, gaudebat cum gaudentibus, flebat cum flentibus. Quibus verba
exhortationis faciens ait: O fratres, roborate corda veſtra, & eſtote parati, viriliter agite
& confortamini in Domino; ſcientes quòd tribulatio patientiam operatur. Renovamini *Rom. 12.*
ſpiritu mentis veſtræ in Domino, & pugnate cum antiquo ſerpente: ſic vobis cor unum
& anima una in Domino. Ecce appropinquat vocatio noſtra, & manifeſtabuntur opera
noſtra, reddétque verus arbiter prout expoſcunt ſingulorum merita: vigilate ergo & orate,
quia neſciois diem neque horam. Beatus ille ſervus quem cùm venerit Dominus invene-
rit vigilantem. His & hujuſmodi Dominicis perſuaſionibus prudens concionator conſcien-

a Ordericus Vitalis lib. 6. *Nomina locorum*, inquit, *in quibus Pater* Ebrulfus *xv. Monaſteria conſtruxit, & vocabula Patrum quos idem Cœnobitalibus turmis* [illegible] *Chriſti præfecit, variis mutationibus rerum per* cccc. *annos abolita ſunt.*

b Iſtam luem eodem tempore contigiſſe putamus, quo diſcipuli S. Mauri Abbatis centum & ſexdecim brevi tempore apud Glannafolium morte correpti ſunt, cujus peſtis meminiſſe videtur Gregorius Turonenſis in lib. 4. cap. 14. *Magna*, inquit, *eo anno*, nimirum Childeberti ſecundi VII. Chriſti D. LXXXII. *lues in populo fuit, valetudines variæ* [illegible] &c. Cùm ergo peſtis illa anno viceſimo ſecundo à S. Ebrulfi receſſu in ſilvam Uticenſem accidiſſe hîc dicatur, Cœnobij Uticenſis primordia ad annum D. LX. rectè ſtatuimus. Equidem VVillelmus Gemeticenſis in lib. 7. Hiſt. Norman. cap. 13. Monaſterium iſtud Hilperico & Sigiberto regnantibus conditum aſſerit. At cùm Chlotharius utriuſque pater & deceſſor anno D. LXI. diem ſupremum expleverit, quod ſub finem ipſius principatûs inchoatum eſt, illud ſub ejus filiis Chilperico & Sigeberto abſolutum meliùs dici poteſt. Confer Notas in Vitam S. Martini Vertavenſis ad num. 2.

Ann. Chr. D. XCVI. Decemb. XXIX.

tias Fratrum ronveniebat, aonectens eciam quæ bonis gaudia, quæ malè viven beantur tormenta.

Ansbertum ſine viatico defunctum excitat & viatico munit.

18. Cùm ergo velociter interire cœpiſſent, ut pleniùs beati viri ſanctitas cla quidam ex Fratribus ANSBERTUS nomine, ſine Viatico defunctus eſt. Cuſto pro filio rebus humanis miſerabi ejus ad Abbatem veniens ait: Ora, Pater, cujus iter non munivit ſalutaris hoſtiæ egreſſo. Tua ei ducatum præſter oratio, multùm incuſans quòd quaſi neglige nio. Qua de re beatus Ebrulfus ſemetipſum præcedentibus lacrymis ſtratus in pulvere a cidens, ad torum defuncti venit: & Poſtquam autem ſenſit ſibi adeſſe divini favor tionis quæ conſueverat, arripuit. Ad cujus vocem qui lumen amiſer dium, ſurgens à terra inclamavit mortuum. put erexit; & apertis oculis, uæ libertatis inruens auctorem ait: Benè veniſti meus, benè veniſti. Me etenim quem inimicus ſibi vendicaverat quia incommu reperit, tua ſalvat oratio, quæ calliditatis ejus argumenta ſoluit. Peivatus n beatorum conviviu ſenteotiam exceperam, utpote non babens Viaticum, miſe cruciandus ſupplicio. Quapropter benigne Pater, rogo ne differas, quin ſalutari me participem facias. Quid multa? Iubetur afferri ſacrificium; Quod mox ut acc mirantibus cunctis quòd revixerat, provida diſpenſatione Dei rurſus ſpiritum Exultat glorioſus Pater certior factus de ſalute Fratris, exultant Fratres collaudan minum pro novitate miraculi. Ille lætatur quia Fratrem ereptum morti per accept tam vitæ remiſerat; illi gloriantur habere ſe Patrem, cujus ad preces infernus expa Qui & ſi imminentis peſtis conſiderant periculum, minùs tamen ſub tali ac tanto duc formidant improviſæ mortis interitum.

Peſtis Monachos necat.

19. At verò eodem mortalitatis urgente incommodo, mortui ſunt ex Monachis ſe ginta octo, ſed & famulorum non minima multitudo. Ceterùm quid de quodam e contigerit, non oportet præterire ſilentio. Ipſo namque die Dominicæ Nativitatis ab valde neceſſario Monaſtiræ rei ablata eſt anima, qui diligenti ſtudio funeeia compo extra Monaſterium ubi locus erat ſepeliendi * aſportatur: ibique eum deponentes, e ctabant quatenus expleto Miſſarum præconio ſepulturæ traderetur. Flebat autem to Eccleſiæ conventus pro tanti famuli morte. Procurator quippe diligentiſſimus res Frat adminiſtrabat officioſiſſimè: qua de cauſa nimio ab omnibus colebatur amore. Cùm e pariter omnes flerent, beatus Ebrulfus Spiritum-ſanctum tota mente concipiens inf muit, doloríque Fratrum compatiens, ad nota præſidia recurrit, orationi incubuit, ctus vehementer cædit. Tamdiúque ſeſe lacrymabiliter afflixit in precr, donec pro q precabatur famulus reſurgeret, & gratias agens pro reddita vita, & ante pedes reſuſcitato procumberet. Quo facto, ad cælum clamor tollitur, nomen ſanctæ Trinitatis in com mune benedicitur, clarus & Apoſtolicus quia mortuos ſuſcitaverit apud cunctos Ebru fus habetur: qui autem vivificatus fuerat, priſtino reſtitutus officio poſtea plures vi xit annos.

* V. infra num. 27.

Ebrulfus alium mortuum ſuſcitat.

Ebrulfi virtutes.

20. At demum annuente nutu ſupernæ pietatis, ceſſavit languor ille mortalis. Verùm ceſſante infirmitate, non ceſſabat pius Paſtor exorare pro defunctis, intelligens quia vera caritas; ampliùs pro anima quàm pro corpore laborat. Qui licet canicie veneranda candere, neſcius tamen cedere ſenectuti, aut orando aut legendo diem continuabat nocti, juxta illud quod inter alia de beato viro Pſalmiſta dicit: *Et in lege Domini meditabitur die ac nocte.* Caritatis quidem igne repletus, in omni exercitio virtutum perſiſtebat attentiùs, peccantibus miſericors ſui oris invigilabat firmiſſimus cuſtos. Cum neglecta ſuæ cutis cura, tribus vicibus tantummodò in anno tondebatur coma. Nulli umquam in ultione retribuit mala. Si quia aliquod damnum de rebus tranſitoriis ei nunciaſſet, continuò reſpondebat: Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſit nomen Domini benedictum. Tanta ei virtus reconciliandæ pacis inerat, ut quicumque diſcordes ad eum venirent, ejus mellifluis mitigati ſermonibus, pacifici remearent. Omnes autem ad ſe venientes tam nobiles quàm ignobiles, pauperes atque peregrinos hilari vultu recipiebat. Semper apud cunctos lætiſſimus eſſe volebat, raróque aut vix quem reciperet abſque quolibet munuſculo à ſe recedere permittebat.

Pſal. 1. 2.

Iob. 1.

Infirmos ſanat.

21. Infirmi etiam per benedictionem ejus ſanitate recepta, benedicentes Dominum redibant cum ingenti lætitia: cunctis denique beatum virum petentibus optata proveniebat ſalus. Multi quoque quos adeò vexaverat immaniſſima vis febrium, ut nequirent adire beatiſſimi viri conſpectum, miſſis Legatis rogabant ejus munificentiam, quatinus cinctorium quod ſibi de funiculo paraverat, aut aliquid de ſua veſte, caritatis gratiâ mererentur accipere. Qui ex fide hoc ipſum contingebant, priſtina donabantur ſanitate. Quædam materfamilias, quam nullus medicorum ſanare poterat, auditâ famâ virtutum beatiſſimi viri poſcit ejus fimbriam ſibi per nuntium afferri: quam cùm acciperet, ipſa infirmitatem evaſit, & alij quamplures. Ecce medicus laudabilis qui præſens præſentibus beneficia ſanitatis impertit, & abſens abſentibus idem exhibere non deſiſtit. Sentiunt virtutem, qui ejus non novêre faciem.

22. Cedentes itaque ad eum universis ce[illegible] ex neceſſitatibus, advenit etiam inter Ann. Chr. D. XCVI.
[illegible] quaſi jam pauperculus. Quem [illegible] in omni corpore attenuatum ex nimia Decemb.
[illegible] ſuper crura piiſſimus [illegible] cerneret incedere, dixit: O Frater XXIX.
[illegible] tantum laborem iti[illegible], cùm tanta debilitate afficiaris? Cui
[illegible], neceſſitate compulſus, [illegible], Domine, ſanctitatem decrevi adire,
[illegible] & medicum faries, & mediceris [illegible] lidum poteſtate qua prævales. Quem
[illegible] peteret, continuò ſanum red[illegible]: & faciens Monachum, hortolanum
[illegible] qui duo petiturus adv[illegible] trino munere ſe donare gaviſus eſt.
[illegible] dugato periculo incolumitati[illegible] nit remedium, & emendatioris vitæ
[illegible] propoſitum. Alius quoque pauper [illegible] incolumis veniſſet, ſimulavit ſe ægro- Simulator divinitus punitur.
[illegible] contractum, ut aliquid amplius [illegible] alios acciperet: ſed mox ut ab homine
[illegible] ſuſcepit, febre concuſſus [illegible] quod finxerat certùs ei contingente:
[illegible] in ipſo Monaſterio ſuæ pravitatis [illegible] conſilium infra paucos dies emiſit Spiritum.
24. Iam hæc ergo virtutum inſignia, cùm [illegible] jam Chriſti miles emeritus octoginta eſſet Ebrulfi ætas.
annorum, toto deſiderio mentis, cui devotè ſerviërat, faciem adoptabat contemplari:
terum videlicet arguens infidelitatis, qui præſentiam velit refugere Domini. Qui febri-
citatus, nullum viſus eſt per quadraginta ſeptem dies ſumpſiſſe cibum, niſi aliquoties
Domini Iesu corporis Sacramentum: inceſſanter Fratribus erogans, quaſi nihil inæqua- Infirmus 47 diebus ſolâ Euchariſtiâ paſcitur.
litatis pateretur, divini verbi myſterium. Et dum ex vicinis locis religioſi viri viſendi
ſtudio ad eum devenirent, lacrymantéſque precarentur, ut aliquid ex oblata caritate ac-
cipiens corpuſculum dignaretur recreare, dicebat: Silete, ſilete, Fratres, nolite mihi fa-
ſtidium ingerere, quod nolo penitus ſuadentes. Neque enim terrenis epulis indigebat
quem Spiritus-ſanctus intus alebat, paſcebatur quippe ſpe æternæ ſuavitatis, certus do-
nari pro labore commercium beatæ immortalitatis. Denique inſtante die qua ei voluntas
erat diſſolui, & optato perfrui vultu Creatoris, convocavit Fratres, quos ejus diſceſſu Diſcipulis hortatoria verba facit.
mærentes, & quid agerent mortuo Paſtore proclamantes ſic allocutus eſt: Filioli, una- "
nimiter perſiſtite, connexi vinculo caritatis. Sit vobis in invicem dilectio ſpiritualis. "
Non vos ſubripiat ſubdola fraus inſidiatoris: & quod promiſiſtis Deo, implere ſtudete. "
Sobrietatem diligite, caſtitatem cuſtodite, humilitatem tenete, ſuperbiam vitate, & alius "
alium in bono opere feſtinet præire, hoſpites & peregrinos benigno animo ſuſcipite " Matth. 25. 43.
propter illum qui dixit: *Hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me.* "

24. Hæc & alia hujuſmodi glorioſo Ebrulfo Confeſſore perorante, data etiam pace
Fratribus, ſanctiſſima ejus anima egreſſa eſt à corpore: móxque tanta claritate enituit il-
lius vultus, ut nulli eſſet dubium quin triumpharet ſpiritus liber in cæleſtibus. Migravit Moritur.
autem à ſeculo quarto Kalendas Ianuarij, tempore RODOBERTI Sagienſis Vrbis Epiſcopi,
anno videlicet duodecimo regni Regis HILDEBERTI a. Quem Fratres cum magna reve- a
rentia in Eccleſia deportantes, diebus tribus ac noctibus Hymnos & Laudes Deo canen-
tes, ſanctum illius corpus diligenter viſi ſunt cuſtodiſſe, expectantes conventum ſervo- Deſideratur ab omnibus.
rum Dei. Poſtquam verò compertum eſt in prædicta civitate exceſſiſſe rebus humanis con-
ſolatorem totius patriæ, concurrunt omnes ad Monaſterium, beato funeri congaudentes
intereſſe. Lamentabantur quoque pauperes virum Dei pauperem, divites divitem, pueri
patrem, ſenes ſenem: Commune namque bonum omnibus meritò communis habebatur
luctus. Verùm illud pietatis inſigne, quod vir piiſſimus inter cetera egit jam fruens æterna
luce, non arbitror tacendum eſſe.

25. Quidam namque ex Fratribus religionis & obedientiæ gratiâ perſpicuus in ipſo Monachus
Monaſterio ſerviebat Diaconij titulo ſublimatus, quem Pater ob ſanctitatis prærogati- S. Ebrulfi
vam nimiùm dilexerat. Hic ergo cùm videret privatum ſe tanto Patre, nimio affectus patrocinio
dolore dicebat: Heu quid faciam miſer! Cur deſtituis quem te fatebaris dilexiſſe, Pater? mortem
qui mihi etiam intimus conſiliis, cur à te divelli pateris? quem tractabas ut filium, cur de- impetrat.
ſpicis ut exoſum? Sanè numquam apud te promerui, ut ante me velles ſepulturæ tradi.
Talia præſtabat memorans, lacrymáſque ciebat. Et ecce in ipſa nocte Dominicæ Circum-
ciſionis nutu divino emiſit ſpiritum. Quod nimirum precibus beatiſſimi patris Ebrulfi
conſtat fuiſſe geſtum, videlicet ne quem dilexerat, hujus mundi ludibrio ſubjaceret, &
precantum vocis ſe promptiſſimè affuturum demonſtraret. Sicque Monachus ille juxta
quod precatus fuerat, expoſitus eſt ad ſepeliendum in craſtino cum ſuo Abbate. O mors
glorioſa, quæ pretioſior conſiſtit quàm vita! quod enim ſubripuit mundo, indubitanter
adſcripſit cælo. Verùm quantum poſſum conjicere, melius fuit illi ſic mori quàm de
morte iterum ad mortem reſuſcitari. Nunc enim certus de ſalute, nullo timet contami-

a In duplici Chronico MS. Monaſterij Vticenſis, quod S. Ebrulfi modò appellatur, natus legitur S. Ebrulfus anno DXVII. mortuus verò anno DXCVI. Conſentit Guillelmus Gemeticenſis lib. 7. c. 23. his verbis: *Anno ab Incarnatione Domini* DXCVI. *ætatis verò ſuæ* LXXX. *reſidente in ſede Apoſtolica Gregorio ſummo Doctore & Anglorum Apoſtolico B. Ebrulfus* IV. *Kalend. Ianuarij ex hac vita migravit.* Ergo loco HILDEBERTI, ſcribendus eſt CHLOTARIUS, cujus regni anno duodecimo, juxta computum Gregorij Turonenſis, alligatur Chriſti annus DXCVI. at verò vigeſimus Childeberti II.

Ann. Chr. D. XCVI. Decemb. XXIX.

nari peccamine: ſi reſuſcitaretur peccandi ſpe, anxius laboraret dubio diſcri[illegible]. ergo iſtud levius accipiendum eſt ſupraſcripta mortuorum vivificatione. Itaque venerabilis pater EBRULFUS in Baſilica ſancti Petri Apoſtolorum Principis quam à præ[illegible] ex lapidibus ædificaverat, in ſaxo marmoreo mirificè ſepultus eſt; ubi uſque in hodiernum diem diverſi curantur languores & præſtante pio Salvatore noſtro mærentibus pro[illegible] conſolationes: cui eſt honor & poteſtas unà cum Patre & Spiritu-ſancto, per omnia ſæcula ſæculorum.

Additamentum ex Orderico Vitali in lib. 6. Hiſt. Eccl.

26. DVM longè lateque fama B. Patris diffunderetur EBRULFI, ad aures CHILDEBERTI a: qui nimio cupiens deſiderio Regis Franciæ pervenit videre illum, cum uxore ſua & aliquibus de familia ſua pertexit Vticum. Cùm prope Monaſterium viri Dei perveniſſet, in locum ſcilicet ubi nunc Baſilica beatæ Dei Genitrici & Virgini MARIÆ conſtructa eſt, de equo reverenter deſcendit, ac ut omnes ad obviandum ſervo Dei honeſtè ſe præpararent imperavit. Tunc Clerici qui comitabantur ei, veſtimentis induti aſtiterunt, manus ad Reliquias atque cruces quas ſuper* pallia poſuerant miſerunt, & eadem reſumere voluerunt, ſed nullo modo movere potuerunt. Vnde omnes nimio mærore affecti in terram ſe proſtraverunt, & miſericordiam Domini ſuppliciter deprecati ſunt. Regina verò ſeſe voto conſtringens ait: Si omnipotens Deus dederit nobis poteſtatem, ut ſacra quæ hic poſuimus, ſoſpites recipere poſſimus, in hoc loco venerabilem Eccleſiam in honore Genitricis ipſius conſtrui faciam. His dictis manus ſacris appoſuerunt, ſed nihil profecerunt. Tunc Regina nimis mæſta cum lacrymis aiebat: Scio peccata mea promereri, ut ſervum Dei non poſſim contemplari. Attamen ſi per interceſſionem ipſius Sancti creator omnium Deus nos reſpexerit, & ſanctas nobis Reliqoias auferre permiſerit; altare marmoreum ex propriis ſumptibus præparabo, & eidem faciam deſerri Beato. Cùmque ab ore hoc protuliſſet, omnes Reliquiæ per ſeipſas motæ ſunt, quas accipientes obviam viro Dei cum gaudio proceſſerunt. Iam enim beatus vir adunata Fratrum turma veniebat, & cum eo multitudo populi utriuſque ſexus in adventu Regis tripudians properabat. Suſceptus itaque Rex per triduum ibi demoratus eſt: tertio autem die ſub cirographo XEIX. villas B. EBRULFO tradidit, ac ad ſuos inde lætus lares remeavit.

Ebrulfus à Childeberto viſitur.

* forte ſubter.

27. Regina verò voti ſui memor, in colle qui inter rivum Carentonæ * & ſilvam conſiſtit, intemeratæ Dei Genitrici MARIÆ honorabilem Eccleſiam conſtrui fecit, & altare marmoreum, ut ſpoponderat, venerabili viro tranſmiſit, quod multis annis in eodem loco perduravit. Deinde poſt multorum annorum curricula quidam homuncio partem ejuſdem marmoris ad alium locum transferre voluit, ſed caſu illud per medium fregit. Quod factum ut omnibus manifeſtaretur Deo diſplicuiſſe, non in longum paſſus eſt inultum remanere. Nam antequam annus revolveretur, præfatus homo vita privatur.

* la Charentone.

Regina Eccleſiam ſacdit.

28. In Baſilica quam retuli Reginam condidiſſe, duæ aræ ſunt conſecratæ, quarum una dicata eſt ſanctæ & individuæ Trinitati, altera verò intactæ Virgini Dei Genitrici. Fertur quòd ibi fuerit Cœnobium Sanctimonialium, necnon Cimiterium Monachorum & ſublimium virorum, quorum illuc cadavera bajulabantur ad ſepeliendum: quia in valle paluſtris humus erat, & in hieme paſſim dum foderetur, lympha mox ſcaturiebat, manánſque foveam fons adimplebat. Vnde in prædicta Æde Virginis Matris plurima inſignis habitationis indicia panduntur, & uſque in hodiernum diem honorabiles ibidem ſarcofagi ſervantur, qui ſpectabilium fuiſſe perſonarum ſine ſcrupulo creduntur. His ita ſe habentibus, ad ea narranda quæ reſtant veniamus.

Cœmeterium.

Quæ hîc inſerit Ordericus de diabolo in furnum per S. Ebrulfum conjecto, quòd fabuloſa videantur, omiſimus.

29. Hæc & multa his ſimilia ſeniores referunt exhibita per EBRULFUM: addentes quòd grandævum Monachum viderint nomine NATALEM apud Vticum, qui grande volumen habebat de Miraculis & rebus geſtis per ſæpefatum omnipotentis Dei famulum. Quondam Miſsâ finitâ, ardens candela per incuriam ſuper altare dimiſſa eſt. Incolis verò alia curantibus flamma lychinum uſque ad mappulam altaris abſumpſit, & ignis edax inde altaris linteamina caſu corripuit: & librum, cujus exemplar à nobis

Liber ejus miraculorum combuſtus.

a Ex ſententia de tempore conditi Cœnobij Vticenſis ſuperius à nobis ſtabilità, ſi Ordericus in Childeberti nomine non fallitur, hic locus de Childeberto II. Auſtriæ Rege, Sigiberti filio explicandus eſt. Certè legimus apud Gregorium Turon. in lib. 9. cap. 20. pacem Guntchramnum inter ac Childebertum nepotem reformatam eſſe ipſius Childeberti anno XII. Chriſti D. LXXXVII. & iuxta pactum initam, Abrincatas pleráque alia Neuſtriæ opida Childeberto Sigiberti filio ceſſiſſe.

uſquam

nuſquam reperiri nequit, & quæque ibidem comburi potuerunt; quæ circa, vel ſuper aram erant, concremavit. Omnes igitur irreparabile damnum de notitia præteritorum planxerunt: & quia illiterati erant Eremicolæ, non ſcripto reparaverunt, ſed eloquio junioribus de his quæ viſu, vel auditu perceperant intimaverunt. Ipſis ergo deficientibus ignorantiæ caligo nepotes obtexit, & indaginem tranſactorum irrecitabiliter abdidit, niſi ea tantùm quæ ſollertia cujuſdam Sophiſtæ in Vita ſancti Patris ad legendum in Eccleſia ſtrictim congeſſit. Nunc autem ſicut principium ejuſdem lectionis noſtro inſerui opuſculo, ſic etiam finem operum & vitæ ſine fuco falſitatis utiliter compaginabo. *Et poſt multa.* Ann. Chr. DCCVI. Decemb. XXIX.

30\. Ecce Vitam S. EBRULFI veraciter deſcripſi, eámque ſicut à prioribus edita eſt, idcircò huic Opuſculo diligenter inſerui, ut legentibus proſit tanti notitia Patroni, Dominóque Deo placeat meus labor & affectus, qui ſatago propalare nutritoris mei glorioſos actus, ad laudem illius in quo vivimus, movemur, & ſumus. Verùm ex quo præfatus heros tranſiit è mundo, qui vel quot ſucceſſores illi fuerint per cccc. annos in Uticenſi Cœnobio, ſeu quales eventus pertulerint provinciales vel Cœnobitæ, penitùs ignoro. Nam ſubſequenti tempore, ſicut jam in pleriſque locis pleniter enodavi, Piratæ de Dacia egreſſi ſunt: & priùs HASTINGO ductore, ac poſtmodum ROLLONE, in Neuſtriam venerunt, & Chriſtianæ fidei divinique cultus ignari, ſuper fidelem populum inaniter debacchati ſunt. Noviomum atque Rotomagum, aliáſque multas urbes & opida vicóſque concremaverunt, Cœnobia multa ingenti religione pollentia deſtruxerunt, pluréſque innumeris cædibus regiones admodum devaſtatæ ſunt: & fugatis vel interfectis incolis, civitates & villæ in ſolitudinem redactæ ſunt. In tanta deſolatione inermes Monachi quid facerent neſcii ſæpe contremuerunt, in miſeriis afflicti ſedulo ploratu dolori ſuo ſatisfecerunt, finémque ſuum in latebris gementes præſtolati ſunt. Quidam verò intolerabilem Barbarorum immanitatem metuentes ad extera regna fugerunt, ubi paganorum bellicæ vires nondum attigerunt. Corpora quoque Patrum ſuorum ſecum tranſtulerunt a: quorum animæ regnant cum Rege Sabaoth, cui devotè in hoc ſæculo ſervierunt. Scripta etiam de geſtis eorumdem Patrum & de poſſeſſionibus Eccleſiarum, quæ & quantæ fuerint, vel à quibus datæ, fugitivi ſecum peregrè aſportaverunt, quorum magnam partem tot perturbationum procellæ rapuerunt, quæ proh dolor, in tantis motionibus tam periculoſis irreparabiliter perdita ſunt.

Ebrulfi ſucceſſores ignoti ob Danorum infeſtationes.

a De Tranſlatione S. Ebrulfi agemus ſæculo v. Benedictino, quod Eræ Chriſtianæ ſæculo x. reſpondet, quando S. Ebrulfi corpus in urbem Aurelianam tranſlatum eſt. Cujus Tranſlationis aliarumque hiſtoriam ſi lubet apud Ordericum lib. 6. interim legere potes.

VITA S. COLUMBÆ ABBATIS HYENSIS IN ANGLIA.

Ann. Chr. DXCVIII. Junij IX.

Auctore CUMMENEO ALBO perantiquo.

Ex MS. cod. Compendienſis Monaſterij.

OBSERVATIO PRÆVIA.

SAncti COLUMBÆ *Abbatis Vitam ſcripſit* ADAMANNUS *Scotus tribus libris, quas Henricus Caniſius Antiq. Lec. To. 5. edidit. Eamdem Vitam priùs à* CUMMENEO *Albo exaratam teſtatur Adamannus ipſe in lib. 3. his verbis:* Cummeneus Albus in libro quem de virtutibus ſancti Columbæ ſcripſit, ſic dixit, quòd S. Columba de Aidano & de poſteris ejus & de regno ſuo prophetare cœpit dicens: Indubitanter crede, ô Aidane, quòd nullus adverſariorum tuorum tibi poterit reſiſtere, donec priùs fraudulentiam agas in me & in poſteros meos. Propterea ergo tu filiis commenda, *&c. Hæc verba reperiuntur in ſubjecta Vita num. 5. quæ proinde ipſius Auctoris Cummenei fetus eſt.*

1\. SANCTUS igitur COLUMBA a Sanctorum natione perplurimis ad ſalutem oriundus, tale noſcitur habuiſſe nativitatis exordium. Angelus enim Domini genitrici ejus in ſomnis quadam nocte inter conceptum & partum apparens, quaſi quoddam miræ pulcritudinis peplum aſſiſtens detulit, in quo nimirum veluti univerſorum decoroſi florum colores depicti videbantur. Quod etiam poſt aliquod breve intervallum ejus de manibus repoſcens ab-

Columba cælitus prænunciatur.

a S. Columba à Matthæo Weſtmonaſterienſi ad ann. 595. & ab aliis COLUMBANUS, in Martyrologio Romano COLUMBUS vocatur: quamquam Columbum ab antiquis nuſquam appellatum putemus, ſed alium Abbatem de quo Adamannus Scotus in lib. 2. Vitæ S. Columbæ num. 8. apud Caniſium to. 5. Fuerunt & alii duo Columbani, Luxovienſis alter, alter Lutrenſis Abbates, de quibus Sæculo proximo. De iſto agit Beda in lib. 3. Hiſt. cap. 4. qui rurſus de eo in lib. 5. cap. 10. ita ſcribit: *Erat autem* COLUMBA *primus Doctor Fidei Chriſtianæ tranſmontanis Pictis ad Aquilonem, primúſque fundator Monaſterij quod in Hy inſula multis diu Pictorum Scotorúmque populis venerabile manſit. Qui videlicet Columba nunc à nonnullis compoſito à Cella & Columba nomine* COLUMCELLI *vocatur.*

Ann. Chr. D. xcviii. Iunij 11.

ſtulit, elevánſque & expandens in aëre dimiſit vacuo. Illa verò territicata de ſublato peplo, ſic ad illum venerandi habitus virum, Cur, ait, à me lætificum tam citò abſtraxiſti pallium? Ille conſequenter: Idcircò, inquit, quia hoc ſagum alicujus eſt tam magnifici honoris, ut apud te diutius retineri non poſſit. Quibus dictis prædictum peplum mulier paulatim à ſe elongari volando videbat, camporúmque latitudinem in majus creſcendo excedere, montéſque & ſaltus majore ſui menſura ſuperare, vocémque hujuſmodi ſubſequutam audierat: Mulier noli contriſtari: viro enim matrimoniali juncta, talem filium editura es floridum, qui quaſi unus Prophetarum Dei, inter ipſos connumerabitur, innumerabiliúmque dux animarum ad cæleſtem patriam à Deo eſt prædeſtinatus. In hac ergo audita voce mulier expergiſcitur.

Globus igneus in pueri facie apparet.

2. Poſt editam quoque prolem beati pueri nutritor ſpectabilis vitæ vir Presbyter Miſſâ finitâ ab Eccleſia ad hoſpitium reverſus totam invenit domum ſuam clara irradiatam luce: globum quippe igneum ſuper puerili dormientis faciem ſtantem vidit. Quo viſo ſtatim intremuit & proſtrato corpore in terram miratus Spiritus ſancti gratiam ſuper eum intellexit cælitus effuſam.

Angelum comitem habet.

3. Quodam namque tempore vir ſanctus ſanctum Epiſcopum FINNIANUM ſuum magiſtrum, juvenis ſenem adiit: quem denique appropinquantem cernens, Angelum Domini pariter ejus comitem itineris vidit, & quibuſdam aſtantibus intimavit Fratribus, inquiens: Ecce nunc videte ſanctum advenientem COLUMBAM, qui ſui commeatus habere meruit Angelum Domini.

Aquam ad rem ſacram faciendam in vinum convertit.

4. Iiſdem diebus Sanctus cum duodecim commilitonibus diſcipulis ad Britanniam tranſnavigavit. Quò perveniens quadam ſolemni die ſancto magiſtro ſuo & Epiſcopo Finniano Miſſam celebranti vinum ad ſacrificale myſterium caſu non inveniebatur. De cujus defectu cùm miniſtros altaris inter ſe conquerentes audiret, ad fontem ſumpto pergit urceo, ut ad ſacra Euchariſtiæ miniſteria aquam fontanam Diaconus hauriret. Qua hauſta miniſtris ait: Habetis ergo vinum quod Dominus ad ſua miſit peragenda myſteria. Quo cognito ſanctus cum miniſtris Epiſcopus eximias Deo gratias referunt. Sanctus verò juvenis hoc non ſibimet ſed ſancto Finniano adſcribebat Epiſcopo.

Angelo monente Aidanum Regem facrat.

** De eo infra ad num. 24.*

5. Alio in tempore vir ſanctus in Hymba * commorans inſula, quadam nocte in extaſi mentis Angelum Domini ad ſe miſſum vidit, qui in manu vitreum ordinationis Regum habebat librum, quem de manu Angeli accipiens legere cœpit. Qui ſecundùm commendatum AIDANUM * in Regem ordinare recuſans, (magis enim Fratrem ejus diligebat) ſubitò Angelus extendens manum Sanctum percuſſit flagello. Cujus livoris veſtigium in ejus latere omnibus diebus vitæ ſuæ permanſit. Hócque intulit verbum: Pro certo ſcias me à Deo miſſum, ut Aidanum in Regem ordines. Quod ſi non vis, percutiam te iteratò. Eadem itaque per tres continuas noctes Angelus Domini commendans de Aidani ordinatione, Sanctus ad Dei Iovam tranſnavigavit Inſulam, ibidémque Aidanum adventantem in Regem ordinavit. Inter ordinationis quoque verba de filiis & nepotibus pronepotibúſque ejus futura prophetavit, imponénſque manum ſuper caput ejus ordinans benedixit, intuliſque hæc verba: Indubitanter crede, ò Aidane, quoniam nullus adverſariorum tuorum tibi poterit reſiſtere donec priùs fraudem agas in me & in poſteros meos. His eiſdem verbis alloquere filios tuos, ne regnum perdant. Quod ſi non obaudierint, flagellum quod causâ tui ab Angelo Dei ſuſtinui, in eos retorquetur. Quod ita factum eſt: mandatum namque viri Dei tranſgredientes regnum perdiderunt.

Dæmonem cum Angelis de anima luctantem videt.

6. Alio quoque tempore vir ſanctus in Iova commorans Inſula, quidam bonorum actuum Monachus ad extrema perductus eſt. Quem cùm in hora ſui exitus viſitaret, vir Dei pauliſper ejus aſſiſtens lectulo, eique benedicens, ociùs domum egreditur, nolens videre morientem: qui eodem momento de medio factus eſt. Tunc ergo vir ſanctus in Monaſterij ſui platea deambulans cælo intentus oculis valde obſtupeſcens admirabatur. Tantæ ergo admirationis cauſam interrogare auſus eſt eum unus ex Fratribus qui ſolus tunc aderat. Cui Sanctus: Nunc ſanctos, ait, Angelos contra adverſarias poteſtates belligerare vidi: Chriſtóque agonothetæ gratias ago, quia victores Angeli ſancti animam hujus peregrini cælo receperunt. Sed hoc quæſo ſacramentum, dum advixero, nemini reveles.

S. Brendani obitum ex luce diſcit.

7. Quadam iiſdem die ſummo mane Sanctus ſuum advocat miniſtratorem DIORMETIUM inquiens ita: Sacræ celeriter Euchariſtiæ miniſteria præparentur, hodie enim natalis B. BRENDANI eſt dies. Quare, ait miniſter, talia præcipis? Nullus enim ejus obitûs præceſſit nuncius de Scotia. Vade, inquit Sanctus, meæ obſecundare juſſioni. Hac enim præterita nocte vidi ſubitò apertum cælum Angelorúmque choros S. Brendani animæ obvios deſcendere, quorum luminoſa incomparabilique claritate totus eâdem horâ illuſtratus eſt mundi orbis.

Columbani item Epiſcopi.

8. Alia etiam die, dum Fratres ad opera manuum exituri eſſent, Sanctus econtra ea die otiari præcepit, ſacræque oblationis obſequia præparari & aliquam prandioli adjectio-

* Himba Inſula eſt maris Hiberniſi, cujus de ſitu inſulæ ſicut & Iovæ (quam alij Hionam ſeu Ihonam vocant) non una eſt Scriptorum ſententia.

nem fieri. Me etiam, inquit, ſacra oportet Euchariſtiæ celebrare myſteria pro anima Ann. Chr. D. XCVIII. Iunij IX.
ſancta quæ nocte in hac inter Angelos vecta eſt. Fratres obſequuntur & ea die otiantur,
& ad Eccleſiam, quâ die ſolemni Abbate cum ſancto pergunt. Et inter ſacra ſancti ſacri-
ficij myſteria, Hodie, ait Sanctus, pro S. COLUMBANO Epiſcopo decantandum eſt. Tunc
ergo aſtantes intellexere Fratres, quòd Columbanus Epiſcopus Lagenenſis [a], carus Co-
lumbæ amicus ad Dominum emigraverit. Et poſt aliquod intervallum aliqui de Lagenica
commeantes provincia ea nocte eumdem obiiſſe nuntiant Epiſcopum, qua Sanctus
dixit.

9. Remotiorem ergo ab hominibus locum aptúmque orationi quæſivit Sanctus in ſal- Dæmones ſuperat.
tibus. Ibidémque cùm oraret, quadam die ſubitò vidit contra ſe nigerrimam dæmonum
aciem cum ferreis præliari verubus: qui ſicuti ſancto viro per Spiritum erat revelatum,
Monaſterium ejus invadere & multos ex Fratribus iugulare volebant ſudibus. Ipſe verò
contra eos dimicabat, & ita ex majori die parte utrimque dimicatum eſt. Nec tamen ionu-
meri unum vincere potuerunt: donec Angeli Dei in adminiculum affuêre, quorum timo-
re loco ceſſêre, ut poſt ipſe Sanctus Fratribus intimavit.

10. Alio in tempore dum in tugurio ſuo vir Domini ſcribens ſederet, ſubitò immu- Monachi caſum prævenit.
tata eſt ejus facies & hanc puro de pectore promit vocem, dicens; Auxiliare, auxiliare.
Duo autem Fratres ad januam ſtantes, ſubitæ vocis interrogabant cauſam. Quibus vir ſan-
ctus hoc dedit reſponſum: Angelo Domini, qui nunc inter nos ſtabat, juſſi ut cuidam ex
Fratribus de culmine domûs lapſo quæ fabricatur tam citò ſubveniret. Hócque conſequen-
ter Sanctus intulit: Valde admirabilis & penè indicibilis eſt Angelici volatûs pernicitas,
fulgureæ ut æſtimo celeritati parilis. Nam ille Cælicola qui hinc à nobis illi nunc viro
labi incipienti advolavit, quaſi in ictu oculi priúſquam terram tangeret ſubveniens eum
ſublevavit, nec ullam fracturam ſeoſit. Quàm ſtupenda, inquam, & opportuna ſub-
venſio, quæ dicto citiùs tantis interjacentibus terris & aquis tam celerrimè effici
potuit.

11. Quodam in tempore uno dierum Fratribus congregatis dixit ſanctus Dei CO- Cum Angelis colloquia miſcet.
LUMBA: Hodie ego in Occidentalem campum noſtræ inſulæ ſolus exire cupio, nemo
ex vobis me ſequatur. Quibus obſecondantibus, ſolus quidem ut voluit egreditur, ſed
Frater quidam callidus explorator aliâ means viâ occultabat ſe in montis vertice explorare
cupiens quod & vidit non ſine permiſſu Dei Sanctum ſuum mirificantis. Nam in monte
ſtantem & expanſis ad cælum manibus orantem, oculóſque in altum elevantem vidit: mi-
rum dictu! & ecce ſubitò res miranda apparuit. Denique S. Angeli mira advolantes ſu-
bitatione, ſanctum virum orantem circumſtare cœperunt albatis induti veſtibus & miſ-
centes cum Beato colloquia, quaſi explorantem ſentientes, ad ſumma repedabant. Bea-
tus & ipſe poſt Angelicum condictum Monaſterio ſe tradidit, & collectis Fratribus tranſ-
greſſionis obnoxium non mediocri obiurgatione quæſivit. Ille ergo conſcius ſibi inexcu-
ſabilis tranſgreſſor reum ſe confitetur, veniámque flexis genibus precatur: quem Sanctus
ſeorſum ducens, ingeniculanti cum grandi commendat comminatione, ne cui in vita
ſua hominum dicat quod vidit. Patuit interim Frater, ſed poſt obitum ejus Fratribus
quæ viderat, cum grandi proteſtatione intimavit. Locus autem illius Angelicæ condictio-
nis Colliculus Angelorum uſque hodie dicitur.

12. Alio quoque tempore quatuor Fratres viſitandi gratiâ Sanctum Columbam adeunt Miſſam celebranti globus igneus adeſt.
de Scotia in Hymba commanentem inſula: qui uno eodémque conſenſu Sanctum ſacra
celebrare myſteria invitant precibus: quod & fecit quadam die Dominica. Sed illi poſt
Evangelij recitationem viderunt quemdam igneum globum & valde luminoſum, de ver-
tice ſancti Columbæ ante altare ſtantis & ſacram oblationem conſecrantis tamdiu ardere,
& ad inſtar alicujus columnæ ſurſum aſcendere donec eadem perficerentur ſacroſancta
myſteria.

13. Alio etiam tempore in eadem commanente inſula viro ſancto, gratia ſancti Spiri- Cæleſti fulgore per triduum illuſtratur.
tus ſuper eum abunde & incomparabiliter effuſa per triduum mirabiliter manſit; ita ut
per tres dies totidémque noctes intra obſeratam & repletam cæleſti claritudine domum
manens, nullum ad ſe accedere permitteret, neque manducans, neque bibens. De qua
etiam domo immenſæ claritatis radij per rimulas valuarum & clavorum foramina erum-
pentes, nocte videbantur, carmináque ſpiritualia & antè inaudita decantari ab eo audie-
bantur. Sed & multa quædam ut pòſt coràm profeſſus eſt, & obſcura ſcripturarum & igno-
rata hominibus myſteria in eo loco diſcere meruit.

14. Quodam igitur tempore quidam ad Sanctum plebeius venit pauperrimus, con- Ruſtici familiæ ſubvenit.
queſtans quòd unde maritam & parvulos cibaret non habebat. Cui compatiens benignus
Dei famulus, Miſelle, ait, homuncio de vicina ſilva tolle contolum, & ad me ociùs de-
fer. Cui parens ivit & attulit. Quem Sanctus excipiens in veru exacuit, & propria manu
benedixit & inopi dedit dicens: Hoc veru diligenter cuſtodi, quod homini nec pecori no-
cebit, ſed tantùm feris & beſtiis & piſcibus & quamdiu hoc habueris, non deerit domui

[a] Lagina oppidum Hiberniæ in Laginia regione, patria S. Brigitæ Virginis.

Ann. Chr. p. xcviii. Ianij ix. tuæ omnino caro cervina. Quo audito mendicus lætus domum revertitur: veru quoque in remotis terræ infixit locis, quæ ſilveſtres feræ frequentabant, & vicina nocte tranſacta mane primò pergit viſitatum veru in quo cervum tranſfixum invenit. Quid multis? nulla tranſierat dies, quin cervum, aut cervam, aut aliam beſtiam veru caperet. Tota quippe domus ejus de ferinis carnibus abundabat. Sed fatua ejus mulier perſuaſu diaboli pervaſa marito ſic ait poſt non multos dies: Tolle ergo de terra veru, poterit enim quiſpiam hominum aut domeſticorum pecorum ſtrangulari in eo, & ego & tu cum liberis noſtris captivi ducemur, aut ſervituti ſubjiciemur. Non ita, inquit, maritus fiet: nam Sanctus Dei hoc interminatus eſt nulli hominum nec pecori nociturum. Tamen conſentiens uxori tulit veru de terra & intra domum ejus ſecus parietem poſuit, in quo mox domeſticus ejus canis incidens periit. Quo pereunte curſus ait marita: Vnus ait filiorum tuorum incidet in ſudem, & peribit. Propter quod maritus veru de pariete removens ad ſilvam reportat & in denſis infixit dumis ut nullum læderet. Sed poſtera die reverſus capream in eo cecidiſſe reperit. Inde quoque illud removens ſub aquis abſcondit & infixit. Quod alia reviſens die eſocem in eo invenit retentum ingentem quem vix ſolus portare potuit. Tunc etiam veru ſupra tectum infixit in quo corvus advolans caſu jugulatus eſt. Quo facto mendicus jam dives factus & conjugis conſilio depravatus, veru de tecto tollens, arrepta ſecuri in pluses particulas concidit igníque tradidit, & ſtatim pauper factus eſt.

Interorantem lumine irradiatur. 15. Quadam quoque hiemali nocte S. FERNAUS Eccleſiam orationis ſtudio ſolus intrans in quadam exedra devotus orabat. Cujus rei S. COLUMBA neſcius eadem de cauſa poſt illum Eccleſiam ingreditur, ſimúlque cum eo aurea lux de cælo deſcendens totam replevit Eccleſiam. Sed & illius exedræ ſeparatum conclave ubi Fernaus latitabat illud cæleſte lumen formidabili timore repleverat, & ſicut nullus æſtivum & meridianum ſolem rectis & irreverberatis oculis poteſt intueri, ſic & illam cæleſtem claritatem Fernaus ſuſtinere non potuit. Quo denique fulminali ſplendore viſo, nihil in eo virtutis remanſit. Sanctus verò Columba poſt non prolixam orationem Eccleſiam egreditur, Fernaumque ad ſe craſtina advocat die, hiſque compellat affatibus conſolatoriis. O filiole hac præterita nocte in conſpectu Dei placuiſti, oculos ad terram deprimendo timore lucis. Nam ſi ita non feciſſes, oculi tui viſa luce obcæcarentur, ſed dum vixeris ſtude hanc celare viſionem.

16. Alio autem tempore vir Domini in Iova commorans Inſula, quadam die ſancta facies ejus ſubita hilaritate effloruit, oculóſque ad cælum elevans valde lætificabatur, poſt modicum autem intervallum triſtificabatur. Duo autem Fratres ad januam ſtantes cauſam ſubitæ inquirunt lætitiæ & illius ſubſequentis mæſtitiæ. Ad quos Sanctus; Ite, inquit, in

Annis 34. in Britannia vixit. pace, non dicam. Qui cùm ei nimiùm pro hac re indicanda moleſti eſſent, Si celaveritis, inquit, prodam vobis, quia amo vos. Quibus fidem dantibus ſic ad eos proloquitur. Vſque in præſentem diem meæ peregrinationis in Britannia terdeni completi ſunt anni. Petivi quoque à Domino ut in fine triceſimi hujus anni diſſolverer & cum ipſo eſſem, & hæc fuit cauſa lætitiæ, ſuper qua moleſtatis. Angelos etiam ſanctos vidi egreſſuræ animæ de carne obvios. Sed ecce ſtant procul ſubitò retardati propiùs accedere non permiſſi,

De ſuæ mortis dilatione dolet. quia Dominus quod mihi roganti donavit in hac die fieri, multarum Eccleſiarum pro me orationes exaudiens, dicto citiùs immutavit: quibus ſcilicet Eccleſijs exorantibus, ſic à Domino donatum eſt, ut quatuor ab hac die anni addantur mihi in carne manendi. Hæc ergo retardatio cauſa mihi mæſtitiæ fuit. Quibus videlicet quatuor annis terminatis ſubita emigratione ad Dominum lætus emigrabo.

Mortem ſuam Fratribus prædicat. 17. Secundùm hæc ergo verba vir Dei quatuor annis poſtea in carne vixit, quibus tranſactis quadam die menſe Maio ſenio feſſus plauſtróque vectus, viſitatum pergit operarios Fratres ad quos ita loqui exorſus eſt. In Paſchali ſolemnitate nuper Aprili peracta menſe, deſiderio deſideravi ad Chriſtum emigrare: ſed ne vobis lætitiæ feſtivitas in triſtitiam verteretur, diem obitus paullo diutiùs protelare malui. His auditis Fratres haud modicùm

Benedictionis ejus vis. contriſtati ſunt. Vir autem Domini, ut erat in vehiculo ſedens, ad Orientem faciem ſuam convertens, Inſulam cum Inſulanis habitatoribus benedixit, & ex ea die vipera nulla nec homini, nec pecori nociva fuit. Poſt verba tandem benedictionis Sanctus ad ſuum Monaſterium revehitur.

Angelus brevi morituro apparet. 18. Tranſactis autem paucis diebus dum Miſſarum ſolemnia ex more Dominica die celebrarentur, ſubitò ſurſum elevatis oculis facies Beati Columbæ florido reſperſa rubore videtur. Eadem quippe horâ Angelum Domini ſuprà volitantem ſolus vidit intra ipſius Oratorij parietes. Hæc enim cauſa fuit illius ſubitæ lætitiæ, de qua cùm præſentes inquirerent, hoc eis Sanctus reſponſum dedit: Mira & incomparabilis Angelicæ naturæ ſubtilitas! Ecce enim Angelus Domini pro cujuſdam miſſus depoſitione Deo cari, nos deſuper intra Eccleſiam aſpiciens & benedicens, rurſus per paroſticiam * Eccleſiæ reverſus

* ſ poſticiam. nulla talis exitus reliquit veſtigia. Hæc Sanctus ſeipſum ſignificans dicebat: quod tamen Fratres tunc temporis ignorabant, poſteà verò ſciebant.

Ann. Chr. D. XCVIII. Iunij IX.

19. Vir itaque ſanctus in fine ejuſdem hebdomadis, hoc eſt die ſabbati, miniſtro ſuo DIORMETIO clam vocato ſic præfatur: In ſacris voluminibus hæc dies ſabbatum nuncupatur quod requies interpretatur. Et verè mihi eſt hodierna dies ſabbatum, quia vitæ ultima mihi eſt, in qua poſt meorum laborum moleſtias ſabbatizo & hac ſequenti Dominica nocte patrum viam gradiar. Iam enim Chriſtus me invitat & ſic mihi ab ipſo revelatum eſt. Miniſter hinc contriſtatur ſed à Patre conſolatur. Inde ergo Sanctus Dei egrediens & montem Monaſterio ſupereminentem aſcendens in vertice ejus paululum ſtetit, & elevatis manibus Cœnobium ſuum benedixit & de præſentibus & futuris multa prophetavit quæ poſtea eventus probavit.

Moriturus Cœnobio benedicit.

20. Poſt hæc de illo deſcendens monte & ad Monaſterium reverſus, ſedebat in cella Pſalterium ſcribens. Denique ad illum triceſimi tertij Pſalmi verſiculum perveniens, ubi ſcribitur, *Inquirentes autem Dominum non deficient omni bono*, ait: Hîc à me ceſſandum exiſtimo, BARTHANEO quæ ſequuntur perſcribenda. Convenienter enim Sancto noviſſimus verſiculus quem ſcripſerat congruebat, cui veraciter æterna bona nunquam deficient. Succeſſori verò, id eſt ſpiritualium patri filiorum, haud minùs decenter ſequens convenit; *Venite filij, audite me, timorem Domini docebo vos.* Hic enim ſicut deceſſor commendavit, non ſolùm ſcribendo, ſed etiam in regimine Monaſterij laborando ſucceſſit.

Pſalmos deſcribit, moriturus.

Succeſſorem habet Barthanem.

21. Poſt talem igitur terminatæ paginæ verſum perſcriptum ſanctam Eccleſiam ad celebrandam Dominicæ noctis Miſſam ingreditur: quâ continuò conſummatâ ad hoſpitium revertens, in lecto pernox reſedit, ubi pro ſtramine nudam terram, pro pulvillo habebat lapidem, qui uſque hodie juxta ſepulcrum ejus, quaſi quidam titulus monumenti perdurat. Ibidem itaque reſidens noviſſima filiis verba commendabat: Inter vos, dicens, mutuam & non fictam caritatem cum pace ſemper habete: Dominus autem confortator bonorum vobis auxiliabitur & ego cum ipſo manens pro vobis interpellabo, ut vobis temporalia & æterna bona proveniant. His dictis ſanctus Columba pauliſper conticuit.

Miſſam celebrat.

Fratribus verba facit.

22. Tum proinde media nocte, pulſante campana, feſtinus ſurgens ad Eccleſiam pergit, citiórque ceteris currens ſolus introgreſſus juxta altare flexis genibus in oratione procumbit. DIORMETIUS autem miniſter tardiùs proſecutus eodem momento eminùs totam Eccleſiam Angelica luce intrinſecùs repletam vidit: quo ad januam appropinquante eadem lux ociùs receſſit, priùs tamen à Fratribus viſa nonnullis. Diormetius verò Eccleſiam intrans flebili voce ingeminat. Vbi es Pater, ubi es Pater & necdum allata lucerna à Fratribus per tenebras palpans, Sanctum ante altare recubantem invenit. Quem paululum erigens & juxtà ſedens, Sanctum caput gremio impoſuit ſuo. Ceteri verò Fratres accurrentes & Patrem mori cernentes, quem viventem dilexerant, morientem haud modicè plangebant. Sanctus autem necdum egrediente anima elevatis ſurſum oculis ad utrumque latus, læta facie circumſpiciebat, & Angelos ſanctos adeſſe videbat. Diormetius verò ut Fratres benediceret elevata illius dextera admonuit: ſed & ipſe Pater ſanctus illud annuens in quantum poterat ſimul manum ipſe levabat. Et poſt ſanctam benedictionem taliter ſignificatam continuò ſpiritum exhalavit [a]. Facies quidem ejus rubens & mirum in modum ex Angelica viſione exhilarata interim remanſit, ut non quaſi mortui, ſed dormientis videretur.

Ad aram moritur.

23. Interea poſt egreſſum ſanctæ animæ, hymnis matutinalibus terminatis, ſacrum corpus de Eccleſia ad hoſpitium cum canora Fratrum pſalmodia reportatur: ubi etiam ternis diebus cum totidem noctibus honorabiles exequiæ rite explentur. Quibus in Dei laudibus terminatis ſanctum corpus mundis involutum ſindonibus cum debita veneratione humatur, æternali claritudine quandoque reſurrecturum.

Corpus debito cum honore ſepelitur.

24. Vnus enim aliquando Fratrum ad Sanctum, Totus, inquit, provinciarum populus poſt obitum tuum ad tuas conveniet exequias. Non (ait Sanctus) ut loqueris ita res probabit: Nam promiſcuum vulgus non meis præſtò erit exequiis: familiares mei ſolummodo Monachi ſepulcralia complebunt, & exequialia officia honeſtabunt. Quod ita factum eſt, nam per tres illas exequiales dies & noctes grandis ſine pluvia facta eſt ventoſa tempeſtas: qua prohibente nullus tranſnavigare pelagus potuit navicellâ, ut viri Dei ultima celebraret obſequia. Sepulto denique Sancto, vento ceſſante & ſedata tempeſtate, quieverunt undæ marinæ: gloria tibi Domine, Amen.

Soli Monachi ejus exequiis interſunt.

25. Perpendat itaque lector quanti qualiſque meriti ante Deum fuerit in excelſis, quem in terris ita prærogativâ ſignorum & privilegio meritorum Deus mirificavit & poſt Apoſtolos donativum ſuæ gratiæ contradidit. Namque in carne ut Angelus vivens tempeſtates ſedavit, maria tranquillavit, Eccleſiam ſibi non apertam ſalvâ ſerâ ſine clave perſæpe reſeravit, imprimens tantùm Dominicæ crucis effigiem. Poſt geniculationem quandoque

Miracula ejus.

[a] Nempe anno D. XCVIII. ut ſcribit Matthæus Weſtmonaſterienſis, cui calculo favet Venerabilis Beda in lib. 3. Hiſt. Eccleſ. cap. 4. *Siquidem anno Incarnationis Dominicæ quingenteſimo ſexageſimo quinto venit de Hibernia Preſbyter & Abbas, habitu & vita Monachus inſignis, nomine* COLUMBA, *Britanniam, prædicaturus Verbum Dei provinciis Septentrionalium Pictorum*, &c. Manſit autem quatuor & triginta annis in Britannia, ex dictis hîc num. 16. quibus expletis feriâ ſecundâ die nona Iunij mortuus eſt anno Chriſti D. XCVIII. quo anno dies Dominica in Iunij diem octavum incidebat.

Ann. Chr. D. xcviii. Iulij ix. — cum oratione fuſam de terra ſurgens, in nomine Domini mortuum filium cujuſdam ple-
beij ſuſcitat, & poſt celebratas exequias patri & matri viventem repræſentat. Lapis etiam
ab eo aqua intinctus mirum in modum contra naturam aquis ſupernatat, nec ſancti viri
benedictio ullatenus potuit ſubmergi. De quo natante quidam ægrotus bibit, & ſtatim à
vicina morte rediit, integrámque carnis ſalutem recuperavit. Talis itaque lapis poſtea in
theſauris Regis reconditus multas ſanitates in populo effecit in digito Dei, quo benedictus
erat per manum Columbæ viri Dei. Silvam etiam ingreſſus miræ magnitudinis aprum
obviat quem fortè venatici canes perſequebantur. Quo viſo reſtitit Sanctus, & ſancta
manu elevata, Vlteriùs, inquit, hinc noli procedere, in loco eodem morere: & mortuus
eſt. Quinque etiam cujuſdam mendici vaccculas benedixit, & in centenarium & quina-
rium numerum procedere juſſit, & erat in filiis & nepotibus ejus hæc florida benedictio.
Iuſtorum autem quorumdam animas ab Angelis in cælum ferri, & reproborum ad inferna
à dæmonibus deponi hic Sanctus ſæpenumero aſpiciebat. Oswaldum quoque Regem a in
procinctu belli caſtra metatum, & in ſua papilione ſupra pulvillum dormientem allocutus
eſt, & ad bellum procedere juſſit. Qui jubenti paruit, & victoriam promeruit. Rever-
ſus quoque poſtea totius Britanniæ Imperator à Deo ordinatur, & tota gens illa priùs
incredula baptiſatur, totum etiam mundum veluti uno ſolis radio collectum ſinu me-
ritis mirabiliter laxato manifeſtè perſpiciens ſpeculabatur. Quadam etiam die Sanctus Dei
miniſtro ſuo campanam ſubitò pulſare præcepit, cujus ſonitu Fratres incitati Eccleſiam
protinùs ſunt ingreſſi. Quibus Sanctus: Pro Aidano b, ait, & populo ejus preces fundite
ad Dominum. Et poſt intervallum egreſſus cælóque intendens, ait: Nunc barbara ma-
nus in fugam vertitur, Aidanóque victoria conceditur: ſed & de numero exercitus tre-
centorum & trium virorum interfectorum prophetiæ ſpiritu narravit.

Candida ejus veſtis. — 26. Poſt mortem viri Dei grandis facta eſt verno tempore ſiccitas. Fratres autem im-
minentem plagam pertimeſcentes, candidam tunicam beati viri, qua in hora exitus ſui in-
dutus erat, in aëre levaverunt, térque excuſſerunt, & libros manu ipſius deſcriptos le-
gerunt. Quæ omnia ritè peracta, mirum dictu! eadem die pluvia vehemens facta ſitientem
terram irrigavit, lætáſque ſegetes eodem anno protulit.

27. Quadam etiam hora cùm Sanctus Fratrum moleſtaretur conſtipatione, quidam valde
deſpectus vultu & habitu puer clam retro acceſſit, ut vel illius amphibali c fimbriam, quo
veſtiebatur, ipſo neſciente tangeret. Quod tamen Sanctum non latuit: nam Poſt ſe ma-
nus extendens, cervicem pueri tenuit. Quo tremefacto ait Sanctus: Aperi os & linguam
porrige. Quod puer faciens, Sanctus eum extenſa manu benedixit, & aſtantibus dixit:
Hic puer nunc deſpicabilis vobis, ab hac hora prænominatus in tota Scotia erit, ſapientiâ
eloquentiâ, bonis moribus & virtutum ubertate pollebit. Quod & ita juxta Sancti ſui
prophetiam Dominus complevit ad laudem & gloriam nominis ſui, cui eſt honor &
gloria in ſecula. Amen.

a Cùm Oſwaldus Edwino, Oſricho rejecto, in Regnum ſucceſſerit anno Chriſti DC. XXXIII. ex Beda in lib. 3. Hiſt. Eccleſ. cap. ult. qui fieri potuit, ut S. Columba anno D. XCVIII. mortuus, Oſwaldum Regem ſit allocutus? niſi id forte poſt mortem præſtitiſſe dicatur.

b Aidani Saxonum Regis meminit Chronologia Bedæ Saxonica ad annum DC. III. his verbis. *Hic Aidanus Scotorum Rex cum Delreodis & Æthelfritho belligeravit apud Degſaſtan, ubi exercitus ejus penitus deletus fuit.*

c Amphibalum, veſtis laxæ genus, corpus undique ambiens. in lib. 2. Dial. Severi Sulpitij de Vita S. Martini cap. 1. *Sanctus pauperem non videmus, intra amphibalum ſibi tunicam latenter aduxit.* &c.

Circa ann. DC. Iulij xxv.

VITA S. EBRVLFI ABBATIS BELLOVACENSIS.

Auctore anonymo qui poſt ſæculum IX. vixit, ut ex num. 10. colligitur.

Ex MS. codd. perantiquo V. C. Claudii Ioly *Canon. Paris.*

1. RELIGIOSORVM virorum memoria, quanto eſt meritis excel-
lior, tanto noſtris ſtudiis fieri debet clarior. Hinc ad exemplum bonæ
operationis vitam beati Ebrulfi a pro modulo noſtro breviter deſ-
cribendam ſuſcepimus. Qui vir ſanctus genere Francorum exortus,
civis Balloacæ a urbis extitiſſe memoratur. Hujus genitrix dum
ſterilis eſſet, & loca Sanctorum frequentaret, Jejuniis & orationibus
implorans ne infecunda permaneret, ab Angelo reſponſum audivit
quòd filium eſſet paritura, qui tali nomine diceretur, cujus vita multis clareſceret virtutibus.

a S. Evrols. — Ebrulfi ſanctitas prævisa.

a Balloacum ſeu Bellovacum, Beauvais, urbs Epiſcopalis Belgicæ ſecundæ in Picardia.

2. Natus autem ſecundùm quod promiſſum fuerat divinitus, ætate & moribus proficiens meditabatur jam in ipſo puerili ævo, quod poſtea devotus implevit. Erat enim quamvis parvulus ab obediendum promptus, ad vitia calcanda maturus: ita ut in ipſo juvenili tirocinio ſenectutis eſſet exemplum. Non oculum voluptati, non aurem ludibrio, non animum commodans levitati, ſemper ſe regebat anchorâ gravitatis. Qui inter ipſa novellæ iuventutis exordia tanto fidei fervore flagravit, ut parentes ad quorum deſiderium ſolet infantia feſtinanter recurrere, pro caritate Chriſti voluntariè relinqueret, ut velut hoſtes animæ carnales affectus evitaret: credens ſibi ſufficere, ſi omnem dilectionem in ſolo cæleſti deſiderio collocaret. Nec multo pòſt tempore cuidam ſervo Dei ſe tradidit erudiendum, & quidquid ab eo vel ab aliis prudentibus aure capiebat, optimo corde retinebat. Erat namque affabilis omnibus, aſpectu decorus, ſermone præclarus, corpore elegans, nullo momento ſectans otia, ſed aut legens aut meditans, aut manibus operans quæ utilia ſunt animæ. Divinis autem ſcripturis ſemper intentus, jejunio corpus affligebat, & ſemel in die ad veſperam ſumebat cibum.

Circa ann. DC. Iulij XXV.

Pueri mores.

Ex Fortunato in Vita S. Albini.

Educatio.

Iejunia.

3. Poſt aliquantum tempus Monaſticæ converſationis habitum ſuſcepit, conſtructóque ſibi Oratorio in eo loco qui poſtmodum à poſteris ORATORII a appellatione deſignatus eſt, eoquòd plures orationis domos haberet, ſine intermiſſione ibi Domino famulabatur. Cumque ejus ſanctitatis fama crebreſceret, à Belvacenſi Epiſcopo accerſitus, ad Diaconij gradum provehitur, valdè reſiſtens & indignum ſe proclamans. Fiebat denique ad eum Religioſorum concurſus & ægritudine laborantium, quibus invocato Chriſti nomine, ſalutis remedium conferebat. Longum eſt ire per ſingula, quanta ſancti viri miracula claruerunt: ſed tamen è plurimis pauca referamus ut ex his cetera intelligantur.

Fit Monachus.

Diaconus.

4. Cùm quadam die mulier oculorum privata lumine oblata fuiſſet, protinus eam ſigno Crucis edito illuminavit. Alios quoque cæcos, leproſos, à dæmone obſeſſos & diverſis infirmitatibus detentos curabat. Evocatus denuo à Præſule licèt invitus ad Presbyteratum ſublimatur, & ad offerendum frequens ac devotus ſacrificium ſtudioſè injunctum exſequebatur officium. Erat quidam nobilis homo captus à dæmonibus, qui famulorum ac parentum comitatu uſque ad eum perducitur: quem cùm vir ſanctus intuitus fuiſſet, objecto Crucis ſignaculo dæmonia per hominis poſteriora turpiter exire compulit, & hominem liberavit. His operibus, cùm longè, latéque divulgaretur, etiam Regi & ceteris Principibus valdè complacuit: quia nonnulli ex Palatinis ſalutem per eum fuerant conſecuti.

Infirmos curat.

Sacerdotio initiatur.

5. Quadam verò nocte dum in ſtratu ſuo quieſceret, ecce apparuit ei quaſi grex ovium deſolatus, & quoniam Paſtorem non habebat, huc illúcque diſperſus. Dictúmque eſt ad eum: Homo Dei, cur gregem iſtum errare pateris? Continuò expergefactus, paulo poſt didicit quid viſio iſta portenderet. Nam iuſſu FREDEGUNDÆ Reginæ quæ illum maximè venerabatur, palatij proceres hunc Dei famulum Monachis Patre ſuo deſtitutis Abbatem præficere decreverunt in ſuburbanis Ambianenſium b, ubi Fuſcianus & Victoricus glorioſo certaverunt martyrio. Miſſis itaque qui eum exhiberent, violenter potiùs quàm ſua ſponte ad id loci deductus paſtoralem ſuſcepit curam, maximo confectus tædio quòd locum fuiſſet coactus deſerere, ubi quietus vixerat multo tempore. Ordinaria igitur in Cœnobio quæ Fratrum vitæ & uſibus competebant, adeò ſe in humilitate proſtravit, ut omnium ſe minorem gereret, & miniſteria infimis & vilioribus perſonis deputata læto vultu & animo ipſe ſubiret Dominicum memorans præceptum: *Quicumque voluerit inter vos primus eſſe, ſit veſter ſervus.*

Abbas S. Fuſciano à Fredegunde imponitur. b

Matth. 20. 44.

6. Aliquando cum Fratribus deambulans pro conſuetudine ſua quædam de Scripturis tractabat; cùm ecce vir nomine DARIUS quem & cæcitas & ſerpens antiquus oppreſſerat, repentino impetu ſe ingerit, & audito Domini Sacerdote cœpit dentibus frendere & immanem rugitum emittere. Tunc vir Dei miſericordia motus hanc protulit orationem: Domine IESU-CHRISTE, lumen æternum cui omne genu flectitur, qui per Crucis patibulum humani generis inimicum ſuperaſti, hujus miſeri tenebras diſſipa, & qui in eo latet prædonem tox virtutis imperio miſeratus effuga. His dictis cæcus viſum recepit, & malignus ſpiritus evanuit.

Cæco lumen reſtituit.

7. Neque illud reticendum putamus, quod ei beatus Martyr revelaverit LUCIANUS ut MAXIMIANUM * collegam ſuum adhuc ubi martyrizatus fuerat jacentem ſqualidum inquireret, & inventum cum eo ſepeliret. Qui oratione facta cum Fratribus venit ad locum, & effoſſâ terrâ apertóque ſepulcro divinum ſenſit odorem, & ſicut ei juſſum fuerat ſepelivit

* *lege* Maxianum.

Corpus S. Maxiani honorificè levat.

a Oratorium, *Oroër*, duobus milliaribus à Bellovaco diſtans, ſanctæ Angadriſmæ ſeceſſu poſtea illuſtratum eſt, ut infrà legemus. At Cœnobio à Normannis everſo Nicolaus Papa I. redditus ejuſdem Abbatiæ adſignavit Eccleſiæ primariæ S. Petri Bellovacenſis anno DCCC. LXIII. quo ex tempore Oratorium in vicum redactum eſt; etſi Pontifex hanc legem Epiſcopo Bellovacenſi impoſuiſſet, ut Cœnobium quantocius reſtitueretur. Videndus Louvetus in Hiſtoriæ Bellovacenſis lib. 3. cap. 3.

b Hoc S. Fuſciani Monaſterium de Nemore, vulgò *S. Fuſcien aux bois* appellatum, à Godefrido Ambianenſi Epiſcopo ſæculo undecimo reſtitutum, duabus leucis à præfata civitate cis Suminam fluvium etiamnum exſtat.

Circa ann. DC. Iulij XXV. beatum Martyrem: ubi & plerique fuerunt infirmi quos Dominus variis ſanavit languoribus.

8. Præterea quidam latrocinia exercens putavit in ejus Cella plurimam haberi pecuniam, & nocte ſilentes ingreſſus tulit omnia quæ reperit. Orto mane cùm hoc Fratres cognoviſſent, Dei famulo mæſti nuntiaverunt. Quod ille audiens noluit contriſtari, ſed conſolabatur eos Dominicam objiciens ſententiam qua præcepit orandum pro inimicis. *Furem à dæmone vexatum liberat.* Poſt aliqua momenta invaſus fur à dæmonio retulit quod abſportaverat: ſed vir Domini injuriæ immemor Deo gratias egit, & orando dæmonium expulit. Rurſus dum orationis gratiâ (ut plerumque ſolebat) ad limina ſancti Martini Turonis proficiſceretur, in itinere alius ei producitur inerguminus quem more ſolito orationis medicamento curavit.

9. Poſthæc Venerabilis Pater cùm jam plenus dierum præſentis vitæ finem imminere ſibi ſentiret, advocatis Fratribus denunciat ſe in proximo ad aliam vitam migraturum. Omnes pariter repentinus dolor invaſit, & pro tanti Paſtoris diſceſſu immoderato mœrore afficiuntur. Igitur cùm per aliquot dies vocationem ſuam ſollicitus expectaſſet, ultima die *Moritur.* diſcipulis aſſiſtentibus confortatus & gaudens in Domino inter verba orationis carne ſolutus eſt. Cujus obitum tam mirificus odor inſecutus eſt, ut ex ejus corpore aromatum *Sepelitur apud Oratorium.* fragrantia ſentiretur exhalare. Deceſſit autem VIII. Kalendas Auguſti, & ut tantum Patrem decebat honorabiliter ſepulturæ mandatus eſt in territorio Belvacenſium in Oratorio in quo priùs habitaverat, quod ab ipſo poſtea denominatum eſt.

10. Inde tranſactis aliquot annis matrona quædam nomine TEOLANA nobilis & religioſa, eminentiore ſtructura & pretioſo cultu ſepulcrum ejus adornavit. Vir quoque illu- *Plures Ecclesiæ ibidem eriguntur.* ſtris & ſapiens CHRODOBERTUS [a] Pariſiorum Epiſcopus quoniam ipſi loco maximam impendebat reverentiam, ibi Domino Templum ædificavit, ubi & alia diverſis Sanctorum dicata nominibus ædificia conſtructa ſunt. Vnde locus idem, ut ſuprà diximus, ORATORII nomen ſortitus eſt.

11. Beata denique ANGADRISMA [b] virgo & Abbatiſſa ibidem cum ſanctis Virgini- *Angadriſma Abbatiſſa.* bus & viduis religioſis ſancta converſatione vixit & vitæ ſuæ felix propoſitum conſummavit. Cujus tempore accidit ut Templum B. MARIÆ ſemper Virginis incendio cremaretur. Et dum ad cetera comburendum Monaſteria ignis vehementiſſimus evolveretur, ſancta Virgo neceſſitate compulſa corpus beati Confeſſoris aperto ſepulcro contra ignem *Oppoſitis Ebrulfi Reliquiis incendium reſtinguit.* extulit, & ſic flamma incendij in ſeipſam reflexa ulteriùs tranſire nequivit. Quo peracto ſacra membra linteaminibus mundis & veſtibus ſericis involuta cum aromatibus iterum diligentiſſimè clauſerunt. Sed cùm peccatis inhabitantium exigentibus Gentilium incurſione locus ille vaſtaretur, cum honore debito oſſa ejus Bellovacum tranſlata ſunt [c], & in *Tranſlatio S. Ebrulfi.* Baſilica B. Petri venerabiliter collocata. Ad cujus tumbam ſi quis petenda poſtulans fideliter oraverit, indubitanter deſiderata conſequetur per Chriſtum Dominum noſtrum, qui cum Patre & Spiritu ſancto vivit & regnat Deus in ſæcula ſæculorum. Amen.

[a] Memoratur Chrodobertus in Vita S. Bathildis, eique S. Audoënus B. Eligij vitam à ſe ſcriptam dedicavit circa ann. DC. LX.

[b] De S. Angadriſma agemus proximo ſeculo.

[c] Hæc Tranſlatio contigit circa annum DCCC. L. Normannis Galliam infeſtantibus.

VITA S. SINDVLFI CONFESSORIS.

Circa ann. DC. Octob. XX.

Auctore Almanno Monacho Altovillarenſi qui nono ſæculo floruit.

Ex MSS. codd. Monaſt. S. Theoderici Remenſis, & Altovillar.

1. POSTQVAM Dei vivi filius pro ſalute noſtra humanatus terras corporeâ præſentiâ illuſtrare eſt dignatus, & homo qui mortis erat ſtipendiarius, ſua paſſione eſt redemptus & reſurrectione ſolidatus; tantus Sanctorum ſurrexit chorus, ut ſicut cælum ornatur ſideribus, ita Sanctis decoraretur hic mundus, & ubique Domini declararetur virtus. Cùm ergo Religio Chriſtiana per mundi floreret climata, & multi honeſtam ducerent vitam, Dei favente gratia fuit tunc inclytus vir in vita ſua valde venerabilis, juſtus, bonus, placens Deo, parentibus Chriſtianis progeni- *Sindulfus magnis virtutis æqualis.* tus, nomine SINDULFUS. Quem bonorum omnium dator, qui ſponte Iuſtos diligit omnique bonæ animæ virtutem tribuit benignitate ſua, ſic in bonum provexit, ut orthodoxæ fidei anchoram in ſacro pectore gerens & vitam cœlibem ducens, tantam mente geſtaret religionem, tantam moribus prætenderet ſanctitatem, ut viris religioſiſſimis

nis de quibus nuper referuntur virtutes, per omnia putaretur æqualis. Nam ſicut pulchra roſa, vel ſpecioſiſſimum lilium, aut ſtella clariſſima, luciſve columna; ſic iſte meritis inter virtutum viros ſuo tempore reluxit. *Circa ann. 6c. Octob. xx.*

2. Fuit enim beatiſſimus Dei Sacerdos Sindulfus hilaris mente, vultu clarus, moribus manſuetus, dives bonorum operibus. Quæ prima erat virtutum hunc accinxit caritas, proximáque luce vernans in gloriam exaltavit humilitas, ac vinculum totius perfectionis modeſtiſſima exornavit caſtitas. Studebat omne opus laude dignum implere, iuſtitiam colere, Deum ſuper omnia amare, mente ſancta cæleſtia cogitare. Erat miſerorum conſolator, pauperum recreator, pietatis conſervator. Crevit in Eccleſiaſticis gradibus quouſque fieret æterno Deo Sacerdos dilectiſſimus. Qui ob amorem cæleſtis regni cervicibus ſuis leve jugum impoſuit Chriſti. Cúmque quotidie ſtuderet vir fieri perfectus; exemplum ſequens beati Abrahæ Patriarchæ, relicto genitali ſolo cunctiſque quibus delectantur ſæculi amatores, paupertatem Chriſti ſuper divitias ambiens & pro amore ipſius peregrinationem expetens, Angeli * referens inſtar, tempore Brunehildis Reginæ Francorum ex Aquitaniæ partibus unde erat oriundus Dei, ut patet, diſpoſitione placidis ſe paſſibus in hujus Remenſis Civitatis contulit regionem. Quem Chriſtus tanta gratia proſecutus eſt, & ſic venit ſpiritualibus delibutus unguentis, & redolenti virtutum fragrantia inſpirans, ut poſſet dicere cum Apoſtolo: *Chriſti bonus odor ſumus Deo in omni loco.* Et quia ex totis præcordiis ſuis ſummopere Chriſtum dilexit, nomen ejus ſanctum invocavit, & ipſe in miſericordia ſua omnes vias ejus ad juſtitiam dirigebat, ſanctique Angeli ejus almum Sacerdotem ſuum ubique cuſtodiebant.

Sacerdos fuit.

Ejus virtutes.

** l. Angelo teſtante iter.*

Ex Aquitania venit in Campaniam.

2. Cor. 14 15.

3. Hic ergo cellam conſtituens in vico qui vocatur Alſonſia [a] accinctus robore ſanctæ virtutis athleta Dei anachoreticam vitam executus eſt. Nam in ea clauſus & Deo magis quam hominibus cupiens eſſe notus, macerabat jejuniis corpus, & tantâ inediâ caſtigabat, ut parco cibo vix oſſa refoveret. Eſca erat ei interdum etiam poſt ſolis occaſum, panis ſiccus & potus aqua, & ſic per plurimum tempus hoc arido carnem domans inſtituto, veluti quamdam pœnitentiam Deo devotus exhibebat. In orationibus verò, pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus omne illi tempus expendebatur. In talibus actibus & in Deo ſuo, qui fons bonorum eſt, gaudebat: & ita vixit ſobriè, ut imitatoria converſationis Chriſti exempla niteretur exprimere. Quem inimicus humani generis callidè, aſtutéque dæmoniacis phantaſiis, doliſque & multis argumentis appetiit: ſed Chriſti virtus divino intuitu Sanctum ſuum reſpiciens, cujus cenſura ſemper prava coërcet, vires adverſariæ poteſtatis inſurgentis alliſit, ejúſque tyrannicam inſaniam contrivit. Nam quoties diabolicus ſpiritus Sacerdotem Dei tentare nitebatur; toties ars ejus maligna & doloſitas verſuta à ſancto viro contemnebatur. Chriſti enim victoria fretus cernebat diabolum pavidum, nec culicis vel formicæ virtutem habentem, ſed ſicut invalidum vermiculum vix repentem. Terebat quoque caput impii vermis, vel ſi quando fortior fiebat, cervicem peſſimi premebat ſerpentis; nec ſuggeſtionibus illius aſſenſum præbebat, ſed erigentem ſe ſive comprimentem æqua lance penſabat. Tandem agonithetæ ſui Dominus miſertus, qui pedes Sancti ſui ſervavit, & in gloriæ magnitudinem illum exaltavit in ſpiritu furoris ſui inimicum abſtulit, ac tela ejus in quibus confidebat confregit. Conſolatus eſt quoque Dominus ſervum ſuum, & dedit ei gaudium & lætitiam & pacem cunctis diebus ſuis.

Anachoreſin cum magna maceratione ſectatur.

Tentationes vincit.

4. Et quoniam licet quis velit bona ſua abſcondi, à lumine in quo fiunt manifeſtantur; ſic iſdem vir Dei beatus Sindulfus quamvis ſe tali clauſuræ manciparit & Deo ſervire ſecretè in abdito cellulæ delegerit; tamen ab eo qui opera ejus vidit, in exemplum ſanctæ converſationis multis manifeſtatus eſt. Placuit enim Deo vita ejus: memoriam ejus inter homines conſtituit. Cognoſcentes namque populi Dei Sacerdotis ſanctitatem & magnam gratiam, diligebant ſervum Chriſti, & jocundam glorioſámque faciem ejus ardenter videre feſtinabant, Deum magnificantes & ipſi gratias agentes. Ita enim pacificum vultum habuit, & magnæ cujuſdam gloriæ faciem, tantæque os lætitiæ, ut quiſquis Sanctum virum videre mereretur, exſors mæſtitiæ omnis redderetur. Lucebat enim in eo juſtitia, ſanctimonia, benignitas virtutum cumulus omniſque bonitatis ſpeculum erat. Cernebant in terreno vaſculo theſaurum Dei & hominem Angelum factum videbant. Tantus autem odor ſanctitatis ejus ad omnes pervenit, & ſic de ſanctiſſimis factis opinio crevit, ut fama bonæ actionis procul motus cunctos deſiderio ſui plurimùm accenderet; veniebántque ad eum & honorem ei deferentes exoſculabantur manus ejus & genua ejus, & Deicolam amantiſſimúmque patrem vocabant.

Virtutibus ſuis homines ad ſe trahit.

5. Erat autem ſermo Sancti viri ad omnes de Prophetis & Apoſtolis & Evangelio Chriſti. Nam datum erat ei donum intelligentiæ ab Altiſſimo, & ita eum ſcientiarum Dominus inſtruxit, ut eum in edito ſapientiæ ſolio collocaret, & divina illuminatione illuſtratus, quæ erant utilia & quæ cunctis proficua prædicaret, multóſque admonitione ſancta ad Dei gratiam perduceret. Sic eſt virtus tua Domine hoc opus tuum quod ope-

Eis verbum Dei prædicat.

[a] Alſoncia, *Auſſonce*, vicus à Durocorto Remorum quatuor leucis ſepoſitus ad plagam Orientalem.

Circa ann. D C. Octob. xx.

taris in Sanctis tuis. Hæc omnia efficaciſſima pietas tua facit, qui ſolus mirabilia magna facis. Per te bene operantur ſervi tui, per te hic pater noſter beatus SINDULFUS cæleſtem in terris converſationem agebat & ſpirituali agone diabolum vincebat: per te etiam divini verbi ſemine multos ad æternum ſalutem erudiebat.

Ejus virtus ſpecialis, terrenorum contemptus & cæleſtium aviditas.

6. Quod verò memorabile erat in ſancto viro ſilentio ſuperſedendum minimè cenſeo. Plurimi Sanctorum diverſam Dei gratiam in vita ſua aſſecuti leguntur, & ſic ut hic fide emineret, ſpe alter præpolleret, alius caritate præcelleret, iſte quoque humilitatem maximè coleret, ille pietatem nutriret, quidam continentia vel caſtitate fulgeret, ceterique virtutibus diverſi tamquam felici dote bonorum in magna venuſtate niteſcerent. Ex quibus quaſi quibuſdam multi generis lapidibus muri cæleſtis Ieruſalem conſtruuntur, aut velut ex variis pulcherrimæ ſupernæ patriæ coronæ texuntur. Hic autem prænobilis Dei ſignifer & inclitus princeps beatiſſimus SINDULFUS, ita in qualibet virtute perfectus erat, ut nullam bonarum rerum poſſeſſionem ſibi vendicaſet, & quid in eo magis laudari poſſet perpenſus cenſor vix neſciret. Vt Creatoris ſui oculis complaceret, hoc erat ejus labor, hic cardo totius deſiderij, ut dum volubili ſole frueretur & reciprocum flatum traheret, ſpiritu & mente in ſervitio Dei ſolidè perſiſteret. Inſtanter itaque gemma Dei & margarita pretioſiſſima ſanctus Sindulfus multis annis cum devotione omnipotenti Deo famulatum impendens magnum quoddam cæleſtis ſideris exemplar erat, & meritorum multiplicitate lucens, divina promiſſa & æternitatis bravium à perenni Rege expectabat. Concupiſcebat eum qui formoſiſſimus eſt, ut norunt beati oculi Sanctorum, ſed Deus ad hoc deſiderium ejus differebat, ut dilatione auctum dignum præmij reciperet fructum.

Pro omnibus orat.

7. Sciens verò quia qui perſeveraverit uſque in finem hic ſalvus erit, Dei cultus conſervator idoneus extitit, & thronum pietatis ejus humili contritóque corde pro ſe & pro cunctis aſſiduè adiit. Orabat enim ſanctus vir non ſolùm pro ſe, ſed pro omnium ſalute fidelium: obſecrantique ei crebrò patuit janua largiſſimæ miſerationis Dei. Numquam digniſſima mens ejus cælo aberat, ſed jugiter patulo hiatu mentis Deum ſitiebat: quem in corde hauriens, & plenum pectus ſanctitate gerens totis viſceribus ſpirituali lætitia refluebat. Et quia beatus & ſanctus Sacerdos animæ meritum clarum valde ſciebat apud Deum, hanc probitatis lumine & cunctis virtutum monilibus exornare contenderat. Quod ut poſſet, & ipſi collatum eſt munere divino, ſcilicet ut mereretur effici civis cæli, & aſcribi caſtris Regis æterni.

Senex vincit fervore juvenes.

8. Cùm verò jam beatiſſimus Chriſti Sacerdos SINDULFUS ævo eſſet maturus & plenis annis præditus, tantus illi inerat fervor, ut quando ſe remiſſiùs agunt, hic beatus vir ampliùs pro cæleſtibus laboraret. Ergo omni ſtudio & feſtinantia ad montem ſupernæ hereditatis recto calle properabat, & licet ætate defectus eſſet, amor vires reddebat. Certabat etiam in Chriſti militia tirones ſuperaſe; nec onus Chriſti ſibi ſuave volebat aliquando deponere. Dum laboribus darent tempus dies, optabat in lacrymis ſeminare, ut pòſt ſemper in gaudio meteret. Hunc pulchrum vitæ ſtatum caro ſibi devinxit amore & ſemper hic concupivit tenere, & Deus cordis ejus Inſpector voluntatem illius dignatus eſt adjuvare, apud quem numquam ingrata eſt ſervitus: àtque ita miris modis ejus gratia dives, ut quod ſimpliciter recipiat, centuplicato fenore rependat, à quo tanta gloria mentis acquiritur, quanta nullo modo concipitur. Quam videre tanti eſt honoris inſtar ut eum beatus vir mutuaſe non ſperet cum rebus quas totus mundus poſſidet, & ita feliciter exaltetur, ut vertice ſideribus inferatur.

Dei liberalitas in gloria erga electos.

Vbi in amicitia Dei decoratus non fidei ſuæ pignore fraudabitur, ſed etiam pluſquam ſpe præſumeret accipere merebitur. Hîc illa ſublimia munera inveniet, quibus gaudent omnes qui ea adepti fuerint; ubi fas eſt parvis magna ſperare, & vilibus pretioſiſſima commutare: ubi tanto qui meritus fuerit ditabitur honore, ut auctor illius non alius quàm Deus poſſit æſtimari: ubi qui hîc pro eo cum vili veſte proceſſerit, auratis illam veſtibus mutabit. O beatiſſime Pater Sindulfe talia membra tua decent geſtamina, quæ hic pro Deo non recuſabant eſſe vilibus induta. O felix qui his te dignus ingeſſiſti, ò miles beate qui te talibus contuliſti.

Sindulfi obitus.

9. Beatus igitur vir SINDULFUS poſt diuturnam terreni incolatus peregrinationem, in qua Chriſtum elegit, rebus omnibus præpoſuit, & illi indefeſsè ſervire ſtuduit, tandem quod optavit invenit, ut hinc ſancta illius anima ab Angelis in ſinum Abrahæ portaretur, & Deo artiùs jungeretur. Reliquit terreſtrem tunicam, & indutus eſt ſtola gloriæ; reliquit parietes luteos, & ætheream domum & communem Sanctorum promeruit patriam perpetuo ſemper ſole fulgentem, ubi ſincerum ſemper diem videt, ubi inæſtimabilis lux auratum iubar jacit, ubi cæleſti ornatu mentem iuvat, delectàtque videre Senatores cæli coronis redimitos aureis, & palatia extructa gemmis, lacteiſque baſibus & niveis ſubnixa columnis. Proſpicit nunc omne candidum omne conſpicuum, ſub pedibúſque videt ſidera, & cum grege candido ſequitur agnum quocunque ierit. O beate Pater Sindulfe etſi in terris quondam natus fueras, cælo genitus extitiſti. O beata anima cujus gloria Dei eſt, magna tibi data præmia confido, & dari meruiſſe approbo: quæ fixa tibi manent in æternum, & priùs gloria natis hominum auferetur quàm tua præmia

niuntur. Quid deeſt tuæ animæ quæ tantum habet bonum in regione Iuſtorum? Pri- Circa ann. DC. Octob. xx.
mum forte amantiſſimus placet, & cum perpetuitate creſcit amor illius. Obtinuiſti, ut verè fateor, honores quibus divitiæ nullæ præferuntur, immo nec aliquatenus eis coæquantur. Deinde Regem tuum quem ſemper deſideraſti, Angelóſque & Sanctos ejus felicibus oculis cernis, de quibus dicere omne ingenium deficit, & lætitiæ cantica audis, & perennibus gaudiis ſine fine perfrueris. Qua propter multarum miſeriarum memor ora pro nobis Sacerdos beatiſſime, quatenus piis precibus tuis fideliter vivere, & cum Chriſto ſemper eſſe mereamur.

10\. Beatiſſimus denique Sacerdos Dei SINDULFUS poſt tranſitum ejus ſepultus eſt honorificè in Eccleſia prædicti vici, ubi cellam ſibi fundaverat, Angelis & Sanctis gaudentibus & Deo laudes canentibus, hominibus quoque piis de obitu ejus flentibus & de meritis exultantibus. Scriptúmque eſt Epitaphium hujuſcemodi ſuper tumbam ejus. Sepultura & epitaphiū.

SINDULFI merito recubant hic membra ſerens,
Hic Cella clauſus velut in Eremo bene vixit.
Adgaudens huic progenies Aquitanica vertit
Tunc regnantis ſceptra Regina hujus BRUNEHILDIS
Sublimiſque chorus refulgens labente relucet.
Tripudiant teſtes, ſeu miſſi, Pontificéſque,
Carmen virgineus cætus canet Omnipotenti.
Interea gaudet chorus, emicat & polus omnis.

Tranſiit autem beatus Confeſſor Chriſti & Sacerdos SINDULFUS ad Dominum & ad felicitatem perpetuam tertiodecimo Kalend. Novembris. Qui in gymnaſio contemptus mundi ſpiritualiter agonizans, volubilem ſolem vertit in uſum, ac perfectè præſens ævum deſpiciens, ex toto corde ſecutus eſt Chriſtum. Cujus converſatio virtutibus & miraculis coruſcans cœlibem declarat eum vitam duxiſſe, quique duplicem terram efficaciter fugiens atque ab ea exiens cum Patriarchis in lacrymis ſeminans, fructúmque ſanctæ converſationis relinquens, cum Apoſtolis ſeipſum pro Chriſto mactans, cum Martyribus utraſque manus de ſalo hujus peregrinationis protendens ad litus, cum Confeſſoribus digitos ſuos implens myrrha probatiſſima, cum Virginibus animæ ſuæ Sponſo reſpondit cantico novo, quouſque illi occurreret ſuper montes aromatum ſimili capreæ & hinnulo cervorum.

Dies obitus. Quomodo omnes Sanctos ſit imitatus.

MONITUM.

DE S. Sindulfi Reliquiarum Tranſlatione agendum Sæculo IV. Benedictino, Era Chriſtianæ Sæculo IX. quando ejus corpus ex ſepulturæ loco in Altumvillare Monaſterium diœc. Remenſ. Ord. S. Bened. delatum eſt.

VITA S. MARTINI ABBATIS VERTAVENSIS * IN ARMORICA.

Circa ann. DC. Octob. xxiv.

* Sic MSS. non Vertavenſis.

Ex MSS. codd. Monaſt. Compendienſis & Vertavenſis.

OBSERVATIO PRÆVIA.

PRæter Vitam S. Martini Vertavenſis Abbatis hic exhibemus librum Miraculorum, quem ab eodem Auctore ſcriptum merito ſuſpicari licet. Nam num. 9. hæc verba leguntur: Iam diximus qualiter ad ejus commotionem Herbadilla ſit obruta: *quæ res non in libro Mirac. ſed in Vita deſcribitur. At verò Miraculorum Scriptor paullo poſt Normannorum tempeſtatem ſe vixiſſe ſatis demonſtrat, dum num. 8.* ARNULFUM *quemdam, cui utraque manus a Normannis præciſa fuerat, ſibi notum teſtatur. Porro idem auctor S. Martini miracula* à venerabili SIGUINO Archidiacono partim deſcripta *fuiſſe aſſerit num.* 4. ex quibus, *inquit*, pauca hic inſerimus.

1\. PRÆCLARA cæli luminaria dudum per orbis refulsêre climata, quorum exempla adhuc velut æthetea in univerſo mundo reſplendent ſidera, Sanctorum ſcilicet Martyrum, ac ſapientiſſimorum Præſulum, qui ſeipſos Deo devotam offerentes hoſtiam, eximiis almam decoraverunt virtutibus Eccleſiam, quam & verbo prædicationis, & exemplo ſanctæ operationis texêre, dum præſentes mundo aderant: & adhuc regere non deſiſtunt, dum virtutibus ornant, precibus adjuvant, & exemplis illuminant. Ex quorum numero vir inſignis MARTINUS Vertavenſis Abbas a, & in

a Non confundendus cum Martino Santonenſi Abbate, de quo Gregorius Turon. de Gl. Conf. cap. 57. neque cum Martino Maſſico, cujus geſta nos ſuprà ex Gregorio M. lib. 3. Dial. cap. 18 retulimus, ut quoſdam nominum communio fefellit.

Circa ann. DC. Octob. XXIV.

vita ſua ſapientiæ virtutiſque fulſit honore ſplendidus, & poſt carnei ergaſtuli exitum præcelſis radiat magnalibus.

Martinus Namnetenſis.

2. Hic civis Namnetenſis alto parentum claruit ſanguine, ſed clarior divinæ floruit virtute ſanctitatis, ac ſapientiæ; qui dum liberalibus imbuendos ſtudiis, litteratos iis decertaret exercitia, coævos probatur almæ præiſſe ſophiæ præeminentiâ: cujus exercitatus iſtibus, quàm ſanctos, quàm induſtrius, quàm virtutum culmine viguit eximius, noſter (ut ita dicam) ſermo explicare minimè prævalet. Quibus niſus alta conſcendere gradibus, Eccleſiaſticæ quoque militiæ ordinibus adſciſcitur, Levitéſque ſacratus, factis Deo digne actis ſollicitus famulatur, ſubque Pontifici decenter obtemperans, pietatis favore ſociatur, cujus etiam hortatu, quæ ſitienter exhauſerat, divinæ ſapientiæ paſſim mittebat flumina, & verbi Dei agris cordium reſpergebat ſemina: Sapientibus & inſipientibus, juxta B. Pauli documenta ſe debitorem eſſe cognoſcens, tam doctos decorabat celſis monitis, quàm & indoctos apertis inſtruebat præceptis, quoſdam roborando ad virtutum provocans culmina, quoſdam deterrendo à pravitatis retrahens nequitiâ.

Fit Diaconus & concionator.

3. His & hujuſcemodi ſtudiis idoneus prædicator approbatus, ad convertendam cujuſdam urbis plebem, à B. Felice [a], qui tunc Cathedram Eccleſiæ Namnetenſis poſſidebat, & ejus Pontifex exiſtebat, dirigitur: quæ urbs Herbadilla [b] ab incolis dicta, Ligerinis ſeu marinis mercibus referta, rerum opulentarum renitebat copiis, ſeu idolorum multiplicibus ſordebat ſpurcitiis, ditiorem ſe putans excellere, quæ tam multo deceptionis involuebatur errore. Quorum prædictus Præſul miſeratus ignorantiam, MARTINUM ad inſinuandam illius lucis delegat veritatem. Quam urbem vir beatus ingrediens, doctrinis ſalutaribus inſtat fervidus, palàm cæleſtis regni credentibus gaudia pollicens, & horrendas gehennæ pœnas infidelibus denuncians, de portentis quoque deorum multa diſputans, quàm vana, quàm eſſent inutilia diſſerebat: unde errores ſui mundo adhuc rudi laqueos inferri cœperint ex antiquorum teſtimoniis proferebat, & quòd cultoribus ſuis numquam profuiſſent, exemplis manifeſtiſſimè depromebat: Divinitatem in cælis manere, his verò vanis figmentis nullam ineſſe divinitatem edocebat. Hæc autem vana ſpernere, hæc deſerere, hæc penitùs ut ſtercora abjicere; eſt ſolum Deum cæli, terræ, maríſque factorem benedicere. Hunc eos veraciter adorare monebat, qui genus humanum in principio ad ſuæ ſimilitudinis honorem condidit, & fraude diaboli deceptum à poteſtate ſævi perſuaſoris eripuit.

Infidelibus Chriſtum prædicat.

Eorum ruinam prævidens recedit.

4. Hanc cæleſtem beati viri doctrinam plebs veſana deſpiciens, & cachinnis inſani pectoris exprobrans, dum vitæ ſtuder irridere lumina, æternæ mortis & inſtantis periculi ſibi aperuit limina. Quod B. Martinus alto contemplatus ſpiritu, dum vulgi debacchantis increpat facinora, nec tam proficere ſalutari prævalet doctrinâ, cæleſtem percipit admonitionem, quo perituram flagitioſæ gentis quantociùs exeat urbem. Cujus ille periculum imminere proſpiciens & ſupplicium condolens, ſuum quem ſolùm ad hoc exhortari prævaluit hoſpitem, junctâ jugali, commonendo tandem educens, ab urbe egredi compulit; præceptum ingerens, quoddam datum ſimile, ne ſcilicet ſæva fugientes antea diſcrimina, ad perditionem perfidis illatam erronea retorquerent lumina. Ipſe verò ab induratæ recedens plebe Dominum fertur invocaſſe, ut ipſe perfidiæ vindex & hujus urbis judex exiſteret quæ monita ſalutis & verba vitæ ſuperba repuliſſet. Mirum in modum dicta vatis cum juſto Judice concordantis cæleſtia arma inſequuntur ultionem, terráque ſubſidens rimis fatiſcit patulis, & mare pereuntia abſorbet mœnia procellis. Ad cujus diræ multitudinis pereuntium ſonitum, comes mulier attonita & muliebri uſa levitate, vultum indirectum continere non valuit, reflecténſque faciem, ut quondam illa uxor Angelorum hoſpitis, ad pœnam converſa ſuam durum fertur diriguiſſe in lapidem, interiitque cum perfidis quæ non ſtuduit cum fidelibus rectitudinem tramitis.

Peregrinari ſtatuit.

5. Sanctus ergo vir Martinus hæc cernens, & tantarum animarum perniciem ingemens auctorémque mortis eorum ſe memorans, lacrymarum ſemet cœpit abluere fluctibus; flexo ſe deſtinans animo fletibus, ſeſéque tradens luctibus, ſæculum penitùs deliberans relinquere, nec jam deinceps ad cujuſlibet dignitatis apicem redire. Calcans itaque celſa mundi cacumina, arcti callis cæli celſa petens ardua aggreditur: terrenaque deſpiciens, ſolùm cæleſtia quærens, ad exteras & ſibi incognitas regiones properare feſtinat ac provincias: demum iter nimis laborioſum ſibi aſſumit. Hic titulo inſignis reveren-

a Felix Epiſc. Namnetenſis in Armorica ſæpiùs à Venantio Fortunato commendatur, præcipuè in lib. 3. Carm. 5. & ſeq. Præfuit Sedi Namnetenſi ab anno Chriſti D. L. ad DLXXXIII. ſiquidem ex Gregorio Turon. in lib. 6. cap. 15 anno Epiſcopatûs ſui XXXIII. ætatis LXX. Childeberti ſecundi VII. mortem obiit, poſtquam Conciliis Pariſ. III. & IV. & Turon. ſubſcripſerat.

b Urbs iſta dirutâ à Julio Cæſare Namnetum oppido non procul à Ligeri ad Boloniam fluvium à Namnetibus paludibus conſtructa, dicta eſt Herbadilla, vulgo *Herbauges*, ob paludoſas herbas quibus locus is abundabat. Eadem verò civitas ob deſpectas Martini Vertavenſis (uti hic dicitur) conciones terræ hiatu abſorpta in magnum converſa eſt lacum, Grandis-loci nomine ob id appellatum, vernaculè *Grand-lieu*, teſte Alberto de Monte-relaxo in hujus S. Martini vita. Certè ac quis hoc prodigium in fabulis habeat, ex ipſo lacu in duo fere milliaria porrecto veterum ædificiorum rudera, tigna, variáque ſupellex etiamnum extrahi ab incolis feruntur.

ne quidem Martinus, virtutum meritis perſpicuus ac nobilis, univerſam Europam in pere- Circa ann. DC. Octob. XXIV.
grinationis mercede confecit. Hic in montium ſpecubus latitans, gelu frigoréque car-
nem ſui corporis domans, ſpiritúique ſubjiciendo eam labra pallida geſtans; illic verò
diverſarum loca (ut præfati ſumus) regionum Sanctorum peragrans; iſtic autem diverſi
operis effectum, ſcilicet pontes ſupra rapidiſſima flumina (quæ uſque hodie veram eſſe Multis prodeſt.
noſtram confirmant aſſertionem, & ita adhuc in ſua permanent ſoliditate ut fuerunt,)
adeò mirabiles, ut omne artificium humanum tranſcendant. Fontes etiam ſplendidiſſimi
ejus per orationem de arvis producti, non ſolùm cultis in locis, ſed etiam incultis, in
ſola baculi ipſius fixione vivaciſſimè emanant, uſque in præſens lenes dulciſſimis & criſ-
pantibus aquis uberrimi.

6. Sanè de his aquis plurimæ ſanitates conferuntur ægrotis, de quibus non ſolùm pe-
regrini, ſed & cuncti inter calorem æſtatis nimium ſitis aſſiduæ validum extinguentes ar-
dorem, miſericordiſſimum Deum glorificant Martini, qui ſic quotidie per Martinum non
ſolùm ſalutem operatur corporum, ſed & animarum. In Alpium quoque lovia quantum
laboris impenderit hic orbe colendus omni, ut pervia fierent; & quomodò toto niſu
mentis ibi elaboratum eſt ab illo, ut meabile redderet idem iter omnibus, nullus mor-
talium ſermone comprehendere poterit ſuo; tamen varia pro viribus ſuis commercia in
naviculam æquoreis fluctuantem undis afferentem, atque ſalutaria dogmata imbribus ir-
rigantem quoſque valebat, æterna pro hoc nunc à Domino conſequitur lucra: non ſolùm
autem in cæleſti patriâ gaudia poſſidet abſque fine manſura; ſed ita præfinitum eſt à Chriſto,
ut quo habet ipſe nomen Martinus honorem. Quis locus ſanè eſt in terrarum orbe tam
procul poſitus & abditus; qui beneficia iſtius glorioſiſſimi & cum honore nominandi
Martini non percepit? aut quis religionis Chriſtianæ ita eſt extraneus factus qui non ejus ſen-
tiat auxilium? neque enim hæc vox mea ſolius eſt, ſed teſtes ſunt cunctæ Europæ gentes, id
eſt Germanicus, Hiſpanicus, Gothus, Gallicus, Scottus, Britto, Vaſco, Saxo, Burgundio, nec-
non & aliæ quampluimæ barbaræ nationes limina Apoſtolorum Romæ frequenter adeuntes.

7. Omni laude digna in B. Martino ſanctitatis reverendæ immenſitas, quæ & eſurien-
tibus cibum ſapientiæ ponit Gentium in ſalute, & ſitientibus potum ſpiritualem & aquam
dat in virtute. Certè quod de ſe Apoſtolus, immò & Doctor Gentium Paulus protulit, 1. Cor. 9. 22.
in te, Confeſſor venerande, completum videmus eſſe. Omnia enim gentibus omnibus
factus es & populis, ut omnes lucrifaceres, & cunctis ſæculis poſt te futuris prodeſſe vo-
luiſti. O egregie ſacer Martine qui nobis omnibus generaliter tuos reliquiſti ſudores, ſanè
admirari potes, ſed tua virtus vel meritum enarrari nullo modò poteſt. Te primùm in
Occiduis partibus cunctæ gentes nomine Martinum floruiſſe agnoſcant in virtutibus,
quem videlicet Advocatum apud Deum atque ſequeſtrum habere confidant ac merean-
tur. Hic eſt enim, ò populi, beatus Pater veſter Martinus qui vobis quotidiè philoſo-
phiæ verba proculdubio intonat dicens: Videte cariſſimi quoniam non ſolùm mihi labo-
ravi, ſed & omnibus vobis. Verè enim & nobis & ſibi laboravit, ſi ſecuti ejus veſtigia
fuerimus, & ipſius imitemur innocentiam. Quapropter ſexus uterque, omníſque condi-
tio, ac multò magis peregrè proficiſcentes, timentes Deum ſemper Martinum pro ſancta
matre quæ eſt in orbe toto Eccleſia, ab optimo Paſtore CHRISTO IESU aggregata pro Re-
gníſque Chriſtianitatis totius ſalute interpellet & ſtatu. Quia verò de diverſis ejus diſputa-
vimus exercitiis pauca, nunc ad ea veniendum eſt qualiter eremum petiverit.

8. Silva namque eſt quæ ab incolis regionis uſque in præſens *Du-Men* [a] nuncupatur:
ad hanc Beatiſſimus vir Martinus veniens, ipſâ perluſtratâ modicum in ea extruxit ex [a] Cellam in ſolitudine conſtruit.
virgultis tugurium, in quo multorum moratur annorum curriculis, humaníſque ſegrega-
tus viſibus, divinis illuſtratur fulgoribus. Cœpit itaque ruralem ſolitarius vitam agere, ra-
dicibus herbarum addiſcens vivere, non aſſuetus ſæculo humum fodere, operíque ruſti-
cano pronus inſiſtere; ut juxta Pſalmiſtæ vaticinium, labores manuum ſuarum manducans
beatus eſſe valeret, & bene ſibi aſſoret. Vbi fertur fontem aquæ ſibi miniſtraſſe vini po- *Pſal.* 127. 2.
cula, & non nata lymphæ ſcaturigo falerna præbuiſſe. Cúmque jam Dominus accenſam
lucernam non ſub modio tegere, ſed candelabro ad illuminandas animas deſtinaſſet impo-
nere; incolarum circumquaque degentium inſpiravit animis, uti hunc virum Dei requi-
rerent, & ſæpius adeuntes inviſerent: quibus viſitationem frequentantibus fama ipſius
longè latéque cœpit diffundi, & nomen ejus per ora multorum nobiliter celebrari. Iam
non ſolùm pauperes, ſed etiam quique potentum clariſſimi certatim ſtudebant inviſe-
re, ipſiúſque diſciplinæ ſe & ſuos ſubmittere, uberes agros ei ad ſolamen, ſilváſ-
que ac vineta tradere, quo fultus divinæ largitatis munimine, caſtra cæli diſponere,
& ſervorum Dei ſtudet Cœnobia conſtruere. Tunc in honore Dei beatique Præcurſoris [b] Vertavum condit.
Chriſti Iohannis Monaſterium inſtituit, quod Vertavum [b] dicitur, in quo turmam Chriſto

[a] Albertus *Du-Men*, Britanniæ minoris ſilvam, ru-pem nigram interpretatur.

[b] Vertavenſe Monaſterium, vulgo *Verton*, al. *Vreton* anno Chriſti DLXXV. à S. Martino extructum cenſet Albertus ſuprà laudatus. Duobus ab urbe Namnetum milliaribus diſtat, nunc redactum in Prioratum (ut vocant) Conventualem, S. Iovini de Marnis Abbatiæ Ord. Bened. diœc. Pictavenſis ſubjectum, quem ex noſtris modò regit R. P. D. Iacobus *Sergent*, à quo S. Martini Vitam ac Miracula obſervationibus illuſtrata accepimus.

Circa ann. D. XCV. Octob. XXIV.

militantium aggregans, ipſe quoque cum eis regulari lineæ motum ſe ſubdidit; quam Regulam priorum Patrum decretis inſtitutam, à Tranſalpinis ferunt regionibus ab ipſo delatam a.

b Trecentos habet diſcipulos.

9. Plura prætereà condens Cœnobia b, multáque devotorum aggregans collegia, uſque ad trecentorum & eò amplius diſcipulorum greges traditur cumulaſſe numerum: quos beatiſſimus ille omnes ad celſiora regna verbis & exemplis dirigens, virtutum lumine decorabat; infirmos piis conſolationum exhortationibus roborans, fortes ad celſiora ſemper ſuadens, & ſi quid in his eum pravitatis fortè contigiſſet aſpicere, ad normam rectitudinis toto conamine nitebatur corrigere, cujus ſanctiſſimæ ſtudium ſollicitudinis, & fervidam pii curam regiminis, nec ſermonibus explicare, nec apicibus quoquo modo valemus exprimere. Cujus rei gratiâ curam omnibus ſollertiùs exhibens, & Fratres ardore caritatis fervidus inviſens, atque paternæ benignitatis eis munia dependens, devenit Durivum c, in quo binis Deo militabant caſtris fortium cœtus athletarum, & caſtarum chorus Virginum. Illic dum apta quibuſque cæleſtis vitæ miniſtrat pabula, utpote fidelis ſervus & prudens quem conſtituerat Dominus ſuper familiam ſuam diſpertiri ſingulis in tempore tritici menſuram; ecce vocans eum Chriſtus ad ſupernæ remunerationis Præmia, ægritudinis inferens incommoda, pulſare cœpit januam, cui vir beatus confeſtim aperire parat, dum de laboris ſui certus repoſita mercede, atque de Domini confiſus benignitate, eum mox cum amore gaudet ſuſcipere: nec eum metus dejecit de judice, quem exhilarat lætitia de redemptore.

c Monaſterium duplex.

Dæmones ſancto viro in extremis poſito apparent.

10. Corporis itaque viſibus ſenſim defatiſcentibus, vir ſanctus cælo intentus, divinis anhelat ſtare conſpectibus, cùm ecce tetros videt adventare ſpiritus, quos tamen in virtute omnipotentis Domini fiſus jubet recedere, & dignas in tenebras ruere. Tandem juſtus ac pius Dominus ejus remunerare dignum ducens certamina, ſeſe ſitientem carceris carnalis ergaſtulo beatam ſolvens animam cœtibuſque Angelicis comitatam ſupernæ beatitudinis perducit ad gloriam, vigeſimo & quarto die menſis Octobris, id eſt nono Kalendas Novembris.

Martinus moritur.

Contentio de ejus corpore.

11. At ubi fama vulgante cariſſimi Patris tranſitum Vertavenſes audiunt, maximo permoti luctu pernici curſu Durivum convolant, corpus almum ſecum devehere geſtiunt, Durivenſibus econtrà reſiſtentibus orta fertur contentio; ſed Vertavenſes ſupero adjuti præſidio, æmulis ſomno preſſis deſidiæ, exoptata ſecum detulerunt pignora; quæ dum gaudentes veloci greſſu deveherent, claudus quidam ſancto funeri factus obviam, Domini per hujus Sancti ſuffragia celerem ſenſit clementiam, ſalutiſque indeptus munera, conviantium æquat veſtigia. Item cæcus quidam hujus beati viri depoſcens levamina, depulsâ cæcitate, clara reſumit lumina. Sicque cum his virtutum inſignibus, bajulis ſacri funeris ad Separis * fluvii pervenientibus litora, mirabile dictu! antiqua reparantur magnalia: & veluti quondam Moſaicæ adventu Arcæ Iordanis retrò ſuſpendit aquas; hîc quoque refluentibus ceſſiſſe traditur undis, ſiccíſque præbuiſſe itinera plantis, & inter miraculorum eximia dignè Deo ferentes præconia, Vertavi tandem perveniunt ad mœnia; ubi ſacrata membra digno locata Mauſolæo, honore deinceps decorata refulgent cælico, & cum fide petentibus facili ſemper illic ſubvenitur ſolatio: cæcis viſus, claudis reparantur veſtigia, paralyticis apta reſtaurantur munia, pravi merita luunt ſupplicia; pii larga ſentiunt beneficia, cujus nos quoque inter adverſa & diverſa præſentis vitæ diſcrimina, indultâ peccatorum veniâ mereamur apud Dominum ſemper obtinere ſuffragia præſtante Domino noſtro Ieſu-Chriſto, cujus hæc exhibet gloria quæ immutabilis permanet in ſæcula. Amen.

Miracula.

* Sevre.

Martini corpus cum inſigni miraculo Vertavum defertur.

a Ex hoc loco non immeritò colligit Menardus noſter in Obſervat. ad Martyrol. Bened. lib. 1. S. P. Benedicti Regulam Cœnobio Vertavenſi à primo conditu impoſitam fuiſſe à Martino, qui eam ex Tranſalpina regione, nimirum Italiâ, detulerat. At cùm hic Auctor dubitanter in eam rem loquatur, id adnotare maluimus quàm affirmare.

b Ordericus Vitalis in Hiſt. Eccl. lib. 6 ubi de S. Ebrulfo Abbate Uticenſi agit, ex veterum fama refert, Martinum Vertavenſem ex Anglia revertentem in Normannia apud Bajocaſſes ſubſtitiſſe, illicque Monaſterium, Duos-Gemellos à duobus pueris vitæ reſtitutis appellatum conſtruxiſſe juvante Ebrulfo adhuc laïco, qui in eodem Cœnobio habitum Monaſticum poſteà ſuſceperit. Orderici conjecturam de ſitu ac nomine loci in quo Ebrulfus Monachum induit, non improbamus; at Monaſterii conditorem Martinum Vertavenſem ægrè admittere poſſumus. Cum enim ex dictis ad num. 3. Felix Epiſcopus, à quo Martinus Diaconus, Sacerdos ac ſacri Verbi miniſter inſtitutus eſt, anno Chriſti D. L. Sedem Namnetenſem obtinuerit; hæc munia Martinus utriúſque peregrinationes expleviſſe non potuit ante annum D LX. quo Ebrulfum jam Monachum inchoaſſe Monaſterium Uticenſe in ipſius Vita ad num. 16. ſuperius probavimus.

c Durivum, *Durio*. ſic dictum à duobus rivulis illuc in unum confluentibus, nunc redactum eſt in Prioratum S. Georgii de Monte-acuto dictum, qui ſicut & Vertavum Abbatiæ S. Iovini de Marnis ſubdita eſt.

MIRACULA S. MARTINI ABBATIS VERTAVENSIS.

Circa ann. DC. Octob. XXIV.

Auctore Monacho Vertavenſi anonymo, qui ſæculo XI. vixiſſe ex num. 9. intelligitur.

Ex Schedis Vertavenſibus.

1. BEATO MARTINO voti ſemper erat continuò Romam ire B. Petri Apoſtolorum Principis ſedem, & ſepulcrum videre: quorum memoriam dum domi eſſet, dulciſſimè conſueverat flere; cuiaque maxima illi erat, ſicubi via foret difficilis, in pontibus ſternendis, lapidibus quoque interdum etiam maximis rupibus exæquandis: quod qui Romam hinc vadunt, ſi ſtudium adhibent, quàm bonæ inſtitutionis vir iſte fuerit, perpendere poſſunt. Sanè quia hæc cunctis notiſſima ſunt, ad narrationis noſtræ ſeriem convertamur.

2. Dum beatus vice quadam ab Vrbe rediret, ſolatio ei erat B. MAXIMINUS [a], qui poſtea factus eſt Treverorum Epiſcopus, quibus ad ſupplementum ſarcinæ deportandæ ſolus tantummodò habebatur aſellus. Itaque cùm veniſſent ad civitatem quæ Sutrium * dicitur, B. Martinus pro coëmendis neceſſariis opidum petit: Maximinus cuſtos aſelli mediis in compitis manet, quo paululum ſoporato miſer aſellus dum paſtu occupatur, viæ limen excedit, & ab obvio urſo intercipitur, & ſine mora conſumitur. Reverſus Martinus ab opido, vectorem ſarcinæ requirit, cum cuſtode conqueritur quid de aſino factum ſit. Denique inquirentes inveniunt urſum ambeſi cadaveris reliquiis inſidentem & cruentos ore proprio ungues lingentem. Fraus non eſt in ambiguo dum fraudator convincitur ore cruento. Quia, inquit Martinus, nobis intuliſti damnum ſolatij, arripe officium aſini, ut cujus factus es invaſor ſanguinis, ſucceſſor fias in adminiſtratione laboris. Ad quam vocem conſurgit urſus, & cervice dejecta manibus famulorum Dei manſuefactus ſubditur, ſarcinamque ſuſcipiens prædo, ſocius Beatorum efficitur: nec præcipientis Martini imperium fera abnuere potuit, quia pectori ejus Chriſti virtutem ineſſe perſenſit. Cúmque ad eum locum ventum eſſet, qui Vrſeria vallis dicitur, ne jactantiæ videretur quòd feram in ſuo obſequio haberent, jubent Sancti abire beſtiam evidentia ſecum ſarcinæ ſigna gerentem. Nam ubi cingulum pectorale & poſtula * fuit, ademptis pilis, cutis nuda apparuit: qui etiam cum honore donatus eſt, ut à nemine captus, nativo fine deficeret, omniſque germinis ſui ſobolea iiſdem inſignibus redimitas propagaret. Vidimus etiam noſtris diebus quoſdam Româ redeuntium ex eodem genere juxta incolarum teſtimonium pelles emiſſe: & domum nihilominus pro indicio detuliſſe. Cujus rei teſtis eſt venerabilis RAINALDUS Andegavorum Vicecomes, qui hæc & alia plurima de Martino ſtupenda narrat miracula.

Vrſus loco aſini Martino famulitium præbet.

* Sutry.

* lege poſtilena.

3. Dicturi autem ſumus rem admirabilem de baculo, quem vir Dei poſt ariditatem multorum annorum medio plantavit Clauſtro. In magnæ etenim arboris molem coaluit, & multis (ſicut vir Dei prædixerat) hactenus ſaluti fuit. Si aliqua rami occaſione avellantur, impunè non cedit. Vnde ipſa arbor nimis horrida, & ab imis ſtirpibus tota videtur comata, quam & ipſi vidimus & amore Patris noſtri toties deoſculati ſumus. In tanta autem admirationis veneratione ab incolis habetur, ut proceres Britonum (quorum viris eadem regio eſt) ſi quando acceſſerint, priùs ad arborem [b] venientes ibidem Chriſtum adorent, & poſtmodum Eccleſiam intrent. Quod Rex ALANUS facere conſueverat, & morem hunc avitis parentibus ſuis fuiſſe dicebat. Eſt autem id genus arboris aptum ſpiculis & arcubaliſticis, vulgo enim dicitur Ivus *. Cúmque poſt multa tempora ibidem Normanni veniſſent [c], duo eorum aſcendentes arborem, arcus ſibi demere ſcrutabantur. Vnus repentino crepitu oculos amiſit, alter decidens colli ſui integritatem moriens contrivit; alter nihilominus dum deſcendere nititur & ubi pedem ponat neſcit, lapſus

Martini baculus in Clauſtro defixus reviveſcit in arborem.

* vulgo Ifs

[a] S. Maximinus Treverorum Epiſcopus alius videtur, ut qui Conſtantino Magno imperante floruit. Similes habet tricas S. Viventij Confeſſoris vita apud Bollandum 13. Ianu. in qua Viventius S. Hilario Pictavorum Epiſcopo ætate æqualis, & tamen (ſi Deo placet) Martino Abbati Vertavenſi familiaris fuiſſe dicitur. Errorum cauſis inveſtigandis ſuperſedemus.

[b] Cernitur etiamnum illius arboris truncus, cujus particulas incolæ avidè capetunt ac religioſè ſervant.

[c] Nempe anno Chriſti DCCC. XXXII. ut Albertus refert.

Circa ann. DC Octob. XXIV.

illico coxma ſibi maleſanus confregit : quod videntes ceteri pavore percuſſi, præſumere ulteriùs talia non ſunt auſi.

Vertavi floreus ſtatus.

4. Locus autem idem per multa temporum curricula nobiliſſimè floruit, Patréſque ſtrenuiſſimos habuit, donec ex permiſſu pij Iudicis Paganorum immanis rabies excrevit: ex quibus Patribus unus fuit Launegisilus [a], cujus induſtria & ſagacis animi ſollicitudo legenti Præceptorum noſtrorum tenorem lucidè poterit eſſe manifeſta. Miraculorum quoque copia non defuit, quæ partim ignaviæ oblivioni tradita, partim à venerabili Sequano Archidiacono ſunt deſcripta : quæ pauca hîc inſerimus ut ad tranſmigrationis hiſtoriam ordine eniamus.

Siguinus Martini Miracula ſcripſit.

5. Eodem tempore cùm idem locus clarè polleret, fuit quidam juvenis Tholoſanus claris parentibus ortus, cui à primævo nativitatis exordio eundi & videndi officia negata ſunt. Qui per ſomni quietem audivit, ſi Martini tumulum petas, illicò ſanitate gaudebis. Ignorans hic cujus Martini ſuffragium petere juberetur, Turonis urbem ſubvectus à B. Martino de recipiendæ ſanitatis gaudio auditus non eſt. Poſthæc Salionum [*] petens cùm nihil proficeret, rurſum jubetur in ſomnis Vertavum adire, de hoc Martino ſibi juſſum fuiſſe. Qui conſurgens afferri ſe præcepit, & ad Vertavum die quæ Dominica habebatur, maturiùs advenit. Sed antequam ad Monaſterij limina peraccederet, audivit voces Fratrum in principio Miſſæ Antiphonam, *In voluntate tua*, canentium : quo audito caput erigens, clare Monaſterium cœpit intueri, exſiliénſque de lectica qua vehebatur abſque ullo adminiculo, ad beati viri veonerandum acceſſit ſepulcrum ; ubi diutiùs præ gaudio lacrymatus, cum ſurrexiſſet ſciſcitantibus Fratribus cuncta explanat, & locum eumdem pro poſſe muneribus ſatis honorat. Fratres læti & alacres, innumeras Chriſto & fideli ejus famulo referunt gratiarum actiones.

Cæcus lumen recipit.

[*] Saumur, ſupra Ligerim.

Centulfus Dagoberti nutu Vertavenſe Monaſterium ſpolians pœnas luit.

6. Rex Dagobertus Francorum Reipublicæ Princeps cùm multis & variis bellorum eventibus premeretur, de Cœnobiis Sanctorum multa abſtulit, quæ ſuis militibus partitus eſt. Hæc autem ut præſumeret, perſuaſus eſt Centulphi conſilio, qui erat Princeps aulicus nimis callidus & ſuaſioni idoneus. Cùm Rex juſſiſſet, conſilij ipſe exſecutor foret, cœpit facultates ſanctorum locorum inquirere & medias tabulis fiſcorum Regalium inſcribere. Quod exſequens, ſimilia cùm facturus Vertavum veniſſet ubi nobilis habebantur prædia, mediam eorum partem fiſco addidit & mediam Fratribus reliquit: qui licet dolerent, tamen quia his ſolis cenſura hæc non proceſſerat, tacendum putaverunt. Centulfus ad Regem profectus eam quæ reſidua fuerat prædiorum partem integrù poſſeſſionibus aliorum Sanctorum mentitus eſt eſſe majorem : ſuadebátque Regi id quod remanſerat dividere, ſufficere dicens tertiam partem Fratribus quos in loco eodem ſe vidiſſe dicebat. Adjungens, Vt quid hi quibus jubetur victu & mediocri habitu contentos eſſe, magnorum erunt poſſeſſores prædiorum? Vivant & nobis militantibus & Domino Regi ſervientibus pauciora habere permittant. Quod dicens ſuaſit Regi ſic fieri & ad hoc peragendum ipſe exſecutor miſſus eſt. Qui veniens cùm à Fratribus non ut hoſtis ſuſceptus eſſet, aſſerit ſe invitum ad peragendum Regis veniſſe mandatum. Cui Fratres reſpondentes dixerunt : Si invitus, ut aſſeris, venis, proculdubio manifeſtabis. Quo dicente habere ſe dominum, & ejus ſe ſpernere non poſſe mandatum : Fratres admodum triſtes & impotes rebellionis, Monaſterij ſe recipiunt Clauſtris. Centulfus lætus & alacer dapſiliter pranſurus accubat, ſéque ſocióſque inter pocula ad maturandum propter quod venerant ſermonibus armat. Fratres noctem pervigiles ducunt, & ſacris cineribus Martini adſtantes importunis vocibus querimonias ingeminant ſuffragia poſtulantes. Centulfus epulis oppletus pulcherrimo componitur lectulo, contemptúmque Sanctorum animo deſtinat exaggerare ſuperbo : cùm ecce tempore conticinij videt in conſpectu ſuo duos aſtare viros ſpecie terribiles & veſte fulgentes, qui cùm atroci vultu perquirerent an dormiret, ſolitâ uſus ſuperbiâ reſpondit; Quis es, inquiens, tantæ dementiæ qui me audeas ſuſcitare? Nos, inquiunt : Iohannes [b] & Martinus en adſumus quos deſpexiſti, quibus inſultans prædia hujus loci immeritus uſurpaſti. En morere & commiſſi ſupplicium vel invitus lue. Quo dicto prior Iohannes ventri ejus fortiter elidit calces, & omnia ejus exta ventris ejectione protinùs [*]. At ille ſurgere conatus apertis jam oculis vidit ſibi Martinum baculo inſiſtentem & ſemel graviter in capite ferientem : & diro implens clamore locum, expergefactis ſociis multationis ſuæ auctores ejulando clamitat, & ſic celeri morte ad tartara feſtinat. Quo ita patrato defuit qui eo tempore res ſancti Martini invaderet, vel Fratribus ejus loci moleſtiam inferre tentaret.

[*] ſupple effuſa ſunt.

Principis filiam a dæmonibus vexatam liberat Martinus.

7. Erat autem Princeps, cujus nomen excidit, tranſmarinus in partibus, qui filiam habebat quam atrox dæmonum legio vexare conſueverat, qui dum multimodè nititur opem ferre filiæ, nequicquam quotidie tormenta exaggerabat puellæ. Tandem inſonat dæmonium per os obſeſſæ, Martini Vertavenſis precibus legionem exituram, & quantum

[a] Eumdem eſſe putamus cum Launegiſilo Abbate Henſionenſis Monaſterij, nunc S. Iovini de Marnis, cui Launegiſilo S. Generoſus Abbas ſucceſſiſſe legitur.

[b] Iohanni Baptiſtæ primùm dedicata eſt Vertavenſis Baſilica, ſuprà num. 8. Vitæ.

temporis

expulsionis nostræ viodicate fugam. Ad hanc vocem tot Circa annum DC. Octob. XXIV.
temporis nobis ſupereſt, ô ſocij, cœpit puella, quot ſpiritibus tenebatur aſtricta. Quid faceret
ſtridoribus, tot motibus agi neſciebat, quibus oris eum inquireret, invenire non poterat:
anxius pater: Martinum luſtrarent provincias ſicubi Martinus Inveniretur, & inventus
Legatos dirigit qui cunctas evocaretur. Immenſo maris pelago poſt multos viæ circuitus,
honore cum maximo ad ſe inveniunt, adorant, venerantur, causámque ſuæ navigationis ex-
Martinum Deo volente cùm eos humaniſſimè ſuſcepiſſet, poſtquam eos omni caritate
ponunt. Vir autem Domini vexationis puellæ percunctari cœpit: quod cùm ipſi dicerent
pij ſolaminis fovit, cauſas accidiſſet; Potens eſt, ioquit, Dominus facturam ſuam de
ab infantia ei id morbi causâ Itaque uno ſuorum ſecum aſſumpto cum Legatis vadit, &
manu impij vaſtatoris liberare. Principis jam dicti patriam venit. Legatorum quidam præ-
tranſmiſſo æquoris ſpatio ad nunciant, Princeps occurrit gaudens vehementer quod effectum
currunt, famulum Dei potuerit; jamque ſalutem filiæ teoens corde, veſtigiis reverendis viri
ſui deſiderij invenire agit quod pro ſe Indigno vir Sanctus laborem tanti itineris aſ-
Dei advoluitur, gratias Domini Palatio cum Principe properaret, ſubitò auditur confu-
ſumpſerit. Cùm ergo vir Martini præſentiam adclamantium. Non ſuſtinens ergo iniqua
ſarum multitudo vocum conſpectibus præſentari, multùm diſcerpens vexánſque puellam con-
legio, ſe ſancti viri receſſit in auras. Vir autem Domini ingreſſus jacentem puellam
fuſa & turbida renues fronti ejus ſalutiferæ Crucis ſigno ſoſpitem patri repræſentat, eámque
erexit, & impreſſo ſponſam ſacri velaminis impoſitiooe conſignat.
nec iovitam Chriſti

8. Lætiſſimus ergo pater pro ſalute filiæ, multam auri & argenti coogeriem beato viro Diſcum marmoreum à Principe accipit.
jubet offerri: qui nec oculos ad hæc retorquere dignatus, cuncta pauperibus juſſit dari.
Aliquibus etiam ibi commaneos diebus omnem Principis illius domum fideli ſatis devo-
tione Chriſto mancipavit. Viderat ſaoè Vir Domini Martinus in aula Principis ſupradicti
diſcum marmoreum miræ magnitudinis, miræque venuſtatis: qui ut coofecraret Chriſto
aram, à Principe poſtulavit. Qui libentiſſimè annuens etiam ſubvectionem diſci ad litus
maris uſque providit. Sanctus autem vir cunctis ritè peractis reverti diſpoſuit, & ad mare Eo procimabantur.
uſque properavit, ubi opperiebantur eum qui ſubvectionem diſci fecerant & ex iuſſu prin-
cipis tranſponere pooto debebant. Quibus vir Domini ne in eundo vel redeundo aliqua
generaretur moleſtia, vale dicens eos redire imperat, poteorique Domino ſuam evectio-
nem commendat: impreſsóque in diſco Crucis vexillo eum undis impulit, ſéqoe eodem
ſancto vallans munimine cum fideli ſocio lapidem conſcendit, eadémque die portum Nen-
ſtriæ tranquillimè appulit, mirúmque in modum tantæ molis ſaxum ſuper uodas veluti
molle papaver cocurrit, & nec ventorum procella deviare lapidem potuit, nec pondus
reſidentium in aliquo titubare coëgit. Nimirum Ipſe Chriſtus ſuſtinuit, & veluti altero
Petro, fortioris tamen fidei benignam manum porrexit. Ipſe gubernator, ipſe proreta fuit.
Mox ergo ad litus ventum eſt data evectione diſcum illum Martinus Saviniaco villa de-
portari imperat, & ſubſecutus ſuper altare ejuſdem loci Eccleſiæ in honore Chriſti coaptat,
ubi uſqoe hodie Chriſtus Deus per Martini ſuffragia præbet petentibus multa beneficia.
Hujus rei quam diximus, licet adſint multi teſtes, ipsáque res ſuis utatur teſtimoniis,
unus præcipue eſt ARNULFUS, cui barbara Normannorum utraſque abſtulit manus.
Nam hic ex antiqua Vertavenſis Monaſterij fuit familia, locúmque adhuc incolit qui At-
tarde dicitur, ubi corpus viri Dei diviſis traoſiit aquis, ſicut jam ſupra dictum eſt: in quo
etiam ioco nos fuimus & cum eodem homine ſæpe confabulati ſumus. De quo mirabile
eſt, quia quamvis utraſque manus perdiderit, venationis induſtriam non amiſit, adeo
ut apros qui in loco eodem ferociſſimi habentur, non ſolùm pedicis, ſed etiam haſtâ ad-
ſecutus ſit. Hæc ideo diximus, ut quæ de Martino ſcribimus ficta non eſſe cunctis inno-
teſcamus.

9. Fertur de viro Dei Martino quòd acerbiſſimæ ſeveritatis fuerit, & tam potens & Martini ſeveritas.
efficax, ut ſermo quem protulerit rarò vel numquam incaſsùm ceciderit. Nimirum ut de
B. BENEDICTO ſanctus dicit Gregorius, cujus cor ſe in altum ſuſpenderat, ejus verba Greg. lib. 2. Dial. cap. 3.
incaſsùm minimè cadebant. Iam diximus qualiter ad ejus commotionem urbs Herbadilla
ſit obruta, & erumpente deorſum abyſſo perpetuis aquis ſit adoperta. Quod quoties non
tantùm de orbibus, verùm de aliquibus fecerit locis, ſi exſequi cœperimus, vanas fabu-
las retexere videbimur. Hoc enim de vico olim florentiſſimo Sarlebia nomine peregit,
qui quamvis perennibus aquis oppletus ſit, nomen tamen priſtinum uſque hodie per-
manſit. Multáque præterea ſunt quæ multorum celebraotur ore, naturam humanæ fra-
gilitatis penè excedentia, quæ nos non dubietate poſtponimus, ſed ne tædium legen-
tibus multa faciliùs verborum ingerere videamur: ob hoc etiam quia reſtant plurima
quæ omitti non oportet quæ aut ipſi vidimus, aut cùm his qui interfuere converſati
ſumus.

10. Vir Domini Martinus nolens talentum Domini ſui in terra abſcondere, vicinis & Mortem ſuam prædicit.
procul poſitis verbum Dei feſtinabat nuntiare. Cúmque id muneris exſequens à Monaſte-
rij Clauſtro longiuſculè diſceſſiſſet, ei Angelus Domini per ſoporis quietem adſtitit, ad

obitúmque ejus jam imminere & sd oſtium eſſe denuntiat,
Circa ann. DC. Octob. XXIV. Monaſterium redire imperat, & cùm à Monaſterio tribus adhuc fere millibus abeſſet, ſigna
Qui ſurgens regredi cœpit, moveri, ſonitúmque ſolito clariorem fundere cœperunt. Non
ejuſdem Cœnobij cœpta præſentia, ſed exſilientes cum Pſalmis & Canticis ſpiritualibus ei
Fratres latuit Martini præeuntibus Eccleſiam intrat, & iorer ſacra piæ orationi munia gre-
occurrerunt. Quibus Chriſto commendat: ſurgénſque ab oratione, coram poſitis Fra-
gem ſuum bono Paſtori manibus ſemper geſtarat, quique per Dei virtutem multo-
tribus baculum quem piis medio figit Clauſtro. Hoc ſignum directionis meæ, in-
lum fontium inventor fuerat, hunc quem Chriſto propitio fundavi, plus ceteris om-
quiens, habebitis, quòd locum qui hîc figitur, mei præſentiam vobis repræſentabit, & fu-
nibus amavi. Nam hic baculus erit. Me autem ampliùs vobis converſantem minimè vi-
turæ ætati emolumenti ſalutaris eſt reſolutionis. Bonum certamen certavi, curſum con-
debitis, quia tempus meæ prope imaginem veſtros animos præparate, & per viam Chriſti
ſummavi, fidem ſervavi: ad quam participes meæ ſitis coronæ. Pacem Chriſti do vobis, pacis ejus
me præeunte incedite, ut relinquo vobis. Commendo vos Deo quem ſecuti eſtis, ut
caritatem & meæ dilectionis perveoite poſſitis. Et data pace omnibus Durlvum pro-
ejus auxilio ad cæleſte Regnum
Moritur. fectus eſt. In magno mærore & gravi luctu cunctos reliquit Fratres: cúmque Durivum
veniſſet paucis interpoſitis diebus, tactus dolore lateris (ut ſuprà jam diximus) ad cæ-
leſtia regna pervenit: ſanctiſſimùm verò corpus ejus Deo volente delatum eſt, & in Baſi-
lica S. Iohannis ſepultum Domino annuente.

PROSA RHYTHMICA DE EODEM.

Ex vetuſto codd. MS. Vertavenſi.

LINGVA, corde, mente tota
Nunc MARTINI plebs devota
Recolat ſolemnia.
Cujus probant ſanctitatem
Et ferventem caritatem
Miracula varia.
Dum non credit, caſum dedit
Herbadilla funditus:
Per Martinum Vertavinum
Floret agmeo primitus.
Liberata & ſalvata
Principis eſt filia:
Vrſus cedit & obedit
Remotâ ſævitiâ.
Saxum nare ſcit per mare
Præſentis imperio:
Nectar ſapit fons quem capit
Iſte pro ſolatio.
Ceſſit unda & immunda
Cohors ſub eſſlamino:
Hic redemptus ſum & emptus
Clamat ſacro ſanguine.

Ann. Chr. DC. I. Febr. XXVII.

S. LEANDRI EPISCOPI HISPALENSIS ELOGIUM HISTORICUM.

Leandri elogium ex S. Iſidoro. I. *SAncti* LEANDRI *Hiſpalenſis Epiſcopi res geſtas nemo meliùs novit ac ſcripſit, quàm S.* ISIDORUS *ipſius frater & ſucceſſor, qui in lib. de Script. Eccleſ. cap. 28. germanum commendat in hunc modum, prout ex MS. cod. Thuaneo deſcripſimus.*
LEANDER genitus patre SEVERIANO Carthaginienſis provinciæ Spaniæ, profeſſione Monachus, & ex Monacho Spalenſis Eccleſiæ Beticæ conſtitutus Epiſcopus, vir ſuavis eloquio, ingenio præſtantiſſimus, vitâ quoque tantùm atque doctrinâ clariſſimus, ut etiam fide ejus atque induſtriâ populi gentis Gothorum ab Arriana inſania ad fidem Catholicam reverterentur. Hic namque in exſilij ſui peregrinatione compoſuit duos adverſus hæreticorum dogmata libros, eruditione ſanctarum Scripturarum ditiſſimos: in quibus vehementi ſtilo Arrianæ impietatis confodit ac detegit pravitatem, oſtendens ſcilicet quid contra eoſdem habeat Catholica Eccleſia, vel quantum diſtet ab eis religione vel Fidei ſacramentis. Exſtat & aliud laudabile ejus opuſculum adverſus inſtituta Arrianorum, in quo propoſitis eorum dictis ſuas reſponſiones opponit. Præterea edidit unum ad FLORENTINAM ſororem de Inſtitutione Virginum & contemptu mundi libellum, titulo-

rum diſtinctionibus prænotatum. Siquidem & in Eccleſiaſticis officiis idem non parvo elaboravit ſtudio. In toto enim Pſalterio duplici editione orationes conſcripſit: in Sacrificij quoque laudibus atque Pſalmis multa dulciſonè compoſuit. Scripſit & epiſtolas multas, ad Papam GREGORIUM de Baptiſmo unam; alteram ad Fratrem *, in qua præmonet cuiquam mortem non eſſe timendam; ad ceteros quoque Coëpiſcopos plurimas promulgavit familiares Epiſtolas, etſi non ſatis ſplendidas verbis, acutas tamen ſententiis. Floruit ſub RECCAREDO viro religioſo ac Principe glorioſo, cujus etiam temporibus mirabili obitu actualis vitæ terminum clauſit. *Hæc Iſidorus pro germano modeſtè quidem, & quantum ad inſtitutum ſatis, ſed pro tanti viri merito ac dignitate breviùs quàm par fuit. Verùm quando à nemine Scriptorum veterum diligentiùs tradita S. Leandri geſta accepimus, collectis hinc inde laciniis eum exornare pro virili tentabimus.*

Ann. Chr. DC. I. Febr. XXVII.

* in cod. Thuan. deeſt ad fratrem.

2. *Inprimis quod ad S. Leandri patriam attinet, Murcia quæ Bigaſtrū ſeu Bigaſtrū Gothis dicta eſt, in vulgato Maximi Chronico Erâ* LXXII. *anno Chriſti* D.XXXIV. *natus legitur. Urbs Bigaſtrum quæ modò everſa jacet, Epiſcopalis quondam Sedes fuit. Nam in Concilio* V. *Toletano* VITIGINUS *Bigaſtrenſis Epiſcopus ſubſcriptus reperitur, in* VII. *verò cum Bonifacio Carthaginenſi Epiſcopo. Unde ſi aliquando (ut ſentit Garſias de Loayſa in Notis ad Conc. Tolet.) Sedes Carthaginenſis Bigaſtrum translata eſt, non tum primùm Bigaſtro Epiſcopalis honoris dignitas acceſſit. Verba Chronici, quiſquis tandem ejus auctor eſt, dum graviora non ſuppetunt argumenta, referre juvat.* LEANDER SEVERIANI Ducis filius & Flaviæ SANCTINÆ, Murciæ quæ Bigaſtrum Gothis dicta eſt, natus ex matre THEODORA CERVILLA fœmina nobiliſſima, in Æde B. Mariæ ſuburbana tingitur. *Fabuloſa ſunt quæ in eodem Chronico Erâ* D. LIV. *ſeu anno Chriſti* D.XVI. *& in Pſeudo-Luitprandi Diaconi Ticinenſis Adverſar. num.* 242. *loquuntur de paterna Severiani origine ex* THEODORICO *Gothorum Rege: qui ſive dicatur Theodoricus junior, à quo* RECHIARIUS *ſeu Recimerus Suevorum Rex oppreſſus eſt, uti Prudentio Sandovali in S. Leandri Vita apud Brouverum videtur; ſive Theodericus Amalus Oſtrogothorum in Italia Rex, quod Iohanni Tamayo in Martyrol. Hiſpan. ad diem* XV. *Januarij in S. Iſidoro magis placet; haudquaquam Severiani pater eſſe potuit. Non quidem primus, qui Pusino & Iohanne Conſſ. hoc eſt anno Chriſti* CCCC. LXVII. *à fratre Eurico caſus (ut Marius Aventicenſis in Chronico auctor eſt, conſentiuntque Iſidorus iiſdem in Chronico & Rodericus Toletanus in lib. 2. de reb. Hiſpan. cap. 29.) longè antè deſiit, quàm natus ſit, vel* AMALARICUS ALARICI *filius, cui adhuc puero tutor conceſſus à Sandivale dicitur; vel Severianus Leandri pater, aliàs Severianus minimùm ſexagenarius Leandrum primogenitum ex conjuge ſuſcepiſſet. Non etiam ſecundus, Theodericus ſcilicet Amalus, Severiani parens fuit. Nam licèt Amalarici nepotis res atque Regnum curaverit, non conſtat an umquam in Hiſpaniam profectus ſit: & præter concubinam ex qua* THEUDETUSAM *generavit, unicam uxorem habuit* AUDEFLEDAM CLODOVEI *Francorum Regis ſororem, quæ ipſi* AMALASUINTHAM *peperit.*

Ejus patria & parentes.

3. *Si Pſeudo-Luitprando in Adverſariis num.* 243. *credimus,* SEVERIANUS duxit uxorem THEODORAM CERVELAM XIV. annorum. Naſcitur anno ſequenti LEANDER, ſcilicet D XLIII. Anno ſequenti THEODORA vel THEODOSIA, uxor LEOVIGILDI, mater HERMENEGILDI Martyris & RECCAREDI. Erâ D. LXXXVIII. naſcitur FLORENTINA in die S Florentij Martyris, obiitque ſanctè anno DC. X. annorum LX. *Leander ipſe in Regula ad Florentinam ſororem cap. ultimo meminit* FULGENTII *&* ISIDORI *fratrum, de Theodoſia verò ne verbum quidem dicit, tréſque dumtaxat germanos ſuperſtites, præter Iſidorum, memorat his verbis.* Poſtremò cariſſimam te germanam quæſo, ut mei orando memineris, nec junioris fratris ISIDORI obliviſcaris: quem quia ſub Dei tuitione & tribus germanis ſuperſtitibus (LEANDRO *videlicet,* FULGENTIO *&* FLORENTINA) parentes reliquerunt communes, læti & de ejus nihil formidantes infantia ad Dominum commearunt.

Fratres ac ſorores.

Ann. Chr. DC. I. Febr. XXVII. Mors parentum S. Leandri. 4. *Ex his verbis manifeſtum eſt, utrumque Leandri parentem jam mortuum tum, cùm Leander ſuam Regulam ad ſororem dictabat. Et quidem Severianus vitam clauſit in exſilio apud Hiſpalim, quò ab Agilane cauſâ fidei relegatus eſt cum conjuge & filiis, ſi Fulgentium & Iſidorum Hiſpali natos excipias, ut Luitprandus in Adverſariis, num. 252. & 254. opinatur. Mater etiam extra patriam, fortè in Monaſterio ſupremos annos exegit, quemadmodum ex Regula capite mox citato colligi poteſt.* Denique errorem meum ipſe fateor, (*inquit Leander*) me communem matrem ſæpe allocutum, noſſe cupiens ſi vellet reverti ad patriam. Illa autem quæ ſe noverat Dei voluntate cauſà inde ſalutis exiiſſe, ſub divina obteſtatione dicebat, nec velle ſe videre, nec umquam viſuram illam patriam eſſe, & cum magnis dicebat fletibus: Peregrinatio me Deum fecit agnoſcere, peregrina moriar; & ibi ſepulcrum habeam, ubi Dei cognitionem accepi. Teſte Ieſu hoc in ejus experiiſſe deſideriis memor ſum, ut etiamſi diu viveret, patriam illam non reviſeret.

Leander ex Monacho Epiſcopus Veſigothos convertit. 5. *Sed ut ad S. Leandrum revertamur, is relicto ſæculo Monaſterium Hiſpalenſe ingreſſus, S. P. Benedicti Regulam profeſſus eſt, ut communi conſenſu tradunt Scriptores Hiſpanici; deinde in Monaſterio S. Claudij Legionenſis, ut fert Majorum traditio, aliquandiu demoratus, ad proprium Cœnobium rediit, unde mortuo* STEPHANO, *alij* DAVIDE, *Epiſcopo Hiſpalenſi in iſtius Eccleſiæ regimen vocatus eſt. Quo in munere Apoſtolicam ubique diligentiam præferens, verbis & exemplis Arianos quamplures, in his* HERMENEGILDUM LEUVIGILDI *Regis filium ad Catholicam Fidem adduxit. Hujuſce rei teſtis eſt Gregorius Magnus in lib. 3. Dial. cap.* 31. Sicut multorum qui ab Hiſpaniarum partibus veniunt relatione cognovimus, nuper Hermenegildus Rex Leuvigildi Regis Vuiſigothorum filius ab Ariana hæreſi ad fidem Catholicam viro reverendiſſimo Leandro Hiſpalitano Epiſcopo dudum mihi in amicitiis familiariter juncto converſus eſt.

Leuvigildus Hermenegildum & Catholicos armis impetit. 6. *Non tulit iſtam mutationem Arianus pater, ſed filium blanditiis, tum minis & armis adortus, Catholicis acre bellum indixit.* Nam iniquæ perfidiæ furore repletus (*inquit Iſidorus in Chronico Erâ* DC. VIII.) in Catholicos perſecutione commota plurimos Epiſcoporum exſilio relegavit, Eccleſiarum reditus & privilegia tulit, multos quoque terroribus ſuis in Arianam hæreſim & peſtilentiam impulit, pleroſque ſine perſecutione illectos auro rebúſque decepit. Auſus quinetiam inter cetera hæreſis ſuæ contagia rebaptiſare Catholicos; & non ſolùm ex plebe, ſed etiam ex Sacerdotalis Ordinis dignitate, ſicut VINCENTIUM Cæſarauguſtanum, quem de Epiſcopo apoſtatam fecit, & tamquam à cælo in inferna projecit. Exſtitit autem & quibuſdam ſuorum perniciosus. Nam vi cupiditatis & livoris, quoſcumque potentes ac nobiles vidit, aut capite damnavit, aut opibus ablatis proſcripſit. Ærarium quoque ac fiſcum primus iſte auxit, primúſque inter ſuos Regali veſte opertus ſolio reſedit. Nam ante eum & habitus & conſeſſus omnis ut genti, ita & Regibus erat.

Leander Conſtantinopoli cum Gregorio amicitiam init. 7. *Hiſce malis acerbiſſimis aliquod remedium cogitans Hermenegildus, Conſtantinopolim ad* MAURITIUM *Auguſtum anno* D. LXXXIII. *Leandrum legat, ut laborantibus ſub gladio Ariano Catholicis Imperator ſuppetias ferret. Parum, ne dicam nihil, profectum eſt apud Imperatorem, qui rebus Perſicis occupabatur; nec tamen Leandri peregrinatio ſuo fructu caruit. Nam cùm eo ipſo tempore Gregorius adhuc Diaconus pro Eccleſiæ negotiis in eadem urbe verſaretur, tantam cum Leandro neceſſitudinem contraxit, ut eo hortante libros Moralium aggreſſus ſit, ſicut in Præfatione teſtatur in hunc modum.*

Libros Moralium Gregorius eo hortante ſcribit. Dudum te, Frater beatiſſime, in Conſtantinopolitana urbe cognoſcens, cùm me illic ſedis Apoſtolicæ reſponſa conſtringerent, & te illuc injuncta pro cauſis Fidei Regis Vuiſigothorum legatio perduxiſſet, omne tuis auribus quod de me diſplicebat expoſui. . . . . Tunc eiſdem Fratribus etiam cogente te placuit ſicut ipſe meminiſti, ut librum beati Iob exponere importuna me petitione compellerent. *Libros iſtos cum Paſtorali ſuo Gregorius*

poſtea Leandro dirigens, ita ad eum ſcribit lib. 4. Epiſt. 46. Quanto ardore videre te ſitiam, quia valde me diligis, in tui tabulis cordis leges. Sed quia longo terrarum ſpatio disjunctum te videre nequeo, unum quod mihi de te dictavit caritas feci, ut librum Regulæ Paſtoralis quem in Epiſcopatûs noſtri exordio ſcripſi, & libros quos in expoſitione Beati Iob jamdudum me feciſſe cognoviſti, Sanctitati veſtræ transmittere curavi. *Denique quanto eum amore conſtringeret, oſtendit in lib. 1. Epiſt.* 41. Etiam abſentem corpore, præſentem mihi te ſemper intueor, quia vultûs tui imaginem intra cordis viſcera impreſſam porto. Ann. Chr. DC. I. Febr XXVII.

8. *Leandro à legatione ſua reverſo quieto eſſe non licuit, ſed cùm Hermenegildus patris juſſu de medio ſublatus eſſet, in exſilium ipſe cum aliis Epiſcopis pulſus eſt: ubi quo duos libros adverſus Arianos teſte Iſidoro elucubratus eſt, tum etiam librum ad* FLORENTINAM *ſororem de Inſtitutione Virginum, quantum ex ipſius verbis intelligi datur, quibus in cap. ult. patriæ ſuæ ſtatum ita depingit.* Ego tamen expertus loquor, ſic perdidiſſe ſtatum & ſpeciem illam patriam, ut nec liber quiſquam in ea ſuperſit, nec terra ipſa ſolitâ ſit ubertate fecunda, & non ſine Dei judicio. Terra enim cui cives erepti ſunt & conceſſi extraneo, mox ut dignitatem perdidit, caruit & fecunditate. *Huncce librum ſeu Regulam Luitprandus adverſar. num. 255. malè à Leandro anno primo ſui pontificatûs ſcriptam aſſerit ad ſororem undevicennem; aliàs cùm Leander ex eodem auctore num. 243. ſororem uno dumtaxat anno ſuperâris, iſtam Regulam vicennis dumtaxat, jámque Epiſcopus exaraſſet. Exſtat ea Regula in Codice Regularum & apud Brouverum de Sanctis Germaniæ, quæ ſola cum Oratione in Concilio Toletano* III. *à Leandro habita ex omnibus ipſius operibus ſupereſt. Porro quanti Gregorius M. amici ſui eruditionem fecerit, teſtatum reliquit in lib. 7. Epiſt.* 127. Sanctitatis tuæ accepi epiſtolam ſolius caritatis calamo ſcriptam: ex corde enim lingua tinxerat, quod in chartæ pagina refundebat. Boni autem ſapientéſque viri cùm legeretur adfuerunt, quorum ſtatim viſcera in compunctione commota ſunt. Cœpit quiſque amoris manu in ſuo corde te rapere, quia in illa epiſtola tuæ mentis dulcedinem non erat audire, ſed cernere. *Nec omittendum hoc loco Iſidori fratris teſtimonium in Epiſtola ad Claudium Ducem.* Memento, *inquit*, communis noſtri Doctoris LEANDRI, & ejus fidem atque doctrinam pro viribus imitare. Leandri ſcripta.

9. *Dum tandem ſemper Leuvigildi deferbuit furor, cum Catholicis mitiùs agere cœpit, & morti proximus eſt Leandro Epiſcopo jam ab exſilio revocato Reccaredum filium commendavit, ut idem lib. 3. Dial. cap. 31. Gregorius M. memorat. Nec fruſtrà quidem. Tanto enim veritatis Catholicæ zelo Leandri monitis Reccaredus accenſus eſt, ut ejurata hæreſi ſubditos omnes ad Fidei unitatem reduxerit.* Reccaredus, *inquit Iohannes Abbas Biclarenſis*, primo regni ſui anno menſe x. Catholicus Deo juvante efficitur, & Sacerdotes ſectæ Arianæ ſapienti colloquio aggreſſus, ratione potiùs quàm imperio converti ad Catholicam Fidem fecit, gentémque omnium Gothorum & Suevorum ad unitatem & pacem revocat Chriſtianæ Eccleſiæ. *Et infra.* Anno VIII. Mauritij Imperatoris qui eſt Reccaredi Regis IV. annus, ſancta Synodus Epiſcoporum totius Hiſpaniæ, Galliæ & Gallæciæ in urbe Toletana præcepto Principis Reccaredi congregatur Epiſcoporum numero LXXII. in qua Synodo intererat memoratus Chriſtianiſſimus Reccaredus, ordinem converſionis ſuæ & omnium Sacerdotum vel gentis Gothicæ confeſſionem tomo ſcriptam manu ſua Epiſcopis porrigens, & omnia quæ ad profeſſionem Fidei Orthodoxæ pertinent innoteſcens, cujus tomi ordinem decrevit ſancta Epiſcoporum Synodus canonicis applicare monumentis. Summa tamen Synodalis negotij penes S. LEANDRUM Hiſpalenſis Eccleſiæ Epiſcopum & beatiſſimum EUTROPIUM Monaſterij Servitani Abbatem fuit, &c. *Similia apud Iſidorum in Chronico leges.* Gothorum converſio. Synodus Toletana anno Chr. D. XCIII.

10. *Illa in Synodo Leander gratulatoriam de gentis ſuæ converſione orationem habuit, atque præter alia.* Nos majoribus gaudiis elevamur, quia repentè novos Leandri oratio in illa Synodo.

populos intuemur : & quorum aſperitatem quondam
Ann. Chr. DC. I. Iebr. xxvii. Eccleſiam parturiiſſe nunc gaudemus credulitate. Ergo materia gaudij
gemebamus, de eorum præteritæ occaſio fuit. Gemebamus dum gravaremur,
noſtri, tribulationis egerunt, ut hi qui per infidelitatem nobis erant ſarcina,
ſed gemitus illi id converſionem corona. *Cetera videſis apud Baronium To.*
fierent noſtra per ſuam *apud Iohannem Tamaynm in Martyrol. H.ſp. 27. Febr.*
7. Annal. ad ann. 589. & Apoſtolicus Legatus præfuit ex dictis, primúſque ſine dubio ſub-
Eidem Synodo Leander Conciliorum editis omiſſus ſit.
ſcripſit, quamvis in tomis

11. *Biennio ante dictam Synodum, nempe Indictione IX. Leandro de trina Ba-*
ptiſmi merſione conſulenti Gregorius Magnus lib. 4. Epiſtolam 41. reſcripſerat his
aliiſque verbis. De trina merſione Baptiſmatis nihil reſponderi veriùs poteſt,
quàm quod ipſi ſenſiſtis quia in una Fide nihil officit ſanctæ Eccleſiæ con-
ſuetudo diverſa. Nos autem quòd tertio mergimus, triduanæ ſepulturæ ſa-
cramenta ſignamus. *Et infrà.* Sed quia nunc hucuſque ab hæreticis infans in
Baptiſmate tertiò mergebatur, fiendum apud vos eſſe non cenſeo : ne dum
Conſultatio de trina merſione in Baptiſmo. merſiones numerant, Divinitatem dividant; dúmque quod faciebant faciunt,
ſe morem noſtrum viciſſe glorientur. *Nec eſt quòd de iſtius Epiſtola auctore ad-*
dubites. Licèt enim Alcuinus ſimplici Hiſpanorum merſioni infenſus in Epiſt. X. re-
vocet eam in dubium, quòd in Epiſtolari ſuo libro quem Româ acceperat non inve-
niretur; ad tollendam Alcuini ſuſpicionem ſufficit Iſidori Hiſpalenſis Epiſc. auctoritas,
qui in lib. de Script. Eccleſ. cap. 27. prædictæ Epiſtolæ disertè meminit. Qua de re
conſule ſi lubet Menardum in lib. Sacram. pag. 101. & 102.

Gregorij lætitia de Regis converſione. 12. *Iiſdem litteris Gregorius ſuum exprimit gaudium de Reccaredi Regis conver-*
ſione, quam ipſi Leander ſignificaverat. Explere loquendo, *inquit*, nullatenus
valeo gaudium meum, quòd communem filium Reccaredum glorioſiſſimum
Regem ad Catholicam Fidem integerrima agnovi devotione converſum.
Hujus dum mihi per ſcripta veſtra mores exprimitis, amare etiam quem
neſcio feciſtis. Sed quia antiqui hoſtis inſidias ſcitis, quoniam bellum du-
rius contra victores proponit; nunc erga eumdem ſollertiùs Sanctitas veſtra
evigilet, ut bene cœpta perficiat, ne ſe de perfectis bonis operibus extollat:
ut Fidem cognitam vitæ quoque meritis teneat.

Leander podagrâ laborans Pallium accipit. 13. *Capit poſtmodum Leander podagræ laboribus atteri, quod amico Gregorio*
nuntiavit, accepitque ab eo Pallium cum Epiſtola 127. lib. 7. Indict. IX. ſcriptâ, cujus
hæc verba. De podagræ verò moleſtia Sanctitas veſtra, ut ſcribit, affligitur,
cujus dolore aſſiduo & ipſe vehementer attritus ſum. Sed facilis erit conſo-
latio, ſi inter flagella quæ patimur, quæcumque fecimus ad memoriam de-
licta revocamus: atque hæc non jam flagella ſed dona eſſe conſpicimus, ſi quæ
carnis delectatione peccavimus, carnis dolore purgemus. Præterea ex bene-
dictione B. Petri Apoſtolorum principis Pallium vobis transmiſſimus ad ſola
Miſſarum ſollemnia utendum. Quo transmiſſo valde debui qualiter vobis
eſſet vivendum admonere : ſed locutionem ſupprimo, quia verba mori-
bus anteitis.

Leandri virtutes. 14. *Hæc cùm anno D. XCIX. contigerint, non diu ſuperſtes fuit S. Leander, qui*
invaleſcente podagra aliiſque ſuccedentibus morbis biennio non duravit. Sed antequam
ipſius obitum referimus, poſtremis Gregorij verbis movemur divinos ejus mores exti-
miáſque virtutes rimari atque in lucem proferre. Cui rei exſequendæ unicum nobis ſuper-
eſt monumentum, nimirum Regula ad Florentinam ſororem à Leandro ſcripta, in qua
animi ſui ſenſa pióſque motus egregiè depinxit.

Terrenorum contemptus. 15. *Terrenarum rerum contemptum quem à tenerioribus annis Leander in Mo-*
naſterio amplexus erat, primum omnium ſorori commendat in hunc modum. Perqui-
renti mihi, Soror cariſſima FLORENTINA, quibus te divitiarum cumulis he-
Præf. Regulæ. redem facerem, qua te patrimonij ſorte ditarem, multæ rerum fallacium oc-
currebant imagines, quas cùm ego ut importunas muſcas manu mentis abi-
gerem, aiebam : Aurum & argentum de terra eſt & in terram revertitur:

fundus & patrimoniorum reditus vilia & tranſitoria ſunt: *Præterit enim figura hujus mundi.* Quidquid enim ſub ſole conſpexi, nihil te dignum, ſoror, arbitratus ſum, nihil muneri tuo credidi eſſe gratiſſimum; omnia mutabunda, caduca & vana fore conſpexi. *Et infra.* His certè rebus humanis implicatus animus à Deo avertitur, & ab illa immobili ac permanentis veritatis forma recedit: nec poteſt ad ſe admittere divini verbi dulcedinem aut Spiritus-ſancti ſuavitatem pectus quod tot mundanis agitatur moleſtiis, tot curarum temporalium ſtimulis verberatur. Si ergo te his nexibus alligarem, talibúſque onerarem ponderibus, & mole terrenæ cogitationis opprimerem, inimicum me non parentem deberes æſtimare, interemptorem non fratrem eſſe ſentire. *Deinde ita infert.* Eia ſoror cariſſima, quoniam quidquid axe cæli concluditur terrena ſuſtinent fundamenta, & telluris ſuper faciem volvitur; nihil dignum quo ditari poſſes invenimus. Supra cælos quærendum eſt unde munus virginitatis auxiſti, ut ibi præmium & patrimonium virginitatis invenias. *Hæc qui legit, nonniſi ab homine [illegible] in Deum rapto profecta intelliget.* *Ann. Chr.* *Ichi xxvii*

16. *Quid de Virginitate, ad quam rerum omnium contemptus gradus eſt, ſanctus ille vir ſenſerit [illegible] mentia meliùs ipſe nobis explicaverit.* Non ſum idoneus, *ait*, eloqui, ſoror amantiſſima, præmia virginitatis. Eſt enim ineffabile donum, abſconſum oculis, celatum auribus intelligentiæ obſeratum. Quod omnes eſſe ſperant Sancti, & poſt reſurrectionem cuncta præſtolatur Eccleſia fieri, vos jam eſtis. *Et paucis interjectis;* Vos enim eſtis prima delibatio corporis Eccleſiæ: vos itaque ex tota corporis maſſa oblationes Deo acceptæ, & in ſupernis altaribus conſecratæ. *Quid ergo?* Vide ſoror quantum profeceris, vide quàm ſummum teneas apicem, ut multorum gratiam beneficiorum in unum eundémque invenceris Chriſtum. Sponſus eſt, Frater eſt, Amicus eſt, Hereditas eſt, Pretium eſt, Deus & Dominus eſt. *In his duabus virtutibus, virginitate ſcilicet & mundi deſpectu, totius doctrina ejus ſumma conſiſtit, ut vel ex ipſa Regula inſcriptione, quæ de Inſtitutione Virginum & mundi contemptu eſt, advertere licet. Porro in XXXI. Regulæ capitibus id unum agit, quo Virginitatis tuendæ præcepta tradat, ubi non [illegible] quorumlibet virorum, ſed etiam ſanctorum conſuetudinem monet eſſe fugiendam, imo & fœminarum laïcarum, quas organum ſatanæ & Sirenes* vocat. *Leander Virginitatis præco. In Præfat. Regulæ. paullo ſuprà. Regula cap. 2. cap. 1.*

17. *Ne verò quis in animum inducat ſuum, Virginitatem æquè in domo privata ac in Monaſterio (quæ nonnullorum hodie ſententia eſt) ſervari poſſe; Leandri in eam rem monita expendamus.* Ut in Monaſterio permaneas (*inquit cap. 16.*) ſolliciè admoneo: multarum enim ſocietate proficies, & virtutes aliarum videndo eris virgo virtutum. . . . . . . Erudiunt carnales ſpiritualium patientiam, & dant quæ ſanctæ ſunt bonarum documenta virtutum: ac ſic animæ proficienti utræque ſunt utiles, & quas patienter tolerat, & quas imitatur ſuaviter. *Et cap.* 17. Fuge quæſo privatam vitam, nec velis imitari eas virgines, quæ in urbibus per cellulas demorantur, quas multimoda cura conſtringit priùs placendi ſæculo ne fœdo prodeant amictu: & domeſtica oppreſſæ ſollicitudine dum pro vitæ ſubſidio ſatagunt, minùs quæ ad Deum pertinent quærunt. Privatam enim vitam de uſu Gentilium traxit Eccleſia, quos dum non quiverunt Apoſtoli ad normam ſuæ vitæ traducere, Eccleſiæ venienti ex Gentibus permiſerunt privatè vivere propriiſque rebus uti. Ceterùm qui ſub Apoſtolis crediderunt ex Hebræis, eamdem normam quam nunc tenent Monaſteria ſervaverunt. *Denique concludit:* Vide quòd viventes in Monaſterio regulariter, Apoſtolorum teneant vitam: nec dubitent eorum aſſequi merita, quorum imitantur exempla. *Monaſterium Virginibus aptiſſimum prædicat.*

18. *Præclara ſunt omnino quæ de Humilitate cap. 12. præſcribit.* Quas tibi fecit aut fecerit ancillas conditio & ſorores profeſſio, jam non pro nexu ſervitutis exulceres, ſed pro paritate profeſſionis honores. Quæ ergo tecum in Chriſto virginitatis ſtipendiis militat, pari tecum libertate exſultat. Nec ſic vos pro- *S. Leandri monita de humilitate.*

Ann. Chr. DC. I Febr. XXVII.

ut illas ſuperbiâ erigamus : quas dum tu accipis vocamus ad humilitatem, ut illas ſuperbiâ erigamus : quas dum tu accipis vocamus ad humilitatem, ut ſorores, gratiùs illæ tibi ſint famulæ, præbeántque obſequium non ſervitute addictæ, ſed liberæ caritate. *Objectioni occurrit cap. 13.* Sed dicis, cur converſa eſt niſi ut fiat humilis ex potente? Si ergo iſta ex inclito ad humilitatem deſcendit, illa ex paupere quòd humiliaretur non habuit forſitan ſi ſuperbit. Caritas autem omnia temperat, atque ad eumdem pacis pertrahit limitem : ut nec illa inflectur quæ reliquit potentiam, nec illa frangatur quæ fuit pauper vel ancilla. *Quid prudentius, quid modeſtius, quid generoſius?*

Modeſtia ejus humiliſque confeſſio.

19. *Verùm en tibi luculentiſſimum Leandri modeſtiæ exemplum, qui Hieronymum imitatus in commendanda Virginitate, eumdem ſecutus eſt in humiliatæ profeſſione.* Virginitatem in cælum fero, *inquit Hieronymus in Apol. ad Pammach. adverſ. Iovin.* non quia habeam, ſed quia magis mirer quod non habeo. Ingenua & verecunda confeſſio eſt quo ipſe careas, id in aliis prædicare. *Quid verò Leander?* Senti fratris animum tuos deſiderare profectus, ſenti fratris concupiſcentiam velle te eſſe cum Chriſto. Qui etſi in me non habeo quod in te perficere volo, perdidiſſe me doleam quod te tenere deſidero. Erit mihi interim quædam portio remiſſionis, ſi tu quæ pars melior noſtri es corporis, in via peccatorum non ſteteris, ſi quod tenes firmiſſimè teneas. Heu mihi, ſi alius accipiat coronam tuam. Tu apud Chriſtum tutamen meum, tu cariſſima meum pignus, tu hoſtia mea ſacratiſſima, quâ expiari à peccati colluvione non dubito. *En quantum ſibi tribuit vir innocentiſſimus, nec aliud humilitatis ipſius argumentum quæras quàm propriam accuſationem : quamquam iure dubites ipſéne hac in parte de ſcipſo credas.*

In Praef. Reg.

Leandri elogium.

20. *Nimius ſit qui ceteras ejus virtutes perſequi velit, Zelum in Chriſtiana Religione propaganda, in propugnanda Catholica Fide conſtantiam, in profligandis hæreſeôn monſtru formidinem : adeout non immeritò eum colant Hiſpani tamquam Gentis ſuæ Doctorem & Apoſtolum, cui potiſſimùm debet Hiſpania, quòd & rectam Fidem, & Catholicos habeat Reges. Iuvat in id argumenti adducere verſus quoſdam à S. Ildefonſo Epiſ. Toletano, ut ferunt, compoſitos, quales exhibet Iohannes Tamayus in Martyrol. Hiſp. 27. Febr. in quibus* MAUSONA *Præſul Emeritenſis, Concilij Toletani III. ſubſcriptione & Pauli Emeritenſis calamo celebratus, unà cum Leandro ſic compellatur.*

LEANDER Pater excellens quem ſuſcipit æther
Laudibus ornatum, conſpicuum titulis;
Incus Arcanæ gentis, medicator & idem,
Doctor Iſidori, quem generat Domino:
Túque frater felix, Meritenſis gloria terræ
MAUSONA, conſilio, pectore nocte, fide:
Ambo pares animis pietate & laudibus ambo,
Inque domo magni murus uterque Dei:
Viciſtis tolerando min[illegible] animúmque rebellem
Regis, cum ſceleris pœnituiſſe ferunt.
Vos ſoboli Regis biforem reſerâſtis olympum,
Per vos alter enim Martyr ad aſtra volat;
Alter & ad roſeas pervenit luminis auras:
Et quia luce caret, tunc jubar ejus habet.
Vos memorant genti Gothicæ tribuiſſe ſalutem,
Linquit & inviſum dogma piúmque tenet.
Vos meritò victrix laurus, ſequitúrque perennis
Gloria, tot meritis debita magnificis.
Semper veſter heros atque inclita fama manebit,
Vóſque canent populi, ſed magis aſtra canunt.
Eſtis enim æternâ præcincti tempora fronde
Inter DOCTORES ſplendidiore loco.

De die

21. *De die & anno S. Leandri obitûs diſputant nonnulli: diem* III. *Kal. Martij adſignant in Martyrol. Beda, Vſuardus, Ado, VVandelbertus & Notkerus: in Hiſpanicis verò Eccleſiis feſtus ejus dies* XIII. *Id. Martij celebratur. Sed præferenda videtur auctoritas ſuperiorum Auctorum, quibus Martyrologium Romanum ſubjectúmque Epitaphium ſuffragantur. Quòd autem S. Leandri memoria alio apud Hiſpanos die celebratur, id fortaſſe accidit ob aliquam ſacri ejus corporis Tranſlationem, quamvis quo iaceat loco hodie ignoretur. Porro annus ex Gregorio Papa & Iſidoro Epiſcopo mutuò collatis ſatis intelligitur. Ille ſiquidem lib. 7. Epiſtolam 107. ad Leandrum direxit Indictione* IX. *ſeu anno Chriſti* D. XCIX. *Hic verò Leandrum Reccaredo adhuc regnante mortuum aſſerit in elogio, quod principio ex ipſo retulimus. Cùm ergo Reccaredus Erâ* D. XXXIX. *hoc eſt anno Chriſti* DC. I. *iuxta Iſidori Chronicon Regnum cum vita amiſerit, Leander anno* DC. *vel inſequentis initio obiiſſe dicendus eſt. Cui calculo propè accedit Epitaphium ſubſequens in Codice Regul. poſt S. Leandri Regulam editum hoc modo.* Ann. Chr. DC. I. Feb. XXXVII. Annus & dies ejus obitûs.

Crux hæc alma gerit ſanctorum corpora fratrum
Leandri, Isidorique piorum ex ordine vatum:
Tertia Florentina ſoror devota perennis
Et poſita amborum conſors ſic digna quieſcit;
Isidorus medio disjungit membra duorum.
Hi quales fuerint, libris inquirito, Lector,
Et cognoſce illos bene cuncta fuiſſe locutos.
Dogmate Sanctorum cernens creviſſe Fideles
Æterno Domino, quos impia jura tenebant.
Utque viros credas ſublimes vivere ſemper,
Aſpiciens ſurſum pictos contende videre.
Obiit felicis memoriæ Leander Epiſcopus die III.
Kal. Mart. Era DC. XLI.

Fortean legendum, Erâ ſexcenteſimâ quadrageſimâ minùs unâ; *ſed quidquid ſit, præferenda omnino Iſidori ſententia, qui Leandrum* Reccaredi temporibus floruiſſe, ac terminum vitæ clauſiſſe *affirmat*.

VITA S. GREGORII PAPÆ. Ann. Chr. DC IV. Martij XII

HUIUS NOMINIS PRIMI, COGNOMENTO MAGNI,

Auctore Paulo Diacono, Monacho Caſſinenſi, qui ſæculi IX. principio adhuc florebat.

Ex MSS. codd. San-Germanenſi, Conchenſi, & Moiſſacenſi, qui nunc eſt V. C. Claudii Iolii *Canonici Pariſ.*

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

1. **N**EMO *fere veterum Scriptorum in* Gregorii Magni *laudes admirabundus non excurrit. Nam* Gregorius *Epiſcopus Turonicus in lib.* 10. *cap.* 1. Isidorus *Hiſpalenſis ipſiuſque frater* Ildefonsus *Toletanus Epiſcopi in lib. de Viris illuſt. hic cap.* 1. *ille* 27. *præ ceteris verò Venerabilis* Beda *in lib.* 2. *Hiſt. cap.* 1. Paulus & Iohannes *uterque Diaconus ac Monachus, de eo magnificè ſcripſerunt. Ut verò tot illuſtrium virorum ſcripta quibuſcumque obvia fruſtrà non congeramus, duos ex illis ſolegimus* Paulum *videlicet &* Iohannem, *qui S. Doctoris geſta diligenter & ex ordine ſunt proſecuti.*

2. Paulus *Aquileienſis Patriarchij Diaconus Regiſque Deſiderij Langobardorum Regis Notarius, poſtea verò ſub Theodemaro Abbate Monachus Caſſinenſis, meminit Vitæ Gregorij Magni à ſe ſcriptæ in lib.* 3. *de Geſtis Lang. cap.* 25. Ideo, inquit, de B. Gregorio plura dicere omittimus, quia jam ante aliquot annos ejus Vitam Deo auxiliante texuimus. *Hanc autem Vitam quam ex MSS. codicibus nunc primùm eruimus, eſſe eam ipſam quam Paulus exaravit, evidenter colligitur ex Iohanne Diacono, qui in lib.* 4. *Vitæ S. Gregorij cap.* 99. *quædam Pauli*

Act. SS. Ord. S. B. Sæculum I.

Diacon verba refert in hunc modum: Cujus nimirum venerabile meritum, quouſque mundi
Ann. Chr. DC. IV. Martii 12. hujus orbita volvitur (ut cum PAULO viro diſertiſſimo fatear) ſemper accipies incremen- *tum*, &c. *Quæ verba eadem omnino in ſubjecta Vita num. 14. leguntur. Exſtat quidem iſtud monumentum in vetuſtis membranis paſſim abſque Auctoris nomine, codex tamen MS. Monaſterij Conchenſis in Normannia hanc præfert inſcriptionem*: Vita S. GREGORII Papæ urbis Romæ edita à Paulo Caſſinenſi Monacho; *quamvis ut verum fateamur, iſtam lucubratio-nem Paulus ex Beda verbis ut plurimum contexuit. Porro alia S. Gregorij Vita ab Hen-rico Caniſio Antiq. Lect. To. 6. edita quam à noſtra diverſa ſit, ex mutua utriuſque comparatione ſtatim apparebit*

3. PAULO *mortuo, paucis poſt annis* IOHANNES *ex Monacho itidem Caſſinenſi S. Romanæ Eccleſiæ Diaconus, præcipiente Iohanne Papa VIII. qui anno* DCCC. LXXII. *ſedere cœpit, S. Gregorij geſta quatuor libris excepit, eidémque Pontifici Iohanni dedicavit. Quo in Opere non-nulla certè errata Cæſar Baronius animadvertit: at magnam et ſemper auctoritatem Eccleſiæ ap-probatio conciliavit: ſiquidem teſte Guimundo Averſano lib. 3. de Euch.* eam Vitam tot ſanctiſ-ſimi doctiſſimique Romani Pontifices nullo diſſonante hactenus probaverunt, eorúmque auctoritatem ſecutæ tot Eccleſiæ cuncto populo Chriſtiano conſonante nuncuſque ſuſce-perunt.

4. PRIMUM *quod in Iohanne carpit Baronius, eſt, quòd Felicem Papam IV. S. Gregorij atavum in lib. 1. cap. 1. dicat.* SECUNDUM, *quòd ejuſdem lib. cap. 25. Gregorium Diaconum Card. à Bene-dicto Pontifice creatum ſcribat.* TERTIUM *eſt vulgata Trajani fabula lib. 2. cap. 45.* QUARTUM *id quod Iohannes in lib. 4. cap. 69. de Gregorij libris æmulorum invidiâ combuſtis tradit. Hæc ſuis locis diſcutiemus, Baronij verò de Monaſtica S. Gregorij profeſſione ſententiam in noſtra Præ-fatione expendimus.*

5. *Miranda, ſed planè haud indebita, Gregorij de eximia ſanctitate, déque Scriptis ejus penè divinis prædicant Auctores. Si Iſidoro Hiſpalenſi cap. 26. de Vir. Illuſt. credimus*, fuit tanto per gratiam S. Spiritûs ſcientiæ lumine præditus, ut non modò illi præſentium temporum quiſ-quam Doctorum, ſed nec in præteritis quidem par fuerit umquam. *Si Ildefonſo Toletano de*
To. 1. Conc. Angl. pag. 380. *Vir Illuſt. cap. 1.* Vicit ſanctitate Antonium, eloquentiâ Cyprianum, ſapientiâ Auguſtinum. *Gregorius (ſcribit* ALUREDUS *Britanniæ Rex in Præfat. Libri Paſtoralis a ſe Anglicè redditi)* conſiderate vir fortitudinis abſque furore, ſummo ſenſu, ſapientiâ, conſilio præditus, im-
Atto in Epiſt. 5. To. 8. Spicil. Vet. Script. menſus theſaurus, quoniam is generis humani partem maximam cælo lucrifecit: Roma-norum vir optimus, mentis magnitudine abundantiſſimus, majeſtate liberrimus. *Denique ut Attonis Vercellenſis Epiſcopi verbis concludamus*, Beatus Papa GREGORIUS *is eſt*, cujus inſti-tutionibus penè totus regulatur orbis.

6. *Feſtum S. Gregorij diem ante ſæculum IX. celebravit Eccleſia non ſolùm Romana (quod ex Iohannis Diaconi Præfatione liquet) ſed etiam Gallicana, præſertim verò Britannica. Nam in*
* vulgò Clyff. *Concilio Cloveshovia * anno* DCC. XLVII. *habito*, Decimo-ſeptimo conſtitutum eſt præcepto, ut dies Natalitius Beati Papæ GREGORII & dies quoque depoſitionis S. Auguſtini Archiep. ab omnibus, ſicut decet, honorificè venerentur: itaut uterque dies ab Eccleſiaſticis & Monaſterialibus feriatus habeatur. *Jam tandem videamus Pauli Diaconi libellum de S. Gre-gorij vita hactenus ignotum, cui ejuſdem Auctoris Epiſtolam ad B. Adelhardum Abbatem Cor-beienſem ſcriptam, quod Gregorium attineat, ſubjiciemus.*

Parentes ejus & educatio. * nempe tertius, infrà.

1. GREGORIUS hac urbe Romana patre GORDIANO, matre verò SILVIA editus, non ſolùm ſpectabili Senatorum proſapia, verumetiam religioſa originem duxit. Nam FELIX * iſtius Apoſtolicæ ſedis Antiſtes vir magnæ virtutis, & Eccleſiæ in Chriſto gloria, ejus atavus fuit. Sed tamen hanc GREGORIUS tantæ nobilitatis lineam moribus extulit, probis actibus decoravit. Denique, ut pòſt in propatulo claruit, non ſine magno præſagio tale ſortitus eſt nomen. GREGORIUS namque ex Græco eloquio in noſtram linguam, Vigilator, ſeu Vigilans ſonat. Re etenim vera vigilavit ſibi, dum Divinis inhærendo præceptis laudabiliter vixit; vigilavit & Fidelibus populis, dum doctrinæ affluentis ingenio eis quo tramite cæleſtia ſtanderent patefecit. Diſciplinis verò liberalibus, hoc eſt Grammatica, Rhethorica, Dialectica ita à pueritia eſt inſtitutus, ut quamvis hîc eo tempore potiſſimùm florerent ſtudia litterarum, nulli in urbe hac putaretur
* NOTA. eſſe ſecundus. Inerat ei in parva adhuc ætate maturum jam ſtudium *, ad-hærere ſcilicet dictis majorum; & ſi quid dignum potuiſſet auditu percipere, non ſegniter oblivioni tradere; ſed tenaci potiùs memoriæ commendare. Hau-

riebâtque jam tunc ſitibundo doctrinæ fluenta pectore, quæ pòſt congruenti tempore mellito gutture eructaret.

Ann. Chr. DC. IV. Martij XI.

2. Hic in annis adoleſcentiæ in quibus ſolet hujuſmodi ætas ſæculi vias ingredi, Deo cœpit devotus exiſtere, & ad ſupernæ vitæ patriam totis deſideriis anhelare. Sed dum diu longéque converſionis gratiam differret, & poſtquam cæleſti eſt afflatus deſiderio, ſeculari habitu contegi melius putaret, vellétque præſenti mundo quaſi ſpecie tenus deſervire, cœperunt multa contra eum ex ejuſdem mundi cura ſuccreſcere, ut in eo non jam ſpecie, ſed ut ipſe de ſe aſſeruit, retineretur & mente. Tandem cùm parentum jamdudum obitu [a] liberam diſponendarum ſuarum rerum haberet facultatem, quod mente priùs geſtabat aperuit, quódque jam in Divinis erat obtutibus, humanis etiam viſibus oſtendit. Mox etenim cuncta quæ habere potuit, ad pietatis opus diſtribuit, ut Chriſtum pro nobis factum egenum egenus ipſe ſequeretur. Sex denique in Sicilia Monaſteria conſtruens Fratres illic Chriſto ſervituros aggregavit. Septimum verò intra urbis hujus muros inſtituit, in quo & ipſe poſtmodùm regulari tramite multis ſibi ſociatis Fratribus ſub Abbatis imperio militavit. Quibus Monaſteriis tantum de redditibus prædiorum delegavit, quantum poſſet illic commorantibus ad quotidianum victum ſufficere; reliqua verò cum omni domûs præſidio vendidit, ac pauperibus erogavit; nobilitatémque illam, quam ad ſæculum videbatur habere, totam ad nanciſcendam ſupernæ gloriam dignitatis, divina gratia largiente convertit: & qui antè ſerico contextu ac gemmis micantibus ſolitus erat per urbem procedere trabeatus, pòſt vili contectus tegmine miniſtrabat pauper ipſe pauperibus.

Conſilium init vitæ ſuæ.

Facultates in pios uſus diſtribuit.

3. Etenim mutato repente ſæculi habitu Monaſterium petiit, & ex hujus mundi naufragio nudus evaſit. In quo tantâ perfectionis gratiâ cœpit converſari, ut jam tunc in ipſis initiis perfectorum numero poſſet deputari. Inerat denique ei tanta abſtinentia in cibis, vigilantia in orationibus, ſtrenuitas in jejuniis, ut infirmato ſtomacho vix conſiſtere poſſet. Suſtinebat præterea aſſiduas corporis infirmitates, maximéque eâ pulſabatur moleſtiâ quam Medici græco eloquio ſyncopin vocant: cujus incommodis ita vitalium cruciabatur inciſione, ut crebris interceptus anguſtiis, per ſingula penè horarum momenta ad exitum propinquaret.

Monaſterium ingreditur.

Ejus abſtinentia & infirmitas.

4. Qualis autem in Monaſterio fuerit, quámque laudabili ſtudio vitam duxerit, ex ipſius poſſumus verbis colligere, quibus ipſe in Pontificatu jam poſitus, dum cum Petro ſuo colloqueretur Diacono, flendo uſus eſt dicens: Infelix quippe animus meus occupationis ſuæ pulſatus vulnere; meminit “ qualis aliquando in Monaſterio fuit, quomodo ei labentia cuncta ſubter “ erant, quantum rebus quæ voluuntur eminebat, quòd nulla niſi cæleſtia “ cogitare conſueverat, quòd etiam retentus corpore ipſa jam carnis clauſtra “ contemplatione tranſibat, quòd mortem quoque quæ penè cunctis pœna “ eſt, videlicet ut ingreſſum vitæ & laboris ſui præmium amabat. At nunc “ ex occaſione curæ Paſtoralis ſæcularium hominum negotia patitur, & poſt “ tam pulcram quietis ſuæ ſpeciem terreni actûs pulvere fœdatur. Perpendo “ itaque quod tolero, perpendo quid amiſi: cúmque intueor illud quod perdidi, fit hoc gravius quod porto. Ecce etenim nunc magni maris fluctibus “ quatior, atque in navi multis tempeſtatis validæ procellis inlidor: & cum “ prioris vitæ recolo, quaſi poſt tergum reductis oculis viſo litore ſuſpiro. “ Quódque adhuc eſt gravius, dum immenſis fluctibus turbatus feror, vix “ jam portum valeo videre quem reliqui. Hæc autem ipſe de ſe non profectum “ jactando virtutum, ſed deflendo potiùs defectum referre conſueverat, quem ſe per Paſtoralem curam incurriſſe metuebat. Sed quamvis de ſe talia ex ma-

Qualis fuerit in Monaſterio.

Præfat. in lib. I. Dialog.

[a] Hoc Iohanni Diacono adverſari videtur, dum in libri I. capite 9. ſcribit, Silviam Gregorij matrem filio jam Monacho facto legumina miniſtraſſe. Nondum ergo mortua erat. De hoc infrà, loco ejus.

dixerit, nos tamen credere decet, nihil eum Mo-
Ann. Chr. DC. IV. Martij XI. gnæ humilitatis intentione perdidiſſe occaſione curæ Paſtoralis, immò potiorem
nachicæ perfectionis de labore converſionis multorum, quàm de propriæ
tunc ſumpſiſſe profectum conversationis habuerit.
quondam quiete converſationis habuerit.

5. Sed qualiter hic Sanctus vir ad Diaconatûs officium & pòſt ad Pontifi-
Fit Diaconus & Legatus. catûs culmen aſcenderit, ſubſequens ſermo declarabit. Denique cernens Ro-
manus Pontifex qui tunc Eccleſiæ præerat, virtutum gradibus Gregorium ad
alta conſcendere, cum abſtractum à Monaſterio Eccleſiaſtici ordinis officio
ſublimavit, Levitámque ſeptimum ad ſuum adjutorium adſcivit: nec mul-
tò poſt pro Reſponſis Eccleſiaſticis ad urbem Conſtantinopolim Apochriſa-
* rium direxit *. Nec tamen ille quamvis in terreno converſaretur palatio,
Monachi propoſitum non intermittit. vitæ cæleſtis intermiſit propoſitum. Secuti namque ſunt eum multi ex Mo-
naſterio Fratres ſui, germana devincti caritate. Quod Divina factum diſ-
penſatione conſpicitur, ut eorum videlicet exemplo ad orationis placidum
litus, quaſi anchoræ fune reſtringeretur: ut dum cauſarum ſæcularium in-
ceſſabili pulſu fluctuaret, ad illorum conſortium velut ad tutiſſimi portûs
ſinum terreni actûs volumina fluctúſque refugeret. Et licèt illud eum mini-
ſterium ex Monaſterio abſtractum, à priſtinæ quietis vita mucrone ſuæ oc-
cupationis exſtinxerit, intus tamen eos per ſtudioſæ lectionis alloquium quo-
tidianæ aſpiratio compunctionis animabat.

Rogatus Commentaria in Iob aggreditur. 6. Horum ergo conſortio non ſolùm à terrenis eſt munitus incurſibus,
verumetiam ad cæleſtis vitæ exercitia magis magíſque ſuccenſus. Tunc ab
eiſdem Fratribus enixè rogatus, maximéque à LEANDRO venerabili viro
* de eo ſupra. Hiſpalenſi * Epiſcopo, qui pro cauſis Wiſigotorum Legatus eo tempore
Conſtantinopolim advenerat compulſus eſt, ut librum beati Iob multis invo-
lutum myſteriis enodaret. Neque ille negare potuit opus quod ſibi caritate
interveniente amor fraternus multis utile imponebat futurum. Sed eumdem
librum quomodo iuxta litteram intelligendus, qualiter ad Chriſti Eccleſiæ-
que ſacramenta referendus, quo ſenſu unicuique fidelium ſit aptandus, per
triginta quinque librorum ſeriem miranda ratione perdocuit. In quibus libris
ita de virtutibus vitiíſque diſſeruit, ut non ſolis videatur eadem verbis ex-
ponere, ſed formis modo aliquo viſibilibus demonſtrare. Unde non eſt du-
bium eum perfectionem ipſarum adſecutum eſſe virtutum, quarum ita effi-
caciter intimare valuit effectum.

Eutychij dogma de reſurrectione convellit. 7. Qui cùm adhuc eſſet in eadem Regia Urbe poſitus, naſcentem ibi
novam hæreſem de ſtatu noſtræ reſurrectionis, cum ipſo quo exorta eſt ini-
tio, iuvante gratia Catholicæ veritatis adtrivit. Siquidem EUTICIUS ejuſ-
dem Urbis Epiſcopus dogmatizabat, corpus noſtrum in illa reſurrectionis
gloria impalpabile, ventis aëréque ſubtilius eſſe futurum. Quod ille audiens,
& ratione veritatis, & exemplo Dominicæ reſurrectionis, probavit hoc dog-
ma Orthodoxæ fidei omnimodis eſſe contrarium. Catholica etenim fides ha-
bet, quòd corpus noſtrum in illa immortalitatis gloria ſublimatum, ſubtile
quidem ſit per effectum ſpiritualis potentiæ, ſed palpabile per veritatem na-
turæ iuxta exemplum Dominici corporis, de quo à mortuis ſuſcitato dicit
Luc. 24. 39. ipſe diſcipulis; *Palpate & videte quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me
videtis habere.* In cujus aſſertione fidei, venerabilis Pater Gregorius intantum
contra naſcentem hæreſem novam laborare contendit, tantâ hanc inſtan-
tiâ iuvante etiam piiſſimo Imperatore TIBERIO CONSTANTINO ita
comminuit, ut nullus exinde ſit inventus, qui ejus reſuſcitator exi-
ſteret.

8. Igitur poſtquam Romam venerandus Levita regreſſus eſt, aliquanto

* Hic locus pugnare videtur adverſus Iohannem Diac. qui Gregorium à Benedicto Papa Diaconum Cardinalem creatum, à Pelagio verò Conſtantinopolim miſſum in lib. 1. Vitæ cap. 25. aſſerit. Contra verò Paulus hic utrumque tribuit eidem Pontifici, indubiè Pelagio II. quem prædictæ legationis auctorem anno D. LXXXI. fuiſſe conſtat.

tempore interjecto, tanta inundatione Tiberis fluvius alveum ſuum egreſſus Ann. Chr.
eſt, tantúmque excrevit, ut ejus unda per Urbis muros influeret, atque in ea D C. I V. Martij 22.
maximam partem regionis occuparet, itaut plura antiquarum ædium mœnia
dejiceret. Qua etiam aquarum violentia horrea Eccleſiæ ſubverſa ſunt, in Ex Greg. Turon. in
quibus nonnulla modiorum tritici millia perierunt. Tunc ſiquidem multitudo lib. 10. cap. 1.
ſerpentium cum magno dracone in modum trabis validæ, per hujus fluvij
alveum in mare deſcendit: ſed ſuffocatæ beſtiæ inter ſalſos maris turbidi flu-
ctus, nec mora, litore ejectæ ſunt. Subſecuta eſt eveſtigiò clades quam In-
guinariam vocant. Nam medio menſe undecimo adveniens, primum omnium
juxta illud quod in Ezechiel delegitur, *A ſanctuario meo incipite*, PELAGIUM Papam Ezech. 9. 6.
perculit, & ſine mora extinxit. Quo defuncto tanta ſtrages populi facta eſt, Pelagio
ut paſſim ſubtractis habitatoribus domus in urbe plurimæ vacuæ remanerent. Papæ ſubſti-
Sed quia Eccleſia Dei ſine Rectore eſſe non poterat, beatum GREGORIUM tuitur licèt reluctans.
licet totis viribus renitentem plebs omnis elegit. Quem ille apicem attentiùs
fugere tentans, eſſe ſe omnino indignum tali honore clamitabat; videlicet
metuens ne mundi gloria quam priùs abjecerat, ei ſub Eccleſiaſtici colore
regiminis aliquo modo ſubrepere poſſet. Unde factum eſt ut epiſtolam ad Im- Scribit ab
peratorem MAURICIUM dirigeret, cujus filium ex lavacro ſancto ſuſceperat, Imperato-
adjurans & multa prece depoſcens, ne umquam adſenſum populis præberet, rem ne Pon-
ut ſe hujus honoris gloriâ ſublimaret. Sed Præfectus Urbis GERMANUS no- tifex fieret.
mine, ejus nuncium anticipavit, comprehensóque eo ac diſruptis epiſtolis con- Ab Impera-
ſenſum quem populus fecerat Imperatori direxit. At ille gratias agens Deo tore confir-
pro amicitia Diaconi, eo quod locum deferendi ei honoris ut cupierat repe- matur.
riſſet, data illico præceptione ipſum inſtitui præcepit.

9. Cúmque in hoc reſtaret ut benediceretur, & lues populum devaſta- Concio
ret, verbum ad plebem pro agenda pœnitentia hoc modo exorſus eſt. Opor- " ejus ad po-
tet, Fratres dilectiſſimi, ut flagella Dei quæ metuere ventura debuimus, " pulum lue ingruente.
ſaltim præſentia & experta timeamus. Converſionis nobis aditum dolor " Lib. 11.
aperiat, & cordis noſtri duritiam ipſa quam patimur pœna diſſolvat. Ut enim " Epiſt. 2.
Propheta teſte prædictum eſt: *Perveniet gladius uſque ad animam*. Ecce etenim " Ierem. 4. 10.
cuncta plebs cæleſtis iræ mucrone percutitur, & repentina ſinguli cæde vaſtan- "
tur. Nec languor mortem prævenit, ſed languoris moras, ut cernitis, mors "
ipſa præcurrit. Percuſſus quiſque antè rapitur, quàm ad lamenta pœnitentiæ "
convertatur. Penſate ergo qualis ad conſpectum diſtricti Iudicis pervenit, "
cui non vacat flere quod fecit. Habitatores quique non ex parte ſubtrahun- "
tur, ſed pariter corruunt. Domus vacuæ relinquuntur, filiorum funera pa- "
rentes aſpiciunt, & ſui eos ad interitum heredes præcedunt. Unuſquiſque "
ergo noſtrum ad pœnitentiæ lamenta confugiat, dum flere ante percuſſio- "
nem vacat. Revocemus ante oculos mentis quidquid errando commiſimus, "
& quod nequiter egimus, flendo puniamus. Præveniamus faciem ejus in con- "
feſſione, & ſicut Propheta admonet, *Levemus corda noſtra cum manibus ad Do-* " Thren. 3. 41.
minum. Ad Dominum quippe corda cum manibus levare, eſt orationis noſtræ "
ſtudium cum merito bonæ operationis erigere. Dat profectò, dat tremori "
noſtro fiduciam, qui per Prophetam clamat: *Nolo mortem peccatoris, ſed ut con-* " Ezech. 3. 11.
vertatur & vivat. Nullus autem de iniquitatum ſuarum immanitate deſperet. "
Veternoſas namque Ninivitarum culpas triduana pœnitentia abſterſit, & "
converſus latro vitæ præmia etiam in ipſa ſententia ſuæ mortis emeruit. Mu- "
temus ergo corda, & præſumamus nos jam percepiſſe quod petimus. Ci- "
tiùs ad precem Iudex flectitur, ſi à pravitate ſua petitor corrigitur. Immi- "
nente ergo tantæ animadverſionis gladio, nos importunis fletibus inſiſta- "
mus. Ea * namque quæ ingrata eſſe hominibus importunitas ſolet, Iudici " * al. eccei
veritatis placet. Quia pius ac miſericors Deus vult à ſe precibus exigi, qui "
quantùm meremur non vult iraſci. Hinc etenim per Pſalmiſtam dicit: *In-* " Pſal. 49. 15.
voca me in die tribulationis tuæ, & eripiam te & magnificabis me. Ipſe ergo ſibi "

Ann. Chr. DC. IV. Martij XI.

,,teſtis eſt, quia invocantibus miſereri deſiderat, qui admonet ut invocetur. ,,Proinde Fratres cariſſimi, contrito corde & correctis operibus ab ipſo fe-,,riæ quartæ diluculo ſeptiformi * letania [a] devota ad lacrymas interveniamus, ut diſtrictus Iudex cùm culpas noſtras nos punire conſiderat, ipſe à ,,ſententia propoſitæ damnationis parcat. Quam exhortationem beati Gregorij ideo huic opuſculo inferendam putavimus, ut à quanta perfectione prædicationis initium ſumpſerit monſtraremus.

[* al. Septimæ menſis.]

[Letaniarum ſupplicationes.]

10. Igitur dum magna multitudo Sacerdotum, Monachorum, diverſique ſexus & ætatis iuxta præceptionem beati Gregorij die conſtituta Dominum rogatura veniſſet, in tantum lues ipſa divino iudicio deſæviit, ut intra unius horæ ſpatium, dum voces plebs ad Dominum ſupplicationis emitteret, octoginta homines in terram corruentes ſpiritum exhalarent. Sed non deſtitit Sacerdos tantus populo prædicare, ne ab oratione ceſſarent, donec miſeratione Divina peſtis ipſa quieſceret.

[Peſtis atrocitas.]

11. Cúmque adhuc futurus Antiſtes fugæ latibula præpararet [b], Urbis ſollicitudo & portis vigiliæ deputantur, donec opportunè & glorioſè ut ordo ſacer expoſcit, in eo divina munia complerentur. Obtinet is à negotiatoribus, ut in cratera occultatus educeretur ab Urbe. Sícque latebrâ triduo ſe occultavit, donec illum jejuniis & orationibus populus Romanus columnâ lucis, tertiâ ſuper eum nocte cælitus emiſsâ, obtinuit: quæ non parvo noctis ſpatio à ſummo cæli uſque ad eumdem ipſum lineâ rectâ refulgens, quærentibus votum optabile demonſtravit. Sed & cuidam Anachoretæ Urbi contiguo Angeli aſcendentes & deſcendentes per præfatam columnam ſuper illum ſunt viſi. Qui mox felix ſacrúmque ſumens auſpicium de ea quam vidit in somnis ſanctus Iacob ſcala, ibidémque domum Domini dixit fore, Rectorem domûs Dei quæ eſt Eccleſia immò ipſum Dei templum, inibi eſſe abſconditum exclamavit. Tandémque electus & dilectus Domini invenitur, capitur, trahitur, & ad B. Petri Apoſtoli Baſilicam ducitur, ibíque ad Pontificalis gratiæ officium conſecratus, Papa urbis efficitur.

[Occultatus Iudice columnâ lucidâ detegitur.]

[Item ab Anachoreta.]

[Conſecratur.]

12. Quo in tempore dum à IOHANNE Ravennatis urbis Epiſcopo [c] reprehenſus fuiſſet, cur à Paſtorali officio deliteſcendo ſe ſubducere vir tam idoneus voluiſſet, hac occaſione compulſus, volumen egregium, qui PASTORALIS appellatur, compoſuit: in quo manifeſta luce patefecit, qualis ad Eccleſiæ tegimen aſſumi, qualiter ipſi Rectores vivere, qua diſcretione ſingulas quaſque audientium perſonas inſtruere, quantáque diſcretione & conſideratione propriam quotidie debeant fragilitatem penſare. Sed & Homelias Evangeliorum numero quadraginta compoſuit, quas in duobus codicibus æqua ſorte diſtinxit. Libros etiam Dialogorum quatuor edidit, in quibus rogatu PETRI Diaconi ſui virtutes Sanctorum quos in Italia clariores noſſe vel audire poterat, ad exemplum viventium poſteris collegit: ut ſicut in libris expoſitionum ſuarum, quibus ſit virtutibus inſudandum edocuit; ita etiam deſcriptis Sanctorum miraculis, quæ virtutum earumdem ſit claritas oſtenderet. Primam * quoque & ſecundam & ultimam Ezechielis Prophetæ partem, quæ videbantur obſcuriores, per homelias viginti & duas, quantum intus lucis habeant demonſtravit. Scripſit prætetea & alia nonnulla: ſed & Epiſtolas quamplures, quæ ſingillatim cuncta edicere brevitatis ſtudio omiſi.

[Qua occaſione librum Paſtoralis ſcripſerit.]

[Alia ejus opera.]

[* Moiſſac. primam quoque & ultimam. & reliquis, infrà.]

Quod eò magis mirum eſt tot eum ac tanta condere volumina potuiſſe, qui

[Mirum eſt tanta ab eo ſcribi potuiſſe.]

[a] *Septiformis letania ideo dicta eſt*, inquit Paulus Diac. in lib. 3. de Geſt. Lang. cap. 25. *quia omnis urbis populus à B. Gregorio in ſeptem partes deprecaturus Dominum eſt diviſus, &c.* Lege Vitã ſeq. lib. 1. cap. 42.

[b] In cod. Moiſſacenſi multis prætermiſſis ita legitur. *Cumque adhuc futurus Antiſtes fugæ latibula præpararet, capitur, trahitur, & ad B. Petri Baſilicam ducitur, &c.* ut infrà.

[c] Iſte liber Regulæ Paſtoralis dictus in omnibus codd. MSS. Iohanni Ravennati Epiſcopo inſcribitur. Corrigendus ergo videtur Iſidorus, qui in lib. de Viris illuſt. cap. 27. *Librum Regulæ Paſtoralis directum ad* IOHANNEM *Conſtantinopolitanæ Sedis* affirmat.

omni fere juventutis ſuæ tempore, ut verbis ipſius loquar, crebris viſ- “ Ann. Chr. DC IV. Martij 12.
cerum doloribus cruciabatur horis momentiſque omnibus, fracta ſtoma- “
chi virtute laſſeſcebat, lentis quidem ſed tamen continuis febribus anhe- “
labat. Frequens etiam cum geſſuum dolor vehementer affligebat. Verùm inter hæc dum ſollicitus penſaret, quia Scriptura teſte: *Omnis filius qui recipitur flagellatur*, quo malis præſentibus duriùs premebatur, eo de æterna certiùs præſumptione reſpirabat. Fatigabat eum præterea de ordinandis Urbis vigiliis, ne ab hoſtibus caperetur, ſollicitudo continua: urebant quoque inceſſanter ejus animum filiorum hinc inde diſcrimina nuntiata. Sed tamen ille inter tot & talia deprehenſus incommoda numquam otio indulgebat, quin aut filiorum utilitatibus inſerviret, aut aliquid dignum Eccleſiæ ſcriberet, aut per contemplationis gratiam cæli ſecretis intereſſet. Denique cùm de tota pænè Italia Langobardorum gladios metuentes plurimi undique ad Romanam Urbem confluerent, ſollertem pro omnibus curam gerebat, & univerſis cum verbi pabulo corporis ſubſidia miniſtrabat. In tantum namque ejus animum miſericordiæ amor devinxerat, ut non ſolùm eorum quos præſentes habebat neceſſitatibus occurreret, ſed inſuper longè poſitis opem ſuæ largitatis impenderet; adeo ut etiam in monte Sinay Dei famulis conſtitutis, quæque erant opportuna tranſmitteret. Nam alij quidem Pontifices conſtruendis ornandiſque auro vel argento Eccleſiis operam dabant: hic autem & his inſiſtebat, & quaſi his omiſſis totus erga animarum lucra vacabat: & quidquid pecuniæ habere poterat, ſedulus diſpergere & dare pauperibus curabat, ut juſtitia ejus maneret in ſæculum ſæculi, & cornu ejus exaltaretur in gloria; ita ut illud beati Iob veraciter dicere poſſet: *Benedictio perituri ſuper me veniebat & cor viduæ conſolatus ſum. Iuſtitiâ indutus ſum, & veſtivi me ſicut veſtimento & diademate judicio meo. Oculus fui cæco & pes claudo. Pater eram pauperum, & cauſam quam neſciebam diligentiſſimè inveſtigabam.* Et paulopoſt.: *Si comedi buccellam meam ſolus, & non comedit pupillus ex ea. Quia ab infantia crevit mecum miſeratio, & de utero matris egreſſa eſt mecum.*

Hebr. 12. 6

Ejus cura & ſollicitudo pro omnibus.

Pſal. 111. 9

Iob. 29.

14. Ad cujus pietatis & juſtitiæ opus pertinet, quòd Anglorum gentem per Prædicatores quos illuc direxit, de dentibus antiqui hoſtis eripiens, æternæ libertatis fecit eſſe participem. Etenim quia qui Deo noſtro fideliter adhæret, ſemper ex ejus largifluo munere ad potiora conſcendit; dum Sanctus iſte ardenti ſtudio pro colligendis particulatim Fidelium animabus ſatageret, donavit illi pius Dominus ut totam pariter converteret gentem. Cujus converſionis, ut putatur, facta divinitus hæc occaſio fuit. Dum die quadam advenientibus nuper mercatoribus multa venalia in forum Romæ collata fuiſſent, multique ad emendum hinc inde confluerent; contigit & Gregorium antè ſcilicet quàm Pontificale decus haberet, per forum tranſitum facere, ac vidiſſe inter alia pueros venales poſitos lactei corporis, ac venuſti vultûs, capillos quoque præcipui candoris habentes. Quos cùm aſpiceret, interrogavit de qua regione vel terra eſſent allati. Dictúmque eſt quia de Britannia Inſula, cujus incolæ tali omnes decore niterent. Rurſus interrogavit, utrum iidem Inſulani Chriſtiani eſſent, an Paganorum erroribus implicati: Dictúmque eſt quod eſſent Pagani. At ille intimo ex corde longa trahens ſuſpiria: Heu, proh dolor! inquit, quòd tam lucidi vultûs homines tenebrarum auctor poſſidet, tantáque frontis ſpecies ægram mentem & ab internis gaudiis vacuam geſtat. Rurſus ergo interrogavit quòd eſſet vocabulum gentis illius: Reſponſum eſt, quod Angli vocarentur. At ille, benè, inquit. Nam & Angelicam habent faciem, & tales Angelorum in cælis decet eſſe coheredes. Quod habet, inquit, nomen ipſa provincia de qua iſti ſunt allati. Reſponſum eſt quia Deiri [a] vocarentur iidem provinciales. At ille, Bene, inquit, Deiri, de ira eruti & ad miſericordiam Chriſti vocati. Rex, ait, provinciæ illius quomodo vocatur? Reſ-

Anglorum converſionem aggreditur.

Qua occaſione.

[a] Modò Eboracenſes, Anglis Yorke-Shire appellantur. Lege Bedam lib. 1. Hiſt. cap. 1.

Ann. Chr. DC. IV. Martii XI.

* al. Hobel Beda Elle.

ponſum eſt quòd ALLE * vocaretur. At ille adludens ad nomen ait: Laudem Dei creatoris illis in partibus oportet cantari. Accedénſque ad Pontificem hujus Romanæ & Apoſtolicæ Sedis, rogavit ut genti Anglorum in Brittanniam aliquos verbi miniſtros, per quos ad Chriſtum converteretur mitteret, aſſerens & ipſum in hoc opus Domino cooperante perficiendum paratum eſſe; ſi tamen eidem Apoſtolico Papæ hoc ut fieret complaceret. Quod ª cùm ei primò minimè Pontifex annuiſſet, poſtremò infatigabilibus ejus precibus victus aſſenſit. Qui civibus profectionis ſuæ celans negotium (quoniam ſi id noſſent nullatenus illi quoquo pacto adquieviſſent) quanto celeriùs potuit, iter cum Apoſtolica benedictione arripuit. Hæc interea ad notitiam populi veniunt, ſtatim unanimi condicto omnes Urbici ac ſuburbani, vel quique audientes occurrere potuerunt, ſe ſe in tres partes dividunt, & proficiſcenti Apoſtolico PELAGIO ad Eccleſiam ſancti Petri, terribili voce conclamant: Eïa Apoſtolice quid feciſti? „Sanctum Petrum offendiſti, Romam deſtruxiſti, Gregorium non tantùm „dimiſiſti quàm expuliſti. His ergo vocibus horribiliter permotus Pontifex, populúmque vehementiſſimè metuens, poſt eum ſumma cum feſtinatione & obligationis ut quantociùs Romam rediret, interdictione direxit.

ª In Angliam ea de cauſa iter inſtruit.

Revocatur ab itinere.

15. Sed antequam Miſſi eum adiſſent, trium dierum jam confecto itinere, dum idem vir Domini Gregorius, ut iter agentibus moris eſt, circa ſextam horam in quodam prato ſociis quibuſdam quieſcentibus, aliis autem illi aſſiſtentibus, vel quibuſque rebus neceſſariis occupatis ſederet & legeret, venit ad eum locuſta, & dans ſaltum paginæ quam percurrebat inſedit. Cernénſque eam beatus Gregorius tam manſuetè loco quo aſſederat permanere, cœpit „collectans ſodalibus ipſius nomen reciprocans quaſi interpretari: Locuſta, „inquam, eo dici poteſt, quaſi loco ſta. Et ſubjungens; Sciatis, inquit, „non progreſſius nos iter cœptum licere protendere. Verumtamen ſurgite & „jumenta ſternite, ut quantum licuerit, quò tendimus properemus. Dum autem hinc mutuò confabularentur & ſecum quærerent, pervenerunt Miſſi Apoſtolici equis ſudantibus & admodum fatigatis; ſtatímque illi cum magna „celeritate epiſtolam quam detulerant porrexerunt. Quâ perlectâ, Ita eſt, „inquit, ſocij ut prædixeram. Romam celeriùs remeabimus.

Auguſtinum & ſocios in Angliam mittit.

16. Talíque ordine interim delato ſuæ devotionis effectu, mox ut ipſe Pontificatûs officio functus eſt, opus diu deſideratum perfecit; alios quidem prædicatores mittens, ſed ipſe prædicationem ut fructificaret ſuis exhortationibus ac precibus ſeu muneribus fulciens. Denique direxit ad eamdem inſulam ſervos Dei MELLITUM, AUGUSTINUM & IOHANNEM cum multis aliis Deum timentibus Monachis, qui intra breve temporis ſpatium Regem illum, qui in capite Inſulæ morabatur, cum ſuo populo converterunt. Quibus Deus tantam faciendorum miraculorum gratiam contulit, ut verbum Fidei quod ore prædicabant, ſignorum efficaciâ confirmarent. Unde factum eſt, ut paucis elabentibus annis etiam ceteri inſulæ ipſius Reges cum his qui eis erant ſubjecti, ad Chriſti Domini Fidem accederent. De cujus gentis converſione ſimul & miraculorum prodigiis quæ ibidem fiebant, ita beatus Gregorius in libris Mo„ralibus perhibet dicens: Ecce lingua Brittanniæ quæ nihil aliud noverat quam „barbarum frendere, jamdudum in divinis laudibus Hebræa cœpit verba ſo„nare. Ecce quondam tumidus jam ſubſtratus Sanctorum pedibus ſervit „Oceanus, ejúſque barbaros motus quos terreni Principes edomare ferro ne„quiverant, hos pro divina formidine Sacerdotum ora ſimplicibus verbis li„gant: & qui catervas pugnantium infidelis nequaquam metuerat, jam nunc „fidelis humilium linguas timet. Quia enim perceptis cæleſtibus verbis, cla„reſcentibus quoque miraculis virtus ei divinæ cognitionis infunditur, ejuſ-

ª Moiſſac. cod. ſic ſcribit. *Quod dum perficere non poſſet, quia etſi Pontifex concederet, ille quod petierat vellet, non tamen cives Romani ut tam longe ab Urbe ſacerdotes, putaret permittere; mox ut ipſe Pontificatûs officio functus eſt, opus diu deſideratum perfecit, &c. ut infrà.*

dem

dem Divinitatis terrore refrenatur, ut pravè agere metuat, ac totis deſi- “ Ann. Chr. DC. IV. Martij XII.
deriis ad æternitatis gratiam venire concupiſcat. Quod totum ut fieret, ita “
eidem beato Gregorio gratia divina conceſſit ut meritò ab Anglorum popu-
lis * debeat Apoſtolus appellari; quia etſi aliis non eſt Apoſtolus, ſed tamen * al. gente. B. Gregorius dicendus Anglorum Apoſtolus.
illis eſt: Nam ſignaculum Apoſtolatûs ejus ipſi ſunt in Domino. : 1. Cor. 9. 2.

17. Iam verò utrum aliquibus vir iſte tanti meriti miraculis claruerit, ſuperfluò quæritur: quod luce clariùs conſtat quòd is qui virtutum ſigna ſuis meritis valuit aliis quoque Chriſto largiente adquirere, ſi exegiſſet opportunitas, faciliùs poterat hæc etiam ipſe promereri[a]. Sed ne his, qui cum Iudæis ſigna viſibilia ad oſtendendam ſanctitatem expetunt, ſatisfactio deſit; & illis qui Sanctorum exemplis ad meliora accendi & provehi quærunt, ædificatio proſit; quædam autem non referenda, quæ per eum Dominus ad excitandum & corroborandum noſtræ mentis teporem, & (ut ſic dictum ſit) fortè infidelitatem potiùs quàm ignorantiam, fieri & manifeſtari decrevit.

18. Materfamilias quædam nobilis erat in civitate hac Romana, quæ religionis & devotionis ſtudio oblationes facere, & die Dominica ad Eccleſiam deferre, ſummóque Pontifici Eccleſiaſticæ conſuetudinis & familiaritatis ejuſdem gratiâ offerre ſolebat. Quæ cùm quadam die ex more ad communicandum de manu Apoſtolici ordine ſuo accederet, illíque Pontifex offam Dominici Corporis porrexiſſet dicens: *Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti proſit tibi in remiſſionem peccatorum omnium & vitam æternam*, ſubriſit. Quod Vir Domini cernens, illi communionem ſacram retraxit, & ſeparatim ſuper altare poſuit, eámque Diacono ſervandam uſquedum cuncti Fideles communicarent, tradidit. Expleto verò ſacro myſterio interrogavit eam beatus Gregorius dicens: Dic rogo, quid cordi tuo emerſerit, cùm communicatura riſiſti? At illa, Recognovi, inquit, portiunculam illam ex eadem oblatione fuiſſe, quam ego manibus meis feci & tibi obtuli. Et cùm eam te intellexerim Corpus Domini appellaſſe, ſubriſi. Tunc Sanctus Domini Pontifex ſermonem exinde fecit ad populum & hortatus eſt eum ut ſuppliciter Dominum exoraret, quatinus ad multorum fidem corroborandam carnis oculis oſtenderet, quid infidelitas hujus mulieris mentis oculis videre & Fidei luminibus conſpicere debuiſſet. Quod cùm fuiſſet oratum, ipſe unà cum populo & eadem muliere ab oratione exſurgens ad altare cunctis cernentibus & ſe ſe ad cernendum cæleſte ſpectaculum comprimentibus corporalem pallam revelat, & univerſo populo, ipſáque muliere contuente partem digiti auricularis ſanguine cruentatum invenit, ac mulieri dixit: Diſce, inquam, veritati vel modò jam credere conteſtanti: *Pa- “ Iohan. 6. 52.
nis quem ego do, caro mea eſt; & Sanguis meus verè eſt potus.* Sed præſcius Con- “ ibid. 5.
ditor noſter infirmitatis noſtræ, ea poteſtate qua cuncta fecit ex nihilo & cor- “
pus ſibi ex carne ſemper Virginis operante ſancto Spiritu fabricavit, panem “ Tranſſubſtantiatio.
& vinum aquâ mixtum manente propria ſpecie in carnem & ſanguinem ſuum “
ad Catholicam precem ob reparationem noſtram Spiritus-ſancti ſanctifica- “
tione convertit. Indéque univerſos juſſit Divinam precari potentiam, ut in formam priſtinam ſacroſanctum reformaret Myſterium, quatinus mulieri ad ſumendum fuiſſet poſſibile. Quod & factum eſt. Unde ſæpefata mulier plurimùm in ſancta religione ac fide proficiens, participatione Dominici Sacramenti conſecrata eſt, & omnes qui viderant in Divino amore & Orthodoxa credulitate ferventiùs excreverunt.

19. Quidam quoque nobiliſſimus ſecundùm carnis proſapiam & potentiſſimus juxta Regiam in ſuo modo magnificentiam, cùm per internuntios familiaritatem Apoſtolicæ ſedis adeptus eſſet, & frequenti admonitione, epiſtolarum etiam à beato Gregorio tranſmiſſarum inſtructione erga Dei & Sanctorum cultum ſufficienter fuiſſet imbutus, miſit per ſtrenuos & devotos Miſſos

De panniculis ſacris inſtar Reliquiarum miſſis.

a Poſt hæc verba miraculis omiſſis, ſic in cod. Moiſſac. legitur. *Has breviter de vita vel actibus B. Gregorij, &c. ut infrà.*

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII.

condigna exenia ad ſedem Pontificalem, petens Reliquias beatorum Apoſtolorum ac Martyrum ſibi tranſmitti. Cujus Legatos ſanctus Apoſtolicus honorabiliter & gratanter ſuſcipiens, aliquamdiu ſecum morari fecit: atque indeſinenter ſanctorum Apoſtolorum memorias ac cimeteria Martyrum ex more priſco pro hujuſmodi negotio circumiens, Miſſas celebrando & Reliquias in eorum veneratione conſecrando, præfatóſque Legatos ſibi comites ſemper habens, cùm explicuiſſet eorum celebrationes quorum Reliquiæ petebantur, particulatim eoſdem pannos conſecratos ſuper quibus Sancta celebraverat, diviſit, & ſingulis ſingillatim buxis[a] impoſuit, munitíſque eis ſigillo ſuæ ſanctæ auctoritatis petitoribus uſu Eccleſiaſtico tradidit. Qui debita cum veneratione benedictione petita, & accepta ſuſcipientes profecti ſunt viam ſuam gaudentes. Sed dum per aliquantos dies regreſſionis ſuæ iter carperent, ei qui primus ceteris habebatur, amica humanitati ſubripuit curioſitas, dixítque ſodalibus ſe ſtultè tanti itineris ſubiiſſe laborem, cùm neſcirent quid pretioſi domino ſuo referrent. Pedetentim autem creſcente collatione verborum & vireſcente ſuggeſtione ſociorum, confractis Apoſtolicæ dignitatis ſigillis apertæ ſunt buxtulæ, & in ſingulis ſingulæ panni repertæ ſunt portiunculæ. Móxque cum
„indignatione Romam regreſſi, Archidiaconem adeunt conquerentes: Ut
„quid, inquiunt, Domnus Apoſtolicus tam vilipendit dominum noſtrum, qui
„tantam gratiam ſe apud eum obtinuiſſe ſperaverat, quòd ſic voluerit illi
„illudere & nos dehonorationi & offenſioni ſuæ addicere? Æſtimavimus ſi-
„quidem nos oſſa Apoſtolorum vel Martyrum pretioſa hinc ferre, ſicut de-
„cuerat tantum virum, uti dominus noſter eſt, à tanta nihilominus Sede
„quæſita tam longo & difficillimo ſatis itinere; & datæ ſunt nobis panni mo-
„dicæ portiunculæ, acſi hujuſmodi panniculi genus apud nos nequiviſſet in-
„veniri. Niſi enim cauta ſollicitudo nobis ſubveniſſet, ut quod gerebamus
„cognoſceremus, & ſic ſtolidè ad noſtrum dominum nobis contigiſſet venire;
„dubium non eſt periculum honoris & gratiæ ſuæ nos debuiſſe incurrere.
Quos Archidiaconus modeſta increpatione redarguit cur in tantam præſumptionem eruperint, ut Apoſtolica ſigilla corrumperent, hortans eos ut redirent, & quæ acceperant domino ſuo cum honore deferrent. Sed hi nullatenus monitis ejus adquieſcentes uſque ad Domni GREGORII venêre præſentiam: factóque comperto patientiſſimè eorum tulit ſtultitiam, eóſque ſacro-ſanctis Miſſarum ſollemniis præcepit intereſſe. Unde cùm ad locum ſui ſermonis eſt ventum, ſuadet populo Dei Sanctorum gratiam exorare, quatinus in hac re dignetur apertiſſimè ſic ſuam potentiam patefacere, ut quid mereatur fides evidentiùs minùs creduli & ignorantes poſſint cognoſcere. Et data oratione accepit cultellum qui temeraverat ſigna, & ſuper altare corporis ſancti Petri acceptam unam panni portionem per medium pungens ſecuit: ex qua ſtatim ſanguis decucurrit, & omnem eamdem portiunculam cruentavit. Videntes autem ſupraſcripti Legatarij & omnes populi ſtupendum & arcanum fidei ſacræ miraculum, ceciderunt proni in terram adorantes Dominum dicentes: *Mirabilis Deus in ſanctis ſuis Deus Iſraël, ipſe dabit virtutem & fortitudinem plebi ſuæ, benedictus Deus.* (Pſal. 67.36.) Et facto ſilentio, inter alia fidei documenta dixit ad eos beatus
„Gregorius, qui antè has venerandas Reliquias parvi duxerant: Scitote,
„Fratres, quia in conſecratione Corporis & ſanguinis Domini noſtri IESU
„CHRISTI cùm ob ſanctificationem Reliquiarum in honore Apoſtolorum vel
„Martyrum ipſius quibus ſpecialiter aſſignabantur, ſupra ſacroſanctum altare
„libamina offerebantur, ſemper illorum ſanguis hos pannos intravit qui effuſus
„eſt pro nomine Chriſti Domini noſtri. Et ædificatis in fide cunctis qui viderant, munitíſque iterum buxtulis ſigno ſuo tradidit eis incomparabilia munera voti ſui. Et cum gaudio reverſi hæc per ordinem domino ſuo nuntiaverunt, & ſui deſiderij compotem reddiderunt. Qui pretioſa ſanctorum patrocinia

[a] Buxum ſeu buxtula ſignificat thecam ex buxo confectam, gallicè *boete*.

reverenter ſuſcepit, & honorabiliter in loco venerabili condidit. Quo Deus frequentiora quàm in ſancti Petri Eccleſia miracula operari dignatur, ad laudem & gloriam nominis ſui uſque in hodiernum diem. Ann. Chr. DC. IV. Martij xx.

20. Pater nihilominus familias erat Romæ valde rebus ditiſſimus, ſed religione nimis egenus, qui non vitiis minùs plenus quàm rebus, cùm uxor ſua ei diſplicuiſſet, fecit ſibi ab ea contra præceptum Salvatoris noſtri divortium. De Magis excæcatis. Res verò B. Gregorium latere non potuit, quia & magnitudo mali & magnatio perſonarum ſe facilè prodidit. Cui beatus Gregorius multis & ſuaviſſimis monitionibus, ſeu diſtricti Divini examinis terroribus ſtudioſiſſimè & ſæpiſſimè immo indeſinenter perſuadere contendit, ut uxorem ſuam in gratiam pactam reciperet, à qua quoquomodò divelli niſi morte aut amborum conſenſu intercedente nequiret. Sed is diabolicâ præventus irremediabiliter pertinaciâ monita ejus ſprevit: quem B. Gregorius Apoſtolica auctoritate ab Eccleſia ſub anathemate niſi reſipiſceret ſequeſtravit. Quam excommunicationem idem ægrè admodùm ferens, & peccata peccatis accumulans, duos magos pecuniis ex placito locat, ut in ſanctum Apoſtolicum ad vindictam ejus apodixem * artis ſuæ exercerent. Qui eum facie ignorantes dum quadam die ad proceſſionem ex more pergit B. Gregorius, illi eminùs ſecus tranſitum ſtantes, ſibi eum rogant inſinuari: Quibus reſponſum eſt ipſum eſſe, qui ſolus Pontificali dignitate equitans, præcedentem & ſubſequentem cuneum Eccleſiaſticorum virorum haberet. Et intuentes eum, repente equum illius maleficiis ſuis à dæmonibus vexari fecerunt. Statímque B. Gregorius invocato nomine Domini noſtri Ιεsu CHRISTI, & edito ſigno Crucis ab equo proturbavit dæmonia: Reſpiciénſque in partem; mox ut Magos eſt contemplatus, illi cæcati & ab eiſdem dæmoniis pervaſi ceciderunt retrorſum. Unde intellexit Vir Domini eorum id perpetratum nequitiâ. Et cùm juſſiſſet eos ad ſe duci, interrogati rei ordinem prodiderunt. Quibus reſpondit beatiſſimus Pontifex: Perpetuò cæci eſſe debetis, ne videntes ad conſuetam perverſitatem redire tentetis. In nomine autem Domini noſtri Ιεsu CHRISTI operante beato Petro liberi à vexatione dæmonum ſitis. Qui confeſtim à dæmonibus emundati, & credentes fonte ſalutari perfuſi ſunt, ac permanente cæcitate damnati, jubente B. Gregorio de cetero ſtipe ſunt Eccleſiaſtica aliti. * id eſt experimentum

21. Sed & tyrannus quidam multam oppreſſionem cum pænè importabili importunitate quieti ingerebat ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, poſſeſſionéſque eidem & mancipia pertinentes crudeliſſimè devaſtabat. De quodam tyranno in melius commutato. Qua de re beati Pontificis per internuntios admonitione correptus, majori exarſit inſania, adeo ut Urbem depopulandam adiret. Cui advenienti B. Gregorius ut colloqueretur occurrit. Tantámque vim nutu Divino ejus verbis ineſſe expertus fuit, ut cum humillima indulgentia religioſo Apoſtolico ſatisfaceret, & ſe deinceps ſibi ſubditum, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ devotum famulum ſpopondiſſet. Is denique poſtea uſque ad exitum infirmatus, venerandi Papæ orationem popoſcit, atque in reſponſum accepit quòd ei Dominus adhuc ſpatium pœnitentiæ largiretur; & ut pleniùs convaleſceret, illis quibus nutritus fuerat cibis indulgere ſtuderet. Qui juſſis obtemperans convaluit & in reliquum devotiùs vixit.

22. Idem verò perfectiſſimus & acceptabilis Deo Sacerdos, cùm quadam die per forum Trajani, quod opere mirifico conſtat eſſe extructum, procederet, & inſignia miſericordiæ ejus conſpiceret, interque memorabile illud comperiſſet, De Trajano. videlicet quòd cùm idem orbis princeps in expeditionem circumvallatus militum cuneis pergeret, ibidem obviam habuerit vetuſtiſſimam viduam ſenio ſimúlque dolore ac paupertate confectam, cujus lacrymis atque vocibus ſic compellatur: Princeps piiſſime Trajane; Ecce hic ſunt homines qui modò mihi unicum filium, ſenectutis videlicet meæ baculum &

méque unà cum eo nolentes occidere, de-
Ann. Chr. DC. IV. Mauric. XX. „ omne ſolatium, occiderunt, rationem aliquam reddere. Cui ille *feſtina-*
„ dignantur etiam mihi pro eo pertranſiens, Cùm rediero, inquit, dicito mihi *& fa-*
„ tò, ut res exigebat, pertranſiens, Tum illa, Domine, inquit, etſi tu non re-
„ ciam tibi omnem iuſtitiam. ad quam vocem ſubſtitit, & reos coram ſe
„ dieris, ego quid faciam? ad quam vocem ſubſtitit, & reos coram ſe
adduci fecit. Neque cum ſuggereretur à cunctis accelerare negotium *greſ-*
ſum à loco movit, quouſque & viduæ à fiſco quod juridicis ſanctionibus
decretum eſt, perſolui pro re fecit, demúmque ſupplicationum precibus &
fletibus ſuper factis ſuis pœnitentes viſcerali clementia flexus, non tam po-
teſtate quàm precatu & lenitate vinctos Prætorialibus catenis abſolvit. *Hu-*
jus rei gratiâ compunctus venerabilis Pontifex, cœpit lacrymoſis gemitibus
ſecum inter verba precantia hæc ſiquidem Prophetica & Evangelica re-
Iſa. 1. 17. „ voluere oracula. Tu Domine dixiſti: *Iudicate pupillo, defendite viduam &*
Marc. 6. 37. „ *venite & arguite me.* Et alibi: *Dimittite & dimittetur vobis.* Ne immemor
„ ſis, quæſo. Peccator ego indigniſſimus propter nomen gloriæ tuæ & fide-
„ liſſimæ promiſſionis tuæ, in hujus devotiſſimi viri facto pietati tuæ humi-
„ liter ſupplico. Perveniénſque ad ſepulchrum B. Petri, ibi diutiùs ora-
vit, & flevit, atque veluti ſomno correptus, in extaſim eſt raptus. Quo per
revelationem exauditum ſe diſcit ª, & ne ulteriùs jam talia de quoquam
ſine Baptiſmate ſancto defuncto præſumeret petere, promeruit caſtigari. Qua
in re licet à viris perfectæ fidei & curioſis quædam valeant quæri, & plura
ab his qui credunt Veritati fideliter dicenti: *Quæ apud homines impoſſibilia ſunt*
vel videntur, facilia ſunt apud Deum, ſalubriter explanari; tutius tamen vi-
detur in hoc actu divinæ pietatis & poteſtatis judicium venerari & à nemine
diſcuti.

De columba ei ſcribenda ſuggerente. 23. Denique à fideli & religioſo viro ac huic noſtro Patri ſanctiſſimo pro ſuæ religionis & utilitatis merito valde familiariſſimo, fideliter poſt obitum ejus nobis narratum didicimus; quòd cùm idem vas electionis & habitaculum ſancti Spiritus viſionem ultimam Prophetæ Ezechielis interpretaretur, oppanſum velum inter ipſum & eumdem Exceptorem ᵇ tractatûs ſui, illo per intervalla prolixiùs reticente, idem miniſter ejus ſtilo perforaverit, & eventa per foramen conſpiciens vidit columbam nive candidiorem ſuper ejus caput ſedentem, roſtrúmque ipſius ori diu tenere appoſitum. Quæ cùm ſe ab ore ejuſdem amoveret, incipiebat ſanctus Pontifex loqui & à Notario graphium ceris imprimi. Cùm verò reticebat ſancti Spiritûs organum, miniſter ejus oculum foramini iterum applicabat, eúmque acſi in oratione levatis ad cælum manibus ſimul & oculis, columbæ roſtrum more ſolito conſpicabatur ore ſuſcipere. Quod tandem eodem ſpiritu revelante Pontifex ſanctus cognovit, & vehementiſſimè triſtis effectus, interminatus eſt auctoritate Apoſtolica miraculi divini in ſe perpetrati conſcio, ne in vita ſua id alicui quoquomodo patefaceret. Quod is interim ſecretum cuſtodiens poſt defunctionem ſanctiſſimi Sacerdotis compulſus quorumdam invidiâ, qui obtrectabant virum beatiſſimum præſumptionis tumore, tanta ac talia de cæleſtium arcanorum myſteriis fuiſſe locutum, hæc ita ſe per omnia vidiſſe fideliter enarravit.

24. Migrato namque ad Dominum ſæpe dicto reverendiſſimo Pontifice, cùm fames validiſſima non modò in hac civitate Romana, verùm & in omnibus circa regionibus ſatis ſupérque graſſaretur, & is qui ei in ſede Pontificali ſucceſſerat *, horrea Eccleſiæ ementibus frumenta aperiret, & illis quos B. Gregorius per Monaſteria & Xenodochia ſeu Diaconias vel Hoſpitalia ſtipendiis alendos Eccleſiaſticis ordinaverat, clauderet; cœperunt

* Sabinianus.

ª Hanc de Trajano fabulam (cujus meminit Joannes Damaſcenus, ſeu quiſquis auctor eſt Sermonis de defunctis, inter Damaſceni opera relati) meritò explodunt ac refutant Baronius To. 8. ann. 604. & Bellarminus lib. 2. de Purg. cap. 8.

ᵇ Nimirum Petro Diacono, de quo poſt S. Gregorium agemus.

omnes famis compellente inopiâ Apoſtolici aures inquietare dicentes : Domne Ann. Chr. DC. IV. Martii XII.
Apoſtolice, quos Pater noſter deceſſor tuus S. Gregorius hactenus ſtuduit paſcere,
tua Sanctitas fame non ſinat perire. Quāns vociferantium clamores idem mo-
leſtè ferens, reſpondit : Si Gregorius ad famam ſuæ laudis cunctos populos
curavit ſuſcipere, nos omnes non poſſumus paſcere: ſicque vacuos ſivit abire.
Quæ verba reſponſionis cùm ſæpiùs ad ſe clamantibus iterans adderet, apparuit
ei in viſu S. Gʀᴇɢᴏʀɪᴜs tertiò, illúmque tertiò blandè increpans ſuper ſua Pontifex S. Gregorio detrahens percutitur.
detractione & ipſius tenacia ſeu miſerorum indigentia admonuit atque corri-
puit. Qui nec cor ad miſericordiam flexit, nec ori ab obtrectatione adhibere
cuſtodiam voluit, nec manum ad largitatem extendit. Unde illi quartò ap-
parens B. Gregorius horribiliter eum redarguit, & comminans in capite illum
percuſſit. Cujus dolore vexatus in brevi defunctus eſt.

24. Hæc breviter de vita vel actibus beati Gregorij dicta ſint. Ceterùm
quamdiu mundi hujus orbita volvitur, ejus laudabile meritum ſemper acci-
pit incrementum: Quia ipſius ſine dubio gloriæ adſcribitur, quòd hæc Romana
civitas unà cum ſanctis Apoſtolis ejus precibus conſtare videtur, & quòd An-
glorum Eccleſia nova ſemper ſobole fecundatur, & quòd illius doctrinis per
orbem univerſum multi de peccato elongati ad Chriſti clementiam revertun-
tur, & quòd boni quique ejus ſuaſionibus inflammati cæleſtem patriam deſide- Quamdiu vixerit in Pontificatu.
ranter inquirunt. Qui beatiſſimus Pontifex, poſtquam ſedem hujus Romanæ
& Apoſtolicæ Eccleſiæ annis tredecim, menſibus ſex & diebus decem glorio- * anno DC. IV.
ſiſſimè rexit, ex hac luce ſubtractus atque ad æternam eſt regni cæleſtis ſedem
tranſlatus. Sepultus verò eſt in Eccleſia beati Petri Apoſtoli ante Secretarium
die quarto Iduum Martiarum, regnante Domino noſtro Iᴇsᴜ-Cʜʀɪsᴛᴏ, qui
cum Patre & Spiritu-ſancto vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum,
Amen.

MONITUM.

POST S. Gregorij Vitam à Paulo Diacono ſcriptam, juvat hîc inſerere ipſius Pauli Epiſtolium ad S. Aᴅᴀʟʜᴀʀᴅᴜᴍ Abbatem Corbeienſem tranſmiſſum unà cum S. Doctoris Epiſtolis LV. ipſius Pauli manu partem correctis: quarum ex autographo Corbeïenſi ſubjectum epiſtolium Pauli itidem calamo (ut quidem videtur) exaratum deprompſimus, cujus hæc forma:

CAriſſimo Fratri & domino Aᴅᴀʟᴀʀᴅᴏ Viro Dei Pᴀᴜʟᴜs ſupplex. Cupieram, dilecte
mi, æſtate præterita videre faciem tuam, quando illis in partibus fui: ſed præpeditus
laſſitudine ſonipedum ad te venire non potui. Interioribus tamen oculis, quibus ſolis
valeo, tuæ fraternitatis dulcedinem frequenter aſpicio. Volueram equidem tuis imperiis
jam antè parêre: ſed utpote pauper & cui deſunt librarij, priùs hoc facere nequivi; ma-
ximè cùm me tam prolixa valitudo contriverit, ut à menſe Septembrio penè uſque ad
diem Nativitatis Domini lectulo detentus ſim: neque licuerit Clericulo illi qui hæc ea-
dem * utcumque ſcripſit, manum ad atramentarium mittere. Suſcipe tamen quamvis * tempore Epiſtolas Gregorij.
ſerò Epiſtolas quas deſideraſti: & quia mihi eas antè relegere præ occupatione totas non
licuit, XXXIV. ex eis ſcito relectas, & prout potui emendatas eſſe, præter pauca loca in qui-
bus minùs inveni, & tamen meo ea ſenſu ſupplere nolui, ne viderer tanti Doctoris verba
immutare. Quibus in locis & forinſecus ad aurem * zetam, quod eſt vitij ſignum, appoſui. * fortè oitam
Tua itaque Fraternitas ſi ſe facultas dederit, reliquas Epiſtolas ad emendatiorem relegere
ſtudeat codicem, ſed & loca in quibus minùs habetur nihilominus ſupplere. Hoc tamen
Sanctitati tuæ ſuadeo, ne paſſim propter aliqua quæ in eis minùs idoneos latêre magis quàm
ſcire convenit, publicentur. Vale Frater amabilis ſemper in bonis gliſcens: & cùm mentem
ad ſuperna tetenderis, memento mei.

Antè ſuos refluus Rhenus tepedabit ad ortus,
Antè petet fontem clara Moſella ſuum;
Quàm tuus è noſtro carum ac memorabile ſemper
Dulce, Aᴅᴀʟᴀʀᴅ', nomen pectore cedat amor.
Tu quoque ſi felix vigeas de munere Chriſti,
Eſto memor Pᴀᴜʟɪ tempus in omne tui.

Ann. Chr. DC.IV. Martij 12.

ALIA VITA

A IOHANNE DIACONO quatuor libris ſcripta.

Carmen Auctoris ad IOHANNEM Papam VIII.

SUSCIPE Romuleos, Paſtor venerande, triumphos,
 GREGORII ſancti ſuſcipe geſta tui.
Qui nituit factis, verbis, ſcriptíſque beatis,
 Ut jubar auricomi ſolis in orbe cluit.
Forma, decus, ſpeculum tibi ſit, via, vita per ævum,
 Si cupis æternum ferre Sacerdotium.
Nam qui non hujus ſequitur veſtigia Præſul,
 Ante Deum Præſul non erit, immo pecus.
Hinc Pſalmiſta canit hominem ſimilare caballis
 Ignavum ſtultis, qui ſub honore perit.
Nocturnum dedimus Sancto cantúmque diurnum,
 Carminibus clarum concinimúſque virum.
Redde vicem, ſcriptor, reddens cola, commata, punctos,
 Ne tua mendoſum pagina ſervet opus.
Ludere me libuit variabilis ordine campi,
 Poſtquam proſa fugit, muſa jocoſa redit.
Hæc mihi tu tribuis, Doctor pretioſe GREGORI,
 Qui bona das famulis, ſed mala nulla tuis.
Veſtitus cœpi, nudus tua munia dixi,
 Indue me factis velleribúſque tuis.
Et quia mortalis deſunt commercia carnis,
 Da mihi ſub pedibus poſſe jacere tuis.

PRÆFATIO AUCTORIS AD EUMDEM.

BEATISSIMO *ac feliciſſimo Domno* IOHANNI *ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ Præſuli*, IOHANNES *ultimus Levitarum.* Nuper ad vigilias beati GREGORII Romani Pontificis, Anglorum, ſcilicet gentis Apoſtoli, lectione de Paulino civitatis Nolanæ Præſule conſuetudinaliter perſonante, viſus es à venerabilibus Epiſcopis, Divino quodam inſtinctu commotus, requirere, cur tantus Pontifex, qui multorum Sanctorum vitas texuerat, geſtis propriis in propria dumtaxat Eccleſia caruiſſet: præſertim * cùm & apud Saxones, & apud Langobardorum ſibi prorſus infenſiſſimam gentem, geſtis propriis ubique polleret. Cúmque venerabiles Epiſcopi hæc ab utriſque gentibus haberi quidem, ſed compendioſiſſimè, reſponderent: meam quoque parvitatem conſciſcens, præceperas, ut vitam ipſius de ſcrinio ſanctæ Sedis Apoſtolicæ tanto pleniùs, quanto & certiùs carpere ſtuduiſſem. Sed dum ego propriæ inertiæ conſcius, me meis prioribus, ac per hoc ſapientioribus, qui vitam ejus, licet breviter, tamen pio conatu, pulcherrimóque ſtilo deſcripſerant, conferre penitus dubitarem; identidem jubendo vehementer hortatus es, ut Romanæ Sedis Pontificem, ejuſdem ſedis Præſulis auctoritate deſcriberem, cui Deus omnipotens probandorum, ſeu repellendorum ſcriptorum omnium ſpecialem dederit proculdubio poteſtatem. Itaque tam imperioſis auctoritatibus tandem compulſus, vix primum librum Gregorianæ vitæ compleveram, quando huic in ejuſdem vigiliis annua vertigine revolutis, tua probavit pariter, ac publicavit auctoritas. Ergo ſollicitior factus ad cetera, pauca de multis, te incentore, te præceptore, te fautore,

* qui &

R. Pontifex librorum legitimus cenſor.

Operis diſtributio.

tèque judice, colligens, in libris quatuor, auxiliante Domino, coartavi: & ſecundùm diſtributionem ejuſdem doctoris, qui * librum Regulæ paſtoralis quadripertita ratione diſtinxerat, ego quoque illum, qualiter ad culmen regiminis venerit, in primo hujus operis libro perhibui: & ad hoc rite perveniens, qualiter vixerit, in ſecundo diſſerui: & bene vivens, qualiter docuerit, in tertio deſignavi: & rectè docens, infirmitatem ſuam quotidie quanta conſideratione cognoverit, in quarto concluſi. Neque magnopere tempora temporibus contuli, ſed rebus ſimilibus ſimilia coaptavi: quoniam revera non tantum quando feciſſet, ſed quantum feciſſet, ſollicitus deflorare curavi. In quibus quamquam multa & varia memoratu digna ſtudio brevitatis omiſerim, nihil memini me poſuiſſe, quod ſcriptorum veterum nequeat auctoritate defendi, exceptis illis miraculis, quæ noſtris temporibus facta, * multorum adhuc ſuperſtitum vivis vocibus celebrantur. Si cui tamen, ut aſſolet, viſum fuerit aliter, ad plenitudinem ſcrinij veſtri recurrens, tot charticios libros epiſtolarum ejuſdem Patris, quot annos probatur vixiſſe *, revolvat. Et quia quædam illorum, vario tempore deſtinatæ, varium ſenſum * retinent; eædemque nonnullis integræ, quibuſdam verò parte aliqua diminutæ pro perſonarum, locorum, ſive temporum diſpenſatione videntur, fineténus relegendo conſpiciat: ſicque demum lucidam veritatem cognoſcens, me aut cum amaſiis defendat, aut cum oſoribus arguat: quamquam in eo, quòd tuo judicio placeo, cunctis veritatem tuentibus me perperuò placiturum fore præſumam. Peto igitur, ut, ſicut tuis juſſionibus humiliter parui: ſic beati Gregorij precibus, & in hoc ſæculo ab æmulorum inſidiis, & in futuro à peccatorum nexibus merear miſericorditer liberari per IESUM-CHRISTUM Dominum noſtrum. Amen.

Ann. Chri[illegible] c. xv. Martij [illegible] * qua

Temporis ratio neglecta.

* à multis adhuc ſuperſtitibus.

* varietatem ſenſuum.

* In Pontificatu ſcilicet: nam Gregorius teſte Iohanne Diac. infrà lib. 4. Vitæ cap. 71. Epiſtolarum libros XIII. pro totidem Pontificatûs annis ſcripſit: obſervátque Baronius ex libris duodecimo & tertiodecimo qui breviſſimus erat, unicum fuiſſe conflatum. Et tamen S. Ildefonſus Toletanus de Viris illuſt. cap. 1. *Hæc*, inquit, *nemo volumine artans, in libris XII. diſtinxit, & Regiſtrum nominandum eſſe decrevit.* Selectiores Epiſtolas in Decretalium libros XII. redegiſſe dicitur Hadrianus Papa I. infrà lib. 4. cap. 71.

CAPITA PRIMI LIBRI.

CAP. i. De genere beati Gregorij.
ij. Quod *εὐγενὴς* fuerit.
iij. De inſtitutione ejus.
iiij. Prætor urbanus exprimitur.
v. Sex monaſteria in Sicilia fecit.
vj. Sub Abbatibus in ſuæ domus monaſtério militás, poſtmodùm Abbas efficitur.
vij. Paſchali ſabbato jejunare non valet.
viij. A Domino jejunandi fortitudinem impetrat.
ix. Mater Silvia ei conſuetudinaliter legumina mandat.
x. Duabus vicibus ab Angelo Dei tētatur, tertia verò liberaliſſimus cóprobatur.
xj. Frater furtum faciens, à dæmonio vexatur, & à Gregorio liberatur.
xij. Fugitivus frater cæcatur, & à nigri canis morſibus liberatur.
xiij. Frater fugam molitus à dæmone corripitur, à Gregorio liberatur.
xiv. Fratrum latebra in immobilitate cavallorum cognoſcuntur.
xv. Frater Iuſtus pro re peculiari ſeveriter in morte punītur.
xvj. Ejus anima de inferni cruciatibus liberatur.
xvij. Dimiſſis peccatis Antonius mori jubetur.
CAP. xviij. Gerontius cum quibuſdam Fratribus ſe aſſerit moriturum.
xix. Iohannes, ab Apoſtolo ſanatus à defuncto vocatur.
xx. Frater Merulus albis floribus ſe ſomniat coronatum.
xxj. De venalibus Anglorum pueris percontatur.
xxij. Pro convertendis Anglis Britanniam periturus abſolvitur.
xxiij. A Præſule tribus ſententiis conſternato redire jubetur.
xxiv. Per locuſtam ſé cognoſcit continuò reverſurum.
xxv. A Monaſterio tractus Diaconus conſecratur.
xxvj. Conſtantinopolim Apocriſiarius deſtinatur.
xxvij. Pro exponendo libro beati Iob enixè rogatur.
xxviij. Cum Eutychio diſputans victor agnoſcitur.
xxix. Liber Eutychij ab Auguſto ignibus deputatur.
xxx. Eutychius moriens pellem manus ſuæ tenebat, dicens ſe in ea veraciter reſurrecturum.
xxxj. Apocriſiariatus Gregorij qualitas declaratur.

Ann. Chr. 9c. iv. Martij xii.

Cap. xxxij. Epiſtula Pelagij Papæ Gregorio mittitur.
xxxiij. Maximianus cum Fratribus à naufragio liberatur.
xxxiv. Romana urbs diluvio Tiberis inūdatur.
xxxv. Athesis fluvius mirabiliter ſolidatur.
xxxvj. Dracone cum beſtiis in mari necato, aër corrumpitur.
xxxvij. Sagittis cæleſtibus, cladem ferentibus, Pelagius Præſul extinguitur.
xxxviij. Theodorus, à dracone liberatus, convertitur.
xxxix. Gregorius ad Pontificatum nolens eligitur.
xl. Pontificatum ſubterfugere geſtiens, Imperatori litteras latenter mittit.
xli. Pro concione pœnitentiam prædicat.
xlij. Septiformem letaniā localiter ordinat.
xliij. Octoginta homines peſtilentia proſternuntur.
xliv. Ab urbe diffugiens, indicio cæleſti monſtratur: & reductus, primę ſedis Pontifex conſecratur.
xlv. Noluiſſe ſummum Sacerdotium, veraciter demonſtratur.
xlvj. Diſcretionis eius perfecta qualitas indicatur.
xlvij. Conabatur extra mundum, & extra carnem fieri, & ad ſpeciem anhelabat renovari.
xlviij. Condoluit ruinæ ſuæ gentiū.
xlix. Ex ſcriptis Anaſtaſij Patriarchæ quaſi beatitudinis requiem, ſalutem accipiens, fontem ſitiens, umbram æſtuans invenit.
l. Ab Andreæ illuſtris caritate & animo non receſſit.
lj. Ioannis exconſulis bona excellentiæ eſt expertus.
lij. Leandro Hiſpalenſi Epiſcopo reſpōdere noluit, epiſtolis ad ſe tranſmiſſis.
liij. Cum magno angore animi ſummum Sacerdotium ſuſcepit.
liv. Inveſtigare ſuperna judicia, nullus homo ſufficere poteſt.

LIBER PRIMUS.

Qua ratione, quibusve virtutibus ad pontificatum aſcenderit, cumulatè diſſeritur.

I. GREGORIUS genere Romanus, arte Philoſophus, GORDIANI viri clariſſimi, & beatæ SILVIÆ filius, præfuit Romanæ ſedi annis tredecim, menſibus ſex, diebus decem, temporibus Tiberij, Mauritij, & Phocæ Auguſtorum. Iſte Senatoria ſtirpe progenitus, tam nobiliſſimam, quàm etiam religioſiſſimam genealogiam duxit, ita ut quartus FELIX* ſedis Apoſtolicæ Pontifex, vir magnæ in Chriſti Eccleſia reverentiæ, qui Baſilicam ſanctorum Coſmæ & Damiani Martyrum via ſacra iuxta Templum Romuli, ſicut hactenus cernitur, venuſtiſſimè fabricavit, ejus atavus fuerit: & beata virgo THARSILLA, quæ moritura promiſſionis cæleſtis audivit harmoniam, & IESUM-CHRISTUM ad ſe recipiendam videre meruit, amita nihilominus ejus extiterit.

Beda lib. 2. cap. 1. Hiſt. Angl. Ado in Martij. Beda, ibid. Greg. Tur. lib. 10 hiſt.

II. Quam Gregorius geminæ nobilitatis lineam piis moribus extulit, probis actibus exornavit, adeo ut præſagio quodam Græce γρηγόριος, quod Latinè Vigilantius reſonat, vocaretur. Nam recta, quæ docturus erat, dum vivis operibus adimplevit, ſibimetipſi utique ſe vigilaſſe perdocuit: dum verò recta, quę faciebat, docendo quoque diſſeruit, vigilaſſe dignoſcitur, non ſolum ſibi * ſed etiam futuri temporis Chriſtianis.

* ſui.

III. Siquidem inerant ei in tenera ætate matura jam ſtudia, & audituris incognita, religioſis ſenibus indagator ſolertiſſimus adhærebat: ſuum pene doctrinæ ſemina, tenaci memoria ruminanda, quæ poſt in populos mellito declamaret gutture, congerebat. Denique docilis adoleſcens, cùm tranſmiſſo communiter ſtylo ſurgentis infantiæ, ad bivium Pythagoricæ litteræ perveniſſet, incunctanter ſiniſtrum ramum cum ſæculi voluptate relinquere, & ad dextrum cœpit cum cæleſti deſiderio totis viribus anhelare.

S. Ant. in Chr. p. 2. ſerm. 12. c. 3.

IV. Sed dum converſionis ſuæ gratiam longius protrahens, tutius * ſe Chriſto famulaturum putaret, ſi ſub Prætoris urbani habitu, mundo ſpecietenus deſerviret;

* iucum.

* Multis argumentis Baronius in Martyrol. Roman ad diem 25. Februarij & in Annal. To. 7. an. 581. probat atavum S. Gregorij fuiſſe Felicem tertium, non quartum. De eo agit Gregorius lib. Dial. cap. 16. & Homil. 38. in Evang.

deſerviret; cœperunt multæ contra eum ejuſdem ſæculi curæ ſuccreſcere, ita ut non jam, ſicut propoſuerat, ſpecie, ſed in eo retineretur & mente. Ann. Chr. DC. IV. Martij XII.

Tandem patre orbatus, ubi liberam diſponendarum rerum ſuarum nactus eſt facultatem, ſex Monaſteria in Sicilia fabricans, ſufficientibus Fratribus cumulavit: quibus tantum prædiorum contulit, quantum poſſet ad victum quotidianum Deo illic militantium ſine indigentia ſuffragari. V. Greg. Turon. li. 10. hiſt.

Septimum intra Romanæ urbis mœnia ſub honore ſancti Andreæ Apoſtoli, iuxta Baſilicam ſanctorum Iohannis & Pauli ad clivum Scauri Monaſterium in proprio domate fabricavit. In quo, relictis ſericis, auro gemmiſque radiantibus togis, ſimúlque ſuppellectilibus reliquis in uſum pauperum erogatis *, ex hujus mundi naufragio nudus evaſit: diúque deſideratum Monachicum capiens indumentum, primò ſub HILARIONIS a, deinde ſub MAXIMIANI, venerabilium Patrum regimine, multis ſibi ſociatis Fratribus, regulari tramite militavit. Poſt verò cùm ſubeſſe mallet, Fratrum votiva concurdia imminente præeſſe non renuit, ſicut in conſequentibus apparebit. VI. Idem loco cit. * prætogatis. a

Erat ei abſtinentia tanta ciborum, ſedulitas orationum & jejuniorum, ſtudioſitas tam deſiderata ſacrorum librorum, ut infirmato ſtomacho laceſſitus vix ſubſiſtere proculdubio videretur. Nam cùm quodam tempore inciſionem vitalium, quam Græci [illegible] dicunt, pateretur, crebríſque anguſtiis per horarum momenta deficeret, & ad exitum propinquaret, ac niſi eum Fratres frequenter cibo reficerent, vitalis ei ſpiritus funditus intercipi videretur, Paſchalis ſupervenit dies. Et dum ſacratiſſimo ſabbato, in quo omnes, etiam parvuli pueri jejunant, ipſe jejunare non poſſet, cœpit plus mærore, quàm infirmitate deficere. VII. Ibid. Lib. 3. Diac. leg. c. 33.

Mox acceerſito viro ſanctiſſimo ELEUTHERIO, dudum penes Spoletum multis Præpoſito, tunc verò ejuſdem ſui Monaſterij Monacho, à quo videlicet audierat mortuum fuiſſe ſuſcitatum, Oratorium petiit, ſeſéque cum lacrymis, ut ſaltem die illo ad jejunandum ſibi virtus daretur, in orationem dedit. Et poſt paululum, completa oratione digreſſus, tantam virtutem ſuum ſtomachum percepiſſe cognovit, ut ei cibus & morbus de memoria funditus tolleretur. Cœpit ſecum mirari, quis eſſet, qui fuerit: & cùm ad animum redibat infirmitas, nihil in ſe ex his, quæ meminerat, recognoſcére prævalebat. Cúmque in diſpoſitione Monaſterij occupata mens eſſet, obliviſcebatur funditus ægritudinis ſuæ. Si verò rediret ægritudo ad memoriam, cùm tam fortem ſe eſſe ſentiret, mirabatur ſi non comediſſet. Qui veniens ad veſperum, cognovit ſibi tantam fortitudinem permanere, ut ad diem alterum jejunium transferre potuiſſet, ſi voluiſſet. Verùm quamquam pene quotidiano languore tabeſceret, nullam tamen corpori ſuo cupiebat commodare quietem, quo minus aut oraret, aut legeret, aut ſcriberet, aut dictaret. VIII. Ibid.

In hujus ſacri Monaſterij penetralibus idem vir omnipotentis Dei Gregorius, à matre Silvia b tunc temporis juxta portam beati Pauli Apoſtoli, loco, qui dicitur Cella nova, quo hactenus Oratorium nomini ejus dedicatum, & famoſum ſancti Sabæ Confeſſoris Chriſti Monaſterium, cujus laus eſt in ſexta & ſeptima Synodo, conſtitutum videretur, degente, crudis legum ſinibus paſcebatur. IX. b

Ubi hunc de more quædam ſcribentem Angelus Dei reperiens misereri ſibi flebiliter ſub habitu naufragi poſtulabat. Cui Gregorius ex intimo corde X.

a Baronius ad ann. 581. num. 8. colligit ex lib. 4. Dialog cap. 21. S. Gregorium in Monaſterio inſtitutorem habuiſſe ſolum Valentium ſeu Valentinum Abbatem, cui Hilarione expuncto ſucceſſerint Maximianus, Pretioſus, atque Probus. Verùm in loco à Baronio in confirmationem adducto, nimirum 4. Dialog. cap. 55. Pretioſum non Abbatem, ſed Præpoſitum tantùm fuiſſe conſtat. Vide Antonium Yepez in Chronico ad ann. 576. cap. 3. Monaſterium S. Andreæ nunc pertinet ad Monachos Camaldulenſes.

b Et tamen Paulus Diaconus in vita ſuperiùs relata, num. 2. ſcribit Gregorium, nonniſi poſt parentum obitum, Monachum fuiſſe. An verò hoc factum, non ad Silviam Gregorij matrem referendum eſt, ſed ad ipſius nutricem, quæ tempore Pontificatûs ejus adhuc vivebat? ut conſtat ex libri 7. epiſtola 44. ad Ruſticianam.

Ann. Chr. DC. LV. Martij XII. Infra lib. 2. c. 23. S. Anton. p. 2. t. 3. tit. 12. §. 9.

datis, abire præcepit. Nec mu Iro pòſt,
compatiens, bis ternis numiſmatibus ſéque multa perdidiſſe, pauca verò ſuſcepiſſe
eadem die idem naufragus rediit, ſenis numiſmatibus ſumptis, lætabundus ab-
perhibuit. A quo, pari modo identidem adjutorium naufragus importunis
ſceſſit. Sed die tertia rediens, liberaliſſimus Pater, accerſito veſtiario, alia ſex
vocibus requirebat. Cui cognovit in veſtiario nihil numiſmatum,
numiſmata dari præcipiens, remanſiſſe. Quid faceret, neſciebat. Eſtua-
unde poſſet conſolari naufragum, non ſufferens vacuam proximi reliquiſſe mi-
bat Deo devoti pectoris pietas, ſi fortè vas quodlibet aut veſtimentum ha-
ſeriam. Rurſus veſtiarium ſuum, penitus remanſiſſe, præter matris argenteam,
beret, interrogans, audivit, nil mitti ſolita erat, ſcutellam. Mox alacrior factus,
quæ cum infuſis leguminibus ne triſtis abeat, qui conſolari quærit, pau-
„ Ergo, inquit, frater hanc defer, Gregorio ſatis hilariter largiente pauper qui
per. Itaque delatam ſcutellam non jam ad expetenda, ſed ad conferenda ſuffra-
putabatur, lætus amplectitur, Angelicæ viſitationis tempore tantis miraculis,
gia rediturus. A quo videlicet ut omnibus ſecum viventibus, & exemplo fue-
tantis eſt virtutibus publicatus, ſolus, ſed ſocialiter cum beato Andrea Apo-
rit, & terrori: quippequi non ſignis evidentibus, ſit præfuiſſe putatus.
ſtolo, ſuo Monaſterio,

XI. Nam ut pauca de multis loquar, quadam die duos exinde Fratres tranſmi-
ſit, qui aliquid emere pro ejuſdem Monaſterij utilitate debuiſſent: unus junior,
qui prudentior videbatur: alter ſenior, qui cuſtos junioris eſſet. Perrexerunt
S. Ant. chronic. p. 2. t. 3. tit. 12. utrique, & de pretio quod acceperunt, ipſe qui cuſtos miſſus fuerat, neſciente
altero, furtum, fecit. Qui mox ut in Monaſterium ſunt reverſi, atque ante Ora-
Ibid. torij limen venerunt, arreptus à dæmonio is qui furtum fecerat, cecidit. Dimiſſus
* De autem à dæmonio is, concurrentibus Monachis, Abbatis juſſu requiſitus eſt, an *
fortè de eo, quod acceperat, furtum feciſſet. Negavit, & iterum vexatus eſt. Di-
miſſus, atque iterum requiſitus, negavit, atque iterum vexatus eſt. Octo itaque vi-
cibus negavit, octo vicibus vexatus eſt. Poſt octavam verò negationem, Gregorio
* quot interrogante confeſſus eſt, quòd * nummos furto abſtulerat: eíque proſtratus ſe
peccaſſe teſtatus eſt: perceptáque pœnitentiâ, ulteriùs ad eũ dæmoniũ non acceſſit.

XII. Alio quoque tempore, dum in die natalitio ejuſdem Apoſtoli, jam meri-
dianis horis Fratres quieſcerent, ſubitò quidam Frater apertis oculis cæcatus,
cœpit tremere, voces ingentes emittere, quibus vocibus teſtabatur, ferre ſe
Ibidem. non poſſe, quod patiebatur. Concurrerunt Fratres, viderunt cæcum, apertis
oculis, trementem, & clamantem, & à præſentibus alienum, nihilque quod fo-
ris agi poterat, ſentientem. Hunc in manibus levaverunt, atque ante altare
ſancti Andreæ Apoſtoli, juſſu Gregorij projecerunt, ipſique pro eo in oratio-
nem proſtrati ſunt. Qui ſtatim ad ſe reverſus, confeſſus eſt, quia ſenex qui-
dam ei apparuit, & canem nigrum ad eum dilacerandum dimiſit, dicens: Quare
fugere voluiſti de Monaſterio iſto? Cúmque evadere de canis morſibus nullo
modo potuiſſem, venerunt quidam Monachi, & eumdem ſenem pro me roga-
verunt, qui ſtatim juſſit canem abſcedere: & ipſe ad me reverſus ſum. Hic
etiam ſæpe confeſſus eſt poſtea, dicens, quòd eo die quo iſta pertulerat, conſi-
lium habuerit de Monaſterio fugiendi.

XIII. Alius quoque Monachus diſcedere ex eodem Monaſterio latenter voluit.
Cúmque hoc in mente tractaſſet, Oratorium ingredi voluit, ſed dæmone cor-
S. Ant. ibid. ripiente nequivit. Relinquebatur à dæmone, quamdiu extra Oratorium ſtabat;
ſi ingredi conabatur, ſtatim maligno ſpiritui traditus vexabatur. Hoc dum
ſæpius fieret, tandem Gregorio inquirente, ſe de Monaſterio fugere voluiſſe
confeſſus eſt: ejúſque per triduum ſimul cum Fratrum precibus ita pietate di-
vina curatus eſt, ut ad eum poſtmodum malignus ſpiritus numquam accedere
tentaviſſet.

XIV.
Ibid. Alio quoque tempore duo Fratres * ex Patris Monaſterio fugerunt: qui
* Alij quoque duo fratres de ejuſdem aliqua priùs colloquendo Fratribus ſigna dederant, quòd per viam Appiam

deſcendentes, Hieroſolymam tenderent. Hi exeuntes diverterunt de itinere, & ut à ſequentibus inveniri minime poſſent *, retruſas cryptas juxta Flaminiam portam invenientes, in eis ſe occultaverunt. Cùm verò veſpertinis horis, juſſu Gregorij requiſiti, minime in congregatione inventi fuiſſent, aſcenſis caballis, eos quidam Fratres ſecuti ſunt. Per Metronij portam exeuntes, ut eos in Latinam, vel Appiam viam ſequerentur: ſubitò eis conſilium ortum eſt, ut eos in Salariam viam extra civitatem requirere debuiſſent. Igitur pergentes deflexerunt iter: & in Salaria eos veteri non invenientes, per portam Flaminiam decreverunt redire. Cúmque reverterentur, mox ut equi ante cryptas illas venerunt, in quibus ſe Monachi abſconderant, fixerunt gradum: pulſati, & compulſi, paſſum movere noluerunt. Conſideraverunt equites rem talem ſine myſterio eſſe non poſſe, adtenderunt ad cryptas, viderunt earum aditus miſſa maceria prædamnatos: ſed caballis ſuis nuſquam ire volentibus, deſcenderunt: & lapides, quibus ora cryptarum compoſiti fuerant, deponentes, ingreſſi ſunt, eóſque in eiſdem tenebroſis latibulis conſternatos terræ invenerunt. Qui ad Monaſterium reducti, tam ſtupore miraculi, quàm exhortatione venerabilis patris Gregorij ſic meliorati ſunt, ut eis multùm profuerit ad parvum temporis de Monaſterio receſſiſſe.

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII.

* potuiſſent

XV. Alio quoque tempore quidam Monachus, Iuſtus nomine, medicinali arte imbutus, beato Gregorio ſedulè obſequi, atque in aſſiduis ægritudinibus ejus excubare conſueverat. Hic itaque corporis languore præventus, ad extrema deductus eſt: cui in ipſa moleſtia frater germanus, Copiosus nomine, ſerviebat. Sed prædictus Iuſtus cùm jam ſe ad extrema perveniſſe cognoſceret, eidem Copioſo fratri ſuo, quia occultos tres aureos haberet, innotuit. Quod nimirum Fratribus celari non potuit: qui ſubtiliter indagantes, atque illius medicamenta omnia perſcrutantes, eoſdem tres aureos invenerunt in medicamine abſconditos. Quod mox ut Gregorio nunciatum eſt, tantum malum de fratre, qui ſecum communiter vixerat, æquanimiter ferre non valuit: quippe qui * eidem Monaſterio jamdudum regulam conſtituerat, ut cuncti fratres ita communiter viverent, quatenus eis ſingulis nulla habere propria liceret. Tunc Gregorius nimio mærore percuſſus, cogitare cœpit vel quid ad purgationem morientis faceret, vel quid ad exemplum viventibus provideret. Pretioso igitur ejuſdem Monaſterij Præpoſito ad ſe accerſito, dixit: Vide, ut nullus ex Fratribus ſe ad eum morientem jungat, nec ſermonem conſolationis ex cujuslibet eorum ore percipiat: ſed cùm in morte conſtitutus fratres exquiſierit*, ei ſuus frater carnalis dicat, quia propter aureos * quos occultatos habuit, à cunctis fratribus abominatus ſit: ut ſaltem in morte de culpa ſua mentem illius amaritudo tranſverberet, atque à peccato, quod perpetravit, purget. Cùm verò mortuus fuerit, corpus illius cum Fratrum corporibus non ponatur: ſed quolibet in ſterquilinio foſſam facite, & in ea corpus projicite, ibique ſuper eum tres aureos, quos reliquit, jactate ſimul omnes clamantes: Pecunia tua tecum ſit in perditionem: & ſic eum terra cooperite. In quibus utriſque rebus ſolertiſſimus pater Gregorius unam morienti, alteram verò viventibus fratribus prodeſſe voluit *: ut & illum amaritudo mortis à culpa ſolubilem faceret, & iſtos avaritiæ tanta damnatio terreret, atque à culpa prohiberet *. Quod ita factum eſt. Nam cùm idem Monachus perveniſſet ad mortem, atque anxiè ſe quæreret Fratribus commendare, nullúſque Fratrum ei applicare, vel loqui tentaret; ei carnalis frater, cur ab omnibus eſſet abominatus, aperuit. Ille protinus ut audivit, de reatu ſuo vehementer ingemuit, atque in ipſa triſtitia è corpore exivit. Qui ita eſt ſepultus, ut Gregorius juſſerat. Sed Fratres omnes eadem ejus ſententia conturbati *, cœperunt ſinguli extrema quæque & vilia, & quæ eis habere regulariter ſemper licuerat, ad medium proferre: vehementérque formidare, ne quid apud ſe eſſet, unde reprehendi potuiſſent.

Lib. 4. Dial. cap. 55. Ino. p. 17. c. 67.

* quia

* quæſierit

* pro ſolidis quos occultè

Act. 8.

* decrevit

* miſceri talibus prohiberet.

* perterriti

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. — XVI. — Li. 4. Dial. cap. 55. Inent ſup. — Trecenarius Miſſarum numerus.

Cùm verò poſt mortem Fratris triginta iam eſſent dies evoluti, cœpit animus Gregorij miſericorditer ei compati, ejúſque cum gravi mœrore ſupplicia penſare: & ſi quod eſſet ereptionis ejus remedium, quærere. Tunc evocato ad ſe eodem Pretioſo, Monaſterij ſui Præpoſito, triſtis dixit: „Diu eſt, „quòd frater ille luſtus, qui defunctus eſt, in igne cruciatur, debemus ei „aliquid caritatis impendere, & ei, inquantum poſſumus, ut eripiatur, ad- „jutorium noſtrum commodare. Vade itaque, & ab hodierna die continuis „triginta diebus offerre pro eo ſacrificium ſtude: ut nullus omnino præ- „termittatur dies, quo pro abſolutione illius ſalutaris hoſtia non offera- „tur. * Qui protinus abſceſſit, & dictis paruit. Gregorio autem alia curante, atque evolutos dies minime numerante, idem frater qui defunctus fuerat, nocte quadam fratri ſuo Copioſo per viſionem apparuit. Quem ille cùm vidiſſet, inquiſivit dicens: Quid eſt frater? quomodo es? Cui ipſe reſpondit: Nunc uſque male fui, ſed jam modò bene ſum: quia hodie communionem recepi. Quod idem Copioſus pergens, protinus in Monaſterio fratribus indicavit. Fratres verò ſolicitè computaverunt dies, & ipſum diem fuiſſe invenerunt, quo pro eo trigeſima oblatio fuerat completa *: cùm & Copioſus neſciret, quid pro eo Fratres, auctore Gregorio, agerent, & fratres ignorarent, quid de eo Copioſus vidiſſet: uno eodémque tempore dum agnoſcit ille oblationem, iſti audiunt ſomnium, trigeſimúmque diem cognoſcunt; concordante ſimul viſione, & ſacrificio, res apertè claruit, quia frater, quem ſub animadverſionis ſententia Gregorius mori permiſerat, per ſalutarem hoſtiam à ſupplicio liberatus * eſſet.

* mactetur. — * impleta. — * liberatus.

XVII. — Li. 4. Dial. cap. 47.

Sed quia iſdem venerabilis Pater, quemadmodum fratribus terrori fuerit, ex parte jam tetigi; qualiter ejus exemplis ijdem profecerint, breviter indicandum putavi. Frater quidam in eodem Monaſterio, nomine Antonius [a], beato Gregorio ſedulus adhærebat: qui tanti Patris verbis, exemplíſque commonitus, multis, quotidianíſque lacrymis ad gaudia patriæ cæleſtis anhelabat. Cúmque ſtudioſiſſimè & cum magno fervore deſiderij, duce Gregorio, ſacra eloquia meditaretur, * non in eis verba ſcientiæ, ſed fletum compunctionis inquirebat, quatenus per hæc excitata * mens ejus inardeſceret *, & ima deſerens, ad regionem cæleſtis patriæ per contemplationem pervolaret. Huic per nocturnam viſionem dictum eſt: Paratus eſto, quia Dominus iuſſit migrare te. Cúmque ille non habere ſe ſumptus ad migrandum, diceret, reſponſum protinus audivit, dicens: Si de peccatis tuis agitur, dimiſſa ſunt. Quod cùm ſemel audiſſet, & magno adhuc metu trepidaret, nocte quoque alia in eiſdem eſt verbis admonitus. Poſt quinque verò dies febre correptus, cunctis Fratribus orantibus, flentibúſque defunctus eſt. *

* ſcrutaretur. — * incitata mens ejus exardeſceret. — * & quia dominus iuſſit, migra. — * defungitur.

XVIII. — Dial. lib. 4. cap. 26.

In eodem Monaſterio frater quidam Gerontius dicebatur, qui dum gravi moleſtia corporis fuiſſet depreſſus, in viſione nocturna albatos viros & clari omnimodo habitus in hoc ipſum Monaſterium deſcendere de ſuperioribus aſpexit. Qui dum coram lecto jacentis aſſiſterent, unus eorum dixit: Ad hoc venimus, ut de Monaſterio Gregorij quoſdam fratres in militiam mittamus. Atque alteri præcipiens, adjunxit: Scribe Marcellum, Valentinianum, Agnellum atque alios, quorum nunc minime recordor *. Quibus expletis, addidit dicens: Scribe & hunc ipſum, qui nos aſpicit. Ex qua viſione Gerontius certus redditus *, facto mane innotuit Fratribus, quot & qui eſſent ex eodem Monaſterio morituri, ſeque illos continuò ſecuturum. Cúmque die alio prædicti Fratres mori cœperunt, atque ſub eodem ordine ſe in mortem ſecuti ſunt, quo fuerant in deſcriptione nominati, ad extremum verò & ipſe obiit, qui eoſdem fratres morituros prævidit.

* cognitionem ego non habeo. — * effectum.

[a] Antonij, Meruli, & Iohannis memoria conſignatur in Tabulis Eccleſiaſticis & Benedictinis XVII. Januarij, de quibus Gregorius lib. 4. Dial. cap. 47. eadem quæ hic refert.

Alius etiam Frater in eodem Monaſterio MERULUS dicebatur, vehementer
lacrymis atque eleemoſynis, ex Gregorij viri venerabilis doctrina, intentus: *Ann. Chr. DC. IV.*
pſalmodia verò ex ore illius penè nullo tempore ceſſare conſueverat, excepto *Mauritii.*
cùm aut alimentum corpori, aut membra dediſſet ſopori. Huic nocturna vi- XIX.
ſione apparuit, quia ex albis floribus corona de cælo in caput illius deſcen- *Dial. lib. 4.*
debat. Qui mox moleſtiâ corporis occupatus, cum magna ſecuritate animi *cap. 47.*
atque hilaritate defunctus eſt. Ad cujus ſepulcrum, dum poſt annos quatuor-
decim, PETRUS qui Pontificatus iſtius beati Gregorij tempore *Monaſterio*
eidem præfuit, ſibi ſepulturam facere voluiſſet, tanta de eodem *ſepulcro*
fratris Meruli fragrantia ſuavitatis emanavit, ac ſi illic florum *omnium fuiſ-*
ſent odoramenta congregata *. Ex qua re manifeſtè patuit, quàm * *verum* * congeſta.
fuit, quod per nocturnam viſionem tanti Patris diſcipulus vidit. * quia

Alius quoque Frater in eodem Monaſterio IOHANNES *dictus eſt*, ma- XX. *eod. li. cit.*
gnæ indolis adoleſcens qui ætatem ſuam intellectu, & humilitate, & gra-
vitate, docente Gregorio tranſcendebat *. Huic ægrotanti, atque ad extre- * qui ætatem ſuam
mum deducto, per nocturnam viſionem ſub habitu ſenis beatus Apoſtolus An- intellectu,
dreas apparuit; & hunc virgâ tetigit, eique dixit: Surge, ex hac enim mo- & humilitatis
leſtia modò minime morieris; ſed paratus eſto: quia longum tempus hîc fa- dulcedine, & gravi-
cturus non eris. Qui dum jam eſſet à Medicis deſperatus, repente ſanatus eſt, tate morum
atque convaluit. Rem quam viderat, narravit, ſéque per biennium in Dei ſer- imminente
vitio, ſicut prædixi; ultra ætatis ſuæ annos exhibuit. Evolutis autem duobus Gregorio
annis, cùm quidam Frater fuiſſet mortuus, atque in Monaſterij ejuſdem cœ-
meterio à Gregorio Fratribúſque ſepultus, cunctis inde diſcedentibus, idem
Iohannes, ſicut poſtmodum pallens & tremens Gregorio & Fratribus indicavit,
ſolus inventus, ab eodem Fratre qui ſepultus fuerat, de ſepulcro vocatus eſt.
Quod mox etiam ſubſequens finis edocuit *. Nam poſt dies decem invaſus, * oſtendit
carne ſolutus eſt *. Verùm quia longum eſt, & multa reſtant, quæ de hujus viri * correptus
ſanctimonia certis poſſunt atteſtationibus prædicari; quæ etiam ex relatione febrib. mo-
majorum, ſcriptiſve priorum compererim, his inſerenda decrevi. riendo vocantem ſe-

Quadam die; cùm advenientibus nuper negotiatoribus, multa venalia quutus eſt. XXI.
in forum Romanæ urbis fuiſſent propoſita, multíque ad emendum undique *S. Ant. p. 2. c. 1. §. 7.*
confluxiſſent, contigit & Gregorium virum Deo digniſſimum præterire: qui *Bed. li. 2. c.*
cernens, inter alia, pueros corpore candidos, forma pulcherrimos, vultu *1. hiſt. Angl.*
venuſtos, capillorum quoque nitore perſpicuos eſſe venales, interrogavit *Naucl. Gener. 20.*
mercatorem, de qua patria illos attuliſſet. Ille reſpondit: De Britanniæ inſula,
cujus incolarum omnium facies ſimili candore fulgeſcit. Gregorius dixit:
Chriſtianíne ſunt ijdem inſulani, an adhuc paganis tenentur erroribus impli-
cati? Mercator reſpondit: Non ſunt Chriſtiani, ſed paganis tenentur laqueis
irretiti. Tunc Gregorius acriter ingemiſcens: Heu prô dolor, inquit, quàm
ſplendidas facies * princeps tenebrarum nunc poſſidet: tantáque frontis * ſpecies
ſpecies * vacuam ab interna Dei gratia mentem geſtat. Rurſum interrogavit, * frontiſpicij gratia
quod eſſet vocabulum gentis illius. Mercator reſpondit: Angli vocantur. At
ille: Bene, inquit, Angli quaſi Angeli: quia & Angelicos vultus habent, &
tales in cælis Angelorum decet eſſe concives. Iterum ergo interrogavit *, quod * interrogat.
nomen haberet ipſa provincia. Mercator reſpondit: Provinciales illi Deiri vo-
cantur. Et Gregorius: Bene, inquit, Deiri, quia de ira ſunt eruendi, & ad
Chriſti gratiam convocandi. Rex, ait, illius provinciæ quo modo nuncupa-
tur? Mercator reſpondit: AELLE vocatur. Et Gregorius, alludens ad nomen, *Li. 27. Moral. c. 8.*
dixit: Bene, quia rex dicitur Aelle. Alleluia etenim in laude Creatoris in par-
tibus illis oportet decantari.

Mox itaque accedens ad BENEDICTUM, Apoſtolicæ ſedis Pontificem, XXII.
cœpit vehementer expetere, ut in Britanniam aliquos verbi miniſtros mitteret. *S. Ant. ibid.*
Quocùm neminem ire velle cognoſceret, ſemetipſum quoque non dubitavit
ingerere, dummodo ſibi Pontifex licentiam commodaret. Qui licet cum

Ann. Chr. DC IV. Martij XII. magna cunctatione totius cleri ac populi, Gregorium ſponte proficiſci cupientem abire permiſit imprecatus ei divinitus proſpera miniſtrari.

XXIII. S. Ant. ibid. De cujus abſentia Romani plurimum perturbati, deliberato conſilio trifariè per loca viæ contigua, unde Pontifex ad beati Petri Baſilicam profecturus erat, partiuntur: cúmque turmatim taliter alloquuntur: Petrum offendiſti, Romam deſtruxiſti, quia Gregorium dimiſiſti. Quibus ſententiis omnino Papa perterritus, miſit continuò nuncios, qui virum Domini revocarent Gregorium. Quod ipſe ſibi commeantibus jam prædixerat fore futurum.

XXIV. S. Ant. ibid. Iámque trium dierum itinere profligato, ad quemdam locum requieturi, forte diverterant: quo, ſingulis quieſcentibus, Gregorius lectitabat. Quem locuſta ſuperveniens coegit paululum à legendo quieſcere, & ex conſideratione ſui nominis docuit eum in eodem loco ſe ſtare debere. Tunc fertur dixiſſe: Locuſta, inquit, dici poteſt, quaſi loco ſtat. Statímque comites adhortatus, feſtinantiùs ire certabat: ſed prævenientibus Apoſtolicis nunciis, licet magnopere triſtaretur, redire tamen ad proprij compulſus eſt Monaſterij curam.

a XXV. S. Ant. ibid. Denique cernens BENEDICTUS venerabilis Pontifex [a], virtutum gradibus Gregorium ad alta conſcendere, violenter eum à quiete Monaſterij ſui abſtrahens, Eccleſiaſtici ordinis officio ſublimavit, Levitámque ſeptimum ad ſuum adjutorium conſecravit. In quo venerabilis pater Gregorius * tanta humilitate viguit, tanta ſolertia miniſtravit: ut in Eccleſiaſticæ hierarchiæ miniſterio videretur divinis Angelis non ſolùm nitore habitûs, verometiam claritate morum probabilium quodam modo coæquari.

* Levita

XXVI. Beda lib. 2. cap. 1. hiſt. Angl. S. Ant. in Chro. p. 2. t. 2. tit. 12. Blond. lib. 8. Dec. 1. Nec multo pòſt pro reſponſis Eccleſiaſticis ad Urbem Conſtantinopolim à PELAGIO Præſule deſtinatur: ubiquamvis in terreno converſaretur palatio, vitæ cæleſtis non intermiſit propoſitum. Secuti namque ſunt eum multi ex ſuo Monaſterio Fratres germana devincti caritate. Quod Divina factum diſpenſatione conſpicitur, ut eorum videlicet exemplo ad orationis placidum littus, quaſi anchoræ fune ſtringeretur: & dum cauſarum ſæcularium continuatis vertiginibus fluctuaret, ad illorum conſortium, velut ad tutiſſimi portus ſinum * refugeret. Ac licet illud eum miniſterium, à Monaſterio abſtractum, à priſtinæ quoque quietis vita mucrone ſuæ occupationis extinxerat; inter eos tamen per ſtudioſæ lectionis alloquium, quotidianæ aſpiratio compunctionis animabat.

* volumina litoraque

XXVII. Epiſt. in expoſit. Iob. c. 1. Horum ergo conſortio non ſolùm à terrenis eſt munitus incurſibus, verumetiam ad vitæ cæleſtis exercitia magis magíſque ſuccenſus. Nam ab eiſdem Fratribus enixè rogatus, maximéque à LEANDRO Hiſpalenſi Epiſcopo, qui pro cauſis Wiſigothorum legatus eodem tempore Conſtantinopolim venerat, compulſus eſt, ut librum beati Iob, multis involutum myſteriis enodaret. Neque ille negare potuit opus, quod ſibi amor fraternus multis utile imponebat futurum: ſed eumdem librum quomodo juxta litteram intelligendus, qualiter ad Chriſti & Eccleſiæ ſacramenta referendus, quo ſenſu unicuique fidelium ſit aptandus, per trifarias intelligendi * ſpecies miranda ratione perdocuit; in quibus tamen * ita de virtutibus vitiiſque diſſeruit, ut non ſolùm videatur eadem verbis exponere, ſed formis quodammodo viſibilibus, ſeu palpabilibus, demonſtrare. Unde non eſt dubium perfectionem ipſarum eum conſecutum fuiſſe virtutum, quarum tam efficaciter valuit indicare profectus.

* per triginta quoque librorum ſeriem
* in quibus libris

XXVIII. Præterea venerabilis Levita Gregorius in eadem urbe regia conſtitutus, naſcentem novam hæreſim de ſtatu noſtræ reſurrectionis cum ipſo quo orta eſt initio,

[a] Hunc locum cenſurâ ferit Card. Baronius ad annum 581. contenditque Gregorium non a Benedicto Papa, ſed à Pelagio ordinatum Diaconum Cardinalem. Baronio Paulus Diac. in Vita præmiſſa num. 5. ſuffragari videtur.

ſuvante gratia noſtri Redemptororis *, attribuit. Siquidem Eutychius ejuſ- Ann. Chr. DC. IV.
dem civitatis Epiſcopus, libro de reſurrectione mortuorum conſcripto, dog- Martij XII.
matizabat corpus noſtrum in illa reſurrectionis gloria impalpabile, ventis * catholicæ
aëréque ſubtilius eſſe futurum. Quod Gregorius audiens, & ratione verita- veritatis
tis, & exemplo Dominicæ reſurrectionis probavit hoc dogma Orthodoxæ fi- Lib. 4 Moral. c. 29.
dei omni modo eſſe contrarium. Catholica etenim fides habet, quòd corpus Beda lib. 2.
noſtrum in illa immortalitatis gloria ſublimatum, ſubtile quidem erit per ef- c. 1. histor. Angl.
fectum ſpiritalis potentiæ, ſed palpabile per veritatem naturæ, juxta exem- Io. Diac. lib.
plum Dominici corporis, de quo à mortuis reſuſcitato dicit ipſe diſcipulis: 4. Vit. c. 27.
Palpate, & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. S. Ant. in chron. t. 2.
Cúmque hoc Evangelicæ veritatis teſtimonium Gregorius protuliſſet, Euty- tit. 12. §. 12.
chius ait: Idcirco hoc Dominus fecit, ut dubitationem reſurrectionis ſuæ de Luc. 24.
diſcipulorum cordibus amoveret. Cui Gregorius dixit: Mira res eſt valde, “
quam adſtruis, ut inde nobis dubietas ſurgat, unde diſcipulorum corda fue- “
runt à dubietate ſanata. Quid enim deterius dici poteſt, quàm ut hoc nobis “
de ejus vera carne dubium fiat, per quod diſcipuli ejus ad fidem ab omni du- “
bietate ſunt reparati? Si enim hoc non habuiſſe adſtruitur, quod oſtendit: “
unde fides diſcipulorum ejus eſt confirmata, inde noſtra deſtruitur. Euty- “
chius ait: Corpus palpabile habuit, quod oſtendit: ſed poſt confirmata corda
palpantium, omne illud in Domino, quod palpari potuit, in ſubtilitatem eſt
aliquam redactum. Ad hæc Gregorius reſpondit: Scriptum eſt: Chriſtus re- “ Rom. 6.
ſurgens à mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Si “
quid ergo in ejus corpore poſt reſurrectionem potuit mutari *, contra veri- “ * immutari
dicam Pauli ſententiam Dominus rediit in mortem poſt reſurrectionem. “
Quod quis dicere vel ſtultus præſumat, niſi qui veram carnis ejus reſurrectio- “
nem denegat? Tunc Eutychius objecit dicens: Cùm ſcriptum ſit: Caro & “ 1. Cor. 15.
ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt: qua ratione credendum eſt reſurgere
veraciter carnem? Cui Gregorius reſpondit: In ſacro eloquio aliter caro di- “
citur juxta naturam, atque aliter juxta culpam, vel corruptionem. Caro “ Gen. 2.
quippe dicitur juxta naturam, ſicut ſcriptum eſt: *Hoc nunc os ex oſſibus meis,* “ Ioan. 1.
& caro de carne mea. Et Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis. Caro verò “
juxta culpam, ſicut ſcriptum eſt: *Non permanebit ſpiritus meus in hominibus* “ Gen. 6.
iſtis, eo quòd ſunt caro. Et ſicut Pſalmiſta ait: *Memoratus eſt, quia caro ſunt: ſpi-* “ Pſal. 7. Rom. 8.
ritus vadens, & non rediens. Unde & diſcipulis Paulus dicebat: *Vos autem in* “
carne non eſtis, ſed in ſpiritu. Neque enim in carne non erant quibus epiſtolas “
tranſmittebat: ſed quia paſſiones carnalium deſideriorum vicerant, jam liberi “
per virtutem ſpiritûs in carne non erant. Quod ergo Paulus Apoſtolus dicit: “ 1. Cor. 15.
Quia caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt *: carnem ſecundùm culpam “ * poſſidere non poſ-
intelligi voluit, non carnem ſecundùm naturam. Unde & mox quia carnem “ ſunt.
ſecundùm culpam diceret, oſtendit ſubdens: Neque corruptio incorrupte- “
lam poſſidebit. In illa ergo cæleſtis regni gloria caro ſecundùm naturam “
erit, ſed ſecundùm corruptionem vel etiam paſſionis deſideria non erit: quia “
devicto mortis aculeo, in æterna incorruptione regnabit. Quibus auditis, “
Eutychius conſentire ſe protinus reſpondebat: ſed tamen adhuc corpus pal-
pabile reſurgere poſſe denegabat: qui etiam in libello, quem de reſurrectione
ſcripſerat, Pauli quoque teſtimonium indiderat, dicentis: Tu quod ſeminas,
non vivificatur, niſi prius moriatur: & quia non corpus, quod futurum eſt, 1. Cor. 15.
ſeminas, ſed nudum granum. Hoc nimirum oſtendere feſtinans, quia caro
vel palpabilis, vel ipſa non erit, dum ſanctus Apoſtolus de reſurrectionis agens
gloria, non corpus, quod futurum eſt, ſeminari dixerit, ſed nudum granum.
Sed ad hæc citiùs Gregorius reſpondit: Paulus Apoſtolus dicens: Non corpus,
quod futurum eſt, ſeminas, ſed nudum granum: hoc inſinuat, quod videmus:
quia videlicet granum cum culmo & foliis naſcitur, quod ſine culmo & foliis
ſeminatur. Ille itaque in argumento gloriæ reſurrectionis non dixit grano

Ann. Chr. DC LV. Martij XII. ſeminis deeſſe quod erat, ſed adeſſe quod non erat. Tu autem dum verum corpus reſurgere denegas, nequaquam dicis adeſſe quod deerat, ſed deeſſe quod erat.

XXIX Tunc itaque Gregorius Romanus Diaconus, & Eutychius Conſtantinopolitanus Epiſcopus, hac de re in longam contentionem perducti, graviſſima cœperunt ab invicem ſimultate reſilire. Tum piæ memoriæ Tiberius Conſtantinopolitanus Imperator ſecretò utrumque ſuſcipiens, quid inter eos diſcordiæ verſaretur, agnovit: & utriuſque partis allegationem ſubtiliter penſans, eundem librum, quem Eutychius de reſurrectione conſcripſerat, ſuis quoque allegationibus deſtruens, deliberavit, ut flammis cremari debuiſſet. A quo videlicet piiſſimo Imperatore, ut ſimul egreſſi ſunt, poſt longiſſimæ diſputationis conflictum, pariter ægrotantes in lectulum deciderunt.

Moral. ibidem.

XXX. Cùm ergo Gregorius validiſſimis febribus æſtuaret, Eutychius cum morte confligens, pellem manus ſuæ tenebat coram omnibus dicens: Confiteor quia omnes in hac carne reſurgemus. Poſt quam Catholicæ fidei confeſſionem defunctus eſt: quo mortuo, quia pene nullus erat, qui ejus dicta ſequeretur, Gregorius diſſimulavit cœpta perſequi, ne in favillas videretur verba jaculari.

Moral. ibidem.

XXXI. Quanta autem auctoritate miniſterium ſui Apocriſiariatûs impleverit, quantæ reverentiæ apud Auguſtos extiterit, quantáque ſollicitudine afflictæ Italiæ ſuccurri ſæpius ſecerit, ſi quis pleniùs noſſe deſiderat, epiſtolas anteceſſoris ejus * Papæ Pelagij ad eum ſuper multimodis Eccleſiæ Dei neceſſitatibus deſtinatas, quæ hactenus in ſcrinio ſanctæ ſedis Apoſtolicæ ſtudioſiſſimè conſervantur, percurrat: ex quarum multitudine hîc unam interſero, quatenus & illius miniſterij qualitas, & reliquarum quoque conſequentia cognoſcatur, quæ ita ſe habet.

* ſui

XXXII. „ Pelagius Epiſcopus dilecto filio Gregorio venerabili Diacono. Omnia „ quidem, quæ neceſſaria fuerunt, per HONORATUM notarium, tibi cu„ ravimus indicare: &c. Data quarto nonarum Octobrium, Indictione „ tertia *.

In Collect. Conc. Epiſt. 3. Pelagij II. * ſexta

XXXIII. Huic ſiquidem Monaſterio, cujus hic Papa Pelagius meminit, Siculus * MAXIMIANUS [a], qui poſtea Siracuſanus Epiſcopus extitit, eodem tempore præfuit: qui ad venerabilem Levitam Gregorium in ejuſdem regiæ urbis palatio pro reſponſis Eccleſiaſticis deſudantem, viſitationis gratiâ cum Fratribus venit: & dum ad Monaſterium ejus ſibi quoque commiſſum Romam rediret, in mari Adriatico nimia tempeſtate deprehenſus, inæſtimabili ordine atque inuſitato miraculo erga ſe, cunctóſque qui ſecum aderant, omnipotentis Dei & iram cognovit, & gratiam. Nam cùm in eorum morte ventorum nimietatibus fluctus elevati ſævirent, ex navi clavi perditi, arbor abſciſſa eſt, vela in undis projecta, totumque vas navis nimiis quaſſatum fluctibus ab omni fuerat ſua compage diſſolutum. Rimis itaque patentibus intravit mare, atque uſque ad ſuperiores tabulas implevit, ita ut non magis navis inter undas, quàm undæ jam intra navim eſſe viderentur. Tunc in eadem navi reſidentes, non jam ex mortis vicinia, ſed ex ipſa ejus præſenti viſione turbati, omnes ſibimetipſis pacem dederunt, corpus & ſanguinem Redemptoris acceperunt, Deo ſe ſinguli commendantes, ut eorum animas benignè ſuſciperet, quorum corpora ita pavendæ morti tradidiſſet. Sed omnipotens Deus, qui eorum mentem mirabiliter terruit, eorum quoque vitam per meritum Gregorij famuli ſui, pro cujus ſpeciali amore venerant, mirabiliùs reſervavit. Nam diebus octo navis eadem uſque ad ſuperiores tabulas aquis plena iter proprium peragens, enatavit. Nono autem die ad * Crotonienſis caſtri portum * deducta eſt. Ex qua exierunt omnes incolumes, qui cum prædicto

Dial. lib. 3. cap. 37. 3. Ann. chr. p. 5.1 § tit. 12. § 4. * in MSS. Sucu'us, Succulus a

* in

* , ortu

[a] Maximianus ad ſuperos evolavit anno ſal. D. xciv. die 12 Junij, quo die Sanctum colunt Syracuſani ejus Reliquiis gaudentes. Vitâ defunctum Gregorius deflet lib. 4. Epiſt. 19.

Maximiano

Maximiano viro venerabili navigabant. Cúmque poſt eos ipſe quoque fuiſſet Ann. Chr. DC. IV.
egreſſus, mox in ejuſdem portus profundum navis demerſa eſt, acſi illis Martij XII.
egredientibus pro pondere ſublevatione caruiſſet; & quæ plena hominibus in
pelago aquas portaverat, atque natarat, Maximiano cum Fratribus recedente,
aquas ſine hominibus in portu nec portare valuit, nec natare: ut hinc
omnipotens Deus oſtenderet, quia per meritum Gregorij, quem Fratres
viſitaverant, hanc onuſtam ſua manu tenuerat, quæ ab hominibus vacua
permanere non potuit ſuper aquas.

Igitur poſtquam Romam Gregorius venerabilis Levita reverſus eſt, ali- XXXIV.
quanto interjecto tempore, tanta inundatione Tiberis fluvius alveum ſuum
egreſſus eſt, tantúmque excrevit, ut ejus unda ſuper muros urbis influeret,
atque in ea regiones maximas occuparet, & antiquarum ædium plurima mo-
nimenta dejiceret, Eccleſiaſtica quoque horrea violenter ſubverteret, in qui-
bus nonnulla modiorum tritici millia periere.

Tunc ſiquidem apud Veronenſem urbem fluvius Atheſis, ut idem Gregorius XXXV.
refert, excreſcens, ad beati Zenonis Martyris atque Pontificis Eccleſiam ve- Lib. 3. Dial.
nit. Cujus Eccleſiæ dum eſſent januæ apertæ, aqua in eam minime intravit. cap. 19.
Quæ pauliſper creſcens, uſque ad feneſtras Eccleſiæ, quæ erant tectis proxi-
mæ, pervenit: ſicque ſtans aqua Eccleſiæ januam clauſit, acſi illud elemen-
tum liquidum in ſoliditatem parietis fuiſſet mutatum*. Cúmque eſſent multi * immuta-
interiùs inventi, ſed aquarum magnitudine circumdata omni Eccleſia, qua tum.
poſſent egredi, non haberent, ibique ſe fame & ſiti deficere formidarent,
ad Eccleſiæ januam veniebant, ad bibendum hauriebant aquam, quæ
uſque ad feneſtras excreverat, & tamen intra Eccleſiam aqua nullo modo dif-
fluebat. Stans autem ante januam, ad oſtendendum cunctis meritum Mar-
tyris, & aqua ad adjutorium erat, & aqua non erat ad invadendum * locum. * occupan-
Quod nimirum miraculum Babylonici illius ignis miraculo non diſſimile po- dum
terit æſtimari, qui trium puerorum & veſtimenta non tetigit, & vincula in- Dan. 3.
cendit.

Tunc etiam innumerabilis multitudo ſerpentium cum magno dracone, in XXXVI.
modum trabis validæ per Tiberini fluminis alveum, in mare deſcendit: ſed Greg. Tur.
ſuffocatæ beſtiæ inter ſalſos maris turbidiſſimi fluctus ſine mora in litore deci- lib. 10. hiſt.
derunt, ſuáque putredine totum aërem corruperunt. cap. 1

Secuta eſt e veſtigio clades inguinaria, quæ Romanam urbem adeo vehe- XXXVII.
menti peſtilentia laniavit, ut etiam corporali viſu ſagittæ cælitus venire, & S. Ant. in
ſingulos quoſque percutere viderentur. Quæ in menſe undecimo veniens, pri- chro. p. 2. c.
mum omnium juxta illud, quod in Ezechiele Propheta legitur: *A ſanctuario* 3. tit. 12. §. 2.
meo incipite, Pelagium Papam perculit, & ſine mora extinxit. Quo defuncto, Ezech. 9.
ita in reliquum vulgus deſævit, ut ſubtractis habitatoribus, domos in urbe plu-
rimas, vacuas omnino reliquerit.

Eodem tempore in Monaſterio Venerabilis Levitæ Gregorij puer inquietus XXXVIII.
valde, THEODORUS nomine, cum fratre religioſo magis neceſſitate, quàm
voluntate degebat, cui nimiùm gravis erat, ſi quis ei pro ſui ſalute quid- Dial. li. 2. c.
quam diceba. Bona autem non ſolùm facere, ſed etiam audire non poterat. 18. & lib. 4.
Numquam ſe ad ſanctæ converſationis habitum venire, jurando, iraſcendo, c. 37.
ac deridendo teſtabatur: qui tamen ejuſdem peſtilentiæ clade percuſſus in S. Ant. in
inguine, eſt perductus ad mortem. Cúmque extremum ſpiritum ageret, con- chro. p. 2. c.
venerunt cum Gregorio Fratres, ut egreſſum illius orando protegerent. Iam 3. tit. 12. §. 4.
corpus ejus ab extrema fuerat parte præmortuum: in ſolo tantummodo pectore
vitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autem Fratres, qui aderant, tanto pro eo
cœperunt enixiùs orare, quantum eum jam videbant ſub celeritate diſcedere: cùm
repente cœpit eiſdem Fratribus aſſiſtentibus clamare, atque cum magnis vocibus
orationes eorum interrumpere, dicens: Recedite, ecce draconi ad devoran-
dum datus ſum, qui propter veſtram præſentiam me devorare non poteſt.

Caput meum in ſuo ore jam abſorbuit, date locum, ut me amplius non cruciet, ſed faciat quod facturus eſt. Si ei ad devorandum datus ſum, quare propter vos moras patior? Tunc Fratres cum Gregorio cœperunt ei dicere: Quid eſt, quod loqueris Frater? ſignum tibi ſanctæ Crucis imprime. Reſpondit ille cum magnis clamoribus dicens: Volo me ſignare, ſed non poſſum, quia ſquamis hujus draconis premor. Cúmque hoc Fratres audirent, unà cum Levita Dei Gregorio in terram proſtrati, cum lacrymis cœperunt pro erepcione illius vehementiùs Dominum orare *. Et ecce ſubito cœpit æger cum magnis vocibus clamare, dicens: Gratias Deo, ecce draco, qui me ad devorandum acceperat *, fugit: orationibus veſtris expulſus ſtare non potuit. Pro peccatis meis modò intercedite, quia converti, & ſæcularem vitam relinquere ſine dubio ſum paratus. Homo igitur *, qui, ſicut jam dictum eſt, ab extrema parte fuerat præmortuus, Gregorij precibus & morte corporis caruit, & ſalutem animæ acquiſivit.

Red. Chr. ... Martij xii.

* deprecari

* ſuſceperat.

* ...

XXXIX. ... Aut. ibid. Sed peſtilentia ſupra modum ſæviente, quia Eccleſia Dei ſine Rectore eſſe non poterat, Gregorium licet totis viribus renitentem, Clerus, Senatus, populúſque Romanus ſibi concorditer Pontificem delegerunt. Quem ille apicem totis viribus evitare decernens, ſeſe indignum omnino tali honore clamitabat, videlicet metuens, ne mundi gloria, quam priùs abjecerat, ei ſub Eccleſiaſtici colore regiminis aliquo modo ſurreperet * potuiſſet.

* ſubripere

XL. 5. Aut. ibid. At ubi decretum generalitatis evadere nequivit, conſenſurum ſe tandem aliquando ſimulavit. & Imperatori MAURITIO, cujus filium ex lavacro ſancto ſuſceperat, latenter litteras deſtinavit, adjurans, & multa prece deposcens, ne umquam aſſenſum populis præberet, ut ſe hujus honoris gloria ſublimaret. Sed Præfectus urbis, GERMANUS nomine, ejus nuntium anticipavit, comprehenſúmque ac diruptis epiſtolis conſenſum, quem populus fecerat, Imperatori direxit. At ille gratias agens Deo pro amicitia Diaconi, eo quod locum deferendi ei honoris, ut cupierat, reperiſſet, data præceptione ipſum ordinari præcepit.

XLI. Reg. li. 11. ep. 2. Interim dum ab urbe regia Imperatoris præſtolaretur aſſenſus, & lues ipſa populum vehementiùs devaſtaret, venerabilis Levita Gregorius verbum ad plebem exorſus eſt, dicens: Oportet, fratres cariſſimi, ut flagella Dei,
„ quæ metuere ventura debuimus, ſaltem præſentia, & experta timeamus.
„ *&c. uſque* damnationis parcat.

XLII. „ Letania Clericorum * exeat ab Eccleſia ſancti Iohannis Baptiſtæ: Le-
„ tania virorum ab Eccleſia ſancti Martyris Marcelli: Letania Monachorum
„ ab Eccleſia ſanctorum Martyrum Iohannis & Pauli: Letania Ancillarum
„ Dei ab Eccleſia beatorum Martyrum Coſmæ & Damiani: Letania fe-
„ minarum conjugatarum ab Eccleſia beati primi Martyris Stephani: Letania
„ viduarum ab Eccleſia beati Martyris Vitalis: Letania pauperum & infantium
„ ab Eccleſia beatæ Ceciliæ Martyris.

* Reg. ibid. ... ibidem ... lib. ... hiſt. cap. 1.

XLIII. * conveniret Igitur dum magna multitudo omnis * ætatis, ſexus, atque profeſſionis juxta præceptionem Levitæ Gregorij, die conſtituta, Dominum rogatura venisset: in tantum lues ipſa iudicio divino deſævit, ut intra unius horæ ſpatium, dum voces plebs ad Dominum ſupplicationis emitteret, octoginta homines ad terram corruentes ſpiritum exhalarent. Sed nequaquam deſiit facundiſſimus Rhetor populo prædicare, ne ab oratione ceſſarent, donec miſeratione divina peſtis ipſa quieſceret.

XLIV. Enimverò cum adhuc futurus Antiſtes putaret, ſe Principem à conſenſu conſecrationis ſuæ penitus avertiſſe, cognovit tandem ſuas litteras à Germano

a Perſonarum ... locorum ordinem aliter ex- ... lib. 10. cap. 1. forte quod ... indicte ... ad ... 1. Paulus Diac. in lib. ... de Geſt. Lan- ... *In primo ... quit, fuit omnium Clerus, in* ... *Abbates cum Monachis ſuis, in* 3. ... *cum Gratre ... in* 4. ... 5. ... 6. *omnis viſa vidua*, ... 7 ... *libere conjugata*.

Præfecto urbis, interceptas fuiſſe. Cujus rei gratia Imperiale reſponſum, *Ann. Chr. DC. XV.*
quod videlicet voluntati * ſuæ contrarium rebatur *, præveniens, quia pa- *Martij XII.*
lam egredi portas civitatis non poterat, à negotiatoribus exponendum ſe diſſi- * *voluntatis*
mulato, ut fertur *, habitu callidus impetravit, ſilvarum ſaltus petiit *, ca- * *videbatur*
vernarum latibula requiſivit. In quibus dum ab omnibus ſumma ſollicitudine * *ferebatur*
quæreretur, indicio columnæ fulgidæ [a] ſuper ſe jugiter à cælo dependentis * *expetiit*
agnoſcitur, capitur, trahitur, & apud Beati Petri Apoſtolorum Principis Tem- [a]
plum ſummus Pontifex conſecratur [b].

Verùm quia ſunt nonnulli Langobardorum perfidi *, qui Gregorium appe- [b] XLV.
tiſſe magis Pontificium autument, quàm fugiſſe, operæpretium reor, pauca de * *perfidiæ*
multis inſerere, quibus eum, inquantum ſine pertinaciæ vitio potuit, noluiſſe
Pontificium, immo quaſi pondus importabile penitus cavere voluiſſe, luce cla-
riùs manifeſtem. Ait enim, pænè in ipſo conſecrationis ſuæ principio, in epiſtola *Regiſt. lib. I. Epiſt. 5.*
Paulo Scholaſtico: Quidquid mihi ex honore Sacerdotalis officij extranei ar- "
rident, non valde penſo: de vobis autem mihi hac re accidentibus, non mi- "
nimùm doleo, qui deſiderium meum pleniſſimè ſcitis, & tamen profeciſſe me "
creditis. Summus enim mihi profectus fuerat, ſi potuiſſem implere, quod "
volui: ſi voluntatem meam, quam dudum cognitam habetis, perficere, "
optatæ quietis perceptione, valuiſſem. At quia honoris nunc hujus vinculis in "
civitate teneor Romana religatus, habeo aliquid, quod etiam veſtræ gloriæ "
exultem, quia viro excellentiſſimo * domno Leone Exconſule veniente, vos in " * *eminentiſſimo*
Sicilia remanere non ſuſpicor: & cùm ipſe quoque tuo honore religatus Ro- "
mæ retineri cœperis, quid mæroris, quid amaritudinis ego patiar, agnoſces. "
Veniente autem viro magnifico domno Maurentio Chartulario, ei, quæſo, "
in Romanæ urbis neceſſitate concurrite, quia hoſtilibus gladiis foris ſine ceſſa- "
tione confodimur: ſed ſeditione militum, interno periculo gravius urgemur. "

Item Gregorius Iohanni, Patriarchæ Conſtantinopolitano: Si caritatis " XLVI.
virtus in proximi dilectione conſiſtit, ſi ſic diligere proximos ſicut nos jube- " *Reg. lib. I. ep. 4.*
mur: quid eſt, quòd me beatitudo veſtra non ita ſicut * ſe diligit? *&c. uſque* " * *ut*
longiùs ſtatis. "

Item Gregorius Theoctiſtæ, ſorori Imperatoris: Mens mea veſtræ ve- " * XLVII.
nerationi quanta devotione ſubſternitur, explere verbis nequeo: nec tamen " *Reg. lib. I. ep. 5.*
me prodere laboro: quia & me tacente, in veſtro corde legitis, quid de mea "
devotione ſentiatis. Miror autem, quòd in me collatas dudum continentias ve- "
ſtras, ex hac moderna Paſtoralis officij continentia diſtraxiſtis, in qua ſub "
colore Epiſcopatûs ad ſæculum ſum reductus: in qua tantis terræ curis in- "
ſervio, quantis me in vita laica * nequaquam deſerviſſe reminiſcor. Alta enim "
quietis meæ gaudia perdidi, & intus corruens, aſcendiſſe exteriùs videor, " * *laicali*
unde me à Conditoris mei facie longè expulſum deploro. Conabar namque "
quotidie extra mundum, extra carnem fieri, cuncta phantaſmata corporis "
ab oculis mentis abigere, & ſuperna gaudia incorporaliter videre: & non ſo- "
lùm * vocibus, ſed totis medullis cordis ad Dei ſpeciem anhelans, dicebam: "
Tibi dixit cor meum: Quæſivi vultum tuum, vultum tuum Domine requi- " * *ſolis Pſ. 26.*
ram. Nihil autem in hoc mundo appetens, nihil pertimeſcens, videbar mihi "
in quodam rerum vertice ſtare, *&c. uſque* infirmo commiſit. "

Item Gregorius Narsi Patricio. Dum contemplationis dulcedinem altè " XLVIII.
deſcripſiſtis *, ruinæ meæ mihi gemitum renovaſtis: quia audivi quid intus per- " * *alta deſcribitis*
didi, dum foras ad culmen regiminis immeritus aſcendi, *&c. uſque* amaritu- " *lib. I. Epiſt. 6.*
dine plenus ſum.

[a] Iſtius miraculi mentionem inſinuavit Gregorius ipſe in lib. I. Epiſt. 20. & in lib. 6. Epiſt. 4. dum ſupernis divinisque indiciis electioni ſuæ ſuffragantibus ſe tandem acquieviſſe dicit.

[b] Hæc ordinatio Gregorij Papæ conſignatur in Tabulis Eccleſiaſticis tertio Nonas Septembris anni Chriſti DXC. in quem diem olim ejus Natalis feſtivitas transferebatur ex Radulpho Tungrenſi cap. 16. de Obſerv. Can. Et tamen in MS. cod. Sacram. Ratoldi Abb. Corbeienſis qui anno CM. LXXXVI. obiit, menſe Martio refertur his verbis: IV. Kal. *April. Romæ Ordinatio S. Gregorij Papæ.*

Ann. Chr. DC. IV. Mauritii XII. ,, Item Gregorius ANASTASIO, Patriarchæ Antiocheno. Scripta veſtr... bra-
,, ſalutem æger, fontem ſitiens, umbra æſtuans
,, titudinis, ut feſſus requiem, dicitis.
XLIX. ,, accepi *, &c. *uſque* ſiti ita, quia Illuſtri. Omnipotens Deus dulciſſimo cordi
*inveni ,, Item Gregorius ANDREÆ corpore, à caritate veſtra animo non receſſi. Bona
L. ,, veſtro indicet, quia & abſens oblivisci non valeo. Hoc autem, quod ... ad
Reg. lib. 1. ep. 29. ,, enim veſtra, etiam ſi volo, perveniſſe, ſi me diligitis, plangite: quia
,, Epiſcopatûs ordinem cognoſcitis ſunt, ut per Epiſcopatus ordinem par... ab
,, hîc hujus mundi occupationes ſeparatum, quod inceſſanter defleo: atque, ut pro
,, amore Dei me videam eſſe
,, me Dominum exoretis, rogo.

LI. ,, Item Gregorius IOHANNI Exconſuli, & Quæſtori atque Patricio. Bona
Reg. lib. 1. ep. 30. ,, veſtræ excellentiæ expertus, tanto erga vos amore conſtringor, ut veſtra
,, memoria de meo pectore aboleri nullatenus poſſit. Sed contra amorem non
*conſtringor ,, modicè contriſtor *: quia quietem me quærere cognoviſtis, & ad inquietu-
,, dinem perduxiſtis. &c. *uſque* amplius decreſcit.

LII. Lib. 1. Epiſt. 41. ,, Gregorius LEANDRO, Hiſpalenſi Epiſcopo. Reſpondere epiſtolis veſtris tota ,, intentione voluiſſem, niſi Paſtoralis curæ ita me labor atterreret, ut mihi ,, magis flere libeat, quàm aliquid dicere. &c. *uſque* valentior exiſtas.

LIII. Sed quia Gregorium non ſolùm declinare voluiſſe, quin etiam cum magno angore animi ſummum Sacerdotium ſuſcepiſſe, ſatis, ut opinor, probatum eſt: qua diſcretione id fecerit, videtur breviter indicandum: ne ſcilicet tantus vir, aut pertinaciæ, aut puſillanimitatis vitio ſaltem leviter ſuccubuiſſe putetur.

LIV. ,, Ait enim in epiſtola ANASTASIO Corinthiorum Archiepiſcopo. Iudicia ,, Dei * quanto ſunt inveſtigabilia, tanto debent eſſe humanis ſenſibus metuenda: ,, ut quia ea ratio mortalis comprehendere non valet, his ſe neceſſe eſt humili ,, cordis cervice ſubſternat: quatenus quò eam regentis voluntas duxerit, illuc * ,, obedientis mentis greſſibus proſequatur. Ego autem conſiderans infirmitatem meam ad Apoſtolicæ ſedis culmen non poſſe pertingere, onus hoc magis ,, lui declinare: ne in Paſtorali regimine imparis adminiſtrationis actione ſuccumberem. Sed quia contraire non eſt Domini diſponentis arbitrio, obedienter ſecutus ſum, quod miſericors de me regentis manus voluit operari. ,, Nam Fraternitati veſtræ, etſi præſens non eveniret occaſio, neceſſariò fuerat indicandum, quòd, licet indignum, me Apoſtolicæ ſedi Dominus præeſſe ,, dignatus eſt.

*Domini Reg. lib. 1. ep. 26. *illuc

Reg. lib. 1. ep. 31. *ad Item de eadem re PHILIPPO, Comiti Excubitorum. In quantum homo ,, diſcutere & inveſtigare judicia ſuperna non ſufficit, in tantum ſub eis * debet ,, cervicem cordis inflectere: ut quia id, quod ſibi tribuitur, quo judicio diſponatur ignorat, nec ad appetendum locum procax inſiſtere, nec ad repellendum ,, contumax debet inveniri. &c. *uſque* invenire valeatis.

At ego hîc à deflorationis opere paululum reſpirabo, ut, quæ ſpecialiter de Pontificio ejus dicenda ſunt, in libello alio, ſuffragante Domino, referantur.

CAPITA SECUNDI LIBRI.

CAP. I. GRegorius Servum ſervorum Dei ſe ſcribens, mediocribus veſtimentis amicitur.
ij. Fidei ſuæ irreprehenſibile Symbolum dictat.
iij. Patriarchalibus thronis ſuam Synodicam dirigit.
iv. Quinque Concilia ſe venerari fatetur.
v. Collecta Synodo pravas conſuetudines damnat.
CAP. vj. Antiphonarium centonizans, Cantorum conſtituit ſcholam.
vij. Cur Occidentales dulcedinem cantilenæ corrumpant.
viij. Per Iohannem Romanum cantorem correcti ſunt.
ix. Carolus Rex diſſonantiâ cantûs offenſus, duos Clericorum ſuorum erudiendos Romæ dimiſit.
x. Idem diſſonantiâ curſus offenſus duos Romanos cantores ab Hadriano

Papa percepit.
Cap. xj. Gregorius, pulſis laicis, familiares ſibi Clericos elegit.
xij. Talem Eccleſiam Romanam exhibuit, qualis prima ſub Apoſtolis fuit.
xiij. Quanta & qualia tunc Romæ ſtudia reflorebant.
xiv. Quòd non divites, ſed ſapientes ad conſilium convocabat.
xv. Quamobrem laici primò cœperint tonſurari.
xvj. Laicos non ad Eccleſiaſticum officium admittit, ſed tantùm ad Monachicum habitum.
xvij. Codicem Gelaſianum coartat.
xviij. Stationes conſtituens, tractatus Evangeliorum declamat.
xix. Cum verbi pabulo pauperibus alimenta miniſtrat.
xx. Conſuetudines novas inducit.
xxj. Murmurantibus pro eiſdem humiliter ſatisfacit.
xxij. Pro hoſpite Dominum recipit.
xxiij. Duodecim invitatis, tertium-decimum Angelum ſibi deputatum divinitus recognoſcit.
xxiv. Quater in anno diſtribuendum per polyptychum cenſet.
xxv. Aureos & peregrina veſtimenta largitur.
xxvj. Kalendatim diverſas ſpecies erogat.
xxvij. Tribus millibus Ancillis Dei, octoginta libras annualiter præſtat.
xxviij. Dietim per veredarios cocta ſtipendia deſtinat.
xxix. Pro paupere mortuo vehementiſſimè lamentatur.
xxx. Quot & qualium remunerandorum nomina in ſcrinio teneantur.
xxxj. Arianorum Baſilicam in Suburra Domino dedicat.
xxxij. Quot & qualia miracula ibi divinitus ſint oſtenſa.
xxxiij. Pro convertendis Saxonibus, Auguſtinum cum aliis mittit.
xxxiv. Sine profectu redire volentes ad proficiſcendum hortatur.
xxxv. Prædicantes miracula faciunt, multoſque convertunt.
xxxvj. Auguſtinus Epiſcopus conſecratus poſtulat adjutores.
xxxvij. Ei Gregorius pallium, & diverſa neceſſaria, ſimúlque nonnulla reſponſa tranſmittit. Ann. Chr. DC.IV. Martij xii.
Cap. xxxviij. De conſanguinitatibus percunctatus, ponit Pontifici Felici rationem.
xxxix. Quanta & qualia de converſione Saxonum, ſigniſque diſcipulorum ſuorum Gregorius præconetur.
xl. Auguſtinum monet, ne pro miraculis tumeat.
xlj. Panis fruſtum in carnem, carnem rurſus in panis primordia reformavit.
xlij. Pannum pupugit, & ſanguis effluxit.
xliij. Maleficos cæcitate multavit.
xliv. Qualiter intelligi valeat, Gregorium Trajani animam de inferni cruciatibus liberaſſe.
xlv. Monachum ſub excommunicatione defunctum mirabiliter ſoluit.
xlvj. Paganos pueros comparat, ut Chriſtianos efficiat.
xlvij. Pro paganis ruſticis Epiſcopis comminatur.
xlviij. Iudæos convertens à penſionibus levigat.
xlix. Baptiſandis veſtimenta largitur.
l. Pueris Arrianorum ſubveniri prædicat.
lj. Singulis Diaconiis, vel Xenodochiis ſingulos rectores conſtituit.
lij. Hieroſolymis Xenodochium conſtituens, & ibi & in monte Sina Monachis annualia ſtipendia mandat.
liij. Singulis patrimoniis ſingulos rectores conſtituit.
liv. Vni perſonæ duo miniſteria nullo modo committenda definit.
lv. Eleemoſynas localiter ac perſonaliter ordinat.
lvj. Quòd omni petenti ſe, voluntariè tribuit.
lvij. Quòd etiam non petenti neceſſaria miniſtravit.
lviij. Liberalitatis ejus Innocentia comprobatur.
lix. Pro faciendis eleemoſynis frumenta comparat quinquaginta libris auri.
lx. Quale de eo ſomnium Eremita cognoverit.

Ann Chr. DC IV. Martij XII.

LIBER SECVNDVS.

De iis quæ in Pontificatu geſſit.

I. AGE jam nunc, quoniam Athletæ Chriſti Gregorij viriliter gymnaſio ſanctæ ipſius Eccleſiæ deſudantis, prælato libello, rosa membra deſcripta ſunt; qualiter in palæſtra quoque aſpirante Domino, proferatur. Siquidem flixerit, Pontificium feliciſſimæ Romanæ urbis, Chriſto ſummum talibus conſulente, ſortitus eſt; ſuperſtitioſum UNIVERSALIS vocabulum, quod IOHANNES Conſtantinopolitanus Epiſcopus inſolenter ſibi tunc tempo uſurpabat, more anteceſſorum ſuorum Pontificum ſub diſtrictiſſimæ intermi-nationis ſententia refutavit, & primus omnium ſe in principio epiſtolarum ſuarum SERVUM SERVORUM DEI ſcribi, ſatis humiliter definivit: cunctiſque ſuis ſucceſſoribus documentum ſuæ humilitatis tam in hoc, quàm in mediocribus Pontificalibus indumentis, quod videlicet hactenus in ſancta Romana Eccleſia conſervatur, hereditarium reliquit *.

* dereliquit

II. Deniquè in ſpecula * ſanctæ univerſalis Eccleſiæ, vir totius humanitatis auctoritatis orthodoxæ * unde videri & audiri clariùs Evangelicus præco valeret, conſiſtens, oris ſui diviniſſimo gladio, & rectam Fidem munivit, cunctas hæreſes uno Symbolo diſſipavit. Quod videlicet ſacræ confeſſionis Sym-
„bolum ita ſe habet: Credo in unum Deum omnipotentem, Patrem, & Filium
„& Spiritum ſanctum, tres perſonas, unam ſubſtantiam: Patrem ingenitum,
„Filium genitum: Spiritum verò ſanctum nec genitum, nec ingenitum, ſed
„coæternum, de Patre & Filio procedentem. Confiteor unigenitum Filium
„conſubſtantialem, & ſine tempore natum de Patre, omnium viſibilium, &
„inviſibilium conditorem, lumen ex lumine, Deum verum de Deo vero, ſplen-
„dorem gloriæ, figuram ſubſtantiæ: qui manens Verbum ante ſæcula, per-
„fectus homo creatus eſt juxta finem ſæculorum, conceptus & natus ex Spiritu
„ſancto & de Maria virgine, qui naturam noſtram ſuſcepit abſque peccato:
„& ſub Pontio Pilato crucifixus eſt, & ſepultus, tertia die reſurrexit à mor-
„tuis: die autem quadrageſimo aſcendit in cælum, & ſedet ad dexteram Pa-
„tris, inde * venturus eſt judicare vivos & mortuos, poſiturus ante oculos
„omnium omnia occulta ſingulorum: daturus Iuſtis * perpetua præmia regni
„cæleſtis, iniquis autem ſupplicia ignis æterni: innovaturus ſæculum per
„ignem & carnis reſurrectionem *. Confiteor unam Fidem, unum Baptiſma,
„unam Apoſtolicam, & univerſalem Eccleſiam: in qua ſola poſſunt laxari pec-
„cata in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.

* ſpeculo
* humilitatis, auctoritatis, ac orthodoxæ
* unde
* ſanctis
* in carnis reſurrectione

III. Synodicam quoque ſuam Gregorius, ſecundùm priſcum deceſſorum ſuorum morem, IOHANNI Conſtantinopolitano, EULOGIO Alexandrino, GREGORIO Antiocheno, IOHANNI Hieroſolymitano, & ANASTASIO Ex-Patriarchæ Antiochiæ [a] deſtinavit, quæ ita ſe habet: Conſideranti mihi, quòd impar me-
„ritis, ac toto animo renitens, Paſtoralis curæ pondera portare compulſus ſim,
„caligo mœroris occurrit, & triſte cor nihil aliud, niſi eas, quæ videri nil ſinunt,
„tenebras videt. Nam quid Antiſtes ad Dominum, niſi pro delictis populi inter-
„ceſſor eligitur? Qua itaque fiducia ad eum pro peccatis alienis interceſſor
„venio, apud quem de propriis, ſecurus non ſum? &c. uſque & cetera, quæ
„pòſt in libro Paſtorali proſequitur.

Reg lib. 1. Epiſt. 24.

IV. „Præterea quia corde, inquit, creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio
„fit ad ſalutem: ſicut ſancti Evangelij quatuor libros, ſic quatuor Concilia
„ſuſcipere, & venerari me fateor: Nicænum ſcilicet, in quo perverſum Arrij

Ro. 10.

[a] Alias Patriarcha Antiocheno: ſed utraque lectio probatur: nam duo tunc temporis erant Patriarchæ in ſede Antiochena. Anaſtaſio quippe Sinaitæ, quia Iuſtiniano hæreſim promulgare ſatagenti reſiſtebat, ex Epiſcopatu dejecto ſubrogatus eſt ab Imperatore Gregorius, quem Eccleſiæ univerſi ceteri Imperatore non rejecerunt.

dogma deſtruitur: Conſtantinopolitanum quoque, in quo Eunomij & Macedonij error convincitur: Epheſinum etiam primum, in quo Neſtorij impietas judicatur: Chalcedonenſe verò, in quo Eutychis, Dioſcorique pravitas reprobatur, tota devotione complector, integerrima approbatione cuſtodio: quia in his velut in quadrato lapide ſanctæ Fidei ſtructura conſurgit, & cujuslibet vitæ atque actionis norma conſiſtit: quiſquis eorum ſoliditatem non tenet, etiamſi lapis eſſe cernitur, tamen extra ædificium jacet. Quintum quoque concilium pariter veneror, in quo epiſtola, quæ Ibæ dicitur, erroris plena, reprobatur: & Theodorus perſonam mediatoris Dei & hominum in duabus ſubſtantiis ſeparans, ad impietatis perfidiam cecidiſſe convincitur. Scripta quoque Theodoreti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, auſu dementiæ prolata refutantur. Cunctas verò, quas præfata veneranda Concilia perſonas reſpuunt, reſpuo: quas venerantur, amplector. Quia dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit, quiſquis præſumit, aut ſolvere quos religant, aut ligare quos ſoluunt. Quiſquis ergo aliud ſapit, anathema ſit.

— Ann. Chr. DC. XV. Martij XII.

Hoc modo, poſtquam Gregorius fundamentum ſuæ fidei ſecundùm priſcum V.
prædeceſſorum ſuorum Pontificum morem, luculenter Apoſtolicis thronis expoſuit, animadvertens ſe ideo à Domino ſuper gentes & regna ſummum Pontificem conſtitutum, ut, juxta illud Propheticum, vitiorum radices evelleret, deſtrueret atque diſperderet, ſicque demum ædificaret, plantarétque virtutes: omnes conſuetudines, quas contra priſcam Traditionem Apoſtolicam noviter pullulaſſe cognoverat, videlicet de miniſtris, Cantoribus, de laicis Pontifici familiariter adhærentibus, de titulandis præjudicialiter quibuslibet rebus, de contegendo Dalmaticis Apoſtolico feretro, de Paſtillatico [a] pro Pallio, vel conſecratione Pontificum, & de non admittendis paſſim laicis ad Eccleſiaſtici juris officium: primò quidem à Romanæ Eccleſiæ, poſtmodum verò collectis circumquaque poſitarum provinciarum Epiſcopis, à totius ſanctæ univerſalis Eccleſiæ corpore ſegregavit, eáque ſub interpoſitione terribilis anathematis tam generaliter, quàm perpetualiter condemnavit.

Deinde in domum Domini, more ſapientiſſimi Salomonis propter muſicæ VI.
compunctionem dulcedinis, Antiphonarium centonem Cantorum ſtudioſſimus * nimis utiliter compilavit; Scholam quoque Cantorum, quæ hactenus eiſdem inſtitutionibus in ſancta Romana Eccleſia modulatur, conſtituit: eique cum nonnullis prædiis duo habitacula, ſcilicet alterum ſub gradibus Baſilicæ beati Petri Apoſtoli, alterum verò ſub Lateranenſis Patriarchij domibus fabricavit: ubi uſque hodie lectus ejus, in quo recubans modulabatur, & flagellum ipſius, quo pueris minabatur, veneratione congrua cum autentico Antiphonario reſervatur: quæ videlicet loca per præcepti ſeriem ſub interpoſitione anathematis, ob miniſterij quotidiani utrobique gratiam ſubdiviſit.

— * cento cantorum, al. concentu ſtudioſiſſimo
— Ant. in Chron. p. 2. t. 3. tit. 12. §. 3.

Hujus modulationis dulcedinem inter alias Europæ gentes Germani, ſeu VII.
Galli diſcere, crebróque rediſcere inſigniter potuerunt: incorruptam verò tam levitate animi, qua nonnulla de proprio Gregorianis cantibus miſcuerunt, quàm feritate quoque naturali, ſervare minime potuerunt. Alpina ſiquidem corpora, vocum ſuarum tonitruis altiſonè perſtrepentia, ſuſceptæ modulationis dulcedinem propriè non reſultant: quia bibuli gutturis barbari * feritas, dum inflexionibus & repercuſſionibus mitem * nititur edere cantilenam, naturali quodam fragore, quaſi plauſtrá per gradus confusè ſonantia rigidas voces jactat, ſicque audientium animos, quos mulcere debuerat, exaſperando magis ac obſtrependo conturbat.

— * barbara
— * clarum

Hinc eſt, quòd hujus Gregorij tempore cum Auguſtino tunc Britannias adeunte, per Occidentem quoque Romanæ inſtitutionis Cantores diſperſi,

[a] Paſtillaticum ſeu Paſtellaticum eſt id quod datur à Simoniacis ad ſacram dignitatem conſequendam. De hoc iterum lib. 3. cap. 5.

Quibus defunctis Occidentales Eccleſiæ ita ſu[illegible]
Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. barbaros inſigniter docuerunt. vitiarunt, ut IOHANNES quidem * Roma[illegible]
ceptum modulationis organum, æque cive Romano, ſed Eburaci Archiepiſcopus
* quædam cantor cum THEODORO à VITELLIANO ſit Præſule deſtinatus: qui cir[illegible]
per Gallias in Britannias filios ad priſtinam cantilenæ dulcedinem [illegible]
quaque poſitarum Eccleſiarum per ſuos diſcipulos multis annis Romanæ doctrinæ
cans, tam per ſe, quàm
regulam conſervavit.

IX. Sed & CAROLUS noſter Patricius, Rex autem Francorum, diſſonantia
Romani & Gallicani cantus Romæ offenſus, cum Gallorum procacitas
cum à noſtratibus quibuſdam næniis argumentaretur eſſe corruptum,
que è diverſo autenticum Antiphonarium probabiliter oſtentarent, inter[illegible]
gaſſe fertur: quis inter rivum, & fontem limpidiorem aquam conſervare
Anton. ibid. c. 13. §. 5. ſoleret? reſpondentibus fontem, prudenter adjecit: Ergo & nos, qui de rivo
corruptam lympham uſque hactenus bibimus, ad perennis fontis neceſſe eſt
fluenta principalia recurramus. Mox itaque duos ſuorum induſtrios Clericos
HADRIANO tunc Epiſcopo dereliquit: quibus tandem ſatis eleganter inſtructis,
Metenſem metropolim ad ſuavitatem modulationis priſtinæ revocavit, perque
illam, totam Galliam ſuam correxit.

X. Sed cùm multa poſt tempora defunctis his, qui Romæ fuerant educati,
cantum Gallicanarum Eccleſiarum à Metenſi diſcrepare prudentiſſimus Regum
vidiſſet, ac unumquemque ab alterutro vitiatum cantum jactantem adver-
teret: Iterum, inquit, redeamus ad fontem. Tunc Regis precibus, ſicut ho-
die quidam veridicè adſtipulantur, Hadrianus Papa permotus, duos in Galliam
Cantores miſit: quorum judicio Rex omnes quidem corrupiſſe dulcedinem
Romani cantus levitate quadam cognovit: Metenſes verò ſola naturali feri-
* pervidit tate paululum quid diſſonare pervidit *. Denique uſque hodie quantum Ro-
mano cantui Metenſis cedit, tantum Metenſi Eccleſiæ cedere Gallicanarum
Eccleſiarum Germaniarúmque cantus ab his qui puram * veritatem diligunt,
* metam comprobatur. Hæc ergo per anticipationem retulerim, ne indiſcuſſam Gal-
lorum levitatem videar præteriiſſe.

XI. * Ceterùm prudentiſſimus rector Gregorius, remotis à ſuo cubiculo ſæ-
cularibus, Clericos ſibi prudentiſſimos conſiliarios familiareſque delegit:
inter quos PETRUM Diaconum coætaneum ſuum, cum quo poſtea diſpu-
tans, quatuor Dialogorum libros compoſuit; ÆMILIANUM quoque No-
* expoſuit tarium, qui quadraginta homilias Evangelij cum ſociis ſuis excepit *, PA-
TERIUM æque Notarium, qui ab eo Secundicerius * factus, ex libris ipſius
* ad eſt ſecundus Notarius. aliqua utiliſſima * defloravit: & IOHANNEM Defenſorem, qui ejus juſſu
* utiliſſima in Hiſpanias cognitor deſtinatus, IANUARIUM Epiſcopum civitatis Ma-
* reſtauravit lalitanæ, ab Epiſcopis ſuis compatriotis depoſitum ſedi propriæ reſtituit *,
& depoſitores ejus cum eo, qui in locum ejus obrepſerat pari ſententia con-
Anton. ibid. § 6. Beda lib. 1. c. 1. Miſſ. Angl. demnavit. Monachorum verò ſanctiſſimos ſibi familiares elegit. inter quos
MAXIMIANUM Monaſterij ſui Abbatem, quem poſtea Syracuſis Epiſco-
pum fecit, eique per Siciliam vices ſuas commiſit; AUGUSTINUM ejuſdem
Monaſterij ſui Præpoſitum, & MELLITUM, per quos Anglorum gentes
ad Chriſtianiſmi gratiam convocavit, MARINIANUM ejuſdem Monaſterij
ſui Monachum, quem in Ravennati Metropoli Epiſcopum conſecravit;
PROBUM quem ſubitò Abbatem ſpiritu revelante conſtituens, pro conſtruen-
* V. Regeſt. lib. 11. Epiſt. 12. do Xenodochio Hieroſolymam deſtinavit: ſimúlque CLAUDIUM * Claſſi-
tanæ civitatis Abbatem, qui de Proverbiis, de Canticis canticorum, de
Prophetis, de libris Regum, déque Heptateucho, Papa diſputante, multa,
licet non eodem ſenſu, compoſuit.

XII. Cum quibus Gregorius die noctuque verſatus nihil Monaſticæ perfectio-
nis in palatio, nihil Pontificalis inſtitutionis in Eccleſia dereliquit. Videban-
tur paſſim cum eruditiſſimis Clericis adhærere Pontifici religioſiſſimi Monachi,

& in

& in diverſis profeſſionibus habebatur vita communis : itaut talis eſſet tunc Ann. Chr. DC. IV. Martij XII.
ſub Gregorio penes urbem Romanam Eccleſia; qualem hanc fuiſſe ſub Apoſtolis Lucas, & ſub Marco Evangeliſta penes Alexandriam Philo commemorat.

Tunc rerum ſapientia Romæ ſibi templum viſibiliter quodammodo fabricarat, & ſeptemplicibus artibus veluti columnis nobiliſſimorum totidem lapidum, Apoſtolicæ ſedis atrium fulciebat. Nullus Pontifici famulantium à minimo uſque ad maximum, barbarum quodlibet in ſermone, vel habitu præferebat: ſed togata, Quiritum more, ſeu trabeata Latinitas ſuum Latium in ipſo Latiali palatio ſingulariter obtinebat. Refloruerant ibi diverſarum artium ſtudia: & qui vel ſanctimonia, vel prudentia fortè carebat, ſuo ipſius judicio ſubſiſtendi coram Pontifice fiduciam non habebat. XIII.

Arceſſebantur Pontificalibus profundis conſiliis prudentes viri quos perhibui, potius quàm potentes: & paupere Philoſophia intrinſecus, quid potius aut potiſſimum in unoquoque negotio ſequendum putaretur, artificioſis argumentationibus rationaliter inquirente, dives inertia quæ modò ſe de ſapientibus pari ſorte ulciſcitur, præ cubiculi foribus deſpicabilis remanebat. Sola deerat interpretandi bilinguis peritia, & facundiſſima virgo Cecropia [a], quæ quondam ſuæ mentis acumina, Varrone cælibatum ſuum auferrente, Latinis tradiderat, impoſturarum ſibi præſtigia, ſicut ipſe in ſuis epiſtolis queritur, vindicabat. XIV.

Nemo laïcorum quodlibet palatij miniſterium, vel Eccleſiaſticum patrimonium procurabat, ſed omnia Eccleſiaſtici juris munia Eccleſiaſtici viri ſubibant, nimirum laïcis ad armorum ſolam militiam, vel agrorum curam continuam deputatis. Ob hoc ſe nonnulli procerum ſub obtentu religionis primò tonſurare cœperunt. Quorum tergiverſationi MAURICIUS Imperator prudenter occurrens, data per LONGINUM Stratorem lege præcepit, ut quiſquis fuiſſet publicis adminiſtrationibus implicatus, ei ad Eccleſiaſticum venire officium non liceret. Quam legem Gregorius ſuper hoc valde laudavit, dicens: "Qui ſæcularem habitum deferens, ad Eccleſiaſtica officia venire feſtinat, non relinquere cupit ſæculum, ſed mutare." XV.

Verum dum ad Clericalem profeſſionem tam ex Eccleſiaſtica, quàm ex ſæculari quoque militia, diverſis occaſionibus, quotidie penè innumerabilis multitudo conflueret: Paſtor ad omnia providus, nequaquam eos ad Eccleſiaſtici decoris officium, ſed ad capiendum ſolummodo Monachicum propoſitum ſuſcipiendos eſſe cenſebat, dicens: "Multos ex Eccleſiaſtica familia, ſeu ſæculari militia, novimus ad omnipotentis Dei ſervitium feſtinare, ut ab humana ſervitute liberi in divino ſervitio valeant * familiariùs in Monaſteriis converſari. Quos ſi paſſim dimittimus, omnibus fugiendi Eccleſiaſtici vel ſæcularis juris dominium, occaſionem præbemus. Si verò feſtinantes ad omnipotentis Dei ſervitium, incautè retinemus, illi invenimur negare quædam, qui dedit omnia. Unde neceſſe eſt, ut ſi quis * ex juris Eccleſiaſtici, vel ſæcularis militiæ ſervitute Dei ad ſervitium converti deſiderat, probetur prius in laïco habitu conſtitutus. Et ſi mores ejus atque converſatio bono deſiderio illius teſtimonium perhibuerint*, abſque ulla retractatione ſervire in Monaſterio omnipotenti Deo permittatur, ut ab humano ſervitio liber recedat, qui in divino amore * diſtrictiorem ſubire appetit ſervitutem. Si autem & in Monachico habitu ſecundùm patrum Regulas inreprehenſibiliter fuerit converſatus, poſt præfixa ſacris canonibus tempora, licenter jam ad quodlibet Eccleſiaſticum officium provehatur: ſi tamen illis non fuerit criminibus maculatus, quæ in Teſtamento veteri morte multantur." XVI.

(Marginal notes: * videantur; * quiſquis; * ferunt; * obſequio)

Sed & Gelaſianum codicem de Miſſarum ſollemniis, multa ſubtrahens, pauca convertens, nonnulla verò adjiciens, pro exponendis Evangelicis lectionibus in unius libri volumine coartavit. In Canone Miſſæ appoſuit: *Dieſque noſtros in* XVII. ſuper.

[a] Cecropia, ut veri ſimile eſt, hic pro lingua Græca ſumitur, nam Cecropia arx fuit Athenis. *Act. SS. Ord. S. B. ſæculum I.*

damnatione nos eripi, & in electorum tuorum jubeas
Ann. Chr. DCIV. Martij XII. *tua pace diſpone, atque ab æterna grege numerari.*

vel ſanctorum Martyrum * cœmeteria ſecundum
Stationes per Baſilicas, quaſi eo vivente certatim diſcurrit, ſollicitus
XVIII. quod hactenus plebs Romana ſimul diſcurrens, dum adhuc eloqui prævaleret, religiose
* beatorum dinavit: per quas & ipſe coram Eccleſia diverſo tempore declamavit:
ginti homilias Evangelij dictavit quidem, ſed laſſeſcente ſtomacho languore
verò ejuſdem numeri commiſit.
tinuo, aliis pronunciandas Domini ultra citráque Gregorium præeuntem,
XIX. Sequebatur exercitus innumerabiles undique diverſi ſexus, ætatis ac pro
dituræ verbum doctrinæ confluebant cohortes: quibus ille, utpote ductor cœleſtis
feſſionis voluntariæ arma ſpiritalia ſuggerebat: pauperibus verò, & ad-
militiæ, cunctis dumtaxat temporum Romam influxerant, quotidiana ſtipen-
venis, qui pro conditione dia miniſtrabat.

XX. Super corpora beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum, Miſſarum ſollemnia
celebrari decrevit, acquiſitis numeroſiſſimis olivetis, quorum ſummam in ta-
bulis marmoreis præ foribus ejuſdem Baſilicæ annotavit, luminaria ſuperad-
didit, officia ſedula deputavit. De ſepultura juxta Eccleſiam, commodum
ſperare prohibuit. Septem ex Defenſoribus honore regionario decorandos in
dixit. *Alleluia*, extra Pentecoſtes tempora, dici ad Miſſas fecit. Subdiaconos
exſpoliatos procedere ſtatuit. *Kyrie eleiſon* cantari præcepit: & Orationem Do-
minicam mox poſt Canonem ſuper Hoſtiam cenſuit recitari.

XXI. De quibus cùm poſtea quoſdam murmurare ſentiret, tamquam qui Con-
Regeſt. l. 7. Epiſt. 63. ſtantinopolitanæ Eccleſiæ conſuetudines ſequeretur, piiſſimus Pater non dedi-
„gnatus eſt reddere rationem dicens: Nos in nullo horum aliam Eccleſiam
„ſecuti ſumus. Nam ut *Alleluia* hîc non diceretur, de Hieroſolymorum Ec-
„cleſia ex beati Hierônymi traditione, tempore beatæ memoriæ Damaſi Papæ,
„traditur tractum: & ideo magis in hac Sede * illam conſuetudinem amputa-
* re „vimus, quæ hîc à Græcis fuerat tradita. Subdiaconos autem ut exſpoliatos
„procedere facerem, antiqua conſuetudo Eccleſiæ fuit: ſed quia placuit cui-
„dam noſtro Pontifici, neſcio cui, qui eos veſtitos procedere præcepit. Nam
* Siciliæ „veſtræ * Eccleſiæ, numquid traditionem à Græcis acceperunt? Unde ergo
„habent hodie, ut Subdiaconi in lineis tunicis procedant, niſi * quia hoc à
* bonæ „matre ſua Romana Eccleſia perceperunt? *Kyrie eleiſon* autem nos neque di-
„ximus, neque dicimus, ſicut à Græcis dicitur: quia in Græcia omnes ſimul
„dicunt: apud nos verò à Clericis ſimul dicitur, à populo reſpondetur, &
„totidem vocibus etiam *Chriſte eleiſon* dicitur: quod apud Græcos nullo modo
„dicitur. In quotidianis autem Miſſis alia, quæ dici ſolent, tacemus: tantum-
„modo *Kyrie eleiſon*, & *Chriſte eleiſon* dicimus, ut in his deprecationis vocibus
„paulò diutius occupemur. Orationem verò Dominicam idcirco mox poſt pre-
„cem dicimus, quia mos Apoſtolorum fuit, ut ad ipſam ſolummodo orationem
„oblationis hoſtiam conſecrarent. Et valde mihi inconveniens viſum eſt, ut
„precem, quam Scholaſticus compoſuerat, ſuper oblationem diceremus: &
„ipſam traditionem, quam Redemptor noſter compoſuit, ſuper ejus corpus
„& ſanguinem non diceremus. Sed & Dominica Oratio apud Græcos ab omni
„populo dicitur: apud nos verò à ſolo Sacerdote cantatur. In quo ergo Græ-
„corum conſuetudines ſecuti ſumus, qui aut veteres noſtras reparavimus, aut
* non probamus „novas & utiles conſtituimus, in quibus tamen alios comprobamur * imita-
„ri? Ergo veſtra caritas, cùm occaſio dederit, ut ad Catanenſem civitatem
„pergat, vel in Syracuſana Eccleſia eos, quos credit aut intelligit, quia de
* collatione „hac re murmurare potuerunt, facta collocutione * doceat, & quaſi alia
„ex occaſione eos inſtruere non deſiſtat. Nam de Conſtantinopolitana Ec-
„cleſia, quod dicunt, quis eam dubitet ſedi Apoſtolicæ eſſe ſubjectam? quod
„& piiſſimus Domnus Imperator, & frater noſter Euſebius ejuſdem civi-

tatis Epiſcopus, aſſiduè profitentur: tamen ſi quid boni vel ipſa, vel " Ann. Chr. DC. IV. Martij XII.
altera Eccleſia habet, ego & minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in "
bono imitari paratus ſum. Stultus eſt enim, qui in eo ſe primum exiſtimat, "
ut bona, quæ viderit, diſcere contemnat. "

Tantæ hoſpitalitatis Gregorius in ipſo etiam Patriarchio permanſit, ut exceptis his, quos tam per diverſas regiones, quàm Romæ quoque Langobardorum perfidiæ gladios fugientes, Eccleſiaſtica ſtipe miſericorditer nutriebat: ad menſam ſuam, quotidie peregrinos quoſlibet invitaret. Inter quos, die quadam unus acceſſit, in cujus manibus dum ipſe ex humilitatis miniſterio aquam fundere vellet, converſus urceum accepit: ſed repente eum, in cujus manibus aquam fundere volebat *, non invenit. Cúmque hoc factum ſecum ipſe miraretur, eadem nocte Dominus ei per viſionem dixit: Ceteris diebus me in membris meis, heſterno autem die me in memetipſo ſuſcepiſti. XXII.

* voluerat

Alio quoque tempore idem Gregorius, juxta conſuetudinem ſuam, præcepit Sacellario, ut duodecim peregrinos ad prandium invitaret. Qui pergens juſſa complevit, eóſque ad menſam pariter ordinavit. Dum autem ſimul diſcumberent, intuens Papa tredecim numeravit: & accerſito Sacellario, cur contra juſſionem ſuam tertium-decimum invitare præſumpſerit, requiſivit *. Ille obſtupefactus, convivantes peregrinos curioſiùs numeravit, & duodecim ſolos inveniens, veluti ſecurus reſpondit: Crede mihi, honorabilis Pater, non ſunt niſi duodecim, ſicut ipſe juſſiſti. Ergo dum convictus ſæpius duodecim identidem numeraret, ac tertium-decimum, quem ſolus Papa videre poterat, non videret: animadvertit ſpiritalis pater Gregorius virum propius diſcumbentem vultus crebrò convertere, & nunc adoleſcentem, nunc verò vetulum veneranda quadam canicie ſimulare. Finito convivio, duodecim quidem abire permiſit: tertium-decimum verò manu ſuſcipiens, in cubiculum ſuum induxit, vehementer adjurans, ut ei ſe noménque ſuum ſimpliciter prodere dignaretur. Qui reſpondit *, dicens: Et cur interrogas de nomine meo, quod eſt mirabile? Verumtamen ſcito memoria recognoſcens, quia ego ſum naufragus ille, qui quondam veni ad te, quando ſcribebas in cella Monaſterij tui ad clivum Scauri, cui dediſti duodecim numiſmata, & argenteam ſcutellam, quam tibi miſerat cum infuſis leguminibus beata Silvia mater tua. Et hoc tibi pro certo ſit cognitum, quia ab illo die, quo mihi hæc hilari animo tribuiſti, deſtinavit te Dominus fieri Præſulem ſanctæ ſuæ Eccleſiæ, pro qua & proprium ſanguinem fudit, & eſſe te ſucceſſorem atque vicarium Apoſtolorum principis Petri, cujus & virtutem imitatus es, cùm ſubſtantiam offerentium divideret, prout cuique opus erat. Hæc audiens Gregorius dixit: Et tu quo modo noſti, quòd tunc me Dominus præeſſe ſanctæ Eccleſiæ ſuæ deſtinarit? At ille, inquit, quoniam ego Angelus ejus ſum, & ſum ab eo ad tuum inquirendum propoſitum deſtinatus. Tunc Gregorius, quia nondum manifeſtè viderat Angelum, prorſus expavit: ſibique hunc taliter dicentem audivit: Ne timeas, neque formides: ecce enim miſit me Dominus, ut ſim tibi cuſtos, quamdiu fueris in iſto mortali ſæculo: quatenus quamcumque rem petieris, per me apud eum fiducialiter valeas impetrare. Illico Gregorius in faciem ſuam corruit, dicens: Si propter puſillum meæ parvitatis munuſculum tanta mihi retribuit omnipotentiſſimus Dominus, ut & Pontificem me ſanctæ ſuæ Eccleſiæ faceret, & cuſtodem mihi ſuum Angelum deputaret; quanta putem mihi reſtitui, ſi in præceptis ejus totis viribus permanens, plura ſtuduero de pluribus erogare? XXIII.

* inquiſivit

* reſpondens dixit

Igitur incipiens tantum largior eſſe de collato temporali commodo, quantum certior de recipiendo præmio ſempiterno; cunctorum patrimoniorum prædiorúmque reditus ex Gelaſiano polyptyco a, cujus nimirum ſtudioſiſſimus XXIV.

a Polyptychum, à Græco πτύχω, ſignificat veſtium, chartarum & aliorum quæ complicantur, ſingulas plicaturas, folia, ac laminas.

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. videbatur pediſſequus, adæravit, eorúmque penſionibus in auro argentóque
collatis omnibus ordinibus Eccleſiaſticis, vel palatinis, Monaſteriis, Eccleſiis
* ſibi cœmeteriis, Diaconiis, Xenodochiis urbanis, vel ſuburbanis, quot ſolidi *
ſingulis quater in anno diſtribuerentur, Paſcha ſcilicet, Natali Apoſtolorum,
Natali ſancti Andreæ Natalitióque ſuo, per polyptychum quo hactenus erogatur
indixit.

XXV. Extra quos primo Dominicæ Reſurrectionis diluculo in Baſilica quondam
doctiſſimi Papæ Vigilij, juxta quam conſuetudinaliter habitabat, ad impertiendum
pacis oſculum reſidens, cunctis Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus
aliiſque axiomaticis ᵃ aureos erogabat. Natalitio verò Apoſtolorum vel ſuo
* perigrina mixtos ſolidos offerens, peregrinis * nihilominus veſtimenta donabat.

XXVI. Omnibus omnino Kalendis, pauperibus generaliter eaſdem ſpecies, quæ congerebantur,
ex reditibus erogabat: & ſuo tempore frumentum, ſuo vinum, ſuo
caſeum, ſuo legumen, ſuo lardum, ſuo manducabilia animalia, ſuo piſces, vel
oleum paterfamilias Domini diſcretiſſimè dividebat. Pigmenta verò, aliáque
delicatiora commercia primoribus honorabiliter offerebat, ita ut nihil aliud,
quàm communia quædam horrea, communis putaretur Eccleſia.

XXVII. Tribus millibus ancillis Dei, quas Græci Monaſtrias vocant, quindecim libras
auri pro lectiſterniis dedit, eíſque pro quotidianis ſtipendiis octoginta libras
„ annualiter conferebat. De quibus THEOCTISTO Patricio ſcribens *: Harum,
* Theoctiſtæ patriciæ Lib. 6. Epiſt. 23. „ inquit, talis vita eſt, atque in tantum lacrymis, & abſtinentia diſtricta, ut
„ credamus, quia ſi ipſæ non eſſent, nullus noſtrum jam per tot annos in loco hoc
„ ſubſiſtere inter Langobardorum gladios potuiſſet.

XXVIII. Quotidianis quibuſque diebus per omnium regionum vicos, vel compita infirmis,
* cocta ſeu qualibet corporis parte debilibus certa * ſtipendia per conſtitutos
veredarios emittebat. Verecundioribus verò, antequam ipſe cibum caperet, à
menſa ſua benedictionis Apoſtolicæ oſtiatim dirigere curabat ſcutellam, ita ut
* nemo perlus eſſet, quem non neminem prorſus exciperet * miſericordiſſimi benevolentia proviſoris, quem
ad Fidem traxerat omnipotentis cognitio Creatoris.

XXIX. Horum dum quemdam pauperem in anguſtis Andronarum receſſibus à veſpillionibus
inveniri mortuum contigiſſet, æſtimans eum ſtipis inopia perjiſſe, ita per
aliquot dies, ut dicitur, à Miſſarum celebratione vacando, triſtatus eſt, tamquam
ſi eum propriis manibus, quod dictu nefas eſt, peremiſſet.

XXX. Exſtat uſque hodie in ſacratiſſimo Lateranenſis palatij ſcrinio hujus confectum
temporibus chartaceum prægrande volumen, in quo communis ſexus cunctarum
ætatum ac profeſſionum nomina tam Romæ, quàm per ſuburbana, civitatéſve
vicinas, necnon longinquas maritimas urbes degentium cum ſuis cognominibus,
temporibus, & remunerationibus expreſſius continentur. Quorum
ſummam, ne videlicet faſtiditus tranſiliat, ego transferre diffugio: meque
lectoris oculum ad illius venerandi ſcrinij plenitudinem, cujus ipſe pænè
in cunctis auctoritatem, Papa largiente, ſecutus ſum, tranſmitto.

XXXI. Præterea cùm Arianorum Baſilica in regione urbis hujus, quæ Suburra ᵇ dicitur,
clauſa uſque ad Gregorij Pontificatus tempora remanſiſſet, placuit ei,
ut in fide Catholica, introductis illuc beati Sebaſtiani, & ſanctæ Agathæ Martyrum
Reliquiis, dedicari debuiſſet: quod factum eſt. Nam cum magna populi
multitudine Gregorius laudes canendo perveniens, Baſilicam præfatam
ingreſſus eſt. Cúmque venerabilis Pontifex jam Miſſarum ſollemnia celebraret,
ac propter ejuſdem loci anguſtias, populi ſe turba comprimerent; quidam
ex his, qui extra ſacratium ſtabant, porcum ſubitò inter ſuos pedes huc, &
illuc diſcurrere ſenſerunt. Quem dum unuſquiſque ſentiret, & juxta ſe ſtantibus
indicaret, idem porcus Eccleſiæ januas petiit, & omnes, per quos tranſiit, in
admirationem convertit: ſed videri nil potuit, quamvis ſentiri potuiſſet. Quod

ᵃ Axiomatici, viri in dignitatibus conſtituti, à ἀξίωμα dignitas.

ᵇ Suburra Vicus ſeu regio Romæ in ſecunda regione quæ Cœlimontana vocatur.

idcirco divina pietas oſtendit, ut cunctis pateſceret, quia veniente cum Reliquiis Ann. Chr.
Sanctorum Gregorio, de loco eodem immundus habitator exiret. DC. XV.

Peracta igitur Miſſarum celebratione, Papa cum plebe receſſit: ſed adhue Martij art.
XXXII.
nocte eadem magnus in ejuſdem Eccleſiæ tectis ſtrepitus factus eſt, acſi in ea aliquis errando diſcurreret. Sequenti autem nocte gravior ſonitus exerevit; cùm ſubitò tantus terror inſonuit, acſi omnis Eccleſia illa à fundamentis fuiſſet everſa: & protinus receſſit, ac nulla illic ulterius inquietudo antiqui hoſtis apparuit: ſed per terroris ſonitum, quem fecit, innotuit, à loco quem diu tenuerat, quòd per invocationem Gregorij coactus exibat. Poſt paucos verò dies in magna ſerenitate aëris, ſuper altare ejuſdem Eccleſiæ nubes cælitus deſcendit, ſuóque illud velamine operuit, omnémque Eccleſiam tanto terrore ac ſuavitate odoris implevit, ut, patentibus januis, nullus illic præſumeret intrare: & Sacerdotes atque cuſtodes, vel hi, qui ad celebranda Miſſarum ſollemnia venerant, & rem videbant, ingredi minime poterant, & ſuavitatem mirifici odoris trahebant. Die verò alia in ea lampades ſine lumine ſunt accenſæ. Poſt paucos iterum dies cum expletis Miſſarum ſolemniis, extinctis lampadibus, cuſtos ex eadem Eccleſia egreſſus fuiſſet, poſt paululum intravit, & lampades quas extinxerat, lucentes reperit: quas negligenter extinxiſſe ſe credidit, atque eas jam ſollicitiùs extinxit, qui exiens Eccleſiam clauſit. Sed poſt horarum trium ſpatium regreſſus, lucentes lampades, quas extinxerat, invenit: ut videlicet ex ipſo lumine apertè clareſceret, quia per beatum Gregorium locus ille de tenebris ad lucem veniſſet.

Sed cùm Gregorius pro convertendis Anglis-Saxonibus, quemadmodum in XXXIII.
Monachatu ſuo propoſuerat, aſſiduis cogitationum fluctibus urgeretur, mox ubi Eccleſiæ ſtatu compoſito, quartum * ſui Pontificatus annum intravit, * *lege ſextum*
AUGUSTINUM cum aliis domus ſuæ Monaſterij Monachis in Britanniam evangelizandi gratiâ deſtinavit. Qui ſuſceptæ peregrinationis; poſt dies aliquot, inerti tædio prægravati, redire domum potiùs, quàm barbaram, feram, incredulámque gentem; cujus ne linguam quidem intelligerent, adire decreverunt. Nec mora, Auguſtinum; quem eis Epiſcopum conſecrandum, ſi ab Anglis exciperentur, indixerat, Romam remittunt, ſummum Præſulem deprecantes, ut tam laborioſam, tam incertam, támque periculoſam peregrinationem ſibi nuper impoſitam removeret, & ad ſuos reverti permitteret. Quibus ille reſcripſit, dicens:

"Gregorius Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, ſervis Domini Noſtri IESU- XXXIV.
"CHRISTI. Quia melius fuerat bona non incipere, quàm ab his, quæ cœpta *Hæ litteræ*
"ſunt, cogitatione retrorſum redire; ſummo ſtudio, dilectiſſimi filij, oportet, *extant*
"ut opus bonum, quod cœpiſtis, auxiliante Domino, compleatis. Nec labor *apud Bedam*
"vos ergo itineris; nec maledicorum hominum linguæ deterreant, ſed omni *l. 1. Hiſt.*
"inſtantia, omnique fervore, quæ inchoaſtis, Deo auctore peragite, ſcientes, *c. 23.*
"quòd laborem magnum major æternæ retributionis gloria conſequetur. Re-
"meanti autem Auguſtino Præpoſito veſtro, quem & Abbatem vobis conſtitui-
"mus, in omnibus humiliter obedite, ſcientes, veſtris animabus per omnia
"profuturum, quidquid à vobis fuerit in ejus admonitione completum. Omni-
"potens Deus ſua vos gratia protegat, & noſtri laboris fructum in æterna me
"patria videre concedat: quatenus etſi vobiſcum laborare nequeo, ſimul * in * *ſimul*
"gaudio retributionis inveniar, quia laborare ſcilicet volo.

His exhortationibus Auguſtinus cum Fratribus roboratus, per AETHERII XXXV.
Arelatenſis vatis, pérque aliorum Epiſcoporum Galliæ, Regúmque quibus eos piiſſimus Pater propriis litteris commendarat, hoſpitia, Britanniam petiit, & ad EDELBERTUM regem Cantuariorum veniens, Dei cooperante gratia, non ſolùm licentiam prædicandi, verumetiam victus & manſiones in civitate Dorvernenſi, quæ erat regni ejus metropolis, facile impetravit. Ad quam Auguſtinus cum ſociis prælata Cruce, ſeu Salvatoris imagine, appropinquans

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. cecinit dicens: Deprecamur te Domine in omni miſericordia tua, ut auferatur furor tuus, iráque tua à civitate iſta, & à domo ſancta tua, quoniam peccavimus. Prædicantibus autem eis, & in nomine Iesu miracula facientibus, crediderunt multi, & baptizati ſunt, mirantes innocentis vitæ ſimplicitatem, complectentéſque dulcedinem cæleſtis doctrinæ.

XXXVI. Quapropter Auguſtinus Arelas venit, & ſecundùm Gregorij juſſionem ab Ætherio a Epiſcopus conſecratus, in Britanniam remeavit: illicóque … Laurentium Presbyterum, & Petrum Monachum Papæ Gregorio … ſéque conſecratum innotuit, ſuggerens converſionem gentis Anglorum, ut … mitteret plurimos verbi miniſtros, eoquòd meſſem quidem multam haberet, operarios autem paucos.

XXXVII. Quibus relationibus Gregorius in Chriſto lætificatus, miſit Auguſtino plurimos verbi miniſtros, in quibus præcipui erant, Mellitus, Iustus, Paulinus, & Rufinianus: & per eos univerſa, quæ ad cultum erant Eccleſiæ neceſſaria, vaſa videlicet ſacra, & veſtimenta altarium, ornamenta Eccleſiaſtica, veſtimenta Clericalia, Apoſtolorum & multorum Sanctorum Reliquias, & codices multos. Miſit ei & Pallium, jubens, ut ſub metropoli ſua Cantiæ duodecim Epiſcopos ordinaret, ad Lundoniam, & Eburacam ſingulos Epiſcopos mitteret, qui ſub ſe duodecim nihilominus Epiſcopos conſecrantes, Pallium ab Apoſtolica ſede perciperent, & poſt Auguſtini obitum ipſe inter eos primus haberi debuiſſet, qui prius conſecrari meruiſſet. Præcepit quoque, ut in Anglorum gente idolorum fana non deſtrueret, ſed ſanctificatis aquis reſperſa in Baſilicas dedicaret. Et quia ſolebant Saxones in ſacrificio dæmonum boves multos occidere, juſſit, ut in die dedicationis, vel Natalitiis ſanctorum Martyrum, quorum Reliquiæ illic ponerentur, tabernacula ſibi circa eaſdem Eccleſias, quæ ex fanis commutatæ ſunt, de ramis arborum facerent, & religioſis conviviis ſollemnitates debitas celebrarent. Et quia ſuper quibuſdam capitulis Auguſtinus eum interrogans, qualiter Epiſcopus cum ſuis converſari deberet Clericis, requiſivit, doctor humillimus inter cetera ſic reſcripſit:

Lib. 11. Epist. 31. „Quia tua fraternitas Monaſterij regulis erudita, ſeorſum vivere non debet à Clericis ſuis, in Eccleſia Anglorum, quæ nuper, auctore Deo, ad Fidem converſa eſt *, hanc debet converſationem inſtituere, quæ in initio naſcentis Eccleſiæ fuit Patribus noſtris, in quibus nullus eorum ex his, quæ poſſidebant, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia. Cum una ſit fides: cur ſuper Miſſarum celebratione, Gallicana Eccleſia à Romana diſcordet, Auguſtino quærenti, Gregorius ait: Novit tua fraternitas Romanæ Eccleſiæ conſuetudinem, in qua ſe meminit enutritam. Sed mihi placet, ut ſive in Romana, ſive in qualibet Eccleſia aliquid inveniſti, quod plus omnipotenti Deo poſſit placere, ſollicitè eligas, & in Anglorum Eccleſia, quæ adhuc nova eſt ad Fidem, inſtitutione præcipua, quæ de multis Eccleſiis colligere potuiſti, infundas. Non enim pro locis res, ſed pro bonis rebus loca amanda ſunt. Ex ſingulis ergo quibuſque Eccleſiis, quæ pia, quæ religioſa, quæ recta ſunt, elige: & hæc quaſi in vaſculo collecta, apud Anglorum menſam in conſuetudinem depone *. Interrogatus etiam, quomodo ea, quæ fures de Eccleſiis abſtulerint, reddere debeant: mitiſſimus Pater, Abſit, inquit, ut Eccleſia cum augmento recipiat, quod de terrenis rebus videtur amittere, & lucra vana requirere. Sanè requiſitus ab eodem Auguſtino, uſque ad quotam generationem Fideles debeant copulari: Gregorius diſpenſatoriè ſic reſcripſit: Quædam terrena lex in Romana republica permittit, ut ſive frater, & ſoror, ſeu duorum fratrum germanorum, vel duarum ſororum filius, & filia miſceantur. Sed experimento didicimus

* perducta

* verita

a Legendum, Virgilio, qui illis diebus ſedi Arelatenſi præſidebat, Ætherius verò Lugdunenſi. Iohannes hunc errorem hauſit ex Beda lib. 1. hiſt. c. 27. Auguſtini ordinatio contigit anno D. XCVII. quo in Angliam pervenit.

ex tali conjugio ſobolem non poſſe ſuccreſcere : & ſacra lex prohibet co- Ann. Chr. DC. IV. Martij XII.
gnationis turpitudinem revelare. Unde neceſſe eſt, ut jam tertia, vel quar-
ta generatione generatio Fidelium licenter ſibi iungi debeat. Nam in ſecun-
da, quam prædiximus, omnimodo debet abſtinere.

Verùm poſt multum temporis à FELICE Meſſanæ Siciliæ Præſule re- XXXVIII
quiſitus, utrum Auguſtino ſcripſiſſet, ut Anglorum quarta generatione con-
tracta matrimonia minimè ſolverentur, humillimus Pater Gregorius inter ce-
tera talem reddidit rationem : Quod ſcripſi Auguſtino Anglorum gentis *Regeſt. l. 11. Ep. 31. Felicis Epiſtolam habes in To. Concil.*
Epiſcopo, alumno videlicet noſtro, ut recordor, de ſanguinis conjunctio-
ne, ipſi & Anglorum genti, quæ nuper ad Fidem venerat, ne à bono, quod
cœperat, metuendo auſteriora recederet, ſpecialiter. & non generaliter ce-
teris me ſcripſiſſe cognoſcas. Unde & mihi teſtis omnis Romana civitas
exiſtit. Nec ea intentione hæc illis ſcriptis mandavi, ut poſtquam firma
radice fuerint in Fide ſolidati, ſi infra propriam conſanguinitatem inventi
fuerint, non ſeparentur: aut infra affinitatis lineam, ideſt, uſque ad ſepti-
mam generationem jungantur : ſed adhuc illos neophytos exiſtentes, ſæpiſſi-
me eos prius illicita docere, vitare, & verbis, ac exemplis inſtruere: &
quæ pòſt de talibus egerint, rationabiliter ac fideliter excludere oportet.
Nam iuxta Apoſtolum, qui ait : *Lac vobis potum dedi, non eſcam* : iſta illis mo-
dò, non poſteris, ut præfixum eſt, temporibus tenenda indulſimus : ne bo- *1. Cor. 3. 2.*
num, quod infirma adhuc radice plantatum eſt, erueretur *, ſed cœptum ** erat, eru-*
aliquantulum firmaretur, & uſque ad perfectionem, cuſtodiretur. Hæc ego *eretur.*
idcirco perſtringenda curavi, ut hi, qui occaſione novæ diſpenſationis illicita
matrimonia contrahunt, eruditiſſimum Papam Gregorium non regulariter
quartæ generationis copulam cenſuiſſe, immo venialiter ſimúlque temporali-
ter permiſiſſe cognoſcant. Cujus nimirum precibus Deus omnipotens tantam
Auguſtino, ejúſque ſociis faciendorum ſignorum gratiam contulit: ut ver-
bum vitæ, quod ore prædicabant, ſignorum efficaciâ confirmarent. Unde
factum eſt, ut paucis elabentibus annis, etiam ceteri Saxoniæ Reges ad Chriſti
Domini Fidem per diſcipulos ejus accederent.

De cujus gentis converſione, ſimúlque miraculorum prodigiis, quæ ibi- XXXIX.
dem fiebant, ita Gregorius in libris Moralibus perhibet, dicens: Ecce lingua *Lib. 27. Moral. c. 8.*
Britanniæ, quæ nihil aliud noverat, quàm barbarum frendere, jamdudum
in Dei laudibus Hebræa cœpit verba ſonare *. Ecce quondam tumidus, ** reſonare*
jam ſubſtratus Sanctorum pedibus ſervit Oceanus : ejúſque barbaros mo-
tus, quos terreni Principes edomare ferro nequiverant, hos, pro divina
formidine, Sacerdotum ora ſimplicibus verbis ligant : & qui catervas pu-
gnantium infideles nequaquam metuerat, jam nunc fidelis humilium lin-
guas timet. Quia enim perceptis cæleſtibus verbis, clareſcentibus quoque
miraculis, virtus ei divinæ cognitionis infunditur, ejuſdem Divinitatis ter-
rore refrenatur, ut pravè agere metuat, ac totis deſideriis ad æternitatis
gratiam pervenire concupiſcat. EULOGIO quoque, Patriarchæ Alexan- *Regeſt. l. 7. Epiſt. 30.*
drino, de doctrina ſuæ Eccleſiæ, converſione hæreticorum, concordiáque
Fidelium plauſibilia referenti, Gregorius ita reſcripſit : Quoniam in bonis,
quæ agitis, ſcio quòd & aliis congaudetis, veſtræ quoque gratiæ vicem red-
do : quia dum gens Anglorum in mundi angulo poſita, in cultu ligno-
rum ac lapidum perfida nunc uſque remaneret, ex veſtræ mihi orationis
adjutorio placuit, ut ad eam Monaſterij mei Monachum in prædicatio-
nem tranſmittere, Deo auctore, debuiſſem : *&c. uſque* in eo loco, ubi
eſtis.

Nihilominus eidem Auguſtino ſuper eiſdem miraculis inter alia ſcribit, inquiens: XL.
Scio, quia omnipotens Deus per dilectionem tuam in gentem, quam eligi *Lib. 9. Epiſt. 58.*
voluit, magna miracula oſtendit. Unde neceſſe eſt, ut de eodem dono cæ-
leſti & timendo gaudeas, & gaudendo pertimeſcas: gaudeas, videlicet, quia

Ann. Chr. DC IV. Martij XII. „ Anglorum animæ per exteriora miracula ad interiorem gratiam pertrahuntur [illegible]
„ pertimeſcas verò, ne inter ſigna, quæ fiunt, infirmus animus in ſui præ[illegible]
„ ſumptione ſe elevet, ut unde foras per honorem tollitur, inde per inanem [illegible]
„ gloriam intus cadat, &c.

XLI. Quæ autem de Gregorij miraculis penes eaſdem Anglorum Eccleſias [illegible] leguntur, omittenda non arbitror, ne ſtudioſi lectoris animus, aut defrau[illegible] negligenter præteriiſſe me cognitionem congruam [illegible]

Anton. p. 2. c. 1. tit. 12. §. 8. pervicaciter, aut beato Gregorio, per ſtationes publicas Miſſarum [illegible] cetur. Matrona quædam ſolitas oblationes obtulerat. Cui poſt myſteria [illegible] lemnia celebranti, Corpus Domini Noſtri Iesu-Christi conſervet animam [illegible] cùm diceret: continuò dexteram ab ejus ore convertens, partem [illegible] laſciva ſubriſit. Ille super altare depoſuit. Expletis verò Miſſarum ſollemniis, Dominici corporis populo inquiſivit, quamobrem corpus Dominicum ſumptu-matronam coram ra * ridere præſumpſerit. At illa diu muſſitans, tandem prorupit, quia panem, inquiens, quem propriis manibus me feciſſe cognoveram, tu corpus Domini cum perhibebas. Tunc Gregorius pro incredulitate mulieris cum tota plebe [illegible] in orationem proſtravit: & poſt paululum ſurgens, particulam panis, quam ſuper altare poſuerat, carnem factam reperit: quam coram cunctis incredul[æ] matronæ demonſtrans, ad credulitatis gratiam tam illam revocare potuit, quam totum populum confirmare curavit. Rurſus itaque in orationem cum [illegible] proſtratus, carnis fruſtum in panis primordia reformavit.

* *ſuſceptura*

XLII. Alio quoque tempore vir Dei Gregorius miraculum pænè huic ſimile perpetravit. Nam cùm petentibus quibuſdam Occidentalibus per Legatos, in ſingulis pyxidibus ſub nominibus petitorum Martyrum, brandeum ᵃ ſolito more concludens, deſuper ſigillaſſet, Legatis largitus eſt. Illi ſuſceptas Reliquias veneratione congrua deferentes, poſtquam quædam itineris milliaria conſumpſerunt, ſtultè ſe tantum viaticum confeciſſe murmurare cœperunt, ſi neſciant utrum Sanctorum oſſa, an magis carnes à Romano Pontifice ſuſcepiſſent. Itaque communi conſilio, remoto Pontificali ſignaculo, reſeratiſque Pyxidibus, particulas brandei repererunt. Mox ad urbis mœnia cum furore nimio revertentes, per Archidiaconum à Gregorio ſe deluſos fuiſſe, ut pro Reliquiis vilem pannum ſuſciperent, flebiliter querebantur, dicentes, dominos ſuos pulcherrimis pallis abundare, ac per hoc Romanorum vilibus brandeis non egere. Fortè tunc Gregorius Miſſarum ſollemnia celebrabat. Quibus expletis, ab eiſdem Legatis brandeum coram cunctis recipiens, ſuper altare compoſuit: ſeque cum omnibus in orationem dedit, ut Deus omnipotens, utrum quod à liminibus Apoſtolorum de more tranſmiſſum eſt, pro Reliquiis Martyrum venerari deberet, quantocius indicaret. Deinde ab oratione ſurgens, incredulos Legatos propius aſtare fecit *. Cultellum petiit: more ſanctiſſimi *Papæ Leonis*, brandeum pupugit: de cujus punctionibus ſanguis protinus emanavit. Quo miraculo tam Legati confuſi, quàm omnes, qui aderant, tremefacti, juſſu Gregorij cum eo terræ proſtrati ſunt, nec antè ab oratione ceſſaverunt, quam cuncta brandeorum foramina divinitus clauderentur.

8. Ant. ubi ſup.

* *præcepit*

XLIII. Quidam præterea divitum Romanorum relicta conjuge fuerat à Romano Pontifice communione privatus. Quod ille moleſtiſſime ferens, & auctoritatem tanti Pontificis evacuare non prævalens, magorum ſuffragia requiſivit. Qui magnis muneribus perſuaſi, poſſe ſe ſuis carminibus agere, ut immiſſo dæmone tam diu caballus Pontificis vexaretur, quouſque cum ſeſſore ſuo periclitaretur, fiducialiter promiſerunt. Hac inceſtus judex pollicitatione lætatus, magos juxta viam, qua Pontifex ad ſtationem profecturus erat, in edito ſtare permiſit, ut videre tranſeuntes, non videri à tranſeuntibus poſſent. Cúmque magi ex

ᵃ Brandeum, Iſidoro tonsurum genus, velum eſt quo corpus defuncti, vel ſacræ Reliquiæ teguntur. Vide infrà lib. 4. c. 56. & Baron. To. 8. Annal. & Notas ad Martyrol. 25. Junij.

planetatorum

planetatorum mappulatorúmque [a] proceſſionibus magnum Pontificem cogno- Ann Chr. DC. IV.
viſſent, immiſſo dæmone tam fortiter ejus equum vexari fecerunt, ut num- Martij XII.
quam à ſeſſore, ſive à ſtratoribus teneri poſſe putaretur. Tunc Gregorius, re-
velante Spiritu-ſancto dæmoniacam immiſſionem * cognoſcens, facto Crucis
ſigno *, tam caballum à præſenti rabie liberavit, quàm maleficos ex latente * ſummiſſionem
culmine jubens deponere, perpetua cæcitate multavit. Quos reatum ſuum * ſignaculo
ſuggeſtione inceſti judicis confitentes, ac poſt multum temporis ad ſacri bap-
tiſmatis gratiam venientes, luminibus quidem, ne magica relegerent, reddere
noluit: eos tamen Eccleſiaſtica ſtipe nutriri præcepit.

Legitur etiam penes eaſdem Anglorum Eccleſias, quòd Gregorius per forum XLIV.
Trajani, quod ipſe quondam pulcherrimis ædificiis venuſtarat, procedens, ju-
dicij ejus, quo viduam conſolatus fuerat, recordatus atque miratus ſit: quod
ſcilicet, ſicut à prioribus traditur, ita ſe habet. Quodam tempore Trajano ad
imminentis belli procinctum vehementiſſimè feſtinanti, vidua quædam proceſ-
ſit flebiliter dicens: Filius meus innocens, te regnante, peremptus eſt: obſecro,
ut quia eum mihi reddere non vales, ſanguinem ejus legaliter vindicare di-
gneris. Cúmque Trajanus, ſi ſanus reverteretur à prælio, hunc ſe vindicatu-
rum per omnia reſponderet: vidua dixit: Si tu in prælio mortuus fueris, quis
mihi præſtabit? Trajanus dixit *: Ille qui poſt me imperabit. Vidua dixit: Et * reſpondit
tibi quid proderit, ſi alter mihi juſtitiam fecerit? Trajanus reſpondit: Uti-
que nihil. Et vidua: Nonne, inquit, melius tibi eſt, ut tu mihi juſtitiam fa-
cias, & tu pro hoc mercedem tuam recipias, quàm alteri hanc tranſmittas?
Tunc Trajanus ratione pariter, pietatéque commotus, equo deſcendit, nec
antè diſceſſit, quàm judicium viduæ per ſemet imminens profligaret. Hujus
ergo manſuetudinem judicis aſſerunt Gregorium recordatum ad ſancti Petri
Apoſtoli Baſilicam perveniſſe: ibíque tamdiu ſuper errore tam clementiſſimi
Principis defleviſſe, quouſque reſponſum ſequenti nocte cepiſſet, ſe pro Trajano
fuiſſe auditum *, tantùm pro nullo ulterius pagano preces effunderet. Sed * V. Notam in I. Vitam
cum de ſuperioribus miraculis Romanorum ſit nemo qui dubitet, de hoc num. 21.
quod apud Saxones legitur, hujus precibus Trajani animam ab inferni crucia-
tibus liberatam; ob id vel maxime dubitari videtur, quòd tantus Doctor ne-
quaquam præſumeret pro pagano prorſus orare, qui quarto Dialogorum
ſuorum libro docuerit, eamdem cauſam eſſe, cur non oretur à Sanctis in fu-
turo judicio pro peccatoribus æterno igne damnatis, quæ nunc etiam cauſa
eſt, ut non honorent ſancti homines pro hominibus infidelibus impiiſque de-
functis: non advertentes, quia non legitur pro Trajano Gregorium exoraſſe, ſed
tantùm fleviſſe. Sic enim cùm non oraverit Gregorius, plangendo potuit exau-
diri, ſicuti Moyſes cùm dolendo taceret, potuit clamaſſe videri: cui Dominus Exo. 14
tacenti labiis: Quid clamas, inquit, ad me? Nimirum Deus omnipotens
corda renéſque ſcrutatur, & frequenter ea miſertus concedit, quæ homo
quamvis ut carnalis deſideret, ea tamen petere non præſumit. Unde Pſalmiſta:
Deſiderium pauperum exaudivit Dominus: &, Deſideria cordis eorum audivit Pſal. 7.
auris tua. Et notandum, quia non legitur Gregorij precibus Trajani anima Pſal. 9.
ab inferno liberata, & in paradiſo repoſita: (quod omnino incredibile videtur
propter illud, quod ſcriptum eſt: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu-* Ioan. 3
ſancto, non intrabit in regnum cælorum:) ſed ſimpliciter dicitur, ab inferni ſo-
lummodo cruciatibus liberata. Quod videlicet poteſt videri credibile, quippe
cùm ita valeat anima in inferno exiſtere, & inferni cruciatus per Dei miſeri-
cordiam non ſentire, ſicuti unus gehennæ ignis valet omnes peccatores pari-
ter detinere: ſed per Dei juſtitiam cunctos non valet æqualiter exurere. Nam
uniuſcujuſque quantum meruit culpa, juſto Dei judicio tantum ſentitur &
pœna.

a Planetati, ſunt Diaconi, Mappulati, Subdiaconi; quorum illi Planetas ſeu Tunicas, hi mappulas quas Manipulos vocant, in ſacris officiis geſtare ſoliti ſunt. Vide infra lib. 4. cap. 1.

qui à Græcis λυμὼν dicitur, à Latinis verò intellig-

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. — Nihilominus ex libro, præceptor meus inter alia toto orbe jam diffamata m-
campus, vel pratum, mihi ſcribens: Enarravit nobis Presbyter nom-
XLV. racula interpretatus eſt, Papa Romano (illinc enim erat reverentiſſimus b-
Ex prato ſpirituali cap. 192. Petrus de ſancto Gregorio effectus Papa, ædificavit Monaſterium virorum m-
Presbyter.) Is, inquit, ut nullus Monachorum proprium aliquid habe-
gnum, & dedit mandatum, Frater ergo de Monaſterio habebat fratrem ſæcu-
uſque ad unum obolum. dicens: Caſulam[a] non habeo: ſed fac caritatem
[a] rem, & poſtulavit eum, frater: Ecce tria numiſmata ſuſcipiens, compa-
mihi. Dicit ei ſæcularis itaque Monachus tribus numiſmatibus habebat
qualis tibi placet. Acceptis Frater videns eum habentem tria numiſmata, pera
apud ſe. Alius autem verò audiens*, tetulit beatiſſimo Papæ. Beatiſſimus
* vadens nuntiavit Abbati. Abbas hoc ab Abbate, ſegregavit eum à communione, tam-
autem Gregorius diſcens Regulam Monaſterij. Igitur poſt modicum temporis mo-
quam qui ſolverat neſciente Papa. Poſt duos ergo aut tres dies pergens
ritur Frater ſegregatus, quia Frater requievit. In hoc itaque non mediocriter
Abbas nuntiavit ei, antequàm exiret de hac vita, non ſolvit eum ab excommu-
triſtatus eſt, quia ſcribens orationem in pyctatio, dedit uni Diaconorum
[b] nicationis epitimio[b]: & ſuper Fratrem legi eam. Erat autem oratio ſolvens
ſuorum, jubens ei ire, & defunctum. Vadit ergo Diaconus, ſicut præceptum
ab excommunicatione fratris legit pyctatium, habens orationem. Et ipſa
fuerat, & ſuper tumulum illum defunctum, & dixit ei: Non es mortuus
nocte vidit Abbas Fratrem Etiam. Et iterum interrogavit eum Abbas: Ubi eras
Frater? Ille reſpondit, Frater: Verè domine in cuſtodia, & uſque heri non
* ſui uſque hodie? Reſpondit Notum itaque factum eſt omnibus, quia in hora, qua
non ſum* abſolutus. ſuper ſepulcrum, in ea hora abſolutus eſt ab excom-
Diaconus orationem dixit
[c] municatione, & liberata eſt à damnatione[c] anima ejus.

XLVI. Igitur Gregorius non ſolùm Saxones* in propriis ſedibus commanentes
* id eſt Anglos. Chriſto Domino dedicavit, verumetiam pueros eorum per exteras regiones
Regiſt. lib. 3. Epiſt. 10. diffuſos, ſuis pretiis comparans annualiter, ad cognitionem Fidei deducebat.
„ Unde CANDIDUM Presbyterum commonet dicens: Pergens, auxiliante Do-
„ mino Deo Noſtro IESU-CHRISTO, ad patrimonium, quod eſt in Galliis gu-
„ bernandum, volumus ut dilectio tua ex ſolidis, quos acceperit, veſtimenta
„ pauperum, vel pueros Anglos, qui ſunt ab annis decem & ſeptem, vel de-
„ cem & octo, in Monaſteriis dati, ut Deo proficiant, comparent; quatenus
„ ſolidi Galliarum, qui in terra noſtra expendi non poſſunt, apud locum pro-
„ prium utiliter expendantur. *&c. uſque* debeat baptizare.

XLVII. Sardiniæ quoque ruſticos mitiſſimus rector Gregorius in errore vetuſtiſſimo
* vetuſtatis *adeo permanere condoluit, ut IANUARIUM Caralitanum Epiſcopum pro ne-
„ gligentiis increpando, inter cetera ſcribat: Accidit aliud valde lugendum,
Lib. 3. Epiſt. 26. „ quia ipſos ruſticos, quos habet Eccleſia, nunc uſque in infidelitate rema-
„ nere negligentia fraternitatis veſtræ permiſit. Et quid vos admoneo, ut ad
„ Dominum extraneos adducatis, qui veſtros ab infidelitate negligitis corrigere?
„ *&c. uſque* ad rectitudinem feſtinare.

XLVIII. Quod cùm Gregorius fructuoſè ſimulque ſalubriter in Sardiniæ ruſticos pro-
ceſſiſſe cognoſceret, etiam in Iudæos Patrimoniorum ſuorum ruſticos non diſ-
Lib. 4. Epiſt. 6. „ ſimiliter eſt conatus extendere. Unde CYPRIANO Diacono ſcribit dicens: Per-
venit ad me, eſſe Hebræos in poſſeſſionibus noſtris, qui converti ad Deum nulla-
„ tenus volunt. Sed videtur mihi, ut per omnes poſſeſſiones, in quibus ipſi He-
„ bræi eſſe noſcuntur, epiſtolas tranſmittere debeas, eis ex me ſpecialiter

a Caſula veſtis ſeu tunica Monachorum, licet vulgò ſumatur pro caſula Presbyteri, de qua notanda verba Synodi ſub Carlomanno habitæ anno 742. *Decrevimus quoque ut Presbyteri vel Diaconi, non ſagis laicorum more, ſed caſulis utantur ritu ſervorum Dei, à* [illegible] *eſt Monachorum.*

b *Epitimium*, multa Eccleſiaſtica; *pyctacium*, tabellæ litterariæ.

c *Nempe à damnatione Purgatorij non* [illegible]. *Vide Notas in Vitam S. P. Benedicti cap.* 13.

promittens, quòd quicumque ad verum Dominum Deum noſtrum IESUM- Ann. Chr.
CHRISTUM ex eis converſus fuerit, onus poſſeſſionis ejus ex aliqua parte DC. XV.
imminuetur. *&c. uſque* pro Chriſto dimittimus. Martij &c.

Enimuero tam levigationibus dationum, quàm promiſſionibus regni cæ- XLIX.
lorum Iudæi per diverſa loca redire ad Chriſtum, quem patres eorum nega-
verant, venire * cœperunt. Quibus cum ſalute animæ veſtimenta quoque * venientem
baptizandis habilia conferebat. Unde FANTINO Defenſori: Domina,
inquit, Abbatiſſa Monaſterij ſancti Stephani, quod in Agrigentino [a] eſt ter- Lib. 7. Epiſt. 24.
ritorio conſtitutum, indicante, comperimus multos Iudæorum ad Chriſtia- a
nam Fidem, divina gratia inſpirante, velle converti: ſed eſſe neceſſarium,
ut aliquis illuc ex noſtro mandato debeat proficiſci. Proinde hujus tibi aucto-
ritatis tenore præcipimus, ut omni excuſatione ſummota, ad præ-
dictum locum pergere, & deſiderium eorum tuis, Deo propitio, ad-
hortationibus adjuvare feſtines. Quibus tamen, ſi longum vel triſte vi- NOTA.
detur ſollemnitatem ſuſtinere Paſchalem [b], & eos nunc ad baptiſma feſtinare b
cognoſcis; ne (quod abſit) longa dilatio eorum retro poſſit animos re-
vocare, cum Epiſcopo loci ipſius loquere, ut pœnitentia ac abſtinentia qua-
draginta dierum indicta, aut die Dominico, aut ſi celeberrima feſtivitas for-
taſſis occurrerit, eos omnipotentis Dei miſericordia protegente, baptizet;
quia & temporis qualitas propter eam, quæ ſibi imminet, damnationem *
impellit, ut deſideria eorum nulla debeant dilatione differri. Quoſcum- * cladem
que verò ex eis pauperes, & ad veſtem ſibi emendam non ſufficere poſſe co-
gnoſces, te eis veſtem, quam ad baptiſmum habeant, comparare volumus
ac præbere: in quibus pretium, quod dederis, tuis noveris rationibus im-
putandum. Si verò ſanctum Paſcha elegerint expectare, iterum cum Epiſ-
copo loquere, ut modo quidem Catechumeni fiant, atque ad eos frequen-
ter accedat, gerâtque ſollicitudinem, & animos eorum admonitione ſuæ
adhortationis accendat; ut quanto, quæ expectatur, eſt longa * feſtivi- * elongatur
tas, tanto ſe præparent *, & eam deſiderio ferventi debeant ſuſtinere. Item * præparare
Petro Epiſcopo Corſicæ, inter alia: Tranſmiſimus, ait, fraternitati Lib. 7. Ep. 1.
tuæ quinquaginta ſolidos ad veſtimenta eorum, qui baptizandi ſunt, com-
paranda.

Nihilominus pro Arianorum parvulis Fidei Catholicæ ſociandis, Gregorius L.
Paſtoralis curæ ſollicitudinem prorſus extendit. Quapropter univerſis Epiſco- Lib. 1. Epiſt. 17.
pis Italiæ ſcribens, ait: Quoniam nefandiſſimus Autharith [c] in hac, quæ nu- c
per expleta * eſt, Paſchali feſtivitate, Langobardorum filios in Fide Catholica * exempta
baptizari prohibuit, pro qua culpa eum Divina majeſtas extinxit, ut ſollemni-
tatem Paſchæ ulteriùs non videret; veſtram fraternitatem decet cunctos per
loca veſtra Langobardos admonere, ut quia ubique gravis mortalitas immi-
net, eoſdem filios ſuos, in Ariana hæreſi baptizatos, ad Catholicam Fidem
concilient: quatenus iram ſuper eos omnipotentis Dei placent. Item PRO- Lib. 2. ep. 11 Ind. 10.
IECTICIO Epiſcopo Namienſi: Pervenit ad nos, peccatis imminentibus,
in civitate veſtra Namienſi mortalitatem omnino graſſari: *&c. uſque* faci-
noribus abſoluti.

Igitur prudentiſſimus paterfamilias Chriſti Gregorius ſingulis Diaconiis, LI.

[a] Agrigentum, *Gergenty*, urbs Epiſcopalis Siciliæ ſub Archiepiſcopo Panormitano.

[b] Sollemne fuit quondam in Eccleſia, ut Baptiſmus ſola Paſchatis vel Pentecoſtes vigilia frequentaretur. Qui mos non ſolùm ad Caroli M. tempora viguit in Eccleſia Gallicana, ſed uſque ad ſæculum XI. perduravit. Nam in Conc. Rotomagenſi anno M. LXXII. apud Ordericum Vital lib. 4. Hiſt. Eccl. pag. 519 ſtatuitur, *ne generale Baptiſmum niſi Sabbato Paſchæ & Pentecoſtes fiat.* In Britannia Baptiſmo aliquando deputati ſunt dies Paſchæ, Pentecoſtes, & Epiphaniæ, ut patet ex *Synodo S. Patricij* c. 19. Plura *Act. SS. Ord. S. B. Sæculum I.* item Anglorum millia in Natali Domini baptiſantur ſuprà cap. 39. Certè Chlodoveus I. Franc. Rex eadem die Baptiſmo initiatus eſt. De Baptiſmo in die Natali S. Iohannis Bapt. teſtis eſt Gregorius Turon. in lib. 8. cap. 9. Synodus tamen Autiſſiodorenſis anno D. LXXXVI habita ſolum Paſchatis diem can. 18. adſignat. Quoad Catechumenorum pœnitentiam, Albaſpinæus in lib. 2. Obſervat. I. contendit, illam ab Epiſcopis non fuiſſe impoſitam, cui Auctori locus iſte non parum adverſatur.

[c] Autharich Rex Langobardorum, anno D. XC. veneno Papiæ necatus.

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. vel Xenodochiis viros idoneos deputavit: quos etiam, ut ſecuriùs, immo ſa-
gaciùs in opere pietatis ac miſericordiæ laborarent, hujuſmodi privilegiis
„ muniendos eſſe decrevit. Licet eos, qui pia intentione ſollicitudinis cu-
S. Anton. in chron. p. 2. t. 6. 1. §. 9. „ ram debilibus ac egenis impendunt, ſua apud omnes valeat tueri devotio:
„ melius tamen eſt, ſi pro quiete ſua de his fuerint muniti, quæ geſſerint: ne
Reg. lib. 9. Ep. 14. „ inde eis inquietitudinis occaſio, unde magis laudandi ſunt, oriatur. &c. [illegible]
„ compenſante recipias.

LII. Hæc quidem Gregorius intra, vel extra urbem ſtudio pietatis exercuit: ceterum
PROBUM religioſum Abbatem cum multis pecuniis Hieroſolymam deſtinavit:
cujus inſtantia venerabile Xenodochium conſtituit & tam ibi, quam in
monte Sina penes Arabiam, Dei famulis ſub regimine PALLADII conſtitutis
quotidiani victus & veſtimenti copiam quamdiu vivere potuit, annualiter mittere
procuravit.

LIII. Nihilominus per diverſas provincias pro cuſtodia ſacræ religionis, rebúſque
pauperum ſtrenuè gubernandis, Eccleſiæ ſuæ viros induſtrios, rectores pa-
trimoniorum aſcivit. In quibus CYPRIANUM Diaconum patrimonij Siculi,
PANTALEONEM Notarium Syracuſani, FANTINUM Defenſorem Panormitani,
SERGIUM Defenſorem Calabritani, ROMANUM Notarium Apuli, BENENATUM
Defenſorem Samnitici, ANTHEMIUM Subdiaconum Neapolitani, PETRUM
Subdiaconum Campani, CANDIDUM Defenſorem Tuſci, URBICUM Defenſo-
rem Sabini, OPTATUM Defenſorem Nurſini, BENEDICTUM Notarium * Car-
* Defenſorem ſeolani, FELICEM Subdiaconum Appiæ, CASTORIUM Chartularium Raven-
natis, CASTORIUM Notarium Hiſtriani, ANTONIUM Subdiaconum Dalma-
tiani, IOHANNEM Notarium Illyriciani, SYMMACHUM Defenſorem Sardiniæ,
BONIFACIUM Notarium Corſicani, PANTALEONEM Notarium Liguriæ,
HIERONYMUM Defenſorem Alpium Cottiarum, HILARIUM Notarium Ger-
manitiani, & CANDIDUM Presbyterum Galliciani. Hæc autem prudentiſſimus
Pater Gregorius, non ſolùm in Romana, ſed & per diverſas Eccleſias perpe-
Reg. lib. 7. ep. 66. tualiter obſervanda cenſebat. Unde IANUARIO Caralitano Epiſcopo inter ce-
„ tera ſcribit dicens: Indicatum eſt nobis, quòd laicis quibuſdam curam veſtri pa-
„ trimonij committentes, poſtmodum in ruſticorum veſtrorum deprædationibus,
„ atque per hoc & fatigationibus fuerint deprehenſi, & reddere res quas inde-
„ center retinent, habitas quaſi ſuæ ditionis, quippe veſtræ non ſuppoſiti cu-
„ rationi poſtponunt, vobíſque deſpiciant actuum ſuorum reddere rationem.
„ Quod ſi ita eſt, diſtrictè à vobis diſcuti convenit, atque inter eos, Eccleſiæque
„ veſtræ ruſticos cauſam examinari ſubtiliùs: ut quidquid in eis fuerit fraudis
„ inventum, cum pœna legibus ſtatuta reddere compellantur. De cetero verò
„ cavendum à fraternitate veſtra eſt, ne ſæcularibus viris, atque non ſub regula
„ veſtra degentibus, cujuſlibet res Eccleſiæ committantur, ſed probatis de
„ veſtro officio Clericis: in quibus ſi quid reperiri poterit pravitatis, ut in
„ ſubditis emendare, quòd illicite geſtum fuerit, valeatis: quo videlicet apud
* conveniat „ vos habitus ſui officium magis commendet*, quàm excuſet.

LIV. Singula Eccleſiaſtici juris officia, ſingulis quibuſque perſonis ſingulatim *
* ſingillatim committi debere jubebat, aſſerens, quia ſicut in uno corpore multa membra
Ivo p. 6. c. 144. Re. 12. habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent: ita in Eccleſiæ
corpore ſecundum veridicam Pauli ſententiam, in uno eodemque ſpiritu, alij
conſerendum eſt hoc officium, alij committendum eſt illud: neque uni, quan-
tumlibet exercitatæ perſonæ, uno tempore duarum rerum officia committen-
da ſunt: quia ſi totum corpus oculus, ubi auditus? Sicut enim varietas
membrorum per diverſa officia, & robur corporis ſervat, & pulchritudinem
repræſentat: ita varietas perſonarum per diverſa nihilominus officia diſtributa,
& fortitudinem, & venuſtatem ſanctæ Dei Eccleſiæ manifeſtat. Et ſicut inde-
corum eſt, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur
officio, ita nimirum noxium ſimúlque turpiſſimum, ſi ſingula rerum miniſteria

perſonis totidem non fuerint diſtributa Hinc eſt, quòd quibuſdam ambitioſis, ſicut in ſuis litteris, quas ego ſtudio brevitatis omiſi, poterit inveniri, moderationis fræna frequenter impoſuit. Unde ANTHEMIO Subdiacono pro PASCHASIO Epiſcopo, qui per ſemetipſum ſibimet Major-domus, & Vicedominus permanebat, inter cetera præcepit, dicens: Volumus autem, ut frater noſter Paſchaſius & Vicedominum ſibi ordinet, & Majorem-domus: quatenus poſſit, vel hoſpitibus ſupervenientibus, vel cauſis, quæ eveniunt, idoneus & paratus exiſtere. Si verò vel negligentem eum proſpicis, vel ea, quæ dicimus, implere differentem; omnis Clerus ejus adhiberi debet, ut communi conſilio ipſi eligant, quorum perſonæ ad ea, quæ prædiximus, valeant ordinari. Item Ravennatibus Clericis, ad Monaſteriorum regimina importunè tendentibus reſtitit, IOHANNI Ravennati Epiſcopo ſcribens: Pervenit ad me, quòd in Eccleſia fraternitatis tuæ aliqua loca dudum Monaſteriis conſecrata, nunc habitacula Clericorum, aut etiam laicorum facta ſunt: dúmque hi, qui ſunt in Eccleſiis, fingunt ſe religiosè vivere, Monaſteriis præponi appetunt, & per eorum vitam Monaſteria deſtruuntur. Nemo etenim poteſt, & Eccleſiaſticis obſequiis deſervire, & in Monachica Regula ordinatè perſiſtere: ut ipſe diſtrictionem Monaſterij teneat, qui quotidie in Miniſterio Eccleſiaſtico cogitur permanere. Proinde fraternitas tua hoc, quolibet in loco factum eſt, emendare feſtinet: quia ego nullo modo patior, ut loca ſacra per Clericorum ambitum deſtruantur. Item MARIANO Epiſcopo Ravennæ: Dudum ad nos multorum relatione pervenerat, Monaſteria in Ravennæ partibus conſtituta, omnino Clericorum veſtrorum dominio prægravari: ita ut occaſione quaſi regiminis, ea (quod dici grave eſt) velut in proprietate poſſideant. Quibus non modicum condolentes, deceſſori veſtro litteras miſimus, ut hoc emendare per omnia debuiſſet. Sed quoniam vitæ eſt termino citiùs occupatus, ne hoc onus Monaſteriis remaneret, fraternitati veſtræ eadem nos ſcripſiſſe recolimus. Et quia, ut comperimus, in hujus rei hactenus correctione ceſſatum eſt, hæc ad vos iterum prævidimus ſcripta dirigere. Hortamur ergo, ut omni mora omníque excuſatione ſummota, ita Monaſteria ipſa ab ejuſmodi ſtudeatis gravamine relevare, quatenus nullam deinceps in eis Clerici, vel hi qui in ſacro ſunt Ordine conſtituti, ob aliud habeant, niſi orandi tantummodo cauſâ, accedendi licentiam: aut ſi fortè ad peragenda ſacra Miſſarum fuerint invitati myſteria. Sed ne vel pro cujuslibet Monachi aut Abbatis promotione onus aliquod fortaſſe ſuſtineant, ſtudendum nobis eſt, ut ſi quiſpiam Abbatum aut Monachorum ex quocumque Monaſterio ad Clericatûs officium, vel Ordinem ſacrum acceſſerit, non illic aliquam habeat, ut diximus, ulteriùs poteſtatem [a]: ne Monaſteria hujus occaſionis velamine; ea, quæ prohibemus, ſuſtinere onera compellantur. Hæc itaque omnia vigilanti cura emendare jam ſecundò commonita Sanctitas veſtra non differat: ne ſi poſt hoc negligentes vos eſſe (quod non credimus) ſenſerimus, aliter Monaſteriorum quieti proſpicere compellamur. Nam notum vobis ſit, quia tantæ neceſſitati ſervorum Dei congregationem amplius ſubjacere non patimur. Item MAXIMIANO Epiſcopo Syracuſano poſt aliqua: Presbyteros, Diaconos, ceteróſque cujuſlibet Ordinis Clericos, qui in Eccleſiis quoquomodo militant, Abbates fieri per Monaſteria non permittas: *&c. uſque* Monachatus impediatur.

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. — *Lib. 9. Epiſt. 66.* — *Lib. 4. Epiſt. 1.* — *Lib. 7. Epiſt. 40.* — *Reg. lib. 2. ep. 11. Ind. 12.*

LV. Qualiter ſanè Gregorius per procuratores Eccleſiaſticorum patrimoniorum, velut Argus quidam luminoſiſſimus, per totius mundi latitudinem ſuæ paſtoralis ſollicitudinis oculos circumtulerit; non ab re forſitan duxerim

S. Ant. in chron. p. 2. tit. 12. §. 10. Reg. lib. 1. ep. 37.

a Et tamen Gregorius ipſe in litteris ad Urbicum Abbatem lib. 9. Epiſt. 42. *Volumus*, inquit, *ut Domitius Presbyter, Abbas eſſe Lucuſiani Monaſterij debeat.* Certè in Gallia pauci admodum Abbates Sacerdotij expertes hoc tempore erant; immo & Monachi. Vide primam S. Maximini Abbatis Miciacenſis Vitam, num. 16. Quam ergo hic præſcribit Gregorius, ſpecialis pro loco illo conſtitutio eſt, ad retundendam Clericorum Monaſteriis inhiantium cupiditatem. Confer cap. 14. ſupra.

perſtringendum. Ait enim in epiſtola ANTHEMIO Subdiacono: Diſceden-
Ann. Chr. DC. IV Martij 12 „ tibi mandavimus, & poſtmodum præceptis diſcurrentibus injunxiſſe me-
„ memini, ut curam pauperum gereres: & ſi quos illic egere cognoſceres,
„ ſcriptis recurrentibus indicares: & vix de paucis hæc facere curaſti. Vo-
„ autem, ut Domnæ Patriarchiæ meæ mox, ut præſentem juſſionem ſuſcepe-
„ offeras ad calciarium puerorum, ſolidos quadraginta, & tritici modios qua-
„ dringentos: Domnæ Palatinæ relictæ Urbici ſolidos viginti, & tritici modios
„ trecentos: Domnæ Vivianæ relictæ Felicis ſolidos viginti, & tritici modios
„ trecentos, qui omnes ſimul octoginta ſolidi in tuis rationibus imputentur.
„ Summam verò penſionis ſub feſtinatione tranſmitte *, & ad Paſchalem diem
* adducito „ Domino auxiliante, occurrito. Item eidem: Inſinuatum nobis eſt, ancillas
Reg. lib. 1. ep. 24. c. 3. „ Domini quaſdam Nolanæ civitatis, in Boritana domo commorantes *, ni-
* Abundana domo commorantes „ miam victûs, veſtitúſque penuriam ſuſtinere. Quibus ex præcepto Dei ſub-
„ venire nos convenit, & inopiam earum, quantum poſſumus, donante Do-
„ mino ſublevare. Propterea * experientiæ tuæ præſenti juſſione mandamus,
* præterea „ ut hac præſenti nona * Indictione quadraginta in auro eis ſolidos dare de-
* de hac præs. nona „ beas: & deinceps ſuccedentibus Indictionibus annuos viginti ſolidos mini-
„ ſtrare, qui tuis poſſint rationibus imputari. Præterea PAULINO Presbytero
„ Monaſterij ſancti Eraſmi, quod in latere montis Soractis ſitum eſt, ſed &
„ duobus Monachis in Oratorio ſancti Archangeli ſervientibus, quod in Lu-
„ cullano noſtro caſtro juxta ſancti Petri Baſilicam eſſe dinoſcitur, binos te
„ tantummodo ſolidos dare præcipimus, qui & ipſi tuis rationibus imputen-
„ tur. Ita ergo fac, ut impenſæ mercedis tu quoque participium ſortiaris.
Reg. lib. 1. ep. 65. Ind. 9. „ Item eidem: Si in proximorum neceſſitatibus, habita compaſſione, benigna
„ mente concurrimus, noſtris proculdubio petitionibus clementem Dominum
„ reperimus. Palatina ſiquidem illuſtris femina continua hoſtilitate infirmitate
„ plurimis neceſſitatibus ſubjacere. Propterea experientiæ tuæ præſenti auctoritate
„ præcipimus, ut ei pro ſuſtentatione ejus annuos ſolidos triginta dare nō differas,
„ qui tuis poſſint poſtmodum rationibus imputari. Ita ergo fac, ut & tu bene mini-
„ ſtrando mercedis cōmodum percipias, & noſtra ad effectum præcepta perducas.
„ Item PETRO Subdiacono: Inſinuatum nobis, eſt Marcellum Batum-
Reg. lib. 1. ep. 18. Ind. 9. „ tanæ Eccleſiæ, ibidem in civitate Panormitana in Monaſterio ſancti Adria-
„ ni in pœnitentiam deputatum, non ſolùm victûs neceſſitatem pati, ſed &
„ nuditatis nimiam ſuſtinere moleſtiam. Pro qua re neceſſe habemus ſtrenuita-
„ ti tuæ præſenti iuſſione præcipere, ut ipſi pro victu ac veſtimento, ſtatóque
„ ad continentiam, pueróque ejus annonam, quantam proſpexeris ſatis eſſe,
Lib. 1. Epiſt. 1. & 44. „ conſtituas: *&c. uſque* participari mercede. Item eidem Monaſterium S. Ar-
„ changeli, *&c. uſque* ſollertes perſtiterint. Item eidem: Divina præcepta nos
„ admonent, *&c. uſque* particeps inveniri.
„ Item Gregorius CYPRIANO Diacono: Coſmas ex variis periculorum
Reg. lib. 2. ep. 33. c. 94. „ neceſſitatibus, multis ſe dicit debitis obligatum, ita ut pro eis à credito-
„ tibus ſuis ſuos dicat filios detineri. Quæ res, ſi ita eſt, nos omnino com-
* commovit „ movet *, *&c. uſque* eſſe reputandum. Idem eidem: Zeno Frater & Coëpiſ-
Reg. lib. 5 ep. 4. Ind. 14. „ copus noſter, quoſdam in civitate ſua alimoniarum neceſſitatem innotuit,
„ ſuſtinere. Quibus quoniam, ut poſſibile eſt, aliquod deſideramus ferre
„ conſultum, idcirco dilectionem tuam antedicto Fratri noſtro mille modios
„ tritici, aut, ſi plus levare potuerit, uſque ad duo millia ſcriptis te dare præ-
„ ſentibus deputamus. Hortamur ergo, ut in his præbendis nullam moram,
„ aut excuſationem adducas: quatenus, dum tempus ſinit, & hinc cum Dei
„ adjutorio ſine periculo ad propria remeare, & citius neceſſitatem patien-
„ tibus valeat ſubvenire. Item Gregorius EUSEBIO religioſo Abbati. Cre-
Reg. lib. 1. ep. 14. ind. 10. „ dat mihi caritas tua, quia valde contriſtatus ſum de triſtitia tua, *& cetera.*
„ Propterea centum ſolidos per Petrum *ſubdiaconum* dilectioni tuæ dari fe-
* mandamus „ cimus *, quos peto, ut abſque injuria *ſuſcipias.*

Item Gregorius CANDIDO Defenſori. Neceſſitatem patientibus Pon- “ Ann. Chr.
tificale convenit adeſſe ſubſidium. Pro quo * experientiæ tuæ præſenti “ DC. IV. Martij XII.
auctoritate præcipimus, quatenus Albino privato luminibus, filio quon- “ Reg. lib. 3.
dam Martini coloni, ſingulis annis duos tremiſſes ſine aliqua dilatione præ- “ ep. 28. * qua te
ſtare non deſinat: non dubitatura, ſuis hoc ſine dubio rationibus imputari. “ Reg. lib. 3.
Item Gregorius FANTINO Defenſori: Lator præſentium, Coſmas Sy- “ ep. 43.
rus, in negotio, quod agebat, debitum ſe contraxiſſe perhibuit: quod & “
multis aliis, & lacrymis ejus atteſtantibus verum eſſe credimus. Et quia cen- “
tum quinquaginta ſolidos debebat, volui ut creditores illius cum eo aliquid “
paciſcerentur: quoniam & lex habet, quod homo liber nullatenus pro de- “
bito teneatur, ſi res defuerint, quæ poſſint eidem debito addici. *&c. uſque* “ Reg. lib. 4.
ſcripto conficiant. Item Gregorius CASTORIO Diacono, & chartulario “ ep. 24. cap. 68.
Ravennæ, inter cetera: Valerianum Monachum, quem emendatum in Mo- “
naſterio beati Iohannis in Claſſe poſito tradidiſti, in eodem eum Monaſterio “
ſine dubio volumus permanere. Præterea ne quam neceſſitatem in ex- “
penſis tua experientia patiatur, de redditibus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, “
qui illic te providente aggregati ſunt; omnes expenſas tuas te facere vo- “ Reg. lib. 7.
lumus: & ſi quid ſuperfuerit, nobis, cum veneris, defer. Item Gregorius “ ep. 38. Ind. 2.
ROMANO Defenſori: Divinorum nos admonent eloquia præceptorum, “
neceſſitatem patientibus Eccleſiaſticum præbere ſubſidium. Quia ergo di- “
lectiſſimus filius noſter Cyprianus Diaconus, Gaudioſum Defenſorem Se- “
dis noſtræ qui Syracuſis degere comprobatur, paupertatis aſſeruit inopiâ “
conſtringi; idcirco experientiæ tuæ præſentium auctoritate mandamus, ut “
à præſenti ſecunda Indictione ſex ſolidos annis ſingulis ei dare non diffe- “
ras, ut & ille hujus remedij ſolatio potiatur, & tu quod dederis, tuis ſine “
dubio noveris rationibus imputandum. “ Reg. lib. 8.

Item Gregorius Libertino Expraetori: Quanta vos ſæculi hujus pre- “ ep. 31.
mat anguſtia, incognitum non habemus. Sed quia in ſumma tribulatione “
poſitis ſola eſt conſolatio miſericordia Creatoris; in eum ſpem veſtram po- “
nite, ad ipſum vos tota mente convertite, qui & juſtè, quem vult, permit- “ Reg. lib. 12.
tit affligi, & confidentem in ſe miſericorditer liberabit. *&c. uſque* beneficia “ ep. 26.
æterna præſtare. Item Gregorius PHILIPPO Epiſcopo: Suſcepi Epiſtolas “ * curavit
dilectionis tuæ, in quibus mihi innoteſcere curaſti *, quòd vir venerabilis “
Andreas Presbyter de hac luce migraverit. De cujus ereptione graviſus “
ſum, quia ad ea quæ ſemper expetiit gaudia æterna pervenit. De ſolidis “
verò, qui pro faciendo Xenodochio à filio noſtro Probo abbate Hieroſoly- “
mis relicti ſunt, hoc quod deliberatum fuerat, ut fieri debuiſſet, immutare “
non potui, ſed benedictionem parvulam ſanctitati veſtræ quinquaginta ſo- “ LVI.
lidos tranſmiſi. “

Longum eſt, nimiſque difficile, ſi eleemoſynarum ejus ſaltem hujuſmo- Reg. lib. 4.
di proſequar actiones: hoc breviter aſſero, quia & non petentibus ultro di- ep. 30. cap.
ſtribuit, & omnibus ſibi petentibus hilariter miniſtravit. Unde Eliæ Presby- 74.
tero & Abbati Provinciæ Iſauriæ: Evangelia, inquit, ſicut mandaſtis “
tranſmiſimus. Et poſt pauca: Solidos autem vobis voluiſtis pro neceſſi- “
tatibus Cellæ quinquaginta tranſmitti: *&c. uſque* præſumere debetis. “ LVII.

Item eidem IULIANO: Gloriæ veſtræ ſcripta ſuſcipiens, legenda læ- “ Lib. 11. Epiſt. 24.
tus aperui, ſed triſtis perlecta replicavi. In eis quippe dicebatur, quòd pu- “
doris causâ fuerit, mihi vos ea quæ dicenda erant, tempore multo tacuiſſe. “
Et certum eſt, quia minùs amatur, qui adhuc erubeſcitur. Abſque modò “
contriſtatus ſum, quia me à vobis comperi minus, quàm æſtimaveram amari. “
In hoc autem valde me contrinetis, ſi mercedis cauſas mihi aſſiduè pro- “
videndas ſtudioſè non requiritis. Nec debet eſſe verecundiæ ei aliquid de “
eleemoſynis importunè dicere, quem conſtat non ſuas, ſed ad diſpenſan- “
dum res pauperum habere, *&c. uſque* benedictio offertur. “

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. LVIII. Reg. lib. 11. ep. 41. Sanè quia ſunt nonnulli, qui ea quidem quæ habent tribuunt, ſed aliena quæ non habent rapere non deſiſtunt; & dum valde videri munifici appetunt, violenter ab habentibus auferunt, quæ quaſi miſericorditer non habentibus largiantur; duas hîc Gregorij epiſtolas inſero, quibus liberalitatis ejus innocentia mirabiliter doceatur. Ait enim in epiſtola PANTALEONI Notario: Experientia tua, „quod vel quale apud ſacratiſſimum corpus beati Petri Apoſtoli jusjurandum „præbuit, memor eſt. Unde nos quoque ſecuri diſcuſſionis tibi * cauſas in „patrimonio partis Syracuſanæ commiſimus. Oportet ergo te fidem tuam, & „ejuſdem beati Petri Apoſtoli timorem ſemper ante oculos habere, atque ita „agere, ut neque in præſenti vita ab hominibus, neque ab omnipotenti Deo „in extremo judicio valeas reprehendi. Valerio * ſiquidem Chartulario noſtro „narrante cognovimus, quia modium, cum quo coloni Eccleſiæ frumenta „dare compellebantur, viginti & quinque ſextariorum inveneris, quod om„nino * exſecrati ſumus, atque eamdem diſcuſſionis cauſam te tardè feciſſe „doluimus. *&c. uſque* examine habebis.

* ei
* Saletio
* omnimodo

LIX Lib. 1. ep. 41. „ Item idem PETRO Subdiacono: Quod reſponſalem tuum tardè dimiſi„mus, Paſchalis feſtivitatis occupationibus implicati eum relaxare citiùs mi„nimè valuimus *. Cauſas verò de * quibus indicandum curaſti, om„nes ſubtiliter perquirentes, qualiter diſpoſuimus, inferiùs agnoſces. Co„gnovimus ruſticos Eccleſiæ vehementer in frumentorum pretiis gravari *, „itaut inſtituta ſumma eis in comparatione, abundantiæ tempore non ſerve„tur. Et volumus, ut juxta pretia publica in omni tempore ſive minùs, ſive „ampliùs frumenta naſcantur, in eis comparationis menſura teneatur. Fru„menta autem, quæ naufragio pereunt *, per omnia volumus reputari: ita ta„men ut à te negligentia ad tranſmittendum minimè fiat: ne dum tranſmit„tendi tempus negligitur, damnum ex vitio veſtro generetur. Valdè enim * „iniquum & injuſtum eſſe perſpeximus, ut à ruſticis Eccleſiæ de ſextarlaticis „aliquid accipiatur, & ad majorem modium dare compellantur, quàm in „horreis Eccleſiæ infertur. *&c. uſque* Audiſti quid volo: vide, quid „agas.

* potuimus
* in
* aggravari
* perierunt
* autem

LX. Hactenus de Gregorianæ liberalitatis innocentia me retuliſſe ſufficiat. Ceterum, quia famis tempore, ut videlicet haberet unde Chriſti pauperibus ſubveniret, frumenta comparare ſtudebat, nullo modo prætermittam. Ait enim „in alia epiſtola eidem PETRO Subdiacono inter cetera: Quinquaginta auri „libris nova frumenta ab extraneis comparata, & in Sicilia in locis, in quibus „non pereant, repone: ut menſe Februario illuc naves, quantas poſſumus, di„rigamus, ut hæc eadem ad nos frumenta deferantur. Sed & ſi nos tranſmit„tere ceſſamus, ipſe naves provide, ut ad nos auxiliante Domino hæc eadem „frumenta Februario menſe tranſmitte, exceptis dumtaxat frumentis, quæ „nunc menſe Septembrio *, vel Octobrio juxta conſuetudinem tranſmitti „præſtolamur. Ita ergo tua experientia faciat, ut ſine alicujus vexatione coloni „Eccleſiaſtici frumenta congregentur: quia tam * hîc parva nativitas fuit, ut „niſi auxiliante Deo de Sicilia frumenta congregentur, fames vehementer „immineat.

Reg. lib. 1. Epiſt. 70.
* Februario
* tantum

LXI. Hujus liberalitatis multitudinem quidam Eremitarum, vir magnæ virtutis, qui nihil in mundo poſſidebat præter unam cattam, quam blandiens crebrò quaſi cohabitatricem in ſuis gremiis refovebat, cognoſcens, oraſſe fertur ad Dominum, ut ſibi oſtendere dignaretur, quam futuræ remunerationis manſionem ſperare debuiſſet, qui pro illius amore ſæculum deſerens, nil ex ejus divitiis poſſideret. Cùmque nocte quadam dormiret, cognoſcit ſibi revelatum fuiſſe, ut cum Gregorio Romano Pontifice manſionem ſibi præparandam ſperare debuiſſet. At ille fortiter ingemiſcens, parum ſibi profuiſſe voluntariam rerum inopiam, tantáque ſuæ remotionis jejunia putabat, ſi cum eo manſionem reciperet, qui tantis mundialibus divitiis redundaret. Cùm verò Gregorianas

divitias

divitias ſuæ paupertati dienoctúque ſuſpirando conferret, alia nocte quieſcens, audivit ſibi Dominum in ſomnis dicentem: Quando divitem non poſſeſſio divitiarum faciat, ſed cupido; cur audes paupertatem tuam Gregorij divitiis comparare, qui magis illam cattam quàm habes, quotidie palpando, nullique conferendo, diligere comprobaris, quàm ille, qui tantas divitias non amando, ſed contemnendo, cunctíſque liberaliter largiendo, diſpergit? Ita ſolitarius increpatus Deo gratias retulit: & qui meritum ſuum decreviſſe putaverat, ſi Gregorio conferretur; orare vehementiùs cœpit, ut cum eo manſionem quandoque percipere mereretur. Sed iſtius jam ſecundi libri finis adveniat, ut, quæ ſecutura ſunt, auxiliante Domino, tertius proſequatur. Ann. Chr. DC. IV. Mart. xii.

CAPITA TERTII LIBRI.

Cap. i. QVIBUS Gregorius ſtudiis commiſſam ſibi regebat Eccleſiam.
ij. Quantis auctoritatibus contra ſimoniacam, & Neophytorum hæreſes dimicarit.
iij. Pro eiſdem fieri Synodum juſſit.
iv. Contra eaſdem totis viribus non pugnantes, cum Simone mago portionem habituros prædixit.
v. Quàm ſapienter etiam paſtellaticum pro uſu Pallij, vel conſecratione Pontificis, dati ſive accipi prohibuerit.
vj. Tria genera ſimoniacæ dationis notavit.
vij. In ordinandis Epiſcopatibus, neque Cardinalibus Eccleſiæ ſuæ, neque Monachis pepercit.
viij. Violenter neminem omnino promovit.
ix. Violenter promotos, in priſtinum gradum reduxit.
x. Ab aliis calumnioſè dejectos in ordines ſuos reſtituit.
xj. Forenſes ad cardinem revocavit.
xij. Vndecunque meliores eligere potuerat, Epiſcopus conſecrabat, & quanta diſtrictione cóſecrandos examinaret.
xiij. Etiam alterius diœceſis Epiſcopos ad regendas ſuæ diœceſis Eccleſias invitabat.
xiv. Quemadmodum Epiſcopatuum ſedes univerit.
xv. Vacantes Epiſcopos, vacantibus incardinavit Eccleſiis.
xvj. Inthronizatis Epiſcopis expulſos Præſules junxit.
xvij. Sedium loca mutavit.
xviij. Nulla occaſione Pontificem ab una in aliam Eccleſiam, aut mutavit, aut mutari permiſit.
xix. Alterius parœcianum ſibi Cardinalem ſacravit.
xx. Qualiter alterius Eccleſiæ Clericos, aliis incardinari permiſerit.
xxj. Numquam prioribus Clericis poſteriùs ordinatos prætulit.
xxij. Qualiter defunctorum Epiſcoporum Eccleſias vicinis viſitatoribus committebat.
xxiij. Pro inventario faciendo, nihil accipiendum decrevit.
Cap. xxiv. Conſuetudines dationum, vel exeniorum repulit.
xxv. Epiſcopos ad urbem Romanam, niſi ſemel in quinquennio, venire ſtatuit.
xxvj. Etiam rerum pretia ſuſcipere recuſavit.
xxvij. Suffraganeis ſuis Epiſcopis neceſſaria prærogavit.
xxviij. Quàm curioſè ab eiſdem ſanctitatem, ſapientiã, & liberalitatem quærebat.
xxix. Matinianum epiſcopum avaritia notat.
xxx. Serenum epiſcopum, pro confractis imaginibus arguit.
xxxj. Ianuarium epiſcopum ſuas injurias vindicantem deterret.
xxxij. Eumdem pro exaratione meſſis exaſperat.
xxxiij. Deſiderium Epiſcopum pro lectione librorum gentilium corripit.
xxxiv. Natalem Epiſcopum de negligentia ſimúlque conviviis reprehendit.
xxxv. Quàm faceriſſimè eumdem propriis aſſertionibus obligat.
xxxvi. Epiſcopos ab Eccleſia deeſſe vetuit.
xxxvij. Epiſcopos per diverſa loca non vagari cenſuit.
xxxviij. Lapſum propriæ amitæ non dubitavit memoriæ commendare.
xxxix. Vitalianum Epiſcopum, pro femina quæ religioſum habitum mutaverat, arguit.
xl. Sergium Defenſorem pro negligentia reprehendit.
xlj. Paſchaſium Epiſcopum pro fabricanavis, & ſui vilitate compeſcuit.
xlij. Campanorum Epiſcoporum, & Victoris Panormitani negligentias increpat.
xliij. Quam moderatè Andream Epiſcopum, pro concubina dijudicat.
xliv. A pravis conſiliariis abſtinendum cenſuit.
xlv. Lapſos, vel criminoſos ab Epiſcoporum familiaritate repulit.
xlvj. Reſtringendam præpoſitorum iram, & unius culpam alij non eſſe nocivam ſtatuit.
xlvij. Liberos homines verberari, vel includi vetuit.
xlviij. Qualiter judicum vitia redarguens publicarit.

Ann. Chr. DC IV. Martij XII.

CAP. xlix. Inſtigante diabolo judices contra eum ſævierunt.

l. Mauritio Imperatori, peſſimam legem ferenti, viriliter contradicit.

lj. De hypocriſi Iohannis Coſtantinopolitani Epiſcopi ſe univerſalem fatentis.

lij. Auguſtales litteras pro eo ſupplicantes redarguit.

liij. Tempora Mauritij, moréſque deturpat.

liv. Superbiâ hypocritæ ſapienter enervat.

lv. Conſtantiam ſuam demonſtrans, aſſerit ſe pro Imperatore fidem nullatenus perditurum.

CAP. lvj. Quamobrem poſtulatas Reliquias Imperatrici non dederit.

lvij. Vſque ad illa tempora Romanus Pontifex pro Reliquiis brandeum conferebat.

lviij. Quantis miraculis veſtes ſancti Iohannis claruerint.

lix. Quid ſit de ejuſdem veſtibus ſentiendum.

lx. Gregorius peſtem univerſalis nominis, à totius Eccleſiæ univerſitate repulit.

LIBER TERTIUS,

Quo exponitur, quemadmodum S. Gregorij vita doctrinæ reſponderit.

I. B. Ant. chr. p. 2. c. 3. tit. 12. §. 5.

TALIBUS venerabilis Papa Gregorius commiſſam ſibi divinitus Eccleſiam ſtudiis efficaciter gubernabat. Iam Ligures, Venetos, Iberos, alióſque à ſchiſmate ſub libello confeſſos, Chalcedonenſem Synodum venerari compellens, ad unitatem ſanctæ Eccleſiæ revocarat. Iam Barbaricinos, Sardos, & Campaniæ ruſticos tam prædicationibus, quàm verberibus emendatos, à paganizandi vanitate removerat. Iam Donatiſtarum hæreſim penes Africam, Manichæorum penes Siciliam, Arianorum penes Hiſpaniam, Agnoetarum verò penes Alexandriam, ſcriptorum ſuorum validiſſimis auctoritatibus, importuniſſimíſque legationibus, Domino ſuffragante, à corpore totius ſanctæ matris Eccleſiæ ſequeſtrarat. Sola penes Galliam Neophytorum hæreſis, quot ſimoniacis muneribus, quaſi tot radicibus pullulans, longè latéque prorſus excreverat, & manabat. Contra quam venerabilis Pater apud BRUNICHILDEM Reginam, THEODERICUM quoque & THEODOBERTUM Francorum Reges, fortiter expugnavit: donec collecta generali Synodo hanc ſub anathemate damnandam penitus impetraret. Nec antè SYAGRIO Epiſcopo Auguſtudunenſi, Regina & Regibus multis precibus flagitantibus, Pallium dedit, quàm, præſente Cyriaco ſuo Abbate, ipſi, quod de propellendis hæreſibus moniti fuerant, adimplerent.

II. Regiſt. l. 7. Epiſt. 113. Grat. diſt. 61. cap. 1.

Nam pro his BRUNICHILDI Reginæ inter cetera ſcribit, dicens:
„ Sacerdotale officium in tantam illic, ſicut didicimus, ambitionem per-
„ ductum eſt, ut Sacerdotes ſubitò (quod grave nimis eſt) ex laicis ordi-
„ nentur. Sed quid iſti acturi, quid populo præſtaturi ſunt, qui non ad uti-
„ litatem, ſed fieri ad honorem, Epiſcopi concupiſcunt? Hi ergo qui nec-
„ dum, quod docere debeant, didicerunt, quid aliud agunt, niſi, ut pau-
„ corum provectus illicitus, fiat multis interitus, & in confuſionem Eccle-
„ ſiaſticæ moderationis obſervantia deducatur? Quippe ubi nullus regularis
„ ordo ſervatur. Nam qui ad ejus regimen improvidus *, vel præcipitatus
„ accedit, qua admonitione ſubjectos ædificet, cujus exemplum non ratio-
„ nem docuit, ſed errorem? Pudet profectò, pudet aliis imperare, quod
„ ipſi neſciunt cuſtodire *. Nec illud quidem, quod ſimili emendatione ra-
„ dendum eſt, præterimus: ſed omnino execrabile, & eſſe graviſſimum de-
„ teſtamur, eo, quòd ſacri illic Ordines per ſimoniacam hæreſim, quæ prima
„ contra Eccleſiam orta eſt, & diſtricta maledictione damnata eſt, conferan-
„ tur. Hinc ergo agitur, ut Sacerdotij * dignitas in deſpectu, & ſanctus * ſit
„ honor in crimine. Perit utique reverentia, adimitur diſciplina: quia, qui
„ culpas debuit emendare, committit, & nefaria ambitione honorabilis Sa-

* improviſus

* ipſe neſcit

* Sacerdotis

* & ſanctis

cerdotij ducitur in depravationem censura. Nam quis denuo veneretur, quod venditur? Aut quis non vile putet esse, quod emitur? Unde valde contristor, & terræ illius condoleo: quia dum Spiritum sanctum, quem per manus impoſitionem omnipotens Deus hominibus largiri dignatur, Divino munere habere deſpiciunt, ſed præmiis aſſequuntur; Sacerdotium illic ſubſiſtere diu, non arbitror. Nam ubi dona ſupernæ gratiæ venalia judicantur, ad Dei ſervitium non vita quæritur; ſed magis contra Deum pecuniæ venerantur. [Ann. Chr. DC. IV. Martij XII.]

Item de eiſdem THEODORICO, & THEODEBERTO Regibus Francorum poſt aliqua: Fertur Simoniaca hæreſis, quæ prima contra Dei Eccleſiam diabolica plantatione ſubrepſit, & in ipſo ortu ſuo, zelo Apoſtolicæ ultionis percuſſa atque damnata eſt, in regni veſtri finibus dominari, &c. uſque negligit emendare. [Lib. 7. Epiſt. 114.]

Item pro eiſdem hæreſibus SYAGRIO, Epiſcopo Auguſtudunenſi, & aliis Epiſcopis: Nuncio apud nos olim diſcurrente vulgatum eſt, quòd in Galliarum partibus ſacri Ordines per ſimoniacam hæreſim conferantur, &c. uſque correptionis adduci. Et poſt pauca. De his itaque, quæ ſuperius dicta ſunt, fraternitatem veſtram *, auctore Deo, volumus Synodum congregare: atque in ea Reverendiſſimo Fratre noſtro AREGIO Epiſcopo ª, & dilectiſſimo filio noſtro CYRIACO Abbate mediantibus, omnia, quæ ſanctis Canonibus, ſicut prædiximus, ſunt adverſa, diſtrictè ſub anathematis impoſitione * damnentur: id eſt, ut nullus pro adipiſcendis Eccleſiaſticis ordinibus dare aliquod commodum præſumat, vel pro datis accipere: neque ex laico habitu quiſquam repente audeat ad locum ſacri regiminis pervenire: neque ut aliæ mulieres cum Sacerdotibus habitent, niſi quæ ſacris Canonibus ſunt permiſſæ. [Reg. lib. 7. Ep. 110. Grat. 1. q. 1. c. 3. III. * fraternitati veſtræ ª Lib. 7. Epiſt. 110. & 111. * interpoſitione]

IV. Has peſtiferas hæreſes cernens prudentiſſimus Doctor Gregorius, per Sacerdotum conniventiam, ſive taciturnitatem magis magiſque diffuſis muneribus, quaſi peſtifer cancer, non ſolùm infirma poſſe corrodere, verumetiam fortia membra mucrone pulcherrimarum rerum corrumpere, divino zelo commotus, VICTORI Epiſcopo generalem ſententiam protulit, dicens: Quiſquis ad hoc facinus, videlicet ſimoniæ, ac neophytorum hæreſim emendandam, officij ſui conſideratione vehementer non arſerit: cum ipſo ſe habere non dubitet portionem, à quo priùs hoc piaculare flagitium ſumpſit exordium. [Lib. 10. Epiſt. 33.]

V. Cùm verò quoſdam cognoſceret, ad evitanda ſimoniacæ hæreſis crimina, peſtiferæ negotiationis munera paſtellaticum callidè vocitare, ac hujuſmodi mutato nomine, ſuæ cupiditatis avaritiam velle contegere; prudentiſſimus Doctor Gregorius ſententiam, quam in primordio ſui Pontificatus coram Synodo promulgaverat, iteratò protulit, dicens: Antiquam patrum regulam ſequens, nulli umquam de ordinationibus accipiendum eſſe conſtituo: neque ex datione Pallij, neque ex traditione chartarum, neque ex ea, quam nova per ambitionem ſimulatio invenit, appellatione paſtelli. Quia enim in ordinando Epiſcopo Pontifex manum imponit, Evangelij verò lectionem miniſter legit, confirmationis autem ejus epiſtolam Notarius excipit *; ſicut Pontificem non decet manum, quam imponit, vendere: ita miniſter, vel Notarius non debet in ordinatione ejus vocem ſuam, vel calamum venundare. Pro ordinatione ergo, vel Pallio, ſeu * chartis atque paſtellis eumdem, qui ordinandus eſt, vel ordinatur, omnino aliquid dare prohibeo. Ex quibus prædictis rebus ſi quis hinc aliquid commodi appellatione exigere, vel petere fortè præſumpſerit, in diſtricto Dei omnipotentis examine reatui ſubjacebit. [Synod. Rom. cap. 4. * ſcribit * pallij uſu.]

Item IOHANNI Epiſcopo Corinthiorum, poſt multa: Novit, inquit, fra- [Reg. lib. 4. Epiſt. 55.]

ª Aregius ſeu Aredius, de quo hic, fuit Epiſcopus Vapincenſis, Gregorio cariſſimus, quem ad Synodum illam invitavit lib. 7. Epiſt. 115. Act. SS. Ord. S. B. Sæculum I.

commodo, non dabatur. Quod
Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. ,, fraternitas veſtra, quia priùs Pallium, niſi dato ,, quoniam incongruum erat, facto Concilio ante corpus beati Petri Apoſtolorum ,, principis, tam de hoc, quàm de ordinationibus, aliquid accipere ſub diſtricta ,, interditione vetuimus. Oportet ergo, ut neque per commodum, neque per

Grat. diſt. 100. c. 1. ,, gratiam, aut per quorumdam ſupplicationem aliquos ad ſacros Ordines conſentiatis, vel permittatis adduci.

VI. Sed aſtuta turpiſſimæ cupiditatis iniquitas non ſufferens tantis ſe commodis, licet turpiſſimis, immo periculoſiſſimis, anguſtari, commentum ſatis artificioſum reperit: quo ſcilicet illos Sacerdotio ſublimaret, qui ſibi poſt conſecrationem tanto ſubjectiores eſſe debuiſſent, quanto non divino, quin potius humano judicio ſe fuiſſe promotos, ipſi proculdubio reputarent. Quapropter omnipotentis Dei præco Gregorius in Evangeliorum tractatibus, ut ſcilicet frequen-

Homil. 4. in Evang. Grat. 1. q. 1. cap. 114. ,, tiùs legi, uel audiri potuiſſet, diſputat, inquiens: Sunt nonnulli, qui qui- ,, dem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen ſacros Or- ,, dines pro humana gratia largiuntur: atque de largitate eadem, laudis ſo- ,, lummodo retributionem quærunt. Hi nimirum, quod gratis acceperunt, ,, gratis non tribuunt: quia de impenſo officio ſanctitatis, expetunt nummum ,, favoris. Unde bene, cùm juſtum virum deſcriberet, Propheta ait: *Qui ex-*

Iſa. 33. 6. ,, *cutit manus ſuas ab omni munere*. Neque enim dixit: Qui excutit manus ſuas ,, à munere, ſed adjunxit, ab omni: quia aliud eſt munus ab obſequio, aliud ,, munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippe ab obſequio eſt ſub- ,, jectio indebitè impenſa: munus à manu, pecunia: munus à lingua, favor. ,, Qui ergo ſacros Ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando ,, in divinis rebus non ſolùm nullam pecuniam, ſed etiam humanam gratiam ,, non requirit.

VII. Hæ ſunt Gregorij ſuper ſimoniacis & illicitis ordinationibus doctiſſimi Papæ ſententiæ, quas ipſe ſummo culto ſervaſſe docetur, in eo, quod ab ipſo ſuæ conſecrationis exordio per omnem diœceſim ſuam Epiſcopos undecumque meliores invenire potuit, ſtudioſiſſimè ordinavit. Et ſi quando neceſſitas ordinandi Sacerdotis obrepſit, neque Cardinales Eccleſiæ ſuæ, neque Monachos Monaſterij ſui penitus excuſavit, quo' minus illis Eccleſiam regendam committeret, qui exemplis, & verbis pariter illam ædificare melius potuiſſent. Nam, ut pauca de multis contingam, ex Presbyteris Cardinalibus Eccleſiæ ſuæ con-

* Feſtum ſecravit Epiſcopos, BONIFACIUM Rhegij, HABENTIUM Peruſij, & DONUM Meſſanæ Siciliæ. Ex Subdiaconibus verò GLORIOSUM Oſtiæ, FAUSTUM * Capuæ, PETRUM Trecis, & CASTORIUM Arimini. At verò ex Monachis Monaſterij ſui, MARINIANUM Ravennæ, MAXIMIANUM Syracuſis, & SABINUM Callipoli Præſules ordinavit. Sed & AUGUSTINUM penes Anglos à Galliarum Epiſcopis ordinari præcepit. Per quem nihilominus ad Epiſcopatum in eadem gente Monachi ejuſdem Patris, tempore diverſo, provecti ſunt: MELLITUS, IUSTUS, LAURENTIUS, & PAULINUS. Solis Diaconibus Apoſtolicæ Sedis ſuper hac quodam modo parte parcebat: quorum cùm decem & novem plenitudine redundaret, ipſe BONIFACIUM, FLORENTIUM, & EPIPHANIUM conſecravit. Nec quemquam eorum ab officio, niſi LAURENTIUM Archidiaconum pro ſuperbia, reliquiſque criminibus, in Baſilica Lateranenſi, quæ dicitur Aurea, ubi mox HONORATUM Archidiaconum conſtituit, ſequeſtravit.

VIII. Cúmque Gregorius percepta occaſione ſuæ Eccleſiæ Cardinales, ſi tamen conſentirent, ſatis voluntariè proveheret; neminem prorſus, quantacumque neceſſitate coactus, violenter promovere certabat: ne ſub hujuſmodi occa-

* Duci ſione, quemquam eliminando deponere videretur. Unde SCHOLASTICO Iudici *

Reg. lib. 2. Ep. 15. Ind. 11. ,, Campaniæ ſcribens, ait: Dum de Neapolitanæ civitatis cura deſtitutæ Sa- ,, cerdotis ſolatio vehementiùs angeremur, ſupervenientes præſentium latores ,, cum decreto in Florentium Subdiaconum noſtrum confecto, aliquid nobis in ,, tanto cogitationis pondere relevationis invenerant: ſed dum præfatus

Subdiaconus noſter refugiens civitatem ipſam, ordinationem ſuam lacryma- *Ann. Chri*
biliter evitaſſet: quaſi ex majori quadam deſperatione, noſtram cognoſcite *DC. IV. Martij xii.*
creviſſe mæſtitiam. Atque ideo ſalutantes, hortamur magnitudinem veſtram,
ut convocantes priores, vel populum civitatis, de electione alterius cogite- ** Chriſti*
tis, qui dignus poſſit cum Dei * ſolatio ad Sacerdotium promoveri. In quo
decreto ſollemniter facto, atque ad hanc urbem tranſmiſſo, ordinario illic tan
dem, Chriſto auxiliante, proveniat.

IX.

Ab aliis quoque violenter promotos, in gradus priſtinos revocabat. Unde *Reg. lib. 2. ep. 16. Ind. 16. Grat. diſt. 74. cap. 8.*
ANTONIO Subdiacono ſcribens, ait: Honoratus Archidiaconus Eccle-
ſiæ Salonitanæ à ſanctæ memoriæ deceſſore meo, miſſa ſupplicatione, po-
poſcerat, ut ab Antiſtite ſuo invitus provehi ad fortioris gradus ordinem,
contra morem, nullatenus cogeretur, *&c. uſque* acceptione perſonæ, ſerva-
mus. Item Honorato Salonitano, jam ex Presbyterio in Diaconatum re- *Reg. lib. 2. ep. 32. c. 71.*
ducto: Dudum quidem deceſſoris noſtri noſtráque præceptio ad dilectio-
nem tuam cucurrerat, in qua, & de objectis tibi calumnioſè capitulis fueras
abſolutus, & in tui gradus ordinem ſine aliqua inſtituimus altercatione reſti-
tui, *&c. uſque* occaſione præjudicet. Item eidem in alia Epiſtola poſt multa: *Reg. lib. 2. ep. 32. c. 92.*
Sed etiam nunc dico, aut eaſdem perſonas, videlicet Iohannem Chalce-
donenſem, & Athanaſium Iſaurios Presbyteros in ſuis ordinibus ſuſcipe, eiſ-
que quietem præbe: *&c. uſque* exigit fidem.

X.

Item Cardinales violenter in Parochiis ordinatos forenſibus, in priſti- *Reg. lib. 12. ep. 34.*
num cardinem ᵃ Gregorius revocabat. Quapropter Iohanni Epiſcopo Syra-
cuſano ſcribens ait: Quorumdam ad nos relatione pervenit, Coſmam, qui
ex Monacho Monaſterij ſanctæ Luciæ, à deceſſore tuo memorandæ memo-
riæ Maximiano in Eccleſia Syracuſana Subdiaconus factus, atque à te poſtea
in poſſeſſione, quæ Iuliana vocatur, Presbyter dicitur ordinatus, ita nimia
triſtitia, & loci qualitate vehementer afflictum, ut vitam ſibi pœnam exiſti-
met, & contriſtationis ſuæ, fugam, quærat auxilium. Et ideo, quia tales
erga ſubjectos noſtros debemus exiſtere, quales nos, ſi ſubjecti fuiſſemus,
noſtros volueramus eſſe præpoſitos; magnæ benignitatis * eſt, ſi eum in ** pietatis*
Eccleſiam, ubi Subdiaconatûs eſt functus officio, Sanctitas tua reducere, at-
que illic Presbyterum ſtuduerit conſtituere Cardinalem. Quod & facere,
quantum arbitramur, debes, ſi nihil eſt, quod iuſtè contra ipſum animum
tuum exaſperet. Si verò aliqua culpa eſt, ſuis nobis hoc epiſtolis fraternitas
tua, ut ſcire poſſimus, inſinuet.

XI.

Quanta curioſitate Gregorius idoneos quoſque ad regimen deſtitutarum
quæſierit plebium, breviter indicabo: ut tantus vir non ſolùm doctrinis, quin
& operibus verus pater-familias fuiſſe gregis Dominici probabiliter colligatur.
Ait enim in epiſtola MAXIMIANO Syracuſano Epiſcopo: Felix vir con- *Reg. lib. 2. ep. 18. c. 18. Ind. 10.*
ſularis * præſentium Lator, edocuit nos, eſſe quemdam in illis partibus Pres- ** clariſſimus*
byterum, qui ad Epiſcopatus ordinem provehi probatæ vitæ merito dignus
appareat. Hunc ergo fraternitas tua coram ſe deduci faciat: eúmque ſicut
certus ſum, propter animæ periculum diligenter examinet. Quem ſi ad hunc
provehi gradum dignum eſſe perſpexerit, ad nos ſtudeat deſtinare, ut eum,
Domino diſponente, loco, cui prævideri mus, poſſimus ordinare Paſtorem.
Item CYPRIANO Diacono: Amariſſimas dilectionis tuæ Epiſtolas de *Lib. 4. epiſt. 19.*
domni Maximiani obitu, menſe Novembri ſuſcepi. Et quidem ille ad præ-
mia deſiderata pervenit: ſed infelix populus Syracuſanæ civitatis lugendus eſt,
qui Paſtorem talem diu habere non meruit. Proinde dilectio tua ſollicitu-
dinem gerat, ut in eadem Eccleſia talis debeat ad ordinandum eligi, qui poſt

ᵃ In ſingulis Epiſcopalibus Eccleſiis olim erant Cardinales, ita dicti, quòd cardine urbis conſtricti eſſent, ut patet ex can. 3 Synodi Romanæ ſub Silveſtro I. Mos enim tum erat ut nulli Clerici ordinarentur, niſi ad certam quamdam Eccleſiam, ut ſtatuitur canone 6. Concilij Chalcedonenſis. Vide infra cap. 15. & ſeq. Attamen S. Paulinus Nolanus hac lege ſolutus eſt. Lege ſextam ejus Epiſtolam ad Severum.

regiminis locum non indignus videatur,
Ann. Chr. DC IV Mauritij XII. ,, domnum Maximianum, ejuſdem valeat inveniri. Item CLEMENTINÆ
,, aut immeritus ſortiri, *&c. uſque* à Surrentinis ad Epiſcopatum, glorioſa
,, patriciæ: Amandum Presbyterum quia huc ſcripſimus debere tranſmitti,
Lib. 8 Epiſt. 17. ,, filia, electum eſſe cognoſcas. Quem debetis; quia nec abſcedere creditur, qui
,, contriſtari de ejus abſentia non vocatur, ut creſcat. Item PASSIVO Epiſ-
Lib. 10. Epiſt. 13. Grat. diſt. 61. c. 8. ,, mente vobiſcum eſt, *&c. uſque* quàm longo tempore Aprutium paſtorali
,, copo: Bene novit fraternitas veſtra, quæſivimus, quis ordinari debuiſſet, &
,, ſollicitudine deſtitutum. Ubi diu Sed quia Importunus mihi in moribus ſuis,
,, ſit nequaquam potuimus invenire. orationis valde laudatus, religioſam vitam
,, in pſalmodiæ ſtudio, in amore volumus, ut fraternitas veſtra ad ſe faciat
,, omnimodo agere dicitur; hunc quatenus in bonis ſtudiis creſcat: & ſi
,, venire, & de anima ſua admoneat, regulam morte multata ſunt, obviant;
,, nulla ei crimina, quæ per legis ſacræ vel à nobis Subdiaconus fiat: & poſt
,, tunc hortandus eſt, ut vel Monachus, ipſe ad Paſtoralem curam debeat
,, aliquantum temporis, ſi Deo placuerit, Panormitano petenti ſibi quem-
Lib. 11. Epiſt. 14. ,, promoveri. Item VENANTIO Patricio reſcribit inter cetera, dicens:
dam Presbyterum Epiſcopum conſecrari, Excellentia veſtra ſciat eſſe difficile:
,, Hunc Presbyterum dare omnino nobis alia loca Paſtoribus deſtituta,
,, quia perſonarum nos neceſſitas, ad ordinanda
,, non levis anguſtat.

XII. Sed quia neceſſitate ordinandarum ſe anguſtatum meminit perſonarum, ne indiſcuſsè quemquam promoviſſe puteur, uno exemplo videtur eſſe do-
Reg. lib. 12. ep. 6. Grat. diſt. 83. cap. 1. ,, cendum. Ait enim in epiſtola IOHANNI Epiſcopo: Ne incauta eo-
,, rum ordinatio, qui ad Epiſcopatum eliguntur, valeat provenire, vigilan-
,, ti de eorum perſonis eſt ſollicitudine requirendum. Indicatum ſiquidem
,, nobis eſt, Florentium Archidiaconum Eccleſiæ Anconitanæ, qui ad Epiſ-
,, copatum electus fuerat, Scripturæ quidem ſacræ ſcientiam habere, ſed ita
,, ætatis eſſe ſenio jam confectum, ut ad regiminis officium non poſſit aſſur-
,, gere, adjicientes etiam ita illum tenacem exiſtere, ut in domum ejus amicus
,, ad caritatem numquam introeat. Ruſticus autem, Diaconus ejuſdem Ec-
,, cleſiæ, qui ſimiliter electus fuerat, vigilans quidem homo dicitur, ſed, quan-
a ,, tum aſſeritur, Pſalmos ignorat[a], *&c. uſque* concedere videatur.

XIII. Et quidem Gregorius, prudenter cognoſcens totum corpus Eccleſiæ tam
Reg. lib. 4. ep. 35. per bonos Epiſcopos feliciter ſtare, quàm per malos infeliciter cadere; non ſo-
lum diverſarum gentium diverſi ordinis Clericos verumetiam vacantes Epiſco-
pos in ſuæ diœceſeos Epiſcopatus invitabat. Unde SEBASTIANO Smyrnenſi
,, Epiſcopo inter cetera ſcribit, dicens: Debitum ſalutationis alloquium ſol-
* cognovi ,, vens, indico* quòd ad me Bonifatio Defenſore referente pervenerit: quia
,, vir ſanctiſſimus frater noſter domnus Anaſtaſius Patriarcha in una ſuarum
,, civitatum regendam vobis Eccleſiam committere voluit, & conſentire no-
,, luiſtis. Quem ſenſum, & ſapientiam veſtram valde ego libenter amplexus
,, ſum, & laudavi vehementer: & vos felices, me infelicem eſſe deputavi, qui
,, tali hoc tempore regimen Eccleſiæ ſuſcipere conſenſi. Si tamen animus ve-
,, ſter fortaſſis fratribus condeſcendendo, & miſericordiæ operibus intentus,
,, ad hoc umquam conſentire decreverit; peto, ut amori meo alium minimè
,, præponatis. Sunt enim in Sicilia inſula Eccleſiæ vacantes Epiſcopis: & ſi vobis
,, placet, auctore Deo, Eccleſiam regere, juxta beati Petri Apoſtoli limina cum
,, ejus adjutorio melius poteſtis. Si verò non placet, feliciter ſtate, & pro nobis
,, infelicibus exorate.

a Burchardus lib. 1. c. 6. & ex eo Ivo Parte 6. c. 22. Gratianus P. 1. Diſt. 38. c. 5. Hæc ex Auguſtini dictis citant. *Quæ ipſis Sacerdotibus neceſſaria ſunt ad diſcendum, id eſt Liber Sacramentorum, Lectionarius, Antiphonarius, Baptiſterium, Computus, Canon pœnitentialis, Pſalterium, Homeliæ per circulum anni Dominicis diebus & ſingulis feſtivitatibus apta. Ex quibus ſi unum defuerit, Sacerdotis nomen vix in eo conſta-bit. &c.* Quæ quidem Auguſtini non Hipponenſis, ſed Cantuarienſis Epiſcopi eſſe perſuaſum habemus. Synodus Toletana VIII. c. 8. *Nullus cujuſcumque dignitatis Eccleſiaſtico deinceps percipiat gradum, qui non totum Pſalterium vel Canticorum uſualium & Hymnorum perfectè noverit ſupplementum.* Lege Can. 2. Conc. Nic. II.

Interea Gregorius locis munitis, Epiſcopis conſtitutis, diſſipatas Eccleſias adunabat. Quapropter BAGAUDÆ Formienſi Epiſcopo ſcribit, dicens: Et temporis neceſſitas nos perurget, & imminutio perſonarum exigit, ut deſtitutis Eccleſiis, ſalubri ac provida debeamus diſpoſitione ſuccurrere. Et ideo quoniam Eccleſiam Minturnenſem funditus tam Cleri, quàm plebis deſtitutam deſolatione cognovimus: tuámque pro ea petitionem, quatenus Formianæ Eccleſiæ, in qua beati Eraſmi martyris corpus requieſcit, cuíque fraternitas tua præſidet adjungi debeat, piam eſſe ac juſtiſſimam providentes: neceſſarium duximus, conſulentes tam deſolationi loci illius, quàm tuæ Eccleſiæ paupertati, reditus ſupradictæ Eccleſiæ Minturnenſis, vel quidquid ei antiquo modernóque jure, vel privilegio potuit, potéſtve qualibet ratione competere; ad tuæ Eccleſiæ jus poteſtatémque hac præcepti noſtri auctoritate migrare; ut à præſenti tempore ſicuti de propria Eccleſia debeas cogitare, eíque competentia, tua proviſione diſponere, quatenus deinceps, quod perire hucuſque * potuit, pauperum Eccleſiæ tuæ utilitatibus Clerique proficiat.

Ann. Chr. DC. XV. Martij XII. XIV. Reg. lib. 2. ep. 8.

* nunc

Item BENENATO Epiſcopo: Et temporis qualitas, & vicinitas nos locorum invitat, ut Cumanam atque Miſenatium unire debeamus Eccleſias: quoniam hæ nón lóngo à ſe itineris intervallo ſejunctæ ſunt: nec, peccatis facientibus; tanta populi multitudo eſt, ut ſingulos, ſicut olim fuit, habere debeant Sacerdotes, *&c. uſque* ſuſcepiſſe cognoſcit.

Reg. lib. 2. ep. 31. c. 31. Grat. 16. q. 1. c. 48.

At verò civitatum deſolatarum Pontifices Gregorius vacantibus civitatibus incardinare curabat. Unde MARTINO Epiſcopo Corſicæ inter cetera ſcribens: Quoniam, inquit, Eccleſia Tamitana, in qua dudum fuerat honore Sacerdotali tua fraternitas decorata, ita eſt, delictis facientibus, hoſtili feritate occupata & diruta, ut illuc ulteriùs ſpes remeandi nulla remanſerit: in Eccleſia te Alerienſi *, quæ jam diu eſt Pontificis auxilio deſtituta, Cardinalem ſecundùm petitionis tuæ modum hac auctoritate conſtituimus ſine dubio Sacerdotem. Ita ergo ſtudio vigilanti cum Dei amore, ſecundùm Canonum præcepta cuncta diſpone & ordina, ut & fraternitas tua ſuis deſideriis ſe gaudeat eſſe potitam, & Eccleſia Dei alterno gaudio repleatur, Cardinalem te ſuſcepiſſe Pontificem. Item Iohanni Epiſcopo Squillaceno: Paſtoralis officij cura nos admonet, deſtitutis Eccleſiis proprios conſtituere Sacerdotes, qui gregem Dominicum paſtorali debeant ſollicitudine gubernare. Propterea te Iohannem ab hoſtibus captivatæ Liſitanæ civitatis Epiſcopum in Squillacena Cardinalem neceſſe duximus conſtituere Sacerdotem: ut & ſuſceptam ſemel animarum curam intuitu futuræ retributionis, impleas, & licet à tua, hoſte imminente, depulſus ſis, aliam quæ Paſtore vacat, debeas Eccleſiam gubernare: ita tamen, ut ſi civitatem illam hoſtibus liberam effici, & Domino protegente, ad priorem ſtatum contigerit revocari: in eam, in qua & prius ordinatus es, Eccleſiam revertaris. Si autem prædicta civitas continua captivitatis calamitate premitur, in hac; in qua à nobis ordinatus es, debeas Eccleſia permanere ª. Item IOHANNI Epiſcopo Veliterno *. Poſtquam hoſtilis impietas diverſarum civitatum, ita peccatis facientibus, deſolavit Eccleſias, ut reparandi eas ſpes nulla, populo deficiente; remanſerit: majori valde cura conſtringimur, ne defunctis earum Sacerdotibus, reliquiæ plebis, nullo Paſtoris moderamine gubernante, per devia * fidei, hoſtis callidi rapiantur, quod abſit, invidia *. Hujus ergo rei ſollicitudine ſæpe commoniti, hoc noſtro ſedit corde conſilium, ut vicinis eas mandaremus Pontificibus gubernandas. Ideóque fraternitati tuæ curam gubernationémque trium Tabernenſium Eccleſiarum prævidimus cómittendam, quâ tuæ Eccleſiæ aggregari unirique neceſſe eſt: quatenus utrarumque Eccleſiarum Sacerdos & rector, Chriſto adjutore, poſſis exiſtere: & quæcumque tibi de ejus patrimonio, vel

XV. Reg. lib. 1. ep. 77.

* eccleſiam te Alerienſem

Reg. lib. 12. ep. 25. Ind. 10.

Reg. lib. 2. ep. 11. Ind. 10.

* Valeterl. 80

* gubernante, per invia

* inſidia

ª Ceterа hujus capitis verba quæ in Editione Romana reperiuntur, partim deſunt Editioni Surianæ, partim ad finem cap. 14. referuntur.

Ann. Chr. ,,Cleri ordinatione ſeu promotione, vigilanti ac canonica viſa fuerint cura
DC. IV. ,,diſponere, quippe ut Pontifex proprius liberam habebis ex præſenti noſtra
Martij XII. ,,permiſſione licentiam. Item GRATIOSO Numentano Epiſcopo curam, gu-
bernationémque ſancti Anthemij Eccleſiæ, in Curium civitatis Sabinorum
Lib. 1. Epiſt. territorio conſtitutæ incardinando conjunxit. Item AGNELLO Epiſcopo Fun-
13. Ind. 11. ,,dano poſt aliqua: Quoniam propter cladem hoſtilitatis, nec in civitate, nec
,,in Eccleſia tua eſt cuiquam habitandi licentia: ideo hac te auctoritate noſtra
,,Terracinenſis Eccleſiæ Cardinalem conſtituimus eſſe Sacerdotem. Et poſt
,,pauca. Illud quoque fraternitatem tuam ſcire neceſſe eſt, quoniam ſic te
,,prædictæ Terracinenſis Eccleſiæ Cardinalem eſſe conſtituimus Sacerdotem,
,,ut & Fundenſis Eccleſiæ Pontifex eſſe non deſinas, nec curam gubernatio-
,,némque ejus prætereas.

XVI. Sed & expulſos Epiſcopos, quos tam citò Gregorius, vel incardinare non
poterat, vel quorum reditum ad Sedes proprias contingere poſſe ſperabat, aliis
Epiſcopis, qui tunc videlicet in locis ſuis degebant, interim pro ſuſtentatione, ac
,,ſtipendiis præſentis vitæ jungebat, generaliter, dicens: Fratres, & coepiſco-
,,pos noſtros, quos & captivitatis diverſarúmque neceſſitatum anguſtiæ com-
,,primunt, ſtudete conſolandos, convivandóſque vobiſcum in Eccleſiaſticis
,,ſuſtentationibus libenter ſuſcipere: non quidem ut per communionem Epiſ-
,,copalis throni dignitas dividatur, ſed ut ab Eccleſia juxta poſſibilitatem
,,ſufficientia debeant alimenta percipere. Sic enim & proximum in Deo, &
,,Deum in proximo diligere comprobamur. Nullam quippe eis nos in veſtris
,,Eccleſiis auctoritatem tribuimus, ſed tantùm veſtris ſolatiis eos contineri ſum-
,,mopere hortamur.

XVII. Loca quoque Sedium prudentiſſimus Pontifex accepta juſta occaſione mu-
Lib. 2. ,,tabat. Unde IOHANNI Epiſcopo Veliterno ſcribit, dicens: Temporis qua-
Epiſt. 11. ,,litas admonet, Epiſcoporum Sedes antiquitus certis civitatibus conſtitutas,
Grat. 7. q. 1. ,,ad alia quæ ſecuriora putamus ejuſdem diœceſis loca tranſponere, quo &
c. 44. ,,habitatores nunc degere, & barbaricum poſſint periculum faciliùs decli-
,,nare. Propterea te Iohannem fratrem coepiſcopúmque noſtrum Veliternenſis
,,civitatis, Sedémque tuam in loco, qui appellatur Arenata, ad ſanctum An-
,,dream Apoſtolum, præcipimus exinde tranſmigrare: quatenus & ab hoſti-
,,litatis incurſu liberior exiſtere valeas, & illic conſuetudine ſollemnium feſta
,,diſponas.

XVIII. Et notandum, quòd Gregorius licet Monaſteria & Epiſcopatus univerit,
atque vacantes Epiſcopos vacantibus civitatibus incardinare ſtuduerit; num-
quam tamen Epiſcopum ab integritate ſuæ Eccleſiæ, vel ipſe in aliam com-
mutavit, vel ſub quacumque occaſione migrare conſenſit. Nam poſtquam
Demetrium Neapolitanum Epiſcopum ſuper criminibus manifeſtis depoſuit,
cùm ab eiſdem Neapolitanis incardinari ſibi Paulum Nepeſinum Epiſcopum
magnopere quæreretur; diſcretiſſimus Pontifex viſitatione civitatis Nepeſinæ
* delegato Iohanni Epiſcopo delegata *, eumdem quidem Paulum viſitatorem illis tri-
buit, Cardinalem verò conſtituere tam primò diſpenſatoriè diſtulit, quam
poſtea penitus recuſavit. Cui poſtmodum licentiam revertendi ad ſuam diœ-
ceſim concedens, centum ſolidos de Neapolitana Eccleſia, & unum pueru-
lum orphanum, qualem ipſe de familia ejuſdem Eccleſiæ voluiſſet, dari præ-
cepit.

XIX. Aliarum parœciarum Clericos ſibi & aliis diſcretiſſimus Pontifex diſ-
Reg. lib. 4. cretiſſimè incardinare curabat. Quapropter HELIÆ Presbytero & Abbati
ep. 30. c. 74 ,,Provinciæ Iſauriæ poſt aliqua ſcribens: Filium, inquit, veſtrum Epipha-
,,nium mandaſtis, ut ad ſacrum Ordinem provehere deberemus, vobiſque
,,retranſmittere. Sed in uno vos audivimus, in altero verò audire minime
,,potuimus. Diaconus quidem factus eſt: ſed quiſquis ſemel in hac Eccleſia
,,ſacrum ordinem acceperit, egrediendi ex ea ulteriùs licentiam non habet. Si

ergo

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII.

ergo videre vos non potui, hac ex re conſolationem habeo, quia in filio veſtro requieſco.

XX. Item MAXIMIANO Epiſcopo Syracuſano: Præſentium lator, Felix Diaconus, cùm nullatenus in hæreticorum dogmata lapſus ſit; nec à Catholica fide diſceſſerit, pravis illectus adverſus Conſtantinopolitanam Synodum ſuſpicionibus, in Iſtricorum ſe ſeparatione removerat. Qui cùm Romam veniſſet, recepta à nobis, juvante Domino, ratione, exceſſum ſuum recepta Dominici corporis communione correxit. Quia ergo, ut dictum eſt, non in hæreſim incidit, ſed à ſacris generalis Eccleſiæ myſteriis*, quaſi rectæ ſtudio intentionis erravit; imbecillitati ejus atque neceſſitatibus conſulentes, maximéque ſuſtentationi ejus pietatis intuitu providentes, in tua Syracuſana Eccleſia eum prævidimus cardinandum. Item FORTUNATO Epiſcopo Neapolitano: Fraternitatem tuam à nobis petiſſe recolimus, ut Gratianum Eccleſiæ Venafranæ Diaconum, tuæ concederemus Eccleſiæ cardinandum. Et quoniam nec Epiſcopum, cui obſecundare, nec propriam habet Eccleſiam, hoſte ſcilicet prohibente, quo ſuum debeat miniſterium exhibere; petitionem tuam non prævidimus differendam. Idcirco, ſcriptis tibi præſentibus eum neceſſariò duximus concedendum, habituro licentiam Diaconum illum, noſtra interveniente auctoritate, Eccleſiæ tuæ, Deo propitio, conſtituere Cardinalem.

Reg. lib. 5. ep. 14. c. 14.

* miniſteriis

Reg. lib. 5. ep. 11. Ind. 14.

Grat. diſt. 71. c. 5.

Item Cypriano Diacono: Sicut Dilectio tua ſtudioſè laboravit pro perſona Fratris & Coëpiſcopi noſtri Iohannis, ut in Syracuſana Eccleſia auctore Deo debuiſſet ordinari; ità nunc neceſſe eſt, ut per dilectionis tuæ ſtudia ei quoque regiminis ſolatia miniſtrentur. Quemdam enim Presbyterum proprium habuiſſe ſe perhibet, qui tamen à Fratre & Coëpiſcopo noſtro Leone in Catanenſi Eccleſia dicitur ordinatus. Et quia in novam Eccleſiam vadit, & ſuos illic proprios homines habere neceſſe eſt, ut dum cauſarum tumultibus premitur, in ſecreto ſuo inveniat, ubi requieſcat; prædicto Fratri & Coëpiſcopo noſtro Leoni blandè, & leniter perſuadere debes*; ut ei præfatum Presbyterum cedere debeat: ne quem tam benignus ad ordinandum ceſſit, ordinatum deſtituere fortaſſe videatur.

Reg. lib. 5. ep. 20.

* dulcitèr perſuaderè debes

XXI. Antiquiſſimum Eccleſiaſticæ conſuetudinis ordinem Gregorius ab Apoſtolis traditum, & ad ſua uſque tempora ſollemniter conſervatum, adeo ſtudioſiſſimè retinebat, ut nullum, quantalibet ſanctitate, ſapientia, nobilitatéve polleret, anterioribus Clericis in conventu, conſeſſu, ſtatione, ſive ſubſcriptione præponeret. Unde IANUARIO Caralitano Epiſcopo, ſcribens: Liberatus, inquit, de quo nobis tua fraternitas indicavit, quia Diaconi fungi perhibetur officio, ſi à deceſſore tuo non factus eſt Cardinalis, ordinatis à te Diaconis nulla debet ratione præponi: ne eos, quos conſecrando probaſſe cognoſceris; reprobare ſupponendo quodam modo videaris. Prædictum itaque Liberatum, quem reprimendus ambitionis inflat ſpiritus, omni inſtantia ab intentûs ſui pravitate compeſce, & ultimum inter Diaconos ſtare conſtitue: ne dum ſe illicitè præferri contendit, immeritus loco, in quo nunc ſitus eſt, judicetur. Cujus tamen ſi obedientiâ fueris invitatus, & eum poſt hoc facere Cardinalem volueris, niſi Pontificis ſui ceſſionem ſollemni more meruerit, abſtinendum ab ejus incardinatione memineris: quoniam æquitati convenire non ambigis, ut aliis ſervare non differas, quod ipſe quoque tibi ſervari deſideras.

Reg. lib. 11 Ep. 61.

XXII. Hujus videlicet antiquiſſimæ conſuetudinis ordine Gregorius provocatus, defunctorum Epiſcoporum Eccleſias pro faciendo inventario, & eligendo legitimæ opinionis Epiſcopo, vicinis Epiſcopis commendabat, hoc modo ſcribens: Obitum illius Antiſtitis directa relatio patefacit. Quapropter viſitationis deſtitutæ Eccleſiæ, fraternitati tuæ operam ſollemniter delegamus: quam ita te convenit exhibere, ut nihil de provectionibus Clericorum, reditu,

Reg. lib. 2. Epiſt. 19.

quid illud eſt, in patrimonio ejuſdem à quo-
Ann. Chr. DC. IV. Marij XII. „ ornatu, miniſteriiſque vel quidquid illud eſt, fraternitas tua ad prædictam Eccleſiam
„ quam præſumatur Eccleſiæ. Et ideo fraternitas Clerum plebémque ejus admonere
„ ire properet *, & aſſiduis adhortationibus Clerum conſenſu talem ſibi præficiendum
* properabit „ feſtinet, ut remoto ſtudio, uno eodémque miniſterio dignus valeat reperiri, & à ve-
„ expetant Sacerdotem, qui & tanto miniſterio, &c. uſque actione reſpondeat. Item
„ nerandis Canonibus nullatenus reſpuatur, obitum cognoſcentes; curæ nobis
Reg. lib. 2. ep. 27. Ind. 10. „ Clero, ordini, & plebi: Veſtri Antiſtitis obitum, & Coëpiſcopo noſtro Iohanni
„ fuit deſtitutæ Eccleſiæ viſitationem illi fratri noveritis.
„ ſollemniter delegare: &c. uſque proculdubio noveritis.

XXIII. Nulla occaſione Gregorius quidquam de donariis, ſive prædiis quarumlibet
Reg. lib. 3. ep. 11. Ind. 12. Eccleſiarum patiebatur auferri. Idcirco MAXIMIANO Syracuſano Epiſcopo in-
„ ter alia ſcribit, dicens: Caritatem tuam commonere curavimus, ut ſi quiſ-
„ piam Epiſcoporum de hac luce migraverit, vel quod abſit, pro ſuis fuerit
* hierarchicis „ remotus exceſſibus; convenientibus hierarchicis *, cunctiſque Cleri priori-
„ bus, atque in ſui præſentia inventarium Eccleſiæ rerum facientibus, omnia
„ quæ reperta fuerint, ſubtiliter deſcribantur: nec, ſicut antea fieri diceba-
„ tur, ſpecies quædam, aut aliud quodlibet de rebus Eccleſiæ, quaſi pro fa-
„ ciendi inventarij labore, tollatur. Sic namque ea, quæ ad munitionem facul-
„ tatis pauperum pertinent, deſideramus expleri, ut nulla penitus in rebus eo-
„ rum ambitioſis hominibus venalitatis relinquatur occaſio. Viſitatores Eccle-
„ ſiarum, Clerici quoque eorum, qui cum ipſis per non ſuæ civitatis parœ-
„ cias fatigantur, aliquod laboris ſui capiant, te diſponente, ſubſidium. Iuſtum
„ namque eſt, ut illic conſequantur ſtipendium, qui pro tempore ſuum com-
„ modare reperiuntur obſequium.

XXIV. Conſuetudines dationum, vel exeniorum à ſuis Epiſcopis accipere Grego-
rius, quaſi pondus quoddam peſtiferum toto mentis conamine detractabat.
Reg. lib. 1. ep. 64. Ind. 9. „ Unde Felici Epiſcopo Meſſanenſi: Conſuetudines, inquit, quæ Eccleſiis
„ noſcuntur gravamen inducere, noſtra nos decet conſideratione remittere:
„ ne illuc aliqua cogantur inferre, unde ſibi inferenda debent potiùs expectare.
„ Clericis quidem tuis, vel aliorum conſuetudinem te oportet illibatam ſer-
„ vare, eiſque annis ſingulis, quæ ſunt conſueta tranſmittere: nobis verò de
„ cetero, ne quid tranſmitti debeat, inhibemus. Et quoniam non delectamur
„ exeniis, palmatianas *, quas tua direxit fraternitas, cum gratiarum actione
„ ſuſcepimus: ſed eas, ne quod exinde ſentire potuiſſes diſpendium, digno
„ fecimus pretio venumdari, & id tuæ fraternitati tranſmiſimus ſigillatum, &c.
Lib. 4. Epiſt. 15. „ uſque judici reſignemus. Item Iohanni Epiſcopo primæ Iuſtinianæ. &c.

XXV. Hinc eſt, quòd Gregorius Epiſcoporum neminem ad urbem fatigare de-
lectans, MAXIMIANO Syracuſano Epiſcopo vices ſuas per Siciliam totam
Reg. lib. 2. Ep. 4. commiſit, præcipiens ut omnes Epiſcopi, ſemel in quinquennio, Romam ve-
„ nirent. Unde CYPRIANO Diacono ſcribens: Novit, ait, dilectio tua hanc
Reg. lib. 6. Ep. 19. „ olim conſuetudinem tenuiſſe, ut Fratres & Coëpiſcopi noſtri Romam ſemel
„ in triennio de Sicilia convenirent: ſed nos eorum labori conſulentes, ſcias
„ conſtituiſſe, ut ſuam hìc ſemel in quinquennio præſentiam exhiberent, &c.
„ Ubi notandum, quia ſi beatus Gregorius exenia (quod credi nefas eſt) an-
„ helaret, non Epiſcoporum adventus à triennio in quinquennium protela-
* prorogaret „ ret *, immo à triennio in biennium proculdubio feſtinaret.

XXVI. Sed quando exenia gratè ſuſciperet, qui quamvis diſpenſandas alterius eleemo-
ſynas recuſare timeret, eas tamen & timendo ſuſcipiebat, & cautiſſimè diſpenſa-
bat? quiſque adeo ſua dare, & aliena non accipere conſueverat, ut etiam rerum
Reg. lib. 7. Ep. 29. Ind. 1. quarumdam pretia penitus refutaret. Unde EULOGIO Patriarchæ Alexandrino
„ inter cetera ſcribit, dicens: De lignis, quod ſcribitis, quia brevia fuerint. navis, per
„ quam tranſmiſſa ſunt, qualitas fecit: quia ſi major navis veniſſet, potuiſſem ligna
„ etiam majora tranſmittere. Quod autem dicitis, quia ſi majora tranſmittimus,

* Fortè veſtes palmis vel acu pictis vel intextis diſtinctas, quas Palmatas antiqui appellabant.

pretium datis : largitati quidem gratias agimus, ſed accipere pretium, Evangelio interdicente, prohibemur. Nos enim ea, quæ tranſmittimus ligna, non emimus : & quomodo poſſumus pretium accipere, cum ſcriptum ſit : *Gratis accepiſtis, gratis date* ? Nunc ergo juxta modum navis per nauclerum parva ligna tranſmiſimus : ſequenti verò anno, ſi omnipotenti Deo placuerit, majora præparamus.

Ann. Chr. DC. I. Martij xii. Matt. 10.

XXVII.

Non mirum ſi liberaliſſimus Pontifex nullas conſuetudines à ſuis Suffraganeis, nulla exenia capiebat, quibus ipſe, ſi qua neceſſaria videbantur, ſatis hilariter miniſtrabat. Unde VENANTIO Epiſcopo Peruſino ſcribit, dicens : Fratrem, & Coëpiſcopum noſtrum Eccleſium frigore omnino laborare cognovimus, pro eo, quòd hiemalem veſtem non habeat. Et quia aliquid ſibi à nobis petiit debere tranſmitti, fraternitati tuæ ad hoc per latorem præſentium tranſmiſimus amphimallum, tunicam & pectorale, ut ad te ei debeant ſine mora tranſmitti. Et ideo ad prædictum Fratrem noſtrum ſub omni illud celeritate ſtude tranſmittere : atque nobis hoc ipſum, quia tranſmiſeris, tuis renuntiare epiſtolis non omittas : ſed ita fac, ut ad tranſmittendum, quia vehemens frigus eſt, moram aliquam minimè facias.

Reg. lib. 10. ep. 55. Ind. 5.

Item eidem ECCLESIO Cluſino Epiſcopo : Scripta fraternitatis veſtræ ſuſcipientes, contriſtati ſumus, quòd vos per ea, & graviter infirmatos, & adhuc debiles eſſe cognovimus. Et licet Sanctitatem veſtram videndi deſiderium haberemus, bene tamen feciſtis, iſto vos illic tempore continere : ne venientes huc, de ægritudinis veſtræ moleſtia recidivam nobis triſtitiam faceretis. Et poſt pauca : Unum autem caballum vobis, qualem invenire potuimus, de benedictione ſancti Petri tranſmiſimus, ut habeatis, cum quo poſt infirmitatem vectari poſſitis.

Reg. lib. 8. ep. 46. Ind. 3.

XXVIII.

Tali patrono tunc illius temporis Pontifices ampliati, tam novas Eccleſias à fundamentis conſtruentes ornare, quàm veteres quoque ſplendidiſſimè renovare cœperunt. Nam Gregorius nihil in ſuis Epiſcopis magis, quàm ſanctitatem, ſapientiam & liberalitatem curioſiſſimè quæritabat. Quod, ut ſignificantiùs eluceſcat, quaſdam epiſtolarum ejus adhibebo, quarum teſtimonio lector meus quorumdam Epiſcoporum vitia reprehenſa cognoſcat. Ait enim in epiſtola SECUNDO ſervo Dei inter cetera, ſic :

XXIX.

Reg. lib. 5. ep. 29.

Fratrem noſtrum Marinianum Epiſcopum verbis, quibus vales, excita, quia eum obdormiſſe ſuſpicor. Nam venerunt quidam ad me, in quibus erant quidam ſenes mendicantes, qui à me diſcuſſi ſunt, à quibus, quid acceperint : & per ſingula retulerunt quanta eis, & à quibus in itinere data ſint. Quos dum ſollicitè de prædicto Fratre requirerem quid eis dediſſet, reſponderunt ſe eum rogaſſe, ſed ab eo ſe omnino nihil accepiſſe, ita ut neque panem in via acceperint, quod dare omnibus, illi Eccleſiæ ſemper familiare fuit. Dixerunt enim : Reſpondit nobis dicens : Non habeo, quod vobis dare poſſim. Et miror ſi is, qui veſtes habet, cellaria habet, argentum habet, quod pauperibus debeat dare, non habet. Dic ergo illi, ut cum loco mutet & mentem. Non ſibi credat ſolam lectionem & orationem ſufficere, ut remotus ſtudeat ſedere, & de manu minime* fructificare : ſed largam manum habeat, neceſſitatem patientibus occurrat, alienam inopiam ſuam credat : quia ſi hæc non habet, vacuum Epiſcopi nomen tenet.

* nihil

XXX.

Reg. lib. 9. ep. 9. Ind. 4. Ino p. 3. c. 42. Grat. de conſec. diſt. 3. c. 27.

Item SERENO Epiſcopo Maſſilienſi, poſt aliqua : Perlatum ad nos fuerat, quòd inconſiderato zelo ſuccenſus, Sanctorum imagines, ſub hac quaſi excuſatione, ne adorari debuiſſent, confregeris. Et quidem, quia eas adorari vetuiſſes, omnino laudavimus : fregiſſe verò reprehendimus. Dic Frater, à quo factum Sacerdote, aliquando auditum eſt, quod feciſti? Si non aliud, vel illud te non debuit revocare, ne * deſpectis aliis Fratribus, ſolum te & ſanctum eſſe crederes, & ſapientem ? Aliud eſt enim picturam

* ut

Acti. SS. Ord. S. B. Sæculum I.

quid ſit adorandum addiſcere. Nam
Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. „ adorare, aliud per picturæ hiſtoriam, quid ſit adorandum addiſcere. Nam quod legentibus ſcriptura, hoc idiotis præſtat pictura cernentibus: quia in „ ipſa ignorantes vident, quod ſequi debeant, in ipſa legunt: qui litteras neſ-
„ ciunt. *&c. uſque* revocare feſtines.

XXXI. IANUARIO quoque Caralitano Epiſcopo, poſt aliqua ſcribit, dicens: „ Inter querelas multiplices, Iſidorus vir clariſſimus à fraternitate tua fruſtra
Reg. lib. 2. Epiſt. 34. Ind. 10. * fuerat „ ſe excommunicatum anathematizatúmque conqueſtus eſt. Quod quam-
„ obrem factum fuerit *, dum à Clerico tuo, qui præſens erat, voluiſſemus
„ addiſcere, pro nulla alia cauſa, niſi pro eo, quòd te injuriaverat, factum
„ innotuit. Quæ res nos vehementer affligit: quia ſi ita eſt, nil te oſtendis de
„ cæleſtibus cogitare, ſed terrenam te converſationem habere ſignificas: dum
„ pro vindicta propriæ injuriæ, quod ſacris regulis prohibetur, maledictio-
„ nem anathematis invexiſti. Unde de cetero omnino eſto circumſpectus at-
„ que ſollicitus, & talia cuiquam pro defenſione injuriæ tuæ, inferre denuo
„ non præſumas. Nam ſi tale aliquid feceris, in te ſcias poſtea vindi-
„ candum.

XXXII. „ Item eidem: Prædicator omnipotentis Dei Paulus Apoſtolus præcipit,
Lib. 7. ep. 4. 1. Tim. 5. 1. * in eo * enim „ dicens: *Seniorem ne increpaveris.* Sed hæc ejus regula * tunc ſervanda eſt,
„ cùm culpa ſenioris exemplo ſuo non trahit ad interitum corda juniorum.
„ Ubi autem * ſenior iuvenibus exemplum ad interitum præbet, ibi diſtricta
„ increpatione feriendus eſt. Nam ſcriptum eſt: *Laqueus iuvenum omnes vos.*
Iſa. 42. Iſa. 65. „ Et rurſum Propheta dicit: *Peccator centum annorum maledictus erit.* Tanta
„ autem nequitia ad aures meas de tua ſenectute pervenit, ut eam niſi ad-
Grat. diſt. 86. c. 24. „ huc humanitùs penſaremus, fixa jam maledictione feriremus. Dictum quippe
„ mihi eſt, quòd Dominico die priuſquàm Miſſarum ſollemnia celebrarentur, ad
„ exarandam meſſem laboris præſentium perrexiſti: & poſt exarationem ejus
„ Miſſarum ſollemnia celebraſti. Poſt Miſſarum ſollemnia etiam, & terminos
„ poſſeſſionis illius eradicare minimè timuiſti. Quod factum quæ pœna debuit
„ inſequi, omnes qui audiunt, ſciunt. Dubij autem de tanta hac perverſitate
„ fueramus: ſed filius noſter Cyriacus Abbas à nobis requiſitus, dum eſſet Ca-
„ ralis, ita ſe cognoviſſe perhibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus, horta-
„ mur, aliquando reſipiſce ſenex, atque à tanta levitate morum & operum
„ perverſitatem compeſce: quia quanto morti vicinior efficeris, tanto fieri
„ ſollicitior, atque timidior debes. Et quidem pene ſententia in te fuerat ja-
„ culanda: ſed quia ſimplicitatem tuam cum ſenectute novimus, interim ta-
„ cemus.

XXXIII. Omnes omnino Pontifices à lectione librorum Gentilium Gregorius inhi-
a Reg. lib. 9. Epiſt. 48. Grat diſt. 86. c. 5. * pateremur b.bat. Quapropter DESIDERIO [a] Galliarum Epiſcopo, Pallium poſtulanti,
„ ſcribit, inquiens: Cùm multa nobis bona de veſtris fuiſſent ſtudiis nuntia-
„ ta, ita cordi noſtro eſt nata lætitia, ut negare ea, quæ ſibi fraternitas veſtra
„ concedenda popoſcit, minime valeremus *. Sed poſt hæc pervenit ad nos,
„ quod ſine verecundia memorare non poſſumus, fraternitatem tuam Gram-
„ maticam quibuſdam exponere. Quam rem ita moleſtè ſuſcepimus, ac ſumus
„ vehementius aſpernati, ut ea, quæ priùs dicta fuerunt, in gemitum & triſti-
„ tiam verteremus: quia in uno ſe ore cum Iovis laudibus, Chriſti laudes
„ non capiunt. Et quàm grave, nefandúmque ſit Epiſcopos canere, quod nec
* nam „ laïco religioſo conveniat, ipſe conſidera. Et quamvis * dilectiſſimus filius
„ noſter Candidus Presbyter poſtmodum veniens, hac de re ſubtiliter requi-
* inquiſitus „ ſitus * negaverit, atque vos conatus fuerit excuſare, de noſtro tamen adhuc
„ animo non receſſit: quia quantum execrabile eſt hoc de Sacerdote narrari,
„ tanto utrùmne ita ſit, diſtricta & veraci oportet ſatisfactione cognoſci. Unde
„ ſi poſt hoc evidenter hæc, quæ ad nos perlata ſunt, falſa eſſe claruerint,

[a] Deſiderius Viennenſis Epiſcopus, ad quem hic Gregorius, martyrium ſubiit 2. Kal. Iunias in agro Lugdunenſi.

neque vos nugis & ſæcularibus litteris ſtudere contigerit * ; & Deo noſtro “ Ann. Chri-
gratias agemus, qui cor veſtrum maculari blaſphemis nefandorum laudibus “ DC. IV.
non permiſit: & de concedendis, quæ poſcitis, ſecuri jam & ſine aliqua du- “ Martii XII.
bitatione tractabimus. “ * conſtiterit

Nihilominus NATALI Salonitano Epiſcopo ſcribit, dicens: Multis ab urbe XXXIV.
tua venientibus, Frater cariſſime, didici, paſtorali cura derelicta, ſolis te “ *Reg. lib. 2. Epiſt. 14. Ind. 10.*
conviviis occupatum. Quæ audita non crederem, niſi hæc actionum tuarum “
experimentis approbarem. Nam quia nequaquam lectioni ſtudeas, nequa- “
quam exhortationi invigiles, ſed ipſum quoque uſum Eccleſiaſtici ordinis “ *Grat. diſt. 44. c. 1.*
ignores, hoc eſt in teſtimonium, quòd eis, ſub quibus es poſitus, ſervare reve- “
rentiam neſcis. “

Sed cùm Natalis per inanem Philoſophiam, ſcriptis propriis ſe niteretur XXXV.
inculpabilem demonſtrare, mitiſſimus doctor Gregorius ita reſcripſit: In “ *Reg. lib. 2. Ep. 37.*
conviviorum defenſionem veſtra fraternitas Abrahæ convivium memorat, in “ *Gen. 18.*
quo, teſte ſacro eloquio, tres Angelos ſuſcepiſſe perhibetur. Sed hoc exemplo “
de convivio, neque nos Beatitudinem veſtram reprehendimus, ſi hanc ſuſci- “
pere Angelos in hoſpitalitatem cognoſcimus. Rurſum narrat tua fraternitas, “ *Gen. 27.*
Iſaac ſatiatum filio benedictionem dediſſe. Quæ utraque veteris Teſtamenti, “
quia ita ſunt geſta per hiſtoriam, ut tamen ſignarent aliquid per allegoriam; “
utinam valeamus ſic res geſtas legendo percurrere, ut poſſimus etiam geren- “
das prævidendo ſentire. *&c. uſque* Convivia autem quæ ex intentione im- “
pendendæ caritatis fiunt, rectè veſtra Sanctitas in ſuis epiſtolis laudat: ſed ta- “ *Grat. diſt. 44. c. 6.*
men ſciendum eſt, quia tunc veraciter ex caritate prodeunt, cum in eis nulla “
abſentium vita mordetur, nullus ex irriſione reprehenditur; & non in eis “
inanes ſæcularium negociorum fabulæ, ſed verba ſacræ lectionis audiuntur: “
cùm non plus, quàm neceſſe eſt, ſervitur corpori, ſed ſola ejus infirmitas “
reficitur, ut ad uſum exercendæ virtutis habeatur. Hæc itaque ſi vos in veſtris “
conviviis agitis, abſtinentium fateor magiſtri eſtis, *&c. uſque* valde delin- “
quimus. “

Neminem ſanè Pontificum à parœcia ſua ſaltem parumper abſque inevita- XXXVI.
bili prorſus neceſſitate diſcedere Gregorius permittebat: quos nimirum in *Reg. lib. 8. Epiſt. 16.*
cauſis mundialibus occupari vehementiſſimè prohibebat. Unde ROMANO De- *Grat. diſt. 88. c. 4.*
fenſori ſcribit, dicens: Perlatum eſt ad nos, Reverentiſſimum Fratrem no- “
ſtrum Baſilium Epiſcopum velut unum de laïcis in cauſis ſæcularibus occu- “
pari, & Prætoriis inutiliter deſervire. Quæ res, quoniam & ipſum vilem “
reddit, & reverentiam Sacerdotalem annihilat; ut experientia tua hoc præ- “
ceptum ſuſceperit, eum ita ad revertendum diſtricta executione compellat, “
quatenus ei illic, te inſiſtente, quinque diebus ſub quolibet excuſatione im- “
morari non liceat, ne ſi quolibet modo eum ibidem ampliùs moram habere “
permiſeris, cum ipſo apud nos graviter incipias eſſe culpabilis. “

Item ANTHEMIO Subdiacono: Pervenit ad nos, Pimenium Amal- “ XXXVII.
fitanæ civitatis Epiſcopum in Eccleſia ſua reſidere non eſſe contentum, “ *Reg. lib. 5. Epiſt. 23.*
ſed foras per loca diverſa vagari. Quod videntes alij, nec ipſi in caſtro ſe “
retinent, ſed ejus exemplum ſequentes, foris magis eligunt habitare. Et “
quia ſic agentes, ipſi potiùs ad ſuam hoſtes deprædationem invitant; idcirco “
hac tibi auctoritate præcipimus, ut ſupradicto Epiſcopo interminari non “
deſinas, quatenus hoc de cetero facere non præſumat, ſed in Eccleſia ſua, “
Sacerdotali more, reſideat. Quem ſi fortè non emendari poſt tuam inter- “
minationem cognoveris, in Monaſterio cum deputare, & nobis curabis “
modis omnibus indicare: ut quid facere debeas, noſtra iterum præceptio- “
ne cognoſcas. “

Non mirum ſi Gregorius ex miniſterio ſibi credito curabat vitia quorum- XXXVIII.
libet Præpoſitorum verbis ſalubribus increpare, qui lapſum propriæ amitæ
non dubitaverit ad inſtructionem populi poſteriorum memoriæ commendare,

Ann. Chr. DC. XV. Martij XII.

Matt. 22. Homil. 38. in Evang.

* fuerunt

Siquidem in Evangelica ſententia, qua dicitur: *Multi ſunt vocati, pauci verò electi*; volens multorum vocationem à paucorum electione formis exemplorum diſcernere, perhibet, dicens: Pater meus tres ſorores habuit, quæ cunctæ ſacræ virgines erant*: quarum una THARSILLA, alia GORDIANA, alia ÆMILIANA dicebatur. Uno omnes amore converſæ, uno eodémque tempore ſacratæ, ſub diſtrictione regulari degentes in domo propria, ſocialem vitam ducebant. Cúmque eſſent diutius in eadem converſatione, cœperunt quotidianis incrementis in amorem Conditoris ſui Tharſilla & Æmiliana ſuccreſcere: & cùm ſolo hîc eſſent corpore, quotidie animo ad æterna tranſire. At contrà Gordianæ animus cœpit ab amore caloris intimi per quotidiana decrementa tepeſcere, & pauliſper ad hujus ſæculi amorem redire. Crebrò autem Tharſilla dicere Æmilianæ ſorori ſuæ cum magno gemitu ſolebat: Video Gordianam ſororem noſtram de noſtra ſorte non eſſe. Perpendo enim, quia foras defluit, & cor, ad quod propoſuit, non cuſtodit. Quam curabant blanda quotidie redargutione corripere, atque à levitate morum ad gravitatem ſui habitus reformare. Quæ quidem reſumebat vultum ſubitò gravitatis inter verba correptionis: ſed cùm ejuſdem correptionis hora tranſiſſet, tranſibat protinus & ſuperducta gravitas honeſtatis, móxque ad levia verba redibat. Puellarum gaudebat ſocietate laïcarum: eique perſona valde onerosa erat, quæcumque huic mundo dedita non erat. *&c. uſque, pauci verò electi.*

Matt. 20.

XXXIX.

Reg. lib. 7. ep. 9 Ind. 1. Grat. 27. q. 1. c. 18.

Subditorum quoque negligentias Gregorius, & ſubtiliter inquirebat, & diſtrictiſſimis redargutionibus emendabat. Unde VITALIANO Epiſcopo Sypontino ſcribens: Si cuſtos, inquit, religioſi habitus fuiſſes, aut eſſe noſſes Epiſcopus, filiam glorioſæ memoriæ Tulliani magiſtri militiæ, te illic poſito, nec projectis religioſis veſtibus ad ſæcularem reverti habitum, nec ad nos licuiſſet perverſam epiſtolam deſtinare. Sed quia nimia deſidia, nimióque torpore* deprimeris, in tuo dedecore res ad præſens illicita impunè commiſſa eſt. Nam ſi, ut præfati ſumus, ſollicitus extitiſſes, priùs ad nos ultio mulieris praviſſimæ, quàm culpa debuit pervenire. Quia ergo tantum hebes, tantúmque es negligens ut niſi canonicam in te fueris coërcitionem expertus, in aliis diſciplinæ diſtrictionem neſcias cuſtodire; qualiter debeas eſſe ſollicitus, congruo tibi, ſi Domino placuerit, tempore demonſtrabimus.

* tepore

XL.

* diſtrictionem

Reg. lib. eod. ep. 10. Grat. 27. q. 1. c. 17.

Item SERGIO Defenſori: Si homo eſſes, aut diſcretionem* aliquam habuiſſes, ita regularis diſciplinæ debuiſti cuſtos exiſtere, ut ea, quæ illic illicitè committuntur, antè vindicta corrigeres, quàm ad nos eorum nuntius perveniret. Sed dum nimia te facit ſtultitia negligentem, non ſolùm de illis offendimur, ſed etiam ad ulciſcendam deſidiam tuam nihilominus provocamur.

XLI.

Reg. lib. 11. ep. 19. Grat. diſt. 84. cap. 2.

Item ANTHEMIO Subdiacono Campaniæ: Pervenit ad nos, Fratrem & Coepiſcopum noſtrum Paſchaſium ita deſidem, negligentémque in cunctis exiſtere, ut in nullo, quia eſt Epiſcopus agnoſcatur; adeo ut neque Eccleſia ipſius, neque Monaſteria, ſive filij Eccleſiæ, vel oppreſſi, vel pauperes ejus erga ſe dilectionis ſtudium ſentiant, nec aliquam ſupplicantibus ſibi iis, in quibus iuſtum eſt, opem defenſionis accommodet: & quod adhuc dici gravius eſt, conſilia ſapientium & recta ſuadentium nulla patiatur ratione ſuſcipere, *&c. uſque* conveniat Sacerdotem.

XLII.

Reg. lib. 11. ep. 55. Grat. diſt. 54. cap. 2.

Item eidem: Quoties illa de Fratribus Coepiſcopiſque noſtris audivimus, quæ & illos reprehenſibiles oſtendere, & nobis triſtitiam valeant generare, de eorum nos emendatione non mediocriter cogit neceſſitas cogitare. Quia ergo nuntiatum nobis eſt, Campaniæ Epiſcopos ita negligentes exiſtere, ut immemores honoris ſui, neque erga Eccleſias, neque erga filios ſuos paternæ vigilantiæ curam exhibeant, vel Monaſteriorum ſollicitu-

dinem gerant, ſeu in oppreſſorum pauperum ſe tuitionem impendant; ideo " Ann. Chr. DC. IV. Martij xii.
hac tibi auctoritate præcipimus, ut eis ad te convocatis, ex noſtro illos "
mandato diſtrictè commoneas, quatenus deſides ulterius eſſe non debeant, "
ſed Sacerdotalem ſe habere zelum, & ſollicitudinem opere doceant, *&c. uſque* "
diſtrictione ſentire. "

Item VICTORI Epiſcopo Panormitano poſt aliqua: Cujus, inquit, jam Reg. lib. 4. Epiſt. 4.
culpæ ſis intelligis: ut ego tam longè poſitus, quæ in civitate tua aguntur, "
agnoſcam, & tot curis occupatus, quæ fieri debeant, diſponam. "

Notandum ſanè, quia ſicut manifeſta crimina diſcretiſſimus Præſul Grego- XLIII.
rius, aut vix, aut numquam ſine vindicta laxabat: ita nimirum in rebus dubiis Reg. lib. 2.
numquam aliquando certam ſententiam proferebat. Quapropter ANDREÆ TA- Epiſt. 44.
rentino Epiſcopo ſcribit, dicens: Tribunal Iudicis æterni ſecurus aſpiciet, " Ind. 11.
quiſquis reatus ſui conſcius, dignâ eum modò pœnitentiâ placare contendit. " Grat. diſt. 35. c. 7.
Habuiſſe ſiquidem te concubinam manifeſta veritate comperimus, de qua "
etiam contraria eſt quibuſdam nata ſuſpicio. Sed quia in rebus ambiguis ab- "
ſolutum non debet eſſe judicium, hoc tuæ conſcientiæ eligimus eſſe com- "
mittendum. Qua de te ſi in ſacro Ordine conſtitutus, ejus te permixtione eſſe "
recolis maculatum, Sacerdotij honore depoſito, ad miniſtrandum nullo mo- "
do præſumas accedere: ſciturus in animæ tuæ periculum* miniſtrare, & Deo " * periculo
noſtro te ſine dubio reddere rationem, ſi hujus ſceleris conſcius, in eo quo es "
Ordine celans veritatem, permanere volueris.

Ob hoc ſollicitiſſimus Eccleſiæ Dei cuſtos Gregorius, uniuſcujuſque con- XLIV.
ſiliarios arguens, quantum in ſe erat, omnes omnino ſalvare certabat. Unde Reg. lib. 2. Epiſt. 35.
VENANTIO ex Monacho Patricio poſt aliqua ſcribens, ait: Scio quia cùm "
Epiſtola mea ſuſcipitur, protinus amici conveniunt, litterati clientes vocan- "
tur, & de cauſa vitæ, conſilium à fautoribus mortis quæritur: qui dum non "
te, ſed res tuas diligunt, nulla tibi, niſi quæ ad tempus placeant, loquuntur. "
Tales enim fuerunt, ſicut ipſe reminiſceris, dudum conſiliatij, qui te ad "
tanti facinus perduxerunt delicti. Et ut tibi aliquid ſæcularis auctoris loquar, "
cum amicis omnia tractanda ſunt, ſed prius de ipſis. Si verò in cauſa tua ho- "
minem conſiliarium quæris, conſiliarium rogo me ſuſcipe. Nullus tibi fidelior "
eſſe ad conſilium poteſt, quàm qui non tua, ſed te diligit. "

Item IOHANNI Conſtantinopolitano Epiſcopo poſt nonnulla: Ego beatiſſi- " Reg. lib. 2. Epiſt. 52.
mo viro domino Iohanni ſcripſeram: ſed credo, quia mihi familiaris ille "
veſter juvenculus reſcripſit, qui adhuc de Deo nihil didicit, *&c. uſque* habere "
non poterit. "

Item IANUARIO Caralitano Epiſcopo: Eos, inquit, quorum conſiliis " Reg. lib. 7. Ep. 1.
meſſem alterius exaraſti, & eradicare terminos minimè timuiſti, in duobus "
menſibus excommunicatos eſſe decernimus, ita ut ſi quid eis intra duorum "
menſium ſpatium humanitus evenerit, benedictione viatici non priventur. "
Deinceps autem ab eorum conſiliis cautus exiſte, teque ſollicite cuſtodi: ne, "
ſi eis in malo diſcipulus fueris, quibus magiſter in bono eſſe debuiſti, nec ſim- "
plicitati tuæ ulterius, nec ſenectuti parcamus.

Item CALLINICO Exarcho Italiæ, poſt nonnulla: Illud verò cognoſcite, "
quia me non modicè contriſtavit, quòd Major-domus, qui petitionem Epiſ- "
copi volentis à ſchiſmate reverti, ſuſcepit, eam ſe perdidiſſe profeſſus eſt, & "
poſtmodum ab adverſariis Eccleſiæ tenebatur. Quod ego non negligentia, "
ſed venalitate ejus factum arbitror, *&c. uſque* non eſſet terroris. "

Item SERENO Maſſilitano Epiſcopo poſt multa: Pervenit ad me, quòd " XLV. Reg. lib. 9. Ep. 9.
dilectio tua libenter malos homines in ſocietate, vel conſilio ſuo recipiat, "
adeo ut Presbyterum quemdam, qui poſtquam lapſus eſt, & in ſuæ adhuc "
dicitur iniquitatis pollutione verſari, familiarem habeat, *&c. uſque* animis non "
inducas. "

Pro unius culpa vindicari alium rectiſſimus judex Gregorius minimè XLVI.

Duci Campaniæ ſcribens ait: Illa
Ann. Chr. DC IV. Martij XII. „ permittebat. Ideóque GODISCALCO cautela laudabilis, in qua totum ra-
„ Præpoſitorum ſollicitudo vtilis, illa eſt Reſtringenda ergo ſub ratione poteſta-
„ tio agit, & furor ſibi nihil vindicat. quàm concitata ad tranquillitatem
Reg. lib. 8. ep. 11. „ eſt, nec quidquam agendum, priùs, iuſtum omne putat ira, quod ſe-
Grat. 11. q. 3. c. 67. „ mens redeat. Nam commotionis tempore magnitudinem tuam uſque ad hoc eſſe im-
„ cerit. Pervenit itaque ad nos, frangi januas Monaſterij ſancti Archan-
„ petu furoris impulſam, ut non ſolùm quod ibi inventum eſt, feceris. Inſuper
„ geli, verumetiam diripi exinde, Monaſterij diceris exarſiſſe, ut niſi oc-
„ autem ſe contra Abbatem ejuſdem latuiſſet, non leve diſcrimen incurriſſet:
„ cultans ſe iracundiæ tuæ tempore de domo, in qua ſe olim receperat, exire
„ denique, ut metu tuo perterritus, feciſſe forſitan videreris, fugam Mo-
„ hucuſque non audeat. Quod ne fruſtra quantum ad nos perlatum eſt, cri-
„ nachi ipſius, qui ad hoſtes abiit, ad ejus voluntate fugerit. Quod ſi ita eſt, con-
„ men impingis, aſſerens, quòd illius miramur. Nam ſi licitum putatis,
„ triſtamur, & valde ſapientiam veſtram huic poſſunt crimini ſubjacere, *&c. uſque*
„ ut aliorum culpa alij ſit nociva, multi
„ æſtimet applicandam?

XLVII. Libertatem uniuſcujuſque hominis Gregorius contra iudicum inſolentias
Lib. 8. Epiſt. 51. liberis nihilominus vocibus defendebat. Unde LEONTIO Exconſuli poſt ali-
„ qua ſcribens, ait: Si Libertinus in iſta cauſa cautionis culpabilis invenitur,
„ & de aliis cauſis, quid pro ſe alleget, neſcio: unum tamen hoc bene atque
„ conſtanter novi, quia etſi quam rebus publicis fraudem fecit, ſubſtantia ejus
„ cædi debuit, non libertas, *&c. uſque* & lingua deficiunt.

XLVIII. Cunctorum iudicum cupiditates, vel ſcelera Gregorius quaſi camo, fre-
nóque Pontificij ſui, validiſſimis auctoritatibus reſtringebat, & ſi quos dulci-
ter à pravitate corrigere non valebat, ſcriptorum ſuorum redargutionibus pu-
Reg. lib. 4. ep. 18. blicabat. Unde ROMANO Exarcho Italiæ reſidenti Ravennæ ſcribit, inquiens:
„ Apud excellentiam veſtram, pravorum audacia, correptionis debet aculeos
„ magis, quàm defenſionis invenire ſolatium. Nam ſatis grave eſt, ut con-
„ tingat illic habere pravam actionem refugium, unde diſciplinæ debet prodire
* decet prodire cenſuram „ cenſura *. Pervenit itaque ad nos, Specioſum quemdam Presbyterum, qui
„ cauſa poſcente in Monaſterio à Iohanne Fratre & Coëpiſcopo noſtro fuerat
„ deputatus, contra ſui Paſtoris exinde voluntatem exiiſſe, & Eccleſiaſticæ
„ conſtitutionis vigore deſpecto, antedicto Epiſcopo veſtra fretum tuitione re-
„ ſiſtere. Quod quia excellentiæ veſtræ ſine dubio pulſat invidiam, neceſſe eſt,
„ ut ab ejus vos, habita diſcretione, debeatis tuitione ſuſpendere: ne ſi no-
* fuerit „ minis veſtri occaſione Paſtori ſuo inobediens, vel contumax extiterit *, ad
„ tempus veſtros contra vos iudices defenſare, atque excellentiam veſtram hac
„ ex re cogatur offendere, & nos pariter de veſtra diſcordia contriſtari. Com-
„ perimus præterea (quod dici nefas eſt) quaſdam mulieres, quæ nunc uſque
* religioſi „ in religioſo atque Monachico habitu permanſerunt, ſacram * veſtem & ſuam
„ velaturam deponere, & conjugibus (quod ſine gravi dolore referre non poſ-
„ ſumus) ſociari. Sed hoc quidem, ut dicere, vel attentare præſumant, favo-
„ ris veſtri patrocinio fulciri dicuntur. Quod nos credere perverſitatis ipſius
„ acerbitas non permittit. Petimus ergo ut in tanto vos peccato miſcere nulla-
„ tenus debeatis. Nam hujuſmodi iniquitatem impunitam propter Deum nullo
„ modo patimur remanere. Unde iterum quæſumus, ut excellentia veſtra in
„ talium ſe cauſarum defenſione non miſceat: ne & Deus ſuam defendat in-
„ juriam, & inter nos aliorum pariat culpa diſcordiam.

Reg. lib. 1. ep. 33. „ Item VENANTIO ex Monacho Patricio. Multi hominum ſtulti puta-
„ verunt, quòd ſi ad ordinem Epiſcopatûs eveherer, te alloqui ac per Epiſto-
„ las frequentare recuſarem. Sed non ita eſt: quia ipſa jam loci mei neceſſitate
„ compellor, ut tacere non debeam. Et poſt pauca: Hac igitur conſidera-
„ tione compulſus, velis an nolis locuturus ſum, quia omni virtute, aut te

cupio

cupio ſalvari, aut de tua morte me eripi. In quo enim habitu fueris, recolis : “ Ann. Chr. DC. IV. Martij XII.
& ſupernæ diſtrictionis animadverſione poſtpoſita, ad quid ſis delapſus, “
agnoſcis, *&c. uſque*, te videt & tolerat. Cúmque Venantius in eadem apoſta- “
ſia permanens, obortis quibuſdam ſimultatibus; oblationes ſuas à Iohanne,
Syracuſano Epiſcopo execratas cognoſceret; contra Epiſcopum hoſtili more
commotus eſt, cúmque non timuit Gregorio accuſare. Cui ipſe reſcribit, di- *Reg. lib.* 5. *Epiſt.* 42.
cens : Multùm nos ea, quam direxiſtis, jam contriſtatos invenit epiſtola, “
quòd inter vos & Iohannem Fratrem & Coëpiſcopum noſtrum, de quorum “
deſiderabamus gaudere concordia, ſcandalum prodiiſſe cognovimus. Quævis “
enim cauſa fuiſſet, non uſque ad hoc debuit furor erumpere, ùt armati ho- “
mines veſtri, ſicut audivimus, in Epiſcopum irruerent, & diverſa hoſtili more “
mala committerent, atque vos hæc res à paterna interim caritate divideret, “
&c. uſque, etiam ipſe perageret, &c. Verùm Venantius cum Epiſcopo in con-
cordiam rediens, cùm per undecim annos à Gregorio multiplicibus litteris ex-
hortatus redire ad Monachicum propoſitum detrectaret, in graviſſimam ægri-
tudinem cecidit. Quod à Iohanne Syracuſano Epiſcopo Gregorius audiens, *Reg. lib.* 9. *Epiſt.* 31.
reſcripſit, dicens : Fraternitatis veſtræ ſcripta ſuſcepi, quæ mihi de dulciſſimi “
filii mei domni Venantii ægritudine loquebantur, & cuncta circa * eum, “ * erga
qualiter acta ſunt, enarrabant. Sed uno tempore auditis, & illum deſperare, “
ac graviter ægrotare, & in rebus orphanorum filiorum ſcilicet ejus homines “
iniquos inſiſtere, vix ſe in corde meo dolor capere poterat. Sed in hoc fuit “
ſolatium, quòd lacrymæ mihi per gemitus erumpebant. Veſtra igitur ſancti- “
tas primam, quam decet, curam negligere non debet, ut de anima ejus co- “
gitare debeat, exhortando, rogando, Dei terribile judicium proponendo, “
ineffabilem ejus miſericordiam promittendo, ut ad habitum ſuum redire, vel “
in extremis debeat; ne ei reatus tantæ culpæ in æterno judicio obſiſtat. “

Si quos tamen judicum à ſuis pravitatibus inconvertibiles Gregorius ad-
vertebat, eos ſcriptis propriis penes principes denotabat. Unde CONSTANTIÆ *Reg. lib.* 4. *Ep.* 31.
Auguſtæ queritur dicens : Dum in Sardinia inſula multos eſſe Gentiles * co- “ * gentilium
gnoviſſem, eóſque adhuc pravæ gentilitatis more * idolorum ſacrificiis de- “ * errore
ſervire, & ejuſdem inſulæ Sacerdotes ad prædicandum Redemptorem no- “
ſtrum torpentes exiſtere; unum illuc ex Italiæ Epiſcopis miſi, qui multos “ *Grat.* 12. *c.* 2. *cap.* 8.
Gentilium ad fidem, Domino cooperante convertit *. Sed quidam rem mihi “ * perduxit
ſacrilegam nunciavit, quia hi, qui in ea idolis immolant, judici præmium per- “
ſolvunt, ut hoc eis facere liceat. Quorum dum quidam baptizati eſſent, “
etiam immolare idolis deſiviſſent, adhuc ab eodem inſulæ judice, etiam poſt “
baptiſmum, præmium illud exigitur, quod dare priùs pro idolorum immo- “
latione conſueverant, *&c. uſque* culpa multaret. “

Hinc eſt, quòd hujus Gregorii tempore tot Sacerdotes & laici per diver- XLIX.
ſas regiones miraculis coruſcaſſe Dialogo teſte probantur, quot numquam ſub *Dial. lib.* 4.
poſterioribus Pontificibus inveniri poſtea potuerunt. Tantis igitur Eccleſiæ
Dei felicitatibus hoſtis humani generis invidens, nonnullos Pontificum ſimúl-
que *ſæcularium judicum*, ad ejus invidiam conflagravit. Super quorum af-
flictione IOHANNI Ravennati Epiſcopo inter cetera queritur, dicens : Pec- “ *Reg. lib.* 2. *Epiſt.* 32.
catis meis hoc reputo, quia iſte, qui nunc intereſt, haud dubium quin Ro- “
manus Exarchus, & pugnare contra inimicos noſtros diſſimulat, & nos fa- “
cere pacem vetat: quamvis jam modò, etiamſi velit, facere omnino “
non poſſumus; quia Arnulfus exercitum Autarith & Nordulfi habens, “
eorum ſibi dari precaria deſiderat, ut vobiſcum loqui aliquid de pace di- “
gnetur. “

Item Sebaſtiano Epiſcopo Sirmienſi poſt aliqua : Quæ ſanctiſſime frater, “ *Reg. lib.* 4. *Ep.* 15.
de amici veſtri domni Romani perſona in hac terra patimur, loqui minime “
valemus: breviter tamen dico, quia ejus in nos malitia gladios Langobar- “
dorum vicit, ita ut benigniores videantur hoſtes, qui nos interimunt; quàm “

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. „ reipublicæ judices, qui nos malitia ſua rapinis atque fallaciis in cogitatione
„ conſumunt. Et uno tempore curam Epiſcoporum, atque Clericorum, Mo-
„ naſteriorum quoque, & populi gerere, contra hoſtium inſidias ſollicitum
„ vigilare, contra ducum fallacias, atque malitias ſuſpectum ſemper exiſtere:
„ cujus laboris, cujus doloris ſit *, veſtra fraternitas tanto veriùs penſat,
„ quanto me, qui hæc patior, puriùs amat.

* ſim

„ Item ANASTASIO Patriarchæ poſt multa: Quæ mala à barbaro-
„ rum gladiis, quæ à perverſitate judicum patimur, beatitudini veſtræ nar-
„ rare refugio, ne ejus gemitum augeam, quem minuere conſolando de-
„ bueram.

Reg. lib. 8. ep. 45. „ Item PALLADIO Presbytero de monte Sina poſt plurima: Peto, ut pro
„ me orare debeas, quatenus omnipotens Deus, & à malis me ſpiritibus,
„ & à perverſis hominibus cuſtodire dignetur: quia in hac vitæ meæ peregrina-
„ tione mala me ſimul, & multa circumdant, ita ut cum Pſalmiſta jure dicam:
„ *In me tranſierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbaverunt me. Circumdederunt me ſicut aqua tota die, circumdederunt me ſimul.*

Pſ. 87.

L. Reg. lib. 2. ep. 61. Porro MAURICIO tunc avariſſimo ſimulque rapaciſſimo Principi, ſug-
geſtionibus inimicorum ſuorum funeſtiſſimam legem ferenti, ut nulli militum,
qui videlicet in manu ſignatus fuiſſet, liceret converti, inter cetera ſic reſpon-
„ dit: Ad hoc poteſtas ſuper omnes homines, pietati dominorum meorum
„ cælitus data eſt, ut qui bona appetunt adjuventur, ut cælorum via largiùs
„ pateat, ut terreſtre regnum cæleſti regno famuletur. Et ecce aperta voce di-
„ citur, ut ei, qui ſemel in terrena militia ſignatus fuerit, niſi aut expleta mi-
„ litia, aut pro debilitate corporis repulſus, Domino noſtro IESU-CHRISTO
„ militare non liceat. At hæc ecce per me, ſervum ultimum ſuum & veſtrum
„ reſpondebit Chriſtus dicens: Ego te de Notario Comitem excubitorum, de
„ Comite excubitorum Cæſarem, de Cæſare Imperatorem, nec ſolum hoc,
„ ſed etiam patrem Imperatorum feci. Sacerdotes meos tuæ manui commiſi:
„ & tu à meo ſervitio milites tuos ſubtrahis? Reſponde, rogo, piiſſime Do-
„ mine, ſervo tuo, quid venienti, & hæc dicenti reſponſurus es in judicio Do-
„ mino tuo? Et poſt pauca: Requirat ergo * Dominus meus, quis prior Im-
„ perator talem legem dederit, & ſubtiliùs æſtimet, ſi dari debuerit.

* rogo

Reg. lib. 2. ep. 65. „ Item THEODORO Medico, poſt aliqua: Peccatis, inquit, meis facien-
„ tibus, ex quorum ſuggeſtione, vel conſilio, neſcio an veſtro, tranſacto
„ anno, talem in Republica ſua legem protulit Imperator, ut nullus, qui
„ actionem publicam egit, nullus, qui officio, vel manu ſignatus, vel inter
„ milites habitus eſt, ei in Monaſterio converti liceat, niſi fortè militia ejus
„ fuerit expleta. Quam legem primùm, ſicut hi dicunt, qui leges veteres no-
„ verunt, Iulianus protulit, de quo ſcimus omnes, quantum à Deo averſus
„ fuerit.

LI. Confortabat inſaniam judicum, ſive fovebat Iohannes, tunc ex Monacho
Regiæ urbis Antiſtes, qui eo tempore, quo Gregorius à Pelagio Præſule deſti-
natus Apocriſiarius penes Conſtantinopolim morabatur, fugere ſe ſummum
Sacerdotium quaſi humiliter finxit: ſed eo ſuſcepto uſque adeo in ſuperbiam
doloſæ mentis excrevit, ut cauſa alia occaſionem quærens, Synodum face-
rer, in qua ſe Univerſalem appellare conatus eſt. Quod mox Papa Pelagius,
ut agnovit, directis epiſtolis ex auctoritate ſancti Petri Apoſtoli, ejuſdem Sy-
nodi acta caſſavit. Diaconum verò, qui juxta morem pro reſponſis Eccle-
ſiaſticis faciendis Imperatoribus adhærebat, cum eo Miſſarum ſollemnia cele-
brare prohibuit. Cujus ſententiam beatus quoque Gregorius ſequens, præ-
dictum Iohannem ſæpe commonitum acquieſcere differentem, ſententia pari
multaverat, omnibúſque Pontificibus ſub interminatione proprij honoris man-
daverat, ne umquam Univerſalis profanum vocabulum aut ſcriberent, aut
ſcriptum ſuſciperent, aut ubi fuiſſet ſcriptum, ſubſcriberent. Quapropter

Iohannes multis fallaciis ad ſuam hypocriſim conſenſum avariſſimi Imperatoris redimens, obtinuit, ut Imperator Gregorio ſcriberet, quòd ſibi pacificus extitiſſet. Quapropter ipſe Imperatrici CONSTANTIÆ inter aliqua ſcribit dicens: Sabiniano Diacono Reſponſali meo ſcribente cognovi, in cauſis beati Petri Apoſtolorum Principis contra quoſdam ſuperbè humiles, fictè blandos, quanta ſe juſtitia, veſtra ſerenitas impendat. Unde adhuc peto, ut nullius prævalere contra veritatem hypocriſim permittatis: quia ſunt quidam qui juxta egregii Prædicatoris vocem, per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium: qui veſte quidem deſpecti ſunt, ſed corde tument: & quaſi in hoc mundo cuncta deſpiciunt, ſed tamen ea, quæ mundi ſunt, cuncta ſimul adipiſci quærunt. Qui indignos ſe omnibus hominibus fatentur, ſed privatis vocabulis contenti eſſe non poſſunt: quia illud appetunt, unde omnibus digniores eſſe videantur. Et poſt pauca:

Ann. Chr. D c. Iv. *Martij* xiv.
Reg. lib. 4. *Epiſt.* 34.
Rom. 16.

LII. Præterea indico, quia piiſſimi Domini ſcripta ſuſcepi, ut cum fratre & conſacerdote meo Iohanne debeam eſſe pacificus. Et quidem ſic religioſum dominum decuit, ut Sacerdoti* iſta præciperet. Sed cùm ſe nova præſumptione atque ſuperbia idem frater meus Univerſalem Epiſcopum appellet, ita ut ſanctæ memoriæ deceſſoris mei tempore aſcribi ſe in Synodo tali hoc ſuperbo vocabulo faceret; quamvis cuncta illius Synodi, Sede Apoſtolica contradicente, ſoluta ſint, triſte mihi aliquid ſereniſſimus dominus innuit*, quòd non eum corripuit qui ſuperbit, ſed me potius ab intentione mea declinare voluit: qui in hac cauſa, Evangeliorum & Canonum ſtatuta, humilitatis atque rectitudinis veritatem defendo, *&c. uſque* dicere nil præſumunt.

* ſacerdotibus
* innotuit

LIII. Avariſſimo quoque Principi Gregorius voce libera contradicit, poſt aliqua ſcribens: Ecce claves regni cæleſtis, haud dubium eſt, quin Petrus accepit: poteſtas ei ligandi atque ſolvendi tribuitur: cura ei totius Eccleſiæ, & principatus committitur, & tamen Univerſalis Apoſtolus non vocatur: & vir ſanctiſſimus Conſacerdos meus Iohannes vocari Univerſalis Epiſcopus conatur. Exclamare compellor, ac dicere: O tempora, ô mores, *&c. uſque* ſubtilius indicavi.

Reg. lib. 4. *Ep.* 31. *c.* 76.
Matt. 16.
Io. 20. & 21.

LIV. Item IOHANNI Epiſcopo Conſtantinopolitano: Eo tempore, quo fraternitas veſtra in Sacerdotalem honorem provecta eſt, quantam Eccleſiarum pacem atque concordiam invenerit, recolit: ſed quo auſu, quóve tumore, neſcio, novum ſibi conata eſt nomen arripere, unde omnium Fratrum corda potuiſſent ad ſcandalum pervenire, *&c. uſque*, judicia ſuperna vigilabunt. Item eidem in alia epiſtola poſt multa: Sed etiam nunc dico: aut eaſdem perſonas, videlicet Iohannem Chalcedonenſem & Athanaſium Iſauriæ Presbyteros, in ſuis ordinibus ſuſcipe, eíſque quietem præbe: aut ſi hoc fortaſſe nolueris, omni altercatione poſtpoſita, de eorum cauſa ſtatuta majorum, aut Canonum terminos cuſtodi. Si verò neutrum feceris, nos quidem rixam inferre nolumus, ſed tamen venientem à vobis non devitamus. Quid autem de Epiſcopis, qui verberibus timeri volunt, Canones dicant, bene fraternitas veſtra novit. Paſtores etenim facti ſumus non percuſſores. Et egregius Prædicator dicit: *Argue, obſecra, increpa, cum omni patientia, & doctrina.* Nova verò, atque inaudita eſt iſta prædicatio, quæ verberibus exigit fidem.

Reg. lib. 4. *Ep.* 38.
Lib. 1. *Ep.* 52. *Indict.* 11.
2. *Tim.* 4.

LV. Item SABINIANO Diacono Conſtantinopolitano: De cauſa fratris noſtri, viri reverendiſſimi Iohannis Epiſcopi Conſtantinopolitani, duas epiſtolas facere nolui; ſed una breviter facta eſt, quæ utrumque habere videtur admiſtum, id eſt & rectitudinem, & blandimentum. Tua itaque dilectio eam epiſtolam, quam nunc direxi, propter voluntatem Imperatoris ei dare ſtudeat. Nam de ſubſequenti* talis alia tranſmittetur, de qua ejus ſuperbia non lætetur. Ad hoc enim uſque pervenit, ut ſub occaſione Presbyteri Iohannis geſta huc tranſmitteret, in quibus ſe pæne per* omnem verſum Oecumenicum

Reg. lib. 4. *Epiſt.* 39.
* ſubſequentibus
* in

Act. SS. Ord. S. B. Sæculum I. LII ij

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. „ reipublicæ judices, qui nos malitia ſua rapinis atque fallaciis in cogitatione
„ conſumunt. Et uno tempore curam Epiſcoporum, atque Clericorum, Mo-
„ naſteriorum quoque, & populi gerere, contra hoſtium inſidias ſollicitum
„ vigilare, contra ducum fallacias, atque malitias ſuſpectum ſemper exiſtere:
* ſint „ cujus laboris, cujus doloris ſit *, veſtra fraternitas tanto veriùs penſat,
„ quanto me, qui hæc patior, puriùs amat.

„ Item Anastasio Patriarchæ poſt multa: Quæ mala à barbaro-
„ rum gladiis, quæ à perverſitate judicum patimur, beatitudini veſtræ nar-
„ rare refugio, ne ejus gemitum augeam, quem minuere conſolando de-
„ bueram.

Reg. lib. 8. ep. 45. „ Item Palladio Presbytero de monte Sina poſt plurima: Peto, ut pro
„ me orare debeas, quatenus omnipotens Deus, & à malis me ſpiritibus,
& à perverſis hominibus cuſtodire dignetur: quia in hac vitæ meæ peregrina-
tione mala me ſimul, & multa circumdant, ita ut cum Pſalmiſta jure dicam:
Pſ. 87. *In me tranſierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbaverunt me. Circumdederunt me ſicut
aqua tota die, circumdederunt me ſimul.*

L. Reg. lib. 2. ep. 61. Porro Maurtcio tunc avariſſimo ſimúlque rapaciſſimo Principi, ſug-
geſtionibus inimicorum ſuorum funcſtiſſimam legem ferenti, ut nulli militum,
qui videlicet in manu ſignatus fuiſſet, liceret converti, inter cetera ſic reſpon-
„ dit: Ad hoc poteſtas ſuper omnes homines, pietati dominorum meorum
„ cælitus data eſt, ut qui bona appetunt adjuventur, ut cælorum via largiùs
„ pateat, ut terreſtre regnum cæleſti regno famuletur. Et ecce aperta voce di-
„ citur, ut ei, qui ſemel in terrena militia ſignatus fuerit, niſi aut expleta mi-
„ litia, aut pro debilitate corporis repulſus, Domino noſtro Iesu-Christo
„ militare non liceat. At hæc ecce per me, ſervum ultimum ſuum & veſtrum
„ reſpondebit Chriſtus dicens: Ego te de Notario Comitem excubitorum, de
„ Comite excubitorum Cæſarem, de Cæſare Imperatorem, nec ſolum hoc,
„ ſed etiam patrem Imperatorum feci. Sacerdotes meos tuæ manui commiſi:
„ & tu à meo ſervitio milites tuos ſubtrahis? Reſponde, rogo, piiſſime Do-
„ mine, ſervo tuo, quid venienti, & hæc dicenti reſponſurus es in judicio Do-
* rogo „ mino tuo? Et poſt pauca: Requirat ergo * Dominus meus, quis prior Im-
„ perator talem legem dederit, & ſubtiliùs æſtimet, ſi dari debuerit.

Reg. lib. 2. ep. 65. „ Item Theodoro Medico, poſt aliqua: Peccatis, inquit, meis facien-
„ tibus, ex quorum ſuggeſtione, vel conſilio, neſcio an veſtro, tranſacto
„ anno, talem in Republica ſua legem protulit Imperator, ut nullus, qui
„ actionem publicam egit, nullus, qui officio, vel manu ſignatus, vel inter
„ milites habitus eſt, ei in Monaſterio converti liceat, niſi fortè militia ejus
„ fuerit expleta. Quam legem primùm, ſicut hi dicunt, qui leges veteres no-
„ verunt, Iulianus protulit, de quo ſcimus omnes, quantum à Deo averſus
„ fuerit.

LI. Confortabat inſaniam judicum, ſive fovebat Iohannes, tunc ex Monacho Regiæ urbis Antiſtes, qui eo tempore, quo Gregorius à Pelagio Præſule deſtinatus Apocriſiarius penes Conſtantinopolim morabatur, fugere ſe ſummum Sacerdotium quaſi humiliter finxit: ſed eo ſuſcepto uſque adeo in ſuperbiam doloſæ mentis excrevit, ut causa alia occaſionem quærens, Synodum faceret, in qua ſe Univerſalem appellare conatus eſt. Quod mox Papa Pelagius, ut agnovit, directis epiſtolis ex auctoritate ſancti Petri Apoſtoli, ejuſdem Synodi acta caſſavit. Diaconum verò, qui juxta morem pro reſponſis Eccleſiaſticis faciendis Imperatoribus adhærebat, cum eo Miſſarum ſollemnia celebrare prohibuit. Cujus ſententiam beatus quoque Gregorius ſequens, prædictum Iohannem ſæpe commonitum acquieſcere differentem, ſententia pari multaverat, omnibúſque Pontificibus ſub interminatione proprij honoris mandaverat, ne umquam Univerſalis profanum vocabulum aut ſcriberent, aut ſcriptum ſuſciperent, aut ubi fuiſſet ſcriptum, ſubſcriberent. Quapropter

Iohannes multis fallaciis ad ſuam hypocriſim conſenſum avariſſimi Imperato- Ann. Chr. D C. IV. Martij xiid
ris redimens, obtinuit, ut Imperator Gregorio ſcriberet, quòd ſibi pacificus
extitiſſet. Quapropter ipſe Imperatrici CONSTANTIÆ inter aliqua ſcribit di-
cens: Sabiniano Diacono Reſponſali meo ſcribente cognovi, in cauſis beati " *Reg. lib.* 4. *Epiſt.* 34.
Petri Apoſtolorum Principis contra quoſdam ſuperbè humiles, fictè blan- "
dos, quanta ſe juſtitia, veſtra ſerenitas impendat. Unde adhuc peto, ut "
nullius prævalere contra veritatem hypocriſim permittatis: quia ſunt quidam "
qui juxta egregii Prædicatoris vocem, per dulces ſermones & benedictiones " *Rom.* 16.
ſeducunt corda innocentium: qui veſte quidem deſpecti ſunt, ſed corde "
tument: & quaſi in hoc mundo cuncta deſpiciunt, ſed tamen ea, quæ mundi "
ſunt, cuncta ſimul adipiſci quærunt. Qui indignos ſe omnibus hominibus fa- "
tentur, ſed privatis vocabulis contenri eſſe non poſſunt: quia illud appetunt, "
unde omnibus digniores eſſe videantur. Et poſt pauca: "

Præterea indico, quia piiſſimi Domini ſcripta ſuſcepi, ut cum fratre & con- " LII.
ſacerdote meo Iohanne debeam eſſe pacificus. Et quidem ſic religioſum do- "
minum decuit, ur Sacerdoti * iſta præciperet. Sed cùm ſe nova præſumptione " * ſacerdotibus
atque ſuperbia idem frater meus Univerſalem Epiſcopum appellet, ita ut "
ſanctæ memoriæ deceſſoris mei tempore aſcribi ſe in Synodo tali hoc ſuperbo "
vocabulo faceret; quamvis cuncta illius Synodi, Sede Apoſtolica conrradi- "
cente, ſoluta ſint, triſte mihi aliquid ſereniſſimus dominus innuit*, quòd " * innotuit
non eum corripuit qui ſuperbit, ſed me potius ab intentione mea declinare "
voluit: qui in hac cauſa, Evangeliorum & Canonum ſtatuta, humilitatis "
atque rectitudinis veritatem defendo, *&c. uſque* dicere nil præſumunt. "

Avariſſimo quoque Principi Gregorius voce libera contradicit, poſt aliqua LIII.
ſcribens: Ecce claves regni cæleſtis, haud dubium eſt, quin Petrus accepit: " *Reg. lib.* 4. *Ep.* 32. *c.* 76.
poteſtas ei ligandi atque ſolvendi tribuitur: cura ei totius Eccleſiæ, & prin- " *Matt.* 16.
cipatus committitur, & tamen Univerſalis Apoſtolus non vocatur: & vir " *Io.* 20. & 21.
ſanctiſſimus Conſacerdos meus Iohannes vocari Univerſalis Epiſcopus cona- "
tur. Exclamare compellor, ac dicere: O tempora, ô mores, *&c. uſque* ſub- "
tilius indicavi. "

Item IOHANNI Epiſcopo Conſtantinopolitano: Eo tempore, quo frater- " LIV.
nitas veſtra in Sacerdotalem honorem provecta eſt, quantam Eccleſiarum " *Reg. lib.* 4. *Ep.* 38.
pacem atque concordiam invenerit, recolit: ſed quo auſu, quóve tumore, "
neſcio, novum ſibi conata eſt nomen arripere, unde omnium Fratrum corda "
potuiſſent ad ſcandalum pervenire, *&c. uſque*, judicia ſuperna vigilabunt. " *Lib.* 1. *Ep.* 51.
Item eidem in alia epiſtola poſt multa: Sed etiam nunc dico: aut eaſdem " *Indict.* 11.
perſonas, videlicet Iohannem Chalcedonenſem & Athanaſium Iſauriæ Pres- "
byteros, in ſuis ordinibus ſuſcipe, eíſque quietem præbe; aut ſi hoc fortaſſe "
nolueris, omni altercatione poſtpoſita, de eorum cauſa ſtatuta majorum, "
aut Canonum terminos cuſtodi. Si verò neutrum feceris, nos quidem ri- "
xam inferre nolumus, ſed tamen venientem à vobis non devitamus. Quid "
autem de Epiſcopis, qui verberibus timeri volunt, Canones dicant, bene "
fraternitas veſtra novit. Paſtores etenim facti ſumus non percuſſores. Et " 2. *Tim.* 4.
egregius Prædicator dicit: *Argue, obſecra, increpa, cum omni patientia, &* "
doctrina. Nova verò, atque inaudita eſt iſta prædicatio, quæ verberibus exigit "
fidem. "

Item SABINIANO Diacono Conſtantinopolitano: De cauſa fratris noſtri, " LV.
viri reverendiſſimi Iohannis Epiſcopi Conſtantinopolitani, duas epiſtolas " *Reg. lib* 4. *Epiſt.* 19.
facere nolui; ſed una breviter facta eſt, quæ utrumque habere videtur "
admiſtum, id eſt & rectitudinem, & blandimentum. Tua itaque dilectio eam "
epiſtolam, quam nunc direxi, propter voluntatem Imperatoris ei dare ſtudeat. "
Nam de ſubſequenti * talis alia tranſmittetur, de qua ejus ſuperbia non " * ſubſequentibus
lætetur. Ad hoc enim uſque pervenit, ut ſub occaſione Presbyteri Iohannis "
geſta huc tranſmitteret, in quibus ſe pæne per * omnem verſum Oecumenicum " * in

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. „ Patriarcham nominaret. Sed ſpero in omnipotentem Deum, quia hypocri-
„ ſim illius ſuperna majeſtas diſſolvet, *&c. uſque* procedere præſumas.

LVI. At verò Iohannes novæ præſumptionis inventor, ubi Mauricium Deo adverſum, Gregorio cum ſuis complicibus fecit infenſum; cernens Conſtantinam Imperatricem, totis conatibus Romanæ Eccleſiæ ſervanda Privilegia ſuadere; quantis valuit artibus inciravit, ut propter eam, quam in honorem ſancti Pauli Apoſtoli in palatio ædificabat Eccleſiam, à Gregorio caput ejuſdem Apoſtoli, aut aliud quid de ipſius corpore ſibi dirigi poſtularet. Quam calliditatem bea-
Reg. lib. 1. Ep. 30. c. 30. „ tiſſimus Papa cognoſcens, Imperatricis animo taliter ſatisfecit. Dum illa
„ mihi deſiderarem imperari, de quibus facillimam obedientiam exhibens,
„ veſtram erga me gratiam potuiſſem amplius provocare; major me mæſtitia*
* triſtitia „ tenuit, quòd illa præcipitis, quæ facere nec poſſum nec audeo. Nam cor-
„ pora ſanctorum Petri & Pauli Apoſtolorum tantis in Eccleſiis ſuis coruſ-
„ cant miraculis atque terroribus, ut neque ad orandum ſine magno illuc ti-
„ more poſſit accedi. Denique dum beatæ recordationis deceſſor meus, quia
„ argentum, quod ſupta ſacratiſſimum corpus beati Petri Apoſtoli erat, longè
„ tamen ab eodem corpore fere quindecim pedum ſpatio, mutare voluit, ſi-
„ gnum ei non parvi terroris apparuit. Sed & ego aliquid ſimiliter ad ſacra-
„ tiſſimi corpus ſancti Pauli Apoſtoli meliorare volui: & quia neceſſe erat ut
„ juxta ſepulcrum ejuſmodi effodi altiùs debuiſſet, præpoſitus loci illius oſſa
„ aliqua, non quidem eidem ſepulcro conjuncta, reperit: quæ quoniam levare
„ præſumpſit, atque in alium locum tranſponere, apparentibus quibuſdam
„ triſtibus ſignis ſubita morte defunctus eſt. Præter hæc autem ſanctæ memo-
„ riæ deceſſor meus idem ad corpus ſancti Laurentij Martyris quædam me-
„ liorare deſiderans, dum neſcitur ubi corpus eſſet venerabile collocatum, eſ-
„ foditur exquirendo: & ſubitò ſepulcrum ipſius ignoranter apertum eſt: &
„ hi, qui præſentes erant, atque laborabant, Monachi & Manſionarij, qui
„ corpus ejuſdem Martyris viderunt (quod quidem minimè tangere præſump-
„ ſerunt) omnes intra decem dies defuncti ſunt, ita ut nullus vitæ ſupereſſe
„ potuiſſet, qui ſanctum & juſtum corpus illius viderat. Cognoſcat autem
„ tranquilliſſima domina, quia Romanis conſuetudo non eſt, quando Sancto-
„ rum Reliquias dant, ut quidquam tangere præſumant de corpore, ſed tan-
„ tummodo in pyxide brandeum mittitur, atque ad ſacratiſſima ſanctorum
„ corpora ponitur: quod levatum in Eccleſia, quæ eſt dedicanda, debita cum
„ veneratione reconditur: & tantæ per hoc ibidem virtutes fiunt, acſi illic
„ ſpecialiter eorum corpora deferantur. Unde contigit, ut beatæ recordatio-
NOTA. „ nis Leonis Papæ tempore, ſicut à majoribus traditur, dum quidam Græci
„ de talibus Reliquiis dubitarent, prædictus Pontifex hoc ipſum brandeum al-
* valladis „ latis * forficibus incidit, & ex ipſa inciſione ſanguis effluxit. In Romanis nam-
„ que, vel totius Occidentis partibus omnino intolerabile eſt, atque ſacrile-
„ gum, ſi Sanctorum corpora tangere quiſquam fortaſſe voluerit. Quod ſi præ-
„ ſumpſerit, certum eſt, quia hæc temeritas impunita nullo modo remanebit.
„ Pro qua re de Græcorum conſuetudine, qui oſſa levare Sanctorum ſe aſſe-
„ runt, vehementer miramur, & vix credimus. Nam quidam Græci Monachi
„ huc ante biennium venientes, nocturno ſilentio juxta Eccleſiam ſancti Pauli
„ corpora mortuorum in campo jacentia effodiebant, atque eorum oſſa re-
„ condebant, ſervantes ſibi, dum recederent. Qui cùm tenti, & cur hoc fa-
„ cerent, diligenter fuiſſent diſcuſſi, confeſſi ſunt, quòd illa oſſa ad Græciam
„ eſſent, tamquam Sanctorum Reliquias, portaturi. Ex quorum exemplo, ſi-
„ cut prædictum eſt, major nobis dubietas nata eſt, utrum verum ſit, quod
„ levari veraciter oſſa Sanctorum dicuntur. De corporibus verò Beatorum
„ Apoſtolorum quid ego dicturus ſum? Dum conſtet, quia eo tempore, quo
„ paſſi ſunt, ex Oriente Fdeles venerunt, qui eorum corpora ſicut civium
„ ſuorum repeterent, quæ ducta uſque ad ſecundum urbis miliarum, in loco,

qui dicitur Catacumbas, collocata ſunt. Sed dum ea exinde levare omnis “ Ann. Chr.
eorum multitudo conveniens niteretur, ita eos vis tonitrui atque fulguris “ DC. IV.
terruit, ac diſperſit, ut talia denuo nullatenus tentare præſumerent. Tunc “ Martij XII.
exeuntes Romani eorum corpora, qui hoc ex Domini pietate metuerunt, le- “
vaverunt, & in locis, quibus nunc ſunt condita, poſuerunt, *&c. uſque* exeat, “
non obtinetur. “

In quibus Gregorii veracibus utique verbis apparet, quia uſque ad illa tem- LVII.
pora pro Reliquiis brandeum Romanus Pontifex conferebat: cùm poſteriori Nota.
tempore de veſtibus, quæ ſub altari ſancti Iohannis in Baſilica Conſtantiniana
ſervantur, particulæ cœperint pro ſacris Reliquiis petentibus dari.

Quæ quidem veſtes uſque hactenus tantis miraculis coruſcare probantur, ut LVIII.
ſiccitatis tempore foras excuſſæ pluviam conferant: inundationis verò, ſere-
nitatem reducant. Nam ſuper hæc, quæ per ſingulas Eccleſias faciunt, quæ
in Oratorio domus meæ in Suburra poſitæ per eas Deus omnipotens fecerit,
non celabo. Nuper Hadriani Pontificis tempore viſum mihi eſt, ut altare
ſanctæ Dei genitricis MARIÆ, quod extra Oratorium ſancti Iohannis in aper-
tiſſimo atrio poſitum, congruis luminaribus honorari non poterat, intra Ora-
torium locari debuiſſet. Accerſitus verò Gaudericus Velitrenſis, qui adhuc
ſupereſſe videtur, Epiſcopus, cum hymnis & canticis ab altari veteri pyxidulas
duas ſigillatas excuſſit. Quarum alteram, me deprecante, nimiùm timoratus
aperiens, de illis tunicis, quantum ex ſimilitudine curioſis oculis potuit de-
prehendi, particulas reperit, quas ſollemniter ſub novo altari depoſuit. Ubi ex-
tunc, ſicut multi norunt, qui adhuc ſuperſtites eſſe probantur, divinitus ac-
cenſæ lampades frequentiùs ſolito paruerunt. Nam iſta octava Indictione in
hebdomada ante Dominici Natalis diem, cùm ego ſuper hujuſmodi parum* *pauli
quid dubitarem, completis matutinalibus hymnis, manſionarius candelam ex-
tinxit. Quam poſt veſperum ſuccendere cupiens, accenſam reperit: eámque
ſe negligenter extinxiſſe perpendens, die áltera ſollicitiùs prorſus extinxit: &
obſeratis januis, ad veſperum ſuccenſurus lampadem remeavit. Quam ubi ni-
hilominus accenſam reperit, ex conſcientia ſervatæ à ſe clavis, & miraculo
non diminuti olei, profectò cognovit, quia lampadem ille ſuccenderat, qui
ne oleum in ea diuturna ſuccenſione minui potuiſſet, divinitus ampliarat.

Harum quidem veſtium, ſicut opinor, altera, quæ ſtrictioribus manicis LIX.
conſtat, veraciter ſancti Iohannis eſt Tunica, quam beatus Gregorius ſuo tem- Reg. lib. 12 ep. 3. l. 43.
pore, quodam Epiſcopo deferente, ſuſcepit. Unde IOHANNI Abbati inter
cetera ſcribit, dicens: De Tunica ſancti Iohannis omnino gratè ſuſcepi, quia “
ſollicitus fuiſti mihi indicare. Sed ſtudeat dilectio tua mihi ipſam Tunicam, “
aut, quod eſt melius, eumdem Epiſcopum qui eam habet, cum Clericis “
ſuis, & cum ipſa ad me tranſmittere: quatenus & benedictione Tunicæ per- “
fruamur, & de eodem Epiſcopo, vel Clericis mercedem habere valeamus. “
Altera verò: quæ largioribus manicis, non Tunica, ſed planè * videtur eſſe *planeta
Dalmatica, niſi fallor, ſancti Paſchaſij Apoſtolicæ ſedis Diaconi conſtat, qui
juxta quòd idem beatus Gregorius in quarto Dialogorum libro meminit, cùm Dial. lib. 4. cap. 40.
temporibus Symmachi Papæ fuiſſet defunctus, ejus Dalmaticam feretro ſuper-
poſitam dæmoniacus tetigit, ſtatímque ſalvatus eſt *. Sed quamobrem ambæ *ſanatus
veſtes ſancti Iohannis dicantur, ideo priſcam conſuetudinem obtinuiſſe cre-
diderim, quòd ſub ejus altari conſuetudinaliter recondantur. Nam quòd ea-
rum altera Iohannis Evangeliſtæ, non autem Baptiſtæ ſit, nemo eſt qui dubi-
tet: præſertim cùm omnis ſapiens noverit Baptiſtam camelorum pilis pro veſti-
bus uſum fuiſſe: Evangeliſtam verò, qui per tot annos poſt paſſionem Domini Matt. 3. 4.
Pontificium gerens, Miſſarum ſollemnia frequentiſſimè celebrabat, ſine Sa-
cerdotalibus eſſe nequaquam veſtibus potuiſſe. Si autem dicitur, quòd Tuni-
ca, & Dalmatica, quia Pontificalia ſunt indumenta, utraque ſancti Iohannis
credi debeant; conſiderandum eſt, quia Gregorius Iohanni Abbati non

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. Dalmaticam, ſed Tunicam nominarit * : qui ſi Dalmaticam quoque ſancti
Iohannis fuiſſe ſentiret, ejus Tunicam quærens, conſequenter habere ſe ipſius
* nominarat. Dalmaticam non taceret.

LX. Hæc de ſancti Iohannis veſtibus, de quibus à quamplurimis dubitatur,
me utcumque in beati Gregorij geſtis inſeruiſſe ſufficiat. Ceterum Iohannes
Conſtantinopolitanus hypocrita, qui ab Univerſalis nominis ambitione converti
mulris tergiverſationibus recuſabat, juxta ejuſdem Patris prophetiam judicia
Domini ſuper ſe vigilare cognoſcens, poſt non multi temporis ſpatium
* anno D. XCVI. ſubita morte defungitur * : & cujus ambitioſam ſuperbiam totus capere mundus
vix poterat, in unius ſepulcri anguſtia facilè collocatur. Poſt cujus paulatim
diſceſſum, cùm Mauricius Imperator, Sacerdotum videlicet Chriſti contemptor,
pro Cyriaco, qui Iohanni ſucceſſerat, ſuaderet, ne pro cauſa tam
frivoli oominis Gregorius laboraret; ipſe tamdiu Pontificatûs ſui auctoritatibus
reſtitit, quouſque peſtem Univerſalis nominis ab ipſis etiam ſubdolis adulatorum
Lib. 7. Epiſt. 30. Ind. 1. labiis penitus abſtuliſſet. Quapropter *Eulogio, Patriarchæ Alexan-
,, drino poſt aliqua ſcribens, ait: Indicare veſtra beatitudo ſtuduit, jam ſe
,, quibuſdam non ſcribere ſuperba vocabula, quæ ex vanitatis radice prodie-
,, runt: & mihi loquitur, dicens: Sicut iuſſiſtis. Quod verbum juſſionis, peto,
,, à meo auditu removete: quia ſcio, qui ſum, qui eſtis. Loco enim mihi Fra-
,, tres eſtis, moribus Patres. Non ergo juſſi, ſed quæ utilia ſunt, indicare cu-
,, ravi. Non tamen invenio veſtram beatitudinem hoc ipſum, quod memoriæ
,, veſtræ intuli, perfectè retinere voluiſſe. Nam dixi, nec mihi vos, nec cui-
,, quam alteri tale aliquid ſcribere debere: & ecce in præfatione Epiſtolæ, quam
,, ad meipſum, qui prohibui, direxiſtis, ſuperbæ appellationis verbum, Uni-
Grat. diſt. 99. cap. 5. ,, verſalem me Papam dicentes, imprimere curaſtis. Quod, peto, dulciſſima
,, mihi Sanctitas veſtra ultra non faciat: quia vobis ſubtrahitur, quod alteri
Nota. ,, pluſquam ratio exigit, præbetur. Ego enim non verbis quæro proſperari, ſed
,, moribus: nec honorem meum eſſe deputo, in quo Fratres meos honorem
,, ſuum perdere cognoſco. Meus namque honor eſt, honor univerſalis Eccle-
,, ſiæ. Meus honor eſt, Fratrum meorum ſolidus vigor. Tunc ergo verè ho-
,, noratus ſum, cùm ſingulis quibuſque honor debitus non negatur. Si enim uni-
,, verſalem me Papam veſtra ſanctitas dicit, negat ſe hoc eſſe, quod me fatetur
,, univerſum. Sed abſit hoc. Recedant verba, quæ vanitatem inflant, carita-
Synod. Chalc. ,, tem vulnerant. Et quidem in ſancta Chalcedonenſi Synodo, atque pòſt à ſub-
,, ſequentibus Patribus hoc deceſſoribus meis oblatum veſtra ſanctitas novit:
,, ſed tamen nullus eorum uti hoc umquam vocabulo voluit: ut dum in hoc
,, mundo honorem Sacerdotum diligerent omnium, apud omnipotentem
,, Deum cuſtodirent ſuum.

CAPITA LIBRI QUARTI.

Cap. I. De temperantia Gregorii.
ij. Iohanni Ravennati Epiſcopo uſum Pallii Mappularúmque ſubduxit.
iij. Eidem ſuppliciter uſum Pallii repetenti quater in anno per plateas conceſſit.
iv. Eidem, pro diverſis vitiis increpato, diem ſuæ vocationis prædixit.
v. Iohanne defuncto, Ravennatem Eccleſiam viſitatori committit; Mariniano Epiſcopo conſecrato, Pallii uſum ſimili modo concedit.
vj. Andreæ ſupplicanti pro Pallio præcipit jusjurandum.
vij. Mariniano conſuetudinem Pallii, ſicut convenerat, defendere non valente, Gregorius in ſententia ſua permâſit.
viij. Pro uſurpatione compagarum Diaconos Catinenſes arguit.
ix. De Maximo Salonitanæ Eccleſiæ pervaſore.
x. Auctoritatem ſui Pontificatus contra tyrannum Imperatorem defendit.
xj. Contra votum imperiale Maximum cum ſuis complicibus excommunicans, Epiſcopos ipſius ad Eccleſiam reverti coëgit.
xij. Maximi cauſam Ravennæ præcipit ventilari.
xiij. Maximus in terram procidens lacrymabiliter veniam petit.
xiv. Gregorius Maximo, coram ſancti Apol-

linaris corpore ſatisfacienti, miſerendum eſſe decetnit.

CAP. xv. Maximo, humiliter ſatisfacienti, communionis gratiam reddit, & Pallium ſe daturum promittit.

xvj. Quàm Didaſcalicis reſponſionibus ſuperbum Imperatorem terruerit.

xvij. Mauricio, in Gregorium ſævienti, mors per gladium imminet.

xviij. Mauricius pœnitens videt in ſomnis ſe Divino judicio, cum uxore & filiis Phocæ militi tradi.

xix. Seditione commota Mauricius, Phocæ juſſu, cum cuncta cognatione ſua perimitur.

xx. Imagine Auguſtali ſuſcepta, ſapienter Mauritii vitia, Phocæ Imperatori dinumerat.

xxj. Ei Apocriſiarium more tranſmittit.

xxij. Pondere grandi remoto, imperiale jugum levius rediſſe fatetur.

xxiij. Ex conſuetudine ſynodicam ſuam direxit, & quòd Orientales nullius in diptychis nomen ſuſcipiant, donec ſynodicam fidei ejus cognoverit.

xxiv. Suſceptis decretis Mediolanenſium, eis Epiſcopum ordinari conſenſit.

xxv. Anaſtaſium Antiochenum poſt multos annos throno reddidit.

xxvj. Hadrianum Thebanum Epiſcopum ordini ſuo reſtituens diœceſim ipſius Alarici Epiſcopi poteſtati ſubduxit.

xxvij. Exceptis manifeſtis crimlnibus, neminem depoſuit, ſed communione privavit.

xxviij. Quanta diſtrictione accuſatorum lites tractaverit, & qualia de ordinibus judiciorum decreverit.

xxix. Aliorum auctoritates Epiſcoporum ſua auctoritate confirmabat, non minuebat.

xxx. Cunctis Epiſcopis propria jura conſervans, executores dari, & judices eligi ab accuſatis voluit.

xxxj. Falſarios delatores talione multavit.

xxxij. Semel ingeſta crimina indiſcuſſa prætertire non paſſus eſt, & qualibus pœnis peccatorũ accuſatores multaverit.

xxxiij. Conſueta ſtipendia etiam infirmis Clericis juſſit miniſtrari.

xxxiv. Cautiones Epiſcoporum ſuis Clericis factas firmavit, eiſque quartas pleniter dari juſſit.

xxxv. Ab aliis obligatos abſolvit.

xxxvj. Ab hæreſi ſe purgantes recepit.

xxxvij. Schiſmaticis ad ſuſcipiendam ſatiſfactionem Romam invitare curavit.

xxxviij. Severum Aquileienſem Epiſcopum, Ravennam venire coegit: qui poſtquam ad unitatem rediit, denuo ad ſuum ſchiſma recurrens, catholicóſque Sacerdotes affligens, cauſa perpetuæ diviſionis ſuæ diœceſis effectus eſt.

CAP. xxxix. Per ægritudinem corporis nemini ſucceſſurem dedit, & quòd renuntiantibus ſuis ſedibus ſucceſſores non denegavit, eiſque de ſumptibus ejuſdẽ cõmoda miniſtrari præcepit. Ann. Chr. DC IV. Martij XII.

xl. Stupratam in uxorem à ſtupratore ſumi juſſit.

xlj. Virum jam tonſuratum conjugi reddi mandavit.

xlij. Vim nullam Iudæis inferendam ſtatuit.

xliij. Chriſtianos eis ſubjici, nulla occaſione debere cenſuit.

xliv. Chriſtianos eis violenter anferri jubebat, quorum ſi qui auferri non poterant, redimi ſanciebat.

xlv. Eorum mancipia confugientia ad Eccleſiam reddi vetuit.

xlvj. Pagana eorum mancipia venire ad fidem volentia, non reddenda ſtatuit.

xlvij. Iudæorum mancipia ſuos dominos ad fidem præcedentia in eorum ſervitium nullatenus redigendos iudixit: etiam ſi ipſi eos ad baptiſmatis gratiam ſequerentur.

xlviij. Neminem circumcidi paganorum permiſit.

xlix. A Iudæis munera non ſuſcipienda decrevit.

l. Qualiter Iudæi fuerint à Romanis Pontificibus habiti.

lj. Gregorius non obſervári ſabbatum juſſit, & lavari die Dominico permiſit.

lij. Quantæ compaſſionis extiterit in infirmitatibus Caſtorii, Eulogii, & Mariniani Epiſcoporum, ſive Ruſticianæ patriciæ.

liij. Pro barbaricis incurſionibus letaniam fieri voluit.

liv. Spiritum prophetiæ habuit.

lv. Pejora prioribus futura prædixit.

lvj. Neminem injuſtè ab Eccleſia defendi permiſit.

lvij. Confugientibus ad Eccleſiam ſacramenta præſtari juſſit de ſervandis ſibi juſtitiis.

lviij. Omnes Sacerdotes, fratres, & comminiſtros; Clericos autem ceteros, dilectiſſimos filios; utriuſque verò ſexus laïcos dominos vocavit.

lix. Tam fideli Theudelindæ reginæ quàm ſuo Subdiacono ſatisfecit.

lx. Se indignũ memorat revelatione Del.

lxj. Se Presbytero comparans, illum ſuperiorem melioremq; pronunciat.

lxij. Se indignum alieno favore fatetur.

lxiij. Monacho ſibi procidenti ſe in terram proſtravit.

lxiv. Accuſatus innocentiam ſuá expoſuit.

lxv. Quid de fine ſæculi ſenſerit.

lxvj. Qualia de incommoditate urbis ſcripſerit.

lxvij. Barbaricis incurſionibus ab exponendis libris deſtitit, & quibus doloribus cruciatus extitit.

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII.

CAP. lxviij. De ejus obitu, & faſtigiis argenteis ab eo patratis, necoon ſepulturæ ipſius loco, vel titulo.

lxix. Qua ratione, æmulis libros ejus incendere molieoribus, Petrus Diacoous moriendo obſtiterit.

lxx. Quanta Claudius ex verbis ejus ſe noverit: & quòd Gregorius multa dictaverit, quæ nunc nequeant iovèoiri.

lxxj. Duodecim Epiſtolarum ſuarum libros reliquit, ex quibus Hadriani Papæ tempore duo volumina videntur excerpta.

lxxij. In diaconatu ſuo Moralia cœpit, & quomodo ea in Epiſcoparu ſuo per libros digeſſerit, eáque Leaodro Hiſpalenſi Epiſcopo rogaoti direxerit.

lxxiij. In Epiſcopatus ſui exordio librum Regulæ Paſtoralis Iohanni Epiſcopo Ravennati exponens, imperitos compreſſit.

lxxiv. Per ſtationes diſcurrens, quadraginta lectiones dictavit, quas Secundo ſervo Dei perenti maodavit.

lxxv. Dialogorum quatuor libros deſcripſit, quos poſtea Zacharias Apoſtolicæ Sedis Epiſcopus in Græcam linguam eoovertit.

lxxvj. Civibus ſuis petentibus, primam & ultimã Ezechiëlis prophetiæ partes per homilias viginti duas tractavit.

lxxvij. Quàm humilia ipſe de ſuis tractatibus ſenſerit, quæ à poſteris doctoribus faceriſſima prædicantur.

lxxviij. Libros ſuos in comparatione Auguſtioi tractaruum furfures oominans, quonſque vixit, legi vetuit.

lxxix. Quanta conſideratione quotidie infirmitatem cordis ſui cognoverit.

lxxx. Corpus ejus à Gregorio Quarto Papa tranſlatum: & de aotiquitate ipſius, vel mediocritate, ac regulari ſpecialitate.

lxxxj. Græca neſciens falſos tractatus ſuo nomine titulatos inveoit.

lxxxij. Monachi, qui ab eo in Saxoniam miſſi ſunt, ſancti Benedicti regulis fuerunt mancipati.

lxxxiij. De formis, & veſtimentis patris, & matris ejus.

CAP. lxxxiv. De forma & habitu ſive diſticho ejus.

lxxxv. Saturninus monachus juxta ejus effigiem imagines Apoſtolorum depinxit.

lxxxvj. De Iohanne præpoſito, qui cum diabolo coram Chriſto conflixit: & de revelatiooe atque terribili tranſitu ipſius.

lxxxvij. De cruciatu Andreæ cooductoris, qui eum in eodem Præpoſito Monaſterii chartulas ſe vendidiſſe profeſſus eſt.

lxxxviij. De præſagio mortis Athanaſii œconomi, qui cooſuetudioes pauperum defraudavit.

lxxxix. De diabolo à Monaſterii claustro fugato, qui Monachum jaceotem percuſſit.

xc. De viſione monachi, qui duodecim homines intra dies totidem morituros prævidit.

xcj. De Lucidi, Ficulenſis Epiſcopi converſiooe, & tranſitu.

xcij. De revelatione monachi, qui per excuſationem lacrymarum cujuſdam incluſi Presbyteri fratris ſui ſanitatem reverſionémque cognovit.

xciij. De dæmone à fundo Barbiliano excuſſo, qui conductorem, & bubulcos occideos Caucum fuerat perſecutus.

xciv. De viſione Tegaudi, Trevirenſis quondam Epiſcopi, qui à beato Gregorio pulſus eſt à Monaſterio.

xcv. De increpatione Faraldi, qui à dæmooibus tota nocte ſuſpenſus eſt.

xcvj. De Indulpho deſtructore Monaſterii à ſene percuſſo: & de revelatione Clerici, & diſgreſſione Supponia.

xcvij. De Dominio Presbytero, qui Gregorianum ſoorem detexerat, ligato, & verberato, ejúſque miſerabili traoſitu.

xcviij. De modo Monaſterii, & diverſitate ipſius redundationis, necnon miraculo multiplicati divinitus panis.

xcix. Quàm frequeoter in diverſis locis Gregorius demonſtretur.

c. De viſione ſcriptoris, qui ab æmulo terreri potuit, & à beato Gregorio meruit cooſolari.

LIBER

LIBER QVARTVS.

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII.

Quo concluditur, quanta conſideratione S. Gregorius rectè docens quotidie ſuam infirmitatem cognoverit.

I. HÆC eſt Gregorij, de refutatione nominis, Univerſalis, plena rationis, humilitatiſque ſententia. Qui videlicet contra ſuperbos prudenter uti noverat ſerpentis aſtutiâ, & à columbæ ſimplicitate circa humiles minime recedebat. Quapropter ſuæ temperantiæ conſcius, DOMINICO Carthaginenſi Epiſcopo, poſt cetera: De Eccleſiaſticis, inquit, Privilegiis, quod veſtra fraternitas ſcribit, hoc, poſtpoſita dubitatione, teneat: quia ſicut noſtra defendimus, ita ſingulis quibuſque Eccleſiis ſua jura ſervamus. Nec cuilibet, favente gratia, ultra quàm meretur, impartior: nec ulli hoc, quod ſui juris eſt, ambitu ſtimulante, derogo*: ſed Fratres meos honorare per omnia cupio, ſicque ſtudeo honore ſingulos ſubvehi: dummodo non ſit, quod alteri jure ab altero poſſit opponi.

[*Reg. lib. 2. ep. 39. c. 39. Grat. 25. q. 1. cap. 8.* — * *derogabo*]

Item EULOGIO Alexandrino, & ANASTASIO Antiocheno Patriarchis ſcribit, dicens: Cùm Prædicator egregius dicat: *Quamdiu quidem ſum Gentium Apoſtolus, miniſterium meum honorificabo*: qui rurſus aliàs dicit: *Facti ſumus parvuli in medio veſtrum*: exemplum proculdubio nobis ſequentibus oſtendit, ut & humilitatem teneamus in mente, & tamen ordinis noſtri dignitatem ſervemus in honore: quatenus nec in nobis humilitas timida, nec erectio ſit ſuperba: &c. Quod Gregorius, ſicut ex præcedentibus ac ſubſequentibus manifeſtiſſimè colligi poterit, & fecit, & dixit.

[*Reg. lib. 4. ep. 36. Rom. 11. 1. Theſſ. 2.*]

II. Nam IOHANNEM Ravennatem Epiſcopum, typo ſuperbiæ Pallium frequentantem, ſuóſque Presbyteros, ac Diaconos in mappulis præcedere permittentem, primò per Caſtorium Chartularium familiariter arguit: pòſt ex conſuetudine, ſive Privilegio ſibi hæc conceſſa pertinaciter defendentem, tali ſententia poſt nonnulla mulctavit. Ut enim, inquit, ea, quæ ſuperiùs dixi, breviter colligam, admoneo quatenus niſi deceſſorum meorum munificentiâ tibi hæc per Privilegium attributa docueris, uti in plateis Pallio ulteriùs non præſumas: ne non habere & ad Miſſas incipias, quod audacter & in plateis uſurpas. De Secretario autem, quòd fraternitas tua reſediſſe cum Pallio, & filios Eccleſiæ ſuſcepiſſe ſe, & fecit, & excuſavit, nunc interim nihil querimur: quia Synodorum ſententiam ſeqoentes, minores culpas, quæ negantur, ulciſci recuſamus. Hoc tamen, quia ſemel & iterum ſit factum, cognovimus, ſed fieri ultrà prohibemus. Fraternitas autem tua ſit omnino ſollicita, ne hoc, quod præſumptioni inchoanti adhuc ceditur, in proficientè deteriùs vindicetur. Et poſt pauca: Illud autem, quod pro utendis à Clero veſtro mappulis ſcripſiſtis, à noſtris eſt Clericis fortiter obviatum, dicentibus, nulli hoc umquam aliæ cuilibet conceſſum Eccleſiæ fuiſſe: nec Ravennates Clericos, vel illic, vel in Romana civitate tale aliquid cum ſua conſcientia præſumpſiſſe. Nec, ſi tentatum eſſet, ex furtiva uſurpatione ſibi præjudicium generari, ſed etiam ſi in qualibet Eccleſia hoc præſumptum fuerit, aſſerunt emendandum: quod non conceſſione Romani Pontificis, ſed ſola ſubreptione præſumitur. Sed nos ſervantes honorem fraternitati tuæ, licet contra voluntatem antedicti Cleri noſtri, tamen primis Diaconis veſtris, quos, nobis quidam teſtificati ſunt, etiam antè eis uſos fuiſſe; in obſequio dumtaxat tuo, mappulis uti permittimus. Alio autem tempore, vel alias perſonas hoc agere vehementiſſimè prohibemus.

[*Reg. lib. 3. ep. 54. Grat. dist. 93. cap. 21.*]

III. Quam ſententiam vir vanæ gloriæ cupidiſſimus, moleſtiſſimè ferens, per quoſcunque poterat, uſum Pallij ſibi reſtitui magnopere flagitabat. Cui Gre-

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. Reg. lib. 4. ep. 10.

„ gorius ita ſcripſit: Fraternitatem veſtram valde invenio contriſtatam, pro
„ eo, quòd in letaniis induere Pallium rationis cenſurâ prohibetur, ſed per
„ excellentiſſimum Romanum Patricium, & per eminentiſſimum Præfectum,
„ atque per alios civitatis ſuæ nobiles viros importunè expetit, ut hoc debeat
„ concedi. Nos autem ſollicitè requirentes ab Adeodato, quondam Diacono
„ fraternitatis tuæ, cognovimus, quia numquam conſuetudo fuerit deceſſo-
„ ribus tuis, ut in letaniis Pallio, niſi in ſollemnitate beati Iohannis Baptiſtæ,
„ beati Petri Apoſtoli, & beati Martyris Apollinaris, uterentur. Cui quidem
„ nequaquam credere debuimus: quia multi apud civitatem fraternitatis veſtræ
„ Reſponſales ſæpius fuerunt, qui ſe fatentur tale aliquid numquam vidiſſe:
„ & hac de re, multis potiùs credendum eſt, quàm uni pro ſua Eccleſia ali-
„ quid atteſtanti. Sed quia nos fraternitatem veſtram contriſtari nolumus, &
„ petitionem filiorum noſtrorum apud nos minime fruſtrari; uſum Pallij,
„ donec ſubtiliùs veriúſque aliquid cognoſcamus, in letaniis ſollemnibus,
„ ideſt, die Natalitio beati Iohannis Baptiſtæ, & beati Petri Apoſtoli, & beati
„ Apollinaris Martyris, atque in ordinationis veſtræ celebratione concedimus.
„ In Secretario vero ſecundùm morem priſtinum ſuſceptis ac dimiſſis Eccleſiæ
„ filiis, induere veſtra fraternitas Pallium debeat, atque ad Miſſarum ſollem-
„ nia ita proficiſci, & nihil ſibi ampliùs auſu temerariæ præſumptionis arroga-
„ re: nedum in exteriori habitu inordinatè aliquid arripitur, ordinatè etiam
„ quæ licere poterant, amittantur.

IV. Reg. lib. 4. ep. 15.

Sed idem Iohannes ab inanis gloriæ ambitione, freno Apoſtolicæ mode-
rationis coërcitus, ad detractionem Pontificis totus convertitur. Unde pru-
„ dentiſſimus Pontifex ſic eum admonet, dicens: Primum me hoc contriſtat,
„ quia mihi Fraternitas tua duplici corde ſcribit, & alia blandimenta in epiſto-
„ lis ſuis exhibet, alia in lingua ſua ſæculariter oſtendit. Deinde grave mihi
„ eſt, quia irriſiones illas, quas habere notarij adhuc pueri ſolent, uſque ho-
„ die frater meus Iohannes in lingua ſua retinet; mordaciter loquitur, & quaſi
„ de talibus ſtudiis * lætatur. Amicis præſentibus blanditur; de abſentibus oblo-
„ quitur. Tertiò grave mihi, & omnino execrabile eſt, quia ſervis ſuis, qua
„ hora fuerit, turpia crimina imponit; ut effeminati, & adhuc graviter hoc
„ apertiùs vocentur. Poſt hæc acceſſit, quòd diſciplina ad vitam Clericorum
„ cuſtodiendam nulla eſt, ſed tantummodo ſe Clericis ſuis dominum exhibet.
„ Ultimum verò eſt, quod tamen pondere elationis primum eſt, quia de uſu
„ Pallij extra Eccleſiam: quod temporibus deceſſorum meorum facere num-
„ quam quiſquam præſumpſit, numquam à deceſſoribus ejus præſumptum
„ eſt, ſicut Reſponſales noſtri teſtantur, excepto ſi Reliquiæ conderentur.
„ Quod tamen de Reliquiis unus tantummodo potuit inveniri, qui meis die-
„ bus in deſpectum meum, cum ſumma audacia nòn ſolùm faciebat, ſed
„ etiam frequentabat. Ex quibus omnibus invenio, quia honor Epiſcopatus
„ veſtri totus foras in oſtenſione eſt, non in mente, *&c. uſque* ultra eſſe, quàm
„ videris.

* talì aſtutia

V.

Hæc, quia Iohannes emendare ſuperbiæ faſtu deſpexit, eodem anno
juxta quod Gregorius ei prædixerat, diem ſuæ vocationis, dum non attendit,
incurrit *: & antè tumidus crepuit, quàm meruiſſet amictu Pallij ſaturari.
Cujus rei gratia Gregorius viſitationem Ravennatis Eccleſiæ Severo FICULINO
Epiſcopo ſecundùm conſuetudinem priſcam committens, MARINIANUM
Monachum familiarem ſuum Ravennatibus Epiſcopum conſecravit: cui &
„ Pallium dirigit, ſcribens: Apoſtolicæ Sedis benevolentia, & antiquæ con-
„ ſuetudinis ordine provocati, Fraternitati tuæ, quam in Ravennati Eccle-
„ ſia gubernationis conſtat ſuſcepiſſe officium, Pallij uſum prævidimus con-
„ cedendum: quo non aliter uti te memineris, niſi in propria tuæ civitatis
„ Eccleſia, dimiſſis jam filiis procedens à ſalutatorio ad ſacra Miſſarum ſo-
„ lemnia celebranda. Peractis verò Miſſis, id in ſalutatorio rurſum curabis de-

* anno D. XCV.

Lib. 4. Epiſt. 54. Ind. 13.

ponere. Extra Eccleſiam verò non aliter illo tibi, niſi quater in anno in leta- “ Ann. Chr.
niis, quas ad deceſſorem tuum Iohannem expreſſimus, uti permittimus. “ DC. IV. Martij XII.

Sed Marinianus, Clericorum ſuorum ſuggeſtionibus delinitus, tam per VI.
Andream virum magnificum, quàm per quoſcunque potuerat, reſtitui ſuæ
Eccleſiæ uſum Pallii flagitabat. Quapropter Gregorius CASTORIO Chartula- *Lib. 5.*
rio inter cetera ſcribit, dicens: Tua experientia nullius perſonam, nullius ver- “ *Epiſt. 55.*
ba conſiderer, ſolum Dei timorem, & rectitudinem ante oculos habeat: & “
ſeniores perſonas, ejuſdem Eccleſiæ Archidiaconem quem non ſuſpicor “
pro alterius honore pejerare, & alios antiquiores, qui in ſacris Ordinibus “
ante Iohannis Epiſcopi tempora fuerant, requirat, vel ſi qoi maturiores ſunt “
extra ſacros Ordines: & veniant ante corpus ſancti Apollinaris: & tacto “
ejus ſepulcro jurent, quæ conſuetudo ante Iohannis Epiſcopi tempora fuerit, “
&c. uſque abſente Apocriſiario, uſurpaſſet. “

Hoc Gregorius per Indictionem quartamdecimam jusjurandum præceperat. VII.
Quod quia, ſicut rei exitus manifeſtat *, deficientibus teſtimoniis per tres
continuos annos infectum remanſerat, iterum Marinianus ſuorum ſuggeſtione * docet
compulſus, uſum Pallii, quem ex conſuetudine ſicut convenerat * vindicare * cognoverat
non poterar, importunitate precum ſe poſſe recipere confidebat. Quapropter
Gregorius in eadem ſententia permanens, eidem Chartulario per Indictionem *Reg. lib. 7.*
ſecundam ſcribit, dicens: Dum Florentinus Ravennatis Eccleſiæ Diaconus, “ *Ep. 79.*
apud nos pro reverentiſſimo fratre, & Coëpiſcopo noſtro Mariniano, de “ *Ind. 2.*
uſu Pallii ageret, requiſitus à nobis quæ eſſet antiqua conſuetudo, reſpondit: “
quòd in omnibus letaniis Pallio Ravennas Epiſcopus uteretur. Quod ita “
non eſſe, & ab aliis didicimus, & ex Epiſtolis Iohannis quondam Epiſcopi, “
quas ei oſtendi fecimus, evidenter apparuir: ſed hoc aſſerüit, quod dicere “
juſſus eſt. *&c. uſque* Mariniani animos relevemus. At quia priſca conſuetudo
à noſtratibus ſubtiliter inquiſita, à Ravennatibus ptobari nullo modo potuit;
Gregorium in ſua ſententia permanſiſſe proculdubio illud oſtendit, quòd ne-
que ob hoc, quantum ex apicibus ejus dinoſcitur, à quoquam ſollicitatus ex-
titit, neque à ſemetipſo commotus ulteriùs omnino reſcripſit.

Non ſolùm in magnis rebus Gregorius ſollicitudinis ſuæ oculos converte- VIII.
bat, verumetiam ne impunè præſumerentur quandoque majora, hoc in rebus mi-
nimis curioſiſſimè præcavebat. Unde IOHANNI Syracuſano Epiſcopo ſcribit,
dicens: Eccleſiaſtici vigoris ordo confunditur, ſi aut temerè illicita præſu- “ *Lib. 7. Epiſt. 18. Ind. 1.*
mantur, aut impunè non conceſſa tententur. Pervenit itaque ad nos Diaco- “
nes Eccleſiæ Catanenſis calceatos campagis [a] procedere præſumpſiſſe. Quod “
nulli hactenus per totam Siciliam licuiſſe, niſi ſolis tantummodo Diaconibus “
Eccleſiæ Meſſanenſis, quibus olim à prædeceſſoribus noſtris non dubitatur “
conceſſum, bene recolitis. Quia ergo tantæ temeritatis auſus non eſt leviter “
attendendus, cum omni hoc fraternitas veſtra ſubtilitate perquirat: & ſi ita, “
ſicut ad nos pervenit, invenerit; uttum à ſe, vel alicujus auctoritate hoc “
præſumpſerint, nobis ſubtiliter inootefcat, ut cognita veritate, quid fieri de- “
beat, diſponamus. Nam ſi negligenter ea, quæ male uſurpantur, omittimus, “
exceſſus viam aliis aperimus. “

Interea NATALI Epiſcopo defuncto cum Dalmatinorum generalitas Ho- IX.
noratum Archidiaconem, quem ipſe ex Presbytero in Diaconem converte-
rat, ſibi præficiendum concorditer elegiſſent, eorúmque decretum Pontifex ap-
probaſſet: factione Malchi Epiſcopi rectoris Apoſtolici patrimonii, manúque
militari Maximus multis criminibus involutus Epiſcopatum Salonitanæ civita-
tis invaſit. Quod Gregorius audiens, Dalmatinis & Iadertinis Epiſcopis ne
illi manus imponerent, ſub magna interminatione prohibuit. At verò Maxi-
mus, qui Epiſcopatus Sedem contra Canones invaſerat, etiam Sacerdotium

[a] *Campagus*, mendoſè *compagus*, eſt calceamentum quo Epiſcopi ſeu Prælati in Miſſa utuntur, à Græca voce *χαμαὶ flexura*. Lege Sauſſaium in Panoplia Epiſcop. lib. 7, cap. 1. art. 4.

Ann. Chr. DC. IV. Mauritii XII. contra Deum per ſimoniacam hæreſim ab Epiſcopis dumtaxat excommunicatis, pretio corruptis, non timuit promereri, favente ſibi occaſione temporis ex cupiditate ſimul inſolentiáque Auguſti, quem diſpergendo facultates invaſæ Eccleſiæ adeo defenſorem ſcelerum ſuorum effecit, ut à Gregorio non ſolùm frequenter poſtularet, quatenus indiſcuſſam Maximi promotionem relinqueret, verumetiam Romam ſatisfacturum pro ſimoniaca hæreſi aliiſque criminibus, venientem cum honore ſuſciperet. Gregorius verò faciem nullius contra veritatem cuſtodiens, ipſum Maximum primò à Miſſarum ſollemniis, pòſt à communione corporis & ſanguinis Domini noſtri IESU-CHRISTI, quouſque ſuam præſentiam exhiberet, privavit. Maximus autem imperialibus militiis fultus, poſt excommunicationem, & Miſſas cecinit, & Sacramenta ſatis indignus accepit. Quapropter CONSTANTINÆ Auguſtæ poſt multa alia ſcribit, dicens:

X. „ Salonitanæ civitatis Epiſcopus, me ac Reſponſale meo neſciente, ordinatus eſt: & facta res eſt, quæ ſub nullis anterioribus Principibus evenit. Quod ego audiens, ad eumdem prævaricatorem qui inordinatè ordinatus eſt, protinus miſi: ut omnino Miſſarum ſollemnia celebrare nullo modo præſumeret, niſi priùs à ſereniſſimis dominis cognoſcerem, ſi hoc fieri ipſi juſſiſſent. Quod ei ſub excommunicationis interpoſitione mandavi: & contempto me atque deſpecto in audacia quorumdam ſæcularium hominum, quibus denudata ſua Eccleſia, præmia multa præbere dicitur, nunc uſque Miſſas facere præſumit, atque ad me venire ſecundùm juſſionem dominorum noluit. Ego autem præceptioni pietatis eorum obediens, eidem Maximo, qui me neſciente ordinatus eſt, hoc quod in ordinatione ſua me, vel Reſponſalem prætermittere præſumpſit, ita ex corde laxavi, acſi me auctore fuerit ordinatus. Alia verò perverſa illius, ſcilicet mala corporalia, quæ cognovi, vel quia cum pecuniis eſt electus, vel quia excommunicatus Miſſas facere præſumpſit, propter Deum irrequiſita præterire non poſſum; ſed opto, & Dominum deprecor, quatenus nihil de eo*, de his, quæ dicta ſunt valeat inveniri, & ſine periculo animæ meæ cauſa ipſius terminetur. Priùs tamen, quàm hæc cognoſcantur, ſereniſſimus dominus diſcurrente juſſione præcepit, ut eum venientem cum honore ſuſcipiam. Et valde grave eſt, ut vir, de quo tanta & talia nuntiantur, cùm antè requiri, & diſcuti debeat, honoretur. Et ſi Epiſcoporum cauſæ mihi commiſſorum apud piiſſimos dominos aliorum patrocinio diſponuntur, infelix ego in Eccleſia iſta quid facio? Sed ut Epiſcopi mei me deſpiciant, & contra me refugium ad ſæculares judices habeant, omnipotenti Deo gratias ago, peccatis meis deputo. Hoc tamen breviter ſuggero, quia aliquantulum expecto: & ſi ad me venire diu diſtulerit, exercere in eo diſtrictionem Canonicam nullo modo ceſſabo. In omnipotente autem Deo confido, quia longa piiſſimis dominis vita tribuetur, & nos ſub manu veſtra non ſecundùm peccata noſtra, ſed ſecundùm gratiæ ſuæ dona diſponet.

Reg. lib. 4. Epiſt. 34. Grat. diſt. 63. c. 24.

* in

XI. Hæc Gregorius diſſimulatrici Auguſtæ. Ceterùm eodem Maximo in ſua præſumptione manente, conſecratores, atque omnes Dalmatinos & Iadertinos Epiſcopus ab ejus communione ſub excommunione* disjunxit: adeo ut ne nomen quidem Maximi inter ſacra Miſſarum ſollemnia memorarent. Quo facto ita omnes conſternati ſunt animo, ut ſub pœnitentiæ ſatisfactione, relicto Maximo, veniam poſtularent. Unde miſericordiſſimus Pontifex SABINIANO „ Iadertino Epiſcopo ſcribens: Sicut, inquit, perſeveranti culpæ debetur jure vindicta, ita reſipiſcentibus eſt venia concedenda. Nam ut res illa contra ſe meritò iracundiam excitare: ſic hæc in ſua prorſus dilectione ſolet concordiam propagare. Et ideo, quia fraternitatem tuam à conſortio & communione Maximi, ubi te priùs neglectus impulerat, in tantum poſtea gravitas Sacerdotii* ad animum reducta ſuſpendit, ut ejus ſola nullatenus

* excommunicatione

Reg. lib. 7. Epiſt. 12.

* ſacerdotis

patereris eſſe ſegregatione contentus, niſi & in Monaſterii te clauſtra recipiens, “ Ann.Chr.
dudum commiſſa defleres : eapropter in noſtra te gratia à communione re- “ DC. IV.
ceptum eſſe non dubites. Nam quantum nos priùs culpa tuæ caritatis offen- “ Martij XII.
derat, tantum pœnitentia mitigavit. “

Itaque Maximus cernens tandem aliquando durum eſſe contra ſtimulum XII.
calcitrare, relictis Imperialibus adminiculis per Galinicum Exarchum ſatis hu-
militer concedi ſibi pœnitentiam ſimúlque veniam à Gregorio poſtulavit.
Quem ipſe Romam fatigari nolens, cauſam ejus diſcutiendam Ravennæ com-
miſit, Constantio Mediolanenſi Epiſcopo, ſcribens : Maximus, inquit, “ *Reg. lib. 7.*
Salonitanæ Eccleſiæ prævaricator, poſtquam per poteſtates majores ſæculi “ *Epiſt. 68.*
obtinere nil valuit, ad minores ſe contulit : nobíſque tam nimietate precum, “
quàm atteſtatione bonorum operum prævalere contendit, *&c. uſque* ego judi- “
cium meum deputo. “

Inter hæc prævaricator Maximus anno ſeptimo excommunicationis ſuæ, poſt XIII.
caſtigationes & flagella Gregorii ad cor revertens, Ravennam petiit, & jacta-
vit ſe tenſus intra civitatem in media ſilice, clamans, & dicens : Peccavi Deo,
& beatiſſimo Papæ Gregorio. Et agente eo pœnitentiam tribus horis, cucurrit
Galinicus Exarchus, & Caſtorius chartularius Eccleſiæ Romanæ cum Mari-
niano Epiſcopo, & elevaverunt eum de ſilice : qui etiam cœpit ampliorem
pœnitentiam coram eis agere. Quod Gregorius, ut audivit, ad miſericordiam
protinus rediit, Mariniano Epiſcopo inter cetera ſcribens : Qualis de cauſa “ *Reg. lib. 7.*
Maximi fraternitatis veſtræ voluntas ſit, ac magis petitio, præſentium latore “ *Ep. 79*
Caſtorio, chartulario noſtro renunciante cognovimus. Ideóque ſi idem “ *Grat. 1. q. 5.*
Maximus coram vobis, & prædicto chartulario noſtro de ſimoniaca hæræſi “ *cap. 6.*
præſtito ſe ſacramento purgaverit, atque de aliis ante corpus ſancti Apolli- “
nari tantummodo requiſitus, liberum ſe eſſe reſponderit ; cauſam ipſius fra- “
ternitati veſtræ de eo, quòd excommunicatus Miſſarum ſollemnia agere “
præſumpſit, judicio committimus, quæ debeat pœnitentia talis culpa pur- “
gari, *&c. uſque* præſentiam ſentiamus. “

Item Castorio Notario & chartulario Ravennæ : Quanto credi tibi “ XIV.
à nobis, & neceſſarias vides cauſas injungi, tanto te magis ſtrenuum debes & “ *Reg. lib. 7.*
ſollicitum exhibere. Proinde ſi Maximus Salonitanus, præſtito ſacramento “ *Ep. 80.*
firmaverit ſe ſimoniaca hæreſi non teneri, atque de aliis ante corpus ſancti “
Apollinaris tantummodo requiſitus, innoxium ſe eſſe reſponderit, & de ino- “
bedientia ſua pœnitentiam, ſicut deputavimus, egerit ; volumus, ut ad “
conſolandum illum epiſtolam, quam ad eum ſcripſimus, ubi ei & gratiam “
noſtram, & communionem nos reddidiſſe ſignavimus, experientia tua dare “
debeat : quia ſicut in contumacia perſiſtentibus ſeveros eſſe nos conve- “
nit, ſic iterum humiliatis * & pœnitentibus negare locum veniæ non “ * humilibus
debemus. “

Cumque Maximus penes corpus beati Apollinaris ſecundùm juſſum Gre- XV.
gorij de cunctis humiliter ſatisfeciſſet, Caſtorius chartularius conſolatoriam
ei epiſtolam præbuit, verbis Gregorij adſerentem : Quamvis culpabilibus “ *Reg. lib. 7.*
ordinationis tuæ primordiis grave malum per inobedientiæ culpam addide- “ *Epiſt. 81.*
ris ; nos tamen ſedis Apoſtolicæ auctoritatem eo quo decuit moderamine “ *V. Baron.*
temperantes, numquam contra te uſque adhuc, ut cauſa poſcebat, exarſi- “ *ad an. 595.*
mus : ſed ut longiùs ſe ingratitudo noſtra, quam tu tibi excitaſti, produce- “
ret, credita nos ſollicitudo vehementer angebat : ne quædam illicita, quæ “
de te audieramus, negligenter omittere videremur. Quæ ſi bene conſideres, “
ipſe per te ſatisfacere differendo firmabas : atque ex hoc adverſum te zelum “
noſtrum acriùs incitabas. At ubi ſalubri tandem conſilio uſus, jugo te obe- “
dientiæ humiliter ſubmiſiſti, & dilectio tua pœnitentiam agens, digna ſe, ut “
deputavimus, ſatisfactione purgavit ; redditam tibi gratiam fraternæ caritatis “
intellige, atque in noſtro te receptum conſortio gratulare : quia ſicut perſo- “

Ann. Chr. DC IV. Martij XII. „ verantibus in culpa diſtrictos, ita reſipiſcentibus nos benignos decet eſſe ad
„ veniam, *&c. uſque* nec potuimus contriſtare.

XVI. Præterea cupidiſſimus ac tenaciſſimus Imperator, qui conſuetudinibus antiquiſſimis dationum, legionum quoque milites frequentiſſimè, ſicuti Romanorum narrat hiſtoria, defraudabat, cernens Gregorium contra omnes mundi ſtrepitus Auguſtalibus defenſionibus, quarum ſuffragio ad arcem Pontificatus hunc ſe provexiſſe jactabat, penitus non egere, immo cànonicis auctoritatibus ſanctitatis ac prudentiæ ſuæ virtutibus, Chriſto propitio, cunctis alta ſapientibus prævalere; ad odium detractionémque famæ illius magis magíſque converſus eſt, liberalitatem Pontificis, qui famelicis militibus tam Eccleſiaſtica, quàm publica frumenta diviſerat, ſubdolis aſſertionibus reprehendens. Cui Gregorius, utpote qui provectionem ſuam Divino judicio, in cu-
Prov. 21. jus nimirum manu corda Regum conſiſtentia, quocumque voluerit, inclinantur, non caducis humanis favoribus deputabat, voce libera contradicens, his eum reſponſionibus fregit, deturpavit, atque nonnulla de futuro Dei ju-
„ dicio diſſerendo deterruit. In ſereniſſimis, inquit, juſſionibus ſuis domi-
Lib. 4. Ep. 31. „ norum pietas dum me de quibuſdam redarguere ſtuduit, parcendo mihi
„ minime pepercit. Nam in eis urbanæ ſimplicitatis vocabulo me fatuum ap-
„ pellat. In Scriptura etenim ſacra cùm in bona intelligentia ſimplicitas poni-
„ tur, vigilanter ſæpe prudentiæ aut rectitudini ſociatur. Unde etiam de beato
Iob. 1. „ Iob ſcriptum eſt: *Erat vir ſimplex, & rectus.* Et beatus Paulus Apoſtolus
Ro. 16. „ admonet dicens: *Eſtote ſimplices in malo, & prudentes in bono.* Et per ſemetip-
Matt. 10. „ ſam Veritas in Evangelio admonet, dicens: *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, &*
„ *ſimplices ſicut columbæ*: eſſe valde inutile judicans, ſi aut ſimplicitati pru-
„ dentia, aut prudentiæ ſimplicitas deſit. Ut ergo ſervos ſuos ad cuncta eru-
„ ditos efficeret, eſſe eos & ſimplices ſicut columbas, & prudentes ut ſerpen-
„ tes eſſe voluit: quatenus in eis, & ſerpentis aſtutia columbæ ſimplicitatem
„ acueret, & columbæ ſimplicitas ſerpentis aſtutiam temperaret. Ego igitur,
„ qui in ſereniſſimis dominorum juſſionibus ab Ariulfi aſtutia deceptus,
„ non adjunctâ prudentiâ, ſimplex denuncior; conſtat proculdubio, quia
„ fatuus appellor. Quod ita eſſe ego quoque ipſe confiteor. Nam ſi hoc veſtra
„ pietas taceat, cauſæ clamant. Ego enim, ſi fatuus non fuiſſem, ad iſta to-
„ leranda quæ inter Langobardorum gladios hoc in loco patior, minimè ve-
„ niſſem. In ea autem re, quam de Ariulfo perhibui, quia toto corde ve-
„ nire ad Rempublicam paratus fuit; dum mihi non creditur, etiam mentitus
„ eſſe reprehendor. Sed ſi Sacerdos non ſum, ſcio gravem eſſe hanc injuriam
„ Sacerdoti, ut veritati ſerviens, fallax credatur, *&c. uſque* ejus gratiam non
„ offendam.

XVII. Denique Mauricius Imperator libertatem vocis tanti Pontificis, reprehenſioniſque conſtantiam admiratus, quia de futuro Dei judicio ſe terruerat, ad exercendam in eum tyrannidem prodire nitebatur: cùm protinus eodem [illegible]mo, vir quidam monachicis indutus veſtimentis, divina quadam virtute commotus, dextera ſpatham cepit, quam videlicet à foro uſque ad æneam ſtatuam gladiatoris nudam circumferens, Imperatorem gladio cunctis moriturum prædixit. Quod Mauricius, ut audivit, à tyrannide Gregorio inferenda ſemet continuit, & judicium Divinum, quod ei minatus fuerat, citò ſe ſubiturum tanto magis timuit, quanto Gregorium credidit non poſſe mentiri.

XVIII. Mox itaque ſcripto preces compoſitas tam eidem, quàm cunctis Patriarchis, Epiſcopis, & Monachis civitatum, ſive ſolitudinum, pecunias multas, cereos & thymiamata deſtinavit: hoc potiſſimum deprecans, ut Domino ſupplicarent, quatenus in hoc ſæculo merita ſuorum malorum reciperet: tantùm ut à futuris cruciatibus redimi meruiſſet. Cúmque hoc & ipſe vehementiùs per multa tempora cum lacrymis poſtularet, quadam nocte dormiens,

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII.

videt apud æneam palatii portam ſe coram multo populo æneæ ſtatuæ Salvatoris aſſiſtere. Tunc vox terribilis facta eſt ex ipſo incarnati Verbi charactere, dicens: Date Mauricium. Et capientes eum iudiciorum miniſtri, poſuerunt iuxta purpureum umbilicum, qui illic erat. Cui eadem vox characteris, ait: Vbi vis reddam tibi mala, quæ in hoc ſæculo perpetraſti? Ille reſpondit: Amator hominum Domine, & judex juſte, hîc potiùs ea mihi, & non in ſæculo futuro retribue. Statim divina vox juſſit tradi Mauricium, & Conſtantiam uxorem ejus, cum filis & filiabus omnique cognatione ipſius Phocæ militi. Evigilans ergo Mauricius miſit Parrocenum, & vocavit ad ſe Philippicum generum ſuum, quem dudum ſuſpicatus fuerat imperium ſibi velle ſubripere[a]. At ille pro ſuſpicione ſe perdendum conjiciens; advocatæ Gordiæ * uxori ſuæ, tamquam non ſe reviſuræ; ultimum vale dixit; Sacramentóque communionis accepto, ad palatium venit: & cubiculum Imperatoris ingrediens, ad pedes ejus procidit. Cui Imperator aſſurgens ad pedes ejus nihilominus corruit, dicens: Ignoſce, deprecor, mihi: quia nunc profectò divina revelatione doctus cognovi, quòd nihil in me; unde ſuſpicabar, commiſeris. Sed ſi quem in agminibus noſtris cognoſcis, qui Phocas ſoleat vocitari, dicito mihi. Et Philippicus, diu apud ſe recogitans, ait: Unum Phocam cognoſco, qui nuper procurator ab exercitu nuncupatus contradicebat tuo Imperio. Cùm verò Mauricius de qualitate ipſius * inquireret, Philippicus ait: Eſt quidem juvenis, & temerarius, attamen timidus. Et Mauricius: Si timidus, inquit, profectò & homicida. Dúmque ſuper hujuſmodi titubaret, in craſtinum Magiſtrianus ad Eremitis, quibus Imperatoris preces portaverat, rediens, reſponſum retulit, dicens: Deus, receptâ pœnitentiâ, ſalvabit animam tuam, & cum Sanctis te, cum tota domo tua, conſtituet: ab Imperio verò cum ignominia & diſcrimine decides.

* Gordianæ

* illius

XIX.

Quibus auditis; Mauricius Deum glorificans, pœnitentiam tenuit: ſed à cupiditatis avaritia * uſque adeo non receſſit, ut exercitus in periculoſis locis hiemaret, & tranſito Danubio victum ſibi de Sclavorum regione periclitabundi quærerent: ne videlicet alimenta publica manducarent. Quod cùm Petro Prætori feralibus litteris immineret, ille; Taxiarchis vocatis, ait: Nimis mihi videntur gravia Imperatoris præcepta, Romanos in aliena terra hiemare jubentia. Nam illi non obedire, ſævum eſt: & rurſus obedire, ſæviſſimum. Nullum bonum parit avaritia, quia mater omnium malorum conſiſtit: qua Imperator languens, horum maximorum malorum cauſa Romanis efficitur. Exercitus itaque, hoc per Taxiarchas audito, ad ſeditionem convertitur: exaltatúmque ſuper clypeum Phocam per centurionem, Exarchum acclamaverunt: fugatóque Prætore, Theodoſio filio Imperatoris, & Germano ſocero ejus, dirigunt ut alter eorum ſibi imperare ſtuderet. Illi nullo modo conſenſerunt; immò hoc Mauricio retulerunt. At ille Germanum perdere voluit, qui quoniam in Eccleſiam fugerat, filium tamquam proditorem ſui conſilii flagellavit: multóſque hunc ab eadem Eccleſia extrahendum tranſmittens, numquam permittitur, immo multis conviciis à populo laceratus Marcioniſta hæreticus appellatur: & commoto intra Conſtantinopolim gravi tumultu, Mauricius, diſſimulato habitu, cum uxore & filiis noctu dromonem[b] conſcendit: & fugiens, apud ſanctum Autonomum venit. At verò Phocas cum exercitu in Septimum veniens Imperator efficitur, à quo Mauricius cum uxore, filiis & filiabus penes Chalcedonam viſus, quemadmodum ſibi denunciatum fuerat, decollatur. Et quia oratio Gregorii, qua illum petierat in terribili Dei judicio liberum ab omnibus delictis inveniri, vacua eſſe non potuit; idem Mauricius id recepit, quod meruit: & in cunctis ſuis incommodis Deum bene-

* vitió

[a] Philippicus hic erat Mauritii ſororis maritus, quem ideò ſuſpectum habebat, quòd vaticinio didiciſſet, ab eo ſibi cavendum eſſe, cujus nomen à Ph litteris inciperet. Vide Baronium ad annum 602.

[b] *Dromones* navigii genus celerrimum. Lege Notas in lib. 1. Vitæ S. Cæſarii Epiſc. Arelat. num. 15.

Ann. Chr. DC. IV. dicens, à ſempiterno ſupplicio meruit liberari.

Martij XXI. XX. Igitur ſeptimo Kalendarum Maïarum Indictione ſexta * imago Phocæ, &
* anno DC. III. Leontiæ Auguſtorum cum eorumdem favorabilibus litteris Romam delata eſt.
Et poſtquam à Clero, & Senatu acclamatum eſt eis in Baſilica Iulii, juſſu Gre-
Lib. 11 ep. 38. gorii in Oratorio ſancti Cæſarii Lateranenſi palatio conſtituta reponitur. Qui
„ etiam Phocæ Imperatori ita reſcripſit: Gloria in excelſis Deo, qui, juxta
„ quod ſcriptum eſt, mutat tempora, & transfert regna: & qui hoc cunctis
„ innotuit, quod per Prophetam ſuum loqui dignatus eſt, dicens: *Quia do-*
Dan. 2. Dan. 4. „ *minatur excelſus in regno hominum: & cui voluerit, ipſe dat illud, &c. uſque* do-
mini liberorum.

XXI. * miti Cumque Phocas mandari * ſibi Romanæ ſedis Diaconem cum magna hu-
„ militatis reverentia poſtularet, Gregorius ita reſcripſit: Conſiderare cum
„ gaudiis & magnis actionibus gratiarum libet, quantas omnipotenti Deo
Lib. 11. Ep. 43. „ laudes debemus, quòd remoto triſtitiæ jugo, ad libertatis tempora ſub im-
„ periali benignitatis veſtræ pietate pervenimus. Nam quòd permanere in pa-
„ latio juxta antiquam conſuetudinem Apoſtolicæ ſedis Diaconem veſtra ſe-
„ renitas non invenit, non hoc meæ negligentiæ, ſed graviſſimæ neceſſitatis
„ fuit: quia dum miniſtri omnes hujus noſtræ Eccleſiæ contrita, aſperáque
„ tempora cum formidine declinarent atque refugerent, nulli eorum poterat
„ imponi, ut ad urbem regiam in palatio permanſurus accederet. Sed poſt-
„ quam veſtram clementiam, omnipotentis Dei gratia diſponente, ad cul-
„ men imperij perveniſſe cognoverunt, ipſi quoque ſuadente lætitia, ad veſtra
„ veſtigia venire feſtinant, qui illuc priùs accedere valde timuerant, *&c. uſque*
„ extinguet crudeles inimicos.

XXII. „ Item Leontiæ Auguſtæ: Quæ lingua eloqui, quis animus cogitare
Reg. lib. 11. Epiſt. 44. „ ſufficiat, quantas de Serenitate veſtri imperij omnipotenti Deo gratias de-
„ bemus, quòd tam dura longi temporis pondera cervicibus noſtris amota
* redit „ ſunt, & imperialis culminis leve jugum ſubiit *, quod libeat portare ſub-
„ jectis? Reddatur ergo Creatori omnium ab hymnidicis Angelorum choris
„ gloria in cælo, perſolvatur ab hominibus gratiarum actio in terra: quia uni-
„ verſa reſpublica, quæ multa mæroris pertulit vulnera, jam nunc conſo-
„ lationis veſtræ invenit fomenta, *&c. uſque* parcendo tolerare.

XXIII. His Gregorius laudibus aut ideo novos Principes demulcebat, ut audien-
tes quales eſſe debebant, fierent mitiores quàm Mauricius fuerat, cujus tot
criminibus involuta tempora cognoſcebant: aut quia eos ſibi ſuæque Eccleſiæ
devotiſſimos cernens, non eos ad tyrannidem ruituros eſſe putabat. Qui ſicut
quorumlibet vitia liberis vocibus arguebat, & contra Canones, priſcáſve con-
ſuetudines venire neminem permittebat; ita, quæ conſuetudinis fuerant,
nulli penitus denegabat. Nam mox ut Epiſcopus Apoſtolicæ ſedis enituit,
Patriarchalibus ſedibus ſuam ſynodicam deſtinavit, & poſtmodum Secundo
Reg. lib. 7. Ep. 53. „ ſervo Dei Incluſo inter cetera ſcribit, dicens: Hinc eſt etiam, quod quo-
„ ties in quatuor præcipuis Sedibus Antiſtites ordinantur, ſynodales ſibi epiſto-
„ las viciſſim mittant: in quibus ſe ſanctam Chalcedonenſem Synodum cum
Reg. lib. 5. Epiſt. 64. „ aliis generalibus Synodis cuſtodire fateantur. Item Athanasio Presbyte-
„ ro de Iſauria poſt multa: Fratri noſtro Cyriaco Conſtantinopolitanæ civitatis
„ Antiſtiti, qui nuper in Iohannis reverentiſſimi Epiſcopi loco ordinatus eſt,
„ noſtra voluimus ſcripta tranſmittere: ſed quia non eſt conſuetudo, ut priùs,
„ quàm ad nos ejus ſynodica deferatur, ei ſcribere debeamus: idcirco nunc
„ diſtulimus, poſtea autem indicabimus. Quam videlicet conſuetudinem ſi-
cut noſtri quoque, qui ante biennium ab Hadriano liberaliſſimo Papa in ſancta
octava Synodo præfuere, teſtantur, ita Orientales præcipuè retinent uſque
hactenus Sedes, ut in ſuis dyptichis nullius Pontificis nomen ſcribant, quouſ-
que ſynodicam ipſius ſuſcipiant: & tamdiu defunctum Pontificem inter
viventes annumerent, quamdiu ſucceſſor illius ſuas litteras ſtuduerit deſtinare.

Hinc

Ann. Chr. DC. IV. *Martij* XII. XXIV. *Reg. lib. 3. Epiſt. 30.*

Hinc eſt nimirum, quòd Gregorius à conſuetudine priſca non diſcrepans, IOHANNI Subdiacono, rectori patrimonii Liguriæ ſcribit, dicens: Quanto Apoſtolica ſedes, Deo auctore, cunctis prælata conſtat Eccleſiis, tanto inter multiplices curas & illa nos valde ſollicitat, ubi ad conſecrandum Antiſtitem, noſtrum expectatur arbitrium. Defuncto igitur LAURENTIO Eccleſiæ Mediolanenſis Epiſcopo, ſua nobis relatione Clerus innotuit, in electione ſe filii noſtri CONSTANTII Diaconi ſui unanimiter conſenſiſſe. Sed quoniam eadem non fuit ſubſcripta relatio, ne quidquod ad cautelam pertinet, omittamus; idcirco hujus præcepti auctoritate ſuffultum, Genuam te proficiſci neceſſe eſt. Et quia illic multi Mediolanenſium, coacti Langobardorum barbarica feritate conſiſtunt: eorum te voluntates oportet, convocatis eis, in commune perſcrutari. Et ſi nulla eos diverſitas ab electionis unitate diſterminat, ſi quidem in prædicto filio noſtro Conſtantio omnium voluntates atque conſenſum perdurare cognoſcis, tunc eum à propriis Epiſcopis, ſicut antiquitatis mos exigit, cum noſtræ auctoritatis aſſenſu, ſolatiante Domino, facias conſecrari: quatenus hujuſmodi ſervata conſuetudine, & Apoſtolica ſedes proprium vigorem retinear, & à ſe conceſſa aliis ſua jura non minuat. Sed cum poſt annos aliquot CONSTANTIUS functus inſigniter Pontificio, dormiſſet in Domino *, Clerus & plebs Mediolanenſis DEUSDEDIT Diaconum eligentes, ab Agilulfo rege terrentur: quatenus illum eligerent, quem Langobardorum barbaries voluiſſet. At illi decretum ſuum Gregorio dirigentes, conſilium & licentiam petunt. Quibus ipſe inter cetera ſic reſcripſit: Illud, quod vobis ab Agilulfo indicaſtis ſcriptum, dilectionem veſtram non moveat. Nam quòd nos utilitati veſtræ ſalubriter conſulere velimus in homine, qui non à Catholicis, & maximè Langobardis eligitur, nulla præbemus ratione conſenſum: quia vicarius ſancti Ambroſii indignus evidenter oſtenditur, ſi electus à talibus ordinatur. Et poſt pauca: Ut igitur in ordinando Deuſdedit Diacono, qui à vobis electus eſt, nulla poſſit mora contingere, Pantaleonem notarium noſtrum tranſmiſimus, qui eum, ut moris eſt, annuente conſenſus noſtri auctoritate, faciat conſecrari.

* *anno* DCI. — *Reg. lib. 8. Ep. 65.*

XXV. Ab adverſis poteſtatibus prægravatos fortiſſimus miles Chriſti Gregorius viriliter defendebat: injuſtéque dejectos non ſolùm inter depoſitos non habebat, verumetiam priſtinis gradibus auctoritatis ſuæ privilegio reformabat. Nam Anaſtaſium Antiochenum Patriarcham, qui Iohannem Conſtantinopolitanum Præſulem voce libera reprehendens, Imperatoris Iuſtini juſſu detruſus in exilium, ab ipſis Iohannis Papæ temporibus, uſque ad ſui Pontificatûs tempora permanebat, mox ut ſummum Sacerdotium meruit, inter Patriarchas eum reputans, ſcriptis talibus animavit: Præterea, inquit, ſicuti Patriarchis aliis paribus veſtris, ſynodicam vobis epiſtolam direxi: quia apud me ſemper hoc eſtis, quod ex omnipotentis Dei munere accepiſtis eſſe, non quod ex voluntate hominum putamini non eſſe. Item eidem in alia epiſtola poſt nonnulla ſcribens: Fraternitati tuæ indico, quia à ſereniſſimis dominis, quantis valui precibus poſtulavi, ut vos honore proprio reſtitutos ad ſancti Petri Apoſtolorum principis limina venire, & quouſque ita Deo placuerit, hîc mecum vivere concedant: quatenus dum vos videre meruero, peregrinationis noſtræ tædium, de æterna patria invicem loquendo, relevemus. Denique ſtudioſiſſimus pater Gregorius tamdiu penes Mauricium Imperatorem ſuggeſtionibus ſuis imminuit, donec poſt multorum annorum curricula magnus Anaſtaſius throno proprio redderetur. Cui congratulabundus reſcripſit, dicens: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: quia magnus ille fluvius, qui quondam arentia Antiochiæ ſaxa reliquerat, ad proprium alveum reverſus, ſubjectas & juxtapoſitas valles rigat: ut unum trigeſimum, aliud ſexageſimum, aliud verò centeſimum ferat fructum.

Reg. lib. 1. Epiſt. 25. — *Reg. lib. 1. Epiſt. 7.* — *Reg. lib. 4. Epiſt. 37.*

XXVI. Hadrianum Thebaræ civitatis Epiſcopum à Iohanne Primæ Iuſtinianæ &

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. altero Iohanne Lariſſæo Epiſcopis injuſtè depoſitum, non ſolùm ſedi propriæ
reddidit, verumetiam ipſius Eccleſiam Romano jure defendens, à Lariſſæi
„ Epiſcopi poteſtate ſubduxit, inter cetera dicens: Hadrianum Epiſcopum
Reg. lib. 2. Ep. 7. Indict. 11. „ reperimus, & tuo contra Sacerdotales mores odio laboraſſe, & nullo jure
„ pecuniariis in cauſis eum fraternitatis tuæ condemnatum fuiſſe ſententia. Quia
„ igitur & ab antefato Iohanne Primæ Iuſtinianæ Epiſcopo contra jus Cano-
„ néſque depoſitus, honoris ſui gradu carere non potuit; in ſua eum refor-
„ mari Eccleſia, atque in propriæ dignitatis ordinem decrevimus revocari. Et
„ cùm oportuiſſet te ex eo Dominici corporis communione privari, quòd
„ admonitione ſanctæ memoriæ deceſſoris mei contempta, per quam eum
„ Eccleſiamque ejus de tuæ juriſdictione poteſtatis exemit, rurſus in eis ali-
„ quid tibi juris & ditionis ſervare præſumpſeris; tamen nos humaniùs de-
„ cernentes, communioniſque tibi ſacramentum interim conſervantes, de-
„ cernimus, ut fraternitas tua ab eo, Eccleſiaque ejus omnem antehabitæ ſuæ
„ poteſtatem juriſdictionis abſtineat; & ſecundùm ſcripta deceſſoris noſtri,
„ ſi qua cauſa, vel fidei, vel criminis, vel pecuniaria, adverſus præfatum Ha-
„ drianum conſacerdotem noſtrum potuerit evenire; vel per eos, qui noſtri
„ ſunt, vel fuerint in urbe regia Reſponſales, ſi mediocris eſt quæſtio, cognoſ-
„ catur: vel huc ab Apoſtolicam Sedem, ſi eſt ardua, deducatur: quatenus
„ noſtræ audientiæ ſententia decidatur. Quod ſi contra hæc, quæ ſtatuimus,
„ quolibet tempore, ſeu qualibet occaſione, vel ſubreptione venire tentave-
„ ris; ſacra te ſcias communione privatum, nec eam te, excepto ultimo vitæ
„ tuæ tempore, niſi conceſſa Romani Pontificis decernimus juſſione perci-
* recipere * definitione ſancimus. „ pere *. Hæc enim conſona ſanctis Patribus definimus ſanctione *, ut qui
„ ſacris neſcit obedire Canonibus, nec ſacris adminiſtrare, vel communionem
„ capere ſit dignus altaribus.

„ Item Iohanni Epiſcopo Primæ Iuſtinianæ: Poſt longas tribulationes,
Reg. lib. 2. Ep. 6. Ind. 11. „ quas Hadrianus Thebanæ civitatis Epiſcopus à Conſacerdotibus ſuis, velut
„ ab hoſtibus pertulit, in Romanam civitatem confugit: & licet adverſus Io-
„ hannem Lariſſæum Epiſcopum ejus fuiſſet prima ſuggeſtio, non ab eo in cauſis
„ pecuniariis, reſervatis legibus, eſſe judicatum: tamen poſt hæc magis contra per-
„ ſonam fraternitatis tuæ, à qua non juſtè ſe à Sacerdotii gradu flagitabat eſſe
„ dejectum, graviſſimè querebatur. Et infra: Quod verò, inquit, ad præſens
„ attinet, caſſatis priùs atque ad nihilum redactis prædictæ ſententiæ tuæ de-
„ cretis, ex beati Petri Apoſtolorum principis auctoritate decernimus, triginta
„ dierum ſpatio ſacra te communione privatum, ab omnipotente Deo noſtro
„ tanti exceſſus veniam cum ſumma pœnitentia, ac lacrymis exorare, *&c. uſque*
„ incorrecta remaneat.

Hinc eſt, quòd exceptis criminibus, neminem Sacerdotum Gregorius de-
XXVII. ponebat: immo pro qualitatibus delictorum venialiter communione privabat.
Reg. lib. 2. Ep. 41 Ind. 11. „ Unde Iohanni Epiſcopo Calliopolitano poſt aliqua ſcribens, ait: Matricu-
„ lam, quam frater & Coëpiſcopus noſter Andreas Tarentinus Epiſcopus fecit
„ fuſtibus caſtigari, quamvis exinde poſt octo menſes hanc obiſſe non creda-
„ mus, tamen quia eum contra propoſiti ſui ordinem hujuſmodi fecit affligi, duo-
„ bus hunc menſibus à Miſſarum ſollemnitate ſuſpende: ut vel hæc cum vere-
„ cundia, qualem ſe de cetero exhibere poſſit, inſtituat,

XXVIII. Si quando ſuper Sacerdotum criminibus erat aliquid ventilandum, cum
ſumma diſtrictione, grandíque cautela, Gregorius uniuſcujuſque capituli mo-
dulos quærens, ſententiam ſuam magis difficulter, quàm faciliter, promulga-
Reg. lib. 2. Ep. 8 Ind. 11. „ bat. Unde Natali Salonitano Epiſcopo ſcribens, ait: Cùm cuncta negotia
„ indagandæ ſollicitudine veritatis indigeant, tum quæ ad dejectionem Sacer-
„ dotalium pertinent graduum, ſunt diſtrinctiùs trutinanda: in quibus non
„ tam de humanis conſtitutis, quàm de divinæ quodam modo benedictionis
„ refragatione tractatur, *&c. uſque* mancipentur effectui. Item Constantio

Epiſcopo Mediolanenſi: Releɛtis epiſtolis, quas ad nos per Marianum latorem præſentium tranſmiſiſtis, gratam nobis ſollicitudinem veſtram fuiſſe reſcripſimus, quod ea, quæ ad nos de Fratre & Coëpiſcopo noſtro Pompeio, qui adhuc à nobis ita eſt nominandus, pervenerunt, diſſimulare minimè pertuliſtis. Sed qualis fuit in requiſitione cura, ſi talis fuiſſet in diſcuſſione ſubtilitas, nihil ex hoc, quod de eo dictum eſt, fuiſſet ambiguum: *&c. uſque* retractare ſententias.

Ann Chr. DC. IV. Martij XIX. Reg. lib. 8. Ep. 30.

Item IOHANNI Defenſori poſt aliqua: Quia, inquit, Stephanus Epiſcopus in odio ſuo quædam ficta, & de falſis ſe capitulis accuſatum, neque aliquid ordinabiliter factum, ſed injuſtè ſe aſſerit condemnatum; diligenter quærendum eſt, primò ſi judicium ordinabiliter eſt habitum, ſi alii accuſatores, alii teſtes fuerunt. Deinde cauſarum qualitas eſt examinanda, ſi digna exilio, vel depoſitione fuit: aut ſi eo præſente qui accuſatus eſt, ſub jurejurando contra eum teſtimonium dictum eſt, ſi ſcriptis actum eſt, ſi ipſe licentiam reſpondendi & defendendi ſe habuit. Sed & de perſonis accuſantium, ac teſtificantium ſubtiliter quærendum eſt, cujus vitæ, cujus conditionis, cujúſque opinionis, aut ne inopes ſint, aut ne fortè aliquas contra præfatum Epiſcopum inimicitias habuiſſent: & utrùm teſtimonium ex auditu dixerunt, aut certè ſe ſcire ſpecialiter teſtati ſunt: ſi ſcriptis judicatum eſt, & partibus præſentibus ſententia recitata eſt. Quod ſi fortè hæc ſollemniter acta non ſunt, neque cauſa probata eſt, quæ exilio, vel depoſitione digna ſit: in Eccleſiam ſuam modis omnibus revocetur.

Reg. lib. XI. Ep. 30.

XXIX. Auctoritatem quorumlibet ſummorum Pontificum Gregorius auctoritatis ſuæ magnitudine nullo modo minuebat, quin potiùs multipliciter roborabat. Et quamvis inter culpabiles auctoritatem ſui prioratûs agnoſceret, tamen inter inſontes Epiſcopos, ſe præbebat prorſus æqualem. Quapropter IOHANNI Syracuſano Epiſcopo inter cetera ſcribens ait: Quod Primas Bizacenus à ſuis Epiſcopis impetitus, ſe Sedi Apoſtolicæ dicit ſubjici; ſi qua culpa in Epiſcopis invenitur, neſcio quis ei Epiſcopus ſubjectus non ſit. Cùm verò culpa non exigit, omnes Epiſcopi ſecundùm rationem humilitatis æquales ſunt *, &c. Item in libro Regulæ paſtoralis: Liquet, inquit, quòd omnes homines natura æquales genuit: ſed variante meritorum ordine, alios aliis culpa poſtponit. Ipſa autem diverſitas, quæ acceſſit ex vitio, divino judicio diſpenſatur *: ut, quia omnis homo æque ſtare non valet, alter regatur ab altero. Unde cuncti, qui præſunt, non in ſe debent poteſtatem ordinis, ſed æqualitatem penſare conditionis: nec præeſſe ſe hominibus gaudeant, ſed prodeſſe, *&c. uſque* jus aperuit poteſtatis. Et paulo poſt: Sed cùm delinquentes ſubditos Præpoſiti corrigunt, reſtat, neceſſe eſt, ut ſollicitè attendant, quatenus per diſciplinæ debitum culpas quidem jure poteſtatis feriant, ſed per humilitatis cuſtodiam æquales ſe ipſis Fratribus, qui corriguntur, agnoſcant: quamvis plerumque etiam dignum eſt, ut eoſdem, quos corrigimus, tacita nobis cogitatione præferamus. Illorum namque per nos vitia diſciplinæ vigore feriuntur: in his verò, quæ ipſi committimus, ne verbi quidem ab aliquo invectione laceramur. Tanto ergo apud Deum obligatiores ſumus, quanto apud homines inultè peccamus.

Lib. 7. Ep. 64. NOTA. * ſumus. Paſtor. p. II. c. 6. * expenſatur.

XXX. Hac Gregorius æqualitate ſervata, ROMANO Defenſori Siciliæ ſcribit, dicens: Pervenit ad nos, quòd ſi quis contra quoslibet Clericos cauſam habeat, deſpectis eorum Epiſcopis, eoſdem Clericos in tuo facias judicio exhiberi. Quod ſi ita eſt, quia valde conſtat eſſe incongruum, hac tibi auctoritate præcipimus, ut hoc denuo facere non præſumas: ſed ſi quis contra quemlibet Clericum cauſam habuerit, Epiſcopum ipſius adeat, ut aut ipſe cognoſcat, aut certè ab ipſo judices deputentur. Aut ſi ob hoc fortaſſe ad arbitros eundum eſt, partes ad eligendum judicem ab ipſo executio deputata compellat. Si quis verò, vel Clericus, vel laicus contra Epiſcopum cauſam

Reg. lib. 9. Ep. 32.

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. ,, habuerit, tunc te interponere debes : ut inter eos aut ipſe cognoſcas, aut
,, certè te admonente ſibi judices eligant. Nam ſi ſua unicuique Epiſcopo
,, juriſdictio non ſervatur, quid aliud agitur, niſi, ut per quos Eccleſiaſticus
,, cuſtodiri ordo debuerat, confundatur?

XXXI. Sicut convictum de crimine ſine vindicta canonica Gregorius neminem relinquebat ſic, nimirum falſarium delatorem regulari tramite puniebat. Unde
Reg. lib. 9. Ep. 66. ,, ANTHEMIO Subdiacono ſcribens, ait : Cum fortiùs punienda ſint crimina,
,, quæ inſontibus, & maximè ſacris Ordinibus ingeruntur, quàm ſitis culpa-
,, biles omnes, qui in cauſa Iohannis Diaconi reſediſtis, attendite, ut Hila-
,, rium criminatorem ejus nulla ex diffinitione veſtra pœna veniens caſtigaret.
,, Nec illud ad excuſationem veſtram eſſe credatis idoneum, quòd vobis quaſi
,, judicare volentibus, ſolus Frater & Coëpiſcopus noſter Paſchaſius dicitur
,, diſtuliſſe. Nam ſi zelus in vobis rectitudinis viguiſſet, faciliùs uni à multis
,, rationabiliter ſuaderi, quàm multi ab uno poterant ſine cauſa differri. Quia
,, ergo tantæ nequitiæ malum ſine digna non debet ultione tranſire : ſupra-
,, ſcriptum Fratrem noſtrum Paſchaſium volumus admoneri, ut eumdem Hi-
,, larium priùs Subdiaconii, quo indignus fungitur, privet officio, atque ver-
,, beribus publicè caſtigatum faciat in exilium deportari : ut unius pœna mul-
,, torum poſſit eſſe correctio. Cujus ſi fortè lenitatem Diaconii ſui adhuc
,, opinio lacerata non commovet, & in hoc, quod non credimus, torpens,
,, extiterit; experientia tua hæc, quæ diximus, faciat, & de illius nobis neglectu
,, renunciet.

Idcirco Gregorius non probantem, quod objecerat, Subdiaconum officio jubet privari : quia juxta canonicas Patrum ſententias, qui calumniam illatam
Grat. 6. q. 6. c. 3. non probat, pœnam debet incurrere, quam ſi probaſſet, reus utique ſuſtineret. Ac per hoc, quia Subdiaconus crimen Diacono probare non potuit, quoniam impoſitionem manus, qua carere potuiſſet, non habuit [a] : non Sacerdotio, ſed officio caruit : & tamquam revera infamis meruit verberibus caſtigari. Nam cui cum tribus teſtibus veluti laicò crimen quodlibet approbatur, non eſt mirum, quod objecit, dum probare non ſufficit, ſi corporali infamiæ, quemadmodum laicus, ex juris ſimilitudine ſubjugatur. Quod enim eſſet Diacono gradum amittere, hoc fuit Subdiacono famæ plenitudine caruiſſe.

XXXII. Crimina ſemel audita Gregorius indiſcuſſa nullo modo præteribat, etiam ſi
Reg. lib. 2. Ep. 38. accuſatus cum accuſatore ſuo rediſſet in gratiam. Quapropter univerſis Epiſ-
,, copis Corinthi ſcribens, ait : Deſiderii noſtri eſt ad concordiam redigere
,, diſcordes, & unitos eſſe in gratia eos, quos diviſos ab alterutra dilectione
,, voluntatis facit eſſe diverſitas. Scripta igitur fraternitatis veſtræ relegentes
,, agnovimus, quòd ii, qui contra Adrianum Fratrem & Coëpiſcopum no-
,, ſtrum aliqua dixerant, modò cum eodem Epiſcopo in amicitiam conveniſ-
,, ſent : & magna nobis ad præſens facta eſt de eorum unitate lætitia. Sed quo-
,, niam ea, quæ dicta ſunt, indiſcuſſa remanere non patimur, Sedis noſtræ
,, Diaconum ad ea inveſtiganda dirigimus : quia nuntiati nos facinoris quali-
,, tas vehementer impellit, ut ea, quæ audivimus, diſſimulare nullatenus de-
,, beamus, præſertim cùm accuſatores & accuſatum inter ſe feciſſe gratiam
,, indicaſtis, hoc nobis neceſſe eſt ſubtiliùs perſcrutari, ne fortaſſe eorum ſit
,, comparata concordia : quæ ſi, quod abſit, non eſt caritate, ſed ex præmio
,, facta conſtiterit, majori hoc emendatione plectendum eſt. Nam nos, qui
,, canonicè, revelante Deo, mala, ſi quidem vera ſunt, reſecare præceden-
,, tia feſtinamus, commiſſam poſtmodum culpam ſine vindicta nulla ratione
,, dimittimus.
Reg. lib. 4. Ep. 50. ,, Item IOHANNI Epiſcopo Corinthiorum poſt aliqua : Paulum, inquit,

[a] Nam tempore Gregorii Subdiaconatus non cenſebatur Ordo ſacer, ideóque manus impoſitione non conferebatur. Vnde ita legitur in ejus Libro Sacramentorum ubi de Ordinatione Subdiaconi : *Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, patenam de manu Epiſcopi accipiat vacuam & calicem vacuum.* Vide Menardi Notas pag. 280.

Ann. Chr. DC. IV. Martij XIII.

Diaconum, latorem præſentium, quamvis culpa ſua vehementer confundat atque redarguat, quòd deceptus promiſſione, ab accuſatione nuper depoſiti quondam Epiſcopi ſui deſtiterit, & cupiditatis ſtudio ſilere contra animam ſuam potiùs, quàm prodere vera conſenſit; tamen quia plus nos eſſe convenit miſericordes *, quàm diſtrictos, hanc ei culpam ignoſcimus, atque eum in ordine locóque ſuo recipiendum cenſemus, *&c. uſque* imminutione præbere.

* pios

XXXIII. Conſueta Clericorum ſtipendia nullis quarumlibet ægritudinum occaſionibus miſericordiſſimus pater Gregorius retrahebat. Unde CANDIDO Epiſcopo Urbis veteris ſcribens, ait: Cùm percuſſio corporalis, utrùm pro purgatione, an pro vindicta contingat, Dei in hoc judicium ignoratur; non debet à nobis addi flagellatis afflictio, ne nos culpæ, quod abſit, offenſa reſpiciat. Et quia præſentium lator calumnioſus pro hac percuſſione, quam ſuſtinet, conſueta ſibi commoda ab Eccleſia veſtra aſſerit denegari; idcirco fraternitatem tuam præſentibus hortamur epiſtolis, quatenus nihil eum ad percipienda, quæ conſueta ſunt, hæc ægritudo debeat impedire: quia diverſis in Eccleſia militantibus, varia, ſicut noſti, ſæpe contingit infirmitas. Et ſi hoc fuerint exemplo deterriti, nullus de cetero, qui Eccleſiæ militet, poterit, inveniri: ſed ſecundùm loci ipſius * ordinem, quæquæ ei, ſi ſanus eſſet, poterant miniſtrari, de ipſa exiguitate, quæ Eccleſiæ poteſt accidere, fraternitas tua Divini contemplatione judicii ægrotanti præbere non deſinat.

Reg. lib. 2. Epiſt. 5.

* ejus

XXXIV. Epiſcoporum venerabilium factas propriis Clericis ſponſiones Gregorius Apoſtolicæ ſedis auctoritatibus roborabat. Unde IOHANNI Panormitano Epiſcopo ſcribit, dicens: Implenda ſemper ſunt poſtulantium deſideria, quoties illa poſcuntur, quæ à ratione non deviant. Et ideo, quia quædam capitula, quæ ſervaturum te Clericis tuis petentibus promiſiſti, noſtra ab eis poſtulatur auctoritate firmari; Fraternitatem tuam his hortamur affatibus, ut ea, quæ præſentia ſcripta continent, ſine aliqua debeat refragatione ſervare. Primum, ut de reditibus Eccleſiæ quartam in integro portionem ᵃ Eccleſiæ tuæ Clericis ſecundùm meritum, vel officium, ſive laborem ſuum, ut ipſe unicuique date proſpexeris, ſine aliqua debeas præbere tarditate. De hoc verò, quod ex fidelium oblatione acceſſerit, ideſt, quartam partem in ſolidis, vel cellario, eis juxta priſtinam conſuetudinem dare non differas. Reliqua autem omnia mobilia in tua retineas poteſtate: immobilia cuncta Eccleſiaſticis reditibus aggregentur, ut multiplicata quantitate Clericorum tuorum uſibus, Deo largiente, proficiant. Tabularium autem unà cum conſenſu ſeniorum & Cleri, memineris ordinandum, qui annis ſingulis ad amputandam fraudis ſuſpicionem ſollemniter ſuas debeat rationes exponere. Vindemiarum verò tempore idem Clerus emendi vinum de poſſeſſionibus Eccleſiæ tuæ ad juſta pretia, inquantum vendendum eſt, remedium conſequatur. Nam ſatis contra rationem eſt, ut, quod poteſt extraneis venumdari, Clericis, dato pretio, denegetur, *&c. uſque* invenire valeant murmurandi. Item MAXIMIANO Syracuſano Epiſcopo, poſt pauca: Cognovimus de reditibus Eccleſiæ noviter acquiſitis canonicam diſpoſitionem quartarum minime provenire: ſed Epiſcopos locorum tantummodo diſtribuere quartam antiquorum redituum, nunc verò quæſita ſuis uſibus retinere. Quamobrem pravam ſubintroductam conſuetudinem fraternitas tua vivaciter emendare feſtinet: ut ſive de præteritis reditibus, ſive de his, quæ noviter obvenere, vel obvenientibus, quarta ſecundum diſtributionem canonicam diſpenſetur. Incongruum namque eſt, unam eamdémque Eccleſiæ ſubſtantiam duplici quodam modo jure cenſeri, id eſt uſurpationis, & canonum.

Reg. lib. 12. Ep. 49.

Lib. 3. Epiſt. 11.

ᵃ Iuvat hîc Gregorii M. primam ad Auguſtini interrogata reſponſionem ſubjicere. *Mos ſedis Apoſtolicæ eſt* (inquit lib. 12. Epiſt. 31.) *ordinatis Epiſcopis præcepta tradere, ut omni ſtipendio quod accedit, quatuor debeant fieri portiones. Una videlicet Epiſcopo & familiæ propter hoſpitalitatem atque ſuſceptionem; alia Clero; tertia pauperibus; quarta Eccleſiis reparandis.*

Ann Chr. DC. IV. Martii XII. Ab aliis Epiſcopis communione privatos Gregorius communioni priſtinæ
reformabat. Quapropter MAGNO Presbytero Mediolanenſis Eccleſiæ ſci-
XXXV. *Reg. lib. 2. Epiſt. 26.* „ bens, ait: Sicut, exigente culpa, dignè quis à ſacramento communionis
„ abigitur, ita inſontibus nullo modo talis irrogari debet vindicta. Comperi-
„ mus ſiquidem, quòd Laurentius quondam Frater & Coëpiſcopus noſter
„ nullis te culpis extantibus communione privaverit: ideoque hujus præcepti
„ noſtri auctoritate munitus, officium tuum ſecurus perage, & communio-
„ nem ſine aliqua ſume formidine.

XXXVI. *Reg. lib. 5. Epiſt. 15.* Purgantes ſe à crimine cujuslibet hæreſis Gregorius non ſolùm recipie-
bat, immo etiam Catholicos declarabat. Unde IOHANNI Conſtantinopoli-
„ tano Epiſcopo ſcribit dicens: Sicut hæreticorum pravitas zelo rectæ fidei
* complectenda „ comprimenda, ita veræ confeſſionis eſt integritas amplectenda *. Nam ſi
„ credi fideliter confitenti deſpicitur, cunctorum in dubium fides adducitur,
„ atque errores ex incauta diſtrictione mortiſeri generantur: & hinc non ſolùm
„ errantes oves ad caulas minime Dominicas revocantur, ſed etiam intus poſi-
„ tæ ferinis dentibus laniandæ crudeliter exponuntur. Hoc ergo ſubtiliter,
„ frater cariſſime, perpendamus, ſub prætextu hæreſis affligi quempiam ve-
„ raciter profitentem fidem Catholicam non ſinamus, ne, quod abſit, hæ-
„ reſim fieri ſub emendationis magis ſpecie permittamus. Valde autem mirati
„ ſumus, cur ij in cauſa fidei judices contra Iohannem Chalcedonenſis Eccle-
„ ſiæ Presbyterum à vobis fuerant deputati, negligentes veritatem, opinioni
„ crediderunt, & credere diſtrictè profitenti noluerunt: maximè cum accu-
„ ſatores ipſius, Marcioniſtarum, quam memorabant, hæreſim, unde eum
„ reum moliebantur efficere, interrogati quæ eſſet, neſcire ſe manifeſta pro-
„ feſſione reſponderint. Ex qua re evidenter agnoſcitur, quia perſonam ipſius
„ ſine Dei reſpectu non juſtè, ſed contra animas ſuas ſola gravare voluntate
„ tantummodo voluerunt. Nos itaque, facto Concilio, ſicut geſtorum apud
„ nos habitorum tenor oſtendit, cuncta, quæ erant neceſſaria, ſubtiliter per-
„ ſcrutantes ac tractantes, quoniam in nullo antedictum Presbyterum reum
„ invenire potuimus, præcipuè, quia libellus quem delegatis à vobis judicibus
„ obtulit, rectæ fidei per omnia ſinceritati concordat; eapropter eorumdem judi-
„ cum reprobantes ſententiam, noſtra eum diffinitione Catholicum, & ab omni
* hæretico „ hæreticorum * crimine liberum eſſe, Chriſti Dei Redemptoris noſtri miſe-
„ ricordia, & gratia revelante, denunciavimus. Item MAURICIO Imperatori
Reg. lib. 5. Ep. 16. „ poſt pauca: Relatis in Concilio, quæ contra Iohannem Eccleſiæ Chalce-
„ donenſis Presbyterum acta ſunt, ſimul & ſerie judicatis, majorem illum in-
„ juſtitiam ſuſtinuiſſe cognovimus: quippe quem clamantem ſe atque mon-
„ ſtrantem eſſe Catholicum, non reatus culpa, ſed diu accuſatio incerta con-
* pertrivit „ trivit *, *&c. uſque* fidelibus non habere.
„ Item NARSI Comiti de eodem poſt alia: De Iohanne verò Presbytero co-
Reg. lib. 5. Epiſt. 14. „ gnoſcite, quia illius cauſa per Synodum deciſa eſt: in qua apertè cognovi,
„ quia ejus adverſarii eum facere hæreticum voluerunt, & diu conati ſunt, ſed
Ibid. ep. 64. „ minime potuerunt. Item ATHANASIO Presbytero de Iſauria: Sicut de eis,
„ quos ab unitate Eccleſiæ hæreticæ pravitatis error abſcidit, affligimur & do-
„ lemus; ita his, quos intra ſinum ſuum Catholicæ fidei profeſſio continet,
„ congaudemus: & ut paſtorali ſollicitudine illorum nos oportet impietatibus
„ obviare, ſic piis eorum profeſſionibus congruit favorem impendere, & ſin-
„ cera eſſe, quæ ſapiunt, declarare. Atque ideo dum tibi Athanaſio Presby-
„ tero Monaſterii ſancti Milæ, cui eſt vocabulum Tannaco, quod in Lycaonia
„ eſt provincia conſtitutum, contraria integræ fidei orta ſuſpicio eſt; ut pro-
„ feſſionis tuæ potuiſſet integritas apparere, ad Apoſtolicam ſedem, cui præſi-
„ demus, elegiſti recurrere, aſſerens etiam te corporaliter verberatum aliqua
„ injuſtè, ac violenter feciſſe. Et quamquam ea, quæ vi impulſionis fiunt, Ca-
„ nonum minimè cenſura recipiat, & jure habeantur infirma, quia ipſe ea

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII.

diſſoluit, qui injuſtum fateri compellit, ſed magis illa eſt ſuſcipienda & amplectenda confeſſio, quæ ex ſpontanea monſtratur voluntate procedere, ſicut apud nos feciſſe dinoſceris: ne quid tamen nobis ambiguum potuiſſet exiſtere, ſanctiſſimo Iohanni quondam fratri noſtro Conſtantinopolitanæ civitatis Antiſtiti de te prævidimus ſcribendum, ut ſuis, quid actum eſſet, epiſtolis informaret. Qui ſæpe à nobis admonitus reſcribens innotuit, quemdam codicem apud te fuiſſe inventum, quo plura continebantur hæretica: & ob hoc adverſus dilectionem tuam fuiſſe commotum. Quem quia ad nos ſtuduit pro ſatisfactione tranſmittere, priores ejus partes ſollicita lectione percurrimus: & quoniam manifeſta in eo hæreticæ pravitatis venena reperimus, ne denuo debuiſſet legi, vetuimus. Sed quia hunc te ſimpliciter legiſſe teſtatus es, ad amputandam ambiguæ ſuſpicionis materiam, libellum nobis manu tua porrexiſti perſcriptum, in quo fidem tuam exponens, omnes generaliter hæreſes, vel quidquid adverſus Catholicæ profeſſionis integritatem eſt, apertiſſimè condemnaſti: & cuncta, quæ ſanctæ quatuor univerſales Synodi recipiunt, te ſemper recepiſſe, ac recipere, & quæ condemnaverunt, condemnaſſe condemnaréque profeſſus es. Eam quoque Synodum, quæ Imperatoris Iuſtiniani temporibus de Tribus Capitulis facta eſt, te ſuſcipere & cuſtodire promiſiſti: & prohibitus à nobis codicem ipſum legere, in quo peſtiferæ virus fraudis innexum eſt, libentiſſimè conſenſiſti: reprobans etiam atque condemnans omnia, quæ in eo contra Catholicæ fidei integritatem in eo dicta, vel latenter inſerta ſunt, nec eum te legere denuo promiſiſti. Hac ratione permoti, poſtquam etiam exprobata eſt à te libelli pagina, & fides tua nobis Catholica, Deo cuſtodiente, perclaruit, ab omni te hæreticæ perverſitatis macula juxta profeſſionem tuam liberum eſſe decernimus, atque Catholicum, atque ſinceræ in omnibus fidei profeſſorem, ac ſequacem IESU CHRISTI Salvatoris gratia claruiſſe pronunciamus: liberam quoque tribuendo licentiam ad tuum Monaſterium in tuo te loco, vel ordine nihilominus remeare.

XXXVII. Schiſmaticos ad recipiendam ſatisfactionem venire Gregorius invitabat: quibus etiam, ſi nuſquam ad unitatem Eccleſiæ redire voluiſſent, nullam ſe facturum violentiam promittebat. Unde PETRO & PRUDENTIO Epiſcopis de Iſtria ſcribens, ait: Deus, qui lætatur in unitate Fidelium, & revelat quærentibus veritatem, cordibus veſtris *, dilectiſſimi Fratres, aperiat quanto vos deſiderio in gremio cupiam ſanctæ univerſalis Eccleſiæ contineri, & in ejus manere unitate concordes. Quod fore non dubito, ſi abjecto contentionis ſtimulo, ſatisfieri vobis veraciter de his de quibus eſt dubietas, intendatis. Remeantis autem Caſtorii Notarii mei edoctus relatione ſum, fraternitatem veſtram ad me habere deſiderium veniendi, ſi promiſſum fuerit, quia nullam moleſtiam ſuſtinebit. Hoc ego cognoſcens, & opto, & ſuccenſus ardore caritatis invito, ut ad me veniendi debeatis laborem aſſumere: quatenus pariter conferentes, quæ vera & Redemptori noſtro ſunt placita, & communiter loquamur, & modis omnibus teneamus. Ego verò Divinæ protectionis gratia ſuffragante ſatisfacere vobis de quibus dubitatis paratus ſum, & confido de omnipotentis Dei miſericordia *, quia ita vobis ſatisfactio mea interiùs inhærebit, ut nihil caritati veſtræ de cetero poſſit ambiguum remanere. Nam illa, quæ ſanctiſſimæ quatuor Synodi ſapuerunt *, atque diffinierunt, ſicuti prædeceſſor noſter Leo ſanctiſſimus Papa, ita ea & nos ſapimus, ſequimur, ac tenemus: nec ab earum fide aliquo modo diſſentimus. Sed quia plus perſona præſens, quàm epiſtola ſatisfacit; hortor, dilectiſſimi Fratres, ut ad me venire, ſicut præfatus ſum, debeatis: dummodo ratione percepta, à concordia ſanctæ univerſalis Eccleſiæ diſſenſio vos nulla diſſociet. Hoc tamen certa ſit veſtra caritas, quia vos, & cum affectu, quo decet, ſuſcipiam, & cum gratia relaxabo: nec aliquam vos vel

Reg. lib. 4. Epiſt. 49.

* cordi veſtro

* noſtri clementia

* aperuerunt

Ann. Chr. DC. XV. Martij XII. „ quoſcumque alios, qui pro hac ad me cauſa venire voluerint, afflictionem, „ vel moleſtiam ſuſtinere permitto: ſed ſeu ad conſentiendum mihi cor veſtrum „ miſericordia divina compunxerit, ſive, quod abſit, in ea vos durare diſſen- „ ſione contigerit, ad propria vos remeare, quando volueritis, juxta promiſ- „ ſionem meam, ſine læſione, vel moleſtia relaxare curabimus.

XXXVIII. Severum Aquileienſem Epiſcopum, caput totius ſchiſmatis exiſten- „ tem, Romam venire compellit, dicens: Sicut gradientem per devia, car- „ pentem denuo rectum tramitem, tota Dominus aviditate complectitur; ita „ demum de deſerente cognitam veritatis viam majori mærore, quàm gau- „ dio, quo de convertente lætatus fuerat, contriſtatur: quia minoris exceſſus „ eſt veritatem non cognoſcere, quàm in eadem cognita* non manere: aliúdque „ eſt, quod ab errante committitur, aliud quod per ſcientiam perpetratur. „ Et nos ſiquidem, quantum incorporatum te jam pridem fuiſſe in unitate Ec- „ cleſiæ gaviſi fueramus, abundantiùs nunc diſſociatum à Catholica ſocietate „ confundimur. Pro qua re imminente latore præſentium juxta Chriſtianiſſimi „ & ſereniſſimi rerum domini juſſionem, ad beati Petri Apoſtoli limina cum „ tuis ſequacibus venire te volumus: ut, auctore Deo, aggregata Synodo, de „ ea, quæ inter vos vertitur, dubietate, quod juſtum fuerit, judicetur. At Severus Apoſtolica ſimul, Imperialíque juſſione coactus, imminente Smaragdo Exarcho, ſimulque Antonio Eccleſiæ Romanæ defenſore Ravennam perducitur. Ubi veritus cum Gregorio Synodalem ſubire conflictum, ad unitatem ſanctæ univerſalis Eccleſiæ, mediante Iohanne Ravennati Pontifice, remeavit. Sed cum poſt anni ſpatium ad propria rediiſſet, ab aliis ſchiſmaticis perſuaſus, non ſolùm ad priſtinum vomitum rediit, verumetiam Mauricii Deo ſemper adverſi juſſione ſubrepta, qua jubebatur, ut ſchiſmatici redire ad unitatem Eccleſiæ minime cogerentur, reliquis Epiſcopis Eccleſiæ ſe jungentibus maximas ſeditiones conflabat. Quapropter Gregorius neminem jam revertentium ſine cautione juratoria penitus ſuſcipere ſatagebat. Qua præſtita „ hujuſmodi litteris eidem Patricio Exarcho commendabat: Firminus Frater „ & Coëpiſcopus noſter, Tregeſtinæ Antiſtes Eccleſiæ, ante adventum veſtræ „ excellentiæ ſalubri conſilio ab ſchiſmate, cui inhæſerat, reſipiſcens, atque „ ad unitatem matris Eccleſiæ rediens, noſtris eſt epiſtolis confirmatus, *&c.* „ *uſque*, occaſio oborta * ſequentium. Denique Severus, quia ad unitatem ſanctæ univerſalis Eccleſiæ redire non meruit, ad ſcindendam quoque ſuæ ipſius diœceſeos unitatem, Romanum Pontificem ſuâ vecordiâ ſuſcitavit: adeo ut ab ipſo illius obitus tempore, Aquileienſis diœceſis in duos Metropolitanos, Catholicorum videlicet, ſchiſmaticorúmque diviſa ſit: neque potuit * poſtmodum, licet omnes generaliter ad unitatem de ſchiſmate repedaverint, ad priſtinæ conjunctionis unionem uſque hactenus reformari.

Lib. 1. Ep. 16.

* agnita

Lib. 11. Ep. 38.

* apetta

* potuiſſet

XXXIX. Sicut nulli Clericorum pro infirmitate corporis quartarum ſubſidia Gregorius minuebat, ita nulli Pontificum pro ægritudine qualibet ſuccedendum fore docebat. Unde Anatolio Conſtantinopolitano Subdiacono reſcribens, „ ait: Scripſit mihi dilectio tua, piiſſimum dominum noſtrum reverentiſſi- „ mo Fratri meo Primæ Iuſtinianæ Epiſcopo pro ægritudine capitis, quam pa- „ titur, præcipere ſuccedi, ne fortè dum Epiſcopi jura eadem civitas non „ habet, quod abſit, ab hoſtibus pereat. Et hæc quidem nuſquam Canones „ præcipiunt, ut pro ægritudine Epiſcopi, Epiſcopo ſuccedatur: & ideo om- „ nino injuſtum eſt, ut ſi moleſtia corporis irruit, honore ſuo privetur ægro- „ tus; atque ideo hoc per nos fieri nullatenus poteſt, ne peccatum in mea „ anima ex ejus depoſitione veniat. Sed ſuggerendum eſt, ut ſi is, qui eſt „ in regimine, ægrotat, diſpenſator illi talis requiratur, qui poſſit ejus curam „ omnem agere, & locum illius in regimine Eccleſiæ, ipſo non depoſito, ac „ in cuſtodia civitatis implere: ut neque Deus omnipotens offendatur, ne- „ que civitas inveniatur eſſe neglecta. Si verò idem reverentiſſimus Iohannes

Reg. lib. 9. Ep. 41.

fortaſſe

fortaſſe pro moleſtia ſua petierit, ut ab Epiſcopatus honore debeat vacare*, « Ann. Chr. DC. XV. Martij XII.
eo petitionem dante ſcripto, concedendum eſt. Aliter autem nos id facere «
pro omnipotentis Dei timore omni modo non audemus*. Quod ſi hoc pe- « * revocari
tere ille noluerit, quod piiſſimo Imperatori complacet, quidquid jubet fa- « * valemus
cere, in ejus eſt poteſtate: ſicut novit, ipſe provideat: nos tantummodo «
in depoſitionem inſontis non faciat permiſceri. Quod verò ipſe fecerit, ſi «
canonicum eſt, ſequimur: ſi verò canonicum non eſt, inquantum ſine pec- «
cato noſtro valemus, portamus. Pontificibus voluntariè ſuis renunciantibus «
Sedibus ſucceſſores Gregorius nullo modo denegabat: eóſque poſtmodum de
reditibus relictæ Eccleſiæ ſufficienter nutriendos eſſe cenſebat. Unde Mari- *Reg. lib. 7.*
niano Ravennati Epiſcopo ſignificans, ait: Qualiter ordinari à nobis Sacer- « *Epiſt. 49.*
dotis, corporis qua notum eſt impediente moleſtia, Ariminenſis Eccleſia «
Paſtorali hactenus ſit regimine deſtituta, dudum fraternitas veſtra cognovit, «
&c. uſque proviſione concurrant. «

Item Eleutherio * Epiſcopo: Quamvis triſte nobis ſit valde quod « *Reg. lib. 12.*
loquimur, atque fraterna nos potiùs compaſſione urgeat, quàm aliquid de « *Ep. 7.*
auditis diffinire permittat; ſuſcepti tamen ſollicitudo regiminis cor noſtrum « * Ætherio
inſtanti pulſat aculeo, magna nos Eccleſiis cura proſpicere, & antequàm «
harum poſſit utilitas deperire, quid fieri debeat, Deo auctore, diſponere. Per- «
venit igitur ad nos, quemdam Epiſcopum ita paſſionem capitis incurriſſe, *&c.* «
uſque debeat conſecrari. «

XL. Virginem ſtupratam Gregorius jubebat uxorem percipere, aut ſtupratorem
ejus caſtigatum verberibus in Monaſterio deputare. Unde Felici Sypontino *Reg. lib. 2.*
Epiſcopo ſcribit, dicens: Expectamus fraternitatem tuam ſua aliquos ad « *Ep. 42.*
Deum prædicatione convertere, & male agentes ad rectitudinem revocare. «
Qua de re nimis contriſtamur, quia è diverſo in nepotis tui Felicis pravitate tua «
evidenter, qui talem nutriſti, culpa monſtrata eſt. Pervenit itaque ad nos, «
quod ſupraſcriptus Felix Evangeli Diaconi tui filiam ſtupro deceperit. Quod «
ſi verum eſt, quamvis gravi eſſet de lege pœna plectendus, nos tamen ali- «
quatenus legis duritiam mollientes, hujuſcemodi diſponendo præcipimus, «
ut aut quam ſtupravit, uxorem habeat: aut certè ſi renuendum putaverit, «
diſtrictus, ac corporaliter caſtigatus, excommunicatúſque in Monaſterium, in «
quo pœnitentiam peragat, retrudatur: de quo ei nulla ſit egrediendi, ſine no- «
ſtra præceptione, licentia. «

XLI. Virum ſine oxoris propriæ voluntate converſum, etiam ſi fuiſſet jam tonſu-
ratus, Gregorius uxori reddi jubebat. Quapropter Hadriano Panormitano *Reg. lib. 9.*
Notario ſcribens, ait: Agathoſa latrix præſentium queſta eſt, maritum ſuum « *Ep. 44. Grat. 27. q. 2. cap. 21.*
contra voluntatem ſuam in Monaſterio Urbici Abbatis eſſe converſum. «
Quod quia ad ejuſdem Abbatis culpam, & invidiam non eſt dubium perti- «
nere, experientiæ tuæ præcipimus, ut diligenti inquiſitione diſcutiat, ne «
fortè cum ejus voluntate converſus ſit, vel ipſa ſe mutare promiſerit: & ſi hoc «
reperit, & illum in Monaſterio permanere provideat, & hanc, ſicut promiſit, «
mutare compellat. Si verò nihil horum eſt, nec quoddam fornicationis crimen, «
propter quod viro licet uxorem relinquere, prædictam mulierem commiſiſſe «
cognoveris; ne illius converſio uxori relictæ in ſæculo fieri poſſit perditionis «
occaſio, volumus ut maritum ſuum illi, etiam ſi jam tonſuratus eſt, reddere «
debeas omni excuſatione ceſſante: quia etſi mundana lex præcipit, conver- «
ſionis gratia, utrolibet invito, ſolvi poſſe conjungium; divina lex fieri non «
permittit. Nam, exceptâ fornicationis causâ, virum uxorem relinquere «
nulla ratione concedit: quia poſtquam copulatione conjugii viri atque mulieris «
unũ corpus efficitur, non poteſt ex parte converti, & ex parte in ſæculo remanere. «

XLII. Iudæorum perfidiam rationibus magis, quàm violentiis excutere, Grego- *Reg. lib. 1.*
rius decertabat. Quapropter Virgilio [a], & Theodoro Epiſcopis Galliarum, *Ep. 45.*

[a] Virgilio Arelatenſi & Theodoro Maſſilienſi Epiſcopis Gregorius hanc ſcripſit epiſtolam anno D. XCI.

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. » poſt aliqua ſcribens, ait : Plurimi Iudaïcæ religionis viri in hac provincia
» commanentes, ac ſubinde in Maſſiliæ partibus pro diverſis negotiis ambu-
» lantes, ad noſtram perduxêre notitiam, multos conſiſtentium in illis parti-
» bus Iudæorum vi magis ad fontem Baptiſmatis, quàm prædicatione perdu-
» ctos. Nam intentum quidem hujuſcemodi & laude dignum cenſeo, & de
» Domini noſtri deſcendere dilectione profiteor : ſed hanc eamdem intentio-
» nem, niſi competens Scripturæ ſacræ comitetur effectus, timeo, ne aut
» mercedis opus exinde non proveniat, aut juxta aliquid animarum, quas
» eripi volumus, quod abſit, diſpendia ſubſequantur. Dum enim quiſpiam ad
» baptiſmatis fontem non prædicationis ſuavitate, ſed neceſſitate pervenerit;
» ad priſtinam ſuperſtitionem remeans, inde deteriùs moritur, unde renatus
» eſſe videbatur. Fraternitas ergo veſtra hujuſmodi homines frequenti prædi-
» catione provocet, quatenùs mutare veterem magis vitam de doctoris ſuavi-
» tate deſiderent. Sic enim & intentio veſtra rectè perficitur, & converſi ani-
» mus ad priorem denuo vomitum non mutatur. Adhibendus ergo illis eſt
» ſermo, qui & errorum in ipſis ſpinas urere debeat, & prædicando quod in
» his tenebreſcit, illuminet : ut pro his admonitione frequenti mercedem fra-
* rapiat » ternitas veſtra recipiat *, & eorum quantos Deus donaverit ad regenerationem
Lib. 7 Epiſt. 26. Ind. 1. » novæ vitæ perducat. Item VICTORI Epiſcopo Panormitano : Sicut Iudæis
» non debet eſſe licentia quidquam in Synagogis ſuis ultra, quàm permiſſum
» eſt lege, præſumere, ita in his, quæ eis conceſſa ſunt, nullum debent præ-
» judicium ſuſtinere.

XLIII. Quemadmodùm Iudæos violenter baptizari Gregorius denegabat, ita Chriſtianos eis quoquo modo ſubjici nullatenus permittebat. Unde LIBER-
Lib. 2. ep. 37. Ind. 11. » TINO Prætori Siciliæ ſcribens ait : Fertur, quòd Naſas quidam ſcele-
» ratiſſimus Iudæorum ſub nomine beati Eliæ altare punienda temeritate
» conſtruxerit, multóſque illic Chriſtianorum ad adorandum ſacrilega ſe-
» ductione deceperit : ſed & Chriſtiana, ut dicitur, mancipia comparavit,
» & ſuis ea obſequiis, ac utilitatibus deputavit. Dum igitur ſeveriſſimè in eum
» pro tantis facinoribus debuiſſet ulciſci, glorioſus Iuſtinus medicamento
» avaritiæ, ut nobis ſcriptum eſt, delinitus, Dei diſtulit injuriam vindicare.
» Gloria autem veſtra hæc omnia diſtricta examinatione perquirat, & ſi hujuſ-
» cemodi manifeſtum eſſe repererit, ita diſtrictiſſimè ac corporaliter in eum-
» dem ſceleratum feſtinet vindicare Iudæum, quatenus hac ex cauſa & gra-
» tiam ſibi Dei noſtri conciliet, & his ſe poſteris pro ſua mercede imitandum
» monſtret exemplis. Mancipia autem Chriſtiana, quæcumque eum compa-
» raſſe patuerit, ad libertatem juxta legum præcepta ſine omni ambiguitate per-
» ducite : ne, quod abſit, Chriſtiana religio Iudæis quoquo modo ſubdita
Reg. lib. 3. Ep. 21. » polluatur. Item VENANTIO Epiſcopo Lunenſi : Multorum ad nos relatione
» pervenit, à Iudæis in civitate Lunenſi degentibus in ſervitium Chriſtiana de-
» tineri mancipia. Quæ res nobis tanto viſa eſt aſperior, quanto à fraternitate
» tua patientia operoſior, *&c. uſque* ſanctione ſervetur.

XLIV. Si quos Chriſtianorum pro longitudine itineris per provincias ab Hebræorum ſervitio per legalem violentiam Gregorius liberare non poterat,
Reg lib 6. Ep. 21. ſuis pretiis redimendos eſſe cenſebat. Unde CANDIDO Presbytero per Gal-
» lias ſcribens : Dominicus, inquit, præſentium portitor lacrymabiliter no-
» bis innotuit, quatuor fratres ſuos de captivitate à Iudæis redemptos eſſe,
» atque eos nunc Narbonæ in eorumdem Iudæorum ſervitio detineri. Et quia
» omnino grave execrandúmque eſt Chriſtianos in ſervitio eſſe Iudæorum, di-
» lectionem tuam ſcriptis præſentibus adhortamur, ut cum omni ſubtilitate
» & ſollicitudine ſtudeat perſcrutari : & ſi re vera ita eſt, atque manifeſta ve-
» ritate tibi conſtiterit, quia neque ipſi unde ſe redimant, neque ſupraſcriptus
» portitor habet, eos ſtudii tui ſit redimere, ſciens, quia quidquid in eis dede-
» ris, tuis ſine dubio rationibus imputabitur.

Iudæorum mancipia ſemel confugientia ad Eccleſiam, numquam qui- Ann. Chr.
buslibet ſuaſionibus reddi jubebat. Unde IANUARIO Caralitano Epiſcopo DC. IV. Martij xxt.
inter cetera ſcribens, ait: Pervenit ad nos, ſervos ancillásque Iudæorum " XLV.
fidei cauſa ad Eccleſiam confugientes, aut infidelibus dominis reſtitui, aut " *Reg. lib. 3. ep. 9.*
eorum, ne reſtituantur, pretium dari. Hortamur igitur, ut nullatenus tam "
pravam conſuetudinem manere permittas: ſed cùm quilibet Iudæorum "
ſervus ad venerabilia loca fidei cauſâ confugerit, nullatenus eum patiamini "
præjudicium ſuſtinere: ſed ſive olim Chriſtianus, ſive nunc fuerit bapti- "
zandus, ſine nullo pauperum Chriſtjanorum damno, religioſo Eccleſiaſticæ "
pietatis patrocinio in libertatem modis omnibus defendatur. "

Non ſolùm Chriſtiana mancipia Gregorius in libertatem priſtinam lega- XLVI.
liter revocabat, verumetiam pagana ad fidem venire volentia, vendi nullo *Reg. lib. 5. ep. 31.*
modo permittebat. Unde FORTUNATO Neapolitano Epiſcopo inter cetera
ſcribens, ait: Fraternitatem veſtra oportet eſſe ſollicitam, ut ſi de Iudæo- "
rum ſervitio non ſolùm Iudæus, ſed etiam quiſquam paganorum fieri volue- "
rit Chriſtianus, poſtquam voluntas ejus fuerit patefacta, ne hunc ſub quoli- "
bet ingenio, vel argumento cuipiam Iudæorum venundandi facultas ſit: ſed "
is, qui ad Fidem Chriſtianam converti deſiderat, defenſione veſtra in li- "
bertatem modis omnibus vindicetur, *&c. uſque* intelligitur reſervaſſe. "

Pagana mancipia, Iudæos videlicet dominos ſuos ad fidem præcedentia, XLVII.
in eorum ſervitium, etiamſi ipſi eos ad Chriſtianitatem ſubſequebantur, nullo
modo revocabat. Unde IOHANNI Syracuſano Epiſcopo, Felix, inquit, præ- " *Reg. lib. 7. ep. 22. Ind. 2.*
ſentium portitor queſtus nobis eſt, cùm ſit de Chriſtianis parentibus natus, "
à quodam Chriſtiano Samaræo, quod dici ſcelus eſt, ſe eſſe donatum: & "
dum hujuſcemodi ſuperſtitionis homines Chriſtiana quolibet modo manci- "
pia poſſidere, nec ratio legis, nec reverentia religionis admittat; ſe tamen "
per decem & octo annos in ejus aſſerit ſervitio permanſiſſe. Sed cognoſcente "
hoc deceſſore veſtro ſanctæ memoriæ Maximiano, ſano zelo, ſicut decuit, "
ſacerdotali commoto, de Samaræi nefario ſervitio liberavit. Sed quia ejuſ- "
dem Samaræi filius poſt quinque annos factus dicitur Chriſtianus, & ſupra- "
dictum Felicem in ejus ſervitium, quantum ipſe dicit, quidam nituntur te- "
digere, ſanctitas veſtra hæc, quæ edocti ſumus, diligenter inquirat: & ſi ita "
ei eſſe conſtiterit, eum tueri ſtudeat, & à nullo ſub qualibet occaſione gra- "
vari permittat, *&c. uſque* de legibus ſuſtinere. "

Circumcidi ſaltem paganorum neminem Gregorius permittebat. Quamo- XLVIII.
brem LEONI Catanenſi Epiſcopo: Res, inquit, ad nos omnino deteſtabi- " *Reg. lib. 5. ep. 32.*
lis, & legibus inimica pervenit, quæ ſi vera eſt, fraternitatem tuam vehe- "
menter accuſat: quia eam de minori ſollicitudine probat eſſe culpabilem. "
Comperimus autem, quod Samaræi degentes Catanæ pagana mancipia eme- "
rint, atque ea circumcidere auſu temerario præſumpſerint. Atque idcirco "
neceſſe eſt, ut omni modo zelum in hac cauſa ſacerdotalem exerceas, *&c. uſque* "
de legibus feriendi. "

Sanè quia Iudæorum perfidia zelum Chriſtianorum datis contra ſe mune- XLIX.
ribus ludificare ſolebat, non ſolùm nil penitus ab eis capiebat, quinimmo *Reg. lib. 7. ep. 126.*
eorum munera Gregorius execrabilia judicabat. Unde RECAREDO regi Wi-
ſigothorum poſt cetera ſcribit, dicens: Præterea indico, quia crevit de "
veſtro opere in laudibus Dei hoc, quod dilectiſſimo filio meo Probino Pres- "
bytero narrante cognovi, quia cùm veſtra Excellentia conſtitutionem quan- "
dam contra Iudæorum perfidiam dediſſet, ii, de quibus prolata fuerat, "
rectitudinem veſtræ mentis inflectere, pecuniarum ſummam offerendo, mo- "
liti ſunt. Quam Excellentia veſtra comtempſit: & omnipotentis Dei pla- "
cere judicio requirens, auro innocentiam prætulit. Qua in re mihi David "
regis factum ad memoriam venit, *&c.* "

Hinc eſt, quòd ſicut à Majoribus traditur, & nos uſque ad tempora noſtra, L.

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. dum adhuc pubeſceremus, oculis noſtris conſpeximus, conſuetudo vetus obtinuit, ut omnes illius ſuperſtitionis homines quantumcunque pulcherrima mercimonia detuliſſent, numquam Pontificalibus alloquiis fruerentur, num-
Nota. quam obtutibus Apoſtolicis potirentur, ſed extra velum longiſſimæ porticus, non quidem in ſcamnis, ſed in marmoreo pavimento ſedentes, ſuſcepta pretia numerabant: ne videlicet viderentur aliquid de manu Pontificis accepiſſe. Nam reverendæ memoriæ NICOLAUS Pontifex, ARSENIUM quondam Hortanæ civitatis Epiſcopum, Iudaïcas tunc primum pellicias introducere molientem, adeo averſatus eſt, ut ei palatinam proceſſionem vellet adimere, niſi ſuperſtitioſæ gentis veſtibus abjurando, cum ſacerdotalibus infulis conſuetudinaliter procedere ſtuduiſſet.

LI. Antichriſti præcurſores obſervari debere Sabbatum prædicantes, Gregorius
Reg. lib. 11. Ep. 3. Ind. 6. » taliter refutavit: Pervenit ad me, quoſdam perverſi ſpiritus homines prava in» ter vos aliqua, & ſanctæ Fidei adverſa ſeminaſſe, ita ut die Sabbati aliquid ope» rari prohiberent. Quos, quid aliud, niſi Antichriſti prædicatores dixerim? » qui veniens, diem Sabbatum atque Dominicum, ab omni faciet opere cuſto» diri, *&c. uſque* precibus expietur.

LII. Tanta compaſſionis gratia circa omnes Gregorius redundabat, ut alterius infirmitatem in ſuo corpore hunc ſuſtinuiſſe, ſi velis, aſpicias. Unde IOHANNI
Reg. lib. 1. Epiſt. 22. Ind. 10. » Ravennati Epiſcopo ſcribens, ait: Dominicis mandatis præcipimur proxi» mos ſicut noſmetipſos diligere, eorúmque languoribus tamquam propriis » infirmitatibus condolere. Quorum memor veſtra Fraternitas competenti ſibi » more Caſtorium Fratrem & Coëpiſcopum noſtrum, & priùs per compaſſio» nem ſtuduit viſitare, & eum poſtmodum pro excreſcente moleſtia corporis, » in Ravennati urbe ſuſcipere. Unde non ſolùm nos impenſæ caritatis, ſed & » Deum vobis feciſtis proculdubio debitorem, cui in fratris infirmitate con» doluiſſe probamini, ipſúmque ægrum in ſui membri moleſtia non ſolùm vi» ſitaſſe, ſed etiam ſuſcepiſſe. Quem quidem ipſe pro ſua ſimplicitate illic » ordinare omnino renuebam: ſed petentium importunitas fecit, ut contra» dicere nullatenus potuiſſem. Si autem fieri poteſt, multum mihi & ipſi » conſulitis, ſi eum ad me, vel per Siciliam tranſmittatis. Item LEONTIO,
Ibid. epiſt. 24. » Epiſcopo Urbinati: Caſtorium Fratrem Coëpiſcopúmque noſtrum Romæ » pro corporis ſua moleſtia retinemus: & quia nunc ad ſuam non valet Ec» cleſiam remeare, propterea, eo abſente, Eccleſiæ ipſius fraternitati tuæ vi» ſitationis operam providimus delegandam. Item univerſis habitatoribus
Ibid. epiſt. 25. » Arimini: Si culpam veſtram, filii dilectiſſimi, intentiùs velitis attendere, » aſſidua vos apud Deum debetis oratione purgare, quòd Epiſcopum veſtrum » non devota mente, nec ut filii ſuſcepiſtis: quem inquietudo & tribulatio à » vobis illata ad hoc uſque perduxit, ut moleſtiam corporalem incurreret: » quamvis in eo nihil de his, quæ nobis ſunt ſcripta, cognovimus, ſed ſolam » ineſſe debilitatem vidimus, pro qua eum hîc retinere curavimus. Item
Lib. 11. Epiſt. 47. » EULOGIO Patriarchæ Alexandrino: Ante hoc temporis Bonifacii chartularii » Reſponſalis mei, qui in urbe regia demoratur, vehementer me ſcripta tur» baverunt, quæ dicebant dulciſſimam mihi atque ſuaviſſimam ſanctitatem » veſtram defectum corporei luminis pertuliſſe. Ex quibus ſcriptis gravi mæ» rore percuſſus ſum: ſed ſubitò Creatoris ac Redemptoris noſtri gratia » proſperante, Beatitudinis veſtræ ſuſcepi Epiſtolam, & ſanum de ea corpo» ris moleſtia, quam audieram, agnoſcens, exultavi vehementer: quia tanta » cordis lætitia ſecuta eſt, quanta priùs triſtitiæ amaritudo præceſſerat. Sci» mus enim, quia in omnipotentis Dei adjutorio multorum ſalus eſt vita » veſtra. Item RUSTICIANÆ Patriciæ: Quoties de urbe Regia ad nos aliquis
Ibid. epiſt. 24. » venit, curæ nobis eſt, de corporis veſtri ſoſpitate requirere. Sed peccatis » meis facientibus ſemper audio, quæ me tædet audire: quia in tanta te» nuitate atque debilitate adhuc in vobis referunt podagræ dolores excreſcere.

 Ann Chri. DC. XVI Martij XII.

Sed oro omnipotentem Dominum, ut omnia, quæ in veſtro corpore agun-
tur, ad ſalutem animæ dirigantur, flagella temporalia æternam vobis quie-
tem præparent: & per eos dolores, qui cum fine ſunt, gaudia vobis ſine fine
concedat.

Item MARINIANO Ravennati Epiſcopo: Venientes quidam Ravennates *Reg. lib. 9. Epiſt. 28. Ind. 4.*
homines graviſſimo me mærore percuſſerunt *, quia fraternitam tuam retu- * invenerunt percuſſum
lerunt de vomitu ſanguinis ægrotare. Ex qua re ſollicitè, & ſingulatim eos,
quos hîc doctos lectione novimus, Medicos fecimus requiri: & quid ſinguli
ſenſerint, quidve dictaverint, ſanctitati veſtræ ſcriptum miſimus: qui ta-
men quietem & ſilentium præ omnibus dictant. Quam ſi tua fraternitas in
ſua Eccleſia poſſit habere, valde ſum dubius: & ideo videtur mihi, ut ordi-
nata illic Eccleſia, vel qui Miſſarum ſollemnia explere valeant, vel qui Epiſ-
copi curam gerere, hoſpitalitatem & ſuſceptionem poſſit exhibere, quive
Monaſteriis cuſtodiendis præeſſe; tua fraternitas ad me ante æſtivum tempus
debeat venire, ut ægritudinis tuæ ego ſpecialiter, inquantum valeo, curam
geram, quietémque tuam cuſtodiam: quia huic ægritudini æſtivum tempus
Medici vehementer dicunt periculoſum. Et valde pertimeſco, ne ſi curas
aliquas cum adverſitate temporis ceperis, ampliùs ex eadem moleſtia pericli-
teris. Ego enim ipſe valde ſum debilis, & omnino eſt utile, ut cum Dei gra-
tia ſanus ad tuam Eccleſiam redeas: aut certè ſi vocandus es, inter manus
tuorum voceris: & ego, qui me morti proximum video, ſi me omnipotens
Deus antè vocare voluerit, inter tuas manus debeam tranſire.

Pro Barbarorum incurſionibus bis in hebdomada fieri letanias Gregorius LIII. *Reg. lib. 9. Epiſt. 45.*
decernebat. Quapropter univerſis Epiſcopis Siciliæ ſcribens, ait: Super af-
flictiones & gemitus, quos annoſa hîc continuatione de hoſtibus ſuſtinemus,
major nos metus excruciat, quòd inimicos noſtros omni anniſu ad Siciliæ
invaſionem cognoſcimus feſtinare. Sed ne, hoc illis molientibus, proſperi-
tatem multitudo noſtrorum præbeat peccatorum, toto nos corde ad Re-
demptoris noſtri remedia conferamus, & quibus reſiſtere virtute non poſſu-
mus, lacrymis obviemus. Nam quid vobis cavendum, quidve ſit vehemen-
tius formidandum, ex iſtius provinciæ debetis deſolatione colligere. Itaque
hortor, fratres cariſſimi, ut omni hebdomada, quarta & ſexta feria letaniam
inexcuſabiliter indicatis: & contra hos barbaricæ crudelitatis incurſus ſuper-
næ protectionis auxilium imploretis.

Eamdem Siciliam ſimoniaca hæreſi libidinéque ſordentem Gregorius, ſicut LIV. *Lib. 1. Ep. 12.*
modò cernitur, perituram prædixit, MAXIMIANO Syracuſano Epiſcopo ſcri-
bens: Tanta nobis ſubinde mala, quæ aguntur in illa provincia, nunciantur,
ut peccatis facientibus (quod avertat omnipotens Deus) celeriter eam pe-
rituram credamus.

Sed & pejora prioribus eſſe futura, præſago ſpiritu, MAXIMO Salonitano LV. *Reg. lib. 8. Epiſt. 16.*
Epiſcopo ſcribit, dicens: Ad Romanam urbem veniens communis filius
Presbyter Veteranus ita me podagræ doloribus debilem reperit, ut frater-
nitatis tuæ epiſtolis per me reſpondere nullatenus valuiſſem *. Et quidem * potuiſſem
de Sclavorum gente, quæ vobis valde imminet, & affligor vehementer &
conturbor. Affligor in his, quæ jam in vobis patior: conturbor autem, quia
per Iſtriæ aditum jam ad Italiam intrare cœperunt. De Iuliano autem Scri-
bone quid dicam? quando ubique video, quia nobis peccata noſtra reſpon-
deant: ut & foris à gentibus, & intus à perverſis judicibus conturbemur?
Sed nolite de talibus omnimodo contriſtari: quia qui poſt nos vixerint, de-
teriora tempora videbunt: ita ut in comparatione ſui temporis, felices nos
æſtiment dies habuiſſe. Inquantum verò fraternitas tua prævalet, opponere
ſe pro oppreſſis debet: quæ, etiam ſi prodeſſe minime valuerit, ipſa omni-
potenti Deo mentis devotio ſufficit, quam dedit. Scriptum eſt enim: *Eripe* *Prov. 24.*
eos, qui ducuntur ad mortem: & qui trahuntur ad interitum, liberare ne ceſſes.

Ann. Chr. » *Quod ſi dixeris: Vires non ſuppetunt: qui inſpector eſt cordis, ipſe intelligit.* In omni
DC. IV. » ergo, quod agis, inſpectorem cordis appete habere placatum. Quidquid eſt,
Martij XII. » unde illi placeas, facere non omittas. Nam humani terrores & gratia, fumo
» ſunt ſimiles, qui leni aura raptus evaneſcit. Hoc certiſſimè ſcito, quia pla-
» cere Deo ſine pravis hominibus nullus poteſt. In tanto ergo ſe æſtimet fra-
» ternitas tua omnipotenti Deo placuiſſe, quanto ſe perverſis hominibus diſ-
» plicuiſſe cognoverit. Ipſa tamen defenſio pauperum moderata & gravis ſit:
» ne ſi quid nimis rigidè agitis, ex juventute vos arbitrentur homines ſuper-
» bire. Sed talis neceſſe eſt, ut inveniatur pro oppreſſis veſtra defenſio, qua-
» tenus & humiles protectionem ſentiant, & oppreſſores non facile inveniant,
» quod ex malevola mente reprehendant, *&c. uſque* inimicos vivere.

LVI. » Hujus cautelæ ſuæ conſcius ROMANO Defenſori Gregorius ait: Perve-
Reg. lib. 7. » nit ad nos, quia quidam homines minorem omnimodo diſcretionem te-
Ep. 24. » nentes, in ſuis nos periculis implicari deſiderant: atque ita volunt ab Eccle-
Ind. 2. » ſiaſticis perſonis defendi, ut ipſæ quoque Eccleſiaſticæ perſonæ ex eorum
» culpa teneantur. Idcirco præſenti te præceptione admoneo, & per te Fra-
» trem & Coëpiſcopum noſtrum domnum Iohannem, vel ceteros, qui in-
» tereſſe poſſunt, ut patrocinia Eccleſiaſtica, ſive mea ſuſcipiatis ſcripta, ſive
» etiam ea minimè fuerint directa, ſub tanto moderamine debeatis impendere,
» quatenus ſi qui in furtis publicis implicati ſunt, à nobis non videantur in-
» juſtè defendi: ne opinionem male agentium ex indiſcretæ defenſionis auſu
» in nos ullo modo transferamus: ſed quantum decet, Eccleſiam admonendo
» & verbum interceſſionis abhibendo, quibus valetis ſuccurrite, ut & illis
» opem feratis, & opinionem ſanctæ Eccleſiæ non inquinetis.

LVII. » Item IOHANNI Epiſcopo poſt aliqua. Si qui eorum, de quibus eſt ali-
» qua quæſtio, in Eccleſiam fortaſſe refugerint, ita debet cauſa diſponi, ut
» nec ipſi violentiam patiantur, nec hi qui dicuntur oppreſſi, damna ſuſti-
» neant, *&c. uſque* promiſſa, ſerventur.

LVIII. Quantæ humilitatis Gregotius fuerit, cùm ex multis, tum ex his mani-
feſtiſſimè poterit deprehendi, quòd omnes quidem Sacerdotes, fratres &
comminiſtros; Clericos autem diverſi ordinis dilectiſſimos filios; at verò lai-
cos viros dominos: & feminas dominas in ſuis litteris nominabat: neque ab
aliquo ſe Summum Pontificem, aut Univerſalem, ſive dominum vocari æqua-
nimiter permittebat. Nam ut ea, quæ ſuper hujuſmodi comprehenſa ſunt,
Lib. 9. » prætermittam, RUSTICIANÆ Patriciæ ſcribens, ait: Excellentiæ veſtræ
Ep. 38. » ſcripta ſuſcepi, quæ me in graviſſima ægritudine poſitum, de ſalute, de
» devotione, ac de dulcedine ſua omnino relevarunt. Unum verò ægrè ſuſ-
» cepi, quia in eiſdem epiſtolis ad me (quod ſemel eſſe poterat) ſæpius dice-
» batur, ancilla veſtra, ancilla veſtra. Ego enim, qui per Epiſcopatus onera
» ſervus ſum omnium factus, qua ratione te mihi ancillam dicis, cujus ante
» ſuſceptum Epiſcopatum proprius fui? Et ideo rogo, per omnipoten-
» tem Deum, ne hoc verbum aliquando ad me in ſcriptis veſtris in-
» veniam.

LIX. Hujus humilitatis manſuetudine Gregorius non ſolùm THEUDELINDÆ
Reg. lib. 2. Reginæ Langobardorum pro Tribus Capitulis, verumetiam inter alios SA-
Epiſt. 10. » VINO quoque ſuo Subdiacono ſatisfacere non renuit, dicens: Exeuntes
Ind. 11. » maligni homines turbaverunt animos veſtros, non intelligentes neque quæ
» loquuntur, neque de quibus affirmant, aſtruentes, quòd aliquid de ſancta
» Chalcedonenſi Synodo piæ memoriæ Iuſtiniani temporibus ſit imminutum:
» quam nos omni fide, omnique devotione veneramur: & ſic quatuor Syno-
» dos ſanctæ univerſalis Eccleſiæ, ſicut quatuor libros ſancti Evangelii reci-
» pimus, *&c. uſque* regni cæleſtis obſiſtat.

LX. » Item GREGORIÆ Cubiculariæ Auguſtæ, poſt cetera. Quod dulcedo
Reg. lib. 6. » tua in ſuis epiſtolis ſubjunxit, importunam ſe mihi exiſtere, quouſque ſcri-
Ep. 22.

bam mihi eſſe revelatum, quia peccata tua dimiſſa ſint. Rem & difficilem & Ann. Chr. DC. IV. Martij XII.
inutilem poſtulaſti. Difficilem quidem, quia ego indignus ſum, cui revelatio
fieri debeat: inutilem verò, quia ſecura de peccatis tuis fieri non debes, niſi
cùm jam in die vitæ tuæ ultimo plangere eadem peccata minime valebis:
quæ dies quouſque veniat, ſemper ſuſpecta, ſemper trepida metuere culpas
debes, atque eas quotidianis fletibus lavare.

Item ANASTASIO Presbytero Iſauriæ, poſt aliqua: Tua itaque fraternitas LXI.
quantum in caritate perfecta ſit, ſcio: & qui omnipotentem Deum multùm *Reg. lib. 6. Ep. 29.*
diligit, oportet ut de proximo multùm præſumat. Non enim loca vel ordines *Ind. 15.*
Creatori noſtro proximos faciunt, ſed ei nos aut merita bona conjungunt,
aut mala disjungunt. Quia ergo adhuc incertum eſt, quis interiùs qualis ſit,
cur non audeas ſcribere, cùm inter me & te quis ſit ſuperior, ignores? Et
quidem bene te vivere ſcio, me autem multis oneratum peccatis cognoſco.
Sed etſi ipſe peccatores, tamen me multo melior es: quia tua tu tantummodo,
ego verò & eorum, qui mihi commiſſi ſunt, peccata porto. In hoc ergo te
altum, in hoc te magnum aſpicio, quia ante humanos oculos in magno at-
que in alto loco minime profeciſti: in quo ſæpe dum exteriùs ab hominibus
honor tribuitur, ad ima animus mergitur, quia curis diſcerpentibus grava-
tur. Tibi autem omnipotens Deus juxta hoc, quod ſcriptum eſt, *Aſcenſus in* *Pſal. 83.*
corde diſpoſuit in valle lacrymarum. Multo autem mihi altior, multo ſublimior
videri poteras, ſi neque ducatum Monaſterii, quod Neas dicitur, ſuſcepiſſes.

Item STEPHANO Epiſcopo, inter alia: Multùm mihi, & ultra quàm indi- LXII.
gnus audire debui, favorem in epiſtolis demonſtratis: & ſcriptum eſt: *Ne* *Reg. lib. 6. Ep. 8.*
laudes hominem, quamdiu vivit. At tametſi audire talia dignus non fui, ora- *Eccl. 11.*
tionibus veſtris peto, ut dignus efficiar: ut ſi bona in me non ideo dixiſtis
quia ſunt, ideo ſint quia dixiſtis.

Sed ne ſolis verbis tanti Præſulis humilitas inculcari credatur, ſupereſt, ut LXIII.
ex Græcorum relationibus ad me nuper interpretatis eadem Patris humilitas
vivis operibus demonſtretur: in quibus videlicet ita refertur: Enarravit no- *Prat. Spirit. c. 151.*
bis Abbas Iohannes Perſa ſanctus & reverendus vir exiſtens, de magno
Gregorio beatiſſimo Papa Romano, dicens: Quoniam ivi Romam ad ado-
randum loculos ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli: & una dierum, cùm
ſtarem in medio civitatis, video Papam Gregorium per me tranſiturum: &
cogitavi me mittere ante eum. Cùm ergo appropinquaſſet mihi Papa, videns
quia pergerem, ut mitterem me ante eum, ſicut coram Deo dico, fratres,
primus miſit ſe ante me ſuper terram: & non antè ſurrexit, quàm ego prior
ſurgerem: & amplexatus me cum magna * humilitate, tribuit mihi per ma- * multâ
num numiſmata tria: & juſſit mihi dari caſulam & neceſſitates meas omnes.
Glorificavi ergo Deum, qui donavit ei talem humilitatem circa omnes, &
eleemoſynam & caritatem.

Hinc eſt, quod patientiſſimus paſtor Gregorius penes Imperatorem Mauri- LXIV.
cium, ſibi prorſus infenſum, dudum accuſatus, quòd Malchum Epiſcopum
ſui patrimonii proviſorem pro retentis penſionibus tamdiu in cuſtodiis affli-
xiſſet, quouſque ſpiritum exhalaret; SABINIANO ſuo Diacono Conſtantinopo- *Lib. 7. Epiſt. Ind. 1.*
litano ſcribens, ait: Unum eſt, quod breviter ſuggeras ſereniſſimis dominis
noſtris, quia ſi ego ſervus eorum in morte Langobardorum me miſcere vo-
luiſſem, hodie Langobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites
haberet, atque in ſumma confuſione diviſa eſſet. Sed quia Deum timeo, in
morte cujuſlibet hominis me miſcere formido. Malchus autem idem Epiſco-
pus neque in cuſtodia fuit, neque in aliqua afflictione: ſed die, qua cauſam
dixit & addictus eſt, neſciente me à Bonifacio notario in domum ejus ductus
eſt, ibique prandidit, & honoratus eſt ab eo, & nocte ſubitò mortuus eſt in-
ventus.

Igitur in omnibus ſuis dictis, vel operibus, Gregorius imminentem futuræ LXV.

Ann. Chr. DC. IV. Manij xii. retributionis diem ultimum perpendebat: tantóque cautiùs cuncta cunctorum
negotia ponderabat: quanto propinquiùs finem mundi inſiſtere, ruinis ejus
crebreſcentibus, advertebat. Quapropter in homiliis Evangelicis perhibet di-
Homil. 1. in Evang. » cens: Exurget gens contra gentem, & regnum adverſus regnum: & erunt
» terræmotus magni per loca, peſtilentiæ, & fames. Et quibuſdam interpoſi-
» tis adjunxit: Et erunt ſigna in ſole & luna & ſtellis, & in terris preſſura gen-
» tium præ confuſione ſonitus maris & fluctuum. Ex quibus profectò omnibus
» alia jamfacta cernimus, alia in proximo ventura formidamus, *&c. uſque* flo-
» rere regna terrarum.

LXVI. Quæ autem de iſtius urbis Gregorius incommoditate deſcripſerit indicabo,
quatenus ii qui nunc in ruinis ejus habitantes, eam ordinatiorem ac per hoc
valentiorem fuiſſe non autumant, contremiſcant. Ait enim in expoſitionis
» Ezechielis homilia octavadecima ſic: Quid eſt jam rogo, quod in hoc mundo
» libeat? Ubique luctus aſpicimus, ubique gemitus audivimus. Deſtructæ
» urbes, everſa ſunt caſtra, depopulati ſunt agri, in ſollicitudinem terra re-
» dacta eſt, *&c. uſque* per quos aliena rapiebat. Item in Dialogorum libro ſe-
Zib. 2. Dial. c. 15. » cundo: Præterea, inquit, Antiſtes Canuſinæ Eccleſiæ ad BENEDICTUM Do-
» mini ſamulum venire conſueverat, quem vir Dei pro vitæ ſuæ merito valde
Lib. 2. Ep. 32. Ind. 10. » diligebat, *&c. uſque* videmus. Item in epiſtola Iohanni Epiſcopo Ravennati, poſt
» aliqua: Si quo modo eſt aliquando locus obtinendi, agat apud Exarchum fra-
» ternitas veſtra. ut pacem cum Agilulpho, ſi aliquid poſſumus, faciamus, quia
» miles de Romana urbe ablatus eſt, ſicut ipſe novit. Theodoſiani verò, qui hic
» remanſerunt, togam non accipientes, vix ad murorum quidem cuſtodiam ſe
» accommodant, & deſtituta ab omnibus civitas, ſi pacem ejus non habet, quo
» modo ſubſiſtet?

LXVII. Tantis curarum tumultibus pro animatum pariter ac civitatis cuſtodia
** colicam vocant.* Gregorius gravabatur, ut in coli * moleſtias corruens, non ſolùm (ſicut pro-
poſuerat) per ordinem Ezechielis myſteria minime pertractaret: verumetiam
hoſtilibus incurſionibus, multiſque corporis debilitatibus aggravatus, à ſtudio
expoſitionis omnino deſiſteret, & ad dies illos ſe perveniſſe defleret, atque
diſſolutionem ſui corporis totis conatibus flagitaret. Quapropter eidem Iohanni
» Epiſcopo queritur, dicens: Quod multis veſtræ beatitudini minime reſpon-
» di, non hoc torpori meo, ſed languori deputate: quia peccatis meis fa-
» cientibus eo tempore, quo Agilulphus ad Romanam urbem veniens, alios
» occidit, alios detruncavit, tanta mæſtitia affectus ſum, ut in coli moleſtiam
» caderem.

» Item in expoſitione ultimæ viſionis Ezechielis Prophetæ: Quia multis
In Præfat. lib. 2. in Ezech. » curis prementibus, Ezechielis Prophetæ librum coram caritate veſtra totum
» per ordinem perſcrutari non licuit, bonis veſtris deſideriis placuit petere, ut
» ſaltem extrema ejus viſio, quæ ei facta eſt de ædificio in monte conſtituto,
» quæ & cunctis eſt viſionibus ejus obſcurior, exponi debuiſſet. Et quidem vo-
» luntati veſtræ me parere neceſſe eſt: ſed duo ſunt, quæ hac in re perturbant
» animum meum: Unum, quod hæc eadem viſio tantæ obſcuritatis nebulis
» tegitur, ut vix in ea aliquid, intellectu interlucente, videatur. Aliud, quod
» jam Agilulphum, Langobardorum Regem ad obſidionem noſtram ſummo-
» pere feſtinantem, Padum tranſiſſe cognovimus. Unde penſate, fratres ca-
» riſſimi, in caliginoſis ac myſticis ſenſibus quid valeat meus miſera, timoris
» ſui perturbationibus occupata. Quanto enim circa terrena plus ſatagit, tan-
» to in his quæ ſunt cæleſtia minùs videt: pro eo quòd curis ſuis extra ſe duci-
Sap. 9. » tur, valde intus minor eſt: quia ſcriptum eſt: *Deprimit terrena inhabitatio ſen-*
» *ſum multa cogitantem.* Quæ enim ſuperiora penetrare, etiam collecta, non
» ſufficit; penſate, quid agere poterit diviſa. Scimus autem omnes, quia &
» fluvius, qui in multis rivis dividitur, à ſuo alveo, ſiccatur.

» Item in ejuſdem Prophetæ tractatibus, homilia XI. Sive, inquit, Iuſtus
in cul-

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII.

in culpam, ſive peccator in mortem corruat, ſpeculatori timendum eſt, ne hunc ex ſuo ſilentio reatus peccantium pariter involuat, *&c. uſque* poſſum dulcia propinare?

Lib. 7. Epiſt. 27. Ind. 2.

Item idem Italicæ Patriciæ, & Venantio ex Monacho Patricio: Quoſdam de Sicilia venientes, affectu quo debui, de ſoſpitate excellentiæ veſtræ requirere curavi: ſed de aſſiduitate ægritudinum mihi triſtia reſponderunt. Hæc autem dicens, nec ego vobis de meipſo invenio aliud, quod debeam nuntiare, niſi quod, peccatis meis facientibus, ecce jam undecim menſes ſunt, quod valde rarum eſt, ſi de lecto ſurgere aliquando potui. Tantis enim podagræ doloribus, tantiſque moleſtiarum premor angoribus, ut vita mea mihi graviſſima pœna ſit. Quotidie enim in dolore deficio, & mortis remedium expectando ſuſpiro. In Clero verò hujus urbis & populo tanti febrium languores irruerunt, ut pæne nullus liber, nullus ſervus remanſerit, qui idoneus eſſe ad aliquod officium vel miniſterium poſſit. De vicinis autem urbibus ſtrages nobis mortalitatis quotidie nunciantur. Africa autem qualiter mortalitate & languoribus vaſtetur, quanto viciniores eſtis, tanto credo quòd ſubtiliùs cognoviſtis. De Oriente verò qui veniunt, graviores deſolationes nunciant. In his itaque omnibus, quia appropinquante fine mundi, generalem percuſſionem eſſe cognoſcimus, affligi nimis de propriis moleſtiis non debemus.

Lib. 8. ep. 35.

Item EULOGIO Patriarchæ Alexandrino: Tranſacto anno, ſuaviſſima ſanctitatis veſtræ ſcripta ſuſcepi, quibus pro ægritudinis meæ nimietate reſpondere nunc uſque non valui. Ecce enim jam biennium pæne expletur, quo lectulo teneor, tantiſque podagræ doloribus affligor, ut vix in diebus feſtis uſque ad horarum trium ſpatium ſurgere valeam Miſſarum ſollemnia celebrare. Mox autem cum gravi compellor dolore decumbere, ut cruciatum meum poſſim, gemitu interrumpente, tolerare. Qui dolor interdum mihi lentus eſt, interdum nimius: ſed neque ita lentus, ut recedat: neque ita nimius, ut interficiat, *&c. uſque* gloriæ filiorum Dei.

Reg. lib. 7. Ep. 78.

Item eidem: Peto autem, ut pro me enixiùs veſtra ſanctitas orare debeat, quia podagræ doloribus, & barbarorum gladiis, & curarum afflictionibus inceſſanter premor. Sed ſi mihi orationis veſtræ opem impenditis, credo quòd me contra adverſa omnia fortiter juvetis.

Reg. lib. 11. Epiſt. 47.

Item eidem: Rogo ergo, ut pro me peccatore enixiùs oretis: quia & dolor corporis ex podagris, & amaritudo cordis ex curarum afflictionibus, & immenſa vaſtitas mortalitatis inter tot barbarorum gladios me vehementer affligit. Inter quæ omnia non temporalem, ſed æternam conſolationem requiro, quam per me impetrare non valeo, ſed per interceſſionem veſtræ beatitudinis hanc me obtinere confido. Item MAXIMIANO Epiſcopo Arabiæ: Multum jam tempus eſt, quo ſurgere de lecto non valeo: nam me modò podagræ dolor cruciat, modò neſcio quis in toto corpore ſe ignis cum dolore expandit. Et fit plerumque, ut uno in me tempore ardor cum dolore affligat, & corpus in me animúſque deficiat. Quantis autem aliis neceſſitatibus extra has, quas protuli, infirmitates afficiar, enumerare non valeo: ſed breviter dico. quia ſic me infectio noxii humoris imbibit, ut vivere mihi pœna ſit, & mortem deſideranter expectem, quam gemitibus meis ſolam eſſe credo remedium. Proinde, Frater ſanctiſſime, Divinæ pro me pietatis miſericordiam deprecare: ut percuſſionis ſuæ erga me flagella propitius mitiget, & patientiam tolerandi concedat, ne nimio, quod abſit, tædio in impatientiam cor erumpat: & quæ curari per plagam poterat, culpa creſcat ex murmure.

Lib. 9. ep. 16.

Reg. lib. 9. Ep. 38.

Item Ruſticianæ Patriciæ: De podagræ moleſtia, quam vobis eveniſſe ſignaſtis, & contriſtatus vehementer ſum, & lætatus. Lætatus, quia humor noxius inferiora petens, ſuperiora profectò deſeruit. Contriſtatus verò, quia

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. „ in tam tenuiſſimo corpore dolores vos nimios perpeti pertimeſco. Ubi enim „ deeſt caro, quæ virtus eſſe poterit doloribus reſiſtens? Me etenim, quem „ qualis fuerim noſtis, ita amaritudo animi, & aſſidua exarcebatio, atque „ per hoc podagræ moleſtia affecit, ut corpus meum tamquam in ſepultura „ ſiccatum ſit: unde fit, ut jam raró de lecto ſurgere valeam. Item eidem.
Lib. 11. Ep. 24. „ Ego in tanto gemitu & occupationibus vivo, ut ad dies, quos ago, perve„ niſſe me pœniteat: ſoláque mihi in conſolatione ſit mortis expectatio. Unde „ peto, ut pro me orare debeatis, quatenus de hoc carnis carcere citiùs edu„ car, ne tantis laboribus diutiùs torquear. Item Anaſtaſio Antiocheno:
Lib. 7. Ep. 3. Ind. 1. „ Rogo, ut pro mei cordis infirmitate enixiùs oretis, quatenus omnipotens „ Deus mentem meam à malis omnibus pro veſtra interceſſione tueatur, & „ citiùs me de tot procellis hujus tempeſtatis eripiat, atque in æternæ quietis „ litore perducat.

LXVIII. Tantis precibus Gregorius tandem aliquando divinitus exauditus, poſtquam ſedem Catholicæ & Apoſtolicæ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ annis tredecim, menſibus ſex, & diebus decem, doctrinis pariter ac operibus feliciſſimis illuſtravit, anno Imperii Phocæ ſecundo, Indictione ſeptima, quarto Iduum Martiarum, à carnis corruptione ſubtractus eſt[a], incorruptionis perpetuæ gloria ſublimandus. Qui videlicet omni vitæ ſuæ tempore ſicut novas Baſilicas minime fabricarat, ita nimirum fabricatarum veterum ſarta tecta cum ſummo ſtudio annualiter reparabat: quas reditibus, luminaribus, officiis atque donariis cumulans, in Baſilica beati Petri Apoſtoli faſtigium de argento puriſſimo, quod à Leone Tertio Pontifice in Baſilica Sixtiana ſanctæ Mariæ nomini dedicata tranſlatum eſt, fabricavit: & in Baſilica beati Pauli Apoſtoli ſuper altare nihilominus aliud faſtigium procuravit. Hujus præterea venerabile corpus in extrema porticu Baſilicæ beati Petri Apoſtoli ante ſecretarium tunc antiquiſſimum, quo videlicet Leo, Simplicius, Gelaſius, atque Symmachus, Apoſtolicæ Sedis Epiſcopi cum nonnullis aliis tumulati, ſuis hactenus epitaphiis prædicantur, ſepultum tali titulo decoratur.

Suſcipe terra tuo corpus de corpore ſumptum,
Reddere quod valeas, vivificante Deo.
Spiritus alta petit, leti nil jura nocebunt,
Cui vita alterius mors magis illa via eſt.
Pontificis ſummi hoc clauduntur membra ſepulcro;
Qui innumeris ſemper vivit ubique bonis.
Eſuriem dapibus ſuperavit, frigora veſte,
Atque animas monitis texit ab hoſte ſacris.
Implebatque actu quidquid ſermone docebat:
Eſſet ut exemplum myſtica verba loquens.
Ad Chriſtum Anglos convertit pietate magiſtra,
Acquirens fidei agmina gente nova.
Hic labor, hoc ſtudium, hæc tibi cura, hoc Paſtor agebas;
Ut Domino offerres plurima lucra gregis.
Hiſque Dei conſul factus, lætare triumphis,
Nam mercedem operum jam ſine fine tenes.

LXIX. Quo ſcilicet liberaliſſimo Paſtore defuncto, vehementiſſima fames eodem anno incubuit: & quanto patrono tunc Roma caruerit, licet rerum inopia toto pæne mundo monſtraverit, invidorum tamen feritas minime recognovit.
b Nam ſicut à majoribus traditur[b], cum calumniarum veterum incentores, Gregorium prodigum dilapidatorémque multiplicis Patriarchatus theſauri perſtreperent, deficiente perſonali materie, ad comburendos libros ejus

[a] Hi characteres chronologici cum anno Chriſti DC. IV. conveniunt; tametſi Venerabilis Beda S. Doctoris obitum ad DC. V. refert, cúmque ſecutus Paulus Diac. in lib. 4. Hiſt. Lang. Indictioni VIII. conſignat.

[b] Hæc hiſtoria Baronio ad annum 604. dubia videtur, quod de illa nihil apud Iſidorum, Ildefonſum, Pateriúmve ſcriptum reperiatur. De Petro Diacono infrà.

cœperunt pariter anhelare. Quorum dum quoſdam jam combuſſiſſent, ac re- Ann. Chr. DC. IV.
liquos vellent exurere, PETRUS Diaconus familiariſſimus ejus, cum quo Martij XII.
quatuor Dialogorum libros diſputaverat, traditur * vehementiſſimè obſtitiſſe,
dicens, ad oblitterandam ejus memoriam, librorum exuſtionem nihil profi- * creditur
cere, quorum exemplaria, diverſis petentibus *, mundi ambitum penetraſ- * temporibus
ſent: ſubjungens immane ſacrilegium eſſe, tanti Patris tot & tales libros exu-
rere, ſuper cujus caput ipſe Spiritum ſanctum in ſimilitudine Columbæ tra-
ctantis frequentiſſimè perſpexiſſet. Cúmque dudum devotum populum Dia-
conus cerneret occaſione temporis cum invidis reſultare, in hoc omnium ſen-
tentiam dicitur provocaſſe, ut, ſi quod dixerat, jurejurando confirmans mori
continuò meruiſſet, ipſi à librorum exuſtione deſiſterent: ſi verò teſtimonii
ſui ſuperſtes extitiſſet, ipſe quoque combuſtoribus manus daret. Itaque cum
Evangeliis in ambonem venerabilis Levita Petrus aſcendens, mox ut Grego-
rianæ ſanctitati teſtimonium præbuit, inter verba veræ confeſſionis ſpiritum
efflavit, à & dolore mortis extraneus juxta pyrgi baſim [a], ſicut hactenus cernitur,
Confeſſor veritatis meruit ſepeliri.

Hinc eſt, quòd conſuetudinaliter Spiritus ſanctus in ſpecie Columbæ ſuper LXX.
ſcribentis Gregorii caput depingitur, & quòd expoſitionum illius pars maxi-
ma, quæ utique ab invidis exuſta recolitur, non habetur. Quarum ipſe ſum-
mam Iohanni Subdiacono Ravennæ reſponſali ſuo ſignificare videtur, inter *Reg. lib. 10. Ep. 22. Ind. 5.*
cetera ſic deſcribens: Quia cariſſimus quondam filius meus Claudius, aliqua "
me loquente de Proverbiis, de Canticis Canticorum, de Prophetis, de libris "
quoque Regum, & de Heptateucho audierat: quæ ego ſcripto tradere præ "
infirmitate non potui, ipſe ea ſuo ſenſo dictavit, ne oblivione deperirent, "
ut apto tempore hæc eadem mihi inferrentur, & emendatiùs dictarentur. "
Quæ cùm mihi legiſſet, inveni dictorum meorum ſenſum valde in multis "
fuiſſe permutatum. Unde neceſſe eſt, ut tua experientia, omni excuſatione atque "
mora ceſſante ad ejus Monaſterium accedat, convenire Fratres faciat: & ſub omni
veritate quantaſcunque de diverſis ſcripturis chartulas detulit, ad medium de-
ducat: quas tu ſuſcipe, & mihi celerrimè tranſmitte. Enimvero, quia ſtudio-
ſitas Gregorii, qui poſt hæc tribus ferme annis ſuperfuit, falli non potuit:
conſtat nimirum, quia plures libros, quàm nunc habeantur, compoſuit. Quo-
rum memoriam quidam in Epiſcopali ejus perſtringens, ait, Iob, Ezechiel,
Evangelia & Paſtoralem expoſuit, & multa alia: ut ſubaudias, quæ jam in-
veniri non poſſunt: quoniam revera ante ſuccenſa ſunt, quàm edita, ſicut re-
liqua ipſius opera, quæ nunc in ſancta Romana Eccleſia retinentur adhuc ſub
cuſtodia, ne penitùs vulgarentur.

Itaque ſi curioſus perpendatur, omne Gregorij tractandi tempus, quo li- LXXI.
bros, qui nunc habentur, expoſuit, à Diacono ſuo uſque ad penultimum ſui
Pontificatus annum extenditur: & licet Langobardorum perfidia ſæviente, poſt
Ezechielis tractatus ab expoſitione librorum deſtiterit, ab componendis ta-
men epiſtolis *, quamdiu vivere potuit, numquam omnino ceſſavit: qua- * exponendis
rum videlicet tot libros in ſcrinio reliquit, quot annos advixit. Unde tertium de-
cimum epiſtolarum librum * ſeptimæ Indictionis imperfectum reliquit, quo- * *V. Notas in Præfat. hujus Vitæ.*
niam ad ejuſdem Indictionis terminum non pertigit. Ex quarum multitudi-
ne primi Hadriani Papæ temporibus quædam epiſtolæ decretales per ſingulas
Indictiones excerptæ ſunt, & in duobus voluminibus, ſicut modò cernitur,
congregatæ. Et Gregorius jamdudum in Monaſterio poſitus, ubi eum An-
gelus Domini ſub habitu naufragi ſcribentem repererat, nimirum quædam
dictaverat, ut ad expoſitionem tantæ profunditatis, quam in libro Iob pe-
netrare potuit, eo paratior, quo ex dictandi conſuetudine doctior, per-
veniret.

Ergo Gregorius in Diaconio ſuo, dum illum in Conſtantinopolitana urbe LXXII.

[a] Pyrgobaſis eſt domus turrita: Pyrgi baſis. pes turris ſeu fulcimentum.

Ann. Chr. DCIV. Martij XII. ſedis Apoſtolicæ reſponſa conſtringerent, & Leandrum Hiſpanum Epiſcopum injuncta pro cauſis fidei Wiſigothorum ibi legatio perduxiſſet; eodem Leandro (ſicut in primo libro dixiſſe me recolo) cum Fratribus tunc Gregorio adhærentibus, importuniſſimè compellente, librum beati Iob cœpit exponere. *Lib. 1. c. 27.* Quibus coràm poſitis priora libri ſub oculis dixit: & quia tempus paullo vacantius reperit, poſteriora tractando dictavit. Cúmque ei ſpatia largiora ſuppeterent, multa augens, pauca ſubtrahens, atque ita ut inventa ſunt nonnulla derelinquens, ea quæ ſe loquente excerpta ſub oculis fuerant, per libros emendando compoſuit. Qui cùm jam factus Epiſcopus Romæ poſtrema dictaret, quo ſtylo prima dixerat ſollicitè attendens, egit ut ea quæ locutus fuerat, ſtudioſa emendatione tranſcurrens, quaſi ad ſimilitudinem dictatûs erigeret: & ea quæ dictaverat, non longè à colloquentis ſermone diſcreparent: quatenus dum hoc tenditur, illud adtrahitur, edita modo diſſimili res non diſſimilis formaretur: quamvis tertiam ipſius operis partem ut colloquendo protulit, pæne ita dereliquit: quia dùm eum Fratres ad alia exponenda pertraherent, hanc ſubtiliùs emendari noluerunt. Quibus multa jubentibus, dum parere modò per expoſitionis myſterium, modò per contemplationis aſcenſum, modò per moralitatis inſtrumentum ſtuderet; hoc opus per triginta & quinque libros extenſum, in ſex codicibus explevit. Quorum exemplaria primò per Urbis Monaſteria ſubdiviſit: poſtremò verò eidem Leandro Epiſcopo deſtinavit.

LXXIII. Sed in ipſo ſui Epiſcopatus exordio, dum à Iohanne Ravennatis urbis Epiſcopo humiliter reprehenſus fuiſſet, cur paſtoralis curæ deliteſcendo pondera fugere vir tam idoneus voluiſſet, librum regulæ paſtoralis compoſuit: quem quadripartita ratione diſtinguens, valde penſandum eſſe perdocuit, cùm rerum neceſſitas expoſcit, ad culmen quiſque regiminis qualiter veniat: atque ad hoc rite perveniens qualiter vivat: & bene vivens, qualiter doceat: & rectè docens, infirmitatem ſuam quotidie, quanta valet conſideratione cognoſcat: ne aut humilitas acceſſum fugiat: aut perventioni vita contradicat: aut vitam doctrina deſtituat: aut doctrinam præſumptio extollat. Primum ergo appetitum timor temperet: pòſt autem magiſterium, quod à non quærente ſuſcipitur, vita commendet. Deinde neceſſe eſt ut Paſtoris bonum, quod vivendo oſtenditur, etiam loquendo propagetur. Ad extremum verò ſupereſt, ut perfecta quæque opera conſideratio propriæ infirmitatis deprimat: ne hæc ante oculti Arbitri oculos tumor elationis extinguat. Et quia quoſdam imperitos ad Sacerdotium conſpiraſſe cognoverat, quoſdam conſpiraturos eſſe prævidebat, qui metiri ſe neſcientes, quæ non didicerunt, docere concupiſcerent, quíque pondus magiſterii tanto levius æſtimarent, quanto vim illius magnitudinis ignorarent: hos in ipſo libri ſui reprehendit exordio, ut ſi quando indocti ac præcipites doctrinæ arcem tenere appetiſſent, à præcipitationis ſuæ auſibus in ipſa Gregorianæ locutionis janua pellerentur. Hunc librum ANATOLIUS Diaconus ejus Apocriſarius quærenti ac jubenti Imperatori quondam obtulerat, quem magnus ANASTASIUS Antiochenus Epiſcopus in Græcam linguam transfudit *, & Orientalibus Eccleſiis opus venerabile procuravit.

* tranſtulit

LXXIV. Deinde, ſicut in ſecundo hùjus operis libro jam retuli, dum adhùc Gregorius ad loquendum voce flatuque ſibi ſufficeret, per ſtationes diſcurrens, viginti homilias Evangelii diverſo tempore coram populo declamavit: reliquas verò ejuſdem numeri dictavit quidem, ſed laſſeſcente ſtomacho languore continuo, aliis pronunciare permiſit: quarum exemplaria SECUNDO ſervo Dei petenti mandavit.

LXXV. Cúmque à ſuis familiaribus, ut aliqua de miraculis Patrum deſcriberet, Gregorius enixiùs rogaretur, MAXIMIANO Syracuſano Epiſcopo ſcripſit, *Reg. lib. 2. Epiſt. 50. Ind. 11.* „ dicens: Fratres mei, qui mecum familiariter vivunt, omni modo me com-

 Ann. Chr. DC. IV. Martij XII.

pellunt aliqua de miraculis Patrum, quæ in Italia facta audivimus, ſub “
brevitate deſcribere. Ad quam rem ſolatio veſtræ caritatis vehementer indi- “
geo: ut quæ vobis in memoriam redeunt, quæque cognoviſſe vos contigit, “
mihi breviter indicetis. De domno autem Nonnoſo Abbate, qui juxta dom- “
num Anaſtaſium de Pentoniis fuit, aliqua retuliſſe te memini, quæ oblivio- “
ni mandavi. Et hæc ergo, & ſi qua ſunt alia, tuis peto epiſtolis imprimi, & “
mihi ſub celeritate tranſmitti: ſi tamen ad me ipſe non proficiſceris. Hinc “
Gregorius roboratus, ſanctorum miracula Patrum cum Petro ſuo diacono quæ per inquiſitionem atque reſponſionem protulerat, expoſitionis altius ſtudium interrumpens, ſola nominum prænotatione diſtinxit, & in libros quatuor ordinavit: ut ſicut in libris expoſitionum ſuarum, quibus eſſet virtutibus inſudandum, docuerat; ita etiam deſcriptis Sanctorum miraculis, quæ virtutum fuiſſet earumdem claritas, luce clariùs oſtentaret. Quos libros Zacharias ſanctæ Eccleſiæ Romanæ Epiſcopus græco latinóque ſermone doctiſſimus, temporibus Conſtantini Imperatoris poſt annos ferme centum ſeptuaginta quinque in græcam linguam convertens, Orientalibus Eccleſiis divulgavit, quamvis aſtuta Græcorum perverſitas in commemoratione Spiritus ſancti à Patre procedentis, nomen filii ſuaptim radens a, abſtulerit.

LXXVI. Primam quoque & ultimam Ezechielis prophetæ partes, quæ videbantur obſcuriores, Romanis poſtulantibus, pertractavit, eaſque per homilias viginti & duas diſtinguens, quantum lucis intus habeant, demonſtravit, & in his tractandis, ſicut ſuperiùs patuit, finem fecit.

LXXVII. Qui libri dum à doctoribus ſequentis temporis tam rectiſſimis ſententiis editi, quàm luculentiſſimo rhetoricæ facundiæ ſtylo compoſiti veraciter doceantur; eos beatus Gregorius ex humilitatis ſuæ dulcedine incultos perhibet, Leandro Epiſcopo inter cetera ſcribens: Quæſo ut hujus operis, (haud du- “ *In Iob.*
bium quin Moralium) dicta percurrens, in his verborum ſolia non requi- “ *cap. 5.*
ras: quia per ſacra eloquia ab eorum tractatoribus infructuoſæ loquacitatis “ *Deut. 16.*
levitas ſtudioſè compeſcitur, dum in templo Dei nemus plantari prohibetur. “
Et cuncti proculdubio ſcimus, quia quoties in foliis male lætæ ſegetis culmi “
proficiunt, minori plenitudine ſpicarum grana turgeſcunt. Unde & ipſam lo- “
quendi artem, quam magiſterium diſciplinæ exterioris inſinuat, ſervare “
deſpexi. Nam ſicut hujus quoque epiſtolæ tenor renunciat, non metaciſmi “
colliſionem fugio, non barbariſmi confuſionem devito, hiatus motúſque “
etiam, & præpoſitionum caſus ſervare contemno: quia indignum vehementer “
exiſtimo, ut verba cæleſtis oraculi reſtringam ſub regulis Donati. Neque “
enim hæc ab illius * temporis interpretibus in Scripturæ ſacræ auctoritate “ * ullius
ſervata ſunt. Ex qua re nimirum quia noſtra expoſitio oritur, dignum “
profectò eſt, ut quaſi edita ſoboles ſpeciem ſuæ matris imitetur. In quibus “
verbis agnoſcitur Gregorius non affectaſſe * locutionem pompaticam, ſed ex * ſtuduiſſe
priſtina ſæcularis exercitii conſuetudine potiùs incurriſſe. Cujus facundiæ conſonantiam Iſidorus Hiſpalenſis urbis Epiſcopus in expoſitione Geneſeos admiratus: Sumpta, inquit, ſunt ab auctoribus hæc Origene, Victorino, Ambro- “
ſio, Hieronymo, Caſſiano, Auguſtino, Fulgentio, ac noſtris temporibus “ *Iſid. in Gen.*
inſigniter eloquente Gregorio. Sed & Beda Presbyter in libro de ſchematibus oratores homæoteleuton facere perhibens, exemplum propoſuit dicens:
Beatus Iob Deo ſoli ſibíque cognitus, in tentatione ad noſtram notitiam “
perducendus, tactus eſt vulnere, ut odorem ſuarum virium tanto latiùs ſpar- “ *Beda de Schem.*
geret, quanto, more aromatum, meliùs ex intentione fragraret. Quo ſche- “
mate, ipſe qui hoc dixit beatus Papa Gregorius ſæpiſſime uſus fuiſſe “

a Sic enim lib. 2. Dial. cap. ult. legitur in vulgato Zachariæ contextu Græco: Φανερὸν οὖν ὑπάρχει, ὅτι τὸ παράκλητον πνεῦμα ἐκ τοῦ πατρὸς προέρχεται, καὶ ἐν τῷ υἱῷ διαμένει. Id eſt, *Apertè igitur patet, quòd Paracletus Spiritus à Patre procedit, & in Filio permanet:* cùm Gregorius in loco citato ita ſcriptum reliquerit: *Cum enim conſtat, quia Paracletus Spiritus à Patre ſemper procedat & Filio.*

DCIV Martij XII. „ cognoſcitur : & hujuſmodi orationes eſſe reor, quas Hieronymus concinnas
„ Rhetorum declamationes appellat.

LXXVIII. At Gregorius humilitatis ſuæ cautela commonitus, non ſolùm facundiæ
ſuæ redolentiam contemnebat, verumetiam in comparatione tractatus alte-
** ſcil Auguſtini* rius * dictatum ſum furfurem nominans, libros ſuos legi, quàmdiu viveret,
vehementiſſimè prohibebat, INNOCENTIO præfecto Africæ inter cetera ſcri-
„ bens: Quòd in expoſitione ſancti Iob tranſmitti vobis codicem voluiſtis,
Reg. lib. 8. Epiſt. 37. „ veſtro omnino ſtudio congaudemus: quoniam illi rei eminentiam veſtram
„ ſtudere conſpicimus, quæ nec totos foras vos exire permittat, & ad cor
„ iterum ſæcularibus curis diſperſos recolligat. Sed ſi delicioſo cupitis pa-
„ bulo ſaginari, Beati Auguſtini patriotæ veſtri opuſcula legite: & ad com-
„ parationem ſiliginis illius noſtrum furfurem non quæratis. Item IOHANNI
„ Epiſcopo Syracuſano: Præterea audio, quòd aliqua de his, quæ ſcripſiſſe
Lib. 6. Epiſt. 9. „ me memini, fraternitas veſtra ad menſam ſuam coram extraneis legi faciat.
„ Quod mihi non videtur eſſe faciendum: quia hoc, quod vos pro caritate fa-
„ citis, poſſunt quidam, quantum ad me eſt, vanæ gloriæ deputare. Ideóque
„ coram extraneis antiquorum dicta legite, ex quorum auctoritate valeant,
„ qui audiunt, reformari. Item IOHANNI Subdiacono Ravennæ poſt multa.
Lib. 10. Epiſt. 22. „ Illud, inquit, quod ad me quorumdam relatione perlatum eſt, quia reve-
** noſter* „ rentiſſimus Frater & Coëpiſcopus meus * Marinianus legi commenta beati
„ Iob publicè ad vigilias facit, non gratè ſuſcepi: quia illud opus non eſt po-
„ pulare, & rudibus auditoribus impedimentum magis, quàm provectum
** legi faciat* „ generat. Sed dic ei, ut commenta Pſalmorum legat * ad vigilias, quæ men-
„ tes ſæcularium ad bonos mores præcipuè informent. Neque enim volo,
„ dum in hac carne ſum, ſi qua dixiſſe me contigit, ea facilè hominibus
„ innoteſci.

LXXIX. Quanta conſideratione Gregorius, qui ad culmen regiminis humiliter per-
veniſſe, ad hoc opus perveniens bene vixiſſe, bene vivendo rectè docuiſſe,
ſatis, ut opinor, monſtratus eſt, infirmitatem ſuam cognoverit in extremo
„ libro Moralium manifeſtat, cum dicit: Expleto itaque hoc opere, ad me
„ mihi video eſſe redeundum. Multùm quippe mens noſtra etiam cùm rectè
„ loqui conatur, extra ſemetipſam ſpargitur. Integritatem namque animi, dum
„ cogitantur verba, qualiter proferantur, quia trahunt extrinſecus, minuunt.
„ Igitur à publico locutionis redeundum eſt ad curiam cordis: ut quaſi in
„ quodam concilio conſultationis ad me ipſum diſcernendum convocem co-
„ gitationes mentis: quatenus ibi videam me aut incautè mala, aut bona non
„ bene dixerim. Tunc enim bene dicitur bonum, cùm is qui dicit, ſoli ei, à
„ quo accepit, per id appetit placere, quod dicit. Et quidem mala me ali-
„ qua, etſi dixiſſe non invenio, tamen quia omnino non dixerim, non de-
„ fendo. Bona verò ſi qua divinitus accipiens dixi, meo videlicet vitio minùs
„ me bene dixiſſe profiteor. Nam ad me intrinſecùs rediens, poſtpoſitis ver-
„ borum foliis, poſtpoſitis ſententiarum ramis, dum ipſam ſubtiliter radicem
„ intentionis inſpicio, Deo quidem ex ea me ſummopere placere voluiſſe co-
„ gnoſco: ſed eidem intentioni, qua Deo placere ſtudeo, furtim ſe neſcio
„ quo modo intentio humanæ laudis interſerit. Quod cùm jam poſtmodum
„ tardéque diſcerno, invenio me aliter agere, quod ſcio me aliter inchoaſſe.
„ Sic enim ſæpe intentionem noſtram, dum ante Dei oculos rectè incipitur,
„ occultè ſubjuncta, & eam velut in itinere comprehendens humanæ laudis
„ intentio aſſequitur: ſicut pro neceſſitate quidem cibus ſumitur, ſed in ipſo
„ eſu, dum furtim gula ſubrepit, edendi delectatio permiſcetur: unde ple-
„ rumque contingit, ut refectionem corporis, quam ſalutis causâ cœpimus,
„ causâ voluptatis explcamus. Fatendum eſt igitur, quòd rectam quidem in-
„ tentionem noſtram, quæ ſoli Deo placere appetit, nonnumquam intentio
„ minùs recta, quæ de donis Dei placere hominibus quærit, inſidiando comi-

tatur. Si autem de his divinitus diſtrictè diſcutimur, quis inter iſta remanet ſalutis locus, quando & mala noſtra pura mala ſunt, & bona, quæ nos habere credimus, pura bona eſſe nequaquam poſſunt? Sed hoc mihi operæ pretium credo, quòd fraternis auribus omne quod in me latenter ipſe reprehendo, incunctanter aperio. Quia enim exponendo non celavi quod ſenſi, confitendo non abſcondo quod patior. Per expoſitionem pateſeci dona, per confeſſionem detego vulnera. Et quia in hoc tam magno humano genere, nec parvi deſunt, qui dictis meis debeant inſtrui, nec magni deſunt, qui cognitæ meæ valeant * infirmitati miſereri: per hæc utraque aliis fratribus, quantum poſſum, curam confero, ab aliis quæro. Illis dixi exponendo quod faciant, iſtis aperio confitendo quod parcant. Illis verborum medicamenta non ſubtraho, iſtis lacerationem vulnerum non abſcondo. Igitur quæſo, ut quiſquis hoc legerit, apud diſtrictum Iudicem ſolatium mihi ſuæ orationis impendat, & omne, quod in me ſordidum deprehendit, fletibus diluat. Orationis autem atque expoſitionis virtute collata, lector meus in recompenſatione me ſuperat, ſi cùm per me verba accipit, pro me lacrymas reddit.

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII.

* debeant

LXXX. Hujus Beatiſſimi Gregorii venerabile corpus à Gregorio Quarto Sedis Apoſtolicæ Præſule poſt annos circiter quinquaginta [a] tranſlatum ante novellum Secretarium conſtructis abſidibus, ſicuti modò cernitur, ſub altaris ſui nominibus collocatur: quo ejus anniverſaria ſollemnitas cunctis certatim pernoctantibus veneratione gratiſſima celebratur: in qua pallium ejus, & phylacteria [b], ſed & baltheus ejus conſuetudinaliter oſculantur. Quæ ſingillatim conſiderata, & antiquitatem viri, & medioctitatem habitûs, & ſpeciem Regularis propoſiti ſignis perſpicuis repræſentant. Nam in eo quòd Pallium ejus byſſo candente contextum nullis fuiſſe cernitur acubus perforatum, ſic ipſum circa ſcapulas obvolutum fuiſſe, non autem confixum dignoſcitur, ſicuti vetuſtiſſimis muſivis vel picturis oſtenditur. Quòd autem Reliquiarum phylacteria tenui argento fabricata, viliſque pallio de collo ſuſpenſa fuiſſe videntur, habitûs ejus mediocritas demonſtratur. Porro in exilitate balthei, quæ unius pollicis menſuram numquàm excedit, ſpeciem propoſiti Regularis olim à ſancto Benedicto ſtatuti, cujus ipſe vitam deſcribens, in Dialogo Regulam quoque laudaverat, eum ſervaſſe luce clariùs manifeſtat: præſertim cùm idem venerabilis Doctor Gregorius Græcam linguam neſcierit, & ſui Monaſterij Monachos Benedicti utique Regulis mancipatos in Saxoniam deſtinarit.

LXXXI. Siquidem quòd Græcam linguam neſcierit, ipſe teſtatur in epiſtola Euſebio Theſſalonicenſi Epiſcopo ſcribens: Lator præſentium Theodorus Eccleſiæ veſtræ lector ad Sanctorum Apoſtolorum limina veniens, dum homo (quippe ut novus) haberetur incognitus, Andreæ Monacho, qui ad ſanctum Paulum incluſus fuerat, res & chartas, quas detulit, ut re vera olim noto, innocenter depoſuit, credens, quòd mens ipſius (ſicut & nos antè putaveramus) cum habitu concordaret. Sed illæ tantæ pravitatis inventus eſt, ut ſi ejus ſtultitiæ ſub incluſionis ſpecie paullo adhuc ampliùs licuiſſet, multorum animas malitiæ ſuæ ſalſitate deciperet: & quæcunque potuiſſet non levia ſcandala generaret. Nam inter alia, quæ idem Andreas peſſimè cogitavit & fecit, eam quoque quam ad nos miſiſtis, dum apud ipſum à præfato lectore eſſet depoſita infalſavit Epiſtolam: ut quicunque eam legeret, vos nec Catholica, nec recta ſapere evidenter argueret. Ex qua re contigit, ut dum veritatem ſtudioſè quæreremus, ejus quæ latebat, iniquitas vulgaretur: & tanta in eo reperta ſunt, quanta nec de ſcelerato quocunque

Reg. lib. 9. ep. 69.

a Lege ducentos viginti quinque: nam Gregorius IV anno DCCC. XXVII. ſedere cœpit. Fortè Iohannes ſcripſit, *ante annos circiter quinquaginta*, nempe quàm hæc dictaret.

b Phylacteriorum nomine intellige Crucem pectoralem Reliquiis refertam, quam geſtari ſolitam refert Gregorius lib. 12. Epiſt. 7.

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. » laïco crederentur. Et quia inter diverſa mala aliquos etiam ſermones ſcrip-
» ſit atque eos ex noſtro nomine titulavit, & ſuſpecti ſumus ne eos alicubi
» tranſmiſerit, fraternitas veſtra ſollicitudinem gerat: & ſi quid tale repere-
» rit, eos exſcindi, & omnimodo faciat aboleri: ut quod imperitus litterarum,
» & ſcripturæ divinæ neſcius noſtro, ſicut diximus, nomine prænotavit, quo-
» rumdam animos non poſſit inficere. Nam nos nec Græcè novimus, nec ali-
» quod opus Græcè aliquando conſcripſimus.

LXXXII. Quòd verò Monachi, qui à Gregorio in Saxoniam miſſi ſunt, ſancti BENEDICTI
Regulæ fuerint mancipati: inter alia etiam illud oſtendit, quòd ex ipſius diſ-
cipulis vix poteſt in illis partibus Monachus aliquis inveniri, à quo non obſer-
vetur tam in propoſito, quàm in habitu Regula Benedicti. Quapropter ſicut
a conſtat Gregorianum Monaſterium à Latinitate in Græcitatem [a] neceſſitate po-
tiùs, quàm voluntate converſum; ita fideliter præſtolatur in Latinitatis cultura
favente Domino denuo reverſurum.

LXXXIII. In cujus venerabilis Monaſterii atrio juſſu Gregorii juxta Nymphium [b] duæ
* icones iconiæ * veterrimæ artificialiter depictæ uſque hactenus videntur. In quarum
b altera beatus Petrus Apoſtolus ſedens conſpicitur ſtantem GORDIANUM Re-
c gionarium [c], videlicet patrem Gregorii, manu dextera per dexteram nihilo-
minus ſuſcepiſſe. Cujus Gordiani habitus caſtanei coloris planeta eſt, ſub pla-
neta dalmatica, in pedibus caligas habens, ſtatura longa, facies deducta,
virides oculi, barba modica, capilli condenſi, vultus gravis. In altera verò
mater Gregorii ſedens depicta eſt SILVIA, candido velamine à dextro humero
taliter contra ſiniſtram revoluto contecta, ut ſub eo manus numquam de pla-
neta ſubducat: & circa pectus ſub gula inferior tunica pſeudolactini coloris
appareat, quæ magno ſinuamine ſuper pedes defluat: duabus zonis ad ſimili-
tudinem dalmaticarum, ſed latioribus omnino diſtincta, ſtatura plena, facies
rotunda quidem & candida, ſed ſenio jam rugoſa: quam ipſa quoque ſenectus
pulcherrimam fuiſſe ſignificat: oculis glaucis & grandibus, ſuperciliis modi-
cis, labellis venuſtis, vultu hilaris, ferens in capite matronalem mitram can-
d dentis brandei raritate niblatam [d]: duobus dexteræ digitis ſignaculo crucis ſe
munire velle prætendens, in ſiniſtra verò patens Pſalterium retinens, in quo
Pſal. 118. hoc ſcriptum eſt: *Vivit anima mea, & laudabit te, & judicia tua adjuvabunt me.*
A dextero verò cubitu uſque ad ſiniſtrum circa ſcapulas verſus aſcendens re-
flectitur, qui ita ſe habet: GREGORIUS SILVIÆ matri fecit.

LXXXIV. Sed & in abſidicula poſt Fratrum Cellarium Gregorius ejuſdem artificis
magiſterio in rota gypſea pictus oſtenditur, ſtatura juſta & bene formata, fa-
cie de paternæ faciei longitudine, & materna rotunditate ita medie tempera-
ta, ut cum rotunditate quadam decentiſſimè videatur eſſe deducta, barba pa-
terno more ſubfulva & modica, ita calvaſter, ut in medio frontis gemellos
cincinnos raruſculos habeat, & dextrorſum reflexos: corona rotunda, &
ſpacioſa, capillo ſubnigro, & decenter intorto, ſub auriculæ medium propen-
dente, fronte ſpecioſa, elatis & longis, ſed exilibus ſuperciliis: oculis pu-
pilla fulvis, non quidem magnis, ſed patulis, ſubocularibus plenis, naſo à ra-
dice vergentium ſuperciliorum ſubtiliter directo, circa medium latiore:
deinde paulum recurvo, & in extremo patulis naribus præminente, ore ru-
beo, craſſis & ſubdividuis labiis, genis compoſitis, mento à confinio maxil-
larum decibiliter prominente, colore aquilino & livido, nondum, ſicut ei

a An fortè S. Andreæ Monaſterium Græcis Monachis conceſſum eſt à Stephano Papa III. qui Monachis itidem Græcis Cœnobium S. Dionyſio Areopagitæ ſacrum à ſe erectum attribuit? Ut ut ſit, illud S. Andreæ Aſceterium Benedictinis juxta Iohannis Diaconi votum aliquando reſtitutum, tandem Camaldulenſibus à Gregorio XIII. adſignatum eſt.

b Nymphium templum feminarum ſeu locus templi feminis deſtinatus.

c Ex hac deſcriptione Baronius ad annum 604. ſuſpicatur Gordianum S. Gregorii patrem Diaconum fuiſſe Regionarium, hoc eſt, unum ex ſeptem Diaconis Cardinalibus. At contra Ferrarius *lib. 1. de re veſtiaria cap. 38.* cenſet Planetam & Dalmaticam in promiſcuo tum uſu fuiſſe. Lege Præfationem noſtram.

d Fortè *nimbatam* nam nimbus eſt faſciola tranſverſa ex auro aſſuta linteo in fronte feminarum.

poſtea

poſtea contigit, cardiaco, vultu mitis, manibus pulchris, teretibus digitis, & Ann. Chr. DC. IV. Martij xii.
habilibus ad ſcribendum. Præterea planeta ſuper dalmaticam caſtanea, Evangelium in ſiniſtra, modus crucis in dextra: Pallio mediocri à dextro videlicet humero ſub pectore ſuper ſtomachum circulatim deducto: deinde ſurſum per ſiniſtrum humerum poſt tergum depoſito; cujus pars altera ſuper eumdem humerum veniens propria rectitudine, non per medium corporis, ſed ex latere pendet: circa verticem verò tabulæ ſimilitudinem, quod viventis inſigne eſt, præferens, non coronam. Ex quo manifeſtiſſimè declaratur: quia Gregorius dum adhuc viveret, ſuam ſimilitudinem depingi ſalubriter voluit, in qua poſſet à ſuis Monachis non pro elationis gloria, ſed pro cognitæ diſtrictionis cautela frequentiùs intueri. Ubi hujuſmodi diſtichon ipſe dictavit:

Chriſte potens Domine noſtri largitor honoris,
Indultum officium ſolita pietate guberna.

Ibi * etiam jam tempore Petri Archidiaconi, & Iohannis Oeconomi Satur- LXXXV.
ninus Monachus dextra lævaque Gregorii beati effigies ſanctorum Apoſtolo- * ubi
rum, quemadmodum modò videntur, depinxit. Quo ſcilicet loco nonnunquam divinitus candela ſuccenditur, & in ejuſdem ſimilitudinis effigie pro regimine ſui Monaſterii ſæpe beatus Gregorius præſentatur.

Nam ut pauca de multis contingam, Leonis Quarti [a] Pontificis tempore, LXXXVI.
cùm MEGISTUS Oſtienſis Epiſcopus & Apoſtolicæ Sedis Bibliothecarius, eidem Monaſterio præeſſet, Iohannes Presbyter ejuſdem Præpoſitus cum quadam femina turpiter vivens, vehementiſſimo podagræ dolore correptus eſt, qui medicorum manu cauteriatus per exuſtionis vulnus calcem cœpit effundere. Quam reſtringere nullis artibus prævalens, in tantam deſperationem perductus eſt, ut ab omni illius feminæ viſitatione deſiſteret, & illa ſibi alterum ſub eodem facinore copularet. Sed poſt annum Presbyter ad priſtinam ſanitatem revertens, quamquam propoſitum ſibi fuiſſet, ut ulteriùs nullam contingeret, ad eamdem tamen miſſo nuncio futuro die Dominico ſe redire profeſſus eſt. Quo recepto, ubi ſuo deſiderio votum quoque mulierculæ convenire gaviſus eſt, ad balnea proceſſit. Unde revertens, tantum lætitiæ potionibus & cantionibus ſe diſſoluit, ut ſubrepente ſomno intereſſe nocturnis cum Fratribus numquam potuiſſet officiis. Eadem nocte cuidam Presbytero & Monacho beatus Gregorius in ſomnis apparens, ait: Surge, & dic Præpoſito ut pœnitentiam agens, peculium ſuum, quod eum aggregare non puduit pro peccato conſcientiæ ſuæ, diſpergat: quia die tertia funditus extinguetur à vita. Quod Præpoſitus, ut audivit, vehementer expavit. Et quia Gregorii mandato incredulus eſſe non poterat, pœnitentiam cœpit: cunctáque ſua ſanus diſtribuens, tanto febris ardore correptus eſt, ut à diluculo diei tertii uſque ad horam tertiam cum ingenti fragore præ incendio linguam ab ore projiciens, ultimum flatum protraheret. Quem Presbyteri tam duriter laborare videntes, deputatis illic Monachis qui cum pſalmodiis ejus exitum commendarent, ipſi pro eo omnipotenti Deo ſtuduerunt ſollemnes hoſtias immolare. Sed Monachi pſalmodiam deſerentes, non timuerunt inter ſe morienti Fratri detrahere: cùm ecce Presbyteri à Miſſarum ſollemniis circa horam ſeptimam remeantes, Iohannem Presbyterum, quem incredibiliter cum morte luctantem reliquerant, leviùs ſe habere mirati ſunt, eúmque nominatim clamare cœperunt. Mox ille oculos, ſubridendo, concutiens: Parcat, inquit, vobis Dominus « Fratres: quare me ſollicitare voluiſtis? Qui ab ipſo hujus diei principio uſ- « que nunc coram Chriſto præſidenti multis millibus Angelorum cum diabolo « ad judicium ſteti: & adjuvantibus me ſanctis Andrea & Gregorio, cunctis « ejus objectionibus bene reſpondi. Sciatis autem, quia Monaſterii ſextarium, « modium, libram, conſuetudinem eleemoſynarum & luminum, omnémque « menſuram curioſiſſimè Chriſto quærenti uſque ad ſcabellum pedum ejus «

[a] Leo IV. ſedem Romanam iniit anno DCCC. XLVII. eámque annis octo tenuit.

Ann. Chr. DC IV. Martij XII. » portavi. Sed de una objectione, fateor, convictus erubui, de qua me ni-
» miùm, ſicut vidiſtis, laborando vexavi, & me adhuc liberare non potui;
» Cúmque Fratres de ea requirerent, ait: Non audeo dicere, quia quando
» vos me clamaſtis, & à ſancto Gregorio redire juſſus ſum, ut vobis etiam de
» menſuris & conſuetudinibus Monaſterii ponerem rationem, diabolus queſtus
» eſt, putans, quòd me Pater ad pœnitentiam remiſiſſet. Quapropter beatum
» Gregorium vadem dedi, ne commotam calumniam cuilibet revelarem.
* Domino Illis magis imminentibus, & pro eo deprecaturos Deum * promittentibus,
ut cauſam Fratribus revelaret, defunctorum quorumdam domos, & viven-
» tium merita proferebat, dicens: Iſte dignus, ille indignus eſt. Rurſus in-
terrogatus à Monachis, qui pridem ſecum remanſerunt, converſus eſt,
» dicens: Omnia, in quibus mihi detraxiſtis, Fratres, audivi, quamquam
» reſpondere nequiverim: & impedimentum mihi non modicum generaſtis;
» quia tam à vobis, quàm à diabolo ſub uno tempore accuſatus, neſciebam
» cui primitus calumniæ reſponderem. Sed ſi quando quemlibet migrantem
» videritis, compatimini ſorti communi, & nolite de eo judicare, qui ad
» tam diſtricti Iudicis cum criminatore ſuo judicium vadit. His expletis cun-
ctos jubent abſcedere, ſolùm Presbyterum qui ſibi mortem prænunciaverat,
ſecum tenens. Qui ſolus remanere paveſcens, alterum ſecum tenuit, horta-
tus ut cauſam*, pro qua conflixerat, ſaltem ſibi pandere non timeret. At ille
vehementer ingemuit, & converſo ad parietem capite, clamabat, dicens: O
Andrea, Andrea, hoc anno pereas, qui me pravo conſilio ad periculum com-
puliſti. Eveſtigio Zacharias medicus, qui anno præterito ad ſuos videlicet
Saracenos apoſtatando reverſus eſt, adfuit: tactiſque temporibus, jurare cœ-
pit Presbyterum ex eadem valetudine minime moriturum. Quem languidus
» ut audivit, cum ingenti animadverſione repulit, dicens: Fratres, jam omne
» corpus meum eſt mortuum, in extremis faucibus ſpiritum permiſſum reti-
» neo, continuò moriturus: tantum pſallite, ut revideam Angelos, quos vi-
» debam, & innuens vobis oſtendam. Quibus orantibus totus cœpit tremere,
* adventantes palleſcere, ſurſum deſideranter aſpicere; cùm ſubitò ſpiritus adventare * conſ-
piciens, revolutis terribiliter oculis, Monachis innuit, & abſceſſit; eóſque
tanto terrore perculſos dimiſit, ut multis noctibus ſoli jacere timuerint.

LXXXVII. Eodem die, ſicut poſtea deprehenſum eſt, eodémque momento, quan-
do Presbyter moriens Andreæ periculum fuerat imprecatus, idem Andreas,
fundi Barbiliani, poſiti ſcilicet via Oſtienſi, conductor, in lectulum decidit:
in quo per multum temporis continuo languore correpus, ita totus emarcuit,
ut omne corpus ejus particulatim videretur diſſolui. Cúmque defluentibus
carnibus conſumi poſſet, mori autem non poſſet, uxor, quæ fœtorem vulne-
rum, viríque cruciatus jam ſuſtinere non poterat, intellexit tanti languoris
incommoda ſine divinæ ultionis ſententia hunc nullatenus incurriſſe. Quem
flendo curavit inquirere, ut quoniam à moriente Præpoſito fruſtra vocari non
poterat, quid cum ipſo commiſerat, ut Monachis revelaret, ſi fortè Do-
* periculis minus ejus confeſſionem recipiens, eum à tantis cruciatibus * liberaret. At
ille, malum cognoſcens, quod fecerat, latere non poſſe, Monaſterii Mo-
nachos convocari rogavit: eiſque confeſſus eſt cum eodem Præpoſito quaſ-
dam Monaſterii chartulas rapuiſſe, ac receptis pretiis extraneis tradidiſſe, ſé-
que certum exiſtere, quia pro hoc flagitio mori non poſſet, quouſque hoc
coram omnibus revelaret. Quod videlicet verum fuiſſe, rei exitus evidenter
oſtendit. Nam mox ut tantum facinus cunctis innotuit, is qui dudum mori
volens non poterat, inter verba ſuæ confeſſionis efflavit. Quem idcirco Deus
omnipotens diu cruciari voluit, mori autem, donec reatum ſuum confi-
teretur, non poſſe ſe permiſit; ut exemplo ſui cruciatus oſtenderet, quid
conſumptores rerum Gregorii de ſemetipſis utique ſperare debuiſſent.

LXXXVIII. Ipſius quoque Pontificis tempore ejuſdem Patris Monaſterio

Athanasius præfuit *, vir quidem caritate conſpicuus & ſui Monaſterii cautiſſimus executor. Qui cùm ſævientis inopiæ tempus agnoſceret, ne Monachis neceſſitas fortaſſis incumberet, quadraginta pauperum, quos beatus Gregorius paſci ſemel in anno decreverat, refectionem ſubduxit. Quod impune ſe feciſſe perpendens, etiam duodecim pauperum prandium totidémque denarios, qui die depoſitionis beati Gregorii pro commemoratione duodecim ab eo quondam invitatorum, quorum tertius decimus Angelum ſe eſſe profeſſus eſt, conſuetudinaliter paſcebantur, penitus intercepit: cùm ejuſdem Quadrageſimæ tempore beatus Gregorius eidem Presbytero, cui ſuprà & Monacho, in ſomnis apparuit, dicens: Vade & dic œconomo, quia diminuit conſuetudinem, quam ego conſtitui, Dominus quoque ejus dies diminuet. Quod œconomus ut audivit, primò quidem contremuit, pòſt verò tantò minùs credidit, quantò vitam ſuam longiùs cognoſcebat extendi. Et ecce ſub ipſis Albis Paſchalibus in Oratorio ſancti Severini cum Fratribus veſpertinis aſſiſtens officiis, ardere parietem vidit, quem Fratribus extinguere imperavit. Quibus hunc vinolentum credentibus, ipſe tandem ſerulam, quam tenebat, projiciens, manuſque per parietem circumducens conabatur foris flammas extinguere, quas conſtabat intima ejus depaſcere. Denique tandem ad hoſpitium rediens, tantæ febris ardore ſuccenſus eſt, ut pervenire ad diem ſeptimum nullatenus potuiſſet. Quia ergo dum conſuluiſſe putavit ſe Monachis, pauperibus nocuiſſe non timuit, ac per hoc, quo ſe placare poſſe Gregorium credidit, prorſus offendit; fruſtrà flammas parietis extinguere voluit, qui tenacitatis ſuæ flammas extinguere recuſavit.

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII.

* Anaſtaſius

Eodem nihilominus tempore poſt abſidem Oratorii ſanctæ Mariæ ſemper Virginis Oratorio ſanctæ Barbaræ, ubi Gregorius laudes Domino celebrare ſolebat, conjuncto, dæmon apparuit, ſibíque in antro, quod illic cernitur, hoſpitium faciens, nocturnis horis tanto crepitabat fragore, ut omnia fundamenta Monaſterii putaretur convellere. Nonnumquam equos de ſtabulis auferens audiebatur tota nocte diſcurrere: quorum duos præcipitio demerſiſſe probatus eſt. Cúmque pavore tanti ſonitus Monachos à triclinio, in quo ad auram propter fervorem caumatis jacere ſolebant, penitus avertiſſet, unus eorum confiſus in virtute Dei omnipotentis ante foramen decumbens, oratione facta, cœpit dormire. Cui dæmon in ſimilitudine catti apparuit: eumque unguibus eſt aggreſſus diſcerpere. Quo Monachus oratione repulſo, identidem ſopori ſe tradidit, cùm ſubitò dæmon in ſimilitudine cujuſdam Æthiopis lancea minando apparuit, dicens: Ego quidem hinc vado: ſed te vulneratum dimitto. Quo dicto, lanceam vibravit, Monachumque ſicut videbatur, in ſomnis percuſſit. Qui tantis clamoribus ejulavit, tamquam ſi re vera percuſſus extiterit: accurrentibuſque Monachis, licet pavidus, quod viderat, indicavit, & deinceps ibi ulteriùs dæmonium non acceſſit. LXXXIX.

Benedicti ª quoque Pontificis tempore, Lucioo Ficulino Epiſcopo eidem Monaſterio præminente, cùm peſtilentiâ faucium multitudo quotidie maxima deperiret: idem Monachus præcluſis faucibus, venit ad mortem, cui deſperanti beatus Gregorius in ſomnis apparuit, dicens: Vis ſanus fieri? At ille reſpondit ſe velle. Et Beatus Gregorius: Si mihi, inquit, promiſeris ea, quæ tibi dixero fore dicturum, ſcito te eſſe ſanandum: ſin verò, citiùs moriturum. Cúmque ille ſe dicturum tota certitudine promitteret, audivit: Ito, denuncians Sabæ, Iohanni, Benedicto, Martino, Palumbo, & Antonio Monachis, Laurentio coco, Gemmoſo carpentario, Accepto piſtori, Andreæ, Romano, & Leoni laicis, quoniam à craſtino incipientes omnes dietim ſe moriendo ſubſequentur. Poſt quorum deceſſum denuncia, Lucidum Epiſcopum, qui tenet id Monaſterium, die ſeptimo moriturum. His dictis, Monachum oſcitare præcipiens, duos digitos in faucem conjecit: vulnúſque diſrumpens ut excrearet XC. ª

ª Benedictus III. præfato Leoni quartò ſucceſſit anno DCCC. LV.

Ann. Chr. DCIV. Martij XII. injunxit. Ille tuſſiens, partem coagulatam ſanguinis in modum lapidis revera projecit: & ab ipſis penè mortis januis liberatus, eadem nocte contra ſpem omnium matutinalibus hymnis interfuit. Mirantibus Fratribus, ſanitatis ſuæ modum innotuit, quos quando & qualiter ex Monaſterii familia morituros prævíderit, indicavit: de ſola interim Epiſcopi morte dubitando conticuit. Et è veſtigio in cunctorum morti deputatorum auribus volans fama diſcurrit: & dum ex relatione Monachi ſe morituros certo die cognoſcerent, diſpoſitis ſuis rebus, ita ſe in mortem ſecuti ſunt, ſicut fuerant in ſomnio nominati.

XCI. Cúmque Presbyter Monachus Lucido Epiſcopo tam dirum nuntium revelare timeret, tacere autem penitus non auderet; Monaſterio ſe tandem proripuit: & ad domum Epiſcopi non longè à flumine Tiberi, regione videlicet juxta Baſilicam ſanctorum Cyri & Iohannis poſitam, ſomnium nuntiaturus acceſſit. Quem ſcilicet, ubi cum Pontifice in palatio prandere cognovit, expectans redeuntem, ſacerdotalibus veſtimentis indutum, colore fulgidum, valetudine quoque ſaniſſimum, ſalutare curavit. Cui Epiſcopus ait: Iam nunc in tota urbe pro divino haberis, quia de his quos morituros prænuntiaſti, ſolus unus remanſit. At ille; Utinam ſicut & ille, quem vivere putas, defunctus eſt: ſic ipſe, qui hunc ſequi prædictus eſt, exiliret. Cúmque Epiſcopus de eo tota curioſitate requireret, & Monachus dicere palpitaret, tandem ubi die ſexto ſe moriturum cognovit, expalluit atque contremuit: reſumptíſque viribus contra Monachum frenduit: quem redire volentem retinuit. Interiora cubiculi pervagus penetravit, paulatim ſibi fauces dolere perſenſit. Deinde ſibi tacto pulſu, mox febris ſigna cognovit, Monacho credidit; domum ſuam diſpoſuit, ad Monaſterium, cui præerat, eiſdem infulis redimitus, quibus à Patriarchio reverſus fuerat, venit. Secunda feria cunctis tam ſubitam converſionem mirantibus, Monachicum habitum ſuſcepit: & paulatim ingraveſcente moleſtia, ſextæ feriæ diluculo ſubdormivit. Ac denuo ſuſcitatus apparuiſſe ſibi ſanctum Andream Apoſtolum, ſéque circa horam tertiam vocandum eſſe, ſibíque præceptum perhibuit, ut quia ſuæ mortis expectatione ſuſpenſi Monachi, ſancti Fabiani munia ſolita * celebrare non poterant, mox corpus ſuum ſepulturæ traderent: acceptíſque à ſe cereis ac thymiamatibus ad peragenda ſollemnia feſtinarent. Hora itaque tertia Epiſcopus lætus defungitur, ut in ipſa vultus ejus lætitia, converſio ipſius Deo fuiſſe placabilis cunctis videntibus monſtraretur.

* ſolitò

XCII. Eodem tempore germanus ejuſdem Monachi mentis inſaniam paſſus eſt, ita ut humana conſortia fugiens, multo tempore pervagus per cryptas ſolitarias, & cœnoſa monumenta diſcurreret. Cujus inſaniæ frater nimium condolens, quotidie ſanctum Gregorium profuſis lacrymis precabatur, ut ſibi fratrem ſoſpitem reddere dignaretur. Itaque cum nocte quadam poſt hujuſmodi fletus quieſceret, beatus Gregorius apparuit ei dicens: Videns lacrymas tuas, ſuſcepi orationem tuam: & ecce germanum tuum tibi hodie ſanum reducam. Et hoc tibi ſignum, quia ſtatim ut dies illuxerit, juſſu Pontificis Presbyter, qui hic incluſus eſt, extrahetur. Qui ſurgens matutinali tempore Fratribus indicavit. Fortè tunc idem Presbyter Campanus de loco, qui Clauſtrum non longè à Terracina vocatur, à ſuis pro quodam crimine accuſatus in eodem Monaſterio tenebatur, & temporibus multis labentibus à ſuis accuſatoribus jam contemptus, à cunctis quoque ſuis fuerat in oblivionem deductus, cùm nullum propinquum, nullum in urbe cognitum habere potuiſſet, qui de eo Pontifici ſuggeſſiſſet, & Monachi quidem pro eo ſatagerent, ſed proficiendi aditum non haberent: Pontifex divinitus recordatus ejuſdem diluculo hunc ab ergaſtulo juſſit extrahi, liberúmque dimitti. Nec multo poſt Monachi frater ita ſanus reverſus eſt, ut videretur hactenus in ejuſdem Patris Monaſterio tanto fideliùs deſerviſſe, quanto ſe illius adminiculo meminit ad priſtinam ſanitatem remeaſſe.

Reverendæ quoque memoriæ Nicolaï [a] Pontificis tempore, regimen ejuſdem Monaſterii Zacharia civitatis Anagninæ Præſule, ſicut hodie ſupereſt, procurante, fundum Barbilianum, cujus ſuperiùs feceram mentionem, pro incolarum ſceleribus dæmon aggreſſus eſt: & in ſimilitudine taurelli de pratis mugiendo ad domum recurrens, inviſibiliter ſuis corniculis virum ſentiebatur noctu percutere, bovéſque à præſepiis extrahens, per contiguos campos & compita curſu velociſſimo fatigare. Cúmque hoc diutiùs faceret, crebróque ruſticis noxius immineret; hujuſmodi percuſſionibus Saxulum quemdam ejuſdem prædii conductorem affligendo diſperdidit. Deinde bubulcos aggreſſus, tanta cæde perdomuit, ut intra trium menſium ſpatium neminem illic præter unum tantum Urſellum * nomine, quem ſimiliter affligebat, reliquerit. Qui Romam veniens, dum tantæ cladis periculum Fratribus indicaret, interrupto ſermone Monaſterii portis egreſſus eſt, & obſtupeſcentibus Monachis non niſi mane facto reverſus eſt. A quibus curioſè diſcuſſus, quonam ſe pridem tam ſubita velocitate proriperet, confeſſus eſt dicens: Dum vobis inſaniam dæmonis revelarem, taurellus adfuit, anterioribúſque pedibus me complectens, ac ſuis corniculis tundens, ante ſe cœpit minare, & tota nocte me ſubire muros coëgit & arbores. Cúmque noviſſime per pontem me conaretur demergere, de complexibus ipſius exilui, eúmque toto conamine fugiens, ad portas, quas Euthymius œconomus fecerat, Monaſterii hujus perveni: quas clauſas inveniens, ambabus manibus ambos ejus anulos apprehendi: & dum ab eis me luctaretur divellere, quidam calvus Pontifex obliquo latere ſe inter portarum rimas excutiens, ferula caput taurelli percuſſit: eúmque in fugam compellens, me ab illius percuſſionibus liberavit. Ergo dum incolæ deperiſſent, & nullus ibidem habitator accederet, ac per hoc Monachi pro deſolatione loci ſatagerent; cuidam eorum Gregorius in ſomnis apparens jubet, ut ſi dæmonem à Monaſterii fundo voluiſſent depellere, uſque ad Oratorium ſanctæ Mariæ ibidem in Dominica conſtitutum, Fratres cum letaniis aquam ſpargentes exorcizatam procederent. Quo facto ita dæmon Monaſterii fundo repulſus eſt, ut poſtea per confinii limites ore naribus atque oculis flammas ejicere, porcóſque cogere à ſubulco notatus ſit: ſed intra fines Monaſterii numquam intrare permiſſus. Ann. Chr. DC. LV. Mart. j XII. XCIII.

* Urſulum

Alio quoque tempore Thetgaudus quondam Treverenſis Epiſcopus, qui cum Guntario Aggrippinæ Coloniæ Epiſcopo à reverendæ memoriæ Nicolao fuerat Sacerdotali privatus officio, liberalitate Hadriani Pontificis [b] in eodem Monaſterio manſionem ſuſcepit. Cui beatus Gregorius in ſomnis apparens, maximum terrorem, quo de ſuo Monaſterio concitus egrederetur, incuſſit. Ille perpendens viſum fuiſſe phantaſticum, oratione facta rurſus dormire cœpit. Cui Gregorius Pontificali habitu redimitus apparens: Nonne, inquit, dixi tibi, ut à Monaſterio meo, quod in rebus propriis per invocationem ſancti Andreæ Apoſtoli Domino dedicavi, recederes, quia diverſorium fieri nullo modo licuiſſet? Cúmque Thergaudus hoſpitandi ſibi licentiam ſuſcepiſſe ſe à Pontifice reſpondiſſet, Gregorius ait: Et tu, qui petiſti, & ille, qui dedit, utrique contra Deum feciſtis, cujus vindictam citiùs incurretis. Evigilans Thetgaudus intremuit, & facta oratione ſopori ſe reddere voluit, cum repentè venientium ſonitum audiens vehementer expavit, ſéque dormire ſimulavit. Appropinquans ergo Gregorius ſanctum Andream Apoſtolum per dexteram tenens, præcepit Subdiacono qui ſe præibat cum lumine, dicens: Corripe illum. Qui dum correptus in lectulo clauſis oculis teſediſſet, Gregorius ait: Aſpice in nos. Intuitus in eos Thetgaudus magis intremuit: cúmque ſibi taliter comminantem audivit: Quia ſecundò commo- XCIV.

[a] Nicolaüs I. cognomento Magnus, poſt Benedictum III. ſedit ab anno DCCC. LVIII. ad annum DCCC. LXVII.

[b] Hadrianus II. Nicolao primo ſucceſſit anno DCCC. LXVII. Thetgaudus verò Treverenſis inſequenti anno mortuus eſt, ut ſcribit Baronius.

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. nitus verbis oris mei credere noluiſti, & me tua inobedientiâ adeo provocaſti, ut hunc Apoſtolum Dei huc fatigare ſtuduerim; ſcito cognoſcens, quia niſi hodie ab hoc Monaſterio meo receſſeris, futura hebdomada cum tuis omnibus vitâ privaberis. Si verò receſſeris, ab hac quidem momentanea ſententia liberaberis; ſed neque tu, neque aliquis hic tecum degentium ſuam patriam revidebit. Mox Thetgaudus lectulo ſe proripuit, & primò ſuis, deinde Monaſterii Monachis, poſtremò quibuſcunque potuit ſomnium revelavit. Et quia aliud hoſpitium citiùs à Pontifice impetrare non potuit, apud Sabinos conſedens, eodem anno cum ſuis omnibus vita privatus eſt.

XCV. Eodem quoque tempore SUPPO Piceni Comes ibi applicuit, qui Monachis quidem plurimam dapſilitatem oſtendit, & in rebus tam venerabilis Monaſterii uſurpationem ſuorum prohibuit. Hujùs familiaris quidam nomine FARALDUS exiſtens, ſiquando Suppo ad palatium proceſſiſſet, fornicarias illuc, deteſtantibus Monachis, non verebatur inducere, atque cum eis commeſſationes, & ſaltationes illicitas celebrare. Idémque noctis principio ſeceſſum petens, à ſpiritibus immundis in aëre per capillos appenſus eſt. Cúmque tota nocte pendens vocis officium non haberet, matutinalibus horis beatus Gregorius ei videndum ſe præbuit, dicens: Inimice Dei, non ſufficiunt tibi alia mala, quæ in meo Monaſterio pervicaciter perpetraſti *, niſi inſuper ſcenicas meretriculas in clauſtro Monachico tamquam in theatro conducas? Crede mihi, hoc anno peribis. Tunc ille magnis cœpit viribus pœnitentiam ſupplicare, & de cetero plenam correctionem promittere. Continuò Gregorius juſſit eum dimitti. Qui ad terram decidens, quia corrigi noluit, eodem anno veram fuiſſe Gregorii ſententiam moriendo probavit.

* operaris

XCVI. Ejuſdem Comitis homo ſub alio tempore INDULFUS vocatus eſt, cui dum cocus pro comparandis lignis denarios peteret, nullo modo potuit impetrare, ſed nefario jure percepit licentiam, ut attegias, & feneſtras & vicini dormitorii tabulas aggreſſus diriperet, earúmque ignibus ſibi prandium præpararet. Cùm ſequenti nocte idem Indulfus ad ſeceſſum pergens, cur Monaſterii tabulas tam petulanter incendi præcepiſſet, à quodam ſene diſcuſſus eſt. At ille more Gallico ſanctum ſenem increpitans ſollem *, ab eo quidem virgâ leniter percuſſus eſt: ſed vir ſuperbus tanto terrore * lapſus eſt, ut ſemivivus humi decumberet. Eodem momento ſub eadem ſpecie cuidam Clerico foris dormienti idem ſenex apparuit, dicens: Surge, & dic Comiti, ut ab hoc meo Monaſterio, in quo diverſorium fieri omnino non licet, antequàm me ad iracundiam provocet, ſalvus recedat. Ecce ego familiari ejus mihi obnoxio, quem videlicet percuſſum ante ſeceſſum dimiſi, congruam medelam refundam. Quem cùm, quis eſſet Clericus, requireret, ipſum ſe eſſe perhibuit, qui ex pictura, quæ ejus lectulo præminebat, agnoſci facilè potuiſſet. Statim Clericus ſurgens lumen arripuit, & ex picturæ ſimilitudine ſanctum Andream Apoſtolum ſibi apparuiſſe cognovit. Itaque ad Indulſum jacentem perrexit, & cum ſemivivum jam reperit. Quem magnis ejulatibus clamare incipiens, tam Comitem, quàm cunctos, qui ſub eiſdem domibus dormiebant, miſerabili vociferatione venire coëgit, & in faciem jacentis aquam ſuffundens, per invocationem ſancti Andreæ Apoſtoli tandem aliquando loqui fecit: atque cuncta, quæ ſibi revelata fuerant, cum eo pariter Comiti revelavit. Qui die facto Monachos evocavit, quid contra ſanctum Andream commiſerit, querelabundus inquirere cœpit. At illi deletum dormitorium cocorum manibus oſtenderunt. Cúmque Deo devotus Comes eos vellet ſupplicio ſubjugare, confeſſi ſunt ſe illud ædificium Indulfi juſſionibus deleviſſe. Pro cujus reparatione dum Comes Monachis argentum voluiſſet tribuere, Sergius magiſter militum reſtitit, promittens illud ſe pro eo continuò melius reſecturum. Mox Comes humiliter à Monaſterii clauſtro ſecedens, ad domum Petri filii quondam Caroli cum omnibus ſuis conceſſit: neque ulteriùs in eodem Monaſterio hoſpitium ſibi dari

* Gall. *foù*.
* pondere.

conceſſit. Indulſus verò in domo ejuſdem Sergii magiſtri militum derelictus diſperiit, ſibíque ſanctum Apoſtolum prævaluiſſe ſuo ipſius detrimento monſtravit. Ann. Chr. DCIV Martij XII.

Nuper DOMNICUS quidam Presbyter, ZACHARIA Epiſcopo, de quo præfatus ſum, Gregoriani Monaſterii curâ gerente Præpoſitus extitit Monaſterii : qui carnis XCVII.
fragilitate corruptus, EUPRAXIAM quamdã Sanctimonialem à Monaſterio ſancti Andreæ Apoſtoli, quod appellatur Clivus Scauri, diripuit vel ſubduxit, & in regione ſeptem viarum loco, qui dicitur Vipera, collocavit. Cui cùm corrupta Sãctimonialis, quia latrinã & furnum contiguum non habebat, crebrò videretur eſſe moleſta, infelix Presbyter peccatum peccato connectens, ut meretriculæ placere potuiſſet, beati Gregorium non recuſavit offendere : cujus mirabilis, immo ſaluberrimi fontis ligna teguláſque diripiens, ſeceſſum & furnum proſtitutæ feminæ non erubuit fabricare. Quibus peractis, cùm ſequenti nocte jam ſecurior à querelis laſcivæ mulieris in eadem domo dormiret, vidit duos quoſdam terribiles cubicularios ſe ligatis manibus ad venerabile Monaſterium reducentes. Quos interrogans, cujus præcepto ſibi talia facerent; audivit hoc Romanum Pontificem præcepiſſe. Fortè tunc Iohannes ſanctæ Sedis Apoſtolicæ Pontifex contra Saracenorum incurſus litora peragrabat : cujus abſentiæ ligatus Presbyter recordatus, increpando ſubjunxit : Domnus Papa pridie contra Saracenos perrexit, & vos quomodo dicitis quòd ipſe me ligari juſſerit; qui eum poſtea non vidiſtis? Ar illi dixerunt : Si Iohannes Papa hinc abiit, ſanctus Gregorius hìc remanſit; qui Monaſterii ſui clauſtra ſolito more perluſtrans, à te ſuum fontem reperit diſſipatum, & nos ex ejus tegminibus tuæ meretriculæ furnum ac neceſſarium vidimus coopertum. Quod Presbyter ut audivit, erubeſcens intremuit, eorúmque violentiâ ſe in chorte Monaſterii teneri conſpiciens, quemdam Subdiaconum ab intimis egredientem, atque cubiculariis dicentem audivit : Extendite eum; & cum quadraginta rubricis venerem; totidémque dorſum fornicatoris atque ſacrilegi Presbyteri verberate. Quarum doloribus revera Presbyter jam febricitans excitatus ad Monaſterium caballo impoſitus, dextra lævâque ab aliis ſuſtentatus recucurrit, reatus ſui ſententiam Fratribus indicavit, & inviſibilibus verberibus ſub febris ſpecie laniatus nihil aliud dicere poterat, niſi : Domne reficio, Domne reficio. Cúmque interrogaretur cur hoc tam frequenter repeteret, dicebat ſe ſub continuo verbere gemere : ſicque ſexto die ſub hac miſerabili voce defunctus eſt. Siquidem plurimis documentis probatum eſt in eodem venerabili Monaſterio fornicationis contagione pollutos diu ſubſiſtere omnino non poſſe.

Quo ſcilicet hactenus libra omníſque menſura, quam idem beatus Gregorius inſtituit, cum modio reſervatur, de cujus menſura ſi quis ad opus Monaſterii panes velit efficere, triginta & quinque fiunt, ſinguli duntaxat trium librarum : ſi quis verò ad opus alterius, ad eumdem numerum numquam pertingit. Quod cùm præfatus Zacharias Epiſcopus pro certo vellet addiſcere, pro celebranda feſtivitate beati Andreæ Apoſtoli decem modiorum tritici menſuram piſtoribus dedit : è quibus pro undecim modiis multiplicatos, obſtupeſcentibus ciſdem piſtoribus, panes recepit : qui utique ſollicitè priùs dinumerantes, ſi ſuperfluos aliquot inveniſſent, ſibi proculdubio reſervarent. XCVIII.

Sane quàm frequenter beatus Gregorius tam illic quàm in Apoſtolorum Baſilicis, necnon in Patriarchio nunc exhortans innoxios, nunc verò deterrens obnoxios in ipſa ſuæ cognitionis effigie appareſcat, quia nunc narrare non valeo, hìc hujus operis, adminiculante Domino, terminum facio : & reliqua ejuſdem Patris miracula poſt me doctioribus memoranda relinquo. Cujus nimirum venerabile meritum quouſque mundi hujus orbita voluitur (ut " cum PAULO *viro diſertiſſimo fatear) ſemper accipiet incrementum : quia " ipſius fine dubio gratiæ adſcribitur, vel quod Anglorum Eccleſia nova ſemper " ſobole fecundatur, vel quòd illius doctrinis per orbem univerſum multi per " peccatum elongati, ad Chriſti clementiam revertuntur : vel quòd boni quique " XCIX.

* ex Paulo Diac. ſuprà in Vita S. Greg. num. 24.

Ann. Chr. DC. IV. Martij XII. C.

„ ipſius ſuaſionibus inflammati cæleſtem patriam deſideranter inquirunt.

Ecce, ſtudioſe Pontificum, juſſionis tuæ virtute coactus, dum quædam geſtorum beati Gregorii prædeceſſoris tui, Saxonum videlicet gentis Apoſtoli, deflorare deſidero, virum deſcripſi rhetoricum ſcriptor ignarus. Sed deprecor ut ea curioſitate, qua me dudum hæc decerpere juſſeras, ad omnium, ſicut cœpiſti, facias pervenire notitiam: ut in eo, quòd ſacro-ſancto veſtro judicio placuiſſe me gaudeo, nulli penitus dijudicandus addicar, quin potiùs judicaturus inveniar. Siquidem nuperrime quando hunc quartum librum cooperante Domino claudere geſtiebam, nocte, qua Dominicæ Reſurrectionis dies venerabilis illuceſcebat, in ſomnis deſcribens, quidam ſub effigie cujuſdam veteris inſidiatoris palam videndum ſe præbuit, & candidiſſima tunica, ſimulque tenuiſſima, cujus nimirum raritate nigredo ſubterioris tunicæ extrà lucebat, ſacerdotaliter inſignitus mox propiùs aſtitit, & inflatis buccis riſum continere non potuit. Cui dum curulem præparare cogitarem, hunc ſupra modum cachinnantem conſpiciens, compellare videbar, quamobrem nocturno ſilentio tam petulanter, vir officii gravioris perſtreperet. At ille, Quia, inquit, tu ſcribis de mortuis, quos viventes aliquando, numquam vidiſti. Cúmque ego tanto me veraciùs ſcribere, quanto incognitum facie, non autem incognitum lectione, ſine ullo livoris, vel adulationis vitio retuliſſem, reſpondit: Tu, ſicut video, quod voluiſti feciſti: at ego, quæ facere potero, non ceſſabo. Hæc dicens lucernæ flanımas, cujus lumine fortè fruebar, prorſus extinxit: & lychnum totum quidem extinguere non potuit, me tamen in tenebris conſtitutum ita perterrüit, ut putarem me gladiis ab eo protinus jugulari: cùm poſt paululum deſperanti mihi beatus Gregorius, comitante ſecum dextrorſum reverendæ memoriæ Papa Nicolao, ſiniſtrorſum verò (ſicut mihi videbatur) Petro ſuo Diacono, multo lumine clarificatus apparuit, dicens: Modicæ fidei, quare dubitaſti? Cui dum ego priori pavore perculſus reſpondere non poſſem, benevolus mihi pater Nicolaus latentem adverſarium poſt cortinam, quæ tunc meum lectulum circumdabat, digito manifeſtans, Quia, inquit, hic invidus lucernæ ipſius flammas quantum in ſe fuit, extinxit. Mox Gregorius manum Diaconi, qua magnam facem tenere videbatur, arripiens, ejúſque flammis os faciémque petulantis exurens, ad inſtar Æthiopis denigravit. Qua exuſtione ab ore petulantis parviſſima ſcintilla deſcendens, candentem tunicam dicto citiùs conflagravit: ſicque nigerrimus totus apparuit. Cúmque Diaconus diceret ſatis adverſarium denigratum, beatus Gregorius: Nos, ait, illum non denigramus, ſed nigrum fuiſſe monſtravimus. Deinde infortunium meum diverſis conſolationibus exhortatus abſceſſit: & facem quidem ſecum detulit, ſed tanto lumine locum, in quo dormiebam, revera fulgentem dimiſit, ut expergefactus pueros ante me dormientes crebriùs inclamarem: nec ante quidquam ſub gravi ſopore quoquo modo reſponderent, aut ſurgere potuiſſent, quàm relictæ lucis copia paulatim ſe ſubtrahens, penitus effluxiſſet. At de his Deus viderit: ego tamen Divinæ ſpei fiducia roborátus, quia GAUDERICUS Epiſcopus Veliternus expoſtulat, ad CLEMENTEM Romanæ Sedis Antiſtitem, ſuffragante Domino ſtilum convertam: quatenus qui continuis infortuniis tenuatus, amicis meis, à quibus utcumque ſuſtentor, meritum rependere nequeo, ſaltem verba, quæ valeo, minime denegaſſe cognoſcar.

MONITUM.

IN hac S. Gregorii Vita (cujus Epiſtolas fuſiùs à Iohanne relatas nonnumquam breviavimus) ad lib. 4. cap. 80. mentio fit Tranſlationis Corporis ipſius S. Gregorii, à Gregorio Papa. IV. facta, quam in Sæculum proprium rejici poſtulabat propoſiti noſtri ratio: niſi Iohannis Diaconi libros diſtrahere nefas putaſſemus. Præter iſtam Tranſlationem, aliam expendemus Sæculo IV. Benedictino, Chriſti IX. quo S. Doctoris Reliquiæ Monaſterio S. Medardi apud Sueßiones conceſſæ leguntur; caput verò, Iohannis Romani Pontificis VIII. munere, ab Anſegiſo Senonenſium Archiepiſcopo in S. Petri Vivi Monaſterio honorificè repoſitum eſt.

B. PETRI

B. PETRI DIACONI S. R. E. GREGORII PAPÆ MAGNI DISCIPULI,

Circa ann. DC. VI Martij XII.

ELOGIUM HISTORICUM.

1. GREGORII *Magni commendationi nonnihil decedere videretur, ſi* PETRUM *Diaconum cariſſimum ejus diſcipulum ſilentio præteriremus: quem diſtinguere neceſſe eſt ab alio cognomine* PETRO *Diacono Caſſinenſi, homine ſeculi duodecimi; cùm iſte, Romanæ Eccleſiæ Diaconus, Gregorio Magno coævus fuerit, de quo ita ſcribit Petrus Equilinus:* Petrus S. Romanæ Eccleſiæ Diaconos, & B. Gregorii diſcipulos fuit: ad cujus inſtaotiam ipſe Doctor librum Dialogorum compoſuit, & utriuſque mutuas collocutiones in eo inſerüit. Hic ſanctitate conſpicuus, bonus Magiſtri imitator exſtitit. *Eum* Romanæ Eccleſiæ Archidiaconum *Zacharias in titulis lib. 1. & 2. Dialog. appellat.*

Duo cognomines.

Hic Archidiac.

2. *An Petrus Monaſticis votis addictus fuerit, in quæſtionem vocari poteſt, quamvis in Martyrologio Benedictino locum habeat. Rationem dubitandi ſuggerit Iohannes Diaconus in Vita S. Gregorii lib. 2. cap. 11. his verbis:* Ceterùm prudentiſſimus Rector Gregorius, remotis à cubiculo ſuo Sæcularibus, Clericos ſibi prudentiſſimos Cooſiliarios familiaréſque delegit: inter quos PETRUM Diaconum coætaneum ſuum, cum qno poſtea diſputans quatuot Dialogorum libros compoſuit. *Et aliis quibuſdam Clericis enumeratis;* Monachorum verò, *inquit*, ſanctiſſimos ſibi familiares elegit, *&c. Ubi Petrus non in claſſe Monachorum, ſed Clericorum Gregorii familiarium adnumeratur. Ex libri 1. Dial. exordio diſcimus, Petrum magna neceſſitudinis vinculo Gregorio conjunctum, at Monachum fuiſſe conjecturâ tantùm colligimus. Sic Gregorius loquitur.* Cùm afflictus valde & diu tacitus ſederem dilectiſſimus filius meus PETRUS Diaconus adfuit, qui mihi à primævo juveotutis flore in amicitiis familiariter obſtrictus eſt, atque ad ſacri verbi indagationem ſocius.

An Monachus.

3. *Iohannes Diaconus in lib. 4. Vitæ S. Gregorii cap. 69. mira quadam ex Majorum (ait) traditione accepta narrat de B. Petro Diacono, qui cùm Magiſtri ſui demortui æmulos de libris ejus comburendis conſilium inire cerneret*, immane ſacrilegium eſſe dixit tanti Patris tot & tales libros exutere, ſuper cujus capnt ipſe Spiritum-ſanctum in ſimilitudioem columbæ tractatis frequentiſſimè perſpexiſſet. *Porro* ſi quod dixerat jurèjurando confirmans mori continuò metuiſſet, ipſi à librorum exuſtione deſiſterent: ſi verò teſtimooii ſui ſuperſtes exſtitiſſet, ipſe quoque combuſtoribus manus darer. Itaqoe cum Evaogeliis in ambonem venerabilis Levita Petrus aſcendens, mox ut Gregorianæ ſanctitati teſtimonium præbuit, inter verba veræ confeſſionls ſpiritum efflavit: & à dolore mortis extraneus, juxta pyrgi baſim, ſicut hactenus cernitur, Confeſſor veritatis meruit ſepeliri. *Iſtam narrationem Scriptoribus Iohanne antiquioribus ignotam non immeritò rejicit Baronius: maximè cùm Paulus Diaconus de Columba Gregorio adſiſtente agens, ubi aptiſſima hujus rei commemoranda occaſio erat, nihil ſimile de Petro Diacono proferat.*

Mors ejus qualis.

Baron. an. 604.

4. Petri corpus, *ſcribit Ferrarius*, cùm apud Magiſtri tumulum conditum fuiſſet, poſtea Cæſarianum opidum Vercelleoſis diœceſis delatum diu latuit, ac demum repertum aono ſalutis M. CCCC. LXXX. Salutiolam pagum ejuſdem diœceſis in Eccleſiam ejus nomini dicatam, ac multis reditibus pro alendis Canonicis præditam tranſlatnm fuit, ibíque miraculis fulget. Nam & caſtrum & Templum ab igne ab hoſtibus acceoſo, columbis tribus circumvolitantibus viſis, immunia ſervata ſunt. Filius dominotum Salutiolæ mutus à nativitate ad S. Petri tumulum delatus, fandi obtinuit facultatem. Quidam factus amens ad ejus ſepulcrum deductus, mentis compos evaſit. *Ita ille.*

Tranſlatio. Ferrar. in Catal. SS. Ital. 12. Martii.

5. *Salutiola dici feſtus B. Petri pridie Kalend. Maii maximè ſollemnis eſt, quo die ejus Tranſlatio, dies verò Natalis IV. Id. Martii celebratur.*

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

VITA S. AUGUSTINI EPISCOPI
CANTUARIENSIS PRIMI, ANGLORUMQUE APOSTOLI.

Auctore GOTSELINO Bertiniano Monacho, qui vertente ſæculo XI. ſcripſit.

Ex MSS. codd. eruta à noſtro Claudio Chantelou.

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

1. GESTA S. AUGUSTINI, *Gregorii Magni diſcipuli, communis utrique Scriptor Venerabilis Beda celebravit in lib. 1. Hiſt. Angl. cap. 23. & ſeq. & in lib. 2. cap. 2. & 3. Bedam ducem ſecuti ſunt poſteri Auctores Anglicani, inter exteros Sigebertus Gemblacenſis, qui Auguſtini acta per ſingulos digeſſit annos. Omnium verò diligentiſſimè* GOTSELINUS *ſeu Goſcelinus Monachus S. Auguſtini Vitam poſt Bedam duplici deſcripſit Opuſculo,* Majore *ſcilicet &* Minore, *ut in ſequenti Præfatione* * *appellat:* (* num. 4.) *quorum alterum inter Lanfranci Opera tacito Auctoris nomine reperitur, alterum nempe Majus opuſculum nuſquam editum hìc ſubjicietur cum libro Miraculorum ab eodem Goſcelino compoſito: qui Goſcelinus præterea duobus libris B. Anſelmo Cantuarienſium Archiepiſcopo nuncupatis comprehendit S. Auguſtini hiſtoriam Tranſlationis, à nobis Deo auſpice Sæculo ſexto Benedictino proferendam.*

2. *Auguſtinum antiquis Anglis numquam ſatis laudatum inſimulant Novatores.* De Auguſtini (Spelm. To. 1. Conc. Angl. pag. 93.) moribus, *inquit Spelmannus*, ego nihil definiam. Cauſantur hodierni, laudant Veteres. Doctum pium & primitivæ ſanctitatis æmulum prædicant & Anglorum Apoſtolum... Malè etiam audit ex cæde Cleri Banchorenſis, nec immeritò quidem, ſi (quod ſuggerunt) Regem Edilfridum ad truculentum adeo flagitium excitaverat. *Hic invidiæ labes! Quippe abjecto Auguſtino* hodierni *patrocinantur Britonibus, eodem quo illi animo Romanæ Eccleſiæ diſciplinæ immo & doctrinæ infenſi. Cædes Banchorenſis, mera calumnia, infra ad caput 35. diluenda.*

3. *Quam verò longè religioſiores adverſus benemerentiſſimum Patronum & Apoſtolum ſuum fuerint priſci Britannicæ Eccleſiæ Proceres, teſtatum facit imprimis Synodi Cloveshovienſis anno* DCC. XLVII. *habita Conſtitutio in hæc verba:* Septimodecimo conſtitutum eſt præcepto, ut dies natalitius B. Papæ Gregorii, & dies quoque Depoſitionis (qui eſt VII. Kalend. Iunii) S. Auguſtini Archiepiſcopi atque Confeſſoris, qui Genti Anglorum miſſus à præfato Papa & Patre noſtro Gregorio, ſcientiam Fidei, Baptiſmi Sacramentum & cæleſtis patriæ notitiam primus adtulit, ab omnibus, ſicut decet, honorificè venerentur: itaut uterque dies ab Eccleſiaſticis & Monaſterialibus feriatus habeatur: noménque ejuſdem B. Patris & Doctoris noſtri AUGUSTINI in Letaniæ decantatione poſt S. Gregorii vocationem ſemper dicatur. *Extſtat* (Idem To. 2. pag. 599.) *in Tomo 2. Conc. Ang. Bulla Innocentii ſexti Romani Pontificis, Pontificatûs ſui anno tertio, Chriſti* M. CCC. LIV. *conceſſa, quâ præcipitur, ut* S. AUGUSTINI feſtivitas ſub duplici Officio celebretur, & nihilominus in dicta feſtivitate ceſſetur à mechanicis & aliis operibus interdictis in feſtis duplicibus. *Quod decretum Gregorius Papa XI. Pontificatus ſui anno* V. *Chriſti* M. CCC. LXXVI. (Ibid. pag. 620. 621.) *confirmavit. Auguſtini honorificè meminerunt Beda, Uſuardus & Ado in Martyrol. ad diem 26. Maii, quem VVandelbertus uni Auguſtino conſecravit.*

4. *Ad Auguſtinum ſpectat Goſcelini Vita Scriptoris notitia, quem VVillelmus Malmesburienſis in lib. 4. de Regib. Angl. cap. ult. egregiè commendat.* Hic occaſio temporum VVillelmi, *inquit*, Tranſlationem AUGUSTINI præcellentiſſimi Anglorum Apoſtoli cum ſociis ſuis exponi animaret, niſi peritiſſimi Goſcelini præcurriſſet ingenium; GOSCELINI, qui Monachus de S. Bertino cum Heremanno Epiſcopo Salesberiæ quondam Angliam venerat, inſignis litteratum & cantuum peritiâ. Is multo Epiſcopatus & Abbatias perluſtrans tempore, præclaræ ſcientiæ multis locis monumenta dedit, in laudibus Sanctorum Angliæ nulli poſt Bedam ſecundus, Muſicæ porro palmam poſt Oſbernum adeptus. Denique innumeras Sanctorum Vitas ſtilo extulit, Veterum vel hoſtilitate amiſſas, vel informiter editas comptiùs renovavit. Hujus quoque Tranſlationis ſeriem ita expolivit, ut eam præſentibus monſtraſſe digito, futurorúmque videatur ſubjeciſſe oculo. Felix lingua quæ tot Sanctis ſervierit, felix pectus quod tot vocales melodias emiſerit: præſertim cùm in ejus converſatione certaret honeſtas doctrinæ. *Idem VVillelmus in lib. de Archiep. Doroberneuſ.* Horum (*nempe Auguſtini & ſucceſſorum*) virtutes quantum Veterum relatione addiſcere potuit, GOSCELINUS quidam, de quo aliàs dixi, ſcripſit miras prorſus & prædicandas, adjiciens quas oculata fide perſpexerat novas. *Cui ſanè elogio quidquam addere neceſſe non eſt.*

PROLOGVS GOTSELINI MONACHI S. AVGVSTINI Cantuarienſis Commonachis ejuſdem Eccleſiæ de Vita & virtutibus S. Auguſtini Anglorum Apoſtoli.

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

LIBER MAIOR.

1. DOMINIS *cariſſimis & Paterna dilectionis filiis Eccleſia ſancti* AUGUSTINI *cum ſuo reverendo Monaſteriarcha, ille abjectiſſimus, nec recolendus tamen omnium amicus ſincerus in Domino* 8 *ſalutem.* Decreveram hanc hiſtoriam velut divæ ſponſæ & maternæ Eccleſiæ filiam perpulchram non priùs de talamo ſuo procedere, quàm ſuis ornamentis, redimiculis ac monilibus compoſita ſine nota poſſet procedere. Verùm veſtra imperatrice dilectione moræ impatiente & acriùs impellente, tandem exoptatam ſpecie exhibere compellimur pudoroſâ, dum adeò nequeamus formoſâ. Multæ enim rerum turbæ propoſitam nobis elegantiam & volucrem acceſſum ſuſtulêre. Quàm verò vera quæ ſcripſimus comprobentur, tempora, loca, perſonæ, quando, ubi & in quibus facta noſcuntur: antiqua etiam & moderna ſcripta veſtra, præſentium quoque oculi inficiabiliter teſtantur.

Excuſat ſe Auctor ob novam ſcriptionem.

2. Quòd autem de veteribus nova fecimus, vel recenter facta recenti ſtylo propagamus, nemo vetuſtatis accola indignetur novitati: ne fortè Deo ſemper nova creanti videantur indignari: quia Deus Abraham Deus eſt Auguſtini; & antiquorum ſignorum operator eadem hodie in modernis & hodiernis Sanctis ſuis operatur, cui clamat Propheta: *Innova ſigna & immuta mirabilia*, creat novos cælos, & ſedens in throno nova facit omnia. Si antiqui Patres non ſuſcepiſſent quæ tunc habebantur nova, nulla nobis modò eſſent vetuſta. Sed Iudæi & ceteri increduli ſanctæ novitatis ac veritatis inimici malunt permanere in tenebris vetuſtatis & erroris ſui, quàm luce novæ gratiæ illuſtrari. Hoc etiam ſub ipſa gratia videntur imitari, qui rancore vetuſti uſûs aggravati, refugiunt novis Dei miraculis in melius renovari. Plerique etiam hominum quod ſpernunt, credere renuunt: quod amant, ultrò credentes appetunt. Nemo autem qualemcumque vel minimum contemnat veritatis præconem. Nam ſicut „ mendacium nullius auctoritate poteſt eſſe verum, ita veritas ſuam per ſe ha- „ bet in quolibet auctoritatem. Quæ autem per viſum vel in ſomnis mandata, „ vera probantur ex rerum conſequentia: utpote legimus ægros per ſomnum ad Sanctorum buſta ſalutis gratiâ juſſos venire, & obedientes ſoſpitatem ibi recepiſſe. Qui hanc veri evidentiam mavult velut ſomnia vana deridere, quàm attendere; poterit & Ioſeph & Danielem alióſque Prophetas, ipſúmque Ioſeph In Evangelio & alienigenam Nabuchodonoſor, qui Divina myſteria conſpexere, velut ſomniatores abnuere.

Eccl. 36. 6.

3. Sunt etiam qui ineptè indignantur, cùm in vilibus perſonis facta Sanctorum miracula recitantur, quaſi probroſa ſit talium memoria vel nomina: cùm nullum verbum fiat propter eos, ſed propter ipſorum In Deo gloriam, qui mira in minimis facit, omnia enarrentur. Nam omnium Dominus Lazarum mendicum ex nomine proferre non dedignatur. Denique nec Herodes nec proditor Iudas nec Caiphas in Evangelio nominarentur, niſi propter Dominum vel ſuos quibus inſidiabantur. Hæc nos propter diverſorum controverſiam proferre noverint benivolæ animæ, ne cum obloquentibus incipiant quod diligunt faſtidire, & quod verius cognoverunt, infirmiùs credere: *Corrumpunt* enim *ſenſus bonos colloquia mala.*

Scriptoris tenuitas non minuit Sanctorum laudem.

1. Cor. 15. 33.

4. Fecimus autem de eadem materia duos codices, Majorem & Minorem: quatenus minor amicabiliter obtemperet amicis exteris tædioſis, major

Auctoris duæ de S. Auguſtino lucubrationes.

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

uberiùs redundet domeſticis filiis deſiderioſis. Verumtamen quædam habet major quædam minor quæ non habet uterque liber ; & alter alia, alia alter ſapit condimenta. Item eadem geſta aliter ibi, aliter hîc ſunt dicta, ut alter alterius ope egeat & gratiâ. De Uylſſe facundo ait Poeta :

Ille referre aliter ſæpe ſolebat idem.

Hæc piis amicis piè alludendo & piè commendando oramus & præſentes & poſteros memores eſſe affectus noſtri & ſeivitii devoti quamvis ingrati.

INCIPIUNT CAPITULA.

8

Cap. j. VICTORE mundi Domino regna captivati Tyranni ſuis palmigeris diſtribuente Augustinus divinus Legatarius à Romano apice hereditatem ſortitur Oceanitidis Britanniæ.

ij. Deſcribitur hic Auguſtinenſis mundus, ut quidam terrenus paradiſus rerum ſecundus & gratioſus.

iij. Hoc ingens hujus omnibus domicilium paravit Dominus ſuo Auguſtino, ut ab initio conditum mundum homini coodito ; & Auguſtinus relinquens patriam ſactus eſt in geotem magnam.

iv. Hunc Papa Gregorius aſſumpſit, quem pro ſe mitteret in Angliam, ut Anglos gentem candidam, gentem faceret Angelicam.

v. Mittitur vir virtutum cum quadraginta Evangelicis Collegis ad convertendam Angliam; eunt armati ad fructiferam gloriæ patientiam.

vj. Sancti rumore pravo exterriti, Gregorianâ epiſtolâ ad cœptum iter virtutum fortiùs per Auguſtinum ſunt animati.

vij. Epiſtola B. Gregorii ad ipſos ut perſeveranter agant & Auguſtino obediant.

viij. Epiſtola ejuſdem Papæ Arelatenſi Archiepiſcopo Ætherio, ut Auguſtino ejúſque conſortibus neceſſaria provideat.

ix. Auguſtino referente ſociis Apoſtolica mandata, feſtinant per adverſa & proſpera ad vera præmia, conſolante eos etiam miraculis ſuperoâ gratiâ.

x. Andegavæ Dei peregrioi per femioas expulſi, evolantem bacolum de manu Auguſtini per tria ſtadia ſecuti noctu ſub dio quieſcentes irradiantur ſplendore cæleſti, & ſatiantur fonte divinitus producto humi : ſcripſitque ibi Dux oomen & cauſam itineris ſui.

xj. Vicioi tanto jubare noctu viſo perterriti, mane ad locum currunt, io amiſſis Sanctis reatum ſuum plaogunt, ex litteris in terra deſcriptis Auguſtinum cognoſcunt : Eccleſiam ibi in ejus honore, quæ omnem ſeminam perpetuò excludit, cooſtituunt.

xij. Matrona cum cereo hanc tentans intrare, ante limen io ipſa vetita meta ruptis inteſtinis interiit, cunctáſque ſui ſexus actiùs exterruit.

xiij. Miraculum auditum ab ipſo Andegavenſi Epiſcopo qoi hanc Eccleſiam reædificatam dedicavit : qualiter in dedicatione funditus conculcatæ ſegetes ac penitus deſperatæ omnibus aliis uberiores extiterint in meſſe.

xiv. Auguſtious cum ſociis poſt diverſa terrarum diſcrimina applicuit Britanniam ad manſionem perpetuam Divinitatis prærordinatam.

xv. Tsoetus inſula Chriſtum in ſanctis ſuis ſuſcepit prima, felix tellus fecunditate ſua tot Deiſerorum advenarum feliciſſima.

xvj. Æthalbertus Rex Anglorum Regum tertius, ſed Chriſticola primus, uxore Chriſtiana clementior optimum æternæ ſalutis nuntium ab Auguſtino ſuſcepit, ſed non facilè adquieſcit, ut ex difficultate Sanctis gloria accreſcat ; venit in Tanetum audire advenas, Dominicæ Crucis vexilliferos & præcones.

xvij. Auguſtinus exponit Regi optimum nuntium quod attulerit, videlicet mundi cooditorem & Redemptorem humano generi Regnum cælorum aperuiſſe, & de terrigenis cæleſtes indigeoas feciſſe, & homines ita dilexiſſe, ut homo fieri atque inſuper poſt ionumera Divinitatis ſuæ miracula & oſtenta pro hominum morte crucis mori voluerit, & ſuos Legatos ad convertendas nationes omnibus tormentis invincibiles inextinguibiliter accenderit : quódque ipſi tali caritatis flamma ſtimulante advenerint.

xviij. Rex Æthelbertus laudat quidem æternæ beatitudinis promiſſa & colligit Sanctos pro illorum benivolentia : ſed neſcit adhuc vetuſti erroris teoebras exuere & indui Luce nova.

xix. Regis clementiâ, immo Dei providentiâ, ſancti advenæ cum elato Duminicæ Crucis vexillo & canoris precibus in perpetuam habitationem Doroberniæ ingreſſi, vivebant Aogelicè ut peregrini mundi & indigenæ cæli & coheredes ſibi gliſcentes Regoi Dei.

xx. In Orientali Doroherniæ Eccleſia B. Martioi olim à Romanis Chriſtianis condita, fidus Reginæ cuſtos B. præſul Letardus agebat divina officia quæ ſacratiſſimus Auguſtinus cum

ſuo choro irradiabat Apoſtolicâ vitâ & doctrinâ, & ſignorum, qua plures convertit affluentiâ. Ann. Chr. DC. VII. Maii xxvi.

xxj. Victus Rex per dulcia æternæ felicitatis blandimenta & irrefragabilia virtutum exempla, ſubjicitur Chriſto fide devota.

xxij. Rex de excelſo humillimus, de Principe puer Eccleſiaſticus baptiſatur in ſummæ Trinitatis confeſſione & nomine, repletur candidâ Chriſti columbâ, fit de veteri idololatra novus Chriſticola. Hinc Auguſtinus gloriam Deo canit cum ſuperna chorea gaudens ſua vota ſic proſperata.

xxiij. Gloriatur Rex fraternitate nova de Ducum & plebium combaptiſatorum turba, nec jam ſuum Regnum æſtimat quod adminiſtrabat, ſed totum cum ſubjectis ſibi Regibus & populis in dulcem Chriſti ditionem transferre ac dilatare decertat; Epiſcopia, Monaſteria, Eccleſias tamquam Dominica caſtella regaliter ædificat.

xxiv. Auguſtinus præbens ſe electioni Apoſtolicæ & Eccleſiaſticæ, nimirum Aſſumptioni Dominicæ ab Arelatenſi Archipræſule conſecratur in primitivum Patriarcham Angliæ, perpetuámque benedictionem refert Doroberniæ.

xxv. Mittit Auguſtinus Romam nuntiare beato Gregorio Regem & populum Anglorum cultum Chriſti ſuſcepiſſe, ſe Epiſcopum factum eſſe, jamque multæ meſſi operarios deeſſe. Qui Papa remittit Apoſtolicum Pallium & plurima Doctorum auxilia, & diverſarum interrogationum reſponſa.

xxvj. Epiſtola beati Gregorii Papæ de miſſo Pallio, de jure Lundonienſis Epiſcopi, de Eboraci Metropolitano, & de Auguſtini ditione ſuper omnes Sacerdotes Britanniæ.

xxvij. Item ejuſdem per Mellitum ad Auguſtinum epiſtola, ut deſtruantur idola, & fana bene conſtructa aquâ benedictâ ad Divina purgentur officia; nec diabolo animalia Fideles immolent, ſed ad laudem Dei in eſum ſuum animalia occidant, & donatori omnium gratias referant.

xxviij. Item ipſe Papa auditis tot tamque aſſiduis Auguſtini miraculis ſicut gaudens in gloriam Dei exclamat, ſic timens humanæ imbecillitati ne inſoleſcat, virum virtutum miſsâ Epiſtolâ attemperat.

xxix. Item ipſe beatus Gregorius Æthelberti Regis ſuſceptæ Chriſtianitati congaudens hortatur eum dulci epiſtola hanc gratiam ſollicitè ſervare, & hanc in ſubditos ſibi populos ociùs extendere, idola exterminare, fana evertere, ſubjectos exhortando, terrendo, corrigendo, ædificare exemplo Conſtantini piiſſimi Imperatoris, qui abjectis idolis Romam cum gentium populis tota mente ſecum ad Chriſtum convertit, ſimul monet ut Auguſtino obediat, quatenus illum Deus pro ipſo oratorem citiùs exaudiat.

xxx. Venerabilem quoque Reginam BERTAM idem præcellentiſſimus illuſtrator Eccleſiarum gratificè laudat epiſtolari ſerie, tam pro Regis converſione quàm pro pia erga beatum Auguſtinum ſuóſque conſortes procuratione, hortatúrque hæc famoſa merita attentiùs augere.

xxxj. Hos epiſtolarum Gregorianæ dulcedinis favos beatus Auguſtinus omnium virtutum gradibus ſideream ſcalam tranſcendendo colligens, hos quoque Rex & Regina pro ſuo affectu & capacitate haurientes nitebantur Apoſtolicis documentis obſequi, ut poſt pereuntia Regna mererentur cæleſtia conſequi.

xxxij. Brittones Anglorum debellantium reliquias ab Eccleſiaſtica regula diſſidentes convocatos Regis ope Auguſtinus tota paterni affectus inſtantiâ decertabat ad legitimam omnium concordiam adſciſcere; ſed difficillimum eſt irrationabiliter rationi repugnantes corrigere.

xxxiij. Cauſidicus Domini advocato in medium cæco, In hoc, inquit, oſtendat Dominus rerum, cujus partis dogma ſit verum. Proponit cæcum Brittonibus curandum, illis recuſantibus ſigno Crucis cæcum illuminat Auguſtinus: victi Brittones petunt inducias dum ſuos conſulant, & ſynodus iteretur.

xxxiv. Conſulti Brittonum Pontifices, ut Auguſtinum advenientibus aſſurgentem tamquam mitem & humilem corde reciperent; reſidentem verò ut ſuperbum & ferocem repudiarent. Venêre, & ſedentem ſibique non aſſurgentem indignanter reſpuêre, quos ille adhuc clementiùs cupiens lucrari, proponit tria ſervanda, ceteris modò datâ tolerantiâ; ut Paſcha ſuo tempore ſicut omnes Eccleſiæ celebrarent, ut Baptiſmi ſacramenta Eccleſiaſtico ordine peragerent, & Anglis unà ſecum Evangelizando fratres & concives Regni Dei acquirerent. Sed illis omnia repudiantibus prædicit ab his perituros, quos nollent habere ſalvos.

xxxv. Hanc præconis Domini prophetiam Rex Anglorum Æthelfridus immaniter exegit, qui Brittones bello delevit, & de eorum Monachis contra ipſum acriùs oratione pugnantibus mille ducentos extinxit.

xxxvj. Poſt Brittonibus incorrigibilibus prædicta mala Auguſtinus omnium ſaluti intentus, Eboracam Metropolim adiit, in itinere hominem paralyſi & cæcitate deſtitutum erigit & Chriſtianum fecit.

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

xxxvij. Quod in die Natalis Domini pluſquàm decem millia credentium abſque parvulorum ac mulierum infinito numero in fluvio Sioalira baptiſavit.

xxxviij. Vbi intranſvadabile profundum non ſolùm incolumes tranſierunt, verumetiam omnes infirmi ſanitatem receperunt, ubi & in memoria B. Auguſtini conditâ Eccleſiâ multa fidelibus præſtantur beneficia.

xxxix. De epiſtola B. Gregorii Papæ ad S. Eulogium Patriarcham miſſa, in qua gloriatur in Domino de Anglorum converſione per Auguſtinum facta: & quòd ipſe & qui cum eo miſſi ſunt, Apoſtolorum virtutes & ſigna imitari videantur, & de decem millibus vel ampliùs ono die baptiſatis.

xl. Regrediens feliciter ab Eboraco: occurrit ægro fœdo candore lepræ rabeſcenti, lacrymabili querimonia paternam ipſius clementiam muſſitanti: qui clamoſa pietate audit cum Domino clamoſum taciti murmuris deſiderium, & in virtute dicentis in Evangelio, *Mundare*, acta fide hunc luridum reddit mundiſſimum.

xlj. Auguſtinus omnibus bonis deſiderabilis, ſolis inimicis lucis odibilis, indomabiles Sanctorum injuriatores æterno opprobrio in ſpiritu Heliæ deformat, qui ſupplices ægros jugiter ſalute reformat.

xlij. Additur huic mulræ aliud in alia incorrigibilium gente judicium, ut videlicet novo & inexperto priùs huic orbi omnes à minimo uſque ad maximum ſulfureo flagrarent incendio, donec ab impietatis ſcoria conflati in maſſam fidei pretiòſam purgarentur: & inextinguibilis pœna ſolo Baptiſmate Chriſti Auguſtino ſuccurrente extingueretur; & hæc clades ab hac patria perpetuò eliminatur.

xliij. Auguſtinus ejúſque ſocii à præmemoratis repugnatoribus digreſſi gravi exæſtuant ſiti, ſed ipſum Ducem Dominus ſua apparitione & allocutione confortat, ut pro quocumque fideliter petierit impetraturum ſe eſſe firmiter credat.

xliv. Vates Domini in loco, ubi fons vitæ apparuit, baculum fixit, & fontem ſitientibus largifluum & variis morbidis ſalutiferum produxit; locum à cernendo Deum *Cerbel* appellavit: ibique Eccleſiam in memoriam tantæ revelationis Domino Salvatori condidit, ubi etiam Monaſterium in honore principis Apoſtolorum Petri conſtructum excellit.

xlv. Parrochiano Sacerdoti Cernelli morbo in mortem anhelanti Auguſtinus noctu apparens, jubet ut ad præfatum fontem ſuo nomine vulgatum pergat: ibique quinquageſimum Pſalmum tertiò cum trina ablutione corporis concinat: qui ſurgens vites eundi recipit, juſſis obediens ſanus redit, mane Sacerdotalia officia populo exſoluit.

xlvj. Auguſtinus peraratâ ex parte Brittanniâ ad perpetuam manſionem ſuam Doroberniam regreditur, & ut ſolis ſui recurſus omnium gaudio recipitur.

xlvij. Iuvenem greſſibus, auditu & loquela damnatum pius curator redintegrat; rurſúmque ſolitâ inſolentiâ abuſum ſanitate & priori repercuſſum debilitate, rurſum Patris benignitas triplici ſalute reſtaurat.

xlviij. Legitur ut B. Martyri Livino in baptiſando affuerit, ut cæleſtis ſplendor ſuper baptiſatum affulſerit, dextra divina ſigno Crucis ter illum benedixerit: tum ut juſſu & ductu Angelico ſuper longi maris undas quaſi florido prato pedibus ad Auguſtinum venerit, & ab eo totius perfectionis documenta acceperit: quem apud ſe quinquennio detentum Sacerdotem Domino conſecrat, donatúmque liberaliter Sacerdotalibus inſigniis & de diſcipulo magiſtrum Gentis ſuæ relegat.

xlix. Atteſtatio Vsturnost, quem tertia progenies ſua hodietenus durans aſſerit B. Auguſtinum vidiſſe, & de lubrico ac nebuloſiſſimo Chriſtianom modeſtum ab ejus baptiſterio reſurrexiſſe; ipſum verò jugi turba vallante innumerabilia ſigna patraſſe. Referebat etiam modernus ſuperſtes ab antiquo avo relatam S. Patris formam & perſonam patriciam, ſtaturam proceram; ipſúmque nudis pedibus patrias luſtrando callos in plantis attraxiſſe.

l. Iam æternis amoribus totus ſaucius, jam à terrenis tumultibus in requiem Domini abſorbtus, vim faciebat cælo crebris precum ſuſpiriorum & lacrymarum pulſibus. Tandem intelligens ex Spiritus ſancti reſponſo ſuum exauditum deſiderium, B. Laurantium Apoſtolicis virtutibus præclarum ſuorúmque comitum præcipuum, Rege cum confluo populo immenſum congratulante, ordinat cum omni ſullemni gaudio ſibi ſucceſſorem, ut quondam Apoſtolorum princeps Petrus Clementem, videlicet ob novellæ informationis neceſſitatem.

lj. Iam melliflue exhortato Rege & Eccleſia ac populo ut perſeverent in fide & amore Chriſti, relinquens omnibus perpetuæ dilectionis pignora, præſente Rege & Pontifica Laurentio, inter omnium lacrymoſa examina, vallante eum cæleſti chorea, tranſit ad æterna Domini ſollemnia: quos infimi laudatores proſequamur non exequialibus planctibus, ſed triumphalibus cantibus.

lij. In Monaſterio quod condidit, à S. Laurentio dedicato reconditur pretioſiſſimum ſui corporis margaritum cum jubilo.

liij. Quam pulchrè Roma Eccleſiarum parens tanta pignora edidit, qui totius Brittanniæ

Oceani patres & inſtitutores emineant : quanto odore ſuavitatis & ſplendore gloriæ unus amor & unum cubiculum ſimul aſtringit, qui diſtincti per diverſas mundi nationes ſinguli patroni ſingulis populis ſolariter prælucerent. Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

INCIPIT LIBELLVS DE ADVENTV BEATISSIMI Anglorum Apoſtoli Auguſtini ſociorúmque ejus in Brittanniam, & de ipſius virtutibus.

POTENTISSIMUS Triumphator mundialis tytanni omnia trahens ad ſeipſum in Crucis examine, habens perolim præſcripti nominis inſignia, *Velociter ſpolia detrahe, feſtina prædari*, univerſa captivi prædonis ſpolia ſuis ducibus victoribus diſtribuit; Petrus arcem rerum Romam comprehendit, Paulus ptocinctu belli omnia ſubegit, Andreæ Achaia, Iohanni Aſia, Mattheo Æthiopia, Thomæ & Bartholomæo contigit vaſtiſſima à ſolis ortu India : & ne per ſingula prolonger, tandem ſummus Dominicarum nuptiarum prætentor GREGORIUS orbem terræ Apoſtolicis alis amplexus eſt; AUGUSTINUS verò, cui hæc corona gemmis æthereis texitur, alterum Brittannici Oceani orbem ſuo apoſtolatu præcinxit. Felix Roma, quæ poſt primos theoricæ Fidei principes tam principales Eccleſiæ edidit conſules. Hæc olim præpollens Auguſtali Monarchia, deinde bellorum turbinibus pæne ſubmerſa remanſit, ut gigneret hæc duo magna mundi luminaria, alterum quod præeſſet diei, alterum quod præeſſet in diem vertendæ nocti. Gregorius in filiis lucis præluxit Chriſtiano orbi velut ſol diei : Auguſtinus tenebroſum gentilitatis orbem & nocturnum chaos Oceani illuſtravit lampade lunari, atque aurora ſuccedente vertit in ſolarem meridiem Chriſti. Hanc obſtinatam mundi zonam armis gentium ac dæmonum ſeptam Auguſtinus invadit animoſiùs, quàm quondam Centopolim montem Ebron Caleph magnanimus. Hæc eſt in Chriſto portio tua, hæc hereditas, hæc cælo tranſlata patria. O ſtella Romæ nativa, & noſter in hac plaga Patriarcha! Hanc Domino acquiſiſti, acquiſiſti Domino & ipſe poſſediſti. Quidquid pietatis hæc terra germinat, quidquid florificat, quidquid fructificat, tu cultor, tu ſator, tu plantator es; totum in Domino tuum eſt. Quidquid etiam Sanctorum protulit : tu inſtitutor, tu primicerius, tu princeps es; omnia te reſpiciunt, te comitantur, te coronant, quæ Domino allaboraſti : labores manuum tuarum manducabis, beatus es & benè tibi erit. Te Reges, Proceres, Patres, génſque ſequitur : te protectorem concinunt & protopatrem.

CAP. I. Auguſtinus mittitur in Britanniam. *Iſa. 18. 1.*

II. Britanniæ deſcriptio.

Sed qua laude attollam hunc Auguſtinienſem mundum? Quidam terrenus terrenis eſt paradiſus; quidquid opum ubivis habetur, aut hîc naſcitur, aut confluis undique nationibus circumfuſo amphitrite invehitur. Credas maximum orbem divitias ſuas ac delicias, quæ particulatim in ſuis partibus prærogat, hîc pariter aut inveniſſe aut theſauriſaſſe. Regnum eſt imperiale. Romanis Cæſaribus Auguſtaliter regnatum, qui ſe tam hîc quàm Romæ gloriabantur rerum habere ſolium. Tellus copioſa omnium ſationum & plantationum fecunda, ubertim procreans non ſolùm patriæ aſſueta, ſed adeò Græciæ vel remotioris horum plantaria. Patet ampliſſimè uberrimis agris, vernantibus pratis, diffuſis campis, pinguibus paſcuis, gregibus lactifluis, equis & armentis bellicis. Irrigant crebreſcentes fontium ſcaturigines, rivuli ſalientes, flumina inſignia & famoſa; Lacus & ſtagna piſcibus & avibus ac navali commeatu aſſidua, urbibus & populis accommoda, frondent luci & nemora : campeſtria & montana glande & fructibus ſilveſtribus plena, diverſis venatibus opulenta. Sunt & ſilvæ caſtaneæ divitum epulis acceptæ : vinetis quoque non ſolùm Gallicis & Italicis, ſed etiam Albanis, Argolicis & Puniceis arvis reſpondebit uberrimis. Sunt hîc fontes ſalinarum, ſunt & fontes calidi, calidíque fluvii balneis calidis exſtructi. Quid dicam maris divitias, quæ non ſolùm navalibus

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

mercibus, verumetiam innumeris piſcium generibus hoc Regnum & replent & decorant? Inter quæ diverſa ac magna natilia capiuntur paſſim, delphini & vituli marini, atque inſuper montuoſæ balenæ. Rubent conchilia ſuper Indicas ac Sydonias tincturas; & decorem ſuum dum alia omnia vetuſtate mutant aut minuunt, hæc tenaciùs illuſtrant, nec ſole nec imbre violant. Ineſt conchis ornamentorum pretium, unionum ſcilicet gemmantes orbiculi, candore ſplendidi & margaritarum multicolora decora. Rubent aliæ, aliæ virent, hæ purpureo, hæ hyacintino, hæ praſino colore veſtiuntur: ſed major harum candicat multitudo. His aurificum ingenia inter præclaros lapides aurea Eccleſiæ adornant monilia. Ipſos etiam æquat aut ſuperat aurea Anglicarum virginum textura, quæ Regia & Pontificalia inſignia intincto murice, coccóque bis tincto flammantia ſplendidis unionibus & margaritis cum præcellentibus gemmis prætexto auro inſtellant, & pretioſa ſtemmata artificii mixturâ ampliùs irradiant. Uniones tantùm Heſperia Brittannia & Eoa India ſororiſant. Hæc etiam gagatem prodigè gignit lapidem, eò pretioſiorem quò aliis ſæclis rariorem; hic eſt gemmea nigredine fulgidus. Invenitur quoque purpureus, cereus, albidus, viridis. Ardet igni admotus ubi confricatus incaluit; levem materiam attrahit ut adamas ferrum: ubi intenditur, ſerpentes fugantur. Venis nihilominus metallorum æris, ferri, plumbi, ſtagni, argenti & auri divites maſſæ eviſcerantur. Mirere & rupes & ſcopulos aërios, Templáque paſſim & mœnia de ſaxoſis montibus operoſa & quodam nativo marmore decorata.

III. Auguſtino credita.

Hoc ergo tam ſpecioſi & opulenti orbis ingens domicilium prodiga manus Domini dilecto ſuo Auguſtino præparavit, qui quondam ubi mundum condidit & omnem ejus ornatum perfecit, conditum tandem hominem amicum, cui hæc paraverat, introduxit. Beatus igitur Auguſtinus dimiſit dulcem alumnam & auguſtam matrem Romam, amplectens pro patria peregrinationem longinquam & periculoſam: ut de frementibus nationibus in patientia fructum ferret, & hereditatem ſempiternam Chriſto acquireret. Exivit de Senatoria cognatione ſua cum Patriarcha Abraham, & veniens in terram à Deo proviſam factus eſt in gentem magnam. Multiplicatus eſt ut ſtellæ cæli in Sanctorum multitudine ſequaci & gentium populo fideli. Bene itaque in tot filios dilectionis excrevit, qui pro alienigenis animam ponere venit. Alii fortiter, iſte & fortiter & feliciter vicit, qui martiali animo incruentum martyrium tulit. Benè etiam qui omnia reliquit & cæli Regnum obtinuit, & hîc omnia centuplum recepit; cujus Angelica caritas & generoſiſſima liberalitas, quæ omnibus largiſſima & ſibimetipſi erat parciſſima, hoc abundantiſſimum Regnum ſuperbis Auguſtis pompoſum, calcato appetitu ſecit omnibus beneficioſum. Felix paupertas quæ tam multos ditavit: beata abſtinentia quæ ſemper indeficientem familiam paſcit. Quo ſe artavit, nos amplificamur: quod jejunavit, nos epulamur: immo ipſe in ſuis heredibus omnia poſſidet & exaltatur. Sed dum iſta ſcribimus, hoc maritimum Elyſium revireſcente mundo floruit, & inter Paſchalia floreta, ſplendidi Auguſtini ſidereo Natalitio inſtante, omni decore artiſit. Iuvat ergo ad præſignati ipſius adventûs ſeriem recurrere, ac demum de innumeris ejus virtutibus aliqua retexere.

Tempus hujus ſcriptionis.

IV. Gregorius qua occaſione Auguſtinum pro ſe mittit in Angliam.

Viderat inſignis legiſer Domini Gregorius venales Romæ pueros crine rutilo & formâ eximiâ gratioſos; útque erat viſceribus caritatis in omnes diffuſus, percunctatur ardenter nomina gentis, provinciæ ac Regis illorum. Audit quòd incolæ Angli, provincia Deira, Rex ALLE [a] vocitaretur: ſed omnes paganiſmo obſequerentur. Ingemuit benigna anima flores paradiſo Dei tam congruos tetris dæmonum aris addictos: ſed mox uti Propheticus interpres adgaudens nominum auſpiciciis: Benè, inquit, Angli Angelica facie nitidi: benè Deiri, de ira Dei cernendi: benè quoque Rex dicitur Alle, cujus terra

[a] De Alla Rege Deirorum, Northanimbriæ populi, qui modò Eboracenſes, vernaculè *Yorke-Shire* appellantur, legendus VVillelmus Malmesb. in lib. 1. de Regib. Angl. cap. 3.

cantetur

cantetur Alleluia. Invaſit ergo iter ad Anglos convertendos : ſed populi Ro- Ann. Chr. DC. VII.
mani factione, immo Spiritu Domini Iesu omnia providè dictante retractus Maii XXVI.
eſt, videlicet alii amico hanc gratiam ſervante Domino. At ubi Apoſtolatum
Romæ ſuſcepit, unde graviùs ab intentione ſua præpeditus extitit, inde po-
tentius conſilium invenit. Quod enim per ſe non potuit, per ſplendidam lu-
cernam ſuam & armigeram dexteram Auguſtinum explevit. Hunc invenit ſe-
cundùm cor ſuum, unicum in Domino ſancti deſiderii ſui remedium, virum
omnium virtutum ad Dominica bella paratum, per ardua & fortia coronæ avi-
dum, ut turrim David munitum, in qua clipeus & haſta omníſque armatura
fortium, atque ad omnia comptum; vas ſcientiæ Dei Evangelicum, vas ele-
ctionis Domini aureum. Mirabatur generoſum animum ſua attentiorem exhor-
tatione, ut videretur non tam ſequi vellead palmam, quàm præcurrere.

Collecto itaque Angelico eruditorum Chriſti præconum contubernio qui V.
comites, adjutores & cooperatores Evangelici exiſterent; duci Auguſtino, poſt- Auguſtinus cum ſociis 40. miſſus.
quàm omnes ad propoſitum opus accepit promptos & unanimes, inceſſabiles
totius bonæ voluntatis auctori immolat grates. Nec mora, exhortatos dili-
gentiſſimè & armatos ad fructiferam gloriæ patientiam, omnibus pænè pro-
viſis quæ mundi peregrinis competerent, Deo & Angelis pacis commendat,
& in viam perpetuæ ſalutis deſtinat. Longum eſt exponere, ſed pium eſt reco-
lere, tam ſanctæ támque dulces animæ beatorum Gregorii atque Auguſtini
ſanctorúmque Fratrum à maternis viſceribus Monaſterialis Eccleſiæ avulſo-
rum, quæ ſpicula vulneratæ caritatis in ſeparatione corporali ſenſerint, quas
imprecationes beatæ reſtitutionis, quæ ſuſpiria, quas lacrymas invicem red-
diderint: cùm ſe ultrà dilectam patriam, immo mutuos aſpectus tam deſidera-
bilium Patrum ac ſociorum in hoc exilio viſuros non ſperarent, & ad tam lon-
ginquam, tam externam barbariem, támque incerta vitæ diſcrimina tranſmi-
grarent. Sic quondam arcam Domini ferentes vaccæ & poſt fetus abſtractos
mugiebant, & tamen à recta viæ linea nuſquam declinabant. Sancti namque
euntes ibant & flebant tranſeundo ad vitæ patriam, mittentes in lacrymis ſe-
mina virtutum: venientes autem venient in reſurrectione cum exultatione
portantes manipulos lætitiæ de luctu & morte. Annus tunc erat ab Incarna-
tione Domini ſexcenteſimus *, Principatûs autem Mauritii ab Auguſto quin- * lege DXCVI.
quageſimi quarti annus quartus decimus, ex quo verò Angli Brittanniam in-
vaſerant annus circiter centeſimus quinquageſimus: ordinationis autem beati
Gregorii Papæ quartus [a], cùm ipſe Romanorum Pontificum gemma illuſtriſ-
ſima, hæc ſiderea Auguſtino præfulgente Anglis miſit luminaria. Tot Domi-
nicæ Legationis manipulares ad quadraginta numerantur, quaterno ſcilicet de-
nario legis & Evangelii quatuor animalia imitantes. Tot olim Legifer ad conſi-
derandam terram repromiſſionis miſerat exploratores, ſed illi præter duos
perfidi, iſti erant fideles: illi filii alieni Domino ſunt mentiti, iſti filii adoptio-
nis adhæſerunt veritati. Procedebant ut oves ad victimam, grande ſcilicet
ſpectaculum mundi, Angelis & hominibus ſpectabiles; aëriis poteſtatibus ut
acies ordinata terribiles.

Iam eminùs à cognata domo exceſſerant aliquot dierum itinere alacres viam VI.
mandatorum Domini percurrere: at verò dicente veritate: *Spiritus quidem* Marc. 26. 41.
promptus eſt, caro autem infirma; & *Sine me nihil poteſtis facere*; docendi erant Ioh. 15. 5.
ex humana imbecillitate non de ſe præſumendo, ſed in Deo ſperando viriliter
agere, & in ipſo qui vicit mundum vincere. *In Deo*, inquit Pſalmiſta, *facie-* Pſal. 59. 14.
mus virtutem. Dei itaque Athletæ immemores conſtantiæ ſuæ, ſurripiuntur Viri Apoſtolici à propoſito deterrentur.
vaniloquâ hominum famâ fallaciâ Dæmonum ventilatâ. Nuntiatur quòd Gens
quam peterent immanior belluis exiſteret, quòd crudelitatem epulis præferret,

[a] Legendum, *ſextus*, qui error à Iohanne Diacono in lib. 2. Vitæ S. Greg. cap. 33. acceptus videtur. Certè Epiſtola Gregorii ad Auguſtinum infra cap. 7. relata, ſcripta legitur Indict. XIV. quæ anno Chriſti D. XCVI. reſpondet.

Ann. Chr. DC VII. Maii XXVI.

quòd ſanguinem innocentum ſitiret, quòd Chriſtianam fidem abhoreret, quòd ſalutis doctoribus tantùm ſuppliciis & cædibus reſponderet. Sanctos quidem ſine cauſa plecti poſſe; hoſtes autem veritatis nec ratione nec ſignis flecti. Hinc ergo deſperantes talium ſaluti & ſuo profectui, Præpoſitum ſuum reniti non valentem Auguſtinum ad beatum Gregorium fecère Legatum, quem Anglis ſi Chriſtum ſuſciperent dederat Epiſcopum: orantes humillimè per ipſum, quatenus eos abſolueret à tam periculoſo & infructuoſo apud ignotas linguas diſpendio laborum, & placidum ad ſua annueret reditum. Tales enim adhuc erant invalidi & ad Dominicam quidem expeditionem prompti ſed inexercitati: ſicut quondam Diſcipuli Domini volentes ſed non valentes illum ad paſſionem ſequi. Interim condebantur ſub aſylo donec induerentur virtute ex alto. Visâ verò ipſius Reſurrectionis & Aſcenſionis gloriâ, ita ſunt animati, & Spiritus Paracliti capaces effecti, ut paſſionum ipſius participio plus gauderent, quàm timerent illum ad æthera ſubſequi. Poterat tunc magnanimi Gregorii caritas quaſi de fruſtrato incepto & de ludibriis dæmonum inſultantium perturbari, niſi ſperaret in nomine Domini, in quo ſua cœpta credebat feliciter perfici. Repletus ergo ſpiritu virtutis, mittit per ducem Auguſtinum Chriſti peregrinis hanc epiſtolam paternæ exhortationis, ſuadens & ipſi obtemperare, viámque & opus cœptum uſque ad palmam & coronam gloriæ in Dei adjutorio fidentes perficere.

VII. Gregorii Epiſtolâ confirmantur. *Apud Bed. lib. 1. Hiſt. Angl. cap. 23.*

,, GREGORIUS ſervus ſervorum Dei ſervis Domini noſtri. Quia melius
,, fuerat bona non incipere quàm ab his quæ cœpta ſunt cogitatione retrorſum
,, redire; ſummo ſtudio, dilectiſſimi filii, oportet ut opus bonum quod auxi-
,, liante Domino cœpiſtis impleatis. Nec ergo labor vos, nec maledicorum
,, hominum linguæ deterreant, ſed omni inſtantia omníque fervore quæ in-
,, choaſtis Deo auctore peragite, ſcientes quòd laborem magnum major æter-
,, næ retributionis gloria ſequitur. Remeanti autem Auguſtino Præpoſito
,, veſtro, quem & Abbatem vobis conſtituimus, in omnibus humiliter obe-
,, dite, ſcientes hoc veſtris animabus per omnia profuturum, quidquid à vobis
,, fuerit in ejus admonitione completum. Omnipotens Deus ſuâ vos gratiâ
,, protegat, & veſtri laboris fructum in æterna me patria videre concedat: qua-
,, tenus etſi vobiſcum laborare nequeo, ſimul in gaudio retributionis inve-
,, niar, quia laborare ſcilicet volo. Deus vos incolumes cuſtodiat, dilectiſſi-
,, mi filii. Data die decima Kalendarum Auguſtarum imperante Domino noſtro
,, Mauricio Tiberio piiſſimo Auguſto anno decimo quarto, poſt Conſula-
,, tum ejuſdem Domini noſtri anno decimo tertio, Indictione decima
,, quarta.

VIII. Arelatenſi Epiſc. commendantur. *Regiſt. lib. 5. Epiſt. 52.* a

Arelatenſi quoque Archipræſuli ÆTHERIO [a] ut Auguſtino ejuſque ſociis Chriſti Legatis in Brittanniam neceſſaria ſolatia provideret ita ſcripſit ſe-
,, cundum nomen ſuum omnibus vigilans Gregorius; Reverentiſſimo & ſan-
,, ctiſſimo fratri ÆTHERIO Coëpiſcopo Gregorius ſervus ſervorum Dei.
,, Licet apud Sacerdotes habentes Deo placitam caritatem religioſi viri nullius
,, commendatione indigeant; quia tamen aptum ſcribendi ſe tempus ingeſſit,
,, Fraternitati veſtræ noſtra mittere ſcripta curavimus, inſinuantes latorem
,, præſentium Auguſtinum ſervum Dei, de cujus certi ſumus ſtudio, cum aliis
,, ſervis Dei illuc nos pro utilitate animarum auxiliante Deo direxiſſe. Quem
,, neceſſe eſt ut Sacerdotali ſtudio Sanctitas veſtra adjuvet, & ſua ei ſolatia præ-
,, bere feſtinet. Cui etiam ut promptiores ad ſuffragandum poſſitis exiſtere,
,, cauſam vobis injunximus ſubtiliter indicare, ſcientes quod eâ cognitâ, totâ
,, vos propter Deum devotione ad ſolatiandum, quia & res exigit, commo-

a Legendum VIRGILIO, nam Ætherius Sedi Lugdunenſi, Virgilius Arelatenſium præerat. Hic error ex Bedæ lib 1. hiſt. cap. 24. in Anglicos Scriptores propagatus eſt. Notandum tamen, iſtam Epiſtolam in Regiſtro non inſcribi Epiſcopo Maſſilienſi, ſed PALLADIO Santonenſi, PELAGIO Turonenſi & SERENO Maſſilienſi Epiſcopis Gall.

detis. CANDIDUM præterea Presbyterum communem filium, quem ad “ Ann. Chr.
gubernationem patrimonioli Eccleſiæ noſtræ tranſmiſimus, caritati veſtræ “ DC VII. Maii xxvi.
in omnibus commendamus. Deus te incolumem cuſtodiat Reverentiſſime „
Frater. Data die decima Kalendarum Auguſtarum imperante Domino „
noſtro Mauricio Tiberio piiſſimo Auguſto, anno quartodecimo, poſt Con- “
ſulatum ejuſdem Domini noſtri anno tertiodecimo, Indictione quarta- “
decima *. “ * *nempe anno Chr.* D. XCVI.

IX. Hæc igitur Apoſtolica documenta referente & altiùs intentante ſociis Auguſtino ita ſunt confirmati, ut fortiùs quàm cœperant cœpta percurrere intrepidè gauderent, & more optimorum militum acriùs poſt fugam victoriam extorquerent. Ibant ergo cum cæleſtibus animalibus ante facies ſuas, & non revertebantur cùm incederent. Iam eis Dux ſuus magnanimus Gregoriano ore dicere videbatur Auguſtinus: Cum jocunditate exibitis & cum gaudio deducemini. Nam & montes Reges, & colles Duces vobis exilient expectantes vos ſuſcipere cum gaudio. O immenſum gaudium, quo, licet per aſpera & acerba, itur ad interminabile Regnum cum indeficienti copia meritorum & dulci fructu quæſitorum Deo filiorum! Hæc intelligentes Sancti feſtinabant per adverſa & proſpera, per plana & dumoſa tranſire ad vera præmia, ad omnia patientes, uſque ad mortem facti obedientes. Inter tot autem virtutum merita ſemper B. Auguſtinum comitabantur miraculorum lumina: ex quibus innumeris in Andegavenſi opimâ Galliæ provinciâ celeberrimum eſt quod ibi tunc peregrinus exhibuit: pro quo ejus honori Eccleſia conſecrata nullam umquam feminarum admittit. Unde multi honoratiſſimi viri Andegavenſium venientes Cantuariam ad S. Auguſtinum, vehementer admirabantur, hîc ubi corporaliter requieſcit, tam licitè & liberè omnes feminas intrare, quàm ibi nullam hujus licentiæ gratiam conſequi poſſe. Quibus mirantibus reſpondebatur à Fratribus, illas videlicet quæ Sanctum expulerunt meritò à ſua Eccleſia repelli: iſtas verò quæ hunc ſuſceperunt ultrò ab ipſo debere recipi. Iam olim quippe plurimi illius Gentis nobiles & clari Proceres ſimúlque Eccleſiaſticæ dignitatis reverendi Patres in Anglia, & maximè apud ipſum ſuum, ut gloriantur, Patronum Auguſtinum frequentes horum quæ apud ipſos geſſit conſtantiſſimi celebrantur aſſertores. Hi omnes ſuis ſucceſſibus beatificabant Angliam & maximè Apoſtolicam Doroberniam in ſummi Auguſtini prærogativa & in ipſa corporali ejus præſentia tamquam corporali vita, cujus apud ipſos eſſet tam indelebilis memoria, & frequentia miracula, vel ſcripta, vel ſcriptis evidentiora. Hic ergo referamus ex publica notitia, quæ ibi ſuæ præſentiæ reliquit ſigna.

Auguſtinus cum ſociis iter proſequitur.

X. Agens ſanè Dominicam legationem, ut prænotatum eſt, à Roma in Angliam, in Andegavenſi Provincia Pontum *Sei* * nuncupatum milliari tractu ſuper Ligerim fluvium lapideo opere productum cum illo ſancto choro tranſiit ſociorum. Quibus adjacenti villæ *Sei* ejuſdem nominis conantibus ſuccedere, incolæ hoſtilitatem pro hoſpitalitate reſtitêre, & tot homines peregrinos pedeſtri inceſſu & habitu humiles quaſi tot lupos & ignota monſtra repulêre. At verò mulierculæ ſimul glomeratæ tantâ non modò irreverentiâ ſed inſaniâ, ululatu, deſpectu, ſubſannatione, deriſione in Sanctos Dei ſunt debacchatæ, ut viri indemnes vel innoxii quodam modo in eadem viderentur comparatione. Nec ſuffecerat ejeciſſe, ſed longiùs inculcantes trahebant, impellebant, laceſſebant abigentes ludibrioſâ importunitate. Stabat juxtà ulmus ampla & umbroſa laſſis viatoribus ad pauſam accommoda. Sub hac Sancti volentes ipſa nocte requieſcere, non poterant à mulierum velut tot canum infeſtatione. Unam verò ceteris impudentiùs Sancti veſtigiis incumbentem, dum ipſe elato baculo velut ad beſtiam & rapidam lupam pugnans, conaretur abigere, ſubitò baculus novo Dei gratiæ ſigno de manu ejus velut ab arcu excuſſa ſagitta evolavit, & in ſpatio ferè trium ſtadiorum humi affixus ſubſtitit: móx-

** al. Pons Cæſaris vulgò le Pont de Cé.*

Ab Andecavis repulſus miraculum patrat.

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

que cum beato contubernio ſubſecutus (ſenſit enim Divino ſpiritu ad nutum Domini ſe eò vocari) accurrit, & baculum immo cum baculo fontis æſtum extraxit, qui protinus copioſâ ſcatebrâ erupit. Quo Dei famuli immenſas gratias reddentes ſuo largitori, à gravi ſiti relevati & ſuaviter ſunt refecti, ibíque nocte ipſa quievêre in laudibus Divinis devotiſſimi. Tum etiam Altiſſimi clementia impatiens filios lucis ſuæ ac diei, tetræ noctis & nudi aëris injuriam pati, ſubitò lucem de ſummo cælo ſuo ſolare jubar vincentem ſuper eos effudit, tectóque carentes tota ipſa nocte ſuperno ſplendore obtexit, quaſi ſic oraſſet voce Propheticâ ipſa Eccleſia ſub divo [a] relicta: Fac mecum Domine ſignum in bonum, ut videant qui oderunt me & confundantur, quoniam tu Domine adjuviſti me & conſolatus es me. Viderunt itaque omnes finitimi tam immenſum radium à cæli vertice uſque ad Sanctos directum, ut ad confuſionem ſuam pernoſcerent quantos cæli cives ſuis hoſpitiis extruſiſſent. Ipſe autem ſacratiſſimus Dux ſecus fontem illum ita baculo ſcripſit in terra: „Hîc hoſpitium habuit ſervus ſervorum Dei Auguſtinus, quem miſit „ad convertendos Anglos beatus Papa Gregorius [b].

Pſal. 85. 17. [a] [b]

XI. Iam lucis crepuſculo imminente ad deſtinatum locum anhelantes per Andegavenſem civitatem iter accelerant, & heſternos contemptores, ſuos nunc appetitores ac de copia inopes, Dei nimirum zelo volente, ſuâ ſalutiferâ præſentiâ vacuant. Mane itaque vicini ad locum ubi tantum lucis miraculum conſpexerant, undique accurrunt, gravi gemitu ac luctu ablatos repetunt: tum novi fontis beneficia contuentes, acriori mærore ſui reatûs contabeſcunt. Heu nos miſeros! aiebant, quomodo tantum bonum, quod ultrò in manibus habuimus, impia abjectione noſtra perdidimus, nec à tantis Angelis ſaltem benedici meruimus? Diſcentes ergo ex præfata ſcriptura nomen B. Auguſtini optatum, & legationis officium, accenſíque frequentiâ miraculorum, quantociùs juxta ipſum fontem Eccleſiam condiderunt, ac in nomine ipſius B. Auguſtini conſecrari fecerunt; ubi verò litteræ ipſius deſcriptionis inventæ ſunt, altare conſtituerunt; ubi illud perpetuum, ut præmonſtravimus, durat miraculum, quòd ipſam Eccleſiam intrare aut de fonte aquam haurire nulla umquam poteſt feminarum [c]: ut nimirùm ſciat mundus quantum hoc genus offenderit Deum in injuria ſervorum ſuorum.

Auguſtino incolæ facti pœnitentes Eccleſiem ponunt.

Eccleſia hæc nullam feminam admittit.

XII. Quædam illuſtris matrona cum magno cereo huc tentabat ingredi quaſi modò Sanctus ſuæ adularetur potentiæ ac muneri, & abſterrentibus qui aderant reſpondit, ſe in Sanctum non peccaſſe, ſed velle ſe eum honorare: urgétque propoſitum audaciæ. Vix ergo vetitam metam & ſacrum limen attigerat, cùm repentè ruptis inteſtinis & effervescentibus in terram alui ſecretis corruit infelix & interiit, foráſque extracta mortua credere omnes terribiliter docebat, quod nulli crediderat. Tali repulſa ita omnes feminæ ſunt eruditæ, ut plùs aperta quàm clauſa oſtia abhorreant contingere. Ne tantum ibi feminæ uſquequaquam ſancti Patris gratiâ viderentur deſolatæ, incolæ Divinâ miſeratione pro foribus Eccleſiæ receptaculum illis congruum ædificavere, ubi convenire, orare, oblationes ſuas & vota perſoluere, ſacríſque myſteriis poſſent ſuccedere.

Mulier cum ingredi tentans moritur.

XIII. Ecce autem dum hæc & antiquâ famâ & recenti clariſſimorum virorum Andegavenſium aſſertione eſſent comprobata, accidit Reverendiſſimum ac

In nova iſtius Eccleſiæ dedicatione ſegetes conculcatæ revireſcunt.

a Etiam *divo* pro *dio* uſurpevit Horatius 2. Carm. Ode 3. & Plinius lib. 14. cap. 21.

b Tota huius miraculi hiſtoria, uti & inſcriptio, etiamnunc ſingulis annis legitur in Eccleſia prope Andegavos S. Auguſtino conſecrata: tameſi in ſcriptionem ab incolis dictatam veri magis ſimile eſt.

c Noſtra ætate nulla feminis religio eſt, quominus Eccleſiæ ingreſſu & fontis uſu gaudeant. Quippe iſta Eccleſia nunc parœcialis eſt, titulúſque Prioratûs, Benedictinis Monachis quondam, modò Canonicis Regularibus Auguſtinianis Abbatiæ Omnium Sanctorum apud Andecavos ſubjecti: quæ Abbatia Sæculo XII. iisdem Prioratus erat Monaſterii Vindociacenſis, circa annum 1100. à quodam Cantore Eccleſiæ Andecavenſis in Abbatiam erectae. Porro in ipſa Parœciali Eccleſia S. Auguſtini, incolis *Saint Ouſtin*, viſitur adhuc fons hic memoratus, parieti Eccleſiæ ad Auſtrum poſitu incluſus, cujus aquæ ſanitatis causâ ab infirmis frequentantur: ut noſtet Alexander *Fourcereau* litteris nos monuit.

prudentiſſimum Andegavorum Pontificem * ad deſideratiſſimum patronum Auguſtinum venire, & quaſi tam antiquum ſuæ patriæ hoſpitem magna cum devotione reviſere. Is etiam ſupraſcripta miracula non modò à Fratribus audire, verùm ultrò referre attentus erat; eodémque modo quo ſcripta ſunt, fixa aſtipulatione velut ex lectione exponebat. Addidit etiam novum miraculum velut heſternum in ſui declaratum præſentiâ, cum tali ſcilicet tanti Patris favore & gratiâ. O vos, inquit, felices quibus æterna beati Auguſtini contigit præſentia! nec nos adeò ſumus infelices, quibus perpetuò beata ipſius remanſit memoria. Noſtra quidem patria ante vos illum agnovit, & priùs Andegavia quàm Anglia ſignipotentem vidit. At nos fateor in majoribus noſtris abjecimus præſentem, ſed ſupernis ſignis territi ſatisfactione perſecuti ſumus abeuntem. Quem cùm jam non meruiſſemus nec manu nec viſu contingere, cœpimus eum conditâ in ipſius honore Eccleſiâ retinere. Quid audientiam veſtram à miraculo ibi declarato verborum ambage morer? Creſcente plebis devotione erga tantum parentem, ſuis ſupplicibus ſemper exaudibilem, ſemper præſtabilem, cœpêre illam ipſius reconciliatricem Eccleſiam præcelſiùs reſtaurare, ejúſque patrocinia ſibi artiùs amicare. Hanc itaque ego menſe Maïo, die ſcilicet depoſitionis tanti Patris, magnis utriuſque ſexus votis in ipſius, cujus priùs erat, dedicavi memoriâ confluente multitudine plebium innumera. Eminebant in circuitu condenſæ agrorum ſegetes jam meſſi proximantes, jam in ſpicas & ariſtas adoleſcentes. Populus ut fluvius undique irruens non attendebat annonam nec cujuſcumque foret meſſionem. Conculcabatur & conterebatur velut in area labor hominum & boum, confundebatur ſpes ſationum & frugum. Iam verò non tam flagellata & contrita videbatur ſtipula frugifera, quàm ſcopata & nudata area. Quid ergo? valedixerunt omnes illius anni opibus, valedixerunt & Auguſtino, aliàs quàm ibi ſperantes in ipſius largitionibus: ſed tandem deſperatis in rebus mirabilior virtus Auguſtini meritis non fallentibus. Tanta quippe ſegetum copia eodem menſe ad meſſem emicuit in tota illa vaſtatione, ut nulla terrarum illius provinciæ huic ſe poſſet æquare vel ubertate frugum, vel altitudine. His mirabilibus populi attoniti tantis B. Auguſtinum præconiis gaudent efferre, ut credant & prædicent eum quicquid velit à Domino ubivis gentium poſſe impetrare, & quicquid fideliter petitur poſſe præſtare. Hæc memoratus Epiſcopus totâ patriâ teſte propalans, gratificis auditoribus dignam certitudinem dabat omnibus, quàm ſanctè credenda ſunt antiqua ſigna in tam novellis declarationibus.

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

XIV. Auguſtinus appellit in Britanniam.

Iam poſt Latium, poſt Italiam, poſt Gallias, poſt tot montana, campeſtria, nemoroſa, fluvioſáque terrarum & Gentium diſcrimina, tandem Deifer, pacifer, ſalutifer Auguſtinus cum beato contubernio felici curſu applicuit Britanniam, ad manſionem ſcilicet & quietem perpetuam divinitus ſibi prærordinatam. Via Iuſtorum recta facta eſt, & iter Sanctorum præparatum, & deduxit eos Dominus Deus noſter via mirabili ad certum locum.

XV. In Taneto excipitur.

Habet Regia Cantia inſulam prægrandem & celeberrimam Tanetum * capacem amplitudine ſexcentatum familiarum. Ianuam & ſinum pandit transmarinis frequentiis, tellus uberrima & opulenta, atque Camera Cantiæ accommoda. Fluvius *VVantſume* * tribus ſtadiis latus hanc à continenti terra diſcriminans fecit inſulam. Is utrumque caput in mare protendens, duobus tantùm oſtiis tranſvadatur. Hæc ergo Inſula Chriſtum in Sanctis ſuis prima ſuſcpite, felix tellus ſua fecunditate, ſed feliciſſima tot Deiferorum advenarum, immo tot civium ſupernorum hoſpitio. Hinc interim novus Pater Angliæ cum ſancto collegio à marina ſalſugine refovetur.

* *Tanet*

* nunc *Steure*

XVI. A Rege conrenitur.

Regnabat tunc Anglis Rex ÆTHELBERTUS Anglorum Regum tertius, ſed

* Goſſelinus in Vita S. Auguſtini compendioſiùs à ſe ſcripta hunc Epiſcopum vocat GOISFRIDUM, aliis GAUFRIDUM Seniorem, an Iuniorem qui alteri anno M. XCIV. ſucceſſit, incertum: quamquam de Seniori hic locus interpretandus videtur.

Ann. Chr. DC. VII Mai xxvi.

futurus jam Chriſticola primus. Hic ſupernæ electionis providentiâ præ ceteris anteceſſoribus, aliis etiam Regibus præſidens, Imperium uſque ad Humbram vaſtiſſimum fluvium porrexerat, qui ſcilicet meridianas ac Boreales Anglorum gentes interluvio diſterminat. Huic regaliter præſidenti in Metropoli Cantuariæ Legatus Domini Auguſtinus per Legatos & quos ab affinibus transmarinis B. Gregorii hortatu aſſumpſerat interpretes mandat ſe ſui ſuæque Gentis amore & gratiâ à Roma veniſſe, & nuntium ſibi optimum atque omni acceptatione digniſſimum afferre, qui ſuſcipientibus ſempiterna gaudia & infinita cum ſempiterno Deo cæleſtis Regni ſæcula, fide proteſtetur indubitantiſſima. Talia Rex placido animo percipiens, præcepit eos in ipſa qua recepti ſunt inſula reſidere, eiſque exhiberi quæ vitæ uſus poſtularet, quouſque pertractaret quomodo ipſos diſponeret. Iam enim ubique coruſcans Chriſtianitas illi innotuerat, maximè quia Regia conjunx illi erat ex Francis Regibus Chriſtianiſſima BERTA [a] nuncupata: quam eo ſacramento à parentibus obtinuerat, quatenus Chriſtianam Religionem ſemper intemeratam ſibi cum ſuis comitibus ſervare permitteret. Sanctiſſimus enim Præſul LETARDUS [b] datus eſt comes & cuſtos Reginæ fideliſſimus, qui eam piis monitis & exemplis inter damnoſos paganitatis uſus jugiter in Chriſti cultu corroboraret. Hæc ergo Regem quamvis avitis adhuc tenebris oberrantem fecêre Chriſticolis clementiorem; & quaſi jam ipsâ mediâ ſui corporis parte Chriſtum coleret, viam Chriſti bajulis patefecit, donec & ipſe intraret. Veniens itaque Rex ad inſulam die opportuno, & reſidens cum Optimatum cœtu ſub dio, ad ſuam audientiam accerſit Auguſtinum cum ſuo conventiculo. Fallebat enim adhuc Regem augurationis error velut nocturnum Nicodemum verentem, ne ſi in aliquod tectum ſibi ſupervenirent, ſi quid incantationis aut maleficii ſcirent, convictum eum ſeducerent. Sed quantùm lux à tenebris, diſtabat talis mens ab innocentibus ac rectis. Attollebant potiùs vexilla Dominica, quibus exterminarent præſtigia dæmoniaca. Venêre ergo non erubeſcentes, ſed eminenter afferentes triumphatoris mundi crucem argenteam, & imaginem Domini Salvatoris formosè atque aurosè in tabula depictam. Canebant ſimul letanias, quibus caderent adverſaria Dei mœnia Hiericho, orantes contrito corde pro ſua ipſorúmque quos Deo acquirere venerant perpetua ſalute.

Ex Beda.

Ex Beda.

XVII. Reſidentibus eis juſſu Regio Auguſtinus primùm ore intonat Evangelico:

Auguſtini ad Regem oratio.

,, Ad tuam, ô Rex, totiúſque hujus Regni perpetuam pacem huc ingreſſi,
,, optimum nuntium ſempiternæ lætitiæ, ut pridem mandavimus, afferimus
,, tibi: ſi ſuſceperis, hîc & in æterno Regno æternaliter beatificaberis. Iam
,, enim mundi Conditor & idem Redemptor humano generi Regnum cæ-
,, lorum aperuit, & de terrenis cæleſtes indigenas fecit. *Sic enim Deus dilexit*
,, *mundum ut filium ſuum unigenitum*, ſicut ipſe Unigenitus teſtatur, pro mundo
,, *daret, ut omnis qui credit in ipſum non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Tam
,, enim infinita caritate idem Dei filius homines dilexit quos fecit, ut non ſo-
,, lùm homo inter homines fieri, verumetiam mortem, mortem autem cru-
,, cis pro hominibus dignaretur pati. Sic namque placuit ejus ineffabili clemen-
,, tiæ, ut diabolum captivatorem noſtrum non in ſuæ Divinitatis majeſtate,
,, ſed in noſtræ carnis infirmitate eliderer; & nos debitam prædam per inde-
,, bitam crucis pœnam à faucibus impiiſſimi tyranni erueret. Cujus incarnata
,, Divinitas Innumeris virtutum claruit oſtentis, omni debilitate curata, omni
,, virtute patrata: cælo, ſideribus, terra, mari, inferno ſe omnium Deum
,, & Dominum oſtendit; ventos & mare imperio ſedavit, fluctus maris quaſi
,, ſolidum campum calcavit: tandem mori ut homo pro hominibus dignatus,
,, in triduo à morte ſicut Deus ſurrexit, & ſolem qui in ſui Conditoris nece

Ioh. 3. 16.

[a] Gregorio Magno in lib. 9. Epiſt. 59. ALDIBERGA, Scriptoribus Anglicis BERTA Chlotharii Senioris filia.

[b] Letardum Epiſcopum quondam Silvanectenſem in Gallia Belgica miraculis clarum, *tum in ceteris potentem, tum in pluvia petitione velocem* appellat VVillelmus Malmeſb. de Epiſc. Dorobernenſ. Vide Tabellam altaris S. Auguſtini Cantuar. To. 1. Monaſt. Angl. poſt pag. 24. ære expreſſam.

Ann. Chr. DC. VIII. Maii XXVI.

obtenebratus eſt, ſuo ſplendore clariùs illuſtravit. Surrexit, inquam, ut nos reſuſcitaret: aſcendit ad cælos ut illuc nos triumphantes aggreget. Inde judex omnium ſæculorum veniet, ut credentes in Regno ſuo damnatis incredulis perpetuò collocet. Ne ergo, ô præcellentiſſime Regnator, ſuperſtitioſos nos judices, quòd à Roma in tuos fines tuæ tuorúmque ſalutis gratiâ laboravimus devenire, & ignotis Gentibus quaſi ingrata beneficia ſubrogare. Noveris, piiſſime, magnæ caritatis neceſſitate urgente id nos intendiſſe. Deſideramus enim ſuper omnem mundi appetitum & gloriam quamplurimos in Regno Dei noſtri concives habere: & qui in ſanctorum Angelorum conſortium poſſint proficere, ne pereant totis niſibus certamus proſpicere. Hanc quippe benevolentiam Chriſti noſtri benignitas de inæſtimabili dulcedine Spiritus ſui omnibus ſuæ veritatis præconibus ubique infudit, ut propriis neceſſitatibus poſtpoſitis in omnium Gentium ſalutem exardeſcant, & quaslibet nationes ut parentes & filios, ut fratres & cognatos habeant; & omnes una Dei dilectione amplexos ad infinita omnium gaudiorum ac ſollemnitatum ſæcula pertrahere ſatagant. Tales Regis noſtri ſigniferi cum innumeris miraculis facti teſtes Dei, per gladios, per ignes, per belluas, per omnia tormentorum & mortium genera mundum Salvatori ſuo invictiſſimè ſubdiderunt. Iam olim Roma, jam Græcia, jam Reges & Principes terræ, jam Inſulæ gentium Propheticis invitationibus attractæ cum ipſo orbe terrarum gaudent Regum Dominum adorare & illi in perpetuum ſervire, per quem & cum quo perenniter valeant regnare. Tali etiam affectu hodiernus Pater totius Chriſtianitatis GREGORIUS veſtram ſalvationem ardentiſſimè ſitiens, nec pœnarum, nec mortis timore prohiberetur ad vos venire, ſi poſſet (quod non poteſt) tot commiſſarum animarum curam deſerere. Quapropter nos in ſua vice miſit, ut viam æternæ lucis & januam vobis pandamus Regni cæleſtis: quò ſi contemptis idolis demonicis per Chriſtum intrare non renuitis, certiſſima fide ſemper regnetis.

XVIII. Regis reſponſio.

Hæc & his ſimilia ſalutifero Auguſtino diſſerente, ejus ſuffraganei, prout Dominus dedit, pleraque addidêre. At Rex ab inolito errore non facilè extricabilis, reſpondit ut æger favens quidem Medicis, ſed necdum patiens curationis. Pulchra quidem ad quandam gloriam infinita ſunt invitatoria quæ ſuggeritis dicta & promiſſa. Sed quoniam nova habentur & hactenus incognita, non mihi competit his animum ſubdere, & majorum ritus per totam Angliam eotenus ſervatos deſerere. Attamen benevolentiæ veſtræ, quo de longinquo (ut video) ad nos venire noſtræque ſaluti prout noſtis veriùs ac meliùs certaſtis conſulere, nos nequaquam infeſti, ſed nec ingrati volumus exiſtere: magis verò optamus benigna vos hoſpitalitate fovere & vitæ ſubſidia ſufficienter præbere. Sed & hoc permittimus vobis, ut quóſcumque poteſtis in veſtram fidem & profeſſionem prædicando & hortando aſſumatis. (Ex Beda.) Rex ergo tam clemens Chriſticolis in paganitate, quis dignè memoret quàm profectuoſus extiterit ſuſcepta Chriſtianitate? ſed interim fortè ejus converſio eſt dilata, ut ex difficultate beato Auguſtino creſceret corona, & ex inſperata ſalute major Eccleſiæ Dei naſceretur lætitia.

XIX. Dorobernis hoſpitatur Auguſtinus.

Igitur Regis benivolentiâ, immò Dei providentiâ in Metropolitana civitate Dorobernïæ conceditur Sanctis locus habitationis congruæ, & promiſſa ſtipendia corporalis alimoniæ & indulgentia prædicationis optatæ. Itaque appropinquans poſſidendæ civitati pacifer Auguſtinus cum beato Sanctorum choro, elato ex more Crucis Domini argenteæ triumphali vexillo, cum imagine vivifica ipſius ſempiterni Regis IESU CHRISTI, invocat ſuppliciter ſuper eam Salvatoris ſalvatricem clementiam. Tum hanc letanialem Antiphonam dulcimodè intonat, & cum excipiente primitiva Anglorum nutrice Eccleſia, conſonâ modulatione ac devotione decantat: (Ex Beda.) Deprecamur te Domine in omni miſericordia tua ut auferatur furor tuus & ira tua à civitate iſta & à domo ſanctâ

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI. tua, quoniam peccavimus. Bene autem addiderant, quoniam peccavimus, qui ex Chriſti caritate aliena peccata quaſi propria venerant documentis, precibus & fletibus abluere. Hîc interim non tam exterorum curâ quam diſpenſatione Divina in pace compoſiti, accinguntur attentiùs ad fructum Regni Dei. Vivebant non modò ut exules Oceani, ſed prorſus ut peregrini totius mundi: adeò nil terrenæ, nil ſæcularis illecebræ appetebant, ut non tam eos terrigenas quàm cæligenas obſtupeſceres. Voluptates, delicias, divitias, honores & quidquid obſtaret cælos adeuntibus funditus abſciderant: jejunia, vigilias, orationes, eleemoſynas, cum caſtimonia & omni ſanctimonia affiduabant. Arma Chriſti ad virtutem pacifica, in acies verò ſcelerum bellicoſa robuſtiſſimè exercebant; debellantes omnem perfidiam; ad omnem injuriam prætendentes pro thorace omnem patientiam, ad pericula, ad ſupplicia, ad ipſam quoque mortem ferendam inviçtiſſimam conſtantiam, ad indigentes vulneratam clementiam, ad omnes homines & ad ipſos adverſarios caritatem viſceream; liberi & expediti à terrena ſarcina, ut pennata animalia volabant Philip. 3. 20. ad æthera; immo verò dicente Apoſtolo, *Noſtra converſatio in cælis eſt*, niſi quòd adhuc amore gentium ſalvandarum terras incolebant, jam mente in cælis habitabant.

XX. Eccleſiam B. Martini accolunt. Ante adventum autem Anglorum poſſederant Romani quadringentis circiter annis Brittanniam, id eſt à tempore Gaii Cæſaris uſque ad Maximum Imperatorem, qui raptâ purpurâ contra Gratianum & Valentianum Auguſtos euntibus bellis ipſum Oceanum Romanis præſidiis exhauſit. Reſidua verò Eccleſia B. Martini [a] olim ab ipſis Romanis Chriſtianis condita tunc illuſtrabat Cantiam, quæ hactenus manet aſſiduis Miniſtris officioſa per dimidium ferè ſtadium diſtans orientalis ab authentica Chriſti Eccleſia. In hac beatus Præſul LETARDUS velut Apoſtolicorum Legatorum præcurſor aut janitor, primò divinis officiis & ſacramentis Reginæ Chriſtianæ ut fidelis paranymphus cum ſuis Clericis obſequebatur; & ut cervus poſt ſerpentum virus intendens ſitit ad fontes aquarum, ita inimicis fidei venenoſis Paganorum ritibus exæſtuans ad ipſam Eccleſiam tamquam ad vitæ fontem cum ipſa alumna Regina rapiebatur, quo Romani magiſtri velut aurum argento prælucentes ibidem quæ Dei ſunt agebant. Nam hos Chriſti peregrinos inter alienigenas ſolitarios in his cæleſtibus advenis Dei gratia viſitavit; viſitavit & plebem ſuam per ipſos credituram, ut & Regina non ſolùm licenter Chriſtum coleret, verumetiam per tantos eruditores fidelis infidelem conjugem ſalvaret. In hoc itaque Oratorio Auguſtinus cum ſuo choro quotidiana Domini miniſteria celebrabat, & in pſalmis, hymnis, precibus atque in voce tubæ, quibus caſtra diaboli interirent, noctes & dies laudes Domini attollebant. Interea tam ſplendida Sanctorum merita ingens ſignorum & mandatorum Dei commendabat gratia; nec diſſimulare, nec reticere imperatoria Chriſti præconia poterant: illum canticis, illum prædicationum tonitruis & ſignorum coruſcationibus magis ac magis perſonabant. Curabant viciſſim omnes debiles & languidos, vel ad ſe delatos vel à ſe viſitatos: adeò aut nullus, aut rarus in grege Auguſtini habebatur qui non gratiâ ſanitatum polleret, ut non minùs miraculis quàm prædicationibus tenebras Gentilium illuſtrarent. Mulcebant ſtupidos hominum ſenſus hæc perennis lætitiæ promiſſa; verberabant rigidos tanta fulgura, ut Domino canitur à Pſalmiſta: *Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ, commota eſt & contremuit* Pſal. 76. 19. *terra*. Clamabant trepidæ plebes: Dii de ſupernis ſedibus deſcendentes converſantur inter homines. Sic & quondam Gentes admiratæ Dei Apoſtolos terrena tranſcendentes, dicebant: Iſti ſunt ſancti Dii terræ. Nec mentiebantur Pſal. 46. 10. ſuo errore Pſalmiſta teſtante: *Dii fortes terræ vehementer elevati ſunt*. Hactenus itaque indomita colla ſuave jugum Domini amabiliter ſubière, ſuſcepêre

[a] Illa S. Martini Eccleſia Sedes Epiſcopi, veriùs Chorepiſcopi fuit uſque ad Lanfrancum Cantuarienſem, qui mortuo Godvvino aliũ ſubrogare denegavit, quemadmodũ ex To. 1. Monaſt. Angl. pag. 26. diſcimus.

ſecunda

fecunda arva in perpetuos fructus vitæ ſemina. Credidère plurimi & regenerati in Chriſto fiunt ex alienigenis filii adoptionis Dei. Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

XXI. Rex Fidem Chriſtianam amplectitur.

Omnibus ergo inrentus ſummi Regis Armiger Auguſtinus ad ipſum maximè ſummum Regni caput machinam intendit ſalutis; ut ſubverſa arce profanitatis, arcem ſideream attollat ſanctitatis, & cum Rege ſuo Salvatori ſuccumbat ſubjectus orbis. Ipſum per Reginæ ambitus, per legatarios monitus, per opportunos acceſſus, per dulcia æternæ felicitatis blandimenta, per omnia virtutum exempla & oſtenta, per vigilata ad Deum Eccleſiæ precamina Redemptori ſuo acquirere certavit, certavit & in Domino vicit, vicit & obtinuit. Ingens Elephas terræ & enormis cetus pelagi captus eſt triumphaliter Apoſtolicâ ſagenâ. Captus enim æterna dulcedine, eruditus irrefragabili veritate, illuminatus tam ſancta & mirifica Divinæ inſtitutionis claritate, abdicata avita Gentilitate cum mortis auctore, ultrò ſe mancipat auctori vitæ. Eamus, inquit, & nos ad magnum Principem Regum, ad ampliſſimum datorem Regnorum, non ſolùm temporalium, verumetiam æternorum: nec pudeat nos ſaltem veniſſe poſtremos, quos meritò pudeat ſicut in Regno, ſic & in fide non fuiſſe primos. Sequamur tandem quos decebat præceſſiſſe, maximè cùm eum Regem petamus, qui non perſonæ vel ordinis penſat dignitatem, ſed animæ devotionem.

XXII. Baptiſatur.

Talia prolocutus volebat ſubſtrata Regalitate adorare famulum Chriſti, per quem in Chriſti famulatum & adoptionem mereretur regenerari: quem ſalutis miniſter paternis viſceribus excipiens, hortatur ut priſtinos errores abſtinentiâ, indulgentiâ, eleemoſynis, ac fletibus diluat, ceteríſque piis operibus faciem ejus qui baptiſat in Spiritu ſancto præveniat. Iſte indulget omnibus ut ſibi indulgeatur, & humanis beneficiis ab beneficia ſuperna præparatur. Patent carceres, laxantur vincula, liberantur captivi & cum amicis Regis epulantur pauperes & rei. Non poteſt nec eget exponi, quanto gaudio exultaverit in ſalutem Gentis hactenus anhela B. Auguſtini anima, quæ gratiarum Deo immolaverit libamina. Iam videt ſuum proſperatum deſiderium, terram ſuam dediſſe fructum ſuum, omnes labores & dolores ac difficultates partuum ſuorum perpetuum ſibi peperiſſe gaudium, cùm in ipſo Rege converſo totum Dominico jugo ambiret Oceanum. Illuxir ergo dies Anglis & Angelis ſollemniſſimus, quo Deo devotus Rex Æthelbertus profanatis idolis ac Diis patriis naſceretur Chriſtianus. Convenit non modò Regia principum Curia & tota Cantia, verumetiam frequentiſſima Anglia videre præcellentiſſimum Regni Dominum adventiciorum ſervorum Chriſti ſubſtratum veſtigiis, & quaſi ultimum mancipium eorum in omnibus deſervire imperiis: ut quem extera Regna armis formidarent, inermes pauperes verbo alligarent. Ornatur Eccleſia, decorantur Baptiſteria, conſecratur Iordanici & paradiſiaci fluminis urna. Interrogatus ab Auguſtino fidem, an credar in Patrem & Filium & Spiritum-ſanctum, ceteráque quæ veritas exigit Catholica; fidelis confeſſor Domini, Toto corde & ore, credo, reſpondit ad omnia. Iu hac ergo Trinitatis confeſſione & nomine baptiſatur & regeneratur Rex Angligena, factus eſt de veteri idololatra novus Chriſticola, de tetra nocte ſui orbis lampas matutina. Baptiſat noſter Silveſter noſtrum Conſtantinum cum inclyta turba Ducum & Optimatum atque copioſa plebe credentium. Ad vocem autem Miniſtri Dei aperti ſunt cæli, & Dominus Iesus Columbam ſuam, quam quondam ſibi in Iordane Pater de cælis teſtificatus filium ſuum miſit, huic adoptivo ſuo infudit. Illa deſcendit ſplendido candore, & requievit in ſuſceptore ſimplici puritate quaſi modò genito infante. Hinc novella Eccleſia poſt Dominicum primogenitum ac unigenitum Chriſtum gaudebat pſallere amplexa recentem natum: *Puer natus eſt nobis, filius datus eſt nobis.* Sic directus eſt Spiritus Domini in noſtro David à die illo & inperpetuum, eundémque Salomonem in lucem populi ſui Dei ſapientia illuſtravit. In ſolo autem priore David

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

decem millia computantur : & in noſtro ſolo Principe ampla Brittannia Chriſto mancipatur. Cùm ergo in uno peccatore correcto Salvator teſtetur Angelos gaudere, haud abſurdè credimus ipſa ſuperna agmina in hoc ſalvato capite, tunc conſono jubilo proclamaſſe: Gloria Domino mundi, quia factum eſt & Regnum Anglorum Domini noſtri Ieſu-Chriſti.

XXIII. *Res Divinas mirificè promovet.*

Exinde ergo Evangelicus Sanctorum alumnus & Auguſtini præceptoris adjutor robuſtiſſimus jam non ſuum Regnum æſtimat quod adminiſtrabat : verùm ejus, cui ſe cum omnibus ſuis dediderat, ipſi potiùs ſubjicere ac dilatare anhelat qui omnia mundi Regna ſuo nutu juſtiſſimè diſpenſat. Subjectos etiam ſi[illegible] Reges & populos non vi ſed benivolentiâ, ut à ſanctis doctoribus didice[illegible], in dulcem Chriſti ditionem transferre decertat. Tanta quoque erat caritas in ſancto ac Deo amabili Rege, ut credentes in Redemptorem jam non clientum vice penſaret, ſed tamquam fratres & concives perpetuos Regni Dei magna congratulatione ac dilectione aſtringeret. Tum Epiſcopia & Monaſteria tamquam Dominica caſtella, quibus Dominicum Regnum teneatur, liberaliter ac regaliter paſſim machinatur. In Metropoli ſua Salvatoris Baſilicam Auguſtino ſuo condendam & poſſidendam opitulantiſſimè determinat. In ejuſdem vero ſuburbio Monaſterium Regale & Apoſtolicum ſublimat, quod Antiſtitum & Regum corpora in diem vivificæ reſurrectionis cuſtodiat. Condidit & Rhoffi Suffraganeam & Lundoniæ Pontificalem hierarchiam aliiſque locis opportunis Eccleſias ac Cœnobia.

XXIV. *Auguſtinus conſecratur Epiſcopus.*

Ante omnia autem jam electiſſimum à ſummo Papa Gregorio Auguſtinum cum tota patria inſtat conſecrari ſibi Apoſtolum. At ille qui tanto peregrinationis diſcrimine tantorum quæſierat ſalutem, pro quibus non fugeret mortem, non abnuit principalem perferre laborem. Ad Arelatenſem Archipræſulem Ætherium * ordinaudus ab eo tranſit mare, obediens ſcilicet electioni Apoſtolicæ & petitioni Eccleſiaſticæ, immo verò aſſumptioni Dominicæ. Prævenerant etiam eum Gregorianæ epiſtolæ, ſemper pro eo & pro amatis Anglis vigilantiſſimæ. Hic igitur primitivus Angliæ Patriarcha conſecratur, & cum Apoſtolicis inſigniis in ſempiternam benedictionem ſuæ hereditati regreditur, ac paratæ ſedi Doroberniæ inthronizatur.

* Vigilium

XXV. *Gregorium de Brittanniæ converſione certum facit.*

Tum verò inter omnes docendarum gentium ſollicitudines ſcelus deputabat ignaviæ, ſi beati Gregorii animæ ſancto deſiderio ſuſpenſæ, tanta gaudia Dominici lucri tardaret nuntiare. Mittitur ergo Romam ſacratiſſimus LAURENTIUS tunc Presbyter, deinde B. Auguſtini ſucceſſor eximius, & PETRUS dignus Monaſteriali prælatione Monachus, qui Auguſtinenſi Monaſterio pòſt Abbas præluxit primus, ut etiam hic mutuæ congratulationis nuntius graviter in plurimos excreſceret fructus. Auguſtinus, qui in multa lætabatur meſſe, anxiè queritur de operariorum paucitate. Ad hoc de diverſis quæſtionibus conſulit divinum Magiſtrum, unde reformet labantem Eccleſiam & rudem populum.

XXVI. *Gregorius totus lætitiâ geſtiens ad Auguſtinum ornamenta plurima remittit.*

At vir Sanctorum deſideriorum Gregorius ubi Regem Brittanniæ conſecratum Chriſto didicit cum ſuo orbe, ad populos turmatim confluentes baptiſantum manus deficere, fecundis arvis cultores tantùm ac ſemina rareſcere, publicam famem audiendi verbum Domini multis doctoribus egere : quanto gaudio altiſſimum benedixerit, quantâ flagrantiâ mentis & vocis ut hæc incrementa lætitiæ perpetuò roborarentur, imprecatus ſit, quis dignè retulerit ?
„ Te, inquit, Domine auctorem ſalutis omnium, te mirabilem & glorioſum
„ in Sanctis tuis & in cunctis tuis miſerationibus ut fragiles laudatores per
„ omnia magnificamus. Ecce enim per humilem legatum tuum Auguſtinum
„ quondam tumidus jam ſubſtratus Sanctorum pedibus ſervit Oceanus, &
„ barbara lingua Brittanniæ jam in ſuis laudibus hebræum Alleluia cœpit re-
„ ſonare. Suſcipe ſator beneficiorum fructus gratiæ ſempiternæ quam in ipſius

uberrimo plantaſti pectore, ſuſcipe advenam & pupillum tuum cum loquentibus fratribus ſuis, cum quibus relicta domo, patria, cognatione, abnegato ſeipſo, aſſumpta cruce ſecutus eſt te; potens es & ipſum multiplicare in gentem magnam poſt antiquum auditorem tuum Patriarcham. Omnes autem difficultates & anguſtias Sanctorum tuum, Domine, ſemper eſt in infinitum lucrum transferre gaudiorum. Hos affectus paternæ caritatis ſanctiſſimus Papa Deo aromatizans addit orare Dominum meſſis ut conſilium ſuum dirigat, quos idoneos operarios in meſſem ſuam mittit. Igitur aſpirante ſupernâ providentiâ deſtinantur cum prænominatis Legatis LAURENTIO & PETRO eximii virtutum viri MELLITUS, IUSTUS, PAULINUS RUFINIANUS, ceu quatuor Evangeliorum præcones. Hos comitatur non rudis turba Evangelicorum Miniſtrorum & cooperatorum, qui terribili acie diripiant caſtra dæmonum. Quidquid enim viſum eſt opportunum in cultu & miniſterio Eccleſiæ, in vaſis ſacris, in paramentis altarium, in ornamentis Eccleſiarum, in Sacerdotalibus induviis, in pretioſis ſanctorum Apoſtolorum & Martyrum Reliquiis, in codicibus plurimis, in qualibet rerum Divinarum elegantia, prorſus aggeſſit præclaris gerulis litteralis Gregorii vigilantia. Ad hoc præmiſſarum quæſtionum ac interrogationum lucidè expoſita miſit reſponſa, quæ hic aut dilata aut prætermiſſa, plenè reperies in Beda: ſuper hæc omnia additur hæc Apoſtolicæ prærogativæ epiſtola.

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

XXVI. Auguſtino ſcribit. *Regiſt. lib. 11. Epiſt. 15. Ind. 4.*

Reverentiſſimo & ſanctiſſimo Fratri AUGUSTINO Coepiſcopo GREGORIUS ſervus ſervorum Dei. Cùm certum ſit pro omnipotente Deo laborantibus ineffabilia æterni Regni præmia reſervari, nobis tamen eis neceſſe eſt honorum beneficia tribuere, ut in ſpiritalis operis ſtudio ex remuneratione velint * multipliciùs inſudare. Et quia nova Anglorum Eccleſia ad omnipotentis Dei gratiam eodem Domino largiente & te laborante perducta eſt; uſum tibi Pallii in ea ad ſola Miſſarum ſollemnia agenda concedimus, itaut per loca ſingula duodecim Epiſcopos ordines, qui tuæ ſubjaceant ditioni: quatenus Lundonienſis civitatis a Epiſcopus ſemper in poſterum à Synodo propria debeat conſecrari, atque honoris Pallium ab hac ſancta & Apoſtolica, cui Deo auctore deſervio, Sede percipiat. Ad Eboracam verò civitatem te volumus Epiſcopum mittere, quem ipſe indicaveris ordinari: ita dumtaxat ut ſi eadem civitas cum finitimis locis verbum Dei receperit, ipſe quoque duodecim Epiſcopos ordinet, & Metropolitani perfruatur honore; quia ei quoque, ſi vita comes fuerit, Pallium tribuere Domino favente diſponimus. Quem tamen tuæ Fraternitatis volumus diſpoſitioni ſubjacere. Poſt obitum verò tuum ita Epiſcopis, quos ordinaverit præſit, ut Lundonienſis Epiſcopi nullo modo ſubjaceat ditioni. Sit verò inter Lundoniæ & Eboracæ civitatis Epiſcopos impoſterum honoris iſta diſtinctio, ut ipſe prior habeatur qui priùs fuerit ordinatus. Communi autem conſilio & concordi actione quæque ſunt pro Chriſti zelo agenda diſponant unanimiter, rectè ſentiant, & ea quæ ſenſerint non ſibimet diſcrepando perficiant. Tua verò fraternitas non ſolùm eos Epiſcopos quos ordinaverit, neque hos tantummodò qui per Eboracæ Epiſcopum fuerint ordinati, ſed etiam omnes Brittanniæ Sacerdotes habeat Deo & Domino noſtro IESU-CHRISTO auctore ſubjectos: quatenus ex lingua & vita tuæ Sanctitatis & rectè credendi & benè vivendi formam percipiant, atque officium ſuum fide ac moribus exequentes, ad cæleſtia, cùm Dominus voluerit, regna pertingant. Deus te incolumem cuſtodiat, Reverentiſſime Frater. Data die decima Kalendarum Iuliarum imperante Domino noſtro

* al. vacleant

a Ex hoc loco apparet verum eſſe quod VVillelmus Malmesbur. in lib. de Dorobernenſi. Epiſc. adnotavit his verbis; *Pallium & Privilegium Archiepiſcopatûs idem Gregorius Auguſtino ad Lundoniam conceſſit, ut in primo libro Geſtorum Regalium per Kenulſi oſtendimus epiſtolam: quia ſcilicet ad id tempus alteram obſcuram urbis notitia Romanos non attigiſſet. Veruntamen quæ primum Doctor ſedulitate Regis, hoſpitii & civium caritate captus, Cantuaria excolatum vivens throno annis XV.* (al. XVI.) *& mortuus tumulo fovit, omnis eò in poſterum honor tranſlatus.* Kenulfi Regis Epiſtolam VVillelmus refert in lib. 1. de Regib. Angl. cap. 4.

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI. „ Mauritio Tiberio piiſſimo Auguſto anno nono decimo, poſt Conſulatum „ ejuſdem Domini anno octavodecimo, Indictione quarta *.

* id eſt anno Chr. DC. I. XXVII. Mellito etiam. Regiſt. lib. 9. Epiſt. 71.

Iam onuſtum Apoſtolicis opibus Dominicum contubernium longiùs exceſſerat, nec animus nec manus Gregorii euntes proſequi ceſſat, quia caritas infinita finire neſcit obſequia. Iterum de Auguſtino ſuo, iterum de ſuis Anglis unicas curas renovat; unde & hanc epiſtolam præmemorato venerabili Mel- „ lito deſtinat. Dilectiſſimo filio Mellito Abbati, Gregorius ſervus ſervo- „ rum Dei. Poſt diſceſſionem * congregationis noſtræ, quæ tecum eſt, valdè „ ſumus ſuſpenſi redditi, quia nihil de proſperitate veſtri itineris audiſſe nos „ contigit. Cùm ergo Deus omnipotens vos ad Reverentiſſimum virum fra- „ trem noſtrum Auguſtinum Epiſcopum perduxerit, dicite ei quid diu me- „ cum de cauſa Anglorum cogitans tractavi, videlicet quia fana idolorum „ deſtrui in eadem gente minimè debeant, ſed ipſa quæ in eis ſunt idola de- „ ſtruantur, aqua benedicta in eiſdem fanis aſpergatur, altaria conſtruantur, „ Reliquiæ componantur. Quia ſi fana eadem benè conſtructa ſunt, neceſſe „ eſt ut à cultu dæmonum in obſequia viri Dei debeant commutari: ut dum „ gens ipſa eadem fana ſua non videt deſtrui, de corde errorem deponat, & „ Deum verum cognoſcens & adorans ad loca quæ conſuevit familiariùs con- „ currat. Et quia boves ſolent in ſacrificio dæmonum multos occidere, debet „ etiam eis de re hac aliqua ſollemnitas immutari; ut die dedicationis vel Na- „ taliciis ſanctorum Martyrum, quorum illic Reliquiæ ponuntur, tabernacula „ ſibi circa eaſdem Eccleſias, quæ ex fanis commutatæ ſunt, de ramis arbo- „ rum faciant, & religioſis conviviis ſollemnitatem celebrent. Nec diabolo jam „ animalia immolent, ſed ad laudem Dei in eſum ſuum animalia occidant, „ & Donatori omnium de ſatietate ſua gratias referant; ut dum eis aliqua „ exteriùs gaudia reſervantur, ad interiora gaudia conſentire faciliùs valeant. „ Nam duris mentibus ſimul omnia abſcindere impoſſibile eſſe non dubium „ eſt. Quia & is qui ſummum locum aſcendere nititur, gradibus vel paſſibus „ non autem ſaltibus elevatur. Sic Iſraëlitico populo in Ægypto Dominus ſe „ quidem innotuit: ſed tamen eis ſacrificiorum uſum, quem diabolo ſolebat „ exhibere, in cultu proprio reſervavit, ut eis in ſuo ſacrificio animalia immo- „ lare præciperet; quatenus cor mutantes aliud de ſacrificio amitterent, aliud „ retinerent; ut etſi ipſa eſſent animalia quæ offerre conſueverant, vero tà- „ men Deo hæc & non idolis immolantes, jam ſacrificia ipſa non eſſent. Hæc „ igitur dilectionem tuam prædicto Fratri neceſſe eſt dicere, ut ipſe in præ- „ ſenti illic poſitus perpendat qualiter omnia debeat diſpenſare. Deus te in- „ columem cuſtodiat dilectiſſime Fili. Data die quintodecimo Kalendarum * „ Auguſtarum imperante Domino noſtro Mauritio Tiberio piiſſimo Auguſto „ anno nono decimo, poſt Conſulatum ejuſdem Domini anno octavodecimo, „ Indictione quarta *.

* al. Iuliarum

* anno Chr. DC. I.

XXVIII. Auguſtinû litteris monet ne miraculis intumeſcat. Regiſt. lib. 9. Epiſt. 58.

Tunc etiam auditis tot támque aſſiduis B. Auguſtini miraculis, ſicut gaudens in laudem Dei exclamitat; ita timens humanæ imbecillitati ne inſoleſcat, hac illum epiſtola attemperat.

„ Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Quia „ granum frumenti cadens in terra mortuum eſt, ne ſolùm regnaret in cælo „ cujus morte vivimus, cujus infirmitate roboramur, cujus paſſione à paſſione „ eximimur, cujus amore in Brittannia fratres quærimus quos ignorabamus, „ cujus munere quos neſcientes quærebamus invenimus. Quis autem nar- „ rare ſufficiat quanta hîc lætitia in omnium corde Fidelium fuerit exorta, „ quòd gens Anglorum operante omnipotentis gratiâ & tuâ fraternitate la- „ borante expulſis errorum tenebris tantæ Fidei luce perfuſa eſt; quòd mente „ integerrima jam calcat idola, quibus priùs veſano timore ſubjacebat; quòd „ omnipotenti Deo puro corde ſubſternitur; quòd à pravi operis lapſibus „ ſanctæ prædicationis regulâ ligatur; quòd præceptis Divinis animo ſubjacet

& intellectu ſublevatur; quòd uſque ad terram ſe in oratione humiliat, ne mente jaceat in terra. Cujus hoc opus eſt niſi ejus qui ait: *Pater meus uſque modò operatur & ego operor*? qui ut mundum oſtenderet non ſapientiâ hominum ſed ſua ſe virtute convertere, prædicatores ſuos quos in mundum miſit, ſine litteris elegit hæc etiam modò faciens, quia in Anglorum gente fortia dignatus eſt per infirmos operari. Sed eſt in iſto dono cæleſti, Frater cariſſime, quod cum magno gaudio vehementiſſimè debeat formidari. Scio enim quòd omnipotens Deus per dilectionem tuam in gente, quam eligi voluit, magna miracula oſtendit: unde neceſſe eſt, ut de eodem dono cæleſti & timendo gaudeas, & gaudendo pertimeſcas. Gaudeas videlicet, quia Anglorum animæ per exteriora miracula ad interiorem gratiam pertrahuntur: pertimeſcas verò, ne inter ſigna quæ fiunt, infirmus animus in ſui præſumptionem ſe levet: & unde foris in honore extollitur, inde per inanem gloriam intus cadat. Meminiſſe etenim debemus, quòd diſcipuli cum gaudio à prædicatione redeuntes, cùm cæleſti Magiſtro dicerent: *Domine, in tuo nomine etiam dæmonia nobis ſubjecta ſunt*, protinus audierunt: *Nolite gaudere ſuper hoc, ſed potiùs gaudete quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælo*. In privata etenim & temporali lætitia mentem poſuerant, qui de miraculis gaudebant: ſed de privata ad communem, de temporali ad æternam lætitiam revocantur, quibus dicitur: *In hoc gaudete quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælo*. Non enim Electi omnes miracula faciunt, ſed tamen eorum nomina in cælo tenentur adſcripta. Veritatis etenim diſcipulis eſſe gaudium non debet niſi de eo bono quod commune cum omnibus habent, & in quo finem lætitiæ non habent. Reſtat itaque, Frater cariſſime, ut inter ea, quæ operante Deo exteriùs facis, ſemper te interiùs ſubtiliter judices ac ſubtiliter intelligas, & temetipſum quis ſis, & quanta in eadem gente ſit gratia, pro cujus converſione etiam faciendorum ſignorum dona percepiſti. Et ſi quando te Creatori noſtro, ſeu per linguam ſeu per opera reminiſceris deliquiſſe, ſemper hæc ad memoriam revoces, ut ſurgentem cordis gloriam memoria reatûs premat; & quidquid de faciendis ſignis acceperis vel accepiſti, hæc non tibi ſed illis deputes donata, pro quorum tibi ſalute collata ſunt. Occurrit autem menti iſta cogitanti, quid de uno Dei famulo actum ſit etiam egregiè electo. Certè dum Moyſes Dei populum ex Ægypto educeret, mira (ſicut tua fraternitas novit) ſigna in Ægypto operatus eſt. In Sina monte quadraginta diebus ac noctibus jejunans Legis tabulas accepit; inter coruſcos & tonitrua pertimeſcente omni populo omnipontentis Dei ſervitio ſolus familiari etiam collocutione conjunctus eſt. Rubrum mare aperuit, in itinere ducem habuit nubis columnam, eſurienti populo manna de cælo depoſuit, carnes deſiderantibus uſque ad ſatietatem nimiam in eremo per miraculum miniſtravit. Sed cùm jam ſitis tempore ad petram ventum fuiſſet, diffiſus eſt, ſeque de eadem aquam educere poſſe dubitauit, quam jubente Domino largis utique fluentis aperuit. Quanta autem poſt hæc per triginta & octo annos in deſerto fecerit, quis enumerare, quis inveſtigare ſufficiat? Quoties res dubia animum pulſaſſet, recurrens ad tabernaculum ſecretò Dominum requirebat, atque de ea protinus Deo loquente docebatur. Iratum Dominum populo placabat ſuæ precis interventione; ſurgentes in ſuperbia atque in diſcordia diſſidentes dehiſcentis terræ hiatus abſorbebat, victoriis premebat hoſtes, ſigna monſtrabat civibus. Sed cùm jam ad repromiſſionis terram fuiſſet ventum, vocatus in montem eſt, & quam culpam ante triginta & octo annos (ut dixi) fecerat, audivit quia de educenda aqua dubitavit, & propter hoc quia terram repromiſſionis intrare non poſſet agnovit. Qua in re conſiderandum nobis eſt, quàm timendum ſit omnipotentis Dei judicium, qui per illum famulum tot ſigna faciebat, cujus culpam tam longo tempore adhuc ſervabat in cogitatione. Si igitur, Frater cariſſime, & illum agnoſcimus

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

Ioh. 5. 17.

Luc. 10. 17.

Ann. Chr. DC. VII. Maii xxvi. » poſt ſigna pro culpa mortuum, quem ab omnipotente novimus præcipuè » electum; quanto nos debemus metu contremiſcere, qui necdum adhuc no» vimus ſi electi ſumus? De reproborum verò miraculis quid dicere debeo, Matth 7. » cùm tua benè Fraternitas noverit quod in Evangelio Veritas dicit: *Multi » venient in die illa dicentes mihi, Domine in tuo nomine prophetavimus, & in tuo » nomine dæmonia ejecimus & in tuo nomine virtutes multas fecimus; ſed dico illis, » neſcio qui eſtis, recedite à me omnes operarii iniquitatis.* Valdè ergo premendus » eſt animus inter ſigna & miracula, ne fortaſſe in iis gloriam propriam quæ» rat, & privato ſuæ exaltationis gaudio exultet. Per ſigna enim animarum » lucra quærenda ſunt, & illius gloria, cujus virtute ipſa eadem ſigna gerun» tur. Unum verò ſignum Dominus nobis oſtendit, de quo & vehementer Iohan. 13. 5. » gaudere & electionis in nobis gloriam poſſumus agnoſcere dicens: *In hoc » ſcietur quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem.* Quod ſignum Pſal. 85. 17. » Propheta requirebat cùm diceret: *Fac mecum*, Domine, *ſignum in bono, ut » videant qui me oderunt & confundantur.* Hæc autem dico, quia auditoris mei » animum in humilitate ſternere cupio. Sed ipſa humilitas tua habeat fiduciam » ſuam. Nam peccator ego certiſſima ſpe teneo, quia per omnipotentis Crea» toris ac Redemptoris noſtri Dei Domini Iesu-Christi gratiam jam peccata » tua dimiſſa ſunt. Et idcirco electus es, ut per te dimittantur aliena: nec ha» bebis luctum de quolibet reatu impoſterum, qui de multorum converſione » gaudium conaris facere in cælo. Idem verò Conditor & Redemptor noſter, Luc. 15. 7. » cùm de pœnitentia hominis loqueretur ait: *Ita dico vobis majus gaudium erit » in cælo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta novem Iuſtis, » quibus non opus erit pœnitentia.* Et ſi de uno pœnitente grande fit gaudium in » cælo, quale gaudium credimus factum de tanto populo à ſuo errore con» verſo, qui ad fidem veniens, mala quæ egit pœnitendo, damnavit? In » hoc itaque cæli & Angelorum gaudio repetamus ipſas quas præmiſimus vo» ces Angelorum: dicamus igitur, dicamus omnes: Gloria in excelſis Deo » & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

XXIX. Gregorius etiam Regi ſcribit. Regiſt. lib. 9. Epiſt. 60. Regis quoque Æthelberti almæ fidei idem Papa congaudens hoc or» dine cum piis xeniis ſcripſit. Propter hoc omnipotens Deus bonos quoſque » ad populorum regimina perducit; ut per eos omnibus quibus prælati fue» rint, dona ſuæ pietatis impendat. Quod in Anglorum gente factum co» gnovimus, cui veſtra Gloria idcirco eſt præpoſita, ut per bona quæ vobis » conceſſa ſunt, etiam ſubjectæ vobis genti ſuperna beneficia præſtarentur. » Et ideo, Glorioſe Fili, eam quam accepiſti divinitus gratiam ſollicita men» te cuſtodi, Chriſtianam fidem in populis tibi ſubditis extendere feſtina, » zelum rectitudinis tuæ in eorum converſione multiplica, idolorum cultus * al. ex. » inſequere, fanorum ædificia everte: ſubditorum mores in * magna vitæ » munditia exhortando, terrendo, blandiendo, corrigendo & bonis ope* al. boni operis » ribus * exempla monſtrando ædifica; ut illum retributorem invenias in » cælo, cujus nomen atque cognitionem dilataveris in terra. Ipſe enim veſtræ » Gloriæ nomen etiam poſteris glorioſius reddet, cujus vos honorem quæ» ritis & ſervatis in gentibus. Sic etenim Conſtantinus quondam piiſſimus » Imperator Romanam Rempublicam à perverſis idolorum cultibus revo» cans, omnipotenti Deo Domino noſtro Iesu-Christo ſecum ſub» didit, ſeque cum ſubjectis populis tota ad eum mente convertit. Unde » factum eſt ut antiquorum principum nomen ſuis vir ille laudibus vinceret, » & tanto in opinione præceſſores ſuos, quanto & in bono opere ſuperaret. » Et nunc itaque veſtra Gloria cognitionem unius Dei Patris & Filii & Spi» ritus-ſancti Regibus ac populis ſibimet ſubjectis feſtinet infundere, ut & an» tiquos gentis ſuæ Reges laudibus ac meritis tranſeat, & quanto in ſubjectis » ſuis etiam aliena peccata deterſerit, tanto etiam de peccatis propriis ante » omnipotentis Dei terribile examen ſecurior fiat. Reverentiſſimus autem

frater noſter Auguſtinus * in Monaſterii Regula edoctus, ſacræ Scripturæ ſcientiâ repletus, bonis auctore Deo operibus præditus, quæque vos admonet libenter audite, devotè peragite, ſtudioſè in memoria reſervate: Quia ſi vos eum in eo quod pro omnipotenti Deo loquitor audiris, idem omnipotens Deus hunc pro vobis orantem celeriùs exaudit; ſi autem (quod abſit) verba ejus poſtponitis, quomodo eum omnipotens Deus poterit audire pro vobis, quem vos negligitis audire pro Deo? Tota igitur mente cum eo vos in fervore fidei ſtringite, atque anniſum illius virtute quam vobis diviniras tribuit adjuvate, ut Regni ſui vos ipſe faciat eſſe participes, cujus vos fidem in Regno veſtro recipi facitis & cuſtodiri. Præterea ſcire veſtram gloriam volumus, qoia ſicut in Scriptura ſacra ex verbis Domini omnipotentis agnoſcimus, præſentis mundi jam terminus juxtà eſt, & Sanctorum regnum venturum eſt, quod nullo umquam poterit fine terminari. Appropinquante autem eodem mondi termino multa imminent quæ antea non fuerunt; tot videlicet immutationes aëris, terroréſque de cælo, & contra ordinem temporum tempeſtates, bella, fames peſtilentiæ, terræmotus per loca. Quæ tamen non omnia noſtris diebus ventura ſunt, ſed poſt noſtros dies ſubſequentur. Vos itaque ſi qua ex his evenire in terra veſtra cognoſcitis, nullo modo veſtrum animum perturbetis: quia idcirco hæc ſigna de fine ſæculi præmittuntur, ut de animabus noſtris debeamus eſſe ſolliciti, de mortis hora ſuſpecti, & venturo Iudici in bonis actibus inveniamur eſſe præparati. Hæc nunc, Glorioſe Fili, paucis locutus ſum, ut cum Chriſtiana fides in regno veſtro excreverit, noſtra quoque apud vos locutio latior excreſcat: & tanto ampliùs loqui libeat, quanto ſe in mente noſtra gaudia de gentis veſtræ perfecta converſione multiplicant. Parva aotem xenia tranſmiſi quæ vobis parva non erunt, cùm à vobis ex B. Petri Apoſtoli fuerint benedictione ſuſcepta. Omnipotens itaque Deus in vobis gratiam ſuam, quam cœpit, perficiat, atque vitam veſtram & hîc per multorum annorum curricula extendat, & poſt longa tempora in cæleſtis vos patriæ congregatione ſuſcipiat. Incolomem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat Domine fili. Data die decima Kalendarum Iuliarum, imperante Domino noſtro Mauricio Tiberio piiſſimo Auguſto anno nonodecimo, poſt Conſulatus ejuſdem Domini anno octavodecimo, Indictione quarta *.

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.
* al. Epiſcopus.
* anno Chr. DC. I.

Venerabilem nihilominus Reginam Bertam, ipſe præcellentiſſimus illuſtrator Eccleſiarum gratificè laudat hac epiſtolari ſerie tam pro Regis converſione, quàm propria erga beatum Auguſtinum ſuóſque conſortes procuratione, hortarúrque hæc famoſa merita attentiùs augere. Qui poſt terrenam poteſtatem cæleſtis Regni gloriam cupit acquirere, ad faciendum lucrum Creatori ſuo debet enixiùs laborare, ut ad ea quæ deſiderat operationis ſuæ gradibus poſſit aſcendere, ſicut vos feciſſe gaudemus. Remeantes igitur dilectiſſimus filius noſter Laurentius Presbyter & Petrus Monachus, qualis erga Reverentiſſimum fratrem & Coëpiſcopum noſtrum Auguſtinum Gloria veſtra extiterit, quantáque illi ſolatia vel qualem caritatem impenderit, retulerunt; & omnipotentem Deum benediximus qui converſionem gentis Anglorum mercedi veſtræ dignatus eſt propitius reſervare. Nam ſicut per recordandæ memoriæ Helenam matrem piiſſimi Conſtantini Imperatoris ad Chriſtianam fidem corda Romanorum accendit, ita & per Gloriæ veſtræ ſtudium in Anglorum gente ejus miſericordiam confidimus operari. Et quidem jamdudum glorioſi Filii noſtri conjugis veſtri animos prudentiæ veſtræ bono, ſicut revera Chriſtianè debuiſtis inflectere, ut pro Regni & animæ ſuæ ſalute fidem quam colitis ſequeretur, quatenus & de eo & per eum de totius gentis converſione digna vobis in cæleſtibus gaudiis retributio naſceretur. Nam poſtquam, ſicut diximus, & recta fide Gloria veſtra munita, & litteris docta eſt, hoc vobis nec tardum nec debuit eſſe difficile. Et quoniam Deo volente aptum

XXX. Reginæ item. *Ibid. Epiſt.* 59.

Ann. Chr. DC VII. Maii xxvi.

» nunc tempus eſt, agite ut Divinâ gratiâ cooperante cum augmento poſſitis » quod neglectum eſt reparare. Itaque mentem glorioſi conjugis veſtri in di- » lectionem Chriſtianæ fidei adhortatione aſſidua toborate, veſtra illi ſollici- » tudo augmentum in Deo amoris infundat, atque ita animos ejus etiam pro » ſubjectæ ſibi gentis pleniſſima converſione ſuccendat, ut & magnum omni- » potenti Deo devotionis veſtræ ſtudio ſacrificium offeratis, & ea quæ de vobis » narrata ſunt, & creſcant, & vera eſſe modis omnibus approbentut. Quia bona » veſtra non ſolùm jam apud Romanos qui pro vita veſtra fortiùs oraverunt, ſed » etiam per diverſa loca & uſque ad Conſtantinopolim ad Sereniſſimum Prin- » cipem pervenerunt. Unde ut ſicut nobis de Chriſtianitatis veſtræ ſolatiis læ- » titia facta eſt, ita quoque de perfecta operatione veſtra Angelis fiat gaudium » in cælis: ſic vos in adjutorium ſupradicti Reverentiſſimi Fratris & Coëpiſcopi » noſtri & ſervorum Dei quos illuc miſimus in converſione gentis veſtræ de- » votè ac totis viribus exhibete, ut & hîc feliciter cum glorioſo Filio noſtro » conjuge veſtro regnetis, & poſt longa annorum tempora futuræ quoque gau- » dia vitæ, quæ finem habere ueſciunt, capiatis. Oramus autem omnipoten- » tem Deum, ut Gloriæ veſtræ cor & ad operanda quæ diximus gratiæ ſuæ » igne ſuccendat, & æternæ mercedis fructum vobis de placita ſibi operatione » concedat.

XXXI. Omnes ex his litteris proficiunt.

Hos mellifluos florigeri Gregorii favos, hæc Apoſtolicæ & Romanæ allactationis nutrimenta, quàm pia aviditate deſideriosâ Auguſtini flagrantia hauſerit, pauper ſenſus nec capere nec expedire ſufficit. In hac divina paternarum litterarum armatura jamdudum emeritus agoniſta Deum ſe oblectabat, in hoc limpidiſſimo ſpeculo ante oculos elegantiſſimi Regis ſui decorem & ornatus ſuos conſulebat, in hac ſtatera quid vergeret, quid ſuperaret de pretio ſuo librabat. Cui cùm ſancta conſcientia tot virtutum præconiis reſponderet, omnia ad emolumentum gratiarum reponebat in ſinum largitoris bonorum: nec verebatur ne ſuo triumpho obrueretur, qui non ſibi ſed Auctori ſuo innitebatur. Non labem timebat, quem timor Domini ſanctus poſſederat, quem ſupra firmam petram fundatum nec gloria nec ignominia flectebat, qui non in ſe ſed in Domino ſtabat: nec Petrum præſumptione labilem ſed fide ſtabilem, Paulúmque in infirmitatibus gloriantem ob Chriſti virtutem æmulabatur ad claritatem interminabilem. Poſtremò quid jactare deberet qui omnem typum jactantiæ eliſerat, qui egeſtatem & vilitatem pro gloria appetebat, cujus architecturæ fundamenta tanta humilitatis altitudine ſunt depreſſa ac molibus ſuis ſolidata? ut dum turris ejus auro mundo & omni lapide pretioſo conſtructa in cælum aſſurgeret, omnium tempeſtatum ictus immota & illæſa rideret.

Rex quoque ÆTHELBERTUS tantum Apoſtolicis ſummi Gregorii reſultabat exhortationibus, quantum ſe novit gratiarum debitorem in Chriſto redemptus, quòd de æterna perditione filius adoptionis Dei eſſet effectus. Quem niſi quia Regia potentia dilataudi Regni Chriſti ſummopere habebatur neceſſarius, credimus ſervire quàm imperare maluiſſe Monaſticis inſtitutionibus, atque coronæ Regni coronam præponere Petri. Verùm quod tunc non permittebatur fieri officio, apparet nunc fuiſſe animo.

Sed & BERTÆ Chriſtianiſſimæ Reginæ non eſt poſtponenda devotio, quam tantus Papa ſimiliter dignam cenſuit præmiſſæ epiſtolæ favore & apologitico. Nam erat janua luci pervia, per quam ſplendidus Domini paranimphus Auguſtinus verum Solem Chriſtum Regii animi infudit penetralibus.

XXXII. Auguſtinus de Brittonum converſione agit.

Cùm ergo hic Dei amicus claviger eſſet fidiſſimus cordis Regii (ejus ſcilicet Regis, cujus cor in manu Domini) diffuſa caritate & dilatata mente extendens affectum in omnium ſalutem, egit apud ipſum obedientiſſimum Principem, ut Pontificem Brittonum ab Eccleſiaſtica regula exorbitantium ad ſuum convenirent colloquium. Nam ab his hæc patria ante Anglos Brittannis eſt antiquitus appellata, quæ & abolim Chriſto erat initiata. Anno quippe Incar-

nati verbi

nati Verbi centeſimo quinquageſimo ſexto, Marco Antonio Vero ab Auguſto quartodecimo cum fratre Aurelio Commodo regnante, Rex horum Brittonum Lucius ſanctum Eleutherium tunc temporis Papam per epiſtolam ſuppliciter expetiit & gratanter obtinuit, quatenus fideles doctores deſtinaret, qui ſe ac gentem ſuam in Chriſto regenerarent. [Ann. Chr. DC. VII. Mai xxvi.] Nec defecêre Brittanni à ſuſceptæ pietatis integritate uſque in tempeſtatem perſecutionis Diocletiani & Maximiani, qua plures ſunt paſſione coronati. Sed & deinceps in fide Dominica perſeveravere, adeò ut nec hæreſi cederent Pelagianæ, ſed per accerſitos Epiſcopos Gallorum convictos, perfidos & hoſtes profligarent à ſe. Verumtamen luxu tandem & arrogantiâ corrupti, dum vitiis malunt ſubjici quàm jugo Domini, gladio Gentilium deleti in paucis reliquiis pænè à tota patria propulſi, in ſilveſtria & ſterilia loca ſunt coartati. His ergo Apoſtolicus Legatus Domini Auguſtinus cupiens mederi, Anglóſque & ipſos unam gentem unúmque corpus efficere Chriſti, convocatis Illuſtrioribus gentibus *, cœpit [* *l.* gentis] inſiſtere omni ſuadela paternæ dulcedinis, omnibus viſceribus caritatis, quatenus omnem Chriſto adverſariam diſſenſionem abdicantes, Deum pacis admitterent, & unà ſecum Deo filios adoptionis ſibíque coheredes cæleſtis Regni acquirerent. Inſtabat etiam obnixis precibus & monitis, ut Dominicum Paſcha communi totius orbis uſu & concordiâ ſuo tempore celebrarent, relicto ſcilicet errore quo à quartadecima lúna uſque ad viceſimam hæc feſta uſurpabant, quo ambitu octoginta quatuor anni calculantur. Præterea in multis aliis ab Eccleſiaſtica regula deviantes reſipiſcere poſtulantur. At Brittanni quò mitiùs petuntur, eò ferociùs renituntur: [Brittones repugnant.] & cùm ſuas obſervationes omnibus aliis præſtantiores eſſe graſſentur *, nullâ rationis modeſtiâ flectuntur. [* *f.* cauſentur] Autoriſabant ſuas ceremonias non ſolùm à ſancto Eleutherio Papa primo inſtitutore ſuo ab ipſa pænè infantia Eccleſiæ dicatas, verùm à ſanctis Patribus ſuis Dei amicis & Apoſtolorum ſequacibus hactenus obſervatas, quas non deberent mutare propter novos dogmatiſtas. Quid ad hæc erudititiſſimi Auguſtini prudentia reſponderit, mens perſpicax non pertinax colligat. [Auguſtinus illis reſpondet.] Sancti Patres veſtri ſi hæc Apoſtolica ſcita, quæ ferimus, jam omni mundo ſuſcepta ſanctiora eſſe comprobaſſent, ultrò obediſſent, & ignorantias ſuas atque irregulares obſervantias correxiſſent: alioquin non ſancti ſed ſanctitatis rebelles apparerent. Et quidem Apoſtoli Domini in primordio fidei hoc unum opus ubique exercebant, ut omnes gentes in Salvatorem mundi credere, & æternam vitam in ipſo ſperare docerent. Sic non mortalibus armis, ſed in omni patientia & ſignorum ac ſanctorum operum indiciis omnem mundum Chriſti ſubjecêre veſtigiis. Interea non poterant Lunares cyclos publicè tradere, ne cæleſtia promiſſa terrenis ſollicitationibus offuſcarent, & evacuata Cruce Chriſti inaniter cucurriſſent. Pauci aut rari tunc de Paſcha diſputabant, maximè cùm totius mundi rabies omnem animam Chriſto credentem puniret. At ubi ſubjugatis Chriſto Regibus & Tyrannis Eccleſia regnare cœpit, tunc publicè Conciliis habitis de Paſcha & de ceteris Eccleſiaſticis Sacramentis decreta Apoſtolica quærebantur; & quæ antea neglecta erant vel diverſis in locis diverſis modis agebantur, quidquid ad unius fidei integritatem poſcebatur, unius Eccleſiæ incude informabatur. Huic ergo regulari Chriſtianitatis communicet unitati, quiſquis à Chriſto non vult abſcidi. His omnibus Brittanni repugnare magis quàm acquieſcere certant. Vix umquam crediderim præconem Dei Auguſtinum à quoquam Paganorum majori fatigatum verborum ambage: adeò nihil ſævius eſt domeſtico hoſte vel civili irrationabilitate. Nam hoc eſt ad beſtias pugnare vel inteſtina bella ferre.

XXXIII. [Miraculo res vendicatur.] Sed aſſecla Domini poſt Chriſtum & Apoſtolos doctus vincere patientiâ, omnia ſtudet experiri, ut vel divino cedant examini, qui Dominicæ reſiſtunt legationi. A Deo, inquit, pacis & veritatis, qui habitare facit unanimes

Ann. Chr. DC. VII Men. XXVI.

in domo, doceri poſtulemus evidentis ſigni indicio, quorum ſanctior ſit ſententia, quæ in hac controverſia tenenda ſit linea. Quærite in aliquo ægro vel debili veritatis experientiam; qui coràm admiſſus probet in nomine Domini curatoris ſui aſſertionem veram. Hanc propoſitionem omnibus approbantibus & ipſis rebellibus licèt invitis, venit ad manum quidam ex Anglis, cujus oculis extincta erant gaudia lucis. Credo Dei nutu inventus eſt Angligena, ne Brittonibus (ſi de ſuis eſſet) extuberarent ſupercilia. Horum ergo Sacerdotibus primitùs ingeritur cæcus curandus, ut his deficientibus verus teſtis veritatis & verus clareret medicus. Omni itaque temeritate confuſa Auguſtinus humilis flectit genua, orans ſuum compertiſſimum Auditorem & illuſtriſſimum mundi Illuminatorem ut cæco reddat lumina, quò in fide & ſpirituali gratia multorum illuminentur pectora. Tunc homini ſigno Crucis impoſito cum hoc fidei verbo, In hoc ſigno oſtendat Dominus rerum cujus dogma ſit verum, cæcus reſeratis palpebris illuminatur, & poſt longam noctem ſereno die infunditur. Ab omni populo laus Domino acclamatur & fidus teſtis Dei ac verax veri dogmatis aſſertor Auguſtinus celebratur. Ipſi etiam Brittones tanta luce obruti favent modò, & vera eſſe atteſtantur ejus prædicamenta tanto ſigno declarata: ſed ſe non poſſe ſine ſuorum Majorum conſultu & aſſenſu patrias leges abjicere. Hinc petitæ & datæ induciæ, dum Synodus iteraretur, & pluribus convenientibus quid ſequendum eſſet tractaretur. Hæc acta memorantur in loco ubi uſque hodie linguâ Anglorum *Auguſtineac*, id eſt Robur Auguſtini in confinio Wictiorum & Occidentalium Saxonum appellatur, ubi contigua eſt maxima Brittonum provincia.

Brittones inducias ad aliam Synodum petunt.

XXXIV. Semper ergo Brittonum Pontifices cum pluribus eruditiſſimis viris maximè de nobiliſſimo ipſorum Monaſterio, quod *Bancornaburke* [a] Anglicè appellatur, cui tunc Abbas DINOOT præerat, ad conſilium ituri quemdam anachoriticâ vitâ apud ipſos inſignem virum ſanctum ac prudentem adeuntes & rei ordinem exponentes conſulunt, an Auguſtini doctrinam ſectando patrias obſervationes abdicarent. Quibus ille, Dei, inquit, famulum ſi cognoviſtis, » ſectamini. Nos verò, aiunt, unde cognoſcemus? Tum ille, Audite, in-» quit, & diſcite à Domino præcipiente: *Tollite jugum meum ſuper vos, & diſ-» cite à me quia mitis ſum & humilis corde.* Ex miti ergo & humili corde cognoſ-» cibile vobis erit Auguſtinum jugum Domini ferre & ferentibus condeſcen-» dere. Si verò ferociam vel contumaciam prætenderit, quomodo eum Dei » hominem vel de Deo eſſe conſtabit? Illis autem hujus intelligentiæ exem-» plum poſcentibus: Sinite, ait, illum primitus Synodum intrare, ſi vobis » ſupervenientibus aſſurrexerit ut Dei famulo reverenter obaudite; ſi verò re-» fidendo vos ſocio honore, cùm ſitis numeroſiores, excipere contempſerit, » & ipſe vobis contemptibilis ſit.

a Eremitam celebrem conſulunt.

Ex Beda

Matth. 11. 29.

XXXV. His ad interitum ſuum armis præcincti dum coram adveniunt, Auguſtinum in Epiſcopali ſella reſidentem nec ſibi prorſus aſſurgentem offendunt. Tum verò ira, indignatio, deſpectus, repudium, lites, contentiones inhorruêre, nec barbarus furor mitigari poterat ulla Patris manſuetudine: nec ſolùm patiebantur hunc audire, verumetiam omnia ejus prædicamenta refutare conati

Auguſtini doctrinam cur penitus rejecerint.

a Hoc Monaſterium in VVallia Angliæ provincia ſitum, diſtinguendum cenſet Menardus noſter in Concord. Regul. pag. 337. à Cœnobio Benchorenſi, quod S. Bernardus in Vita S. Malachiæ cap. 6. in Hibernia ſtatuere videtur. Id conſtat ex Iohanne Speedo, qui in Theatri Britanniæ lib. 2 cap. 13. num. 9. ita de Banchorenſi VValliæ Monaſterio agit. *In Auſtrali hujus Comitatûs* (Flintenſis) *parte à reliquis avulſa, locus eſt in quibuſdam MSS. Antonini exemplaribus* Bovium *dictus, quem nos hodie* Banchor, *ſive* Bangor *appellamus: urbs primò, poſt celebris memoria, ac primum quod legimus totius Orbis Monaſterium, in quo, ut inquit Beda, tantus fuit Monachorum numerus, ut cùm in ſeptem portiones unà cum præpoſitis ſibi rectoribus diviſum eſt, nulla harum minùs quam trecentos homines haberet. . . . . . Quamquam multis antè ſæculis omnino conciderit, ut vix jam facies vel urbis intermortua vel Monaſterii remaneat: duarúmque tantùm portarum nomina reſtant, quæ mille paſſus disjuncta ſunt, quas Deva fluvius nunc interfluit.* De Banchor verò Hiberniæ, in lib. 4. cap. 5. num. 10. *Celebre,* inquit, *ad Sinum* Knoc-Fergus *Monaſterium ejuſdem inſtitutionis, nominis, & Ordinis, cujus antiqua fuerat illa in Anglia Abbatia prope Caſtriam, quæ dicebatur* Banchor. Sinus *Knoc-Fergus* in Vltonia Hiberniæ provincia ſitum eſt.

ſunt & refellere. Quos vir Domini omnibus modis adhuc certans lucrari, de multis quibus adverſabantur Eccleſiæ univerſali, tria propoſuit obſervanda ut cetera tolerari poſſent contraria: videlicet ut Paſcha ſuo tempore ſicut omnes Eccleſiæ celebrarent; ut Baptiſmi Sacramenta Eccleſiaſtico ordine peragerent; & Anglis unà ſecum Evangelizando fratres & concives regni Dei acquirerent. Adverſarii verò omnia abjiciunt, nec ſolùm ſe ejus mandatis vel precibus obtemperare nolle, ſed nec Epiſcopum eum habere velle aſſerunt. Qui enim, aïebant, advenientibus nobis dedignatus eſt aſſurgere; quanto magis nos opprimet ſi ſubdamur ditioni ſuæ? Liquet ergo quàm miti & humili corde jugum Chriſti tulerit ille Domini fidelis & prudens vicarius qui aſſidebat, & quàm dura cervice ac tumido corde ſe jugo Domini rebellare prodiderint qui aſtabant. Nec verò in ſeſſione vel aſſurrectione, ſed in manſuetudine ac dilectione fraterna cognoſcitur homo Dei, cùm & ſedens clementiſſimus & ſtans ſæviſſimus poſſit reperiri. Præterea indecens haberetur ſanctioni Eccleſiaſticæ, ut tam feros & erroneos inflaret aſſurgendo, quos potiùs corrigeret increpando. Tandem verò Dominicus armiger ſuper incorrigibiles vibrans gladium Domini, hanc ſententiam promulgat ſpiritu & ore prophetali: Si, inquit, non acquieſcitur monenti, credite interminanti: quia quos repudiatis habere pacificos fratres, habebitis ſæviſſimos hoſtes. Et quibus invidetis ſocietatem Regni Dei, ab hac vita & Regno ipſis debellantibus eritis auferendi. Sic rebelles veritati, veriloquum vatem tandem ſunt experti.

[Margin: Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI. — Tria ab ipſis petit Auguſtinus. — Illis abnegantibus excidium prædicit.]

XXXV. Poſtremo namque tempore aſſumpto jam ad Dominum Auguſtino [a], Armipotens Anglorum Rex ÆTHELFRIDUS cum ingenti copia civitatem Legionum invadit quæ ab Anglia Lega Aſtra, à Brittonibus autem rectiùs *Carlezion* * nuncupatur. Convenerat ibi grandis cœtus Brittannorum & Sacerdotum & Monachorum ad orandum contra Regis impetum. De Monaſterio autem Bancor tantus erat numerus, ut in ſeptem turmas diſtinctus, in nulla portione minùs trecentis hominibus haberetur, qui omnes labore manuum victitabant; quorum ſumma ultra duo millia cenſebatur. Hi omnes orationum & triduani jejunii armis contra hoſtem militabant. Quos in tutiore loco compoſitos ubi Rex vidit & cauſam perpendit; Proh! inquit, contra nos iſti inermi dextra, ſed armata oratione pugnant, atque in nos Deum ſuum omni pugnâ acerbiùs exagitant. Hanc pernicioſiorem aciem primùm miles disjice & ad internecionem dele. His defenſor erat cui nomen BROITHMAILUS, qui hoſte irruente fugiens relictos inermes quos defenſaret, gladiis expoſuit. Ex oratoribus mille ducenti cæſi, quinquaginta tantùm fugâ erepti referuntur: tum ceteras perfidæ militiæ copias juſta victoris delevit immanitas. Sic ergo perverſi ſenſerunt in pœna ſua Auguſtinum longè poſt triumphata ſidera fuiſſe veridicum, cujus adhuc in corpore poſiti contempſerant vaticinium: quòd ſcilicet debellarentur ab Anglis hoſtibus, cum quibus in Chriſto pacem nollent fratribus.

[Margin: Britones ab Ethelberto delentur. — * modò *Cheſter, VVeſtcheſter* — *Ex Beda.*]

XXXVI. Ubi ergo ille veritatis vates hæc mala implacabilibus prædixit Brittonibus, ad Eboraeam civitatem ut omnium ſollicitus eſt profectus. Totum iter ejus hoc ſatagebat, quòd manſio ut ubique viam rectam & plebem perfectam pararet Domino. Ibat ſemper pedes abſque vehiculo, patiens laborum ut verus aſſecla ſanctorum Apoſtolorum. Nihil ſecum tulerat in hac mundi via, de

[Margin: Auguſtinus Eboracum adiens curat paralyticum.]

[a] Idem aſſerit Beda in lib. 2. Hiſt. cap. 2. *Sicque completum eſt*, inquit, *præſagium S. Pontificis Auguſtini, quamvis ipſo jam multo ante tempore ad cæleſtia Regna ſublato.* &c. Quæ verba etſi prætermiſit Aluredus in verſione Saxonica; (unde anſam detrahendi Auguſtino quaſi ſuperſtiti & cædis auctori Novatores arripiunt) Bedæ tamen genuina eſſe, nec purgandi Auguſtini gratiâ à quoquam ſuppoſita teſtantur Latina exemplaria omnia, in quibus verſus adductus legitur. Annus ſtragis Banchorenſis incertus eſt, quamvis ex certa Bedæ auctoritate longè poſt S. Auguſtini obitum (de quo infrà ad cap. 51.) acciderit. Verùm fac Auguſtinum internecioni Banchorenſi ſuperfuiſſe: an tandem quia cladem iſtam Divino afflatus Spiritu prædixit, in crimen patratæ ſtragis adducendus eſt? Næ malè hoc pacto meruerint de Iudæis Prophetæ, qui nonniſi gladium & ignem ſæpius intentabant. Lege ſi lubet Richardum Smitheum in lib. 1. Florum Hiſt. Angliæ cap. 6. & ſeqq.

Ann Chr. Dc. vii. Maii xxvi. cupiditate mundana liber & expeditus per mandatorum Dei ſemitas currebat ad cæleſtia, trahens ſecum ſequacia agmina. Vallabant æthereum Ducem auxiliaria ſanctorum Fratrum collegia cum credentium turba: & quò longiùs procedebat, eò ampliori frequentiâ, ut ignis vires acquirit eundo, creſcebat. Quis enim non anhelanter concurreret ad tam pia conſortia, nihil de mundo præter hominum etiam perſequentium ſalutem deſiderantia, ad tam certa cæleſtium gaudiorum promiſſa? quibus fidem dabant & ſanctæ converſationis exempla, & Divina ſignorum gratia, & unanimitas pro veritate mori parata.

Igitur circa fines Eboracas juxta iter quo ſeminiverbius Domini tendebat, homo toto corpore paralyticus & ipſorum oculorum lumine deſtitutus ac mendicus accubabat. Qui ad ſtrepitum prætereuntis populi viæ auctorem percunctando edoctus, crebris in Sanctum fertur clamoribus: Sancte, inquit, Auguſtine, famoſæ pietatis tuæ largitate huic homini rerum & ſalutis indigo ſuccurre. Ad hæc clementiſſimus Pater memor Domini cæcum in Evangelio curantis, ad languidum acceſſit, & voce Dominici Clavigeri Petri, quem ut *Act. 3. 6.* patrimum inſtitutorem tota devotione æmulabatur, dixit: *Argentum & aurum non eſt mihi, quod autem habeo, hoc tibi do; ſurge ſanus in nomine Domini* IESU-CHRISTI. Vix elocutus erat, & infirmus qui ſe hactenus movere non poterat tantâ verbi potentiâ curatus exſiliit, ſimúlque reſilientibus oculorum palbebris clarum diem hauſit, credénſque gratificè in quem Auguſtinus docuit Salvatorem, cum pleno corporis vigore feliciorem animæ ſuſcepit ſalutem.

XXXVII. In Natali Domini 10000 hominum baptiſat. Sic præco Domini & in proceſſione & in Eboracenſi civitate & ubicumque devenit, quod doctrina intonabat, multiplicibus ſignorum coruſcationibus confirmabat: gaudénſque ſucceſſu ſicut qui lætantur in meſſe, & ſicut exultant victores captâ prædâ, copioſos populos Chriſto undique acquirebat, adeò ſcilicet ut in illa Natalis Domini die omnium cælorum concentibus celebratâ, pluſquam decem millia Anglorum abſque parvulorum ac mulierum infinito numero in fluvio, qui *Siraries* Anglicè dicitur, renaſcerentur ſacri Baptiſmatis lavacro velut uno Eccleſiæ partu & utero. Qui ad imperium Divini præceptoris tamquam ad vocem Angeli de cælo clamantis, omnes pariter bini & bini minacem fluminis profunditatem acſi ſolidum campum ingrediuntur, ibſque in vera fide & confeſſione ſummæ Trinitatis invicem alter ab altero aquâ duce Apoſtolico benedicente baptiſantur. O quanta ſollemnitas! quantum gaudium, quàm jocundum ſpectaculum civium cæleſtium ac terreſtrium! cùm capaciſſimi alvei ſinus tantæ multitudini non ſufficere videretur, tótque turmarum & agminum generatio quaſi una proles unius parentis alvo effunderetur, tanta progenies in cælum de profundo gurgitis naſceretur! Quantis natorum luminibus tunc omnium naſcentium dies & gloria illuxit nativitas Chriſti! quantâ lætitiâ omnes Angeli Dei, qui gaudent ſuper uno pœnitente, tunc exultabant ſuper tanto *Luc. 2.* divinæ meſſis germine, canentes in nato Salvatore: *Gloria Deo in altiſſimis & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.*

XXXVIII. In flumine nullus ſub mergitur, omnes curantur. Cum quibus omnibus, id eſt ſupernis civibus adeò beatiſſimus Papa Gregorius congratulabatur in Spiritu-ſancto, ut de tam præclaro fidelium numero ſancto Dei amico pariter congratulaturo epiſtolam mitteret Alexandrino Patriarchæ EULOGIO. Hoc etiam gaudium præclaro exaggeratur miraculo, quòd in tanta irruentium turbarum preſſura, in tam diverſo ſexus & ætatum atque infirmorum diſcrimine, cùm omnes per illud intranſvadabile profundum tranſirent, nullus omnino periit, nullus ſe artatum vel læſum planxit: ſed omnes renatos in Chriſto & ut greges tonſarum aſcendentes de lavacro manus Domini in ulteriorem ripam tranſmiſit, ut omnes unum haberent & Chriſti & proprium in Chriſto natale. Parùm dixi, nullum ibi læſum; omnes ægroti ſicut animarum ita & corporum moleſtias in aqua depoſuêre, & cum ſalute utriuſque hominis & populus Iſraël de rubro mari vel de medio Iordanis cum cæleſti tripudio candidati exercitus proceſſêre. Stat hactenus in eodem loco

Ann. Chr. oc. VII. Maii XXVI.

Eccleſia in hujus præclari Baptiſtæ Auguſtini honore & nomine condita ac dedicata, quæ tantæ ſalutis frequentes turbas curando celeberrima præſtat indicia. Sed & de ſupradicta Papæ Gregorii ad Eulogium epiſtola hæc ſubjicimus fidei gratiâ.

Eccleſia in loco poſita.

XXXIX. Gratias omnipotenti Domino agimus, quia impletum in vobis videmus eſſe quod ſcriptum eſt: *Vbi plurimæ ſegetes, ibi manifeſta fortitudo boum.* Si enim bos fortis aratrum linguæ in terra cordis audientium non traxiſſet, tanta fidelium ſeges minimè ſurrexiſſet. Quoniam verò in bonis quæ agitis ſcio quòd aliis congaudetis, veſtræ vobis gratiæ vicem reddo, & non diſſimilia nuntio. Quia dum gens Anglorum in mundi angulo poſita in cultu lignorum ac lapidum perfida nunc uſque remaneret; ex veſtræ mihi orationis adjutorio placuit, ut ad eam Monaſterii mei Monachum religioſum ac Deo dignum Auguſtinum in prædicatione tranſmittere auctore Deo debuiſſem. Qui data à me licentià à Germaniarum [a] Epiſcopis Epiſcopus factus cum eorum quoque ſolatiis ad prædictam gentem in fine mundi perductus eſt. Et jam nunc de ejus ſalute & opere ad nos ſcripta pervenerunt, quia tantis miraculis vel ipſe vel ii qui cum eo tranſmiſſi ſunt, in eadem gente coruſcant, ut Apoſtolorum virtutes in ſignis quæ exhibent imitari videantur. In ſollemnitate autem Dominicæ Nativitatis, quæ hac primâ Indictione * tranſacta eſt, pluſquam decem millia Angli ab eodem nuntiata ſunt Fratre & Coepiſcopo noſtro baptiſati. Quod idcirco narravi, ut cognoſcatis quid in Alexandrino populo loquendo, & quid in mundi finibus agitis orando. Veſtræ enim orationes ſunt in eo loco ubi non eſtis, quorum operationes ſanctæ monſtrantur in eo loco ubi eſtis.

Prov. 14. 4.

Gregorius ea de re cum Eulogio gratulatur. *Regiſt. lib. 7. Epiſt. 30.*

* *ſcil. anni Chr. D. XCVIII.*

Item cum Franc. Epiſcopis. *Regiſt. lib. 5. Epiſt. 52.*

De his etiam quæ Francorum Epiſcopis ſcripſit idem Papa mellifluus, hæc pauca excipimus. Sicut ignis aura flante fit grandior, ita bonæ mentis ſtudia commendatione proficiunt. Quia igitur Redemptoris noſtri gratiâ cooperante, tanta de Anglorum gente Chriſtianæ fidei gratiam multitudo convertitur, ut Reverentiſſimus frater & Coëpiſcopus noſter Auguſtinus eos qui ſecum ſunt ad hoc opus exequendum per diverſa loca aſſerat non poſſe ſufficere, aliquantos ad eum Monachos cum dilectiſſimis & communibus filiis LAURENTSO Presbytero & MELLITO Abbate prævidimus tranſmittendos. Et ideo Fraternitas veſtra eis caritatem quam decet exhibeat.

Quæ etiam Regi Francorum LOTHARIO de Sanctorum ſuſceptione, quæ Reginæ BRUNICHILDÆ de ipſorum ubique notis miraculis gratificis ſcriptis ſuggeſſerit, quàm dulce eſſet retexere & avida manu tot margaritas & favos legere? Sed optemperandum eſt vel deſideriosè vel faſtidiosè audienti, cùm pleraque repetiantur in Regiſtro ipſius beatiſſimi Papæ Gregorii.

XL. Auguſtinus leproſum curat.

Igitur, ut ſuperius iter repetamus, tandem Evangelus Domini Auguſtinus egrediens ab Eboraco cum ſanctorum ſociorum & aſſiduarum virtutum comitatu, obviàm excepit quemdam leproſum, ulceroſa ac purulenta fœditate deformatum. Inclamitat miſer miſerabilibus queſtibus ultroneæ ſalutis bajulum Auguſtinum. Quid dixi, inclamitat, cui peſtifer morbus vocem ademerat, cui ſibilus pro loquela, cui taratara pro clamore erat. Non indiguit indice curator benivolus, non multa prece opus habuit miſerator compatientiſſimus. Anguſtiam languidi ſentiebat quam videbat, & ut ærumnoſo ſalutem operaretur, caritas Chriſti urgebat. Quid celerem largitatem ſermonum ambage moremur? Acceſſit ſupplex morbidus, eíque prodigus benedictionis Pontifex benedixit, ſícque Chriſti præſentiâ animatus dixit; In Domini Salvatoris nomine mundare ab omni lepræ tuæ illuvie. Dixit & continuò omnis calamitas putidi humoris ut nubes aufugit, cutíſque munda abſorptâ prorſus immunditiâ totum hominem veſtivit. Non tam citò mundatus eſt Naaman Syrus, quem antea ſeptles

[a] Id eſt Galliarum, Nam antiqui Scriptores, uti Procopius paſſim, Germanus appellabant Francos in Galliis conſiſtentes, quòd ex Germania orti eſſent.

Ann. Chr. DC. VII Maii. XXVI. lavari in Iordane juſſerat curator Heliſæus. Verùm Auguſtinus in verbo ejus qui dixit in Evangelio, *Mundare*, velocitate prævaluit. O beatam & locupletem in Chriſto Apoſtolici prædicatoris pauperiem, omnibus terræ opibus ditiorem! O theſaurum opulentiſſimum! ubi non aurum avidis mortalibus, verùm incomparabilis auro gratuita animarum & corporum effunditur ſalus! An Crœſi vel Darii infinitis opibus ſoſpitas mercari poſſet languentibus? Attollitur ergo de tanto ſigno admirantis populi clamor in cælum, & undique concurritur ad Baptiſmum vivificum. *Marc. 1. 41.*

XLI. Injuriæ Sanctis viris illatæ vindicantur. Sic operatus Dominicus negotiator in itinere in Occidentalem ab Aquilonali plaga divertit, non tam viatoris quàm venatoris aut aucupis morem gerens, non tam feſtinans ad propria quàm expetens Dominica lucra; illic tendens retia, qua proveniret Divina captura. Cúmque Provinciam, quæ *Dorſete* appellatur, attigiſſet; & ubique ut Angelus Domini reciperetur, ſimúlque auditorum fide quos paſceret paſceretur: incidit in quamdam villam velut in tartaream Plutonis ſedem. Ibi plebs impia tenebris ſuis excæcata, & Divinam lucem exoſa non ſolùm audire nequibat vivifica documenta, verùm tota ludibriorum & opprobriorum tempeſtate in Sanctos Dei debacchata, longè proturbat eos ab omni poſſeſſione ſua, nec manu pepercisse creditur effrenis audacia. At Dei nuntius juxta Dominicum præceptum & Apoſtolorum exemplum, excuſſo etiam pulvere pedum in eos, dignam ſuis meritis ſententiam, non maledicentis voto, qui omnium ſalutem optabat, ſed Divino judicio & Heliæ typo atrocibus injecit: quatenus Sanctorum contemptores tam in ipſis quàm in omnibus poſteris ſuis debita pœna redargueret, qui vitæ mandata repuliſſent. Fama eſt illos effulminandos prominentes marinorum piſcium caudas Sanctis appendiſſe; & illis quidem gloriam ſempiternam peperiſſe, in ſe verò ignominiam perennem retorſiſſe, ut hoc dedecus degeneranti generi, non innocenti & generoſæ imputetur patriæ.

XLII. Alia injuriantium pœna baptiſmate diluitur. Hîc etiam Divinæ correptionis argumentum conſequenter ſubnectendum videtur, quod in alia incredulorum gente ea tempeſtate ſalutifer Auguſtinus operatus recitatur. Ille quoque populus inveterata profanitate dæmonibus incorporatus tenebrarum amicos lucis exoſus qui in infidelitate ſua diceret Deo: *Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus, pactum cum morte fecimus;* Angelicum Doctorem Angelica converſatione & ſignorum fulminibus doctrinam veram probantem non ſolùm repudiabant: verumetiam aut gladiis excidere, aut ignibus vitæ latores vivos exurere ardebant. Quidquid benignus prædicator credentibus pollicebatur, illi expuebant; quidquid prophetico typo comminabatur, illi ſubſannabant. Quid in tam deſperabilibus tunc faciat illa Deo amabilis omnium ſalutem parturiens anima, quæ ſe etiam pro talibus dare vellet in caritate perpetua? Et quid tantæ fidei impoſſibile & tam forti dilectioni erit invincibile? Itaque confugiens ad inexhauſtam Chriſti clementiam, orat ut illam ollam mundialis petulantiæ ac diabolicæ culturæ qualem Propheta vidit, à facie Aquilonis ferventem in virga ferrea tamquam vas figuli conterat, aut illam maſſam ſua fornace in melius excoquat, & perditione dignos correptione redimat. Protinus inuſitato ſupplicio corripitur univerſa illa conſpiratio perverſorum, ut ſola vexatio auditui det intellectum. Ardent omnes igni inviſibili, non ſicut quartanis febribus aut aliis morborum incendiis æſtuantes: ſed, mirum dictu & miſerabile viſu! exuſta cute & cruđeſcentibus carnibus ſanguinolenta veſtigia & femora exeſa oſtendebantur. In tota verò illa furioſa plebe ut nemo erat qui reſipiſceret, ſic nemo erat qui evaderet. Ætas & ſexus, ſenes & lactantes, parentes & liberi, unâ omnes pænè ſententiâ plectebantur: ubique clamor, gemitus & ululatus cruciatuum jactabatur. *Iſa. 28. 15.* *Ierem. 1.*

Tunc demum redeuntes prævaricatores ad cor, intellexerunt quid illis cæleſtia promiſſa contemnentibus propheticus Auguſtinus ſit comminatus. Qui

Ann. Chr. DC. VII. Mai XXVII.

ſimul conglobati ad illum quem ſpreverant concurrunt, ad illum quem repulerant refugiunt, ejus veſtigiis cujus preces & monita riſerant; luctuoſi ſuccumbunt; lavacrum ſalutare quod expugnaverant efflagitant; mutatóque ardore pœnali in ardorem fidei, omnes implorant ſe in Chriſto renaſci. Hæc mutatio dexteræ Excelſi, nec poſſunt jam eſſe increduli Auguſtino promittenti, quia in Baptiſmo regenerarentur mentis & corporis ſaluti. Fit ergo ingens ſollemnitas cæligenis & terrigenis, ubi tot millia renatorum junguntur civibus ſupernis. Utque hoc tripudium deterſa nube dolorum ſereniùs effulgeat, ille putidas carnes devorans peſtifer ignis omnibus aquis inextinguibilis, omnibus artibus immedicabilis, ſolo Baptiſmate Auguſtino interveniente in univerſis ibi baptiſatis extinguitur. Ab illa quoque die hæc peſtis, quæ in aliis terris nonnumquam graſſatur, Auguſtino patrócinante à tota hac patria exterminatur. Poterant tunc illi Dei liberti gratificè clamare: Niſi Dominus nos liberaſſet per Auguſtinum aut Auguſtinus per Dominum, quaſi Sodoma vel Gomorra fuiſſemus, aut Heliæ ignibus cum quinquagenariis hoſtibus meritò periſſemus.

XLIII. Auguſtinus Dei allocutione honoratur.

Ab hoc ergo ſimilis furiæ juſtæque correptionis diverticulo ut ſuperiorem viam peragendam repetamus, ſanctiſſimi Dei veredarii Auguſtinus ejúſque ſocii à ſupramemoratis injuriatoribus ſuis quinque milliariis per loca ſolitaria in terra deſerta & inaquoſa egreſſi, gravi ſiti & æſtu ſub divo conſedêre defeſſi. Spes moribundis una ſalutis in Deo & Auguſtini ſui meritis. Ille non tam pro ſe quàm pro Fratribus æſtuans, ad beneficum Dominum ſuum in omni petitione ſemper expertum fecit cum omnibus orationis confugium. Oranti itaque Dominus Iesus compatiens Martyri ſuo (Martyrem enim & ſine paſſione facit animus paratus martyrio: hujuſque martyrium erat inter inſecutores patiens & benigna converſatio) ineffabili clementia hîc ſe oſtendere eſt dignatus, ſicque cum familiari allocutione eſt conſolatus: Confortare, mi bone ſerve & fidelis, & viriliter age: quia tecum ſum Dominus Deus tuus in omni tua effectione, & aures meæ ad preces tuas, quatenus ſemper pro quibuſcumque petieris obtineas. Tibi enim janua patet æternæ vitæ, ubi mecum gaudebis ſine fine. Tanta Dominicæ viſionis & allocutionis chariſmata totâ præcordiorum B. Auguſtinus ebibens flagrantiâ, oblitus corporeæ ſitis, magis ac magis ſitiebat guſtatam dulcedinem, ſuiſque lacrymis gratanter occurrentem uberioribus fletibus proſequebatur abeuntem.

XLIV. Fontem obtinet.

Adorans verò ibidem ſentiénſque illi loco ubi ſteterunt pedes Domini ſuperna beneficia redundare, nec illam terram pati ariditatem, in qua apparuit Fons vitæ; illico itineris baculum ibidem affixit. Nec mora, puriſſimus fons velut ictâ venâ exſiliit, qui omnes ubertim refecit, & tam miraculo quàm ſalute exhilaravit, atque exinde uſque in perpetuum in amnes & rivulos derivatus, hæc loca habitabilia ac populoſiſſima fecit. Ipſe verò divinos Pater tam beatæ contemplationis compos ad æternam tantæ gratiæ memoriam locum à cernendo Deum *Cernhel* appellavit. Quod nomen ex Latino Hebræóque confectum (nam ut prima ſyllaba à cernendo viſum, ita ſequens *hel* Deum ſonat) indelebiliter ſibi inolevit. Ad hoc etiam Eccleſia in nomine Domini ſalvatoris, quòd ſe ibidem revelare dignatus eſt, conſtruitur & conſecratur: ac deinde Monaſterium ª jam olim in honore B. Petri Apoſtoli ædificiis & rerum opulentiâ ſublimatum, conſpicuo impræſentiarum cœtu pollet Monachorum. Fons autem ille ſacer Auguſtini adminiſtratoris nomine celebratur, non ſolùm potantibus præbens aquæ uſum, ſed etiam diverſorum morborum credentibus remedium: unde nuper geſti miraculi hîc damus indicium, quod ibi ac per ipſam provinciam latè habetur celeberrimum.

Eccleſiâ ibibi cum Monaſterio conſtructa.

XLV. Eſt Cetnelienſi Abbati eruditeſſimo Presbyter Parrochianos, qui populo

ª De Cetnelienſi Monaſterio adi VVillelmum Malmesbein lib. 2. de geſtis Pontif. ubi de Epiſc. Sciburnenſ. fol. 142. verſo, & Monaſt. Anglic. To. 1. pag. 251.

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

Parochus in extremis habitum Monaſticū ſumit & ad prædictum fontem ſanatur.

Divina officia in ipſo Monaſterio agere eſt ſolitus. Hunc languor ad extrema perductum Monachicum poſcere compulit habitum. Appoſitum eſt ejus capiti ſacræ profeſſionis indumentum, qui tunc demum ad hoc confugeret, cùm mors inſtaret; hoc eſt, tunc Dei armaturam arriperet, cùm hoſtis invaderet. Nox erat, & feſſum ægrum ſomnus captabat. Aſtat trepido benignus Auguſtinus ipſo habitu & virga Pontificali conſpicuus. Nec verò diu remedia tali denegat, qui fortè ad huc ſæculari animo degebat, invitans illum ad bravii cumulum, qui gratis & ingratis adminiſtrat ſolem ſuum, & averſos ſæpe revocat beneficio magis quàm ſupplicio. Refovet anxium pius conſolator tali alloquio: Surge, ait, & ad fontem ſancti Auguſtini accede, ibique quinquageſimum Pſalmum trino repetitu concine, & invocatione auxilii ipſius Auguſtini tertiò in eodem fonte corpus tuum ablue: ita optatâ vitâ & ſanitate potiere. Ne qua verò præpediaris ambiguitate, ipſum ſcias tibi adeſſe & hæc ſuadere per quem debeas revaleſcere. Inter iſta moribundus erigitur, raptóque baculo mirantibus cunctis egreditur. Videbatur tunc vigilibus ſuis illum imminentis leti præſagio ita oberrare. Malunt tamen ſubſequi, & quò tendat obſervare quàm prohibere. Ille ad ſacrum fontem veniens tertiò in ejus amne abluitur, tertiò quinquageſimus Pſalmus cum implorato Auguſtini ſuffragio decantatur, & ante expletum precum holocauſtum æger ſe miratur ſubita ſanitate de interitu revocatum. Nempe quod antiquus fecerat ſeptena lavatione in leproſo, hoc noſter Heliſæus ſummæ Trinitatis confeſſor exhibuit trinâ Baptiſmatis formâ morituro. Regreſſus ergo jam non languidus ſed totus ſoſpes ad lectulum ſuaviter requievit, & ipſo lucis crepuſculo Monaſterium ſubiit, populo ex more Matutinas decantavit. Stupor ingens & extaſis Abbatem & Fratres ac plebem corripit cum lætitia & gratiarum effuſione, ut cujus exſequias præſtolabantur excipere, alacrem & incolumem viderent ſolitum officium exhibere. Ille etiam populo expoſuit publica voce, qualiter per S. Auguſtinum ſanatus ſit tam properè.

XLVI. Auguſtinus Dorobernię Sedem figit.

Igitur Angelicus Domini Legatus Auguſtinus, ut iter ejus terminemus, poſt longa terræ ſpatia & ex magna parte pererratam Brittanniam, poſt innumera virtutum & documentorum ſalutaria ſolatia, ad perpetuam ſedem & manſionem ſuam Doroberniam cum illo beatiſſimo ſociorum comitatu regreditur: ubi ut omnium genitor & lucifer ac ſolis ſui deſideratiſſimus recurſus omnium favore & gaudio excipitur.

XLVII. Surdum & mutum bis reparat.

Inter frequentantes tam potentem curatorem debilium turbas, advenit juvenis genibus nitens pro pedibus, utpote gravi nervorumque pedum contractione tortuoſus, ſimul etiam auditu & loquelâ defunctus; oculis tantùm via patebat, ſed viam informis greſſus negabat; quæ peteret videbat, ſed quà peteret interventrix lingua defecerat. Anguſtias ſuas mutus tacebat; quod ſcire juvaret, ſurdus non audiebat; tot vitæ officiis carentem, ſive ſemivivum ſive ſemimortuum dixerim, nota miſerabilis eſt. Verùm miſerator Auguſtinus hanc miſeriam pia prece abſolvit & in Trinitatis gratiâ triplicem calamitatem triplici curatione abegit. Diriguntur greſſus, abſolvitur lingua, reſerantur aures. Triformis æger triformi ſoſpitate gratulatur. It, currit, loquitur, audit inoffensè, planè, clarè. Verumtamen homo lubricus tanta vanitate & inſolentia accepta incolumitate abuſus eſt, ut vim feciſſe Deo videatur Auguſtinus, qui tam indiſciplinatum ſaluti donandum expetierit. Nam ut cetera vitia levitatis & ſcurrilitatis ipſius taceamus, ad Eccleſiam veniens tanta garrulitate & laſciviâ plebem afficiebat, ut omnes ſua improbitate ſcandaliſaret, dum nec reverentiam ſancto loco ageret, nec ullius increpationi acquieſceret. Sic intemperatum Divina animadverſio prioribus vinculis graviùs adſtrinxit, & Ablata ſalute quæ erat indomito ad perniciem, repetitis majori dolore induviis domuit: videlicet os ſtulti ebulliens ſtultitiam & aures intentas ad fabulas omnémque laſciviam, pedes quoque currentes ad præcipitium ænea clave obſtruxit, & ad continentiam retorſit.

Artatus

Artatus itaqoe acrioribus cruciatibus, ad cæleſtem Medicum ab amicis & cognatis attrahitur, Sanctíque veſtigiis inhærens, quod obſtructis verbis nequibat, diris ſuſpiriis deplangit, lacrymans & ejulans veniam poſcit, ſoſpitatem indebitam præſumptâ clementiâ repetit. Vulnerantur altiùs paterna viſcera alienâ miſeriâ, & cum miſericordiæ Iudice luctatur miſericordia, qua ſola ſolet vinci miſeratrix juſtititia. Inter reum & Deum obſtat cauſidicus mediator: hioc puniendum increpat, illioc ſalvandum intentat. Confunditur ſceleſtus de culpa, corrigitur pœnitentiâ, ut correctus induatur juſtitiâ, juſtificatus potiatur juſti Salvatoris gratiâ. Sic interveniens Auguſtinus prævaluit victoriâ; extorſit cum Iacob benedictionem, cum Moyſe propiriationem, & raptam à Domino victor miſero reportavit denuò ſoſpitatem. Ille & greſſibus & eloquio & auditione reformatur ad integrum. Ceſſat ulteriùs aliena ope duci, ceſſat digitis loqoi, deſueſcunt & alii quibus ſurdo ſatisfaciant ſigna doceri; ſenſu quoque ſaoior redditus deſinit à ventoſitate priori (quod utilius eſt corporea ſalute) Patris ſcilicet Auguſtini eruditione, correptione, prece ac ſalvatione. Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

XLVIII. Iam verò inter tot virtutum inſignia quis dignè efferat tanti Doctoris præconia, per quem non tantùm efferatiores ſuave Chriſti jugum ſuſcipiunt, verumetiam ſancti & ſignipotentis viri, etiam Angelico monitu ad eum mirabili veniunt viâ erudiendi? Res eſt non capitulari artitudine commendanda, ſed planâ & lucidâ ſententiâ exponenda. Legimus in vita beatiſſimi Pontificis & Martyris LIVINI [a] fideli ſanctorum ſociorum ſuorum commendatione deſcripta, qualiter ipſe Dominicorum negotiorum diſpenſator fideliſſimus Auguſtinus ad religioſum Regem Scotiæ COLOMANNUM omnium ſaluti conſulens venerit, & beatum Livinum tunc puerum cum ſancto MENALCHIO Pontifice baptiſaverit, utque Rex & Regina Regníque Optimates illum à Fonte ſuſceperint. Tunc ſuper baptiſatum ſolaris ſplendoris columna coram omnibus alluxit, & in ſplendore aurea ſole micantior dextra apparens ter puerum ſigno Crucis benedixit, atque vox cælica in hæc verba ſonuit: Dilectus Deo & hominibus cujus memoria in benedictione eſt. Hinc præclarus Auguſtinus Dominum glorificavit, & cunctis glorificandi documeotum dedit. Auguſtinus S. Livinum baptiſat.

Interea ſanctis vitæ incrementis adoleſcens ille ſuus & ævo & merito filiolus adeò dilectus erat Regi & omnibus, ut miro affectu ac precibus eum retinere tentarent. Cui timenti retiacula mundi & hoc ſuperanxiè fluctuanti, Angelus lucis affulſit, proprióque eum nomine ſalutans, Ave, inquit, Frater Livine, deſine tribulari, & audi quo debeas conſolari. Vade hinc ad Anglorum Pontificem Auguſtinum, & ab co percipe totius ſanctæ inſtitutionis documentum, per quem Deo provehente ſummam attingas virtutum. Aſt Domini Confeſſor feſtinans Angelicis juſſibus obtemperare, expetita Regis dimiſſione & ruptis fautorum ſuorum retinaculis ceu telis araneæ, cum tribos beatis diſcipolis FOILIANO, HELIA & KYLIANO (qui etiam deſcribendis ipſius geſtis probatiſſimi auctores claruêre) ultrò contendit ad mare, quo poſſet ad deſideratiſſimum Patrem Auguſtinum tranſnavigare. Sed occurrit Angelus Domini in itinere juvenili decore, ſplendida facie, gratioſus inceſſu, dulcis affamine; Confide, ait, Frater, quia Dominus me tibi miſit ducem & cuſtodem inſeparabilem in omni via tua. Tu modò incunctanter ſequere me: quia ad illum tui profectûs doctorem quem petis, favente Domino perducam te ſucceſſibos proſperis. Agnoſcens ergo prudens Livinus ſpiritum veritatis hæc ſibi dicentem, proſequitur fiducialiter cum præfatis diſcipulis præcedentem, & illud mare magnum ac ſpatioſum ſiccis pariter tranſeuot veſtigiis. Videbatur autem tam ſacratiſſimo Livino quàm beatis ſociis ſuis toto illo itinere, quo pedeſtri inceſſu vaſti gurgitis fluctus acſi ſolidam aream calcabant, quòd per prata vel campeſtria vireta roſis ac liliis omníque herbarum ac florum Livinus ad S. Auguſtinum informandus accedit Angelo duce. Vitæ S. Livini ſcriptores.

[a] S. Livini acta dabimus ſæculo inſequenti: Surium interim ſi lubet ad Novemb. 12. tu conſule.

Ann. Chr. DC VII. Mai xxvi. pulcherrima varietate vernant. . tranſirent. Ubi verò ſidereus Dux ſequaces ſuos tuto litore feliciter expoſuit, cum indicibili jubare & ampla lucis coruſcatione ipſis intuentibus cælos repetiit; ut hoc ſplendore videretur dicere: Huc me filii lucis ſpretis mundi tenebris ſequi properate.

Quis itaque hæc tam florida ac fulgida miracula glorioſi Auguſtini meritis dubitat vel adſcribere vel communicare, ut Auguſtinum quærentibus unda vireret, pontus floreret, fluctus vernaret, & ipſe gurges ſub pedibus Evangeliſatorem pacis petentium ſe ut ſolidum campum exhiberet? Venit ergo enim prænominatis tribus ſanctæ Trinitatis Confeſſoribus deſiderioſus Livinus ad deſiderabilem patrem Auguſtinum; venit Angelico ductu velut ad alterum Angelum, de florido itinere ad florigerum paradiſum, de via maris ad fontem mellifluum, de pernicioſis opibus ad incorruptibilium divitiarum theſaurarium, cui de cubiculo veri Regis infinitam opulentiam rerum & immarceſſibilem pulchritudinem ſpecierum depromat omnium.

Ab Auguſtino excipitur. O quàm feſtivum ortum eſt gaudium tam præcelſo Doctori Sanctorum, ubi talem ſibi divinitus deſtinatum excepit diſcipulum, quem Spiritu-ſancto præſciverat venturum, qui dignus erat magiſter aliorum. Sed generoſa indoles Livini, à tàm divinitus inſpirato mavult diſcere humiliter, quod poſtea doceat fiducialiter. Audit illum qui in cælo poſuit os ſuum Angelico ore diſputantem de infinita multitudine & glorioſa ſupernarum virtutum, de præcellentiſſima Apoſtolicæ ſublimitatis hierarchia, de innumerabili exercitu & triumphali Martyrum palma, de candidiſſima Confeſſorum ac Virginum corona; omnem mundi pœnam non eſſe condignam ad tanta præmia; nihil comparari, nihil appretiari poſſe ad illam pulchritudinem, ad illam dignitatem, ad illam indeficientem ſollemnitatem & gaudia omni genere laborum, omni flagrantia virtutum nunc eſſe currendum. Ad illud ſempiternæ beatitudinis bravium ducebat avidiſſimum æmulum per omnia floreta ſacrarum ſcripturarum; pandebat ei æraria & cellaria Chriſti & Eccleſiæ in deliciis & oblectationibus Dominicarum gazarum ac vitam ſpirantium aromatum, in ſempiterna caritate & claritate Sanctorum. His aliiſque plurimis exhortationibus Dux inclitus Dominicorum caſtrorum armabat athletam Chriſti fortiſſimum, accendebat ardentiſſimum. Iámque ſecundùm prædicis Angeli pollicitationem ab Apoſtolicæ converſationis evexit perfectionem, ut & palmam attingeret Martyrialem.

Ab eo recedit. Itaque per quinquennium & menſes tres ſecum detentum ſanctiſſimis exemplis ac inſtrumentis in omni ſanctitate provectum, ævo tenerum ſed religioſa maturitate grandævum, tandem conſecrat Sacerdotem Chriſto electiſſimum. Dat etiam liberaliſſimus catigera [a] in ipſa dilecti diſcipuli ordinatione dulciſſimum pignus & memoriale perpetuæ dilectionis ſuæ, caſulam videlicet purpuream, glorioſi Martyrii præſagam, auro & gemmis inſtar meritorum prætextam. Addit Stolam & Orarium ſimiliter aureâ texturâ ac pretioſarum gemmarum ſideribus decorata inſignia. Iámque imprecatus ſibi omnia bona & mutua orationum ſuffragia non ſine mutuis lacrymis, remittit eum Regi ac genti ſuæ deſideratiſſimum eruditorem cum præmemoratis ſanctis comitibus ſuis. Denique ſicut apes mellifluum florem, & ſicut cervi aquæ fontem, ſic Auguſtinum appetebant undique cæleſtia mellificantem.

XLIX. Veteris cujuſdam de Auguſtino teſtimonium. Erat quidam veteranus, qui aſſerebat avum ſuum per ſanctum Auguſtinum baptiſatum fuiſſe, & hoc avum patri ſuo, patrémque ſibi tali modo retuliſſe. Cùm eſſem, aïebat, adoleſcentulus, & vidiſſem ad illum novum & inauditum noſtræ ſalutis Protodoctorem Auguſtinum quaſi ad quemdam Angelum concurrentia populorum agmina; ego cui vanitas corona, cui gaudium ſtultitia, cui deliciæ erant ridicula, mira ſenſûs hebetudine deridebam omnia velut phantaſmata, omnéſque errare præter me meóſque coëtaneos magnâ crede-

a Caugeta, doctor, Rhetor, inquit Papias.

bam ineptiâ. Cum verò audiſſem illum omnia debilium ac moribundorum curare corpora, ampliori incredulus cachinnabam veſaniâ. Concepi tandem doloſitatem laſciviæ meæ, & ut uter ventoſus veni illum quaſi ſycophantam videre aut ſeminiverbium audire; ad hoc videlicet, ut aliquam ſtropham raperem ab ejus ore vel curatione, unde poſſem meis ſimilibus riſum movere. Cúmque me preſſanti turbæ ut inſidioſus & latrunculus immerſiſſem, ejúſque paternum ac reverendum intuitum oculis notaſſem; protinus ingenti confuſus terrore dirigüi, ut videretur in eo Divina quædam animadverſio impuritati meæ indignari. At ille ſancto Dei Spiritu plenus (ut claruit hactenus) inviſum quaſi notiſſimum reſpexit, miſſóque miniſtro illum, inquiens, adoleſcentem adduc mihi; me ſibi de medio plebis præcepit adduci. Tum verò altiùs intendens quòd ſine indice innotuerim illi: tanto ſtupore contremui, acſi cum exerta machera quæſtorem ac punitorem vidiſſem ſceleris mei. Continuò ad tanti vatis clementiam confugi, ac ſubſtratus ſacros pedes adſtrinxi. Ibi omnem ventoſitatis tumorem quaſi compunctâ veſicâ emiſi, omnes ſordes fluxæ levitatis evomüi, totum me tam benigni Patris præceptis ac documentis dedidi. Ille placidè increpatum & inſtructum paternis ulnis amplexus, credentem in Chriſtum me baptiſavit, atque in filios filiorum [a] producta longævitate benedixit.

Ann. Chr. DC. VII. Maii xxvi.

Hæc & his plura præfatus vetulus ab avo ſuo patri audita & à patre ſibi narrata repræſentabat audientibus fidei aſſertione quaſi ab alio ſæculo cognita. Intimabat autem à parentibus ſibi inſinuatam ipſius beati Auguſtini formam & perſonam patriciam, ſtaturam proceram & arduam, adeò ut à ſcapulis populo ſuperemineret, & Saülem proceritate non atrocitate exhiberet. Facies amabilis & reverenda, frons mediante coma ſuis columnis reſultabat feneſtrata. Signa verò & ſanitates quæ in populo frequentantium cœtúque debilium aſſiduabat, nullum enarrare nec enumerare poſſe adſtruebat. Memorabatur jugiter pedeſtri inceſſu, ſæpiùs diſcaceatus provincias Apoſtolica devotione luſtraſſe & callos genuum fratris Domini Iacobi in plantis attraxiſſe. Plures quoque ſanctorum comitum ejus eaſdem virtutes vel imitari vel æquiparare ſolitos aſſerebat. Hinc itaque, cùm caritas omnia probabilia credat, & cùm ultrò credimus quod amamus, quod vero non credimus odiſſe nos vel ſpernere probamus; perpendant filii dilectionis & non alieni, quòd ea quæ Sancti geſſerunt in vita, vel per ſcripta vel per longævos ſeniores vel per ſamam, quæ eſt lex hiſtoriæ, à generatione in generationem propagatam Deo propalante ad notitiam ſcripturarum ſanctarum potuerint pervenire, quæ & qualia non eſt injuria credere. Iam poſt flumina & feras repulſas glorioſi Auguſtini palmarium explicemus.

Qualis ejus forma. Vide Mirac. lib. c. 2.

I. Iamdudum verò ille ſupernus incola; percuſſus illâ, quæ fortis eſt ut mors, ſuperni amoris plagâ, abhorrebat omnia terrena oblectamenta ſicut vitæ detrimenta, & mundanam gloriam ſicut vincula, ſicut ergaſtula, ſicut ſupplicia; quæ tamen cum ipſa morte dulce eſſet pro Salvatore pati omnia. Solo itaque corpore ligatus in terra, immo ſolà gignendorum & informandorum Deo filiorum paternâ aſtrictus curâ, de reliquo totus converſabatur in illa æterna patria; totâ mente; totâ animâ, jugi ac violentâ inſtantiâ captabat cæleſtia. Quæ precum incenſa, quæ ſanctorum deſideriorum lamenta, quàm inenarrabilia mittebat cælo ſuſpiria? Quis, inquit, dabit mihi pennas ſicut columbæ & volabo & requieſcam? Et, Quando veniam & apparebo ante faciem Dei mei. Concupivit & defecit anima mea in atria Domini. Sic irrequietis clamoribus præoccupabat faciem Domini, & vim faciebat cælo crebris pulſantibus rogans admitti, cupiens diſſolui & cum Chriſto eſſe.

Moriturus Petri Apoſt. exemplo Laurentium ſucceſſorem ordinat.

[a] Auctor in Opuſculo minori de Vita S. Auguſtini rem diſtinctiùs ſic explicat. *Affirmabat enim eumdem avum ultra centum annos vixiſſe, ipſúmque longævitatis benedictionem in patrem ſuum deſcendiſſe, in ſe etiam centenarios progenitorum annos longè extreaviſſe.*

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI. Tandem verò intelligens ex Spiritus ſancti reſponſo exauditum ſuum deſiderium, ut veniat ad ipſum omnibus rectis corde deſideratum, cœpit parentalibus viſceribus anxiè pertimeſcere, ne poſt ſe lactea natæ vel naſcentis Eccleſiæ infantia orbata Paſtore luporum dilapidaretur invaſione. Hinc beatum LAURENTIUM Apoſtolicæ ſanctitatis virum, Apoſtolicis ſignis præclarum, ſuorúmque comitum præcipuum, dicente ſibi Domino in ſpiritu; Hunc mihi unge in Sacerdotem electum, perſpicaci animo cum ſuperno inſtinctu intendit pro ſe ordinandum. Refert hæc ad Clerum, ad Regem, ad populum: placet omnibus, favent omnes, ſimul benedicunt & expetunt. Rege itaque cum confluo populo immensùm congratulante, ordinat cum omni ſollemni gaudio Laurentium ſibi ſucceſſorem; ut quondam Apoſtolorum Princeps Petrus Clementem ob ſupradictam videlicet novellæ informationis neceſſitatem: quod tamen exemplum nulli inpoſterum debet eſſe præſumendum. Nemo ritè hoc fecit poſt Petrum, nemo incompetenter faciat poſt Auguſtinum. Nam unus Chriſtus, una Eccleſia, unus Epiſcopus, nec dividitur unus & unitas. Conſecratum ergo deſtinat ad omnia promptiſſimum, ut Paulus Timotheum in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti, ut diſcurrat, feſtinet, inſtet opportunè, importunè, arguat, obſecret in omni patientia & doctrina.

NOTA.

Ipſe verò theoricus contemplator ut mundi opprimentis perfuga, ut paſſer ſolitarius in tecto gaudebat nimiùm ruptis rerum retinaculis, pennis æterni amoris ad Dominum evolare, in optima parte Mariæ requieſcere, ſoli Deo vacare, revelata facie gloriæ Domini aſſiſtere, ejúſque perpetua paſci dulcedine. Tunc demum ſe vivere ac regnare, tunc primùm ſe cœpiſſe ſervire Deo credebat. Numquam tamen defecit Dominica lucra augere in conveniendo populos in unum & ipſos Reges ut ſerviant Domino: nuſquam deerat ubi Divina res poſtulabat. Nunc ut aquila ad ſuperna volabat, nunc Dominica poſcente paſcua ima reviſebat.

LI. Poſt verba ad Regem &c. facta moritur.

Quid longa tergiverſatione exitum præſentis lucis dare formidat oratio? Tandem victorioſiſſimus Athleta Domini in omni ſanctitate & meritorum perfectione excurſo vitæ ſtadio pervenit ad bravium ac diu deſiderata æterni Regni præmia. Iam pulſanti per ægritudinem Domino aperuit cum inenarrabili tripudio, & aromatico gratiarum ſacrificio. Tum magnanimo paternæ dilectionis affectu exhortabatur tam Regem & Principes quàm Clerum & populum, ſervire Domino in timore, & profanatis dæmonicorum ſacrificiorum ſordibus in fide Chriſti divinitùs ſibi traditâ immobiliter perſeverare, & uni Deo vivo & vero fide & amore perpetuò adhærere, ejúſque mandata per inunctum Pontificem ac Dominicos Miniſtros diligenter obſervare. Venit ergo finis mundialium procellarum, & illuxit aurora æternarum lætitiarum: & benedicto Rege & confirmatâ in Chriſto primitiva ſuæ genituræ Eccleſia, relinquens omnibus perpetuæ dilectionis pignora beatæque vitæ documenta, inter ſanctorum ſociorum diſcipulorúmque lacrymoſa examina, ſtante beato Laurentio cum populoſa frequentia, depoſitâ ſarcinâ carnis aſſumitur in cælum [a] cum ſupernarum virtutum triumpho & gloria, cum inæſtimabili omnium occurſu & receptu ſempiternáque lætitia.

O quanto ſollemnio adornatur & coronatur tunc omne cælum videlicet

[a] Auguſtini obitum (de quo diverſæ omnino ſententiæ) in medio anni DC. IV. & DC. X. intervallo ſtatuere neceſſe eſt. *Anno enim Dominica Inc.* DC. IV. (inquit Beda in lib. 2. Hiſt cap. 3.) ordinavit duos *Epiſcopos Mellitum videlicet & Iuſtum. Anno verò octavo Imperii Focatis* (teſte eodem cap. 4.) *Indict.* XIII. hoc eſt anno Chriſti DC. X. *Bonifacius Papa epiſtolas direxit Archiepiſcopo Laurentio*, qui jam Auguſtino ſucceſſerat. In Epitaphio Auguſtini memoriæ inciſo obitus dies inſcribitur abſque anno & Indictione, quæ Bedæ Venerabili ignota fuiſſe videntur. Tabella vetus altaris Eccleſiæ S. Auguſtini Cantuar. in To. 1. Monaſt. Angliæ poſt pag. 24. expreſſa hæc habet. *Antiqua Eccleſia præſentis Monaſterii dedicata fuit à S. Laurentio Arch. anno Domini* DC. XIII. *anno* XVI. *ab adventu S. Auguſtini in Angliam: quo anno tranſlatum fuit corpus S. Auguſtini à loco quo priùs jacuit per* VII. *annos foras juxta Eccleſiam*, &c. Quo admiſſo, vitâ deceſſiſſe anno DC. VII. dicendus erit. Et tamen Elienſem Eccleſiam conſtruxiſſe anno DC. VIV. legitur in Monaſt. Anglic. To. 1. pag. 87. col 2. & pag. 90. col. 1. Eodem igitur anno obiiſſe dicendus eſt, cùm anno ineunte prædictam Eccleſiam perfeciſſet.

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

ad tam præclari civis adventum. Ambiunt ætheræ turmæ victorem palmigerum, invitant Apoſtoli in ſuas ſedes ſocium Apoſtolicum, vallant purpurata caſtra Martyrum Martyrialem ſigniferum, amplectuntur inſignem hierarcham ſplendentia agmina Confeſſorum & venerabilis turba Sacerdotum, cantant dulcibus hymnis candentes chori Virginum ducem virgineum; útque uſu mortali loquamur illa ineffabilia ſacramenta ſupernorum concentuum, tunc illa magna Ieruſalem magni Regis civitas ſimul vidit populos & tribus ſuas, ſimul in Auguſtini rriumpho perſonantes Domino gratias & laudes indefeſſas. Quos omnes nos infimi licèt tam indigni quàm impares laudatores proſequamur ut poſſumus, non exſequialibus planctibus, ſed his triumphalibus cantibus: Regnas Auguſtine, Auguſtis ſæculi nomine & dignitate ſublimior, qui auxiſti rem Chriſti publicam, & Romanæ Eccleſiæ adjeciſti Brittanniam, meliùs quàm Cæſar Auguſtus Romanis opibus Alexandriam. Te Reges & principes & ſenatus Anglorum, & turba gentium comitantur in cælum; te Angeli & Archangeli triumphantem deducunt, Throni & Dominationes excipiunt, te coronat Rex Regum.

LII. Sepelitur.

Pretioſiſſimam verò ejus corporis margaritam in ipſo Apoſtolico & Regali Monaſterio, quod ipſe Deo auctore condiderat, præelectiſſimus Laurentius facta magnifica dedicatione cum devotiſſimo Rege Æthelberto & confluis Angliæ populis recondidit in Aquilonali videlicet ejuſdem ſacræ aulæ porticu, ubi in æterna memoria cæleſtis Regni depoſitum theſauriſavit.

LIII. Ejus diſcipuli & ſucceſſores.

Sed dum feſtinamus tam piam hiſtoriam finire, adhuc obſtinatè tenemur & hujus Angelici loci gratioſa dulcedine & Sanctorum caritatis infinito chariſmate, quod ſedet ſaturos, ſaturet deſiderioſos. Dulce eſt recolere qualiter illam porticum tot primorum eruditorum Brittanniæ, immo tot Angelorum Dei, cæleſtia impleverint mauſolea. In quibus gratanter eſt animadvertendum, quàm generoſa pignora univerſalis Matet Roma ediderit, quæ ipſi Btittannico Oceano Patres & inſtitutores exiſterent: quos dum unus amor uno cubiculo ſimul aſtringeret, ſingulos patronos ſigillatim diſtinctos plures nationes propriis radiis præclaros haberent. Horum præcellentiſſimus AUGUSTINUS LAURENTIUM ejus templi dedicatorem, ſibi ſucceſſorem (ut præmonſtratum eſt) creavit; MELLITOM Lundoniæ; IUSTUM Roffenſi Eccleſiæ Epiſcopos ordinavit, quos utroſque propter Chriſtum exiliatos, tertium MELLITUM, quartum IUSTUM ſucceſſores excepit. His HONORIUS & ipſe Romanæ informationis honor decoroſus annexus eſt quintus. Sextus DEUSDEDIT ordine, ſed primus flos gentis Anglicæ in Romanorum Patrum tranſiit conſcriptionem: cujus primitiis ex Anglia nihil gratius habuere Doroberniæ Romana principia. Seprimus quoque THEODORUS Romanæ præcellentiæ ſubſecutor egregius almo Auguſtino à dextro conſepultus eſt latere unâ tantùm Monaſterialis alui maceriâ interſtite; quia nondum amplificata porticus omnes nequierat ſuſcipere: quâ poſt ea dilatatâ his ſanctis conſortibus adjungitur omnibus amandus ſæculis ADRIANUS ejuſdem Monaſterii Abbas clementiſſimus, qui ab Apoſtolico Romæ electiſſimus in Archipræſulem Doroberniæ ipſum beatum THEODORUM adduxit pro ſe, cum quo Anglos fecit docibiles Dei tam Græcâ quam Latinâ eruditione. Item candidiſſimum ex Anglis lilium Regia Chriſti virgo MILDRETHA ſuo candore gratiſſimè illuſtrat ſplendida tantorum Patrum ornamenta. Horum igitur omnium auctor beatiſſimus Papa Gregorius habens altare medium velut Patricium ſolium, ipſamque ſervans Deo dicatam porticum æterna dilectione circumplectitur non tam funera conſepultorum, quàm triclinia convivantium filiorum; ante omnes verò ſibi aſtringit Auguſtinum ut ſuæ inſtitutionis primicerium, ſuæ partu parturitionis primogenitum & vitâ & ordine primum. Ceteri quoque filii qui protoparentes Eccleſiaſtici ſunt Angliæ, accumbunt ſicut novellæ olivarum in circuitu menſæ ſuæ. In auteatica vero præeminentiſſimâ

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI. „ Auguſtini tumba Epitaphium ſcriptum eſt hujuſmodi : Hîc requieſcit
„ Domnus AUGUSTINUS Dorobernenſis Archiepiſcopus primus qui olim huc
„ à beato GREGORIO Romanæ urbis Pontifice directus, & à Deo opera-
idem apud Bedam. „ tione miraculorum ſuffultus, ÆTHELBERTUM Regem ac gentem illius ab
„ idolorum cultu ad Chriſti fidem perduxit, & completis in pace diebus of-
a „ ficii ſui defunctus eſt ſeptimo Kalendas Iunias eodem Rege regnante [a] ;

De his quoque ſeptem primis Anglicæ Eccleſiæ columnis Tarpeïa de rupe Romæ excisſis hi verſus ſubſtituuntur.

SEptem Primates ſunt Anglis & Protopatres,
Septem Rectores ſeptémque per æthra triones:
Septem ſunt ſtellæ, tenet has unius * area cellæ; (* *ſ. una*)
Septem ciſternæ vitæ, ſeptémque lucernæ;
Et ſeptem palmæ Regni, ſeptémque coronæ.
Quin oculi ſeptem, quibus hunc Chriſtus videt orbem,
Ut currit mundus ſeptem per ſæcla diebus.
Horum tituli ſuo ordine ſuperſcripti ſunt hi.
Dux AUGUSTINUS præcellit in ordine primus
Lauriger & mundus, LAURENTI ſede ſecundus.
Tertius eſt gratus MELLITUS melligeratus.
Quartus adeſt IUSTUS, dulces dans nomine guſtus.
Quintus HONORIUS Eccleſiæ vigor extat honórque.
DEUSDEDIT eſt ſextus, cui dat ſua munera Chriſtus.
THEODORUS juxta fert ſabbata ſeptimus alma.
His ſeptem Ducibus viget Anglia tótque diebus.
Additur octavus Monachorum dux ADRIANUS.
b Anglorum ſtella MILDRETHA [b] refert ſua mella.
Octo Patres Romæ, reliqui comitantur honore
Ex Anglis nati meritis horum ſociati.
Hinc manat divis Evangelii via rivis:
Hi ſunt BRITHWOALDUS, TATWINUS, vóſque NOTHELME,
Etiam BERTA, Patres primos Proceres imitantes
Tot ſimul Eccleſiæ cinguntur * frontem pietate. (* *l. cingunt*)

De innumeris verò ſignis quæ in hoc requietionis ſuæ dormitorio vel ubivis gentium aut locorum beatus Auguſtinus pro fide petentium exhibuit, aliquanta quæ Fidelium oculis probata ſunt, Deo nos in veritate ſua dirigente ſequens libellus enarrabit, qui per omnia ſæcula regnans ſemper in ſanctis ſe mirabilem oſtendit.

[a] In urna lapidea ferro & plumbo obſignata hoc diſtichon inſcriptum legitur in Notis Henrici Spelmanni ad Conc. Britanniæ pag. 93.
Inclytus Anglorum Præſul pius & decus altum,
Hic Auguſtinus requieſcit corpore ſanctus.
Scripſiſſe dicitur (inquit eo loci Spelmannus) de ſucceſſu ſuo proſpero ad Gregorium librum unum, & Eccleſiarum ſuarum ſtatuta, librum unum, & Quæſtiones undecim ad quas Gregorius ei reſpondet.

[b] De S. Mildretha Merwaldi Merciorum Regis filia, primò quidem Moniali Kaleoſi in Gallia, deinde verò Tanetenſi Abbatiſſa, agemus ſeculo III. Benedictino. Eius corpus anno M. XXX in Monaſterium S. Auguſtini Cantuar. tranſlatum fuiſſe docet Monaſt. Anglic. To. 1. pag. 84. De aliis heic commemoratis legendus interim Willelmus Malmeſbur. in lib. 1. de Epiſc. Dorobernenſ. dum noſtrum Tomum ſecundum meditamur.

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

LIBELLVS DE MIRACVLIS SANCTI AUGUSTINI.

Auctore eodem Gotſelino Monacho.

Ex MSS. codd. eruta à noſtro Claudio Chantelou.

CAPITULA LIBRI SEQUENTIS.

Cap. j. DE raptore pallii tumbæ S. Auguſtini ab ipſa rapina mirabiliter redarguto & emeodato, ſociiſque ejus barbaris illius exemplo converſis & de ipſius temporali felicitate.
ij. De contracto miſerabiliter deformato & mirabiliter reformato, S. Auguſtino cum duobus ſociis ſibi vigilanti glorificè apparente, eúmque curari jubente.
iij. De divite morienre ad vitam convaleſcente venerando Pontifice eum viſitante.
iv. De quodam Principe, qui cùm S. Auguſtinum blaſphemaſſet, terra dehiſcente & tartareo caoe in eum terribiliter irrumpente in baratrum abſorptus eſt.
v. De mari ſedato & ſupplice Rege à periculo liberato.
vj. De aura congrua nautis poſcentibus reddita & trium pedum ſpatio divinitus adaucta.
vij. De naufrago inter fluctus conſervato.
viij. De navi ceteris ratibus ſubmerſis à tempeſtate ſalvata.
jx. De alia oavi à periculo potenter eruta.
x. De tempeſtate ſedata ventiſque verſa vice poſtulatis & celeriter acceptis.
xj. De navi à naufragio tutata eò quòd nautæ feſtivitatem S. Auguſtini celebrarent.
xij. De puella mora loquendi officio reſtituta.
xiij. De alia puella à nativitate muta eloquio donata.
xiv. De podagro curato.
xv. De quodam claudo & manco ab utraque defotmitate reformato.
xvj. De quodam vincto potenti virtute ſoluto.
xvij. Qualiter & in qua oeceſſitate B. Auguſtinus feſtivitati ſuæ epulas procuraverit.
xviij. De cæco illumioato.
xix. De violatore ſepulcri ejus à ſeipſo punito.
xx. De cujuſdam matronæ irreverentia ſtarim correpta & citò remiſſa.
xxj. De quodam ad inclamationem S. Auguſtini à prædonum & avium importunitate liberato.
xxij. De divite defuncto qui poſt obitum in viſu apparens conjugi ſuæ calicem argenteum ad quietem animæ ſuæ B. Auguſtino fieri mandavit.
xxiij. De alio divite cui ſanctus Antiſtes gemma vitæ apparens calicem argenteum ſuo Monaſterio procorare juſſit.
xxiv. De cæco nato illuminato.
xxv. De circulo ferreo mirabiliter longè diſſiliente in glorioſi Præſulis gemina apparitione.
xxvj. De duobus miſeris uno cæco, altero claudo, utroque reſtaurato.
xxvij. De eodem contracto inſoleſcendo cæcato, & reſipiſcendo illuminato.
xxviij. De alio contracto erecto.
xxix. De matrona quæ imaginem ſancti Auguſtini deridebat ab eo emendata, ipſo Reverendo Ponrifice iterata vice ei apparente primò caſtigante, ſecundò propitiante ſuamque imaginem reſtaurari jubente.

LIBELLUS MIRACULORUM INCIPIT.

CUM Danorum adhuc Paganorum exercitus Doroberniam obſideret [a], omnibus in urbem compulſis, exteriùs beati Auguſtini Monaſterium ſpeculativum ſcilicet vobis præſidium, videbatur hoſtili prædæ expoſitum, quod erat tantùm ſupernæ providentiæ relictum. Protinus irrumpunt adverſarii tamquam ad ſpolium, & ſepulcralem Sanctorum porticum ſancta ut profana habentes invadunt. Quorum unus pallium haud ignobile quo ſancti Auguſtini tegebatur monu- Cap. I.

Sacri Auguſtini ſepulcri violator coërcetur & cum ſociis convertitur.

[a] Nempe anno M. XI. teſte Mauhæo VVeſtmonaſterienſi.

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI. mentum (quia filii paternæ dilectionis nec in fuga vel manu hoſtili ſanctum relinquere poterant inornatum, quem præſumerent cælitus protegendum) furtim ſibi præripuit & ſub aſcella complicatum abſcondit. Igitur poſt ceteros ad alia inhiantes greſſus, mirum dictu! prædo à præda tenetur, fur à furto arguitur. Pallium adhæret inextricabiliter rapacibus unguibus, adhæret pro cute clandeſtino lateri; ad hoc tenetur quod ſe tenere gloriabatur; jàmque palam omnibus confiteri compellitur, quod clam cudere arbitrabatur.

Cum hoc itaque Sanctum Domini repetunt ad ſatisfactionem, in quem irruerant ad direptionem; fiunt interventores qui fuerant perſecutores. Pollicitus ergo cum uberrimis lacrymis ſe Chriſtianum fore ſi ſolveretur, largâ Auguſtini indulgentiâ continuò abſolvitur, & liber libertum ſpolium ſuper Sancti tumulum reponere, ut priùs fuerat, gratulatur. Ad tantum Chriſti vel Chriſti famuli miraculum diriguêre ſtupida Barbarorum pectora, majorique Dei mirificentia lapidoſa durities inhumanorum hominum in inſolitos rivos defluxit lacrymarum. Nec ſolùm Chriſti potentiam ac ſui Auguſtini prædicant, ſed ultrò cum ipſo ſocio, quem duplici miraculo juſtitiæ & indulgentiæ Divinæ & ligatum & reſolutum videbant, ad Chriſtianitatis Baptiſmum convolant. Creſcunt de hoc fonte beneficentiæ flumina, dum totum exercitum cæleſti nectare irrigat hæc fama, & plurimi tranſeunt in Chriſtianitatis ſacramenta. Sic Dominus, qui tenebras in lucem & noctem in diem vertit, ex hoſtibus Fratres fecit; & ab Anglis, quos venerant expugnare, capiuntur à diabolica captivitate Divina libertate, & pro præda capiunt contubernium immortalitatis æternæ. Omnibus autem & fideli & incredulo reveretur Auguſtini manus experta, & benedicitur paternitas prodiga. Unde ne hoc quidem prætereatur, quòd præfatus ſuus prædator poſt ſuſceptam Chriſtianitatem de mediocri milite dives emicuit & potens, & tota ſua progenies hactenus divitiis accreſcens.

II. Contractus ſanatur. Vir Saxonicus, vocabulo LEODEGARtus, monſtruoſa tortione toto corpore à nativitate erat contractus. Quid virum dixi, qui manibus nitens pro pedibus ſimilior erat reptili quàm homini? Suræ & crura coxis inolita, carne & cute coaluerant unà. Calcanei extalibus artabantur infixi, pedes eminebant ſupini, genua ad pectus inflectebantur, quibus homo acclinis humi innitebatur. Sic miſer per terram tractilis iter legebat manuum ſcabellulis, aut (ut ita dixerim) manibus ſcabellatis; mutato ſcilicet uſu in morem natantis vel reptantis manus & lacerti greſſus captabant, poplites fallentibus veſtigiis ſuppeditabant. Conglobatus erat ericius cùm jaceret, curatum videbatur reptile cùm prodiret. Ecce Adam Dei imago, cùm per ambitionem non per gratiam appetit ſimilis eſſe Deo, comparatus eſt non modò jumentis & quadrupedibus, verumetiam lutoſis reptilibus. Verumtamen in Chriſto jam reſolidatus, quod perdidit per vanitatem, aſſequi poterit per virtutem. Sed hæc deſcribendo piis intentamus; quatenus de majori mortalium miſeria majora Dei in Sanctis ſuis laudentur mirabilia.

Hic igitur homo tam impos ſui, qui nuſquam poterat ſine tormento progredi, ad magnam confuſionem ſoſpitum & fortium, quos piget etiam Eccleſiam adire, in ſua debilitate orandi gratiâ magnam partem pervagatus eſt orbis terræ, mirabile & miſerabile, improperabile & erubeſcibile factus exemplum humanæ inertiæ. Tranſivit terras & flumina, ſuperavit aëria Alpium juga, adiit Romam & Romana confinia; póſtque tot Sanctorum quæſita ſuffragia, ut & maris tranſcenderet iram, tranſlatus eſt in Angliam. Quâ circuitâ patriâ venit contiguum Lundoniæ * Weſt-Monaſterium. Ibi demum poſt tot labores invenit ſalutis documentum, ubi tantopere quæſitum obtineret remedium. Ibi ad cælorum Clavigeri Petri præſidium noctu pervigilanti & tandem ambiguè obdormitanti lucidus nuntius clarâ reluxit ſpecie cum blando affamine. Rogat quid ceteris dormientibus hîc vigilando expoſtulet. Refert ille ſe petere quatenus

* Londres.

quatenus & animæ & corporis ſui vincula ſolvantur beati Petri Apoſtoli clave. Reſpondet conſolator ibi nequaquam hunc ſanandum, ſed oportere illum progredi ad primum Angliæ eruditorem Auguſtinum, illic demum aliàs ubivis Sanctorum inconceſſam ſalutem adepturum. Ad hæc advena conquerens ſe nec Sanctum nec locum noſſe ad quem deſtinabatur, à divino indice docetur ut urbem proximam Lundoniam ingrediens viam quæ ducit Cantuariam * à viatoribus percunctetur, ubi ei ſalus promiſſa & ſalutifer ſanctus inveniatur.

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

* Canterbery.

Secutus ergo debilis viatores indices, venit ad *Grenevvic* villam, Tamenſe * fluvio irriguam, beati Ælfegi Martyrio ſacratam. Inde eleemoſynaria navi tranſvectus, manualibus ſcabellulis ingreditur Cantuariam. Hunc oberrantem diverticulis & quò ſe reciperet quæritantem oculis, quædam benigna matrona reſpiciens ignotum advenam percunctata, & auditâ universâ ejus à nativitate ærumnâ maximéque adventûs ſui causâ, miſerata miſerum colligit & fovet hoſpitali clementia. Congaudens etiam de ſalute ſibi cælitus promiſſa adducit illum ad ſancti Patris ſuffragia, dato quod ibi offerat lumine. Admiſſus ergo intra Sancta ſanctorum ipſa poſceute, tres noctes ibi pervigilat in prece, eò ſcilicet attentior quò ſanitatis certior. Iam tertia aurora imminente videt vigilator lucrum ſuæ imminere perſeverantiæ. Adveniunt ſibi conſpirabiliter tres Angelicæ claritatis & principalis eminentiæ Patres ſuperno ſplendore (ut referebat) radiantes. Horum medius ſtatura & auctoritate præcellebat. Nitebat cæſaries non arte ſed gratiâ calamiſtrata, cæleſti nive dealbata, patriarchaliter linioſa, frons ſpeculativa Dominicæ cruci patebat, quam media coma pro columna formosè feneſtrabat; aſpectus ejus dulcis & amabilis, qui fulgore ſuo fundebat gaudia lucis. Tum auri ſplendorem longè transgrediens inſula biſſúmque & coccum, ceteráque ornamenta Salomonis gloriam vincentia, ultra nitorem mortalem ſua præbebant lumina. Crucis verò barbarum quod ſignifer Domini coruſcanti dextera extulerat, quo victrices Auguſtorum aquilas eliderct, ineffabili ſplendore rutilabat. At dexter lateralis mediocri ſtarura condecens erat: oculorum ſideribus flammabat, facie candebat, plano crine purpurabat. Siniſter autem lateralis Evangelicum Zachæum referebat ſtatura, cujus puſillitas ſublevante Crucis arbore non ſolùm Chriſtum videre, ſed & in domum ſuam meruit ſuſcipere; roſas & lilia prætendebat facie, & totus modus corporis gratioſiſſimè ſua condecebat habitudine, omnium verò cultus & indumenta ſupra intellectum humanum glorioſâ & multimodâ varietate fulminabant. Laterales cum medio eunte ibant, cum ſtante ſtabant.

* In Tamiſe.

Nota antiquum morem cereos offerendi Sanctis.

Confer Vita cap. 9.

Approximantes autem miſero eos trepidè reſpicienti pariter ſubſtitêre. Tunc qui medius præſtabat, ſocio lævæ talia irrogat: I, Frater, & ab hoc peregrino nos inclamante quid poſtulet ſciſcitare. It nuntius & refert debilem advenam B. patrem Auguſtinum requiſiſſe & in Dei miſericordia hunc orare, quatenus eum dignetur à nativa contractione curare. Interrupit etiam æger ſuæ ſalutis avidus legatarias preces, hos emittens clamores: Ad te, Pater clementiſſime, Divino juſſu veni, in te poſt tot Sanctos requiſitos reſtat ſalus hujus deſtituti, ſicut cæleſti oraculo didici. Tunc ille mediatione præcipuus, quem ipſum Augustinum fuiſſe & ſuo nomine declarare hactenus diſſimulavimus, utriſque lateralibus quorum dextrum Laurentium, ſiniſtrum Mellitum extitiſſe fideliter credimus, benigno reſpectu & paternis hæc ſuggerit adhortationibus: Ite, cariſſimi, ite eúmque ſolutis nativis nervorum nexibus in ſtatum ſuum erigite. Protinus dexter comes debilem à capite utriſque palmis aſtringit, ſiniſter verò talos innatos extalibus ceu robur arboris à ſuo nodo extrahit & evellit, atque intortos poplites in directum extendit. Sanguis verò uberrimus diſrupta carne profluxit: quæ ſanitas ob hoc forſitan facta eſt acerbè, cùm poſſet à Sanctis fieri mitiſſimè, ut æger ab animæ &

Ann Chr. DC. VII. Maii XXVI. peccatorum ſanaretur debilitate, & ex difficultate diſceret ingratus non eſſe. Clamabat ergo inter anguſtias curationis, ubi inveteratus morbus expavit virtutem novæ medicationis: Miſeremini, inquit, miſeremini, Domini mei, parcite contorto & fragili; adhuc vociferabatur, & jam toto corpore extentus terræ ſoſpes agebatur. Nec mora in ſtatum ſuum erigitur, plenéque vigoratus ipſos tres æthereos Hierarchas, mirabile viſu! ſingulos tumulos ſuos ſubiiſſe conſpicatur.

A tanto autem pavore quo clamaverat excitati & exterriti Eccleſiæ cuſtodes ac miniſtri lectulis exturbantur, ad Sanctorum ſacrarium curſim raptantur, mirantur virum aſtantem procerum, quem antea miſerabantur reptantem per humum. Exponit ordine mirabile ſacramentum totius viſionis & curationis ſuæ: indicat manu & voce tumbam B. Auguſtini qua ipſum medium, & tumbam ſacrati Laurentii qua dextrum, tumbámque almi Melliti, qua ſiniſtrum memoratorem Principum clarè viderat ſubintrare, omnimoda ſcilicet aſtipulatus aſſertione cuncta quæ referebat manifeſtè ſe audiſſe & vidiſſe: cruor etiam in pavimento abundanter effuſus cum cruentatis artubus, tanti miraculi fidem & Divinorum operum laudem addebat propenſiùs.

III. Moribundus convaleſcit. Quia noſter Auguſtinus & noſter Abraham multorum immò omnium ſe poſcentium pater eſt, multis ſignorum apparet argumentis & in hac elucet ſerie. Civis Eboracenſis urbis opulentiſſimus languebat ad mortem: medietas corporis à cingulo vergens, tota jam habebatur defuncta; in pectore tantùm extremus halitus palpitabat. Iam confeſſo, uncto & communicato finis expectabatur; jámque ſine voce & ſenſu jacens circumſedentibus amicis & plangente domo migrare putabatur. Interea moribundus ſidereum virum Pontificali excellentia redimitum aſſiſtentem ſibi contemplatur, qui ſe auroſâ virgâ clementer à latere tactum excitabat dicens: Surge ociùs & ſequere me. Negante languido ſurgendi facultatem; Prætende, inquit, manum tuam, & me ducem comitare. Mox Angelicus Dux datâ dextrâ apprehendens erexit ægrum, ductóque comite in quoddam ſuum hypodromum tale protulit conſolationis antidotum: Infirmitas hæc non erit tibi ad mortem, quia ſuperna miſeratione meo ſuffragio annuente jam nunc de ægritudine redibis ad ſoſpitatem plenam, de funere ad vitam; votum autem tuum, quo ſummos Apoſtolos te viſitaturum orandi gratiâ voviſti, matura diligenter exſequi, gratias agendo ſemper Deo tuæ incolumitatis auctori. Poſtquam exoratis Sanctorum patrociniis in Angliam recurreris, & Cantuariæ approximaveris, præclarorum Apoſtolorum Monaſterium, quod ab Oriente ipſi urbi imminet, ſupplex ingredere, Sanctorúmque inibi feliciter quieſcentium expetitis piis ſuffragiis nuntia meis Monachis ibidem Deo famulantibus, quomodo vitæ & ſanitati de interitu meo interventu ſis reſtitutus. Nam ipſe ſum Auguſtinus totius Anglicæ gentis Pater affectuoſus, omnes vos in Chriſto parturiens genitivis viſceribus, quem quondam ſacratiſſimus Papa Gregorius cum multis adjutoribus in ſalutem omnium veſtrum deſtinavit. Inter hæc læta nuntia æger evigilat, jámque vivaciores oculorum acies in aſſidentes vibrat, flentes amicos rediviva voce in gaudia revocat. Intimat certiſſimè ſe jam redditum vitæ, & ab univerſali Angliæ Patrono Auguſtino interventore veracíque indice ſibi apparente id collatum & cognitum ſibi fuiſſe.

NOTA.

Obſtupentibus ergo omnibus & congratulantibus de ægro tam deſperato, Deúmque benedicentibus in tam ſalutifero Medico, vir fidelis jam reſtitutus priſtino vigori, Eia, inquit, tempus urget me tanti Præceptoris juſſa ac mea promiſſa exſequi, quatenus beatum Petrum Romæ requiram, ac poſt repetitam patriam ad ſuum Monaſterium & familiam ſua mandata de facto in me miraculo referam. Qui ubi hæc vota exegit, & paternam Auguſtini affectionem ipſius domeſtico gregi expoſuit, omnes unanimi devotione gratias fuderunt Domino pro tam grato pii Patris facto & nuntio. Vir autem ille in

ſignum ſuæ curationis quatuor argenteos impoſuit quatuor ſui monumenti angulis. *Ann. Chri DC. VII. Maii XXVI.*

Armis & religione illuſtris Rex Angliæ ÆTHELSTANUS [a] contra exteros Gentium impetus claſſem navalis exercitus in portu *Sanduvic* collegerat, & ad hanc conducendam ibat. Verùm ſummi Ducis & Patroni ſui Auguſtini priùs opem & benedictionem expetere prudenter elegit, per quem ſe proſperiùs acturum haud inaniter credidit. Nam ipſe hunc præcipuum Patrem egregiè dilexit, ejúſque Eccleſiam Regiis opibus ac Privilegiis more optimorum anteceſſorum ſuorum provexit. Cum paucis ergo huc ad orationem Rex divertens à venerabili Abbate ÆLFNOTHO * violenta quæſiti Patroni caritate detinetur. Cui devotè prandenti unus ſuorum Principum cum furioſa ironia irruens, Pulcrè, inquit, Rex tot gentium ad unius neſcio cujus tranſmarini mortui declinavit ſepulcrum, & relictis tot legionibus ſine duce oberrantibus ad Regni & Optimatum ſuorum injuriam deſpicabili hîc accubitu paſtinatur. Nos belli procinctu occupamur, & belliger noſter clandeſtinis epulis pro armis accingitur.

IV. Princeps Auguſtino injurius terrâ abſorbetur.

* *V. infrà c. 7.*

Optabat contrà Regis prudentia vecordem temperare, cujus ſic obviat Sancti defenſor veſaniæ. Iſte quem calumniaris externum advenam, omnium noſtrum quos latè ambit Oceanus divus genitor eſt, omnéſque hujus orbis filii à nullo terreno parente præclariùs quàm ab ejus generoſitate ſumus generoſi. Nemo hujus mundi nobis propinquior exſtitit, nemo plùs contulit quàm qui ſe ipſum dedit, & animam ſuam propter Chriſtum ponere venit. Hic gratuitus pater ingratorum & ultroneus miſerator tenebrarum noſtrarum ampliſſimam natalitiæ Romæ gloriam propter nos, non propter noſtra reliquit, & ab illo mundi vertice ad hunc noſtrum angulum declinavit, atque perpetua caritate ad perpetuam ſalutem noſtram nobiſcum perpetuò manere elegit, exemplo ſcilicet mundi Salvatoris qui de æterna cælorum gloria ad infimum ſæculum noſtrum deſcendit, ut nos ad ſuæ celſitudinis claritatem erigeret. Et nos ob tanta Dei ſuorúmque æmulorum beneficia repulſas reddimus & opprobria? Deſine ergo infelix arrogantia blaſphemare, & nobiſcum potiùs benedictione & caritate paterna participare. Nam quiſquis tam verum Parentem contempſerit, in æternum degener erit. Hæ itaque interminationes rectè in caput decidêre contemptoris.

Memoratus itaque Princeps ſpreta Sancti caritate, ſpreto Rege & ejus licentia cum omnium prece aſcenſo equo ad exercitum feſtinat ſæva indignatione. Qui veniens ad locum Ciolum nominatum non longè à Monaſterio ad Orientem ſitum, irruente ira Dei videt cum ſuis comitibus vaſto hiatu terram dehiſcere, canem immenſæ enormitatis & infernalis nigredinis exſilire, atque in ſe terribili rictu irruere. Hoc igitur monſtro exterritus equus in terga erigitur, & impius ſeſſor excuſſus fractâ cervice ſuperbiæ in infernum demergitur, & baratri oſſa efficitur. Dominus autem juſtus concidet cervices peccatorum: confundantur & convertantur retrorſum omnes qui oderunt Sion. *Pſal. 128. 5.* Sic Dei ultione peracta, canis qui videbatur evanuit. Nam tali hoſte perire debuit, qui contra ſanctum Domini Auguſtinum tam ſævè oblatrare non timuit. Adeò autem res properata eſt, ut adhuc diſcumbenti Regi factum nuntiaretur. Qui contremiſcens & ingemiſcens; Iure, inquit, incurrit maledictionem, qui Sancti reſpuit benedictionem. Iure tartarum hereditavit, qui Patriarcham noſtrum ab hac ſua patria bruto ſupercilio exheredavit.

Quid etiam in mari poſſit qui ubique terrarum vel locorum credentibus ſuccurrit, quis dignè memorabit? In Tranſlatione Deo dilectæ Virginis MILDRETHÆ ſatis expoſuimus, de CNUTI [b] Regis Danorum tempeſtuoſo

V. Mare Auguſtini patrocinio ſedatur ad Cnuti Regis orationem. b

a Regnavit ab anno Chriſti DCCCC. XXIV ad DCCCC. XL.

b Cnutus Danorum Rex anno M. XV. in Angliam irrupit, biennio pòſt Inſulæ dominari cœpit, anno verò Chriſti M. XXXVI. Haroldo Regnum morte reſignavit. Legeſis VVillelmum Malmeſbur. in lib. 2. de geſt. Angl. cap. 11.

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

periculo ad tam mirifici Patris invocationem ſedato, quod & in hac menſa avido convivæ apponimus eodem quidem ſenſu, licèt alio verborum apparatu. Is ergo de expugnatore Pater Angliæ, de vaſtatore Eccleſiarum conſtructor factus eſt egregius. Hæc mutatio dexteræ Excelſi, qui de tenebris lucem, de tribulatione reddit exultationem. Ille erga Sanctos patriæ ac Dei miniſtros cùm eſſet devotus, præcelſo Auguſtino tamquam Sanctorum parenti deditus erat attentiùs, illi ſe commendabat obnixiùs. Igitur Romam proficiſcens ad Apoſtolorum ſuffragia, hunc ſibi Apoſtolicum ducem ac patronum in omnibus viſendo ſuppliciter requiſivit, & muneribus ac votis adjunxit. Quo fretus ibat feliciter ac proſperè, acceptiſſimus tam Principibus ac plebibus ipſique Imperatori, quàm Clero & Sacerdotibus ipſique Romanæ Monarchiæ Præſuli. Grande erat ſpectaculum gratúmque miraculum populis & nationibus, quòd Rex quatuor Regnorum ſublimium iret ferro quidem inermis, ſed Apoſtolica fide armatus ut Apoſtolicus Domini peregrinus. Non illum à cœpto deterruerat avidum regnandi hominum genus, cujus vacua Regna ambirent circumhabitantes gentes velut obſidione cingentes. Auctus ergo quæſitorum Sanctorum præſidiis cum Apoſtolica benedictione, tandémque redux ad Anglicum mare excipitur gaudenter ſuorum occurrentium claſſe.

Proſpero itaque vento jam medium pelagi nautæ tranſierant, jam ſua Anglia oculis patebat, cùm repente verſa ſerenitas in ſeveritatem omnium procellarum & turbinum evomuit furorem. Pontus à fundo evertitur, undarum montibus ad æthera graſſatur, hîc terra inter fluctus aperitur, illic cælum fluctuoſo vertice pulſatur, pendulis ratibus patula charibdis intentatur. Quantus hic omnium tremor & terror, ubi omnem ſpem effugii ac remedii obruit irruens mortis horror! Cælum undique & undique pontus, undique expugnans ventus & fluctus, naves in mari & mare in navibus. Contra hunc Martem nil agit lorica & clypeus, haſta & gladius, hic bellator nullam veretur multitudinem; non Xerxem Regem, cujus exercitui terra defuit, cujus claſſibus mare defecit, omnes uno hiatu tamquam unum virum una machæra devoraret. Quid hîc dices Regnorum Monarcha? Numquam in terreſtri acie vel in placidioris undæ certamine talem incurriſti quæſtionem. Ubi nunc Regna tua quæ avidis aſpectibus oblata jam pænè amiſiſti cum vita? Eruant te modò in quibus confidebas, ſi Auguſtino adjutore tuis copiis fretus non indigeas. Quinimmo niſi ipſe ſuccurrerit, jam omnia perdidiſti, jam cum omnibus periſti.

Tum verò Rex tot fremitus tempeſtatum, ſtridorem rudentum, rugitum procellarum, ictus turbinum, clamorem nautarum jam pænè exanimis tali voce interrupit dicens; Quæ eſt hæc ira, ſanctiſſime Pater Auguſtine, vel quod ſcelus meum ut in tuo patrocinio ubique confiſum jam longo itinere pænè exacto in conſpectum mei Regni perductum, hîc tandem tradas ad interitum, & in hac abyſſo tot fluctibus obruas, tot periculorum montibus interimas? Si puniendus eram, ſaltem in tantis terrarum ſpatiis vel viliſſimo loco humanam conciliaſſes ſepulturam, dummodo non traderer in hanc vaſtiſſimam lacunam & in prædam marinis belluis devorandam. In quem Sanctorum jam audebit confidere, qui me audierit in tui fiducia periiſſe? Hæc elevatis oculis & manibus proclamans apertis theſauris ſuis auream laminam extraxit, & hac totam Regiam navim ſuam capaci longitudine circumcinxit; Addidit & decentiſſimum pallium cum aliis feſtivis opibus, atque hæc ornamenta Interventori Auguſtino cum his precibus ac votis prætendit. Succurre, inquit, Pater clementiſſime in Chriſti nomine, tuáque ſancta interceſſione ab hoc me erue letali diſcrimine, quatenus hæc & alia noſtræ devotionis munuſcula mereamur beatæ dormitionis tuæ Templo exhibere.

Adhuc Auguſtinum ore verſabat, & jam omnis furor pelagi in ſummam tranquillitatem verſus erat; acſi ſubitus ſol condenſas tenebras à toto cælo

Ann. Chr. DCVII. Maii xxvi.

profligat, aut ſeditioſus tumultus Imperatore ſuperveniente mox conquieſcat. Ipſi nautæ jam remis ſudantes optabant ventos, quos inhianter gaudebant depoſitos, quos letaliter expaverant effetatos. Iam quærunt adjutores quos extimuerant perditores, hanc mutationem dexteræ Excelſi per Auguſtinum aut in Auguſtino adveniſſe novit fidelis Rex cum lætiſſima gratiarum actione longiùs celebrare. Ubi tandem ſalvis omnibus rebus & ſociis optatum litus contigit, ad liberatorem Auguſtinum rapidis equis cum omnibus venit, dona promiſſa & promiſſis addita gratantiſſimè obtulit, támque prædicato Patris miraculo quàm ſui præſentiâ totam patriam lætificavit.

VI. Auram ſecundam obtinent navigantes.

Retulimus pium interventorem tempeſtates tranquillantem; referimus & auram navigationi poſcentibus reddentem. Romam & triumphoſos Chriſti orbis Conſules Petrum & Paulum inviſerat EGELWIUS Abbas devotus Monaſterii, quod *Ethelingei* dicitur. Sed in reditu maris tempeſtatibus ventorúmque repulſis per totas ſex ſeptimanas à patriâ arcetur. Pecunia in cibos effuſa, equi & ipſa veſtimenta vendita afficiebant eſurientes trepida penuria. Tandem Abbas conſilio Monachi ſui WITHGARI ætate & prudentia provecti animatur, ut qui tranſmarinorum ſanctorum ducatu & interventu benè proſperati eſſent, jam Sanctorum ſuæ patriæ auxilia, quò ad ſua transducerentur, affatim implorarent. Summum itaque ſanctorum Angliæ patronorum Principem Auguſtinum ſupplex Abbas precibus ſpecialiter efflagitat: hiſque ſe votis obligat, quòd ſi ſe de inſtanti periculo eripiat, ſi beati Templi ſui turrim videre & ad ſua ſe ſalvum pervenire concedat, ibi prorſus Auguſtinianam turrim à fundamentis erigere ſatagat. In hac pollicitatione obdormitanti, forma navis in qua veheretur celeri æſtu adventare ſibi eminùs cernitur, & in ea vir Præſularis excellentiæ & formoſitatis ſidereæ, indutus habitu Clericali nitidiſſimo podère, qui dexteræ manicæ ventilatione navigare volentes invitat ad ſe: quem beatum Auguſtinum fuiſſe fides renuit dubitare. Nec citiùs ſomniator evigilans oculos aperuit, vel ſocio viſionem retexere cœpit, quàm læto nuntio gubernator venit, auram optimam obſequentibus ventis inſtare dixit, ad navim æſtuantes impulit. Ita in Angliam appulſi proſperè ad ſuum ductorem Auguſtinum in gratiarum actione acceſſêre. Hic hoſpes Abbas cum ſuis ab Auguſtinenſi Abbate, ut decebat tanti Patris diſpenſatorem, non ſolùm benignè ſuſcipitur, ſed & perditarum rerum largo impendio refovetur.

Trabis menſura cælitus augetur.

Inſulanus itaque Pater prænominatæ Ethelingei in ſuum Cœnobium lætanter acceptus, memor voti Auguſtinenſem turrim à fundamentis erigit, trabes ſex ad hanc difficulter expetiit, ſeptimam autem diu negatam tandem pro amore redditoris Auguſtini dari obtinuit. Cujus ſufficientiæ cùm frequenti mentione avidus auctor pedem & ſemis deeſſe ſemper videret, ſine qua opus deficeret; jam prandentes operarios Abbas anxius prævenit, & ſtudio amantis Mariæ, quæ iterum atque iterum in vacuum Domini monumentum reſpexit, iterum metiri per ſe jam notam ligni quantitatem contendit. Forſitan, inquit, aliquo ſolatio Auguſtinus aderit. Res tam mira quàm inuſitata! apparuit trabi trium pedum ſpatium excreviſſe, hoc eſt tantùm jam illi ſupereſſe, quantùm ante claruerat defuiſſe. Interea regreſſum artificem iterum orat Abbas ligni attentare longitudinem. At ille motus, Non ſi, inquit, millies menſus fuero, plus erit quàm fuit. Menſus ergo, ſuperantem Abbatis modum coæquavit, nimiáque admiratione velut in extaſi poſitus obſtupuit. Sed cùm hujus ſigniferæ trabis ſuperſtitem partem pararet abſcidere, & ceteris conſormare: Abſit, ait Abbas, ut hæc injuria fiat largifluæ Auguſtini mirificentiæ, " abſit ut quidquam minuatur ſuæ beneficentiæ; promineant potiùs utroque " latere & utriſque cornibus Auguſtiniana augmenta; vincat mortalem com- " poſitionem cæleſtis prærogativa. Sit formoſa deformitas, ſit continua inæ- " qualitas: dum hinc inperpetuum clareſcat gratioſa Auguſtini poteſtas. Nunc "

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

igitur hoc mirificum lignom in turrito tecto ordinem exſpatians ceterorum; lucidè eloquitur indelebile Auguſtini ſignum.

VII. Ælfnothus naufragus in mediis fluctibus incolumis ſervatur.

*V. ſuprà cap. 4.

VII. Poſt tanta ſuperati pelagi ſigna, quis non miretur naufragum inter fluctus ſervatum navi ſubmerſa? Res ita provenit. Erat vir in curia ſancti Auguſtini à pueritia enutritus ſtudio Auguſtinenſis Abbatis WLFRICI inter præcipuos Lundoniæ ſublimatus nomine ELFNOTHUS *. Hic cùm apud primum ex Normannis Angliæ Regem WILLIELMUM [a] Normanniæ moraretur, tandem Regio nutu aſcenſa navi in Angliam regreditur. Iam medium æquoris ſulcante carinâ, oborta tempeſtas immaniter attollit freta. Hîc non longa expoſitione eget mortalis jactura. Rudentes rumpuntur, velum ſcinditur, malus frangitur, navis ſubvertitur, cum omnibus rebus ac hominibus in profundum dimergitur. Solus Elfnothus, quem B. Auguſtini nutritum diximus, inclamato jugiter tanti Patris nomine & ſubventione, nudus rerum ad malum ſe proripuit, ibique quaſi mortis depoſitum declinis inſedit, vel pendulus amplexo ligno inhæſit. Sic ſuperſtitem tota gurgitum indignatio proſequitur. Ille nunc procellis obruitur, nunc emergens rejicitur, nunc excuſſus malo antennæ incumbit vel tabulæ, vel quidquid fractæ navis fluctivagus arripere potuit. Ita miſer per duos dies & noctes eluctatus cum maxima rabie in tam continua morte, te, Pater Auguſtine, invocando expertus eſt cuſtodem vitæ. Diſtuleras quippe palàm ſuccurrere qui juvabas occultè, ut ille exerceretur in fide; & (quod præcelſius eſt) ad majorem Chriſti gloriam proficeret, quòd in tantis periculis turbinum, frigoris, famiſque duraſſet, quàm ſi continuò liberatus eſſet, ſimul etiam remorata ſalus gratior rediret.

Tertio itaque die com Chriſto reſurgente ſerenitas reluxit, & Aoguſtino duce navis ex Normannia ſupervenit, cujus nautæ miſerati pereuntem intra illud ſuum navale aſylum ſuſcepêre, & ad deſtinatum litus perduxêre. Videmus hîc ut minora magnis comparemus, magni Pauli tertiò naufragantis virtutem noſtrum Auguſtinum in ſuo naufrago exercentem & laudem Domino dedicantem. Veniens ergo naufragus ad ſuum Paſtorem & liberatorem Auguſtinum cum gratiarum devotione, ubi Domno Abbati SCOLLANDO cunctiſque Fratribus ſuos eventus expoſuit, omoes in magnam tanti miraculi celebritatem accendit: pro ſuorum verò ſociorum interitu ultroneas omnium orationes obtinuit.

VIII. Navis ceteris demerſis ab undis eripitur.

* Cain

VIII. Ecce ſicut unum de una navi cum ſuis nautis abſorpta ſalvatum retulimus; ita alio tempore unam ejuſdem Patris miniſtram navim omnibus aliis demerſis exportatam referimus. Neque enim minore miraculo habemus inter bellantia freta ſervatos, quàm quos primitus diximus ſedatis fluctuum bellis ereptos. Igitur ſub primo ex Normannis Anglorum Rege WILLELMO ſupramemorato negotiatores ex Anglia quindecim navibus Normanniam Catomenſi * foro appulſi, ubi peractis mercimooiis parabant regredi, convehendis lapidibus ad Regis palatium Weſt-Monaſterii à Regio exactore ſont addicti. Præerat huic officio vir probus VITALIS nomine, qui à Domno Abbate SCOLLANDO ſuſcepta fraternitate in convectione lapidum ad ſancti Auguſtini Monaſteriale ædificium ſe præbebat efficaciſſimum. Itaque uni ex prædictis qoindecim navium magiſtris fidiſſimo perſuaſit, uti ſe in hujos perpetui apud Deum remuneratoris ſacroſanctum miniſterium donaret, unde ſibi præſens ac perpetua merces accreſceret. Mox ultrò obtemperanti dat litteras ſigillatas ad Abbatem prænominatum de conventione navis ac lapidum juxta modum ceterorum.

Tandem rebus compoſitis ſereno diluculo omnes quindecim naves in judicium maris emittuntur. Heu cæca futuri mens hominum & fallax vultus Syrenarum! Eſt vulgare proverbium, Ad veſperum lauda matutinum, lauda

[a] VVillelmus primus cognomento Nothus & Conquæſtor ab anno M. L. ad M. LXXXVII. Angliæ principatu potitus eſt.

navigantis felicitatem, ſed cùm pervenerit ad portum. Vela dabant læti & Ann. Chr. aſpirante Favonio alacriter currebant. Iam tertia pars captati æquoris excurſa DC. VII. Maii xxvi. videbatur cùm mox tanro fremitu furentibus Auſtris Nereüs inhorruit ut Eolum rotum ſpiritum procellarum effudiſſe ctederer. Quid humanam calamitatem retexere longiùs cerrem? Quis verò occulta ſed ſemper juſta, non fortuita, Dei judicia diſcurere audeat? De quindecim expoſitis navibus, quatuordecim in brevi ſunt abſorpræ cum hominibus & lapidibus cunctiſque ſarcinis ſuis non parcente turbine ipſis Regiis ædificiis. Alias fluctus obruerat, alias rapiens vortex deglutiverat, hos arque illos dehiſcens pontus ſepeliebat. Miſereatur miſetis illa quæ in miſeria ſuperabundanter compatitur miſericordia, quæ in tribulatione dimittit fidelibus omnia peccata. *Beati mortui qui in Domino moriuntur.* Apoc. 14. 13.

Sola verò ſupererat navis illa quintadecima quæ Auguſtino rectore grandia Sanctuarii Dei geſtabar ſaxa ad baſes, ad columnas, ad capitella & epiſtilia. Tremebar vectrix miſeranda ad ſuam quæſturam expectans quaſi damnata judicialem abſumptorum ſententiam, non reſpiciens turbulenta Auguſtini defenſoris præſentiam. Tot etiam hujus ſolitariæ ratis pupilli perrulêre excidia, quot ſociorum vidêre naufragia. Cúmque ad Deum ac Dei famulum Auguſtinum inrer tanta clamarent diſcrimina, adhuc fortiori ictu impulſi ſunt, ut fortiùs clamarent, & perſeveranre tertore attenriùs in oratione perſeverarent, donec eò mirabiliùs quo deſperabiliùs evaſiſſent. Denique flatus vehemens velut hoſtis indignans ad formidantium clamorem & in hanc efferatus ſolam ſuperſtitem acri impetu arietar, velum cum antennis, & ipſum malum excuſſum in mare præcipitar, navim diſſipar, & pænè ad everſionem inclinar. Aucto timore augetur vociferatio ad Deum ſanctúmque ſuum Auguſtinum, ur Dominus imperio, ſervus obſequio ſubveniat. Alii lapides ejicere & navim alleviare paranr. Quos fidelis & prudens gubernator increpirans: Quo, inquit, inſani ſubſidia noſtra ejicitis? Amnon perpenditis quia niſi his opibus Templi Dei & procuraroris ſui Auguſtini ſuffulti eſſemus, aut cum primis aut cum mediis aut cum poſtremis intereuntibus interiiſſemus? Quin verò credamus his ſacris oneribus nos magis leviari quàm premi, magis efferri quàm mergi; tanrùm nos liberare dignetur ſuperna clementia per tanri Patroni ſuffragia. Si autem noſtris ſceleribus exigentibus hîc ſumus ſentenriati: numquam diffidamus hanc tribularionem animabus noſtris perpetuam ſalutem operari; dum quaſi pro reverenria Dei & Sancti ſui hæc pertulerimus, qui ejectis lapidibus forſiran evadere poſſemus & noluerimus, ne per damna Eccleſiæ incertum vitæ lucrum quæreremus. Nunc, ô fidiſſima pectora, ſanctiſſimum Patronum noſtrum & Apoſtolum nos maximè ipſius miniſtri in communi periculo communi jugiter inclamemus. Nunc, inquam, per hunc Deo juvante inſurgite, & damna navis atque curſûs noſtri pro tempore & copia reparate.

Sic omnes conforrati exaudientiſſimum Patrem inclamirant cum ſpe, qui antè clamaveranr pro timore. Illico undoſam navim exhauriunt, mare in mare rejiciunt, rimas detritæ ratis ſtupâ occludunr, & ubi grandius foramen violentior ictus egerar, complicaros pannos aur aliquem aſſidentem veſtitum qui undis reſiſteret infigunr. Promptiores velum de ponto intra navim atrrahere properaur, chordis, contis, & palis longis intentant, & ad ventorum veſaniam temperant: ſicque mirâ Dei providentiâ Sanctique ſui diligentiâ, per aſpera & incerta, per longa & continua rempeſtatum ac morrium diſcrimina huc & illuc pervagari randem in porrum, quem Angli *Brembre* appellant, ſalvi cum omnibus ſuis ſunr appulſi. Tum verò indubitanter agnovêre, quàm fidum de cælo habuerint rectorem, qui eos probare periculis non punire voluerit. Teſtis eſt ipſa carina, quæ quaſi pro ſuis nanris, quos advexerar, ibidem eſt tradita. Nam ad evidentius miraculum ſuffragiorum Auguſtini non

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

citiùs omnes incolumes ſunt egreſſi, quàm illa à fine ad finem fiſſa in geminas partes diſſiluit.

Ac ne quid damni inficeret tanti cuſtodis præconium, omnes lapides quos attulerat, illæſos depoſuit gremio arenarum. Ad quos evehendos ductor navis aliam navim pretio acquiſivit, & in illa omnes compoſuit. Inde Cantuariam cum nautis veniens præclaro Abbati SCOLLANDO litteras ſuperiùs de conventione ſuſceptas depromit, déque ſuis caſibus quàm mirabiliter per advocatum Auguſtinum emerſerit, tam ipſi quàm cunctis Fratribus lætanter & lacrymanter expoſuit. Fiunt Deo ab omnibus gratiarum libamina cum ſollemni tripudio videlicet de tanti Patris miraculo in tam deſperatorum remedio. At memotabilis Abbas altiùs compatiens & congaudens ultrò dat pretium lapidum ex litteris comprobatum, ac ſuperaddit aliquot ſolidorum in pignus gratiarum. Nauclerus haud ignavus animi nec immemor beneficiorum totam recepti quæſtûs ac pecuniæ medietatem Deo obtulit ad ipſum Interventorem præſtantiſſimum, gratias affatim reddens pro ſui ereptione, orans atque ab omnibus orari poſcens lacrymosè pro ſubmerſorum amicorum perpetua requie.

IX. Alia navis ruptis velis naufragium evadit integra.

Simile ejuſdem Patris miraculum huic ſubnectimus eò ſcilicet brevius quò ſimilius. Superiori tempore navis à Normannia placido mari immiſſa petebat Angliam gratâ favente aurâ. Iam terrâ ab aſpectu relictâ infeſtiſſimis flatibus unda ſævit agitata. Ratis ſolivaga vaſtiſſimâ undique expugnatur procellâ, velut urbs infinito exercitu obſeſſa: ſolvitur fragilis cimba, tamquam omni ariete & machinâ conquaſſata. Quid enim agat imbellis unica ad univerſa bellorum jacula, quam & impetebant aëra & maria? Undique hiantibus rimis ut capta & diſtracta cedit irruentibus undis. Clamor pereuntium fertur ad ſidera, non jam pro vitâ deſperatâ; quid enim ſperaretur jam morte inflicta? ſed ut miſeris animabus indulgendo ſubveniret inexhauſta Salvatoris miſericordia per piiſſimi amici ſui quem invocabant Auguſtini patrocinia. Quid ultra? Iam ad ſummas tabulas pontus intrinſecus aſcenderat, jam malum & velum furioſa tempeſtas longè in fluctus expulerat, jam finis & conclamata videbantur omnia. Sed mirabile dictu! Deo, ſui famuli quem petebant gratiâ, miſerante, navim unda quæ ad interitum poſſidebat, ipſa quodammodo ſicut bellua Ionam deducebat; fluctus intus accreſcens captivos ſuos abſorbere parabat, & navis exarmata ſuis telis ac velis ibat, nec attendens minantem voraginem curſum tenebat. Adeo miro modo gradiebatur vel jactabatur, acſi ipſo pondere aquarum quo mergeretur, potiùs à merſione ſervaretur.

Cùm ergo tam longa & continua morte, immo tot mortibus quot turbinum ictibus fluctuantes morerentur, tandem reluxit oculis Apoſtolica Auguſtini tellus, & tunc moribundis cœpit ægrè redire vitalis ſpiritus. Tunc poſt leteas noctes Lucifer canduit ſplendidus: ſed his, quos terror merſerat & naufraga dux ferebat, adhuc erat nubilus. Iam tantùm de deſperatione & certa morte ad incertam ſalutem incipiunt reſpirare; quíque hactenus præ timore clamaverant, jam inter ſpem & timorem clamare geſtiebant: Deus mirificator almi Auguſtini, qui nos per tanta miracula hucuſque adduxiſti, per ipſius merita nos de debito exitio ad portum ſalutis perducere dignare.

Talia jugiter vociferantes, *VVincenesel* contra mortalem ſpem pervenêre, ibíque de navi quaſi de ceto Ionæ, aut lacu Daniëlis, aut ſpelunca Lazari exiêre. Continuò verò, quantùm experti ſint ductorem Auguſtinum, ad ejus requiem currentes monſtravêre ibíque oblatis votis & luminaribus, de quanta eos eduxerit internecie cunctis Monaſterii Dei miniſtris clara fide rerum expoſuêre: ad quem deſiderabilem tanto amore in gratiarum relatione feſtinarant, ut madentia adhuc de mari veſtimenta in argumentum veri exhiberent, quæ etiam ante Sancti viſitationem mutare noluiſſent. Sed hîc propoſitam brevitatem rei ſublimitas exceſſit, & currente rota de urceo inſtituto amphora exivit.

Verùm

Verùm hic rurſus liberat clamantes ſedata tempeſtate, qui antè eduxit nau- Ann. Chr.
fragantes tempeſtate ipſa perſeverante. Præclarus inter Fratres ſenior hujus DC. VIII.
miraculi aſſertor & teſtis eò certior exſtat, quò in ſe & ſociis factum irrefra- Maii xxvi.
X.
gabiliter comprobat. Hunc ergo memorabilis Abbas SCOLLANDUS in ædificio Tempeſtas
Auguſtalis Monaſterii ardentiſſimus, videns in hac arte ſicut in aliis bonis in- ſedatur, au-
genii agnarum, recidendis & evehendis de tranſmari ſaxis fecit magiſtrum. ra ſecundior obtinetur.
Nec verò iſte minùs feruens ad obſequendum, aſcenſa rate fertur in Marchiam Flandriæ villam fecundam lapidum. Ibi præfectis baſibus, columnis & capitellis grandibus, juſto onere navale vehiculum impletur. Sed quid umquam antiquus livor imperturbatum reliquit? Elatis jam velis & hilariter illis euntibus repentè ventorum vis effunditur, montibus & vallibus ſuis trux pelagus evolvitur, navia ictibus quaſſatur, fluctibus obruitur. Tunc Patris Anglorum famulus numquam tali clauſtro coartatus, foris pelagi, intus animi altis agebatur fluctibus. Sed reſpirans ad notum parentem, in hunc erumpit atque omnes erumpere in hunc perſuadet clamorem: Inclyte Pater totius Angliæ Auguſtine, hîc in tua ſervitute periclitantes nos erue, ut ad Dominicum Templum labores noſtros te duce mereamur perferre. Ad hanc precem ita omnis immanitas turbinum conquievit, ut navis quaſi in ſicco vel ejectâ anchorâ videretur immobilis tamquam vaſta trieris. Tunc manibus & brachiis innitentes, pro periculo laborem ſuſcepêre.

Inſidunt tranſtris, & verrunt cærula remis.

Cœpêre rurſum ventos poſcere, moxque à benigno exauditi adjutore, amplos veli ſinus expandere, latóque ac felici curſu in optatum portum ſuum cantantes celeuma applicuere. Hæc verò ſignorum gaudia ubi memoratus Frater tunc junior nunc venerabilior Domno Abbati Scollando retulit, ille elevatis manibus, in benedictionem Dominicam congaudentibus Fratrum choris erupit.

Tanta tanti præſidis inſignia, quibus noſter relucet Oceanus & maria, XI.
quàm ſunt ubique potentia etiam Græcorum experta latè prædicant æquora. Alia item
In illo Pelaſgo pelago & navigio quo hæc quæ memorabimus claruêre, affuêre navis por-
ex noſtris Fratribus viri fidei probatiſſimæ, qui nobis conſtantiſſima aſſertione tum appel-
jurando vera probavêre, & adhuc ſuperſtites probant tali narratione. Circa lit ob cele-
Pentecoſten, aiunt, de Regia urbe Conſtantinopoleos Venetiam navigaturi bratam Au-
mare intravimus; fuimus in navi centum quinquaginta viri cum turba gene- guſtini feſtivitatem.
ris & ordinis diverſi, Græci & Angli, Clerici & laici plerique eruditiſſimi. Ingens trieris noſtra pleno vento & velo currebat & ut magni maris ſpecula caput tollebat. Interea vis ventorum acriùs juſto intumuit, & fluctus qui moloſam puppim æquis viribus ducebant, indomito bello frangere aut abſorbere parabant. Periclitamur ergo cùm tanta moles nec modico vento procedere, nec nimio durare, nec portum niſi temperato poſſet ſubire. Non ferebamus tempeſtatem à tergo impellentem, quanto minùs in facie repellentem? Depoſitis velis, ejectis anchoris vim ſæviendi ſubduximus furentibus auris; verùm graviter oppugnabamur tergiverſantibus & allidentibus undis. Itaque per plures dies diutino vitæ diſpendio tenebamur captivi velut exitiali judicio aut judiciali exitio proſcripti.

Inter hæc fauſta ac deſiderabilia primi inſtitutoris noſtri in Chriſto Auguſtini feſtivitas imminebat, quæ ſolet feſta Pentecoſtes ſecundùm Paſchales Cyclos aut prævenire aut ſuccedere aut intervenire. Tunc & mærore & gaudio ſpéque, metúque agebamur trepidi: mærore, quia incommodus erat locus paternæ feſtivitati; gaudio, quòd per hanc illuſtraremur præſentia paternali; ſpe, quòd hanc celebrando poſſemus liberari: metu, ne natione diverſi diſſentiremus à ſalute communi. Suggeſſimus ergo nauclero & ceteræ multitudini Auguſtini clarum nomen & meritum, atque inſtans ſollemnium, quem dudum Apocriſiarius Conſtantinopoli & Apoſtolicus Romæ, conver-

Ann. Chr. DC. VII. Maii xxvi. tendis Anglorum gentibus dedit Apoſtolum, virum Apoſtolicarum virtutum, tam in vita quàm poſt vitæ bravium ſignorum potentiſſimum, cunctiſque poſcentibus ſuccurrentiſſimum. Quibus ſi unanimi voto placeret feſtivum ipſius triumphum celebrare, nos de nota ejus bonitate audcremus ſpondere, quia optatæ auræ potiremur proſperitate.

Omnibus ergo tam Sacerdotibus quàm ceteris conſpirantibus in Auguſtini præconium, venit cum Dominica votivum ipſius ſollemnium: útque eramus inibi grandis chorus Sacerdotum & Clericorum, veſperas & tota nocte vigilatas egimus laudes, & Chriſtum in Sancto ſuo glorificantes, ejuſque interventu cum timore & fiducia ſalvari poſcentes, omnia tunc nobiſcum pio Patri ſollemniſabant, omnia Dominico militi militabant. Navis erat Eccleſia; malus, Sion ſpecula; crux, antennæ; carbaſa, aulæa; prora, ara; Sacerdos, proreta; gubernator, Hierarcha; remiges, Clerici; rudentes pro cimbalis & organis; ventoſi ſibili, pro follibus & fiſtulis. In circuitu ingens maris atrium & infinita turba fluctuum reſpondebant pſallentibus crebris alliſionibus undarum. Cantabat aquoſa Eccleſia; *Benedicite maria & flumina Domino, benedicite cete & omnia quæ moventur in aquis Domino*; & eadem reddebant aquæ cum ſuperno choro: omnia adeò perſonabant ſollemnem Chriſtum Chriſtique ſollemnem famulum Auguſtinum.

Poſt nocturnales laudes pæne in lucem celebratas, requieſcentibus ceteris Nauclerus pervigil, dum notat ſidera, dum explorat aëra, videt illicò ſentítque quid valuerit Auguſtini quæſiſſe ſuffragia. Nam eotenus repugnantia flumina, hujus gratiâ in auram gratiſſimam converſa, facta ſunt navigationi noſtræ prorſus auxiliaria. Læto itaque clamore & canora teſtudine omnes excitat, & quaſi piratica vis irruat, gaudia tanquam prælia intimat. Surgite, ait, ociùs, ô ſocii, adeſt nobis Deus in Auguſtini ſui feſtivitate, adeſt & Auguſtinus feſtinus in Dei ſui directione: bene ejus hodie feſta celebramus, cujus interventu non ſolùm à mortis terrore liberamur, verumetiam optato vento & curſu ad optatum litus dirigimur. Hic eſt gubernator, hic ductor & navigator: Ipſe impellit, regit, vehit, præcedit & ſuccedit. Nunc ergo feſtinemus Divina myſteria in ejus veneratione explere, tantóque Duce ſecuri feliciter enavigare. Ad hæc læta hortamina tota turba tenſis palmis in gratiarum libamina Auguſtinum tollit ad æthera, quem ſe inveniſſe novum adjutorem triumphans inter tanta pericula. Statímque ſicut qui hoſtem fugiens ad domeſticum patronum currat, feſtivam Miſſam cum celſo jubilo in ipſius honore concinimus, ejúſque merita auctori Domino immolamus.

Sed inter hæc Signifer Domini ſignum dat ſuæ præſentiæ, fidem exteriorum novellam erga ſe veniens divo ventilabro diſcutere & in Deo attentiorem facere. Nam cùm ſacrum Evangelium legeretur, tantus ſpiritus turbinis mare & navim impulit, ut Sacerdos, niſi viri robuſtiſſimi hinc inde à lateribus hunc ſuſtentaſſent, Dominicis ſacramentis conficiendis nequaquam aſſiſtere poſſet. Exacto verò ſalutari myſterio tanta temperies rediit, ut opportuniorem optare neſcirem ad propoſitum locum videlicet ad velificandum, excurrendum, portúmque inoffensè ſubeundum. Currebamus ergo obſequentibus ventis gaudentes & alacres, Deique mirabilia in tam mirifico Sancto ſuo magnificantes, pollicentibus omnibus toto affectu ſe ejus feſta quotannis perpetuò celebraturos, nomen ipſius & virtutum inſignia ubique declaraturos. At princeps navis tam feſtivum ſe inter tam feſtini adjutoris feſta exhibuit, ut non ſolùm ſollemnibus ejus laudibus devotè congauderet, ſed etiam epulis & vino largifluo convivas ſuos exhilararet.

Iam verò felici curſu diei ad veſperum exacto, Angli de noto patrono fiducialiùs præſumentes ſuadebant ſociis de auræ incertitudine dubitantibus & ad portum nitentibus, quòd ſi irreflexa fide cœptum iter tenerent, ipſam auram uſque ad deſtinatum locum perſeverantem haberent. Sed aliorum ſententia

prævaluit, ut magis portum ſubiremus, & diutino labore tabeſcentia membra Ann. Chr.
quiete reficeremus. Ubi verò poſt ſolis occaſum portui ſucceſſimus, mirabile DC VII.
dictu! ipſa dialis tranquillitas abiit, & prior tempeſtas adverſantibus ventis Maii XXVI.
recurrit: ut videlicet doceret Auguſtinus tamdiu proſperitatem affuiſſe, quamdiu ſuæ feſtivitatis veneratores vellent navigare, iterúmque votis obtinendam auram, cùm ipſa ſtatione decernerent procedere.

Iam ſepteno miraculo in ſeptem Chriſti convivis piſcatoribus & ſeptiformi XII.
gratiâ ſpiritus Auguſtinum fluctuantes liberantem per mare navigavimus: nunc Puella muta linguæ
ipſum per terras diverſas clades curantem reducemus. Qui hic incipienti de uſum recipit.
mutis ſuas virtutes obtineat tacito vel infantiſſimo Scriptori eloquendi vires. In villa *Cillcham* notiſſimâ Cantuariæ ad Auſtrum ſitâ, parvula octo annorum patre orbata matri viduæ unica unicum ſolamen erat relicta. Hanc alebat, hanc fovebat, hanc miſeras delicias inter deſolationis ſuæ miſerias deputabat, flebat hujus orbitatem & ſuam viduitatem; ſibi conjugem, & illi amiſſum querebatur genitorem. Verùm dum in hoc materno affectu pendet, dum in hujus profectibus omnem ſpem & mærorem demulcet; acceſſit doloris augmentum, ubi expectabat conſolationis incrementum. Nam qui matrem & cognatos dulci alloquio vel cantu virgineo gratificabat, ſubito caſu muta effecta omnes notos mæſtificabat: pro eloquio pecualem boatum, pro cantu mugitum, pro verbis elinguem reddebat gemitum. Mater lugebat, ejulabat, ululabat & clamabat: Heu filia mi *, hæccine ſpes mea! hæccine ſolatia poſt patris tui funera, ut optimo officio linguæ mihi ſis funerata. Ex magna enim parte funebris eſt vita, ubi nulla eſt loquela. Nunc, proh dolor! tibi loquendum eſt digitis tacente lingua, & clauſo ore ſolis nutibus abſona dabis verba! nunc miſerè docebis matrem abſurda ſigna, quò ſenſus tuos perpendat non aure ſed viſu pro loquela!

* mea

Talia jugiter conqueſta querimoniis non eſt contenta, omnia indefeſſè quærit remedia, poſcit auxilia, conſulit medicamina, nemo ferre noverat ſubſidia. Illa muta perſeverabat, & maternus dolor in dies creſcebat. Cúmque aliorum vulnus tempore ſopiatur, hujus augebatur: ſed perſeverantibus in fide ſemper occurrit ſupernæ reſpectus clementiæ. Sedula femina tandem Parrochianum ſuum lacrymosè requirit Presbyterum nomine ELFELMUM. Ille humanæ inſcius medicinæ, docet hanc ſe credere divinæ. Proximè, inquit, „imminet triumphalis ſollemnitas ſigniferi noſtri Auguſtini: in ejus honore „ceream faculam compone, & cum hac lampade (decet enim amicum Sponſi „cum lampade requiri) luciferam ac ſalutiferam ſuæ feſtivitatis noctem per- „vigila in prece cum tuapte ſobole: ubi ſi fideliter perſeveraveritis, credimus „in Dei beneficio quòd non fruſtra facietis. „

Ad hæc devota virago fide armata velut ab Angelo docta, juſſa maturat lumina. Ad cæleſtem Medicum in ſuo Feſto puella venit cum genitrice, ibíque ad ipſius vivifica pignora lucifluæ feſtivitatis noctem pervigilant in oratione. Altera orabat & gemebat, altera ſuſpirabat & mugiebat, ſummus autem miſerator utrique aurem accommodabat. Iam hymnus laudationis Dominicæ ter ſanctiſonus à Patrefamilias intonatur, & ab excipiente Dei familia ſublimiter choriſatur. In hoc ergo hymno opifer qui petebatur ſentitur & agnoſcitur, lingua mutæ puellæ diu obſtricta protinus reſolvitur, os eotenus clauſum ad collaudandum cum Eccleſia Deum reſeratur: pro quo gaudio idem hymnus finitus lætiſſimè repetatur. Illa verò diuturna ſilentia rumpit, & in Dei laudem ac gratiarum actionem proſilit. Mater exclamat gaudio cum loquente filia, filia reſultat matri cum concinna loquela. Quid ultra? peractis matutinis laudibus hymnus laudationis ſuperius decantatus, in quo hæc populo teſte facta eſt ſalus, celſioribus ab omnibus repetitur laudibus, & tam clara Dei in Auguſtino ſuo decantatur virtus.

Poſt aliquot annos interfluos, recurrente eadem ipſius ſollemnitate, ſimile XIII.

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI. in ſimili perſona refulſit miraculum: niſi quòd ſuperior recepit eloquium anteà perditum, hæc verò, de qua loquemur, ſuſcepit antea inconceſſum. Hæc quippe à nativitate muta, jam juvencula, ſalutis gratiâ multa Sanctorum peragrabat habitacula; tandem cùm plurima populorum undique confluentium turba ad ſollemniſſimi Confeſſoris Domini devenit ſollemnia, ad ipſius ſcilicet vitalia buſta præfulgidam noctem vigiliis agere intenta. Verùm illa quò attentior erat ad vigilandum, eò declivius urgebatur ad dormiendum. Iam celſa producta modulatione, exactis nocturnalibus ac matutinalibus canticis, Evangelici Prophetæ Zachariæ Canticum quod omni die ſæculi ad perpetuum Dominicæ Incarnationis præconium aſſiduatur, altiſſimis pſallentium concentibus ad æthera porrigitur. In hoc ergo carmine quo apertum eſt os Zachariæ quod clauſum erat Angelo interminante, mirabili ordine, Domini gratiâ, dilecti ſui Auguſtini ſollemnio favente os etiam mutæ dormientis aperitur, & lingua in nova verba reſolvitur. Erumpens enim à ſomno tamquam nimio terrore agitata clamabat ter patriâ loquelâ, voce elata: Parce, parce, parce Domine.

Item alia à nativitate muta.

Sic vociferantem invadunt undique & noti & ignoti, percunctantur ſtupidi qui noverant numquam antea locutam, unde ei hic clamor & vis loquendi. Primò illa cunctari nec audere viſum myſterium effari; ſed omnibus ſuadentibus atque urgentibus, verbis inuſitatis quæ ſola didicerat aure, ſic referebat balbutienti ruditate: Propoſueram equidem hanc ſanctiſſimam noctem pervigilem ducere, ſanctíque Patris clementiam qua meæ calamitati ſubveniret exorare; ſed renitentem blanda ſomni præripuit violentia: qua captâ nec dulciùs umquam nec ſuaviùs requievi in vita. Hic mihi refulſit vir Angelicæ gloriæ, pontificalis excellentiæ, ætatis venerandæ, reverentiſſimus nivali & paternali crine; effundebat radios ſuos facies ſplendida; fulgebat cum zona Pontificali aurofa infula; candebant ſubter veſtimenta auro circumtexta: me verò anxiè trepidantem ad tam decoram ornatámque majeſtatem ampliùs terrebat illa ſublimitas per dignam increpationem, ut videlicet gratiùs conſolaretur per paternam curationem. Pontificalem enim baculum, quem manu tenebat, intentans labiorum meorum clauſulæ, videbatur hoc acumine os meum tranſverberare velle, arguendo planè meam ſegnitiem, quòd omnibus vigilantibus ſola dormirem. Hoc igitur terrore plurimùm concitata, ſolutâ Dei beneficio linguâ per tanti Patroni ſuffragia in hæc nova quæ audiſtis erupi verba, quam verè conſtat nullâ umquam priùs uſam fuiſſe loquelâ.

Ad hæc audita proclamat admiranter Deo laudes turba circumfuſa; qui mirabilis in Sanctis ſuis, hæc in ſancto Auguſtino oſtendit mirabilia. Certant tantùm adhuc Æditui verum altiùs experiri, videlicet palpantes in luce tam evidenti. Satisfaciunt verò omnibus magnis juramentis puellæ noti & vicini, hanc ex quo nata ſit hactenus mutam fuiſſe proteſtati. Hæc etiam convenientia non faſtidiosè recolenda eſt pro digno miraculo, quòd in hoc Cantico quo mutus Propheta locutus eſt Chriſtum ejúſque Præcurſorem prophetando, per noſtrum Auguſtinum muta loquente viſitavit nos Oriens ex alto.

XIV. Podagri curatio à S. Auguſtino incepta.

Diverſis etiam debilitatibus potens curandi in Chriſto divinus noſter imperat Medicus. Degebat Lundoniæ vir rebus præclarus ſed timore infauſto artiſſimæ podagræ acriter debilitatus. Cúmque opibus dilataretur, uſquam prodeundi inopiâ magis artabatur. Eia divitiæ quid facitis veſtro quæſitori, ac ſervatori ſuccurrere quid tardatis? Expenduntur ergo opes in Medicos & perduntur: caſſantur in ægroto labores, & augentur dolores. Æger tandem in ſe reverſus, Quærendus eſt (inquit) divinus, ubi medicus deficit humanus. Impoſitúſque vehiculo fertur ad Anglorum Metropolim Cantuariam, ad tuam, Apoſtolice curator Auguſtine, clementiam. Ibi cum lumine vigilans, ibi orans ex parte recepit quæſita remedia, & ex parte docetur necdum promerita alibi quærenda. Neceſſaria enim erat in debili ſalutis dilatio, cùm non deeſſet in

Sancto petita virtutis perfectio, quatenus attentiùs & longiùs quærendo adipiſ- Ann. Chr.
ceretur, quod nec eo loco nec tempore aſſequi mereretur. DC. VII. Maii XXVI.

Denique Auguſtinus podagricum pede ſanat uno, alterum nimirum ſummo
amico SWITHUNO [a] incuratum relinquendo, & quaſi ipſi Sancto curandum À S. Swithuno perficitur.
deſtinando. Itaque æger ſemiſanus reductus ad ſua, audit uberrima quæ ſuperna
fundebat affluentia beati Præſulis Swithuni miracula. Illuc velut ab Auguſtino a
directus venit, ipſóque die reſidui pedis ſanitate recepta imparem greſſum
æquavit, & plenè ſoſpitatus cum pleno gaudio gratias agens rediit.

In caſtro *Levenſei* [b] erat vir claudus & mancus, cui læva manus palmâ re- XV.
trorſum detorsâ ac reflexâ, non tam ſupinata quàm deorſum pendula, con- Curatur claudus & mancus.
glutinata brachio inhærebat & dirâ torturâ miſerum cruciabat. Hujus miſe- b
rias ſupernæ clementiæ reſpectu miſerante jubetur in viſu à quadam præclara
forma opiſceri Auguſtini opem Cantuariæ expetere; ibi demum hunc ſoſpi-
tandum ejus interventione. Nec tardavit ille credere, nec diſtulit pro ſuo
commodo obedire. Venit Cantiam quomodo debilis potuit ad inſinuatum pa-
tronum, indicat Monaſterialibus Patribus cælitus indictum ſuæ ſalutis manda-
tum. Admittitur ultrò ad curatorem largifluum, ibíque perſeverat in pre-
cibus & revelatæ ſalutis indubius. Iam octavam diem ibi exegerat qui erat in
Sabbato, & tunc venit fideliter expectata promiſſio. Nam inter Sextam &
Nonam corripitur cæleſti medela, & manus reformatur in ſua officia, totá-
que debilitas vertitur in recta commoda. Sic deformis tortura, quæ erat ad
ignominiam & tormentum, Auguſtino juvante redit ad vitæ ſubſidium. Bene-
dictus Dominus Deus virtutum.

Quantus etiam ſummi clavigeri Auguſtinus ſit aſſecla in ſolvendi potentia, XVI.
probabile dabunt ſequentia. Novit Cantuaria tres cives ſuos, quorum duo Vinctus ſolvitur.
videntur germani, WLFRONIUS & ÆLREDUS, tertius Ælredi filius
SIREDUS, qui pari ſollertia & arte vitam alebant, & de inopia ad divitem
ſufficientiam excreverant. Quid umquam humana aviditas inexquiſitum reli-
quit? quid mortalis egeſtas non penetravit? Hi tres, id eſt duo fratres & ex
ſecundo natus tertius ob quem maximè hæc ſeries texitur, ambiebant pa-
riter diverſas Angliæ civitates & artificum ſabricas. Indagabant curioſè au- Nota.
rifices, argentarios, monetarios, trapezetas, ceterorúmque metallorum fu-
ſores pro illorum fuſilibus cineribus & purgamentis, pro ſpumis & ſco-
riis, vel teſtularum fragmentis in quibus maſſas ſuas liquefecerant, æſtimata
pretia offerentes; has reliquias emptas corradebant & conſcopabant, unde
vulgo hujuſmodi collectas ſcopaturas vocitant, quas illi torridis fluentis ablue-
bant, conflatámque duritiem duro lapide comminuebant, his minutiis ſuo
igni conflatis pretioſam maſſam extorquebant.

In tali negotio venientes ad opidum, quod à balneis calidis ibidem ſcatu-
rientibus *Bathan* * Anglicè nuncupatur, emptáſque ex more copioſas arſu- * Bathonia vulgò *Bathe*
ras, quas dicunt ſcopaturas, ad proximum flumen ferebant diluendas. Sed
temerariè & inconſultè pergrandem lapidem de Regia via extractum ſecum
tulere, videntes illum validum ad conterendas teſtas & ipſas arſuras igni
concretas. Hinc indignati Præſides & judices oppidi irruunt in eos, ut ſunt
paſſim homines ferini hiantes ad prædam, raptóſque hos tres advenas velut
Regii juris invaſores & publicos prædones, ſimul in artiſſimum cippum omni
compede duriùs conſtrinxêre. Addunt ferreas manicas manibus, & collaria
ferrea in cervicibus, itaut per medium maceriæ lapidei cubiculi tranſducta vin-
cula obſerarentur. Nam ex lapidum copia omnia ibi lapidea ſunt habitacula.
At captivis tali tormento aliquamdiu artatis, duo germani qui erant ſenili jam
defectu impatientes ſupplicii ac pæne abſumendi, datis fidejuſſoribus pro

a S. Swithunus Ventanæ civitatis, vulgò *VVinchester* Epiſcopus anno DCCC. LXII. ad Superos evolavit, quo tempore ejus Vitam referemus.

b Opidum *Levves* in Suthſexia, Auſtralium Saxonum in Britannia regione.

Ann. Chr. MC. VII. Maii XXVI.

viginti ſolidis argenti, cum ſuis mercibus ſunt dimiſſi. Iuvenem verò aſpectu elegantem & robuſtum corpore, quem ſuperiùs notavimus ſecundi fratris filium, cùm exactores vidiſſent nil offerentem quem putabant pecunioſiorem ſuámque expleturum ingluviem, atrocioribus tormentis ac terroribus aggrediuntur. Stringuntur ſuræ & oſſa artiori ligno incuſſis ſudibus coacto: duplicantur catenæ manibus & collo, vallatur vinctus cuſtodibus acſi ferreo muro.

Inter hos cruciatus anxiatus & anxietate inſopitus, domeſticum civilis Cantuariæ Patronum altis gemitibus invocat Auguſtinum, ut qui primus Angliam à captivitate diaboli laxavit, & ferreos nexus ſolvere novit, quíque ubivis gentium ſe poſcentes tuetur, ſuum ultimum famulum à tribulantium manibus liberare dignetur. Ad has anxii preces quas & cuſtodes audierant, ingenti miraculo apparuit, quantum auditorem apud Deum invocaverit. Concuſſit ſubitò ac terruit ipſam domum vehemens ſonitus, franguntur & diſſiliunt fortia lignorum robora cum impactis clavis longiùs excuſſa, quæ vincti impreſſiùs angebant veſtigia: cadunt è manibus manicæ expulſis peſſulis reſeratæ: quæ etiam collum artaverant ferrata collaria, violento impetu reſiliunt in parietem ejecta. Captivus liber exſiliens cuſtodibus inſultat, feroces increpitat, minaces inſtigat. Religate, inquit, rebelles Dei, divinitus ſolutum, ut iterum confracta artiùs vos veſtra conſtringant vincula, & confundat pecuniæ ſpes effuſa.

At illi tanto ſigno acriter exterriti reſpondent, ſe nihil injuriarum ultrà in eum velle moliri. Qui diluculo erumpentes, per totam civitatem omnia divulgant, cunctúmque populum attonitum cum Magiſtratibus huc ad videndum accelerant. Aſpicientes itaque tam clara Dei mirabilia, quæ nulla contradicere poterat verſutia, rapiunt hominem cum magno jubilo gratiarum ad principale beati Petri Apoſtoli Monaſterium, ibíque confluente civitate, conjubilante Monaſteriali concione, ſonantibus ſignis, reboantibus hymnis collaudatur Dominus mirificator Sanctorum, per quem & Auguſtinus Apoſtolus Anglorum tanto fulget jubare miraculorum. Cujus paternæ gloriæ intantum congratulabantur opidani, ut illum libertum ejus certatim ad convivia & pocula raptarent, & feſtivo obſequio exhilararent. Inter quos unus civium graviter erubeſcebat & ingemiſcebat, quia unde ſibi optatum ſymbolum daret, aut aliquam amicitiæ obſequelam exhiberet, non habebat. Quem videns probus juvenis ſui gratiâ triſtari, ultrò ei argentum de proprio contulit, orans uti à ſe acciperet, quod ſibi dare cupiens non habebat, vel non habens dare cupiebat. Quo beneficio tam ultroneo civis ille delectatus, Vicem, inquit, reddemus. Mane itaque attulit ei ſcopaturas modico emptas, de quibus ille ante ſextam horam viginti ſolidos argenti almo Patrono favente obtinuit: hiſque datis pro patre ſuo & patruo liberos eos ac ſecuros ſecum abduxit, quem ſcilicet ita ſanctus liberavit Auguſtinus, ut & ipſe ſuos liberaret cum ſuis quæſtibus.

XVII. Cibariis miraculo ſuppeditantur. * V. ſuprà cap. 5.

Quem ergo ſolvendi potentiâ ſummi Clavigeri aſſeclam præmonſtravimus, idem ejuſdem nutritoris alumnus, cui dixerat Princeps Paſtorum, *Paſce oves meas*, hîc conſequenti ſigno lucebit. Sub Rege CNUTO * celeberrimus Auguſtinenſis aulæ moderator ELFSTANUS enituit, qui inter cetera bona Tanetum cum ſua pretioſiſſima margarita [a], ut omnibus claret, in Patriarchalis præſidis Auguſtini ſinu repoſuit. In hujus regimine evenerat per ſextam feriam annuo recurſu ipſius Patris natalitium, quod ſeptimo Calendas Iunii ritè omni Angliæ agitur celeberrimum. Hinc ipſe Pater magnanimæ liberalitatis magnum epularum agebat apparatum, tam ad hoſpitales turbas ſacrorum Ordinum, illuſtriúmque ſæcularium, atque egenorum undecumque confluentium, quàm ad Dominicæ familiæ domeſticum uſum. Sed providum animum

[a] Nempe Parthenion Tanetenſe cum corpore S. Mildrethæ (de qua ſupra cap. 5. & in fine Vitæ S. Auguſtini) Monaſterio S Auguſtini Elſtanus Abbas adquiſivit.

Ann. Chr. DC. VII. Maii xxvi. Nota.

graviter angebat feſtivorum penuria piſcium, cùm undique miſſi emptores vacui redirent domum: maria & flumina opes ſuas negabant, lacus & ſtagna nil conferebant, fora & cellaria vacabant, ſilvæ & paſcua nil proderant, quia perpetuâ reverentiâ dies Crucis Dominicæ omnes aſtrinxerat, populum Monaſteriis æquabat.

Inter has difficultates, fidelis Abbas quem caritatis neceſſitas urgebat, unicum in Domino remedium attendebat. Denique ipsâ vigiliâ craſtinæ celebritatis Veſperarum canticis ſollemniſſimè completis, paternæ quietis talamum irrumpit, fusúſque humi paternis auribus ut ſuæ ſollemnitatis ſuorúmque miniſtrorum & hoſpitum complacita benedictione meminerit, affectuoſa prece ſuggerit: ſic in paternum ſinum theſauriſans ſpem ſuam exiit, attendens ſi quid ille reſpondere velit. Interea tota nocte celebratâ præfulgidis luminaribus & præcellentibus jubilis, dies omnibus ſeſtiva illuxit, quæ qualiter ſereniſſimus Auguſtinus ſuis vigilibus pervigilaverit, Divinis beneficiis cum ſplendido ſole declaravit. In ipſius quippe villa, quæ Swalwatluia dicitur, ſupra mare ſita, à Monaſterio ſeptem leugis ſepoſita, & ad victum Fratrum data quaſi cellaria ingens, piſcis ſcilicet Rombus longitudinis pedum quatuordecim offertur, qui vulgo Sturio appellatur. Hunc maris reuma attulit Auguſtino proculdubio impellente, nec poterat recedens ſecum auferre ipſo prorſus retinente. Hunc ergo ejuſdem manſionis ruricolæ primo lucis crepuſculo inventum vehiculo maturant imponere, & Principi Monaſterii novum, feſtivum & gratiſſimum Auguſtini præmium præſentare.

Videns itaque devotiſſimus Abbas exoratum Patrem reſpectivis ſuis precibus matutino die tam largifluè reſpondiſſe, ſuſcepit cæleſte donum cum immenſa alacritate & infinita gratiarum exhibitione. Indeexpleto magnificè Dominico officio epulantur feſtivè in Domino & domeſtica concio & hoſpitalis multitudo, gaudentes tam de miraculo, quàm de beneficio Divino. Pulchrè autem hic ſuperni piſcatoris alumnus confluam ad ſe turbam ſuâ capturâ teplevit, qui primus Angliam de Stygio gurgite Apoſtolicis retibus Chriſto attraxit. Alii ſancti fluviales prædas divinitus adactas retibus mirabiliter cepêre, hic mirabiliùs ſine retibus mari jubet adducere & in ſicco relinquere, quod fida manus tutiùs capiat in litore. Notandum autem eſt quòd nullius tecolit memoria hujuſmodi piſcem vel antea vel poſtea viſum in manſione illa.

XVIII. Cæco lumen reſtituitur.

Succeſſit reverentiſſimo ELFSTANO WLFRICUS pari probitate & ſollertia præditus. Cujus tempore tanta beatus Auguſtinus coruſcabat ſanitatum fulgura, tanta diverſarum debilitatum curata eſt turba, ut ad memorandum nec ſcriptor ſufficiat, nec lector, nec auditor. De quibus unum pro multis vel majoribus exempli gratia adſcribimus. In ipſius anniverſaria ſollemnitate memoratus Abbas Wlſricus apud ſalutiferam glebam agebat celeberrimè ſollemnia Miſſæ plebe quanta irrumpere poterat condenſa aſtante. Aſtabat & quidam notus de Taneto inſula, jam per quindecim annos obſeſſus nocte cæcitatis teterrima. Is intenta mente & voce orabat curari adjacentis Sancti interventione, jam de ſui illuminatione tam certus, quàm Divino oraculo per viſum edoctus, ut ſcilicet huc ad ſplendifluum Patronum veniret, quò optatum lumen perciperet. Interea in lectione Evangelii, quod jam ad medium legebatur, cæcus Divina virtute corripitur, qua impulſus ſuper Diaconum lectorem ita præcipitatur, ut ille difficulter reſtaret quin ſimul obrueretur. Qui declinans à ruente dum Dominicum præconium fine tenus perſonat, ille jacens humi glaucomate defluente oculos reſerat, ſurgénſque die infusâ luminibus clarè omnia ſpectat. Sic perſtans ad Miſſarum ſacramenta in gratiarum ſacrificia, indicat poſt finem aſtanti populo, qualiter ſibi antea hæc fuerint revelata, quæ per beati Auguſtini merita poſt quindecim annos cæcitatis conſecutus ſit gaudia lucis.

XIX. Violatores ſacri ſepulcri puniuntur.

Tam clemens Pater in ſupplices exteros oſtendendus eſt & diſtrictus in delinquentes domeſticos, qui tantùm maluerit corrigere quàm punire reos.

Ann. Chr. ... c. vii. Maii xxvi. Pudet memorare quod maximè ſacro Ordini & grandævitati * cenſeatur. Verumtamen ſit ſua turpitudo improbis & ſua pulcritudo rectis & ſua valetudo correctis. Sub bonæ memoriæ Abbate WLFRICO erat ſenior Monaſterii Æditus nomine GODRICUS. Hic in tumulo ubi cæleſtis theſaurus corporis pretioſi Auguſtini reconditus erat, magnum theſaurum repoſitum fuiſſe ab ipſa pueritia auditum habebat, ſed pecuniam non pretium ſanctitatis bruto intellectu penſabat. Hinc ſemen cupidineæ vanitatis conceptum ab ipſa puerili ignavia quotidianis incrementis fovebat & alebat per deſideriosa ſuſpiria; creſcebat ævo, creſcebat & avaritiæ ſtudio. Iam canis albeſcebat, & cupidioſa mente nigreſcebat. Quid fallimus & fallimur? plerumque ſua tempora aſſequuntur & optimi & peſſimi quibus ſe depromant. Invenit tandem mens hominis perdita locum, quo attentaret iniquum propoſitum. Deſtruxerat memoratus Abbas veteris Monaſterii renovandi Presbyterium, & patebat aditus uſque ad theſaurariam præfulgidi Auguſtini porticum. Hic claviger Eccleſiæ perfidus uno ex artificibus aſſociato ſibi infinitis promiſſionibus data opportunitate noctis in opus tenebrarum arreptis ferramentis invadit parietem ad ſancti Confeſſoris pedes appoſitum & duplici materia extructum. Nam antiquorum fidelium cura exteriorem munitionem duro ſilice compegerat, interiorem verò grandibus & fortibus lateribus, ut tanti margariti ſervatoriam myrothecam, obſirmaverat.

* ſuppl. incongruum

Auri ſacra fames quid non mortalia cogis?

Iam adjutor artifex à frangendi & irrumpendi difficultate defecerat: ſed præceptorem ſceleris non annoſitas, non impoſſibilitas, non profeſſio ſacra, non Dei vel præſentium Sanctorum reverentia cohibebat. Qui incentivâ furiâ ſuis fidens viribus, Mihi, inquit, accommoda ferramentum, experiar quid meæ poſſint manus. Illicò arripit roſtrarum ferrum, rotóque niſu efferatus in proprium genu debitum dedit ictum. Sic demum propria multatione ab incepto exturbatus, calamitosè ad lectulum eſt digreſſus, jam ſuam confuſionem & pœnam magis lugere quàm Sanctorum innocentia monumenta violare compulſus. Væ fami & ſiti avaritiæ, quæ etiam rerum indigos, inſidioſa ſuſpicione ſomniat eſſe divitioſos. Qua ergo veſaniâ hic miſer quærebat mortales opes in vitali tumba cælicolæ Auguſtini, qui mundo crucifixo ſibi memoratur dixiſſe vice beati Petri Apoſtoli: *Argentum & aurum non eſt mihi?* Non ergo errat ſed delirat qui apud Auguſtinum alium quærit theſaurum quàm ipſum Auguſtinum, pretioſiorem ſcilicet cunctis opibus rerum.

Act. 3. 6.

Itaque providus Abbas Wlfricus, dum diluculo quæque Eccleſiæ ſacraria rimatur, videns illud Sanctum Sanctorum fracturâ violatum, acriter (ut par erat) indignatur, & tantæ injuriæ auctorem collectis operariis ſciſcitatur. Intererat criminis ſocius qui metuens ſe fuiſſe proditum quem conſcius accuſabat reatus: Ab iſto ſeniore (inquit) Domine, veritatem require qui ſe lecto refovet à recenti ægritudine: ipſe tibi ſciet verum exponere. Extemplò quæſitor ad ægrum properat, cauſam ſuffoſſi parietis ſuæque debilitatis interrogat, cunctantem & diſſimulantem adjurationibus impellit, & durum obſtinatæ mentis parietem evertit. Ille luctuosè confitetur & execratur tam inſenſatè præſumptam noxam, deflens jugiter uſque ad vitæ exitum & inſanabilem plagam & perdurabilem pœnam. Sui quoque particeps facinoris, participium meruit & doloris: ut acerrima & diutina decoctione uſque ad obitum langueret, & à Sanctorum tactu velut à pupilla Dei rapacem manum contineret poſteros doceret. Ne quis autem ſæviorem hanc judicet ſententiam, recogitet in his majorem factam clementiam: ut qui in baratrum effulminandi eſſent, per temporalem correptionem liberari poſſent.

XX. Mulier violata Eccleſiæ reverentia punitur.

Audiatur hinc alia Confeſſoris correptio & mox impetrata remiſſio. Quædam matrona ſuburbana Cantuariæ MAZELINA nomine addicta maritali copiæ, quotidiana devotione aſſiduabat Auguſtinianum Templum & paradiſiacum

liacum Sanctorum cubiculum. Sed hæc nonnumquam iræ erat intemperans & animæ motus ultra recti fines effulminans. Quadam die obſerato cubiculo ſuo ex more ad B. Auguſtinum ablatis ſecum clavibus venit, ibique in oratione procubuit. Venit maritus domum, claves inclamitans, miſsóque filio ad genitricem claves repetit exportatas. Puer attentus paterni mandati, obnixiùs inſtat oranti matri. Illa continuò poſthabitâ oratione, & tanti Præſidis cæterorumque Sanctorum reverentiâ ut leæna ſtomachata exſiliit, efferatáque palmâ partui ſuo trucem alapam illiſit, nec Dei aſylum, tótque Dominicorum Optimatum patrocinatum violatum attendit, ſatiatóque furore ceu juſtificata orationem repetit. Puer plorans domum rediit, & fletus patri pro legatione retulit. Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

Sed verberatricem, immo Dominicæ pacis prævaricatricem manum & brachium repentina pœna increpuit. Eâdem quippe horâ elata dextera cum toto brachio uſque ad humeros enormi groſſitudine intumuit, quercino robore diriguit, ardore incanduit, dolore intremuit, nigredine inhorruit: obſtupuerunt inflexibiles digiti & incurvabilis rigor lacerti nec ad caput erigi, nec ad latus poterat deponi, ſed extenta duritia prætendebat inſtar ligni. Tunc demum femina attendit majeſtatem loci; quia, ut ſcriptum eſt, *Sola vexatio intellectum dabit auditui.* Tunc intellexit aliud eſſe Sanctum ſanctorum, aliud domeſticos penates vel cunas liberorum. Tunc planctus, ejulatus & ululatus iram, indignationem & inflammationem mentis vacuavit, aut in ſe, quod meruit, retorſit. Iſa. 28. 19.

Ad cujus miſerabilem clamorem inter matutinalem Miſſam cùm accurriſſent Æditui & vidiſſent præ nimio angore mentis & corporis crines læva manu, quæ dexterâ nequibat, vellentem & per pavimentum hac & illac ſe volutantem, graviter indoluêre, putantes eam vecordem. A qua tantæ animadverſionis cauſam audientes, hortantur hanc inſtanti prece almi Auguſtini implorare clementiam. Ipſi verò ad conventum Fratrum referunt rei evidentiam. Qui trementes & compatientes afflictæ, communi aſſenſu ad Eccleſiam properant, & coram placabili Auguſtino affuſi ſeptem Pſalmos pœnitentiales pro rea lacrymosè decantant. O celerem in Dei miſericordia auditorem! Ubi exacta prece conſurgitur, protinus omnis dolor gementis in gaudium ſalutis refunditur. Tumor & rigor & angor ut tenebræ à luce evaneſcunt, brachium & manus & digiti ſua gracilitate & forma & officio hilareſcunt. Monachis orantibus ſanatur.

Non ſolùm autem variis cladibus, verumetiam infimis neceſſitatibus ubivis interpellatus ſubvenit Dei potens Auguſtinus, ut hîc probabimus. Eſt ſenior inter Fratres venerabilis, quem ſuperiùs intimavimus conſcium judicem paterni miraculi patrati in mare, nunc verò rememoramus ipſum fidiſſimum teſtem alterius facti in loco & comite legationis ſuæ. Hic itaque miſſus Boloniam * Flandriæ provinciam venit Marchiam villam lapidum fecundam, conductíſque operariis grandem lapidum coacervavit copiam ad ſui ſcilicet Monaſterii fabricam. Interea Marchiſus Flandriæ ROTBERTUS Boloniam à ſe diſſidentem tamquam à parente filiam acriùs caſtigabat & diffuſo per ampla arva exercitu in ſua jura redigebat. Trepidantes autem operarios ab inclementia exercitûs, confidentes in Domino & S. Auguſtino trepidare vetat vir memoratus ut fidelis & magnanimus. Quos etiam de favore prænominati Principis confortabat, cujus amicum patrocinium habebat. Intererat operariis quidam juvenis ejuſdem provinciæ, huic Eccleſiaſtico operi fideliſſimus & intentiſſimus, vocabulo BURCHARDUS: huic mater erat vidua adeò paupercula, ut omnes opes ejus & cuncta vitæ ſolatia unica eſſet vacca, quâ ſummâ rerum amiſsâ amiſiſſet omnia. Tantum enim perdit pauper qui totum minimum, quàm dives qui totum perdit infinitum: & vidua à Domino laudata plus omnibus ex parte dantibus dedit, quæ minimum ſuum totum dedit. XXI. Homo tenuis à prædonibus liberatur. * le Boulonnois

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

Anxius ergo juvenis pro matre tribus milliariis ſemota, accepto in ſabbato ſtipendio exactæ hebdomadæ orat prænotatum magiſtrum, ut liceat ſibi ad ipſum tutiorem locum matrem adducere cum ſua bove, proponens die lunæ ad opus redire. Verùm res appretiata domi, vendetur arbitrio fori. Iuit ille præceptore annuente, & ut in omnibus Auguſtinum adjutorem invocaret adhortante. Qui videns belli incendia & rapinas undique fremere, genitricem quam venerat educere compellit in proximam Eccleſiam fugere; ipſe cum materno armento refugium contiguæ & condenſæ petit ſilvæ. Sed quid umquam profugis fuit tutum? Quem homines perſequentes neſciunt, perſecutrices aves produnt. Continuò illuc, ubi ille latitabat, copioſus ac pernicioſus picarum confluxit cœtus, & ſuper eum plenis arboribus ut populoſo theatro garrulo concilio & accuſatricibus perſtrepebant vocibus, acſi dicerent accerſitis prædonibus: Hîc, hîc eſt, quod rapiant avidæ veſtræ manus.

Iam verò equites & pedites cum canibus & armis aut venandi aut aliquid captandi gratiâ altum nemus ſubintrarant; jam invitantes picarum voces ſecuti perfugæ approximabant, & pænè jam illum ceperant. Qui ut prædoctus erat ad benigniſſimi Auguſtini opem in anguſtia confugere, Sancte, ait, Auguſtine totius gentis Anglicæ, immo omnium te petentium patrocinator egregie, ſicut devotus tui gregis alumnus nos ſæpe docuit ac perſuaſit credere, obſecro ut in me tuo operario hanc fidem rudem digneris confirmare, méque ab importunis hominibus & avibus properes liberare; hac gratiâ me & omnia promitto tuo operi & ſervitio, prout tuus fidelis Monachus præcepit, exhibenda, dum in hac opus habuerit terra. Adhuc precabatur, & mirum dictu! omnis illa improba multitudo volucrum cum querulo ſtrepitu in fugam præcipitatur, acſi arcu vel fundâ vel jaculo abſterreatur. Ad majorem etiam ſplendorem miraculi, omnes raptores certatim inſectantur avolantes, & cachinnandos perſecutores ludibriosè poſt ſe trahunt fugientes.

Itaque & inhiantes prædam homines & quà prædentur indicantes alites unâ utroſque fugæ ſententiâ Auguſtinus eludit, ideſt rationales irrationalibus vanitate ſimiles factos, quos ſimul longiùs profligat, & ſuum fugitivum ſolum cum ſola bove relictum tam leviter liberat. At ille videns tam expeditam patêre viam regreſſûs ad ſæpedictum præceptorem ſuum, refert omne ſuum periculum, ſeséque jam per B. Auguſtini adjutorium de periculo liberatum. Ipſe non ſolùm in gratiarum actione exultavit, verumetiam Abbatem Monaſterii cum omni Fratrum contubernio hæc referendo magnificè lætificavit.

XXII. *Quidam mortuus calicem S. Auguſtino pro animæ ſuæ quiete fieri rogat.*

Vir in Cantia de villa *Cillcham* opibus & genere clariſſimus ad extrema perductus res ſuas largiter diſtribuit Eccleſiis & pauperibus: uxor quoque fidelis quod illi defuit, poſt ipſius obitum ſupplere certavit. Verùm inter omnia tam Sanctorum quàm egenorum obſequia, ſola Auguſtini, qui primus eſſet, prætерita eſt gratia, fortè diſpenſatione Divina, quo ſancto creſceret gloria. Itaque defunctus apparens in viſu cuidam illuſtri matronæ gratias perennes reddendas de eleemoſynis pro anima ſua exhibitis mandat uxori munificæ. Sed hanc & ſuam & illius graviter deplangit negligentiam, quòd ſuæ & totius Angliæ illuminationis in Chriſto principi Auguſtino, quem præ ceteris maximè deceret, nullam fecerint competentiam. Nuntiat conjugi quæ ſe totam pecuniam expendiſſe putabat, quo loco & in qua arca argentum inveniat, quantúmque inveniat. De hoc, inquit, argento in honore præcellentiſſimi Patris noſtri Auguſtini calix fiat, quo potente interventore anima mea in pace quieſcat. Omnia ergo ordine nuntiata, inventa & facta ſunt atque inſignis calix teſtis adeſt.

XXIII. *S. Auguſtinus rejecto calice ſtanneo argenteum fieri diviti præcipit.*

Auſtralium Saxonum civis erat honoratus adeò caſtus, ut conjugalis officii celebretur inexpertus: in quo ſimilem gratiam oſtendit omnium Pater Auguſtinus. Huic ſe ſidereo ſplendore exhibens in viſu jubet de pecunia repoſita

Ann. Chr. DC. VII. Maii xxvi.

calicem ſibi emat, & ad ſuum Monaſterium quo cum ſanctis collegis ſuis requieſcit afferat, ac ſuper ſuum tumulum ad Dei Myſteria agenda offerat. Mane homo Lundoniam tendit, calicem ſtanneum emptum ſex argenteis quaſi Auguſtino ferendum ſimpliciter domum retulit. Sequenti nocte præcluentiſſimus Antiſtes eâdem formâ, qua priùs, ſopito præluxit; ruditatem hominis & ſtricti animi hebetudinem redarguit: Stanneum, inquit, calicem, quem mihi ruſticana vilitate paraſti, alicui egeno Parrochiano præbe; mihi autem ex argento, quod tali loco inutiliter ſervas reconditum, calicem effice honorificum & ad meum ſollemniter defer Monaſterium. Vir autem ille non mediocriter territus cæleſti increpatione, monſtratam pecuniam rapit, ad Apoſtolicum ſancti Præceptoris Monaſterium conceſſit, Abbati & Fratribus quo calix fieret argentum contradidit, unde calix præcipuus eniteſcit & Auctoris Auguſtini miraculis ampliùs clareſcit.

XXIV. Cæcus natus illuminatur.

Inter confluas turbas ad Natalitiam Confeſſoris Domini feſtivitatem adductus eſt homo quem mater cæcum effuderat, cæcum in virile robur educaverat, & lux & tenebræ quid eſſent audire poterat, intelligere nequibat. Egit feſtivas cum populo vigilias ad Sancti monumentum, quem petebat orans ſuppliciter ut videre mereretur, quos adjutores requirebat. Tenebat manu quod neſciebat lumen, ſenſit ardorem cujus non videbat ſplendorem; ſtabat ad Miſſas ſine luce cum ſua facula lucente. Illa citiùs ardens feſtinat conſumi Auguſtino feſtinante melius lumen reddere. Iam legebatur ſanctum Evangelium, & ambuſtâ candelâ elata flamma exedebat tenentis manum. Ille turbatus & Divinæ virtutis præſentiâ comprehenſus rejecit lumen ſibi alienum & illicò recepit proprium, quod hactenus ſibi erat ignotum. Continuò quippe ſibi reſerantur nativa clauſtra oculorum, & nova luce infuſa haurit lumen ubique diffuſum. Miratur lucis candorem, mundi decorem, tam diverſas rerum formas & ſpecies, omnes hominum facies & conſimiles & diſſimiles. Triumphat ſe veniſſe de ſæculo mortis & tenebrarum ad lucis & vitæ ſpeculum. Hæc autem forma eſt, de hac mortalitate ad ſplendidiſſima Sanctorum ſæcula migrandum. Hujus ſigni gaudium protinus verſatur in omnem conventum populorum, in Dei ſuique famuli Auguſtini laudem & munera gratiarum.

XXV. Ferrum brachio excutitur.

Genris Germanicæ vir ſpectabilis ob reatum ſuum arcto ferri circulo ſiniſtrum aſtrictus brachium pererrato Romano orbe in quærendo ſuffragia Sanctorum tandem ad Angliæ protectores Sanctos tranſiit in Angliam. Inde percurrit in Scotiam, ad ipſum cujus Scoti ſcripto monſtrant Reliquias Apoſtolum Andream. Inde regrediendo venit Wiltoniam ad Regiæ & ſigniferæ virginis EADGITHÆ opidum & Eccleſiam. Hîc remoratus in oratione didicit ſe non fruſtra veniſſe dum docetur ſitum ſolutionis ſuæ. (Nota.) Nam benigniſſima Virgo impatiens quemquam ſe fideliter poſcentem fruſtrari, viſa eſt ſplendidè talia dicere precanti, & inter preces obdormitanti: Quæ hîc petis remedia, ab Anglorum patrono tibi ſinu quærenda, ejus clementiæ credita eſt remiſſio & abſolutio tua: Cantuariam ergo ad ipſius patrocinia iter matura. Protinus ille exſiliens à ſomno cæleſtem ſuæ ſalutis nuntiam benedixit, atque ita acſi jam ſolutus eſſet certa fide exultavit. Ita indictam viam acceleravit ut pedibus ſuis alas creviſſe cenſuerit: nimirum hoc egit libertatis dilatio, ut longiori labore emeretur redemptio.

Veniens Doroberniam hoſpitatur apud fidelem quamdam matronam ante Monaſterii portam. Iam medio noctis exacto ipſe vigilantiſſimus patriæ cuſtos Auguſtinus quaſi occurrens advenæ ſibi credito, oſtendit ſe ſereniſſimè dormienti in Monachili habitu, cum Pontificali baculo, qui attactu inſtruit tali præcepto: Luceſcente, inquit, aurorâ, Monaſterium noſtrum ingredere, & quem ex noſtris Monachis conſpexeris depoſce, quatinus aquâ benedictâ te potatum ex ſacro calice inducat Oratorio dormitionis meæ; nam me eſſe noveris ad quem veniſti. Acſi diceret medicus: Tali loco cras ad me veni curandus. Exſequitur

Ann. Chr. DC VII. Maii xxvi. ordine advena ſui præceptoris mandata. Ingreditur Monaſterium, obviúmque habet Monachum dictum ÆLFWINUM. Bibit ex calice oblato, in gratiam videlicet reconciliationis, benedictam aquam, & ſic inducitur ad liberatoris ſui tumulum & arbitrium.

Sexta feria erat dies illa Cruci & abſtinentiæ dicata; ad Nonam dum Miſſa intonatur, ille intentus orabat: dum Evangelium præconatur, non ferens majeſtatem præſentis remedii exſangui pallore corruit & obdormivit. Iam verò ad invocationem immolati Agni Dei qui tollit peccata mundi, relaxato, ut conjicimus reatu ſuo, dira ferri armilla procul de exeſo torti brachii ſulco excutitur, & inter adjacentis Sacerdotis aram & tumbam excipitur. Homo territus in ſpaſmum præcipitatur; qui injectâ aquâ ad mentem redit & reſedit, bibénſque ut priùs aquam ſacratam de calice prædicto ſeniore propinante convaluit & exſiliit. Hinc percunctatus ab aſtantibus unde ſic defeciſſet, refert viſum ſibi quemdam Archiepiſcopali dignitate ornatum de monumento quo jacebat ad ſe proruipiſſe, ſéque injectâ alapâ ſic terrüiſſe. His auditis intonatur ab omnibus laus Domini in mirificatione ſancti ſui Auguſtini.

XXVI. Cæcus & contractus curantur. Duo advenæ perdita vitæ commoditate à gratuito largitore Auguſtino remedium quæſiêre. Alteri cæcitas viam negaverat, alterum à pedibus contortum & contractum ire manibus pro greſſibus debilitas compulerat: cervix quoque in tergum ſupinata cogebatur tantùm ſpectare æthera. Cæcus ducem baculum aut ſocii vocem ſequebatur; hic manuum ſcabellulis viam metiebatur. His ergo tumulum pii interventoris per aliquot dies orantibus, primò reſeratis oculis cæco lux infunditur; debilis verò ut fiducialiùs oret hoc exemplo accenditur, & ipſi quoque non longo pòſt Apoſtolicâ ſubveniendi potentiâ Auguſtinus relaxat contractos nervos, protendit in rectum crura, plantas & baſes reſolidat, flexibilem jam cervicem & caput ſuo ordine compaginat, atque in Chriſti gratia ſuo ſtatu hominem reformat.

XXVII. Contractus pro linguæ petulantia cæcatus. Verumtamen hic ex contracto ſoſpitatus ſævior prorupit ad tempus. Metropolis Doroberniæ civis matrona opibus & moribus honeſta, illam ſidereorum Patrum ſæpememoratam porticum devotis orationibus & obſequiis frequentabat, aliáſque Eccleſias luſtrabat, & largis eleemoſynis egentes refovebat. Huic invidens totius boni adverſarius invenit memoratum debilem jam curatum, per quem à pia intentione exturbaret, ſi poſſet, ejus propoſitum. Is in illam typo indignationis exſtimulatus & ut rabidus canis oblatrans ac virulentis dentibus incurſans; Quid hîc, inquit, agis feminarum ſcoria, domûs quiſquilia, colubra, vipera, lacerta, ceraſta, & ſtygia furia? Cur ſanctum locum fœdas tuâ præſentiâ, quæ hypocriſi indueris fallentiſſima, & ſub ſpecie ſanctimoniæ cæcis & lippis crederis aurea? Quid tibi cum Sanctis requieſcentibus in hac pacis aula? An ut facie nitida velut Syrenæ à virginali forma deſinentes in atria reptilia, tu tota indignè cenſearis munda? Vade in domum tuam, cura cellaria olida & clientelam æmulam, ſequere aviditatem illecebroſam & avaritiam voluptuoſam, & dimitte Dei miniſtris Eccleſiam ſuam à tua occupatione & præſtigiis liberam.

Hæc & alia multa, quæ hominis fœda lacuna potuit egerere, excipiens modeſta femina & perſiſtens in prece devota, ſua in furioſum tacendo reliſit ſpicula. Adeò verò inſaniebat, ut videretur ſacer Auguſtinus (ſi dici fas eſt) feciſſe injuriam, qui tam injurioſum ſanitate armaverit. Quem prudens virago poſt egreſſionem à Templo ſe ſe adhuc conviciis inſectantem advocans: Heus tu, inquit, homo quo merito meo vel delicto in te tam hoſtiliter in me debaccharis? quæ hæc eſt dementia tua, ut immemor priſtinæ miſeriæ, qua te trahebas per humum tamquam languidum reptile, & ingratus Divinæ miſericordiæ qua per ſanctum Auguſtinum reſtitutus es humanæ formæ, nunc inſontes laceres beſtiali ac ſerpentino dente? Pœnitere miſer, quòd tam pravè abuteris data ſoſpitate, ne priori plectaris examine. Sed ille velut irritata fera

ſævior inſurgit, nec arguente ſocio ſuo miteſcit. Ann. Chri
At Auguſtinus benignus & juſtus, ſic illius furori obviat ut non puniat; ſic DC. VII.
corripit ut corrigat; membrorum quidem integritatem, quam ei obtinuerat, Maii xxvi.
ſervat: lumen verò oculorum rollit quod priùs habebat, ne quem invadat Lumen recipit.
jurgiis videat. Tunc dolor correpti ſenſum revocat, & exterior nox oculorum ad lucem repoſcendam cor illuſtrat. Franguntur elata cornua, concidit mens tumida, corruit contumacia cervicoſa, ſiluit ſopita fax linguoſa, veniam poſcit & interventionem à femina quam læſerat, ut ipſa pro malis bona reddat. Projectus ergo coram ſancto corpore & priori curatore ſuo per octo dies & noctes ſatisfaciens illi in precibus, jejuniis, vigiliis & lacrymis, purgata acie recepit largifluæ gaudia lucis, ſupplices Deo gratias agens, ac de cetero ab irritamento proximi & typo exprobrationis abſtinens.

Illuxerat mundo triumphalis Dominica Palmarum, in qua alius debilis, uti XXVIII.
ſupra memoratus, manualibus ſcabellulis innitens, attracto corpore humi ſer- Alter contractus curatur.
pens divini beneficii diſpenſatorem manibus exquirebat, qui pedibus negato officio nequibat. Admiſſus ad illam Sanctorum medicinalem apothecam, occupat ſuſpirioſis precibus coràm proſtratus almi Auguſtini tumba, ſemper ſalutis prodigum. Iam Eccleſiæ proceſſio candidata & palmata, cum Angelis & pueris laudiſona Regem cælorum regnantem ſuper Cherubim, apud nos verò aſello reſidentem deducebat vel obvia excipiebat Ieroſolymis triumphantem. Interea Auguſtinus detentus domi incumbentis miſeri anhela prece feſtinat eum redeunti proceſſioni feſtivè reſolidatum offerre. Repente itaque in rectum protenduntur intorta veſtigia, erectúſque homo in proprios greſſus dediſcit manibus, diſcit procedere pedibus. Quo obviante Eccleſiæ feſtivo cum jubilo remeanti, creſcit omnibus feſtivitas tripudio triplici, videlicet de triumpho Chriſti, de merito Auguſtini, & de ſalute reparati.

Quis autem tam innumera ejus ſigna, quæ in loco dormitionis ſuæ aſſiduat, XXIX.
ſcriptis comprehendat? qui regnans cum Chriſto & in Chriſto ubique re- Anglus ad Græcos ſe recipiens Auguſtino ſacram Ædem ponit.
gnante & jam in extera Regna vel ubicumque oratio flagitat ſupplices adjuvans & tumidos reverberans, virtutum radiis coruſcat. Rem apud Danaos geſtam hinc lector vel auditor patiens animadvertat, quam illo fideli indice cognitam cum idoneis teſtibus, apud quos claruit, hic ordo narrationis ediſſerit. Primo ex Normannis regnatore Angliæ WILLELMO Angliam captante vir honorificus de curia & nutritura beati Auguſtini cum multis Optimatibus patriæ profugis Conſtantinopolim tranſmigravit, tantámque gratiam apud Imperatorem & Imperatricem ceteróſque potentes obtinuit, ut ſuper ſapientes milites multámque partem ſociorum ducatum acciperet, nec quiſquam advenarum ante plurimos annos tali honore profecerit. Duxit uxorem nobilem & opulentam, memórque beneficiorum Dei in honorem beati Nicolaï ſanctíque patroni ſui Auguſtini conſtruxit Baſilicam domui ſuæ contiguam, & utriuſque ſancti, id eſt, beati Auguſtini ab Auſtrali & beati Nicolaï ab Aquilonali latere quàm formosè depingi fecit iconiam. Addidit & luminaria, cereos vel lampades flagrante oleo perſpicuas coram ſacra imagine domeſtici Protectoris ſui noctibus accendere, quæ etiam diem ſuum referrent in nocte, quoties placida aura concederet ſub ſereno æthere. Hæc ibi videlicet ſplendida conſuetudo eſt patriæ. Hæc itaque Auguſtinianæ memoriæ Baſilica & iconia Anglis exſulibus erat patriæ ſuæ conſolatrix matertera; hîc orationes frequentare; hîc dulcem Parentem velut advenæ orphani repetere dulce habebant.

Tandem vir hujus devotionis, Apoſtolicam urbem Romam vel Apoſtoli Ad S. Iacobum peregrinatur.
Iacobi dicatam nomine Gallæciam orationum gratiâ adiit: & qui in quatuor menſibus reditum propoſuit, in quatuordecim menſibus moras exegit. Nam homo proponit, ſed Deus diſponit. Uxor autem deflebat viri aut interitum aut quodlibet infortunium, dum ultra ſtatutum moratur terminum. Quam

Ann. Chr. DC. VII. Maii XXVI.

vicina ſua commater æquali generoſitate & opulentia clara ſibique æquivoca (nam utrique nomen erat EUDOCHIA) tam præſente quàm abſente marito frequenti viſitatione colebat, & tunc maximè dum viri ſolamen aberat.

Mulier imagini S. Auguſtini inſultans,

Quadam itaque die ſe ad hanc referens ex more reſpicit imaginem Auguſtini dextro oculo ab Auſtrali exeſam illuvie, legit & titulum ſic ſuper ſcriptum : Agios Auguſtinus Anglorum Apoſtolus. Tum mulier repleta vanitate infida, talémque concipiens mente lubrica qualem notabat in imagine læſa, hæc apud ſe verſabat cogitatione ſtolida : Quis, inquit, iſte Anglorum eſt agios Præpoſitus oculo damnatus, facie turpatus? quid mihi proderit qui ſe à ſua injuria defenſare nequiverit? Tali ſenſu irrumpens ad amicam quam petebat, ſic garrula ſive inſultans ſive improperans exclamat : Mea Eudochia, veſter Anglicus Apoſtolus luſcus eſt. At altera revocare bacchantem conata : Noli, inquit, amica in hunc Sanctum ad tuum garrire diſpendium, quem non ſolùm ſua Anglia verumetiam totus orbis Romanus novit ſanctitate magnificum; quem etiam præcellentiſſimus Papa Gregorius legans Anglis Pontificem mirificum, dignis ſuarum attollit ubique præconiis ſcripturarum. Econtrà hoſpita obtendens ſtivam ſtultitiæ, Quantus-quantus, inquit, ſit, quantum libet extolle, tandem monoculus eſt. Certiùs teneo quod video quàm quod audio : quem ſervabit, qui ſuam formam temerari pertulit?

ab Auguſtino corripitur.

Inter hæc eludia vel ſeria epulata delicioſè matrona & potata, ad ſua ſe recepit habitacula, & ſuccedente nocte ſomnum petit mente nocturna. Cernitur hîc aſſiſtere Auguſtinus in imagine ſua heri deſpecta, modò perpulchra & utriſque oculis ſuis æquo ſidere illuſtrata. Unde ream terret vox emiſſa; En, inquit,
„ ô mulier, ille luſcus vel ille monoculus de quo te heſterno riſu ſatiaſti, adeſt
„ tibi ut videas hunc nullum diſpendium lucis vel oculorum pati, ſed utroque
„ orbe clarè omnia intueri. Tuis verò obtutibus jam lues incommoda quæ in-
„ debita nobis imputaſti; nec proderunt Medici, donec diſcas Dei famulos
„ pro contemptu venerari. Tandem etiam perdes quibus inſoleſcis divitias
„ perituras, ne cum ipſis pereas.

In morbum redacta, S. Auguſtini ope convaleſcit.

In his evigilans femina ſenſit acriter oculis debitam incubuiſſe ſententiam. Incutitur morbus ut ignei clavi, ùrit dolor torre carbunculi. Refert patiens pro riſu gemitum, pro cachinno luctum, pro ludibrio ululatum: angor etiam oculorum ſanis veſtigiis negat egreſſum, niſi quantum urgebat neceſſitas rerum. Iam illum cui velut invalido heſternum ferebat repudium, ſupplici prece velut quæſtorem ſuum invocat Auguſtinum : ſed non tam citò, quo ingrata abuteretur, meruit reſponſum. Erogat in Medicos ſubſtantiam ſed aggravat magis quàm alleviget medicina pœnam. Diu ergo ſic laborante & prædicante Sancti correptionem rea, per totam Conſtantinopolim & intra ipſam Imperatoriam Regiam agii Auguſtini nomen flagrabat & fama. Tandem verò multis poſcentibus pro ea ipſius clementiam, ipſaque attentiùs votis & muneribus implorante veniam, quadam nocte ſic viſitare dignatus eſt afflictam. Affulſit ei denuo per viſum in claritate lucis ſupernæ ut repercutiente fulgore in ipſum nequiret reſpicere, talique ægram refovet affamine : Non te merente, ſed illa commatre tua, quæ te à noſtra injuria compeſcere certabat, interveniente nunc venio ad te, quatenus parens meæ legationi potiaris ſalute. Nuntia craſtino eidem amicæ tuæ ex me, quatenus iconiam meam reſtaurari totam faciat conducto pictore; hócque ſigno quòd vir ſuus, pro quo velut defuncto eotenùs fluctuat, infra hos quindecim dies redibit ſibi cum lætitia & incolumitate, certum habeat quòd hæc ſibi mandaverim per te. Docetur etiam proſpera vel adverſa contemnere tranſitura, & ſperare attentiùs gaudia æternaliter manſura.

His omnibus ad ingentem lætitiam omnium nuntiatis, & iconia ſancti cum ptiori epigrammate ceteris omnibus ad honorem ejus perfectis, mulier quæ ſua hactenus dolebat lumina, ad ipſius imaginem antea irriſam nunc veneratam

placabilia Deo accendit luminaria. Hîc ergo peſtem quam oculis ridendo attraxit, flendo excuſſit; & ſalutem, quam ſua jactantia abſtulit, expetita interventoris Auguſtini indulgentia reſtituit. Inter hæc tanta gaudia intra præſcriptos dies venit uxoris deſolatæ maritus, uti erat promiſſus, ſoſpes, hilaris, jocundus quaſi de funere redivivus, quaſi de tumulo reſuſcitatus: Audit, aſpicit, agnoſcit ſui Auguſtini oſtenta prodigia, edicta mandata de imagine ſua læſa & deriſa, ſuóque juſſu renovata, de vicina ſua inſultatrice à Sancto correpta & correcta, de conjuge ſua promiſſo maritali reditu conſolata. Erigitur heros ad Deum Auguſtini in multa gratiarum libamina, effunditur longè latéque hujus virtutis notitia, Auguſtini ſignipotentiâ & nomine repletur Græcia, laudant Danai, prædicant Attici, venerantur Achivi, Agios Auguſtinus Anglorum Apoſtolus per omnium volitat ora, & Auguſtalia occupat Palatia. At dives matrona ad meliora æternitatis commercia, prædicta ſibi à ſancto patrono tandem ferens mendicitatis probra, ampliùs declaravit ejus merita, cujus tam veracia oſtendit vaticinia. Benedicta Domini gloria in Sancto ſuo ubique operantis mirabilia.

Ann. CHR. DC VII. Maii XXVII.

Hîc Explicit liber Miraculorum Sancti Auguſtini Anglorum Apoſtoli ſcriptus per Gotcelinum monachum.

MONITVM.

DE S. *Auguſtini & ſociorum Tranſlatione ſeu Elevatione ita ſcribit Gotcelinus in lib.* 1. *de eadem Tranſlat. cap.* 37. Hanc itaque recolendam Sanctorum Tranſlationem feſtivam annus incarnati Salvatoris M. XCI. octavo Id. Septemb. noſtro ævo gratiſſimè conſecravit, quo juniorem VVILLELMUM Regem Anglia, & VVIDONEM Abbatem hujus feſti latorem Auguſtinia habuit, cui Roffenſis Præſul GUNDULFUS memorabilis pro Archiepiſcopo amabiliter obſecundavit. *Totam Tranſlationis hiſtoriam duobus libris* ab Gotcelino *ſcriptam Sæculum ſextum Benedictinum repræſentabit.*

APPENDIX

SÆCVLI PRIMI BENEDICTINI,

COMPLECTENS ACTA SANCTORVM
Subditiciorum , qui paullo ante
S. Benedictum deceſſerunt.

VITA S. SEVERI

Circa ann. Chr. D. Aug. xxv.

ABBATIS AGATHENSIS.

Ex MSS. Adverſariis D. Perez.

PROLOGUS.

1. RELIGIOSAM Sancti ac Beatiſſimi SEVERI vitam, quam in Chriſto duxit plenam virtutibus, Fratribus fideli narratione dignum duximus indagare. Hic etenim confitendo CHRISTUM IESUM germinavit ut lilium, atque ardore fidei flagrando, non ut ſub modio lucerna, ſed ſuper candelabrum poſita univerſis Chriſticolis clariſſimum ſui boni operis præbuit lumen. Hic velut oliva ſpecioſa virore pudicitiæ circumſeptus, carnis vitia pugione arrepto Fidei multiſaria litteratione transfodere nullatenus titubabat. Hic ut palma florida in domo Dei permanens fructifera, cunctis rectè viventibus ſingulis temporibus plenitudinem detulit ſpiritualium charismatum. Hic ſicut cedrus in Libano exaltata, odoriferam famam, ſuavem virtutum ubique ſpargens, putredinem & fœtorem peccandi cœnulentis & ſpurciſſimis abſtulit hominibus. Hic tamquam bonus palmes vineæ veræ, ideſt Chriſto adhærens, fructum attulit inperpetuum non marceſcentem, cujus liquor avidiſſimè exhauſtus, applicatus Deo mentes ſobrias & puriſſimas offert animas delinquentium. Hic ceu Cypreſſus, provectionem ob multorum, in ſpeculationem Dei poſitus, & in ſublime erectus, pompam ſæcularem & vanam hujus mundi extemplò poſtpoſuit gloriam; ceteris inſinuans qualiter de immaniſſimo præcipitio ſe exuere poſſent. Hic non ſolum ſibi & illis valuit, quos de cavea ereptos perditionis ad gaudia ſecum æternæ felicitatis, clementia Dei operante pertraxit; verumetiam & cunctis, qui ejus ſuffragium expetierunt: necnon & illis prodeſſe poterit, qui ejus veſtigiis inhærendo in quotidiana converſatione imitari eum tota mentis intentione concupierint. Veniam interim depoſco ab omnibus Lectoribus, ne me velut temerarium in hoc labore judicent, quoniam erga hunc virum Beatiſſimum devictus nimio amore, ac caritatis inflammatus ardore, aggreſſus ſum iſtud parviſſimum cudere Opuſculum.

VITA INCIPIT.

2. SALVATORE itaque noſtro apparente in mundo, ut filii Chore vaticinarunt, de terra orta eſt veritas, & juſtitia de cælo proſpexit ſupra terrigenas. Multi etiam extunc longè latéque lucis filii effulsêre, qui ſuis doctrinis & exemplis univerſum mundum ſplendiſſimum reddiderunt: ex quibus oriens Sol juſtitiæ Chriſtus ſingulos, aut certè binos, vel ternos, ſeu & quamplurimos per quadra dignatus eſt mittere Orbis climata, ſua videlicet pro capitali clementia, cunctarum provinciarum illis diſtribuendo principatum, ſeu hereditatum privilegium, ut ſibi plebes hereditatis conſervarent, perpetualitérque munirent. Cap. I. Pſal. 84. 12.

3. De quorum venerabili collegio, velut ſidus novum mirabiliter prodiens, magni meriti Confeſſor cum gratiarum actione nominandus à nobis SEVERUS effulſit. Hunc Regalis Syrorum provincia ex proſapia nobili gignere meruit; ſed urbs felix Agathenſis, tamquam à Deo ſibi præſtitum ſingulare beneficium, congaudet ſe eum peculiarem acquiſiviſſe Patronum; cujus, ut ſuperiùs eſt patefactum, non infimi parentes variis divitiis affluentes, divinæ legis erant fautores, dignitatiſque locum inter turbas populares continebant non exiguum. Sed quod Propheta canente novimus, quòd in generatione juſta eſt Dominus; ſemper in laude proficiat Severi, quòd genus ſuum quot modis valuit ad ſublimia erigendo potentiſſimè decorare ſtuduit. Terrigenarum quippe digniſſimo germine digniſſima proles Severus Syrus.

Circa ann. Chr. 0. Aug. xxi. in hujus mundi procedens lucem, nobilitatem ſui generis ſpiritalis vitæ meritis ornavit, dum in annis conſtitutus modernioribus, exemplum factus eſt ſenioribus.

4. Parentes quoque ab hujus coſmi lumine recedentes, terrenis rebus nimium locupletatum, eumdem ſuum cariſſimum pignus ſuperſtitem reliquerunt: qui cùm ſe in libero poſitum arbitrio conſpiceret, pia intentione animi cœpit ſcrutari in tenera ætate, qualiter ſoli Deo poſſet militare, & obſequium piæ devotionis exhibere. Conſiderabat enim Pauli
Sæculum ſpernit.
1.Cor.7.31. Apoſtoli vocem dicentis: *Præterit figura mundi hujus*, quoniam in maligno eſt poſitus: Idcirco & ipſe tranſibit, & concupiſcentia ejus. Enim vero Dominum audierat in Evangelio
Luc.14.27. credentes in ſe præmonuiſſe: *Qui non bajulat crucem ſuam & ſequitur me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Ideoque ſæcularem Severus beatiſſimus deſerendo ſollicitudinem, ut exceſſit infantiam, adeptus pueritiam, Deum cœpit magnanimus totis amare viribus. Animadvertebat quoniam ipſorum tantummodo vocabula in libro vitæ tenentur adnotata, qui in terris poſiti, nil præponendo amori Chriſti ſpiritualibus inhærent ſtudiis, civibus ſe
Iac.1.25. coæquando Angelicis, ſecundum quod Iacobus Apoſtolus aſtruit: *Qui*, inquit, *in lege perfecta libertatis proſpexerit, & permanſerit, non obliviosſus factus auditor, ſed operis factor, hic erit beatus in ſuo facto.*

5. Timens namque ne præ terreno patrimonio in antiquo hoſtis decideret laqueo, mundialis vitæ maluit eſſe contemptor: ſicque carnales affectus procul à ſe pellendo, Philoſophiæ operam dedit. Inter hæc illi ad memoriam redit, quid ad egregium cunctorum Patriar-
Gen.12. charum Abraham Dominus fuerit locutus: *Egredere in*, ait, *de terra tua & de cognatione tua, & veni in terram quam monſtravero tibi: faciamque te creſcere in gentem magnam.* Fidelem verò cernens Dominum in verbis ſanctis permanere, & ſanctum in ſuis operibus conſiſtere: ſciebat eum proculdubio non ſolum quòd olim Abrahæ promiſerat compleviſſe, verumetiam univerſis illius ſequacibus uſque ad conſummationem ſæculi ſimilia contuliſſe.

II. 6. Quadrifaria igitur meditatione vexatus eſt genitale relinquere ſolum, ſtatímque re-
Patriam deſerit. pentino ſuccenſus ardore fidei, ut verus comprobaretur eſſe cultor Evangelici præcepti dicentis: *Qui reliquerit domum, aut agros, vel poſſeſſiones, necnon & omnia quæ ſua ſunt pro-*
Matth.19.29. *pter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit*: tamquam divini muneris trapezita effectus magno aſſumpto pretio patriam poſtponit, & cum nonnullis ex familia ſua vernaculis navali evectione mare Ægæum conſcendit. Denique ex tota mente voluntati ſe & arbitrio Domini committens exorabat, ut eum ſummus gubernator ad locum op-
Pſal.85.11. portunum deduceret, ut cum voce Pſalmiſtæ canere poſſet: *Deduc me Domine in via tua, & in veritate lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum.* Exhinc immenſam vaſtitatem illius ſulcando pelagi per fretum Siculum Tyrrhena tranſcendit æquora; ſicque Pontum ſupergrediendo, horrendas nimium atque expaveſcendas (in quibus multorum involui plerumque ſolet genus mortalium) diverſas marinorum fluctuum expertus eſt naufragationes, ut ſo-
Pſal.106.23. nora voce clamando ad cunctipotentem diceret: *Qui deſcendunt mare in navibus, facientes operationes in aquis multis; ipſi viderunt opera tua Domine, & mirabilia ejus in profundo.*

7. Famulante exhinc proſpera navigatione, in Gothorum delatus eſt terram, in fauce qua-
In Galliam appulius eſt. dam Araurica *, quæ ab Agathenſi urbe duobus fermè millibus diſtat. Quæ urbs in Septimania poſita quondam exſtitit opulentiſſima & nimium populoſa: ſed exigentibus piacu-
* Araurir, l'Erant, flu. lis incolatum, à Rege VVandalico Geiserico, qui univerſam pæne Africam invaſit, incendio conflagrata eſt miſerali. Deinde ab Hunnerico Principe Alanico crudeliſſimum pertulit excidium. Poſtmodum verò ſubſequenti tempore Attila Avarorum Rex profanus, & nimiùm truculentus, qui quaſi omnes Gallias debellavit, ſicut & innumerabiles urbes reliquas, & hanc à fundamentis evertit, ſicut continetur in Regnorum libris diverſarum gentium, quos pretioſiſſimo dictamine & in luculento ſermone, inſignis Hiſtoriographus edidit nomine Roterius a. Hic etenim temporibus Reccaredi hujus & Gothorum Regis honeſtiſſimè floruit tam in divinis, quàm in mundialibus diſciplinis.

Memorata verò urbs, quamvis his & aliis inæſtimabilibus ſemper malis ſuccubuerit, tamen ad inſtar parviſſimi opidi redacta, nunc etſi priſca ingenuitate perdita raris incolitur habitatoribus, gloria tamen ex hoc referatur Altiſſimo & propitiatori Deo conſolatori Fidelium ſuorum, nunc & ſemper & per indeficientia æterna ſæculorum. Amen.

III. 8. Virtutis igitur lampade non obſcurus, quid poſt hæc noſter Sanctus de quo agitur fe-
Agathe conſiſtit. cerit, ad medium deducamus. Dum itaque veloci impetu in alveo Arauri fluminis qui quaſi juxta prædicti opidi murum defluit, impegiſſet, felici remigratione uſus, haud procul à mœnibus cum ſuo navigio perveniens, optabilem & ſempiternum conſecutus

a Guillelmus Catellus in Hiſt. Septimaniæ pag. 260. Vitam S. Severi ab iſto Auctore, quem vocat Proterium, ſcriptam affirmat perperam, ut ex hoc loco intelligitur.

Circa ann. Chr. D. Aug xxr.

eſt portum. Regebat per idem tempus ſtrenuiſſimè ſanctæ Agathenſis matris Eccleſiæ ſedem vir per cuncta laudabiiis, claro ſtemmate ortus, Antiſtes eximius *, in cujus providentia omnis ipſius providentiæ cura perſiſtebat. Hic ſpe & dilectione Chriſti roboratus, plurimorum mentes hominum ſuæ virtutis inſtinctu ad cæleſtia deſideria erigens, theoricis ſtudiis mancipavit, & honeſtis moribus decoravit. Qui etiam pro ſuorum meritorum magnitudine ab univerſis civibus, ut Pater patriæ dignus eſt electus Dominici gregis Paſtor, & Præſul glorioſus. Noverant enim non ſua propria eum quærere, ſed quæ IESU-CHRISTI ſunt fideliter velle, inveſtigare, & ex adverſo iniquiſſimis hoſtibus occurrere & aëriarum poteſtatum catervas acriter debellare, atque inexpugnabilem murum pro veritatis defenſione ſagaciter opponere. Hoc quoniam plurimum non ſolùm fieri ejus declamabat ſanctitas, verùm & matura ipſius morum profitebarur probitas, quoniam quidem exſecrando carnis voluptatem ſugiebat, ludibria ac mentis levitatem ſapienter declinabat; taiium virtutum gemmis clarus, Pontificali apice ſublimatus, in ſuo grege munere divino reſplendebat ut ſol, atque cunctis Dei voluntati parere volentibus, ipſis ſemper ſerviendo ſanctis operibus ſe præbebat io exemplum. Iejunio verò præcipuis vigiliis propenſus, oratione laudabilis, miſericordia ſingularis, inſtabat tamquam bonus Paſtor cura pervigil, ſolicitus ne de ovibus ſibi creditis quolibet modo inferre poſſet damnum hoſtis veternus. De mulcebat pios, ut magis ac magis dietim in Deum proficerent: terrebat improbos, ut reſipiſcerent à ſuis iniquis moribus, & ſecundùm Apoſtulum duros, ſuperbos, contumaces, & invidos, arguebat, obſecrabat, iocrepabat, permiſcens temporibus tempora, terroribus blandimenta. Erâtque valde pius, & caritate ſervidus, itaut compatiendo diverſis calamitatibus afflictorum, oculus eſſet cæcorum, auris ſurdorum, lingua mutorum, manus aridorum, & ſpes claudorum. Quantum verò qualémque ſe præbuerit in viſitatione languentium, in ſuſceptione peregrinorum, in conſolatione mæſtorum, in conſolatione miſerorum, io defenſione ſuorum civium, & in redemptione captivorum, nullius explicare valebit lingua mortalium. Omnia ſanè omnibus factus eſt, ut omnes Chriſto lucrifaceret. Talis namque Eccleſiæ Catholicæ merebatur eſſe Rector, qui caſtè ſobriéque vivendo patientiam & miſericordiam, manſuetudinem ac juſtitiam ſeu benignitatem ſuis ſubjectis præmonſtrans gereret de omnibus curam.

* Elogium Epiſcopi Agathenſis Betici, infrà.

IV. Betico Epiſcopo ſua omnia reſignat Severus.

9. Severus ergo Sanctiſſimus memorati Præſolis nectariam comperiens famam, cum fide ac devotione acceſſit ad eum, & cuncta quæ erga ſe habebat, causâmque tanti itineris in propatulo ei retulit. A quo de contemptu mundi ſermonem audiens, Dei timore compunctus, metalli ſulvi, quod apud ſe maximom habebat pondus, ad ejus ſancta detulit veſtigia; magois eum precibus obſecrans, ut egeoorum oeceſſitati ipſum partim erogaret, partim in captivorum redemptione diſtriboeret pretium; reliqua rurſum quæ habere potuit, ejuſdem Beati Antiſtitis BETICI curæ commiſit, & ut pro ſuo remedio animæ in eleemoſynis pauperum expenderet, cum lacrymis flagitavit. Dehinc pro Dei bonore mancipia libertati reſtituit, ut proiode mercedis copioſæ fructum poſſet percipere in futura gaudia æternæ vitæ.

Monachus factus recluditur.

Luc. 9. 62

10. Sed cùm nec talia ſufficerent eidem, verſabat illud Evangelicum in pectore, quòd mittens manum ſuam in aratrum, & aſpiciens retro non aptus eſt regno Dei; ſtatimque naviculam cum qua longius à patria exſul exteras regiooes connigerat, ſicut bodie conſpicitur ab intuentibus, in ipſius fluminis alveo in profundum ſubmerſit, ut per omnia coæquaretur Hermogeni, qui cum Iacobo Apoſtolo ..... in Dominum credendo tabernas codicibua maleficiorum plenas, cum ingeoti pondere plumbi in altitudine maris demerſit. Capitis ſiquidem ablata cæſarie, leni jugo Chriſti colla ſubmittens, cæleſtis militiæ meruit tyrocinium adipiſci. Poſthæc artiorem quam inter Monachos duceret deligens vitam, Vir Dei lirus naufragum petens fragilem arundinem legit, ex qua in artiſſimo loco latenter parviſſimum tugurium erexit. Aſſumpto ſancto ſchemate in anguſtiſſimam ingreditur domunculam, aditum obſtruens, ac demum ardore fidei concaleſcens, ſolo proſternitur, polum devotis pulſando precibus. Interim fidelis ſervus intrinſecus viginti dierum confecto ſpatio oon abſque nimia amaritudine animi à ſuis requiritur: & requiſitus vix tandem in eodem quo latebat tugurio pavimento inhærens reperitur: cujus provoluti genibus explorabant cum lacrymis, quæ eſſet tam repentina apud eum exorta immutatio dexteræ Excelſi. Quibos arcanum ſuæ devotionis, & integritatem meoris aperiens, declaravit quomodo propter deſiderium ſupernæ hereditatis, & præmia Iuſtorum iter aſſumpſiſſet tam arduum. Valefaciens ergo illis, precabatur, ne ultra ſolitariam quam arripuerat vitam inquietare præſumerent. Conſiderate quæſo hunc perbeatorum virum qualiter veſtigia proſequutus eſt Apoſtolorum, de quibus ſermo refert Evangeliſtus, quòd mox ut vocem Domini jubentis audierunt, relictis retibus & oavi ſecuti ſunt Dominum pariter Salvatorem. Ita namque perfectiſſimus in Dei opere ilico apparuit Severus, ut oec unius quidem diei reſervaret victum. Gaudebat namque & exultabat in Domino, quia per ejus gratiam in eorum ſe eſſe adſcribeodum noverat numero, de quibus ait humani generis Redemptor: *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant*

Matth. 4. 20.

Matth. 5. 16.

Circa ann. Chr. D. Aug. xxv.

opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum qui in cælis eſt.

V. Ejus auſteritas & jejunia.

11. Superna denique clementia eum præveniente ac ſubſequente, die noctúque meliùs atque pleniùs converſationi ſuæ ſaluberrimum ſatagebat implere famulatum, & Deo ſemper jejunando & adorando ſemper adſiſtens. Ita namque aggrediebatur impugnantem inimicum propugnare, ut hoſtem, qui ſibi repugnabat, exſtingueret: & unde ſe ſolus tunc affligebat, inde cunctis ſpes maximè ſubveniret. Sed quia teſtante ſacro eloquio, Civitas ſupra montem poſita abſcondi non poteſt, & lux in tenebris latere minimè valet, immenſa illius ſanctitas paulatim ſe diffundens, felicibus pennis cuncta pervolans occupavit. Extunc de vicinis partibus non parvus concurſus virorum fidelium ad eumdem Dei ſervum erat, & ex illo tempore à multis frequentabatur. Ipſius enim abſtinentiæ rigor inauditus ubique diffamabatur: quoniam tantùm diebus Dominicis poſt perceptam Euchariſtiam ſumebat eſcam. Beatæ verò recordationis Antiſtes pretioſiſſimus Beticus, cujus ſuperiùs mentionem fecimus, agnoſcens ejus frugalitatem, celebratis ritè Miſſarum ſollemniis vnum paximatium[a] panem famulo Chriſti dirigere conſueverat, in quo Crux Dominica videbatur impreſſa[b]: quam enim ſua cruſtula integra auferens, duobus cum digitis in os velut eulogiam cum ſumma reverentia intermittens ſumebat ex illo pane ſibi ab Epiſcopo directo cibum capiens, uſque ad alterius diei Dominicæ productionem jejunium extendebat. Illius ſanè gratia ſuſtentabatur, qui manna cæleſti quadragenis annis in ſolitudine conſtitutum Iſraëliticum ſuum pavit populum. Hujus planè crucis artonæ * comeſtio non puto vacare myſterio. *Qui enim*, ait Paulus, *Chriſti Jeſu ſunt, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis*: & ideo crucem panis primitùs antecedendo corruptibilem cibum ſumebat Severus, quia corpus cruce perpetim edomabat: & ut cuncta myſtica brevi ſermone perſtringam, crux eſca erat edentis, & ipſa abſtinentia jejunantis; crux contritio corporis, & ipſa ſolamen laboris. Talis quippe uſque ad conſummationem vitæ beati viri rata & inſatiabilis refectio, omnem, ut profiteor, videtur exceſſiſſe equuleum & crucis ſupplicium: quia tunc magis viſa eſt famem inflammare quando debuit ſedare.

Ibid. 14.

* id eſt paniciæ.

Gal. 5. 24.

Martyr fuit & Confeſſor.

12. Severus verò nominis ſui ſervans auctoritatem, diſtrictione auſtera carnis reſecando illecebras, erexit ſe contra ſe: & quamvis perſecutoris non ſenſerit gladium, ipſe tamen in ſe truculentus tortor & crudelis carnifex exſtans, propter Angelicæ vitæ munditiam Deo digniſſimus inventus eſt, gloriâ martyrii non privatus. Duo autem martyrii genera eſſe demonſtrantur, quorum unum in palam, alterum verò in occulto eſſe perhibetur: ſed quod exteriùs agitur, veloci curſu finitur; quod interiùs, diu protrahitur, & prolongatur, & uſque in ipſo mortis confinio terminatur. Non ergo ſanguinis tantùm effuſione martyrium, ſed declinando à malis & adhærendo præceptis Dei expletur. Quid verò ad hæc de Severo Confeſſore piiſſimo dicendum erit? Martyrem illum dicemus an non? certè utrumque dici poteſt & Martyr & Confeſſor. Martyr verò tunc exſtitit, quando in terris poſitus ab admiſſione iniqui operis ſe ſequeſtrando, tamquam hoſtia viva cor contritum Deo quotidie offerebat: nunc autem idcirco Confeſſor colitur & veneratur, quia in pace Eccleſiæ laudabilis ſenio confectus, feliciter migravit ad Dominum.

VI. Monaſterium in urbe Agathenſi conſtruit.

13. Opinatiſſimus dum virtutum floreret meritis, apud memoratum Agathenſe opidum, Domini præcipuum membrum Severus à multitudine populorum viſitabatur. Sed quia undique anguſtiſſimum eſſe conſiderabat illud in quo degebat tugurium, conſpirati Divinâ gratiâ, necnon & zelo armati fidei, dum communi conſenſu & devotione cella congrua benigniter ab omnibus conſtruitur juxta Baſilicam quæ uſque in præſens Beatiſſimi Andreæ Apoſtoli Reliquiis decoratur[c]: in qua non exiguo vitæ ſuæ commoratus tempore, non tam pro ſe quàm etiam pro ſtabilitate univerſalis Eccleſiæ Catholicæ, quæ ſub axe cælî conſiſtit, die noctúque orationis munus devotiſſimo Domino obtulit cum gemitibus & ſuſpiriis. Veſtem nullam omnino præter cilicinam habuit: ſtramentum lectuli, marmor frigore conſtrictum glaciali præbuit. Cœperunt namque de circuitu quoque ad eum nobiles confluere cupientes converſationis ejus inprimis æmulatores fieri, & velut apes prudentiſſimæ volitando ad alvearium ſpiritalem poſcentes viri Dei magiſterio & eruditione informari & Iaſu-Christi legibus obtemperare. Quid plura? trecentorum ferme vel eo ampliùs in commune viventium Fratrum auctoritate Severus Paſtor expeditus Rector & pius Paſtor invitus præficitur. Artiorem denique normam rectè vivendi in Cœnobio cum cæteris adinveniens afficiebat carnem ſuam crudeli inediâ, caleſcebátque ſimul univerſorum

Veſtis ejus & lectus.

Monachorum ſub eo numerus.

a Paximatius panis eſt vel panis ſubcinericius, vel denuo coctus. Lege Menard. Conc. Regul. cap. 51. §. 17.

b Panes Crucis charactere ſignare, moris olim fuit. Gregorius M. in lib. 1. Dial. cap. 11. *Dum quadam die Fratres illius (Martyrii Monachi) panem ſubcinericium feciſſent, eique obliti eſſent Crucis ſignum imprimere, ſicut in hac provincia crudi panes ligno ſignari ſolent, ut per quadras quatuor partiti videantur.* Vnde Theodemarus Abbas Caſſinenſis in epiſt. ad Carolum M. ita ſcribit: *Direximus quoque pondus quatuor librarum, ad cujus æqualitatem ponderis panis debens fieri, qui in quaternos quadros ſingularum librarum juxta ſacrum textum Regula poſſit dividi.* Non itaque enormes videri debent libræ Monaſticæ menſuræ, quæ in nonnullis Ordinis noſtri Monaſteriis aſſervari dicuntur.

c Gregorius Turon. lib. 1. Mirac. cap. 79. *Eccleſia*, inquit, *Agathenſis urbis quæ Sancti Andreæ Reliquiis plaudit, plerumque glorioſis illuſtratur miraculis.*

Circa ann. Chr. D. Aug. XXV.

membrorum compages afflictione continua: in Oratorio verò ſive lectioni vacans aut pſalmodiæ inſiſtens pedibus nudis tabulatu marmorei generis gelido ſubſtrato, ſtare conſueverat.

14. Et ecce ſervi ſui ſanctitatem volens Deus non latere mortalibus, ſpectabili miraculo hanc voluit clareſcere. Nam ut comprobaretur quoniam manſuetus miriſque & humilis corde erat, paſſer quædam ex improviſo advolans in ejus ilico ſedit dextera, cui dulciſſimam humanitatem exhibens milium ſeu triticum porrigens manu eſcam illi præbere ſatagebat, quam noverat divini muneris largitate in manſuetudinem converſam ob ſolamen auſpicii ſibi à Domino fuiſſe tranſmiſſam. Sed cum per aliquantos dies de ejus novitate miraculi non mediocriter vir Dei gratularetur, antiquos hoſtis ex hoc invidiam extulit non minimam. Nam quidam vicinorum militum haud procul à Cœnobio agrum ſerüerat milii, quod in culmo ſucreſcens ad maturitatem venerat. Sed dum à multitudine paſſerum devaſtaretur, cuſtos agri de damno condolens milii, lapides ad diſpergendos paſſeres cum impetu dirigit, ceteriſque volucribus pennigero volatu evadentibus inſidiante adverſario unus lapidis jactu paſſeris illius contrivit pedem, qui ſancti viri famulabatur obtutibus. Statim ergo feneſtram cellulæ petiit, porrectâ ſibi ex more dexterâ inſedit, deinde ſuſpendium contritúmque pedem conſpectui ingerens, ſuam debilitatem deflet voce flebili & ut opem inferat, expoſcit. At Severus pater fonte pietatis exundans, ſanitati priſtinæ reformat. Signum ergo tantæ virtutis per beatum virum in volucrem demonſtratum, ne ridiculoſi infamare audeant, admonemus, quia licèt Deus ſit magnus & omnipotens, tamen operatur mirabilia glorioſus in minimis: quoniam idem ipſe in Sanctis ſuis ſemper permanet mirabilis.

Cap. VII. Prædicit mortem Saluſtii Senatoris filio.

15. Nec illud quidem eſt omittendum, quomodo divinitus prophetiæ in eo ſpiritus effulſerit. Saluſtius in terra urbis Agathenſis Senator eum in medio hujus vitæ limine ſe conſtitutum conſpiceret, & valde jam ſenio feſſum ad obitum declinare ſentiret; memor humanæ fragilitatis ſepulcrum ſibi collocare ſtuduit in Monaſterio beati Andreæ Apoſtoli. Hac cauſâ familiaritatis ad cellulam ſancti Severi adveniens eidem beato viro occurrit, & benedictione poſtulata cùm communis ſermo miſceretur, ſanctiſſimo Patri cur veniſſet narravit. Quod audiens vir Dei ab imo pectore alta trahens ſuſpiria lacrymaſſe perhibetur. Saluſtius verò genibus beati Severi advoluitur, poſtulans cum ingenti ſupplicatione ſibi referri hujuſmodi planctum * tam repentinum. Dans Pater Severus gemitum, tandem in locutionem prorumpens; Myſteriorum, ait ad eum, immenſam tibi, virorum optime, fletuum ubertatem à me humili tibi narrare depoſcis: ſed obſecro te ne gravioribus lamentis afficiam, quoniam horror membra percellit, ſingultus verba intercipit, & quamvis hæc ita ſe habeant, ſepulcrum quod tuum eſſe arbitraris, non tibi ſed filio tuo præparaſti, quem bonorum tuorum omnium optabas effici heredem. Lacrymas tamen, ut dixi, rationabiliter compeſce, & quæ Arbiter tunc tuarum rerum jubet fieri, tu libenter diſce amplecti. Reſpice Iob inæſtimabilem copiam diviriarum perdidiſſe & numeroſitatem filiorum una clade percuſſam fuiſſe, grates Domino referentem: & David amiſſo filio uſum lavacri recepiſſe, negatúmque diu convivium reparaviſſe.

* id eſt, cauſam hujuſmodi planctus.

Rem familiarem miraculo multiplicat.

16. Aliud verò beati hujus Confeſſoris inſigne miraculum & inuſitatum prodigium dignum ducimus fidelium intimare auribus. Quodam tempore dum menſis Maii æſtas inciperet prima, & adoleſcentiores calogeri tam quotidiani operis, quàm labore jejunii victi laceſcerent, & hoc Beatus perpenderet ſenex Severus eorumdem ergumenus *, cùm veſpertinalis officii perſolveretur ſynaxis, vocans unum de Fratribus, cui cura fuerat pæne commiſſa cellarum, præcepit ei ut quos laſſos eſſe conſpiceret, reficeret. Cui reſpondens œconomus ait: Ad refectionem, Pater, trecentorum ſexaginta Fratrum tres nobis tantummodo panes ſunt, & nihil omnino præter eos habere paterna tua agnoſcit veritas pietatis. Cultor itaque Trinitatis Severus vaſa Monaſterii in ſuo conſpectu deferri jubet, quibus aqua impletis benedictionem protulit, panéſque in fruſta minutatim comminuens eorum fragmenta introrſus injecit. Mira ibidem virtus Chriſti apparuit, cum in immenſum cœpiſſet creſcere cumulum; iſta ut vaſa ſingula plena abundantia eructarent. In hoc ergo ſtupore miraculi univerſi Cœnobitæ oſtupefacti, Deum largitorem cunctorum bonorum benedicendo magis fidei expleta eſt aviditas, quàm famis miſerabilis neceſſitas. Per triduum verò beato cœtui eadem augmentatio fragmentorum, copioſam ſubſtantiam præbuit, dum multiplicarentur fragmenta confracta, & levia detrimenta ſentirentur expenſibilia. Potens eſt per ſervos talia agere Iesus magnus Redemptor Orbis terrarum, qui coram ſuis Diſcipulis de quinque panibus, duobuſque piſcibus, exceptis parvulis & mulieribus quinque ſatiavit millia hominum.

* id eſt exercitator.

Prævidet frumenti copiam divinitus allatam.

17. Præſtat adhuc & unum non parvum beati operis teſtimonium. Nam ut ſuprà patefactum eſt, cùm perfecta ſpiritum haberet profeſſio, quarta die poſt peracto ſuperiori miraculo, veſpertinali officio expleto, vocat ad ſe œconomum, cui & dixit: Egredere velociter extra januam, trecentos etenim modios tritici deferri conſpicies in vehiculis, de quibus jubeo annonæ quantitatem, quæ cœnæ Fratrum ſufficere poſſit, ad molendina ſtatim deportari,

Circa ann. Chr. D. Aug. XXV.

panéſque eſui præparari : quod verò reliquum fuerit, horreo inſeratur Dominico. Nulla ad hæc in medium mora egreſſus Frater prophetiſata vera eſſe agnovit, & ſui ſpiritualis ergumeni præcepto complevit.

Mortuus claresſit miraculis.

18. Tantis igitur ac talibus virtutum floribus adornatus longævo confectus ſenio vir Domini Severus viam univerſæ carnis arripiens, menſe Auguſto, die viceſima menſis *, quod eſt IX. Kal. Septembris, flentibus Monachorum & Clericorum catervis cum numeroſa multitudine populi, plaudentibus Angelis, animam Deo cariſſimam ad cælos emiſit a : ſepultúſque eſt in Baſilica ſancti Confeſſoris Martini, cum honore & laude, quam talis Defenſor & Patronus civium Agathenſium merebatur habere : ubi operante Divina clementia virtutes efficiuntur multæ ; ita ut quicunque fidelis petitor ad eumdem locum acceſſerit, devota mente, puróque corde quidquid petierit, meritis ſuffragantibus ipſius ſe impetrâſſe gaudebit. Energumeni verò, obſeſſi à Dæmonibus, ſtatim ut ibi perducti fuerint, auxilio illius mundantur. His & conſequentibus infinitis miraculis, etſi membra in ſepulcro recumbant tanti Confeſſoris, tamen per Dei gratiam in æterna ſæcula vivunt merita ipſius ſuffragatoris, per Dominum noſtrum IESUM-CHRISTUM, qui cum Patre & S. Spiritu vivificatore vivit & regnat per cuncta ſæcula Deus.

* lege viceſima quinta VIII. Kal.

a Tempus obitûs S. Severi, quod ex Betici Epiſcopi Agathenſis ætate non ſatis notâ colligi nequit, ex Vita S. Maxentii Abbatis Pictavenſis inferiùs referendâ utcumque conjicimus. S. Maxentius cùm ad intelligibilem perveniſſet ætatem S. SEVERO Abbati in Monaſterio traditur imbuendus. Inde progrediens de regione ſua ad diœceſim Pictavenſis civitatis in Monaſterio S. Agapiti Presbyteri Abbas eligitur. Anno Christi D. VII. à Chlodoveo poſt Vocladenſem pugnam inviſitur, tandémque aliquot pòſt annis ſeptuagenarius obiit. Hinc Severum ad ſæculi ſexti initium perveniſſe credimus. Ejus Monaſterium ad Clericos ſæculares tranſiit.

Ann. Chr. D. VII. Februar. 21.

VITA S. SEVERINI ABBATIS AGAUNENSIS,

Auctore FAUSTO Monacho ejus diſcipulo.

Ex apographo Bibliothecæ S. Germani Pratenſis.

OBSERVATIO PRÆVIA.

VITAM S. SEVERINI *Abbatis Agaunenſis à* FAUSTO *ipſius diſcipulo ſcriptam fuiſſe teſtatur auctor anonymus, qui jubente Magno ſeu Magnone Epiſcopo Senonenſi Fauſti lucubrationem ineunte Sæculo* IX. *interpolavit. Sic enim in Prologo ſuo loquitur interpolator :* Sacram ſanè libelli SERIEM, quam FAUSTUS Presbyter diſcipulus S. SEVERINI Abbatis de ejus vita vel actibus poſt ipſius ediderat obitum, tranſcribentes, jubente etiam venerabili viro MAGNO meritis & nomine urbis Senonicæ Antiſtite, vitia ſcripturis (*nempe latinitatis*) corrigere ſatagentes, commodum duximus ſecundum ingenioli noſtri capacitatem, ejuſdem hiſtoriæ textum aliquanto clariore propagare ſermone : & licet verba non ipſa, ſenſum tamen & ordinem ejuſdem lectionis funditus exſequendo, nec etiam diverſum aliquid huic textui inſerendo, niſi quod à præfato Presbytero eidem agnovimus hiſtoriæ inſertum. *Exhibemus tandem ex Bibliotheca noſtra San-Germanenſis apographo Fauſti fœtum ſincerum (ut patet ex Vita ſubjecta clauſula) viris doctis hactenus deſideratum, omiſſo interpolatore, quem V. C. Johannes Bollandus emiſit in lucem ad* XI. *Februarii.*

I. Chlodoveus ægrotans acceſſit Severinum.

EODEM tempore cùm CHLODOVEUS Rex Francorum anno XXV. regnaret in urbe Pariſius, tunc in corpore ſuo gravis obvenit infirmitas, typus frigoris per duos annos, ut non à Sacerdotibus loci illius, neque ab ullo Medico corpori ſuo potuerit invenire medicinam. Nam & miniſtri ſui libenter eum in cubiculo tenebant incluſum propter metum populi, quia multi populi putabant eum contempta morte ſubjicere. Erat autem ibidem homo in domo Regis nomine TRANQUILINUS doctor & omni ſapientia plenus, honores arte medicinæ gerebat. Hic locutus eſt ad Regem dicens : Domine mi Rex, & quia nullus ex nobis corpori tuo poteſt invenire medicinam, tibi dico audi conſilium meum, & ad Sanctum Monaſterium Agaunenſium a,

a Jam ergo Monaſterium erat apud Agaunum ante annum D. XV. ſeu ante Conſulatum Florentii & Anthemii, quibus Conſulibus *Monaſterium Agauno à Rege Sigiſmundo conſtructum* Marius Aventicenſis ſcribit : quod de inſtauratione fortaſſe explicandum eſt. Iſtud Cœnobium ad privatam inſtitutum Regulam, prout ſub finem Vitæ S. Eugendi infrà obſervabimus, à Monachis Benedictinis ad Canonicos Regulares Auguſtinianos devolutum eſt.

ubi

ubi Sanctus ac Beatiſſimus Mauririus Martyr jacet in corpore feſtinanter accede, aut certè tuam tranſmitte legationem. Eſt ibi homo Sanctus Dei nomine Severinus Abbas ordinatione inſtiturus, tutela magna loci illius. Multi ibidem veniunt homines male habentes, variis languoribus & turmentis comprehenſi, & à dæmonibus correpti. Sanctus autem Dei Severinus ſuis orationibus ad priſtinam eos revocat medicinam

Ann. Chri D. VIII. Februar. XI.

2. Tunc Rex febricitatus obaudivit conſilium hominis ac Tranſoario cubiculario ſuo dixit: Feſtinanter accipe pecuniam de theſauro meo, & omne ſtipendium itineris, & velociùs ad locum accede, & cùm acceſſeris, ad pedes S. Severini proſtratus ſublimi precatione inſiſte: fortè Deus ſuis orationibus habeat pietatem, ut meæ debeat ſubvenire infirmitati.

3. Tunc Tranſoarius accepta ordinatione iter pergens, ad Sanctorum Agaunenſium Monaſterium velociùs ſe contulit: & ingreſſus ad pedes S. Severini ſe humili precatione proſtravit dicens: Dominus meus ſalutat te, ſublimis Rex Chlodoveus tuam expetiit ſecundum Deum Sanctitatem, ut ad ſuam debeas venire infirmitatem, & tuis orationibus corpori ſuo infundere digneris ſanitatem.

4. Sanctus autem Dei Severinus precationem pueri libenter animo obaudivit & omnes Fratres in ſuam juſſit venire præſentiam, indicans eis petitionem Regis, & dixit ad eos: Vobis dico, Fratres, amodo me vivum in corpore non videbitis, niſi in die magni judicii ante tribunal Chriſti. Sic mihi oſtenſum eſt à Domino in viſu noctis per Angelum ſuum. Mons eſt cujus vocabulum eſt Caſtra-Nantonenſe * ibidem corpuſculum meum à Paschasio & Vrsicino erit tumulandum. Cui omnes Fratres dixerunt cum fletu magno: Abba pater, numquam nos derelinque vivos. At ille reſpondens, ait; Omnia quæ voluit Dominus fecit.

Severinus diſceſſurus ſuis mortem ſuam prædicit.

5. Et mox cùm hoc dixiſſet, iter ſibi præparari juſſit, & continuò in Liberum * civitatem in Eccleſiam Dei ſe contulit ingreſſus. Et cum hic oraſſet cuſtodibus dixit: Vbi eſt Pontifex veſter? Cuſtodes dixerunt, Pontifex noſter Eulanius Epiſcopus jam annum eſt integrum quòd infirmus in cubiculo ſuo jacet mutus & ſurdus, nec altario ſacrificat, nec populo benedicit. Nam & miniſtri ſui putant eum ſpiritum in ſe non habere. Cui vir Sanctus Dei dixit: Permittite mihi in cubiculum illius introire. Cuſtodes dixerunt: Veni. Et cùm introïſſet Sanctus vir Dei ad lectum Pontificis ubi jacebat, orationem pro eo in terram proſtratus fudit: & cùm diutiſſimè oraſſet levavit ſe & dixit: Loquere mecum Pontifex. Cui Euladius Epiſcopus reſpondit qui fuerat mutus & ſurdus, & dixit: Inſtrue me, vir Dei ſanctiſſime, qui fuiſti miſſus à Domino Iesu-Christo, ut me cures ab infirmitate mea. Tunc Sanctus Dei porrigens manum allevavit eum, & dixit ei: Indue veſtimentum corporis, & calciamentum pedibus tuis: hodie altario Dei ſacrificabis, & benedices plebem tuam. Et ſurgens de lectulo Euladius Epiſcopus, benedicens Deum & Dominum noſtrum Iesum-Christum, qui per adventum S. Severini ſuper ipſum Deus tantam ſuam oſtendit virtutem, & ſacrificavit cum illo & populo benedixit.

* lege Nivernum.

Euladium Epiſcopum Nivernenſem ſanat.

6. Alia die promovens inde unà cum Tranſoario puero Regis, Pariſius civitatem ſe contulit ingreſſus. Et cùm veniſſet ad portam civitatis, erât ibidem leproſus unus eleemoſynam ſe accepturum ſperans ab eo. Cui Sanctus Dei dixit: Veni ad me. Et venit, & oſculatus eſt eum, & ſputum ſuum manu ſua impoſuit ſuper eum, & linivit eum, & ſanavit lepram ejus. Et cùm oraſſet in Eccleſia Dei, domum Regis ſe contulit ingreſſus, & ante lectulum Regis ſe in orationem proſtravit. Et cùm ſe elevâſſet, exuens caſubulam ſuam corpori Regis induit eam, & ſtatim dimiſit eum febris. Et adoravit eum Rex, & flectens genua ad pedes Sancti ſe jactavit, benedicens Deum & Dominum Iesum-Christum, qui per adventum S. Severini ſuper illum ſuas tantum oſtendit virtutes. Et dixit ad eum Rex: Abba Pater, accipe pecuniam de theſauro meo & pauperibus eroga, & quanticumque in Regno meo pro ſuo crimine carceribus detinentur, noſtrâ indulgentiâ relaxentur. Multi quidem & alii infirmi erant in domum Regis & ſub Vrbe Pariſius: ſanctus autem Dei Severinus corporibus ſingulorum ſuis orationibus reddidit medicinam.

Pariſiis leproſum oſculo curat.

Chlodoveū impoſitâ caſulâ ſanat.

Alióſque plures.

7. Et rememoratus eſt ſanctus Dei Severinus, quia adpropinquabat tempus & hora tranſmigrationis ſuæ; ſicut oſtenderat ei Angelus Domini. Regi valedicens & plebi civitatis Pariſius, ſe Caſtra-Nantonenſe contulit. Ingreſſus in Oratorium ex ligno munitum Paschasio & Vrsicino Presbyteris allocutus eſt ſanctus Dei Severinus dicens: Servi Dei vobis dico, corpuſculum meum à vobis erit ſepeliendum in locum iſtum. Commendo vobis memoriam meam, commendo vobis dilectiſſimum Fratrem meum Faustum Presbyterum, qui mihi annos XXX. in afflicto corpore deſervivit: commendo vobis Monachum meum nomine Vitalem. Et mox cùm hoc dixiſſet, infra tres dies reddidit ſpiritum: cujus corpus ſupraſcripti Presbyteri cum ſummo honore ſepelierunt, ac tumulaverunt.

Caſtrum Nantonis petit.

Moriturus Fauſtum hujus Vitæ auctorem, & Vitalem cōmendat.

8. Ad cujus ſacrum ſepulcrum cæcorum oculis redditur lumen, dæmones de obſeſſis corporibus repelluntur, & infirmos ibidem qui Deo ex toto corde vota perſolvunt, glorioſus

Childebertus Eccleſiam ipſi erigit.

* Aliis Caſtrum-Nantonis dicitur, vernaculè *Chaſteau-Landon*, agri VVaſtinenſis in diœceſi Senonenſi oppidum, in quo S. Severini Reliquias Calviniſtarum furori ſubductas etiamnunc ſervant Canonici Regulares Auguſtiniani.

Ann. Chr. D. VII. Febru. 21.

Confeſſor revocat ad ſalutem, & poſt paucos dies ſuccedens in Regnum glorioſus Childebartus Rex, & ut vidit quia S. Severinus ſuper genitorem ſuum ſuas tantum oſtendit virtutes; tunc ad devotionem ipſius ſuper ſepulcrum Beati viri ædificare juſſit Eccleſiam, conſpicuam ſublimitatem refulgens & devotus, ſuo tempore vota & munera inferens atque perſolvens, & à patrocinio ejus non recedens, & Clericos ibidem deſervientes inſtituit, & de fiſco ſuo emunitatem integram ſua perceptione deſignavit. Edita à Fausto Presbytero diſcipulo ipſius S. Severini Abbatis ſimplici ordine compoſita, jubente glorioſo Principe Childebarto Rege, præſtante Domino noſtro Iesu-Christo, cui eſt gloria, & honor, & virtus, & imperium in ſæcula ſæculorum, Amen.

Vitam ſcribi jubet.

Circa ann. D X. Ianuar. 1.

VITA S. EVGENDI ABBATIS IVRENSIS,

Auctore Monacho Condateſcenſi ipſius diſcipulo.

Ex MS. cod. Compendienſi & Bollando.

OBSERVATIO PRÆVIA.

* S. Oyan.

SANCTI Eugendi * *Vitam ſcripſit Monachus anonymus Condateſcenſis ipſius diſcipulus, qui etiam Acta SS. Romani & Lupicini Abbatum, ſui Cœnobii auctorum, litteris commendavit, hortantibus Iohanne & Armentario Monachis Agaunenſibus, ut ipſe in S. Romani Præfatione Vitæ aſſerit. Ætatem ſuam Auctor indicat in Vita S. Eugendi infra ad num. 7. ubi verba quædam S. Eugendi ſibi dicta refert: conſtátque ex num. 24. ipſum Eugendo morienti adfuiſſe. Animus erat Romani & Lupicini Acta hîc repræſentare: at quandoquidem ante Sæculum ſextum, quo conſiſtere decrevimus, vivere in terra deſierunt; Lectorem ad Johannem Bollandum remittimus & ad Gregorium Turonenſem, qui in lib. de Vitis Patr. cap. 1. utriuſque Sancti geſta perſtrinxit: ne extra propoſitas Operis noſtri metas divagemur. Iohannes Bollandus S. Romani Vitam ab iſto Auctore anonymo ſcriptam primus edidit ad diem 28. Febr. Vitam autem S. Lupicini in 21. Martii reſervavit.*

1. QUANTUM, Beatiſſimi Fratres, deſiderio, fervoríque veſtro ex debiti ſumma ſuppleverim, ſicut ex ratione apicum ex parte ſum opitulante Domino jam ſecurus, ita conſcientiæ propriæ extraneíque judicii incertus ago hæc quæ injungitis non præſumptione indocili, ſed obedientia, ut cernitis, regulari. Sic annuens Divinitas faxit, ut humana proclivior in dijudicando fragilitas, dum melo delectatur aut muſicis, dúmque oratorias venuſtates vocabulorum quoque ac temporum ſignata proprietate miratur: hæc noſtra tapinoſis * nequaquam jactantia ſuperborum judicum ventoſa ſuperfluitate calcetur. Porrò nos, ut præfati jam ſumus, vobis propriè opuſcula iſta dicavimus, quos novimus non oratorum ſed piſcatorum eſſe diſcipulos; nec in philoſophia ſermonis Regnum Dei, ſed in virtute proſpicere; magíſque pura ac jugi obſervantia Dominum exorare, quàm vanâ perituráque facundiâ perorare. Huic ergo jam nobis in relatione vitæ Beatiſſimi viri, narrationis ſumatur exordium.

* al. tapinoſitas, id eſt humilitas.

VITA INCIPIT.

2. SANCTUS igitur famulus Chriſti Eugendus ſicut beatorum Patrum Romani & Lupicini in religione diſcipulus, ita etiam natalibus ac provincia exſtitit indigena atque concivis. Ortus nempe eſt haud longè à vico cui vetuſta paganitas ob celebritatem clauſurámque fortiſſimam ſuperſtitioſiſſimi templi Gallicâ linguâ Iſarnodori, id eſt, ferrei oſtii, indidit nomen: quo nunc quoque in loco, delubris ex parte jam dirutis, ſacratiſſimè micant cæleſtis regni culmina dicata Chriſticolis: atque inibi Pater ſanctiſſimæ prolis judicio Pontificali plebiſque teſtimonio exſtitit in Presbyterii dignitate Sacerdos.

S. Eugendi patria.

3. Igitur cùm Beatiſſimum pignus ab ipſis pænè incunabulis quodam inſtinctu ſucceſſúque felicitatis ac luminis virtute Divina (ut reor) præſagante ſuccreſceret, & nocte quadam venerabilis pater ipſius vel ſoboles ſancta ab affectu profectúque futuræ beatitudinis tenerentur incerti, in viſione puer ſanctus à duobus religioſis viris ſublatus, ultra domus paternæ veſtibulum ſiſtitur, itaut Orientis plagam cælique aſtra, quaſi quondam multigena Abraham Patriarcha, intuitu diligenti proſpiceret: atque ipſi typicè jam quodam-

Viſione Eugendus puer ad Dei cultum invitatur.

modo dicebatur: *Sic erit ſemen tuum.* Poſt intervallum namque modicum hinc unus adſtar, *Circa ann. D. 2 Januar. 1.*
hinc alıer, atque alius inde, dooec multitudo ſuccreſcens efficeretur innumera: Beatum
puernm vel ſanctos proculdubio ROMANUM & LUPICINUM Patres, qui enm in *Gen. 13. 24.*
ſpiritu de cœno paternæ domûs eduxeraot, tamquam enotmitas apum in modum melli-
ficantis uuæ quadam conſtipatione ſepſerunt. Et ſubitò à parte proſpicua videt inſtar am-
pliſſimæ portæ culmina pateſacta cæleſtia, & lento etiam deductóque uſque ad ſe cæli ver- * *al.* eliaoſo
tice cum lumine clivo * in modum reclinis ſcalæ criſtata proclivitate deſcenſum, & ni-
veos fulgidóſque Angelicos Choros ad ſe uſque velut ſocios tripudiantes in Chriſti laudi-
bus advenrare: ita tamen quòd creſcente ſemper io loco ſocietate, nullus omnino reve-
rentiâ Divinitatis attonirus, aur ſermooe movebarur, aut metu *. Cúmque ſenſim cau-
réque mortalibus multitudo ſeſe inſeruiſſet Angelica, collectis copulatíſque ſibi terreſtri- * *al.* natu.
bus, concineotes Angeli, ut venerant cæleſtia ſacra repedantes aſcendunt. Hoc ſolum-
modò puer Sanctus intet carminum modulationem percepir, quod poſt annum circiter
in Monaſterio intromiſſus ex Evangeliis recitari cognovit. Iſtud nempe vice Antiphonæ
(ut bene ipſo referente commemini) reciprocis vocibus multirudo concioebat Angelica:
Ego ſum via, & veritas & vita. Receptâ igitur ingenti multitudine poſt contemplationem *Iohan. 14.*
diutinam aërea ſeſe qunque clauſit aſtrigeta; & ſolum ſemet puer contemplatus in loco,
excuſſus à ſomoo concutitur; ac viſionis terrore perculſus rem geſtam ilico refert patri.
Confeſtim namque Presbyter Sanctus cui potiſſimùm prolea ſanctiſſima dicari deberet,
agnovit.

4. Mox igitur eum litteratum inſtruit elemeotis, & anni exacto circulo, tamquam Sa- *1. Reg. 3.*
muel quondam non in typico excubaturus Templo, ſed Ipſe potiùs Chriſti efficiendus *Traditur ſeptennis Monaſterio.*
templum, Sancto ROMANO oblatus eſt patri: in quo verè ita beatorum Abbatum, qui
eum io ſpiritu de incolatu terreſtri eduxerant, gratiarum gemina confluxit ubertas, ut
ſuccidua quoque poſteritas utrum in EUGANDO LUPICINUM potiùs ſuſciperet, an
ROMANUM, judicio fluitaret incerto. Illis dumtaxat huc illúcque neceſſitate miſericordiæ *Ejus exercitia*
è Monaſterio ſæpè progreſſis; iſte verò à ſeptimo ultra ſexageſimum vitæ, quo tranſiit,
annum, ouſquam exinde poſt ingreſſum extulit pedem. Lectioni namque intaotùm ſe
die noctúqne expletis conſummatíſqne omnibns quæ à Præpoſito vel ab Abbate injuncta
ſunt, dedit; & impendit: ut præter Latinis voluminibns etiam Græcâ facundiâ redde-
retur inſtructus.

5. In veſtitu autem duabus tunicis numquam eſt úſus; atque nnam ipſam nullatenus im- *Veſtitus*
mutavit, niſi antea plurima vetuſtate conſumptam, ſimili quoque Cucnllæ ipſius con-
ditione ſervata. Paleis verò lectuli inevenrilatis, multo tempore, vilique ſagello conſtri-
ctis, pellicloque ſuperpoſito conquievit: Æſtivis namque temporibus caracallá vel ſcapu-
lari cilicino ntebatur: quod ei quoque vir ſanctitate conſpicuus LEUNIANUS Vienoen- *Leoniani Abb. elogium.*
ſis urbis Abbas pignore tranſmiſerat caritatis Fuit namque Sanctus iſte de Pannoniis quon-
dam; & ſpargeote barbarie in Galliis vincolis captivitatis abductus, & non ſolùm in Vien- *de eo infrà.*
nenſi, ſed etiam in Auguſtudunenſium urbe multo tempore clauſtro pecnliaris cellæ con-
cluſus; itaut ampliùs quadraginta annis in utraque civitate coërcitus, oulli hominum ex
prima retruſione vultu aut corpore, præter ſolâ ſermonis notitiâ noſceretur: Mooachos *Eugendi auſteritas in veſtitu, victu, cæteriſque rebus.*
juxta cellam haud plurimos regens; Monachas verò procul iotra urbem, Monaſterióque
conſeptas, oltra ſexagenarium numerum admirabili ordinatione rexit, & aluit, præmi-
aítque maximas; magnas interim ſucciduáſque in ſpiritu non dimiſit. Sed rurſom * redeo. * *al.* ſurſum
6. Habebat oamque Eugendus beatiſſimus calciamenta ſortia ruſticáque in modum priſ-
corum Patrum, conſtrictus ocreis crura, ſaſciolíſque plantas. At verò nocturnis matu-
tiníſque conventiculis, nec in ſrigidiſſimis pruinis, nec in magnis nivibus, quicquam * *al.* lineas.
nuditati pedum præter ligoeas * Gallicanáſque caligas addidit umquam: atque in hunc
quoque modum eminùs ſæpiſſimè matutinis boris ad Fraternum cimiterium oraturus gradie-
batur in nivibus. Nemo namque eum umquam, aut in diuturoa, aut in nocturna ſynaxi, ante
completionem conſpexit egredi ſoras. Nam cùm ipſe noctibus certè oratu longiſſimo atque
ſecreto cunctos in Oratorium diutiſſimè anteiret, poſt omnium quoque diſceſſum nihilo-
minus * formulæ * ſuæ incumbens, oratioue diutinâ paſcebatur in ſpiritu. Atque exinde * *id eſt*, ſcabelli, *ſive* ſcamno
ita quolibet tempore vultu hilari ac læto egrediebatur ad Fratres, ut ſoler exſanata ambitio
vultus hominum laſciva jucunditate diſſoluere.
7. Refectio omni tempore ei ſemel in die ſuit, quæ tamen æſtivls diebus nunc in ſextâ *Victus quotidianus.*
cum ceteris fatigato; nunc verò cum iis, qui iteratò reficiebantur, terminabatur in veſ-
pera: ita tamen quòd oihil umquam excepils iis quæ cunctis apponebantur Fratribus de-
guſtavit in menſa. Igitur ad inchoationem ipſius adminiſtrationis revertamur.
8. Cùm ergo Pater ille, quem beatiſſimus Romanus vel Lupicinus Condateſcenſi ª Cœ-

ª Monaſterium Condateſcenſe, Gregorio Turon. Condatiſconenſe; poſtea S. Eugendi, demum S. Claudii Veſontionenſis Epiſcopi nomine hactenus appellatum, eſt unum ex tribus Monaſteriis in locis Ieſenſibus à S. Romano extructis, quorum aliud dictum eſt Lauconnenſe jampridem exſtinctum, tertium Balmenſe in ſororis ſuæ gratiam pro Sanctimonialibus conditum, quod bucuſque inter Veſontiooem & Mombeliardum viſitur.

Circa ann. D. x. Ianuar. I.

nobio ſignaverant ſucceſſorem, præter labores ſollicitudinéſque Cœnobitales, etiam corporeæ inæqualitatis frangeretur incommodis, vocatis ad ſe Fratribus, ſic ſanctum Eugendum vicis ſuæ ſollicitudine innexuit, ut ſibi tamen jus paternæ eminentiæ in nullo penitus imminueret, aut ſubtraheret. Tentavit namque idem Abbas, ut antedictum ſanctúmque Eugendum cum adminiſtrationis onere, etiam Presbyterii dignitate artiùs illigaret. Sed non ſolùm voluntati ejus in hac parte ſæpiſſimè, immo ſanctiſſimè contradixit; verumetiam ſacroſanctos Pontifices, qui illic confluxerant causâ orationis, adiens, reverentiam tanti honoris cautè ac diligenter aufugit. Mihi tamen crebrò ſecretiſſimè teſtabatur, utilius multò eſſe Abbati propter juniorum ambitionem liberum à Sacerdotio præeſſe Fratribus, & non illigari dignitate, quam abrenuntiantes ac remotos minimè convenit affectare. Novimus namque, aiebat, præter hanc quam prædiximus cauſam, multos etiam Patres poſt humilitatis profeſſæ culmina, hoc officio graviùs ac latentiùs ſuperbiiſſe, & plùs ſe efferre Fratribus, quos in exemplo humilitatis convenerat anteire. Suſcepit ergo Dei Sanctus, ſicut etiam pater Lupicinus, abſque Sacerdotali eminentia injunctæ ſibi viciſſitudinis ſocietatiſque laborem; eâ maximè ſecuritate fretus, quòd de paterna ſollicitudine ac proviſione non habebatur incertus: ſed mox evidentiſſimâ revelatione percellitur, ne de plenaria adminiſtratione, velut in aliquo incertus, redderetur ambiguus.

Sacerdotiũ recuſat.

In Viſione Abbatem ſe futurum intelligit.

9. Nocte igitur inſecuta ſubitò raptus in viſione, beatiſſimis quoque Romano ac Lupicino Abbatibus, ut in initiis quondam, ita nunc in Oratorii ſecretario à parte dextra præſentatur, necnon etiam inter ipſos, ſeniores ac ſuperſtites circumſpicit Fratres cereos ac lampades geſtare lucentes: & datâ ſibi à Sanctis Patribus oratione vel pace, ilico benedictum illum Abbatem, deceſſorem ſibi utique mox futurum, conſpicit intromitti, ac deſuper dorſum ipſius vel ſcapulas rigentibus clavis purpureis pallium album reſpicit dependere. Soluto namque ſanctus Romanus ſancti illius cingulo, c[illegible]ſtringit illico lumbos Eugendi. Dehinc excuſſo quod deſuper, ut diximus, geſtabat pallio, hujus adæquè humeris ſuperimponens ait: Hæc tibi ad præſens noſce interim aſſignari; & digitis Dalmaticam prædicti anteceſſoris aſtringens, Etiam hanc tibi, inquit, probatam in acceptis utilitatibus noveris aſſignandam. Mox aſtantes cum cereis Fratres, incipiente primitus uno, confeſtim cuncti claritatis ac ſolatii lumina impacta parieti deprimunt, & exſtinguunt. Cúmque vir beatus tenebrarum anguſtiis coërcitus eventum rei attonitus præſtolaretur in viſu, vox ad eum facta eſt: Noli, ait, te, Eugende, fraude horum præſentium ac materialium luminum contriſtare; Orientalem namque cellulæ hujus attende proſpectum, & videbis ilico tibi abſque opitulatione humana lumen divinitus miniſtrari. At ille confeſtim illic porrigens viſum, aſpicit ſenſim dilucefcente aurorâ radium ad ſe diei ac lucis influere: & in ſemetipſum reverſus, lectulo lætus excutitur. Nec mora, viſionem ſequitur effectus.

Abbatis officium invitus ſuſcipit.

10. Nam ad Chriſtum deceſſore illo migrato, volens noléníque adminiſtrationem ſubterfugere non potuit ſubarrhatam. Illi verò qui per viſionem luminis ſolatia præſtata ſubtraxerant, humanitatis malo aliquid paſſi, livoris zelo inflammati, in beatiſſimum virum invidiæ ardore turgeſcunt, & ſanctum Eugendum Abbatem, nunc deſpectione animi, nunc quoque Monaſterii profeſſioniſque deſertione, tamquam novitium ac rudem Monachorum ac laïcorum patiuntur ſubjacere deſpectui. At non ille divinæ pietatis obtutus famulum ſuum paſſus eſt prolixa fatigatione vexari. Confeſtim namque ipſi potentiæ ac virtutis ſuæ dexteram affluentiſſimâ ſignorum largitate porrexit, dando atque oſtendendo per ſervum ſuum ſanitatum dona, & prodigia multa: ita ut ſummæ ſæculi poteſtates ſoſpitari ſe crebrò, ac benedici ejus litteris exorarent; nec ſe divinam clementiam crederent habere placatam, niſi priùs Chriſti amici gratiam ſive ſuffragia aut viſu aut litteris potirentur. Epiſcopi quoque ac ſapientiſſimi Sacerdotes præ ſe omnimodis ferre, ſi eum corporaliter cernere, aut affatu litterario obtinuiſſent familiariùs compellari. Ipſi etiam pſeudofratres qui pridie cothurno elationis inflati diſceſſerant, tamquam infelices atque degeneres notabantur à laïcis, niſi depoſito invidiæ viru, ad ſanctum Chriſti famulum quantociùs repedarent.

Deſpectus à ſuis commendatur divinitus.

11. Dum hæc odoriferâ famâ geruntur, puella quædam juxta ſæculi dignitatem non infima, circa Secundiacenſem Parochiam dæmonio atroci correpta, non ſolum clauſtris retruſa, verumetiam ferreis vinculis tenebatur obſtricta. Cúmque ſanitatis causâ à multis, ut ſolet, exorciſmorum ſcripta nexa cervicibus necterentur, atque illa ignotas ſibi perſonas ſcriptorum per immundum ſpiritum cum nomine (quod dolendum eſt) carperet & vitia; ſéque magis illos qui ſcripſerant, jam olim in illo atque illo peccato latentibus apud humanitatem indiciis aſſereret poſſidere: tum ad ipſam energumenam de aſtantibus unus: Quid nos, inquit, alienis, immo propriis vitiis terres immunde? verè in Chriſti nomine non ſolùm iſtorum quos derogas virorum, ſed cunctorum quoque ſi potero ſcripta Sanctorum ita cervicibus tuis innectam, ut vel multitudine imperantium obruaris, ſi hos paucos audire deſpicis & contemnis. Tu mihi, inquit diabolus, Alexandrina*, ſi placet, chartarum onera exarata imponas, numquam tamen ex obtento vaſculo puteris propulſare, dummodo mihi ſolius Eugendi Iurenſis Monachi ex hoc non afferas juſſio-

Ejus epiſtolâ dæmon expellitur, ægritudo curatur.

** Sur. Alexandrinarum.*

nem. Confeſtim namque rapientes proximi * dictum ad Beatiſſimum virum pleniſſima fide concurrunt, ac rem geſtam pedibus provoluti narrantes, non ſe rediruros eſſe teſtantur, niſi miſericordiam Chriſti præſtarer exoratus oppreſſæ. Victus igitur vel ratione vel precibus Pater, breviter cum longa oratione (ut Gregorius quondam Magnus Apollini) in hunc modum ſcribens atque conſignans ſparciſſimo tranſmiſit epiſtolam: Eugendus ſervus Chriſti in nomine Domini noſtri Iesu-Christi, Patris, & Spiritus ſancti, præcipio tibi per ſcripturam iſtam, ſpiritus gulæ & Iræ, fornicationis & amoris, & Lunatice & Dianatice & meridiane & diurne nocturne & omnis ſpiritus immunde, exi ab homine qui iſtam ſcripturam habet. Per ipſum te adjuro verum Dei vivi filium, exi velociter: & cave ne ampliùs introeas in eam. Amen. Alleluia. Et orans atque complicans, ſupplicibus tradidit deportandam. Quid plura? Necdum itineris medii ſpatia confecerant, cùm ecce furcifer ille frendens, atque ejulans, priùs egreſſus eſt ex obſeſſa, quàm calcarent domum revertentes.

Circa annũ D. x. Ianuar. 1.

* Sur. proximè

Grego. Neocæſar. apud Ruffinum l. 7. hiſt. ca. 6.

12. Ab hoc fere tempore beati viri longè latéque fama nomènque enituit, ut qui ſanctus jam habebatur indigenis, potens etiam & verè Apoſtolicus porro genitis * haberetur. Materfamilias quondam Syagria, tunc quoque Eccleſiarum Monaſteriorúmque per eleemoſynam mater, cùm gravi obſeſſa incommodo jamjamque à medicis haberetur deſperata, epiſtolam viri Dei, quæ caſu ad eam delata pervenerat, de armariolo ſibi vice dexteræ beati viri deoſculandam præcepit attingi. Cúmque comprehenſa contactis ex eadem cum oratione oculis, lacrymis quoque haud minimè deciduis infeciſſet, ori dehinc inſertam aliquantiſper dentibus cum oratione conſtringens, mox recuperatâ ſanitate ſurrexit. Quo gaudio atque miraculo, non ſolùm ipſa ſuique, verumetiam civitas maxima Lugdunenſium exultatione mirâ relevata, atque lætata eſt.

* id eſt procul poſitis

Syagria eiuſdem literis ſanatur.

13. Cùm ergo fama vitáque viri virtutum relatione ſuccreſceret, tanta miſerorum acervatim cœpit in Monaſterium turba concurrere, ut ſæcularium, immo tribulantium multitudo pæne catervis videretur numeroſior Monachorum. Interea dum inibi mox nonnulli, alii etiam poſt bidui, triduique, quidam verò pòſt menſibus * commoda votiva percipiunt, Dei Sanctus manum ad ſalutare compendium mittens, fatigationem miſeris auferebat. Dabat ergo ſupplicibus atque ſoſpitibus deportanda illigandáque infirmis cum ſancti Olei quantitate ſuperiùs contraria larvis ac miſeriis ſcripta mandata: quæ ita cooperante fide porrigebant in provinciis longè poſitis medicinam; ut illi quoque obtinerent, qui ejus in Monaſterio præſentabantur aſpectui. Neque ſolus beatiſſimus Pater in Cœnobio, ſed & Presbyteri multique inibi fratres, poriebantur elatiſſima virtute meritorum; & zeli ambitione ceſſante, illis potiùs quàm ſibi, Dei homo medendi delegabat officium.

Plurimos ſanat.

* Sur. menſis ſpatium.

14. Et hoc ſtudebat omnimodis, ut unuſquiſque illi rei vel ſtudio in Monaſterio deſerviret, in quo eum dono Sancti Spiritus pollere eminentiùs perſpexit. Atque adeò manſuetum ac ſenem illi ordinabat officio vel loco famulari, ubi manſuetudinis ac patientiæ bonum nullatenus inquietudo decoloraret alterius. Rursúmque ſuperbiæ forſitan aut vanitatis vitio notatos non patiebatur eſſe ſepoſitos: ne judicio viroſæ ac propriæ elationis inflati, aliiùs graviúſque corruerent, cùm culpas & vitia ſua non agnoviſſent, in medium crebriùs increpati. Si quos ſanè (ut ſeſe habet natura fragilitatis humanæ) edacis triſtitiæ morſibus interea noverat ſauciari, illis quoque inopinantibus, ita ſpiritaliter exinduſtria blandus ſuperveniebat ac lætus, & ſancto dulcíque ſovebat alloquio, ut deterſo triſtitiæ pernicioſiſſimo viru, quaſi quadam ſalutatis olei perunctione exaſperata ſanaretur auſteritas. Diſſolutioribus verò ac levioribus, acriorem ſe ſeveriorémque ſemper exhibuit. Presbyteris quoque ipſis, quorum officio conſtrictus ſæpe ab Epiſcopis humilitatis causâ noluit (ut diximus) implicari, ita ſemper ob miniſterium Sacrificii ſalutaris quodam remotionis opere, conſcientiæ puræ tribuit facultatem, ut illo cuique pro delicto mordaciter forſitan quippiam (ut aſſolet) ſuccenſenti, illi verò dum reatum culpámque ignorarent, abſque notitia vel participatione alieni reatûs, Corpus Dominicum traderent ab altari, ut nec ſe conſcii plecterent communione delicti, nec alterum ſeveritate paterna, ante emendationem forſitan Sacramentorum indultu ſubtraxiſſe viderentur in aliquo.

Subditis iuxta ſingulorum capacitatem officia accommodat.

15. Hic namque fuit, immo eſt apud Chriſtum beatiſſimus homo, ex cujus ore (Deum teſtor) numquam proceſſit obloquium, cujus aures numquam polluit maliloqui oris fœtale contagium. Tantum namque deteſtabatur hoc vitium, immo flagitium, quantum quis letiferi anguis non ſolum venenum metuit, verumetiam occurſus ipſius vitat atque conſpectus. In tantum mens ipſius abſentis vitiis pura pollebat, ut etiam beatiſſimorum Chriſti Apoſtolorum Petri & Pauli, ſanctique Andreæ, adæquè Apoſtolici conſpicuique viri Martini Epiſcopi, & colloquio fuerit potitus & viſu. Quodam namque tempore, antequam ipſi adminiſtrationis onus incumberet, diebus æſtivis ultra Monaſterium juxta ſemitam, quâ Genuam * uſque tranſcenditur, ſub arbore ſolito quieſcenti, ſubitò tres ſe per ſoporem adventantes offerunt viri. Quorum cùm poſt orationem & pacem, novitatem vultûs habitúſque contemplaretur attonitus, interrogat quoque quinam ipſi venerabiles

Quam ab obtrectatione alienus fuerit.

Sancti ei apparent.

* al. Gebennam Genevæ

Chronan. n. 1. Iannes. 1. eſſent, quorum benedici meruiſſet adventu. Tum unus; Ego, ait, Petrus [illegible]; Ac manus meus Andreas, & iſte frater noſter eſt Paulus. Ac ille confeſtim in [illegible] rum veſtigia provolutus: Et quid eſt, inquit, Domini [illegible] quòd vos in hæc veſtria, quos in magnis urbibus Romæ ac Patras poſt ſa[illegible] ctum Martyrium pore contineri? Verum eſt, inquiunt, & illic quidem [illegible] aſſeris, ſumus: nunc habitaturi venimus. Et in hæc verba viſio finivit & ſo[illegible] mnus. [illegible], at hic gemipotes ad eo [illegible] legimus con[illegible] hic quoque

Apoſtolorū Reliquias reuertentes excipit. 16. Cúmque confricata facie torporem ſomni depuliſſet e[x] vultu, conſpicatus [illegible] qui ante biennium circiter diſceſſerant Fratres, eo advenire calle, quo ſa[illegible] eminus duos, per viſionem conſpexerat adveniſſe. Et proſiliens illi [illegible] in occurſum, conſ[illegible] ſos Apoſtolos ex more, conſulit unde dilectiſſimi Fratres poſt tam diutinum commeat[illegible] [illegible]utato quoque bium repedarent. Nos, inquiunt, inter alia ad urbem uſque progreſſi, [illegible] ad Condatiſcone[illegible] que Sanctorum patrociniis, ſub trina Martyrum ſera quidem, ſed fida in [illegible] vertimus. Dominorum namque Apoſtolorum Petri & Pauli atque Andreæ di[illegible] [illegible]rſione re[illegible] ad caulas repedamus antiquas. In loco igitur, ut moris eſt, ſubſiſtentes, cu[illegible] [illegible] Reliquiis [illegible] Eugendus ſanctus ad Monaſterium, ipſe Patri & Fratribus adventantium Sanctorum efficitur nuntius, qui fuit paullo ante contemplator in viſione. Proſiliunt confeſtim obviam, & conſalutatis Fratribus, deoſculatiſque Reliquiarum vaſculis, cum tripudio in exultatione atque pſalmi ſono exhibitis, incluſis quoque ſub altari, patrocinantur nunc exorantibus indefeſſa virtute, quorum laudes ac merita nequeunt localiter coërceri.

17. Vt enim de Sancto ac beatiſſimo viro MARTINO dicamus, cujus mihi quoque vultum atque habitum cum ſuprafatorum ſecretiſſimè ſolebat exponere; parumper vobis referre non pigeat. Quadam namque die dum diros metuunt ac vicinos Alamannorum [a] incurſus, qui inopinatis viantibus non congreſſione in cominus, ſed ritu ſuperventúque ſolerent irruere beſtiali: ad mortem aut ſuſpicionem mortis penitus evitandam, quæ crebrò timoris jaculo toties interimit, quoties timetur: è limite Tyrrheni maris potiùs, quàm de vicinis Heriensium locis, coctile decernunt petere ſal. Sed hoc totum ut fieret, exſilium & ordinatio beati viri perſuaſerat. Cúmque emenſo bimeſtri tempore, nullum darent proprii adventûs indicium, vertitur in Sanctum imputatio Fratrum, quod aliis è vicino quod timuerant, ſoſpitibus jam reverſis, non tam deſtinaſſet Fratribus exſilium, quàm peregrinantibus propria perſuaſione dediſſet. Ille verò incertus de reatu, quia ipſos ancipiti abſtraxiſſet* eventu, metuens tamen ſaltem indebitè increpari, miſericordiam Chriſti pro ſalute eorum diebus ſingulis exorabat ac noctibus. Cúmque poſt lacrymas feſſus, fuiſſet ſoporatus in lectulo, ita claritate ſubita vallatur in grabato, ut ſe plùs luce cerneret circumfuſum, quàm ſi puriſſimi ſolis illuſtraretur allapſu. Ilico juxta lectulum Beatiſſimus MARTINUS aſſiſtens, conſalutatum quoque qualiter valere interrogat. At ille: Benè, inquit, agerem, ſi de ſalute Fratrum quos, ut increpor, exſules feci, non haberet incertus. Et ille: Non meminiſti, ait, quia eunter mihi eos, id eſt Martino, in oratione propriè commendaſti? Hac namque nocte in Pontianenſi parochia manentes craſtinà verò unus ex ipſis iſthuc veniet ſuſpicionem cunctis ablaturus ad manſum. Expergefactus igitur Chriſti homo, tamquam memoratos Fratres cunctis viſibiliter aſſignaret, ita diem & horam prædixit adventûs, ut ipſe Sanctus Dei nunciaverat, vel ipſi continuò ſunt regreſſi.

Salem à Tyrreno mari petit.

* al. obſtrinxiſſet

S. Martinus apparet Eugendo.

Monaſterii ejus conflagrat, oleo S. Martini illæſo. 18. Nam & hoc quod inſequens relaturus ſum, licèt nullus ambigat beatiſſimi Martini mirabilibus applicari, tamen ignoro quis tam ignarus ac brutus ſit, ut non illic ſpecialiùs noverit virtutum dona clareſcere, ubi per unitatem fidei familiariùs concordans reſidere dignoſcitur gratia meritorum. Permiſit namque Dominus nocte quadam in ſecretario antedictum Sanctúmque Martinum tentari quidem incendio, ſed probari. Sic igitur & Condateſcenſe Monaſterium exuſtum eſt quondam flammis, ſed tamen Martini oleum nullo flammarum eſt voratum incendio. Quodque etiam beatus Eugendus tantâ patientiâ atque æquanimitate ſuſcepit, ut mox illi divina providentia non ſolùm ad victum ſive veſtitum duplicia pro ſimplo reddiderit, verumetiam tabernacula ipſa multò utiliùs, congruentiúſque quàm fuerant in uſus priſtinos reſtaurârit. Vice igitur quadam imminente veſperâ omne illud, ut dixi, Monaſterium, quia erat ex lignis fabrefactum antiquitus, & non ſolùm contignatis indiſcretiſque cellulis, verumetiam pulchrè fuerat cœnaculis geminatum, ita ſubitò redactum eſt in favillas, ut mane non ſolùm nihil reſideret ex ædificiis, verumetiam celeritate arentis pabuli, ignis ipſe penè totus reddereturr extinctus. Cúmque Fratres illi prout quiſque ſarculum ſecurimve poſuerat, ferrum ſeverà quod ſolum exuri nequiverat, pennis eventilatis inquirerent: ecce Antiſtitis Presbyter ſanctus proſpexit ampullam cum oleo beati Martini, quæ ſalutis gratiâ ad lectuli ſui capitium dependebat, plenam, clauſamque, ut fuerat, poſt vaſta incendia, póſtque cœnaculorum deſuper ruentium, ardentiúmque ruinas, ita integram, ac ſtabilitam inter fumantes ignium reſidere favillas, ut tres quondam pueros roſcidis refrigeriis

a Hic Alemannorum nomine intellige Francos, ab antiquis Germanos dictos, qui Sequanos Herienſem inſulam, vulgò l'Iſle de Normontier, in ſinibus Pictonum & Armoricorum adire non ſinebant.

legimus in carmino Perſico claruiſſe. Quæ etiam ampulla cum oleo ipſo ad virtutum teſtimonium hodie uſque in eodem Monaſterio reſervatur. Vnde non ampliùs ſub Eugendo ſancto incendiali arbitror caſui licuiſſe, quàm (ut dixi) beatiſſimo quondam ceſſiſſe Martino: vel poſtmodum Condateſcenſes Monachos, cum oleo virtutéque Martini reminiſcimur evaſiſſe.

Circa ann. D. x. Iansar. c.

19. Nam præter iſta, quæ ub meritorum virtutúmque teſtimonium pauca perſtrinximus, tam præcipua extant quæ puritate ſpiritûs, divina illuminatione præſcivit, ut in corpore poſitus jam quodammodo cum ſupernis virtutibus clareſcere putaretur. Adeout vice quadam venerabilem virum Valentinum ejuſdem Monaſterii Diaconem commoneeet ſecretiùs dicens: Conſtat te, cariſſime Frater, intra hos viginti circiter dies ex hoc ſæculo ad præparata præmia migraturum; & ideo quàmlibet exutus peccatorum nexibus, paratus ad Dominum eas: moneo tamen, ut te ita circa clauſulam vitæ dum tempus ſuppetit, profectuum collatione ditifices, quo puſſis digna (ut vidi) acceptabiliórque hoſtia ex ara Chriſti aſſumi. Hac namque nocte veſtitum te niveis linteis à ſanctis Patribus vidi cum pſalmi ſono in altari hujus Oratorii imponi. Igitur licèt meritum qualitatémque tuæ aſſumptionis agnoſcas, ſuadeo tamen ut tibi interim addas, quod poſſis illic felicitate perpetua poſſidere. Cúmque ſermocinationem cum alacritatis lacrymis ac oratione compleſſent, poſt decem circiter dies febriculâ levi correptus, paulatimque inæqualitate vexatus, curſum vitæ præſentis explicuit. Cæterum ex cujuſlibet ſuperventu perſonæ, ita per odoris fragrantiam fœtoriſque afflatum meritorum inſignia dignoſcebat, ut præſciret ilico cui quiſque virtuti, vel vitio ſubjaceret. Nam & adventus Fratrum & ſæcularium expetentium fidem priùs ſæpe prædixit, quàm ulla Fratribus adventans præſentia noſceretur.

Valentiniano Diacono mortem prædicit.

Occulta cognoſcit & futura.

20. Ita tamen magnis, eximiiſque bonis exuberans numquam ſe meliorem, eminentiorémque altero vel leviter judicavit: ſed pietate refertus, non quid interim eſſet, ſed quàm longe à perfectione adhuc eſſet, quaſi cunctis abjectior & infimus perpenſabat. Habebat autem, nimirum habitatore illuſtrante, magnam & in vultu lætitiam. Nam ſicut illum triſtem nemo umquam vidit, ita ridentem nemo aſpexit. Non illi beatorum Antonii atque Martini geſta aut mores umquam labebantur ex animo. Numquam iſte, ut de Antonio refertur, aut ira ſubita patientiam rupit, aut humilitatem erexit in gloriam. Numquam laudatus ac beatificatus inflatus eſt: numquam vituperatus fractus eſt aut triſtatus. Tantum namque lectione reficiebatur, ut cùm lectitaretur ad menſam, ſæpiſſime futurorum victus affectu, velut in extaſi poſitus obliviſcebatur appoſitis. Nam præ gaudio attonitus peregrinationem præſentis vitæ deſpiciens, municipatum ſuſpirabat in cæleſtibus præparatum. Iſte namque illic poſt priſcis Patribus legendi propriè invexit induſtriam.

Semper humilis.

Gravitet hilaris.

Lectione ſacra rapiebat extra ſe.

21. Iſte etiam, refutato Archimandritarum more, utilius omnes univit in medium. Deſtructis namque manſionum ædiculis, uno cunctos ſecum Xenodochio quieſcere fecit: ut quos causâ unitæ refectionis una claudebat ædicula diſcretiſque lectulis, una ambiret & manſio: cui tamen lumen diei, ſicut in Oratorio, indeficiens noctibus præbebatur. Iſte, inquam, Abbas ſanctus nec menſulam ſuam (ut quoſdam facere nuper audivi a) nec victum umquam exceptavit à Fratribus: Omnibus omninò omnia erant. Non ille umquam imperio docuit, quod exemplo antea aut opere non complevit. Infirmis ſemper aut valde ſenibus clementiſſimè obſequi fecit: adiiciens quoque ut ipſi illis à Fratribus in neceſſitate ſervirent, quos ægroti potiſſimùm prælegiſſent. Ei non ſolùm faciebat alimenta convenientia miniſtrari, verumetiam propter laborem infirmitatis, donec ſanitas ſuppeteret, præſtitit ſequeſtratum reficere vel manere.

Numquam ſe à communi Fratrum menſa ſegregavit.

Erga infirmos & ſenes ut ſe geſſit.

22. Nam & ſæculi hominibus abſque perſonali acceptione ſe præbuit: pauperibus verò æquè ut divitibus oſculum convictúmque præſtitit atque conſeſſum: omni cautela juxta Patriam Regulam ſervans, ne ſe conſpectui adventantium laïcorum vel propinquorum ſaltem injuſſus Monachus præſentaret. Si quid verò cuicumque fuit à proximis fortaſſis oblatum, confeſtim hoc Abbati aut œconomo deferens, nihil exinde abſque paterno reſpectu præſumpſit imperio. Cellam, armariam arcellámve nullius illic omnino habuit umquam: nulla cuique de neceſſitate exigua proprietatis operandi dabatur occaſio. Nam uſque ad acum ipſam, lanáſque netas, etiam ſuendi conſuendíque cuncta præbebantur in medium, dummodò ſubtiliſſima Fratribus deviandi eximeretur occaſio. Inter hæc autem omnia omnibus proprietatis causâ ſolùm legere licuit aut orare. Cæterùm novit fraternitas cuncta quæ dico: numquam in Cœnobio declinandi cauſas deeſſe maximas, ubi non propelluntur etiam minima.

Nulli monacho aliquid proprium ſivit habere.

Nota.

23. Et quia ſermo attulit, ut de inſtitutione Patrum per imitationem B. Eugendi aliqua tangeremus juxta promiſſum, quod memet prædixi tertio opuſculo ſervaturum, prout

De inſtituto Monaſtico S. Eugendi.

a An diſcipulos intelligit S. Benedicti, qui Regulæ cap. 56. præſcribit, *Vt menſa Abbatis cum hoſpitibus & peregrinis ſit ſemper.* Quamquam Menardus noſter in Conc. Regul. cap 63. de menſa intra Refectorium commune poſitâ id interpretandum rectè probat.

Circa ann. D. I. Ianuar. 1.

memoriæ, Chriſto inſpirante, ſuggeritur, abrenuntiantium exordia primi ... ac præcipuus B ... Sic namque quòd non illa omnino quæ quondam ſanctus ... padociæ urbis Antiſtes, vel ea quæ Sanctorum Lirinenſi[um] ... Patres, ſancti ... CHOMIUS Syrorum priſcus Abbas, ſive illa quæ rec[entior] ... nior venerabili[s] ... CIANUS, faſtidioſa præſumptione calcemus: ſed ea quotidie lectitat ... qualitate loci & inſtantiâ laboris invictâ potiùs quàm Orientalium pe[rfectio] ... mus: quia proculdubio efficaciùs hæc, faciliúſque [n]atura vel infirm[a] ... Gallicana.

[Marginal fragments:] ... et incitamento ... [Ca]ppa- ... quoque Pa- ... cæidit Caſ- ... res, illa pro ... ſiete affecta- ... tus exſequitur

S. Eugendus ægrotans inungitur.

24. Igitur quia oratiuncula hæc noſtra inſtar gubernatoris trepidantis, inſtit[u]tionis pelagus contemplata, circumſpiciens undique portum ſilentii gaudet attingere: ... [op]uſculum circa tranſitum geſta beatiſſimi viri ceſſeram. Cùm enim ultra ſexagenariam ætatem ... ſibus prædictus Pater inæqualitate corporea laboraret, ſic tamen quòd nun[quam] ... nico uſque ad horam defuiſſet Curſui, nec bis in die feſto corpuſculo ... canonici ... impertire, vocato ad ſe uno de Fratribus, cui cum libertate peculiari olim ... aliquid ... gendi infirmos opus injunxerat, ſecretiſſimè quoque ſibi pectuſculum petiit, ut moris eſt, perungi. Cúmque tranſacta nocte de nocturna quoque quiete à nobis percunctaretur,

Suis dat monita.

„ diluculo in lacrymas ac ſingultus erumpens; Parcat vobis Omnipotens Deus, ait, qui „ me tanta iniquitate conſtrictum, non permittitis corporeis vinculis jam reſolui. At „ cùm trepidi inter profuſas lacrymas, convulſis quoque in corde ſingultibus, ſileremus: „ Domini mei, inquit, Abbates ROMANUS ac LUPICINUS propriis humeris fere- „ trum ante hunc lectulum exhibentes, me quoque deoſculatum atque compoſitum „ elevantes, deferendum geſtatorio immiſerunt. Cúmque elevatum in Oratorium in- „ troferrent, concurrentibus vobis in oſtio, violenter excuſſus, in hoc ſum à vobis lectu- „ lo reportatus. Et ideò rogo, ſi quid ſeni, ſi quid verò paternæ pietati præſtatis, ne „ me iſtic retinere diutius, ſed tandem tranſire permittatis ad patres. Oro ergo omnes & „ obſecro filioli, ut accepta ac tradita Patrum in omnibus inviolabiliter inſtituta, ad „ gaudium meum Sanctorúmque omnium ac veſtrum, ad palmam victoriæ per- „ ducatis.

Obdormit in Domino. a

25. Igitur cùm verba inter lamenta noſtra compleſſet, quinto admodum die huic ipſi lectu- lo ſemet imponens, ſubitò tamquam dormiens viſus, animam exhalavit a. Cujus ſan- ctum ac beatum corpuſculum inter catervas filiorum ac Fratrum, poſteritatis quoque de- ſerviente famulatu, venerabiliter eſt in Chriſti nomine conſepultum.

Auctoris liber de inſtitutione Monaſterii Agaunenſis. b

26. His interim fidei fervoráſque veſtri ſitim, ô Sanctiſſimi, exſatiatis tantiſper deſideriis, reficite Fratres. At ſi animos veſtros ſpretâ dudum Philoſophiâ, ruſticana quoque garru- litas exſatiare nequiverit, Inſtituta quæ de informatione Monaſterii veſtri, id eſt Agau- nenſis Cœnobii, ſancto MARINO b Presbytero inſulæ Lirinenſis Abbate compellente, digeſſimus, deſideria veſtra tam pro inſtitutionis inſignibus, quàm pro jubentis aucto- ritate, Chriſto opitulante, luculenter explebunt.

a Quo S. Eugendus anno diem ſupremum exple- verit, non conſtat. S. Romanus primus Abbas Con- datiſcenſis à B. Hilario Arelatenſi Epiſcopo Sacer- dos ordinatus eſt, quando *antedictus Hilarius vene- rabilem Celidonium Veſontionenſis Metropolis Patriar- cham à Sede Epiſcopali, nulla exiſtente cauſa, dejecit*, inquit Vitæ S. Romani ſcriptor anonymus apud Bolland. *Ob quod in audientiam Beati Papæ Leonis Romæ ma- lè geſſiſſe convictus, reſtituto quoque in Epiſcopatu Ce- lidonio, Apoſtolica auctoritate ob uſurpationem illici- tam regulariter eſt increpatus*, ſcriptâ à S. Leone epiſtola (ut eruditè adnotat Bollandus) ad Epiſco- pos provincia Viennenſis, miſſa cum Novella Va- lentiniani III. Imperatoris ad Aëtium, *datâ Romæ VIII. Idus Iunias, Valentiniano Auguſto VI. Conſu- le*, ſive anno CCCC. XLV. Proinde anno ſuperiore Romanus ad Sacerdotium promotus eſt, faciléque ad annum CCCC. LX. pervenit, Lupicinus verò ipſius frater & ſucceſſor ad annum circâ CCCC. LXXX. cui ſucceſſit Abbas anonymus, ſuprà in Vita S. Eugendi, num. 7. memoratus, Iſicque demum excepit S. Eu- gendus: qui cùm anno circà CCCC. LV. Romano & Lupicino ſeptennis fuerit oblatus, ac ſexagenarius mortuus ſit; annum Chriſti propè D. XX. attingere potuit.

b Quænam ſint illa Inſtituta, incertum eſt. In Co- dice Regularum extat Regula Monaſterii Tarnaten- ſis, quo nomine Agaunenſe intelligendum eſſe putant, ſic dictum à Tarnada oppidulo proximo, Cœnobii Agaunenſis celebritate poſtea obſcurato. Certè ſi qua alia Agaunenſium Regula ab iſtius Vitæ Scriptore condita eſſet, ignota haud fuiſſet Benedicto Anianæ Abbati, qui in Concordia Regularum Tarnaten- ſem ſæpiùs, Agaunenſem nuſquam citat Regu- lam. Et tamen Regula quæ extat Tarnatenſis ele- gantiorem ſtilum præfert quàm iſte Auctor in Actis a ſe conſcriptis adhibeat: nec in ea ſit ulla men- tio Marini ſeu Marini (ut codex Compendienſis ſcribit) Abbatis Lirinenſis, qui ex hoc duntaxat loco notus eſt.

DES.

DE S. LEONIANO ABBATE VIENNENSI.

Circa ann. D. X. Novemb. XVI.

1. *IACOBVS Sirmondus in Notis ad Aviti Epiſc. Viennenſis epiſt. 77. duos diſtinguit* LEONIANOS *ætate pares: unum Archidiaconum, cujus nomine Avitus prædictam epiſtolam* ad virum ſpectabilem SAPAUDUM *ſcripſit, quem* LEONIANUM *Sirmondus eumdem eſſe cenſet cum Leoniano famulo Maximi Epiſcopi, in cujus gulam Avitus epiſt. 65. luſit: alterum moribus longè diſſimilem,* S. LEONIANUM *Abbatem Viennenſem, de quo hoc epitaphium Sirmondus refert ad ejus ſepulcrum in ſuburbana Æde S. Petri poſitum his verbis.*

EPITAPHIUM S. LEONIANI.

HIC vir ſanctitate conſpicuus in hac urbe Viennenſi Abbas exſtitit; Sabbariâ Panoniæ ortus, à Barbaris captivatus, Gallorum finibus devenit, Auguſtoduni primùm, deinde Viennæ clauſtro peculiáris cellæ concluſus, quadraginta plus annis tali ordine Chriſto militavit, tantæ diſtrictionis, ut pæne vultu omnibus undequaque venientibus ignotus introvixerit, cùm eſſet verbo doctrinæ multis ad ſalutem notiſſimus. Itaut juxta cellulam ſuam quamplurimos Monachos rexerit, Monachos verò ambitu Monaſterii infra urbem incluſos ad ſexagenarium numerum mirabili ordinatione paverit, & diſciplinábiliter cuſtodierit.

2. *Iſta omnino concordant cum iis, quæ de eodem S. Leoniano memorat ſcriptor anonymus Vitæ S. Eugendi num. 5. quam mox retulimus: niſi quòd extremam periodum de Monialibus, non de Monachis effert hoc modo:* Monachas verò procul intra urbem Monaſterióque conſeptas ultra ſexagenarium numerum admirabili ordinatione rexit & aluit, præmiſítque maximas, magnas interim ſucciduáſque in ſpiritu non dimiſit. *Huc facit quod de S. Leoniano ſcribit Iohannes à Boſco in lib. de Vienna antiquit.* Vivebat tunc (*nimirum circa annum* D.) S. Leonianus B. Petri Viennenſis Abbas, qui Monaſterium B. Andreæ in colle civitatis erexit, in quo RAMELIAM poſtea Monaſterii S. Andreæ inferioris fundatricem ſub Regulari diſciplina educabat.

3. *Ex his intelligimus dubia eſſe fidei quæ in Vita* * *S. Aniani Aurelianenſis Epiſc. de S. Leoniano commemorantur.* S. Anianus Viennenſis civitatis opido fuit ex parentibus nobilibus oriundus: cujus germanus S. LEONIANUS ad Orientalem plagam foris jam dictæ civitatis in Baſilica S. Petri, ubi S. Deſiderius Martyr in corpore requieſcit, eſt cum magno decore humatus. *Neque enim S. Leonianus originem duxit ex urbe Vienna, ſed* ex Pannoniis, *ut ſcriptor Vitæ S. Eugendi loquitur, ſeu ex* Sabbaria Pannoniæ opido, *ut præfert S. Leoniani epitaphium: nec facile proinde germanum habere potuit S. Anianum Viennæ progenitum, niſi Leoniani parentes Viennam per captivitatem abductos dicamus. Dimechares id explicat de Vienna Auſtria, quod Scriptoris intentioni repugnat.*

* edita in Probat. Hiſt. Eccleſiæ S. Aniani Aurel. pag. 4.

4. *In Vita S. Clari Abbatis Viennenſis Monaſterium S. Petri, in quo S. Leonianus ſepultus eſt,* ad Auſtralem urbis partem, *non verò ad Orientalem, ut in Vita S. Aniani, ſitum legitur.* Porro S. Petri Monaſterium ad Auſtralem partem urbis ſitum quingentos pæne Monachos continebat. *Quod quidem præferendum, ſiquidem S. Petri Suburbium ad portam Avenionenſem poſitum eſt.*

Circa ann. D. XX. Iunii XXVI.

VITA S. MAXENTII ABBATIS PICTAVENSIS.

Ex MSS. codd. Monaſt. Compend. & V. C. D. d'Herouval.

* S. Maixent. 1. SANCTUS igitur ADIUTOR, qui & MAXENTIUS *, Agathenſis urbis incola, nobilibus quidem parentibus ortus, meritis tamen & fide infantiæ exuberans natale, ad celſitudinis divinæ præmium pervenit vitale; qui cum ad intelligibilem perveniſſet ætatem, S. Severo Abbati in Monaſterio a traditur imbuendus. Intereà ſalubri, ac ſedulo à S. Severo commonetur alloquio, ut fugiens vitáſque ſæcularis clericalem valeret aſſequi diſciplinam. Cúmque ejus auctoritatem dictis accommodaret, ejúſque in eo prævaleret ubertim doctrina, ita ſe cœpit divino operi mancipare, ut cunctis ſe cernentibus velut jam futurus in Eccleſia Præſul cerneretur. Cúmque in eo Evangelica relucerent præcepta, quidam eum nimiis attollere cœperunt laudibus, quidam verò accenſi zelo invidiæ ejus felicibus actibus invidere, qui etiam magis à populis abhorreſcens laudari quàm ab æmulis detractantibus vituperari, fertur à propria regione diſceſſiſſe. Cúmque idem vir Sanctus à proprio diſcederet ſolo, tanta aquæ ſiccitas accidit, ut duobus & eo amplius annis in eadem nequaquam plueret regione. Cúmque à parentibus ſuis & ab omnibus civibus ejuſdem regionis quæreretur & inveniretur, ad propria remeavit. Mox ut in prædictam regionem intraſſet, tanta aquarum dicitur inundaſſe copia, ut non ſolùm homines & jumenta, verumetiam arbuſta gauderent & ſata. O virum ineffabilem ac laude dignum, quem nec lingua fari, nec mens cujuſquam quanti ſit meriti poterit explicare.

Maxentius S. Severi diſciplinæ ſe tradit.

Pluviam cælitus impetrat.

2. Poſthæc iterum progrediens de regione ſua ad Diœceſim Pictavenſis civitatis, in qua Sancti ſedes habebatur Hilarii, relinquens omnia ſua & dans pauperibus, ibique in Monaſterio S. AGAPITI Presbyteri vel Abbatis providus ſe collocavit. Cúmque in idem Monaſterium ab eodem venerabili viro ceteriſque Monachis gratanter eſſet receptus, continuò nominis ſui vocabulum, quod per Baptiſmum acceperat, ne propinquorum dilectione aut civium ſuorum in ſancta via per quam Chriſtum ſequi cœperat impediretur, occultè ſibi voluit immutare; ut qui priùs fuerat nuncupatus ADIUTOR, MAXENTIUS poſtea vocaretur. Cujus opera vel meritis B. AGAPITUS divina revelatione cognoſcens & ejus Monachi, Abbatem unanimiter elegerunt. Erat autem idem Maxentius in pſallendo ſedulus, in vigiliis experrectus, in jejuniis continuus, in eleemoſynis promptus, in oratione creberrimus, in humilitate fundatus, in caritate perfectus, in caſtitate glorioſus & in omni ſancta converſatione ſanctiſſimus & in litteris bene doctus. Omnino non putavi illud ſilendum quod valde animis eſt humanis mirandum.

Ad S. Agapitum ſe recipit.

Nomen ſuum mutat, & fit Abbas.

3. Eo tempore cum jam Præſul Monaſterii ſacris actibus approbatus idem vir ſanctus haberetur & paſtor, multoties aves feræ relictis nemorum ramis in manu illius modò grana tritici modò panis fragmenta ſumebant. Ex illo jam tempore illius Sanctiſſimi viri nomen & virtus emicuit, quia cum indomiti paſſeres in dextera illius menſæ reliquias colligebant, manſuetudinem & ſanctitatem ejus populi comperiebant. O quam dulcis, ô quam ſuavis & mitis vir iſte Maxentius.

Aves paſcit.

4. Quodam tempore contigit, ut quidam è civibus præfatæ urbis Pictavenſis, habens filium lactentem ſeptenis ferè menſibus educatum ſupplici prece depoſceret S. Maxentium ut eum ſacris fontibus abluendum offerret, ac renatum propriis ulnis dignaretur elevare. Quod vir Sanctus caritate commotus non recuſavit. Cúmque eum ad baptizandum S. Agapito Presbytero tenſis brachiis obtuliſſet, continuò rudis infantis lingua diſſerit, & ſe credere ore proprio ſanctam confitetur Trinitatem, ac ſymboli plenitudinem credentibus ad vitam prodeſſe perpetuam: in cujus parvuli confeſſione populi Chriſtiani exultabant,

Loquendi facultatem puero impetrat.

a Gregorius Turon. in lib. 2. Hiſt. cap. 37. *Cujus Monaſterii, inquit, nomen lectioni non indidi, quia locus ille uſque hodiéque Cellula S. Maxentii vocatur.* Supereſt in noſtrum uſque tempus idem Monaſterium haud ignobile, à Calviniſtis licet diu & ſacrilegè violatum, paullo infra ortum Separis fluvii, & S. Maxentii oppido nomen dedit. Celebratur maximè ob ſepulcrum S. Leodegarii Martyris & Epiſcopi Æduenſis, qui ibidem Abbas fuit, & poſt mortem diu jacuit. A primæva Benedictinæ Regulæ propagatione iſtud Cœnobium Ordini noſtro fuit addictum. Certè in charta Pippini Aquitaniæ Regis data anno DCCC. XXVIII. Monachi apud Pippinum querelas deponunt, quòd *in laicalium manus locus Domino ſacratus pervenerit, nec habeant Abbatem Monachum, qui hanc Abbatiam ſecundum Regulam S. BENEDICTI habeat traditam, ſed Abbatem* ABBONEM *nomine, qui nullo modo videtur Abbas, quia non habuit hunc locum ſit traditum, utroſque S. Benedictus Abbates Regulares juſſit conſtituere.* Quorum expoſtulationibus Pippinus fecit ſatis.

fides Catholica augebatur, turba Iudaica triſtabatur. Quanta putamus ſit virtus in B. Maxentio, cujus meritis ante tempus eloquium infantis formatur?

Circa annum D. xv. Iunii xxvi.

5. Contigit autem in illis diebus ut puer cujuſdam ſobolis ſeptimo ætatis ſuæ anno, perurgente caſu mortifero, ſpiritu exhalato jaceret mortuus. Cum autem parentes ejus omnium cum plangerent, & Dei militem obſecrarent; pro eo hic protinus exiliens impiger ad viſitandum corpus exanime veloci greſſu pervenit. Qui cum cælum flendo fidei oratione pulſaret, gratia divina in ſe operante mortuum revocavit à funere, genitorem lætificavit ex prole, & Chriſtum acclamantibus turbis clarificavit ex opere.

Alium revocat ad vitam.

6. De hoc non eſt nobis prætermittendum, quòd hic vir ſanctus ſæpiùs viſitabatur ab Angelis: adeo ut ſplendore cellula in qua pſallens jugiter habitabat, veluti micantium globis aſtrorum videntibus miniſtris vel Monachis ſuis ſæpe præfulgida reluceret. Refectio ejus erat panis hordeaceus & aqua, frequenter tamen divinis dapibus paſcebatur ab Angelis. Diebus ſanctæ Quadrageſimæ ſic ſe divinis occupabat officiis, ſic ſemetipſum exercebat vigiliis, ſic orationibus incumbebat, ut ſe incurvando ac divinis conſpectibus humiliando ad inſtar camelorum in ejus ſacris membris velut gibbi apparerent effecti.

Ab Angelis viſitatur.

Auſteritas ejus & oratio.

7. Factum eſt ut quodam tempore æſtivo Monachi inter opera æſtuantes ſiti nimia gravarentur. Tunc S. Maxentius fideliter Dominum cum pſalmorum capitulis poſtulans preces fudit pro eis. Oratione verò completa, fixo baculo, quem dextera tenebat in arva, in conſpectu aſtantium fons vivus defluxit, unde & ille & Monachi Deo gratias agentes ſitis validum ardorem extinxerunt, ex qua & multorum languentium membra variis infirmitatibus uſque in hodiernum diem ſanantur. Nam conſtructa deſuper Baſilica in honore S. Martini Antiſtitis in eo loco divino munere multis præmia ſanitatis conferuntur.

Fontem divinitus impetrat.

8. Eodem tempore contigit ut Franci cum Gothis conflictu bellico advenirent præcedente eos CHLODOVAO Rege. Cùm autem Monaſterio propinquaſſent in quo S. Maxentius Paſtor habebatur, inſtinctu cogitare cœperunt ut idem Monaſterium debellare deberent & Sanctum virum occiderent. Tunc antiquus hoſtis diabolus immiſit in corde cujuſdam ex barbaris qui ad debellandum Monaſterium venerant, ut caput Sancti viri gladio amputaret [a]. Cùmque ſupradictus barbarus manum impudicam audacter extenderet ut eum decollaret, ſuſpenſo in aëre gladio & manus gladiatoris inaniter manſit exerta, & cervix ſancti viri permanſit illæſa. Poſt paullulum autem ſemetipſum dentibus laniare, ac proprium corpus crebris cœpit vulneribus lacerare. Tandem verò idem demens accenſus inſania proprius infelix extitit homicida, reliqui verò ſunt repente luminibus cæcati, mente turbati, ſenſu immutati, ut vix alter alterum recognoſceret. Cùmque hæc ad aures Principis pervenissent Chlodovei, accurrens ocius ipſe ad ſanctum virum pervenit, ſe ſéque proſternens in terram humiliter adoravit & veniam ſibi ſuiſque poſtulavit. Qui locus in quo idem princeps ad pedes Sancti viri jacuerat, in eodem Monaſterio uſque in hodiernum diem apparet. Quo viſo vir Deo plenus motus precibus Regis ſigno Crucis ſuper eos expreſſo & eulogiarum ex panis fragmine benedictione largita ſanitatem intulit & eos incolumes ad caſtra redire permiſit. Hi verò qui impio corde in caſtris remanſerant, eamdem patiebantur inſaniam. Quo audito vir Dei Maxentius panem eis ſanctificatum miſit velocius, ſicque factum eſt ut omnes ſalutem corporis & animæ reciperent. Rex verò multis impenſis Sanctum honoravit Maxentium, deditque ei tunc temporis villam vocabulo Milon necnon & alia multa. Ab illo autem die & deinceps ita eum dilexiſſe ut proprium dicitur filium, eo quod eum virum agnoverit ſanctiſſimum.

Barbarus gladium in Sanctum diſtringens in rabiem vertitur.

Maxentius à Chlodoveo honoratur.

9. Poſt hæc autem inſignia miracula, accidit ut quidam cultor ſegetis ad evellendam radicitus filicem die Dominico properaſſet in meſſem, cujus herbæ peſſimæ incrementa dum viribus abſtrahere vellet, manus ejus circumſtricta per biennium manſit, ita ut nullus medicorum ei poſſet adhibere medicinam. Tandem verò ad ſanctum perrexit Maxentium, cujus vir Dei Maxentius intuens debilitatem, fundens Domino orationem, hominis manui integram ſanitatem reddidit. Simili modo mulier quædam opus lanificium bajulans cupiditatis ſtimulo impellente in die Dominico fila torquebat, & manus ejus ſimili damnatione ſunt inutiles factæ. Quæ venit ad virum Dei, & ille mox per ſignum ſanctæ crucis reddidit eam ſanam. Quia longum eſt ire per ſingula, ſufficiant hæc de plurimis vel pauca. Satis ſit in excellentibus ejus miraculis veritatem non ſubtrahere & in multis faſtidium vitare.

Prævaricatores obſervantiæ diei Dominicæ à Deo mulctati per S. Maxentium ſanantur.

10. Idem vir ſanctus poſt ſexageſimum & ſeptimum annum, velut B. Martinus Turonenſis Epiſcopus longè ante obitum ſuum præſcivit, & Monachis ſuis diſſolutionem ſui corporis indicavit. Namque præfatus eſt eis ſe tranſiturum de mundo ad Chriſtum ſexto

Maxentius fere ſeptuagenarius obit.

a Idem refert Gregorius Turonenſis *lib.* 2. *Hiſt.* c. 37. at rei eventum aliter deſcribit his verbis. *At ipſe, miles, ad pedes beati viri veniam depoſcens ſternitur. Quod videntes reliqui cum timore maximo ad exercitum redierunt, timentes ne & ipſi pariter interirent. Hujus verò brachium beatus Confeſſor cum oleo benedicto contrectans, impoſito ſigno crucis reſtituit ſanum, ejuſque obtentu Monaſterium permanſit illæſum.* Addit verò, *Multaſque & alias virtutes operatus eſt, quas ſi quis diligenter inquiret, librum vitæ illius legens cuncta reperiet.* Porro hoc contigit anno D. VII. quo Chlodoveus Alaricum profligavit.

Kalendas Iulias hora diei nona, quod ita evenit ut vir ſanctus prædixit [a]. O virum ſan-
Circa ann. D. XV. Iunii XXVI.
ctiſſimum, qui & Angelorum participare conſortium, & in morte de mortis au ctore trium-
phum meruit habere. O verè felix & mirabilis vir iſte Maxentius, qui & aliis ſuis meritis
largitus eſt ſanitatem, & ſibi ipſi à Christo promeruit feliciter æternitatem. Quanti poſt
Miraculis celebris.
tranſitum illius ab eo cæci illuminati, ſurdi & muti propriis officiis reſtituti, leproſi mun-
dati, hydropici curati, claudi roborati, vincti de carceribus erepti, quantique a dæmonibus
ſunt liberati; humano nequeunt ore enarrari per ſingula. Illud tantùm nunc teſtat agen-
dum nobis, ut cum ſimplici ac devota mente poſcamus eum, quatinus in cælis nobis
ſuis precibus ſalutem obtineat mentis & corporis, ut in præſenti Chriſto placere valeamus
& in futuro vitam mereamur adipiſci ſempiternam. Amen.

[a] Ex charta quadam relata à Iohanne Beſly in Hiſt. Duc. Aquitaniæ pag. 217. diſcimus S. Maxentii corpus in Armoricæ Monaſterium, S. Maxentii dictum, Abbatiæ S. Salvatoris Rothonenſis ſubjectum, à Salomone Rege anno circà DCCCLXVI. fuiſſe tranſlatū. Aſt cùm inde ad Pictavenſes reduceretur, auditâ Normannorum incurſione per illam provinciā delatum fuiſſe ad Camdevanenſem Eccleſiam ſuper illud flumen quod vocatur Bebrenus*, comparatam ſexaginta ſolidorum emptione terrotorio, ubi demorati ſunt Monachi S. Salvatoris Rothonenſis in honore S. Maxentii cum una capſa eburnea plurimorum Sanctorum Reliquiis plena. Vigente iterum Normannorum vaſtatione prædicti Monachi deportârunt corpus B. Viri honorificè in Autiſſiodorum pagum cum adjutorio Ricardi Comitis. Pictavenſibus tandem corpus ſacrum repetentibus promiſerunt Monachi corpus B. Viri cum capite ſuo, & [...] Pictavim deportare & Vitam illius [...] Miſſa. At tandem conventum eſt, ut prædicti Monachi eſſent ipſius corporis ſine fine cuſtodes cum [...] curitate Ebuli Comitis. Factum eſt hoc [...] Kal. Iulii Feria 1. ab Inc. Domini anno DCCCC. XXIV. In Chrono Malleacenſi, Anno M. LIX corpus [...] Maxentii Adjutoris aſtenſum eſt, & conditum [...] VI. Non. Octob. S. Maxentii magna pars Reliquiarum in Monaſterio S. Leodegarii de Ebrol à [...] dicit. Claromontenſis etiamnunc aſſervatur, quædam particulæ in proprio Monaſterio Pictavenſi.

* nunc Sèvole la Sevole.

Circa ann. D. XX. Decembr.

VITA S. MAXIMINI ABBATIS MICIACENSIS,

Auctore anonymo perantiquo.

Ex MS. cod. S. Benedicti Floriac. & ſchedis V. C. D. d'Herouval.

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

1. MICIACENSE Monaſterium à S. Euſpicio circa annum Chriſti D. prope urbem Aurelianam conſtructum, duos ſæculo ſexto Abbates ſanctos protulit cognomines, MAXIMINUM* Seniorem, qui primus eidem Cœnobio præfuit: & MAXIMINUM Juniorem, qui poſt S. Avitum Maximini Senioris ſucceſſorem, & S. Theodemirum avunculum [...] rei curam geſſit, ut ex Letaldo in libro * de Miraculis S. Maximini Senioris diſ[...] Maximini Iunioris Acta exciderunt. Senioris Vitam hic ſubjicimus à duobus Auctoribus [...] uno anonymo, quem ſæculo VII. vixiſſe ex cap. 15. conjicimus: altero nomine B[...] tempore Ionæ Aurelianenſis Epiſcopi, cui ſuum Opuſculum dedicavit. Letaldus in Prologo Miraculorum S. Maximini Bertoldum vocat eruditiſſimum virum, qui vitam veterem Patris Maximini dicitur edidiſſe. Et tamen Bertoldus ipſa priſcorum Patrum de Maximino monimenta à ſe tantùm exornata in Carmine ad Ionam Epiſcopum fatetur.

*S. Meſmin.

* infrà, num. 10.

2. Poſt duplicem S. Maximini Vitam referimus Librum ejus Miraculorum à Letaldo Miciacenſi Monacho compoſitum, quem Letaldum eumdem eſſe putamus cum Vita S. Iuliani Cenomanenſis Epiſcopi expoſitore, etſi Poſſevinus hunc Monachum Cenomannenſem exiſtimet. In illis Miraculis ſeriem Epiſcoporum Aurelianenſium, Abbatúmque Miciacenſium inſerit Letaldus, qui tempore Ermenthei & Arnulfi Epiſcoporum atque Annonis Abbatis ſub finem ſæculi x. ſe vixiſſe teſtatur cap. 11. & ſeqq. diſtinguendus à Letaldo Abbate Miciacenſi, de quo iſte cap. 4. agit.

3. In cod. MS. Bibliothecæ Regiæ priori S. Maximini Vitæ præfiguntur ſine titulo verſus nonnulli, Carolo Calvo Imperatori (ut quidem videtur) inſcribendi, quos hic præmittendos duximus.

REX genus egregium, ſine quo nil nobile conſtat,
Nec clarum cenſetur opus; gens Francica torpet,
Et Procerum vileſcit honos, ac jura fatiſcunt,
Eccleſiæ dotes pereunt, ſimul ipſa ruinam
Atria Templorum per te fundata minantur.

Teſine non potis eſt reparari machina Regis
Exaltata manu, nec habeot tentare minores.
Magnos magna decent, parvos ſua parva ſequantur. Circa annu. D. XX. Decemb. XV.
Accipe priſca Patrum noſtrorum geſta colenda.
CHLODOVEUS quondam Francorum nomen adeptus
Regis, & inter eos primus Baptiſmatis undâ
Qui meruit tingi, morum diademate cinctus:
Culmina Cœnobii noſtri conſtruxit, honoris
Mirifici largitus opes numquam perituras.
Sed fera tempeſtas noſtros invadere fines
Gens inimica * tibi temerato cœpit abuſu, * Normanni
Omnia dilanians, cædens; à vertice ſerpens
Ad terræ facies omnis ſtructura cohæret.
Quòd ſi virtutes & morum nomina, quótque
Sanctos terra viros aluit, genuitque, fovitque
Cæli porta, domus Divina, promiſſáque tellus,
Noſſe, optes; relegas antiqua volumina reſtat.
Sed quid id eſt? Natus item Chlodoveus * alter, * id eſt, Ludovicus Pius
Nomen idem, ferme ſimiles ſcribendo figuræ:
Idem zelus edit animi, cultúſque ſaluber.
Una valde tibi gradu ſupperaddita ſummo
Gratia ſcripta manet *, meritis lucrata Regentum. * id eſt, dignitas Imperatoria
Incaſſùm meritos homines nec tempora vertunt.
Hæc Regalis ſervantes veſtigia formæ
Muti prætendunt oculis viſenda ſerenis.
Saltem Patroni devotè cerne ſequentes
Inſculptas notulas. Utinam ſtuduiſſet arundo
Percelebres celebri celebràſſe carmine Sanctos.

Sequuntur nomina Sanctorum, ut patet per metra.

Sunt numero Maximinus prior, atque ſecundus,
Euſpicius, Theodemirus ſimul & Leobinus
Duſcardus, Lætus, & Agilus * ſit Phaimbaldus.
Additur Urbicius, Senardus, Avitus, Amator,
Carileſus, ſit eiſque Panacius, atque Viator.
Suntque Leonardi duo, ſit Conſtan-que-tianus
Sit Rigomarus eis, Launomarus atque Liſardus.
Quos omnes ſacra Relligio probat, atque rependunt
Mœnia Regali fabricata munere dudum.

* S. Agilus, cujus Acta habet Surius 30. Aug. non videtur fuiſſe Monachus: nec Leobinus, Lauromarus, Conſtantianus degiſſe in Monaſterio Miciacenſi, ſed fortaſſe inde ſua inſtituta hauſerunt.

PROLOGUS AUCTORIS.

1. PLURES fuiſſe ſectas quæ ſapientiam profiterentur inter eos, quos priſca ſæcula pepererunt, manifeſtum eſt. Sed inter omnes illi judicati ſunt ſummam ſapientiæ attigiſſe, qui trivium illud terere conati ſunt, in quo requiritur Divinarum, humanarúmque peritia rerum, quod conſtat in Phyſica, & Ethica & Logica, quæ Latinè dicuntur Naturalis, Moralis & Rationalis, rimari. Sed ſecundùm Scripturam quia ſæculi ſapientes non cognoverant Dei ſapientiam, interierunt propter ſuam inſipientiam. Nam naturas rerum quantolibet quis calleat mentis acumine, comprehendi non poſſe teſtatur liber Beati Iob, qui refert Dominum ob talem inſolentiam comprimendam eidem viro rerum cauſas incomprehenſibiles oppoſuiſſe ab eo loco ubi dicit; *Ubi eras quando ponebam fundamenta terræ*, uſque ad finem ipſius interrogationis. Porro moralitatem veram certum eſt eos invenire nequiviſſe, cùm multa de ea dixerint & ſcripſerint, utpote qui gloriam captando popularem tantummodo de ea verbo tenus ſcripſerunt, ſed mentis intuitum non in debito fine collocaverunt. Porro autem quando ratione participarentur divina, *qui cùm* bonitate naturæ & ingenii vivacitate *Dominum cognoviſſent*, ſicut ait Apoſtolus, *non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum, dicentes enim ſe eſſe ſapientes ſtulti facti ſunt:* quorum ſequaces adhuc non deſunt, qui cùm magniloqui eſſe putent, inventa eorum perſcrutari, & jactanter affari eorum ſtultitiæ videntur & probantur implicari.

Quinam ſapientes. Baruch. 3. 18. Iob. 38. 4. Rom. 1. 21.

Circa ann. D. XX. Decem. av.

Vera ſapientia apud ſolos Chriſtianos.

A Salomone docta.

Prov. 11. 30.

Matth. 11. 29.

Quinam ejus capaces.

Ibid. 25.

2. Nobis autem talia reſpuentibus adeſt vera Phyſica in hiſtorica narratione, vera Logica in fidei ſpei & caritatis contemplatione, vera Ethica in præceptorum Divinorum executione. Quam Dominus Philoſophiam diligens, præmiſit typicum Salomonem qui in tribus monumenti ſui Libris, eamdem Philoſophiam ſectandam nobis reliquit, dum in Ecrleſiaſte naturaliom vim rerum, & in Proverbiis inſtituit diſciplinam morum, in Canrico autem Canticorum ſob velamine allegoriarum docuit quærendas atque tim[...]andas cauſas rerum Divinarum. Undr & eamdem noſtram Philoſophiam his tribus [...]emitis veris quodammodo docuit eſſe commeandam dum dicit: *Ecce deſcripſi eam tibi trip[...] dicitur.* Hanc etiam vera Dei ſapientia quæ Chriſtus eſt, non tumore inflante, ſed caritate ædificante docuit eſſe ſectandam, dum dicit: *Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde.* Hanc non inventuros ſuperbiâ inflatos, ſed Spiritu ſancto illuminante humiles pe[...]turos vidit cùm exultans ſpiritu Patri gratias retulit dicens: *Confiteor tibi Domine Pater cœli & terre, quia abſcondiſti hæc a ſapientibus, & prudentibus & revelâſti ea parvulis.* Et ut oſtenderet non in homine eſſe ut ad talia perveniat, ſed in ſapientiæ diſpoſitione Divinæ, addidit: *Ita Pater quia ſic placitum fuit ante te.*

S. Maximinus ejus ſectator.

Prov. 8. 6.

3. Eorum ergo parvulorum ſpiritu unum non mundanâ ſapientiâ tumidum ſed virtutum claritate conſpicuum noſtro loco & ſæculo omnipotens ſapientia deſtinavit MAXIMINUM te & nomine dignum, qui etſi non rivos profudit magnæ eloquentiæ, ejus tamen exſtitit ſectator ſapientiæ, quæ dicit: *Videte quia de rebus maximis locutura ſum.* Porro adventûs ejus cauſam quantum notitiæ humanæ datur, paucis adnotabo, ſi ſimulque Philoſophiæ ſpiritalis ſtudia vel breviter attingam. Indignum namque atque expers à Chriſtiana doctrina videor, ut cùm falſorum Philoſophorum Diſcipuli Magiſtros ſuos laude dignos ducant, & quanta poſſunt virtute efferant, prædicantes quammaxime in Pythagora naturalem viguiſſe peritium, in Socrate morum floruiſſe probitatem, in Platone rerum divinarum præponderâſſe notitiam; Nos noſtrum verum Philoſophum tenebris Ignorantiæ relinquamus & non ad poſterorum notitiam & utilitatem verbis qualibuſcumque mandemus.

INCIPIT VITA SANCTI AC BEATISSIMI MAXIMINI ABBATIS.

Chlodovei & Francorum Elogium.

4. GENTEM Francorum fuiſſe bellicoſiſſimam & Regibus floruiſſe ſtrenuis, & antiquis probatur hiſtoriis & ampliatione terminorum: quæ gens per Divinum adjutorium ſe longè latèque porrigens & Divinum beneficium eis impertitum & ejus gentis manifeſtè teſtatur fortitudinem. Porro, ut dixi, cum Regibus floruerit clariſſimis, CHLODOVSUS inter ceteros eminuit nulli priorum ſecundus, utpote quem ornabat virtus invicta, ſed ideo invicta, quia erat ei mens Deo devota: & ideo ornabatur magis & firmabatur Divinis viribus quàm victoriis carnalibus.

Virdunenſes à Chlodoveo oppugnantur.

5. Sed cùm auſpicia ejus regni multimodis urgerentur incurſibus, ſicut ſe habent multorum voluntates, quæ cupidæ ſunt mutationum, & rebus novellis antequam convaleſcant inferre nituntur perniciem vel difficultatem; plurimi tales in regno [...]jus reperti ſunt talium cupidi rerum. Inter ceteros verò cives Viridunenſis opidi defe[...]ionem atque perduellionem dicuntur meditati; ſed idem præfatus Rex ratus non eſſe in talibus retribus procraſtinandum, viribus undequaque coactis cum valida manu militari ad eamdem urbem venit injuriæ gratiâ ulciſcendæ. Cujus muros coronâ militum obambit, aggeres ſtruit, aſpera complanat, & quæque eſſent ubi capiendæ, commoda ordinat, portis cuſtodias admovet, & ne quis tutè exeat, magno ſtudioſóque conamine providet. Quo in tempore Epiſcopus ejuſdem civitatis [a] diem clauſit ultimum. Obſeſſi verò cùm, ut dixi, clauſi tenerentur viribúſque diffiderent, ſed & murorum firmitas arietibus atque aliis machinis jam cedere videretur, & mortuo Epiſcopo nullus putaretur aptus reperiri, qui preces populi convenienter allegaret coram principe ità fervente; omnes in unam coière ſententiam, ut ſanctum virum EUSPICIUM nomine, qui in eadem urbe ſub titulo Presbyteratûs degebat, clariſſimiſque virtutum titulis florebat, ad principem miſericordiâ plenus ſuorum civium poſtulata ...

Euſpicius eos cum Chlodoveo reducit in gratiam.

Matth. 10. 19.

viom poſtulationem lacrymáſque depoſiturum mitterent. Vir autem Deo ac miſericordiâ plenus ſuorum civium poſtulata non renuens, ſed in eo confidens qui diſcipulis ſuis præcepit dicens: *Cum ſteteritis ante Reges & præſides, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini: non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis;* ad principem, ut petebatur, ire diſpoſuit, & calamitatem quæ jam jamque civibus ſuis imminebat, Domino propellendam commendavit, ſimúlque ut ipſe in ore ejus eſſet, ſuppliciter exoravit.

6. Nec ſpes eum fefellit: Nam cùm Regem pro civibus precaturus adiiſſet, ſe ſeque humilitatis ſtudio coram principe terræ proſtraviſſet, ab eo ſurgere reverenter & cauſam adventûs ſui dicere eſt juſſus. Ille autem præcepto parens talibus ad eum fertur uſus verbis: Nobiliſſime, Inquit, & omnium piiſſime Regum, pæne univerſo promulgata tua

[a] Nempe Firminus, ut in S. Euſpicii Vita MS. legimus.

bonitas eſt ſæculo, per quam bonitatem tuam te obſecro, ut patienter me audias meorum Circa ann.
civium preces allegantem, & tuam clementiam ſupplicantem. Emerſit quidem inter nos D. XX.
quorundam pro ſervitas hominum, quæ improbitate ſua multorum maculavit imperitiam, Decemb.
& juvenum ſuſtulit ſtultam protervitam. Et quidem tua animadverſione digni ſumus, XI.
nec diffitemur; ſed obſecro propter Dei miſericordiam, ut interim ſubtrahantur culpæ debita ſupplicia, & porrigatur immeritis clementia. Noſti enim quia in Principe plurimùm valeat animi dulcedo & parcens liberalitas ad conciliandos civium animos. Etenim ſi mos eſt bonorum Principum debellare ſuperbos, par eſt tamen & parcere ſubjectis: nec abhorret à victoria tua noſtra ſuaſio, quia cum victor ſis hominum, paſſionis quoque propriæ fortior eris triumphator, ſi malueris patientiæ vires exerere, quàm ſanguine civium tuum fœdare triumphum.

7. His Rex auditis, & vi dictorum gravitateque viri perſpecta, cœpit ejus rigor animi manſueſieri, & amaritudo fellis dulcorari, Divino utique nutu id agente, cujus fortitudini immania cedunt & dura fatiſcunt. Denique tantus Divino nutu Rex adeo affectus eſt, ut poſtulationi ejus libentiſſimè annueret & impunitatem quamvis nocentiſſimis contribueret, intantum ut ſpecialiter de eo Scriptura Divina olim dixiſſe viſa ſit per Salomonem: *Hanc quoque*, inquit, *vidi ſub ſole ſapientiam & probavi maximam: civitas parva & pauci* Eccleſ. 9. 14.
in ea viri, venit contra eam Rex magnus & vallavit eam, extruxitque munitiones per gyrum & perfecta eſt obſidio, inventúſque eſt in ea vir pauper & ſapiens, liberavit urbem ſapientia ſua. Igitur viro beatiſſimo ordinante & Regis manum tenente, repagula portarum urbis reduci Rex urbem
juſſa ſunt & portæ aperiri; ſed & Clerus procedere ordinatus eſt Regem cum laudibus & ingreditur
Deo dignis cantilenis ſuſcepturus, per quæ & Principi dignum ſedulitatis ſuæ monſtraret cum triumpho.
obſequium, & liberationis propriæ Domino offerret tripudium.

8. Itaque Rex poſtquam ità refrigeratâ per famulum ejus ſe ſenſit ab immani ereptum piaculo, gratias in Eccleſia Deo reddidit, & civibus principali indulgentiâ datâ ad curanda juxta morem epulis regalibus corpora ſe ſe convertit. Quibus biduo indulgens & recreatum exercitum poſt laborem itidem ad alia patria negotia curanda ducere volens, tertia * al. excidio
demum die ſanctum EUSPICIUM ſuis aſpectibus evocari voluit, & urbi cujus ſubventor Euſicius re-
fuerat, quamque ab imminenti * periculo eripuerat, Epiſcopali dignitate & honore præ- cuſat Epiſ-
eſſet admonuit & admonendo petivit. At verò Sanctus Divinæ inſtitutionis non immemor, copatum à
qua præcipitur: *Quanto magnus es, humilia te in omnibus & coram Deo invenies gratiam;* Rege oblatum.
oblatum honorem vel potiùs onus Sacerdotii humiliter recuſavit, & ut credendum eſt, Eccleſ. 3. 20.
præſcius brevitatis ſuæ vitæ quæ poſtmodum terminanda erat, ut alter ſuccederet ei, cedere libuit [a]. Nam actuum ejus poſteritas hoc indicat. Cùm enim Rex hoc ab eo obtinere non potuiſſet ut Pontifex ſcilicet crearetur, juſſit ut ſibi comes fieret quouſque ad Aurelianenſem urbem deveniret. Nec tamen id præcepit tamquam ſimultate imperante, ſed potiùs amore devoto ſuggerente, quippe cui dulciſſima viri præſentia cauſa erat lætitiæ, & abſentia itidem putabatur cauſa mœſtitiæ.

9. Iam ergo in craſtinum diſceſſurus, cùm inter gaudia regalia à beato & præfato viro Regem co-
ne id ſibi moleſtum eſſet, multimodis precibus obtinere videretur, & ad conſenſum ejus mitatur ad
ſe perveniſſe gauderet; id ab eo muneris reciproci exactum eſt, quatenus Regis præcepto urbem Au-
MAXIMINUS nepos illius conſors ejus fieret itineris & baculus ſenectutis, necnon & ba- relianenſem
culus imbecillitatis ſenilis. Videbat namque in eo ingenitam bonitatis docilitatem & à cum S. Maximino.
puero innocentiæ puritatem & creſcentia virtutis inſignia per dies incrementa: atque ideo quem videbat virtutis parem, volebat continuatim ſibi fieri conſortem. Neque in eo tantum diligebat ſanguinis ſocietatem, quantum virtutis parilitatem. Omne enim, ut ſcriptura dicit, animal ad ſimile ſibi conjungitur & homo ſimili ſibi copulatur.

II. *De diſceſſu Euſpicii & Maximini ejus Nepotis ab urbe Virodunenſi ad Aureliam rogatu Chlodovei Regis.*

10. REx verò libentiſſimè petitioni ejus aſſenſum præbuit gaudens, ut qui ſibi unum adſciverat, duos jam Divino munere aſſumendos cognoverat. Iubet ergo ut uterque ejus comitatui jungeretur ejúſque conſpectui dum tempus ipſe dictaſſet ſemper præſtò eſſent. Nimio enim eorum ducebatur favore, quem Chriſtus ejus cordi immiſerat, ut tantos viros nobis immeritis condonaret. Quid plura? Cùm Rex ſæpedictus ab oppido Viridunenſi pedem extuliſſet, & res regno ſuo dignas per loca opportuna & civitates ordinaviſſet, ad Aurelianorum urbem pervenit comitatui ejus adhærentibus prædictis

[a] In S. Euſpicii Vita MS. legitur: *Econtra vir venerabilis Euſpicius omnimodis renitendo humiliter, gratiâ provecta ætatis recuſavit adminiſtrare Eccleſiaſtica jura. Sed velut melius deliberando Pontificalis oneris cuidam ſuorum nepotum ſtrenuo viro S. Vitono curam dignum duxit committendam. Qui vir Domini Vitonus adeptus Pontificalem infulam honoris vigilanti ſollertia dignus Dominici ovilis extitit Paſtor & cuſtos. Hujus etenim gemina fratris proſapia fuère S. Euſpicii nepotes benigniſſimus Lupus Trecaſſinæ urbis Epiſcopus, non tamen ille gloriosiſſimus Germanus Autiſſiodorenſium ſextus Antiſtes, ſed alter poſterioris Præſul temporis: & Maximinus, &c.*

viris. In qua urbe dum aliquantiſper remoraretur, quadam die dum more Regibus ſolito Circa ann. D. XX. Decemb. XV.
alacritate ultra ſolitum utitur, tactus inſtinctu Divino ſanctum ſenem Euſpicium, ejuſ-
que tam virtute quàm ſanguine proximum advocari juſſit Maximinum, cui & dixit:
Noſtræ quidem fuerat voluntatis & ut putaveramus Eccleſiæ utilitatis, ut te doctore &
duce frueretur civitas, & populus tibi ſanguine ſociatus: ſed quia ſuggerente animo noſtro Rex eis locum ad Cœnobium conſtruendum offert.
uſque ad hæc te traximus loca, forſitan voluntate operante Divina, optamus te in his
partibus locum aliquem eligere, in quo & tuæ voluntati & utilitati ſatisfiat, & per vos
futura ætas provectum utilitatis percipiat: quatenus & vobis in hac re certantibus merces
accreſcat, & nobis fautrix Divinitas exiſtat, ſed & vobis ſucceſſuri emolumentum ca-
piant ſalutare, noſtrumque teneant continuum memoriale. Veſtrum eſt ergo illud pro-
videre, noſtrum verò erit proviſa ordinare. Quâ indulgentiâ viri ſancti perceptâ dili-
gentiſſimè inveſtigare cœperunt qui locus eorum votis eſſet commodus, ſicut licet ubi ſe-
creti compotes fierent & menti ſemper amica ſilentia adipiſci poſſent.

III. *Quomodo Euſpicius obtinuit Miciacum à Rege Chlodoveo, & ipſe conſtruxerit, fundavit ac donavit Eccleſiam, quæ nunc dicitur S. Maximini.*

11. SED cùm quod quærebant, Divina voluntate fautrice reperiſſent, & à Rege ſuper hac re ſciſcitati eſſent; ſanctus Euſpicius qui ſciret imminere ſibi diem vocationis extremæ, non ſuo nomini tantum munus adſcribi, ſed ſub titulo nepotis ſui Maximini voluit confirmari dicens; Domine mi Rex, gratias ago primùm Divinitati quæ veſtræ tam ſublimitatis affectum in meam inclinavit humilitatem, ut tanto me dignaretis honore. Et quis impar ſum tantæ benignitati, ille tibi rependet viciſſitudinem hujus beneficii, qui tuo id inſpiravit cordi. Scio enim verum eſſe quod Spiritus-Sanctus dixit, quod cor Regis in manu Dei eſt, & quocumque voluerit inclinabit illud. Verumtamen quia ætas mihi emenſa non multos promittit annos, & famuli veſtri nepotis mei Maximini induſtria animique devotio meliora de ſe ſperare ſuadent, peto ut agrum Miciacenſem * ei liberalitas veſtra concedat parvulámque poſſeſſionem quæ vocatur Cambiacus *, ſimúlque aliam quæ vocatur Litiniacus, quatenus dum ſuperſumus, Deo nobis vacare ibi liceat cum his qui noſtræ voluerint jungi ſocietati, adjuvante nos atque favente hujus urbis præſule Euſebio: (nam ibidem Rege conſiſtente, iſdem Euſebius loco præcedentis * fuerat ſubſtitutus Epiſcopus.) His auditis Rex libentiſſimè annuit, & petitis venerabilis viri aſſenſum præbere judicavit. Ideóque accitis Commentarienſibus & Notariis publicis ſollemnes ordinatæ atque conſcriptæ vel confirmatæ ſunt conſcriptiones a adhibitis ſignis atque ſigillis ſub nomine beati MAXIMINI, ut in eodem agro Miciacenſi ubi veteres parietinæ ſtructuram tantummodo priſcam præferebant, nova famulorum Chriſti uſibus reparare liceret habitacula, & in eis famulis Dei abſque ullo liceret Domino famulari incommodo.

Prov. 21. 1.

* Micy

* Chaingy

* n. Dagonis

12. Hoc ſanctorum virorum factum atque eventum conferat cui placet beatiſſimo Abrahæ, & videat quodammodo alterum Abraham & nepotem ejus Loth patrio ſolo, rebuſque relictis exſulantem apud Abimelech vel Pharaonem Reges, & apud eos potiore honore functos majorique quàm pridem in terra ſua habuerint claritudine donatos. Sed & promiſſum Salvatoris etiam ad litteram completum; quia qui ſua pro Domino reliquerint, centuplum in hac vita cum perſecutionibus recipient, & in futuro ſæculo vitam æternam.

Marc. 10. 30.

13. Iſdem namque fundus qui eis attributus eſt, Miciacenſis ſcilicet, adeo eſt ſancto Ordini Monaſtico congruus, ut ſpecialiter (ſi dici poteſt) ad hoc videatur à Deo ſitus. Nam hincinde dum fluviis Ligeris * & Ligeriti * colluitur, & ſervis Dei ſecretum præbet habitaculum, & importunis quibuſque ſe ſe ingerere cupientibus arcet acceſſum. Porro intra ſinus ſui ſpatium inſula ipſa majoris eſt bonitatis & fertilitatis quàm magnitudinis: eſt enim ferax tritici, vinum abundans atque præcipuum reddens. Hortorum varietas quid ibi venuſtatis, quid conferat utilitatis, quis explicet? Porro nemora tam agreſtia quàm inſitiva multam eidem loco augmentant pulcritudinem. Et ut dotes ejus ſub uno comprehendam, omnigenûm eſt altrix materque bonorum; cui & ad cumulum delectationis & gratiæ plurimùm conferunt naves à mari commercia marina portantes.

* la Loire

* le Loiret.

Deſcriptio Miciaci

14. His ita peractis Rex CHLODOVEUS eoſdem venerabiles viros ſupradictos Præſuli * EUSEBIO cum prædiis ſupra memoratis commendavit, ut ejus juvamine tuerentur, quo & locus ſupra ſcriptus ad cupitum præpararetur officium, & ab eodem ſancto viro &

* al. conſacerdoti

Chlodoveus SS. viros Euſebio commendat.

a Litteræ Fundationis, ut vocant, Monaſterii Miciacenſis referuntur in Tomo 5. Spicilegii Vet. Script. præferendæ utique Pragmatico quod ea de re adducit Carolus Saulleyus in Annal. Aurel. Nam Chlodoveus in prædictis litteris dicit ſe donare eas poſſeſſiones in nomine Sanctæ, mirandæ, æqualis & conſubſtantialis Trinitatis: quæ formula tempori Chlodovei quo fervebat Arianiſmus, convenientiſſima eſt. Miciacum duobus milliaribus Gallicis infra Aurelianum poſitum eſt, nunc Monaſterium S. Maximini dictum, vernaculè S. Meſmin, Patribus Fulienſibus pridem conceſſum.

Epiſcopo

Epiſcopo ad id peragendum acciperent emolumentum. Ipſe autem Rex ut ſe habet negotium regni adminiſtrandi, ad alia curanda ſe vertit urbémque reliquit. At verò beatiſſimus EUSPICIUS cum nepote non impari MAXIMINO cum conſilio & adjutorio Pontificis in ſæpedicto agro indefeſſo ſtudio habitacula cœperunt ſtruere Monachis congrua, perinde & Eccleſiam Divino cultui aptam exſtructis protinus erexère parietibus. Deo omnique eorum cœpta proſperante ultra quàm credi poteſt, opus illud in brevi peractum eſt, ad cujus dedicationem Baſilicæ invitaverant prædicti viri jam dictum Epiſcopum.

Circa annum D XX. Decemb. XV.

Monaſterium & Eccleſia inibi conſtruitur.

IV. *Dedicatio Eccleſiæ Miciacenſis & conſecratio S. Maximini in Diaconum.*

15. AT vero venerabilis Epiſcopus cum Clero ſibi credito devotiſſimè advenit, Deo dignè opus conſummavit propter quod venerat, Baſilicamque eamdem in honore Dei & ſancti STEPHANI Protomartyris conſecravit. Et ut majori gratia eamdem venuſtaret Eccleſiam, ejuſdem dedicationis die ſub honore Diaconatus ſanctum conſecravit MAXIMINUM: quo munere loco illi impertito Epiſcopus cum Clero ad urbem rediit. Sancti verò in cœpto perſiſtentes opere, in brevi odore famæ ſuæ religioſæ populum reſperſerunt intantum ut more alvearii Monaſterium videretur quoſdam venientes atque redeuntes recipere atque reddere. Et quidam bona viſuri atque audituri veniebant, quidam eadem narraturi redibant.

V. *Quomodo Euſpicius præſcivit diem obitûs ſui.*

16. INter hæc autem, cùm beatus Euſpicius ad cæleſtia capeſſenda quotidie anhelaret, inter alia quæ à Deo acceperat munera, hoc etiam ei collatum eſt, ut diem reſolutionis ſuæ à corpore noſſet, idque his quibus tantam rem committere decebat prædiceret. Et quia ſancto Maximino unum adhuc deerat quo inſigniri debet ſecundùm Regularem ſanctionem qui Monachis præeſt, Sacerdotale ſcilicet miniſterium: Epiſcopum beatus Euſpicius Euſebium ſupplex adiit, vocationis ſuæ tempus non multùm abeſſe prædixit.

VI. *De promotione S. Maximini in Sacerdotem.*

17. PEtivitque ut ſemet adhuc ſuperſtite beatus Maximinus ad honorem proveheretur Sacerdotalem: cujus voluntatem atque petitionem Præſul benignus amantiſſimè ſuſcepit nec perficere diſtulit: inſuper & benedictionem qua Patres Abbateſque Monachorum confirmari ſolent ſuperaddidit.

VII. *De fine beati Euſpicii, & quomodo ſepultus fuit juxta ſanctum Anianum.*

18. POſtque omnia biennio cum felici nepote ſuo Maximino in terreno corporis ſui habitaculo commoratus, extremam ſortitus diem, ad Dominum felici ſucceſſu commigravit. Cujus non mors ſed migratio, ut aſſolet mortalium pectora conterere, tenerrimè beatum Maximinum Fratréſque cohabitantes affecit. Sed vir venerabilis EUSEBIUS Epiſcopus hoc comperto caritatis ac perinde compaſſionis ſtimulo tactus, à civitate ad Monaſterium venit S. Maximinum Fratreſque cohabitantes & lugentes conſolaturus, necnon & beati viri officia funeris curaturus. Venit ergo, & quæ circa talia caritas agenda præcipit, ſtudioſiſſimè peregit. De loco autem ſepulturæ prædicti viri cum deliberare Epiſcopus cœpiſſet, viſum eſt prudenti ejus conſilio, ut in beatiſſimi Aniani Eccleſiam corpus ejus transferretur, & ad dexteram partem corporis ejuſdem ſanctiſſimi viri poneretur: non dubitans convenire ut quibus in Chriſti amore una fuit devotio, juncta & inſeparata eſſet etiam corporis pauſatio. Cùm placuiſſet autem ut per medium civitatis Reliquiæ ſanctæ portarentur, & Epiſcopus venerabilis adeſſet cum Clero itidem devoto atque Monachis ſingultibus pectora quatientibus, ſimúlque multis proſequentibus diverſi generis & conditionis turmis, & ventum eſſet ad portam Orientalem ejuſdem urbis, quæ tranſmittit ad Monaſterium ſanctiſſimi Aniani, vectores qui ſanctiſſima oſſa gerebant (mirabile dictu!) ſubitò conſtiterunt, & quaſi in terra radicitus fixi immobiles ceſtiterunt.

VIII. *De portantibus corpus S. Euſpicii quomodo ſolo fixi hæſerunt, donec rei criminis ſolverentur.*

19. CAuſa quæritur ſtationis, impoſſibilitas movendi ſola tenetur: Epiſcopi autem cogitatio dum in diverſa diſtenditur, & quid facto opus eſſet, alta cogitatione rimatur, tandem ad id quod utile erat intelligentia ejus mittitur. Juſſit enim ut hi qui in carcerali cuſtodia nexibúſque duris mancipati erant ſolverentur; æſtimans quòd apud Deum gratum foret, ut eos quos iniquitas vinxerat propria, beatiſſimi viri præclara ſolverent merita. Quod & verum probatum eſt. Mox namque ut illi ab anguſtiis

Circa ann. D XX. Decemb. 27. momento vectoribus ſancti corporis facultas reddita & ergaſtulis ſunt liberati, eodem momento vectoribus ſancti corporis facultas reddita eſt eundi. Sed quid in tali facto præter hoc quod dictum eſt adhuc conſiderandum viſum ſit edicamus. Novimus namque quia beati Aniani meritis & precibus populi ab eadem urbis obſidione liberati ſunt, qui propriis muris ita adſtringebantur, ut urbis cunctis anguſtias imitaretur. Et idcirco forſan placuit Divinitatis conſilio, ut oſtenderet ſanctos vinctos paris apud ſe fuiſſe meriti, quos pares miraculo pari atque familiari jure ungebat ſepultura. Quid multa? perventum eſt ad locum quo Pontifex voluerat, impletu ac ex more funeris obſequium.

IX. Quomodo Epiſcopus Aurelianenſis detinuit Maximinum ſecum ut conſolaretur eum.

20\. BEatiſſimo autem MAXIMINO ægerrimè ferente ſolitudinem ſuam, & calamitatem maximam ſibi importatam dicente, quòd tali deſtitutus ac deſolatus eſſet patrono; Pontifex venerabilis ejus viſcerum dolorem blandioribus & dulcioribus cœpit mulcere verbis, dicens non debere quemquam judiciis refragari Divinis, eo quòd ab eo conſtituti ſunt termini qui præteriri non poterant: admonens etiam, ut ſi naturæ juſta perſolveret, ne in fluctus nimiæ triſtitiæ incurreret. Poſthæc autem, cùm eum cotidianâ ſolaminis aliquot dies ſecum detinuiſſet, ad Monaſterium remiſit delinitum conſolatione plena caritatis, & admonuit ut ſe ſciret loci ſupradicti & Fratrum eſſe Præfectum, quo & Abbatis locum teneret & nomen. Iam verò prædictus Domini famulus Maximinus in locis ſibi attributis non immemor neceſſitatis fraternæ, ſimúlque ei ſolatiandæ, juſſâ magnopere impendere curam agriculturæ, ita ſcilicet animum contemplativæ intendens vitæ, ut tamen non negligeret eorum curam, quibus etſi non præeſſe, prodeſſe tamen affectabat, cujus labori Dominus reddidit viciſſitudinem.

X. De miraculo ſuper ripam Ligeris facto.

21\. NAm locus quem Cambiacum ſupra retulimus nominatum, uberrimos eodem anno tritici frumentariæ contulit fructus. Cúmque memoratus ac piiſſimus vir propter neceſſitatem comprimendam & Fratres alendos idem frumentum in cella ſupradicta elaboratum ad Monaſterium deduci juſſiſſet, impoſitum eſt plauſtris, quorum ſubvectione ad Ligerim uſque deveheretur, & inde navibus tranſponeretur. Cùm autem naves ſuperimpoſita ſibi onera ſuſcepiſſent, & à litore fune ſoluto aliquantiſper nautæ ſe fluvio credidiſſent, ventus validus atque contrarius ex adverſo eis occurrit, & tempeſtate non minima excitata, undis hinc-inde irruentibus & certatim naves in diverſa jactantibus ſpes omnis eis ſublata eſt vitæ, & ſola tam navis quàm rerum necnon & hominum exſpectabatur jactura. Fortè autem Monachus quidam ſancti viri dum ripæ flu minis ſuperſederet, & tranſeuntes ſpectaret, periculum imminens ut vidit, curſu rapidiſſimo Monaſterium repetiit, & naufragium Abbati nunciavit. Qui conſuetâ in Domino fiduciâ fretus Fratres convocat ad orationem, hortatur quatenus omnipotentis miſericordiæ Dei periculo occurreret, ventis & fluctibus imperaret, tempeſtatémque compeſceret, ipſi allegans preces qui dixit & facta ſunt, quique ventis & mari ſervientibus Evangelio referente dixiſſe creditur: *Tace & obmuteſce:* & qui ſurgens imperavit ventis & mari & facta eſt tranquillitas magna. Nec mora, fidem preces, effectus autem poſtulationes conſecutus eſt. Nam integris navibus conſopitis fluctuum voluminibus abſque ullius rei detrimento portum Marogili fiſco ſubjectum appulerunt, & cum ſummo gaudio venientes Fratres ad Monaſterium periculo tanto erepti, modum ereptionis narrant Patri, firmiſſimè tamen & abſque ullo ſcrupulo retinentes (quod verum erat) Patris precibus ſe & ſua eſſe donatos.

Marc. 4. 39.

Plures ſe ejus diſciplinæ tradunt.

22\. Cùm autem rumor opinionis ejus in ſui amorem pænè omnes accenderet audientes, plurimi ad eum, ut dictum eſt, accurrere viri ſub eo eruditi, & cum eo Domino ſe mancipari gaudentes. Inter quos duo ſanctitatis viri ex Aquitania venerunt, qui cùm diu in eodem Monaſterio cui nomen Menate eſt, eſſent, & ſuperioris vitæ vias, id eſt Anachoreticam attentarent, inſcio Patre proprio à Monaſterio digreſſi aliquo ſe cupiebant abdere eremi ſinu, quò exoccupati omnibus terreis curis liberiùs vacarent ſupernæ Philoſophiæ inſtitutis. Sed cum cœptum iter carperent, & oras Ligeris fluminis attigiſſent, fama notitiæ ſancti viri Maximini eorum occupavit aures, tantóque eorum animos fervore ignivit, ut ab inchoato deſiſterent itinere, quouſque ſancti viri mererentur conſpectibus frui. Itaque ad eum viſendum ardentiſſimo atque citiſſimo properant curſu: quos vir Domini ut vidit, officioſiſſimè ſalutavit, benignè ſuſcepit, eóſque contemplatione ſui atque allocutione ita in ſpiritali affectu pellexit, ut poſtpoſito priori propoſito jam eremum non deſiderarent, ſi eis ſanctiſſimo viro adhærere liceret.

Avitum & Carilefum excipit. de his infrà.

23\. Sanctus autem Maximinus plenus caritatis qui rudes atque agreſtes in Domini ſervitio inſtruebat animos, tanto citiùs eorum deſiderio ſatisfecit, quanto illos adjutores in tali opere non dubitavit futuros. Itaque & cohabitandi ſecum copiam indulſit, & arden-

tiſſimo ſibi amore devinxit, utpote quos unius caritatis vinculum Deo ſociaverat, & in Circa ann.
Chriſto eorum animos Spiritus ſanctus ſuo igni conflaverat. Præterea cum eos conſpiceret D. xx.
quotidiano profectu in virtutum culmina evadere, magis magiſque eorum ducebatur af- Decemb. xv.
fectu & ſancti Carilefi pæne aſſidua fruebatur collocutione. Sancto autem Avito cu-
ram fraternæ delegavit ſubſtantiæ, ſciens eum ſecundùm Apoſtolum bene miniſtraturum, 1. Tim. 3. 13.
ac per hoc gradum bonum ſibi acquiſiturum.

xi. *De miraculo facto per B. Maximinum, de penuria & fame Aurelianenſi.*

24. QUinto autem anno poſtquam prælaturam ſacri ſuſcepit Ordinis, fames dira habitatores Civitatis Aurelianæ ſimul cum agreſtibus accolis cœpit valde vexare & pæne in mortem urgere. Coacti autem tanta neceſſitate, pauperes quique ſanctiſſimum virum adeunt, alimenta ſibi contribui quærunt neceſſitatem querula voce & importuna coram eo deponentes: ſcientes ejus miſericordiſſimæ animæ non defore pietatis affectum, ſi haberet voluntati congruum cenſum. Sed quid aliud Sancti viri poterat animus agere, quàm quod caritas conſuevit imperare? Denique accito beato Avito egentium turmas oſtendit, & ut precibus eorum intenderet admonuit, & pro poſſe ſubveniret eorum indigentiæ imperavit. Sed cùm parva eſſet annona triticeæ meſſis, eodem anno Deo diſponente, milii ſubcrevit copia, adeo ut trecentos modios quantitas excederet. Præcepit ergo & de hoc & de quibuſcumque poſſet mederi miſerorum inopiæ. Cúmque juxta ejus præceptum vir Sanctus indigentiæ advenientium occurrere ſatageret, emenſo medio anno cœpit deficere quod daretur, cum inſtaret turba clamans ut ſibi ſubveniretur. Hoc queſtu Sancti viri pectus motum eſt ad miſericordiam, quæ ſicut Beatus Iob refert de ſe *ab initio creata eſt cum eo, & de utero matris ejus egreſſa eſt cum illo.* Job. 31. 18. Et vocato ad ſe ſancto viro Avito, ait; Vidéſne, Frater cariſſime, quot hîc jaceant corpora fame invaleſcente exhauſta? quot voces ſtipe noſtra poſcentes ſibi ſubveniri, ut ad id quod dicere volunt fatiſcentibus viribus minùs reddantur idonea? Avitus diffidentiam erigit. Unde peto ne ſupereris multitudine petentium, nec tibi tædio ſit neceſſitas egentium. Ad hæc Sanctus vir Avitus, ut ſe habet infirmitas naturalis quæ vix ferre poteſt niſi per Divinæ adjutorium caritatis vim importunitatis, ſub quadam ſtomachatione viro Sancto reſpondit: Numquidnam mente exceſſiſti, quòd heri cellarii domum ingreſſus es, & cuncta perluſtrans omnia vacua promptuaria oculis luſtrantibus reliquiſti? Quid à me petis dari quod te reminiſceris non habere? Vir autem ſanctus Maximinus commotionem quantulamcumque ſancti itidem viri Aviti modeſtiſſimè ſtuduit curare, & rebus quamquam deficientibus hortatus eſt non diffidere, dicens Domino non defuturum unde populum ſuum paſceret, qui ex nihilo cuncta ab initio creâſſet, qui in deſerto per quadraginta annos ſexcenta millia populi pane cæleſti, ceſſante rurali labore, paviſſet, & ex petræ duritia potum dediſſet, quique in tempore Heliſæi ex paucis panibus plurimos ſatiâſſet, & magiſtrum ejus Heliam ex modico farinæ viduam totam domum per annos ſterilitatis & famis ſufficienter aluiſſet. Sed & Domini facta reminiſcenda docebat, qui ex paucis panibus ſecundò plura populorum millia ſatiavit.

25. Et quidem hæc verba ad modicum demulcere viſa ſunt aures ſancti Aviti & obſtruere, ne aliud quàm dicebatur videretur credere. Attamen ut ſe habet qualitas dolentium, exploraturus qualiter ſe haberent cauſæ in cellario repoſitæ revinctis clavibus veluti viſurus ingreditur. Maximinus annonam divinitus multiplicat. Eſt enim hic mos anguſtiantium, ut ea quæ cupiunt invenire, quærentes & tamen non invenientes ſæpius eadem loca perluſtrent, quæ fidem non inveniendi apud ſe quærentibus jam etiam oculis præbuerant. Cùm ergo, ut jam præfatum eſt, ſanctus vir à cingulo ſolutis clavibus januas aperuiſſet, ecce conſpiciuntur vaſa rei frumentariæ uſui præparata exuberanti copia repleta, vaſa vinaria non modò plena, ſed effluentia ſubjecta humectare pavimenta. Quo viſo inexperto miraculo ſanctus vir Avitus, timore pariter & lætitia oppletus cellarium apertum relinquit, & feſtinus opera Domini Fratribus annuntiaturus accurrit. Vir enim Domini Maximinus ſuperiori admonitione & allocutione cum S. Avito peracta, ad orationis ſe ſe nota convertit juvamina, atque adhuc his intentus vocibus eſt pulſatus Fratrum venerabilium Deum pro tali eventu & miſericordiæ ſuæ ſolatio toto mentis ac vocis officio collaudantium, quique eodem ſpiritu quo petita impetravit, etiam tempus impetrationis didicit. Oratione ergo completa Fratres & verbo docuit, & opere oſtendit nullum de omnipotentia Dei vel pietate debere diffidere, maximéque illos qui præ oculis haberent & præteritam inopiam, & præſentem affluentiſſimam copiam. Intantum autem largitas emanavit ſancto viro indulta, ut nullum ejuſdem loci civem famis dura neceſſitas corpore avelleret, niſi quem ſors conditionis à corpore lege naturæ ſecerneret.

Circa ann. D. xv. Decemb. xv.

XII. *De miraculo facto de Villico Epiſcopi, qui arborem cecidit, & privatus eſt oculorum lumine.*

26. DEinde vir Domini cùm neceſſaria Fratrum utilitatibus etiam corporalia curaret, prædium quod regali munere ei, ut præfati ſumus, datum fuerat *Litimacum* vocabulo, crebrò videndum & diſponendum quotidiana ſollicitudo admonebat. Sanè occaſione præſentium curarum nequaquam mens ejus vacabat à contemplatione æternorum, ſed licèt itinere occuparetur, laus tamen Divina ſemper os ejus infatigabiliter obtinebat. Denique fuiſſe quamdam arborem in medio itinere ferunt proceritate mirabili eminentem, frondoſa opacitate gratam umbram ſub ſe quieſcentibus præbentem, ſub qua ſanctus & venerabilis vir vel à Monaſterio uſque ad eam progrediens, vel à prædio ad Monaſterium rediens delectabiliter orationum munia ſolvere atque complere ſolitus erat. At verò omnis boni inimicus atque invidus diabolus non tulit hanc ſervi Domini utilitatem. Erat namque haud procul Villa, quæ SEDICIACUS *, ad diſpoſitionem Eccleſiæ pertinens Aurelianenſis & ſæpius nominati Epiſcopi EUSEBII, cujus procurator & Villicus ROOOMEUS cognomine inſtinctu & agitatione humani generis inimici eamdem arborem abſcidi fecit, non veritus famulum Domini contriſtari. Sed hoc ei impunè non ceſſit. Nam Dominus qui in pauperibus paſcitur, veſtitur, & in membris ſanctis ſuis honoratur, ipſe etiam in eiſdem ſe injurias pati conqueritur. Ipſe enim per Prophetam clamat: *Qui tangit vos, quaſi qui tangit pupillam oculi mei.* Idem ipſe de cælo Paulum increpans dicit: *Saule, Saule quid me perſequeris?* Et certè ille cælo præſidens nequaquam Sauli perſecutione vexabatur, ſed, ut præfati ſumus, in membris ſuis quodammodo lædi ſe reclamabat. Vir namque ſanctus cùm ad notam arborem venire diſponeret, ut ibi more ſolito ejus fota gauderet, & orationem terminaret, abſciſſam, ut prædictum eſt, reperit, nec tamen hac jacturâ doluit, ſed quid per hæc agere diabolus vellet acerrimè prævidit: ſcilicet ut ſerenitatem animi ejus vel in modico nubilaret. Sed ille tam ſobriæ, tranquillæque mentis Deo volente permanſit, ut ibidem juxta morem ſolitum orationi incumberet, quouſque Domino conſuetum ſolveret penſum. Porro procuratorem illum mox digna perculit pœna: nam oculorum privatus lumine ſuâ pœnâ didicit quantum in abſciſſione illius arboris Deum offenderit.

* ſupple dicitur

Zach. 2. 8.

Act. 9. 4.

27. Qua re Epiſcopo venerabili Euſebio delata, mox virum Domini ad ſe accivit, multationem villici ſui indicavit (erat enim ei valde carus) & ſummo ſtudio precari cœpit, ut ejus obliviſcens injuriæ, culpæ parceret, & orationibus ſuis lumen quod propria temeritate perdiderat, per Domini virtutem reſtitueret. Hæc Epiſcopus, eadem Clerus venerabilis à Patre ſancto exigebant.

XIII. *De Germana Theodemiri oculorum lumine privata.*

28 INter quos THEODEMIRUS * nomine vir bonæ gravitatis, & inter ſuos magnæ reverentiæ erat deprecans ſimile munus germanæ ſuæ impartiendum, cui ſimiliter lux negabatur prævalente oculis craſſâ caligine. Dum de tali re inter ſanctum Epiſcopum venerabilémque virum ſermo verſatus eſt, illo precante, iſto præ multa humilitate abnuente; vicit tandem pietas, vicit ſancti Epiſcopi cum humilitate imperioſa auctoritas, ſed & ſacerdotum in petendo dulciſſima caritas. Nam famulus Domini à conſeſſu communi ſe ſubducens amica ſibi ſilentia petit, & eum de quo ſcriptum eſt: *Dominus illuminat cæcos,* quique cæco à nativitate oculos & fecit & aperuit; humillimè precabatur Dominum, ut voluntatibus ſervorum Dei adeſſet, ſuæ quoque humilitatis preces ad ſe admittens quod petebatur implevit, ita ut numquam ſe clariùs luce poticos fatetentur. Quas laudes, quod tripudium, quaſve lacrymas alacritas illa elicuerit, dicere impoſſibile eſt. Cernere enim erat Venerabilem Epiſcopum præ nimio gaudio in lacrymas ſolutum, ſanctum Clerum ineſtimabili jubilatione Creatori laudes reddentem, populum Chriſto gratias crebrò ingeminantem. Servus autem Domini ſciens hoc Divinitatis eſſe opus, non modò ſibi aliquid adſcribi noluit, ſed cuſtodem virtutum ſuarum amplectens humilitatem, & publico ſeſe ſubtrahens conventui ad ſemper amabilem ſibi ſeceſſit iterum quietem, in qua cum pluribus degeret annis, arma illa cum quibus multas patrârat contra diabolum Deo donante victorias, nullatenus obliviſcebatur, jejunium ſcilicet pæne continuum, pernoctationes creberrimas, vigiliarum ſanctarum excubias, vel cetera bonorum operum exercitia quibus quammaximè corpus ſpiritui reluctans ſubjugatur, & præcipuè ſpiritalia nullo modo intermittenda chariſmata, quibus Deus vel ſolis promereri noverat, ut videlicet Deus toto corde tota anima & tota diligatur virtute, proximus verò ut alterum ſe quemque putet. Porro ſanctus hic vir in diebus quidem Paſchæ & feſtivitatibus præcipuis videbatur utcumque frena laxare jejuniorum, nec tamen obliviſcebatur parcimoniæ: ceteris verò diebus mirum cohabitantibus videbatur, & maximè tempore

* de eo infra

Pſal. 145. 8.

Maximini arma.

Ejus jejunia.

Quadrageſimali, qua auſteritate, vel potiùs virtute corporis ſui alimenta interdiceret, po- Circa ann. D. XX. Decemb. XV.
tuque temperaret.

29. Sed quia ex multis pauca prælibata ſunt, per quæ beatiſſimi viri reliqua noſci opera poſſint; adhuc unum tangendum eſt, quo demonſtretur ad nullum virtutum opus ſanctum Maximinum redditum invalidum. Nam et & elementa pro voto (ut ſupra dictum eſt) ceſſerunt, & omnipotentis Dei manus in exhibitione miraculorum precibus ejus pulſata præſtò fuit: ſed & in exuberatione alimentorum eum Divinitas Patribus antiquis æquiparavit. Tantùm reſtat, ut nec his monſtretur impar, quibus natura ceſſit belluina, ſicut David ſancto & beato Danieli. Ejus miraculorum epilogus.

xiv. *De miraculo ſerpentis occiſi omnes incolas ſuo flatu interficientis.*

30. Circa Ligeris ripam erat & eſt mons non multæ altitudinis, habens ſub ſe concavam rupem & intra eamdem habitantem ſævum draconem, qui flatu ſuo aërem inficiens non minimam luem tam hominibus quàm diverſis animantibus ingerebat. Quam perniciem vir Domini è loco eodem propulſare cum Dei adjutorio cupiens, ad foveam antrúmque conſtanter acceſſit convenientibus ad hoc ſpectaculum plurimis perſonis utriuſque ſexûs, pallentibus atque trementibus Monachis (minoris tamen fidei) ne quid triſte eis ex incommoditate Patris accideret. Vir autem Domini auxilio fultus Divino, igni injecto & divinitus augmentato, non enim copia lignorum ejus fuit quantitatis ut tam immanem beſtiam exurere poſſet; ſed modicum quid titionis injectum eſt à ſancto viro, ſed in globos flammarum adeo coaluit, ut terribilem viſu beſtiam etiam conſumeret atque truculentam, quo facto & aër purgatus eſt, hominéſque à peſtilentia ſublevati, necnon & volatilia ſed & pecora antiquum uſum receperunt in paſtu atque volatu.

31. Miramur beatum David leonem & urſum interfeciſſe; miraculo nobis eſt beatus Daniël inter leones hymnizans & draconem ſollertiâ & aſtu interficiens. Ecce Maximinus noſter Divino ſubnixus adjutorio non minor illis monſtratur, utpote opera eorum noſtro ſæculo reddens. Sed quid homo, aut quantum homo? Deus eſt qui operatur in quo & per quem vult hominem: omnes enim naturâ homines ſumus, infirmitate homines ſumus, gratiâ Dei homines ſupra homines ſunt, ſed hi quorum quia Deus vult miſeretur, quibus dicit Pſalmus: *Ego dixi dii eſtis, & filii excelſi omnes.* Pſal. 81. 6.

32. Exſtinctâ præterea eâ quam prædiximus beſtiâ locum quem Deo amabilis Maximinus à labe purgaverat, hoſpitio corporis ſui nobilitare voluit. Nam proximum eſſe diem vocationis ſuæ preſciens atque Fratribus prædicens in eodem monte ſibi ſepulturam parari juſſit, ut ſicut beatus Apoſtolus clamat, *Ubi abundavit peccatum, ſuperabundavit gratia:* ita & nos econtrariò dicere poſſumus, quia ubi abundavit malitia, ſuperabundavit per hoſpitium beati viri multa miraculorum copia. In antro draconis ſepeliri voluit. Rom. 5. 20.

xv. *De tranſitu Patroni noſtri beatiſſimi Maximini Abbatis & de loco ſepulturæ.*

33. Beatiſſimus poſthæc vir ad Monaſterium ſe ſe collegit, & promiſſum diem jamjámque imminentem vocationis ſuæ non anxius timebat, ſed potiùs gratulabundus exſpectabat, quo ſcilicet gravamine & ſarcina corporis dejecta ad eam perveniret gloriam, ad quam ſuſpirare potuit, videre tamen quanta eſt vivens nequivit. Itaque non multis intercedentibus diebus febriculâ tangitur vel levi, qua per non multos augmentata dies Oratorium adiit, hymnos Deo lætus & laudes exſolvit, Fratres filióſque ſuos per orationum ſtudia Domino Iesu-Christo cujus ſe ſervitio mancipaverant commendavit, plurimo ſermone adverſus inſidias diaboli, & carnis incentiva edomanda perdocuit. Deinde manibus & officio inniſus Fratrum, in lectulo beata membra compoſuit, ſicque lætus & in Domino alacer ſpiritum emiſit, carnem verò terræ mandandam reliquit.

xvi. *Quando obiit Maximinus.*

34. Obiit autem in Domino die xviii. Kalend. menſis Ianuarii, quo ad Dominum feliciter migrante fletus ingens & pæne intolerabilis Monachis relictus eſt, qui triſtem nuncium celeres Euſebio Epiſcopo pertulerunt. Venerabilis autem Antiſtes ſui damna ſolatii valde indoluit, & concitus ad Monaſterium iter arripuit cum Sacerdotibus & Clero, officia ſancto corpori exhibiturus funebria, quæ ſicut ſanctus vir mandaverat & Epiſcopo viſum fuerat, peraguntur in eodem loco quo à Sancto viro juſſum fuerat, qui locus multis, ut dictum eſt, poſtea claruit miraculorum ſignis quamdiu ſancta membra tegere meruit [a], quorum unum memorabo ex quo fidem habeant cætera. Euſebius ejus funus exſequitur.

[a] Sic Vita S. Maximini deſinit in quibuſdam apographis: *quamdiu ſancta membra tegere meruit præſtante Domino noſtro &c.* Ex quo conjicimus ſequentia ab Auctore recentiori fuiſſe ſuperaddita. Porro Maximinus obiit circa annum D. XX. Nam Avitus jam ipſi ſucceſſerat, dum mortem prædixit Chlodomiro adverſùs Sigiſmundum profecturo, ut legitur apud Greg. Turon. lib. 3. cap. 6. quod anno D. XXIII. contigit.

Circa ann. D. XX Decemb. XV.

XVII. *De miraculo facto cum B. Agilo Vicecomite Aurelianenſi.*

Supra.

Agilus pœnas luit, quòd ſervum ſuum à tumulo S. Viri violenter abſtraxiſſet.

35. Fuit quidam dives ac præpotens homo Agilus * cognomine ſortitus, cujus ſervus (ut aſſolet) fugam iniit, & ne ad pœnam deputaretur, ſingulare ſuffugium ſibi prodeſſe credidit ſi ad tumulum ſancti viri pergeret, eúmque teneret: neque enim à quoquam ſe inde avelli poſſe credidit, niſi impunitas commiſſi præcederet. Sed iſdem homo barbaro utens animo atque ſuperbo ſub interminatione maxima comminatus eſt ſe in alios ſervos ſæviturum, niſi quamprimùm is qui fugâ lapſus fuerat, pœnæ ſubjiciendus ab eodem tumulo abſtraheretur. Et quidem illi ut juſſum fuerat peregerunt. At verò in auctorem tantæ temeritatis ultio Divina debitè ſupervenit. Cœpit namque totius incredibili corporis vexari cruciatu, cibi potúſque inediâ tabeſieri, uſquedum in ſe reverſus juſtitiam Domini coactus eſt confiteri, & tractis ab imo corde ſuſpiriis ad tumulum ſancti viri ſervulorum ſuorum manibus ſe fecit portari, ibique cum multis lacrymis & gemitu confeſſus coram Deo & famulo ejus Maximino ſe peccâſſe, votum fecit, ut ſi robur priſtinum ei Deus & ſanctus Maximinus reſtitueret, imminentémque mortem ab eo propelleret, & vitam ad quod propoſuerat peragendum protelaret, ſupra ſepulcrum beati viri Eccleſiam conſtructurus eſſet, & famulum quem beatus Maximinus ſibi vindicaverat, ejus ſervitio perpetuo manciparet.

Sed reſipiſcens relevatur.

Cujus vocis Omnipotentis clementia, quæ pœnitentium voces ad ſe clamantes audire conſuevit, & ut clament ſemper accendit, citiſſimè ſuſcepit. Nam ſubitò recepto robore conſtitit, & lætus Deo benedixit, beato Maximino gratias egit, ſervum quem ipſe ſibi vindicaverat, perpetuò ei ſerviturum cum agnatione ſucceſſura ſub teſtamenti atteſtatione tradidit, necnon & Baſilicam quam voverat opere perfecit.

Baſilicam ſuper tumulum erigit.

36. Nec eſt quidquam quod de ea dici valeat, cum hodiéque ſuperſit, in qua Baſilica cum diu (ut jam dictum eſt) multi beneficia Divina petituri per interventum ſancti Maximini adventarent & pro voto res pluribus cederent, ut aſſolet novitas nimium grata beneficiorum cœpit vileſcere, negligentiâ poſterorum. Cùm enim, ut diximus, iſdem locus miraculis ſancti viri clareret, primævo ſuo tempore magno celebrabatur honore: ſed decidentibus annis, ſimúlque cum his deficientibus qui præterita noverant præclariſſimis viris, cœpit iſdem locus à priſca nobilitate deficere. At verò in Epiſcopatu ſubrogatus Sigobertus ª nobiliſſimus genere & moribus Epiſcopus, cùm eumdem locum à priori dignitate ad humillimam dejectionem veniſſe conſpiceret, ægrè tulit, ideóque diu deliberavit quid facto opus eſſet: tandémque deliberato conſilio decrevit cum voluntate Cleri & plebis, ut ab eodem loco oſſa beatiſſimi transferret Maximini, & in Eccleſia quam in agro juris ſui, quæ extra urbem quidem, ſed muro eſt vicina, contiguáque Eccleſiæ beati Antiſtitis Aniani transferrentur, quæ ſicut devotè concepta, prudenter diſpoſita, ita quoque opere probantur impleta. Nam nulla re impediente & pietate Divina favente, à loco priore ſancti viri buſta & devotè elata ſunt, & in ſequenti decenter or[…]nino locata. Sanctus porro vir Sigobertus eamdem Baſilicam ᵇ quam operosè & devotè in […]honore Dei & ſancti conſtruxerat Maximini, nequaquam indigentem & paupertate vo[…]it eſſe inopem, ſed propriis ſumptibus eam ditavit, quatenus & Clericos habere poſ[…]et qui ſervitium Deo redhiberent, & lucernæ aliáque Eccleſiæ ornatus ſecundum Dei voluntatem eidem loco ſufficerent.

Transferuntur corpus S. Maximini in Eccleſiam à Sigoberto ædificatam.

Miciacenſe Monaſterium Theodulfus Epiſcopus reformat.

37. Sed cùm pluribus hæc permanſiſſent ætatibus, cœpit devotio Miciacenſis Cœnobii & ſtudium Monaſticæ diſciplinæ amolliri & ſæculi dilectoribus tepeſcere, partim cupiditate quæ mater eſt omnium malorum, partim incurſione hoſtica quæ ex Aquitanica impugnatione ex improviſa vaſtatione crebrò ſolebat obtingere. Intantum denique iſdem locus prædicto modo nobilis eſt adnullatus, ut nullus ibi manere poſſet Monachorum; ſed habitacula eorum aut eſſent diverſoria ſæcularium & feminarum, aut certè ſtabula equorum & paſtiones canum. Sed poſtquam omnia proſpiciens & diſponens Divinitas eumdem locum recuperare diſpoſuit, per Epiſcopum Theodulfum Aurelianenſis Eccleſiæ Præſulem ex Septimania Monachi adducti ſunt provinciaᶜ, quibus & locum ad recuperationem ſacri Ordinis dedit, & res eidem loco olim attributas, quantum ſatis viſum fuit, impertivit. In qua re non pœnituit eum facti ſui, utpote cujus tempore intantum ejuſdem gloria loci enituit, ut nihil ſe præceptæ perdidiſſe puderet, imo & potiora ſe adeptum fuiſſe gauderet. At verò cum ei ſucceſſiſſet Ionas Epiſcopus, non minus dignitatis quàm voluntatis & ſanctæ devotionis heres, habitatores ejuſdem loci plurimo ſtudio coluit, devotè fovit & locum Eccleſiâ aliiſque ædificiis augmentans adornavit. Quo in tempore non minore ſtudio quàm in Patris ejus Theodulfi ævo plurimi nobilium cingula deponentes militiæ ſervitio Domini dura quondam colla ſubjicere gaudebant:

Vide Miracula infrà, num. 11. & ſeq.

Jonas ejus ſucceſſor cohoneſtavit.

Miciacum multis nobilibus expetitum.

ª Sedit Sigobertus circa ann. DC.LXX.

ᵇ Hæc Eccleſia modò deſtructa jacet paucis veſtigiis relictis.

ᶜ Benedictus Anianæ Abbas huic conſilio Monachos ſuppeditavit, ut in ipſius Vita necnon Theodulfi ſæculo 12. videbimus.

quorum Pater venerabilis vitæ & prædicandæ auctoritatis tunc erat Hsrirreus a Abbas. Circa ann. D. XX. Decemb. XV.

37. Sed cum Fratres unanimiter Dominicæ clientelæ ſe ſubditos gauderent, unum erat ſolummodo quod mæſtitudinem eorum cordibus ingerebat, quia ſcilicet corpore patroni ſui beati Maximini fraudarentur. Multorum namque eſt etiam ſpiritalium in his quæ videntur allici, paucorum verò & eorum qui corporea propemodum ſpernunt, in ſpiritalibus ſolis occupari. Sed à ſæculo nuper converſis & in eo diu occupatis prius familiariſſimum eſt, ſequens verò quodammodo alienum. Igitur petituri ad Præſulem ſanctum & admodum venerabilem virum IONAM conveniunt Monachi, ut ſcilicet redderetur eis eorum corpus Patroni, quatenus in eodem loco quo eis ab aliis regionibus Domioos evocaos præfecerat, & ubi vitæ curſum conſummaverat, ibi etiam conſolatione ejus Monachi inibi habitantes recreari mererentur. Quam rem piiſſimæ recordarionis vir ut aodivit, benignè ſuſcepit, devotámque judicavit: & impleſſet, niſi aliquorum tam ex Clero quàm pæne omoes ex populo reſtitiſſent. At verò veoerabilis iſdem Abbas jam nomioatus HERTRICUS ſed & Monachi ejuſdem loci ſanctitate conſpicui & ſæculo olim ſpectabiles viri nequaquam à cœpto deſtiterunt, ſed orando pro hac re Domini clementiam pulſaverunt, ſimúlque non abnuente voluntate Epiſcopi ſingularia pietatis Imperatorem LUDOVICUM adierunt in prædicta re præſidium poſtulaturi. Qui more ſolito bonis rebus & Deo dignis devotionem ſuam ſemper adjungens, congratulatns eorum eſt peritionibus, evocatoque jam dicto venerabili IONA Epiſcopo oon modò præcepto imperavit, verum voce ac ſermone ſupplici poſtulavit, ut petitioni Servorum Dei (quia ita digoum erat) non ſolùm oon negaretur ſed oe protelaretur effectus. Sed vir Domini IONAS dum non invitus ſed voluntarius quod jubebatur præſtabat, citiſſimè quod petitione juſſum eſt peregit. Convocato oamque Senonicæ urbis Præſule junctiſque venerabilibus uodequaque Abbatibus, ſed & religioſis Canonicis, ac Monachis, mirabile eſt dictu, quanta alacritate undecumque convenireot tantæ Clericorum catervæ, & Mooschorum ſublimiorum, atque infirmorum coacervatione populorum necnon & feminarum diverſæ conditionis greges, quibus coactis ad votum Antiſtitis corpus Sancti viri duorúmque diſcipulorum illius è loco ſepulcrali ſunt elata, & ad locum ubi nunc Chriſto propitio venerantur, ſunt delata, præſentiam ſuam io eodem loco mooſtrante ſancta Trioitate per miraculorum plurimos effectus, cui eſt honor & gloria magoificentia & gratiarum actio nunc & ſemper & io die æternitatis, Amen.

a Miciacenſes S. Maximini corpus tandem obtinent à Ludovico Pio.

Corpus S. Maximini aliorumque duorum in Miciacenſem Eccleſiam transfertur.

a Ex Monaſterio Corbionenſi Heiricus ad Miciacenſis regimen tranſlatus eſt.

ALIA VITA.

Auctore BERTOLDO, Monacho Miciacenſi.

Ex libris MSS. V. C. D. d'Herouval.

Carmen Auctoris ad IONAM Aurelianenſem Epiſcopum.

HOC Reverende ſacer IONA percurre volumen,
Et malè ſcripta tuo corrige judicio.
Nec votum aſpernêre plum, ſtudiúmve refutes,
Pelle ſed errorem, littera quemque gerit.
Hoc nempe ut fieret majorum juſſa virorum
Extorsêre, crebra ſæpe rogando prece.
Priſca dedêre fidem Patrum monimenta priorum,
Scribendo cujus eſt pagioa docta ſequens.
His bene conſpectis verbum variare videbis,
Sed ſenſum pæne repperies parilem.
Tu vacuare vales cunctas hoc codice ſordes,
Quas ibi meodosè ſcripſit aruodo rudis.
Ingenio ſiquidem calles, ſophiâque redundas,
Ambroſio prudens eloquióque nites.
Alter Homerus enim noſtro jam diceris ævo,
Eſt via cui fandi Publius ipſe Maro.
Moribus es gratus, nulli pietate ſecundus,
Es vultu placidus, alloquiòque gravis.
Iſta tuam moveant, Paſtor bone, carmina mentem,
Mittentis ſemper quò memor eſſe velis.

Auctor novum dumtaxat ſtilum huic vitæ adhibuit.

Ionæ elogium.

Circa ann.
D XX.
Decemb.
XV.

Hoc humilis BERTOLDUS opus compegit, & auſus
Eſt facti auctorem te flagitare ſui.
Hoc opus ergo tuo ſemper de nomine ſutum
Mordaces lato temnet in orbe canes.

PROLOGUS AUCTORIS.

1. SANCTORUM præconia virorum Eccleſiæ Fidelium per orbem diffuſæ ſumma laude concelebrant, quorum piam memoriam nunc ſepulcra auri argentique metallis, pretioſorum quoque ordinibus lapidum ac marmorum cruſtis redimita teſtantur, nunc exercitia virtutum ſpiritualium, quibus olim deſudavêre vel corporalium vel ſpiritualium in ſe vel in aliis exhibitarum quæ hodieque ad eorum cineres non ceſſant oſtendi, proloquuntur. Verùm quod his non minus eſt ad devotionem fidelium, qua erga illorum affectum flagrant oſtendendum, monimenta litterarum paginis Indita, ſatis ſuper legentium atque audientium ſenſibus infundunt.

Juſtum ac utile eſt Sanctorum acta deſcribere.

Neque enim dicta geſtaque eorum ſilentio debent ſupprimi, quos ad normam vivendi ſui ævi hominibus & quouſque ſæculum voluentibus peragitur annis, Fidelibus Chriſti eos piè imitari intendentibus Divina pietas procuravit. Nec parvm mercedis eos manere arbitrandum eſt, qui ſtilo currente de eis fida poſteris reliquêre ſcripta. Quippe cum Gentilium ſtudia maximum ſibi favorem contraxerint, modò proſaïco ſcribentes, modò metrico opere ludentes in deſcribendis actibus vel moribus atque exercitiis liberalium artium tam magnorum Regum quàm Philoſophorum, quos mendax Græcia maxima laude conſuevit efferre: ipſi partim ingenia ſua commendantes, partimque temporalis commodi lucra ab eis quibus placere geſtiebant captantes, memoriam ſui ad multorum notitiam miſerunt. Nam ſi quærimus eos quos Domino placere confidimus fragilitatis noſtræ interventores habere, non pigeat habere eorum memoriam nos ſæpius ad mentem reducere, omnipotentem quoque Deum in eorum fide, moribus, doctrina & actibus collaudemus, cujus exercitiis edocti nobis exercitia ſummæ Philoſophiæ imitanda dedêre.

Cur hoc opus Auctor adorſus ſit.

2. E quibus non contemnendum noſtro quoque vel poſterorum tempore ſuo gregi Divina providentia procuravit Paſtorem, beatiſſimum ſcilicet MAXIMINUM, qui prout commentari nobis datur, in proprio vocabuli ſui nomine maximarum virtutum ſpiritalium copiâ decorare ſibi propriam ſtuduit vitam, cujus ſanctiſſimam, & ob id Deo dignam vitam notitiæ quorumque Religioſorum calamo currente optimum duximus inferre: quòdque agimus non ſine rubore genarum, vel quia magna ſummi viri attigimus in deſcribendo miracula, ad quorum imitationem noſtra mens hebetat, manus pigreſcit: vel quòd doctiſſimus quiſque virorum efficere ex aſſe nequivit, noſtra puſillitas nullâ prærogativâ .... ingenii aut lepore inſtructi & facilè currentis eloquii ſuffulta auſa eſt attentare. Vela autem exiguæ lintri librantes auræ, auctoritati magnorum virorum committimus, qui proſperrimo curſu ad litus tutiſſimum ſuæ defenſionis eam pervehant, quorum juſſionibus ac monitis & crebro rogatu præventi negare noſtram illis debitam nequivimus ſervitutem. Eorum quippe pio rogatu plerumque ſicut laborioſum eſt obedire, ita quoque periculoſum eſt contraïre. Adorimur ſiquidem non temerario auſu, verùm humili obſequio præfati viri quædam virtutum tangere inſignia, quæ ita laudabili inchoavit initio, fineque complevit, ut quicquid in ejus memoria proceſſerit, non abſque laude poſſit pronuntiari. In quo dictum illud Prudentis conſpicamur impletum: *Memoria Juſti cum laudibus, & nomen impiorum putreſcet.* Interea nomine impiorum poſthabito memoriam beatiſſimi Patris Maximini ita ſeduló revoluamus corde & ore, quatenus eum imitari curantes, ejus mereamur adſciſci in cælia collegio.

Prov. 10. 16.

VITA INCIPIT.

3. REGNANTE igitur CHLODOVEO glorioſiſſimo Francorum Principe, qui primus in ejuſdem gentis Regibus à Beato REMIGIO Remorum Præſule ſacris initiatus lavacris, virtutibus promeruit inſigniri divinis, MAXIMINUS Pater nobiliſſimis ſplendens natalibus, cùm propriam nobilitaſſet genituram miraculis, mundo propalatus cunctos Occiduis in partibus cæleſte velut quoddam ſpeculum coruſcando præfulſit. Qui ſoli cordium inſpectori Domino omnimodis placere geſtiens hoc non modò agere in anno veterano aut effeto corpore contendens, verùm ab ipſis teneræ adoleſcentiæ annis cunctipotenti Deo ſe animo & corpore ſerviendum commiſit. Quia ſicut in exemplaribus antiquorum non per omnia improbandis invenitur, prout ſodalitas ei quoque cum beatiſſimo atque ſpectabili vitæ EUSPICIO indiviſibiliter adhæſiſſe convincitur, cui ſicut animo, ita quoque carnis compagine jungebatur, & Euſpicius nepotem Maximinum habebat. Uterque enim titulo nobilitatis florebat. Fertur equidem vir Domini Euſpicius, itemque

Maximini ætas ejuſque parentum nobilitas.

S. Euſpicii conſanguineus fuit.

que collega illius Maximinus Viridunensis opidi oriundus, quorum cives Regi quondam Chlodoveo perduelles ejus sibi obsidionem infelicibus meritis concitarunt.

Circa annum D. xx. Decemb. xv.

4. At verò ejusdem urbis inter hæc Episcopo communi universæ carnis morte subducto tota urbis obsessæ plebs ad beatum Euspicium convolavit qui unà cum * Maximino hostium circumsedentium timore obsidebatur, ut quia illum ætas ac Sacerdotii, & (quod magis est) sapientiæ decor nobilitabat, eis quid consilii opus esset sedulò ministraret. Qui civium suorum incontemnendam ducens lacrymabilem (ut fertur) petitionem, salubre sibi cælitus datum consilium & petentibus denuntiare & ipse illud cum iis implere studuit. Nam contestim omnibus ad ..... Regis mentem immitem ad miserationem flectendam rite paratis, repagula portarum amoveri fuitus circumstantis sibi plebis obsequio præcepit. Exinde Regem memoratum cum Psalmis & Hymnis adiit, atque in lacrymas ad vestigia ejus provolvitur, petens humiliter uti circumstantis familiæ dignaretur propitiari. Delinitus verò precibus dictorum sanctissimi viri Rex furorem illico misericordia mutavit, postulantique servo Dei citissimam plebi indulgentiam propriæ exacerbationis contulit.

** supple bonæ indolis.*

Viridunenses cum Chlodoveo reconciliantur opera B. Euspicii.

5. Interea suberigens se à vestigiis Regis vir Domini reverendus Euspicius præcedénsque, Regem simúlque exercitum intra civitatis mœnia præeunte Clero, itémque plebe sequente cum devotarum laudum vocibus exceperunt Ducem. Porinde tantâ penes Regem amicitiâ est habitus, uti hunc in Sede nuper defuncti vellet subrogare Pontificem. Ad quam honoris dignitatem non solùm cum priùs non daretur nullo animi appetitu anhelavit, sed & sibi à Rege & civibus oblatam omnimodis recusavit. Cujus parcimoniæ observatio ita illum erga Regem in amore devinxit, quòd eum per totum iter Rex quousque ad urbem pertingeret Aurelianam comitari secum juberet: qua tempestate apud eum tantæ familiaritatis sedulitatem adeptus est, ut quidquid utilitatis tam propriæ quàm alienæ ab eo petiverit facili potiretur effectu.

Chlodoveus in Urbe sollemniter excipitur.

Euspicius recusat Episcopatum.

Aureliam usque Regem comitatur.

6. Iisque hoc iter cum Rege acturus Maximinum corde, Maximinum ore ferebat, cujus actus stimulo amoris Regem aggredi cum precibus optimum duxit, uti eum qui suo de pectore jure amoris eximii pendebat, non à se divelli illius loci vel itineris spatio pateretur: quod justæ petitionis donum facillimè ut petebat obtinere meruit. Regiam siquidem ducendi secum Maximinum indeptus licentiam, simul cum Rege Aurelianorum urbem tandem subintravit, quo non diu remoratus Rex, multísque non interjectis diebus sanctissimum sibi præsentari jussit Euspicium, cuique dixit: Si hujus situs loci & cohabitatio tibi placet, idque cordi est ut sedulum Deo hic dependas famulatum, nostræ manifesta notitiæ: quidquid verò petitionis tuus ad nostram detulerit sermo clementiam, noveris nos velle libenter tuæ voluntati parere. Igitur ut affectum animi quo circa eum ardebat ostenderet, complexus utrumque Euspicium scilicet ac Maximinum eosque expostulans propria manu venerando viro Eusebio ejusdem urbis Antistiti ob tutelam eorum ac munimen commisit.

Maximinus eum sequitur.

Rex utrumque Episcopo commendat.

7. Regi interea ad mensam lautissimi convivii residenti dilectus Domini Euspicius gratiarum dependit actiones, pro his quæ in eum contulerat priorum munera donorum, eique supplicans nihil transitorii honoris, cùm ad hunc si vellet impetrandum satis superque sufficeret, sibi petivit attribui. Verùm thesaurum sanctæ & voluntariæ paupertatis in cælo reponens, quem fures non effodiunt vel furantur, quémque vorax tinea non demolitur, cùm pro se nihil precum vellet Regi deferre, (quippe eodem Rege amoris eximii gratiâ utilitatis illius causas præveniente) optimum duxit pro sanctissimo sibi cohærente Maximino eum rogare, ut possessionem quamdam sub nominis Miciaco vocabulo ejus proprio juri concederet. Cujus loci fundus ab urbe tribus millibus passuum distans, propteréque Ligeris amnem expositus gratissimum se nunc spectantibus ostentat habitandi locum, in fabrica scilicet domorum artifici manu atque laborioso opere constructarum; nemorum quoque in hortis humano studio consitorum cum vinearum atque silvarum circumsurgentium amœnitate, hincinde verò suavissimo decurrentium murmure fluviorum, ac perinde remigum supra infráque navigantium creber ut solet discursus non minimam eidem loco accumulare gratiam consuevit. Habet autem ab Oriente urbem Aurelianam, ab Occiduo Oceanum & ab Aquilone Arctico rapidum Ligerem, ab Australi Africo morantem rivulum denominativo dicto nomine Ligerismum.

Euspicius Miciacum impetrat à Rege.

Miciaci amœnitas & descriptio.

8. Beatus equidem Euspicius cernens cor Regis suis Divino monitu flexum precibus, huic prædio quod rogabat impetrato, duo quoque & alia municipia adjunxit, quorum gratia simili rogatu Regem precatur, nomen uni Cambiacus, alterique Litiniacus, quæ tantâ celeritate sunt impetrata, quantâ dici potuerunt. Ut tamen huic Regio dono perpes maneret memoria, chartæ mandatum est sub nomine Regis ac beati Maximini, quæ revoluta scire volentibus testantur locorum trium suprapositorum municipia sacratissimo viro Maximino sub titulo proprii juris à Rege memorato fore attributa.

Rex duo alia prædia cum lineis assignat.

9. His atque aliis Regia consuetudine & industria dispositis, præfato Rege ut & alia curaret ab urbe pedem movente, Deo amabilis Euspicius itémque felix illius nepos Maximinus

Cœnobium construitur.

Circa ann. D. XX. Decemb. XV. — res neceſſarias de more parantes in fundo Miciaco habitacula Monachorum uſibus apta conſtruere cœperunt: quibus paulatim ſurgentibus incrementis Divino etiam cultui fabricatur Eccleſia, ad cujus dedicationem invitatus præmiſſus Euſebius Antiſtes cum Cleri ſui præſentia affuit, ſanctúque Maximino Levitæ officium commiſit. Interea horum magnorum viſorum fama ad ſæcularium hominum notitiam volitante, videres plures diverſæ ætatis & conditionis viros ſub titulo ſanctæ converſationis ſe illis committere, ac ſæculi poſthabitis mordacibus curis ad horum imitandam ſimplicitatem & quietem undecumque Chriſto debitam convolare militiam.

Euſebius Eccleſiam dedicat, & Maximinū ordinat Diaconum.

10\. Exhinc non multorum interjacentium evolutis annorum orbibus, Iiſdem ſummæ religionis vir Domini Euſpicius cælorum gaudiis aſpirans obitûs ſui tempus colloquentibus neceſſariis amicis prænuntiare cœpit, itémque hoc ipſum quoque Pontifici totius ſanctitatis Euſebio intimavit. Cujus rei gratia divino, ut creditur, oraculo certus, ſummæ reverentiæ Maximinum Chriſti Domini famulum Sacerdotali infula adjudicavit dignum. Qua ordinatione libentiſſimè ab Epiſcopo venerabili peractâ, ut ſibi quoque ſuccederet in Monaſterii regimine vir benignus Euſpicius vicem Domini Maximinum vicem Patris & nomen tenere ſæpius commendando jubebat & jubendo imperabat; Quam & ordinationem ilico cum devotione Epiſcopus ſanctus agendo complevit.

Maximinus Sacerdos ordinatur & Abbas.

11\. Abhinc evoluto biennio ſanctus Euſpicius, ut optabat, moribundo corruptibilis carnis onere depoſito migravit ad cælos. Cujus placidam in Chriſto abſolutionem ut cognovit Antiſtes præfatus, Monachorum gregem, ut aſſolet, pro abſentia Patris lugubriter flentem non modicè conſolatus, ad funus Sancti viri totum ſagax ſuum convertit ſtudium. Exſequias verò funeris de more parans jubet ſanctiſſimi viri corpus per mediam deportari urbem, quod ut ad portam civitatis Orientalem delatum eſt, ſancti funeris bajuli ſolo fixi ſteterunt, itaut gradum movere nequirent: qua de re omnium præcedentium ſcilicet ac ſequentium animos timor non modicus perculit. At verò noviſſimis hujus quæ acciderat gratiâ exterritis omnibus, vir Deo plenus Euſebius Epiſcopus altioris ingenii utile trahens ab imo pectore conſilium ait, nullo modo ſancti hominis poſſe moveri corpus exanime, niſi prius carcerali pœna ſolverentur damnati. Quod ut factum eſt, ilicet ſanctum funus tollendi & abeundi quibus id priùs negabatur habuêre licentiam. Unde factum eſt, ut ſtupor gaudio mixtus cunctos occuparet; omnes enim Deo gratias, cuncti Deo laudes canebant, qui ſicut olim per Sanctum ſuum Sacerdotem Anianum eamdem ab irruptione Chunnorum defenderat urbem, ita per beatum Euspicium ſub oculis redivivo miraculo ejuſdem urbis reorum vincula ſolvebat. Ad votum igitur præfati Antiſtitis In Baſilica eximii Confeſſoris Chriſti Aniani egeſta de more humo Sanctiſſimi viri membra ſepulta ſunt.

Euſpicii mors & funus

Miraculum in ejus funere patratum.

12\. Quibus omnibus quæ circa tanti Patroni exſequias erant gerenda rite peractis, memoriâ dignus Euſebius Præſul Chriſti Maximinum Patris ſui decedentis non modico tactum dolore omnimodè conſolatus eſt, ac ne quid de impendiis paternæ conſolationis ei ſubtraheret, nec remorari uſpiam, nec uſquam eum à ſe longè paſſus eſt ire. Verum rediens ad Baſilicam Matris Eccleſiæ eumdem Chriſti famulum ſecum duxit, ejúſque animi mæſtitiam blandis ac lenibus fovit alloquiis: quem tandem ſacris delibutum inſtitutis proprium cum benedictione ſupremа Monaſterium ſivit abire. Qui quàm ſanctè ac piè & ſine querela ſe omnibus præ cunctis imitabilem præbuerit, teſtatur crebra & evidens miraculorum oſtenſio, quæ ob meritum invictæ fidei Divino nutu exhibuit.

Euſebius Maximinum conſolatur.

13\. Ut ergo juſtæ ac laudabilis vitæ virtutes, quas in eo magiſtra humilitas etenus inſtituente prædeceſſore nutriverat & ſervaverat, ad multorum eruditionem proponerentur; placuit Divinitati, ut lucerna veri luminis ſub modio tecta non occultaretur, verùm ſub candelabro poſita & verboſæ eruditionis, exemplóque piæ operationis multis intra domum Eccleſiæ poſitis luceret. Hujus itaque ſanctiſſimi viri multorum uſquequaque aures occupabat opinio. Unde ſæculares quique viri nectare illius dulciſſimæ eruditionis tracti ad eum certatim confluebant ſe illi in ſpiritalis Philoſophiæ gymnaſiis imbuendos exercitiis dedentes.

Multos ad ſe trahit Maximinus.

Quomodo S. Carileſus & S. Avitus ad B. Maximinum venerunt, & quomodo in ſancta contemplatione permanſerunt.

14\. INteres ea tempeſtate duo quoque ſpectabilis vitæ viri Carilefus & Avitus ad eum viſendum ardentiſſimo accurrunt amore. Per idem enim tempus Cœnobiculariæ anhelantes Anachoretarum theoriæ, ac ſæpe viciſſim amica de ſpiritalibus ferentes colloquia, ſub talem ſub Abbate io loco, cujus eſt vocabulum Menate, ſervaverant vitam. At verò ſpebus ſerentes colloquia, furto fideli ſeipſos Abbati & proprio ſubduxerunt Cœnobio. Exin autem præviam itineris habentes devotiſſimi animi voluntatem, Ligeris tantùm alveum attigerunt: dein ſanctæ opinionis auram quæ de beato Maximino eo tempore ferebatur, tinnula captantes ab aure, ad eum viſendum præpete animi & corporis curſu de-

voluerunt. Quorum adventum ubi beatus vir comperit, accurrens, ipſoſque exoſculans toto caritatis affectu excepit, omnipotentique Domino cauſâ devotionis adventus eorum multimodas rependit gratias. Igitur præfati famuli Dei videntes ſe tanta humanitate à viro Domini tractari, ejúſque invictum circa Divina obſequia animum, itémque Fratrum qui ſub eo degebant longè aliter quàm alios noverant ſanctæ religioni certatim operam dare; intermiſſâ eremum petendi curâ, ſatius duxerunt ibi gradum figere, ſéque in Cœnobitali vita ſub eodem viro Domini aliquantiſper exercitando probare. Quod Divino nutu ſibi inſpiratum deſiderium beato detegentes Maximino, & ibidem cum Fratribus communiter cohabitandi facillimam habuêre licentiam.

Circa an. D. xx. Decemb. xx.

15. Perſpicacis autem intuitu mentis vir Domini Maximinus indefeſſam illorum erga memorandi Domini cultum conſtantiam attendens utrumque liberaliſſime fovebat. Unde illorum uni quoque ſcilicet Avito Cellarii curam commiſit: quam cùm ſtrenuè & devotè ob ſuorum Fratrum utilitatem gubernaret, multorum quoque pauperum ex præcepto ſancti Patris Maximini indigentiam ſolabatur. Denique famis penuriâ, quæ per idem tempus acriùs ingrueret, plurimi indigentium ad virum Dei Maximinum venientes rogabant aliquid alimoniæ ſibi miſericorditer dari: quibus inſtantibus quo id fieri juberet, repentè vir pietate plenus Dei famulo Avito juſſit, uti eorum neceſſitati pro viribus obviaret. Cui Avitus; Heſterna, inquit, die Cellarium ingreſſus nihil alimenti remanſiſſe vidiſti, horum quid præcipis dari? At verò Pater pius MAXIMINUS fide fretus Helisæi perorantis: *Hydria farinæ non deficiet*, & item ſuperërit & ſuperabundabit: Avitum jubet ire ſecurum, monetque uti noverit nec cibaria danda plebi defectura, neque familiam tantam ſub Chriſti Providentia umquam ob farinæ penuriam poſſe perire. At ille parumper felle commoto Cellarium ingreſſus, ubi verſis oculorum orbibus vaſa in quibus alimenta effundebantur adiit, in tantum ea redundare alimentis conſpexit, ut humum quoque uberim effluens, pavimenta contegeret. Quo viſu tantæ novitatis miraculo obſtacula maleſidæ incredulitatis à ſe ſubmovit & didicit in paupertate ex Divina Providentia ſperare affluentiam. Turba cum alimoniis quas petebat recedente Fratres omnes ad tanti donum ſpectabile miraculi vocavit, qui univerſaliter Deo laudes protulerunt, & Imperatorem quoque ejuſdem miraculi glorioſo favore ſanctiſſimum extulerunt Maximinum.

Avito Cellarii cura committitur.

3. Reg. 17. 14.

Maximinus annonam multiplicat.

16. Beatus porro Maximinus videns utriuſque viri Carileſi atque Aviti animum ſupernis ſemper anhelare gaudiis, ſéque ipſos ſeris ac crebris extenuare jejuniis, occupare continuis ac puris orationibus, exercere ſilentiis, fatigari variis carnis laboribus, omniúmque inſignibus virtutum; ad culmen Sacerdotii utrumque promovit*. Erat quippe illis ſtudii ab illicito ſtultæ temeritatis appetitu faciles animi compeſcere motus, corporeæque oblectationis labiles frenare diſcurſus, hinc opere ſe conſpicuos reddere, inde piis prudentum auditibus ſermonis gratiâ exhibere conditos. Inter hæc ſeminarium pii deſiderii imbre ſancti Spiritus aliquamdiu in eorum cordibus conſotum, ſcilicet quo olim ſolitariæ cœperant anhelare vitæ, magis magíſque creſcebat. Ad quod non vagabunda cordis ferebantur levitate, verùm inexplebili Chriſto omnimode placendi in dies trahebantur cupidine. Poſt annus verò Cœnobitalia uterque * ſtudium Anachoretico aſpirabant certamini. Et quia ut id opere patrarent ſe non poſſe Abbatis & Fratrum ſine licentia incunctanter noverant, id agere clanculò nitebantur. Igitur inter noctis ſilentium cùm Abbatem & totius Congregationis Fratres ſopor altus haberet, vir Domini Avitus claves Cellarii à proprio cingulo revinctas ad cervical Abbatis depoſuit, & pendulo gradu Monaſterium excedens uno comitatus Carileſo, Ligeris amnem petivit. Tunc conſcenſa navi in aliud confeſtim delati ſunt litus: exin ſaltus magni ſolitudinem adorti cui vocabulum eſt Perticus * intrârunt.

Avitus & Carileſus ob virtutes Sacerdotio honorantur.

* id eſt, promoveri curavit.

* ſupple communis

Eremum furtim petunt.

* *le Perche*

17. Iis tali fuga elapſis diéque terris reddita beatus Maximinus unà cum Fratribus ſuis eos ſollicitè requiſivit, nec tamen invenit: quorum diſceſſu non minimam cordis eſt paſſus triſtitiam. Illi itaque ut optabant conſortia multorum vitantes hominum, ſimul in eadem primò cohabitantes ſolitudine aliquamdiu deliteſcebant: deinde ſanctarum virtutum jubare longiùs clareſcente quibus in dies dare operam contendebant, plures ad æmulationem ſui vocabant. Unde ne duo egregii victricis pugnæ ſigniferi tantùm uni præficerentur agmini, cùm uter eorum ſingulæ poſſet præfici turmæ, ab alterutro diviſi, ſuos quiſque cœpit ad bellandum in Chriſti militia cogere tirones.

Dividuntur ab invicem & diſcipulos ad ſe trahunt.

Quoddam miraculum.

18. SAnctus quidem Maximinus & ſpiritalium & corporalium jam olim virtutum exhibitor in admirationem ſui multorum ut cœperat animos excitabat. Nam ea tempeſtate cum ab agro Cambiacenſi ad Monaſterium illius Fratrum uſui frumenta veherentur, ad Ligerim uſque delata ſunt: quæ dum impoſita (quia ita res exigebat) navi fuiſſent, vicinum cœperunt remiges formidare naufragium. Quorum exitiale jámque eminens ut è litore quidam Monachorum periculum vidit, concito gradu Dei famulo Maximino

Maximinus naufragium orando avertit.

Circa ann. D. 21. Decemb. xv.

ſtuduit nuntiare: qui mox junctâ ſibi ſuorum Fratrum catervâ immane mortis periculum oratione depulit, adeout nec hominum nec boum, ſed nec frumentorum ulla accideret jactura: Metu ſiquidem tanti ſublato diſcriminis omnia ad preces ſancti viri illæſa ſervata ſunt. Nautis verò & cunctis qui in navi fuerant omnibus cum gratiarum actione ad virum Dei repedantibus, ipſe inexplebili delibutus gaudio cunctos oſculatus eſt, quorum mirabili ereptione lacrymas gaudio miſcuit, atque omnipotenti Deo munia gratiarum obtulit.

Aliud miraculum.

Villicus in Sanctum injurius cæcitate plectitur.

19. EOdem quoque tempore ab eo conſtat aliud patratum miraculum. Etenim cum Litimiacenſis fundus crebrâ viri gauderet præſentiâ, fertur in medio itinere, quo à Monaſterio ejus ad prædictum fundum tendebatur, arbor fuiſſe pulcra ramorum fronde, ſed & ſtipitis à terra ſe ſuberigentis proceritate decorata, ſub cujus umbra ſe contegere ſolitus erat vir Deoplenus frequenter iter agens, & pauliſper temorando Deum orare. At verò præfati Euse bii Antiſtitis villicus, agrique Sediciaci * colonus nomine Ro no-mæus antiqui hoſtis nebulâ impetitus prædictam arborem paravit evertere, quæ in fabricaillius ut ferebatur domus actis utrimque ſecuribus concidit. Interea dum S. Maximinus de more idem repeteret iter, & orando ſolivagam uſque ad præfatum arboris notæ locum deferret hoſtiam, inventa eſt ut prælibavimus ſuccisa. Attamen ne illi ſe nocuiſſe omnium bonorum invidus diabolus qui ejus orationem impedierit tripudiaret, vir piiſſimus eximiæ orationi ibidem ſeſe enixiùs dedit: ſucciſor verò ejuſdem arboris divinam non evaſit præſumptæ factionis ultionem, nam continuò utriuſque oculi cæcitate multatus eſt. Quem luminibus mutilatum ut Epiſcopus comperit, ſanctum Domini virum per ſeipſum rogavit Maximinum, ut interventu ſuarum precum illi redderet, quod propria temeritas in illum interdixerat lumen.

* Chiſay

Sed ipſi cæco & feminæ lumen reſtituit Maximinus.

20. Dum ergo inter ſe vicaria ferrent de hoc eloquia, unus nobilium Clericorum Theodemirus nomine ſummæ religionis vis, provolutus veſtigiis ſamuli Dei, rogat pro germana oculorum luminibus privata uti viſum ſibi diu negatum miſericorditer redderet. Tantorum itaque nobilium ac Religioſorum virorum obſecratione præventus, abnuere quod petebatur minimè potuit: ac primò amica ſibi humilitate uſus, ad Dei omnipotentis ſemper adjutricem & clementem voluntatem referre hanc eorum curationem, pro qua rogabatur, optimum duxit. Tunc orationi ardentiùs incubuit, quam ut explicuit, eorum oculos in nomine Chriſti Domini tetigit, omnéſque tenebras ab eorum diſpulit vultibus. Ne itaque ſcripta quidam invidorum & pertinacium legentes vel audientes, non tantum gratiæ quæ collata eſt viro juſto forſan tribuant, quantum fidei infirmorum vel pro eis rogantium: cùm non modò propria cuilibet, verùm aliena in pleriſque ſcripturæ locis feratur fides profuiſſe. Nam cæci prope viam mendicantis fides à Domino munera lucis

Luc. 18. 42. Matth. 15. 28.

promeruit, cui dicitur: *Reſpice, fides tua te ſalvum fecit*. Mulieris quoque Syrophœniſſæ fides ſibi laudem & ſanitatem filiæ mercata eſt. Dicitur quippe ei: *O mulier magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut vis: & ſanata eſt filia ejus ex illa hora.* Quamquam enim ejus viri miraculorum opera ex aſſe ſit impoſſibile cuncta referri, utamor tamen tantùm uno ex multis, quo approbari queat, eum non tantùm ut humanis poſſet mederi infirmitatibus gratiâ uſum Divina, ſed ut brutis quoque animantibus imperaret.

De dracone interfecto à B. Maximino.

21. DUm igitur Ligericum litus immanis quondam obſideretur draconis præſentiâ, qui hominum ac pecorum longè à vicino monte arcebat acceſſum; vir Domini Maximinus adibile hominibus & pecoribus virtute Domini paſcuum reddidit, itaut cavernæ latebris, quibus deliteſcebat, immanem draconem eductum exſtingueret, eumdemque montem ſicut hoc ſtupendo priùs miraculo, ita quoque ſepulturâ ſanctiſſimi proprii corporis poſtmodùm nobilitaret. Etenim abraſo peſtiferi draconis carcere rediens Monaſterium, Fratres ſibi aſſiſtentes rogavit captus amœnitate illius mox futurum corpus in eo ſepulturæ traderent. Hæc Pater beatiſſimus & alia quamplurima præſago ſpiritu prælocutus, non multo poſt reipſâ complevit.

De obitu ſancti ac beatiſſimi Maximini Abbatis.

22. BRevi quidem tactus febricula poſtquam pium vigiliarum atque orationum Domino de more obtulit munus, ad lectum officio Fratrum ſibi obſequentium deportatus, terræ corpus, animam verò cælo reddidit. Migravit autem Kalendarum Ianuarii menſis octavodecimo die. Cunctis itaque Fratribus tanti ac talis Patroni deſolatis præſentiâ, maximóque perculſis dolore, ac ſancti funeris res neceſſarias parantibus, nuntius dolendi præcurrens obitûs venerandi Antiſtitis Euseb ii ſagaciter alia curantis ſeſe

auribus intulit, qui hujus rei infortunio mæſtitiam mente concipiens, morarum quoque impariens, ſeſe beatiſſimo funeri obvium dedit, & Ligeris amne tranſmiſſo exſequiis ejus indiviſibiliter adhæſit, quouſque ſepulturæ traderetur. Sepultus eſt autem in loco, quem ſibi exſtincto olim dracone elegerat.

Circa ann. D. xx. Decemb. xv.

De miraculo facto cum S. Agile & ejus ſervo.

23. POſt diſceſſum igitur ſancti viri ut clareſceret quanta apud Deum anima eſſet meriti, cujus cineres putris gleba tegebat; fugâ lapſus quidam ſervulorum cujuſdam prædivitis hominis AGILI cognomine tumulum viri Dei petivit, credens ſe non aliquâ vi poſſe ab eodem loco impune divelli. Neque enim eum ſpes vana deluſit. Qui evitare flagella dum ſatis confideret, juſſu domini ſui alii famulorum eveſtigio eum inſequentes violenter à loco confugii rapuerunt. Quam temeritatem Divinæ circumſpectionis obtutus nequaquam impune tulit: Verùm eumdem qui eos miſerat per membra totius corporis miſerabiliter vexans, appetentiam quoque omnium ciborum illi abrogavit, ac nimio corporis dolore excruciavit, quouſque non ceſſantibus pœnis ad tumulum beati viri venerandum manibus ſervorum ſuorum deportari ſeſe faceret, quod pridem ſuperbus contempſerat. Quò dum veniam admiſſæ temeritatis cernuus peteret, voto ſe obligavit quatenus Deo in memoria pii Confeſſoris Maximini ibidem Baſilicam conſtrueret, quam ſanitate percepta opere complevit, cujúſque operis fabrica hactenus ſe ſpectantibus devoti pectoris illius munus oſtendit: ſervulum verò qui celeri fuga uſus ad ſepulcrum ſancti viri confugerat, omnipotentis Dei ac famuli illius Maximini perpetuali ſervitio mancipavit.

Baſilica ſuper Maximini tumulum conſtruitur.

24. Hunc ſiquidem locum aliquamdiu famulus Dei miraculis ac virtute ſignorum inſignem reddidit, ſed & præſentiâ proprii corporis honeſtavit uſque ad tempora Epiſcopatus SIGOBARTI quondam Aurelianorum civium Antiſtitis, qui negligenti cura circa eumdem locum exhibitæ cuſtodiæ ingemuit, & collectâ plurimâ nobilium ac religioſorum virorum manu ejuſdem piiſſimi Confeſſoris venerandos cineres à prædicto relevans loco in Baſilica trans urbem quæ muro ejuſdem urbis eſt contigua depoſuit, quam ipſe ejus honore conſtruens dedicavit, & rebus patrimonii ſui dotavit, ubi idem pretioſus vir Domini Maximinus multis ætatibus ac pluribus volventibus annis venerando tentus ſepulcro maximâ ſuorum frequentiâ ſignorum cunctis palam enituit: donec ad locum quo nunc veneratur, quo & ipſe dum viveret Domino famulatus fuerat Chriſto, iterum deportaretur. Nam venerabilis vitæ viro IONÆ Aurelianorum Pontifici civium Chriſti Eccleſia credita circa Divinum cultum magno flagrabat amore, & arcem ſpiritualium virtutum certamen abſcondere contendebat.

Ejus corpus transfertur in aliam Eccleſiam à Sigoberto ædificatam.

Demum à Iona in Miciacenſem.

25. Sanè præfatum Miciacenſe Cœnobium non modò vicinorum Deo inibi militare nitentium ſummo excolebatur ſtudio aliquibus eorum & cingulum & comam divini amoris inſtinctu ibidem deponentibus. Unde ipſius quoque Chriſtianiſſimi Cæſaris LUDOVICI fruebatur amore, quâ de re monitu plurimorum nobilium, ſed & rogatu Monachorum ejuſdem Cœnobii, Abbatis quoque ipſius locis HERIRICI vitæ non contemnendæ viri vero precatu venerabilem Antiſtitem IONAM de transferendo corpore beati confeſſoris Chriſti MAXIMINI idem Auguſtus imperavit, ut cunctorum ſatiſfaciens * ad locum cineres Patris & oſſa tranſponeret, quo & ipſe olim Abbatis functus eſt officio, & animam efflans hac mortalium privatus fuerat luce; quatenus ejus loci Monachi cujus exemplorum & doctrinarum non ſegnes contendebant videri exſecutores, ejus quoque Corporis recenti præſentia lætarentur. Præſul ſiquidem accerſiens Senonarum plebium Antiſtitem Metropolitam, Abbatum quoque & Clericorum, item quoque nobilium & plebeïorum utriuſque ſexûs & ætatis plurimam undequaque contrahens manum, ſæpedicti & eximii Chriſti Confeſſoris MAXIMINI ac beatorum Confeſſorum altrinſecus ſepultorum THEODEMIRI & duorum ſociorum ejus præfato effodit loco, quorum ſubjectioni multis certatim humeros ſupponentibus magni pretii theſaurum geſtando cum maximarum Chriſto dignarum tripudio laudum Monaſterium uſque advehunt. Interea Epiſcopis & Clero Baſilicam Reliquiarum protomartyris Stephani ſubintrantibus, turbæ quoque diverſæ conditionis & ſexûs conſequitur conventus, ibique ſexto Kalendarum Iunii die ſanctiſſimorum depoſuerunt corpora Confeſſorum, ubi non ſolùm infirmorum corporum, verùm etiam animarum in dies beneficia petentibus non deſinunt exhiberi, propitia omnipotentis Dei miſericordia, qui in Trinitate perfecta & unitate perenni vivit & gloriatur Deus per infinita ſæculorum ſæcula. Amen.

* ſupple voluntati.

Abbatis eximii MAXIMINI liber exit
Qui meritis vitam decoravit · tu lege quid ſit.

Circa ann. D. xx. Decemb. xv.

LIBER MIRACVLORVM SANCTI MAXIMINI ABBATIS MICIACENSIS.

Auctore LETALDO Monacho Miciacenſi, qui ſub finem ſæculi x. florere cœpit.

Ex MS. cod. V. C. D. d'Herouval.

PROLOGUS AUCTORIS.

1. IN flammam ſciens & prudens mitto manum, qui præſumpſerim inter tot eloquentiſſimorum flumina homuncio arentis ingenii rivo hactenus intactam attentare: cùm non præſumpſerint qui idoneè & competenter ad id efficiendum ſufficientiſſimi forent, & nunc affatim floreant, quorum arguti examinis lance & præjudicio condemnari verear. Hoc autem eſt quod à temporibus piiſſimæ memoriæ Patris MAXIMINI uſque ad hæc quibus nos conſilio Omnipotentis qui vocat ea quæ non ſunt tamquam quæ ſint eſſe placuit, cùm diverſo modo locus ille quem ipſe vir Domini conſtruxerat Miciacenſis ſcilicet nunc floruerit, nunc ultimæ abjectioni paruerit, modò quoque reſurgere tentârit: inter quas omnes varietates clementia miſericordis Dei numquam abfuit, & miraculorum copia meritis ejuſdem Patris exhibita vacillantes & trepidos ſæpius conſolata eſt; inveniri nemo potuit qui hoc ſcripto ederet, quatenus ad notitiam poſteritatis ordine pervenire valeret. Quod magni arbitror detrimenti, cùm & Dei beneficia ignavæ oblivioni ſint tradita & locus abjectior habitus, quantus vel qualis olim fuerit monimentis ſilentibus pæne cunctis incognitum ſit. Nam quod ad alicujus notitiam pervenire potuit, quod ſub oculis ejus cui innoteſcit patratum non eſt; id proculdubio aut litteris aut traditione vivæ vocis perlatum eſt. Quod autem neutro horum, id proculdubio an fuerit vel non fuerit, mecum pariter omnes tacebunt. Tolle monimenta de rebus, neceſſe eſt ut pereant, & ſtatus vivendi ordine confuſo titubet & vacillet.

Scriptorum neceſſitas & utilitas.

2. Qua de re temerarii quidem auſùs præſumptione, attamen utilis profectùs contemplatione ad hoc animum appuli, ut quæ vel ipſe viderim, vel probatorum veridica relatione cognoverim, de his videlicet quæ interioni ſunt ſcribenda putarem. In quo operis contextu nil mirum videri debet, ſi quædam interſeram, quæ ad id negotium pertinere minime videantur, cùm id & rarò faciam, etſi intuitus rectè ſpeculandi adſit non ſine cauſa. Nam & à CHLODOVEO incipiens & de ejus ſollerti ingenio pauca admodùm prælibans ea de re id volui, ut eo auctore cujus munificentia locus de quo loqui geſtimus cœpit exordium, noſtræ quoque narrationis fundaretur principium. Item cùm filios ejus induco, id causâ beati AVITI facio & antiquitatem & ſtudium pietatis ejus commendare volens. Rurſus cùm Regum tempora per annorum ſupputationem uſque ad CHILDEBERTUM SIGEBERTI filium diſtinguo, id duabus ex cauſis efficio, ut comprobem B. LAUNOMARUM Patri Maximino ſynchronum fuiſſe, dumtaxat ſic ut Patre MAXIMINO ætatis perfectæ hîc adoleſceret. Nec ante eumdem Patrem Maximinum in hac noſtra regione quemquam Patrum ejus auctoritatis ſcriptum inveniri, qui tot ſanctos & illuſtres viros exemplo ſuæ inſtitutionis informârit, atque ideo non immeritò conjiciendum ipſum ſanctum & venerabilem virum LAUNOMARUM de hac ipſa ejus proceſſiſſe diſciplina: cùm & tempora concordent, & familiaritas inter MICIACENSES & CORBIONENSES * uſque ad hæc pæne tempora inconvulſa perſeverârit. Denique HERIBICUS, ut pòſt dicturi ſumus, dum ab hoc moleſtatus receſſiſſet loco, ad Corbionenſe Monaſterium ſe contulit, & quod vitæ ſupererat, ibi complevit.

Auctor à ſe viſa vel ab aliis verè relata ſcribit.

Cur aliena à propoſito narret.

* Corbion

3. Porro autem nec omnia quæ cognoverim in hoc poſui libello, quæ in hoc vel de hoc habita ſint, revocatus utique temporum confuſione: quæ quia diſcernere nequivi, conticere exinde melius putavi. Quoniam nobiles & induſtrios Patres in hoc eodem floruiſſe loco cognovi, HAYMONEM videlicet, STENOGAUDUM & DRUCTESINDUM, BERTOLDUM quoque virum eruditiſſimum qui vitam veterem Patris Maximini dicitur edidiſſe, PATRUM etiam cujus eruditio & ſtudium hodiéque claret. Nam inter ceteros bonorum ſuorum, diverſarum hiſtoriarum libros huic loco contulit, & proprio labore correctos & diſtinctos die Cœnæ Domini (ut ipſi libri teſtantur) ſuper altare S. Stephani protomartyris poſuit. De his ergo quia diſcretio temporum non elucet ſatis dictum. Nunc ad ſeriem narrationis reverſuri oramus Christi bonitatis immenſitatem, ut potenti dextera ſuffultos ad optati littoris perducat nos metationem: ſimul etiam flagitantes ſi oculo intentionis noſtræ feſtiva inlæſerit, cum dilectione evulſa non livorem perferat, ſed caritatem.

Auctoris integritas.

Viri illuſtres Miciacenſis Cœnobii.

Circa annũ n. xx. Decemb. xv.

INCIPIUNT MIRACULA.

1. Diu me pertractante quid potius aſſumendo narrationis ordirer principium locuturus de virtutibus magni & præcellentiſſimi Patris MAXIMINI, Rege CHLODOVEO nihil clarius inventum, qui totius noſtræ ſuperponendæ hiſtoriæ quaſi fundamentum, primúmque fundamentum non immeritò collocetur. Hic etenim Rex cùm primo errore gentilitatis eſſet irretitus, prædicatione B. REMIGII Remorum Epiſcopi, & exhortatu nihilominus CHROTHILDIS Reginæ ſuæ ad fidem Chriſti converſus tam devotè Chriſto vixit ſubjectus quàm in armis eſſe ſtuduit ſemper invictus. Cùm enim Catholica pietas vigeret, Gothos qui Arianis impietatibus ſqualebant ab Aquitania expulit, & occiſo eorum Rege ALARICO filium ejus AMALRICUM in Hiſpanias fugere coëgit, pænéque totam Galliam ſibi armis vendicans, fines Imperii Rhenum, Alpes, Meridianum mare, Montes Pirenæos & Oceanum habuit Septentrionalem. Intantum denique nominis ejus terror cunctas ſibi contiguas pervaſerat nationes, ut etiam ANASTASIUS qui Imperio Romani nominis præerat, amicitias ejus ambiret, & Conſulem eum ac Patricium Romanæ Reipublicæ datis codicillis muneribuſque magnis conſcriberet. Fuit enim vir per omnia ſtrenuus, qui gloriæ aliquando nihil minuerit, & ſecunda fortuna, maximéque imbellis ſemper uſus ſit, inſenſus tamen parentibus quos pænè omnes diverſis peremit cauſis.

Chlodovei elogium

2. Igitur Viridunenſium rebelliones vicinorum Germanorum ſpe provocati à Rege deficiunt, quorum civitatem illicò obſedit, ſubvertiſſétque, niſi oratione præclariſſimi viri EUSPICII qui in eadem urbe Presbyterii honore florebat, impetum revocaviſſet, & impunitatem quamvis nocentiſſimis condonandam putaviſſet. Hunc itaque virum quia locus vacabat, dum creare Epiſcopum optaviſſet, nec id ab eo obtinere quiviſſet, rogavit ſibi comitem fieri Aurelianorum finibus accedenti, quo Beatus ille cum nepote dilectiſſimo indolis Maximino adveniens honoratus intantum à Rege eſt, ut etiam ſedem ſuam MICIACUM quò propter delicias piſcium vel venatuum immorari conſueverat, ei jure hereditario condonaret: ſimul etiam Cambiacum & Litimiacum poſſeſſiones illo tempore inclitas cum omnibus quæ his pertinerent, præceptúmque Regiæ auctoritatis ex his fieri juberet.

S. Euſpicii Vitæ compendium.

3. In hoc itaque ipſo fundo, Miciacenſi ſcilicet, extructa Baſilica, aliiſque neceſſariis ædificiis B. Euſpicius cum felici nepote Maximino quamdiu rebus humanis interſuit, laudabiliter vixit. At verò eo decedente & juxta latus Beati Præſulis Aniani ſepulto vir Domini Maximinus eumdem locum ſibi attributum honeſtiſſimè regens intantum laudabilis fuit diſciplinæ, ut etiam ſanctiſſimi viri AVITUS & CARILEFUS cùm eremum communi conſilio peterent & oras Ligeris fluminis attingentes ejus famæ odorem hauſiſſent, relicto priori propoſito ardentiſſimo ad eum feſtinarent occurſu: quos ille benigniſſime ſuſcipiens, cohabitandique data licentia eos ſibi ſpirituali devinxit amore; & ſancti Carilefi pænè aſſidua fruebatur conlocutione. Sancto autem Avito curam, delegavit, fraternæ ſubſtantiæ, ſub cujus officio illa omnipotentis Domini gratia, liberalitas, largitas Patri Maximino indulta pagum Aurelianenſem pænè totum à famis periculo liberavit.

Item S. Maximini.

Maximini inſignes diſcipuli

4. Mirabilis Pater per omnia cui collatum divino ſit munere tales habere diſcipulos, taléſque miniſtros. Nam ejus ſanctæ clientelæ non ſolùm hi duo, ſed & alii multò ſancti adhærebant viri mundo olim exſpectabiles, ſed nunc merito virtutis cunctis imitabiles. Ex ejus namque diſciplina hi virtutum culmine erecti, plurimi eorum Anachoreticam experierunt vitam, & in ea conſtanter philoſophati ſunt: ut non ſolùm communes humanæ habitationis ſedes, ſed deſerta & invia & inaquoſa rivis ſuæ beatitudinis Chriſti fulti adjutorio & colerent & irrigarent. Teſtatur hoc Perticus * beatis viris Avito & Carileſo magnis duobus radiata luminibus. Teſtatur Secalonia * bonum VIATOREM ſervans in Viatoria, & DULCHARDUM vicinus Bituricenſibus: Silva etiam quæ Longinqua dicitur, quam B LEONARDUS ſpiritualibus ſuis exercitiis & corporis hoſpitio & celebrem reddidit & propinquam. Nam B. LAUNOMARUM & S. LIFARDUM ex hac ipſius floruiſſe diſciplina nulli ambigendum eſt.

* le Perche

* la Sologne

5. Siquidem ante Patrem Maximinum, ejuſque avunculum Euſpicium nemo Patrum ejus auctoritatis in hac provincia legitur habitaſſe, qui tot inſignes ſanctitate viros exemplis ſuæ inſtitutionis informarit. Quod enim beatiſſimus Pater BENEDICTUS dilectiſſimum ſuum diſcipulum MAURUM rogatu BERTHICRANNI Cenomannenſis Epiſcopi has in partes direxit, ſubſequenti tempore factum eſt. Quo autem tempore glorioſiſſimus Pater Maximinus floruerit, ſatis ut reor intimatum eſt. Porro beatus MAURUS BRUNNECHILDE cum nepotibus THEODEBERTO & THEODORICO filiis HILDEBERTI Burgundionibus imperitante Gallias ingreſſus eſt. Hic autem Hildebertus filius fuit SIGIBERTI, qui de Hiſpaniis evocatam Brunechildem duxit uxorem, & ſuſcepit ex ea filium Hildebertum ſedémque Metis habuit, quæ Mediomatricum civitas eſt. Porro Sigibertus filius fuit CHLOTHARII, qui Chlotharius Regi CHLODOVEO de CHROTHILDE filius natus eſt. Igitur tanto tempore præcedit

Sententia Auctoris de adventu S. Mauri in Gallias. Vi Præfat. noſtram.

Circa ann. DXX Decemb. XV.

* fallitur

Magnus Pater Maximinus adventum Beati Mauri in Galliis, quanto regnum Chlodovei ſenioris præcedit regnum pronepotum ſuorum Theodorici & Theodeberti. Nam ab ultimo anno Chlodovei, qui primus eſt Chlotharii, uſque ad primum annum Hildeberti Patris iſtorum colliguntur anni ſeptuaginta quinque*: qui Hildebertus in ſuperiori Francia regnans, in regno GUNTHRANNI Patrui ſui, qui Burgundionibus imperarat, matrem Brunechildem cum nepotibus ſuis videlicet filiis ſupranominatis, Theodeberto ſcilicet & Theoderico, regnaturam dimiſit. His itaque imperitantibus B. Maurus cum quatuor fratribus & ARDERADO & FLODEGARIO Legatis Gallias ingreditur. Sed de his hactenus.

II. *De B. Avito & tranſitu ſancti Maximini.*

* Maizieres

6. IGitur B. Avitus vivente adhuc patre ejus ſpirituali, ſancto videlicet Maximino primo, in Monaſterio interdum ſemotus manſit, ac deinde quatuor ferè à Monaſterio millibus in loco qui Maceriæ* dicitur, cellulam ſibi conſtituit, ubi uſque hodie Oratorium in ejus nomine permanet conſecratum. In quo loco dum ſpiritui reluctans ſubigeret corpus, beatus Pater Maximinus poſt innumeras quas patrârat contra Diabolum Deo donante victorias, plenus virtutibus & ſanctitate ſibi debitos migravit ad cælos. Sepultus eſt verò à venerabili EUSTATIO Epiſcopo & Fratribus in monte tranſligerino, in quo ipſe per Domini virtutem ſævum exſtinxerat draconem: ſuper cujus venerabile corpus quidam præpotens homo nomine AGILES, ob ſanitatem ſibi redditam ædificavit Baſilicam, & poſtmodum idem Agilis ad habitum ſanctitatis converſus hodie etiam miraculis claret. Itaque poſt glorioſum piiſſimi Patris Maximini tranſitum B. Avitus ab eremi quiete divellitur, & in ejus loco à Fratribus ſubrogatur: qui & ipſe religione mirabilis, pii Patris veſtigia indeclinabiliter proſecutus eſt.

Avitus Maximino ſubrogatur.

7. Eo autem tempore CHLOTHARIUS & CHLODOMIRUS filii CHLODOVEI Burgundiam petunt, GOTMARUM & SIGISMUNDUM Reges filios GUNDEBAUDI cæſis eorum exercitibus in fugam vertunt. Sigiſmundus Rex ad ſanctos Martyres Agaunenſes confugiens ibi à Chlodomiro cum uxore & filiis captus, atque ad civitatem Aureliaenenſem perductus eſt. Quod B. Avitus audiens, de Monaſterio ad urbem venit rogaturus pro Sigiſmundo Rege, cujus preces fruſtratæ ſunt, quia CHLOTHILDIS Regina Chlodomiri mater Sigiſmundum oderat, quòd Pater ejus & mater à Gundebaudo Sigiſmundi patre interempti forent. Hac de cauſa Sigiſmundus Rex & Martyr necatus eſt, & cum uxore & filiis in puteum obrutus eſt. Verùm Chlodomirus non uſque adeò lætatus eſt. Nam iterum cum fratribus & copioſo exercitu Burgundiam ingreſſus, die pugnæ inter confertiſſimos hoſtes vivaciſſimo devectus equo inultus occubuit. Cujus filii dum ſpe paterni Regni ab avia nutriuntur, eos Fratres defuncti ab avia fraude abducunt & ſine mora exſtingunt.

Bellum Burgundicum.

Avitus pro Sigiſmundo Chlodomirum orat, ſed non exorat.

Chlodomiri filii necati.

8. Beatus porro Avitus cum pauco tempore Monaſteriale regimen tenuiſſet, ad dulcedinem Anachoreticæ vitæ, quam jam deguſtaverat, remeare diſponit. Beatus nihilominus CARILEFUS eodem flagrans ardore Cenomannica deſerta petiit, atque infra breve tempus, multis ad eum confluentibus nobile Cœnobium in loco qui Aninſula* nominatur ædificavit. Porro B. Avitus in locis DUNENSIUM* & ipſe multitudinem aggregans Monachorum multis clarus virtutibus & miraculis longè latéque refulſit.

Avitus iterum cum Carileſo eremū petit

* Aniſſe ſ.

* le Dunois

9. In loco etiam Miciacenſi quidam frater erat, quem S. Avitus ſpeciali diligebat amore: qui ad extremum veniens ſeſe viſitantes Fratres obnixè flagitat, ne corpus ejus priùs ſepulturæ daretur, quàm S. Avitus adveniens ſua oratione eum Domino commendaret. Miſſum itaque repente eſt & beato viro nuntiatum, qui feſtinus accelerans iter intempeſtâ noctis horâ Monaſterium ingreſſus eſt, jámque Frater ille obierat, & corpus ejus in medio poſitum triſti mærentium officio ſervabatur. Vir autem Domini Eccleſiam ingreſſus omnes penè dormientes reperit, & ſe pavimento oraturus projecit, quod multo imbre lacrymarum perfundens diutius orationi incubuit. Dehinc ſurgens feretróque conjunctus Fratrem illum non grandi ſermone voce vocavit, qui quaſi leviter dormiens illicò reſpondit, & ſurrigens ſe in feretro reſedit. Ex confabulantium murmure Fratres excitati vident vivum quem ſervabant mortuum, & multo attoniti pavore ad pedes Sancti viri corruunt, Fratrémque vinculis funebribus expeditum cum ingenti gaudio educunt, qui poſtmodum tantæ rei teſtis plurimis advixit annis. Beatus porrò Avitus humanas fugiens laudes rurſus ad ſedes optatæ seceſſit quietis.

Avitus mortuum ſuſcitat.

III. *De Sancto Theodemiro.*

Theodemirus ſuccedit S. Avito.

10. SAnè quia Fratres Miciacenſes ſine paſtore eſſe non poterant, virum Domini THEODEMIRUM omnis Congregatio ſibi eligit, Paſtorémque præponit. Hic autem Theodemirus bonæ gravitatis & inter ſuos magnæ reverentiæ erat, etiam antequam ſanctæ converſationis ſchemate uteretur. Fuit enim primò ſanctæ Crucis Canonicus, & (ut plerique autumant) etiam Decanus. Ut autem Monachus fieret, ea cauſa plurimùm præſtitit: quia dum haberet ſororem, quæ caligantibus oculis luce privabatur, hæc ſancto & venerabili

nerabili Patri MAXIMINO oblata & per Domini gratiam ſine mora illuminata eſt. Quantus autem hic vir Domini Theodemirus in ſancta religione fuerit, finis edocet in quo omnis laus ſecurè canitur. Nam dum in extremis ageret; Beatus LIFARDUS qui in vico Magduneoſi ſolitariam gerebat vitam, in ſomnis eſt ammonitus, ut quantocius veniret, & exitum Abbatis Theodemiri Domino commendaret. Qui ilico ſurgens iter arripuit, ſed antequam ad Monaſterium perveniret, elevatis in cælum oculis vidit in ſublimi chôros Angelorum animam hujus ſancti viri in cælos portantium atque dicentium: *Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti, inhabitabit in atriis tuis.* Habebat autem idem Theodemirus ex ſorore, de qua jam diximus, nepotem nomine MAXIMINUM. Ut autem ſic vocaretur, cauſam exiſtimamus, vel quia vir Dei Maximinus eum de ſacro fonte ſuſceperit, vel etiam mater ejus amore patris illius à quo illuminata foret, filium ſic nominare maluerit. Hunc itaque beato avunculo ejus ſepulto vir Domini LIFARDUS & Fratres Abbatem eligunt, & in loco decedentis ſubſtituunt: qui dum advixit, curæ gregis ſibi commiſſi utpote diſciplinam Patrum ſecutus, ſtrenuè invigilavit.

Circa ann. DCC. XX. Decemb. XV.

Mors pretioſa Theodemiri.

Huic ſufficitur Maximinus nepos.

11. Porro locus, quo Beatiſſimi Patris Maximini corpus habebatur humatum, cùm multis polleret virtutum ſignis, primævo ſuo tempore magno celebrabatur honore. Cúmque multi beneficia petituri convenirent, & pro voto res pluribus cederent, ut aſſolet novitas nimiùm grata beneficiorum cœpit vileſcere negligentiâ poſterorum. Sed in Epiſcopatu Eccleſiæ Aurelianenſis ſubrogatus SIGOBERTUS [a], & genere & moribus nobiliſſimus videns hunc locum olim florentiſſimum à priſca nobilitate defeciſſe, ægerrimè tulit. Conſilio itaque Cleri vel populi ab eodem loco oſſa ſancti transferuntur Maximini in Eccleſiam quam idem Epiſcopus in agro juris ſui conſtruxerat, quæ quidem extra urbem ſed muro eſt vicina, contiguáque Eccleſiæ B. ANIANI quam Miciaco dedit. Venerabilis autem Epiſcopus eamdem Eccleſiam propriis facultatibus dotavit, quatenus & Clericos qui Deo ſervirent haberet, & lucernæ & alii congruentes ornatus ei non deeſſent.

Sigobertus Epiſc. oſſa S. Maximini transfert in Eccleſiâ à ſe ædificatâ.

12. Cúmque hæc multis manſiſſent ætatibus, cœpit devotio Miciacenſis Cœnobii & ſtudium Monaſticæ vitæ amolliri & ſæculi dilectoribus partim cupiditate, quæ mater eſt omnium malorum, partim incurſione hoſtica, quæ ex Aquitanica impugnatione crebrò obtingere ſolebat. Per idem enim tempus inter PIPINI Duces & VVAIFARIUM Aquitanorum Regem gravis & diuturna conflictatio Rempublicam Francorum non modico profligavit damno, tandémque apud Toarcenſe * caſtrum capto VVaifario ſumma rerum ad Pipinum conceſſit. His ferè temporibus, ut orſi eramus, locus ſupradictus prædicto modo nobilis adeò eſt annullatus, ut nemo ibi poſſet manere Monachorum, ſed habitacula eorum aut eſſent diverſoria ſæcularium, & fœminarum, aut ſtabula equorum & paſtiones canum.

Deſolatio Cœnobii Miciacenſis tempore Pipini.

* Thouars, apud Pictones.

13. Temporibus igitur divæ memoriæ CAROLI Auguſti * diſponente rerum omnium Domino eumdem locum priſtinæ reddere nobilitati, THEODULFUS nobiliſſimus & moribus & genere, acerrimíque ingenii Aurelianenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubrogatur. Hic itaque multâ induſtriâ certans quatenus idem locus in antiquum revocaretur honorem, dum in contiguis regionibus minus idoneos inveniſſet ad id efficiendum Monachos, ex Septimaniæ partibus [b] adſcivit, quibus & locum dedit, & res illi loco olim attributas de ſuo inſuper addens contradidit. In qua re non pænituit eum facti ſui: quippe cujus temporibus tantum ejus loci gloria enituit, ut veteris ignominiæ dedecus honeſtas ſuperveniens obumbraret & præteritorum diſpendia lucra ſequentia compenſarent. Theodulfus igitur Epiſcopus inter cetera ſuorum operum Baſilicam miri operis, inſtar videlicet ejus quæ Aquis eſt conſtituta ædificavit in villa quæ dicitur Germiniacus *, quo etiam his verſibus ſui memoriam eleganter expreſſit.

* cognomento Magni.

Miciacum reſtauratur à Theodulfo Epiſcopo.

* Germigny, prope Monaſterium Floriacenſe.

Hæc in honore Dei Theodulfus templi ſacravi
Quæ dum quiſquis adis, oro memento mei.

Hic itaque Venerabilis Sacerdos inſimulatus conjurationis apud Regem de Epiſcopatu dejectus, & multis diebus cuſtodiæ mancipatus eſt, poſtmodum mirabili rerum converſione & crimen promptiſſimè abluit, & Regis gratiam conſecutus Cathedram priſtinæ dignitatis non diu victurus recepit. Fertur enim vi veneni ab his exſtinctus, qui dum exſularet, libertate potiti, bona ejus invadendi jam hauſerant cupiditatem.

Theodulphus exſulat, cur. Revocatus ab exſilio veneno necatur.

14. Ei JONAS ſuccedens habitatores loci ejus mirè coluit, locum adornavit, Eccleſiámque amplificans fornicem Orientalem laterculis plumbeis elegantiſſimè contexit. Floruit autem Ionas non ſolùm in humanis ſed & in divinis rebus, cujus fidei plenitudo ſtudium & eruditio liquidò poteſt colligi ex libro quem contra CLAUDIUM Taurinenſem

Succeſſorem habet Ionam.

[a] Sigobertus ſedit circa ann. DCC. LXX. Eccleſiæ in honorem S. Maximini a ſe conſtructæ pauca reſtant veſtigia ad plagam Occidentalem Eccleſiæ S. Aniani.

[b] Nempe ex Monaſterio S. Salvatoris Anianæ, cui B. Benedictus Ordinis Monaſtici inſtaurator tum præerat.

Circa ann. DCCC XV. Epiſcopum & novum hæreſiarcham conſcripſit, qui Claudius dogmatizabat ſtigma beatæ & vivificæ Crucis minimè oportere adorari. Si, inquiens, Crux adoratur, adorentur & puellæ virgines, quia Virgo peperit Chriſtum, adorentur & præſepia, quia mox natus in præſepi reclinatur: adorentur & aſini, quia aſinum ſedens Hieroſolymam venit: & plura nefanda commentando ſimplicitati Chriſtianæ fidei derogabat. Contra cujus veſanos errores Jonas venerabilis, qui ſanctæ Crucis erat Epiſcopus, Ludovico Imperatore flagitante mirabilem edidit librum, quem de diverſis ſententiis Patrum velut floſcidum depinxit ſertum: & tam validæ ſtultitiæ Claudii obviavit, ut deinceps nemo inventus ſit qui eamdem veſaniam reſuſcitârit. Libellus autem ipſe penes nos habetur, qui in quadam domo igne pervaſa incautè derelictus, & poſt ignem integer inventus eſt.

Jonas doctiſſimus impugnat hæreſes Claudii Taurinenſis.

Liber ejus in flammis illæſus.

15. Jona igitur in Epiſcopatu poſito multi nobiles & ſæculo conſpectabiles viri cingula deponentes militiæ, veterémque cum ſuis actibus hominem exuti, in eodem ipſo loco Domino ſe mancipari gaudebant. Quorum Pater vitæ venerabilis HERIRICUS nomine dudum Regum amiciſſimus, eo autem tempore Monaſtici Ordinis erat cultor ferventiſſimus, qui cum omni gaudio ſpirituali cum ſupplementis vitæ hujus neceſſariis potirentur, unum erat quod mæſtitudinem eorum cordibus non modicam inferebat, videlicet quòd corpore patroni ſui Maximini fraudarentur. Ludovico itaque imperante Heriricus Abbas cum Fratribus palatium petit corpus Beati Patris Maximini expoſtulaturus, itidémque alias utilitates loci ſibi commiſſi non neglecturus. Imperator verò favens his petitionibus evocato Jona Epiſcopo juſſit reddi corpus, quod cum magno gaudio à loco ſepulcrali, in quo id SIGOBERTUS Epiſcopus (ut jam diximus) depoſuerat elevatum, atque ad Miciacenſe Monaſterium cum oſſibus duorum ejus diſcipulorum THEODEMIRI ſcilicet atque MAXIMINI, quorum ſuperius mentionem poſuimus, perlatum eſt.

Status Miciaci ſub eo florentiſſimus.

Heriricus Abbas obtinet corpora utriuſque Maximini & Theodemiri.

16. De Heririco autem Abbate venerabili, qui his temporibus (ut præfati ſumus) loco Miciacenſi præerat, illud fertur mirabile, quia cùm ægrotaret apud Corbionenſe* Monaſterium infirmitate qua & obiit, Fratrem ſibi familiariùs inhærentem evocaverit Perſicas ſibi perquiri jubens. Quod cùm Frater miraretur cùm tempus id inveniendi non eſſet, quia dies Epiphaniorum erant; Vade, ait, poſt cryptam Monaſterii, & quod inveneris defer. Frater autem ille non ſpe inveniendi ſed importunitate jubentis devictus, ad deſignati loci arborem acceſſit, in qua tres miræ ſpeciei Perſicas invenit, quarum ſimiles ſuo tempore arbor illa numquam ediderat: quas celeriter exhibitas ægrotus ſuſcipiens omnipotenti Deo, Sanctæ videlicet Trinitati gratias reddidit, & de fructu memorato prægustans cùm Fratres filióſque Domino commendaſſet, lætus de corpore exivit. Quod ego veridica ſeniorum relatione cognoſcens nequaquam ſilentio paſſus ſum abſcondi: proculdubio credens, quia etſi ſunt rari nunc miracula facientes, multi tamen in ſancta ſunt Eccleſia, qui vitæ merito operatoribus miraculorum diſpares non ſunt.

** Corbion, V. Vitam S. Launomari.*

Mirum de Abbate Heririco.

17. LUDOVICO piiſſimo Auguſto (ut credimus) regna cæleſtia petente Imperium Francorum armis diu quæſitum atque à CAROLO ejus patre multipliciter propagatum, à nobili illius corporis compage multis nationibus coacta triſariam dividitur, Triarchéſque filii conſtituti id regendum ſortiuntur. Major horum LOTHARIUS Franciam cum Italia, LUDOVICUS Saxoniam omnémque Germaniam, CAROLUS Junior Burgundiam cum Aquitania poſſedit. Quo Carolo non minimam Regni partem aſſecuto, dum fortuna cum infortunio alternat, Regni ejus ſtatus primò quidem inteſtinis bellorum cladibus, poſtmodùm verò externis tumultibus gravatus profligatúſque eſt. Duces etenim qui fines Imperii tueri debuerant, dum rebus communibus privata jurgia præponunt, atque ob id mortibus & rapinis ſeſe inſectantur, locum dedêre barbaris, quo Imperium Regibus inclitis partum & tot ſæculis formidoloſum rapinis & incendiis ipſi dehoneſtarent. Inter LAMBERTUM enim & RAINOLDUM qui Neuſtriæ fines verſus Oceanum regebant, longa concertatio, utraque perdirio patriæ latus detexit, per quod clades Regnum Francorum profligatura prioiò invecta eſt. Ac primùm vis Britonum limitem tranſgreſſa, antiquam Namneticam* Andegavenſémque* regiones, Meduanam* fluvium uſque ſuæ barbaræ ſubdidit ditioni.

Diviſio Regni inter filios Ludovici Pii.

Bella contra Carolum Calvum.

** Nantes*
** Angers*
** Mayenne*

18. Eveſtigiò gens Normannica vaginâ ſuæ habitationis egreſſa non more piratico, ſed liberè terras pervadendo, dum nemo reſiſtit, omnem oram maritimam incendiis, rapinis, omnique crudelitatis genere miſer[illegible]liter confecit.ª Denique die Nativitatis S. Johannis Baptiſtæ urbem Namneticam adorſa concremat, & GUNHARDUM* Præſulem ſacris Miſſarum ſollemniis intentum ſuper aram Ferreoli Martyris quæ eſt ad lævam ædis B. Petri Apoſtoli Matris Eccleſiæ ejuſdem civitatis obtruncat, bacchantéſque per populum nulli ætati parcendum putant. Ipsâque urbe incensâ cum omni ſupellectili civitatis & grandi captivorum multitudine in Inſulam quamdam Cœnobio S. Florentii contiguam revertuntur, ibique contubernium ſtatuunt, quidquid alicubi deprædarentur eò conferentes. Primum quidem imperitia equitandi longiores vetabat excurſus; ad poſtremum verò eo uſu exercitatiores non ſolùm quæque finitima, ſed procul poſita pervagantur, cædibus opplentes omnia. Iterum ergo navibus conſcenſis Turonis pervadunt, pérque alveum Ligeris ad Monaſte-

Dira feritas Normannorum.

** S. Gohard.*

anno DCCC. XLIII.

anno DCCC. LIII.

tium Patris Maximini perveniunt : quod vacuum hominibus reperientes, quæque occurrentia diripiunt, & ad ultimum admoto igne à parte Australi Eccleſiam comburere conantur. Sed ſervante eo qui non dormit, neque dormitat, qui cuſtodit Iſraël, nequicquam diu laborantes, & omni effectu malitiæ carentes confuſione adoperti diſcedunt. Hactenus porro intueri datur, quantâ vigilantiâ Pater Maximinus hunc ſervaverit locum, quem à die ſuæ conditionis etiam tempore barbarico ignibus numquam permiſerit violari. Nam ea tempeſtate vix aliquod Cœnobium totius Neuſtriæ, & magna ex parte Aquitaniæ manus impiorum evaſit, cum & S. MARTINI & B. Patris BENEDICTI Monaſteria ab eis conflagrata ſint. Sed nemo autumet me in cujuſque Sancti ſuggillationem iſta proſequi : verùm ad demonſtrandum pii hujus Patris affectum, qui proſpiciens futuros caſus & tempora quæ ſua ſunt quærentium non ſuſtinuit ædiculam ſuam amburi, providens aut vix aut nullatenus eam in ſtatum priſtinum reformatum iri.

Circa ann. D. XX. Decemb. xv.

S. Maximini Eccleſiam fruſtra incendere tentant.

Monaſteria ab eis direpta.

19. Igitur AGIO Epiſcopo, ſub quo civitas Aurelianenſis ſemel diſtracta ſecundò incenſa eſt, diem obeunte, VVALTERIUS [a] ſucceſſit vir ſtrenuus, & ad quæque perferenda forti animo præparatus, qui & muros urbis exſtruxit, & cives tot cladibus miſeros ad reſiſtendum barbaris animavit. Cui TROHANNUS [*] ſuccedens nihil efficax oſtendit, verùm crudeli exitu poſteris ſui memoriam dereliquit. Nam levitate animi multa utens, plurima temulentus dare vel promittere ſolitus erat, quæ vino digeſto penitus ignorabat. Hanc auſpicatus occaſionem FREDRICUS quidam nobilis Clericus quoſdam Epiſcopi neceſſarios ſibi adſcivit cooperatores : accedénſque poſt cœnam ad Epiſcopum quibuſdam laudibus & urbanitate eloquii ejus animum ſibi conciliare cœpit, perlatóque vino inter bibendum de loco S. Maximini motus eſt ſermo. Quidam enim VULMARUS Monachus, ſed & ipſe ſecundùm ſæculi dignitatem clarus eumdem locum ambierat, & ad ipſum Fredricum ſe conferens effectum deſiderii præſtolabatur. Sed conſilio ERMENTHEI fratris ſui Fredricus id ſtudium cauſâ videlicet Vulmari derelinquens ut ſibi conſuleret aggreſſus eſt, habénſque familiares Epiſcopi fautores eum horâ qua jam dictum eſt, adiit, & donationem prædicti loci quaſi imaginariam ſibi fieri extorſit. Ne fortè etiam Epiſcopus pœnitentiâ ductus id negare præſumeret, baculum ejus furto aſportant, & donationis indicem in craſtinum reſervant. Altero autem die conſurgenti Epiſcopo officioſiſſimus adeſt Fredricus pro collatis grates rependens, donique teſtem baculum repræſentans. Confuſus Epiſcopus, & quid fecerit ignarus, ſed factioſorum unanimitate convictus; volens nolens tamen conſentit. Et quia rei familiaris eum inopia perurgeret, dapſili convivio donatus firma jam auctoritate Fredrico optata conſenſit. Quo ad Monaſterium veniente VULMARUS cum reliquis Fratribus aditus Monaſterii claudunt ; & venientem intrare non ſinunt. Itaque cum indignatione ad Epiſcopum reverſus, eum ad Monaſterium uſque conducit, & in expulſionem ovium lupum ſævire cogit. Itaque cum Vulmaro quique potiores expelluntur, quinque tantum perſonatus vilioris Fratribus derelictis. Sicque Fredricus voto potitus nomen Abbatis obtinuit, officium omnino declinans. Eos etenim quos inibi reliquerat ultimæ habens dejectioni ut ſtipendiarios ſigillo alebat, ceteris bonis penitus abraſis. Qui tantam erga ſe duritiam non ferentes Epiſcopum adeunt, & querelam ſuæ calamitatis coram eo deponunt : quos ille omnino ſprevit, & cum ingenti injuria à conſpectu ſuo ejici juſſit. Qui contempti Monaſterium repetunt, & B. Maximino importunis queſtibus miſeriæ ſuæ ingeminant caſum, & ſacris cineribus inhærentes diei noctem continuant.

[a] Epiſcoporum Aurelianenſium ſucceſſio.

[*] Tyrannis.

Trohannus culpatur.

Fredricum ſæcularem Miciacenſi prælatura inveſtit.

Monachi ab utroque priſſimè habentur.

20. Nocte itaque quadam quieſcenti Epiſcopo duo terribiles aſſiſtunt viri, habitu præclari, canitie reverendi, unus Epiſcopali ſchemate, alter Abbas videbatur, qui quaſi rationem cum eo ponere videbantur : cur is neglecta animarum ſalute ſanctis locis indignas præponeret perſonas ; qui luxuriæ & voluptati operam darent, & oves Dominicas morſibus luporum laniandas effugando contraderent. Cùm adhæc Epiſcopus reticeos nihil reſpondere valeret, aggrediuntur eum flagris, & obſcœniſſimè derelicto abſcedunt. Cujus clamoribus famuli excitati clamoris cauſas inquirunt, vixque ab eo aliquatenus cognoſcere potuerunt : ſed tantum inter ſingultus & anxii tremoris nutantia verba EVURTIUM & MAXIMINUM inclamabat, & Monachos diutius ingeminabat. Illi intelligentes aſcenſis equis Monaſterium eadem hora concito curſu expetunt : ſed antequam Monachi peraccederent, Epiſcopus carne ſolutus eſt. Sed & ipſe Fredricus non in longum lætatus eſt : nam & ipſe validiſſimo arreptus incommodo, de eo in quo incumbebat, exilibat ſtratu S. Maximinum non ſuſtinens inſiſtentem. In his ergo clamoribus immaturâ præventus morte cum multorum dolore ſpiritum exhalavit.

Hujus rei Epiſcopus & Fredricus dant pœnas.

IV. *De Letaldo Abbate & ejus ſucceſſoribus.*

21. His itaque taliter multatis, defuit qui eo tempore contra jus Monaſterium locum ſupradictum ambiret : ſed reverſi quique à diſperſione qua diſperſi fuerant, locum

Series Abbatum Miciacenſium poſt Fredricum.

[a] Agium ſedere cœpiſſe anno DCCC. XLIII. cenſet Carolus Sauſſeyus in lib. 6. Annal. Aurel. qui Anſelmum I. collocat inter Agium & VValterum.

Circa ann. D. XX. Decemb. XV.

Letaldus

recipiunt, profanos & temerarios invaſores procul expellunt, atque è ſuis unum eligunt nomine LETALDUM virum nobilem, & ſecundum id tempus in multis ſollertem, Abbatemque conſtituunt. Eo autem tempore vix aliqui Monachorum inveniri poterant qui ſecundum Regularem viverent ſanctionem. Floruit autem eo tempore ODO omnino Venerabilis Abbas per quem Ordo Monaſticus rediviva vice reſurgere cœptus eſt. Fuit enim vir moribus egregius, & omni ſapientia adornatus, qui & plurimos edidit libros, in quibus ſtudioſis & boni cupidis viventem ſui dereliquit imaginem; quia vir Sanctus nequaquam aliter potuit docere quàm vixit.

S. Odonis Abb. Cluniac. elogium.

Epiſcopi Aurelianenſes

[a] Theodericus Epiſc. Abbas Miciacenſis.

22. Sanè poſt TROHANNUM BERNO ſucceſſit, qui moriens ANSELMO [a] Pontificatum reliquit, quo decedente THEODERICUS vir induſtrius ſucceſſit, qui & corpore venuſtiſſimus juventa alacer, vivax ingenio, & moribus fuit ſuavis. Contigit autem obeunte LETALDO Abbate locum Patris Maximini in Epiſcopi THEODERICI dominium devenire. Quem locum ſpeciali dilexit amore, & niſi heu proh dolor! immatura morte præventus foret, omnimodis eum in ſtatum priſtinæ dignitatis revocaviſſet. Vix etenim quatuor annis Pontificatu potitus, ſedem Epiſcopatus ERMENTHÆO dereliquit. Procurationem verò Miciacenſis loci quidam ROTHARDUS adminiſtrabat, inter quem & BENEDICTUM Epiſcopi Ermenthæi Præpoſitum de loco eodem altercatio grandis exorta, iſto invadere cupiente, altero reſiſtente, eumdem locum ad ultimam uſque dejectionem proſtravit. Cùm etenim homines loci ſæculariter viverent, inſimulando locum Benedicto dederunt. Verùm Ermenthæus Epiſcopus immodicus animi & nimium eo tempore ſæculi fautor, inſimulationes contra Fratres habitas libenter audiens, eorum contentiones diſſimulavit, & certaminis eorum callidus contemplator acceſſit ſecurus, quia hujus controverſiæ ſibi concreſceret lucrum. Qua de re actum eſt ut Rothardus non ſuſtinens Benedicti calumnias cederet, & quibuſcumque pretioſis rebus coactis ad Abbatem quemdam pagi Bituricenſis nomine RAIMUNDUM ſe conferret, damnum maximum loco iſti rebus ablatis conferens, tum maximè quod Præcepta Regum antiquorum quæ de rebus ejuſdem loci munifica & pretioſiſſima habebantur, ſecum aſportavit.

Contentio de prælatura Miciacenſi, ex qua Cœnobii dejectio.

Benedictus Abbas ſæcularis perditiſſimus.

Status miſerrimus Miciaci.

[*] le Loiret

23. Porro Benedictus eo recedente quaſi in deſolatum locum ſeſe infudit, & habenas ſuæ cupiditatis longè latéque porrexit, & cum omni familia eidem ſe loco ingerens ſuapitè vivere cœpit. Nam in domibus Fratrum ſtabula conſtituit equorum, hinc ſedes accipitrum, hinc paſtiones canum, hinc cum ſcuto & virgula ludebant juvenes, hinc arguto pectine perſonabant textrices, hinc conventus ſæcularium, hinc domina populo diſprocedens ſtipata cuneis pediſſequarum. Quis Monachorum inter hæc viveret? quis hoc ignominioſum dedecus ſuſtinere valeret? Benedictus interea ſuper LIGERITI [*] fluminis oram domum conſtituit, quam caſam Mirandem vocavit, ut nec ipſi reditus piſcium liberè Fratribus deſervirent. Et quia Epiſcopus cuncta ejus conſilio peragebat, dat ei inviſus Deo conſilium, quo prædia réſque Beato Patri Maximino à Regibus vel etiam quibuſcumque Fidelibus pro remedio animarum ſuarum collata militibus ſuis partiretur pro libito. Quod & factum eſt, primúſque ipſe quæque potiora præſumens, Litimiacum quem Rex CHLODOVEUS Patri Maximino indulſerat, cum cunctis ad eum reſpicientibus ſibi vindicat: dehinc per reliquos ſatellitum prædiorum facta diviſione de ipſis reliquiis, nihil reliqui Monachis relictum eſt. Unicuique autem Fratrum qui inibi remanſerant, per miniſtium BENEDICTI panis dabatur exiguus & pugillus leguminis, rarò vinum, & quando id dabatur non luxurioſa dabatur menſura. Nihil enim officiorum Monachis promittebatur, ſed quæque agenda forent, miniſteriales Benedicti omnia procurabant.

Monachi quidam inſignes.

24. Eo autem tempore florebat inibi vir venerabilis GAUDEBERTUS nomine Sacerdotali quidem præfulgens ſchemate, clarus genere, ſed clarior ſpiritualibus erat rebus: habebátque Fratrem junioris adhuc ætatis BERNERIUM nomine, qui & ipſe poſtmodum vir egregius factus eſt, qui communi utilitati nihil præponendum aliquando putaviſſet. Hi ergo cum quibuſdam aliis hanc miſeram ſervitutem gementes inibi reſidebant. Porro ea tempeſtate quidam Venerabilis Epiſcopus nomine BENEDICTUS à Britannis adveniens, locum hunc de quo nobis ſermo eſt, datis triginta denariorum libris ab Epiſcopo emit. Fuit autem idem ſanctus Epiſcopus omni gratia adornatus genere nobiliſſimus, ſtaturà procerus, corpore ſicco, omnibus ſpiritûs bonis intentus, tum maximè orationi aſſiduus, ſynaxim Davidicam quot diebus perſolvens, tum deinde ſtando Evangelium ſecundum Ioannem ordine memoriter recitans. Hic habuit avunculum nomine GRADILONEM, de quo dignam Hiſtoriam ad nos uſque perlatam non abs re credimus parumper ſuſpenſo ſermonis propoſiti ordine huic operi inſerendam.

Benedictus Britonum Epiſcopus Abbas Miciac.

25. Cùm enim hic potentiſſimus Britonum foret, relictis ſæculi pompis ad Monaſterium cui HERI [b] inſula nomen eſt, gratia converſationis venit. Cúmque devotè ſuſceptus eſſet, & ipſe devotiſſimè converſaretur, ob corporis imbecillitatem remotè juſſus eſt habitare. Porro amici ejus qui olim in ſæculo eum dilexerant, multa munera ei mittebant, quæ

[b] Gradilo Monachus ejus avunculus.

[a] Anſelmus ad annum DCCCC. XXX. perveniſſe apud Sauſſeyum legitur.

[b] Herio Inſula, vulgo *l'Iſle de Nermoutier*, ſeu S. Philiberti in finibus Pictonum.

ipſe Fratribus in Monaſterio poſitis pulchrè diſpenſanda curabat. Fratres autem putantes eum multas habere pecunias, ut citiùs cuncta ſibi relicturo grandi parebant obſequio, nihil neceſſitatis non ſupplebatur, ſed cuncta ad votum præſtò erant. At verò eo diutiùs præter ſpem vivente, & miſſione pecuniarum deficiente, unà quoque deficere cœpit Fratrum ſedulitas, & frigeſcere cœpit illa pecunioſa caritas. Quod ille ubi animadvertit, hujuſmodi commento adverſus crudeles uſus eſt. Evocato ſibi familiariùs inhærente Fratre, juſſit arenam ſecretò ſibi deferri & glareas: quibus allatis duo ſcrinia quæ lectulo ejus præſtabant complevit, & quaſi qui pretioſa condiderit, firmis clavibus diligenter munivit. Poſt hæc evocato Abbate cur tot diebus ſui viſitationem neglexerit, modeſtè perquirit. Cum Abbate Fratres intraverant, qui eadem ſcrinia ut ſederent audituri quæ dicerentur aptare molientes, vix aliquatenus movere potuerunt. Unde ſolliciti apud ſe redeuntes culpare ſelpſos cœperunt, cur tantum virum neglexerint qui tot bona apud ſe condita illis reſervaret. Renovata itaque ſollicitudine omni eum ſtudio & cura alendum procurant, qui infra breve tempus collectus ad Dominum felici fine quievit.

Circa anni n. xx. Decemb. xv.
Lepidè ludit avaritiam Monachorum.

26. Poſt cujus obitum quique ejus creduli pelluntur, cellula clauditur, abſque clave ſcrinia reſerantur, reconditi theſauri reperiuntur, immenſa ſcilicet moles arenæ bene illorum congruens avaritiæ, qui rati ab ejus miniſtro ſublatos theſauros, apprehenſum eum diverſis excruciant modis. Cui dejeranti cum nulla adhiberetur fides, Ducite me, ait, ad Domini mei ſepulcrum, & ipſius requiratur teſtimonium. Qui cùm aſſenſiſſent, venerunt utrique ad monumentum, elevatâque miniſter ejus voce cum fletu; Eia, inquit, Domne, quos theſauros reliqueris edicito, & ſi juſtæ ſunt pœnæ quas patior intimato. Cui de tumulo mortuus reſpondit: Innocentem te quidem & ſine cauſa affligunt, ſed tales eleemoſynarii talibus theſauris omnino digni ſunt. Quod illi audientes valde conſternati ſunt, nec ab eo ulteriùs quidquam petere præſumpſerunt. Sed Benedictus Epiſcopus pauco admodum tempore in loco Miciacenſi converſatus, rurſus patriam viſitans in Britanniis reverſus eſt.

Stupenda hiſtoria.

27. Conſequenti tempore Jacob quidam Abbas tranſmaritanus in patria, cum in pago Biturico * converſaretur, fama permotus ad eumdem locum Miciacenſem ſcilicet venit, & videns eum amœnum ut eſt, facta cum Epiſcopo Ermenthæo ſexaginta librarum conventione, hiſque porrectis locum eumdem parietes vacuos ſcilicet ſortitus eſt. Mortuo autem Cunano S. Pauli * Epiſcopo, Alanus Comes ſciens Jacob multas habere pecunias, eum in decedentis loco conſtituit, qui conſecrationem indeptus ſedem cui conſecratus fuerat numquam *, ſed in loco Miciacenſi uſque ad vitæ terminum perſeveravit. Verùm eo inibi degente orta eſt controverſia inter ſuos, quos illo in loco conduxerat, & inter eos qui ante eum inibi habitaviſſe videbantur. Non enim ſibi conveniebant, & quaſi teſta & æs miſceri omnino nequibant. Unde accidit ut Tartulphus Epiſcopi Jacob Monachus quibuſdam occaſionibus interceptus auctoribus Lamberto & Adelardo graviſſimis verberibus foret affectus: ipſe quoque Epiſcopus injuriatus & plus pavoris quàm periculi paſſus clavem coactus de ſinu proferret, ſub qua ejus quæque pretioſiſſima ſervabantur. Cumque Isaac & Egroalis id Ermenthæo Epiſcopo nuntiaviſſent, vehementer ille commotus, miſit Valinum Decanum virum egregium cum multis aliis nobilibus qui auctores malitiæ perquirerent, inventóſque procul expellerent. Epiſcopo autem cum omni honore ſua reſtituerent. Sed non multo poſt tempore Jacob Epiſcopus cognoſcens tempus ſuæ depoſitionis imminere, & nimis illatæ memor malitiæ, theſauros ſuos & ornamenta inſignia per ſuos partitur, cetera in Britanniis remittens. Poſt cujus obitum aterum Benedictus adeſt perſcrutator acerrimus ſed tardius quàm debuit. Epiſcopus enim id futurum proſpiciens dum adhuc viveret, ut dictum eſt, ſuos exinde cum rebus emiſit ſolo Iſaac poſt ejus obitum remanente.

* le Berry
Iacob Abbatiam emit.
* Leonenſis.
Fit Epiſcopus Leonenſis mortuo Cunano.
* ſupple adiit.
Status Monaſterii ſub illo.

28. Itaque poſt obitum Jacob Epiſcopi, oblatis denuò viginti libris Albertus & Azenerius Annonem venerabilem Gemmetici * Cœnobii Abbatem ſuum videlicet Fratrem evocant, & jubente Epiſcopo Ermenthæo idem vir venerandus locum ſupradictum ad regendum ſortitus eſt. Cujus temporibus quaſi quidam redivivus æger à longa ægritudine convaleſcens, idem locus à dejectionis ſuæ vilitate reſurgere aggreſſus eſt. Per hunc enim venerabilem Patrem Regularis ordo noſtris diebus huic loco primò invectus ſub eo ferventiſſimè viguit, & ſi in rebus adeſſet paupertas, virtus tamen caritatis & hoſpitalitatis eam contegens celabat, & liberalis obumbrabat honeſtas. Toties enim vidimus hoſpitibus largiter vina propinari, nobis omnibus aquâ contentis, & tamen ea fieri cautela ut præſentes ipſi hoſpites hoc omnino neſcirent, ſed omnes ut ſe vino delibutos æſtimarent. Diverſis autem modis aderat Dei gratia, quæ neceſſitati concurreret, & inopiam tam verecundæ caritatis ſolamine ſui ſuffragii ſublevaret, ſed & per miraculorum frequentiſſimam copiam reſpectus ſui demonſtraret præſentiam. De quibus pauca nunc perſtringere cupientes nulla nos narraturos fatemur, quæ aut ipſi non viderimus, aut ab his qui viderint vel ſincerè didicerint acceperimus. Hinc igitur ſoluto rudente carbaſa

Anno Abbas Miciacenſis.
* Iumieges in Normannia.
Miciacum eo duce refloreſcit.
Caritas Monachorum.
Scriptoris adeſt.

Circa ann. 1000. Decemb. xv.

noſtræ narrationis ſancto committimus Spiritui, unde Maximino ſuo locuturis ſui gratiam infundat roris, atque ad ſtationem optati perducat litoris.

v. De duobus fratribus mirabiliter à morte ſalvatis.

29. CUm ſerior ſolito ingrueret hiems, intantum ut Liger fluvius glacie obduratur rigenti dorſo tranſitum non ſolùm hominum, ſed diverſorum quoque pateretur vehiculorum; duo viri germani fratres à villula ſancti Marcelli quæ ultra Ligerim eſt, egreſſi ſunt, urbem petere volentes ferens caules alter, alter onuſtus ſtramine aptandis carnibus quæſito. Iis itaque ſuper duratam fluminis faciem tranſeuntibus, cum jam pene in medio fluminis conſtitiſſent, repente glacie diſſoluta quædam quaſi tabula cum illis evulſa eſt, quæ ſubſidens & vi fluminis impulſa reſurgens, leviterque uno ſui capite adacto ſuper reliqua glaciei ſoliditate conſurgens, in modum ſagittæ velociſſimæ decurrit, nec prius reſtitit donec totam evaderet glaciem & obviis gurgitibus exciperetur. In medio fluvio quo tota vis fluminis incumbebat, rivus non multùm grandis videbatur, quo tabula illa perveniens trementes & pæne exanimes ſic ferre cœpit, utràque ripâ plenâ vociferantium, ſed conſilium nuſquam aderat. Nam ire non poterat, & dum quiſque metuit, intrare nemo præſumebat. Itaque ipſi qui ferebantur jam de vita deſperantes, ſuper inimicum vehiculum conſederunt, Dei ſolius præſtolantes auxilium. Cùm contra Monaſterium advolâſſent, unus Eccleſiam reſpiciens, Patris Maximini ſuffragium ſupplici voce impetrat. Ilico & ſine mora, diviſa per medium tabula eum qui clamaverat ſanum atque incolumem ad litus defert, qui ad Monaſterium accurrens ante altare proſternitur, & immenſo fletu de ſe gratias rependens pro Fratre ſollicitè precabatur: De hac, inquiens, Sancte, tua Baſilica non exeam, donec Fratrem meum mihi incolumem repræſentes. Qui etiam ipſe dum contra Eccleſiam beati Andreæ Apoſtoli, quæ eſt in villa Oſtellenſi, perveniſſet, ſancti Apoſtoli implorans auxilium, ſtatim ad litus & ipſe devectus eſt, fratrémque repetens eum ſe ſe lugentem reperit, qui videns Fratrem, flere amplius cœpit præ gaudio, & in amplexum ruens liberationis modum perquirere cœpit. Denique poſtmodum plurimis advixerunt temporibus, & quotannis liberatoribus ſuis debitæ ſervitutis obſequium devotiſſimè proſecuti ſunt.

vi. De prædone pervaſo à dæmone & pòſt liberato.

30. FULCONIS quondam ſatellites hujus Patris Villam quæ BAATZIS dicitur intraverant & in colonum inquietudinem multâ inſaniâ graſſabantur. Miſſum repente eſt & Fratribus nuntiatum: qui cum Sanctorum pignoribus quoſdam è ſuis tranſmiſerunt rogaturos, ut ab hac moleſtia ſe temperare deberent. Cui miniſterio præfuit Venerabilis SIMSON nomine à laïco quidem tonſuratus, ſed modeſtiæ & gravitatis moribus non improbabilibus adornatus. Is ergo cum venerandis Sanctorum memoriis appenſis collo, dum curticulam, qua coacti prædones ſe ſe defenſare parabant, intrare vellet, unus eorum lapide arrepto irreverenter reverendum niſus eſt percutere virum. Sed cùm lapidem dimittit, ipſe quoque retroactis vi Divina brachiis & cruribus cum ingenti rugitu ad terram corruit & voces diverſiſſimas edere cœpit. Quod ceteri prævidentes ingenti terrore perculſi ſunt, omnes pariter terræ proſternuntur veniam pro commiſſo flagitantes, ſimul etiam omnia direpta reſtituunt, & ſe maturiùs exituros profitentur, ſupplicántque pro compare ut liberari mereretur ab hac dæmonica infeſtatione. Porro Fratres bona pro malis rependentes mox eum exorcizatâ contigerunt aquâ, caputque totum perfundentes, corpus ilico pedes & manus ſuo reparantur officio. Et ipſe ſurgens incolumis grandi voce Deum benedicere & famulum ejus Maximinum magnificare cœpit, ociúſque inde digreſſi nil temeritatis in eadem villula ulteriùs addere præſumpſerunt.

Nota.

Vis aquæ Benedictæ.

vii. De auriga inter fluctus ſervato proſperè.

31. LIger fluvius huic Monaſterio contiguus emolumenti perſæpe eſt, etiam nonnumquam detrimenti. Nam ſæpe dum metas alvei ſui hanc pæne contegit inſulam, Ligerique conjunctus unum efficitur pelagus, negatóque commeatu inſolatiis non contemnendis, modicas importat neceſſitates. Hoc itaque ingruente incommodo in domo Fratrum contigit inopiam fieri. Id officii ad quemdam famulum Alvaldum nomine pertinere videbatur, quem Cellarius conveniens durè increpat, cur relicto ſuo officio huic neceſſitati non occurrat. At ille importunitate devictus duobus ſecum ſumptis aſinis naviculam conſcendit ſolus pæne cunctam inſulæ ſuperficiem contegentibus aquis, vento autem flante econtrario. Cùm ille in ventum conari non poſſet, in medium pelagi cum aſinis ſuis devolutus eſt, quo & profunditas rapidi fluminis & venti adverſitas nihil ei commendandæ ſalutis ultrà relinqueret, fluctúſque cumulos minaces erigens navim operiret, ut non tam navis inter undas, quàm undæ inter navem viderentur. Cùm ergo neque conſilio, neque remo aliquid conari valeret, puppim inſedit, & vocibus altis auxilium magni

Patris Maximini implorare cœpit. Ilico vento quieſcente, navi tamen fluctibus oppleta invisibili manu perductus, portum Marogili * appulit, ſecum ipſe vehementer admirans qualiter evadere potuerit. Dehinc ad Monaſterium cum aſinis ſuis regreſſus, ereptione ſui gaudium magnum cunctis fecit Fratribus. Circa ann. D xx Decemb. xv. * Mareau

VIII. *De merſo diu jacente in flumine, nec mortuo.*

32. VIVIANUS beati Martini Canonicus huic loco quondam familiariſſimus fuit: qui ſecum quodam tempore eò divertens, conduxit quemdam ſuæ fraternitatis Canonicum nomine CONSTANTINUM, qui alacriter à Fratribus ſuſcepti, biduo cum omni officioſitate detenti ſunt. Eo autem die quo reverſuri videbantur, quidam Collegii eorum juvenculus meridie * quieſcentibus Fratribus cum arcu & ſpiculis Clauſtrum ingreſſus eſt, & cum quibuſdam ſodalium multo ſtrepitu multáque levitate agi cœpit, nunc ſpicula dirigendo, nunc curſu & clamore Fratres inquietando. Cúmque ut à tanta ſtultitia quieſcere deberet admoneretur, non acquievit: pro reverentia autem eorum qui eum adduxerunt, æquanimiter hoc interim Fratres pertulerunt. Sed cùm eo die à Monaſterio exiſſent, temerarius ille navem conſcendit contra Eccleſiam B. Hilarii, quo profundi currentes Ligeriti fluminis aliquando vadum negant. Cúmque in medio fluvio perveniſſet, contum quem tenebat in aquam mittens incautè, cadendo ſecutus eſt: ibique ab hora nona uſque ad ipſam pæne noctem jacens multis eum inveſtigantibus inveniri nequivit, donec de eo deſperantibus, umbris jam incumbentibus, quidam piſcator Barbas nomine unco eum attraxit, navique impoſitum ad litus devexit. Nihil in eo ſpiritûs ſentiri poterat, mortuus ab omnibus dicebatur. Dolor ingens, maximéque Clericorum qui eum adduxerant, fletus intolerabilis coëgerat ibi plurimos diverſæ ætatis ſimul & conditionis. Ad Eccleſiam itaque contigit deportatus, perque pedes appenſus eſt, multóque vel vino vel aqua digeſta media nocte ubi vivus apparuit depoſitus eſt, & in ſe ſe paullatim revertens quid ſecum ageretur vehementer admirari cœpit. Cúmque requireretur ubi fuerit, vel qualiter per tot horarum momenta inter undas vivere potuerit; Pro temeritate, inquit quam ſancto loco intuli, morti quidem deſtinatus eram, ſed per interventum magni Patris Maximini ab ipſis Averni faucibus revocatus & vitæ reſtitutus ſum; clementique modo cui injuriam intuli, ipſe auctor veniæ & ſalutis fuit. Facto mane nudipes & cum multa humilitate Monaſterium expetiit, ſéque magno Patri noſtro contradens, indulgentiam ſuæ temeritatis depoſcere & maximas pro vita gratiarum actiones dependere cœpit, qui tantæ rei teſtis in hac vita plurimos poſtmodùm exegit annos.

* juxta Regul. S. Bened. cap. 4j.

IX. *De Clerico lapſo ab Eccleſiæ tecto, permanente illæſo.*

33. VEnerabilis ANNO Abbas cui in membris piorum maxima portio eſt, ſignum uſibus Eccleſiæ præparari juſſerat, quod ſecundum quorumdam morem baptiſatum & ſuper tectum Eccleſiæ elevatum eſt. Cúmque hi qui extulerant, per tectum Eccleſiæ deambularent, quidam Clericus incautiùs gradiens (cui nomen FLODONICUS adhuc eſt) non attendit laquear clavis affixum levitérque ſuſpenſum: ſed firmam nanciſcens * materiam mox ut pedem quaſi liberum poſuit, ilico cum grandi ruina devolutus eſt: & primò quidem capiti Crucifixi cui inferiùs ſtabat Maximinus, illiditur, cujus ilico coronam brachiúmque confregit, pòſt ſuper cancelli parietes, inde ſuper gradus ligneos, ad ultimum ſuper pavimentum proſtratus eſt. Sed hic tali devolutus ruina per interventum Patris Maximini ſibi donatus hodie vivit, cum ſere triginta & amplius anni ſunt, quo hoc peractum eſt.

* id eſt; putans

X. *De eo cujus manus hæſerunt foſſorio.*

34. EJuſdem pii Abbatis ANNONIS temporibus cùm adhuc infantulus eſſem (neque enim audita, ſed quæ vidi narraturus ſum) contigit quod dico miraculum. BENEDICTUS quidam dicebatur non contemnendæ opis colonus, qui in villa nobis contigua, cui Godgiacus nomen eſt, habitabat. Hic ad fodiendam ſibi partem agri quemdam adventicium mercede conduxit. Imminebat autem hujus Patris dies feſtivus qui XVIII. Kalend. Ianuarii ejus tranſitu inſignis habetur. Porro ille qui colendum ſuſceperat agrum tanti feſti ignarus, utpote novitius, deſiderio accelerandi operis accenſus die feſtivo illuceſcente foſſorium, quod Beſſam * dicunt ſumit, & operaturus campum petit. Operante eo vox ſubitò ad eum facta eſt, quæ diceret: TADENNE (ſic enim is vocabatur) quare hoc agis? Cúmque ille huc & illuc verſis oculis neminem vidiſſet, operi cœpto inſtitit; ſed nihilominus eadem vox eiſdem verbis, cur hoc præſumeret, perquiſivit. At ille reſpiciens & nullum omnino videns, foſſati aggerem quo campus ambiebatur conſcendit, & diligenter contemplatus cùm neminem videret, ad opus ſuum reverſus eſt. Sed tertiò verbis eiſdem eadem vox eum compeſcuit, & mox rigentibus digitis tam validè manus ejus foſſorio hæſerunt, ut nulla ratione eas dimovere valeret, curſímque ad domum ſui Domini

* Gallicè Beſche

Circa ann. D. xx. Decemb. xv.

reverſus, cum ingenti ejulatu quid pateretur, oſtendit. Ille putans frigore manus ejus riguiſſe (nam vehemens tunc hiems ingruerat) aquâ calefieri imperat, rigentéſque ea contrectari manus. Ille ampliùs ejulando ſe torqueri inclamat. Porro Dominus ejus memor feſti factus intellexit cauſam detinentis eum anxietatis, & mox cum ad Monaſterium direxit indicem ſui reatûs præ manibus geſtantem.

55. Miſſa canebatur Dominica, eóque ventum erat, quo Agnus Dei qui pro nobis eſt immolatus & invocatur & ſumitur, cùm ille multo clamore Eccleſiam ingreſſus ante altare projectus eſt. Primóque putatum eſt eum à dæmone agitari: deinde verò quadam ſimulatione hoc eum finxiſſe ſuſpicabantur. Unde & accedentes tentabant manus ejus evellere, ſed nulla id ratione efficere potuerunt. Decretum igitur à ſenioribus proceſſit pro eo Letanias fieri, ut qui eum potentiâ vinxerat, clementiâ ſolvere dignaretur. Ubi verò ad convivium ventum eſt, conſtituti ſunt qui ei cibos in Eccleſia deferrent, & ori ejus imponerent. Poſt menſæ autem refectionem acceſſit ad eum quidam frater VVIDO nomine olim ſæculo exſpectabilis, & perquirit ab eo cujus eſſet conditionis. Quo reſpondente ſe liberum eſſe: Surge ergo, ait, & accedens ad altare ſponte teipſum Patri noſtro contrade, & ilicò liberaberis. Quo conſentiente dat ei manum ut ſurgeret. Conductus itaque ad altare, quia manibus nequibat, voce ſupplici ſeipſum contradens ait: S. Maximine mei miſerere, & me his vinculis abſolutum ubicumque fuero ſervum tuum eſſe cognoſce. Quod dicens velut fortiſſimè ictus fuiſſet, retrorſum cecidit, & foſſorium longè in alteram partem deſiliens ingenti ſonitu multos admirari fecit. Fratres quoque accurrentes cum ingenti jubilo correptis ſignis Dominum magnificare cœperunt ſuper omnibus virtutibus ſuis, quibus Sanctos ſuos glorificare non deſiſtit, quos apud ſe verè vivere demonſtrat, dum apud eorum exanimatos cineres ſuperbiam viventium tam pulchrè & eleganter triumphat. Foſſorium verò illud ad laquear Eccleſiæ diu pependit, & homo ille quotannis capitis ſui cenſum die annuo ſuper altare ſui liberatoris perſolvit.

XI. *De fratribus territis & mirabiliter ſalvatis.*

56. SEd quia pius Pater aliquando filium donis mulcet, nonnumquam per ſeveritatis animadverſionem coërcet, & interdum proſpera dum ſecuriorem reddunt animum, deteriùs ſternunt, adverſa verò circumſpectiùs agere quemque commonent; remiſſiores nos forſan Divinus attendens oculus tanto factos miraculo, conſequenti tempore placuit quodam terrere infortunio, quo mirabiliter quidem territi, ſed per interventum ejuſdem piiſſimi Patris noſtri mirabiliùs ſumus ſalvati.

Adverſa utilia.

57. Conſequenti enim æſtate intempeſtâ noctis horâ ſubitus turbo cælum contriſtat, caliginis profunditas omnem adimit viſum, coruſci frequentes timorem incutiunt, venti ſibi dura certamina mandant. Exſilimus ſtratis, cogimur in Eccleſiam, multo pavore attoniti pſalmos neſcimus * Letanias. Sacer cereus extinguitur, & quaſſus ſui medio quaſi nolens ſuccurrere ad terram delabitur. Qua viſione creſcit pavor, formido augetur, correpta ſigna interrumpente terrore laxantur, nec aliquid inter trepidos invenitur ſolatii. Quidam VVALDARDUS Ædituus, non quidem Monachus, ſed à laïco tonſuratus, ceteris conſtantior, dum extra Eccleſiam ſtat, veniens eminus ab Aquilone jaculum igneum ut vidit, id attonitis & multo terrore compreſſis nuntiavit. Necdum verba compleverat cùm ecce per mediam turriſculi columnam fulmen demiſſum Eccleſiámque ingreſſum ſuper nos rotari cœpit, lapidéſque & cæmenta parietum bullientibus ſpargere flammis. Stabat EUVRARDUS Priorum unus quem levis ſcintillula mox ut attigit, quaſi mortuum terræ proſtravit. Ab Oratorio ſanctæ MARIÆ MAYNARDUS qui Foſſatenſi Monaſterio poſtea præfuit, redibat, quem eadem ſcintillula percutiens calceamentis longè diſciſſis velut exſanguem pavimento dejecit. Tota facies Eccleſiæ velut clibanus ardens, nihil præter ignem oculi aſpiciebant: de jacentibus nemo ſollicitus, ſuam quiſque opperiebatur mortem. Diu igitur, multúmque ſuper nos ille globus oberrans, tandem ſubter Analogium lapſus eſt. Putavimus cælum in præceps ruiſſe, & dehiſcentem chaos terram petiiſſe: nihilque ſapientoribus aliud inerat, niſi dies Domini ſicut fur in nocte ita veniet. Intolerabilis ſubſecutus fœtor animos trementium crudeliter ſauciabat. Ejecimus jacentes quos mortuos putabamus multò atrociùs fœtentes porcis noviter uſtulatis, ſenſúque reparato eos jam lugere cœpimus, ſed in illis non erat vox neque ſenſus, dataſque cuſtodibus hymnos orſi ſumus Matutinos. Mane autem facto cùm jam illi vegetatiori ſenſu vigerent, denudatos rimabamur, & in EUVRARDO quidem eſt linea extrà quidem nigra, ſed interiùs ignea à vertice capitis uſque ad plantam pedis rectiſſimè porrecta. MAYNARDUS porro cruce inſignitus eſt in dextra ſcapula, quæ ad menſuram palmi virilis manus undique diffuſa, ſed nihilominus & ipſa exteriùs quidem picea, interiùs ardens erat. Maynardus in brevi quidem convaluit, Euvrardus diuſculè decubans melior ſe poſtmodum diu advixit.

** ſ. recinimus &*

Fulminis miri effectus.

Maynardus Abbas Foſſatenſis S. Maur des Foſſez. diœc. Paris.

De obitu

Circa ann. D. XX. Decemb. XV.

XII. *De obitu Abbatis Annonis.*

38. IGitur piæ recordationis ANNO Abbas cum ferè trigiota annos idem Monaſterium piè gubernaviſſet, Epiphaniorum prima die cum dolore pæne intoletabili omnium ſuperſtitum carnis onere ſpoliatus eſt: qui nos ſua pia caritate deſtitutos altero nihilominus damno mæſtiſſimos dereliquit. Nam nono ante eum die BERNERIUS Decaniæ adminiſtrans officium, vir inter præcipuos egregius, vitam laudabilem laudabili fine compleverat. His ergo velut duobus luminibus viduati in magna cura & ſollicitudine reliqui Fratres ſunt derelicti. Porro ERMENTHÆUS Epiſcopus hoc comperto mæſtiſſimus redditur: aſſumptóque Clero & quibuſcumque Nobilibus, necnon Reverendo RICARDO S. Benedicti Abbate, ad Monaſterium venit Fratres conſolaturùs, & ſancti viri funeris officia curaturus. Sepelivimus ergò eum in atrio exteriori quod reſpicit ad Aquilonem juxta latus SUTHARDI viri clariſſimi, qui locum hunc purè dilexit & habitatores ejus miro coluit affectu.

Ricardus S. Benedicti Floriac. Abbas.

39. Poſt annos verò duodecim depoſitionis venerandi ANNONIS illud atrium ubi conditus eſt, veteribus deturbatis fundamentis amplificari & decentiùs efferri cœptum eſt: Cùm autem pro jaciendis fundamentis tumulus beati Abbatis, qui ligneus eſt, à parte capitis egeſta humo nudatus apparuiſſet, acceſſimus, & aperientes contemplati ſumus illum Reverendum corpore & veſtibus ita integrum acſi eo die ibi poſitus fuiſſet.

Annonis Abbatis corpus 12. anno poſt obitum reperitur incorruptum.

40. Sed ut ad ea redeamus quæ facta ſunt, ſepulto Venerabili Abbate, cùm locus ſine Paſtore eſſe non poſſet, ISAAC cujus ſuperiùs mentionem fecimus, Decanus eſt iterum inſtitutus. Per idem tempus Ermenthæus Epiſcopus gravi arreptus incommodo deſperari cœpit: cúmque minimè convaleſceret, prima jejuniorum hebdomada ad Monaſterium deportatus, & Monachico ſchemate veſtitus eſt, móxque convaleſcens in Monaſterio degebat, erátque converſatio ejus omnino grata, nulli unquam oneroſa. Fratres verò dum eum habere Paſtorem præoptarent; primò quidem annuit, ſed pòſt voluntate mutata quemdam HERMENALDUM S. Benedicti Monachum ut Fratribus præficeret ſatagere cœpit. Jam autem ſubrogatus erat in Epiſcopatu ERNULFUS a nepos ejus vir glorioſus & inter ſtrenuiſſimos primus: qui cùm jucundiſſimus & amabilis eſſet, ad eum Fratres ſe contulerunt rogantes, ne HERMENALDUS eis præponeretur. Qui cùm impetraviſſent, & ex hac re Epiſcopus Ermenthæus victus eſſet, ex hoc tamen vinci nequivit ut aliquis noſtrum Abbas crearetur. Erat eo tempore in loco S. Benedicti Decanus nomine AMALRICUS vir ſimplex & boni teſtimonii & ſecundùm ſæculi dignitatem clarus, quem evocatum cùm locus anno & diebus octo Paſtore vacaſſet, Abbatem conſtituerunt. Porro ERMENTHÆUS cùm biennio & menſe uno hoc in loco vixiſſet, die Kalend. Aprilium ad vitam, ut credimus, ſempiternam *.

Ermenthæus Monaſticum habitum induit.

Annoni Abbati ſubſtituitur Amalricus Hermenaldo rejecto.

Ermenthei obitus.

* ſupple migravit.

41. Glorioſus ſanè ejus ſucceſſor ut ſe ſolum vidit, ilico amorem quem erga locum habebat, manifeſtavit. Inter cetera enim bonorum ſuorum emolumenta, omnium Eccleſiarum noſtratum reditus qui ad eum pertinere videbantur relaxavit, & ne deinceps ab ullo Epiſcopo acciperentur ſcripto & auctoritate Synodali ſancivit. Pòſt verò Romam pergens decretum Apoſtolica auctoritate editum atque formatum noſtra littera in charta, & Romana in papyro tranſcribi fecit, revertenſque in ſcrinio noſtro collocavit. In quo decreto addidit, ut numquam de aliquo Monaſterio in eodem loco ſine Fratrum conſenſu crearetur: quod qui facere præſumpſiſſet anathemate plecteretur. Qua de re animos Fratrum eo ſibi conciliavit, ut inter cetera munia precum omni Hebdomada ſacrificium laudis bis offerendum pro eo atque prædeceſſoribus, ſucceſſoribúſque ſuis decerneretur. Sed de his hactenus. Verùm quia de magni Patris Maximini virtutibus pauca perſtrinximus; ad ea quæ his diebus ſub hoc ſcilicet Abbate contigerunt accedamus.

Arnolfus Epiſc. favet Monaſterio Miciacenſi.

Nota Anniverſarium pro defunctis.

XIII. *De his qui ſub terra obruti ſunt nec mortui.*

42. DOmus hoſpitum corruerat; & eam exſtruere cœperamus: trans Ligerim autem argilla quædam invenitur, de qua cæmenti vice levi ſumptu parietes eriguntur. Ad hanc ergo fodiendam deputati ſunt operarii: cúmque in proclivi montis parte foderent, & ingreſſi terram egererent, mons imminens ſuper eos cecidit, & duos omnino contegens, tertium tantùm capite quoque foris apparente ingenti mole compreſſit. Exſanguis factus Monachus qui eos conduxerat, nomen Patris Maximini crebiò ingeminans advolat. Sed quis eos vivere putaret? Attamen alii omni niſu inſurgentes certatim terram

a Ex hoc loco corrigendus eſt Epiſcoporum Aurelianenſium catalogus, qui Manaſſen Ermenthæo ſubrogatum habet. Qua ex obſervatione facilè ſolvitur Sauſſeyi ſcrupulus, cui mirum videtur, Arnulfum Epiſcopatûs ſui ſedem iniiſſe anno DCCCC. LXXIII. & tamen Manaſſen, quem Arnulfi deceſſorem putat, Synodo Senonenſi anno DCCCC. LXXXI. ſubſcripſiſſe.

Circa ann. • xx. Deceb. xv. eruunt, ſed tanta mole involutos mortuos dicunt. Verùm multo labore impenſo quos extinctos putabant, vivos educunt. Cúmque hi qui educti fuerant, in geſtatoriis apportarentur, multo pavore attoniti dum nubes volantes viderunt, montem iterum ruere putantes dicebant: Væ, væ! iterum moriemur, ecce montem cadentem videmus. Ji igitur per interventum Patris Maximini ne opus eorum morte fœdaretur, & ab interitu ſalvati ſunt, & incolumes adhuc in hac vita ſubſiſtunt.

XIV. *De cæco in aquam merſo,*

43. PRo lapidibos ad domum ſupradictam convehendis ALMARICUS Abbas cum quibuſdam Fratrum amne commiſſo ſuper litus ſtabat, & operarios ſui præſentiâ acriùs animabat. Cùm ecce quidam pauper lumine oculorum carens, ductore prævio uſus, ſtipis petendæ gratiâ molendinum petebat. Erat autem à litore in molendinum tabula longa & anguſta, per quam commeantes ibant & revertebantur, in cujus medio orbus ille deveniens, pede lapſo, utpote non videns, in aquam cecidit, & uſque ad profundum delapſus, iterúmque reſurgens, rapidis fluentis ferri velociſſimè cœpit. Quod ejus ductor videns, quantocius clamare cœpit. Cúmque ſæpius reſurgeret, multi concurrebant, ſed adversùm fluminis impetum conatus inefficaces erant. Porro Abbas & Fratres qui cum eo erant, & hoc intuebantur, ut ei viderunt humanum deeſſe auxilium, ilico S. Patris Maximini voce ſupplici illi implorant auxilium: & mox is qui trahebatur, unda famulante ad litus devectus, & à quodam qui cum navicula feſtinabat, incolumis ejectus eſt.

XV. *De paupere ſub rupe habitante.*

44. ERat autem ibi rupes valde eminens, quæ facie converſa ad Auſtrum ampliſſimo interiùs gaudio patebat, dorsúmque præbens Aquiloni, neque facilè admittens Subſolanum infra ſe maximam apricitatem volentibus experiri exhibebat. Quò quidam pauper cum uxore & ſex parvulis adveniens cùm non inveniret hoſpitium, ſub eadem rupe ſe cum ſuis recepit, & totam hiemem tempúſque Quadrageſimæ ibi peregit. Die autem ſancto Paſchæ cum omnibus ſuis ad Baſilicam venit, quæ ibi ſacrata eſt in honore S. Maximini, unde & draconem exſtinguendo expulit, & in qua (ſicut ſupra dictum eſt) quievit. Cúmque pauper Ille cum familia quam conduxerat, vivificorum Myſteriorum perceptionem ſuſtineret, rupis illa quæ tot diebus eum ſoverat, cecidit, & cum ingenti ruina devoluta eſt. At verò pauper rediens ubi collapſa quondam amica culmina vidit, omnipotenti gratias Domino referens ejus famulum Maximinum ingenti voce magnificare cœpit, cujus pia interceſſio ſe ſuóſque ab imminenti liberârat exitio.

XVI. *De illata conſuetudine à Salomone Præpoſito & per Domini gratiam evacuata.*

45. SCribentibus nobls ſecundùm poſſibilitatem ingenioll noſtri de virtutibus præcellentiſſimi Patris noſtri Maximini quoſdam contigit venerandos affuiſſe, quibus petentibus cùm ea quæ dicta erant revolueremus, multa omiſiſſe, nos quibus ipſi interfuerant confeſſi ſunt, revocabántque noſtræ memoriæ inter multa hoc quod dicturi ſumus miraculum.

* Nempe Magni vel Capeti

46. Temporibos piæ memoriæ ANNONIS Abbatis erat quidam HUGONIS * Ducis præfectus SALOMON nomine, vir inſolens & Cœnobiis Sanctorum vehementer infeſtus, præcipuè locum hunc ſpeciali inſectabatur odio, intantum ut curſum Ligeris fluminis per terram ſui juris deducere tentaret, in quo multas fruſtra expendens divitias, ad effectum tamen ſui deſiderii non pervenit. Cùm ergo id genus malitiæ fruſtra tentaviſſet, ſe multis aliis modis huic loco officere parat. Cúmque Fratres humiliter perſiſterent, & preces eorum apud improbum nullum haberent effectum, ad Domini miſericordiam ſe conſulerunt. Venientibus itaque ejus ſatellitibus (ſicut vulgò dicitur) juvare ſecundùm conſuetudinem nuper ab iis male illatam, cum ſanctis pignoribus Fratres occurrunt, & cur tantum facinus præſumatur inquirunt. Sed illi ſuperbo ſpiritu contra inermes arma arripuerunt, & plauſtrum quod jam vino onuſtum erat, bubulcis imperant educendum. (Nota.) Quodam ergo die ſuis officialibus aſſumptis ad Monaſterium venire dedignatus, in Villulis circumpoſitis conſuetudines fiſcales adhibere conatur, & vinum è doliis & torcularibus raptum (nam tempus vindemiæ erat) publico Cellario conferebat. Mox unus, qui FULCHERTUS dicebatur, à dæmone corripitur, ceteri nimio acti terrore in fugam convertuntur, boves hinc inde cruentati moveri loco non poſſunt, donec Fratribus accedentibus plauſtrum ad domum famuli qui Daniel dicebatur, reductum eſt, ſicque illi quod peſſimè abſtulerant, reſtitutum eſt. Die autem altero idem Salomon cum omni humilitate ad Monaſterium venit, veniámque adeptus nihil ultra ſimile attentare præſumpſit. Verùm & ipſe Fulcherius non longo pòſt tempore ibidem adductus per Domini gratiam ſoſpitati redditus eſt: quorum autem cor ſuperbia induravit, horum vitam mors crudeliſſima horrendo exitu terminavit.

XVII. *De eo qui ad putandam vineam rogatus arte se excusavit.*

47. TEmpus vineæ putandæ advenerat, & Abbatis imperio complures operarios Frater nomine HALDESSUS ad hoc opus perquirebat. Cúmque plurimos collegiſſet, nec ſufficienter habere crederet, ad domum cujuſdam Durandi accedebat ut eum ad opus venire rogaret, quem uxor ſupradicti Durandi venientem videns: Eo, inquit Domnus Haldeiſus accedit ut vos cum reliquis ad vineæ putationem ire debeatis. Cui ille reſpondit: Ego, inquit, non vadam; ſed ne fortè Domnus iſte contriſtetur, incommoditatem brachii ſimulabo, & per hoc inculpabilis manebo. Simúlque dicens brachium collo appendit, & venienti Monacho rogantíque ut ad opus accederet, non ſe poſſe venire reſpondit. Cúmque Monachus perſiſteret, ille pallio rejecto pendens brachium oſtendit: En, Domne, dicens, libenter abirem, ſed ut vides hac de cauſa venire non poſſum. Cúmque Monachus id ſimpliciter credens receſſiſſet, repentè brachium illius qui fefellerat, acri dolore corripitur, & in tantum atteritur ut ad aliquid efficiendum omnino moveri non valeret. At ille intelligens cauſam: En, inquit, mulier quod ludendo dicebamus, res ipſa verè dicere jam compellit: ita enim brachium meum torquetur ut omnino conteri mihi videatur. Noctem itaque inſequentem pervigilem ducens, facto manè votum vovit dicens: Sancte Maximine ab his doloribus juſtè mihi illatis libera me, & quotannis diem unam tuo ſervitio, ubicumque juſſus fuero, impendendam promitto. Quo dicto ſine mora convaluit, & voti executor uſque hodie ſanus & incolumis vivit. Circa ann. D. XX. Decemb. XV.

XVIII. *De Adelardo equorum cuſtode.*

48. ROBERTI Ducis equorum cuſtodes pratum quod Monaſterio ſubjacet intraverant, & multitudine equorum immiſſa id depaſci moliebantur. Præpoſitus Fratrum accedens ne id facerent rogare cœpit. Hi qui ſaniori ſenſu vigebant pro reverentia Patris Maximini pratum deſerunt, & Ligeri amne tranſmiſſo pratis Marogili * ſeſe infuderunt. Unus porro ſpiritu armatus ſuperbiæ qui ADALARDUS dicebatur, quique ceteris præeſſe videbatur, injuriis Monachos aggreſſus eſt, & procacibus verbis nomen tanti Patris blaſphemare præſumens cum plurimis ſodalium in eodem prato equos ſervare inſtituit. Sed ejus ſuperbiam judicia Divina ſubſecuta ſunt. Nam eidem in eodem prato in eadem nocte quieſcenti terribiliter B. Maximinus apparuit, & ſtultitiæ eum arguens baculo incurvo quem geſtare videbatur percuſſit: qui ſurgens clamare ſeſe moriturum cœpit, & accurrentibus ſociis à B. Maximino ſe letaliter ictum ejulando indicavit. Móxque equos ejici & ſe exportari jubet: ſed ingraveſcente moleſtia inter manus efferentium ſpiritum exhalavit. Qua de re tantus terror ſocios ejus invaſit, ut uſque in hodiernum diem nemo inventus ſit qui ſimile attentare præſumpſerit. Iſta ſunt quæ nos omiſiſſe ſupradicti ſeniores fatebantur, & alia quamplura, quæ faſtidium declinantes reticenda putavimus. Nunc verò ad ea quæ noſtris diebus facta ſunt accedamus.

* Marolii

XIX. *De Ardentibus.*

49. PEccatis populorum ingruentibus & iuſtitiam Dei provocantibus medio fere menſe Auguſto ingens lues populum Aurelianenſem devaſtare cœpit. Divino etenim igne membra ardebant humana, cujus ardori nulla poterat concurrere ars humana. Omnem igitur ſexum, omnémque ætatem, & præcipuè infantiles artus vis iſta populabatur. Quid facerent quos tanta neceſſitas perurgeret? Sanctorum ſuffragia expetunt, & implorant Divinum quibus humanum deerat auxilium. Cúmque per omnia pæne Sanctorum loca catervatim hi tales cogerentur, præcipuè apud hunc pium Patrem vis immenſa congerebatur: in tantum ut Officia divina Fratres reverenter, ut decet, pſallere Omnipotenti nequirent. Quis enim ferre valeret tot gemitus horrendos, fœtores intolerabiles humanorum incendii membrorum? cujus mens tam ferrea non ex hoc molliretur infortunio? Inſuper cùm tanta horum confluxerit multitudo miſerorum, quæ ſi tota coadunaretur in Eccleſia, chorum pſallentium compleret & cryptas. Hoc tam moleſtum quoquomodo Fratres tempore diei ſufferebant: imminente verò hora noctis ab Eccleſia expulſi in porticu Aquilonali hærenti eidem, necnon in corte factis ſibi umbraculis manebant. Diluculo verò inſtante repetebant Monaſterium flagitantes pii Patris Maximini interventu auxilium Dei his vocibus: O præſtantiſſime Dei amice, qui tua larga beneficia ejuſdem Creatoris omnium munere nequaquam poſcentibus aſſueſti inhibere, opem nobis fer celerem, ne cruciatu inſiſtente aura nobis ſubtrahatur hujus luminis. Appareat nobis per te virtus Divina, qui ad tua confugimus merita, ſperantes tuo obtentu miſericordiſſimi Dei indulgentiam. Hæc dicentes cum multis lacrymis & planctu interno cordis non ceſſabant deoſculari pavimentum ſacræ ædis.

50. Clementia itaque miſericordis Dei clamorem mixtum gemitu harum miſerandorum exorante pio interceſſore Maximino ſuſcipiens omnium membra dignatur reſtinguere. Deinde plurimorum oſſa ferro recidebantur acuto, quorum carnes exederat ignis.

Circa ann. D. XX. Decemb. XV.

Quorumdam verò intaninum acriter demolita erant, ut diſſoluta ipſa ſua ſponte caderent. Quot verò extiterint numero, enumerare ſingillatim minimè ſufficit lingua, præſertim cùm,ut ſupra fati ſumus,numeroſus affluxerit populus: quin etiam pars maxima hujus ab hac luce abſtracta ſit, mox ut conſecuta ſanitatem fuit. Tandem dignum duxi nominatim de his ſcribere qui longo poſt advixerunt tempore, quò legentibus fides faciliùs adhibeatur.

51. Quidam ruſticus nomine Ingelbertus unà cum filio Gilberto ac filia, cujus nomen exceſſit, divino igne pervaſi intantum depaſti ſunt, ut pater dextrum pedem amitteret, filius verò coxam ſiniſtram & dextram uſque ad genu tibiam, ſoror autem ſiniſtram uſque ad genu tibiam: & ipſi ita detruncati divino judicio meritis gloriosiſſimi Patris Maximini demum liberati pluribus inde advixerunt annis.

52. Ea tempeſtate quidam parvulus nomine Conſtantinus habens cratem ſiniſtri pedis ab hac infeſta valetudine pervaſam, devehitur ulnis amitæ ſuæ Hermentrudis nomine: qui dum ibidem moratur octo diebus, neque die ac nocte moleſtiâ morbi ſomnum caperet, accepit præfata illius amita à quodam Dei ſervo reſponſum ut æditues expoſceret, quatenus ſinerent puerum ſuum una noctium cubare intra Eccleſiam, quod & factum eſt: Et ecce noctis ſub ſilentio videt mulier niveam columbam ingredi Eccleſiam & ad ingreſſum ejus totam reddi coruſcam. Quæ accedens ad altare, ibi aliquantiſper ſubſedit, puer autem mox correptus ſomno ulterius nullam moleſtiam morbi ſenſit, neque inde veſtigium incendii apparuit.

53. Alter extitit æquivoco nomine puerulus ſimili morbo periclitans, ſed non eodem modo ſalvatus: Iudicium enim ſuperni Iudicis nequit quiſquam mortalium comprehendere. Mater ejus Erfrida dicebatur, pater autem ejus jam hominem exuerat. Hic itaque puer à quodam cane pervaſus fortuitu ejus pedem momordit dextrum: qua occaſione incendio peruſtus adducitur ad limina hujus Patris noſtri Maximini piiſſimi advocati. Cúmque ibi aliquantiſper demoratur, ſanitatem conſequitur pleniſſimam, qui uſque hodie ſervitio detinetur Fratrum utens officio paſtoris.

54. Sanè vir quidam Laurentius quamvis ruſticus, tamen liberali proſapia ortus, binorum extiterat pater filiorum. Horum quidem nomina fraterculorum primogeniti Tedmari, junioris verò Gilardi vocitabantur. Siquidem incommoda valetudo prædicta dextras iſtorum invadit puerorum ſuras, paulatimque tibias ſimul cum pedibus improbior occupat. Denique gratia obſequendæ ſanitatis primò quidem à ſuo genitore cujus mens catenata filiorum affectu, quod nullo bis valebat ſubveniri præſidio, ducuntur ad Baſilicam Eccleſiæ Matris ſanctæ Crucis: decurſóque ibi aliquanto temporis ſpatio nullam aſſequuntur ſanitatis medelam. Urgente autem neceſſitudine ardoris dum piiſſimas Domini aures interni clamore doloris continuo pulſant, à quodam Fidelium pater prædictorum accepit conſilium, hos deferre quantociùs ad limina Chriſti Confeſſoris Maximini, quia virtus Divina præſtabilis adeſt quibuſcumque mortalibus incommoditate corporea laborantibus: qui mox accelerat cum pueris iter. Adveniens autem ad Baſilicam piiſſimi Confeſſoris, implorat meritum hujus prædicti patroni, quatenus ſubveniendo extinguat membra puerorum ardentia: quod non diu retardare Divinitati placuit, quæ omnibus loco & tempore magnalia proprio imperio diſtribuit. Enimvero tranſactis diebus aliquantis, extinctis puerilibus membris ab igne depaſtis ſoſpitati interventu patris incliti redduntur Maximini.

55. Eadem tempeſtate quoque inſtante ſacra Dominici Natalis vigilia quidam homo nomine BERNERIUS qui quidem adhuc ſupereſt, excubiis tantæ ſollemnitatis cum ceteris intererat Fidelibus. Excubans itaque ſollemni de more, intempeſtivæ phreneſis ſubito morbo arripitur, quod immoderato thermarum caumate * forte illi accederat, quibus tanti luminis gratiâ eadem ſub nocte ablutus fuerat ^a. Nam diſſidente inter ſe inæquali elementorum temperie (erat enim tunc nimium brumalis temporis frigus) ſenſum amiſit funditus, atque in dies creſcente corporis moleſtia ita manceps efficitur, ut nullis jam teneri poſſet ligaminibus. Agebat ipſe teterrimus oris pallor, ſanguinea oculorum ſuffuſio, miſera membrorum diſtorſio, frequens totius corporis in præceps eliſio, lacrymabilis per totius ſacræ ædis habitum rotatio, ipſius pavimenti & ſuperſparſorum ſcirporum effræna volutatio, qui hoſpes in Chriſtiano hoſpitaret diverſorio. Unde ſuis cuſtodibus taliter fatigatis fere quindecim ſolibus infra Oratoriolum S. Iohannis Baptiſtæ obſeratis januis truditur. Verùm illud noſtrum ſingulare decus, ſanctiſſimus videlicet Pater MAXIMINUS, hujuſmodi languorum aſſiduus per Chriſti gratiam curator & medicus,

* id eſt, ardore

a Hujuſce ritûs veſtigium extat in Decretis Lanfranci. *Vigilia Thomæ Apoſtoli*, inquit, *ſi dies Dominicus non fuerit radantur Fratres; & balneentur qui volunt balneari, ut duobus diebus ante Dominicam Nativitatis ſint omnes balneati. Si neceſſe ſit, ipſa Apoſtolica feſtivitatis die balneari poſſunt.* Qualem diſciplinam hoc in opere ſervare ſolebant Monachi, idem Auctor ibi præſcribit. At multo antiquior ejus rei mentio habetur in Regula cujuſdam Patris cap. 12. his verbis. *Similiter ad capus Fratrum lavandum per ſingula ſabbata, vel balneorum uſus per feſtas ſolemnitates præparent.* Vide Notas Menardi noſtri in Conc. Regul. cap 55.

celeri ſuorum antidoto meritorum peſtem latentis expulit inimici. Nec diu differre paſſus fuit, quem à ſe ſanandum ſibi expoſuerat devotio Fidelium. Itaque paucis diebus evolutis hoſtis concreto oris ſanguine expellitur, languens acſi mortuus coram ſacratiſſimo altari reperitur, cujus in pectore vix vitalis calor palpitantis ſpiritus ſentitur. Mox itaque ulnis Fidelium à Templo ſubductus in imam domunculam ipſius Eccleſiæ contiguam tollitur; ſicque intra paucos dies perfectiſſimæ ſanitati donatur, vigilanti Fratrum cura in omnibus adjutus. Per omnia benedictus Deus. Circa anno D. xx. Decēb. xv.

Quæ ſequuntur, alterius videntur Auctoris.

56. ALter nihilominus (cujus nomen excidit) advenit lumine oculorum privatus ab ipſo exceptionis partu. Pernoctans itaque ante ſuffragatricem tanti patroni tumbam, inexpertam ſempérque optatam meruit extorquere illuminationem. Ergo dum ſtabili mentis fide id miſericordis interceſſione Confeſſoris ſibi largiri confidit, quod natura non contulit, infeſtúſque continuæ inquietudinis clamores nullo modo intercipit, confeſtim quodam piiſſimi Rabboni tactu ab ipſis oculorum orbibus ſanguinis rivus erupit, ac deinceps poſtmodùm ſub tanti manu opificis inexpertum inſcia lucis ſplendorem pupilla extimuit, rerúmque imagines deinceps emblemate ſimili pectore condit. O cæleſtia Regis potentia, ingens, incorporea in ſua natura, quæ palpamine ſpiritali à mortali voluit humanitus ſentiri, innatum glaucoma deſtruxit, obtunſum verticis ſpeculum gemino fulgore complevit.

57. Quidam duodennis puer nomine Erfredus nervis areſcentibus poplitum ex aſſe incedendi amiſerat officium. Hic itaque per multorum annorum curricula fratrum Miciacenſium ſollertia frequenti educatus alimonia fuerat. Verùm ille inexhauſtæ fons pietatis qui puerilis ſinceritate innocentiæ abſque ullius conſperſione fermenti corde devoto præcipit exerceri, illum una noctium admoneri voluit ut Patris Maximini expeteret opem, ſi totius corporis optaret conſequi valetudinem. Qui ſupernæ admonitioni credulus, mane facto penitus Eccleſiæ ſubintrat, atque ante ſacro ſanctum proſtratus mauſoleum, innocentis affectu animi pia piiſſimi interpellat merita Confeſſoris. Nec mora divina dignatio illi adfuit. Extemplò ſiquidem ſe ſubrigens, ac pleniſſimam totius corporis captans ſanitatem, anno Dominicæ Incarnationis milleſimo quadrageſimo primo tertia ipſius Reſurrectionis Salvatoris Dominicâ, hora diei ſecunda, eadem Paſchalis ſollemnitatis gaudia reſtauratione ſui haud modica auxit in lætitia. Et quidem apiè, dum huic vox inſonaret Prophetica: *Miſericordia Domini plena eſt terra*; inde ipſius tantæ miſerationis viſcera clangore ſignorum excita plebs concurrens ſtuperet univerſa.

MONITUM.

D*E S. Maximini inventione Reliquiarum agemus Benedictino Sæculo v.*

DE SS. AVITO, LÆTO, DULCARDO & VIATORE Monachis Miciacenſibus.

Circa anni D. xxx.

1. H*ORUM Sanctorum res geſta adeo obſcura ſunt & implicata, ut eorum Acta cùm ſcripta manu, tum edita, quandoquidem rebus noſtris illuſtrandis parum conducunt, referre animus non ſit: pauca tantùm de illis tranſcurſu obſervata delibare ſufficiat, aliis aliorum diligentia permiſſis.*

2. A*VITOS duos in Miciacenſi Monaſterio eodem tempore floruiſſe ſanctitate, pluſquam probabile eſt. Argumenta ſuppeditat Adonis Martyrologium xv. Kalend. Iulii his verbis:* Aurelianis depoſitio S. AVITI Presbyteri & Conf. qui cùm ſanctæ religionis fervore ſub Patre Maximino Monaſterio floreret, tandem Deo tactus eremum petiit, ubi aliquanto commoratus etiam miraculis claruit, ac poſtea glorioſo fine in pace quievit. *Et xiv. Kalend. Ianuarii:* Aurelianis S. AVITI Abbatis, qui ſpiritu prophetiæ illuſtris fuit, & honorificè in eadem urbe tumulatus eſt. *En duplicem Avitum diſtinguit Ado, nimirum* AVITUM *Presbyterum & Eremitam, atque* AVITUM *Abbatem Miciacenſem. Uſuardus unicum agnoviſſe videtur xv. Kal. Julii ſic ſcribens:* Aurelianis S. AVITI Abbatis. *Et quem Ado xiv. Kal. Ianu.* AVITUM *nominat cum nonnullis aliis Martyrologiis, eum* ADIUTUM *vocant Martyrologia Romanum & Benedictinum, omnino librariorum errore. Quid obſcurius?* Aviti duo.

3. *Non parum lucis ex Gregorio Turonenſi ſententia noſtra de duobus Avitis affulget. Is in lib. 3 Hiſt. cap. 6. refert S. Aviti Abbatis Miciacenſis vaticinium adverſus Chlodomirum Regem, cui inquit Gregorius* à B. Avito Abbate Miciacenſi magno tunc temporis Sacerdote dictum eſt:

Circa ann. D. XXX. Si, inquit, reſpiciens Deum emendaveris conſilium tuum, ut hos homines interfici non patiaris, erit Deus tecum, & victoriam obtinebis. Si verò eos occideris, tu ipſe in manus inimicorum traditus ſimili ſorte peribis, fiétque tibi uxorique & filiis tuis, quod feceris Sigiſmundo & conjugi ac liberis ejus. *Idem verò Auctor in lib. de Gl. Conf. cap. 99. alium nobis Avitum Abbatem Perticenſem ſuppeditat.* AVITUS Abbas Carnoteni pagi, quem Pertenſem vocant, ſæpiùs imminere diſſolutionem ſui corporis Spiritu-ſancto revelante prædixit, qui recedens à corpore, honorificè apud Aurelianenſem urbem humatus eſt: ſuper quem Fideles Chriſtiani Eccleſiam conſtruxerunt. *Quam ob rem, quaſo, Gregorius hunc* Abbatem Pertenſem, *illum* Abbatem Miciacenſem *nuncupavit, ſi duos Avitos fuiſſe non credidit?*

4. *In hanc ſententiam ſuppetunt & alia argumenta. Apud Surium ad Junii diem 17. dicitur* AVITUS apud Aurelianos plebeïo ex ſanguine ortus, parentéſque habuiſſe humili loco natos, matrem *ſcilicet* Virdunenſem, quam egeſtas compulit ut Aureliam proficiſceretur, *ubi nupſit cuidam Belſicolæ, ex quo Avitum progenuit. In aliis autem Actis MSS. quæ habemus præ manibus, ſic de Avito legitur:* Fuerunt hujus memorabilis viri genitores religioſi in Aquitaniæ partibus juſtè & religioſè converſati, ſequenti quoque tempore illic venerabile conjugium ſortiti, *&c. Et tamen eadem facta utrobique Avito tribuuntur. Certè cùm Avitus in Monaſterio Menate apud Arvernos religioſæ vitæ tirocinium expleverit, ac deinde ſolitudinem cum Carileſo quærens apud Miciacum ſubſtiterit, potiùs ex Aquitania quàm ex urbe Aurelia ortus videtur. Diſtinguendus proinde ab alio qui apud Aurelianos originem habuit. Quid quod in Vita S. Carileſi à S. Siviardo circa annum* DCC. *ſcripta, quam inferiùs exhibebimus, Avitus ex Monaſterio Miciacenſi in eremum Perticenſem ſeceſſiſſe, & Monaſterium accedente Regis liberalitate conſtruxiſſe, nec unquam Miciacum repetiiſſe legitur? Ut omnino veri ſimillimum ſit, eumdem eſſe quem Gregorius Turon.* Abbatem Pertenſem *appellat, ab Avito Abbate Miciacenſi utique diverſum: quorum ille Aquitanus, hic Aurelianus fuerit.*

5. *Sanctorum* LÆTI, DULCARDI & VIATORIS *Vita non minùs tenebris involvuntur.*
Læti, Dulcaldi & Viatoris Acta confuſa. *Quippe in vulgatis Actis* LÆTI *apud Iohannem Boſcium in Biblioth. Floriac.* DULCARDI *apud Philippum Labbeum in To. 2. Biblioth.* VIATORIS *in MSS. codd. cuique eorum patria Bituricenſis, ovium cura, profeſſio Monaſtica ſub Trecio Abbate, fuga ad Monaſterium Miciacenſe, inde in eremum cum Avito ſeceſſus tribuitur: ut quid cui conveniat ignores. Seceſſus in ſolitudinem cum Avito ſoli Carileſo tribuit Siviardus antiquus & gravis auctor. Sanctus Lætus in ſincero Uſuardi Martyrologio Nonis Novembris ita memoratur:* In territorio Aurelianenſi S. LÆTI Presbyteri: *tametſi in Actis à Boſcio vulgatis ſolùm* Levita *dicitur. Non tamen integram meretur auctoritatem Actorum illorum ſcriptor, qui tempore Odelrici Aurelianenſis Epiſcopi anno* M. XL. *vivebat. S. Læti Reliquiæ in quodam vico ipſius nomine inſignito viâ veteri qua Aurelianis Pariſios tenditur, aſſervata ſunt ad ſæculum uſque decimum, quo jubente Erminbeo Epiſcopo Aurelianenſi in Pithiverim caſtrum ſuæ diœceſis tranſlata ſunt. Quæ Tranſlatio in MS. cod. pridie Nonas Octob. facta dicitur; Natalis verò dies in Actis Boſcianis* VIII. *Idus Novemb. in Martyrol. Uſuardi & Romano Nonis Novemb. conſignatur. Exſtat Eccleſia parœcialis in territorio Remenſi S.* LÆTI *nomini conſecrata.*

6. *De Dulcardo & Viatore nihil in antiquis Martyrologiis legimus, eos tamen Miciacenſibus alumnis adnumerant verſus illi, quos S. Maximini Abbatis Miciacenſis Actis præpoſuimus. S. Viator in Tremulivico in Pertico; Dulcardus Ambiliaci apud Bituricenſes coluntur.*

Anno Chr. D. XXXIII. Julii 1.

VITA S. THEODERICI ABBATIS REMENSIS,

Ex MS. cod. Monaſterii S Theoderici & V.C. Cheſnii.

PROLOGUS.

1. MEMORANDA primùm Sanctorum exordia, & admiranda miracula, cùm ad poſterorum agnitionem & utilitatem ſtilo traduntur quæ viſa ſunt vel audita relatu veraciſſimo, honor ſanctis exhibetur, fides
Vitæ Sanctorum utiles. credentium acceſcit, inimicus humani generis pœnis æternis plectendus confunditur, & Chriſtus factor & redemptor, qui caput & corona omnium eſt, in membris laudatur, magnificatur quotidie & glorificatur. Nihil enim dulcius à Chriſtianis poteſt audiri, quàm quando per ſuorum laudem Sanctorum laus & gloria redditur Creatori. Excitatur tunc ad promittentis amorem mens audientium, cum præſentaliter cernitur completio promiſſo-

rum. Veraciſſimus namque eſt qui per Pſalmographum promittit ſpiritum: *In memoria* inquiens, *æterna erit juſtus*. Cujus etenim à mundi exordio memoriam Juſti delevit umquam oblivio, immo cujus nomen Juſti cum laudibus non vivit in ſæculo? Vivit prorſus & regnat cum Chriſto, cujus nomen felicitatis æternæ & vitæ cæleſtis ſcriptum eſt in ſempiterno libro. Ibi ſiquidem credimus ſanctiſſimi THEODERICI * annotata merita, cujus ſuccinctè conamur & aggredimur publicè litteris infantiæ commendare primordia.

Anno Chr. D. XXXIII. Iulii 1. *Pſal.* III. * S. Thur-ry

VITA INCIPIT.

2. IGITUR beatus THEODERICUS patre MARCHARDO ex pago Remenſi, villáque Alamandorum Curte oriundus fuit *a*, atque ſecus pedes beatiſſimi REMIGII educatus, & adultus quantum in ipſo fuit laudem ab hominibus non quæſivit, tumorémque mortalis gloriæ calcavit, plus ſuæ conſcientiæ quàm vulgi opinionibus, & plus Deo quàm ſibi de ſe credidit. Sed humilium exaltator, atque ſe deprimentium erector Deus ideò ejus laudabilem famam ac famoſiſſimam laudem longè latéque diffudit, ut exemplo tanti viri infirmiores corroborarentur, ac cervicoſitas in altum de ſe confidens proſtrata & colliſa humiliaretur, & Iuſti humilitas per ſecula laudabiliter exaltetur. Qui enim fortia quæque confundens humilia mundi elegit, hunc non ex ſuperbo ſanguine generari voluit, quem in generatiooe Juſtorum ſublimiter nobilitavit. Quibuſdam quippe nobilitas generis ſæpe ignobilitatem gignit mentis. Ad excitanda igitur magis magiſque eorum fidem qui caſtimoniam diligunt, & Deo per cordis munditiam placere volunt, hujus beati viri cunabula infantiæ, quibus inter cetera qualis ipſe futurus erat declaratur, operæ pretium duximus recolere, inſerentes miraculum, quod ex tunc & nunc permanet, eritque à Chriſti fidelibus digna ſui veneratione amplexandum.

Theoderico patria & educatio. Ejus humilitas.

3. Fons ſiquidem ex die quo humanitas pueritiæ, ſeu ejuſdem cunarum pannuli cœperunt ablui, non ſordium jactu, non alicujus immonditiæ inquinamento, quod oculis haurientium offenſam daret, cùm ejuſdem putei ſemper fuerit os patens, quolibet modo potuit infici. Unde patet quia virginitatis & caſtitatis auctor Deus per prædictum ſervum futurum præfatum fontem voluit purificare; ut qui templum corporis ejus incorruptum nævo pollutionis jam ſua gratuita pietate ſanctificaverat, ipſe quoque puteum, quo infantiæ ipſius rudimenta fuerant lota, putum valde magiſque habilem ad potandum per ſuccedentia tempora cuſtodiret. Jam tunc in eo myſticus liliorum odor redolebat, jam quis eſſet futurus, elementum exanime tacendo præſignabat.

Aqua ejus panniculis lavandia inſumpta ſine ſorde manet.

4. Beatus igitur THEODERICUS cum ingenti ſtudio legitimæ converſationis uſque ad annos pubertatis laudabiliter enutritus, jámque bonæ indolis adoleſcens effectus, juxta morem humanæ propagationis conſulto parentum perſuaſus, nomine tenus ſponſam cœpit habere quaſi non habiturus: ſed ſponſi ſponſæque cæleſtis cupiens eſſe amicus, amore inviſibilium inflammatus, mox de mundo mundique principe triumphaturus ſtudebat fieri Dei cultor occultus. Hujus itaque Angelicæ munditiæ habuit in proximo quo ſanaretur medicum, quo juvaretur patronum, quo doceretur magiſtrum, beatiſſimum videlicet REMIGIUM ſanctæ ſedis Remorum Epiſcopum, cujus temporis candidiſſima ac famoſiſſima claritudo, clariſſima miraculorum coruſcatio, non ſolùm quæquæ vicina loca, verumetiàm totius Europæ termioos, uſque ad Oceani limites illuſtrabat. Hujus denique beatiſſimi Remigii patris exemplis ſanctus Theodericus eruditus & jugiter irradiatus, ardens deſiderio virtutum, creſcebat in virum perfectum, & pro nihilo ducebat cum ejus concupiſcentiis mundum, quem cordis oculis cernebat tendere ad interitum illud ſedulo Ioannis Apoſtoli non minus ore ruminans quam mente: *Omne quod eſt in mundo concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ.* Ergo quæ videntur, omnia ei vileſcunt; quæ verò non videntur, in deſiderio ſunt. Copulæ nuptialis amor amareſcit, & caſtitatis amor indulceſcit. Otia ſolitariæ pudicæque vitæ placent, carnis nihilominus negotia diſplicent: amor carnis ſpiritus amore ſuperatur, deſiderium deſiderio reſtringitur: accreſcit quicquid inde minuitur, nihilque amori Chriſti præfertur. Abrenunciat jam Sanctus mundo, pudicitiam amando fœdus iniit cum Deo amante puri cordis mundiciam, illud in pectore verſans præmium ſalutis: *Beati mundo corde quoniam ipſi Deum videbunt.* Bellum quoque indicitur totius continentiæ hoſti, & ſingulari locus quæritur certamioi: perfunditur facies rubore iracundiæ, & reſerantur arcaoa cordis ubi flagrabat amor pudicitiæ.

Theodericus conjugem ducit. Virginitatem colit S. Remigii exemplo. 1. *Iohan.* 2. 15. *Matth.* 5.

5. Tandem ergo ſanctus THEODERICUS alloquitur ſponſam & ad ſponſi cæleſtis hortatur amorem: pollicetur coronam & cælis vitæ præmium, perpetuámque pro virginitate gloriam, ſi ſe ſequi promittat immaculatum Agnum. Sed ſponſa adhuc tabeſcens amore

Conjux ejus monitis de ſervanda virginitate non acquieſcit.

a Frodoardus Presbyter in lib. 1. Hiſt Remenſis cap. 24 *Ortus autem* (inquit de S. Theodorico) *pago Remenſi, villâ, ut traditur, Alamannorum curte, patre latrone, velut roſa ſpinarum procreatur horrore.* Confer num. 9. Alamannorum curtis, vernaculè *Ménancourt*, tribus leucis ab urbe Remorum Sopiæ amni, vulgò *Suippe*, impoſita eſt.

Ann. Chr. c. xxxiii. Iulii 1.

carnalis deſiderii ſpernit ſui ſalutaris monita ſponſi. Mirabatur enim ſe ſubitò repudiari, cùm debuit conjunx fieri, ægrè ferens talia pati, antequam poſſet uxor vocari. Amaro animo reſpondet, cùm ſe deſpectam videt: Cor, inquiens, ludibrio me attribis, quam amore propagandæ caræ ſobolis lege humana deſponſaſti? Cur deſpicis amantem, quam generoſitas non degenerat, nec alieni dominii ulla ſervitus ſubjugat? quis te alienavit ut connubia reſpuas? procreare natos execreris, filiorum pater vocari non acquieſcas? forſitan ab alia pelliceris. Humana mihi ſuades ut inſanus. Cúmque Dei electus talia, & multo plura à ſponſa auribus perciperet, & cerneret quòd ſua perſuaſio in animo ejus locum non haberet; non conſentientem ſibi deſerit, atque pacificis ei verbis valedicens: Non, inquit, ut aſſeris me inſania tenet, ſed amore cæleſtis ſponſæ magis accendor, quæ quotidie parit filios cohabitatores & coheredes ſupernæ civitati Ieruſalem. Tu ſponſo utere terreno, quoniam mihi ſedet animo ſic tranſire per terram hujus peregrinationis, ut ſequi merear Agnum, cantando canticum novum indeſeſſa voce in cælis.

6. Hæc præfatus urbem Remenſem concitè petit, & quamdam Abbatiſſem cælibem vitam ducentem nomine SUSANNAM quæ erat virgo ſacratiſſima, idem beatus requirit, ſobrius ſobriam, virgo virginem, pudicus pudicam, quæque ſub providentia beati ſummique Pontificis REMIGII puellarum tunc præerat congregationi, femina virilis animi, virgo profundi conſilii, conſiliatrix altioris ingenii. Ad cujus quaſi ad piiſſimæ matris mitiſſimos ſinus ſanctus ſe contulit THEODERICUS, indubitanter fidens, quia unde anxiando erat mæſtus, tantæ virginis, cujus mens cæleſtia contemplabatur, conſilio ſimul & conſolatione foret veræ quantocius lætitiæ reſtituendus. Interea ante pedes ſpiritualis matris ſolo ſe ſternens idem laudabilis virgo virgini Dei ſoli cognita pandit ſui cordis arcana, & erumpentibus lacrymis gemitu conturbatur, ſingultu concutitur, atque ſalubre conſilium cum ſubſidio precum ſubnixè precatur. Ad hunc compunctionis mærorem devotiſſimi juvenis commota ſunt viſcera piiſſimæ matris, ac flenti compatitur, lugentem conſolatur, mentem lætificat, & ut eum voti compotem faciat Deum pietatis exorat. Communis itaque utriuſque pater pius hac de cauſa ab utriſque conſulitur ſanctus REMIGIUS, cujus eruditione & aſſidua famulatione in cunctis jam profecerat ſanctus THEODERICUS: ut qui factus fuerat pridem vitæ cæleſtis inſtruendo demonſtrator, fieret ei in his conſilii ſalubris dator. Cujus per ſapientiſſimum conſilium pro ſponſa mittitur, præmium æternæ retributionis in virginitate perſeverantibus ab ipſo eidem demonſtratur, & quia virginitas Angelorum munditiæ ſemper eſt amica, Angeli quoque eorum quibus placet, ſemper vident faciem patris. Satis inſtruitur, acquieſcit denique, immo amplectitur ſponſa ſanctiſſimi Patris alloquia, dulcedine vitæ æternæ mellita, & ſe promittit, ſi miſereatur, Chriſto adhærere, ſalvâ pudicitiâ incorruptam manere. Lætus demum ardore caſtitatis ſanctus Theodericus amplectitur ſponſam quam videbat à voluptate ſementis inimici & carnis ereptam, & opifici Deo terrena felicitate calcata, ſingulari caſtitatis amori mancipatam. Ecce patet liquidò quantum jam Sanctus flagrabat cæleſti deſiderio; qui dolebat ſi ſponſa terreno viro jungeretur, utique virginum conſortio Agnum immaculatum ſequentium privaretur. Rectè ergo pars iſtius meriti ſimul cum Patre ſpirituali ſancto ſcilicet Remigio adſcribi poteſt & Theoderico, quia ſi ipſe non clamaret, forſitan ſponſa virgo non permaneret. Conſuluit, oravit, obtinuit ut ſponſalia manumiſſa in terris centuplicato fructu utriſque repræſentarentur in cælis.

Theodericus Suſannam Abbatiſſam conſulit.

S. Remigii hortamentis Uxor Theoderici virginitatem vovet.

7. Proſequamur præterea ſancti viri THEODERICI virtutum opera, quem Dominus ad hoc ſublimavit, ut in eo & per eum ſua miraculorum oſtenderet inſignia. Eſt ſilva tribus à civitate diſtans millibus ſita in monte, cui vocabulum eſt *Or* a, in quo viſum eſt venerabili ſemper in divinis fulgenti patri REMIGIO ædificari Cœnobium, ubi catervam Monachorum ſub beati Theoderici regimine, quem videbat jam exemplo virtutum vigere, coadunaret Deo militantium. Ad hunc ergo locum providendum mittitur Paſtor futurus cum ſancta virgine SUSANNA beatus Theodericus, abſtinens cum abſtinente, virgo cum virgine: ut quibus erat devotio caſtitatis in cæleſtibus, eſſet ſimiliter per eos locus orationum in terris repetiendus. Conſcendentéſque ſilvoſi montis verticem, circumferebant oculorum aciem, exorando divinam providentiam, ut cujus inſtinctu hæc fuerant inſpirata, ejus miſericordiâ viſibiliter forent demonſtranda, quo in loco vel qualiter conſtrui deberet ſitus Monaſterii, ubi orationis domus, vel domatum adjacentium, ubi deinde ſepta clauſtri ſive portarum poni fundamentum. Hæc illis animo ſupplici voto volventibus, ſubitò mittitur de ſublimibus aliger in ſimilitudinem Aquilæ Angelus, à quo beato Theoderico cælum ſcanſuro conſignaretur in terris locus: qui myſticus ales ſpatiando girans, & girando volans, non ea pernicitate qua illud volatile ferri ſolet, ſed amica familiaritate lenis volatibus Monaſterii locum, quantum in ipſo fuit, ſecans aera deſignavit. Et ut manifeſtiùs pateſceret quod Dominus vellet, fere unius horæ ſpatio

Theodericus à S. Remigio mittitur ad conſtruendum Cœnobium.

Angelus Monaſterii fabricam delineat.

a Scribendum eſſet *Hor*, ad mentem Auctoris, qui infra num. 8. *Montanum* interpretatur, & ad montes Hor in Scriptura ſacra vulgatum alludit. Alii tamen *Aureum* malunt, ſed ſcriptorum codicum orthographiâ decepti. Nam S. Theoderici ætate an *Or* pro auro Francorum idioma admitteret, omnino dubium eſt.

ſupra

ſupra ubi Eccleſia conſtrui debuit, ſanctis virginibus intuentibus remigio alatum ſtetit ſummiſſo. Intelliguot devoti cultores Dei continuò Divinnm eſſe Miſſum, & ſancto Patri Remigio referunt rei veritatem. Utque hoe non ab incredulis quaſi caſu contigiſſe, & non divinitus crederetur, quadriennio ipſo die Natalis Domini, cùm nox patitur detrimentnm lucis, & auroræ fulgor coruſcat, ſemper volando Monaſterium continuatim jam præfatum, eadem Aquila, vel potiùs in ejus ſpecie Angelus mirantibus plurimis cernebatur, ut pateret cunctis divinâ providentiâ, & non humanâ eumdem locum mortalibus tali ſigno fore oſteoſum, & Deo ad filios adoptionis procreandos ſpiritaliter, & erudiendos doctrinâ ſcieoriæ Dei acceptum dignúmque erat: ut qui Miſſo cæleſti coaſignabatur, tales haberet cultores, quos proba converſatio, mira virtus efficeret æternæ coheredes vitæ. Qui locus à duobus vaſis munditiæ virginibus, ſexu diſparibus, ſed animo æqualibus perquiſitus, ac in ſpecie Aquilæ ab Angelo demonſtratus, à Deo eooditore & creatore omoium dono chariſmatis creditur conſeciatus.

Anno Chr. n. xxxiii. Iulii 1.

8. Ad transmittendas igitur vel elevandas animas ad amœna æternæ ſelicitatis loca, Miſſo cæleſti prædictus mons, qui *Or* rectè vocatur, ſæpiſſima spparitione & illuſtratione demonſtratur. Or ſiquidem lumen vel iracundia, ſive montaous interpretatur. Bene utique, de ira enim ſævientis leonis qui indefeſsè quærit de grege Domini quem atris faucibus devoret, eripiendi inibi erant, & in montem, cælum ſcilicet, quo Sancti cum Christo regnant, ubi quotidie auxilium petimus ab ipſo precatu ſupplici ſublevandi, atque lumini perpetuæ felicitatis æternitatiſque gloriæ reddendi, quo obſcuritas terræ noctis abeſt. Sed lux indeficiens tranquillitatis gaudio & diuturna pace manet, & præmia meritorum ibi ſingulis pro factis recompenſantur, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor homiois aſcendit, præparata à Deo diligentibus ſe. In monte denique altero *Or* * rupis à Moyſe quæ uſque hodie ibi demonſtratur, percuſſa fuit, & populis aquam flueorer largita: in hujus vertice *Or* montis aqua ſaluraris & fons ſaliens, doctrina ſcilicet divinorum dogmatum & eloquiorum filiis Eccleſiæ ſacro fonte renatis, & eibo potúque ſpirituali paſtis quotidie profertur & adminiſtratur. In illo rebellium corpora de petræ duricia refecta ſunt aquâ: in iſto ſpirituali latice aſſiduè repleotur corda. In illo Sacerdos legis veteris Aaron defungitur: io iſto Sacerdos novi Teſtamenti ſanctus Theodericus fulgeos virtotibus eodem die Kalendarum (quod valde videtur mirabile) quo ille à ſæculo migravit, hic in ipſo reſolutns carne veneratur & colitur. Bene & per indicem cæleſtem in ſpecie Aquilæ locus coadunationis ſanctarum animarum, filiorum ſcilicet æternæ Ieruſalem io ſupernis ſitæ oſtenditur, ut ibi in vaſis miſericordiæ abjecto vetuſto homine cum operibus ſuis, juventus fidelium ut Aquilæ renovetur.

Montis Or interpretatio.

Antitheſis cum monte Hor in Arabia petræa.

* Horeb Exod. 17. 6.

Deut. 32. 50.

9. In iſto itaque loco miles Chriſti Theodericus Pater Spiritualis plurimorum effectus Monachorum, quæ virturum opera egerit & miraculorum ioſignia, noſtri per ſingula enarrare ooo ſufficit libelli pagina. Deoique ſumpto honore miniſterii Sacerdotalis ab Angelico ſpirituali Patre Remigio, implere volens officium nominis, cœpit omnibus miniſtrare verba ſalutis, convertens eos qui deviarant per anfractus lubrici erroris, & revocans ae reducens ad viam paſcuæ paradiſi ſemper florentis, ubi redolent roſæ & folia liliorum, atque vernaot æquora aromatum omni jocunditate & venuſtate floſculorum. Quia ergo jam Sanctus plurimis præerat & prodeerat quos actio vitæ contemplativæ inflammarat, cujúſque eraot veſtimenta candida, & oleum de capite oon deficiebat: qui mane ſeminabat, nec veſpere ceſſabat: ejus animum cura Marchardi genitoris ſui tangit, cupiens eum laqueis irretitum abſtrahere ſæcularibus, & doctrinis ac ſacramentis inlormare cæleſtibus. Et quia, ut ſcriptum eſt, filius ſapiens lætificat patrem, & cælo regeoerat ſe generantem; compos ſui deſiderii effectus, de laïco Monachum, de lupo ovem, de latrone datorem largiſſimum & de ſervo diaboli Chriſti fecit libertum.

S. Theodericus Sacerdos factus concionatur.

Patrem ſuū ad meliorem frugem convertit.

10. In illis igitur diebus præclara ſancti Theoderici divulgabatur opinio, & ne lucerna contecta maneret ſub modio, ſed omnibus luceret in mundo, clarere cœpit longè latéque glorioſis miraculis. Adhærens namque ſpirituali famulatu beatiſſimo Remigio, ejus in multis veſtigia imitabatur, ſciens illud pſalmographi: *quia cum ſancto ſanctus eris & cum viro innocente innocens eris.* Idem etenim Pater ſpiritalis, cui moris erat gregi commiſſu viſitationis curam impendere, dum quadam die, ut erat ſolitus, cum beato Theoderico pſalmodiæ laudes decantando prædictum Monaſterium viſendi gratiâ peteret, accidit ut traoſiens ſecus locum, qui Cedsius vulgo dicitur, ubi proſtibula meretricum erant, beati Theoderici in verſiculo pſalmi quem canebat vox faucibus hæſiſſet, peractaque causâ pro qua ibant in redeundo in eodem loco eodemque verſiculo inconſuetè ſubi ò intercluſo ſpiritu ſubſiſtit. Cui ſanctus Remigius: Miror, inquit, frater, cur repetiro in loco vel eodem quo priùs verſiculo contra morem animus quolibet diſcurrens Dei in laudibus titubaverit. Non, Pater (ait) egregie, mens per devia quædam mali cogitando raptatur: ſed proh dolor! cum ſanctitas tua conſpectibus divinis in cælo ſit ſemper præſens, ut Regum gratia terrenorum juſſibus pareat tuis; cur animas retibus innexas diaboli & fraude, paretis in præſentia tui perire & tuæ remunerationi abſtrahi, io profundúmque

S. Remigius Theoderici conſilio proſtibula meretricum convertit in Cœnobium Virginum.

Anno Chr. DXXXIII. Iulii 1.

barathri cum ſerpente ſeductore demergi ? Scio enim ſi vis, & pro certo vis, quia potes ſolo internuncio hoc Regis munificentiâ impetrare, & Creatori ſuo oves circumventas, ac de fraude inimici ereptas reſtituere. Nam tua ſuggeſtio juſſio eſt, & Regum obtemperatio. Hac de causâ Pater egregius laude attollendo diſcipulum, exhilaratus Regi ſupplicat, & locum cœnulentum ubi diaboli exercebantur opera, ut optabat, impetrat. Expulſis omnibus ad deceptionem animarum congeſtis, uſque ad ſolum latibulum meretricum quæ erant cavernæ dæmonum ſicut ad præſens cernitur, ſubvertit. Et quoniam ille locus ſpurcitiarum erat extra civitatem poſitus, compoſitis infra muros domorum receptaculis, numero quadraginta Sanctimonialium quo & ipſæ meretriculæ erant coæquato, verbi conſilio beati Theoderici fideli collocavit diſcipuli, & unde ſumptus corporis victu cotidiano haberent, penes largitatem Regis promeruit. Inſtituit quoque ut idem numerus ſemper maneret, & ſicut illæ lenocinii opus perficientes & voluntatem dæmonum peragentes redditus proprios domino terreno perſolvebant; ita iſtæ corporis & cordis mundiciam cuſtodientes, cum fructu bonorum operum ſe ipſas repræſentarent. Ergo quia Spiritus ubi vult ſpirat & ardentes caritate facit quos inflammat; voluit menti famuli ſui cælitus intimare, quatenus ſpiritualem magiſtrum commonefaceret caritatis amore, & animas quas gaudebat inimicus acquiſiſſe, ſuo Creatori redderet, & portio execrabilis diaboli minorata remaneret. Intelligeret etiam vir ſanctus plenus Deo, licet meritis mortuos ſuſcitaverit, quòd & in diſcipulo pars ſpiritus ipſius effulſerit, inſpiratum eſt divinitus diſcipulo talia magiſtro ſuggerere, ut retributionis munus valerent à Deo utrique recipere. Magnus magiſter, magnus & diſcipulus, & poſt magiſtrum cúmque Magiſtro in hoc opere laudandus.

Theodericus à S. Remigio mittitur ad ſanandam Regis filiam.

11. Defuncto autem Chlodoveo magno Rege, quem beatiſſimus Remigius à ritu gentilitatis ad fidem Chriſti converterat, filius ejus Theodericus regni gubernacula ſuſcepit, vir acer & agilis animo, bello potens & aſtutus ingenio. Ab orbe etiam univerſo ſemper venerandus, ævo florens, & miraculis coruſcans ſanctus Remigius adhuc Remorum regebat Eccleſiam. Hujus itaque Rex expertus plurimorum relatu virtutes, pro filia rogaturus quam unico amore diligebat, quæque gravi incommodo tenebatur, Miſſos eidem dirigit obnixè deprecans ut ad eam veniret, & languore fortiſſimo ægrotanti cum ſubſidio orationis manum imponeret. Sed ſanctus Remigius moleſtia quadam corporis detentus, beato Theoderico, quem piè caſtéque enutrierat, & divinis doctrinis inſtruxerat, quémque gratiâ curationum repletum in ſpiritu videbat, cauſam negotii pro qua petebatur ut Pater divinus filio ſpirituali commendat: qui juſſa magiſtri accepta cupiens ſolerter explere, iter arripit, & palatium Regis credens divinam ſibi clementiam affuturam feſtinus puellam viſitaturus petit. Inter eundum denique medio itinere triſtes excipit Miſſos Regis, qui aſſerunt eamdem petiiſſe viam carnis univerſæ, útque ne ampliori gravaretur labore plurimis ſuadens verbis. Ille verò à cœpto non deſiſtens negotio, magiſtri conatur omnino parere imperio: veniénſque ad Regis palatium patrem triſtem, matrem mærentem pro filia, familiam lugentem pro domina, optimates dominorum cauſam dolentes reperit pro puella ab omnibus cara, & tam citò lumine hujus vitæ privata. Quorum lacrymis & ipſe Sanctus permotus in lacrymas, Secedite, inquit, paullulùm & præparentur funebria. Ego prorſus pro quibus veni procurabo explere obſequia. Cúmque non alii quàm juſſerat ſanctus Theodericus in domo remanſiſſent, elevatis ad cælum oculis ſimul cum manibus preces Deo in cubiculo mentis devotus perfuſa facie lacrymis & corde compuncto perſolvit: móxque ſciens ſe exauditum, ad corpus exanime acceſſit, atque oleo ſancto in morem reconciliantis, quinque corporis ſenſus tactu pollicis illinit. Mirum in modum ſubitò membra mortua in redivivam redeunt formam, oculi aperiuntur, vox reſeratur, & vitæ redditam ſimul cum ſanitate ſe eſſe puella obtentu beati Theoderici omnibus prædicat; accurrit Rex cum matre ſtupens miraculum, palatium omne exultat, familia gaudens tripudiat, dum vident vitæ iterum mortali redditam, quam plangebant paullo ante à conſpectibus humanis ſubtractam. Veneratur Sanctus tunc à Rege & Conſulibus, glorificatur à palatinis omnibus, & laude attollitur à turmis vulgaribus. Cujus animum jubilationis gaudium non perfudit? Cujus de circumſtantibus os lacrymæ lætitiæ non rigaverunt? Quis à gratuita Dei pietate potuit ceſſare? qui ſic inter peccatores poſitum dignatus eſt ſuum ſervum honorare. Ecce lucerna jam pleniter accenſa plurimos per loca contigua, ſed & longè poſitos lumine claritatis ſuæ illuſtrat, & ad Dei amorem abjectis mundi vanitatibus efficaciter exhortando informat.

At eam jam mortuam ſuſcitat

Regis gratitudo.

12. Rex itaque non ſolùm diſcipulum, ſanctum ſcilicet Theodericum, ſed & beatum Remigium cupiens dono munificentiæ ſublimare, Venderas* ſuper fluvium Maternam* venerando Patri Remigio, Gaugiacum* verò in pago Remenſi villam ſitam Præcepto ſuæ auctoritatis roboratam ſancto Theoderico contulit, dicens: Hoc parvum munuſculum, præclare famule Dei, tibi & ſub tua gubernatione doctrináque degentibus prompto animo confirmamus, monentes & obſecrantes, ut dum hoc corporalibus augmentis creveritis, pro nobis & parentum animarum remedio, ac prole conceſſa & ſtabilitate regni ſervanda, preces Deo in ara cordis, & quoties ad altare acceſſeritis, toties offerre non

* Vendières
* la Marne
* Gueux

pigeatis : quatinus onde nobis robur corporis adoleverit, inde anima paſtu ſpiritali re- Anno Chr.
pleatur. DCCCLXXII.

13. Præterea intimandum eſt ob eorum confutandam maximè ſtultiſſimam dementiam, Iulii I.
qui in præſcripto miraculo, aut titubant aut ſecus quàm eſt credunt, licet longo tempore Miraculum
poſt ejus venerabilem obitum res fuerit acta, ad præſens in medium proferre, quòd præ- ſupraſcrip-
ſcriptæ reſurrectionis miraculum chartarum teſtimonio in archivo ſanctæ Remenſis Eccleſiæ tum confir-
ſit repertum, & in præſentia Regis ac procerum ejus recitatum, quódque fortaſſis dubitan- matur.
dum erat ab æmulis & incredulis, ſit recolendum jugiter à diligentibus & credulis. Cultore itaque Dei & Imperatoris piiſſimo CAROLO Rege, filio LUDOVICI Imperatoris ſceptra regni Francorum nobiliter gubernante, quidam procerum ejus nomine ANSELLAMUS ejus munificentiam expetiit, ut eum dato alicujus villæ honore ſublimare dignaretur. Exquiritur nomen pagi, nomen villæ, quo honor regius ſuo fideli poſtulata concederet; ignarus petitor, inſcius & Rex dator, quòd multo tempore jam evoluto beatiſſimo Remigio Remenſi Præſuli cum teſtamento chartarum fuerit attributa Venderas villa ſuper Materoam ſita, à largitate Regis poſtulatur dari. Remorum ſedem venerabilis HINCMARUS Epiſcopus tunc regebat; is audiens villam infiſcari iure proprietatis, quæ ejus Eccleſiæ ſubjecta dono regali dinoſcebatur, protinus Præceptum traditionis per GERARDUM ejuſdem Eccleſiæ militem electum Regi tranſmittit, evidentioribus ei demonſtrans indiciis contra canonicam fiendum eſſe legem, ſi res Eccleſiæ traditas evelleret, & juri alterius proprietatis traderet, quòd in præfato ſcripto inſertum videbatur, quomodo Rex THEODERICUS pro reſuſcitatione filiæ à beato THEODERICO ſanctiſſimi REMIGII diſcipulo facta, non ſolùm eumdem Theodericum Dei ſervum honore prætulit, verumetiam & Magiſtrum præſtantiſſimum ſanctum Remigium (cui Dominus tantam gratiam contulerat ut talem diſcipulum haberet, qui Spiritus-ſancti dono ſicut & Magiſter mortuos ſuſcitaret,) honoris & magnificentiæ gratiâ villam Venderas tradiderat. Hæc ut regia poteſtas animadvertit, à traditione ſubſtitit, Eccleſiæque ineſſe propria conceſſit. Ideo hoc interpoſitum eſt, ut incredulus reſipiſcat, & credens plus gaudeat.

14. Diſpoſitio igitur Dei fidelem ſervum ſuum beatum Theodericum tam admirabili facto Theoderi-
prætulerat, & ſublimando declaraverat, miraculum miraculo adjungens, voluit eamdem cus Regis
ægrotorum & malè habentium fore medicatorem: ut ſicut alebat ſpiritali pabulo eſurien- oculum cu-
tium animas, ita & corporum languidorum haberet curas; & ſitientium quidem animas rat.
pabulo ſpiritali, languentium verò medicamine ſalutis recrearet. Accidit itaque ut ſupradicti Regis cujus filiam ſuſcitaverat, oculus vi nimii doloris ac cruciatu immenſo intantum corriperetur, ut nulla medicorum arte dolor ad modicum ſopiretur. Erat enim anguſtia intolerabilis & ſpes medelæ penitus recuperandi ſublata à medicis, unjúſque oculi lacrymabilis ægritudo oculorum multorum lacrymas excitaverat in populo. Conturbabant animum Regis incerti exitus, & Francorum ne turpatio ei proveniret, metuebat exercitus. Hinc tangebat formido mortis, illinc magnitudo doloris: hinc metus amittendi luminis, illinc admittendæ timor deformitatis. Nam ſi Rex æquale lumen oculorum non haberet, maximum dedecus populis exhiberet. Aut enim turpiter regnando deformitatis portaret opprobrium, aut cum perditione oculi fortè perdidiſſet & regnum. Unum ergo reſtabat Regi conſilium: ut ubi non valet humanum remedium, requireretur divinum adjutorium. Tranſmittit igitur ſupplices Miſſos ad venerabilem Abbatem Theodericum, ut qui fuerat filiæ vitæ reſtitutor, fieret tam benigniſſimus, quàm celerrimus ejus oculi medicator. Advenit ilico idem venerandus Sacerdos, oſtenditur ei miſerabilis oculi vulnus, monſtratur pœna quam patitur, nudantur pericula quæ verentur. Supplex ergo depoſcit, obnixiùs rogitat, firmiter ſperat ſanitatem, quam à Domino per ſuum ſervum ſibi precatur conferri. Tunc vir Domini ſciens virtutem divinæ operationis eſſe non humanæ fragilitatis, corpus ſolo ſternit, animum ſuper ſidera erigit, totúmque ſe pro Regis oculo orationi committit: miſericordiæ Deum, puro corde rigans faciem, lacrymarum fonte quærit, ſurgénſque poſt paululum ab oratione, placidus vultum oculorum ad cælum ubi animum poſuerat totum elevat; noméque ſanctæ Trinitatis invocans, olei ſancti parum ſummitati pollicis infundit, & oculo malè habenti ſignum ſaluriferæ crucis imprimit, ac lumen priſtinum Regis citiùs contactu in momento reſtituit. Regem regum magnificat Rex lætus, lætitia repletur populus, ingenti exultat gaudio univerſus ſenatus. Laudatur Theodericus Dei ſervus, glorificatur ab omnibus ut juſtum eſt in Sanctis ſuis Deus. Convocantur à Rege primates populi, de magnitudine congratulantur miraculi, congaudet Rex virtutem per ſervum ſuum Theodericum renovatam, quam expertus antè fuerat in filia reſuſcitata. Intantum etenim ſubita operatio ſpiritalis medicamenti infuſa eſt oculo, ut nullius cicatricis veſtigia, nullius caliginis vel glaucomæ remaneret macula: ſed, mirabile dictu! ita eſt claro lumine irradiatus, quaſi numquam oculus aliqua læſione aut caligatione fuiſſet contactus. Una vox exultationis & confeſſionis ſonat per univerſum mundum, cùm THEODERICUS ſervus Chriſti THEODERICUM Regem reddidit ſanitati: quod invalida medicorum manus per multum tempus non valuit, pauper iſte mundo & dives in Deo

Ann. Chr. D. XXXIII Julii 1. pro divite clamavit, & quod flagitavit ſine dubio impetravit; quod potentia non prævaluit divitis terreni, hoc apud Deum obtinuit humilitas Juſti. Quid enim in membris oculo carius? quid vitâ deſiderabilius? quid ſalute vitæ comparari poteſt pretioſius? vel quid haberi pulchritudine deſideratur avidius? numquid non dediſſet pro ſui vita regni dimidium, qui ſi moreretur, perdidiſſet totum?

Prædium à Rege accipit. 15. Maximis itaque honoribus Rex pro collata ſibi ſanitate ſublimaret Dei ſervum Theodericum ſi vellet, multis muneribus repleret ſi cuperet, plurimis dignitatibus muneraret ſi ſineret: ſed humanæ laudis & mundanæ retributionis contemptor, quod gratis accepit, gratis dare maluit, nec quicquam terrenum aliquando accipere ullatenus conſenſiſſet, ſi hoc poſterorum neceſſitati valdè competens eſſe non proſpexiſſet. Muneratus ergo jamdudum pro filia reſuſcitata de GAUGIACO villa, remuneratus nunc de GERMANIACO * pro ſanitate oculi reddita, cupiens de iſto ſicut & priori dono ejus & futuris &
* Germigny ad Vidulam amnem. præſentibus conſulere filiis in Chriſto. Ipſe enim nihil umquam terrenæ mercedis, ut paullo ante dictum eſt, niſi ii in cauſa pro tantis beneficiis eſſent, recipere acquieviſſet. Tantæ quoque humilitatis ſeu ſimplicitatis gratia vis Domini fuerat præditus, ut cum à Regis præſentia, ſupradicto munere accepto, & ſumpto pacis oſculo diſcederet, dixiſſe
Nomen ſuum immutat humilitatis ergo. feratur: Domine Rex, cùm tu honore potentiæ THEODERICUS Rex venerabiliter voceris à populo, ego tuus ſervus ne nomen ſimile feram, de cetero non THEODERICUS, ſed appellabor THEODERIC. Admiratur Rex gratulanter viri ſancti piiſſimam humilitatem, atque ſimpliciſſimæ humilitatis puritatem humillimam, venerabiléſque deoſculans manus Sacerdotis poſtulat benedictionem, atque honorificè juſſit eum ad ſuum deduci Monaſterium.

Miraculis celebratur. 16. Ex his igitur & in his tam præcipuis miraculis ſanctus Domini Theodericus fama diſcurrente circumquaque præcognitus venerari cœpit conventu ſpiritali ab omnibus in regno Theoderici Regis conſiſtentibus. Quantas tunc cerneres ad eum confluere debilium multitudines, quæ ſine mora temporis optatas recepêre ſanitates? cæcis nempe viſum, ſurdis auditum, claudis greſſum reſtaurans, aridas contractáſque manus relaxans, à dæmonibus obſeſſos liberans: nullæ nocendi diaboli fraudes Divinæ medicinæ deſtruebant artes. O multum felicem gregis Chriſti Paſtorem, triumphalem belli ductorem, cui datum eſt corporibus ſimul & animabus conferre ſalutem! O trophæum ſpiritalis prælii reportantem, & mundum cum ſuo principe ſuperantem! O Patrem piiſſimum Monachorum & ducem multorum ad regna cælorum! O prudentiſſimum in domo Patrisfamilias Paſtorem, & talenti crediti a Domino fideliſſimum relatorem! perſeveravit enim in Dei famulatu uſque in finem: & quidquid ore docuit, exemplis evidentiſſimis demonſtravit; quique ſic deſpexit mundi labentia, ut ſemper cum Chriſto poſſideret cæleſtia. Qui ſiquidem Confeſſor Domini Theodericus poſt multarum virtutum opera, poſt miraculorum inſignia, bono certamine ad victoriam perducto, & felici curſu conſummato vitam Angelicam in terris agens & mentis intentionem in cæleſtibus figens, obviantibus
Moritur. Sanctis, gaudentibus & perducentibus eum Angelis, Kalendis Julii migravit cum gloria ad Dominum a.

17. Hic in diebus ſuis placuit Deo per meritum juſtitiæ, & ideo fruitur cum fructu
Corpus ejus Regis humeris in tumulum defertur. bonorum operum coronâ gloriæ. Hic diſcipulos doctrinis conſpicuis inſtruxit plures, qui ſalubri ejus exemplo & virtutibus informati magiſtri effecti ſunt imitatores. Cujus tranſitum audiens præfatus Rex Theodericus, propcrè ad Monaſterium ubi corpus venerabile inhumatum jacebat, cum plurimo equitatu ſupervenit, ad tumulum quem ſibi idem beatiſſimus Chriſti Confeſſor Theodericus vivens præparaverat, corpus ejuſdem conjuncto venerabilium Chriſti Sacerdotum ſuffragio propriis evexit humeris. Subſequitur funus beatum plangentium caterva Monachorum, lamenta dabant per aëra conventus populorum, cùm vident in abditis terræ theſaurum ſubtractum abſcondi, corpus ſcilicet beati Theoderici, cujus ſolamine & doctrina hactenus fuerant uberrimè ſuſtentati. Fatetur Rex nimio eum dolore animi præſentiâ tanti patroni privari, cujus beneficio in contrariis meritus fuerat medicari. Nec eſt mirum ſi Rex humanus compatiendo illius membra commendat tumulo, cujus animam cum gaudio Rex Regum ſuſcepit in cælo. Ad cujus venerabile ſepulcrum Divina virtus uſque in hodiernum diem ad laudem ſui multimodam operatur virtutem: cujus nos beatiſſimum depoſcamus patrocinium, ut miſericordiam habeamus apud Dominum, cui eſt honor & majeſtas imperium & poteſtas cum Patre & Spiritu ſancto per infinita ſæcula ſæculorum, Amen.

a Ad deſignandum mortis S. Theoderici tempus nobis ſuppetit chronologica nota duplex, una petita à Theoderico ſeu Theodorico Rege, qui Sancti viri corpus propriis humeris in ſepulcrum intulit; altera à Romano Remorum Epiſcopo, qui teſte Adalgiſo in lib. Mirac. S. Theod. cap. 1. funus curavit. Romanus S. Remigio in Sedem Remenſem ſucceſſit, non anno D. XLV. ut Sigebertus putavit, ſed anno circà D. XXXII. cùm Flavius Romani ſucceſſor Concilio Arvernenſi anno D. XXXV. ſubſcripſerit. Theodericus Rex *obiit Viceſimo tertio regni ſui anno*, inquit Gregorius Turon. in lib. 3. Hiſt. cap. 5. hoc eſt anno Chriſti D. XXXIV. Annus ergo mortis S. Theoderici Chriſti anno D. XXXIII. conſignandus eſt. Ejus corpus capſæ argenteæ incluſum in proprio Monaſterio religioſè colitur ab incolis circumpoſitis.

Ann. Chr. D. xxiii. Iulii 1.

MIRACVLA QVÆDAM

S. THEODERICI ABBATIS.

Mulier ad veſperam Sabbati laborans punitur.
Nota.
V. Frodoard. Hiſt. Rem. lib. 1. c. 24.

1. DESIDIA igitur plurimorum vel raritate ſcriptorum plurimis oſtenſionibus beatiſſimi Confeſſoris Chriſti THEODERICI miracula hactenus neglecta, iſtud quod per eum diſpoſitio Divina noſtris temporibus operari dignata eſt donum, ſtuduimus commendare litteris, ad dinoſcendum qui venturi ſunt poſteris. In una itaque Sabbatorum ſcilicet veſpere primi Sabbati poſtquam omnis Chriſticola debet à ſuo ceſſare opere a, accidit, ut quædam ſancti Dionyſii femina nomine GISLAÏNIS dum molam verteret manu neceſſitatis causâ, ſua molendo frumenta, in curte ſuperiori ipſius beatiſſimi Chriſti Martyris villa, ubi fuerat orta & alta; manubrium quod tenebat, quóque molam vertebat, mox manui adhæſit, adeo ut à nemine poſſet divelli, ſed amputato ex utraque parte manûs manubrio cum detrimento tantæ confuſionis domum rediit. Compertóque quod ſanctus Dionyſius in urbe Remenſi eſſet, ad quam tunc temporis ipſe Chriſti Martyr pretioſus metu Paganorum * fuerat allatus, arrepto protinus itinere veloci curſu ſupervenit uſque ad pretioſiſſimam præfati Martyris Chriſti glebam: ad quam cum timore & reverentia accedens, magnáque cum fiducia & devotione ſe ſolo proſternens deprecatur, ut ejus obtentu à tanta liberaretur intolerabili paſſione.

* Normannorum

Ad S. Theoderici ſepulcrum curatur.

2. Cùm autem hoc die noctúque poſtulaſſet, & jam nunc exinde remedium autumaret, apparuit ei in ſomnis, ut ipſa poſtmodùm retulit, quidam habitu Clericali indutus, ſcilicet in veſte candida, facie jocunda, capillo admodum albo, vultu pauliſper macilento, aïens illi: ſurge hinc & vade ad ſanctum Theodericum, quia ſecunda feria, quæ eſt poſt cras, ipſius erit feſtivitas celebranda, & vide ne in domo ejus appareas vacua: ſed accipe potiùs ceram prout tibi præſens ſuppetit facultas, & ſic ad Cellam illius perge, ipſiúſque interventione obtinebis quod imploras. Expergefacta ac de viſione ſtupefacta & admirans infit: Utinam ex voluntate Dei ſit viſio iſta! Et actutùm præ gaudio ſurgens, haud aliter ac juſſa fecit. Venit ergo ad Eccleſiam Sancti in veneranda ſollemnitate ſcilicet ejuſdem beati Theoderici, tres hebdomádas habens, ex quo hoc illi acciderat: & ante Mauſoleum ejuſdem ſe toto corpore proſtratam lacrymabiliter dedit, ac pro ſalute ſua preces effudit, totâque nocte ibi in oratione perſeverans veniam de piaculis ſuis humiliter ac fidenter quæſivit. Interea dum ante ſepulcrum ſæpedicti Confeſſoris Chriſti jaceret, Divina operante gratia per hujus ſancti meritum & Interceſſionem cœpit manus feminæ ipſius paullatim à fuſte disjungi, & abſque læſione cujuslibet doloris pedetentim aperiri: ſicque denuò tota manus expanditur, & in momento unius articuli dicto citiùs in pavimentum fuſtis elabitur, acſi ejus manui nunquam adhæſiſſet. Multi verò qui aderant hoc Divinæ potentiæ cernentes miraculum quod in illa die oſtenſum eſt per beatiſſimi Confeſſoris Chriſti Theoderici meritum, glorificaverunt Dominum in cordibus ſuis, qui ſemper eſt mirabilis in omnibus operibus ſuis.

Otberto Monacho bonam mortem obtinet.

3. Referamus & aliud memoriâ dignum, quatenus palam fiat, qualiter opituletur famulis ſuis beatiſſimus Pater & Patronus noſter. Fuit Frater in hoc Monaſterio OTBERTUS nomine, qui antequam Gallia ob ſcelerum enormitatem Hungarorum gladiis traderetur, ad extremum vitæ deductus eſt. Dúmque certamina dæmonum pro ſe litigantium & eum ad interitum rapere conantium pateretur, Almi Patroni ſui S. Theoderici tandem ſe vidit eripi meritis, dæmones verò per invocationem nominis Chriſti & Sanctorum ejus à ſe cum magno ſtrepitu & indignatione recedere. Vidit etiam quemdam Fratrem dictum BERTRICUM, qui non longè antè diſceſſerat, ſe crebrò viſitantem, conſolando quoque monentem, ne hic apud ſæculum ultrà manere cupiat, immo ad eum quantociùs ire gaudeat, ut ea quæ numquam potuit cogitare, valeat videre: quoniam ſi demoraretur in ſæculo diutius, nequaquam tantum malum vidiſſet aliquando, quantum viſurus eſſet in proximo. Cujus dicto probario conſtat veritatis inſecuta. Iſte ſiquidem levi dolore corporis tactus ad Eccleſiam properans exitum ſuum precibus Domino commendans Fratres advocat, Miſſam quoque, quam debito properantiùs celebrant, illos repetere

Nota.

a Durabat ergo adhuc pia illa conſuetudo, quâ Fideles à veſpera Sabbati laborem manuum miſſum faciebant in ſubſequentis diei Dominicæ reverentiam. Apud Gregorium Turon. in lib. 1. Mirac. S. Martini cap. 33. mulieri manus arida facta legitur, *quia die Sabbati poſt ſolis occaſum, qui nocti Dominicæ adjacet, panem voluit conformare.* Meminit Frodoardus Presbyter in lib. 4. hiſt Rem. cap. 8. Tranſlationis corporis S. Dionyſii Remos factæ ob metum Normannorum, tempore Fulconis Epiſcopi: quo tempore hoc miraculum factum eſt, nimirum vertente ſæculo IX.

Ann. Chr. D. xxxiii. Iulii 5. facit, quæ viderat narrat & eos de ſervitio Dei ſtudioſiùs agendo & pſalmodiam cum devotione canendam monet: atque jam quaſi ſecurus & hilaris migrat. Poſt cujus obitum gens Hungarorum Galliam ingreſſa [a], cædibus incendiis & rapinis penè cuncta devaſtat, ipſúmque Monaſterium flammis exurit & proxima quæque circumpoſitarum ruinis ferè villarum proterit. Intuemúrque modò jam manifeſtè, quàm vera fuerint quæ ille audierat ex revelatione.

De fonte dudum noviter exorto.

4. IN ſilvula huic contigua Monaſterio fons [b] dudum noviter exortus eſt, ad quem febricitans quidam caſu deveniens vidit ſuper ipſum fontem inclinatum quemdam ſenem in Clericali habitu aureum baculum in manu tenentem: qui cum ſonitu advenientis motus ſe videretur erexiſſe à fonte, tanto iſte pavore concuſſus eſt, ut attonitus in terram caderet, & poſt modicum rediens ad ſe ſurrexit, & ſplendorem quà ſenior abierat Monaſterium versùs magnum vidit: ſicque ſalvatus ab infirmitate ſua læta abſceſſit. Cæci tunc temporis hoc in loco illuminati, nonnulli claudi erecti, muti locuti ſunt, & ſurdi receperunt auditum.

Item de miraculis ibidem factis.

5. NUper quoque ordinato HUGONE Remis Epiſcopo, quædam paralytica quæ jacebat in civitate ad januas Eccleſiæ S. MARIÆ, MAGENILDIS nomine, admonita per viſum, illò ſe deferri petiit, atque ut aquâ ipſius fontis perfuſa eſt, incolumitatem recepit. Quædam AUDELWIDIS nomine arida brachiis ut eâdem lota eſt aquà, ſoſpitate potita receſſit. Cæcus quidam de caſtro Moſomo [*] tunc adveniens, mox ut Eccleſiam S. Theoderici introiit, lumen recepit. Quædam paupercula de ipſo loco ut oculos ſibi hoc fonte diluit, lumen quod à ſexdecim annis perdiderat recepit. FULBRATUS quidam brachium gerens aridum ut ſe hac aqua perfudit, ſanitatem brachiique recepit utilitatem. Tunc etiam quidam cæcus nomine AMMALRICUS ibì viſum recepit, mox ubi ſe hoc fonte lavit. Aliáque plurima nunc ibì refulſiſſe probantur miracula & ex diverſis ægritudinibus diverſa ſunt collata remedia.

* Mouzon

a Idem refert Frodoardus in lib. 2. cap. 25. ac duo ſequentia miracula cap. 26. qui in lib 4. cap. 21. Hungarorum irruptionem anno primo Hugonis poſtulati in Epiſcopum, id eſt anno Chriſti DCCCC. XXXVI. illigat.

b Prope idem Monaſterium viſitur etiam nunc fons unus ad Aquilonarem plagam, ad cujus marginem extat crux antiquitus erecta, in qua depingitur Abbas in loculo, ſub cujus pede videas concham fontis expreſſam, cum hominibus & cantaris inde bibentibus: ut veri ſit ſimile non alium hic deſignari, quamvis hoc tempore non ampliùs frequentetur, diſtinguendus ab alio fonte, qui ex nemore proximo in Monaſterium per tubos plumbeos derivatur. Id unum ex antiqua illa fontis religione adhuc ſupereſt veſtigium, quòd in cratere quodam vitreo, argento incruſtato, quem S. Theoderici dicunt, infundunt vinum, infirmis contra varios morbos propinandum.

ALIA MIRACULA,

Ab ADALGILSO S. Theoderici Monacho ſæculo XII. ſcripta, ut patet ex num. 27. & ſeqq.

Ex ejuſdem Cœnobii cod. MS. curâ R. P. D. Iuliani Nerman Prioris eruta à noſtro Ioh. Gelé, in quibus miraculis nonnulla minùs utilia prætermiſimus.

PRÆFATIO AUCTORIS.

1. DILECTISSIMIS *Domnis, Patribúſque venerandis Cœnobii ſancti* THEODERICI *in monte Or conſtitutis Servorum Dei minimus* ADALGISUS *perpetuam in Domino ſalutem.* Veſtræ juſſionis, amantiſſimi Patres, exſecutor eſſe cupiens, miraculorum glorioſi Confeſſoris Chriſti Theoderici volumen licet tardus & ad alia negotia diſtractus relegi: & quod eſſe minus videbatur, prout temporis opportunitas ſuggeſſit, ſeriatim ornare verbis ſtudui, atque præfixis modo titulorum capitulis, ut unumquemque eorum ex ipſo capite manifeſtiùs appareat, adſignavi, vobiſque petentibus offerendum putavi. Igitur veſtra dilectio amici ſtudio quod imperavit opus hoc editum excipiat, & aliis communicandum priùs ipſa communicet & legat: ubi ſi quid perperam me locutum cognoverit, ſi quid minùs providè, minùs cautè, minùs honeſtè; ſibi quæſo corrigat, mihi indulgeat. Ego namque, ſicut

in remorſis dapibus aliquando fieri contingit, quo plurima diverſi generis naſcentia proponuntur, ſic in hoc Opere inter alia mea meorúmque opuſcula vigilavi, ubi cùm plurima reliqui, hoc pro veſtræ caritatis imperio reſumpſi: ſi qua verò majora me alioiſum traxerunt, cœptum ſibi negotium deſerere coëgerunt. Quapropter ſtili mei tenorem viſus ſum toties mutâſſe, quoties ad ea quæ dictanda fuerant licuit recurriſſe. Sed ſi verba vilia videntur, tamen vilis materia non eſt: Dei enim virtus & Sancti ſui meritum laudatur in ea. Unde poſtulo Paternitatem veſtram, ut hoc blandè ſuſcipiatis, & pro me ad Dominum fundatis preces. Anno Chr. D. XXXIII. Iulii 1.

I. Quomodo & à quibus corpus ſancti ac beatiſſimi Theoderici Patroni noſtri humatum ſit.

2. IGitur beato Confeſſore THEODERICO ad ſupernæ beatitudinis gloriam de hoc mundo vocato, Remorum venerabilis Archiepiſcopus ROMANUS, qui eo tempore à Deo ſibi commiſſam Eccleſiam nobiliter regebat, Francorum Regem inclytum THEODERICUM cum Sacerdotibus & nobiliſſimis palatiniſque viris ad obſequium Sancti corporis adeſſe rogavit. Rex autem pro gloria beati viri gaudens, ſed quia ſibi & mundo ſubſtractum audierat multùm dolens, advenit, & collectis Sacerdotibus & Clero populique, quæ devota convenerat, non parva multitudine, ſacri corporis illius exſequias venerabiliter in territorio Remenſi in monte conſpicuo qui ab antiquis *Or* vocabatur celebravêre.

3. Sed ne diu celarentur merita tanti viri, virtutum miracula in ægrotantibus continuò conſecuta ſunt, non ſolùm in Eccleſia quam ipſe cum adhuc viveret in hac luce demonſtrante ſibi Angelo ædificaverat, ſed etiam in ea ſilvula, quæ in montis latere ad Aquilonem prope Cœnobium ſita eſt. Ibi enim olim fons erupit ad honorem Sancti in populis amplificandum: ad quem cum ægroti venirent & ex eo lympham fideliter haurirent, invocato nomine Domini & ſancti Confeſſoris ilico ſanabantur. Itaque fons ille, ſicut fideles viri & qui utrumque vidêre teſtantur, colorem & ſaporem Jordanici fluminis in quo Dominus & Salvator noſter Baptiſma ſanxit, retinere videtur. Nec mirum ſi virtutes in ea fiunt virtute Divina, quando & inſitas qualitates has ab illo habet, à quo bona cuncta procedunt.

II. De quodam febricitante qui caſu veniens ad fontem Sancti, in illius viſione ſanatus eſt.

4. QUadam verò die febricitans aliquis ſecus eumdem fontem deambulabat qui tamen de illo nil cogitatione volvebat. Erat autem ei letale frigus & calor viciſſim compugnantes in imis oſſibus & medullis, itaut fugiente frigore deſideraretur idem. Calor enim ingens in immenſum debilia membra vaporabat. O quoties à ceſpite revulſit gramina, quoties ab arbore abrupit frondes, & cùm nimio ureretur æſtu jungebat membris, & nec ſic ardorem mitigabat. Sæpè verò nudatus veſte ſolo cohærebat, ſed quæ natura frigida videtur terra illius tacta corpore calebat. O miſeria! ſæpè cùm frigeret, induviis onerabatur amplioribus, & quæ æſtum concitant potiunculas bibebat: cúmque admoveretur igni, ante prunas etiam frigebat. In hac igitur anxietate mentis & corporis ad jamdictum fontem deambulando venit: ſed cùm adhuc eminùs eſſet, contuetur Sanctum Dei Confeſſorem Theodericum in habitu Clericali ætate ſenem, virgam auream in manu tenentem & inclinatum ſuper fontem. Qui cùm de inceſſu venientis ægroti quaſi motus à fonte ſe revocaret, ægrotus ille nimio pavore concuſſus in terram cecidit, oculos clauſit & velut attonitus ad modicum manſit. At poſtea in ſe reverſus quid paſſus fuerit ſenſit, & caput elevans Sancti Monaſterium versùs aſpexit, quo lucis lineam & quaſi nimiæ claritatis radium quà Sanctus ierat intuitus eſt. Ita denique ſanatus homo febrem illam ampliùs in ſuo corpore non ſenſit. Cæci ea tempeſtate illo in loco illuminati, nonnulli claudi erecti, ſermonem muti receperunt & auditum ſurdi. Per hæc enim amator hominum benigniſſimus Deus Sancti ſui Theoderici gloriam mortalibus innuebat, unde & ipſe glorificabatur in Sancto qui glorioſus eſt in Sanctis ſuis, mirabilis in majeſtate ſua.

III. Paralytica mulier ab urbe Remorum veniens ſanata eſt.

5. TEmpus locus & perſona narrationis noſtræ ordinem faciunt notabiliorem. LUDOVICO quarto itaque Francorum Rege nobiliſſimo regnante & eo Cleri populique votis annuente, HUGO vir [a] Epiſcopalis Archipræſulatûs apicem meruit in urbe Remenſi. Eo tempore miraculorum ſeges in monte *Or* ad memoriam beati Theoderici Abbatis velut in agro cui benedixit omnipotens excreverat, quorum fructu fama diversùm volitans debiles & ægrotos uſquequaque refocillabat. Nam omnibus illis & rumor gratus & ad Sanctum deſiderabilis concurſus. Quanto enim quiſque diutiùs languerat, tanto feſtinantiùs ſanari cupiebat. Inde catervatim ruebant, & tantam Dei laudem Sancti meritum videre deſiderabant. Fuerunt verò & quidam quibus oſtenſum eſt in viſione, quo loco donarentur optata ſanitate. Horum quædam mulier paralytica cui nomen MAGENILDIS jacebat in Remorum

a Immo puer quinquennis, ut Frodoardus teſtis ocularis in lib. 4 Hiſt. cap. 20. aſſerit. Quod monſtri inſtar in Eccleſia viſum eſt: ſed patris ejus Heriberti Comitis Viromandenſis cupiditati parendum erat.

Anno Chr. D. XXXIII. Julii 1.

urbe ad limina Beatiſſimæ Dei Genitricis, ut ab introeuntibus Eccleſiam ſtipem peteret ſubſidii corporalis: ſed neque fides aderat etiam cùm ſalutem deſideraret ut ſe ſanari precaretur.

6. Divina verò bonitas quæ aliquos idcircò percuti ſinit, ut Dei opera manifeſtentur in illis; ſomno ſoporatæ in viſionem ægrotæ monſtrare dignata eſt mulieri. Quæ viſio non falſidica rem vanitatis innodans, ſed apertè denuncians imperat ut ad montem *Or* ad ſancti Theoderici præſentiam ad fontem nominis ejus ſicut erat infirma ab amicis ſe ſe deportare faciat, ubi frigido liquore tacta ſanitatem recipiat. Expergefacta mulier & ad ſe reverſa, de viſione tacitè meditari cœpit: & quamvis primò inane reputans ſomnium hæſitaret, tamen poſtmodùm vel dubia ſpe gratulatur. Viſa eſt igitur lætari miſera: & unde gaudeat attrita diutino languore, præſentes qui aderant percunctantur. At illa refert quæ ex viſione conceperat, & ab eis ilico commonetur, ut minimè dubium quod ei divinitus oſtenſum eſt, ut verum credat. Narrantur etiam illi ægritudinum variarum genera ſine numero nuper in monte Sancti aquæ tactu fugiſſe, & penitùs à poſſeſſis corporibus defluxiſſe. Tunc illa jam non dubia de ſalute, ſed fide firma credens ſe ſanandam, Abducite, inquit, hinc amici quantocius, & quod mihi Divina miſeratio dictavit offerte me Sancti conſpectibus.

7. Illi itaque mox vehiculo morbidam ſubvehentes & greſſu quo poterant iter accelerantes, (optabant quippe viſum iri quomodo ſalua infirmis illaberetur membria) ad optatum locum pervenerunt. Viſâ protinus undâ fontis accendit deſiderium ſoſpitatis, & deſiderii creſcente flamma, accedentium roborabatur fides credendi ſumptâ materiâ. Nam utrimque lætabunda agmina diſcurrebant, & de percepta jam ſalute, prout quiſque poposcerat, potiti gaudebant: eis qui nondum fuerant conſecuti munus ſalutare deſignabant. At illi ægram nudantes & ut interiùs ſanaretur potantes, frigido fonte exteriùs perfundunt. O mira Dei virtus! quæ laſſis membris & toto corpore perdito alieno ſubſidio ut huc veniret eguerat, ex gelido rore caleſcens ſubſtitit, & cum viſibili elemento inviſibili gratia donata eſt. Tunc in ſe Divina munera ſentiens, ad glorificandum Dominum viventem in ſæcula ſoluit linguam. Glorioſus, inquit, es Domine in Sanctis tuis, qui per beatiſſimi Theoderici Confeſſoris tui merita ægritudinem meam fugâſti & me perfectæ ſanitati reſtituiſti. Sit ergo nomen tuum benedictum in ſæcula & in omnibus ſæculis ſæculorum. Cúmque mulier de recepta ſanitate tripudians laudes multiſonas Deo reddidiſſet cum univerſo comitatu ſuo, remeavit ad propria, & omnes qui priùs cognoverant eam paralyticam, ad amorem ſancti Confeſſoris permoti ſunt.

IV. *De quodam cæco coram multitudine populi repentè illuminato.*

8. ET populus ſancti quidem miraculi viſor ad habitacula ſua regrediens complebat vias, opida, rura, caſtella nuper in monte *Or* oſtenſæ virtutis honeſtiſſimâ famâ & quicumque hæc à Deo per ſanctum ſuum Theodericum fieri audiebant, ad ſimile quid videndum ire & ipſi cogitabant: ut quod per auditum capientes agnoverant, oculis contuentes credibilius haberent. Ægroti ſanè & qui minùs & qui ampliùs dolebant, illi fortè quia faciliùs ſanari poſſe minores ægritudines putabant, ſpe majori nitebantur; illi verò difficiliùs aut omnino nihil mederi poſſe morbis gravioribus arbitrantes aliquando deſperabant. Horum tamen multitudinis adeundi Sanctum unuſquiſque opportunitatem quærebat, cujus autem facultati voluntas amplior adhæſit, is aggreſſus iter ad locum citiùs pervenit. Sed ſenes, anus & pueri quibus aut ſenectus vires ademerat, aut eas adhuc veniens ætatis ordo non plenè contulerat, audientes Sancti miracula gaudebant & ad ejus præſentiam properare deſiderabant. At cum in membris debilibus robur omnibus abeſſet, ii quòd ſuo quondam tempore talia non evenerant dolebant. Unde & amiſſam juventutem plerumque votis imprecantes revocabant, pueri verò quòd tantæ poſſibilitatis & ſuæ libertatis adhuc non eſſent, querelas effundebant, & juveneſcere velociùs optabant, ut ad Sanctum pariter in unum properarent, atque ſanitatum genera quæ per illum fieri credebantur, viderent.

9. Igitur ab omni provincia & de longinquis etiam partibus affluentes Dei beneficia populi ſentiebant, & eum qui per Sanctos operari mirabilia dignatur glorificantes laudabant. Cùm ergo eorum plures qui nihil novi niſi per auditum ibi contigiſſe cognoverant, deſiderio flagrarent contueri vel aliquam febrim ruere, febricitantem ſurgere, infirmum convaleſcere: vir quidam memorabilis AMALRICUS nomine adductus eſt, (cæcus enim erat) & ecce gaudium magnum fit in plebe de tenebris futurum continuò peramplius de recipienda luce. Dicebant ergo: Modo Deo gratias hominem videmus, in quo Dei propitiatio per ſancti Theoderici merita conferetur, atque hinc hodie magis viſa beneficia quàm audita referemus. Igitur ad fontem ſæpè memoratum cæcus deducitur & undique turba coëunte propter undam videndus ſtatuitur. Qui poſcens vas liquore ſalutifero plenum libavit, oculos irroravit, terſit, vidit atque ſe videntes recepto lumine videns ipſe cognovit. Gloria tibi Deus omnipotens, exhilaratus populus acclamat, qui

capientes,

cupientes, quærentes, amantes nos videre talia, per Sanctum tuum hodierno lætificaſti miraculo, præſenti muneratū bono. Et homo quidem clarè videns cupiebat ipſe Deo dare laudes: ſed ejus una vox victa vocum multitudine, nec exaudita conquievit. Qui tamen ſi quid de Deo, de Sancto benè cogitavit, hoc utique prout credimus acceptabile ipſi Deo creatori fuit. Anno Chr. DXXXIII. Iulii 1.

10. Fuerunt itaque pauci in illa vulgi multitudine, qui quoniam reliquis prudentiores habebantur, diligenti inveſtigatione quæſiere, cui potiſſimum iſtum ſalutiferum fontem valerent comparare. Multa quippe aquarum diverſitas memoratur, aliæ quidem ſterilitatem, aliæ fecunditatem, aliæ ebrietatem, aliæ verò ſobrietatem, morbos innumeros aliæ, atque aliæ ſanitatem gignere referuntur. Rerum ſiquidem omnium Creator ipſarum unicuique inanimatis etiam corporibus infinxit, ut unumquodque eorum id ad quod creatum eſt, certa, vel occulta ratione operetur, ſed univerſis fontibus dictorum aliquid innatum eſt. Unde cùm Angelorum Dominus homo factus verbo ſolo cæcum à nativitate ſanare potuiſſet, ſputo facto luto illitum ad aquas Siloë præmittere maluit, ut inde lotus cæcitatem perderet, lumen reciperet. Quare nulli aquæ magis videtur iſte fons congruere, quàm ei qui Creantis gratiâ tenebras effugavit, lumina reparavit. Ergo fons iſte aquæ Siloë comparetur. At cæcus ille Siloanus Dominum ſanantem illuminantem agnovit, Deum Dei filium credidit & eum ſecutus eſt: hic autem quia à puero Chriſtiano nomine beatus Auctorem ſuum crediderat, modò receptis oculis eum corde & ore & ſi quid voce potuit laudavit, glorificavit, veneratus eſt & ad propria reverſus eſt: ſed & omnes qui tanti miraculi contemplatores fuerant, Dominum Deum benedicentes ad habitacula ſua redierunt.

v. De muliere quæ a febre filium ſuum vexatum ad fontem beatiſſimo Theoderico interveniente feliciter ſanum recepit.

11. IGitur auctore Deo poſtquam beatiſſimi Theoderici Confeſſoris Chriſti merita miraculis apertiſſimè prodentibus infideli plebi clarificata ſunt, & quod in ſuperna felicitate jam cum Chriſto glorietur nullo dubitante populus adveniens tam animæ ſalutem quàm corporis feliciter expetebat; virtutum facies receſſit abdita, quæ priùs in miracula ſuperiùs memorata efficaciſſimè apparens ſe ſe dilataverat. Ad hoc enim miracula claruerant, quia ſigna erant, ut cunctis per exteriora dona pateſceret, quanta Sanctus æterna gloria coronatus inviſibiliter in animarum ſalute operari poſſet: & hoc inſerto menti credentium, quia opus ulteriùs non erant miracula, ſatis utiliter ceſſaverunt. Et fons quidem in imis terræ viſceribus occultatus eſt, nec ampliùs in eo priora beneficia claruerunt. Sanctus autem numquam a miſericordia vel à beneficio conferendo ceſſavit: inviſibiliter enim ſemper operatur. Sed quia carnales difficilè vel numquam ſpiritualia capiunt, ad informandos vulgi animos ut credant, aliquando viſibilia miracula opus ſunt. Miracula ad quid?

12. Diu ergo ceſſantibus viſibilibus operibus Sancti, generatio quæ tunc erat moriendo præteriit, & ad noſtra uſque tempora ventum eſt. Volens itaque Dominus Sancti ſui beatitudinem recenti populo manifeſtare, & ad ſe quærendum torpentia corda excitare; noſtris his diebus nova miracula per eumdem Sanctum dignatus eſt miſericorditer oſtendere, quæ plebes fidelium viderent, & Sanctorum Regem devotiùs glorificarent. Igitur in vico qui Chancia* dicitur, cùm plures mulieres tum etiam una erat quæ filium quem genuerat, in domo propria nutriens habebat: ſed hunc habere quaſi non habere videbatur, dum puer febri valida incredibiliter vexaretur. Vexabatur etenim miro modo, ita ut viciſſim frigus & æſtus unum corpus miſerum vindicantes, modò tremere, modò palpitare, modò verò manare gelidum ſudorem à defecatis artubus compellere viderentur: & cùm tanto miſeriarum augeretur pondere, genitrici ſuæ per ſingula momenta videbatur mortem denuntiare. At illa lacrymis ſuffuſa flebat, & ſi quid opis afferre filio credebat, id ab amicis, à vicinis, à cognatis toto niſu quærebat, à tranſeuntibus etiam quid febrim expellere poſſet ſæpè rogitabat: & cùm omnes opiniones eorum vel inventas à ſapientibus etiam medicinæ curas expendiſſet, nihil ſanitatis invenit in illo. Sæpe quidem membris ardore letifero calentibus gelidam ſuperfudit aquam, ſæpè clamanti, modò frigeſco, modò gelaſco, modò verò morior, paravit ignem ut ſatisfaceret in hacce puero febre miſerabiliter alternanti. * Chagny in agro Retellienſi

13. Cùm igitur horum nulla profuiſſet, & creber anhelitus longis interceptus ſuſpiriis interitum omnino minaretur, (jam enim ſemivivum quaſi futurum mox cadaver corpus extenſum jacebat in terra) venit ex inſpiratione Divina matri in animum ut eum ad Sancti Theoderici præſentiam deferret, atque de ſalutifero fonte illius, qui nuper terræ venis ab imo ſcaturientibus antiquum repetens ortum Divina miſeratione refluxerat, membra debilia filii perfunderet. Et acceptum ferebat, ſed diutino fletu ac mærore continuo confecta, brevi reſedit itinere fatigata, & reſpirans ac properans pervenit ad locum, quæ quid ibi oraverit, quidve imprecata fuerit, cùm ſuper orbis divitias prolis ſalutem optaverit non eſt requirendum. Oravit autem, & ad fontem cum fide deſcendens hauſit lympham, & ſuperfundens ægroti filii membris repentè vidit viſibile miraculum ſanitatis. Nam dicto citiùs fugit dolor, membra pallida roſeus recepit color, medullis, nervis &

Ann. Chr. DCCCXXIII. Iulii I. oſſibus puerilis illapſus eſt vigor, & puer denique ſtans & gradiens receptæ ſanitatis lætitiam celare non poterat, nec volebat. Et mater hæc intuens ampliſſimè gaudebat, & tanta Dei magnalia laudare cupiens, præ nimia mentis alacritate in ipſo plauſu deficiebat: ſed huic tamen digno tripudio ſubitò quædam præteritarum rerum pænitudo ſeſe ingerebat, videlicet quòd virtutem Sancti ſerò cognoverat, plurima fruſtra perdiderat, ſanandum tardè crediderat, quem modo fonteo liquore tactum ſaniſſimè proſilire videbat. Et hæc igitur antecedentem filium ſecuta, Eccleſiam ſancti Chriſti Confeſſoris Theoderici eſt ingreſſa, ubi uterque nomen Domini Salvatoris pro recepta ſanitate benedixerunt, & Sancto vota voventes ad habitacula ſua regreſſi ſunt. Vicini autem & qui ægrotum priuſquam ſanaretur noverant, videntes modò ſanum & nullum febris veſtigium retinentem, ipſi etiam Deum benedixerunt, & ad Sancti memoriam tenendam, colendam, frequentandam animati ſunt.

VI. *Quemdam hominem aërius humor cæcaverat quem Sanctus illuminavit.*

14. TEracia vocabulum eſt cujuſdam nominatiſſimæ ſilvæ, in qua conſtat Monaſterium de nomine ſancti Michaëlis Archangeli [a] ab antiquis olim ædificatum, propter quod villa quædam ſita videtur quæ vulgò Aneia vocitatur. In hac igitur aliquando vir quidam, nomine HOSTREBALDUS, qui una dierum operandi gratia in eam ſilvam ingreſſus, ſed repentè tenebrarum ſitu cælum ſenſim caligante & denſâ nebulâ totum inane deſuper obnubilante viſus eſt homini craſſior humor ab alto defluxiſſe, atque ſibi ... & pupillas oculorum infeciſſe. Cùmque ſæpe manibus & veſte, ut clarius videret, ſiccare conaretur, amiſſo lumine, & apertis oculis cùm adhuc diluculi tenebris illam ſuam cæcitatem imputaret, inventus eſt à quibuſdam: & ab eis interrogatus quid ibi ſolus eſſet, quid vias variaret, quid baculo protento ſemitam palparet, qui cæcus non eſſet, qui clarè diem videret, ſcilicet omnibus uti ſibi cæcitas ingeſta nuper eſſet nota, cum animi rancore & fletu nimio reſpondit: O inſenſati homines & perverſi, graviores beſtiis & feris! Illæ quidem me plorante, me vociferante fugiunt, & privato lumine fugiendo conſolationem præſtant: vos autem rationabiles homines & noti, dolores doloribus augere contenditis, dum ſic interrogatione cumulata ſub exprobratione loquimini, meque flente ad fletus uberiores impellitis. Nos illi, inquiunt, quid facias videmus, quid autem patiaris neſcimus: tu verò ſi quid eſt occultum manifeſta, ſi quid noxium, ſcire cupientibus enarra. At ille, Matutina, inquit, nebula capiti meo ſuperfluens oculos clauſit, lucem negavit, tenebras induxit, & ecce nihil video. Nos, aiunt illi, nihil conſolationis afferre, nihil beneficii præbere in hoc tibi diſcrimine valemus: tantummodo te ad domum propriam reducemus, téque tuis cæcum ut es referemus. Igitur factis compenſant dicta. Reductus itaque homo per duorum annorum fere curricula cæcitatem illam paſſus eſt.

15. Ut autem in monte Or ad præſentiam B. Theoderici miracula ſupradicta claruerant, cùm circumquaque provincias, tum etiam villam ſuperius nominatam fama replevit. Et audiens cæcus aliorum oculos lumen Sancti merito nuper recepiſſe, gaudere cœpit quaſi qui ſperat & diffidit. Sed multis ei ſuadentibus ut iret, ut crederet, ut à Sancto ſanari poſtularet, iter perrexit, & veniens ad fontem præſentibus ſupplicabat, (plurima quippe turba circumjacebat) ut ſibi liquor ille largiatur, quo Sancto ſuffragante dolores effugantur, ſanitas exhibetur. Effectum petentis oratio conſecuta eſt, hauſtum denique liquorem cæcus ille devotè cepit, libat, oculis infundit, & ad Templum continuò devotionem ſuam pergit Deo commendare ſupplicationibus. Poſtquam igitur orando ſibi ſatisfecit, & fortè Deo, reverſus iterum ad fontem eſt: ubi cum ſecundò gelidi fontis undâ foviſſet oculos, tenebræ mox fugêre, lux hominem replevit: qui cùm fontem videret, videret orbem, videret etiam turbam undique confluentem, quid ageret ignorabat, niſi quòd ab his ſuggerebatur ei quos videbat. Univerſi verò qui aderant ad Monaſterium cum illo pergunt, & Fratribus ibidem Deo famulantibus oſtentum gloriæ tantæ virtutis aſſignant, & unà cum eis Domino Deo laudum præconia ſolvunt. Et homo quidem qui cæcus venerat vota vovit, & videns atque lætus ad propria reverſus eſt. Convicanei verò & quicumque hæc eo tempore vidêre & audiêre, erga cultum Dei & Sancti memoriam excolendam devotiores extiterunt.

VII. *Cæcus alius fonte tactus in Monaſterium veniens illuminatus eſt.*

* tempore hominis alterius oculo privati, quod miraculum omiſimus.

16. EOdem itaque die quo meruerat iſte * ſanitatem, cùm jam veſpertina diei Synaxis ſolveretur à Fratribus, aliud magnæ virtutis miraculum per Sancti hujus meritum declaravit Divina potentia. Niſiacus denique Regius fiſcus eſt, juxta quem villa

[a] Monaſterium S. Michaëlis in Tiracia, *Tierache*, diœc. Laudunenſis ad noſtrum uſque tempus Ordini Bened. ſubjectum eſt.

Diſcia vocabulo ſita eſt. In hac itaque puer HAGANO nomine à parentibus humana lege procreatus ingruente repentino dolore cùm quid haberet adhuc rudis edere non poſſet, oculorum cæcitatem incurrit. Parentes autem illius quid ei facerent, quid ſaluti ejus prece pretióque providerent ignorabant, cùm jam plurima curationis gratiâ adhibuiſſent. Sæpè namque matrona lacte de papilla preſſo infantis oculis inſtillavit, ſæpè linguâ lingens herbarum ſuccos appoſuit, ſæpè etiam carmina de parte bona immurmuravit: ſed cura quæ ceteros allevâſſe videbatur, nihil infantulo profuit, & omnes amici, cognati, vicini etiam genitoribus condolebant. Audientes autem quia nuper à Sancto cæci tres ſed & antè plurimi ſanati fuerint, necnon ab aliis infirmitatibus alii quique ſine numero relevari, parentes diem conſtituunt quo ad hujus beatiſſimi Confeſſoris memoriam infantulus deferatur. Veniente verò die ſine mora parvulum ad montem *Or* & ad fontem Sancti devotiſſimi cum omni veneratione & fide deportant: & pro eo vota voventes & Sancti ſuffragia poſtulantes, fontis undâ totam parvuli faciem perfundunt. At ille flebat, & quid illi parentum devotio fieri poſtulabat, quidque virtus Omnipotentis præſtare diſponebat omnimodis ignorans, cum ſtridore nimio vagiebat. Denique cum ad Monaſterium deferunt, & de Sancti patrocinantibus Reliquiis adhuc cæcæ faciei Victorioſiſſimæ Crucis Christi charácter * ſuperduci depoſcunt: quo peracto cæcitas omnia effugata eſt, lúxque plena infantis orbibus infuſa eſt. Unde parentes gratulati, ſed & omnes qui tunc pariter audierunt, laudes omnipotenti Domino retulerunt.

Anno Chr. D. XXXIII. Julii 1.

* *lege* characterem

VIII. *De ſurdo qui veniendo ad Sanctum Virum recepit auditum.*

17. ET opulentia virtutum Sancti cùm ad longinquas quidem nationes, tum etiam ad proximas provinciæ Remenſis partes odore multifluo ſpirabat famam. Unde contigit ut villam quæ Fraxinus * vulgò vocitatur & eſt in territorio Vermandenſi ſecus Somenam * fluvium perveniret. Erat autem homo quidam in illa longo antè tempore ſurdus, qui cùm vulgus promiſcuum gratulari, & ad miraculorum S. Theoderici relationem capiendam attentum videret verbis (quia qui non audire, poterat loqui) quid cælum ſuſpiciant quid pectora tundant, quid lacrymas fundant, quid demum gratulentur interrogat. At illi quia verba ſonantia capere ſurdus non poterat, ſignorum nutibus & voce quamquam ille non audiret, ſurdos, cæcos, claudos & infirmantium cætum à Deo in monte *Or* & ad Theoderici fontem ſanatos aſſignant. Et ille doctus talia capere ſigna, baculum ſumit, viam carpit, plurima cogitationum volumina mente revolvit, & incedendo & feſtinando ad montem propinquat. Hora erat qua Fratres ad laudem ſummæ Trinitatis congregari æris ſolito clangore principium illius aſſignabant. Et cùm montis in circuitu ſonus ille aëra repleret, ſenſerunt omnes quibus erat auditus in capite ſanus, ſenſit & ille cui paullo antè fuerat minimè ſanus. O Deo gratias, inquit, ô ſanctiſſime Confeſſor Domini Theoderice, quàm vera ſunt quæ de te prædicantur! O utinam modo planè ſcirem ea quæ mihi convicanei mei nudiuſtertius in villa noſtra referebant, quæque inter ſe conferebant, quæ ſignis incompoſitis deſignabant. Et certè mihi meus animus proferebat quia illi ad iſtas partes me venire volebant, me venire nutibus demonſtrabant, & ſurdos & cæcos & alios ab infirmitatibus multis revocatos digitis in numerum diſpoſitis innuebant. Sed quid multa mecum eloquor? Veni & ſenſi Dei virtutem & Sancti meritum: unde ô utinam ad ipſos jam remeâſſem, & plenè modò ſcirem quid ipſi me monebant! narrarem quoque eis Dei collatum in me beneficium. Sed certè priùs ad Sanctum perveniam, hujus terræ habitatoribus Salvatoris Dei magnalia referam, quódque per S. Theoderici deprecationem & audire mereear & audiri me credam. Tandem igitur homo vel iſta corde concipiens vel ore profundens ad Monaſterium pervenit. Et Monachorum catervæ, quæ adhuc ad laudem Dei conſiſtebat, iſta denuntians, & effectu novo materiam glorificandi Conditorem dedit. Nam his auditis & æra feriunt, & ore perſonant laudes Deo Creatori qui eſt benedictus in ſæcula.

* Fraine
* la Somme

IX. *Puella toto corpore paralytica oratione & meritis beati viri ſana receſſit.*

18. PIum eſt ſentire de Domino in bonitate & in ſimplicitate cordis quærere illum de quo dicit Pſalmiſta; *Præparationem cordis eorum audivit auris tua.* Ex Vico Avennaio * puella fuerat quæ toto corpore paralytica octo annis lecto decubuerat, quorum ſpatio numquam manus ad os mittere, numquam ſe valuit in latus alterum deflectere. Hæc Altouillari * jampridem invecta fuerat, ut Sanctorum patrociniis à pondere infirmitatis allevaretur: ſed rediit ab eis inefficax eoquòd alterius meritis curanda reſervaretur. Poſt reditum autem petiit matrem ſuam inſtanter & importunè, quatinus ſibi vehiculum conduceret vel quodlibet pararet geſtatorium, quo viri Dei ſæpedicti ſæpiúſque dicendi Theoderici adire poſſet Oratorium. Mira res! penuria matrem artabat, & contra filiam ſuper eo quod non habebat nec modum habendi vel inveniendi ſciebat querebatur: cùm ecce puella membris genuino refuſo vigore incolumem ſe eſſe vociferans gratulatur, & gratulabunda inſperatò ſurgens incolumitati ſuæ atteſtatur. Videres paullo antè vehiculum

* *Avenai* diœc. Rem.
* *Hautvillers*, Monaſt. O. B. diœc. Rem. ubi S. Helena colitur.

Ann. Chr. n. xxxiii. Iulii 1. petentem, nunc inopinatò ſtupidam matrem præcurrere; præcurrendo matrem montis Or fontem quærere, quærendo attingere, attingendo ſalubri lympha ſingula membra perfundere. Eas Domino ſanctóque Patri in foribus Oratorii ejus vota laudum perſolventes pium erat audire & videre, Fidelibus mirantibus ſuper immenſa Dei clementia, qui antequam invocetur dicit; *Ecce ad ſum*, & frequenter nec ſperanti præſtat æterna beneficia.

x. *Mulier ante triennium cæca ſanata feliciter receſſit.*

19. IN Trevirorum Dioceſi caſtrum eſt quod Longuis appellatur, quod quidem ſitum eſt ſuper fluvium Charum, & undique ſilvâ circumdatur. Iuxta hoc villa eſt Romaüs nuncupata, ex qua fuit mulier Dodo nomine oculorum lumine trlennio privata: cujus recuperandi gratiâ circumduxerat eam vir ſuus per loca Sanctorum pleraque, ſed à nullo potuit remedium quod experebat impetrare. Super hoc omnino deſperatis viatores quidam fortè obviant, qui ſalutatis eis & eorum rebus cognitis primò monent eos ne conſultus ſuos flocci faciant, deinde in monte *Or*, inquiunt, noviter repertus eſt fons aquarum contra morbos & peſtes ſalutaris, non hominum modò, verùm & beſtiarum. Si gnavè facientes præteritis laboribus illuc tendens iter addideritis, quis dubitet vel ignoret quod miſerentis omnium Dei præcipuam largitatem illic invenire poteritis? Quoniam Sanctus qui meritorum ſuorum excellentiâ obtinuit ut rivus illic ſcaturiat, impetrabit ut in ſalutem quærentium utilitatibus proficiat. Securi ergo de meritis ejus, immo ex Dei largitate iter ut movemus non ſegnes attentate.

20. His breviter peroratis cogitur maritus à compare, quæ cogebatur à lucis amiſſæ diſpendio: & properat uterque ad fontem ut una potiretur properantes ſoſpitatis remedio. At ubi ventum eſt, haurit uterque aquam in ſalutem ſalientem, lavat mulier & itinere quidem feſſa, ſed moræ impatiens caput oculóſque diligenter, & ſic obdormit juxta fluentem. Eo autem qui nec dormit nec dormitat miſerante à ſomno evigilans, quod diu optaverat lumen ſibi ſenſit rediſſe, & marito exclamat ſtanti non longè: Gloria laus & honor vero lumini Deo ſuper cæli lumine quod optatò video. Quanta hinc ſubitò utrique orta fuerit lætitia, conjicere poteſt quilibet auditor ex ſe vel ex ſimili rerum convenientia. Surgit excuſſus à terra uterque, & reſumit ſua quiſque, limináque Templi accelerant ſubintrare, & ſummo Largitori munificentiſſimoque Conſeſſori gratias pro acceptis beneficiis gaudent recompenſare. Nec defuit actutum excitus fama facti plurimus plebis conventus, qui Fratrum concors catervæ cum eis reſonarent competenter hymnos & laudum concentus.

xi. *Eodem die claudus à matris utero puerulus inter manus genitoris erectus eſt.*

21. HUic Divinæ munificentiæ addendum eſt aliud geſtum. Puerulus nomine Hugo Lauduni erat quem uterus matris luci claudum ediderat. Hunc Pater multo tempore mærens memorialis noſtri virtutum excitatus rumore ſpe gaudens humeris imponit, & ad fontem ſalutis vicarium multo ſudore ob iter prolixum reſpectus tandem deponit, & primum quidem totum pueri corpus perfundit lympha medicante, deinde ſacris ædibus infert eum, humilitate, pietate, devotione inſignitus, fide duce fidiſſima his tribus ancillante, quæ quatuor fœderans quintæ ſcilicet paternæ petitioni merita beati viri acceſſivit celerrimæ ſubventioni. Nam ſubito clamore & inſolita prece bajulati filii bajulus pater terretur, qui ſe erectum deinceps ambulare nec ultra portari velle profitetur. Non nulli attantes cum patre ſtupent ſuper pedes ſuos conſiſtere, vacillare, tremere, incedere ... quem noverant ex utero matris hactenus claudum, & accinguntur præconari magnalia De... & reddere munera laudum.

xii. *Mulier contracta ſancti fontis aſperſione ſanata eſt.*

22. HUjuſmodi nonnulla frequenter ad eumdem fontem geſta ſunt quæ ... ſui pluralitatem & Scriptorum raritatem flatibus ventorum & oblivioni tradit... ſunt. Sed nos ea quidem quæ vidimus nolumus negligere, ne illa ut quamplurima prope... ...cet oblivio abſorbere. In Remorum urbe fuit mulier Rothildis nuncupata ſexdecim ... annorum ſpatio nervorum ſtupore & membrorum contractione debilitata. Ea domeſticor... ...m manibus quotidie in porticum majoris Eccleſiæ ferebatur, ubi alimoniâ tranſeuntiu... ..., & maximè ſtipe Canonicorum glorioſæ Dei Genitricis alebatur, ut dictum eſt de ... nonnullis. Tandem rumore virtutum glorioſi Patris animata eſt, & ad fontem medicantis ... quæ vehiculo delata, cujus cuſtodes fide firma expetiit, ut membra debilla ſaluta... lympha reſpergerentur. Quod ubi factum eſt, geminus vigor ſubitò medullis refun... ...tur, & ſoſpes effecta carpento neglecto unde venerat pede regreditur. Nos verò a... ...antes & hæc vidimus & Dominum qui operatur in Sanctis ſuis jubilo cordis & voci... laudavimus.

Auctor teſtis

XIII. *De Britannia Oceani cæcata mulier veniens meritis beati viri viſum recepit.* Anno Chri D. XXIIII. Iulii 1.

23. EX inſula Britannorum oriunda, ſed Anglicæ gentis indigena mulier multo tempore oculorum viſu privata famâ ſontis & narum virtutum excitur, ſumptóque duce itineris mare transfretat, & memoriam Sancti ingreditur. Triduum expendit Cœnobio fontique, confitetur, orat veniam: ſed interdiu nequit impetrare ærumnæ ſuæ indulgentiam. Tunc jam quaſi deſperans & tædium perpeſſa diſponit retrocedere, atque infecto negotio licet anxia prolixius iter quo defatigari decreverat iterando accelerat finibus ſuis ſe reddere. Sumit tamen ex aqua ſontis, & defert ſecum, donec vicum ingreditur quem dicunt Culmiſſiacum *: quem ingreſſa valida ſiti attentatur, quam facilè propulſare poterat lympha ſalutari qua onerabatur, quod & factum eſt. Sed proh dolor! reſtabat interior ſitis exteriori acrior, quam utinam æquè propulſet ſonte ſingulari, ſalubri quidem exteriùs, ſalubriori autem interiùs. Quod ut fieret, viſum eſt inſuper illi oculorum luce carentium loca ex eadem ſummo tenus aqua irrorare fide præduce, quæ cogit mentem quam illuſtrat & impoſſibilia pertentare. Nec mora, viſus admittitur, cæcitatis obſtaculum removetur, retrorſum ſubitò torquet greſſum, ne ingratæ ſui lateant beneficia, & fit ſigni teſtis & nuntia: quæ etſi obmutuiſſet, indicio tamen erant videntibus radius pupillæ clarus & purus, & intuitus quæ erant impræſentiarum. Reddita ergo pro ſalute adepta gratiarum muneribus, alacris ac tædii neſcia prolixum iter remetitur, & ſuum repetit diverſorium, non alienis manipulata, ſed propriis fulta luminibus.

* Cormiſy, diœc. Rem.

XIV. *Quomodo Clerici Laudunenſes voluerunt furari corpus beati Theoderici.*

24. BEatiſſimi Theoderici meritis ſuffragantibus innumera beneficia præſtitit Deo cujuſcumque generis Fidelibus ſummis & infimis, remotis longè & propè manentibus: quæ partim ſcripto ſunt in libris exarata, partim negligentia & oblivione obliterata; partim memoriæ quidem nonnullorum commendata, ſed ne neſciantur litterarum adminiculo necdum coartata. Horum pauca diſpoſuimus ne omnino à memoria ut pulvis à vento removeantur ſcripto munire, eorum autoritate freti & fide qui vel viderunt ea vel à videntibus potuerunt audire. Majorum noſtrorum quidam narraverunt nobis rem omnino divinam & pietatis nobis patrocinantis demonſtrativam. Vir piæ & laudabilis memoriæ Pater Cœnobii hujus RAIMBALDUS a circumquaque manentibus egregiè reverendus erat religionis famâ & opere. Is loculos recondendis corporibus beatorum Confeſſorum THEODERICI & THEODULFI aptos compoſuerat, & ut devotionis benevolentiam oſtenderet quam erga Sanctos habuerat, auro & argento eos decorare intenderat, quorum membra primò pallium ſuperextenſum tegebat tabulis tantùm anterioribus & poſterioribus mirificè decoratis. Raimbaldus Abbas.

25. Interea inter Laudunenſes & prædictum Abbatem altercatio cauſæ ſuper fundo quodam erat, pro qua finienda ut corpus beati Theoderici Laudunum ferretur oblata occaſio admonebat. Illatum eſt ergo urbi & ab ejuſdem Clero & populo decenter & honorificè, ut par erat, exceptum in majori Eccleſia diligenter ſervabatur à Clericis ejuſdem Eccleſiæ, noſtris omnibus ſemotis: & illos quidem ut noſtros ſemoverent inopinatæ fraudis commentum admonuit, quod non multò poſt manifeſtè apparuit. Nam duo illorum noctu cum ferramentis operi fraudis ſuæ neceſſariis ſacras ædes irrumpunt, irrumpentes ſacrilega manu loculum viri Dei infringunt, effractum aperiunt, aperto manus injiciunt, ſed manibus injectis incomprehenſibiliter Deo cooperante corpus quod erat præſens quia furari & exportare moliebantur nec ſentiunt nec inveniunt. Super quo non minimùm mente conſternati ut notam confuſionis effugerent, clauſtra effracta retegunt opportunè & diligenter, ne quomodo, ne qua occaſione, ne qua ſuſpicione quiſquam rimaretur & rimando agnoſceret quod egerant fraudulenter. Tanta fuit cautela eorum & diligentia, ut cauſa fraudis hujus diu lateret familiam Sancti, qui ſe ſuis ſervaverat, non ſuis occultaverat.

26. Nec multo pòſt prædictus venerabilis Abbas perornatis loculis impetravit à Remorum Metropolitano, ut diem ſtatueret conveniendi, & indiceret circumquaque manentibus, quo Confeſſor pius & à ſuo loculo exponeretur videndus & amplectendus religioſis, & in eo veluti in requie perenni reponeretur ab illis. Cujus ſtatuti conventûs diem audientes duo illi quos mirabilis Dei operatio quæ ratione comprehendi non poteſt à fraude ſua nolentes averterat, Abbatem adeunt, verentes ne confuſionis pudore induceretur, dum tempore conſtituto religioſis quibuslibet oſtendere Sanctum vellet, nec ille inveniretur. Sanè alios ex ſe ipſis metientes, quos meritò Deus privaverat Electi ſui cùm inventione tum viſu & invaſione. Fatentur ergo reverentiæ tanti Patris caſſes clandeſtinæ fraudis, nec pudet illos, vel inſultantes theſauro ſuo privatis vel conſulentes

a Interfuit Synodo Sueſſionenſi apud S. Medardum à Manaſſe Remorum Archiepiſcopo convocatæ anno Domini M. LXXVIII. Ejus obitus in Necrologio S. Theoderici enuntiatur his verbis: *Raimbaldus Abbas hujus loci obiit III. Kal. April. pro quo habemus generale piſcium & ſubcinericios panes.*

Anno Chr. D. XXXIII. Iulii I.

eorum famæ & detrimento laudis. Eorum confeſſione Abbas primò turbatur, ſed pietate Patris à perturbatione ſua citiùs relevatur. Nam jejuniis triduo continuatis & cum precibus & ſuſpiriis eiſdem aſtantibus loculus aperitur. Sanctus integer invenitur, oculis videtur, manibus tangitur: oritur duobus illis novæ admirationis confuſio, & familiæ Sancti antiquæ devotionis ampliatio, Patroni quippe ſui & erga ſe conſiderant commiſerationem ex præſentia ſua & manifeſtatione, & erga illos indignationem ex abſentia ſua & occultatione. Omnipotens Deus ſuper omnibus benedicatur qui in Sancto ſuo mirabiliter operatur. Amen.

XV. *Miraculum de Egardo Sacerdote ſanato.*

a Robertus Comes Flandrenſis cum Danorum Regina apud S. Theodericum excipitur.

27. INclyto magno Danorum Rege viam univerſæ carnis ingreſſo, compar ejus Regina [a] Duci Siculorum iterato matrimonio jungi expectebatur: quam frater ſuus ROBERTUS Comes Flandrenſium hujus rei gratiâ Siciliam ducens per Franciam tranſivit, & montem *Or* ad hoſpitandum expetiit. Quod audiens RODULPHUS venerabilis Abbas ejuſdem loci collecto Cœnobitarum ſuorum cœtu cum vexillis & apparatu Eccleſiaſtico decenter proceſſit obviàm, & honorificè utrumque recepit, Comitem ſcilicet ac Reginam: & exceptos introducit in Cellam, immo in Domum Regiam. Nam vidiſſes in parietibus paullo antè incultis & in laquearibus ſqualore pridem horrentibus pallia Imperatoriæ dignitatis cortinis operoſis ſuperextentis coruſcare, & nihilominus ſtupuiſſes fulcra celaturis, ſculpturis, tornóque ſpectabilia. Stramenta quoque cùm plumarum mollitie fulta, tum techis purpureis ſuperinduta, primoréſque ingreſſos his inſidere, hiſque refoveri: porrò ſedilia quæque tapetibus cùm artificiali ſubtilitate tum colorum varietate pretioſis venuſtabantur, pavimenti quoque facies pulvere ſuo deterſæ ac virentibus quibuſlibet odoriferiſque reſperſæ ingredientibus ac reſidentibus ſuave redolebant. Præ ceteris placuiſſet ubi quamplurimum ſedulitas puerorum officiis domûs à ſapientibus ſapienter diſpoſitorum, qui honeſtate & ordine ſe ſe comitantibus providebant ſollerter, ne quid deeſſet invitatis & recumbentibus, & ne quid per incuriam deperiret de ſibi aſſignatis ſubſtantia ſuperlectili & utenſilibus.

Nota

28. Cùm igitur omnibus ritè ordinatis inimitabili Pater induſtria Regium (ut ita dicam) apparatum diſcumbentibus miniſtraſſet, non minus ſpiritum quoque illorum edulio ſuo refecit. Nam dilecti Deo beatiſſimi Theoderici vitam virtutibus illuſtrem coram eis à Fratribus lectam & expoſitam quaſi ſaluberrimum animæ ferculum illis appoſuit, quod præ ceteris ſumptibus & impenſis uterque magni fecit. Communicato itaque conſilio Patris eximii contubernales eſſe deinceps elegerunt, ut ejus patrocinio familiariùs ab eo cogniti fruerentur. Quod ipſe quidem utpote divinitatis imitator gratis omnibus impenderet, ſed rerum ſuarum à ſe factus heres & poſſeſſor ſibi jam velut emptoribus ſuis illud redhiberet. Cum benevolentia ergo & concordia utriuſque hujuſmodi habita deliberatione & benignitate alterutrius ſibi invicem ſpondente, munus quodcunque eſt ex me tibi proderit: Comes juris ſui fundum quod Harlebecæ villæ proximum eſt, viro Dei ſuppliciter attribuit. Quo facto ut quantociùs ad eumdem ſibi ſortiendum & jure perenni poſſidendum Sanctus in loculo ſuo veheretur, benignè prudenteíque conſuluit.

Comes prædium S. Theoderico tribuit.

29. Poſt cujus & comitatûs ejus abſceſſum non diſtulit Pater prædictus munifici Comitis conſilio aſſentiri & hujus negotii eventum experiri. Super quo Domni RAINALDI primi Remorum Archipræſulis aſſenſum expetens, immo ſuper hoc potiſſimùm ab eo expetitus litteris ejus cum ſigillo acceptis, quarum indicio Sanctus quoquò gentium veheretur ut par erat honoraretur. Cum apparatu non minimo ſecum ſuum vehens pa[illegible]onum iter arripuit, & ad locum prædictum perveniens, quæcumque Sancto oblata fuerant [illegible] à Comite & Regina, nulla contradictionis mora interveniente conſecutus eſt. Verùm de [illegible] Sancti viri pietate quid potiſſimum dicere, quid laudis meritis ejus dignum poterimus [illegible]a ſcribere? quocumque ibant, quocumque vir Sanctus ferebatur, opem miſeris impende[illegible]bat. Nam ſevera medicinæ cæleſtis exſecutos quibuſque morborum venenis de mantica [illegible]iſericordiæ ſalubre antidotum proferebat, & quaſlibet moleſtiarum puſtulas ſcalpro ad[illegible]ctionis divinæ inhibebat.

Corpus Sancti defertur in Flandriā.

Miracula & curationes.

30. Ea tempeſtate ſacer ignis, quem Græci ereſipilam dicunt, Divinæ anim[illegible]verſionis index Flandriæ incubuerat partibus, Chriſticolarum quamplurima multitudine [illegible] horribilis cladis verbere graſſante partim proſtrata, partim gemente & præ doloris i[illegible]manitate dentibus ſtridente, partim morte jam mulctata. Porro apud villam Curtracum [b] [illegible]iemdam Clericum, cui EGARDUS nomen, eadem clades adeo invaſerat, ut à ſura ſu[illegible] genu in

[b] Courtray

a Nempe Adela Roberti I. Flandriæ Comitis filia, ſoror Roberti II. cognomento Ieroſolymitani, Kanuto Danorum Regi primùm, tum Rogerio Calabriæ Duci nupta. Extant in Monaſterii S. Theoderici chartophilacio litteræ Adelæ, datæ anno M. XC. anno XXXI. Philippi Regis Franc. Indict. XIII [illegible] anno Rodulfi Abbatis tertio, [illegible] IV. Kal. Octob. qu[illegible]us litteris S. Theoderico (cujus corpus ſervatum à De[illegible] integrum dicitur) ſilva in territorio de Herlebe[illegible] concedi[illegible]tur.

pilæ modum conglobaſſet nervi talum dextri pedis femori connecterent, & à ſura uſque ad baſes ejuſdem pedis os nudum & candens ab igne ſacro exeſa carne appareret, nec jam ſentiretur ipſe pes emortuus, quippe qui nullum officium jam exhiberet. Ir ex litteris Metropolitani quæ præferebantur adventu viri Dei cognito, actutùm cœpit præſagire curationis ſuæ conſecutionem: & ut vates Jeremias, exæſtuare ſentiebat oſſibus ſuis ignem, id eſt ſubitò ingenitam cordi ſuo ex devotione præſumptionem. Tandem optato adventu viri Dei & comitum ejus proceditur, & officioſiſſimè à Fidelibus excipitur. Ex pietatis enim profuſione nonnulli lacrymantur, vota & ſuſpiria devotionis promuntur, in jubilo cordis & vocis laudes perſolvuntur. Vidiſſes Egardum tenere baculos pannis obvolutos, & his ſuſtentari, & vix procedere, ſed tamen celeres per ſpem præcedere. Vidiſſes eum interdum feſſum ſubſiſtere & ſubſiſtendo advenientem Sanctum præſtolari; ſed ad Sanctum præcurrentes mente præcurrere. Vidiſſes ſingulos pectora tundere commiſſa fateri, pro commiſſis veniam petere, ſed miratereris oculos Patroni noſtri velut ceteris averſos Egardum ſolum intueri: nec minùs ſtupuiſſes mentem ejus velut ceteris tunc exploſis Egardi ſolius místereri: & qui fugiens in angulo Eccleſiæ latebat, quoniam ſe impotentem & debilem à potentibus & valentibus opprimi verebatur, in medio Eccleſiæ poſitis angulo latens proferebatur. Anno Chr. M. C. XXIII. Iulii 1.

31. Sed quid immoror multis? loculus altari ſupponitur, & Egardus fuſtibus innitens e veſtigio ſequitur: luminaria ſuimet præſagus componit, & ante loculum ſpê gaudens accendit. Interea noſtri omnes præter paucos altaris cuſtodes curandis & reficiendis corporibus accinguntur: cùm ecce debilis Egardi nervi à calloſitate quæ ut diximus ſub genu dextro in modum pilæ coaluerat, ſolvi cœperunt: & eorum quidem ſtrepitus per totam Eccleſiam audiebatur, ſed ipſe tamen nullo dolore angebatur. Nec multo pòſt poſitis coram cuſtodibus & ſtupentibus velut exanimis pavimento proſternitur, & exinde laxatis in uſum ambulandi nervis admonitus à circumſtantibus trina circa altare deambulatione ſeipſum æger experitur: ex qua deambulatione curationis ejuſdem firmi veritate comperta, prandentes cum magno gaudio accerſiuntur & pro Sancti ſui mirabili operatione Deo laudes redduntur. Et ne cui ſcrupulus ineſſet de pulſa debilitate, erectus æger in medium deducitur, reſolutio nervorum omnibus oſtenditur, videtur & tangitur. Os quoque quod exeſa igni caro nudum reliquerat, rediviva poſtulatione tectum eſt parva temporis intercapedine, ut nos ipſi vidimus, nulla ducti curioſitate, ſed pro tanti miraculi poſteris intimanda certitudine. Poſthæc Egardus plenè incolumitati reſtitutus beneficii collati non immemor, relictis ſedibus ſuis ſacram ædem montis hujus expetivit: ubi aliquandiu commoratus Sacerdotali dignitate ſublimatus eſt, & miniſter factus Eccleſiæ beati Hilarii [a] in monte *Orſitæ*, quindecim annis & ampliùs Deo devotè famulatus eſt. Exinde jam quaſi theorematis ſolius inſpector anno Verbi pro nobis humanati M. C. XXIII. habitu Monachi indutus & propoſitum imitatus eſt. Sic interventu curatoris ſui mundi hujus effugit naufragium, & ut credimus, ſolidi portûs adeptus eſt refugium, præſtante Domino noſtro IESU-CHRISTO cui cum Patre & Spiritu ſancto ſemper eſt honor & imperium. Auctor teſtis.

XVI. *Miraculum de claudo curato.*

32. ANno Dominicæ Incarnationis M. C. XI. induximus animo porticum nobis neceſſarium ante valuas Eccleſiæ hujus conſtruere: quæ cùm plurima ex parte noſtris impenſis aſſurgeret, ſed conſummari negligeretur, privatim deliberavit Sacriſta noſter ut loculus aptaretur pretioſis Sanctorum Reliquiis, qui circumcirca deferretur, quatenus devota Fidelium oblatione cœptum opus perficeretur. Qui decenter compoſitus, Sanctorum nonnullorum memoriæ quaquaverſùm ſub nomine beatiſſimi Theoderici ferebatur, nec tamen corpus ejus continebat: quippe quod integerrimum id eſt ſine aliqua diminutione ſui loculo ſuo conditum apud nos ſervatur. Ventum eſt ergo Catalaunis, & totius civitatis reverentiâ & devotione hominibus dilectus æquè ac Deo excipitur. Excipitur ſanè, quoniam *qui recipit Juſtum in nomine Juſti, mercedem Juſti accipiet.* Neque enim Veritas poteſt fallere, nec fidelis hoſpes Veritatis promiſſo debet carere: & ut Gregorius ipſius veritatis præco teſtatur, Sancti Martyres ubi corporaliter non ſunt, ibi plerumque majora operantur. Interea quidam adoleſcens TEBALDUS nomine, claudus ex utero matris, qui in Cœnobio Principis Apoſtolorum [b] ſtipe alebatur Eccleſiaſtica, audivit de Patroni noſtri adventu & præſentia, nec diſtulit repere & ſcabellis ſeſe invehere, donec reptabundus ſtuduit loculo ejus ſuccumbere. Quo facto ſubitò erigitur virtute Divina, & ejus ope fertur quem non fert præſens libitina [*]. Hanc quippe manibus apprehendens pro ſcabellis tennit, & deinceps ſecutus eſt eam, & ejus latores inceſſu quo recens potuit, nec renuntiavit ſuis, ſed noſtros comitatus ſacras ædes montis hujus expetivit, & manſit apud nos duobus ferme annis: quibus expletis propria repetivit, & adhuc dum hæc de illo Delatio Rel. liq. anno M. C. XI. [*] id eſt, feretrum ſeu loculus.

a Eccleſia parœcialis v. i S. Theoderici B. Hilario ſacra eſt, ut ad Vitam S. Theoderici diximus.

b Monaſterium S. Petri Catalaunenſis Ord. S. Bened. hactenus ſubjectum.

Anno Chr. M. XVIII. Iulii 1. ſcribimus vivit. O beatum virum qui adhæret Deo & unus cum eo ſpiritus eſt, & omnino felices quorum patronus eſt, ſi eum ſequantur quem conſecutus eſt. Nam etſi ut ſtella à ſtella differt claritate, à ſuis differat cùm ceteris virtutibus tam præcipuè virginitatis gloria, modò tamen unitur ſuis caritate, & ſui unientur claritati ejus ſine invidia.

XVII. *Miraculum de lue extincta.*

* la Veſle, Remos alluens. Lues anno M. C. XI.

33. SUper fluvium Vidulam * villa ſita eſt quam *Chalon* dicunt. In ea Dominicæ Incarnationis anno milleſimo centeſimo undecimo tanta efferbuit mortalitatis peſtilentia, ut habitatoribus ſubtractis nonnullæ domus vacuæ remanerent ſolitudine tantum inhabitante & mæſtitia. Quippe nonnulli ad veſperam ſoſpites, mane facto tumulandi efferebantur: frequentérque mane ſani, facto veſpere fauce mortis abſorbebantur. Luctus ubique, quoniam eadem erat facies vivi mortuíque. Unum tandem reſiduis inventum eſt remedium contra graſſantis peſtis juſtitiam. Compertum erat eorum pleriſque pernicitate famæ ac tacendi impatientiâ, quòd lues hujuſmodi fugaretur Patris noſtri meritis & præſentia. Unde ſuæ conſulunt calamitati, licet ambigant utrobique, hinc de periculi evaſione, hinc de ſui voti conſecutione. Memorabilem tamen Patris montis Or RAOULFUM adeunt, cauſam ſuæ luis non diſſimilem inguinariæ Romanæ, licet non neſciret, ſingultim exponunt: pro qua ut vir Sanctus illò invectus ſuccurreret morti proximis, lacrymabiliter petunt. Verùm ille primo paululùm cunctatus eſt, ſibi ſuiſque timens dum illorum miſeretur: ſed mox ſuos conſulit, & illis inſperatò petita pollicetur.

34. Sumptis igitur loculis prædicti Patris & Comparis ejus THEODULFI, comitante provinciæ adjacentis innumera plebe, vicum penetrant, quo infeſta lues debacchabatur. Pande, pande mirum, nec taceas veridica pagina. Hic vicum penetrarunt luminoſi Patres cum pace duce ſalutifer., illic fugæ conſulit tenebrarum parens cum lue comite peſtifera. Hic ingreditur cum compare ſuo comes veritatis Pater, illic fugæ conſulit & mors cum eo mendacii parens Spiritus mendax & ater. Nullum intervallum huic ingreſſo & illi egredienti: quoniam diſpar erat cauſa fuganti mortem, & vitam extinguenti. Quanta tunc fuerit jocunditas paullo antè mæſtis luce exorta cordibus luctu tenebroſis, quibus pandetur ad liquidum, niſi (quod abſit) idem perpeſſis?

* Chenay

35. Fugato igitur graſſantis peſtis principe & proſtrata ejus malitia Dux noſter & ſignifer optabili potitur victoria, & plauſu quidem laudis hinc inde concinente regrediebatur; cùm ecce quaſi veſtigium proſtrati hoſtis victori ſupereſſe contemplatur. Ad quod propellendum agoniſta divinus accingitur. Nam Chanadium * villam ſuperiori morbidæ pridem ſed curatæ contiguam dum pertranſit, LETALDUS quidam ex incolis filiam contractam ex utero matris ulnis bajulans, loculo viri Dei ſuppoſuit. Nec mora, erigitur puſiola, gaudet & accurrit Pater, innitentem adjuvat, & ut ambulet manu ſua manum ejus ſuſtentans blandè cohortatur. Sed ambulandi neſcia nunc titubat, nunc occidit, nunc erigitur, & his modis virtutem Divinam in ea operari genitor lætus teſtabatur. Unde clamitant circumſtantes: Erecta eſt, Deum ſuper hoc laudare oportet. Sed familia Sancti ne quid frivolum autumaret, hujuſmodi clamoribus noluit acquieſcere. Quid plura? à ſuis ad ſua dilecti Deo cum gaudio reportantur, & ſuper lue mortis exſtincta undique Dominum laudabant, & liberationi vicinorum ſuorum congratulabantur. Cùm ecce octo diebus exactis præfatus puſiolæ genitor manu ducens eam valvas intrat hujus Eccleſiæ, & devotas quidem preces priùs effundens, majus altare pòſt accedit cum filia, oblationes & laudes perſolvens divinæ munificentiæ. Cujus coram aſtantis indicio Pater Monaſterii & concio Fratrum diligenter addiſcit, quid operatus ſit Deus per merita Sancti ſui beatiſſimi Theoderici patroni noſtri in ejus filia, & tunc demum alacres poſtponunt omnem cunctationem, & concinunt laudes Deo, & prædicant ejus mirabilia, cui eſt laus & honor virtus & imperium In Trinitate perfecta per immortalia ſecula ſeculorum. Amen.

Ann. Chr. D. XXIX. Ian. XXVIII.

VITA S. IOHANNIS ABBATIS REOMAENSIS,

Auctore Monacho Reomaënſi anonymo ſubpari.

Ex MS. cod. S. Germani Pratenſis.

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

1. VITAM S. IOHANNIS *Abbatis Reomaënſis Monaſterii*, *ſic dicti a Reomao rivulo* [illegible] *Tornodorenſis in Burgundia, primus exaravit anonymus ejuſdem Cœnobii Mon*[illegible]

paullo poſt S. Johannis obitum vixit. Ea enim quæ num. 10. refert, ſe accepiſſe dicit ab Agrippino Diacono Agreſtiò cujuſdam filia, qui Agreſtius Sanctum virum in terra degentem viderat. Anonymi ſitus à nobis primùm ſincerè evulgatus, præferendus utique eſt IONÆ *Monacho B. Columbani diſcipulo, qui anonymum altero libro auxit, ac nonnullis in locis interpolavit.* Anno Chr. D. XXXIX. Ianu.XXVIII.

2. IONAS *Vitæ a ſe expolitæ hanc prænotationem præfixit.* Anno tertio Domini CHLOTHARII Regis ex juſſu ipſius Principis vel genitricis ſuæ præcelſæ Dominæ BALTICHILDIS Reginæ, cùm ad urbem Cabilonnenſem mitteretur noni menſis ſecundâ hebdomadâ IONAS Abbas diſciplinis B. Columbani eruditus, atque per Monaſterium S. Iohannis, quod vocatur Reomaüs, prætetiens, paucis diebus ibi pro labore itineris quieviſſet, ductus precibus Domni HUNNÆ Abbatis Fratrúmque ipſius Cœnobii, ut quæ per diſcipulos memorati Confeſſoris Chriſti vel poſteros eorum veraciter comperta erant, conſcriberet, tandem articulum ſcribendi ita convertit. *Ionam Vitæ S. Iohannis primarium ſcriptorem cenſuit Petrus Roverius in hiſt. Reomaënſi: interpolatorem dumtaxat fuiſſe Iohannes Bollandus probat. Certè Ionas ea dicit a ſe conſcripta*, quæ per diſcipulos memorati Confeſſoris Chriſti, vel poſteros eorum comperta erant. *At Iohannis diſcipulos videre non potuit Ionas fere centum annis Iohanne ætate inferior. Ex ſcriptis ergo diſcipulorum didicit, quæ calamo ſuo exornavit.*

3. *Integram Ionæ lucubrationem referre neceſſe non eſt, ſecundum librum referre ſatis duximus. In primo ſiquidem libro meram anonymi noſtri ſcriptionem verbis iiſdem repræſentat, ſi Prologum excipias, ac miraculum de Clari cujuſdam ſervo ad Monaſterium S. Iohannis confugiente, cujus manumiſſionem dominus cùm B. Iohannis per epiſtolam roganti concedere noluiſſet,* annis integris novem in os ejus non ſolùm aliquid panis, ſed nec ipſius quidem Euchariſtiæ uſquam potuit ſanctificatio intromitti, vixque aliquid tenuiſſimi liquoris potuit deguſtari. *Quod miraculorum poſt Agreſtii factum Ionas refert.*

1. VIR per cuncta prædicandus JOHANNES, nullique ſuo tempore ſecundus, ortus ſub territorio Lingonicæ urbis, nobilitatem generis nobilitate adornavit mentis. Eadem humo editus, eadem moriendo ſepultus, qui etiam generoſiſſimis parentibus eſt procreatus. Pater ejus HILARIUS [a] nomine, mater vero QUIETA vocitata eſt; quorum animos cultus religionis catenatos atque ſub omni devotione Chriſtiani timoris innexos tenebat, quique etiam inter ipſa primordii rudimenta, tam in pueritia, quàm in adoleſcentia ſub Chriſtiani cultu vigoris atque religionis à parentibus alitus, atque nutritus eſt. Qui cùm adhuc in domo parentum indole ætatis frueretur, non laſciviam ſectabatur, ſed Sanctorum veſtigia ſequebatur: non ſe cibis delicatioribus, aut quibuſque delectamentis paſſus eſt reſolui ut illa ætas ſolet. Meditabatur autem in puerili ætate, quod poſtea cùm in robur virile migraſſet devotus implevit. Litteris namque adprimè eruditus eſt: ſed quàm fuerit memoriæ ſingularis capax, quáve erga condiſcipulos ſuos benivolentia uſus ſit, non eſt noſtræ facultatis evolvere. Patria ejus & parentes. Pueri mores & educatio.

2. Igitur cùm fuiſſet annorum circiter viginti, & ad ſecretiora eum loca nullatenus parentum tam affectus amoris, quàm gravitas ſenectutis penetrare permitteret, ipſe tandem abruptis omnibus retinaculis ad Chriſtum ſe contulit. Sic igitur in remoto villæ propriis manibus ſibi cellam ſummo labore ædificavit, Oratoriúmque conſtruxit, atque illic adhibitis ſecum duobus tantùm pueris ſoli Deo vacabat. Denique idem venerandus vir cultúſque religionis imitandus, præventus gratiâ & miſericordiâ Dei divinis ſublimatus virtutibus & in præceptis Dominicis recto tramite gradiens, non ſolùm in cæleſti regione perpetuò ditatus eſt munere, verùm & in præſenti ob multorum ædificationem longævus floruit tempore: adeo ut à tempore VALENTINIANI Cæſaris atque MARCIANI Imperatoris, qui poſt THEODOSIUM Juniorem Monarchiæ dignitatem obtinuit, uſque ad tempora JUSTINIANI Auguſti permanceret, quo etiam tempore Franci cum CHLODOVEO Rege poſtpoſita Republica, militari manu terminos Romanorum irrumpentes Galliam invaſerunt, ſicque uſque in tempora THEODERICI Regis qui filius extitit præfati Chlodovei, & filii ejus THEODOBERTI perduravit. Nam quando ſacris arvis ſe mancipavit documentis, Gallias ſub Imperii jure JOHANNES Conſul regebat. Iohannes cellam conſtruit. Ætas ipſius.

3. Siquidem cum ad perfectiora Chriſti miles animum tenderet, & huc atque illuc ad Sanctorum exempla imitanda ſpiritu ferventi ſuæ religionis frena laxaret, in deſerto In eremum ſecedit.

[a] De Hilario S. Iohannis parente intelligendus videtur Gregorius Turon. de glor. Conf. cap. 42. *Apud caſtrum Divionenſe* HILARIUS *quidam ex Senatorib. habitavit, habens conjugem ex qua & filios dicitur ſuſcepiſſe: ſed animum domum ſuam ita in caſtitate atque omni puritate tam animi quàm corporis excolebat, ut nullus ibi adulterium exercere præſumeret, eſſetque completum in hac domo quod dudum ſancto repletus Spiritu Apoſtolus prædicavit: Honorabile connubium & thorus immaculatus. Sic itaque cum inter dominos quàm inter famulos caſtitas polleret, obiit vir ille, qui qualis quantúſque fuerit juxta ſæculi dignitatem, ſepulcrum ejus hodie patefacit, quod marmore pario ſculptum cernitur.* Mitto ſunt quæ ſubdit de uxore: utrumque verò conjugem juxta Cuſtodium primum S. Benigni Divionenſis Abbatem ſepultum eſſe legimus in Chronico San-Benigniano to. 1. Spicil. pag. 355.

Anno Chr. DXXXIX Ianu. XXVIII
* Tonnerre.

quod ſub axe Lingonico jacet, & à caſtro cui Tarnodaro * nomen eſt, triginta fere millibus diſtat, prædictis ſecum pueris comitantibus novus ſe condidit hoſpes, ubi primùm in parvo quidem tugurio cœpit habitare. Hinc paullò poſt confluentibus è diverſis partibus hominum turbis dux ipſe cæleſtis militiæ collocatur. Jam verò inibi Monaſterio fidei firmitate conſtructo, Regulæ inſtituta Patrúmque exempla quorum ipſe exſtabat imitator, rudi & novello adhuc Monaſterio deeſſe non patitur. Deinde ſtudio perfectionis acceenſus, laborem itineris ſubit intrepidus, & animo ferventi Monaſteria circuire diſponens, nec longo terrarum ſpatio, nec præſentibus immanitatum periculis qui erat fidei igneus torrens, aliquatenus potuit deterreri. Itaque Monaſteriis Galliæ viſitatis, deguſtatáque luminis veritate & ſpiritalia condere cupiens mella, velut apis prudentiſſima divinæ gratiæ floſculos decerpebat, & intra pectoris ſui conclavim recondītos ad ſummæ ſanctitatis dulcedinem atque perfectionis culmen enitebatur Chriſto ſibi in omnibus propitio; qui in cordis ejus requieſcebat cubiculo.

Monaſterium extruit.

Patrum aliorúmque Monaſteriorum inſtituta rimatur.

Antiquum puteum occiſo baſiliſco purgat.

4. Præterea cùm ut diximus ſe primitus in deſerto Tarnoderenſi * condidiſſet, paucis adhuc ſecum commorantibus nimiam aquæ penuriam patiebantur. Sed inquirentibus Fratribus nunciatur puteus in eodem eſſe loco antiquitus immani profunditate conſtructus, quem incuria vulgaris & temporum prolixitas lapidum obrui permiſerat denſitate, ubi etiam peſſimus ſerpens baſiliſcus habitabat. Quod cùm beato viro fuiſſet compertum, non tam ſuæ neceſſitatis obtentu, quàm Fratrum quos ibidem congregare cupiebat curâ ſollicitus, fidei arma concutiens ad locum pergit pallentibus cunctis, & nihil aliud quàm ſolam viri mortem expectantibus. Interea Johannes deſcendens in puteum oratione completa, aſſumptóque raſtro primus terræ foſſor acceſſit, hinc hortatur univerſus quò omnes adveniunt. Etenim operantibus ipſis putei immanitas aperitur. Ibi itaque invenitur ſerpens prædictus Divini nominis invocatione peremptus. Vicerunt ſuffragia orationum letalia venena ſerpentis. Tum ejecto ſerpente ac puteo mundato ibi uſque in hodiernum diem copia aquæ cognoſcitur emanare. Hæc illius opificis ſunt opera qui filios Iſraël ab ignitis liberavit ſerpentibus, & aquam de petra ſterili produxit eis ſitientibus.

Humilitatis ſtudio Lerinum ſe recipit.

5. Operæ pretium ducimus, ſi ſummam ejus humilitatem ſub compendio tangamus. Superna namque favente clementia creſcente cum omni bono in ſuo Cœnobio Monachorum caterva, cœpit anxio corde penſare, quid melius foret, quidve ſalubrius mercedis cumulo obveniret, ſi plebi dominando præeſſet, aut ſubjectus aliis obediendo ſub obtentu religionis proficeret. Fuit tandem conſilii melius eſſe ſub vinculo mortificationis ſe ſubdere, quàm aliis imperando dominari. Denique hujus religionis gratia capeſſendæ, duobus ſecum comitantibus Fratribus, denſiſſimas noctis tenebras captans aufugit. Hinc iterum in inſulam marinam, quæ Lirinum nuncupatur, Monaſterium petiit, ubi tunc temporis & nunc uſque diſtrictio regularis & Patrum Sanctorum inſtituta inviolata perdurant: ubi cùm fuiſſet exceptus humilitatis causâ ſui reticuit propoſiti dignitatem.

Iſthic agnitus.

6. Cúmque ibidem anno & ſex fere menſibus delireſcens per univerſam patriam quæreretur, à quodam tandem viſus eſt qui de Galliæ partibus commeârat: à quo tamen vix potuit pro ſui habitûs humilitate cognoſci. Cúmque eum intuens ſuper agnitione ejus diutiſſima fuiſſet hæſitatione detentus, propius tandem accedens, & non ſolùm vultum, ſed etiam vocis ſonum diligenter explorans, & ad pedes concitus proruens, Nonne, inquit, hic eſt venerabilis Iohannes, qui prælationem honorum fugiens ad hæc loca pervenit? Primùm quidem ſuper hoc ſtuporem videntibus ſummum incuſſit, pòſt verò miraculo ſunt majore perculſi, cùm ejus nomen, quod apud eos magna fuerat opinione compertum, protinus prodidiſſet: à quo univerſi Fratres prioris ignorantiæ veniam poſtulant, quòd videlicet eum inter juniores tanto tempore deputâſſent. Deinde jam ut decebat, in honore maximo cœpit haberi, quia verax eſt ille qui dixit civitatem ſupra montem ſtatutam non poſſe abſcondi, neque debere poni lucernam ſub modio, ſed ſupra candelabrum, ut qui ingrediuntur domum Dei, lumen videant.

Matth. 5. 15.

ad ſuos revocatur.

7. Interea agnitor B. Iohannis ad propria regreſſus, ineffabile gaudium d[illegible] inventione ejus patriæ reportavit, qua Pontifex noſter GREGORIUS [b] relatione comper[illegible], qui tunc temporis Lingonicæ Eccleſiæ gubernacula retinebat, electis duobus Fratrib[illegible] duo paria epiſtolarum ſcripſit, unam ad Patrem ejuſdem Monaſterii nomine HONORATU[illegible] [c], alteram quoque ejus proprio nomini editam tranſmiſit deprecans ut rediret. Qu[illegible]d ſi differret, ſciret ſe ante tribunal Chriſti & pro deſolatione loci prædicti & [illegible]o Fratrum

[a] In loco Reomaüs antiquis dicto à rivulo præterfluente, unde Monaſterium Reomaënſe, vernaculè Mouſtier S. Iean, in hunc uſque diem celebre, à noſtris inhabitatum.

[b] Si hic eſt Gregorius qui Sedem Lingonenſem iniit anno D. VI. Iohannes jam valde grandævus Lerinum petiiſſe dicendus eſt.

[c] Non conſtat in Catalogo Abbatum Lerinenſium Honoratus aliquis, qui ad tempus præfati Gregorii Lingonenſis Epiſcopi revocari queat. [illegible] ratus ad Sedem Arelatenſem anno [illegible] evectus, longè ante illa tempora ad [illegible] rat. Ionas ſcribit, Iohannis Lerino rev[illegible] obviâſſe, cùmque [illegible] matris initium [illegible] hæc interpolatio pugnat contra hiſtori[illegible] grauis ſenectæ [illegible] parentes erant, dum [illegible] eſſet annorum.

a

diſperſione ſecum cauſas eſſe dicturum. Quarum exemplaria litterarum dignum fuerat huic libello inſeri, ſi potuiſſent aliquatenus reperiri. Igitur invitum eum ac flentem quòd non meruerit vitam ſuam in illa quam arripuerat ſubjectione finire, ad ſolum patrium reduxēre, regreſſúſque, patriam ac cives omnes adventùs ſui gratia reddidit lætiores. *Anno Chr. D. xxxix. Ianu. xxv. tt*

8. Ingreſſus itaque Monaſterium comperit diſtrictionem Regulæ quam docuerat minimè ſervari. Tum verò quaſi rudis & adhuc novelli Monaſterii inſtituta demum reformans, tandem aliquando ad ſtatum priſtinum rei ordinem revocavit, reminiſcens illud Apoſtoli: *Filioli*, inquit, *mei quos iterùm parturio donec Chriſtus formetur in vobis.* Studuit denuò ipſe ſalubria dogmata ſub regulari tenore quam B. MACARIUS Ægyptiorum indidit, Monachis miniſtrare, atque educatam in melius plebem ad cæleſtia gaudia provocare annitente ſibi Monacho, FILOMERO nomine, omni ſanctitati & religioni dedito, cujus fultus auxilio cæleſte præconium tam Monachis, quàm populo annuens abſque dilatione conferebat. Et quia totius bonitatis erat avidus, ſuus laudabilis in cunctis teſtabatur affectus. Omnibus etenim juxta Apoſtolum omnia factus erat ut omnes lucrifaceret. *Monaſterium ſuum reformat.* *Gal. 4. 19.* *1. Cor. 9.*

9. Regulari proinde cenſura vigente cùm Monachi Sanctorum Patrum Ægyptiorum inſtituta ſequi cupientes quæ ſanciunt Monachum jugi manuum operatione & contritione non modò corporis, ſed etiam cordis adhibita perfectæ caſtimoniæ puritate exerceri, hoc Monachi mandatum quaſi cælitus delatum ſervabant. Itaque loci uſus & neceſſitas exigebat ut ſilvam quæ illi Monaſterio adjacet, infeſta ſtirpatione purgare deberent. Quod laboris opus ſummo conamine & maxima cum intentione agentes, quadam die ignoro quiſnam contigit caſus, ad Monaſterium regreſſi, ſecures ſuas omnes in operis cœpti loco reliquerunt. Veniens interea quidam ex loci ipſius incolis abſentibus Fratribus omnium ſecures furti ſcelere deportavit. Fratres autem regreſſi damni deceptionem Patri nuntiant. Tum ille, Orationi, inquit, lectionique vacate, donec ego Domino adjuvante damnum commune ubicumque requiram. Egreſſus autem ad locum pergit: tum oratione illo ſuo more completa, dum animo volueret cur hoc Deus famulis fieri ſuis permiſiſſet, vidit eminùs rapidiſſimo curſu hominem ad ſe venientem, qui hoc ſcelus admiſerat. Dumque hic accelerat, ille paullulum remoratur, brevi adjunctus, continuò ad pedes ejus advolvitur, & crimen quod commiſerat confitetur, & nullam ſe arripere potuiſſe retulit copiam evadendi, niſi damnum ſervorum Dei omnimodis reformaret: pariterque veniam precabatur ſceleris recens admiſſi. Tum B. Iohannes miſeratione commotus non ſolùm veniam, verumetiam eulogias cum benedictione largitus eſt. Revera quia anchoram ſpei ſuæ in Domino locaverat, nil aliud quàm miſericordiam in ſuis actibus oſtendebat, ſecundùm quod Evangelium intonare noverat: *Eſtote*, inquiens, *miſericordes ſicut & pater veſter miſericors eſt.* *Suos laborem manuum exercet.* *Orando recuperat ſecures furto ablatas.* *Luc. 6. 36.*

10. AGRESTIUS quidam Magnimontenſium * partium civis, vir bonis moribus cùm ad Monaſterium S. Iohannis flagitandæ benedictionis obtentu die Dominico adveniſſet, expectans atque ardens ut ab ore Iohannis corpus conſecratum Chriſti mereretur accipere, & ille ut ſibi moris erat ſecretiùs Miſſarum voluiſſet ſollemnia celebrare: Egredere, inquit Iohannes, Agreſti, foras, dum modò ſecretiùs; ut Monaſterii utilitas poſcit, ſacra Myſteria peragamus. Illo rogante ne reſpueretur, quippe qui hujus rei gratia maximè adveniſſet: Non ideo, inquit Iohannes, hæc facimus quod exſecrari velimus tuæ caritatis præſentiam; ſed ne videamur Sanctorum Patrum irrita præcepta facere [a], néve præſumamus regularem laxare cenſuram. Tandem egreſſus eſt victus vel ratione, vel precibus: tum indignatione commotus blaſphemare auſus eſt, cur ei non licuerit intereſſe, dum à Sancto viro ſunt ſancta Myſteria celebrata. Inſecuta igitur nocte, cùm ſe ſopori dediſſet, ante locum ſtrati conſpicit per viſum ſtare Iohannem læta facie, vultu ſereno, & gemmam Euchariſtiæ dextrà ferentem. Cerne, inquit Iohannes, Agreſti, quia ſi heſterno blaſphemare diſtuliſſes die, licet corporaliter non accepiſſes, tibi tamen ſpiritaliter largiretur. At verò nunc quia blaſphemare præſumpſiſti, ſpiritaliter tibi denegabitur. Et viſio ab oculis ejus elapſa eſt. Evigilans autem culpam reatùs ſui cognoſcit: cúmque mundo fuiſſet redditus dies, regreſſus corde compunctò, conſternatúſque divino metu veniam precabatur. Quam Sanctus vir minimè, ut credimus, denegavit, ſed inſuper cum benedictione in pace dimiſit. Et nequis hoc fabuloſum putet eſſe quod dicimus, ** Magnmont, V. Vitam S. Sequani.* *Sæculares viros ſacris ſuis intereſſe non patitur.* *Agreſtii blaſphemiam corripit.* *Ætas auctoris.*

[a] Roverius putat hoc referri ad S. Pachomii Regulam, in qua num. 50. ſtatuitur, ut *ſi Clerici aut Monachi voluerint orationis tempore atque collecta venire ad conventum Fratrum, janitor vel miniſter Xenodochii nuntiabit Patri Monaſterii, & ſic deducentur ad orandum. Si homines ſæculares aut debiles aut vaſa infirmiora, id eſt, mulierculæ venerint ad oſtium ad orandum, ſuſcipiant ſingulos in diverſis locis juxta ordinem propoſiti & ſexùs ſui.* At certè hoc ſtatutum non infregiſſet Iohannes admittendo Agreſtium. In Regula Aureliani Arelatenſis Epiſcopi num. 14. explicatior hac de re ſe ſe offert inhibitio. *Nullus laicus*, inquit, *ſive nobilis ſive ignobilis in Baſilicam ſive Monaſterium introire permittatur; ſed ſi quis pro devotione aut parentela occurrere voluerit, in ſalutatorium Monaſterii occurrat.* Verùm Aurelianus ſuam Regulam ſcripſit poſt obitum S. Iohannis. Nihil tamen occurrit antiquius ad hunc locum illuſtrandum. Mirum eſt tamen S. Sequanum qui Iohannis inſtitutum ſuſceperat, hoc exemplum non tenuiſſe, dum paralyticum ad Miſſam & communionem die S. Paſchæ admiſit, Vitæ num. 11.

Anno Chr. D. XXXIX. Janu. XXVIII

referente viro venerabili Agripino Diacono ipſius Agreſtii filio cognovimus.

11. Multigena itaque Sanctitate hunc prædictum virum ſine diffidentia prædicamus, qui tantam apud Deum promeruit gratiam, ut ſuam contemptori exhiberet ſpiritaliter præſentiam. Quod nullo modo agere valuiſſet, niſi ſacrificium laudis in ara cordis Deo ſollemniter immolans, ſanctæ & individuæ Trinitati quotidie devotam in mente ſua præparáſſet manſionem, ut mereretur cæleſtem recipere benedictionem, implente Deo ſuam jamdudum pollicitam promiſſionem: *Si quis*, inquit, *diligit me ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum & ad eum veniemus & manſionem apud eum faciemus.*

Johannes energumenum liberat.

12. Summi Sacerdotis Dei B. Johannis Patris noſtri miracula cudere optimum duximus, ſed quia præ magnitudine ſui humanam excedunt memoriam, ſingula tangere nequimus. Cui inter cetera virtutum inſignia tantam Dominus gratiam contulit, ut uſque ad terminum vitæ in effugandis dæmonibus potentiſſimus appareret. Qua propter ſilentio non eſt tegendum, de clariſſimo viro Nicasio ferocis ingenii, cui etiam Avalenſis a oppidi regendæ Reipublicæ fuerat cura commiſſa, cujus ſervus cum à dæmone obſeſſus dolendo cruciaretur exitu, ad Monaſterium S. Johannis captus, catenatúſque adducitur ſpe recuperandæ ſalutis. Qui cum fuiſſet S. Johannis obtutibus præſentatur, deprecantibus cunctis ut ſolitam erga inſanum purgationis curam impenderet, ſævire miſer ac fremere dentibus cœpit, ac rabidiores inſonare ſermones, flammarum quoque inviſibilium undique incumbentibus globis exuritur, & huc illuc totali miſerum cerneres & cum ingenti vociferatione clamare ſe diutius non poſſe tolerare, ſi Johannes propiùs acceſſiſſet. Interea dæmoniacum ad ſe ſecretiùs jubet exhiberi, & celeri purgatione curatum ſecum paucis poſt diebus juſſit habitare. Quo facto & obſeſſus recepit ſoſpitatem, & ſervus Domino reformatur.

13. Ceterùm quantis, quibúſque conſpicuus extiterit virtutibus, tranſcendit poſſibilitatem noſtram infinitus numerus. Nam illud in eo mirabile fuit, quòd numquam obitu cujuſquam afflictus eſt, nec funere lætatus. Nihil in eo malivolæ voluntatis fuit, nec bene poſſe defuit tranquilla poteſtas. Mens modulo contenta ſuo, nec umquam turpi dedita lucro, illecebras vicit corporeas, jocos, obſcœnáque dicta vitavit. Invidus cuiquam fuit numquam, non ignarus ſed multis experimentis edoctus, quòd hi ſibi mores perpetuam ſpondent venturam in ſæcula vitam. Inerat in eo omnium virtutum fragrantia, corporis caſtigatio: jejunia & orationes æquè ut juvenili ætate tulerat, eo modo & ſenili portabat, exemplo ſubditos edocens ut gaſtrimargiæ, id eſt gulæ, cœnodoxiæ, id eſt elationis, arrogantiæ, id eſt ſuperbiæ, vitia maxima, per quæ compererat Adam in paradiſo deceptum, omnimodis caverent. Sempérque habens profundæ humilitatis inconcuſſa fundamina ab omni lubricæ impulſionis incurſu animum inhibuit, & ita paullatim ex contemplatione divina ac ſpiritali intuitu meruit ſublimari. Sollicitudinem rerum carnalium præter certas neceſſitates generaliter abſcidit, & nullius negotii cauſæve non ſolum curam, ſed nec memoriam quidem penitùs admiſit. Detractionem, vaniloquia, ſeu multiloquia & ſcurrilitates pariter amputavit, ſummóque conamine ſatagebat ut his imbuerentur diſciplinis, in quibus ipſe ab ineunte ætate exercitatus ad culmen perfectionis evaſerat. Nec verò quamquam fatiſcentibus artubus, à prædicationis ceſſabat officio, quin ea quibus diſcipuli erudirentur inſatigabiliter ac ſalubriter prædicaret.

Summa ejus in omnibus moderatio.

Virtutes.

Prædicationis aſſiduitas.

14. Denique imminente tempore quo largitor omnium bonorum invitaret eum ad regna cælorum, res Monaſterii optimè diſponens & cuncta ſapienter ac caritativè ordinans, migravit ad Dominum circiter centum viginti annorum b v. Kalendas Februarii plenus ætate corporis & decore religionis. Non oculis caligavit, non damna dentium ſenſit, memoriæ vigorem tenaciter retinens, & ut in pleriſque fieri ſolet, nequaquam ætas decrepita omiſſo largitatis uſu avaritiæ unquam ſuccubuit: ſed omnibus rebus bonis quibus ætas juvenilis ſuccubuerat, æquè & ſenectus pollebat: ſepultúſque eſt haud procul à Cœnobio, infra terminos Monaſterii loco quem ipſe prædixerat, ubi ad oſtenſionem præcellentiæ animi meriti ſui corporalibus ac ſpiritalibus quotidiè coruſcat miraculis præſtante Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui vivit & regnat cum Patre & Spiritu ſancto per infinita ſæcula ſæculorum, Amen.

Ætas ac mors S. Johannis. b

a Avalo, vernacule *Avalon*, oppidum eſt Æduorum Mandubiorum ſive Aleſienſium (*de l'Auſſois*) antiquum & valida arce munitum. In Vita S. Germani Pariſ. Epiſc. num. 30. mentio fit de Nicaſio Comite Avallonenſi.

b Veteres membranæ Reomaenſes teſte Roverio Johannis obitum conſignant *Anno Domini quingenteſimo duodecimo juxta quod in Cyclo S. Victorii Epiſcopi numeratur.* Victurius ſeu Victorius Aquitanus periodum ſuam exorſus eſt ab Kalendis Januariis anni Chriſti vulgaris XXVIII. ut rectè ... dus Bucherius in Victorii Canonem ea ... proinde D. XII periodi Victorianæ q... obiit, Eræ Chriſtianæ vulgaris anno D... pondet. Cùm ergo Johannes centum ... vixerit, anno circà CCCC. XX. natus eſt, quæ ante Valentiniani III. Imperatoris ... à quo uſque ad Theodeberti Francorum ... hannem perduraſſe auctor num. 1. aſſerit ... probat Ægi- ... Annus ... Johannes ... XXXIX. reſ- ... annos ... annis quin- ... incipatum, Regis Jo-

LIBER MIRACVLORVM S. IOHANNIS REOMAENSIS

Ann. Chr. D. XXXIX. Ianv. XXVIII

Poſt Vitam ab anonymo deſcriptam additus à Iona per Dialogum.

1. REVOLVENTI iterum mihi ac ſæpius prioris libelli corpuſculum, ſurpervenit cariſſimus noſter LÆTUS Diaconus: ad cujus ingreſſum valde gaviſus, conſalutatiſque nobis officioſiſſimè paullulum conſedimus. Tum percunctari à me cœpit quaſi ignarus, quidnam à me operis in cellula ageretur. At ubi ex reſponſione noſtra hoc nobis reperit laboris quod ſuperiùs dixi, multo lætior redditus, atque exoſculans mihi caput; Cùm te, inquit, legentem dudum, Frater, audiſſem, ſenſim ad conſcientiam meam tacitis cogitationibus meis recurrebam, utrúmnam quæ de Johannis virtutibus noveram, in præſenti volumine teneres inſerta. Sed quia tibi forſitan minimè nota ſunt, me quæſo explicante conſcribas. In hunc ſermonem uterque paullulum conticuimus, me tamen poſcente, tandem ita exorſus eſt.

2. Quadam die exſtitit cauſa, qua ad SECUNDINUM Patricium epiſtolam S. Johannis pro quodam pauperculo deferebam: quam epiſtolam Secundinus Patricius manibus comprehenſam, ut cognovit cujus cauſæ obtentu delata fuerat, pedibus conculcandam projecit, mihique minas conabatur intentare, ac tumenti cervice rabidos intonare ſermones, ſcabellum pede ferire, palmáque collidere femur. Verè tibi fateor quia vidi hominem inſanire. At ego nec in totum Euangelici immemor præcepti, excuſſo pulvere de pedibus meis abſceſſi. Continuóque pavore nimio Secundinus concutitur, ac tenebroſa quodammodo noctis caligine circumdatur: & velut undique præacutis eſſet ſudibus circumactus, ita totum in diverſis modis partibuſque corpus illius cerneres contorqueri. Obſtupeſco rei miraculum. Quàm citò commutati artus in uſum alium tranſierunt! itaut qui dudum nimio jactantiæ furore ſuccenſus ſcabellum pede feriebat, femúrque palmâ illiſerat, jam, ut credo confidóque, Angelo ingruente exterritus, immo nimio tremore contortus, intellexit ſe ob S. Johannis epiſtolæ contemptum iſta perferre. Itaque per internuntios fidos veniam precabatur, omnimodis ſe Joannis juſſionibus præbiturum aſſerens famulatum; univerſa quoque quæ juſſerat, ſtatim decrevit eſſe complenda, tantùm ut pro ſe Dominum precaretur. Quo facto & ille recepit ſoſpitatem, & hic quod rogaverat impetravit.

3. At ego, inquam, Læte, licet à te iſta audiam libentérque ſuſcipiam, illius tamen virtutis magnitudinem ut referas quæſo, quam ipſe ut aſſerunt perſenſiſti. Ita, inquit Lætus, planè faciam. Lue illa* quam utinam neſciretis, noſtros irato Deo populos patriámque vaſtante, dum de Pariſios ubi tunc temporis dominabatur reverterer, hujus me morbi ſenſi contagione comprehenſum. At cùm ulceris ipſius gravamine oppreſſus vix ad domum propriam perveniſſem, ibíque prævaleſcente incommodo pæne jacerem exanimis, ac triſti mærentis familiæ frequentarer officio, matérque mea propriis ſibi unguibus faciem genáſque diſcerperet miſeram ſe clamans, nullam ſibi poſt obitum meum ſpem vitæ dicebat remanſuram eſſe, vel exiguam portionem. At ego cupiens eam conſolari, evaſurum me eſſe dicebam; tantùm ſi mihi de puteo Monaſterii S. Johannis aqua fuiſſet bibituro exhibita. Cùmque advecta fuiſſet aqua, quæ erat S. Johannis benedictione condita, ubi ebibi, tamquam ſi in me celerrima ſanitas fuiſſet ingreſſa, ita, quod mihi antea rarò contingebat, in ſomno quievi. Cúmque evigilaſſem, ulcus illud cujus tabo diuturno gravamine laborabam, crepuiſſe perſenſi. Ita ſenſim paullatímque cum officiis ſuis cœperunt membra vireſcere, donec confirmatis greſſibus tam orationibus B. Johannis quàm Domino auxiliante ſurrexi.

Peſte quidam laborans ſanatur.

*inguinaria

4. Nec diſſimile huic fuit illud quod ſum referre paratus. Nam tempore quo Franci poſtpoſita Republica ſublatóque Imperii jure propriâ dominabantur poteſtate, THEODEBERTUS filius THEODARICI CHLODOVEI quondam filii Italiæ clauſtris diſruptis bellum Auſoniis intulit. Qui celerrimè reverſus dimiſſo duce cui ſummam bellorum commiſerat, nomine BUCCELLENO, alium etiam nomine MUMMOLENUM in auxilium ei direxit, & ſic ad propria repedavit. Latere neminem ſuſpicor qualis quantúſque peſtifer morbus illis diebus longè latéque populos patriámve depopulatos ſit. Hujus morbi infeſtatione germanus meus FIDAMIOLUS quem tu, Frater, optimè noſti, longo jam tempore quartano tabeſcebat incommodo. At cùm mihi compertum eſſet eum abſque ulla ſpe vitæ jacere præmortuum, continuò ad notum recurrens præſidium, non aliter ad Johannem quàm ad cæleſtia præſidia pro re peritura jam jamque feſtinavi devotus. Statímque eulogiarum munus acceptum ſanè lautiſſimum, unum paximacium & quinque pomula noctu tranſcurrens

Fidamiolus à quartana liberatur per eulogias à Iohanne miſſas.

Ann Chr. D. XXXIX. Laur. XXVIII.

languido deportabam. Dúmque adhuc procul abeſſem, non tam meum quàm ſanitatis ſuæ adventum ſenſit ægrotus, ac percontari à circumſtantibus cœpit ubi eſſem, meóque nomine me vocans, paximacium illud quod deferebam quaſi præſentem aſpiceret, depoſcebat. Paullo poſt ego veniens plangentis turbæ ſum exceptus officio, atque ita ingreſſus domum in qua æger jacebat, ut vidi germanum meum jamjamque præcipitanter rapi in mortem, in apertos ſingultus lacrymáſque prorumpens, munus illud quod exhibueram protuli. Igitur tres particulas benedicti panis vini infuſione madefactas in os illius ipſe inſerui; ſtatímque corroboratis artubus in ſtratum reſedit ac reſpiravit. Dein paullatim hujus edulii perceptione corroborari, atque ad uſum ſuum cœperunt membra reverti, donec incolumitati priſtinæ redditus turba omni inſpectante ſurrexit.

5. Nam nec hoc prætereundum videtur, quòd amico ſuo, immo parenti periclitanti valitudine hujus morbi cujus ſe noverat ægritudine laboraſſe, partem illius muneris per

Item alius.

quod ſanus effectus fuerat, ſimilem ſibi efficere cupiens detulit. Quo & ipſe accepto, proſperitati nuper amiſſæ reſtituitur. Nam & harum eulogiarum munuſcula S. Johannis benedictione ſanctificata crebras ſuper infirmantes egêre ſanitates.

6. Cúmque ſolito per ſaltum more athletarum antiquorum oratione & jejuniis exerceretur, reperit quemdam pauperem ſeminudum neceſſaria alimenta fructuſque quos ſaltus gignere ſolet, omni ſtudio inveſtigare, ut carnis famem potuiſſet cibo ſuperare. Illo inquirente quid quæreret, illarum miſeriam oris confeſſione deprompſit. At ille: Utinam te, inquit, ſola carnis fames urgeret, & non fames vel ſitis animæ quæ omni ſine dape manet, cruciaret. Aut certè ſi ea te pauperies de qua Dominus præcinens dixit: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum; & Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*, poſſideret, nullâ dapum copiâ indigeres. Sed dabo quodcumque potero modo conſilium, ut ſpem non perdas: Multi enim ex inſperato temporis uſu evaſerunt. Pone in Domino ſpem tuam, & ipſe enutriet te, & arripe laboris ſtudium juxta Apoſtolum quod bonum eſt, ut habeas unde tuo uſui & egentum præbeas neceſſaria. Factóque in pectore ejus crucis ſigno, ire ad propria imperat. Ille imperio viri Dei obtemperans, tantam copiam laboris ſuſcepit, ut nequaquam deinceps quæ ei neceſſaria erant, defuiſſent.

Matth. 5. 3. & 6.

Epheſ. 4. 28.

Mendicum ad laborem impellit.

7. Quodam etiam tempore loca circumadjacentia valida fames torquebat ita vehemens, ut nec ſpes vivendi pleriſque foret. Cùm ergo ad virum Dei ob alimonias quærendas properarent, ille Prophetici præconii dictum ante oculos ferens quo ait: *Frange eſurienti panem & omni petenti te tribue*, quoſcumque advenire cerneret, neceſſaria miniſtrabat. Cúmque jam egentum plebs crebriùs adveniret, ille aſſuetum opus impendens, omnibus miniſtrabat. Tum unus è ſubditis ad Patrem accedens ait, ſe tantam farris copiam non habere, quantam egentum poſcebant cohortes. Ille gemens popoſcit vas ſegregari ad ſublevandum pauperum petentium indigentiam: móxque ad imperium pii Patris vas farcitur, capiens plus fere modios quàm quinquies quinos; cetera verò ad uſus Fratrum proficerent. Cùm ergo turba egentum per aliquod temporis ſpatium ex eo vaſe aleretur, evenit ut quidam juxta morem ſibi dari neceſſaria poſceret. Ille menſuram conſuetam dari jubet egenti. Tum miniſter: Nequaquam, inquit, vel parum in vaſe remanſit, ſed totum imperiis tuis pauperibus eſt erogatum. Quo audito oculos ad cælum attollit, genúque flexo largitorem omnium Deum implorat, peractáque oratione miniſtro jubet: Vade, inquit, cum fidei adminiculo, defer alimenta egeno. Pergens miniſter reperit vas plenum, ſumptáque menſurâ pauperi tribuit, deinde Patri nuncianda credit. Sed ille ſilendum eſſe imperat, ne elationis macula cumulum gratiæ tollat.

Iſa. 58. 7.

Famæ laborantibus ſubvenit.

Multiplicata divinitus annona.

8. Vir quidam nobili intentione præventus SEQUANUS nomine, comper[illegible] famuli Dei JOHANNIS fama in obſervatione priorum Patrum, quam & ipſe flagranti ſiti [illegible]bat amore, quadam nocte à partibus MAGNIMONTANSIUM inter denſa tenebrarum [illegible] adveniens, Baſilicam latenter introiit, communem Dominum orationibus pulſans. Quo[illegible]d divinitus viro Dei revelatum eſt: citóque miniſtro imperat, ut conciſo gradu pergat, ta[illegible] ſigno ſodales excitet, quia frater communis Sequanus abſconditè fores Eccleſiæ per[illegible] trans Dominum orationibus pulſat. Quod ita eſſe citiſſima eſt inventione compertum, &[illegible] venerando famulo Dei perplurimùm ardentiſſima Fratrum caritas officium debitum h[illegible]pitalitatis perſolvit.

Sequanum admittit.

9. Quanta quámque ſublimia miraculorum Domini in Sanctis ſuis redolean[illegible] exempla, fidelibus Eccleſiæ in orbe terrarum diffuſæ perſonuit, atque elucubrata luce veri[illegible]tis fidelibus notum eſt. Cum eo in tempore ſegetes annua maturitate confectæ, ad præci[illegible]endum in ſupradicto Cœnobio fuiſſent paratæ, concio Fratrum ad ſegetem præcidendam [illegible]atervatim properavit, opúſque per totius diei metas peractum adventus terræ noctis [illegible]rohibuit. Cùm omnes ad Cœnobium remeaſſent, imperio ſeniorum unus è Fratribus C[illegible] AUDINI nomine ad frugem cuſtodiendam remanſit: qui cùm ſomnum caperet atque [illegible] intempeſta nocte evigilans mentis ardorem ad cælum tolleret juxta illud: *Ego enim dormio, & cor meum vigilat*, cœpit cogitare ne feſſi artus ſodalium nimio indulgerent ſopori, n[illegible] lectóque

Monachum cœlica viſione ovantem reprimit.

Cant. 5. 2.

orationis uſu in auroræ adventum conſuetum officii uſum differrent. Cúmque hæc anxio animo volveret, vidit ſubitò cælos apertos, & micantem globum totum luſtrare mundum. Móxque dum mirandi facti mente pavefacta pulſaretur eventu, aliter gallus ſolitam vocem attollens, mundo venturam lucem nunciavit: ſignoque tactu omnis concio Fratrum ad orationem cantúſque peragendos Eccleſiam penetravit. Quos ille poſtquam lux dedita mundo fuit, Patri de induſtria quid viderit, nunciavit. Ille ne forte ſtimulo elationis frater corruptus mentem pollueret, increpans ait: Nequaquam talia te corde tumido vidiſſe præſumas narrare. Quid enim? Num fas eſt ut homo ſub fragilitate poſitus & contagione peccatorum maculatus audeat de contemplatione cæleſti gloriari? — Ann. Chr. D. XXXIX. Ianu. XXVIII.

10. Quanto jam honore ac veneratione Regum Francorum atque nobilium fulcitetur virorum, ambigit nemo, qui beneficia à prædictis Regibus præſtita per Præcepta chartarum a quæ uſque nunc in publicis archivis prædicti condita ſunt Monaſterii, relegere cupit. Inerat in eo, ut opinor jure dicam, omnium virtutum fragrantia, corporis caſtigatio, jejunia & orationes æque ut juvenili ætate tulerat, eo modo & ſenili portabat: exemplo ſubditos edocens, ut gaſtrimargiæ id eſt gulæ, cœnodoxiæ, id eſt elationis, *& cetera fere ut ſupra numero* 18. *uſque ad illa verba:* loco quem ipſe prædixerat.

11. Poſt obitum glorioſiſſimi viri Iohannis ſuffectus eſt in locum ejus Abbas SILVESTER nomine, quem ipſe antea vivens Fratrum cœtui præceperat præeſſe: qui & religionis formâ & Regulæ tenore per veſtigia Magiſtri gradiens longævo floruit tempore. Diligebatur autem à CHLOTARIO atque CHILDEBERTO Chriſtianiſſimis Regibus Francorum ob meritum ejus ſanctitatis. Miracula autem ab illo acta non ampliùs legimus, niſi in uno tantummodo Clerico, quem contractio nervorum & debilitas manuum totum reddiderat inofficioſum. Qui ad venerabilem Silveſtrum adminiculo vehiculi eſt delatus, & ab ipſo ſancti olei liquore perunctus, mox omnis contractio nervorum atque incurvatio poplitum exeunte, & plantæ pedum ejus ſolidatæ ſunt, ſanitatique eſt reſtitutus: à debilitate verò manuum per B. GERMANUM Pariſiacæ civitatis Epiſcopum poſtea meruit curari. Scriptum in geſtis habetur præfati B. Germani. Quievit igitur venerabiliter Silveſter XVII. Kalendas Maii b, & ſepultus eſt in Eccleſia S. Iohannis regnante de eo Domino IESU-CHRISTO, qui vivit & regnat in ſæcula ſæculorum, Amen. — S. Silveſter Iohannis ſuccedit. — Contractū partim ſanat. — Partim S. Germanus. b

a De Præcepto Chlodovei Monaſterio Reomaenſi concesso videndi Petrus Roverius in Hiſtoria Reomaenſi, & Carolus le Cointe To. 1. Annal. Franc. an. 496. n. 121.

b De eo in Martyrologio Bened. ipſo die agitur, de prædicto autem miraculo in Vita S. Germani Pariſienſis Epiſc. num. 35.

TRANSLATIONES ET MIRACULA S. IOHANNIS,

In cod. MS. Vitæ anonymi continenter ſubjecta, quæ tamen ab alio Auctore ſcripta ſunt.

1. POST primatiam Johannis beatiſſimi ſepulturam ſacrum corpus ejus à LEOPARDINO a, qui quartus poſt ipſum Abbas loci ejus ſuffectus eſt, venerabiliter noſcitur tranſmutatum, ubi quid Divinæ evidentiæ fuerit demonſtratum, ad auctoris laudem fideli putatur relatione condignum. Nam cùm ſepulcrum illud à loco in quo poſitum erat avellere ac commutare voluiſſent, & ſublata humo undique nequaquam tamen Sarcofagum movere poſſent; triduani jejunii ſubire laborem conſilium fuit. Cúmque jam tertius dies jejunii illuxiſſet, (erat enim decimo Kalendas Octobris, quo die veneranda feſtivitas B. Mauritii Martyris cum ſociis ſuis mundo clara niteſcit) & feſſa jam jejunio membra poſt Matutinorum cantus rurſum in ſopore quieſcerent; quidam ſenex Eccleſiam introiens, cernens beatos ſenes ut ſibi videbatur, JOHANNEM & SILVESTRUM ad ſepulcrum ſtare, (qui ei in regimine loci ſucceſſerat) atque his qui cum eis erant albis veſtitis ſtolis imperare, ut ſepulcrum moventes in locum perducerent deſtinatum. Cúmque ille audaci animo cerneret quid ageretur, à Johanne ut ipſe arbitrabatur increpatus eſt: Cur, inquam, auſus es Eccleſiam introire? Sed quia ſimplici corde tuum cognovi introitum, vade, inquit, & concito gradu tam Leopardinum quàm Sodales excitato, ut cœptum opus citò peragant. Feſtinus ille ad Leopardinum Abbatem cucurrit, ac rei geſtæ cauſam deprompſit. Ille cum ſuis — Quid acciderit in prima ejus Tranſlatione.

a Poſt S. Iohannis obitum Monaſterio Reomaenſi præfuerunt Silveſter Abbas, deinde Mummolus cognomento Bonus, tum Leopardinus circa ann. D. LXXX. ut Roverius adnotavit.

ovans ſurrexit, ac agnita voluntate ſancti viri, atque permiſſu propriæ devotionis, ſurgentes & ſepulcrum amoventes, in locum deſtinatum illud commutarunt: ubi & ſanctum altarium cum conſilio Epiſcoporum ſtruxerunt, quo Chriſti hoſtiæ litantur, atque orationum officia perſolvuntur, ubi & remedia ægris & quorumque votis ſolamina beneficiorum attribuuntur.

Tranſlatio ſecunda. 2. Poſt annos aliquot ab Epiſcopo urbis Lingonicæ cui BATTO ª nomen erat, præfatum venerandi Johannis ſepulcrum ab eo loco in alium cognoſcitur denuò eſſe tranſlatum non abſque Divinitatis in loco manifeſtata præſentia. Nam quidam Archidiaconus nomine GIRARDUS cùm juxta illud ſepulcrum videndi causâ incautiùs fortè acceleraret, genúque flexo manum ſuper ora Sarcofagi irreverenter teneret, cooperculum Sarcofagi ſe paullulum erigens, quia pronum in terra jacebat, validiſſimè corruit, digitóſque ipſius maxima confractione contrivit, ita ut omnia oſſa digitorum ejus minutatim confringeret. Qui graviſſima fracturæ ipſius cœpit moleſtia fatigari, ita ut ne ad os quidem adducere non ſolùm digitos, verumetiam brachium ullatenus dolore artente valeret. *Miraculum.* Qui cùm tota die ad ſepulcrum S. Johannis mæſtus & anxius reſideret, ſubitò virtute omnipotentis Dei ſanus effectus eſt, atque in propriam naturam manus reparata. Reverſus ad veſperam ſedentibus Fratribus jam ad menſam ſubitò cœpit miniſtrare & cunctis poculum vini porrigere. Gaviſi omnes qui aderant, ita ſanum brachium digitóſque repererunt, ac ſi nihil unquam tanti languoris habuiſſet.

3. Ad Sancti memoriam Confeſſoris innumera patrata miracula præcipuum beati corporis meritum atteſtantur, operante Domino mira per mortuum qui poteſtatis ſuæ dederat documenta per vivum, & plurimis pauca perſtringimus ut miraculorum multitudini electa paucitas atteſtatur.

Leproſus ad S. Viri tumulum curatur. 4. Leproſo cuidam ex territorio Turonico * in ſomnis revelatum eſt, ut ſi ſoſpitatis recuperandæ teneretur deſiderio, famoſiſſimi Confeſſoris Johannis ſepulcrum inſtanter exquireret: quo ille multis licet difficultatibus niſu quo potuit poſt temporis aliquantum pervenit. Receptus hoſpitalitatis ritu, humanitatíſque recreatus officio, in partem Eccleſiæ remotiùs collocatur, deformitati ſuæ remedium uti fuerat præmonitus oblatis excubiis precaturus. Et ne Divini beneficii diu dilatione torqueretur, id tantùm morarum fuit, dum Fratres ad veſpertinæ officium laudis peragendum ex more confluerent. Quod dum ſollemniter impleretur, miſeri membra uſquequaque ſudore collapſa cœperunt Divinam quæ jam e veſtigiò inſtabat prætendere medicinam. Univerſi gaudio ſtupefacti elatis in excelſum vocibus cœptum in infelicis curatione miraculum à Divinitate inſtantiùs fieri poſtulabant. Adhibitis primò balneis ſqualidiſſimæ cutis ſordes (horrendum viſu!) totam aquæ ſuperficiem infecerunt. Secundò lymphis immerſus, omni ſqualore depoſito ita toto corpore immaculatus apparuit, ut cunctis eſſet evidentiſſimum, hunc ſupra humanam diligentiam per venerandi Johannis merita ſuperna fuiſſe virtute curatum. Is ipſe poſtmodùm loco aliquamdiu remoratus, dehinc ad ſolum proprium decorem receptæ ſecum retulit ſoſpitatis.

* *Touraine*

Puero exciſa lingua reſtituitur. 5. Illud certè oblivione obſoleſcere profaniſſimum judicatur, quod ad Patris noſtri ſingulare meritum declarandum mirabili Divinitatis efficacia ipſi vidimus perpetrari. Paſtorales quidam pueri alendis pecoribus occupati, diu latentem pecuniam in abditis terræ partibus repererunt: veritique proditionem, uni à collegis, Teutberto nomine, pariter crudeles pari convenientia linguam ferro impiiſſimo, dictante avaritia abſciderunt. Is quòd eſſet ætate puerulus negotium poſſe prodere putabatur. Erat ſanè Magnimontenſium partibus oriundus. Gravi calamitate confectus, dum quæritandæ ſtipis gratia loca ſingula peragraret, ad Cœnobium ſe tandem venerandi contulit Confeſſoris. Ibi victitandi facultate captata aliquamdiu moras duxit. Accidit autem vigiliâ feſtivitatis ejuſdem Sanctiſſimi Confeſſoris, dum Signa veſpertini conventûs prænuntia à ſacrotu[illegible] cuſtodibus more Eccleſiaſtico quaterentur, ipſum quoque intereſſe, atque unius ſonu[illegible] ſuæ manus officio temperare. Id dum ſedulè ageretur, vidit ut ipſe poſtmodùm refere[illegible]at, igniculum quemdam inſtar ardentis ſtellæ tamquam à ſepulcro Domini Patris no[illegible]i Johannis prodeuntem, clauſtrum ſui oris ictu validiſſimo perculiſſe. Quare immo[illegible]cè affectus, jámque exanimi ſimillimus in terram collapſus eſt. Aſtantes menſtruo caducæ [illegible]aſſionis acceſſu eum eliſum argumentati, elatum manibus lecto componunt: ille per n[illegible]tem quiete ſoporifera reparatus, ita poſt gallicinium loquelæ reſumpſit officium, ut u[illegible] verſos nocturnæ ſtationis vigilias expetentes (quod eſt dictu mirabile) acutiſſimè affa[illegible]tur. Deníque intimas oris partes diligentiùs explorantes linguæ calamum integerrime [illegible] repererunt reformatum, magnificantes Divinam in S. Johanne potentiam, cujus præ[illegible]llentiſſimis meritis & elinguem conſtat neceſſario officio redditum, & populum cæleſti [illegible] opera intuentem in fidei robore ſolidatum.

ª Betto ſedem Lingonenſem occupabat Carolo Magno imperante. Celebratur & alia Tranſlatio tertia S. Johannis Sinemurum Burgundiæ caſtrum facta ob Normannorum infeſtationes: quo in loco vir ſanctus pluribus miraculis claruit, ac i[illegible] Monaſterium ſuum Reomaenſe ubi ha[illegible] Avalendem Lemovicenſem fœminam [illegible] relatione ad [illegible]nus colitur, [illegible] dæmonio liberavit.

Pro

6. Pro meritu perfectione jugiter prædicanda de multis pauca quædam ſubjicimus, ne poſteris profutura ſubtrahere videamur. Quemdam Aquitanicum genere ita à puero membrorum detrimenta damnaverant, ut poplites genibus & calcanei natibus cohærentes melioribus privatum officiis & invalidum effecerint & deformem. Is dum obtentu poſtulandæ alimoniæ uſuali vehiculo circumquaque ferretur, ad reverendiſſimi Iohannis Cœnobium fortè devectus, miſeratione religioſorum Fratrum per tempus non modicum deſtinato ſibi quotidiani victûs diario alebatur. Erat illis ſpei ſanctæ non improbanda fiducia, quod ſæpe experti erant, præcellentiſſimum Dei Confeſſorem ex animo flagitatum eveſtigio curationis talibus conferre remedium. Factum eſt in una feſtivitatum ejus, dum Fratres vigiliis ſacris ex more inſiſterent, cœperunt infelicis eatenus nervi, ut diximus, imbecilles magna reſolvi violentia, atque diu negatam gradiendi copiam quibus erat poſſibile niſibus moliri. Magnus diu aſtantium clamor inſonuit, Chriſti laudes & B. Iohannis merita paribus animis, iiſdem vocibus conclamantûm. Sed quia plenam fidem cumulata ſemper remuneratio comitatur, (nam & ex fide Juſtum vivere, & abſque ea quemque mortuum eſſe veriſſimum eſt) colligimus hunc non integræ fuiſſe fidei, qui medicinia initiatus cæleſtibus parte revaluit, in cæteras parte remanſit, id vigoris ſolummodo conſecutus eſt, ut qui arte tantùm eatenus exteror vehebatur, hinc proprii niſu corporis debilia adhuc licet abſcederet. Ann. Chr. DXXXIX. Iano. xxv. it Contractus ex parte ſanatur.

7. Ob admiſſum facinus, quidam ferri pondere utriſque brachiis acertimè coartatus [a], dum diverſa Sanctorum perluſtrat domicilia, unius vinculo promeruit relevari. Cùmque alterius acri diutiſſimè dolore torqueretur, jámque infelicis ærumnam pietas Divina miſerari decerneret, ſomnio monitus eſt id quod reſtabat levaminis ad venerandi Iohannis ſacroſanctum corpus eſſe perquirendum, ejus meritis plenitudinem hujus reſervatam eſſe ſalutis. Eo comperto ad Sancti Cœnobium anxius tetendit: quò cum perventum eſſet, orationem lacrymæ, lacrymas remedia mox proſecuta ſunt. Ita namque nexus vinculorum eatenus inſolubiles ab hominis corpore quamcelerrimè reciderunt, ut Divinum id fuiſſe opus nemini dubitare liceret, quémque ut nexibus exemptum corporeis perinde quoque beati viri obtentu noxiis animæ reatibus abſolutum palam fuit advertere, ſuperna utrumque operante providentia, cui familiariſſimum eſt, tum corporum, tum quoque animarum propenſiùs curare ſalutem. Catenatus ſolvitur.

8. Ferebatur interea per populos opinio virtutum ejus rumore percelebri, quòd ad ſacri lectum corporis fide digna ſe nemo contulerat, qui non votorum ſummam ſe fuerit reportâſſe gaviſus. Fiebat languentium magnus ad Templum viri Dei concurſus, intérque remeantes ſanos & ægrotantium multitudinem confluentem ampla viarum capacitas interdum artiſſima cernebatur. Factum eſt ut irruentibus multis, mulier quoque luminibus ex longo privata pariter introiret. Nam quia tranſlatio pretioſi corporis nuper celebrata fuerat, ipſa rei novitate ſexus uterque promiſcuè ingredi permittebatur Eccleſiam. Ingreſſa mulier, totáque ſtrage corporis in terram proſtrata, mox ut orationem explevit Dominicam, depulſis cæcitatis tenebris, clariſſimum luminis recepit diem, oculorum munus in reliquum vitæ ſuæ tempus B. Iohannis gratiâ perfunctura. Cæca lumen recuperat.

9. Proceſſu temporis ejus loci Fratres religioſo ſancivêre conſilio, atrium Cœnobii à frequentia feminarum perpetuò coërcere, regulari profeſſioni non integrum fore arbitrantes muliebri frequenter vel aſpectu inſueſcere, vel alloquio implicari. Quædam itaque ejuſdem pagi mulier, & ipſa oculorum officiis deſtituta cùm per dies quamplures limina venerandi Iohannis inexplebiliter optaret contingere, idque eſſe poſſibile à multis interdiceretur, moras non ferens ulteriùs, ductore uſa puerulo iter ad Monaſterium obnixè contendit: cumque ſilvam Cœnobio circumjacentè peragrans, eo uſque progreſſa fuiſſet, unde in totum locum intuenti facilis proſpectus patet, mirum in modum mox cedentibus tenebris lumen adepta ſplendidiſſimum, plenum ſuæ fidei commercium læta revexit, experta Iohannem beatiſſimum abſentûm quoque vota, ſi rata fuerint, beneficiorũ impenſâ placidiſſimè proſequi. Eccleſiæ aditus feminis à Monachis interdictus. V. Vitam S. Carileſ, num. 25. infrà. Alia cæca curatur.

10. Pervaſum quemdam à dæmone ferreis toto corpore arctatum loris parentes cum amicis ad Sancti memoriam perduxerunt. Ibi per triduum non ſine violentia vix retentus, diros à ſpiritu maligno compellebatur clamores effundere, qui ſe beati viri meritis domicilii ſui poteſtate eveſtigio privari ferebat ægerrimè. Triduo expleto dum Fratres ex more publicis Sacramentorum functionibus intereſſent, exemplo ita Divina virtute curatur, curatúſque in reliquum perſeverat, acſi numquam aut hoſtis antiqui violentiâ impetitus, aut ſenſus intimi fuerit detrimenta perpeſſus. Reparationis ſuæ ſanè gaudia in Templo ſublimiſſimi Confeſſoris per dies multos votivis frequentans excubiis, deinceps cum gratiarum actione validus corpore, animo integer ad propria remeavit. Ineffabile certè apud Deum præcellentiſſimi Patris noſtri B. IOHANNIS meritum, cui inter reliquas virtutum Energumenus liberatur.

[a] Id genus pœnitentiæ ab Epiſcopis ac Presbyteris pœnitentiariis non rarò imponebatur ob crimina graviora. Caroli Magni tempore ſtatutum eſt, ut potiùs uno loco laborantes & ſervientes pœnitentiam agerent, quàm ſic nudi ac palabundi intuentium oculos offenderent Capitular. lib. 1. c. 79. Non continuò tamen ea ceſſavit conſuetudo, ut conſtat ex Aimoino lib. 2. Mirac. S. Germani cap. 14.

Anno Chr. n. xxxix. Ianu.xxviii

dores id privilegii ſpecialis cernitur eſſe collatum, ut nunquam quiſquam dæmoni
ſeſſus peſte ad eum ſe conferens redierit non curatus.

SERMO IN FESTO S. IOHANNIS.

S. Iohannes in liberãdis energumenis potens.

Epilogus elogiorum S.Johannis.

SAnctorum mortem ſemper in conſpectu Domini pretioſam beatiſſimi Iohann
Patris præcipui, tum etiam Confeſſoris egregii natalitia feſta commendant. Jure
diem ſacri ejus de ſæculo tranſitûs natalitium dixerim, quo mundani ſqualores em
ergaſtuli, cæleſtis conſcendere meruit palatia regni: déque ſiniſtra tranſlatus in dex
jura mortis atrocia perenni immortalitate mutavit. Verè beatus, verè omnifaria lau
gniſſimus, cui propoſitum fuit ita militare in ſæculo, ut poſſet inperpetuum regna
Chriſto. Denique æterni Imperatoris victricia ſigna ſecutus, atque inter athletas ro
ſimos dato nomine ſacramentis militaribus obligatus, non ſegnis in Divina militia t
non ſibi notam paſſus eſt deſertoris inuri, non denique turpem meditatus fugam
ſariis terga præbuit: quin potiùs viriliter cum hoſte congreſſus, diſciplinabili
certaminis non modò contrarios ictus clypeo fidei circumſpectus eluſit, verumeti
feſtos inimici impetus ingenti pondere virtutis inclytus præliator oppreſſit. Ita De
omnibus protegente victor emergens, curru invictus æthereo, ad cæleſte capitoliu
bilem evexit triumphum, palmáque immortalitatis pariter donatus & laureâ ſidere
tus meritorum privilegio cumulavit. Ibi feliciter perpetuus ac perpetuò felix ipſ
regnans Chriſto cohabitat Angelis, conſpatiatur Archangelis, univerſis poſtremò S
rum omnium millibus conlætatur. Inde hodiernæ feſtivitatis manavere tripudia
Chriſtianæ plebis tanta, támque ſollemnia gaudia profluxerunt. Hinc Clerus co
inde populus plaudit, pauper tripudiat, dives exſultat, juvenes & virgines, ſene
junioribus laudant nomen Domini, cujus munere Iohannes hic tantus, tam celebri
denique præcelſus emicuit, ut & ſanctitatis apice nulli ſecundus, & miraculorum
maximis quibuſque Sanctorum prædicetur merito comparandus. Cujus enim con
tiam ſingularis parcimoniæ ſtudiis non æquavit? cui virtute patientiæ impar fuit
fide inferior, ſpe minor exſtitit? quem denique ſummæ caritatis provectibus non
cendit? Quantæ verò principalium fulſerit ſplendore ſignorum, replicare ſuperfluu
dico: quæ tanta ſunt, ut ſui magnitudine multorum, immo omnium notitiam
vendicarint. Qui ergo tanta potuit moribundus, credimus equidem, nec vana fides,
potiora obtinere poterit immortalis. Si pugnans talia præſtitit, regnans cum Domi
comparabiliter meliora præſtabit. Hunc itaque votis, hunc debitæ ſervitutis frequ
mus obſequiis, nec torpeat animus in officio, ſi non vult eſſe fruſtratus in voto. Ro
aderit, interpellatus ſavebit, cuncta incommoda ſubmovens, commoda omnia prov
bit. Flecter precibus Judicem, pro reis & fragilibus interpellabit Auctorem. Obrin
apud Deum veniam criminum, atque impetrato immortalitatis munere conſortia præn
rum, præſtante eodem Domino noſtro, cui laus perennis, gloria indeficiens, victoria
mortalis nunc & in omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

Circa ann. D. xl. Iulii 1.

VITA S. CARILEFI ABBATI

ANISOLENSIS PRIMI,

Scripta à B. Siviardo Abbate Aniſolenſi quint
ineunte ſæculo viii. diverſa à Suriana.

Ex MSS. codd. Ciſtercienſi & Aniſolenſi.

PROLOGUS AUCTORIS.

1. CONSTAT veterum fuiſſe morem, ut ſui temporis viros, turarum ſuarum monimenta poſteritati commendarent: dicta memoratu digna vel facta, aut literis traderent, committerent; vel certè, ære ſeu marmore, laborioſo atq bili opere effigiarent: id ſtudii habentes, ut quæque ad ſu utilia, vel cognitu digna, vel æſtimarentur imitanda, duſtriâ ad ſucceſſorum ſuorum perducerentur notitiam; qua ſuo tempore indevoti, nec poſteritati apparerent inofficioſi. Hæc cùm ita ſ

per ſcrip orúmq pictura ſpecta notitiam rum in nus ne , nobis

quoque verendum eſt, ne militum Chriſti fortia facta atque imitanda trophæa, quibus in noſtro ſæculo emicuerunt, ſilentii carcere premamus: ſed ſuccedenti profutura ætati, vel mediocri ſtilo mandemus. Unum enim à pluribus Chriſti fortiſſimis prælatoribus Dominus noſtro attribuit ævo CARILEFUM * nomine, cujus inclytam vitam, multorum utilitati profuturam, ipſo opem ferente, ſuſcepimus chartulæ contradendam. Et quamquam tanto operi exiſtimus impares, utpote quibus & tenuis adeſt facundia, & ingenii perangusta copia: ſatius tamen rati ſumus vel qualiter dicere quæ novimus vel paucula, quàm cum ſervo pigro & negligenti pro retenta Domini pecunia ſubire taciturnitatis diſpendia. Dat etiam Dominus loquendi incitamentum, qui præcipit ora aperire: & ea ne elinguia remaneant, Spiritus-Sancti gratiâ promittit adimplere. Circa ann. D. XL. Iulii 1. * MSS. Karilefum, S. Calais.

2. Ipſe ergo nobis orandus eſt, ut qui ſervi ſui adjutor extitit ad bona peragenda quæ præcipit, ſit & nobis adjutor ad narranda quæ in eo peregit: quò ſcilicet tenerior ætas cognoſcens veteranorum Chriſti militum laborioſa pro Chriſto certamina, ſeu quæ propriis laboribus adepti ſunt præmia, veloti palæſtrici agoniſtæ certaminis fortiſſimi, oleo imitationis paternæ perunčti, fortiores reddantur ad toleranda contra ſpiritales nequitias acerba diſcrimina. Quæ ſingula ad Divinitatis gloriam referuntur, quæ tantam meritorum famulis ſuis tribuit prærogativam. Corda etiam torpentia manu commonitionis ſuæ ut evigilent, pulſat, ut pudeat eos non imitari, quos ſimiles ſui aliquando noverint; utpote quibus & caro ex eadem materiâ conſtiterit; & anima æquè à Deo cunctis bona inſerta ſit. Finis Auctoris in hac vita deſcribenda.

3. Sed quia invalidi reddimur noſtris exigentibus deſidiis, ad eorum ſequenda veſtigia; vel narremus utcumque quæ de eis miranda cognovimus: ut vel per hoc nos in ſui conſortium adſciſcant, ſi operum quorum illi extitere factores, nos inveniamur vel qualeſcumque narratores. Quod opus non aggredimur noſtrâ præſumptione, ſed ſacrorum Eccleſiæ præſidentium Epiſcoporum juſſione. Injungitur namque nobis, ut jam dicti beatiſſimi Carileſi vitam quoquomodo deſcribamus, qui tempore CHILDEBERTI præeminentiſſimi Regis floruit: atque in caſtris Sanctæ Eccleſiæ tamquam ſtrenuus miles contra poteſtates aëreas, clypeo Fidei protectus, ſpicula doctrinæ contorſit, fulmina miraculorum emiſit. Quibus impellentibus hæc vita ſcripta ſit.

VITA INCIPIT.

4. PRincipe itaque ſupradicto & germano ejus CHLOTHARIO Rempublicam Regni Francorum gubernantibus, ut ſe habet talium uſus rerum, Monarchiam Regni ſui in duo diviſerunt: ita tamen ut in amore germanitatis manente unitate unuſquiſque eorum potiretur Regni ſui ab alterutro tradita portione. Movente etiam ſucceſſionis amore, connubia ſtuduerunt inire. Quorum CHLOTHARIUS RADEGUNDEM nationе Turingam, pietatis inſignitam moribus, ſibi adſcivit Reginam. Quæ poſtea exactis in ejus copula aliquot annorum curriculis Pictavum petiit, atque in ſuburbio ejuſdem civitatis, animabus Chriſtum deſiderantibus ſemet ſpectabilem reddidit. Ibique quantum ſibi poſſe fuit, ſuperorum converſationi propinquans; vocante horâ mortalibus præfinitâ, terræ quod ſuum erat reliquit; animam autem conſortio Angelorum ſociandam, quibus & diutinis laboribus ſe ſociam præbuerat, miſit. Iis quidem qui adhuc domibus luteis præſident, excubias ſui corporis cum ſudore relinquens æmulationis; Angelicis verò cœtibus admiſceri feſtinans, mortalia liquit: & immortali Sponſo, cui jamdudum conjungi ardebat, ſeſe conjunxit. Inclytus verò Rex CHILDEBERTUS ULTROGODAM meritis venerandam Reginam ſibi matrimonio copulavit. Quo tempore, prædictus Chriſti famulus CARILEFUS in Arvernenſi territorio, parentibus ſecundùm ſæculi eſt dignitatem clariſſimis ortus. Qui quamquam nobilitatis clarerent titulis, acceſſit tamen huic nobilitati animus clientelæ devotiſſimus Dominicæ: quæ eos obumbrata ſæculi dignitate, potiore donavit claritudine. S. Carilefi ætas. Patria ejus & parentes.

5. Suſceperunt itaque ſibi donatum Dei famulum; & tenerioribus quidem adhuc morantem in annis ſtudiosè nutrierunt. At verò appellente eo tempora, quæ ſtudiis ſunt habilia diſcendis, doctrinæ gratiâ in Monaſterium, cui Menate [a] vocabulum eſt, mittitur, ubi Domino commiſtratore & litterarum facundiam & ſanctæ converſationis ſuſcepit normam. Videns namque ejuſdem loci devotos Chriſti famulos, alterutrum in ejus caritate ſeſe præcedere feſtinantes, & ut eum alios verbo, alius inſtrueret exemplo laborantes: ipſum verò tamquam bonam terram ſuſcepto divini verbi fœnore, quo centuplicatam redderet ſementem. Nempe quamquam immaturitas temporis, juveniles repromitteret annos: gravitas tamen interior laſcivos compreſſerat motus. Et quamquam calleret intelligentiæ ſapientiæque acrimonia, veluti ad omnia invalidus humilitate magiſtra, à ſenioribus ſtudebat expetere conſulta; & quæque ex eorum ore audiebat, veluti oracula ſibi divinitùs emiſſa, ſummopere ſtudebat ſervanda. In Monaſterio informatur. Qualis erga magiſtros.

6. Interea cùm iis diu operam daret exercitiis, veluti in gymnaſio exercitatus cæleſti,

[a] Menate Monaſterium diœceſis Claromontenſis etiamnum extat, vernaculè *Menat*. Ord. S. Bened.

Circa ann. D XL. Iulii 1. cupiebat tandem aperto ſe ſe credere campo, & ſingulari contra diabolum dimicare certamine, eremiticam ſcilicet appetens vitam, in qua ſolus cum ſolo dextram conſereret: & fautrice Divinitate hoſtem protervum humilitatis protereret armis. Hæc eo intra ſe diutiùs volvente, & debita cum cautela qualiter ſibi agendum eſſet deliberante, quadam die vir ſpectabilis vitæ & per cuncta laudabilis, ejuſdem Cœnobii Monachus Avitus nomine, ei collocutionis gratiâ affuit. *Vitam Eremiticam cum Avito eligit.* Erat namque iſdem de quo ſermo agitur vir, quamquam minùs clarus ſecundùm perituram ſæculi dignitatem proſapiâ, meritorum tamen præditus ſummorum prærogativâ. Dum ergo inter ſe opportuna colloquia ſerunt & divini epulas verbi palato mentis deguſtant: codicem ſancti Evangelii textum geſtantem aperiunt, oblatámque oculis lineam, quæ prima fronte occurrit, linguâ recitant, mente pertractant. *Luc. 10. 26.* Erat namque hujuſmodi: *Qui plùs diligit patrem aut matrem aut fratres aut ſorores quàm me, non poteſt meus eſſe diſcipulus, & non eſt me dignus.* Cœpere itaque veluti animalia munda cibum hunc dente diſcretionis terere: & quia ſe plus ad arduam converſationem hæc verba ſectandam admonerent, commentati: Ubi ſcilicet vacui parentum ſollicitudine, alieni à cognatorum notitia, ſolo brachio intentionis cæleſtis ſanctique deſiderii vitia carnis liberè poſſent conterere.

7. Itaque eveſtigio Petrum ſecuti Apoſtolum, qui voce jubentis audita protinus retibus navique relictis, Domini ſecutus eſt itinera: beatus Avitus claves Cellarii cum cingulo revinctas, clanculò Abbatis ſui ſuppoſuit cervicali. Erat namque tunc temporis rei frumentariæ apothecíſque præpoſitus Monaſterialibus. Sícque tandem ruptis deliberationum morulis pedem à Monaſterio extulere, & deſtinatum iter corpore cœpere. Emenſo itaque non multo à Monaſterio itinere, Ligeris * adiere fretum. ** la Loire* Quod navi conſcensâ Chriſtóque propitio facilè tranſmearunt, & in ſuburbium Aurelianenſe devenerunt. Audita autem præſtantiſſimi viri & Deo amabilis Maximini famâ, qui in iiſdem locis cohortibus Monachorum in Cœnobio Miciacenſi degentium præerat, citiſſimè ad eum viſendum convolaverunt. *Ambo petunt Monaſterium, de quo in Vita S. Maximini, ſuprà,* Iſdem namque præclarus meritis vir Maximinus à Chlodovei Regis, & Reginæ ejus Chlothildis liberalitate fundum acceperat, in quo ſibi ſuiſque Cœnobium conſtruxerat, & in eo ſpiritali philoſophiæ tunc temporis operam dabat. Qui ut Sanctorum cognovit adventum virorum, & ardentem circa Dei culturam affectum, protinus eis & ſecum habitandi facultatem, & Fratrum attribuit ſocietatem.

8. *Eorum converſatio in hoc Monaſterio,* Ipſi verò nequaquam obliti ſuæ propoſitum intentionis, haud retrò aciem mentis retorſerunt, vel tepiditati aut ignaviæ manus dederunt: ſed tamquam evangelico manum imponentes aratro, mentis obtutibus ad bravium ſupernæ vocationis intendebant, caſtigabántque corporis ſenſus à ſiniſtris affectibus, ac ſtudebant eos venuſtare ſacrorum actuum exhibitionibus, ſtudioque illis erat & opere ſe ſe reddere conſpicuos & ſermonibus ſalſos. Erat in eorum operibus videntium admiratio & in ſermonibus gratiæ oblectatio. Reddebat namque eos caſtitas floridos, fides invictos: mentis puritas ſimplices, ſplendor vitæ laudabiles. Præponebatur ab eis cunctis quæ diligi poſſunt in dilectione Dominus, & propriæ dilectioni nullomodo ſupponebatur proximos. Erat illis humilitas non modò verborum vel habitus, ſed totus ipſorum veritate conditus erat actus: ita ut quicumque eos viderent, in eorum ſtudiis velut picturâ ſpirituali verba Domini picta putarent, quibus ait: *Luc. 9. 23.* *Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me.*

Sacerdotio initiati eremum inquirunt. 9. Interea vir piæ recordationis Maximinus, ubi comperit eorum ſtudia, circa Theoricæ * anhelare appetitum; vitamque per orationum inſtantiam, vigiliarum aſſiduitatem, precum pernoctationem, ad supernum aſpirare conventum, ſtuduit ambos Sacerdotali inſigniꝛe dignitate, cujus voluntati divina proviſione proſper ceſſit eventus. At * devotiſſimi Chriſti famuli, nimio flagrantes amore, nec ſatisfieri ſuo in his deſiderio cernentes, remotius ſibi habita[...]ulum judi[...] carum perquirendum. Ad quam rem non illos fluctivaga incitabat levitas; ſed Dom[...]ini excitabat voluntas, Chriſtóque placendi inexplebilis cupiditas. Erat namque illud ſtudi[...] quia an[...]noſum jam tranſegerant in Cœnobitali converſatione curſum, attingere An[...]horiale * certamen mererentur: ne qua illis deeſſet perfectio, quam eis demonſtrabat Patr[...] recitata lectio. Itaque ab eodem quoque loco pedem referentes, vaſtas expetunt Perth[...]ſi * ſaltus ſolitudines. Quas peragrantes, inter opaca quæque nemorum & luſtra abditi[...]a fera[...]rum, obvium ſe tulit eorum conſpectibus ſterilis locus; qui tunc *Piciacus* dictu[...]s, at nunc vocabulo Cellæ Sancti Aviti * cognoſcitur inſignitus. Sanè ut amœna Divinita[...]s potentia in eorum cordibus uberrimum monſtraret fluere ſancti Spiritus rivum, [...] fontem aperuit aquæ viventis; ne qua illi qui gratiâ ſancti Spiritus potabantur interiù[...], neceſſitate gravarentur exteriùs. Quem fontem beatiſſimus Carilefus manu ſuâ, ut [...]aque re[...]tentior eſſet, terreſtri circumdedit ædificio, & hactenus ob amorem illius à de[...]otis non ignobili tegitur operculo. Quem locum tamquam Domini proviſione ſibi delect[...]m complexi in eo ſtationem collocant: dieſque complures in Sanctæ Trinitatis devoti[...]ne contiouant.

** al. Theoricæ* ** al. Interea* ** al. ſingulare* ** le Perche* ** S. Avy*

10. Cum verò & tempora eis divinis ſtudiis mancipata in eodem loco prot[...]arentur,

Circa ann. D. XL. Iulii 1.

& odor eorum notitiæ atque operum circumquaque divulgaretur: fama beatiſſimi Aviti aures ſupradicti Regis * occupavit, probatâ veridicâ Salvatoris ſententiâ dicentis: *Nemo accendit lucernam, & in abſcondito ponit, neque ſub modio; ſed ſupra candelabrum; ut qui ingrediuntur lumen videant.* Juſſu itaque ipſius inclyti Regis & Baſilica in eodem loco fabricatur, opibuſque regiis ditatur, necnon Cœnobium præparatur; quatenus Lychnus ſanctæ Eccleſiæ nequaquam fulvis occuletetur in tenebris, ſed cunctis ſanctæ Eccleſiæ filiis, ſui radios ſpargeret luminis.

Rex in Aviti gratiâ Monaſterium condit.

* *ſcil.* Childeberti

11. Beatus autem Carileſus (prout moris eſt ſanctis viris proſpera vitare, ſiniſtra ob cuſtodiam ſui appetere) in iis cariſſimum ſibi relinquens locis Avitum, carne ab ejus præſentia in interiora ſeceſſit eremi, cùm tamen ei inextricabilibus eſſet devinctus nexibus animi. Neque enim Divinitas probabat duos ſui exercitus inclytos duces uni debere præeſſe caulæ: cùm pluribus uter eorum ſufficere poſſet. Itaque aſſumpto ſecum ſuo commilitone Daumero, conſervóque itidem Gallo pedem vertit in partes Cenomanicæ urbis. Tandémque divertit in locum, veterum vocabulo Caſa-Gajani ᵃ nuncupatum, ſitum in parrochia Labrocinenſi: propè quem locum defluit Aniſolæ amnis, qui hactenus nomen ipſius fluvii mutuans, eodem quo ille nuncupatur nomine: in quo multis admodum delituit diebus. Erat namque locus à cujuſlibet acceſſu ſecretus, in altitudine eremi à viventium converſatione remotus: ſed tamen terræ fertilitate jucundus. Reperit etiam inibi fontem vivaci vena fluvium evomentem, parietéſque vetuſti ædificii ſenio labentes, dignitatem tamen priſtinam ipſius operis veſtigiis proteſtantes. Obtulit ſe etiam ejus conſpectibus parva vitis. Cúmque hæc ſingula lumine curioſo perluſtraret, inæſtimabili ſuffuſus gaudio, in terram ſe ſe pronus dedit, & miſericordiæ Domini, tamquam qui hæc ſibi præparaverat, gratias reddebat innumeras; totis ſupplicans viribus, ut qui ei præparaverat locum, fructus quoque operarii cæleſtis ſibi ibidem peragere præciperet. Cúmque noctis ſpatia orationibus occupaſſet, in craſtinum cellulam habitationis ſibi & Fratribus ſuis intra parietinas ſupradicti ædificii vimina lento contexit, & hinc inde agriculturæ operam dare inchoavit.

Luc. 11. 33.

Carileſus eo relicto ſeceſſit in eremum cum duobus ſociis.

Cellam conſtruit.

12. Itaque die quadam cùm operi inſtaret cœpto, vitémque repertam tamquam voti ſui adjutricem circumfodiendo, & ſuperflua quæque reſecando excoleret; ſudore laboris coactus, veſtimento quod Cucullam vocant exutus, quercui appendit. Inter hæc autem avicula perexigua cujus vocabulum eſt bitriſcus *, dum ſingula quaquaverſùm (ut ei mos eſt) vaga pererrat, & juxta familiarem ſibi conſuetudinem intima quæque quadam curioſitate dictante perluſtrat, veſtimento ſe abdit, atque recedens ovum enixum reliquit. Carileſus autem devotus Chriſti famulus, opere diurno explicito, cùm jam ſol verticem axis declivior linqueret, & occaſum tepeſcentibus radiis vicinum promitteret, veſtimentum reſumpturus, arborem adiit, ovumque alitis reperit. Quo viſo, inæſtimabile gaudium cum admiratione mixtum eum occupavit, totúmque ſpatium illud, quo lucis abceſſu umbræ terras tenuerunt, in laudibus divinis expendit.

* *al.* bitericus.

13. Cùm verò jubare ſuo Phœbea lampas jam mundum venuſtaret, & ſuppreſſis cæcæ noctis tenebris, umbrarum denſitate occultata manifeſta redderentur, ſumpto ſecum germano ſuo Daumaro, beatum Avitum petiit, de his quæ corde illius tegebantur conſulturus, ſimúlque & de loci inventi opportunitate perlaturus. Interea dum, ut moris eſt, Sanctis viris, multa multorum utilitati profutura inter eos vertuntur; venerandus vir inter cetera & illud, quod ei evenerat, venerabili Avito retulit, explorare volens utrum ab eo quaſi novum aliquod accidens audiretur, vel ſi quid hac re portendi poſſe videretur. Vir autem Domini Avitus ſe iis moveri confeſſus eſt, & quia non fruſtra nec caſu id acciderit adjungens ait: O mi amantiſſime, & nulli poſtponende mortalium Carileſe, inſiſte labori; Non hæc quidem qualiacúmque promittunt, ſed editus alitis fetus, magnos loci illius futuros protendit proventus. Scito enim multo majorem ejuſdem loci futurum Dominicum gregem quàm quem hic cernis nobiſcum conſiſtentem. Qui tamquam optimi milites in exercitiis Domini vitam tranſigentes poſt laborioſos carnis triumphos, à Domino immarceſſibiles laborum ſuorum conſequentur fructus. Noctem itaque illam inſomnem ducentes, totam eam Domini ſervitio dedicavêre. Et nunc ſermo erat eis de præſentis vitæ inſtitutione, nunc ad futuram remunerationem locutio percurrebat; modò immortalium ſpirituum conſortio intererat, nunc autem Sanctorum virorum documenta atque exempla, nunc item ad pſalterii modulamen dulci plectro manus docta, & ad ſuavem Domino ſonum reddendum pulſabat. Iis itaque actibus, totius noctis opacæ ſolati ſunt tenebras. At fatiſcentibus umbris Chriſti miles Carileſus repedans quò venerat, tugurio ſe ſe recepit dilecto.

Conſulit S. Avitum de nonnullis rebus.

14. Erat nempe, ut jam dictum eſt, iſdem locus ſecurus totius externi tumultus, & tantummodo feris eremíque familiariſſimis animantibus pervius. Namque earum adventu

Bubalum habet familiarem.

ᵃ Ita ſcribendum, non *Iagani*, ut habet Sorius & ex eo alii: qui locus exſtat in diœceſi Cenomannica ad fluvium Aniſolæ, vulgo *Anille*, unde Monaſterio nomen Aniſolenſi, quod nunc S. Carileſi, vernaculè *S. Calais* dicitur, Ord. S. Bened.

propriè dictum videretur: *Et beſtiæ* ...
Circa ann. D. XL. Iulii I. ſæpe viſitabatur, ita ut quodammodo de eo propriè dictum videretur: *Et beſtiæ terræ pa-*
cificæ erunt tibi. Erat namque ſpectabile videre bubalum, qui in eâ provincia diffic...
Iob. 5. 32. inventu, inter cetera animantia venientem ad eum. Et qui antè ſpiſſioribus ſeſ...
tantùm occulendum crediderat, tunc videres eum omnis ſævitiæ oblitum & depoſitis ...
bus & feralis animi pervicacia, ſervo Domini mitem ſe & tractabilem præbere, ...
in morem adorantis toroſam cervicem inclinare; viſúmque venerabilem, ſubmoto ...
timoris angore belluam adeuntem, lento ungue ſetas inter cornua ſulcantem, n...
colli toros atque palearis tractantem & illam veluti familiariter mulcentem. At fee...
hoc contrectatu veluti benedictione donatus, præpeti curſu (uti ei naturâ dictante ...
eſt) vaſtas repetebat ſolitudines.

15. Inter hæc autem CHILDEBERTUS Auguſtus cum ſibi Juncta conjuge ULTROG...
Bubalus Regis venatores fugiens ad Sanctum declinat. * de ea infra omniſque comitatus frequentia, partes Cenomannicæ urbis adiit, & in villam Mad...
nuncupatam devenit. Nuntiatúrque ei ibi conſiſtenti bubalum in iis locis inuſi...
beſtiam, haud longè in ſolitudine deliteſcere. Rex autem gaudio exhilaratus, jube...
natores ſuos præparare quæque erant neceſſaria beſtiæ capiendæ, canum ſcilicet vim...
cui, arcuum ſagittarúmque copiam ſufficientem exhiberi, volens eum in craſtinun...
nari; quæ cum celeritate omnia peracta ſunt. In craſtinum verò necdum cæca noct...
fugiente, interiora ſaltus petunt: & ſicubi animantia veſtigium perſpiciant, mox u...
lux repræſentavit, terram oculo curioſo perſcrutantur. Tandem itaque ſigna ejus itineri...
rimata reperiunt, & acres poſt eum moloſſos ad eum inſequendum funibus abſolv...
Miſer autem jam jámque capiendus ad Sanctum Carilefum accurrit bubalus, & quaſ...
quaquaverſum fuga negaretur, Domini virum quaſi ſingulare adiit refugium. Sanè...
natores indicia ejus itinerum ſequentes, canum etiam latratui credentes, tandem d...
nêre ad locum ubi Sanctus cellulâ propriâ manu ædificatâ habitabat. ibi itaque Sanc...
virum, & poſt tergum illius prædictum adſtantem bubalum, veluti querulum ac trem...
tem, vidêre. Tunc vero inſolita rei novitate turbati nec beſtiam attingere, nec Sa...
viro aliquam moleſtiam ingerere auſi ſunt: ſed venienti Regi & ſciſcitanti cauſam ...
sarum atque ignaviam ſocordiámque illis objicienti, ita reſpondent: En, inquiunt, ...
peritiâ & induſtriâ dictante conſuevimus, cuncta peregimus, bubalum ipſum reperim...
ſed quadam eventus novitate perculſi ſumus. Invenimus namque in quodam tugurio ...
minem nobis incognitum, propterque illius habitaculum beſtiam conſiſtentem, manſ...
factam immanem. Enimverò quia viſum eſt nobis eumdem hominem Domini eſſe ſervu...
utpote cui feralia ſubduntur animalia, nec ejus quietem auſi ſumus perturbare, nec ...
balum impetere. At Rex irâ permotus, Eamus, inquit, ad locum, de quo ſermo agit...
Euntes itaque pervenerunt ad locum, in quo Domini ſervus, beſtia ſibi famulante, D...
minum exorabat.

16. Tunc Rex viſo hoc miraculo, nequaquam Dei potentiam ſtuduit in talibus v...
Rex iratus malè excipit Carilefum. nerari: ſed permotus indignatione, has increpando voces cœpit emittere: Unde, inqu...
vobis, ô incognitæ perſonæ, tanta præſumptionis audacia, ut mei juris ſaltum nullo co...
cedente auſi ſitis irrumpere, aut noſtræ venationis dignitatem veſtra importunitate ...
in aliquo mutilare? At verò vir ſanctus nequaquam oblitus vocis Domini qui ait: *Du...*
Marc. 13. 9. *ſteteritis ante Reges & Præſides nolite præmeditari quemadmodum reſpondeatis, ego enim da...*
vobis os & ſapientiam, cum ſumma conſtantia & humilitatis reverentia ſit ad Regem...
O Rex bone, nos, quos hîc vides, nequaquam deſpectus tui gratiâ aut conturbandæ v...
nationis iſtius ferarum irrupimus & inhabitabilia loca occupavimus, ſed ut familiariùs a...
que enixiùs Domini occuparemur ſervitio, inacceſſibilia hominibus loca petivimus, ...
quomodo placeat Divinitati, ut quis hîc conſortiis hominum ſecernimur, poſt lapſum mo...
talis vitæ, in cælo conſortiis Angelorum perfrui mereamur. Rex autem nimio felle ſu...
fuſus, Præcipio, ait, auctoritate noſtrâ & te & ſocios tuos hinc ſecedere, & ut deincep...
nullus ex vobis hic inveniatur cavete. Tunc venerandus Carilefus nec in minimo mini...
Eum S. Carilefus officio placare nititur, ſed fruſtra. conturbatus Regalibus ad implenda præcepta ſeſe vertit, & Regi dixit: Eſt nobis, inclyte...
Rex, ſervis tuis aliquid vini quod parva vitis hîc inventa atque exculta elicuit, petimuſ...
que ſerenitatem culminis veſtri, ut aliquantiſper ejus poculo indulgeatis, quatenus ala...
criùs tam tua nobilitas, quàm & comitum tuorum ad Palatium redeundi habeat faculta-
tem. Egit enim hoc ut Scripturæ obſecundaret dicenti: *Si inimicus tuus ſitierit, da ei potum;*
Rom. 12. 20. *hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput ejus*. Porro Princeps iſdem nimio pa-
rendo furori, non ſolùm carbones caritatis frigore reſtrinxit malitiæ; ſed equum ſuum
calcaribus verberans, ut ad Palatium rediret, iter arripuit.

17. Sed Domini largâ miſericordiâ, & inexhauſtâ potentiâ, quæ humiles ſuos fracta
Rex ob eam rem divinitus corripitur. ſuperborum potentia exaltare conſuevit, latiſſimè quanti apud eum valeret, qui deſpe-
ctus fuerat, apparuit. Nam cùm Rex iſdem tumore inordinato diſtentus, iter in redeundo
accelerare vellet, equus illius ſtupore repentino captus ſubitò conſtitit, & licet hinc inde
cruentatus, proceſſum Regi denegavit. Inter hæc admiratio timori ſociata, omnes oc-
cupat, & quid facto opus eſſet, cunctos cogitare compellit. Sed cùm diu in iis hæſitarent,

unus illorum, qui prudentiâ ceteris præſtabat, ita ad Regem loquitur: Optime Rex, ſi non me ſuſpicio fallit, homo ille qui à nobis contumelioſè tractatus, atque ignobiliter eſt compellatus, Domini eſt ſervituti devotus; cujus virtuti hoc præſtitit Dominus, ut quia à te, non ut decuit, eſt tractatus, tibi quoque ad ea quæ vis, peragenda deneget effectus. Itaque celer ad virum Dei dirigitur nuntius, qui & de præteritis veniam impetraret, & juſſionem illius de iis, quæ agenda forent, Regi deferret. Qui citiſſime ad locum, ubi vir Dei erat, devenit; orantem eum invenit, & Regis neceſſitatem expoſuit. Devotiſſimus autem Chriſti famulus hæc audiens, Domini miſericordiam ſe honorantem glorificavit, & Regi ut ad ſe reverteretur, humiliter præcepit dicens; Vade fili & dic Regi ut revertatur. Et quia ſine benedictione receſſerat irâ permotus, accipiat à Domino per famulum ejus, benedictionem, & ita revertatur ad Palatium ſubmotâ omni læſione. Circa ann. [illegible] Iulii 1.

18. Itaque ipſe orationi devotiſſimè incubuit, apparitor verò mandata ſuſcipiens quamcelerrimè ad Regem revertitur, quem uti dimiſerat immobilem, & ſpiritalibus vinctum reperit nexibus, & coram eo legationis ſuæ verba depoſuit dicens: Optime Principum, vir Domini, ad quem me tua cenſura ire decrevit, te ad ſe redire præcipit, & benedictionem ejus, qua te ipſe iraſcendo fraudaſti, ut accipias magnopere cupit. Mirum in modum, mox ut verba ſervi Domini audivit Rex armis terribilis, potentiâ ſingularis, comitatûs frequentiâ pæne inacceſſibilis, ea quibus vinctus erat, ſolutus eſt nexibus. Et qui voluntati Dei, quæ in ſancto Dei viro habitabat, contrarieiat & contraeundo ſemet vinciri advertit, iterum ejus nutibus parendo; ab illis, quibus artabatur, inſtitis ſolutus, quod jubebatur implebat feſtinus. Itaque abſoluto equo feſtinè ad hominem Dei devenit Rex dudum tremendus, modò tremebundus: & oculos, quos dudum præ iræ magnitudine; cruenta obſederat nubes; nunc abluebat cor contritum lacrymas eliciens. Cervicem quam dudum ſuperbia reddiderat rigidam, nunc humilitas reddebat curvam. Plantis itaque Sancti advolvitur, dexterâ pectus frequenter quatitur, reum ſe iterum iterúmque fatetur, & ut à ſancto viro indulgentiam pro his, quæ ſuperbiendo commiſerat, conſequeretur, mæſtus implorat. Rex admiſſi veniam à Carilefo petit.

19. Beatus autem Carilefus amica ſibimet humilitate commonitus, Regem proſtratum adiit humiliter & benignè erexit, devotiſſimè verbis prædicationis inſtruxit, & ut deinceps talem levitatem temperaret, commonuit. At verò Princeps iterum ſe veſtigiis ejus ſubmittens, loco magni beneficii habiturum ſe dicebat, ſi beati viri munificentiâ vino, quod dudum nihili habuerat, nunc potaretur. Ipſe autem, qui animoſitati funditus renuntiaverat, & ſaluti Regiæ ſolummodò ſibi providendum perſuaſerat, celerrimè, quod precabatur, fieri juſſit, dicens uni ſuorum commilitonum, Ocius: Frater mi, vinum huc deferatur, ſimulque calix, quo Regis voluntati à nobis obſecundetur. Quo extemplo allato, Sanctus CARILEFUS manu propria calicem implevit, & Regi poculum porrexit. Rex verò alacri animo, quod offerebatur, pro dantis dignitate potiùs, quàm pro ſui ſapore ſuſcepit, & oſculata manu ejus ori admovit, atque eo exhauſto Divinitati gratias retulit; quod etiam comitum ejus quiſque fecit. Mirúmque erat videre, vas perparvulum in tantam exuberaſſe copiæ magnitudinem, ut liquor ille viteus obertim ſingulis propinaretur, nec tamen detrimentum inopiæ, quouſque omnes ſufficienter biberent, pateretur. Sed patet, non minoris fuiſſe meriti beatum CARILEFUM, noſtri temporis eremitam, olim Eliæ atque Eliſæo itidem eremiticis Prophetis, quorum unus ea hydriæ parvula farina, tam ſibi quàm hoſpitæ ſuæ juſſit exuberari abundanter cibaria: alter verò ex pauculis hordei panibus centum virorum exclusit eſuriem. S. Carilefus Regem & comites pauco vino reficit.

20. Igitur Rege & comitibus ejus, quantum voluntas dictabat, vinu ſatiatis, vaſculo ſupradicto nequaquam aliqua ſuſtinente diminutionis diſpendia, iterum pedibus ſancti viri advolvitur, & deprecationem in hæc verba profundit. Certum habeo, virorum optime, te Domini inhærere culturæ, & Domini ſervum, Divinitatem verò tuarum in omnibus fautricem eſſe precum. Ideóque peto, uti voto meo tuum præbeas nutum: quo ſcilicet fundi hujus Madualenſis a, quanta animo tuo ſederit, accepta portione, Cœnobium Chriſto adjutore fabricare debeas. Quam petitionem, licet vir Dei diutiſſime refugerit, tamen Regis petitio prævaluit, & ut id fieret obtinuit. Nec tamen vir Domini ampliora ſpatia ſe ſuſceptorum ullo modo conſenſit, quàm diurno itinere ſedens aſino poſſet obambire. Rex ei Madualem concedit ad condendum Cœnobium. a

21. Hoc Rex impetrato, veluti magno donatus præmio, benedictione poſtulata & acceptâ reverſus eſt ad propria. Cúmque illi regreſſo, & penetrale domus petenti jamdicta Deo devota occurriſſet Regina, per ordinem ei ſuorum eventuum texit hiſtoriam. Ipſa verò ad hæc ita reſpondit: Frater, magnam cordi meo hæc quæ auditu addiſco, cum timore peperêre lætitiam: Timeo enim tibi, Domine Rex, ne quid hujus rei

a In Vita S. Medardi Epiſc. apud Surium 8. Iunii Madvallis fit mentio ſub finem his verbis. *Erat in pago Cenomannico quoddam prædium, quod Rex Sigebertus ejuſdem ædificator Eccleſiæ, ad ejus quam ibi Domino aggregaverat Congregationis firmaverat dominium. Prædium illud Madvallis dicebatur ex Britannica videlicet & Latina lingua nomine compoſita, quod Bonavallis noſtro ſcilicet Romana lingua vulgari poteſt interpretari eloquio.*

cauſâ offcoſæ apud Deum famulúmve ejus incurreris. Congratulor tamen tu
Circa ann. D. XL. Iulii 1. præ multâ benignitate ſuâ Deus noluit in præſenti ſuas, ſuique famuli in
Oportet te operam dare in quæ ab eo didiciſti; ne forſitan diſſimulans, inobe
indevotionis arguaris, & leviora evitans, deterioribus plectaris tormentis.

22. Inter hæc verò devotus Chriſti famulus, non oti moris eſt terrenis c
hiantibus, in eo exultabat, quòd ei ruralium ſuppetebat copia fundorum;
tentiſſimæ collaudabat munificentiam pietatis, quæ unde pauperes aleret ex
peregrinis ſolamen conferret, ſibi attribuerat. Volens etiam divina cleme
devotionem magis magiſque in ſui augmentare mulcendo clientelam; cùm
coactis Fratribus qui ſecum morabantur, agriculturæ in prædio jamdicto inſiſ
S. Carilefus ſarculo terram excolens theſaurum effodit. raſtro terram verteret, (deerat namque illis arandi copia) beatus CARILEFU
bam ſarculo detrahens, theſaurum latentem detexit, catenus mortalibus
Quo viſo Fratres ſuos accerſere ſtuduit, & qualiter eos Domini miſericordia
indicavit; pariterque oſtendit, dicens: En optimi commilitones, attendi
noſtri miſericordia Creatoris, donis ſuis noſtram exiguitatem nobilitat, cu
hominum nos beneficiis ditare; niſi & opes terræ finibus hactenus abditas jam i
tradere. Referamus itaque illi gratias, cumque tota pectoris devotione ſtudeam
utpote qui ea quæ majora ſunt, atque illi, ut ſibi competit, ſervientium m
contradidit, qui ſumus membrorum ejus infima & contemptibilia. Solo itaqu
& diutiſſime ſanctam Trinitatem in hymnis & laudum decantatione venerati,
ſurgunt, & ſuſceptum quem reperêre theſaurum, in Oratorium quod dudum
tranſvehunt. Filius namque ſummi Patris Dominus JESVS-CHRISTUS, cui
luteis habitaculis degentibus ſuis famulis quæ ſecutura eos maneant bona de
quò ſcilicet uberius in amorem ejus ſatagant ignire: & qui juſſerat eis, per Evan
Matth. 6. 20. culum in cælis theſaurum manentem condere dicendo: *Theſaurizate vobis theſau*
ubi neque ærugo exterminat, neque tinea demolitur, neque fures effodiunt & furantur, et
conſiſtentes, terreno voluit invitare theſauro, ut perpenderent cujus pretii eſſe
ſi tanti eſſe poterat humanus theſaurus.

S. Carilefus Adami privilegia quodammodo recuperavit. 23. Itémque & hoc quiſquam forſitan nec minùs dignè miretur, quia dignitatem
protoplaſti perdidimus tranſgreſſione, iſte divinæ obtemperando voluntati re
valuit, non quidem adhuc donatus Paradiſi habitatione, ſed adhuc oneratus terr
dine. Scimus namque eumdem parentem noſtrum tantæ fuiſſe ſapientiæ, ut om
pontique atque aëris animantia ejus crederentur nutibus, & vocata illa obedient
detrectarent; & congrua ſibi ſuſciperent, eo imponente, nomina. Nonne reddita
hæc ſancto viro prudentia, cui didicit ſæva obſecundare beſtia? & cujus rictus ſole
cordati viri fugere, nunc cernere erat, etiam famuli more, ejus adhærere limini
veluti diſcipulum aſſiduè magiſtri limina terentem; moxque ut præcepta illius a
avia quæque curſu petentem. Eſt etiam illud conſiderandum, quòd imperioſa
attributa eſt peritura poteſtas, iſti etiam miſericorditer contribuerit divina m
Gen. 1. 28. Dictum eſt enim illis primis in origine creatis: *Dominamini piſcibus maris & vo*
cæli & beſtiis. Ideoque præcellentiſſimus CARILEFUS, quia eum, qui Regalia
batur regere ſceptra, viderat ab humana diſceſſiſſe dignitate, & potiùs cordi h
inſeruiſſe beſtialem feritatem; non oblitus ſuæ poteſtatem dominationis, freno o
num docuit eum iræ limitem imponere, & decetero ſe humanè civiliterque tr
Pſal. 48. 13. ne de illo poſſet dici: *Homo, cùm in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt jument*
pientibus & ſimilis factus eſt illis.

Ejus virtutes 24. Inter hæc verò, nec dignitatem iſti video defuiſſe priſcam: quia ſicut co
paradiſi, omni ſuppreſſo laboris ſudore, juſſa eſt tellus proventum fructuum ſponte
niſtrare; haud aliter beato viro parum quod habuit vini exiguitate oblata, didicit
extendere ad multorum ſatietatem virorum. Nec mirum eſt Sanctos viros ea quæ alt
perdidêre ignaviâ, propriâ recuperare etiam in præſenti laboris inſtantiâ, cùm ſta
rit rerum Conditor ad eas ſedes revocare illos carne ſolutos: in quibus ſine aliquo
ſtatus permanerent detrimento, niſi obicem ſe præbuiſſet præcepti tranſgreſſio. Et
illi homiliando ſeſe ardent divinas exequi juſſiones; æquum eſt non eos multari eâ,
in tranſgreſſores lata eſt, ſeveritatis ſententiâ: ſed potiùs etiam in præſenti honorari
vinâ munificentiâ.

25. Igitur vir Domini, quia tantis ac talibus ſe honoratum videbat beneficiis,
gis ac magis creſcebat in variarum virtutum exercitiis. Namque in eleemoſynarum l
gitionibus ſemet liberaliſſimum exhibebat; in jejuniis promptum, in vigiliis ſtrenuu
necnon in omni plenitudine virtutum operatorem ſe comprobabat eximium: ita ut qu
dammodo ſingulariter ſententiam Davidico ore prolatam impleſſe videretur dicenti
Pſal. 83. 4. *Ibunt*, haud dubium Sancti, *de virtute in virtutem*, quouſque hominem exuant, & Deu
Deorum in Jeruſalem cæleſtâ videant.

Intere

26. Interea circa illius eremi quæ Sanctus vir tenuerat loca quidam hominum ruſticali opere tenuem ſuſtentantes vitam habitabant, numero ſeptem. Qui divino timore & amore inſpirati, ſimulque rei novitate allecti, Dei famulum ſæpius inviſere curabant; & neceſſitatem ejus, quantum ſibi poſſe erat, ſublevabant. Sed à viro Dei theſauri ex terræ viſceribus ſibi traditi aliqua portione fuerant donati, quò ſcilicet & propriam indigentiam ejus juti ſolatio temperarent, & ædificandi Monaſterii adjutores forent. Qui & promiſſionis ſuæ memores, & ipſi quamdiu mortalibus interfuere rebus, ea quæ protelli ſunt, ópere impleverunt. Sed & nepotes eorum hactenus devotiſſimè prædeceſſorum ſuorum exempla ſectati, iisdem actitare noſcuntur.

Circa ann. o. al. ſalu 1.

Quidam incolæ ei cooperantur.

27. Inter hæc verò cùm Regina ULTROGODA Domini devotione nobiliſſima, certis nuntiis ſibi deferentibus, viri Domini vitæ qualitatem addidiciſſet, cibi ſcilicet parſimoniam, ſed & noctium inſomnietatem, necnon & veſtium vilitatem, ſed & ſuper omnia clarum in Chriſti famulatu ac perſeverantem fervorem, (erat namque ei etiam conſuetudo, cinere & cilicio corpus obvolvere, & quando ſumma exigebat laſſitudo quieti indulgere, nudæ humo corpus superſternere) miſit ad eum aliquos appritorum ſuorum, ut ſuam voluntatem Domini viro ſignificarent, loquens in hæc verba: Rumor, dilectiſſimi mihi, noſtras occupavit aures, virum hunc venerabilem qui vicinam incolit eremum, Domini eſſe familiariſſimum, & ejus ori divinum patere aditum; unde peto ut ad eum cum ſumma celeritate properetis, meique deſiderium animi patefaciatis, &, ut ei ſatisfaciat, inſtantiâ precum veſtrarum obtineatis. Magnopere enim, ſi voluntati effectus detur, exopto, ut vultûs ejus perfrui merear præſentiâ, & animam meam divinæ cupio commendabilem reddere clementiæ per ipſius interventionem. Quòd ſi precibus meis annuerit, omnia fiſci illius, in cujus parte reſidet, prædia ei attribuam: ut facultatem habeat, quidquid de his voluerit, agendi.

Ejus conſpectum Regina cupit.

28. At miniſtri nequaquam ſegniores Dominæ ſuæ juſſionis executores ociùs ad venerandum Chriſti famulum, voluntatem Dominæ ſuæ aperturi, pervenerunt. Ipſe autem parumper deliberans, tacitè ſecum volvebat in hunc modum cogitationem. Unde, inquit, talis Reginæ, ut tantopere me videre exoptet diutinis * chamæleontis coloribus incultum, jejuniorum ſqualore horridum; rurali exercitio nihil aliud quàm ruſticum, pannorum vilitate deformem, prudentiæ tenuitate degenerem? Novi certè, novi virulentam veterni hoſtis calliditatem, qua in Paradiſi amœnitate per femineam imbecillitatem fregit viri vigorem. Ideòque æquum eſt mihi cavere muliebrem aſpectum; ne capiar ego laqueis inimici, incolens ſqualida eremi loca, ſi irretitus eſt ſuaſionibus ejus ille qui Paradiſo fruebatur cum vitæ jucunditate etiam collocutione divina. Itaque deliberationi citò finem imponens, nuntiis Reginæ ita refert: Ite, inquit, optimi juvenum, & Dominæ veſtræ hæc mea verba referte. Si quid prævaleo pro ea exorabo: certum tamen habeat quamdiu in corpore fuero, faciem me mulieris nequaquam viſurum: neque hoc Cœnobium, quod Domino præcipiente conſtruxi, ingreſſui mulieris unquam patebit. Neque enim decet nos, qui de Chriſti cenſemur familiâ, vendere noſtrum mulieribus aſpectum; aut pro capeſſenda terra inimico generis humani noſtram proſtituere animam. Ideòque animum ſuum ab hac intentione ſubmoveat, & fiſci ſui partem cui libuerit attribuat. Quæ conſuetudo in eodem Monaſterio, Deo favente, hactenus manet inconvulſa a.

Ille negat.

* al. diutidis ſudoribus incultum.

Mulieres à ſui Cœnobii ingreſſu arcet.

29. Præproperè autem ad Dominam reverſi famuli, reſponſa ſibi tradita retexunt: Reginamque triſtitia magna afficiunt. Nec tamen illa ultrà rogare appoſuit, ut faciem viri Dei cerneret: eoquòd & Sanctum virum inquietare pertimeſceret, & per rationem ſatisfactum ſibi judicaſſet. Ipſe verò devotus Dei famulus adeò à cunctis judicabatur reverendus, ut operum ſuorum clareſcentibus meritis, nullus ejus voluntati conaretur reluctari. Cernebatur namque vultus ejus Angelico veluti nitens aſpectu; & ſecundùm ſcripturam, vultus indicabat mentem. Aderat illi morum temperantia æquâ lance trutinata; circa exercitia Dominici cultus animus devotiſſimus amórque inexhauſtus: jam verò verba, quæ diceret, ſale ſapientiæ condita cerneres divinæ, omnibúſque communicare ſui fragrantiam odoris. Hæc omnia ſuper fundamentum fidei Chriſtianæ in corde ſuo collocaverat; Chriſtum adhibens ſtructuræ ſuæ perpetuum fundamentum, qui eſt vera petra, ſuper quem omnis ſtructura ſtabilita, creſcit in templum ſanctum in Domino.

Regina à deſiderio deſiſtit.

Carileſi virtutes.

30. Erat ei interea circa peregrinos & exſules magnus dilectionis favor, itaut non ſecus quàm ſibi hærentibus, alimoniam ſubminiſtraret, tegumentáque præberet. Hujus pede cæleſtis deſiderii compreſſus ſuccubuit amor mundi: hunc tremuit hoſtis antiqui pæne invincibilis aſtutia: decipulaſque fuarum ſero gemuit tranſilitas nugarum. Quia ſcilicet agonis certamen non propriæ virtuti aliquid tribuens aſſumpſit, ſed Chriſti fultus auxilio, & inſtructus exemplo, contra hoſtes ejus ipſo duce militavit. Roborabatur namque in eo naturalis infirmitas carnis ardore intimo caritatis, imbecillitatémque corporearum virium ſolabatur

a Iſtud interdictum etiam de Eccleſia intelligendum eſt, ut patet ex libro Mirac. num. 12. Eadem diſciplina in pleriſque Cœnobiis Gallicanis viguit, ut in Præfatione noſtra obſervavimus. Lege Mirac. S. Iohannis Reomaënſis num. 5.

Hortamentum :: q copis ſpiritalium chariſmatum, ſimúlque illud Apoſtolicum hortaméntum :: q

Circa ann. 542. Iulii 1. Rom. 8. 18. Act. 14. 21.

copis ſpiritalium chariſmatum, ſimúlque illud Apoſtolicum... *gloriam quæ revelabitur in nobis* : i *condigna paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam* ... *multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei*. Hæc atque alia ſacræ Scri menta, tamquam ſal ſpiritale, fluxa mundi gaudia atque ſæculi pituitas ab eo & ad ſemper manſura cor illius ignibant. Hæc illius exercitatio, hæc contin diabolum extitit decertatio, donec tandem optata quiete poſt laboris excurſum ei frui conceſſum eſt, & operis ſui recompenſata remuneratio.

a al. his atque hujuſmodi agonibus inſudaret.

31. Dum igitur beatus Carilefus multis [a] modis agoni inſudaret & pæne intentione ſe ſe avidus præliator, hoſti protervo ad ſingulare quotidie certame agminibuſque monaſticis undequaque ad ſe confluentibus æmulamina ſuarum vi victiſſima relinqueret; finis inevitabilis cunctis mortalibus oſtium corpuſculi ejus ſare: ut anima Deo dilecta diutiſſimis revincta catenis carceralibus, tandem liber rumperet vincula, & Regi ſuo occurreret in gaudium ejus ſuſcipienda. Acri i corpore prærepto, medullæ ejus igne gemino perurebantur, & ſanguinis unda

S. Carilefi morbus extremus & obitus. Philip. 1. 23.

bra ſingula ſiccabatur: Spiritus tamen, carnis infirmante vigore fortior reddeba Domini faciem deprecandam, quò celerrimè ſoluto carnis vinculo liberaretur, magis accendebatur, *cupiens* ſecundum Apoſtolum, *diſſolvi, & cum Chriſto eſſe*. Div tem fautrix bonarum precum & rationabilium ſusceptrix vocum, ipſius preces ad ſe admiſit, & quod anxiè petebat piè implevit. Denique reſolutione jam vic hostibus Monachorum circum ſe adſtantibus, & quæ ventura erat ei præſtolantib poſt futuram ſuam eis prædixit reſolutionem: & prout poſſibilitas permiſit, ut ſu res eſſent, iis verbis admonuit: Filioli, adeſt mei finis irrevocabilis hora: ideóque veſtri memores, memores quoque Chriſti, fidem rectam ipſi ſervetis, neque ulla c tione adulterina eam commaculetis. Obedientiam item caſtitati connexam veſtro & opere tamquam ſingulare Chriſti imitamen conſtituatis; ut non tantummodò pœ ſtis evadere gehennales, ſed etiam Domino tribuente percipere mereamini veluti d mi milites coronas triumphales. His & his ſimilibus documentis, tamquam ultimu Fratribus dixit, & cælicum cælo collocandum reddidit ſpiritum.

Diſcipulorum dolor de ejus abitu.

32. Jam verò eo migrante, quæ lingua explicet, quiſve ſtilus percurrat, qui circumadſtantium dolor, qui pectoris anxii ſingultus, & crebris pulſati pulmonum riis? qualiter loqui volentibus, atque orare nitentibus, media interrumpens verb cutionem interdixerit doloris magnitudo? Etſi enim gaudebant ſe ad cælos tantum mittere Patronum; nequaquam tamen ab eo ſine dolore poterant divelli, cujus verbi

Ejus ſepultura & miracula

ſueverant adhortari, & imitamine in Domini amorem ſubinde augmentari. Corpo tem funebria impendentes obſequia, cum magna diligentia loculum præparaverun in Baſilica, quam ante obitum ſuum ipſe ædificavit, terræ mandaverunt. Quem l Dominus Iesus-Christus ſæpiſſime ad demonſtrandum, quem circa famulum ſuum buerit, favorem, mirandorum operum oſtenſionibus conſuevit nobilitare. Neque vel ejus operis ſinit brevitas, vel ſtilo ſuppetit facultas enarrandi, quot cæci poſt i exceſſum ad illius ſepulcrum receperint viſum, vel debiles ſanitati ſint redditi, ſe dæmones ex obſeſſis corporibus propulſi, necnon plurima ſint mortalibus per inter ſionem ejus à Domino collata beneficia. Sepultus itaque eſt vir totius boni ſpecul Kalendis Iulii terra plorante, cælo lætante: regnante Domino noſtro Iesu-Christo, cum Patre & Spiritu ſancto vivit & gloriatur Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen

---

MIRACVLA S. CARILEF

AD IPSIVS SEPVLCRVM FACTA.

Scriptore anonymo, qui ante S. Carilefi Tranſlationem, Normannorum tempeſtate peractam vixiſſe videtur.

Ex MS. cod. Aniſolenſi.

1. ARDOR ineſt animo paginæ hoc nihilominus committere opus dictu mirabile, quod cuidam Curiali contigiſſe, veterum relatione dicitur. Poſſeſſio eſt Monaſterii longiùs ſita, cui vicinus aſſidebat vir, inter ſuos primus, mente tumidus, ſuperbiâ elatus, in rebus tranſitoriis acquirendis avidiſſimus, cælicarum nil curans: ob idque multa inferebat eidem beati Carilefi fundo incommoda; variis afficiens injuriis incolas villæ ſibi contiguæ. Inſuper & damno rei familiaris contumeliarum addebat diſcrimina,

ſi quid mutilare præſumeret ipſorum quilibet. Amaritudinis ergo tandem affecti dolore nimiæ juris viri Dei Carileſi ſervuli, nullum jam ſibi reputantes poſſe aliquid provenire ſubſidium, poſt diutinæ calamitatis incongruens dominium, ſumptis viæ longioris neceſſariis, munera ſecum vehentes competentia, quibus placidum ſibi proprium facerent Dominum, ſi offenſæ alicujus tenerentur rei, immo & Salvatorem noſtrum Redemptorem omnium, Cœnobium almi CARILEFI ſupplices adeunt. Tardiùs ſed Baſilicam ingreſſi, longiori feſſi jejunio, altera die quà pedes domibus extulerant, cùm Fratres veſpertina expleta ſynaxi remearent ad propria diverticula; petière cuſtodem ſacri ſepulchri, uti indolgeret eis deplorare vocibus querulis proprium Dominum: præferentes manibus munera quæ ſecum devexerant. Et ipſe exterioribus commorans diutiùs in exitibus, juſſit uni condiſcipulorum ſuorum altiùs ingemiſcens, cuncta ad quæ vellent acceſſum adhibere, reſerare ſecretorum intima; & hoc, poſtquam reſcivit eorum cauſas neceſſitudinum, ac calamitoſa pericula, condolens perhorruit. Circa ann. n. 21. Iulii 2. Villici Cœnobii S. Carileſi adverſus vexatores eum vindicem habent.

2. Verùm illi cùm orationibus diutiùs locubuiſſent, lacrymoſos addentes gemitus; ſorguor altari nudato à duobus, qui geminis fortè conſtiterant lateribus, faſces virgarum manibus tenentes, altare ſacrum verberare cœperunt ſimul clamantes: Cur nos, Domine, non defendis piiſſimè? cur hic obdormiſcens noſtri obliviſceris? cur famulos tui juris ab hoſte non liberas immaniſſimo? en qui liberabit, ut poſcimus. Utquid cùm procul à te habitemus, non præſentem quoque illic te potentiâ, ſi digneris, eſſe credimus? cur quod humana nequit manus, Deo conſors, & Angelorum atque Archangelorum ſocius, divinitus non operaris? Talibus attoniti vocibus accurrunt cuſtodes, ſimul & rei novitate permoti, non ſine indignatione; eos ſacris expellunt locis. His itaque peractis citiùs ad propria cum metu reverſi, hoſte ſe caruiſſe lætati ſunt ſæviſſimo. Contigit enim Vicarium; qui eis crebras ingeſſerat poſt damna contumelias, equitantem eâdem horâ, ut veriſſimè notatum eſt, leporem venandi obtentu inſequi. Exitiali ergo quadam cogente manu, equo dejectus, fractis expiravit cervicibus, timoremque metus & reverentiam cunctis, cognoſcere qui poterant, intulit, ne quis temerare umquam poſſeſſiones viſi auderet venerabilis CARILEFI, aut ſui Cœnobii.

3. Nec prætereundum cenſeo admirandum in quodam patratum miraculum, qui ita contractus nervis obſtupentibus obvenerat, ut calcanea ipſius hærerent natibus. Devectus ſiquidem ex poſſeſſione Monaſterio contigua, ex qua & oriundus extiterat, propinquorum manibus pofitus in Baſilicâ quam vivens vir Dei Carileſus ſenio labantem ſudore reædificavit proprio. Ibi igitur commorans, poſtquam pro eo aliquantis diebus oratum à Dei Servis eſt, vidit matutinali peracto officio, corporali, ut ſæpiuſculè referebat, intuitu, aſtare prope Sequendam in habitu Sacerdotali caniti venerabilem; manum ſibi dantem, & ut ſurgeret bis ac ter imperantem. Ruptis ſedenim ad vocem jubentis nervorum nodis duriſſimis, cruoris aſpergine commaculatus, tentat quod neſcit trepidus iter. Genibus atque plantis inſuetum appetens opus, pergit mirabandus ediſcere progrediendo, quod ex multo obliviſcendo perdiderat tempore. Tantam itaque conſecutus eſt in eundo valentiam: ut equeſtri diuturnitati auderet ſe ſe in viando committere, & non tantùm committere ſed etiam hanc ſuperare, ut veriſſimis approbatum eſt indiciis, jactitatur. Cujus & perſonam nomine tenus deſignarem, ſi aliquid commodi noſtræ chartulæ conſideret. Homo pedum officio deſtitutus ſanatur.

4. Auribus terrigenarum ad excellentiæ prærogativam Carileſi venerabilis efferendam commodum inſimulare duxi: quod divinæ virtus potentiæ ſæculis præmonſtrare decrevit. Arvigena pagi Donenſis*; cùm die Dominica plauſtri, boûmque agitator abſque arbitris, in ſaltum pergere diſponeret, comitatus puero, ante matutinam proficiens; ultori ſpiritui traditus; hac ultione eſt divinitus coërcitus. Depoſitâ igitur Patroni proprii potentiâ, qua ſibi cælitus nequam imperare ſpiritibus poteſtatem fore conceſſam credimus; ſupra nominatorum Martyrum ac Confeſſorum antiquiora tentavit adire ſuffragia. Quorum memorias multis peragrando diebus, Martini videlicet, Hilarii, Martialis, Dionyſii, ceterorúmque; quos meritorum excellentia mundo clariſſimos reddidit; dum ulteriùs progredi tentaret, accepit in ſomnis mandatum, ut proprium ſupplici votô expoſceret Dominum, cujus juris ſibi meminiſſe deberet: ociùs igitur properaret; quia beati meritis CARILEFI ſalus ereptionis illi eſſet eventura: & quod alii præſtare ſuperſederant, indulgentiſſimè ipſe largiretur. Quapropter ultrò æger accurrens almi depoſcit Carileſi merita, flebilis orat, vincla ſibi laxare poſtulat, quibus retinetur, inimici. Exactis autem aliquot diebus, (nam & lapidum motibus ſe concidebat; & ictibus collidebat fuſtium) propenſiùs tamen cùm in oratione ſe Dei Servi proſtraviſſent, Domini jam jámque miſerentis clementiâ, per Sancti cujus adierat limina; & petebat interceſſionis munia, præclara merita teſtificans, ſolvitur vinculis atrocis hoſtis; cui horribiliter cruciandus traditus fuerat. Sed huic liberatori proprio non ingratus, uſquedum hominem exuit, in ejus deſervivit, nuſquam longiùs progrediens, excubiis. Energumenus liberatur. * le Dunois

5. Prurit etiam mentem illius ſigni addere magnitudinem, quod utilitati mortalium olim proveniſſe, nulli venit in dubium. Cùm rotatus anni vertigo feſtivum seduxiſſet Cereus cœlitus.

reducere tranſitum ;
Circa ann. D. XL. Iulii 1. diem, quo convenit mortalibus ejus ſacrum ad memoriam ignobile vulgus. Verùm affuie intérq
mulri conflaxêre nobilium ſimulque & turbas convenit cæcos præterea ſrpruagenos
rum diverſo remedio egenrium plures ex longinquis oris affuit, imp
dens annns, ſpe deductus medendi intee venerabilis poſcens ſedulua clemen
taris exiſtens Dominicæ, ſimúlque & viri peecibus, dum Miſſarum ſollemn
fiduciâ devotinnis fruſtratus, fuſis humilitee depromereotur lectlonis o
eſſet muniis, & Evangelicæ, Levita pronunriante, auxilium. Et quodam ignoti vult
ſit divinæ animadvrſionis ſubieum peoveniſſe protenſione trrgente oculos, reſpe
randi habitùs Sacerdote, ſibi dexteæ manus veſtium, ſecum quod factum ſiterat, mira
ciem legeotis, nitorémqum ineuens dum cunctis egrediendi pateeer aditus
que Miſſarum completâ ſollemnieate, propriam, ſéqur ſciſcitanti puer
egreſſur eſt Eccleſiæ, negavie manum ductori Domini Carileſi, taotæ claritudin
culi trnueret obſequium, reſpondit mriitis fruirus, dum ætatis eſſrt juvenilis
nem sdeptum, ut numquam lucidiùs fuiſſrr ſimul & ejus ſamulo, rediit dum á
annir, gratias omnipoteoô Domino ecferens cunctis adſtantibus, quæ circa ſe
ſextæ horæ compleretur officium, coram quoque exeiravit protinus.
rrtulit, nmnéſqur ad laudes Divinitati eeferendas

6. Operoſum eſſe fortè ecnſeo, illius munificentiam ſigni huic addere operl,
Item mutus aſſecutus eſt quidam elinguis, aecola pagi Senonici. Is cùm ſtipis poſcens ali
quſquaverſum voluotas dictaſſet, figrrrr greſſum, mendiciiatis obrentu ſemer
creari geſtiens Cœnobium beati Carilrfi adiir. Et quod vocis carens officio lingu
bat edicetr, manur protenſione ac tabrllarum colliſione lignearum miſericordiæ
opem. Inter hæc convenêre Servi Dei horâ congruâ in Ecclrſiam Miſſarum celebra
lemnia, securrit inter plures & murus, aſſrqui ſacram cupiens audientiam. Dev
igitur pnſtulationibur, viei Sancti poſceos indulgenriſſimam oietatem, admiſſoru
rum veniam precabatur attentiùs. Cùm autem ad Apoſtolicam, ac ſubinde ad Evan
ventum eſſet ſactam recitationem, ſubita fibrarum diſruprione lioguæ conriguaru
guis rœpit rffluere. Illico ægee priſtini ſermonis recepie officium; ac gratulabu
propria remearr cnotendit, redditis pro gratiarum actione continuò laudibus.

Item contractus & cæcus curantur. 7. Fervidus menti caloe admodum inſider ſuprrmæ committere magnitudinis
opus mirabile, quod onius eemporis momento duobus debilibus haud diſſimile præ
eſt beoeficium, quorum alter qualo * devectus puer ad limina beatiſſimi Carileſi
* vas vimineum ctus eſt à parentibus, omnimodis prdum carens officio, & ab urero nodoſæ cong
nis tempore compliciri nervi, poſtrriores progreſſi petierant partes. Próque manibu
renus gerula nutrix, reprare potiſſimum docuerar, quam corporris ſuperpoſitum b
viando pnſſe ire. Alter veeò adultus jam ætare, dum viriles attigiſſrt annos, in di
infirmitaórfatigatus labore, miniſterio pedum amiſſo contractus ambulate reptaode
nibus, nnn pedibus ooveeae. In qua lrctuli quoque detentione, oculorum amiſſ
mine cæcus factus erar. At pænè jam viginti labenribus in infirmitate annir, ſpe
perandæ ſanitatis âctus, virum venerabilem Carileſum adierat. Nam juvenis famulor
dem fuerat Cœnobii, verùm in infirmitate deſtirurus, ad propria remeavrrat ſoli.
chali igitur ſollemniiate ingruenrr vrſpera venerabili, in qua jejunium à devotir C
cunctis celebratur Fidelibus, urerque rorum delatus in Eccleſiam, cum cetera turba
crum audire cœpit officium. Er ecce ſubitò, dum ſacræ perſolvuntur devotionis mu
rxoritur impar ab utroque clamor, Sanctum Carilrſum invocantium, io eos omnium
mnvit intuitum; cunctorum oculi præ gaudio exundavrrr lacrymis, & unanimes
cabantur diceotes: Miſrrere eorum, Domine, ſuccurre vir brarr Carileſe, ſolve ſac
viocula, quibus retinentur aſtricti. Id rtiam Devotus aſtans ejuſdem Cœnobii Abbas c
turba Monaſtica, reſertos oculos lacrymis addrns, etiam plura concinebat ex anim
Igitur anir Miſſarum initia, altrr eorom greſſum, altrr quoque cum greſſu recepit
viſum. Cuncti qui orapro eis in oratione ſulverant, in gratiarum actionem Domino
mulóve ejus Carileſo convertuntur, *Deo gratias*, Deo laudes omoer dicunt: & null
invenitur, qui laudis oon exſolvat drbita Chriſto.

8. Huc accedit gloriæ Juſti congiurns illud miraculum. Nam quidam invalidus pe
Debilis pedibus erigitur. dibus, manibus pinpinquorum ad Cœnobium jam dicti CARILEFI adductus in Ec
cleſia ponitur. Preces ſupplicationéſque funduntur pro in columitate adjacenós ægroti; i
enim ſecundùm perituram ſæculi dignitatem clarus, proſapia ortus nobilitei fuerat, Fetu
onmine, ſed aliqusnta actus attrſtationr, hoc carens vocabulo, per opem viri Dei re
cipere meruit feliciùs quod amiſerar ſanitatis commodum. Igitur adveniente ſollemnitate
qua beatus Carileſus ſæculo abſcedros, feliciùs victurus cum Chriſto migraverat, ejus
ad tumbam diutiùs excubans ægrotus decubuit. Pro ſcelerum abolitione ſupplicans Do-
minum famulúmve ejus, interceſſorum ſuórum quærens peccaminum, nec minùs ſpe
recuperandæ ſanitatis illectus, ſuffragium Sancti poſcebat ex animo. Tandem defatigato
ſomnur irrepſit, genámque genæ imprimens, illico ut obdormivit, adſtantem ſibi cernit

virum in habitu ſacerdotali conſpicuum ac venerabilem. Is ſibi manum protendens, imperat, ut ocius ſurgat. Illico evigilans ruptis fibrarum nodis, & nervorum complicationibus, effluente abundantiſſimo cruore, uti aſtare cœpit tremulus. Et quid erga ſe actum ſit adſtantibus retulit alacriter ſuffuſus gaudio.

Circa an. 9. 21. Iulii 1.

9. Reteram, ſed enim parum prolixiùs, hujus infelicitatis hiſtoriam, quatenus quid in eum divina geſſerit clementia mortalibus pateſcat. Verùm ea ipſa referemus, quæ ipſo intimante cognovimus. Ab ineunte ætate atque pueritiâ mutus, mancus & contractus fuerat. Verùm orbatus utroque parente, in hereditate locupleti relictus ab avunculo proprio Romæ perlatus eſt. Ibi aliquamdiu demoratus, linguæ officium recipere meruit, ac manuum miniſterium aſſecutus eſt. Cui & hoc intimatum eſſe dicitur; quin in oris Galliarum pedum redditio ſibi maneret fore ventura. Quam juvenis indeptus, juxta quod ſupra relatum eſt, magnas mandatori ſuo referens gratias, diu manſit in Monaſterio, ſtipe paſtus Eccleſiæ, uſque dum ejus veſicæ turgentes, & vulnerum ſanarentur loca, quæ evenerant pro extenſione venarum atque nervorum reſolutione. Et quid divinitus aſſecutus ſit plurimis referebat percunctantibus.

10. Tradam & illud mirabile quod beati CARILEFI meritorum prærogativa noſtro ævo attribuere dignata eſt. Quidam puer calculi morbo vexatus, atrociter laborabat, mæſtiſſimos reddebat parentes, patrem dico ac matrem qui quotidiano affectu quaſi quædam funebria obſequia filio videbantur impendere. Tandem carnalia meditantes captant conſilium, ut natum eumdem medico dirigerent nominatiſſimo & exercitatiſſimo; qui eodem degebat beati CARILEFI Cœnobio. Itaque equo invectus, ſtipatus hinc inde ſatellitum cuneis (nobiliter enimverò fuerat natus) ad Monaſterium viri Dei pervehitur. Sed accidit ut ea ipſa die annua ejus ac venerabilis celebraretur ſollemnitas, qua puer Monaſterium jam dicti venerandi adierat. Poſt orationem dum vacaret audientiæ Miſſæ, affuit voluntas digerendi liquoris acriùs elixi officio veſicæ. Progreſſus ilico, applicuitque cuidam contiguo parieti lapidum calciſque levigato compage, ternos minxit lapillos. Quorum interclusione meatuum depoſita ſaniſſimus redditus, non ingratus, tam ipſe quàm ſui ductores beneficii largitori, ſepoſitâ caeterâ medendi curâ, ſpretaque pigmentorum pulverulentorum contrſione, ad propria alacres rediere, narrando vulgantes Chriſti miracula, qui in ſervis ſuis operatur abundantiſſima munia. Exuberant talium operum Sancti mirabilia, quæ ad laudem individuæ Trinitatis paginæ commiſſa cernuntur, ut cujus ſit in cælo meriti clareſcat in terris, cujus pulviſculus affluit beneficium abundantiâ.

Quidam à calculi morbo fit immunis.

11. Cùm in aula celebraretur Regali, & per ora curreret vulgi, Beato Carilefo numquam cordi fuiſſe, in vita ſua mulierem videndi; ſed & petitionem fudiſſe ad Dominum, ut à Cœnobio ejus muliebris arceretur conventus, quod & impetraſſe à Domino prædocuimus: Cujuſdam inhoneſtæ mulieris cor ſatanas adeo face incredulitatis ignivit, ut utrum necne verum eſſet, quod famâ volitante jactabatur, experiri conaretur. Erat autem nomen mulieris GUNDA. Quæ perſuaſioni lubrici anguis, Evæ ſequendo veſtigia, obſecundans, comam incidit capitis, ut præciſo capillorum mentiretur ſexum virilem; inſuper & contra Dei jura, virilia ſumſit indumenta, quatenus, ſicut prædictum eſt, quæ contra Dei voluntatem erat factura, contra conditionem primævam, & legem divinam, morémque mortalium ſemet immutans, iret quaſi aſpectui Divinitatis & ſervorum ejus illuſura. Itaque armis accincta, baculóque quaſi pro potentiâ & decore innixa, veluti portentum, ſicut ſe res habebat, diabolicum, tandem pervenit ad Monaſterium. Invidus enim diabolus, idcirco vas ſibi amiciſſimum intravit, ut an vera eſſent quæ ſervo Dei conceſſa fuerant exploraret: quatenus mentes mortalium ab amore illius loci tepefaceret; & lucrum, quod inibi per dies ſingulos Domino acquiritur, adnullaret. Sed moris eſt ſapientiæ Divinæ, ut Scriptura dicit, draconi illudere, & ejus calliditates deceptioni humani generis præparatas ad utilitatem viventium convertere: quatenus unde ſibi cogitaverat lucra conquiri, inde eum contingat graviora detrimenta pati.

Mulier punitur ob tentatum Monaſterii ingreſſum.

12. Nam cùm prædicta Gunda Oratorium, quo Sancti viri corpus humatum fuerat, & hactenus veneratur, adiiſſet, & Fratres laudes Domino debitas conſueto more decantaturi convenirent, apertis oſtiis ipſa domum cum magna audacia temeritati mixta irrupit, & utinam, quâ ſancti tegebantur oſſa viri, impudicè adire voluit. At verò eâ domus interiora petente, & curioſè perſcrutari volente; gemina capitis ejus lumina crepitu repentino multata ſunt; & quæ irreverenter inconceſſa contemplari voluit, ad ea quæ conſueverat videnda jus viſionis amiſit. Nam ſimul & à dæmone pervaſa, undam cruoris teterrimi per os arca ejus pectoris repente emiſit. Quæ ubertim defluens, terram cruentando madefecit. Quæ cùm eliſa in terram, immenſis torqueretur cruciatibus, novitate tormentorum ora in ſe convertit circumadſtantium, & quidnam illi accidiſſet penitus ignorantium. Et primitus quidam arbitrati ſunt eam maſculini eſſe ſexus, & causâ deſſendorum reatuum Sancti viri adiiſſe limina. Visâ autem lymphaticâ ejus jactatione, ſimul & dentium horribili ſtridore, ſcrupuloſiſſimè ab ea cauſam rei perſcrutari ſtuduerunt: illa autem actuum ſuorum, infelicitatiſque propriæ retexuit hiſtoriam; omnibuſque palam cla-

ſit præſumptioſum; & ne umquam fragilitas h
Circa ann. DXL. Julii 1. ruit præſumptioſem in ea tali flagello fuiſſe plexam, hujuſmodi caſtigatione commone
talibus auderet laceſſere divinam potentiam, operi co
13. At verò Servi Dei, qui ad laudes recitandas Domino venerant, quòd promiſſa quæ Sancto
terunt, uberrimas Sanctæ Trinitati gratias referentes, ſimul & ſi dubietas de hac re in a
ſtatuerat, inconvulſa perſeverare decreverit, miraculorum indiciis. Unde & cam
remanſerat cordibus, tantis jam propulſabat quatenus manifeſta dare
lierem in ſua voluit permanere percuſſionis ſententia, Qui mos
incredulis divinorum verborum, quâ feriendi eſſent ſeveritatis jacturâ.
circa eumdem locum à mulieribus quidem religioſis amore & veneratione obſerva
gioois: quas autem non arcet amor devotionis, coërcet ſententia talis divinæ ani
ſionis. Operæ pretium eſt illud intimare miraculum quod ad magnificentiam atque
tudinem gloriæ ſervi ſui Dominus, oſtendere dignatus eſt.

Energumenus à B. Petro ad S. Carilefum liberandus remittitur. 14. Quidam Galliarum nobiliſſimus, opibus refertus opimis, locuplete fam
vetſæ ætatis uodique ſeptus, cuneis obſequentium fultus: ſpiritui immundo t
horrendum frendens, vexabatur atrociter, rationiſque inops cum ſenſu vocem
humani ſermonis peſtilens inimicus ademerat, & frangens potiùs verba quàm el
more canis rabidi, ore hianti, ſonum emittens bacchando huc illúcque vertebat
interea diſcurſus affinium, ac omnis familiæ multis accurrentibus nec ſuccurre
mente captus, quos attingere poterat, laniare tentabat. Loris ſed cùm duri
aſtrictus eſſet, loca Sanctorum diutino abſque ſanitatis efficacia perluſtrans labor
dem perducitur, & ut veriùs fatear, trahitur ad beati Romæ Apoſtolorum Princ
mina Petri. Ibique eventum rei præſtolantes diebus noctibúſque ſui excubabant
flagitantes clementiam, ut famuli ſui pœnis exhauſti jam jámque miſertus, per orat
Apoſtolicam opem ferre ſanitatis dignaretur. Igitur cùm poſt multam energumeni
bacchationem, feſſus ſopore membra laxaſſet, capiti viſus eſt aſtare ſenex admodum
randus, canitie comptus, trabea circumamictus candida, lacerná decoratus nive
lique mente captum voce compellans: Quid incaſſum his homo miſerationis degens
raris in oris? ſurge & nativum revertens ad ſolum, beati noſtri Fratribus Carileſi
ſuffragia; illius enim meritis Dominus te ſanitati reſtituet. Hac admonitione certifi
æger, relicto ſtratu, cuncta quoquomodo potuit, pandit ſibi adhærentibus, move
uti actu petagant ocius juſſum quod didicerat. Et unus eorum ætate & dignitate
vectior, eadem ſibi à Domino imperata bino juſſu fatetur. Tandem ergo reverſi,
adeunt ſupplices limina CARILEFI, ibique intra paucos dies, valentiam æger capi
plenæ adeptus ſanitatis munificam, grates retulit omnipotenti Deo, famuloque ejus
mias, ac ſubinde locus ejuſdem Cœnobii augmentari creſcendo cœpit in majus, f
virtutum beati viri ubique diffuſâ.

15. His quoque illud juvat adnectere factum mirabile quod cuidam cæco conti
Mutuæ SS. Carileſi & Dionyſii in ſuis ſubditis curandis vices. narratur. Nam dum unus famulorum beati DIONYSII, lumine orbatus gemino, e
dem beati præfati CARILEFI poſceret medelam, interceſſionis juvamine ociùs aſſecu
eſt quam ſperaverat ſanitatem. Nam ſanguinis unda facie perfuſus dum ante tumbam c
poris beati viri ſolo decubuiſſet, hauſtu cæli lumen omiſſum, cum admiratione cunctor
adſtantium, ac Domino famuloque ejus gratias referentium recepit. Paucis verò iot
jectis diebus, dum alter ex familia beati Carileſi, Sancti adiiſſet limina Dionyſii ca
deflendorum reatuum, & ejus ſimiliter precaretur opis clementiam, quia & ipſe cæcitu
plexus erat, ut fertur, diutina; inter preces prolixiùs fuſas obdormivit, viditque beatu
Dionyſium in habitu Pontificali ſe vocantem citatum proprio vocabulo, ac ſibi dicentem
Cur mea, ô homo, quæris ſuffragia, dum Frater noſter Carileſus abundè tibi impartiri vale
ſanitatis commoda? ab ipſo quoque hæc te ſperare decuerat. Cui reſpondit æger non
diffidere de meritis proprii Domini. Illum tamen ſibi fore teſtatur contiguum, proque mea
ipſo opem poſcere debes. Et vir ſanctus: Quia ille cuidam virorum meorum homini nupe
ſimillima dona illuminationis contulit, ſcias te protinus Domino miſerante illuminandum
Et tactis oculis evigilans continuò æger, cruore ſuffuſus ora, in laudibus attollitur gaudi
Hauſit cælum, & lumine recepto, nullo egens ductore, ad propria rediit.

a Auctor Vitæ qua uſus eſt Surius ſic ſcribit: Ad Oraculum beatiſſimi Dionyſii Confeſſoris & Martyris, quod eſt ultra Leido flumine in loco qui dicitur Novieato, in ſollemnitate ipſius Martyris cauſâ orationis perrexit, &c.

MONITUM.

SAncti Carileſi Reliquiæ graſſante Normannorum ſtrage in Caſtrum Bleſas, vulgo BLOIS, diœceſis Carnotenſis ad Ligerim ſitum tranſlata ſunt, aſſervantúrque hodie in Oratorio S. Carileſi dicto intra Caſtri ambitum, præter ſincipus quod cum duabus vertebris in ipſius Sancti Monaſterio Aniſolenſi habetur. Reverendus P. Dominus Ioſephus Deſormes tunc Prior ejuſdem Monaſterii ad nos tranſmiſit litteras Illuſt. Iacobi Leſcot nuper Carnotenſis Epiſcopi, quas hoc loco referre juvat.

Nos Iacobus Leſcot Dei gratia & auctoritate Apoſtolica Carnotenſis Epiſc. in præſentia Sereniſſimi Principis Domini Gaſtonis Ducis Aurelianenſis & Carnotenſis, Comitis Bleſenſis ac Ludovici XIV. Franc. & Navarræ Regis Chriſt. Patrui, Sereniſſimæ Principis ejus uxoris. . . . anno Inc. Dominicæ M. DC. XIII. Dominica XXI. Menſis Septemb. tranſtulimus partem oſſium S. Carileſi Conf. membra S. Beſorii, Corpus S. Barachii Mart. &c. Et in capſa ubi erant recondita prædicta oſſa S. Carileſi, Nos Epiſcopus Carnot. reperimus brevicatum quoddam in pergameno deſcriptum, ſanum & integrum ſub hujuſmodi tenore: Ego VVILLELMVS Dei gratiâ Senonenſis Archiep. & Apoſt. Sedis Legatus tranſtuli partem oſſium B. Carileſi VIII. Kal. Septemb. regnante LVDOVICO filio LVDOVICI Senioris, anno ætatis Domini PHILIPPI filii ejus ſexto, præſidente caſtro Bleſi THEOBAVDO Comite filio THEOBAVDI viri bonæ memoriæ Comitis Senioris. Factum eſt hoc anno Inc. Dominicæ M. C. LXXI. *&c. Prædicta S. Carileſi Eccleſia Bleſenſis olim Benedictinis Monachis addicta, titulus eſt Prioratûs, qui Abbatiæ Burgi medii Canonic. Regul. Ord. S. Aug. ſubditur.* Circa ann. a XII. Iulii 1.

VITA S. ÆQVITII ABBATIS

Circa ann. a. 21. Aug. 11.

Ex Gregorio Magno *lib. 1. Dial. c. 4.*

1. FORTUNATI viri venerabilis Abbatis Monaſterii, quod appellatur Balneum Ciceronis, aliorumque etiam virorum venerabilium didici relatione quod narro. Vir ſanctiſſimus ÆQUITIUS nomine in Valeriæ partibus vitæ ſuæ merito apud omnes illic magnis admirationis habebatur, cui FORTUNATUS iſdem familiariter notus fuit. Qui nimirum ÆQUITIUS pro ſuæ magnitudine ſanctitatis multorum in eadem provincia Monaſteriorum Pater extitit. Hunc cùm in juventutis ſuæ tempore acri certamine carnis incentiva fatigarent, ipſæ ſuæ tentationis anguſtiæ ad orationis ſtudium ſollertiorem fecerunt. Cúmque hac in re ab omnipotente Deo remedium continuis precibus quæreret, nocte quadam adſiſtente Angelo eunuchizari ſe vidit, ejuſque viſioni apparuit, quòd omnem motum ex genitalibus membris ejus abſcideret: atque ex eo tempore ita alienus extitit à tentatione, acſi ſexum non haberet in corpore. Qua virtute fretus ex Dei omnipotentis auxilio, ut viris ante præerat, ita cœpit poſtmodùm etiam feminis præeſſe. Nec tamen diſcipulos ſuos admonere ceſſabat, ne ſe exemplo ejus facilè crederent, & caſuri tentarent donum quod non accepiſſent.

Æquitius in Valeria Abbas.

A carnis ſtimulis oratione liberatur.

Monaſteriis præfectus, monet ſuos ne ſe immiſceant.

2. Eo autem tempore quo malefici in hac ſunt Romana orbe deprehenſi, BASILIUS [a] qui in magicis operibus primus fuit, in Monachico habitu Valeriam fugiens petiit. Qui ad virum Reverendiſſimum CASTORIUM [b] Amiterninæ civitatis Epiſcopum pergens, ſperavit ab eo, ut eum Æquitio Abbati committeret, ac ſanandum Monaſterio illius commendaret. Tunc ad Monaſterium venit Epiſcopus, ſecúmque Baſilium Monachum adduxit, & Æquitium Dei famulum ut eumdem Monachum in Congregatione ſuſciperet, rogávit. Quem ſtatim vir ſanctus intuens, ait: Hunc quem mihi commendas, Pater, ego non video Monachum eſſe, ſed diabolum. Cui ille reſpondit: Occaſionem quæris ne debeas præſtare quod peto. Ad quem mox Dei famulus dixit: Ego quidem hoc eum denuncio eſſe quod video. Ne tamen nolle me obedire exiſtimes, facio quod jubes.

Baſilium magum agnoſcit.

3. Suſceptus itaque in Monaſterio eſt: cùm non poſt multos dies iſdem Dei famulus pro exhortandis ad deſideria ſuperna fidelibus paulò longiùs à Cella digreſſus eſt. Quo diſcedente contigit, ut in Monaſterio Virginum, in quo ejuſdem Patris cura vigilabat, una earum quæ juxta carnis hujus putredinem ſpecioſa videbatur, febrire inciperet & vehementer anxiari, magíſque non jam vocibus, ſed ſtridoribus clamare: Modò moritura ſum, niſi BASILIUS Monachus veniat, & ipſe mihi per ſuæ curationis ſtudium ſalutem reddat. Sed in tanti Patris abſentia accedere quiſpiam Monachorum in Congregationem Virginum minimè audebat, quantò minùs ille qui novus advenerat, ejuſque adhuc vitam Fratrum Congregatio neſciebat?

Hoc ex morbo Moniali à Baſilio illato probat.

4. Miſſum repente eſt, & Dei famulo ÆQUITIO nunciatum, quod Sanctimonialis illa immenſis febribus æſtuaret, & Baſilii Monachi viſitationem anxiè quæreret. Quo

[a] Baſilii atque Prætextati magorum meminit Caſſiodorus in lib. 4. Variar. Epiſt. 22. & 23. in quas Theodericus animadvertere jubet. In dicta Epiſt. 23. ad Aligernum Comitem ſcripta de Baſilii fuga agit his verbis. *Præfectus Urbis* | *Argolicus ad quem Epiſt. 22. ſua nobis relatione declaravit, Baſilium atque Prætextatum magicis artibus involutos impeti accuſatione multorum, quos elapſos intimat mentis alienatione cuſtodum.* Quæ anno D. XI. Indict. IV. geſta eſſe Carolus Sigonius in lib. 16 de Occidentali Imperio commemorat.

[b] Hinc edíti libri corrigendi, in quibus hoc loco legitur, *caſtratum*, uti apud Baronium ad annum 104 qui Valentinum Epiſcopum Amiternenſem pro Caſtorio ſubſtituit.

Circa ann. D. XL. Aug. XI.

ſudito vir ſanctus dedignando ſubriſit, atque ait: Numquid non dixi quòd c
iſte, non Monachus eſt, & cum de Cella expellite. De ancilla autem Dei qu
febrium urgeror, nolite eſſe ſollicitì; quia ex hac hora neque febribus laboratur
Baſilium quæſitura. Regreſſus eſt Monachus, & eâ horâ ſaluti reſtitutam D
agnovit, qua eamdem ſalutem illius Dei famulus Æquitius longè poſitus dixi
ſcilicet miraculi exemplum tenens Magiſtri, qui invitatus ad filium Reguli
verbo reſtituit ſaluti, ut revertens Pater eâ horâ filium reſtitutum vitæ cogno
vitam illius ex ore Veritatis audiſſet. Omnes autem Monachi juſſionem ſui Pat
tes, eumdem Baſilium ex Monaſterii habitatione repulerunt. Qui repulſus
quenter ſe cellulam Æquitii magicis artibus in aëra ſuſpendiſſe, nec tamen
piam lædere potuiſſe. Qui non poſt longum tempus in hac Romana urbe ex
zelo Chriſtiani populi igni crematus eſt.

Baſilius ejicitur & Romæ crematur.

Monialem à dæmone liberat Æquitius.

5. Quadam verò die una Dei famula ex eodem Monaſterio Virginum h
greſſa eſt: quæ lactucam conſpiciens concupivit, eámque ſigno Crucis benedic
avidè momordit, ſed arrepta à diabolo protinus cecidit. Cúmque vexaretu
Patri Æquitio ſub celeritate nunciatum eſt ut veniret concitus, & orando cor
Móxque portam Monaſterii iſdem Pater ingreſſus eſt, cœpit ex ejus ore quaſi ſa
ipſe qui hanc arripuerat diabolus clamare dicens: Ego quid feci? Ego quid
debam mihi ſuper lactucam, venit illa & momordit me. Cui cum gravi ind
vir Dei præcepit ut abſcederet, & locum in omnipotentis Dei famula non habe
protinus abſceſſit, nec eam contingere ultrà prævaluit.

Prædicandi curam cælitus accepit.

6. Quidam verò, FELIX nomine, Nurſiæ Provinciæ nobilis pater hujus C
RII, qui nunc nobiſcum in Romana urbe demoratur, cùm eumdem venerabi
rum ſacrum Ordinem non habere conſpiceret, & per ſingula loca diſcurrere at
dioſè prædicare; cum quadam die familiaritatis auſu adiit, dicens: Qui ſacr
dinem non habes, atque à Romano Pontifice, ſub quo degis, prædicationis li
non accepiſti, prædicare quomodo præſumis? Qua ejus inquiſitione compul
Sanctus, indicavit prædicationis licentiam qualiter accepit, dicens: Ea quæ m
queris, ego quoque mecum ipſe pertracto. Sed nocte quadam ſpecioſus mihi
ſionem juvenis adſtitit, atque in lingua mea medicinale ferramentum, id eſt ph
tomum poſuit, dicens: Ecce poſui verba mea in ore tuo, egredere ad prædicandum
que ex illo die etiam cùm voluero, de Deo tacere non poſſum.

PETRUS. Velim Patris hujus etiam opus agnoſcere, qui fertur talia don
cepiſſe.

Gratia an ex opere?

7. GREGORIUS. Opus, Petre, ex dono eſt, non donum ex opere: alloquin
tia non eſt gratia. Omne quippe opus dona præveniunt, quamvis ex ſubſequenti
etiam dona ſuccreſcunt. Ne tamen vitæ ejus cognitione frauderis, bene hanc R
rendiſſimus vir ALBINUS [a] Reatinæ Antiſtes Eccleſiæ agnovit, & adhuc ſupe
multi qui ſcire potuerunt. Sed quid plus quæris operis, quando concordabat vitæ
ditia cum ſtudio prædicationis? Tantus quippe illum ad colligendas Deo animas fe
accenderat, ut ſic Monaſteriis præeſſet, quatenus per Eccleſias, per caſtra, per v
per ſingulorum quoque fidelium domos circumquaque diſcurreret, & corda audient
ad amorem cæleſtis patriæ excitaret. Erat verò valde vilis in veſtibus, atque ita de
ctus, ut ſi quis illum fortaſſe neſciret, ſalutatus etiam reſalutare deſpiceret. Et q
ties ad alia tendebat loca, jumentum ſedere conſueverat, quod eſſe deſpicabilius
mentis omnibus in Cella potuiſſet reperiri. In quo etiam capiſtro pro fræno utebatur,
vervecum pellibus pro ſella utebatur. Super ſemetipſum ſacros codices in pelliciis
culis miſſos dextro lævóque latere portabat, & quocumque perveniſſet, ſcripturar
aperiebat fontem & rigabat prata mentium.

Æquitius vilibus delectabatur.

Sacros libros in via portat.

Accuſatur quòd ſine Romani Pontif. licentia verbum Dei prædicet.

8. Hujus quoque opinio prædicationis ad Romanæ urbis notitiam pervenit, atq
ut eſt lingua adulantium auditoris ſui animum amplectendo necans; eo tempore Cler
hujus Apoſtolicæ ſedis Antiſtiti adulando queſti ſunt, dicentes: Quis eſt iſte vir ruſt
cus, qui auctoritatem ſibi prædicationis arripuit, & officium Apoſtolici noſtri Domi
ſibimet uſurpare indoctus præſumit? Mittatur igitur, ſi placet, qui huc eum exhibea
ne quis ſit Eccleſiaſticus vigor agnoſcat. Sicut autem moris eſt, ut occupato in mult
animo adulatio valde ſubripiat, ſi ab ipſo cordis oſtio nequáquam fuerit citiùs repulſa
ſuadentibus ſe Clericis conſenſum Pontifex præbuit, ut ad Romanam urbem deduci de
buiſſet, & quænam ſua eſſet menſura cognoſceret. JULIANUM tamen tunc Defen
ſorem mittens, qui Sabinenſi Eccleſiæ poſtmodùm in Epiſcopatu præfuit, hoc præce
pit, ut eum magno cum honore deduceret, nec quidquam Dei famulus ex contentione
eadem injuriæ ſentiret.

[a] Albinum anno D. L. in Reatina cathedra ſediſſe ſcribit Vghellus Italiæ ſacræ To. I. & tamen Gregorius eum adhuc vivum ſupponit, cùm Petrum Diaconum ad ipſum remittat.

9. Qui parere de eo Clericorum votis concitus volens, feſtinè ad ejus Monaſterium cucurrit, ibique abſente illo antiquarios ſcribentes reperit, ubi Abbas eſſet inquiſivit. Qui dixerunt: In valle hac quæ Monaſterio ſubjacet, fænum ſecat. Idem verò Iulianus ſuperbum valde atque contumacem puerum habuit, cui vix poterat vel ipſe dominari. Hunc ergo miſit, ut eum ad ſe ſub celeritate perduceret. Perrexit puer, & protervo ſpiritu pratum velociter ingreſſus, omnéſque illic intuens fænum ſecatores, requiſivit quiſnam eſſet Æquitius. Móxque ut audivit quis eſſet, cum adhuc longè poſitus aſpexit, & immenſo timore correptus eſt. Cœpit timere, laſſeſcere, ſéque ipſum nutanti greſſu vix poſſe portare. Qui tremens ad Dei hominem pervenit, atque ulnis ejus humiliter genua deoſculatis ſtrinxit, ſuúmque dominum ei occurriſſe nunciavit. Cui reſalutato Dei famulus præcipit, dicens: Leva fænum viride, porta pabulum jumentis in quibus veniſtis. Ecce ego quia parum ſupereſt, opere expleto te ſubſequor.

Circa annu. D. XL. Aug. 21. Romam arceſſitur. Fænum ſecans invenitur.

10. Is autem qui miſſus fuerat Iulianus Defenſor, mirabatur valde quidnam eſſet quòd redire moraretur puer: cum ecce revertentem puerum conſpicit, atque in collo fænum ex prato deferentem. Qui vehementer iratus, cœpit clamare, dicens: Quid eſt hoc? Ego te miſi hominem deducere, non fænum portare. Cui reſpondit puer: Quem quæris, ecce ſubſequitur. Tum ecce vir Dei clavatis [a] calceatus caligis, falcem fænariam in collo deferens veniebat, quem adhuc longè poſitum puer ſuo domino quia ipſe eſſet quem quæreret, indicavit. Iſdem verò Iulianus repente ut vidit Dei famulum, ex ipſo habitu deſpexit, eúmque qualiter deberet alloqui, proterva mente præparabat. Mox verò ut ſervus Dei cominùs adfuit, ejuſdem Iuliani animum intolerabilis pavor invaſit, ita ut tremeret, atque ad inſinuandum hoc ipſum ad quod venerat, vix ſufficere lingua potuiſſet. Qui humiliato mox ſpiritu ad ejus genua cucurrit, orationem pro ſe fieri petiit, & quia Pater ejus Apoſtolicus Pontifex eum videre vellet, indicavit.

Iulianum à Pontifice miſſum ſubigat.

11. Vir autem venerandus Æquitius cœpit immenſas gratias omnipotenti Deo agere, aſſerens quòd ſe per ſummum Pontificem gratia ſuperna viſitaſſet. Ilico vocavit Fratres, præcepit hora eadem jumenta præparari, atque executorem ſuum cœpit vehementiſſimè urgere, ut ſtatim exire debuiſſent. Cui Iulianus ait: Hoc fieri nullatenus poteſt, quia laſſatus ex itinere hodie non valeo exire. Tum ille reſpondit: Contriſtas me fili, quia ſi hodierna die non egrediamur, jam craſtinâ non eximus. Dei itaque famulus executoris ſui laſſitudine coactus, in Monaſterio ſuo eadem nocte demoratus eſt: cùm ecce ſequenti die ſub ipſo lucis crepuſculo vehementer equo in curſu fatigato ad Iulianum cum epiſtola puer venit, in qua ei præceptum eſt, ne ſervum Dei contingere vel movere de Monaſterio deberet. Quem cùm ille requireret, cur ſententia eſſet mutata, agnovit quia nocte eadem qua ipſe illuc executor miſſus eſt, per viſum Pontifex fuerat vehementer exterritus, cur ad exhibendum Dei hominem mittere præſumpſiſſet. Qui protinus ſurrexit, ſéque venerandi viri orationibus commendans, ait: Rogat Pater veſter, ne fatigari debeatis. Cúmque hoc Dei famulus audiſſet, contriſtatus ait: Numquid non die heſterno dixi, quia ſi non ſtatim pergimus, jam pergere minimè liceret? Tunc pro caritatis exhibitione aliquantulùm executorem ſuum in Cella retinuit, eique laboris ſui commodum coacto renitentique dedit.

Obedire paratus, manere cogitur.

12. Cognoſce igitur, Petre, in quanta Dei cuſtodia ſunt, qui in hac vita ſeipſos deſpicere noverunt, cum quibus intus civibus in honore numerantur, qui deſpecti foris hominibus eſſe non erubeſcunt. Quia econtra in Dei oculis jacent, qui apud ſuos & proximorum oculos per inanis gloriæ appetitum tument. Unde & quibuſdam Veritas dicit: *Vos eſtis qui juſtificatis vos coram hominibus, Deus autem novit corda veſtra.* Quia quod ab hominibus altum eſt, abominabile eſt ante Deum.

Quinam Deo accepti. Luc. 16.

Petrus. Miror valde quod de tali viro ſubripi Pontifici tanto potuerit.

13. Gregorius. Quid miraris, Petre, quia fallimur qui homines ſumus? An mente excedis, quòd David qui prophetiæ ſpiritum habere conſueverat, contra innocentem Ionathæ filium ſententiam dedit, cùm verba pueri mentientis audivit? Quod tamen quia per David factum eſt, & occulto Dei judicio juſtum credimus, & tamen humana ratione qualiter juſtum fuerit, non videmus. Quid ergo mirum, ſi ore mentientium aliquando in aliud ducimur, qui Prophetæ non ſumus? Multùm verò eſt, quòd uniuſcujuſque Præſulis mentem curarum denſitas devaſtat. Cúmque animus dividitur ad multa, fit minor ad ſingula: tantóque ei in una qualibet re ſubripitur, quantò latiùs in multis occupatur.

Falli homines facilè queunt, Prælati maximè.

Petrus. Mira ſunt valde quæ dicis.

14. Gregorius. Silere non debeo quod de hoc viro, Abbate quondam meo reverendiſſimo Valentio narrante cognovi. Aïebat namque quia corpus ejus dum in

Arca ruſtici ab ejus ſepulcro propulſa.

[a] Caligæ clavatæ, clavis affixæ, de quibus lege Menardum in Concord. Regul. cap. 62. pag. 911. Huc ſpectare videntur Vitæ S. Eugendi Abbatis ſuperiùs relatæ hæc verba: *Habebat Eugendus beatiſſimus calceamenta fortia in modum priſcorum Patrum conſtrictus ocrea crura, faſcio iſque plantas.*

Circa ann. D. XL. Aug. XI. B. Laurentii Martyris Oratorio eſſet humatum a, ſuper ſepulcrum illius ruſt
arcam cum frumento poſuit, nec quantus qualiſque vir illic jaceret, perpe
ceri curavit. Cum repente turbo cælitùs factus rebus illic omnibus in ſua ſta
nentibus, arcam quæ ſuperpoſita ſepulcro ejus fuerat extulit, longéque proj
làm cuncti cognoſcerent, quanti eſſet meriti, cujus illic corpus jaceret.

Langobardi ad ejus tumulum repreſſi. 15. Ea etiam quæ ſubjungo, prædicti venerabilis viri FORTUNATI, qui valde
opere & ſimplicitate placet, relatione cognovi. Eamdem Valeriæ provinciam
intrantibus, ex Monaſterio reverendiſſimi viri ÆQUITII in prædicto Oratorio a
ejus Monachi fugerunt. Cúmque Langobardi ſævientes Oratorium intraſſent
eoſdem Monachos foras trahere, ut eos aut per tormenta diſcuterent, aut gl
tent. Quorum unus ingemuit, atque acri dolore commotus clamavit: O ſanc
placet tibi quòd trahamur, & non nos defendas? Ad cujus vocem protinu
Langobardos immundus ſpiritus invaſit: qui corruentes in terram tamdiu v
quouſque hoc cuncti etiam qui foris erant Langobardi cognoſcerent, quate
ſacrum temerare ulteriùs non auderent. Sícque vir Sanctus dum diſcipulos defe
multis pòſt remedium illuc fugientibus præſtitit.

a Quo anno obierit S. Æquitius, non liquidò conſtat. Iam Abbas erat ad ann. D. XI. ut ſuprà ad num 2. probavimus: quamdiu verò ſupeſtes fuerit, ex Fortunati Abbatis ætate conjicere utcumque poſſumus. Siquidem Fortunatus Æquitio familiariter notus fuit, ex num. 1. & in vivis adhuc erat Gregorio hæc ſcribente, ut ex num 15. colligitur. Æquitius igitur ad annum circiter D. XL. pertingere debui
tus in Martyrol. Romano ad diem XI. Au
Tranſlatio verò in Catalogo SS. Italiæ ad
Martii, quando in urbem Aquilanam, in q
Urbis Protectoribus colitur, ejus corpus d
ut Ferrarius cenſet.

Ann. Chr. D. XLII. Aug. XXVII.

VITA S. CÆSARII EPISCO
ARELATENSIS
Duobus libris deſcripta.

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

1. SAncti Cæſarii Arelatenſis Epiſcopi Vitam, quæ multis in locis interpolata hactenus p
rat, ſinceram & integram hîc exhibemus ex codd. MSS. S. Germani Pratenſis, & M
majoris Arelatenſis, in duos libros diſtinctam. Priorem ſcripſit CYPRIANUS, ut conſtat ex
30. poſteriorem verò MESSIANUS Presbyter & STEPHANUS Diaconus, quod ex fine libri 1.
libri 2. initio liquet. Cyprianus ille diverſus non eſt à Cypriano Tolonenſi Epiſcopo, S. C
diſcipulo, cui mantum Cæſarius Teſtamento reliquit.

2. Nec refert, quòd prioris libri Scriptor de ſeipſo modeſtè ac humiliter num. 30. & 32. m
ſicè verò de Cypriano Telonenſi Antiſtite num. 33. loquitur. Id enim de ſe non ſcripſit Cypria
ſed illi qui cum eo priorem iſtius Vitæ partem condiderunt. Quippe licet Cyprianus auctor ſit
cipuus, non tamen ſolus fuit in ea deſcribenda: ſed cum eo FIRMINUS & VIVENTIUS ope
ſuam contulerunt. Quod quidem ex libri 1. exordio manifeſtum eſt, ubi Cyprianus diſertè Ep
pus appellatur his Meſſiani & Stephani verbis: Illa dicturi, quæ de eo cognovimus,
cum ſanctiſſimis Coëpiſcopis, id eſt, Domno CYPRIANO & Domno FIRMINO atque ſan
VIVENTIO pariter vidimus, qui & ea quæ de ipſo ſuperiùs ſcripta ſunt, ab initio referent
uſque ad finem articuli (id eſt prioris libri) concluſerunt. Iſtud etiam apparet ex inſcripti
huic vitæ præfixa in cod. MS. Montis-majoris: Incipit Prologus & vita Cæſarii quam Domn
CYPRIANUS & beatiſſimus FIRMINUS & Sanctus VIVENTIUS Epiſcopus (legendum Epiſcop
& Presbyter MESSIANUS & Diaconus STEPHANUS ſcripſerunt. Hoc etiam innuit ipſe Cyprian
num. 29. Unus, inquit, ex noſtris qui hæc ſcripſimus. Illud igitur elogium quod de Cypria
Tolonenſi legis num. 31. Firmino & Viventio auctoribus adſcribe: ſicut dum in libri 2. num. 4
Meſſianus vir venerabilis dicitur, id à Stephano Diacono, non ab ipſo Meſſiano ſcriptum nem
non concedet. Firminus fuit Epiſcopus Ucetienſis, Viventius autem quis fuerit, nondum conſtat.

3. Vitam S. Cæſarii Cyprianus dedicavit Cæſariæ, non quidem ſeniori, quæ ipſius Cæſarii ſoro
fuit, eóque ſuperſtite deceſſit; ſed Cæſariæ juniori, quæ alteri in Monaſterii Arelatenſis regimen
ſucceſſit. Quod probat Vita liber prior num. 32. & Fortunatus in lib. 8. carm. 4. apertè declarat.
Fuit & alia eodem tempore Cæſaria Virgo Avenionenſis, quæ in noſtro S. Andreæ Monaſterio Av
dionenſi propè Avenionem ſepulta colitur. Cæſariæ juniori ſucceſſit Liliola à Fortunato eodem
loci memorata, Liliola deinde S. Ruſticula, cujus Vitam Sæculo proximo referemus.

Anno Chr. D. XLII. Aug. XXVII.

LIBER PRIMVS

A CYPRIANO, FIRMINO, & VIVENTIO dictatus.

PRÆFATIO.

1. QUIA, Reverenda nobis Virgo CÆSARIA cum choro ſodalium Monacharum tibi commiſſo, petis à nobis ut vitam & converſationem beatæ memoriæ ſancti CÆSARII inſtitutoris veſtri ab exordio repetentes comprehendere litteris debeamus; aggredi curabo prout potero, etſi ejus beatitudo ſermone mortalium non poteſt explicari. Quamvia enim olim per totum mundum ipſo etiam hîc vigente fuerit venerabiliter divulgata: nefas tamen eſſe credimus, ſi tam ſancto deſiderio minime pateamus: præſertim cùm hoc Monaſterio veſtro, ac magis ipſius, ad vicem poſſit ejus eſſe præſentiæ: & nos dum de ipſo loquimur, ipſum nos etiam videre quodammodo gratulemur. Deo igitur juvante aggrediemur implere quod poſtulatis. Et multa quidem ipſius beatiſſimi Domni CÆSARII nobis ratione comperta, multa à nobis ipſis viſa, nonnulla etiam venerabilium Presbyterorum ſive Diaconorum diſcipulorum ſuorum relatione prolata didicimus, præcipuè tamen venerabilis MASSIANI Presbyteri & fideliſſimi viri STEPHANI Diaconi, qui ab adoleſcentia illi ſervierunt, ea dumtaxat quæ minùs onerent & ſint à prolixitate ſubmota. *Auctorum fides.*

2. Unum tamen hoc in præſentis Opuſculi devotione à lectoribus poſtulamus, ut ſi caſu ſcholaſticorum aures atque judicia nos ſimplices contigerit relatores attingere, non arguant quòd ſtilus noſter videtur pompâ verborum & cautelâ artis Grammaticæ deſtitutus: quia actus nobis & verba vel merita tanti viri cum veritate narrantibus lux ſufficit ejus operum & ornamenta virtutum. Etenim memoratus Domnus CÆSARIUS, quem habemus in opere, ſolitus erat dicere: "Nonnulli ruſticitatem ſermonum vitant, & à vitæ "vitiis non declinant. Meretur ſiquidem hoc & Chriſti Virginum pura ſinceritas ut nihil "fucatum, nihil mundana arte compoſitum aut oculis earum offeratur, aut auribus placiturum: ſed de fonte ſimplicis veritatis manantia puriſſimæ relationis verba ſuſcipiant. Atque ideo noſter iſte ſermo integritatis religione contentus renuit mundanam pompam, reſpuitque cum ſuis operibus gloriæ mundanæ jactantiam; & potiùs delectatur eloquio Piſcatorum concordare quàm Rhetorum. Nunc igitur unuſquiſque vivendo ſequi appetat, quod legendo ſcire feſtinat. *Simplicitas* *Contra vanam eloquentiam S. Cæſarii effatum.*

VITA INCIPIT.

3. SAnctus ac beatiſſimus CÆSARIUS Arelatenſis Epiſcopus, territorii Cabilonenſis * fertur indigena: cujus parentes æquè proſapies (quod eſt magnum & præcipuum honoris ac nobilitatis exemplum) ſupra omnes concives ſuos, fide potiùs & moribus floruerunt. Qui venerabilis ac Sanctus cùm ſeptimum ſeu ampliùs gereret ætatis annum, ex veſtimentis quæ circa ſe habuiſſet abſque ulla dubitatione pauperibus tribuebat. Sæpe domi ſeminudus revertens vir Beatus, cùm viſus à parentibus ſuis fuiſſet, cum diſtrictione diſcuſſus, quid de veſtimentis ſuis fecerit: ipſe hoc tantummodo reſpondebat, à tranſeuntibus ſibi fuiſſe ſublata. ** Châlon ſur Saone.* *Cæſarii patria & parentes.* *Miſericordia in pauperes.*

4. Igitur ſicut arbuſculæ quædam ſtirpibus nobilibus fructificare ſolent antequam creſcere, in quibus utique quanto eſt ætas minor, tanto ubertas eſt gratioſior: ita in illo viro ſancto inter ipſa infantiæ rudimenta lætum vernantis ſpei germen adeo erupit, ut priuſquam ſpatium præteriret unius anni [a], ignorante familiâ vel parentibus incolatum cupiens Regni cæleſtis adipiſci, ſe illius temporis Pontificis Sancti SILVESTRI veſtigiis præmiſſa ſupplicatione proſtraret, petens ut ablatis ſibi capillis, mutatóque habitu, Divino eum Pontifex ſervitio manciparet, nec pateretur ultra ſe à parentibus ad prædium affectúſque priſtinos revocari. Agente ergo Pontifice gratias Chriſto nulla exſtitit votis optimis mora. Cúmque inibi biennio ſeu ampliùs ſub hac inchoatione ſerviſſet, Divinæ gratiæ inſtigatione ſuccenſus, deliberat artiùs ſemetipſum expeditiúſque juxta Evangelium Divino mancipare ſervitio, ut pro amore Regni cæleſtis non ſolum parentibus, ſed & patriæ redderetur extraneus. *Relictis parentibus tondetur.*

5. Arreptâ itaque ſalubriter fugiendi de ſæculi compedibus libertate, Lirinenſe Monaſterium tiro ſanctus expetiit. Cúmque iter cum uno tantùm famulo ſocius ageret, coram inquiſitoribus miſſis matris ſuæ, flumen tranſiens viſus ab eis non eſt. Diabolus verò in quemdam ingreſſus miſerum inſequens iter ejus poſt tergum inceſſanter clamabat: *Lerinum ſe recipit.* *Energumenum liberat.*

a MS. Arelat. ſic habet: *ut priuſquam ſpatio floreret ætatis, fructum exuberaret ingenii. Cum ergo octavumdecimum gereret ætatis annum, ignorante familia &c.*

porrectóque ſtatim curavit: Quod poculo benedicto
Cæſari, non vadas. Quem ille bibendi poculo benedicto porrectóque ſtatim curavit: Quod
Cæſari, non vadas. Quem ille bibendi ipſámque conſtitit cum primam feciſſe

Anno Chr. D. XLII. Aug. XXVII.

à memorato ejus comite referente compertum, ipſámque conſtitit cum primam feciſſe
à memorato ejus comite referente Porcario Abbate *a* vel ab omnibus ſenioribus, cœpit eſſe
virtutem. Suſceptus ergo à ſancto Porcario Abbate, in obauditione feſtinus, in labore devotus,
in vigiliis promptus, in obſervatione ſollicitus, in obauditione ſingularis, ita ut quem inſtituendum ſuſcepe-
in humilitate præcipuus, in manſuetudine ſingularis, ita ut quem inſtituendum ſuſcepe-

Virtutes ejus.

rant in diſciplinæ regularis initiis, perfectum ſe inveniſſe gauderent in totius inſtitutio-
nis augmentis. Poſt parvum igitur tempus in Cellario congregationis eligitur. Attentè &
ſtudioſè ergo cœpit his tribuere velle quibus neceſſarium erat, etiam ſi abſtinentiæ amore
nihil peterent; illis verò, quibus probaverat neceſſe non eſſe, nihil tribuebat quamvis

Fit Cellerarius.

vellent accipere. Unde factum eſt, ut quibus adverſa erat ſancta diſcretio, ſupplicarent
Abbati ut deberet à Cellario removeri: quod & præſtitum eſt. Mox curâ poſtpoſitâ, ita de-
deratâ ſe tandem legendi, pſaliendi, orandique, & vigilandi aſſiduitate mactavit; ut adoleſ-
centiæ corpus invalidum, quod palpare potiùs quàm debilitare decuerat, effecerit crucis

Remotus ab hoc officio quibus exercitiis vacaverit.

nimietate curvatum pariter & contractum: itaut de exigua oleris ſeu pulticulæ coctione,
quam ſibi Dominico die parabat, uſque in alteram Dominicam victum traheret.

6. Hæc igitur in exordiis meritorum ejus bona fulſerunt: quæ ſequenti vitâ multi-
plicibus ſunt augmentata virtutibus. Robur namque carnis attrivit, ut virtutem ſpiritus,
ſpei ac fidei ſoliditate firmaret. Et, ut ait Apoſtolus, triumphans de ſe ſibi, ut coronari
mereretur evincens, interioris hominis exteriora tranſcripſit, ac præclaræ mentis impe-

Ob auſteritates contraxit valetudinem. 2. Cor. 5.

riis rebellis corporis incitamenta abjecit. Poſt hæc tamen ſtomacho ſatiſcente typum quar-
tanæ febris incurrit. Cúmque de infirmitate ipſius Abbas ſanctus graviter turbaretur; &
inter magiſtrum atque diſcipulum quemadmodum * eſſet ægritudo diviſa ut ille animo
laboraret, hic corpore; reſpiceretque ſanctus Pater in Cœnobio nullum eidem reme-
dium poſſe præſtari: ubi etiamſi medicus adeſſet, ſervens ad ſpiritalia pueri con-
ſuetudo nihil ſibi pateretur de abſtinentiæ frenis & vigiliarum rigore laxari; jubet

* id eſt, quodammodo

eum, immo cogit beatiſſimus Abba ad civitatem Arelatenſem cauſâ recuperandæ ſalu-
tis adduci.

7. Erat igitur tempore illo Firminus illuſtris & timens Deum, & proxima ipſius
illuſtriſſima materfamilias Gregoria illuſtriſſima feminarum in prædicta urbe Are-
latenſi, quorum ſtudio & vigilantiâ curâque circa Clerum & Monachos, circáque ci-
ves & pauperes civitatis prædicta reddebatur illuſtrior. Uterque enim proprias opes non

à Firmino & Gregoria curandus excipitur.

conſumebant mundanâ luxuriâ, ſed ad paradiſum ſibi eas deportatione pauperum tranſ-
mittebant. Qui prædictum S. Cæsarium ad ſe cauſâ miſericordiæ receperunt. Erat
autem ipſis perſonis familiariſſimus quidam Pomerius nomine, ſcientiâ Rhetor,
Afer genere, quem ibi ſingularem & clarum Grammaticæ artis doctrina reddebat. Coo-
cipiunt igitur animo perſonæ generoſæ, quatinus tantâ Dei gratiâ S. Cæsarius re-
fertus, tantáque memoriâ dono Chriſti videretur eſſe fulcitus, ut ſæcularis ſcientiæ diſ-
ciplinis Monaſterialis in eo ſimplicitas polleret. Sed eruditionis humanæ figmenta non
recepit, quem inſtruendum per ſe ſibi Divina gratia præparavit. Librum itaque, quem ei

A ſæcularibus ſtudiis divinitus deterretur.

legendum doctor tradiderat, caſu vigiliâ laſſatus in lectulo ſub ſcapula ſua poſuit: ſupra
quem cùm nihilominus obdormiſſet, mox divinitus terribili viſione percellitur; & in
ſoporem aliquantulùm reſolutus videt quaſi ſcapulam in qua jacebat, brachiúmque quo
innixus fuerat codici, dracone colligante corrodi. Excuſſus ergo è ſomno, territus ipſo
viſu, terribiliùs ſe ex eodem facto cœpit arguere, eoquòd lumen regulæ ſalutaris ſtultæ
mundi ſapientiæ voluerit copulare. Igitur contempſit hæc protinus, ſciens quis non eſſet
illis perfectæ locutionis ornatus, quibus ſpiritalis eminuiſſet intellectus.

8. Poſt aliquos autem dies ſuprascriptæ perſonæ ſuggeſſerunt ſancto Eonio Epiſcopo
civitatis, dicentes eſſe quemdam penes ſe venerabilem Monachum & omni laude præ-
cipuum, cujus perſonam deberet familiari & privata interrogatione cognoſcere. Jubet

Ab Eonio Epiſcopo Arelatenſi Presbyter ordinatur.

igitur eum ad ſe perduci. Præſentatum ergo ſibi S. Cæsarium venerabilis Eonius Epiſcopus
diligentiùs percunctatur quis civis eſſet, quibúſve parentibus fuerit procreatus. Cúmque
incolatum civitatis & parentum publicâſſet originem, congaudens ſancta alacritate Epiſ-
copus dixit: Meus es, fili, concivis pariter & propinquus: nam & parentes tuos remi-
niſcor optimè, & per conſanguinitatem parentali recordatione complector. Cœpit ergo
juvenem non ut peregrinum ſive extraneum, ſed reſpectu attentiori intimis cordis ocu-
lis contemplari. Mox ergo ab Abbate ſuo ſancto Porcario eum expetiit. Rogante
igitur beato viro Eonio Epiſcopo, licet ab invito conceditur. Ilico Diaconus, dehinc Pres-
byter ordinatur: Nunquam tamen canonicam modulationem Monachi, numquam Inſtituta
Lirinenſium vel modicùm ſubrelinquens. Ordine & officio Clericus, humilitate, caritate, ob-
ſequio, cruce Monachus permanebat. Ad Eccleſiam verò matutinis aliiſque conciliis primus

Nihil de Monaſterii Regula remiſit.

de intrantibus, ultimus de egredientibus aderat. Non viſus, non auditus animum beati viri
à cæleſtium bonorum nectare ſequeſtrabat, ita ut vultûs ejus qualitas neſcio quid ſemper
videretur renitere cæleſte. Poſt hæc autem defuncto Abbati in ſuburbana Inſula * civitatis,

a Hic Porcarius Abbas diverſus eſt ab alio cognomine, qui octavo ſæculo martyrium paſſus eſt.

dirigitur à ſancto Eonio beatus Cæſarius Pater, ut Monaſterium quod recentiùs fuerat deſtitutum obitu Rectoris, ipſe in eadem reverentiæ auctoritate ſuccedens ad diſciplinam formaret Abbatis. Suſcepit ergo vitam in ſuburbano Cœnobio libens, quam etiam intra urbem quotidianis ſemper excolebat actibus & votis ſemper optabat, Monaſteriúmque [a] prædictum taliter quotidianâ inſtantiâ & divinis informavit officiis, ut inibi hodiéque Deo propitiante ſervetur.

Anno Chr. D. XLII. Aug. XXVII. Fit Abbas.

9. Dum ergo antelata inſula parum ultra triennium in Abbatis officio converſatur, ſanctus EONIUS Clerum vel cives alloquitur, & ipſos dominos rerum per internuntios, ut cùm ipſe Deo volente migrâſſet ad Chriſtum, nullum ſibi alterum quàm S. CÆSARIUM eligerent fieri ſucceſſorem: quatinus Eccleſiaſticum vigorem, quem querebatur in multis regulis ægritudine ſua fuiſſe mollitum, per ſervum Chriſti Cæſarium ad ſtatum ſuum & vigorem gratularetur revocari fraternitas; eſſétque ſubſequentis labor, emolumentum aliquatenus deceſſoris; ut cùm talem poſterum relinquebat, augmentum æternæ hereditatis etiam in ſanctiſſimi viri electione perciperet; & non deeſſet poſt tranſitum ſocius electionis voto, qui etiam ſuperſtes auctor exſtitit in decreto. Itaque his omnibus Divina providentia fideliter ordinatis, ſecurus de ſucceſſore beatus EONIUS migravit ad Dominum. Cùm ergo perveniſſet ad notitiam, de quo loquimur, Patris noſtri, vera opinio quòd eſſet ordinandus Epiſcopus, inter quaſdam ſepulturas latibulum requiſivit. Sed abſconſus eſſe non potuit, quem detexit non culpa ſed gratia. Itaque de quadam ſepultura trahitur vivus, quem non mortuum, ſed abſconſum vitæ claritas oſtendebat.

Deſignatur Arelatenſis Epiſcopus.

E latibulo extrahitur.

10. Igitur Epiſcopatûs ſarcinam coactus ſuſcepit, manſuetóque jumentu Chriſti impoſitum onus modeſtiæ temperamento portavit. De profectibus itaque cunctorum ſollicitus & providus paſtor, ſtatim inſtituit, ut quotidie Tertiæ [b], Sextæque, & Nonæ opus in ſancti Stephani Baſilica Clerici cum hymnis cantarent, ut ſiquis fortè ſæcularium vel pœnitentium ſanctum opus exſequi ambiret, abſque excuſatione aliqua quotidiano intereſſe poſſit officio. Ipſe verò ſpreta omni ſollicitudine curâque terreſtri, ad inſtar Apoſtolorum ſollertiam culturæ in diſpenſatione Ordinatoribus & Diaconibus credidit ſub Dei obteſtatione committendam, & totum ſe verbo Dei & lectioni, inquietiis etiam prædicationibus mancipavit. Revera ut ſpiritalis medicus qui morborum vitia curaret inſerta, & prohiberet malis cogitationibus naſcitura: tantámque ei Deus gratiam de ſe dicendi dedit, ut quidquid oculis videre potuiſſet, ad ædificationem audientium pro ſimilitudinis conſolatione proponeret. Tantum voluminum ſacrorum ſeriem commendavit: ſic ſemper recentia congregavit, ut de veteribus nihil amitteret, ſimilis Templo Dei quod & novos quotidie hoſpites ſuſcipit, & fovet antiquos; & ita ſemper creſcit advenientium introitu, ut numquam veterum diſceſſione minuatur. Ita quantalibet, ſi res popoſcit, divinorum voluminum exempla ſeriémque narravit quaſi de libro cognita recenſeret, non quaſi de memoriæ theſauro olim lecta proferret, implens illud Evangelii dictum de homine qui de theſauro ſuo profert nova & vetera. Advenientes verò Pontifices ſive Preſbyteros cunctóſque ordinis divini miniſtros, ſive loci cives, ſive etiam extraneos, ut ſalutavit atque oravit, paullulùm de concivium vel ſuorum affectu ſalutéque conſuluit. Mox verò armis ſanctæ prædicationis arreptis, de umbrâ præſentium diſputans, de perennitate beatitudinis perſuadens, alios dulci invitavit alloquio, alios acriori deterruit, alios minando, alios blandiendo correxit, alios per caritatem, alios per diſtrictionem revocavit à vitiis, alios quaſi in proverbiis generaliter monens, alios aſperiùs & ſub conteſtatione divinâ increpans, ut monita ſequerentur, æterna cum lacrymis ſupplicia minabatur, prout ſingulorum noverat aut virtutes, aut mores, aut vitia. Ita prædicationem proferebat, ut & bonos incitaret ad gloriam, & malos revocaret à pœna. Sicut bonus medicus diverſis vulneribus diverſa medicamina providebat, offerens non quod unúmquemque delectaret, ſed potiùs quod curaret: non inſpiciens voluntatem ægroti, ſed ſanitatem deſiderans competentem infirmis, ipſóſque Pontifices ſanctos & reliquos Rectores Eccleſiæ granditer increpabat, ut plebi ſibi commiſſæ indeſinenter ſpiritale pabulum miniſtrarent, dicens: "Uteris in Chriſti nomine ordinis primi ſpiritalis militiæ locum, Frater, attende paſtorali ſollertiâ talenta tibi commiſſa, quatenus feneratori eadem dupla reſtituas. Audi Prophetam: *Væ mihi, quia tacui.* Audi Apoſtolum cum metu dicentem: *Væ mihi erit ſi non evangelizavero:* vide ne te occupante cathedræ locum alius forſitan ſecludatur & dicatur illud de te: *Tulerunt clavem ſcientiæ, nec ipſi intrant, nec ſinunt alios intrare,* qui fortè melius Dominicis profectibus reſpondere potuerant." Hoc tamen inſpirante Deo habuit proprium, ut dum ſingulis ſingula proferebat, unicuique vitæ ſuæ curſum ante oculos præſentaret, ut qui eum

Ordinatus divina officia diſponit.

Lectioni & prædicationi vacat.

Matth. 13.

Prædicationem auditoribus accommodat.

Iſa. 6.

1. Cor. 9.

Luc. 11.

[a] Hujus Monaſterii (quod ab Honorato conditum credit Saxius in Pontif. Arelat.) nullum ampliùs exſtat veſtigium. Ex eo prodiit S. Ailbeus ſive Alueus Hiberniæ alter Patricius, de quo Colganus in actis SS. Hiberniæ 12. Septemb.

[b] Omittit Primæ officium, quod die Dominica, Sabbato & feſtis ſollemnibus dumtaxat dici voluit, ut conſtat ex Appendice quam Regulæ Monialium ſubjecit. Nam divinum officium pro diebus feſtis præſcribens; *Deinde*, inquit, *dicenda eſt Prima cum pſalmis ſex, & hymnus [Fulgentis auctor ætheris] lectiones duæ una de vetere, alia de novo Teſtamento, & Capitellum. Hoc modo Dominica vel Sabbato & majoribus feſtivitatibus fieri debet.*

Anno Chr. DXLII. Aug. XXVII.

ſed quemadmodum teſtem ſuæ
audiebat, non ſolùm ſcrutatorem cordis cum crederet, ita apparebat circa alios pro
conſcientiæ fateretur. Et ſicut erat circa ſe ſeveriſſimus,
emendatione diſtrictus.

Sacra cantica laïcis præſcribit. Domos & alia neceſſaria infirmis providet & captivis. * *pro ſumptus* Egregia ſententia.

11. Adjecit etiam atque compulit, ut laïcorum popularitas Pſalmos & Hymnos pararet,
altáque & modulata voce inſtar Clericorum, alii Græcè, alii Latinè Proſas Antiphonáſ-
que cantarent, ut non haberent ſpatium in Eccleſia fabulis occupari. Prædicationes quo-
que compunctiſſimas tempori vel feſtivitatibus congruentes inſtituit pariter & invexit.
Infirmis verò adprimè conſuluit, ſubvenitque eis, & ſpatioſiſſimam deputavit domum,
in qua ſine ſtrepitu aliquo Baſilicæ opus ſanctum poſſint audire: lectos, lectuaria, ſumptus*
eum perſona quæ obſequi & mederi poſſit, inſtituit; locum libertatémque ſuggerendi
„ captivis & pauperibus non negavit. Præcipiebat miniſtro ſuo ſemper dicens; Vide ſi ali-
„ qui pauperum pro foribus adſtant, ne pro quiete noſtra forſitan trepida & verecunda
„ poteſtas ad peccatum noſtrum præſtolans patiatur injuriam. Trahénſque longa de pro-
„ fundo cordis ſuſpiria, dicebat: Verè factus eſt Chriſtus protelator, & garrulus & ſur-
„ dus, & tamen rogat omnes, ſuadet, admonet, conteſtatur. Addebat etiam noſtris
proculdubio profectibus in præſenti ſæculo pauperes impertitos, quibus nunc fidejuſſore
Chriſto commendaremus in terris, quod poſtea reciperemus in cœlis.

Proditionis accuſatur apud Alaricum.

12. Sed tranquillitatem hujus ſancti viri poſt paucos dies æmula diaboli perturbavit
adverſitas: & cui non habebat quæ opponeret vitia corporis, crimen objicit traditoris.
Etenim poſt aliquod tempus perditus quidam de Notariis beati viri, LICINIANUS
nomine, adſumpſit gerere in virum Apoſtolicum quod diſcipulus Iudas non timuit adver-
ſus Salvatorem noſtrum Dei filium perpetrare. Veneno enim ſævæ accuſationis armatus,
ſuggeſſit per auricularios ALARICO Regi quòd beatiſſimus CÆSARIUS qui de Galliis
habebat originem, totis viribus affectaret territorium & civitatem Arelatenſem Burgun-
dionum ditionibus ſubjugare: cùm utique præſtantiſſimus ille Paſtor flexis genibus pacem
gentium, quietem urbium diebus ac noctibus à Domino generaliter poſtularet. Qua magis
causâ credendum eſt inſtinctu diaboli ad exſilium ſancti viri ferocitatem fuiſſe barbaram
concitatam. Non enim acceptus aut gratus eſt inimico is qui orat, ut ejus contradicatur
operibus. Igitur inſtigatione præſentium, nec innocentiæ fides attenditur, nec accuſa-

Burdegalam relegatur.

tionis veritas flagitatur: ſed falſis & illicitis accuſationibus condemnatus cùm ab Arelato
fuiſſet abſtractus, in Burdegalenſem civitatem eſt quaſi in exſilio relegatus. Sed ut in eo
Dei gratia non lateret, caſu accidit, ut nocte quadam civitas ſævo flagraret incendio, po-

Inibi Incendium compeſcit.

pulique velociter concurrentes ad Dei hominem proclamarunt: Sancte Cæſari orationi-
bus tuis exſtingue ignem ſævientem. Quod cùm vir Dei audiſſet, dolore ac pietate commo-
tus venienti flammæ obvius in oratione proſternitur, & ſtatim flammarum globos fixit &
repulit. Quo viſo omnium concurrentium vocibus Divinæ per eum laus eſt celebrata po-
tentiæ. Poſt hanc virtutem tanta admiratione ab omnibus habitus eſt, ut in eadem urbe
non ſolùm ut Sacerdos, ſed ut Apoſtolus haberetur, & auctor perſecutionis, id eſt diabo-
bolus, confunderetur, qui eum quem niſus fuerat reum aſſerere, videbat divini operis
miraculis eminere. Quod ita factum fideli relatione comperimus. Inſtruxit itaque & ibi
& ubique ſemper Eccleſiam reddere quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo: Obe-

Rom. 13.

dire quidem juxta Apoſtolum Regibus & Poteſtatibus quando juſta præcipiunt, & deſ-
pectui habere in Principe Arriani dogmatis pravitatem. Sic Veritate teſtante non potuit
lucerna abſcondi ſupra montem poſita, ſed quocumque acceſſit, cunctos illuminavit ra-
dians ſuper candelabrum Domini.

In ſedem revocatur. Delatorem ſuum ſervat à lapidatione. Clemens erga peccantes.

13. Poſthæc compertâ innocentiâ beati viri, poſcit nefarius Princeps quatenus ſanctus
Antiſtes ad priſtinam reverteretur Eccleſiam, ſéque civitati pariter præſentaret & Clero;
accuſatorem verò ejus Rex præcepit lapidari. Iámque cùm lapidibus populi concurrebant,
ſubitò ad aures ejus juſſio Regis pervenit; ſtatim feſtinus aſſurgens interceſſione ſua vir
ſanctus non tam vindictæ ſuæ accuſatorem dari voluit, quàm ſupplicatione propria maluit
pœnitentiæ reſervari; ut animam ejus per pœnitentiam curaret Dominus, quam per falſam
proditionem captivam fecerat inimicus: & domeſtico hoſti clementer indulgens, anti-
quum adverſarium in una cauſa conſcientia pura bis vinceret. Hoc etiam ſpecialiùs ſervus
Dei ſtuduit cuſtodire, ut ſive de ſervis, ſeu de ingenuis obſequentibus ſibi numquam extra
legitimam diſciplinam, id eſt, triginta novem quiſquis peccans acciperet. Si verò in gravi
fuiſſet culpa deprehenſus, permittebat ut poſt dies aliquot, paucis iterum cæderetur; Præ-
poſitoſque Eccleſiæ conteſtans, quòd ſi quis ampliùs negligentem cædi præciperet, &

a S. Hieronymus in Proœmio libri ſecundi in Epiſtolam ad Galatas refert ex Varrone, Maſſilienſes, Arelatenſium comprovinciales, *trilingues fuiſſe, et Græcè Latinè, Galliéque loquentes.* Quem linguarum uſum per Gallias ex celebri Maſſilienſium Academia diffuſum ſuſpicari licet ex libro ſexto Iulii Cæſaris de bello Gallico, quo auctore diſcimus, Gallos *in omnibus ferè rebus, publicis privatiſque rationibus, Græcis litteris uſos eſſe.* At verò ex hoc loco vitæ S. Cæſarii colligimus, linguæ Græcæ uſum ad ſextum uſque ſæculum apud Arelatenſes, etiam penes laïcos & plebeios, remanſiſſe, ac in ſacris fuiſſe officiis uſurpatum.

b Hic plagarum modus præſcribitur Deuteronomii cap. 25. v. 2.

Anno Chr. D. XXII. Aug. XXVII. Honorificè à ſuis exceptus pluviam obtinet.

pro ipſa diſciplina homo mortuus fuerit, reus eſſet homicidii, cujus imperio factum fuerit. Cúmque nuntiatus fuiſſet homo Chriſti reverti atque imminere propè civitati, egreditur in occurſum ipſius tota fraternitas, totúſque ſexus cum cereis & crucibus pſallendo, ſancti viri opperiens ingreſſum. Et quia facit tripudiare ſuos virtutibus Chriſtus, & perfidos aperta mirabilium luce confundi: in adventu ſervi ſui Dominus terram arentem longiſſima ſiccitate, largiſſimo imbre perfudit, ut fructum fecunditas ſequeretur, quando revertebatur ſibi placitus diſpenſator.

Populum in conciona retinet.

14. Poſthæc quadam die proſpiciens de altario, vidit aliquos lectis Evangeliis de Eccleſia foras exire, qui verbum beati viri, id eſt prædicationem dedignabantur in primo cognoſcere. Ilico occurrens clamavit ad populum: Quid agitis, ô filii? quo ducimini foris « mala ſuaſione ſubverſi? State pro animabus veſtris ad verbum admonitionis & audite « ſolliciti. Hoc vobis in die judicii facere non licebit. Moneo & clamo conteſtórque: Non « ergo eſtote fugitivi vel ſurdi. Ecce oris mei buccinâ, quaſi anima cujuſque veſtrum fuerit « diaboli mucrone perempta. Non tenebor de taciturnitate culpabilis. Ob hoc ſæpiſſime « oſtia poſt Evangelia claudi fecit, donec Deo volente gratularentur coërcitione & provectu qui fuerant ante fugitivi.

Monaſterium Virginibus conſtruere incipit.

15. Concepit igitur mente homo Dei ut ſemper regnante Domino, divino inſtinctu, non ſolùm Clericorum catervis innumeris, ſed etiam Virginum choris Arelatenſium ornaretur Eccleſia, & civitas muniretur: quatenus plenariam ſegetem non infructuoſus agricola cæleſtibus horreis & ſuperſtes conderet, & receptus ſequacitate ſua doceret inferri. Sed diſpoſitionibus iſtis diabolicæ invidiæ obviavit aliquantiſper adverſitas. Etenim obſidentibus Francis ac Burgundionibus civitatem jam ALARICO Rege à victorioſiſſimo CLODOVEO in certamine perempto, THEUDERICUS Italiæ Rex Provinciam iſtam Ducibus miſſis intraverat. In hac ergo obſidione, Monaſterium quod ſorori ſeo reliquis virginibus inchoabat fabricari, multa ex parte deſtruitur, tabulis ac cœnaculis Barbarorum ferocitate direptis pariter & everſis. Dúmque laborem quem feſtinos urgebat, manu propria & ſudore conſtruxerat, everti videret & deſtrui; geminato cœpit mœrore conſumi. Tunc quidam Clericus concivis & conſanguineus ipſius, captivitatis timore perterritus & juvenili levitate permotus, diaboli contra ſervum Dei armatus inſtinctu, funiculo per murum ſe ſe in nocte ſummittens, oltrò offertur in craſtino ſceleratiſſimis obſidentibus inimicis. Quod ubi Gothi intrinſecùs agnoverunt, irruunt in ſanctum virum, popularium ſeditione pariter & Judæorum turbâ immoderatiùs perſtrepente atque clamante, quòd in traditionem civitatis, adverſariis perſonam compatrioticam noctu deſtinâſſet Antiſtes. Nihil ergo fidei, nihil probationi, nihílque puræ conſcientiæ reſervatur, Judæis præſertim & hæreticis idipſum abſque reverentia & moderatione clamantibus: Extrahatur à domo Eccleſiæ Antiſtes, atque in palatio artiſſimæ cuſtodiæ mancipetur: quatenus ſub nocte aut profundo Rodani mergeretur, aut certè in caſtro Vgernenſi [a] teneretur detruſus, donec exſilio & tribulatione ipſius ampliùs baccharetur adverſitas. Domus igitur Eccleſiæ & cubiculum Antiſtitis Arrianorum manſionibus conſtipatur. Unus tamen ex ipſis Gothis qui ſe in lectulo illius aliis contradicentibus collocavit, à Divinitate percuſſus, alia die mortuus eſt, ut ſervi Dei locum nullus de reliquo auderet pollutâ conſcientiâ violare. Cùm ergo ex utraque ripa drumonem [b] quo injectus fuerat, obſidione hoſtium Gothi Dei nutu ſubrigere non valerent, revocantes ſub nocte in palatio ſanctum virum, perſonam ipſius texêre ſilentio, ut utrùm viveret nullus Catholicorum poſſet agnoſcere.

Sed à Barbaris deſtruitur.

Cæſarius in cuſtodiam traditur.

a le Reſon.

Judæorum fraude detecta, è carcere educitur.

16. Dum ergo diabolo exſultante iſta geruntur in gaudio Judæorum, qui in noſtros ubique ſine ullo reſpectu perfidiæ probra ructabant; nocte quadam unus ex caterva Judaïca de loco ubi in muro vigilandi curam ſorte ſuſceperant, ligatam ſaxo epiſtolam quaſi inimicos percuteret adverſariis jecit: in qua nomen ſectámque deſignans, ut in loco cuſtodiæ eorum ſcalas nocte mitterent, invitavit; dummodo ad vicem impertiti beneficii, nullus Judæorum intrinſecùs captivitatem perferret aut prædam. Mane verò amotis aliquantulùm à muro inimicis, egredientes quidam extra antemurale, inter parietinas, ut ſolet, repertam epiſtolam deportant intro, & publicant cunctis in foro. Mox perſona producitur, convincitur & punitur. Tum verò ſæva Judæorum immanitas Deo & hominibus invidioſa tandem apertâ luce confunditur. Mox Daniel quoque noſter, ideſt ſanctus CÆSARIUS de lacu leonum educitur, & ſatraparum accuſatio publicatur; & impletum eſt de auctore eorumdem, *Lacum aperuit & effudit eum & incidit in foveam quam fecit.* Pſal. 7.

17. In Arelato verò Gothis cum captivorum immenſitate reverſis, replentur Baſilicæ

a Caſtrum Vgernenſe ex Strabon. lib. 4. conſtitui debet inter Nemauſum & Taraſconem, eo ſcilicet in loco, ubi nunc Vrbs Bellocaria, vulgò *Beaucaire*, conſpicitur ex Samſonis Geographi Regii ſententia. Iohannes Biclarenſis in Chron. ad ann. 511. Mauritii meminit Vgerni Caſtri, quod in ripa Rhodani fluminis locat.

b Drumo pro dromone nonnunquam legitur, facili, ô in u permutatione. Dromonum meminit Caſſiodorus in lib. 5. Variar. Epiſt. 16. & Procopius lib. 3. de bello Goth. Iſidorus in lib. 19. Etymolog. cap. 1. Dromones, *longas naves* vocat, quæ quoniam ad celerem navigationem expeditæ ſunt, *ἀπὸ τοῦ δρόμου* dictæ ſunt, quaſi *curſuaria*. Has Latino nomine *Lembos* vocamus.

Anno Chr. D. XLII. Aug. XXVII.

ſacræ, repletur etiam domus Eccleſiæ conſtipatione infidelium, eiſque in grandi penuria alimenta pariter & veſtitum homo Dei impertitur affatim, donec ſingulos redemptionis munere liberaret, expenſo argento quod venerabilis EONIUS anteceſſor ſuus Eccleſiæ

Eccleſiæ opibus redimit captivos.

menſæ reliquerat, cuſtodiens illud quod Dominus in arantino[a] paropſide tinxit panem, non in argenteo vaſe; & diſcipulis præcepit non poſſidere aurum neque argentum. Opus verò ſanctum uſque ad Divini miniſterii diſpenſationem peragitur, & cum thuribulis, calicibus, pateniſque pro eorumdem redemptione datis ſacratæque *Templi redemptione venduntur. Videntur etiam hodiéque ſecurium ictus in podiis & cancellis, dum inde columnarum ex argento excutiuntur ornamenta: hoc vir Dei faciebat dicens, ne rationabilis homo ſanguine Chriſti redemptus perdito libertatis ſtatu pro obnoxietate aut Arrianus efficiatur, aut Iudæus, aut ex ingenuo ſervus, aut ex ſervo ingenuus. Ornavit enim per hoc & tutavit non deformavit Eccleſiam: aperire fecit filiis ma-

* al. ſacra ac vero

,, tris viſcera non damnari: hoc ſæpiſſimè dicens: Velim tamen dicerent darentque
,, mihi rationem aliqui domini Sacerdotes, ſive reliquus Clerus, qui neſcio quo ſuper-
,, fluitatis amore nolunt dare inſenſibile argentum aut aurum de donariis Chriſti pro
,, mancipiis Chriſti. Velim, inquam, dicerent, ſi ſibimet caſualiter iſta adverſa contin-
,, gerent, utrùm ſe cuperent inſenſibilibus liberari donariis: aut forſitan ſacrilegium
,, computarent, ſi his aliquis de divinis munuſculis ſubveniret. Non credo contrarium eſſe
,, Deo de miniſterio ſuo redemptionem dari, qui ſe ipſum pro hominis redemptione tra-

NOTA dictum.

,, didit. Videmus ex hoc aliquos laudare quidem factum Sancti viri, & tamen nullatenus æmulari. Nonne in vitro ſanguis Chriſti, & in ligno corpus pretioſiſſimum ejus pependit pro nobis & fulſit? Nos tamen credimus & confidimus in Domino Deo per miſericordiam & fidem ſeu orationem beati CÆSARII, quia ſic in diebus ſuis ab hoſtibus Arelatenſis obſeſſa eſt civitas, ut nec captivitati meruerit nec prædæ ſuccumbere. Sic deinde à VViſigothis ad Oſtrogothorum devoluta eſt regnum. Sic hodiéque in Chriſti nomine glorioſiſſimi Regis CHILDEBERTI ſubditur ditioni, ut (ſicut legimus) tranſierunt de gente in gentem & de regno ad populum alterum, & non permiſit Deus ſub illo homine nocere Arelatenſibus ſuis.

Sororis causâ Cœnobium Virginum perficit.

18. Inter iſta igitur Monaſterium præcipuum, quod ſorori ſuæ parare cœperat, inſtar prioris normæ & ſingularitate Clauſtri reædificavit. Ipſe verò (ſiquidem nihil obviat myſterio, quod congruit Chriſtiano) quaſi recentior temporis noſtri Noë propter turbines & procellas, ſodalibus vel ſororibus in latere Eccleſiæ Monaſterii fabricat arcam: evocat è Maſſilienſi Monaſterio[b] venerabilem germanam ſuam CÆSARIAM, quam inibi ideò direxerat ut diſceret quod doceret, & priùs eſſet diſcipula quàm Magiſtra, & in præparatis habitaculis cum duabus aut tribus interim ſodalibus intromittit. Conveniunt inibi Virginum multitudines catervatim: facultatibus quoque & parentibus renuntiantes, reſpuunt mortalium flores fallaces pariter & caducas. Cæſarii patris, Cæſariæ matris expetunt gremium, quatinus cum eodem accenſis lampadibus cæleſtis regni januam præſtolentur, & competenter ingreſſæ Chriſti perpetuis mereantur amplexibus

Monialium clauſura.

inhærere: ita retruſæ, ut uſque in diem tranſitûs earum nulli liceat foris januam egredi de Monaſterio.

19. Pro iſta denique cauſa próque hoc ſtudio proculdubio contra ſervum Chriſti dia-

Cæſarius in Italiam ire cogitur. Sap. 3. 6.

bolus ut leo rabidus intumeſcens, iterum accuſatione confecta extrahi ab Arelate Antiſtitem fecit & in Italiam ſub cuſtodia, Ravennámque perduci: ut impleretur in eo, ſicut probatur aurum & argentum in fornace, ita corda electorum apud Deum. Adiit ergo palatium, Regem quoque THEUDERICUM Chriſto duce ſalutaturus aggreditur. Ut verò Rex Dei hominem intrepidum venerandúmque conſpexit, ad ſalutandum

à Theoderico honorificè excipitur.

reverenter aſſurgit, ac depoſito ornatu de capite clementer reſalutavit, primùm interrogans de labore ipſius atque itineris, dehinc de Gothis ſuis, ac de Arelatenſibus affectuosè requirens. Egreſſo igitur viro ſancto Pontifice à conſpectu Regis, ſuos alloquitur Rex
,, dicens: Non parcat illis Deus qui hujus innocentiæ virum atque ſanctitatis fruſtra
,, fecerunt itinere tam longo vexari. Qualis ſit ille hinc probatur, quia ingreſſo eo ad
,, ſalutandum me totus contremui. Video, inquit, Angelicum vultum, video Apoſtoli-
,, cum virum: nefas arbitror mali quippiam de tam venerando viro cenſere. Poſthæc recepto in diverſorio mittit muneris loco, pranſuro argenteum diſcum, cujus penſa ad ſexaginta libras circiter jungebatur adjectis ſolidis trecentis, rogante pariter, & di-

Regis munera in captivorum liberationem impendit.

,, cente: Accipe, ſancte Epiſcope, rogat filius veſter Rex, ut vaſculum iſtud muneris
,, loco dignanter Beatitudo veſtra percipiat, & in uſum pro memoria ſui habeat. Ille verò, qui in uſum menſæ ſuæ argentum numquam habuit abſque cochlearia, die tertia per miniſtros ſuos adpretiatum diſcum facit publicè venumdari, ejúſque pretio capti-

a Ignotum vocabulum à Surio prætermiſſum. Derivatum videtur ab *ἀραιὸς*, quod rem fragilem ſignificat, quale eſt vas figulinum, vel vitreum, forsaſſe ab auctore hic intellectum, ut ex ſequentibus colligitur.

b Nempe in Parthenone à Iohanne Caſſiano Sanctimonialibus erecto in agro Maſſiliæ ſuburbano ad Yvelinum amnem, unde nomen Cœnobio, quod pridem everſum eſt, redditibus S. Paulæ Parthenoni urbano attributis.

vorum

vorum cœpit plurimos liberare. Mox, inquiunt, Regi nuntiaverunt famuli ſui: Ecce vidimus in propoſito venalium dominicum munus venale, cujus pretio S. CÆSARIUS moltitudines liberat captivorum. Etenim tanta enormitas pauperum in meditatu ipſius erat & domus atrio conſtipata, ut vix ad ſalutandum eum pro denſitate ſuggerentium miſerorum poſſit accedi. Nam & per plateas, innumeras catervas infelicium vidimus curſitantes, euntes ſcilicet ac redeuntes ad virum. Quod ubi factum hujuſmodi comperit THEUDERICUS, tanta laude & admiratione prætulit, ut obſervantes ejus palatio Senatores ac Proceres certatim omnes oblationis ſuæ mercedem per beati viri dexteram cuperent diſpenſari, divinitùs ſemet proclamantes eſſe reſpectos, quòd talem Pontificem fuiſſent digni conſpicere qui temporibus illis, dictis & factis, verus Apoſtolorum ſucceſſor & Apoſtolicus appareret. Et quia nihil velocius famâ percurrit, opere ſanctiſſimo crebreſcente, ſtatim ſancti viri ſancta pervolavit Romam opinio, cœpitque inibi à Senatu & Proceribus, à Papa quoque & Clericis ſimúlque & popularibus tanto caritatis deſiderari fervore, ut antè ſingulorum cordis inhæreret amplexu, quàm corporalibus oculis videretur. Interea omnes captivos ultra Durentiam *, maximéque Arauſici * oppidi qui * ex toto fuerat captivitati contraditus, cujus etiam partem Arelato liberaverat redimendo, mox inventos in Italia redemit ut potuit. Et ut eis libertas plenior redderetur, impoſuit cum ſumpto * jumentis & plauſtris in via, ſuorúmque ſolatio & ordinatione fecit ad propria revocare.

Anno Chr. D. XLII. Aug. XXVIII.

Hoc facto à Rege ceteriſque amplius colitur.

* *la Durance fl.*
* *Orange*
* *l. quod &c.*
* *pro ſumptu*

20. Inter hæc in prædicta Ravenna civitate quædam vidua habebat filium adoleſcentem præfectoriis Officiis militantem, qui indigentiam genitricis emolumentis ac propriis ſtipendiis ſuſtentabat. Hic puer ſubita infirmitate faciente jacebat exanimis. Cui cùm humanæ curationis ſpes omnis & conſolatio defeciſſet, mox mater ejus relicto & amiſſo filio ad virum Dei feſtina pecurrit: & proſtrato corpore oculiſque rigantibus, dans inſuper ululatus, fide ſolummodo vigente, beati viri genua complexa clamavit dicens: Credo quia miſeratio Divina ideo huc te, Sancte Dei, deduxit, ut filium redderes matri. Flebiliter deprecanti mulieri paululùm recuſavit: Et tamen durum credens ſi tales non audiret lacrymas, ſolita miſeratione commotus, volens ſcilicet ſic debitum impendere caritatis affectum, & ſic in Dei nomine virtutem exercere ut in omnibus refugeret vanitatem, ad tugurium ejus occultè latentérque pervenit. Fuſa itaque prece more ſolito proſtratus, ubi Divinam virtutem vocationis ſuæ per Spiritum-ſanctum adeſſe ſenſit, abſceſſit: Notario verò ſuo illo tempore, nunc venerabili Presbytero MESSIANO, relicto, præcepit ut cùm adoleſcens ad ſe reverteretur, ſibi protinus nuntiaret. Qui cùm ante decumbentis lectulum excubaret, necdum horâ completâ puer de mortis eſt tenebris revocatus; & mox reſeratis orbibus oculorum matrem alloquitur dicens: Vade mater ad ſervum Dei feſtinanter & propera, cujus orationibus tibi vitæque ſum redditus, & age gratias quod meritis virtutibúſque ſuis Deus dedit effectum. Illa perniciter advolans accurrit, gratias non tantum verbis quantum lacrymis & vocibus gaudiiſque perſolvens, poſtulánſque ut quem Deus per illum iſti luci reddiderat, ad Gallias rediens de ſuo non pateretur diſcedere famulatu. Sed beatus ille vir altioris ingenii reſpondit eam illi potiùs debere referre gratias, cujus virtus & pietas omnibus mærentibus & clamantibus adeſſe conſuevit. Hujus igitur miraculi magnitudo non ſolùm civitatem illam, ſed provinciam cunctam fidelium devotionibus ac nunciis peragravit.

Mortuum ſuſcitat.

21. Medicus *a* etiam Diaconus ELPIDIUS Regia poteſtate ac ſedulo famulatu intimus, diabolica infeſtatione non ſolùm reliquis diverſis inſidiis fatigatus, ſed & ſaxorum quoque imbre in domo ſua crebriùs appetitus, Sanctum Dei exorat, ut à vexatione ipſa ejus mereretur orationibus liberari. Cujus domum ſanctificaturus ingrediens, benedictæ aquæ infuſionem reſperſit, atque ita conſuetæ vexationis diſcriminibus liberavit, ut ultrà ibi nihil tale contigerit.

a

Aquâ benedictâ fugat dæmonem.

22. Poſthæc Romam veniens, beato SYMMACO tunc Papæ ac deinde Senatoribus & Senatricibus præſentatur. Omnes Deo gratias & Regi retulerunt quòd meruiſſent corporeis oculis intueri, quem jamdudum oculis cordis aſpexerant. Igitur virum Apoſtolicum non tam fama vulgante, ſed corporali præſentia comprobantes, certatim diligere ac venerari cœperunt. Pro qua re etiam Papa Symmacus tanta meritorum ejus dignitate permotus, non ſolùm veriſſimè eum Metropolitanæ honore ſuſpexit, ſed & conceſſo ſpecialiter Pallii decoravit privilegio. Diaconos ipſius ad Romanæ inſtar Eccleſiæ Dalmaticarum *b* fecit habitu præeminere.

Romam petit.

Pallii & Dalmaticarum uſum à Summo Pontifice obtinet.

b

a Clericos & Monachos Medicinæ vacare, aliquando uſus tulit, ad tempora uſque S. Bernardi Claravallenſis Abbatis progreſſus, ut patet ex ipſius S. Doctoris Epiſtolis 67. & 68. in quibus cauſam agit cujuſdam Monachi Flaviacenſis, qui Medicinæ officiis à ſuo Abbate implicatus, ad Claravallenſes Cœnobitas ſe receperat. Sed hanc artem Monachis æque ac Clericis canon nonus Concilii Romani ſub Innocentio II. anno M. C. XXXIX. celebrati penitus interdixit.

b Ergo Diaconi ex Privilegio duntaxat tum Dalmaticis utebantur: immo Epiſcopi ipſi, ut patet ex Gregorio M. in lib. 7. Epiſt. 113. ubi Aregio Vapincenſi Epiſcopo & Valtonio ejus Archidiacono Dalmaticæ uſum concedit. Dalmaticæ amplis erant manicis, Tunicæ ſtrictis, quod Iohannes Diac. in Vitæ S. Greg. lib. 4. c. 59. teſtatur. Legenda Epiſtola Gilberti Lunicenſis Epiſcopi de ſtatu Eccleſiæ in Collect. Hibern. Epiſt. Uſſerians, cujus epiſtolæ hæc verba obſervanda ſunt: *Diaconorum eſt ... induti Dalmaticâ in ſollemnibus, id eſt Tunicâ amplis manicis: in feſtivis autem Quadrageſima induuntur Diaconi & Subdiaconi caſulis in toto de ſſa. n ſi cùm legunt.* Conſule VValafridum Strabonem cap. 14. de reb. Eccleſ.

Ann. Chr. D XLII. Aug. XXVII. 23. Dehinc ad propria reverſos Arelatenſem ingreditur civitatem, pſallendo ſuſcipitur, ſecúmque expeditâ redemptione octo millia ſolidorum qui exſiliandus erat, ab Italia defert. Etenim die qua civitatem ingreſſus eſt, Eccleſiam ad veſperam benedictionem
Ad ſuos revertitur. daturus intravit: & ecce una ex feminis tremore correpta cum ſpumis ejulans & proclamans pavefactis in Eccleſia cunctis erupit: quæ adprehenſa hinc atque inde manibus beato viro ante altare ilico præſentatur, exorantibus cunctis, ut depulſa peſte redintegrati mu-
Feminam ſanat. lierem faceret ſoſpitati. Tunc ſuo ille more pro eadem in oratione proſternitur, & imponens capiti manum omnéſque ſenſus ac vultum tactu olei ſacri perunxit. Quo facto nequaquam deinceps repetiit mulierem depulſa in nomine Chriſti calamitas. Interea habebat præcipuam inter reliquas ſollicitudinem captivorum: tantúſque in hac adminiſtra-
Totus eſt in captivis redimendis. tione fuit, támque præclarus ut nullius hoc poſſit explere relatio. Nam quodam die dum deeſſet ſanctis manibus auri vel argenti ſpecies quod daretur egenis, interpellatus à paupere ait: Quid tibi faciam miſelle meus? Quod habeo hoc do tibi. Ingrediens ergo cellam ſuam, Caſulámque quam proceſſoriam habebat, Albámque Paſchalem [a] exhibens, dedit ei dicens: Vade, vende cuicumque Clerico, & de pretio ipſius redime captivum tuum. Non ſolùm enim qui eum experierunt captivitatis ſunt vinculis abſoluti, ſed
* Carcaſſona ipſe quoque pro redimendis captivis Carcaſſonam * profectus eſt civitatem. Nam & multis vicibus per loca diverſa Abbates, Diacones & Clericos pro redemptione miſerorum direxit.

24. Tot autem Divinæ gratiæ virtutes ſolus habere promeruit, quot vix in plurimis Deo ſervientibus floruerunt. Ipſe tamen ſic in ſe unamquamque perſonam ſemper excoluit, tamquam ſi ipſam ſolam protſus haberet: tamdiu ejus præcedentia pulcherrima ac
Virtutum ejus ſumma. jocundiſſima videbatur, quamdiu à ſequentibus vinceretur. Quis enim ejus patientiam, quis puritatem, quis caritatem, quis fervorem ſpiritûs, quis diſcretionem, quis benignitatem, quis zelum ſanctum, quis jugem meditationem die ac nocte in lege Domini poterit explicare? Aſſertor fidei, forma Sacerdotum, ornatus Eccleſiarum, prædicator gratiæ, exſtinctor jurgii, ſeminarium caritatis, norma diſciplinæ, morum ponderator,
Detractionis & odii expers fuit. libra conſilii, defenſio pupillorum, captivorum redemptio. Numquam de ore illius detractio, numquam mendacium, numquam maledictum contra qualemcumque perſonam proceſſit. Et non ſolùm non detraxit cuiquam, ſed nec detrahentem patienter audivit. Si quis ſuorum juravit ſubitò, aut forſitan maledixit, prout perſona fuit, ita in eo ſalubriter vindicavit. Illius tamen iſta fuit pro maledictione benedictio, ſi contra aliquem
„ aliquando motus eſt: Deleat Deus peccatum tuum, auferat Deus peccata tua, caſti-
„ get Dominus delictum tuum, ut illuc non ſervetur tibi: corrigat hic Dominus er-
„ rorem tuum. Interiorem ſuum prodebat exterior. Nam vultu ſemper placido & Ange-
Prov. 17. 22. lico, ita ut ſecundùm Scripturam, corde lætante vultus floreret. Sicut numquam in riſu juſto remiſſior, ita nunquam mæroris nimietate depreſſus, niſi fortè quando pro alienis peccatis lugebat. Numquam aliquem odio habuit, & non ſolùm pro amicis ſed etiam pro inimicis toto affectu cordis orabat. Nec docuit verbis, quod non adimpleret exemplis. Nulla eum hora diei ſine Divini eloquii meditatione tranſibat, ſed nec dormientem præteribat. Nam frequenter & dormire viſus eſt & meditari. Et cùm à meditatione Pſalmorum aut prædicatione ceſſare videretur, lector aut Notarius ante eum legere
Pſal. 18. non deſiſtebat: itaut rectè & veraciter diceret: *Meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper.*

Mulierem contractam ſanat. 25. Quodam igitur tempore dum iter ageret circa Alpina loca, vir venerabilis Sanctus Eucherius [b] Epiſcopus cum ipſo erat. Factum eſt autem, ut in media ſtrata, infelix
[b] & infirma mulier occurreret manibus & pedibus contractis, & per terram reptans. Quam cùm fuiſſet intuitus, interrogavit ipſum ſanctum Eucherium quid eſſet hoc quòd ſic per terram ſe traheret. Ille mulierem interrogavit. Ipſa reſpondit, jam annis multis paralyti-
S. Eucherii humilitas. cam ſe & omnibus membris eſſe contractam. Tunc beatus Cæsarius dixit ſancto Eucherio: Deſcende & Signa eam. Ille quaſi trepidare & excuſare cœpit: omnino ille non deſiſtere niſi faceret. Deſcendit itaque & ſignavit eam & dixit: Ecce feci quod juſſiſti. Cui rurſus ait: Mitte manum tuam & apprehende manum illius & erige eam. Ille reſpondit: Faciam aliud quidquid tu Eucherio juſſeris, hanc verò rem aggredi non præſumam. Sed iſtud fac tu cui dedit Deus & animas & corpora ſanare languentium. Reſpondit ei ſanctus Cæsarius: Interim tu fac quod dico. Cúmque ille fortiter renitetetur & humiliter ac lacrymabiliter excuſaret, diutiúſque contenderet, dixit ad eum: In ignem tu propter obedientiam ingreſſurus eras, qui nec propter miſericordiam es para-

[a] Idem Cæſarius in ſuo Teſtamento: *Indumenta*, inquit, *Paſchalia quæ mihi data ſunt, omnia illi* (ſucceſſori) *ſerviant, ſimul cum caſula villoſa & tunica vel galnape quod melius dimiſero.* S. Remigius quoque Remorum Archiepiſcopus in ſuo: *Futuro Epiſcopo ſucceſſori meo Amphibalum album Paſchalem relinquo*: id eſt, Planetam albam quæ tunc temporis tota rotunda erat.

[b] Eucherius ſcilicet Junior: nam duos hujus nominis ſediſſe in Cathedra Lugdunenſi, ſuprà in actis S. Conſortiæ demonſtratum eſt.

tus facere quod caritas jubet? Mitte ergo manum tuam in nomine Domini & erige eam. Tunc juſſis obediens, mulierem porrecta manu levavit, pedibus ſuis atque omnibus membris recuperatis ad hoſpitiolum ſuum incolumis ambulavit.

Anno Chr. D. XLII. Aug. XXVII.

26. Nam quantis virtutibus emicuerit, quis enarrare valeat? Factum eſt ut in agro Monaſterii ſui ſuburbano apri frequentarent. Egrediebantur Comites civitatis vel reliqui militantes, & non permittebant homines in domibus habitare vel laborare, ſed nimia eos cæde mactabant, quare eos* prohiberent. Illi verò diutiùs jam non ferentes injurias & inquietudines, venerunt & interpellaverunt ipſum Dominum proclamantes & dicentes: Fac de nobis quod jubes; nam nec ſervire vobis nec ibi ſtare poſſumus. Sollicitè interrogat, quæ eſſent querelæ eorum. Qui reſponderunt: Propter apros veniunt Comites & Gothi & diverſi venatores, & interficiunt nos. At ille publica voce elevatis oculis & manibus aſpiciens in cælum dixit: Domine JESU-CHRISTE ne in loco iſto ultrà apri accedant. Ex eadem hora uſque in præſentem diem numquam ibi nec fuerunt, ſicut conſueverant, nec comparuit quod venari poſſet. Meritò imperavit beſtiis, qui à ſe repulit omne vitium. Potuit ille impetrare à Deo cujus præceptum numquam præteriit.

Cæſarius apros exterminat.
* ſeu. apros

27. Evenit etiam ut inluſtriſſimi viri PARTHENII Patricii puer, qui prælatus ſervis ceteris à domino ſuo præcipuus habebatur, per quamdam nequiſſimam tentationem ſæpiùs in terram damnato ſenſu corruit. Et dum revera hoſtis ipſius vexatio magis animi quàm corporis infirmitas videretur, oleo beatiſſimi viri benedictione ſacrato perunctus eſt. Quo facto ita ab eo tentatio maligni diſceſſit, ut quem ceſſante curâ terreni Medici per ſervum ſuum Chriſtus reddiderat ſanitati, domi etiam ſuæ dominus ipſe præponeret pro exemplo tertoris. Et quod ſub admiratione magis poteſt eſſe formidini; ad declarandum meritum viri ſanctiſſimi, memorabile factum ejus nefas eſt ſilentio præterire.

Sacro oleo puerum ſanat.

28. Dum Sanctus igitur dioceſes ſuas circumiens, in villam, quæ Launico dicitur, à dominis propriis fuiſſet exceptus, in cellâ in qua lectum habuit, poſt diſceſſum illius in ſtratum ipſius peſtifer quidam, ANATOLIUS nomine, Medicus, pro tali crimine valdè condolendus*, ſcortum expetiit meretricis: ubi mox ab incentore ſuo diabolo publica vexatione correptus, in conſpectu hominum eſt eliſus in terram: & publicà voce pro qua præſumptione correptus fuerat, dum ſervi Dei virtutem confiteretur, ſceleris ſui publicavit admiſſionem.

Pœna hominis petulantis.
* al. dolendus.

29. Scimus etiam multas per interceſſionem ſervi Dei Dominum feciſſe virtutes, quas longum eſt per ordinem proſequi. Nam cùm unus è noſtris, qui hæc ſcripſimus, pro ſuffragio ſuo benedictionis ab ipſo conſecratum oleum poſtulâſſet, ampullulam plenam ab ipſo acceptam diligenter ad domum referens tamquam maximas reliquias ſtuduit conſervare. Et dum poſt aliquod tempus tertianæ febris urgeretur ardoribus, ampullulam in qua erat oleum maxima veneratione grandique præſidio ad caput ſuum petiit debere ſuſpendi. Quæ dum fuiſſet mundiſſimo linteo involuta, ut credimus negligentia faciente famulorum, confracta eſt. Sed ita intra ipſam ſtetit oleum, ut nullus liquor in terra vel in linteo deſcenderet. Quo viſo dum in vaſe alio cum ſumma velocitate mutaretur, cùm perevacuata fuiſſet, ſtatim ſe ampulla confracta diſſolvit: & ab ipſo qui hæc veraciter memorat, adjuvante Domino febris ſine ulla dilatione diſceſſit.

Inſigne miraculum de ampulla olei benedicti.

30. In diſſerendis autem Scripturis & in elucidandis obſcuritatibus quanta gratia in illo emicuerit quis poterit narrare? Itaut hæc & ſumma jocunditas fuerit ſi illum aliquis ut obſcura diſſereret provocaret. Et ipſe frequentiſſimè incitabat dicens nobis: Scio quòd « non omnia intelligitis, quare non interrogatis, ut poſſitis cognoſcere? quia non ſemper vac- « cæ ad vitulos currunt, ſed nonnumquam vituli ad vaccas, ut de matrum uberibus poſ- « ſint ſuam eſuriem ſatiare. Hoc & vos omnino debetis facere, ut interrogando etiam nos « exerceatis, ut debeamus perquirere unde vobis poſſimus ſpiritalia mella proferre. Reſ- « plenduerunt in eum ſingulæ quæque virtutes, virginitas ſcilicet cum ſinceritate, modeſtia cum verecundia, ſapientia cum ſimplicitate, ſinceritas cum manſuetudine, doctrina cum humilitate. Vita denique immaculata, vita irreprehenſibilis, vita ſemper æqualis. Væ mihi miſero CYPRIANO, qui tam tepidus in diſcendo exſtiti, ut modò cognoſcam & pœniteam! Quare de tanti fontis fluvio non tantum hauſi, quantum mea indigebat ariditas! Caritatis autem ejus ardorem, qua omnes homines dilexit, quis poterit umquam imitari? Ille enim hoc maximè & corde & ore geſtabat, & ut inimicos diligere deberemus, hortatu blandiſſimo, ſermone & exemplo laudabiliter inſtruebat. Vix aliquis illo affectu pro caris, quo ille pro inimicis orabat; & licèt non eſſent cauſæ quibus illi quiſquam inimicus exſiſteret, niſi fortè pro invidia aut diſciplina æmuli aliqui eſſe viderentur; ille tamen eos non ſolùm paterno, ſed etiam materno diligebat affectu. Hoc ſæpius nobis inſinuans, quia cùm dilectio uſque ad inimicos extenditur, fieri non poteſt ut proximus non ametur.

S. Cæſarius in exponendis ſacris Scripturis ſingulariter eminuit.

Aliæ ipſius virtutes.

Auctoris nomen.

Cæſarius hortabatur ad dilectionem inimicorum.

31. Docuit prætcrea memoriter quamdiu potuit, altâque voce ſemper in Eccleſia prædicavit. In quo opere tam pia atque ſalubris ejus provisio fuit, ut cùm ipſe pro infirmitate jam non poſſet ad ipſum officium peragendum accedere, Presbyteros & Diacones imbueret atque

Infirmus prædicationis officium per miniſtros ſuppleт.

a Sic legendum videtur, non *nutrierunt*, ut alii; *truo* olim dictum pro *destruo*, quod aptis optimè convenit.

Anno Chr. D. XLII. Aug. XXVII.

ſtatuerit in Eccleſia prædicare; quo faciliùs nullus Epiſcoporum ab hac neceſſaria cunctis „ exhortatione cujuſcumque impoſſibilitatis excuſatione ſuſpenderet, hæc dicens: Si verba „ Domini & Prophetarum ſive Apoſtolorum à Presbyteris & à Diaconibus recitantur; AMBROSII, AUGUSTINI ſeu parvitatis meæ, aut quorumcumque ſanctorum à Presbyteris & „ Diaconibus quare non recitentur? Non eſt ſervus major Domino ſuo. Quibus data eſt „ auctoritas Evangelium legere, credo & licitum eſt homelias ſervorum Dei ſeu expoſitiones Canonicarum Scripturarum in Eccleſia recitare. Ego me exuo hoc inſtituendo; ſancti „ Sacerdotes qui hoc implere contempſerint, cauſas ſe in die judicii noverint eſſe dicturos. „ Non quidem credo quòd quiſquam tam obduratum ſenſum habeat ut cui Deus dicit: „ *Clama, ne ceſſes*, nec ipſe clamet, nec alios clamare permittat. Timeat illud: Væ tacentibus „ de te, quoniam loquaces muti ſunt. Et illud Apoſtuli *: *Canes muti, non valentes latrare.* „ Etenim quantæ oves tacente Sacerdote aberraverunt, de tantorum animabus redditurus „ eſt rationem. Prædicationes quoque congruas feſtivitatibus & locis, ſed & contra ebrietatis & libidinis malum contráque diſcordiam & odium, contra iracundiam atque ſuperbiam atque ſacrilegos & aruſpices, contra Kalendarum quoque paganiſſimos ritus, contráque augures, lignicolas, fonticolas [a], diverſorúmque vitia fecit, eáſque ita paravit, ut ſi quis advenientium peteret, non ſolùm non abnueret impertire, ſed & ſi minimè ſuggereret ut deberet accipere, offerret tamen ei & importaret, ipſéque legeret. Longè tamen poſitis in Francia, in Galliis, atque in Italia, & in Hiſpania, diverſiſque provinciis conſtitutis tranſmiſit per Sacerdotes quid in Eccleſiis ſuis prædicare facerent, ut projectis rebus frivolis & caducis, juxta Apoſtolum bonorum operum fierent ſectatores.

Ad prædicationem legendam tenentur Epiſcopi. — *Iſa.* 58. 1. — * immo *Iſa.* 56. 10. — *Concionem maternam aliis provinciis ſuppeditat.* — ** *Tit.* 2. 14.

31. Bonus ergo Chriſti odor per ipſum longè latéque diffuſus eſt, & flagravit ubique profectibus, quò non eſt conſpectibus præſentatus; tetigit pectora quorum membra non contigit. Adjecit etiam hoc ut numquam in Eccleſiâ ſuâ Diaconem ordinaret ante triceſimum ætatis ejus annum. Verùm etiam & hoc addidit ut nec in qualiber majore ætate ordinaretur, niſi quatuor vicibus in ordine libros veteris Teſtamenti legerit antè, & quatuor novum *. Sanctæ conſcientiæ ſuæ teſtis ſum ego peccator, quia quidquid aut aliis præcepit aut ipſe fecit, & propter Deum ſemper implevit: Quidquid autem prohibuit fieri, aut ipſe vitavit facere, omnia in zelo Dei. Nihil carnaliter aut egit aut ſapuit: & numquam otioſus ab opere Dei voluit eſſe, ſed diſpoſuit fabricavitque triplicem in una concluſione Baſilicam, cujus membrum medium in honore Sanctæ MARIÆ Virginis cultu eminentiore conſtruxit, ex uno latere Domni Johannis, ex alio ſancti Martini ſubjecit. Et ut auferret ſacris quas congregaverat Virginibus curam neceſſariæ ſepulturæ, monobiles * arcas corporibus humandis aptiſſimas de ſaxis ingentibus noviter fecit excidi, quas per omne pavimentum Baſilicæ conſtipatis ſterni fecit ordinibus: ut quæcumque congregationis illius de hac luce migrâſſet, locum ſepulturæ paratiſſimum & ſanctiſſimum reperiret.

A Diacono ordinando quid requiratur. — * *l.* novi. — *Zelus ejus* — *Monialibus Eccleſiam tripertitam ædificat & cœmeteriū.* — * *fortè* immobiles

33. Non multo igitur pòſt Monaſterii [b] matrem Germanam ſuam CÆSARIAM ſanctam ad præmia Chriſti migrantem, inter has quas præmiſerat inibi ad medium throni juxta eam, quam ſibi paraverat, condidit ſepulturam, ſuccedente eidem quæ nunc ſupereſt CÆSARIA matre, cujus opus cum ſodalibus tam præcipuum viget, ut inter pſalmos atque jejunia, vigilias quoque & lectiones, libros Divinos pulchrè ſcriptitent Virgines Chriſti, ipſam magiſtram habentes.

S. Cæſariæ ſuccedit altera Cæſaria. — *Libros ſacros tranſcribunt Moniales.*

34. Inſiſtebat itaque, ut ſolitus erat, orationi & lectioni & eleemoſynis beatus homo, prædicationibus inceſſanter omni Dominicâ omnibúſque diebus feſtis: frequenter etiam ad Matutinos, ad Lucernarium * propter advenientes homiliæ recitabantur, ut nullus eſſet qui ſe de ignorantia excuſaret. Obedientes invitabat, ſollicitos inſtruebat, renitentes verò acriter conteſtabatur, quia ſicut fidelibus in diem judicii digna eſſet retributio conferenda, ita & hos dignæ indignationis ultio ſequeretur. Statuit etiam regulariter, ut nubentes ob reverentiam benedictionis ante triduum conjunctionis eorum eis benedictio in Baſilica daretur. Tanta denique bona in ſe largiente Divinâ gratiâ habuit & de audientium profectibus, & de diſcipulorum ſequacitate, & de Virginum conſecratione, ut non uno tantùm ſit merito coronatus, ſed inter tantas ac multiplices coronas de coruſcantibus meritis ſuis cinctus, totus in coronam Eccleſiæ demutetur.

Prædicatio Cæſarii qualis & quibus diebus. — * *id eſt,* Veſperas — *Statuit ut nubentes triduo ſe contineant.*

35. Multi quidem æmuli ſurrexerunt, qui ejus reſiſterent doctrinæ de gratia. Sed ô felicitas æmulanda! Etenim ſuſurris & mala interpretatione quorumdam oboritur in Galliarum partibus contra prædicationem Dei hominis fruſtra ſiniſtra ſuſpicio. Ob hoc Antiſtites Chriſti ultra Iſeram * conſiſtentes caritatis amore collecti in Valentina civitate conveniunt: ubi etiam beatus CÆSARIUS infirmitatis ſolitæ causâ, ſicut diſpoſuerat

Doctrina ejus de gratia in ſuſpicionem adducitur. — * *Iſere fl.* hinc ſynodus Valentina.

a Adverſus tales Paganorum reliquias editus eſt canon 22. Concilii II. Turonenſis anno D. LXVI. celebrati, cui anno DLXXXVI. ſubſcripſit Concilium Autiſſiodorenſe in canone 3. his verbis: *Non licet..... inter ſentes, aut ad arbores ſacrivos, vel ad fontes vota exſolvere,*

b Hoc Cœnobium à conditoris nomine nunc appellatur S. Cæſarii Monaſterium vulgò *le grand Monaſtier*, Ord. S. Bened. hodiéque religione florentiſſimum.

próperare non potuit. Miſit tamen præſtantiſſimos viros de Epiſcopis cum Preſbyteris & Diaconibus, inter quos etiam ſanctus CYPRIANUS Telonenſis * magnus & clarus enituit. Omnia quæ dicebat de Divinis utique Scripturis affirmans, & de antiquiſſimis Patrum inſtitutionibus probans, nihil per ſe in Divinis profectibus quem quam arripere poſſe, niſi fuerit primitus Dei gratiâ præveniente vocatus. Sed dum ſuam juſtitiam quærebant ſtatuere, juſtitiæ Dei non erant ſubjecti, non reminiſcentes Deum dixiſſe: *Sine me nihil poteſtis facere.* Et, *Ego vos elegi non vos me.* Et, *Nemo habet quidquam niſi illi datum fuerit deſuper.* Et per Apoſtolum Paulum: *Gratiâ Dei ſum id quod ſum.* Et per alium: *Omne datum optimum deſuper eſt.* Et Propheta: *Gratiam & gloriam dabit Dominus.* Et quòd tunc verè liberum homo reſumat arbitrium, cùm fuerit Chriſti liberatione redemptus, ſub qua abſolutione valeat conſequi perfectionis effectum. Quorum intentionibus homo Chriſti dedit veram & evidentem ex Traditione Apoſtolica rationem. Nam & beatæ memoriæ BONIFACIUS Romanæ Eccleſiæ Papa eamdem conlocutationem compertam *, calcata intentione jurgantium, proſecutionem ſancti CÆSARII Apoſtolica auctoritate firmavit: donante Chriſto paulatim Eccleſiarum Antiſtites receperunt, quod optaverat diabolus repentina animoſitate ceſſare.

Anno Chr. D XLII. Aug. xxvii. * de Toulon. Iohan. 16. 6. Ibid. 15. Iohan. 19. 11. 1 Cor. 15. 10. Iac. 1. 17. Pſal. 83. 12. Approbatur à ſummo Pontif. ejus doctrina. * Caſus accuſandi pro ablativo abſoluto.

36. Hoc frequenter quibuſcumque prædicabat dicens: Si amas Dei verbum, impectoratum utique retines quod ingeſſi. Amori namque divino congruebat Decalogi ſumma perfectio: ut quod in te ſibi caritas Chriſti devinxit, reddas etiam ipſe cum homine participata largitate commune. Sed ne parentum, amicorum, ſive clientum de hoc alloquio noſtro tantummodò credas animas eſſe paſcendas; teſtor te coram Deo ejúſque ſanctis Angelis, reus eris ſalutis mancipiorum tuorum quorumlibet infirmorum, ſi non æquè illis ut amicis vel parentibus, cùm reverſus fueris, quod prædicavimus ingeſſeris. Conditione namque tibi corporeâ in præſenti ſubditum noveris eſſe mancipium, non perennitatis vinculo mancipatum. Iterúmque ad eos quos fuerat allocutus dicebat: Quid diximus, Fratres? quid diſſeruimus filioli? quæſo vos qui fuerint noſtri hactenus in collatione ſermones? Si diligitis, retinetis: Si retinetis, proculdubio dicta cordibus concluſiſtis. Taliter provocando etiam invitis ſtudium retinendi extorquebat.

Egregia S. Cæſarii monita ad dominos.

37. Ad prandium verò & ad cœnam menſæ ſuæ ſine ceſſatione quotidie legebatur, ut uterque interior exteriórque homo ſatiatus refectione duplici lætaretur. In hac ergo arta conſtrictáque concluſione audientes cum ſudore, fateor, & verecundia grandi multi ante eum mox oblivioſi ſunt agniti: dum pauci, quod pejus eſt, commiſſam narratiunculam potuerant ſaltuoſis compendiis replicare. In domo verò Eccleſiæ ſuæ, ſicut illo præſente, ita abſente convivium ſemper præparatum eſt Clericis ſive quibuſcumque advenientibus. Nullus illo ſuperſtite tamquam ad extraneam civitatem, ſed tamquam ad propriam domum Arelato venit.

Lectionem ad menſam adhibet & à ſuis exigit. Ejus hoſpitalitas.

38. Et quia de innumerabilibus ejus hæc pauca præſumpſimus attingere: ſufficiant manifeſta, etiam ſi celantur occulta. Rogamus tamen vos, ſancti Fratres MESSIANE Preſbyter & STEPHANE Diacone, quibus de illo multa comperta ſunt pro eoquòd ab adoleſcentia in obſequio ipſius fuiſtis, ut huic opuſculo veſtram collationem jungatis.

LIBER SECUNDUS

DICTATUS A MESSIANO PRESBYTERO ET STEPHANO Diacono.

1. MESSIANUS Preſbyter & STEPHANUS dixerunt: De ſancti, beatiſſimique Patris & Sacerdotis ac magiſtri noſtri Domni CÆSARII converſatione atque virtutibus illa dicturi quæ vel ſimul vel ſigillatim de eo cognovimus, vel cum ſanctiſſimis Coëpiſcopis [a], id eſt, Domno CYPRIANO & Domno FIRMINO atque ſancto VINCENTIO pariter vidimus; qui & ea quæ de ipſo ſuperiùs ſcripta ſunt ab initio referentes uſque ad finem articuli concluſerunt, & nobis permittere ac jubere dignati ſunt, ut unuſquiſque noſtrum quæ ſibi de geſtis ejus eſſent benè cognita fideliter enarraret. Non indigemus vel ſi nobis ſuppeteret eloquentia ſæcularis, quia omnem mundanæ facundiæ tranſcendit ornatum ſanctarum veritas actionum: ad quam pleniſſimè demonſtrandam, illa nobis puritas ſimplicitáſque ſufficiat, quâ ipſe quoque beatiſſimus Pater miracula quæ à nobis ſunt referenda perfecit, maximè cùm frequenter hoc & ipſe Domnus communi habuerit in ſermone, quia quod eruditè diceretur, intelligentiam doctis tantummodò miniſtraret; Quod verò ſimpliciter, & doctos ſimul & ſimplices competenter inſtrueret. Ergo ea quæ veraciter ab eo facta dictáve cognovimus aggredimur Deo

Styli ſimplicitas commendatur.

[a] Coëpiſcopi nomen non ad Meſſianum qui ſolùm Preſbyter, nec ad Stephanum qui Diaconus tantùm erat; ſed ad Cyprianum & alios referendum.

Anno Chr. D. XLII. Aug. XXVII.

propitio verbis infucatis & integris, pro parte qua poſſomus, fidelibus auditoribus intimare, ut ex ipſis & infirmis compunctionem, & perfectis gaudium, & ad perfectionem teodentibus miniſtretur exemplum. Incipiemus igitur, quemadmodum recordamur, breviter opera ejus ſancta Deo adjuvante retexere.

Cæſarius ſanat ægrotam.

2. Petri Diaconi hujus Eccleſiæ filia, in qua omnis utilitas domûs ipſios conſiſtere videbator, languore gravi faciente triduo jam muta jacebat: pro qua re quodam die pedibus ſe beatiſſimi viri proſtravit dicens: Miſerere ſerve Chriſti ſenectuti meæ, ora pro filia mea, quia confido tibi à Domino nihil eſſe negandum. Pone manum ſuper eam & ſalva erit. Iam enim per triduum muta oculis clauſis jacet, horiſque & momentis ſingulis exitum ejus exſpecto. Quo audito motus & compulſus lacrymis ſenis ad domum ejus perrexit: ubi cùm ingreſſus fuiſſet, & omnes in ipſa domo cum patre fortiter flentes videret, ad orationem proſternitur: ubi velut alter Helias ad caput ejus inter anguſtias arcæ & lecti ſe attraxit. Poſt orationem quam cum lacrymis fudit, ſtatim reverti ad domum Eccleſiæ cœpit. Erat enim conſuetudinis ejus, ut cùm ſpiritu ſibi inſinuante preces ſuas exaudiri pro infirmis agnoſceret, ſtatimcum celeritate exinde diſcederet; ne ſi illo præſente fieret quod ipſe à Domino precibus impetrâſſet, aliqua arrogantiæ naſceretur occaſio. Quia & revera

S. Cæſarii humilitas.

Aurea ſententia.

„ frequenter & dulciter quaſi in figura, ut nemo intelligere poſſet, dicebat: Cui animarum
„ cura credita eſt, fortiter debet timere corporum voluptatem exercere. Denique ſimpli-
„ cibus magis quàm doctis iſtud divina gratia conceſſit. Vitam in his quæ nobis miſericors
„ Dominus dedit, diſcretionem nobis ſibi placitam concedat. Iſtud tamen à nobis indignis minimè eſt præſumendum. Diſcedente ergo, cœpit iterum atque iterum clamare pater poſt euntem: Novi quia ſi Deum tuum precatus eſſes, filiam meam mihi reddidiſſet. Tunc ille onum de cubiculariis ſuis reliquit dicens: Vade, obſerva ibi & poſt paullulum veni, & dic mihi quid agitur. Necdum hora completa, & ecce illi nuntiavit: Domne, inquit, reverſa ad ſe eſt puella, ſupra quam orâſtis. Quæ hoc dicit: Domnus Epiſcopus hîc fuit, cujus orationibus reddita ſum & ſana facta. Pro qua re venit pater gratias agens, & ſibi jam per orationes veſtras revocatam à morte filiam proteſtatur. Nam Domino hodie denique annuente, vivens hujus rei ipſa per ſe teſtis exiſtit.

Deum ſemper cogitat.

3. Sed licet (ut mos ſervorum Dei eſt) ſemper virtutes faciendas excuſent; is præcipuè ſervus Chriſti & quando ad præſens ſibi præſtari inſinuante Domino confidebat, nec tunc temerè arripere ſed cautè ſubterfugere volebat. Verùm ſive ſtetiſſet, ſive fugiſſet, numquam ſibi poſtulanti defuit Deus. Quem ille in corde ſuo non ſolùm in oratione & obſecratione, ſed etiam in convivio, in itinere, in collocutione, in conſeſſo, in proſperis, in adverſis, etiam in ſomno ſemper ſecum habuit. Denique nos ipſi vel conſervi noſtri, qui in cella ipſius manſerunt, ſciunt quæ dicimus illum inter pauſas ſomni, quas jam ætas non ſolùm exigebat, ſed etiam pro infirmitate aliquoties premebat, ſpiritu ſemper vigilante diceret tamquam admonens qui pſalmum diceret; Age, dic. Nulli dubium eſt quòd aut ſpiritualiter cum ſanctis pſallebat, aut certè illud impleverit Propheticum: *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Frequenter etiam in ſupore poſitus de futoro judicio vel de æterno præmio prædicabat. Interea non eſt meorum meritorum ut indignus præclara de famulo Dei referam*.

Etiam in ſomno.

Cant. 5.

* *Hucuſque Meſſianus.*

* *nempe Stephanus.*

Curam ſignificandi Matutinum officium Stephano injungit.

* *id eſt*, nocturnas preces, vulgò Matutinas.

4. Cùm igitur in cellâ ipſius Diaconus* in ſervitio illius ad judicium meum delegatus eſſem, curam inter reliqua etiam de nocturnis horis me juſſerat habere. Itaque cùm de cella inferiore ubi manebam, foris egreſſus fuiſſem, quia in omnibus ſanctus vir modum ſemper voluiſſet cuſtodire, præcipuè ad Nocturnos* vigilantiſſimè obſervabat, ut abſque id quod ſibi peculiariter Deo ſolo ſibi atteſtante dicebat, nullus ſuorum qui ſecum manebant, ante horam legitimam excitaretur. Tunc per ſomnum lenta voce dicebat: Duo ſunt, nihil eſt "
medium: Duo ſunt; aut in cælos aſcenditur, aut in infernum deſcenditur. Deforis ego "
revertens, ille evigilavit, & ait ad me: Quid, inquit? Iam hora eſt ad Nocturnos. Ego dixi: Non eſt hora; adhuc ſub tempore eſt. Et ille: Verè hora eſt. Et revera ſic erat. Tunc implevimus Nocturnos. Et ait ad me: Cuidam per ſomnum cum grandi intentione proclamabam: Duo ſunt, non eſt quidquam medium, aut in infernum, aut in cælos itur. Ego reſpondi: Conſuetudinem tuam facis inceſſanter clamare. Tunc ego peccator arbitratos ſum quòd ſemper ille de Deo & cum Deo loqueretur. Hic enim, ut ſuprà dictum eſt, ſic omnium virtutum amator fuit, ut nullum bonom fuerit qood vel per ſe cum alacritate non exercuerit, vel cum fervore ſpiritûs alios habere voluerit & docuerit.

Quæ vitia magis oderit.

5. Inter omnia igitur bona quæ generaliter ut fierent docebat, & mala quæ nulla omnino fieri pronuntiabat; præcipuè (quod benigna & ſincera conſcientia veſtra novit) infidelitatis, mendacii, ſuperbiæ, atque luxuriæ vitia & ebrietatis impatientiſſimè omnino abhorrebat. Iesu bone! quibus gemitibus, quibus ſuſpiriis, quo fletu pro peccatoribus ſupplicabat! ut jam videres hominem Dei tamquam in præſenti conſpicere miſerum peccatorem ad gehennæ ſupplicia deſtinari. Denique, ſecundùm Apoſtolum, numquam ſoli ſibi vixit, numquam pro ſe ſolo oravit.

6. Quodam igitur tempore cùm velut ad cumulum meritorum ſuorum undique captivi Arelato redimendi non fruſtra exhiberentur: magna multitudo redemptorum ingenuo-

Anno Chr. D. XLII. Aug. XXVII.

rum & multorum nobilium Arelato ab ipſo viro ſancto quotidie paſcebantur. Tunc venit ordinator ipſius, & cœpit ipſum conteſtari & dicere : Captivi iſti vadant, Domne, per plateas, & petant unde comedant : quia ſi hodie conſuetudinariè ab Eccleſia paſti fuerint, craſtino ad menſam tuam unde panes fiant non habebis. Tunc ille fiducialiter in cellam ingrediens, ad orationis conſuetudinaria ſubſidia confugiens (ubi numquam teſtem hominem habere voluit) petiit à Domino ſubſtantiam miſeris dari. Nam ſi quis fortè ubi ille ſolo ſtratus orabat, caſu ſuperveniſſet, fortiter abhorrebat. Itaque tam profusè flevit, ut ſtatim impetraret quod poſtularet. Tunc ergo inde exiens cum alacritate & fiducia quodammodo infidelitatem Ordinatoris objurgans, venerabili viro MESSIANO Preſbytero tunc temporis Notario dixit : Vade in horreum & ita ſcopa, ut nec quidquam granorum, ſi fieri poteſt, ibi remaneat, & fiant panes ſecundùm conſuetudinem, & omnes ſimul manducemus; & ſi craſtinà non fuerit quod manducetur, omnes jejunemus dummodo hodie bene nati homines ſeu reliqui captivi nobis ſedentibus & bibentibus non eant per plateas mendicare. Vocans tamen unum è nobis, in aure ejus dixit : Cras dabit Deus, quia qui dat pauperibus numquam egebit. Etenim adhuc ipſis captivis non licebat ad propria remeare. NOTA.

Tres naves frumento onuſtas recipit.

7. Quid multa ? Impletur quod juſſit. Murmurabatur ab omnibus Eccleſiæ convivantibus, unde eſſent ab hodie comeſſuri. Sed qui Heliæ providerat mulierem viduam ad quam veniendo pauxillùm ſuſtentaretur, & iſti ſine ambiguitate cùm oraret inſinuaverat omnia captivis & peregrinis erogando, nihilque omnino ſibi reſervando, ſemper uberiùs ditaretur. Denique alia die quâ pallentes luceſcere metuebant hi qui ope Eccleſiæ ſuſtentabantur, & cùm non minimis ſuſpiriis expectarent quid ageretur : GUNDEBALDUS & SIGISMUNDUS Reges Burgundionum ſcientes quàm placet ſervus Domini ad opera miſericordiæ feſtinaret, antequam lux ipſa diei clareſceret, tres naves quas Latenas vocant majores, plenas cum tritico direxerunt. Et omnes qui pridie incredulitate famis periculo metuebant, videntes quòd Dominus ſervo ſuo numquam deeſſet, gratias cum gaudio Deo in neceſſitate ſubvenienti maximas referebant.

Liberio lethaliter vulnerato ſubvenit.

8. Quodam igitur tempore Patricius LIBERIUS inſidiantibus Gothis, quos VViſigothos vocant, lanceæ vulnere uſque ad vitalia perforatus eſt. Et quia trans Durentiam* periculum ipſum geſtum fuerat, turbatis omnibus concurrentibúſque poſt percuſſorem ille ſolus remanſit. Periculo vulneris ipſius perterritus, & ſpe vitæ ſuæ deſperatus, quantum poteſt homo donec fiat exſanguis, prope non minus quingentos aut eo ampliùs paſſus in aliam ripam propriis pedibus transfugit. Sed cùm ad locum Arnaginem a, ubi homines vici ipſius occurrere potuerunt, pervenit, omnino ſine ulla ſpe vel reſpiratione animæ cadens jacuit. Hæc enim pæne omnis civitas novit. Tamen quæ dicimus, magnificentiſſimo viro ipſo referente cum lacrymis & grandi admiratione virtutes viri ſancti cognovimus. Tunc, inquiunt, vir ille referebat nobis : Nihil mihi in ſupremum meum halitum aliud in memoriam venit niſi cum lacrymis proclamarem : Omnia remedia ceſſaverunt, Domnum meum CÆSARIUM rogate, ut mihi ſubveniat. Quod nos per eum qui miſſus fuerat cum velocitate verum eſſe cognovimus. Nam dum in agro ſancti Monaſterii ſui aliquantum & repauſare & ordinare aliqua voluiſſet, ibidem cœperat paululùm remorari: & ecce ſubitò qui miſſus fuerat anhelaos venit ſuppliciter depoſcens : Citò propera, inquit, Domne; filius tuus, ut ante obitum ſuum illum videas, rogat. Et cùm nullum ſine medicamento pœnitentiæ de hoc mundo vir Dei voluiſſet recedere, illum præcipuè ſine hoc remedio non optabat abire. Statim etenim ad vicum Arnaginenſem pervenimus. Ergo, ſicut ſupradixi, ea quæ vir ipſe mihi ex plurimis retulit indicabo.

* *la Durance.*

9. Nam dum ita exanimis jaceret, ut non ſolùm omnes reliquos ſuos ſed etiam nec conjugem nec filiam unicam agnoſceret; tunc ipſe cum ſacramento dicebat fuiſſe ſibi viſum humanam vocem audiſſe quæ illi in aëra* loquens dixerit : Ecce ſanctus Epiſcopus venit; ſtatim ad ipſam vocem oculos aperui, & ipſum famulum Dei venientem cognovi. Sed ubi ad me acceſſit; manus illius, quantum neceſſe erat mihi ſpem vitæ amiſeram, oſculari fortiter cœpi. Tunc ergo, ut credo, Deo mihi peccatori inſpirante, byrrum b ipſius Domini mei apprehendi, & vulneri meo impoſui. Sed cùm ibidem paullulùm partem veſtimenti ejus tenuiſſem, in eâdem horâ ſanguis qui penitus non deſiſtebat fluere, ita deinceps ceſſavit, ut non ſolùm ſanitas ſed etiam virtus maxima mihi redderetur. Et ſi permiſſus fuiſſem, caballo ſedens ad civitatem nitebar properare. Quod etiam apud nos, qui præſentes fuimus, veriſſimum eſſe conſtitit.

* *l.* aure.

Mulierem à fluxu ſanguinis liberat.

10. Igitur inluſtriſſima femina AGRETIA matrona ejuſdem viri, cùm mulieris illius quæ extremam fimbriam veſtimenti Domini tetigit, infirmitate laboraret, non diſſimilis fide &

a In itinerario Antonini vocatur *Ernaginum*, duobus circiter milliaris ab Arelate diſtans Avenionem versùs. De loco nunc non conſtat.

b Byrrus lacernæ ſeu pallii fimbriati genus, de quo Auguſtinus ſeu Auctor ſermonis diverſ. ad Clericos, *Offeratur mihi, verbi gratiâ, Byrrum pretioſum, fortè decet Epiſcopum quamvis non deceat Chriſtianum.* Lege Vitam S. Cypriani Epiſc. & Mart.

Anno Chr. D. XLII. Aug. XXVII.

devotione liberata eſt. Cùm ad occurſum ejus veniſſem, illa familiariter dignabatur meam parvitatem, infirmitatem ſuam acſi cum verecundia matronali prodens, cœpit ſub obteſtatione Domini multis precibus expoſcere à me, ut unum pannum de teſſellis illius, *a* quem à nudo ſui corporis habuiſſet, fœminæ deferrent. Cùmque ego in cella beati viri dum eſſem, facilè potuiſſem facere quod ſperabat, timere tamen cœpi, ne unde illa ſibi remedium petebat, ego peccatum ex furto incurrerem. Tunc Cubiculario, ad quem veſtimenta ſancta pertinebant, id indicavi quòd aliquis pro fide teſſellum ſibi deportari poſtulaſſet. Pro qua re unum vetuſtum mihi ille dare non diſtulit. Domine Jesu-Christe gloriosus es in Sanctis tuis, & quis ſimilis tibi? Tu tamen promiſiſti quòd ſi quis in te crederet, opera quæ facis, & ipſe faceret. Nam dum apud me jam ſervatur pannus ipſe deportandus; cùm ſerò factum eſſet, ea conſuetudo erat, ut ei, antequam repauſaret, teſſelli adhiberentur calefacti ad focum, & aliis detractis adhiberentur. Exhibiti ſunt prout opus exiſtimavit qui ſerviebat. Cui ille: Non iſtos, inquit, ſed alios, atque illum & illum talem volo. Exhibiti ſunt alii veteres. Non eſt hic, inquit, quem quæro. Exquirens quod non conſueverat, ut innoteſceret quod in ſpiritu prævidebat. Tunc nutibus ego & ille qui mihi dederat, cœpimus recognoſcere quòd ſervo Dei furtum noſtrum non potuiſſet latêre: ut perſpicuum & evidens eſſet, quòd famulus tuus, Domine, nobis indignis de donis illis, quæ ipſi tribueras, potuiſſet dicere: Tetigit me aliquis. Tunc ego velut pro illa, quam tu Domine Jesu per orationes ſervi tui ſanâſti, ego, inquam, timens & tremens quod factum fuerat, cœpi ſervo tuo fateri dicens: Indulge Domne, egomet pannum quem quæris habeo: filia tua. Uſque hîc me loqui permiſit: ille autem cum ſibilo ſilentii, Tace, inquit: & cum grandi pietate apprehendens adhuc etiam alium teſſellum dedit mihi, & dixit: Vade, inquit, & porta ambos ad Baſilicam Domni Stephani, & mitte illos ſub altare, & ibi maneant, & unum quem volueris, porta mane ad eam quæ te rogavit, & alium mihi revoca. Sicut juſſit indigno ſervo ſuo, feci: & tamen cui portaverim numquam à me requiſivit, nec teſſellum repetiit.

S. Cæſarii humilitas!

11. Cumque illa femina aſſiduè exactrix eſſe non deſineret, ut quod petierat deportarem, videnſque me eminus venientem, porrectis porro manibus antequam darem, jàmque raptura quod exhibebam, impetu obviàm venit. Quæ antequam de caſula ſub qua ipſum pannulum ferebam erigerem, rapere quod fidei alacritate popoſcerat, feſtinabat. Ego verò cum protuliſſem ipſum teſſellum dedi ei, illàque ſibi ſuper veſtimenta ſua circa ſe poſuit, priùs tamen oculiſ admovens cum & devotione deoſculans, ut dignum erat, honorabat. Nec mora, ſtatim adfuit Domino tribuente fidelis petitionis ſuæ effectus. Et jam per veſtimentum ſervi Domini habuerunt, quod & poſt tranſitum ipſius habere noſcuntur. Denique ut ſolebat ipſa fateri, cùm ipſum pannum ad pectus ſuum poſuiſſet, ſtatim velut ii qui ſolent aquâ frigidâ reſpergi ita omnia membra vel venæ ejus etiam cum parvo dolore in obrepilationem ſuſpenſa ſunt, ut corpus ipſius aliquantum horrore ſimul & tremore quateretur. Sed illicò Domini miſericordia adfuit, & fluxus qui erat diſceſſit; & numquam ampliùs ad ipſam rediit, impletúmque eſt in ea: Vade filia, ſecundum fidem tuam fiat tibi.

Mulierem tremulam ſanat.

* *id eſt*, ad veſperas

12. Factum eſt ut quodam tempore quatuor ei Epiſcopi ad occurſum venirent, cum quibus ad Lucernarium * ad Baſilicam ſancti Stephani deſcendit. Cúmque expleto Lucernario benedictionem populo dediſſet, egredientibus illis mulier quædam in Salutatorio *b* occurrit: quæ tam horribilem infirmitatem incurrerat, ut die noctúque inceſſanter manus ei ita inter ſe colliderentur, quaſi aliquid volventes. Quæ lacrymabiliter clamavit: Domne Cæsari miſerere infelicis; ora pro me ut mihi manus meæ reddantur. Illius ut erat conſuetudo, in orationem cum aliis Epiſcopis proſternitur. Cúmque uterque ſurrexiſſet, inclinato capite uni de ſanctis Epiſcopis dixit: Iube Domne, rogo, ſigna manus mulieris iſtius. Qui obedientiſſimè paruit, ſed nihilominus præfatæ manus mulieris ſolitò volvebatur. Illa vehementiùs clamans dixit: Domne Cæsari, ad te clamo, te rogo, tu ſigna. Iterum in oratione procubuit, erigénſque ſe, crucem ſuper infirmas manus fecit. Quæ ſtatim ſteterunt. Mulier verò Deo, & viro ſancto gratias agens, incolumis reverſa eſt.

Vaſa olei ab ipſo benedicti non franguntur.

13. Nam ad oleum benedicendum competentibus diebus in Baptiſterio annis ſingulis veniebat. Et ingrediens cucumula *c*, cum ad conſignandos infantes ſederet, parvuli illic pueri vel puellæ à parentibus miſſi certatim currebant exhibentes vaſcula cum aqua, alii cum oleo ut eis benediceret. Cumque hi qui deferebant contra ſe urceollos & ampullas præ multitudine populi comploderent, ſonus audiebatur percutientium & videbatur: & tamen vitrum, in quo benedictio ſervi Chriſti effuſa fuerat, numquam confractum eſt.

a Teſſellos interpretamur quadratos panniculos forendo ſtomacho appoſitos.

b Id eſt in Sacrario, ſic dicto, quòd Epiſcopus ante Miſſarum ſolemnia ibi ſederet, & ſalutationes Fidelium exciperet, qui ſe ejus orationibus commendabant, aut ei aliquid negotii communicabant, inquit Menardus noſter in Conc. Regul cap. 5 §. 25.

c *Cucuma* cujus diminutivum eſt *Cucumula* deſignat vas vel etiam tugurium in formam cucumeris: hîc explica de Baptiſterio camerato.

Quo

Anno Chriſti D. XLII. Aug. XXVII.

[a] Oleo benedicto ſanat energumenam.

14. Quodam alio tempore, dum dioceſes viſitaret, & ad caſtellum quod Luco [a] dicitur venimus. Erat ibi matrona quædam EUCHERIA nomine, quæ ancillam ſuam offerens ante pedes ejus proſtravit: pro qua ut Domino ſupplicaret, lacrymabiliter exorabat. Ille autem cauſam perſcrutans, ut erat Vir Deo plenus & in omnibus perſcrutantiſſimus, quid infirmitatis haberet interrogavit. Dixerunt: Dæmonium quod ruſtici DIANAM appellant: quæ ſic affligitur, ut pæne omnibus noctibus aſſiduè cædatur, & ſæpe etiam in Eccleſiam ducitur inter duos viros ut maneat: & ſic flagris diabolicis occultè fatigatur, ut vox continua ipſius audiatur, & eis qui ſibi adhærent reſpondere penitus non poſſit. Tunc omnibus qui cum ſervo Chriſti aderant poſcentibus ut rei veritas appareret videre petierunt. Permittente igitur ipſo Domno ſanctus LUCIUS Presbyter & DIOIMUS Diaconus, qui eo tempore per parrochias ambulabant, ad eam ſecretiùs videndam properaverunt, in quorum etiam obſequio pertexi. Si mihi Fideles credunt, coram Deo dico, oculis meis vidi plagas, quas ante aliquos dies in dorſum & in ſcapulas acceperat, in ſanitatem venire; pridianas autem & in ipſa nocte impreſſas recentes inter illas intextas, quas priùs perpeſſa fuerat. Tunc iterum exhibita ante illum, ita turbatis oculis confuſa & averſa ab eo facie apparuit, ut omnibus appareret in faciem ſervi Dei minimè eam poſſe reſpicere. Sed ille capiti ejus manum imponens, benedictionem dedit: deinde oleum benedixit, ex quo eam nocturnis horis perungi juſſit: ſtatimque ita ſana facta eſt, ut deinceps tentatio dæmonis ad illam non reverteretur.

[*] al. homo annor. circ. nonaginta novem, mendoſè.

Prædicationi per totam diœceſim vacat.

Puerum à dæmonio liberat.

15. Alio verò tempore cùm in dioceſes veniſſemus, [*] infans annorum circiter octo Clericali habitu degens in altario venit: ubi poſt prædicationem (quam non ſolùm in civitate, ſed etiam in omnibus parrochiis cum potuit per ſe memoriter facere minimè diſtulit) cùm ſe de cancello ad altare revocâſſet, Miſſam jam cœperat celebrare. Homo verò ipſe graviter à ſpiritu nequiſſimo cœpit vexari: nam tremore & ſpumis horribiliter quatiebatur. Tunc omnes terror non modicus invaſit. Ille verò oculos in cælum elevans, preces ad Dominum pro recuperatione ejus direxit, & cœpit iterum omiſſo illo ad Miſſas faciendas ſe convertere. Tunc quidam Presbyter Cataroſcenſis Eccleſiæ, URSUS nomine, infantulum ipſum ante pedes ejus projecit. Quod ille ægrè ſuſcipiens ait: Parcat tibi, inquit, Deus, benedicte: Iſtud aliorum opus eſt non meum. Et licèt ille propter humanam arrogantiam denegaret, non tamen ſervo ſuo defuit virtus Divina. Statim ergo ubi ante pedes ejus puer ipſe projectus eſt, ſanus ſurrexit; nec umquam ad eum ſpiritus nequam rediit, quem etiam Subdiaconem in ipſa Eccleſia vidi.

Item puellam.

16. Nam cùm ad Citariſtanam [b] parrochiam veniſſet viſitandi gratiâ, cujuſdam Novati hominis filia tam neſandum & novi generis dæmonium videbatur incurriſſe, ut ſi quando pedem extra oſtium domûs ſuæ miſiſſet, ſtatim multitudo corvorum in faciem ipſius lacerantes irruebant; & illam tremore quaſſatam vel cum ſpumis volutantes, omne illius nudum quod reperiſſent corpus, hoc eſt, faciem cervicem, vel quidquid aliud inveniſſent, deturparent. Quæ dum ad ſanctum virum fuiſſet exhibita, uſque ad Baſilicam quam ingreſſa eſt ubi vir Dei erat, ſupervenientes corvos nos vidimus ſuper eam volitantes. Non tamen jam vel tunc auſi fuerunt importuni irruere. Nam cùm ante ipſum veniſſet, videns faciem ipſius deformiter laceratam nobis ſecretè dixit: Numquam iſto genere diabolum inſidiatum alicui vel legi vel vidi vel audivi. Tunc ante ſanctum altare ſuper caput ejus manus imponens, oleum benedixit, eíque oculos & aures perunxit, cunctiſque videntibus per plateam ad domum ſuam ſana reverſa eſt; & per biduum, quod ibi fuimus, ad Eccleſiam proceſſit, incurſúſque ille deinceps ad ipſam numquam reverſus eſt.

Baculo fugat dæmones.

[*] fortè requiſitus

17. Devoluto hinc tempore venit ad agrum Eccleſiæ noſtræ, ubi & dioceſes ſunt, quod Succentriones vocatur. Balneatia ibidem grandibus faſtigiis conſtructa ſunt: ubi ſi quis momentis ſingulis caſu tranſiret, ſtatim per nomen clamabatur. Illicò ſibi ingentia ſaxa aut ante pedes aut poſt ſe cadentia cum metu aſpiciebat, caventes univerſi ne inde umquam præterirent. Unde etiam monebantur omnes neſcientes, ne in illud periculum inciderent, unde prætergredi non audebant. Cùm ecce vir Dei ibidem requiſita [*] ad aliam Eccleſiam pergeret, Clericus cui cura erat baculum illius portare (quod Notariorum officium erat) oblitus eſt, in quo miniſterio inutilis ego ſerviebam. Tunc loci illius incolæ, cùm eum inveniſſent, gaudentes dicebant ſibi à Domino præſtitum, ut aliquid illius reperiſſent. Mirantur & agunt Deo gratias, virgámque ipſam de pariete ſuſpendunt; ſtatímque effugatæ ſunt inſidiæ diaboli, & ultrà nulli in loco nequiſſimum malum facere uſque hodie adverſarius ipſe præſumpſit.

Illa denti ſa beneficetur. [illegible]

18. Accidit etiam eo tempore, ut unus ex Galliis quidam BSENATUS nomine, non opere, venerit, quique ſe deploraret cum nepotibus ſuis captivum eſſe. Habebat puellam parvulam quam virili habitu induens, ad ipſum demonſtrat dicens: Hic nepos meus eſt, & mecum cum ſorore ſua, quæ poſt nos huc properat, captivè detinentur. Tunc vir

[a] Luco *le Luc* Caſtrum diœceſis Forojulienſis ad Carauniam fluviolum.

[b] Cytharista, *Cyreſte*, in ora Provinciæ inter Telonem & Maſſiliam.

Anno Chr. D. XLII. Aug XXVII.

Dei dolens de captivitate eorum pro affectu quem ei Dominus ab infantia inſpiraverat, illum qui puellam ipſam exhibuerat, & ipſam velut puerum credens, blandè oſculatur. Igitur accepta uterque redemptione ubi applicuerunt revertuntur. Poſt biduum iterum puellam ipſam velut in habitu proprio ut ampliùs ſolidos acciperet, revocat. Hoc verò agebatur per ſuggeſtionem ſancti viri IACOBI Presbyteri, qui ſancta ſimplicitate ſua omnia illum in veritate queri inſinuabat. Tunc & hujus puellæ accepit iterum redemptionem. Nam quorum tunc ſollicitudinis fuit, cognoverunt, quòd ipſam poſtea exhibuerat, quam priùs virili habitu oſtentaverat. Quod cum indignatiune Sancto Dei non ſolum ego illi, ſed etiam ſupradictus Presbyter ſimul & cum verecundia ſuggerebaut *. Tunc ille, ut erat circa peregrinos ſemper mitiſſimus & benignus, Presbytero dixit: Noli, inquit, tu ſancte iraſci: tu bene feciſti peregrinum commendare: tibi pro bona voluntate tua redditurus eſt Deus mercedem. Et illi miſello parcat Deus peccatum hoc, qui me fecit puellam oſculari; & hoc præmium puella ipſa percipiat, ut quia etſi indignum Sacerdotem oſculari præſumpſit, talem Sanctimonialem faciat, ut alium virum numquam oſculetur. Sed quia futurorum arbiter Deus ſcivit illam ſine dubio in virginitate perducare non poſſe; ne ſervi Dei oratio irrita fieret, alia ſtatim die de hoc mundo diſceſſit. Hæc Arelato ad Baſilicam Apoſtolorum ubi ipſe metatum habuerat, celebriè acta noſcuntur.

* *ſ.* ſuggerebamus.

Mulieris pedem luxatum curat.

19. Alio verò tempore matrona quædam in urbe Maſſilienſe caſu pedem ſibi luxavit, itaut per tempora multa pedem ipſum in terra ponere non poſſet, ſed manibus ſuſtentata ſervulorum ſuorum, vix ad Eccleſiam duci poterat, validiſſimum ſuſtinens dolorem. Sed quia multæ ſunt miſerationes Domini, quando ipſe voluit cauſas effecit ut vir Dei ad civitatem ipſam ambularet. Audito mulier adventu ipſius, fecit ſe ad eum ſalutandum ad duci. Quæ accepta ab eo oratione & benedictione, nihil ipſi de cauſa ſua præſumpſit ſuggerere. Sed regreſſa ab eo ad ſellarem ipſius appropinquari ſe permitti rogavit. Quæ de ſuperſellio, qui ſellam tegebat, locum debilitatum fideliter tangens, ſtatim priſtinam ſanitatem recipiens tamquam ſi malum non fuiſſet perpeſſa, pedibus ſuis nullo ſuſtentante incolumis reverſa eſt, Domino uſque in diem præſentem gratias agens.

Moniales ab incendio liberat.

20. Quodam igitur die (quod multi noverunt) hac in civitate cujuſdam Iohannis domum apprehendit ignis vicinam Virginum Monaſterio. Adpropinquare igitur cœpit ut nulli dubium eſſet omnia ibidem concremanda. Turbatæ igitur Ancillæ Dei quibus exire foris non licebat, libros vel res, cellas & ſeipſas per ciſternas jactabant, ubi Deo diſpenſante tunc aqua deerat, ne illas deſperatio perturbaret. Currentéſque Præpoſiti Monaſterii, nuntiaverunt Patri ipſarum, eoquòd jam in proximo eſſet cellæ ſuæ. Ille feſtinanter egreſſus media nocte per murum ad locum veniens, ubi flamma erat, orationi ſe proſternens, ipſiſque mandans & de muro clamans, Non timeatis, benedictæ. Mox ſæviens flamma virtutis ſuæ dimiſit incendium.

Tempeſtates ſuo baculo compeſcit.

21. Nec hoc ſilebo. Quodam igitur tempore in Alpinis locis factum eſſe celeberrimum prædicatur, dum cujuſdam fines nobiliſſimi viri tempeſtas aſſidua pernicioſa infuſione contereret, cunctóſque fructus loci illius vis grandinis devotaret, itaut annis ſingulis nulla ibidem ſpes ſubſidii remaneret; ceſſitque iterum ut baculus ejus caſu ibidem remaneret, de qua virgâ pulſcilur ipſe crucem fieri juſſit, quam eminentiori loco fide armatus infixit, ut veniente lapide contrairet virga diſcipuli, crux Magiſtri *. Tantam ibidem Deus ob honorem ſervi ſui dignatus eſt operari virtutem, ut ibi poſtmodum maximam ubertatem daret, unde repulerat tempeſtatem.

* *ſcil.* Chriſti.

Ignem ſigno crucis extinguit.

Item quadam die domum Vincentii cujuſdam comprehendit ignis, cujus ſolarium ex ligno factum flammæ cedebat. Ille videns ſe nihil valere poſſe, quantâ potuit velocitate ad ipſum Domnum perrexit, genibus advolutus rogat ut oraret. Egreſſúſque foras, crucem contra flammam fecit, quæ continuò rediens, ita ſopita eſt, ut nec ſignum paruiſſet in ſolarii tabulis.

Poſſeſſos à dæmone liberat.

22. Retulit etiam nobis nuper quidam Presbyter, quòd ante aliquot annos, dum adhuc laïcus eſſet, filia ſua à dæmonio vexabatur. Qui mærens & lugens uni ex amicis ſuis dixit: Quid faciam infelix, quòd filia mea à dæmonio vexatur? Melius mihi fuerat ut nec nata, aut certè mortua fuiſſet. Cui ille reſpondit: Noli flere, ſed vade duc eam ad Domnum CÆSARIUM, & offer eam illi ſecretè ut curet eam. Ille verò nihil dubitans venit Arelato, & vadens occurrit ei, & proſtravit ſe ad pedes ejus cum lacrymis dicens: Domne miſerere miſero mihi; cura filiam meam. Qui ſollicitè interrogans quid haberet, reſpondit: Dæmonium. Dixit ei: Tace & revertere ad domum tuam. Mane cùm Matutinæ dicuntur, revertere & adduc tecum puellam ipſam & matrem ejus, & obſerva dictis Matutinis in atrio ſancti Stephani: & cùm ſecretum videris, veni ad cellam & appella. Ille verò fecit ſicut juſſerat. Ipſe autem ſecretè egrediens, & genua in terra figens, cum patre & matre puellæ oravit, erigénſque ſe ſignavit eam & dimiſit ſanam.

23. Iterum ambulans per plateam civitatis, vidit econtrà in foro hominem qui à dæmonio agebatur. Quem cùm adtendiſſet econtrà, manum ſub caſula habens ut à ſuis non videretur, crucem contra eum fecit; qui ſtatim à tentatione inimici abſolutus eſt.

24. Nam illud quàm ſanctum & dulce erat, cùm per dies inceſſabiliter opportunè volentibus, importunè nolentibus, verbum Dei ingereret: cùm jam ſerò pauſare veniſſet, ut vel ipſius horæ momento de Scripturis divinis & de inſtructione ſancta non vacaret, aïebat ad nos: Dicite mihi, inquit, quid cœnavimus hodie? qualia fercula habuimus? Nos tacentes ſuſpirabamus, quia illuc intellectus noſter ducebatur quò ille ſolitus erat nos provocare, quòd de cibo ſpiritali loqui volebat; & ideo nos interrogaret. Dicebat iterum: "Scio, inquit, quòd ſi ſollicitus fuero quid cœnaverimus, etiam & quid prandidiſtis retinetis. Si autem interrogemus quid ad menſam lectum ſit, non recordamur. Unde datur intelligi, quia illud nobis quod retinemus, dulciter ſapuit; illud verò, quod non retinemus, non ſolùm ſaporem in palatio cordis noſtri nullum præſtitit, ſed etiam faſtidium forſitan fecit. Et ingemiſcens dicebat. O infelix oblivio bonorum, cui * nihil infelicius! Et incipiens ab initio quod lectum fuerat vel expoſitum, repetebat; nobiſque miſellis voce Prophetica cum gemitu dicebat: Colligite, colligite triticum Dominicum; quia dico vobis, non diu erit ut colligatis. Videte quod dico. Colligite quia quæſituri eſtis iſtud tempus; verè, verè quæſituri eſtis iſtos dies & valde deſideraturi."

Anno Chr. D. XLII. Aug. XXVIII. Diſcipulis exigit lectionis rationem. — Nota. — * pro quo.

25. Quod etſi tunc abuſivè deſidia noſtra ſuſcipiebat, jam tamen nunc veniſſe probamus quod dixit. Illud Propheticum in nobis impletum eſt: *Mittam vobis famem in terra*, famem, inquit, non panis & aquæ, ſed audiendi verbum Dei. Licet prædicationes quas inſtituit, recitentur, tamen ceſſavit illa inceſſabilis vox quæ implebat illud Propheticum: *Clama ne ceſſes*, hoc ſæpius dicens: "Palatus cujuſcumque cùm verbum Dei faſtidit, anima ejus febricitatur: cùm ad ſanitatem venerit, tunc eſurit & ſitit, quod dum infirmatur repudiat & negligit." Nam illud dulciſſimum & ſanctiſſimum recinium ᵃ quis verbis umquam valeat explicare! Sic, inquit, dicebat ad nos ſervus Chriſti: Cœnam, inquit, jam ut potuimus expedivimus. Ab aſtantibus verò vel à cubiculariis ſuggerebatur, (propter laſſitudinem ſuam quia reſpirare vix fatigatus valebat) ut ſe pauſaret. Ille reſpondebat: Benè, inquit, dicitis. Sed expectate modicùm. Tunc Cubicularii: Domne, quid dicis? Expectat diu menſa, multùm dicendo laſſaſti, & hucuſque non tacuiſti, jam paullulùm refice. Ille cum ſumma dulcedine iterum reſpondebat: Bene, inquit, dicitis: ſed quia cœnam expedivimus, recinium nullum facturi ſumus.

Amos 8. — Iſa. 8.

26. Incognitorum conſcius novit quod dico: quia Spiritus-ſanctus cùm cœpiſſet per ipſum eructuare, omnium vitia ita replicabat, & flagellis eruditionis ſuæ ita cædebat, & medicamentis divinis liniens ad ſanitatem ſine ulla mora revocabat; tamquam ſpiritualis & ſanctus organarius corda tangebat ſingulorum; itaut exeuntes ab ipſo nobiſmetipſis de eo quod dictum fuerat aliquantùm reſonaremus dicentes: Hinc tibi Deus gratias unuſquiſque ex nobis referat, quia jam non retineo malefactum, nec furit animus meus contra illum fratrem meum: quia utique vera ſunt quæ ſervus tuus prædicat, & malo injuriam pati quàm in die judicii mihi iſte Sanctus in teſtimonio exhibeatur. Ille alius de ſuperbia eadem dicebat, aliúſque de invidia, alius qui de quolibet vitio laboraverat ſimiliter dicebat; Omnéſque ſani animo & relevati ad cubilia noſtra Deo gratias agentes revertebamur.

Suis exhortationibus ad pœnitentiam audientes provocabat.

27. Nam qualem vultum, Deus bone, plaſmator ſancte, qualem faciem, qualem perſonam quis poteſt umquam exponere? Nos verò deſideramus in te, ſancte Pater, doctrinam, formam, vultum, perſonam, ſcientiam, dulcedinem quam ſpecialem à Domino inter ceteros homines habuiſti. Quàm ſancta fuit vita tua, quàm purus & dulcis affectus! Domine JESU quanta ei dederis quis poteſt vel cogitare, non dicam verbis exponere? Nam cùm ad benedicendos fontes procederet, ſicut hi qui viderunt & quæ dico audiunt, teſtes ipſi ſibi idonei ſunt, quia ſibi credunt. Quis enim umquam terrenum hominem eum eſſe in proceſſione illa credidit? Domine Deus cæli fiducialiter pro veritate dico, quia per iſtos quadraginta annos quibus adminiſtravit, quicumque eum illa die viderunt procedentem, tamquam ſi nunquam ante vidiſſent; ſic ſemper in oculis omnium novus apparebat. Reſplendebat cum anima vultus ejus, quia revera vita ejus profectibus continuis ſic creſcebat, ut ſemper ſeipſo fieret melior. Non immeritò extrinſecùs apparebat quod intrinſecùs gerebatur.

S. Cæſarii elogium. — Epiſcopus fuit XL. annos.

28. Huic verò viſitationes non ſolùm quorumcumque Sanctorum multoties oſtenſæ, verumetiam (quod eſt ſuper omnia) Dominus JESUS cum omnibus diſcipulis ſuis ſe in viſione ei revelavit. Quod non paſſim ille iactavit, aut ſpiritu exaltatus eſt, ſed uni tantùm ſatis fideli perſonæ ſub ſacramento ut taceret ita confeſſus eſt, qui coram Deo aſſerit factum fuiſſe. Verumetiam & ante biennium tranſitûs ſui cuncta præparatio, quam percepturus erat pro omnibus operibus ſuis in cælis; in ſpiritu ei oſtenſa eſt, & dictum eſt ei: Lætare in Domino quia ecce quæ percipies pro ſervitio tuo. Et quia multa ſunt adhuc ſatis & magna quæ propter prolixitatem præterimus; plerique hi qui nobiſcum illa norunt, dolebunt nos proculdubio prætermiſiſſe tam plurima quæ utique nobiſcum ſciunt. Quos ut

In viſione cernit præmium ſibi in cælis reſervatum.

ᵃ Veſtem ſeu togam quadratam vocabant antiqui *Recinium*, quaſi rejicinium, quòd mediam ejus partem in tergum rejicerent. Hîc *Recinus* nomine intellige merendam, hodiéque Gallis *le Recinet*, quòd ſit dimidiata ſolum comeſtio, alia parte in cœnam rejecta.

Anno Chr. D. XLII. Aug. XXVII

ignoſcant rogamus, quia ſatis indecorum eſt & oneroſum aut barbarum eruditis auribus diutius loqui præſumere; aut mutum, cùm loqui non poſſit, velle ampliùs muſſitare. Det Deus ut priùs finem habeamus quàm de amore, de nutrimentis, de caritate, de prædicatione, de omnino ſancta recordatione Domni noſtri ſanctique Patris noſtri CÆSARIS finem in animis noſtris faciamus. * Tamen quæ etiam, antequam iſta ſcriberentur, poſt tranſitum ipſius de reliquiis ejus acta ſunt, pauca referam.

* *Hic deſinit codex noſter San-Germanenſis.*

Miracula poſt mortem erga febricitantes.

29. Chartarius publicus, nomine DESIDERIUS, cùm multo tempore quartanis febribus fortiter ita urgeretur, ut etiam prævalida juventute careret: aquam unde corpus illud ſanctum lotum eſt, paullulùm hauſit, atque etiam ita ſanatus eſt, ut non ſolùm febris ipſa juvenem non repeteret, ſed etiam virtus & robor priſtinum in ipſo Domino annuente rediret.

30. Filios verò inluſtris viri SALVI, cùm tertianis febribus ſatis graviter urgeretur, & ut eſt ſtudium talis viri crebris potionibus huic infirmitati competentibus illum ſtuderet mederi, nihil prorſus juvari potuit. Tunc ut Chriſtianus: Corre, inquit, fili, & quære aquam unde Domnus Epiſcopus lotus eſt, aut certè de veſtimento ſuo reliquias lava, & bibe, & Dominus dabit ſanitatem. Statim ut factum eſt, omnis febris, & quidquid incommodum fuit, ab eo diſceſſit.

31. Filius etiam inluſtris viri quondam MARTIANI graviter febribus incommodis ſic angebatur, ut etiam à Medicis deſperaretur. Ille verò (ut Deus inſpirat propitius quibus vult mederi) fide & alacritate cœpit petere, ut aliquid quod de veſtibus famuli Domini erat, ipſi lavatum bibendum daretur. Tunc ad me vel ad reliquos abſentes qui inde ſibi aliquid reſervarant, curritur: apud quempiam quæſitum inventum datùmque eſt de veſtimento quod exhibitum eſt, aquam ipſam ſumpſit ſanúſque effectus eſt, hujuſque miraculi teſtis per ſeipſum exſiſtit.

32. Aliàs verò eunte me per plateam Francus quidam jam totus frigore quartanæ febris incurvus atque tremebundus ante me ambulabat. Et cùm velociter ire diſponerem ego quò cœperam, cœpit poſt me clamare: Benedicte, ſi babes, da mihi de drapo * ſancti Cæſarii propter frigoras ᵃ, quia multis valet, volo bibere. Ego qui velociter properare volebam quò cæperam dixi; Si me, expectas, craſtino do tibi quod quæris. Illa verò ait: Ego hodie habeo diem, & jam totus tremo; quando te expectare habeo? Tunc ego non otioſè mihi illum in platea toties antè poſitum cogitans dixi ad eum: Veni juvenis: ego tibi dabo quod quæris. Statim ambo redivimus: & cùm in cella mea ingreſſi manus uterque lavâſſemus, protuli linteum, ex quo ſanctum corpus dulcis Domni * terſum fuerat. Toli ego parvulam partem ut darem ei; & ille Francus cum grandi furore * ait ad me: Tolle homo quid mentiris? Ego audivi quod ille benedictus non linteis, ſed pannos in uſum habuerit, quod ego lavare volo, & de aqua deſidero bibere. Tunc ego cum lacrymis dixi: Benè dicis, verum audiſti. Sed hinc * corpus ipſius Sancti, quando tranſiit, deterſum eſt. Et ille; Da ergo, inquit, ſi ſanus ſim. Acceptum * itaque ſtatim in eadem hora à Domino ſanitatem ſenſit.

* i. panno, Gal. *drap.*

* *al. add.* boni

* *al.* timore

Cæſarius nomquam uſus lineis

* *id eſt*, hoc linteo

* *pro* accepto

33. Sed quia beneficia orationum ſervi Domini quæ corporibus & animabus Chriſtus per illum præſtitit, omnino nulla lingua valet, ut dignum eſt, expedire; licet ruſticitas meæ eloquentiæ quaſi fatua reſonet, quia nec peritus ſermone exſiſto; tamen cùm ſapientibus ſermo eſt, pauca etiam teſtimonia magna ſunt rerum emolumenta; ſenſus ſuos pro teſtimonio habent qui fideli mente vera dicta ſuſcipiunt. Illud tamen non prætereram quod nuper in cella ſua ceſſit, ubi corpuſculum quievit, ex qua ad ſuperna migravit. Dicentibus ſanctis Fratribus inibi Capitella, ipſis præſtantibus *, unus de Cubiculariis quos in obſequio babuit, dum cicindelem concinnaret, de manibus ei ſuper lapidem lapſus eſt: qui nec verſit, nec fregit, nec extinctus eſt.

* *al.* præſentibus

34. Dum ergo hic Evangeliſta, ut legimus, eximium ſummúmque verbi opus opportunè importunè agit, dumque ſacrum complet officium, adeſt Dei nutu, non tradente ipſo (ut criminabantur Arriani) ſed tamen jugiter exorante pro omnibus, cum tranquillitate & quiete in Arelatenſium civitate glorioſiſſimi CHILDEBERTI ᵇ catholiciſſimum in Chriſti nomine Regnum cum virtute manſuetum, cum ſeveritate commune, cum humilitate conſpicuum, Sacerdotes Domini non terrore concutiens, ſed veneratione conſtringens: In Galliis eminentius omnibus, in Eccleſiis cunctis æquale privilegio, celſitudine, civilitatem humanitùs recognoſcens. De hoc ergo homo Dei refectus pariter & lætos deſpexit Arriomanitidas minas & crebras accuſationes, falſiloquia; ſimulationes confictas. Vidit ergo & lætatus eſt, appoſitúſque ad patres ſuos in ſenectute bona in Chriſti nomine plenus dierum.

Childeberti Regis elogium. ᵇ

35. Cùm ergo crebrò ſemianimem redderet ipſum conſpectibus noſtris infirmitas; & inter hæc ſeptuageſimum tertium gereret totius vitæ tramitis annum, è quibus quadrageſimum in Pontificatu verteret circulus gyrum; animadvertit per Spiritum imminere ſibi

Ætas Cæſarii.

ᵃ Febres, quæ faciunt homines frigere, vocantur *friguræ*, unde *frigo etiā*.

ᵇ Arelate Childeberto ceſſit anno DXXXVIII. quod petentibus Francis à Iuſtiniano confirmatum eſt diplomate, inquit Saxius.

tranſitûs diem, & inter non modicos quos patiebatur dolores, ſciſcitatus eſt quàm in proximo eſſet beatiſſimi Augustini depoſitionis dies. Et cùm imminere commemorationem ipſius didiciſſet; Confido, ait, in Domino, quòd meum tranſitum non longè diviſurus eſt ab ipſius; quia, ut ipſi noſtis, quantum dilexi ejus catholiciſſimum ſenſum; tantum me etſi diſcrepantem meritis, minimè tamen reor diſtantiâ longiore depoſitionis meæ diem ab ejus obitûs tempore ſequeſtrari. Interea creſcit additúrque exitus Iſraël de terra Ægypti, id eſt animæ ſanctæ de hoc mundo corporalis vitæ migratio.

Anno Chr. d. xlii. Aug. xxvii.

Prævidet ſuum obitum prope feſtum S. Auguſtini.

36. Jubet ergo ſe Monaſterio Virginum quod ipſe fundaverat, ſellâ famulantium manu geſtari quaſi conſolaturus anxias, quibus ſuſpicio tranſitus ſui abſtulerat ſomnum & cibum oblivio. Pſalmorum quoque ſono lacrymis intercluſo, mugitum pro cantico, & gemitum pro *Alleluia* reddebant. Conſolatis igitur compellatiſque Filiabus non alacritatem contulit, ſed mærorem accumulavit. Etenim in promptu erat agnoſcere jam migraturum eſſe ad divinam patriam pium Patrem. Alloquitur itaque primam, quaſi more & dulcedine ſua ultrà ducentarum puellarum venerabilem Cæsariam matrem, & conſolatur, atque ad palmam tendere ſupernæ vocationis hortatur; & ut teneant Regulam, quam ipſe ante aliquot annos inſtituerat, monet: ſicque etiam taliter eaſdem Teſtamento ſuo [a], ſuccedentibus etiam ſibi Epiſcopis & reliquo Clero præfecturæ vel Comitibus ſeu civibus per epiſtolas ſuas commendat, quatenus minimè perferrent tempore pòſt futuro laborem. Erat conſtitutio ipſius Monaſterii eo tempore annis plenariis xxx [a]. Dat ergo eis orationem & benedictionem, vale ultimum dicens, illis rugientibus, ad Eccleſiam revertitur. Tertio namque die poſt ſancti Geneſii feſtum, id eſt vi. Kalendarum Septembrium ante diem depoſitionis ſancti Auguſtini Antiſtitis, & poſt diem dedicationis Monaſterii ſui, cùm jam vale dixiſſet pridie cunctis, imminente horâ primâ, inter manus qui aderant Pontificum, & Presbyterorum, ac Diaconorum beatam animam lætus emiſit ad Chriſtum [b].

Moriturus ſe deferri ad Moniales poſtulat.

Has conſolatur & hortatur.

[a] Vide infrà.

Efflat animam

37. Sancti etiam corporis veſtimenta ita à diverſis lamentantibus vel fidelibus populis piâ violentiâ diripiebantur, ut adſiſtentibus nobis Presbyteris Miniſtriſque vix potuerit vel à ſuſcipiendarum reliquiarum patientia revocari. De quibus jugiter, Deo præſtante, ſicut ſuperiùs dixi, infirmorum curationes creberrimè celebrantur. Admirabile quidem gaudium fecit in cælis, in terris verò intolerabilem luctum reliquit; quem luctum non ſolùm boni ſed & ſi qui mali viderunt ſimul participârunt. Nam quis in exſequiis illis ſanctus vel extraneus propter lacrymas pſalmum cecinit? Sed omnes omnino boni malive, juſti & injuſti, Chriſtiani vel Judæi antecedentes vel ſequentes voces dabant: Væ, Væ, & quotidie ampliùs Væ, quia non fuit dignus mundus diutius talem habere præconem ſeu interceſſorem. Sepultus itaque eſt in Baſilica ſanctæ Mariæ ſemper Virginis quam ipſe condidit, ubi ſacra Virginum corpora de Monaſterio ſuo conduntur. Nos quoque fideli devotione & ſedulitate debitâ veneremur in terris, cujus anima confidimus, gaudemus, & gloriamur, quod præfulget in cælis, ad laudem & honorem Jesu-Christi Domini noſtri qui cum æterno Patre & Spiritu ſancto vivit & regnat Deus per infinita ſæcula ſæculorum, Amen.

Veſtes ejus à Fidelibus certatim rapiuntur.

Omnibus ſui deſiderium relinquit.

Sepelitur in Eccleſia S. Mariæ.

[a] S. Cæſarii Teſtamentum refertur à Saxio in Pontif. Arelat. à Baronio in Annal. Eccl. ano 508 n. 53. & à Carolo le Cointe in Annal. Franc. ann. 542. n. 93.

[b] Ad ſtatuendum S. Cæſarii obitum ſequentes characteres chronologici obſervandi ſunt. Anni triginta jam effluxerant à condito Monaſterio in Sanctimonialium gratiam, cùm Cæſarius vitâ migravit, ut mox legimus. Iſtud Monaſterium ante Alarici Gothorum Regis necem inceptum, Theoderico Italiæ Rege Arelatem oppugnante (quod anno d. viii. contigiſſe V. C. Hadrianus Valeſius in lib. 6. Rer. Franc. probat) everſum eſt, ut in lib. 1. Vitæ num. 15. dicitur. Anno inſequente vel proximo Cæſarius Monaſterio reſtituendo manum admovet, quod ante duos vel tres annos perficere non potuit. Proinde annus mortis ipſius, qui annis triginta poſt exædificatum Cœnobium accidit, anno d. xlii. illigandus eſt. Certè aliquot annis poſt expugnatam anno d. xxxviii. Arelatem ſuperſtes fuit Cæſarius, quemadmodum ex num. 33 libri 1. Vitæ liquet. Ejus corpus in Parthenone S. Cæſarii dicto, quod in lib. 1 à S. Cæſario conditum legimus, aſſervatur.

S. CÆSARII EPITAPHIUM,

Quod poſt everſum à Saracenis ipſius ſepulcrum circa annum dcc. xxxviii. *Geminus Paulus Præſes renovavit & Saxius in Pontif. Arelat. edidit.*

Cernitur hìc pario renovatum marmore tegmen
 Patri Cæſario, Pontificique ſacro:
Quod ſcelerata cohors rabie deſtruxit acerba.
 Hanc virtute Dei ſorbuit unda maris.
Præſul & in ſtagno Arelatis ſede locato
 Gaminus id Paulus ſtrenuè compſit opus.
Cui Chriſtus tribuat cæleſtis præmia vitæ,
 Cœtibus Angelicis conſocietur ovans.
Et nobis, venerande Pater, miſerere precando,
 Diluat ut noſtra crimina cuncta Deus.

ADDITIONUM ET CORRECTIONUM APPENDIX

Ad Sæculum I. Benedictinum.

PAg. 53. *in Obſervat. prævia num. 2. ſic lege*, Aldhelmo ſubjecimus Carmen duplex de S. Scholaſtica, Paolo Diacono Aquilejenſi & Monacho Caſſinenſi à Proſpero Martinengio perperàm attributum. Paulus equidem hoc metri genere, nimirum reciproco, lubentiùs ac meliùs luſiſſe videtur: & Petrus Diaconus Caſſinenſis in lib. de viris illuſt. Caſſin. cap. 8. Pauli ſetum de S. Scholaſtica nullum agnoſcit. Scripſerunt etiam, *&c.*

Pag. 42. in titulo 2. lege; Vita ejuſdem S. Scholaſticæ Paulo Diacono attributa.

Pag. 44. in tit. lege, Carmen ejuſdem, ut creditur, Auctoris. *Ibid. in fine 2. Notulæ*, Et tamen Beda nō ſemel verſus Elegiacos appellat Heroïcos ut in fine Epitomes Hiſt.

Pag. 51. in fine Notulæ, lege, num. 10.

Pag. 82. in penultima linea Obſervat. præviæ, lege, num. 17.

Pag. 101. in 3. Notula, lege, Droctovei Abb. num. 9.

Pag. 107. in fine Notulæ, adde, Monaſterium Badonenſe redactum eſt in Prioratum, qui Cœnobiis Inſulæ Barbaræ ſubjectus eſt.

Pag. 143. in Not. 2. lege: Cum Gildas mortuo, &c.

Pag. 153. Not. 1. lin. 3. lege, à Maduinenſi.

P. 178. Not. lin. ult lege, urbs Epiſcopalis.

Pag. 182. in Notula 1. poſt hæc verba, idioma vocavit, *adde*, Monaſterium iſtud ſæcula inſequente rexit S. Geremarus Abbas, in cujus Vita hæc leguntur: *Abiit in Monaſterium quod ſuprà nominavimus Pentalium in page Rotomagenſi ſuper fluvium Liruzinum.* Favent ejuſdem Vitæ alia verba: *Erat autem quædam crypta in vaſto ſolitudinis ſuper fluvium Sequana, unde S. Samſon ſerpentem ejecit. Hanc petebat* (Geremarus) *ut ad habitandum concederent.* Ergo hîc Sigonæ nomine Sequanam fluvium intellige. Qui Monaſterium illud à S. Audoeno conditum putant, hoc loco revincuntur. Everſum eſt idem Cœnobium, diſtinguendum à Monaſterio Penttali prope Dolum conſtructo, in quo S. Samſon ſepultus legitur in Vita à Boſcio edita, his verbis, *&c.*

Pag. 189. ante elogium S. Villiariani repone Vitam S. Maclovii, quæ eſt in pag. 217.

Pag. 190. num. 6. lin. 7. poſt verba, Aſanenſem vocat, *adde*, Verùm id patet ex vetuſtiſſimo Fortanari apographo Bibliothecæ Corbeienſis, in quo S. Victoriani Epitaphium hunc præfert titulum: EPITAPHIUM DOMNI VICTORIANI PRIMI ABBATIS DE MONASTERIO ASANI IN SPANIA.

Pag. 204. in Not. lin. 5. lege, in libris editis.

Pag. 231. poſt S. Maglorii Acta, inſerenda Vita ſequens.

Circa ann. D.LXXV. Octob. XXIX

VITA S. THEUDERII ABBATIS VIENNÆ IN GALLIA.

Auctore ADONE ejuſdem urbis Epiſcopo, qui exeunte ſæculo IX. floruit.

Ex MSS. codd. quorum fragmenta Benedictus Gononus in Append. ad Vit. PP. Occid. retulit.

1. ADO *Viennenſis Epiſcopus fratribus in Cœnobio ſancti* THEUDERII [a] *conſiſtentibus in Domino* JESU-CHRISTO *æternam ſalutem.* Patris veſtri Vitam, id eſt Beati THEUDARII, idcirco veſtræ Sanctitati ſcriptis meis commendare diſpoſui, ut vos ſuis exemplis ad amorem vitæ æternæ ampliùs invitarem. Cupio enim ejus imitatores & æmulatores vos exſiſtere, cujus patrocinium Dei munere acquiſiviſſe plurimùm gaudeo. Hujus igitur viri primus ortus & vitæ proceſſus taliter ſe habet.

Theuderius Viennenſis facultatibus diſtributis Lerinum petit.

2. Hic Beatus Vir provincia Viennenſi ortus, parentibus ſecundum ſæculi dignitatem clarus, facultatibus mundi honorabilis exſtitit. Qui cùm adhuc puer eſſet, ad amorem vitæ æternæ anhelare piis ſtudiis cœpit: & quia parentibus claris ortus pecuniam non parvam ex cenſu patrimonii acquiſierat, ut perfectus Chriſti diſcipulus exſiſteret, eam dare pauperibus ut centuplum reciperet, & in futuro vitam æternam poſſideret non diſtulit. Sarcinâ igitur temporali exoneratus ac ſæculi veſte ad plenum nudatus, ut perfectiùs Domino Deo ſerviret, Lirinenſe Cœnobium expetere cogitavit.

A S. Cæſario detinetur.

3. Parentibus itaque derelictis, ac Deo totum ſe committens ſub hoc deſiderio Arelatenſem civitatem expetiit, ubi tunc ſanctus CÆSARIUS Pontifex habebatur, ut ſolatio Pontificis jutus, per ipſum faciliùs iter ad inſulam Monachorum capeſſeret. Sed ſummi Dei omnipotentis diſpoſitione actum eſt, ut conſiliis ſanctis ſancti Pontificis aliquantulum ibi retardaretur. Ferunt namque quia primò cùm ſe proſpexiſſent, propriis vocabulis ſe ſalutaverunt, atque omnipotentis Dei virtus pariter utrumque dono gratiæ ita inſpiraverit, ut qui antè notitiam ſui non habuerant, mox corpore ſe videntes, quòd verè ſervi Dei eſſent, compellatione mutua foris neſcientibus manifeſtarent. Verè inſtar illius

[a] Abbatia S. Theuderii, vernaculè *Saint Chef*, olim Ord. S. Bened. nunc in Eccleſiam Collegiatam converſa, & menſæ Archiepiſcopali Viennæ Allobrogum unita eſt.

Circa ann. D. LXX. Octob. XXIX.

beatitudinis, ubi erit plena cognitio veritatis, ubi unus integrè & veraciter ab alio cognoſcetur: quando non per ſpeculum aut in ænigmate, ſed facie ad faciem Deus videbitur, qui illuminabit abſcondita tenebrarum & manifeſtabit conſilia cordium. Reſcitis itaque B. Cæſarius deſiderii ipſius ardoribus, congaudens, Deóque omnipotenti gratias referens, ſic beatum Theuderium alloquitur: O famule Dei, ſi verbis meis aſſenſum dederis, erit Dominus tecum, & conſilium cordis tui corroborabit. Maneto tantiſper nobiſcum Eccleſiaſtico ordini ſubditus. Quod Dei munere tibi impoſuerimus humiliter ſuſtine, ut ſicut Scriptura docet, cùm manſuetudine & humilitate opera tua perfeceris, ſuper omnem gloriam dirigaris. Cui B. Theuderius: Scio, Pater beatiſſime, à Domino ſuis dictum: *Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Idcirco tuis monitis ut Domini juſſionibus parêre non differam. Subſtitit itaque ibi B. Theuderius ſecundum voluntatem B. Cæſarii, & die noctéque jejuniis, vigiliis, & orationibus vocem animi ſui Deo committens, non parvam lætitiam proferens ſui tam Pontifici, quàm Deo contulit. Luc. 10.16.

Presbyter factus redit in patriam.

4. Convoluto autem tempore cogitans B. Cæſarius divinis eum amplius vincire Miniſteriis, illo diu reluctante & reclamante Diaconi officium impoſuit, ac ſic ei non poſt longum tempus Presbyteri dignitatem cuncto Clero & populo acclamante largitur. Quod officium ita S. Theuderius reverenter amplexus eſt, ut videret eum meritis & gratiâ ceteros præeuntem, officio mirabilem, humilitate etiam minoribus ſe ſubmittentem, cogitans illud Domini dictum: *Qui ſe humiliat exaltabitur:* & Scripturæ dicentis: *Quanto magnus es, humilia te in omnibus.* Curriculo autem temporum evoluto cogitavit vir Dei reviſere provinciam nativitatis ſuæ, & parentes ſuos conſolari. Itaque voluntatem ſuam ſancto Epiſcopo aperiens, ab ipſóque benedictionem eundi & redeundi expoſtulans, grandi mærore primò eum affecit. Deinde S. Viri animo ſe non poſſe contraire cernens, aſſenſum licet triſtis dedit, cúmque benedictionibus diſceſſit ab urbe Arelatenſi proſecutus Clero & populo flente quòd vir Dei ab eis recederet, tandem abire permiſit. Luc. 18.14. Eccleſ. 3.20.

Viennæ deſcriptio.

5. Veniens itaque S. Theuderius non longè ab urbe Viennenſium, perquirere inſtanter cœpit, ubinam cellulam habitationis ſuæ perficeret. Ut igitur paullulum articulum ſcribentis ad Viennenſem Urbem deflectam; Vienna urbs eſt Galliarum nobiliſſima ad Occidentem & propter Aquilonarem partem caſtris præeminentibus munita ut non facilis ſit acceſſus ad mœnia civitatis. Caſtrum primum ad meridiem vergens CAPPRO. Cui vicinum eſt EUMENTUS, proximè QUIRIACUS. Cui muro per vallem protenſo jungitur PROPTERACUS & POMPERACUS centum Diis apud cultores Dæmonum quondam celebris. Non longè quintum caſtrum adnectitur, cui nomen vetuſtas SUSPOLI dedit: ipſâque tota civitas cum ſuis caſtris à fluvio * uſque ad ipſum fluvium Rodanum protenſo per colles uſque ad planum muro cingitur, Metropolis illuſtriſſima, & inter Galliarum Urbes inſigniſſima.

* deeſt fortè Jaira

Theuderius cellam ædificat facto miraculo.

6. Cùm igitur vir Dei locum ſeſſionis ſuæ requireret, pervenit tandem ad locum ſuæ ſolitudini aptum non minùs procul ab urbe: ibique in honore Domini noſtri JESU-CHRISTI ſub veneratione beati EUSEBII Vercellenſis Epiſcopi & Martyris domunculam ædificare cœpit. Contigit autem fundamentis jactis ut collis propter eminens grandi prærupto ſcinderetur, ac ruinam loco prætenderet. Sed oratione viri Dei ab illo qui ſuis dixit: *Si haberetis fidem tamquam granum ſinapis diceretis monti huic, Tranſi hinc in mare, & tranſiret;* mirabile dictu! in parte alia nihil ædificationi nociturus ſubſedit. Exin ædificata domo, Reliquiiſque ſanctorum Altari impoſitis iterum vir Dei circùm ambulans juxta Jairam fluvium ubi cellulam ſervorum Dei fundaret, ſecum in cordis ſecreto volvebat. Arripitur propterea ſomno, monetúrque per viſum ut ſuper ipſam aquam B. Martyris Symphoriani Baſilicam conſtrueret. Factúmque eſt: ac exornato loco Monachos ibi ſervire Deo delegit. Creſcebat autem fama viri Dei, ac longè latéque ſpargebatur. Nec enim patiebatur Chriſtus Deus noſter Lucernam ſub modio celari. Luc. 13.6.

Varias cellas conſtruit.

7. Accurrentibus ergo plurimis ad notitiam viri Dei, frater ejus ARVUS, ſed & propinqui alii viſendi gratiâ inter ceteros quadam die advenerunt: quos ille blandè & paternè amplexatus, de ſpe vitæ æternæ & remuneratione Sanctorum eos piè monebat. Inflammatus verò nimium & ardore Spiritus-ſancti accenſus, venit ad caſtrum nuncupatum ALARONA, ibique Monaſterium Monachorum inſtituere cupiens, Oratorium B. Petri Apoſtolorum Principis conſtruxit, ibique orationibus & vigiliis Deo vacans per aliquod tempus reſedit. Poſtmodùm veniens ad vicum & villam parentum ſuorum, cui vocabulum eſt ASSTEIA, ubi Oratorium in honore B. Mauricii Martyris parentes ejus conſtruxerant: proſternens ſe in oratione, continuis diebus & noctibus rogabat Dei omnipotentis miſericordiam, ut condignum locum ſervorum Dei habitationi ei demonſtrare dignetur. Cùm autem ſe ſopori dediſſet, viſus eſt ei Angelus Dei, qui & locum ſecretum in colle RUPIANO ſignavit, & ut ibi Monaſterium quod ardebat * conſtruere præmonuit. Erat tunc temporis hic locus utpote ſilveſtris feris ac ſerpentibus plenus. Evigilans vir Dei venit ad locum ſibi divinitus monſtratum, ibique aliquantulum Deo orationem

* id eſt, deſiderabat

Circa ann. D. LXXV. Octob. XXIX

fudit. Sed invidus omnis boni diabolus, ut ſanctum Virum Dei ab intentione cœpti retraheret, ſicut per ſerpentem primis parentibus venena ſuæ perfidiæ propinavit, iterum ſerpentem ingreſſus, & ferarum iras movens appetere retinuit. Cujus verſutias vir Dei prænoſcens armis orationum ſe muniens intrepidus ſtetit, ac fraus diaboli victa evaneſcendo ſuccubuit. Annuente itaque Viennenſium Epiſcopo conſtructa eſt Baſilica celeri opere in veneratione ſanctæ Dei genitricis MARIÆ, atque de facultatibus tam parentum quàm propinquorum ſuorum Monaſteriolum dotatum, & Monachi juxta REGULAM SANCTORUM PATRUM ſunt inſtituti.

NOTA. Eligitur Orator populi ad Deum.

8. Eodem tempore PHILIPPUS [a] venerabilis Epiſcopus Viennenſis viceſimus primus habebatur. Conſuetudinis erat in eadem Urbe, unum de pluribus electum ſanctioris vitæ in remoto infra eamdem urbem ponere, qui vota populi, contemplativæ vitæ ſolùm deſerviens, Deo familiariùs allegaret. Pontifex itaque cùm ex Diœceſi virum plenum virtutis requireret, cui & populus imperio ipſius quod ad ſalutem pertinet ſecreta ſua committeret; beatum Theuderium jam Monachorum Patrem exiſtentem ſe hábere tantopere gaviſus eſt. Itaque eum accerſiri juſſit. Sciens verò beatus vir quo tenore à Pontifice quæreretur, gratiæ Dei ſe totum committens, Præpoſito ſuo SAVERIANO nomine curam Monaſterii ſui ſuperpoſuit, & exhortans atque valedicens Fratribus, commendans illos Domino cui ſpem ſuam commiſerat, ad Pontificem perrexit. Quem iſdem Pontifex venerabiliter ſuſcipiens, congregato Clero omnique plebe ſanctum Virum Fratribus de miſericordia Dei Eccleſiæ filiis aſſignavit, ut oratione B. Viri ipſe lucrum de grege ſibi commiſſo ad Dominum reportaret. Elegit itaque ſibi vir beatus in monte Quirinali locum & Baſilicam B. Martyris Laurentii, ubi die noctúque orationi Deo vacaret.

Ejus virtutes & commendatio.

9. Quantæ autem diſtrictionis quantæque humilitatis hic vir fuerit, non facilè quávis lingua explicabitur. Lacrymis profuſus, oratione cautus, corde totus in Domino fixus, de paucitate verò cibi & potûs ac vilitate habitûs quod dignum exprimere poſſim non video: quando in cilicio recumbens, noctes diéſque ſine cibo & potu continuaverit. Quia ergo populi undique ad eum confluebant, ipſe ſub ſecreto quantum poterat ſe occultans feneſtram permodicam aperiens, advenientibus monita dabat. Contulerat autem ei Chriſti gratia cordis ſapientiam & oris gratioſam facundiam, ut ſciret quod ſingulis ſalubriter panderet. Quis vulnere diaboli percuſſus ad eum venit & non continuò medicatus ſanúſque receſſit? Quis mæſtus de pondere peccatorum ſuorum non ſtatim de miſericordia Dei conſolatus ſecurior & lætior rediit? Quem ſæculi preſſura triſtiorem reddiderat, ejus hortatu ad ſpem gaudii ſempiterni animum ilico erexit. Ut dictis Apoſtoli concludam totum,

1. Cor. 9. 19.

Omnibus omnia factus eſt ut faceret omnes ſalvos. Miraculis etiam Dominus ſervum ſuum familiariùs adhærentem clarificavit, itaut plures à malignis ſpiritibus vexati, & variis languoribus detenti ejus orationibus ſanarentur.

Monti proximus, Deo ferventiùs vacat.

10. Manſit autem iſdem ſanctus vir duodennio in loco prælecto & ſibi dulciſſimo: Deo ſemper ardentiſſima contritione ſpiritûs ac corporis totum ſe mactavit. Cùm autem tempus ſuæ reſolutionis inſtare cerneret, ferventiùs in alta mentis contemplatione perdurans, quaſi vicinior januis cæleſtis vitæ, oculum mentis ad alia deflectere ægrè ferebat. Intererat amore Conditoris ſui viſioni, aderant deſideriis ejus agmina cæleſtium Spirituum chori, Apoſtolorum multiplicia trophæa, Martyrum Sanctorum in cælis inenarrabilis lætitia. Non ſonus, non cibus ullus præter Chriſtum ſuavis. Inter tam felices & beatos labores cùm aliquantulum vir Dei corpore langueſceret, plenus & conſummatus piis operibus migravit ad Dominum. O virum beatum poſt tot labores gaudiis Sanctorum ſpirituum in ſocietate Sanctorum annumeratum, & viſione Domini ſui quem ſemper amavit æternè conſolatum & feliciter lætificatum!

Sepelitur

11. Poſtquam obitus ſancti viri Civitati eſt nuntiatus, ivit tota Civitas in obſequium funeris, Sacerdotes, reliquúſque Clerus, & populi innumera multitudo. Compoſitum ex more corpus in feretro cooperitur: cúmque à circumſtantibus Preſbyteris poſt officia reddita ut ad ſepulcrum ferretur ſanctum feretrum fuiſſet apprehenſum, moveri à loco non potuit, mirantibus & ſtupentibus omnibus qui aderant, & ſollicitò quid facto opus ſit quærentibus. Ut S. Pontificis decreto definitum eſt, (quamvis populus contrairet) quatinus ad Monaſterium ſuum portaretur; (quod eſt mirabile) ilico tanta facilitate eſt motum, ut nullius ponderis eſſe putaretur. Pervenitur in ſuburbin Civitatis ad Baſilicam S. ROMANI Martyris in vico BRANNIACO, ibique paululum repauſatur: quod ſupererat noctis, pervigilem duxerunt. Quid autem miraculi contigerit non prætereundum puto.

Corpus immobile redditur.

Vinum multiplicatur in gratiam bajulorum ſacri corporis.

12. Sanctimonialium feminarum Deo in Monaſteriis Viennæ ſervientium caritate & obſequio curatum eſt, ut fatigatio præcedentium & ſubſequentium Fratrum aliquantulum relevaretur. Hæc Ancilla Dei quæ Congregationi præerat in ſuperiori Monaſterio, tria vaſcula vino plena poſt ſanctum funus miſit, unde ſitientes refocillari potuiſſent, & hi

[a] Philippus Conc. Lugdunenſi II. anno D. LXVII. & Pariſienſi IV. anno D. LXXIII. præſedit.

qui

qui vigilias agerent recrearentur. Bibitum eſt quouſque vaſcula exhauſta fuerint. Aderat Circa ann. D. LXXV. Octob. XXIII
tunc ibi SEVERIANUS olim viri Dei Præpoſitus cum Fratribus qui ſancto obviam venerant. Quidam ex eis unde biberent cùm quæſiſſent non invenerunt. Sed quid divina virtus per Sanctos ſuos non operatur? Ancillæ Dei quæ vaſcula plena vino detulerant, cùm diluculo ad Monaſterium reverti vellent, ſua vaſcula repetentes quaſi nihil inde hauſerint plena repererunt. Verè tunc iſdem operatus eſt, ut ſervum ſuum magnificaret in vaſculis qui in Cana Galileæ ſaporem aquæ convertit in vinum. Suffecit bibentibus liquor divinæ virtutis, ut etiam ad Monaſteria urbis ſatis inde referretur, & ad laudem Domini noſtri IESU-CHRISTI publicum miraculum fieret.

13. Ferebatur autem corpus ſanctum humeris procerum, qui viciſſim ſibi deſiderio pio Cæcus illuminatur.
ſuccedebant. Et cùm eſſet cælum nubilum & aër ſudus, omneſque timerent tempeſtatem adventuram eſſe; ſubitò ſerenitas B. Viri meritis reddita eſt. Delatum eſt ſanctum corpus in locum DUODECIMUM nuncupatum, ubi tale miraculum divina virtus præſtitit. Cæcus quidam ita natus per triduum ſanctas turbas cum funere B. Viri venturas ſuſtinuit. Ut potuit tetigit velamen feretri, & continuò ab oculis ejus ſanguis profluxit, ac ſtatim inexpertum lumen recepit. Ut autem ad locum ſepulturæ perventum eſt, quidam homines Contractus erigitur.
pleni fide detulerunt ibi debilem membris contractum, ita ut natibus ipſius plantæ inhærerent. Affuit ſancti viri meritum: ſanus enim pedibus à ſepulchro ſancto rediit. Quod ne alicui commenticium & non verè actum videretur, ipſi ambo, ſive qui cæcus fuerat, ſive qui greſſum negatum receperat, in Monaſterio viri Dei uſque ad mortem devoti perſtiterunt, atque viva voce divina in ſe facta miracula promulgaverunt.

14. Ad tenebras noctis fugandas cera defuiſſe putabatur. Triſtati Fratres quo ſe verterent non habebant; ſed timorem illorum depulit ille qui in dentibus manducantium quinque panes in ſolitudine accreſcere dedit. Nam cera inter manus eorum ita creverat, ut de parva quantitate plurima luminaria accreverint. Curatum eſt ergo ſanctum corpus digna veneratione & in ſepultura quam olim ſibi ipſe præviderat venerabiliter celatum, ubi ſe cum Deo vivere crebris miraculis ad laudem Domini IESU-CHRISTI manifeſtat. Quem ſi Patronum apud ipſum, Filii & Fratres mei, habere deſideratis, vitam ejus imitari plenam amore concupiſcite. Deſiderabat enim hic ſanctus vir lucra ſemper Domini ſui, & de veſtra corona & ipſe in Chriſto gratulari. Numquam à vobis aberit, ſi vos de converſatione ejus vitæ animam & vitam non elongaveritis. Dominus autem qui illi meritum gratis & præmium æternum contulit, vobis & deſiderium omnis boni augeat, & obedientiam ſibi gratam & perfectionem plenam juſtitiæ donet.

Pag. 132. *lin.* 4. *lege*, Eccleſiæ ſuæ
Ibid. in Not. 3. *lin.* 2. *lege*, divulſiones
Pag. 248. *in margine lege*, Ambo facultates, &c.
Pag. 263 *in tit. dele hæc verba*, Auctore anonymo æquali, &c
Pag. 226. *in Not. lin.* 13. *lege*; ad annum Chriſti D. XL. propè acceſſerit.
Pag. 278. *in fine utriuſque Not. lege*, ad num. 50.
Pag. 283. *in fine* 3. *Not. lege*, num 44. *Ibid. Not.* 4. *lin.* 3. *lege*, num 51.
Pag. 289. *in Not. lin.* 1. *lege*, Vulgare fuit apud.
Pag. 293. *in Not. lin. antepenult. lege*, num 59.
Pag. 319. *num.* 12. *lin.* 2. *poſt* interficitur, *inſere litteram* b. *& lin. ult. poſt* Diaconum, *inſere litteram* c, *quam paullo inferius poſitam dele.*
Poſt pag. 320. *Pone ciferum.* 321.
Pag. 322. *in fine* 1. *Not. lege*, num. 60. *Ibid. in Not.* 2 *lin.* 3. *lege*, habeatur.
Pag. 347 *in Not. lin.* 1. *lege*, memoriam.
Pag. 362. *in margine lege*, num. 23.
Pag. 371. *in Obſervat. prævia lege*, Habes hîc duplicem S. Martini Vertavenſis Abbatis vitam, cum libro Miraculorum, quem ab Vitæ ſecundæ Scriptore (primo enim paullo antiquior videtur) exaratam meritò ſuſpicari licet, &c
Pag. 375. *ante Miracula inſere Vitam ſequentem.*

Circa ann. Chr. DC. Oct. XXIV.

ALIA VITA S. MARTINI
ABBATIS VERTAVENSIS
Auctore anonymo, qui ſæculo x. exeunte vixit.

Ex MS. cod. Monaſterii Silvæ Majoris eruta à R. P. Gabriele Bellordeau Priore noſtrate cum ſequenti libro Mirac.

PROLOGUS AUCTORIS.

1. LOCATURUS fundamenta Eccleſiæ ſuæ ſanctæ Dominus Chriſtus poſtquam eam pretioſi ſui ſanguinis effuſione redemit, & mortis devicto principe gloriæ ſe reſtituit paternæ: nequaquam eam reliquit viduam aut ſuperni moderaminis reſpectu deſtitutam. Ipſe enim à ſupernis gloriæ ſuæ ſedibus eam inviſere non deſiit: & quibus ſanæ doctrinæ gubernaculis è mundi liberetur naufragio, ſola præſcientiæ ſuæ majeſtate providit. Quam licet fundârit in Patriarchis & Prophetis futuri ſui ſacramenti præconibus, am-

Circa ann. Chr. DC. Oct. XXIV.

plioris tamen privilegii gratiâ excoluit in Apoſtolis, roboravit in Martyribus, qui victricis patientiæ laureâ reſpuêre caduca, ut poſſent adipiſci ſine fine manſura. Nec virtutis eorum longanimitatem ſævientis mundi potuit perfringere terror: quippe quibus vivere Chriſtus erat & mori lucrum. Quorum gloriæ non extorris Confeſſorum numeroſus apparuit chorus; qui licet perſecutorum haud experti ſint belluinæ crudelitatis rabiem, contra occulti tamen & inviſi hoſtis pugnando machinamenta & proprii corporis blandimenta, operum bonorum æmulis ingentia virtutum reliquêre documenta. Glorioſior porro Martyrum confeſſio, quòd nec corporei cruciatus exquiſitiſſimis ceſſerit pœnis: tum demum Confeſſorum prædicanda virtutis à Deo datæ fortitudo, quòd vitæ labilis voluptate calcata, noxia carnalis ſuggeſtionis deſideria in ſemet pro Chriſti nomine mortificarit. Crucem enim Chriſti geſtantes, inter adverſa & proſpera eodem virtutis propoſito conſtantes, ab omnium vitiorum ſuperflua labe ſe ſe fecere ſequeſtres.

2. E quibus unum virtutis gloriâ prædicandum ſupernæ pietatis dignatio mundo huic largita eſt Martinum: qui ſcutum fidei viriliter tenens, contra venenoſi anguis incentiva ſpiritualia ſancti exercitii intorſit jacula. De cujus ortu, vita, & obitu quæ comperta habemus, ad multorum utilitatem & profectam plenæ fidei veritate annotare cupimus, non noſtris viribus fiſi, aut altioris ingenii prærogativa fulti, verùm illius miſericordiſſimæ Divinitatis omnipotentiæ ſubditi, qui os mutorum aperit, quique rudem pecudis linguam articulata voce reſoluit. Ad hoc etiam accedit & illud, quòd non injuſſi aut temerarii auſûs præſumptione, verùm reverendorum quorumcumque Patrum caritativæ dulcedinis id aggredimur juſſione: nimirum verentes inobedientiæ notari; quam contempſiſſe, magni diſcriminis labyrinthum evaſiſſe*. Simul etiam rati non mediocris augmenti fore, ſi tanti viri laudabilis ad imitandum digeratur vita, ut ſtudioſi æquitatis habeant quod ſequantur, & os iniqua loquentium unde obſtruatur: atqui nec nunc quidem penitus obmutuit iniquitas, cui beatitudinis beatorúmque in beati regni gremio viventium nulla erit communionis unitas. Ceterùm quicumque dignatus pauperculæ hujus ſchedæ apices revolueris, ne verborum tibi diſpliceat ruſticitas: verùm ſinceriter prælibatæ hiſtoriæ complaceat veritas. Regnum quippe Dei non in ſermone conſtat, ſed in virtute. Porro autem nec condecet Chriſtiani famulatûs devotiſſimo a verborum perquirere fucum, cùm ipſe ſimplicitatis & puritatis amator Pater omnipotens ad prædicandam verbi ſui veritatem non Rhetores aut Grammaticos, verùm ſimpliciſſimos quoſque & idiotas delegerit, ne veritas argumentis fallaciæ videretur fulciri. Legis etiam auctoritate inhibemur in domo Dei lucum plantare, videlicet ne claritatem cæleſtis oraculi compoſitione verborum præſumamus in aliquo mutilâſſe: ſiquidem veritatis ſerenitatem obnubit, qui eam non ſimplicibus, ut eſt, puriſque ſed undecumque collectitiis aſtruere nititur argumentis.

* Supple eſt.

VITA INCIPIT.

Martinus Namnetenſis, nobilis, litteratus, & bene morigeratus.

3. FUit vir venerabiliter vitæ Martinus nomine, qui ab ipſis adoleſcentis ævi primordiis ſectator factus eſt diſciplinæ cæleſtis. Hic nobiliſſimorum parentum ſanguine cretus, altum illius generis faſtum totum ad nanciſcendam ſupernæ gloriæ convertit dignitatem. Nec altitudo proſapiæ fuit illi argumentum ſuperbiæ: ſed quo carior, eo ſtuduit eſſe humilior. Et quamvis litterarum adhuc imperitus videretur, vim tamen verbi illius omnimodis ſectabatur: *Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Domino invenies gratiam.* Porro locus ſacri ejus exortus Neuſtriæ fuit urbs quæ Namnetis dicitur: ut non abforet Occidenti, unde radios ſuperni fulgoris etiam ipſi ſpargeret Orienti. Hunc ubi parentes adverterunt acrioris ingenii, qui ut diximus nobilitatis pollebat prærogativa, dant illum præceptoribus: quibus non longo temporis ſpatio commoratus, mirum dictu qualiter coævos tranſiens ipſius diſciplinæ magiſtris in nullo invenitur ſecundus. Nam cùm admirabilis inſtitutionis claritate tantæ illi dulcedo inerat facundiæ, ut mærentibus lætitiæ gaudium, indiſciplinatis modeſtiæ reformaret incrementum. Linquens igitur hæc quæ oſtentui potiùs forent quàm ſaluti, renuncians ſcilicet ſcholaſticis diſciplinis, totam animi ſui indaginem ad inveſtiganda ſupernæ philoſophiæ convertit arcana. His igitur intentus, ſpiritui reluctans ſubigebat corpus, interioriſque hominis ſequens novitatem, veterem qui ſecundum deſideria erroris corrumpitur, funditus depoſuerat, ſolùm amans Chriſtum, odio habens mundum. Sermo ejus ſecundum Apoſtolum ſpirituali ſale conditus, gratiæ dulcedinem inferebat audientibus. Porro autem quid de morum ejus qualitate dixerim? omnibus aptus omnibus condeſcendens: his qui temporeis fugientis mundi rebus uterentur tamquam & ipſe uteretur, maximè renunciantibus his quæ videntur, ſingulari puriſſimæ dilectionis affinitate jungebatur. Sapientibus videbatur ſapientior, ſimplicibus quibuſque inferior, nimirum omnibus omnia factus ut omnes faceret ſalvos.

Eccli. 3. 20.

Diaconus factus cunctis prodeſt.

4. Igitur uti apti temporis metas attigit, juſſu ſacræ memoriæ Felicis, qui tunc Pontificatum Namnetenſis tenebat Eccleſiæ, Diaconi arce ſuſcepta communem totius parrochiæ ſuſcepit curam. Hoc itaque ſuſcepto onere, quantum ſe præbuerit utilitatibus Eccleſiæ, noſtræ non eſt poſſibilitatis indagare. Quis enim infirmabatur & Martinus non cum eo infirmaretur? quis ſcandalizabatur, & Martinus non ureretur? Reluctantibus veritati

Circa ann. Chr. DC. Oct. XXIV.

hic ſuperni debriatus nectare verbi cum ſumma cordis humilitate reſiſtens ſic agebat, ut & audientium ſalutem, & incredulorum quæreret correctionem; bonos ſollicitana ut perſeverarent, malis ſuggerens ut à malitiæ tortitudine reſipiſcerent. Talibus igitur Martinus virtutum adoreis inſignitus, omnibus ſanum ſapientibus complacebat.

Herbadillæ urbis infelix ſtatus.

5. Porro adhuc ex parte ſui Galliæ dæmonicæ damnationis vinculis irretitæ nondum ad liquidum Factoris omnium virtutum matricem ſuſceperant Fidem, maximè cives urbis quæ dicebatur Herbadilla, erroneo redacti ſpiritu ultra comprovincialium inſaniam dæmonicæ ſubdiderant colla culturæ. Quæ urbs Namnetenſi contigua civitati licet Chriſtianorum conterminalis videretur, nullo tamen fœderis pacto cum his jungebatur: neceſſe enim erat ut quorum reſpuerat Fidei integritatem, humani quoque contubernii vitaret ſocietatem. Locuples quippe & ſufficiens ſibi videbatur, quippe cui fertiliſſimi ceſpitis multa erat copia frugum utilitatibus oportuna. Tum deinde marinis ſeu Ligerinis ſpem ſui ſtatûs ponens in mercibus, longè à bonorum omnium diſcrepabat moribus. Accidit enim illi ex divitiarum magnitudine ſuperbiæ magnitudo, nec Dei omnia bona dantis vel modica illi erat cognitio. Sed utinam ſolius ignorantiæ reatu deliquerit, & non totius ſævitiæ machinamento in Veritatis præconibus craſſata ſit. Quod enim ignorantiæ ſolet eſſe veniabile, quod ſanè per ſuperbiæ contumaciam committitur, meritò damnabile judicatur. Itaque ad urbem de qua nobis ſermo eſt jam nullus prædicator, nullus Chriſti Jesu accedere famulus præſumebat: quippe cui tanta ſævitiæ inerat immanitas, ut eam lux paucorum vel perfectiſſimorum patientiæ ferret magnanimitas.

Illi urbi Martinus Dei verbum annunciat.

6. Venerabilis igitur Felix quem prædiximus Namnetenſium tunc tenere Pontificatûs officium, vehementer angebatur quòd ſui ævo adhuc temporis in hac tam ſibi contigua urbe priſtini demonicæ ſervitutis veſtigia remanſiſſent erroris. Relinquere ſibi creditas dominici ovilis verebatur timens ſuorum damna, nec ex inimicis Fidei aliqua ſperans lucra. Immenſo igitur animi mærore fluctuans quid in hujus cauſa negocii ſibi agendum foret, non videbat. Tandem divinæ miſerationis auxilio id quod utile poſſe videretur, intelligentiæ ejus mittitur, non reprobis ad ſalutem ſed ut nequitiarum ſuarum nullam haberent excuſationem. Vocato itaque Epiſcopus Martino, qui ei Diaconatûs adhærebat obſequio, Vides, inquit, cariſſime, quòd noſtris temporibus humano generi hoſtis adhuc dominetur antiquus? cur non erubeſcimus ſic nobis proximas profani cultûs nondum extirpaſſe ſordes? ubique Chriſtus, ubique ſupernæ gloriæ divitiæ nunciantur: nos autem hìc deſides coram oculis noſtris patimur dæmonici juris immutilatas permanere ſedes? Quapropter, dulciſſime, ſequens exemplum noſtri Pauli qui gaudet in tribulationibus, lætatur in plagis, pro ipſis etiam mori deſiderat inimicis; ſecurus de ſuperni plenitudine auxilii, vade, perfidis iſtis annuncia regnum Dei, nec magnitudine imminentium revoceris malorum: quia quo amplius in loco incolatûs tui pro Domini nomine laboraveris, eo ampliùs beatitudine muneris in patria Juſtorum donaberis. His Martinus auditis, licet multorum experientiâ ſua fruſtrari conjiceret cœpta, roboratus tamen promiſſionibus adjutorii cæleſtis & formidine poſtpoſita mortis, quod jubetur aggredi conatur. Benedictionem itaque poſtulatam adeptus comite Chriſti ſuffragio, Ligeris ſe ſe credidit alveo: & velut alter Ionas Niniviris prædicaturus accedit. Sanè Propheta cunctabundus Invituſque populo Ninivitico imminentis exitii ſæva nunciavit diſcrimina: Martinus lætus & alacer perituræ urbi ſalutis prædicare niſus eſt inſtituta. Minantem illum crudelia plebs ſalvanda audivit, obſecrantem hunc & jugiter admonentem populus periturus audire contempſit. Doluit ille promiſſi excidii Ninivem pericula non ſenſiſſe: doluit hic urbem Herbadillam æterni interitus ſupplicium incurriſſe.

7. Igitur Martinus navi ſubvectus ad urbem properat, populóque regnum Dei annunciat vitæ æternæ delicias Erebíque perpetuas intimans pœnas, omnipotentis Divinitatis majeſtatem Patris & Filii & Spiritus-ſancti: vanitatis eorum ſuperſtitioſa redarguens inſtituta, ſingularis facundiæ prædicabat gratia: Dii, inquit, veſtri quos profano acti errore dementéſque colitis, artis humanæ induſtriâ facti ſunt dum non eſſent, ingentiſque curæ ſollertia cuſtoditi ne perirent. Quòd ſi quis caſus eos qui cuſtodiæ ſuæ impoten- ſunt læſerit, qui hominum ſcienti peritia facti ſunt, hominum nihilominus arte curantur. Quomodo ergo eos creditis Deos quos labore manuum veſtrarum cognoſcitis factos? Magis quippe vos dii eorum cenſemini, qui eorum indeſinentia curæ pervigili ſollicitudine fatigamini. Siquidem viderat ibi Martinus aurei Iovis ſimulacrum, Mercurii & Dianæ Veneris quoque & Herculis, ære aut marmore fuſa portenta. Itaque vir beatus nullatenus quieſcere patiebatur, ſed opportunè importunè arguendo, obſecrando, increpando verbum Chriſti in perditorum mentibus ſerere nitebatur. Nunciabat his qualiter In mundi principio Deus hominem ad ſui condidit imaginem, qualiter paradiſi beatitudinem felicem amiſit: & per virulenti anguis prolapſus ſuaſionem, per unici Filii ſui recuperavit Incarnationem. His etiam addebat partum Virginis, Paſſionem beatiſſimæ crucis, Reſurrectionem ex mortuis, Aſcenſionem in cælis, Adventum Spiritus-ſancti, remiſſionem peccatorum per lavacrum Baptiſmi, futurum in conſummatione ſæculi Judicium Dei, reſurrectionem noſtræ carnis,

Circa ann. Chr. DC. Oct. XXIV.

gaudia Sanctorum, necnon pœnas malorum: quæ omnia in Chriſto & per Chriſtum impleta ſive implenda, Fides docet Catholica. Talibus ejus monitis & prædicationibus efferà plebs facta atrocior, ad tantam inſipientiæ devoluta eſt veſaniam, ut non modò verba vitalia deridere non timeret, verumetiam denunciatorem ſalutis ab omni humanitatis & hoſpitalitatis gratia ſecludendum putaret.

Deſpici ur ab incolis.

8. Porro autem Martinus cum videret verborum ſalutarium jacturam fieri, ſéque ipſum à lege naturæ ſecerni, ſecum querebatur tanti impietatem infortunii. Divina autem gratia quæ numquam relinquit ſperantes in ſe, inſpiravit uni civium cui carum uxoris erat ſolatium, nomenque ROMANUS, qui beatum virum, qui ampliùs hominum impietatem quam ſuam querebatur neceſſitatem, proprio ſuſciperet hoſpitio, & pro poſſe congruenti foveret alimento. Hunc ubi Martinus tantæ vidit devotionis, ut temporalibus recompenſaret æterna, CHRISTI-JESU huic protinus nomen declarat, virtutem prædicat, regnum annunciat, credentemque cum uxore in fide ſanctæ Trinitatis baptizat: commanénſque illi indeſinentiam ut cœperat vitæ æternæ miſeræ ingerebat civitati. Turba autem cœtus perituri multimodæ illius longanimitatis ridente perſeverantiam cœpit nimis tædiari, animíque mærentis anguſtiâ confici. Itaque cogitans inimicam deſerere urbem, valde cœpit tribulari, quòd nemo eorum cæleſtis vocationis gratiæ dignus fuerit adjungi: ſecúmque conſiderans ſuperni æquitatem conſilii decrevit concilium vanitatis & iniqua gerentium à ſe debere relinqui: ne cultor factus infructuoſæ telluris, quid Chriſto veniente meteret non haberet. Nanctus etiam ſi ipſis qui ſe maliciæ cœno involuentes porcis non immeritò judicarentur æquales, divinæ gratiæ quam ſemel ſpreverant margaritas anteferret, inobedientiæ reus ſententiam damnationis Chriſto judice ſuſtineret.

Recedit ab ea cum hoſpite.

9. Hæc eo igitur ſecum volvente, vox vehemens ſupero deſcendit ab axe, quæ illum perfida perituræ urbis contubernia ſpernere & ad dilecti ſibi ſilentii juberet ocia remeare. Dúmque hanc juſſionis divinæ vocem aure capeſſit intima, intelligit protinus damnatæ urbi debita cælitus imminere ſupplicia. Vocato hoſpite quem jam Chriſto aſſignârat, cæleſtis juſtitiæ animadverſionem indicat, & ut perituros ſecum fugiendo deſerat hortando ſollicitat. Cunctabundus ille tandem precibus victus & minis perterritus quod jubetur cum uxore nititur implere feſtinus. Quibus cum Martino jam urbis digreſſis juſſus interminatu terribili ne retrorſus ut ad urbem auderent converti, nimirum ſentiens per Spiritum hîc etiam proventuræ Sodomiticæ ruinæ diſcrimina, quibus Loth exemptus ab Angelo cum uxore & gemina ſobole præcepto accepit, ne retrorſum debeat aſpicere. Hujus ergo Martinus memor periculi, quos ab urbe diremerat, ne magnitudine cujuſcumque tumultûs à directi itineris flecterentur obtutu, minaci voce coërcet.

Urbi cladem imprecatur.

10. Cùm ergo hos ita monuiſſet & monendo terruiſſet, jámque ab urbe longiuſculè diſceſſiſſet, elevatis ſurſum oculis, manibúſque cælo porrectis: Tu, inquit, Chriſte, qui potenti bonitatis tuæ ductus pietate humanum genus à te conditum, culpæ ſuæ merito perditum veniſti redimere, penetret nunc oratio puſillitatis meæ magnificentiam juſtitiæ tuæ. Laboravi hanc urbem miſericordiæ tuæ adquirere, ſed conſpice, laboravit ſuis ſe erroribus vindicare: hoſpites renuit, verba bonitatis tuæ pro nihilo computavit. Juſſiſti me Domine eam fugiendo ſpernere, jube eam rex in æternum juſtiſſime perire, ut hîc ampliùs non ſedes operantium iniqua, ſed operiens eam abyſſus à conſpectu Divinitatis tuæ oblivione ſecludat æterna. Cùm itaque verba hujuſmodi cum ingenti gemitu & lacrymis peroràſſet, repentè terra dehiſcens à conſpectu ſuperno juſſa diſcedere abfuit: pontúſque ſurgens ab imo alta murorum faſtigia, ſeu templorum culmina dicto citiùs complanavit. Operuit eam abyſſus, facta eſt ferax piſcium quæ quondam florentiſſimis conventibus gaudebat hominum. *Væ* enim, *vobis*, dicit Veritas, *qui ridetis, quia plorabitis*. Et verè civitas hæc, quia ſine modo ſequi niſa eſt temporalem lætitiam, ad æternum pervenit lamentum. Hac ſane ultionis cenſura urbs meruit interire quæ Martini noſtri contempſit monitis obedire. Videant & perpendant qui famulos veritatis ſpernunt, & intelligant ſi poſſunt qua ultionis auſteritate multandi ſunt. Sanctum enim virum quis ignoret Dei eſſe templum? Templum enim Dei, clamat Apoſtolus, ſanctum eſt quod eſtis vos. Et cùm hujuſmodi templum provocatur ad iracundiam, habitator nimirum templi excitatur ad vindictam.

Luc. 6. 25.

1. Cor. 3. 17.

Hoſpitæ retroſpiciens vertitur in ſtatuam.

Luc. 13. 3.

11. Ea enim quæ pertulit ſupplicia urbis illius plebs impia, noverint quique reproborum, & veritati reſiſtentium ſibi in perpetuum præparata, ſicut Dominus ipſe referentibus ſibi de Galilæis, quorum ſanguinem Pilatus cum eorum miſcuerat ſacrificiis, dixiſſe legitur: *Amen dico vobis, quia niſi pœnitentiam egeritis, ſimiliter omnes peribitis.* Verùm ut ad id redeamus unde paullo evagati ſumus; Martini hoſpitis uxor attonita ſonore pereuntium, oblita comminationis, quam à Martino audierat, converſa eſt retrorſum, ut videret quænam cauſa tumultum hujuſmodi excitâſſet. Porro converſa diriguit, & modo quo acclinis erat in lapidem ſtupefacta remanſit. Uber quidem hîc dicendi locus eſt, ſed ne lectoris animum multiplicitate confundamus ſermonum, quid in hoc facto ampliùs dicendum viſum ſit, peritioribus relinquamus. Unum inſerere placet, ne poſtquam venimus ad Chriſtum, perpetremus iniquum.

Circa ann. Chr. DC. Octob. xxiv.

In ſolitudinem ſe recipit.

12. Hujus ergo tam horrendo exitii judicio patrato Martinus à longè ſtans cœpit caſus eorum ſortem multæ amaritudinis lacrymis deflere, & interitus eorum ſe auctorem ingeminare quam nequivit monendo convertere. Cum hujuſmodi ergo animi defectu, quod olim cogitârat, perficere diſponit. Siquidem cuncta quæ mundi ſunt deſerens, eremi vaſtæ ſolitudinem petit, quò cum magna cordis & ſpiritus contritione per multorum dierum curricula manſit, hominum vitans contubernia, cæleſtibúſque ſupernæ gloriæ myſteriis oculos figens mentis, contemplatione paſcebatur divina: quantúmque ſe rebus diremerat humanis, tanto liberiùs Angelicis propinquabat choreis. Nutriebatur ſanè quoties corporeæ auræ neceſſitas imperaret, herbis herbarúmque radicibus, quæ illius eremi torrida gignit humus: quarum amariſſimi ſucci fervorem temperabat laticis unda cælitus in dulcem vini converſa liquorem. Nam ibi fons dulciſſimas manabat aquas: quem dum Martinus levandæ ſitis gratia adiret, faciente Chriſto qui cuncta condidit ex nihilo pro vilibus aquis vino refovebatur præcipuo. Nimirum ibi Dominus præſens erat, qui olim in Cana Galileæ aquarum vilem materiam in pretioſiſſimam vini convertit naturam. Ut enim ſervus ſuus alacrior fieret in ejus potentis gratiæ laudibus, non ſolùm relevabat eum ſpe ſuperventuræ gloriæ, ſed etiam congruenti fovebat ope tranſeuntis vitæ. Sic ergo Martinus in eremo vivens in gratiarum actione & contemplationis acumine tota ſuſpendebatur mentis intentione: tum planè cunctis rebus quæ voluuntur eminens, cæleſtibúſque proximus expectabat eum qui ſe ſalvum faceret à puſillanimitate ſpiritûs & tempeſtate. Omnis enim homo inter homines vivens tempeſtatis tumultum patitur in mente, & quaſi quidam eum impellit turbo, dum cogitationum ſe ingerit multitudo. Dúmque hoc nunc, aliud item cogitat, incertò fluctuans animus quaſi à facie turbinis ubi abſcondi poſſit ignorat. Qui verò ſecretioris vitæ remotionem petunt, à motibus mundani fluctûs ſequeſtres in continua Auctoris ſui pace requieſcunt: ac velut in tranquillo contemplationis ſpeculo fœditatem ſive pulchritudinem animæ ſuæ contuentur. Verùm non de omnibus hoc: nam & multi in civitatibus conſtituti ſecretiori mente Domino placuerunt, & nonnulli in ſolitudinibus reſidentes per mentis incuriam ignavi facti ſunt. Verùm Martinus noſter non ocio aut deſidiæ manus dedit, ſed ardua ſemper & ſecretiora appetens, perfectiſſimorum quorumque ſive exemplum ſive imitator fuit.

Vertavum petit, ubi multos ad ſe trahit.

13. Cum itaque diſpoſuiſſet, immo ante ſæcula diſpoſitum in ſecreto conſilii ſui ante humanos oculos ſupernæ benignitatis providentia compleri vellet Martini vitam, ſcilicet ad hominum proferre notitiam; admonetur idem per ſoporis quietem humanæ habitationis denuo reviſere communionem, videlicet ut exemplorum ipſius beatitudine multi ad juſtitiam erudirentur, & à peccatorum ſqualoribus liberati vitæ mundiſſimæ redderentur: ut etiam lucerna Dei non modio ſuppoſita, ſed ſupra candelabrum Eccleſiæ ſtatuta, cunctis qui in domo ſunt luceret, & caliginem tenebrarum vitæ præſentis luminis ſui fulgore radiaret, quo præſentes viderent ubi ſpiritualium greſſuum intentionem dirigerent, & à via pacis in via ſcandali ulteriùs non deviarent. Igitur Martinus à ſylvæ illius quam *Dumen* vocant, remotiſſimis digreſſus partibus, ad locum qui nunc Vertavus dicitur properavit: ibique nondum multum temporis tranſegerat, cùm ecce frequentari ab innumeris populorum cœpit quos odor beatæ famæ illius à remotiſſimis excitabat oris, cupientes ſancti ejus meriti precibus Chriſto commendari attentiùs. Alii nihilominus ſe famulo Dei conjungebant exemplorum illius vera cæleſti diſciplina gaudentes illuminari, ut cum eo in retributionis regno partem beatitudinis invenirent, cujus hîc paſſionum laborumque agonibus communicarent. Quidam etiam ſummæ devotionis & potentiæ ſancto viro ingentia juris ſui conferebant prædia: quibus & Monaſteria conſtrueret, & pauperum indigentiæ ſubveniret. Filios quoque ſuos gratiam neceſſitudinis primam nonnulli offerebant, orantes eos ſpiritualis alimoniæ lacte nutriri, uſquedum ſolidioris cibi convaleſcerent cæleſtium mandatorum eſca refectum iri.

Cœnobium illic condit.

14. Poſtquam ergo tam multitudine prædiorum, quàm etiam virorum ad ſe confluentium practicè compulſus eſt vivere, non tamen ſupernæ abeſſe funditus theoriæ; in honorem Baptiſtæ Johannis, quo major inter natos mulierum nemo ſurrexit, nobiliſſimum Cœnobium ædificavit. Hunc itaque locum, ut ſuprà jam dictum, antiqui vocavere Vertavum, quem reor à viroris venuſtate ſic dictum, quòd gratæ planitiei circumſeptus limbo, non tam gratiâ pulchritudinis, quàm etiam omni præſtat prærogativâ utilitatis. Hic ergo Martinus multitudinem aggregans Monachorum, Angelicam cum his ducebat vitam, ad perennem futuræ beatitudinis magis magíſque ſuſpirans gloriam. Regulæ quoque beatiſſimam ſtatuit normam, quam ſatis arduam & diſcretionis cenſurâ præcipuam olim ipſe à Tranſalpinæ regionis partibus fertur detuliſſe. Ex hujus ergo loci ſancto contubernio velut fertili apiaſtro cæleſtis inſtitutionis melle redolentia tanta eruperunt examina, ut mirum in modum tota ex eorum coadunatis floribus fragraret Neuſtria. Nam Martinus ab hoc loco digreſſus plurima undique vitæ regularis conſtruxit Cœnobia, in quibus Monachorum multitudo inerat magna: adeout tercentenus multitudine vinceretur numerus, quibus communis erga Deum & ſanctæ vitæ propoſitum coalebat affectus.

Circa ann. Chr. DC. Octob. XXIV Item alia plura.

15. Hos ergo quos extra conſtituerat perquiſitis inter eos ſtrenuiſſimis delegavit, Vertavum ſuæ ſollicitudini & curæ reliquit, non tamen forenſes penitus deſerens, ſed congruis temporum momentis viſitans, & vitæ æternæ pabula ſubminiſtrans, ne quis eorum illicita admitteret, juſſa Divinitatis abnueret, malorum ſe communionis ſodalitate fœdaret, ſumma & inexplebili piæ ſollicitudinis invigilabat cura, illuſtribus tam exemplis piæ actionis, quàm etiam caritativæ manu exhortationis de virtute in virtutem ſcandere ſuadens, infirmos non deſpiciens, ſed puſillanimitati eorum Chriſti imitator condeſcendens fideliter, ſuperbos redarguens, humilium manſuetorúmque indiviſum ſe ſodalem & imitatorem aſciſcens: præcipuéque illius mentem humilitatis ſibi vindicaverat amor, unde & continuus vitandæ cunctis ſuperbiæ in ore ejus volvebatur ſermo. Quis autem ejus parſimoniæ conſiderans arduum votum non ilico totum mundum odio habuit & deſpexit? quis abjectionem in veſtibus? quis mortificationem corporis non ſtatim voluptatibus ſuperbæ renunciavit vitæ? Tanta quippe erat illi ſtrenuitas in jejuniis, aſſiduitas in ſanctarum vigiliarum excubiis, ut contuentes ſtuperent qualiter vires ejus ſacri corporis non modò multiplicitati laborum non ſuccumberent, verumetiam laboris exercitio ſolidatæ augmentum quotidiani profectûs mirabiliter capeſſerent. Nimirum Chriſtus in eo ſuæ exaggerabat pietatis dona: ut qui eum indeſinenter ejus potentiſſimæ opis auxilio convaleſceret, nequando à contemplationis ejus dulcedine Martini mens jejunaret.

Apud Durivum duplex Monaſterium ædificat.

16. Itaque dum perluctandis Chriſto fidelium animabus ſollicitus diverſùm abiret, Durivum venit. Porro hoc in loco Martinus idem duo ædificarat Cœnobia, quorum unum virorum inſignibant agmina, aliud ſanè Sanctimonialium gubernabatur caterva. Ibi ergo vir Dei aliquamdiu commoratus, diſcipulorum mores & vitam perſcrutabatur ſedulus, impertiens unicuique ſicut videbat monita ſalutis perpetuæ, & qualiter ab inſidiis lubrici anguis animarum ſuarum lucratores fierent, non deſinens inſtruere.

Morti proximus dæmones videt.

17. His igitur intentus ſebre tangitur, & ut pulſanti Judici aperire debeat urgetur. Omni ergo virtute corporeæ ſalutis deſtitutus, & tamen animo lætus & alacer præſtolabatur exitum, ſciens & ſperans à juſto Judice repoſitam ſibi coronam juſtitiæ. Cúmque Fratres filiíque ſui ejus circumſtarent lectulum, & ſeſe tanti Patris quærerentur deſtitui ſolatio, ſubitò Martinus reſpiciens vidit malignorum ſpirituum agmina cum ingenti clamoris ſtrepitu horrendum reſonantia: & ut de magno Martino illo Pontificum ſpeculo legitur, minimè extimuit: ſed Chriſti Jesu de potenti benignitate ſecurus coram cunctis qui adſtabant exclamavit: Quid hîc, inquiens, tenebroſæ phalanges agitis? abite ociùs, ego pii Jesu redemptus ſanguine non ero particeps damnationis veſtræ. Hæc ubi dixit, omnis illa immundorum ſpirituum infeſtatio coram oculis ejus evanuit. Mox ergo corporis invaleſcente moleſtiis, depoſita corruptibilis hominis ſarcina ad contemplanda beatorum gaudia felix illius emigrat anima, non jam in ænigmate aut per ſpeculi indaginem, ſed ut facie ad faciem perpetuò ſui Creatoris contemplaretur claritatem.

Vertavenſes cum Durivenſibus de ipſius corpore contendunt.

18. Cùm ergo Martini obitum Fratrum audiſſet turba Vertavenſium, cum maximi mœroris luctu Durivum adeunt, & ut glebam illius ſanctiſſimi corporis ſecum evehant, omnimodis nituntur. Durivenſes econtrà contendunt dicentes, ut ubi Chriſto vocante ſuſceperat terminum vitæ, ibi nihilominus Chriſto annuente jus habeat ſepulturæ. Quid plura? pretium ſalutis vertitur in tumultum ſeditionis, & niſi Chriſti pietas terminum litigantibus poneret, Martinus olim vitæ miniſter, auctor mortis plurimæ videretur. Sed Chriſtus conſilio bonitatis ſuæ conſilium jurgantium diremit hoc modo. Supervenientibus * imbris & noctis intempeſta, cunctis quietem optantibus Durivenſes omnes tam grandis ſopor invadit, ut nullus ſupereſſet qui ex eorum numeroſitate vigilaret. Videntes ergo partis adverſæ Vertavenſes æmulos obdormîſſe, pertinaciter corporis ſancti onus efferunt, ingentiſque lætitiæ animoſi certatim ad propria reverti moliuntur. Ecce autem venienti ſancto corpori obvius factus eſt greſſuum officio deſtitutus, qui ilico ut ad ſanctum attigit peplum, priſtinæ ſanitatis adeptus eſt gaudium. Alter etiam caſſus lumine ibidem per Martini ſuffragia cæcitatis gravedine pulſa denuo ſe reducem gaudet conſpicere lucem. Sic ergo cum omni velocitatis curſu ad oram fluminis quod tunc Laudosa dicebatur, perveniunt, nunc autem proventu rei quam dicturi ſumus Separis nomen ſortitum. At Durivenſes, ut altiùs paullo repetamus, evigilantes, theſauróque quem ſervabant ſe privatos videntes, perſequi aggreſſi ſunt fugientes. Porro illi altero Moyſe duce jam ad oram ſupradicti fluminis convenerant, cùm ecce vident cominus armaturam telis minacem, jamque fluvii litora propinquantem. Diffidunt animis, precibúſque converſi excelſo ſupplicant Domino, ut proprio ſe nequaquam fruſtrari pateretur Patrono. Illis itaque intenta mente precum fundentibus vota, mox fluvius rapida ſui curſûs retorquens veſtigia, atque in unius molis ſe ſe attollens verticem, vectoribus corporis ſancti facultatem tribuit tranſeundi. Durivenſes econtrà memores periculi quod olim contigerat Pharaoni, haudquaquam fluminis alveo ſe credere auſi ſpectabant, mirabantúrque tantæ novitatis eventum, victoréſque alterum Domino concinentes Moſaïci carminis hymnum. His ergo qui Martini corpus vectitabant velociter tranſmiſſis, rurſus aquæ notas repetentes ſemitas alveo meatûs ſui reſtitutæ.

* forte ſuperveniente

Vertavenſes illud miraculo obtinent.

ſunt. Cùm ergo tranſiſſent, hoſtéſque jam minime timerent, unus eorum converſus, cum inſultationis elogio Durivenſibus ait: Quare vos tardiùs promoviſtis? quo dicto, dum hos lætitia erigit, illos opprimit pudor: nomen illi loco uſque hodie permanet *Attardé* vocatur. Videntes ergo Durivenſes tot mirabilia, nec voluntati ſuperni artificis reniti potentes, cum confuſionis nota revertuntur ad propria. Circa ann. Chr. DC. Oct. XXIV.

59. Igitur hi qui Martini beatis honorabantur exequiis, tanto exempti periculo gratiarum actione largitori bonorum exhibita Chriſto, cum ingenti cordis ac ſpiritus lætitia ad Vertavenſis Monaſterii pervenere limina. Ibi ergo ſecundum voluntatem Dei tumulatur corpus Sancti viri in Eccleſia quam ipſe à fundamentis erexerat in nomine ſancti Iohannis Baptiſtæ, quæ etiam poſita eſt in illius montis prominentiori parte. In hoc ergo loco quanta vel qualia operata ſit Chriſti clementia, nulla humanæ induſtriæ expedire ſufficit facundia. Licet enim paganis obſiſtentibus locus ille olim florentiſſimus ad eremi ſolitudinem ſit redactus, propterque barbarorum ferinam rabiem beati viri corpus inde ſit elatum; tamen adhuc multis & innumeris miraculorum illuſtratur ſignis. Everſionis itaque hiſtoriam ſequenti libello reſervabimus: ea etiam quæ de Martini adhuc inventis operibus fidelis fama vulgavit addere curabimus, aliqua etiam ex his quæ per diverſa loca dum ſacræ ejus aſportarentur exuviæ Chriſtum per Martinum cognovimus effeciſſe: ſive etiam quæ ipſi vidimus in loco ubi nunc Chriſto propicio jacet tumulatus. Tranſiit autem in Domino beatus Martinus IX. Kal. Novembris florente & vigente Chriſti Fide in toto jam pæne orbe, cedente Ieſu-Chriſti Eccleſiæ vaniſſima dæmoniaci cultûs ſuperſtitione, triumphante etiam JESU-CHRISTO Domino noſtro, cui cum Patre & Spiritu-ſancto virtus & gloria, poteſtas & imperium & ante omnia ſæcula & nunc & in diem æternitatis, Amen.

MIRACVLA ET TRANSLATIO.

I. *De Urſo ad officium ſumpto.*

BEato Martino voti ſemper erat continuè Romam ire B. Petri Apoſtolorum Principis ſedem & ſepulcrum videre, *&c. ut ſuprà pag. 375. num.* 1. *&* 2.

II. *De filia principis tranſmarini à legione ſanata.*

ERat quidam Princeps cujus nomen excidit tranſmarinis in partibus qui filiam habebat quam atrox dæmonum legio vexare conſueverat, *&c. ut ſupra pag.* 376. *&* 377. *num.* 7. *&* 8. *uſque* fideli ſatis devotione Chriſto mancipavit.

III. *De diſco undis impulſo nec merſo.*

VIdetat ſanè vir Domini Martinus in aula Principis ſupradicti diſcum marmoreum miræ magnitudinis miræque venuſtatis, quem ut conſecraret Chriſto aram [a], à Principe poſtulavit, *&c. pag.* 377. *num.* 8.

IV. *Quòd ſeverus fuerit, & de Baculo ejus.*

FErtur autem de hoc viro Dei quod acerrimæ ſeveritatis fuerit, & tam potens & efficax, ut ſermo quem protulit raro aut numquam incaſſum ceciderit, nimirum ut de beato BENEDICTO ſanctus dicit Gregorius, *&c. ibid. num.* 9. *uſque ad finem Mirac.*

V. *De eodem Baculo quomodo coalverit, & quæ ſigna per eum oſtenſa ſint.*

DIcturi autem ſumus rem admirabilem de Baculo quem vir Dei poſt ariditatem multorum annorum medio plantavit clauſtro. In magnæ etenim arboris molem coaluit, & multis ſicut vir Dei prædixerat hactenus ſaluti fuit, nam febricitantibus variiſque languoribus oppreſſis ramuſculi ejus avulſi remedio ſunt. Si alia occaſione avellantur, impunè non cedit. Unde ipſa arbor nimis horrida & ab imis ſtirpibus tota videtur comata, quam & ipſi vidimus, & amore Patris noſtri toties deoſculati ſumus. In tanta autem admirationis veneratione ab incolis habetur, ut Proceres Brittonum quorum juris eadem regio eſt, ſi quando ibi acceſſerint, priùs ad arborem venientes ibidem Chriſtum adorent, & poſtmodum Eccleſiam. Quod rex ALANUS facere conſueverat & morem hunc avitis parentibus ſuis fuiſſe dicebat. Eſt autem id genus arboris aptum ſpiculis & arcubaliſtis, vulgò enim dicitur Juus. Cúmque poſt multa tempora ibidem Normanni veniſſent, duo eorum aſcendentes arborem, arcus ſibi demere ſcrutabantur. Unus repentino crepitu oculos amiſit, alter decidens colli ſui integritatem moriens contrivit; alter nihilominus dum deſcendere nititur, & ubi pedem ponat neſcit, lapſus ilico coxam ſibi maleſanus cõfregit. Quod videntes

Hoc etiam pag. 375. num. 3. & ſeq. refertur.

a Iſte lapis creditur is eſſe, qui nunc Vertavenſis Eccleſiæ noſtræ majori altari impoſitus cernitur, habens longitudinis pedes decem cum tribus pollicibus, latitudinis quatuor pedes & duos pollices, altitudinis ſeu craſſitudinis pollices octo

ceteri pavore percuſſi, præſumere talia ulteriùs non ſunt auſi. Locus autem idem per multa temporum curricula nobiliſſimè floruit, Patréſque ſtrenuiſſimos habuit, donec ex permiſſu pii Judicis paganorum immanis rabies exerevit. Ex quibus Patribus unus fuit LAUNEGISILUS, cujus induſtria & ſagacis animi ſollertia legenti Præceptorum noſtrorum tenorem lucidè poterit eſſe manifeſta. Miraculorum quoque copia non defuit: quæ partim ignaviâ oblivioni tradita, partim à venerabili SIOUINO Archidiacono ſunt deſcripta: quæ pauca hîc inſerimus, ut ad tranſmigrationis hiſtoriam ordine veniamus.

VI. *De cæco & claudo curato.*

EO tempore cùm idem locus clarè polleret, fuit quidam juvenis Toloſanus, *&c. pag. 376. num. 5.*

VII. *De Centulfo regis conſiliario punito.*

REx Dagobertus Francorum Reipub. princeps cum cunctis & variis bellorum eventibus premeretur, de Cœnobiis Sanctorum multa abſtulit, *&c. ibid. num. 6.*

VIII. *Namnetenſis clades per Normannos.*

* lege quadrageſimo quarto vel tertio, V. Geſta Normann.

IGitur anno Dominicæ Incarnationis octingenteſimo ſexageſimo * quarto, cùm nomen gentis Normannicæ apud noſtrates nec auditum foret, repentè de vagina ſuæ habitationis exiens nancta piraticam, contigua mari Britannico depopulata loca, navibúſque longis alveum ingreſſa Ligeris, Namneticæ properat ad mœnia urbis, ſpeciem præferens multitudinis negotium exercentis. Dies tunc feſtivus cunctum ad Eccleſiam invitârat populum: nam erat ſancti Præcurſoris nativitas: nec erat ſuſpicio bellici tumultus, & intrabatur portis ſemper patentibus. Sanctus etiam Pontifex GUNHARDUS* in Eccleſia beati Petri Apoſtoli ſuper ara Ferreoli Martyris, quæ eſt ad levam illius ſedis, reverenter ſacria inſtabat Miſſarum ſollemniis. Igitur nullo prohibente ingreſſi Normanni, ſub veſtibus arma celant, gladióſque ſubumbrant, intrantéſque Eccleſiam enſes denudant, ipſúmque Pontificem *Surſum corda* dicentem juxta ſacram Victimam obtruncant: bacchanteſque per populum nulli ætati parcendum putant: ipſâque urbe vaſtata, Eccleſiâque incenſa cum grandi captivorum multitudine & pretioſa civitatis ſupellectile naves conſcendunt, & in inſulam quamdam contubernium faciunt. Inde eruptionibus crebris maritimis infenſioris, multa fortitudine preſſos incolas ignotas cogunt perquirere terras. Unde Fratres nimium ſolliciti Vertavenſes, quippe cùm ipſi Namneticæ civitati contigui eſſent, & interpoſito Ligeris & Viennæ alveo vix tribus millibus ab ea dirimerentur; colligunt quæ poſſunt, & in ſex magnis navibus componunt, effoſſóque à loco ſepulturæ beato viro, loculo imponunt aureo ᵃ gemmis nobilibus inſignito. Tamen dum morantur, & more humanæ fragilitatis turbatio illis non modica eſt: duæ navium impatientiâ ventorum obrutæ, & cum omnibus rebus peſſumdatæ ſunt. Antiquam Eccleſiam ipſi everterant, & majoris venuſtatis inſtaurare diſpoſuerant, quod oculis hodieque conſpici licet. Nam idem opus tribus à pavimento ulnis porrectum, nobilitatis & potentiæ eorum qui ædificare cœperant teſtimonio eſt. Collegerant autem cooperiendæ ædi immenſam plumbi molem, quæ ab eis terræ obruta & à nobis nuper inventa eſt. Quidam etiam coram poſitis nobis ejuſdem maſſæ quippiam furto abſtulit, & ne ab aliis id præſumeretur, ilico contractis nervis diriguit: confeſſuſque reatum & ad Beati ſepulchrum ſe ſe tradens, nobis videntibus ſanitatem adeptus eſt. Alias quoque res pretii non ignobilis iidem Fratres abſcondêre, quæ à nobis ſciuntur & tempore ſuo manifeſtabuntur.

* S. Cohardus

IX. *Quomodo corpus ejus ſanctum à Pictavinis ſit repudiatum, & quid de hoc Pipinus Rex decreverit.*

TEmpore illo Mandram hujus loci regebat abbas RAIMBALDUS, vir conſiliis providus & portandi infortunii forti animo præparatus: qui aſcito Advocato loci, cui nomen erat BADILO fugam parat, & ut idem tutelæ ſit jubens exorat. Qui libenti animo reſpondit ſe potiùs cuncta relinquere, quàm beato viro debitum ſervitium denegare. Loculo itaque ſancti Viri oſſa gerente in lecticam diligenter compoſito, cum tota ſupellectile mobili, cum omni familia, cum omnigenis vehiculis & immenſo jumentorum apparatu, flentibus cunctis & nimio luctu deditis Vertavus relinquitur, & ignotæ ſedes novis exulibus requiruntur. Ventum autem ad locum qui Noviberia dicitur, ubi beatus VATERANUS quieſcit humatos, & ibi aliquanto tempore commoratum. Dicere autem impoſſibile eſt, quantas virtutes omnipotens Deus per ſingula fecerit loca, per quæ ſancti Viri beatiſſima ſunt evecta membra. Inde ergo moventes ad Cellam ſui juris tendunt, quæ ENSION dicitur, in quo loco more Vertavi duo ſunt conſtructa Cœnobia: in montis quidem vertice ſancti Joannis Baptiſtæ, & ad Orientem verſus ſancti Petri Apoſtoli dicatum honore. Porro

Monaſterii Henſionenſis ſtatus.

ᵃ Ergo Sanctorum corpora eo adhuc tempore, non in loculis ſeu thecis fabrefactis, ſed in ſepulcris aſſervabantur: quod etiam ex articulo 2. apparet; licet B. Eligium ejuſmodi thecas plures fabricâſſe legamus.

in Eccleſiæ ſancti Johannis corpus requieſcit ſancti JOVINI ejuſdem loci Abbatis. In hoc ergo loco Canonicis qui eo tempore videbantur, quidam FULRADUS præpoſitus erat, quibus Abbas RAINALDUS cetericque Fratres mandant ut corpus beati viri ſeque recipiant, & juris viri Dei Martini locum eumdem fuiſſe cognoſcant. Qui inter ſe conſilio habito, verentéſque Monachorum dominium, eos ſuſcipere recuſant, & finium ſuorum excedere terminos mandant. Quibus cedentes, Arvernicum expetunt pagum, hanc & alias querimonias coram PIPINO depoſituri, qui per id tempus regnator erat Aquitanorum, qui Branziacum cunctis cum appendiciis eis reddidit: & rogante LANDRICO qui his rebus catenus beneficiatus fuerat, præceptum Regiæ auctoritatis ex hoc fieri præcepit: miſitque ad Comitem Pictavorum Enſionenſe eis Monaſterium reddi præcipiens, & Canonicorum qui Monachicum habitum voluiſſent, manerent, qui verò noluiſſent pellerentur. Qua auctoritate Fratres animæquiores facti Pictavum pagum repetunt, ſancta pii ſecum referentes oſſa Patroni, in quo itinere quæ vel qualia operata ſit Chriſti clementia, noſtra expedire non ſufficit lingua: de quibus vel unum dicemus, ex quo ceteris fidem aſtruere valeamus.

x. *Miraculum de Bodilonis vulnere curato.*

ITaque dum cum pretioſo apparatu Sanctum inde Fratres eveherent, & in quodam ſaltu refectionis gratiâ conſediſſent, ſubitò duodecim latrunculi erumpentes equos eorum invadunt. Quod ubi BODILO eorum advocatus animadvertit, è medio Fratrum exiliens correptis armis acriter prædonibus occurrit, quos partim ſternit, & reliquos in fugam cogit: & graviter latus ſaucius, cuncta tamen quæ fures diripuerant, revocavit. Cúmque grandi rivo ſanguis ejus deflueret, à flentibus Monachis vulneri particula adipis imponitur, & ſic aſtricta faſciâ colligatur. Rogant igitur illum aliquid capere cibi. Quo refutante, luctu & lacrymis in eodem loco totam pervigilem duxere noctem. Valde enim eum amabant, & pro ſui bonitate omnibus reverentiæ erat. Aurora itaque diei erumpente ſeminecem eum equo imponunt, & mæſti iter aſſumunt. Cúmque in cujuſdam vallis obliquo conveniſſent, loco titubantibus equis qui Sanctum gerebant, pæne fuit ut ſcrinium caderet, ni idem ſaucius equitando accurrens ſui oblitus manus oppoſuiſſet. Cúmque iniquitatem loci evaſiſſent, deſcendit, & cingulo equum fortiùs aſtringens faſciam qua conſtrictus erát, diſſolvit: nihílque de hoc intelligens ſuum equum aſcendit, & particulam adipis quæ loco vulneris impoſita fuerat, ſinu ſuo calidam ineſſe præſentit: potánſque ſe viſceribus vacuum, confeſtim mori timuit, & cum ingenti clamore Fratribus hoc indicavit. Qui feſtinanter equo deponunt, & locum vulneris inviſentes eum ſaniſſimum acſi illæſus fuiſſet, & omnino integerrimum reperiunt. Videbatur autem ſemita quaſi fili tenuiſſimi coloris ſanguinei per eum locum quem ictus aperuerat ferri: qui ilicò ſurgens ſaniſſimus beatum Martinum innumeris effert laudibus, & ingruentem de ſui ſoſpitate lætitiam cunctis affert Fratribus. Pervenientes igitur ad Enſionenſe Cœnobium, juxta membra viri Dei Jovini corpus tumulant ſancti Martini: unde non poſt multum tempus elatos, & in Eccleſia ſancti Petri, de qua jam diximus, IV. Nonas Decembris annuente Domino venerabiliter tranſlatus eſt [a]. Quæ autem vel qualia ibi Chriſtus ad laudem ſui ſtrenui Bellatoris operatus ſit, partim prout ipſe dedit, ſequens ſermo declarabit.

XI. *De Fratre non malo animo peccante.*

VIr quidam SICBRANNUS nomine hoc in loco ad converſionem veniens, octingentos ſolidos Fratribus detulit, & ſecum clanculò ducentos reſervavit: uxorem ſuam ſecum adduxit, & ſanctimoniæ jura ſuſcipere nec adeo renitentem cogit, ſeorſumque diviſi ut ceteri Fratrum ſtipe Monaſterii alebantur. Converſatúſque eſt idem vir ſimpliciter, & ab omnibus pro ſui lenitate cavebatur reverenter. Quod autem perpetrârat, nemo mortalium noverat, ſed neque hoc ipſe malum eſſe cogitabat. Cúmque annis quinque aut eo ampliùs in Monaſterio converſatus eſſet, moleſtia corporis ſuperveniente biduo fere exanimis jacuit. Jámque in hoc poſitis Fratribus ut ſepulcro corpus ejus efferretur, ingenti ſuſpirio cunctorum præſentium ad ſe ſe oculos converti coëgit. Qui accedentes & faciem ejus denudan-

a In vetuſto Breviario MS. S. Iovini hæc leguntur: *Pipini Aquitanorum Regis temporibus Abbate RAMIRANDO viro in conſiliis provido corpus B. Martini Vertavenſis ab Ammiaco pago miraculis coruſcans eſt relatum, & apud Enſinum in Cellula ſui quondam juris auctoritate Regia ſuſceptum, atque in Eccleſia B. Iohannis Evang. juxta corpus S. Iovini ejuſdem loci Abb. venerabiliter eſt locatum. Quo tempore duæ inibi ejuſdem honoris & reverentiæ conſecratæ Deo habebantur Eccleſiæ, alia ad Auſtrum in B. Iohannis Evang. alia verò regione ad Septentrionem in memoriam S. Iohannis Bapt. Inter iſtas duas collaterales Eccleſias media intercapedine via eſſe videbatur, per quam ob reverentiam & ſanctitatem Baſilicarum ne aliquis equitando tranſiret, jure antiquitùs ſervabatur: beatique Martini ablato corpore via obſtruitur, Monachorum inibi manſiones diſponuntur, & Eccleſia S. Iohannis Bapt. in Refectorium coaptatur.* S. Martini Reliquiæ non ampliùs extant in Monaſterio Enſionenſi, quod nunc S. Iovini de Marnis appellatur, ab hæreticis dirè violatum. Sacrum ipſius caput in S. Florentii Abbatia Salmurienſi colitur, os verò brachii in Cœnobio Vertavenſi, ubi ſancti viri lapis ſepulcralis longus ampliùs quinque pedes cernitur, & a Fidelibus frequentatur.

tes, viventem eum inveniunt, & multùm attoniti cauſas tantæ mutationis inquirunt. At ille cum grandi gemitu reſpondit ſe reum eſſe, ductúmque ſe ait ad inferni loca & ibi vidiſſe tormenta horrifica & facies diras tortorum. Cumqoe & ipſe ad hoc à quibuſdam duceretur ut in manibus eorum traderetur; aſtiterunt duo viri veſte veneranda mirabiles, & canicie venerandi: Ubi ſunt nummi, dicentes, quos abſcondiſti? quare nunc eos pro tui redemptiooe non offers? qui intelligens & dicens ignoranter ſe feciſſe: In hoc, inquiunt, apparebit te boc malitiâ non egiſſe, ſi ad ſupernos rediens, omnem ſpem terrenarum repuleris retum. In qua ſponſione relictus, ductu eorumdem virorum tormentorum loca tranſgreditur, & corpus ſuum iterum aſſumere jubetur. Qui cùm requireret quinam ipſi eſſent qui tam clementem curam de ſe haberent: Nos, inquiunt, ſumus Martinus & Iovinus ſub quorum confugiſti alas, & quorum tu ſatis fida expetiſti patrocinia. Vide ergo teipſum, & qualiter tibi ſit agendum ipſe pertracta. Hæc cum ipſe Fratribus retuliſſet: Ite, ait, deſignans locum: ibi ducentos invenietis ſolidos, quos ſumite, & quod placuerit facite. Hæc cùm dixiſſet, & ex ægritudine convaluit, & in hac vita diu permanens devotiſſime poſtmodùm cooverſatus eſt. Cúmque poſt longum tempus ad obitum veniſſet, uxorem ſuam quæ fuerat, ſacramento conſtrinxit, ue ab eodem loco umqoam recederet; nec de quinquaginta ſolidis quos à Fratribus ſuo juſſu acceperat, alicujus lucrum niſi Sanctorum facere tentaret. Quo defuncto cùm ea id abrumpere tentaret, (nam habebat filiam, quæ eam ſolidorum gratiâ à Mooaſterio avellere cupiebat) die quadam cùm RAINALDUS Monachus ei adſtarét, horæ ſextæ ſignum ſonuit, & idem Frater iturus ad Eccleſiam ſe convertit. Anteqnam pæne limen domus excederet, illa ad terram corruit, & ululatum diræ vocis emiſit. Clamore accitus revertitur Monachus, & erigens eam cauſas inquirit clamoris illius. Domine Pater dum à me redires, quidam iracundus Abbas ingreſſus ſicut ignis qui crudeli virga in capite feriens oculum meum excæcavit. Scio autem ego multationis meæ cauſam, quia conventiones cum viro meo factas abrumpere cogitabam. Hæc dicens & ſolidos reddidit & uſque ad vitæ terminum cæca permanſit.

XII. *De eo qui de Eccleſia cecidit & læſus non eſt.*

RUrſus ingruente culpa incuriæ quædam domus contigua Baſilicæ igne valido cœpit ardere. Flante ergo Borea furens incendium irrepſit in nido corui perantiquo poſito ſuper unam piramidum, quæ in quatuor porrectæ angulis undiqne fulciebant Templum. Certatim igitur molientibus quibuſque ignis inexhauſti validas compeſcere vires, vir quidam nomine MARTINUS nec ſufficientem ſcalam ſubit, & mira celeritate tecta conſcendit, niſúſque tegmina ædis avellere nec valens, conatur capitellum primò ſolvere, & ſic ceteris poſtmodum operá dare. Cúmque tenacia cuncta ſenſiſſet tergum obvertit, & nitens pedibus acriter impingere cœpit: avellenſque capitellum, cum eodem & machinis in idem confixis ſupra domum infra poſitam ruit. Cumque & ipſa propter metum ignium retecta foret, ad terram uſque ceteris languentibus devolotos eſt. Quem cùm omnes mæſtiſſimi jam mortuum dicerent, repentè è domo exiliens arguere ceteros cœpit, cor attoniti ſtarent, & Eccleſiæ nou ſubvenirent. Quod dicens inſtare acerrimè cœpit: & in omni ſubventione ex die omnes præceſſit. Eccleſiâ itaque ab ignibus erutâ cunctis Deum & famulum ejus Martinum laudantibus ſaniſſimus ipſe domom revertitur: & annis poſtea plurimis feliciter vixit. Nam interim diximus hæc ad comprobandum affectum beati viri circa devotos: tangendum quiddam quo appareat quàm ſeverus interdum ſit, qoámque clemens erga minus cautos.

XIII. *De ſerviente percuſſo & ſanato.*

MOnaſterii noſtri quidam cocus fuit ALORINCUS nomine, cujus filius adbuc ſupereſt, & officio & vocabulo fungitur ipſo: qui propter metum Brittonum, qui ex immiſſione SAVERICI Toarcenſibus infeſti erant, domum ſuam in ſuburbio reliquit, & quamdam domum penes cryptam beati viri poſitam cum familia ſubintravit: manenſque ibi aliquot diebus ludis & riſui minimè pepercit. Igitur die quadam cùm de officio ſuo reverteretur, jámque ingruentibus umbris nox adveniret, ipſe domum eamdem properat, ubi uxor & familia ejus erat: invenítque quemdam Abbatem canicie venerandum & habitu mirabilem ſuper baſim parietis à dextris parietis reſidentem. Qui vocans eum ſuo nomine, percontari cœpit ubi vellet ire. De officio inquit dominorum meorum regredior, & ad familiolam meam feſtino. Hanc inquit viam deſere, & aliud tibi hoſpitium quære. At ille tranſire conatus térque prohibitus, dum verbis non adquieſcit, verberibus agitur: & graviter caput ictus crudeli virga multatur, ilicóque corruens ingentem ſanguinis rivum cruentato diſpulit ore. Unde manibus aliorum ſublatus & ad domom corpore nigerrimo deportatus, cunctiſque Fratribus accitis, cùm reſpiráſſet omnia exponit, & Dominico vexillo quod in loco eodem pretioſiſſimum fuit à Fratribus cooſignatus, & domum reliquit & omni infirmitate pulſa diutius in hac vita manſit.

XIV. *De Vexillo Dominico.*

SAnè quia mentionem fecimus Vexilli Dominici, qoiddam nobis addendum videtur. Fertur enim quòd hoc beatus Martinus compoſuerit, & quidquid pretioſi invenire potuit, in eo recondere feſtinârit. Quod exteriùs aureis braccis lucidum, gemmíſque nobili-

bus redimitum, interioris virtutis multa & innumera dedit expecimenta. Nam ſi quis ſebricitans aut quolibet æſtuans incommodo vel eo ſignatus vel vinum hauſiſſet quod in id intinctum foret, micum dictu quantâ efficaciâ ſanitas ſequeretur. Jumenta etiam aliquibus morbis laborantia eo capiti eorum admoto omni ſoſpitate ilico potiebantur. Ad ceprimendos ignium impetus quantæ eſt efficaciæ? Videres eum aut ilico mori, aut quaſi multo metu cefugere. Denique cùm quædam magna domus jam pæne ignibus abſumpta foret, ceteris nequicquam agentibus quidam Monachus LAMBERTUS nomine curſu rapidiſſimo Vexillum advehit, & eum longa virga impoſitum ſupec globos flammarum exponit: diſcurrentibus ceteris Monachus impellitur, & ſignum ſalutiferum medios inter vapores cadit. Anxius Monachus mediis ignibus inſilit, & id efferens ipſe contemplantibus cunctis & capiliis & veſtibus inuſtus apparuit. Quod Signum quidam homunculi nequam furto auferentes nobis hactenus magni mæroris cauſam celiquere.

XV. *De muliere percuſſa & mirabiliter ſanata.*

NObilis quædam matrona RAINSOINDIS nomine, quæ ſuperſtes hodiéque viget, juxta Eccleſiam commanebat, qua viri Dei Martini membra coluntur humata. Hæc itaque ſenſim & per intervalla temporum eo morbo laborabat, quem vulgò Dragunculum vocant. Cúmque nocte quadam eadem moleſtia inquietaretur, mittit unam ancillarum intempeſta noctis hora: Vade, inquit, poſt cryptam beati Martini, defer mihi maucellam quam dum tranſirem vidi ibi eſſe copioſam. Obtemperans ancilla præceptis dominæ, ſilentio vadit, maucellam decerpit revertíque cupiens à quodam Abbate inæſtimabilis reverentiæ vidit ſe graviter in capite ferici: amenſque ad dominam reverſa, ictum monſtrat, oculúmque ſuum tantæ jam g[illegible]ſſi atis ut quid fuerit non appareret. Erat autem ipſa nox venerabilis & feſtiva, cùm eſſer [illegible] tranſitus ſancti Viri Dei Martini: ſurgentéſque Fratres ſe Matutinorum præparabant officio. Multo adſtante populo tota ædes illuſtratur diverſorum luminum fulgore coruſco, cùm ecce domina cæcam præfert ancillam: & beato Martino dat eam ut eſſet ipſe poſſeſſor benignus, qui percuſſor voluit eſſe ſeverus. Quæ miſſa à Fratribus inter aram ſancti Petri & ſepulcrum ſancti viri ibi lacrymís incumbens flagitabat cæleſtis opem medici. Ventum igitur ut Evangelium more regulari legeretur: Evangelium autem hoc erat, *Videte, vigilate, & orate.* Cúmque pronunciaſſet Sacerdos, *Vigilate ergo*, tanta lux ſubitò cælitus lapſa eſt, ut omnes ingenti ſtupore attoniti tenerentur. Manſítque donec Evangelium cum ſubſequenti terminaretur hymno: móxque & mulieri reſtituitur viſus, & ipſa ſaniſſima conſurgens gaudium magnum cunctis fecit Fratribus. Vocatur autem ipſa mulier GAUZBERGA, & hujus rei ſufficiens teſtimonium præbet.

XVI. *De Dæmoniaco ſanato.*

ESt etiam quædam villula trans fluvium Divæ quæ Æſtivalis dicitur, in qua quidam conductitius meſſor (nam tempus triticeæ meſſis erat) immundis ſpiritus invaſus eſt. Qui cum magno labore vix captus, & inquiſitus quid haberet; Septem inquit ſumus, duo alibi vadent, quinque Martini illius vetuli (Eccleſiam reſpiciens) imperium ſuſtinebunt. Ligatur ergo impoſitúſque biroto ad Monaſterium ſancti cum ſtridoribus & nimiis clamoribus adveſperaſcente ſabbati die advehitur, atque ante ſanctum deductus altare ibi multa prece ejuſdem noctis hoſpitium cœpit poſtulare. Quo quaſi non impetrato ilico ſanctum virum conviciis aggreſſus inter manus tenentium labitur, & in ſomno reſolutus omni infeſtatione immundorum ſpirituum liberatur. Spiritus autem nequam expulſionem ſui non ferentes, per vicum vicinum qui Marnas dicitur fugientes, domos evertunt contiguámque penetrantes ſylvam ejus quammaximam partem radicitus avellunt. Homo autem ſanitate potitus, aliquot diebus cum Fratribus commoratus eſt. Vocabatur autem idem TETBALDUS, qui poſtquam nobis aliquamdiu commanſit, domum ſuam reverſus eſt.

XVII. *Item aliud miraculum de quodam qui Monachus fieri nolebat.*

HUic quippe aliud nectitur miraculum, in quo humana ſollicitudo ſalubre percipit conſilium, & diabolicum valde ſpernitur jaculum. Nam nec multo pòſt tempore eùm illic Domino ſanctoque ſervientes Martino ingentium exuberante copia rerum relinquerent Monaſticæ converſationis Decretum, perventum eſt ad Canonicorum habitum, magis eligentes ſæculum quàm dominum diligere. In quo etiam diu commorantes, cùm jam univerſa Cœnobia præcipuè & beati Martini, quia circumdantur Oceano mari, depopulante barbarica tempeſtate viderentur annullari, decreverunt ex illis duodecim ſuffragante Divina pietate fieri Monachi cum tribus quos nutriebant alumnis, ut Patribus eorum præcedentibus conjungerentur in cæleſtibus, & ſi fortè deficeretur locus, à populo ſuſciperentur religioſiùs. Quod quibuslibet ſuſcipientibus & quibuslibet renuentibus, non quadrantis ſed trientis calculatione duodenarii partiti numerus, non dodrante ſed ſemiſſe irreligioſè permanente, Deo annuente in Monachilem habitum converſus eſt. Nec mirum ſi duodenarii octonarius deperiit quaternario ad religionem converſo, quamvis conſtet quaternario bis multiplicato: cùm & binarii unum, quamquam non perficiatur niſi duabus unitatibus, in primordio ſæculi altero adeſt electo, fratricida periit effectus. Sed Deo auxiliatore revectamus à quo avertimur. Horum verò duodecimus, à quo ſalutare hoc decretum priùs

Status Monaſterii Vertavenſis.

fuerat ſancitum, dicebatur RAIMBOLOUS, cujus & nepos eodem vocabulo ſed differentiæ cauſa vulgo dicebatur COROA: ipſe enim ſonabilem atque concordem gerebat vocem. Quippe qui dum intempeſta quadam nocte ante ſui avunculi lectum hortantis eum & multoties deprecantis fieri Monachum ſomno comprimeretur, vociſerabatur ſe à dæmonibus per capillos trahi, & domo per fumarium expelli, atque ſi facultas daretur revertendi Monachum ſe velociùs effici. Quod cum audiens avunculus de lecto tremefactus ſurrexiſſet, & hac illàcque curſitando eum requireret, accepit veſtem quam vocamus Cucullam, & illam in partem qua audiebatur jaciens ſoper eum poſuit. Quo pacto ſtatim à demonibus ereptus demumque reverſus, factus eſt Monachus. Hinc proculdubio annuente Domino adolevit grex Cœnobialis in Monaſterio, ſæpeque quietus, ſemper ſollicitus ne prævaleret in eis ampliùs hoſtis incurſus. Interea flagitamus animos audientium æſtimare quod dicitur eſſe verum: neque aliqua adulationis ſive imaginationis cauſa compoſitum. Sed eodem teſte per plurimorum ſpatia temporum nobis revelatum eſt: eumdémque etiam nonnulli mecum noverunt & multo poſt à Paganis adverſa fuiſſe perpeſſum.

XVIII. *Raineldus Dux ob invaſa Monaſterii prædia cæditur.*

NEc inter plurima maximum prætermittendum miraculum in quo cupido nnti valuit obtinere vim poſſibilitatis. RAINOLOUS quippe nobilis proſapiæ, qui erat Dux regionis Franciæ decore ſuffultus civitatis Ceoomanoicæ, inflammatus facie iniquitatis nefariæ, beato Martino voluit rapere quod adquiſierat diutino tempore. Videns itaque res ſancti Martini communem terminum habere cum ſuis, cœpit eas revocare ſibi cum ſingulorum reditibus annorum. Cùm verò ingens rumor populi almi Martini hoc Monachis nunciaret, miſerunt ad eum ex ſe imploraturos ne tantum nefas fieret. Qui renuens apud ſe quod poſtulaverant impetrare, non ſolùm quod uſurpaverat non reddidit, verumetiam alia ſe ablaturum vita comite promiſit. Sed Deus omnipotens ne fieret diſtulit. Illi quidem mæſto corde abeuntes renunciaverunt ceteris nihil eumdem dimiſſurum quod decreverat animo ſe facturum. Unanimes autem ſolita arma videlicet orationis ſumentes, proſtrati corpore ſolo quæſierunt auxilium à Domino, quo poſſent beato ſervire Martino in ipſo Cœnobio. Sed exauditor omnium nolens fruſtrare preces ſervorum, miſit eis Sanctos ſuos, ſcilicet Petrum & Johannem Baptiſtam necnon & prædictum Martinum in adjutorium. Venientes igitur ante eum quadam nocte jacentem in lecto, interrogaverunt an dormiret. Eo quippe cujus rei gratia veniebant ſciſcitante dixit Johannes: Mittimur certe à Deo ſcire cur Sanctorum prædia aut Dei audeas invadere: cùm & ipſi jam cum eo regnent ſine fine: cum iſte nec alii mali tibi nihil commiſerint: cur hunc, qui eſt in præſentia, virum tam vehementer dehoneſtaſti? deinde jube, inquit, Petre (converſa ad eum facie) præceptor cæleſtis januæ quid pœnæ debeat ſuſtinere. At ille reſerata cæleſti clave juſſit tribus eum verberibus donare. Tum quippe juſſioni obedientes Apoſtolicæ, tria quaſi de funiculis fecere flagella: & Petrus horum primus ſingulari verbere percutiens, eum duobus reliquit cædendum, quorum prior Johannes, alter verò Martinus noviſſimè ſingulari ut Petrus ceciderunt verbere. Tribus quidem flagellatus ictibus non opus dicere an fuerit caſtigatus ex verbere, qui non ſolùm quod abſtulerat reddidit, verumetiam quod juſtè poſſidebat, obtulit. Nos itaque quia pauca de hujus ſancti diſſeruimus virtutibus, interim de ceteris ſileamus, nobis ſapientioribus relinquentes quæ ſuperſunt, ut ea deſcribantur in poſteriorum notitiam.

PAg. 579. num. 3. lin. 4. *lege*, Era D. XLVIII.
P. 585. *ad Vitam S. Greg. in marg. lege*, Martii XII. *& in ſeqq.*
P. 586. *lin* 3. *lege*, *num.* 13. *ibid. num* 5. *lin* 7 conſideratæ.
P. 587. *num.* 3. *lin.* 1. *dele*, ex Monacho itidem Caſſinenſi.
P. 597. *lin* 13. *lege*, 25.
P. 419. *lege*, ἀπ᾽ ἀρχῆς.
P. 498 *in Tit. lege*, Gotecelino, Bertiniano primùm, deinde Cantuarienſi Monacho.
P. 562. *nota marg. lege*, clareſcit.
P. 572. *nota marg. lege*, commendatur divinitas.
P. 580. *in Obſervat. præv. lin* 5. *lege*, qui primus poſt Euſpicium eidem Cœnobio præfuit.
583 *in nota marg. lege*, Euſpicius.
P. 609. *num* 41 *lin. penult. lege*, decernerent.
P. 611. *num* 49. *lin.* 5. *lege*, occurrere.
P. 621. *in fine Not. poſt* Fulconis Epiſcopi, *repone*, vertente ſæculo IX. ſæculo verò inſequenti iſtud miraculum factum eſſe probat inſcriptio apographi Monaſterii S. Theoderici his verbis: *Anno Inc. Dominice* DCCCC. LXXXVIII. *hoc factum eſt miraculum in laude atque honore ſanctiſſimi viri Theoderici Patroni noſtri.*
P. 623. *in Not. lege* Viromandenſis.
P. 638. *in marg. lege*, fame.
P. 639. *item in marg. lege*, Iohanni.
P. 663. *in Notula* 2. *lin.* 2. *lege*, o in u.
P. 664. *lin.* 4. *poſt* atantino, *inſere litteram*, a.
P. 671. *in nota marg. lege*, frumenta. *Ibid. in Notula* a. milliariis.

INDEX HISTORICUS

INDEX HISTORICVS
PRIMI SÆCVLI BENEDICTINI.

Littera a *initium paginæ uſque ad medium,* m *medium ad finem ,* n *notulas marginis inferioris deſignat.*

A

AARON Abbas in Anglia, 219. & 220. a
Abbo Epiſcopus Nivernenſis, 87. m
Abrinçenſis Epiſcopus Paternus, 152
Adalardo Abbati Corbeienſi Paulus Diac. quaſdam Gregorij M. Epiſtolas mittit, 397. m
Adela Danorum Regina Duci Siculo nubit, 630
Æduenſes Epiſc. Agrippinus, Nectarius, 234. m. Syagrius, 243 a. Leiſaſtus, 534. a m
Ælfnotus Abb. Cantuar. 559. a 542. a
Ælfſtanus Abb. Cantuar. 550. m n 551
S. Æmiliani Abb. cognomine Cneullati Vita, 205. Monaſterium in Hiſpania ſub ejus nomine, 208. m n Abbas Citonatus ſeu Zitonatus, 205. n Æmiliani duo, *ibid.* a
Æquitij Abb. Vita, 635
Æquitius Patricius Maurum filium S. Benedicto offert, 8. a Caſſinenſi Monaſterio multa prædia largitur, 52. m
Æthelbertus Rex Anglorum excipit S. Auguſtinum, 309. 310 *& ſeq.* Chriſtianam Fidem ſuſcipit, 313
Æthelſtanus Rex Angliæ, 539. a n
Ætherius Epiſc. Carnot. 124. m
Obit, 125. m
Agapitus Abb. Pictavenſis, 578 m
Agathenſis Epiſcopus Beticus, 563. Abbas S. Severus, 563
Saluſtius Senator, 567 a
Agaunenſis Abbas Severinus, 568
Agilus Vicecomes Aurelianenſis an Monachus Miciacenſis, 581. m Eccleſiam B. Maximino ponit, 590. a 597. 600.
Agnelli Abb. Neapolitani Vita, 353
Agricola Cabilonenſis Epiſc. 255. a
Agrippinus Æduenſis Epiſc. 154. m
Aidanus Rex in Anglia ſacratur, 362. m 366. a
Alanus Armoricæ Rex, 375. m
Alatrinæ Monaſt. S. Sebaſtiani, 25. m n
S. Albini Monaſt. Andeg. 112. a Robertus Abbas, *ibid.*
Albinus Reatinus Epiſc. 656. m n
Aletenſis Epiſc. Maclovius, 217. *& ſeq.*
Aletenſes à S. Maclovio Fidem ſuſcipiunt, 219. m
Alla Rex Deirorum, 504. m n
Amalaricus Hiſp. Rex occiditur, 101. a
Amalricus Abbas Miciacenſis, 609. 610
Amiternenſis Epiſc. Caſtorius, 655. m n
Anaſtaſij Abb. Suppentoniæ Vita, 247
Andecavenſes Epiſc. Albinus, 110. *& ſeq.* Eutropius, 112. a 291. m Domitianus, 112. m Vlgerius, *ibid.*
Andecavorum Vicecomes Rainaldus, 575. m
S Auguſtinum rejiciunt, 507. *& ſeq.*
Andeleium Monaſt. Rotomag. 201. m
S Andreæ Reliquiæ in Gallia, 350. a 566. n 574. a In Scotia, 555. m
Angadriſma Virgo Bellovacenſis, 368. m
Anglorum converſio curatur à Gregorio M. 391. *& ſeq.* 405. 406. 421. *& ſeq.* 503. *& ſeqq.* Angliæ Reges Æthelbertus, Æthelſtanus, Aidanus, Cnutus, Oſvvaldus, *V. propriis locis.*
Aniſolenſis Monaſterij Abbates, Carileſus, 642. *& ſeq.*

Siviardus, *ibid.*
Anno Gemeticenſis Abb. Miciacenſis, 605. m Ejus pia mors, 609. a Corpus incorruptum, *ibid.*
Anſegiſus Epiſc. Senonenſ. 87. a n 90. a
Anſelmus Epiſc. Aurelianenſis, 604. a
Apollinaris ad tumulum ſolita fieri juramenta, 459. a 461. m
Aquini Epiſc. Conſtantius, 15. a
Aredij Abb. Lemovicenſis Vita, 549
Arelatenſes Epiſcopi, Eonius, 661, Cæſarius, *V.* Cæſarius.
Armorica, *V.* Britannia.
Arnegiſilus Abb. Pictavenſis, 334. m
Arnulfus Epiſc. Aurelianenſis, 609. m
Arvernenſ. Epiſc. Gallus 116. *& ſeq.* Quintianus, 117.
Aſanenſis Monaſterij fundatio, 190. m
Victorianus illic Abbas, 189. 190
Aſtedius Abbas Aranenſis, 351. m
Aranum Monaſt. 351. n S. Aredius Abbas, *ibid.* Aſtedius, *ibid.* m
Avallo Burgundiæ opidum, 234. n Avallonenſis Comes Nicaſius, 238. m
Audegiſilus Major domus Franciæ, 240. m
S. Audoenus transfert Reliquias S. Marculfi, 133. m
S. Audoeni Monaſt. Rotomag. 102. m n
Aventinus Abbas Trecenſis, 197. 198
Auguſtini Cantuarienſ. Epiſ. Vita, 498 Diſcipuli, 533. 534.
Auguſtini Monaſterium Cantuariæ, 499. a Abbates Ælfſtanus, 550. m n 551. Ælfnotus, Vvlfricus, Scollandus, *V. ſuis locis.*
Avitus Abbas, 124. 125. *V. primum Ind.*
Aurelianenſ. Epiſc. Marcus, 118 m n 155. m Iohannes, 157. m. Euſebius, 584. m Sigobertus, 590. & 597. m Theodulfus, Ionas, *V. ſuis locis.* Trohannus, 603. Berno, Anſelmus, Theodericus, Ermenthæus, 604. 609. Arnulfus, 609. m Manaſſes, 609. n 168. m
Aureinundus Abb. Martacenſis, 313. 318
Autiſſiodori Epiſc. Romanus, 81. n Heribaldus, 87. a n

B

BAjocenſium Epiſc. Vigor, 153. a
Balnei Ciceronis Monaſterium, 655. a
Banchor Monaſt. duplex, 523. n
Baſilius magus flammis exuſtus, 655. 656
Baudonivia Monacha ſcripſit librum de Vita S. Radegundis, 326
S. P. Benedicti Vita. 3. *& ſeq.* Huic Caſſinum adventanti Martinus Eremita cedit, 186. n Idem ab eo admonetur de catena ferrea ſolvenda, 187. a
Benedictus Abbas Miciacenſis, 604. m
Benedictus Epiſc. & Abbas Miciacenſis, 604. 605
Beneventi Epiſc. Martianus, 59. a
Berno Epiſc. Aurelianenſis, 604
Bertiniani Monaſterij Monachus Gotcelinus, 498
Bertoldus Monachus Miciacenſis, Scriptor, 380. m
Bertulfus Abbas Glannafolienſis, 296. *& ſeq.*

Betto Lingonenſis Epiſc. 640 a n
Bilbilis opidum à Bilibio diſtinctum, 208 a n
BituricenſisEpiſc. Gauzlinus, 148. 149
Bodanenſe Monaſt. 505, m n Marius Abbas, *ibid.* & *ſeq.*
Boëtij & Symmachi mors, 51. m n
Boyo Abbas S. Remigij Senon. 89. a
Brajacum Monaſt. 124. m. Leobinus Abbas, *ibid.*
Brendanus Abbas in Anglia, 217. a 218. m. Ejus obitum
S. Columba abſens diſcit, 562. m
Briccius Namnetenſ. Epiſc. 112. a
S. Brigitta Virgo in Hibernia, 141. m n
Britanniæ Majoris deſcriptio, 519. n Britonum errores, 520. & *ſeqq.* Strages, 523
Britannia Minor à Piratis vaſtatur, 232. a
Armorica unde dicta, & Letavia, 243. n
Comites Conomerus ſeu Conoober & VVerocus, 144. m n Haylocus, 226. a Radvvalus, 224. m Loyeſton, 225. m
Britannia à Danis vaſtatur, 147. m n
Duces Britanniæ, Alanus, Paſquetenus, VVerocus, Beppolenus, 148. & *ſeq.* Gaufredus, 149. a
Rex Alanus, 375. m
Budocus Dolenſ. Epiſc. 224. m
Burdegalæ Epiſc. Leontius, 220. 221. 330. m

C

CAbillonenſis Epiſc. Agricola, 235. a
Cæſarauguſtæ Epiſc. Iohannes, 205. m a
S. Cæſarius Arelat. Epiſc. à S. Albino & Leobino inviſitur, 111. & 125. m Vita, 638
Cæſarij Monaſterium ſeminarum, 668. m
Theuderium excipit, *Lege Vitâ S. Theuderij in Append.*
Caletricus Carnot. Epiſc. 127. m
Camelianus Epiſc. Trecenſ. 197 a
Campaniæ fames, 18. a n
Cantabriæ excidium S. Æmilianus prædicit, 213. m a
Cantuariæ Epiſc. Auguſtinus, 498. & *ſeqq.* Laurentius, 531. 533. m 534. a Alii Sancti, 534. 535.
Canuſiæ Epiſc. Sabinus, 14. & 59. m o
Capuæ Epiſc. Germanus, *V.* Germanus.
Carbonariæ Cellæ Abbas Leudianus, 337 m
Carileſi Abb. Aniſolenſis Vita, 642
Carnotenſ Epiſc. Æthérius, 124. m Leobinus 123 & *ſeqq.* Caletricus, 127. m 128. a Betarius, Malardus, 344. n
Ragnoſindus, 345. n
Carnotenſia Monaſteria, 336. n
Carnotenſis obſidio & clades, 344. m n
Carolus M. cantum Gregorianum reformari curat, 416.
Caſſinum, ejus fundatio, 11. m 12. Variæ donationes ei factæ, 52. 53. Everſio à S. Benedicto prædicta, 16. m n Abbates ante everſionem, SS. Benedictus, Conſtantinus, Simplicius, Vitalis, & Bonitus, 4. n Simplicii elogium, 196. & *ſeq* Monachi Caſſinenſes, Maurus, Placidus, Gordianus, Donatus, Fauſtus, Paulus Diaconus, Iohannes Diac. *V. ſuis locis.* Martinus Eremita Caſſin. 186. 187
Caſtorius Amiternenſis Epiſc. 655. m n
Cathedræ S. Petri feſtum an antiquum, 176. m n
Cenomanenſis Epiſcopus Guido, 112 a
Centulfus Dagoberti Conſiliarius miſerè perit, 376. m
Cerneliense Monaſt. in Anglia, 527. n
Childebertus I. Franc. Rex in nepotes ſævit, 101. m 135. Bellum Amalarico infert, *ibid* Quid ipſi cum S. Albino contigerit, 110 m Nantenſe Monaſt. dotat, 130. m Quid ipſi cum S. Samſone contigerit, 179. 180. Pentale Monaſt. condit, 180. A S. Germano ſanatur, 236. m Ejus munificentia in pauperes, 235. a Cæſarauguſtam obſidet, Tunicam S. Vincentii obtinet, condit ipſi Monaſterium, 254. Moritur 255. m Eccleſiæ B. Severini conditor, 569. m S. Carileſi Cœnobii locum dat, 647
Childebertus II. S. Ebrulfum inviſit, 360
S. Chlodoaldi vita, 134. & *ſeq.* Monaſterium, 137. m n
Chlodoveus Rex Franc. 99. & *ſeq.* In ejus baptiſmo doxne ampullæ, 100. m n Ejus Filii Regnum partiuntur, 101. 135. Qui in loco baptizatus, 200. m n Sanatur à B. Severino, 568. & *ſeq.* Inviſit S. Maxentium, 579 Virdunenſes expugnat, 582. 583. Miciacenſe Monaſterium condit, 584. Occidit Alaricum, 663. a
Chlotharius Franc. Rex in nepotes ſævit, 101. m A S. Nicetio excommunicatur, 192. m B. Mauro favet, 295 m & *ſeq.* Radegundem ducit uxorem, 320. a Eam Monacham factam repetit, 327. m
Chramnulfus Comes, 268. a
Chriſtianus Abbas Miciacenſ. 357. m
Chrodobertus Pariſiorum Epiſc. 368. a
Chrodoſinta Chlotharii Regis filia, Regina appellata, 237. a
Chrothildis Reginæ Senioris Vita, 98. & *ſeqq.* Ejus reſponſum de filiis Chlodomiri, 136
Chrothildis Iunior, 101 a
Cincillacenſe Monaſt. 109. m S. Albinus inibi Monachus, *ibid.* & Abbas, non viginti quinque annis, ſed tantùm quinque, 110. a n
Citonatus Abbas, 205. m n 206. 207
Claudius S. Gregorii Notarius, 483
Coenus Angliæ Rex, 539. n
Colomannus Scotiæ Rex, 529. a
Columbæ Abb. Vita, 361
Concilia, Aurelianenſe, 118. m n Toletanum, 381 m Valentinum, 668. m
Condatiſconenſis Monaſterii Abb. Romanus, Lopicinus, Eugendus, 570. & *ſeq.*
Conſortiæ Virg. Vita, 248
Conſtantienſ. Epiſc. Poſſeſſor, 129 m Lautô, *al.* Magno, 133. m n Leontianus, 153. a
Conſtantinopolitanus Patr. Eutychius, 388. 407
Conſtantinus Abb. Caſſin. 4. a n
Conſtantius Aquini Epiſc. 15. a
Corbejenſis Monaſterii Abbas B. Adalardus, 597. m
Corbionenſis Monaſterii fundatio, 338. a n 342. n Abbas primus S. Launomarus, 335. Alii Abbates, 338. n Henricus Abbas, 591. 597. 602. Ragnobertus 343. m 345. a Inter Miciacenſes & Corbionenſes Monachos, magna ſocietas, 598 m
S. Crucis Pictavenſis Parthenonis fundatio per S. Radegundem, 317. m. Abbatiſſæ Agnes, 324. n Leubovera, 328. n Dedimia, 326. n Illuc ſanctæ Crucis portio Ieroſolymis advecta, 332
Cyprianus Tolonenſis Epiſc. 658. m

D

DAgobertus Monaſteria ſpoliat, 376 a
Dani, *vide*, Normanni,
Dardonis Cella, 319 m
Deiri Angliæ populi, 504. n Alla Rex eorum, *ibid.*
Didymus Epiſc. Tyraſſonenſis, 209 a
Dienſis Epiſc. Lucretius, 103. m
S. Dionyſii Pariſ. miracula, 106. m
Tranſlatio Remos facta, 621 a n
S. Dionyſi Monaſt. Rotomag. 102 a m n
Dolenſe Monaſt. à S. Samſone fundatum, 178. m
Dolenſes Epiſc. Samſon, 165. & *ſeq.* Leucherus, 185. a n Maglorius, 223 & *ſeq.* Iudocus, 224. m
S. Domardus Monachus Nantenſ. 131. m
S. Donatus Eremita, 206. m n
Donatus Monachus Caſſin. 55. m
Drootover Abbatis Vita, 250
Dubricius Epiſc. Legionenſ. in Anglia, 169. m n
Dumienſis Epiſc. & Abbas Martinus, 257. & *ſeq.*
Durivenſe Monaſterium duplex condit S. Martinus Abbas, 374 a

E

EBrardus Epiſc. Senonenſ. 88 a
Ebrulfi Abb. Bellovacenſis Vita, 366
Ebrulfi Abb Vticenſis Vita, 354
Egelvvius Abb Ethelingenſis, 541 a
Eleutherii Abb Spoletini Vita, 305
Eluturus S. Germani Antiſſiod. diſcipulos, 139. n 168. & *ſeq.* 223. a

meritenſis Epiſc. Mauſona, 384 m
Engoliſmenſ. Epiſc. Gerardus, 112. a Aptonius, 267. m
Enixionenſe Monaſt. 252 m
SS. Paternus & Scubilio inibi Monachi, 252 m
Eonius Epiſc. Arelatenſis B. Cæſarium ſacris Ordinibus initiat, 661. Eumdem ſibi petit ſubſtitui, *ibid.*
Eparchii Abb. Engoliſmenſis Vita, 267
S. Eraſmi Monaſterium Romæ, 52 a
Ermenthæus Epiſc. Aurelianenſis, 604. Monaſtico habitu ſuſcepto, moritur, 609
Ethelingenſis Monaſterii Abbas Egelvvius, 541. a
Eucherius Epiſc. Lugdun. duplex, Senior & Iunior, 248 n
Eucherius Iunior recluditur, filiam habuit S. Conſortiam, *ibid.* m Epiſcopus Lugdun. eligitur, 249. m
Ejus humilitas, 666. Contractam ſanat, *ibid.*
Eufronius Turon. Epiſc. 331. m
Eugendi Abb. Iurenſis Vita, 570
Euladius Epiſc. Nivernenſis, 569 m
Europæ nomen Galliæ tributum, 177 m
Euſebius Aurelianenſis Epiſc. 584. m 589. m
Euſebius Santonenſis Epiſc. 330 m
Euſpicius Abbas Miciacenſis, 382. *& ſeqq.*
Eutropius Epiſc. Andecavenſ. 112. a 292 m
Eutychius S. Placidi Frater, 47 a
Fratrem inviſit, 67. m Pro Chriſto mortem oppetit, 73. 74.
Eutychius Patriarcha Conſtantinopolit. à Gregorio M. corrigitur, 388. m 407.

F

FAtfenſe Monaſt. à S. Laurentio Epiſc. conditum, 232. a
Varia ejus prædia & ſtatus præſens, 233
Fauſtus comes S. Mauri, 276. *V. primum Indicem.*
Fauſtus S. Severini Abb. Agaunenſis diſcipulus, 568. m 570. a
Feliciſſimus Comes apud Petragoricos, 267. m
Felix Abbas S. Gildaſii, 149
Felix Epiſc. Namnetenſis, 372. a
Felix Eremita S Æmiliani Magiſter, 258. a
S. Ferreolus Epiſc. Lemovicenſis, 352. m
Fidoli Abb. Trecenſis Vita, 396 *& ſeq.*
Flandriæ Marchiſ. Rotbertus, 553. m Comes Robertus, 630
Flavia S. Placidi Soror, 47. a Fratrem inviſit, 67. m Pro Chriſto torquetur, 71 a A ſtupro ſervatur, 73. m Martyrium ſubit, 74 m
Florentinus Mariſcon Epiſc. 145 m
Floriacenſ. Monaſt. Abbo Abbas, 148 m n Gauzlinus, Abbas, 149. m Ricardus, 609 a Amalricus ex Monacho Floriac. Abbas Miciacenſis, 609 610.
Felix Monachus, 148. 149. Hermenaldus Monachus. 609. m
Florianus Abbas Glannafolienſis, 298 a
Floridus Tifernas Epiſc. 101. a n
Fons-Rogi Monaſt. Diœc. Autiſſiod. 85. m n B. Romanus Abbas, 81. *& ſeqq.*
Forcalcaria S. Marii corpus excipit, 107. m n Inibi Monaſterium Benedict. 108 m
Fortunatus Abbas Balnei Ciceronis, 655 a
Fortunatus Pictav. Epiſc. emendatus, 189. m 234. m n 242. m n Epiſcopus fuit Pictavenſis, 326 m n
Foſſatenſis Abbas Maynardus, 608 m
Franci dicti Germani, 415. m 525. n Alemanni, 574. n
Francorum Rex dictus Auguſtus, 646. a
Fredricus Abbas Miciacenſis peſſimus, 603
S. Fuſciani Monaſterium Ambianenſe rexit S. Ebrulfus, 367. m

G

GAllia Europa appellatur, 177. m Romania, 505. a
S. Gaudioſi Monaſterium Neapoli rexit S Agnellus, 353. m
Gauzlinus Abbas Floriacenſ. & Epiſc. Bituric. 148. 149
Gemeticenſis Abbas Anno, 605. 609
Genevenſis Eccleſia peregrinationibus inſignis, 157. m
Gerardus Engoliſm. Epiſc. 112. a
S. Germani Autiſſiodorenſis Monaſt. 86 87. Hugo Abbas, *ibid* m n
S. Germanus Epiſc. Capuæ S. Placidum excipit, 53. m
Ejus animam in cœlum tolli videt S. Bened. 25. a
S. Germani Pariſ. Epiſc. Vita, 234. *& ſeq.* Eccleſia ei ſacra Pariſiis, antè S. Crucis dicta, 240. a n
S. Germanus Epiſc. Pariſ. intereſt Tranſlationi S. Albini, 121. m 122. a
Gildaſii plures, 138. Gildæ Sapientis vita, *ibid. & ſeq.*
S. Gildaſii de Nemore Monaſt. 146. m n
Gildaſii Ruyenſ. Monaſt. 143. m n Dajocus Abbas, 148 a Felix, 149. Vitalis, 152. a SS. Ginguriaus & Gulſtianus, 152
Glannafolium Monaſt. conditur, 290. Maurus Abbas, *ibid.* Bertulfus, 296 *& ſeq* Florianus, 298. a Odo, 274. *& ſeq.* Florus Monachus & conditor, 290. *& ſeq.*
Godolenus Abbas Nobiliacenſis, 307. m
Gotcelinus Monachus Bertinianus, 498. Auctor Vitæ S. Auguſtini Epiſc. Cantuar. *ibid.*
Gordianus Monachus Caſſin. 45. m 46. Cum S. Placido in Siciliam pergit, 53. m Saracenorum manus evadit, 68 a S. Placidum & Soc. ſepelit, 75. m Conſtantinopolim ſe recipit, 78. m. Scribit Acta S. Placidi, 79. a Moritur Syracuſis. *ibid.* m.
Gradilonis Monachi Herienſis lepidum factum, 604. 605
Gregorius Epiſc. Lingonicus, 634. m n
Gregorii Magni Vita, 385
Gregorius Turonenſis Epiſc. S. Radegundem ſepelit, 333. m
Gualterius Epiſc. Senon. 88. m
Guaro Pariſ. Epiſc. 257. m
Guido Epiſc. Cenoman. 112. a
Gundebaldus S. Chrothildis pater, 99
Gunduchus Burgundiæ Rex, 99. Ejus liberi, *ibid.*
Gundulfus Metenſis Epiſc. 319. m

H

HAmelinus Redonenſ. Epiſ. 112. a
Haylocus Britanniæ Comes, 220. a
S. Helibertus ſeu Helerius, 231. m n
Herbadillæ urbis caſus, 372. m n
Heribaldus Epiſc. Autiſſiod. 87. a n
Herricus Abbas Miciacenſis, 591. a 597. m 602. n Ejus miraculum, *ibid.*
S Hilarius B. Iohannis Reomaënſis pater, 633. m n
Hildebertus Turon. Epiſc. 112. a
Hiſpalenſes Epiſcopi, Stephanus, David, 380. a Leander, 378
Hiſpaniæ Reges Leuvigildus, 380. Reccaredus, 381. Veſigothorum in Hiſpania converſio, *ibid.*
Honoratus Abbas Lerinenſis, 634. m n
Honoratus Abbas Specuenſis, 4. a
Hor, *V.* Mons Hor.
Hugo Abb. S. Germani Senon. 87. m
Hyenſis Monaſterii Abbas S. Columba, 362

I

IAcob Abbas Miciacenſis, 605 m
Inſula Barbara Monaſt. 123. n.
Lupus ibi Monachus, 323. m a
Franci Monaſterium diripiunt, 125. a
Iohannis Abb. Reomaenſis Vita, 633
Iohannis Bapt. Monaſterium Meſſanæ à S. Placido conditum, 62. m 66. a 67. a Deſtruitur, 75. a A Monachis Caſſin. inſtauratur, 77. m
Iohannes Diaconus, 386. a Emendatur, 400. n 401. n 422. n 482. n 483. n
Iohannes Epiſc. Aurelian. 257. m
Iohannes Epiſc. Siſtaric. 105. m
Iohannis Evang. Tunica Romæ, 453
Iohannes Recluſus Cainonenſis, 327. m
Ionas Aurelian. Epiſc. 590. m 597. Succedit Theodulfo, ſcribit contra Claudium Taurinatem, 601. m Liber ejus in flammis illæſus, 602. a Ejus elogium, 591. 592

Iſembardus Epiſc. Pictavenſ. 152 a
Italiæ clades à S. Mario prædicta, 106. a
Iudvvalus Armoricæ Dux, 179. Commorum vincit, 180. a
Iulianus Sabinenſis Epiſc.
S. Innetis Cella, 319. m
Iuniani Abbatis Mariacenſis Vita, 307
Iuſtinianus Imp. an dicendus Æneades, 46. m n An Aniciis conjunctus, 47. n

L

LAſcivus Epiſc. 253. m n
Lateranenſis Eccleſia Caſſinatibus conceſſa, 16. n
Abbates Valentinianus, 4. a
Lannegiſilus Abbas Vertavenſis, 376. a
Launomari Abbatis Corbionenſis Vita, 335.
Laurentij Epiſc. Spoletini Vita, 231. & ſeq.
Laurentius Epiſc. Cantuarienſis, 531. m 554. a
Lauto Epiſc. Conſtantienſ. 133. n 153. a
Leandri Epiſc. Hiſpalenſis elogium, 378
Legionum Epiſc. Dubricius, 169. m n
Leiſaſtus Æduenſis Epiſc. 334. a m
Lemovicenſis Epiſc. Ferreolus, 358. m
Leobini Epiſc. Carnotenſis Vita, 123
Leonenſis Epiſc. Tigernomalus, 165. n
Leoniani Abb. Viennenſis elogium, 575
Leontianus Epiſc. Conſtantienſ. 153. a
Leontius Epiſc. S. Maclovum excipit, 220. 221. Intereſt Concilio, 330. m
Leopardinus Abbas Reomaenſis, 639. m
Lerinenſes Abbates, Honoratus alim à Seniore, 634. m n
Porcarius,
Monachi Marinus, 576. m n Cæſarius
Letaldus Abbas Miciacenſis, 603. m
Letaldus Monachus Miciacenſis, 580. m
Letardus Epiſc. Silvanectenſis, 510. n
Leucherus Epiſc. Dolenſis, 185. a n
Leuvigildus Veſigothorum Rex Catholicos vexat, 380
S. Liberatoris Monaſt. à S. Bened. fundatum, 52. m
Liberius Patric. Monaſt. S. Sebaſtiani fundator, 25. m n
Abbas Servandus, ibid.
Libertinus Monachus, 104. m
S. Liſardi Vita, 254. & ſeq.
Lingonenſes Epiſc. Gregorius, 634. m Betto, 640. a n
Livinus Epiſc. à S. Auguſtino Cantuar. bapciſatur & informatur, 529. & ſeq. Ejus Vitæ Scriptores, ibid.
Loyciſcon Britanniæ Comes, 225. m
Lucretius Dienſis Epiſc. 105. m
Lugdunenſes Epiſc. Eucherij duo, 248. 249. Lugdunenſes miraculo Epiſcopum olim eligebant, 249. m
Lundonia à Gregorio in Metropolitæ Sedem deſignata, 515. n
S. Lupus Monachus Inſulę Barbaræ, 123. m n

M

MAclovii Epiſc. Alerenſ. Vita, 217. & ſeq.
Magdunenſe Monaſt. 134. & ſeq. Liſardus Abbas, ibid. Vrbicius, 156
Maglorii Epiſc. Dolenſ. Vita, 223. & ſeq.
S. Mammetis Reliquiæ in Galliam tranſlatæ, 330 a
Mamucha Saracen. Dux in S. Placidum ſævit, 68. & ſeq.
Manaſſes Epiſc. Aurelian. 164. m 168. n
Mandanenſe Monaſt. 153. a n
Marcus Epiſc. Aurelianenſ. 135. m
Mariaci Monaſt. fundatio & ſtatus 312. m Abbas Iunianus, 307. Auremundus, 318. m
Marinus Lerinenſis, 576. m n
Martianus Beneuenti Epiſcop. 59. a
Martini Abb. Vertauenſis Vita, 371.
Martini Dumienſis Epiſc. Vita, 257.
Martinus Eremita Caſſin. 186. 187.
Mariſconenſis Epiſc. Florentinus, 243. m
S. Medardi Reliquię in pago Turonenſi, 203. a An Sueſſionicus dicendus, ibid.
Melanius Epiſc. Redonenſ. 253. a
Mauritius Imp. à Gregorio M. corripitur, 450. Flectitur ad pœnitentiam, 463
Mauri Abbatis Glannafolienſis Vita, 274
Mauſona Epiſc. Emeritenſis, 384. m
Maxentij Abb. Pictavenſis Vita, 576
Maximi corpus de ſepulchro levatur, 367. m
Maximianus Syracuſanus Epiſc. 408. m n
Maynardus Abbas Foſſatenſis, 608. m
Medardus Noviomenſis Epiſc. Radegundem velat, 319. m
Menalchius Epiſc. Scotus, 529 a
Menæ Eremitę Vita, 270
Menatumacum Monaſt. 114. a n S. Leo ibi Abbas poſt S. Romanum, ibid.
Meſlanæ Monaſt. S. Iohannis B. V. S. Iohannis.
Metenſis Epiſc. Gundulfus, 319. m
Miciacenſe Monaſt. conditur, 580. m 584. Abbates Euſpicius, 584. Maximinus Senior, 585. Avitus, 600. V. Avitus. Theodemirus, 600. m Maximinus Iunior, 601. a Henricus, V. Henricus. Fredricus, 603. m Letaldus 604. a Benedictus, 604. m Benedictus alter, ibid Iacob, Anno, 605. Amalricus, 609. 610. Chriſtianus, 157. m Sancti Miciacenſes, 581. m 599. 600. Viri illuſtres, 598. & ſeqq. 604. m. Hiſtoria Miciacenſis, ibid. & ſeqq.
Mildreta Virgo, 533. 534. m Tranſlatio, 539. m 550. m
Moloch Idolum, 68. a
S. Moncgundis Vita, 208. & ſeq.
Montis Hor Monaſterium conſtruitur indice Angelo, 616. m Nominis etymon, 617. Abbates S. Theodericus, 346. m 614. Anonymus, 346. Theodulfus, ibid. Rambaldus, 629. m Rodulfus, 630. a Monachus Otbertus piè moritur, 621 m Bertricus ibid. Iſtud Monaſterium fonte celebratur, 622. & ſeqq. Flandrię Comitem excipit, 630
Moriacenſ. Monaſt. Taneth Abbas, 148 a
Mus vinum exactus in Burgundia, 238. m a

N

NAmnetenſ. Epiſc. Briccius, 112. a Felix, 372. a
Nantus Monaſt. à Childeberto dotatū, 129. m & ſeq. Abbas S. Marculfus, ibid. Bervuinus, 133. m Monachi SS. Domardus & Helibertus, 131. m n Cariulfus, 133. m
Nectarius Epiſc. Æduenſis, 234. m
Nicaſius Comes Avallonenſis, 238. m 636. a
Nicetij Trevir. Epiſc. Vita, 391. & ſeq.
Nileſi Diaconi monita, 123. m
Nivernenſ. Epiſc. Abbo, 87. m. Euladius, 569. m
Nobiliacum Monaſt. 319. a Godolenus Abbas 307. m
Nonnoſi Prępoſiti Soractenſ. Vita 546
Normanni Britanniam vaſtant, 147. m n Dorobernium obſident, 535. m n Galliam vaſtant, 602. 603.
Novigentum S. Chlodoaldi ſeceſſu & Monaſterio inſigne, 137. m a
Noviomenſis Epiſc. S. Medardus, 519. m

O

OFfo Legatus Auſtrię, 347. m
Oratori Abbas S. Ebrulfus, 367. a n Ibidem Sepelitur, 368. a S. Angadriſma ibidem vixit, ibid.
Oſvvaldus Rex in Anglia, 366. a

P

PAduini Abb. Cenomanenſis vita, 271
Palentię Epiſc. Turibius, 187. 188
Pariſiorum Epiſc. Guato, 157. m S. Germanus, 234 & ſeq. Chrodobertus, 368. a
S. Paterni Epiſc. Abrinc. Vita, 152
Paulus Diaconus, 385. m Eius Epiſtola ad B. Adalardum Abb. Corbeiæ, 397. m
Pentale Monaſt. à Childeberto in S. Samſonis gratiam extructum, 180. m n
Peſtis in Campania, 632. In Burgundia, 637. m
Petragoricenſium Epiſc. Sabaudis, 268. a
Comes Feliciſſimus, 267. a

Petri

Petri Diaconi S. Gregorii diſcipuli elogium, 497
Philippus Epiſc. Viennenſis, 680. a
Pictauenſes Abbates, Arnegiſilus, 334. m Agapitus, 578 m S. Maxentius, ibid.
Pictauenſis Dux Auſtrapius, 327. m
Pictauenſ. Epiſc. Iſembardus, 152 a Vulſinus Boetius, 307 m Fortunatus, 326 m n Pientius, 327. m
Pientius Pictauorum Epiſc. 327. m
Pippini Regis bellum, 601. m
Piro Abbas Anglus, 171. 172. 174
Pompeianus Abbas apud Sublacum, 8. m
Porcarius Abbas Lerinenſis, 660
Poſſeſſor Conſtantienſ. Epiſc. 129. m
Proterius ſeu Rotherius Scriptor, 564. m a
Puellare Monaſt. Turon. 101. m n

Q

Quieta B. Iohannis Reomaenſis mater, 633. m n
Quintianus Epiſc. Aruernenſis, 117

R

Radegundis Reginæ Vita, 319
Radulfus Epiſc. Turon. 157. m
Raduualus Armoricæ Comes, 224. m
Raimbaldus Abbas Montis Hor, 629. m
Rainaldus Andecauorum Vicecomes, 375. a
Rainardus Comes Senon. 97. m
Rannulfus Abb. S. Remigii Senon. ibid. m
Reatinus Epiſc. Albinus, 656. m n
Redonenſ. Epiſc. Hamelinus, 112. a Melanius 153. a
Regii in Calabria Epiſc. Siſinius, 60. m
Remigius Remorum Epiſcopus Theodericum mittit ad conſtruendum Cœnobium, 616. Meretricum latibula purgat, 617. Inuitatus ad ſanandam Regis filiam Theodericum mittit, 618
S. Remigii. Senon. Monaſt. Vallilias tranſlatum S. Romani Reliquias excipit, 88. a n Vaſtatur ibid. In priori loco reſtituitur, 89. a Iterum à Caluiniſtis dirutum Abbatiæ S. Petri Senon. vnitur, 88. o
Abbates, Suauus, 88 m 89 a Bouo, ibid. Vvinemannus, 97 a n Rannolphus, ibid. m
Monachus Teduinus, 94. a
Remorum Epiſcopi, Remigius, 616. Romanus, 114. a n 623. a
Reomaenſe Monaſterium à B. Iohanne ædificatur, 634. Laicos excludit ab Eccleſia, 635. m n Iohannes Abbas primus, ibid. B. Silueſter ſecundus, 639. a Mummolus tertius, ibid. n Leopardinus quartus, ibid. m o
Ricardus Abbas Floriacenſis, 609. a
Robertus Flandriæ Comes, 620
Rodulfus Abbas Montis Hor, 630. a
Romani Galli appellati, 165. n
Romanus Epiſc. Autiſſiod. 81. o
Romanus Abbas Fontis-Rogi, 81. & ſeqq.
Romanus Epiſc. Remenſ. 114. a o 623. a
Rotbertus Flandriæ Marchiſus, 553. m
Rotoialum, villa Regia, 126. a
Rotomagenſ. Epiſc. Audoenus, 133. m

S

Sabaudis Epiſc. Petragoricenſis, 268. a
Sabioenſis Epiſc. Iulianus. 656. m
Sabinus Canuſiæ Epiſc. 14. & 59. m n
Sagienſis Epiſc. Rodobertus, 359. m
Saluſtius Senator Agathenſis, 567. a
Samſon Epiſc. Dolenſ. Vita, 165. & ſeqq. S. Maglorii conſobrinus, &c. 223
Santonenſis Epiſc. Euſebius, 330. m
Saraceni in Siciliam irrumpunt, 67. m. n. Mari merguntur, 75. m
Sargienſe Monaſt. à S. Maglorio fundatum, 228. & ſeqq.
Scollandus Abb. S. Auguſtini Cantuar. 542. m 544. a 545
S. Scopilio, 234. m
Scotiæ Rex, Colomannus, 529. a
S. Scubilio, 152. 153
S. Sebaſtiani Alatrinæ Monaſterium à Liberio Patric. conditum, 25. m Seruandus Abbas, ibid.
Senonum Epiſc. Anſegiſus, 87 a n 90 a Ebrardus, 88. a Gualterius, 88. m
Sequani Abb. Vita, 263. Eius Monaſterium, 265. o
Seuerini Abb. Agaunenſis Vita, 568
S. Seuerinus B. Chlodoaldi Magiſter, 237. a
Seueri Abb. Agathenſis Vita, 563
Sicaſtrenſe Monaſt. 265. n Sequanus Abbas, ibid.
Sigobertus Epiſc. Auſelian. Eccleſiam ædificat, 590. & 597. m 601. m
Siguinus Archidiac. Martini Abb. miracula ſcripſit, 376. a
Siluanecti Epiſc. Letardus, 320. n
S. Silueſter Abb. Tornodorenſis, 639. a n Eius Monaſterium, 239. a reddit greſſum debili, ibid.
Simplicii Abb. Caſſin. elogium, 194. & ſeq. Simplicii duo, ibid.
Sindulfi Conf. Vita, 368
Siſinius Regienſ. Epiſc. 60 m
Sittaricenſ. Epiſc. Iohannes, 105. m
Spes Epiſc. Spoletinus à Spe Abbate diuerſus, 112. n
Spoletini Epiſc. Spes, 112 a Laurentius, 231. & ſeq.
Suauus Abbas S. Remigii Senon. 88. m 89. a
Sublacus S. Benedicti Seceſſus, 4. m Ibi duodecim Monaſteria condita, 8. a n
Sueuorum Rex Theodemirus, ſeu Chararicus cum tota gente conuertitur, 258. 259
Surani Abb. Vita, 222
Suſanna Abbatiſſa Remenſis, 616
Suuithunus Ventanæ vrbis Epiſc. 349. a. n
Syagrius Æduenſis Epiſc. 243. a
Symmachi & Boëtii mors, 51. m n
Symmachus Papa Romæ S. Cæſarium excipit, 665. m
S. Symphoriani Æduenſe Monaſt. 234. m Abbas S. Germanus, ibid. & 253. m Droctoueus, ibid. Amandus Monachus, ibid. Silueſter 235. m 665. m
Syracuſanus Epiſc. Maximianus, 408. m n

T

Terracinenſe Monaſt. à S. Benedicto delineatum, 18. m n Monachi Specioſus & Germanus, 98
Tertullus Patricius Placidum S. Benedicto offert, 8. a Genus ipſius, 47. a n Filii, ibid. Donationes Caſſino factæ, 52. a
Theodebaldus Franc. Rex multa B. Mauro concedit prædia, 295
Theodebertus Rex S. Nicetium Treuerenſem colit, 192 a Eius mores, ibid. Ei mortem prædicit S. Germanus, 235. m. B. Mauro fauet, 289. & ſeq.
Theodemirus Abb. Miciacenſis piè moritur, 600. 601
Theoderici Abb. Remenſis Vita, 614
Theodericus Aurelianenſis Epiſc. 604 a
Theodoricus Auſtraſiæ Rex S. Gallum ſibi carum creat Epiſcopum, 117. Nicetum etiam Treuerenſem, 191. m Bellum Aruernenſibus infert, 196. m n Filiæ ſuſcitationem à B. Theoderico obtinet, 618. Item oculi ſui curationem, 619. Sancto prædia donat, 618. 620
Theodericus Italiæ Rex benignè S. Cæſarium excipit, Muneribus eum proſequitur, 664
Theodulfi Abbatis Remenſis Vita, 346. m
Theodulfus Epiſc. Aurelianenſis Miciacum reformat, 590. & 601. m. Exſulat, veneno necatur, ibid.
Thetgaudus Treuirenſis Epiſc. 493. m
Theuderij Abb. Viennenſis Vita 678. eius Monaſteriũ, ib.
Thoringia ſubigitur à Theodorico & Chlothario, 319. m Reges Baſinus & Beretarius, ibid. Radegundis inde captiua abducta, Ibid.
Tifernatum Epiſcopus Floridus, 101. a n
Tolonenſis Epiſc. Cyprianus, 659
Totila S. Benedictum tentat, 14. a. Supplex ad eum accedit, ibid. m. Sortem ſuam ab eo diſcit, ibid. Peruſiam capit & S. Herculanum occidit, 193
Tranſlationes Reliquiarum, V. Reliquiæ.
Trecenſis Epiſc. Camelianus, 197. a

Trecenſes Abbates, Fidolus, 196. *& ſeq.* Auentinus, 197. 198
Treuerorum Epiſc. Nicetius, 191. *& ſeq.*
Thetgaudus, 493. m
Treuerenſes Nicetius à peſte liberat, 195. a
Trohannus Epiſc. Aurelianenſis, 603
Turibii duo, Aſturicenſis & Palentinus, 188. a
Turonenſ. Epiſc. Hildebertus, 112. a Radulfus, 157. m Eufronius, 332. m Gregorius, 333. m
Tyraſſonæ Epiſc. Didymus, 209. a

V

VAlentinianus Abbas Lateran. 4. a 15. m
Ventanæ vrbis Epiſcopus Suuithunus, 549. a n
Vertauenſe Monaſterium conditur à B. Martino Abbate, 573. m n Abbas Launegiſilus, 576. a
Victoriani Abb. Aſanenſis elogium, 189. 190
Victorinus S. Placidi frater, 47. a Fratrem inuiſit, 67. m Pro Chriſto martyrium ſubit, 73. *& ſeq.*
Viennæ deſcriptio, 679. Philippus Epiſcopus, 680
Viennæ Abbas S. Leonianus, 575. Theuderius, 678
Vigor Bajocaſſium Epiſc. 135 a
Vincentii Abb. Legionenſis & Soc. paſſio, 303
Vincentii Mart. Baſilica Pariſiis, 245. m Fundatio per Childebertum & dedicatio, 254. 255. Monachis conceditur, 255 S. Germanus illic ſepultus, 245. & 255. m Abbates Droctoueus & Autharius, 254. m n Priuilegium immunitatis &c. 256. Stolam S. Vincentii poſſidet, 254.
Virdunenſes expugnantur à Chlodoueo, 582. 583. Epiſcopi Firminus, 582. n Vironus, 583. n Euſpicius recuſat Epiſcopatum, *ibid.*
Vlgerius Andegauenſ. Epiſc. 112. a
Vltrogothæ Reginæ in S. Samſonem facinus, 179. m Hæc S. Carileſum adire cupit, 649
Vrbicius Abbas Magdunenſ. 156. m
Vticenſe Monaſterium conditur à S. Ebrulfo, 355. & 357. n Ebrulfi ſucceſſores ignorantur, 361. a
Vvaddo Francus illuſtris, 237. a
Vvinemannus Abb. S. Remigii Senon. 97. a a
Vvlfarius Francus illuſtris, 255. m
Vvlfinus Boëtius Epiſc. Pictauenſis, 307. m
Vvlfricus Abb. S. Auguſtini Cantuar. 542. a Succedit Ælfſtano, 551. m 552

INDEX MORALIS

PRIMI SÆCVLI BENEDICTINI.

Littera a *initium paginæ uſque ad medium,* m *medium ad finem,* n *notulas marginis inferioris deſignat.*

A

ABbas Diaconus Servandus, 25. m
Abſtinentia Gregorij M. 387. m 401. a
Accuſator falſus lapidibus obrutus, 662. m *V.* Teſtis
Anniuerſarium pro defunctis, 609. m
Antiphonarium à B. Gregorio reſtitutum, 415 m
Antiquariæ artis commendatio, *V. Præfat. noſt. num* 113
Monachæ, huic exercitio olim vacauere, 608. m
Apoſtatæ Monachi diuinitus reuocantur, 21. a 402. m
Apoſtata arguitur, 448. m. 449
Aquæ Benedictæ vis ad fugandos dæmones, 150. m 665. m
Avaritia notatur in Epiſcopo, 443. m In Monachis egregiè luditur, 605. a

B

BAlneorum uſus in Feſtis, 612. m
Baptiſmus. In Baptiſmo, idem Baptizans & pater Spiritualis, 313. m n. An triplex merſio neceſſaria, 381. a Baptiſmi tempora & diſpoſitiones, 427. Iudęi ad Baptiſmum non cogendi, 474. a *V.* Iudæi.
Benedicendę menſę ritus. 6 m
Blaſphemiæ pœna, 635 m
Bonorum Eccleſiæ diuiſio in quatuor partes, 469. n

C

CAlicei olim varij pro perſonarum ſtatu, 14 n
Calix argenteus probatur, non ſtanneus, 354. m
Campanarum Baptizandarum mos, 607. m
Candela *V.* Cereus.
Cantus Gregorianus in Galliâ reformatur, 416
Captivorum redemptio ex vaſis Eccleſiæ facta. 664. a
Cardinales olim in Eccleſiis, quinam, 437. a
Carnis tentatio oratione compreſſa, 655. a
Cathedræ S. Petri feſtum, 176. m a
Cellerarij ſancti, Launomarus, 536. Auitus, 587. 595. Cæſarius, 660. a
Cerei ſanctis oblati, 324. m 352. a 537. a
Chriſti Natiuitas feria quarta, 333. a n
Clerico ſectis Ordinibus S. Benedictus interdicit & carnis eſu, 15. a *V.* Ordines. Clericis infirmis ſolita ſtipendia Gregorius perſolvi juſſit, 469. a Quartam partem bonorum Eccleſiæ dari voluit, *ibid.* m a Clerici & Monachi olim Medicinæ vacabant, 665. m a
Communio Sacramentalis ac ſpiritualis, 635. m
Compaſſionis exempla in Gregorio M. 476 *& ſeq.*
Compunctio duplex, 306. m
Concilia Oecumenica veneratur Gregorius, 414. 415
Concionator *V.* Prædicator.
Confeſſionis uſus, 172. m 182. m
Conjugatus citra uxoris voluntatem Clericus fieri non debet, 475 m Conjugatos poſt matrimonium triduo continere S. Cæſarius volebat, 668. m
Conſanguinitatis gradus quinam dirimant matrimonium, 423 a
Correptio qui facienda, 467. m
Crucis ſigno cæcam ſanat S. Germanus, 240. a m Crucis ſignum omittens Monacha, à diabolo inuaditur, 656. a

D

DAlmaticarum vſus quibus permiſſus, 665. a
Dedicationis Eccleſię ritus, 158. 159
Defendere injuſtè neminem Eccleſia debet, 478. a

Defenſores Eccleſiaſtici & politici, 17. n
Defuncti, Miſſa pro Defunctis, 183. a 404. a Preces, 358. m Anniverſarium, 609. m Cereorum uſus in exſequiis, 334. a *Alleluia* olim in exſequiis cantatum, 335. n
Depoſitio Clericis non infligenda niſi ob manifeſta crimina, 466. m
Deus an & quomodo videri poſſit in hac vita, 26
Diaconatus olim per ſaltum collatus, 264. n
Diaconos ante annum xxx. ordinari vetat Cæſarius, 668. a. Sacræ ſcripturæ lectionem qualem ab eis exigat, *ibid.* Dalmaticarum uſus non quibusvis Diaconis olim competebat, 665. n
Diaconiſſæ quando defecerint, 319. n
Dignitatem Pontificiam fugit Gregorius M. 389. & 390. 411 412. a In dignitate propoſitum Monachi ſervat, 388. a *V.* Epiſcopus. Ad dignitates Eccleſiaſticas digni ex omnibus ordinibus promovendi, 456. m 458
Dominicæ diei violatores puniuntur, 236. & 239. m. 241. m 579. m 651 m
Dominicæ obſervatio incipiebat olim à veſpera Sabbati, 621. a n
Dominica die quid rei agebat Radegundis, 320. m Aliquid de jejunio in Dominicis Quadrageſimæ relaxabat, 313. m
Dominis egregia monita dat Cæſarius, 669. m
Duella pro diſſidiis, 164. m

E

Eccleſiæ bona in quatuor partes diſtributa, 469. n Eccleſiæ bonorum invaſores puniti, 161. a 164. m 235. a 376. m. Eccleſiæ bona in captivorum redemptione effundenda, 664. a Eccleſiæ jus refugij violans punitur, 590. 596. Irreverentia Eccleſia in patrata caſtigatur, 552. 553. 556. 557. Fabulæ in ea vitandæ, 662. a Eccleſiæ vaſa pro egenis & captivis vendenda, 664
Eleemoſynæ præclara exempla, in Gregorio M. 419. 420. 430. 451. 432. In S. Cæſario, 664. 671. a
Eloquentia vana arguitur, 659. m 669. m
Energumeni appenſis in collo SS. Reliquiis liberantur, 572. m
Epiſcopi ex Monachis facti priorem vitæ formam retinuerunt, Leobinus, 126. a S. Germanus, 236. a Gregorius M. 388. a Cæſarius, 660. m Epiſcopi ad prædicationem tenentur, 668. a Epiſcopi Pſalterium memoriâ tenere olim tenebantur, &c. 438. m n Epiſcopos de ſede in ſedem migrare vetuit Gregorius, 440. m Varia monita ad Epiſcopos, 414. *& ſeqq.* Sanctitatem, ſapientiam, & liberalitatem ab Epiſcopis exigebat Gregorius, 443. m Avaritia notatur in Epiſcopo, *ibid.* Injuriæ propriæ vindicta, 444. a Librorum Gentilium Lectio, *ibid.* m Convivia, 445. a Tractatio rerum ſæcularium, *ibid* m Abſentia à ſua diœceſi, *ibid.* Incontinentia, 447. a Vanitas, 670. a Epiſcopo infirmo alius an ſubſtituendus, 472. m
Euchariſtia mortuo impoſita, 20. m n Euchariſtiâ per dies xl. S. Ebrulfus ægrotans paſcitur, 359. a Panis & vini converſio in corpus & ſanguinem Chriſti in Euchariſtia, 393. m
V. Communio.
Excommunicatio poſt mortem quomodo tollatur, 20 a n Pro privata injuria ab Epiſcopo non infligenda, 444. a

F

Falli homines facilè poſſunt, 657. m
Feſtum SS. dictum aliquando Miſſa revocata, *V. Indicem Onomaſt.* In Feſtis ſollemnioribus balneorum uſus, 632. m
Filius parentibus injurius dæmoni traditur, 94. 95
Fontes curationibus miraculoſis celebres in Monaſterio Vticenſi, 356. n In Cerneliensi, 527. *& ſeq.* In Cœnobio S. Theoderici, 622. *& ſeq.* Alij fontes miraculoſi, 8. m 102. a

G

Gentilium librorum lectio improbatur, 444. m 660. m
Gratiæ defenſor Cæſarius accuſatur, at purgatur, 668. 669.

H

Habitare ſecum, quid, 6. m
Hæreticorum libri non legendi, 471. a
Horæ V. Officium divinum,
Hoſpitalitatis egregium in Monachis exemplum, 605. m In S. Cæſario, 669. m
Humilitatis exempla, in S. Benedicto, 9. m 24. m In S. Radegunde, 318. 320. 321. In S. Leandro, 384. a S. Leandri mens de humilitate, 383. m Humilitas Gregorij M. 414. a 445. m. 446. a 454. 457. a 462 478. m *& ſeq.* 485. 486. In S. Iohanne Reomaënſi, 634. m In S. Eucherio Epiſc. Lugd. 666. m In S. Cæſario, 665 m 670. a 672. a

I

Ianuariarum Kalend. profani ritus, 384 m
Iejunium in Sabbato Sancto etiam pro pueris, 306. a Iejunandi virtutem Gregorius impetrat S. Eleutherij precibus, *ibid.* & 401. m Iejunium in Sanctorum Tranſlationibus præmiſſum, 630. a 639. m
Imagines Sanctorum quid conſtrant, 444. a Imaginum SS. effractor arguitur, 443 m Item illuſor, 558
Inceſtuoſi hominis oblatio reiicitur, 270. m
Inimici de interitu gaudens Maurus à B. Benedicto corripitur, 11. a Inimicorum amor, *ibid.* 667. m
Injuriæ propriæ vindicta damnatur, 444. m Injuria ab uno illata, in alium non vindicanda, 447. m 448. Injuriæ veniam pro reo Cæſarius Ieſus poſtulavit, 662. m Injuriæ auctoribus quid apprecandum, 666. m
S. Iohannis Euangeliſtæ Tunica Romæ aſſervata, 453
Iudæi non debent cogi ad Baptiſmum, 474. a Eis Chriſtiani ſubiici non debent, *ibid.* m Eorum mancipia ſi ad Baptiſmum convolent, non reſtituenda, *ibid. & ſeqq.* Non circumcidantur, 475. m A Iudæis munera non accipienda, *ibid. & ſeq.*
Iudices corrupti arguuntur, 448. m Quid in judiciis ſuis obſervare debeant Iudices 467. a 468
Iudicium extremum ſemper cogitabat Gregorius, 480
Iuramenta fieri ſolita ad corpus S. Apollinaris, 459. a 461. m

L

Labor manuum an extra Monaſterium fieri expediat, 246. m
Labores Monachorum antiquorum, 635. a Monacharum, 668. m *Vide. Præfat. noſt. num.* 112. *& ſeq.* *Vide* Quadrageſima.
Lectionis ſtudium in S. Radegunde, 328. m In S. Eugendo, 575. m Lectio ad menſam in S. Eugendo, *ibid.* In S. Radegunde, 332. a In S. Cæſario, 669 m Lectio librorum Gentilium improbatur, 444. m
Letaniæ peſtis tempore à B. Gregorio inſtitutæ, 410. m n
Lineis nunquam viſus eſt B. Cæſarius, 676. m

M

Magiſter ac dux Spiritualis incipientibus neceſſarius, 104. a Quis idoneus, 5. a
Martyrii duo genera, 271. a
Matrimonium, *V.* Conſanguinitas, Conjugatus,
Medicinæ vacabant olim Clerici & Monachi, 665. m n
Menſa *V.* Lectio,
S. Michaëlis Monaſterium in Tiracia, antiquum, 626. a n
Miracula an ſemper orationem præexigant, 23. a De miraculis non gloriandum, 516. 517. Sed potiùs ea occultanda, 670. a 672. a Ad quid miracula, 625. m

INDEX MORALIS

Miſſa integra audienda, 663.a
Miſſa pro defunctis, 183.a 404.a
Miſſale Gelaſianum reformat Gregorius, 417. m 418
Monachi proprietarii arguuntur & puniuntur, 17. 402. 403
Item inobedientes, 22. a
Auari 605.a
Item vagi orationis tempore, 8. a
Item qui cibum contra Regulam ſumunt, 23. a
Non decet Monachos cũ Secularibus cohabitare, 62. a
Nec Monachabus ſe immiſcere, 655. m
Moniza vtilia, 123. Caritas Monachorum, 605. m
Monachorum mos bibendi poſt Tertiam, 170. m
Monachos fieri ex militibus tuetur Gregorius, 450
Monaſticus habitus ab Epiſcopis & aliis ſuſceptus in xetremis, 492. & 536. a 609. m V. Labot.
Monaſteriorum ſitus & commoda prouidenda, 8. m Eorum quieti conſulit Gregorius, 429
Ingreſſus mulieribus interdictus, 36. m Etiam viris, 635. m n
Monaſterium vitæ priuatæ præfertur, 385. & 387. m
Monaſteriorum direptores puniuntur, 376. 377. 494. 495. 680. m
Moniales loquaces & procaces excommunicantur, 19. m
Earum familiaritas viris cauenda, 212. 213. 635. m
Monialium reclusio, 333. m n 664. m Libris ſacris deſcribendis olim vacauere, 668. m
Mors in cinere & cilicio, 221. m
In Oratorio moritur S. Benedictus, 27
S. Columba moribundus Pſalmos ſcribit, 363. a
Mulierum vitanda familiaritas, 212. 213

N

NOuitii Benedictini olim veſtes ſæculares & capillos ſeruabant, 9. n

O

OBedientię exempla, in S. Mauro. 9. m In S. Radegunde, 324. m
Officium diuinum appellatum Curſus, 244. m Sanctus Germanus nudo capite illud recitat, 244. m Tertiam, Sextam, Nonam, quotidie cani Cæſarius iubet, Latinè vel Grecè, 661. a 662. a n
Oleum benedictum pro infirmis à S. Monegunde, 204. a Ab Aredio Abbate, 350. m Paralyticam oleo ſanat S. Germanus, 240. m Item paralyticum, 239. m Contractum, *ibid.* Infirmum alium & mulierem cęcam &c. 241. S. Sequanus paralyticum, 266. a B. Theodericus Theodorici Regis oculum, 619. m
Oratio quanti facienda, 8. a In ſecreto agenda, 671. a
Orationem dęmon impedire ſolet, *ibid.*
Cur ſæpe non exaudiamur, 122. a
Quis legitimè oret, 183. a
Oratione impletur prædeſtinatio, 247. m
Carnis tentatio vincitur, 655. a
Orationi ſoli Epatchius Monachos vacare iubet, 269. m
Ordinibus Sacris laĭcos initiari prohibuit Gregorius ante probationem, 427. m

P

PAnes ſigno Crucis ſignati, 566. a n
Papa legitimus librorum cenſor, 398. m Controuerſiarum iudex, 669. a Delinquentibus Epiſcopis Superior, rectè viuentibus æqualis, 467. m Quanta manſuetudine errantes reuocare & recipere debeat, 471. m
In Paſchali feſto non licet ieiunare, 5. a In Vigilia Paſchę ieiunium & Miſſa ad veſperam dilata, 651. m
Paſtor animarum curam an poſſit deponere, 7. m 225.
Non facilè gregem deſerere ad tempus debet, 125. m
Patientię exempla in Gregorio M. 481. *& ſeq.*
Paupertatis amor in S. Radegunde, 328. m
Pauperum eleemoſynas defraudans punitur, 491. a
Pauperes ſtipe Eccleſiaſtica aliti, 419. 420. 430. 431. 432. 671. a
Peſtis tempore S. Ebrulfus ſuis intrepidus fert opem, 557. m Letanias inſtituit B. Gregorius, 390. a n 410. m n
Reliquiarum delatione peſtis ſedatur, 631. m
S. Petri Apoſt. Cathedra antiquitus feſtiua, quæ, 176. m n
Placere Deo ſine iniuriis nemo poteſt, 478. a
Pœnitentiæ antiquę rigiditas, 641. a a
Pœnitentia in extremis, *V. Præfat. ſæcul.* num. 103.
Prædeſtinatio precibus impletur, 247. m
Prædicationis officium an ſine Prælati licentia exercere liceat? 655. Prædicatori vitæ munditia neceſſaria, *ibid.* Prædicatoris virtutes & conditiones, 661. m
Prælatus officia ſubditis accommodet, 573. m
Procuratores Sancti, Maurus, 281. Speciosus, 98. V. Cellerarius.
Proprietatis vitium in Monachis punitur, 17. 402. 403.
Pſalterium, &c. memoriter olim ſcire tenebantur Sacerdotes, 338. m n
Pulchritudo corporis ſpreta à S. Galla, 113. a
Puritas cordis apud Deum plurimùm valet, 121. m Inter ſęculares conuerſari, noxium puritati, 122. a

Q

QVadrageſima; Mos ſeceſſum petendi in Quadrageſima, 105. m 131. a 174. m 184. m 210. a
Quadrageſimæ auſteritates, iuge cilicium à S. Mauro geſtatum, 279. m A S. Radegunde, 318. m Item catena ferrea, 324. a Labor S. Radegundis & S. Germani in Quadrageſima, qualis, 322. a Cibus eius qualis, 323. m
Aliquid relaxabat die Dominica & feria quinta, *ibid.*

R

REgula S. Bened. diſcretione præcipua, ſermone luculenta, 27. a
Regula Adeodati, 4. m Regula SS. Antonij & Baſilij, 253.
Regula Arelatenſis ſeu S. Cæſarij a B. Radegunde ſeruata, 323. m Regula SS. Patrum, 680. a
Reges olim calceis rubris vtebantur, 14. n
Reliquiæ Sanctorum in Eccleſię dedicatione deferendæ, 158. a Reliquiarum nomine quęlibet res Sanctos attinentes intelliguntur, 242. a m 258. 259. Vela item Sanctorum Reliquiis impoſita, 393. m 424. m 452. 453. Reliquiæ Sanctorum olim non diſtrahebantur, 452. Appenſę collo energumenorum dæmones fugant, 572. m Reliquię ad avertendas iniurias delatę, 509. a 610. m Item ad finiendas lites, 619. m Clamor ad SS. Reliquias contra vexatores, 161. a 651. a Ieiunium triduanum in Sanctorum Tranſlationibus, 630. a 639. m Reliquiarum delatione peſtis ſedatur, 631. m Reliquiæ delatæ à priuatis hominibus, 104. m In publicis ſupplicationibus, 122. a
Reliquias Sanctorum irreuerenter habens punitur, 675. 658

S

SAcerdotes memoria tenere Pſalterium olim tenebantur, &c. 438. m n
Sacerdotium recuſat S. Eugendus, 572. a
Sancti an, & quomodo Dei ſecreta cognoſcunt, 15. m An ſemper oratione ad miracula vtantur, 23. a Cur Deus eos ſinat defectibus obnoxios, 116. a In eorum geſtis quædam imitanda, quædam miranda, 207. m Sanctis illatæ iniurię vindicantur, 516. m
V. Cerei, Reliquię, Sepulcrum.
Schiſmatici quanta cum manſuetudine reuocandi & recipiendi, 471. m
Scripta ſua quàm paruipenderit Gregorius M. 485. 486
Scripturarum intelligentiam S. Samſon Epiſc. ieiunio obtinet, 169. a
Sepulcri Sanctorum violatores puniuntur, 535. 536. 552
Simoniam arguit Gregorius, 434. *& ſeq.*
Simonia triplex, ab obſequio, à manu, à lingua, 436. a

Sors

Sors per ſacram Scripturam, 249. m n
Stuprator corruptam ducere tenetur, 473. m
Subdiaconatus olim non cenſebatur Ordo ſacer, 468. n
Symbolum S. Gregorii Papæ, 414

T

TEſtes falſos talione puniebat Gregorius, 468. a *V.* Accuſator.
Tonſura, quotuplex, 264. n Quis tonſuræ miniſter, *ibid.*
Tonſura Laica, *ibid.* & 269. a S. Ebrulfus ter ſolùm in anno Monachos tonderi volebat, 358. m
Traditioni Majorum quantum deferebat Gregorius M. 386. m 400. m
Tranſlatio Reliquiarum, *Vide* Reliquiæ.

V

VIatici ante mortem uſus, 102. m 172. a 358. a 408 m
Virginitas in Monaſterio ſecurior & laudabilior, 383. m
Virtutis Magiſter, *V.* Magiſter.
Vnctio infirmorum ante mortem, 102. m 576. m Fit in quinque ſenſibus ad reconciliationem, 618. m

INDEX ONOMASTICVS

VOCVM BARBARARVM ET EXOTICARVM

PRIMI SÆCVLI BENEDICTINI.

A

AMphiballum ſeu amphimallum, 366. m 443. a
Aquamanile, pelvis, 324. m
Arantinus paropſis, quid, 664. a n
Axiomatici viri, 426. n

B

BAccæ, annuli catenarum, 238. m n Greg. Turon. lib. 1. Mirac. S. Mart. c. 23. *omnes baccæ catenarum confractæ ceciderunt.*
Beſſa, ligo, inſtrumentum foſſorium, 607. m
Birotum, 29. n
Blattæ, veſtes purpureæ, 319. m
Brandeum, velum ſacrum, 424. n

C

CAligula, crepida, 104. n
Campagi, calceamenta, 459. n
Campiones, pugiles, 364. n
Capiſterium pro ventilabro, 4. n
Caracalla, veſtis genus, 310. n
Caſula, quid, 426. n
Catigera, Doctor, Rhetor, 530. n
Cecropia pro lingua Græca, 417. n
Chamcunia, 83. n
Choraules, 325. n
Chriſmaria, Vaſa pro chriſmate, 241. n
Clavatæ caligæ, 657. n
Cortes pro villis ſeu prædiis, 52. 53
Cucumula, quid, 672. n

D

DRapus, pannus, 676. n
Dromones, naves curſuariæ, 663. n

E

EPitimium, multa Eccleſiaſtica, 426. n
Eulogiæ pro quibuslibet munuſculis, 328. n
Exenium, 239. m 327. m

F

FAcitergium, 318. n
Flado, placenta, 222. n
Flaſcones, 17. n
Follis, ſtultus, 494
Formula, ſubſellium, 830. num. 14
Frigores pro febribus, 676. n

I

INdiculus pro Epiſtola, 176. a

L

LAnna, ditio, 541. n
Lapſus pro lacu piſcoſo, 193. g
Latenæ, naves majores, 671. a
Lucernarium pro Veſperis, 669. 672. m

M

MAforte, velum muliebre, 319. n
Mappula, Mappulatus, 425. a 457. m
Matricula, quid, 122. n
Matta, ſtorea ex junco, 203. m
Melotes pro cuculla, 10. n
Memoria pro altari vel Eccleſia, 283. n 627. a. 629. a. 652. m
Miſcere, potum dare, 520. num. 4
Miſſa pro feſto die, 242. n
Adde Can. 17. Conc. Turon. II. *In Auguſto, quia quotidie Miſſæ Sanctorum ſunt, prandium habeant.* Ex Can. 18. *Toto Auguſto manicationes fiant, quia feſtivitates ſunt & Miſſæ Sanctorum.* In vetuſto Pœnitentiali MS. *Tres Quadrageſimas jejunet, unam ante Natale Domini, & ante Paſcha, 3. ante Miſſam S. Iohannis. Et ſi totam Quadrageſimam ante Miſſam S. Iohannis implere non poſſit, poſt Miſſam impleat.*
Miſſorium pro concha, 322. n

N

NImbus, Nimbata, quid, 488. n
Nymphium, Templum feminarum, 488. n

O

OBrepilatio, 672. m

P

PAlmatæ quid, 442. n
Parens pro propinquo, 134. n
Paſtillaticum, pretium Simoniæ, 415. n
Paximatius panis, 566. n
Philacteria, quid, 484. n
Planeta, planetatus, 425. a. n
Polyptychum, quid, 419. n
Pontones, dolia, vulgò *potacons*, 329. num. 10
Poſticium, Poſticiaria, 323. n
Potentia, fulcrum ſubalare, 164. m
Provitrix, 331. m
Pſyathium, ſtorea ex junco, 12. n
Pyrgobaſis, 483. n

Q

QValus, vas vimineum, 652. m

R

RAchanæ, quid, 840. m n
Recinium pro merenda, 675. n
Reſponſum pro negotio, 13. n

S

SAbanum lineum, 319. n
Salutatorium pro Sacrario, 672. n
Saumarii, equi ſarcinarii, 234. n
Scapio, an Stapio? 319. n
Siſtarcia ſeu Sitarcia pro annona, & pro caniſtro, 58. n
Spatharius pro eo qui Principis enſem geſtat, 14. m
Sponda, latus lecti, 117. n
Superpoſitio pro jejunii additamento, 284. n
Synergium, officerium, 319. n

T

TAbularius, Chartularius, 469. m
Teſſelli, panni quadrati, 672. n
Tina, doliolum, 322. m
Tonna, Tonnella, 329. num. 10.
Trogulum quid, 279. n
Truo pro deſtruõ, 667. n
Typus pro febre periodica, 55. m 237. n *& alibi paſſim.*

V

VEnia pro genuflexione, 169. num. 13. 176. num. 41.

FINIS.

A01 1471052

SVMMA PRIVILEGII.

CHRISTIANISSIMI Francorum Regis LVDOVICI XIV. Privilegio VII. Kal. Martii, anni M.DC. LX. conceſſo, & ejuſdem menſ. ejuſdem ann. V. Non. in Typographiæ Pariſienſis Codicem relato, cautum eſt, ut Congreg. S. Mauri R. P. SVPERIOR GENERALIS, Libros ab eiuſdem Congregationis Monachis compoſitos, per quem maluerit Typographum, néve alius citra eius conſenſum, edat. Vti uberiùs Diploma ipſum explicat.

Idem R. P. Super. Generalis facultatem dedit Lud. Billaine Typogr. ac Bibliopolæ Pariſienſi imprimendi Librum cui Titulus eſt, Acta SS. Ordinis S. Benedicti in ſæculorum claſſes diſtributa.

A01147052

Digitized by Google

Digitized by Google

K 31.